KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA BUDAPESTI KÖNYVTÁRA
M. KÖZGAZ
5.a.29. 816
4
289

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

HETILAP A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL

1913

NEGYVENNYOLCZADIK ÉVFOLYAM.

FŐSZERKESZTŐ
Dr DÁRDAY SÁNDOR

FELELŐS SZERKESZTŐ
Dr VÁMBÉRY RUSZTEM

KIADÓ-TULAJDONOS
FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA
1913.

Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1913. évfolyamához.

Magyar magánjog.

Lap

Adalékok a kötelesrész szabályozásához. — *Dr. Szladits Károly* 1
Néhány szó a 8%-os kamatmaximumról és a törvényes kamatról. — *Dr. Havas Ernő* 5
Az örökösök felelőssége az örökhagyó tartozásaiért. — *Dr. Félegyházy Elek* 15
A magán- és büntetőjogi sérelem határvonalai. — *Dr. Rosenfeld Béla* 32
Egy itéletről. — *Dr. Auer Pál* 34
Erkölcs helyett hozomány. — *Pécsi Mihály* 40
Ipari munkások elsőbbségi joga. — *Dr. Magyar Győző* 42
Adatok a turpis causa kérdéséhez. — *Dr. dálnoki Teleky Endre* 67
Kötelesrész és özvegyi haszonélvezet. — *Dr. Alföldy Dezső* 70
Közel rokon munkájának vélelmezett ingyenessége. — *Dr. Vajda József* 85
A nem-vagyoni kár megtéritése. — *Dr. Balás P. Elemér* 99
Az állatok által okozott kár kérdéséhez. — *Dr. Schuster Rudolf* 110
Az ingó hitel és a közhitel. — *Dr. Sebess Dénes* 118
Magánjogi igények a büntetőbiróságnál. — *Bajzáth János* 125
A zálogbavevő felelőssége a tulajdonjog fenntartásával eladott varrógép eladójával szemben. — *Reich Péter Cornél* 146
A gazdasági gépmunkások biztositása. — *Dr. Tiszti Lajos* 148
A végrendelet megtámadásának joga személyhez kötött vagy átruházható jog? — *Dr. Spira Ede* 166
A polgári törvénykönyv tervezetének második szövege. — *Dr. Szladits Károly* 185
A polgári törvénykönyv tervezete második szövegének általános méltatása. — *Dr. Töry Gusztáv* 187
A tervezet második szövegének alapelvei. — *Dr. Thirring Lajos* 188
A viszonos kötelem teljesitése. — *Fövenyessy Lajos* 205
A nem törvényes származásu gyermekek tartásának biztositása. — *Dr. Pásztor Emil* 208
A törvénytelen gyermek tartási kötelessége a magyar polgári törvénykönyv tervezete szerint. — *Dr. Törseök Károly* 217
Tulajdonszerzés a nem tulajdonostól. — *Dr. Klein Ede* 222, 231
A kár megosztása és a polgári törvénykönyv uj tervezete. — *Dr. Alföldy Dezső* 225
Hiányok a magyar polgári törvénykönyv tervezetében, figyelemmel az örökbérletekre, továbbá a bánya-örökhaszonbéri és bányahaszonbéri ügyletekre. — *Osváth Imre* 261, 279
A semmis végrendeleti feltételek a Tervezetben. — *Dr. Wittchen Lajos* 263
A kötbér (szerződési bírság) és kár viszonya a Tervezetben. — *Dr. Schiffer István* 274
A jelzálogjog a II. Tervezetben. — *Sebess Dénes* 277, 287
A végrendeleti öröklés egyes szabályai a polgári törvénykönyv második tervezete szerint. — *Dr. Holitscher Szigfrid* 285
A transzmisszió a Tervezetben. — *Dr. Wittchen Lajos* 294
Az elismert törvénytelen gyermek öröklése a Tervezetben. — *Dr. Beck Salamon* 295
Az elismert törvénytelen gyermek öröklése. — *Dr. Szladits Károly* 309
Az utóöröklés intézménye a II. Tervezetben. — *Dr. Teller Miksa* 302
Lapozgatás a magyar polgári törvénykönyv tervezetének II. szövegében. — *Dr. Alföldy Ede* 309, 321, 331, 341, 354
Közvetett és szolgabirtok a II. Tervezetben. — *Dr. Klein Ede* 311
Észrevételek a magyar polgári törvénykönyv II. Tervezetének a társasági jogot szabályozó 1418. és 1440. §-aira. *Dr. Kuncz Ödön* 319
Az erkölcstelen szerződés a polgári törvénykönyv tervezetében. — *Reichard Zsigmond* 329
A Tervezet és az erkölcstelen szerződések. — *Dr. Liebmann Ernő* 356

Lap

Telekkönyvi előjegyzés és feljegyzés a II. Tervezetben. — *Buchwald Lázár* 333
Észrevételek a T. II. szövegében szabályozott törvényes zálogjogra vonatkozólag. (Az 1254., 1288., 1255. §§-hoz.) — *Dr. Schuster Rudolf* 338
Néhány észrevétel a tiltott cselekmény szabályozásához a Tervezetben. — *Dr. Berger Miksa* 339
Társaság. — Észrevételek a polgári törvénykönyv tervezetének XIII. czim második fejezetéhez. — *Dr. Nitsche Győző* 352, 364
A II. Tervezet 954. §-ához. — *Dr. Medgyesi László* 357
Észrevételek a Tervezet II. szövegében szabályozott birtoktan néhány tételére. (A 354., 355., 459., 366 §§-hoz.) — *Dr. Schuster R.* 361
Észrevételek a Tervezet II. szövegében szabályozott birtoktan néhány tételére. (A 354., 355., 459., 366. §§-hoz). — *Dr. Klein Ede* 393
Kritikai megjegyzések a magyar általános polgári törvénytervezet második szövegének tizedik czim I. fejezetéhez. — *Dr. Gráber Károly* 373, 385
A telki szolgalmak a II. Tervezetben. — *Dr. Nyári Jenő* 374
A II. Tervezet IV. rész II. czim IV. fejezetének birálata. — *Dr. Tóth György* 395
A telki teher szabályozása a polgári törvénykönyv tervezetében. — *Dr. Kramer Emil* 408
Magyarázat a polgári törvénykönyv II. szövegének egyes részeihez. — *Dr. Kovács Marczel* 413
Észrevételek a magyar polgári törvénykönyv tervezete második szövegéhez. — (Második rész. Dologi jog. I. czim. Dolgok. 339—353 §.) — *Dr. Reitzer Béla* 415, 424
Az immatérialis érdek védelme a polgári törvénykönyv tervezetében. — *Dr. Kovács László* 429
Az özvegyi jog a hagyatéki eljárásban. — *Dr. Liebmann Ernő* 435
Az eladó szavatossága a telekkönyvileg be nem jegyezhető dologi terhekért. — *Dr. Mautner Dezső* 444
Távirati uton kötött ügyletek és a polgári törvénykönyv javaslatának 774—775. §§-ai. *Dr. Schuster Rudolf* 454
Érdemetlenség a közszerzeményre. — *Dr. Staud Lajos* 459
Az alkalmazottak nyugdijbefizetései. — *Dr. Besnyő Bernát* 192
Észrevételek a m. kir. Curia jogegységi tanácsának 2. számu polgári döntvényéhez. — *Reich Péter Cornél* 255
Észrevételek a m. kir. Curia jogegységi tanácsának 2. számu polgári döntvényéhez. — *Dr. Hódos Béla* 269
Észrevételek a m. kir. Curia jogegységi tanácsának 2. számu polgári döntvényéhez. — *Dr. Kain Albert* 280
A kir. Curia jogegységi tanácsának 2. számu polgári döntvénye. — *Dr. Misner Ignácz* 290
Észrevételek a kir. Curia jogegységi tanácsának 2. számu polgári döntvényéhez. — *Dr. Hódos Béla* 305
A jogegységi tanács 2. számu polgári döntvényének indokolása. — *Dr. Nyárády László* 313
Ideiglenes nőtartási követelés a férj szülei ellen. — *Dr. Személyi Kálmán* 207
Az 1907. évi XIX. t. cz. hézagai. — *Dr. Kovássy Albert* 240
Az 1907: XIX. t. cz. hézagai. — *Dr. Wéninger János* 271
Megjegyzések a munkásbiztositási törvényhez. — *Dr. Kovássy Albert* 298
Döntvénybirálat. — *Dr. Nagy Kálmán* 333
Gyakorlati kérdések a lakásbérleti jog köréből. — *Dr. Pongrácz Jenő* 334
A dologi adósok jogi helyzete. — *Dr. Szamt Iván* 335
Szivógázmotorral hajtott malomra az 1880. évi XXXIV. t. cz. rendelkezései nem alkalmazhatók. — *Dr. Balás P. Elemér* 336
A földesuri malomjog gyakorlásának terjedelméről. — *Dr. Balás P. Elemér* 343

Lap

Válasz a Jogtudományi Közlöny 34. számában felvetett nyilt kérdésre. — *Dr. Krausz Mór* 345
Ideiglenes nőtartás. — *Bajzáth János* 465
Az öröklési jog korlátozása. — *Dr. Babocsay Sándor* 467

Kereskedelmi, váltó- és csődjog.

Az együttes (kollektiv) védjegy és a washingtoni konferenczia határozmányai. — *Dr. Szirmai Rikárd* 13
A washingtoni határozmányokkal kapcsolatos védjegyjogi reformok. — *Dr. Fazekas Oszkár* 75, 92
A tontina-perek kérdéséhez. — *Dr. Görög Samu* 22
A hitelezők kijátszásának egyik ujabbi módja. *Dr. Schuster Rudolf* 38
Amit nélkülözünk. — *Dr. Kőnig Vilmos* 53
A váltókezes mint forgató. — *Dr. Barta Miksa* 87
A váltókezes mint forgató. — *Dr. Riegelhaupt Bertalan* 130
A megtámadási jog elévülése. — *Dr. Fürst Mátyás* 92
A megtámadási jog elévülése. — *Dr. Bernhard Miksa* 112
Az uj váltótörvény. — *Dr. Kőnig Vilmos* 154, 162, 172, 198, 209
A váltóóvás az uj magyar váltótörvénytervezet szerint. — *Holitscher Szigfrid* 180, 191
A kezes és egyenesadós. — *Pécsi Mihály* 155
Kartelljogi kérdések. — *Dr. Liebmann Ernő* 233, 239, 248
Kézizálog és külön kielégités birtoklás nélkül. — *Dr. Medgyes Simon* 237
Turpis causa a hiteljogi gyakorlatban. — *Dr. Kovássy Albert* 265
A váltóra vezetett utólagos telepitésnek törlése. — *Dr. Schuster Rudolf* 301
A váltóra vezetett utólagos telepitésnek törlése. — *Dr. Sichermann Bernát* 313
A váltóra vezetett utólagos telepitésnek törlése és megváltoztatása. — *Dr. Gündisch Guidó* 325
A csődön kivül köthető kényszeregyezség szükségességéről. — *Dr. Pásztor Emil* 306
Lefoglalhatja-e joghatályosan a szövetkezet hitelezője, követelése kielégitése végett a szövetkezetnek egyes tagjaitól járó, még hátralékos üzletrészkövetelését? — *Genthon Ferencz* 422
Kitöltetlen váltó átruházása. — *Dr. Reichard Zsigmond* 456

Polgári peres és perenkivüli eljárás.

Rendelvények kézbesitése. — *Dr. Báttaszéki Lajos* 5
A letiltó rendelvény kézbesitése. — *Dr. Fürst Mátyás* 17
A letiltó rendelvény kézbesitése. — *Dr. Báttaszéki Lajos* 64
Javaslat az adóárverések körüli visszaélések ellen. — *Dr. Székács Miklós* 18
Javaslat az adóárverések körüli visszaélések ellen. — *Dr. Szemethy Károly* 25
Reformok a végrehajtási törvényben az uj polgári perrendtartás életbeléptetésével. — *Dr. Csépai József* 24
Az 1912: LIV. törvényczikkhez. — *Dr. Nádas József* 34
Az uj polgári perrendtartás életbeléptetése 89
Megjegyzések a polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló 1912: LIV. t. cz. 61. §-ára. — *Dr. Borsos Endre* 101
A polgári perrendtartás életbeléptetéséhez. — *Dr. Kéri Miklós* 125
Az 1911: I. t. cz. 222. §-ához. — *Dr. Herczeg Lajos* 149
Az 1911: I. t. cz. egy hézaga. — *Dr. Bálint Kornél* 150
A Magyar Tudományos Akadémia Nagyjutalma és az uj polgári perrendtartás 153

*

Lap

A szóbeli tárgyalás az uj polgári perrendtartás szerint. — *Fövenyessy Lajos* 164
A kézjegygyel ellátott magánokiratokról az uj perrendtartás szerint. — *Róth József* 344
Gyorsirás a polgári perrendtartásban. — *Dr. Gallia Béla* 363
Átmeneti intézkedések a polgári perrendtartás alapján a törvényszéki eljárásban. — *Imrefi Imre* 437
Az 1912 : VII. t. cz. 26. §-ához. — *Dr. Iklándy Miklós* 33
Az 1912 : VII. t. cz. 26. §-ához. — *Dr. Faluhelyi Ferencz* 65
Megjegyzések az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló 1912 : VII. t. cz. 26. §-ára. — *Dr. Körmendi Gyula* 138
Az 1912 : VII. t. cz. 29. §-ához. — *Dr. Kubinyi János* 57
A végrehajtási jog köréből. — *Dr. Róth Ferencz* 48
Osztálykivonatok. — *Dr. Bárdió Ferencz* 57
A végrehajtási novella 19. és 20. §-aihoz 65
A fél személyes jelenlétének fontossága a sommás perben. — *Nagy Antal* 73
A végrehajtási törvény 72. §-ához. — *Dr. Faluhelyi Ferencz* 105
Perujitás az 1881. évi LIX. t. cz. 69. §-ának 2. pontja alapján meg nem jelenés okából marasztaló itélet ellen. — *Dr. Gáspár Béla* 122
A per előkészitése a járásbirósági eljárásban. — *Dr. Petrik Aladár* 123
A felülvizsgálati biráskodás hibái a gyakorlatban. — *Dr. Dávid István* 128, 140
A marasztalás határidejéről. — *Dr. Petrik Aladár* 157
A végrehajtási törvény 61. és a Novella 11. §-ainak kolliziója. — *Dr. Kain Albert* 200
Észrevételek a végrehajtási törvény 225. §-a alkalmazásához. — *Dr. Pákai Béla* 242
Használatban levő, de használatbavétel előtt lefoglalt épitési állványokra beadott igénykereset. — *Reich Péter Cornél* 247
Az igényper költségei. — *Dr. Borsodi Miklós* 256
Terhelik-e az igényper költségei a végrehajtást szenvedőt? — *Dr. Lichtig Arthur* 266
A végrehajtási zálogjog kitörléséről, a végrehajtás kérvényi megszüntetésével kapcsolatban. — *Dr. Pákai Béla* 272
Az érintkezés egyszerüsitése Boszniával. — *Dr. Balkányi Kálmán* 442

Büntetőjog.

A büntetés kiszabásának irányeszmei. — *Vargha Ferencz* 2, 10
Bünügyi közlemények. — *Dr. Kármán Elemér* 4, 31, 103, 181
Patronázs-egyesületek a gyermekbiróság szolgálatában. — *Dr. Berényi Antal* 86
A Btk. módositása 126
A közveszélyes bünözők elleni törvényhozási védelem. — *Dr. Berényi Antal* 136
Törvényjavaslat a munkakerülő csavargók és a közveszélyes hivatásos büntettesek elleni rendszabályokról. — *Dr. Finkey Ferencz* 137
Vannak-e az elidegenitési és terhelési tilalom megszegésének büntetőjogi következményei? — *Dr. Bónis Pál* 158
A büntetőjogi szakképzés reformja. — *Dr. Irk Albert* 175
A nemzetközi büntetőjogi egyesület magyar csoportja. — *Wlassics Gyula* 190
A nemzetközi büntetőjogi egyesület magyar csoportja. — *Dr. Moravcsik Ernő Emil* 190
A Btk 270. §.-ának 3. pontja. — *Dr. Töreky Géza* 193
A Btk. 275. §-ának helyes alkalmazása. — *Dr. Kovássy Albert* 195
Börtönügyi reformok. — *Zsoldos Benő* 210
A büntetőnovella és az élet. — *Gáthy Bálint* 214
A bünügyi (kriminalisztikai) intézetekről. — *Dr. Kármán Elemér* 289, 296, 303, 323
Néhány szó a sajtótörvény reformjáról. — *Vaikó Pál* 293
Módositások a sajtótörvény javaslatán. — *Dr. Ladányi Béla* 417, 423
A tanuvallomások lélektana. — *Dr. Kármán Elemér* 377
A büntetőjogi törvényelőkészitő bizottság munkálatai. — *Dr. Auer György* 390, 427, 446
A társadalom védelme a közveszélyes munkakerülőkkel és a közveszélyes büntettesekkel szemben. — *Dr. Lengyel Auréll* 405, 468
A két uj javaslatról. — *Vaikó Pál* 455
A büntetőtörvénykönyv 5—19. §§-ai és a tervezetek. — *Dr. Berinkey Dénes* 466

Bünvádi perrendtartás.

A büntető perjog önállósulása a jogi tanulmányi rendben. — *Dr. Finkey Ferencz* 61
A magáninditványi jogosultság bizonyitása. — *Dr. Sulyok Kálmán* 64
A magáninditványi jogosultság bizonyitása. — *Dr. Balás P. Elemér* 156
Az áttört védelv. — *Dr. Darvai János* 129
A javitó-nevelés elhalasztásáról. — *Dr. Kovács Lajos* 139
A büntetőparancs foganatositása. — *Dr. Faluhelyi Ferencz* 257
Reform vagy abolitio? — *Dr. Kéri Miklós* 49
Az esküdtbirósági intézmény védelme 369, 381
Az esküdtbirósági törvényjavaslathoz. — *Dr. Szűts Miklós* 389, 407
Az esküdtbirósági javaslat és a BP. 426. §-a. — *Edvi Illés Károly* 460
A vizsgálati fogság alkalmazása. — *Dr. Zilahi László* 391

Közjog és közigazgatási jog.

Kétfoku pénzügyi biráskodás? — *Dr. Fraenkel Sándor* 39
A többes állampolgárságról. — *Dr. Pőzel István* 41
A mentelmi jog kodifikálása Magyarországon, különös tekintettel a horvát alkotmányjogra. — *Dr. Andres Iván* 49, 55
A közigazgatási biróság 1912. évi gyakorlata. — *Dr. Egyed István* 69, 101
A közigazgatási biróság gyakorlatából. — *Dr. Egyed István* 242
Aktuális jogi kérdések a magyar-horvát viszony köréből. — *Dr. Kováts Andor* 133
Községely és választói jog. — *Dr. Buza László* 223
A kormányváltozás egyes mozzanatainak megkülönböztetése s a kapcsolatos alakszerüségek. — *Dr. Molnár Kálmán* 229
A miniszterelnök kinevezésének formasági. — *Dr. Urbach Lajos* 237
A miniszterelnök kinevezésének formasági. — *Dr. Molnár Kálmán* 254
A miniszterelnök kinevezésének formasági. — *Dr. Urbach Lajos* 262

Biróság, ügyvédség, közjegyzőség.

Az uj járásbirósági ügyviteli szabályok megvitatása az országos birói és ügyészi egyesületben. — *Dr. Auer György* 18
A döntvényalkotás uj rendszere 21
A fiatalkoruak birósága és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárás. — *Dr. Doleschall Alfréd* 45, 54
A fiatalkoruak biróságáról szóló törvény és a fiatalkoruak birái és ügyészei, valamint a pártfogó-tisztviselők részére tervezett továbbképző-tanfolyam. — *Dr. Heller Erik* 90, 98
A fiatalkoruak birái, ügyészei és pártfogó tisztviselőinek továbbképző-tanfolyama. — *Dr. Berényi Antal* 145
A fiatalkoruak birái, ügyészei és pártfogó-tisztviselői részére rendezett tanfolyamról. *Töry Gusztáv* 213
A fiatalkoruak birái, ügyészei és a pártfogó-tisztviselők továbbképző-tanfolyamának tanulságai és eredményei. — *Dr. Berényi Antal* 214
A gyermekbiró. — *Dr. Berényi Antal* 91
A fiatalkoruak biráiról. — *Dr. Degré Miklós* 109
A fiatalkoruak biróságáról szóló 1913. évi VII. t. cz. végrehajtásának előkészitése és a fiatalkoruak fogházainak ujjászervezése 318
A pártfogó-tisztviselőkről. — *Sándor József* 271
A kir. ügyész a fiatalkoruak birósága előtti eljárásban. — *Dr. Geszti Andor* 421, 434, 442
Ügyvédi fegyelmi jog és eljárás. — *Dr. Fürst Mátyás* 83
A személyszaporitás ördöge. — *M.—ó.* 97
A személyszaporitás ördöge. — *Dr. Kürthy István* 112
A személyszaporitás ördöge. — *Dr. Brandt József* 114
A személyszaporitás ördöge. — *Egy biró* 121
A birói állások betöltése. — *Egy figyelő* 106
A lajstromrendszer reformjához. — *Krégczy József* 123
A közös ügyvédi képviselet. — *Dr. Gyuk István* 130
Továbbképzés. — *Bajzáth János* 133
Továbbképző tanfolyam. — *Dr. Ludwig Rezső* 397
A Curia tehermentesitése. — *Dr. Vida Sándor* 142
Közjegyzői okiratok tömeges érvénytelenitése. — *Dr. Majer József* 145
Az igazságügyi szolgálati rendtartás tervezetének bemutatása az «Országos Birói és Ügyészi Egyesület»-ben. — *Dr. Auer György* 150
A hátralékok csökkentéséhez. — *Dr. Nyári Jenő* 166
A biróságok tehermentesitésének kérdéséhez. — *Dr. Schmidl Imre* 201
A biróságok munkája 1912-ben 245
A törvényhozás biztonsága. — *Dr. Fürst Mátyás* 314
«A törvényhozás biztonsága». — *Dr. Katz Lipót* 326
Perek és ügyek előadása. — *Bajzáth János* 362
A titkos minősités eltörlése. — *Dr. Ráth-Végh István* 441
A budapesti központi járásbiróság. — *Dr. Teller Miksa* 460

Vegyes tárgyu czikkek.

Kohler József. — *Dr. Auer György* 6
Változás az igazságügyminisztériumban 9
Az igazságügyminiszter munkaprogrammja 29
Igazságügyi munkaprogramm 37
Alsóbirósági judikatura 78, 85, 174, 226
Megjegyzések. — *Vaikó Pál* 81
Imling Konrád. — *Dr. Szladits Károly* 117
Dr. Nagy Dezső. — *Dr. Balog Sándor* 117
Az O. M. K. E. mult évi müködésének jogi vonatkozásai. — *Dr. Popper Manó* 127
Unger József 161
Politika és igazságszolgáltatás 197
Megjegyzések. — *Vaikó Pál* 198
Események 221
Igazságügyi őszi munkaprogramm 253
Jogi különösségek. — *Dr. Fürst Mátyás* 258, 281, 325, 397, 430, 461
A Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület Kopenhágában. — *Dr. Rickl Gyula* 317
A polgári perek bélyegeinek leszállitása érdekében. — *Dr. Weiss Ignácz* 326
Események 337
Nők a jogi pályán. — *Dr. Popper Manó* 347
A Magyar Jogászegylet. — *Dr. Nagy Ferencz* 401
Korunk igazságszolgáltatásának vezéreszméi. — *Magyary Géza* 403
Balog Arnold. — *Dr. Dárday Sándor* 433
Balog Arnold. — *Dr. Gallia Béla* 434
A törvény hatalma. — *Vámbéry Rusztem* 449
Jogi reformok. — *Szászy Béla* 450

Jogirodalom.

A csődmegtámadási jog. Irta: dr. Bernhard Miksa. — *Dr. Medgyes Simon* 16
Sajtójogi dolgozatok. Irta: Tarnai János. — *Vargha Ferencz* 21
Vámbéry Rusztem Büntetőjoga. — *Dr. Degré Miklós* 30
Tanulmányok az igazságügyi politika köréből. (A franczia elsőfoku polgári peres eljárás váza.) Irta: dr. Mandel Zoltán ügyvéd. — *Dr. Fodor Ármin* 62
«A kötelmi jog általános elmélete az ausztriai jog szempontjából, tekintettel a római jogra s ujabb törvényhozásokra». Irta: Sághy Gyula. — *Dr. Zachár Gyula* 159
Dr. Staud Lajos: A magyar magánjog tételes jogszabályainak gyüjteménye. — *Dr. Szladits Károly* 161
Magyar polgári perjog. Irta: Magyary Géza. — *Dr. Fodor Ármin* 169
Válasz Fodor Ármin urnak. — *Magyary Géza* 177
Az osztalékjog és a fiktiv osztalék. Irta: dr. Kuncz Ödön. — *Reichard Zsigmond* 179
Az árvaszék hivatása a gyermekvédelemben, különösen a házasságon kivül született gyermekek védelmében és a prostitucziő elleni küzdelemben. Irta: dr. Melly Béla, Budapest székesfőváros árvaszékének elnöke. — *L.* 200
A kötelesrészes jogállása. A Magyar Jogászegylet 1910. évi pályázatán megjutalmazott pályamunka. Irta: dr. Beck Salamon budapesti ügyvéd. — *Dr. Reitzer Béla* 200
Dr. Darvai Dénes: A tárgyi jog bölcsészetének formális kérdései. — *Dr. Staud Miklós* 314
Adalékok a folytatólagos bünczelekmény tanához. Irta: dr. Degré Lajos. — *Dr. Irk Albert* 438
A cs. kir. osztrák legfelsőbb törvényszék joggyakorlata szinházi, művészi és szerzői jogi ügyekben. — *Dr. Márkus Olivér* 470

Külföldi jogélet.

A «Protection of Animals Act» (1 & 2 Geo 5., cap. 27.) első éve Angolországban. — *Zsoldos Benő* 42
Az uj osztrák jogi javaslat és jogfejlődésünk. — *Dr. Sebess Dénes* 46
A német büntetőnovella. — *Dr. Auer György* 58
A természetes apa tartási kötelezettsége Franciaországban és hazánkban. — *Dr. Csépai József* 63
Fonákságok a szabadságvesztés-büntetések alkalmazása körül. — *Zsoldos Benő* 66, 122
Az ártatlanul elitéltek kártalanitásának kérdése Angolországban. — *Zsoldos Benő* 86
Az osztrák ügyvédi rendtartás reformja. — *Dr. Teller Miksa* 119

Lap

Ujabb törvényes intézkedések a tisztességtelen verseny üldözésére Schweizban. — *Dr. Auer György* 202
Az angol munkásvédelmi törvény legujabb judikaturájából. — *Zsoldos Benő* 304
«Big brothers». — *Dr. Dukes Géza* 345
Az angol kisebb polgári bíróságok (County Courts) legujabb ügyforgalmi statisztikájából. — *Zsoldos Benő* 346
Angol dolgok. — *Tarnai János* 349, 451
Jogász-kongresszusok és továbbképző-tanfolyamok Németországban. — *Dr. Auer György* 366
Az esküdtbiráskodás problémája a külföldi államokban. — *Zsoldos Benő* 384

Különfélék.

I. Belföldi szemle.

Kohler József a Magyar Jogászegyletben. — Az uj járásbirósági ügyvitel. — Az Országos Ügyvédszövetség és az ügyvédi dijszabás. — A községi jegyzők magánmunkálatai. — Az ügyvédi dijszabás a budapesti járásbíróságoknál. — A Büntetőjogi Döntvénytár tartalommutatója. — Jogirodalom 6
Tömeges előléptetések. — Kohler József előadásai a Magyar Jogászegyletben. — Az 1912. évben tett birói vizsgálatok statisztikája. — Az 1912. évben tett ügyvédi vizsgálatok statisztikája. — A magyarországi ügyvédek statisztikaja. — Balázs Ignácz jubileuma. — Jogirodalom 19
A Curia 1912. évi ügyforgalma. — Concha Győző jubileumára készült emlékkönyv. — Balogh Jenő akadémiai székfoglaló értekezése. — Az igazságszolgáltatás csődje felé. Meddig késnek a helyi előléptetések? — Jogirodalom 25
Várady Zsigmond halála. — Az 1912. évi VII. t. cz. — Jogirodalom. — Az Országos Ügyvédszövetség közgyülése. — A budapesti tőzsdebiróság 1912. évi ügytorgalma. — Pályadij az ügyvédjelöltek részére. — A lyuk a polgári igazságszolgáltatásban 35
Baumgarten Károly halála. — Bender Béla halála. — Magyary Géza perjogi kézikönyve. Jogirodalom. — A jogászegylet büntetőjogi bizottságának vita-estéje a fiatalkoruak bíróságáról szóló törvényjavaslat felett. — A végrehajtási novella. — Előadás az Erdélyi Muzeum Egyesület jogi szakosztályában 43
A birói állások betöltése. — Az értesités dija. — Az ügyvédi dijak megállapitása a per befejezése előtt. — Jogirodalom 51
Staud Lajos magánjoga. — Detektivek visszaélései. — Lőw Lóránt előadása a Jogászegyletben «Bizonyitási teher a Pp. és Ptk. tervezete szerint». — A «Kereskedelmi Jog» uj szerkesztői. — Jogirodalom. — Az értesités dija 58
A politika az igazságszolgáltatásban. — Tizenhét munkás jogtalan elitélése. — Hosszu terminus. — Jogirodalom. — Az értesités dija 67
A kir. közigazgatási biróság 1912. évi ügyforgalma. — Büntetőjogi határozatok tára. — Az Erdélyi Muzeum Egyesület jogi szakosztályának előadásai 79
Dr. Nemere Béla előadása a Jogászegyletben «Kamat, uzsora, semmiség» czim alatt. — Az ingó végrehajtás elrendelhetéséhez 87
Politika az igazságszolgáltatásban. — Gottl Ágost nyugdijazása. — Rickl Gyula és Lers Vilmos kitüntetése. — Törvényszékek és járásbíróságok iratmintái. — Jogirodalom. Előadás a washingtoni egyezményről 95
A személyszaporitás ördöge. — Jogirodalom. Népszerü jogi oktatás a középiskolákban. — A sommás idéző végzések. — Az igazságügyi orvosi tanács munkái. — A sikkasztás fogalmához 106
Iratminták. — A gyermektanulmányi kongresszus. — Az országos központi kézbesitőhivatal. — Jogirodalom 114
Uj rend a VIII—X. ker. kir. járásbiróságnál 124
A Désy perhez. — A büntetőtörvénykönyvek általános reviziója. — A büntetőtörvényt előkészitő bizottság. — Jogirodalom. — A központi kézbesitőhivatal 130
A fiatalkoruak birái, ügyészei és pártfogótisztviselői továbbképző-tanfolyamának programmja. — A Magyar Jogászegylet pályázata. — Országos Jogászgyülés 1914-ben. Hosszu terminus 143
A községi jegyzők magánmunkálatai. — A központi kézbesitőhivatal mizériái. — Az 1912: VII. t. cz. 26. §-áról. — Jogirodalom. — A budapesti ügyvédi kamara jelentése. — A kecskeméti ügyvédi kamara jelentése. — Helyreigazitás 151
Szászy-Schwarz Gusztáv akadémiai tagul ajánlása. — A gazdasági gépmunkások biztositása 159
Fontos törvényhozási alkotások. — A büntetőjogi törvényelőkészitő bizottság szervezetének és működésének szabályozása tárgyában kiadott rendelet. — A perrendtartás ismertetését czélzó előadások. — A végrehajtási kérvények sürgős elintézése érdekében. — Előadás a Népmüvelő Társaságban. — Hosszu terminusok 166
Az uj államtitkár. — A fiatalkoruak birái, ügyészei, pártfogó-tisztviselői továbbképző tanfolyama. — A Curia III. jogegységi tanácsa által legközelebb eldöntendő kérdés szövege. — Az érdemleges ügyvédi munka dijazása. — Értesitési illeték 175
A Curia II. jogegységi tanácsa által legközelebb eldöntendő kérdés szövege. — Az egyetemről. — Az Országos Birói és Ügyészi Egyesület és a Budapesti Ügyvédi Kör által tartandó továbbképző tanfolyamokra vonatkozó előzetes megállapodások. — Értesitési illeték. — Lassu kiadmányozás 183
Az igazságügyminiszter és a rabsegélyezés. — Vályi Sándor munkái. — Gyors igazságszolgáltatás 195
Az igazságügyminiszter lemondása. — Az Országos Ügyvédszövetség igazgatótanácsának ülése 203
A magyar miniszterelnök és a magyar független biróság. — A magyar általános polgári törvénykönyv birálata. — A visszajelentések. — A gyorsmenetü váltóbiróság 211
A közigazgatási biróság uj döntvényei. — Az előleges szemle költségei. — A gondatlanságból okozott sulyos testi sértés fogalmához. — Az előleg jogi minősége. — Gyorsmenetü váltóbiróság. — Adalék az 1881. évi LX. t. cz. 123. §-ához. — A sikkasztás fogalmához. — Kihágási biráskodás. — Kihágási cselekmény elévülése. — Az államrendőrségi kiképzés. — Választott birósági ülnökök müködési ideje 218
Parlamentárizmus és mentelmi jog. — A bürokratizmus egy példája. — Egy feloldás. Követelés lassu behajtása. — Jogirodalom 227
Megjegyzés a «parlamentarismus és mentelmi jog» czimü különféléhez. — A cséplőgépmunkások betegségi biztositása. — Helyreigazitás 235
Králik Lajos halála. — A gyermekek tanuzási képessége. — Az igényper költségei. — Az érdemleges munka dijazása. — Jogirodalom. — Hibaigazitás 243
Gyorsmenetü váltóbiróság. — Kézizálog és külön kielégités birtoklás nélkül 250
A Curia ügyforgalma 1913 év első felében. — Uj törvények. — A kiadmány hitele. — Jogirodalom 259
A szombathelyi ügyvédi kamara évi jelentéséből. — A budapesti államrendőrség 1912. évi jelentéséből. — Felügyelet. — Egy birósági költségmegállapitás. — Hibaigazitás 267
Jogászgyülés Temesvárott. — Az ügyvédjelöltek országos kongresszusa. — Hosszu terminus. — Gyorsaság 275
A gyorsiró kongresszus alkalmából. — Az Országos Birói és Ügyészi Egyesület és a Budapesti Ügyvédi Kör által rendezendő továbbképző tanfolyam. — Az ügyvédi munka dijazása. — Az ügyvédszövetség és a zugirászat. — Gyümölcsfa galyainak ellopása milyen büncselekmény? — Észrevételek a végrehajtási törvény 225. §-a alkalmazásához. — Felületesség. — A pestvárosi Szt.-Rókus kórház, mint adósok börtöne. — Hibaigazitás 283
A felügyeleti jog közvetlen gyakorlása. — A vagyonbukott kezéhez történt kézbesitések hatálya. — Az ügygondnokságok. — Dologi adóstársak egymáshozi viszonya 291
Pollák Illés kitüntetése. — Dologi adóstársak egymáshozi viszonya. — Magyar és amerikai börtönügy. — Jogirodalom. — Az izlam vallás jogi szabályozása 299
Az uj ügyvitel életbeléptetéséhez. — Az igazságszolgáltatás csődje. — Jogirodalom 307
Felügyeleti vizsgálat. — Az elismert törvénytelen gyermek öröklése a Tervezetben. — Jogirodalom 315
Az igazságügyi kormány tervei. — A Curia veszteségei. — Az elismert törvénytelen gyermek öröklése. — Sommás eljárás. — Jogirodalom 327
A jogi oktatás reformja. — Lassu igazságszolgáltatás 336
Jogászok gyülései Temesvárott. — A Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület gyülése. — Továbbképző tanfolyamok. — A «Kereskedelmi Jog» jubileuma. — Jogirodalom. — Lassu végrehajtási eljárás 347
Események. — A temesvári jogásznap. — Ujrendszerü irásszakértő 357
Közjegyző elleni fegyelmi eljárás. — A Birói és Ügyészi Egyesület és a Budapesti Ügyvédi Kör által rendezendő továbbképző tanfolyam programmja. — Igény tárgytalannak nyilvánitása 367
Börtönügyi kiképzés és előkészitő szolgálat. — Ujpesti állapotok. — Ügyvéd, végrehajtó és becsüs. — A volt urbéresek képviselete 380
Nagy Ferencz kereskedelmi jogának nyolczadik kiadása. — A kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsai és az uj polgári perrendtartás. — Jogirodalom 387
A gyorsirás és a jegyzőkönyvvezetés. — A végrehajtási törvények 398
A főbb bíróságok megujhodása. — Szerzői jog bitorlása. — Községi jegyző «szabad mérlegelése» a kézbesitési eljárás során. — A volt urbéresek képviselete 410
A Budapesti Ügyvédi Kör évi jelentése. — Állami és megyei tisztviselők lakbérügye a közigazgatási biróság előtt. — Lakásbérleti szabályok. — A volt urbéresek képviselete. — Jogirodalom 418
Ádám András. — Jogirodalom 431
Változás a Jogtudományi Közlöny szerkesztőségében. — Az ipari bíróságokról szóló törvényjavaslat. — Dr. Schuster Rudolf előadása a Jogászegyletben a «Turpis causa és a polg. törvénykönyv törvényjavaslata» czimen. — Előadások a polgári perrendtartás köréből. — Uj szaklap. — A Deutsche Juristenzeitung a magyar esküdtbirósági javaslatról 439
Az igazságügyi törvényhozás programmja. — Az esküdtszéki javaslat és a BP. 426. §-a. — A fiatalkoruak bíróságának végrehajtási rendelete. — A közjegyzőhelyettesek sérelme. — Egy biró elleni merénylet. — Létszámszaporitás. — Egyed István előadása a Jogászegylet közjogi és közigazgatási jogi bizottságában a porosz önkormányzati közigazgatásról. — A budapesti ügyvédi kar és a kereskedelmi és váltótörvényszék eltörlése. — Törvénytervezet a magántisztviselők jogviszonyainak szabályozásáról. — Jogirodalom. — Az uj ügyvédi párt értekezlete 447
A biró tekintélye. — A párviadal büntetésének reformja. — Az esküdtszéki javaslat. — Jogirodalom. — Végrendelkezés végrendelet nélkül. — Az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvény életbeléptetése. — Lefoglalható jövedelem. — A Jogállam karácsonyi füzete 461
A biró tekintélye. — A fiatalkoruak bírósága. Az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdijintézet első ötévi müködése. — Meszlény Artur előadása a Jogászegyletben «A felekről a polgári perrendtartásban» czimen. — Az Ügyvédjelöltek Országos Egyesülete az álbejegyzések ellen. — Jogirodalom. — A gazdasági válság és a bíróságok ügyforgalma. — Az ügyvédi munkadij kérdéséhez. — A Jogtudományi Közlöny döntvénytára 471

II. Külföldi szemle.

Ausztria.

Az ügylettől való elállás joga és az előbbi állapotba való visszahelyezés. — Bíróság mint bérlő 20
Az állam felelőssége tisztviselőiért 60
A jogi államvizsga 251
Az 1909. évi osztrák kriminálstatisztika 284
Az uj osztrák kinematograf-rendelet 307
A gráczi bünügyi intézet dolgozatai 399
A becsületsértés fogalmához 463
Kormány és birói függetlenség. — Adalék a kártéritési joghoz 472

Németország.

A párviadal büntetése a német javaslatban 8
Az államkincstár visszkereseti igénye nyugdijösszeg megtérítése iránt. — Sztrájkzáradék értelmezése. — A németországi joghallgatók statisztikája. — A törvények egyszerüsitése. — A porosz ügyvédek statisztikája. — A jó erkölcsökbe ütköző szerződés fogalmához 27
Az állam kártéritési kötelezettségére vonatkozó judikaturából. — Német ügyvédek statisztikája 36
Képviselő által aláirt okirat. — A berlini ügyvédház és ügyvédklub. — Postahivatalnok kártéritési kötelezettsége 51
Elővigyázat a csekkönyvek megőrzésénél 60
Veszélyes ut használata kényszeritő ok nélkül a sérült terhére esik 68

Lap

A német birodalmi bíróság magánjogi gyakorlatából. — Perjogi mizériák. — Lakbérleti választott bíróságok ... 79
A polgári perek 1911. évi statisztikája Németországban. — A porosz birói vizsgálatok eredményének statisztikája 1912. évben ... 87
Az orvos titoktartási kötelezettségének terjedelme. — A porosz igazságügyi költségvetés. — Jog- és államtudományi államvizsga Bajorországban ... 96
Bilincselés miatti ellenszegülés. — Meg nem engedett boykott. — A jó erkölcsökbe ütköző megállapodás fogalmához. — Jogi ismétlő tanfolyamok ... 107
A jogtudomány módszere. — Házastársi kötelességek megsértése. — Atyai hatalomtól való megfosztás ... 115
Közjegyző felelőssége pecsétjével való visszaélés esetén ... 124
Közhivatalnok felelőssége tévesen hozzá került aktával való nemtörődés miatt. — A törvényhozó akaratának kipuhatolási módja. A nyilvánosság kizárása. — A czéghasználat abbanhagyására irányuló kereset actoratusa. — A németországi bünügyi statisztika ... 131
Egyesületi tag kizárásánál követendő eljárási szabályok. — Szenzációs perek tárgyalásának közlése ... 144
Tartozáselismerés-e a mérlegbe felvétel? — Kényszeregyezség és tulajdonjogfentartás. Az üzemi baleset fogalmához ... 152
A jó erkölcsök fogalmához. — Tartásdijleszállitás lehetősége ... 168
Rossz bánásmód, mint kártéritési alap ... 176
Álügylet kifogása. — Vasuton utazó gondatlansága. — A «drágaság» fogalmához ... 184
Házasság felbontásának esetére kötött szerződések érvényessége. — Az ügyvédkérdés 195
A csődök statisztikája. — Közlési kötelesség megsértése életbiztositásnál. — Tulajdonszerzés constitutum possessorium által. — Késedelem. — Szinházi censura ... 203
A szabad szerződésmagyarázat. — Minőségi kifogás szénszállitásoknál ... 212
Bérbeadó jókarban tartási kötelessége. — Törvényszéki lélektani egyesületek. — Minőségi kifogás successiv szállitás esetén. — Közvetitési dij. — Kereskedelmi alkalmazott találmánya ... 219
A szerződés megtámadása, annak egy pontjában való tévedés miatt. — A jó erkölcsökbe ütköző szerződés fogalmához. — Bajor továbbképző-tanfolyam. — Jogi kongresszusok. — A porosz referendar vizsgák statisztikája ... 227
Versenytilalom. — Czéghasználat. — A hallgatás szerepe a szerződési feltételek változtatásánál. — A tékozlás fogalmához ... 235

Lap

Uzsorakifogás harmadik váltóbirtokossal szemben ... 244
Az uzsora fogalmához ... 252
A sértett beleegyezése a becsületsértő cselekménybe. — Ajándékozás házassági életközösség helyreállitása czéljából. — Eladói késedelem. — A kötelemnek becsületszóval való megerősitése. — Széttépett végrendelet. — Nők a porosz egyetemeken ... 259
A numerus clausus Németországban. — A kártéritési kötelezettség fogalmához. — A kártérités mérve ... 268
Alkalmazott gondatlansága. — A házassági bontóperek statisztikája 1912. évben Bajorországban ... 276
A nőtartás kérdéséhez ... 284
A numerus clausus kérdése Németországban 292
Közviz—magánviz. — A készfizetői kezesség fenmaradása a főkötelezettség megszünése esetén ... 300
A hiányos áru használata és az ügylettől való elállás. — Üzletátruházás és védjegyhasználati jog. — Az általános meghatalmazás terjedelme. — Megtévesztés. — Keresetkézbesités és a váltónak fizetés végetti bemutatása ... 308
A porosz joghallgatók iskolai előképzettségének statisztikája. — Felebbezés telefon utján. — Jó erkölcsökbe ütköző szerződés fogalmához. — A bajor bünügyi nyilvántartó hivatal ... 316
A németországi XXI. ügyvédgyülés. — Özvegyi nyugdij az ujabb házasság érvénytelensége esetében ... 328
Czégért való kezességvállalás ... 336
A porosz büntetőbiróságok tevékenységének statisztikája ... 360
Ügyvéd felelőssége a kellő gondosság nélkül adott jogi tanácsért ... 368
Házassági életközösség. — Jövőbeli követelések engedményezése. — A müncheni továbbképző tanfolyam ... 380
A bajor büntetőtörvénykönyv jubileuma. — A III. német birógyülés. — A kölni jogi és közigazgatási továbbképző szeminárium 388
A birák iráskisérletei a tanácskozó-szobában 400
Tilos cselekmény miatti kártérités. — Foglalási alap elvonása ... 411
A kötelezett személye ... 420
A németországi ügyészek statisztikája. — Tévedés az eladott dolog sajátosságában. — Tévedés. — A szerződés tárgyát képező dolog hiánya. — Megtévesztés ... 431
A Holtzendorff-alapitvány pályadija ... 439
Bünvádi feljelentés, mint házasságbontó ok. — A Reichsgericht biráinak szaporitása. — Engedményezés érvényessége. — Jogellenes fenyegetés ... 448
A zaberni eset. — Törvénytervezetek a szép-

Lap

művészet alkotásainak értéknövekedésére vonatkozó igényről. — A mozgófénykép szerzői joga. — Közuti vasutépités által okozott kár. — A védjegy köztorgalmi elbirtoklása. — A végeladás fogalma a német birodalmi törvényszék elvi határozata alapján. — Birósági jegyzők kiképzése Poroszországban. — A szerkesztőség kézirat visszaadási kötelessége ... 463

Franciaország.

Bérbeadó felelőssége a bérlővel szemben tűz esetén ... 8
Actio de in rem verso ... 20
Szakszervezet (syndicatus) perképessége ... 36
Gondatlanság miatt elitélt orvos ... 80
A franczia biróságok kártéritési gyakorlatából 116
Orvosi tévedés ... 144
Az orvos anyagi felelőssége röntgen-sérüléseknél ... 160
Francziaország ujabb szociálpolitikai alkotásai és feladatai ... 176
Franczia kriminálstatisztika 1911. évben ... 252
Esküdtek, mint kriminálpolitikusok ... 316
A családtagokaf megillető kártalanitás ... 336
Az ügyvédnyomorhoz ... 368
Gyermekvédelmi kódex ... 448
Az orvosi titok és a tuberculosis kötelező bejelentésének kérdése ... 464
Küzdelem a reklám ellen. — Nemszerződési szabadság ... 472

Angolország.

A fiatalkoruak uj birósági Londonban ... 388
Az orvos hóhér ... 448
Anglia bünügyi statisztikája az 1912. évről ... 464
Nők mint esküdtbirák. — Az angol fegyencz 472

Olaszország.

A mozgófenyképek censurája ... 464

Svéd- és Norvégország.

A nemzetközi büntetőjogi egyesület nemzetközi összejövetele ... 96
Házasság és családjogi törvény ... 472

Kina.

Uj büntetőtörvény ... 472

Amerika.

Néger ügyvédek ... 28

Nevek szerinti mutató a Jogtudományi Közlöny 1913. évfolyamához.

A számok az évfolyam azon lapját jelentik, melyen az illető szerző czikke található.

Alföldy Dezső, győri kir. törvényszéki biró. 70, 225.
Alföldy Ede, nagybecskereki kir. törvényszéki elnök. 309, 321, 331, 341, 354.
Andres Iván, zágrábi kir. kormányi fogalmazó. 49, 55.
Auer György, joggyakornok. 6, 18, 58, 150, 202, 366, 390, 427, 446.
Auer Pál, budapesti ügyvéd. 34.
Babocsay Sándor, egri ügyvéd. 467.
Bajzáth János, kalocsai kir. törvényszéki elnök. 125, 133, 362, 465.
Balás P. Elemér, szegedi kir. táblai tanácsjegyző. 99, 156, 336, 343.
Bálint Kornél. 150.
Balkányi Kálmán, a bosnyák jog tanára a Keleti Akadémián. 442.
Balog Arnold,
Balog István,
Balog Sándor, budapesti ügyvéd. 117.
Bárdió Ferencz, szombathelyi kir. közjegyző. 57.
Barta Miksa. 87.
Báttaszéki Lajos, budapesti ügyvéd. 5, 64.
Beck Salamon, budapesti ügyvéd. 295, 315.
Berényi Antal, nagysomkuti kir. járásbiró. 86, 91, 136, 145, 214.
Berger Miksa, budapesti ügyvéd. 339.
Berinkey Dénes, igazságügym. oszt. tan. 466.
Bernhard Miksa, budapesti ügyvéd. 112.
Besnyő Bernát, budapesti ügyvéd. 192.
Bónis Pál, budapesti ügyvéd. 158.
Borsódi Miklós, kir. járásbiró. 256.
Borsos Endre, székesfehérvári kir. törvényszéki biró. 101.
Brandt József, szolnoki kir. törvényszéki biró. 114,
Buchwald Lázár, szabadkai ügyvéd. 333.
Buza László, egyetemi magántanár. 223.
Csépai József, erzsébetfalvai kir. járásbirósági jegyző. 24, 63.
Dárday Sándor, a m. kir. állami számvevőszék nyug. alelnöke. 433.
Darvai János, budapesti ügyvéd. 129.
Dávid István, debreczeni kir. törvényszéki biró. 128, 140.
Degré Miklós, győri kir. tszéki elnök. 30, 109.
Doleschall Alfréd, egyetemi tanár. 45, 54.
Dukes Géza, budapesti ügyvéd. 345.
Edvi Illés Károly, budapesti ügyvéd. 460.
Egyed István, budapesti kir. törvényszéki jegyző. 69, 101, 242.
Előry Kálmán. 152.
Faluhelyi Ferencz. 65, 105, 257.
Fazekas Oszkár, budapesti ügyvéd. 75, 92.
Félegyházy Elek, budapesti ügyvéd. 15.
Finkey Ferencz, kolozsvári egyetemi tanár. 61, 137.
Fodor Ármin, kir. curiai biró. 62, 169.
Fövenyessy Lajos, budapesti kir. itélőtáblai biró. 164, 205.
Fraenkel Sándor, budapesti ügyvéd, 39.
Fürst Mátyás, budapesti ügyvéd. 17, 26, 83, 92, 258, 281, 314, 325, 397, 430, 461.
Gallia Béla, kir. itélőtáblai biró. 363, 434.
Gáspár Béla, zsibói kir. járásbiró. 122.
Gáthy Bálint, debreceni kir. ügyész. 214.
Genthon Ferencz, kir. itélőtáblai biró. 422.
Geszti Andor, kir. főügyész-helyettes. 421, 434, 442.
Gold Simon, budapesti ügyvéd.
Gőrög Samu, kereskedelmi akadémiai tanár. 22.
Gráber Károly, budapesti ügyvéd. 373, 385.
Gündisch Guidó, erzsébetvárosi ügyvéd. 325.
Gyuk István, szombathelyi ügyvéd. 130.
Havas Ernő. 5.
Heller Erik, budapesti kir. aljárásbiró. 90, 98.
Herczeg Lajos, ügyvéd. 149.
Hódos Béla, budapesti ügyvéd, 269, 305.
Holitscher Szigfrid, budapesti kir. közjegyző. 180, 191, 285.
Iklándy Miklós, budapesti ügyvéd. 33.
Imrefi Imre, kaposvári kir. törvényszéki biró. 437.
Irk Albert. 175, 438.
Kádár Imre, 462.
Kain Albert, budapesti ügyvéd. 200, 280.
Kármán Elemér, erzsébetfalvai kir. járásbiró. 4, 31, 103, 181, 289, 296, 303, 323, 377.
Katz Lipót. 326.
Kenedi Géza, budapesti ügyvéd. 235.
Kéri Miklós, kir. táblai biró. 49, 125.
Klein Ede, szepsii ügyvéd. 222, 231, 311, 393.
König Vilmos, budapesti ügyvéd. 53, 154, 162, 172, 198, 209.
Körmendi Gyula, budapesti ügyvéd. 138.
Kovács Ferencz, nyiregyházai kir. törvényszéki elnök. 250.
Kovács Lajos, balassagyarmati kir. alügyész. 139.
Kovács László, karánsebesi kir. járásbiró. 429.
Kovács Marczel, temesvári kir. táblai biró 413.
Kovássy Albert, máramarosszigeti ügyvéd. 194, 240, 265, 298.
Kováts Andor, kecskeméti jogakadémiai tanár. 133.
Kramer Emil, budapesti ügyvéd. 408.
Krausz Mór, eperjesi ügyvéd. 345.
Krégczy József, nyitrai kir. járásbiró. 123.
Kubinyi János, nagyrőczei kir. közjegyző. 57.
Kuncz Ödön, egyetemi m. tanár. 319.
Kürthy István, a nagykanizsai kir. járásbiróság vezetője. 112.
Ladányi Béla, budapesti kir. járásbiró. 417, 423.
Lengyel Aurél, kir. járásbiró. 405, 468.
Lichtig Arthur, eperjesi ügyvéd. 266.
Liebmann Ernő, budapesti ügyvéd. 233, 239, 248, 356, 435.
Löw Loránt, budapesti ügyvéd.
Ludwig Rezső. 397.
Magyar Győző, nyitrai ügyvéd. 42.
Magyary Géza, egyetemi tanár. 177, 403.
Majer József, váczi ügyvéd. 145.
Mandel Zoltán, budapesti ügyvéd, 116.
Marschalkó János, kir. itélőtáblai biró.
Markos Olivér, kir. törvényszéki jegyző. 470.
Mautner Dezső, budapesti ügyvéd. 444.
Medgyes Simon, budapesti ügyvéd. 16, 237.
Medgyesi László, szatmári ügyvéd. 357.
Meszlény Artur, egyetemi magántanár.
Misner Ignácz, budapesti ügyvéd. 290.
Molnár Kálmán, egri jogtanár. 229, 254.
Moravcsik Ernő Emil, egyetemi tanár. 190.
Nádas József, miavai ügyvéd. 34.
Nagy Antal, békéscsabai kir. járásbiró. 73.
Nagy Ferencz, egyetemi tanár. 401.
Nagy Kálmán, gyulai járásbiró. 333.
Nemere Béla, budapesti ügyvéd.
Nitsche Győző, kir. táblai biró. 352, 364.
Nyárády László, budapesti ügyvéd. 313.
Nyári Jenő, budapesti ügyvéd. 166, 374.
Osváth Imre, kir. itélőtáblai biró. 261, 279.
Pákai Béla, tasnádi ügyvéd, 242, 272.
Pásztor Emil, pozsonyi ügyvéd. 208, 306.
Pécsi Mihály, budapesti ügyvéd. 40, 155.
Petrik Aladár, budapesti ügyvéd. 123, 157.
Pongrácz Jenő, budapesti ügyvéd. 334.
Popper Manó, mohácsi ügyvéd. 127, 347.
Pőzel István, nyug. árvaszéki elnökhelyettes. 41.
Proszvimmer Béla, budapesti ügyvéd.
Ráth-Végh István, pestvidéki kir. tszéki biró. 441.
Reich Péter Cornél, budapesti kir. törvényszéki jegyző. 146, 247, 255.
Reichard Zsigmond, kir. curiai biró. 179, 329, 456.
Reitzer Béla budapesti ügyvéd. 200, 415, 424.
Rickl Gyula, igazságügyminiszteri államtitkár. 317.
Riegelhaupt Bertalan, békéscsabai ügyvéd. 130, 283.
Rónai Zoltán, budapesti ügyvéd.
Rosenfeld Béla, temesvári kir. törvényszéki biró. 32.
Róth Ferencz, szatmárnémetii kir. törvényszéki elnök. 48.
Róth József, sátoraljaujhelyi ügyvéd. 344.
Sándor József, brassói kir. törvényszéki biró. 271.
Schiffer István, nagyszombati ügyvéd. 274.
Schmidl Imre, budapesti ügyvéd. 201.
Schuster Rudolf, kir. curiai biró. 38, 110, 301, 338, 361, 454.
Sebess Dénes, kir. táblai tanácselnök. 46, 118, 277, 287.
Sichermann Bernát, budapesti ügyvéd. 313.
Sopronyi Aladár, 463.
Spira Ede, rózsahegyi ügyvéd. 166.
Staud Lajos, curiai biró. 459.
Staud Miklós, min. fogalmazó. 314.
Suloky István, budapesti ügyvéd.
Sulyok Kálmán, dunavecsei ügyvéd. 64.
Szamt Iván. 335.
Szászy Béla, min. tanácsos. 450.
Szegő Miklós. 251.
Székács Miklós, budapesti ügyvéd. 18.
Szemethy Károly, budapesti ügyvéd. 25.
Személyi Kálmán, budapesti ügyvéd, 207.
Szily Ádám. 411.
Szirmai Rikárd, budapesti ügyvéd. 13.
Szladits Károly, budapesti kir. itélőtáblai biró. 1, 117, 161, 185, 309.
Szőnyi Ferencz. 259.
Szűts Miklós, curiai biró. 389, 407.
Tarnai János, curiai tanácselnök. 349, 451.
dálnoki Teleki Endre. 67.
Teller Miksa, budapesti ügyvéd. 119, 302, 460.
Thirring Lajos, kir. curiai tanácselnök. 188.
Tiszti Lajos. 148.
Tóth György, kolozsvári kir. törvényszéki biró. 395.
Töreky Géza, kir. ügyész. 193.
Törsök Károly, szatmári ügyvéd. 217.
Tőry Gusztáv, igazságügyi államtitkár. 187, 213.
Urbach Lajos, budapesti ügyvéd. 237, 262.
Vaikó Pál, kir. curiai biró. 81, 198, 293, 410, 455.
Vajda József, debreczeni ügyvéd. 85.
Vámbéry Rusztem, egyet. magántanár. 380, 449.
Varga Ferencz, kir. curiai tanácselnök. 2, 10, 21.
Vida Sándor, csongrádi ügyvéd. 142.
Weiss Ignácz, brassói ügyvéd. 326.
Weninger János, budapesti ügyvéd. 271.
Wittchen Lajos, budapesti ügyvéd. 263, 294.
Wlassics Gyula, a kir. közigazgatási bíróság elnöke. 190.
Zachár Gyula, egyetemi magántanár. 159.
Zilahi László, kir. törvényszéki jegyző. 391.
Zsiga Lajos. 59.
Zsoldos Benő, szegedi kir. táblai tanácsjegyző-járásbiró. 42, 66, 86, 122, 210, 304, 346, 384, 388

Előfizetési felhívás

a

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

heti szaklapra, kapcsolatban a

I. Magánjogi, II. Hiteljogi, III. Büntetőjogi, IV. Közigazgatási Döntvénytárakkal.

Főszerkesztő:
Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Felelős szerkesztő:
Dr. VÁMBERY RUSZTEM.

A Jogtudományi Közlöny fennállásának negyvenkilencedik évébe lépett.

Ez idő alatt a magyar jogélet fejlesztésében és a jogtudomány művelésében tevékeny részt vett. Feladata lesz ez után is, hogy a törvényhozásnak, a joggyakorlatnak és a jog- és államtudományoknak lehetőleg minden ágában tájékoztasson és állást foglaljon.

A jogélet minden ágában uj látóhatárok nyílnak; uj célok felé törekszünk. Jogrendszerünkben mélyreható újítások váltak szükségesekké.

A magánjogi kodifikáció befejezése a polgári jogbiztonságnak és a nemzeti jogegységnek elsőrendü követelménye. A polgári törvénykönyv javaslatának az országgyülés képviselőháza elé terjesztése kötelességünkké teszi a rendszeres biráló munkát és különösen azoknak a kérdéseknek kritikai feldolgozását, a melyeknek megoldása a *társadalmilag gyengéknek* védelmét szolgálja. Mert az igazságosság szociális eszméje megköveteli, hogy a társadalmi osztályok ellentétei a társadalom rendjét szabályozó jogban kiegyenlítésre találjanak.

A polgári perrendtartás néhány hónap mulva életbe lép. Ezzel uj korszaka nyílik meg az igazságügynek. A joggyakorlat alakulását állandóan éber figyelemmel fogjuk kisérni s nem szününk meg sürgetni azokat az igazságügyi szervezeti reformokat, melyeknek egész sorozatát évtizedek óta napirenden tartjuk és érleljük.

Az anyagi büntetőjog terén a büntetőjogi reformtörekvések a fennálló jog alapelveit ingatták meg. E szaklap hazánkban a reform-mozgalom vezérharcosa volt. Jelentékeny szerepet vitt a büntető-novella törvénybeiktatása körül, mely a legfőbb bajokon segített. Hozzá akarunk járulni az uj büntetőtörvény szerkesztésének előkészítéséhez, de a feladat nehézségének tudatában biztosítani kivánjuk komoly és körültekintő megoldását.

Elsőrendü feladatnak tekintettük eddig is a bünvádi perrendtartás gyakorlati kialakulásának figyelemmel kísérését. A törvény alapján kifejlődő judikatura birálata kapcsán mutatunk rá a törvény fogyatkozásaira és hézagaira.

Hogy a többi fontos feladatok közül csak a legsürgősebbeket említsük: a jogi oktatás reformja, a birói és ügyvédi kiképzés és továbbképzés, a birói és ügyvédi szervezet, a kereskedelmi és csődtörvények gyökeres reformja el nem odázható. Mindezeket a tárgyakat állandóan napirenden tartjuk.

Az igazságügyi ügyvitel egyszerüsítése és a biráknak a kezelői teendőktől való tehermentesítése, valamint a birák fizetésének rendezése mellett ép oly lelkesen szállunk szünetet nem ismerve sikra, mint az ügyvédség reformja és minden irányban való függetlenségének előmozdítása érdekében. Arra fogunk törekedni, hogy a megalkotandó uj ügyvédi rendtartás biztositéka legyen a magyar ügyvédi kar hagyományos erkölcsi hirnevének s hogy különösen az ügyvédség anyagi érdekei méltányos összhangban álljanak a jogkereső közönség érdekeivel.

Lapunk külön mellékletként adja a Birói és Ügyészi Egyesület hivatalos közleményeit, amelyek nemcsak a bírói, de az ügyvédi kart is közelről érdeklő anyagot nyujtanak.

Igyekezetünk lesz, hogy az elmélet és a gyakorlat közt látszólag fennálló ellentétet eloszlassuk. Meg vagyunk győződve, hogy az élet exigenciái összhangban állanak a tudománynak az élet valóságából meritett megállapitásaival s az u. n. elméleti jogászok munkájának értéke ép ugy függ gyakorlati alkalmazásának lehetőségétől, mint a hogy a praxis, a mely nincs állandó figyelemmel az egyes jogi szakok általános elveire, kontár mesterséggé fajul. Ily értelemben fogjuk figyelni és bírálni a törvénykezés minden ágát és ez által fogunk törekedni a joggyakorlat tökéletesítésére.

Kezünk állandóan az itélkezést végző bíróságok ütőerén lesz, nem szünve meg követelni, hogy a bíróságok és a birák száma a munkateherhez arányosíttassék, hogy mindenki a neki leginkább megfelelő állásba helyeztessék és a kiválasztás elve alapján szervezett birói és jegyzői kar és hátralékmentes bíróságok fogadják majd a Pp. életbelépését.

Állandóan beszámolunk a külföldi jogéletnek legfontosabb mozzanatairól és a külföldi jogi irodalom jelentősebb termékeiről is. Ezentúl még fokozottabb figyelmet fogunk a külföldi törvényhozás, birói gyakorlat és szakirodalom ösmertetésére forditani, hogy olvasóink a külföldi államok jogfejlődéséről tájékozást szerezhessenek és a jogéletről általános képet nyerjenek.

Lapunk melléklete a

DÖNTVÉNYTÁR

amely már száznál több kötetből áll, a következő négy önálló részre osztva jelenik meg:

I

MAGÁNJOGI DÖNTVÉNYTÁR

Szerkeszti
Dr. SZLADITS KÁROLY,
egyetemi m.-tanár, az igazságügyminiszteriumban alkalmazott kir. itélőtáblai biró.

II.

HITELJOGI DÖNTVÉNYTÁR

(VÁLTÓ, CSŐD, KERESKEDELMI- ÉS TŐZSDEI-ÜGYEKBEN).

Szerkeszti
Dr. GALLIA BÉLA,
kir. itélőtáblai biró.

III.

BÜNTETŐJOGI DÖNTVÉNYTÁR

Szerkeszti
Dr. LENGYEL AURÉL,
az igazságügyminiszteriumban alkalmazott kir. járásbiró.

IV.

KÖZIGAZGATÁSI DÖNTVÉNYTÁR

Szerkeszti
Dr. MARSCHALKÓ JÁNOS,
kir. itélőtáblai biró.

Mindenik rész teljesen önálló egész, külön-külön rendszeres és betürendes tárgymutatóval felszerelve, úgy, hogy az év végével *négy kötetben* mintegy *száz ivnyi* terjedelmü határozatgyüjtemény áll olvasóink rendelkezésére. Ebben a négy kötetben a kir. Kúria, a kir. táblák és a törvényszékek mint felebbezési bíróságok határozatai mellett helyet foglalnak a közigazgatási bíróság, a hatásköri bíróság és a miniszteriumok elvi jelentőségü döntései.

Az egyes határozatok kapcsán rendszeresen utalunk az ugyanazon tárgyú előbbi közlésekre, egyszersmind feltüntetjük a határozatok közt felmerülő eltéréseket.

A* kiadóhivatal *még arra is figyelmeztet, hogy lapunk mellékleteinek külön beszerzésénél csak a négy* Döntvénytár *évenkint 20 koronába kerül, és igy a* Jogtudományi Közlöny *ezen mellékleteinek szolgáltatásával a legolcsóbb és e mellett a* legterjedelmesebb *jogi szaklap.

Külön kedvezményül ujonnan belépő előfizetőinknek a Döntvénytárak eddigi hét évfolyamát (egy-egy évfolyam négy kötet) évfolyamonként 20 K bolti ár helyett *10 koronáért*, kötetenként 5 K bolti ár helyett kötetenként *2 K 50 fillérért* szállitjuk.

☞ ***A Jogtudományi Közlöny kiadóhivatala a felsőbíróságoknál függőben levő ügyekről az előfizetőket postafordultával* levelezőlap utján *dijtalanul értesiti, az elintézést figyelemmel kiséri*** és a tárgyalásra való kitüzésről, valamint az elintézés miként-jéről levelező-lapon ad értesitést.

Előfizetési feltételek: egész évre 24 kor., félévre 12 kor., negyedévre 6 kor.
Az előfizetési pénzeket bérmentesen, legcélszerűbben ***posta-utalvány*** utján kell küldeni

Kiadótulajdonos: a FRANKLIN-TÁRSULAT.

a Jogtudományi Közlöny kiadóhivatalához.
(Egyetem-utca 4. sz.)

Negyvennyolczadik évfolyam. 1. szám. Budapest, 1913 január 3.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Szladits Károly* kir. táblai biró: Adalékok a kötelesrész szabályozásához. — *Vargha Ferencz* kir. curiai tanácselnök: A büntetés kiszabásának irányeszméi. — *Dr. Kármán Elemér* erzsébetfalvai kir. járásbiró: Bünügyi közlemények. — *Dr. Havas Ernő* budapesti ügyvéd: Néhány szó a nyolcz százalékos kamatmaximumról és a törvényes kamatról. — *Dr. Bállaszéki Lajos* budapesti ügyvéd: Rendelvények kézbesitése. — *Dr. Auer György:* Kohler József. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

Adalékok a kötelesrész szabályozásához.

A kötelesrészre nem jogosult ivadéknak jutott adományok figyelembevétele a kötelesrész kiszabásánál.

I. Az örökhagyó végrendelkezési szabadságának védelme a kötelesrészszel szemben megkivánja, hogy ha a kötelesrészre in concreto *nem* jogosult *közelebbi* ivadék az örökhagyó részéről akár élők között, akár halál esetére adományban részesült: ez a részesités a *távolabbi* ivadék kötelesrészébe betudassék.

Az élők közti adományok tekintetében ezt a tételt a T. 1964. §. 1. pontjából, kapcsolatban a 2036. §-ssal le lehet vezetni. (A szöveg ugyan nem szabatos, mert az Indokolás V. k. 307. l. szerint ez a tétel akkor is áll, amikor egyetlen kötelesrészre jogosult ivadék maradt, holott ilyenkor «osztályrabocsátásról» fogalmilag nem lehet szó.)

A halál esetére szóló adományok tekintetében a fenti tétel az egyik esetcsoportra, t. i. a kitagadott ivadék részesitésére szoritva, egy homályos «amennyiben» alakjában lappang benne az 1980. §-ban. *(Ennyiben* tehát nem egészen szabatos a Főelőadmány IX. k. 263. lapján ad 1956 §. 2. sz. a. foglalt észrevétel, mintha a T. a kitagadott «könyörületi részesitését» a kötelesrészi successio graduum et ordinum szempontjából nem venné figyelembe. A T. e tekintetben átvette az Ig. B. J. 90. §. II. és 96. §. II. rendelkezéseit.)

Az eset azonban gyakorlativá válhatik más vonatkozásban is.

(1. a) *példa.)* Teszem azt, az örökhagyó egyetlen fia *(A.)* a kötelesrészről saját fia *(B.)* javára lemondott. Az apa mindazonáltal 20,000 K-nyi vagyonából *A.*-nak 5000 K hagyományt rendelt és egyetlen unokájának (*B.*-nek), hogy családját kötelesrészére nézve kielégitse, szintén 5000 K-t hagyott; egyébként az idegen *X.*-t nevezte ki örökösévé.

Már most, minthogy *B.* az egyedüli kötelesrészre jogosult és minthogy a T.-ben egy szó sincsen arról, hogy a törzselődnek halál esetére rendelt részesitések a törzsutód kötelesrészébe betudandók: az eredmény az lesz, hogy *B.* 10,000 K-t követelhet kötelesrészül, viszont *X.* az *A.*-nak rendelt hagyományt, minthogy *A.*-t kötelesrész nem illeti, aránylag, vagyis a felére leszállithatja (T. 1969. §.), hacsak az örökhagyó végrendeletében — ezzel az eshetőséggel számolva — mást nem rendelt. Az eredmény semmikép sem fedi az örökhagyó jogos intenczióit: először is a családjának kielégitésére 10,000 K helyett 12,500 K jut; *X.* 2500 K-val, *A.* pedig éppen a felével kevesebbet kap annál, amit az örökhagyó nekik szánt. Jogszerkezetileg helytelen az eredmény azért, mert ha *A.* a kötelesrészről le nem mond, az örökhagyó *X.*-nek 10,000 K-t juttathatott volna; most pedig, hogy az örökhagyó, jó érzését követve, fiának mégis valamit juttatni kiván, ezt csak szabad rendelkezési jogának rovására teheti. Incongruens az eredmény azért is, mert ha az örökhagyó az 5000 K-t még életében ajándékozta volna *A.*-nak, az örökhagyó czélzata teljesen megvalósulhatott volna: az 5000 K-t ugyanis *B.* kötelesrészébe be kellene tudni, *X.* megkapná a 10,000 K-t, *A.* pedig megtámadhatatlanul megtartaná az ajándékot.

E helytelen eredmény kiigazitására szolgálna a német ptk. 2309. §. erészbeli átvétele, mint azt a Főelőadmány a fentidézett helyen már javasolta. Vagyis általánosságban ki kellene mondani, hogy: «Ha a közelebbi ivadék, akit kötelesrész nem illet, a hagyatékból törvényes öröklés vagy végintézkedés alapján részesedik és a részesitést elfogadja: a részesités értékét a távolabbi ivadék kötelesrészéből le kell számitani.»

Ez azonban még nem elegendő. Mert biztositani kell, legalább magyarázati szabály erejével azt is, hogy a kötelesrészre nem jogosult ivadék, ha az örökhagyó őt végrendeletében mégis részesiti, kétség esetében ne viselje a kötelesrész terhét; vagyis hogy az a poziczió, amelyet *Grosschmid* találóan «védelmi kötelesrésznek» nevez, maradjon meg a kötelesrészre nem jogosult ivadéknak necsak az élők közt kapott ajándékok, hanem a halál esetére neki szánt juttatások tekintetében is.

(1. b) *példa.)* Ha tehát az előbbi *(1. a)* példában az örökhagyó *B.*-re semmit sem hagyott volna, *B.* kötelesrésze a fentebb javasolt rendelkezés szerint 5000-t tenne ki, s a kötelesrész terhe a legutóbb emlitett elv elfogadása mellett egészen az örökösön, *X.*-en maradna, aki az *A.*-nak rendelt 5000 K hagyományt nem szállithatná le 1/4 rész arányában sem. (A T. szerint ugyanis *A.* hagyománya ez esetben is le lenne szállitható 3750-re, ugy hogy *X.* 11,250-t tarthatna meg. A helyes megoldás, hogy *X.* csak annyit tarthasson meg, amennyit az örökhagyó neki vagyonához képest szabadon hagyhatott volna, vagyis 10,000-t, az 5000 K hagyomány pedig maradjon csorbitatlanul az *A.*-é.)

II. Az I. alatt tárgyalt tényállás mindkét ágazatának párdarabja áll elő abban az esetben is, amikor a kötelesrészre jogosult ivadéknak nem az elődje, hanem az *ivadéktársa* az, aki adományt kapott és amellett a kötelesrész kiszabásánál számitáson kivül marad. Ilyenkor a megmaradó kötelesrészre jogosult ivadéknak kötelesrészi hányada megfelelően emelkedik; kérdés, hogy a kieső ivadéknak jutott adományok mennyiben veendők számitásba a kötelesrész ezen nagyobbodásának rovására. Másszóval: mennyiben csökkenti az ilyen adomány a *kötelesrészi növedékjogot?*

Vizsgáljuk a kérdést mindenekelőtt az *élők közti ajándékok* szempontjából.

(2. a) példa.) Két fiu maradt, *A.* és *B.* Ezek közül az örökhagyó *A.*-nak pályaalapitásra 2000 K-t adott, de utóbb őt jogos okból kitagadta. Az *A.*-nak jutott adományt vissza sem vonhatja hálátlanság okából, mert azzal erkölcsi kötelességének tett eleget. (T. 1517. §.) Már most az örökhagyó *B.*-t kötelesrészre szoritva, 18,000 K vagyonában az idegen *X.-t* nevezi örökösévé. Mennyi a kötelesrész?

A T. szerint *B.* egyedül jő számitásba (1963. §. II.); ő kivánhatja az *A.* adományának hozzászámitását a hagyaték értékéhez (1962. §.); és igy kötelesrésze (18,000 + 2000) : 2 = 10,000 K; vagyis *X.*-nek csak 8000 K marad. Ha azonban az örökhagyó *A.*-t ki nem tagadta volna, ugy két fiának összesen csak 8000 K-t lett volna köteles juttatni a hagyatékból. (*A.* kapna 3000-t, *B.* 5000-t.) Az örökhagyó tehát a kitagadás tényével saját magának a szabad rendelkezési jogát csorbitotta, mert most *B.* lévén az egyedüli kötelesrészre jogosult, az *A.*-nak adott ajándék a szabad rendelkezésre maradt hányad terhére esik.

Birói gyakorlatunk a kötelesrésznél számításba nem veendő ivadéktársnak élők közt juttatott adományokat (pl. kielégitési értéket) többnyire nem veszi figyelembe ; vagyis az ilyen adományokat a hagyatékhoz nem kell hozzászámitani, csak annyiban, amennyiben az adomány a kieső ivadék egész (fictiv) törvényes örökségének az értékét is meghaladja. (C. 5194/908., C. 885/910. — Uj Dtár II/2. 712. l. 819. sz., 683. l. 711. sz.) Megfelel ennek az Ig. B. J. 87. §-ának álláspontja, mely szerint (ha a kieső ivadéknak kötelesrészre jogositott leszármazója nem maradt, erről l. fent az I. pontot,) «azon adományok, amelyek a kötelesrész megállapitásánál számitásba nem veendő leszármazók terhére esnek, csak azon többlet erejéig képezik hozzászámitás tárgyát, amelylyel a betudandó adomány értéke az illető leszármazónak törvényes örökösödési részét meghaladja».

A mai jog tehát a fenti esetet már valamivel helyesebben oldja meg, mint a T.: *A.* adományával együtt figyelmen kivül marad ; *B.* kötelesrésze tehát 9000, vagyis az örökhagyó rendelkezésére marad 9000 K. Több mint a T. szerint, de még mindig kevesebb, mint amennyivel a kitagadás közbejötte nélkül rendelkezhetnék.

A kérdést hajszálnyira igazságos számitással *Grosschmid* oldotta meg, «Az ajándék miatti kötelesrész szabályozásához» czimü tanulmányában,* mely a kötelesrész jogának (sajnos nem eléggé ismert és nem kellően méltányolt) valóságos kincsesbányája.

A kötelesrészre nem jogosult ivadéknak jutott adományok figyelembevétele Grosschmid rendszere szerint, melyet az idézett tanulmányhoz csatolt törvenytervezetben («formulazások» 17. és köv. czikkek) részletesen kiépitett, az alap- és a növelő kötelesrész megkülönböztetésével történik. Eszerint mindenekelőtt ki kell számitani valamennyi ivadékra nézve a kötelesrészt oly módon, mintha a számitásba nem jövő (kitagadott, lemondó stb.) ivadékot *is* kötelesrész illetné. Ha a számitáson kivül maradó ivadék adománya kisebb, mint ez a képzeleti alapkötelesrész : ugy ez a különbözet hozzászámitandó az örökhagyó rendelkezése alól kivett vagyontömeghez, vagyis szaporitja a többiek kötelesrészét. A fenti 2. a. sz. példára alkalmazva : alapkötelesrész 20,000 : 4 = 5000 ; minthogy *A.* csak 2000-et kapott, e különbözet vagyis 3000 hozzászámitandó *B.* alapkötelesrészéhez és igy *B.* kötelesrésze 5000-et tesz ki. Az eredmeny szembeszökően helyes : *X.*-nek 10,000 K marad, vagyis az a vagyonérték, melyről az örökhagyó szabadon rendelkezhetett.

Nem bocsátkozhatom e helyen Grosschmid bámulatos pontossággal megszerkesztett rendszerének tüzetes méltatásába, csak azt akarom konstatálni, hogy ha egyszer e rendszer igazságos alapgondolatait elfogadjuk, ugy ki kell azokat terjesztenünk a kötelesrészre nem jogosult ivadéknak *halál esetére* jutó adományokra is (persze csak akkor, ha az ilyen ivadék a részesitést elfogadás utján csakugyan véglegesen is megszerzi).

Helyes nyomon járt tehát a Főelőadmány, amikor (az elül idézett helyen) azt javasolja, hogy a kötelesrészre jogosult ivadék kötelesrészének csökkentésére, alkalmas módon, az a halál esetére szóló részesités is figyelembe vétessék, amely a kötelesrészre nem jogosult ivadéknak jutott.

Hogy e gondolat keresztülvitele is szükséges az örökhagyó rendelkezési szabadságának a megóvására, mutatja a következő példa.

(2. b) példa.) A két fiu, *A.* és *B.* közül az örökhagyó *A.*-t kitagadta, de neki mégis 2000 K «könyörületi részesitést» hagyományozott. *B.* kötelesrészre van szoritva, általános örökössé az összesen 20,000 K értékü hagyatékban *X.* van kinevezve.

A T. szerint *B.* kötelesrésze 10,000 ; itt ismét áll az a tétel, hogy az örökhagyó *A.* kitagadásával a saját maga rendelkezési jogát szoritja összébb, mert ha *A.*-nak bármit akar adni, ezt csak a kinevezett örökös rovására teheti. Ezen az eseten a T. 1980. §-ának «amennyiben»-je sem segit, mert ez csak a successio graduum et ordinum esetére szól, de nem a kötelesrészi növedékjog esetére.

Grosschmid fent jelzett konstrukciójának analog kiterjesztése itt is igazságos megoldásra vezetne. Vagyis a 2. *b)* példában : *B.* alapkötelesrésze lenne (20,000 : 4 =) 5000 ; *A.* részesitése 3000-el kevesebb, mint a reá eső fiktiv alapkötelesrész, ezt tehát *B.* kötelesrészéhez hozzá kellene adnunk (növelő kötelesrész), ugy hogy *B.* kötelesrésze ez esetben is 8000-et tenne ki.

Grosschmid rendszere szerint a számitásba nem jövő ivadéktársakra kiszámitott fiktiv kötelesrész egyuttal *védelmi* kötelesrészül szolgál abban az esetben, ha a kötelesrészre jogosult élők közti ajándék czimén akarja megtámadni a kötelesrészre nem jogosult ivadéktársat ; vagyis e számolási érték erejéig a kötelesrészre nem jogosult ivadék megtagadhatja a kötelesrésznek saját ajándékából követelt kiegészitését (id. h. 19. czikk). Grosschmid rendszerének most javasolt analóg kiterjesztése mellett oda kell jutnunk, hogy ez a fiktiv számolási kötelesrész védelmére szolgálna a kötelesrészre nem jogosult ivadéknak abban a tekintetben is, hogy a halál esetére nekik rendelt részesitést e védelmi kötelesrész erejéig ne lehessen tőle elvenni. Nem vehetné el a részesitést az örökös, ha a kötelesrészre nem jogosult ivadék részére hagyomány van rendelve, mert nem élhetne a leszállitás jogával ; de nem vehetné el a részesitést a kötelesrészre jogosult sem, ha a kötelesrészre nem jogosult ivadék örökösnek van nevezve.

A T. mostani szerkezete mellett azonban a *2. b)* példában nemcsak a végrendelkezőn és a kinevezett idegen örökösön esik sérelem, hanem a kötelesrészre nem jogosult *A.* is rosszul jár, mert 2000 K hagyományát az örökös 1000 K-ra szállithatja le (T. 1969. §.). A fent javasolt megoldás szerint *X.*-nek a hagyatékból 10,000 K maradna tisztán, de viszont *A.* is csorbitatlanul kapná meg a maga hagyományát. Ugyanigy állana az eset, ha e példában *A.* 1/10 részre örökössé volna nevezve : *B.* az ő 8000 K-nyi kötelesrészét csak *X.*-től követelhetné, a kötelesrészszel egyedül *X.* volna megterhelve, *A.* pedig ez esetben éppen nem, általában véve pedig csak annyiban, amennyiben részesitése többet tenne ki, mint amennyi reá fiktiv kötelesrész czimén esnék.

Dr. Szladits Károly.

* Magánjogi tanulmányok II. k. 499. és köv. l. ; az itt tárgyalt kérdésre főleg az 518.—526., 557—559., 571—582. l. vonatkoznak.

A büntetés kiszabásának irányeszméi.*

III.

Áttérek most már azokra az anyagjogi szabályokra, melyek a büntetés meghatározására, vagyis a büntetés birói individualizálására vonatkoznak.

Mielőtt azonban ezeket a szabályokat taglalnám, általánosságban reámutatok arra, hogy a büntetési tételek meghatározásánál, vagyis az ugynevezett törvényes individualisatiónál a törvényt nem a rendszeresség, hanem az ötletszerüség jellemzi. A mellékbüntetések körében a hivatalvesztés és politikai jogvesztésnél minden alapelv nélkül mellőzi a törvény az egyiket s alkalmazza a másikat. (250. és 289. §. stb.) Pénzbüntetést szab a testisértés vétségére, de a büntettnél már mellőzi azt. Vagyon elleni büncselekményeknél rendszerint nincs pénzbüntetés, de van a csalásnál s jogtalan elsajátitásnál. De nemcsak ugyanazon genus körében van rendszertelenség, hanem egy és ugyanazon speciesnél is látjuk a törvényhozó szeszélyességét s rendszertelenségét. Csalás vétségénél és büntetténél van pénzbüntetés (383. §. első bek.); ha azonban a kár 4000 K-t meghalad, pénzbüntetés nem szabandó ki. Magánokirathamisitás büntetténél és vétségénél van pénzbüntetés (402. §.) ; ha azonban a magánokirathamisitás a legsulyosabban minősül, a pénzbüntetés elmarad (403. §.). Se szere se száma a hasonló rendszertelenségeknek ; ez magában véve is nagy hiba ; mert a törvényhozótól a logikai szabatosságot megkövetelhetjük ; de még nagyobb hiba ennél az, hogy a büntetési keretek meghatározásánál, vagyis a cselekmények büntetőjogi értékelésénél sincs a törvénynek megfelelő helyes irányeszméje. A világért sem akarom azt állitani, hogy a szemérem elleni büncselekmények nem a legundokabb, legocsmányabb büncselekmények ; a büncselekmény jogi értékét azonban nem szabad kizárólag aszerint a skála szerint mérni, mint ahogy azt egy magas müveltségi fokon álló ember megméri. Legalább is a legfontosabb életjavakkal egyenlő sulyosnak még sem lehet azokat venni ; már pedig a törvény ezt teszi, midőn az erőszakos nemi közösülésre ugyanazt a büntetési tételt állitja fel, mint a halált okozó sulyos testisértésre ; a 235. §. pedig a szándékos emberölés büntettére meghatározott büntetési keretet

* Az előbbi közl. l. a mult évi 51. és 52. számban.

állapitja meg. Vagyis, ha a tettes megöli a sértettet vagy azon szemérem elleni merényletet követ el, in thesi egyenlő elbánásban részesül. In praxi sincs köztük különbség ; sőt haláltokozó testi sértésnél ott vannak a törvényes enyhitő körülmények (307. §.), melyek jelentékenyen lefokozzák a büntett sulyát, e körülmények a szemérem elleni büncselekményeknél hiányzanak.

Ha valaki a sarki rendőrt tettleg bántalmazza, hat hónaptól három évig terjedő börtönnel büntetendő (165. §.), de ha a sarki rendőr duhajkedvében s hatalmi mámorában eldöngeti a békés polgárt, egy naptól hat hónapig terjedő fogházzal büntetendő (473. §.). Ha A. B. fején végig vág botjával, becsületsértés miatt büntetendő, de ha B.-nek vékony a koponyája s az ütésbe belehal : kettőtől tiz évig terjedő fegyház a büntetése (306. §.). Ez ellen nyujt garanciát az osztrák javaslat 8. §-a.

Ha A. B.-nek kiüti a szemét, vagy másképp nyomorékká teszi, a büntetési tétel hat hónaptól öt évig terjedő börtön ; ha pedig a cseléd asszonyától egy pár harisnyát lop, in thesi ugyanannyi büntetés áll előtte. Ha a vádlott bemászik a sértett kertjébe, s onnan hatvan koronánál kisebb értékben gyümölcsöt lop, a sértett inditványára üldözendő mezőrendőri kihágásért felelős, amelynek maximális büntetése 200 K pénzbüntetés. Ha azonban oly magas a keritès vagy vasszögekkel ugy meg van koronázva, hogy nem tud bemászni, s e helyett a rozoga kertajtót vállának egy taszitásával benyomja, ugyanazon gyümölcs ellopásáért hat hónaptól öt évig terjedő börtönnel büntetendő. Ha pedig némi büntető praxisa van, s a sokkal veszélyesebb bemászást választja, mint látszik, jelentékenyen jobb üzletet csinál — kisebb rizikóval. De ha ez utóbbi esetben a kertben, a nyitott verandán a ház urának vacsoramaradékát : egy csibeczombot ott felejtette a cseléd, s a gyümölcstolvaj azt is megeszi : büntetése öt évig terjedhető börtön. (Btk. 336. §. 3. p.) Ha a vagyonbukottnak annyija van, hogy a csőd költségei fedezhetők, s a csőd elrendeltetik és a Btk. 416. §-ában meghatározott cselekmények vagy mulasztások valamelyike kiderül ellene, két évig terjedhető fogházzal büntetendő. De ha teljesen szárazra került, vagyis annyija sem maradt, hogy a csődeljárás költségei fedezhetők volnának, ugyanazon cselekményekért s mulasztásokért a 387. §. alapján még bünvádi eljárás alá sem vonható.

Ha pedig a csőd elrendeltetett s a 414. §. megállapitható, a cselekmény mindig büntett ; de ha ugyanaz a cselekmény a csőd el nem rendelése miatt csalássá devalválódik, csak akkor büntett, ha az okozott kár száz koronát meghalad (387. és 383. §.).

Gyakori az eset, hogy a férj notorius vagyonbukott ; ugy hogy saját neve alatt már egy garas hitele sincs. A czégjegyzékben s az ajtó felett tehát szerepel a feleség vagy valamelyik nemeslelkü rokon neve. Egyéb azonban marad minden a régiben. Ismét itt a csőd : megindul a kriminális ; az asszony vagy az emberbarát rokon semmit sem csinált ; még a lábát sem tette az üzletbe, ez bizonyos, még bizonyosabb az, hogy a férj, a notorius vagyonbukott vezette az üzletet ; sőt a legbizonyosabb a dologban az, hogy a kriminális bukást is ő rendezte, sajnos legkevésbbé bizonyos az, hogy már most a biróság mit fog csinálni. Mert hiszen csalárdbukás tettese csak a vagyonbukott lehet. A férj azonban nem vagyonbukott ; miután pedig egyéni czégekre a Btk. 417. §-a nem alkalmazható, az ilyen eset mindig egy nagy rébus a Curia előtt ; de a rébust mindig megoldja, s dicséretére legyen mondva, hogy a notorius vagyonbukott még soha sem játszotta ki — nem ugyan a törvényt — hanem a Curiát ; mert törvény szerint alig lehetne megbüntetni.

Ennél a témánál nem időzöm tovább, számtalan példával lehetne még illusztrálni azt az állitásomat, hogy a törvény a jogi értékek megbecsülésénél rendszertelen sőt logikátlan.

Még csak egyet emelek ki, azt, hogy a lélektani s erkölcsi elemek felhasználásánál hasonló hibák észlelhetők.

Itt van mindjárt a præmeditáczió. Schol sincs jelentősége, csak az ölésnél ; s ott sem helyes a motivumokra s a tettes jellemére tekintet nélkül arra oly szörnyü nagy sulyt helyezni.

Az erős felindulás csak az ölés és haláltokozó testi sértésnél szerepel, egyebütt nem. Ugy látszik, hogy a törvényhozó csak a haragra gondolt, épp ugy mint a norvég törvény (56. §.) ; ez utóbbi azonban legalább következetes, mert a jogos harag lélektani motiváló hatályát minden büncselekményre kiterjeszti, egyaránt. Azonban ez sem elég. Az ujabb lélektani kutatásokból tudjuk, hogy az érzelmek döntő szerepet visznek öntudati életünkben ; nemcsak a szándék keletkezését befolyásolják, hanem az asszocziácziónál is a legnagyobb szerepet viszik, amint azt Ribot a teremtő képzeletről irt rendkivüli érdekes és nagybecsü munkájában kimutatta. Ebből s az érzelmekről irt egyéb tanulmányokból tudjuk,* hogy minden élményünk, képzetünk s gondolatunk valamely érzelemmel kapcsolatos ; következőleg csak az nem vet számot az emberi cselekmények megitélésénél az érzelmi elemekkel, aki a lélektan e nagy birodalmában teljesen járatlan. S tájékozatlan vagy egyoldalu az a törvény, amelyik csak a haragot értékesiti. Mert nemcsak ez, hanem — többé-kevésbbé — minden érzelem szükségkép szerepet visz a motiváczió folyamatánál. Aki ezen lelki folyamatokat kikapcsolja az emberi cselekmények megitélésénél, annak az itélete teljesen értéktelen formalizmus lesz, s nem tarthat számot arra, hogy abban az igazságot lássuk.

A jó törvény az egész vonalon kell hogy kötelességévé tegye a birónak az érzelmi elemek kutatását s azok értékelését. Az értékelésnél pedig a morálfilozófia igazságait kell szemelőtt tartanunk, mert az abból fakadó tudásunk világosit fel arról, hogy melyik érzésnek mily értéke és sulya van. Igy tudhatjuk meg, hogy melyik teszi sulyosabbá, melyik enyhébbé a büncselekményt.

A szoros értelemben vett büntetés kiszabásával s annak szabályaival a Btk. 89—92. §-ai foglalkoznak.

Midőn a 89. §. azt irja elő, hogy a büntetések kiszabásánál figyelembe veendők a bünösség fokára befolyással levő sulyositó s enyhitő körülmények: egy kitöltetlen fehér lapot nyujt át a birónak, melyet az szükebb vagy tágabb körü ismeretei szerint tetszése szerint tölthet ki. A törvény nem határozza meg, mit ért a «bünösség foka» alatt, s irányeszmét sem állit fel arra nézve, s igy ez egy oly elasztikus fogalom, melybe bármely büntetőjogi iskola elhelyezheti a maga meggyőződését és igazságait. A bünösség foka alatt éppugy érthetjük a jogsértés objektiv sulyát, mint a tettes antiszociális jellemét, sőt ebbe a meghatározásba elfér a Lombroso álláspontja épp ugy, mint elférne a theokratikus kornak világfelfogása, mely a büncselekményben az istenség elleni merényletet látta.

A törvényhozó kényelme s a birói omnipotenczia szempontjából praktikus az ilyen törvény, mert ha a büntetés eszmekörében változás áll be, a régi felfogás tartalmát egyszerüen kidobjuk abból s az ujjal töltjük azt meg, ez kényelmesen megtörténhetik a törvény megváltoztatása nélkül, mert annak rugalmas szövegezése minden felfogásnak tág kaput nyit. De kedvező a biró omnipotenczijának is, mert kénye-kedve szerint azt veszi enyhitő s sulyositó körülménynek, ami az ő müveltségi fokának s lelkiismeretének megfelel. Ez aztán létrehozza azokat a szertelen ellentéteket s kiáltó bizonytalanságot, melyet Baumgarten Izidor a jogászegylet közönségének 1904 folyamán frappáns példákkal bemutatott.**

Nem szüntetik meg a birónak ezt a korlátlan hatalmát a Btk. 90—92. §§. sem, mert ezekben sem foglaltatik irányeszme arra nézve, hogy mily mellékkörülmények az enyhitők s melyek a sulyositók ; csupán azzal az utasitással fordul a törvény a bióhoz, hogyha tulnyomóak a sulyositó körülmények, a maximum felé haladjon, ellenkezőleg a minimumot tartsa szem előtt; ha pedig nyomatékosak és számosak az enyhitő körülmények, joga van a büntetési tételt lefokozni (92. §.).

Ez a korlátlan hatalom meg is termette gyümölcsét: hihetetlen kaosz és eltérések észlelhetők a büntetések kiszabása körül. Mint említém, ezeket a hibákat Baumgarten az ő közismert dialektikájával már bemutatta a jogászvilágnak; ismétlésekbe nem akarván bocsátkozni, azoknak, akik ebbe a rendszertelenségbe be akarnak pillantani, azt ajánlom, olvassák el az ő munkáját.

A büntetés kiszabása s a mellékkörülmények méltatása más irányban is kihivja a kritikát. Amint látni fogjuk, a mérlegelés nagyon a felszinen uszik, nem hatol a dolgok mélyére s ennek folytán az ember lelki, erkölcsi s szocziális helyzetét nem is értékeli helyesen.

* V. ö. Ribot: «Imagination créatrice»; Ribot: «Psychologie des sentiments»; Sergi: «Les emotions»; Ziegler: «Das Gefühl»; Lange: «Über Gemüthsbewegungen»; James: «La théorie de l'émotion».

** Baumgarten: «A büntetés kimérésének reformjáról.»

Ezen állitás igazságait legjobban belátjuk akkor, ha egypár oly enyhitő és sulyositó körülményt elemezünk, melyek mindennap előfordulnak birósságaink itéleteiben.

A fiatal kort a Bn. 32. §-ára tekintettel a birósságok enyhitő körülménynek veszik mindig 18—20 év közt, sőt még ezenfelül is, mert közel van a privilegizált korhoz. Általában nem lehet mondani, hogy a kiindulási pont helytelen, de minden egyénesitès nélkül, az téves. A Bn. 17. §-a s a többi kapcsolatos §-ok szerint a törvénynek ugyan az a gondolata, hogy a fiatalkoru erkölcsileg megmentessék ; de ha szigorubb intézkedésre van szükség, akkor a megtorlás gondolata lép előtérbe (26. §.) ; s hogy a Bn. éppen nem émelygős szentimentálizmussal gondol a megrögzött s már 15-ik életévet betöltött fiatalkoruakra, kitünik abból, hogy a biró tiz évi fogházat szabhat oly fiatalkorura, akire, ha 18-ik életévét már betöltötte, a rendes tételt alkalmazva, csak öt évi maximális szabadságbüntetést szabhatna ki. Önként következik ebből az a szabály, hogy a fiatal kort enyhitő körülménynek csak akkor vehetjük, ha erre a vádlott moralitása alapot nyujt. Vagyis azt kell nézni a birónak, hogy ha a vádlott 18 évesnél fiatalabb volna, a Bn. 17. §-ának 1—3., vagy 4. pontját alkalmazná-e, előbbi esetben a fiatal kor enyhitő körülmény, utóbbi esetben nem.

A vádlott nagy családja gyakran található az enyhitő körülmények közt, pedig ez a bünösség fokával egyik büntetőjogi iskola szerint sem hozható kapcsolatba. Csak egy esetben helyezhető arra suly, ha a vagyon elleni büncselekményt vádlott szükségben követte el azért, hogy családja nyomorán segitsen. Ennek méltányos figyelembevételét igazolja a humanizmus és könyörületesség.

Az aggkor nem ritkán szerepel az enyhitő körülmények közt ; talán erre a gondolatra a Btk. 93. §-a vezette a birósságokat. Ha igy állana a dolog, a kiindulási pont téves, mert az enyhitő körülmény hatálya abban nyilvánul, hogy az a büntetés tartamát csökkenti. A 93. §-ban emlitett aggkor és testi gyöngeség azonban nem a büntetési tartamot csökkenti, hanem a büntetésnem megváltoztatására jogositja fel a birót, ha azt találja, hogy az aggkoru vagy testileg gyönge vádlottat a fegyházbüntetés a velejáró szigorubb végrehajtási szabályokra tekintettel tulságosan sulyosan s egészségére ártalmasan sujtaná. Kitünik ez abból, hogy a 93. §. második bekezdése szerint a börtön ebben az esetben a fegyház legmagasabb tartamáig felemelhető. Hogy a birósságok a most kifogásolt szempontból mérlegelik az aggkort, a kolozsvári kir. itélőtáblának 1910/12. sz. itéletéből látható, ahol a vádlott előrehaladott korát enyhitő körülménynek azért nem vette a tábla, mert a 63 éves vádlott nem elaggott koru.

Igenis, az előrehaladott kor enyhitő körülmény s pedig igen nyomatékos enyhitő körülmény, de csak akkor, ha ahhoz járul a büntetlen előélet. Mert egy becsületben eltöltött hosszu élet bizonyitja azt, hogy az ilyen vádlott szocziális jellemü ember, alkalmazkodik a társadalmi élet törvényeihez ; s a büncselekmény nem erkölcsi egyéniségének megnyilvánulása, hanem izolált tünet, melybe alkalmi okok sodorták, az ilyen ember pedig, akit a pszichikai, morális, vagy társadalmi okok ereje kergetett a bünbe, méltán számithat az itélőbiró könyörületességére.

Az okozott kár csekély voltát vagyoni büncselekményeknél, vagy magánokirathamisitásnál a kár hiányát helyesen veszik enyhitő körülménynek, vagy annak nagyságát sulyositónak, mert ezek a tények a jogsértés objektiv nagyságát csökkentik, vagy fokozzák. De itt is egyénesiteni kell, mert ha ezek az eredmények a tettenkapásra, a hatóság éberségére vagy annak közbelépésére vezetendők vissza, akkor igen kevés objektiv értékük van azoknak. Ugyanigy állunk azzal az esettel is, midőn az okozott kár megtérült. Egy egész oczeán fekszik aközt a két eset közt, midőn a vádlott lelkifurdalás hatása alatt, erkölcsi indokokból önkényt téríti meg a kárt, s midőn a rendőrség az orgazdától elveszi a lopott holmit.

A beismerés, pláne, ha azt a töredelmes jelszóval felcziczomázzák, a legdivatosabb s legnyomatékosabb enyhitő körülmények közül való ; sőt nem ritkán alapja a 91., esetleg a 92. §. alkalmazásának is. Pedig a beismerésnek legproblematikusabb az értéke ; mert ennek csak akkor van nyomatéka, ha a morál talajából fakad ; ha a vádlott lelkiösmerete, cselekményünknek ez a legbensőbb értékmérője s birája téteti a beösmerő vallomást vele. Vagyis a beösmerésben akkor van erkölcsi érték és erő, ha a lelkiösmeretünk azt mondja : bünt követtem el, belátom, hibáztam, meg kell lakolnom érte, tehát beösmerem azt, amit elkövettem. De hát ilyen erkölcsiség található-e a bünösök világában? Még az olyan embernél is ritka az ilyen finomult lélek, aki az erkölcsi szabályokkal sem jön összeütközésbe, annál ritkább olyannál, aki büncselekményt követ el, s ha található ; az bizonyára legalább is erkölcsi kényszerhelyzetben cselekedett.

Az esetek óriási nagy számában azért van a vádlott beösmerésben, mert vagy már ugy is be van büne bizonyitva, vagy azt hiszi, vagy ettől fél ; de a tiszta magábaszállás ritka, mint a fehér holló. S midőn a birósságok minden egyénesités s erkölcsi értékelés nélkül oly könnyen az enyhitő körülmények sorába iktatják a beismerést, ezt a hajlandóságot, az általános emberi természetet jellemző kisebb erőkifejtés lélektani törvényéből lehet megmagyarázni, amit Ferrero a Symbolismusról irt munkájában oly érdekesen mutat be a lelki vis inertiae kapcsán.

A beösmerő vádlott ugyanis sok munkától kiméli meg a birót, s a biró, bár öntudatlanul, azzal hálálja meg a feleslegessé vált munka elmaradását, hogy enyhitő körülménynek tudja be a beismerést, amiben pedig egy szemernyi moralitás sincs.

De ennek magyarázata kereshető az évszázados hagyományokban is, amikor a beösmerés volt a bizonyitékok királynője. Miután vádlott ezt a bizonyitékot önként nyujtotta, amit hajdan forró vizzel, tüzesvassal, hüvelyszoritóval vettek ki belőle, a közfelfogás szerint ma is enyhébb büntetést érdemel meg ; mert megkönnyitette az igazság megállapitását. Ezen magyarázat helyessége kitünik abból, hogy a birósságok a beösmerést akkor nem szokták enyhitő körülménynek venni, mikor a büncselekmény egyébként is bizonyitva van. *Vargha Ferencz.*

(Bef. kov.)

Bünügyi közlemények.

I. A gráczi bünügyi egyetemi intézet.

A gráczi cs. kir. Károly-Ferencz tudományegyetemen az 1912 1913. tanévben nyilt meg dr. Hans Gross egyetemi tanárnak és az «Archiv für Kriminalanthropologie und Kriminalistik» czimü folyóirat szerkesztőjének vezetése alatt a bünügyi egyetemi intézet. (K. k. Kriminalistische Universitäts-Institut.)

Az intézet czélja és feladata a büntetőjog tanitását a bünügyi segédtudományoknak és azok realiáinak müvelése által széles és az *életből vett alapokra* fektetni, a büntetőjog oktatását a való élethez közelebb hozni, és igy a büntetőjog iránti érdeket és értelmet fokozni.

Az intézetet annak vezetője és egyuttal annak megalapitója azokon az elveken épitette fel, amelyeket a nagy tudós, akinek jelentőségét a bünügyi tudomány számára e lapok olvasói előtt felesleges ismertetni, 18 év óta a különböző folyóiratokban és müveiben részletesen kifejtett.* Az intézet meg akarja valósitani a vizsgálóbirónak (beleértve mindazokat, akik bünügyek felderitésével foglalkoznak) az iskoláját, ugy amint azt Gross különböző müveiben közel két évtizeden át kiépitette, és másrészt otthont teremt a bünügyi kutatás mindazon ágai számára, amelyek *kisérletek* utján épülnek fel és végül egy valóságos kisérleti állomásul kiván szolgálni azoknak a gyakorlati közegeknek, akik bünügyek nyomozásával foglalkoznak.

Az intézet ezek szerint a következő osztályokból áll:

I. *Előadások* a bünügyi segédtudományok köréből ; ezek a gráczi egyetem jogi karán az intézet vezetője által az intézet keretében tartatnak és minden fél évben valamely tárgyról, a következő tudományágakból: 1. kriminalpsychologia ; 2. kriminalanthropologia ; 3. kriminalistika ; 4. kriminalstatistika.

II. *Kézikönyvtár*, amely a következőkből áll: 1. kizáróan kriminalistikai tartalmu könyvek ; 2. a fenti bünügyi segédtudományokba vágó munkák; 3. a törvényszéki orvostan körébe vágó válogatott müvek ; 4. a törvényszéki lélektan körébe vágó müvek ; 5. általános lélektani munkák ; 6. bizonyos technikai ismeretekre vonatkozó müvek (fegyverek, fényképezés, robbanási technika) ; 7. általános természetü müvek.

E könyvtár teljes felállitásáig a prospektus szerint dr. Hans Gross egyetemi tanár könyvtára, amely a bünügyi segédtudomá-

* Igy Gross Archiv I. köt. 108. lap. Deutsche Juristen Zeitung 1906. évi folyam. Handbuch für Untersuchungsrichter I. k. 9. lap.

nyokra vonatkozóan majdnem teljes, az intézetnek kölcsönkép rendelkezésére áll.*

III. Bünügyi muzeum. 1896-ban, midőn dr. Hans Gross, a gráczi cs. kir. törvényszék birája volt, állitotta ott fel a bünügyi muzeumot, amely most ennek az intézetnek a keretébe vitetett át. Czélja egyfelől a kriminalisztikai előadások alapjául szolgálni és a benne lévő tárgyakat mint oktatási tárgyakat őrizni meg, másfelől pedig gyakorlati esetekben az illető hatóságoknak azokat, mint összehasonlitó vizsgálatra alkalmasakat adni át. E tárgyak részben lefolytatott bünügyekből származó tárgyak (ölési szerszámok, sérült csontok, lövedékek, mindennemü hamisitványok, gyujtogató eszközök, chifrirozott irások, mérgek, magzatelhajtó szerek stb.), részben bünperekben készült dolgozatok (vádiratmintapéldányok, itéletek, helyszini szemle felvételek, tabellák; restauráló munkálatok, tervrajzok, skizzek, reliefek, nyomfelvételek stb.) részben végül tanulmányi czélra külön készült dolgok (nyomok, egyéb felvételek, ujjnyomatok, fényképek stb.)

IV. *Laboratorium.* Ez a laboratorium különböző czélokat szolgál: 1. a bünügyi muzeum számára szükséges tárgyak előállitására és elkészitésére; 2. a hallgatókkal folytatott gyakorlatokra, pl. lábnyomok felvétele; croquik, skizzek, reliefkártyák stb. készitése; összetépett irások egybeállitása, elszenesedett papirosok conserválása; hamisitások vizsgálata; fényképek felvétele; daktyloskopiai gyakorlatok stb.; 3. az alább ismertetett kriminalistikai állomás számára való munkálatok, amelyek csak laboratoriumban végezhetők.

V. *Kriminalisztikai kisérleti állomás.* Az intézetnek ez az osztálya a büntetőjogi klinika czélját kivánja szolgálni és egyfelől a biróságok és ügyészségek megkereséseire végez idevágó oly munkálatokat, amelyek csakis az intézet segédeszközeivel teljesithetők, másrészt az egyetemi hallgatóknak módot akar nyujtani arra, hogy e munkálatokban résztvéve és azokat szemlélve, bünügyi gyakorlati dolgokkal foglalkozzanak.

Ilyen segédmunkálatokul tekinthetők: lélektani kérdésekben való véleményadások, a büntettes szokásairól való felvilágositások, lábnyomok felvétele és az azokról, különösen pedig tökéletlen és nem világos nyomokról való véleményadás; olyan vérnyomokról való véleményezés, amelyek nem esnek a törvényszéki orvos vagy a birósági vegyész hatáskörébe; papilláris kéznyomok és egyéb különböző nyomok; továbbá: különböző hamisitványok felismerése és véleményezése (mint okiratok, pecsétek, bélyegzők, mértékek, súlyok stb.) természetesen csak annyiban, amennyiben nem esnek a rendes szakértők müködési keretébe; ugyanezen megszoritással hamis régiségek, ritkaságok és mükincsek vizsgálata; a tolvajnyelv és tolvajjelek lényegéről és jelentéséről való vélemények; a büntettesek érintkezési és szökési módjairól való közlések stb; a babona tárgyairól jelentőségéről, magyarázatáról való vélemények; a czigányok természetéről, szokásairól, bünözési módjairól való felvilágositások stb.; gyujtogatási eszközök vizsgálata; álalakoskodási, elváltoztatási müveletek, tetoválásokról adandó vélemények stb.

Az egyetemi hallgatók kiképzésére vonatkozólag a súlyt az intézet nem a gyakorlati készségre, hanem inkább arra fekteti, hogy a hallgatók tiszta képet nyerjenek arról az elméletről, amely szerint eljárniok kell.

VI. *Tudományos közlönye* az intézetnek a jelenleg 50. évfolyamában lévő «Archiv für Kriminalanthropologie und Kriminalistik» czimü folyóirat, amely Lipcsében F. C. W. Vogelnél jelenik meg és dr. Hans Gross a szerkesztője.

E rövid ismertetésből is kitünik, hogy az intézet tulajdonképpeni czélja a bünügyi tudomány eredményeinek a *gyakorlat* számára való gyüjtése, feldolgozása és értékesitése s a tanulóknak a kriminalisztikai gyakorlat számára való jókori és alapos előkészitése. Oly törekvés, amely nagyjelentőségü és életbevágó szükséglet különösen ma, amikor a gyakorlat a tudományos eredményeket a maga egyenes kárára alig veszi igénybe, a tudományos kutatás pedig e téren a gyakorlatra nagyon kevés értékkel biró spekulativ munkálatokban meriti ki erejét.

Dr. Kármán Elemér.

* E könyvtár, amelyet e sorok irója személyes tapasztalatából ismer, s amely Gross gráczi villájában van elhelyezve és egész közkönyvtári módon kezelhetően rendezve, a büntetőjogi és bünügyi irodalom teljességén kivül még különösen azért bir rendkivüli értékkel, mert benne ugyszólván minden olyan nem büntetőjogi munka is helyet foglal, amelynek csak valami távoli összefüggése van a bünügygyel, mint lélektani, embertani, technikai és általános ismereti munka is.

Néhány szó a 8%-os kamatmaximumról és a törvényes kamatról.

A «Jogtudományi Közlöny» 1912 deczember hó 20-iki számában fenti czim alatt megjelent czikkhez legyen szabad néhány megjegyzést füznöm.

Az Osztrák-Magyar Bank, az 1878 : XXV. tcz.-be iktatott alapszabályainak 57. czikke szerint «a monarchia mindkét államában a kamatláb magasságát korlátozó minden törvényes intézkedés hatálya alól felmentetik».

A kamatmaximum mai törvényes szabályozása mellett fennáll tehát az a visszás állapot, hogy a jegybank a kamatlábat minden törvényes korlátozás nélkül felemelheti, mig más hitelező, az 1877 : VIII. tcz. 9. §-ában foglalt kivételektől eltekintve, 8%-on felüli kamatot biróilag nem érvényesithet; vagyis in thesi megvan annak a lehetősége, hogy a bankkamatláb, mely gazdaságilag nagyjában mindenkor az alsó kamathatárt jelenti, túlhaladja a minden más hitelezőre nézve megállapitott törvényes felső kamathatárt.

A kamatmaximumot szabályozó törvényes rendelkezéseinkben rejlő ez a belső ellentmondás mindennél inkább megvilágitja e rendelkezések módositásának szükségességét.

Nem akarunk ez alkalommal annak az elvi kérdésnek a vizsgálatába bocsátkozni, hogy a törvényes kamatmaximum egyáltalán fentartassék-e, s igy csak a mai szabályozás módositását tartjuk szem előtt.

A felmerült javaslatok megegyeznek abban, hogy a törvényes kamatmaximum az osztrák-magyar bank mindenkori hivatalos váltóleszámitolási kamatlábához viszonyittassék. (L. különösen dr. Szászy-Schwarz Gusztáv czikkét a «Pester Lloyd» 1912 decz. 25-iki számában.)

Ez a rendelkezés kiegészitendő volna egy állandó törvényes kamatszázalék megállapitásával, melynek határáig a kamat érvényesithető akkor is, ha az osztrák-magyar bank kamatlábához viszonyitva, a törvényes maximumot is meghaladja, s ezen kamathatár gyanánt fentartható volna a mai 8%-os kamatmaximum. Ha tehát pl. a törvény a maximális kamatot akképp határozná meg, hogy az az osztrák-magyar bank kamatlábát legfeljebb 4%-kal haladhatja meg, s a bankkamatláb egy bizonyos időpontban 3%-ra szállana alá, 8%-ig a kamat mégis érvényesithető volna.

Kivánatos ugyanis, hogy akkor, mikor a bankkamatláb alacsony, vagyis pénzbőség idején, a hitelezési ügyletek nagyobb számára s a hitelt igénybe vevő személyek nagyobb körére való tekintettel, a spatium, a bankkamatláb és a törvényes kamatmaximum közt nagyobb legyen; ezenkivül számos esetben, hosszabb időre szóló hiteleknél, az adós érdekében kivánatos lehet a kamatnak a hitel egész tartamára egyformán, a bankkamatlábtól függetlenül való megállapitása, s az ilyképp megállapitott fix kamat érvényesitését biztositani kell arra az esetre is, ha az átmenetesen a bankkamatlábhoz viszonyitott törvényes kamatmaximumot meghaladja is.

A fentiekben javasolt szabályozás mellett a 8%-os törvényes kamathatár a bankkamatlábhoz viszonyitott törvényes kamatmaximum megfelelő korrektivuma volna. *Dr. Havas Ernő.*

Rendelvények kézbesitése.

Az 1881 : LX. tcz. 79. §-ának első bekezdése világosan ugy intézkedik, hogy ha a végrehajtást szenvedőnek harmadik személy elleni követelése foglaltatik le, a foglalásról a végrehajtást szenvedőnek az adósa *vét-bizonyitvány mellett, az első végzések kézbesitésére vonatkozó szabályok szerint kézbesitendő rendelvény által értesittetik.*

A rendelvényt tehát a végrehajtást szenvedő adósának kézbesitési vevény mellett vagy személyesen átvennie kell, vagy ha otthon nincsen, ugy mint az első idéző végzést, két tanu előtt kifüggeszteni kell, ami ugy veendő, mintha személyesen átvette volna.

Azonban miképpen történik — világos törvény ellenére — a rendelvény kézbesitése a gyakorlatban, különösen a budapesti V. ker. kir. járásbiróság végrehajtói részéről?

A letiltó-rendelvényt *posta* utján, ajánlott levélben küldik el, a postahivatal rányomja a feladás keltét, de az iratok közt soha nyoma sincsen annak, hogy tényleg átvették-e, és *ki* vette át.

Ha azután arra kerül a sor, hogy a végrehajtást szenvedőnek adósát perelni kell, és ez tagadja a rendelvény átvételét — ami sokszor megtörténik — a végrehajtatónak a postaigazgatósághoz *kérvényt* kell intézni és alázatosan esedezni, adjon róla tanusitványt, hogy a czimzett átvette-e és mikor? Ha azután a per huzavonájával felesleges költséggel és eljárással egybekötött ennek a proczedurának sikerül a tanusitványt megkapni és kitünik hogy a czimzett adós személyesen átvette az ajánlott levelet, akkor rendén van a dolog.

Sok esetben azonban kitünik, hogy az adósnak a neje vette át, aki ajánlott levelek átvételére fel van hatalmazva, vagy az adósnak egy alkalmazottja, vagy egy hallgatag czégtársa, akik természetesen a maguk nevét irták alá az átvételnél. Ily esetben aztán befellegzett a pernek, mert kitünvén, hogy a rendelvény nem szabályszerüen, nem a törvényben előirt módon kézbesittetett, alperes ebbeli kifogására a biróság a felperest ez alapon, nem is bocsátkozva a tulajdonképpeni érdembe, elutasitja keresetével és a felperest kötelezi a költségek viselésére.

Tudok egy esetet, amelyben egy bejegyzett társas czégnél tiltottak le egy követelést rendelvénynyel, a végrehajtást szenvedőnek adósánál ajánlott levélben és habár a czégnek egy oly tagja vette át a levelet, kinek neve a czégben első helyen szerepelt, de mert a czég, midőn beperelték, a tárgyalások folyamán hitelesitett czégkivonattal igazolta, hogy annak, aki az ajánlott levélben érkezett rendelvényt átvette, nem volt czégjegyzésre jogosultsága: a felperest ez alapon elutasitották keresetével és szép csomó perköltség fizetésére kötelezték. Ez a felperes egy *wieni* előkelő kereskedő volt, aki mindenfélét mondott erre, csak a magyar igazságszolgáltatásra dicséretet nem...

Azon nem csodálkozom, hogy a mi végrehajtóink az ajánlott levélbeli kézbesités kényelmesebb — azonban drágább — utját választják a törvény figyelmen kivül hagyásával, de mindenesetre csodálatraméltó, hogy a biróságok a letiltásoknak ezt a módját következetesen eltürik, sőt a végrehajtóknak törvényellenes eljárásukért busás dijakat állapitanak meg.

A törvény utóvégre is arra való, hogy megtartsák.

A rendelvények kézbesitésének mikéntje, igaz, csak formalitás. De az emlitett esetek bizonyitják, milyen következményekkel járhat egy formalitás meg nem tartása, különösen azokra, akik a törvény erejében bizva, a közforgalomban másoknak hitelt nyujtva, a forma mellőzése folytán nemcsak elvesztik követelésüket, de még kénytelenek ráfizetni az ellenfél ügyvédjének és saját ügyvédjüknek költségei képében.

Kivánatos tehát, hogy legalább a jövőre nézve, biróságaink a rendelvények kézbesitése iránt a végrehajtási törvény 79. §-a értelmében intézkedjenek.

«Forma dat esse rei.» *Dr. Báttaszéki Lajos.*

Kohler József.

A Jogászegylet vezetőségének nem könnyü kérdést kell megfejtenie évente, midőn afölött dönt, hogy a külföld jogászi szaktekintélyei közül kit kérjen fel vendégszereplésre. A külföldi szakemberek nálunk tartott előadásainak két fajtáját ismerjük; az egyik mikor általános kérdésekről — melyek minket legtöbbször csak távolról érdekelnek — szép és érdekes dolgokat mondanak, amelyeket azonban az illetőknek már megjelent és még megjelenendő munkáiból ki-ki ha érdekli, elolvashatna. A másik csoportja az előadásoknak, melyek során valamely speciálisan a mi viszonyainkra vonatkozó bennünket érdeklő kérdésről van szó és az előadó a már nálunk közismert, általános és legszemeötlőbb konnkluziókkal hozakodik elő. Utóbbi pedig annak a következménye, hogy a külföldi előadó az illető kérdést tanulmányozta ugyan, de nem az arra vonatkozó szakirodalmunkat, — amit nyelvbeli járatlanság következtében legjobb akarattal sem tehetett volna — és igy nem is képes eligazodni az iránt, hogy a tárgyalandó kérdés tekintetében nálunk a vélemények már mennyire vannak kiforrva.

Jelen esetben azonban, midőn arról van szó, hogy dr. Kohler József berlini egyetemi tanár a magyar polgári perrendtartásról fog január 4-én előadást tartani, a bizalmatlanság kétségkivül félretehető.

Mert ugy a szerző neve, mint a kérdés, melyről az beszélni fog, megnyugtathatnak bennünket afelől, hogy ez az előadás a fent vázolt csoportok egyikéhez sem fog tartozni.

Annak, aki a jogi szakirodalommal csak kevéssé is foglalkozik, Kohler neve nem kerülhette ki figyelmét. A legkülönbözőbb szakmában alapvetők Kohler teóriái és éppen ez az a jelenség, mely őt a legtöbb tudóstól megkülönbözteti. Kohler nem merül el a részletkérdésekben, nem rágódik köteteken át egy-egy apró problemán; a kisebb, mellékesebb momentumokat csupán jelzi munkájában. Ha megnézzük a berlini egyetem tanrendjét, olvassuk, hogy Kohler előad kereskedelmi jogot, jogtörténetet, szerzői jogot, büntetőjogot, tart perrendi szemináriumot, kriminalisztikai praktikumot.

Ezért terjedt el róla az egyetemen az a tréfás mondás, hogy a diák az összes kötelező tantárgyakat végighallgathatja, ha csakis Kohlerhoz iratkozik be az összes egyetemi évei alatt. Tudom, hogy aki e sorokat olvassa, arra fog gondolni, hogy «ugyan hány órából áll ilyen embernek a napja, hogy ennyi mindenre ráér». Erre azonban azt kell felelni, hogy nemcsak, hogy éjjelt és nappalt nem tesz össze Kohler, hogy hallgatóinak ennyi mindenről prelegálhasson, hanem a tanári müködés az irodalmi és társadalmi müködése mellett munkásságának csak kisebb részét veszi igénybe. Eltekintve attól, hogy a törvényelőkészitésnél Kohler mint állandó tanácsadó szerepel, de különös figyelemmel kiséri az idegen államok törvényalkotási müködését is. Kohlert legjobban jellemzi a nemzetközi összetartozás érzékének nála tapasztalható nagy kifejlettsége. Ő, aki minden sovinisztikus érzést távol tart magától, megmutatja, mennyire szükségtelen az egyes tudományokra nemzeti jelleget erőltetni. Büntetőjogi szemináriumában németek mellett oroszok, görögök, magyarok és angolok együttesen dolgoznak az általuk választott problémák megfejtésén, megvitatásán. Kohler valamennyit támogatja.

A hét meghatározott napjain bárki eljöhet hozzá, ha valamely kérdésben tanácsra van szüksége. A szerkesztősége alatt megjelenő öt különböző jogi szaklapban juttat helyet akár japán, akár szerb tanitványa kiválóbb munkája számára. A külföldi legislaturában és irodalomban való jártasságát pedig a legjobban bizonyitják a munkáiban található idézetek és hivatkozások a legkülönbözőbb államok törvényeire, jogtudományára vonatkozólag.

Midőn tehát a Jogászegyletnek sikerült Kohler Józsefet vendégül megszereznie, oly embert választott, akiben feltétlenül megvan a garanczia, hogy a magyar jogtudománynyal és a tárgyalandó kérdéssel nem csupán azóta foglalkozik, amióta az előadás megtartására felkérték, hanem biztosak lehetünk benne, hogy törvényhozásunkról és joggyakorlatunkról annyira tiszta képpel bir, mint akár a legkitünőbb magyar jogász, aki mint ilyen van elismerve. *Dr. Auer György.*

Különfélék.

— **Kohler József a Magyar Jogászegyletben.** Kohler József titkos tanácsos, a berlini egyetem tanára 1913. év január 4-én este 6 órakor az officziozitás elvéről a polgári perrendtartásban és január 5-én délelőtt 11 órakor «A házasság mint kulturjelenség» czim alatt a Magyar Jogászegyletben egy-egy előadást tart. Kohler müködésének kiindulópontja a szabadalmi jog volt, innen tért át a jogbölcsészetre, a polgári perjogra, a büntetőjogra és végül a nemzetközi jogra. Most megtartandó első előadása ahhoz az agitációjához kapcsolódik, amelyet évtizedekkel ezelőtt inditott meg a klasszikus perjogi iskola dogmái ellen, a birói tevékenység felszabaditása érdekében. Mig második előadása, mely előreláthatólag a laikus közönség tágabb köreit is érdekelni fogja, alkalma nyilik arra, hogy jogtörténeti és jogösszehasonlító ismereteinek óriási tárházából egységes képét állitsa össze a házassági intézmény kulturális jelentőségének. Mindkét előadását az Ügyvédi Kamara dissztermében (V., Szemere-utcza 10.) tartja meg, hol a Magyar Jogászegylet vendégeket szivesen lát.

— **Az uj járásbirósági ügyvitel.** Az uj polgári perrendtartás szükségessé teszi a járásbirósági ügyvitelnek teljes átalakitását. Ezt az uj ügyvitelt — melyet lapunk mult évi 38. számában ismertettünk — az igazságügyi kormány ez évi január hó 1-én életbeléptette a budapesti VI. ker. kir. járásbiróságnál, mintegy próbaképpen.

Igen kivánatos volna, hogy az uj ügyvitel a kezdet nehézségein minél könnyebben, minél kevesebb zökkenéssel menjen át s hogy az igazságszolgáltatás mindkét tényezője, a birói és az ügyvédi kar az uj ügyvitelt élénk figyelemmel kisérje s netaláni észrevételeit, megjegyzéseit, melyek az uj ügyvitel tökéletesbitésére vonatkoznak, az illetékes tényezők tudomására hozza, hogy az uj ügyvitel a központi járásbiróságon való életbeléptetése előtt módositható s tökéletesbithető legyen.

Rabács János kir. táblai birónak a VI. ker. kir. járásbiróság vezetőjének az uj ügyvitel életbeléptetésére vonatkozó rendeletéből közöljük a következőket:

Törvénynap minden kedd és péntek, amikor a felek 11—12 óra közt ügyük tárgyalása végett a bíróság vezetőjétől esetről-esetre kijelölendő biró előtt idézés nélkül is megjelenhetnek.

Szóbeli kereseteket és szóval előterjesztett más kérelmeket és nyilatkozatokat dr. Rácz János Jenő jegyző szintén kedden és pénteken 11—1 óra közt foglal jegyzőkönyvbe.

A közös irodában teljesitendő perbeli cselekményeket az egész éven keresztül Rabács János kir. táblai biró, akadályoztatása esetére pedig dr. Malatinszky Kálmán kir. járásbiró látja el.

A polgári peres ügyekről vezetett ügylajstromba (P.) tartozó ügyek közül:

a) a vasuti pereket, még pedig a m. kir. államvasutaknak bárki ellen inditott pereit, továbbá azokat a pereket, melyekben az államvasutak mint alperesek szerepelnek: állandóan két biró látja el.

b) A végrehajtás megszüntetése, korlátozása, vagy felfüggesztése iránt inditott perek azoknál a bíráknál maradnak, akik az alapperben itéletet hoztak.

Állandóan egy-egy biró látja el a tartási, a lakfelmondási és kiürítési, végül a munkabéri pereket.

A kártérítési perek és perujitási keresetek bíráit a bíróság vezetője a kereset beadása napján, a többi keresetekéit pedig, amennyiben érdemleges tárgyalásukra van szükség, a tömegnapon, a felhivás után kijelöli és a kijelölt birák azokat a pereket nyomban, még ugyanazon a napon tárgyalják.

A polgári perenkivüli ügyekről vezetett ügylajstromba (P.k.) tartozó ügyek közül:

Állandóan egy kijelölt biró látja el a per megindítása előtt beadott zárlati es biztositási végrehajtási kervényeket, valamint a közjegyzői okirat alapján elrendelt végrehajtás ellen beadott kifogasokat. Ugyancsak egy kijelölt biró látja el az anyakönyvi ügyeket s ugyane biró teszi meg az örökösödési ügyek körül az 1894: XVI. tcz. V. fejezetében foglalt, továbbá a kir. közjegyzők megbirságolására vonatkozó intézkedéseket.

Önálló müködési körrel felruházott jegyző látja el:

a) az örökösödési, végrehajtási ügyekben felmerülő egyéb teendőket;

b) a közös irodába tartozó perenkivüli ügyek közül a megkereséseket, a lakfelmondásokat és felhivásokat, továbbá a fizetési meghagyásokat és a tömegnapon hozott mulasztási itélet, vagy végzés, valamint az ugyanakkor létrejött birói egyezség után felmerülő teendőket, végül a halálesetfelvételek és végrendeletek körül szükséges teendőket.

Beadványokat és egyéb iratokat csak a főlajstromirodában, vagy a gyüjtőszekrény utján lehet beadni; a főlajstromiroda e czélból köznapon 9—1-ig, vasár- és ünnepnapon pedig 9—11 óráig van a felek részére nyitva; a gyüjtőszekrényből a főlajstromvezető a beadványokat köznapon d. u. 1 órakor, s vasár- és ünnepnapon d. e. 11 órakor veszi ki utoljára.

Arról, hogy valamely ügydarab egy bizonyos időpontban mely irodában kezeltetik, a felek szintén a főlajstromirodában nyernek felvilágositást s azért a főlajstromiroda a főlajstrom és a névmutató adatairól az egész hivatalos idő alatt ad személyes jelentkezésre is értesitést, sőt reggel 8—9 óra közt távbeszélő utján is. (Telefonszám: 121—73.)

A közös irodában, *ahová a feleknek belépni tilos*, csak gyüjtőszekrénybe elhelyezett értesitő-lap utján lehet irásbeli értesitést nyerni, a többi iroda és irattár pedig csak értesitő-lappal jelentkezőknek akár szóval, akár kivánatra irásban ad értesitést.

Amennyiben a fél az ügy iratainak megtekintését, vagy lemásolását óhajtja, engedelemért az illető birói személyhez fordul, aki azt az értesitő-lap aláirásával adja meg.

Ezt az értesitő-lapot, ha az iratok megtekintése a bíróság határozata, vagy a félnek kézbesitett irat alapján történik, azt a határozat vagy irat pótolja.

Hasonló értesitő-lap nélkül engedi át az ügylajstromvezető az iratokat megtekintés végett a félnek, vagy képviselőjének, ha a kitüzött tárgyalás határnapja előtt az iratok tanulmányozása végett jelentkeznek.

Az iratok tanulmányozása, lemásolása, vagy megtekintése a külön irodákban és irattárban azonban csak 9—11 óra közt engedtetik meg.

Értesitő-lap a főlajstromvezetőnél darabonként tiz fillérért kapható, de csak egy ügyben használható fel. Ez az értesitő-lap a gyüjtőszekvény, vagy posta utján is adható be a bíróságnál.

— **Az Országos Ügyvédszövetség** kaposvári osztálya értesitette a központot, hogy az ügyvédi dijszabás rendezése tárgyában a kaposvári kir. törvényszék elnökének igéretét birja s minden valószinüség szerint a revizió közös egyetértéssel legközelebb meg is történik.

— **A községi jegyzők magánmunkálatai.** Trencsén vármegye törvényhatósági bizottsága deczember 19-én tartott közgyülésén Bars vármegye átiratát a jegyzőknek a magánmunkáktól való eltiltása és ehelyett megfelelő kárpótlásban való részesitése tárgyában, egyhangulag magáévá tette.

— **Uj ügyvédi dijszabás.** A budapesti kir. törvényszék elnöke a budapesti járásbirósagoknál az ügyvédi dijszabás kérdésének végleges rendezéséig a következő dijszabást léptette életbe 1913 január 1-től kezdve:

I. *Egyszerü keresetek, végrehajtási kérvények, nem érdemleges* (mulasztási itélettel, birói egyezséggel, perletétellel stb. befejezett) *perbeli tárgyalások* ügyvédi munkadija, az ezekkel az ügyvédi ténykedésekkel kapcsolatos *előkészitő és irodai munkát* (tényállás felvétel, iratok megtekintése, ügyfél értesitése, beadvány leirása, felszerelése, stb.) is beleértve, a pertárgy értékét és illetve a végrehajtás tárgyát képező követelés tőkeösszegét véve alapul: 1—20 K értékig 4 K, 20—40 K értékig 6 K, 40—60 K értékig 8 K, 60—100 K értekig 10 K, 100—200 K értekig 14 K, 200—400 K értékig 18 K, 400—600 K értékig 22 K, 600—800 K értékig 26 K, 800—1000 K értekig 30 K, 1000 K-an felül minden további megkezdett 1000 K-ert 10,000 K-ig 5 K, azontul 3 K.

II. Ha a keresetlevél *kettőnél*, a végrehajtási kérvény *háromnál több* példányban adatik be, minden további példányért 1—500 K értékig 1 K, 500 K-án felül 2 K.

III. *Végrehajtás foganatositásánál*, vagy árverésnél való közbenjárásert — ügyved vagy ügyvédjelölt közremüködése esetén — az I. alatti dijtételek, ügyvédsegéd közremüködése esetén ezeknek a tételeknek a fele illeti az ügyvédet. Ha a lefoglalt ingók becsértéke, vagy az árverésen elért vételár kisebb, mint a végrehajtás tárgyát képező követelés tőkeösszege, ugy a dijtétel a becsérték, illetve árverési vételár után igazodik.

IV. Végrehajtást rendelő végzésnek az ügyvéd részéről bemutatott *hibátlan fogalmazványi és kiadmányi tervezetéért* és a *mulasztási itélet kiadmányainak* czéljaira szolgáló kérelmi példányért a munkadij példányonként: 60 K értékhatárig 20 fillér, 60—100 K értékhatárig 30 fillér, 100—1000 K értékhatárig 40 fillér, 1000 K-án felül 50 fillér. *Végrehajtást rendelő végzés kiadmányi tervezetei mindig a fogalmazvány-tervezettel együtt mutatandók be.*

V. *Érdemleges perekben* (és ügyekben) az ügyvédi dij megállapitásánál *nem az átlagos természetü ügyvédi munkára vonatkozó I. alatti dijtáblázat és nem a tárgyalások száma, vagy a periratok terjedelme* az irányadó, hanem: a *per tárgyának értéke,* vagy egyéb *jelentősége*, a *jogi kérdés ritkasága* és *nehézsége,* a per *helyes és czélszerü ellátására,* az ahhoz szükséges *előtanulmányokra* és *bíróságon kivüli ténykedésekre* megkivánt *idő* és *szellemi munka.*

VI. A véghatározatban (itélet, perdöntő végzés) foglalt dijmegállapitás az ügyvédnek az elbirált perben a *bíróság előtt* és a *bíróságon kivül* kifejtett *egész tevékenységét* felöleli. A per czélszerü és helyes vitele szempontjából szükséges *bíróság előtti*

és *bíróságon kivüli* ügyvédi munkadija ugyanis egyaránt a *perköltséghez számitandó. A bíróság előtt és bíróságon kivüli munka dijának a véghatározat előtt való felszámitása*, ugy az ügyvédnek, mint ügyfelének érdekében áll.

— **A Büntetőjogi Döntvénytár** VI. kötetének tartalommutatóját lapunk következő számához mellékelve fogjuk előfizetőinknek megküldeni.

— **A görög papyrus-végrendeletek alaki sajátosságai.** *Dr. Sztehlo Zoltán* ily czimü 65 oldalra terjedő müve dr. Wenger Lipót müncheni egyetemi tanár Papyrus-szemináriumában való tanulmány eredménye. (Eperjes, Sziklai Henrik kiadása.)

— **Dr. Kármán Elemér,** erzsébetfalvai kir. járásbirótól a Lipcsében megjelenő s dr. Hans Gross által szerkesztett «Archiv für kriminalantropologie und kriminalistik» czimü folyóirat ez évi számaiban «Kriminalistische Beiträge» czim alatt bünügyi s többnyire lélektani tárgyu folytatólagos dolgozatok közlését találjuk. Az eddig megjelent czikkek czimei: I. Zur Frage der Rekognition der Zeugen. II. Ein Fall von Bauernfängerei. III. Kinder als Zeugen (ez a dolgozat lapunkban is megjelent). IV. Falsche Geständnisse. A dolgozatok többnyire lefolytatott bünügyeknek oly módon való feldolgozásai, mint az a Gross-féle Archivban történik.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A párviadal büntetése a német javaslatban.** A német birodalmi gyülés büntetőjogi bizottsága a párviadalra vonatkozólag magáévá tette az első tervezet álláspontját, de a büntetési tételeket általában felemelte. A párviadal büntetése e szerint három hónaptól öt évig terjedhető elzárás (Einschliessung), azon félre azonban, ki a párviadalt bünös vétkességgel okozta, ugyanolyan tartamu fogház. A párviadalra való kihivás és annak elfogadása egy évig terjedhető elzárással, bünös vétkezés esetén azonban egy évig terjedhető fogházzal büntetendő. A fogházbüntetés éri azonban azt a felet is, ki a kihivást vétkes magatartása által okozta. Régi vitakérdést dönt el a Burschenschaftok javára a javaslat, mikor kimondja, hogy a «schläger»-ekkel való párviadal, ha oly intézkedések tétetnek, melyek a halált kizárják, nem esik büntetés alá. Nem büntethetők továbbá a becsületbiróság tagjai. Megszünik általában a büntethetőség, ha valamelyik fél a párviadaltól önként eláll.

— **Bérbeadó felelőssége a bérlővel szemben tüz esetén.** *A.* és *B.* házát közös tüzfal választja el. *A.* házában kiütött tüz folytán a tüzfal leomlik s kárt okoz *B.* bérlőjének. A franczia cour de cassation *B.* kártérítési kötelezettségét bérlőjével szemben megállapitotta azon alapon, hogy a közös tüzfal jókarban tartásáról neki is gondoskodnia kellett volna.

A bérlő javára megitélt kártérítési összeg aránylagos része erejéig *B.* visszkeresettel élhet *A.* ellen, mert a közös tüzfal biztos állapotban tartásának kötelezettsége őt is terhelte. (Közölve: Pandectes françaises 1912. évfolyam 10. füzet 510. lap.)

Ügyvédjelölt, ki a német nyelvben teljesen jártas, járásbirósági ügyeket önállóan tárgyal, azonnal alkalmazást nyerhet. Ajánlatok eddigi gyakorlat és fizetési igény közlésével intézendők dr. Sik Lajos, Németujvár (Vasmegye). 14662

Keresek irodavezetésre képes ügyvédjelöltet; a román nyelvet birók előnyben. Honorárium megállapodás szerint. Dr. Spärger Henrik ügyvéd, Oraviczabánya, Krassó-Szörény megye. 14661

Vidéki járásbiróság székhelyén évek óta fennálló, jóforgalmu ügyvédi irodámhoz fiatal ügyvédet, ki lehetőleg a ruthén nyelvet is birja, társul keresek. Esetleg tanulmányai végén álló ügyvédjelölt is megfelelhet. Felvilágositást Budapesten, dr. Friedmann József ügyvéd ur ad. 14663

Gyakorlattal, valamint német és tót nyelvismerettel biró ügyvédjelöltet azonnali belépésre keres dr. Littman Albin késmárki ügyvéd. 14667

A teljes munka megjelent!

A hatályos magyar törvények gyüjteménye.

(CORPUS JURIS HUNGARICI)

1000—1911.

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri **Márkus Dezső dr.**

Teljes hét kötetben.
Összesen 6750 oldal.

Ára a teljes gyüjteménynek félbőrkötésben 150 korona.

E gyüjtemény tartalmazza időrendben mindazokat a törvényeket, melyeket a magyar királyság megalapitásától fogva a mai napig hozott a nemzet s melyek ma is érvényben vannak. Mindenki, akinek fogalma van róla, hogy mekkora feladat és fáradság a régi és ujabb törvények tömkelegéből a még ma is érvényben levőket kiválogatni, hatályosságukat kétséget kizáróan megállapitani, az egyes törvények egyes részeit hatályosság szempontjából megvizsgálni, tudhatja, mekkora szellemi munka eredménye e mű s mekkora munkát takarit meg a jogkereső és jogalkalmazó e gyüjtemény használatával. A törvények szövegén kivül bő és minden vitás kérdést tisztázó jegyzetek, a különböző törvények kapcsolatait felmutató utalások s a gyakorlatiasan összeállitott tárgymutató minden tekintetben a magyar törvényismeret klasszikus kézikönyvévé teszik.

A Franklin-Társulat kiadása.

Megrendelhető havi részletfizetésre:

Kelemen D. és Társa
könyvterjesztési vállalatánál
Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 2. szám. Budapest, 1913 január 10.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. Változás az igazságügyminiszteriumban. — *Vargha Ferencz* kir. curiai tanácselnök: A büntetés kiszabásának irányeszméi. — *Dr. Szirmai Rikárd* budapesti ügyvéd: Az együttes (kollektiv) védjegy és a washingtoni konferenczia határozmányai. — *Dr. Félegyházy Elek* budapesti ügyvéd: Az örökösök felelőssége az örökhagyó tartozásaiért. — *Dr. Medgyes Simon* budapesti ügyvéd: *Jogirodalom:* A csődmegtámadási jog. Irta dr. Bernhard Miksa. — *Dr. Fürst Mátyás* budapesti ügyvéd: A letiltó rendelvény kézbesitése. — *Dr. Székács Miklós* budapesti ügyvéd: Javaslat az adóárverések körüli vlsszaélések ellen. — *Dr. Auer György:* Az uj járásbirósági ügyviteli szabályok megvitatása az országos birói és ügyészi egyesületben. — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Tartalommutató a Hiteljogi Döntvénytár 1912. évfolyamához.

Változás az igazságügyminiszteriumban.

Székely Ferencz két évet meghaladó miniszteri működése után politikai okokból elhagyja a miniszteri széket.

Távozásakor teljesen őszintén igyekszünk mérleget vonni az ő működésének tartozik és követel rovata között, mert távol áll tőlünk a megokolatlan ócsárlás éppugy, mint a mortuis nil nisi bene alapján való bucsuztatás.

Székely Ferenczben sok volt a tetterő és az ambiczió.

A legnagyobb örömmel fogadtuk az 1911. évi első törvényczikkben a magyar törvénytárba iktatott polgári peres eljárást, és az azóta alkotott melléktörvényeket, amelyekhez füződnek a csaknem teljesen kész ügyviteli és gazdasági rendeletek és a szolgálati rendtartás. Emlékezzünk meg a központi járásbiróság felállitásának nagy érdeméről is.

Azt, amit hibaként vagyunk kénytelenek Székely Ferenczneb felróni, azt évtizedek óta csaknem minden elődjéről elmondottuk.

Sorra alkotjuk a törvényeket, bocsátjuk ki a rendeleteket; leiratok és feliratok egymást váltják, de az igazságszolgáltatás mégse javul a megfelelő arányban.

A statisztikai adatok zömével mutatják ki az állitólagos felügyeleti hatóságok, hogy ezen vagy azon bíróságnál annyi vagy annyi aktát kellett volna elintézni, és a hátralékok az ország legnagyobb részében folyton szaporodnak. Segiteni mindig csak apró toldozás foldozással próbálkoztak, de évtizedek óta nem volt olyan konczepczióju férfiu, aki gyökerére ment volna a magyar igazságszolgáltatás hibáinak, aki a biróképzésen kezdve, a felügyeleti és kinevezési rendszeren folytatva, az egyéneket nem az aktastatisztikából, hanem az elintézett ügyek minőségéből, az illetőnek általános buzgalmából és irodalmi működéséből itélte volna meg és aki a sürgős szükségben mindig sürgős orvoslást hozott volna.

Székely Ferencz működésében ebben az irányban is sok helyes törekvést láttunk, habár a felügyelet gyakorlásában és a kinevezési politikában az ő minisztersége sem jelent lényeges haladást.

A *magyar ügyvédség* elismeri, hogy (két elszólásán kivül) *Székely Ferencz* minden alkalommal azt dokumentálta, hogy az ügyvédség bajait ismeri és azokat a lehető legnagyobb méltányossággal próbálta orvosolni.

*

Balogh Jenöt, az uj igazságügyminisztert nem a politika sodorta bele az igazságügyminiszteri székbe.

Szinte évek óta átment a köztudatba az ő kandidaturája. Ezt a kandidaturát Balogh az igazságügy szolgálatában eltöltött érdemdus pályával érdemelte ki.

Pályáját az egyetemen kezdte. Előbb mint Fayer Lászlónak tanitványa, utóbb mint Fayer tanártársa, és a közös eszmék harczosa, vele karöltve fejtette ki azt a nemes akcziót, amelynek Magyarország büntetőtörvényhozása és jogszolgáltatása annyit köszönhet.

Balogh Jenő pályájának elején a klasszikus iskola hivének mutatkozott. De már első dogmatikus müveiben is észlelhető a gyakorlatiasság iránti nagy érzék.

A gyakorlat állandó tanulmányozása, az élet tapasztalatainak és a természettudományi kutatásoknak figyelemmel kisérése távolitották el őt ugyszólván teljesen a tisztán dogmatikus iránytól és kvalifikálták őt a reformeszmék előharczosává, aki a büntetőnovellában lefektetett eszméket Magyarországon megkedveltette, ezen eszméket kodifikálta és ezekért a heves támadások ellen is sikra szállott.

Beszédében, amelylyel hivatalát elfoglalta, ugyanezen eszmék tükröződnek vissza.

Programmjául tüzi ki a büntetőtörvények végleges revizióját, esetleg egy uj büntetőtörvénykönyv előkészitését, a bünvádi perrendtartás egyes részeinek javitását és az ezekkel összefüggő többi kodifikáczionális munkákat. Nyomatékosan és a legnagyobb szeretettel vallja magáénak a fiatalkoruak büntetőjogának reformideáit, amelyeket a büntetőnovellában már nagyrészben megvalósitott, amelyek azonban még kiegészitésre szorulnak.

Balogh Jenő beszédében igéri, hogy ő, aki csaknem 30 éve foglalkozik a büntetőjoggal és a bünvádi eljárással, rendkivül nagy sulyt fog helyezni az ezen materiákra vonatkozó reformkérdésekre, azonban éppen oly időbeu neveztetvén ki, amikor tulnyomóan magánjogi kérdések vannak az előtérben, ezeket sem hanyagolja el.

Megelégedéssel tölt el bennünket a miniszter részéről az az igéret, hogy a magánjogi törvénykönyv megalkotását még az eddiginél is sürgősebb tempóban óhajtja keresztülvinni.

Igen nagy sulyt fektet arra is, hogy a polgári törvénykezésünk terén korszakos alkotás: a polgári perrendtartás törvénye «minden részleteiben, minél kevesebb zökkenéssel lépjen életbe».

Végül igéretet tett a miniszter, hogy arra fog törekedni, hogy «a magyar bíróságok és hatóságok működése is szolgálja az egész emberiségnek javát, amelyet a jogegyenlőségnek és a jogok demokratikus, széleskörü kiterjesztésének korszakában minden polgárnak a java előmozditásával egyértelmünek tekintünk. De szolgálja egyuttal a haladást is, mert habár ez az ország az igazságszolgáltatás terén kétség nélkül az utóbbi évtizedekben magas szinvonalra jutott is, bizonyára van még tennivalónk arra, hogy a magyar igazságszolgáltatás, a magyar itélkezés minél jobb és minél gyorsabb legyen.»

Szivből üdvözöljük Balogh Jenőt e nemes felfogásért, amely bíróságaink siralmas helyzetének általunk sokszor felpanaszolt hibái felé is fogja az ő figyelmét irányitani. Hogy azonban a magyar bíróságok itélkezése minél jobb és gyorsabb legyen, ahhoz szükséges a bíróképzés felkarolása és a tisztán tárgyilagos szempontok által vezetett helyes kinevezési politika és felügyeleti rendszer, amely tekintetben Balogh Jenő egyénisége elegendő garanczia.

Végül a legnagyobb örömmel fogadjuk Balogh Jenőnek egész beszédén keresztülvonuló azt a fogadalmát, amelylyel müködésének minden terén a *demokratikus haladást* állitja oda követendő ideálul.

Azt az igazságügyminisztert, aki előtt *Deák Ferencz* nagy egyénisége, az ő világnézlete lebeg, aki ebben a szellemben fogja fel hivatását: azt a magyar igazságügy minden tényezője igaz örömmel és a legteljesebb bizalommal fogadja a miniszteri polczon.

A büntetés kiszabásának irányeszméi.*

Nagy szerepet játszik az enyhitő körülmények közt az ittasság; sőt nemcsak itt, hanem a büncselekmények inditó okai közt is a legjelentékenyebb szerepet viszi, amint ezt Hoppe, Illing, Löffler, Lang, Baer, Aschaffenburg, Hirsch és mások kimutatták, főleg a durvasági büncselekményeknél; ezeknek a büntetteknek legnagyobb része a korcsmákból indul ki, melyek az állam jóvoltából, az állam égisze alatt terjesztik a bünt, erkölcstelenséget, ledérséget, betegségeket és a mindenféle irányban nyilatkozó testi-lelki elzüllést. De hát persze a fináncziális szempontok az államban a legfontosabbak. Nincsenek adatok a kezemügyében, melyekből kimutathatnám, hogy a korcsmák mennyi jövedelmet hajtanak, azt azonban adatok nélkül is könnyü belátni, hogy a korcsmákból kiinduló erkölcsi, anyagi s higienikus károk fölötte állnak annak a financzialis haszonnak, ami a korcsmákból befolyik.

Gondoljuk meg, hogy évenként hány ezer és ezer testisértést okoznak a korcsmákban, sőt hány embert ölnek meg részint a korcsmákban, részint az ott élvezett italok hatása alatt egyebütt. Mennyi munkáskéz nyomorodik el a verekedésekben és hány családfentartó pusztul el ittas emberek késétől, aminek folyománya a fentartó nélkül maradt család nyomora és elzüllése. Nem is szólva arról, hogy a bebörtönözött tettesek munkás kezétől a büntetés alatt meg van fosztva a család és társadalom, hány ember kerül ki a börtönből olyan, aki addig tisztességes életet élt s csak az alkohol kergette a börtönbe, ott azonban erkölcsileg teljesen elrontották a börtönök szokásszerü lakói; s mikor kiszabadul, a bün utjára lép, de most már nem az alkohol hatása alatt, hanem öntudatosan, megromlott jellemének determináló hatása alatt.

Hány ember jut az alkoholizmus kóros állapotába, hány ember munkaképessége pusztul igy el, s hány ilyen degenerált apa ad életet satnya gyermekeknek, kik az átöröklött elfajulást generáczióról generáczióra mértani arányokban terjesztik tovább és tovább. Gondoljuk meg azt is, hogy az alkoholtól tönkretett szervezetnek sokkal kisebb az ellentállóképessége minden betegséggel szemben, különösen a társadalom két nagy csapása: a vérbaj és tüdővész hü s biztos segitőtársat talál az alkoholban.

Számtalan az a baj, mely a korcsmákból kiindulva a társadalmat sujtja. De minek kutassam azokat, ugyis ismeri minden müvelt ember, csak azt emelem még ki, hogy ahol az alkohol a szervezetet nem pusztitja is teljesen el, elpusztitja áldozatát erkölcsileg s a munkás emberből dologkerülőt nevel, ami óriási anyagi kár közvetlenül a családra, közvetve a társadalomra egyaránt; főkép, ha sulyt vetünk arra az igazságra, hogy a dologkerülő azon a mesgyén áll, melyről egy gyönge szellő a kriminalitás területére billenti.

Persze, ha figyelembe vesszük, hogy az alkoholmérgezés az idegsejtek kémiai összetételében változást idéz elő, ami funkcziomális zavarral jár s ennek hatása az öntudat és itélőképesség elhomályosodása s a motiváczió rendellenessége s az akarat hibás müködése, természetesnek fogjuk találni, ha a bíróságok az ittasságot enyhitő körülménynek veszik. Ez azonban nem megoldása a kérdésnek, sőt azok az államok sem oldották meg ezt a problemát, amelyek az alkoholisták számára asylumokat épitettek; mert az igazi megoldás volna a korcsmák bezárása s állami s társadalmi gondoskodás arról, hogy a müveletlen szegény nép üres óráiban emberhez méltó s egyuttal ismereteit gyarapitó szórakozást találhasson.*

Legáltalánosabb és minden büncselekménynél elfogadott enyhitő körülmény a büntetlen előélet; de hozzátehetjük azt is, hogy a legproblematikusabb értékü enyhitő körülmény. Ellentéte a büntetett előéletnek erkölcsi hatásában. Miután a törvény ezt itt-ott mint visszaesést minősitő körülménynek veszi, valószinü, hogy ha nem is kizárólag erre a törvényes rendelkezésre vezetendő vissza eredete, de legalább általános értékelésének elterjedésénél ez is szerepet játszik.

Problematikus azonban értékelés szempontjából azért, mert a rovott multu emberről legalább annyit tudunk, hogy büntetve volt és ezt bizonyosan tudjuk, de a büntetlen előéletü vádlottnál ez nem mindig bizonyos, amit legjobban igazol az a körülmény, hogy lopásnál elég gyakran ujrafelvételt kér az ügyész, mert utólag derült ki, hogy akit lopás vétsége miatt elitéltek, notorius, többször büntetett tolvaj. És hány esetben nem derül ki róla a visszaesés. Épp igy hány esetben morzsoljuk le itéletünkben automatice a büntetlen előéletet, holott csalódunk, mert valójában a vádlott már büntetve volt.

Szerintem azonban a büntetlen előéletet nem helyes ily sablonszerüleg kezelni, mert a büntetlen előélet formalisztikusan használt fogalma alatt bizonyos erkölcsi tartalmat kell értenünk, ha nem felszinesen akarjuk ezt a jellembeli ismérvet értékelni.

A büntetlen előélet ugyanis a jellemnek megnyilvánulása, mely erőben s jelentőségben a korral egyenes arányban nő. Egy fiatal embernél nem sok értéke van; mert jelene mögött kevés a mult; amiből is csak az számit, mikor már a büntetőjogi teljes felelősség korát elérte. Ellenben egy öregedő vagy öreg embernél, kinek jelene mögött van az életnek nagyobbik fele, már sokat jelent, ha egy hosszú életet becsületben töltött el; mert ez azt bizonyitja, hogy szocziális jellemü ember, s alaposan feltehetjük, hogy alkalmi körülmények sodorták a bünbe.

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a mult évi 51., 52. és az ez évi 1. számban.

* Erre a kérdésre vonatkozólag igen érdekes közlemények olvashatók a Broda szerkesztésében megjelenő «Dokumente des Fortschritts» cz. folyóiratban. A többek közt v. ö. «Über Kulturaufgaben der Arbeiterschaft» Pernersdorfertől; továbbá «Die Wandlungen in der Lebensführung der Arbeiterschaft» Schmiedl Györgytől. 5. évf. 5. füzet; ugyanott az 5. évf. 1. füzetében adatokat közöl az alkohol elleni küzdelem eredményeiről. Ebből látjuk, hogy Finnországban, ahol tudvalevőleg ezelőtt legtöbb szeszesitalt fogyasztottak, ma az alkoholfogyasztás $^1/_8$-ra szállott le; 15 literről 18 literre fejenkint (21. l.); ami könnyen érthető, ha megfontoljuk, hogy Finnország volt az első európai ország, mely az alkoholtilalmat törvénybe iktatta. (U. o. 45. l.) Ugyanott olvassuk a svéd gőteborgi rendszer eredményeinek ismertetését, melyből látjuk, hogy Stockholmban az alkohol élvezete felére szállott le; persze itt törvény van, mely a szeszesitalok kimérését szombat estétől héttő reggelig eltiltja. Követésre méltó példa.

Kansas államban, Amerikában, 1881-ben törvényt alkottak, mely szerint alkohol csak gyógyitási czélokra gyógyszertárakban árulható. Akkor ez ellen, a kormányzóval az élén, erős mozgalom keletkezett. 1889-ben azonban már ugyanaz a kormányzó a parlament elé terjesztett jelentésében a legáldásosabbnak jelzi ezt a törvényt s rámutat arra, hogy a törvény életbelépte óta a jólét s higiene jelentékenyen javult; jóllehet a lakosság erősen szaporodott, a kriminalitás hihetetlenül csökkent; a policzia tennivalója negyedrészére szállott le; mig kisebb városokban ugyszólván semmi dolga a rendőrségnek s a fogházak konganak az ürességtől. Kansas-Cityből, a fővárosból pedig a főügyész azt jelenti, hogy midőn a korcsmákat bezárták, két takarékpénztári igazgató s két tekintélyes kereskedő protestáltak nála a korcsmák bezárása ellen, azt állitván, hogy az alkohol elleni törvény tönkreteszi a kereskedelmet. Nem sok idő mulva ugyanazok az emberek elismerték előtte, hogy a korcsmák bezáratása óta óriásilag fellendült a kereskedelem s a törvény életbeléptetése után három hónap alatt ötszázezer dollárral többet raktak be a takarékpénztárakba, mint azelőtt. (U. o. 24. l.)

A büntetlen előéletet tehát ily értelemben kell értékesitenünk. Sőt tovább megyek ; s azt mondom, hogy a sulyt nem is helyezhetjük erkölcsileg helyesen arra, hogy volt-e már a vádlott büntetve ; mert a szocziális szempontból rossz jellemet nem kizárólag az előző büntetés bizonyitja. Hiszen a bünügyi statisztikából látjuk, hogy a följelentett büncselekményeknek jóval kisebb százalékában követi a bünt a megtorlás ; talán 20%-ot lehet felvenni. A többi 80%-ban a büntetés elmarad ; tehát ezek ujabbi bünelkövetés esetében jó előéletükre, mint enyhitő körülményre bátran hivatkozhatnak.

Ezen kivül azt sem szabad szem elől téveszteni, hogy a társadalom tagjait nem lehet azon a czimen jó és rossz, becsületes és becstelen, erkölcsös és erkölcstelenek osztályába sorolni, hogy voltak-e már büntetve vagy nem. Hány közveszélyes alak jár-kel köztünk a társadalomban felemelt fejjel ; hány visz szerepet, akiről tudjuk, hogy megérett a fegyházra, csak nem tudjuk bebizonyitani és hány van az előkelő jó társaságban olyan, aki előtt hajlongunk, akit a presztizs olympusi légköre vesz körül ; mert nem tudjuk, hogy fegyházba való.

Mily igazságtalanul itélünk mégis, mikor a büntetlen előéletre oly igen nagy sulyt helyezünk ; igaznak kell tehát elismernünk azt a tételt, hogy a büntetlen előélet a legproblematikusabb enyhitő körülmény.

Egész más jelentősége van az indulatoknak s szenvedélyeknek. Az élettani lélektanból tudjuk, hogy ezek az érzelmi állapotok a legerősebb lelkienergiák közül valók, melyek akaratunkat, elhatározásunkat és cselekményeinket befolyásolják.

A harag, gyülölet, bosszú, szerelmi csalódás, féltékenység házasságtörés, elkeseredés s az indulatok egész légiója döntőszerepet visz akarati elhatározásunknál.* Midőn az asszocziáczió normális folyamatát kisérő érzelmi állapotok a reánk s idegrendszerünkre ható hirtelen, vagy tul intenziv inger hatása alatt a rendes mederből kicsapnak s indulatokká vagy szenvedélyekké erősödnek ; vagy ha csökkent beszámitás alá eső hiszteriás, epileptikus, alkoholista vagy neuraszteniás embert az aránylag csekély inger, mely a normális emberre semmi hatással sem volna, kizökkenti lelki életének egyensulyából, akkor elnémul az értelem szava ; elhomályosul az öntudat ; s bármily gazdag legyen is annak intellektuális tartalma, békóba verve, tehetetlenül vergődik az indulatok szilaj tobzódása közben. Hova röppen ilyenkor a törvény általános megelőző (general præventio) ereje; hova tünnek el a legmüveltebb ember öntudatából is azok az erkölcsi eszmék s képzetek, melyek az indulatok előtt, s azok lecsillapodása után oly bölcsen, a törvénynek, erkölcsnek, szokásoknak s illemnek megfelelőleg kormányozzák cselekményeinket. Ilyenkor a legmüveltebb ember sem más mint igazi bête humaine. Visszasülyed oda, ahol ősei voltak száz és százezer évvel ezelőtt.

Moralfilozófusok hirdetik azt az igazságot, amit a psychologusok is megerősitnek, hogy a müveltség s kulturfejlettség legbiztosabb hévmérője az, hogy mennyire tudunk fellobbanó indulataink felett uralkodni. Ennek helyességét bizonyitja az a megfigyelés, hogy minél mélyebben szállunk le a társadalom rétegeiben, annál kisebb értéke van az életnek s testi épségnek ; pláne, ha még az alkohol is az indulatokhoz csatlakozik. Számtalanszor tapasztaltam már, hogy a föld népe kést ragad s embert öl olyan okból, ami egy átlagos müveltségü embernél pillanatnyi haragot sem vált ki.

Azért a birónak, mikor itél, figyelemmel kell lenni az indulatok erkölcsi és lélektani értékére, a vádlott müveltségi fokára; s enyhén büntessen ott, ahol az indulatokat erkölcsileg menthető okok váltották ki ; de szigoruan büntessen akkor, ha csak a durvaságra vezethető vissza a büncselekmény. Igaz ugyan, hogy a durvaság kulturális és szocziális hiba ; de ma még ez ellen csak egy módszerünk van, a szigoru megtorlás.

Az alacsony müveltség, mint enyhitő körülmény szerves kapcsolatban van az előbbivel, azzal a különbséggel hogy indulatokkal kapcsolatosan vagy anélkül is értékesitik a birósságok. Összekapcsolva az indulatokkal, téves két enyhitőkörülményt felvenni, mert — mint láttuk — éppen az alacsony foku müveltség oka annak, hogy valamely indulat keletkezett ; az előbbi tehát föltétele az utóbbinak, s nem külön értékü jelenség. Ellenben helyt álló máskor annak külön méltatása, különösen olyan esetekben, midőn az ignorantia juris non nocet elvének szigoru keresztülvitele drákói szigoruságot jelentene. Ennek a felfogásnak következménye a svájczi javaslat 21. §-a, mely szerint ha a tettes a cselekmény jogtalanságára nézve tévedésben van, enyhébben büntethető. A norvég törvény még tovább megy, s kijelenti, hogy amennyiben az ignorantia juris nem nyujt elengendő alapot a felmentésre, a büntetés a rendes mértéken alól, sőt enyhébb büntetési nemben is kiszabható. (57. §.)

Ezek a rendelkezések nemcsak humánusak, hanem igazságosak is ; mert szép ugyan elméletben az ignorantia juris, de a gyakorlatban minden büncselekményre még sem alkalmazható. Erre vezetendő vissza az a törekvés, mely a büncselekmény tényálladéki elemei közt előforduló civilis vagy más jogszabályokra vonatkozó tévedést az ignorantia facti körébe sorolja.*

Tehát a jó biró, aki nemcsak a törvény holt betüjét nézi, hanem számot vet az élettel s különösen figyelembe veszi azt a hihetetlen változatosságot, mely a társadalom különböző kulturrétegeiben észlelhető, igen nagy sulyt fog helyezni arra, hogy az öntudatnak erkölcsi s intellektuális tartalma nemcsak kulturrétegenként változik, hanem változik az egy- és ugyanazon társadalmi osztályban is. Ugyanazon osztályban épp oly mélységek s magasságok vannak, mint a különböző társadalmi osztályokban, ha ezeket a különböző osztályokat egymással szembeállitjuk. A kőkorszakbeli ember kulturájától kezdve a fejlődés minden fázisa feltalálható a társadalomban egész az übermenschig, amint Verworn igen találóan mondja ; nagy tévedés és nagy igazságtalanság volna, ha a büntetőjog szabályait ebbe a szertelen különböző kulturváltozatokban egyformán alkalmaznánk. Az egyénesitésnek át kell tehát hatni nemcsak a büntetést, hanem a minősitést is egyaránt.

A szokásos enyhitő körülmények közül még csak egyet emlitek fel : a nyomort.**

Ezt a birósságok kivétel nélkül elfogadják ; és jól teszik, mert humanusan s igazságosan itélnek, midőn a nyomort nyomatékos enyhitő körülménynek veszik. Az osztrák javaslat 43. §-a kötelességévé teszi a birónak azt, hogy a vádlott vagyoni viszonyait figyelembe vegye a büntetés kiszabásánál ; a 44. §. pedig a szorult anyagi helyzetet kifejezetten az enyhitő körülmények közé sorolja.

A német Btk. javaslat 92. §-a még tovább megy, és bizonyos csekély sulyu esetekben feljogositja a birót arra, hogy a büntetést teljesen mellőzze, ha a cselekményt a vádlott menthető körülmények közt követte el. Bizonyára a gyakorlat a nyomort, különösen, ha az menthető okokból származik, ide fogja majd sorolni ; mert az éhség és nélkülözés nemcsak a humanizmust hivja fel segitségül, nemcsak a könyörületességet állitja maga mellé, hanem az igazságot is. Az igazság pedig az, hogy annál irgalmasabbak legyünk a büntetés kiszabásánál, minél erősebbek s ellenállhatatlanabbak voltak azok a motivumok, melyek a bünbe taszitották a vádlottat. Ilyen méltánylandó motivum a nyomor, ha annak forrása nem a dologkerülés és léhaság ; mert a nyomorban levő ember is ragaszkodik életéhez ; az életfentartó akarat pedig ösztönszerü lelkifolyamat, mely legerősebb minden motivumok közt. Tehát az erkölcsi öntudat, szocziális érzés, törvénytisztelet, elröppen a kinzó éhség fellépésekor, eltünik mint a kámfor s a megélhetés és életfentartás gondolata uralkodik csupán az emberben.

Az életfentartó ösztönnek mint gyakran leküzdhetetlen fiziologiai energiának megnyilatkozását tehát méltányolnunk kell a büntetés kiszabásánál, de csak addig, mig szocziális és erkölcsi szempontból a nyomor menthető. Ha azonban annak forrása a léhaság, könnyelmüség, dorbézolás, kártya, pezsgő, lóverseny, félvilági nők, az ilyen körülmények közt elkövetett büntett távol áll az erkölcsi érzések birodalmától. Az életfentartó ösztön itt is

* V. ö. idevonatkozólag Proal: «Le crime et le suicide passionel» czimü érdekes munkáját.

* V. ö. Finkey: Tankönyv. 245—252. l. Kohlrausch: Irrtum und Schuldbegriff, különösen 118. s köv. l. M. E. Mayer: Rechtsnormen und Kulturnormen; graf zu Dohna: Die Rechtswidrigkeit. 15. s köv. lapok. 81. s köv. l., ahol az ignorantia juris lényege behatóan van tárgyalva.

** V. ö. erre a kérdésre vonatkozólag Van Kan: Les causes économiques de la criminalité és a marxista Bonger: Criminalité et conditions économiques czimü müvét. Ez utóbbi iró azt, amit ezen a téren irtak, a legnagyobb alapossággal dolgozza fel.

erős lehet, de hiányzik ennél a szocziális igazság szempontjából egyedül figyelembe vehető körülmény, az erkölcsi alap.

Áttérek most már a sulyositó körülményekre; s ezek közül is csak néhányat ragadok ki, szintén annak illusztrálására, mint az enyhitő körülményeknél tettem, hogy a mellékkörülményeket nem szabad formalisztikusan kezelni, hanem vissza kell mennünk azokra a lélektani, erkölcsi és szocziális okokra, melyek közt a bünöző ember cselekménye megszületett. Igy aztán az életet s igazságot tükrözi vissza itéletünk, s a biráskodás nem elvont spekuláczió, üres szőrszálhasogatás, szavakon, fogalmakon való nyargalás s tartalom nélküli formalismus lesz, hanem az idegekkel biró, indulatok, érzések, egészséges és beteges, jó és rossz, erkölcsös és erkölcstelen szocziális és antiszocziális motivumok hatása alatt cselekvő ember és emberi cselekmények megitélésében fog kialakulni. *

Talán leggyakoribb sulyositó körülmény a büntetett előélet. Sajnos, hogy a bíróságok ezt is mint a többi enyhitő és sulyositó körülményt sablonszerüleg kezelik. Ennek veszélyes voltára csak egy esetet hozok fel, a tőrvények módosulását. A mezőrendőri törvény életbelépte előtt a bemászással elkövetett gyümölcslopás büntetése fegyház volt: ma 60 K értéken alól kihágás, pénzbüntetéssel büntetendő, és a visszaesésnél nem számit. A tiz koronánál kisebb értékü tüzelőszer lopása ma kihágás, azelőtt lopás volt; ma a visszaesésnél nem számit, azelőtt számitott. Midőn tehát a rovott multat általában sulyositónak vesszük, nem ártana, ha megismernénk azt a cselekményt, mely az előző büntetésre okot adott; mert lehet az olyan, hogy a biró vérző szivvel szabta ki a büntetést, de viszont lehet olyan, hogy egyetlen előző büntetésből is bátran leszürhetjük a közveszélyesség fogalmát. De ha mást nem nézünk, csak a törzskönyvi kivonatot, vagy tulenyhék, vagy tulszigoruak leszünk, de a büntetés kiszabása nem lesz igazságos.

Sajátságos jelenség, hogy a rovott multat mint veszélyes tulajdonságot csak a vagyon elleni büncselekményeknél vesszük eléggé figyelembe; valószinüleg ennek az az oka, hogy a törvény is csak ezeknél a büncselekményeknél ismeri a visszaesést, mint minősitő körülményt. Pedig a bünös tulajdonság más büncselekményeknél is kifejlődhetik, s az époly veszélyes lehet más jogiértékeknél is. Hogy többet ne emlitsek, itt vannak a duhaj parasztlegények, akik virtuskodásból, durvaságból minden ok nélkül megszurkálják embertársaikat, vagy ólmos végü botokkal beverik azok koponyáját, s a bíróságok érthetetlen okokból ezek iránt az emberbőrbe bujt fenevadak iránt módfelett elnézők, minden ok nélkül előrántják a 92. §-t. Nem ártana ezekre nézve is a visszaesést felvenni a testi épség és élet elleni merényleteknél, mert ha nem osztom is a szocziálista jogászoknak azt a nézetét, hogy a Btk. azért védi a vagyont jobban mint a testi épséget, mert a Btkeket részben kapitalisták saját érdekükben, részben nem kapitalisták, de azok kedvéért csinálták, annyi bizonyos, hogy a vagyont jobban védjük, mint a testi épséget, s egy üzletszerü tolvajt most már tiz évi fegyházra el lehet itélni, de egy duhaj legény maximális büntetése az egyszerü testisértésnél három, a minősitettnél pedig öt évet soha sem haladhat meg, in thesi, in praxi azonban az esetek legnagyobb részében pár hónappal szabadul, jóllehet éveken át réme a falunak.

A törvény és bíróságok émelygős enyheségének okát, mint emlitém nem abban látom, amiben a szocziálista jogászok, hanem az osztályönzésben, mely azt hozza magával, hogy minden osztály a saját értékei közül a leggyakoribb veszélynek kitetteket védi legjobban. Ha a kodifikátorok, törvényhozók és birák testi épsége époly szapora veszélynek volna kitéve, mint a falusi embereké, bizonyára a testi sértés is sokkal sulyosabb büntetéssel járna. Ez a hajlandóság megnyilatkozik de csak akkor, ha a felsőbb osztályok valamelyik tagját verik meg, vagy ejtenek testi sértést rajta. Uti figura docet.

Másrészt azt sem szabad szem elől téveszteni, hogy az antiszocziális jellem bármily büncselekménynél s nemcsak a vagyon elleni büncselekményeknél is megnyilatkozhatik.

Ámbár a kriminalitás is specializálódik, itt is előfordul, mint a normális társadalmi életben, a több vagy sokoldaluság.

* A motivumok fontosságánál felhivom az olvasó figyelmét Finkey Ferencznek «A motivumok tana» czimü mély gondolkozásra s alapos lélektani ismeretekre valló kitünő tanulmányára s «A motivumok értékesitése a legujabb büntetőtörvényjavaslatokban» cz. munkájára.

A gyakorlat mégis afelé hajlik, hogy a rovott multat csak ugyanazon speciesnél veszi figyelembe. Tehát pl. aki lopásért volt büntetve és testi sértést követ el, vagy megforditva, a rovott mult nem sulyositó körülmény. Sőt gyakran láttam már olyan itéletet is, ahol azt mondta ki a bíróság, hogy enyhitő körülmény az, hogy vádlott hasonló büncselekmény miatt nem volt büntetve, habár más büncselekményért már többször volt a fogház lakója.

Az ilyen gyakorlat teljesen félreismeri a bünös jellem erkölcsi és büntetőjogi értékét, s körülbelől ugy nézi azt, mint hajdan a monomániát nézték. A bünös jellem nem mindig egy uton halad, hanem antiszocziális pályáját gyakran meg is változtatja ez azonban nem csökkenti annak veszélyességét, sőt öregbiti azt, mert nemcsak egy irányban veszélyezteti a polgárok békéjét, hanem több, vagy minden irányban. Legjobban látjuk ezt az apache világban; ezek az emberi duvadak a társadalomnak minden értékére veszélyesek. Rabolnak, ölnek, lopnak, gyujtogatnak, okiratot hamisitanak stb. Mily nevetséges volna az ilyen emberre azt mondani pl. csalás vádja esetén, hogy enyhitő körülmény az, hogy csalás miatt még nem volt büntetve. Persze az ilyen sokoldalu gonosztevőknél is egyénesiteni kell s meg kell vizsgálni, hogy előbbi büntetésük a társadalomellenes gonosz jellemre vezetendő-e vissza, vagy a pillanatnyi indulat fellobbanására, esetleg más menthető erkölcsi s szocziális okokra. Általában elismert sulyositó körülmény az okozott kár nagysága, s testi sértéseknél, amennyiben a Btk. 303. §-a nem volna alkalmazható, a gyógytartam hosszabb volta; az osztrák javaslat 45. §-ának utolsó bekezdése igen helyesen általánositva azt mondja, hogy sulyositó körülmény a jogsértés vagy jogveszélyeztetés nagysága, amennyiben az a nagyobb foku bünösséget bizonyitja. Igen helyes megszoritás, mert ha a jogsértés nagysága nincs kapcsolatban a szándékkal vagy kulpával, az a beszámitás alapelvei szerint nem is róható a vádlott terhére. Ez a szabály tehát összefoglalja a szubjektiv s objektiv sulyosságot s a kettő közt psychicai kausalitást követel meg.

A jogsértés nagysága a klasszikus iskola tanitása értelmében vitán felül sulyositó körülmény, de a szimptómatikus iskola arra nem helyez sulyt, mert szerinte ez mellékes s egyedül fontos a tettes gonoszsága, társadalomellenes érzülete. Ez kétségtelenül tulzás, a büntetésnek, mint minden társadalmi intézménynek összhangban kell lenni erkölcsi öntudatunkkal s azzal az erkölcsi világrenddel, melyben élünk. Ha valamely intézmény kulturánk szerint már elavult, az elpusztul önmagától, mert erkölcsi felfogásunk is azt követeli. De addig, mig erkölcsi meggyőződésünk erre meg nem érett, a változás keresztül nem vihető, mert a korai, időelőtti ujitás csak rombol, de nem alkot, s oly erkölcsi forradalommal jár, amivel a meg nem érett eszméknek a társadalomra való erőszakolásából eredő haszon arányban nincsen. Sőt, ki nem forrott, vagy oly intézmények, melyek a társadalom kulturájával s moralitásával kapcsolatban nincsenek, meg sem honosithatók.

A szimptomatikus iskola tanitása is ilyen; a mai kulturával, s morális meggyőződésünkkel össze nem egyeztethető. Soha sem tudnánk erkölcsi meggyőződésünkkel összhangba hozni azt, hogy pl. a becsületsértést in konkréto, ha a jellem közveszélyes, sulyosabban büntessük a rablásnál, vagy akkor is büntessünk, ha a rossz jellemü ember még semmit sem követett el. Lehet, hogy a távoli kor gunyosan fog mosolyogni a mai erkölcsi világrend felett, mely a jogsértés nagysága szerint büntetett, s a jogértékek fontossága szerint különböztette meg a büncselekményeket, amint hogy mi is mosolygunk a mult sok furcsaságán, ami az akkori erkölcsi világrenddel a legszebb harmoniában volt, sőt borzadunk a rég eltünt nemzedékek kegyetlenségein (boszorkányperek, inquisitio stb.), amit az akkori eszmeáramlatok megköveteltek. Bizonyára őseink is mosolyogtak volna a jelenkor humanizmusán, a sok præventiv szabályon, ami nálunk még csak a fiatalkoruaknál ismeretes, de egyik-másik külföldi törvény és javaslat már csak ugy duzzad a hasonló jellegü uj intézményektől, melyeket a mienknél magasabb kultura, moralitás és helyesebb belátás alkotott meg.

Bármint álljon is a dolog a jövőben, az bizonyos, hogy élő erkölcsi világrendünkben a szimptomatikus iskola utópia, s a büncselekmény tárgyi sulyossága az uralkodó gondolat az osztályozásnál vagyis a minősitésnél és a büntetésnél egyaránt, főleg nálunk, ahol a müvelődés s erkölcsi fejlődés mint a hosszura

nyult esteli árnyék, lomhán követi a nyugat kulturáját. Nemcsak értelmi állapotunk, de moralitásunk is czammogó lépteken halad a müvelt külföld után; ez az intellektuális és erkölcsi állapot is azt követeli tehát, hogy különösen nálunk a büncselekmény tárgyi sulyosságára kellőleg nagy sulyt helyezzünk.

Messze vezetne, ha szélesebb alapokon tárgyalnám a kapcsolatos kérdéseket; ez okból még csak egy sulyositó körülményt emelek ki, a durvaságot és kegyetlenséget. Persze azt lehetne erre mondani a determinismussal, mint sok másra, hogy ez kulturális tehát szocziális hiba. De hát, ha ez igaz s erkölcsi gondolatkörünkbe beilleszthető volna, akkor először is a büntetőjogi felelősséget kellene teljesen lerombolni. Idáig azonban még nem jutottunk. Ellenben azt tapasztaljuk, hogy az általános és különös megelőzésnek van s pedig jelentékeny sulya. Ezt hathatósan kell éreztetni ott, ahol vad durvaságot s kegyetlenséget tapasztal a biró. Ha átmenne a köztudatba a szigoru megtorlás, ez mégis csak valamiképen visszatartó hatással volna.

*

Igen sok kérdés van még előttem, melyekkel legalább röviden foglalkozni kellene, de nem azt a czélt tüztem magam elé, hogy a büntetés problémáit tüzetesen bemutassam. Czélom csak az volt, hogy a legnagyobb általánosságban reámutassak a törvény s a gyakorlat hibáira, s különösen reámutassak arra, hogy a büntetés kiszabásánál nem találhatjuk meg az igazságos büntetést, ha sablonszerüleg felsoroljuk az enyhitő és sulyositó körülményeket, hanem itt is, mint a büntetőigazságszolgáltatásban az egész vonalon, egyénesiteni kell. Értékelnünk kell, lélektanilag, erkölcsileg, társadalmilag és tárgyi sulyosság szempontjából s pedig nem a büncselekményt, hanem egy bizonyos vádlottnak meghatározott, egyéni, lelki, erkölcsi s társadalmi viszonyok közt elkövetett büncselekményét. Ezen szempontok visznek közelebb az erkölcsi és szocziális magaslaton álló igazsághoz, s amily mértékben mellőzzük ezeket, épp oly mértékben távolodunk mi is az igazságtól. *Vargha Ferencz.*

Az együttes (kollektiv) védjegy és a washingtoni konferenczia határozmányai.

Az 1890 : II. tcz.-be foglalt védjegytörvényünk 9. §-a megállapitja, hogy a védjegy ahhoz a vállalathoz tartozik, amelynek védelmére szolgál, ugyanazzal megszünik és birtokváltozás esetében az uj birtokosra átszáll.

Eszerint az ipari védjegy a vállalat tartozéka. Csak ugy szabad bejegyezni, ha a bejelentőnek van vállalata. Csak azokat az árukat védi, amelyeket ez a vállalat termel, vagy amelyekkel kereskedik.

A védjegy nem a személynek, hanem a vállalatnak a megkülönböztető jegye. Osztja a vállalat sorsát, megszünik a vállalat megszünésével, de fenmarad a vállalattal együtt akkor is, ha a tulajdonos a vállalattól elszakad.

Ez a felfogása a védjegyek oltalmáról szóló annak a törvényjavaslatnak is, amelynek előadói tervezetét a kereskedelemügyi m. kir. miniszter az 1909. évben közrebocsátotta. A Tervezet (T.) 1. §-a kimondja, hogy minden vállalkozó (őstermelő, iparos vagy kereskedő) kizárólagos jogot szerezhet arra, hogy a saját üzeméből (vállalatából) származó árukon védjegynek tekintendő oly megjelölést alkalmazzon, amely alkalmas arra, hogy ezeket az árukat a más vállalkozó üzeméből származó hasonló áruktól megkülönböztesse. 14. §-a pedig megállapitja, hogy a védjegy kizárólagos használati joga ahhoz a vállalathoz van kötve, amely a védjegygyel megjelölt árukat termeli, előállitja, vagy forgalomba hozza. Ezt a jogot csak a vállalattal együtt lehet átruházni.

Ugyanez az álláspontja a legtöbb külföldi törvényhozásnak is.

A védjegy ezen felfogás szerint az árunak bizonyos meghatározott, akár őstermeléssel, akár gyártással, akár kereskedelemmel foglalkozó vállalatból való származását jelzi és a versenyvállalatok termékeit vagy áruit egymástól megkülönbözteti.

Ezek mellett a szoros értelemben vett védjegyek mellett a gazdasági élet felvetette az együttes (kollektiv) védjegyek intézményét is. Együttes védjegyek alatt értjük magánegyesületeknek vagy politikai szervezeteknek (törvényhatóság, járás, város stb.), amelyeknek maguknak vállalatuk nincsen, az árujegyeit, amelyeknek az a rendeltetése, hogy az egyesületek őstermelő, gyáros vagy kereskedő tagjai az árujegynek áruikon való használatával az egyesülethez való tartozásukat jelezzék, illetőleg, hogy valamely nagyobb vagy kisebb vidék, regió, lakosai az annak a vidéknek valamely magánegyesülete javára, vagy a vidék politikai szervezete javára bejegyzett védjegy használatával áruiknak arról a vidékről való származását jelezzék.

Az ilyen kollektiv, egyesületi és regionális védjegy tehát nem az árunak bizonyos vállalatból származását jelzi, hanem azt, hogy aki ezt a védjegyet használja, bizonyos egyesületnek a tagja, illetőleg azt, hogy az áru bizonyos vidékről való. Ezek a védjegyek az egyazon egyesülethez tartozóknak, illetőleg egyazon vidéknek az össztermelését a maga összetartozásában szembe kivánják állitani a más egyesülethez tartozóknak, illetőleg a más vidéknek össztermelésével. Az érdek pedig, amely az egyesületi védjegyekhez füződik, abban a feltevésben jut kifejezésre, hogy a fogyasztó közönséget a protektor-egyesület iránti bizalom fogja az igy jelzett áru fogyasztására inditani. Az érdek, amely a regionális védjegyhez füződik, abban rejlik, hogy a közönség már a védjegyből látja, hogy az áru olyan vidék termeléséből való, amely gazdasági terményei vagy iparczikkei régóta ismert kitünőségénél fogva nagy hirességre tett szert.

Együttes védjegyet ismer az angol, a belga, a schweizi, az olasz, a franczia, a spanyol, az ausztráliai védjegyjog részben kifejezett törvényes rendelkezés alapján, részben törvényes rendelkezés értelmezése alapján.

Hires régi együttes védjegy például a lyoni városvédjegy, melyet kizárólag a lyoni selyemszövőknek szabad használniok. Ilyen lenne például egy kalotaszegi vidéki védjegy varrottas számára, egy tokaji védjegy bor számára. Ilyen lett volna az «Erdélyi Kárpát-Egyesület» «Eke» védjegye, amelyet a kolozsvári kamara bejegyzett: «olyan magyar ipartermékekre, amelyeknek megjelölésére az egyesület engedélyezni fogja», de amelynek törlését a kereskedelemügyi miniszter elrendelte nemcsak azzal az indokolással, hogy a védjegygyel védetni kivánt árukat meg kell jelölni, hanem azzal is, *hogy csak a saját vállalatból kikerülő árukra lehet a védjegyjogot kérni.* Tágabb értelemben ilyen együttes védjegy lenne az országos védjegy is, honi iparczikkek megjelölésére, amit a Magyar Védőegyesület kiván megalkotni.

Az együttes védjegy oltalmának megengedését és jogi szabályozását iparjogvédelmi kongresszusokon és külföldi jogászgyüléseken ismételten sürgették. Többek közt az 1891-iki madridi konferenczia is megpenditette már azt a kivánságot, hogy szindikátusi és regionális védjegyek is részesüljenek oltalomban. Az ipari jogvédelmi nemzetközi Uniónak legutóbb, az 1911. évben Washingtonban megtartott konferenczián pedig már határozatba ment és a párisi nemzetközi egyezmény kiegészitéseül uj (7/b) czikkbe foglaltatott, hogy:

«A szerződő országok arra kötelezik magukat, hogy az olyan testületek (collektivitás) védjegyeit, melyeknek fönnállása a származási ország törvényeivel nem ellenkezik, lajstromozni és oltalmazni fogják még abban az esetben is, ha az illető testületeknek ipari vagy kereskedelmi telepük nem volna.

Azonban mindegyik ország függetlenül határozza meg azokat a feltételeket, amelyek alatt ilyen testületnek védjegyeit lajstromozni és oltalmazni fogja.»

Kormányunknak legközelebb kell döntenie arról, vajjon a törvényhozás elé terjessze-e a washingtoni konferenczia határozmányait hozzájárulás és törvénybe iktatás végett.

Nézetem szerint erre nézve döntőnek kellene lennie a kollektiv védjegyek kérdésében való állásfoglalásnak, mivel a határozmányok közül a kollektiv védjegyekre vonatkozó 7.b czikk bir reánk nézve a legnagyobb jelentőséggel és horderővel.

A mi törvénykönyvünkben az együttes védjegynek nyomát megtaláljuk az 1892 : IV. tcz.-ben, amely az osztrák-magyar monarchia és a német birodalom közt 1891 deczember 6-án megkötött egyezményt tartalmazza. Az egyezmény 7. czikke értelmében «oly kereskedelmi és gyári védjegyek, amelyek az egyik fél területein, mint ismertető jelvényei valamely külön iparszövetséghez, bizonyos helyhez vagy kerülethez tartozók áruinak, oltalmat élveznek és amennyiben ezek a védjegyek 1875. évi október hó 1-je előtt a másik fél területein be lettek jelentve, ugyanott szabadon használható jegyekül nem tekinthetők. Az

ily szövetséghez, helyhez, vagy kerülethez tartozókon kivül más az ilyen védjegyek oltalmát nem igényelheti».

Minthogy voltaképpeni együttes védjegyeket sem a német, sem az osztrák, sem a magyar védjegyjog abban az időben sem ismert, ennek a czikknek a rendeltetése csak az volt, hogy Németországban és Ausztriában még a czéhrendszerből fenmaradt és használatos bizonyos oly jegyeket védjen, amelyeket az iparosok, különösen az osztrák kaszagyárosok, védjegyeik mellett mellékjegy gyanánt használtak és amelyek rendszerint valamely helységnév kezdőbetüjéből állottak.

Ez az egyezmény tehát nem bizonyit amellett, hogy a mi ipari köreink valami különös szükségét érezték volna az együttes védjegyeknek és különben sem állithatni, hogy nálunk ebben az irányban valamelyes számbavehető mozgalom mutatkozott volna, vagy hogy az egyesületi vagy regionális védjegyeknek a hiányát a mi iparunk megsinylette volna és hogy az intézmény meghonositása aktuális szükségletet elégitene ki.

Mindamellett nem lehetne ebből indokot meriteni a washingtoni egyezmény ratifikálása ellen, ha az együttes védjegy intézménye teljesen ártalmatlan iparfejlesztő vagy iparvédő eszköz volna. Ámde hogy ez a mi különleges hazai viszonyaink, a mi nemzetiségi állapotaink mellett nem az, mutatja mindenekelőtt az a jellemző körülmény, hogy az 1909. évi védjegytörvényjavaslat tervezete, amely VI. fejezetében megengedi és szabályozza az együttes védjegyet, rendkivül tartózkodóan nyul hozzá a kérdéshez. A T. jeles szerzője, nyilván érezve a politikai nehézségeket, az indokolásban több izben is hangoztatja, hogy a joganyag szabályozását csak kisérletnek tekinti és hogy maga sincs meggyőződve arról, hogy az a gyakorlati élet szempontjából be fog válni.

Nagyon is közel fekszik ugyanis az az eshetőség, mondhatnánk az a veszély, hogy minálunk az együttes védjegy intézménye ujabb gyujtóanyagot vihetne bele a nemzetiségeknek a magyarsághoz való viszonyába és hogy azt a nemzetiségek partikularisztikus áramlatoknak gazdasági téren való istápolására, a gazdasági *versenynek a nemzetiségi ellentétek talajára való fektetésére használhatnák fel.*

A T. a maga indokolásában kifejezésre juttatja, hogy bizonyos törvényi korlátozások arra szolgáljanak, «hogy az együttes védjegy ne lehessen más — például politikai — célok szolgálatába helyezhető, mint ama közgazdasági érdekek megvédésére, amelyek az áruk megjelöléséhez füződnek. Nevezetesen ki akarja a T. zárni azt, hogy pl. egyes vidékek lakosai partikulárizmusból vagy nemzetiségi törekvések istápolása czéljából a maguk vidékén termelt árukat ilyen együttes védjegygyel jelöljék meg azért, hogy más vidéken lakó hasonló gondolkozásu, hasonló politikai meggyőződésü társaik kizárólag ilyen árukat szerezhessenek be és ezáltal a szabad versenyt korlátozzák».

A T. ezt pl. a regionális védjegyekre nézve azzal kivánja biztositani, hogy azokat csakis az illető vidéken termelt, különösen jó hirnévre szert tett speciális egyféle árunemre engedélyezi.

A T.-ben előrelátott megszoritásokhoz tartozik továbbá, hogy a védjegyes egyesület tagjai, illetőleg a vidék lakói a védjegyet csak az általuk termelt vagy készitett áruk megkülönböztető jele gyanánt használják. *Pusztán kereskedelmi védjegyül nem szolgálhat az együttes védjegy.*

A T. közigazgatási engedélyezési rendszert és ellenőrzést is állapit meg az együttes védjegyekre nézve.

Ámde bárminők legyenek is azok a megszoritások, amiket a törvény az együttes védjegyekre nézve meg fog állapitani, a dolog természeténél és a törvényi általánositás elvénél fogva alig lesz lehetséges elkerülni, hogy az együttes védjegyek ne öltsenek nálunk nemzetiségi jelleget is.

Ha Horvátországhoz való viszonyunkra és nemzetiségeink partikularisztikus irányzatára gondolunk, erős kételyünk kell hogy támadjon arra nézve, szabad-e nekünk ezt az intézményt befogadnunk, megérik-e azok az ipari előnyök, amikat az együttes védjegy kétségbevonhatlanul szolgál, azokat a hátrányokat, amiket nemzetiségi politikánk szempontjából felidézhetnek és előreláthatólag fel is fognának idézni.

Erészben nem lehetnek irányadók elméleti szempontok, sem nem lehet irányadó a nemzetiségileg egységes országok helyzete. Az utóbbiak *tisztán gazdasági szempontból mérlegelhetik az intézmény előnyeit.* Nekünk számolnunk kell különleges nemzetiségi viszonyainkkal és *ezekre való tekintettel legalább is kétséges, szabad-e befogadnunk ezt az intézményt még azok mellett a kautélák mellett is,* amiket a hazai törvény felállithat. Mert semmiféle kautéla nem állhatja utját annak, hogy a román vagy szerb jellegü egyesület a maga együttes védjegyét ne használja fel arra, hogy a kereskedelmi forgalom versenyében a védjelzett árut az illető nemzetiség körében a magyar áruk bojkottálásával terjessze és hogy ezzel gazdasági téren is ne szenvedjen a nemzeti egység eszméje. Elég rosszak a tapasztalataink a szövetkezetek és a pénzintézetek körül észlelt nemzetiségi visszaélésekről.

És amidőn most az forog szóban, hogy a washingtoni konferenczia határozmányait és ezek közt a kollektiv védjegyekre vonatkozót törvénybe iktassuk, kell hogy felmerüljön a fenti aggály azokban is, akik, mint szerénymagam is, meggyőződéses hivei a védjegyjog nemzetközivé tételének, a védjegyoltalomnak az államok határain tul terjesztésének.

Ausztriának már amugy is ki vagyunk szolgáltatva az 1908: XII. tcz. 17. czikkébe foglalt azzal a határozmánynyal, hogy az osztrák honosnak Ausztriában az osztrák törvény alapján lajstromozott védjegye ipso facto oltalomban részesül hazánkban is. Ha most beczikkelyezzük a washingtoni egyezményt, kötelesek leszünk az Unió bármely államában lajstromozott kollektiv védjegyet magunknál is lajstromozni és esetleg a nemzeti egységünk megbontására irányuló törekvéseket, a faji összetartozás eszméjének gazdasági fruktifikálását hatóságilag oltalmazni. (Például egy szerbiai, egyenesen a magyar áruk bojkottálására alakult egyesület védjegyeit.)

Ezzel szemben alig lehet megnyugvást találni a washingtoni 7/b czikk második bekezdésében foglalt abban a határozmányban, hogy mindegyik ország függetlenül határozza meg azokat a feltételeket, amelyek alatt az együttes védjegyeket lajstromozni és oltalmazni fogja.

Ha ezt a határozmányt nem akarjuk már elejétől fogva éppenséggel illojálisan alkalmazni, ugy az nem igen szolgálhat az ecsetelt veszélyek elháritására.

Mert a feltételek alatt csak bizonyos általános, mindenkire egyformán érvényes feltételeket lehet érteni és semmiesetre sem olyanokat, amelyek azt a kötelezettséget, hogy az unióbeli egyik, mondjuk szláv, államban lajstromozott kollektiv védjegyet hazánkban is lajstromozni és oltalmazni tartozunk, illuzóriussá teszik. Ha pedig be kell lajstromozni, nincs feltétel és nincs ut és mód meggátolni, hogy ezzel a szláv jellegü védjegygyel ne csábitgassák a hazánkbeli szlávot is és szembe ne állitsák azt a versenyben a magyar egyesület magyar jellegü védjegyével.

Rendkivüli előnyöket kellene várnunk a washingtoni többi határozmánytól, hogy azok kedveért elvállalhassuk a kollektiv védjegyekre vonatkozó határozmány terhét.

Kétségtelenül kivánatos lenne az egyezmény többi pontjaihoz csatlakoznunk, kétségbevonhatlan, hogy azok helyes elveket kodifikálnak és hogy a fennálló egyezményt sok tekintetben tökéletesitik.

Mindazonáltal nem lehet azokat annyira fontosaknak tekinteni, hogy kedvökért elfogadhassuk azt az onerosus 7/b czikket.

A washingtoni határozmányok egy része csak interpretálja az 1900. évi brüsszeli pótegyezménynyel módositott 1883. évi párisi egyezményt, ez az interpretáczió tehát a washingtoni egyezményhez való hozzájárulásunk nélkül is érvényesül majd az Unió államaihoz való viszonyunkban.

Értelmezés továbbá a 2. czikknek az a módositása, hogy az unióbeliek nem kötelezhetők arra, hogy az idegen államban, amelyben oltalmat igényelnek, lakhelyük vagy üzleti telepök legyen. Ezt különben nálunk eddig is elismerték.

A 6. czikk megismétli a párisi egyezményben foglalt azt az elvet, hogy a származási országban szabályszerüen bejegyzett védjegyet «ugy amint van (telle-quelle)» be kell jegyezni és oltalmazni az Unió valamennyi államában és részletesebben kifejti és értelmezi a kivételeket, illetőleg a belföldi törvény alkalmazhatóságát. Ámde a telle-quelle elvén erős rést ütött már a párisi egyezmény zárójegyzőkönyve is, midőn kimondotta, hogy a telle-quelle csak a védjegy külső alakjára vonatkozik, egyébként azonban a védjegyet minden állam a saját törvényhozása alapján birálhatja meg és utasithatja vissza.

Nálunk tehát eddig is lehetséges volt azokat a kivételeket érvényesiteni, amiket a washingtoni egyezmény most részletesebben megállapit. Eddig is lehetséges volt azokat a külföldi védjegyeket visszautasitani, melyek korábban szerzett védjegyjogokat sértenek és lehetséges volt oly szóvédjegyeket visszautasitani, amelyek az áru minőségét, rendeltetését stb. jelzik. Ezt tovább is követhetjük ujabb egyezmény nélkül is és nem hátrány, ha velünk szemben is ugyanezt alkalmazza a többi állam.

Ide tartozik a 4/b czikk harmadik bekezdésében foglalt az a határozmány is, amely az Unió államaiban engedélyezett szabadalmaknak egymástól való függetlenségét a franczia, belga és olasz nem kielégitő joggyakorlattal szemben csak megerősiti.

A 9. czikk, amely a védjegyekkel jogtalanul ellátott áru lefoglalását és beviteli tilalmát állapitja meg és most azzal egészült ki, hogy amely államban a törvény ily intézkedést nem enged meg, ott helyébe lépnek azok a jogi eszközök, amelyeket az állam a saját honosaival szemben megenged, már a párisi egyezmény 2. czikkéből önként foly, ahol ki van mondva, hogy az unióbeli idegenek ugyanazokat a jogokat élvezik, mint a belföldiek. A washingtoni határozmányok más csoportját, amely a belföldi törvény kiegészitésére vonatkozik, vagy már megvalósitottuk, vagy készülünk megvalósitani.

Igy a 4. czikkben foglalt azt az ujitást, hogy minden állam maga határozza meg, mely időpontban kell bejelenteni az idegen állambeli elsőbbség igénybevételét, az 1908. évi LII. tcz. 3. §-ában már törvénybe iktattuk. Ez tehát nálunk már érvényben levő jog.

A 10/b czikk kötelezi az Unió államait, hogy a tisztességtelen versenyről törvényt hozzanak. Ez a törvény nálunk amugy is az előkészités stádiumában van.

A 6. czikkben az ujitás az, hogy a védjegy megkülönböztető jellegének megitélésénél az összes ténykörülményeket, különösen a védjegy használatának a tartamát is figyelembe kell venni. Vagyis az egyébként minőségjelző védjegy a forgalomban distinktiv erőt nyerhet a hosszu ideig való használat folytán és a csak számokból vagy szavakból álló védjegy is birhat distinktiv erővel.

Ha a 6. czikk uj rendelkezését rövid novelláris törvénybe foglaljuk, ugy ezzel is elérjük a czélt. A párisi egyezmény 2. czikkénél fogva ezt a törvényt alkalmazni fogjuk az Unió államainak honosaira is, viszont ezek az államok a maguk hasonló törvényeinek alkalmazását a 2. czikknél fogva nem tagadhatják meg a mi honosainkkal szemben sem. Meg kell itt jegyeznünk, hogy a párisi és brüsszeli egyezmény érvényben marad azokkal az államokkal szemben is, amelyek a washingtoni egyezményhez nem járulnak hozzá. (Lásd 18. czikk utolsó pontját.)

A novelláris törvényre pedig egyébként is szükségünk van és az már az előkészités stádiumában is van, főképpen a védjegytörvény 9. §-ának módositása érdekében, amelynek az a rendelkezése, hogy birtokváltozás esetében a védjegy megszünik, ha az átruházást nem jelentették be három hónap alatt, indokolatlan szigorával számos értékes védjegynek megszünését eredményezte.

A washingtoni egyezménynek mindezekre a határozmányaira vonatkozó megjegyzéseket azonban korántsem azért tettem meg, mintha ki akarnám mutatni, hogy azok elfogadása nem lenne kivánatos reánk nézve. Csak azt akartam kimutatni, hogy ezek a határozmányok nem nyujtanak nekünk oly lényeges előnyt, hogy annak biztositása érdekében el lehetne fogadnunk a kollektiv védjegyekre vonatkozó 7/b czikket. Ha e nélkül el lehetne fogadni az egyezményt, ugy ezt igenis kivánatosnak tartanám. Sajnos azonban ezt nem lehet. Vagy el kell fogadni az egészet, vagy le kell mondani az egészről. Megosztásnak helye nincs. Ennélfogva nézetem szerint, bár sajnálkozással, de mégis inkább le kell mondani a csatlakozásról, semmint elfogadni a kollektiv védjegyekről szóló 7/b czikkel együtt.

Első kötelességünk mégis csak az, hogy a saját házunkban mi magunk ne gyüjtsünk fel gyujtóanyagot.

Dr. Szirmai Rikárd.

Az örökösök felelőssége az örökhagyó tartozásaiért.

Egy vidéki járásbiróság előtt az örökhagyó hitelezője által beperelt örökösök azt vitatták, hogy — miután a hagyaték cselekvő állapotát a leltár szerint a szenvedő állapot körülbelül 50%-kal felülmulja — ők a követelésnek csak 50%-át kötelesek megfizetni s erre a körülményre a biróság a bizonyitást tényleg el is rendelte.

A konkrét eset egyéb vonatkozásaiban nem érdekel itt bennünket, viszont azonban már annál a körülménynél fogva is, hogy egy biróság erre az álláspontra helyezkedett: érdemesnek látszik ezzel a kérdéssel bővebben foglalkozni.

Mint ismeretes, a mi magánjoguk szerint általános jogszabály az: «hogy az örökös az örökhagyó tartozásaiért csak a reá az örökhagyótól szállott örökség erejéig tartozik felelősséggel».

Jogfejlődésünk czek szerint a «korlátolt felelősség» alapján áll.

Ez a korlátoltság azonban nem zárja ki azt, hogy az örökös saját vagyonával is felelős legyen bizonyos esetekben az örökhagyó tartozásaiért.

Vagyis: a mi jogunk szerint előfordul, hogy az örökös csupán a tényleges hagyatékkal «cum viribus» szavatol az örökhagyó tartozásaiért; előfordul, hogy az örökség erejéig — pro viribus — felelős, sőt előfordul a felelősség korlátlansága is akkor, ha a hagyaték a követelést meghaladónak mutatkozik, vagy az örökös vétkessége esetén.

Mindez a hagyaték állásától, az örökös személyi helyzetétől s általában a külső körülményektől függ.

Ezek szerint tisztán a joggyakorlatot tekintve, sem azt nem lehet állitani, hogy a mi jogunkban elfogadott korlátoltság megfelel annak, amit az öröklési jogról szóló törvényjavaslatnak az igazságügyi bizottság által megállapitott 1889-iki szövege ekkép határoz meg: hogy «az örökös a hagyaték erejéig saját vagyonával szavatol», sem azt, hogy a polgári törvénykönyv tervezetének 2008. §-a, amely szerint a hagyatéki tartozásokért az örökös csak a hagyatékkal felel, fejezné ki a mi joggyakorlatunk ezidőszerinti álláspontját.

Mindenesetre meg lehet azonban mai jogfejlődésünk szerint is állapitani, hogy jogszabály az, mikép az örökhagyó hitelezője az örökössel szemben a hagyatékból és az örökség erejéig igényelheti követelése kielégitését.

Ennek a jogszabálynak felel meg a semmitőszék 1873 január 16-án 14877. sz. a. kelt teljes-ülési határozata, amely szerint «minden oly itélet, amelyben a fél öröksége erejéig lett elmarasztalva, anélkül, hogy az örökség misége és mennyisége közelebbről meghatároztatnék, mint végrehajthatlan a polg. törvk. rendt. 207. §-ának 10. pontja szerint semmis».

Ezt az elvet a birói gyakorlat következetesen és kivétel nélkül követi, amint ezt — a csak példaképpen emlitett — 211/901., 1542/901. curiai, 825/902. temesvári és 1692/96. pécsi táblai határozatok tanusitják, sőt az 1276/98. számu curiai határozattal az is világosan ki van mondva, ami különben a fentebb emlitett elvből logikailag is következik, hogy a hitelezőnek joga van ahhoz, hogy követelésének kielégitését adósának hagyatékához tartozó bármely vagyonból szorgalmazhassa, evégből azonban a kielégitési alapul szolgáló hagyatéki vagyont megjelölni tartozik».

Minden kétségen felül áll tehát, hogy amennyiben hagyatéki vagyont ki lehet mutatni, ebből a vagyonból feltétlenül és mindenesetre követelhető kielégités.

E tekintetben nem tesz különbséget az, hogy a terhek levonása után maradt-e tiszta vagyonérték vagy sem, vagyis, hogy örökség hárul-e tiszta értékben az örökösökre, mert az örökös türni tartozik, hogy a tényleg maradt vagyonra a hitelező végrehajtást vezethessen, aminthogy ezt a kir. Curia is 1172/89. számu itéletével a szegedi kir. törvényszék 20019/888. számu itéletének helybenhagyása mellett kimondta, megállapitván, hogy nem bir alappal az a védekezés, «mintha a hagyatéki terhek levonása után vagyonérték nem maradván, ők ez okból marasztalhatók nem volnának; mert alperesek a terhek valódisága esetén semmit sem örökölnek ugyan, s igy örökség erejéig saját vagyonukkal nem felelősek, azt azonban, hogy felperes a tényleg maradt vagyonra végrehajtást vezethessen s abból magát esetleg kielégithesse, türni tartoznak, miért is alperesek a leltár szerint kitüntetett ingókra vezethető végrehajtás terhe alatt a kereseti tőke s járulékaiban marasztalandók voltak». (Márkus Dt. II. 2230.) Ugyanezt mondja ki a Curia 9536/94. számu itéletével (Márkus Dt. VII. 12781.) következő módon: «. . . az a körülmény, hogy alperes az örökség értékét meghaladó tartozásokat

fizetett ki, felperest nem fosztja meg azon jogától, hogy a hagyatéki vagyonból követelését behajthassa.»

A joggyakorlat ez állandóan alkalmazott elvnek megfelelően: a hagyatékot a hitelezővel szemközt külön vagyonnak, külön kielégitési alapnak tekinti, amelynek az örökös egyelőre csak kezelője.

Sőt ebből kifolyóan azt is megállapitotta és állandóan követi a joggyakorlat, hogy az az örökös, aki az örökhagyó egyes hitelezőit kielégiti, vagy a hagyatékot elidegeniti, saját személyében és vagyonával felelős az örökhagyó ki nem fizetett tartozásaiért és hogy az örökösnek, ha a hagyatéki adósságok a vagyont meghaladják, a hagyaték ellen, ha a személyes felelősségtől menekülni akar — csődöt kell kérnie. «Az örökösök felelőssége» — mondja a Curia 1903. évi decz. 11-én G. 406/903. sz. a. hozott határozatában (Jogt. Közl. 1904. I. évf. 28. l.) — «az örökhagyó tartozásáért csak a hagyaték értéke erejéig terjed, nem áll azonban jogukban a hitelezők közül némelyeknek a többiek rovására előnyt nyujtani, hanem kötelesek, ha a hagyatéki vagyont megtartani akarják, az összes hagyatéki tartozásokat kielégiteni, vagy pedig az egész hagyatéki vagyont a hitelezők kielégitésére hagyni. Ezzel szemben nem hivatkozhatnak eredménynyel arra, hogy a hagyatéki vagyont a hagyatéki tartozások meghaladják és ha a hagyatéki vagyon egy részét már elidegenitették, saját személyükben és saját vagyonukkal felelősek az örökhagyó ki nem fizetett tartozásaiért.»

Ugyanezt a felsőbirósági határozatok egész sorozata megállapitja.

Inkább csak példaképpen utalunk e tekintetben a Curia 936/90.,[1] 617/91.,[2] 12,909/93., 9536/94.,[3] 9451/94.,[4] továbbá a budapesti tábla I. G. 106/98.[5] határozataira.

Mindezekből látható, hogy a joggyakorlat a hagyatékot — mint külön vagyont — önálló kielégitési alapot, az örökhagyó hitelezői iránt való viszonyban a legkiterjedtebb módon, az örökös személyes felelősségének bevonásával körülbástyázza.

Ugy áll tehát a dolog, hogy a mai joggyakorlat kifejlesztette, jogszabályként fogadta el és következetesen alkalmazza azt az elvet, hogy az örökhagyó hitelezője a meglevő hagyatékból, tekintet nélkül annak aktiv vagy passziv állapotára, feltétlenül követelheti követelése kielégitését, és hogy viszont az örökös, ha a hagyatékot elidegenitette, vagy, ha valamely hitelezőt kielégitett, saját személyében és vagyonával felelős : a ki nem elégitett hitelezők követeléseiért.

Ez pedig kizárja a mi magánjogunk szerint az örökösnek azt a kifogását, hogy az örökhagyó hitelezője itéletileg követelésének arra a hányadára szorittassék, amely a hagyaték cselekvő és szenvedő állapotának egymás közt való viszonya szerint arra esik.

Vagy megvan még ugyanis tényleg a hagyaték, s ez esetben az örökhagyó hitelezője ebből feltétlenül követelhet kielégitést, vagy azt az örökös már elidegenitette, esetleg más hitelező követelésének kielégitése által csökkentette : s ebben az esetben személyesen, saját vagyonával is felelős a ki nem elégitett hitelezőkkel szemközt.

Ilyen kifogást a mi jogunk nem ismer.

Ez tulajdonképpen az ugynevezett «Abzugseinrede» volna, amelyet a német polg. tvk. első tervezete akart behozni, amely azonban tényleg nem valósult meg s egyetlen európai polgári törvénykönyvben sincs elfogadva.

A mi joggyakorlatunkban sem találunk egyetlen határozatot sem, mely a hitelezőt a meglévő hagyatékkal szemközt vagy akár csak az örökössel szemközt is követelésének bizonyos hányadára szoritaná.

Van egy határozat, amely az örököst az örökhagyó hitelezőjével szemközt a követelésnek csak egy részében marasztalja ugyan, de azért, mert az előnyösnek tekintendő, temetkezési és egyéb költségek levonása után csak az a bizonyos rész jut a hitelező követelésére.[6]

Van egy pár olyan határozat is, amely szerint, ha a hagyaték az összes hitelezők kielégitésére nem elegendő, a hagyaték hitelezői csakis aránylagos kielégitésre tarthatnak igényt,[7] de ezt az illető határozatok csak, mint mellőzött okot s inkább csak annak az elvnek körülirása végett emlitik, hogy az örökös saját hibája nélkül az örökhagyó hitelezőjével szemben csak a hagyatékkal felelős.

Ezek a határozatok tehát nem változtathatnak azon a ma már kivétel nélkül elfogadott jogszabályon, hogy az örökhagyó hitelezője a meglévő hagyatékból annak állására való tekintet nélkül feltétlenül követelhet kielégitést, és hogy a hagyaték elidegenitése vagy más hitelező kielégitése esetén : az örökös saját személyében is felelős a hagyatéki hitelezővel szemközt.

Dr. Félegyházy Elek.

[1] Az a körülmény, hogy a hagyatékot terhelő adósság összege a hagyaték tényleges becsértékét felülmulja, alperest a fizetési kötelezettség alól éppen nem menti fel, mert ha az általa vitatott állapot forgott fenn, nem ahhoz volt joga, hogy egyes hitelezőket kielégitsen, hanem kötelességében az állott volna, hogy a hagyaték ellen csődöt kérjen. (Márkus Dt. II. 2233.)

[2] Az a körülmény, hogy a hagyatéki leltár szerint a hagyatéki vagyont a hagyatéki adósságok felülmulják, s hogy a gyám és gyámhatóság a hagyatéki vagyont a hagyatéki adósságok egy részének kielégitése czéljából idegenitette el, az örökösök felelősségét a ki nem elégitett hagyatéki hitelezők irányában meg nem szünteti ; mert az örökös, tehát annak nevében eljáró képviselő is, nincs jogositva az örökhagyó egyes hitelezőit önkényes sorrendben, s a többi hitelező kárával kielégiteni, hanem ha a hagyatéki adósságok a vagyont meghaladják, a hagyaték ellen — ha személyes felelősségtől menekülni akar — csődöt kell kérnie. (Márkus Dt. II. 2234.)

[3] Az a körülmény, hogy alperes az örökség értékét meghaladó tartozásokat fizetett ki, felperest nem fosztja meg azon jogától, hogy a hagyatéki vagyonból követelését behajthassa ; mert ha az örökhagyó tartozásai az öröklött vagyon értékét csakugyan meghaladták, alperesnek a hagyatéki vagyonra csődöt kellett volna kérni, nem pedig tetszése szerint egyes hitelezőket önként kielégiteni. (Márkus Dt. VII. 12,781.)

[4] Mert oly esetben, ha a hagyatékot, annak becsértékét meghaladó adósságok terhelik, az örökösök a hagyatékra nézve csődöt tartoznak bejelenteni, ha ezt azonban nem teszik, hanem a hagyatéki vagyonnak tényleges birtokába helyezkednek, akkor már nem függhet pusztán az ő tetszésüktől az, hogy az örökhagyónak némely hitelezőit a birtokba vett hagyatéki vagyon értékéből kielégitsék s ekként az örökkagyónak más hitelezőit megröviditsék. (Márkus Dt. VII. k. 12,783.)

[5] Anyagi jogszabály, hogy az örökös egyes hagyatéki hitelezőket előnyben részesiteni jogositva nincs, és ha oly hagyatékról, melyben az ismert terhek az aktivákat meghaladják, az örökös a hagyatékról le nem mond, vagy a hagyaték értékesitése és a terhek kifizetése körül a bíróság közbenjárását nem veszi igénybe, továbbá egyes hagyatéki hitelezőket birói kényszer nélkül kifizet, eljárása következményeként a többi hitelezők elfogadott követelését szintén kiegyenliteni tartozik. (Márkus Dt. X. k. 16,374.)

[6] Curia : 755/97. Márkus Dt. IX.

[7] Curia : 325/97. Márkus Dt. X. k. 16373. Curia : 1369/900 Márkus Dt. XIII. k. 19892.

Jogirodalom.

A csődmegtámadási jog. Irta : *dr. Bernhard Miksa.* Budapest, 1912. Kiadja : Ráth Mór. Ára 6 K.

A szerző a kereskedelmi üzlet átruházásáról irt értékes monografiája után a hitelezők jogvédelmének egy másik fejezetét dolgozta fel alapos és puszta gyakorlati igényeken jóval túlterjedő tanulmányban. A csődbeli megtámadási jog nálunk Biermann, Králik, Schwarz Gusztáv régibb müvein kivül nem igen részesült rendszeres feldolgozásban, habár egyes részletkérdéseivel számosan foglalkoztak a szaklapok hasábjain. Az elmélet kialakulása mellett a külön utakon haladó joggyakorlat számos változáson ment keresztül, leirva a fejlődés és visszafejlődés hullámvonalát, melyet a különböző szempontoknak egymásután való felismerése előidéz, mielőtt minden érdeknek kellő együttes méltánylása azok összeegyeztetéséhez vezet. Ha eleinte csak félő tartózkodással minden oly jogügylethez, melyben az összejátszás, károsító szándék vagy rosszhiszemüség jelenségei ki nem domborultak, utóbb gyanussá vált minden jogcselekmény, ha csak a megtámadás időbeli kelléke megvolt és mig egy időben a fizetésmegszüntetés nem tudása, addig máskor annak tudomása került ki állandóan mint megállapitott tény a birói szabad mérlegelés rostájából. Az idők folyamán sok egyenetlenség elsimult és számos kérdésre nézve tisztult a felfogás, de még mindig elég vitás kérdés maradt, melyeknek beható tárgyalása kivánatos. A szerző nem tér ki ezen kérdések elől és a birói esetjog ismertetése

mellett annak birálatába is bocsátkozik, mely dicséretes törekvését elismerve, néha kevesebb esetet és több birálatot óhajtanánk.

A tanulmány a megtámadási jog történeti fejlődésének körvonalait adja bevezetésképpen, megmaradván abban a keretben, melyet a könyvnek elsősorban gyakorlati czélja szabott meg. Talán nem ártott volna a negyvenes évek főtörvényszéki határozatainak létezését nemcsak felemliteni, hanem egyszersmind az azokban tükröződő jogi felfogásnak is némi rövid leirását megkisérelni. Némely régi határozatban már észrevehető a közérzület küzdelme uj jogi elvek elismeréséért, melyeket uj gazdasági élet hozott hullámain. Törvényes alap nélkül, erkölcsi alapon, a fejlődni kezdő hitelgazdaság érdekében megdöntik «a csődület küszöbén álló» adósnak egyes ügyleteit, ha a hitelezők megkárositásával jártak, még ha a büntetőjog mesgyéit át nem lépték is. Elveszik és a tömeghez csatolják a zálogot, melyet a bukófélben levő adós átadott; hatálytalannak mondják a csőd kérése után, de elrendelése előtt történt vagyonelidegenitéseket, ha a szerző fél jóhiszeműséget nem bizonyit; érvénytelennek tekintik a haszonbéri szerződésnek a bukás küszöbén titokban történt átruházását; kimondják, hogy a kereskedő üzleti könyveit zálogba nem adhatja és a zálogtartó azokat a csődtömegnek ingyen visszaadni köteles.

De nem ezen gyönge csirákból, hanem lényegében a német jogalkotás nyomán alakult ki intézményesen a mi csődbeli megtámadási jogunk, mely a megtámadhatóság uj kategóriáit állitja fel a magánjogi megtámadhatóság csoportjai mellett.

Bernhard a jogügyleti semmiségből és megtámadhatóságból kiindulva, világos fejtegetésben szembeállitja a csődbeli semmiséget és megtámadhatóságot, és egyszersmind megvonja a határvonalat az utóbbi kettő között, nem feledkezvén meg az adós, a csődhitelezők és a megtámadott fél közti jogviszony külön-külön kiemeléséről sem. Áttérve a csődmegtámadás tárgyára, helyesen vonja a közadós megtámadható jogcselekvényei körébe a passziv magatartást és ebből származó mulasztást is, ha ahhoz a csődhitelezőket károsító jogi hatás füződött. A csődmegtámadás alaki feltételei keretében a felperességről értekezvén, figyelemreméltó érvekkel támadja meg a fennálló gyakorlatot, mely a csődtömeg egyéb követeléseivel együtt a megtámadási igénynek és ebből származó követelésnek értékesitését és átruházását is megengedi. Habár szerző nézete a létező törvény szempontjából nem helytálló, mert a csődtörvény az értékesithető követelésekre nézve korlátozást nem állit fel, de lege ferenda gondosan mérlegelendő az a sulyos tapasztalati érve, hogy az ilyen igénynek a behajthatatlan követelések rongyhalmazával együtt való értékesitése a csődtömeg részére rendszerint semmi haszonnal sem jár, gyakran a megtámadott hitelezőt érzékenyen károsithatja és abból csak az árverési vevőnek van haszna. Adott esetben a csődválasztmány e szempontokat már most is fontolóra veheti.

Az alperességről szóló fejezetben érdekesen fejtegeti szerző az ingyenes jogutód jogállását, amidőn vele szemben a csődtörvény 35. §-ának egyik esete sem forog fenn. Itt a törvénynek egy hézagával állunk szemben, melyet a majdan készülő novella nem hagyhat figyelmen kivül.

Tanulmányának különös részében a szerző tüzetesen foglalkozik az egyes megtámadási okokkal, az anyagi csőd, a fizetésmegszüntetés, a vétkesség problémáival és külön fejezetekben ismerteti a csalárd vagyonelvonás elleni büntetőjogi védelmet, valamint a házassági vagyonjogot a csődben, végül pedig függelék gyanánt közli a német, osztrák és horvát törvények rendelkezéseit a csődbeli megtámadási jogról. Munkája, melyet alaposság és világosság jellemez, értékes gazdagodása hiteljogi irodalmunknak.

Dr. Medgyes Simon.

A letiltó rendelvény kézbesitése.

Ebben a tárgyban a Jogtudományi Közlöny 1913. évi 1. számában foglalt fejtegetéssel ellentétes álláspónton vagyok.

Egy hasonló ügyben 1901. évben a kiküldött a rendelvényt a végrehajtást szenvedő adósának az állandó szokás szerint postán küldte el. A végrehajtató ügyvédje évek mulva meghalt s később 1909. évben a fél engem bizott meg az ügy folytatásával. Hozzám került iratok közt találtam egy 1902. évi postaigazgatósági értesitést, amely szerint a rendelvényt a czimzett leányának kezeihez kézbesitették s a czimzett a levél átvételét a postahivatal utólagos eljárása során elismerte. Hogy elődöm ezt az értesitést miért és mily czélból szerezte be, azt az iratokból nem állapithattam meg.

A végrehajtató kérelmére ügygondnokul rendeltettem ki s a tetemesebb összegü követelést a végrehajtást szenvedő adósa ellen perrel érvényesitettem. Ennek során az adós egyebek közt a végrehajtási törvény 79. §-ára alapitott kifogást is megtette. Én ezzel szemben a törvénynyel ellentétes és azt lerontó jogszokásra hivatkoztam, amely szerint a rendelvényeket ajánlott levél utján kézbesitik s bemutattam a postaigazgatóság értesitését, amelylyel szemben alperest terhelte volna annak a bizonyitása, hogy a bizonyitottan kezeihez jutott levél nem a letiltó rendelvényt tartalmazta, hanem valamely más irat volt. A végrehajtási törvény rendelkezésének czélja az, hogy a végrehajtást szenvedő adósa a követelés lefoglalásáról kétséget kizáró módon értesüljön; ha tehát ennek megtörténte bizonyitva van, akkor nem lehet helyénvaló, hogy a törvényben előirt alakiság mellőzése az anyagi igazság érvényesülésének akadálya legyen. Különben is a posta sokkal gyorsabb és megbizhatóbb, mint bármely más kézbesitő közeg s az 1868. évi LIV. tcz. 260. és 271. §-ai és az ennek alapján kibocsátott rendeletek már ismerik a felperes utján, illetve felperes által posta utján való kézbesitést, az 1911. évi I. tcz. 151. §-a pedig a kir. posta közegeit a rendszeres kézbesitő közegek közt első helyen sorolja fel.

Az emlitett perben az elsőbiróság alperes kifogását mellőzte, mert a levél átvétele bizonyitva volt és alperes a levél állitott tartalmának ellenkezőjét nem bizonyitotta s igy a biróság megállapitotta, hogy alperes a rendelvényt megkapta.

A budapesti kir. tábla 133/1911. V. sz. itéletével az elsőbiróság marasztaló itéletét megváltoztatta s kimondta, hogy a letiltó rendelvénynek az 1881. évi LX. tcz. 79. §-ától eltérő kézbesitése nem joghatályos és folytatólag igy érvelt: «Eszerint ha akár a kiküldött helytelen eljárásának elnézése folytán, akár más okból szokásos is egyes bíróságoknál a letiltó rendelvénynek ajánlott levélben való szétküldése, ez a törvényellenes, nem is általános és a joggyakorlat által nem szentesitett szokás tehát figyelembe nem jöhet. Minthogy pedig jelen esetben nem vitás, hogy alperesnek a letiltó rendelvény az 1881. évi LX. tcz. 79. § ában előirt módon nem kézbesittetett és minthogy alperes az ajánlott levélben esetleg kézhez is vett letiltó rendelvényt figyelembe venni nem tartozott: a végrehajtást szenvedőnek az alperessel szemben fennállott követelése joghatályosan lefoglalva nincs».

A táblai itélet ellen intézett felebbezésemben reámutattam arra, hogy a bíróságok a keresetre hozott első végzésnek, valamint a váltóügyekben hozott sommás végzésnek a felperes által posta utján való kézbesitését hatályosnak ismerik el és az ily módon beérkezett vétivvel a kézbesitést szabályszerüen megtörténtnek tekintik. A végrehajtásokkal foglalkozó két budapesti bíróság előtt évenként tizezrei a zálogolási jegyzőkönyveknek fordulnak meg s a rendelvényeknek postán való elküldését a jegyzőkönyvek elintézésével foglalkozó mintegy 30 biró nem találta kifogás alá esőnek s az adósok tizezrei hasonló kifogással nem éltek. Nem lehet tehát kétségbe vonni, hogy ezt a szokást a joggyakorlat szentesitette. Kértem a budapesti V. ker. kir. járásbiróságtól 10 évre terjedő statisztikai adatok beszerzését s ha átlag 1000 rendelvény közül kettőt nem postai uton kézbesitettek, akkor a kir. tábla álláspontját helyesnek lehet elfogadni. De reámutattam arra is, hogy a másodfoku döntés fentartása igen fontos következményeket vonna maga után. Mert ha az megáll, akkor évtizedeken át a kiküldött végrehajtók és az ezek eljárását ellenőrző és jóváhagyó birák sulyos mulasztásokat követtek el és a jogkereső közönségnek tetemes károkat okoztak, amelyekért, tekintettel arra, hogy a letiltó rendelvények elküldése nem az ügyfél cselekménye, hanem a biróság intézkedése és a biróság a fél kérelme nélkül is a törvény értelmében köteles eljárni, a károsultak a kir. kincstárt felelősségre vonhatják.

A kir. Curia 616/1911. v. számu itéletében a kérdés részletes taglalásába nem bocsátkozva, a letiltás joghatálya tekintetében az elsőbiróság által felhozott okokat fogadta el s egyébként is annak marasztaló itéletét hagyta helyben.

Igy tehát indokolatlannak mutatkozik az 1881 : LX. tcz. 79.

§-ához való merev ragaszkodás s legfeljebb arról az aggályról lehet szó, hogy a végrehajtást szenvedő adósa ellen inditott perben a postai kézbesités tényleges és helyes megtörténtének bizonyitása válhatik szükségessé.

E tekintetben azonban szintén nem forog fenn különös nehézség, mert ugy tapasztaltam, hogy hasonló esetekben a per birósága a postaigazgatóság megkeresése utján a vitás tényállást tisztázni szokta, a póstaigazgatóság pedig a szükséges felvilágositást készséggel megadja. Saját kézbesitő könyvében a keresett adatokat felkutatja, az abban talált átvételi elismervényt a czimzettel, illetve átvevővel agnoszkáltatja s a biróságnak megfelelő választ ad.

De ez az eljárás is megelőzhető, ha a foglalás alkalmával a kiküldöttől megköveteljük, hogy a letiltó rendelvényt a czimzettnek térti vevénynyel küldje meg, amely esetben az érdekelt a birósághoz beérkező vétivből a kézbesités helyességéről néhány nap alatt meggyőződhetik és a netaláni hibát idejében helyrehozathatja.

Aki pedig mindezek ellenére hive a «forma dat esse rei» elvének és a fentvázolt eljárást sem tartja megnyugtatónak, az — bár nem az ügyfél kötelessége arra ügyelni, hogy a biróság a törvényes rendelkezések szerint járjon el, — mégis, hogy minden kellemetlen eshetőségnek elejét vegye, ugyancsak a foglalás alkalmával megkövetelheti, hogy a kiküldött a rendelvényt az első végzések kézbesitésére vonatkozó szabályok szerint birósági közeg utján kézbesitse. Aminthogy óvatosságból magam is ezt tettem az ismertetett ügyben hozott táblai és curiai itéletek közti időszakban felmerült végrehajtási ügyeimben.

Dr. Fürst Mátyás.

Javaslat az adóárverések körüli visszaélések ellen.

A végrehajtási törvény számos fogyatékossága, a novella tulhajtott humanizmusa, e törvények intézkedésével való káros visszaélések köztudomás szerint annyi alapos panaszra adtak már okot, annyi javaslat, terv fogyasztott már nyomdafestéket, hogy ezekről ujat csak nehezen lehetne mondani.

Annál ritkábban pertraktáltatott illetékes helyeken az a nyilvánvaló anomália, amely a közadók behajtása felől intézkedő törvény hiányos rendelkezései folytán igen gyakran érezteti káros hatását. Szinte mindennapos az az eset, hogy a bírói végrehajtás utján zálogjogot nyert hitelezőt azon kellemetlen meglepetés éri, hogy az általa lefoglalt ingókat, melyekre esetleg mint alapfoglaltató nyert zálogjogot, adó, vagy pl. munkásbiztositó pénztári tartozás fejében közigazgatási uton elárverezték anélkül, hogy erről a hitelezőnek vagy akár a birósági végrehajtónak sejtelme is lett volna.

A közadók kezeléséről szóló 1883. évi XLIV. tcz.-nek a közadók behajtására vonatkozó rendelkezései értelmében ugyanis az árverés nyilvánossága érdekében mindössze az a teendője az adóvégrehajtónak, hogy az árverési hirdetményt a község-, illetve a városházán kifüggeszteti. Hogy a közhirrétételnek ez a módja, különösen a fővárosban, mennyire problematikus, sőt teljesen értéktelen, azt hiszem kétségtelen. A városházán történt kifüggesztés utján az adóárverésekről aligha nyert valaki eddig Budapesten tudomást.

A kir. kincstár javára törvényben biztositott elsőbbségi igény képezi alapját a fenthivatkozott adótörvény azon további intézkedésének, mely szerint az adóárverés megtartását nem gátolja az a körülmény, hogy a *közigazgatási* uton elárverezni szándékolt ingóságokra más hitelezők előzetesen már *bírói* végrehajtást foganatositottak.

Ez az intézkedés a kincstár szempontjából, igy tehát a legmagasabb közérdekből helyes, de épp ezen intézkedés körül találjuk a törvény azon lényeges hiányát, amely feltétlen pótlásra szorul és aminek folytán kaphattak lábra a gyakori visszaélések.

A hivatkozott törvény 61. §-a szerint ugyanis oly esetben, mikor a közigazgatási árverés alá kerülő tárgyakra korábban bírói végrehajtás vezettetett, a közigazgatási árverésről értesiteni kell a bírói végrehajtót is, azonban — és ez a törvény hiánya — csak azon esetben, *ha «hitelesen igazoltatik» az adóvégrehajtó előtt a korábbi birósági végrehajtás foganatositása.*

Kérdjük azonban, ki legyen tulajdonképpen az, aki «hitelesen igazolja» az adóvégrehajtó előtt a korábbi bírói foglalást? Tudjuk, és ez természetes, hogy amikor jóhiszemü adósról van szó, akinek érdekében áll, hogy ingóságai lehetőleg minél több hitelezőjével szemben nyujtsanak fedezetet, hogy tehát az adóárverés lehetőleg minél több hitelezőjének jelenlétében tartassék meg, akkor maga az adós az, ki saját érdekében igazolja az előző bírói foglalást, minek következtében viszont az adóvégrehajtó értesiti az árverésről a bírói végrehajtót. És a 61. §. bizonyára erre az esetre gondolt.

Eltekintve azonban attól, hogy a gyakorlatban egyáltalán nem vált be a 61. §. intézkedése, mert a bírói végrehajtó ezen esetleg hozzájuttatott értesitést nem közli a foglaltató hitelezőkkel, hibás a törvény éppen azért, mert nem gondolt azokra az esetekre, mikor nem állunk ilyen «jóhiszemü» adóssal szemben.

Már pedig, sajnos, az esetek tulnyomó többségében az adós nem igen törődik hitelezőinek érdekével, sőt igyekszik azt egyenesen kijátszani és ezeégában sincs az adóvégrehajtó előtt «hitelesen igazolni», hogy más hitelezője is végrehajtást vezetett már ellene, értesitsék tehát a bírói végrehajtót is.

Hogy ez tényleg igy van, azt misem bizonyitja ékesebben, mint az a körülmény, hogy még a legöregebb bírói végrehajtó sem emlékszik akárcsak egyetlen esetre is, melyben hivatalos értesitést kapott volna az adófoglalásról.

Csak a közeli hetekben játszódott le a közigazgatási végrehajtásról szóló törvény érintett hiányos intézkedésének kihasználásával, több mint 120,000 K-val érdekelve levő kb. 40 hitelező megkárositásával egy manőver, melyről e sorok irójának közvetlen tudomása van.

Egy budapesti asztalosgyár tulajdonosa, *I. A.*, fizetésképtelenséget jelentett, összes hitelezőjével kiegyezett és mire az egyezségi váltók átadására került volna a sor, a hitelezők arról értesültek, hogy az adós a munkásbiztositó pénztár követelése fejében közigazgatási uton elárvereztette egész raktárát.

Az ilyen esetek meggátlása érdekében felette ajánlatosnak tartanók, ha illetékes helyen haladéktalan intézkedés tétetnék a törvény hiányos intézkedéseinek pótlása iránt, még pedig akként, hogy

1. a közigazgatási árverésről az *adóvégrehajtó* haladéktalanul értesitse a *birósági végrehajtót*, még pedig akár közöltetett vele az előző foglalás, akár nem, tehát minden egyes esetben,

2. a birósági végrehajtó viszont a közigazgatási árverésről az összes érdekelteket nyomban értesiteni tartozzék,

3. a közigazgatási árverések az adós illetékes járásbiróságanál is külön jegyzéken nyilvántartassanak.

Ily módon — minden külön szervezet nélkül és aránylag igen csekély munkával, de még csekélyebb költséggel — elérhető lenne, hogy egyrészt az érdekelt foglaltatónak épp ugy minden esetben módjában állana a közigazgatási árveréseken jelen lenni, mint a bírói árveréseknél, másrészt az adóárveréseknek a bíróságoknál leendő nyilvántartása által némileg meggátoltatnék a közigazgatási árveréseknek a hitelezők kijátszására irányuló kihasználása, megszünne a jogkereső közönség örökös bizonytalansága afelől, vajjon nem függ-e követelése fölött a közigazgatási végrehajtások Damokles-kardja.

Dr. Székács Miklós.

Az uj járásbirósági ügyviteli szabályok megvitatása az országos birói és ügyészi egyesületben.

Az igazságügyi kormány néhány év óta igen alkalmas módot választ arra, hogy a fontosabb, szervezeti tárgyu törvények és rendeletek meghozatala előtt, a hivatásos codifikationális bizottságok által készitett tervezetekre a gyakorlat emberei is megtehessék észrevételeiket és kifogásaikat. A miniszter az emlitett tervezeteket ugyanis rendszeresen megküldi az országos birói és ügyészi egyesületnek és az ügyvédi kamaráknak véleményezés végett. A birói egyesület igazgatóságának véleményező felterjesztése pedig az osztályüléseken hozott határozatokon alapszik. Ez okból különös érdeklődéssel vettek részt az egyesület tagjai a budapesti osztály az 1912. év november és deczember havában tartott ülésén, melynek főtárgya az uj járásbirósági ügyviteli szabályok megvitatása volt.

A tervezet bemutatására az elnökség dr. Révay Bódog budapesti kir. törvényszéki birót kérte fel előadóul, akinek inditványát az osztályülés minden változtatás nélkül tette magáévá.

Ami az uj ügyviteli szabályok tervezetét illeti, feleslegesnek tartom ennek behatóbb ismertetését, tekintve, hogy már ezt a Jogtudományi Közlöny egy korábbi száma tartalmazza és igy csak azon intézkedések kiemelésére fogok szoritkozni, melyeknek ugy az előadó mint a birák általában különös jelentőséget tulajdonitanak, mert tőlük a jelenlegi, valósággal tarthatatlan állapotok megjavitását várják. Elsősorban is figyelmet érdemelnek a tervezet azon intézkedései, melyek a technikai ujitásokat és találmányokat veszik segitségül az ügyvitel gyorsitása érdekében. A minden biró rendelkezésére álló gép- és gyorsirók, akiknek igénybevétele egyszersmind kötelező is, lehetővé teszik, hogy a biró még a tárgyalás napján irásba foglaltathassa, illetőleg diktálhassa az itéletet és a törvény kötelező 3 illetve 8 napi határideje ne csupán a lehetetlen kivánságok sorában szerepeljen.

A telefon utjáni érintkezés berendezése a bíróságok és egyéb hatóságok, valamint az előbbiek és a magánfelek között a sürgetések, hiánypótlások, iratbeszerzések gyors és könnyü lebonyolitását helyezi kilátásba, ami ismét főleg a kezelő személyzet eddigi elfoglaltságának csökkentésével járna. Ennek ellenében pedig a jegyzői irodák személyzete, a birák esetenkénti utasitására oly müködést is köteles volna teljesiteni, melylyel jelenleg még a fogalmazó személyzetnek kell az idejét tölteni. Mindezen intézkedések tehát a teendők arányosabb megosztására, és igy az ügymenetnek már annyit hangoztatott szoritására vezetnének.

Az ügyek érdemi elbirálására vonatkozólag üdvös ujitásnak látszik a tömegnap elintézésén eszközlött változtatás és az azzal kapcsolatos szignálási rendszer alkalmazása.

Tapasztalati tény, hogy nincsen oly kiváló biró, aki a perek minden fajtájában egyforma tökéletességgel tudna itélkezni és kétségtelen viszont az is, hogy még a gyengébb képességü birák számára is akad oly ügyszak, melyben teljesen megfelelően tudják tisztüket betölteni. A szignálási rendszer előnyeit a fentiekből lehet megmagyarázni. Mert ha nem a perbeli fél nevének kezdőbetüjétől fog függni, hogy valamely ügy melyik bihóhoz jusson, hanem a járásbiróság vezetője fogja elosztani a pereket — melyekben a felek érdemben kivánnak tárgyalni — az egyes birák között, akkor lehetséges lesz az is, hogy minden ügyben oly biró itélkezzék, aki a perek azon fajtájával szemben kitünő szakértelemmel és tapasztalatokkal, vagy legalább is nagy gyakorlattal rendelkezik.

Mint ugyancsak az ügyvitel gyorsitására szolgáló intézkedést, örömmel fogadhatjuk a tervezetnek az iratminták használatának kiterjesztésére és a bélyegzők alkalmazására vonatkozó intézkedéseit. Ugy az iratminták (blanquetták), valamint a bélyegzők formája és szövege egységesen lesz megállapitható és használatuk kötelezővé fog tétetni. Csupán az esetre cserélhető fel az iratmintával az ad hoc készitett fogalmazvány, ha az előbbinek kitöltése adott esetben több időt venne igénybe, mint az utóbbi elkészitése. A bélyegzőket már ezideig is több járásbiróságnál használták és az ezekkel elérhető időmegtakaritás tekintetében a birák egy véleményen vannak. Meg kell emlitenünk még, hogy egy igen czélszerü intézményt vett át a tervezet az osztrák és a német ügyviteli szabályokból, a leirási restancziák jutalmazási módszerrel való feldolgoztatása által. Tudjuk, hogy idáig hiába rendelték be a birákat délutáni munkára ; az éhbérért dolgozó napidijas-sereg lassan és kedvtelenül végzett munkájával a restanczia-felhalmozódást még sem lehetett elkerülni. A különmunkának külön jutalmazása minden valószinüség szerint oly eszköz lesz, mely az igazságszolgáltatási gépezetnek ezen apró alkatrészeit is serényebb munkára fogja ösztönözni.

Jelezve a tervezetnek előnyös intézkedéseit, nem mulaszthatjuk el, hogy a kevésbé sikerültekre is rá ne mutassunk. Az előadó helyesen jegyezte meg, hogy mig a tervezet szerkesztői azon igyekeztek, hogy az ügyvitelt a régi bürokratikus, czopfos berendezésektől megszabaditsák, nem vették észre, hogy nem ritkán éppen ők maguk hódolnak be a bürokratizmusnak, még a régieken is tultéve. Gondolunk itt elsősorban is arra a számos formalitásra, mely az értesitésadással van kapcsolatban. A 10 fillérért árusitandó értesitő-lapok, melyek nélkül az ügy állásáról alig lehet megtudni valamit, a kincstárnak ugyan meg fogják hozni a várt bevételt, de a vele összefüggő kezelési eljárás sok keserves órát fog majd szerezni az értesitést keresőknek. A másoláshoz megkivánt külön engedély, az iratok megtekinthetésének bizonyos számra való korlátozása, mind oly intézkedések, melyek a jogkereső közönségnek jogos érdekeit kevéssé látszanak előmozditani. Már pedig, hogy minden ügyviteli rendszer megalkotásánál ezt is mint egyik főczélt kell a szerkesztőknek tekintetbe venni, afelől aligha lehet kétsége valakinek.

Dr. Auer György.

Különfélék.

— **Tömeges előléptetések.** A birói kar egy részének sem a karácsony, sem az uj év nem hozta meg a már jó ideje jogosan várt ajándékot. Az előző igazságügyi kormány feltünően sokáig késett a VI., VII. és VIII. rangosztályokba való helyi előléptetések ujabb sorozatának közzétételével. A mult évi *julius hó eleje* óta egyáltalán semminemü helyi előléptetés nem történt, annak daczára, hogy a kormány még legalább egy sorozat kineveztetésre a törvény szerint kötelezve lett volna. Az érdekelt birák sorában emiatt most nagy az elégedetlenség. Reméljük, hogy az uj igazságügyi kormány most már nem fog késni az eddig is bekövetkezett sérelmek mielőbbi orvoslásával.

— **A Magyar Jogászegylet** szombaton este Nagy Ferencz elnökletével teljes-ülést tartott, amelyen *Kohler József*, a berlini egyetem nagyhirü professzora tartott előadást az uj magyar perrendtartásról. Előadásában mindenekelőtt a per jogfejlődését vázolta, amint az a rendelkezési elvből kiindulva, az erős nyomozási elven át, végül a XIX. század elején a tárgyalási elvbe csapott át. Rámutatott a tárgyalási elvnek ugy a tanu, mint a szakértő és szemle általi bizonyitás terén való fogyatékosságaira. Majd kifejtette, hogy mennyiben törte meg a tárgyalási elvet a német perrendtartás és mennyiben fejlődött az officziozitás elve felé az osztrák és ezen keresztül a magyar perrendtartás. Részletesen vázolta a magyar perrendtartás rendelkezései közül az okiratkiadási rendelkezéseket, ugy a peres felek, mint a harmadik személyeket illetőleg, és perrendtartásunk ezirányu előnyeiről igen elismerőleg nyilatkozott. Különösen előnyösnek tartja a tanuk hivatalból való kihallgatását és végül a házassági jogban a biró nyomozó tevékenységének széleskörü megengedését. Kifogásolta ezután mulasztási eljárásunk azon rendelkezését, hogy alperes meg nem jelenése a felperes állitásai kivétel nélkül valóknak nyilvánittatnak, továbbá kifogásolja azt a rendelkezést, hogy amit a fél elismert, az nem képezheti birói kognitió tárgyát. Álláspontját rendkivül érdekes példákkal illusztrálta, és szellemes fejtegetéseit a jelenlévő jogászközönség nagy tetszéssel fogadta és lelkes tapssal honorálta. Végül Nagy Ferencz elnök mondott köszönetet az illusztris vendégnek előadásáért és azért a méltatásért, amelyben a magyar perrendtartást részesitette. Másnap d. e. *Kohler A házasság mint kulturjelenség* czim alatt tartott szellemes előadást.

— **Gyakorlati birói vizsga** összesen 153 volt. A 96 első vizsgázó közül képesittetett 55, ismétlésre 17, pótvizsgára 24 utasittatott. Pótvizsgára jelentkezett 35, képesittetett 31, visszautasittatott 4. Első ismétlővizsgára jelentkezett 20, akik közül képesittetett 7, ismétlésre 6, pótvizsgára 7 utasittatott. Miniszteri engedélylyel másodszor 2 jelölt jelentkezett ismétlésre, kik közül 1-nek a vizsgája elfogadtatott, 1 pedig pótvizsgára utasittatott. Az összes 153 vizsgából elfogadtatott 94, visszautasittatott 59, és pedig egészben 27, részben 32.

— **Az ügyvédi vizsgálatok statisztikája.** 1912. évben ügyvédi vizsgára jelentkezett összesen 808 jelölt, akik közül visszalépett 15, a vizsga folytatásából kizáratott 1. A 813 vizsgázó közül képesittetett 491, teljes ismétlésre utasittatott 125, pótvizsgára utasittatott 181. A 813 vizsgából első vizsga volt 593, ismétlő 89, pótvizsga 131.

— **A budapesti ügyvédek számának** rohamos szaporodását kell ismét konstatálnunk. A budapesti ügyvédi kamarának 1912 deczember 31-én 2102 tagja volt, kik közül Budapesten müködött 1914, vidéken 188. Az előző évhez képest a budapesti ügyvédek száma 93-al, a vidékieké 16-al szaporodott. Az ügyvédi kar fluktuácziója az utóbbi időben Budapesten és vidékén a következőképp alakult :

	Budapesten	*Vidéken*
1893	934	88
1903	1225	110
1906	1421	122
1907	1490	130
1908	1583	132
1909	1645	143
1910	1701	162
1911	1821	172
1912	1914	188

— **Dr. Balázs Ignácz** a *Budapesti Hirlap* törvényszéki rovatának vezetője irói müködésének 30-ik jubileumát ünnepelte. Nem lehet eléggé megbecsülni azt a szolgálatot, melyet a törvényszéki tudósitás az igazság felderitése és a perek, különösen a büntetőjogiak tárgyalásainak közlése által a közérdeknek tesz. Az utóbbi három évtized ezen munkájából *Balázs Ignácz* méltóan vette ki részét. Igazságszeretet és humánus érzés mellett a közérdek vezette müködését.

— **A Hatályos Törvények Gyüjteménye és a Corpus Juris Hungarici** cz. vállalatokat, melyeket néhai *Márkus Dezső* curiai biró eddig oly kitünően szerkesztett, ez év január 1-től *dr. Térfi Gyula* miniszteri tanácsos vállalta el és az 1912. év kötete már legközelebb meg fog jelenni.

Más vállalatoktól való megkülönböztetés végett ez alkalommal figyelmeztetjük olvasóinkat, hogy mindazok, akik a *Márkus*-féle *törvénytárt* rendelték meg és akik e mü folytatását kivánják a jövőben is méltassák a czimlapot figyelemre, mert e münek, folytatása czimlapján az 1911. évet bezárólag *dr. Márkus Dezső* mig az 1912. évtől kezdődőleg *dr. Térfi Gyula* miniszteri tanácsos szerepel.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Ha a vevő, illetve megrendelő, változást eszközöl a kikötött feltételeknek meg nem felelő müvön, a szerződéstől többé el nem állhat,** s amennyiben a vételárat, illetve munkadijat még meg nem fizette, annak csak azon részét tarthatja vissza, mely a hiányok kijavitására szükségesnek mutatkozik.

A két alsóbiróság itéletének megváltoztatásával ezen elvet mondotta ki az osztrák legfőbb törvényszék 1912 aug. 16-án hozott Rv. I. 576/912. sz. itéletében.

Az alapul szolgáló tényállás az volt, hogy felperes alperesnek ujrendszerü hütőkészüléket rendezett be. Szakértők véleménye szerint a készülék nem volt megfelelő. Alperes azon egynémely javitást eszközölt, minthogy azonban igy is használhatatlannak bizonyult, kijelentette, hogy a szerződéstől eláll. Felperes az elállást nem vette tudomásul, hanem keresetet inditott a vételár, illetve munkadij megfizetése iránt.

A hivatkozott itélet indokolásából kiemeljük a következőket:

«Az alsóbiróságok itéleténél alapul vett szakértői vélemények szerint a készülék hiányai lényegesek, igy tehát a megrendelő jogosult volna a szerződéstől elállani.

Ámde a szerződéstől elállás esetében minden az előbbi állapotba helyezendő vissza. Már pedig alperes saját beismerése szerint sem képes a részére elkészitett hütőkészüléket eredeti állapotban visszaadni, minthogy azon kölönböző változtatásokat eszközölt; ezen átalakitásoknak eltüntetése pedig amellett, hogy gazdaságellenes volna, ujabb vitákra adna alkalmat.

Ennélfogva abból kell kiindulni, hogy alperes az ügylettől való elállási jogáról lemondott, mikor ama változtatásokat a készüléken végeztette s igy most már csak arra van joga, hogy felperestől annak használható állapotba helyezését és kártalanitást követeljen s a munkadijból csak a kijavitásra szükségesnek mutatkozó összeget tarthatja vissza, tekintve, hogy a per során nem bizonyitotta, hogy kártérités czimén nagyobb összeget igényelhet».

— **Bíróság mint bérlő.** 51 évvel ezelőtt egy grőbmingi (Ausztria) háztulajdonos a kincstárnak bérbe adta házát oly czélból, hogy abban a járásbiróság elhelyeztessék. A szerződésben lemondott a felmondási jogról, «mindaddig, mig a magas kormánynak a bérelt helyiségekre szüksége lesz».

Az 1912-ben történt felmondást a kincstár nem fogadta el azon indokolással, hogy a helyiségre még mindig szüksége van.

A (delegált) gráczi járásbiróság és a törvényszék hatálytalannak nyilvánitotta a háztulajdonos felmondását. Indok: A kincstár «szükségletének hiányát csak az esetben lehetne megállapitani, ha a járásbiróságot tényleg más helyiségekbe helyezte volna el és a szóban lévő házat egészen üresen hagyná, avagy nem irodai czélokra használná.»

A legfőbb törvényszék 1912 november 26-án R. VI. 225/12. számu határozatában a két egybehangzó itéletet feloldotta s uj bizonyitási eljárást rendelt el.

A megokolásban kiemeli, hogy a kormány szubjektiv álláspontjából kiinduló magyarázat a szerződést a bérbeadó részén tényleg felbonthatatlanná tenné.

A bérbeadó felmondási jogát már akkor gyakorolhatja, ha a járásbiróság más grőbmingi épületben is — normális viszonyok mellett — elhelyezhető, mert ez esetben a kormánynak a szóban lévő helyiségekre szüksége nincs.

— **Actio de in rem verso.** Tényállás: Több kereskedő ugyanazon (ugynevezett zsákkölcsönző) vállalattól zsákokat bérel; a zsákok mind a vállalat jegyével vannak ellátva.

Az egyik bérlő a zsákokat a megállapitott időben szerződés ellenére nem szolgáltatja vissza a vállalatnak.

Ezen jogtalanul visszatartott zsákok egy része a másik bérlő birtokába jut. Ez utóbbi az egyforma jellel ellátott s nála lévő összes zsákokat átadja a «zsákkölcsönző» vállalatnak. Később derül ki, hogy az átszolgaltatott zsákok száma meghaladja azt a mennyiséget, melyet a teljesitő bérlő a vállalattól kapott s hogy azoknak egy része a nem teljesitő bérlő birtokában volt zsákok közé tartozott.

Minthogy a vállalat a zsáktöbbletet mint tulajdonát megtartotta, a vállalat és a teljesitő bérlő közt perre került a dolog. A vita akörül forgott, vajjon a vállalat a szóban lévő zsáktöbbletet köteles-e a teljesitő bérlőnek visszaadni, illetve megtartás esetén kártéritéssel tartozik-e neki. (Actio de in rem verso.)

A cour de cassation 1912 április 23-án hozott határozatában (közölve Pandectes françaises périodiques 1912. évi folyamának tizedik füzetében 513. lapon) a két alsó birói itélet megváltoztatásával a zsákkölcsönző vállalat javára döntött, kimondván, hogy: A vállalat a bérbeadott zsákok tulajdonosa maradván, ez elegendő jogczimet képez arra, hogy azokat, ha jogos uton birtokába kerülnek, megtarthassa, anélkül, hogy bármi kártéritéssel tartoznék, mert jogtalanul gazdagodottnak nem tekinthető. Egyedüli kötelezettsége csak az lehet, hogy a szerencsés véletlen utján birtokába visszakerült zsákokat azon bérlő számlájának javára irja, aki maga a szerződésszerü visszaszolgáltatást elmulasztotta; ez utóbbi és a teljesitő bérlő közti jogviszony rá nem tartozik.

A határozat alapjául az a felfogás szolgált, hogy az actio de in rem verso feltétele a teljesitő ténye által előidézett oly gazdagodás, melyet semmi más ok nem igazolhat. A közölt esetben azonban nemcsak minden oknélküli gazdagodás, hanem egyáltalán gazdagodás se létesült a zsákkölcsönző-vállalat részén.

Keresek irodavezetésre képes ügyvédjelöltet; a román nyelvet birók előnyben. Honorárium megállapodás szerint. Dr. Spärger Henrik ügyvéd, Oraviczabánya, Krassó-Szörény megye. 14681

Gyakorlattal, valamint német és tót nyelvismerettel biró ügyvédjelöltet azonnali belépésre keres dr. Littman Albin késmárki ügyvéd. 14667

Dr. juris ügyvédjelölt, ki perfekt német, teljes gyakorlattal bir, periratok készitésében is, azonnalra felvétetik 200 K kezdőfizetéssel. Dr. Kornhauser, IV. ker., Eskü-ut 5. Csak teljesen perfekt ur jelentkezzék. 14669

Ügyvédjelöltet keresek akár nyombani belépésre; ajánlatban személyi, tanulmányra, gyakorlatra és nyelvismeretre vonatkozó adatok részletezendők és fizetési igény megjelölendő. Alföldy Géza dr., ügyvéd, Temesvárott. 14668

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 3. szám. Budapest, 1913 január 17.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ⋆ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. A döntvényalkotás uj rendszere. — *Vargha Ferencz* kir. curiai tanácselnök: *Jogirodalom:* Sajtójogi dolgozatok. Irta Tarnai János. — *Dr. Görög Samu* keresk. akadèmiai tanár, törvényszéki hites könyvszakértő: A tontina perek kérdéséhez. — *Dr. Csépai József* erzsébetfalvai kir. járásbirósági jegyző: Reformok a végrehajtási törvényben az uj polgári perrendtartás életbeléptetésével. — *Dr. Szemethy Károly* budapesti ügyvéd: Javaslat az adóárverések körüli visszaélések ellen. — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Tartalommutató a Közigazgatási Döntvénytár 1912. évfolyamához.

A döntvényalkotás uj rendszere.

A Curia döntvényeire vonatkozó igazságügyminiszteri rendelet, amely a folyó év első napján lépett életbe, gyökeres változást van hivatva létrehozni a Curia jogfejlesztő müködésében. A döntvényalkotás eddigi módja nehézkes volt és csak kivételes esetekben nyert alkalmazást. Az uj rendelet czélja nemcsak az, hogy a döntvényalkotás módja megváltozzék, hanem az is, hogy szervezeti és eljárási biztositékokat teremtsen abban az irányban, hogy a kir. Curia a jogfejlesztés és jogegységesités körül reá háruló vezető hatáskört a mainál intenzivebb módon gyakorolja.

Mindenekelőtt kötelességévé teszi a rendelet a curiai előadóknak, hogy minden elvi kérdést, amely még eldöntetlen, vagy az előadó nézete szerint helytelenül van eldöntve, az ügy előadása előtt kellő időben bejelentsen a tanácsvezetőnek, ez pedig a kérdést a tanácstagokkal az ülés előtt közölje avégett, hogy a kérdés eldöntése kellően elő legyen az ülés megtartásáig készitve. A hozott elvi határozat pedig a tanácsvezetőkből alakitott polgári vagy büntetőjogi bizottság elé kerül, amely elhatározza, hogy a határozatot, mint elvi döntést fel kell-e venni a hivatalos gyüjteménybe.

Ha a Curia valamely tanácsa el akar térni a hivatalos gyüjteménybe felvett elvi döntéstől, vagy ha a Curia ellentétes elvi határozatokat hozott, akkor a kérdés jogegységi tanács elé kerül.

Jogegységi tanács négy van: polgári, kereskedelmi, telekkönyvi és bünvádi ügyekre. Tulajdonképp ezekre a jogegységi tanácsokra hárul a döntvényalkotás sulya, és ezek az elvi kérdést ugynevezett jogegységi döntvénynyel döntik el. A jogegységi tanácsnak tiz tagja van, akiket a Curia elnöke jelöl ki, de minden curiai biró irásbeli véleményt adhat a kitüzött kérdésről, és ezenkivül az elnök minden curiai birónak azt is megengedheti, hogy felszólalhasson a jogegységi tanács ülésében. A jogegységi tanács ülését 21 napra kell kitüzni, és az előadónak a javaslatot öt nappal az ülés előtt kell bemutatni avégett, hogy a tanács minden tagja kellően előkészülhessen az ülésre.

A jogegységi tanács dönt akkor is, ha a kir. táblák, a törvényszékek vagy járásbiróságok hoznak elvi ellentétben álló határozatokat oly kérdésekben, amelyek nem kerülnek a Curiához. Evégett az alsóbiróságok tagjai az elvi döntéseket a biróságok vezetőinek bejelenteni, és ezek szükség esetére a kellő jelentéseket megtenni kötelesek.

A Curia teljes-ülése csak akkor alkot döntvényt, ha valamely tanács el akar térni valamely jogegységi döntvénytől, vagy ha a Curia elnöke, vagy az igazságügyminiszter, vagy valamely kir. tábla (a szavazatok kétharmadával) a jogegységi döntvény megváltoztatását tartja kivánatosnak. A teljes-ülést ugy kell kitüzni, hogy annak tárgya és az előadó javaslata is az ülés megtartása előtt idejekorán közölhető legyen a teljes-ülés tagjaival.

Ezen intézkedések a Curia jogfejlesztő tevékenységét eljárási biztositékokkal veszik körül és rendszeresitik. Már magában véve nagy biztositéka a jogfejlesztő tevékenység helyes gyakorlásának ebben a tekintetben az az első tekintetre talán jelentéktelennek látszó intézkedés, hogy az előadó az elvi kérdést a tanácsvezetőnek előre bejelenteni, és mint a rendelet helyesen kiemeli, a kérdést irodalmi szempontból is előkésziteni köteles, továbbá, hogy a tanácsvezető a kérdést előre közli a tanácstagokkal.

Ez az intézkedés tulajdonképpen magától értődőnek látszik, és sok esetben a gyakorlatban a dolog természeténél fogva idevonatkozó jogszabály nélkül eddig is igy történt az elvi fontosságu esetek eldöntése. De sok más esetben viszont az elintézésre váró ügyek tömege oda hatott, hogy a konkrét ügyek elintézése vált főkérdéssé, és a Curia a tökéletességre törekvő jogi kidolgozást a sulyosan reá nehezedő hátralékok feldolgozása iránti szükségnek feláldozni volt kénytelen.

További biztositéka az elvi döntések helyességének, hogy minden ily döntés szükségképp a Curia polgári, illetve büntetőjogi bizottságának felülbirálása alá kerül akkor, amikor a bizottság arról dönt, hogy a határozatot felvegye a hivatalos gyüjteménybe, mert ezzel arról is dönt, hogy azt követendőként alkalmasnak tartja-e vagy nem.

A jogegységi tanács pedig a rendszerinti esetekben alkalmasabb a döntvények alkotására, mint a teljes-ülés, mert kisebb apparátussal jár, és igy könnyebben és gyakrabban müködésbe hozható, és csupán az illető szakban müködő tagokból alakul, tehát a legszakszerübb döntés biztositékát nyujtja.

Igaz, hogy ez az egész rendszer, ha komolyan keresztülviszik; jelentékeny munkaterhet fog a Curiára nézve jelenteni. De szükség van ily intézményes biztositékokra avégett, hogy a Curia a jogfejlesztő tevékenységet ne áldozza fel az esetek tömeges elintézésének, mert különben az a veszedelem forog fenn, hogy a konkrét esetek tömege a jogelvekkel való részletes foglalkozást és a Curia jogfejlesztő tevékenységét nyomhatja el.

Az uj perrendtartás következtében a jogesetek és elvek nagyobb részének végleges eldöntése fog az alsóbiróságoknál és pedig nemcsak a táblánál, hanem a törvényszékeknél és a járásbiróságoknál is maradni, mint ma. Ezzel a jogbiztonság csökkenése járhat, ha a Curia nem fog intensive foglalkozni az alsóbiróságok jogi felfogásának ellenőrzésével. Ez a feladat pedig főképp jogegységi tanácsokra fog hárulni, amelyeknek ezirányu müködése nélkül alig tekinthetnénk megnyugvással az uj perrendtartás behozatala elé.

Jogirodalom.

Sajtójogi dolgozatok. Irta: Tarnai János. Budapest, Franklin-Társulat, 1912. Ára 5 K. 215 oldal.

Ha végigtekintünk szellemi életünk fejlődésén azt látjuk, hogy a társadalom szellemierő kifejtése mindig arányban és harmóniában áll a kulturtörekvés czéljával. Minél fontosabb valamely törekvés czélja, intézmény vagy találmány; minél mélyebben belevág a társadalom életföltételeibe az emberi alkotás, annál nagyobb szellemi munkat vált az ki a társadalomban; ami könnyen érthető, mert a társadalmi tények fontossága, azok hatásának mélysége s szélessége mindig egyenes arányban áll a

kollektiv érdeklődéssel. Ezzel az általános szabálylyal szemben azt a patologikus jelenséget kell leszögeznünk, hogy a sajtójog tudományos müvelése koránt sincs arányban a sajtójog fontosságával.

A sajtónak és a társadalomnak szenzibilitása kétségtelenül igen nagy mindig, valahányszor a hatalom a sajtószabadsággal jön meg nem engedett érintkezésbe. S ez természetes is, mert a kulturember legféltettebb kincse a sajtószabadság; életjava és életföltétele ez; mert hiszen a kultura a sajtó és gondolatszabadság egyenes leszármazója. Addig, mig a czenzura elnyomta a szabadgondolatot, tudatlanság és sötétség volt; amint felszabadult a gondolat és megszületett a szabadsajtó, a felvilágosodottság hajnala is derengeni kezdett. Bátran elmondhatjuk tehát, hogy a kultura és a sajtószabadság a kauzalitás viszonyában van egymással s igy könnyen érthető a kulturember és kulturtársadalom feljajdulása, valahányszor a hatalom — valójában vagy látszólag — a sajtószabadság területére akar betolakodni kényszert jelentő erejével, mert minden ilyen kisérlet a sajtó életidegét támadja meg. Épp olyan az ilyen kisérlet, mint mikor a levegőt zárjuk el a tüdővel lélegző állatvilágtól, a napot a növénytől, vagy a vizet a halaktól. Tehát mindig az élet ösztöne nyilvánul meg ilyenkor a közvéleménynek

Sajátságos jelenség, hogy a közvélemény energiája csakis ilyenkor lép aktivitásba, ha azonban a hatalom visszahuzza csápjait, a felizgatott közvélemény lelki vihara elül és a sajtó egyéb fontos kérdései csöndes álmukat alusszák. Pedig a sajtó legelevenebb, leghullámzóbb társadalmi intézmény, amelynek számtalan morális, társadalmi s jogi vitás kérdése van; ezeket azonban nem bolygatja az érdeklődés.

A szoros értelemben vett sajtójog területén is ez észlelhető. Számtalan aprólékos perjogi kérdés óriási szellemi energiákat vált ki; nem ritkán igazán ágyuval lövöldöznek a verebekre; s e mellett a sajtójognak ma is, hatvan esztendő után számos vitás kérdése van, ami megoldásra vár a gyakorlatban s tudományos kifejtést követel a szakemberektől az irodalomban.*

Igaz ugyan, hogy kiváló sajtójogászaink, hogy csak a legjavát emlitsem: Baumgarten, Doleschall, Zsitvay, Kenedi, Vaikó és — last not least — Tarnai, akiről most szó lesz, igen értékes termékekkel gazdagitották az irodalmat; de a sajtójog olyan, mint a mesebeli aranybánya, minél többet bányásszák, annál több nemes fém mutatkozik a bánya mélyében. Érdemes, sőt nagyon üdvös volna tehát, ha iróink nagyobb sulyt helyeznének a sajtójogra s az ezzel kapcsolatos kérdésekre, mert amily vitán felüli igazság az, hogy a sajtó a kultura legfontosabb tényezője, épp oly bizonyos az is, hogy aki a sajtóügyet annak tudományos müvelésével előbbre viszi, az az egyetemes kulturát viszi közvetve előbbre.

Már ebből a szempontból is örömmel kell üdvözölni minden sajtójogi dolgozatot, mely napvilágot lát; de különösen jóleső érzéssel üdvözölhetjük Tarnai János curiai tanácselnök könyvét; akiről tudjuk, hogy több mint tiz éven át a Curia sajtótanácsában sajtóreferense volt a sajtóügyeknek; s mint ilyen irányitotta a sajtójog judikaturáját. Minden müvelt ember ismeri Tarnait; s aki ismeri, az becsüli, tiszteli s szereti őt.

Becsüli kiváló egyéniségeért, tiszteli tudásáért s szereti benne a minden porczikájában kristály tiszta jellemü, müvelt, finomlelkü uri embert. Tarnait legjobban lehet jellemezni, ha azt mondjuk róla, hogy olyan az ő erkölcsi egyénisége, mint a kifogástalan harmónia a zenében.

Ha lapozgatjuk munkáját, nyomban látjuk, hogy azt nem szárazlelkü dogmatikus jogász; hanem egy sokoldalu müvelt ember irta. Egyik tanulmányában az elméleti jogász; másikban a praktikus biró nyilatkozik meg. Előbbinek a nyelvén szól hozzánk «A felelősség rendszerében»; utóbbién «A pornografiáról» szóló tanulmány beszél. «Az összehasonlitó törvényhozásban», Anglia, Francziaország, Németország és Ausztria sajtójogát s annak keletkezését ismerteti s mutatja be kritikai megjegyzésekkel. Itt már a polyhistor szólal meg tanulmányában, mert a lapidaris, de gazdag tartalmu értekezésben a politikai s kulturtörténetiró kelt nemes versenyre a jogtörténetiróval s dogmatikus jogászszal. «A Cenzura Magyarországon» specziális magyar értékü tanulmány, mely történetünk szomoru lapjait mutatja be; ebből látjuk, hogy bár törvényre nem lehetett támaszkodni, a hatalom a hatalom erejénél jogva a XVI. század óta gyakorolta a czenzurát. Kiegészitője ennek a tanulmánynak «A sajtótörvény keletkezésének története» czimü értekezés, melyben sajtótörvényünk históriája van apró és érdekes részletességgel bemutatva. «Egy angol sajtóper» czim alatt azt hinnők, hogy egy sajtóper regisztrálásáról van szó, pedig itt egy rágalmazási pert csak azért ismertet a szerző, hogy annak kapcsán az angol sajtóeljárással gyakorlatilag megismertesse az olvasót.

Igen értékes ugy elméletileg, mint gyakorlatilag «A pornografiáról» szóló tanulmány, mely a Btk. 248. §-a kapcsán a magyar jogi életet mutatja be, számos kontroverz kérdés kidolgozásával; s kiegészíti azt a franczia s angol pornografia elleni küzdelem beható és érdekes ismertetésével. A kötetet a szerzői jogról szóló két tanulmány zárja be.

Persze csak hiányos fogalmat alkothat az olvasó a fentiekből Tarnai munkájáról. Nem is az volt a czélom, hogy annak tartalmáról kimeritő ismertetést közöljek; mert a legkimeritőbb ismertetés is csonka és hiányos. Czélom csak az volt, hogy értékes ember értékes alkotására felhivjam az olvasóközönség figyelmét. Aki tanulni s pedig gyönyörködve akar tanulni belőle, az olvassa az *eredetit*.

A kritikától is tartózkodtam; nem mintha mindenben egyetértenék vele; ellenkezőleg egy-két kérdésben ellenkező nézeten vagyok. Igy, hogy többet ne emlitsek, szerző meggyőződésének teljes hevével barátja a fokozatos felelősség rendszerének; én pedig főbb keretekben a Baumgarten nézetén vagyok,* aki praktikusan, meggyőzően mutatta ki eme rendszer ki nem egyenlithető hibáit; s mutatta be saját rendszerének szabatosságát s igazságos voltát, amit már «Sajtószabadság» czimü dolgozatomban más alkalommal behatóan méltattam.

A részletes kritikától azonban tartózkodom, mert az egy szükreszabott ismertetés keretében nem foghat helyet.

Felemlitem azonban, hogy a könyv nem uj tanulmányokat közöl, hanem összegyüjti itt szerzô ama dolgozatait, melyek az utóbbi években tőle és pedig javarészben a Jogt. Közl. hasábjain megjelentek. Ugy vagyunk tehát azokkal, mint régi ismerőseinkkel, akikhez ezer apró kedves emlék kapcsol; ami a viszontlátáskor mind felelevenedik; s azok erkölcsi értéke még nagyobb, becsesebb, mint hajdan volt. Vagy talán még igazabban szólok, ha azt mondom, hogy Tarnai könyvével ugy van az olvasó, mint a régi tanitvány, aki megemberedve találkozik egykori mesterével, akitől sok szépet és okosat tanult, s amit csak akkor tud igazán megbecsülni, mikor az élet rögös utjain ismét találkozik szellemi kalauzával, mert csak akkor tudja felfogni és megérteni, hogy az a sok gondolat, eszme, mely lelki életének kincses házát az asszocziáczió csodás, öregbitő erejével oly gazdaggá teszi, részben, mint forráshoz, tanitómesteréhez vezet vissza.

Tarnai könyvét minden jogász; sőt minden müvelt ember élvezettel és sok tanulsággal fogja olvasni. *Vargha Ferencz.*

A tontina-perek kérdéséhez.

Biztositási szakkörökben sokat hallani az utóbbi években tontina-perekről, melyeknek felületes vizsgálat mellett igen egyszerünek látszó problémája sok munkát szerzett és szerez ma is a bíróságoknak.

Mostanában jár le ugyanis az a periodus, amelyre a 80-as években igen virágzó üzletágat képező tontina-biztositások köttettek. A biztositás csábitgató kilátásai az üzletszerzés versenyében kellett hogy diadalmaskodjanak: kis fizetésért valóban sokat igértek és egy darabig sokat teljesitettek is. Hogy az idők folyamán ezek a szolgáltatások kellett, hogy redukálódjanak, abban — mint ezt a későbbiekben fejtegetni fogjuk — általános gazdasági alakulások legalább is olyan mértékben játszottak közre, hogy a

* Kétségtelenül mindenki nagy megnyugvással vette, hogy Vaikó Pál a mult években «Sajtójogi jegyzetek» czim alatt a B. J. Tárában czikksorozatot inditott meg a sajtójog vitás kérdéseiről. Már azt hittük, hogy ebből az elsősorban hivatott forrásból fogjuk majd megkapni a sajtójog tüzetes feldolgozását. Sajnos, ugylátszik t. Barátunk ezt a becses czikksorozatot abbanhagyta. Ha ez igy volna, nagy kár, mert az első tanácsban ott van a tűz melegénél, ahol a sajtóügyek elintéztetnek; sőt a legnagyobb rész az ő kezén megy át, tehát a gyakorlat tudományos feldolgozására ő volna elsősorban hivatott.

* Baumgarten: Sajtójogi felelősség.

tudatos teljesitési lehetetlenség vádját a biztositó intézetek terhére róni olyan értelemben, hogy ők ezt már a dus üzletszerzés időpontjában tudták, mindenesetre a biztositás gyakorlati alakulását nem ismerő álláspontnak lehet csak minősiteni.

Tény az, hogy az egykor annyira favorizált biztositási módozatból kiábrándult biztositott és biztositó egyaránt. A biztositott, mert a hosszu évek tőkegyümölcsöztetésének eredménye nem hozta meg neki azt, amit ő bizonyosra vett, de amit csak becslésképpen és nem igéret formájában, állitottak eléje. A biztositó, mert — eltekintve a reája zuditott perek sorozatának kellemetlenségétől — maga is kedvezőbbnek itélte a jövendő évek hozadékát, mint amennyit az idők lezajlása után a valóság mutatott. Hogy mathematikailag indokolatlan volt egy igen szük periodus frappáns eredményeit statisztikai stabilitással felruházni és a szerfölött kedvező gazdasági konjunkturákat a jövendő évek számára jogosult alakulásképpen leszögezni, az tény. De ebből a társaságok terhére a rosszhiszemüség vádját kovácsolni még nem lehet. Mert miről is van tulajdonképpen szó?

«A» biztositott fél «B» biztositóval fél tontina-rendszerü biztositást köt, azaz oly szerződést, hogy — mondjuk 20 évi — dijfizetése ellenében biztositó a biztositottnak bármikor bekövetkező halála esetében kifizet x koronát törvényes örököseinek. Azonkivül pedig ha a biztositott a biztositási periodus végét eléri, amellett, hogy a fél tetszése szerint a haláleseti biztositást továbbra vállalja, vagy ennek tőkeértékét folyósitja, kiadja neki nyereményrészesedés czimén annak a fölöslegnek reá eső részét, mely a kifizetett károk és a jövőben bekövetkezendő halálesetek czéljaira rezerválandó összegeken felül az alapból marad. S a biztositó az egyes felek kérdéseire megadott becslésében azt mutatta ki, hogy ez a nyereményrészesedés az eddigi tapasztalatok szerint a haláleseti tartalékot megközelitőleg a halálesetre kikötött x összegre egésziti ki, tehát az elérés szerencsés esetében is körülbelül annyit kap a fél, mint örökösei kapnának elhalálozáskor.

A biztositás jogi természetét tekintve olyan haláleseti biztositásról van szó, melynek mintegy kiegészitő részét képezi a nyereményrészesedésre vonatkozó szerződés. Ezen utóbbi szerződés szerint a biztositott az egyes években elért nyereményeket a társaságnál gyümölcsöztetni hagyja és ha a biztositási szerződés lejáratának időpontját eléri, akkor nemcsak ezt az ő kötvényére összegyült nyereményt kapja ki, hanem azok nyereményének is aránylagos részét, akik közben elhaltak. Minthogy pedig a beszedett dij a rendes haláleseti biztositás 20 éves dijánál nagyobb, ilyen feleslegnek jelentkezni kell. A biztositó ilyformán a csoport felosztásra kerülő vagyonának őrzőjeként lép fel. S a csoport joggal követelheti, hogy a társaság, mely az ő vagyonát gyümölcsöztette, erről valami elszámolást adjon. A biztositónak tehát valami rendszert kell bevezetnie, amelylyel az egyes kötvényre jutó részesedést megállapithassa.

A tökéletes csoportositás azt kivánná meg, hogy az ugyanazon naptári évben ugyanazon kor mellett kötött biztositások külön csoportot képezzenek a vagyonkezelés szempontjából. Hogy ennek az eljárásnak biztositástechnikai keresztülvitele nagy adminisztrativ nehézséget okoz, az tény. Van pl. olyan amerikai biztositó intézet, mely azt az egyszerüsitést vezeti be, hogy az ugyanabban a naptári évben belépett biztositottakat — korukra való tekintet nélkül — egybefoglalja. Egy másik intézet egyik szempont szerint sem alkot külön csoportokat, hanem az összes tontina biztositottak vagyonát egyben kezeli. Ezt a dijakból összegyült vagyont évről-évre kamatoztatja és ami a felmerült költségeknek és kifizetett károknak levonása után marad, az adja az egész csoport alapját. Ez az alap két részből áll: a dijtartalékból, egy mathematikailag pontosan megállapitható összegből, meg a jövőben bekövetkező halálesetek folytán esedékes tőkéknek mai értéke és az ezenfelül maradó részből: a nyereményből.

A dijtartalék összege nem lehet vitás. Ezt a társaság maga is garantálja és vagy készpénzben fizeti ki, vagy pedig vállalja érte a jövőben is azt a kötelezettséget, hogy a biztositott halála bekövetkezésekor a kikötött összeget kifizeti. Csupán a nyereményrészesedés összege tehát az, ami vitás lehet és aminek megállapitása végett a bíróság a társaságokat olyan adatok beszolgáltatására kötelezte, melyből a fél a reá eső nyereményrészesedést kiszámithassa.

Azonban bármilyen igazságos alapon áll is az a bíróság, mely kimondotta, hogy a társaság tartozik olyan adatokat szolgáltatni, amelyekből a biztositott az ő nyereményrészesedését megállapithassa: olyat követel, melyet a biztositó társaság már csak az előbb vázolt csoportositásnál fogva sem lesz képes megtenni. Minthogy pedig semmiféle törvényes intézkedés a csoportositásnak ilyen vagy amolyan rendszerét elő nem irja, minthogy a czéghivatalban őrzött alapokmányokban erről szó sincs és a bíróság alperes társaságnak üzlete folytatását mégis megengedte: a bíróság kénytelen a társaság által szolgáltatott kimutatások adatait ugy, amint azok megadva vannak, helyeseknek elfogadni, annál is inkább, mert a biztositottak óriási tömegéből most utólag a csoportokat ugy összeállitani, hogy azokból az egyes egyén részesedése pontosan kiszámitható legyen és általában a közölt bevételi és kiadási stb. adatok valódiságát konstatálni: olyan rettenetes munkát adna, amit elvégezni, minthogy az — amerikai társaságok egész a biztositási szerződés idejére vonatkozó könyvelési anyagának átvizsgálását és a csoportokra vonatkozó adatoknak teljes feldolgozását jelentené — kivihetetlen feladat.

De éppen, mert ilyformán akarva, nem akarva kénytelen a bíróság a társaság által benyujtott adatokat helyeseknek elfogadni, az egész tontina-biztositás elitélendő formája a biztositási szerződések kötésének. Mert eltekintve a pontos elszámolásnak előbb vázolt lehetetlenségétől, a társaság csak dijakat szed, melyekből effektiv költségeit és veszteségeit fedezi, de a biztositottal szemben csak haláleseti kötelezettséget vállal, ami tekintettel arra, hogy a beszedett dij a normálisan beálló haláleseti kárnál nagyobb, semmiféle rizikóval sem jár. De nem pártolható a tontina-biztositás azért sem, mert lelkiismeretlen ügynököknek reklámfegyvert ad kezükbe, hogy olyan reményeket állitsanak biztos kilátások gyanánt a biztositottak elé, amelyek a hosszu időben beállható változások folytán nagyon is problematikusak és amelyeket effektiv eredmények gyanánt feltüntetni semmiféle komoly mathematikai alappal dolgozó társaságnak nem állhat sem szándékában, sem módjában. Az előre megadott eredményszámok csak értékelések, melyek semmi szin alatt sem garantálhatók.

De azzal a ténynyel, hogy a biztositó társaság által szolgáltatott adatokat, amelyeket a bevételekről, kiadásokról, költségekről, és a tőkék gyümölcsöztetésének eredményeiről felsorol, kényszeritve voltunk helyeseknek, a valódiságnak megfelelőeknek és a társaság központi feljegyzéseivel megegyezőeknek elfogadni, megdől ennek a kimutatásnak a bizonyitó ereje. A társaság csak adatokat szolgáltat, de semmiféle bizonyitékot az iránt, hogy ezek az adatok az általa kezelt alapok valóságos állomány alakulásával megegyeznek. De még kevésbé merithet bizonyitékot ezekből az adatokból a biztositott fél a társasággal szemben. Legfeljebb arról lehet szó, hogy helyes számitással redukálódik-e ezekből az adatokból a társaság által kiutalt összeg. Hát az csak természetes, hogy precziz számitással hozta ki a társaság aktuáriusa azt a nyereményösszeget, amit a biztositó a biztositottnak juttat.

Az adatok további vizsgálatánál felmerül az a kérdés, nem merithetők-e ebből a kimutatásból bizonyitékok az iránt, hogy milyen alapon terjesztetett a periodus végére a preliminált nyereségjutalék.

Annak a vizsgálata azonban, hogy azok a mellékletek, amelyek a jövendő nyereménykilátásokat jelzik, okmányszerüleg kötelezik-e a társaságot, tisztán jogi kérdést képez. Itt legfeljebb csak azt lehet konstatálni, hogy a kötött módozat alaptermészetével nem fér össze ilyen nyereségnek igéret formájában való garantálása.

Annyit azonban meg lehet a kimutatások 1880—90. éveinek adataiból állapitani, hogy azok az eredmények, amelyeket a társaságok a tőkék elhelyezése körül abban az időben elértek, indokolni látszanak ezeket az általában igen optimisztikus nyereménykilátásokat. De ekkora összegeket 20 év utánra igérni a megszabott dij ellenében: ez olyan leszögezését jelentené a momentán pénzügyi és biztositás ökonomiai konjunkturáknak, amit raczionalisztikus számitással semmiféle biztositó intézet nem fog megtenni, aminthogy a viszonyoknak az évek folyamán való alakulása meg is czáfolta ezeknek a kedvező feltevéseknek megmaradását.

Ha ilyformán az adatokból sem a nyereménybecslés indokolt-

*

sága, sem pedig másrészről jogosulatlansága ki nem mutatható, az a kérdés merül fel, mi idézte hát elő, hogy a preliminált nyereségjutalék a periodus végére a társaság által vitatott kisebb összegre redukálódott.

Az adandó felelet előkészitéseképpen kissé közelebbről kell a dijtartalék, főleg pedig a nyeremény kérdésével foglalkoznunk.

A dijtartalék a dijbevételekből kamatoztatás utján nyert ama tőkeérték, amelyre a biztositónak avégből van szüksége, hogy a jövőben a haláleset bekövetkezésekor a kifizetendő biztositási összeget fedezhesse. Minden kötvény dijtartaléka a halandóság törvényei szerint pontosan kiszámitható fix összeg. Egészen másképpen áll a dolog a nyereményrészesedéssel. Ennek nagysága nemcsak a mortalitás alakulásától, hanem azoktól a költségektől is függ, amelyekkel az üzlet manipulációja jár, legfőképpen pedig attól a kamatlábtól, mely mellett a biztositások óriási összegü alapjait gyümölcsöztetni sikerül. A kamatlábban beálló minden csekély emelkedés jelentékenyen szaporitja a felosztható nyereményösszeget, aminthogy forditva, ha nem sikerül elérni azt a kamatlábat, amely a biztositás megkötésekor, momentán gazdasági állapotban, jogosan vétetett alapul: ez a hosszu évsorozat végén abban érezteti hatását, hogy a felosztható nyeremény igen kicsinyné zsugorodik össze.

Mindezekben az eredmény nagyságára döntő fontosságu tényezőkben a tontina időszak folyamán kedvezőtlenebb alakulás konstatálható, mint aminő a dij megállapitásánál alapul vétetett. A feltevésekben preliminált 10 %-os átlagos költség nem fedezte az adminisztrazió kiadásait. De a legnagyobb hatást a nyeremény kedvezőtlen alakulására a kamatláb csökkenése okozta. Az emlitett adatkimutatásból kiszámitható, hogy mig a biztositások első éveiben 1880—90 körül a kamatláb állandóan 5% vagy ennél is magasabb volt, addig a következő évek folytonos csökkenése mellett 1905 körül már csak 3·8%-ot tesz ki. Ennek nagy jelentősége nyilvánvaló. Mert ha a dijszámitás alapja a 4%, akkor ez az 1% kamattöbblet, amelylyel az értékeket magasabban kamatoztatni sikerül, adja a majdan felosztásra kerülő nyeremény jelentékeny összegét. Ha most ez a kamatláb csak 0·5%-kal csökken, akkor ez a kamatláb-apadás a nyereményeket majdnem felére redukálja. Ilyformán a kamatláb folytonos esése következtében a nyeremény alap is évről-évre kevesbedett.

Ezekben a fejtegetésekben már benne is van a felelet a feltett kérdésre. Azok az okok, amelyek azt eredményezték, hogy a preliminált nyereségjutalék a társaság által kimutatott kisebb összegre redukálódott, az adminisztrázió költségeinek emelkedésében, legfőképpen pedig annak a kamatlábnak fokozatos csökkenésében találhatók meg, amely mellett a társaság alapjai gyümölcsöztethetők voltak.

Végül nem érdektelen összehasonlitást tenni arra nézve, hogy előnyösebb vagy hátrányosabb helyzetben van-e a biztositott fél tontina-kötvényével a periodus lejártakor, mintha ezt a dijat valamely hazai biztositó intézetnél fizette volna.

Az összehasonlitás megejtése végett vegyünk fel egy 1000 koronás, 36 éves korban, 20 évi dijfizetésre kötött tontina-biztositást. Az ezzel az üzletággal foglalkozó biztositó társaságoknál a fél 37·30 korona évi dijat fizetett volna. Ezért a következő jogokat nyeri: Bármikor bekövetkező halála esetében kapnak örökösei 1000 koronát. Azonkivül pedig, ha a fél a 20 év végét, tehát az 56-ik életévét eléri, — amellett, hogy a társaság az 1000 koronás haláleseti biztositást a jövőre is vállalja, vagy ennek tartalékát folyósitja — kiszolgáltatja a félnek a kötvényére kiszámitott nyereményösszeget.

Nézzük most, hogy valamelyik hazai biztositó társaságnál (ezeknek tarifái és igy az eredmények lényegileg alig változnak, bármelyiket vesszük alapul) ezért a 20 éven át fizetett dijért a periodus végén milyen tőkeértékhez jutna a fél.

A hazai biztositóknak tontina-biztositásuk nem lévén, különválasztjuk a haláleseti tőkebiztositást a nyeremény kérdésétől.

Egy 36 éves egyén 1000 korona haláleseti tőkebiztositási kötvény megszerzéseért 20 éven át itt csak 33·15 korona évi dijat fizetne. A differenciális 4·15 koronát pedig ugy fogjuk fel, mint egy 20 év mulva esedékes elérési biztositás megszerzésére forditott évi dijat. Ezért valamelyik hazai biztositó társulat egy 138 koronáról szóló és az 56. életév elérésekor esedékes kötvényt állithatna ki.

Az 56. életév elérésekor, amikor tehát a tontina-periodus lejár, a biztositott fél a következő kötvényértékeket kapja: 1. Valamelyik hazai biztositónál: *a)* Az 1000 koronás haláleseti tőkebiztositás tartaléka 551 korona. *b)* A kötött elérési tőkebiztositás esedékes kötvényértéke 138 korona, összesen 689 K. 2. A tontina-kötvény alapján: *a)* A tartalék összege 539 korona. *b)* A nyeremény összege 234 korona, összesen 773 korona.

A tontina-kötvény alapján az illető intézet által felajánlott végkielégités tulhaladja tehát azt a tőkeértéket, amit a fél ezért a dijért valamelyik hazai biztositónál a 20 éves periodus leteltével elérhetett volna és igy a tontina-kötvény alapján a társaság részéről kiutalt összeg kielégitő equivalense a biztositott fél dijszolgáltatásának.

Dr. Görög Samu.

Reformok a végrehajtási törvényben az uj polgári perrendtartás életbeléptetésével.

Az uj polgári perrendtartás életbeléptetésével a végrehajtási törvényünk is módosul részleteiben, hogy szintén hozzásimuljon a modern jogelvekhez, amelyek a polgári perrendtartásban érvényesülnek.

Az 1912 : LIV. tcz. 33. §-a szerint a végrehajtásnak külföldi végrehajtható közokirat alapján elrendelésére az illető állammal fennálló nemzetközi szerződés irányadó. Ilyennek hiányában pedig a végrehajtást csak akkor szabad elrendelni, ha a viszonosság meg van állapitva. És pedig a viszonosság megállapitásának az idézett 33. §. értelmében hivatalból kell történnie a nyomozás elve alapján, nem ugy mint most, mikor kétség esetén a végrehajtási törvény 3. §-a értelmében a végrehajtatónak kell a viszonosságot bizonyitania. Ha jelenleg a m. kir. igazságügyminisztérium a viszonosság kérdésében körrendeletileg nem nyilatkozott, akkor a végrehajtatónak az 1868 : LIV. tcz. 63. §-a értelmében ugyanennek a tcz.-nek 545. §-ához képest a vonatkozó külföldi törvény, vagy rendelet érvényéről kiadott az illető követség hitelesitésével ellátott bizonyitványt kell bemutatnia. A jövőben ellenben, ha a bíróságnak a viszonosság kérdésében kétsége támadna, az igazságügyminiszter nyilatkozatát hivatalból kell kikérnie, amely nyilatkozat a bíróságokra kötelező.

A nyomozás elve jut kifejezésre másodsorban abban, hogy az 1912 : LIV. tcz. 36. §-ának első bekezdése értelmében külföldi itélet alapján való végrehajtás elrendelésénél a magyar biróság a külföldi biróság megkeresésére a felek meghallgatása nélkül határoz. Az 1881 : LX. tcz. 10. §-a szerint ilyen esetben még tárgyalást kell tartani annak megállapitása végett, hogy fennforognak-e azok az előfeltételek, amelyek esetén külföldi itélet alapján a végrehajtás elrendelhető, addig a jövőben ezeket a körülményeket mind — nemcsak a viszonosság kérdését — hivatalból veszi a biróság figyelembe. És mig a viszonosság kérdésében kétség esetén az igazságügyminiszteriumhoz kell a magyar birónak fordulnia, addig, ha már egyéb kérdésben merülne fel kétsége, a megkereső külföldi bíróságtól kérhet felvilágositást.

A végrehajtási törvénynek további idevágó reformja az, hogy a külföldi itélet Magyarországon csak akkor hajtható végre, ha az a biróság, amely a külföldi itéletet hozta, a magyar törvény szerint illetékes volt és ha nem oly illetékességi ok alapján járt el, amely az eljáró biróság államának törvénye szerint annak a polgárával szemben nem alkalmazható. (Pp. 414. §. 1. p.) A végrehajtási törvény 3. §-ának *e)* pontja ezzel szemben nem az itéletet hozó külföldi biróság konkrét illetékességét kivánja, hanem csak általában azt, hogy annak az államnak valamely birósága, amely államnak területén a végrehajtható határozat hozatott, a magyar törvények szerint illetékes volt. A jövőben ez nem lesz elegendő, amit az igazságügyi bizottság ugy fejezett ki, hogy a külföldi biróság itéletének érvényességét az illetékességnek ugynevezett konkrét vizsgálata alapján kell megállapitani és a magyar birónak hivatalból kell azt keresnie, hogy az a külföldi biróság, amely az itéletet hozta, a magyar törvény szerint illetékes volt-e és vajjon illetékességét nem-e retorzió alapján állapitotta-e meg.

Tehát ismét a biró nyomozó jogkörének kitágitásával állunk szemben, mert mig jelenleg a végrehajtási eljárás során mindezekre a magyar birónak kiterjeszkedni nem kell, addig a jövőben ebben a kérdésben is a felek meghallgatása nélkül kell állást foglalnia.

A Pp. 414. §-ának 3. pontja értelmében továbbá arra is ki kell terjeszkedni a külföldi itélet alapján való végrehajtás elren-

delésénél, hogy a magyar állampolgár a külföldi perben való részvételből az eljárás szabálytalansága miatt nem-e volt kizárva. Azelőtt csupán az idézés szabályszerüségét kellett a tárgyalás során tisztázni, most tárgyalás nélkül még az idézés kérdésén felül ezt is meg kell állapitani. Ilyen szabálytalanságnak képzelhető a Pp. indokolása szerint, ha a marasztalt féltől a szó ok nélkül megvonatott.

Nyilvánvaló ebből ismét, hogy az uj Pp. legelső czélja az anyagi igazság kideritése és a czél elérésére ad a polgári birónak bizonyos nyomozó jogkört, anélkül azonban, hogy az eljárást ezért inkvizitoriussá tenné. Az anyagi igazság felé való törekvésnek kerékkötője lenne, ha az emlitett jogtalan szóelvonás esetén a magyar biró a külföldi itélet alapján a végrehajtást mégis elrendelné, ami a jelenlegi jog szerint lehetséges is, mig a jövőben ez elő nem fordulhat.

Szorosan összefügg ezzel, hogy mig a jelen jog szerint csupán azt kell a végrehajtási törvény 3. §-ának *a)* pontja értelmében vizsgálni, hogy ama teljesités, amelyet végrehajtás utján érvényesiteni szándékoznak, hazai tiltó törvénybe nem ütközik-e; addig a jövőben a magyar birónak hivatalból kell majd arra is kiterjeszkednie, hogy a külföldi itélet hazai jogerős itélettel, a közerkölcsiséggel, vagy hazai törvény czéljával nem ellenkezik-e. A külföldi itélet elismerésének ez a korlátozása — amint Plósz a Pp. indokolásában kifejti — összefüggésben áll a nemzetközi magánjognak nálunk is elfogadott azzal a szabályával, hogy a belföldi biró semmiesetre sem alkalmazhatja az olyan külföldi jogszabályt, amely a belföldi jog által feltétlenül érvényesitteni kivánt, magasabb czéllal ellenkezik. Visszás volna és az anyagi igazság rovására menne, ha az ilyen szabály a külföldi itélet kerülő utján érvényesülhetne.

Hogy mindez ismét csak azt a czélt szolgálja, hogy a polgári biró, tekintet nélkül a felek előadására és a tárgyalási elvre hivatalból törekedjék az anyagi igazság elérésére, vagy lehető megközelitésére, ugy hiszem, ahhoz kétség sem fér, miért is csak arra kivánok még rámutatni, hogy az érintett modern irányzat érvényesül az 1896. évi osztrák végrehajtási törvény 79—81. §-aiban és az 1898. évi német polgári perrendtartás 328. §-ában is.

Dr. Csépai József.

Javaslat az adóárverések körüli visszaélések ellen.

A «Jogtudományi Közlöny» 2-ik számában a fenti czim alatt dr. Székács Miklós ügyvéd ur azirányban szólal fel, hogy a közigazgatási végrehajtás az árverés szempontjából a birói végrehajtással összhangba hozassék s igy elkerülhetők legyenek azok a károsodások, melyek a birói uton foglaltató hitelezőket érhetik azáltal, hogy az ő tudtuk nélkül megtartott adóárverésen a lefoglalt ingók potom áron kelnek el.

A czikkiró urral teljesen egyetértek abban a tekintetben, hogy ezeknek a visszaéléseknek gátat kell vetni. Ezek ugyanis nemcsak a közadók kezeléséről szóló 1883 : XLIV. tcz. uralma alatt fognak burjánzani, hanem az uj adótörvények életbelépése után is. A közadók kezeléséről szóló 1909 : XI. tcz. 57. §-a ugyanis csak azt mondja ki, hogy amennyiben a lefoglalt ingóságokra törvényes zálogjog alapján az illetékes bíróságnál elsőbbségi igény jelentetik be, vagy ha a közigazgatásilag lefoglalt tárgyakra az árverést megelőzőleg birói végrehajtás is vezettetett és mindezeknek megtörténte a foglalást elrendelő hivatalnak vagy hatóságnak az árverésig *hivatalosan tudomására jut,* köteles az illető hivatal vagy hatóság a fentemlitett elsőbbségi igénylőket és birói végrehajtatókat az árverésnek közigazgatási uton való elrendeléséről értesiteni. Ez a rendelkezés lényegében teljesen egyezik az 1883 : XLIV. tcz. 61. §-ának 5 ik bekezdésében foglalt s a jelenleg érvényben levő - - de meg nem felelőnek bizonyult — jogszabálylyal. S miután sem az 1909 : XI. tczikket módositó 1912 : LIII. tcz., sem a 100000/1912. P. M. szám alatt kibocsátott Végrehajtási Utasitás oly rendelkezést nem tartalmaz, mely az adóárverések körüli visszaéléseket meggátolná, el lehetünk készülve, hogy a helyzet az uj adótörvények életbeléptével sem fog megjavulni.

A czikkiró ur intenczióival azonos intencziók által vezettetve, foglalkoztam korábban a szóbanforgó kérdés megfelelő megoldásával. A megoldás, amelyet találtam, a *zálogolási lajstrom* intézménye. Az 1911 : I. tcz. életbeléptetési javaslatának tárgyalása előtt* vetettem fel az eszmét, de az 1912 : LIV. tcz. megalkotásakor fenforgott sajnálatos politikai helyzet megakadályozta még a felvetett idea fontolóra vételének lehetőségét is. Miután viszont most az uj adótörvények novelláris uton való módositásának kérdése a felszinen van, nem látom teljesen feleslegesnek, ha a zálogolási lajstrom intézményét, amely a czikkiró ur által ostorozott visszaéléseket egy csapásra megszüntetné, röviden ismertetem.

A zálogolási lajstrom intézményét az osztrák Executionsordnung 254. §-a létesitette. Ezen szakasz szerint ugyanis minden egyes járásbiróságnál, ha pedig egy helyen több járásbiróság van, akkor annál, melyhez a végrehajtási ügyek utasitva vannak, egy lajstromot vezetnek, melybe minden egyes foglalás a végrehajtást szenvedett és a végrehajtató nevének, valamint a behajtás tárgyát képező összegnek feltüntetésével bevezetendő. Ehelyütt azután később kitüntetik az esetleg alkalmazott szoros zárt és az árverés elrendelését, illetve ennek megtörténtét vagy esetleges megszüntetését. Ebbe a lajstromba vezetendők be az 1897 deczember 30-án kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet szerint a közigazgatási árverések is. A rendelet ugyanis elrendeli, hogy a közigazgatási végrehajtóközegek kötelesek minden egyes foglalási jegyzőkönyvet azonnal eredetiben a müködési körükre illetékes végrehajtási birósággal betekintés végett közölni, amely azt a zálogolási lajstromba bejegyzi, illetve ha a közigazgatási uton lefoglalt tárgyak birói uton már végrehajtás alá vonattak, a közigazgatási foglalást a zálogolási lajstrom megfelelő lapján kitünteti s egyben az áttett foglalási jegyzőkönyvre a birói foglalás feljegyezve, azt a közigazgatási végrehajtó közegnek visszaküldi.

A zálogolási lajstrom Ausztriában lehetővé tette azután a birói és közigazgatási végrehajtások összhangba hozatalát is. Miután a zálogolási lajstrom mindkét faju végrehajtás tekintetében pontos felvilágositást ad, ez akként eszközöltetett, hogy az 1898 jan. 18-án 58,418/1897. sz. alatt kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet elrendelte, miszerint az esetben, ha a közigazgatási végrehajtás jegyzőkönyvének a végrehajtási bíróságtól a fennebb érintett módon való visszaérkezésekor az tünik ki, hogy a közigazgatási végrehajtási zálogjogot birói végrehajtási zálogjog előzi meg, ez esetben a közigazgatási végrehajtás külön nem folytatandó, hanem csak a felülfoglalást kell a birói foglalási jegyzőkönyvre rávezettetni s egyben árverés elrendelése iránti kérelmet a végrehajtási birósághoz előterjeszteni. Viszont pedig, ha a közigazgatási uton szerzett zálogjog a birói uton szerzett zálogjogot megelőzi, ez esetben a közigazgatási hatóság köteles az eljárást sürgősen lefolytatni s az esetleges vételárfelesleget a végrehajtási birósághoz letenni.

Ezekben óhajtottam a zálogolási lajstrom intézményének ismertetése kapcsán a czikkiró ur által felvetett kérdéshez hozzászólni, mert ezen intézmény által a szóbanforgó visszaélések megszüntethetők anélkül, hogy a kincstár sérelmet szenvedne. S ha külföldről átvettünk intézményeket, melyek a mi viszonyainkhoz nem illettek s igy nem is válhattak be; ugy átvehetjük a zálogolási lajstrom intézményét nyugodtan, mert az hazai viszonyainkba beleillik s mert átvételével nagy hiányt pótolnánk.

Dr. Szemethy Károly.

Különfélék.

— **A kir. Curiához** 1912. évben beérkezett 17,989 ügy és az előző évről maradt 3728 hátralékkal együtt elintézésre várt 21,667 ügy. Elintéztetett 17,027, hátralékban van 4640. Az 1911. évhez képest több érkezett be 401-gyel, több intéztetett el 210-zel és a hátralék nőtt 912-vel. A beérkezések hullámzása a legérdekesebb. Polgári per 628-czal, váltó és kereskedelmi ügy 62-vel, sommás felülvizsgálati per 58-czal, büntetőügy 36-tal, birói fegyelmi ügy 25-tel, ügyvédi tanácsi ügy 18-czal több érkezett be, 1912-vel több jött fel, mint 1911-ben. Csak egy szakban tapasztalható a beérkezett ügyek megcsappanása: a képviselőválasz-

* 1911 decz. 30. Ügyvédek Lapja XXVIII. évf. 52. sz. «A zálogolási lajstrom».

tási ügyekben, melyekben 1911-ben 1025, tavaly csak 657 beadvány érkezett.

Az elintézett ügyek száma következő hullámzást mutat: Polgári ügy egygyel, kereskedelmi és váltóügy 162-vel több, felülvizsgálati 107-tel több, bünügyi ikt. szám 587, bünügy 231-gyel, birói fegyelmi 30-czal, ügyvédi tanácsi ügy 11-gyel több és képviselőválasztási ügy 664-gyel kevesebb intéztetett el 1912-ben, mint az előző évben.

— **Concha Győző** egyetemi tanársága 40 éves emlékére — a melyről lapunk 1912. évfolyamának 43. számában emlékeztünk meg — volt hallgatói közül tizennégyen, ugymint: Angyal Pál, Bernolák Nándor, Christian Géza, Ereky István, Hacndel Vilmos, Harrer Ferencz, Illés József, Kérészy Zoltán, Királyfi Árpád, Barabási Kun József, Polner Ödön, Réz Mihály, Tomcsányi Móricz, Tomcsányi Vilmos Pál ünnepi kötetet adtak ki.

Concha Győző tanári müködésének méltatására ezuttal nem térünk ki, de hogy ez a müködés nem volt meddő és hogy Concha a szó szoros értelmében iskolát teremtett, mutatják a nevek és mutatják a dolgozatok, amelyek a jubiláris kötetben ünneplik a puritán, kiváló tudóst és tanárt.

— **Dr. Balogh Jenő** e napokban tartotta meg a tud. Akadémiában mint rendes tag «A kriminológia hatása a büntető itélkezésre» czimü székfoglaló értekezését.

Balogh Jenő értekezésében először a büntetőjog tudományos müvelésének főirányait és a régi büntető törvénykezés jellegét ismertette. Elmondotta, hogy a büntetőjog első alapjait a tizenharmadik században Olaszországban találhatni fel, az olaszoktól a németalföldiek vették át, majd a többi európai nemzetek és ezek hatást gyakoroltak végül a magyar büntetőjogra is. Ismertette a büntető törvénykezés átalakulásának történetét a XIX. század első felében, jellemezte a tételes jogokat, Lombroso és követőinek tanait, az uj irányokat, a kriminológia kezdetét és fejlődését, majd kimutatta a kriminológia hatását az anyagi büntetőjogra. Egyénenkint kell megbirálni a gonosztevőket, igy fejezte be előadását a miniszter, a visszaesőket és azokat a bünösöket, akik hivatásszerü gonosztevők, szigoruan; viszont azokat, akik első bün miatt kerülnek a bíróság elé, továbbá a fiatalkoruakat és a gyenge akaraterejüeket kiméletesebben kell büntetni. A legutóbbi büntetőnovella kimondotta, hogy méltányos esetben felfüggeszti a büntetés végrehajtását, de itt nem kellett volna megállania, nem kellett volna megelégednie az egyszerü dorgálással, hanem a bünöst felügyelet alá, gyámkodás alá kellett volna helyeznie. Szükség van arra, hogy afelett, aki egyszer bünbeesett, gyámkodjanak, de ne az állam végezze ezt a gyámkodást, mert az állam mai berendezettségében erre nem alkalmas, hanem végezze azt a társadalom. A büneseteket nemcsak jogi, de orvostudományi és társadalmi szempontból is meg kell vizsgálni és a büntetőjogi dogmatika irányának végét kell vetni.

— **Az igazságszolgáltatás csődje felé.** A budapesti V. ker. kir. járásbiróságnál 1912. V. XX. 553. számu ügyben az 1912. évi augusztus 24-én és szeptember 25-én megkisérelt árverés jegyzőkönyveit a kiküldött együttesen terjesztette be. A jóváhagyó végzést deczember 3-án kézbesitették és azzal csak az egyik eljárás költségeit állapitották meg. Ennek pótlása végett deczember 13 án sürgős kérvényt adtam be. Ennek elintézéséről máig — 1913 január 9-ig — nem kaptam végzést.

A XXIII. iroda ellátása alatt lévő 1912. V. II. 335. számu ügyben az 1912 márczius 27-én letett árverési vételár felosztására szeptember 4-ike tüzetett ki. A tárgyaláson a háztulajdonos meghatalmazását csatolva, elsőbbséget érvényesitettem és a jegyzőkönyvben a letétnek kezeimhez való kiutalását kértem. Az irásba foglalt sorrendi végzés a letétet a fél kezeihez utalványozta. Szeptember 26 án rövid uton kértem a végzés kiigazitását s október 25-én kaptam meg az ujabb végzést, amely a letétnek az én kezeimhez való kifizetését rendeli el. Deczember 12-én, miután addig a jogerőről értesitést nem kaptam, ezt megsürgettem, de a kezelő nem volt hajlandó a jogerőről jelentést tenni, mert a sorrendi végzés ügyfelemnek régi czimén nem volt kézbesithető. Deczember 13-án kérvényt adtam be, hogy mondják ki a jogerőt, mert az utalványozó végzés nekem kézbesittetett s azt a félnek is kézbesiteni nem kell. Deczember 30-án kénytelen voltam az elintézést szorgalmazni s akkor azt tapasztaltam, hogy kérvényem elintézéséül ismét elrendeltetett nemcsak az utalványozó végzésnek ügyfelem részére, de a kiigazitó végzésnek egy másik foglaltató képviselője részére való kézbesitése is. Mindkét intézkedés fölösleges és jogerő még ma sincs.

Az 1912. V. XXV. 1653. számu hivatalból folyó ügyben az árverés 1912 deczember 10-re tüzetett ki. A kiküldött azt nem foganatositotta, hanem deczember 21-én az iratokat nem szorgalmazás miatt visszaterjesztette. A bíróság ezt tudomásul vette, ahelyett, hogy a kiküldöttet figyelmeztette volna, hogy az eljárást szorgalmazás nélkül kell lefolytatnia. Emiatt is kérvényt kellett beadnom.

Az 1912. V. XXVI. 42. számu ügyben az 1912 május 13-án foganatositott végrehajtás alapján szeptember 9-én kértem az árverés kitüzését, ezt azonban a végrehajtó nem teljesithette, mert a jegyzői irodában az iratok elvesztek. Számtalan szorgalmazás sem vitte előbbre az ügyet. November 12-én kérvényt adtam be az iratok felkutattatása iránt. Erre elintézést máig sem kaptam s persze a kérvény felszámitott költségeit sem állapitották meg.

Az 1912. V. XXVI. 1278. számu ügyben — amelyben már a mult évi 39. számban panaszoltam, hogy a sürgető kérvények figyelmen kivül hagyása miatt az eljárás foganatositása majdnem egy évig késett — végre megtörtént a foglalás, de mire árverésre került a sor, az meghiusult, mert két héttel azelőtt az adós ingóságait az elöljáróság a birósági foglaltatók értesitése és elsőbbségének figyelembevétele nélkül elárverezte. Ki felel ezért a félnek?

Az 1912. V. XXVIII. 1421. sz. ügyben az 1912 augusztus 12-én két jegyzőkönyvben felülfoglalt ingók közül az egyik jegyzőkönyvben foglaltakra igénykeresetet adtak be. A nem igényelt ingók jegyzőkönyve az eljárás folytatása végett a kiküldöttnek kiadandó lett volna. Minthogy ez nem történt meg, ezt október 4-én kérvénynyel szorgalmaztam. Hosszas sürgetések után a kérvényt csak a deczember 26-án kézbesitett végzéssel intézték el s ebben a kérvény felszámitott költségeit sem a végrehajtóval, sem a végrehajtást szenvedővel szemben nem állapitották meg.

Az 1912. V. XXVIII. 3051. sz. ügyben 1912 augusztus 5-én hivatalból foganatositott végrehajtás alapján az árverés 1913 január 7-re volt kitüzve. A hirdetményt közzétettem és a lappéldányt a végrehajtónak megküldtem, a hirdetményt pedig az összes érdekelteknek kézbesitették. Az árverés határnapjáig a jegyző kötelessége a hirdetmény jogerejüségét megvizsgálni és jogerő esetén az iratokat az eljárás foganatositása végett a kiküldöttnek kiadatni. A jelzett ügyben az árverés nem volt megtartható, mert amint kitünt, igénykereset adatott be s az ö. m. k. f. jegyzőnek az aktára vezetett feljegyzése szerint «az idő rövidsége miatt nem állapitható meg, hogy az igény halasztó hatályu-e?»

Ha az igénykeresetet kellő időben — vagyis 1912 augusztus 21-ig — adták volna be, akkor még a bíróság közismert kezelése mellett sem hihetem, hogy annak tárgyalására idézést mindeddig nem kaptam volna. Ennek hiányában tehát kétségtelen, hogy az igénykereset csak nem halasztó hatályu lehet és az árverés jogerősnek és megtarthatónak lett volna kimondandó. De különben is a jegyzőnek az a kötelessége, hogy az eléje terjesztett iratok alapján megállapitsa, hogy az árverés megtartható-e vagy sem. Ha pedig akadályt vagy kétségre okot lát, akkor a helyes müködés és a köteles hivatali buzgóság azt kivánja, hogy a szükséges adatokat vizsgálja meg, de semmiesetre sem szabad az ügyet kényelmi szempontból kezelnie és az «idő rövidsége miatt» a félnek helyre nem hozható időbeli és pénzbeli kárt okoznia. Hónapokig tartott, amig az ügy az árverés stádiumába jutott s most az árverés ujból való kitüzése ismét huzamos időt fog igénybe venni vagy egyáltalában illuzóriussá válik a törvénynek az a rendelkezése, hogy a 15 napon tul beadott igénykereset az árverés megtartását nem gátolja.

Valóban elérkezett a gyökeres orvoslás legfőbb ideje. A felügyeleti hatóság ebbeli legjobb igyekezetének számos esetben adta tanujelét, de ugy látszik, a baj oka a rendszerben és talán egyes személyekben van s annak csak erős kézzel lehet gátat vetni.

Dr. Fürst Mátyás.

— **Meddig késnek a helyi előléptetések?** A legutóbbi számban egész általánosságban és röviden megjelent egy közlemény a helyi előléptetések késése miatt, amely egyben azt a reményét fejezi ki, hogy uj miniszterünk ezeket az elmaradt kinevezéseket rövid időn belül dülőre viszi. *(Igy is lesz. Szerk.)*

Ugy vettem azonban észre, hogy e közleményt olyan valaki irhatta, aki ez ügyben nincs érdekelve, mert mink, akik e kinevezéseket hónapok óta, de csalódottan várjuk, nem fogjuk fel ily kedélyesen a dolgot.

És joggal, mert meg kellett győződnünk, hogy mig az eredeti végrehajtás szerint az albirák csak 2½ évet töltöttek a IX. fizetési osztályban, addig mi már negyedik éve nyomorgunk ugyanott, tehát ôhozzájuk viszonyitva 1000 K fizetéssel és a lakbérkülönbözettel károsodtunk s mig akkoriban évenként gyakrabban volt helyi előléptetés, átlag 100, vagy ennél több albiró lépett elő, addig most legfeljebb egyszer vagy kétszer van ilyen, s az elmult évben csupán 74 albiró lépett elő.

Folyton halljuk a vigasztaló szózatot, hogy az albiróság csak átmeneti állapot; engedelmet kérek, a jelen viszonyok között, mikor 31—34 éves korunkban érjük el az albirói rangot minden fizetésemelkedés nélkül, amikor az állitólagos átmeneti idő 2½ év helyett közel négy évig tart, amikor a megélhetés már az 1908 : VI. tcz. megalkotása óta is tetemesen megnehezedett, amikor a helyi előléptetések megjelenésének ideje nincs meghatározva s ekként a törvény annak szelleméhez képest nincs végrehajtva, amikor a legutóbbi hónapokban tömegesen megjelentek a más tárczabeli kinevezések s csak az igazságügyiek sántikálnak valahol a sötétben, amikor az ügyvéd részére hangoztatott 10,000 korona minimális jövedelemmel szemben nekünk jegyzői és albirói állásban 8—12 esztendőt kell töltenünk 2400—2600 korona fizetéssel 34—38 éves korunkig; ez nem átmeneti állapot, hanem kész nyomoruság, mely az embert elkedvetleniti, férfiereje delén minden ambiciójától és energiájától megfosztja.

Hátha még hozzászámitjuk azt is, hogy vannak ugyan egyes kinevezések — melyek sürgősek, de nem minden halandó részére teremnek — ha látjuk, hogy kormányunk — legalább az albirói állás megszüntetése helyett — csak 100 albirói állásnak birói állássá való átrendszeresitését tudta kivinni s a valóságban még ezt sem hajtja végre, akkor igazán meg kell győződnünk arról, hogy csak karácsonyi vagy ujévi — most már talán csak husvéti — ajándékot várhatunk a kormányunktól.

Pedig ez s általában a birói dotáczió sehogy sem fér össze az oly sokat hangoztatott birói függetlenséggel.

Azért arra kérjük az uj igazságügyi kormányt, intézkedjék az 1908 : VI. tcz. olymódon való végrehajtásáról, hogy az egyes fizetési osztályokban megállapitott létszámok legalább is negyed évenként betöltést nyerjenek. *Egy albiró.*

— **Tanulmányok a jogügyletről** czimmel dr. Hebelt Ede eperjesi jogakadémiai tanár 320 oldalra terjedő monografiát irt, amelynek első kötete (Módszertani bevezetés) most jelent meg a Franklin-Társulatnál. Szerző a jogügyletre vonatkozó tulajdonképeni tanulmányokat megelőzően módszertani vizsgálatokkal foglalkozik.

— **Az erdélyi muzeum-egylet** jog és államtudományi szakosztályában 1910/12. években tartott szakosztályi előadások összegyüjtve jelentek meg *Biró Balázs, Pordea Gyula* és *Bochkor Gyula* szerkesztésé mellett. Az uj polgári perrendtartás köréből előadásokat tartottak: Farkas Lajos, Bochkor Mihály, Biró Balázs, Pordea Gyula, Endes Miklós, Jékey Dániel és Pap József Egyéb előadásokat tartottak: Somló Bódog, Bochkor Mihály, Kiss Géza, Melzl Balamber, Biró Balázs, Rosnyay Dávid, Tóth György.

— **Jogirodalom.** *Kritsa Izidor*, a budapesti törvényszék igazgató-telekkönyvvezetője «A helyrajzi számozás tantétele» czimen gyakorlati értékü füzetben ismerteti a földrészletek helyrajzi számozását.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az államkincstár visszkereseti igénye nyugdijösszeg megtérítése iránt.** Alperes a távbeszélő készüléket szabályellenesen csavarta; ezáltal M. postatiszt fülbajt kapott, ugy hogy nyugdijazni kellett. A kincstár alperestől a gyógyitási költségeken kivül az M. részére fizetett és a hivatalnokok baleset-biztositási törvénye értelmében később fizetendő *nyugdijösszeg megtérítését* követeli.

Alperes azt vitatja, hogy a kincstár kártérítési követelése mérvének megállapitásánál beszámitandó az, amit M. a nyugdijazás után keres.

A felebbezési bióság alperes álláspontját elfogadta. A német birodalmi bióság pedig (VI. 50/12—1912 julius 6. itéletével) a felülvizsgálati kérelmet elutasitotta.

Az indokolásból kiemeljük a következőket: Alperes jogtalan cselekménye nem ád a kincstárnak jogot arra, hogy az alkalmazottnak fizetendő egész nyugdij megtérítését követelje a harmadik személytől.

Az államkincstár csak azon kár megtérítését igényelheti (törvényi cessio alapján), amelyet a szerencsétlenül járt hivatalnok követelhetne alperestől.

Ez pedig az általános kártérítési jogelvek szerint nem lehet más, mint legfeljebb a keresőképesség csökkenésének megfelelő évjáradék.

Midőn alperes ellen a kincstár érvényesiti e kártérítési igényt, természetesen a nyugdij által fedezett károsodást még továbbra is fennállónak kell tekinteni, azonban *minden* más *keresetet, melyet a szerencsétlenül járt hivatalnok a nyugdijazás daczára is keres, le kell számitani,* mert ezek erejéig károsodás M.-et nem érte.

— **Sztrájkzáradék értelmezése.** Az ugynevezett sztrájkzáradékban a szerződő felek a tömeges munkabeszüntetést (sztrájkot) valamely szerződési kötelem teljesitésétől mentesitő okká teszik. A német birodalmi bióság 1912 október 19-én hozott 418/911. I. számu itéletében hangoztatja, hogy ezen klauzulára csak az esetben lehet a kötelezett félnek hivatkoznia, ha a tömeges munkabeszüntetés éppen arra az üzemágra vonatkozik, melynek közremüködése a szerződési kötelezettség teljesitésénél elengedhetetlen. Ellenben nem elég indok annak alkalmazásba vételére egymagában az a tény, hogy a szerződés teljesitésénél igénybe nem veendő munkáscsoport sztrájkja a *sztrájkba nem lépett* munkásoknál is béremelkedést vagy más árnövekedést eredményezett, mert ilyen közvetett hatásokat más körülmények is előidézhettek volna. A sztrájkzáradékban a felek nyilván csak azt az esetet kivánták mentesitő oknak tekinteni, midőn a kötelem teljesitése czéljából igénybe veendő munkáscsoport sztrájkolván, *ezen* üzemágban jelentkezik a munkaerő-ajánlatnak tervszerü csökkenése.

— **A németországi joghallgatók száma** lassan ismét 11,000-re szállott, miután előbb már 12,400-nál is nagyobb, az 1905—1907 közti időben pedig állandóan 12,000-en fölül volt. A nyolczvanas és kilenczvenes évekhez képest még mindig aránytalanul sok a joghallgató, az 1911/12. iskolai év második felében pedig ismét szaporodás állott be.

A német joghallgatók és az orvosok számának változását mutatja a következő tabella:

1879/80-ban volt	5131	joghallgató,	3760	orvostanhallgató
1889/90-ben	6152	«	8558	«
1894/95-ben «	7310	«	7671	«
1899/900-ban «	9259	«	7433	«
1902/903-ban «	10828	«	6232	«

— **A törvények egyszerüsitése.** A porosz képviselőházban Schiffer képviselő inditványa alapján tanulságos vita folyt le a jogszabályok egyszerüsitése, könnyen áttekinthetővé tétele, szóval ugynevezett *népszerüsitése* körül.

Hogy Schiffer nem kiván forradalmi jellegü átalakitást, hanem csak a megvalósithatóság korlátain belül maradó irányzatot; kitünik a képviselőházi beszédének következő szavaiból: «Nem ringatom magam illuziókban az iránt, hogy élet és jog között az eltérés valaha annyira ki fog egyenlitődni, hogy lehetséges lesz oly törvénykönyvet alkotni, melyet csak fel kell ütni, hogy minden kétes kérdésre nézve azonnal eligazodhassunk, sem aziránt, hogy a mi rendkivül komplikált gazdasági, kulturális, társadalmi és politikai viszonyaink közt valamikor mindenkire nézve érthető utmutatót teremthetünk, melynek nyomán bárki bármire nézve felvilágositást nyerhessen. Abban azonban azt hiszem, mindnyájan egyetértünk, hogy a mai állapot mindenesetre tulságos mértékben bonyolult».

Hogy az utóbbi állitás mennyire igaz, mindennél ékesszólób-

ban igazolják az — ugyancsak Schiffer által közölt — következő adatok:

A porosz közigazgatási főbíróság (Oberverwaltungsgericht) csupán a publikált határozataiban 13 oly törvénynyel foglalkozott, mely 1525—1600-ig terjedő időből való; 22 törvénynyel, mely 1600—1700 közti; 100 törvénynyel, mely 1700—1800 közti időben keletkezett.

A Kammergericht a közzétett határozataiban 7 esetben 1508—1600-as, 11 esetben 1600—1700-as, 121 esetben pedig 1700—1800-as törvényeket használt fel.

Ily viszonyok mellett egészen plausibilisnek látszik az az inditvány is, hogy «a rendészeti jellegü rendeletek (Polizeiverordnungen) hatálya csak 25 évre terjedjen olyképpen, hogy ezen idő elteltével kifejezett megujitás nélkül önkényt hatályukat veszitsék».

A jogszabályok mai áttekinthetetlen szövevényessége mellett teljesen indokolatlan, és mindenfelé csak keserüséget okozó, az «ignorantia iuris nocet»-féle alapelv.

Ide iktatjuk még Schiffer hatásos beszédének befejező részét:

«Népiességet kivánunk jogászainktól, jogszabályainktól, az igazságszolgáltatástól és közigazgatástól. Azt akarjuk, hogy a nép igazságszolgáltatásunknál és közigazgatásunknál ne egy nagy, gépekkel dolgozó üzembe kerüljön bele, hanem azt kivánjuk, hogy saját fülével hallja és saját szemével lássa és megértse mindazt, ami ott végbemegy. Ehhez pedig az szükséges, hogy fényt és világot vigyünk a jogunkba. Az alapelvek egészségesek; de az évszázadok óta összehalmozódott tömkelegben a modern szellem napjával kell átvilágitani.....»

— **A porosz ügyvédek szaporodása** az utóbbi években nagy emelkedést mutat. A bíróságoknál lévő kedvezőtlen előmeneteli viszonyokra vall, hogy 1909 szeptemberétől 1912 szeptemberéig terjedő három év alatt nem kevesebb, mint 1597 Gerichtsassessor lépett át az ügyvédséghez. Még a legkisebb vidéki bíróság melletti ügyvédkedést is szivesen vállalják.

Az elsőfolyamodásu bíróságok mellett müködő ügyvédek számának emelkedése a következő: 1881-ben 2042, 1892-ben 3369, 1902-ben 4067, 1910-ben 5711, 1911-ben 6124, 1912-ben pedig 6592.

Az összes bíróságoknál müködő ügyvédek száma 1912 szeptemberében 7157-et, 1911-ben 6621-et, 1910-ben 6181-et, 1902-ben 4337-et, 1892-ben 3592-t és 1881-ben 2216-ot tett ki. Tehát 10 év alatt az ügyvédek száma 2820-szal, vagyis 65%-kal nőtt és 20 év alatt csaknem megkétszereződött. Minthogy Poroszország népességének száma ugyanezen idő alatt csak 1/3-dal emelkedett, az ügyvédek szaporodása mintegy háromszor oly nagy volt, mint a népességé. Emellett természetesen nem szabad elfeledni, hogy az ipar és kereskedelem az utolsó két évtizedben óriási mérvben fejlődött, tehát az ügyvédek tevékenységi köre is a népesség növekedését meghaladó arányban bővült. Az ügyvédség aránytalanul gyors népesedését mindamellett Poroszországban is nagy aggodalommal regisztrálják.

Különös figyelmet igényelnek a berlini ügyvédségre vonatkozó adatok.

Az I. törvényszéknél (Landgericht I.) 1912 szeptember közepén 1011 ügyvéd, 1911-ben 935, 1910-ben 866, 1902-ben 616, 1892-ben 467 és 1881-ben 154 ügyvéd müködött. A II. törvényszéknél (Landgericht II.) ugyanezen időben 225, 208, 202, 120, 31 és 13 volt a számuk. A III. törvényszéknél (Landgericht III.), mely csak 1906 óta áll fenn, 1912-ben 155, 1911-ben 121, 1910-ben 104 és 1906-ban 34 ügyvéd szerepelt. Ha ehhez a többi berlini bíróságok mellett müködő ügyvédeket hozzávesszük, azt találjuk, hogy 1912 szeptemberében 1600 ügyvéd volt Berlinben, mig számuk 1911-ben 1449-et, 1910-ben 1332-t, 1902-ben 822-t, 1892-ben 556-ot és 1881-ben 194-et tett ki. Eszerint az utolsó év alatt a szaporodás 151 (10·4%) és 10 év alatt a számuk majdnem megkétszereződött, 1881 óta pedig több mint nyolczszorosra nőtt.

Megjegyezzük, hogy a fenti számokban (Berlin kivételével) az u. n. «Nurnotar»-ok is benfoglaltatnak. (Ezen elnevezés alatt azon közjegyzők értendők, akik ügyvédi tevékenységet nem fejtenek ki. Poroszországban tudvalevőleg az ügyvédség a közjegyzőséggel nem inkompatibilis. A «Nurnotar»-ok száma aránylag kevés.)

— **Néger ügyvédek.** Szinte hihetetlenül hangzik, de igaz, hogy az Északamerikai Egyesült-Államokban a szabadelvü, demokratikus elvek hazájában, hol utóbbi időkben a nők teljes egyenjogositása érdekében is nagy az agitáczió, az American Bar Association (Amerikai ügyvédegyesület) elhatározta, hogy a jövőben feketéket az ügyvédek közé nem vesz fel.

— **Házassági bontóper folyamatban léte alatt a házasfelek között vagyonjogi és gyermekelhelyezési kérdésekben kötött szerződés nem ütközik a jó erkölcsökbe.** A házasság birói felbontása előtt a házasfelek közt létrejött, a felbontás utáni időre vonatkozólag vagyonjogi vagy egyéb viszonyt szabályozó szerződések csak akkor minősitendők «contra bonos mores» jellegüeknek, ha azok czélja a házasság felbontásának lehetővé tétele, avagy annak utjában álló akadályok és nehézségek elháritásának *lényeges* megkönnyitése. Hogy ezen előfeltételek mikor forognak fenn, azt csak a konkrét eset sajátos körülményeinek mérlegelésével lehet eldönteni.

Keresek irodavezetésre képes ügyvédjelöltet; a román nyelvet birók előnyben. Honorárium megállapodás szerint. Dr. Spärger Henrik ügyvéd, Oraviczabánya, Krassó-Szörény megye. 14661

Gyakorlattal, valamint német és tót nyelvismerettel biró ügyvédjelöltet azonnali belépésre keres dr. Littman Albin késmárki ügyvéd. 14667

Ügyvédjelölt délelőttre 80 K fizetéssel kerestetik fővárosi irodába. Ajánlatok az eddigi gyakorlat és alkalmazás megjelölésével a kiadóhivatalba küldendők a számra való hivatkozással. 14670

Ügyvédjelölt, esetleg fiatal ügyvéd, kiváló elméleti és gyakorlati képzettségü, lelkiismeretes munkatárs kerestetik állandóbb jellegü alkalmaztatásra. Czim a kiadóhivatalban.

A m. kir. államvasutak téli menetrendje.

Délelőtt Délután

A vonatok **érkezése** Budapest nyugoti pályaudvarra.

vonat-szám	óra	perc	vonat neme	honnan
151	5	05	Szv.	Dunakeszi-Alag
723	5	25	»	Czegléd
725	5	35	»	Czegléd
4103	5	50	»	Esztergom
133	5	55	»	Nagymaros
725a	6	00	»	Czegléd
153	6	05	»	Rákospalota-Újpest
6507	6	10	»	Lajosmizse
721	6	20	»	Szolnok, Czegléd
901[1]	6	25	k. o. exv.	Konstantinápoly, Belgrád
701[2]	6	30	»	Konstantinápoly, Bukarest
135	6	35	Szv.	Nagymaros
1407	6	40	»	Berlin, Zsolna
4105	7	10	»	Esztergom
709	7	15	»	Bukarest, Báziás
125	7	20	»	Párkány-Nána
727	7	25	»	Czegléd
501	7	30	Gyv.	Bukarest, Kolozsvár, Máramarossziget
157	7	40	Szv.	Vácz
6501	7	50	»	Kecskemét, Lajosmizse
155	7	55	»	Rákospalota-Újpest
127	8	05	»	Párkány-Nána
4107	8	15	»	Esztergom
113	8	20	»	Paris, Wien
719	8	40	»	Kiskunfélegyháza
129	8	55	»	Nagymaros
159	9	10	»	Dunakeszi-Alag
705	9	25	Gyv.	Szeged
1101	9	30	»	Berlin, Zsolna, Pozsony
4109	9	55	Szv.	Esztergom
161	10	30	»	Rákospalota-Újpest
715	10	45	»	Szeged
119	11	25	»	Galánta
163	11	50	»	Rákospalota-Újpest

vonat-szám	óra	perc	vonat neme	honnan
165	12	50	Szv.	Rákospalota-Újpest
137	1	20	»	Nagymaros
703	1	25	Gyv.	Bukarest, Báziás
103	1	40	»	Paris, Wien
503	1	50	»	Tövis, Kolozsvár, Szatmár-Németi
167	1	55	Szv.	Rákospalota-Újpest
4111	2	05	»	Esztergom
169	2	40	»	Dunakeszi-Alag
171	3	00	»	Rákospalota-Újpest
6503	3	40	»	Kecskemét, Lajosmizse
713	4	05	»	Temesvár-J., Szeged
139	4	10	»	Nagymaros
4113	5	05	»	Esztergom
175	5	15	»	Rákospalota-Újpest
121	5	45	»	Ersekujvár
115	5	55	»	Wien, Berlin
1403	6	20	Gyv.	Berlin, Zsolna
177	6	30	Szv.	Rákospalota-Újpest
707	6	35	Gyv.	Orsova, Báziás
105	6	40	»	Wien
107	7	10	»	Wien
711	7	45	Szv.	Báziás, Temesvár
179	8	00	»	Rákospalota-Újpest
4117[3]	8	15	»	Piliscsaba
143	8	20	»	Nagymaros
131	8	55	»	Párkány-Nána
109	9	05	Gyv.	Wien
6505	9	30	Szv.	Kecskemét, Lajosmizse
181	9	35	»	Dunakeszi-Alag
1405	9	45	Gyv.	Berlin, Zsolna
505	9	55	»	Segesvár, Kolozsvár, Stanislau
4115	10	00	Szv.	Esztergom
145	10	25	»	Vácz
6513	10	30	»	Ócsa
117	10	35	»	Wien
717	11	00	»	Temesvár, Báziás
101	11	05	k. o. exv.	London, Ostende, Paris, Wien
185	11	25	Szv.	Dunakeszi-Alag

[1]) Érkezik minden kedden, szerdán, pénteken és vasárnapon.
[2]) Érkezik minden hétfőn, csütörtökön és szombaton.
[3]) Vasár- és ünnepnapokon bezárólag november hóig közlekedik.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 4. szám. Budapest, 1913 január 24.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. Az igazságügyminiszter munkaprogrammja. — *Dr. Degré Miklós* győri kir. törvényszéki elnök: *Jogirodalom:* Vámbéry Rusztem Büntetőjoga. — *Dr. Kármán Elemér* erzsébetfalvai kir. járásbiró: Bünügyi közlemények. — *Dr. Rosenfeld Béla* temesvári kir. törvényszéki biró: A magán- és büntetőjogi sérelem határvonalai. — *Dr. Iklándy Miklós* budapesti ügyvéd: Az 1912. évi VII. tcz. 26. §-ához. — *Dr. Auer Pál* budapesti ügyvéd: Egy itéletről. — *Dr. Nádas József* miavai ügyvéd: Az 1912. évi LIV. tcz.-hez. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből. Tartalommutató a Magánjogi Döntvénytár 1912. évfolyamához.

Az igazságügyminiszter munkaprogrammja.

Balogh Jenő igazságügyminiszter legközelebbi munkaprogrammjáról a következőkben adott tájékoztatást:

Ami mindenekelőtt a birói és ügyészi személyzeti státus rendezését illeti, az érdekeltek megnyugtatására közlöm, hogy az 1913. évi költségvetésben keresztülvitt státusrendezést már végrehajtottam, nevezetesen a több mint 130 birónak előléptetése végett a minisztertanács hozzájárulásával őfelségének tettem előterjesztést, 100 birósági jegyzőt pedig a jelenlegi alkalmazásuk helyén a IX. fizetési osztályba sorozott birósági jegyzőkké neveztem ki.

A nyugdijtörvény végrehajtása most van folyamatban, ugyszólván nap-nap mellett e tárgyban nagyszámban intézek el nyugdijazási aktákat.

Minthogy egyik-másik budapesti bíróság ügymenetének lassusága miatt panaszok érkeztek hozzám, haladék nélkül intézkedtem, hogy már a legközelebbi napokban elnökletem alatt egy értekezlet a segités módozatait tüzetesen megvitassa. Erre az értekezletre meghivtam a budapesti kir. itélőtábla elnökét, a budapesti kir. törvényszékek elnökeit és a budapesti ügyvédi kamara képviselőit. Ugyanezen az értekezleten intézkedéseket fogunk megbeszélni arra nézve is, hogy az uj polgári perrendtartás hatályba léptetése mielőbb és minél kevesebb zökkenéssel történjék meg.

Egyik legfőbb gondom tárgya a bíróság feletti felügyeletnek hatályosabbá tétele. Evégből, mihelyt egyéb kötelességeim engedni fogják, némely bíróság székhelyén személyesen is óhajtok az ügymenetről meggyőződést szerezni és szükség esetére kiküldötteimet a helyszinére is fogom küldeni.

A birói és ügyészi succrescentia megfelelő kiképzése szintén kiváló gondom tárgya. Ebből az okból már a legközelebbi hetekben értekezletet fogok tartani és intézkedtem különösen aziránt, hogy a vizsgálóbirák, nyomozó rendőri hatóságok tagjai és a kir. ügyészségek egyes tagjai részére még a folyó évben továbbképző tanfolyam szervezessék, amelynek feladata lesz a résztvevőket a büntetőjog uj irányainak vivmányaival s a külföldi tudományos irodalom kriminalisztika és kriminaltaktika elnevezés alatt ismert képzés eredményeivel megismertetni.

Áttérek a törvényelőkészités terén reám váró kötelességekre.

Egyik napilap, amelynek erre a közleményére figyelmeztettek, szives volt miniszteri beköszöntőmnek idevonatkozó részét azzal a szarkasztikus megjegyzéssel kisérni, hogy annyi mindent igértem, mintha nagyon hosszu ideig óhajtanék élni és hivatalban müködni.

Másra bizom annak megitélését, hogy ez a szarkazmus mennyire volt igazságos; ki kell azonban jelentenem, hogy bármennyi ideig legyek is hivatalomban, eskütételem napjától mindig azt tartottam kötelességemnek, hogy a nemzetemet és hazámat az igazságszolgáltatás és igazságügyi közigazgatás terén a reám bizott hatáskörben olyan buzgalommal és körültekintéssel szolgáljam, hogy munkásságom kereteit nem a természetszerüleg időleges állások tartama, hanem a közérdek és az ország szükségletei határozzák meg. Eszerint munkásságomat kiterjesztettem mindazokra a terekre, amelyeken Magyarország viszonyait előbbre viendőnek tartom.

Jól tudom, hogy számos irányban a megkezdett munkát nem én, de nem is közvetlen, hanem esetleg egy későbbi utódom fogja csak befejezni, programmom megállapitásánál azonban ez egyáltalán nincs reám befolyással.

A hivatali müködésem első két hetét arra használtam fel, hogy tüzetesen foglalkoztam egy olyan kérdéssel, amelyet nemzetvédelmi és szociálpolitikai szempontból évtizedek óta nagyjelentőségünek tartok. Evégből elnökletem alatt dr. Tőry Gusztáv államtitkár ur és a törvényelőkészitő osztály több tagjának részvételével tárgyaltunk és módositásokkal és kiegészitésekkel elkészitettünk egy törvényjavaslatot a fiatalkoruak bíróságáról és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárásról. Ezt a javaslatot máris szétküldtem a képviselőház igazságügyi bizottsági tagjainak, a jogi szaklapoknak, a Magyar Jogászegylet elnökségének, a fiatalkoruak ügyeivel és a patronázs-ügygyel foglalkozó többi szakférfinak és a javaslatot a képviselőháznak egyik legközelebbi ülésén szándékozom előterjeszteni, a beérkező véleményeket és módositásokat pedig a bizottsági és plenáris tárgyalás alkalmával figyelembe fogom venni.

Mint beköszöntőmben is jeleztem, személyes közreműködésemmel óhajtok foglalkozni büntetőtörvénykönyveink teljes revíziójának, esetleg egy uj büntetőtörvénykönyv előkészitésének munkálataival.

Örömmel jelezhetem, hogy legfőbb bíróságunknak az a kiváló vezetőférfia, akit e munkálatok közvetlen vezetésére és irányitására haladék nélkül felkértem, szives volt felkérésemnek eleget tenni. Ezen felül felkértem a kir. Curia egyik erre hivatott tanácselnökét a bünvádi perrendtartás revíziója tárgyában az előadói tervezet elkészitésére és két hazai: és pedig egy elméleti és egy gyakorlati szakférfit a csavargás és koldulás törvényhozási szabályozása tárgyában egy rövidebb törvénytervezetnek sürgős elkészitésére.

Ami a büntetőtörvénykönyv revízióját illeti, egy több tagu bizottságot alakitottam, amelynek tagjai az elmélet és gyakorlat munkásai, nevezetesen az egyetemi tanárokon felül birák, ügyészek, ügyvédek és rendőrségi főhivatalnokok.

E bizottság magisztraturánk egyik legkiválóbb tagjának

irányitása mellett személyes közremüködésemmel a munkamegosztás elve alapján fogja tennivalóit végezni.

Örömmel közlöm azt is, hogy a polgári törvénykönyv tervezetének első része már kikerült a sajtó alól és teljes erővel arra fogok igyekezni, hogy a tervezetnek másik szövege folyó év május havában a szakférfiak birálata alá bocsátható legyen.

A polgári perrendtartás életbeléptető munkálatainak végzésére az igazságügyminiszterium kiváló tagjainak munkásságát néhány nagytudományu elméleti szakférfi szives támogatásával óhajtom előmozdittatni.

Ami végül kinevezési politikámat illeti, nem habozom nyiltan kijelenteni, hogy nem vagyok az automatikus előléptetés hive és az anciennitás szempontját is csak egy bizonyos kritikával vagyok hajlandó vezérelvül elfogadni. Hosszu idő előtt megtanultam és mindig vallottam igazságát az aristotelesi mondásnak, hogy a nem egyenlőkkel nem szabad egyformán elbánni. Tudom, hogy birói, ügyészi karunknak és igazságügyi igazgatásunknak számos tagja az átlagot meghaladó kiváló szakképzettséget szerzett, a rendesnél nagyobb tevékenységet fejt ki, esetleg, hogy a jogirodalom, illetőleg a tudomány terén is dolgozik. Hisz három évtized óta állandóan figyelem a magyar jogtudomány és igazságszolgáltatás fejlődését, s igy a kiválóságokat ugyszólván név szerint volt szerencsém megismerhetni. Arra fogok törekedni, hogy azok, akik képzettség, tudás, munkabirás és szorgalom tekintetében a többiek felett kiváltak, soronkivül és gyorsabban léptettessenek elő. Különösen nagy sulyt fogok helyezni az átlagot meghaladó tudományos és elméleti képzettség megfigyelésére és érvényrejuttatására. Jogi oktatásunknak egyik legnagyobb szerencsétlensége, hogy a joghallgatóknak nagy tömegei éveket töltenek el állandó és komoly munka nélkül. Ezekkel az átlagmunkásokkal szemben azoknak kiválasztására és soronkivüli előléptetésére igyekezem, akik már az ujabban szervezett jogtudományi szemináriumokban, valamint szorosabb értelemben vett jogi tanulmányaik befejezése után is magukat nagyobb mértékben képezték és társaik felett kiváltak.

Jogirodalom.

Vámbéry Rusztem Büntetőjoga.

Szerző előkelő nevét és magas szinvonalu irodalmi müködését ismerve, jelen munkájától a lehető legjobbat vártam. A mü azonban nemcsak kielégitette, de messze meg is haladta várakozásomat.

A munka terjedelme aránylag nem nagy. Az egész terjedelem 273 oldal. Annak jelentékeny részét (113 oldal) a társadalomtudományi, jogbölcseleti és történeti bevezetés foglalja el. Összesen 150 oldal terjedelemben tárgyalja tehát szerző az egész általános részt; a büntett jogkövetkezményeinek kivételével, amely fejezet a folyó év végén kiadandó második füzetben fog helyt foglalni. Mondhatni tehát, hogy ez az igen nagy anyag dióhéjba van foglalva. A csodálatos azonban az, hogy e kis terjedelem daczára, szerző minden kérdésre kiterjeszkedik, s a fejtegetései körébe vont kérdéseket a lehető legszabatosabban világitja meg.

A tárgyalási módot illetőleg szerző nem követi a törvény rendjét. Hogy miért nem, azt a munka előszavában tüzetesen kifejti. Kétségtelen, hogy eme fejtegetések nagyrészt meggyőzők. Azok az érvek, miket szerző az általa követett tárgyalási mód mellett felhoz, felette nyomatékosak. Mégis gyakorlati okok inkább a törvény rendjének követése mellett szólnak. És pedig két szempontból.

Az egyik: a tanulóifjuság szempontja. Amint ugyanis *Angyal Pál* a közelmultban megjelent müvének bevezetésében felhozza, a törvény rendjéhez való ragaszkodásnak előnye, hogy amellett a fiatal ember könnyen elsajátitja a törvényben való eligazodás képességét.

De ugyanezt a rendszert ajánlja a gyakorlati jogászok szempontja is, amennyiben a törvény rendjéhez való ragaszkodás ezeknek megkönnyiti a munkában való eligazodást. Készséggel elismerem, hogy egy tisztán tudományos munkának czélja nem kizárólag az, hogy gyakorlati jogászoknak a törvénymagyarázat terén segitségül szolgáljon. Erre elsősorban a kommentárok vannak hivatva. Aki azonban oly nagy tudományos készültséggel dolgozza fel tárgyát, mint szerző: annak munkája nemcsak a tanulóifjuság oktatását czélozza, de jogos igényt tart arra is, hogy a gyakorlati szakemberek tanulmányozásának tárgyát képezze. Mert az elméleti tanitásnak egyik nagy hivatása, hogy a gyakorlatot irányitsa s ennek szinvonalát emelje. Olyan kaliberü jogász, mint Vámbéry, a birói gyakorlatot irányitani is hivatva van. És meg is lehet győződve róla, hogy munkáját szorgalmasan fogják forgatni a gyakorlati szakemberek is.

Hogy pedig ezek szempontjából elvileg czélszerübb a törvény rendjéhez való ragaszkodás: ehhez alig fér szó.

Hangsulyozom azonban, hogy ez a megjegyzés csak elvi éllel bir, mert az előttem fekvő munka rendszere oly áttekinthető, hogy az abban való eligazodás nehézséget egyáltalában nem okoz.

Szerző az előszóban bizonyos büszkeséggel jegyzi meg: «je bois dans mon verre!» És tényleg önállóság jellemzi minden irányban a müvet.

Kezdődik ez már a *szóhasználatnál.*

Szerző ugyanis szakitva az eddigi irodalmi gyakorlattal, a «büntett» kifejezéssel jelöli meg azt a fogalmat is, melyet büntetendő cselekmény vagy büncselekmény kifejezéssel szoktunk jelölni. A «büntett» kifejezést tehát kétféle értelemben használja. Szükebb értelemben azt érti alatta, amit a Btk. ezzel a kifejezéssel jelöl; tágabb értelemben: mindennemü büntetendő cselekményt; tehát büntettet, vétséget, kihágást egyaránt.

E szóhasználat czélszerü voltához mindenesetre szó fér. A fiatal kezdő fogalmait megzavarhatja, ha tankönyve bizonyos kifejezésnek más értelmet tulajdonit, mint a törvény. A kész jogásznak pedig annyira vérébe ment a Btk. alapján meghonosodott terminologia, hogy más kifejezések használata a tanulmányozást többé-kevésbbé kényelmetlenné teszi. A «büntett» kifejezésnek a jelzett tágabb értelemben való használata legalább is felette szokatlan a Btk. fogalommeghatározásaiba magát beleélt jogásznak. Csak a fogalommeghatározásra utalok (166. l.). Felette szokatlanul hangzik, amikor a fogalommeghatározás ellenkezik azzal az értelemmel, melyet e kifejezésnek a Btk. tulajdonit.

Megjegyzem, miképp a szóhasználatot csakis ebből a szempontból kifogásolom. Hogy annak magyarossága kifogástalan: azt készséggel elismerem. Sőt hangsulyozni kivánom, hogy az egész munkának a stilusa felette világos, szép, magyaros. Ugyanez áll a terminologiára nézve is. Csak elvétve találkozni kifejezésekkel, amelyek nem mondhatók szerencséseknek. Igy pl. nem magyaros a közvetett tettesnek «magatettes» kifejezéssel való megjelölése.

A *fogalommeghatározások* világosak, tiszták, jók.

Felette érdekes a *praemeditatio* definiciója (a 203. lapon). Az előre megfontoláshoz csak azt kivánja meg szerző, hogy a tettesnek módjában állott légyen «a cselekmény elkövetése előtt az elkövetés mellett és ellen képzetében felmerülő inditóokokat nyugodtan mérlegelni». Tehát teljesen mellőzi mint kelléket azt, hogy bizonyos idő muljon el a szándék megfogamzása és a véghezvitel megkezdése között. Sőt külön ki is emeli, hogy «az elhatározás higgadtsága nem annyira bizonyos idő lefolyásától, mint inkább a cselekvő egyéniségétől függ».

A gyakorlati jogászok egy része a praemeditatio vizsgálatánál különös előszeretettel foglalkozik az idő lefolyásának kérdésével. Erre fekteti a fősulyt. Holott kétségtelen, hogy az elhatározás és véghezvitel higgadtságán fekszik a jelentőség. Éppen azért helyes a körülirás, amely ebbe az irányba tereli a figyelmet.

Követem szerzőt abban a felfogásában, hogy az időlefolyás csak egy szimptoma, melyből a véghezvitel higgadtságára következtetést lehet vonni. Éppen olyan jelenség, mint pl. a tettes egyénisége, a véghezvitel tervszerüsége stb., csakhogy mindezeknél fontosabb szimptoma. Oly fontos, hogy annak fenforgása nélkül praemeditatio alig állapitható meg. Ha nem lehet felismerni azt, hogy bizonyos idő mult el a szándék megfogamzása s a véghezvitel megkezdése között: ebből a cselekvés rög-

tönösségére lehet következtetni. Ez pedig kizárja a praemeditatiót, bármily higgadt, nyugodt legyen a tettes egyénisége. Azért az időlefolyás fontosabb szimptoma a tettes egyéniségénél is.

Ezt a kelléket tehát annyira háttérbe szoritani, mint szerző teszi: nem merném.

A *fejtegetések* általában tömörek és világosak. A kész jogásznak érdekes és élvezetes olvasmányt nyujtanak. Az előadás tömörsége a fiatal kezdő helyzetét talán némileg megneheziti. Szerző azonban abból a jogos feltevésből indul ki, hogy aki könyvét kezébe veszi, már ismeri a büntetőtörvényt, vagy legalább is könyvét olvasva, párhuzamosan tanulmányozza a Btk. szakaszait is. És ez tényleg a kezdő jogásztól is elvárható.

Mint felette sikerültet kell kiemelnem a *tényálladék* (21. §.) kifejtését. Ezek igazán oly fejtegetések, a melyekből okulhat a kész jogász s amelyek világos és érthető képet rajzolnak a fiatal kezdő szemei elé.

A *jogos védelem* kifejtése szintén a lehető legpreczizebb. Szinte bámulatos, miképp lehet oly kis téren (összesen két oldalon) ez intézményt annyira minden irányból megvilágitani. Sajnos, hogy a jogos védelemnek félelemből, ijedtségből, megzavarodásból való tulhágására szerző már nem fektet nagy sulyt. Jóformán beéri a Btk. 79. §-a harmadik bekezdésének idézésével.

Felállitja szerző a tételt, hogy a vélt jogos védelem is jogos védelem (228. lap). A Btk. 82. §-ára zárjelben való utalás azonban nyilvánvalóvá teszi, hogy szerző a törvényszakaszon keresztül jutott az idézett tételhez. Nyilvánvalóan abból a helyes felfogásból indul ki, hogy a jogos védelem ismérveül szolgáló ténykörülmények téves felvétele a Btk. 82. §-a alapján mentesit.

Felette értékes és tanulságos a *gondatlanság* kifejtése. Abból indul ki, hogy a fogalom két irányban szorul elhatárolásra: a véletlennel s a szándékkal szemben. A gondatlanságot előre látható eredménynek kötelességellenes előre nem látásában látja. Az előreláthatóság viszonylagos voltát szabatosan fejti ki.

A *végszükséget* illetőleg azt tanitja, hogy ennek tullépése beszámithatóság hiánya avagy tévedés miatt menthető. Azonban ezen az alapon büntethetőséget kizáró okot konstruálni vagy keresni szükségtelen. Mert ha beszámithatóság hiánya avagy tévedés forog fenn: akkor már megvan az alap a felmentésre. Akkor szükségtelen azt vizsgálni, hogy tettes a végszükség helyzetében volt-e s igy a tulhágás kérdését fel sem lehet vetni.

Az alkalmatlan kisérletre vonatkozó fejtegetések a münek egyik igen értékes részét képezik. Igen érdekesen van kimutatva az objektiv és szubjektiv irány közötti ellentét.

Tüzetesen foglalkozik szerző a *fiatalkoruak értelmi és erkölcsi fejlettségének kérdésével.* E kérdés meghatározása az igen nehezek közül való. Érdekes, hogy a BN. II. fejezetének nagy irodalma a kérdéssel alig foglalkozik. Legalább nem emlékezem, hogy e fogalmak ezideig bárhol is oly tüzetesen ki lettek volna fejtve, mint az előttem fekvő munkában (191. lap). Szerző az értelmi és erkölcsi fejlettség fenforgását igen szük körre szoritja, amennyiben nemcsak azt kivánja meg, hogy a fiatalkoru cselekményének következményeit s ennek megengedett vagy meg nem engedett voltát felismerni képes legyen, de megkivánja azt is, hogy benne a kisértésekkel szemben ellenállási képesség legyen. Bizonyos, hogy ennek a felfogásnak van létjogosultsága; de bizonyos az is, hogy az nem felel meg a gyakorlatban ezideig érvényesült felfogásnak. E kérdés azonban tüzetesebb megvilágitást igényelvén, az ismertetés szük keretében meg nem vitatható. Arra ezuttal csak a figyelmet kivántam felhivni.

A *judikatura* irányát szerző figyelemmel kiséri. Hogy a birói gyakorlat ingadozására ki nem terjeszkedik: ez a munka czéljára való tekintettel nem kifogásolható. A munka czélja ngyanis elsősorban a fiatal jogásznak a büntetőjogi tudományba való bevezetése. A fiatal embert pedig nem érdekli az, hogy a gyakorlat mennyiben mutat állandóságot. Ha pedig kész jogász veszi kezébe a müvet: azt inkább szerző nézete érdekli. A gyakorlatot döntvénygyüjteményből vagy kommentárakból is megismerheti.

A birói gyakorlatot mindenesetre irányithatná szerző azzal, ha a judikaturával tüzetesebben foglalkoznék. Ámde a munka czélja azt mellőzhetővé teszi; terjedelme pedig egyenesen kizárja.

Azért a magam részéről ugy találom, hogy szerző a munka czéljának megfelelő terjedelemben foglalkozik a birói gyakorlattal. Csak helyenkint mulasztja el a joggyakorlatra való utalást. Igy például ahol (255. lap) — szerény nézetem szerint helyesen — azt tanitja, hogy az erőszakos nemi közösülés büntettében tettestárs az, ki a sértettet lefogja, mig vele a tettes közösül; de nem emliti meg, hogy a Curia gyakorlata szerint ily esetben bünsegédi bünrészesség létesül (a Curia idevonatkozó gyakorlatát s az irodalmat tüzetesen ismerteti *Angyal Pál.* Büntetőjog Tára LXV. 97. lap).

Szerző számos kérdéssel *de lege ferenda* is foglalkozik. (Igy a kisérlet, alkalmatlan kisérlet, alaki halmazat kérdésével stb.) Javaslatai általában a gyakorlati élet igényeinek is megfelelnek.

A legmelegebben felhivom a figyelmet a *társadalomtudományi bevezetést* tárgyazó fejezetre, mint a münek felette érdekes részére. Itt kiemeli szerző az alkoholizmust, mint a kriminalitás főforrását. Kimutatja az azok közötti összefüggést. Nem emlékezik meg azonban az összefüggésnek a fiatalkoruak büntetőügyeiben eléggé gyakran előforduló amaz alakzatáról, amikor a fiatalkoru vagyon ellen irányuló büncselekményt követ el, azért, hogy alkoholhoz jusson. Sőt a büntető gyakorlatban elvétve bár, de ismételten előfordul egy megrenditően sötét alakzat. Az t. i., mikor a feleség férjének iszákossága által elkeseritve megöli férjét. Rövid néhány évi gyakorlatom alatt több ily eset fordult elő.

A *jogbölcsészeti bevezetés* egészben véve mély és alapos. Felvet több oly kérdést, melyet többi tankönyveink legalább igy nem vetettek fel.

Általában az *egész munkát* nagy irodalmi jártasság, igen jó összefoglaló képesség, és a szempontok magassága jellemzi. A munka büntetőjogi irodalmunkra nézve nagy nyereséget jelent. Azt érdekkel tanulmányozhatja mindenki, aki büntetőjogi kérdésekkel akár elméletileg, akár gyakorlatilag foglalkozik.

Érdekkel várjuk a második, befejező füzet megjelenését.

Dr. Degré Miklós.

Bünügyi közlemények.

II. A daktiloszkópia ujabb eredményei.

A daktiloszkópia, az angol elme e geniális ötlete immár az egész müvelt világon általános elterjedtségnek örvend és a büntettesek azonositásának egy oly feltétlen megbizható és eredményes rendszerének ismertetett el, hogy annak czélszerüségében ma már senki sem kételkedik.

A büntettesek személyazonositása terén a daktiloszkópia a legtöbb államban kiszoritotta a Bertillon költséges, nehézkes müszerekkel dolgozó és komplikált anthropometriai rendszerét és Európán kivül is nagy hóditást tett. Igy be van ez a rendszer vezetve Ausztriában és Magyarországon kivül Németországban, Olaszországban, Norvégiában, Dániában, Svédországban, Angliában, Portugáliában, Indiában, Délamerika, Argentinia, Brazilia, Uruguay és Chile államaiban; a különbség az egyes államokban mindössze az, hogy a regisztráló rendszer más és más, mert mig nálunk a Galton-Henry-féle számozás szerint van az országos bünügyi Nyilvántartó hivatal vezetve, addig másutt a Vucetich (az argentinai azonositó hivatal igazgatója), Pottecher (párisi anthropológus), Roscher (hamburgi rendőrfőnök), Taae (christianiai rendőrfőnök) által feltalált regisztrálás divik. Ezen a téren az ujabb irodalom alig is produkál egyebet, mint hogy most már egyszerüsiteni kivánják a regisztrálás módszerét, ami különösen azért szükséges, mert előreláthatólag mind nagyobb és nagyobb anyaggal lesz az egyes hivataloknak dolguk.* Az egyszerüsitésnek legnagyobb akadálya ma még azonban az, hogy alig néhány éve lévén a daktiloszkópia alkalmazásban, nincsenek statisztikai adataink arra, hogy körülbelül milyen területre terjedhet ki a nyilvántartás.** Nem is találunk a bünügyi irodalomban számottevő támadást a rendszer helyessége ellen, a gyakorlat pedig nap-nap után mind jobban érzi azon szolgálatok kiválóságát, amelyeket ez a találmány szolgáltat. Legnagyobb bizonyitéka ennek az, hogy ugy a magyar országos nyilvántartó hivatalban, valamint a külföldön is a gyakorlat férfiai azt a tapasztalást meritették, hogy a büntettesek a hamis név használatától mind-

* A legujabb közlemény e téren: L. H. Smallegange (Haag), Entwurf einer Registriermethode für Fingerabdruckkarten. Gross Archiv, 46. k. 66. lap.

** Kifejti ezt a Gross-féle Archiv-ban dr. Schneickert: Statistische Vorbedingungen bei der daktyloskopischen Registratur. 50. köt. 240. l.

inkább tartózkodnak, mint hiábavaló fogástól; másrészt pedig gyakran megesik, hogy a büntettes abban a perczben, midőn az ujjnyomatot felvevő asztal elé állitják, kijelenti, hogy felesleges az egész, inkább megmondja a valódi nevét, amelyen már büntetéseket szenvedett el.

A daktiloszkópia jövője azonban azokban a kutatásokban és technikai kisérletekben van, amelyek arra irányulnak, hogy a helyszinén talált ujjnyomatok értékesittessenek a bünvádi eljárás czéljára. Nagyon természetes, hogy hozzáértők előtt nem kell már megmagyarázni azt, hogy a helyszini ujjnyomok felvételének nem az a czélja, hogy ezzel a többi bizonyiték feleslegessé váljék és most már oda kivánjuk fejleszteni az igazságszolgáltatást, hogy ha a bünczelekmény helyszinén egy ujjnyomot találunk, abhoz embert keresünk és ezt az embert minden szó nélkül csupán az ujjnyomok alapján itéljük el, mert hiszen az nevetséges lenne, hanem az ujjnyomat a nyomozásnak, a tettes keresésének egy fontos gyanuoka és akármiként is kételkedünk benne, mindenesetre sokkal biztosabb és exaktabb módszer a gyanuokok feltalálására mint azok a gyanujelek, amelyeket ma még tökéletlen lélektani eszközökkel annyira alkalmazunk és bennük hiszünk. Az ujabb törekvések tehát arra irányulnak, hogy a helyszinén talált ujjnyomok miként használtassanak fel, vagyis azok miként őriztessenek meg, vétessenek fel és dolgoztassanak fel a bünvádi eljárás czéljára. A legutóbbi évekig az egyedüli módja ennek az volt, hogy a nyomozó közegek a helyszinén talált azokat a tárgyakat, amelyeken ilyen ujjnyomok voltak észrevehetők, a maguk egészében beküldték a daktiloszkópiai hivatalba, ahol azok nagyitva lefényképeztettek és a gyanusitott hasonló arányban nagyitott lefényképezett ujjnyomatával szakértő által összehasonlittattak. Ugyanigy történt azokkal a nem látható ujjnyomokkal (latens ujjnyomok), amelyek megfelelő anyaggal (indigó, anilin, karmin vagy grafitpor) az illető tárgyakon előhivattak. Ennek a módszernek a követése van még előirva a 24300/1908. I. M. számu rendeletben is, amely nálunk Magyarországon érvényben van. Ennek természetesen a legnagyobb hátránya az, hogy a nagyvárosi szakember, akinek hosszu éveken át szerzett kriminál-technikai gyakorlata és tapasztalata van és jól berendezett mühelyében rögtön megkapja az illető ujjnyomot, fényes eredményeket érhet el; azonban a vizsgálóbirák, ügyészek és rendőri hivatalnokok egész serege, akik kint a vidéken dolgoznak, továbbá a nyomozó csendőrök a legnagyobb nehézségekkel küzdenek a helyszini ujjnyom felvétele körül és ezek nem tehetnek mást, mint hogy lehető sürgősen becsomagolják az illető tárgyat és elküldik a bünügyi nyilvántartó hivatalnak, miután ujjnyomok fényképezésére alkalmas fényképezőgépe és különösen szakértője minden birósságnak nem lehet. Vannak azután tárgyak, amelyeket egyáltalán nem lehet elküldeni, pl. feltört pénzszekrény, háznak a fala és a legtöbb épületrész, amely el nem választható az ingatlantól stb. Ha ezen eljárás körülményességéhez hozzávesszük a mi nyomozó eljárásunk szertelen nehézségét, ugy alig lehet csodálkozni, hogy a birói és rendőri hatóságok alig néhány esetben veszik igénybe a daktiloszkópiai intézetünk szolgálatait.

Korszakalkotónak kell tehát tekintenünk azt a módszert, amelyet Schneider Rudolf bécsi rendőrségi fényképész talált fel és szabadalmaztatott. Schneidernek 1911 május 26-án a bécsi rendőrigazgatóság által a szakemberekhez szétküldött értekezése, amely e tárgyról szólott, világszerte nagy tetszéssel találkozott és végre odajuttatta a helyszini ujjnyomok felvételének módszerét, hogy mig az eddig ugyszólván valami titkos tudománynak tartatott, most már mindazon hatóságoknak, amelyeknek feladata a büntett leküzdése, azt közös kincsévé tette.*

Schneider módszerének alapja az, hogy a hozzáférhetetlen, vagy a szinezés daczára nehezen látható ujjnyom fényképezését egy folie nevü anyagnak közvetitésével teljesitjük. A folie egy könnyen tapadó, teljesen sima, feketés szinü anyaggal bevont papiros. Ha megszinezünk egy nyomot és arra egy darab foliet fektetünk, az erős tapadó képességénél fogva magára veszi a szinezett nyom minden részecskéjét, ugy hogy levéve a nyomról, az a maga teljességében reprodukálva van; természetesen a fodrok irányát és a sajátosságokat forditott elhelyezésben mutatva. Ma tehát e találmány felfedezése óta teljesen felesleges az illető tárgyak elküldése, ha nem az illető közeg, mikor helyszini szemlére megy, néhány darab foliet visz magával, ezzel a nyomot felveszi és azután erről, a folieról fogják lefényképezni az ujjnyomot.

Voltak ugyan egyéb lehuzási, illetve felvételi módok is, de ezeknek a hátránya mind az volt, hogy a levonó anyag, amikor a nyomra fektették, léghólyagokat támasztott és ez vagy a nyomot, vagy a levonatot tette hasznavehetetlenné. Szakértők szerint mindez nem fordul elő a Schneider-féle módszernél. Mint dr. Gábor Béla budapesti államrendőrségi kerületi kapitány 1912-ben megjelent «Ujjnyom a bünczelekmény helyszinén» czimü munkájából kitünik, ez a Schneider-féle módszer az ő vezetése alatt álló hivatalban is be van már vezetve.*

Hasonló módszert talált fel Rubner József müncheni rendőrbiztos. Ennek a módszere szerint az ujjnyomatok finom aluminiumporral hintetnek be és azután zselatin papirossal, amely 50% gliczerinnel és 50%-os gummioldattal lesz ragadóssá téve, vétetnek fel. Ennek a módszere azonban csupán 1912 októberében lett közzétéve és igy még nagyobb elterjedtségnek nem örvendhet. Mindazonáltal szakkörökben az a vélemény, hogy a Schneider-féle eljárás mellett ez a leginkább figyelemre méltó.**

(Folyt. köv.) *Dr. Kármán Elemér.*

A magán- és büntetőjogi sérelem határvonalai.

Az osztó igazság követelményeként jelentkezik, hogy a jogsérelem megtorlatlanul ne maradjon, hanem lehetőleg minden irányban kiegyenlitést nyerjen.

Ebből kiindulólag megállapodott a joggyakorlat abban, hogy büntetőügyben hozott felmentő itélet esetében is jogositva van a polgári biró a kártérités alapjául szolgáló esetet bonczkés alá venni s vizsgálat tárgyává tenni, vajjon daczára annak, hogy büntetendő cselekmény tényálladéka hiányzik, nem forognak-e fenn oly mozzanatok, melyek magánjogi szempontból kártéritési kötelezettséget vonnak maguk után. Ime egy a gyakorlatból meritett eset:

A. és *B.* mások társaságában a korcsmában iddogáltak; ugyanott, bár külön helyiségben s szintén társaságban időzött *C.* is; ez utóbbi haragos viszonyban volt az előbbiekkel, mert állitólag *A.* és *B.* voltak azok, akik *C.*-t a községi birói székből kiforgatták.

Késő éjjel *A.* és *B.* hazafelé indulva a korcsma másik szobájában találkoztak *C.*-vel, mely alkalommal köztük szóváltás keletkezett, amelynek folyamán *C.* az asztalon fekvő szódaüveghez nyult s ezzel oly mozdulatot tett, mintha *A.*-t megtámadni akarta volna.

Ekkor *A.* a vélt megtámadás elháritására — bár a korcsmában jelen voltak közül egyik-másik őt ebben visszatartotta — a kezében volt bottal oly ütést mért *C.* fejére, hogy ez utóbbi eszméletlenül rogyott össze, s ezen állapotban *B.* a kezében volt bottal szintén sulyos ütést mért *C.* fejére, minek következtében *C.* másnap meg is halt.

Előrebocsátásával annak, hogy az orvosszakértői vélemény szerint mindegyik ütés feltétlenül halált okozó volt, az esküdtbiróság *A.*-t jogos védelem alapján felmentette, *B.*-t pedig halált okozott sulyos testi sértés büntettében bünösnek mondotta ki és hat havi börtönbüntetéssel sujtotta.

A büntető itélet jogerőre emelkedése után a sértettnek *(C)* hátramaradottjai, az özvegy és a kiskoru gyermekek kártéritési pert tettek folyamatba *A.* és *B.* ellen azon az alapon, mert az erőszakos halál folytán fentartójuktól elestek.

A polgári per során *A.* azzal védekezett, hogy ő kártérités-sel nem tartozik, mert a büntetőbiróság őt jogerősen felmentette; *B.* pedig azzal védekezett, hogy az az ütés, melyet ő mért a sértett fejére, sem nem numerál, sem nem ponderál, mert a halál

* Ez értekezés megjelent a Gross-féle Archiv 45. kötetében a 89. s köv. lapokon.

* A Schneider-féle módszer előnyeit a többi — Heindl-, Dubois-, Viotti-, Birnstengel-féle — módszerek felett tárgyazza: W. Schütze: «Tatortsfingerschau» czimü értekezése a Gross-féle Archiv 49. köt. 236. lapján.

** Rubner: Ein neues Verfahren zur Aufnahme von Fingerabdrücken am Tatorte. Gross' Archiv 49. köt. 258. lap.

az első ütés folytán ugyis feltétlenül bekövetkezett volna, amiből folyólag ő sem tartozik kártéritéssel.

A védekezés mindkét irányban figyelmen kivül hagyatott, mert a polgári bíróság az összes fenforgó körülmények méltatásával *A.*-val szemben ugy találta, hogy a tettes cselekményében civilis injuria foglaltatik ; az idevonatkozó indokokban különösen azt hangsulyozván, hogy az esküdtek maguk is arra a kérdésre, vajjon szükséges volt-e, hogy a sértett részéről *A.* ellen egy szódás üveggel intézett támadás elhárittassék, tulnyomó többséggel nemmel feleltek.

A konkrét esetben éppen az állapitja meg a civilis injuriát, hogy *A.* jóllehet őt többen a tettlegességtől visszatartották s jóllehet a végzetes esemény kikerülhető lett volna, mégis nekiment *C.*-nek, miáltal jogellenes eredményt idézett elő s ennek folytán joggal vonható magánjogi felelősségre.

Annak az illusztrálására, hogy a szóbanforgó kártéritési igények megállapitásánál a polgári bíróságot a büntetőbiróság határozata nem köti, legyen szabad egy következő példát felhoznom. *X.* váratlanul haza jön s itt a hitvestársát a legbizalmasabb helyzetben találja *Z.* közös jó barátjukkal ; csakhamar a falon függő forgópisztolyhoz nyul s ezzel a barátját lelövi.

Az ügy az esküdtbiróság elé kerül, mely azonban *X.*-et a Btk. 76. §-a alapján felmenti s ilyképpen ezen cselekmény büntetőjogilag megtorlatlanul maradna.

Z.-nek az özvegye és kiskoru gyermekei, kik a legnagyobb nyomorban maradtak hátra, a polgári birósághoz fordulnak s kérik *X.*-et kártéritésre kötelezteteni.

Arra való tekintettel, hogy *X.*-nek a hitvestársa is hibás abban, hogy *X.*-nek családi békéje fel lett dulva s arra való tekintettel, hogy a férj, illetve apa büneért a hitvestárs s illetve a gyermek nem lakolhat : nem hiszem, hogy akadna polgári biró, aki a polgári birósághoz folyamodókat kártéritési igényeikkel elutasitaná. Visszatérve az előbbi esetre, *B.* védekezése figyelmen kivül hagyatott, mert hiszen akkor, amidőn *B.* a második csapást mérte *C.* fejére, ez utóbbi még életben volt, s ennek következtében ez az ütés is lényegesen befolyásolta *C.*-nek élettartamát.

De ettől eltekintve a kártéritési kötelezettséget *B.*-vel szemben is azért meg kellett állapitani, mert a büntetőbiróság *B.*-t bünösnek mondotta ki, a büntetőbiróságnak a bünösséget kimondó határozata pedig a polgári biróságot köti.

Ilyképpen származik egy obligatio ex delicto s ez szolgál a kártéritési kötelezettség alapjául.

A polgári biróságot pedig a büntetőbiróság marasztaló határozata azért köti, mert ellenkező esetben, vagyis ha meg lenne engedve, hogy a polgári bíróság a büntető marasztaló határozatát felül vizsgálja, ez a hatáskörök és jogorvoslati rendszer összezavarására vezetne.

A kifejtettekből tehát leszürhető az a tétel, hogy marasztaló büntetőbirósági határozat alapján a polgári bíróság a kártéritési kötelezettséget a bünösség következményeként állapitja meg, mig ellenben felmentő büntetőbirósági határozat esetében a polgári bíróság teljesen függetlenül mérlegeli az eset körülményeit s ezen mérlegelés eredményeképpen kimondhatja, hogy a cselekmény, mely a büntetőbiróság megállapitása szerint büntetőjogi beszámitás alá nem esik, magánjogi szempontból jogellenes és mások érdekkörébe nyul, tehát kártéritésre kötelez.

Dr. Rosenfeld Béla.

Az 1912 : VII. tcz. 26. §-ához.

A törvény maga «Egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról» szól. Nem szenvedhet eszerint kétséget, hogy a törvény módositó rendelkezései tekintetében a módositott törvényszakaszoknak helyesebb, a jog és ennek érvényesitésére vonatkozó eljárás czélszerübb és egyszerübb szabályozását kellene érteni, mert nem lehet elképzelni, hogy példának okáért a jelen esetben is (26. §.) a törvényhozó a végrehajtási eljárás egyszerüsitését óhajtotta, de a törvény szükszavu szövegezésével elérte azt, hogy az ingóságokra vezetett végrehajtások foganatositásánál az esetre, ha a végrehajtást szenvedett más bíróság területén lakik, illetve a lefoglalandó ingóságok más bíróság területén vannak, mint amelyet a végrehajtást elrendelő bíróság a végrehajtás foganatositása iránt megkeresett, oly helyzet áll elő, hogy a végrehajtató kezében levő végrehajtást elrendelő végzésekkel nem tudja, hogy voltaképpen mit is csináljon. Ugyanis ilyenkor az az eset adja elő magát, hogy a végrehajtató nem fordulhat azon bírósághoz, amelynek területén a lefoglalandó ingóságok vannak, mert a végrehajtó megtagadja a végrehajtás foganatositását azzal, hogy nem azon bíróság kerestetett meg a végrehajtás foganatositása végett, amelynek területén ő müködik. Ezek után tehát nem tehet mást a végrehajtató, mint ujabb megkeresés iránt folyamodik a végrehajtást elrendelő bírósághoz, vagy folytatólagos végrehajtást kér, melyért azonban költség részére nem állapittatik meg.

Az idézett törvényszakasznak ilyetén való alkalmazása vagy akár értelmezése is helytelen, mert kétségtelen, hogy ezzel a törvényhozó a hitelező érdekeit akarta védeni, nehogy az adós végrehajtás elől való bujkálásával meg tudja akadályozni, avagy késleltetni a végrehajtás foganatositását. A törvényszakasznak a fenti értelemben való gyakorlati alkalmazása mellett azonban ott vagyunk, ahol voltunk a szervezeti törvény előtt, az adós most is bujkálhat, a hitelező tehetetlen vele szemben, a végrehajtást ellene nem foganatosithatja, ha más biróság kerestetett meg a végrehajtás foganatositására, mint ahol az adós ingóságaival együtt időről-időre tartózkodik. Mindez azonban miért törlénhetik meg? Egyszerüen azért, mert az 1912 : VII. tcz. nem helyezte hatályon kivül a végrehajtási törvény 8. §-a második bekezdésének azon részét, hogy «a végrehajtási kérelemben megjelölendő azon bíróság, vagy azon bíróságok, amelynek vagy amelyeknek a területén a végrehajtás foganatositandó». Ha tehát a végrehajtató a végrehajtás elrendelése iránti kérvényt a végrehajtás foganatositására illetékes bíróság megnevezése nélkül beadja, a kérvény összes példányai ezen hiány pótlása végett az ő, vagy képviselője kezéhez visszakézbesittetnek.

Ugy hiszem, afelől felesleges volna még eszmecserét is folytatni, hogy a végrehajtási kérvény tartalmának az 1912 : VII. tcz. 26. §-ának hatályba lépte után elengedhetetlen lényeges részét képezné a végrehajtás foganatositására illetékes bíróság megnevezése. Hiszen azért kézbesittetnek az összes példányok vissza a végrehajtató kezéhez, hogy amikor érdekeit legjobban biztositottnak véli, szóval neki tetsző időben, tekintet nélkül arra, hogy végrehajtást szenvedő az ország bármely részében tartózkodjék, avagy a lefoglalandó ingóságok az ország bármely járásbiróságának területén legyenek, a végrehajtás foganatositására illetékes bíróság kiküldöttjéhez akadály és ujabb kiküldetés nélkül fordulhasson. Ha ez nem igy volna, akkor az idézett törvényszakasz nem fedi czélját, nem vezet az igazságügyi eljárási szabály egyszerüsitéséhez. Ha az 1912 : VII. tcz. 26. §-a csak annyi egyszerüsitést foglalna magába, hogy ezentul nincs szükség kiküldő-végzésre, továbbá hogy ezentul három havi nem szorgalmazás miatt az iratok nem tétetnek irattárba, ezzel a bíróság munkáját mivel sem könnyitette meg, mert ezt ugyis a kezelőszemélyzet végezte s az ujabb megkeresés vagy folytatólagos végrehajtás elintézésével pedig sok és felesleges, s a feleknek pedig nagy kárt és költséget okozó régebbi eljárási szabályt hagyott volna érintetlenül.

Nézetem szerint tehát az idézett törvényszakaszt ugy kell értelmezni, hogy a végrehajtató a kezében levő végrehajtási kérvény és az erre vezetett végrehajtást elrendelő végzéssel szabadon fordulhat a végrehajtás foganatositása iránt azon járásbirósághoz, melynek területén a foganatositás idejében a lefoglalandó ingóságok vannak, tekintet nélkül arra, hogy a végrehajtást elrendelő bíróság a foganatositással mely járásbiróságot keresett meg és hogy a foganatositásra illetékes bíróság az-e, amelyiket a végrehajtást elrendelő bíróság a végzésében megkeresett.

Ezen nézet helyességét támogatja az idézett törvényszakasz harmadik bekezdése, mely szerint ujabb megkeresést vagy kiküldést a végrehajtást elrendelő biróságnál csak akkor kell kérni, ha a végrehajtató a kielégitési végrehajtást az elrendelő végzés keltétől három év alatt nem foganatosittatta.

Ezen gyakorlati elv csak néhány biróságnál nyer alkalmazást, mig biróságaink tulnyomó részében — tapasztalatból tudom — a fenti gyakorlatiatlan s a hitelezőre felette káros eljárást követik. Szükséges volna tehát ezen irányban egy egységes gyakorlati eljárásnak a kifejlődése, amit a mai érvényben levő — különböző birói törvénymagyarázat okozta — rendszer következtében az egyöntetü eljárás irányitására egyedül illetékes tényezőtől várhatunk.

Dr. Iklándy Miklós.

Egy itéletről.

A Jogt. Közlöny 1912. évi 40-ik számának mellékleteként megjelent Magánjogi Döntvénytárban egy, a Curia által helybenhagyott itéletet olvastunk, mely a törvény betüjével nincs ugyan ellentétben, mégis nem tudunk rajta tovasiklani anélkül, hogy néhány megjegyzést füznénk hozzá.

A kérdéses jogeset röviden a következő:

Felperes épitőmüvész egy nagyváradi pénzintézet részére kétemeletes bankpalotát épitett. Alperes kétszer: szóval is, irásban is felkérte, engedné át az épület homlokzatrajzát az általa Békéscsabán épitendő kétemeletes ház czéljaira. Felperes e kérelmet határozottan megtagadta. Alperes azonban ennek ellenére a felperes által épitett házról fényképmásolatot szerzett és házát a felperesével teljesen egyezően épitette fel. Felperes ebben szerzői jogának bitorlását látta és 1400 korona kártéritést követelt, mert az épitkezési összeg 140,000 koronát tett ki, a homlokzat tervrajzának elkészitéseért pedig a szokásos illeték, a Magyar Épitész- és Mérnökegylet szabályai szerint, egy százalék.

A keresetet a törvényszék elutasitotta. Az itélet indokolása szerint az 1884 : XVI. tcz. 66. §-a határozottan ugy intézkedik, hogy: «az épitészeti müvekre a jelen törvény intézkedései nem alkalmazhatók». Minthogy ez a törvényes intézkedés teljesen határozott, minden kétséget kizárólag megállapitható, hogy az épitészeti müvek akár homlokzatuk, akár szerkezetük tekintetében sem az utánképzés, sem más birói cselekmény ellen a szerzői jogban védve nincsenek s a kész épületek utánzása nem tekinthető az irói és egyéb müvészi alkotások utánzásaival azonos bitorlásnak. Annyival is inkább, mert bár az 1884 : XVI. tcz. 67. §-a értelmében az épitészeti rajzok és ábrák, mint önálló müvészeti termékek a szerzői jog védelmében részesülnek, felperes nem is állitotta, annál kevesbbé bizonyitotta, hogy az általa szerzett homlokzatrajz alperesek birtokába jutott, vagy bármi uton rendelkezésükre állott volna, illetve hogy magának a tervrajznak lemásolása, utánképzése alperesek által eszközöltetett volna.

Ugy érezzük, hogy ez az itélet: summum ius, summa iniuria és legalább is de lege ferenda megfontolásra ad okot.

Kétségtelen, hogy az épitészeti müveket az 1884 : XVI. tcz. 66. §-a kiveszi azon alkotások közül, melyek szerzői jogi védelemben részesülnek. Másrészt azonban, mint az itélet helyesen kiemeli, ugyanazon törvény 67. §-a szerint az épitészeti rajzok és ábrák mint önálló müvészeti termékek szerzői jogi oltalomban részesülnek. A megépitett ház homlokzata azonban nem rajz, hanem épitészeti alkotás és igy a közölt birói felfogás szerint bitang jószág. Biztató felhivás ez az itélet az invencziónélküli, tehetségtelen épitészekhez: sose fáradjanak, tessék jelesebb kollegáik müveit lemásolni.

A közölt itélet főleg a következő okból hivja ki a kritikát. Ha a homlokzatrajzot szerezte volna meg alperes és annak alapján épitette volna meg házát, ez az 1884 : XVI. tcz. 67. §-a alapján szerzői jog bitorlása lett volna. De mert nem a felperes által készitett homlokzatrajz alapján készült a ház, hanem a felperes homlokzatrajza alapján készült fénykép után, szerzői jog bitorlása nem forog fenn. Ezen okoskodás szerint nem követek el szerzői bitorlást, ha szinházban gyorsirással lejegyzem a szerző darabját s legközelebb saját szinházamban előadatom, mert hisz én nem magát az irodalmi müvet használtam fel, hanem csak a szinészek párbeszédeit. Szóval, minthogy a törvény csak az irói müvet védi, emberek beszélgetését pedig nem, a fenti analogia alapján a szerző darabja védtelen. Ennek az okoskodásnak helytelensége szembeszökő. Azzal, hogy a törvény a homlokzatrajzot védi, megvédi magát a homlokzatot is. Hisz az utánképzés szempontjából a homlokzatrajzra nincs is szükség, ha a homlokzat készen van, sőt a kész homlokzat sikerült fényképe sokkal több támpontot nyujt, mint a nem kész homlokzat tervrajza. A szerzői jogról szóló törvény intencziója kétségtelenül az, hogy a szerző szellemi alkotását részesitse védelemben. Mármost a konkrét esetben az épitőmüvész alkotásának lényege nem azokban a vonalakban van, melyeket a papirra rajzol, — mint ahogy az a rajzmüvésznél lenne — hanem szellemi terméke a terv, az arányok, a stilus, a beosztás — valami, ami jelentőséget csak a megépités által nyer. Nem az lebeg az épitész szeme előtt, mikor a homlokzatrajzot készíti, hogy a kartonon levő rajz szép legyen, hanem hogy az épitendő ház homlokzata jól hasson. Szellemi terméke tulajdonképp nem a homlokzati rajz, hanem maga a ház homlokzata s igy ha amazt védi a törvény, ez is védelemben részesitendő. A bíróságnak nézetünk szerint arra az álláspontra kellett volna helyezkednie, hogy mivel a törvény 67. §-a szerint az épületrajz szerzői jogi oltalomban részesül s itt közvetve a ház homlokzatrajza utánoztatott, a szerzői jog bitorlása fenforog. Alperes, midőn a felperes rajza alapján készült homlokzatot utánozta, felperes rajzát utánozta s igy a törvény 67. §-a szerint szerzői jog bitorlását követte el.

Kivánatos lenne ennek a jogi felfogásnak érvényesülése, mert a szellemi tulajdon közpréda nem lehet s ha a törvény a kellő oltalomról nem gondoskodik vagy nem elég világosan rendelkezik, a bíróság van hivatva hiányait pótolni, rendelkezéseit az igazságnak, méltányosságnak és a közérdeknek megfelelően értelmezni.

Az 1884 : XVI. törvény javaslatának miniszteri indokolása szerint «az épitészeti müvekre nem terjed ki a jelen javaslat védelme, mert eddig nemcsak nem részesültek az épitészeti müvek védelemben az utánzás ellen, hanem az ily védelem szükségessége nem is mutatkozott». Alig hiszszük, hogy ezen indokok a müvészi épitkezés mai fokán megállják helyüket. Addig is tehát, mig egy uj szerzői jogi törvény honorálni fogja a változott viszonyokat, bíróságaink feladata lenne ott, ahol az analógia, kiterjesztő törvénymagyarázatok által lehetséges, az épitészeti müveket is jogvédelemben részesiteni. Oly országban, hol kodifikált magánjog nincs, a magánjog általános elvei alapján sem okozhat nehézséget valamely szellemi tulajdon megvédése.

Dr. Auer Pál.

Az 1912 : LIV. törvényczikkhez.

Az igazságügyi miniszter 59,200/912. sz. rendeletével ez év január 1-én életbeléptette a polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló 1912 : LIV. tcz.-nek a polgári jogi határozatok tárárol szóló rendelkezését.

Vitán felül áll, hogy maga az intézkedés sulyos igazságügyi sérelem orvoslását czélozza, mert véget akar vetni annak az ingadozásnak, amelylyel a judikatura terén a legegyszerübb kérdésekben is találkozunk.

A rendelet értelmében ezentul nemcsak a Curia és a táblák, hanem a törvényszékek és járásbiróságok is a megfelelő hivatalos uton felterjesztik a Curiához elvi jelentőségü határozataikat, ahol a polgári jogi bizottság határoz majd arról, hogy az illető határozat felvétessék-e a polgári jogi határozatok tárába vagy sem. A rendelet az illető biróra bizza, hogy határozatát felterjesztés végett felettes hatóságának átadja. A biróra bizza tehát annak eldöntését, hogy a kérdéses határozat elvi jelentőségü-e vagy sem.

Ezt nem tartjuk helyesnek, mert egyrészt az egyesbiró helyes, vagy nem helyes elbirálására, a saját munkájával szemben legtöbbször elfogult egyéni felfogására bizza a kiválasztás fontos munkáját, és megeshetik, hogy éppen az a határozat nem kerül a bizottság elé, amely akár tárgyi fontossága, akár az eldöntés módja miatt éppen nagyon rászorult volna az illetékes kritikára.

De nem bizható ez a kiválasztás az egyesbiróra azért sem, mert az amugy is tulterhelt biró nem fogja munkáját a felterjesztéssel szaporitani, ha e munkától szabadulhat.

Végül pedig igen relativ a jelentőség fogalma is. Amit száz jogász felterjesztendőnek tartott volna, azt az egy, akire a felterjesztést történetesen bizzák, nem találja elég nagy jelentőségünek ahhoz, hogy felterjessze.

Minthogy pedig a küszöbön álló polgári törvénykönyv szempontjából is igen fontos, hogy az illetékes faktorok az egész ország judikaturáját megismerhessék, tehát nemcsak a Curia és a táblák, hanem a törvényszékek és járásbiróságok itélkezéseit is összefoglalva megkapják, azt hisszük, hogy a kérdéses rendelet olyképp volna módositható, hogy ugy a járásbiróságok, mint a törvényszékek összes határozatai hivatalból terjesztessenek fel a polgári jogi bizottsághoz és ez válassza ki a határozattárba felveendő itéleteket vagy végzéseket.

Dr. Nádas József.

Különfélék.

— **Várady Zsigmond.** Kiváló férfiu, nagy szónok, jeles jogász dőlt ki sorainkból. Ha csak a Magyar Jogászegyletben és az Országos Ügyvédszövetségben kifejtett müködésére tekintünk vissza, akkor is nagy ürt látunk tátongani azon a podiumon, amelyen mindenkor erős meggyőződését oly meggyőző és amellett szép formában hirdette.

— **Az 1912. évi VII. tcz.** 1. §-ának utolsó bekezdése, illetve az ezen törvényt életbeléptető 13,100/1912. I. M. rendelet 5. §-a megengedi, hogy azon ügyvédjelöltek, kik az ügyvédi vizsgát 1913 okt. 31-ig, illetve, akik tényleges katonai szolgálatukat 1911/12. évben teljesitették, 1914 ápr. 30-ig leteszik, a két évi utógyakorlat kimutatása nélkül felvehetők legyenek az ügyvédek névlajstromába.

Kérdés, hogy a hivatkozott törvény 2. §-ának utolsó bekezdésében foglalt azt a kedvezményt, hogy a törvény életbeléptetése utáni tényleges katonai szolgálat alatt a fenti 1½ évi átmeneti idő folyása szünetel, igénybe vehetik-e azok, akik 1913. év május hó folyamán az ügyvédi vizsgán hat havi gyakorlatra utasittatnak, illetve, akik 1913 május hó folyamán egy évi gyakorlatra utasittatnak, vissza, és ezen gyakorlati idő alatt fegyvergyakorlatot (tehát tényleges katonai szolgálatot) teljesitenek.

Vagyis a nevezetteknek az átmeneti idő — egy hónapi fegyvergyakorlatot teljesitvén — 1913 nov. hó 30-án, illetve 1914 május hó 31-ikén fog-e lejárni? *G. J.*

— **A fiatalkoruak büntetőjoga Északamerikában.** Irta *dr. Finkey Ferencz*, kolozsvári egyetemi tanár. Rendkivül értékes és aktuális könyvvel nyitotta meg a Magyar Jogászegylet Könyvkiadóvállalata VI. évfolyamát. A huszadik század első évtizedének társadalompolitikai mozgalmai és vivmányai között alig van nagyobb jelentőségü, mint a gyermekvédelem, az elhagyatott, a züllésnek indult gyermekek és a bünelkövető ifjak erkölcsi megmentése és javitó nevelése. Ez a nemes emberbaráti, közegészségügyi, közgazdasági és általános kulturpolitikai mozgalom, mely ma Európa minden müvelt államát foglalkoztatja, Északamerikában jegeczesedett ki már valóságos jogrendszerré, a fiatalkoruak különálló büntetőjogává. Magyarországon is az 1908. évi Büntetőnovella magáévá tette az amerikai jog egyes intézményeit, a fiatalkoruak bíróságáról pedig éppen most tette közzé az igazságügyminiszter a törvénytervezetet. Finkey Ferencz azért nagy szolgálatot tett a hazai jogászságnak, sőt a társadalmi kérdések iránt érdeklődő nagyközönségnek, midőn az eredeti amerikai intézményeket, amelyeket 1910-ben tett amerikai tanulmányutja alatt közvetlenül megfigyelt, részletesen, elevenen és élvezetesen mutatja be. A kötet (280 l.) az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulatnál jelent meg. Ára füzve 7 K, kötve 10 K.

— **Az Országos Ügyvédszövetség közgyülése.** Az Országos Ügyvédszövetség vasárnap délelőtt tiz órakor tartotta rendkivüli közgyülését. *Pollák Illés* elnök kegyeletes szép szavakkal emlékezett meg a szövetség halottairól, elparentálta dr. Vámossy Károlyt, a budapesti osztály és dr. Feldmann Bódogot, a szombathelyi osztály elnökét. Majd arról a pótolhatatlan nagy veszteségről emlékezett meg, amely a szövetséget és a magyar ügyvédséget dr. Várady Zsigmondnak, az Orsz. Ügyvédszövetség volt első elnökének tragikus elhunytával érte.

A napirend azon pontját, mely az ügyvédi dijszabás kérdésével foglalkozik, dr. Blauner Mór szövetségi titkár ismertette. Az előadó javaslata a következő:

1. A megalkotandó rendelet teljesen részletes legyen; perenkivüli, bíróság előtti és azon kivüli polgári és büntetőügyekre egyaránt terjedjen ki. 2. Minden jelentőségre és időbelileg elhatárolható ügyvédi cselekmény külön képezze dijazás alapját. 3. A rendelet az egyszerü természetü szokásos ügyvédi cselekményekre a pertárgy értéke szerint fokozatosan alakuló meghatározott összegü számtételeket tartalmazza. 4. Az érdemleges ügyvédi munka dijazását a végzett munka mennyiségének, nehézségének, ritkaságának megfelelően az alaptétel arányos emelésével a biró szabja meg ugyan, de a rendeletben perfokok szerint emelkedő minimum állapitandó meg. 5. Az alaptételek számszerü megjelölésénél figyelembe veendők ama ujabbi dijtételek, amelyeket legtöbb bíróságunk a közelmultban életbeléptetett. 6. Szükségesnek tartja az előadó, hogy végbatározat előtt az ügyvéd azon ügyben fölmerült összes költségeiről részletes jegyzéket csatoljon, amelyet a biró ugyanugy részletesen értékeljen.

Az előadó kérte, hogy az elfogadandó elvek alapján készitendő számszerü javaslatának felülbirálását a közgyülés az elnökségre bizza. Javaslatait a közgyülés elfogadta.

Következett a szövetségi lapalapitás czéljából az évi tagsági dijnak 2 K-val való fölemelése kérdésének tárgyalása. Dr. Jacobi Béla előadó ezirányu előterjesztését a közgyülés egy szótöbbséggel fogadta el.

A délután fél öt órakor kezdődött folytatólagos közgyülésen *dr. Nagy Dezső* elnökölt. Következett a napirend 4. pontja: előadói javaslat az egységes birói és ügyvédi vizsgáról szóló törvényjavaslat egyes intézkedései, különösen az ügyvédjelölti kényszerbeutalás kérdése tárgyában.

Dr. Rédei József előadó a birói és ügyvédi kvalifikáczió történeti kialakulásának ismertetése után különösen a javaslat által tervezett kényszerbeutalás intézményével foglalkozott. Az ezen intézmény ellen felhozott aggályok alaptalanságának kimutatása után hangsulyozta, hogy a kényszerbeutalás intézménye oly expediens, amely nélkül a javaslat meg nem valósitható s oly csekély áldozatot jelent, amelyet érdemes a javaslat nagy előnyeiért meghozni.

Dr. Hevesi Illés szövetségi titkár előadói előterjesztésében a kényszerbeutalás intézményét feleslegesnek találja.

Az egy évi kötelező birósági praxis hatásának elkerülését előadó ugy véli elérhetőnek, hogy a bíróságoknál a rendszeresitett joggyakornoki állások mai rendje fentartatik, azonban nem a mai 409-es létszám mellett, hanem a létszám az 1913. évi statisztika eredményeinek megfelelően akként emeltetik fel, hogy az általában az akkor létező összes ügyvédjelöltek egyharmadának elhelyezésére alkalmas legyen. Azonfelül kimondatik, hogy a bíróságoknál mindenkor a joggyakorlat első esztendeje töltendő el. Ezen első gyakorlati esztendő kitöltésére azonban az üresedésben lévő joggyakornoki helyekre a jelentkezők jelentkezésük sorrendjében felveendők.

Ez esetben módot lehet nyujtani minden jelöltnek arra, hogy a birósági praxist megszerezze, viszont a birósági joggyakornoki állások bár felemelt, de határozott létszám a túlzsufoltság fokozásának nem fájdalmas korlátját képezi, ami, tekintettel arra, hogy a mai joggyakornoki létszám körülbelül négyszeresre emeltetnék, illiberális intézkedésnek nem mondható.

Ezenkivül kivánja előadó, hogy azok a jelöltek, akik a törvény életbeléptekor már be vannak jegyezve, az egyéves birósági joggyakorlatot bármikor kitölthessék. Továbbá kivánja azt, hogy az utolsó évek azon vivmánya, mely szerint a dijtalan joggyakornokság megszünt, szemben a tervezet 13. §-ával, fentartassék és a bíróságnál alkalmazandó összes joggyakornokok dijazásban részesüljenek.

Dr. Bakonyi Pál, dr. Besnyő Béla, dr. Havlik János, dr. Blauner Mór, dr. Jacobi Béla, dr. Vajda József felszólalásai után a közgyülés többsége az inditványt elfogadja és határozatilag kimondja, hogy: «az Országos Ügyvédszövetség a kényszerbeutalás inditványát elfogadja.»

Ezzel dr. Hevesi Illés inditványának első pontja elesett. Ellenben dr. Hevesi többi inditványát elfogadták.

Ezután *dr. Popper Tódor* inditványt terjeszt elő az adótörvény tekintetében. Javasolja, az Országos Ügyvédszövetség mondja ki, hogy 1. szükségesnek tartja, hogy az uj adótörvénynek végrehajtása 1914 január 1-ig elhalasztassék, 2. az uj adótörvények revizió alá vétessenek, 3. a betegápolási pótadó 5%-ra leszállittassék.

A közgyülés többsége az inditványt elfogadja.

Dr. Nagy Dezső elnök zárószavában kiemeli, hogy a mai közgyülés számbelileg is alkalmas volt a napirenden lévő fontos kérdések megvitatására. Ha voltak is nagyobb viták, ezek nem jelentenek mást, mint az érdeklődés nagyságát. Az egyik szónok a kamarai autonómiával is foglalkozott. Természetes, hogy a Szövetséget ily kérdésben is szó illeti meg és szavának sulylyal kell birnia. A Szövetségnek feladata az is, hogy a kamarai életnek élesztő kovásza és regulátora legyen. Viszont a kamarák pártéletét, személyes küzdelmeit a Szövetségbe átvinni nem szabad. Az Országos Ügyvédszövetségnek czélja az össz-

ügyvédség érdekeinek önzetlen előmozditása. A viták véget értek, a nézeteltérések eloszlottak, azzal a tudattal távozhatunk, hogy hasznos munkát végeztünk.

— **A budapesti tőzsdebiróság ügyforgalma 1912 ben.** A beérkezett keresetek száma 1911-ben 2895, 1912 ben 4770, tehát 1912-ben 1875-tel, vagyis 65%-kal több.

Az 1911. év végén elintézetlenül maradt 1318 per, az 1912. év előtt megszünt perekből az 1912. év folyamán ujra felvétetett 383 per, az 1912. évben indittatott 4770 per, tehát az 1912. évben elintézendő volt 6471 per.

Elintéztetett	*1911 ben*	*1912 ben*	*tehát 1912-ben*
érdemileg	719	1216	497-tel több
makacsságból	910	1304	394 gyel több
megszünt	1196	1649	453-mal több
Összesen	2825	4169	1344-gyel több.

Hátralékban maradt az 1911. év végén 1318 per, az 1912. év végén 2302 per, tehát az 1912. év végén 984 perrel több.

Érdemleges tárgyalás volt 1911-ben 1837, 1912-ben 2907, tehát 1912-ben 1070-nel több.

A hátralékok száma 1911-ben 1246-ról 1318-ra (72-vel) emelkedett, 1912 ben 1318 ról 2302-re (984-gyel) emelkedett.

Ezek a számok egyfelől a hármas tanácsok hatását mutatják, másfelől azonban tanusitják a kereskedelmi világnak a tőzsdebiróság iránt folytonosan emelkedő bizalmát.

— **Pályadij ügyvédjelöltek részére.** Az Ügyvédjelöltek Országos Egyesülete pályázatot hirdet a következő czimü pályamunka jutalmazására: «Az özvegy jogállása az örökössel és harmadik személyekkel szemben az özvegyi jog alapján.»

A munka bevezetésében vázlatosan ismertetendők az özvegyre vonatkozó egyéb örökjogi intézmények.

Pályázhat minden ügyvédjelölt, ki az Egyesületnek rendes tagja.

A viszonylag legjobb munka az igazságügyminiszter ur által adományozott 200 K-val jutalmaztatik, de az Egyesület saját pénztárából a többi érdemes dolgozatot is jutalomban részesiti.

A jutalomdijak odaitélése tárgyában az Egyesület választmánya határoz felkért szakférfiak birálata alapján.

A pályamüvek idegen kézzel irva, jeligével és a szerző nevét tartalmazó boritékkal ellátva, legkésőbb f. év deczember 1-éig nyujthatók be az Egyesület titkári hivatalában (V., Szemere-utcza 10.).

— **A lyuk a polgári igazságszolgáltatásban.** Van a d—i járásbiróság polgári osztályának egy birája, akinek perrendi és egyéb czimü abszurd intézkedései kapcsán született a következő, szinte klasszikus eset is. Tárgyalnak előtte egy váltókiadási pert. Alperes azzal védekezik, hogy a váltót megsemmisitve elküldte felperesnek. A megsemmisitést oly módon csinálta, hogy a váltót összehajtva, egy lyukat szakitott rá. Az albiró ur elővesz egy féliv papirt, szakit rajta egy hatalmas, a váltó felehosszaságának és majdnem teljes szélességének megfelelő lyukat, ráirja a papirra: 3. ./. és az elutasitó itéletet szószerint a következőképpen indokolja: «A váltót azonban alperes előzetesen megsemmisitette akként, hogy a váltón oly nagyságu lyukat csinált, mint amilyen a 3. ./. alatt in látható.» A debreczeni ügyvédek nagyon hálásak azóta az albiró urnak, mert most már a lyukat is használhatják önálló mellékletnek. *Dr. H.*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az állam kártéritési kötelezettségére** nézve a német birói gyakorlatban gyakran érdekes határozatokat találunk. A sok közül példaképp közöljük (a Zeitschrift für deutsche Justizsekretäre f. évi I. száma nyomán) a következőket:

1. A német birodalmi biróság megállapitotta az állam kártéritési kötelezettségét azért, mert egy hivatalnok a szolgálati terem ablakának hibája folytán előállott gyengélkedés miatt idő előtt nyugdijba volt kénytelen menni.

2. 1912 november 12-én ugyancsak a német birod. biróság kártéritésre kötelezettnek nyilvánitotta a kincstárt azon baleset ért, mely egyik hivatalnok feleségét a hivatalnok részére az állam által természetben rendelkezésre bocsátott lakás ablakának tisztitása közben az ablak laza szerkezete miatt érte. Megjegyzendő, hogy az elsőbiróság e perben a keresetet elutasitotta azon indokolással, hogy az államkincstár a szóban lévő házat évenként megvizsgáltatta s igy a köteles gondosságot kifejtette.

A felebbezési biróság (Stettini Oberlandesgericht), melynek itéletét a birod. biróság helybenhagyta, már a kincstár felelősségét megállapitandónak tartja azért, mert a kincstár által megbizott házépitési felügyelő kellő gondosság mellett az ablak hiányosságát felfedezhette volna.

3. A német birod. biróság 1912 november 12-én hozott (III. 145/912. sz.) itéletében Hamburg államát arra kötelezte, hogy egy tiz évnél rövidebb idő óta szolgálatban álló rendőrnek évjáradékot nyujtson, minthogy ez utóbbi a rendőri őrszoba kedvezőtlen egészségügyi viszonyai folytán szükségessé vált gyakori szellőztetés következtében meghült, ugy hogy influenzába esett, ami ismét ideg- és szivbajt vont maga után.

— **Szakszervezet (syndicatus) perképessége.** A szabályszerüen megalakult szakszervezet (syndicatus) felperesként felléphet az általa képviselt mezőgazdasági, ipari vagy kereskedelmi érdekek jogosulatlan megsértéséből keletkező magánjogi kártéritési perekben.

Ezen felperességi jog azonban azon lényeges feltételhez van kötve, hogy a szóbanforgó kollektiv érdek a kártéritési igény alapjául szolgáló jogtalan cselekmény által *közvetlenül* legyen megsértve.

Az alsóbiróságok ezen elv megsértésével tévesen állapitották meg a szőlőtenyésztők szakszervezetének felperességi jogát alperes borkereskedő ellen az alapon, hogy az utóbbi által elkövetett borhamisitás a természetes bor forgalmát és annak árát csökkentette. A hamisitott bor forgalombahozatala által okozott jogosulatlan verseny ugyanis legfeljebb a szakszervezet tagjainak egyéni érdekét sérti *közvetlenül*.

Meg kellett tehát semmisiteni a felebbezési biróság azon itéletét, melyben alperest a felperesi syndicatussal szemben kártéritésre kötelezi. (Franczia cour de cassation 1911 febr. 10-iki és 1912 febr. 17-iki határozatai.)

Indokolás hiánya miatt megsemmisittetett a felebbezési biróság itélete, mely az elsőbiróság itéletét indokainál fogva helybenhagyta anélkül, hogy a felebbezésben első izben felhozott érvekre kitért volna. (Franczia cour de cassation 1912 aug. 1-én hozott határozata.)

— **Németországi ügyvédek statisztikája.** A német birodalom statisztikai évkönyvéből vesszük a következő érdekes adatokat az ügyvédeknek a lakossághoz való viszonyitását illetőleg:

1880-ban	11,001	lakóra esett	1	ügyvéd	
1887-ben	10,000	«	«	«	«
1891-ben	9,295	«	«	«	«
1893-ban	8,919	«	«	«	«
1895-ben	8,530	«	«	«	«
1897-ben	8,502	«	«	«	«
1899-ben	7,919	«	«	«	«
1901-ben	7,688	«	«	«	«
1903-ban	7,791	«	«	«	«
1905-ben	7,194	«	«	«	«
1907 ben	6,548	«	«	«	«
1909-ben	6,331	«	«	«	«
1911-ben	5,606	«	«	«	«

Poroszországban hasonlóak a viszonyok: 1879-ben 12,218 1904-ben 7848 lakosra jutott egy ügyvéd.

Németországi átlag szerint 100 bíróra jutott 1885-ben 65, 1903-ban 86, 1905-ben 90, 1907-ben 93, 1909-ben 99, 1911-ben 108 ügyvéd.

Gyakorlott ügyvédjelöltet keresek. Románul tudás előny. Feltételeket és előző gyakorlat megirását egyenesen hozzám kérem. Dr. Kertész Miksa aradi ügyvéd. 14674

Ügyvédjelölt, doctor juris, vidéki és fővárosi praxissal helybeli irodában délelőtti alkalmazást keres azonnali belépésre. Megkereséseket dr. Kormos, Murányi-utcza 61., I. em. 9. alá kérek. 14673

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 5. szám. Budapest, 1913 január 31.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ⋆ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. Igazságügyi munkaprogramm. — *Dr. Schuster Rudolf* közigazgatási biró: A hitelezők kijátszásának egyik ujabbi módja. — *Dr. Fraenkel Sándor* budapesti ügyvéd: Két foku pénzügyi biráskodás? — *Pécsi Mihály:* Erkölcs helyett hozomány. — *Dr. Pőzel István* nyug. árvaszéki elnökhelyettes: A többes állampolgárságról. — *Dr. Magyar Győző* nyitrai ügyvéd: Ipari munkások elsőbbségi joga. — *Zsoldos Benő* szegedi kir. táblai tanácsjegyző-albiró: A «Protection of Animals Act» (1 & 2 Geo. 5., cap. 27.) első éve Angolországban. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből. Tartalommutató a Büntetőjogi Döntvénytár 1912. évfolyamához.

Igazságügyi munkaprogramm.

Balogh Jenő igazságügyminiszter lapunk mult heti számában tette közzé a székfoglalóját kiegészitő részletes munkaprogrammját.

Általánosan jó benyomást keltett, hogy az egész programm élére a birói és ügyészi személyzeti státus rendezését tette, bejelentvén, hogy az összes üresedésben levő állásokat máris betöltötte és a nyugdijtörvény végrehajtása iránt az intézkedések folyamatban vannak.

Ez az utóbbi akczió arra fog vezetni, hogy megszünik az az elposványosodás, mely az utóbbi években mind három fórum személyzetében mutatkozott és melynek eredménye lett az, hogy albirói székbe csak 32—38 éves meglett férfikorukban jutott a «fiatalság».

Helyes mederbe és egyensulyba jut végre a birói státus, mert a normális anyagcsere utján felfrissittetnek a vezető állások és a felsőbiróságok is.

Bizonyos körökön kivül a magyar jogászságban általános megelégedést kelt a miniszternek az a kijelentése, hogy kinevezési politikájában nem lesz sem az automatikus előléptetés, sem az anciennitás a vezérlő motivum.

E lapokban évtizedek óta valljuk és hirdetjük, hogy aki az átlagot meghaladó kiváló képzettséget szerzett; a rendesnél nagyobb tevékenységet fejtett ki; a jogirodalom, illetőleg a tudomány terén is kitüntette magát: azt nem lehet az átlagos mértékkel mérni, azt nem lehet a tömeges kinevezések keretei közé szoritva értékelni. Ezen elvünkhöz hiven üdvözöljük a miniszter ur azon kijelentését, mely szerint «azok, akik képzettség, tudás, munkabirás és szorgalom tekintetében a többiek felett kiválnak: soronkivül és gyorsabban léptettessenek elő». Természetes, hogy különösen nagy sulyt kell helyezni: «az átlagot meghaladó tudományos és elméleti képzettség érvényre juttatására». Az átlagmunkásokkal szemben «helyes azoknak kiválasztására és soronkivül előléptetésére törekedni, akik az egyetemen is, valamint elméleti jogi tanulmányaik befejezése után is magukat nagyobb mértékben képezik és mások felett kiválnak».

Minden törvényhozási intézkedést megelőzően tárgyalja a miniszter a biróságok ügymenetének revizióját. Reméljük, nem állapodik meg a budapesti biróságoknál, amelyekre nézve a segités módozatainak megbeszélése máris folyamatban van, hanem ki fog terjeszkedni a miniszter ur akciója a vidékre is, amelynek jórészében szintén igen sürgős segitségre van szükség. Tömeges adatokat fog találni a miniszter ur a biróságok ügymenetére nézve az ügyvédi kamarák jelentéseiben is. Itt az alkalom, hogy az ügyvédi kar sem a biróságokat, sem személyeket nem kiméive, a való és tiszta igazságot tárja fel a miniszter előtt, megmaradva a tárgyilagosság mellett és tartózkodva a személyeskedésektől és a kicsinyes perpatvarok felpanaszolásától.

Konstatáljuk, hogy a miniszter ur az eddig emlitetteken felül a birósági felügyelet hatályosabbá tétele irányában is szakit az eddigi gyakorlattal, és amit oly régen kérve kérünk, a miniszter igéretét birjuk arra nézve is, hogy személyesen vagy kiküldött által fog az egyes biróságoknál az ügymenetről meggyőződést szerezni.

A polgári peres eljárás életbeléptetéséhez szükséges ezen intézkedések mellett elmaradhatatlan a birói és ügyészi succrescentia ki-, illetőleg továbbképzése.

E tekintetben jelentékeny haladást fog jelenteni a közoktatásügyi miniszter patronátusa alatt álló eddigi továbbképző tanfolyam továbbfejlesztése.

Reméljük, hogy az ujonnan szervezendő továbbképző intézmény nem fog az esztendő egy csekély részére és a succrescentia egy kis quantumára szoritkozni.

A jogászképzést ugy véljük megszervezni, hogy válogatott birák állandóan teljesitsék a továbbképzést, amelyet kiegészithetnek az ügyvédi irodák is.

A munkaprogramm nem emlékezik meg a teljes jogtudományi képzés problémáiról, pedig Balogh Jenőt a leghivatottabbnak tartjuk ennek a nehéz kérdésnek egész komplexumát gyökeres döntésre vinni.

A miniszter ur nem tért ki az ügyvédi kar helyzetére és az ügyvédség szervezetére sem. Annál szivesebben hallanánk az ügyvédi kérdésről egy jó szót Balogh Jenőtől, mert hiszen a büntetőnovella, illetőleg annak életbeléptetése és a gyermekvédelem ügye eddig is rendkivül igénybe vette az ügyvédi kart, anélkül, hogy az ügyvédség négy évtizedre menő sérelmei ezzel kapcsolatban még csak szóba is kerültek volna. Az ügyvédség már ezen érdemeinél fogva is megérdemelné, hogy az igazságügyi munkaprogramm élén álljon.

Ami a törvényelőkészitést illeti, arra nézve Balogh Jenő egyébként a leghelyesebb uton halad.

A büntetőnovellának igen sürgős szükségét képező módositását már közelebb benyujtja a képviselőháznak, mig a bünvádi perrendtartásnak módositásra szoruló rendelkezéseiről az arra legkompetensebb szakférfiu, Vargha Ferencz rövid idő alatt tervezetét a miniszter elé fogja terjeszteni.

Egy másik rendkivüli jelentőségü lépése a miniszternek egy állandó büntetőjogi kodifikáló bizottság felállitása, amely egyet. tanárokból, birákból, ügyészekből, ügyvédekből és rendőrségi főhivatalnokokból áll, és amely nem kisebb szakférfiu, mint *Vavrik Béla* vezetése alatt fogja már legközelebb müködését megkezdeni. Hogy ebben a bizottságban *Balogh Jenő*nek nemcsak mint miniszternek, de mint Magyarország elsőrendü büntetőjogi kapaczitásának is helye lesz, az csak természetes.

A hitelezők kijátszásának egyik ujabbi módja.

Egy kereskedelmi czég alkalmazottat fogad fel; a felfogadás alkalmával felek szerződésileg abban állapodtak meg, hogy az alkalmazottnak évi fizetése 2000 K. Egyidejüleg azonban a czég az alkalmazottnak feleségével oly tartalmu szerződést köt, hogy a férj alkalmaztatása idejére a czég az asszonynak évenként 3000 K-át fizet. Az alkalmazott el van adósodva és erről a czég tudomással bir.

A férj hitelezői végrehajtást vezetnek; a 2000 K le nem foglalható, mert az az 1908. évi XLI. tcz. (végrehajtási novella) 11. §-a értelmében foglalásmentes; a hitelezők azért lefoglalják az asszonynak járó 3000 K-át. Az asszony ez ellen tiltakozik és kéri a 3000 K-nak felmentését.

Ez és ehhez hasonló tényállás alkotja azokat a tipikus eseteket, melyek különösen Németországban divnak és némelykor csak abban térnek el, hogy nem az asszony kéri a 3000 K felmentését, hanem a hitelezők perlik az asszonyt, hogy türje a kielégitést, vagy a hitelezők megtámadási pert inditanak ott. Ez mind mellékes, mert a főkérdés az, vajjon érvényben tartható-e a hitelezőkkel szemben a fent vázolt megállapodás, midőn ugy a főnök, mint az asszony tudja, hogy a férjnek sok tartozása van, és hogy a foglalásmentes fizetésen kivül más vagyon felett nem rendelkezik.

Az eset már ugy prima vista minden igazságosan gondolkozó emberben visszatetszést szül, mert a hitelezők kijátszására irányuló szándék nyilvánvalónak látszik. Ezért talán nem is kellene az esettel behatóbban foglalkozni. A dolog azonban nem áll ám éppen ily egyszerüen és pl. Németországban, hol ez az eset birói eljárás és döntés tárgyát már ismételten képezte, máskép gondolkoztak és a legfelsőbb birőság, *a Reichsgericht, a hitelezőket nem részesitette védelemben, a hitelezők részéről támadást elutasitotta, az asszony részéről érvényesitett foglalás alóli felmentést elrendelte.**

Bármily elismeréssel is viseltessünk a Reichsgericht döntéseinek rendesen tapasztalható magas szinvonala és helyessége iránt, jelen esetben, nézetünk szerint, a Reichsgericht felfogásához hozzájárulni nem lehet, még pedig akkor sem, ha az indokokat is ismerjük, és Németországban is e felfogás a döntés meghozatala óta szakadatlanul támadásoknak van kitéve, eddig azonban majdnem teljesen sikertelenül.

A Reichsgericht döntését a következőkre alapitja az egyik konkrét esetben:

A bizonyitott és megállapitott tényállásból kitünik, hogy a főnök a nála már alkalmazásban levő férjet, ki el volt adósodva és csődbe is került, nem akarta máskép alkalmazni, mint ugy, hogy rendezett viszonyok között élhessen, hogy fizetése a foglalás alól mentes legyen, ugy hogy a czég ne legyen folytonosan letiltási rendelvények stb. által kellemetlenségeknek kitéve; ha a czég tudná, illetve tudta volna, hogy az asszonynyal kötött szerződés bármily okból nem volna érvényben tartható, a férjet egyáltalában nem alkalmazta volna. A férj is kénytelen volt tehát a fent megjelölt módon szerződni, mivel különben állását elvesztette volna. A hitelezőknek — a Reichsgericht szerint — egyáltalában nincs joguk ezt a szerződést megtámadni, mert honnét veszik azt a jogosultságot («Befugniss»), hogy a czéget kényszeritsék oly szerződés megkötésére, amilyent ez kötni nem akar. Az a pénz, melyet a czég az asszonynak fizet, nem volt soha a férjnek vagyona; az nem vehető ugy, mintha a férj az asszony javára lemondott volna; az asszonyt az közvetlenül illeti meg. Sem a férj, sem az asszony nem vont el semmit a hitelezők elől. Igaz — mondja továbbá a Reichsgericht — hogy az az összeg, melyet a czég az asszonynak fizet, egy részét képezi annak az ellenszolgáltatásnak, melyet a főnök a férjnek ennek szolgálataiért ad. Ez azonban még nem ok a megtámadásra, mert a férjnek soha sem volt joga a 2000 K-án felüli összegre, mert ez szerződés alapján már eredetileg az asszonyt illeti. Az ily szerződés nem ütközik a jó erkölcsökbe se, mert a főnök és alkalmazottja az egymásközti viszonyt saját érdekeiknek megfelelően rendezték, ehhez pedig mindkét szerződő félnek joga volt, és végül az adós hitelezőinek nincs igényük azt követelni, hogy az adós a munkaerejét a hitelezők javára ugy értékesitse, hogy a munkaerő ellenszolgáltatásában fedezetet találjanak. Ezek a Reichsgericht döntésének indokai.

Ezekből az indokokból azonban alig lehet ráismerni a Reichsgerichtre. Sok szóval nagyon kevés van elmondva. Alig van abban az indokolásban egy helyes érvelés; ami pedig helyesnek látszik, az csak elvontan áll, de nem talál a jelen esetre.

Az a körülmény, hogy a czég a férjet nem alkalmazta volna, ha rendezett anyagi viszonyok közé nem kerül, illetve ha foglalásmentes fizetéssel meg nem elégszik, nem érv a megtámadhatóság ellen, mert ez nem változtat semmit sem azon, hogy a hitelezők tényleg ki vannak játszva. Ha a főnök csak oly alkalmazottat fogad fel, ki ellen a végrehajtás ki van zárva, ugy hogy a főnök zaklatásoknak nincs kitéve, arra csak azt mondhatjuk, hogy ez nagyon szép dolog, de annyira egyéni, hogy figyelmet nem érdemel, mihelyt harmadik személyeknek jogait érinti; tessék oly alkalmazottat keresni, ki rendezett viszonyok közt van, ez ellen nem lehet kifogása senkinek, de ne tessék az alkalmazottnak viszonyait a hitelezők rovására rendezni és a hitelezők megröviditésére segédkezet nyujtani!

Ami pedig azt az érvet illeti, hogy a hitelezőnek nincs meg az a «Befugniss»-a, hogy a főnököt meghatározott tartalmu szerződés megkötésére vagy meg nem kötésére kényszeritse, az elvontan véve áll ugyan, de jelen esethen nem helytálló érv, mert a főnöknek sincs meg az a «Befugniss»-a, hogy alkalmazottjának hitelezőit megröviditse; már pedig a főnök tudva és akarva teszi azt a megröviditést, midőn a férj helyett az asszonynak kötelezi el azt, ami a férjé. Mert hiszen az, miszerint a 2000 K-án felüli rész ugysem volt a férj vagyonában, és igy arról le sem mondhatott, az egy szójáték; mert a szerző a férj, még pedig csak a férj egyedül; csak ő teljesit szolgálatot, *ezekért* a szolgálatokért jár az ellenszolgáltatás; hogy az részben az asszony kezéhez foly be, nem lehet ügydöntő. Vajjon minő czimen kapja az asszony az évi 3000 K-t? Ezt a Reichsgericht nem mondja meg, pedig a helyes felelet csak az, hogy az is a férj szolgálataiért jár, épp ugy, mint a 2000 K, és ezért, mint a férj vagyona, igenis forditható a férj hitelezőinek kielégitésére, ami annál is inkább áll, mert maga a Reichsgericht is elfogadta azt, hogy a 2000 K-n felüli összeg a férjnek járó ellenszolgáltatásnak egy része. Ezáltal pedig a Reichsgericht döntése és többi indokai tarthatatlanokká váltak.

Igy nem áll meg az az indokolás sem, hogy nem volna itt contra bona mores ügylet, mert az igazán annyira nyilvánvaló, hogy arra nézve kár többet felhozni.

Az pedig, hogy a hitelező nem követelheti, hogy az adós munkaerejét ugy értékesitse, hogy az ellenszolgáltatásban a hitelezők fedezetet nyerjenek, csak frázis.

Látjuk tehát, hogy a Reichsgericht által felhozott indokok sem alkalmasak minket a döntés helyességéről meggyőzni.

Bármiképp forgassuk is a dolgot, a lényege mindig az, hogy a férj 5000 K-t szerez, ebből a főnök fizet 2000 K-t a férjnek, 3000 K-t az asszonynak.

Ennek nincs is önálló igénye a főnökkel szemben oly értelemben, hogy az a férjjel kötött szerződésre való tekintet nélkül megállana. Az asszony semmi egyéb, mint beszedője a 3000 K-nak, melyet a férj szerez, ketten közös háztartásban elköltenek a hitelezők «törvényes» kijátszásával. Ez bizony jó erkölcsökbe ütköző dolog. A két szerződést nem lehet egymástól függetleniteni, ezek nem két, hanem egy szerződést képeznek, amint azt a következőkből is látjuk.

Ha ugyanis az asszonynyal kötött szerződés az asszony gyengeelméjüsége miatt pl. semmis, a felek szándékához képest nyilvánvaló, hogy a férjjel kötött szerződés is megszünik. Ha pedig viszont a férjjel kötött szerződés valami oknál fogva megszünik, megszünik ipso jure a 3000 K-ra való igény is, mert az asszonynyal kötött szerződés csakis «a férj alkalmaztatásának idejére» szól.

Egyik szerződés tehát feltételezi a másikat. Nincs itt ugyan kikötött feltétel, hanem ugynevezett feltevés («Voraussetzung»). Megint egy esete annak a feltevésnek, melyet Windscheid oly szépen tárgyal,* melynek a gyakorlati életben oly gyakran nagy jelentősége van, ugy hogy megérdemelte volna, hogy Windscheid inditványának megfelelően a kodifikációnál nagyobb figyelembe

* Entscheidungen des Reichsgerichtes in Civilsachen 69., 59.

* Windscheid: Pandekten I. 97—100. §§.

vegyék. Az, hogy az egyik szerződés a másikat feltételezi, a két szerződést annyira egygyé forrasztja, hogy az asszonynak különálló vagyonjogi igényéről szó sem lehet.

Fel lehetne még hozni talán azt, hogy megtámadni — akár csődben, akár pedig csődön kivül — csakis az adósnak jogcselekményeit lehet, jelen esetben pedig nincs is jogcselekménye az adósnak.

Ez tetszetős, de sulytalan érv, mert a jogcselekménynyel egy elbánás alá esik a megtámadási jog szempontjából a «non facere, quod debet facere», azaz *szándékos* elmulasztása annak, amit tenni kellett volna. A férj szándékosan mulasztotta el szolgálatainak ellenértékét egészben igénybe venni, még pedig azért mulasztotta el, hogy nála le ne foglalhassák. Ha csak nem nyargalnak üres szavakon, a megtámadás alapját fenforogni kell látnunk.

Ugy látszik azonban, hogy legujabbi időben a Reichsgericht is érzi álláspontjának tarthatatlanságát.

Fentartja ugyan még ma is felfogását, de szükségét érzi indokait egy ujjal megtoldani, mely a kérdést némileg más világitásba helyezi.*

A főnök által az asszonynyal kötött szerződést ugyanis azért tartja fenn, mivel az alkalmazott azon az uton családjának fentartását biztositotta; a foglalásmentes összeg a család fentartására nem elegendő, családjának megmentése végett helyesen tette, hogy a 3000 K-t egyenesen az asszony részére köteleztette el, ami annál is inkább helyes, mivel a család is, mint egy hitelező, még pedig oly hitelező, kinek követelése törvényen alapul.

Ez az érv, mely a modern szocziálizmusnak szülöttje, mindenesetre szép gondolatot rejt magában. Mint ama tarthatatlan döntésnek indoka, azonban nem fogadható el.

A családjáról gondoskodni mindenesetre a törvényen alapuló kötelezettségét képezi az alkalmazottnak, ezt azonban ne tegye a hitelezők rovására és pénzével.

A törvény azért állapit meg bizonyos minimumot, mely foglalás alá nem vonható (nálunk 2000 K, Németországban 1500 M.), hogy azzal az életfentartás biztositva legyen. A család azáltal a nyomortól meg van mentve. Arról gondoskodni, hogy a család «standesgemäss» élhessen, nem feladata a törvénynek és az itélkezésnél a jelen esetben az nem képezhet kiindulási pontot.

Ha el volna fogadható a Reichsgerichtnek ez az ujabb indoka, akkor a 2000 K létminimumnak törvényben való megállapitása illuzórius és felesleges, mert ez a létminimum a felek tetszése szerint mindig fel volna emelhető és a törvény nagyon egyszerü módon ki lenne játszható.

Mindezekből látható, hogy a Reichsgericht álláspontja nem fogadható el.

Ne vesztegettessük meg tehát magunkat a Reichsgericht tekintélye, sem pedig czifra jogi konstrukcziók által. Ragaszkodjunk ahhoz, amit belső jogérzékünknél fogva is helyes jogként felismertünk, akkor helyes uton járunk. Ezért reméljük, hogy nálunk a birói gyakorlat alkalomadtán a Reichsgericht felfogásától eltérő irányt fog követni. *Dr. Schuster Rudolf.*

Két foku pénzügyi biráskodás?

A pénzügyi közigazgatási biráskodás jelenlegi tárgyi keretét lényegileg és alapvetően az 1896: XXVI. tcz. 81. és 82. §-a állapitotta meg. A későbbi törvények ezt a keretet inkább tágitották és az uj adótörvények látszólag szabják szükebbre, mert az 1909. évi X. tcz. a maga tiz panaszjogi esetével a panasz kizárását jóformán — kizárja.

Közigazgatási biráskodásunk egy foku. A bíróság, mint egy erratszikla, talajbeli összefüggés nélkül magaslik az alsó közigazgatási forumok fölé. Legfeljebb személyi tekintetben nyulik némileg, de csak egyoldaluan lefelé, amennyiben itélőbiráinak fele részét a közigazgatási ágazat fogalmazási szakában müködő egyének sorából kell kinevezni. De a bíróság nem gyökerezik szervezetileg az alsóbb forumokban, ezekkel semmi összefüggésben nincsen. Törvényhatósági, közigazgatási, adófelszólamlási bizottságok és miniszterek határozatait, pénzügyigazgatósági végzéseket lehet elbirálása alá bocsátani. Egyik hatósággal sem függ össze a bíróság. S mig a tulajdonképpeni közigazgatási ügyek többé-kevésbé törvényi vagy szabályrendeleti alapokból fakadnak és tulnyomóan ténykérdések körül is forognak, addig a pénzügyi osztály hatáskörébe utalt ügyeket eldöntő másodfoku hatóságok összetételök és részben minősitésök révén, de a biráskodás gyakorlásához megkivánható függetlenség hiánya miatt is a dolog természete szerint az ügyeknek oly mennyiségét juttatja a közigazgatási bíróság elé, amelyeknek terhe és hátraléka a bíróságra sulyosan nehezedik. Ezen állapot, amely évek óta panasz tárgyát képezi, amelyet sokan előreláttak és amely az uj adótörvények életbeléptével válságossá fog válni, a pénzügyi közigazgatási biráskodás szervezete megváltoztatásának kérdését parancsolóan előtérbe tolja.

Benedek Sándor kir. közigazgatási itélőbiró nem rég megjelent tanulmánya* széles mederben és a vonatkozó európai törvényhozásra kiterjeszkedve tárgyalja ezt a kérdést. Sem az itélőbirák számának felemelését, sem az itélőtanács tagjai számának leszállitását nem tartja czélhoz vezetőnek. A jogegység veszélyeztetése egyrészt, a pénzügyi tekintetek másrészt ellene szólnak ennek a gondolatnak. A panaszjog korlátozásának gondolatát a jelen szervezet mellett a szerző messze elháritja magától. Ellenben az alsófoku közigazgatási bíróságok felállitását javasolja, amelynek biráskodása körüli garancziát azok helyes szervezetében keresi, és mondjuk ki mindjárt, meg is találja. Megjegyzendő azonban, hogy a szerző csak az ugynevezett adóügyekre és bélyegügyekre vonatkozólag kontemplálja az alsófoku közigazgatási bíróságot, mig az illetéküggyekben az eddigi jogorvoslati fokozatokat és szervezetet változatlanul fentartandónak véli. A szerző nézete szerint, amelyhez szinte jól esik hozzájárulni, sem adófelszólamlási bizottságra sem a közigazgatási bizottság adóügyi küldöttségére nem lenne szükség, ha mindegyik törvényhatóság területére egy alsófoku közigazgatási bíróságot szerveznének, amelynek elnöke az alispán (polgármester), helyettese a főügyész volna, tagjai pedig a pénzügyi előadó, egy kir. itélőtáblai vagy kir. törvényszéki biró és két (választott) közigazgatási bizottsági tag lenne. A pénzügyi előadót, aki a tanácsnak szavazati joggal felruházott előadó biró tagja volna, a szerző a pártatlanság és birói függetlenségnek lehetőleg sok és fontos kellékeivel ruházza fel. Az előadó birót természetesen a pénzügyi szolgálatban alkalmazott egyének soraiból kellene kiválasztani, amit a szakismeret szükséges volta indokol, de nem lenne szabad neki oly ügyeknek közigazgatási elintézésében részt vennie, amelyekben jogorvoslat esetében előadói minőségben kellene müködnie. A pénzügyigazgató (adófelügyelő) az ilyen ügyek mikénti elintézésére befolyást nem gyakorolhat, az ügyek előkészitése és a bizonyitó anyag beszerzése az előadó és az elnök feladatát képezi és végül az előadó, mint ilyen a felső közigazgatási bíróság fegyelmi hatósága alá tartoznék; az elnökölést szakok szerint ketté is lehetne osztani; adó és illetéküggyekhez képest az alispán (polgármester) vagy a főügyész elnökölne; a beosztott és természetesen külön is javadalmazandó kir. táblai vagy törvényszéki biró szakbiróvá képezhetné ki magát, ami értékes vivmány számba menne; az eljárás fakultative szóbeli, de mindenképpen birói eljárás lenne. A birói jogvédelem ily módon való megadása azután megengedhetővé tenné a pénzügyi jogvitás ügyeknek a jogorvoslat utja és terjedelme szempontjából való kettéosztását ahhoz képest, amint azok természete és jelentősége megengedhetővé tenné, hogy egyik csoportjuk már az alsófoku közigazgatási bíróságnál végleges elintézést nyerne, amint a polgári és a büntető eljárásban ennek példáját látjuk.

A szerző tervezete szerint a felső közigazgatási bírósághoz nem lehetne felebbezni azokat az ügyeket, amelyekben az alsófoku közigazgatási bíróság 20 koronát felül nem haladó bélyegilletéket vagy 50 koronát felül nem haladó jogilletéket vagy adót megállapitott és házadóügyekben, ha a határozat a bérérték megállapitása tárgyában kelt és végre általános kereseti adó és jövedelemadó-ügyben, ha a bíróság helybenhagyta azon kivetőbizottsági határozatot, amely a helyi viszonyok ismeretére fektetett becslés alapján vetette ki az adót. Látnivaló ebből, hogy a szerző javaslatai mindenképpen megszivlelendők. A felső közigazgatási bíróság pénzügyi osztályának munkaterhe kisebb lenne, a jogegységet a döntvényalkotási jog uj szabályozásával meg lehetne

* Juristische Wochenschrift 1912. évi 891. s köv. l.

* A pénzügyi közigazgatási bíróság szervezeti kérdései. Budapest. Rényi Károly bizománya.

óvni és az általános közigazgatás szabályozásának idejére a közigazgatási bíróságok létesitését.

A szerző több izben hivatkozik az 1882. évi jogászgyülés állásfoglalására, a bíróság elnökének dr. Wlassics Gyulának több izben kifejezett véleményére és dr. Concha Győző, dr. Kmetty Károly nyilatkozataira. Ezek mind elitélik az egyfoku közigazgatási biráskodást és kétfoku mellett érvelnek. Ezt pedig a minden izében államositott pénzügyi közigazgatás területén könnyü megvalósitani. Hatása üdvös lenne. Az itt ismertetett tanulmány bővelkedik találó érvek és nyomós adatokban, amiért óhajtandó, hogy annak tárgya bővebb megvitatás tárgyává legyen.

Dr. Fraenkel Sándor.

Erkölcs helyett hozomány.

Széljegyzetek ujabb joggyakorlatunkhoz.

A Curia ujabb joggyakorlata veti fel ezt a kérdést.

Két izben itélt meg legfőbb bíróságunk a leánynak, kin erőszakos nemi közösülést követtek el, pénzbeli kártéritést azon az alapon, hogy szüzességének elvesztése, illetve az ujabb itélet szerint az erőszakos nemi közösülés köztudomásuvá válta miatt erkölcsi integritásában sérelmet szenvedett és ezzel férjhezmenetele elé akadály gördült, a megitélt kártéritési összeg pedig férjhezmenetelének esélyeit az előbbi, erkölcsileg tiszta állapot esélyeire állitotta vissza. (1672/1910 junius 2., Magánjogi Dtár IV/140. és 757/1912 okt. 8. Magánjogi Dtár 48. füzet 191.)

A jogellenes cselekmény a büntetőbiróság itéletével itélt dologgá lett — ugymond az indokolás — és «felperes leányos szüzessége alperesek cselekménye által érintve lett. Bár a nőnek a szüzesség nem föltétlen kelléke, a mindennapi tapasztalat bizonyitja, hogy a szüzességét vesztett leány a megvetés bizonyos nemének van kitéve és férjhezmenetele — ami a nőnek természetszerü hivatása — meg van nehezitve. Viszont az ily fogyatékos szüzességü leány is elérheti hivatásszerü czélját, a férjhezmenetelt, ha társadalmi állását tekintve, jelentékeny vagyona van. A tanuvallomások igazolják, hogy felperesnek a férjhezmenetelhez reménye nem lehet; de ha 5000 K vagyona van, akkor férjhez veszik.»

Az utóbbi itélet a kártérités alapjául azt fogadta el, hogy az erőszakos nemi közösülés köztudomásuvá válása hatráltatja a leány férjhezmenetelét, «a kártérités mérvét illetőleg figyelembe vette, hogy felperes a kisbirtokos földmivesosztályhoz tartozó egyén, amely társadalmi helyzetü egyéneknél már 1200 K is jelentékenyebb vagyont képvisel, ezt az összeget találta olyannak, amelynek birtokában felperes leányának férjhezmenési esélyei épp oly irányban növekednek, amily irányban azt a kiskoru alperesek csökkentették».

A Curia a kártérités összegét mindkét esetben 2000 K-ban állapitotta meg.

Túl esik a jogalkalmazás, s talán a jogalkotás feladatán is, a társadalmat mozgató, szabályozó erkölcsi törvények ész- és czélszerüségét, helyességét kutatni; e tényezők feladata csupán az erkölcs éppen alkalmazandó tételének helyes megállapitása lehet. Ekképp helyesen állapitotta meg a Curia, hogy a mai erkölcs szerint a nemi érintetlenség, tisztaság, a leány erkölcsi kötelessége s hogy a leánynak erkölcsi sülyedése társadalmi értékét, «férjhezmenetelének esélyeit» csökkenti.

A Curia másik ilyen társadalmi jelenség megállapitása: hogy a leányra nézve a férjhezmenetel vagyoni érdek. Már ezt nem irnók alá feltétlenül; mit szólnának p. o. ehhez feministáink, akiknek — mindenkitől elismerten igen szép — ideája a dolgozó, önmagát fenntartó, anyagilag független nő. De szerintünk is a Curia ezt a tételt nem az egész társadalom, hanem csupán a mi dolgozó középosztályunk nőiről mintázta le. Sajnos, a mi középosztályunk leányai azok, akik a házasságban — tisztelet a kivételnek — anyagilag csak nyernek. Akik a házasságban csak módfelett kényelmes és biztos, élethossziglani sinecurát keresnek és találnak. Ezekre nézve csakugyan vagyoni érdeket jelent a férjhezmenetel. Ámde annak a társadalmi osztálynak leányai, amelyben a fenti két jogeset felmerült, a házasságba igen nagy anyagi értéket is visznek: két dolgos karjukat. És amilyen tisztelettel vannak az osztály asszonyai férjük és uruk kenyérkereső munkája iránt, épp oly tisztelettel kell adóznunk az asszony csendes, de társadalmilag csak oly fontos munkájának: a háztartás vezetésének és a gyermekek nevelésének, ami mellett még a gazdasági munkából is kiveszik a rájuk eső felerészt. Ez a házasság, egyesülés a természetileg megosztott munkára, hol az egyik házasfél sem nyer egyoldalulag anyagi előnyt, hanem mindkettő egyformán járul hozzá a létfentartáshoz, amint azt családi magánjogunk egyik legszebb, legigazságosabb intézménye, a közszerzemény oly gyönyörüen kifejezésre juttatja.

Ám, ha már a Curia a házasságban a leányra nézve anyagi érdeket lát, ugy mutassa ki, mit nyert volna a leány férjhezmenetele esetén a házassággal, mennyivel nagyobb a házasságban remélt eltartás értéke annak a munkának az értékénél, amit a nő a házban, mint feleség s anya végzett volna. Ha a kártéritési jogot vagyoni érdek megsértésére alapitja a Curia, pozitiv támpontok, materiális kriteriumok alapján, legalább amennyire lehet, megközelitőleg pontosan állapitsa meg a kár összegét.

Ehelyett a Curia még nagyobbat kerül és erkölcsileg sulyosat botlik.

Azt állitja, hogy a «fogyatékos szüzességü» leány is férjhez mehet, ha «társadalmi állását tekintve, jelentékenyebb vagyona van», azt állitja, hogy «ha egy leányról az a hir, hogy rajta erőszakos nemi közösülést végeztek, ez férjhezmenetelét hátráltatja», azonban 2000 K birtokában a leány férjhezmeneteli esélyei épp ily arányban növekednek. Igy hát az erkölcsi fogyatékosságot pénzzel pótolni lehet, 2000 K lenne az a fügefalevél, amely felperes «fogyatékos szüzességét» eltakarja. Ha a nőnek társadalmi állásához képest jelentékeny vagyona van, erkölcsi fogyatkozásai a férjhezmenetelt nem gátolják, azok ki vannak a hozománynyal egyenlitve. Megtaláljuk ezt az «erkölcsi» felfogást napilapjaink kishirdetési rovatában is, hol házasságszerző ügynökök csábitó ajánlatokat tesznek közzé: százezrekre rugó hozománynyal rendelkező nők keresnek férjet, vagyon, társadalmi állás a férjjelölt részéről mellékes, de — a férjhezmenetel nagyon sürgős!

A Curiának nem lett volna szabad erre az erkölcsi alapra helyezkednie; a házasságszerző ügynökök morálját a Curia nem prédikálhatja. Ledönti ez a felfogás a házasságnak, mint jogintézménynek a házassági törvényben oly gondosan felépitett erkölcsi jellegét, melyet birói gyakorlatunk annyira féltve őriz, hogy még a házasságközvetitő díját sem itéli meg.

Pedig maga a döntés lényege: a kártérités megadása a lánynak, kin erőszakos nemi közösülést követtek el, helyes és igazságos s ugy véljük, osztatlan elismerésre talál. Ámde nem ezen az alapon kell ezt megadni, amelyen a Curia azt nyujtja; ne keressünk kibuvót, ne keressünk kerülő utakon, mesterkélten, ténybeli, sőt erkölcsi botlások árán is anyagi érdeket, melyet ez aljas tett megsértett, hanem ismerje el a Curia azt a nagy elvet, mely már forrong, melynek következéseit már igen sok helyütt levonta törvényhozásunk és joggyakorlatunk, de amelyet még nyiltan kimondani egyik sem mert: hogy a magánjog védje az ember erkölcsi javait is, hogy a magánjog ismerje el jogilag fontos érdeknek az erkölcsi integritást is. Ezen az egyenes uton sokkal hamarabb eljutunk a döntéstől az indokolás végére: adva van a jogellenes tett, adva van az erkölcsi integritás, mint magánjogilag védett és elismert érdek, amit a jogellenes cselekedet megsértett s meg van alapitva a kártéritési kötelezettség.

A fenti itéletek azonban nemhogy közeledés volnának ez elvhez, hanem inkább eltévelyedés, mert ahelyett hogy az erkölcsi érdeket közvetlenül védené, keres olyan anyagi érdeket, melyet az erkölcsi sérelem érintett s csak ezért az anyagi kárért nyujt kártéritést. Amellett ez a mesterkélt kibuvó igazságtalanságokra is vezet: mit csinál a Curia ezzel az egész indokolással, ha férjes nő fordul hozzá hasonló esetben kártéritésért. Vagy annak a becsülete nem talál védelemre?

Az elv: teljes magánjogi védelmet nyujtani az erkölcsi javaknak, küzd az érvényesülésért. Az osztrák polgári törvénykönyv ugyan (1293. §.) kárnak nevezi azt a hátrányt is, «ami valakinek személyében okoztatott», de a fájdalomdijat kivéve, ami tulajdonképpen nem is erkölcsi kár, mindig (1325., 1326. és 1330. §§.) visszamegy még a vagyoni kárra, amit az erkölcsi kártevés okozott, s csak ezt téríti meg. Különösen kirivó ez a becsületsértés esetén, (1330. §.) Magánjogi kódexünk Tervezete (1140. §.) megadja a kártéritési jogot «nem vagyoni kár» esetén is, de csak «szándékosan elkövetett tiltott cselekmény vagy szándékos kötelességszegés» alapján. szemben az objektiv felelősség

általános elvével. Nem is kártérítésnek: «elégtételnek» nevezi a fizetendő pénzösszeget, melynek «csak akkor van helye, ha azt az eset körülményei és a méltányosság indokolják» és «melynek nagyságát a bíróság az eset körülményeinek figyelembevételével a méltányosság szerint állapitja meg». A kérdéssel foglalkozott csaknem valamennyi irónk s legnagyobbrészt sürgetik az erkölcsi javak magánjogi védelmét. Még az aránylag e kérdésben legkonzervativabb Grosschmid is elismeri, hogy «vannak javak, melyek becsesebbek a vagyonnál, p. o. a magunk s mieink testi épsége, jó hirneve, lelki nyugalma, köztisztelet stb. S őt is csak a kivitel nehézségei riasztják el az elv keresztülvitelétől. (Fejezetek 71. §. 1.)

A kivitelnek csakugyan vannak nehézségei. Elválasztani a kisebb lelki emóciókat előidéző kellemetlenséget a valódi erkölcsi sérelemtől, ha az nem oly szembetünő, mint a fenti esetben, igen nehéz, sulyos feladat. Amint reá is mutat Grosschmid ugy erre, mint a kérdés másik, nem kisebb nehézségére: «hogy az ilyesfélének megtérítési egyenértéke is igen-igen nélkülözi az objektiv zsinórmértéket». (Fejezetek u. o.) S mint fentebb láttuk, ezeket a nehézségeket a Tervezet sem távolitja el: nem ad a birónak támpontot sem a védendő érdek, sem a kártérités mértékének megállapitása szempontjából. Azonban az erkölcs helyes fogalmával és ennek helyes erkölcsi érzékkel való alkalmazásával az első kérdés meg van oldva; mig a kártérités kirovásának kérdésében a biró vegye fontolóra, hogy mily mértékben támadta meg a kártétel a kárvallottnak teljes erkölcsi pressztizsét, hogy ugy mondjam teljes erkölcsi egyéniségét, vegye az erkölcsi presztizs teljességét az anyagi exisztenczia tőkésitett értékével, mondjuk, egyenlőnek s a sértés arányában itélje meg az értéknek aránylagos részét kártérítésül. Figyelembe vehető emellett a sértő anyagi helyzete is, hogy az ilyen kártérítésben marasztaló itélet mégis ne okozza a kötelezett anyagi romlását. Mindenkor óvakodjék azonban a materiális irányba való visszatévelyedéstől és soha se keresse azt a vagyoni érdeket s annak ertékét, amit a kártevő közvetve megsértett. Ilyen irányban volna revideálandó a Tervezet idevágó §-a is.

Nagy hatalom ez a biró kezében: mérlegelés tárgyává tenni egész erkölcsi valónkat, megállapitani anyagi exisztenciánk értékét; de ha rábiztuk a büntetőbiró szabad mérlegelésére — a büntetés kiszabásában — életünket és szabadságunkat, ezt is bizvást tehetjük le a biró kezeibe.

A birói gyakorlatnak volna hivatása ezt az elvet a jogéletbe bevezetni, s ennek teljesitése annál fontosabb teendő volna, mert kétségtelen, hogy a helyes irányban kifejlődött birói gyakorlat bizonyára jótékony hatással volna a kodifikáczióra is. Nagy és nehéz feladat vár ezzel bíróságunkra. Ám a tudomány már bevilágitotta fáklyájával az utat, melyen a joggyakorlatnak haladnia kell s az irány is ki van jelölve. Bizunk és remélünk, hogy bíróságaink a töretlen uton is, mint már annyiszor, elérik a helyes czélt.

Pécsi Mihály.

A többes állampolgárságról.

Egy felmerült eset alkalmából a fenti kérdéssel bővebben foglalkozván, arra a tapasztalatra jutottam, hogy habár a magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről szóló 1879: L. törvényczikk már harminczhárom év előtt életbe lépett, ennek a törvénynek a többszörös állampolgárságra vonatkozó s különféleképp sehogy sem magyarázható rendelkezései a köztudatba mindeddig át nem mentek, sőt azokat köztisztviselőink tulnyomó része, és pedig azoknak is legalább 99%-a, akik szolgálati beosztásuknál fogva a kérdéssel foglalkozni hivatva vannak, még ma sem ismeri, a hozzájuk intézett kérdésre azt felelvén, hogy valaki csak egy államnak lehet a polgára, s amennyiben tényleg két vagy több helyen bir állampolgársággal, az csak visszaélésen alapul, nem lévén a másik államnak tudomása arról, hogy az illető már máshol is honossággal bir.

Ennek a felfogásnak pedig a tételes törvény szerint éppen az ellenkezője áll.

Ugyanis *szabály az, hogy a magyar állampolgár több államban egyidejüleg lehet honos,* s csak kivétel az, ha valahol nem lehet.

Ezt ily határozottsággal kijelentve, nem gondolok a közismeretü magyar indigenatusra, midőn a külföldiek a magyar haza vagy a trón körül szerzett kiváló érdemeik jutalmául kapták a magyar honosságot, mert hiszen ezt elődeink minden egyes eset alkalmával külön törvénybe iktatták, hanem egyszerüen hivatkozom az emlitett 1879. évi L. törvény 36. §-ára, mely ekképp rendelkezik:

«*az a magyar állampolgár, aki egyszersmind más állam polgára,* mindaddig magyar állampolgárnak tekintendő, mig magyar állampolgárságát a jelen törvény értelmében el nem vesztette.»

Ez a szakasz tehát félreérthetetlenül megállapitja, megengedi és elismeri, hogy a magyar állampolgár egyidejüleg más állam polgára is lehet.

S ha valakinek még kételyei volnának, azokat eloszlatja a 20. §., mely felsorolja azokat az eseteket, amelyekben a magyar állampolgárság megszünik, s miután ezek között az idegen állampolgárság megszerzése nincs, kétségtelen, hogy az idegen állampolgárság megszerzése a magyar állampolgárság megszünését maga után nem vonja.

Ugyanez áll a külföldiekre nézve, akik a magyar honpolgárságot elnyerni kivánják, amennyiben az ehhez a 8-ik §-ban megállapitott kellékek közt az eddigi államkötelékből való elbocsájtás vagy kilépés kikötve nincs.

Mindezek daczára még 1900-ban, tehát a törvény érvényének huszonegyedik évében a belügyminiszter 54434. sz. a. körrendeletével szükségesnek találta a közigazgatási hatóságokat figyelmeztetni, hogy a katonai szökevények amerikai honossági okirata, ha az illetők a hadi kötelezettségen tul vannak, még akkor is respektálandó, ha magyar állampolgároknak bizonyulnának.

A fentebb emlitett kivétel tekintetében a törvény 47. §-a intézkedik, kijelentvén, hogy: «a jelen törvény alól kivételnek van helye azon államok irányában, amelyekkel e tárgyban szerződések köttettek, amennyiben az ilyen szerződések a jelen törvénytől eltérő rendelkezéseket tartalmaznak».

Ez a *kivételes* intézkedés az, mely még hivatalos szakembereinket is tévedésbe ejti, mert a törvénytől eltérő rendelkezést ezidőszerint csak az Ausztriával és Szerbiával fennálló szerződések tartalmaznak, vagyis éppen a szomszédos államokkal, amint ez a belügyminiszternek 1880. évi 584. sz. a. s az ezt kiegészitő 1892. évi 23901. sz. a. rendeleteiből kitünik, melyek szerint a magyar állampolgárok közé felveendő osztrák vagy szerb honos eddigi állami kötelékéből az elbocsátását igazolni köteles, viszont az Ausztriába vagy Szerbiába kivándorló magyar honos, mielőtt a magyar állam kötelékéből elbocsájtatnék, köteles az illető állam kötelékébe leendő felvételére vonatkozó hatósági igérvényt bemutatni; minthogy pedig a honositási esetek legsürübben a közvetlen szomszédos osztrák és szerb állampolgárokkal szemben merülnek fel, ez a körülmény ejti tévedésbe köztisztviselőinket és pedig éppen ugy a bíróságiakat, mint a közigazgatásiakat.

Hogy pedig az általános szabály, t. i. a többszörös állampolgárság elve tudatosan jutott a törvénybe, azt igazolja egyrészt Tisza Kálmánnak, a nagy államférfiunak 1879 október 8-án kelt jelentése, melylyel a törvénytervezetet részletes indokolás kapcsán a képviselőházhoz beterjesztette, hangsulyozván, hogy az állampolgárság megszerzéséről hazai törvényeink nem intézkednek s hogy a *többszörös állampolgárság az eddigi magyar felfogásnak és törvényes gyakorlatnak megfelel,* másrészt igazolja a tervezet országgyülési tárgyalása, melynek során egyik jeles veterán jogászunknak, Veszter Imrének érvelésével szemben, hogy a tervezetben megállapitott többszörös állampolgárság lehetőségét azért nem fogadja el, mert ez politikai jogokkal és kötelességekkel való visszaélésekre nyujt alkalmat, s második felszólalásában is csak ahhoz a kivételhez volt hajlandó hozzájárulni, mikor a honositandó külföldi eddigi hazájából elbocsájtást kieszközölni nem képes (létezvén oly állam is, mely a kötelékéből senkit el nem bocsájt). továbbá az időközben elhalt Hoffmann Pál egyetemi jogtanár részéről javaslatba hozott módositással szemben, hogy: «idegen államhoz csatoló alattvalói viszony a magyar állampolgári minőséggel össze nem fér», Tisza Kálmán miniszterelnök nem tagadja, hogy igen helyes volna, hogy az, aki egy államnak polgára, ne lehessen egy másik államnak is polgára egyidejüleg, de ezt anélkül, hogy az az ország, amely ezt kimondja, ne vallja legalább is erkölcsi kárát. csak ugy lehetne elérni, ha nemzetközi szerződések folytán felállittatnék, vagy a nemzetközi jog tételei közé felvétetnék az

az elv, hogy egy állam se vegyen fel senkit, akit el nem bocsájtottak.

Megemlitem végül, hogy a kivételt megállapitó, a törvény 47. §-ában emlitett, államszerződésünk a német birodalommal is volt, minélfogva az 1892. évi 23901. sz. belügyminiszteri rendelet a német birodalomba kivándorolni kivánó magyar állampolgárt kötelezte az illető német állam kötelékébe leendő felvételére vonatkozó hatósági igérvény bemutatására, de ezt a szerződést utóbb megszüntették, amint ez a belügyminiszter 1903. évi 130525. sz. a. rendeletéből kitünik, mely szerint a német birodalom polgára elbocsátás igazolása nélkül magyar állampolgárnak felvehető, s éppen e napokban olvastam, hogy Herkomer Hubert, a hirneves angol festőművész, aki még gyermekkorában az ipart üző és német származásu atyjával Angliába költözött, ott nagyra nőtt s igen meggazdagodott, midőn az őseitől örökölt, de elköltözés folytán elvesztett német állampolgárságát néhány évvel ezelőtt ismét visszaszerezte, büszkén hirdette, hogy ő már most nemcsak angol, hanem egyszersmind német állampolgár. *Dr. Pőzel István.*

Ipari munkások elsőbbségi joga.

Mig a mezőgazdasági munkásokat már védi a jog, amennyiben az 1899 : XLII. tcz. 14. §-a kifejezetten a mezőgazdasági munkásoknak törvényes zálogjogot engedélyez esedékes munkabérük erejéig a munkás vállalkozónak a munkások közremüködésével megkeresett készpénzre, terményekre, munkaeszközökre és óvadékra, addig, minthogy az ipari munkások elsőbbségi jogát a törvény nem ismeri, az ipari munkások nagyon gyakorta ki vannak téve a munkaadók végrehajtása és esetleg csőd esetében is annak, hogy sem megszolgált bérüket nem kapják meg, sem a nekik az ipartörvényben biztositott felmondási jogukat nem érvényesithetik.

Az ipari munkásokat a legtöbb esetben hetenként fizetik. A munkaadó a munkást rendszerint addig fizeti, amig fizetni tudja és igy azoknak panaszjoga addig érvényesithetővé nem válik, amig csak a munkaadó a bér kifizetését meg nem tagadja. A munkaadó minden oldalról szenved végrehajtást, annyira, hogy a vállalat minden szege, zuga le lesz foglalva, és ilyképpen a hitelezők elsőbbségi jogot keresve az összes ingókra, az utolsó hétben a vállalkozó munkásait nem fizeti ki. Ezek persze szaladnak a békéltető bizottsághoz és kérik hátralékos bérüket és a felmondási időre járó bért. Az meg is itéltetik részükre és aztán nem volna más hátra csak a behajtás. De honnan? A hitelezők már mindent hónapokkal ezelőtt lefoglaltak. Sőt az árverés már rendszerint meg is tartatik. Itt érezzük aztán hiányát egy olyan törvényes intézkedésnek, amely a munkásoknak elsőbbségi igényt biztositana. A munkások rendszerint be is jelentik igényüket, de következetesen elutasittatnak azon a czimen, hogy törvényes rendelkezés hijján, a munkabér elsőbbséget nem élvez. Bíróságaink az analogia jurissal is nagyon csinján bánnak, és bár sehol sem volna méltányosabb az analógia használata, mint jelen esetben, azt következetesen megtagadják. Pedig a föntidézett 1899 : XLII. tcz. 14. §-ának analógiájára az ipari munkások hasonló kedvezményben is volnának részesithetők.

Ez áll az esetre, ha valamely vállalat végrehajtások utján megy tönkre, anélkül, hogy ellene csőd volna folyamatba téve. De nem áll az ügy másképpen csőd esetében sem. Mert a csődtörvény 60. §-a az első osztályba sorozandóknak tartja ugyan a munkabéreket, azonban ez is a legtöbb esetben illuzórius. Először is, mert az ilyen igazi munkavállalatoknál az egész vagyon külön kielégitésre jogositott hitelezők által, már lefoganatositott és árverés előtt álló végrehajtások által ki van merülve és minthogy az első osztály csak a külön kielégitésre jogositottak után következik, az utóbbiak éppen sok esetben már felemésztik a munkások követelését.

És itt van a csődtörvény mostohasága a mezőgazdasági munkási törvény mellett. De amilyen bizonytalan és kétséges az ipari munkások bérének a behajthatósága és ranghelye, épp olyan bizonytalan és kétséges az érvényesitési módja. Annyit tudunk az ipartörvény 141. §-ából, hogy az iparosok békéltető bizottsága határoz a munkabér felett, és ezen szakasz azt is mondja, hogy a békéltető bizottság határozatát az iparhatóság hajtja végre. De már most, hogy milyen legyen az eljárás községi bíróság előtti rendelkezések szerint, vagy közadók módjára, arról már nincs intézkedés? Ilyen esetben, ha már a törvény elsőbbséget nem ad a munkásnak, adna legalább biztositási végrehajtásra jogot. Mert a békéltető bizottság határozata nyolcz nap alatt jogerős, addig azonban minden fedezet el van kapkodva. Mások a végrehajtásokat sorban rávezetik és az ipari munkás várni kénytelen a jogerőre. Biztositási végrehajtást sem a községi bírósági eljárás, sem a közadók módjára való eljárás nem ismer.

Ezen kérdés ugy anyagi, mint eljárási része mindenesetre sürgősen volna novellárisan elintézendő, már annál is inkább, mert ugy a franczia, mint a legtöbb törvényhozás, a törvényes elsőbbségi jogot az ipari munkásoknak biztositja, és a legnagyobb aprólékossággal irja elő az ipari munkabér gyors és biztos érvényesitési módját. *Dr. Magyar Győző.*

A «Protection of Animals Act» (1 & 2 Geo 5., cap. 27) első éve Angolországban.

Legyen szabad nekem most ezen a helyen, hol hétről-hétre a hazai és külföldi törvényhozások aktuális tárgyu alkotásaira s a tételes alaki jogszabályok legkülönfélébb problemáira vonatkozó fejtegetéseket olvashatunk : szociális életünknek egy nálunk feltünően elhanyagolt intézményével, az — állatvédelem kérdésével foglalkoznom.

Olvasva a praktikus angolok legujabb állatvédelmi törvényét, a czimünkben emlitett «*Protection of Animals Act*»-ot, mely most, 1913 január 1-én az érvényben lételének legelső esztendejét zárta le, minket magyarokat nem csekély mértékü irigység foghat el annak tudatában, hogy hiszen nekünk szocziális állatvédelmi törvényünk nincs egy körömfeketényi sem. Egyedül a kihágási büntetőtörvénykönyvünkben (1879 : XL. tcz.), valamint egyes különböző törvényeinkben, mint pl. az 1876-iki cselédtörvényben, az 1888. évi állategészségügyi törvényben, vagy az 1894. évi mezőrendőri törvényben akadunk itt-ott bizonyos tiltó rendelkezésekre, melyek az állatok kinzása, vagy az azokkal való rossz bánásmód miatt szabnak ki sokszor számba is alig jöhető büntetéseket. Igy a Kbtk. 86. §-a szerint, aki *nyilvánosan*, botrányt okozó módon állatot kinoz, vagy durván bántalmaz, ugyszintén, aki az állatkinzás ellen kiadott rendeletet vagy szabályrendeletet megszegi, nyolcz napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. E kihágás elbirálása azonban közigazgatási utra tartozván, enemü intézményeink kiváló fejlettsége folytán nem emelkedik feljebb az irott malasztok szinvonalánál. A többi tiltó rendelkezés is csak amolyan fejelés-foltozás, amilyen az utóbbi időkben mind gyakrabban ütögeti rá a maga sajátos bélyegét egyes törvényhozási intézkedéseinkre.

A most már egy éves uj angol állatvédelmi törvény, a «Protection of Animals Act 1911», mely, mint emlitettem, a mult esztendei ujév napján lépett életbe s egyszeriben hatályon kivül helyezte az állatok iránti kegyetlenségre (cruelty of animals) vonatkozó összes eddigi törvényhozási intézkedéseket, többi közt a jeles 1876. évi Cruelty to Animals Act-ot is, e nemben, mint azt már a rövid egyévi gyakorlatban léte is igazolja : egyike az eddigelé hatályban lévő legkitünőbb külföldi állatvédelmi törvényeknek. Amilyennek idehaza a mi Országos Állatvédő Egyesületünk kezdettől fogva a teljes hiányát érezi s amilyen nélkül a legnemesebb törekvéseit csufolja ki számtalan esetben a mindennapi élet. Mig az 1876-iki angol állatvédelmi törvény főképpen az állatok *tudományos* vizsgálatokra való alkalmazása ellen irányult, addig az uj törvény a gyakorlati élet tapasztalataival igyekszik számot vetni s a további törvényeken alapuló sok ellentétes felsőbirósági határozatot tesz feleslegessé.

A törvény első szakasza a sommás hatáskörrel (summary jurisdiction) felruházott bíróságok elé tartozó és huszonöt font sterlingig (600 K) terjedhető pénzbüntetéssel, vagy alternative, avagy ezzel kapcsolatban nehéz munkával egybekötött, esetleg anélküli és hat hónapig terjedhető fogsággal büntetendő cselekménynek minősiti azt, ha valaki bármely állattal (ezek alatt a házi, vagy fogságban lévő élő állatok minden faja értendő) rosszul bánik, vagy a kegyetlenkedő bánásmódot előidézi, vagy elpalástol minden olyan cselekményt vagy mulasztást, mely a kegyetlen bánásmódot eredményezi.

Az angol judikaturában ennekelőtte éppen annak a kérdés-

nek az eldöntése körül volt a legtöbb és eredményre sokszor a legkevésbbé sem vezető vita, hogy a törvényhozás védelmi rendszabályai a házi, vagy fogságban lévő állatok minden, avagy csak bizonyos meghatározott fajára terjedjenek-e ki? A határozatok a legtöbb esetben homlokegyenest ellérőek voltak egymástól, mig most az uj törvény 1. §-a e tekintetben minden kétséget eloszlat. Ugyanez a szakasz (2. p.) szabadságvesztés-büntetéssel sujtja az állatoknak azt a tulajdonosát is, ki a rossz bánásmódban részesitett állat pártfogására vonatkozóan a szükséges gondosság vagy felügyelet gyakorlását elmulasztja. Némileg hasonló rendelkezést találunk ehhez a mi állategészségügyi törvényünk (1887 : VII. tcz.) 23. §-ában, mely kötelezőleg irja elő azt, hogy az állatok belső megbetegedését az illetékes hatóságnál záros határidő alatt be kell jelenteni.

Az uj angol törvény kimondja, hogy abban az esetben, ha a bíróság a Protection of Animals Act 1911 alapján előtte folyamatba tett ügyben a bizonyitási eljárás adataiból azt látja megállapithatónak, hogy a kegyetlen bánásmódban részesitett bármely állat további életbentartása talán még nagyobb kegyetlenség lenne, az állat tulajdonosának beleegyezése nélkül is elrendelheti a bíróság az állat elpusztitását. Ezen rendelkezés végrehajtásával bárkit is megbizhat. Csupán annyi kivételt statuál a törvény (2. §.), hogy a tulajdonos tiltakozása esetén az állat elpusztitása csakis egy szabályszerüen bejegyzett (registrativ) állatorvos előzetes meghallgatása után hajtható végre.

Sőt a törvény a következő szakaszban tovább is megy ennél, határozottan kimondván azt, hogy a bíróság a kegyetlen bánásmódban részesitett állatot annak tulajdonosától egyszersmindenkorra el is vétetheti s az ilyen állattal akként rendelkezhetik, amint éppen a fenforgó körülményeknél fogva azt a legczélszerübbnek találja. Fontos és kivételes a törvénynek ez a rendelkezése, mert egyik korlátozása gyanánt tekinthető a tulajdonjognak. Ez intézkedés helyénvaló voltát már a most lefolyt első év alatti gyakorlat is szentesitette. Nálunk, az állatvédelem terén még mindig eléggé fejletlen viszonyaink közt, — hiszen ez a kérdés olyannyira kivül esik köz- és magánéletünk állandóan felszinen tartott, hogy ugy mondjam, divatos problemáinak keretein — a gazda azt csinálhatja a tulajdonát képező védtelen állattal, legyen az akár házi, akár szeliditett állat, amit éppen neki tetszik, legfeljebb csupán arra kell vigyáznia, hogy ne a nagy nyilvánosság előtt s ne botrányt okozó módon bánjon rosszul a szerencsétlen párával. A cselédre vonatkozóan nálunk már radikálisabb az intézkedés, mert hát a mi botrányosan elavult és lomtárba került 1876-iki cselédtörvényünk egy helyütt kimondotta, hogy a cseléd abban az esetben, ha a gondozására bizott lábasjószágot figyelmeztetés daczára rosszul ápolja vagy éppen kinozza, a szolgálatból felmondás nélkül is elbocsátható. Ezen rendelkezést az idevonatkozó ujabb törvényhozási alkotásaink is szankczionálják.

Az uj törvényen alapuló ügyekben a *quaster sessions*, vagyis a békebirák által tartott esküdtszéki tárgyalások elé vitt felebbezés esetében a bíróság a felebbező fél kérelmére akként intézkedhetik. hogy a felebbezés jogerős elintézéséig a kérdéses állat el nem adható, vagy máshová nem szállitható. Sőt elrendelheti, hogy a kegyetlen bánásmódban részesitett állatot a felebbezési tárgyaláson a bíróság szine elé állitsák . . .

Nálunk, Magyarországon, a *protections of animals*, az állatok védelme iránt, valljuk meg az igazat, feltünően lanyha az érdeklődés. Kisebb gondunk is nagyobb ennél. Valami ábrándos gondolatnak tartja az ugynevezett közvélemény, nyilvánvalóan azért, mert, amint fentebb érintettem, ez a kérdés a mi szocziális viszonyaink között meglehetősen kivül esik köz- és magánéletünk aktuálisabb jelenségeinek keretein. *Zsoldos Benő.*

Különfélék.

— **Baumgarten Károly** halála a magyar igazságszolgáltatásnak különösen pedig a birói karnak pótolhatatlan és mérhetetlen nagy veszlesége. Kevés biró van, akit oly széleskörü általános müveltség a legalaposabb szaktudással diszitene. Emellett mindenki, akinek vele dolga volt, — különösen pedig birótársai és a jogkereső közönség — tanusithatja, hogy éles elméje, vas logikája őt az itélkezésben dominálo és a joggyakorlatra is irányt adó egyéniséggé tették,

E befolyás pedig nem kierőszakolt volt, mert a vele egy tanácsban dolgozókat az ő tudásának mélységéből és éles elméjéből meritett tudományos érvek szinte ellenállhatatlan módon kapaczitálták. Kiválóságának jellemzésére felemlitjük, hogy az elhunyt a törvényszéken a felebbezési bíróság vezetésében *Nagy Ödön* méltó utóda volt és mint kir. táblai biró is a táblai felülvizsgálati tanácsban általánosan elismert vezetőszerepet vitt.

— **A magyar szakirodalmat gyász érte** *dr Bender Béla* halálával. Mint a *Kereskedelmi Jog* szerkesztője, számos hiteljogi dolgozat szerzője, megérdemli a közrészvétet *Bender Béla*, aki szerkesztői minőségén kivül az ügyvédi karban is kiváló szerepet vitt.

— **Magyar polgári perjog.** Valóságos eseménye a magyar jogirodalomnak Magyary Géza perjogi kézikönyve, amely az uj perrendtartás alapján rendszerbe foglalva adja-e nagyfontosságu matériát.

Magyary nem elégszik meg a *Pp.* és az *Ét.*-ben felvett anyaggal, hanem a polgári perjog egész körét megvilágositja. Igy pl. az iparügyi és munkásbiztositási biráskodást.

A mü élén e büszke jelmondat olvasható: Iustitia regnorum fundamentum. «Jól szervezett és jól müködő igazságszolgáltatás mindennél jobban valósitja meg az igazságot és igy mindenkor az állami lét legerősebb alapja volt és az is lesz mindig.» Az uj polgári perrend is legfőbb czéljául tüzvén ki az igazságot, ujabb erőssége állami létünknek és most csak arra van szükség, hogy a nagy reform jól is valósuljon meg az életben . . . *A sulypont tulajdonképpen ezen fekszik, mert a legszebben megalkotott törvény is csak akkor hozza meg gyümölcsét, ha jól alkalmazzák.* Magyary Géza müve e nagy czél elérését tüzi maga elé. (Franklin-Társulat kiadása. 996 l. 25 K.)

— **Dr. Kovács Marczel** kir. táblai birónak a polgári perrendtartáshoz irt magyarázata befejezést nyert az imént megjelent 1012 oldalra terjedő második kötet közrebocsátásával. Ez a kötet felöleli a perrendtartás 387—792. §-ait, valamint az életbeléptetésről szóló 1912 : LIV. és LV. törvényczikkeinek magyarázatát.

Ezuttal csak annak ismétlésébe bocsátkozunk, hogy dr. Kovács Marczel könyve a perrendtartásra vonatkozó irodalomnak egyik legkiválóbb terméke. Lesz még alkalmunk e müvel részletesebben is foglalkozni.

— **Vita-est a Jogászegyletben.** A Magyar Jogászegylet büntetőjogi bizottsága folyó hó 24-én este Zsitvay Leó curiai tanácselnök vezetésével folytatta a fiatalkoruak bíróságáról szóló törvényjavaslat megvitatását. Az ülésen Balogh Jenő igazságügyminiszter is megjelent, akit az elnök meleg szavakkal üdvözölt. Vámbéry Rusztem egyetemi magántanár kiemelte azokat a különbségeket, amelyek fennállanak a képviselőház elé terjesztett javaslat és a korábbi tervezet szövegei között. Baumgarten Izidor curiai tanácselnök, akinek előadása a legutóbbi ülésen a vitát bevezette, jelezte álláspontját az uj szövegezéssel szemben. Szüts Miklós curiai biró aggodalmainak ad kifejezést, hogy a javaslat birákat ruház fel közigazgatási és gyermekvédelmi hatáskörrel. A gyámi igazgatás reformja a sürgős; ennek keresztülvitele mellett és akkor, ha a bünvádi perrendtartás némely határozmányait módositják, a büntetőnovella intézkedései ma is kielégitők. Melly Béla árvaszéki elnök szintén ellene nyilatkozott annak, hogy a bíróság a büncselekménynyel nem gyanusitott fiatalkoru személye tekintetében intézkedési joggal ruháztassék fel; ez a funkczió nem birói teendő már benső természeténél fogva sem s annak végezésére a gyámhatóságok már mai szervezetükben is alkalmasak. Ő inkább a gyámügyi igazgatás fejlesztését javasolja. A vitát a legközelebbi szombaton folytatják.

— **Nyilt kérdés.** Tekintettel arra, hogy az 1908 : XLI. tcz. 1. §-a taxative felsorolja azokat a törvényszakaszokat, amelyek az 1881 : LX. tcz. §-aiból hatályukat vesztették, minthogy ezek között az 1881 : LX. tcz. 72. §-a felemlitve nincsen : tekinthetjük-e e két

törvény intézkedései szerint törvényesnek azt a gyakorlatot amely az 1881 : LX. tcz. 72. §-ában meghatározott törvényes zálogjog hatályát csak azokra az ingóságokra nézve tartja az 1908 : XLI. tcz. hatálybalépése óta létezőnek, melyek ezen utóbb nevezett tcz. határozmányai szerint lefoglalás tárgyát képezhetik, figyelembevéve azt is, miszerint már az 1881 : LX. tcz. ismert olyan kivételeket, amelyek keretébe tartozó ingók lefoglalhatók nem voltak s ezen tcz. 72. §-a a törvény ezen általános rendelkezése alul állapitott meg a törvényes zálogjog állaga számára kivételes tartalmat, melyet az 1881 : LX. tcz. 51. és köv. §-ai nem korlátoztak?

Kérdésemre okot a marosvásárhelyi kir. táblának azon, nézetem szerint helytelen irányba terelődött gyakorlata adott, amely ellentétben van a kérdésemre adandó nemleges válaszszal és amely eminens vonatkozásában teszi illuzóriussá a törvényes zálogjog érvényesithetését az 1881 : LX. tcz. 72. §-ának hatályában történt megtartása daczára. *B. I.*

— **Előadás az E. M. E. jogi szakosztályában.** A félszázados multtal biró Erdélyi Muzeum-Egyesület kebelében az egyesület nagyfontosságu munkájához teljesen méltó müködést fejt ki az öt évvel ezelőtt megalakult jogi szakosztály is. Nagy-Magyarországon nem sokan tudják, hogy Erdély Széchenyije: gróf Mikó, akadémiai és musealis czéllal alapitotta volt 1859. évben az egyesületet. Az erdélyrészi magyarság is csak ujabban értékeli e nagyfontosságu kulturintézményt és az évenként rendezett vándorgyülései révén kezdi jobban és jobban megismerni. A jog- és társadalomtudományi szakosztály értékes kiadmányaival (Hammur abi törvénykönyve, A török alkotmánytörvények stb.) és tudományos előadásaival törekszik a nagyközönség érdeklődését megnyerni és biztositani. E hó 18-án dr. Menyhárth Gáspár egyetemi tanár tartott előadást: *az apasági keresetről.* A házasságon kivül született gyermekek ujabb jogi helyzetével, *az anya fesletlségével* és a többekkel való közösülés tényének joghatályával foglalkozott. Hibáztatja, hogy az erdélyi részekben érvényben álló osztrák polgári törvénykönyv intézkedéseire tekintettel, a birósági az apasági perben *az anya fesletlségét* nem engedik bizonyitani.

A szélesen megalapozott felolvasásban előadó azt az álláspontot foglalta el, hogy a törvény helyes értelme szerint a többekkel való közösülés tényének bizonyitása (Exceptio plurium concubentium) megengedendő volna.

Ebből azonban nem arra a jogi következtetésre jutott, ami a magyar magánjog területén a tényleges gyakorlat, hogy a kereset elutasitandó, hanem arra, hogy az apaság ilyen esetben fiziologiailag bizonyos nem lévén: a tényked6k egyetemlegesen felelősek.

Az éles elmeéllel kifejtett álláspontho hozzászóltak: dr. Kolosváry Bálint egyetemi tanár és dr. Kiss Géza jogakadémiai tanár (Nagyvárad).

— **Az anyagi jog bölcsészetének formális kérdései.** Ezen czim alatt dr. Darvay Dénes budapesti ügyvéd egy nagyobb munkának 226 oldalra terjedő első kötetét bocsátotta közre. Ez az első kötet áll a bevezettésből és az első részből, amely a jog fogalmával foglalkozik.

Gyakorlott ügyvédjelölt alkalmazást nyer dr. Abonyi Henrik ügyvéd irodájában Kevevárán. 14675

Románul is beszélő ügyvédjelöltet azonnal alkalmaz dr. Kozma Antal körösbökényi (Arad vm.) ügyvéd. 14676

Nőtlen 28 éves ügyvéd, eddigi gyakorlata székhelyét elhagyandó, néhány ezer korona készpénzzel társulna, vagy állandóbb jellegü irodavezetést vállalna. Czim a kiadóhivatalban. 14678

Vidéki gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Huppert Jakab ügyvéd. Monor, Pestmegye. 14677

Megjelentek az
1912. ÉVI TÖRVÉNYEK

Jegyzetekkel ellátta

MÁRKUS DEZSŐ dr. és TÉRFI GYULA dr.

Kiadja a FRANKLIN-TÁRSULAT.

Ára füzve **18 korona,** fekete vagy barna félbőrkötésben **21 korona.** Vevőink kényelmére e kötetet vászonkötésben is kiadtuk, tetszés szerint választható szinben. Ennek ára **19 kor. 50 fillér.**

E kötet folytatását képezi a **Corpus Juris Hungarici**-nek és a **Hatályos Magyar Törvények Gyüjteményé**-nek, valamint bármely más törvénygyüjteménynek.

Ugy az 1912. évi, mint az előbbi kötetek **havi részletfizetésre is** megrendelhetők

Tisztelt vevőinket figyelmeztetjük, hogy törvénykönyvünk új kiegészítő kötetének átvételekor ügyeljenek arra, hogy a **MÁRKUS-TÉRFI-féle kiadást kapják.**

Kelemen D. és Társa
könyvterjesztési vállalatánál
Budapest, IV., Reáltanoda-utca 5. sz.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 6. szám. Budapest, 1913 február 7.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Doleschall Alfréd* egyetemi professzor: A fiatalkoruak bírósága és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárás. — *Dr. Sebess Dénes* kir. táblai tanácselnök: Az uj osztrák jogi javaslat és jogfejlődésünk. — *Dr. Róth Ferencz* szatmárnémetii kir. törvényszéki elnök: A végrehajtási jog köréből. — *Dr. Kéri Miklós* kir. táblai biró: Reform vagy abolitio? — *Dr. Andres Iván* zágrábi kir. kormányi fogalmazó: A mentelmi jog kodifikálása Magyarországon, külön tekintettel a horvát alkotmányjogra. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A fiatalkoruak bírósága és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárás.

A korábbi igazságügyminiszter idejében «előadói tervezet» szerény czimén csak néhány hónappal ezelőtt közzétett munkálat némileg módositott alakban és tartalommal máris a törvényhozás elé került. Lényeges változtatásokat már az a sietség is kizárt, melylyel az uj igazságügyminiszter elődjének tervezetét hivatalos törvényjavaslat tekintélyére emelte. Igy azok a kifogások is, melyeket korábban (Jogtud. Közl. 1912 szept. 6 iki sz.) az előadói tervezet ellenében megtettem volt, jóformán változatlanul megállanak a törvényjavaslattal szemben is, sőt némileg fokozódtak. Aminthogy a megtörtént módositások egyike-másika határozottan reformatio in pejusként jelentkezik.

Amikor a törvényjavaslat «fiatalkoruak bírósága» alatt csak a törvényszéknél és a járásbíróságnál igazságügyminiszterileg kijelölt *egyesbirót* érti (I. fejezet czime, 1. §. 4. és 5. bekezdés, 2. §.), mig a javaslat rendszerében és nomenklaturája szerint a «fiatalkoruak törvényszéki tanácsa» (36. §.) és a kir. táblának a semmiségi panaszok felülvizsgálására kijelölt tanácsa (41. §.) már nem esnek a «fiatalkoruak birósága» megjelölése alá, akkor nincs értelme ily bíróságok *megalakitásáról* rendelkezni (1. §.). Legkevésbbé oly módon, mintha az igazságügyminisztert *biróságalakitási* jogkör megillethetné. Mivelhogy ez a hatáskör a törvényjavaslat álláspontján is valójában abban merül ki, hogy az igazságügyminiszter jelöli ki a törvényszék, esetleg a járásbíróság birái közül azt, aki a fiatalkoruak birája, illetve birósága lesz, nincs is szükség ezen bíróság «alakitásáról» — hozzá még a birósági alkotmány szempontjából félreérthető alakban — külön diszponálni. Amint az előadói tervezet nem is tette.

Sajnálni való, hogy a törvényjavaslat nemcsak hogy fentartotta az eredeti tervezetnek azt az álláspontját, melynél fogva a fiatalkoruak birájának kijelölése az igazságügyminisztert illeti, hanem azt még ridegebben domboritja ki azon rendelkezés mellőzésével, mely szerint az IM. a kijelölést az itélőtábla elnökére bizhatta (előadói tervezet 1. §. 3. bek.). Miután az igazságügyminiszter rendelkezési jogának ezen kiterjesztése ellenében aggályaimat korábbi birálatomban már kifejtettem, most annak konstatálására szoritkozom, hogy az 1912 május 15-iki belga gyermekvédelmi törvény — melynek pedig egyik-másik rendelkezését a magyar javaslat szó szerint átvette — egyenesen *felségelhatározáshoz* köti a gyermekbiró kirendelését. Ott nemcsak alkalmatlan irott malasztként értékelik, maradi jelszóként kezelik az igazságszolgáltatás szuverénitását, nemhogy itélő bíróságoknak alakitását kormányhatóságra biznák. Vagy éppen *a birói hatáskörnek szabályozását,* amit pedig a magyar törvényjavaslat a fiatalkoruak bíróságának «alakitásával» kapcsolatban szintén *igazságügyminiszteri* kompetentiába utal. Szintén a Székely-féle előadói tervezettel szemben oly ujitás, mely már az uj igazságügyminiszter energiájára vall.

Amig ugyanis az eredeti tervezet értelmében a törvényszékek székhelyén kivül levő *minden* járásbíróságnál lett volna fiatalkoruaknak birája kijelölendő, addig a törvényjavaslat annak kiindulásában, hogy fiatalkoruak bíróságát csak törvényszékeknél kell «alakitani», az igazságügyminiszter diszkrécziójára bizza, hogy a fiatalkoru terheltek nagyobb számára való tekintettel, vagy más fontos okból törvényszéki székhelyen kivül levő járásbíróságoknál is «alakitson» ily bíróságot. Amelynek «hatósága» természetesen csakis az illető járásbíróság területére «terjed ki». Az igazságügyminiszter az 1912: LIV. tcz. 11. §-ának hasonlatosságára mégis felhatalmaztatni készül, hogy az egyes járásbíróságoknál «alakitott» fiatalkoruak bíróságának hatóságát «ugyanazon törvényszék kerületébe tartozó egy vagy több más kir. járásbíróság területére is» kiterjeszthesse. Ennek a rendelkezésnek törvény erejére emeltetése esetében az igazságügyminiszternek a bíróságok hatáskörébe beavatkozásának alkalma ugyancsak alaposan megalapoztatnék. A nemcsak virtualiter, hanem valójában is birói székben ült minden magyar jogász élénk emlékezetében lévén egyebek között az 1869 : IV. tcz. ama rendelete, melynél fogva a bíróságoknak illetőségén a törvényhozás utján kivül változtatni nem szabad. Már pedig a törvényjavaslatnak az a rendelkezése, mely az igazságügyminiszterre bizza, hogy az általa egyes járásbíróságoknál «alakitott» fiatalkoruak bíróságának hatóságát más járásbíróság területére is kiterjeszthesse, a tágabb értelemben vett birói illetőség kérdésének ezen részben való megállapitását igazságügyi adminisztrativ intézkedés jellegére és hatályára törpiti.

Az előadói tervezettel szemben a törvényjavaslat lényeges ujitást tesz a fiatalkoruak bíróságának hatásköre tekintetében. Amig tudniillik az előadói tervezet követve az 1897: XXXIV. tcz. 18. §-ában kifejezésre jutott és az 1908: XXXVI. tcz. 35. §-a által is fentartott azt a törvényhozási elhatározást, melynél fogva *egyes*bíróság csak egy évi tartamot meg nem haladó fogház vagy államfogház-büntetést állapithasson meg, a fiatalkoruak birájának mint egyesbíróságnak hatásköréből kifejezetten kiemelte és *rendes birói eljárásra*, a *törvényszék felebbviteli tanácsára* utalta a fiatalkoruak bünügyeit, ha egy évet meghaladó szabadságvesztés kiszabása mutatkozik kivánatosnak (32. §. 1. pont és 37. §. 1. bek.), addig a törvényjavaslat a fiatalkoruak bíróságának ezt a hatásköri megszoritását már feleslegesnek itélte és az 1908: XXXVI. tcz. 35. § át kifejezetten is hatályból lépteti (70. §.). Ami a BN. 26. §-ának világában annyit jelent, hogy fiatalkoruval szemben *egyes*biró *öt évig terjedhető fogház vagy államfogház*-büntetést is megállapithat. És minekutánna a fiatalkoruak birósága előtti eljárásban és tárgyaláson *védőnek* közremüködése sohasem kötelező (6. §.), csakis a felebbezés tárgyában eljáró törvényszéki tanács előtt tartott tárgyaláson (39. §. 2. bek.): a gyermekvédelem czimén oda jutottunk, hogy 13 éves gyermeket *egyes*biró a nyilvánosság kizárásával (27. §.), és védő ellenőrzése nélkül öt évi fogházra itélhet! Jól megjegyeztetvén, hogy a fiatalkoruak bíróságának véghatározatai ellen bejelentett felebbezésnek a határozat végrehajtására nincs halasztó hatálya (33. §. 2. bek.). Valóban szerencséseknek vallhatják magukat a fiatalkoruak, hogy a törvényjavaslat legalább akkor utasitja bünügyüket társasbiróság előtt tartandó főtárgyalásra, amikor 10, sőt — a novella módositásával — most már (68. §.) 15 évi fogházra itélhetők (57. §. 3. pont, 61. §.).

Tudom, hogy a fiatalkoruak bíróságának hatásköri megállapitásában tanusitott ez a bőkezüség annak az alapkiindulás-

nak következménye, mely a fogházban is csak olyan intézkedést észlel, mint a dorgálásban vagy a javító nevelésben. És ha az egyesbiróra bizzák, hogy a fiatalkorut bünösségének megállapitása, sőt vád nélkül is minden alakszerü tárgyalás mellőzésével akár kilencz esztendőre javító-intézetbe utalhatja, nem törődve vele, vajjon az a gyerek erkölcsileg és értelmileg fejlett volt-e (22. §.), akkor annál az elmosódó határnál fogva, mely a fiatalkoruak fogházát a javító-intézettől elválasztja, ugyanazzal a lelkiismerettel és felelősségérzettel az egyesbiróra reá lehet bizni, hogy akár határozatlan tartamu fogházbüntetést is megállapithasson. De akkor azután nincs értelme, hogy azt az egyesbirót bizonyos esetekben holmi tárgyalások kényszerével feszélyezzük. A fiatalkoruak eljárási kodexe helyett pur et simple ki kell hirdetni az egyesbiró korlátlanságát és mindenhatóságát. Csak meg ne feledkezzenek korlátlan *bölcsességet is* garantálni.

Talán már a jövő jog szabályozásának *általános* motivumát üti meg a törvényjavaslat, amikor a fiatalkoruak birósságának hatáskörét a *szülők, gyámok, gondnokok* és *felügyelők által* a gondozásuk vagy felügyeletök alatt álló gyermekek és fiatalkoruak szeszélye ellen elkövetett vétségekre és kihágásokra is kiterjeszti (3. §. 4. pont). Azt még lehetett érteni, hogy a szülőknek, gyámoknak stb. a Kbtk. 64. és 66. §-ai szerinti kihágásait már az előadói tervezet is a fiatalkoruak birája elé utasitotta (1. §. 4. pont). Bárha annálfogva, mert ugyanazon tervezet szerint is ily kihágási ügyekben mindenben a BP.-nak a járásbiróság előtti eljárásra vonatkozó szabályai alkalmaztatnának (5. §. második bek.), az uj hatásköri elhelyezésnek lényegileg éppen csak hatáskörü jelentősége van, és ennyiben föltétlenül raczionális. Hogy t. i. ezek a hihágások az 1897 : XXXIV. tcz. 19. §-ával szemben a közigazgatási hatóságok hatásköréből kiemeltettek és a kir. bíróságok elé utaltattak. Mint egy általános követelésnek — a közigazgatási hatóságok büntetőbiráskodásának principialiter megszüntetése — bár csak kicsiny részben kielégitését, a reformot csak örömmel lehetett fogadni, ha még oly hamiskásan, mert álnév alatt kontemplálták is.

De micsoda jogczimen, mily gyermekvédelmi furor hatása alatt utasitja a törvényjavaslat *általában* a szülőktől stb. a felügyeletük alatt álló fiatalkoruak személye ellen elkövetett *vétségeket* és kihágásokat a fiatalkoruak birósságához? Oly foku aberráció, fogalomzavarnak manifesztálása ez, mely már szinte beteges hajlamra gyanittat! Ahelyett, hogy az átgondolt gyermekvédelmi politikának elemi követeléseit ugy az anyagi, mint az eljárási jog terén azzal kielégitenék, hogy egyfelől hathatós speciális büntetőjogi és közigazgatási védelemben részesitik a fiatalkoruakat, főképpen a gyermekeket szülőik stb. önkénye ellenében, másfelől legalább is a fiatalkoruaknak minden bünügyét rendszerszerüen felmentik a rendőrhatóságok jurisdiktiója alól — ami már egymagában véve a gyermekvédelemnek legerősebb emanácziója lenne — helyette a kórtünetek láttára óvatosan szemethunyva és gyógyitásuk kinálkozó eszközeit ujabban annyiszor felmagasztalt kormányzati erély köntösében visszautasitva az öregeket is gyermekbiróság elé állitják! Már t. i. látszat szerint. Mert hiszen a törvényjavaslat ugy rendelkezik, hogy amikor a fiatalkoruak birósága nagykoruak bünügyeiben el fog járni, az eljárás módozatai tekintetében nem a fiatalkoruak birósága számára megszervezett különleges szabályok lesznek irányadók, hanem a BP.-nak a járásbiróság előtti eljárásra vonatkozó általános rendelkezései.

Ezért a bölcs gondoskodásért a törvényjavaslatot hálás köszönet illeti. Mert — nincs tagadás benne — ugyanazon a jogczimen, melylyel a fiatalkoruak birósága elé utalja a szülőktől stb. fiatalkoruak személye ellen elkövetett vétségeket és kihágásokat általában, akár azt is kimondhatta volna — sőt következetességgel ki kellett volna mondania — hogy ezekben a bünügyekben a fiatalkoruak birósságának számára megszervezett különleges eljárás szabályai is irányadók. A végső következtetés arra vezetvén, hogy a kötelmeiről megfeledkezett szülővel stb. szemben ugyanazon «intézkedések» is alkalmaztassanak, mint amelyeket fiatalok ellenében a büntetőnovella és rendelkezéseit kibővitetten a törvényjavaslat megszervez. Semmi kétségem abban, olykor üdvös szolgálatot tenne a szülőnek stb. próbárabocsátása vagy javító-intézetbe utaltatása. De akkor ne feledkezzünk meg a kodifikátorok ellenében ajánlatos praeventiv rendszabályok alkalmi opportunitásáról sem.

Dr. Doleschall Alfréd.

Az uj osztrák jogi javaslat és jogfejlődésünk.

A legnagyobb érdeklődés kell hogy kisérje nálunk is az osztrák jog revizionális munkálatait. Elvégre polgári törvénykönyvünk kodifikálása nemcsak a *jövő* haladását kell hogy anticzipálja, nemcsak a jelen szocziális rendjét kell hogy biztositsa, de a multat is át kell vezetnie a jövőbe.

Az osztrák jog minálunk nemcsak jogtételeinek bizonyos vonatkozásai utján, de egész morális szervezete utján, mondhatni általános érvényü. Abban a bizonytalan gomolyagban, mely jogfejlődésünk ujabb irányait elfödi, mely különösen a német polgári törvénykönyv hatása alatt annak kritika nélküli átplántálásából táplálkozik, mint egyetlen szilárd támaszték, a naturalizált osztrák jog áll előttünk.

Az osztrák polgári törvénykönyv a maga egészében nemzeti és társadalmi életünk organikus tényezője. Nemcsak az általános érvényü dologi és kötelmi jogi része, de örökösödési jogrendszere is mélyen belenyúlik jogfejlődésünkbe.

Kétségtelen tehát, hogy készülő magánjogunk Tervezetének közzéteendő második szövegénél nem lehet mellőzni azt a kiválóan értékes és gazdag anyaggyüjteményt, melyet a revizionális előkészületek számunkra nyujtanak. De ma élő és joggyakorlatunkból táplálkozó magánjogunk is megtalálja a fejlődés helyes irányelveit a javaslatban.

A német polgári törvénykönyv első tervezetének indokolása a kodifikáczió czéljául tüzte ki, hogy a kodifikált jog olyan legyen, hogy szükség esetében önmagából legyen kiegészithető.

Ez irányelvnek igyekszik megfelelni az osztrák javaslat is akkor, mikor a meglevő fejlődésképes princzipiumai alapján épit tovább. Ez a gondolat vonul végig a kodifikáczió egész rendszerén.

Egyik-másik rendelkezésére akarunk itt rámutatni, melyek a mi jogfejlődésünk szempontjából különös méltatást igényelnek.

(A jelzálogjog, biztositéki jelzálogjog.)

Tudjuk, hogy Tervezetünk dologjogi része a legteljesebb konzervativizmus álláspontján áll. Igy leghatározottabban elzárkózott a jelzálog intézményének a német polgári törvénykönyvben is kifejezésre jutott reformjától (Grundschuld, Rentenschuld, Eigentümerhypothek). Az azóta életbelépett schweizi polgári törvénykönyvön kivül most itt van az osztrák novella is, mely szerintünk a legszerencsésebb utat választotta, mely alkotások remélhetőleg kedvezően fogják befolyásolni a Tervezet szerkesztőit is.

A magyar joggyakorlat által is következetesen alkalmazott osztrák jog tétele, hogy a tartozás lefizetésével megszünik a zálogjog feltétlen accessorius jelleget adott a jelzálogjognak. A jelzálogilag biztositott követelés kifizetése után lehetetlen volt a hitelező és jelzálogtárgy tulajdonosainak consensusa daczára is a jelzálogi bejegyzést régi hatályában ujra életre kelteni, vagy azzal másként rendelkezni.

A novella megadja ezt a rendelkezési jogot a jelzálogos adósnak; a kifizetett jelzálogos biztositék más tartozás fedezetéül is szolgálhat. Nem ment el tehát odáig, mint a német Eigenthümerhypothek (1196. §., 1198. §., 1163. §.), de jobb, mint a schweizi «festes Pfandstellen-System» (813. §., 814. §.). Viszont éppen csak a szükséges lépést teszi meg a fejlődés felé. A jelzálogos adósnak rendelkezési körét éppen a megfelelő határig terjeszti ki.

E rendelkezésnek a mi magánjogi gyakorlatunkra nézve, mely teljesen az osztrák anyagi és alaki jog alapján áll e tekintetben kiválóan érdekes tanulságai kinálkoznak. Ilyen a *biztositéki jelzálogjog kérdése.*

A biztositéki jelzálogjoggal fedezett tartozások és különösen azok átszállásának kérdései legujabban is kimeritő megvitatásra találtak (l. Jogt. Közl. 1912. évi 39., 41., 44. sz.). Az a nézet azonban, melyet *Schuszter Rudolf* képviselt, téves. Szerinte, ha az ingatlan tulajdonosa személyében való változáskor a hitelt nyujtó hitelező az uj tulajdonossal abban állapodik meg, hogy vegye át a személyes tartozásokat, t. i. a biztositéki jelzálog alapjául szolgáló váltóhitelből eredt tartozásokat, *akkor a singularis successio elve szerint a régi adós helyébe lépett s az ingatlan pedig lekötve marad a maximális összeg erejéig.* Azaz, e nézet szerint, ha eredetileg bejegyzett biztositéki zálogjog változatlan hatályában marad fenn az adós személyében történt változás daczára.

Ez a nézet teljesen ellenkezik az osztrák polgári törvénykönyvben szabályozott jelzálog jogintézményével és alkalmazását az érvényes telekkönyvrendtartás kizárja.

Elemi tétele a ma még érvényes osztrák jognak, hogy a jelzálogjog a követeléshez füződik, a követelés kifizetésével megszünik a jelzálogjog, illetve a telekkönyvből törölhető. A követelés kifizetése után a még ki nem törölt jelzálogjog más követelés biztositékául fel nem használható. Ha a zálogjog alapjául szolgáló követelés kifizettetett: hatálytalan, s ekként a zálogjog kitörlését nem akadályozza az olyan szerződés, melylyel egy későbbi követelés fedezetéül czéloztatik a zálogjog fentartása. (Curia 1893 április 25. 6888/1892 sz.)

Hogyan áll ez a kérdés a biztositéki jelzálogjognál?

E követelések valamely «adott váltó»-hitel cziméből származhatnak (62. §.), tehát a biztositéki zálogjog bekebelezése már *fennálló* jogügyletből jövőre keletkezhető követelések fedezetére történhetik meg. Tehát a bekebelezés alapja (causa) a hitelnyujtást stipuláló szerződés, mint ilyen.

A kereskedelmi forgalomban a hitel nyujtása, a hitel szolgáltatása, egy különös faja a gazdasági szolgáltatásnak, hogy az erre vonatkozó megegyezés egy sajátlagos, sui generis szerződés, az ma már nem kétséges (l. erről Schey: Die Obligationsverh. des östr. allg. Pr. I. k. 177. l.).

A kötelem vállalás az alapügyletből kifolyólag megállapittatott, de még nem speczifikálódott tartozássá. A különlegességi rendszer követelménye, hogy az okiratban «előadandó azon legmagasabb összeg, ameddig a hitel terjedjen».

Ennek daczára a jelzálogjogi bejegyzés nem eme «legmagasabb összeghez» füződik, mint jogczimhez, hanem a hitelező és adós közötti hitelezési jogviszonyt szabályozó szerződéshez.

A követelés fluktuácziója nem változtat a telekkönyvi bejegyzés hatályosságain, mindaddig, mig a bejegyzés causája — a hitelnyujtás, a szerződő felek között fennálló váltójogi hitelviszony meg nem szünik. Szabatosan formulázta egy izben ezt a jogviszonyt a kir. Curia. Ha valaki jövőben keletkezendő tartozása fejében megengedi a zálogjog bekebelezését: az ilyen biztositási (óvadéknyujtási) ügylet következményeként történt zálogjogi bejegyzés hatálya, az ügylet jogi természeténél fogva attól függ, hogy az ily ügyletből kifolyóan a jogosult félnek vagy tényleg fennálló követelése legyen, vagy kimutassa azt, hogy a biztositékot adott fél ellenében közvetlenül ilyen követelése még származhatik, vagyis *hogy közte és a biztositékot adott fél között a biztositás adásának alapjául szolgált, azonban azzal szorosan összefüggő külön ügylet még végleg lebonyolitva nincs.* (Curia 1901 szept. 18. 1211. sz.)

Itt is áll az alapelv, hogy a jelzálogtárgy tulajdonosa, illetve a jelzálogos adós, a biztositéki jelzálogjogot nem változtathatja át pl. közönséges jelzálogjoggá vagy más hitelnyujtási szerződésen alapuló biztositék czéljára nem rendelheti, ha az alapul fekvő hitelezési jogviszony megszünt.

Ha tehát ezeket megállapitottuk, világosan áll előttünk a tétel helytelensége, hogy a biztositéki zálogjog az eredeti hitelnyujtási szerződés, mint causa megszünése után is a felek akaratából minden további jogcselekmény nélkül továbbra is szolgálhatja az uj hitelt igénybe vevő fél érdekeit. A téves felfogás alapja az, hogy a jelzálogi biztositék causájában történt tévedés.

Mihelyt a jelzálog tárgyára nézve tulajdonjogváltozás jött létre és mihelyt a régi tulajdonossal szemben megszünt a jelzálogi biztositék causája hatni, t. i. a váltóhitel-viszony megszünt, a jelzálogi biztositék hatálya. Azzal épp ugy nem rendelkezhetik a jelzálogos ingatlan tulajdonosa telekkönyvi fennállása daczára sem, mint ahogy a megszünt követeléssel kapcsolatos, de még nem törölt jelzálogjoggal nem rendelkezhetik ekképpen. Körülbelül erre utal dr. Kemény Vilmos (Jogt. Közl. 1912. év 41. sz.), midőn kiemeli, hogy csak az eredetileg szerződő felek között van jogviszony, csak a megjelölt adós tartozásának biztositására rendeltetett a jelzálogjog.

Az ellenkező nézet nyilván félreismeri az osztrák jelzálogjog rendszerét, mely nem ismeri az «Eigentümerhypothek» intézményét. Már pedig, ha az uj tulajdonos a nem törölt biztositéki zálogjogot a közte és a hitelező között létrejött uj megállapodás, hitelnyujtási szerződés alapján a régi causa megszünése folytán hatályát vesztett régi jelzálogot ujra életre hivhatná, azzal rendelkeznék, az nem lenne egyéb, mint a saját ingatlanain fekvő, megszünt jelzáloggal való rendelkezés, az «Eigentümerhypothek»-kal való rendelkezés, amit tételes jogunk ma még nem ismer.

Itt az intercessio privativa jogszabályaival nem lehet operálni, mert itt nem tartozás-átvállalásról van szó, mely a régi adóst a kötelemből kilépteti, de a kötelmet továbbra is fentartja az uj adóssal változatlanul, hanem a biztositéki jelzálog alapjául szolgáló kötelem elenyésztéről, mely elenyészteti magát a jelzálogjogot is és semmiesetre nem konvertálja annak hatályát az uj hitelszolgáltatás tárgyában keletkezett uj kötelemre át, mert ez ellenkezik a jelzálog jogi természetével.

Természetesen e tétel nem áll a német polgári törvénykönyv rendszerében, hol ismételjük, az «Eigentümerhypothek» beillesztetett (l. német polg. törvk. 1163., 1190. §§.)

Nem jár tehát rossz nyomon a judikatura egy része akkor, mikor az *uj hitelezési jogviszony* telekkönyvi feljegyzésével akar segiteni a hiányzó causán, természetesen a telekkönyvi rendtartás szerint ily feljegyzésnek alapja nincsen. Itt tehát tételes jogunk egy hiányát kell orvosolnunk, éppugy, mint azt megtette az osztrák novella. Tételes jog hiányában a biztositéki zálogjog fentartása régi hatályában minden jogi alapot nélkülöz és a *pénzintézeteket mindenesetre óvatosságra kötelezi a hitelnyujtás ezen fajával szemben.*

(Pactum reservati dominii.)

Ugyanilyen jellemző az az intézkedés, melyet a tulajdonjog fentartásával kötött ügyletek terén tesz a novella.

Az a nagy jogi bizonytalanság, mely a mi gazdasági és jogéletünkben uralkodik e téren, érdekes tanuságokat nyerhet itt is. Tudjuk azt, hogy különösen a harmadik dologi jogot szerző és leggyakrabban a zálogjogot szerző jogával szemben mutatkozik szükségesnek a fentartott tulajdon védelmét hatékonyabb eszközökkel körülbástyázni. A mi joggyakorlatunkban ismételten felmerült az a kérdés, hogy tulajdonjog fentartásával eladott kerékpárok, varrógépek stb. elzálogositása ellen elég jogvédelem-e a tulajdonjogát fentartó tulajdonosnak az, hogy akár az ingókat külső jelekkel látja el, akár a zálogházakat értesitéssel figyelmezteti arra, hogy ily tulajdonjog fentartatott, az üzletből kikerült ingókra vonatkozóan (pl. Singer varrógépek, Fegyvergyári kerékpárok stb.). Hogy az ily külső megjelölésnek vagy éppen a közhirrétételnek, üzleti figyelmeztető körlevélnek a tulajdonjog külső kifejezése körül jogalkotó hatás nem tulajdonitható, az nem kétséges, de vita merült fel a bizonyitási teher kérdésénél.

Azon jogtétellel szemben, hogy a tulajdonát kereső fél a jóhiszemünek vélelmezendő harmadik jogszerző rosszhiszemüségét kell hogy bizonyitsa, alig tulajdonitható oly hatály az ily értesités vagy megjelölésnek, hogy ez a bizonyitás terhét a zálogszerzőre ruházza.

Az a nagy vita, mely a mi legutóbbi jogászgyülésünkön is, de főképpen az 1908. évi német jogászgyülésen lefolyt, bőséges anyagot szolgáltatott annak megállapitására, hogy itt a publica fides valamely eszközéről kell gondoskodni és hogy a mai tételes jogszabályok e tekintetben hiányosak.

Az osztrák novella 66. §-a a belga mintára ajánlott «fentartási mutató» (Vorbehaltsregister) helyett a telekkönyvi megjelölést választotta a vonatkozó kérdésben.

A tulajdonjog fentartásával eladott és a gyárüzemekben beépitett gépekre vonatkozólag az ingatlan tulajdonos vagy jelzálogos hitelező jogaival csak ily telekkönyvi feljegyzés utján konkurrálhat a tulajdont igénylő fél. A novella e rendelkezése az ipari és kereskedelmi körök nagyjelentőségü gazdasági érdekeit veszi jogi szabályozás alá. Kétségtelen az, hogy igen széleskörü alkalmaztatásra számithat legalább az előkészitő munkálatok anyaga azt mutatja. A kétely, hogy a telekkönyvi feljegyzés konstitutiv hatályu lesz-e, avagy csak a jóhiszemüség kizárását czélozza (l. Szladits: Jogt. Közl. 1912. évi 38. sz.), nem forog fenn, mert a telekkönyvi bejegyzés formája a *feljegyzés*, ennek utján nyilvánvalólag a fennálló materiális jogviszony külső figyelmeztető jele akar lenni a bejegyzés.

Nálunk, hol a mezőgazdasági üzemek ily instruálása kivánatos, hol a fundus instruktus fogalmánál fogva a fentartott tulajdon védelme szintén kivánatos, megfontolandó lenne, hogy vajjon az utolsó jogászgyülés által ajánlott ingó jelzáloghitel helyett nem vezetne-e inkább czélra a novella által követett ut.

*

(Tilos szerződések, uzsora.)

A kötelmi jog terén az ugynevezett tilos szerződéseket veszi revizió alá.

Kapcsolatban a tilos szerződésekkel, megállapitja (160. §.) azt is, hogy a jó erkölcsökbe ütköző szerződések is semmisek, egyszersmind érvénytelen szerződéseknek minősiti az ugynevezett uzsoraügyleteket is.

Tudjuk azt, hogy a mi uzsoratörvényünk (1883 : XXV. tcz.) rendelkezései szerint a büntetőbiróság nyilvánitja semmisnek az ügyletet és az ügylet érvényessége felett a polgári biróság a jogositottak keresete folytán csak kivételesen itél (12. §.).

Az osztrák novella szabatosabban körülirva az uzsora fogalmát, megállapitja ez ügyletek magánjogi semmiségét is.

Hogy ennek mi a jelentősége, azt alig szükséges bővebben fejtegetni. Megadja egy csapással a lehetőségét annak, hogy a polgári jog terén is kellő méltatásra találjanak a káros hitelügyletek, melyek a büntetőtörvény által támasztott akadályok daczára nagyon jól tudjuk, vigan virágoznak és gyümölcsöznek tovább.

(Harmadik javára kötött szerződések.)

Formulázza a novella (175. §.) a harmadik javára kötött szerződés hatályát és a sokat vitatott kérdést, hogy mely időpontban illesse meg a harmadikat a teljesitéshez való önálló jog az igérettevő ellen. Általános szabály az, hogy e tekintetben elsősorban a megállapodás természete és czélja a szerződésnek az irányadó. Kétség esetében a jog megilleti, ha a szolgáltatás tulnyomólag az ő előnyére szolgál.

A leggyakrabban előforduló esetét az ily szerződéseknek, melyek ingatlanok átruházásával kapcsolatosan fordulnak elő külön is szabályozza, hol kétség esetében az ingatlan átadásával nyilik meg a harmadik kereseti joga.

Azt a kérdést, hogy a harmadik kereseti jogának megnyiltával a szerződő felek a szerződést megváltoztathatják-e, vagy hatályon kivül helyezhetik, eldöntöttnek tartja a novella azzal a rendelkezéssel, hogy a kereseti jog megnyitásával a szerződő felek e joguktól elesnek.

Elejti tehát azt a rendelkezést, hogy mihelyt a harmadik személy a szerződő felek valamelyike által értesittetett, ily változtatás vagy hatálytalanitás helyet nem foghat, mint feleslegest.

A mi joggyakorlatunkban e téren meglehetős bizonytalanság mutatkozik. Van olyan felfogás, amely szerint a szerződés harmadik értesitésétől és elfogadásától is függetlenül már a szerződési nyilatkozat megtételével hatályossá válik, a *közvetlen szerződők akaratával sem* hatálytalanitható többé, mert a harmadik személy perbenállása nélkül a szerződés semmisége el nem birálható. (Dt. IV. f. IV. 32.) Van más nézet is, mely szerint a harmadik személy nem szerzi meg azonnal és feltétlenül a javára kikötött jogot. (Gottl : M. Dt. IV. 141.) A Tervezet éppen nem járult hozzá a kérdés rendezéséhez (1029., 1036. §§.). A harmadik személy az értesitéssel szerzi meg jogát, mely azonban még mindig problematikus. (1038. §.)

Az osztrák rendelkezés czélja nyilvánvalólag az, hogy a birónak adja meg a tág teret, hogy a felek valódi akaratához mérten dönthessen. Az «abstract casuistica» vádja, amelylyel Gierke a német polgári törvénykönyvet illette, melynek nyomaiban halad a mi kodifikáczionk, nem érheti itt sem az osztrák novellát.

(Az utóöröklési igény.)

Az utóörökösödési igény régen vitatott átörökithetőségét az örökjogban akként oldja meg, hogy ha csak az örökhagyó akarata nem irányul az ellenkezőre, az átörökithető. A mi judikaturánk főképpen a Pfaff és Hoffmann kommentárjának álláspontján állva és talán befolyása alatt (pl. C. 6103 886.) akként oldja meg e kérdést, hogy az átörökithetésnek akkor van helye, ha az örökhagyó szándékával az megegyezik. Tehát a novella tovább megy, mint látjuk, az utóörökösödés hatályának kiterjesztésében.

Talán remélhetjük, hogy a mi Tervezetünk utóöröklésről szóló rendelkezései, melyek teljesen tarthatatlanok és különösen pedig, ami az utóöröklés időbeli korlátozását illetik (1870. §.), szintén alapos revizió alá esnek. Az utóörökösödési igény szabályozása jelentősebb mint jogintézmény az egész ágiság rendszerénél, ami a családvagyon konzerválásának czélzatát illeti. Érthetetlen, hogy e jogintézmény miért részesült oly mostoha elbánásban nálunk.

Dr. Sebess Dénes.

A végrehajtási jog köréből.

Az 1908. évi XLI. tcz. 19. §-a.

Nálunk a leggyakorlatiasabb jellegü törvénytervezetek készitése is leginkább olyanokra van bizva, akik kiváló elméleti képzettséggel birnak ugyan, de a gyakorlati élet terén egyáltalán nem, vagy csak rövid ideig müködvén, a gyakorlati élet hiányairól és általában az élet szükségleteiről maguknak kellő tapasztalatot nem szerezhettek és azok iránt érzékkel sem birnak.

Igaz ugyan, hogy az elkészitett törvénytervezetek véleményezés czéljából az alkotandó törvény alkalmazására hivatott bíróságok és ügyvédi kamarák vezetőségével is rendszerint közöltetnek, ámde ettől a közléstől nagyobb eredmény már azért sem remélhető, mert az illető hivatalvezetőt saját ügykőre annyira elfoglalja és igénybeveszi, hogy sokszor minden igyekezete daczára sem áll módjában az, hogy a közlött törvénytervezet tekintetében minden tekintetben alaposan átgondolt és kimeritő véleményt adjon.

A végrehajtási novellának egy első tekintetre csekély jelentőségü, de alkalmazásában és hatásában mindenesetre nagyon fontos, a gyakorlati élet igényeivel azonban merően ellentétes rendelkezéséről, a Vn. 19. §-ának első bekezdésében foglalt intézkedésről, illetve ennek czélszerütlen és hátrányos voltáról kivánok ezuttal megemlékezni előrebocsátott állitásom helyességének demonstrálása czéljából.

Idevonatkozólag előre kell bocsátanom azt, hogy az 1881 : LX. tcz. 102. §-a az árverési hirdetményben kiteendőnek rendeli egyebek között a végrehajtást szenvedő nevét is.

Ezt a szakaszt a Vn. 19. §-a akként módositja, hogy a közzétett árverési hirdetményben a végrehajtást szenvedő nevét nem szabad kitenni.

A törvényjavaslat eredeti szövege a *szabad* kifejezés helyett a *kell* szót használta és csak a képviselőházi igazságügyi bizottság állapitotta meg a Vn. 19. §-ának szövegét ugy, amiként az törvényerőre emelkedett.

A Vn. 19. §-ának első bekezdésében foglalt rendelkezés fölvételének szükségét a törvényjavaslat indokolása arra alapitja, hogy amennyiben az árverési hirdetményben az árverés helyét meg kell jelölni, semmi czélja nincs annak, hogy a hirdetményben a végrehajtást szenvedő neve is kitétessék, ami a végrehajtást szenvedőre nézve sok esetben hátrányos.

Ez az indok tartalmából kitünően nagy általánosságban mozog, ugyszólván semmitmondó és mi alappal sem bir.

A birói árverés rendeltetésénél fogva kétségkivül azt czélozza, hogy az árverés alá kerülő tárgyak az árverésen minél jobb árban értékesittessenek és ily módon a hitelezők követeléseikre nézve kielégitést találjanak és esetleg a befolyt vételárból még az adós is némi vagyoni értékhez jusson.

A birói árverés kedvező eredménye tehát a hitel- és forgalmi életnek, legközelebbről pedig ugy a hitelezőnek, mint az adósnak nagyon fontos érdekét képezi, kivéve, ha az adós törekvése arra irányul, hogy az árverés meghiusuljon és ilymódon halasztást nyerjen, vagy ha az adós czélja az, hogy más árverelők hiányában az elárverezendő javakat valamelyik hozzátartozója által potom áron megszerezhesse, az ilyen irányban nyilvánvaló és kétségkivül a hitelezők kijátszását eredményező törekvés és czél azonban támogatást nem érdemel.

Ámde az árverés imént körülirt jelentős czélját csak ugy érheti el, ha annak foganatositásánál a komoly vevők nagyobb számának megjelenése lehetővé tétetik, ez pedig a gyakorlati élet tapasztalatai szerint feltétlenül megkivánja azt, hogy az árverési hirdetményből az egyetlen elfogadható kriterium a végrehajtást szenvedő neve ki ne hagyassék, mert ha a vevőközönség azt sem tudja, hogy kinél tartatik az árverés, az abban való részvételtől tartózkodni fog és egészen átengedi a teret az árverési hiénáknak, akiknél a szerepet csupán az játszsza, hogy az árverés alá eső tárgyakhoz minél olcsóbb áron jussanak.

Az árverés helyének megjelölése egymagában véve az árverés czéljának megvalósitására nézve annál kevésbbé tekinthető hatékony eszköznek, mivel az árverés helyének miként való megjelölésére nézve a törvény tüzetesen nem is intézkedik.

Ebből a most emlitett körülményből magyarázható meg az a kifejlődött gyakorlat, hogy az árverési hirdetményben az árverés helyéül rendszerint csak a község jelöltetik meg, ez a meg-

jelölés magában véve, avagy a név kitétele nélkül mitsem jelentő «adós lakásán» szavakkal együtt pedig legtöbb esetben egyértelmü azzal, mintha az árverés helye egyáltalán nem jelöltetik meg.

Igy történik az, hogy a kiküldött az árverést gyakran több izben sikertelenül kisérli meg, ami meg azután felette sok felesleges munkával és időveszteséggel jár.

De nem helytálló a törvényjavaslatnak a tévesen előtérbe helyezett humanizmusból származtatott az az indokolása sem, hogy az adósnak az árverési hirdetményben való megnevezése sok esetben reá nézve hátrányokkal jár.

Ezek a gyanitható hátrányok azonban nem az adós megnevezéséből, hanem főleg annak eladósodásából származnak és igy a czélszerütlen törvényrendelkezés mellett megnyugtató érvül nem szolgálhatnak.

Ezeknél a hátrányoknál sokkal nagyobb mérvben figyelembe veendők lennének azok a hátrányok, amelyek az utcza és házszám kitételénél alaptalanul érhetik azokat, akik az adóssal ugyanazon házban vagy lakásban laknak.

Ezenkivül az adós nevének az árverési hirdetményből való kiküszöbölése még azzal a hátránynyal is jár, hogy előidézi azt a tömérdek tudakozódást, amelylyel az érdeklődők, különösen pedig a pénzintézetek a bíróságot napról-napra fölkeresik és ily módon annak müködését is könnyen elkerülhető zaklatásnak teszik ki.

Az ezekben méltatott és jelentős hátrányok következtében a gyakorlati élet igényeinek meg nem felelő, a felek jogos érdekeivel is homlokegyenest ellentétben álló és a bíróság ügymenetére is zavaróan ható 1908 : XLI. tcz. 19. §-ának első bekezdése nézetem szerint mielőbb hatályon kivül helyezendő a végrehajtási törvénynek idevonatkozó rendelkezése visszaállitandó, adddig is azonban — figyelemmel arra is, hogy nálunk a párisi Hotel des ventes mintájára szervezett árverési intézmények rendelkezésre nem állnak — az árverés helyének az árverési hirdetményben miként való körülirása, illetve megjelölése az árverések sikeresitése és a kivánatos egyöntetü eljárás megvalósitása czéljából rendeleti uton kimeritően szabályozandó lenne. *Dr. Róth Ferencz.*

Reform vagy abolitio?

Az esküdtbiráskodás kérdéséhez.

Jogszolgáltatási intézményeket nem elméleti konstrukcziójuk, hanem gyakorlati helytállóságuk avat fel igazságügyi szükségességekké. A bünvádi perrendtartás tizenkét évi története arra tanit, hogy tévedtek azok az egyébként kiváló és nagynevü államférfiak, kik azt hitték, hogy nálunk az esküdtbiróság alkotmányjogi és igazságügyi politikai szükséglet, mely kielégitést kiván. Az esküdtbiráskodás története, minek takargatnánk, e tévedést feltárta, s ma már a köztudatban él, hogy ez az intézmény nálunk csődöt mondott.

Minden bünvádi perrendi intézménynek alapjában az a feladata, hogy a polgári szabadságnak legyen őre, az élethez, testi épséghez, becsülethez és vagyonhoz való jog szabad érvényesülésének legyen intézményes biztositéka. Ily intézmény tehát csak akkor élő jog, ha ezt a czélt szolgálja. De ha egy rossz élczet akarnék megkoczkáztatni, azt mondhatnám, hogy esküdtbiráskodásunk azt mindenesetre elérte, hogy nem egynek biztositott szabadságot, kinek a büntetőtörvény rendelkezése szerint a fegyházban kellene vezekelnie a társadalom és embertársai ellen elkövetett támadásáért ; de ha azt keressük, hogy biztositotta e a jury az élethez, testi épséghez, a becsülethez stb. füzött jogigényeinket, ugy meg kell vallanunk, hogy erre nem volt képes.

Ennek okát pedig ne keressük sem a jury müködését irányitó jogszabályokban, sem a közremüködő egyénekben, hanem abban, hogy társadalmunk nem kivánja a biráskodást a hivatásos biró kezéből kivenni s maga gyakorolni. Már pedig egy szükségesnek nem érzett jog sem alkotmányi, sem perrendi biztositék nem lehet.

Azt mondom, hogy társadalmunk nem érzi szükségét annak, hogy a biráskodást a hivatásos biró kezéből kivegye és maga gyakorolja. Bizonyitékaimat nem a politikai pártok állásfoglalásából meritem, hanem tapasztalati tényekből.

Minden életképes szervezetnek tendenciája a fejlődés. Ha a fejlődési folyamat megakad, beáll a hanyatlás, ha megszünik, beáll a halál.

Azt kérdezem : *mikor nyilatkozott meg a BP. életbenlétének lefolyt 12 esztendejében az a kivánság, hogy az esküdtbiróság jogköre kiterjesztessék?* Volt-e a nagyközönség köréből csak egyetlen felszólalás is hallható azért, hogy az esküdtbiráskodás a büntettek leggyakoribb fajaira, a lopásra, sikkasztásra, a magánosok elleni erőszakra, vagy bármely más büntettre is alkalmazásba vétessék? Vagy érezte-e a törvényhozás pl. a büntetőnovella megalkotásakor annak a közvélemény nyomásából eredő szükségét, hogy a fiatalkoruak ügyeit az esküdtszékre bizza, vagy hogy az ujonnan kreált keritési büntettét az esküdtbiróság hatáskörébe utálja? Mindezekből semmi sem volt észlelhető, jeléül annak, hogy az esküdtbiróság nálunk hóditani nem tudott s egy a fejlődés tendenciáját nélkülöző, a köztudatban gyökeret nem vert intézmény.

Nem csoda, ha nemcsak közönyt, hanem ellenszenvet észlelhetünk a jury ellen. És pedig kettős megnyilatkozásban. Az egyik, hogy aki csak teheti, azon van, hogy már az évi lajstromból hagyják ki. Ha pedig szolgálattételre van berendelve, füt-fát megmozgat, hogy visszavessék. És fehér holló számba jön az az esküdt, ki az 1897 : XXXIII. tcz. 7. §-ának 9. pontjában biztositott mentességet igénybe nem veszi. A másik megnyilatkozása az ellenszenvnek az, hogy a jogaikban sértettek minden módot igénybe vesznek, hogy a jury itélkezését kikerülhessék. A legtöbbször inkább lemondanak a törvényes elégtételről, máskor az önbiráskodás terére lépnek.

Mert a jury nem hóditotta meg magának a jogkereső közönség bizalmát. Az igazságot arczulütő verdiktek egész sorozata okozta ezt. Hogy miért keletkezhettek ezek, most nem kutatom. Csak a tényt állapitom meg : *mindenki érzi, hogy az esküdtbiróság hatáskörébe eső jogterületen a legnagyobb jogbizonytalanság uralkodik.* Ez tarthatatlan állapot, melyet meg kell szüntetni. Vagy reformmal, vagy megszüntetéssel. Ha szavazás alá bocsátanánk a kérdést, meggyőződésem szerint a tulnyomó többség a jury megszüntetése mellett foglalna állást. Nemcsak azért, mert egy reform sikere bizonytalan, s nincsen nehezebb feladat, mint egy diszkreditált intézményt lábraállitani, de azért is, mert egy reform megéréséhez nálunk évek kellenek. A jogbizonytalanság pedig további várakozást nem tür meg. Mert itt van köztünk, mételyezve és rombolva. Valamikor a jury hive voltam én is ; ma, tapasztalataim után, az abolitio mellett foglalok állást.

Dr. Kéri Miklós.

A mentelmi jog kodifikálása Magyarországon, külön tekintettel a horvát alkotmányjogra.

A magyar mentelmi jog kodifikálásának szükségességét a magyar közvéleményben már régóta hangsulyozták. Nemrég a mérvadó tényezők részéről is elhangzott ezen kodifikáczió keresztülvitelének fontossága. Nincs kétség, hogy ezen kodifikáczió nagy jelentőséggel birna a magyar közéletre és egyáltalában a magyar közjogra is.

Szándékozom ezen kérdésre a magyar s a horvát, tehát kettős szempontból reflektálni.

Amint közismert, a magyar mentelmi jog eddig a törvényben nincs szabályozva. Ezzel nem akarom azt állitani, hogy a magyar parlament tagjainak biztositott immunitás nem alapul a törvényen, mert, hacsak a magyar képviselőház 1867 nov. 18-án kelt határozata a magyar mentelmi jog lényegét s tartalmát állapitja meg, mégis vannak oly magyar törvények (1878. évi V. tcz. 19. §-a, az 1896. évi XXXIII. tcz. 32. §-a, és az 1867. évi XII. tcz. 47. §-a), amelyek a mentelmi jogot, mint már létezőt elismerik. Az általános jelentőségre tett szert a fentemlitett házhatározat a kir. Curiának 1887 május 9. 3837. sz. a. kelt döntése által.

Ily körülményeknél fogva azon külön védelem, amelyben a magyar parlament tagjai részesülnek, ugyan a magyar modern törvényeken alapul, de ezen védelem tartalma s terjedelme nincs törvényben megállapitva.

A magyar mentelmi jog kodifikálása annál kivánatosabbnak mutatkozik, mert Magyarország — eltekintve a német birodalom egyes kisebb államaitól — majdnem az egyedüli állam, mely eddig a mentelmi jogát nem kodifikálta. Hogy erről meggyőződ-

jünk, elég egy futó pillantást vetni más államok alkotmányaira. Angolország biztositotta már a «bill of rights»-ban [1] «freedom of speech»-et az angol parlament tagjainak; Franciaországban az immunitás mint jogi intézmény megfelelő helyet kapott már az 1791. évi szeptember 3-iki alkotmányban, az immunitásra vonatkozó tételes jog pedig az 1875 julius 16-iki törvényben (loi constitutionelle sur le rapports des pouvoirs publics) meg van állapitva.[2] Az egyes német államok alkotmányaiban már 1816. év óta az immunitásnak mint jogi intézménynek elismerése megtalálható. A német tételes mentelmi jog (a birodalmi tanács — Reichstag — tagjaira nézve) a német birodalom alkotmányában (1871 április 16-án 30. art.) van kodifikálva. Ausztria is kodifikálta mentelmi jogát (1867 deczember 21-én kelt állami alaptörvény 16. §-a a Reichsrat számára, a Landtagok számára: 1861 október 3-iki törvény 1. §-a); éppen ugy Olaszország is (statuto fordamentale del Regno d'Italia, 37., 45. és 52. czikk), Schweiz, Dánia, Norvégia, Schwedia, Portugália, Spanyolország,[3] stb.

Sőt azon államok is, amelyek csak az ujabb vagy a legujabb időben az alkotmányos elveket életre keltették, már kodifikálták is a mentelmi jogot. Ide tartoznak Japán, Törökország és Oroszország. Japán szabályozta a mentelmi jogot franczia-belga minta alapján 1889 február 11-iki alkotmánya 52. és 53. czikkében.[4] Ugyanezen minta szerint szabályozva van a mentelmi jog Törökországban még pedig az 1876. évi deczember 23-iki alkotmánya 47. és 79. czikkében, amely alkotmány 32 éves felfüggesztés után 1908 augusztus 1-én kelt Hattihumajun által megint életbe lépett.[5] Oroszország is rögtön az alkotmányos élet behozatala után (1906 junius 6-iki Charta) az állami duma tagjainak immunitása kodifikálásához hozzálátott, ámbár ezen kodifikáczió nagyon szük keretben ment végbe.[6] Ezen körülmény, hogy t. i. minden alkotmányos állam a mentelmi jog kodifikálását már keresztülvitte, azon szükségességet juttatja kifejezésre, hogy ezen kodifikáczió Magyarországon is mint a parlamentáris berendezkedésünk elodázhatlan követelménye mielőbb keresztül vihető volna.

A kodifikáczió keresztülvitelénél a magyar törvényhozásnak két elvi kérdésről kell majd határoznia, t. i., hogy reczipiálni fogja-e az angol vagy az ugynevezett kontinentális (franczia-belga) mentelmi jog alapelveit, vagy egy synkretikus (vegyes) theoria alapján mindakét mintától eltérő utat fog-e majd választani. Magyarországon most érvényben levő mentelmi jog, mely az emlitett házhatározatban körül van irva, az angol és kontinentális jog elemeiből van szerkesztve. A házhatározat első bekezdésében, amelyben meg van állapitva, hogy «azért, amit az országgyülési tag mint olyan a házban és házon kivül mond vagy tesz, csak az országgyülés által... vonathatik feleletre» tartalmilag majdnem teljesen kifejezésre jut a bill of rights 9. czikkének következő szövege: «that the freedom of speech and debates or proceedings ought not to be impeachead or questioned in any court or place out of parliament», csak azon megkülönböztetéssel, hogy a 9. czikkben benfoglalt és az angol jogirodalomban [7] nagy vitatkozásra alkalmul szolgáló «proceedings» kifejezés helyett a magyar szövegben egy erős, elméletileg sokat, de gyakorlatilag nagyon keveset mondó kifejezés «tesz» fordul elő.

A második bekezdésben a franczia-belga jog reczipiáltatott. Az első bekezdésben reczipiált angol jog sok véleménykülönbségre adott okot a honi jogirodalomban, de egy bizonyos magyarázat a gyakorlati élet terén is sok exorbitans illetéktelenséghez is vezetett volna.

Annak oka abban található, hogy az angol mentelmi jog átvétele következtében egyidőben a magyar jogrendszerben egy hézag jutott napfényre. Ezen hézagot nagyon könnyen lehet megmagyarázni.

Az angol parlament ugyanis nemcsak törvényhozó testület, hanem egyuttal el van látva egy önálló, független bíróság minden kellékével is, amely (t. i. bíróság) a «lex et consuetudo parliamenti» alapján ugy a saját tagjai felett, mint más harmadik személyek felett is, akik a «breach of privileg»-ért vétkesek lettek, jogérvényesen itélkezhetik. Az angol parlamentnek mint önálló bíróságnak hatásköre arra is kiterjed, hogy nemcsak a «disoderly» miatt, hanem egy közönséges büncselekmény miatt is mandatumfosztásra, sőt szabadságvesztés büntetésre is itélhet valakit a Towerben.

Ezen jogositványnyal nem bir a magyar parlament, sem a történelmi, sem a tételes közjog alapján és éppen azért az első bekezdésben reczipiált angol jog daczára a házhatározatban biztositott «tesz» szócska — semmiféle gyakorlati jelentőséggel nem birhatott a magyar közéletre. Egy közönséges büncselekmény, amelyet az országgyülési tag hivatása gyakorlatában követ el csak a rendes birósági eljárás révén sujtható, feltéve természetesen, hogy az illető országgyülési tag az illető háztól szabályszerüen kiadatott. Minden más interpretáczió biztositana a magyar országgyülési tagoknak — nézetem szerint — egy megmagyarázhatatlan büntetlenséget egy absurd sakrosanktitást éppen azért, mert a magyar parlamentnek nincs önálló birósági funkcziója.

A magyar törvényhozásra nézve tehát három lehetőség marad fön: vagy megszoritani a házhatározat első bekezdésében benfoglalt kiváltságot és a kontinentális jogot — a hivatásos (vagy nézetem szerint magyarabban mondva: hivatásbeli) immunitásra vonatkozólag — teljesen átvenni, vagy pedig a magyar parlamentet birósági funkczióval — az angol minta szerint — ellátni, vagy végre egy külön bíróságot a fent emlitett czélra alapitani. Leghelyesebb kibuvó — nézetem szerint — a franczia-belga jogot némi módositással átvenni.[8]

Ami a nem hivatásos (nem hivatásbeli) immunitást illeti, mindjárt meg kell jegyeznem, hogy a nevezett házhatározat második bekezdésében benfoglalt kiváltság nem foglal magában minden eshetőséget, amelyre okvetlenül kell gondolni a mentelmi jog kodifikálásánál. A «mond vagy tesz» szavakban minden nem tartalmaztatik. Azért meg kellene legpontosabban állapitani a hozandó magyar törvényben a nem hivatásbeli immunitásnak terjedelmét. Megjegyzem, hogy a más államok törvényhozási termékei, amelyek a mentelmi jog szabályozásával foglalkoznak, nem hordják magukon a tökéletesitett törvényhozási technikának bélyegét. Példának okáért emlitem, hogy a fentnevezett franczia törvény azt állapitja meg, hogy az országgyülési képviselő nem tartóztatható le és nem üldözhető «en matiére criminelle ou correctionelle», és csak hosszu gyakorlat következtében, az extensiv magyarázat alapján terjesztették ki ezen törvényes intézkedést a fegyelmi eljárásra is. Ugyanezen franczia törvény semmiféle intézkedést sem tartalmaz az ugynevezett büntetési fogságot (Strafhaft) illetőleg, semmiféle intézkedést a kiváltság időbeli tartamára, a kiváltság hatálya kezdetére vonatkozólag.

Pontos törvényes intézkedések ezen hiánya idézte elő Ausztriában 1891. és 1903. években a most érvényben lévő osztrák mentelmi jog reformálására irányuló akcziót.

Nézetem szerint a következő momentumok figyelembe veendők a hozandó magyar törvényben.

Először pontosan meg kell állapitani a nem hivatásos (hivatásbeli) immunitás (a felelőtlenség) lényegét és terjedelmét.

Ebben a tekintetben nem javasolhatnám egyetlen egy idegen törvényhozás szóról-szóra való átvételét, mert a nem hivatásbeli immunitás terjedelmének pontos megállapitásával nem találkozunk se a franczia, se a belga törvényben.

Magában a törvényben kellene tehát megállapitani, miféle üldöztetések s letartóztatások követelik és föltételezik a mentelmi jog felfüggesztését.

[1] V. ö. «bill of rights» szövegét Stubbs'nál: Select Charters 524—528. l.

[2] V. ö. Chartier: Les immunités parlamentaires en France dans leur développement historique.

[3] V. ö. Fuld: Die Immunität der Mitglieder gesetzgebender Versammlungen (Archiv für öffentliches Recht) és Reynaert: Histoire de la discipline parlamentaires.

[4] V. ö. «Études sur la constitution du Japan» par Nosawa Takematsu 145. l. etsqu.

[5] V. ö. Cuinet: La Turquie d'Asie. — Baillie: Digest of mohamedan law.

[6] V. ö. Maromzew, Maklakow és Pergamentnek orosz nyelven megirt kitünő könyveit az állami duma szervezéséről.

[7] V. ö. May: A treatise on the law, privileges, proceedings and usage of Parliament 98. l. és Fischel: Verfassung Englands 417. l.

[8] Az 1831 február 7-iki belga alkotmány 44. artecle-je ugy hangzik: Aucun membre de l'une ou de l'autre Chambre ne peut étre poursuivi ou recherché à l'occasion des opinions et votes émis par lui dans l'exercice le ses fonctions.

Vajjon követeli azt esak a rendes bíróság, illetve kir. ügyészség részéről jövő büntető eljárás és ezen eljárásból eredő vizsgálati vagy büntetési fogság (Strafhaft) vagy pedig a rendőri, politikai vagy más hatóságok részéről is jövő eljárás és ebből esetleg származó fogság is. Figyelmen kivül nem szabad hagyni, hogy a törvénynek kell külön intézkedést hoznia a fegyelmi eljárásra venatkozólag is. Erre nézve emlitem, hogy Ausztriában [9] 1903-ban egy külön törvényjavaslat készült el, amely jó segédeszközül fog szolgálhatni a magyar törvényhozásnak is. Második elvi kérdés, amelyet szintén a törvényben kellene megoldani, a mentelmi jog időbeli tartamát illeti. Amint ismeretes, hazai jogirodalmunkban sok véleménykülönbség van ezen kérdést illetőleg. *Dr. Andres Iván.*

(Bef. köv.)

Különfélék.

— **Állások betöltése.** Birói körökből kaptuk a következő sorokat: Örömmel konstatáljuk, hogy az uj aera alatt a megüresedett birói állások nyilvánosságra hozatnak és pályázat utján töltetnek be. Tulajdonképpen ennek igy is kellene történni állandóan, mert az üresedésben lévő állások nem arra valók. hogy azokat pályázat hirdetése nélkül, suttyomban töltsék be, esetleg még a második fokon is, mert ilyen rendszer mellett az önérzetes vidéki birák, akiknek a kilincselés nem természete, még arról sem szerezhetnek tudomást, hogy a területükön állás üresedett meg, és anélkül, hogy pályázhattak volna, jogos és méltányos igényeiktől el lettek ütve.

Reméljük, hogy az uj rendszer ebben a tekintetben is állandóan meg fog maradni.

— **Miért fizetünk tiz fillér értesitési dijat?** Ügyvédi körökben a tiz filléres értesitő-lap nem mindenütt talált barátságos fogadtatásra. Mi ügyvédek — ugymond egy olvasónk — tudjuk ugyanis, hogy az akták megtekintése nem felesleges zaklatása a kezelőszemélyzetnek, mint azt a hivatalokban általában hiszik, hanem köteles ügyvédi gondosság, amiről az itt közlendő «jogeset» is tanuságot tehet.

A budapesti VII. ker. járásbiróságnál meg- és átvett áruk iránt pert inditottam. Alperes tagadta a megrendelést és átvételt, mire eskü alatti kihallgatását kértem, amit a bíróság el is rendelt és annak foganatositása végett a székelyhidi kir. járásbiróságot kereste meg.

Két hónapig semmi hirt nem kapván ez ügyben, intézkedtem, hogy a budapesti VII. ker. járásbiróság a székelyhidi kir. járásbiróságnál sürgesse meg az eskü alatti kihallgatást. Ez megtörténvén, a székelyhidi kir. járásbiróság a sürgetésre 1912. M. 194. szám alatt következőleg válaszolt:

«*A.* felperesnek *B.* alperes elleni perében intézett sürgetésére a kir. járásbiróság értesiti, hogy az 1912. Sp. V. 1614/4. számu megkeresése értelmében felek nem közölték a határnapot, amelyen az alperes kihallgatását kivánnák (sic !), igy az ügy sürgetőnaplóba van jegyezve.»

Ezt a hallatlan végzést a budapesti VII. ker. kir. járásbiróság «iratokhoz» jelzéssel intézte el és midőn két hónap mulva ujból utána néztem az ügynek, csak akkor ment sürgetésemre a székelyhidi kir. járásbirósághoz a méltán kiérdemelt kitanitás, hogy az eskü alatti kihallgatást most már azonnal foganatositsa.

Midőn az igazságügyi kormány közegei ilyen hibákat követnek el és az ügyvédeknek annyi munkát okoznak, még mi fizessünk tiz filléreket az iratok betekintéséért a kincstárnak.

— **A per befejezése előtt az ügyvédi dijak megállapitása.** A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsának a gyakorlata.

1911. D. 349. A képviseletről lemondott alperesi ügyvéd dija és költsége a pert befejező véghatározatban fog megállapittatni.

Budapesti tábla 1911. H. 34. sz. Megváltoztatja és a felebbezési birósagot az ügyvédi járandóság megállapitására utasitja, mert: a felterjesztett iratok szerint az alperesi ügyvéd a képviseletről történt lemondását a felebbezési birósagnál bejelentette és a csatolt postai feladó vevénynyel igazolta, hogy ügyfelét a lemondásról 1912. évi április hó 8. napján feladott levéllel értesitette.

[9] Lásd Schäfle: Immunität und Inkompatibilität. Sonderausgabe aus die Fackel.

Ennek folytán a megbizási viszony megszünvén, a lemondott ügyvéd járandóságának a megbizóval szemben való megállapitását a per további folyamára való tekintet nélkül jogszerüen igényelheti.

— **Corpus Juris Hungarici és Hatályos Magyar Törvények Gyüjteménye.** A Franklin-Társulat kiadásában megjelenő Magyar Törvénytárnak, amely egyuttal a Hatályos Törvények Gyüjteményének is folytatása, *1912. évi kötete* már az uj esztendő első hónapjában hagyta el a sajtót. Ennek a minden tekintetben mintaszerü, hatalmas gyüjteménynek, amelyet a nemrég elhunyt kiváló jogászunk, dr. Márkus Dezső alapitott és 18 éven át szerkesztett, folytatólagos szerkesztését *dr. Térfi Gyula* igazságügyi miniszteri tanácsos vette át, aki már a jelen kötet szerkesztésének főrészét is végezte. Az ő általánosan ismert eddigi müködése biztositék arra, hogy a nagy vállalat szerkesztésében is a teljes megbizhatóság, a legkisebb részletre kiterjedő lelkiismeretes pontosság és széleskörü szakismeret érvényesül. Ez a kötet is közli a törvények pontos, hibátlan szövegén felül az országgyülési tárgyalások lényeges anyagát, szakeredményét, a javaslatok miniszteri és bizottsági indokolását (nem hallgatva el sehol a forrást sem) és minden egyes törvényszakasznál pontosan utal más törvény vagy rendelet odavágó szabályaira is. Hiányoznak ebből a törvénytárból azok a fatális sajtóhibák, amelyek némely megjelent törvénygyüjteményben előfordulnak. Egyedül álló ez a törvénytár a betürendes tárgymutató pontossága és a pótlások tekintetében is, amelyek sok száz korábbi évbeli törvényszakaszhoz sorolják fel azokat a módositásokat, amelyeket az 1912. évbeli törvények korábbi törvényeinkkel tettek; a pótlások a teljes rendeleti és döntvényi anyagot is feldolgozzák. Ezeket a pótlásokat a jelzett megfelelő helyre könnyen be lehet ragasztani s igy az egyes kötetek minden törvényt ugy tüntetnek fel, amint az a törvény mindenkor hatályban van; ez a módszer a gyüjteményt mindig megóvja az elavulástól. A mü kiállitása a tartalomnak megfelelően diszes és praktikus. A félbőrkötésü kötet (61½ iv) 21 K, füzve 18 K.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Képviselő által aláirt okirat.** A német birodalmi biróságnak egy érdekes indokolásu határozatát olvassuk a Deutsche Rechtsanwalts-Zeitung 1913. évfolyamának 1. számában azon kérdésre vonatkozólag, vajjon az okiratból a képviseleti viszonynak ki kell-e tünnie.

Felperes öt évre bérleti szerződést kötött egy közkereseti társaság képviselőjével a társaság házára vonatkozólag. A közkereseti társaság azt vitatta, hogy az öt évre kötött szerződés nem érvényes. A német polgári törvénykönyv 566. §-a t. i. az ingatlanok bérlete tekintetében egy évet meghaladó időtartam megállapitása esetében irásbeli szerződést követel. A jelen esetben azonban a kellő irásbeli forma nincs meg, mert a képviseleti viszony *magából az okiratból* nem tünik ki. Felperes megállapitási pert inditott annak kinondása iránt, hogy a szerződés érvényes.

Az alsóbiróságok az alapon deklarálták érvényesnek a szerződést, hogy «a meghatalmazási viszonynak kifejezése nem tartozik a szerződésre nézve előirt irásbeli formához».

A birodalmi biróság végeredményben ugyanigy itélt, de más indokolással:

Ha a szerződés egy képviselővel köttetik, annak mindeneselre magából az okiratból kell kitünnie. Annak vizsgálatánál azonban, hogy ez az eset fenforog-e, nem egy, a tényállással nem ismerős harmadik személy álláspontjára kell helyezkedni és azt mondani: ha a képviselet az okirat szavaiból ki nem tünik, akkor az nincs is kellőképp kifejezve. Ellenkezőleg, a felek álláspontjából kell kiindulni és azt nézni, vajjon velük, mint a tényállással kellőképp ismerősek előtt megfelelően jelezve van-e a képviselő utján ügyködő személy.

A szóban lévő esetben a szerződő felek által használt szavakból, ha azokat ugy akarjuk érteni, amint a feleknek érteniök kellett, kétségtelenül kitünik, hogy a képviselő nem saját személyében, hanem maga a társaság az ügyleti fél. Ilyképpen a törvény által előirt irásbeli forma nem azért tekintendő megtartottnak, mert az okiratban — mint az alsóbiróságok kifejezik — a meghatalmazotti viszonynak nem kell megemlitve lennie, hanem annálfogva, mivel az — ha harmadik személyekkel szemben ta-

lán felismerhetetlen módon is — de *a felekkel szemben* mindenesetre kifejezettnek tekintendő.

— **A berlini ügyvédház és ügyvédklub.** Hosszas fáradozás után sikerült néhány lelkes ügyvéd, különösen pedig Neumann Hugó fáradozásával Berlinben korlátolt felelősségü társasági alapon egy pompás ügyvédegyesületi házat létesiteni.

Evvel az ügyvédházzal némi kapcsolatban megalakult a berlini ügyvédklub is, daczára a sokoldalról elhangzott szkeptikus ellenkezésnek. A szkeptikusok tábora leginkább a következő ellenérvekkel állott elő: Egy óriási világvárosnak, mint Berlinnek, ügyvédi kara oly heterogen összetételü, oly különbözők a tagok hajlamai, érdekei, életberendezése, hogy egy, csupán a közös hivatás alapján álló egyesülés nem lehet életképes. Voltak, kik félig tréfásan, félig komolyan oly véleményt nyilvánitottak, hogy az ügyvéd napról-napra oly sürün kénytelen foglalkozása körében kartársaival érintkezni, hogy a kollegiális együttlét utáni szükséglete kivánságán felül is kielégülést nyer.

Méltán hivatkoztak evvel szemben az optimistábbak arra, hogy éppen a karnak a nagyvárosi élet által is előidézett többirányu szétforgácsoltsága mellett fokozott szükség van oly helyre, ahol az együvétartozás érzése társadalmi érintkezés által is fokozódik.

Sokan az idősebb ügyvédek közül teljesen távoltartják magukat a birósági tárgyalásoktól és kizárólag konzultálásra és periratkészitésre szoritkoznak, aminek ismét csak az a következménye, hogy ezeknek kartársaikkal való érintkezése a minimumra száll.

Az ujonnan alakult ügyvédklub nagy gondot forditott kényelmes, irószerekkel, irógéppel felszerelt helyiségek berendezésére s különösen gazdag könyvtárt akar létesiteni.

Az évi tagdij berlini ügyvédek részére 60 M, Berlinen kivül lakó ügyvédeknél pedig 30 M.

— **Postahivatalnok kártérítési kötelezettsége.** A német polgári törvénykönyv 839. §-a szerint: «Ha valamely hivatalnok szándékosan vagy gondatlanságból megsérti harmadik személyekkel szemben fennálló hivatali kötelességét, az abból eredő kárt azon harmadik személynek megtériteni köteles».

Felperes este 8 órakor express pénzes-levelet adott fel egy távoli városban lakó üzletbarátja részére. A leggyorsabb vasuti összeköttetés felhasználásával másnap 4 óra 15 perczkor a levélnek rendeltetési helyére kellett volna érkeznie. A felvevő hivatalnál müködő fiatal, tapasztalatlan postai hivatalnok nem ismervén ezen legrövidebb összeköttetést, a levelet más utvonalra irányitotta, s itt a levél csak másnap 5 óra 30 perczkor, tehát 1 óra 15 percznyi késéssel érkezett volna meg (tényleg, a vasut kezelési hibája folytán még később jutott oda).

A német birodalmi biróság kimondotta, hogy a postahivatalnok részén kötelességmulasztás, tehát kártérítési ok nem forog fenn. Objektiv értelemben azért nem, mert egy csaknem 12 órára terjedő szállitási időnél ötnegyedórai késedelem lényegtelen, ha — mint a jelen esetben is — egyébként még ugyanazon napon megtörténhetett volna a kézbesités, szubjektiv szempontból pedig azért nem, mert a postai alkalmazott abból indulhatott ki, hogy a levél az általa választott utvonalon «aránylag gyorsan» érkezik meg rendeltetési helyére. (Közölve a Deutsche Rechtsanwalts-Zeitung 1913. évi 1. számában.)

Vidéki iroda önálló vezetésére fiatal ügyvédet keresek. Ajánlatokat R. G. czimre a kiadóhivatalba kérek. 14681

Fiatal ügyvéd nagy bankösszeköttetéssel és praxissal iroda vezetői állást keres, esetleg társulna is. Szives megkereséseket «Ügyvéd» jeligére Tenzer hirdető-irodájába (Szervita-tér 8.) kérek, hol a czim is megtudható. 14680

Megjelentek az
1912. ÉVI TÖRVÉNYEK

Jegyzetekkel ellátta

MÁRKUS DEZSŐ dr. és TÉRFI GYULA dr.

Kiadja a FRANKLIN-TÁRSULAT.

Ára füzve **18 korona,** fekete vagy barna félbőrkötésben **21 korona.** Vevőink kényelmére e kötetet vászonkötésben is kiadtuk, tetszés szerint választható szinben. Ennek ára **19 kor. 50 fillér.**

E kötet folytatását képezi a **Corpus Juris Hungarici**-nek és a **Hatályos Magyar Törvények Gyüjteményé**-nek, valamint bármely más törvénygyüjteménynek.

Ugy az 1912. évi, mint az előbbi kötetek **havi részletfizetésre is** megrendelhetők.

Tisztelt vevőinket figyelmeztetjük, hogy törvénykönyvünk új kiegészítő kötetének átvételekor ügyeljenek arra, hogy a **MÁRKUS-TÉRFI-féle kiadást kapják.**

Kelemen D. és Társa
könyvterjesztési vállalatánál
Budapest, IV., Reáltanoda-utca 5. sz.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 7. szám. Budapest, 1913 február 14.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd: Amit nélkülözünk. — *Dr. Doleschall Alfréd* egyetemi professzor: A fiatalkoruak birósága és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárás. — *Dr. Andres Iván* zágrábi kir. kormányi fogalmazó: A mentelmi jog kodifikálása Magyarországon, külön tekintettel a horvát alkotmányjogra. — *Dr. Bárdió Ferencz* szombathelyi kir. közjegyző: Osztálykivonatok. — *Dr. Kubinyi János* nagyrőczei kir. közjegyző: Az 1912: VII. tcz. 29. §-ához. — *Dr. Auer György:* A német büntetőnovella. — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Amit nélkülözünk.

Távol legyen tőlünk, hogy lekicsinyeljük azt, amit az igazságügyi programm kilátásba helyez. Fájdalom, nagyon fontos a mi állami és társadalmi életünkben a büntető jogszolgáltatás. Csak jöjjön tehát a büntetőtörvénykönyv és a bünvádi perrendtartás novellája.

De bármennyire megértjük, hogy egy elsőrendü büntetőjogi kapaczitás, ha az igazságügyminiszteri székbe kerül, első sorban saját tudását érvényesiteni igyekszik, nem értjük meg és nem helyeselhetjük, hogy itt meg is álljon. Büntetőtörvények nem elégségesek egy ország igazságügyi kormányzására és erőinek fejlesztésére. Egyedül büntetésekkel nem lehet az állam jövőjét biztositani és ha a világ legjobb büntetőkódexét is magunkénak fogjuk vallani, ez nem fogja megakadályozni, hogy ez az ország gazdaságilag tönkremenjen.

Évtizedek óta nem hozatott egyetlen egy törvény sem, mely folyton züllő, folyton ingadozó gazdasági életünknek támaszul szolgált volna. Jogviszonyok, melyek az utolsó évtizedekben előállottak, problémák, melyek hatalmas dimenziókban helyezkedtek el a gazdasági küzdelemben, kérdések, melyek czélszerü megoldásától a lét vagy a fejlődés lehetősége függ, minden szabályozás nélkül maradtak. Sőt komoly kisérletek sem történtek, melyek reményt nyujtanának valamelyes sikerre.

Az igazságügyminiszteri programm tehát alapos kiegészitésre szorul. Mert meg kell csinálni az uj modern részvényjogot. Ne várjunk, mig egy hatalmas explozió általános összeomlást fog előidézni, ne várjunk, mig a külföld előtt guny tárgyává leszünk, és már most is kétséges külhitelünk teljesen megsemmisül majd. A részvényprobléma nem könnyü, de nem is megoldhatatlan. Elavult törvényünk sürgős reformra szorul, reformra, mely a gazdasági erők érvényesülésének és a leghatékonyabb ellenőrzésnek is egyaránt szabad tért enged.

Haladéktalanul hozzá kell látni a takarékbetétüzlet szabályozásához. E téren napról-napra fokozódnak a bajok. A még jelenleg is pusztitó krizis tartama alatt a betétek, ha nem is nagy intézeteknél, de azért sokszor forogtak veszélyben. Fájdalom, nem áll rendelkezésünkre statisztika, de köztudomásu, hogy igen sokszor csakis állami beavatkozással lehetett a betéteket megmenteni.

A törpebankoktól, melyek különben sem birnak létjogosultsággal, el kell vonni a betétüzletet. Ezek a törpék a leglehetetlenebb és legriskánsabb alapitásokra forditják a betéteket és igy kétszeresen is kárositják a gazdasági életet. Ebben a szegény országban a megtakaritott fillérek védelmet igényelhetnek, de azt nem nyujthatja se ügyész, se fogház.

Itt van a tőzsdetörvény kérdése. A határidőüzlet nálunk nélkülözhetetlen, de azért gondos szabályozásra szorul. Utját kell állni, hogy a különben fontos és szükséges tőzsdei ügyletek illetéktelen egyének kezében játékká fajuljanak. Ebben az országban, hol kevés a munkásember, de annál több a játékos, ki kell irtani a meddő spekulácziót. Gazdasági életünk nem is birja ki az innét jövő rázkódtatásokat és nem is engedhető meg, hogy különben talán értékes exisztenciák áldozatul essenek a játék szenvedélyének. Látjuk, hogy a budapesti tőzsde vezetősége autonom alapon igyekszik a visszaéléseknek elejét venni, csakhogy ezek a kisérletek a törvényhozás segitsége nélkül sikerre nem vezethetnek.

Napról-napra nyomasztóbb helyzetet idéz elő a kartellkérdés szabályozatlan volta. Vannak kartellek, melyek legkiméletlenebbül egyenesen uzsorabázison kizsákmányolják a fogyasztóközönséget, és — ami még sulyosabban esik latba — oly terheket rónak az iparra, hogy az nemcsak hogy nem bir fejlődni, de egészen összeroskad a kartellek által rárakott terhek alatt. Ehhez járul az Ausztriával fennálló gazdasági viszony, ugy, hogy iparunk sok esetben két tüz közé szorul; ott a verseny, itthon a kartell. Szóljunk még hátramaradottságunkról a biztositási törvényhozás terén az emisszionális ügyletekről, avagy nem-e elég rámutatni, hogy még az államhitel támogatására sem észlelhetünk egyetlen egy lépést sem. A komikummal határos állásponton van e tekintetben törvényhozásunk. A gyámsági törvény 18. §-a szerint állampapirok értékének feléig, de sohasem a letétel napján fennálló tőzsdei árfolyam kétharmadrészét meghaladó értéken felül fogadhatók el biztositásul. A végrehajtási törvény 42. §-a nagylelküen az árfolyam kétharmadáig rendeli elfogadhatónak az óvadékképesnek nyilvánitott értékpapirokat, beleértve az állampapirokat. És legujabb törvényünk a Pp. 127. §-a szerint ezek az értékpapirosok «a budapesti tőzsdén a letétel napját megelőzőleg utoljára jegyzett árfolyam kétharmadáig» nyujthatnak biztositékot.

Igy értékeli az állam saját papirjait, igy neheziti meg az állam törvényhozásilag, hogy saját papirosai piaczot találjanak! Kell még erősebb bizonyiték, hogy hiteltörvényhozásunk valóságos analfabéta életet él? Ha egy kereskedő kijelentené, hogy váltója kétharmadáig bir csak értékkel, a csődbiróság meggondolás nélkül nyithatná meg ellene a csődöt fizetésképtelenség miatt.

És ha már a csődnél vagyunk. Nem szégyen-e, hogy husz évi sürgetés után nem birtuk elérni, hogy a csődeljárás végre reformáltassék. Kegyeskedjék az igazságügyi kormányzatnak a naponként megjelenő fizetésképtelenségek hosszu listáját egy kis figyelemre méltatni és kegyeskedjék fontolóra venni, hogy évente milliók és milliók pusztulnak el, mert a törvényhozás képtelen egy törvényt alkotni, mely lehetővé teszi a csődvagyon észszerü értékesitését.

De kár volna gazdasági hátramaradottságunk okait még bővebben felsorolni.

Az igazságügyi kormányzatnak eminens kötelessége gyorsan és erélyesen cselekedni. Közvetve igy nagyobb eredményeket fog elérni a kriminalisztika terén, mint a büntető-törvénykönyvnek akármilyen fényesen sikerült novellája által.

Dr. Kőnig Vilmos.

A fiatalkoruak bírósága és a fiatalkoruak bünügyeiben követendő eljárás.*

Az a fölényes könnyedség, mely a fiatalkoruak bíróságáról rendelkező törvényjavaslaton végig rezeg, mely közigazgatást igazságszolgáltatással, jogot önkénnyel, való szükségletet képzelődéssel ugy összekever, hogy a fiatalkoruak bíráját egy személyben összpontositottan nyomozó, vizsgáló, vádló, védő, itélőbirói és végrehajtó hatóságbeli szerepre utalja: szinte bántó módon nyilatkozik meg a törvényjavaslatnak a formális *védelmet* illető rendelkezéseiben.

Tudvalevően a büntetőnovellával — melynek elhamarkodottságát eléggé jellemzi, hogy már életbeléptetésének harmadik éve óta többrendbeli, még alapvető rendelkezését is az eljárási szabályok megállapitásának alkalmából ugy hatálytalanitani készülnek, hogy a magyar törvényalkotási géniusz legnemesebb hajtásaként megkoronáztatott novellának itt-ott még hirmondója sem marad — egyéb balesetek közepette az is megesett, hogy a kritikus 16 éves korhatárnak a 18. életévre kitolása közben megfeledkezett a BP. 56. §-a 3. pontjának megfelelő módositásáról. Ezt a hibát most *látszólag* és forma szerint jóvá teszik (75. §.). Amikor pedig a javaslatnak törvényerőre emeltetése esetében a BP. 56. §-a 3. pontjának már csak aránylag kicsiny aktualitása lesz. Mert hiszen a «reformált» javaslat rendszere szerint jobbára csakis a halállal és a fegyházzal büntetendő esetek kerülnének *főtárgyalás* elé (57. §.) és ezek is csak akkor, ha a terhelt a 15. életévét már meghaladta. Az általános szabály a fiatalkoruak bünügyének *főtárgyaláson kivül, sommás* elintézése volna. *Amikor pedig* a törvényjavaslat értelmében *a formális védelem egyáltalán nem kötelező.*

Ez is a törvényjavaslatnak egyik «haladása» az előadói tervezettel szemben. Amig ugyanis az eredeti tervezet rendszerében egyfelől a fiatalkoruak bünügyeinek főtárgyaláson *kivüli* elintézése sokkalta szükebb körre szoritkozott (32. §.) és igy a BP. 56. §-a 3. pontjának jelentősége is erősen előtérbe nyomult, másfelől ugyanaz a tervezet *kötelezőnek* mondotta a védelmet, akkor is, ha a bünügyet a fiatalkoruak birája sommás *tárgyaláson* intézi el (23. §.), addig a törvényjavaslat a főtárgyalásnak és vele a BP. 56. §-a 3. pontjának alkalmazását szerfelett megszoritva, az ilyképpen még nagyobb tulsulyra emelkedett egyesbirósági sommás *tárgyaláson* kötelező védelmet nem ismer. Csakis, ha «a védelem czélszerünek mutatkozik», hatalmazza föl a fiatalkoruak bíróságát, hogy a tárgyalásra *közvédőt* rendeljen (6. §.). Mig — a kinos szövegezés mellett is ugy látszik — a felebbezés folytán eljárni hivatott fiatalkoruak törvényszéki tanácsa előtt megtartandó tárgyaláson a formális védelmet kötelezőnek kontemplálta (39. §. második bek.).

Hogy miért nevezi a törvényjavaslat a *czélszerüséghez képest hivatalból kirendelhető* védőt «közvédő»-nek, mily alapon terjeszti ki az egyik tárgyalásra pusztán czélszerüségi okból kirendelt «közvédőnek» megbizatását a kirendelés napján tárgyalt *valamennyi* ügyre és az azokban érdekelt *mindegyik* vádlottra, amikor még nem is bizonyos, hogy a fiatalkoruaknak mindenható és mindentudó birája a többi ügyekben is czélszerünek fogja-e találni a védelmet? Ezekre a kérdésekre talán a hihetőleg még a törvényjavaslatnak parlamenti elintézése előtt közzéteendő indokolás fog megnyugtató feleletet adni. Megjegyeztetvén, hogy a «czélszerüség esetén kötelező» védelemnek a «köz» szóval összeházasitását az az esetleges ötlet sem magyarázhatja, hogy az elkeresztelés jogczimén a hivatalból kirendelt védő *köz*dijazásban részeltettessék. Mert a BP. 411. §-a kifejezetten csakis az itélőtáblai felebbviteli főtárgyaláson müködő közvédőkről rendelkezvén, ezt a rendelkezést az uj köntösben felléptetett közvédőkre joghasonszerüség alapján kiterjeszteni nem lehet. Az előadói tervezetnek a törvényszéki és esküdtbirósági tárgyalásokra rendszeresitett közvédelemmel kapcsolatos azt a kijelentését pedig, mely szerint a közvédő rendelettel megállapitandó dijjazásban fog részesülni (34. §. harmadik bek.), a törvényjavaslat mellőzte. Annál a kiméletlenségnél fogva, melylyel a törvényjavaslat meggyökerezett és kipróbált elveken és hagyományokon, jogszabályokon és intézményszerü garancziákon, egyéni és családjogokon keresztül gázol, még az sem lepne meg, ha annak kárpótlására, hogy az előadói tervezetben a fiatalkoruak birájának szánt évi pótlékot a törvényjavaslatban mellőzték és annak folyományaképpen, hogy «a szükséges védő- és óvóintézkedések» foganatositása voltaképpen az ő teendője (18. §. első bek.), a külön védő dijazását is a fiatalkoruak birájának nobile officiumává avatnák.

Amely «védő- és óvóintézkedések» czimén a fiatalkoru akár az eljárás egész tartamára is «*a bírósági fogház helyiségében* őrizet alá helyezhető» (20. §.). De csakis «gondozás» végett, mert a fiatalkoruak bírósága előtti eljárásban közönséges értelemben vett előzetes letartóztatásnak és vizsgálati fogságnak nincs helye (20. §. harmadik bek.). A törvényjavaslat oly fanatikusan ragaszkodik ahhoz az *általános* kiindulásához, mintha minden fiatalkoru — 18. életévig — csak gondozásra, soha való értelemben vett megbüntetésre nem szorulna, hogy még az előzetes letartóztatással vagy vizsgálati fogsággal sem engedi őket megbélyegezni. Gondol ugyan vele, hogy lehetnek közöttük «erkölcsileg romlottak vagy veszélyes természetüek» is (20. §. első bek.), kiket nem tanácsos a többiekkel közösen «őrizetbe» venni, és akiket elkeseredésében mégis csak «letartóztatottnak» nevez (20. §. második bek.): de azért ők sincsenek előzetes letartóztatásban, vagy vizsgálati fogságban, pusztán csak «őrizetben». Amikor is minden fiatalkorut éppen ugy kell munkával foglalkoztatni, mintha már fogházra itélték volna (Bn. 27. §. negyedik bek.). De azért ennek az őrizetben marasztásnak pl. a belga törvénynyel szemben is korláttalan tartamát az utóbb kiszabott fogházbüntetésbe sem lehet beszámitani. Amit az első tervezet kifejezetten is kijelent (13. §. negyedik bek.). A törvényjavaslat a kérdés felől hallgat ugyan, de mivelhogy a fiatalkoruaknak praeventiv őrizet alá helyeztetését az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság szabályai alól kiemeli, az ő álláspontján is ugyanarra a következtetésre kell jutni. Ugy látszik ez is a gyermek*védelemnek* elutasithatatlan követelése.

Amelynek minden bizonnyal csak teljes fesztelenségét van hivatva kidomboritani, amikor a törvényjavaslat az első tervezet nyomán módot ad arra, hogy még a gyermekbirósági hatáskör alól kivett *legsulyosabb bünesetekben is* — halállal vagy fegyházzal szankczionált büntettek — a fiatalkoruak törvényszéki tanácsa az eljárást ugyanazokon a módokon, mint egyébként a fiatalkoruak bírósága, nem nyilvános ülésben, *alakszerü tárgyalás nélkül* is befejezheti (61. §. 3. pont). Következésképpen az 1908 : XXXVI. tcz.-től is praejudiciális jelentőségében érintetlenül hagyott az a kérdés, vajjon a fiatalkoru a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettséggel rendelkezett-e vagy sem, a legsulyosabb bünesetekben is tartalom nélkül való mellékszerepre utaltatott. Aminthogy az alkalmazható birósági «intézkedést» még ily bünügyekben is függetleniteni készülnek a vádemeléstől, illetve a magáninditvány hatályosulásától. Ily sarkalatos reformoknak világában semmivé törpül, hogy a törvényjavaslat fiatalkoruak bünügyeiben a rendes birósági eljárásban is kizárja a vádirat elleni kifogást és a vele kapcsolatos eljárást (61. §. 4. pont) és hogy — ugy látszik az 1880 : XXXVII. tczikk 37. §-ának fatális félreértésében, jobban mondva dilettáns magyarázatában — a fiatalkoruak bíróságának szuverénitását annyira fokozza, hogy adott esetben a fiatalkorunak kriminalitását fegyelmi kihágásként kezelheti (23. §.)

A fiatalkoruak bünügyeiben az egész vonalon a jog uralmát a szeszélyes önkény, az igazságszolgáltatás biztositékait a közigazgatás szabadossága, a terhelt szabadságjogait az eljáró hatóságok kötetlen diszkrécziója készülvén felváltani: *ilyen* álláspont következetességében valóban nem lehet ellene kifogást tenni, hogy a törvényjavaslat nem csak hogy fentartja a fiatalkoruak kihágási ügyeiben *a közigazgatási hatóságok hatáskörét*, hanem azt az előadói tervezettel szemben még tágitja is. Amig ugyanis ez a tervezet a BN. 33. §-ával ellentétben a javitó-nevelés elrendelésén kivül még a próbára bocsátást is kizárta a rendőrbiróságok által saját hatáskörükben alkalmazható «intézkedések» köréből (67. §.), addig a törvényjavaslat ezen részben ismét visszatér a BN. rendszeréhez. (64. §.) És — hozzáteszem — saját álláspontjának következetességében kár volt itt megállapodnia. A törvényjavaslat egész szellemének, vezető eszméinek legjobban megfelelt volna, ha a fiatalkoruak bünügyeit *általánosságban* és különböztetés nélkül *a rendőrbiráskodásba utalja át.* Mert amint az igazságszolgáltatást minden porczikájában elközigazgatásitják, ott a bíróságnak már semmi keresni valója. És ha csak azon mulik, hogy a fiatalkoruak bírósága mennél kötetlenebben,

* Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

mennél fesztelenebbül és pusztán diszkréczionárius módon intézze el a bünügyet, jobban mondva a terheltet: akkor a «birás-kodás»-ra a közigazgatási hatóságok egyenesen predesztináltattak. Hiszen hogy maga a törvényjavaslat mennyire tisztában van vele, hogy a mig a kir. bíróságok személyzetében csak gondos körültekintéssel lehet alkalmas gyermekbirót kiszemelni, addig a rendőri biró már hivatalánál fogva született erre a tisztségre: mutatja, hogy a kir. bíróságoknál az igazságügyminiszter magának tartja fenn a fiatalkoruak birájának kijelölését, ellenben a közigazgatási hatáskörbe tartozó bünügyekben szabály szerint nem tartja szükségesnek *külön* gyermekbiró kijelölését (65. §.). Mily lélekemelő volna, ha arra hivatkozhatnánk, hogy a fiatalkoruak bíróságát egyenesen *amerikai* mintára szerveztük meg! Akkor azután egyéb közéleti viszonyainknak magyarázatára és mentségére sem szorulnánk többé az ósdi Angliának idézésére, hanem közvetetlenül a leghaladottabb, legmüvelődöttebb, tehát hozzánk legközelebb álló Észak-Amerikára támaszkodhatnánk!

Büntett, vétség és kihágás közötti különböztetés, a. bírósági hatáskör kérdése, az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól elkülönitése, birói kvalifikáczió és függetlenség stb. stb., mily felesleges, nyomorult requisitumok a fiatalkoruak bíróságáról szóló törvényjavaslatnak magasságában!

Amikor a bünösségnek és a büntelenségnek utolsó válaszfalait is ledönteni készülnek, az ideális erkölcsi felelősséget hazugságnak hirdetik, a vádelvet minden következményeivel együtt sutba dobják és a fiatalkoru terheltet kisérleti objektumnak, a büntető bíróságot pedig omnibusznak teszik meg, mely akkor is mozgásba jő, ha büncselekmény egyáltalán nem lett elkövetve; amikor a nevelő intézkedések és a büntetés között való különbségek fölött kényur módjára napirendre térnek és megengedhetőnek találják, hogy egy közel 18 éves suhancz gyilkosság esetében is csupán csak próbára bocsáttassék, egy másik 13 éves gyermeket pedig a leghitványabb kihágás elkövetése miatt 21 éves koráig személyes szabadságától megfosszanak: akkor valójában már csak gyermekjáték komolyságára tarthat igényt az általános hatásköri szabályokhoz abban a vonatkozásban való ragaszkodás, melynél fogva *sajtóvétségek* tárgyában az esküdtbirósági hatáskört érintetlenül fentartják.

Persze, kissé csiklandós kérdés. Mert könnyen összeütközésbe hozhatja a kodifikátort a sajtó nagyhatalmával. Amit még a legrettenthetlenebb miniszter is szivesen kerül. Már t. i. a napi sajtót értve, mert a szakbelinek megnyilatkozásával éppen szakszerü kérdésekben régi tapasztalat szerint nem illik törődni. A napi sajtó pedig — mint most is tapasztalhatjuk — éppen oly közönyös a fiatalkoruak bíróságáról rendelkező törvényjavaslat irányában, amily érzékeny a sajtószabadságnak akármely vonatkozásu biztositékainak való vagy csupán csak vélt megnyirbálásában. Ez az óvatossági szempont ihlette már az előadói tervezetet, amikor a hatásköri általános szabályoknak legalaposabb felforgatása mellett is annak gondját viselte, hogy nyomtatványban elkövetett büncselekmények esetén fiatalkoruakkal szemben is érintetlenül hagyja az esküdtbirósági hatáskört (32. §. 3. pont). Az uj igazságügyminiszter törvényjavaslata még ebben a tekintetben is merészen reformál. Mert sajtóvétségek esetében is az esküdtbirósági hatáskört csak azokkal az iró urakkal szemben tartja fenn változatlanul, kik tizenötödik életévüket már betöltötték (57. §. 1. pont.).

Ha a törvényjavaslatnak egyéb nagy ujitását abban a meggyőződésben, hogy mai közéleti viszonyaink közepette megvalósitásukat megakadályozni ugyis lehetetlenség, kötelességszerü rezignáczóval regisztrálom: ugy a legutóbb konstatált reform már büszkeséggel tölt el. Mert Magyarországnak kormányhatalmi, majdan törvényhozási tekintélylyel és biztositék ellenében *15. életéven alul való* irói nemzedéket igér. *Dr. Doleschall Alfréd.*

A mentelmi jog kodifikálása Magyarországon, külön tekintettel a horvát alkotmányjogra.[1]

Néhányan[2] azt vélik, hogy a mentelmi jog igazi jogalapja csak az igazolás után kétségtelen, mások pedig a megválasztásra fektetnek sulyt, még olyanok is akadnak, akik az országgyülés megnyitásai időpontját mint konstitutiv elemet fogják fel a mentelmi jog hatálya kezdetére vonatkozólag. Azt vélem, hogy az opportunitás elve a franczia álláspont[3] mellett szól. Ugyanezen (t. i. franczia) mintát kellene utánozni azon kérdés megoldásánál is, vajjon a parlamenti tagok lakásai is a mentelmi jog sanctiója alá esnek-e. Ezen asyl-kiváltságot megtagadja a franczia jog, nolott nem érdektelen megjegyezni, hogy az olasz jog, a képviselőkre nézve nem ismeri el a lakásmentességet, mig a senatorokra nézve a gyakorlat ingadozik.[4]

Azonfelül szükséges, hogy a törvényben elintézést leljen azon vitás kérdés is, hogy tartoznak-e a parlament tagjai a bíróság felhivásának mint tanuk eleget tenni s szabad-e őket sub poena meghivni. Erre nézve az angol jog álláspontja — amely elismeri a tanuzási kötelezettséget — követendő volna. Ami az esküdtszéki teendők elvállalását illeti; arról a magyar törvényhozás egy előbbi törvényben már gondoskodott.[5] Továbbá igen kivánatos volna, hogy a hozandó törvényben arról is intézkedés történjék, vajjon a katonai büntetőbirósági, fegyelmi és katonai becsületbirósági büntetésekkel s jövedéki kihágásokkal szemben védi-e az immunitás az országgyülési tagot. Kmety[6] erre vonatkozó nézeteinek a törvényben is helyt kellene foglalniok. Végre még azt meg kell emlitenem, hogy jó volna magában a törvényben az immunitás közjogi jellegét hangsulyozni, aminek következtében a mentelmi jogról való lemondás ex lege hatálytalan s meg nem engedhető volna. A végrehajtó rendeletben a kiadatási eljárás alapelveit lehetne körülirni.

Ezen körvonalokban megjelöltem azon alapelveket, amelyek — nézetem szerint — a magyar mentelmi jog kodifikálásánál figyelembe veendők. Szükségesnek tartom még azt emliteni, hogy amikor a magyar mentelmi jog kodifikálására sor kerül, legjobb alkalom fog adatni az osztrák törvényhozásnak is, hogy az 1867. évi deczember 21-iki osztrák alaptörvénynek 23. §-át reformálja és ezen §-nak a magyar törvénynek[7] megfelelő terjedelmet adja meg.

Áttérek most a horvát álláspontra.

Nincs kétség, hogy a magyar mentelmi jog kodifikálása, mint a birodalmi törvényhozás aktusa, nagy jelentőséggel fog birni a horvát alkotmányjogra is. Hogy ezt igazoljam, elég rámutatnom a Horvátországban most érvényben levő mentelmi jogra. A horvát szábor tagjainak mentelmi joga az 1867. évi máj. 16-iki autonom törvényben biztositva van. Ezen törvény struktúrája első pillanatra egy tökéletlen törvényhozási technika müvét árulja el. Maga a törvény inkább egy rezolucziő vagy egy deklaráczió alakjával bir. De nemcsak az alaki-jogi, hanem az anyagi-jogi tekintetben is ezen autonom horvát törvény jogilag és történelmileg hamis tételeket állapit meg, mikor azt állitja, hogy a felelőtlenség s a sérthetetlenség a horvát alkotmányon s a horvát törvényeken — természetesen 1867. év előttieken — alapul. Ezen hamis feltevésből kiindulva összekeveri a horvát törvény a felelőtlenséget, mint egy tiszta parlamentáris intézményt a «salvus conductus»-sal. Sőt mindazon törvények, amelyek a «salvus conductus»-ra vonatkoznak, a horvát törvény által továbbá is érvényben fentartatnak, ámbár a magyar közjog s jogtörténelem jó ismerője is nagy kellemetlenségbe kerülne, ha ezeket a törvényeket, amelyek exclusive vonatkoznának a «salvus conductus»-ra (eltekintve az 1791. évi XIII. tcz.-től) felsorolni tartoznék.

Amint mindezekből kitünik, összekeverte a fent jelzett autonom törvényben kodifikált horvát mentelmi jog a régi karok és rendek kiváltságait a modern jogi intézménynyel — az immunitással. Nem lehet azért csodálkozni, hogy a horvát jogi életben nem tartatott be egy egységes álláspont a magyar országgyülés horvátországi tagjainak jogi állását illetőleg sem. Ennek igazolására elég rámutatnom azon fogalomzavarra, amelyet a horvát kormány egyik rendelete[8] a horvát jogéletben előidézett.

[1] Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

[2] Péld. Kmety: A magyar közjog tankönyve 369. l.

[3] Lorsque le député est élu, il èst membre de la Chambre . . . son titre est dans le fait de son élection. V. ö. Pondra et Pierre: Traité pratique de droit parlamentaire 67. l. Lásd Kmety i. m. 369. lap.

[4] V. ö. Tomcsányi: A mentelmi jogról 64. l.

[5] 1897: XXXIII. tcz.

[6] I. m. 367. l.

[7] 1867. évi XII. tcz. 47. §-a.

[8] 1910. évi szeptember hó 19-én 17,595. sz. a. Ezen rendeletet Tomasich volt horvát bán adta ki.

Ezen rendelet teljes jogellenességét bebizonyitani nem tartom szükségesnek annál kevésbbé, mert annak idején a magyar és az objektiv horvát tudományos részről eléggé megmutatták, hogy ezen rendelet nemcsak a tudomány szempontjából, hanem a tételes magyar közjog szempontjából is egy tarthatatlan kisérlete a tudomány s a magyar közjog flagrans megsértésének.

A magyar mentelmi jog kodifikálása nem fog tehát csak utirányt képezni az autonom horvát mentelmi jog reformálására, hanem ezen kodifikálásnál két kérdés fog eldöntetni a magyar parlament törvényhozása által, amelyet bizonyos horvát részről elvi kérdésnek tartanak.

Az első kérdés a magyar parlament illetékességére vonatkozik. Ezen kérdésre vonatkozó horvát álláspontot Silovics a zágrábi egyetem büntetőjogtanára egyik a «Pester Lloyd»-ban és a hivatalos lapban közzétett vezérczikkben fejtette ki. Ámbár majdnem az összes horvát jogi irók ezen álláspontot magukévá tették, mert azt vélik, hogy azzal a horvát autonomia védelmének szolgálatot tesznek, mégis én — horvát létemre — sem oszthatom legkevésbé a honfitársaim nézeteit.

Silovics határozottan tagadja a magyar országgyülésnek azon illetékességét, hogy az immunitásról egységes törvényes intézkedéseket hozhasson, amelyek a magyar korona összes országai területe számára kötelező erejüek volnának. Ezen horvát jogiró gondolatmenete — amely ámbár nem bebizonyitott, mégis egy éleselméjü fölfogást árul el — az immunitás és különösen az u. n. nem hivatásos (hivatásbeli) immunitás (vagy Silovics szerint: inviolabilitás, sérthetetlenség) a büntetőjog hatálya aluli kivétel volna. Miután pedig Horvát-Szlavonország egy különálló büntetőjogi területet képez, és az 1868 : XXX. tcz. 77. és 48. §-ai értelmében ugy a törvényhozás, mint a végrehajtás tekintetében a büntetőjog terén teljes autonomiával bir, egy ilyen a magyar országgyülésben létrejött törvény a fent idézett törvényben biztositott autonomiába ütköznék.

Alaphibája ezen felfogásnak — amely Kmety és Doleschall budapesti egyetemi tanároknak kitünő fejtegetései[9] révén magyar szempontból már megczáfoltatott — abban áll, hogy az immunitást mint tiszta büntetőjogi intézményt fogják föl. Az általános tudományos fölfogás szerint pedig az immunitás — mint minden törvényhozótestület immanens kiváltsága s egy zavartalan törvényhozó müködésnek szükséges előfeltétele — par excellence egy közjogi jellegü intézmény.

A kontinentális mentelmi jog filozófiai — jogi alapja — mely az állami hatalmaknak osztása s egymásközti függetlensége tanában keresendő, határozottan szól is ezen jogi intézmény tiszta közjogi jellege mellett. De abban az esetben, ha ezen régi theóriát nem fogadnók el és ha a parlamenti tagokat illető kiváltságok jogalapját csak a funkciójuk védelmében látjuk, megint mutatkozik az immunitás, hogy a hires Gierke[10] egy kifejezését használjuk fel — mint egy «közjogi különjog» (staatsrechtliches Sonderrecht).

De egy alaki-jogi bizonyiték is szól a mentelmi jog közjogi jellege mellett. A franczia jogban — amely a kontinentális mentelmi jog forrása — a mentelmi jog nincs szabályozva a «Code pénal»-ban, hanem az állami alaptörvényben. Ugy a más államokban is. Mindezekből a következő eredmény következik: A mentelmi jognak, mint közjogi különjognak a jogi existenciája igazolására nincs szükség egy külön büntetőjogi szankczióra. Sőt ha az immunitást mint kivételt a büntetőjog hatálya alól, mint ilyent (t. i. kivételt) nem is emlitené az illető büntetőtörvénykönyv — mint az pl. Ausztriában s Horvátországban van — mégis az illető az immunitásra vonatkozó, akár törvényes, akár szokásos intézkedések mint a tételes közjog egyik része mindenkitől, tehát a büntető birótól is respektálandók.

Kizáró közjogi jellege az immunitásnak a parlament kiadatási jogában is kifejezésre jut. És éppen azért, mert az államnak a zavartalan törvényhozási müködésre vonatkozó érdeke a büntetőjogi sujtásra vonatkozó állami érdekkel szemben okvetlenül prioritást (elsőbbséget) élvez, amint az a parlamentnek tényleg korlátlan kiadatási jogából kitünik, majd azt állithatnók, hogy az állam büntetőjogi igénye in concreto (egy parlamenti tag ellen) excemptio az immunitás hatálya alól, amely (t. i. immunitás) mint közjogi különjog a büntetőjog felett áll.

Ezzel meg volna oldva elméleti szempontból azon kérdés, vajjon az immunitás büntetőjogi vagy közjogi intézmény-e?

De lege lata pedig nincs kétség arról, hogy most Magyarországon érvényben levő intézkedések, amelyek a magyar — vagy a horvát közjogi terminologia szellemében mondva — a közös országgyülés tagjai immunitására vonatkoznak, Horvátországban is az 1868. évi XXX. tcz. 69. §-a értelmében mint tételes közös közjog épp azért vannak és voltak érvényben, mert a magyar országgyülés legislativ hatásköre Horvátországra is kiterjed. (V. ö. 1868. évi XXX. tcz. 7., 8. és következő §-ait.)[11]

Ennélfogva teljesen világos, hogy a magyar (közös) országgyülés hatásköre a magyar mentelmi jog kodifikálását végbezvinni — amely jog mint közös közjog Horvátországban is érvényesülne — éppen a fentidézett törvényes intézkedéseken van megalapitva.

A hozandó magyar törvényben benfoglalt szabályok tehát ugy Magyarországon, mint Horvátországon is tételes közjogot fognak képezni.

Ezen kodifikáczió által természetesen legkevésbé sem lesz veszélyeztetve a horvát szábor joga, hogy az autonom horvát mentelmi jogot az autonom törvényhozás utján reformálja.

Mindezen fejtegetésekből kitünik egy igen érdekes közjogi tünet: A horvát szábor tagjai a körülményekhez képest egyszerü vagy kettős, vagy pedig háromszoros immunitást élveznek.[12]

Az első kategóriába tartoznak csak a horvát szábor tagjai, a másodikba a horvát szábor azon tagjai, akik közvetett választás utján (1868. évi XXX. tcz. 34. §-a) a magyar országgyülés tagjai is lettek, holott a harmadik kategóriába tartoznak a magyar országgyülés azon horvátországi tagjai, akik egyuttal a magyar delegáczió tagjai is. Ennek folytán az adott esetben ki kell eszközölni a kiadást vagy a horvát szábortól, vagy még a magyar országgyüléstől is, esetleg a magyar delegációtól. A másik kérdés, amely a magyar (közös) mentelmi jog kodifikálása által megoldandó a magyar s a horvát autonom mentelmi jog kölcsönös viszonyára vonatkozik. Nagy jelentőséggel járna ezen viszony rendezése tekintettel a Magyarország s Horvátország közti szoros együttes közéletre.

Ami a magyar mentelmi jog helybeli hatályosságát illeti, nincs kétség, hogy a magyar mentelmi jognak — amit már fentebb bebizonyitottunk — mint közös közjognak Horvátországon is teljes érvényességére kell szert tennie. Ennek folytán a magyar (közös) országgyülés tagjai ugy Magyarországban, mint Horvátországban a magyar hivatásbeli és nem hivatásbeli mentelmi jog védelme alatt állanak. Ezt ugyan a más horvát jogi irók tagadják, de az érvek, amelyek egyebek között a magyar országgyülés egységes strukturáját — hivatkozással az 1868. évi XXX. tcz. 34. §-ára — megsemmisiteni volnának hivatvák, némely horvát tudósnál[13] se állhatják ki a szigoru tudományos kritikát.

De ezzel még mindig nincsen megoldva azon kérdés, vajjon a horvát szábor tagjai, akik nem tagjai egyuttal a magyar (közös) országgyülésnek is, a magyarországi területen állanak-e a mentelmi jog védelme alatt. A jelenlegi jogállapot szerint ezen képviselők nem élveznek Magyarországon semmiféle immunitást.[14] Az egymásközti viszony mind a két mentelmi terület között nincs tehát rendezve egy és ugyanazon elv alapján.

A magyar (közös) mentelmi jog kodifikálásával ezen egyenlőtlen viszony a horvát jog érdekében elsimitandó, még pedig az ugynevezett personális elv szellemében, amely a német jogirodalomban és gyakorlatban éppen a mentelmi jog terén érvényre jutott. Ennélfogva a hozandó magyar törvényben a horvát szá-

[9] V. ö. «Pester Lloyd» 1911. évf. és «Egyetértés» 1911. évf.

[10] V. ö. Genossenschaftslehre 191. l. etsequ.

[11] Megállapitom azonban, hogy se a horvát birói, se a közigazgatási hatóságok egyáltalában nem is ismerik az anyagi magyar mentelmi jogot, ámbár a bíróságokra vonatkozó általános jogelv: «iura novit curia» Horvátországban is kellene hogy érvényesüljön. Elhatároztam azért, hogy egy horvát nyelvü értekezésben ismertessem a magyar (közös) mentelmi jogot.

[12] V. ö. Kmety id. m. 370. l.

[13] V. ö. dr. Egersdorfer: Der kroatische Staat und Dr. Pliveric' Theorie.

[14] V. ö. erre nézve Jászi Viktor helyes fejtegetéseit. (Tanulmányok a magyar-horvát közjogi viszony köréből 118. és 119. l.)

bor tagjainak a magyarországi területen is kellene biztositani a horvát autonom mentelmi jog alapján őket megillető immunitást. Ezzel nemcsak a közös állami élet igényeinek, hanem Horvátország eminens érdekeinek is eleget tennének.

Dr. Andres Iván.

Osztálykivonatok.

— 1912. évi VII. tcz. 29. és 30. §-a —

«A közjegyző a jegyzőkönyvből az osztályt tartalmazó szószerinti kivonatot készit annyi példányban, ahány példányban az átadó végzést az érdekelteknek és a hatóságoknak kézbesiteni kell, és a kivonatot az iratokkal együtt bemutatja.»

«A közjegyző által elkészitett példányokért az 1880 : LI. tcz. 16. §-ában meghatározott irásdij jár.»

Az életbeléptetési rendelet közli a határidőt és a járásbiróság által használandó bélyegző alakját.

Amint tudom, hasonló eljárást egyetlenegy európai állam törvénykönyve sem tüntet fel, s miután a törvényt gyakorlatilag alkalmazók részére sem miniszteri utasitás, sem minta, sem utbaigazitás adva nem lett, az ország összes járásbiróságai külön-külön neki álltak s mindegyik ugy, amint jónak gondolta, készitett egy-egy mintát s azt használja.

Tudok kivonatokról, amelyek a hagyatéktárgyalási jegyzőkönyveknek egyszerü szolgai másolatai, mig máshol a hagyaték átadó végzések blankettája szerint készülnek ; ismerek helyet, ahol a leltározó közeg költségeinek megállapitása is a kivonatban történik, vannak helyek, ahol a közjegyző minden példányt nemcsak aláir, de hitelesit is — vagyis tanusitja külön, hogy az a jegyzőkönyvvel egyező — mig máshol a közjegyző egyetlen egyet sem ir alá. Egyik helyen a közjegyző, másik helyen a kir. járásbiróság tartja feladatának a kivonatok másod-, harmad-, stb. példányának az összeegyeztetését — a kiadmányozást — a szerint, amint egyik helyen azon véleményben van a biróság, ha egy okirat több példányban készül, akkor lehetetlenség az, hogy azoknak egyező volta meg ne állapittassék s az egyeztetésért dijat állapit meg (hitelesitési dij), mig más helyen a törvény betüihez ragaszkodnak s csak irásdijat állapitanak meg, de ott meg a közjegyző nem törődik azzal, hogy a kivonat összes példányai egyezők-e, nem-e? Egyik helyen a járásbiróság irattára részére is kivánnak egy kivonatot, máshol azt mondják, hogy az felesleges stb.

Jött azután az árvaszék ismét minden utasitás nélkül, a saját egyéni felfogásával s egyik helyen a kivonatot birói határozat helyettesitőjének, a másik helyen meg a hagyatéktárgyalási jegyzőkönyv kiegészitésének tartja.

Egyik helyen tudomást sem vesz róla, a másik helyen vindikálja a jogot, hogy a tárgyalási jegyzőkönyvvel egyetemben azt is felülvizsgálja stb. stb. Egyszóval teljes zürzavar és tájékozatlanság van. Állitólag a miniszteriumban készül egy minta. Hogy ezen mintának előbb meg kellett volna jelenni, mint a törvény életbe lépett, azon talán disputálni felesleges, de ha ez nem is történt meg eddig, annak a hátrány mellett egy előnye is van, t. i. a rövid gyakorlat tapasztalatait is érvényesiteni lehet, s ezeknél pedig különösen figyelembe veendők a czél, amely a novellát létrehozta, t. i. hogy a biróságok a felesleges szellemi kezelési és irási munkától mentesitve legyenek — mely czél egy helyes utasitás mellett nagyon könnyen elérhető lesz — mert az kétségtelen, hogy a törvény intenciója helyes, szükséges és egy helyes gyakorlati alkalmazás mellett a biró és a kezelő munkáját a minimumra szállitja.

Ezen szempontoktól vezérelve szerény nézetem szerint a kivonatnak átadó végzést kell pótolni, amely nem lehet a tárgyalási jegyzőkönyv egyszerü másolata. A kivonatban kell a hagyaték sorsáról (természetes perre utasitás kivételével) intézkedni, a kivonatban nemcsak a telekkönyvhöz intézendő megkeresésnek kell helyt adni, hanem pénzértéknemüek ki- és beutalásának s az eljárás keretében felmerülhető ténymegállapitásoknak stb. stb. s ehhez képest a közjegyzőnek minden egyes kivonatot alá kell irni, s annak helyességéért, valamint a kiadmányozás jóságáért szavatolni, magától értetődik azonban, hogy ez esetben a 29. §. által felhivott 1880: LI. tcz. 16. §-a helyesen s akként alkalmazandó, hogy az irásdij és az e szakaszban irt hitelesitési dij is jár. Megjegyzem ugyan, hogy sokkal helyesebb lett volna itt is egy dijáltalányt megállapitani, amely a hagyaték értékéhez viszonyulna, vagy pedig a hagyatéktárgyalási dijat felemelni, s nem örökös vitáknak, személyeskedéseknek, kicsinyes gyanusitgatásoknak tág tért nyitni és a felsőbirróságoknak munkát adni.

Ha ezután a kivonat ekként készül, akkor a czél el lesz érve; egy világosan szerkesztett, összeállitott kivonat ad ugyan a birónak annyi dolgot, hogy az iratokat áttanulja, a kivonatot aláirja, de azután semmit, az irodának meg csak az expediálási és a nyilvántartási teendőt adja.

A kivonatokkal kapcsolatban intézkedni kell a pénz- és igazságügyi miniszteriumnak, az illetékkiszabási adatok mikénti összeállitásáról is, mert ha az adóhivatal kivonatot kap, felesleges a tárgyalási jegyzőkönyv másolata.

Utasitás adandó lenne az adóhivatalnak, hogy amennyiben a kivonatban szabályszerü utasitások vannak letétek, ki- és bevagy átutalására s a kivonat el van látva az életbeléptetési rendelet által előirt jóváhagyással, külön kiutaló végzést ne kivánjon.

Megállapitandó lenne, hogy amennyiben a közjegyző dijait, amely a törvény valóságos rendelkezése folytán disputára ugy sem ad okot, a jegyzőkönyvben részletezi, a kivonatban megemliti, ugy az egész kivonat jóváhagyásával az is megállapitottnak és jóváhagyottnak vélelmezendő.

Egyszóval a fentiek figyelembe vételével az igazságügyminiszterium által egy olyan minta lenne készitendő, amely a fentebb elsorolt eljárásokat egységesiti s amely mellett a hagyatéki referensnek irnivalója semmi, egyedül az ügy áttanulmányozása lenne a feladata.

Dr. Bárdió Ferencz.

Az 1912:VII. tcz. 29. §-ához.

— L. Jogt. Közl. 1912. évi 42. sz. különféle rovatát. —

Ugy kell alkalmazni egy uj törvényt és eljárást, hogy meg legyen elégedve vele az érdekelt ügyfél, a biróság és a közjegyző. Az érdekelt ügyfél meg lehet elégedve, ha az eddigi eljárásnál jóval gyorsabban ér czélt és a közismert, többnyire olvashatatlan és könnyen szakadó papirosu birósági kiadmányok helyett tiszta, jól olvasható, külcsinnal biró, s tartós papirra alkalmazott kivonatokat kap s aránylag olcsón.

A biróság meg lehet elégedve, mert sok munkától szabadult. A közjegyzőnek, kit eddig is sok ingyenes munkához szoktatott törvényhozásunk, meg kell elégednie, ha az uj rendszerre még rá nem fizet. Az irásdijakon, ha törvényesen vannak felszámitva, nem lehetséges nyerészkedni, s hozzáteszem, nem is lenne illő, nem is lenne czélszerü, mert azáltal az uj rendszert, melynek sok jó oldala van, a közönség szemében népszerütlenné tennénk. Azt azonban nem kivánhatja az uj rendszer, hogy a közjegyző reá fizessen. A törvényszerüen számitott irásdijak átlag, eddigi tapasztalatok szerint csak annyit jövedelmeznek a közjegyzőnek, hogy az előbbi állapothoz képest nem fizet reá az uj eljárásra.

A kivonatnak lényegében nem szabad többet tartalmaznia, mint amennyit az eddigi átadó végzések tartalmaztak. Ez természetes, s a felett a biróság joga és kötelessége őrködni, nem értvén azonban alatta betürágást, szekaturát, mely esetleges személyes ellenszenvből táplálkozik, s még a kivonat betüinek formáját, milliméternyi eltéréseit és jobbra vagy balra dülését is képes lenne birálgatás tárgyává tenni. Az azonban tény, hogy nem a kiirt szöveg lapszáma határoz, hanem a kivonat lapszáma ; lehet a tárgyalási jegyzőkönyv 10—20 oldal, de ha a kivonatra csak két oldal szükséges, csak két oldal után számitható törvényesen irásdij, 20—20 fillér, vagy 40—40 fillér, aszerint, hogy 25 sorig, vagy azon felül terjed egy oldal szövege. S nincsen igaza annak, aki azt állitja, hogy egy lapon 25 sornál több nem irható. Ezen állitás világosan ellenkezik a törvény szövegével, s bátran nevetségesnek is állithatom. Inkább több, mint kevesebb sor legyen egy oldalon, mert igy kevesebb oldalra terjed a kivonat, könnyebben kezelhető, kevesebb papir fogy, mindenesetre pedig teljesen a közjegyzőtől függ, hogy miként osztja be az ivoldalt, mindaddig, mig nem találnak ki erre is uj kaptafát. Arra pedig minden közjegyzőnek törekednie kell, hogy stilusa lehetőleg tömör s amellett megérthető legyen. Erre már a tárgyalási jegyzőkönyv fogalmazásánál kell vigyáznia, s ez jelentékeny szellemi munkaerőt igényel, a vesződséges tárgyalás folyama alatt, ami az irásdijjal nincs honorálva. A törvény ezen kitételét

«*szószerinti kivonatot*» készit, tényleg *szószerint* venni nem lehet, nem szabad, mert a jegyzőkönyvnek számtalan része van, ami nem való a kivonatba, csupán az átadásra vonatkozó résumé.

Ismétlem, hogy a kivonat külső megjelenése a czimtől eltekintve a régi átadó végzésé, melyhez már a bíróság és közönség is hozzászokott, s a törvény is előirja, hogy mi legyen benne.

Mivel pedig a közönség érdeke, hogy minél gyorsabban tétessék át a kivonat a bírósághoz. még akkor is, ha 25—50 példányban is kell azt kiállitani, ezen fontos szempontnak tesz eleget a közjegyző, ha beszerez irógépet, másológépet, s annak drága kellékeit, mely kiadásai csak az által vannak részben ellensulyozva, hogy gépileg sokszorositott minden példányért is a rendes dijat számithatja fel. Ha azt beszüntetné valamely rendelet, ugy a leiró hetekig kénytelen egy hagyatéki kivonatot másolgatni, hacsak az érdekelt fél külön nem honorálja az irodai időnkivüli munkát, ami nem lenne kivánatos állapot.

Nézetem szerint a jelenlegi törvényes állapot helyesen felfogott alkalmazása mellett nem lehet panasza ügyfeleknek az irásdijak drágasága miatt, mert pl. a kérdéses közleményben emlitett 108 korona irásdij megfelelne egy négyoldalas kivonat irásdijának 1 K 60 fillérjével számitva körülbelül 67 példány után. Hát ilyen hagyaték oly ritka, hogy sziute muzeumi ritkaságszámba megy, s példának is alkalmatlan; már háromoldalas kivonat is ritka, amint ritka volt háromoldalas adóvégzés is, s már 20 példányszám és igy 20—25 koronás irásdij is ritkaságszámba megy; átlag 4—6 korona az irásdijak összege. Aztán vegyük még figyelembe, hogy átlag minden közjegyző évenként körülbelül 2400 oldalt ingyen köteles leirni csak kivonatokban. Ha még az illetékkiszabáshoz kivánt és hivatalból ingyen hitelesitendő leltárt és tárgyalási jegyzőkönyvmásolatot és az egyébként teljesen felesleges és csak papirkosárba való, s ezért eltörlendő hagyatéki kimutatást is vesszük, körülbelül 5000 oldalt köteles minden közjegyző évenkint ingyen lemásolni, ami körülbelül 2—3000 korona ingyenmunkát jelent, a készkiadást jelentő irószereket nem számitva. Ezt jó lenne tudni mindenkinek, hogy belássa, hogy a mi közjegyzői intézményünkben a szegénység jogvédelme, mint szocziálpolitikai elv érvényesül, mely egyuttal, mint minden altruistikus elem, erkölcsi tőkét is képvisel.

Dr. Kubinyi János.

A német büntetőnovella.*

A német törvényhozásnak — tekintve, hogy nem kiván elébevágni a tudományos mozgalomnak, amely az uj büntetőkódex tervezetét minden oldalról birálat alá vette és azt javitani igyekszik — számolnia kellett azzal is, hogy a tervezetből csak évek multával lesz törvény. Hogy pedig az elméleti vizsgálódások okozta késedelem ne szolgáljon egyuttal arra, hogy a büntetőtörvényben oly rendelkezések, melyeknek szüksége a büncselekmények elbirálása közben valóban naponta érezhető, huzamosabb időn át hiányozzanak, a törvényhozás egy nyolcz szakaszból álló ideiglenes törvénynyel fedezte a legnyomósabb hiányokat. Jóllehet ez az utóbbi törvény, a «Büntetőnovella» is magán viseli azoknak az intézkedéseknek bélyegét, amelyeket hamarosan, a sürgős szükség fedezésére foganatositanak — indokolása is csupán a legfontosabbak jezésére szoritkozik — mégis megtalálunk benne nem egy olyan elvet, amelynek teljes mértékben való keresztülvitele éppen a teljes tervezetnek nevezetes érdeme. Felismerjük a büntetőnovellában, mintegy dióhéjba foglalva, a törvényhozó tendenczióját a birói szabad mérlegelés kiterjesztésére és az igyekezet, e büntetést lehető teljességgel a konkrét büntettes és büncselekmény természetének megfelelően, individualizáltan kiszabhatóvá tenni és végre megadni a lehetőséget, hogy oly adott esetben, amidőn a jogrend a büncselekmény által valóban jelentéktelen sérelmet szenvedett, a döntést a sértettnek, mint a büncselekmény által legérzékenyebben talált személynek átengedni, arra vonatkozólag, hogy szükségesnek találja-e, hogy adott esetben a tettes megfenyitése végett a büntető igazságszolgáltatás gépezete mozgásba hozassék. Ez utóbbi elv megvalósulást nyert azáltal, hogy a törvényhozó a lopásnak, sikkasztásnak és csalásnak egy specziális esetét állitotta fel, melyhez a tettes «szorult anyagi helyzetben csekély értékü dolgokat» szerez meg deliktuma révén és amely esetnek fenforgásakor a bünvádi eljárás csupán a sértettnek — visszavonható — inditványa alapján inditható meg. [248. §. *a)*, 264. §. *a)*]. A szorult helyzetet és az elkövetési tárgy csekély értékét azonban mindenesetre lényeges enyhitő körülménynek nyilvánitja a törvényhozó, amennyiben az emlitett törvényszakaszok értelmében ezekben az esetekben csupán 300 márkáig terjedhető pénzbüntetés avagy három hónapig terjedhető fogházbüntetés alkalmazható.

Annak kimutatására pedig, hogy a törvényhozó véleménye szerint a tettesnek, ha szorult anyagi helyzetben van, egyenesen joga van igénybe venni tehetősebb hozzátartozója segitségét, a novella értelmében nem büntethető az emlitett cselekmények elkövetője, ha azokat felmenő rokonával vagy házastársával szemben követte el. Ezt a rendelkezést büntetőpolitikai szempontból különösen értékesnek tartom, mert valószinüség szerint arra fogja inditani a nyomorban levőket — már pedig e büntettesek tulnyomó része ezek közül kerül ki — hogy elsősorban a hozzájuk legközelebb állók javaiból igyekezzenek nyomorukon enyhiteni, ha már maguk erejükből létüket fentartani nem birják. Másrészt még méltányos is megtagadni a büntetőjogi védelmet azokkal szemben, akik nem tettek eleget abbeli kötelezettségüknek, hogy a hozzájuk legközelebb álló egyének nyomorán segitsenek akkor, amikor az nekik módjukban állott és az ily módon támogatás nélkül maradt ember felajánlás nélkül veszi igénybe az emberiesség szempontjából őt nagyon is megillető segélyt.

Ami a birói szabad mérlegelést illeti, annak e törvényszakaszok alkalmazása körül ugyancsak széles terület jutott. A novella semminemü felvilágositást nem adván, hogy mily irányelvek szerint itélendő meg az, hogy vajjon mikor kell a tettest a 248. §. *a)* és a 264. §. *a)* pontjának értelmében szorult anyagi helyzetben cselekvőnek tekinteni, valamint hogy hol van a határ, melyen belül a dolgok még csekély értékűeknek tekinthetők, teljesen az itélőbiróra bizta ezeknek a fogalmaknak adott esetben való megállapitását. Ez természetesen csupán a tettes és a sértett személyi viszonyainak és a büncselekmény valamennyi mellékkörülményeinek szorgos mérlegelésével történhetik megfelelően.

A büntetésnek a bünösség fokával való teljes összeegyeztethetését pedig a büntetési tétel kettőssége teszi lehetővé. A kiszabott büntetések alapján összeállitott statisztikából megállapitható, hogy a birőságok a legtöbb országban igen gyakran élnek a rendkivüli enyhitési jogukkal (amely megfelel a magyar Btk. 92. §-ának, Kbtk. 21. §-ának). Ezen enyhités, melyet csupán különösen nyomatékos körülmények fenforgása esetén lehetne — a törvényhozó akaratának megfelelően — alkalmazni, a gyakori igénybevétel következtében kivételes természetéből teljesen kivetkőztettetik. Ezen akar segiteni a német Novella. Segit pedig oly módon, hogy azoknál a büncselekményeknél, melyek elkövetése rendszerint nem ered nyereségvágyból, melyeknél leggyakrabban tapasztalunk nyomatékos enyhitő körülményeket, ugy a magánlaksértésnél, a személyes szabadság megsértésénél, a testi sértésnél, a szabadságvesztés-büntetés mellé alternative pénzbüntetés is szabatott. A birónak módjában lesz tehát az enyhébb esetekben elkerülhetni a szabadságvesztés-büntetés alkalmazását akkor is, ha a rendkivüli enyhitő szakasz alkalmazására, szigoruan jogi szempontból, elegendő ok nem is forog fenn.

Ezek volnának a német büntetőnovella rendelkezéseinek legnevezetesebb sajátosságai. Ugy véljük, hogy az utóbbiak méltánylandó, főleg büntetőpolitikai szempontból értékes ujitás számba vehetők. Mindenesetre érdekes lesz figyelemmel kisérni, hogy ez az uj tervezetnek eszméin felépült törvény, mennyire fog a gyakorlatban beválni.

Dr. Auer György.

* Gesetz betreffend Änderung des Strafgesetzbuches vom 19. VI. 1912. Rg. Bl. Nr. 37. S. 365. 1-8. §§.)

Különfélék.

— **A magyar magánjog tételes jogszabályainak gyüjteménye.** Ez a czime annak a 750 oldalnyi terjedelmü gyüjteménynek, amely a magánjog terén az egész tételes jogot, beleértve a felsőbiróságok gyakorlatát is, egy kötetbe foglalja össze.

Erre a müre nem lehet azt állitani, amit annak szer-

zője: *dr. Staud Lajos* ismert rendkivüli szerénységével a czimlapon állit, hogy ő csak a gyüjtemény összeállitója, mert hivatkozunk a szerző előszavára, mely kiemeli, hogy az ilyen forrásgyüjteményt a tankönyvek nem pótolhatják. A gyakorlat emberének elsősorban a törvények és a birói gyakorlat, a jog ez összes forrásának alapos ismeretére és az ezeknek alkalmazásában való biztos tájékozottságra van szüksége. «Vérünkké kell válni a törvény iránti tiszteletnek, amely azonban nem jelent betüimádást.» «A jogszabályok tudása még nem törvény és nem jogtudomány, hanem csak ismeret. Az igazság és az igazságosság kell, hogy a törvény mellett is mindig érvényesüljön.»

Szerző az élő anyagot közli; jelesül a törvényeket maguk egészében és a mai napig terjedő birói jogi gyakorlatot annyiban, amennyiben ez valamely lényeges jogelvet juttat kifejezésre. Szerző — sajnálatunkra — tartózkodik a saját nézeteinek közlésétől és a joggyakorlat birálatától. A gyüjtemény csak az urbériségre vonatkozó és az ezzel kapcsolatos anyagot hagyta ki, mert ez az anyag ma már kevéssé vigens jog, közlése tehát a gyüjtemény terjedelmét felette megnövelné.

Elégtétellel közöljük itt azt, amit a szerző a mü anyagára nézve mond: A jogeseteket részben a Franklin-Társulat kiadásában megjelenő *Magánjogi Döntvénytárból*, mely e részben még mindig a legkiválóbb gyüjtemény, részben saját gyüjteményéből és közvetlenül a kir. Curia irataiból válogatta ki és pedig azzal a törekvéssel, hogy ismétléseket kerüljön és ne lásson elvi kijelentést ott, ahol csak a törvény tartalmának egyszerü ismétlése fordul elő. A rendkivül könnyen kezelhető és tipográfiailag kiváló kiállitásu kötet a Franklin-Társulat kiadásában jelent meg. Ára kötve 12 K. Bővebb birálatára visszatérünk.

— **Öt detektiv.** A régi sablon. Egy-két, talán három embert előállitanak, mert bennük egy korcsmában a borgőz kissé hangosan nyilvánult meg. A detektivek az igazolást nem fogadják el, s minthogy az igazolásra való felhivás nem valami csendes válaszra talált: a panaszost három detektiv megbilincselte és bekisérte. A kir. ügyészség vádat emelt a detektivek ellen, akik tagadtak és azzal védekeztek, hogy panaszost olyan helyen lelték, ahol rendszerint rovott multu emberek fordulnak meg. A vádtanács megszüntette az eljárást a detektivek ellen. A kir. tábla a panaszos felfolyamodása folytán vád alá helyezte a detektiveket. A vád alá helyező határozatban a kir. tábla megállapitja, hogy a detektivek a panaszost és ennek lakását jól ismerték, tehát igazolás és e czélból való előállitás szüksége fenn nem forgott, s «igy már maga ez az eljárás is jogellenes és a foganatositás csak a hivatali hatalommal való visszaélés révén történtnek tünik fel.»

Mig eddig rendőrrel szemben bíróságaink a sérülttnek csak ritkán adtak igazat, addig most a tábla felismerte a való életet, kinyitotta a szemeit, melyek igen sokszor a rendőri hatóság ténykedései előtt be voltak hunyva, és kijelenti, hogy ilyen körülmények között «a nyomozás adatai szerint legkisebb támpont sincs arra nézve, hogy a sértett fél tömeges sérüléseit máshol, mint az igazolási eljárás során szerezhette volna...»

Ne nézzük struczmadár módjára ezt az ügyet, valamint az ezekhez hasonlóan tuczatszámra felmerülő ügyeket sem, és nagyon kérjük a főkapitányság nagyérdemü vezetőjét, kinek égisze alatt rendőrségünk oly nagy fejlődést vett: tegye feljelentés nélkül is külön erélyes vizsgálat tárgyává azon eseteket, melyekben azt panaszolják, hogy a rendőrök és a detektivek hivatalos hatalmukkal csufosan visszaélnek.

— **A Magyar Jogászegylet** e hó 8-i teljes-ülésének tárgya *Löw Loránt* ügyvéd ily czimü előadása volt: Bizonyitási teher a Pp. és Ptk. tervezete szerint. A problémát az előadó a következőképp formulázza meg. Melyek azok a tények, amelyeknek állitása és bizonyitása valamely igény vagy védekezés birói elismeréséhez szükséges és elégséges? A bizonyitási teher kérdése eszerint azonos a bizonyitási téma kérdésével. Az ujabb időben felmerült ellentétes nézetekkel szemben hangsulyozta az előadó, hogy a problémának azonos elméleti és gyakorlati fontossága van a kötött bizonyitás és a szabad mérlegelés, nemkülönben a nyomozási és a tárgyalási elv rendszerében. Ezután a bizonyitási teher dogmatörténetét mutatta be, az egyes elméletekkel szembeállitva azt a kritikát, amelyben azokat az irodalom részesitette. Az előadó a kérdésnek azt a megoldását tartja helyesnek és egyedül eredményesnek, hogy a törvényhozó minden egyes jogviszonyból érvényesithető igényekre és kifogásokra különkülön állapitsa meg a bizonyitási témát és összefoglaló jogszabályban csak a szankcziót: hogy tudniillik a nem bizonyitott témabeli tény a per eldöntésénél valótlannak tartandó.

Jelenlegi jogunkban az 1868: LIV. tcz. 152. §-a tartalmazza az eredménytelen bizonyitás következményeinek megállapitását ilyen értelemben és pedig nagyon szabatos formában; mig az 1897: XVIII. tcz. 64. §. második bekezdése ujat nem rendel, de felmerülhető és utóbb fel is merült kételyekkel szemben helyesen fentartja a bizonyitási teher szabályait a szabad mérlegelés elve mellett. Az 1868: LIV. tcz. 152. §-ának tétele csupán a szankcziót szabván meg, feltételezi, hogy a bizonyitási teher megoszlásának magának szabályai is valahol formulázva vannak. Tényleg különböző törvényeink tartalmaznak egész sor olyan jogszabályt, amely egyes jogviszonyokra nézve a bizonyitási thémát megállapitja; egyéb jogviszonyokra nézve a törvénykezési gyakorlatban megnyilvánuló szokásjogra vagyunk utalva.

Jövendő jogunk és pedig elsősorban az uj polgári perrendtartás 269. §-ában a bizonyitási teher megoszlását általános elvi rendelkezéssel óhajtja megoldani és pedig a kritika által elégteleneknek felismert régibb theoriák értelmében; ez a szakasz tehát nem tekinthető nyereségnek. És ámbátor az indokolás szerint e szakasz hivatása kiváltképen az volna, hogy a régi perrendtartás 152. §-át és a sommás eljárás 64. §. második bekezdését felváltsa, ezeket a sikerült rendelkezéseket nem tartalmazza és igy ebben a tekintetben jövő jogunkra nezve a jelenlegivel szemben veszteséget kell látnunk. Az egyes jogviszonyokból származó jogigények és védekezések (követelések és kifogások) bizonyitási témáinak megállapitására nagyon helyesen az anyagi jogi tervezet vállalkozott. A tervezetnek előttünk fekvő első szövege ezzel a nehéz de érdemes feladattal nagyjában derekasan meg is birkózott; számos rendelkezésében azonban nem tesz eleget a jogos követelményeknek. Ezért a tervezet ebből a nézőpontból szorgos revizióra szorul. A tervezet birálatát az előadó, az idő előrehaladott voltára tekintettel, már csak néhány példán demonstrálta, Ez az anyag még bővebb kifejtésre szorul és remélhető, hogy mire a Jogászegylet kiadmányai közt erre az előadásra sor kerül, a tervezet második szövege már közzé tétetett és a bizonyitási teher szempontjából feldolgozható lesz.

— **A Kereskedelmi Jog** szerkesztőségében a lap érdemes szerkesztőjének, dr. Bender Bélának elhalálozása folytán az a változás történt, hogy a lap szerkesztői lettek dr. Kunz Ödön egyetemi magántanár és dr. Szente Lajos ügyvéd, ez utóbbi mint felelős szerkesztő. Főszerkesztő továbbra is *Grecsák Károly* kir. curiai biró marad.

— **Rendőri büntető eljárás és ügyviteli szabályok magyarázata.** Kaveggia Béla kerületi kapitány értékes kézikönyvet adott ki, amely felöleli a rendőri büntető biráskodást és rendőri büntető ügyvitelt tartalmazó miniszteri rendeleteket és azok szakszerü magyarázatát. Kiemelendő ebben a munkában a gyakorlati esetek ismertetése, amelyek élénken világitják meg a vonatkozó törvényeket és rendeleteket. (Ára 6 korona.)

— **«Miért fizetünk tiz fillér értesitési dijat?»** czim alatt a Jogtud. Közlöny mult heti számában, a különfélék rovatában megjelent közleményre a helyes tényállás felderitése végett jelen nyilatkozatnak szives közzétételével kérem a tiz fillér értesitési dijáért panaszkodó ügyvédnek tudtára adni, hogy az általa emlitett ügyben a budapesti VII. ker. kir. járásbiróságnak 1912. Sp. V. 1614/4. sz. alatt a székelyhidi kir. járásbirósághoz intézett megkeresése ekként hangzott: «*A.* felperesnek *B.* alperes elleni perében avégett keresi meg a kir. járásbiróság, *hogy egy a felek által közvetlenül közlendő határnapon* felperes által felhivott *B.*

alperest eskü alatt, de az eskü kivételének mellőzésével kihallgatni.... sziveskedjék.»

Ily megkeresés értelmében a megkeresett székelyhidi kir. járásbiróság *csakis* a felek *közvetlen közlését* várhatta a határnap kitüzése érdekében.

Nyilvánvaló, hogy a czikkében panaszkodó ügyvéd is hasonló tartalmu végzést kapott a megkereső bíróságtól, sérelmét tehát a végzés *elolvasása* után tiz fillér értesitési dij nélkül is orvosolhatta volna. *Zsiga Lajos.*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Elővigyázat a csekkönyvek megőrzésénél.** Berlinben a Deutsche Brauer-Union irodát tart, melyet K. igazgató vezet. A társaságnak a Deutsche Bank-nál csekkszámlája van. A csekkformulárékat tartalmazó csekkönyv K. igazgató nevére van kiállitva, aki azt L. női alkalmazottja által ennek fiókjában őrizteti. Az irodában alkalmazott B. segédhivatalnok két csekkformulárét elsikkasztott és K. nevének hamisitása alapján a bank azokra 10,000 márkát fizetett ki neki. Erre a Brauer-Union a bankot 10,000 márka visszafizetésre bepörölte. Az alperes hivatkozott a csekkforgalomra vonatkozó feltételeire, melyek szerint a bank által kiadott csekkformulárékat biztos helyen gondosan elzárva kell tartani, minthogy az esetleges visszaélésekből származó következményekért a csekkszámlatulajdonos felelős. A törvényszék, a másodfoku biróság és végül a legfelsőbb birodalmi törvényszék alperes álláspontjára helyezkedtek és felperest keresetével elutasitották.

— **Az állam felelőssége tisztviselőiért.** Unger József az osztrák Reichsgericht érdemes elnöke jan. 18-án az osztrák Felső Házban törvényjavaslatot terjesztett elő e tárgyban. A törvényjavaslat szövege lényegében a következő:

1. Ha valaki az állam, ország vagy község tisztviselőjének hivatalának gyakorlatában elkövetett hiba által kárt szenvedett, akkor az állam, illetőleg az illető országrész vagy község kötelezve van ezt a kárt megtéríteni, fenmaradván az illető hibás tisztviselő ellen a visszkereseti joga.

2. A kártérités iránti igény három év alatt évül el attól az időponttól számitva, amikor a károsult a kárról értesült, mindenesetre azonban 20 éven tul a károsodástól számitva. A kárigény, ha az állam vagy valamely országrész ellen van intézve, a Reichsgericht előtt, ha pedig a község ellen, akkor azon a Landesgericht előtt érvényesitendő, amelynek kerületében az illető község fekszik. A kárigény azonban csak akkor emelhető, ha az illető kötelezettel szemben a kártérités bíróságon kivül követeltetett.

3. Az ezen tárgyra vonatkozó törvények hatályban maradnak.

Ügyvédjelöltet keresek, önálló munkára képeset, nyombani belépésre, igen jó fizetéssel, lehetőleg perfekt németet. Ajánlatban a személyi, tanulmányi, gyakorlatra és nyelvismeretre vonatkozó adatok részletezendők és a fizetési igény megjelölendő. Alföldi Géza dr. ügyvéd Temesvárt, 14682

Ügyvédjelölt, dr. juris, német és tót nyelvismerettel, márczius 1-től 200 korona fizetéssel állást nyerhet. Dr. Ardó Sándor ügyvéd, Aranyosmarót. 14683

Gyakorlattal biró doktor juris ügyvédjelöltet keresek. Ajánlatok dr. Legény Sándor módosi ügyvédhez intézendők. 14686

Ügyvédjelöltet (Dr. juris) keresek márczius 1-ére, jó gyakorlattal és német nyelvismerettel. Dr. Farkas Gyula, Budapest, VI., Gyár-utcza. 26. 14685

Nagyforgalmu vidéki városban ügyvédi iroda követelésekkel és lakóházzal azonnal átadó. Cim a kiadóhivatalban megtudható. 14684

Gyakorlott ügyvédjelölt állást nyerhet dr. Frankl Pál ügyvéd irodájában Budapest, V., Csáky-utcza 5. 14687

Fontos könyv ügyvédi és birói vizsgára készülők számára

valamint a gyakorlati jogászoknak!

A magyar magánjog tételes jogszabályainak gyűjteménye

Összeállította **STAUD LAJOS dr.** kir. kúriai biró

E könyv kiterjed az 1912. évi magánjogi vonatkozású törvényalkotásokra s a legújabb birói joggyakorlatra is s a hasonló gyűjteményektől főleg abban különbözik, hogy tartalmasabb, emellett mégis rövidebb és hogy a kúriai döntvényeknek, melyek most már legalis jogforrást alkotnak, az indokolását, tehát legtanulságosabb részét is teljesen közli. **Hasznos vademecum, melynek az ügyvédi vizsgára készülők is nagy hasznát vehetik.**

Kiadja a FRANKLIN-TÁRSULAT Ára vászonkötésben **12** korona

Havi részletfizetésre is megrendelhető:

KELEMEN D. ÉS TÁRSA könyvterjesztési vállalatánál

Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 8. szám. Budapest, 1913 február 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Finkey Ferencz* kolozsvári egyetemi tanár: A büntető perjog önállósulása a jogi tanulmányi rendben. — *Dr. Fodor Ármin* curiai biró: *Jogirodalom:* Tanulmányok az igazságügyi politika köréből. (A franczia elsőfoku polgári peres eljárás váza.) Irta dr. Mandel Zoltán. — *Dr. Csépai József* erzsébetfalvai kir. járásbirósági jegyző: A természetes apa tartási kötelezettsége Franciaországban és hazánkban. — *Dr. Sulyok Kálmán* dunavecsei ügyvéd: A magáninditványi jogosultság bizonyitása. *Dr. Báttaszéki Lajos* budapesti ügyvéd: A letiltó rendelvény kézbesitése. — *Dr. Faluhelyi Ferencz:* Az 1912: VII. tcz. 26. §-ához. — A végrehajtási novella 19. és 20. §-aihoz. — *Dr. Zsoldos Benő* szegedi kir. táblai tanácsjegyző-járásbiró: Fonákságok a szabadságvesztésbüntetések alkalmazása körül. — *Dr. dálnoki Teleki Endre:* Adalék a turpis causa kérdéséhez. — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az Országos birói és ügyészi egyesület hivatalos értesitője.

A büntető perjog önállósulása a jogi tanulmányi rendben.

Tizenhat évvel a bünvádi perrendtartási kódexünk (1896. évi XXXIII. tcz.) meghozatala után, végre a folyó iskolai évben elértük a büntető perjog önállósulását, vagyis az anyagi büntetőjoggal egyenjogusitását. Régi és nagy mulasztása volt ez a jogi tanrendünknek, hogy mig a polgári perjogot 1874 óta két félévi öt-öt órás főkollégium gyanánt irta elő, a büntető perjogot se mint fő-, se mint specziál-kollégiumot nem ismerte el, igy az csak mint az anyagi jog függeléke szerepelt. A budapesti egyetemen ugyan, ahol két, majd egy időben, három tanára is volt a büntetőjognak, az egyik előadó egy-egy féléven rendszerint hirdetett főkollégiumot a büntető perjogból is, de a kolozsvári egyetemen, valamint a jogakadémiákon a tanulmányi rend hallgatása folytán bizony ugyszólván kegyelemből legfeljebb 1—3 órás specziál-kollégium gyanánt kerül hébe-hóba előadásra, sőt több jogakadémián a jelen iskolai évig egyáltalán elő sem adták. A büntetőjog tanárának ugyanis a jogakadémiákon a jogbölcsészetet is elő kell adni s ha ez iránt a tárgy iránt volt nagyobb hajlandósága, az ebből tartott specziál-kollégium és szeminárium mellett tényleg nem volt ideje a büntető perjog külön előadására is. Igy még a XX. században is megesett eddigi tanulmányi rendünk mellett, hogy sokan elvégezhették a jogi tanfolyamot, anélkül, hogy a büntetőperjogi elvekről, rendszerekről, a bizonyitási tanokról egy szót is hallottak volna, s a gyakorlati pályán kellett elővenniök a BP.-t és megtanulni mi a nyomozás, mi a vizsgálat, hogy megy az egyik és a másik.

Pedig a büntető perjog önállóságát, az anyagi büntetőjog melletti egyenlő fontosságát és jelentőségét eléggé hirdették az önálló modern perjogi kódexek, melyek az 1808-iki franczia Code d'instruction criminelle után a XIX. század folyamán ugyszólván minden kulturállamban egymásután előálltak, hirdette a nagyarányu büntetőperjogi irodalom, főleg Német-, Franczia-, Olaszországban és Angliában. Sajnos, minálunk a büntető perjog kodifikálása nagyon későn következett be s annak megfelelően büntetőperjogi irodalmunk is a XIX. századon át meglehetősen szegényes maradt. A XIX. század utolsó éveiben (1896—7.) végre sikerült megalkotni az első magyar BP.-t, s az uj század első évében életbe is léptetni, amely örvendetes esemény aztán hamarosan fellenditette, illetőleg megteremtette a magyar büntetőperjogi irodalmat is. Annál csodálatosabb és sajnálatosabb, hogy a kodifikáczió után is másfél évtizednek kellett lefolynia, mig a büntető perjog tudománya a jogi tanrendben a megfelelő helyet küzdhette ki magának, daczára, hogy Szalay László már 1841-ben hirdette, hogy a büntetőjog három ága közt az eljárás a «legeslegfontosabb», s daczára, hogy Fayer László már a 80-as évektől harczolt a büntető perjog önálló előadásáért, s részemről is már 1897-ben (Jogt. Közl. 1897. évfolyam) igyekeztem kimutatni, hogy a kodifikált büntető perjognak önálló főkollégiumban előadása a kodifikáczió megtörténte után elengedhetetlen, ugy a birói, ügyészi, ügyvédi, mint a közigazgatási pályára készülők alapos elméleti kiképzése végett. Más helyütt is többször sürgettem a büntető perjognak önálló főkollégiummá tételét, s az elméleti vizsgákon külön kérdezését, egyes jogakadémiák is felterjesztéseket intéztek a minisztériumhoz, annak az államtudományi államvizsga tárgyai közé iktatása iránt.

Balogh Jenőnek, még mint közoktatásügyi államtitkárnak az érdeme, hogy e sürgetéseket végre meghallotta és jogi tanulmányi rendünk ez igazi hézagát pótolta. Az 1911. évi 128,000. sz. vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendeletben foglalt uj jogi tanulmányi szabályzatban a büntető perjog önálló (öt órás) kollégium lett, melynek az anyagi büntetőjog mellett egy féléven előadása és hallgatása kötelező. Sőt tárgy ujonnan felállitott III. alapvizsgának, valamint külön foglalt tárgya a jogtudományi államvizsgának.

E rendelkezések jelentőségét alig szükséges bővebben méltatni. A büntető perjog tudománya rég önállósult testvértudománya az anyagi büntetőjognak. Elvei, rendszere, részletei nálunk is egy nagyterjedelmü kódexbe, s több melléktörvénybe vannak foglalva, melyek tudományos kifejtése az anyagi büntetőjogban, mint főkollégiumban teljes lehetetlenség volt. Hogy pedig a büntető perjog elveinek, rendszerének alapos ismeretére bárminő gyakorlati pályára készülő jogásznak szüksége van, azt nem kell bizonyitgatni. A közigazgatási tisztviselő, mint a nyomozás foganatositója és mint a kihágások birája, a biró, az ügyész, az ügyvéd, mint a büntető eljárás mindennapos munkásai, annak ismerete nélkül meg se mozdulhatnak. Különösen fontos és nélkülözhetetlen volt pedig ez az elkülönités, a büntető perjog tanulmányi önállósitása, ha a büntetőjogi szakképzés reformjára s azokra az uj feladatokra gondolunk, amiket az uj, ugynevezett kriminologiai törekvések a büntetőjog jövendő gyakorlati munkásai, a nyomozó és büntető hatóságok elé állitanak.

A folyó év augusztus havában Koppenhágában tartandó nemzetközi büntetőjogi kongresszus éppen tárgyalni fogja a büntetőjogi szakképzés reformját, főleg a közveszélyesség kérdésében határozathozatalra hivatott hatóságok kiképzését. Előrelátható, hogy a büntetőjogi szakképzés már a közeljövőben fel fogja ölelni a kriminologiai, kriminalisztikai és büntetéstani (börtönügyi és patronage) ismeretekben való elméleti és gyakorlati kitanitást is, amint egyes külföldi egyetemeken (Grácz, Róma, Turin) már ily irányu specziális tanfolyamokat létesitettek s amit czéloznak (büntetőjogi téren) az utóbbi években kialakult jogászi továbbképző tanfolyamok is. E specziális tanfolyamok, illetőleg a büntetőjog melléktudományainak előadása s azokban való gyakorlati kiképzés (kriminalisztikai gyakorlatok, börtönök látogatása, patronage munka) előreláthatólag szintén csak a büntetőjog tanárára vár. Egy emberre bizni azonban az anyagi büntetőjogot, a büntető perjogot, a büntetőjogi melléktanulmányokat és gyakorlatokat csakugyan lehetetlenség vagy legalább is egyik, vagy másik szakma rovására menne. A legtermészetesebb meg-

oldás tehát, ha külön tanárra bizzuk a tételes anyagi büntetőjog és az ehhez tartozó melléktudományok (l. embertan, lélektan, szociológia) előadását s az ezekből tartandó szemináriumot és gyakorlatokat, a másikra a büntető perjogot s ennek melléktudományait, a kriminalisztikát, börtönügyet és az ezekből tartandó szemináriumot és gyakorlatokat. Amint a külföldi egyetemeken legtöbb helyt tényleg külön tanára van a büntető perjognak vagy a két büntetőjog-tanár felváltva adja elő most az anyagi jogot, majd a büntető perjogot. Sőt mint ideális követelményt: a bünügyi melléktudományok részére külön katedra felállitását sürgetik régóta a különböző bünügyi kongresszusok s a római egyetemen már van is külön börtönügyi, a Lausanne-in külön nyomozástudományi (kriminalisztikai) tanszék.

A büntető perjog tanulmányi önállósitása tehát nálunk csak elemi követelménye volt a büntetőjogi szakképzésnek s egyszersmind előfeltétele a szakképzés remélhető további fejlődésének. A tanulmányi önállósitás folyománya lett volna a külön büntetőperjogi tanszék szervezése az egyetemeken és jogakadémiákon. A budapesti egyetemen erre nem volt szükség, lévén ott már régóta két, illetőleg három büntetőjogi katedra, melyeknek betöltői ma is felváltva adják elő a büntető perjogot is. A kolozsvári egyetemen a folyó iskolai év elejétől lett szervezve az önálló büntetőperjogi tanszék, melynek betöltője a szemináriumok és praktikumok tartására is köteleztetett. Ennek kell zsinórmértékül szolgálni természetesen a közel jövőben megnyiló uj egyetemeinken is. Sajnos, a jogakadémiákon még mindig megmaradt a büntetőjogi tanszéknek a jogbölcsészettel agyonterhelése, ami a jelen iskolai évtől, amikor a büntető perjogot is ötórás főkollégiumban kell előadni a jogakadémiákon is, csakugyan tarthatatlanná vált. Ezen akár a jogakadémiai tanszékek helyesebb beosztásával, akár egy uj tanszék szervezésével könnyen lehetne segiteni, amint az utóbbira jó példát mutatott Debreczen, hol a büntető perjog és a jogbölcsészet részére külön tanszékek létesittettek.

A büntető perjog tanulmányi önállósitásának a két egyetem[illegible]ön máris szemmel látható jó hatása lett. A büntető perjog iránt[illegible] része a III. alapvizsgára való előkészületként — tömegesen[illegible]oztak be a hallgatók s szép számmal látogatták is az előadásokat. A folyó évi januárban először tartott III. alapvizsgán is, habár ezuttal még csak a kivételes határidőben vizsgázók jelentkezhettek, örömmel lehetett konstatálni, hogy a büntető perjogra épp oly gondot forditottak a hallgatók, mint az anyagi büntetőjogra. A III. alapvizsga hatásáról az emlitett körülmény miatt ma még korai lenne itéletet mondani, de ugy a budapesti, mint a kolozsvári tapasztalatok kézzelfoghatólag igazolják, hogy a magánjogi s a büntetőjogi és büntetőperjogi studium jelentősége az ifjuság szemében nagyot nőtt s ha ez talán más (alapvizsgai tárgyat nem képező) studiumok rovására megy is, e két legfontosabb tételes jogi disciplina iránti kedv és buzgalom megteremtése elvitázhatatlanul üdvös eredmény.

A most első alkalommal felvett III. alapvizsgán különben ugy a budapesti, mint a kolozsvári bizottságok elég szigoruan jártak el, ami ugyan jórészben azzal is meg van magyarázva, hogy a kivételes határidőben tulnyomóan oly hallgatók jelentkeznek, akik valami okból félévet veszitettek.

Budapesten a III. alapvizsgára jelentkezett 48, képesittetett 28 és pedig kitüntetéssel 2, egyhangulag 15, szótöbbséggel 11, megbukott 20 és pedig egy tárgyból 15 (magánjogból 4, büntetőjogból és bünvádi eljárásból 11, vizsga ismétlésre utasittatott 5. Kolozsvárott jelentkezett összesen 53, képesittetett 27, és pedig egyhangulag 5, szótöbbséggel 22, megbukott 26, és pedig: végleg 8, egy tárgyból felfüggesztetett 18, és pedig: magánjogból 12, anyagi büntetőjogból 3, büntető perjogból 3.

A büntető perjog tanulmányi önállósitásának egy hézaga azonban még mindig maradt. A szigorlaton való önálló kérdezésére, t. i. az uj tanulmányi rend nem terjeszkedett ki. A szigorlati rendtartás módositásánál, illetőleg reviziójánál ez a mulasztás mindenesetre pótlandó lesz, mert ha elismertük a büntető perjognak az anyagi büntetőjoggal egyenlő jelentőségét s ha az alapvizsgán ezt az egyenjogusitást helyesen keresztül is vittük, éppoly természetes és szükséges a legmagasabb elméleti vizsgán is a két tantárgy egyenlő terjedelmü és beható kikérdezése.

Dr. Finkey Ferencz.

Jogirodalom.

Tanulmányok az igazságügyi politika köréből. (A franczia elsőfoku polgári peres eljárás váza.) Irta: *dr. Mandel Zoltán* ügyvéd. Budapest, Franklin-Társulat 1913.

Élvezettel olvastam végig azokat a dolgozatokat, amelyeket a szerző ebben a munkában egyesitett. Elmult idők emlékét ébresztették fel bennem. Mikor fiatalok voltunk, mindnyájunk előtt ugy állott a franczia birósági szervezet és peres eljárás, mint az igéret földje. A szóbeli pertől vártuk igazságügyünk teljes átalakulását. Az uj polgári perrendtartás, amelyet törvényhozásunk nemrég megalkotott és amely nemsokára életbe is fog lépni, végre megvalósitja azokat az eszméket, amelyekért minden magyar jogász akkor lelkesedett és amelyekért számosan közülünk azóta dolgoztunk is. Talán nem csalódom abban, hogy ezzel befejeződik igazságügyünk fejlődésének egyik korszaka és megkezdődik annak másik korszaka. Ennek a szóbeli peres eljárásnak forrásához Franciaországba zarándokolt el, nem egy közülünk. Amit ott láttunk, az nem csekély hatással volt reánk. Helyesen emeli ki a szerző, hogy az igazságszolgáltatás berendezése Franciaországban esztétikai hatás felkeltésére és a birói tekintély emelésére alkalmas. Ezt a hatást legjobban érezzük fiatal korunkban. Az ellentét a mi igazságszolgáltatásunk és a franczia igazságszolgáltatás külső berendezése között akkor még sokkal nagyobb volt, mint ma. Nem csoda, hogy közülünk sokan ma is ezeknek az ifjukori emlékeknek hatása alatt a franczia igazságszolgáltatásban az eszményt látják és igazságügyünk minden baját olyképp vélik orvosolhatni, hogy a franczia intézmények példáján induljunk el.

Ha azonban mélyebben beletekintünk a franczia birósági szervezet és eljárás szövevényeibe, arra fogunk jutni, hogy a külső csillogás ott is nem egy bajt takar. A franczia birósági szervezet és eljárás magában Franciaországban is sok panasz tárgya. A franczia intézmények átültetése pedig a mi igazságügyünk idegen talajába sokszor a legnagyobb hiba volna.

Nem akarom természetesen ezzel azt mondani, hogy a franczia igazságügyi viszonyok tanulmányozása reánk nem volna rendkivül hasznos. Sőt egyik-másik ott tett tapasztalat nálunk is a legnagyobb haszonnal értékesithető.

A jelen munka a legjobb bizonyiték arra, hogy a Franciaországban az igazságügyi állapotok tanulmányozásában eltöltött nehány hónap mennyire gazdagitja a tapasztalatot, mennyi uj eszmét kelt a mi igazságügyünk javitása érdekében is.

A szerző éles szemmel nézte a franczia igazságügyi intézményeket és méltatásuknál nem maradt a felszinen, hanem mélyen behatolt azokba az alapokig. Többnyire csak fényoldalukat látja ugyan, de észreveszi az árnyékot is. És itéletének érettségére vall, hogy nem az élettől elszigetelve nézi ezeket az intézményeket, hanem látja azt is, hogy az igazságügyi intézmények szoros kapcsolatban vannak az állami és a társadalmi élettel, annak talajából azokat kiszakitani nem lehet.

Nem régen egyik fiatalember, *dr. Haeger*, hasonló czélból utazott Franciaországba; ez is a franczia eljárásban támpontokat keresett, hogy miképen lehetne saját hazájának polgári peres eljárását reformálni. Tapasztalatait szintén kisebb munkában* tette le, amely Németországban figyelmet keltett. Szerzőnk is többször hivatkozik erre a munkára. Ezt a két munkát egybevetve mindenki meggyőződhetik róla, hogy a magyar szerző megfigyelései mennyivel élesebbek, birálata mennyivel mélyebb, gondolatai mennyivel tágabb körüek, mint a német szerzőé.

Nézetem több tekintetben eltér a szerző nézetétől. Mindjárt munkájának első mondata, hogy mig Németországban nagyban áll a vita: «jogászbiró vagy laikus», addig Franciaország már megtalálta az ügyek oly beosztását, amely a kétféle itélkezés előnyeit egyformán kihasználja, oly kijelentés, amelyet a magam részéről nem irhatok alá. Az a mód, ahogyan a laikus elem Franciaországban a békebiróságnál, a kereskedelmi biróságnál és a munkabiróságnál érvényesül, nézetem szerint nem helyes. Szerző statisztikai adatokkal bizonyitja, hogy ezeknek a bíróságoknak müködése jó és gyors. A békebiráknál utalhatnék arra, hogy az 1905. évi békebirósági törvény alkotásánál maga a

* *Dr. Walter Haeger:* Der französische Zivilprozess und die deutsche Zivilprozessreform.

franczia képviselőház biztositani akarta, hogy csak jogtudó egyének lehessenek békebirák és hogy a franczia szenátus politikai okokból, heves vita után, az igazságügyminiszternek és az előadónak erős ellenzése mellett módositotta a törvényjavaslatot abban az irányban, hogy a laikus elem a békebirói szervezetből nagyobb mértékben ki ne szoruljon.* Ez legalább is bizonyitja, hogy maguk a francziák sem tekintik mind a franczia békebirói szervezetet kielégitőnek. Mindenesetre kétségtelennek tartom, hogy a mi járásbirósági szervezetünk magasan a franczia békebirói intézmény felett áll. Ami a kereskedelmi bíróságokat illeti, itt is hivatkozhatnék a szerzővel ellentétes franczia és belga véleményekre.** Erészben a német kereskedelmi kamarák intézményét, amelyeknél hivatásos biró elnöklete alatt két kereskedelmi ülnök alkotja az itélkező bíróságot, tökéletesebb intézménynek tartom. Ami pedig a munkabíróságokat illeti, most szándékozunk megalkotni az iparbíróságok intézményét, de itt is általános az a nézet, hogy ez a bíróság ne pusztán laikusokból álljon, hanem hivatásos biró elnöklete alatt itélkezzék. Általában véleményem az, hogy a laikus elem teljes kizárása a polgári itélkezés terén sem indokolt, müködése azonban csak akkor nem esik kifogás alá, ha hivatásos biró is részt vesz az itélkezésben. A jogtudó és a laikus elem együttmüködése nem egy hátrányt szüntet meg, amelyet csakis az egyik elem és különösen a laikus elem kizárólagos és egyoldalu érvényesülése okozhat.

Igen élénk, szines képét adja különben szerző könyvének első részében a franczia igazságügyi szervezetnek, a bíróságnak, segédszemélyzetének és az ügyvédségnek. Szép és igaz az az összefoglalás, amelyet az első rész végén erről ad, és amely abban csucsosodik ki, hogy az egész szervezetet a plutokratikus államszervezői elv jellemzi.

A munka második része a peres eljárással foglalkozik. Különösen kiemeli a panaszfelvétel, a szegénységi jog, a békéltetés, a bizonyitás és a jegyzőkönyv, valamint a rosszhiszemü pervitel kérdését. Különösen fontosnak találom azt, amit a tanubizonyitás korlátozásáról és az okirati kényszerről, valamint ezzel kapcsolatosan a jegyzőkönyvezés tultengéséről mond. Messze vezetne, ha ezekbe a kérdésekbe részletesen belemennék ; maga a szerző kijelenti, hogy tisztában van azzal, hogy erészben kifejtett nézetei aligha fognak hamarosan népszerüségre vergődni.

A kezelési rendszer megbeszélésénél szerző maga beismeri, hogy a franczia rendszer nem követésre méltó. Nézete szerint meg kell maradnunk jelenlegi kezelési rendszerünk mellett, de iparkodnunk kell azt porosz tökélyre fejleszteni. Ebben kétségtelenül igaza van. A részletekben a kezelésre nézve számos figyelemreméltó eszmét vet fel a szerző. Ezek közül egyesek már benn vannak az uj ügyviteli szabályoknak az igazságügyminiszterium által készitett tervezetében is.

Munkájának harmadik részében szerző gazdag statisztikai anyag kapcsán bemutatja az egyes franczia bíróságok müködését és levonja az első két részben mondottak eredményét.

Végül függelékben érdekes franczia intézményt, az 1909. évi törvénynyel megalkotott kereskedelmi telekkönyveket mutatja be és azt javasolja, hogy ezt az intézményt illesszük be jogrendszerünkbe.

Az egyéni meggyőződés melegsége hatja át az egész munkát. Minden során meglátszik, hogy szerző személyes tapasztalatai alapján irja le az intézményeket és egy végig gondolt igazságügyi politika szempontjából méltatja azokat. Mindenki, aki a franczia igazságügyi viszonyokat nem ismeri közvetlen észlelés alapján, a munkából élettelj es képet fog nyerni róluk. És az is, aki a franczia viszonyokat közvetlen észlelés alapján ismeri, sok érdekeset és ujat talál a munkában.

A kegyelet szép tanujele, hogy szerző Márkus Dezső emlékének szentelte könyvét. Elhunyt barátunk nemcsak hozzá méltó, de rokon szellemet is ismert volna fel e munkában.

Dr. Fodor Ármin.

* Lásd *Cruppi:* La compétence et l'organisation des Justices de Paix (1906) 226. és 227. lap.

** Lásd *Pirard:* Les Tribunaux de Commerce, különösen 99—105. lapon idézett véleményeket; továbbá *Debacq* tanulmányát a Bulletin de la société de législation comparée első kötetében. (1869/1872. évfolyam.)

A természetes apa tartási kötelezettsége Franciaországban és hazánkban.

Az 1912. évi november 17-én közzétett franczia törvény megtörte a franczia code civilnek azt az elvét, mely szerint la recherche de la paternité est interdite. Eme törvény óta Franciaországban is marasztalja a bíróság a természetes apát abban, hogy természetes gyermekét eltartsa, ami eddig ott ismeretlen volt.

Nálunk a természetes apa tartási kötelezettsége ugyan törvényileg még ma sincsen deklarálva, de azért jogszabály, hogy a természetes apa természetes gyermekét eltartani köteles, sőt hazánkban a természetes gyermekre nézve még sokkal kedvezőbb a tételes jog, mint az uj franczia apasági törvényben deklarált jogállapot.

Nyomban szembetünik ez, ha egybevetjük hazai szokásjogi jogállapotunkat az uj franczia törvényes állapottal. Ezt teszi dr. Goltermann, jelenleg Párisban időző Gerichtsassessor is a Deutsche Juristen-Zeitung ez évi 1. számának 78. oldalán, de persze német szempontból és igy az ő sorai nyomán közlöm a franczia apasági törvénynek pontokba foglalt eseteit, melyek fenforgásakor a bíróság a természetes gyermek javára a tartási kötelezettséget megállapitja. Ezek a következők :

1. Az erőszakos nemi közösülés, vagy csupán az erőszakkal való elszöktetés is, amit a törvény viol és enlévement-nak nevez.

2. Az álnok módon való elcsábitás (seduction par manoeuvres dolosives), az alárendeltségi viszonynyal való visszaélés (abus d'autorité), a házassági igéret (promesse de mariage ou fiançailles) és ha okirattal valószinüsithető a kereseti állitás (commencement de preuve par écrit).

3. Ha levélben, vagy más okiratban a természetes apaságot alperes beismeri.

4. Ha a fogamzási időben alperes és a nő között köztudomásu ágyassági viszony állott fenn.

5. Ha alperes a gyermeket, mint apa, már perinditás előtt is neveltette egy ideig és később ezt abbahagyta.

Nálunk ezzel szemben a természetes apaság megállapitása annak a ténynek bármi módon való bizonyitásával történik, hogy a fogamzási időben az apa az anyával közösült, ami egyedül csak azzal van megszoritva, hogy pusztán az anya eskü alatti kihallgatásával és megesketésével az apaság nem bizonyitható, ha az egyébként is valószinüsitve nincsen. Igy a Curia 1905. évi november hó 10-én kelt I. G. 234. számu határozata szerint az állandóan követett törvénykezési gyakorlat által elfogadott jogszabály, hogy a természetes gyermek nemzőjének azt kell tekinteni, aki a gyermek anyjával 182-nél nem kevesebb és 300-nál nem több napon belül közösült. És pedig ez nálunk praesumtio iuris et de iure s vele szemben csupán az anya feslett életmódjának igazolása az egyedüli védekezés.

A franczia törvény szerint az anya feslett életmódján kivül még az emlitett öt pont valamelyikének fenforgása esetén is sikeres védekezésül szolgál annak igazolása is, hogy az anya a fogamzási időben többekkel is közösült, vagy ha azt igazolja az alperes, hogy a fogamzási időben a nemzésre képtelen volt.

Nálunk eme kifogások egyike sem vezet czélhoz, mert az idézett curiai határozat szerint az emlitett praesumtio olyan, hogy vele szemben nem foghat helyet annak bizonyitása, hogy az anya a 182—300 napi időközben már teherben volt. A Curia 1905 junius 9-én kelt I. G. 18. sz. határozata szerint pedig a gyermektartási perben a jogalapot az képezi, hogy az illető férfi a nővel a válságos időben nemileg közösült, minthogy pedig a felebbezési bíróság itéleti tényállásából kitetszően alperes felperessel a válságos időben nemileg közösült, az a körülmény, hogy alperes abban az időben nemzésre képtelen volt, bizonyitás és megállapitás tárgyát nem is képezheti ; a felebbezési bíróság tehát nem sértett eljárási jogszabályt azzal, hogy az alperes részéről az ő nemzési képtelenségére vonatkozóan javaslatba hozott orvosszakértői vélemény kivételét mellőzte.

Ezenkivül a franczia törvény a magyar joggal szemben az apasági keresetnek rövid elévülési időt is szab. Az emlitett öt pont közül az 1., 2. és 3. pont esetén a gyermek születésétől számitott két éven belül, mig az ágyassági viszony esetén annak megszünésétől számitott két éven belül kell a keresetet megindítani ; az 5. pont esetében pedig attól számitott két éven be-

lül inditható meg, ha az apa az eleinte önként fizetett tartási dijat beszünteti.

Ezekben vázolhatók azok az eltérések, amelyek a franczia és a hazai tételes jog között a természetes apa tartási kötelezettségének kérdésében fellelhetők. A felhozott adatokból most már megállapithatjuk, hogy mennyiben kedvezőbb a természetes gyermek helyzete a tartási dijra való igényét illetőleg hazánkban, mint Francziaországban ; miért is csupán arra kivánok rámutatni, hogy vajjon tárgyalt kérdésünkben a magyar tételes jog nem-e foglal el olyan radikálisan szélső irányzatot, amely a summum ius est summa iniuria elvét megközeliti. Mert kétségkivül van ugyan annak a jogpolitikai elvnek jogosultsága, hogy a természetes gyermek eltartása első sorban biztosittassék, de viszont arra is gondot kellene forditani, hogy a gyermek tartásdijában csakis a természetes apa marasztaltassék. Már pedig nálunk ez nincsen meg, mert a magyar tételes jog szerint, amint az köztudomásu és amint arra rámutattunk, praesumtio iuris et de iure, hogy a természetes apa az, aki a nővel a kritikus időben közösült és ez a tartásdij fizetésében marasztaltatik is, tekintet nélkül arra, ha esetleg be is tudja igazolni, hogy a nő a kritikus időben másokkal is közösült ; sőt — mint az idézett curiai határozatban láttuk — tekintet nélkül arra, hogy esetleg be tudja igazolni, hogy a kritikus időben nemzésképtelen volt. Egyedül a nő feslett életmódjának bizonyitása az egyetlen sikerre vezető kifogás számára.

Láttuk ezzel szemben, hogy a Francziaországban hozott apasági törvény szerint sikeres kifogása az alperesnek mindaz, sőt a kereseti jog is elévül vele szemben két év alatt és igy nincs kitéve annak, hogy évek multán indittatván a kereset ellene, azt esetleg a változott viszonyok folytán zsarolásra is fel lehessen vele szemben használni.

Francziaországban most kodifikálták ezt a kérdést és nem ugy, mint az nálunk szokásjogi jogszabály ! De lege ferenda a franczia törvényből a rövid elévülési időt és az alperesnek sikerre vezető, nálunk ismeretlen két kifogását figyelembe veendőnek tartanám ; mig ellenben azt, hogy a franczia törvény szerint csak az emlitett öt pont valamelyike esetén lehet a keresetet megindítani, olyannak vélném, ami minden ok nélkül neheziti meg a természetes gyermeknek abbeli jogát, hogy nemzőjétől eltartást követelhessen. A szabadelvü jogpolitikai irányzatnak mindkét fél érdekét figyelembe véve, megfelel az, ha a kereseti jogalap egyedül a közösülés ténye, csak ezzel szemben az alperes védekezési jogköre legyen a tárgyaltak szerint megkönnyitve.

Végül még egyet! Amint egyik irányban ennyire szélső a hazai joggyakorlat, a másik irányban viszont szükkeblü a gyermek iránt. A jogszabály az, hogy a természetes apa gyermekét eltartani köteles és a biróságok mégis oly csekélységben állapitják meg a havi tartásdijat, amit a mostani gazdasági viszonyok között csakis a gyermek nevelési költségéhez való hozzájárulásnak lehet tekinteni. Hogy ebben a kérdésben a francziáknál minő iudicatura fejlődik majd ki, arra nézve adatok ma még rendelkezésre nem állanak, de mivel az elv ott az, hogy csakis az marasztaltassék a gyermektartásdijban, akit ez a kötelezettség tényleg terhel, az tehető fel, hogy ott tényleg keresztül viszik majd azt az elvet, ami nálunk csak jogszabályban van meg.

Ami pedig azt a kérdést illeti, hogy mi történjék a gyermekkel, ha az alperes az elévülési, vagy a másik két kifogást sikerrel használta ; ilyenkor egyéb megoldás hijján az anya vagyontalansága esetén azt adhatjuk feleletül, hogy a gyermek eltartásáról a köznek (állam, esetleg község) kell majd gondoskodnia, éppen ugy, mintha az alperes a mai tételes jog szerint egyedül felhozható feslett életmód kifogását tudta beigazolni.

Dr. Csépai József.

A magáninditványi jogosultság bizonyitása.

Egy becsületsértési perben merült fel a következő kérdés : Ki tartozik bizonyitani a magáninditványi jogosultság megszünését, a terhelt-e, vagy pedig ennek ellenkezőjét a vádlott ?

Az eset az volt, hogy a terhelt beismerte az inkriminált becsületsértő levél irását és postán történt elküldését, ellenben azt állitotta, hogy az hat hónappal a feljelentés megtétele előtt iratott és akkor is vette a főmagánvádló kézhez. Vitatta azonban a terhelt azt is, hogy annak a körülménynek a bizonyitása, mi-szerint még az inditványi határidőn belül történt a feljelentés nem őt, hanem a főmagánvádlót terheli, mivel szemben a főmagánvádló a bizonyitás terhét nem vállalta.

A konkrét eset további sorsa érdektelen, de a fentebb felvetett kérdés érdemes a megvitatásra, mely — szerintem — a terhelt álláspontját emeli érvényre.

Mindenekelőtt élesen különböztetek az elévülés és a magáninditványi jogosultság megszünése között. Az ugyanis kétségtelen, hogy az elévülést a terheltnek kellene bizonyitania, de az is kétségtelen, hogy ez a két fogalom nem esik össze, hiszen az elévülés a jelen esetben csak az elkövetéstől számitott három év elteltével következik be, mig a magáninditványi jogosultság a tudomásrajutástól számitott három hó alatt.

Az elévülés bizonyitási terhéből tehát a jelen esetre következtetnünk nem lehet.

Viszont ugy látszik, hogy a terhelt állitásáról és védekezéséről van szó és általános jogi elvek szerint : ki mit állit, azt bizonyitani tartozik. Hogy ez az elv, különösen a BP. vádelve óta, a bünvádi perben is érvényes, az kétségtelen. S ezek után, a látszólagos ellentmondás daczára azt az álláspontot képviselem, hogy nem a terhelt, hanem a főmagánvádló tartozik a bizonyitással.

Abból indulok ki, hogy a feljelentésnek vannak olyan alkatelemei, amelyek hiányában az eljárás meg sem indulhat, vagy beszüntetendő. Ha pl. valaki csak becsületsértést panaszol, de nem mondja meg, hogy mik az inkriminált kifejezések ? Ilyen tényálladéki elemnek tartom a feljelentésben annak a kijelentését, hogy *mikor* követtetett el a büncselekmény ?

Ezen álláspontomat igazolja a BP. és az ennek alapján kifejlett kérdésfeltevési gyakorlat, amely a «ténybeli körülmények» között mindig a *dátumot* is beveszi a főkérdésbe.

De természetesnek is tartom ezt. Mert ha egyszer a büncselekmény nincsen eleve pontosan : nap, esetleg hónapszak (eleje, közepe, vége) szerint megjelölve, akkor mindig bizonytalan lesz a tanuvallomásoknak ugyanazon esetre való vonatkozása s a védelem munkája indokolatlanul sulyosbittatik.

Amint azonban egyszer ezt a kiindulási pontot elfogadtuk — aminthogy azt a gyakorlat nem egy helyen egyenesen meg is követeli — akkor már kérdésünk is meg van oldva, mert a tényálladéki elemet kétségkivül a vádnak, jelen esetben a főmagánvádlónak kell bizonyitania.

Minden kétség eloszlatása végett még csak arra akarok rámutatni, hogy a terhelt védekezése csak formailag állitás. Tulajdonképpen tagadásról van szó. Terhelt ugyanis tagadja, hogy magáninditvány az inditványi határidőn belől tétetett volna meg. A szóhasználat ugyan közömbös, de a jelen esetben ezen ujabb konstrukczió világosabb és a dolgot könnyebben eldönthetővé teszi, mert az világos, hogy a tagadást senkisem köteles bizonyitani.

Dr. Sulyok Kálmán.

A letiltó rendelvény kézbesitése.

Legyen szabad az e tárgyban a fejtegetésemmel ellentétes álláspontou levő közleményre észrevételt tenni, mert talán nem árt, ha ezt a kérdést minden tekintetben megvilágitjuk.

Az ellentétes álláspontou levő közlemény a második bekezdésben azt adja elő, hogy ebben az ő esetében, a czimzett, habár a leánya irta alá a rendelvényt : a postahivatal utólagos eljárása során a levél átvételét *elismerte*.

Nagyon természetes, ha a czimzett *elismeri* a hibásan történt átvétel daczára a rendelvény saját kezéhez való jutását, akkor nincsen baj, akkor hiába allegálja a biróság előtt, hogy nem vette át és ebben az esetben az is természetes, hogy a kir. Curia elvetette alaptalan kifogását. Hiszen az én közleményem ötödik bekezdésének végén is az olvasható, ha a posta igazolja, hogy a czimzett átvette (vagy ami ezzel egyértékü, az átvételt elismerte), «*akkor rendén van a dolog*».

De feltéve, hogy a czimzett a rendelvény átvételét el *nem* ismerte volna, gondolja-e az «ellentétes álláspont», akkor is elégséges lett volna az, hogy a leánya kezeihez kézbesitették ? Már az, hogy szükséges volt a posta által elismertetni a czimzettel az átvételt, felelet arra, hogy másképp alig marasztalta volna egy biróság is, csupán a leánya aláirására, eltekintve attól, hogy a postán kell előbb eljárást inditani az irányban, elismeri-e a

czimzett a kézbesitést vagy nem, ami minden körülmények között fölösleges időmulasztással és költséggel jár, mig ha az esküt tett kézbesitő, amint azt a világos törvény rendeli, ugy kézbesiti a czimzettnek a rendelvényt, mint az első idéző végzést, az semmi ujabb költségbe és időmulasztásba nem kerül.

Ami azt illeti, hogy a posta utján való kézbesités általában véve gyorsabb és megbizhatóbb, mint bármely más kézbesitő közeg : megengedem, hogy *gyorsabb,* de hogy a kézbesités érvényességének, helyességének birói megállapitására *megbizhatóbb* volna, azt kétségbe vonni bátorkodom, mert még a tértivevény mellett küldött leveleket is az veheti át, aki a postán mint erre meghatalmazott személy be van irva, tehát a feleség, a leány, a fiu, egy alkalmazott is átveheti és aláirhatja, ha a postán fekszik az arra való meghatalmazása, de hogy a bíróság el nem ismerés, illetve kifogás esetén megelégednék vele, az legalább is kétséges és akkor hiába szól az anyagi igazság a letiltó hitelező mellett, mert a bíróság a törvény alapján fogja a kézbesités helyességét elbirálni.

Csak egy esetben teljesen megbizható a postai kézbesités. T. i. az ugynevezett *kényszerkézbesités* esetében, midőn a bíróság a *félnek* adja ki határozatát postai kézbesitésre, boritékban, a bíróság hivatalos pecsétjével és azzal a jelzéssel. «saját kezéhez», amire azután a postának különleges kézbesitési vevényei vannak. Az ily leveleket a levélhordó *kizárólag* csak a czimzettnek kézbesiti és tizszer is felkeresi, amig otthon találja, vagy pedig, ha nem sikerül a kézbesités, a félnek visszaadja.

A kérdés veleje tehát az, hogy az ellentétes álláspont esetében pernyertes lett a letiltó, mert a czimzett elismerte a rendelvény átvételét, a wieni esetben pedig pervesztes lett, mert a czimzett sem a postán, sem a bíróság előtt el nem ismerte. Az ellentétes álláspont tehát tulajdonképpen nem is az, mert azt közleményem is hangoztatta, ha kitünik, hogy a czimzett a letiltó rendelvény kézhezvételét elismerte, akkor rendén van a dolog.

De nem is ellentétes álláspont közleményemmel szemben azért sem, mert a czikk végén szerző is azt irja, hogy «minden kellemetlenség elháritása végett» mégis csak *jobb* a letiltó rendelvényt az első végzések kézbesitésére vonatkozó szabály szerint birósági közeg által kézbesittetni, tehát a világos törvény által előirt formát megtartani, hogy esetleg éppen az anyagi igazság kárát ne vallja.

Eszerint az «ellentétes álláspont» a lényegre in fine finale velem egy véleményben van. *Dr. Báttaszéki Lajos.*

Az 1912 : VII. tcz. 26. §-ához.

Dr. Iklándy Miklós ügyvéd urnak a «Jogt. Közl.» ez évi 4. számában e czimen nyilvánitott aggályai, ugy vélem teljesen indokolatlanok, ha a vonatkozó szakasz magyarázatánál nemcsak a törvény szavaira, hanem szellemére és czéljára is tekintettel vagyunk. Sőt a szervezeti novellának immár kilencz hónapi gyakorlat alkalmazása folytán határozottan kialakult meggyőződésem, hogy az 1912 : VII. tcz. 26. §-ának vitatott második bekezdését nemcsak hogy nem czélszerü a szerző véleményétől eltérően magyarázni, hanem az eltérő magyarázat és törvényalkalmazás egyenesen törvényellenes is.

Az 1912 : VII. tcz. 26. §-ának nemcsak czélszerü alkalmazása kivánja, hogy a végrehajtást szenvedő lakhelyének megváltoztatása esetén *külön birói intézkedés nélkül is* az azon idő szerinti lakóhely illetékes biróságának «az ügybeosztás szerint illetékes kiküldöttjéhez» mutathassa be a végrehajtó a megfelelő példányokat, hanem szükségszerü következménye ez annak, hogy — nézetem szerint — az 1912 : VII. tcz. 26. §-ának második bekezdése folytán — ha nem is helyeztetett expressis verbis hatályon kivül — mégis teljesen feleslegessé vált és igy implicite igenis hatályát vesztette az 1881 : LX. tcz. 8. §-ának második bekezdésében foglalt rendelkezés éppen ugy, aminthogy hatályát vesztette és igy nem alkalmazható a 26. §. első bekezdése folytán az 1881 : LX. tcz. 12. §-ának első, 19. §-ának első és harmadik, és 23. §-ának első bekezdése akkor sem, ha nem «kizárólag ingóra» irányul a végrehajtás.

Bár nem mondja ki a szervezeti novella, és ily irányu rendelkezést nem tartalmaz, mégis a gyakorlati megfontolás folytán ma már, ugy hiszem, kivétel nélkül kiadják a birósógok az ingókra kért végrehajtásnak közbenjöttel leendő foganatositása végett a kiküldöttnek és az ingatlannal nem biró végrehajtást szenvedőknek jutó példányokat a végrehajtatónak akkor is, ha a végrehajtás az ingókon kivül valamelyik végrehajtást szenvedőnek ingatlanára is irányul.

Teszik pedig birósógaink ezt azért, mert ellenkező törvénymagyarázat homlokegyenest ellenkeznék a törvényhozó kifejezett czélzatával, s ellenkező törvényalkalmazás a törvényhozó által czélba vett eredménynek épp ellenkezőjéhez vezetne. Kimondja a miniszteri indokolás, hogy az elrendelt végrehajtásoknak igen nagy részét nem foganatositják, s igy «éverként több százezerre menő ügyben teljesen czéltalanul adták ki (a régi eljárás szerint) a végrehajtási iratokat a kiküldöttnek és fölöslegesen okoztak azok lajstromozásával, sürgetésével, visszamutatásával a birósógnak munkát és a feleknek költséget.» E czéltalan munka és fölösleges költségeskedés megkimélését czélozta tehát a törvényhozó a nem hivatalból ingóra vezetendő végrehajtások ujabb szabályozásával. Már pedig az ily végrehajtásoknak természete nem változik akkor sem, ha az ingókon kivül ingatlanra is irányul a végrehajtás és ha az ily végrehajtások esetén a V. T. rendelkezéseit követnők, a czélbavett teher- és költségmentesités annál kevésbbé éretnék el, mert hisz épp az ingókra és egyuttal ingatlanokra kért és elrendelt végrehajtásoknál marad az ingó-végrehajtás többnyire foganatositatlanul.

Az 1912 : VII. tcz. 26. §-a első bekezdésének ily általánositott alkalmazásánál már most a második bekezdés gyakorlati alkalmazása csak az lehet, hogy a végrehajtást elrendelő végzésben az ingó-végrehajtást foganatositó birósógot az elrendelő bíróság *egyáltalán nem tünteti ki*, hanem a 26. §. első bekezdése értelmében egyszerüen kimondja. hogy «az ingókra irányuló végrehajtásnak X. Y. közbenjöttével leendő foganatositása végett... példányok végrehajtatónak kiadatnak.» A foganatositó bíróság megkeresését végzésbe foglalni teljesen fölösleges, hisz de facto nem is kerestetik meg a foganatositó bíróság. Az ingó-végrehajtást foganatositó birósógot ma már csak hivatalból foganatositandó végrehajtásoknál keresi meg közvetlenül az elrendelő bíróság, különben pedig a végrehajtatónak kötelessége, hogy az 1881 : LX. tcz. 18. §-a szerint illetékes «foganatositó birósógnak az ügybeosztás szerint illetékes kiküldöttjéhez mutassa be a birói kiküldött, és a végrehajtást szenvedő részére szóló (ha pedig a végrehajtás ugyanazon adós ingatlanaira is elrendeltetett, csupán a birói kiküldött részére szóló) megfelelő példányokat» (illetve példányt). Maga a törvény sem szól «a foganatositás végett megkeresett», hanem pusztán a «foganatositó» birósógról. Már pedig a foganatositásra mindenkor illetékes birósógot a végrehajtási törvény épp oly preczizen meghatározza, mint ahogy a szervezeti novella folytán preczizen kijelölvék az egyes birósógoknál az ügybeosztás szerint mindenkor illetékes birói kiküldöttek és helyetteseik. Ugy a kiküldött, mint a foganatositó bíróság megjelölése tehát nemcsak a végrehajtást elrendelő végzésben vált czéltalanná és feleslegessé, hanem czéltalanná és szükségtelenné vált a végrehajtási *kérvényben is* azon bíróság vagy birósógok megjelölése, «amelynek vagy amelyeknek területén a végrehajtás foganatositandó.»

A V. T. 8. §-ának vonatkozó rendelkezése tehát implicite hatályát vesztvén, a nem hivatalból foganatositandó végrehajtásoknál a foganatositásra illetékes birósógnak a kérvényben meg nem jelölése miatt a kérvénypéldányok végrehajtatónak hiánypótlása végett vissza nem adhatók ; a végrehajtató részéről elég, ha a megfelelő kérvénypéldányoknak kezéhez leendő kiadását kéri. A birósógnak ugyanily értelmü végzésével azután, ha megváltoztatja is a végrehajtást szenvedő időközben lakóhelyét, a végrehajtató tekintet nélkül a kérelemben jelzett lakóhelyre, a foganatositás időpontja szerint illetékes birósághoz fordul, melynek illetékes kiküldöttje a végrehajtást szenvedő személyazonosságának igazolása esetén a végrehajtást a végzésbe foglalt megkeresés nélkül is *feltétlenül* foganatositani tartozik.

Dr. Faluhelyi Ferencz.

A végrehajtási novella 19. és 20. §-aihoz.

Felmerült esetben nagyobb értékü ingóságokra az alapfoglaltató javára az árverés kitüzve és az árverési hirdetmény kibocsátva volt. Az árverési hirdetmény kibocsátása után felülfoglalások történtek. A felülfoglaltatóknak a végrehajtási novella 19

és 20. §-ai értelmében az árverési hirdetmény kézbesitve nem lett. A felülfoglaltatók az árverésen tudomás hiányában nem jelenhettek meg és igy megtörtént az az eset, hogy egynehány ezer koronára becsült gőzcséplőgépet az egyedül megjelent alapfoglaltató néhány koronáért vásárolt meg.

Ez eset kapcsán a végrehajtási novella hézagára kivánok reámutatni.

A végrehajtási törvény 102. §-ának negyedik bekezdése értelmében az árverési hirdetmény minden egyes foglaltatónak kézbesitendő volt. Ezt a rendelkezést a novella 19. §-a akként módositotta, hogy abban az esetben, ha több foglaltató van, az árverési hirdetményt közülök csak azoknak kell kézbesiteni, akiknek javára az árverés a 20. §. értelmében elrendelendő.

Ezen törvényhely értelmében tehát az árverési hirdetmény nem kézbesitendő azon felülfoglaltatóknak, akik az árverési hirdetmény kibocsátása után foglaltattak. Igy ezen felülfoglaltatók soha sincsenek azon helyzetben, hogy az ő javukra a novella 20. §-a értelmében el nem rendelt árverésről hivatalos tudomást szerezzenek. Lehetővé teszi ez a rendelkezés azt is, hogy azon esetben, mikor valamennyi felülfoglaltató zálogjoga későbbi keletü, mint az alapfoglaltató javára elrendelt árverés kibocsátásának napja, az árverés kizárólag csak az alapfoglaltató értesitése mellett és a többi érdekeltek értesitésének mellőzésével legyen megtartva.

Különösen azon esetekben, mikor az árverési határidő 15—30 nap s a hirdetmény a hivatalos lapban teendő közzé, sértheti számos felülfoglaltató érdekét e rendelkezés, hiszen egyrészt az árverési hirdetmény kibocsátását követő 15—30 napos határidőben számos felülfoglaltató szerezhet zálogjogot, de az árverés javukra elrendelve nem levén, arról értesitést nem kapnak, másrészt a hivatalos lapban való közzététel nem jelent a gyakorlatban elegendő publiczitást.

Mivel nyilvánvaló, mennyire eminens érdeke minden hitelezőnek az árverésen való közbenjárás lehetősége, kétségtelen, hogy itt oly hézaga van a törvénynek, amely visszaélésekre, nevezetesen a felülfoglaltató hitelezők megkárositására vezethet s amely előidézheti, hogy a hitelezők az árverésről való hivatalos tudomásuk hiányában érdekeik megvédéséről nem gondoskodhatnak.

Az árverési hirdetmény kézbesitésének elmaradása folytán a novella 19. és 20. §-ainak rendelkezéseiben nem emlitett felülfoglaltatók eszerint arra vannak utalva, hogy az adósuk elleni végrehajtási eljárásokat állandóan nyilvántartsák azon szempontból, hogy ki mikor tüzet ki az adós ellen árverést, aminek lehetetlensége szembeszökő.

Ezek szerint vissza kellene állitani a végrehajtási törvény 102. §-ának negyedik bekezdését, vagy más módon gondoskodni arról, hogy az árverés kitüzéséről minden foglaltató hivatalos tudomást szerezzen.

Ily eljárási mód lehetne talán az, hogy a kiküldött a felülfoglalás alkalmával a megelőző foglaltató javára kitüzött árverésről szóval értesiti a végrehajtatót és ez értesités megtörténtét a jegyzőkönyvben megállapitja.

Ekként meg volna oldva a foglaltatók érdeke és el volna érve a novella 19. és 20. §-ainak indokolásában jelzett azon czél is, hogy az árverési hirdetmény kibocsátása alkalmával felesleges költség fel ne merüljön.

Fonákságok a szabadságvesztés-büntetések alkalmazása körül.

Lényegében nem a magyar büntetőjog idevonatkozó intézményeinek egyes — kétségtelen — fonákságairól leszen szó az alábbi sorokban s a czimünkben kitett kérdésnek is csupán arról a részéről, mely a pénzbüntetéseket helyettesitő különböző szabadságvesztés-büntetésekét illeti. Ámbátor azokban a tizenhat kemény pontozatokba foglalt panaszszerü észrevételekben, melyeket a londoni «Everyman» most érkezett legujabb számában Thomas *Holmes* tett közzé az angol közvélemény megfelelő tájékoztatása okából: akárhány helyen a mi hasonló intézményeink enemü fonákságainak is hü képmását pillanthatjuk meg s éppen ebből a szempontból látom czélszerünek és tanulságosnak az angol iró tizenhat pontját röviden ismertetni. Észrevételei ekképpen következnek egymás után:

1. A jelen század első évtizede alatt, egyedül Angliában és Wales-ben, körülbelül egy millió egyén került fogházba, pusztán azért, mert nem volt módjában azonnal lefizetni a sommás hatáskörrel (summary jurisdiction) felruházott bíróságok által reájuk rótt pénzbüntetést.

2. A szabadságvesztésre itélt egyéneknek minden évben több mint a felét ugyanily okból utalják fogházakba, vagyis ezeket nem bünös voltuk, hanem szegénységük miatt fosztják meg szabadságuktól.

3. A törvény megengedvén a pénzbüntetésnek részletekben való lefizethetését is: mintegy 15%-a az elitélteknek a részleges pénzlizetés mellett részben szabadságvesztésben is részesül, bár módja van annak, hogy a jóakarók előteremtsék a hiányzó összeget és az elitélt megszabadul.

4. A pénzbüntetés le nem fizetése miatt fogházba zárt egyéneknek nagy százaléka 16—21 éves fiatalkoru. Angolországban az 1911. év folyamán 10,380 férfi-, és 1506 női fogoly volt 21 éven alóli fiatal egyén.

5. A most emlitett ifjukoruak közül 1548-at bizonyos rendészeti szabályzatok megsértése és rendeletek elleni kihágás miatt, 1427-et pedig csavargás, vagy a szegény-törvény (Poor-Law Act) elleni kihágások miatt, tehát *nem büncselekmények* miatt zártak fogházba több-kevesebb időtartamra.

6. A londoni bíróságok által foganatosittatott letartóztatások aránya abnormális; 1341, huszonegy éven alóli fiatalkorut utaltak be 1910-ben, tehát egy év leforgása alatt a Pentonville Prison-ba. 1909 és 1910-ben 1791, hasonló koru egyént utaltak be a Wandsworth Prison-ba. A Pentonville-ben elzártak közül 947-et itéltek el egy hónapnál kevesebb időre, sokat meg csupán nehány napra.

7. E fiatalkoru «bünösök» nagyrészének választásában állott pénzbüntetés fizetése, azonban nem voltak képesek *azonnal* fizetni, halasztást meg nem sikerült kieszközölniök.

8. Az emlitett fiatalkoruak tulnyomó részének a «büncselekménye» valami haszontalanságszámba menő kihágás volt, amilyenek közé sorozhatók p. o. a «pitch and toss» nevezetü nyerészkedő játék, melynek nálunk a «fej vagy irás»-játék felel meg, aztán hirlapok árusitása tiltott helyeken, football-ok rugdosása forgalmas nyilt utczákon, pajkos magaviselet, csatornákban való fürdés és még több ilyenféle «bün».

9. A börtönfelügyelők állitása szerint a fogházra itélt s még büntetlen előéletü vétkes fiatalkoruaknak csaknem 40%-a többékevésbbé gyakran megint csak visszakerül a fogházba s lényegesen hozzájárul a börtön-«habituék» számának szaporitásához.

10. A börtönfelügyelők gyakorta hangoztatják, hogy az angol börtönök legnagyobbrészt a nagyon szegény, tudatlan, gyengeelméjü és nyomorult egyénekkel vannak benépesitve.

11. A börtön jelenleg az egyetlen nagy ellenszer a szegényosztály büncselekményei ellen és az egyetlen nagy speciális orvosság az ő bünös voltuk ellen.

12. Ezek a gyakori és szükségtelen szabadságvesztések nagymértékben lerontják a börtönbüntetés eredeti czélját, miután egyre gyengül a tőle való félelem.

13. A pénzbüntetések rendszere alapjában véve igazságos, ha kellő idő engedtetik a fizetésre s az összeg is arányban áll a tiltott cselekmény horderejével. A közrend fentartása sok költséget igényel s az ez ellen vétőknek az okozott kiadásokat természetszerüleg meg kell téritenöök.

14. A különböző miniszteriumok időről-időre erélyes rendeleteket küldenek valamennyi rendőrhatósághoz, figyelmeztetve őket a rögtönös letartóztatás veszedelmei ellen s kérve őket arra, hogy az elitélt egyéneknek engedjenek megfelelő időt a megszabott fizetési kötelezettség teljesithetésére. 1912 október 3-án Mc Kenna szintén erélyes hangu rendeletet bocsátott ki ugyanebben a tárgyban. De hát ezidőszerint, ugy látszik, ez az uralkodó szabály: «Your moncy, or your liberty». — Pénzedet vagy szabadságodat!...

15. Olyan egyénekkel szemben, akik megfontolt szándékkal kifosztogatnak másokat, gyakran alkalmazzák a Probation Act rendelkezéseit s ekként minden törvényes büntetést kikerülnek, mig másfelől a végzete börtön az olyan szegénysorsuaknak, akik nem büncselekmények miatt itéltettek el és nem áll módjukban azonnal fizetni.

Végül 16. A szabadságvesztés-büntetésnek az állam legvégső büntetési eszközének kellene lennie, nem pedig — a legelsőnek.

Eddig terjednek a Th. Holmes kifogásai. A legtöbbjük kétségtelenül nagyon is alapos. És a jelentőségüket csak fokozza az a körülmény, hogy a természeténél fogva konzervativ angol ember teszi meg azokat. A pénzbüntetések rendszerénél a nemzetközi büntetőjogi egyesület tanácskozásain már évek óta sürgetik a megfelelő reformokat és sok szó esik azokról nálunk, Magyarországon is. Reméljük: már nem sokáig maradnak meg függő kérdésnek. *Zsoldos Benő.*

Adatok a turpis causa kérdéséhez.

A tiltott és erkölcstelen jogügyletek tana pályám kezdete óta különösen érdekelt, mert ezeknek a judikaturájában lépten-nyomon olyan elvekkel és birói döntésekkel találkoztam, amelyek igazságérzetemet mélyen sértik és sértették. Már régóta arról vagyok meggyőződve, hogy egyfelől ezeknek a jogügyleteknek a jogsegélytől a limine való elutasitása a legtöbb esetben szerfelett igazságtalan — következményeiben egyenesen szakcionálja s jogok forrásává teszi a tiltott s erkölcstelennek deklarált czélt — másfelől pedig a birói gyakorlat sporadice nem ilyen szigoru ugyan az alaptétel következetes alkalmazásában, de ezek a ritka esetek, amidőn az éppen eldöntött kérdésre nézve megnyugtatnak; annál jobban megvilágitják az alapelv gyengeségeit s megmutatják azt az utat, amelyen szerény nézetem szerint minden esetben haladni kellene.

Nagy elfoglaltságom folytán hosszabb idő óta készültem gondolataimat papirra vetni, amidőn e közlöny 1912. évi junius 14-én megjelent 24. számában olvastam dr. Schuster Rudolf közigazgatási biró urnak ugyanezen kérdésről irott gyönyörü czikkét. Értekezésének vas logikája, magvas indokolása, bizonyára gondolkodóba ejtette az ellenkező álláspontón levőket is. Az én kis czikkecském pedig feleslegessé vált. Én tehát ezuttal a dolognak csak a másik részével kivánok nagyon röviden foglalkozni, azzal: hogy érvényesül-e a ma általánosan elfogadott princzipium az egész vonalon?

A biróságok gyakorlata tehát ma majdnem kizárólag az volna, hogy ha a perben az derül ki, hogy az alapul vett jogügylet czélja akár törvény tilalmába, akár az uralkodó erkölcsi felfogásba ütközik, a pert nem szabad érdemben elbirálni és eldönteni, hanem a kereset elutasitásával feltétlenül ki kell üzni a tárgyalási teremből; az ilyen forrásból eredő követelésekről tehát nulla questio fiat.

Meg is történik ez mindig, amikor a per tárgya az ilyen ügylet teljesitése; hanem a már teljesitett szolgáltatás visszakövetelésénél a helyzet egészen más. És itt kénytelen vagyok példákat is felhozni.

Ha valaki pénzt, vagy más értéket ad egy nőnek házasság nélkül való együttélés reményében — vagy a keritőnek — ha arra bérel valakit, hogy az ő házastársával a házasság felbontására alapul szolgáló cselekményt kövessen el s azt ki is fizeti; ha másnak bármily módon való megkárositásáért, vagy kijátszásáért fizet az arra vállalkozónak, szóval: ha a kikötött pénzt, vagy más értéket már átadta, de a perben visszakövetelni, mert a másik fél a szerződést nem teljesitette, vagy a kivánt eredmény nem következett be; a keresetnek minden fórumon való elutasitása egészen bizonyos. Ezek a leggyakoribb esetek.

Sokkal ritkábban fordul elő az, hogy az ilyen jogügylet tárgya nem ingó dolog, nem pénz, hanem ingatlan; még pedig akár a tulajdoni joga, akár arra bekebelezett zálogjog. A döntvénytárban csak egy ilyen esetre bukkantam; nagyon érdekes, ide iktatom szó szerint: «a megtámadott jogügylet valódi czélzata a házasságon kivüli, az erkölcsi törvénybe ütköző együttélésre, illetve peres felek vagyoni viszonyainak ez alapon való szabályozására irányult, már pedig az ilyen jogalap, illetve a közerkölcsbe ütköző ilyen jogczim a tulajdonjog megszerzésére és fentartására nem alkalmas, minélfogva a felperesnek az ezen érvénytelen alapon és czimen szerzett tulajdonjog törlésére irányuló keresete jogosult.» (Curia 1898 november 2. 4164. sz.)

Amint látjuk a Curia nem utasitotta el a keresetet érdemi döntés nélkül, sőt az erkölcstelen czélzattal adott ingatlant visszaitélte.

Szembetünő az általános alaptételtől való eltérés; indokait — sajnos — nem ismerem; csak sejtem, hol vonta meg a Curia azt a határt, amelyen tul az ab ovó való elutasitás területe következik. A fentebb elősorolt példákban valósággal megtörtént az érték átadása, itt azonban nem; legalább ezt következtetem abból, hogy a felperes birtokot nem követelt. Itten tehát az alperes még nem volt beatus possidens, még csak telekkönyvi joga volt, amelyet per utján kellett volna érvényesitenie, hogy jogát realizálja. Azt hiszem tehát, hogy a Curiát ez az éles disztinkczió vezette, szeme előtt lebegve egyuttal az is, hogy ha az alperes lépne fel perrel a felperes ellen tulajdoni joga alapján az ingatlan birtoka iránt: az ő keresetét annak idején amugy is el kellene utasitani.

A döntés abszolute igazságos: megtörtént a mindent kiegyenlitő restitutio in integrum. De a jogügyleteknek ilyen ellentétes kategóriákba sorozása semmiképpen sem lehet megnyugtató. Én ugyanis az átadott dolog és a valóságos átadás nélkül szerzett jog között nem látok olyan különbséget, amely a kétféle elbirálást indokolná. Hiszen mind a kettő egyformán tárgya a forgalomnak; az alperes az ingatlant eladhatta, vagy megterhelhette volna s ekkor éppen ugy teljesedésbe megy az ügylet, mint ha az átadott készpénzt, vagy más ingó dolgot elhasználja. Mind a kétféle jogügyletekben teljesen azonos körülményekkel, azonos ügyleti akarattal és czéllal találkozunk; az ellentétes elbirálást tehát nem jogi indokkal, hanem csakis az anyagi igazságra való törekvéssel lehet megmagyarázni. De mig amaz esetekben nem tudtak, vagy nem akartak szembehelyezkedni a megcsontosodott bürokratikus felfogással, itt belekapaszkodtak egy nagyon gyenge szalmaszálba, hogy annak a segitségével megtegyék az első lépést.

Egyébiránt ugy látszik, hogy a Curián vannak olyan tanácsok vagy birák, akik engednek a régi merevségből s az erkölcsiség kérdését már nem a régi szentimentális felfogással kezelve, hajlandók akczeptálni a méltányosabb megoldást, nemcsak az ilyen önkényesen megkülönböztetett esetekben, hanem a hasonló jogügyletek egész mezején. Erre vall az 1894. október 18-án 7797/1893. sz. a. hozott itélet is, amelylyel ugyan elutasitott egy szerződés ellenére felállitott bordélyház bezárására irányuló keresetet, de egyuttal kimondta azt, hogy felperesnek nem ehhez, hanem az előbbi állapot helyreállitásához, vagy kára megtéritéséhez van joga.

Hasonlóan a restitucció álláspontjára helyezkedett egyik járásbiróság, amidőn a házasságnélküli együttélésért adott váltól az elfogadónak visszaitélte, indokul azt hozván fel, hogy a váltó még nem pénz, hanem csak az elvállalt kötelezettség bizonyitéka. Mondanom sem kell, hogy ez is nagyon erőltetett megokolása a különben uttörő jóakaratnak.

Azt hiszem, ez a néhány példa eléggé dokumentálja, hogy a biróságok is látják álláspontjuk kétélüségét, a belőle eredő abszurdumokat, de nagyon lassan, nehézkesen tudnak megbarátkozni az uj iránnyal. Mégis mintha közelednék az az idő, amikor a Schuszter Rudolf gyönyörü indokolása dogmává lesz.

Dr. dálnoki Teleky Endre.

Különfélék.

A politika az igazságszolgáltatásban. Évek óta fejtegetjük, hogy a politika bevonulása Justicia csarnokaiba mily káros az igazságszolgáltatás szempontjából.

A legutóbb lefolyt sajtóper csak megerősiti a mi álláspontunkat.

A per lényegéről ezuttal nem nyilatkozunk, már csak azért sem, mert lite pendente nem volna helyes a szaksajtónak bele avatkozni a bíróság itélkezésébe.

A per végén lesz még erre elég alkalmunk.

— **Tizenhét munkás jogtalan elitélése.** Egyik fővárosi lapban olvastuk Cs. nagyszalontai főszolgabiró következő ügyét. 17 munkás megszüntette cséplési munkáját, mert a gyenge termés miatt a részük nagyon kevés lett volna. A főszolgabiró 15—15 napi elzárásra itélte őket s felebbezésre való tekintet nélkül nyomban foganatositotta is az elzárásbüntetést. A munkások jogi tanácsra jogorvoslattal éltek a miniszterhez, aki a főszolgabiró itéletét megsemmisitette, s megállapitotta, hogy: «az aratási szerződés nem a törvényben megszabott módon jött létre, s igy ennek alapján a munkások ellen nem is lehetett volna eljá-

rást inditani. A miniszter egyben figyelmezteti a főszolgabirót, hogy «hasonló esetekben ezentul a törvényszerü előföltételek fenforgásának megállapitására kellő gondot forditson».

Ilyen a hirhedt mezőgazdasági munkástörvény a gyakorlatban.

Panasz. Sommás keresetet inditottam a bpesti V. ker. járásbiróság előtt f. évi *január hó 15. napján*, egy az *V. ker., Rudolf-rakpart 4. sz. alatt lakó alperes ellen.* (1913 Sp. VII. 148.) A február 3-án kézbesitett idéző végzés szerint a tárgyalás ezen ügyben *április hó 1. napjára* tüzetett ki.

— **Az állami alkalmazott, valamint azok özvegyeinek és árváinak** ellátásáról szóló 1912 : LV. tcz. jegyzetekkel és utalásokkal ellátta *dr. Térfi Gyula* min. tanácsos. A Franklin-Társulat kis törvénykiadásának sorozatában megjelent ez a 240 oldalra terjedő szabatos és kiváló munka ára kötve 2 K 40 fillér.

— **Nemzetközi jogsegély hagyatéki ügyekben.** Dr. Móricz József kassai kir. közjegyzőhelyettesnek e czimen ügyes kis füzete jelent meg. Ez a füzetgyüjtemény magyar honosok után külföldön, külföldiek után belföldön maradt hagyatékok lebonyolitására vonatkozó törvények, nemzetközi egyezmények, viszonosság, miniszteri rendeletek és illetékszabályok rendszeres gyüjteménye. (Ára 1 K. Megrendelhető a szerzőnél. Kassa, Főutcza 36. sz.)

— **Még egyszer: «Miért fizetünk tiz fillér értesitési dijat»** czim alatt a következő választ kaptuk :

A Jogt. Közl. folyó évi 6. számában megjelent soraimat az érdekelt járásbiró ur válaszára méltatta, de eme válasza nem képes megnyugtatni.

A megkereső biróság végzését nem láttam és most sem tekinthettem be, mert az eredetiben ment át a székelyhidi járásbirósághoz, de a megkereső végzésnek, amelynek a járásbiró ur közlése szerint is csak egy szava van elirva, kétségtelen tartalma az, aminthogy más nem is lehet, hogy az eskü alatti kihallgatás határnapja a felekkel közvetlenül közlendő. Ezt ugy érteni, hogy a felek közöljék a megkeresett bírósággal a határnapot, alig lehet annak, aki egyébként a perrendi és ügyviteli szabályokat ismeri. Aki ezen szabályokat ismeri, az egyébként azt is tudja, hogy a budapesti járásbiróságnak ez a végzése, amelylyel az alperes eskü alatti kihallgatását elrendelte, a sommás eljárás értelmében a felek előtt szóval hirdettetett ki és igy a feleknek az inkriminált végzés, amelynek el nem olvasását a járásbiró ur az ügyvédnek felrója, ki sem kézbesittetett.

— **Veszélyes ut használata kényszeritő ok nélkül.** A vendéglői étteremből felperes veszélytelen és kellően világitott uton át a toilette-ba ment. Visszafelé jövet azonban egy másik, sötét magánfolyosón át indult, nehogy nőkkel találkozzék. Elesett és a pinczelépcsőn lezuhant. A vendéglős ellen meginditott kártérítési keresetét a német birodalmi biróság elutasitotta.

Megokolás : Ha felperes, mint vendég, alapos ok nélkül ismeretlen sötét folyosóra megy, a szerencsétlenség annyira tulnyomólag a saját hibájára vezethető vissza, hogy az abból eredő kárt föltétlenül saját magának kell viselnie. (Deutsche Rechtsanwalts-Zeitung 1913. évi 1. szám.)

Márczius elsejére ügyvédjelöltet keresek. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Zachár Kálmán gödöllői ügyvéd. 14692

Gyakorlattal biró doktor juris ügyvédjelöltet keresek. Ajánlatok dr. Legény Sándor módosi ügyvédhez intézendők. 14686

Irodavezetőnek kerestetik 120 K fizetéssel, pár órai napi elfoglaltságra, fiatal ügyvéd vagy teljes gyakorlattal biró jelölt. Ajánlatok : Ügyvédi iroda, IV., Molnár-utcza 26. 14693

Professeur de français. Mr. G. Melou, professeur diplômé, ayant enseigné dans les écoles du gouvernement, en France et an Sénégal, pendant 19 ans. et parlant seulement le français, donne leçons. Méthode rapide, directe pour les commençants 54. Dohány-utcza I. 2. 14694

Fontos könyv ügyvédi és birói vizsgára készülők számára

valamint a gyakorlati jogászoknak!

A magyar magánjog tételes jogszabályainak gyűjteménye

Összeállította **STAUD LAJOS dr.** kir. kúriai biró

E könyv kiterjed az 1912. évi magánjogi vonatkozású törvényalkotásokra s a legújabb birói joggyakorlatra is s a hasonló gyűjteményektől főleg abban különbözik, hogy tartalmasabb, emellett mégis rövidebb és hogy a kúriai döntvényeknek, melyek most már legalis jogforrást alkotnak, az indokolását, tehát legtanulságosabb részét is teljesen közli. **Hasznos vademecum, melynek az ügyvédi vizsgára készülők is nagy hasznát vehetik.**

Kiadja a FRANKLIN-TÁRSULAT Ára vászonkötésben **12** korona

Havi részletfizetésre is megrendelhető:

KELEMEN D. ÉS TÁRSA könyvterjesztési vállalatánál

Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 9. szám. Budapest, 1913 február 28.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Egyed István* budapesti kir. törvényszéki jegyző: A közigazgatási bíróság 1912. évi gyakorlata. — *Dr. Alföldy Dezső* győri kir. törvényszéki biró: Kötelesrész és özvegyi haszonélvezet. — *Nagy Antal* békéscsabai kir. járásbiró: A fél személyes jelenlétének fontossága a sommás perben. — *Dr. Fazekas Oszkár* budapesti ügyvéd: A washingtoni határozmányokkal kapcsolatos védjegyjogi reformok. — Alsóbirósági judikatura. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A közigazgatási bíróság 1912. évi gyakorlata.*

I. A közigazgatási bíróság általános közigazgatási osztálya a hivatalos gyüjtemény szerint az 1912. évben 48 elvi jelentőségü határozatot hozott. E határozatok közül sulyra és jelentőségre kiválnak azok, amelyek az 1907 : LX. tcz. (a közigazgatási bíróság hatáskörének kiterjesztéséről) alapján hozattak. Ilyen határozat három van.

A 203/1912. K. sz. határozatot a Jogt. Közl. 1912 augusztus 30-iki számában ismertettem. E határozat az 1907 : LX. tcz. 5. §-ának kiterjesztő értelmezésével a fiumei állandó választmánynak is biztositja a birói panasz jogát; egyuttal irodalmi értékü indokolással arra az álláspontra helyezkedik, hogy a közjogi választások ellen beadott jogorvoslatok a képviselőtestületi jogok szabad gyakorlását nem akadályozzák.

Még nagyobb fontosságu az 1844/1912. K. sz. itélet. Ez azt mondja ki, hogy a miniszter a bemutatási záradékkal való ellátást csupán czélszerüségi okokból nem tagadhatja meg a törvényhatóság azon szabályrendeletétől, amely az önkormányzat saját belügyét rendezi s amelynek megalkotása nincs törvény által előirva. Ezen az álláspontón megsemmisitette a bíróság a belügyminiszter azon intézkedését, melylyel Kolozsvár város egyik szabályrendeletének jóváhagyását megtagadta. Az érdekes indokolás az 1886 : XXI. tcz. homályos és idők folyamán mindjobban félremagyarázott szavaival szemben visszamegy a törvényhozó intenczióira és Tisza Kálmán akkori belügyminiszter beszédével érdekesen állapitja meg a tartalombeli különbséget a szabályrendeletekkel szemben általában fennálló bemutatási záradékolás és a kihágási szabályrendeletek szigorubb természetü megerősitése közt. Az azonban, hogy egy szabályrendelet kihágást is statuál, nem teszi szükségessé a kihágásokkal összefüggésben nem álló részekkel szemben a szigorubb természetü megerősités szükségét.

Ez a birói itélet a gyakorlat helytelen irányával és egyes közjogi tankönyvek téves felfogásával szemben világosan megállapitja, hogy a bemutatási záradék csak azt bizonyitja, hogy a kormány a szabályrendeletet megvizsgálta és a törvénybe ütközőnek nem találta; tehát a záradék csakis akkor tagadható meg, ha a szabályrendelet törvénybe vagy törvényes rendeletbe ütközněk.

A bíróság mellőzte azon kérdés eldöntését, hogy jogában áll-e a miniszternek a láttamozást megtagadni akkor, ha a szabályrendelet az állam érdekeire sérelmes vagy tartalmilag hiányos. Ennek a kérdésnek eldöntésě azonban nem késhetik soká.

A harmadik itélet (3377/1912. K.) megsemmisitette egy főispán azon intézkedését, amelylyel megtagadta a törvényhatósági bizottsági közgyülés tárgysorozatába fölvett alispáni jelentés valamelyik pontjához előterjesztett határozati javaslat tárgyalását. A főispánnak az indokolás szerint csakis az a joga van, hogy a közgyülés azon határozatát, melyet törvénybe, miniszteri rendeletbe, vagy az államérdekbe ütközőnek tart, felülvizsgálás végett a miniszter elé terjeszthesse (1886 : XXI. tcz. 57. §. *k)* pont); a panaszolt intézkedéssel tehát a közgyülés hatáskörét megsértette.

Nem mulaszthatjuk el hangsulyozni azon jótékony befolyást, amelyet a közigazgatási bíróság ilyen itéleteivel gyakorolhat akkor, ha a panaszjog jobban tudatává válik a törvényhatósági közvéleménynek és az itéletek megfelelő publikácziói már közkézen fognak forogni. A bíróság tekintélye képes lehet arra, hogy a kormányt és közegeit a közigazgatás intézésében minden politikai tendenciától menten a törvények objektiv alkalmazásához s egyedül a közigazgatás belső jóságának szem előtt tartásához szoktassa.

Dr. Molnár Kálmán egri jogtanár a Kormányrendeletekről legujabban irt tanulmányában (150. l.) azt állitja, hogy a közigazgatási bíróságnak az 1907 : LX. tcz. alapján hozott itélete is csak a felekre birna joghatálylyal. E felfogást nem oszthatjuk; a bíróság egyenesen megsemmisiti (16. §.) alapos panasz esetén a megtámadott rendeletet, határozatot vagy intézkedést, és ezzel annak hatályát általánosságban megszünteti.

II. Az 1896 : XXVI. tcz. egyes szakaszai alapján hozott itéletek legnagyobb része közhivatalnokok vitás illetményi ügyeit döntik el.

A 6802/911. K. sz. határozat szerint végkielégitett alkalmazott ujabbi alkalmazás esetén nem igényelheti ugyanazt a fizetést, amelyet végkielégitése előtt élvezett. A végkielégités — szemben az ideiglenes nyugdijazással — az állásra való minden jogot megszüntet.

A 7763/911. K. sz. határozat szerint nyugdijas egyén ujabb alkalmazása esetén az élvezett nyugdijat nem azon teljes összeg erejéig kell beszüntetni, amennyivel az uj alkalmazással egybekötött javadalmazás a nyugdijjal együtt a korábbi javadalmazásnál nagyobb (1907 : LIX. tcz. 3. §-a), hanem az uj javadalmazás számbavételénél figyelemmel kell lenni az esetleges szolgálati dijra, mert különben a törvény intenczióí ellenére az uj illetmény a szolgálati dij levonásával a réginél kisebb lenne.

A 7076/911. K. sz. itélet azt mondja, hogy ha tanár nem tanári állami hivatalra (szőlészeti és borászati főfelügyelő) kap kinevezést, az 1893 : IV. tcz. 6. §-a szerint a tanárokat és egyetemi könyvtári alkalmazottakat megillető korpótlékok beszüntethetők; de természetesen csakis akkor, ha a fizetésemelkedés a korpótléknál nagyobb.

A 10,680 911. K. sz. itélet az önálló jegyzői hatáskörrel felruházott községi aljegyzőtől a jegyzői javadalmazásnak az 1904. évi XI. tcz. 2. §-ában megállapitott legkisebb mértéke (1600 K) meg nem tagadható. Minthogy pedig az átszervezés a most emlitett törvény életbelépte után történt, a legkisebb mérték kiszolgáltatása teljesen a községet terheli és állami kiegészitést nem igényelhet.

A 429/1912. K. sz. itélet biztositja az özvegyi ellátást annak a nőnek, aki az 1885. évi XI. tcz. életbelépte előtt nyugdijas állami alkalmazotthoz menvén nőül, az akkor érvényben volt nyugdijszabályok szerint megszerezte, ha férje utóbb ismét al-

* Hasonló tárgyu előző czikkek a Jogt. Közl. 1910 junius 17., julius 15., szeptember 16., 1911 szeptember 8., október 6., 1912 julius 19. és augusztus 30-iki számaiban.

kalmaztatott; biztositja pedig tekintet nélkül arra, hogy ujabb szolgálata elérte-e az 1885: XI. tcz. 35. §-ában előirt három évet.

A 629/1912. K. sz. itélet azt mondja ki, hogy a nyugdij megállapitásánál a fizetés kiegészitő részeképpen adott természetbeni szolgáltatások az 1885. évi XI. tcz. 14. §-a daczára beszámithatók, ha a kinevezési okmány az ellenkezőt ki nem köti.

Az 1570/1912. K. sz. határozat szerint az 1908. évi XXXVIII. tcz. életbeléptekor már alkalmazásban volt községi és körorvosokat a lakpénz a törvény életbelépése napjától s nem a lakpénz mérvét megállapitó törvényhatósági bizottsági határozat jogerőre emelkedése napjától illeti meg.

Az 5163/1912. K. sz. itélet szerint a fegyelmi eljárás tartama alatt állásáról lemondott községi alkalmazott nem igényelheti a felfüggesztés alatt visszatartott illetmények kiszolgáltatását. E határozathoz kétség fér annyiban, hogy elvi kifogásunk van a fegyelmi alatt levő alkalmazott lemondásának elfogadása ellen; ha pedig a lemondást mégis elfogadják, azt nem hivatalvesztésnek, mint inkább fölmentésnek kell tekinteni, de legalább az illetményeket mindenesetre kiadni.

Az ismertetett határozatokból megállapitható a közigazgatási bíróság azon helyes tendenciája, hogy a vitás köztisztviselői illetmények kérdését inkább a köztisztviselő javára döntse el és igy kétes esetekben inkább az alkalmazott érdekében magyarázza a jogot.

Az 1912. évben egyéb kérdésekben kifejlődött gyakoriatot legközelebb ismerteljük. *Dr. Egyed István.*

Kötelesrész és özvegyi haszonélvezet.

Azzal a kérdéssel kivánunk foglalkozni, hogy amikor a vagyont, amely után kötelesrész jár, özvegyi haszonélvezet terheli, minő befolyással van az ily haszonélvezet a kötelesrész (törvényes osztályrész) megitélésére. Vagyis mennyiben terheli az özvegyi haszonélvezet a kötelesrészt, illetve mennyiben akadálya az ily haszonélvezet annak, hogy a kötelesrész kiadassék. Fejtegetésünk során különös tekintettel leszünk felsőbiróságunk gyakorlatára.

Annak a kérdésnek eldöntésénél, hogy *az özvegyi jog* minő befolyással van a kötelesrész megitélésére, az özvegyi jog legkisebb törvényes mértéke az irányadó!

Az özvegy tudvalevően törvénynél fogva benmarad elhunyt férje javainak haszonélvezetében. Azonban az id. törvk. szab. 16. §-a értelmében a leszármazó egyenes örökösök az özvegy e jogának megszoritását (korlátozását) követelhetik. Követelhetik pedig az özvegyi jog megszoritását az özvegy társadalmi állásához és elhunyt férje vagyoni viszonyaihoz mért lakásra és ellátásra (Curia 3389/1911. sz. Magánjogi Dtár VI. köt. 57. eset)[1] Annak meghatározásánál azonban, hogy a hagyatéki vagyonból mekkora vagyon szükséges az özvegy illő ellátására, számitásba veendő az özvegy saját vagyonának jövedelme is (Curia 6041/1906. számu Magánjogi Dtár I. köt. 232. eset), illetve egyéb jövedelme is, pl. nyugdija. (Curia 4979/1908. sz. Magánjogi Dtár III. köt. 38. eset.)

A lemenő kötelesrészének és az özvegyi jognak találkozása esetén már most az a szabály nyer alkalmazást, hogy az örökhagyónak a kötelesrészében sértett lemenője az özvegyi jog megszoritására vonatkozó jogánál fogva kötelesrészének kiadását a vagyont terhelő özvegyi jog daczára, vagyis e jog megszünése előtt csak annyiban követelheti, amennyiben a kötelesrészen felül fenmaradó vagyon jövedelme az özvegyi jog legkisebb törvényes mértékét fedezi, vagyis az özvegy illő ellátására elegendő.

Ez az elv jut kifejezésre például a Curia 1890/1907. számu itéletében (Magánjogi Dtár II. köt. 82. eset). Ebben az itéletben a Curia a másod- és harmadrendü alpereseket (a végrendeleti örökösöket) arra kötelezte, hogy a felpereseknek (a kötelesrészükben sértett leszármazóknak) fejenként megitélt 160 K kötelesrészt az elsőrendü alperes (az özvegy) özvegyi jogának megszünte időpontjától számitott 15 nap alatt fizessék meg. Az indokolás pedig a következő volt: «A hagyatéki vagyon, amelyből a másod- és harmadrendü alpereseknek a megitélt kötelesrészeket meg kell fizetni, az elsőrendü alperes javára özvegyi joggal van terhelve és az özvegyi jognak a megszoritása, amelyet az id. törvk. szab. 16. §-a értelmében a kötelesrészre szoritott leszármazók is kérhetnek, ebben az esetben el nem rendelhető, mert az egész vagyon tiszta értéke csak 2570 K lévén, annak jövedelme az özvegy megélhetésére egészben szükséges.»

Ha például az örökhagyó után 30,000 K értékü vagyon maradván, a lemenő a 15,000 K-t (30,000 K-nak fele) kitevő kötelesrészét perli a végrendeleti örököstől, s megállapitást nyerne, hogy a 30,000 K értékü vagyonból 20,000 K-nak jövedelme szükséges az özvegy illő ellátására, vagyis a hagyatéki vagyon 10,000 K-val haladja tul az özvegyi jog legkisebb törvényes mértékét, akkor a 15,000 K kötelesrészből 10,000 K-t a végrendeleti örökös az özvegyi jogra való tekintet nélkül azonnal, a fenmaradó 5000 K-t pedig az özvegyi jog megszüntével tartozik a kötelesrészre jogositottnak kifizetni.

Az özvegyi jog legkisebb törvényes mértéke tehát megelőzi a lemenőnek kötelesrészét.

A kedvezményezett örökösnek az a kötelezettsége, hogy a kötelesrészt az arra jogositottnak a fennálló özvegyi jog ellenére kifizetni tartozik, ha azt az özvegyi jog legkisebb törvényes mértéke lehetővé teszi, kétségkivül a kötelesrészében sértett leszármazónak azon jogán alapszik, amelynél fogva ő az özvegy özvegyi jogát az illő lakásra és tartásra korlátozhatja. Kifejezetten utal erre a Curiának fentebb idézett 1890/1907. sz. itélete is. S nem azon fordul meg a dolog, hogy a kedvezményezett örökös a saját jogán kérheti-e mint leszármazó az özvegyi jog megszoritását.

Éppen ezért a kötelesrészre jogositott lemenő oly kedvezményezett örököstől is követelheti az özvegyi jog megszorithatósága esetén az özvegyi jog daczára a kötelesrészének kifizetését, amely kedvezményezett nem leszármazója az örökhagyónak és ennélfogva a saját jogán nem kérheti az özvegyi jog megszoritását.

Nem is lenne annak semmi értelme, hogy a kötelesrészes lemenő csak akkor követelhesse a kötelesrészének kifizetését a fennálló özvegyi jog ellenére, amikor a kedvezményezett is lemenő, akit az özvegyi jog megszoritásának joga megillet, ellenben az egyébként megszoritható özvegyi jog megszüntével igényelhesse csak kötelesrésze kifizetését és igy rosszabb helyzetben legyen akkor, ha az örökhagyó egy hozzá távolabb állót, aki saját jogán az özvegyi jogot meg nem szorithatja, tett örökösévé.

Nem lehet azonban kétséges, hogy amikor a bíróság a nem lemenő kedvezményezett örököst a lemenő javára a kötelesrész kifizetésére a fennálló özvegyi jog ellenére kötelezte azon az alapon, hogy a kifizetendő kötelesrész levonásával fenmaradó vagyon jövedelme az özvegy illő ellátására elegendő, akkor a kedvezményezett örökös a kötelesrész kifizetésével megszerzi *az özvegygyel szemben* a kötelesrészes lemenőnek az özvegyi jog megszoritására vonatkozó jogát a hagyatéki vagyon azon része erejéig, amely a kifizetett kötelesrész értékének megfelel.

A nem lemenő kedvezményezettel ugyanis csak ugy lehet a vagyont terhelő özvegyi jog megszünte előtt a kötelesrész kifizetésére kötelezni, ha az özvegygyel szemben módot adunk neki arra, hogy az általa a kötelesrészére nézve kielégitett leszármazónak jogán az özvegyi jog megszoritásával a hagyatéki vagyonból a kifizetett kötelesrész értékének megfelelő vagyonjutalék birtokába és hasznai élvezetéhez juthasson.[2]

Nyilvánvaló e kifejtettekből, hogy a nem lemenő kedvezményezett örökös a kötelesrészes lemenő jogán a kifizetett kötelesrész értékén tul az özvegyi jog megszoritását nem kérheti akkor sem, ha azt egyébként az özvegyi jog törvényes legkisebb mértéke megengedné is.

Annak a kérdésnek eldöntése tehát, hogy a kedvezményezett

[1] Régi jogunk szerint az özvegyet az illő lakáson és tartáson felül ujabb férjhezmenetele esetére adandó kiházasitás is megilleti (Hk. I. Rész, 67. czim). De már Zsögöd 1885-ben a Magyar Igazságügy-ben közzétett dolgozatában (Törvénytervezet a törvényes öröködésről) utal arra, hogy a kiházasitás, amely egyébként is csak a nemesekre szoritkozott volna, már-már elavult. A kiházasitáshoz való jog már-már tényleg elavultnak tekintendő s ujabb birósági itéleteink nem is tesznek róla említést.

[2] Az özvegyi jog megszoritására vonatkozó jog ugyanis nem személyes joga a lemenőnek, s a lemenőnek ezt a jogát jogutóda, örökségének megszerzője is gyakorolhatja (Curia 998/1910. sz. Magánjogi Dtár IV. k. 83. eset, Curia 6959/1899. sz. Grecsák Dtár VII. k. 411. lap). Ugyanigy a Fodor-féle Magánjog (V. köt. 143. l.).

örökös a kötelesrészt özvegyi jog fennállása ellenére kifizetni köteles-e, azon sem fordul meg, hogy mennyiben van a kedvezményezett a hagyatéki vagyon birtokában, hasznai élvezetében. Ha nincs is birtokban s a hasznok élvezetében, a kötelesrész kifizetésére kötelezhető azon az alapon, hogy majd a kötelesrészes lemenőnek jogán ennek kielégitésével a hagyatéki vagyon megfelelő részének birtokába, hasznai élvezetébe juthat.[3]

Az özvegyi jog fenforgása esetén az özvegyi jog legkisebb törvényes mértéke szerint lesz a kötelesrészében sértett lemenő kötelesrésze kiadandó akkor is, ha ugyanő természetben kéri kötelesrészének megitélését.[4] A kötelesrészes lemenő tehát a kötelesrészének természetben az özvegyi jogtól mentes kiadását csak az esetben kérheti, ha a kötelesrész kihasitásával fenmaradó vagyon jövedelme az özvegy illő ellátását fedezi.

Nyilvánvaló, hogy amennyiben ekképp a kereset a kötelesrésznek természetben való kiadására irányul, az özvegy is perbe vonandó.

Ellenben, ha a kötelesrészében sértett lemenő a kedvezményezett ellen aziránt lép fel perrel, hogy utóbbi saját személyében a kötelesrész kifizetésére kötelezteassék, akkor, ha a vagyont özvegyi jog terheli is, az özvegyet perbe vonni nem kell, mert a kedvezményezettnek a kötelesrész kifizetésére vonatkozó kötelezése, bárha ez az özvegyi jog megszorithatóságára való tekintettel történik is, az özvegy jogát nem érinti, az itélet csak a perben álló felek között szabályozván a jogviszonyt. Az alperesként perbevont kedvezményezettnek azonban abban az esetben, ha ő is lemenője az örökhagyónak, módjában álland egyidejüleg pert inditani az özvegy ellen, s ekként saját jogán szorgalmazni az özvegyi jog megszoritását, amikor is a bíróság a két pert egyesiteni fogja és egyazon itéletben fog dönteni a kifizetendő kötelesrész tárgyában és az özvegyi jog megszoritása kérdésében. Ha pedig a kedvezményezett, akit a kötelesrészében sértett leszármazó a kötelesrészének kifizetése iránt perel, nem leszármazója az örökhagyónak, akkor helyén való lesz, ha mint alperes az özvegyet perbe hivja (1881 : LIX. tcz. 9. §-a), hogy az özvegyi jog megszoritása tekintetében közös védelmet terjesszenek elő.

Abban az esetben, amikor a kedvezményezett örökös is leszármazója az örökhagyónak s igy őt is megilleti saját jogán az özvegyi jog megszoritása, miként fog az ő megszoritási joga érvényesülni a kötelesrészében sértett leszármazónak megszoritási joga mellett?

A helyes megoldásnak az tekinthető, hogy a megszoritási jognak egyformán (aránylagosan) kell mindegyik lemenőnek, vagyis ugy a kötelesrészében sértett lemenőnek, mint a kedvezményben részesitett lemenőnek kötelesrésze javára esni. Például: Az özvegyi joggal terhelt 30,000 K értékü hagyatéki vagyont kizárólag az egyik gyermek örökli és pedig az özvegy özvegyi jogával terhelten. A másik gyermek kötelesrészét, vagyis a 30,000 K-nak negyedrészét (7500 K-át) perli. S tegyük fel, hogy az özvegyi jog a hagyatéki vagyonra nézve 10,000 K erejéig megszoritható, amennyiben a hagyatéki vagyonból az özvegy illő ellátására 20,000 K jövedelme elégségesnek mutatkozik. A 10,000 K-át kitevő vagyoni jutalék jövedelme erejéig érvényesülő megszoritási jog már most mind a két lemenőnek, vagyis ugy a kötelesrészében sértett, mint a kedvezményezett lemenőnek 7500—7500 K-t kitevő kötelesrésze javára esvén, a kötelesrészében sértett fél javára tehát a megszoritási jog a 10,000 K fele, vagyis 5000 K erejéig fog érvényesülni, s igy neki a 7500 K-t kitevő kötelesrészéből a kedvezményezett lemenő örökös 5000 K-t azonnal, 2500 K-t pedig az özvegyi jog megszüntével lesz köteles kifizetni.

Az ugyanis kétséget nem szenved, hogy törvényes örökösödés esetén az özvegyi jog megszoritására vonatkozó jog aránylagosan illeti meg mindegyik leszármazót. Az előbbi példánkban tehát törvényes örökösödés esetén mindegyik leszármazó fejenként 15,000 K-t örökölt volna és pedig ebből az özvegyi jog megszoritása mellett fejenként 5000 K-t az özvegyi jogtól mentesen. Nyilvánvaló tehát, hogy a leszármazó a kötelesrészre való szoritás esetén sem juthat több az özvegyi jogtól mentes érték birtokába, mint abban az esetben, amikor egész örökrészét örökölte volna.

Erre azonban — ugy látszik — birói itéleteink nem igen vannak tekintettel, és a megszoritási jogot a kedvezményezett lemenővel szemben elsősorban a kötelesrészében sértett lemenő javára veszik figyelembe. Pedig ez utóbbi eljárás visszás következményekre vezethet. Tegyük fel, hogy az elsősorban a kötelesrészében sértett lemenő javára figyelembe vett megszoritási jog ezzel kimerül, akkor ez a fél megkapná nyomban kötelesrészét, mig a másik oly lemenő, akinek az örökhagyó alig hagyott valamivel többet kötelesrészénél, a neki jutott vagyoni jutalékhoz csak az özvegy halálával juthatna és igy, ha az özvegy soká él, kedvezőtlenebb helyzetbe kerülne, mint az a lemenő, kinek az örökhagyó a kötelesrészét sem hagyta. Sőt, ha az özvegy haszonélvezete mondjuk 30 évig tart, azalatt a kötelesrészében sértett lemenőnek kiadott összeg a kamatok kamataival megnégyszereződhetnék, s igy végeredményben többet kapna még a törvényes örökrészén tul vagyoni előnyben részesitett lemenőnél is, aki az özvegyi jog legkisebb törvényes mértéke miatt az özvegy életében egyáltalában nem juthatott vagyoni jutaléka birtokába.[5]

A budapesti kir. tábla, mint felülvizsgálati bíróság G. 741/1908. számu itéletében (Magánjogi Dtár III. k. 61. eset) kifejezett az az elv tehát, hogy «az özvegyi tartás elsősorban a kötelesrész kielégitésére nem szolgáló vagyont terheli, mert amennyiben annak jövedelme az özvegy tartására elegendő, a kötelesrész tehermentesen adandó ki», csak abban az értelemben tekinthető helyesnek, hogy a kedvezményben részesitett, illetve a kötelesrészében nem sértett lemenő kötelesrésze is számitásba veendő.

Vagyis az özvegyi jog legkisebb törvényes mértéke elsősorban a kötelesrészeket (beleszámitva valamennyi, tehát a kedvezményezett lemenő kötelesrészét is) meghaladó vagyont terheli, és ha ennek a vagyonnak jövedelméből ki nem kerül, akkor az illő ellátáshoz szükséges jövedelmi többlet ugy a kötelesrészében sértett lemenőnek, mint az ezzel szemben vagyoni előnyben részesitett lemenőnek kötelesrészét aránylagosan terheli.

Ha azonban a kedvezményezett örökös nem lemenője az örökhagyónak, akkor az özvegyi jog megszoritása nyilvánvalóan egészben és kizárólag a kötelesrészében sértett lemenő javára esik.[6]

Az imént kifejtettek állanak az 1840 : VIII. tcz. 18. §-a esetén is, vagyis abban az esetben is, amikor a lemenők az örökhagyó korábbi házasságából származván, az özvegyet csak egy gyermekrész illeti meg.[7] Szó férhet tehát a kir. Curia 1925/1909. számu itéletének (Magánjogi Dtár III. k. 203. eset) helyességéhez, ahol az elsőbiróságnak az általunk kifejtettekkel egyező azon álláspontjával szemben, hogy az egy gyermekrész haszonélvezete elsősorban a törvényes osztályrész kielégitésére nem szolgáló vagyont terheli, a kir. Curia kimondotta, hogy «az egy gyermek-

[3] Nem tekinthető ezek szerint helyesnek a kir. Curia 5679/1902. számu itéletében (Grecsák Dtár VII. kötet) foglalt döntés, amely szerint a hagyaték az elsőrendü alperes részére végrendeleti örökösödés jogczimén az özvegyi haszonélvezeti jog terhével itéltetvén meg, az elsőrendü alperes csak ennek a haszonélvezeti jognak megszüntével *lépjek* a hagyaték *birtokába*, s ennélfogva a hagyatékból kiszolgáltatandó kötelesrész kifizetésére vonatkozólag rá nézve a teljesitési határidő csak az özvegyi jog megszüntével veheti kezdetét.

[4] Mai jogunk szerint a kötelesrész a kedvezménynek örökös (vagy megajándékozott) által készpénzben fizetendő. Ezt az elvet követi állandóan birói gyakorlatunk, ugy hogy a kötelesrész természetben csak az esetben itélhető meg, ha a kötelesrészesnek erre irányuló kérelme ellen a kedvezményezett kifogást nem tesz, azt nem ellenzi. (Curia 1969/1909. sz. Magánjogi Dtár III. k. 231. eset.) Természetben itéltetik meg a kötelesrész ezenkivül még abban az esetben is, amikor az örökhagyó a kötelesrészre jogositott félnek a kötelesrészét meghaladó vagyont juttat, de a kötelesrészre is kiterjedő megterheléssel (utóörökléssel, haszonélvezettel), amikor is a kötelesrész *természetben* a megterheléstől mentesen itéltetik meg, hacsak a felek a készpénzzel való kiegyenlitésben meg nem egyeznek. (Curia 5354/1909. sz. Magánjogi Dtár IV. k. 54. eset.)

[5] Lásd Imling Konrád czikkét a Jogt. Közl. 1904. évi 52. számában, ahol annak helytelenségét mutatja ki, amely szerint a kötelesrészében sértett lemenő a többi lemenővel szemben az özvegyi jogtól tehermentesen kapja meg a hagyatékot. Ő azonban a kérdést az özvegyi jog megszoritása szempontjából nem vizsgálja.

[6] Ugyanigy a Fodor-féle Magánjog. (V. k. 553. lap.)

[7] Megjegyzendő, hogy ez a törvényes rendelkezés egyáltalán nem nyer alkalmazást a nemesek, honoratiorok és városi polgárok özvegyeire, hanem csak a volt jobbágyoknak megfelelő társadalmi osztály özvegyeire. (Curia 3389/911. Magánjogi Dtár VI. k. 57. eset. Curia 5539/1910. Magánjogi Dtár V. k. 108. eset.)

rész haszonélvezetére kiterjedő özvegyi jog terheli az egész hagyatéki vagyont s igy terheli a hagyatéki vagyonnak azt a részét is, amely a törvényes osztályrészre szoritott, vagy a még törvényes osztályrészében sem részesülő örökösnek jutott».

Hogy áll a dolog akkor, amikor a vagyont, amely után a lemenő szükségörökös kötelesrészét követeli, az örökhagyó atyja özvegyének özvegyi joga terheli?

Az örökhagyónak az a joga, hogy atyja özvegyének özvegyi jogát az illő ellátásra szorithassa, az örökhagyó halálával átszáll az örökhagyó gyermekeire. (Curia 2068/1908. Magánjogi Dtár III. k. 60. eset.)

Ebből következik, hogy ha a vagyont az örökhagyó atyja özvegyének özvegyi joga terheli, akkor az örökhagyó leszármazója ezen özvegyi jog ellenére s erre való tekintet nélkül kötelesrészének kiadását ugyancsak annyiban kérheti, amennyiben a kötelesrész levonásával fenmaradó vagyon jövedelme az emlitett özvegy illő ellátását fedezi.

Ha az örökhagyó is özvegyet hagyott hátra, akkor ennek özvegyi joga csak annyiban érvényesülhet, amennyiben az örökhagyó atyja özvegyének özvegyi joga korlátolható (Curia 2746/1911. Magánjogi Dtár VI. k. 3. eset), s ez esetben nyilvánvaló, hogy az örökhagyó leszármazója kötelesrészének kiadását csak annyiban követelheti a két özvegyi jog fenforgása ellenére, amennyiben a vagyon a két özvegy illő ellátására szükséges mennyiséget meghaladja.

Minő befolyással van a kötelesrész megitélésére az a körülmény, amikor az örökhagyó akár élők közötti jogügylettel, akár halálesetre szóló intézkedéssel feleségének az egész vagyonra kiterjedő haszonélvezetet rendelt?

E kérdésnél utalunk mindenekelőtt arra az általános szabályra, amely szerint az örökhagyó a kötelesrészt nem korlátozhatja sem haszonélvezettel, sem egyébként (pl. utóörökléssel). Ily korlátozás esetén ujabb birói gyakorlatunk szerint a kötelesrészre jogositott kérheti, hogy kötelesrésze a korlátozástól (tehát az elrendelt haszonélvezettől) mentesittessék, s ezt kérheti anélkül, hogy a kötelesrészét meghaladóan juttatott vagyoni előnyt elveszitené, hacsak az örökhagyó akként nem rendelkezett, hogy az esetben, ha a kötelesrészre jogositott a korlátozást a kötelesrésze tekintetében is el nem fogadná, akkor őt a puszta kötelesrészre szoritja (Cautela Socini). (Lásd Curia 2758/1911. szám, Magánjogi Dtár VI. k. 5. eset, Curia 979/1906. sz. Magánjogi Dtár I. k. 155. eset.)

Amennyiben pedig az örökhagyó az egész vagyonra kiterjedő haszonélvezetet az özvegye javára rendelte, az örökhagyó ezen rendelkezése a leszármazójának törvényadta azt a jogát, hogy az özvegyi jog megszoritását szorgalmazhassa, az ő kötelesrésze tekintetében (kötelesrésze erejéig) nem érintheti. S a leszármazónak ez a joga nincsen ahhoz a feltételhez kötve, hogy azt csak abban az esetben gyakorolhassa, ha a végrendeletnek javára szóló egyéb rendelkezéseit visszautasitja, hacsak az örökhagyó ily irányban nem rendelkezett. (Curia 1790/1906. sz. Magánjogi Dtár I. k. 103. eset.)

Ha például az örökhagyó 100,000 K-t érő vagyonát egyetlen fiára hagyta, s egyuttal özvegye részére az egész vagyonra haszonélvezetet rendelt, akkor amennyiben megállapittatnék, hogy az özvegy illő ellátására 40,000 K jövedelme szükségeltetik, akkor a fia a 100,000 K-t kitevő hagyatéki vagyonból a kötelesrészét tevő 50,000 K erejéig az özvegyi jog megszoritását igényelheti, vagyis ily értékü vagyonnak az özvegyi haszonélvezettől való mentesitését kérheti, mert kötelesrésze tekintetében az örökhagyó az ő megszoritási jogát nem sérthette. A kötelesrészen tul azonban a leszármazó örökös az örökhagyó rendelkezésén alapuló haszonélvezetet nem korlátolhatja, ha ezt egyébként az özvegyi jog legkisebb törvényes mértéke megengedné is.

Ha pedig a kötelesrészében sértett lemenő a kedvezményben részesitett örököstől (megajándékozott féltől) kötelesrészének kifizetését igényli, s az egész vagyont az örökhagyó rendelkezése folytán az özvegy haszonélvezete terheli, akkor annak a kérdésnek eldöntésénél, hogy köteles-e a kedvezményezett a kötelesrészt az özvegy haszonélvezete daczára kifizetni, ugyanazon elv alkalmazandó, mint az özvegynek törvényen alapuló özvegyi joga esetén, vagyis ugyancsak az özvegyi jog legkisebb törvényes mértéke az irányadó.

Ezt a szabályt követi ujabban a kir. Curia is. Igy például 3329/1911. sz. itéletében (Magánjogi Dtár VI. köt. 6. eset), amelynél a tényállás az volt, hogy az örökhagyó végrendeletével az özvegynek haszonélvezeti jogát az egész hagyatéki vagyonra kiterjesztette, a kir. Curia az első- és másodrendü alpereseket (a végrendeleti örökösöket) az özvegy haszonélvezeti jogára való tekintet nélkül kötelezte felperesek javára köteles részeik kifizetésére azzal az indokolással, hogy mindkét felperes kötelesrésze a hagyatéknak 15,982 K értékére tekintettel fejenként 2663 K-ban állapittatott meg, a mindkét felperes részére kiadandó 5326 K vagyon értéken felüli hagyatéki vagyonnak (10,654 K-nak) 5%-kal számitott évi jövedelme pedig meghaladja az özvegy illő tartására szükségelt 440 K-t. (Hasonlókép Curia 5473/1908. sz. Magánjogi Dtár III. k. 118. eset, Curia 6041/1906. sz. Magánjogi Dtár I. k. 232. eset.)

Nem sértheti az örökhagyó a lemenőnek az özvegyi jog megszoritására vonatkozó jogát még életében tett ajándékkal sem. E tekintetben szolgáljon példa gyanánt a következő eset: Az örökhagyó vagyona felét 20,000 K értékben halála előtt oda-ajándékozta mondjuk egyik testvérének és pedig minden korlátozástól mentesen. A halálakor hagyátékául fenmaradó további 20,000 K értékü vagyont két gyermeke örökli az özvegy özvegyi jogával terhelten. S tegyük fel, hogy a hagyatékot alkotó 20,000 K értékü vagyon jövedelme fedezi az özvegy illő ellátását, de azt tul sem haladja. Ez esetben — bár az ajándékozás után a vagyon fele megmaradt — az ajándékozás és mégis sértette a lemenők köteles részét. Mert ha az ajándékozás nem történt volna, akkor az örökhagyó után maradt vagyon kitett volna 40,000 K értéket, amelyből 20,000 K-t az özvegyi jog legkisebb törvényes mértéke terhelvén, ekként a lemenők mindegyike külön-külön 20,000 K-t örökölt volna akként, hogy abból 10,000 K az özvegy haszonélvezetéből mentesithető lett volna. S mivel a kötelesrészeiket meghaladó 20,000 K értékü vagyon jövedelme az özvegy illő ellátását fedezi, az özvegyi haszonélvezettől való mentesség kötelesrészük javára esett volna. Az ajándékozás tehát annyiban volt kötelesrészük sérelmére, hogy kötelesrészük haszonélvezetét vonta el tőlük az özvegyi jog tartamára, tekintve, hogy az ajándékozás után fenmaradt hagyatéki vagyon haszonélvezete egészben szükséges az özvegy illő ellátására. Nyilvánvaló tehát, hogy a leszármazó örökösök most már kötelesrészük sérelme czimén a megajándékozott ellen fordulhatnak, hogy nekik arra az időre, amig az özvegyi jog fennáll, kötelesrészük elvont haszonélvezetét (vagyis adott esetben 10,000—10,000 K értékü vagyon jövedelmét) szolgáltassa ki.

A kir. Curia ettől eltérően 6854/1907. sz. itéletében (Grecsák Dtár XIV. köt. 821. eset) következőkép döntött: Az özvegyi jog nemcsak a hagyatékot, de azt a vagyont is terheli, amelyből a kötelesrész kiegészitendő, az örököstársaknak ajándékozott vagyont is; az özvegy tehát a hagyatékból a kötelesrészre jogositottat a törvény alapján megillető és a kötelesrészbe betudandó jutaléknak az özvegyi jogtól mentes kiadását türni tartozik, s amennyiben ennek kiadása után a hagyatékban visszamaradó vagyon jövedelme az özvegyi tartás törvényes legkisebb mértékét nem fedezi, az ekként mutatkozó hiányért a kiegészités kötelezettsége a megajándékozott örököstársakra hárul.

A kir. Curia ezen álláspontja szerint a fentebb felhozott példánkat véve, a 20,000 K értékü hagyatékra vonatkozó özvegyi haszonélvezeti jogot a lemenők teljes egészében elvonhatnák, mert a hagyaték kötelesrészeiket meg nem haladja, s az özvegynek kellene a megajándékozott ellen fordulni, hogy neki az ajándékul kapott vagyon jövedelméből kikerülő illő lakást és tartást kiszolgáltassa.

A kir. Curiának ez az álláspontja azonban ellentétben áll az özvegyi jog intézményének szellemével, amely szerint az özvegy benmarad elhunyt férje vagyonának haszonélvezetében, s e tekintetben haszonélvezete a lemenők által csak az illő lakás és tartás mértékére szoritható. Amint láttuk, alapelvnek tekintendő, hogy az özvegyi jog — legkisebb törvényes mértékében — elsőbbséggel bir a kötelesrészesek joga felett. Nyilvánvalóan helyesebb tehát az az álláspont, hogy ne az özvegy keresse az ő eltartását a hagyatéki vagyonon kivül a megajándékozottnál, hanem a kötelesrészesek keressék a megajándékozottnál kötelesrészük kielégitését.

Fejtegetéseink során eddig mindig a leszármazónak kötelesrészéről volt szó. Ha az örökhagyónak szülője a kötelesrészre

jogositott fél, akkor az örökhagyó özvegyének özvegyi joga korlátlanul terheli a szülő kötelesrészét, s a szülő kötelesrészének kifizetését az özvegyi jog megszünte előtt nem követelheti, mert őt az a jog, hogy gyermeke özvegyének özvegyi joga az illő lakásra és tartásra szorittassék, meg nem illeti.

Dr. Alföldy Dezső.

A fél személyes jelenlétének fontossága a sommás perben.

Az itélkezés jóságának a fokmérője az, hogy a biró az ügyet mennyire közeliti meg, vagyis a tényállásnak a lehető legkimeritőbb felderitése. Ha a biró, és az ügy közt áthidalatlan távolság van, az igazságszolgáltatás formalisztikus, jogi kategóriáknak életnélküli összetákolása, mig ha a biró az életviszonyokat kibogozza, ha azok előtte kitárulnak, az itélet magától adódik, — maga az élet az, ami az itéletben szót kér.

Az alábbiakban azt szeretném szemléltetővé tenni, hogy ezen szempontból milyen áldásos a sommás eljárási törvény által megadott az a lehetőség, hogy a biró a féllel tetszés szerinti mérvben, helyesebben állandóan érintkezésben lehet, ezzel kapcsolatban bizonyos általánosabb természetü előnyök is felemlités tárgyát képezendik.

A járásbiróságok, nagy általánosságban szólván, nem keresik a féllel való személyes érintkezést azon czélból, hogy a tényállást igy jobban kideritsék, hanem rendszerint csak az eskü alatti kihallgatás intézményét veszik igénybe, ami pedig ha formalisztikusan kezeltetik, a tanuvallomások eredendő gyengeségeit egyesiti az eskü megbizhatatlanságával, s a rossz itélkezésnek, mondhatni, keritője, alkalmat adván a tényállás terén teljesen tájékozatlan birónak arra, hogy meggyőződés nélkül, tisztán a törvény által végső expediensnek szánt bizonyitási formával szabaduljon nehéz helyzetéből.

A felekkel való közvetlen érintkezés részben azért nem nyerte el az igazságszolgáltatásban megillető elsőrangu helyét, mert ahol a feleket ügyvédek képviselik, a rendszerint tulterhelt biró nem szivesen szaporitja a munkáját azzal, hogy az ügyvéd mellett a felet is meghallgassa, s nem is tünik fel neki annak szükségessége, mert hiszen az ügyvédek szintén teljes képet nyujtanak, s a kellő nyilatkozatokat s kérelmet előterjesztik, ugyhogy a biró itéletének megvan az alapja, s a tárgyalások folyhatnak simán s fennakadás nélkül.

De főrészben azért nem divik a félnek a tárgyalásokon való személyes szerepeltetése, mert a perrendtartás — sem a régiek, sem az uj — nem emeli, illetve emelték ki kellőleg ennek a jelentőségét, s nem kötelezik a birót alkalmazására. Mig a bünvádi perrendtartás, ugy a járásbirósági, mint a törvényszéki és esküdtszéki eljárásban meghonositja azt, hogy a sértett tanuképpen rendszerint kihallgattatik, mert hiszen a tudomásszerezhetés szempontjából kétségtelenül ő a legeredményesebb tanu, és igy az ő kimeritő előadása mindenesetre előmozditja a bizonyitást, addig a sommás eljárás ismeri ugyan a fél tetszésszerinti megkérdezését, de csak mint kisegitő eszközt, s a gyakorlatban a törvénynek kellően ki nem emelt ezen engedélye rendszerint csakis akkor vétetik igénybe, ha a perbeli képviselők valamely felvilágositásra nem képesek.

A törvény a meghatalmazott általi perlésnél a fél rendelkezési szabadságából, és a meghatalmazás magánjogi fogalmából indult ki, s talán föltevén, hogy a birósságok hivatásszerüleg, a felek pedig saját érdekükben a legnagyobb igyekezetet fejtendik ki a tényállás tisztábahozatalánál, nem mérlegelte magábavéve az ügyfél tényállásbeli tudomásának bizonyitó értékét, s nem követett el mindent, hogy a fél tudomása lehető egészében a biró elébe kerüljön.

Általánosan elterjedt fölfogás, hogy az ember saját dolgait nem tárja a perben olyan elfogulatlanul elő, mint valamely érdektelen tanu. Azonban, mint az általános nézetek nagyon sokszor, ez a nézet is sok gyengével bir, és semmiesetre sem teljes érvényü. Nem szólva arról, hogy tudományos kisérletek a tanuvallomások értékét leszállitották, a tudomás megszerzése tekintetében, tehát a gyökérnél támadván meg azt, mindennapi tapasztalat, hogy az eskü szentsége, és a hamis eskü következménye ma már alig bir jelentőséggel arra nézve, hogy az igazmondást kikényszeritse. Hogy az intelligensebb közönségben a vallásnak befolyása mennyire csökkent, az köztudomásu, de hogy a tőlünk távolabb eső néprétegek mily egészen más dolgokat tartanak bünnek, mint mi, s hogy a hamis eskü, mint büncselekmény, mennyire más szinben tünik fel előttük, mint ahogy a törvényhozók ezt elgondolhatták, azt csak az tudja, akinek alkalma volt a hivatalos életen kivül közvetlenül látni s tapasztalni felfogásukat.

Tehát a fél tanuskodását a feltételezett, de valósággal is fenforgó érdekeltségénél fogva nincs kellő ok mellőzni, szemben más tanukkal. De kevés gondolkozás után lehet találni olyan momentumokat is, amelyek a fél megbizhatóságát elébe teszik a tanukénak. Nevezetesen, ha a tanuvallomások rendszeres megbizhatatlanságát megfigyeljük, a dolog természetében fekvő okok mellett legszembetünőbb, hogy a tanunak nagyon könnyü hamis vallomást tenni. A tanu, aki a bizonyitandó ténykörülménybe be nem folyt, attól sokkal távolabb áll, minthogy ahhoz való kapcsolódása tudomására ránehezednék, attól teljesen szabadon mozog. Amint emlékezetét meg kellenék feszitení, vagy jobban gondolkozni, esetleg rokon- vagy ellenszenve ellenére kellenék nyilatkoznia, egy «nem tudom, másfelé néztem, nem ügyeltem rá», vagy más közkeletü mentegetődzéssel megszabadul, s rendszerint alig van rá lehetőség, hogy ezen védelmi állásából eredményesen kikényszerittessék. S bár vallomásának valótlansága a biró előtt valószinü is, ennek csak negativ jelentősége van. Ezzel szemben az ügyfél, mint tanu számtalan kapcsolatban van ügyével, és ezek a tudatában, s a tudat alatt mind hatással vannak a dologra való nyilatkozatai létrejöttében, s akarata ellenére is a valóság elárulására törekszenek. A fél kimeritő előadást kénytelen nyujtani, minden kérdésre válaszolni, s igy kellő figyelemmel a legtöbbször kiviláglik vallomásából, hogy hol mondott igazat, s hol nem, különösen gyakorlott biró kérdéseinél, amikor gyorsan kell válaszolnia, s mikor a kihallgatott előtt természetszerüen sokkal tisztabban áll a valódi kép, mint a költött, s mig amabból az elhihető válasz önként folyik, emitt ki kell találni s a költött tényálláshoz simitani.

Ha nem mint valósagos tanu, hanem mint saját ügyének előterjesztője tekintetik a fél, már csupán ezáltal nagyon sok segitséget nyujt a bizonyitás eredményessé tételére, összehasonlitva közremüködését a meghatalmazottak nyilatkozatai értékével. Nem kiván ugyanis nagy bizonyitást, hogy amint a felek képviselői a tényállásnak szigoruan jogi alkatelemeit előterjesztik, attól fogva ugy a birónak, mint a jogász meghatalmazottaknak tekintete majdnem kizárólag csak a jogi jelentőségü tényeken függ, a folytonos hasonló jogi ügyekkel való szakszerü foglalkozás hátrányaképpen, s igy az ügy a biró előtt mint egy váz jelenik meg, alkalmas állapotban arra, hogy a hasonlóképpen csak jogi distinkciókat tartalmazó törvény vagy preczedens esetekben már alkalmazott jogszabály ráhuzassék. Szóval a törekvés az, hogy az eset minél világosabb, egyszerübb s jól ismert meghatározásban legyen feltálalva. Ezzel szemben az igazságszolgáltatás sokkal mélyebb jelentőségüvé válik, ha nemcsak ez a váz, hanem a hozzá nőtt élő és érző részek is megláttatnak.

A fél személyesen adván elő ügyének történetét, sok olyan dolgot közöl a bíróval, amelyek bár mellőzhetők a jogi tényállás megállapitásánál, de más tekintetekből nagyon fontosak. Mikor a fél képviselőjét egyoldalulag informálván, ezeket közli azzal, gyakori a veszély, hogy azok fontossága nem domborodott ki eléggé s igy a tényállásra mutató nagyon sok mellékkörülmény elkallódik, ha nincs jelen a tárgyaláson a fél, aki éber figyelmével észreveszi, hogy a biró meggyőződésének kialakitásánál hol értékesitheti azt. Valóban a bizonyitás egyik legfontosabb momentuma, mondhatni megkezdése, mikor az ügyfél közvetlenül s kimeritően előadja a történetet. Ugyanis ez közvetlenül hat a biró meggyőzésére és a feleknek ugyanazon fő- és mellékes vagy közbeneső jelentőségü ténykörülményekre való vitája nagyon sok esetben teljesen feltárja a való tényállást, de nem kevésbé fontos bizonyitási eredménye, hogy a biró előtt egy történet áll a maga belső összefüggésében, s ez irányitja a tárgyalás további folyamát. Például egy vételi ügylet jogi formában öt-hat szóval előadható és ha nem maguk a felek tárják elő, rendszerint nem is részesül több szóban. Mig ellenben, ha maga a fél türelmes birónak adja elő a megtörténteket, egyszeriben kiderül, hogy az egyező akaratkijelentés az ő részéről mint szü

letett meg, mik müködtek közre az elhatározásnál, mely más dolgokkal kapcsolódik, stb., szóval mindazok a körülmények, amelyek a tényállást egyénitik.

Nyilvánvaló, hogy ezen mellékkörülmények ugy az ellenfél meghallgatásánál, mint a tanuk kikérdezésénél nagy értékkel birnak. Az ellenfél kényszerithető, hogy azokra nyilatkozzék, s már fentebb emlitve volt, hogy az igaz megmondásának valószinüsége fenforog, s maga a tapasztalat is azt mutatja, hogy a részletes nyilatkozatok beismerései gyakran azon tényeknek, amelyeket jogi eredményükben voltaképpen tagadni akar az ellenfél. Épp igy a tanu, és a perbeli fél kölcsönös egymásra hatása csak ugy remélhető, ha a tanuhallgatás alapja egy ilyen életteljes kimeritő kép. A tanu, aki a felek távollétében a biró és az ügyvédek jelenlétében idegenkedik s lehetőleg tartózkodik a minden részletre kiterjeszkedéstől, s két-három mondattal igyekszik megszabadulni kellemetlen kötelességétől, a felek jelenléte által bátrabbá lesz, meghittebb, otthonosabb lesz neki a tárgyalóterem, visszakapja lábai alá a talajt, mert hisz olyan dolgokról kell nyilatkoznia, amelyek az ő viszonyaihoz is közel állanak, melyeket tehát jobban megjegyzett.

Ezenfelül a tanuk vallomásaiban jelentkező hézagokat, látszólagos eltéréseket a fél személyes jelenléte megszünteti s egységes képbe foglalja össze, miáltal a bizonyitékok hitelt érdemlőkké s meggyőzőbbekké válnak.

A szakértői bizonyitás is sokat nyer eredményességében a felek személyes jelenléte által, mert mig egyrészről a szakértőknek a szükséges felvilágositások sokkal teljesebben megadhatók, másrészről a felek saját ügyeikben rendszerint birnak az eldöntendő szakkérdésekre nézve annyi tudománnyal, amely meghaladván a távolabb álló biró és ügyvéd szaktudását, a szakértőket közelebb hozza magához az ügyhöz, kevesbiti a szakvélemény sablonszerüségét, mert erélyesen ellenőrzi azt. De még fontosabb a tapasztalat által igazolt azon eredmény, hogy a szakértői bizonyitás a felek meghallgatása által sok esetben mellőzhető. A gazdálkodás, vagy a kereskedelem, iparágak dolgaiban az ügyfelek rendszerint álláspontjukat, igazaik bizonyitására felhozott szakszerü állitásaikat képesek megértetni a bíróval, és az esetleges eltérések a felek által kitanitott biró közremüködésével nagyon sokkal eredményesebben eliminálhatók, mint a nem szakértő biró, s perbeli képviselők által elvontan feltett kérdésekre adott elkerülhetetlen sablonszerü, de ennek daczára nagy igényü hivatásos szakértői vélemény által.

Ezzel kapcsolatban megemlithetőnek tartom, hogy a felekkel való közvetlen érintkezés a leghatalmasabb biróképző. A felek az ő speciális életviszonyaikat, szakmájuk sajátságait, tipikus tulajdonságaikat magukkal hozzák a biró elé, aki látja a vevőt, s az eladót, a munkást, munkáltatót, szülőt, gyermeket, férjet és feleséget, s mig az ügy mélyebb vizsgálat tárgyát képezi igy, addig a biró lelke is mélyebbé válik, s megszokja, helyesebben életelve lesz, hogy a jogi formák nem fejeznek ki mindent, s igy, csak igy lesz képes saját egyéniségét bevinni itélkezéseibe, s a jogalkalmazás merevségét, s a jogszabályok egyoldaluságát a soha nem merev, hanem sok bizonytalansággal, véletlenséggel, egyik vagy másik fél alárendelt kényszerhelyzetével, meggondolatlanságával telitett valósághoz lágyitani és engesztelni. S hogy ez mily óriási értéket fog jelenteni, nyilvánvaló annak a meggondolása után, hogy a törvények szavai helyébe igy a törvények czéljának a megvalósitása lesz a törvénymagyarázatnak az irányitója, és megszünik a bíróságok tehetetlensége a törvények félremagyarázhatóságával s hiányosságaival szemben.

A fentiek alapján tehát a fél személyes jelenlétének értékét a bizonyitás eredményessége s gyorsasága tekintetében nem lehet tulozni, s a biró pervezető hivatásának nem áll rendelkezésére ennél hatásosabb eszköz, melyet tehát állandóan kezeügyében kell tartania.

Épp ilyen óriási fontosságu azonban a fél rendelkezési joga tekintetében, hogy a tárgyalásokon állandóan jelen legyen. Ugyanis mig ha csak meghatalmazott jár el perében, kétségtelen, hogy az ügyével való rendelkezése nehézkessé válik, sok esetben pedig rendelkezési joga egyenesen illuzorius, mert előre nem látható viszonyokra meghatalmazottjának utasitást nem adott, s az igy nem tudja magát mihez tartani. Egyszóval ilyen esetben el van szakitva ügyétől, s akár kedvező, akár kedvezőtlen legyen annak befejezése, igazságérzete, nem nyugszik ugy meg, mintha szinről-szinre látja minden fázisát. Mig ha mindvégig összeköttetésben van azzal, sokkal több eredménynyel veheti igénybe jogi tanácsosát, s annak maga is több segitséget nyujthat, s megismervén magát az ügyet, a rendelkezésre álló bizonyitékokat, elhatározási jogával szabadon élhet. És él is. Hány, meg hány esetben lehet tapasztalni, hogy, amint a peres felek előtt a pártatlan biró s a jogi képviselők közremüködésével tisztába hozatik a jogvita, s a felek megismerik helyzetöknek előnyeit s hátrányait s mérlegelhetik esélyeiket, maguk saját igazságérzetök vagy belátásuk segitségével döntenek s birói itélet nélkül alávetik magukat annak, amit helyes itéletnek maguk szabtak meg. De, ha ez a kivánatos eredmény nem származik is, a már meghozott itéletben is sokkal hamarabb megnyugszanak a perlekedők, mert ismerik annak előzményeit, s mert a felebbezés kilátásait sokkal jobban mérlegelhetik, s a felebbezések számát nem a jogindokolások kitünősége, hanem a minél jobban kideritett tényállás csökkenti. Nem csekély mérvben érvényesül az a jelenség is, hogy a felek indulatai az ügy alaposabb megismerése, s az ellenfél igazának jobb áttekinthetése folytán lehiggadnak, s megszünik a korlátlan hit a saját igazságukban.

Utoljára hagytam annak a kérdésnek csak érintését, mert hiszen sokkal nagyobb jelentőségü, minthogy ezen igénytelen czikkben érdeméhez képest lehetne vele foglalkozni, hogy azok a panaszok, amelyek az ügyvédi képviselettel kapcsolatban felmerültek, eredendő okukat a perrendtartások azon elvre való alapitásában lelik, hogy a fél és meghatalmazottja egyenrangu, illetve, hogy a meghatalmazott teljes értékü helyettesse a félnek, továbbá a bíróságok azon gyakorlatában, amely nem kereste a felekkel való érintkezést.

Távol legyen tőlem, hogy negligálni akarnám azokat az óriási fontosságu előnyöket, amiket az ügyvédi képviselet, az ügyvédek jogi s életismerete az igazságszolgáltatásban felekre s bíróra nézve egyaránt jelent. Különösen a tárgyalás kezdetén hasonlithatatlan kényelem a bíróra nézve, ha a perben a történeti tényállás gerinczét képező jogi tényeket röviden és szabatosan, ahhoz értő jogászember tárja elő, s később is az ügy sikere érdekében munkáló ügyvédi képviselet mindvégig értékes marad a félre azért, mert annak javára igyekszik hasznositani magát, a bíróra pedig, hogy mást ne emlitsek, a «több szem, többet lát» elvénél fogva. Azonban az is kétségtelen, hogy a fél személyes jelenléte mellett az ügyeknek legalább háromnegyed része befejezhető két érdemleges tárgyaláson — amiről akárki meggyőződhetik, aki próbálja, s ugyanezen ok a fellebbviteleket is jelentékenyen csökkenti, a már fent ismertetett okokból — mig ellenben a felek nélkül, illetve a feleknek csak eskü alatti kihallgatásra való bevonásával a tárgyalások száma nagyon sokkal több, a felebbezések szintén, mert hiszen az ügyvéd anyagi érdeke minél több és terjedelmesebb ügyvéd munkát követel és különösen e nehéz gazdasági viszonyok közt nem lehet meglepő, hogy a tárgyalások számának mesterséges szaporitásával s czéltalan felebbvitelekkel találkozik az ember. Nem szabad ezt a vádat általánositani, de jóhiszemüen tagadni sem lehet, hogy ezek a bajok léteznek és az ügyvédi verseny növekvésével párhuzamosan, sőt fokozatosan növekednek, s nem lehet várni ma már, hogy maguktól, vagy pedig a karnak ellenkező akciójától megszünjenek, mert hiszen vitális érdekek füződnek ahhoz, hogy egy-egy vidék ügyvédi kara, a pervitelből mennyit vehet be.

A bíróságoknak azonban nemcsak hivatalos, de azon tulmenőleg erkölcsi kötelezettségük, hogy az ügyvédi képviseletet megtartsák a maga nemes czéljai keretében, megtegyék az ügyvédet az igazságszolgáltatás lelkiismeretes ellenőrének, bátor és tapasztalt védőnek, s ez az erkölcsi kötelezettség abból származik, hogy az ezen utról való olykor-olykor letérés a bíróságok kényelemszeretete, vagy bármi más okból származó elnézése következtében állhatott elő.

Összegezve tehát a fentieket, nem látszik tulzásnak azon állitás, hogy az igazságszolgáltatásban olyan általánosan panaszolt formalizmus leghatalmasabb ellenszere a peres feleknek, s a bíróságoknak minél közvetlenebb érintkezése, mert az az erőfeszités, amit a felek saját maguk fejtenek ki a maguk igaza érdekében, a meggyőzésnek a közvetlen érintkezés által nyujtott alkalmai olyan hatalmas erőmennyiséget jelentenek, amelyre a jót akaró biró mindig megnyugvással támaszkodhatik.

Nagy Antal.

A washingtoni határozmányokkal kapcsolatos védjegyjogi reformok.

Már csak néhány hét választ el bennünket ama végbatáridő lejártától (1913 április 1.), amelyen belül az 1909 junius 2-iki jegyzőkönyvbe foglalt washingtoni egyezmény ratifikálása — ezen egyezmény 18. czikke értelmében — eszközlendő. Kereskedelmi kormányunknak és törvényhozásunknak a legrövidebb időn belül szükségessé váló állásfoglalása nevezetes lesz nemcsak ama nemzetközi iparjogvédelmi viszonylatok módositása szempontjából, amelyekbe az 1908 : LII. tcz.-ben beczikkelyezett egyezmények utján kapcsoltuk be magunkat, hanem döntő lesz ez a lépés belföldi védjegyjogunknak több nagyfontosságu anyagi jogi elve szempontjából is, amelyeket a washingtoni határozmányok által inaugurált reformok közvetve vagy közvetlenül érintenek.

Nem kivánjuk ez alkalommal a washingtoni egyezményt egész terjedelmében kritika tárgyává tenni, jelen fejtegetéseinknek czéljául egyedül ama védjegyjogi reformok méltatását tüztük ki, amelyek ezen nemzetközi egyezménynek belső törvényhozásunkra való kihatása folytán aktualitást nyertek.

«Aktuális» védjegyjogi reformok! Ez a kitétel nálunk valóságos contradictio in adiecto.

Ezen a jogterületen évtizedek óta szünetel a természetes vérkeringés. Azok az érdekkörök, amelyeknek életbevágó jogviszonyairól van szó, mintha álomkórban tespednének: néma fatalizmussal viselik sorsukat. A szakember előtt nem titok, hogy anyagi védjegyjogunk tartó gerendái elkorhadtak és különösen, hogy a védjegyügyi eljárási jogunknak középkori jellegü szük és sötét csatornái már-már eldugultak a bennük lerakódott iszaptól. Néha fel-felhangzik egy pusztába kiáltott szó, de nem tud eljutni az «illetékes körök» füléig.

Most azonban nem a védjegy-ügy körül érdekeltek gyönge hangja sietteti a reformokat, hanem oly záros határidő, amelyet a magyar állam nemzetközi vonatkozásban fogadott el magára nézve irányadónak.

Védjegyjogunk terén már nem szokatlan jelenség az, hogy a külföld iránti tekintetek, nemzetközi viszonylatok iránt tartozó regardok szabják meg törvényhozásunk irányát. Emlékeztetünk a szóvédjegyek oltalmának meghonositására, amelyet a német birodalomnak köszönhetünk, amely az oltalom e nemét kizáró 1890 : II. tcz.-be foglalt védjegytörvény meghozatala után alkotta meg a szóvédjegy-oltalmat is meghonositó törvényét, és tudott kellő nyomást gyakorolni ugy az osztrák, mint a magyar kormányra, hogy — természetesen a nálunk kiváltképpen érdekelt német kereskedelem és ipar igényeire való tekintettel — az imént meghozott törvény novelláris uton (1895 : XLI. tcz.) megváltoztattassék.

A gyakorlati élet azóta megmutatta, hogy az oltalomnak ilyetén kiterjesztése s a kereskedelemnek e téren biztositott nagyobb mozgási szabadság igen üdvös és a mi specziális érdekeink szempontjából is kiválóan értékes reform volt. A szóvédjegyek az üzleti élet számos ágában oly feltünő számbeli és jelentőségbeli tulsulyhoz jutottak, hogy «a mai kor gyermeke» előtt szinte érthetetlen, miképpen lehetett egy védjegyjogi rendszert szóvédjegyek nélkül elképzelni.

Talán nem véletlen, hogy ezuttal is a kereskedelmi élet szabad mozgását előmozditó liberális szellemü reformok azok, amelyeknek megvalósitására a lökést a külföld adja meg törvényhozásunknak. Már előre jelezhetjük, hogy ezen a közvetett előnyön kivül, amelyet a nemzetközi iparjogvédelmi unióhoz való csatlakozásunknak köszönhetünk, még további előnyök várhatók az ilyképp felidézett eszmemozgalom eredményeitől. Az alábbiakban nemcsak a washingtoni határozmányok által közvetlenül előidézett, hanem azokra a reformokra is ki fogunk terjeszkedni, amelyek az igy nyert alkalom révén — benső okozati összefüggés nélkül — nyernek aktualitást.

Az 1908 : LII. tcz., amely 1909 január 1-ével lépett hatályba, nagyjelentőségü fordulatot hozott a nemzetközi iparjogvédelmi viszonylatainkba, mert addig csupán Ausztriával és a Németbirodalommal állottunk e téren szorosabb kapcsolatban, az emlitett törvényczikk beczikkelyezte párisi és madridi egyezmények csaknem az összes kulturállamokkal szoros unióba hozott bennünket.

Az 1883 márczius 20-ikán kelt párisi egyezmény 1900 decz. 14-én a bruxellesi pótegyezmény által revideáltatott tudvalevőleg ugy a szabadalmi, mint a védjegy- és mintaoltalmi ügyekre, valamint a tisztességtelen verseny elleni oltalomra kiterjed, mig az 1891. évi április 14-iki keletü madridi egyezmény, mely szintén az 1900 decz. 14-iki bruxellesi pótegyezményben került revizió alá és az államoknak csak szükebb körére terjed ki, kizárólag a nemzetközi védjegy-lajstromozás intézményét és az abból folyó nemzetközi jogviszonyokat tárgyazza. A párisi egyezmény 14. czikke már eredetileg tervbevette, hogy az unió-államok küldöttei időnként értekezletre fognak összejönni az ipari szellemi tulajdonjog kérdéseiben létrejött egyezmények revideálása végett. Ezen rendelkezés folyománya az 1911 nyarán Washingtonban tartott konferenczia, mely az 1911 junius 2-ikán aláirt jegyzőkönyvben lefektetett megállapodásokra vezetett. A konferenczián résztvevő államok a módositásokban egyhangulag megegyeztek nem azért, mintha abszolut egyértelmüség uralkodott volna a felfogásokban, hanem egyszerüen azért, mert azokat a kérdéseket, amelyekben megegyezés elérhető nem volt, hosszas vitatkozás után kiküszöbölték, nehogy az unió keretén belül több különálló csoport keletkezésére adódjék alkalom. Ezen egyezmény, melyet a magyar állam képviseletében eljárt kiküldöttek * is aláirtak — mint föntebb jeleztük — f. é. április hó 1-éig ratifikálandó.

A washingtoni egyezmény két nevezetes pontban reformálja meg az anyagi védjegyjogot: *a)* a 6. czikkben megállapitja az *oltalomképesség* anyagi feltételeit *b)* a 7. *b)* czikkben pedig kötelezővé teszi az unió-államokra nézve a testületi *(kollektiv)* védjegyek oltalmának meghonositását.

Az osztrák közmunkaügyi miniszter már a folyó évi január hó 28-ikán a képviselőház elé terjesztette azt a törvényjavaslatot, amely a washingtoni határozmányok beczikkelyezését tárgyazza, de ezzel kapcsolatban egy második törvényjavaslatot is terjesztett a képviselőház elé, amely a belföldi védjegyjog reformját czélozza és pedig egyfelől a washingtoni jegyzőkönyv 6. czikkének megfelelően az oltalomképesség anyagi feltételei tekintetében, másfelől — teljesen függetlenül a washingtoni határozmányoktól — a *védjegyek átruházásának*, illetve átiratásának anyagi jogi kihatásait szabályozza.

A magyar kereskedelmi kormány — nyilván a belpolitikai viszonyokra való tekintettel — még nem terjesztette a törvényhozás elé értesülésünk szerint már előkészitett javaslatait ugyanezen tárgyban, de ezzel tovább nem késlekedhetik és — mint alább reá fogunk mutatni — az emlitett háromrendbeli reformon kivül czélszerüen még egy negyedik, nálunk talán mindennél sürgősebb reformot kellene ez alkalommal megvalósitania: a *védjegyjogi peres eljárás* reformját.

Vegyük szemügyre az érintett négyrendbeli védjegyjogi reformot:

1. *Az oltalomképesség anyagi feltételei.*

Védjegytörvényünk 1. §-a nem irja körül, hogy milyen természetü jelvények azok, amelyek védjegyjogi oltalomra igényt tarthatnak, hanem csak egyszerüen «jelvények»-et emlit. Minthogy azonban az 1890 : II. tcz. 1 §-a a védjegy szabatos definiczióját adja, amely szerint a védjegy oly jelvény, amely a forgalomban az egyik vállalat áruinak egy más vállalat áruitól való megkülönböztetésére szolgál: ebből ugy az elmélet, mint a gyakorlat azt a következtetést vonta le, hogy védjegyként csakis oly jelvény szolgálhat, amely alkalmas arra, hogy az áruknak mely vállalatból való származása tekintetében megkülönböztető jel gyanánt szolgáljon. Egyszóval a védjegyként szolgáló jelvénynek disztinktivnek kell lennie.

Arra nézve, hogy a disztinkczióképesség miben áll s mi annak az ismérve, a törvény semmiféle utmutatást nem tartalmaz. Tüzetes és általános érvényü pozitiv szabályokat e részben az elmélet sem képes megállapitani, a gyakorlat pedig nagymérvü ingadozást tanusit.

Bizonyos negativ ismérveket azonban törvényünk már eredetileg is felállitott. Már többször emlitettük, hogy az 1890. évi II. tcz. a pusztán szavakból álló védjegyeket kizárta az oltalomból. Utóbb a szóvédjegyeket az 1895. évi XLI. tcz. oltalomképesnek nyilvánitotta, de csak bizonyos megszoritásokkal: a véd-

* Pompéry Elemér min. tanácsos és dr. Kayser Szilárd szabadalmi birák.

jegyként szolgáló szónak nem szabad az áru minőségét, előállitási helyét stb. s egyéb viszonyait jelenteni, egyszóval nem szabad «descriptiv»-nek lennie. Fentartotta a novella a kizárás elvét a pusztán betükből és a pusztán számokból álló védjegyek tekintetében.

Ám az unióhoz tartozó különböző államokban nagyon eltérő a jogi felfogás a védjegy distinctiv illetve descriptiv természete tekintetében. Az egyik államban uralkodó jogi elmélet és gyakorlat még distinctivnek tartja azt a védjegyet, amelyet a másik már distinctióképesség hiánya okából az oltalomból kizár s nem tekinti descriptivnek azt a jelvényt, amelyet a másik államban uralkodó jogi felfogás descriptivnek minősit. Sőt az unió-államok egy részében a számjelek és betüjelek is oltalomképesek. A felfogásoknak eme divergentiája a nemzetközi viszonylatban collisiókra vezetett. Az unió-államok ugyanis a párisi conventio 6. §-ában kötelezettséget vállaltak egymással szemben arra, hogy egyik államban szabályszerüen bejegyzett védjegyet, mind a többi államok «ugy amint van» (telle qu'elle) szintén belajstromozzák. E rendelkezés folytán a külföldi honosok a belföldiekkel szemben némely államban bizonyos előnyhöz jutottak. Azoknak az államoknak honosai jártak a legjobban, amelyeknek törvénye a legkisebb mérvü korlátozásokat ismeri, mert ezek az unió-egyezmény alapján a védjegyoltalmat egy konkrét védjegyre nemcsak saját hazájukban, hanem oly idegen országokban is elnyerhették, amelyekben a belföldi honos ugyanazt a konkrét védjegyet be nem jegyeztethette.

Érthető, hogy a konvencziónak ez a rendelkezése az egyes országok jogszolgáltatása részéről ellenállásra talált, amelynek előjelei már az egyezmény megkötésénél előrevetették árnyékukat. Az egyezményi jegyzőkönyv 6. §-ának első bekezdése ugyanis még ugy szól, hogy az unió-államok tartoznak a védjegyet «ugy amint van» (telle qu'elle) belajstromoztatni, és ugyanezen szakasz utolsó bekezdése a belajstromozás megtagadását csak akkor engedi meg, ha a tárgy, amelyre a bejegyzés vonatkozik, a jó erkölcsökbe ütközik, vagy a közrend ellen vét, ellenben már a zárójegyzőkönyvben az egyezmény szerkesztői szükségesnek látták, hogy oly rendelkezést vegyenek fel (14. pont), amely szerint a «telle qu'elle» kitétel pusztán a védjegyek alakjára, külső megjelenésére vonatkozik és nem gátolja azt, hogy az oltalomképesség feltételei tekintetében az illető állam egyébként saját belföldi törvényeit alkalmazza. Eszerint a külföldi államban alaki szempontból a védjegy ellen kifogás nem volt tehető, ha az a származási állam törvényei szerint szabályszerüen belajstromoztatott, tehát csakis a védjegy tartalmából meritett (anyagi jogi) kifogás volt támasztható. Ily körülmények között meg volt adva a lehetőség arra, hogy egyes államok jogszolgáltatása több-kevesebb erélylyel felvegye a harczot a «telle qu'elle» ellen.

E téren a német birodalmi Patentamt vette át a vezetést; ezt követte az osztrák kereskedelmi (utóbb közmunkaügyi) miniszter, valamint a magyar kereskedelemügyi miniszter, mint védjegyhatóság is. E védjegyhatóságok a belföldi jog követelményeinek meg nem felelő unió-védjegyek oltalomban részesitését több-kevesebb következetességgel megtagadták azzal az indokolással, hogy a distinctióképesség kelléke a védjegynek nem alakjára, hanem belső tartalmára vonatkozik és distinctiv jelleg hiánya okából megtagadták oly védjegyek bejegyzését, amelyek a származási országban esetleg igen jelentékeny vállalatoknak értékes árujeleit képezték.

A washingtoni konferenczia, hogy az egyezmény gyakorlati érvényesülését veszélyeztető eme jogbizonytalanságnak véget vessen, most a 6. §-ban tüzetesen megállapitotta azokat az eseteket, amelyekben a származási országokban szabályszerüen bejegyzett védjegy az unióbeli ország illetékes hatósága által visszautasitható, vagy hatálytalanitható. Nevezetesen: 1. ha a védjegy harmadik személy jogait sérti; 2. ha a védjegynek nincsen megkülönböztető jellege; 3. ha az árunak minőségét, rendeltetését stb. jelzi, vagy általánosan használatos; 4. ha a védjegy a jó erkölcsökbe vagy a közrendbe ütközik. A distinctiv jelleg fenforgásának megállapitásához azonban a washingtoni konferenczia egészen uj és rendkivül érdekes kritériumot szolgáltatott. A 6. czikk 2. pontjában ugyanis kimondotta, hogy: «valamely védjegy megkülönböztető jellegének a megállapitásánál az összes ténykörülményeket, különösen a védjegy használatának a tartamát is figyelembe kell venni».

Ez a határozmány egy uj elvi alapot szolgáltat az oltalomképesség elbiráláshoz. Eddig a distinctióképesség elvi, általános követelmény volt, ezen ujabb határozmány szerint ellenben a distinctióképességet a konkrét védjegynek és konkrét esetnek közelebbi körülményei alapján, főleg pedig a védjegy eddigi használatának időtartamához viszonyitva kell megállapitani.

A konkrét eset körülményeinek vizsgálata azt jelenti, hogy a jelvényt — amelynek védjegyoltalom alá való helyezése kérdésben forog — nem elvontan, önmagában kell vizsgálat alá venni, hanem figyelemmel kell lenni az illető üzletágban uralkodó szokásokra, az illető vevőkör felfogására, az illető áru természetére stb.

Ezeknek a momentumoknak a figyelembevétele elméletileg is indokolható, mert a distinctióképesség tényleg nemcsak a jelvényben magában, hanem ama milieu egyéb tényezőiben is gyökeredzhetik, amelyben a védjegy a maga gyakorlati feladatát betölti.

Más a helyzet a védjegy használatának *tartama* tekintetében amely momentumnak döntő jelentősége az idézett rendelkezésben különösen ki van emelve. Ez azt jelenti, hogy az, aki szivósan ragaszkodik egy nem distinctiv védjegyhez, azt ezzel a következetes magatartással — a tételes jog ellenére is — distinctivvé teszi. Nem lehet kétséges, hogy ez a gondolatmenet elméleti jogi szempontból nem állja meg a kritikát. Ebből kiri az opportunizmus, amely remediumot keres az ellen a visszásság ellen, hogy az unióhoz tartozó államok, — belföldi joguknak érvényt szerzendő — az egyezmény világos rendelkezései ellenére is minduntalan kifogásokat támasztanak az idegen unió-államból származó, rite bejegyzett védjegyek ellen.

Erre a rendelkezésre ugyanis az fog hivatkozni, akinek a saját hazájában már jól bevezetett védjegyét valamelyik unió-állam kifogásolja. Az ilyen védjegytulajdonos reá fog mutatni a védjegyének distinctióképessége ellen támasztott elméleti aggályokkal szemben a tényleges állapotra, amely szerint az oltalomképesség liberálisabb értelmezése alapján saját hazájában bejegyzett védjegy már hosszu időn át használatban van és alkalmasnak bizonyult arra, hogy áruit a konkurrensek árujától megkülönböztesse.

Mi, ezen elméleti ellenvetésünk mellett is, a legteljesebb mértékben hivei vagyunk annak, hogy a kereskedelem számára az árujelek megválasztásánál a legmesszebbmenő szabadság biztositassék. Minden vállalkozónak magának kell a legjobban tudnia azt, hogy milyen jelvény alkalmas az ő üzleti czéljaira és ha a vállalkozó maga az illető jelvényt distinctivnek tartja, akkor — hacsak nem a köznyelv és a forgalmi élet czéljaira szükséges jelvények kisajátitásáról van szó — nincsen ok arra, hogy a törvényhozás pápább legyen a pápánál és a vállalkozót a saját akarata ellenére gyámkodás alá vegye. Ez oknál fogva az oltalomképesség eme reformját elfogadhatónak találjuk és egyuttal szükségesnek tartjuk, hegy e reform ne csupán nemzetközi vonatkozásban, hanem magában a tételes belföldi jogban is megvalósittassék. Következetlennek és egyuttal méltánytalannak tartanók azt, ha az oltalomképességnek ezen liberálisabb elveire csupán a külföldi honos hivatkozhatnék, már pedig ahhoz, hogy a magyar honos is élvezze annak előnyeit, szükséges az egyezmény beczikkelyezésén felül ugyanezen elvnek hazai védjegytörvényünkbe való felvétele is.

A belföldi védjegytulajdonos nemcsak ezután bejegyzendő védjegyeinek megválasztása tekintetében, hanem már megszerzett jogai szempontjából is érdekelve van az ilykép meghonositandó elvek körül.

A védjegy distinctiv jellege ugyanis, mint már emlitettük, számos esetben kétséges lehet, daczára annak, hogy a védjegy kifogástalanul bejegyeztetett és hosszabb időn át meg nem támadtatott. Az a veszély, hogy valamely védjegy e czimen évek mulva sikeresen támadtatik meg — tekintve, hogy a törlési per praeclusiv terminushoz kötve nincsen — mindig fenforog. Ez a veszély, amelynek bekövetkezése a vállalatot létében ingathatja meg, a szóbanforgó reform megvalósitásával a minimumra redukálódik, mert ezen elv szerint a védjegynek hosszabb időn át tartott háborittatlan birtoka döntő sulylyal esik latba.

Az osztrák külön törvényjavaslat honorálja e megfontolásokat s a washingtoni határozmányokban lefektetett reformot a *belföldi védjegyjogba* is átülteti. Sőt tul is megy a washingtoni

jegyzőkönyv 6. czikkének keretein, amennyiben *megszünteti a jelenlegi védjegytörvény ama tilalmát, amely a pusztán számjelekből vagy pusztán betüjelekből álló védjegyeket az oltalomból kizárja.*

Az 1895 : XLI. tcz. 1. §-ában is benfoglalt eme korlátozásnak az a törvényhozási indoka, hogy általánosan szokásos az üzletágak legkülönbözőbb nemeiben betüjeleket és számjeleket ugy magukban, mint kombináltan az áruk méretbeli, minőségbeli stb. osztályozására, csoportositására, vagy egyéb kezelési szempontok jelzésére használni s igy az volt a törvényhozó felfogása, hogy egyes betüjeleknek és számjeleknek monopolizálása a kereskedelem széles köreit megfosztaná az áruforgalmi technikának nélkülözhetetlen eszközeitől. Ezzel szemben a tapasztalat azt mutatta, hogy oly országokban, amelyeknek védjegyjoga e tilalmat nem ismeri, semmiféle hátrányát sem tapasztalták annak, hogy egyes vállalatok czégmonogrammjaikat, vagy más fantasztikus szám-, illetve betükombinációkat használtak védjegyül. Az az óriási fellendülés pedig, amely a kereskedelem internaczionalizálásával karöltve bizonyos reklámczikkekben mutatkozik, egyszerüen halomra döntötte ezt a régi theoriát, mert azt mutatta, hogy számos világczikk éppen ilyen jelzés alatt ért sikereket. Nem lehet szemet hunyni azon számos esetben megfigyelhető tény előtt, hogy a törvényes tilalmat sokan kerülő uton törekszenek paralizálni, amit nem tennének, ha az üzleti élet igényei őket erre nem utalnák. Egy szóval az üzleti élet a jogi elmélet kovácsolta békókat czéltalan tehernek érzi és levetni kivánja.

Az az elv, hogy az oltalomképesség megállapitásánál a konkrét tényviszonyok irányadók, magában véve megadja ugyan annak lehetőségét, hogy adott körülmények között egy pusztán betükből vagy pusztán számokból álló védjegy oltalomképesnek minősittessék, minthogy azonban az 1895 : XLI. tcz. 1. §-a expressis verbis kizárja az oltalomból a pusztán betükből és pusztán számokból álló védjegyeket, ezzel a törvényes tilalommal szemben a biró discretionális joga tehetetlen maradna. Szükséges tehát, hogy e tilalom kifejezetten hatályon kivül helyeztessék, mert a washingtoni jegyzőkönyv 6. §-a a számjegy- és betüjegy-védjegyek tekintetében ilyen rendelkezés hiányában hatálytalan maradna.

A fentemlitett osztrák külön törvényjavaslat ezen joghatások felismerése alapján, de azért is, hogy az oltalomképesség kellékei körül inaugurált szabadabb szellem a belföldi honosoknak is javukra szolgáljon, tehát kifejezetten megszünteti a számjegyek és betüjegyek lajstromozása tekintetében eddig fennállott tilalmat.

Amennyire helyeseljük az osztrák törvényhozás állásfoglalását ebben a kérdésben, annyira *mulasztásául* tudjuk be azt, hogy a védjegyoltalom alapvető elveinek ilyetén reformálásánál mellőzte oly *átmeneti intézkedések* statuálását, amelyek a reform életbelépte *előtt* belajstromozott védjegyek sorsát tisztáznák.

Felhivjuk e mulasztásra a magyar kereskedelmi miniszter figyelmét és az alábbiakban igazolni fogjuk, hogy ilyen intézkedésekre az e téren fokozott mértékben kivánatos jogbiztonság szempontjából elengedhetetlenül szükség van.

Védjegytörvényünk 21. §-a sem az eredeti érvénytelenség czimén inditható törlési pert, sem az ily czimen hivatalból folyamatba tehető törlési eljárást nem köti záros határidőhöz. Meg lesz tehát ezután is a lehetősége annak, hogy bármely régebben bejegyzett védjegynek fennállása kérdésessé tétessék azon a czimen, hogy nem birt megkülönböztető jelleggel, vagy hogy nem egyéb pusztán számjelekből, vagy betüjegyekből álló védjegynél. Az ilyen keresetnek vagy kifogásnak a valószinüsége eléggé közelfekvő, mert egyfelől a védjegyek fennállását rendszerint csak akkor szokás vitássá tenni, ha a védjegytulajdonos annak alapján valaki ellen fellép, másfelől pedig a distinctióképesség hiánya annyira szubtilis és kontroverz kérdés lehet, hogy sok esetben igen hálás támadási alap gyanánt kinálkozik.

Még az a valóban egyszerünek látszó kérdés is nehézséget okozhat, hogy egy konkrét védjegy pusztán számokból és betükből áll-e?

Vitás volt pl. az, hogy a görög betük nevei, mint «Alfa», «Omega» stb. — ha szavak gyanánt leiratnak — megszünnek-e «puszta» betük lenni, vagy sem? Kérdéses volt számos estben, hogy két vagy három betüjelből alkotott monogramm az összefüzés stilizálása vagy a kombinálás eredetisége révén jellegzetes ábrai benyomást tesz-e, avagy ennek daczára pusztán betüjelekből álló védjegynek tekintendő? Kérdésbe jött, hogy egy egyszerü vagy egy kevésbé egyszerü keret elegendő-e, hogy a keretben foglalt betüknek, vagy számoknak megadja az *ábrás* kép jellegét? Ha tehát tisztázatlan marad az a kérdés, vajjon a reform életbelépte *előtt* bejegyzett védjegy oltalomképessége tekintetében a bejegyzés időpontjában hatályban állott törvény, avagy az ujabb törvény rendelkezése irányadó, akkor mindazok a védjegytulajdonosok, akik ilyen vita alá eshető védjegy birtokában vannak, még hosszu évekig bizonytalanságban maradnak védjegyük hatályossága tekintetében. Aki tudja, hogy sok esetben a védjegyoltalom az az alap, amelyen az egész vállalat felépül, teljes mértékben fel fogja ismerni e jogbizonytalanság károsságát. Minthogy pedig semmi sem szólhat az *ellen*, hogy az alkotandó törvény kifejezetten intézze el az egymást követő jogszabályok kollizióját, ezt az utat kell választanunk. Keressük tehát a megoldás miként jét.

Az általános magánjogi értelmezési szabályok szempontjából a kérdés igen egyszerüen dönthető el, ha azt a maga elemeire bontva, a következőképpen szövegezzük: oltalom alá nem helyezhető védjegy oltalomképessége helyreáll-e azáltal, hogy egy utólag alkotott jogszabály követelményeinek megfelel?

A védjegy bejegyzése jogot szerző aktus, tehát *jogügylet* jellegével bir. Ezen aktus hatályosságának elbirálásánál tehát a jogügyletek hatályosságának általános elveire kell tamaszkodnunk. A jogügylet hatályosságának egyik elengedhetetlen kelléke az, hogy annak tárgya a törvény értelmében alkalmas legyen arra, hogy a czélba vett jog substrátuma gyanánt szolgáljon. Res extra commercium-ra, amely nem képezheti magánjogi ügyleti forgalom tárgyát, egyébként szabályszerü ügylet által sem szerezhetni pl, tulajdonjogot. A jog, amelyet igy szerzünk, nem tulajdonjog (esetleg egyáltalán nem jog): ugyanigy oltalom tárgyául nem szolgálható jelvényre bejegyzéssel kizárólagos oltalmi jogot (esetleg egyáltalán jogot) nem lehet szerezni. A belajstromozás tehát ily esetben hatálytalan jogügylet. A védjegytörvény 21. §-ának *c)* pontja szerint is a perben a védjegyhatóság döntése arra a kérdésre vonatkozik, vajjon a védjegy «belajstromozható *volt*-e», nem pedig arra, hogy a mai jogállapot szerint belajstromozható-e? Egy szóval a döntés ex tunc visszaható hatálylyal történik. Az eredetileg hatálytalan jogügylet tehát a magánjogi értelmezési szabályok rideg alkalmazása mellett nem válik utólag hatályossá akkor sem, ha a törvény követelményei időközben kedvező értelemben változtak. (Negotium ab initio vitiosum . . .)

Habár a védjegyből származó jogosultság magánjogi természetü, mindazonáltal e kérdést nem szabad egyoldaluan csakis magánjogi szempontból elbirálni. Azoknak a kellékeknek a megállapitása, amelyek a védjegy oltalomképességének feltételei, nincsenek a felek tetszésére bizva és lényegileg köztekintetekből (a forgalom igényei, a kereskedelmi szabadság, a vevőközönség érdeke stb. szempontjaiból) folynak, tehát közjogi természetüek, miért is azoknak ilyetén jellegét e kérdés elbirálásánál figyelmen kivül nem hagyhatjuk.

Közjogi szemüvegen át nézve a dolgot, az előbbitől eltérő eredményre jutunk.

Egy tiltó szabályról van szó, amelynek csak magánjogi sanctiója van ugyan, de mint tilalom, mégis a büntetőjogi szabály analogiája alá esik. A védjegy birtoklása a lajstromban, egy kontinuális állapot (mint egy delictum continuum), amely megszünik tilos lenni — legalább is attól a naptól kezdve — amikor a tilalmat az uj törvény megszünteti. Ha ma jelentem be védjegyemet (t. i. az uj törvény hatálybalépte után), akkor az kifogástalanul bejegyeztetik és kizárólagos védjegyoltalmat szerez. Nos hát az uj törvény hatálybalépte már ott találja a védjegyemet a lajstromban, nem okozhat tehát a hátrányomra különbséget az, hogy egy pillanattal előbb érkeztem. Az interferáló két törvény ellentétes intézkedései között, ugy véljük, ez a felfogás adja meg a helyes áthidalást. A korábban bejegyzett védjegy e szerint az uj törvény életbeléptének pillanatától kezdve az oltalomképesség kellékei tekintetében is az uj törvény tekintete alá esik, ha ugyanis maga a törvény ellenkező intézkedést nem tartalmaz.

Az uj törvénynek elméleti szempontból *a bejegyzés időpontjára* is visszaható hatály azonban nem tulajdonitható. Elmé-

i szempontból ugyanis a bejegyzés maga törvényellenes aktus lt, a fennállott törvény tilalmába ütközött; a törvényhozás uverénitását sértené tehát az a felfogás, amely megengedné, gy a tilalmazott és törvényellenes ügylet mégis ab ovo teljes ghatályu legyen. Ez annyit jelentene, mint több erőt tulajdotani az egyesek cselekményének, mint a törvény tilalmának. nde a törvényhozás szuverén s elrendelni elrendelheti azt, amit intrepretátor a törvénybe bele nem magyarázhat. És mi gyaorlati szempontból amellett vagyunk, hogy a novella adja meg szóbanforgó uj oltalomképességi jogszabályoknak a teljes sszaható hatályt a belajstromozás időpontjára kihatólag. Ethikai empontból felhozzuk emellett azt, hogy a törvényhozás vázott felfogása szerint a védjegytulajdonos a bejegyzéssel annak ején senkinek jogos érdekeit nem sértette, retorzió szüksége hát fenn nem forog.

Amennyiben a védjegy az uj törvény hatálybalépte napjáig em kifogásoltatott, nincs tehát akadálya annak, hogy a gyaorlati megfontolások alapján a jelenlegi törvénynek megfelelő édjegy már eredetileg törvényesnek minősittessék. Ha a védjegy eresetileg már előbb megtámadtatott, akkor a védjegy oltalomépessége az uj törvény életbeléptéig terjedő hatálylyal a régi örvény alapján, az azt követő időre kiterjedő hatálylyal pedig ár az uj törvény alapján birálandó el. A meginditott keresettel rvényesitett igény ugyanis a kereset beadásának időpontjában nnállott jogszabályok szerint birálandó el, viszont a védjegyulajdonos nem járhat — fentebbi fejtegetéseink szerint — roszabbul, mintha védjegyét az uj törvény életbelépte után jegyezette volna be. A döntés tehát adott esetben ugy fog szólni, ogy a védjegy csak az uj törvény életbelépte napjától kezdőleg tekintendő hatályosnak. Ezen időhatár megvonása a bitorás büntetőjogi és magánjogi következményei szempontjából nagy yakorlati jelentőséggel birhat.

Ha ellenben a védjegy meg nem támadtatott, akkor birálassék el az egységesen az uj törvény szerint, mert a védjegyulajdonos nyugtalanitása egy már hatályon kivül helyezett törény alapján méltánytalan és nem volna opportunus.

Bármilyen legyen is kereskedelmi kormányunk felfogása zen interferentia-kérdésben, elengedhetetlenül szükségesnek artjuk, hogy a törvényhozás elé terjesztendő novella a kérdést ikár a fenti értelemben, akár másként, de mindenesetre *kifejezetten* szabályozza és ne essék az osztrák törvényjavaslat hibájába.

(Bef. köv.) *Dr. Fazekas Oszkár.*

Alsóbirósági judikatura.

A fenti czim alatt a budapesti birói kar egyik tagja vállalkozott az alsóbirósági, főkép a törvényszéki és kir. táblai felülvizsgálati joggyakorlat megismertetésére.

R. K. és fiai czég 1905 január hó 1-től kezdődő érvénynyel tiz évi tartamra egy csoportos balesetbiztositást és egy szavatossági biztositást kötött a felperesi biztositási társasággal. A csoportos balesetbiztositás érvénye 1907. évi julius 1-én az 1907: XIX. tcz. értelmében megszünt; a szavatossági biztositási szerződést pedig az alperes a dijnyugta kifizetésének megtagadásával megszüntette. A felperes a szavatossági biztositásnál az évi dijból elengedett 25 százalékot kitevő tartamengedményt követeli vissza.

A felebbezési bióság a felperest a keresetének ezen részével elutasitotta, mert «az 1907 : XIX. tcz. 82. §-ának rendelkezése értelmében a munkaadó közvetlen kártalanitással többé nem tartozik, a munkásokat és alkalmazottakat érhető balesetekből eredő igények ellátása és gondozása az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztositó pénztár feladatává tétetett és a munkaadók ezzel az uj intézménynyel kerültek jogviszonyba. Nem lehet tehát arról szó, hogy alperest a biztositási szerződés megszünésének előidézésében valamely hiba terhelné, hanem nyilvánvaló, hogy a szavatossági biztositás megszünése már a csoportos balesetbiztositó megszünésével beállott anélkül, hogy alperes a megszünés okozójául volna tekinthető.» (A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsa. 1910. D. 2381.)

Ezzel szemben a budapesti kir. tábla 1911. G. 671. szám alatt a felebbezési bióság itéletét feloldotta a következő indokolással:

«A tartamengedményt illetőleg a felülvizsgálati kérelem alapos, mert a kötvényben világosan feltüntettetett, hogy a felperes a biztositásnak tiz évi fennállása esetére el ed a dijból 25%-ot. Minthogy pedig a dij elengedése a biztositás tiz évi fennállásához köttetett és ez a feltétel nem következett be; minthogy az alperes nem védekezett azzal, hogy a felperes a biztositás három évi fennállása esetén is adott volna bizonyos engedményt: a felperes a feltételesen elengedett 25% után fizetését teljes összegében követelheti, mert a feltétel bekövetkezését nem ő hiusitotta meg s jogtalanul szenvedne vagyoni hátrányt, ha nem kapná meg a teljes biztositási dijat, holott saját hibáján kivül elesett attól az előnytől, melyért ellenszolgáltatásképpen a 25% elengedtetett.

De a feltételesen elengedett 25% után fizetését az alperes azért sem tagadhatja meg, mert bár a kötvény különös feltételei szerint kiköttetett, hogy alkalmazottai és munkásai érdekében kötött csoportos balesetbiztositás megszüntével, a felek között létrejött szavatossági biztositás is megszünik, az 1907: XIX. tcz. életbelépése és annak 200. §-ában emlitett bejelentés megtörténte után pedig megszünt az alperes és a felperesi társaság közt létrejött csoportos biztositás. Ugyde ennek helyébe az idézett törvény alapján a kötelező állami biztositás lépett s jelenben ez védi azt az érdeket, melynek biztositására a csoportos balesetbiztositás szolgált.

A szavatossági biztositást pedig az állami biztositás sem pótolja és nem tette feleslegessé, mert az utóbbi épp ugy, mint korábban a csoportos magánbiztositás csak az alkalmazottak betegsége és baleset elleni biztositására terjed ki, holott a szavatossági biztositás az általános kötvényfeltételek 1. §-a értelmében az esetre is védi a munkaadót a károsodás ellen, ha utóbbi nem a vállalatnál alkalmazott személyek halála, megsérülése vagy egyéb egészségi háboritásra és idegen tulajdon megrongálása miatt köteleztetnék kártéritésre.

Az a körülmény, hogy a szavatossági biztositással járó koczkázat az állami biztositás mellett kisebb mérvü annál, mely a csoportos biztositás mellett terhelte a felperest, alapul szolgálhatott volna ugyan arra, hogy alperes a változott viszonyok folytán a biztositási dij leszállitását követelhesse, de ez a szempont a peres kérdésben nem játszik szerepet, mert a szavatossági biztositás fennállása alatt felperes még teljes mértékben viselte az elvállalt koczkázatot és igy a kikötött biztositási dij őt egész összegében megilleti.

Minthogy azonban a felebbezési bióság a tartamengedmény czimén levont összeget számszerüleg meg nem állapitotta, azért a kereset idevonatkozó része végleg el nem dönthető stb.»

Egy másik, de teljesen azonos esetben a felebbezési bióság 1911. D. 349. sz. alatt a tartamengedmény czimén követelt összeget megitélte. A budapesti kir. tábla 1912. G. 166. sz. alatt kelt itéletével a felebbezési bióság itéletét megváltoztatta és a felperest a keresetének a tartamengedményre vonatkozó részével elutasitotta, mert:

«a szavatossági biztositási kötvényben foglalt biztositási ügylet kiterjed mindazokra a károkra, amelyek a biztositott alperest azáltal is érhetik, hogy az ő vállalatával kapcsolatban akár az ott alkalmazott személyeket, akár idegen harmadik személyeket ért baleset miatt az alperes, mint a vállalat tulajdonosa törvényes felelősségénél fogva kártéritésre köteleztetik.

A kötvény különös feltételei értelmében, melyekkel szemben az általános biztositási feltételek 15. §-nak ellenkező rendelkezései joghatálylyal nem birnak, a szavatossági biztositásból eredő jogviszony a csoportos biztositás megszünése folytán annyiban szenved változást, hogy azontul a felperes az alkalmazottakat érő balesetekből folyólag koczkázatot nem visel.

A csoportos balesetbiztositás megszünése folytán tehát a szavatossági biztositás koczkázata és alperesnek ehhez a biztositáshoz füződő érdeke ha nem is szünt meg egészen, de lényegesen csökkent, minek folytán alperesnek joga nyilt az eredeti biztositási feltételek módositását követelni vagy az ügylettől elállani.

Amiatt tehát, hogy alperes a szavatossági biztositást a változott viszonyok között nem tartotta fenn, őt joghátrány nem érheti és igy alperes a tartamengedmény megtéritésére sem kötelezhető, mert ezt a biztositó a K. T. 486. §-a alapján csak kártéritésképp akkor követelheti, ha a szerződés megszüntét a biztositott okozta; már pedig a kifejtettek szerint az alperes jogos okból állott el az ügylettől és az elállás jogosságán mitsem vál-

toztat az a körülmény, hogy az alperes nem kifejezett nyilatkozattal, hanem hallgatag az esedékes dij nemfizetése által szüntette meg a biztositást.

Ezek alapján a felperest a tartamengedmény czimén támasztott kereseti igényével el kellett utasitani.

Az évi dij bizonyos hányadának az elengedése a biztositás hosszabb időtartamu fennállásához köttetvén, kétségtelen, hogy ha a biztositás tiz évre köttetett s annak három évi fennállása után a szerződés a biztositott akaratából szünt meg, a biztositó a K. T. 486. §-a alapján az elengedett hányadot az állandóan követett birói gyakorlat szerint jogositott visszakövetelni.

A fent közölt vitás peresetekben a szavatossági biztositási szerződés azért szünt meg, mert a biztositott a visszatérő időszakokban fizetendő dijak fizetését elmulasztotta és mindkét esetben a biztositott azzal védekezett, hogy a csoportos balesetbiztositásnak az 1907 : XIX. tcz. alapján történt megszünése vonta maga után a szavatossági biztositás megszünését is.

Ez a felfogás azonban téves, mert a munkaadónak a szavatossági biztositással garantált érdekei meg nem szüntek. Ezt az álláspontot támogatja a kir. Curiának 635/1912. sz. határozata (l. Magánjogi Dtár 190. sz.), amely szerint: «Az 1907 : XIX. tcz. 82. §-a, a munkásoknak csupán azon üzemi balesetekből támaszthatott követelésekhez való jogát szüntette meg, melyeket a munkások a munkaadóik ellen a tárgyi felelősség elve alapján, tekintet nélkül ezek vétkességére, támasztani jogosultak voltak, ellenben nem csorbitotta a munkásnak kártérítéshez való jogát akkor, ha a baleset őt nem a munkaadója üzemében érte. A törvény nem kivánta mentesiteni az üzemtulajdonost a kártérítési kötelezettségtől akkor is, ha üzemében a baleset idegen munkást ért.»

Különfélék.

— **A kir. közigazgatási bíróság ügyforgalma az 1912. évben.** A közigazgatási szakosztályban az 1911. évi hátralékból maradt 3649, beérkezett 1912-ben 10,235, elintézendő volt 13,884 ügydarab. Elintéztetett összesen 9404 közigazgatási ügy, hátralékban maradt 4480. Az előző évhez képest 122-vel több érkezett, 709-czel kevesebb volt elintézendő, a hátralék 831-gyel szaporodott. A pénzügyi osztályon az előző évről maradt 6574 szám mellett beérkezett 34,104, elintézendő volt összesen 40,678 ügy. Az előző évhez képest 10,443-mal több ügy érkezett be, 8479-czel több volt elintézendő, 4210 ügygyel több intéztetett el és a hátralék 4260-nal nagyobbodott. Ebből a kimutatásból azt látjuk, hogy a közigazgatási bíróság két osztályán összesen 5091 hátralék jött át az 1913. évre, amely hátralékból 4260 esik a pénzügyi szakra, daczára annak, hogy éppen ebben a szakban az elintézés a szó szoros értelmében gőzerővel megy, ugy hogy az elintézett ügydarabok száma 3441-re rug.

Érdekes, hogy az összes panaszok közül csak öt szóbeli panasz érkezett, 62 ujrafelvétel, 699 adó- és illetékügyben benyujtott hatósági panaszon kivül a többi mind magánpanasz volt. A hatósági panaszok közül 149 egészben, 76 részben fogadtatott el, mig elutasittatott 473 alaptalanság folytán, kettő pedig hatáskör hiánya folytán.

A magánpanaszok közül 4512 egészben, 2661 részben fogadtatott el, míg 1401 alaptalanság, 66 hiányosság, 769 hatáskör hiánya és 778 elkésve benyujtás miatt utasittatott el. Ügyvédi képviselet aránylag igen csekély volt, amennyiben 1209 ügyvédképviseletből 1082 adó- és illetékügyben volt ügyvédi szignatura. Szóbeli tárgyalás mindössze egy tartatott törvényhatósági ügyben.

— **Büntetőjogi határozatok tára.** A kir. Curia hivatalos kiadványából a IV. kötetnek harmadik füzete jelent meg, amely egyrészről az I—IV. kötetekben közölt határozatokra nézve beállott fontos változások jegyzékét és másrészről a IV. kötet mutatóját tartalmazza. Természetesen ezzel a füzettel a IV. kötet be lévén fejezve, most már az elvi határozatok uj rendszerü gyüjteménye fog közzététetni.

— **Az Erdélyi Muzeum-Egyesület jogi szakosztályának előadásai.** Dr. Navratil Ákos egyetemi tanár azzal vezette be előadását, hogy a jogi szakosztálynak ugyanaz a hivatása és ugyanazt a szerepet tölti be Kolozsvárt, mint a Jogászegylet Budapesten. A jogi szakosztály kiadmányai között nagy értékkel birnak Hamurabbi törvényének magyar nyelvü kiadása és a két kötetben kiadott felolvasások. A most folyó előadások közül kiemelendők a következők:

Dr. Kolozsváry Bálint egyetemi tanár nagy tetszéssel fogadott előadást tartott Huszti András első erdélyi jogtanárról és munkásságáról. Összehasonlitó tanulmányában kiemelte azokat a magánjogi és perjogi tételeket, amelyek a mai fejlettebb állapotban is dicséretére válnának bármelyik jogtudósnak.

Dr. Navratil Ákos egyetemi tanár «A jogi és gazdasági élet összefüggése» czimén tartott érdekes előadást 1913 február 8-án.

Dr. Deák Albert ügyvéd — akinek «A parlamenti kormányrendszer Magyarországon» czimü munkáját a B. Sz.-ben Concha Gy. méltatta — a parlamenti biráskodásról mélyen járó tanulmányt olvasott fel február 22-én.

Legközelebb *dr. Somló Bódog* egyetemi tanár a helyes jogszabály-tanról fog értekezni (márczius 1-én).

Az előadásokat Kolozsvár közönsége szép számban látogatja.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A német birodalmi bíróság magánjogi gyakorlatából.** A hivatalos gyüjtemény 79. kötetéből érdekességüknél fogva a következő elvi jelentőségü határozatokat közöljük:

1. Egy villanyvilágitási vállalat a fogyasztóktól megkövetelte, hogy a szerelést meghatározott czégekkel eszközöltessék. Egyik nem kedvezményezett szerelő-czégnek a villanyvilágitási vállalat ellen a más czégeknél való szereltetési tilalom abbanhagyása iránt inditott keresete elutasittatott azon indokolással, hogy a villanyvilágitási vállalat tényleges monopoliumát a fenti tilalom által nem aknázza ki erkölcsellenesen, minthogy az egyforma szerelés a vállalat érdekében van, mert igy az áramot megfelelően olcsóbban szolgáltathatja. (52. sz. alatt közölt 1912 április 13-án kelt itélet.)

2. Egy orvos-egyesület eltiltotta tagjait egyik nemtaggal való hivatásbeli érintkezéstől s erről harmadik személyeket (egyetemi fakultásokat, kórházakat) is értesitett. Az igy bojkottált orvosnak a tilalom visszavonása iránt az egyesület ellen inditott keresete alaposnak találtatott. Az orvosegyesület fenti tényeit a birodalmi bíróság a hatalomérzet meg nem engedett kifolyásának minősitette. Hasonló eszközhöz csak akkor lenne szabad nyulni, ha az orvos-egyesület bizonyitani tudná, hogy a kizárt orvos a kari tekintély ellen sulyosan vétett, de ebben az esetben is közölnie kellene a tárgyi okokat azon harmadik személyekkel, kiket a bojkottról értesiteni kiván. (3. sz. alatt közölt, 1912 február 8-án kelt itélet.)

3. Nem erkölcsellenes, tehát magában véve nem semmis a zeneszerző és a kiadó közt létrejött olyértelmü megállapodás, mely szerint az előbbi az utóbbi részére összes jövendőbeli szerzeményeire vonatkozólag előjogot biztosit, mert ezen szerződésnek észszerü értelmezése is elegendő arra, hogy a szerzőt aránytalan károsodástól megóvja, másrészt, mert *hasonló megállapodások természetüknél fogva fontos okokból ugyis bármikor felbonthatók.* (35. sz. alatt közölt, 1912 márcz. 27-én kelt itélet.)

4. Egy «radelberg»-i sörfőzde sörét «pilseni sör»-nek jelölte meg. A birodalmi bíróság kimondotta, hogy e megjelölés, mint *előállitási helyre utaló*, nincs megengedve; joga van azonban a sörgyárosnak a «radelbergi pilseni sör» elnevezés használatára. Ugyanazon sörnek ugyanis nem lehet két származási helye, következőleg az utóbbi összetételben a «pilseni» szó *minőségi* megjelölésnek veendő. (58. sz. alatt közölt, 1912 április 19 én hozott itélet.)

Ezen álláspont helyességéhez különösen a tisztességes forgalom szempontjából szó fér, mert hiszen hasonló kettős megjelölés esetében kétséges lehet, hogy melyik *kitétel* vonatkozik a származási helyre s egyébként is nem szabad volna ugyanazon megjelölést (pilseni) egyik esetben származási, másikban pedig minőségi megjelölésnek deklarálni.

5. Az az egyesületi tag, kit az egyesület választás utján bizonyos tisztséghez juttatott, nem indithat a polgári bíróság előtt keresetet aziránt, hogy az egyesület őt a tisztségének megfelelő tényleges müködéshez juttassa, hanem a kérdést az egyesület közgyülésén kell valamiként megoldáshoz juttatni. Az indokolás szerint ugyanis valamely egyesület belső rendjének fentartása nem képezi a bíróságok feladatát. (96. sz. alatt közölt, 1912 junius 13-án kelt itélet.)

— **Perjogi mizériák.** Ugy látszik nemcsak nálunk, de

Németországban is igen sok olyan mizéria van, amely a perek elhuzását okozza. Igy a Reichsgericht határozatainak hivatalos kiadásában közöltetik egy olyan megsemmisitő határozat, amelyben két szerződés összefüggéséhez szükséges mindennemü bizonyiték a perben nem adatott elő és a bíróság nem gondoskodott róla, hogy a megfelelő okiratok a maguk teljességében előterjesztessenek. Csak most a harmadik, illetőleg az ügyből kivehetőleg negyedik perbeli szakban fog a megsemmisitő végzés folytán megtörténni az, aminek a legelső tárgyaláskor magától értetődő kezdetnek kellett volna lenni.

Lakbérleti választott bíróságok. Németország egyikmásik városában, igy a Majna melletti Frankfurtban is sikerült a háztulajdonosok és bérlők érdekeltségének megegyezése alapján a lakbérleti viszonyból származó jogviták olcsó és gyors eldöntése és főképpen a felek közt egyezségek könnyebb létrehozása érdekében választott bíróságokat létesiteni. A tanács három tagból áll. Egyik szavazó a háztulajdonosok, másik pedig a bérlők egyesületének választása alapján tölti be tisztét. Az elnök mindig állami biró.

A választott bíróság igénybevétele természetesen fakultativ. A tanácsjegyzői tisztséget egy városi hivatalnok látja el. Ezenkivül a város még tanácskozási helyiség dijtalan átengedésével is támogatja e bíróságot.

Egyelőre — a háztulajdonosok egyesületének kivánságára — hatásköre a lakáskiüritési és a lakbérkövetelési perekre nem terjed ki. Ezen megszoritás folytán a választott bíróság ezidőszerint még csak kisebb jelentőségü jogvitákat (pl. javitásokra vonatkozókat) intéz el, még pedig az eddigi rövid tapasztalatok alapján is elég sikerrel és pedig legtöbbször egyezségkötés utján. Az állami bíróságok tehermentesitése szempontjából sem jelentőségtelen e választott bíróságok müködése. Létesitésükhöz azonban nyilvánvalóan előfeltétel a háztulajdonosok mellett a bérlők egyesülése.

— **Gondatlanság miatt elitélt mütő.** A párisi törvényszék előtt Lecéne orvost egy betege vádolta azért, mert gondatlanságból sulyos égési sebeket okozott neki. A beteg ugyanis vakbélgyulladás mütéte miatt került a mütőasztalra, ahol őt még egyszer alkohollal, étherrel jól megmosták. Ekkor vette észre a mütő, hogy a bőrön, az ejtendő seb közelében egy kis pustula van és ezt thermocauterrel akarta ártalmatlanná tenni. Az alkohol, mely a bőrről lefolyt és a lepedőn gyülemlett meg, meggyuladt és a beteg sulyos égési sebeket szenvedett. Ezért a mütőt pörbe fogta. Előkelő szakértők ugyan az orvos mellett nyilatkoztak és a törvényszék el is fogadta azt, hogy az orvos nem követett el «mühibát» (faute professionelle), de mégis gondatlanul járt el, mert meg kellett volna győződnie, hogy az előrement tisztogatási müvelet után csakugyan nem maradt-e alkohol vissza azon a területen, melyet a thermocauterrel érinteni akart. Ezen gondatlanságért 15,000 frank birságra itélték. *(Gyógyászat.)*

Vidéki ügyvédi iroda 30—40,000 korona évi tiszta jövedelemmel kellemes, könnyü praxissal, elköltözés miatt előnyös feltételek mellett átvehető. Czim a kiadóhivatalban. 14645

Teljes gyakorlattal biró ügyvédjelölt irodámban azonnali alkalmazást nyerhet. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Vetzák Ede ügyvéd, Nagykároly. 14466

Fiatal ügyvéd, nőtlen, lehetőleg a fővárosban megfelelő kondicziót keres. Felvilágositást ad dr. Boros József ügyvéd ur. Budapest, I., Attila-u. 39. Telefon 140—70. 14698

Vidéki és tkvi praxissal biró ügyvédjelöltet keresek, ki hosszabb időre és azonnal beléphet. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Lőwy Sándor ügyvéd, Monor, Pestmegye. 14697

Keresek ügyvédjelöltet teljes gyakorlattal, román nyelvismerettel előnyben részesül. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Dobó Jenő, Lugos. 14694

Ügyvédi irodámban egy kellő gyakorlattal biró tótul tudó ügyvédjelölt márczius 15-ére alkalmazást nyerhet. Ajánlatok eddigi gyakorlat és fizetési igény megjelölésével közlendők. Dr. Adler Ignácz ügyvéd, Vágsellyén. 14689

Fontos könyv ügyvédi és birói vizsgára készülők számára

valamint a gyakorlati jogászoknak!

A magyar magánjog tételes jogszabályainak gyűjteménye

Összeállította **STAUD LAJOS dr.** kir. kúriai biró

E könyv kiterjed az 1912. évi magánjogi vonatkozású törvényalkotásokra s a legújabb birói joggyakorlatra is s a hasonló gyűjteményektől főleg abban különbözik, hogy tartalmasabb, emellett mégis rövidebb és hogy a kúriai döntvényeknek, melyek most már legalis jogforrást alkotnak, az indokolását, tehát legtanulságosabb részét is teljesen közli. **Hasznos vademecum, melynek az ügyvédi vizsgára készülők is nagy hasznát vehetik.**

Kiadja a FRANKLIN-TÁRSULAT Ára vászonkötésben **12** korona

Havi részletfizetésre is megrendelhető:

KELEMEN D. ÉS TÁRSA könyvterjesztési vállalatánál

Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 10. szám. Budapest, 1913 márczius 7.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ⋆ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Vaikó Pál* curiai biró: Megjegyzések. — *Dr. Fürst Mályás* budapesti ügyvéd: Ügyvédi fegyelmi jog és eljárás. — *Dr. Vajda József* debreczeni ügyvéd: Közel rokon munkájának vélelmezett ingyenessége. — Alsóbirósági judikatura. — *Zsoldos Benő* szegedi kir. táblai tanácsjegyző albiró: Az ártatlanul elitéltek kártalanitásának kérdése Angolországban. — *Dr. Berényi Antal:* Patronázs-egyesületek a gyermekbiróság szolgálatában. — *Dr. Barta Miksa:* A váltókezes mint forgató. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Megjegyzések.

Sohasem volt okunk annyira komolyan venni egy miniszteri programmban vallott igéretek beváltását, mint jelenleg, mert az uj igazságügyminiszterről tudjuk, hogy az ő egyénisége már eleve kizárja azt a feltevést, hogy hangulatkeltés kedvéért tenne nyilatkozatokat, vagy ünnepeltetés és dicsőitési viszketegből dobna oda jelszavakat, amelyek megvalósitásra soha sem kerülhetnek.

Hogy a Btk. revizióját, vagy egy egész uj Btk. megalkotását s a Bp. módositását is a programmjába fölvette, ez egy perczig sem okozott meglepetést, mert mindenki tudta, hogy az ország első büntető jogásza e feladatok elől ki nem térhetett, mert maga is érezte, hogy ezeknek a reformmunkálatoknak, az uj irányeszmék számba vételével való, tető alá juttatására ő lehet a leghivatottabb igazságügyminiszter.

Bármilyen nagy hálára is számithat abban az esetben, ha ezt az igéretét fényesen beváltja, a müve csonka lesz, ha nagy gondot nem fordit arra, hogy megfelelő képzettségü büntető birák is álljanak rendelkezésre, mert be kell vallanunk, hogy a szegénységünk ebben a tekintetben kirivó. Nagyon messziről kellene kezdeni hogy ezt a kérdést megközelitsük és tüzetesen megvitathassuk, de jelenleg elég legyen csak arra reá mutatni, hogy az ok nem kizárólag az egyesek fogyatkozásában, hanem az igazságügyi adminisztráczió ferde tultengésében s az előrelátás hiányában is feltalálható.

A legegyszerübb, a legprimitivebb, de egyszersmind a legszerencsétlenebb rendszer a birói kinevezéseknél az az ugynevezett lajtorja szem előtt tartása, s ezt az adminisztráczió iránytüjének tekinteni s ezt követni egyértelmü az igazságszolgáltatás tönkretételével.

Hová lettek Szilágyi Dezsőnek nagy irányeszméi, elvei, aki azt tartotta, hogy minden biró a maga helyén alkalmazandó s mindég a legmegfelelőbb keresendő ki, ott ahol található? Pedig valóban nem szégyelhetjük magunkat, ha az ő igazságügyi politikáját akarjuk mindenben hiven követni, de legkevésbé volna okuk az igazságügyi miniszteréknek erre, akiket mindennap figyelmeztethet erre a leghatalmasabb elődnek szemük előtt lebegő képe, alkotása, amelynek érczfalaira a kontár kezek bádogból raktak apródonként csillogó ékitményeket.

Az ő idejében ugy volt az, hogy ha egy bíróságnak egy jeles tagja kivált annak a bíróságnak a kötelékéből, kerestek helyette egy másikat, aki annak helyét teljesen betöltheti s a veszteség ki lett egyenlitve. Ha középtehetségü biró távozott el, megelégedtek azzal, hogy a sorrend szerint igénynyel biró lépett helyébe, aki nagy munkaerő s kifogástalan ember volt. Azután pedig kitalálták azt a bölcsességet, hogy minden biró alkalmas arra, hogy kiváló birót pótoljon, aki a rangsor szerint sorra kerül; a kandidáló bizottságoknak s a tábla elnökének nem kellett törni a fejét azon, hogy a bíróságok nivóját miképpen emeljék, s miképpen tartsák fent. Utóbb pedig már kiadatott a jelszó, hogy hiába is próbálkoznának ezzel, teljesen kárbaveszett dolog volna, mert csakis a rangsor a legkompetensebb kandidáló bizottság s felügyeleti hatóság.

Igy történt ez a kir. táblabirói kinevezéseknél is; ha egy kitünő kereskedelmi és váltóreferenst elvittek a kir. Curiához, annak a helyébe kinevezték a rangsor szerinti kriminálistát, a kriminális helyekre polgári előadókat, azután minden hónapban csereberélték őket, vándoroltak felváltva egyik tanácsból a másikba, évekig vergődtek, kinlódtak, mig a sors véletlenül (ha kedvező volt) mindenkit a saját szakmájába dobott vissza; de ha már sehol sem vált be teljesen, akkor bizonyosan a büntetőtanácsban maradt.

Jött azután az az időszak, amikor a táblai büntetőtanácsosok hármas tanácsban itélkeztek; itt mindenki kitünő elnök és referens is volt egyszerre, mert egymásnak felváltva elnököltek és referáltak s egymás darabjait revideálták, mert tanácselnök nem volt elegendő s igy nem volt, aki a judikatura egyöntetüségére felügyeljen, aki az itélkezésnél irányt adjon, szóval ment minden gyorsan és végződött kitünő statisztikai eredménynyel.

Az esküdtbirósági elnökjelölésnél dominál a rangsor; aki öregebb, az mindenesetre kitünőbb főtárgyalási elnök; szavazni pedig alkalmas, aki éppen reáér.

Ilyen viszonyok és körülmények között azután nem lehet csodálkozni azon, hogy a büntető igazságszolgáltatás terén kifogásolni valót találunk s hogy az arra hivatott erők tekintetében szegénységünk el nem palástolható.

Reméljük, hogy az uj igazságügyminiszter törekedni fog, hogy e tekintetben is kielégitő állapotok következzenek be.

Nagyon eltértem a tárgyamtól, amely tulajdonképpen a tollat kezembe adta, hogy t. i. amikor a kodifikáczionális munkálatok megindulnak, nem tartanám időszerütlennek, ha a Btk.-nek hiányaira, fogyatékosságára itt-ott most már rámutatnánk, hogy ezek az észrevételek azután figyelembe vehetők legyenek.

Távol áll tőlem, hogy a most érvényben levő Btk. hiányaira kiterjedő általános észrevételeket tegyek, csak kiragadok éppen egy paragrafust, amelyről bizonyitani fogom, hogy az a kitüzött czélt nem szolgálja, tehát hasznavehetetlen s mint ilyent feltétlenül mellőzni kell.

Köztudomásu, hogy a Btk. XVII-ik fejezetében tárgyalt rágalmazási és becsületsértési szakaszok halmaza a lehető legszerencsétlenebbül van fogalmazva s elhelyezve; hogy hosszadalmas ne legyek, csak arra utalok, hogy még manapság is, a gyakorlatban meglehetősen tisztázatlan kérdések fordulnak elő, amit bizonyit az is, hogy a kir. Curiánál a jogegységi határozatoknak tekintélyes része erre a fejezetre vonatkozik. Nap-nap után látjuk, hogy még a kir. tábláknál is mennyire félreismerik most is a Btk. 260. §-ának tényálladéki elemeit; s mi a jelentősége annak, hogy a vád valótlannak bizonyult, stb.

E szakaszok között igen előkelő helyet foglal el a Btk. 270. §-a, amelynek rendelkezése az egész fejezetre kihat, amely azt mondja, hogy: «rágalmazás és becsületsértés esetén a sértett félnek kivánatára megrendelendő, hogy az itélet .... az elitélt költségére .... a vidék .... *lapjában*, ahol a cselekmény elkövettetett .... belföldi *lapban* tétessék közzé.»

Ez a bekezdés természetesen csak akkor alkalmazandó, ha a büncselekmény nem időszaki lapban követtetett el, mert igenlő esetben e §. második bekezdésében foglalt rendelkezés, kapcsolatban a sajtótörvény 35. és a Bp. 574. §-a az irányadó, amely szerint a marasztaló itélet közzétételére annak a lapnak minden-

kori tulajdonosa kötelezendő, amely lapban a büncselekmény elkövettetett, minden más esetben a Btk. 277. §-a első bekezdésének rendelkezései az irányadók, vagyis ha a becsületsértés és rágalmazás szóval, irásban vagy cselekménynyel, vagy nyomtatvány utján, de nem időszaki lapban követtetik el és még akkor is, ha esetleg az időszaki lap közben megszünik és a sértett a közzététel iránti kérelmet kellő időben előterjesztette.

Nagyon jól ismerjük, hogy a becsületsértés és rágalmazás vétségének száz meg százezrei, amelyek évenkint itélettel fejeztetnek be, milyen durva kifejezések és szokatlanul csunya tényállitásokból keletkeznek, ami természetes, mert ez bizonyos szoros kapcsolatban van a mi népünk müveltségi állapotával, másrészt pedig azzal az áldatlan közállapoti viszonyokkal, amelyek mintegy hőssé avatják azt, aki a rágalmazás durvaságával és intenzivitásával excellálni szóval és irásban képes.

Mármost a Btk. 277. §-a a sértettnek megadja azt a jogot, hogy a marasztaló itéletnek hirlapi közzététele által a nyilvánosság előtt, bizonyitsa, hogy a sértésért a bíróság néki elégtételt adott, mert a vádlottat elitélte, s itt nem tesz különbséget a törvény abban a tekintetben, hogy az a sértés a nagy nyilvánosság előtt történt-e vagy csak éppen két személy jelenlétében, a büntető itélet közrebocsájtandó a sértett kivánságára, olyan nagy nyilvánosság elé, amely a sértésről soha tudomást nem vett, vagy legalább rendszerint arról nem is tudott.

Minthogy pedig az itélet egész terjedelmében tehát az itélet indokolásával együtt közzéteendő, s tudjuk azt, hogy az itélet miként szerkesztendő: világos, hogy a hirlapban az itélet olyan tartalomban lesz közzétéve, amely nem ritkán a legtrágárabb és legszemérmetlenebb kifejezésekkel van tele, a nagyközönség épülésére és gyönyörüségére.

Valóban joggal kérdezheti azt a nagyközönség, hogy ha a törvény bünteti a meggyalázó kifejezések használatát, miként egyeztethető ez össze a törvénynek ama másik intézkedésével, hogy a már régen használt meggyalázások, amelyek miatt a tettes meg is bünhődött, most meg hirlapi uton egész nyilvánosan és leplezetlenül közzététessenek, tehat megismételtessenek, s a sértés megtörténte, módja és terjedelme esetleg az egész országban közhirré tétessék?

A törvény erre azt feleli, hogy a sértett ezt az elégtételt maga kivánta, s ettől nem fosztható meg, mert neki joga van ahhoz, hogy mindenki előtt bizonyithassa, hogy alaptalanul sértették meg. Csakhogy a sértett érdeke azt a követelést nem indokolja. Vannak más büncselekmények is, amelyek a sértett becsületét, tisztességérzetét mélyebben is sértik, és ha a bíróság neki elégtételt nyujt, a törvény mégsem rendeli el, hogy a marasztaló itélet hirlapilag közöltessék. Vannak p. o. többek között a szemérem elleni büntettek, amelyek a női becsületet bizonyára a legerősebben támadják meg, s annak a sértett nőnek nagy érdeke lehetne az, hogy tudomással birjon más is arról, hogy a cselekmény nem beleegyezésével történt, vagy p. o. joggal hihette, hogy a férje volt az, aki hozzá férkőzött, s a törvény ilyen esetben még sem indul ki a sértettnek nyujtandó elégtételadás szükségességéből, s a hirlapi közzétételt nem rendeli el, ha a vádlott elitéltetett is.

Hát az igaz, hogy ezek az itéletek szeméremsértő tartalmuak, csakhogy vannak épp olyan szeméremsértő kifejezések a becsületsértési perekben keletkezett itéletekben is bőven, amelyek igen sokszor még durvábban jelentkeznek és megbotránkoztatóbbak.

A sértett érdeke tehát nem okvetlenül kivánja meg a törvénynek rendelkezését. De ha elfogadhatnók is, hogy kivánja, ott áll ezzel szemben a közérdek, amely tiltólag emeli fel a szavát az ellen, hogy a törvény olyan rendelkezést türjön, amely a közérzületet sérti, s emellett a vádlottat a büntetésen kivül még pellengérre állitsa s igy a magánbosszu gyakorlásának nyujtson teret.

Mert ha nézzük az életet, az azt mutatja, hogy a sértetteket nem is az az érdek vezeti, hogy ők hirdessék urbi et orbi, hogy elégtételt nyertek, hanem rendszerint az a czéljuk, hogy vádlottnak a lehető legtöbb költséget okozzanak s erre valóban rendkivül alkalmas a hirlapi közzététel, mert ez meglehetősen busás költséggel jár.

Lehetnek olyan esetek, amikor a nagy nyilvánosságnak van köze ahhoz, hogy megtudja azt, hogy a sértő a nyilvános becsületsértés vagy rágalmazás esetében megbüntettetett, s ilyenkor indokolt lehet a hirlapi közzététel, ámde itt is elegendő volna egy birósági értesités közzététele, amelynek tartalma csak arra szoritkozhatna, hogy vádlott az illető sértettel szemben elkövetett büncselekmény miatt jogerősen elitéltetett. Ezzel a közérdeknek elég van téve, ha éppen erre szükség van, de hogy mely esetben indokolt az ilyen hirlapi értesités, az nem a sértett kivánatától teendő függővé, hanem a bíróság mérlegelésére volna akkor is bizandó.

Van azonban a Btk. 277. §-ának első bekezdésében foglalt rendelkezésnek gyakorlati alkalmazása tekintetében olyan ferdesége, amelybe a kir. Curiának kellene beleszólani, addig is, mig a törvényhozás nem intézkedik, mert különben az államkincstárt oly sulyos anyagi kár éri, amelynek viselésére a kir. kincstár nem is kötelezhető.

A kir. Curiának ugyanis van egy határozata (327/911. B.), amelyben két elv lett kimondva, amely mindkettő helytelen, és veszélyes is.

Az egyik elv az, hogy ha a sértett fél a hirlapi közzététel iránt kérelmet terjesztett elő s a bíróság az itélet közzétételét a Btk. 277. §-ának első bekezdése értelmében elrendelte, ez a rendelkezés a felek akaratától függetlenül lép hatályba, «amelynek *hivatalból való foganatositása* a BP. 494. §-ának ötödik bekezdése értelmében *a kir. ügyészt*, illetve járásbirósági ügyekben *a járásbiróságot illeti*».

A másik pedig az, hogy «a *hirlapi közzététellel járó költségek*, mint az itélet végrehajtásának költségei, a BP. 479. §-ában meghatározott «*bünügyi költségek*» *sorába tartoznak*».

Más tekintet alá esik ugyanis a Btk. 277. §-ában előirt közzététel, mely hivatalból foganatositandó és az 1848 : XVIII. tczikk 35. §-a értelmében a lapnak mindenkori tulajdonosát terheli, tehát ez költséggel sohasem járhat, sem a vádlottal, sem a kir. kincstárral szemben; és más tekintet alá esik a sértett fél kivánatára elrendelt közzététel, amelynek költségeit a vádlott viseli a törvény rendelkezése következtében.

A törvény az előbb emlitett esetben nem elégtételnyerés czéljából rendeli el a hirlapi közzétételt, mert hiszen a sajtóbüncselekmények, amelyek időszaki lapban követtetnek el, jórészben nem kizárólag becsületsértések vagy rágalmazások, tehát sértettek nem mindig szerepelnek (p. o. izgatás, lázitás stb.), hanem azért rendeli el minden marasztaló itélet közzétételét (S. T. 35., BP. 574. §.), mert a laptulajdonost akarja sujtani azért, mert a lapot rendelkezésre bocsájtotta a büncselekmény elkövetőjének.

A Btk. 277. §-ának első bekezdése esetében azonban a hirlapi közzététel csak rágalmazás vagy becsületsértés esetében alkalmazható, de ez is csak akkor, ha a sértett ez uton is kiván maga részére elégtételt. Vagyis a sértettnek ebben az esetben végrehajtható felhatalmazást kell kérni a bíróságtól, és ha bármely jogos okból nem kap, esetleg módjában sincsen a hirlapi közzététel foganatositása, mert a lap minden ok nélkül megtagadhatja a marasztaló itéletnek közzétételét.

A törvénynek az a kifejezése tehát, hogy a közzététel «*megrendelendő*», nem egy mellékbüntetés kiszabását irja elő, hanem csak azt, hogy egy birói parancs legyen intézve a lap kiadótulajdonosához, amelynek értelmében az a marasztaló itéletet a szokott dijak mellett közzétenni köteles, ha ez az itélet nála ily értelmü felhivás mellett a sértett részéről bemutattatik.

Minthogy pedig a közzétételt a törvény általános rendelkezése mellékbüntetésnek sehol sem emliti s igy az annak nem is tekinthető, s a büntetés végrehajtásának keretébe az nem is foglalható: nyilvánvaló, hogy az ekörül felmerült költségek nem tekinthetők bünügyi költségnek; de különben is az állam a rágalmazás és becsületsértés esetében a vádat rendszerint nem is képviselteti, hanem a megsértett személy tetszésére bizza, hogy a sértő ellen eljárás folyamatba tétessék-e vagy sem, és igy teljesen összeegyeztethetetlen volna ezzel az a folyomány, hogy ha a vádlott vagyontalansága miatt a közzétételi költséget megfizetni nem tudja, azt az állam téritse meg a sértettnek, mint a rehabilitációjának költségét.

Mióta a kir. Curiának ez a fentemlitett határozata nyilvánosságra jutott, tudtommal már követésre is talált s az alsóbiróságok derüre-borura a bünügyi átalányból utalványozzák ki a közzététellel felmerült költséget, mert hivatalból intézkednek a közzététel iránt; nagyon természetes, hogy ha a vádlott vagyon-

talan, a bünügyi költség már eleve behajthatatlanná van nyilvánitva, tehát ilyen esetben a kincstár fedezi ezt a költséget.

Hogy ez a megterheltetés mit jelent a kincstárra nézve, azok előtt nem lehet rejtély, akik tudják, hogy évente hány ilyen marasztaló itéletet hoznak az országban a birósógok.

Nagyon időszerü volna tehát, ha a kir. Curia akár jogegységi határozattal, akár döntvény utján vágna elébe ennek az igazán hiába való pénzpocsékolásnak, mert a hirlapi közzétételre a Btk. 277. §-ának első bekezdése értelmében a sértett a bíróság részéről felhatalmazást nyer, s tetszésétől függ, hogy ezzel a jogával él-e vagy nem, s ha él, csak arra nyer jogot, hogy a vádlottal szemben már a marasztaló itéletben megitélt költség behajtását végrehajtás utján szorgalmazza. *Vaikó Pál.*

Ügyvédi fegyelmi jog és eljárás.

— Kivonat a Budapesti Ügyvédi Körben tartott előadásból. —

A fegyelmi anyagi és alaki jognak szabályokba foglalása egyike a nehezebb törvényalkotási feladatoknak. Az ügyvédi fegyelmi jog szabályozásánál egyaránt szem előtt kell tartani az ügyvédi hivatás magas erkölcsi szinvonalát és az ügyvédség anyagi érdekeit.

A jelenlegi ügyvédi rendtartás hiányos és elavult törvény, amely a megalkotása óta lefolyt négy évtized gazdasági fejlődését ma már semmiképpen sem fedi, aminek legkiáltóbb bizonyitéka az ügyvédeknek az a szervezkedése, amely az országos ügyvédszövetség létesitésében és agitálásában nyilvánul meg.

Kétségtelen, hogy a gazdasági viszonyok idézik elő az ügyvédi karban a hivatás ideális felfogásától való elhajlást ; a megalkotandó uj ügyvédi rendtartásnak tehát azt a két tényezőt, a hivatás ideális voltát és a gazdasági érdekeket kell szem előtt tartania és lehetőleg összeegyeztetnie.

A fegyelmi vétségek taxativ felsorolása azzal a veszélylyel jár, hogy azt a benyomást kelti, hogy fegyelmi vétség csak az, amit a törvény annak deklarál s mindazok a felsoroltaknál talán sulyosabb cselekmények, amelyekre a törvényhozó nem gondolt, vagy amelyek csak egy a törvény megalkotásánál későbbi gazdasági fejlődés szülöttei, nem minősithetők fegyelmi vétségnek.

Szükséges tehát, hogy a törvény, ha taxativ felsorolást tartalmaz is, statuáljon egy általános szabályt is, amely alkalmat nyujtson a fegyelmi bíróságnak arra, hogy a törvényben külön meg nem emlitett eseteket fegyelmi vétségnek deklarálhasson.

Az 1874. évi XXXIV. tcz. ezt a szempontot nagyjából érvényre juttatta, de a fegyelmi gyakorlat tanusága szerint nem kielégitő módon. Az idézett törvény 68. §-a általános, 69. §-a pedig specziális vétségeket statuál s a 68. §. *a)* pontja a törvény egyéb rendelkezéseinek megszegését emliti. A 68. §. két pontja oly módon van egymással szembeállitva, hogy az *a)* pont alá az a kötelességszegés tartozik, amely haszonszerzés vagy károkozás czélzatával nem jár, mig a *b)* pont az ügyvédi kar becsületét és tekintélyét sértő és a tiszteletre és bizalomra méltatlanná tevő magatartást — tehát sulyosabb mulasztást — supponál.

Ez a distinctio azonban a vétségnek az *a)* vagy *b)* pontba való subsumálása körül csak zavart okozott.

Az ügyvédi rendtartás egyéb szakaszai is — igy a 47., 53., 57. §§. — tartalmaznak tilalmakat.

A gazdasági élet fejlődése azonban azóta is számos visszaélés és fegyelmi vétség uj tipusait vetette és vetheti a jövőben is felszinre. Ezeket a megalkotandó uj törvényben mindenesetre stigmatizálni kell, mert a taxatiónak legalább a felállitásának idejére vonatkozóan lehetőleg teljesnek kell lennie, sőt igen találó néhai dr. Márkus Dezsőnek az a kijelentése, hogy a törvénynek a köztudatból kell folynia, de bizonyos tekintetben meg is kell előznie korát, mert hiszen a jövő fejlődést is elő kell készitenie.

Dr. Nagy Dezső ügyvédi rendtartási tervezete, amelyet az igazságügyminiszter a szaktestületek véleményezése alá bocsátott, kibőviti az eddigi törvényben foglalt felsorolást, de mert, felfogásom szerint, uj törvényt ugy kell alkotni, hogy legalább egy ideig pótlásra ne szoruljon és bár a törvény hiányait a joggyakorlat a tekintély teljes erejével pótolhatja, mégis azt hiszem, hogy azokat a kirivóbb fegyelmi vétségeket, amelyeket a joggyakorlat már eddig is ilyeneknek ismert fel, a törvényben kifejezetten meg kell jelölni. Ilyenek a tervezetben foglaltakon kivül:

A készkiadásos megállapodás, mint az illoyalis verseny egyik nyilvánulása.

Az értelmileg és gazdaságilag gyenge ügyféllel a kifejtett munkával arányban nem álló és a fél gazdasági helyzetét veszélyeztető dijmegállapodás létesitése és az ahhoz való ragaszkodás. A kir. Curia az ily megállapodáson alapuló magánjogi igénytől is megtagadja a jogsegélyt.

Okmányszerző és hasonló irodák támogatása vagy azokkal való társulás és ily módon a zugirászat előmozditása és a kartársakkal szemben elkövetett illoyális verseny.

A törvények hézagainak kiméletlen kihasználása, a formai jog merev vagy furfangos érvényesitésével az ellenfélnek sérelem okozása s e tekintetben még a féltől beszerzett utasitás sem mentesit.

Az ügy állásáról való hamis információ utján az ügyfél megtévesztése, különösen külföldi képviselet esetében, amikor a fél részéről az ellenőrzés nehezebb.

Az ellenfél védekezésének mesterkedések utján való meghiusitása. Például közremüködés abban, hogy a váltókövetelés harmadik személyre ruháztassék át, akivel szemben az adós igazságos kifogásait nem érvényesitheti ; vagy ilyen szinleges átruházásról való tudomás mellett a képviselet elvállalása.

Helyettes ügyvéd költségeinek meg nem fizetése vagy azok behajtásának igényper utján való meghiusitása, stb.

A fegyelmi büntetések nemeit a tervezet a jelenlegi törvénytől eltérően szabályozza, amennyiben a pénzbirság határait az eddigi 100 és 1000 koronáról 200 és 5000 koronára emeli fel s az ügyvédségtől való felfüggesztést mellőzi.

A pénzbirság alsó határául fentartanám az eddigi 100 K-t, amely akkor lenne alkalmazandó, ha a vádlott az elsőfoku büntetésben már részesült, de méltánylást érdemlő körülmények még lehető enyhe büntetést indokolnak. Ellenben az értékhatárnak 5000 K-ig való felemelése helyes, mert a pénzbirság keretében több fokozatra nyujt alkalmat és csökkenti azt a veszélyt, hogy az oly vádlott, aki a büntetés erkölcsi hatása iránt érzéketlen az elkövetett vétségből eredő hasznát többre becsüli, mint a büntetés okozta vagyoni kárt.

Az ügyvédi gyakorlattól való felfüggesztés, amelynek tartama alatt az elitélt — különösen Budapesten, ahol az ellenőrzés alig lehetséges — rendszerint palástolt ügyködésre vagy zugirászkodásra adta magát és elzüllésnek indult, czélszerütlennek és immorálisnak bizonyult s ugy látszik, ezért mellőzi azt a tervezet.

De felfogásom szerint következetlenségbe esik, amidőn a pénzbirságot behajthatatlansága esetén felfüggesztésre kivánja átváltoztatni. Mert ha ezt a büntetési nemet czélszerütlennek találjuk, akkor ebben az alkalmazásban sem lehet hatásosnak és sikert igérőnek elismerni.

Annak a biztositását, hogy a pénzbirság ne maradjon irott malaszt, más uton vélem elérhetőnek és pedig ugy, hogy a fegyelmi pénzbirságra nézve az 1908. évi XL. tcz. 7. §-ának analogiájára az mondatnék ki, hogy ha az elitélt a pénzbirságot az esedékességtől számitott két éven belül az ellene foganatositott vagy sikertelenül megkisérelt végrehajtás daczára meg nem fizeti, az illető ügyvéd a lajstromból törlendő ; ha azonban a törlés jogerőre emelkedése előtt kötelezettségének eleget tesz, a törlés hatályon kivül helyezendő.

Igy a büntetés hatályosabb lenne, sőt talán azt lehet remélni, hogy annak komolysága a vétség elkövetésére is elriasztó hatást gyakorolna.

Ezzel szemben a fentjelzett szigorubb eljárás korrekcziója gyanánt az 1908. évi XXXVI. tcz. 1. §-ának analogiájára ki lehetne mondani, hogy a fegyelmi bíróság az elsőizben és 500 K-t meg nem haladó pénzbirságra itélttel szemben a büntetés végrehajtását különös méltánylást érdemlő okból felfüggesztheti.

Kisebb kötelességszegés esetében a tervezet is az eddigi törvénynyel egyezően a választmány intézkedését statuálja. Az eddigi «megintés, rendreutasitás» egységes büntetése helyébe kétfoku rendbüntetést — megintést és 10 K-tól 200 K-ig terjedhető pénzbirságot — állit s az eddigi állapottal szemben a rendbüntetés ellen felebbezést enged. Az eddigi állapot szerint a törvény 73. §-ának alkalmazása ugyszólván házi fegyelem gya-

*

korlását jelentette, felebbezéssel megtámadható nem volt és az ügyvéd lajstromában sem jegyeztetett fel. Megfontolandó, hogy helyes-e az ily kisebb kötelességszegésért kijáró intést a felebbezés megengedésével valóságos büntetéssé minősiteni? S részben ugyanebből a szempontból nem tartanám szerencsés ujitásnak a rendbüntetés második fokául a pénzbirság alkalmazását, ami azért sem lenne czélszerü, mert a pénzbirság fegyelmi büntetési nem gyanánt is szerepel. S habár a tervezet a fegyelmi vétségre kiróható és a rendbüntetésül kontemplált pénzbirság közt az összegszerüségben distinguál, mégis ugy vélem, hogy a rendbüntetésnek nemcsak a büntetés mértéke, de annak neme tekintetében is különböznie és kisebb fokunak kell lennie, mint a fegyelmi vétség büntetésének s ezért rendbüntetésül csakis az eddigitől eltérően helyes kifejezéssel megjelölt «megintést» vélem alkalmazandónak, amely ellen azonban jogorvoslatot — a jelenlegi szabályozás fentartásával — nem engednék.

Vitás az a kérdés, hogy oly ügyvédi visszaélések, amelyek büntetőbirósági itélettel már megbélyegeztettek, külön fegyelmi megtorlás alá vonhatók-e? Az érdekeltek a fegyelmi eljárás során rendszerint a ne bis in idem kifogásával élnek, a budapesti ügyvédi kamara fegyelmi birósága azonban tudtommal a kir. Curia ügyvédi tanácsának jóváhagyásával állandóan azt a gyakorlatot követi, hogy a büntetőbiróság által megállapitott tényállást a fegyelmi biróság önállóan ujból vizsgálat tárgyává teheti és az eset fölött fegyelmi szempontból önállóan itélkezhetik. Ezt a gyakorlatot az alkotandó ügyvédi rendtartásban kifejezésre kellene juttatni, bár konczedálom, hogy szóvá lehetne tenni, vajjon az emlitett gyakorlat nem-e ütközik a res iudicata elvébe.

A felfüggesztés mint közigazgatási intézkedés az 1887 : XXVIII. tcz. 4. §-a értelmében fentartandó.

A tervezet megállapitja, hogy az elnökön kivül az itélőtanács négy, a vádtanács pedig két tagból álljon. Megfontolandóknak tartom, hogy nem-e lehetne az itélőtanács tagjainak számát is öt helyett háromra leszállitani. Kétfoku eljárásról lévén szó, a dönés hármas tanácsra is megnyugvással lenne reábizható. Az ujabb irvényhozás a biróságok tehermentesitése érdekében nem látott a ban veszélyt, hogy a felebbviteli tanácsok tagjainak számát csokkentse s igy ez itt is czélirányosnak látszik. S bár az 1912 : VII. tcz. érintetlenül hagyta az 1907 : XXIV. tcz. 3. §-a második bekezdésének azt a rendelkezését, hogy a kir. Curia ügyvédi tanácsa a határozathozatalnál hét tagból áll, talán ez a rendelkezés is megfelelően módositandó és a tanácstagok száma ötre lenne redukálandó. Ezt a rendelkezést is az ügyvédi rendtartásba lehetne felvenni.

Aggályos a tervezetnek az a rendelkezése, hogy a kamara tisztviselői és választmányi tagjai kötelesek a tudomásukra jutott fegyelmi eseteket a választmánynak bejelenteni. A kamara ügyészére, valamint a biróságokra és hatóságokra nézve, amely tényezőknek a büncselekmények üldözése hivatalos kötelességük, a jelzett rendelkezés fentartható, de a kamara többi tisztviselőjét és választmányának tagjait nem állitanám ily erkölcsi és lelki kényszer elé. Bárkinek módjában áll a tudomására jutott eseteket a kamara ügyészével közölni, de a feljelentést kötelezővé tenni, nem lenne helyes.

A fegyelmi eljárásnak eddig vizsgálatnak nevezett részét a tervezet előkészitő bizonyitó eljárásnak nevezi. Nem látom különös okát az elnevezés megváltoztatásának. Helyes az az ujitás, hogy a «kiküldött», akit eddig vizsgálóbiztosnak hivtunk, maga hallgatja ki és hitelteti meg a tanukat és szakértőket, mert hiszen a kiküldött épp ugy közfunkcziót végez, mint maga a fegyelmi biróság s igy nincs ok arra, hogy ebbeli eljárását megnyugvással ne lehessen fogadni. Czélszerü is ez az intézkedés és alkalmas az előkészitő eljárás gyorsitására, mert a legbuzgóbb kiküldött törekvése is meghiusulhatna, ha az eddigi rendszer szerint kénytelen lenne a tanukihallgatás végett a biróságot megkeresni és annak lassu munkáját bevárni. Az előkészitő eljárás helyes lefolytatásának biztositása és nagyobb megbizhatóság elérése érdekében elejtendőnek tartom az eddigi gyakorlatot, amely szerint vizsgálóbiztosnak gyakran a kamara fiatal és az irányadó szempontokban járatlan tagjait küldték ki s kimondandónak vélem, hogy kiküldöttül csak a kamara választmányának tagja küldhető ki, aki ha véletlenül az előkészitő eljárás folyama alatt megszünnék a választmány tagja lenni, azért az eljárást mégis befejezni tartoznék.

Az eddigi gyakorlatban kétség merült fel az ügyvédi rendtartás abbeli rendelkezése körül, hogy a magánfél az eljárás során jogait csak ügyvéd által érvényesitheti és hogy a vádlott ügyvédet bizhat meg védelmével. A törvény szerint az ügyvédjelölt helyettesitheti az ügyvédet, akinél joggyakorlaton van s ebből az az anomalia fejlődött ki, hogy különösen a sértett felek ügyvédei a kartársuk ellen folyó fegyelmi tárgyalásokra is ügyvédjelölteket küldtek el. A budapesti ügyvédi kamara fegyelmi birósága előtt egy esetben a kérdés felvettetvén, kénytelen volt kelletlenül bár, de a törvény strict rendelkezései folytán a meg jelent ügyvédjelöltet tárgyalásra bocsátani. Kétségtelen azonban, hogy az ily fonák helyzetet ki kell küszöbölni. Az 1912 : LIV. tcz. 97. §-a kimondja, hogy a társasbiróságok előtti tárgyaláson ügyvédjelölt nem, hanem csak ügyvéd vagy ügyvédhelyettes lehet az ügyvéd helyettese. De ez a törvény részletezi is, hogy társasbiróságok alatt a kir. Curiát, a kir. táblát, az esküdtbiróságot, a kir. törvényszéket és a kir. közigazgatási birósági értí. Világosság kedveért tehát czélszerü lenne az ügyvédi rendtartásban a fegyelmi eljárásról szóló fejezetben kifejezetten kimondani, hogy ebben az eljárásban is a magánfél vagy a vádlott ügyvédjének helyetteseként csak ügyvéd vagy ügyvédhelyettes járhat el.

A tervezet a jelenlegi törvénynyel ellentétben nem teszi az ügyész kötelességévé, hogy a vétkességre irányuló inditvány esetében a büntetés alkalmaztatni kivánt neme és mértéke iránt is nyilatkozzék. A BP. 315. §-a tiltja is, hogy a kir. ügyész a büntetés mennyisége iránt nyilatkozzék. S tekintettel arra, hogy a fegyelmi biróság az eddigi gyakorlat szerint sincs sem a minősités, sem a büntetés mértéke tekintetében az ügyész inditványához kötve, nem tulajdonitok annak jelentőséget, hogy az ügyész a büntetés neme és mértéke iránt is inditványt tegyen.

Részletesen kellene szabályozni, hogy a biróság mely esetben döntsön itélettel és mikor végzéssel? Mikor mondjon ki felmentést és mikor szüntesse meg az eljárást? Megállapitandó lenne, hogy ha a vádló a vádat elejti, az eljárás a BP. 323. §-ának analogiájára végzéssel megszüntetendő.

Szabályozandó lenne a csekélyebb kötelességszegés jelenségei esetén követendő eljárás. A budapesti ügyvédi kamara régebbi egyöntetü gyakorlatával — a Curia egy idevonatkozó határozata folytán — szakitva, ujabban azt a gyakorlatot követi, hogy ha az ügyvéd elleni eljárásban az ügyv. rdts. 73. §-át látja fenforgónak, ennek elbirálásába nem bocsátkozik, hanem evégből az iratokat a kamara választmányához teszi át ; ellenben ha ügyvédjelölt elleni eljárásról van szó és a 107. §. alkalmazása mutatkozik helyénlévőnek, akkor — a régi gyakorlathoz képest — a fegyelmi biróság mint választmány érdemi döntést hoz. Ezt a kérdést egyik vagy másik irányban — nem lényeges, hogy melyikben — de egyöntetüen kellene rendezni. Kimondandó lenne továbbá a budapesti ügyvédi kamara teljes-ülési határozata szerint, hogy ha az ügyész a vádat elejti, de az ügynek csekélyebb kötességszegés miatt a választmány elé utalását kivánja, ez feltétlenül teljesitendő.

Az ügyvédjelöltek másodfoku fegyelmi büntetése gyanánt a jelenlegi törvényben a «joggyakorlati évek meghosszabbitását», az ügyvédhelyettesek és ügyvédjelöltek másodfoku büntetése gyanánt pedig a tervezet a «joggyakorlati időnek két évvel való meghosszabbitását» állapitja meg. Helytelen volt az eddigi megjelölés, mert azt a hitet kelthette, hogy a gyakorlat meghosszabbitásának egy évnél rövidebb időre nem lehet helye és mert a meghosszabbitás maximumát nem állapitotta meg. Nem szabatos a tervezet megjelölése sem, mert aszerint két évnél rövidebb meghosszabbitásnak nem lenne helye. Ezek helyett tehát «a joggyakorlatnak két évig terjedhető időre való meghosszabbitása» lenne másodfoku fegyelmi büntetés gyanánt megállapitandó.

Az ügyvédjelöltek fegyelmi ügyeiben az eddigi rendszer szerint nem fegyelmi tárgyalás, hanem a panaszlott szóbeli meghallgatása tartatik. Ez csak zavarokra ad okot, mert az eljárás tökéletlenségére vezet. Nincs ok arra, hogy a jelölttel szemben ne követtessék ugyanolyan eljárás, mint az ügyvédek fegyelmi ügyeiben, amikor anyagilag a vétkesség szempontjai mindkét esetben azonosak ; az eljárás pedig ha a tényállás bonyolultabb, a jelölt ügyében is szükségszerüen bizonyitásfelvétellel jár. Ki kellene tehát mondani, hogy az ügyvédhelyettesek és ügyvédjelöltek fegyelmi ügyeiben ugyanazok az eljárási szabályok irányadók, amelyek az ügyvédek fegyelmi ügyeiben. *Dr. Fürst Mátyás.*

Közel rokon munkájának vélelmezett ingyenessége.

A birói gyakorlat ne legyen merev, hajlithatatlan norma. Kötelessége a gyakorlatnak *minden egyes esetben* ujra vizsgálat alá vennie önmagát. És kutatva minden egyes alkalommal, *ugy mint az első esetnél*, a jogszabály lényegét, változtatni *kell* a gyakorlaton, ha az már a kor haladtával az élettapasztalatokkal nem egyezik.

E gondolatok ébrednek fel az emberben, mikor a többi között a Curia azon gyakorlatát kisérjük figyelemmel, amely a rokonok ingyenmunkája mellett tart fenn törhetetlenül vélelmet. Ennek egy tipikus esete a Magánjogi Dtár m. évi 11. számában közölt 170. sz. jogeset.

Jellemző ez az itélet főleg azért, mert a két alsóbiróság egybehangzó véleményével szemben alkalmazza törhetetlen kitartással a hivatkozott — birói gyakorlaton alapuló — jogelvet.

Mi vidéki ügyvédek, akik közvetlen szemlélői vagyunk a falusi, mezőgazdasági élet és jogviszonyai fejlődésének, sokszor vagyunk kinos helyzetben ügyfelünk előtt, mikor az zugolódó lélekkel lázong a «leküzdhetetlen» birói gyakorlat ellen. Mit feleljünk neki kérdéseire? Mikor felveti: hát igazság az, hogy az apám visszatartott a gazdaságában, kedve szerint nősültem meg, feleségemmel, gyerekeimmel együtt reggeltől estig gazdaságában dolgoztam; el volt zárva a lehetőség, hogy másutt keressek jövedelmet és megkiséreljem a szerencsét; az én és családom gondos munkája pótolhatatlan sok fizetett alkalmazottat pótolt, mialatt többi testvérem maga ura volt, magának gyarapitott, és én most elégedjem meg a törvényes osztályrészszel?

Vajjon mit lehet erre a kérdésre felelni? Azt, hogy a birói gyakorlat szent és sérthetetlen?! De hisz ez nem igaz. Éppen azt akarjuk a gyakorlattól, hogy az alkalmazkodjék az uj körülményekhez.

Egykor — a pater és filius familias — viszonya volt az apa és gyermeke között. Nem is gondolt a fiu arra, hogy másfelé keressen kenyeret. Nem is igen kapott volna másutt foglalkozást. Örült tehát, ha apja mellett maradhatott, és nem is gondolt dijazásra. De ma másképpen van a világ sora. Aki akár szülői tekintélylyel, akár igéretekkel, akár reménykeltéssel leköti valakinek a munkaerejét, az bizony fizessen meg ezért. Jogtalanul gazdagodni még szeretetből sem lehet. És bizony az ilyen birói itéleteknél gyakran felsóhajtunk, hogy bárcsak néha a Curia a törvényszék és tábla volna. Ezek a birószágok mégis közelebb vannak a néphez és ennek viszonyaihoz. És biztosan tudjuk, hogy a jelzett esetben sem azért mellőzték az alsóbb birószágok a «birói gyakorlatot» mert nem ismerték azt, hanem azért, mert meggyőződtek róla, hogy a nép akaratát e gyakorlat nem fedi. Bár csak néha felfogná a Curia az alacsonyabb szférákból jövő gyakran friss életet hozó uj jogfuvallatot is.

Dr. Vajda József.

Alsóbirósági judikatura.*

A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsainak a gyakorlata. 1912. D. 1391.

Az alperesek 4000 K kölcsönt vettek fel egy szövetkezettől és a szövetkezeteknél szokásos eljárás szerint a kölcsönösszegről váltót adtak és ezen felül a kölcsönösszeg erejéig 20 darab üzletrészt jegyeztek, amelyekre 2100 K befizetést teljesitettek. A váltót a szövetkezet leszámitoltatta, annak összegéből az alperesek 3600 K fizetést teljesitettek, az ebből hátralékos 400 K-át az időközben csődbe jutott szövetkezet fizette ki és a tömeggondnok ezt a 400 K-t követeli az alperesektől.

A törvényszék az elsőbiróság marasztaló itéletét helybenhagyta, mert a kereseti követelés valódiságát az alperesek beismerték, az ezzel szemben érvényesitett beszámitási kifogásuknak pedig e perben helye nem lehet. Ugyanis alperesek beszámitási kifogásának az az alapja, hogy az üzletrészekre teljesitett fizetéseik a kölcsönre teljesitett fizetésül tekintendők.

Ámde ennek a kifogásnak az alaposssága abban a perben dől el, amelyet felperes a hátralékos üzletrészek iránt tett folyamatba az alperesek ellen. Már pedig oly követelés, amelynek jogalapja külön folyamatba tett per tárgyát képezi, más perben beszámitásként nem érvényesithető.

De a per felfüggesztésének sincs helye a szóban forgó per befejezéseig, mert a S. E. 106. §-a lehetővé teszi, hogy világos követelések megitélhetők legyenek az azokkal össze nem függő és további tárgyalásokat vagy bizonyitást igénylő ellenkövetelések külön perre utasitásával; következésképpen az ily ellenkövetelések nem akadályozhatják a kereseti követelés megitélését akkor sem, ha az érvényesitéskor már külön per alatt állanak.

Az üzletátruházás egy szokatlan esete. 1912. D. 1407.

A másodrendü alperes a tulajdonát képező kávéházat 1909. évi október 5-én a 3%. alatti szerződéssel tulajdonjogának fentartásával átruházta az elsőrendü alperesre, aki a kávéházban a felperest fizetőpinczérként alkalmazta és tőle 800 K óvadékot vett. Az elsőrendü alperes a szerződéses kötelezettségeinek nem tett eleget, amire a másodrendü alperes a kávéházat visszavette. A felperes az óvadékot a másodrendü alperestől az üzletátruházási törvény alapján kéri.

A törvényszék az elsőbiróság marasztaló itéletét helybenhagyta. Indokok:

A másodrendü alperes a keresettel szemben kétirányu védekezést terjesztett elő és tartott fenn. Nevezetesen elsősorban azt, hogy az elsőrendü alperes a 3%. a. szerződés szerint az üzletet tőle albérben birta, aki azzal, hogy az üzletet a 4%. alatti szerint a másodrendü alperesnek birtokába visszabocsátotta, nem ruházta át, mert az előbb is a másodrendü alperesé volt. Vitatta, hogy a 3%. a. világos tartalmával szemben az elsőbiróság helytelenül értelmezte a szerződést akként, hogy abban adásvétel van megállapitva, mert az bérletet állapit meg.

A kir. törvényszék álláspontja ezzel a védekezéssel szemben az, hogy a 3%. alatti szerződés tartalmaz ugyan bérleti megállapodást is, azonban az csupán a kávéházi helyiségre vonatkozik, amennyiben azt állapitja meg, hogy a bért az elsőrendü alperes a másodrendü alperesnek fizeti.

Az üzlethelyiség albérbe adásával azonban maga az üzlet is albérbe adottnak nem tekinthető, mert az üzlet fogalmát csupán a helyiség nem meriti ki, már pedig arról, hogy az üzlet a maga teljességében lett volna bérbe adva, a 3%. alattiban szó sincs.

Tartalmaz ugyan még a 3%. alatti szerződés készpénzkölcsönre és használatba adásra vonatkozó megállapodást is, amelyek közül az előbbire nézve megegyeztek a felek, hogy az nem valóságos készpénzkölcsön, az utóbbira nézve pedig helyes az elsőbiróság értelmezése, hogy az tulajdon fentartásával való vételt jelent, de ezek a rendelkezések sem valóságos, sem szinleges értelmükben nem egészitik ki a helyiség bérletére vonatkozó rendelkezést akként, hogy mindezeket együttvéve magának az üzletnek albérletbe adását lehetne megállapitani.

Ily körülmények között akkor, amikor az elsőrendü alperes az üzletnek jogszerü birtokosa volt s ő azt a maga nevében és a maga részére folytatta, s amikor eme jogositványok a másodrendü alperesre szálltak át, ugyanő nem vitathatja azt, hogy itt csak az üzlet bérletének elsőrendü alperes részéről való abbanhagyásáról s annak másodrendü alperesre való visszaháramlásáról volna szó; de még ha áll is az, hogy a másodrendü alperesnek az üzlethez való jogát már a 3%. alatti szerződés megállapitotta s az üzlet visszavételéhez elég volt elsőrendü alperesnek az a magatartása, hogy az üzletet ott hagyta; ez a körülmény a tényleges jogi állapot megitélésén nem változtathat, mert szerződéssel való átruházás tekintete alá esik az is, ha az átruházás egy oly szerződés következményeként jelentkezik, amely már tartalmazza azt a jogot, amelynél fogva az üzletet az egyik fél a másiktól át- vagy visszaveheti anélkül, hogy erre nézve külön ujabb megállapodásra volna szükség.

1912. E. 217. A kir. törvényszék a felülvizsgálati kérelemnek helyt ad, az elsőbiróság itéletét feloldja stb.

Indokok: A felperes a keresetében azoknak a perenkivüli költségeknek a megfizetésére kérte az alpereseket kötelezni, amely költségek annak folytán merültek fel, hogy a felperes által az alperesek ellen inditott sommás váltóperből kifolyólag foganatositott végrehajtási eljárás folyamán a felperes az alperesek kérelmére a kitüzött árveréseket nem tartotta meg, mert az alperesek az árverési határnapokon részfizetéseket teljesitettek.

A kir. törvényszék szerint az előadott módon előállott költségek az adóst — jelen esetben az alpereseket — terhelik.

* Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

Az itélet jogerőre emelkedése után ugyanis az adósnak fizetési kötelezettsége beáll és a hitelezőnek az adós nem teljesitése esetén a végrehajtáshoz joga nyilik. Minden kedvezmény, amelyet a hitelező követelése behajtása körül az adósnak engedélyez, az adós javára eső körülmény, a dolog természeténél fogva tehát azon engedmény kieszközlése körüli eljárás költsége az adóst terheli.

Akkor, mikor az adós az árverés elhalasztását kieszközli, tulajdonképp uj szerződést köt a felperessel, és pedig az adós javára eső szerződést, melylyel tartozása fizetésére haladékot kap, nem lehet tehát a hitelezőt megterhelni oly költséggel, amely annak folytán áll elő, hogy az ő kétségtelenül megállapitott joga érvényesitése körül az adósnak kedvezményt nyujt.

Ez az álláspont folyik a végrehajtási törvény 27. §-ából is, amely szerint a végrehajtási költségek az elmarasztalt felét terhelik.

Nem lehet a törvénynek felfogása szerint a fenforgó esetben különbséget tenni peres és peren kivüli költség között, mert az adós érdekében eszközölt kedvezmény az adós érdeke és az adós javára esik; annak költsége is az adós által viselendő. Az összegszerüség nem lévén tisztázva, ezért feloldani kellett stb.

Az ártatlanul elitéltek kártalanitásának kérdése Angolországban.

A külföldi nagy államok büntető igazságszolgáltatása ujabb időkben mindinkább igyekszik hathatósabban is érvényre juttatni ama lényeges kriminálpolitikai kivánalom kiemelkedő fontosságát, hogy a helytelen nyomokon lefolytatott bünvádi eljáráson alapuló téves birói itéletekkel több-kevesebb időtartamu szabadságvesztés-büntetésre itélt ártatlan egyének, az ekként nekik okozott erkölcsi és anyagi sérelmekért az államhatalom részéről lehetőleg kárpótoltassanak. A mi bünvádi perrendtartásunk e tekintetben (576—589. §§.) lényegesen túlszárnyalja szabadelvüség dolgában akár a franczia vagy német, akár a svéd-norvég, akár pedig a dán vagy osztrák idevonatkozó törvények enemü rendelkezéseit, mert ez az alapvető törvényünk az állam kártéritési kötelezettségét — az igazságügyminiszter megállapitására bizott összeg erejéig — már az ártatlanul szenvedett pénzbüntetésre s az előzetes letartóztatásra és vizsgálati fogságra is kiterjeszti, sőt megállapitja azt a bünügyi költségre és a munkaveszteségre vonatkozóan is. A magyar törvényhozásnak ez a humánus felfogása mindenesetre sokkal tökéletesebben meriti ki a kártalanitás tulajdonképpeni czélját és fogalmát, mint a külföldi törvényhozásoknak indokolatlanul még ez időtájt is fölöttébb tartózkodó álláspontja, mely csak a legujabb időkben kezd engedni valamelyest az eddigi merevségéből.

E tekintetben természetesen — ami a kérdéssel szemben megnyilvánuló konzervativizmust illeti — megint csak az angol törvényhozás és jogszolgáltatás jár elől «jó példával». Pedig ez a tulzott konzervativizmus éppen azoknak a szemében, akik a modern angol jogfejlődés sarkalatosabb mozzanatait állandó figyelmükkel kisérik, nemcsak hogy nem indokolt, de sőt egyenesen morális hátrányokkal járó. Hiszen ugyszólván csak néhány hónapja annak, hogy az angol belügyminiszterium (Home Office) csaknem ugyanegy időpontban két ártatlanul elitéltnek azonnali szabadlábra helyezését volt kénytelen elrendelni, amikor már ez elitéltek szabadságvesztés-büntetésének tartama alatt kerültek hurokra a vádbeli cselekmények kétségtelen tettesei. Az egyik ártatlanul elitélt: Sidney Bertie *Hopkins*, ki a lopás büntettének vádja miatt reá kiszabott nyolcz havi börtönt a Swansea Gaolban kezdette meg, a másik pedig a szintén lopás büntette czimén elitélt George *Baker*, akit meg a Lewes Gaol-ból bocsátottak szabadon a már egy hónap óta ártatlanul szenvedett börtön-élet után. Az angol közvéleményt természetesen mind a két eset könnyen érthetően felizgatta, a szakirodalom elég kimeritően foglalkozott velük s remélhető most már, hogy a kártalanitás kérdése iránt ekképpen erősen felkeltett érdeklődés e téren az angol törvényhozás figyelmét is a helyes és kivánatos irányba fogja terelni.

Angolországban tulajdonképpen csak a mult évszázad közepe óta tapasztalhatunk valamelyes érdeklődést a szóban forgó kérdés iránt a kormányok és a parlament részéről. Az angol alsóház 1858-ban egyszersmindenkorra 5000 font sterling (120,000 K) kártalanitási összeget szavazott meg egy bizonyos W. H. *Barber* nevü elitélt részére, ki akkor — teljesen ártatlanul — már 1843 óta a transzportáltak keserü sorsát szenvedte, rablás vádjával terhelten. Ujra felvett ügyében aztán kiderülvén a legkétségtelenebb ártatlansága, kártalanitás iránti kérelme — a korona hozzájárulásával — az alsóház egy külön bizottsága elé került, mely aztán, az emlitett kártalanitási összeg megszavazása iránti javaslatában kimondotta, hogy W. H. Barber «a kormány részéről méltányos figyelembevételre érdemes».

A House of Commons-nak 1869 augusztus 5-én tartott ülésében *Bruce*, akkori belügyi államtitkárt egy körültekintő parlamenti tag abban a kérdésben interpellálta meg, hogy vajjon a kormány hajlandó-e bizonyos foku kártalanitásban részesiteni egy lopás büntettének vádja miatt igazságtalanul öt évi fegyházra (penal servitude) elitélt embert (Bell), aki a reá kiszabott ezen sulyos büntetésből hat hónapot már ki is töltött. Robert *Bruce* erre az interpelláczióra adott s kedvezőnek éppen nem tekinthető válaszában, mely a fentebb már emlegetett angol konzervativizmusnak egyik legjellegzetesebb hajtása, körülbelül ezeket jelentette ki: «Ami a Bell részére, az ő igazságtalanul történt elitéltetése miatt adandó kártéritést illeti, ez az eset a szerencsétlenül nagy és szégyenletes természetü esetek közé tartozik. *A kormány* — ugymond — *sohasem követte azt a gyakorlatot, hogy kártalanitson valamely szerencsétlen embert egy téves itélet eredményeképpen*». A jó Bruce aztán nagyon is messzire talál tévelyedni az ő specziális okfejtéseinek lánczolatában, amikor egyszerre csak ahhoz a legalább is merész konkluzióhoz jut el, hogy ha a kártalanitás elvét szankczionáljuk a bünügyekben, akkor ki kellene azt terjeszteni a polgári perek nagy tömegére is, amikor a meghozott birói itélet valamelyik peres félnek anyagi hátrányát, vagy veszteségét idézi elő. A Barber-féle eset — ugymond — csak egy preczedensül nem szolgálható különleges eset, amikor az illető elitéltnek maga a parlament szavazta meg a rendkivüli segélyt. Ezt azonban téves dolog volna mindjárt követendő elvül fogadni el a jövőre nézve.

A kormánynak ez a feltünően merev álláspontja már lényegesen enyhült 1879-ben a William *Hubron* esetnél, mikor az angol parlament az akkori belügyi államtitkár: Assheton *Cross* javaslatára ezer font sterlinget (24,000 K) szavazott meg a nevezett elitélt részére kártalanitásul, s két év mulva 1881-ben ugyanilyen kártalanitási összegben részesitette a gyilkosság vádja miatt *már 40 év óta* transzportált W. *Gallay* részére is. Ezek azonban inkább csak szórványos esetek, mert a kártalanitás iránt előterjesztett kérelem sorsa a legtöbb esetben, különféleképpen megindokolt, de méltányosnak már aligha mondható — elutasitás.

Az erkölcsi kárpótlásnak eddigelé talán a legelfogadhatóbb formájáról, a franczia eredetü *rehabilitation judiciaire*-ről, ez idő szerint Angliában még aligha eshetik szó. Ámbátor a modern jogfejlődés erőteljesebb hullámcsapásai már az erkölcsi rehabilitáczió terén ujabban ott is észrevehetően ostromolják az elavult szokásjog mohos bástyafalait. *Zsoldos Benő.*

Patronázs-egyesületek a gyermekbiróság szolgálatában.

Nem ritkán hallható vidéken — még jogász ember szájából is — az a panasz, hogy a BN.-nak a fiatalkoruakra vonatkozó intézkedése a törvényt készitő lelkes kodifikátorok által kitüzött ideális czélt, t. i. a bünbe esett gyermek megmentését, a legritkább esetben tudja elérni.

Pedig nem minden esetben a törvényt alkalmazó és eljáró biró közönyén mulik az eredmény.

Tudott dolog, hogy a fiatalkoruak birája az eljárás során a bünös ellen teendő intézkedés megválasztásánál a tárgyalás folyamán nyert tapasztalatain kivül a bünös előéletének, családi viszonyainak megismerhetése végett a pártfogó utján beszerzett környezettanulmány adatait nem nélkülözheti, de az is ismert dolog, hogy vidéki járásbiróságoknál a legritkább esetben érkezik be a környezettanulmány oly alaposan kitöltve, hogy a bünös ellen tehető intézkedés megválasztásánál a biró arra nyugodt lelkiismerettel támaszkodhatna, a pótlások pedig a törvényes képviselő meg nem jelenése folytán ritkán sikerülnek.

Az a falusi jegyző, vagy nemzetiségi vidéken lakó tanitó és

pap nem is ismeri a törvény intenczióit, s igy a legtöbb kérdést feleslegesnek tartja a válaszadásra.

Mit reméljünk tehát az ilyen pártfogótól az esetben is, ha próbára bocsájtás esetén a fiatalkoru bünös felügyeletét reá bizzuk ?

Ily viszonyok között bizony nem tekinthető éppen jogosulatlannak az előbb emlitett panasz.

Vizsgálódva e téren arra az eredményre jutottam, hogy ha a büntető jogtudomány legnagyobbszerü alkotásának a BN.-nak gyakorlati eredményét a vidéken is éreztetni kivánjuk, minden járásbiróság székhelyén az egész járás területére kiterjedőleg szervezni kell a patronázs-egyesületet.

A patronázs-egyesületi tag az időközönként tartott üléseken és az egyesület vezetősége által rendezendő felolvasásokon behatóan megismerkedik azokkal az elvekkel, amelyek nem csak az igazságszolgáltatást, de a társadalmat is érintik a bünös gyermek megmentése által.

Az ilyen tagra azután bizton lehet számitani a pártfogói kinevezéseknél.

Bizonyára tulzott jóakaratnak látszik az sokak előtt, hogy azon 20—30 fiatalkoru bünös érdekében, kik évenként a vidéki fiatalkoru biró elé kerülnek, egy ilyen több-kevesebb kényelmetlenséggel járó társadalmi egyesületet kell szerveznünk, de ne feledjük, hogy a kitüzött czélt a bünös, vagy züllésnek indult gyermek megmentését, ha csak egy esetben is elérjük, szolgálatot teszünk vele a társadalomnak, de meg különösen olyan helyen, hol más jótékony intézmény nincs, azok helyét is pótolná a patronázs.

Az ilyen egyesületek szervezése nem is ütközik akadályba, hiszen minden járási székhelyen van annyi intelligenczia, hogy a bíróság kezdeményezésére lehetővé váljék a megalakulás.

Példa erre a Nagysomkuton most megalakult «Kővárvidéki Patronázs-Egyesület».

Tudtommal a kultuszminiszter a tanitótestületeket hivta fel ily kezdő lépések megtételére, a járásbiróságok vezetőinek figyelmeztetését pedig az igazságügyminiszter ur bizonyára nem fogja sokáig késleltetni. *Dr. Berényi Antal.*

A váltókezes mint forgató.

Nem érdektelen és gyakorlati értékü kérdése váltójogunknak, vajjon a váltókezes, mint ilyen, forgathatja-e az általa beváltott váltót.

Váltótörvényünk, mint igen sok egyéb kérdést, ezt sem szabályozza, s igy e kérdés vitatásának alapjául a gyakorlat vagy még inkább az elméleti okoskodás szolgáltathatja az alapot, miután gyakorlatunk igen kevés idevágó esetet mutat fel, irodalmunk pedig a kérdéssel ugyszólván alig foglalkozott.

Nem czélja jelen soroknak a váltókezes forgatói jogkörét részletezni, meghatározni, csupán azt megvilágitani, hogy váltótörvényünk tételes intézkedései nyujtanak-e támpontot, lehetőséget arra, hogy a váltót beváltó kezes forgatói minősége megkonstruáltassék egyrészről, kivánatos volna-e gyakorlati érdekből ilynemü szabályozás másrészről.

A kezesség jogi minősége és természete adja meg az alapot természetesen a kérdés elbirálásánál, s habár a «kezes», mint ilyen, accessorius jelleget és jogkört involvál, mégis kétségtelen, hogy a váltókezes a magánjogi kezestől eltérőleg, messzemenő önálló váltójogi hatáskörrel bir.

Igy a váltókezesség érvényessége csupán a főszemély váltónyilatkozatának alaki érvényét kivánja ; a V. T. 69. §-a a fizető kezesnek váltójogi keresetet biztosit, nemcsak az ellen, kiért a kezességet vállalta, hanem azok ellen is, kik ellen a főszemély — kiért a kezesség vállaltatott — fellépni jogosult az ezen §-ban jelzett feltétel mellett stb., stb.

A kezesnek ezen minőségében inditott keresete, illetve visszkeresete pedig a forgató visszkeresetétől alig különbözik.

Alapos a feltevés, hogy váltótörvényünk a kezest a forgató jogaival kivánta felruházni, habár ezt a V. T. expressis nem is mondja ki. Nem messzeeső feltevés a kezes forgatói jogkörének megállapitása.

Tény ugyan, hogy a kezesség — s igy a váltókezesség — czélja is végeredményében a kötelem teljesülése, a solutio ; ámde a kezes által történendő továbbforgatás korántsem járna a hitelező érdeksérelmével, miután a váltó forgatását megelőzi a kezes teljesitése s igy a forgatás csupán egy későbbi stádium.

Nem kényszerittetnék igy a kezes sem arra, hogy ő az előzők ellen forduljon, a váltó nem esnék ki a czirkuláczióból, s azáltal, hogy a váltó ilyetén tovább forgattatnék, a váltó értéke, bonitása is emelkednék.

Az a változás állana csupán elő, hogy a beváltó kezes jogát egy harmadik személy — egy ujabb forgatmányos gyakorolná az előzők, igy a kezes ellen is, miután azon forgató kötelme — kiért a kezesség vállaltatott, megszünt a kezes által történt teljesités, solutio folytán.

Látszólagos itt csupán azon kontroverzia, mely szerint a váltót beváltó s mar fizető kezes igy ujból a lánczolatban, s igy kötelemben marad, miután ez esetben a kezes ebbeli minősége megszünvén, ő mint forgató szerepelne ; másrészről a forgató — kezes — és az ujabb forgatmányos közt egy ujabb kötelem alakul s ez lesz a forgató — kezes — ujabb kötelmének alapja.

Kétségtelen, hogy ezen jogviszony jogkör megállapitása váltótörvenyünk minden részére kiterjedő részletes szabályozást vonna maga után ; ez azonban jelen sorok czélján kivül eső későbbi fejlemény lenne.

Megvan a lehetőség váltótörvényünk szerint is a váltókezes forgatói jogkörének megállapitására, s ugy hisszük, a forgalom érdekében is kivánatos volna. *Dr. Barta Miksa.*

Különfélék.

A Magyar Jogászegylet legutóbbi ülésén első tárgyként *dr. Lengyel Aurél* kir. járasbiró ismertette *dr. Tarnai János Sajtojogi dolgozatok* czimü müvét.

Azután *dr. Nemere Béla* tartotta meg *Kamat, uzsora, semmiség* czimén eloadasat. A *Tervezet*-ből indulvan ki, megállapitotta, hogy egységes elvi rendezés helyett a Tervezet csupán eseti-esetre, sőt ellentmondóan rendezi a kamatlizetési kötelezettséget. Ezzel szemben az előadó gazdasági alapon épülő egységes rendezést ajánl, amely szerint kamat és gyümölcs között különbség ne tétessék. Az Osztrak-Magyar Bank kamatlabahoz igazodó torvényi és maximalis kamatlábat ajánl, azonban ezer koronan aluli ügyekben a mai helyzet fentartasat kivánja. Ezzel kapcsolatban ismertette az uzsora tényálladékat, az erre vonatkozó törvényt és javaslatokat. Helytelenili, hogy az uzsora bizonyos kamatmennyiségtől vagy a szolgáltatás aránytalanságától tétessék függővé es csupán a vagyoni romlas lehetőségét akarja az uzsora döntő ismérveként megtartani. Az uzsorához füződő magánjogi semmiséget helytelennek tartja. Azt a kivánságát fejezte ki az előadó, hogy az uj tervezet, mely az uzsorát egyáltalán kihagyja, az összes kamat-, uzsora- és semmiségi kérdeseket egységesen rendezze.

Furcsaság. A m. kir. államvasutak ellen ingó végrehajtást kértem. A hatvani kir. járásbiróság elrendelte. A m. kir. államvasut a végrehajtást elrendelő végzest felfolyamodta ; a budapesti kir. tábla a felfolyamodas folytán a végrehajtási kérvényt elutasitotta azzal az indokolással, mert *nem soroltam fel oly ingóságokat a végrehajtási kérvényben, melyekre végrehajtást kivánok vezetni. Táblai határozat száma 11,075/1912.*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

A polgári perek 1911. évi statisztikája Németországban általánosságban azt mutatja, hogy a folyamatba tett, nemkülönben a kontradiktorius itéletek által eldöntött perek száma is a törvényszékeknél (Landgericht) ismét csökkent, a járásbirósági (Amstgericht) perek száma pedig emelkedett.

A járásbiróságok (Amtsgericht) előtt inditott perek száma 2.477,310-et tett ki. (1910-ben : 2.422,865-öt, 1909-ben pedig : 2,301,901-et.) Mig tehát 1910-ben az emelkedés 5·3% volt, addig 1911-ben csak 2·2%-ot tett ki. Ez a gyöngébb szaporulat kétségkivül a fizetési meghagyásos eljárás (Mahnverfahren) nagyobb térfoglalására vezethető vissza.

A törvényszékek (Landgericht) inditott rendes perek száma 1908-ban érte el maximumát (308,448). Már 1909-ben mutatkozott némi csökkenés (302,179). 1910-ben a szám : 218,173 (kevesbülés 84,006, vagyis 27·8%). 1911-ben ez a csökkenés tovább tart (194,835). Az apadás tehát 1911-ben 23,338, vagyis 10·7%.

A törvényszék és járásbiróság előtt folyamatba tett polgári

pereket összefoglalva, számuk 2.672,145-öt tett ki az előző év 2,641.038 számával szemben, ugy hogy 1·18% emelkedés (31,107) állott be (az előző évi 1·42% emelkedéssel szemben).

A törvényszék előtti váltóperek száma 1910-ben óriási mértékben és pedig 85,384-ről 49,076-ra, tehát 36,308-al (42·5%) csökkent. 1911-ben ezen perek száma 41,271-et tett ki, tehát a kevesbülés 7805, vagyis 15·9%. Csak a müncheni Oberlandesgericht területén mutatkozik emelkedés (1333-ról 1596-ra).

A járásbiróságok előtt folyamatba tett váltóperek száma 307,106-ról 316,090-re szaporodott.

A törvényszékek és a járásbiróságok előtt folyamatba tett váltóperek száma 356,182-ről 357,361-re emelkedett. A szaporulat tehát nem valami jelentős (1179, ami 0.3%-nak felel meg).

A házassági és gondnokság alá helyezési perek száma nem mutat oly nagy mértékü emelkedést, mint az előző három évben, midőn évenként 1900—2000 volt a szaporulat. Mig ugyanis 1910-ben 27,052, addig 1911-ben 28,048 volt a számuk. Bár külön kimutatás hiányzik arról, hogy ezen számok közül mennyi esik külön a házassági perekre, mégis valószinü, hogy a növekvés jóformán mind ezekre jut.

A kontradiktorius itéletek száma a törvényszékeknél 1911-ben még jobban csökkent, mint 1910-ben. 1910-ben 100,471, 1911-ben pedig csak 82,586 volt a számuk. Két esztendő alatt az itéletek 21·7% csökkenést mutatnak, mig ugyanez idő alatt a törvényszékek előtt meginditott perek száma 36·5%-kal fogyott. E számokban a házassági és gondnokság alá helyezési perek nem szerepelnek. Minthogy pedig ezeknél a kontradiktorius itéletek száma emelkedett (20,439-ről 21,956-ra, vagyis 1517-tel = 7·4%), a törvényszékek polgári perekben hozott összes kontradiktorius itéleteit illetően a csökkenési arányszám kedvezőbben alakul.

A járásbiróságoknál a kontradiktorius itéletek száma 359,561-et tett ki, az 1910-iki 335,164-gyel és az 1909-iki 296,850-nel szemben. Mig tehát 1910-ben az emelkedés 38,314 (12·9%), addig 1911-ben csak 24,397 (7·3%). Ennek daczára is az itéletek emelkedése 191 -ben aránylag három és félszer oly nagy volt, mint az ezen évben beadott keresetek számának szaporodása. Mig ugyanis 1909-ben 100 folyamatba tett járásbirósági perre 11·1 kontradiktorius itélet esett, addig 1910-ben 11·9, 1911-ben pedig 12·6.

— **A porosz birói vizsga (Assessorenprüfung) eredménye az 1912. évben.** 1611 vizsga iránti kérvény érkezett be (100-zal több, mint 1911-ben). 1880-ban a jelentkezők száma 597, 1900-ban is csak 791 volt. Minthogy 1911-ből 813 vizsgázó az 1912. évre maradt, az 1912. évi jelölteknek száma 2424-re rugott (!)

Ezek közül 1546 szóbeli vizsgára bocsáttatott. Képesittetett 1162, megbukott 384. A bukottak száma tehát csaknem 25%-át teszi az összes vizsgázók számának. (1900 és 1910 közti évtizedben e százalék csak 17—19% volt.)

Eme rendkivül kedvezőtlen százaléktétel magyarázatául a vizsgáló bizottság elnöke azt hozza fel, hogy a birói tiszthez füzött fokozott igényeknek megfelelően a vizsgaanyag is megnehezedett. Ezen kivül a jogi pályára való egészségtelen tolulás folytán emelkedett az olyan jelentkezők száma, akik képességüknél és hajlamuknál fogva a jogi pályára nem alkalmasak.

Fiatal ügyvéd járásbirósági székhelyen kivül is átvenne irodát berendezéssel, könyvekkel, vagy banküggyészséget, vagy irodavezetőnek menne. 14699

Ügyvédi iroda Tapolczán esetleg lakóházzal együtt azonnal átadó. Czim Dr. Győrffy Zoltán ügyvéd. 14700

Németül, tótul beszélő, kisebb gyakorlattal rendelkező dr. juris ügyvéd elölt állást keres. Ajánlatokat «Állandó» jeligére a kiadóhivatal továbbit. 14701

Ügyvédi irodámban egy kellő gyakorlattal biró tótul tudó ügyvédjelölt márczius 15-ére alkalmazást nyerhet. Ajánlatok eddigi gyakorlat és fizetési igény megjelölésével közlendők. Dr. Adler Ignácz ügyvéd, Vágsellyén. 14689

Fontos könyv ügyvédi és birói vizsgára készülők számára

valamint a gyakorlati jogászoknak!

A magyar magánjog tételes jogszabályainak gyűjteménye

Összeállította **STAUD LAJOS dr.** kir. kúriai biró

E könyv kiterjed az 1912. évi magánjogi vonatkozású törvényalkotásokra s a legújabb birói joggyakorlatra is s a hasonló gyűjteményektől főleg abban különbözik, hogy tartalmasabb, emellett mégis rövidebb és hogy a kúriai döntvényeknek, melyek most már legalis jogforrást alkotnak, az indokolását, tehát legtanulságosabb részét is teljesen közli. **Hasznos vademecum, melynek az ügyvédi vizsgára készülők is nagy hasznát vehetik.**

Kiadja a FRANKLIN-TÁRSULAT Ára vászonkötésben **12** korona

Havi részletfizetésre is megrendelhető:

KELEMEN D. ÉS TÁRSA könyvterjesztési vállalatánál

Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 11. szám. Budapest, 1913 március 14.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. Az uj polgári perrendtartás életbeléptetése. — *Dr. Heller Erik* nezsideri aljárásbiró: A fiatalkoruak bíróságáról szóló törvény és a fiatalkoruak birái és ügyészei, valamint a pártfogótisztviselők részére tervezett továbbképző tanfolyam. — *Dr. Berényi Antal* nagysomkuti kir. járásbiró: A gyermekbiró. — *Dr. Fürst Mályás* budapesti ügyvéd: A megtámadási jog elévülése. — *Dr. Fazekas Oszkár* budapesti ügyvéd: A washingtoni határozmányokkal kapcsolatos védjegyjogi reformok. — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az uj polgári perrendtartás életbeléptetése.

Már csak gyorsan elröppenő 18 hónap választ el attól a jelentős naptól, amikor az 1911 : I. tcz.-nek életbe kell lépnie; attól a naptól, amikor ki akarjuk tárni ablakainkat, hogy a polgári jogszolgáltatás dohos boltozataiba friss szellő, aranyos napfény, pezsgő élet hatoljon.

Most már nincs veszíteni való időnk, ha azt akarjuk, hogy a modern államhoz méltó rendszerre való áttérés sikerüljön.

Az ezeréves Magyarországnak a nagy reformot nem szabad ifjutörökök módjára, máról-holnapra előhivni akarni, mert akkor a megszokott patriarkális állapotokból el nem oszlatható khaosz zürzavarjába jutunk.

Aggódva kérdjük elsőben is igazságügyi igazgatásunkat: *hol fogunk plaidirozni?* Hol a gondoskodás azokról a méltó külsőségekről, amelyeket nem szeretnénk nélkülözni a közvetlen itélkezésnél? Vagy ha szegénységünkhöz mérten le is akarunk mondani arról a diszről, amely például a szóbeliség szülőhazájában, Francziaországban ad tekintélyt a magisztraturának és a barreau-nak, kérdjük, hol fogják egyáltalán fizikailag elhelyezni a kir. táblák, a törvényszékek tanácsait?

A járásbiróságok ügyforgalmát az értékhatár felemelése, a váltóperek 75%-a, a járásbirósági hatáskör kiköthetésének a PP. 1. §-ának 2. *a)* pontjában foglalt lényeges megkönnyitése a miniszteri indokolás szerint átlag 20%-kal, *itt-ott 38%-kal növeli.*

Ebben a számban még az ügyek számának természetes emelkedése nem foglaltatik, ugy hogy egyes járásbiróságoknál 50%-os emelkedésre is el lehetünk készülve.

A járásbiróságok dislocatiója pedig igen sok helyen már most is absolute türhetetlen.

Ha igazságügyi kormányunk még az őszszel tárgyalandó jövő évi költségvetési javaslatban megfelelő hitelekről nem gondoskodik, katasztrófa felé megyünk.

Az is mérlegelendő, hogy az átmeneti időben a folyamatban levő polgári és kereskedelmi, váltó- stb. ügyeket még az irásbeli eljáráson fogjuk tárgyalni, s igy az eddig pertár czéljaira használt helyiségek sem szabadulnak fel az az első időkben.

Reméljük, hogy a tárgyalási jegyzőkönyvet a budapesti kir. törvényszékek nem fogják söröspohárba dugott gyertyaláng fényénél felvenni?

Ennyit a test igényeiről. Fontosabb azonban, hogy a szervezetet az uj szellem igazán áthassa.

Itt volna az ideje, hogy az egész birói és különösen a kezelőszemélyzetet az uj per főbb intézkedéseivel megismertessük.

Népszerü hangon tartott vezérfonalra gondolunk, melyet minden kezelési szakbeli alkalmazottnak hivatalból meg kellene küldeni, mert a tervbe vett tanfolyam előadásai a szorgos, komoly tanulmányt nem pótolhatják.

Sőt nem tartanók helyén kivülinek, ha a birák és a birósági segédszemélyzet tagjai is mielőbb hivatalból ellátnának a BP.-nak nemcsak egyszerü szövegkiadásával, hanem megfelelő kimeritő utmutatással, amelynek természetesen nem szabadna a tudományos rendszer, vagy kommentár szerepére vállalkoznia, de amely a feltétlenül szükséges elemi ismeretek minimumát idejekorán hozzáférhetővé tenné.

Nagyon kívánatos lenne, ha a rendszeresitendő nyomtatványok tervezetét mielőbb elkészitenék, s azokat a gyakorlat embereinek birálata alá bocsátanák. Eddig a formulák használata tekintetében kibocsájtott miniszteri rendeleten kivül semmit sem látunk, pedig igen jó volna a formulagyüjteményeket korán közreadni.

Mennyi munkát, mennyi apró keserüséget takaríthattunk volna meg pl., ha az eljárási és szervezeti novella előtt használatban volt mulasztási itéleti nyomtatványok mintáját előre birálat tárgyává tették volna!

Nem tudjuk, foglalkozik-e a minisztérium a Gerichtsschreiber-ek rendszeresitésének gondolatával?

Nem volna szabad tovább türnünk, hogy kir. járásbiráink, igazságügyünknek ezek az odaadó martirjai, a megszaporodott perek jegyzőkönyveit görnyedezve maguk irkálják, látóérzékük, egész szervezetük rovására.

A szóbeli tárgyalással versenyt irás olyan ugynevezett fél szellemi erőkifejtés, mely a pervezetés és itélkezés elől vonja el az idegek energiáját, amely pedig minden emberi szervezetben csak meghatározott mennyiségben termelődik.

Félünk, hogy a BP. 243. §-ának az az intézkedése, mely szerint a járásbiróságnál csak a *lehetőséghez képest* kell jegyzőkönyvvezetőt alkalmazni, ugy fog alakulni, hogy majd — nem lehet. Legyen elegendő számu irógép és gépiró.

De ne csak szerezzék be az irógépeket, hanem vegyék is általános használatba.

Nem győzzük hangsulyozni, hogy ha a BP. az első évben rossz irányba terelődik, a helyes uttól való elhajlás évről-évre növekedni fog.

Principiis obsta!.

A fiatalkoruak bíróságáról szóló törvény és a fiatalkoruak birái és ügyészei, valamint a pártfogótisztviselők részére tervezett továbbképző-tanfolyam.

Amióta a BN. II. fejezete életbelépett, jogalkalmazó tényezőink lépten-nyomon szükségét érzik a fiatalkoruak bünügyeiben alkalmazható speciális eljárási törvénynek. Ez a szükségszerüség egyrészt a BN. II. fejezetében foglalt anyagi jognak, másrészt a BP.-nak szelleme között meglévő különbségben adva van. Ez idő szerint Európa-szerte foglalkoznak a fiatalkoru bünösökkel szemben követendő különleges, és pedig részben mind anyagi, mind alaki jogszabályok megalkotásával. Ezeknek a törvényhozási munkálatoknak az előtérbe tolulása egy nagy eszmeáramlat folyománya, melynek szálai messze, a büntetőjogtudomány társadalom- és természettudományi alapokon való müvelésének kezdetéig nyulnak vissza. Mi azzal büszkélkedhetünk, hogy ugyanez az eszmeáramlat nálunk a fiatalkoruak anyagi büntetőjogát már néhány évvel ezelőtt megteremtette ; nálunk tehát a törvényhozási gépezetet a fiatalkoruak alaki büntetőjogának megalkotása czéljából közvetlenül már nem az emlitett eszmeáramlat, hanem az anyagi jogszabályok alkalmazása elé toluló akadályok leküzdésére irányuló törekvés hozta mozgásba. Közvetlenül csak ez. A fiatalkoruak megmentésére irányuló eszközök és a végrehajtás módozatai azonban részben alaki és részben anyagi jogiak, tehát vegyes természetüek lévén, az alaki és az anyagi jogszabályok a fiatalkoruak büntetőjogában olyan szerves összefüggésben vannak, hogy törvényhozásunk nem zárhatta el tekintetét az elől a tágas perspektiva elől, melyet a szabályozás tárgyául szolgáló joganyag törvényhozási feladatai nyujtanak. Ezért nem lehet csodálni, hogy a törvényjavaslat, mely képviselőházunk által immár megszavaztatván, előreláthatólag csakhamar törvényerőre fog emelkedni, bár eljárási jogi törvénynek készült, át-átcsap a BN. által már szabályozott anyagi jogi területre s az anyagi jogszabályokat nemcsak kiegészíti, de itt-ott módosítja is.

Csak hálával adózhatunk az igazságügyi kormányzatunknak azért, hogy az alaki jog szabályozását az anyagi jogi téren eddig szerzett tapasztalatoknak s a külföldi törvényhozásból meritett tanulságoknak értékesitésére felhasználva, egy minden tekintetben modern és nem a fennálló jog kereteibe erőszakosan beleszoritott törvénymunkálatot bocsátott a törvényhozó testület keze alá. Különös örömére szolgál ez e sorok irójának, ki még a törvény első tervezetének nyilvánosságra hozása előtt teljesen a BN. által adott kereteken belül maradva, s a fennálló eljárási jog alapelveinek tiszteletben tartásával kisérelte meg ugyanennek a feladatnak a megoldását, annak tudatában ugyan, hogy a radikálisabb szabályozás czélravezetőbb volna, de egyuttal attól tartva, hogy erre a közvélemény nincs kellőképpen előkészitve.

A törvény első tervezete annak közzététele után szaklapjainkban az erre illetékes több szakférfiu részéről ismertetés és kimeritő birálat tárgya volt. Ezért nem lehet más feladatom e helyen a törvénymünek azokkal a részeivel foglalkozni, amelyek az első tervezetből a képviselőház teljes-ülése elé bocsátott szövegbe változatlanul átvétettek. Érdeklődésre csak a miniszteri javaslatba felvett, továbbá a képviselőház igazságügyi bizottsága által eszközölt módositások tarthatnak igényt.

Bár az első tervezet alapelveit és rendelkezéseinek legnagyobb részét is a miniszteri javaslat átvette s azokon az igazságügyi bizottság is csak kevés módositást ejtett, egyes módosítások mégis lényegeseknek mondhatók.

Mindjárt a szervezetet illetőleg emlitésre méltó az a módositás, hogy fiatalkoruak bírósága a járásbíróságoknál csak kivételesen alakitandó. A tervezet szerint ugyanis nemcsak a törvényszékeknél, hanem minden nem törvényszéki székhelyen müködő járásbíróságnál is jelölendő ki fiatalkoruak birája (tervezet 1. §.) ; ellenben a javaslat szerint (1. §.) csak akkor ruházható fel a járásbíróság fiatalkoruak ügyeiben hatáskörrel, ha erre a fiatalkoru terheltek nagyobb száma miatt vagy más fontos okból szükség van. Ilyen fontos oknak mondja az indokolás a törvényszéki székhelylyel való közlekedés tetemes nehézségeit és egyuttal a hatáskörrel való felruházás előfeltételéül megjelöli a birói és ügyészi állás ellátásához szükséges képesitést és a társadalom készségét a pártfogói tennivalók ellátásában való közremüködésre. Ha sulyt helyezünk arra, hogy a biráskodást fiatalkoruak ügyeiben valóban arra különösen hivatott birák gyakorolják, ugy nem is helyeselhető, hogy a járásbíróságoknak kivétel nélkül hatáskört adjunk a fiatalkoruak bünügyeiben. Viszont éppen különös viszonyok és a körülmények kedvező összetalálkozása folytán igen indokolt lehet, hogy a biráskodást a járásbíróság egyik birája végezze és igy olyan biráknak, kik erre kiválóan hivatottak, a fiatalkoruak fölötti biráskodásban való részvételre alkalom nyiljék.

A fiatalkoruak bíróságának hatáskörét a miniszteri javaslat és az igazságügyi bizottság némileg tágitották, és pedig két irányban. Egyik az, hogy a Kbtk. 70. §-át is a fiatalkoruak bírósága elé utalta, azzal az indokolással, hogy a tiltott visszatérés legtöbbször összefügg a csavargással és a koldulással. A másik módositás abban áll, hogy a szülőknek, gyámoknak, gondnokoknak és felügyelőknek a gondozásuk és felügyeletük alatt álló gyermekek és fiatalkoruak ellen elkövetett vétségei (amennyiben a járásbirósági hatáskört meg nem haladják) és kihágásai fölött is a fiatalkoruak bírósága itélkezik (3. §.). Indokolja ezt annak szüksége, hogy a fiatalkoru környezetében az őt fenyegető erkölcsi veszélyek mennél gyorsabban elhárittassanak, ami nem volna lehetséges, ha a szóbanforgó személyek büncselekményei más bíróság hatáskörébe tartoznának s ott csak később, sőt amennyiben törvényszéki hatáskörbe tartozó vétségekről van szó, hosszadalmasabb uton nyernének elbirálást.

Helyes irányban módosult a közvád képviseletére vonatkozó rendelkezés is (terv. 3. §., jav. 5. §.), amennyiben arról is gondoskodik, hogy a fiatalkoruaknak járásbíróságnál alakitott bíróságához arra alkalmas ügyészi megbizott is legyen kijelölhető.

Inkább szövegezési, mint értelembeli módositás az, hogy a javaslat szerint (6. §.) védőt akkor kell kirendelni, ha a terheltnek választott védője nincs és a védelem czélszerünek mutatkozik. Ugy hiszem, éppen akkor fogja a biró legtöbbször czélszerünek találni a védő kirendelését, ha, ami a tervezet szerint (23. §.) a kirendelés alapfeltétele, a törvényes képviselő a védelem ellátására képtelen vagy abban akadályozva van. Az eljárás szerkezetére való tekintettel, mely a fiatalkoru érdekeinek érvényesülését amugy is minden irányban biztositja, nem tudok jelentőséget tulajdonitani az igazságügyi bizottság részéről ejtett annak a módositásnak sem, hogy márcsak a tárgyalásra, de az eljárás bármely szakában rendelhető ki védő. A lényeg t. i. az, hogy a tárgyaláson a 18 éven aluli terhelt védelme kötelező (ig. biz. szöveg 38. §. második bek.), megmaradt. Amennyiben a védő dijazása nem az államkincstárt terheli, nemcsak elnevezés dolga az is, hogy a kirendelt védő a közvédő elnevezést viseli-e vagy sem.

Általában helyeselhetők magára az eljárásra vonatkozó módositások is.

A tervezetnek egy hiányát pótolja a jav. 12. §-a, mely szerint az eljárás megindításáról az árvaszék értesitendő. Ez egyébként nem uj szabály, mert a 27,100/1909. I. M. számu rendelet 21. §-ában is benfoglaltatik.

A nyilvánosságnak a fiatalkoruak ügyeiben általánosan követelt megszoritásáról is nagyobb mértékben gondoskodott az igazságügyi bizottság, mint a tervezet és a miniszteri javaslat, amidőn az eljárásra vonatkozó megengedett közzétételnél megtiltja a gyermeknek vagy fiatalkorunak neve kezdőbetüivel való megjelölését is.

Abból a megfontolásból kiindulva, hogy a fiatalkoru megfigyelését és megvizsgálását nemcsak testi vagy szellemi állapotának kétséges volta (terv. 11. §.), hanem más körülmény is teheti szükségessé, az igazságügyi bizottság a megfigyelés és megvizsgálás elrendelésére általában minden esetben feljogositja a birót, ha ezt szükségesnek találja és egyuttal arról is gondoskodik, hogy ilyenkor a fiatalkoru megfigyelőintézetbe legyen szállitható (igazs. bizottsági szöveg 18. §.).

Az eljárás tartama alatt tehető védő- és óvóintézkedésekre vonatkozólag emlitést érdemel az a módositás, hogy a fiatalkoru nevelésének ellenőrzése és felügyelete végett nemcsak a testi vagy erkölcsi állapotában veszélyeztetett fiatalkoru részére, hanem bármikor rendelhető ki pártfogó, ha ezt a biró indokoltnak találja (igazs. bizotts. szöveg 19. §. második bek.). Még lényegesebb az a módositás, hogy a veszélyeztetett fiatalkoru az eljárás tartama alatt állami javitóintézetben vagy állami gyermekmen-

helyben helyezhető el (ugyanott harmadik bek.). Ezzel a javaslat talán tul is lő a czélon, mert lehetővé teszi, hogy a fiatalkoru a javitóintézet esetleges káros befolyásainak kellő ok nélkül kitétessék.

A fogházban való őrizetbentartás maximális idejét a tervezet két hónapra tette (terv. 13. §.). Ezt a korlátozást a javaslat ugyan elejtette, amennyiben sulyosabb esetekben esetről-esetre megengedi az egy-egy hónappal való meghosszabbitást, mégis az őrizet rendszerint való tartamát megszoritotta, amennyiben annak leghosszabb tartamát két hónap helyett tizenöt napra redukálta (igazs. bizotts. szöveg 21. §.). Nem tudom megérteni, hogy miért hagyta ki a javaslat a tervezetnek azt a rendelkezését (13. §. utolsó bek.), melyszerint az őrizet a szabadságvesztésbüntetés idejébe be nem számitható. Minthogy ellenkező értelmü rendelkezést sem vett fel, ez iránt a gyakorlatot kétségben hagyja és okot szolgáltat ellentétes magyarázatokra.

Szabatosabb meghatározást nyert a közvádló szerepe az előzetes eljárásban azzal a rendelkezéssel, hogy a birónak az iratokat az előzetes intézkedések megtétele után inditványtétel végett közölni kell a fiatalkoruak ügyészével (igazs. bizotts. szöveg 22. §.).

A tervezetnek azt a rendelkezését, hogy az ügyész az iratokat bármikor maga elé kivánhatja (20. §.), nem is tartottam szerencsésnek.

Nagy elvi jelentősége van annak, hogy a javaslat a tervezetnek azt a rendelkezését, mely szerint sem fő-, sem pótmagánvádnak nincs helye (terv. 22. §. első bek.), elejtette. Az igazs. bizottság ezt az álláspontot azért tartja indokoltnak, mert a magánvádat az ügyészi tévedések korrektivumául fentartandónak véli. A magam részéről a sértett fél vádlóként való beavatkozását fiatalkoruak ügyeiben feltétlenül kizárandónak tartom.

Az anyagi jognak azt a módositását, amely szerint a BN. 16. §-ában meghatározott intézkedések a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettséggel biró fiatalkoruakkal szemben is alkalmazhatók (terv. 19. §. 1. pont), a javaslat is fentartotta (ig. biz. szöveg 23. §.). Egyezik a javaslat a tervezettel abban is, hogy ezeket az intézkedéseket a biró alakszerü tárgyalás nélkül is elrendelheti. Már a BN. 17. és 33. §-ainak alkalmazásával óvatosabb a javaslat, mint a tervezet. A tervezet ugyanis a BN. 17. §-ában foglalt összes intézkedéseknek alakszerü tárgyalás nélkül leendő alkalmazását megengedi a fogház-, államfogház- és elzárásbüntetés kivételével (terv. 16. §. 1. pont), ellenben a javaslat szerint ezek közül csak a próbára bocsátást alkalmazhatja a biró alakszerü tárgyalás nélkül (ig. biz. szöveg 23. §. 2. pont). Bármennyire óhajtandó is, hogy a fiatalkorunak a tárgyaláson való szereplése, ha erre szükség nincs, mellőztessék, mégsem szabad ezt a szempontot annyira tulhajtani, hogy a tényállás kontradiktórius megállapitása nélkül a fiatalkoru szabadságának megvonásával járó intézkedések: javitónevelés-, fogház-, államfogház-, elzárásbüntetés legyenek kimondhatók.

Ezért örömmmel üdvözlöm a javaslat módositását. Összhangban van a javaslat indokolásával az is, hogy a biró dorgálást sem mondhat ki alakszerü tárgyalás nélkül, mert a tényállás perrendszerü megállapitása ennek is előfeltétele. *Dr. Heller Erik.*

(Bef. köv.)

A gyermekbiró.

Egy uj intézménynyel lett gazdagabb a magyar jogszolgáltatási szervezet a most törvénybe iktatott gyermekbiróság létesitése által.

Szokatlan s még elnevezésében is teljesen uj szervezet ez. Ennek lehet tulajdonitani azt az érdeklődést, melyet ez intézmény már törvényhozási megalkotása előtt kiváltott az emberekből, s ennek azt a lelkes buzgóságot és odaadást, mely ezen jogszolgáltatási szerv ikertestvére: a patronázs-egyesületek létesitése körül a társadalom csaknem minden rétegében a gondolkozó és érző lelkeket egyesitette abban a törekvésben, mely a társadalomra nézve veszélyes és züllött gyermekek megmentését tüzte ki czélul.

A törvényjavaslat tárgyalása közben az igazságügyminiszter ur szájából volt hallható az a kijelentés, hogy az utolsó 30 esztendő alatt ijesztően megszaporodott a fiatalkoru bünösök száma, és hogy a gyermekbiróság létesitése is eme rettenetes társadalmi veszély csökkentését és lehetőleg megszüntetését czélozza.

Ez a czél az elképzelhető legideálisabb müködési teret biztositja a gyermekbiró részére.

Kétségen kivül sokan vannak olyanok, akik a gyermekbiró teendőit jelentékenyen könnyünek fogják tartani, mert azt gondolják, hogy a gyermekember érzelmi világa nem rendelkezik még azokkal az örvényekkel, melyek megtéveszthetnék a birót, midőn ilyen bünös cselekményét vizsgálja.

Ez a felfogás azonban merőben tévedésen alapszik.

Avagy nem láttunk-e még tajtékozva tovarohanó patakot s nem láttunk-e annak ölén nem is sejtett mélységet!?

A gyermekbiró feladatát nem csak a büncselekmény tényelemeinek tisztázása fogja képezni, hanem ennél nem kevésbbé fontos ama kérdésnek megoldása is, hogy mely okok voltak a gyermek bünbeesésének előidézői és mily körülmények játszottak közre, hogy a fiatalkoru bünös züllésnek indult.

Ha a kérdést ebben a vonatkozásban nézzük, azt vehetjük észre, hogy a gyermekbiró feladata csaknem teljesen azonos az orvosnak egy beteggel szemben megoldandó feladatával.

A jó orvos, mielőtt egy betegség elleni küzdelmet felvenné, tájékozza magát afelől, hogy miben áll a betegség, és hogy a szervezet káros elváltozását mely okok idézik elő, s ennek megállapitása után az okokat törekszik megszüntetni.

Ezt kell a gyermekbirónak is tenni a fiatalkoru bünös ellen teendő intézkedése által.

De vajjon mondható-e könnyünek e feladat lelkiismeretes teljesitése?

Hányszor láttunk már mélyen megtörve könnyzáporban uszó vádlottat a bíróság előtt állani bünössége beismerésének sulyával, s láttuk őt nekividult arczczal eltávozni a jól szinlelt alakoskodással meginditott biró kezéből vett enyhe büntetés feletti örömében, s láttuk őt rövidesen ujból, sőt ismételten is hasonlóan megtörve a bíróság előtt.

De találkoztunk már nem egy izben azzal a bünössel is, ki napnál fényesebb bünössége tudatában nyakas büszkeséggel állott előttünk, s láttuk őt a kapott sulyos büntetés elhangzása után lehajtott fővel megtörve távozni.

Pedig talán nem is volt bünösebb az előzőnél?

A birónak, de különösen a gyermekbirónak tehát uralkodni kell tudni az érzelmek felett és szilárd kézzel kell az igazságszolgáltatás szekerét a látszatok utvesztőiben vezetni.

Egy nem kellő időben és nem kellő helyen tett intézkedéssel veszélyeztetheti eljárásának egész eredményét.

De emellett hivatásának lelkiismeretes teljesitése nagyfoku türelmet, széles látókört és emberismeretet, másfelől pedig szigorral párosult jó indulatot követel.

Közel férkőzni a bünös gyermek lelkéhez csak türelemmel és szelidséggel lehet, mig a legczélravezetőbb intézkedés megválasztásánál már az előrelátással társult szigor sem nélkülözhető. Ezek mellett a gyermekbiró müködése nem is merül ki az ügyben hozott határozatokkal, hanem folytatódik a fiatalkoru bünös ellen tett intézkedés végrehajtásának személyesen gyakorolt ellenőrzésében.

Vajjon hányan lesznek, akik átérezik e kötelezettség lelkiismeretes teljesitésének fontosságát.

Sajnos a mai birónevelési rendszer az aktagyártásban meriti ki a lelkeket s ennek tulajdonitható az, hogy sokan még ma is utópisztikus ábrándnak minősitik a BN.-nak a fiatalkoru bünösre vonatkozó nevelő és javitó hatását.

Mármost, ha ez igy áll, akkor kétségtelen, hogy a gyermekbiró kiválasztása a kitüzött czél megvalósithatása végett a leglényegesebb feladatok közé tartozik.

Egy olyan biró, ki aktaszerüleg kezeli az ügyeket, nem fog közremüködni a törvény által kitüzött ideális czél megközelitésében.

Joggal remélhető azonban, hogy az a tiszteletreméltó lelkesedés, mely a törvény gyors megalkotását lehetővé tette, nem fog szünetelni akkor sem, ha a törvény alkalmazására hivatott gyermekbirák kiválasztására kerül sor.

Ugy is legyen! *Dr. Berényi Antal.*

★

A megtámadási jog elévülése.

A csődtörvény 37. §-ával kapcsolatban a birói gyakorlat azt a szabályt követi, hogy a megtámadási jog kifogás alakjában a csődnyitás napjától számitott hat hónapon tul is érvényesithető, és pedig legkésőbb annak a keresetnek kézbesitésétől számitott hat hónap alatt, amelylyel szemben a tömeggondnok a megtámadást kifogás alakjában érvényesiti.

Egy konkrét esetben a csőd 1908 decz. 17-én nyittatott meg, s a tömeggondnok egy a közadós könyveiben nem szereplő követelésről 1909 szept. 6-án magánuton — a közadós adósától — értesült. Az adós fizetésre felhivatván, a követelés összegét 1910 febr. 3-án birói letétbe helyezte azzal, hogy azt a közadós 1908 nov. 5-én egyik hitelezőjére átruházta. A tömeggondnok ezt az átruházást önálló keresettel nem támadhatta meg, mert a csődnyitás napjától hat hónap már eltelt. Hogy tehát az ügyet előbbre vigye, a letétben levő követelést a csődtömegbe leltároztatta.

A hitelező a követelést az 1911 január 26-án foganatositott leltározás alkalmával a maga részére igényelte és 1911 márczius 17-én a csődtömeg ellen inditott, a tömeggondnoknak 1911 márcz. 31-én kézbesitett keresettel visszakövetelte. A tömeggondnok megtámadási jogát 1911 május 13-án iktatott elleniratában kifogás utján érvényesitette, amivel szemben a hitelező elévülési kifogást emelt, és pedig azon az alapon, hogy szerinte a megtámadás kifogás alakjában is csak a csődnyitás napjától számitott hat hónap alatt érvényesithető, de ha nem igy lenne is, a hat hónap legkésőbb a letét napjától, 1910 febr. 3-tól számitandó. A tömeggondnok azt vitatta, hogy a hitelező igényéről megfelelő alakban csak a leltározás alkalmával, 1911 január 26-án értesült s igy a megtámadás elévülésének ideje legrosszabb esetben ezen a napon, de a birói gyakorlat szerint csak a hitelező keresetének kézbesitése napján, 1911 márcz. 31-én kezdődött.

A biróság a hitelezőnek a letéti összegre való tulajdonjogát megállapitotta, mert a csődtörvény 37. §-a nem tesz különbséget a tekintetben, hogy a tömeggondnok megtámadási jogát kereset vagy kifogás alakjában érvényesiti-e s még ha az elévülés attól az időponttól lenne is számitandó, amelyben a megtámadható jogügylet a tömeggondnoknak tudomására jutott, ez a határidő is kezdetét vette a letéti végzésnek 1910 április 10-én történt kézbesitésével.

Ezt a döntést a budapesti kir. tábla 1113/V. 1912. sz. itéletével helybenhagyta azzal, hogy az elévülés attól az időponttól számitandó, amelyben a tömeggondnok a peresitett igényről tudomást szerzett, s megállapitotta a kir. tábla, hogy a tömeggondnok az igényről 1909 szept. 6-án, az engedményről pedig 1910 április 10-én értesült s igy az 1911 május 13-án érvényesitett kifogás elkésett. Az ügy substratumához képest a másodbiróság itélete jogerős.

Nézetem szerint ez a döntés sulyos tévedésen alapszik, mert egy lényeges szempontot hagy figyelmen kivül, s egy a gyakorlatban eddig nem ismert momentumot tekint irányadónak.

Nem ismerte eddig a birói gyakorlat azt a szempontot, hogy annak az időpontnak, amelyben valamely körülmény a tömeggondnoknak magánuton és nem az érdekelt fél által inditott per utján tudomására jut, a megtámadási jog elévülése tekintetében szerepe lenne. Ezt az álláspontot a csődtörvény 37. §-a ki is zárja. Ez a szakasz az elévülés kezdőpontja gyanánt kizárólag a csődnyitás napját jelöli meg, amiből következik, hogy ha a tömeggondnoknak valamely megtámadható jogcselekmény később jut tudomására, ez az elévülés beálltát nem odázza el, vagyis, hogy későbbi tudomásszerzés esetén sem lehet a csődnyitástól számitott hat hónapon tul önálló megtámadási keresetet inditani.

S ha ez áll, akkor a kir. tábla figyelmen kivül hagyta azt a lényeges szempontot, hogy amidőn a megtámadható jogcselekmény a tömeggondnoknak a csődnyitás után kilencz, illetve 16 hónappal jutott tudomására, azt önálló keresettel sem ettől számitott hat hónap, sem egy nap alatt meg nem támadhatta, mert biztosan szemben állott volna az elévülés sikeres kifogásával. Be kellett tehát várnia a hitelező fellépését, hogy a birói gyakorlatra támaszkodva, kifogás alakjában gyakorolhassa a megtámadást.

Érthető lenne, ha a biróság intransingens álláspontra helyezkedve és a csődtörvény 37. §-át kiterjeszthetőnek nem találva, kimondta volna, hogy megtámadásnak a csődnyitás napjától számitott hat hónapon tul semmi körülmények közt és semilyen alakban nem lehet helye.

De ha ugy találta, hogy a jelzett törvényszakasz megtür oly értelmezést, amely annak strict szavaitól eltér, akkor szerintem csak azt az eddigi gyakorlatot alkalmazhatta volna, hogy a kifogás alakjában érvényesithető megtámadás elévülése a kereset kézbesitésével veszi kezdetét.

Ennélfogva azt kell feltennem, hogy a kir. tábla azzal a döntésével, amely szerint az elévülést a tömeggondnok tudomásszerzésének időpontjától számitja, uj gyakorlatot kivánt inaugurálni.

A jogegység érdekében azonban sajnálatos, hogy ezt a gyakorlatot oly ügyben kezdeményezte, amelyhez az ügy substratumánál fogva a kir. Curia nem szólhat hozzá.

Dr. Fürst Mátyás.

A washingtoni határozmányokkal kapcsolatos védjegyjogi reformok.*

II. A testületi (kollektiv) védjegy.

Az egyezmény 7. b. czikke szerint a szerződő országok arra kötelezik magukat, hogy oltalmat fognak biztositani oly testületek védjegyeinek is, amelyek ipari vagy kereskedelmi teleppel *nem* birnak, feltéve, hogy ama egyesületek fennállása nem ütközik belföldi törvénybe; fentartják azonban a szerződő felek maguknak azt, hogy saját belátásuk szerint állapitsák meg azokat a különleges feltételeket, amelyek mellett ilyen testületi védjegyek belajstromozhatók lesznek.

A testületi védjegy eszméje nálunk már nem uj. Különösen a mezőgazdasági termelés körében, de az ipari termelés körében is gyakran találkozunk olyan esetekkel, hogy a termelők egész — rendszerint helyileg összekapcsolt — csoportjának áruin valami közös jellegzetesség észlelhető. Igy a mezőgazdasági termelés köréből felhozható közismert példái a specziális áruminőségnek: a hegyaljai bor, a szegedi paprika, a csányi dinnye, stb., az ipari gyártás köréből: a debreczeni füstöltáru, a kőbányai sör, a kalotaszegi varrottas stb. Az áru jellegzetes közös minősége által egybekapcsolt érdekeltek szempontjából jelentőséggel birhat annak jogi lehetősége, hogy az ilyen áru a forgalomban, mint az illető termelési érdekcsoport áruja jelentkezzék. Jelenlegi védjegyjogunk erre nem ad módot, mert ha erre a czélra az érdekeltek egyesületet alkotnak, amely azonban a saját neve alatt termelést vagy kereskedést nem folytat s ennélfogva nem tekinthető a kereskedelmi törvény tekintete alá eső társaságnak, az ilyen egyesület nem lehet védjegyjogi jogosultság alanya, mert ipari teleppel, illetve kereskedelmi vállalattal nem bir, már pedig a védjegynek mai jogunk önálló létet nem ad, hanem azt — mint pl. a KT. a czéget — csupán a vállalat accessoriumának minősiti. (1890 : II. tcz. 9. §.) Ezért már régebben felvetődött ugy az elméleti, mint gyakorlati részről (1902. évi párisi és 1904. évi berlini kongresszus határozata) az a gondolat, hogy a termelők ilyen érdekcsoportja által alakitott egyesület védjegyjogi jogképességet nyerjen és testületi (kollektiv) védjegyet szerezhessen, amelyet az érdekcsoport minden tagja — esetleg saját külön vállalati védjegye mellett — mint közös jelvényt használhasson.

Minthogy ezen indokolt óhajtás teljesitése semmi néven nevezendő akadályba nem ütközik, az annyira megérlelődött, hogy az 1903-iki tervezet a *regionalis* védjegy, az 1909-iki védjegytörv. tervezet szerkesztője, dr. *Neumann* Károly min. tanácsos pedig a kollektiv védjegy intézményét a törvénytervezetbe felvette s a VI. fejezetben annak teljes rendszerét kiépitette nyilván ama törekvés által inspirálva, amely munkálatát egészben áthatja, hogy t. i. a gyakorlat igényeinek mindenben eleget tegyen, s egyszersmind a védjegyjogi elmélet ujabb haladása által megérlelt eszméknek is a legtágabb körü érvényesülést biztositsa. A testületi védjegynek *Neumann* tervezete szerinti megoldása — amelynek részleteivel ehelyütt nem foglalkozunk — részletesen kidolgozva, az uj fajtáju védjegy egész életpályájára kiterjeszkedve valósitja meg ezt az intézményt, s annak várható szerepe tekintetében a következőképpen nyilatkozik: «Mint minden uj jogintézmény, az együttes védjegyeknek a tervezet VI. fejezetében foglalt szabályozása

* Bef. közlemény (a vonatkozó törvényjavaslat képviselőházi beterjesztése előtt érkezett. — Az előbbi közl. l. a 9. számban.

is csak kisérletnek tekinthető, amelyről előre megmondani nem lehet, vajjon a gyakorlati élet szempontjából be fog-e válni és vajjon azokat a szabályokat, amelyeket a tervezet tartalmaz, a gyakorlati életben megfelelően igénybe fogják-e venni? Ez a bizonytalanság azonban nem tarthatta vissza a tervezőt attól, hogy legalább lehetőségét nyujtsa annak, hogy az emlitett fontos közgazdasági érdekeink ilyen szabályok megalkotása utján megfelelő kielégitésre találhassanak.»

Valóban igy van.

Nem tulajdonitunk mi sem, jelenlegi viszonyaink között, tulságos jelentőséget a testületi védjegy intézményének, de törvényhozási reformról lévén szó, törvényhozói előrelátással gondoskodni kell annak a jogi lehetőségéről, hogy a gazdasági élet ezt az intézményt — ha arra alkalmasnak találja — teljességgel kifejleszthesse.

A Jogtudományi Közlöny f. évi 2. számában dr. *Szirmai* Richárd «Együttes (kollektiv) védjegy és a washingtoni konferenczia határozmányai» czim alatt megjelent czikkében nemzetiségi politikánk szempontjából aggályokat támasztott ezen intézmény ellen, amelyeket nem hagyhatunk megjegyzés nélkül. A czikkiró attól tart, hogy gazdasági czélu egyesületek mezében kollektiv védjegy bejegyezhetése végett oly elemek fognak egyesületekké tömörülni, amelyeknek valóságos czélja nem jogos gazdasági érdekeknek az istápolása, hanem az, hogy valamely nemzetiségi eszmeközösséget szimbolizáló jelvénynyel az áruforgalomban államellenes propagandát üzzenek. A czikkiró ugy véli, hogy ezen egy oknál fogva — bár sajnálkozással — le kell mondani a washingtoni határozmányok elfogadásáról. Mi ezeket a különben is tulzott aggályokat nem tartjuk helyénvalóknak, mert államellenes propagandát czélzó jelvényeket akár belajstromozás nélkül, akár — e czélra alakitott szinleges részvénytársaságok vagy szövetkezetek védjegyeként — belajstromozva ez idő szerint is lehet forgalomba hozni, s igy a netalán létezhető ilyen tendenciák sorsa nem attól függ, hogy a kollektiv védjegy intézménye megvalósul-e vagy sem.

De ha már megvalósulna is az elméleti lehetősége annak, hogy a kollektiv védjegygyel ilyen irányu visszaélés történjék, ez az aggály könnyüszerrel kiküszöbölhető egyszerüen oly módon, hogy a testületi védjegy belajstromozását különleges kautélákhoz kötjük, mint pl. a törvényhatóságnak, vagy a kereskedelmi és iparkamarának, vagy mindkettőnek véleményezése alapján a *védjegytanács* kedvező értelmü javaslatához stb.*

Minthogy a washingtoni egyezmény 7/b. czikke teljesen szabad kezet biztosit a belföldi törvényhozásnak, a jónak talált kautelák megvalósitása a kollektiv védjegy bejegyzésének feltételei tekintetében, akadályba nem ütközik.

Vegyük ezek után közelebbről szemügyre azt a jogállapotot, amely az egyezmény 7/b. pontjának beczikkelyezése után elő fog állani. Az egyezménynek ez a rendelkezése nem valósitja meg magát a kollektiv védjegy intézményét. A szöveg egészen világosan csak kötelezettséget involvál arra nézve, hogy az unió-országok oltalmazni fogják a testületek védjegyeit. A szöveg itt a «les pays.... sengagent...» (az országok.... kötelezik magukat...) kifejezést alkalmazza, ugyanazt a kifejezést, amelyet pl. a 12. czikk is alkalmaz, amely szerint a szerződő felek az ipari szellemi tulajdon külön hivatalának felállitására vállalnak kötelezettséget, amely «kötelezettség» puszta beczikkelyezése által a hivatal maga még meg nem valósul.

Ha itt is analog értelmet tulajdonitunk e kifejezésnek, akkor megállapithatjuk, hogy az egyezmény puszta beczikkelyezése által a 7/b. czikkben vállalt kötelezettség államjogi formát nyer, de továbbra is csak kötelezettség marad, s nem válik kész jogintézménynyé. Az osztrák kormány többször emlitett törvényjavaslata arra szoritkozik, hogy az egyezményt pusztán beczikkelyezi, de az abban vállalt kötelezettségnek megfelelően magának a kollektiv védjegy intézményének törvényes megvalósitása iránt intézkedést nem tesz. Az indokolásból kitünik az osztrák kormánynak az a szándéka, hogy ezt egy utólagos külön törvényben tegye.

Bár az intézmény megvalósitása tekintetében törvényileg vállalt kötelezettség még nem intézmény, — semmiesetre sem az, a belföldi honosok szempontjából, akik mint ezen a nemzetközi jogügyleten kivül álló felek abból közvetlenül igényeket nem is származtathatnak, — mindazonáltal a külföldi unió-államok honosai annak a törvénybeli kijelentésnek, hogy kötelezettséget vállalunk velük szemben arra, hogy az ilyen unióállambeli testületek kollektiv védjegyeit oltalomban fogjuk részesiteni, méltán azt az értelmet tulajdonithatják, hogy — külön törvényhozási intézkedés nélkül is — velük szemben az egyezmény életbeléptének pillanatától kezdve hatályba léptettük a védjegyoltalom e nemét, s hogy a törvénynyel megszületett a külföldi jogalany igénye arra, hogy kollektiv védjegye a belföldön oltalmaztassék. Nem változtat ezen az a körülmény, hogy a 7/b. czikk szerint az egyes unióállamok fentartották maguknak ama különös feltételek megállapitását, amelyek mellett a kollektiv védjegyek bejegyezhetők lesznek, mert ez tisztán az egyes unió-államokra tartozik és amennyiben ezzel a joggal nem élnek, azt lehet vélelmezni, hogy a testületi védjegy bejegyzését nem kivánják semmiféle *különleges* feltételhez kötni.

Ezen értelmezés szerint a beczikkelyezés folytán előálló jogállapot az lenne, hogy a külföldi kollektiv védjegyet feltétlenül és minden fentartás nélkül be kellene jegyeztetnünk, mig a belföldi kollektiv védjegy egyáltalán semmiféle körülmények között bejegyezhető nem volna. Ám ez a jogállapot semmiképp sem kivánatos. Jogintézményeinkkel elsősorban saját közgazdasági igényeinket kivánjuk kielégiteni; a legjózanabb egoizmus parancsának mondana ellen az a jogállapot, amely a külföldieket oly előnyökben részesitené, amelyekből a saját honosok kizárvák. Gondoskodnunk kell tehát arról, hogy ilyen értelmezés helyt ne foghasson.

Evégre a washingtoni egyezményt beczikkelyező törvényczikkbe kifejezetten volna felveendő az a rendelkezés, hogy a testületi védjegy intézményének megvalósitása külön törvényre tartatik fenn és annak meghozataláig ilyen védjegyek be nem jegyeztethetők. Az ilyképp kilátásba vett külön törvény uno ictu léptetné életbe ezt az intézményt a külföldi és a belföldi testületek javára bejegyezni kivánt testületi védjegyekre. De magában a beczikkelyező törvényben is meg volna valósitható a testületi védjegy intézménye legalább elvileg oly módon, hogy az anyagi jogi feltételek megállapittatnának, a bejegyzés és a törlés körüli eljárásnak stb. részletei pedig *miniszteri rendeletre* tartatnának fenn. A harmadik és egyuttal legtermészetesebb expediens az lenne, hogy maga a beczikkelyező törvény kimeritené a testületi védjegyre vonatkozó jogszabályokat. Ez idő szerint azonban inopportunusnak látszik ezt javasolnunk, mert a záros határidőre való tekintettel kereskedelmi kormányunknak most már nem áll annyi idő a rendelkezésére, amennyi ennek a törvényhozási feladatnak a kellő előkészitésére mulhatatlanul szükséges. Ha azonban a záros határidőből bármily oknál fogva kiesnék s a kormány a törvényjavaslat beterjesztése tekintetében többé nem volna szoros határidőhöz kötve, a testületi védjegy intézményét annak rendje és módja szerint a leghelyesebben magában a beczikkelyező törvényben kodifikálhatnók.

III. A védjegyek átiratása.

Már fentebb érintettük védjegyjogunknak ama sarkalatos tételét, hogy a védjegy önálló jogi léttel nem bir, hanem ama vállalatnak pusztán *accessoriuma* gyanánt szolgál, amelynek áruit jelzi. Ennek az accessorius jellegnek a szükségképpeni folyománya az, hogy a védjegy osztozik a vállalattal annak magánjogi sorsában és különösen jogutódlás esetén külön kikötés nélkül is arra száll át, aki a vállalatot megszerzi.

A washingtoni egyezmény a védjegyjogi jogutódlásról semmiféle intézkedést nem tartalmaz s hogy az egyezmény beczikkelyezése alkalmával mégis foglalkozunk ezzel a kérdéssel, erre nem az egyezmény maga, hanem az egyezménynek Ausztriában történt beczikkelyezésével kapcsolatos körülmények szolgáltatnak alkalmat.

Az osztrák közmunkaügyi miniszter ugyanis az egyezményt beczikkelyező törvényjavaslaton kivül még egy külön törvényjavaslatot is terjesztett a törvényhozás elé, amelynek 3. §-a a védjegyátruházás alakiságait reformálja meg anélkül, hogy ezen reform a washingtoni határozmányokkal akár csak a legtávolabbi összefüggésbe volna hozható. Az osztrák — és hozzátehetjük a magyar — védjegyjognak a legégetőbb sebe a legrutabb kinövése

* L. erről részletesebben jelen sorok irójának az «Ügyvédek Lapja» f. évi 9. számában «A kollektiv védjegy veszedelmei» czim alatt megjelent czikkét.

az, amelynek eltüntetésére e reform hivatva van. Megérdemli ez az operáczió, hogy közelebbről vegyük szemügyre.

A védjegyes vállalat átruházása esetére a védjegytörv. 9. §-a tudvalevőleg azt irja elő, hogy «az uj tulajdonos a birtok megszerzése után különbeni törlés terhe alatt három havi határidőn belül a védjegyet saját nevére átiratni tartozik». Minthogy a védjegy bejegyzése a védjegyjog megszerzése szempontjából — ha nem is abszolute a végső konzekvenciákig, mégis lényegileg — konstitutiv hatálylyal bir s ennélfogva védjegyjogosultnak elvileg az tekintendő, akit a lajstrom annak tüntet fel: logikus és következetes a törvénynek az az intézkedése, hogy a vállalat birtokában beállott változás esetén a védjegy megfelelő átiratását kell foganatositani, hogy ezáltal a tényleges jogállapot a lajstrom tartalmával összhangba hozassék. Hasonló rendelkezést tartalmaznak a külföldi védjegytörvények is.

Egyedül állunk azonban az egész *világon* azzal a drákói rendelkezéssel, hogy az átiratásnak bizonyos — viszonylag különben is igen rövidre szabott — záros határidőn belül való elmulasztása a védjegy törlését, vagyis magának *a védjegyjogosultságnak megszünését* vonja maga után. Egy alárendelt, sem magán-, sem közérdek által nem sürgetett alakiság elmulasztásához füződő ennek a monstruózus szankcziónak sem létoka sem létjoga fel nem fogható.

Magának a védjegyjogosultnak az érdeke, hogy ebbeli minősége a lajstromban feltüntettessék, mert amig közötte és a védjegy között fennálló kapcsolat a lajstromba be nem jegyeztetik, addig hatóságokkal és harmadik személyekkel szemben jogosultnak nem tekinthető és jogosultként fel nem léphet. Az átiratás elmulasztásának a világ minden védjegyjogában tényleg ez, de csakis ez a kifejezett szankcziója és ezt a szankcziót honositja meg a szóbanforgó osztrák törvényjavaslat is. Ezen tulmenni és pláne jogvesztést statuálni pusztán azért, mert a védjegybirtokos a fennálló védjegyjogosultság tekintetében az ő saját javára beállott alanyi változást fel nem jegyeztette, semmivel sem indokolható.

Meddig türne a jogélet pl. egy olyan telekkönyvi jogszabályt, amely szerint az, aki a tulajdonilag megszerzett ingatlant, vagy az engedmény utján megszerzett jelzálogos követelést záros határidőn belül a maga nevére nem irat, magát a tulajdoni, illetve követelési jogot veszíti el?!

Szomoru világot vet a védjegyjog terén uralkodó viszonyokra, hogy a gyakorlat ezt a statariális és talán a jogtörténelemben egyedülálló intézkedést nemcsak hogy évtizedekig türte, sőt enyhiteni sem igyekezett, hanem a legintranzingensebb módon egyenesen *kiélezte!* A törvény 9. §-a szerint a védjegyet «*saját nevére* átiratni» tartozik a vállalat uj birtokosa. Ebből különös benigna interpretatio nélkül is azt kell következtetni, hogy átiratásnak csakis abban az esetben van helye, ha a birtokváltozás egyuttal névváltozással is jár, vagyis ha egy *czég* szerepel a védjegy birtokosaként, akkor a czég tagjaiban beállott változás átiratási kötelezettséget nem involvál, mert a védjegylajstromban a védjegy birtokosaként bejegyzett czég neve nem változott meg. Ennek ellenére a gyakorlat odafejlődött, hogy a társas czég egy tagjának kilépése (pl. elhalálozása) vagy a társaságba egy uj czégtag belépése — az átiratás elmulasztása esetén — már a védjegy törlését vonja maga után. Minthogy pedig ugyanazon czégről ugyanarra a czégre «átirni» a védjegyet nem lehetett, a keresk. és iparkamarák, mint védjegyhivatalok azt az expedienst eszelték ki, hogy «átirták» a védjegyet ugyanazon czégről ugyanarra a czégre azzal, hogy a czég tagjaiban ilyen és ilyen változás állott be.

Hogy mi indithatta a védjegyhatóságokat erre a csak vandalizmusnak nevezhető pusztitó hadjáratra, hogy mivel indokolták saját lelkiismeretük előtt számos vállalat tisztességgel megszerzett, gyakran igen értékes védjegyének, néha exisztencziájuk alapját képező vagyonértéknek a megsemmisitését: erre a kérdésre a választ aligha fogják tudni megadni azok; akiktől választ méltán várhatnánk. Mi azonban nem tartozunk kimélettel lenni ez alkalommal, amikor a védjegyjognak ez a sötét fejezete lezáródik, hanem kimondjuk nyiltan — hadd szolgáljon okulásul mindenek számára — hogy ez a barbár «gyakorlat» (!) egyesegyedül arra vezethető vissza, hogy a keresk. kamaráknak a védjegyátiratás fejében 10 K dij jár s ennélfogva az illetékes tényezők a kamarák *vagyoni érdeke* szempontjából azt tartották kötelességüknek, hogy az átiratási kényszernek minél szélesebbkörü értelmezést adjanak.

A helyzet ma tényleg az, hogy alig van számottevő védjegy, amely fölött ne lebegne a Damokles kardja azon a réven, hogy a 9. §. alapján a czégben beállott valamiféle változás czimén megtámadható.

A védjegyátiratás ügyének ilyetén megvilágitása után érthető, hogy az osztrák közmunkaügyi miniszterium sietve ragadta meg ezt az alkalmat, hogy amikor a törvényhozás a washingtoni egyezmény beczikkelyezése kapcsán amugy is védjegyjogi reformokkal foglalkozik, bár az egyezménynyel össze nem függő, de minden más reformnál halaszthatatlanabb ezt a reformot megvalósitsa.

Értesülésünk szerint ez a szándéka a magyar kereskedelmi kormánynak is és nem birjuk elég melegen s elegendő nyomatékkal ajánlani *Beöthy* László kereskedelmi miniszter figyelmébe, hogy e reformot késedelem nélkül — és pedig az alább kifejtendő visszaható hatálylyal — szintén valósitsa meg.

A megvalósitás mikéntje tekintetében nem tartjuk szükségesnek, hogy az az osztrák példa szerint *külön* törvényben történjék. Az osztrák modus procedendit nyilván a tulhajtott rendszeresség szempontja irányitotta, azon gondolatmenet alapján, hogy az egyik törvény pusztán a nemzetközi vonatkozásu beczikkelyezést, a másik törvény pedig a pusztán belföldi jogi vonatkozásu jogszabályokat tartalmazza. Nem lehet kifogást tenni ez ellen a rendszer ellen, de másfelől nem praktikus dolog egy és ugyanazon joganyagra vonatkozó szabályokat annyira szétforgácsolni s minthogy preczedensünk is van arra, hogy nemzetközi egyezményt beczikkelyező törvény egyuttal belföldi jogszabályokat is statuál, helyesebbnek vélnők, ha egy egységes törvény keretébe foglaltatnának az összes megvalósulásra kerülő reformok.

Amit fentebb a védjegy oltalomképességének anyagi feltételei tekintetében életbeléptetendő reformra vonatkozó *átmeneti intézkedések* tekintetében kifejtettünk s amelyeket itt ismételnünk nem szükséges, még fokozottabb mértékben áll a védjegyátiratás reformja tekintetében.

A mai törvény uralma alatt bejegyzett és az akkori jogállapotnak meg nem felelő védjegy ugyanis — hivatkozott fejtegetéseink szerint — legalább az uj törvény életbeléptének pillanatától kezdve tekinthető (adott esetben) oltalomképes védjegynek, ellenben az átiratás oly alaki kötelezéttség, amelynek elmulasztása záros határidő elteltével a védjegyjog megszünését vonja maga után. Ámde a törlési ok beálltával már *megszünt* védjegy azon az alapon, hogy ugyanezen alakiság uj törvény által másként iratott körül, illetve azon az alapon, hogy egy későbbi jogállapot ezen alakiság elmulasztásához nem füzi a jogvesztés következményét, *uj életre* többé nem támasztható.

Vegyünk egy konkrét esetet: egy társas czég egyik tagja két év előtt meghalt; a másik tag az eddigi czég alatt folytatja a vállalatot és három hónapon belül az «átiratást» nem eszközölteti, a védjegy tehát törlendő, mert a törlési ok három hónappal a czégtag halála után beállott. Tekintet nélkül arra, hogy a törlés hivatalból, vagy magánfél feljelentésére foganatosittatott-e vagy sem, a bejegyzett védjegy most már anyagi jogi tartalmát elvesztette, *megszünt* a védjegyjogosultság hordozója lenni.

A védjegyjog tárgyi létének megszünése a törlési ok megszületésével beállott, minthogy a védjegyjog megszünését anyagi jogszabály, nem pedig a törlés technikai foganatositása involválja. A hatályszünés feltételei tekintetében eltérőleg intézkedő uj törvény nem képes arra, hogy a 21 hónap előtt megszünt védjegyjogot uj életre keltse. A törvényes ügyleti alakiságok tekintetében elv az, hogy tempus regit actum; abban az időpontban fennállott jogszabályok irányadók, amikor az illető alakiság teljesitendő volt.

Mi az ezzel ellenkező felfogást nem tartjuk megállhatónak, de — ha volna és indokolható lenne egy a veszélyeztetett védjegyekre nézve kedvezőbb felfogás — a *törvényhozó* szempontjából közömbös lehet az, hogy a felfogások esetleg megoszlanak, mert a törvényhozónak az az egyik főfeladata, hogy de lege ferenda az előrelátható *jogbizonytalanságnak* elejét vegye.

Kifejezetten kell tehát intézkednünk a beczikkelyező törvényben az iránt, hogy azokra a védjegyekre, amelyeknek birtokosa személyében a régebbi törvény uralma alatt változás állott be s amelyeknek átiratása mindeddig nem eszközöltetett, az átiratás elmulasz-

tásának jogkövetkezménye tekintetében nem a régi, hanem az uj törvény rendelkezése legyen irányadó.

Tekintve azt, hogy a tárgyilag fennálló védjegyjognak pusztán alanyi változásai vannak kérdésben és figyelemmel arra, hogy a törvényhozási intézkedés czélja egy törvényes lapsusnak a helyesbitése: kiterjesztendőnek tartjuk ezt az átmeneti intézkedést azokra a védjegyekre is, amelyeknek fennállása az uj törvény életbelépte előtt a régi törvény alapján *vitássá* tétetett (feltéve, hogy jogerős határozat még nem hozatott).

Mi a méltányosság követelményének tartanók hogy — harmadik személyek jogainak sérelme nélkül — bizonyos időre, pl. két évre visszamenőleg *in integrum restitutiónak* legyen helye a jelenlegi törvény 9. §-a alapján törölt védjegyek tekintetében, de elösmerjük, hogy ilyen kivételes intézkedés ellen aggályok támaszthatók s ezért ezt nem mint követelményt, hanem csak mint discussióra bocsátott eszmét állitjuk ide.

IV. A védjeggyügyi peres eljárás.

Védjegytörvényünk a peres eljárást tudvalevőleg nem szabályozza. Az ezidőszerint követett eljárás ötletszerü, az elveket egyáltalán nem, hanem pusztán nehány külsőséget megállapitó miniszteri rendeleteken alapszik. Kritikáját ennek a jelenlegi jogállapotnak nem adhatjuk, mert az a kritikán *alul* marad és legfölebb állapotnak, de nem *jog*állapotnak nevezhető. Még azt az alapvető kérdést sem lehet a jelenlegi praxis alapján eldönteni, hogy közigazgatási, avagy birósági eljárásról van-e szó, és hogy ehhez képest melyik fajta eljárás alapelvei alkalmazandók? Teljesen ötletszerü pl. még abban a kérdésben is a gyakorlat, hogy bizonyos törlési ok alapján *kereseti jog*, avagy csupán *panaszjog* illeti-e a felet, olyannyira, hogy egy és ugyanazon időben folyó perek közül az egyik per az egyik elv, a másik per a másik elv szerint kezeltetik. Az ezen ügykörtől távolabb álló jogászság talán nem is fog hitelt adni annak a megállapitásunknak — pedig tény — hogy még a *bizonyitás* megengedhetősége és miként je, a váltható *periratok száma*, a megengedhető rendes és rendkivüli *perorvoslatok* mibenléte és helytfoghatósága sincsen tisztázva!

Ha ehhez hozzátesszük, hogy a döntő fórum gyanánt eljáró védjegytanács csak konzultativ joggal bir s igy döntését a miniszter *félreteheti*; ha számotvetünk azzal, hogy a véleménye iránt megkeresett keresk. és iparkamara *titkos* eljárással a neki tetsző szakértők döntése alapján alkotja meg *titkos* véleményét, amelybe az érdekelt ügyfél még az ügy jogerős eldöntése *után* sem nyerhet betekintést; ha tudatában vagyunk annak, hogy ezen titkos vélemény folytán tartott védjegytanácsi tárgyalásról a felek még csak nem is értesittetnek, s hogy azon még az ügy előadása alatt sem lehetnek jelen: akkor *a magyar védjegyügyi peres eljárást tulzás nélkül jogállamiságunk szégyenfoltjának* bélyegezhetjük.

Ha tehát kereskedelmi kormányunk — az osztrák példát követve — a védjegyátiratás tekintetében fennálló visszás jogállapotot a washingtoni egyezmény beczikkelyezése alkalmával, e reform halaszthatatlan sürgősségére való tekintettel, kiküszöböli, ugy az itt ecsetelt (Ausztriában a Verwaltungsgerichtshof kompetenciája folytán ismeretlen) eljárási mizériák megszüntetésének idejét is valóban elérkezettnek találhatja.

A birósági eljárás korszakos reformja, amely folyamatban van, azt az ürt, amely egyfelől a jogügyek egyéb csoportjaiban uralkodó eljárás rendje, másfelől a védjegyper terén fennálló botrányos állapot között mutatkozik, még ijesztőbbé teszi. Itt az alkalom ennek a mélységes ürnek az áthidalására és ennek a példátlan s türhetetlen helyzetnek a megszüntetésére.

Nem kivánjuk, hogy a beczikkelyező törvény a védjegyügyi eljárást *kodifikálja;* elegendő, ha utalással az uj perrendtartás elveire: a nyilvánosságra, a szóbeliségre és a közvetlenségre egy egyszakaszos rendelkezés utasitja és felhatalmazza a kormányt arra, hogy a védjegyhatóságok előtt *rendeleti uton* az uj perrendtartás elveinek megfelelő peres és perenkivüli eljárást léptessen életbe addig is, mig az anyagi védjegyjog és a védjegyhatóságok szervezete a kilátásba vett ujabb kodifikáczió utján megfelelő modern átalakuláson megy majd keresztül.

Azt azonban mégis felveendőnek tartjuk ebbe az uj törvényszakaszba, hogy a most eljáró kereskedelmi és iparkamara és védjegytanács *instantia-sorozattá* alakittassék át, mert a jelenlegi állapot, amely szerint az első fórum egyuttal utolsó fórum is, sem birósági, sem közigazgatási hatósági eljárásunk alapelveivel össze nem egyeztethető.

A felhatalmazás alapján kibocsátandó miniszteri rendelet természetszerüleg mielőbb, de gondos előkészités alapján volna megtervezendő és életbeléptetendő.

*

Ezekkel a reformokkal e téren a legégetőbb sebek orvosolva lennének, s ha nem is megnyugvással, de legalább türelemmel lehetne az egész joganyagot átölelő kodifikácziós reformnak a távol ködében intő reformját bevárni. *Dr. Fazekas Oszkár.*

Különfélék.

— **Politika az igazságszolgáltatásban.** Lukács László miniszterelnök sajtópert inditott egy képviselő ellen. A marasztaló itélet elleni felebbezés folytán felmegy az ügy a kir. táblára. Pontosan a beérkezés napján a kir. tábla elnökénél megjelenik Lukács László.

Ugy látszik, a miniszterelnök ur azt hiszi, hogy az igazságszolgáltatás csarnokai épp ugy tárva vannak az ilyes látogatásoknak, mint a miniszteriumoké és a többi közigazgatási hatóságoké.

Pedig ennek nem lehet, nem szabad igy lenni.

Habár az utóbbi időkben a politika és az adminisztráczió napról-napra be-be avatkozik az igazságügy dolgaiba, de annyira mégsem szabad mennünk, hogy a legteljesebb nyiltsággal járjon utána ügyének a kormány érdekelt tagja.

Egyébként nyugodtak vagyunk az iránt, hogy a biróság nem adja vissza a hivatlan látogatást.

— **Gottl Ágost** curiai tanácselnök nyugdijazása nagy vesztesége a magyar birói karnak. A felülvizsgálati tanács elnöki székét szinte el sem tudjuk képzelni az igazságszeretettel teli, puritán ősz alak nélkül. Az eleinte csupa formalisztikus, csupa strictum jus a II. tanácsban nem a betük itélkezése lett, hanem a legnemesebb értelemben vett *igazságszolgáltatás.*

Irodalmi müködéséről, különösen az uj polgári perrendtartás magyar és német kiadásairól ezuttal nem kell beszámolnunk.

— **Rickl Gyula és Lers Vilmos.** Az igazságügyminiszteriumnak van egy osztálya, mely többek közt a büntetések végrehajtásával, a kiszabott büntetések végrehajtásának elhalasztásával, a javitóintézeti és kegyelmi ügyekkel foglalkozik. Ennek az osztálynak hire van arról, hogy az aktákat nem sablonszerüen intézi el, nem is alkalmazza a törvény betüjét a maga rideg szigorában, hanem ismeri a méltányosságot, az emberi gyengeségek iránti belátást is.

Eleget mondunk, ha azt konstatáljuk, hogy az osztályt évek hosszu során át Rickl Gyula vezette, az a Rickl Gyula, aki most államtitkári czimmel folytatja nagyhatásu munkásságát.

Ugyancsak meg kell emlékeznünk egy másik uj jogász államtitkárról *Lers Vilmosról,* is mert hiszen Lers nagyon sok részben jogász maradt mai pozicziójában is, sőt merjük állitani, hogy karrierjét nem csekély mértékben éppen az ő szabatos, igen jogászi gondolkodása segitette elő. A budapesti tud. egyetem jogi karán mint egyetemi magántanár müködik, irodalmi müködésében pedig tulnyomó a jogászi elem.

— **Iratminták törvényszékek és járásbiróságok számára.** Az «Igazságügyi Közlöny» legutóbbi számában a miniszter rendelkezését közli, mely szerint az elnöki, fegyelmi, büntető, jövedéki, birtokrendezési, telekkönyvi, végrehajtási, csőd és hagyatéki ügyekben gyakrabban előforduló birói rendelkezések czéljaira a törvényszékek és járásbiróságok számára uj iratmintákat nyomattat. A fiatalkoruak ügyeire, továbbá az uj polgári perrendtartásban szabályozott ügyekre vonatkozó iratmintáknak megállapitását és nyomtatványok rendszeresitését az uj eljárási szabályok életbeléptetési idejére halasztotta. Ugyanezen időpontban az uj ügyviteli szabályok életbeléptetésekor kerül a

sor a kezelési könyvek, jegyzékek és a kezelésre vonatkozó egyéb iratok mintáinak rendszeresitésére. Egyébként bármely bíróság használhat gépirással készült iratmintákat, de ezeket fel kell terjeszteni a minisztériumba. Az olyan birói rendelkezéseknél, melyekre iratminta van megállapitva, nem kell fogalmazványt készíteni, ha az iratminta készitése egyszerüségénél fogva kezelőre is bizható.

— **Kant és Bölsche.** A filozófia nagymestere és a modern természettudomány legkiválóbb népszerüsitője egyszerre jelennek meg a Franklin-Társulat «Kultura és tudomány» czimü uj vállalatában.

Kant ma inkább, mint valaha, az egész emberiség filozófusa. A «Kultura és tudomány» vállalat ugy ismerteti Kantot, ahogy legjobban megközelithető mindenkinek: a saját szavaival, melyek munkássága gazdag tárházából vannak gondosan összeválogatva. Kant-breviariumot ad, mondásainak, gondolatainak olyan gyüjteményét, amely lehető teljességgel tükrözi gondolatvilágát és világnézetét. A nagyon becses munkát egy kiváló német Kant-kutató, dr. Gross Félix állitotta össze és dr. Polgár Gyula forditotta magyarra.

Bölschének «A természettudomány fejlődésének története» czimü müve, melyet *Schöpflin* Aladár forditott magyarra, annak a küzdelemnek adja mozgalmas képét, melyet az ember a természet megismeréséért viv a kultura kezdeteitől máig. A kétkötetes munka ára csinos vászonkötésben 2 K 40 fill. A Kant-breviarium ára 1 K 60 fill.

— **Előadás a washingtoni egyezményről.** A magyar iparjogvédelmi egyesület a szabadalmi hivatal nagy tanácstermében f. hó 6-án teljes-ülést tartott, amelynek tárgyát dr. Kayser Szilárd szabadalmi birónak az ipari jogvédelem egész jogterületére nagy kihatással levő, időközben a képviselőház által már el is fogadott washingtoni egyezményről tartott előadása képezte. Az előadó, aki az 1911. évi május—juniusban tartott washingtoni konferenczián Pompéry Elemér min. tanácsossal együtt a m. kir. kormányt képviselte, szemlét tartott az egyezmény rendelkezései felett és igen érdekes részleteket tárt fel az egyes határozmányok keletkezésének történetéből. A legnagyobb figyelmet azok a fejtegetések keltették, amelyekkel a testületi (kollektiv) védjegy intézménye ellen némely oldalról támasztott azokat az aggályokat törekedett eloszlatni, amelyek szerint a kollektiv védjegy a nemzetiségi propaganda eszközéül fog szolgálhatni. Kimutatta, hogy az egyezmény belső törvényhozásunknak az ilyen netaláni visszaélésekkel szemben teljesen szabad kezet biztosit. Az azt követő vitában Kelemen Nándor szab. biró, és dr. Bányász Jenő védjegyhivatali fogalmazó a kollektiv védjegyek ellen foglalt állást, dr. Fazekas Oszkár egyesületi titkár pedig ezt az intézményt védelmébe vette, reámutatva arra, hogy speciális honi termékeink piaczának növelésére alkalmas ezt a hatékony eszközt a könnyen megelőzhető visszaélések puszta eshetősége miatt elejtenünk nem szabad.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az orvos titoktartási kötelezettségének terjedelme.** Vádlott (gyakorló orvos) azt a megbizást kapta *A.*-tól, hogy gyógykezelje *B.* nőt, ki *A.*-tól nemi betegséget kapott, de hallgassa el az orvosi kezelés okát a nő szülei előtt.

Minthogy a gyógykezelésre megbizást adó férfi *(A.)* a kezelési dijakat nem fizette, vádlott orvos azokat a nő *(B.)* atyjától követelte.

Minthogy pénzéhez még igy sem jutott, ügyvédjével közölte az egész tényállást, mire ez utóbbi a bírósághoz keresetet nyujtott be, melyben *A.* és *B.* közti nemi viszonyra czélzásokat tett.

A német birodalmi bíróság 1912 november 14-én hozott III. 659/912. sz. itéletében az orvost hivatásbeli titoktartás megsértésének vétségében bünösnek mondotta ki.

Nem áll meg vádlott azon érvelése, hogy ügyvédjével közölnie kellett az egész tényállást, mert csak igy remélt pénzéhez jutni, tekintve, hogy a polgári per irataiból megállapitható, hogy a szóban lévő titok nyilvánosságra hozása a pernyertesség czéljából nemcsak szükséges, de még előnyös sem volt.

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesület** 1913 aug. 31-én Koppenhágában tartja tizenkettedik nemzetközi összejövetelét. Napirenden szerepelnek a következő kérdések: I. Törvényi védelmi rendszabályok létesitendők oly czélból, hogy a társadalom kellőképpen megvédessék oly bünözők ellen, kik visszaesés, általános életmódjuk, avagy örökölt, valamint egyéb személyes tulajdonságuknál fogva közveszélyeseknek mutatkoznak. A törvénynek meg kell határozni, hogy mely tények szükségesek a visszaesés, amaz általános életmód, vagy örökölt, valamint egyéb személyes tulajdonság fenforgásának megállapithatásához. Előadók: Nabohoff, Garraud és Cornateane tanárok. 2. Azon hivatalnokok jogi oktatásának és irányitásának átalakitása, kik a közveszélyesség kérdésében döntésre hivatvák. Előadó: dr. Heimberger tanár.

A porosz igazságügyi költségvetés. 1913-ban a rendes bevételek hat és fél millióval emelkedtek, 121 és fél millióra. A kiadások is 6·8 millióval szálltak fel a jelenlegi 205·3 millióra. Az igazságügyminisztériumban a felsőbb állások 15-ről 24-re emelkedtek. Az Oberlandesgerichteknél 5 tanácselnöki, 20 birói, 2 főügyészi, a törvényszékeknél 7 tanácsvezetői, 54 birói, 13 főügyészi, a járásbíróságoknál 47 birói, két ügyészi megbizotti állás rendszeresittetett, amely összesen 150 uj állást jelent. Ezek közül körülbelül 40 ujonnan kreált birói állás kizárólag a gyakornokok oktatása végett vétetett fel.

Természetesen a kezelői állások száma is emeltetett a közép- és alsófokokon és pedig 500-al.

A porosz igazságügyi kormány belátja, hogy ha a népesség száma évenként egy és fél %-kal emelkedik, akkor nem sokat tesz ki az ugyanannyi százalékos szaporitás, annál is inkább, mert mennél sürübb a népesség, annál nagyobb az egymás közötti viszálynak lehetősége.

1902-ben 35·6 millió lakos mellett volt 4056 törvényszéki és járásbiró, tehát körülbelül 8700 lakosra jutott egy-egy elsőfoku biró. 1913-ban 41·5 millió lakosra 5179 biró jut, tehát 8050 lakosra jut egy első folyamodásu biró. Itt ugyan lényegesebb emelkedés mutatkozik, de az 1902. év nem is volt normalis, tehát a birói létszám nem is lehetett elegendő.

— **Jog- és államtudományi államvizsga Bajorországban.** Hogy az osztályozási mánia a közoktatás terén milyen hihetetlenül nevetséges tulzásokba csaphat, jellemzően illusztrálja az 1912 julius 27-én kibocsátott «uj» vizsgaszabályzat a bajorországi jog- és államtudományi államvizsgára vonatkozóan.

Az irásbeli vizsgára kidolgozott feladatokat 1, 2, 3, 4, 5, 6, és 7 jegyekkel kell értékelni.

Az egyes irásbeli feladatok után nyert osztályzatok összeadatnak. Szóbeli vizsgára többek közt csak azon jelöltnek van szüksége, akinek összjegyszáma a 90-et meghaladja, de 100-nál nem több (mert ekkor már elbukott). Ha a szóbeli vizsgát sikerrel kiállja, tekintélyes jegyszáma daczára is képesittetnek tekintendő.

Alapos elméleti és gyakorlati képzettséggel biró fiatal ügyvéd fővárosi ügyvédi irodába munkatársul ajánlkozik. Czim a kiadóhivatalban. 14707

Fiatal ügyvéd fővárosi irodába társnak vagy irodavezetőnek belépne; irodát átvenne. Szives megkeresések «Lelkiismeretes» jeligére Blockner hirdetőirodájába, Budapest, IV., Semmelweis-utcza 4. 14708

Önálló munkára képes ügyvédjelöltet mielőbbi belépésre keresek. Sajátkezüleg irt ajánlatok a személyi viszonyok, képesség, az eddigi gyakorlat és fizetési igények megjelölésével dr. Husovszky László ügyvédhez, Bozovicsra (Krassószörény megye) intézendők. 14706

Ügyvédjelölt folyó évi április hó elsejétől esetleg közepétől állandó alkalmazást nyerhet dr. Tyroler Simon rozsnyói (Gömör megye) ügyvéd, banküggyész irodájában. Tótul beszélők előnyben részesülnek. Fizetési igények és az eddigi gyakorlat közlését kérem. 14709

Elsőrangu referenciákkal rendelkező kitünő képzettségü fiatal ügyvéd fővárosi irodába vezetőnek ajánlkozik, esetleg társulna. Megkeresések «Perfekt német» alatt a kiadóhivatalba czimzendők. 14712

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 12. szám. Budapest, 1913 márczius 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ⋆ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *M—ó:* A személyszaporitás ördöge. — *Dr. Heller Erik* nezsideri aljárásbiró: A fiatalkoruak bíróságáról szóló törvény és a fiatalkoruak birái és ügyészei, valamint a pártfogó tisztviselők részére tervezett továbbképző tanfolyam. — *Balás P. Elemér* szegedi kir. táblai tanácsjegyző: A nem-vagyoni kár megtéritése. — *Dr. Egyed István* budapesti kir. törvényszéki jegyző: A közigazgatási bíróság 1912. évi gyakorlata. — *Dr. Borsos Endre* székesfehérvári kir. törvényszéki biró: Megjegyzések a polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló 1912. évi LIV. tcz. 61. §-ára. — *Dr. Kármán Elemér* erzsébetfalvai kir. járásbiró: Bünügyi közlemények. — *Dr. Faluhelyi Ferencz:* A végrehajtási törvény 72. §-ához. — *Egy figyelő:* A birói állások betöltése. — Különfélék. *Mellékl et:* Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A személyszaporitás ördöge.

Minden uj intézmény megvalósitása, minden uj törvény vagy kormányintézkedés, még ha a modern jelszóvá lett «egyszerüsités» jegyében született is, felszabaditja nyomban a személyszaporitás ördögét. Igy van ez minden közigazgatási ágban, igy van az igazságügyi adminisztrácziában is. A hivatalnoki létszámemelésben pedig az utolsó évtizedekben már odajutottunk, hogy a kifejtett adminisztrativ munkát bármely magánvállalat fél munkaerővel végezhetné.

Odáig jutottunk az igazságügyi adminisztrácziában, hogy a harmadéve kiadott ugynevezett egyszerüsitési rendeletek, amelyekben igazán semmi egyéb nem foglaltatott, mint a fölöslegesnek felismert munkák eltörlése, szintén személyszaporitási kérelmekre adtak alkalmat. Az erre vonatkozó kérelmek okoskodása szerint: minthogy ezután nem kell postakönyvet, kézbesitések jegyzékét és más, talán nyolcz-tiz jegyzéket és nyilvántartást vezetni, ergo kérünk személyszaporitást, mert hiszen a kiadmányok aláirása, mely eddig a biró munkája volt, most a kezelőre hárul.

Az uj polgári perrendtartás életbeléptetésével a bíróságok ügykezelése az egész vonalon nemcsak egységes lesz, de igyekezni fog az egyszerüsités terén a legmesszebbmenő engedményeket is tenni, a modern technika minden eszközét belevinni a bíróságok adminisztrácziójába, hogy a kezelésben a hátralék lehetőségét is kizárja. Mégis, már a tervezetekre adott véleményekből is egymásnak ellentmondó százféle észrevétel között kimagaslik, teljes egyértelmüséggel az a vélemény, hogy jó, jó, de mindez személyszaporitással fog járni.

Érdemes egyszer ennek a minden egyszerüsitési törekvést kigunyoló, az örök negatio álláspontján levő ördögnek a szeme közé nézni.

Korántsem akarom azt mondani, hogy ha valahol két biró és négy kezelő ellátott eddig 5000 ügyet, az időközben 8—10,000-re felszaporodott ügyforgalmat is a két biró és négy kezelő bonyolitsa le, de az eljárás és kezelés munkájának kevesbitésével mindenesetre elérhetem azt, hogy a megszaporodott munkát *aránylag* kevesebb munkaerővel végezzék, már csak azért is, mert a nagyobb munkatömeg mellett sikeresebben vihető keresztül a munkamegosztás gazdasági elve.

A személyszaporitás az igazságügyi adminisztrácziában pathologikus tünet, amely kórtünet két főokra vezethető vissza. Az egyik az a tapasztalati tény, hogy sajnos, igen sok helyen a vezetői állásban levők nem vezetők, a másik az, hogy a kezelőszemélyzet jelentékeny része se képesség, se szorgalom tekintetében nem áll hivatása magaslatán.

A vezetés külön tehetség. Főkelléke az, ami kitünő jogi képzettségü embereknél legtöbbször hiányzik: az emberismeret és ami ennek alapja: sürü érintkezés a saját személyzetükkel. Ez magyarázza, hogy nem egy kiváló törvényszéki elnök kezéből az egész adminisztráczió, a személyzetet kitünően ismerő irodaigazgató, vagy ennél is alacsonyabb rangu tisztviselő kezébe csuszik le. Ez gyakorolja a főnök jogait per procura — a maga módja szerint.

Hiba, hogy a vezetői állásokra a soron levőket nevezik ki, akár van neki a vezetésre különös hajlama vagy képzettsége, akár nincs. A kinevezés előtt állótól nem lehet akkora lelki nagyságot kivánni, hogy ne keresse, vagy ne vállalja a vezetői állásra kinevezését, s hogy meg ne nyugtassa magát azzal, hogy majd beletanul a vezetésbe, vagy hiszen nem kell örökké vezetői állásban maradnia. Igen sok kinevezést kell azután oly módon reparálni, hogy ilyen vezetők fölé magasabb ranggal más vezetőt kell ugyanahhoz a bírósághoz kinevezni, ami ismét a másiknak elkedvetlenitésével jár.

A vezetői állásoknak az igazságügyi állások hierarchiájában nincs is meg a kellő előiskolája. Birónak alig van alkalma magát az igazságügyi igazgatásban kiképezni. Kezdi pályáját mint jegyzőkönyvvezető, folytatja mint a biró segédje, azután mint önálló biró vagy tanácstag, az embereket, a társadalmi viszonyokat, a jelenségeket jogi kérdések keretében, azokkal kapcsolatosan ismeri, gyakorlatot szerez a per-ember viszonyainak a felismerésében, belelát az akta-életviszonyokba, hogy ugy mondjam a papiros-vádlott veséjébe, de a hus-vér ember, a melegen forrongó igazi élet ismeretlen marad legtöbbje előtt. Ezeknek a vezetői munkája, mi kétség benne: papiros-adminisztráczió lesz. Csupán az egynehány elnöki titkár a felsőbb bíróságnál és itt-ott a törvényszék elnöke mellett müködő elnöki jegyző nyer igazán az igazságügyi igazgatásban olyan kiképezést, amely őt egyenesen vezetői állásra képesiti és a tapasztalat mégis az, hogy a volt elnöki titkárok jórészt társas bíróságoknál müködnek.

Jó vezetők képezését és az arravalóknak vezetői állásba helyezését elsőrendü fontosságunak tartom. Az a vezető, aki felügyeleti jogát emberiesen, de kellő erélylyel gyakorolja, nemcsak az intenziv főfelügyelettel járó tetemes kiadásokat takaritja meg nekünk, de fölöslegessé tesz minden oktalan személyszaporitást is. Rámutatok bizonyitékként arra a táblai elnökre, aki hosszu elnökösködése alatt alig kért személyszaporitást, sőt sok helyen apasztani volt képes a személyzetet. Ezt az eredményt el lehetett érni erélyes, körültekintő vezetéssel, kitünő emberismerettel és törődéssel minden irányban, ami abba a helyzetbe hozta, hogy minden embert arra a helyre állithat, ahol legjobb hasznát lehet venni. The right man on the right place.

Hogy a vezetés iránti érzék kifejlődhessék, szükséges lenne elsősorban, hogy az előkészitő szolgálaton levők a birósági és ügyészségi kezelőhivatalokban, továbbá az irodaigazgató mellett a kezelést, valamint a gazdasági és pénzkezelés szabályait gyakorlatilag elsajátitsák, azután pedig azok, akik erre hajlamot éreznek, egy ideig a hivatalvezetők mellett teljesitsenek elnöki ügyekben segédi szolgálatot.

Arra pedig, hogy az arravalók a vezetői állások mindenesetre nagyobb fáradsággal járó és idegőrlő munkájára vállalkozzanak is, egyenesen prémiumot kellene tüzni valamely müködési pótlék formájában, mely az elért eredmény nagyságához igazodnék. Ez

a kiadás bizonyára megtérülne abban, hogy a személyszaporitás ördögét a valódi szükség korlátai közé szoritaná.

Mert nagy tévedés azt hinni, hogy a létszámemelést megszüntetni vagy csak korlátozni is lehet az ügyviteli szabályok egyszerüsitésével; felületes felügyelet és papiros-adminisztrácziő mellett a legtökéletesebb ügyviteli szabály is hiábavaló, mert a kellő felügyelet által sarkalt kötelességtudás hijján nincs aki betartsa és hozzáértés hijján nincs aki betartassa azokat.

A személyszaporitás másik oka a kezelőszemélyzet gyengesége. Vannak ugyan kitünő kezelőink is és nem ezek tehetnek róla, ha kis számuknál fogva önfeláldozó munkájukkal sem képesek az ügyek rendes menetét — ami pedig a közönséget elsősorban érinti — a felszinen tartani.

A kezelőszemélyzet gyengeségének főoka, hogy mintegy felerészében dijnokokból áll. Csaknem kétezer dijnok áll az igazságügy szolgálatában. Ez a kétezer ember a szó szoros értelmében koplal és miután a törvényes igénynyel biró kiszolgált altisztek miatt csak elvétve és nagysokára számithat kinevezésre, lesi a pillanatot, amikor valamerre jobban dijazott exisztenczia kinálkozik számára. Ettől a kétezer embertől lelkiismeretes munkát várni nem lehet.

És ezekből az elemekből, akik ebben az állapotukban megszokják a felületes, tessék-lássék munkát, rekrutálódik azután a kezelő-tisztviselői kar. No meg a kiszolgált katonákból, akikről azonban jobb nem beszélni. És igy jött létre az az állapot, hogy a kezelők — ahol erélyes vezető őrködik felettök — vagy akiket munkájukban kötelességérzet vezet, szinte emberfeletti munkát végeznek, mig a többiek lézengenek, kaszinóznak, füstölnek — a munka természetesen hátralékba torlódik, a vezető pedig, akit hétszámra sem látnak — személyszaporitást kér.

A másik körülmény, ami a dolgot sulyosbitja, hogy az ujabb ügyviteli rendelkezések a birák és segédek tehermentesitése érdekéből a kezelőszemélyzetet mindinkább nehezebb feladatok elé állitja.

Még néhány évvel ezelőtt a kezelőszemélyzet elsősorban másolással és néhány egyszerü kezelési könyv vezetésével volt csupán elfoglalva. Most már bizonyos önálló müködési körben dolgozik, jogi ismereteket feltételező intézkedések vannak rábizva, maga a másolás pedig nagyszámu iratminták rendszeresitése, irógépek használata és a határozatoknak diktálás utján gépi sokszorositása folytán mind szükebb térre szorul.

Erre a magasabb képzettséget feltételező munkára a felerészt dijnokokból álló kezelőszemélyzet az ő négy középiskolai osztályu előképzettségével alig alkalmas és az expeditiv munka helyébe a töprengés és halogatás lép, ami végeredményében ismét hátramaradást és személyszaporitási kérelmeket idéz elő.

A kezelők képzettségének emelése elkerülhetetlennek mutatkozik. A képzettség emelését az igazságügyi kormány megkezdette az igazságügyi kezelői vizsga kötelező megvalósitásával, amelyre az életbeléptetés első évében 732-ten jelentkeztek (ezek között hat heti tanfolyam hallgatása után 567), ezek közül képesitést nyert 560 (kitüntetéssel 55), a többi visszautasittatott vagy visszalépett.

Azonban a kezelői tanfolyam és vizsga egymagában aligha lesz képes a kezelőket egy csapásra magasabb nivóra emelni; gyökeres fellenditést az iskolai előképzettség felemelése jelentene csupán, amivel azonban egyidejüleg az anyagi dotáczió és az előmenetel biztositása lenne az az eszköz, amelylyel jobb elemeket lehetne az igazságügyi kezelői pályára terelni.

De — mint egy igen jó vezető mondotta — kezelőkből sokkal többet ér kevés jó, mint sok rossz. *M—ó.*

A fiatalkoruak bíróságáról szóló törvény és a fiatalkoruak birái és ügyészei, valamint a pártfogótisztviselők részére tervezett továbbképző-tanfolyam.*

Lényegileg azonosak maradtak a fiatalkoruak birája előtti tárgyalás szabályai. Némi módositás csak az, hogy a javaslat (ig. biz. szöveg 28. §. harmadik bek.) külön kiemeli, hogy a fiatalkoru egyéniségére, értelmi és erkölcsi fejlettségének fokára és életviszonyaira vonatkozó körülményekre nézve a pártfogó, ill. pártfogótisztviselő bármelyik fél kérelmére kihallgatandó és e nélkül is kihallgatható.

Annál lényegesebb módositás történt a tárgyalás alapján hozható véghatározatokra vonatkozó szabályokon az által, hogy a javaslat a pénzbüntetést, mint a fiatalkoruakkal szemben mindenféle büncselekmény miatt alkalmazható büntetés nemét visszaállitja (ig. biz. szöveg 31. §. 1. pont). Nem alap nélkül volt kritika tárgya az, hogy a tervezet csak a kihágási birónak adott jogot pénzbüntetés kiszabására. Midőn most a javaslat ezt a jogot a természetszerüleg nagyobb jogkörü fiatalkoru biróra kiterjeszti, immár csak az az elvi kérdés marad fenn, hogy egyáltalában helyes-e a BN. által csak néhány évvel ezelőtt sarktételül felállitott elvvel homlokegyenest ellentétes elvet törvénybe iktatni. Helyes-e fiatalkoru ellen pénzbüntetést alkalmazni?

A perorvoslati részben érdemleges módositás az, hogy felebbezésnek a ténykérdésen kivül nem — mint a tervezet szerint (43. §.) — bármely alapon, hanem csupán a törvény lényeges rendelkezésének megsértése miatt van helye (ig. biz. szöveg 34. §.). Kár, hogy az igazságügyi bizottság, mely a képviselőházban tett jelentésében megállapitotta, hogy ilyen sérelem alatt mindenesetre a BN. 18. §-ának megsértését is kell érteni, a javaslatnak kételyt fenhagyó szövegét ezzel ki nem egészitette. Helyes az a módositás, hogy a fellebezés okát meg kell jelölni (ugyanott).

Szervezeti módositás az, hogy a fiatalkoruak törvényszéki tanácsát nem a törvényszék, hanem az itélőtábla elnöke jelöli ki (ig. biz. szöveg 35. §.).

Uj szövegezést nyert a tervezet 45. §-a, mely arra vonatkozik, hogy a felebbviteli tanács mikor intézi el az ügyet tárgyaláson és mikor tanácsülésben (ig. biz. szöveg 37. §.). Sajnos, a szakasz értelme azonos maradt s eszerint a tárgyalás tartása csak akkor kötelező, ha a tanács a fiatalkoruak bíróságának véghatározatát szabadságvesztésbüntetés alkalmazásával vagy tartamának felemelésével változtatja meg. Ha a szakasz genézisét veszszük figyelembe, kizártnak kell tartanunk, hogy a «szabadságvesztésbüntetés» fogalmában a javitónevelés is bent foglaltatnék, mert ezt a kifejezést a kormányjavaslat tette a «fogház-, államfogház- és elzárásbüntetés» kifejezés helyébe anélkül, hogy az indokolásban ennek a változtatásnak okát megjelölte volna. De a BN. és a javaslat nomenclaturájának sem felelne meg, ez az értelmezés, hiszen a jav. 23. §-a (ig. biz. szöveg 24. §. utolsó bek.) kifejezetten megkülönbözteti a javitónevelést a szabadságvesztésbüntetéstől. Már pedig akkor, ha javitónevelés alkalmazásával változtatja meg a tanács a véghatározatot, a tárgyalás kötelezővététele éppen olyan indokolt volna, mintha szabadságvesztésbüntetésről van szó. Ennek az álláspontnak indokolásául talán elég az irodalomban és a gyakorlatban egyaránt megnyilvánult arra a nézetre hivatkozni, hogy a javitónevelés az, mely a fiatalkorut és hozzátartozóit az összes intézkedések közül legsulyosabban sujtja. Amugy is kevésbé érvényesül a közvetlenség a felebbviteli eljárásban, mint az elsőfokon, kár tehát ezt a garancziát mellőzni.

Gyökeres és részben helyeselhető módositáson mentek keresztül a semmiségi panaszra vonatkozó szabályok. Helyesnek azt a módositást tartom, hogy semmiségi panaszszal nemcsak a vádhatóság képviselője (terv. 48. §.), hanem a fiatalkoru, törvényes képviselője és a védő is élhetnek (ig. biz. szöveg 39. §. 2. pont). Helyeselhető annak a meghatározása is, hogy a fiatalkoru érdekében milyen alapon lehet semmiségi panaszszal élni, t. i. a törvény lényeges sérelme miatt, ha a bíróság javitónevelést, fogház- vagy államfogházbüntetést állapitott meg (ugyanott). Már a vádhatóság által használható semmiségi panasz alapjának megjelölésében, mely szerint az ügyész «a törvény lényeges rendelkezésének sérelme miatt» élhet semmiségi panaszszal (ugyanott 1. pont), a javaslat nem elég óvatos, mert a gyakorlatot valószinüleg ingadozóvá fogja tenni arra nézve, hogy mi a törvény lényeges rendelkezése. Csak az bizonyos, hogy a módositás által a semmiségi panasz köre a tervezettel szemben, mely azt csak a törvényben az intézkedésre nézve megállapitott korlátok meg nem tartása miatt engedte meg, tágult.

A jogegység veszélyeztetésének szempontjából felette aggályosnak tartom azt a módositást, hogy a semmiségi panaszt nem a kir. Curia, hanem a kir. tábla vizsgálja felül (igazs. bizotts. szöveg 40. §.).

A bünvádi perjog általános követelményeinek tesz eleget az

* Bef. közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

a módositás, hogy ha az alsóbiróság fogház- vagy államfogházbüntetést nem alkalmazott, a felsőbiróság és pedig mind a másod-, mind a harmadfokon, csak akkor alkalmazhat ilyen büntetést, ha azt az ügyész perorvoslatában kérte vagy a tárgyaláson inditványozta, s az illető büntetések felemelésének is csak ilyen feltételek mellett van helye (ig. biz. szöveg 42. §.).

Az ujrafelvételi szabályoknak a kibővitését, hogy ujrafelvétel elrendelése esetében a fiatalkoruak birósága az alapeljárás szabályai szerint nyomozást teljesit s ezután az ügyet tárgyalás nélkül befejezi vagy tárgyalást tüz, elég megemliteni (ig. biz. szöveg 43. §. harmadik bek.).

A bünügyi költségre és magánjogi igényre vonatkozó szabályok módositásai közül az egyik, t. i. az, hogy a tervezet rendelkezése (31. §. utolsó bek.), mely szerint a kártéritésben a fiatalkoru által okozott kárért felelős szülők vagy más személyek is elmarasztalhatók, a javaslatból kimaradt, a törvénymü alapelveit nem érinti és egyáltalában csak czélszerüségi jelentőségü. A másik módositás, mely szerint magánvád elejtése vagy magáninditvány visszavonása esetében csak akkor kötelezhető a magánvádló vagy a magáninditványra jogosult a bünügyi költség megtérítésére, ha a magánvád vagy a magáninditvány teljesen alaptalan volt (ig. biz. szöveg 45. §.), tekintettel arra, hogy a visszavonás nevelőintézkedés alkalmazását ki nem zárja, inkább felel meg az anyagi igazságnak, mint a BP. idevonatkozó szabálya.

A végrehajtási szabályok közül kimarad a dorgálásra vonatkozó szakasz, melyre különben a BN. 20. §-a mellett nincs is szükség. A próbára bocsátottak felügyeletében az igazságügyi bizottság — igen helyesen — szerepet kivánt juttatni a fiatalkoruak felügyelő hatóságának (ig. biz. szöveg 48. §. utolsó bek.). A javitónevelési szabályokban a javaslat egy lépéssel tovább megy, mint a tervezet. A tervezet szerint ugyanis abban az esetben, ha nem kivánatos a javitónevelés végrehajtása, ezt csak szabadságvesztésbüntetéssel lehetett pótolni (terv. 59. §. második bek.), a javaslat szerint pedig ilyenkor bárminő más intézkedést lehet tenni (ig. biz. szöveg 53. §.).

A javaslatnak legjelentékenyebb módositását a rendes biróság hatáskörét meghatározó szabályok tartalmazzák. A tervezet szerint a fiatalkoruak birája a rendes birósághoz tartozik az ügyet áttenni, ha egy évet meghaladó fogház- vagy államfogházbüntetés kiszabását látja kivánatosnak (32. §. 1. pont). A javaslat (ig. biz. szöveg 56. §.) ezt a rendelkezést törölte és ezáltal a fiatalkoruak birájának hatáskörét igen jelentékenyen tágitotta, akként, hogy a cselekmény sulyos volta miatt csak akkor nem járhat el, ha a fiatalkoru halállal vagy fegyházbüntetéssel büntetendő büncselekménynyel van terhelve és 15. életévét már betöltötte, de egyuttal szükitette is, mert a tervezet szerint öt éven aluli fegyházbüntetéssel büntetendő cselekménynyel terhelt fiatalkoru bünügyét nem kell a rendes birósághoz áttenni.

A rendes biróság előtti tárgyalás szabályait a javaslat külön szakaszban foglalja össze, mely a tervezetben nem foglaltatott bent (ig. biz. szöveg 60. §.). Kiemelendő ezek közül, hogy a rendes biróság is befejezheti az ügyet alakszerü tárgyalás nélkül és hogy a vádirat ellen kifogások be nem adhatók. Uj az a rendelkezés is, hogy a fiatalkoru és felnőtt egyesitett bünügyében a vádtanács a fiatalkorura vonatkozólag olyan véghatározatot hozhat, mint a fiatalkoruak birája alakszerü tárgyalás nélkül (ig. biz. szöveg 61. §. második bek.).

A közigazgatási hatóság kihágási biráskodására vonatkozó szabályokból a javaslat kihagyta azt, hogy községi biróság fiatalkoru ügyében nem járhat el (terv. 66. §. utolsó bek.). A kihagyás okáról az indokolás nem nyujt tájékozást. Ellenben uj szakasz vétetett fel arról, hogy nagyforgalmu rendőri büntetőbiróságoknál külön biró jelölendő ki a fiatalkoruak kihágási ügyeinek ellátására (ig. biz. szöveg 64. §.).

A büncselekménynyel nem gyanusitott kiskoruak ügyeire vonatkozó szabályok jóformán csak szövegezési módositáson mentek keresztül (ig. biz. szöveg 65—67. §-ai). Érdemleges módositás mégis az, hogy a gyámhatóság nem a birói intézkedés fentartása vagy hatályon kivül helyezésével határoz (terv. 65. §.), hanem a birói határozat a gyámhatóság jogerős határozatával ipso facto hatályát veszti (ig. biz. szöveg harmadik bek.).

A vegyes és zárórendelkezésekbe felvett anyagi jogi szabályokban is van módositás, és pedig a fogházbüntetés maximumának (BN. 26. §. harmadik bek.), öt évvel való felemelése (ig. biz. szöveg 68. §.) továbbá az elévülési határidők maximumának ötről tizenöt, illetve 15-ről 20 évre történt felemelése (ig. bizotts. szöveg 71. és 73. §-ai). Végül a fiatalkoru ellen a javaslat szerint kiszabandó pénzbüntetésről intézkedik a javaslat (ig. biz. szöveg (69. §.), melynek minimumát egy, maximumát pedig 100 koronában állapitja meg. Le nem fizetés esetében a pénzbüntetés más intézkedésre változtatható át.

Ezek azok a módositások, amelyeket részben a kormányjavaslat, részben az igazságügyi bizottság a tervezeten ejtett.

Elismerés illeti a kormányt, hogy a javaslat törvényerőre emelkedéséről oly rövid időn belül gondoskodott. De nem téveszti szem elől igazságügyi kormányunk azt sem, hogy müve csak akkor lesz betetőzve, ha a fiatalkoruak ügyeiben eljárni hivatott személyek hivatásuk magaslatán fognak állani.

A büntetőbirák specziális szakképzettségét a jogászi közvélemény régóta a jó itélkezés követelményeinek tekinti. Még indokoltabb a specziális szakképzettség követelése a fiatalkoruak biráinál, kik a legkisebb részben jogászi munkát, legnagyobb részben pedig lélektani, pedagógiai és társadalomtudományi ismereteket feltételező munkát végeznek. Nem kevésbé áll ez a szempont az ügyészekre és a pártfogótisztviselőkre, kik ugyanabban a munkában vesznek részt.

Örömmel kell tehát üdvözölnünk azt a hirt, hogy igazságügyi kormányunk már ennek az évnek május havára tervezi az első továbbképző tanfolyam megtartását fiatalkoruak birái és ügyészei, valamint pártfogótisztviselők számára.

A továbbképző tanfolyam tananyagának tervezete igen gazdag. Mindenekelőtt alapot kiván nyujtani a kriminalitás általános okainak és feltételeinek megértéséhez, amely czélt a kriminológiára s a büncselekmények szervezeti, társadalmi, gazdasági, müvelődési stb. tényezőire vonatkozó előadások fognak szolgálni. A specziális fiatalkoru kriminalitás világára fognak vonatkozni a fiatalkoruak elzüllésének és kriminalitásának okaira s az életkorra, mint a kriminalitás tényezőjére vonatkozó s a természettudományi, szocziológiai szempontok megvilágitásával tartandó előadások.

Az általános elméleti megalapozáson kivül tervbe van véve a fiatalkoruak elzüllésének és büncselekményeinek tényezői ellen irányuló küzdelem eszközeinek ismertetése, a tapasztalati lélektan alapfogalmainak előrebocsátásával.

A tananyag gyakorlati része a fiatalkoruak anyagi és alaki büntetőjoga, a gyermekvédelmi és patronázs-intézmények szervezetének és müködésének, a pártfogótisztviselő feladatkörének s a társadalmi pártfogók hivatásának, végül a gazdasági jóléti intézményeknek ismertetése.

Mindezt kiegészitik a tervbe vett megtekintések (fiatalkoruak fogháza, javitóintézetek, megfigyelő intézet, gyermekmenhelyek, napközi otthonok, munkaközvetitő, népjóléti, rendőrségi intézmények stb.).

A fiatalkoruak kriminalitása elleni védekezés és az elzüllésük megakadályozására irányuló törekvés, mely az állam és a társadalom által együttesen végzendő munkáknak egyik legfontosabbika, ekként uj határkőhöz jutott. Azok a peszimista hangok, melyek a BN. II. fejezetének életbeléptetése óta hallhatók voltak s melyek e téren minden törvényhozási szabályozást és minden társadalmi munkát hiu törekvésnek minősitenek, az uj szabályozás életbeléptetésével sem fognak elhallgatni. Bizhatunk azonban benne, hogy sikerülni fog az ügy számára hozzáértő és a munka eredményességében hinni képes munkásokat nevelni. Pedig nem lehet eléggé hangsulyozni, hogy a fiatalkoruakra vonatkozó szabályok kezelésénél és az intézményeknek megvalósitásánál a személyek megválasztása a leglényegesebb.

Dr. Heller Erik.

A nem-vagyoni kár megtéritése.

A «Jogt. Közl.» folyó évi 5. számában megjelent «Erkölcs helyett hozomány» czimü czikk a nem-vagyoni kár megtéritésének kérdésével foglalkozik, a Curiának az erőszakos nemi közösülésből eredő védelem magánjogi kiegyenlitése tárgyában követett gyakorlatának kritikája kapcsán. Érdemes ezt a kérdést kissé bővebben megvilágitani, mert a kártéritési jog modern fejlő-

désének ez az egyik főszempontja, az objektiv felelősség rendszerének kiépitése mellett.

Legmesszebb megy a nem-vagyoni kár megtéritésének a terén az érvényben levő legrégibb európai kódex-szel dolgozó franczia joggyakorlat, mely a Code civilenek a kártéritésre vonatkozó szabályait akként értelmezi, hogy azok *minden*, tehát a nem-vagyoni kár felmerülte esetén is alkalmazandók. Közel áll ehhez a felfogáshoz a kötelmi jogot szabályozó uj — 1911. évi márczius hó 30-án kelt — schweizi törvény, amely ugyan nem mondja ki általánosságban, hogy *minden* kár megtéritendő, hanem 49. §-ában oly módon rendezi a kérdést, hogy «annak, aki személyes viszonyaiban sértetik, vétkesség esetén igénye van a kár megtéritésére és amennyiben a sérelem és vétkesség különös sulya indokolttá teszi, igénye van pénzösszeg szolgáltatásában álló elégtételre», 47. § ában pedig megengedi, hogy ölés vagy testi sértés esetében a biró különös méltánylást érdemlő körülmények közt a sérültnek vagy a megölt hozzátartozóinak megfelelő pénzösszeget itéljen meg *elégtételképpen*.

Ez a szabályozás meglehetősen szükre vonja ugyan a nem-vagyoni kár megtéritésének a határait, másrészt azonban nem tagadható, hogy korlátok felállitása szükséges, mert a személyes viszonyok körén belül eshető sérelmek nagyon különböző jelentőségüek, azok fokozatai végtelen számuak, s hogy a becsület sérelmeit idézzük példaképp, a büntetőbiró igen gyakran csekély jelentőségü, a sértett által sem komolyan vett, s csupán az ellenfél bosszantásának czélzatával a bíróság elé vitt nyelvelés esetén állapitja meg a becsületsértés vétségének a fenforgását, amikor bizony a polgári biró nem láthat olyan *erkölcsi* sérelmet, amely a magánjogi elégtételadást indokolná. Természetesen nem a sértett egyéni és társadalmi jelentéktelenségére gondolok, mert becsületének s általában személyi jogainak védelmére osztálykülönbség nélkül *mindenki* igényt tarthat, de mindenki csak *komoly* sérelem esetén.

Viszont az is kétségtelen, hogy nem tartható fenn az olyan jogállapot, amely még a most ismertetett oltalomban sem részesiti az erkölcsi javakat. Mai joggyakorlatunkra czélzok, mely a vagyonnak — még pedig rendszerint a *kártevő* vagyonának — messzemenő védelmet biztosit, amely minucziózus pontossággal kutatja ki, hogy mit ért az a kabát, amely a sérültön a baleset alkalmával elszakadt, mennyibe került a gyógyszer, amely aggodalmasan keresi, hány %-kal csökkent a sérült munkaképessége, de nem törődik azzal a morális és pszichikai értékcsökkenéssel, amely %-okban ki nem fejezhető, orvosilag ki nem mutatható, de a sérültet hosszu évekig, esetleg egész életén át korlátozza egyénisége, lelki erői teljes kifejtésében. Ez a gyakorlat érzéketlen aziránt, hogy vannak a vagyonnál értékesebb javak is: a személyiségi jogok (jó hirnévhez, becsülethez, levélhez és bizalmas természetü iratokhoz, képmáshoz stb. való jog, ez a gyakorlat antiszocziális, mert a társadalmat alkotó *embereknél* többre értékeli a vagyont, amely legnagyobbrészben *emberi* munka eredménye s ekként az *ember* nagyobb megbecsülését követeli. Bár az erkölcsi javak pénzbeli értéke meg nem becsülhető, mégis figyelembe kellene vennie ennek a joggyakorlatnak azt, hogy a vagyoni kiegyenlités mégis csak képes bizonyos mértékig helyreállitani az erkölcsi javak terén megzavart egyensulyt, jobban kielégiti a sértett érdekét, mint a puszta büntetés, másrészt érzékenyebb hátránynyal sujtja a sértőt s igy a megelőzésnek is hatékonyabb eszköze, ami pedig minden jogrendszernek elsőrendü feladata.

Mai joggyakorlatunkban azonban csak igen bátortalan, csökevényes nyomait találjuk a nem-vagyoni kár megtéritése jogelvének, teljesen szük térre szoritva: az erőszakos nemi közösülésből eredő sérelemért való elégtételadásra. Még az osztrák polgári törvénykönyv álláspontjáig sem jutott el joggyakorlatunk; ez a régi kódex ugyanis 1325. §-ában elrendeli, hogy az, aki testi sértést követ el, a sértett kivánságára a körülményekhez mért fájdalomdijat is fizessen, 1330. §-ában pedig feljogositja a becsületében sértettet, hogy amennyiben valóságos kára esett, vagy valamely nyereségtől üttetett el, a sértés folytán kártéritést vagy teljes elégtételt követeljen. Pedig hogy mennyire elégtelen például a becsület büntetőjogi védelme, az éppen a mi viszonyaink közt szembeszökő. A szóbeli becsületsértésnél a különféle enyhitő körülmények figyelembevételével kiszabott és esetleg fel is függesztett csekély pénzbüntetések s az esküdtbiróságoknak gyakran indokolatlan felmentő verdiktjei csak az istenitéletek maradványának: a párbajnak véres szokását táplálják, de sem vissza nem riasztanak, sem elégtételt nem nyujtanak. Ellenben az érzékeny vagyoni hátrány meggondolásra késztetné a sokszor gyermekes nyegleségből, sokszor rosszakaratu ártási czélzattal mások becsületét sértegetőket, másrészt a sértett és a társadalom szemében is komolyabb szinben tüntetné fel a becsület birósági védelmét.

Ilyen körülmények közt örömmel kell üdvözölnünk a szegedi kir. táblának, mint felülvizsgálati bíróságnak 1911. G. 156. számu itéletét.* Az alapul szolgáló eset az, hogy az alperes a felperesnőről ennek volt jegyese és mások előtt azt állitotta, hogy vele huzamos időn keresztül nemi viszonyt folytatott s emiatt a büntetőbiróság az alperest becsületsértés vétségében bünösnek mondta ki.

A kir. tábla kifejti, hogy miután a női becsület megtámadhatatlanságához füződő érdek a büntetőtörvény különös védelme alatt áll (Btk. 264. §. 4. p.) és minthogy jogszabály, hogy minden olyan érdek, mely büntetőjogi védelemben részesül, a személyiség védelme tekintetében fennálló polgárjogi szabályoknál fogva olyannak tekintendő, hogy annak megsértéséből magánjogi felelősség származik a sértőre, ez okból az alperes a felperesnőnek pénzbeli elégtétellel tartozik.

Bár ez a döntés az alapul fekvő tényállás szerint csupán a női becsület megsértéséből eredő hátrány kiegyenlitését teszi a sértő kötelességévé s a sorok közül ugyanaz a gondolatmenet olvasható ki, amely a Curiát az erőszakos nemi közösülésből származó kártérités megitélésénél vezeti, hogy t. i. a nő jövendő szerencséje — férjhezmenetele — gátoltatik a sérelem folytán s ily módon erősen érezteti az osztrák polgári törvénykönyvnek a testi sértésből eredő kár megtéritését illető ama szabályának a hatását (1326. §.), hogy amennyiben a sértett eltorzittatik, különösen pedig, ha a női nemhez tartozik, arra is figyelemmel kell lenni, hogy nem-e szenved emiatt a boldogulása, mégis örvendetes haladást jelent ez a határozat, különösen annálfogva, mert általános elvként jelenti ki, hogy a büntetőtörvények oltalma alatt álló *minden* érdek megsértéséből magánjogi felelősség származik a sértőre.

Mig tehát a női becsület védelmére vonatkozó részében ez a határozat a német polgári törvénykönyv 847. §-ának második bekezdésében foglalt azzal a szabályozással is harmonizál bizonyos mértékig, hogy a tisztességes nő, aki jegyesének megengedi a nemi érintkezést, az esetben, ha a másik jegyes ok nélkül visszalép, vagy a visszalépésre jogos okot szolgáltat, a nemi érintkezésből eredő nem-vagyoni kár méltányos pénzösszegben való megtéritését is követelheti, másrészt általános kiindulási pontjában a megalkotandó magyar általános polgári törvénykönyvnek arról az ugynevezett «előreható erejéről» tesz tanuságot, melynek nyomait ujabb judikaturánkban mind gyakrabban érezzük.

Jövendő kódexünk tervezete (első szöveg) ugyanis jelentékeny teret szentel a nem-vagyoni kár megtéritésére vonatkozó szabályozásnak. A személyjogot tárgyazó I. rész 2. czimében «a személyiség védelme» felirás alatt 87—93. §-aiban a szabadság, testi épség és becsület bántalmazása, a név viseléséhez vagy használatához való jog megsértése s a képmással vagy levéllel s egyéb bizalmas természetü irattal való visszaélés esetére állit fel szabályokat s a felsorolt jogokat három irányban részesiti védelemben.

Egyrészt keresetet ad a sérelem megszüntetésére és a további sértéstől való eltiltásra, másrészről kártéritési jogot enged 1140. §-ban, végül az itélet hirlapi közzétételét is megengedi. Bár a kártéritési jog érvényesitését a schweizi kötelmi jogi törvényhez hasonlóan elég szük korlátok közé szoritja, nevezetesen csak akkor engedi meg azt, ha az eset körülményei és a méltányosság indokolják, azonban ez a korlátozás, mint fentebb kifejtettük, szükséges is, másrészről a tervezet nem csupán a személyiségi jogok, hanem *mindennemü* alanyi jog megsértéséből eredő nem-vagyoni *kár* megtéritését lehetővé teszi.

A Tervezetnek e szabályai és a mai joggyakorlat közt mély ür tátong. Ennek a betöltése felé bátor kisérlet a szegedi kir. tábla ismertetett határozata. *Dr. Balás P. Elemér.*

* Lásd Magánjogi Döntvénytár VII. kötet 42. eset.

A közigazgatási bíróság 1912. évi gyakorlata.*

III. A *községi* ügyekben kelt határozatok közül ki kell emelnünk a 6589/911. számu itéletet. Az 1886 : XXII. tcz. (községi törvény) szerint községi képviselővé csak az választható, aki a községben két év óta adót fizet. A panaszló 1909 január 1-től fizetett a községben adót, s 1910 deczember 10-én választották meg képviselőtestületi taggá. A közigazgatási bizottság a választást megsemmisitette, mert a törvény által megkivánt két év még nem telt le; a közigazgatási bíróság ellenben a panasznak helyt adott azon alapon, hogy a két teljes évre szóló adó utolsó részlete már a választás előtt esedékes volt. A határozat inkább méltányos és nem szolgálja a törvény intenczióit.

A 8661/1911. K. sz. itéletében azon elvet mondja ki a bíróság, hogy ahol a község több választókerületből áll, a képviselőtestületi tagválasztáshoz csakis az ugyanazon kerületbeli választók jelölhetők ki bizalmi férfiakul.

Egyik itéletében (1271/912) azt mondja ki a bíróság, hogy képviselőtestületi tag elhalálozása esetén a póttag azonnal behivandó, s mig a póttag behiva nincsen, a képviselőtestület csonka. A kérdés eldöntését az tette aktuálissá, hogy egy ilyen csonka képviselőtestület jegyzőválasztás alkalmával a két jelölt között egyenlő szavazatot adott le és igy sorshuzásra került a dolog; holott, ha a póttag már be lett volna hiva, a sorshuzásra nem került volna sor. A bíróság a kérdéses jegyzőválasztást lényeges szabálytalanság miatt megsemmisitette.

Egy rendezett tanácsu város egy lelkészt városi tanácsossá választott. A panasz a választás megsemmisitését kérte, minthogy a községi törvény 75. §-a szerint lelkész községi előljáróvá nem választható. A bíróság a panaszt igen helyesen elutasitotta (7891/911. K. sz.). A törvény intencziója nyilván csak az volt, hogy egy községben ne végezzen ugyanazon személy polgári és egyházi funkcziókat, ami mindkét részről visszaélés forrása lehet; de nem akarta az egyházi rendüeket a választhatóságból, mint polgári politikai jogból általában kizárni. Már pedig az illető városban nem a megválasztott tanácsos végezte a lelkészi teendőket.

Igen nagy fontosságu a 3190/1912. sz. itélet. A panaszlónak városi mérnökké való megválasztását a megválasztás után két évvel megfelebbezték s a megye közgyülése e felebbezés folytán a választást törvényes minősités hiányában megsemmisitette. A közgyülési határozat ellen adták azután be a birói panaszt. Az volt tehát a bíróság által eldöntendő vitás kérdés, hogy elkésve beadott felebbezés folytán joga volt a törvényhatósági bizottságnak a választást érdemben helyes okból megsemmisiteni. A közigazgatási bíróság azzal kezdi indokolását, hogy nem képesitett egyén megválasztása törvénysértés; «ezt a törvénysértést tehát meg kell szüntetni.» És minthogy a törvény czélzatába ütköznék az, hogy a törvényszerü minősités kérdése a 15 napi felebbezési idő leteltével a birói megitélés köréből kiessék, a kérdés érdemi vizsgálatába bocsátkozott. A birói fülnek kissé szokatlanul hangzik talán az ilyen indokolás, de tudnunk kell, hogy közigazgatási ügyekben a res iudicata elve nem érvényesül teljesen, s a közigazgatási ügyek nagy része még csak most vár sajátlagos természetüknek megfelelő jogi szabályozást. A közigazgatási eljárás jövő kodifikátorainak mindenesetre nagy tanulságul szolgálhat az ilyen itélet.

A községi törvény értelmében a hivatalvesztésre itélt községi előljáró vagy alkalmazott a rendes tisztujitás előtt ujból meg nem választható. A bíróság a 4740/1911. K. sz. itéletben ezt a törvényszakaszt ugy értelmezte, hogy a megválasztás más állásra sem történhetik meg, mert különben a község a fegyelmi hatóság itéletét kijátszhatná. A konkrét esetben egy, a belügyminiszter által hivatalvesztésre itélt városi rendőrkapitányt két hónappal később városi kiadóvá választottak meg s a bíróság a választást megsemmisitette. De lege ferenda a hivatalvesztést itt is, mint a bíróságnál pontosan megállapitott időtartamra kellene kimondani.

Olyankor, ha ugyanazon tisztujitáson oly egyéneket választanak meg, akiknek együtt alkalmazását a törvény kizárja és állásától egyik sem akar megválni, a 661/912. K. sz. itélet szerint a kisebb állásra megválasztottat föl kell menteni. «Mert ha a választók akarata — a törvény tiltó rendelkezése következtében — nem érvényesülhet mind a két állás betöltésénél: akkor az önkormányzat tekintetéből az a helyes, hogy a választók akarata a fontosabb állás tekintetében érvényesüljön».

IV. Az előbbi csoportokba nem osztályozható itéletek közt kiemeljük a 380/1912. K. számut. E szerint a közigazgatási bíróság itéletének hatálya azonnal megkezdődik, mihelyt az illetékes hatósághoz megérkezett és mellékes, hogy az már foganatositva lett-e. A törvényhatósági bizottsági tagválasztást vezető elnök a törvény szerint ugyanis csak a törvényhatósági bizottság tagja lehet; a kérdéses egyén pedig akkor töltött be választási elnöki tisztet, amikor a közigazgatási bíróságnak az ő bizottsági tagságát megsemmisitő itélete az alispánhoz már megérkezett ugyan, de még neve a bizottsági tagok sorából nem volt törölve.

A 7445/911. K. sz. itélet szerint a törvényhatósági bizottság tárgyalásában nem vehet részt az a bizottsági tag, aki mint ügyvéd az illető ügyben a felet képviselte. Az ügyvéd ugyanis a képviselet tárgyát tevő ügyben és az arra vonatkozó minden kérdésben közvetlenül érdekelt és igy az 1886. évi XXI. tcz. 51. §-a alá esik. Nem hagyhatjuk emlités nélkül, hogy a hivatalos határozatgyüjtemény 88. lapja tévesen sorolja fel ezt az itéletet az 1896. évi XXVI. tcz. 26. §-ánál, mert ez az itélet nem községi ügyben kelt.

Az 1896. évi XXVI. tcz. 48. §-a értelmében panasznak van helye a közigazgatási bíróság azon határozata ellen, amely a községi segélyt a hitfelekezeti iskolák közt fölosztja. A görög katholikus egyház azért élt panaszszal, mert az evang. lutheranus egyháznak adott segélyt tulmagasnak tartja. A bíróság a panaszt érdemi elbirálás nélkül visszautasitotta, mert a panaszló egyház a határozatot magára nézve nem tartja sérelmesnek és csakis a másik egyház segélyének leszállitását kérte. A határozat indokolása nem egészen meggyőző, mert hiszen a panaszló által kivánt leszállitás az arányt is megváltoztatta volna s különben is, ha a törvény a panaszjogot valamely határozat ellen általában megadja, a bíróságnak nem szabad disztingválnia abban a tekintetben, hogy a határozat milyen irányban van megtámadva.

A 10548/911. K. sz. határozat kimondja, hogy a törvényesen elismert vallásfelekezet oly községben is szerezhet ingatlant, amelyben még egyházközséggé nem alakult és utasitja az alispánt, hogy a baptista vallásfelekezet által bemutatott adásvételi szerződést lássa el bemutatási záradékkal.

Végre a 9745/911. K. sz. itélet szerint a község a karhatalomként kirendelt katonaság elszállásolása fejében csak a dijszabásszerü összeget követelheti az esetben is, ha az elszállásolásra többet költött.

Dr. Egyed István.

* Az előbbi közl. l. a 9. számban.

Megjegyzések a polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló 1912 : LIV. tcz. 61. §-ára.

Az uj polgári perrendtartás (P. P.) legkésőbb 1914 szept. 1-én életbe fog lépni. Természetes, hogy az életbelépéskor nagy számban fognak olyan perek folyamatban maradni, amelyek még a régi törvény alatt indultak meg.

Ezekről a perekről a polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló 1912 : LIV. tcz.-nek az átmeneti rendelkezésekre vonatkozó 59—61. §-ai intézkednek, amely §-ok közül a 61. §. vonatkozik a törvényszékek előtt folyamatban maradt perekre.

Kétségtelen, hogy elsőrendü igazságszolgáltatási érdek az, hogy az átmeneti állapot minél rövidebb ideig tartson, hogy minél előbb megszünjék az, hogy ugyanaz a bíróság két különböző eljárás szerint itélkezzék.

A átmeneti állapot lehető megröviditése az életbeléptetési törvénynek lenne a feladata, ezt a feladatot azonban az 1912 : LIV. tcz. 61. §-a szerény nézetem szerint éppen nem szerencsésen oldotta meg, különösen a rendes pereket illetőleg, ugy hogy feltétlenül szükség lesz bizonyos törvényhozási intézkedésekre avégből, hogy a P. P. életbeléptetése után minél kevesebb perben és minél rövidebb ideig legyenek kénytelenek a törvényszékek a régi eljárás szerint itélkezni.

Az 1912 : LIV. tcz. 61. §-a ugyanis akként rendelkezik, hogy «A törvényszékek előtt a polgári perrendtartás életbelépése előtt

folyamatba tett polgári ügyekben (különösen : rendes perek, ideértve a kereskedelmi és váltópereket stb.) a további eljárásra, ideértve a felebbvitelt is, az eddigi szabályokat kell alkalmazni».

A törvény indokolása ezt a rendelkezést főleg azzal okolja meg, hogy a felek a periratokban tett nyilatkozatokkal már kötve vannak, az egyik fél a másik fél beismeréséből, vagy a nyilatkozat elmulasztásából már jogot szerzett, s ettől a jogától őt az eljárás átalakításával megfosztani nem volna méltányos.

Elismerem, hogy szerzett jogokat megszüntetni nem lehet a törvényhozó feladata s a 61. §., amennyiben szerzett jogokat akar megvédeni, kifogástalan ; ámde nagy kérdés, hogy az indokolás mindenesetre találó és helyes-e?

A 61. §. ugyanis az eddigi szabályok alkalmazását pusztán ahhoz a feltételhez köti, hogy a per a P. P. életbelépése előtt tétessék folyamatba, vagyis a kereset legkésőbb 1914 aug. 31-én érkezzék a törvényszéki iktatóba s ezzel azoknak a rendes pereknek a számát, amelyek az 1868 : LIV. tcz. szabályai szerint intézendők el, rendkivül megszaporitja és előidézi, hogy a P. P. életbelépése után az átmeneti állapot még évekig el fog tartani, sőt az esetleges feloldásokra és szünetelésekre való tekintettel még nyolcz-tiz év mulva is lesznek irásbeli rendes perek.

Pusztán a kereset beadásának időpontjához kötni azt, hogy a régi vagy az uj eljárás szerint tárgyaltassék-e a per, nem szerencsés és sem az igazságszolgáltatás, sem a felek érdekeinek meg nem felelő intézkedés.

A kereset beadásának időpontja fontos momentum lehet ugyan perjogi szempontból is, de csak a hatáskör és az illetékesség szempontjából, mivel a régi törvény szerint illetékes bíróságnál meginditott pert a szerzett jogokra tekintettel, nem lehet megszüntetni azért, mert az uj törvény szerint az a per más bíróság hatásköréhez vagy illetékességéhez tartoznék.

A kereset beadásának tehát csak egy következménye lehet, nevezetesen az, hogy a hatáskör és illetékesség kérdését a beadáskor érvényben levő törvény szerint kell elbirálni, a kereset érdemének mikénti elbirálására azonban pusztán a beadással sem a felperes, sem az alperes semmiféle jogot nem szerezhet.

A perinditás czélja ugyanis valamely jog érvényesitése, a peres eljárás szabályai pedig csak arra valók, hogy ezt megkönnyitsék s elősegitsék az anyagi igazság érvényesülését. A felperes tehát, aki a perrel az ő vélt igazát akarja érvényesiteni, a kereset beadásával — az illetékességtől eltekintve — csak arra szerezhetett jogot, hogy igazságos itéletet kapjon. Hogy azután ez az itélet milyen eljárási szabályok alkalmazásával hozatik meg, az reá nézve csak annyiban fontos, hogy könnyebbé vagy nehezebbé teszi-e neki joga érvényesitését. Ha tehát a törvényhozó uj eljárási törvényt alkot, nyilván nem azért, mert a régit jónak találta, nem helyezkedhetik logikusan és helyesen arra az álláspontra, mint az 1912 : LIV. tcz. 61. §-a is teszi, hogy pusztán azért, mert a kereset a régi törvény hatálya alatt adatott be, a per a régi, rossznak talált törvény szerint tárgyalandó, hiszen ez az intézkedés nemcsak hogy nem védi a felek érdekeit, hanem rájuk nézve valóságos privilegium odiosum, amely megfosztja őket nem valamely szerzett jogaiktól, hanem az uj törvénynek az anyagi igazság érvényesülését a réginél jobban biztositó alkalmazásától.

Ebből következik, hogy azokra a perekre nézve, amelyek a régi törvény hatálya alatt adattak ugyan be, de egyéb aztán ezen idő alatt velük nem is történt, más intézkedésre van szükség ugy az igazságszolgáltatás, mint a felek érdekében is, mint ahogy a 61. §. rendelkezik.

A perek eme csoportja két részre fog oszlani. Lesznek perek:

1. amelyekben a kereset 1914 szept. 1. előtt, de oly időben adatott be, hogy az idő rövidsége miatt az 1868 : LIV. tcz. 132. §-ában előirt határidők megtartásával a régi törvény hatálya alatt a perfelvételi határnap ki sem tüzhető, hanem a perfelvételt okvetlenül a P. P. életbe lépte után kell megtartani;

2. amelyekben a perfelvételi határnap 1914 szept. 1. előtti időre tüzetett ugyan ki, de akár pergátló kifogás, akár amiatt, hogy a felek az 1868 : LIV. tcz. 138. §-a szerint halasztásokat vettek igénybe, az ügy érdemét illetőleg tulajdonképpen semmi sem történt.

A perek első csoportjára nézve tehát a czélszerü intézkedés az lenne, hogy miután ezekre nézve a perfelvételi határidő ugy is az uj törvény érvényességének idejére esnék, az uj törvény szabályai szerint tartassék meg a perfelvételi tárgyalás és tárgyaltassék a per. Ennek szükségszerü következménye lenne aztán oly törvényes rendelkezés alkotása is, hogy a törvényszékek feljogositassanak a P. P. hatályba lépte előtt is ezekre a keresetekre a perfelvételi határnapot a P. P. szabályai szerint kitüzni.

Az emlitett perek második csoportját illetőleg, ha az alperes pergátló kifogással élt, czélszerü lenne e kifogást a régi törvény szabályai szerint elintézni, ellenben az érdemi tárgyalást, mivel szerzett jogokról itt sem lehet szó, már az uj törvény szerint megtartani.

Ha pedig halasztások miatt nem történt az ügy érdemében semmi, mivel az alperes már perbe bocsátkozott, tehát a per előfeltételei fenforognak, szintén a P. P. szerint volna megtartandó az érdemi tárgyalás.

Mindkét esetben a tanácselnök ujabb perfelvétel mellőzésével közvetlenül a per érdemi tárgyalására tüzne ki határnapot, természetesen jogukban állana a feleknek a tárgyalást a P. P. szabályai szerint előkésziteni.

Ujabb perfelvételi tárgyalásra egyik esetben sem volna szükség, mert a perbebocsátkozás már megtörtént s mert ez indokolatlan időveszteséggel és költséggel járna s végül mert a hiányzó ellenkérelmet az érdemleges tárgyalás megkezdésekor a P. P. 185. §-ának megfelelően az alperes pótolhatná.

Ily módon a pereknek egy igen jelentékeny száma utaltatnék az uj eljárás alá, a felek minden sérelme nélkül, sőt előnyére, és lényegesen könnyitenénk azokon a nehézségeken, amelyek az átmeneti időszak alatt szükségképen fel fognak merülni.

Önként felvetődik ezek után az a kérdés, hogy mi történjék azokkal a perekkel, amelyekben a P. P. hatálybaléptekor már volt periratváltás?

Ezeknél is két csoport fog előfordulni, u. m. :

1. amelyekben a periratváltás még folyik ;

2. amelyekben akár az összes periratok beadásával, akár azért, mert valamelyik fél mulasztása miatt az ügy itélet alá terjesztendő, a periratváltás már befejeztetett.

A 61. §. indokolásának az a része, amely a szerzett jogok védelmével okolja meg a törvény intézkedését, kizárólag csak a perek eme csoportjaira alkalmazható, mivel csak ezeknél fordulhat elő, hogy valamelyik fél a másiknak periratbeli nyilatkozataiból, vagy valamely mulasztása folytán bizonyos perjogi előnyt szerzett. Szándékosan mondtam előnyt és nem jogot, mert hiszen az a körülmény, hogy valamely eljárási szabálynál fogva egyik vagy másik fél perbeli helyzete kedvezőbbé vált s ennek folytán a pernyertességre több kilátása lehet, még nem jog, hanem csak, előny, amelyet a fél jogai érvényesitése czéljából felhasználhat; csak kedvező helyzet, mely a felet esetleg diadalra segitheti ellenfelével szemben.

Tulajdonképpen tehát nem a szerzett jogok, hanem csak a szerzett perjogi előnyök védelméről lehet szó. Kérdéses lehet azonban, hogy van-e erre szükség és hogy feltétlenül meg kell-e ezeket az előnyöket a törvénynek védeni?

Mint már emlitettem, igen fontos igazságszolgáltatási érdek az, hogy minél előbb megszünjenek a mai törvény szerinti rendes perek és hogy minél előbb alkalmaztassék az uj törvény az összes perekben, mert az átmeneti állapot nemcsak a birói tanácsok müködését fogja zavarni, hanem egyéb hátrányokkal is fog járni. Hogy egyebet ne emlitsek, fenn kell tartani a pertárt és pertári kezelést mindaddig, mig csak az utolsó rendes per is meg nem szünik. Az igazságügyi politikának tehát határozottan érdeke az, hogy a felek emlitett esetleges perjogi előnyeit ne helyezze az ügymenet rovására előtérbe.

A szerzett perjogi előnyök figyelmen kivül hagyása a fentebb már kifejtettek szerint nem tekinthető jogfosztásnak, mert jogot a felek nem is szereztek s igy semmiféle jogelv nem követeli meg, hogy ezek az előnyök feltétlenül fenntartassanak, sőt — ugy vélem — nem is volna ez igazságos. A P. P.-al törvénybe iktatott szóbeliség ugyanis teljesen elejti az 1868 : LIV. tcz.-ben szabályozott esetlegességi elvet, abból indulván ki, hogy nem a forma, nem a kellő helyen előadott tagadás, vagy bizonyiték felajánlása a legfelsőbb szempont a perben, hanem az anyagi igazság s miután a feleknek is csak az lehet az egyedüli figyelembe veendő és méltánylandó jogos érdeke, hogy a bíróság nekik tényleg igazságot szolgáltasson, a törvényhozó nem köteles, sőt nem is jogosult respektálni az 1868 : XIV. tcz. formalizmusa következtében

szerzett és esetleg az anyagi igazság érvényesülését gátló perjogi előnyöket, mert hiszen ezzel ellentétbe jutna az általa helyesnek tartott s az uj törvényben gyökerező azzal az elvvel, hogy nem a forma a perben a legfőbb, hanem az igazság.

Ebből önként következik, hogy az uj törvény szelleme szerint akkor járna el az életbeléptetési törvény, ha kimondaná, hogy azok a rendes perek, amelyekben periratváltás már volt, de befejezve a P. P. hatálybaléptekor még nem lett, szintén a P. P. értelmében szóbeli tárgyalásra tüzessenek ki s az uj törvény értelmében tárgyaltassanak le és a már beadott periratok csak mint előkészitő iratok vétessenek figyelembe.

Az általam most javasolt megoldásnak következménye az lenne, hogy 1914 szept. 1-én egyszerre megszünne a mai rendes pereknek tulnyomó része és hogy az átmeneti állapot csak nagyon rövid ideig tartana. A 61. §. rendelkezését ugyanis csak a pertárilag már letárgyalt perekre vélném fenntartandónak s igy az átmenet csak addig tartana, mig ezek az esetleg szükséges bizonyitásfelvétel után itélettel, vagy más módon befejeztetnének.

Az egyedüli hátrány, ami ezzel járna, csak az lenne, hogy a törvényszékek az első időben igen el volnának halmozva szóbeli tárgyalásokkal. Ez a hátrány azonban nézetem szerint sokkal kisebb, mint az, amely a tulhosszu átmeneti időszakkal fog járni.

Összegezve most már az előadottakat, az 1912 : LIV. tcz. 61. §-a a következőleg lenne módositandó :

1. A mai törvény hatálya alatt beadott, de az 1868 : LIV. tcz. 132. §-a szerint a P. P. életbeléptéig perfelvételre ki nem tüzhető rendes keresetekre a P. P. hatálybalépte előtt is kitüzhető a P. P. szerinti perfelvételi tárgyalás természetesen 1914 szept. 1. utáni időre s e perekre mindenben az uj törvény szabályai alkalmazandók ;

2. az uj törvény szabályai szerint lenne tartandó a szóbeli tárgyalás a perfelvétel ismétlése nélkül azokban a rendes perekben is :

a) amelyekben perfelvételi határnap a P. P. életbelépte előtt volt ugyan, de periratváltás még nem történt ;

b) amelyekben periratváltás volt ugyan, de befejezve a P. P. életbeléptéig nem lett.

Az *a)* pont alá eső perekben az ellenkérelem a szóbeli tárgyaláson volna beadandó, a *b)* pont alattiakban pedig a már váltott periratok, mint előkészitő iratok vétetnének figyelembe.

3. Az eddigi szabályok csak azokban a perekben nyerjenek alkalmazást, amelyekben a periratváltás a P. P. hatálybaléptéig befejezést nyert.

Hangsulyozni kivánom, hogy fejtegetéseim csak a rendes perekre vonatkoznak s nem kivántam kiterjeszkedni a 61. §-ban emlitett egyéb perekre is, mert ezek némelyikére, különösen a csekély összegü váltóperekre magam sem tartanám mindenben czélszerünek az általam előadottakat. *Dr. Borsos Endre.*

Bünügyi közlemények.*

II. A daktiloszkópia ujabb eredményei.

A daktiloszkópia eredményeinek ismertetésénél reá kell mutatnunk arra a nagyon jelentős fejlődésre, amelyet a bünvádi eljárásnak ez a segédeszköze hazánkban elért. A mi országos bünügyi nyilvántartó hivatalunk, amely szükös anyagi körülmények között elismerésre méltó munkát végez,** két szempontból bir eredeti fontossággal bármely külföldi azonositási hivatal felett ; egyik a rendőri és igazságügyi nyilvántartásnak szoros kapcsolata, amely lehetővé teszi, hogy a büntettes elleni küzdelemben az igazságügyi hatóságoknak állandóan rendelkezésére állanak a rendőri megfigyelések és nyilvántartasok minden mozzanatai, másik pedig a nyilvántertás országos szervezete, amely egész Európában példátlan. Egyebütt ugyanis csak a nagyvárosok rendőrségei vannak berendezve az azonositási szolgálatra, s csupán a területükön megforduló büntettesekkel foglalkozhatnak, az állam egyéb területein ezek a hatóságok csupán kisegitőként működhetnek, addig nálunk az ország utolsó zugában letartóztatott büntettes rövid néhány nap alatt azonositható. Alább egy példáját is adjuk annak, hogy annak az egyénnek, aki ma itt, holnap ott kővet el büntettet, központi nyilvántartása mily eredményeket ér el.

Az országos bünügyi nyilvántartó hivatal személyazonositási tevékenysége három irányban oszlik meg. Az igazságügyi hatóságoknak előtte nem ismeretes előéleti adatokat szolgáltat ; első három évben ily értesités adatott : 1909-ben 1159, 1910-ben 1920, 1911-ben 2959 esetben. Másik, leglényegesebb tevékenysége a hivatalnak a hamis névvel szereplő büntettesek valódi nevének kideritése az ujjnyomat alapján : 1909-ben 256, 1910-ben 389, 1911-ben 414 ily eset fordult elő ; e téren a nyilvántartás eredményét mi sem igazolja jobban, minthogy ma már a büntettesek egész serege, abban a perczben, amidőn a daktiloszkópiai asztal elé állitják, önként bemondja a valódi nevét. Érdekes az is, hogy külföldi hivatalok is, ha magyar ember akad a kezükbe, igénybe veszik a magyar hivatal segitségét, és eredménynyel. Végül harmadik igazságügyi teendője a hivatalnak az ismeretlen helyen lévő büntettes ellen intézkedő hatóság értesitése arról, hogy a büntettes másutt kézrekerült ; ily eset volt 1909-ben 1131, 1910-ben 1191, 1911-ben 1835.

E számadatok közlésén kivül érdemesnek tartjuk a személyazonositási szolgálat köréből közölni a következő esetet is, amely egyuttal eleven képet nyujt a nyilvántartó hivatal munkálkodásának irányáról is.

Orbán Károly, álnéven Biró János 18 éves czigányt a pestvidéki kir. törvényszék 1908. évi február hó 1-én többrendbeli lopás büntette miatt két évi fegyházra itélte, mely büntetését a nevezett elitélt a soproni kir. országos fegyintézetben töltötte ki. Szabadulása alkalmával, azaz 1909. évi junius hó 1-én, a fegyintézet Orbán Károly- (Biró János)-ról ujjnyomatot vett föl s azt az országos bünügyi nyilvántartó hivatalhoz beküldötte.

1909. évi julius hó 22-én ujjnyomatlapok érkeztek a hivatalhoz a *szolnoki kir.* törvényszéki fogházból egy ott Kolompár József néven letartóztatásba került 18—20 év körüli czigányról, akinek ujjnyomatai a pestvidéki törvényszék által Orbán Károly (Biró János) néven elitélt czigány ujjnyomatának képletével azonosak lévén : az országos bünügyi nyilvántartó hivatal a két egyénnek személyazonosságát megállapitotta és erről a 24,300 1908. I. M. számu rendelet 34. §-ának harmadik bekezdése és 35. §-a értelmében a szolnoki kir. ügyészséget értesitette. A nevezett kir. ügyészségtől 1909 julius 25-én Kolompár Józsefnek fényképe is beérkezett. Ezt a Kolompár Józsefet a szolnoki kir. törvényszék, mint esküdtbiróság 1909 deczember 6-án rablásnak tekintendő lopás kisérletének büntette miatt hat havi börtönre itélte és az erről az itéletről a szolnoki kir. ügyészség által 1909 deczember 16-án beküldött büntetőlap az elitéltnek neveként a Kolompár József név mellett már az Orbán Károly és Biró János neveket is feltünteti, az elitéltnek előző büntetéseként pedig a pestvidéki kir. törvényszék által 1908-ban kiszabott két évi fegyházbüntetést is tartalmazza.

1910. évi junius hó 8-án ujjnyomatlapok és fénykép érkezett a hivatalhoz, a sátoraljaujhelyi kir. törvényszéki fogházból egy ott Kolompár Tóni Toma néven letartóztatásba került 17 éves czigányról, aki az ujjnyomatok alapján azonosittatott a szolnoki kir. törvényszék által Kolompár József néven elitélt czigánynyal. Ez a terhelt utóbb a sátoraljaujhelyi kir. törvényszék fogházából megszökvén, ellene a sátoraljaujhelyi törvényszék nyomozólevelet bocsátott ki.

1910. évi október hó 25-én ujjnyomatlapok, 1910 november 23-án pedig fénykép érkezett be az aradi kir. törvényszék fogházából egy ott Rostás Károly (álnéven Kolompár József) néven letartóztatásba került 18 éves czigányról, aki az ujjnyomatok alapján azonosittatott a sátoraljaujhelyi kir. törvényszéknél Kolompár Tóni Toma néven letartóztatott s utóbb körözött czigánynyal. Az azonositásról ugy a sátoraljaujhelyi kir. törvényszék, mint az aradi kir. ügyészség értesittetvén, a nevezett kir. törvényszék a Kolompár Tóni Toma ellen kibocsátott nyomozólevelet visszavonta.

Az aradi kir. törvényszék 1911. évi április hó 12-én Rostás Károlyt több rendbeli lopás büntette miatt jogerősen hét hónapi börtönre itélte. Rostás Károly azonban az itélet kihirdetése után a tárgyalóteremből megszökött, miért is ellene az aradi kir.

* Az előbbi közl. l. a 4. számban.

** Az országos bünügyi nyilvántartó hivatalt «Strafregister und Erkennungsdienst in Ungarn» czim alatt ismertettem a Gross-féle Archiv 36. kötetében. Számos külföldi szaktekintély a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott a magyar casier kiváló szervezetéről.

ügyészség nyomozólevelet bocsátott ki, de nyomozólevelet adott ki ujból, a szökésről értesült sátoraljaujhelyi kir. törvényszék is, ahol a Kolompár Tóni Toma ellen folyamatba tett eljárás még nem nyert jogerős befejezést. Az aradi kir. törvényszéknek fentebb emlitett itéletéről az aradi kir. ügyészség büntetőlapot küldött be, melyen azonban az elitélt csak Rostás Károly néven szerepel és melyen előző büntetéseként nincsenek a pestvidéki kir. törvényszék által Orbán Károly és a szolnoki kir. törvényszék által Kolompár József ellen kiszabott büntetések feltüntetve. Ennek magyarázatát a büntetőlap «megjegyzés» rovatába irt az a közlés adja meg, hogy az aradi kir. törvényszék az ujjnyomatok alapján történt azonositás és az *erről vett értesités daczára nem állapitotta meg Rostás Károlynak Orbán Károlylyal és Kolompár Józseffel való azonosságát.* Ezen közlés folytán szükségesnek mutatkozott az aradi kir. törvényszék itéletének beszerzése. Az itélet indokolásából kitünt, hogy a biróság Rostás Károlynak ujjlenyomata alapján Kolompár József Toni, Tamás, Biró János, Orbán Károlylyal való azonosságát és ebből folyólag büntetett előéletét megállapithatónak *nem* találta, mert *a beszerzett iratok szerint az előző büncselekmények tettesének személyi adatai a vádlott személyi adataitól teljesen eltérnek.* (Sic !)

De kitünik ebből az itéletből az is, hogy Rostás Károlyt az aradi törvényszék többi között egy Csanádapáczán 1909 deczember 10-ikéről 11-ikére menő éjjel özv. Konczes Istvánné sérelmére elkövetett lopás miatt is elitélte, holott Rostás Károlylyal az ujjnyomatok szerint azonos Kolompár József ebben az időben a szolnoki kir. ügyészségnek *értesitése szerint a szolnoki kir. törvényszék fogházában töltötte hat havi börtönbüntetését. (!)*

Ha tehát az aradi kir. törvényszék által Rostás Károly néven elitélt egyén azonos a szolnoki kir, törvényszék által Kolompár József néven elitélt egyénnel, akkor az aradi kir. törvényszék itélete téves, mert ez az egyén Csanádapáczán 1909 deczember 10. és 11-ike közötti éjjel *nem* követhette el a terhére rótt lopást, miután akkor be volt zárva és igy ennek vádja alól fölmentendő lett volna.

Bár a daktiloszkópiai rendszer fennállása óta nem fordult elő eset, hogy két egyénnek ujjnyomatai teljesen azonosak lettek volna, s ennek valószinüsége kizártnak is jelentkezik, mégis az aradi kir. törvényszéknek itélete folytán és mert az emlitett nevü czigányokról a szolnoki, aradi és sátoraljaujhelyi törvényszéki fogházban felvett fényképek is, különösen pedig a szolnoki fénykép a másik fényképpel összehasonlitva, a laikus előtt inkább az azonosság ellen, mint mellette szóltak, amennyiben a három fénykép egymáshoz alig hasonlitott és mert különös fontossággal birt annak a kérdésnek eldöntése, hogy Rostás Károly azonos-e Kolompár Józseffel, tehát következőleg Orbán Károlylyal (Biró Jánossal) valamint Kolompár Tóni Tomával is, az országos bünügyi nyilvántartó hivatal szükségesnek találta az ujjnyomatok azonosságát igazoló és részletesen indokolt szakvéleménynek a daktiloszkópiai osztálytól, valamint a fényképekre vonatkozó anthropometriai szakvéleményeknek a wieni cs. kir. rendőrigazgatóságtól való beszerzését.

Dr. Gábor Béla kir. törvényszéki daktiloszkópiai szakértő az azonosságot igazolandó, elkészitette az Orbán Károlyról, Rostás Károlyról és Kolompár Józsefről beérkezett ujjnyomatlapoknak háromszorosan nagyitott másolatát, amely másolatokon a nyomatok rajzainak, de különösen a megjelölt azonossági pontoknak (sajátosságoknak) összehasonlitása a nevezett szakértő állitása szerint kétségtelenül igazolja azt, hogy ezek a három néven, különböző időben és helyről beérkezett ujjnyomatlapok *egy és ugyanazon* emberről vétettek föl.

Ugyanerre az eredményre jut a nevezett szakértő a három fényképet illetőleg is, amire vonatkozó jelentését anthropometrikai adatokkal indokolja. Beérkezett a bécsi cs. kir. rendőrigazgatóságnak szakvéleménye is, mely szerint a három fényképnek anthropológiai összehasonlitása után megállapittatott, hogy daczára a látszólagos eltéréseknek, azok egy és ugyanazon személyt ábrázolnak. A képeknek különbözősége a rendőrigazgatóság véleménye szerint arra vezetendő vissza, hogy a sátoraljaujhelyi kir. törvényszéki fogházban fölvett fényképen a terhelt (Kolompár Tóni Toma) arczát szándékosan eltorzitotta, minek folytán ez a fényképhez nem hasonlit s hogy az aradi kir. törvényszéki fogházban (Rostás Károlyról) felvett oldalképen a fej erősen jobbra van hajtva, minek folytán a jobb fül felső része jóval szélesebbnek látszik, mint a másik két képen, melyek különben is kisebb fölvételek.

Ezen szakvélemények alapján kétségtelennek kell tartani azt, hogy az aradi kir. törvényszék által Rostás Károly néven elitélt czigány azonos személy a sátoraljaujhelyi kir. törvényszéknél Kolompár Toni Toma néven letartóztatva volt és a szolnoki kir. törvényszék által Kolompár József néven elitélt czigánynyal, akit viszont előzőleg a pestvidéki kir. törvényszék itélt el Orbán Károly néven.

Az immár kétségtelenül megállapittatott személyazonosságból most már az a tény következik, hogy az aradi kir. törvényszék előtt elbirálás alá került és özv. Konczos Istvánné sérelmére elkövetett lopást *nem* Rostás Károly követte el, vagy hogy ez a lopás nem az itéletben megjelölt időben (1909 deczember 10. és 11-ike közötti éjjel) történt.

Igy a daktiloszkópiai vizsgálat alkalmas volt arra, hogy egy egyénnek valamely tettben való ártatlansága legyen vele kiderithető.

Tanulságos a következő személyazonositási eset is, amely szintén a vádlott javára szolgáló tényt deritett ki.

A g—i kir. járásbiróság K. A. nevü egyént 1912 május 15-én a Btk. 333. §-ába ütköző lopás vétsége miatt egy havi fogházbüntetésre itélte. A jogerős itéletről beérkezett büntetőlapnak és a csatolt ujjnyomatlapnak az országos bünügyi nyilvántartásba helyezése alkalmával megállapitást nyert, hogy K. A. nem büntetlen előéletü, mert V. J. néven előzőleg egy izben három és fél évi börtönre és egy izben két havi fogházra volt lopás miatt elitélve.

Minthogy ekkép a g—i kir. járásbiróság által elbirált cselekmény a Btk. 338. §-ába ütköző lopás büntette gyanánt jelentkezett, az országos bünügyi nyilvántartó hivatal a ny—i illetékes kir. ügyészséget a BP. 450. §-ának 3. pontja értelmében intézkedhetés végett értesitette. 1912 október 24-én a b—i kir. járásbiróságtól egy ugyanolyan naczionáléju K. A. nevü egyénről érkezett ide büntetőlap, mint amilyen naczionáléju és nevü egyént a g—i kir. járásbiróság lopás miatt 1912 május 15-én egy havi fogházra itélt. Daczára a név és személyiségi adatok azonosságának, az országos bünügyi nyilvántartó hivatal a g—i és b—i járásbiróság által elitélt egyént azonosnak nem vette, hanem bekérte a b—i járásbiróság által az elitélt K. A. ujjnyomatlapját, melyből kitünt, hogy e két egyén nem azonos, illetve hogy a g—i járásbiróság által K. A. néven elitélt, valóban V. J. nevü egyén a b—i járásbiróság által elitélt K. A. nevét és naczionáléját használja.

Eközben a g—i kir. járásbiróság által elitélt K. nevü egyén ott ujból letartóztatásba került, a b—i járásbiróság által elitélt pedig büntetését kitöltvén, szülővárosába visszatért.

Az ujrafelvételi eljárásra illetékes kir. ügyészség közben intézkedett, hogy a g—i kir. járásbiróság által elitélt megidéztessék. Midőn a valódi K. A. az idézés folytán megjelent, tiltakozott, hogy ellene ujrafelvételi eljárás indittassék, azt adván elő, hogy ő előzőleg sohasem volt büntetve és ennek megállapithatása végett ujjnyomatainak felvételét is kérte.

A ny—i kir. ügyészség az ujjnyomatokat beküldte a nyilvántartó hivatalba és egyuttal felvilágositást kért. Az országos bünügyi nyilvántartó hivatal a beküldött ujjnyomatokból megállapitotta, hogy az ujrafelvételi eljárás végett beidézett K. A.-nak bár teljesen ugyanazonosak a személyi adatai a g—i járásbiróság által elitélt K. A. személyi adataival, mégsem az az egyén, s igy miután az ujjnyomatok alapján megállapitást nyert, hogy a beidézett azonos azzal, akit a b—i járásbiróság elitélt, ujrafelvétel ellene a Btk. 338. s a BP. 445. §-ának 3. pontja alapján nem inditványozható. Egyben közölte az országos bünügyi nyilvántartó hivatal az ügyészséggel, hogy az az egyén, aki ellen ujrafelvétel inditandó, jelenleg ott van fogva.

Nagyon jelentős, de aránylag ritka esetben vétetik igénybe a nyilvántartó hivatalnak az az eljárása, amelylyel a büncselekmény helyén talált ujjnyomok segitségével a tettes kideritését szolgálja. Ilyen eset 1909-ben 56, 1910-ben 68, 1911-ben 35 fordult elő. Ez esetekben a hivatal a nyomozásban vesz tényleges részt, annak egyik legnevezetesebb segédeszköze. Az esetek ritkasága részben arra vezethető vissza, hogy — mint azt közleményünk elején emlitettük — az azonositó intézet Budapesten lévén, a hely-

szini ujjnyomatot tartalmazó tárgyak elküldése bajos ; ezen most már majdnem teljes mértékben segit az általunk ismertetett Schneider-féle folie-eljárás. Sokat várunk attól is, hogy a m. kir. csendőrség az 1912. évben az összes kerületi székhelyeken tanfolyamokat tartott, ahol a nyilvántartó hivatal rendőri osztályának vezetője, dr. Gábor Béla, a csendőraltisztek tekintélyes részét erre az eljárásra kioktatta. Tagadhatatlan azonban az, hogy az igazságügyi hatóságok jelentékeny része azzal a sajátságos indolenciával viseltetik e kérdés iránt, amelylyel a paragrafusokon élősködő büntetőjogászok minden bünügyi haladás s a kriminalisztika majdnem egész területe iránt viseltetnek ; ezen mindenesetre sokat van hivatva változtatni jelenlegi igazságügyminiszterünknek az a terve, hogy a birák és ügyészek kriminalisztikai kiképzését vette fel programmjába s ennek keretében a daktiloszkópia is helyet foglal.

A birói személyek ugyanis a helyszini ujjnyomvizsgálat adatainak felhasználása iránt azért viseltetnek egy bizonyos idegenkedéssel, mert abban a feltevésben vannak, hogy a daktiloszkópia eredményét a vádlott *bünösségének* bizonyitékául kellene felhasználni. Ez azonban téves. Az a tény, hogy a helyszinen talált ujjnyom valakinek az ujjnyomával azonos, nem bizonyitéka a bünösségnek, hanem fontos gyanuok, amely a bizonyitékok után való nyomozásnak ad irányt, de egyéb gyanuokokkal kapcsolatban bizonyitékká válhat a tettes ellen. Volt rá eset, hogy a helyszini ujjnyomból a büntettes specziális szokására lehetett következtetni : egy betörőnek aki állandóan robbanó anyagokkal dolgozott, megtalálták az ujjnyomát a müncheni «Deutsches Haus» kiállitásának egyik üvegszekrényén, amelyen a legujabb találmányu robbanó anyagok voltak felhalmozva : a nyom, mint reálitás, egy lelki mozzanattal volt kapcsolatban.* Mert ha a nyomozás utja az ujjnyom révén a tetteshez jut : a nyomozásnak ez a menete : hogy az *éppen* a vádlotthoz vezet, ez a tény bizonyitékká válhatik a bizonyitékok mérlegében.

Az alábbi néhány példa élénk világot vet erre. Mindegyikök a budapesti bünügyi nyilvántartó hivatal igen figyelemreméltó terméke.

1. Ez év január közepén a Lónyay-utcza egyik házának lakója, egy kereskedő, este lakására térve, annak ajtaját nyitva, a cselédjét pedig a konyhában a földön fekve, összekötözve találta. Felszabaditván a leányt, az elmondta, hogy kora este két férfi hatolt be a lakásba, kik őt megkötözték, majd az egyik szekrény bezárt fiókját feltörték és a benne volt értékeket magukhoz véve elmenekültek. Bár a fiók tényleg üres volt és igy a kereskedő kárt nem szenvedett, mégis megtette a feljelentést. A nyomozás helyszini szemlével kezdődött s a nyomozó közegek ott a helyszinén erős kikérdezés alá vették a leányt, ki is rövid faggatás után beismerte, hogy az egész betörés csak mese, mert a szekrényfiókot ő törte fel s hogy meséjével a gyanut magáról elhárithassa, ő maga kötözte össze magát.

A leányt a főkapitányság letartóztatta, majd a biróságnak adta át. Itt a leány egyszerre azzal állt elő, hogy ő teljesen ártatlan és csak azért ismerte be a lopást, mert a detektivek őt megverték. Az ujra elrendelt nyomozás tehetetlenül állott az esettel szemben. Nem volt nyom, amelyen elindulhatott volna, mikor előállott a kereskedő, hogy ő a feltört fiókban a törés körül ujjnyomokat látott, amelyekre a detektivek figyelmét is felhivta ugyan, *de azok a nyomok vizsgálatát feleslegesnek tartották, mert már akkorra a leány ugyis beismerő vallomást tett.* Ő ezeket a nyomokat ennek daczára minden érintéstől megőrizte s igy azok a nyomozás rendelkezésére állanak. ! ! (Sic !)

A nyomokat megvizsgálva, a szakértő a fiók törése körül sürün fekvő sok kéznyom között a tettes megállapitására alkalmas négy ujjnyomot talált s rövidesen megállapitotta, hogy e nyomok közül kettő a leánytól származik, *tehát a törést mégis ő követte el, de kellett hogy legyen segitő társa is,* mert a másik két nyom nem az ő ujjairól, hanem valaki másnak ujjairól származik. Valószinü, hogy a leány szeretője volt a büntárs, mire következtetni enged az a körülmény is, hogy a leány semmi áron sem akarja a nevét elárulni.

2. Mult év *márczius havában* Brassóban betörés történt. A helyszinről a rendőrség egy ablaktáblát küldött be, melyet a betörő tört be és amely gyanus volt emiatt arra, hogy rajta esetleg ujjnyomok vannak. A megejtett előidéző eljárás négy olyan ujjnyomot tett láthatóvá, melyek alkalmasak voltak az összehasonlitásra.

A nyomozás hosszasan elnyult, sok embert vett gyanuba, de eredmény nélkül, mert ellenük sem bizonyitékokat beszerezni nem lehetett, sem ujjaikról vett lenyomatok nem voltak azonosak az ablaktáblán talált ujjnyomokkal.

Október havában a rendőrség egy O—i nevü egyént vett gyanuba, felvette ujjnyomatait és kérte az összehasonlitást. Ezek sem voltak azonosak. A b—i rendőrség azonban, valószinüleg véletlenségből, ehhez a megkereséshez csatolta az összes nyomozati iratokat. A nyilvántartó hivatalban átlapozván ezeket az iratokat, köztük egy G. K. József nevü egyénről felvett ujjnyomatlapot találtak, melyről az iratok alapján kitünt, hogy azt a nyomozásban annnak idején szintén közremüködő a—i rendőrség vette fel, közölve a b—i rendőrséggel abbeli gyanuját, hogy vajjon nem-e ez-e az általa nyomozott betörés tettese ? Nevezett ugyanis időközben A—n több betörés miatt letartóztatásba került, sőt már el is lett itélve és büntetését üli.

A b—i rendőrség az a—i gyanusitást vagy nem akczeptálta, vagy pedig elfelejtette ezt az ujjnyomatlapot annak idején összehasonlitás végett beküldeni (!) Pedig éppen G. K. József ujjnyomatai voltak azok, melyek az ablaktáblán előidézett ujjnyomokkal pontosan megegyeztek és igy, ha a bünelelkmény után éppen egy félévvel az a véletlenség nem történik, hogy a nyomozás iratai a nyilvántartó hivatalba kerülnek, a b—i betörésnek talán még ma sincs tettese és G. K. Józsefnek ez a b—i kirándulása ismeretlen marad birái előtt.

G. K. József ellen az eljárás folyamatban van.

Dr. Kármán Elemér.

* Az eset a Gross-féle Archiv 48. kötetében Harster : «Kriminaltechnisches» czimü czikkében fordul elő.

A végrehajtási törvény 72. §-ához.

(Válasz a Jogt. Közl. 5. számában megjelent kérdésre.)

Nézetem szerint a marosvásárhelyi táblának gyakorlata, mely az 1881 : LX. tcz. 72. §-ában meghatározott törvényes zálogjog hatályát az 1908 : XLI. tcz. hatálybalépése óta csak azokra az ingóságokra nézve tartja létezőnek, melyek ezen utóbb nevezett tcz. határozmányai szerint lefoglalás tárgyát képezhetik, helyes és törvényes.

Ebben a gyakorlatban egyébként semmi novum sincs és a törvényes zálogjog érvényesithetését illuzóriussá épp oly kévéssé teszi, mint ahogy nem tette azt illuzóriussá az 1881 : LX. tcz. 51. §-a sem, melynek helyét a nov. 2. §-a elfoglalta.

Igaz ugyan, hogy az 1908 : XLI. tcz. 1. §-a taxative felsorolja azokat a törvényszakaszokat, amelyek az 1881 évi LX. tcz. §-aiból hatályukat vesztették. Abból azonban, hogy az 1881 : LX. tcz. 72. §-a ezen §-ok között felemlitve nincsen, még nem lehet levonni a következtetést, hogy a végrehajtási novellának a foglalás alól mentességet megállapitó 2. §-a bérbeadó törvényes zálogjogát nem korlátozza. Mert azt sehogy sem tudom a 72. §-ból kiolvasni, hogy az a törvényes zálogjog állaga számára oly kivételes tartalmat állapitott volna meg, melyet a V. T. 51. és köv. §-ai sem korlátoztak.

Sem a bérbeadónak törvényes zálogjoga, sem egyéb törvényes zálogjog ily privilégiumban nem kulminál.

A bérbeadó és haszonbérbeadó törvényes zálogjogának privilégiuma csupán abban áll, hogy idegen tulajdont képező ingókra is kiterjed s igy a zár alól igényperrel feloldani mit sem lehet ; továbbá abban, hogy — mint más törvényes zálogjog is — egyéb korábban szerzett zálogjogokat megelőz. A V. T. 72. §-aban «megállapitott törvényes zálogjog a hitelező kielégitését — a fentiek révén — biztositani van hivatva, nem pedig arra, hogy annak alapján az adósra nyomást gyakoroljon oly tárgyak visszatartásával, melyek mint az adós személyére nézve feltétlenül szükségesek, kielégitési alapul nem szolgálhatnak : ami magának a zálogjognak fogalmával ellenkezik. (Budapesti tábla 1904 jun. 22. 176.)

Ezen helyes és törvényes felfogás következtében alakult ki birósságaink egyértelmü joggyakorlata, mely szerint «az 1881 : LX. tcz. 72., 225. §-ainak rendelkezései az 51. §. rendelkezésén válto-

zást nem eszközölnek s az ezen szakasz szerint le nem foglalható tárgyak foglalás alá vételét házbér- (illetve haszonbér-) követelés fejében sem engedik meg; a törvény szerint foglalás alá nem eső tárgyak tehát a végrehajtást szenvedő előterjesztése következtében még az esetben is feloldandók a foglalás alól, ha való lenne is, hogy azokat az ő felhivására és kijelölése folytán foglalta le a végrehajtó». (Kolozsvári tábla 1908 ápr. 28. 1565.) Hasonló értelemben döntött a budapesti tábla 1901 I. g. 41. sz. és a Curia 2855/1904. sz. határozatában is.

A novella 2. §-a csak az 51. §. szerint le nem foglalható ingók körét, szélesbitette ki s igy anélkül, hogy a V. T. 72. §-án bármit is változtatni, vagy azt hatályon kivül helyezni kellett volna, a végrehajtási novellának a V. T. 51. §-a helyébe lépő 2. §-ában körülirt mentességek a bérbeadónak a V. T. 72. §-án alapuló törvényes zálogjogát is ipso jure korlátozzák.

Dr. Faluhelyi Ferencz.

A birói állások betöltése.

A Jogt. Közl. 6-ik számában e czimen egy rövid közlemény jelent meg, amely örömmel megállapitja, hogy a megüresedett birói állások pályázat utján töltetnek be s ama reményének ád kifejezést, hogy bár ez a rendszer állandósulna.

Felhasználtam minden rendelkezésre álló eszközt, hogy e közlemény valódiságáról meggyőződjem, de ez nem sikerült, sőt fájdalommal kell megállapitanom, hogy az alábbiak szerint sokkal több a pályázat hirdetése nélkül betöltött állások száma, pedig ennek az Ü. Sz. 1. §-ának világos rendelkezése szerint megforditva kellene lennie.

Emez állitásom igazolására előadom, hogy az 1913. évi január és február havában részint kinevezéssel, részint áthelyezéssel betöltött elsőfoku birói állások száma (a helyi előléptetés és kölcsönös áthelyezés levonásával) 60 volt, amelyből azonban csak 19-re volt pályázat hirdetve.

Ez az arány még jobban szembeszökő a budapesti elsőfoku birói állások betöltésénél, ahol ugyanez idő alatt 17 ily állás lett betöltve s ebből csak 3-ra hirdettetett pályázat.

Ily arányok mellett tehát, sajnos, nem mondhatjuk, hogy a birói állások rendszerint pályázat utján töltetnek be.

De figyelemmel kisérve a birói állások betöltését, még más eredményre is kell jutnunk, nevezetesen arra, hogy mig az egyes állások betöltése lázas sietséggel, pályázat hirdetése nélkül egy-két nap alatt történik — sőt a hivatalos lap mutat oly példát is, hogy egy birói állás üresedésbe kerülvén berendelés folytán, erre mindjárt ugyanaz nap áthelyeztek egy másik birót *saját kérelmére* — mig más állások két, esetleg három hónapon át betöltetlenek.

Tény, hogy minden esetnél más-más körülmények játszhatnak közre, de végeredményében mégis érthetetlen, hogy az esetek többségében minden válogatás nélkül megfelel az, akinek kiváló szimatja van, aki előre megérzi s mindjárt áthelyezést kér a még csak megüresedendő állásra, máskor pedig a hosszu pályázati határidő, többszörös jelölés, szóval csak 2—3 hónap mulva akad kinevezésre alkalmas biró.

És az a csodálatos, hogy ez a szimat, vagyis a tényleg megüresedett, de még nem hirdetett állásra való pályázgatás nem válik be egyformán mindenkinél; tudok esetet, ahol az illető egy ily állásra beadott kérvényét azzal kapta vissza: «kérelmével a pályázat rendes utjára utasittatik» s egy-két nap mulva ez az állás pályázat hirdetése nélkül áthelyezéssel töltetett be egy — valószinüleg jobb szimattal birónak — saját kérelmére.

De ugyanigy vagyunk az előre kiszámithatlan s rendszertelen időben érkező helyi előléptetésekkel is; legutóbb előlépett 129 albiró a VIII-ik fizetési osztályba, de már a VII. és VI-os helyi előléptetés elmaradt. azaz 1912 julius 27-ike — vagyis az utolsóelőtti helyi előléptetés — óta megjelent elvétve öt VI-os és négy VII-es előléptetés, pedig a létszám jelen állása szerint a VI. fizetési osztályban hiányzik 30, a VII. fizetési osztályban 15 állás.

Ehhez járul még a lassan meginduló nyugdijazás, amely különösen e két osztályból kerül ki s igy a létszámban már ugyis mutatkozó hiányok folyton növekednek.

Mindezeken a bajokon a sok ujitással kapcsolatban valahogyan segiteni kellene s a IX-ből a VIII-ba, illetve innen a VII-ik fizetési osztályba való előjutásnak kinevezés, illetve ujabbi eskütétel nélkül az 1871 : XXXI. tcz. 11. §-ának analógiájára a megállapitott létszámban beállott üresedések szerint kellene történnie s ezzel egyben kiküszöböltetnék a rendszertelenül megjelenő helyi előléptetésekből származó sérelem.

Ezenkivül még mindig tág tér maradna az egyes kiválóbb erők soronkivüli előléptetésére.

Egy figyelő.

Különfélék.

— **A személyszaporitás ördöge.** Lapunk vezetőczikkében egyik kiváló munkatársunk a személyszaporitás tultengése ellen tör lándzsát. Amennyire helyeseljük is azt az eszmét, hogy az ügyvitel egyszerüsitése, a kezelő-személyzet kiképzése, a helyes vezetés és munkabeosztás a felesleges erőpazarlást megakadályozza és igy a személyszaporitást feleslegessé tegye: annál nyomatékosabban kell rámutatni arra, hogy ezek a tervbe vett módozatok nem teszik nélkülözhetővé azt, hogy a budapesti bíróságoknak ismert és immár tarthatatlan állapotán személyszaporitásokkal segitsünk. A jelenlegi igazságügyminiszter igen helyes érzékkel belátására is jutott ennek, amidőn a legkiáltóbb bajok orvoslását a büntető és a polgári törvényszékhez szaporitásképpen eszközölt áthelyezésekkel már tényleg meg is kezdette és midőn a budapesti törvényszékhez további hat, a kereskedelmi és váltótörvényszékhez három uj birói, illetőleg albirói állást rendszeresitett. Reméljük azonban, hogy az orvoslásoknak ez csak kezdete és korántsem befejezése, mert az eddigi szaporitásoknál megállani: félrendszabály volna. Például a kereskedelmi és váltótörvényszéknél az 1912. évi ügyforgalom több mint 57,000 számmal haladta meg az 1911. évit. Emellett a felebbezési tanácsok hátralékai is szaporodtak és határidői meghosszabbodtak. Ugyanez mondható a budapesti törvényszékről is. A budapesti kir. tábla hátralékai is egyre nőnek. Ezért azt hiszszük, nem alaptalan az a hir, hogy a budapesti bíróságoknál az eddigieken felül is nagy személyszaporitások várhatók.

— **A kötelmi jog általános elmélete** az ausztriai jog szempontjából, tekintettel a római jogra és az ujabb törvényhozásokra. *Sághy Gyula* ily czimü régen megjelent könyvének második átdolgozott és bővitett kiadása jelent meg. Az első füzet első kiadása 1877-ben jelent meg, azóta szerzőt több éven keresztül elhuzódott betegeskedése — és talán politikai szereplése is — akadályozta meg az uj kiadás rendezésében.

Pedig az első kiadás összes példányai már réges-régen elfogytak és igy szerző végre is elhatározta magát arra, hogy általános elterjedésnek örvendő müvét módositott, javitott és bővitett kiadásban bocsássa közre, de egyszersmind kiegészitve egy uj fejezettel a korreális és szolidáris kötelmekről.

A mű mostani formájában igen jó szolgálatot fog tenni a jogtanuló ifjuságnak, amely irányban valósággal hézagpótló jelleggel bir.

— **Népszerü jogi oktatás a középiskolákban.** A tudományok csaknem minden ágát felvették a középiskolák tárgyai közé és tanitják dióhéjba szoritva, csupán a jogtudományt nem. A kereskedelmi iskolákban, praktikus czélokat követve előadnak némi köz- és váltójogot. Pedig ugy hisszük, az erkölcsök javitása szempontjából igen szükséges volna a jogtudománynak a középiskola felsőbb osztályaiban népszerü formában való oktatása. A nagyközönség megismervén egyrészről azon jogokat, melyek őt, mint az egésznek egy részét illetik, másrészt jobban megitélhetné, hogy minő kötelességek terhelik őt a közzel szemben. A laikus önmaga is jóelőre megbirálhatná cselekedeteinek sulyát és annak esetleges büntetőjogi következményeit, ami mindenesetre a tudatlanságból elkövetett büncselekedetek számát csökkentené. De főként hasznos volna a váltójognak ismertetése, mert szinte megdöbbentő az a tájékozatlanság és az ebből követ-

kező könnyelműség, melylyel váltóügyeknél a nagyközönségnél találkozunk.

— **A törvényhatóság önkormányzati hatásköre.** Ezzel a czimmel másfél ivnyi tanulmány jelent meg *dr. Egyed István* bpesti kir. törvényszéki jegyző tollából. A rövid tanulmány nem akar rendszeres képet adni a törvényhatóságról, csak hatáskörének alapvonásait, egy-két jellemző momentumát emeli ki s kellő elméleti és irodalmi ismerettel fejti ki. Szerző tisztán tudományos alapon tárgyalja a megoldandó kérdéseket s nem egy, gyakorlatilag is értékes eredményt von le. A füzet a Stephaneum-nyomda r. t. nyomásában, Budapesten jelent meg.

— **«A kötelező szavazás»** czim alatt dr. Buza László jogakadémiai tanár különlenyomatban adta ki a Magyar társadalomtudományi szemlében megjelent ily czimü dolgozatát.

— **A vezérigazgató** czim alatt dr. Baumgarten Nándor a részvénytársasági reform köréből önálló tanulmányt bocsátott közre. Ez a tanulmány a Magyar Közgazdasági Társaság közgyülésén adatott elő. A különlenyomatban megjelent dolgozat éles kritikát gyakorol a vezérigazgatói fogalmon és egyik konkluziója az, hogy a létező állapotok tárgyilagos vizsgálata meggyőz arról, hogy a részvénytársasági reform egyik legfontosabb, habár eddig nem tárgyalt, kérdése a vezérigazgatói hatalom gyakorlatának a megfelelő ellenőrzésében rejlik.

— **A lakásbérleti jog.** Dr Bernhardt Miksa budapesti ügyvédnek, akinek két nagyobb jelentőségü müve jelent előzőleg meg (A csődmegtámadási jog és A kereskedelmi üzlet átruházása), ujabban ismét egy kommentárszerü munkája jelent meg *A lakásbérleti jogról.*

Olyan terjedelemben, amilyenben a lakásbérleti jog itt tárgyaltatik, irodalmunkben egyetlen munka sem tárgyalja a kérdést. A vaskos kötet 570 oldalra terjed és felöleli nemcsak a szószoros értelmében vett lakásbérleti jogot és eljárást, hanem tárgyalja az összes kapcsolt kérdéseket, mindenütt számon veszi a vonatkozó irodalmat és amit különösen ki kell emelnünk, részletesen kiterjeszkedik a joggyakorlatra is. Mivel pedig sok esetben az ily ügyek felsőbíróságokhoz nem kerülnek, igen helyesnek tartjuk, hogy a felebbezési és felülvizsgálati bíróságok gyakorlatával is megismertet.

— **A sommás idéző végzések.** Igen tisztelt Szerkesztő ur. Annak illusztrálására, hogy a most forgalomban levő blanketták mennyire nem praktikusak és mennyire nem szolgálják a kivánt czélt, méltóztassék nekem megengedni, hogy a következő, a közelmultban megtörtént esetet elmondhassam. Felperes ügyvédi képviselet nélkül perel. Az első tárgyalásra kitüzött határnapon megjelenik felperes három tanuval, de megjelenik alperes is. A tárgyalás tömegnapra lévén kitüzve, a biró a legjobb akarat mellett sem tárgyalhatja le az ügyet, különösen ahhoz nincs fizikai ideje, hogy a felperes három tanuját kihallgassa. Az ügyet tehát egy nem-tömegnapra, hivatalból elhalasztja. A következő tárgyaláson ujból megjelenik felperes az ő három tanujával, de nem jelenik meg alperes. Nem lévén az ügyben érdemleges ellenkérelem előterjesztve, a biró kihirdeti alperes ellen a mulasztási itéletet s megmagyarázza felperesnek, hogy nem szükséges az ügyet tárgyalni, haza mehet. Erre a felperes és a három tanu — kik már az első tárgyalási határnapon zugolódtak, hogy meghallgatás nélkül kellett elmenniök — azt kérdezik, hogy ki fogja a tanuknak két izbeni időmulasztásukat megtéríteni? A biró magyarázza nekik, hogy miért nem lehet az alperest a tanudijak viselésére kötelezni s azt találja mondani a felperesnek, hogy fizesse ő a tanudijakat, mert hiszen ő hozta el őket. A bíróság nem hivta a tanukat, miért hozta el őket? A felperes erre felmutatja az idéző végzés blankettáját, mely szerint felek kötelesek tanuikat magukkal hozni s azt mondja, hogy ő ezért hozta magával tanuit. A biró csak nagynehezen tudta a felperest lecsendesiteni s sehogysem tudta neki megmagyarázni a dolgot, hogy miért kötelesek a felek tanuikat magukkal hozni, ha nem bizonyos, hogy kihallgatják őket, vagy miért nem hallgatják ki a tanukat, ha felek kötelesek őket magukkal elhozni? Ez a kis eset — mely naponta számtalanszor megtörténhetik — egyik oka, hogy a laikus emberek annyira irtóznak a bíróságoktól s olyannyira bizalmatlanok iránta. Pedig ezen a bajon igen könnyen és igen gyorsan lehetne segiteni, még a blanketták tervbe vett általános reformja előtt.

Kitünő tisztelettel: *Egy joggyakornok*

— **Az igazságügyi orvosi tanács** három kötetben adta ki müködésének első tiz éve alatt — 1890—1900 — felgyült kazuisztikát. Az igazságügyminiszter lehetővé tette, hogy a tanács az 1900. és 1910. évben egybegyült anyagot is közreadhassa. Ebből az anyagból most jelent meg az első kötet második sorozata, mely az elme- és idegkórtan körébe vágó eseteket tartalmazza.

— **A sikkasztás fogalmához.** Egy olvasónk a következő kérdést veti fel: Megállapitható-e a Btk. 359. §-ában körülirt sikkasztás vétségének tényálladéka a következő tényállás alapján: W. D.-nél közigazgatási végrehajtás utján a többek között lefoglaltatott egy pánczélozott pénzszekrény, mely azután árverésen el is adatott. Midőn az árverési vevő a szekrényt átakarja venni, végrehajtást szenvedő kijelenti, hogy a kulcsokat nem adhatja át, mert azok elvesztek.

Az árverési vevő sikkasztás miatt feljelentést tett végrehajtást szenvedő ellen s feljelentésében bizonyitani kivánta, hogy a kulcsok az árverés után is megvoltak a panaszlott birtokában, tehát nem elvesztek, hanem csak eltitkoltattak.

A csikszeredai kir. járásbiróság az eljárás megindítását megtagadta s ezen végzését a törvényszék helybenhagyta; indok: panaszlott azzal, hogy a kulcsok kiadását megtagadta, a Btk. 355. §-ában meghatározott cselekmények egyikét sem követte el, miért is csak magánjogi keresetnek lehet helye.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Bilincselés miatti ellenszegülés.** Vádlott testi sértés miatt 40 M pénzbüntetésre, behajthatatlanság esetére pedig nyolcz napi fogházra jogerősen elitéltetett.

A fogházbüntetés megkezdése czéljából szabályszerü felhivás daczára sem jelentkezett. A bíróság elrendelte az elővezetést és foganatositás czéljából megkereste a rendőrhatóságot.

A megbizott rendőrtiszt felhivására vádlott késznek nyilatkozott arra, hogy az elfogatást tudomásul véve, a tisztet követi. Ez utóbbi ennek daczára kézkötést akart alkalmazni. Vádlott dühbe jött, megakadályozta a bilincselést és a rendőrtisztet visszalökte.

Hatóság elleni erőszak miatt büntető eljárást inditottak.

Az alsóbíróságok a vádlottat elitélték.

A német birodalmi bíróság 1912 május 24-én hozott II. 397/912. sz. itéletével az alsóbirósági itéletet megsemmisitette s vádlottat felmentette.

Az indokolás lényege a következő:

A döntés attól függ, vajjon a rendőrtiszt nemcsak a vádlott elfogatására, hanem különösen a megbilincselésre nézve is hivatásának szabályszerü gyakorlatában járt-e el.

Megkötözésnek a többek között csak akkor van helye, midőn az akár az elfogandó személy különös veszélyessége, akár a megszökés megakadályozása czéljából *elengedhetetlennek* mutatkozik.

A jelen esetben a rendőrtiszt az elfogásra jogosult volt ugyan, azonban nincs igazolva, hogy a megkötözés alkalmazásának most jelzett feltételei is fenforogtak.

Helytelen az alsóbíróságok azon álláspontja, hogy a megkötözhetéshez elegendő, ha azt a rendőrtiszt *czélszerünek* itéli.

A rendőrtisztnek az eset körülményeit mérlegelve, arra az eredményre kellett volna jutnia, hogy ha a bilincselés talán hasznosnak mutatkozott is, arra parancsoló szükség nem forgott fenn.

— **Meg nem engedett bojkott.** 1. Egy iparos ellen segédeinek a munkaviszonyt illetőleg kifogásai voltak. Ahelyett, hogy az ellentétek elsimitását az iparossal való személyes érintkezés utján megkisérelték volna, szakszervezetükhöz fordultak; ez utóbbi azután az iparost bojkott alá helyezte és a szakszervezet kötelékébe nem tartozó munkásokat is röpiratban a bojkotthoz való csatlakozásra hivta fel, minek folytán az iparos, kinek vevőközönsége csaknem kizárólag a munkások sorából került ki, tetemes kárt szenvedett. A német birodalmi bíróság 1912 nov. 21-én hozott VI. 37/912. sz. itéletében e bojkottot meg nem engedettnek nyilvánitotta, mert jogosnak itélte a szolgálatadó azon kivánságát, hogy az alkalmazási viszonyból fenerülő vitás kérdéseket elsősorban a segédeivel közvetlenül (a szakszervezet közbenjötte nélkül) kisérelhesse meg elintézni.

2. Jó erkölcsökbe ütközőnek minősitette a német birodalmi

bíróság (VI. 1912 nov. 21. 37/912. sz.) azon bojkottot is, melyet egy munkásszakszervezet azért mondott ki egy munkaadóra, mert ez nem volt hajlandó kötelezettséget vállalni arra nézve, hogy munkásait csupán a szakszervezet utján fogja felvenni.

— **Bontóper gyorsabb befejezése érdekében létrehozott megállapodás nem ütközik a jó erkölcsökbe.** Ha a férj javára valóban fennállott valamely házassági bontóok, a házasság felbontásának előfeltétele a felek megállapodásától függetlenül megvolt. Nem lehet a házasság felbontásának meg nem engedett könnyitéséről beszélni, ha a felek közti megállapodás csupán arra irányul, hogy az elsőbiróság által itélettel befejezett peres eljárás megrövidittessék. Házassági ügyekben épp oly kevéssé forog fenn valamelyes kényszer a jogorvoslatok igénybevételét illetőleg, mint akármely más polgári peres ügyben. Az érvényesen megkötött házasságok fenntartásához füződő államérdek csak azt kivánja, hogy a felek tényleg nem létező bontóokokat ne érvényesitsenek, de nem követeli azt, hogy fenforgó házasságbontóokok érvényesitése elé akadályok gördittessenek. (Német birod. bíróság IV. 361/12. sz. a. 1912 decz. 12-én hozott itélete.)

— **Jogi ismétlő tanfolyamok.** A hallei egyetem jogi fakultásának néhány tagja egy szemeszterre jogi repetitoriumokat rendezett be. Most a fakultás hivatalosan konstatálja, hogy ezen repetitoriumok; (amelyek egyébként már az első szemeszterre beszüntettettek) a fakultás hozzájárulása nélkül kezdeményeztetett.

Az Optkv területén teljes gyakorlatot szerzett ügyvédjelöltet keresek. Csak a román nyelvet teljesen ismerők pályázhatnak. Német nyelvben is járatosak előnyben részesülnek. Fizetés megállapodás szerint. Eddigi müködés helye és ideje pályázatban megjelölendő. Dr. Mayer Ödön ügyvéd, Gyulafehérvárt. 14717

Volt ügyvédjelölt, 33 éves, nős, előnyös anyagi helyzetben, perfekt német, szláv és angol nyelvismeretekkel, ügyvédi és keresk. irodai praxissal szept. 1-re jelölti állást keres ügyvédi vagy közjegyzői irodában. Czim: Hausverwaltung, Wien, Harmonie-Gasse 8. 14720

Gyakorlott ügyvédjelöltet keresek szerb nyelvismerettel. Ajánlatokat eddigi müködés megjelölésével kérek. Dr. Endrőczi Mihály ügyvéd, Ujvidéken. 14715

Fiatal ügyvéd fővárosi irodába társnak vagy irodavezetőnek belépne, irodát átvenne. Szives megkeresések «Lelkiismeretes» jeligére Blockner hirdető irodájába, Budapest, VI., Semmelweis-utcza 4. kéretnek. 1471

Gyakorlott ügyvédjelöltet, ki tárgyalni tud és telekkönyvi ügyekben jártas, keresek. Kezdőfizetés 200 K. Román nyelvismerettel előnyben részesül. Dr. Dobó Jenő ügyvéd, Lugos. 14719

Járásbiró délvidéki, előkelő fürdőhelyről, lehetőleg magyar vidékre vagy törvényszékhez cserélne. Czim a kiadóhivatalban. 14716

Önálló munkára képes ügyvédjelöltet mielőbbi belépésre keresek. Sajátkezüleg irt ajánlatok a személyi viszonyok, képesség, az eddigi gyakorlat és fizetési igények megjelölésével dr. Husovszky László ügyvédhez, Bozovicsra (Krassószörény megye) intézendők. 14706

Ügyvédjelölt folyó évi április hó elsejétől esetleg közepétől állandó alkalmazást nyerhet dr. Tyroler Simon rozsnyói (Gömör megye) ügyvéd, bankügyész irodájában. Tótul beszélők előnyben részesülnek. Fizetési igények és az eddigi gyakorlat közlését kérem. 14709

Dr. Radoszáv István módosi ügyvéd egy kezdő és egy teljes praxissal biró ügyvédjelöltet keres azonnali belépésre. Kimeritő ajánlatokat az eddigi joggyakorlatról és az eddigi főnökök megnevezésével fenti czimre küldendők. 14721

A teljes munka megjelent!

A hatályos magyar törvények gyüjteménye.

(CORPUS JURIS HUNGARICI)

1000—1911.

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri **Márkus Dezső dr.**

Teljes hét kötetben.
Összesen 6750 oldal.

Ára a teljes gyüjteménynek félbőrkötésben 150 korona.

E gyüjtemény tartalmazza időrendben mindazokat a törvényeket, melyeket a magyar királyság megalapitásától fogva a mai napig hozott a nemzet s melyek ma is érvényben vannak. Mindenki, akinek fogalma van róla, hogy mekkora feladat és fáradság a régi és ujabb törvények tömkelegéből a még ma is érvényben levőket kiválogatni, hatályosságukat kétséget kizáróan megállapitani, az egyes törvények egyes részeit hatályosság szempontjából megvizsgálni, tudhatja, mekkora szellemi munka eredménye e mű s mekkora munkát takarit meg a jogkereső és jogalkalmazó e gyüjtemény használatával. A törvények szövegén kivül bő és minden vitás kérdést tisztázó jegyzetek, a különböző törvények kapcsolatait felmutató utalások s a gyakorlatiasan összeállitott tárgymutató minden tekintetben a magyar törvényismeret klasszikus kézikönyvévé teszik.

A Franklin-Társulat kiadása.

Megrendelhető havi részletfizetésre:

Kelemen D. és Társa
könyvterjesztési vállalatánál
Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Budapesti Közlöny Lapja

Negyvennyolczadik évfolyam. 13. szám. Budapest, 1913 márczius 28.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Degré Miklós* győri kir. törvényszéki elnök: A fiatalkoruak bíráiról. — *Dr. Schuster Rudolf* curiai biró: Állatok által okozott kár kérdéséhez. — *Dr. Bernhard Miksa* budapesti ügyvéd: A megtámadási jog elévülése. — I. *Dr. Kürthy István* kir. itélőtáblai biró, a nagykanizsai kir. járásbiróság vezetője. — II. *Dr. Brandl József* szolnoki kir. törvényszéki biró: A személyszaporitás ördöge. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A fiatalkoruak bíráiról.

A fiatalkoruak bíróságáról készült törvényjavaslat, mely előreláthatólag a legközelebbi jövőben törvénnyé fog válni, ha teljesen nem is valósitotta meg, de mindenesetre megközelitette azt az álláspontot, mely szerint a fiatalkoruak összes büntetőügyei a törvényszékek egyes birájának hatáskörébe utalandók.

A törvényszék és járásbiróság egyes birájának hatásköre között különbséget ugyanis nem tesz. Szabályul állitja azonban fel, hogy minden büntető hatáskörrel biró törvényszéknél alakitandó fiatalkoruak bírósága. Ellenben járásbiróságoknál rendszerint nem. Csak fontos okból alakithat az igazságügyminiszter a törvényszék székhelyén kivül álló egyes járásbiróságnál is ily biróságot.

Ami már most a fiatalkoruak bíróságának (amely a javaslat 1. §-ának negyedik bekezdése értelmében mint egyes biróság jár el) a hatáskörét illeti, e tekintetben az a szabály jut érvényre, hogy a fiatalkoruak büntetőügyei általában ide tartoznak. E szabály alul a javaslat lényegileg három irányban statuál kivételt. Nevezetesen: 1. A fiatalkoruak oly kihágási ügyei, amelyek a fennálló hatásköri szabályok szerint a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartoznak, a jövőben is ide fognak tartozni (63. §.). 2. Az életének 15. évét betöltött fiatalkoruak által nyomtatvány utján elkövetett büncselekmények az általános hatásköri szabályok szerint hivatott rendes birósághoz utalvák (57. §. első bek.). 3. Ha az életének 15. évét betöltött fiatalkoru oly büncselekménynyel van terhelve, amelyre a törvény halál- vagy fegyházbüntetést állapit meg: az eljárásra a fiatalkoruak törvényszéki tanácsa hivatott (57. §. 3. p.). Az egyes biró hatáskörébe tartoznak tehát a 15 évesnél fiatalabb egyének által elkövetett bármily büntett vagy vétség miatt folyamatba tett ügyek; a 15. életévet betöltött fiatalkoruak ellen folyamatba tett hasonló ügyek legnagyobb része; nemkülönben a fiatalkoruak kihágási ügyeinek jelentékeny része.

Az egyes biró jogköre ezek szerint oly nagy, melyhez hasonló jogrendszerünkben egyes biró kezében ezideig nem volt. Ha 15 évesnél fiatalabb egyén a tettes: itélkezhet a legsulyosabb büncselekmények felett (pl. gyilkosság, rablás, gyujtogatás, stb.), hatáskörébe tartoznak a nyomtatvány utján elkövetett büncselekmények, szóval hozzá vannak utalva ama büncselekmények is, amelyek rendszerint esküdtbirósági hatáskörbe tartoznak.

Intézkedési köre szintén jelentékenyen tágabb, mint a büntetőügyekben ma eljáró egyes biráké, amennyiben intézkedéseivel az elébe kerülő fiatalkorut hosszu időre megfoszthatja személyes szabadságától. Eltekintve ugyanis a javitóneveléstől, jogositva van a fogházbüntetést öt esztendei időtartamig kiszabni (68. §.).

Az ügyek ama jelentékeny csoportjában, mely hatáskörébe van utalva, az eljárás során is rendkivül széles jogkör illeti meg.

Mindenekelőtt jogositva van alakszerü tárgyalás nélkül végzés alakjában véghatározatot hozni. Rajta mulik, tart-e érdemleges tárgyalást, avagy kontradiktorius tárgyalás nélkül hoz-e határozatot (22. §.). Mérlegeli és eldönti, czélszerünek mutatkozik-e a védelem s igy indokolt-e védőt kirendelni (6. §.). Ha szükségesnek tartja: joga van a fiatalkorut orvosszakértőileg megvizsgáltatni (17. §.). Tehát az elébe kerülő fiatal leányt megvizsgáltathatja arra nézve, hogy nemileg érintetlen-e, nincs-e teherben, nem szenved-e nemi betegségben, stb.

A próbára bocsátott az ő felügyelete alá van helyezve (49. §.). Hogy e felügyeletet miképp gyakorolja, arra a törvény direktivákat nem tartalmaz. Ez teljesen a fiatalkoruak birájától függ. Az ő személyén mulik tehát, gyakorol-e egyáltalában felügyeletet, vagy nem. Rajta mulik ennélfogva, hogy e jogkör alkalmazásától lehet-e sikert remélni.

Belátásától függ, maga foganatositsa-e a kihallgatásokat, avagy megkeresés utján; amennyiben pedig maga foganatositja: beidézze-e a kihallgatandó egyéneket, avagy a kihallgatások foganatositása végett a helyszinére kiszálljon (14. §. második bek. Indokolás 77. lap.). Mert számos esetben az ügy érdekében szükséges leend a helyszini viszonyok alapos ismerete; viszont azonban, amikor erre mulhatlan szükség nincsen, a kiszállás kerülendő lesz.

Jogositva van vád nélkül is nevelő-intézkedést tenni, miáltal kilép igazságszolgáltató szerepéből és gyámhatósági jogkört nyer (22. §. utolsó bekezdés).

Gyámhatósági jogköréből folyik, hogy közbelépése nincsen büntetendő cselekmény elkövetéséhez kötve. Sürgős esetekben közbeléphet és nevelő-intézkedést tehet oly kiskoru ellenében is, kit büncselekmény elkövetésének gyanuja nem terhel (67. §.). Ha kiskoru részéről erkölcsi romlás, vagy züllés veszélyét látja fenforogni, közbeléphet és belenyulhat azok magánéletébe, arra való tekintet nélkül, hogy büncselekmény elkövetésének gyanuja forog-e fenn, vagy nem.

Fokozza az egyes biró jogkörének jelentőségét a javaslat által a perorvoslat kérdésében elfoglalt álláspont. A javaslat ugyanis igen szük körre szabja amaz esetek számát, amikor felebbezési tárgyalás tartandó. A felebbezési biróság a legtöbb esetben tanácsülésben, a közvetlenség érvényesülése nélkül határoz (38. §.). Kontradiktorius tárgyalás tehát az esetek többségében csak az elsőfoku biró alatt fog tartatni. Az ügyek igy az elsőfokon eljárt biró világitásában kerülnek a felebbezési biróság elé. Mindehhez járul a semmiségi panasz mikénti szabályozása. E jogeszköz érvényesitésének köre ugyanis meglehetősen szük. Emellett a semmiségi okok a javaslatban felsorolva nincsenek. Semmiségi panasznak a javaslat szerint, «a törvény lényeges rendelkezésének sérelme miatt» van helye (40. §.). Valószinü, hogy a semmiségi okok tekintetében eleinte meglehetős ingadozás lesz. Sőt arra való tekintettel, hogy a másodfokon hozott véghatározat ellen használt semmiségi panaszokat a kir. tábla vizsgálja felül (41. §.): előreláthatólag első időben számos kérdésben a különböző tábláknál eltérő felfogás fog érvényre jutni.

A perorvoslat ilyetén szabályozása az eljárás sulypontját az elsőfoku biróra tolja át. A jogkör pedig, amelylyel a javaslat a fiatalkoruak bíráit felruházza, a birót sok tekintetben uj, előtte ezideig ismeretlen feladatok elé állitja.

A biró — ugymond az Indokolás — köteles lesz megismerni a gyermekek és fiatalkoruak erkölcsi veszélyeit, elzüllésüknek általános előidéző tényezőit és kriminalitásukat a maga egész kiterjedésében azon a területen, amelyre joghatósága kiterjed. Köteles lesz figyelemmel kisérni határozatainak végrehajtását,

állandó érintkezés utján figyelemmel kisérni az elrendelt nevelőeszközök hatását» (32. lap).

És éppen azért, mert a javaslat ekképp uj s a birák előtt eddig ugyszólván ismeretlen területre vezeti a fiatalkoruak biráit: kiváló gond lesz forditandó arra, hogy fiatalkoruak bíráiul oly birák jelöltessenek ki, akik a különleges jogkör ellátására hivatottsággal birnak. Az egész intézmény sikere attól függ, hogy az ügyek az elsőfokon hivatott kezekbe kerülnek-e.

Valószinüleg az imént kiemelt szempontok szolgáltak irányadóul akkor, amidőn a javaslat elejtette a korábbi tervezetnek azt a rendelkezését, mely szerint a fiatalkoruak birája külön tiszteletdijban lett volna részesitendő. A tiszteletdij ugyanis sok elnököt feszélyezett volna a személy javaslatba hozatalánál, amennyiben nemcsak az arravalóságot vették volna tekintetbe, hanem figyelemmel lettek volna egyéb mellékkörülményekre is; igy pl. arra, hogy a kijelölés oly bíróra essen, ki magánviszonyainál fogva inkább van rászorulva a külön tiszteletdijra.

A jelenlegi szabályozás mellett azonban az elnökök javaslataik megtételénél a legteljesebb elfogulatlansággal járhatnak el. És nem lesznek melléktekintetek által feszélyezve az esetben sem, ha a kijelölés három évi (2. §.) tartamának lejárta után a szóban forgó funkczióra más birót kivánnak javaslatba hozni.

A törvényszéki elnökök részéről egyelőre nagy körültekintést fog igényelni a fiatalkoruak biráinak javaslatba hozatala.

A választásnak mindenesetre oly bíróra kell esnie, aki jó jogász és büntetőjogi ismeretekkel bir. De ne ez legyen a fő szempont. Birjon emellett azzal a különös érzékkel, melyet ennek a szakmának az ellátása igényel; ismerje fel a züllésnek indult fiatalkoruak megmentésének rendkivüli fontosságát; rendelkezzék legalább némi élettapasztalatokkal és emberismerettel; legyen meg benne az érdeklődés; szeresse a gyermeket.

Általános szabály, hogy a legjobb törvény sem válik be, ha az alkalmazásra hivatott biró nem igyekszik magát bele élni a törvény szellemébe, nem igyekszik megvalósitani azokat az elveket, miken a törvény felépült. Egy ügyszakra nézve sem áll ez azonban oly mérvben, mint a fiatalkoruak büntető ügyeire nézve. Itt éreznie kell a birónak, hogy a törvénynek mi a czélzata. Arra a magaslatra kell emelkednie ahol a törvényhozó áll. Mert a törvény oly tág latitudöt enged a birói belátásnak, oly széleskörü diszkréczionális joggal ruházza fel a fiatalkoruak birájét: hogy amennyiben ez nem képes felismerni a törvényhozó czélzatát és nem képes magát beleélni a törvény szellemébe, ugy müködésével nem fogja előmozdithatni a törvényhozó által kitüzött czélokat; nem fog hozzájárulni ahhoz, hogy az elébe kerülő fiatalkoruakat a zülléstől megmentse, hanem ellenkezőleg, azok erkölcsi fejlődését még veszélyeztetni fogja. Ha a fiatalkoruak birája szigoruan ragaszkodik ugyan a törvény rendelkezéseihez és korrekt módon elintézi az elébe kerülő ügyeket, de ténykedése kimerül abban, hogy az ügyeket gépiesen, jól-rosszul elintézze: ugy kezében ellaposodik az egész intézmény.

Sokan vannak sorainkban, kik ma is a legteljesebb bizalmatlansággal kezelik a BN. II. fejezetének rendelkezéseit, akik nem tudnak, de talán nem is akarnak belemélyedni e törvény szellemébe. Ha a fiatalkoruak birái ebből a kategóriából fognak kiszemeltetni, ugy el lehetünk rá készülve, hogy az eredmény siralmas fiasko leend. A jogászi tudásnál sokkal fontosabb kellék, hogy az illető bíróban meg legyen a tenni akarás, az ügy szeretete, a lelkesedés. Lehetőleg ilyen birákat kell a fiatalkoruak biráiul kiszemelni.

A BN. II. fejezetének életbeléptetése óta óriásit fejlődött ezen a téren tudásunk. Távol vagyunk azonban attól, hogy a birói kar kiképzése be volna fejezve. Sőt sokszor az a benyomás, hogy a birói kar egy része még mindig nehezen hatol bele a BN. II. fejezetének szellemébe. Csak e napokban akadt a kezembe egy itélet, mely javitónevelésre itélt egy teherben levő fiatal leányt és pedig pusztán azon az alapon, hogy házasságon kivül esett teherbe. Hogy a más állapotban levő leányt fel lehet-e venni a javító-nevelő intézetbe, hogy mi lesz a születendő csecsemővel, ha az anya éveken át a javító-nevelő intézetben marad: ezzel az itélet természetesen nem törődött. Az ily itélet kétségtelenül a törvény intenczióinak teljes félreértésén alapul.

Azért oly birói generácziót kell nevelni, amelynek kezébe nyugodtan le lehet tenni azt a kiterjedt és rendkivül fontos hatáskört, amelyet a javaslat a fiatalkoruak egyes biráinak biztosit.

Ebből a szempontból örömmel üdvözölhető az az elhatározás, mely szerint a szóban forgó funkczióra kijelölendő birák részére, még a törvény életbeléptetése előtt továbbképzőtanfolyam fog rendszeresittetni.

Ismerek egy birót, ki a BN. megalkotása idejében igen nehezen tudott megbarátkozni az uj iránynyal. Áttanulmányozott azután egy nagyszabásu, alapvető tudományos müvet. És mire a mü végére ért: az uj irány lelkes hivévé lett, s ezt az irányt szolgálja ma is, a legteljesebb meggyőződéssel.

A járásbiróságok felügyeleti megvizsgálása alkalmával mindenkor vizsgálódás tárgyává szoktam tenni, hogy a fiatalkoruak birói hivatásuk magaslatán vannak-e. Ha e téren kivánni valót tapasztalok: gondoskodom róla, hogy az illetőknek módjukban álljon ismereteiket kiegésziteni.

A BN. II. fejezetének életbeléptetését közvetlenül követő időben az egyik járásbiróságnál ezen a téren felette kedvezőtlen tapasztalatokat szereztem. A fiatalkoruak birája egyáltalában nem állott hivatása magaslatán; döntései és intézkedései a törvény intenczióinak teljes félreértésére mutattak. Az egyébként értelmes és fejlődésképes fiatal embert rábeszéltem, hogy igyekezzék ismereteit kiegésziteni és a törvényszéki könyvtárból megfelelő szakmunkákat is bocsátottam rendelkezésére. És mi volt az eredmény? Hogy egy esztendő mulva ugyanez a biró a fiatalkoruak büntető ügyeit mintaszerüen látta el.

Ilyen tapasztalatok után sokat várok attól, hogy a fiatalkoruak biráinak mód nyujtatik szakképzettségük kiegészitésére.

Dr. Degré Miklós.

Az állatok által okozott kár kérdéséhez.

Az állatok által okozott kár kérdése ugy a jogászokat, mint a törvényhozásokat a legrégibb időktől fogva foglalkoztatta; minden jogrendszer e kérdésnek szabályozását felvette.

Legkomplikáltabb szabályozást talált e kérdés a római jogban; ezt itt ismertetni nem czélunk, de kiemelendőnek találjuk, hogy a római jog szerint csaknem kivétel nélkül a *tulajdonos* volt az állata által okozott kárért felelős, holott az ujabbi magánjogok már nemcsak a tulajdonost, hanem egyáltalában az állattartó személyt — kinek közelebbi megjelölését alább adjuk — teszik felelőssé.

A római jog szerint a tulajdonos állata által okozott kárért — de csakis, ha az állat a kárt contra naturam sui generis okozta — az ugynevezett actio de pauperie-vel volt beperelendő, jogában állott azonban a kárt okozó állatának átengedése által (noxae datio) a kártéritést megváltani.

Ez sajátságos rendelkezésnek látszik ugyan, de nem lehetett czélszerütlen, mert átment ujabbkori magánjogi kodexekbe is, például a szászországi polgári törvénykönyvbe, mely köztudomás szerint 1900. évi január 1-ig hatályban volt, amikor ugyanis a német birodalmi polgári törvénykönyv lépett életbe.

Ma már a kárnak ily módon való jóvátétele, tudtom szerint, egyik magánjogi törvénykönyvben sem fordul elő.

De érdekes volt az állatok által okozott kárért való felelősség kérdésének szabályozása a római jogban abból a szempontból is, hogy külön szabályozta azt a kártéritési felelősséget, mely természetek megsemmisitése által okozott kár esetén előállott, mely már egészen az objektiv felelősség elvére van alapitva és az igény egész külön keresettel — actio de pastu — volt érvényesitendő.

Ennek még némi nyomát találhatjuk az 1894. évi XII. tcz.-ben (mezőrendőri törvényben).

Végül külön szabályozta a római jog azt a kárt, melyet megtériteni tartozik a vadállatok tulajdonosa, mely esetben a kártérités jóval szigorubban volt szabályozva, igy például a megrongált tárgy értékének kétszerese volt megtéritendő; testi sértés esetén pedig még külön pénzbüntetés is járt; ha pedig a vadállat által valakinek (ki nem rabszolga) halála okoztatott, kétszáz solidi volt fizetendő.

Ez a vadállatok által okozott kárnak a szelid állatok által okozottól való megkülönböztetése azért érdekes, mivel most legujabban sulyosnak találják különbséget tenni a háziállatok által okozott kár és más állat által okozott kár között, amire alább még visszatérünk.

Látjuk tehát, hogy a római jog e kérdést mily részletesen szabályozta, e kérdésnek mily nagy fontosságot tulajdonitott és alapvető volt sok tekintetben e kérdésben is az ujabbkori törvényalkotásoknál.

A Tervezet 1780. §-a (a német polgári törvénykönyvnek időközben módositott 833. §-a nyomán) bizonyos szuverén megvetéssel tulteszi magát minden közelebbi megkülönböztetésen, elrendelvén: ki állatot tart, felelős a kárért, melyet az állat másnak okoz.

Ez nagy ugrás; igy a kérdést szabályozni nem lehet; különösen akkor, midőn a szabályozás szigoruan a vétkességnélküli, objektiv felelősség elvére van fektetve.

Az élet igényeinek megfelelő bizonyos kivételt okvetlenül tenni kell.

Gondoljunk csak arra, hogy hazánknak egyik részében ma még hatályban levő osztrák polgári törvénykönyv, melynek kihatása az ország többi részeiben is észlelhető, az 1320. §-ban a kérdést ugy szabályozza, hogy a tulajdonos az állat által okozott kárért nem felelős, ha az állatot ingerelték, vagy ha a tulajdonost az állat felügyelete körül mulasztás nem terheli.

Ehhez a közfelfogás is sok tekintetben hozzásimult.

Eltér azonban a Tervezet szabályozása a jelenlegi jogtól más tekintetben is.

A fent már emlitett 1894. évi XII. tcz. a 112. §. utolsó bekezdésében ugy rendelkezik ugyan, hogy «állatok által okozott kárért azok gazdája felelős».

Ez egyezőnek látszik a Tervezet 1780. §-ában foglalt rendelkezéssel. A megegyezés azonban csak szavak szerinti látszat.

Kétségtelen ugyanis, hogy a mezőgazdasági törvény egy általános magánjogi szabályt felállitani nem akart, hanem csakis a mezőgazdaságban használt állatok által okozott kárt kivánta szabályozni, amint a Tervezet indokolása (IV. kötet 623. lap) azt konczedálja is, hozzáteszi azonban, hogy «analogia» utján ezt a felelősséget ki kell terjeszteni más állatok által okozott kárra is, «mert a törvényhozó nem akarhatta azokat, kik állatokat más czélra tartanak, csekélyebb felelősségnek alávetni, mint a mezőgazdákat».

Ez — nézetünk szerint — teljesen téves indokolás.

Az a mezőgazdasági törvény ugyanis egy speciális törvény, nem szabad annak rendelkezéseit más körre kiterjeszteni, mert nem «csekélyebb», tehát mennyiségileg más felelősségről, hanem minőségileg másról van szó. Hisz a mezőgazdasági törvény azt is mondja, hogy a tilosban talált állatokat be lehet hajtani, sőt a 90. §. szerint «ha behajtása nehézségbe ütközik, a baromfi megölhető». Ez is kiterjeszthető-e «analogia» utján más állatok által, más viszonyok közt okozott más természetü kárra? Ezt talán még a Tervezet sem akarná.

Itt is látjuk tehát, hogy milyen helytelen módszer a lex specziálisban foglalt szabályoknak általánositása és látjuk azt is, hogy mily tarthatatlan indokokhoz kell folyamodni, ha egy tarthatatlan rendelkezést akarnak megindokolni.

A Tervezetnek álláspontja tehát a fennálló jognak nem felel meg, de nem felel meg a judikaturánkban kifejezésre jutott álláspontnak sem.

Mert amig a Curia egyfelől kimondta, hogy az állattartásból folyó veszélyeket a gazda, még ha nem is hibás, viselni tartozik, másfelől azt is kimondta, hogy az állattulajdonos állata által okozott kárért csak a rendes gondosság elmulasztása esetén felelős.*

Judikaturánkban tehát az objektiv felelősség elve ezidőszerint még megállapitva nincs.

Az tehát, hogy a Tervezet 1780. §-ában a fennálló jogot kodifikálná, nem áll.

Ettől el is tekintve a szabályozást nem tartjuk helyesnek.

Az 1780. §-nak elhelyezéséből is látható, hogy az abban kimondott szabály az objektiv felelősség elvén alapul, mert a «véletlenül okozott károkról» szóló fejezetben nyert elhelyezést, és ugyanabból a szempontból való szabályozásban részesül e kérdés, mint például az 1783. §-ban szabályozott veszélyes üzemben történt kár esete.

Ezzel a Tervezet tullőtt a czélon, még pedig ugy a rendelkezésnél, mint az indokolásnál, mely utóbbira nézve ugyanis ezeket mondja: «Aki a maga érdekében oly erőket hoz működésbe és használ fel, melyeket nem bir annyira féken tartani és saját uralmának alávetni, hogy esetleg másokra veszélyessé ne válhatnának, annak magára kell vennie azon kár koczkázatát, mely bár minden vigyázata és gondossága ellenére azokból tényleg másokra hárul».

Ez szép ugyan, csakhogy nem talál ide, és ha szemben ezekkel a «működésbe hozott erőkkel», melyeket nem birnak «féken tartani» azt látjuk, hogy például a kakasom, vagy a méhkasomhoz tartozó méh volt a kárt okozó állat, akkor kész a «Humor in der Jurisprudenz». Nem kell ágyuval verebekre lőni.

A Tervezetben tett az a szabályozás, hogy az állat által okozott kárért nemcsak a tulajdonost, hanem azt is felelőssé teszi, ki az állatot tartja, helyeselhető; az megfelel a közfelfogásnak is, hogy az, ki az állatot birja és saját érdekében használja, legyen felelős. Ez az állattartó (Thierhalter), kinek fogalmi meghatározását a német Reichsgericht* igy adja: «Thierhalter ist, wer im eigenen Interesse nebst Gewährung von Obdach und Unterhalt die Sorge für das Thier übernommen hat», még pedig nemcsak átmenetileg, hanem bizonyos tartamu időre vállalta az állatnak tartását.

Amit azonban a Tervezetben foglalt szabályozáson kifogásolnunk kell, az az, hogy a Tervezet tulszigoru alapelvből indul ki, illetve ezt az elvet tulszigoruan fentartja. Mert lehetetlen, hogy az állat által okozott kár iránti felelősség egészen ugyanazon elvek szerint biráltassék el, mint a különös veszéllyel járó gyárüzemben történt kár miatti felelősség.

Ez a kérdés tehát ujabb szabályozás alá veendő.

A Tervezet második szövege biztos értesülés szerint közvetlen közel jövőben várható ugyan, és akkor alkalom lesz e kérdést helyesebben szabályozni, annál is inkább, mivel a közzétett birálati anyag szerint a második szöveg az elsőtől ebben a kérdésben változást felmutatni nem fog.

Hogy pedig a változtatás mennyire szükséges, kitünik abból, hogy a német polgári törvénykönyvnek azonos rendelkezése nem lett fentartva. Már pedig egy uj polgári törvénykönyvet, melyről tudjuk, hogy megszületése milyen nehezen jár, módositani csak akkor szokás, midőn az illető rendelkezés elhibázottnak mutatkozik. Igy volt ez a jelen esetben is.

Érezték ugyanis, hogy az állatok között különbséget kell tenni, és hogy az objektiv felelősség mereven keresztül nem vihető.

A XXVIII. német jogászgyülés e kérdést oly fontosnak tartotta, hogy a német polgári törvénykönyvben foglalt szabályozás módositásának kérdését 1906-ban (tehát a polgári törvénykönyv hatálybaléptének hatodik évében) tárgyalta és kimondta, hogy a szabályozás elvileg fentartandó, több irányban azonban módositást ajánlott.

Ily előzmények után, hol a német jogászgyülésnek a törvényhozó tanácsadójakénti szerepe ujból bevált, meghozták 1908. évi május 30-án a 833. §-t. A módositó, illetve kiegészitő törvényt, mely szerint az állattartónak felelőssége ki van zárva, ha a kárt háziállat okozza, mely az állattartó élethivatásának, vagy keresetének szolgálni hivatva van, és vagy az állattartó az állat őrizete körül a forgalomban szokásos gondossággal járt el, vagy a kár ily gondosság alkalmazása mellett is beállott volna.

Érdekes, hogy a módositás eszközlésére nagy befolyással volt az összes porosz mezőgazdasági kamaráknak (Landwirtschaftskammer) az az egyhangu kérelme, hogy a törvényhozás módositsa minél előbb a tarthatatlan 83. §-t.

Ez minálunk is, mint agrikulturállamban megszivlelendő volna, mert kétségtelennek tartjuk, hogy a Tervezet 1780. §-a módositandó.

Nézetünk szerint mint alapelv az objektiv felelősség elve fentartandó ugyan, az alól azonban kivételek teendők; igy pl. hogy az állattartónak szigoru felelőssége nem tartható fenn oly személyeknek megsérülésénél, kik *szerződésnél* fogva ki vannak téve az állat kezelésével járó veszélynek. Különbség volna teendő továbbá háziállatok és más állatok által okozott kár között stb., ugyhogy az 1780. §. végleges szövegezésénél a gyakorlati életnek jogos igényei megfelelően használtassanak.

Dr. Schuster Rudolf.

* Magy. Dtár. VIII. II. 1035., 1036. l.

* Entscheidungen des Reichsgerichts in Civilsachen 1902. 52. 117.

*

A megtámadási jog elévülése.

Egyike a legnehezebb törvényhozói feladatoknak a megtámadási jog elévülése érdekében való állásfoglalás.

Csődtörvényünk tervezete, az Apáthy-féle 1874. évi tervezet egyáltalán nem foglal magában rendelkezést a megtámadási jog elévüléséről, a német csődtörvény mintájára került be a mi csődtörvényeinkbe is a német cst. 34. §-ának megfelelő magyar 37. §.

A német csődtörvény (1877. évi február 10.) 34. §-a [1] szerint a megtámadási jog a csődnyitástól számitott egy év alatt évül el.

A megtámadási jog évül el, azaz elévül a tömeggondnok azon joga, hogy egyes jogcselekvényeket hatálytalanithasson. E jogát a tömeggondnok kétféleképp gyakorolván, elévül ugy a kereset, mint a kifogás alakjában gyakorolható joga.[2]

Ezen az álláspontou van a hazai csődtörvény alapjául szolgáló német cst. indokolása, mely szerint az elévülési időn tul megtámadásnak egyáltalában nincs helye és pedig sem kereset, sem kifogás alakjában.[3]

A német csődtörvény alapján kifejlődött birói gyakorlat és jogi irodalom is ezen álláspontot foglalta el.[4]

A megtámadási jog gyakorlatánál lényegtelennek találták, vajjon a tömeggondnok az elévülési határidőn belül a megtámadási jogot gyakorolhatta-e vagy sem, jelesül tudott-e a tömeggondnok azokról a körülményekről, melyek a másik fél cselekményének a csődhitelezőkkel szembeni hatálytalanságát maguk után vonják.

Hasonló álláspontou van az osztrák megtámadási törvény is, mely a megtámadási jogot záros határidőhöz azért kötötte, hogy az, aki ellen a megtámadás irányult, bizonytalan ideig a megtámadás veszélyének ne legyen kitéve. A csődnyitással a tömeggondnokot és csődválasztmányt megilleti, de terheli is az a kötelesség, hogy kikutassák, fennforognak-e megtámadható cselekmények és a megtámadási jogot mielőbb gyakorolják. Erre szabatott meg a megtámadási jog időbeli határa, másrészt azért is, hogy a megtámadást szenvedő ezentul teljes nyugalomban legyen. A megtámadási törvény indokolása szerint a megtámadási jog még kifogás alakjában sem gyakorolható a záros határidőn tul; a tömeggondnok minden figyelmét arra forditsa, hogy a hitelezőket megillető összes megtámadási igényeket idejében kereset utján érvényesitse.[5]

A hazai jogirodalomban Grosschmied [6] hasonlólag azon az álláspontou van, hogy a csődmegnyitási jog gyakorlása a csődnyitástól számitott hat hónap után «kifogás» alakjában sem foglalhat helyet. Eszerint nem is elévülés a csődtörvény 37. §-ában emlitett hat hónap, hanem «határideje» a nyilatkozat megtehetésének. Nem is mondja a törvény, hogy a kereset évül el, hanem a «megtámadási jog».

Az ujabbi törvényhozások is ezen álláspontot foglalták el. Az 1897. évi márczius 24-iki horvát törvény a megtámadási jogról (22. §-ában) nem szól a megtámadási jog elévüléséről, ugyancsak «az 1884. évi márczius 16-iki osztrák törvény oly jogos cselekmények megtámadásáról, melyek fizetésképtelen adós vagyonára vonatkoznak» (27. §-ában) a megtámadási jog megszüneséről beszélnek, ha a megtámadási jog a csőd nyitása napjától számitva, a horvát jog szerint hat hónapon belül, az osztrák jog szerint egy éven belül nem gyakoroltatik.

[1] Das Anfechtungsrecht verjährt in einem Jahre seit der Eröffnung des Verfahrens.

[2] L. szerző: «A csődmegtámadási jog» czimü munkája 62. és köv. oldal.

[3] Motive 154. old.: Die Frist von einem Jahre wird sowohl dem Konkursverwalter hinreichenden Zeitraum zur Ausübung des Anfechtungsrechtes, als dem von der Anfechtung Bedrohten rechtzeitig Ruhe gewähren. Mit Ablauf des Jahres soll das Anfechtungsrecht erlöschen, weder Klage, noch Einrede zulässig sein.

[4] L. Petersen, Konkursordnung 169. old., Sarvey Konkursordnung 218. old., a szisztematikus munkák közül Cosack: «Das Anfechtungsrecht, 356. oldal.

[5] Motive, 57. oldal: ... «Auch die Anfechtung mittelst Einrede soll nach Ablauf dieser Frist dem Massenverwalter nicht mehr gestattet sein; es muss seiner Aufmerksamkeit überlassen bleiben, alle der Gläubigerschaft zustehenden Anfechtungsansprüche rechtzeitig mittelst Klage geltend zu machen.

[6] Fejezetek kötelmi jogunk köréből. 565. oldal.

A német csődtörvény 1898. május 17-iki novelláris intézkedéseiben a régi törvény 34. §-a helyébe a 41. §-t léptette, mely szerint a megtámadás a csőd nyitásától számitott egy éven belül történhetik. A német törvény éppen ezen anomáliákra való tekintettel, amelyek azáltal állottak elő, hogy a korábbi törvény és a hasonló külföldi törvényi rendelkezések értelmében a csődtömeggondnokot megillető megtámadási jog az adós bizonyos jogcselekményeinek a hatálytalanitására a csődnyitástól számitott záros határidőn belül megszünik, ugy kereset, mint kifogás alakjában, oly korlátozást vett fel, hogy a tömeggondnok a csődnyitástól számitott egy éven tul is gyakorolhatja a megtámadási jogot, de csak akkor, ha a megtámadható cselekvény a tömeggondnokot valamely cselekmény teljesitésére kötelezi, mely esetben a tömeggondnok a teljesitést megtagadhatja, ha a megtámadhatóság ki is volna zárva azáltal, hogy a csődnyitás napjától számitott egy év már letelt.

Erre való tekintettel szükséges volt a törvénykönyvbe azon korlátozó rendelkezést is felvenni, hogy a megtámadás ki van zárva, ha a cselekmény története óta 30 év letelt.

Látnivaló, hogy a külföldi törvényhozás szabályozása szerint is a csődtömeget megillető megtámadási jog megszünik, ha a csőd nyitásától számitott félév, illetőleg egy év eltelt, és a német csődtörvényben novelláris rendelkezéssel volt szükséges azon rendelkezést módositani, hogy a tömeggondnok a csődnyitástól számitott egy éven tul is az adós cselekményét kifogás utján megtámadhassa és illetve hatálytalanithassa.

A magyar birói gyakorlat nem is mondható egységesnek atekintetben, hogy a tömeggondnokot megillesse a csődnyitástól számitott félév letelte után a megtámadasi jog kifogás alakjában, hiszen a törvényben erre nézve semmiféle alapot nem találunk és ha gyakorlatilag a csődnyitástól számitott hat hónap elteltével a megtámadási jognak teljes elenyészése anomáliára vezet, ugy ez legfeljebb de lege ferenda indoknak tekinthető, hogy csődtörvényünket a német csődtörvényhez hasonlóan módositsuk, de semmiesetre sem alap arra, hogy a csődtörvény 37. §-át a törvény kifejezett rendelkezésével szemben magyarázhassuk.

Azok a sporadikus jogesetek, melyek a tömeggondnoknak a megtámadási jogot kifogás alakjában a csődnyitástól számitott hat hó eltelte után is megadják, és amelyek ehhez képest a törvény kifejezett rendelkezésével szembenállóknak tekintendők, általános joggyakorlatnak nem tekintendők. De a kereskedelmi forgalom szempontjából, a mai csődjog szomoru eredményei folytán az ily gyakorlat kivánatosnak nem is mutatkozik.

Ha a külföldi jog abból indul ki, hogy a tömeggondnok megtámadási joga időbeli korlátozást szenvedjen, azért, hogy a megtámadottak bizonyos időn tul feltétlen biztonságban legyenek, ugy áll ez kétszeresen hazánkban, ahol a megtámadási jog kiterjesztése lehet a tömeggondnokok érdeke, de semmiesetre sem a kereskedelemé.

Ugyanazon álláspontot kell tehát elfoglalnunk «de lege lata» a megtámadási jog elévülése kérdésében, amelyet a megtámadási jog átruházhatósága kérdésében elfoglaltunk volt,[7] hogy a csődtörvény szorosan és szigoruan magyarázandó, azaz a megtámadási jog elévülése kiterjedjen ugy a keresetre, mint a kifogásra.

Dr. Bernhard Miksa.

A személyszaporitás ördöge.

I.

A «Jogt. Közl.» 12. számában két helyen is foglalkozik a személyszaporitás «ördögével». Igaz, hogy ez az «ördög» sohasem «alszik». És különös, hogy rendesen legéberebb akkor, midőn valamely «egyszerüsités» tervbe vétetik vagy életbe lép. Valószinüleg azért eredményezi az «egyszerüsités» rendesen a kivánttal ellentétes hatást, mivel nem egészen gyökeresen, hanem a régi állapotok bizonyos kimélésével foganatositttatik az egyszerüsités.

Az alábbiakban kiragadva az ügyvitel, a szoros értelemben vett itélkezés és a végrehajtás köréből egy-egy mozzanatot, rámutatni óhajtok arra, hogy miért jár nálunk az «egyszerüsités» rendesen féleredménynyel.

[7] L. szerző czikkét «A megtámadási jog átruházhatósága» Jogtudományi Közlöny XLV. évf. 7. szám.

I. A tervbe vett uj ügyvitelnek egy szerencsés gondolata az ügyeknek ugynevezett «kirostálása».

Ez valóban egyik hatalmas tényezője lesz annak, hogy a birói munka az ügyek érdemére összpontosulhasson.

Ennek a «kirostálásnak» egyik eszköze gyanánt tervbe van véve, sőt az egésznek sarkpontja az, hogy a kapcsolatos birósági irodában a napi munka kivétel nélkül teljesen fel legyen dolgozva. Az iroda asztalainak zárórára üreseknek kell lenni.

Azonban miként állhat be ez az eredmény, ha az iroda egész délelőtt a közönség rendelkezésére áll?

Itt gyökeres változásra van szükség.

Aki a birósághoz fordul, keljen korán!

Ha az illető birósági irodát csak reggel nyolcz órától legfeljebb tiz óráig bocsátjuk a közönség rendelkezésére, akkor azután lehet várni, hogy zárórára üresek legyenek az asztalok.

S ez az ügyvédi irodák munkabeosztására sem lesz hátrányos!

Minden ügyvéd nem az utolsó, hanem az utolsóelőtti napra fogja elkésziteni beadványait. Kezelőszemélyzete a teljesen kész beadványt másnap reggel már irodába menetközben benyujtja. Korán reggel végzi a biróságnál elintézendőket. Azután egész napja szabad az irodai munkára.

A délelőtti órák azután az érdemleges tárgyalásokra használhatók.

És pedig sokkal sikeresebben, mint most, ahol az ügyvéd néha a tárgyalásról fut el, hogy valamit az irattárban megnézzen.

A postán érkező küldeményekkel sem lenne semmi baj. Ahol például tiz óra után érkezik meg a posta, ott másnapra marad az átvétel. Megfogja szokni a közönség, hogy ugy irányitsa küldeményeit, hogy azok egy nappal előbb érkezzenek.

Mindenesetre fontosabb egyes késlekedők kényelménél az, hogy a birósági iroda késedelem nélkül láthassa el napi munkáját, mintsemhogy azon czimen ismét személyszaporitások keressenek, hogy az iroda asztalait záróráig másként kiüresiteni nem lehet. Inkább szoktassuk a közönséget koránkeléshez és pontossághoz.

II. Az 1912 : VII. tcz. 24. és 25. §-ai szerint a községi biróságtól a járásbiróság elé vitt, vagy fizetési meghagyásból alakult perben — ha az érték a községi birósági eljárás határai között marad — az itéletnek csak rendelkező részét és rövid indokolását kell a tárgyalási jegyzőkönyvbe feljegyezni.

Ezt elégnek találja a törvényhozás, fellebb nem vihető ügyekben.

Ezzel szemben a P. P. 401. §-a hat pontban és még négy külön bekezdésben szabályozza, hogy mi mindent kell a felebbvihető itéletekbe beirni.

Már pedig az itélet alaposságа nem terjengősségétől függ.

Az itélet tökéletesen megfelel feladatának, ha benne a biró leirja, hogy perbeli tényállás gyanánt mit állapitott meg; ha röviden jelzi, hogy ezt a tényállást azért látta bizonyosnak, mivel a tárgyalások során felhozottak közül a biró által elfogadott bizonyitékok a birót meggyőzték. Azután jelzi a jogi döntés okát.

A többi adatokat legjobb egyszerü hallgatással mellőzni.

Érthetetlen, miért kelljen a «tényállásba» felvenni «a felek által a szóbeli tárgyaláson felajánlott és a biróság által mellőzött bizonyitékokat, valamint azokat a kérelmeket, amelyeknek a biróság eleget nem tett». Hiszen majd felhozza a felebbviteli fórum előtt a mellőzött kérelmet az itélettel elégedetlen fél.

Tulajdonképpen elég volna az, amit a §. a következő mondatban kiván: «a biróság által megállapitott tények kiemelendők.»

Azután valóságos obstrukczióra vezethet a szóbeli tárgyalásnál, ha valamelyik félnek szertelen inditványait nemcsak meghallgatni, de az itéletben külön felsorolni kell.

A jogvita lényege természetesen minden itéletben előadandó. Ez összefolyik a jogi döntés okával. S összeesik azzal, amit a törvény külön kiemel, hogy benne legyenek azok a körülmények, melyek az itélet megérthetéséhez szükségesek.

Az azonban bizonyos, hogy amit a 401. §. megkiván, semmiesetre sem alkalmas arra, hogy a birói személyzet szaporitásának szükségével előállni ne lehessen.

Hisz ahol az itéletben mindennek be kell iratni, akár birt befolyással a biró meggyőződésének létesitésére, vagy a döntés mikéntjére, ott minden itélet nem annyira itélet, mint inkább rendszeres tanulmányszerü leirása a per egész történetének és egész anyagának. (E §-t még javaslat korában hasonló szempontból a «Jog» czimü szaklap akkori hasábjain tüzetesen tárgyaltam. Sajnos, siker nélkül.)

Tanulmányok szerkesztéséhez azonban idő kell. Az idő és a személyszaporitások «ördöge» pedig csodálatos arányban állanak egymáshoz.

Amit az 1912 : VII. tcz. 24. és 25. §-a az itéletszerkesztések egy kis területén meghonositott s amit a P. P. is felvett 764. §-ába, azt jobb lett volna megfelelő alakban az itéletszerkesztések egész terén meghonositani.

III. Nunc venio ad fortissimum! Amit a végrehajtási kérvényeknél munkaerőben évtizedek óta elfogyasztunk, az valóságos pazarlás.

Az 1881 : LX. tcz. 1. §-a megmondja, hogy a jogerős itéletek és végzések s a birói egyezségek végrehajthatók.

Ha a hitelezőnek jogerős itélet van kezében, a teljesitési idő letelt s az adós nem fizetett, nagyon természetes, hogy a hitelezőnek joga nyilt a végrehajtáshoz.

Teljesen felesleges ehhez még külön birói határozat. Sokkal egyszerübb volna, ha a követelő fél az itélet bevezető és rendelkező részéről kiadmányt szerkesztve, a közlési záradékkal együtt hitelesittetné. Azután egyszerüen bemutatná azon biróság kiküldöttjénél vagy telekkönyvi osztályánál, hol az itéletet végre akarja hajtatni. Az ily kiadmányra rá volna irva, hogy «végrehajtáshoz»; vagy «végrehajtási zálogjog bekebelezéséhez»; vagy «végrehajtási jog feljegyzéséhez»; vagy «zálogjog előjegyzéséhez».

Ez a gyakorlatban felette könnyü eljárássá volna tehető. Az ily kiadmányt az ügyvéd vagy fél megfelelő hitelesitési és végrehajtáskérvényi bélyeggel, ezenfelül postai ajánlott levél bélyegjegyével ellátva beküldené az illető jegyzői irodába, s ajánlott levél alakjában visszakapná. A kiadmány megszerkesztését pedig elvégezhetné akkor, midőn azt nézi meg az irattárban, hogy beállott-e a jogerősség. Esetleg nyomban beterjeszti a felbélyegzett kiadmányt hitelesités végett. Mindenesetre megkimél egy utat vagy egy küldést a mostanihoz képest, ahol a jogerősség megtudása után a példányok megirása végett hazamenni s azokat külön bevinni vagy küldeni kell. A kiadmányoknak természetesen a szükséges számban kellene készülni. Ami azonban semmiképpen nem okoz több munkát, mint a mostani kérvénypéldányok és kiadmánytervezetek elkészitése. A telekkönyvi számokat a végrehajtó a telekkönyvi hatósághoz intézett kérvénypéldányban jelölhetné meg.

A biróság munkája pedig okvetlenül csökkenne. A birónak még összehasonlitgatnia sem kellene semmit. Még kevésbé határozni. Ennek a határozásnak ugy sincs értelme, mert hisz pusztán a végrehajtást kérő azon egyoldalu állitásán alapul, hogy az adós az itéletnek nem tett eleget.

Egész egyszerüsités tehát az lett volna, hogy nemcsak a végrehajtást rendelő végzések kiadmánytervezetének készitését bizta volna a törvény a végrehajtatóra, hanem a végrehajtás elrendelését egészen megszüntette volna.

Egy kis látszólagos nehézség az 1881 : LX. tcz.-nek «a végrehajtás egyéb nemeit» szabályozó III. cziménél s különösen a 220. §. esetében merülhet fel. De ez is eloszlatható akként, hogy a kiküldött megkereséssel maga szerzi be a vonatkozó adatokat a perbiróságtól.

A pénzügyi érdek nem szolgál akadályul. Mert az emlitett kiadmányokra az összes végrehajtási kérvénypéldányok bélyegei akadálytalanul leróhatók. S ez a bélyegjegyek mellett feljegyezhető.

Ilyféle egész «egyszerüsités» lett volna leghatalmasabb ellenszere a «személyszaporitás ördögének».

Az 1912 : LIV. tcz. 104. §-a felhatalmazza az igazságügyminisztert, hogy a végrehajtási eljárás szabályait «egységes szerkezetbe foglalja». Ehelyett jobb volna mindjárt egy uj, igazán egyszerüsitő végrehajtási törvényt csinálni. Ezzel lehetne igazán megapasztani a biróságok teendőit. Az ily módon elérhető egyszerüsitésnek részleteit még csak megközelitőleg ismertetni is e közlemény keretében nem lehet. Elég volt példaképpen csak magának az első lépésnek: a végrehajtás elrendelésének mellőzhetőségét kimutatni.

A jelenlegi igazságügyminiszter urnak az eljárási dolgokban is világosságot kereső nagy elméje talán meg fogja találni az egyszerüsitésnek valóban sikeres módjait.

Csak akkor fog hazánkban elaludni a «személyszaporitás ördöge».

Dr. Kürthy István.

II.

A fenti czim alatt a Jogt. Közl. 12. számában egy czikk jelent meg, mely általánosságban állást foglal az indokolatlan személyszaporitás ellen és azt a kivánalmat állitja fel, hogy a vezetők megfelelő kiválasztásával kell odahatni, hogy a kezelőszemélyzetben az esetleg hiányzó tudást vagy szorgalmat fejleszszék.

Nem kivánok e czikkben kétségtelenül helyesen felhozott érvekkel vitába bocsátkozni, elismerem azt is, hogy sok helyen kellő vezetés mellett személyszaporitás nélkül is szép eredményeket lehetne elérni, csak általánosságban kivánok rámutatni arra, hogy az igazságügyi kormányzatban az uj polgári perrendtartás életbeléptetése jelentékeny szaporitás nélkül keresztülvihető nem lesz.

Mi, akik a bíróságnál szolgálunk, magától értetődőnek tekintjük, hogy tőlünk olyan foku munkásságot kivánnak meg, amely a gyarló emberi erőkkel arányban nem áll és amely munkásság éppen azért nem is lehet állandó, mert az emberi erő azt ki nem birja.

Amikor tehát arról van szó, hogy az elsőfolyamodásu bíróságokra ujabb terheket rónak, vizsgálni kell, hogy annak meg tudnak-e felelni ugy, hogy a közönség érdekei csorbát ne szenvedjenek.

Kikapcsolom azokat a vidéki bíróságokat, amelyek ma tulterhelve nincsenek és amelyek a perrendtartási értékhatár emelkedése folytán sem lesznek előreláthatólag hátrányosabb helyzetben és hivatkozom arra, hogy az ország élénkebb gazdasági vidékein müködő elsőfolyamodásu bíróságok már ma sem képesek a közönség igényeit a gyors és pontos igazságszolgáltatás tekintetében kielégiteni.

Köztudomásu ugyanis, hogy a bíróságok lényegtelen változással évtizedek óta ugyanazzal a létszámmal végzik az ügyeket, tekintet nélkül arra, hogy a lakosság száma hatalmasan megnövekedett és tekintet nélkül arra, hogy a lakosság folyton emelkedő gazdasági tevékenysége folytán a birósági jogsegély igénybevételének esetei folyton növekednek.

Köztudomásu az is, hogy az élénkebb gazdasági és üzleti góczpontokon egy járásbiró elintézése alá kerülő perek száma az ezret meghaladja, ha most ehhez hozzávesszük, hogy az értékemelkedés és hatáskör kiterjesztése folytán ez a munka kétségtelenül emelkedni fog, önkéntelenül az a kérdés merül fel, hogy ennek a fokozott munkának a bíróságok meg tudnak-e felelni ugy, hogy a jogkereső közönség annak hátrányát ne lássa.

Feltételezve azt, hogy a tervezett egyszerüsitések valóban azt fogják eredményezni, hogy a biró kizárólag a perek érdemi elintézésének szentelheti idejét, még mindig kétséges marad, hogy emberi állapotnak tekinthető-e az, hogy egy biró a hét minden napját tárgyalásokkal töltse el és kifáradt agyvelővel tárgyalások után küzködjék a határozatai irásba foglalásával? A tapasztalat azt mutatja, hogy a legjobb erők elfásulnak ebben a munkában, a gyengébbek pedig még azt az eredményt sem képesek elérni, amit kevesebb megterhelés mellett esetleg felmutathatnának.

Akinek ma már annyi pere van, hogy azokat sem képes becsületesen ellátni, hogy lesz képes a megszaporodott forgalommal megbirkózni?

Ugy hirlik, hogy az igazságügyi kormányzat a kir. járásbíróságoknál a munkatorlódáson részben akként akar segiteni, hogy a jobb képességü birákat a törvényszékektől elvonva a járásbirósághoz helyezi, vagyis hogy a birákat kicseréli, másrészről, hogy a törvényszékek jelenlegi létszámát csökkenti?

Egyik eszköz sem alkalmas a bajok orvoslására, mert teljesen téves az az álláspont, hogy a járásbiróságnál használhatlan erők a kir. törvényszéknél esetleg felhasználhatók és mert téves az a felfogás is, hogy a törvényszékek jelenlegi létszáma csökkenthető.

Az első nem megfelelő azért, mert a törvényszék tulnyomó részben felebbezési bírósággá alakulván, a gyengébb erők menedékhelyévé nem tehető, a második érv pedig azért nem, mert ha a törvényszéknél megindithatő elsőfolyamodásu perek száma csökken is, viszont a felebbezési ügyek száma lényegesen emelkedni fog, a végrehajtási, örökösödési és telekkönyvi ügyekben használható jogorvoslatokat is a kir. törvényszékek fogják felülbirálni, melyekhez hozzáadva még a szóbeli eljárással felmerülő technikai nehézségeket, azt kell megállapitani, hogy a kir. törvényszékek ügyforgalma nemhogy csökkenne, hanem még emelkedni fog.

Egy törvény életbeléptetésének különben sem lehet az a következménye, hogy az egyik bíróság a másik rovására gyengittessék, hanem csak az, hogy a törvény által kivánt munkát lehetőség szerint arra való emberek végezzék el. Ha a jobb birák a kir. járásbirósághoz kerülnek, akkor a felebbezési bíróságnál csupán a törvény betüjének lesz elég téve azáltal, hogy az ügyeket három biró birálja felül, de nem egyszersmind a szellemének, amelynek az felelne meg, hogy minden fokon arra alkalmas birák szolgálják a közönség érdekeit.

Más a tömegmunka és más a birói munka. Aki csak azt nézi, hogy az elsőfokon a per minél előbb véghatározattal befejezést nyerjen, annak kár ambiczionálni, hogy az elsőfokon tapasztalt, régibb idő óta szolgáló birák járjanak el, mert ezektől azt az idegölő gyors és természetesen felületes munkásságot kivánni nem lehet; viszont a közönség joggal megkövetelheti, hogy a pere az elsőfokon ugyanolyan elbánásban részesüljön, mint a kir. Curián, ahol bizonyára minden sietséget félretéve, alaposan és lelkiismeretesen birálják el az ügyét.

Egyenesen elszomoritó lenne a kérdés olyan megoldása, hogy a jobb erőket elvinnék a járásbirósághoz tárgyalni, a még meglevő munkaerejöket tömegmunkával megölnék és ezen felül még a munkájukat kevésbé jártas és tapasztalt birákkal biráltatnák felül.

Az igazságügyi kormány a perrendtartás életbeléptetésével reá háruló nehéz feladatának közmegnyugvásra csak ugy tehet eleget, ha gondoskodik arról, hogy a kir. járásbíróságoknál előálló nagy munkatöbbletet személyszaporitás folytán eloszlatja és ha ügyes kiválasztással arra törekszik, hogy ugy a kir. járásbíróságoknál, mint a kir. törvényszékeknél olyan birákat alkalmaz, akik szakképzettségüknél fogva a reájuk háruló munkát a lehető legjobban eltudják látni, a nem megfelelő erőket pedig lassankint kiselejtezi.

Végeredményében tehát nem remélhető, hogy ez az igazságügyi reform személyszaporitás nélkül keresztülvihető legyen és nem is szabad ezzel takarékoskodni, mert ezáltal csakis a bíróságok jó hirnevének ártanánk. *Dr. Brandt József.*

Különfélék.

— **Iratminták.** Az igazságügyminiszter uj iratmintákat állapitott meg az elnöki, fegyelmi, büntető, jövedéki, birtokrendezési, a telekkönyvi, végrehajtási, csőd- és hagyatéki ügyekben és ezeknek az iratmintáknak gyüjteményét az Igazságügyi Közlöny szerkesztősége egy vastag kötetben ki is adta. E mü felhasználta a bíróságok által saját szükségleteikre és hosszas tapasztalatok alapján készitett és igy az eddigieknél sokkal használhatóbb nyomtatványokat; és azzal, hogy ezeket a bíróságoknak rendelkezésre álló gyüjteménybe foglalta, igen hasznosan követte az osztrák «Formularienbuch»-nak általunk gyakran ismertetett példáját.

Kiemeljük az iratmintákat életbeléptető miniszteri rendelet ama rendelkezését, mely különösen hivatva van az eljárást gyorsabbá és egyszerübbé tenni, hogy olyan birói intézkedésről, melyre iratminta van megállapitva, nem kell fogalmazványt készitenie, ha az iratminta kitöltése az eset egyszerüségénél fogva kezelőre is bizható. Ez esetben a fogalmazványt birói rendelkezés pótolja, mely jelzi az iratminta sorszámát és utbaigazitást ad a kezelőnek a kiadmányul szolgáló iratminta megfelelő kitöltésére, kézbesitésére s az esetleg szükséges egyéb intézkedésre. A birói rendelkezés czéljára rendszerint bélyegző szolgál — mely szintén nagy mértékben könnyiti a bíróságok munkáját és gyorsabbá teszi az eljárást — amelyet vagy az elintézésre váró iratra, vagy ha ez nem marad a bíróságnál, külön félivre kell alkalmazni. A birói rendelkezésre szolgáló bélyegzőn fel kell tüntetni a határnapot, a költséget, a nyilvántartást, hogy a kézbesités miként történjék (a beadvány szerint, vagy külön adandó utasitás szerint), végül, hogy a bíróság minő számu minta szerint rendelkezik és pedig, vagy a szöveg változatlanul hagyásával, vagy annak megfelelő változtatásával, illetve toldásával.

Nem mulaszthatjuk el, hogy fel ne hivjuk ez alkalommal az illetékes körök figyelmét arra, hogy az eljárás egyszerüsitése és gyorsitása szempontjából igen nagy fontossággal bir a peres

eljárásban ma forgalomban és használatban levő iratminták revideálása és ujakkal való kicserélése. A peres eljárásban ma használatos iratminták tulnyomó nagy része nem felel meg annak a czélnak, amelyet szolgálni hivatva van. Vannak olyanok az iratminták közt, melyek felesleges dolgokat tartalmaznak, vannak olyanok, melyek nem tartalmaznak egyes dolgokat, amelyeket tartalmazniok kellene, melyeket tehát esetről-esetre be kell irni az iratmintába. Külső formájukban is czélszerütlenek. Hogy csak egy-két példát emlitsünk, a végrehajtási törvény 225. §-a alapján a lejárt bérkövetelés erejéig elrendelendő biztositási végrehajtás iratmintájában nincs hely hagyva a végrehajtató és végrehajtást szenvedő nevének. Felebbezett marasztaló elsőbirósági itélet alapján elrendelendő biztositási végrehajtás elrendeléséhez használatos blanketta még mindig a forintot és a krajczárt ismeri. Ilyen blanketta különben több is van.

Igen sok blankettában olyan helyen, ahol rendszerint csak egy-két szót kell beirni, több sornyi üres hely van hagyva a beirásra, mig olyan helyen, ahol esetleg több mondatot kell beirni, csupán egy-két szó beszurására van hely. Megemlitjük még, hogy az összes iratminták papirosa a lehető legrosszabb anyagból készült, mely irásra alkalmatlan ; ami pedig a minták stilusát illeti, az a legborzasztóbb «hivatali stilus» a szenvedő alak használatával.

A blankettákat még az uj polgári perrendtartás életbeléptetése előtt feltétlenül ki kell cserélni ujakkal, olyanokkal, melyek minden tekintetben, ugy stilus, mint a külső beosztás tekintetében megfelelnek az uj polgári perrendtartás szellemének. Olyan blankettákra van szükség, melyek használata az azt használó munkáját könnyiti és az eljárást gyorssá teszi, melynek használata mellett a lehető legkevesebbet kell irni és a munkát a lehető legrövidebb idő alatt lehet elvégezni.

A perenkivüli eljárásban az uj blanketták életbeléptetése reményt ad arra, hogy a peres eljárás blankettáinak az alapos és a fenti irányban vázolt reviziója nemsokára következik.

— **A Gyermektanulmányi kongresszus** 1913 márczius 16—18-án folyt le Budapesten a jogászkörök élénk részvételével. A kongresszuson részt vett *dr. Balogh Jenő* igazságügyminiszter, béllyei Rickl Gyula államtitkár, Kun Béla miniszteri tanácsos és dr. Rottenbiller Fülöp táblabiró. A bünügyi kérdésekről előadást tartottak : *dr. Angyal Pál* egyetemi tanár, az igazságszolgáltatás és gyermektanulmány viszonyáról, *dr. Kármán Elemér* járásbiró pedig a gyermekek züllésének külső okairól. A kongresszus többek között elhatározta, hogy a Gyermektanulmányi Társaság kebelében jogi szakosztályt létesit.

— **Az országos központi kézbesitőhivatal.** Igen tisztelt Szerkesztő ur ! Egyik budapesti járásbiróság elé kitüzött tárgyalásomat nem lehetett megtartani, mert az ellenfél ügyvédje nem volt arra megidézve. Nem lehetett pedig megidézni azért, mert a vétivre nem volt ráirva az ügyvéd közelebbi lakása (utcza, házszám) s a kézbesitő nem kézbesitette az idézést, hanem visszajelentette azt azzal: «lakczim hiánya miatt nem volt kézbesithető».

Mindenesetre mulasztást követett el a biróság illető közege, aki a vétivre nem irta rá az ügyvéd közelebbi czimét, de mulasztást követett el a kézbesitőhivatal is, midőn egy budapesti ügyvédnek nem kézbesitett végzést, midőn annak közelebbi czime nem volt a vétiven. Egy kézbesitőhivatalban mulhatatlanul meg kell lennie a budapesti ügyvédek jegyzékének s ha a kézbesitőhivatal igazán meg akar felelni feladatának és hivatásának, ha a kézbesitőhivatal igazán a biróságok segitségére akar lenni, akkor a biróságok ilyen csekély mulasztását pótolnia kellene s nem szabadna ilyen csekélységek miatt a tárgyalások megtartását lehetetlenné tennie. Annál könnyebb lett volna a kézbesités a jelen esetben, mert a vétiven rajta volt, hogy az ügyvéd az V. kerületben lakik s nem valószinü, hogy a kézbesitő név szerint ne ismerné azt az ügyvédet. Szóval kevesebb czopf és több jóakarat, több ügybuzgóság. Kitünő tisztelettel Egy ügyvéd.

— **A balkáni krizis** czim alatt dr. Révész Vilmos budapesti ügyvéd több tanulmányt tett közzé, melyek a nemzetközi csődjognak főbb kérdéseivel foglalkoznak. A tanulmányok, bár nem tekinthetők rendszeres müveknek, nagy olvasottságról és tájékozottságról tanuskodnak.

— **Grafológia és iráshamisitás.** E témáról *Fischhof Gyula* nyitrai törvényszéki irásszakértő április 3-án vetitett képekkel kisért előadást fog tartani az Uránia szinházban. A jogászokat is érdeklő előadás tárgysorozatából kiemeljük a következőket : «A daktiloszkópia szerepe az irásvizsgálatoknál». «Gyilkosok, gonosztevők irásai és ebből vont következtetések», stb.

— **Magyar jogi iró külföldön.** *Dr Csekey István* kecskeméti jogtanár a Kohler berlini egyetemi tanár által szerkesztett Zeitschrif tfür Völkerrecht und Bundesstaatsrecht czimü folyóiratban megjelent tanulmányát külön lenyomatban könyvalakban is kiadta: «A parlamenti választások felülvizsgálatának rendszeréről» czimen. A tanulmány az összes alkotmányosságokat, de különösen az angol, magyar és a legujabb elszász-lotharingenit mutatja be.

— **Jogirodalom.** *Dr. Nagy Ferencz* egyetemi tanárnak : «A hágai államértekezlet által elfogadott nemzetközi váltótörvény» czimen a Magyar Jogászegyletben tartott előadása és *dr. Baumgarten Nándor* egyetemi magántanárnak : «Az uj polgári perrendtartás és a kereskedelem» czimen szintén a jogászegyletben tartott előadása, valamint ez utóbbi előadás kapcsán *Giskán Jakab* ügyvéd felszólalása és *Magyary Géza* egyetemi tanár elnöki zárószava könyvalakban is megjelent, mint a Magyar Jogászegyleti Értekezések 43. és 44. füzete.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A jogtudomány módszeréről** tanulságos két czikk jelent meg a «Recht und Wirtschaft» f. évi márcziusi számában dr. Szirtes Artur budapesti ügyvéd és dr. Max Rumpf mannheimi egyetemi tanár tollából. A szigoru jogdogmatikai módszerrel szemben a természettudományi (megismerésen, indukczión alapuló) módszer térfoglalásának szükségét mindketten kiemelik.

— **Házastársi kötelességek megsértése.** 1. A feleség becsületsértő kifejezései és levelei alapján a házasság nem bontható fel, ha a nő izgatottságát testi szenvedései és a férj erkölcstelen életmódja érthetővé és menthetővé teszi.

Orvosi vélemény igazolja, hogy a nőt férjének viselkedése nagyon bántotta; gyakran megtörtént, hogy a házassági viszonyukra vonatkozó teljesen higgadt beszéd is hirtelenül izgatottá és idegessé tette.

Igaza van kétségkivül a felebbezési biróságnak abban, hogy ha a nő férjének viselkedése daczára is folytatni akarja vele az életközösséget, óvakodnia kell attól, hogy őt becsületében szükség nélkül sértse, mert különben házasságfelbontási okot szolgáltat a férj javára. Ámde figyelembe kell venni mindig az eset összes körülményeit.

A bizonyitási eljárás teljesen igazolta, hogy felperes (a férj) a házasság első évétől kezdve állandóan megsértette a házastársi hüséget s ezáltal alperesnek (a feleség) nemcsak a féltékenykedésre szolgáltatott elegendő okot, hanem házastársi érzésében egyébként is erősen megsértette, következőleg csak magának tulajdonithatja, ha a különben is beteg nő izgatottságában sulyos becsületsértő kifejezésekre ragadtatta magát. (Német birod. biróság IV. 198/912. sz. a. 1912 okt. hó 7-én hozott itélet.)

2. A közösülés megtagadása csak akkor házasságbontó ok, ha az kizárólag önző szempontok eredménye. A férj mentségére nem szolgál, hogy a nő részéről figyelmeztetést vagy felhivást nem kapott a nemi érintkezésre, mert az erre vonatkozó kötelezettség a házassági együttélés tényéből folyik ugy, hogy arra nézve külön emlékeztetés nem szükséges. (Német birod. biróság IV. 138/912. sz. a. 1912 okt. 24.)

— **Atyai hatalomtól való megfosztás.** Megállapitást nyert, hogy a gyermek atyjától és ennek családjától egészen elidegenedett ; határozott ellenszenvvel viseltetett irányukban. A nevelő-szüleitől való eltávolitást és atyjának családjában leendő elhelyezését kegyetlen igazságtalanságnak tekintette volna, sőt félni lehetett, hogy ilyen intézkedés esetleg kétségbeesett lépésre hajtaná. Ezen végleges elhidegülést éppen az apa idézte elő avval, hogy 14 éven át mitsem törődött gyermekével, aminek következtében ez lassanként a nevelő-szüleiben látta igazi szüleit.

Ha a gyermeket ily körülmények közt az általa megkedvelt környezetből erőszakkal kiragadnák, ez annak egész kedélyvilágát felforgatná és szellemi fejlődésére is rendkivül káros következményekkel járhatna.

Amennyiben az apa ilyen körülmények közt mégis minden kényszeritő ok nélkül a gyermek kiadását követeli, ez által visszaél az atyai hatalmával gyermekének kárára, miért is indokolt az

atyai hatalmától való névleges megfosztás oly értelemben, hogy nem jogosult gyermekét a nevelő-szülőktől visszakövetelni (Bajor Oberlandesgericht III. 68/912. sz. 1912 szept. 20-án hozott itélete).

— **A franczia bíróságok kártérítési gyakorlatából.** A franczia kártérítési jog alapja a code civil 1382. §-a, amely szerint: «minden károkozó cselekmény kötelezi elkövetőjét annak megtérítésére».

Ebből az általánosságban maradó és kodifikatórius szempontból éppen ezért tökéletesnek nem látszó szabályból épitett fel a franczia bíróságok gyakorlata oly kártérítési gyakorlatot, amelynek mását a kontinensen nem találhatjuk.

Különösen kiérdemli irigylésünket az erkölcsi kárért való felelősség gyakorlata; előttünk ismeretlen finomságokat érez és méltányol itt a franczia judikatura és elképzelteti velünk, hogy mi lett volna, ha jogfejlődésünk nem akadt meg 1848-ban, hanem a régi magyar magánjognak e tekintetben meglehetősen kiépitett szabályain halad tovább.

I. Felperes (aki egyik legrégibb főuri családunk nevét viseli) házasságkötési szándékkal udvarol egy gazdag amerikai leánynak. Az ismeretség mindig bensőbb és bensőbb lesz, előrelátható, hogy házassággal fog végződni.

Alperes ekkor levelet ir a leány atyjának; ebben a levélben kéri az atyát, hogy családja társadalmi állása érdekében, mielőtt elhatározó lépésre szánná el magát, kutasson a jövendőbeli vő viszonyai után, ugy Párisban, mint hazájában. Majd megemliti, mily roszszul bánt a vőlegény első nejével nászutuk alatt; hogy családjával meghasonlott, a jobb társaságból ki van zárva és az amerikai arany segitségével akar most tért foglalni Párisban egy bizonyos «clique»-ben, hogy egy házassági szerződés, amely a mennyasszony anyagi érdekeit megőrizné, majd lecsillapitaná szenvedélyét, végre figyelmeztette az atyát arra a veszélyre, amely fenyegeti: «A kedvesség és a jó megjelenés nem örökkétartók, de a társadalmi állás elveszte és a vagyoni romlás egész életre szól».

A levél nem érte el teljesen a czélját. A házasság létrejött; azonban a menyasszony anyja a levél hatása alatt a menyasszonyra hátrányos végrendeletet tesz.

Felperes, a megrágalmazott vőlegény 50,000 frank kártérítésre perli a besugó levél iróját az általa okozott erkölcsi kár miatt. A perbe, amely a párisi törvényszék előtt indul meg, beavatkozással él a menyasszony és szintén 50,000 frank kártérítést kér azon veszteség miatt, amelyet a sérelmes végrendelet következtében szenvedett.

A párisi törvényszék a keresetet elutasitja. Nevezetesen van a franczia gyakorlatnak egy kialakult szabálya, amely szerint más mint az, akinek a levél küldetett, csak ez utóbbinak beleegyezésével használhatja fel a levelet arra a czélra, hogy a levélben foglalt becsületsértő kifejezések miatt a biróság előtt elégtételt kérjen, de igy is csak akkor, ha a levél nem volt bizalmas természetü. Ezt a levelet pedig a besugó bizalmasnak jelezte. Kiemeli továbbá az itélet, hogy a beavatkozó nem tudta az összefüggést a besugó levél és a sérelmes végrendelet között bebizonyitani.

A párisi felebbezési biróság az itéletet megváltoztatja és a keresetnek helyt ad. És pedig a következő indokolással.

A levél irója nem volt felhiva arra, hogy felvilágositásokat nyujtson, nem volt a menyasszony családjával semmiféle rokonsági vagy barátsági viszonyban, sőt nem is ismerte őket, ennélfogva nem számithatott egyáltalán a czimzett diszkrécziójára és igy az a megjegyzése, hogy a levelet bizalmasnak kivánja tekinteni, nem más, mint egy óvintézkedés a levélirással járó és nyilván előre látott veszélyek ellen; sőt a levél természeténél fogva előre láthatta, hogy annak feltétlenül közöltetnie kell harmadik személyekkel; nyilvánvaló továbbá, hogy a levél irójának czélja egyedül a házasság meghiusitása volt, hogy e levél következtében a jegyesek élete igazságtalanul megvolt zavarva és igy erkölcsi kárt szenvedtek. A kártérítési összeg az itéletben nincs közölve. (Pandectes Françaises 1913. I. füzet, II. 16. l.)

II. Alperes felperes háza előtt a közuton huzamos ideig és gyakran felperes tiltakozása ellenére is állomásozni hagyta igás kocsijait, szekerét. Felperes kártérítést kér alperestől, mert a kocsik állandó ott állomásozása akadályozza őt a szabad kilátásban és abban, hogy amikor akar a másik oldalra átmehessen és egyébként is kellemetlenséget okoz neki. Alperest a kártérítésben a biróság marasztalja, kimondva, hogy nemcsak a közigazgatási hatóságnak, de a magánegyénnek is joga van a közutak jogosulatlan használata miatt orvoslást keresni, hogyha az valamilyen jogát sérti. (Pandectes Françaises 1913 I. füzet I. rész 31. oldal.)

III. Alperes szállitó-czég megbizást kapott, hogy egy szállitmány szarvasmarhát rakodjon be egy a Villette-i közvágóhidba indulandó vasuti vaggonba. E munkára napszámos gyanánt alkalmazta felperes elhunyt férjét. A berakodás közben egyik marha felperes férjét felöklelte, néhány nap mulva meg is halt. Felperes nem tudott semmi hibát sem felhozni, a raktározó vállalat, illetőleg annak közegeit terhelően, egyszerüen a code civil 1385. §-ra hivatkozott, amely szerint: «Az állat tulajdonosa, vagy az, aki azt használja (qui s'en sert). amig használja, felelős azért a kárért, amit az állat, okozott, akár őrizete alatt volt az állat, akár eltévedt, vagy megszökött.»

A párisi törvényszék és felebbezési biróság elutasitotta a szerencsétlenül járt ember özvegyét 25,000 frank kártérítésre irányuló keresetével; azzal az indokolással, hogy a törvény e szavát: «aki azt használja» nem lehet a jelen esetre kiterjeszteni. Mert alperesi czég a szarvasmarhákat nem használat, hanem berakodás végett vette át.

A semmitőszék Ballott-Beaupré semmitőszéki elnök elnöklete alatt megváltoztatta az alsóbiróságok itéletét, egy igen szellemes törvénymagyarázattal, nevezetesen kimondta azt, hogy e szó: «aki használja» alatt mindazok értendők, akik a kérdéses állattal azt csinálják, akár maguk, akár embereik utján, amit az ő foglalkozásuk megkiván. Minthogy pedig az állat ilyen funkczió alatt okozott kárt, nevezetesen az alperesek foglalkozását képező beraktározás alatt, ezért ők a kárt megtéríteni tartoznak. (Pandectes Françaises 1913. I. füzet 11. oldal.) *Dr. M. Z.*

A Magyar Jogászegylet az 1913. évi március hó 29-én (szombaton) délután hat órakor Budapesten az Ügyvédi Kamara helyiségében (V., Szemere-utcza 10. sz.) teljes ülést tart, melynek tárgya dr. Kovács Marcel következő czimü előadása: Perrendtartás és váltóeljárás.

Gyakorlott ügyvédjelöltet keresek szerb nyelvismerettel. Ajánlatokat eddigi müködés megjelölésével kérek. Dr. Endrőczi Mihály ügyvéd, Ujvidéken. 14715

Önálló munkára képes ügyvédjelöltet mielőbbi belépésre keresek. Sajátkezüleg irt ajánlatok a személyi viszonyok, képesség, az eddigi gyakorlat és fizetési igények megjelölésével dr. Husovszky László ügyvédhez, Bozovicsra (Krassószörény megye) intézendők. 14706

Ügyvédjelölt folyó évi április hó elsejétől esetleg közepétől állandó alkalmazást nyerhet dr. Tyroler Simon rozsnyói (Gömör megye) ügyvéd, banküguész irodájában. Tótul beszélők előnyben részesülnek. Fizetési igények és az eddigi gyakorlat közlését kérem. 14709

Dr. Radoszáv István módosi ügyvéd egy kezdő és egy teljes praxissal biró ügyvédjelöltet keres azonnali belépésre. Kimeritő ajánlatokat az eddigi joggyakorlatról és az eddigi főnökök megnevezésével fenti czimre küldendők. 14721

Fiatal ügyvéd fővárosi irodába társnak vagy irodavezetőnek belépne, irodát átvenne. Szives megkeresések «Lelkiismeretes» jeligére Blockner hirdetőjébe, Budapest IV., Semmelweis-utcza 4. 14726

Románul beszélő ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Dr. Dénes Jakab ügyvéd, Kőrösbökény, Arad m. 14722

Gyakorlott ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Dr. Bozzay József, Keszthely. Ajánlatot fizetési igény megjelölésével kérek. 14723

Két ügyvédjelölt kerestetik f. évi április 15-ére belépésre dr. Dajkovics István ügyvédhez, Versecz; egyiktől román-német, másiktól német-szerb nyelvismeret kivántatik. Dijazás megállapodás szerint. 14727

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 14. szám. Budapest, 1913 április 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ⋆ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Szladits Károly* kir. táblai biró: Imling Konrád. — *Dr. Balog Sándor* budapesti ügyvéd: Dr. Nagy Dezső. — *Sebess Dénes* kir. táblai tanácselnök: Az ingó hitel és közhitel. — *Dr. Teller Miksa* budapesti ügyvéd: Az osztrák ügyvédi rendtartás reformja. — *Egy biró:* A személyszaporitás ördöge. — *Dr. Gáspár Béla* zsibói kir. járásbiró: Perujitás az 1881: LIX. tcz. 59. §-ának 2. pontja alapján, meg nem jelenés okából marasztaló itélet ellen. — *Zsoldos Benő* szegedi kir. táblai tanácsjegyző-járásbiró: Fonákságok a szabadságvesztés-büntetések alkalmazása körül. — *Dr. Petrik Aladár* budapesti ügyvéd: A per előkészitése a járásbirósági eljárásban. — *Krégczy József* nyitrai kir. járásbiró: A lajstromrendszer reformjához. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

Imling Konrád.

A felvidékről jött, a bányavárosok tájáról, mely már annyi kiváló embert állitott a nemzeti munka szolgálatába. Jeles tudósok, kitünő hivatalnokok egész sora kerül ki onnan folytonosan. Sok bennük a közös vonás: rendületlen magyarok, de megtartották német eredetük szivós erényeit; hajlithatatlan akaraterőre hasonlatosak szükebb hazájuk sudár szálfáihoz. Csendes, a feltünéstől irtózó emberek. Sohasem találod őket a fórum lármás hősei között; mindig ott vannak, ahol legtöbbet kell dolgozni. A szakadatlan, megfeszitett és önfeláldozó hasznos munka: ez az ő hazaszeretetük, ez az ő hitvallásuk; s e tulajdonságaikkal lesznek ők a dolgos nemzet organizmusának legszilárdabb, legmegbizhatóbb támaszaivá.

Ennek az erős nemzedéknek egyik legkiválóbb képviselője dőlt ki Imling Konráddal. A magyar jogászság osztatlan gyásza kisérte utolsó utjára. S a kegyeletnek ez a megható, őszinte megnyilvánulása nem annak a magas állásnak szólt, melyet önerejéből elfoglalt, hanem a köztiszteletben álló puritán embernek. Hiszen az ő fáradhatatlan hangyaszorgalma szerte az egész jogászságban szinte példaszerüvé vált. Fáradságos hivatali munkálkodás mellett egész jogvidékeknek ő volt a reprezentativ szakembere; a végrehajtási jog, a telekkönyv, általában a dologi jog tudományos müvelése és törvényhozási reformja hosszu ideig ugyszólván kizárólag az ő nevéhez kapcsolódott.

Egyik legjelesebb tagja volt annak az erős gárdának, melyet Szilágyi Dezső gyüjtött maga köré az igazságügyi törvényhozás és igazgatás regenerálására. Neki jutott a feladat, hogy a telekkönyvek rendbeszedését, a telekkönyvi betétek szerkesztését országosan szervezze és vezesse. Aki ismeri régi telekkönyveink zilált állapotát és a betétszerkesztés joganyagának paragrafuserdejét, az megtudja mérni e feladat óriási nehézségeit. Imling nagy gyakorlati szaktudása, lelkiismeretessége és kitartó energiája megbirkózott vele.

Az ő nagy érdeme a telekkönyvi intézmény egységesitése, a telekkönyvi rendeleteknek a határőrvidékre és Fiuméra való kiterjesztésével.

Életének másik nagy munkaterülete a polgári törvénykönyv előkészitése volt. 17 évig volt egyik legbuzgóbb tagja, majd vezetője az előkészitő-bizottságnak. Mint a dologjog szerkesztője, elsőnek készült el tervezetével és annak nagy tudományos apparátussal kidolgozott indokolásával. Kodifikátori müködése a hazai viszonyok teljes ismeretére épült; ő, aki az országnak jóformán minden telekkönyvét szemléletből ismerte, ki tudta számitani minden ujitás mérlegét és gyakorlati kihatásait.

Az utolsó hét éven át ő vezette a polgári törvénykönyv előmunkálatait; a második szöveg már az ő vezetése alatt készült. Ahhoz, hogy valaki államtitkári terhes adminisztráczió mellett ily nagy munkát befejezéshez tudjon juttatni, az ő szivós kitartására és törhetetlen ügyszeretetére volt szükség. Nem érte be az értekezletek fárasztó vezetésével; a dologjog mellé magára vállalta a házassági vagyonjog átdolgozását is; ezenfelül az összes résztervezeteket páratlan lelkiismeretességgel végigvizsgálta, biráló észrevételeivel látta el. Az utolsó rész utolsó fejezetének revíziója közben hullt ki a szó szoros értelmében a toll kezéből. Lehetetlen mély meghatottság nélkül szemlélni, hogy hónapokig nagybetegen, sorvasztó kórral daczolva, mennyit dolgozott a művön, melynek befejezésre juttatását élete nagy feladatának tekintette.

Tragikus sorsnak tünik fel, hogy pár héttel a második tervezet megjelenése előtt kellett távoznia s hogy évtizedes munkájának gyümölcsét nem élvezhette, sikerében, elismerésében részes nem lehetett.

E hó 16-án lett volna 40 éve annak, hogy mint tornai törvényszéki biró az igazságügyi közszolgálatba lépett. Ezt az évfordulót az igazságügyminiszterium tisztviselői kara fel akarta használni arra, hogy meleg ünnepléssel adja jelét iránta érzett nagy tiszteletének és ragaszkodásának. Ezt az ünneplést sem érhette meg.

De mindez csak nekünk tünik fel tragikusnak; az ő lelkületével mérve e külső siker, ez ünneplés mitsem von le pályája eredményéből. Azzal a nyugodt öntudattal zárhatta le életét, hogy négy évtizedet valóban áldásos müködéssel szentelt az igazságügy szolgálatának és hogy a polgári törvénykönyv második szövegét csakugyan neki sikerült befejezéshez juttatnia.

Imling Konrád élete a munkának — a maga egyszerüségében megkapó — himnusza. A munka szeretete, külső elismerés és dicsőség keresése nélkül, a munka a munkáért s azért a fényért, mely abból a közre derül: ez volt vezérlő eszménye s ez az a nagy tanulság, melyet nemes életének maradandó emlékeként szivünkben őrzünk. *Dr. Szladits Károly.*

Dr. Nagy Dezső.

Ez a név egy fogalom volt.

Nagy Dezső jogtudós, a jog ismertetője, végül ugyanő a jogtudomány eredményeinek leszürője: a kodifikátora volt.

Három évtizedet meghaladó sikerdus ügyvédi müködése meggyőzheti minden pályatársát arról, hogy szorgalom, arravalóság és az ügyvédi hivatás nemes ambiciójával párosult lankadatlan munkásság azt a hitet és tudatot ébreszti, hogy mig a saját anyagi boldogulásában eme tulajdonságokkal czélt érhet, másrészt megvalósithatónak tarthatja ama reményét is, hogy az ügyvédség társadalomirányitó hivatása fölött a mai sivár és lekicsinyelő közfelfogás daczára napirendre térni nem kell.

Nagy Dezső szolgáltatott tanuságot arra is, hogy az ilyen intenziv egyéniség az ügyvédi hivatást meddőségre nem kárhoztatja.

Sokoldalusága és szeretetreméltó egyénisége őt vezérré predesztinálták, hol magasabb tehetségével és a kar iránt mindig melegen érző szivével a kari közérdek és a szabadságjogok iránti szeretetnek folytonos ébrentartására törekedni soha meg nem szünt.

Vezér volt a szó legnemesebb értelmében, mert kvalitásai oly nagyok és kimagaslók voltak, hogy az ügyvédi testületek

elitjei őt vezérükké választották, mert tőle várták, hogy a modern jogász fényes tehetségével és a legnemesebb értelemben vett lelkületével a magyar ügyvédséget hatalmas, egységes, konszolidált, független, bátor és szabad ügyvédi karrá fejleszteni és megerősiteni fogja.

Mint ügyvéd vezette az ország első kamaráját, a legnagyobb részt vett az ügyvédgyülések vezetésében, a Jogászegylet és az Ügyvédszövetség megalapitásában és müködésében.

Minden pozicziójában komoly, tartalomdus és maradandó munkasságával a legélénkebb részt vett minden jogi téma megbeszélésében.

A franczia polgári perrendtartás általános jellemzésén kivül két hazai perjog javaslatán keresztül ment kritikájának éles kése.

Legnagyobb a vesztesége a minden oldalról oly erősen sulytott ügyvédi karnak az ugynevezett ügyvédi kérdés és az ügyvédi kodifikáczió terén van.

Nagy Dezsőt fiatal korától kezdve az ügyvédi müködésben humanisztikus, idealisztikus irány vezette, ez irányitotta irodalmi és törvényhozási munkásságában.

E két kérdésben is a legelsők csatasorába állott.

Az ügyvédi kérdést a maga gyökerében fogta fel és ez volt kiindulási és megoldási pontja annak megoldásában is.

Csak vázlatos körvonalakban kivántam a fentiekben jelezni, hogy mit veszitettünk e nagy ügyvéd és nagy jogász elhalálozása folytán erő, tehetség és magyar ügyvédi szempontból.

Az ország első ügyvédi kamarája egyik legintelligensebb, buzgó harczosát és ritka kvalitásu, nehezen pótolható munkaerejét: a legnemesebb értelemben vett büntetőjogász magyar őserőtől duzzadó kiváló szónokát; a magyar ügyvédi kar legjelesebb szószólóját és előharczosát veszitette el.

Hálatelt szivvel gondolunk dr. Nagy Dezső emlékére s mindezekért haló porában neki mélységes hálánkat és köszönetünket kifejezzük azokért a nagy alkotásokért, melyekkel ő az ügyvédség nagy kérdéseit intézményesen megalapozta, minket terveibe beavatott és nekünk a továbbfejlesztés utjait egyengette.

Dr. Balog Sándor.

Az ingó hitel és a közhitel.

Az ingó hitel fedezete, a zálogtárgy a gazdasági forgalomban alig kiegyenlithető ellentétes érdekeket teremt. Ma már nemcsak az egyszerü zálogjoggal terhelt forgalomba került ingó dologra vonatkozó jogszerzés megitéléséről van szó, mely még a jóhiszemüség vélelmével, illetve rosszhiszemüség bizonyitásával elintézhető, hanem az ingó hitel különböző és különleges fajtáiról, melyek helyet kérnek a gazdasági életben és melyeket a jogszolgáltatás is respektálni kénytelen.

Akár a franczia rendszert nézzük, mely az ingó jelzálogot fogadta el, akár annak ellentétét, a németet, mely tiltja az ingó jelzálogot, de a tulajdon biztositéki átruházásával operál, akár az osztrák rendszert, mely a tulajdonjog fentartásával kötött ügyleteket helyezi előtérbe, ezek mindenikénél a lényeg az, hogy a *lekötött hitelalap az adós gondozásában, illetve használatában marad* az elzálogositás, tulajdoni átruházás daczára, illetve a pactum reservati dominii lényege is az, hogy a dolog birtoka az adóshoz kerüljön s az eladó azt hitelezi.

Mindezen ügyletek közös ismérve az, hogy a dolog birtoka akképpen kerül az adós rendelkezési jogkörébe, hogy a dolog ezen különös minősége, az azt terhelő jog semmi módon nyilvánosságra hozva nincsen. A gazdasági forgalomban nincs gondoskodás olyan joghatályos eszközről, mely az ügyleten kivül álló fél jogos érdekei szempontjából irányadó lenne.

A publiczitás ezen hiánya oly veszedelmes ez intézményeknél, hogy a jogi és közgazdasági tényezők igen nagy része tekinti ellenséges szemekkel és kiküszöbölendőknek tartja azokat.

Bizonytalanná teszi ez az ügyletek zavartalan lefolyását, zavarólag hat a hitelt kereső fél megitélésénél, tág teret ád a visszaélésekre és a szinlelt ügyletek egész sorozatát, tipikus eseteit teremtette már meg. Ezek már nem is «szükségszerü nyomoruságai» a közgazdasági életnek, ahogy megjelölni szokták, de a jogbiztonságnak veszedelmes kinövései.

A tulajdonjog fentartásával létrejött ügyletnél a hitelezőnek jogvédelme tulajdonképpen csupán a büntetőjogi megtorlásban áll, anélkül, hogy a legtöbb adott esetben a materiális restitutio lehetséges volna, pl. az igy eladott zongora továbbadás esetén az uj jogszerző tulajdona marad, hacsak ennek rosszhiszemüsége bizonyitva nem lesz.

Az ingó dolog továbbeladása, az uj átadás megszünteti a régi tulajdont lett-legyen az bármily jogos is.

A tradiczionális elvben gyökerező, a birtokhoz füződő közhitel elve ez ami érvényesül itt.

Az ingó dolog megszerzője általában elvitathatlan tulajdont nyer akkor is, ha azt nem a tulajdonostól szerzi meg, annál inkább teljes és korlátlan tulajdonos lesz, ha az ingó dolgot más jog terheli (fentartott tulajdon, zálogjog) és ő arról nem tudott.

Ami az elveszett, lopott dologra tett kivételt illeti, e tekintetben a német rendszer aligha fentartható.

Az osztrák jogi tétel, melyet a 366. §. formuláz, az eredeti tulajdonos rei vindicatióját általános szabályként engedi meg és kivételként sorolja fel a 367. §. eseteit, de e kivételekkel tulajdonképpen azt a főszabályt állitja fel, hogy a jóhiszemü harmadik jogszerzőt megilleti a tulajdonjog általában.

Ellenben a német polgári törvénykönyv 932. §-a a jóhiszemü harmadik jogszerzését teszi meg irányadó elvnek és a 935. §-ban kivételt tesz a lopott, elveszett dolgokra vonatkozóan, mint amelyeknél a tulajdonszerzés a közvetlen birtok nem önkéntes elvesztéséhez füződnék s igy tulajdonszerzéshez nem vezethet.

Mig tehát az osztrák jog a főszabálynak a római jogból kölcsönzött merevsége daczára sokkal liberálisabb, a forgalom érdekeinek megfelelőbb a német rendszer valósággal keresztültöri a birtok vélelméhez füződő *közhitel* elvét, a vélelmet, mely a birtokról a tulajdonra következtet az ingó dolgoknál, anélkül, hogy a publica fides valamely más eszközéről gondoskodott volna.

Kétségtelen, hogy a jóhiszemü jogszerző érdekei, melyek a forgalom és közhitel érdekeivel összeesnek, diadalmaskodni fognak és reméljük, hogy ennek nyomán a mi tervezetünk is elejti a tarthatatlan tételt, mely saját hazájában, a német polgári törvénykönyv területén is valóságos ostromállapotban van. (L. Binding: Die Ungerechtigkeit des Eigentumserwerbes von nicht Eigentümer stb. 1908 és Koban, Unger fejtegetéseit: Jahrbuch des Deutsch. R. VIII. évf. 402. l., kik a jóhiszemü harmadikat veszik védelmükbe «Haben auf eigene Gefahr» a kárviselés elvénél fogva.)

A német birói gyakorlat még éppen restringálni törekszik ez irányt.

A Kammergericht kimondta egy izben (Blätter für Rechtspfl. 1905. 83. l.), hogy lopott dolog jóhiszemü szerzője, ha a rei vindicatio előtt tovább adta, vagy átdolgozta a dolgot, az előbbi tulajdonosnak nem felel sem a 935. §., sem a 951. §. (átdolgozás, vegyités stb.) alapján, ha a vételár, melyet a lopott dolog eladójának fizetett, megfelelő volt.

Következetesnek e határozat éppen nem mondható a 935. §. helyes és szigoru magyarázata szerint, de világosan mutatja a jogszabály merev alkalmazásának lehetetlenségét.

A német polgári törvénykönyv nyomán járó Tervezetünk 631. §-a megnyilatkozik már nálunk is egy birói döntésben. Eszerint, ha az ingót elidegenitő, annak birtokába a tulajdonos akarata nélkül, vagy éppen akarata ellenére jutott, a közvetlen előző tulajdonos, a bár jóhiszemü uj tulajdonos ellen tulajdoni igényét jogosan érvényesitheti s ellene tulajdoni keresettel felléphet. (B. T. 1906. G. 1462.) Ez azonban korántsem végleges irányzat, nem is ismerünk későbbi hasonló döntést.

Az osztrák jog területén, Ausztriában is felbukkant e kérdés és pedig egy izben érdekes ellentéteket támasztva a czivilis és kriminális judikaturában. A semmitőszék egy alkalommal kimondta, hogy a lopott dolognak jóhiszemü szerzője, ha később tudatára jön a lopott dolog ebbeli minőségének és ezt eltitkolja, részes a lopásban. A magánjogi irók egész sora emelt kifogást e határozat ellen. (L. Gericht-Zeitung 1896. No. 18., 19.)

Ha tehát áll az a jogtétel, hogy a nemtulajdonostól az ingó dolog tulajdona feltétlenül megszerezhető, jóhiszem esetén alig lehet kétségbe vonni azt, hogy a dolgot terhelő jog sem érvényesülhet soha a jóhiszemü harmadik jogszerzővel szemben, legyen ez a terhelő jog a zálogjog bármely formája pactum reservati dominii, vagy fiduciarius tulajdon.

Mindenekelőtt a pactum reservati dominiit vizsgálva, a tulajdonát fentartó fél, bár fentartott tulajdona kétségbe nem vonható, mégis engedni kénytelen az ingó dolog jóhiszemü meg-

szerzőjének. Az ingó dolog különös minősége felismerhetlen, ellenőrizhetlen, minden olyan kötelezése a jogszerzőnek, hogy a fentartott tulajdont gondosan nyomoznia kell, elviselhetetlen zavart okozna a forgalomban. Például a köztudomás szerint is részletügyletekkel foglalkozó czég által eladott gramofon, vadászfegyver, varrógép stb. továbbadása vagy elzálogositása nem róhatja az uj jogszerzőre a gondatlanság vagy éppen a rosszhiszemüség jogkövetkezményeit. Itt a régi tulajdonos hátrányban van, már azért is, mert a rosszhiszemüség bizonyitása őt terheli.

Itt lép előtérbe jogi érdekként a közhitel érdekében a dolog különös minőségének felismerhetővé tétele, ugy hogy ahhoz a publica fides elvei szerint füződjenek a további jogkövetkezmények. *Azaz, a birtok mellett vélelmezett tulajdonjog hiányát kell felismerhetővé tenni.* Enélkül okvetlen annak a felfogásnak kell érvényesülnie, hogy igazságosabb a fentartott tulajdonnál a tulajdonost saját bizalmi ügyletkötő felével szemben állitani és kettőjükre lokalizálni a megsértett jogrend kérdését, a jóhiszemü harmadikat pedig feltétlenül megvédeni.

Az ingó hitel másik jellegzetes formája a biztositéki tulajdon, a német Sicherungsübereignung nálunk szintén alkalmazást talált. A joggyakorlatban ugyan csupán itt-ott találunk nyomaira, de a gyakorlati téren foglalkozók tudják, hogy igen széles elterjedése van nemcsak az ingók tulajdoni biztositékának, de sőt az ingatlanok ily czélból való tulajdoni átruházásának is. A joggyakorlat szerint nincs jogi akadálya annak, hogy valamely dolog tulajdona meghatározott vagyoni érdekeknek, illetve abból származható követelés kielégitésének biztositása czéljából ruháztassék át azzal a felbontó feltétellel, hogy az igy biztositott érdek megszünésével a dolog tulajdona ismét az átruházót illesse meg. Ez lenne a fiduciarius tulajdon meghatározása. De ennél tovább ment a gyakorlat, kimondta, hogy az ingók tényleges átadása a tulajdon átruházása szempontjából nem szükséges, annak elég kifejezést adni, hogy az ingókat alperes nem a saját jogán, de felperestől nyert jogon birtokolja (constitutum possessorium B. T. 006. G. 652.).

Ez intézmény ilyetén jogi formulázása szintén német adoptálás, német jogszokáson épült fel.

A német polgári törvénykönyv 1205. §-a az ingó jelzálogjog intézményének határozottan utját állta. Általános vélemény szerint ez elzárkózás adta meg a másik ingó hitelformának, a Sicherungsübereignungnak alapjait. Ennek az a lényege, hogy az adós átruházza a tulajdont, azonban ezzel kapcsolatban egy külön szerződés jön létre (kölcsön, bérlet), melynél fogva a dolog az adós birtokában és használatában marad.

Tehát itt is az a különös jelentősége az ügyletnek, hogy a dolog (vagy dologösszesség) produktiv czélokra tovább is az adós birtokában marad (pl. gépek, fundus instruktus).

Az intézményt általában a német polgári törvénykönyv 223. §-ából szeretik levezetni, bár azt a sokkal régebbi szokásjog is igazolja.

Egyik formája a tiszta adásvétel, az ingó dolog átruházása (a tulajdonképpeni fiduciarius tulajdon), a másik a feltételes átruházás, hol a tulajdon átháramlása függővé van téve a tartozás teljesitésétől (felfüggesztő felt.) vagy a tulajdon visszaháramlása a tartozás kifizetésétől függ (bontó felt.). A gyakorlatban a fiduciarius tulajdon terjedt el, mert az utóbbi bizonyos tekintetben csupán kötelező hatályu biztositást adott.

A Reichsgericht joggyakorlata semmi akadályt nem gördit az intézmény fejlődése elé. Egyik sokat idézett döntése szerint nem következik a polgári törvénykönyv 1205. §-ából, hogy a követelésnek ingó zálog által történendő biztositásáról rendelkezvén, csak a kézi zálogformát akarta volna létesiteni és más formáját a biztositék adásának kizárná. (Entsch. R. G. 59 k. 146. l.)

Nincsen akadálya tehát ezen hitelforma alkalmazásának sem.

E jogintézmény még egyáltalában nincsen kiforrva keletkezésének helyén sem s annál nagyobb óvatosságra kötelez minket, mert érvényesülése talán még sulyosabb változásokat idézhet elő a gazdasági forgalomban. mint a pactum reservati dominii.

Különösen a constitutum possessoriummal való kapcsolata az, ami aggályosnak mutatkozik.

A fiduciarius tulajdon létesitése nem egyéb, mint a zálog biztositékszolgáltatása, tehát lényegileg *zálogüggylet*. Ha tehát nem is vonható a tulajdont átruházó ügyletet kiegészitő traditio helyett kivételképpen a constitutum possessorium érvényesitése kétségbe, a zálogügylettel kapcsolatosan ez épp ugy hatálytalan kell hogy legyen, mint az ingózálogtárgy az adós birtokában való maradása (ingójelzáloghitel).

Az ingózálog traditionális elvének fentartása, melyen a német, osztrák törvények, de a mi joggyakorlatunk is nyugszik a fiduciarius tulajdon, mint hitelalapforma létesitésénél sem türhet kivételt, annál kevésbé, mert a publica fides védelméről nincsen gondoskodás.

Már pedig a zálogtárgy átadása azt a czélt szolgálja, amit a jelzálognál a bejegyzési kényszer, a közhitelt védeni, megóvni a hitelezőt attól a csalódástól, hogy a jelentékeny ingók birtokában levő adós esetleg teljesen vagyontalan legyen és mégis jelentékeny hitelt vehessen igénybe.

A tulajdon átruházása traditio nélkül olyan defektusa az ügyletnek, mely kapcsolatban a fiduciarius tulajdon által eléretni szándékolt zálogügyleti czéllal a legkárosabb visszaéléseknek nyit tág kaput.

Kérdéses egyáltalában, hogy mi a hatálya a fiduciarius tulajdonnak. Amig a jogviszony fennáll, mig a hitelező igénye meg nem érett, a hitelező tulajdonos nem rendelkezhetik a tulajdonnal, az adós csak a meghatározott módon használhatja az ingó dolgot. De mi történik a követelés esedékességével. Hogyan elégitendő ki a hitelező tulajdonos. Az ingó dolog vételárából-e avagy elesvén a korlátozó kötelmi megkötés, a hitelező egyszerüen ettől mentes tulajdonos lesz. A többletértékkel mi történjék? Pl. csekély hátralékos részlet nem fizetése esetén?

Mindezek a vitás kérdések, az intézmény bevégzetlensége mellett tanuskodnak.

Az, hogy a tulajdonjog fentartása csak egyes specifikált ingóságokon lehetséges, ez kétségtelen, valamint pl. egy áruraktárra létesitett Sicherungsübereignung ügyletet a jóhiszemü hitelezőkkel szemben, mint erkölcstelent semmisnek mondott ki a német birodalmi törvényszék. (Jur. Wochenschr. 1911 650. oldal.)

Mindazonáltal már a gyakorlatban sürüen fordulnak elő ügyletek, hol bizományi szerződéssel pótolják a szerződést s azzal a kikötéssel, hogy e továbbadás folytán helyettesitett árukat a hitelező tulajdonjoga alapján kikövetelheti.

Látjuk tehát a vázlatosan előadottakból, hogy mindkét hitelforma kiépitést igényel, mert mai létükben tulságos és orvosolhatlan jogsérelmet idéznek fel egyes esetekben.

Gondoskodni kell a publica fiides biztositékáról, mely nem lehet más, mint *a bejegyzési kényszer*, az ügyletek lajstromozása. Az természetesen külön megfontolandó, hogy mely mértékben valósittassék meg a lajstromozási kényszer, mely ügyletekhez kapcsolódjék, de elzárkózni ettől alig lehet sokáig.

A svájczi polgári törvénykönyv itt is a leghelyesebb uton halad. A tulajdonjog fentartásával kötött ügyletek mellett az ingó jelzálog jogintézményét is megvalósitja (715. §. 885. §.). Azonban a publica fides megfelelő garancziáiról is gondoskodik. Mindkét jogintézményt a bejegyzési elv eszközével látja el. A Register, illetve Verschreibungsprotokolle nyilvánossága s az ehhez füződő jogi hatályosság teljesen életképes intézményekké avatták a reformokat.

Az ingóhitel e formáinak nagy jelentősége, a forgalomban való nagy elterjedtségük teszik kivánatossá minálunk is a sürgős törvényalkotást ez irányban. *Sebess Dénes.*

Az osztrák ügyvédi rendtartás reformja.

— Párhuzam az osztrák és magyar ügyvédi reform néhány fő kérdései között. —

Az osztrák képviselőház igazságügyi bizottsága e napokban tárgyalta le az uj osztrák ügyvédi rendtartás javaslatát. Az osztrák és magyar ügyvédi viszonyok nagy hasonlósága folytán ügyvédi rendtartásunk reformjának küszöbén, különös figyelemre kell méltatnunk az osztrák reformot.

A viszonyok hasonlóságából folyik, hogy Ausztriában is nagy a panasz az ügyvédi kar tultömöttsége miatt. Az osztrák javaslat indokolása megállapitja a tulprodukcziót, hangsulyozza, hogy ez az állapot aggasztó, de hivatkozással az ügyvédség többségének állásfoglalására, elveti a numerus clausus eszméjét.

Ausztriában 1910. év végén csak 5245 ügyvéd volt, érthető tehát, ha a numerus clausus kérdése nem vet szomszédainknál oly nagy hullámokat, mint Németországban és nálunk. Viszont

*

az osztrák ügyvédi viszonyok romlását mutatja, hogy husz év alatt (1890—1910) 3110-ről 5245-re emelkedett az ügyvédek száma. A 68%-os szaporodás daczára az igazságügyi bizottság az ügyvédjelöltek gyakorlati idejét leszállitotta hét évről hatra.

A javaslat e kérdésben még a merev elutasitás álláspontján állott. A javastat indokolása nyiltan kijelentette, hogy a hétéves gyakorlat fentartását az ügyvédek számának erős emelkedése teszi szükségessé, de reámutatott arra is, hogy az ügyvédek gyöngébb elfoglaltsága miatt a hét év a kellő gyakorlat elsajátitása végett *is* szükségesnek mutatkozik! Az igazságügyi bizottság a gyakorlati időt hat évre szállitotta le.[1] Minthogy azonban az osztrák igazságügyi kormány képviselője kijelentette, hogy a kormány nem járul hozzá a gyakorlati idő leszállitásához és minthogy azt az osztrák ügyvédi kar sem látná szivesen, nagyon kérdéses, hogy az igazságügyi bizottság határozatából törvény lesz-e?

Látni való, hogy az ügyvédi szervezet két alapvető kérdését (szabad ügyvédség — gyakorlati idő) az osztrák igazságügyi bizottság egészen ugy kivánja szabályozni, mint ahogy az nálunk szabályozva van.

A többi alapvető kérdésben: összeférhetetlenség, immunitás, megtartási jog, fegyelem és fegyelmi eljárás stb. az osztrák javaslat fővonásaiban megfelel a mi ügyvédi rendtartásunknak.

Felesleges munkát végeznék, ha a két rendtartásnak hasonlóságát pontról-pontra kimutatnám.

Érdekesebb és hasznosabb, ha néhány fontos részletkérdésre hivom fel azoknak figyelmét, akik nálunk az ügyvédkérdéssel foglalkoznak.

1. *Álbejegyzések.* Az osztrák javaslat 9. §-a kötelességévé teszi a választmánynak, hogy az ügyvédjelöltek kiképzését ellenőrizze és álbejegyzések esetén a megtorló lépéseket jelölt és ügyvéd ellen megtegye.

Az indokolás szerint a 9. §-t az a körülmény teszi szükségessé, hogy vannak jelöltek, akik állitólagos főnökük irodáját sohasem látják, hanem más foglalkozást folytatnak, a hét évi gyakorlat legnagyobb részét pedig csak *papiron* töltik ki.

Az álbejegyzések, a papirgyakorlat miatt nálunk is nagy a panasz. Ha az uj ügyvédi rendtartás nem fog hathatósan gondoskodni arról, hogy az ügyvédjelölti és különösen ügyvédhelyettesi gyakorlat megfelelő módon ellenőriztessék, akkor az álbejegyzések száma a jelölti gyakorlatnak három évről hat évre (egy évet számitva a három szigorlatra) való felemelése folytán rohamosan emelkedni fog és az ügyvédhelyettesi intézmény a magyar papiros intézmények tekintélyes számát fogja szaporitani.

2. *Összeférhetetlenség.* Az összeférhetetlenség kérdése az ügyvédkérdésnek legfontosabb problémái közé tartozik. E kérdésnek lazább, vagy szigorubb szabályozásától függ, hogy az ügyvédség tevékenysége kisebb vagy nagyobb területre terjedhet-e ki. A mi szomoru viszonyaink között az ügyvédség széles rétegeiben az az óhaj nyilvánul meg, hogy az összeférhetetlenség szabályait a reform alkalmából lényegesen enyhiteni kell.

Az élet azonban nem várta be az uj ügyvédi rendtartást. Ha körülnézünk, azt látjuk, hogy az ügyvédi kar tagjainak nagy része jövedelmének tulnyomó részét oly munkával szerzi meg, mely őt ügyvédi hivatásának gyakorlásától elvonja és ez okból ügyvédi hivatásával össze nem fér. (Ü. R. 10. §.)

Az ügyvédek számának rohamos emelkedése azonban lehetetlenné tette, hogy az ügyvédi kar a szoros értelemben vett ügyvédi munkából megélhessen.

A fegyelmi judikatura nem zárkózik és nem zárkózhatott el e tény elől: lépésről-lépésre enyhébb e téren. Ezt a tényt az ügyvédi kar szinvonalának érdekében sajnálnunk kell, de addig, mig a kar helyzete nem javul, az összeférhetetlenség szabályainak szigoritására nem gondolhatunk.

A fegyelmi judikatura enyhesége viszont teljesen feleslegessé teszi, hogy még tovább toljuk ki az összeférhetetlenség határait. Nem is felel meg ez az ügyvédség jól felfogott komoly érdekeinek, mert a *határok kitolása még jobban szaporitaná az ügyvédek számát, még nagyobb mértékben leszállitaná az ügyvédi kar szinvonalát.*

Az osztrák javaslat 23. §-a szerint az ügyvéd nem folytathat oly foglalkozást, mely az ügyvédi állás tekintélyével és *függetlenségével* összeférhetetlen.[2]

Nagy Dezső tervezetének 92. §-a szerint: «Az ügyvéd nem viselhet olyan magán- vagy közhivatalt, nem folytathat üzletszerüen saját, vagy más nevében közvetlenül olyan foglalkozást, amely ügyvédi hivatásának természetével össze nem fér.»

Nagy Dezső tervezete tehát szigorubb, mint az osztrák javaslat, mert a *tekintély* mellett az ügyvédi hivatás *természetét* is kritériumként felállitja, viszont az osztrák javaslat a tekintély mellett az ügyvédi állás *függetlenségét* is kivánja védelmezni.

Interpretatio kérdése a konkrét esetekben, hogy az ügyvédi hivatás *természete* a függetlenség mily mértékét követeli meg. Nagy Dezső szövegezésében tehát implicite benne van a függetlenség követelménye is. A budapesti ügyvédi kamara albizottságában, mely Nagy Dezső tervezetét tárgyalja, szóba is került, hogy a tervezet 92. §-ába kifejezetten belevétessék a függetlenség attributuma is, a bizottság többsége azonban, sajnálatomra, az eredeti szöveg mellett döntött, a konkrét eset elbirálására bizva, hogy a kérdéses állás vagy foglalkozás oly függő helyzetbe hozza-e az ügyvédet, mely az ügyvédi hivatás természetével ellenkezik.

Az albizottság törölte a 92. §. második bekezdését is,[3] ugyancsak azzal az indokolással, hogy annak a kérdésnek elbirálása, hogy az ügyvédségnek mellékfoglalkozásként való üzése összefér-e az ügyvédi hivatás természetével, a konkrét eset körülményeitől függ.

3. *Immunitás.* Nagy Dezső tervezetének álláspontját az immunitás kérdésében egy czikkemben részletesen ismertettem és biráltam. Azóta a budapesti kamara albizottsága nagyon behatóan foglalkozott a kérdéssel és inditványomra elhatározta a tervezet 53. §-ának átdolgozását oly irányban, hogy az ügyvédi immunitás kellően biztositva legyen.[4]

Az osztrák ügyvédi rendtartás kormányjavaslata az immunitásról következőképpen intézkedik: «Der Advokat ist für Ausserungen, die er als Vertreter oder Verteidiger gemacht hat, strafrechtlich nicht verantwortlich; es wäre denn dass er sie in beleidigender Form, wider besseres Wissen oder grob fahrlässig vorgebracht hat oder dass sich offenbar nicht zur Sache gehörten».

Az igazságügyi bizottság előadója nem találta kielégitőnek az immunitás szabályozását és különösen azt kifogásolta, hogy az ügyvéd büntető uton felelősségre legyen vonható azért, mert előadásának formája sértő.[5]

Az igazságügyi kormány előadója már az általános vita folyamán hangsulyozta, hogy az immunitást az ügyvédi hivatás gyakorlása elengedhetetlen feltételének tekinti.

A részletes vitánál az igazságügyi bizottság a javaslat fentebb ismertetett szövegét azzal, az ügyvédek javára szóló lényeges változtatással fogadta el, hogy a sértő forma önmagában véve nem zárja ki az immunitást, hanem csak a körülmények által nem indokolt sértő forma («in einer durch die Umstände nicht gerechtfertigten beleidigenden Form»), továbbá, hogy sulyos gondatlanság (grob fahrlässig) esetén is fedi az ügyvédet az immunitás.

Az uj szöveg tehát igy szól: «Der Advokat ist für Ausserungen, die er als Vertreter oder als Verteidiger gemacht hat, strafrechtlich nicht verantwortlich, es wäre denn, dass er sie in einer durch die Umstände nicht gerechtfertigten beleidigenden Form oder wider besseres Wissen, vorgebracht hat oder dass sie offenbar nicht zur Sache gehörten».

[1] A gyakorlati időnek öt évre való leszállitására vonatkozó inditványt a bizottság többsége leszavazta. A hat évre való leszállitás ellen ugyanannyi bizottsági tag szavazott, mint mellette, az elnök a leszállitás mellett döntött.

[2] Minden fizetéses állami hivatal összeférhetetlen az ügyvédséggel a javaslat 23. §-a szerint, kivéve a tanügyi hivatalokat.

[3] Az ügyvédség mellékfoglalkozásként nem üzhető.

[4] Az előadó az uj szöveget eddig tudtommal még be nem mutatta.

[5] Ha az ügyvédnek a tanu vallomásáról vagy a szakértő orvos bizonyitványáról azt kell mondania, hogy az hamis, ezen előadás önmagában véve sértő az illető tanura vagy szakértőre nézve, viszont az ügyvéd ügyfele érdekét nem veszélyeztetheti azzal, hogy a formára nézve sértő «hamis» szó helyett óvatos és a kritika lényegét elhomályositó körülirásokat használ.

Az ügy előadója igen helyesen kifogásolta azt is, hogy az ügyvéd bünvádi uton felelősségre legyen vonható, ha előadása az üggyel nyilván összefüggésben nincs.

Nagyon helyes az osztrák előadó álláspontja (és megegyezik a BT. 266. §-ával), mert az a kérdés, hogy valamely körülménynek a perben való előadása szükséges-e vagy sem, a perrel összefügg-e vagy sem, tulságosan elasztikus. Ilyen szabályozás nem biztosit igazi és teljes immunitást az ügyvédi karnak.

Az immunitásnak korlátai, melyeket az osztrák igazságügyi bizottság felállit, helyesek, de a korlátok átlépése csak fegyelmi büntetést vonhasson maga után, nem pedig bünvádi eljárást, kivéve ha az ügyvéd rosszhiszemüsége bizonyitható.

4. *Költségmegállapitás* (Liquidationsverfahren). Az 1911 I. tcz. 18. §-a (Perrendtartás életbeléptetéséről) tudvalevőleg behozza osztrák mintára a költségmegállapitási eljárást. E lap hasábjain [6] annak idején részletesen foglalkoztam e kérdéssel, kimutattam, hogy a reform az osztrák költségmegállapitási eljárásnak nem jól sikerült másolata.

A budapesti kamara rendtartási bizottságának ajánlottam, hogy az uj ügyvédi rendtartás helyezze hatályon kivül, vagy módositsa az Ét. 18. §-át, mely az ügyvédi karra nézve sérelmes. A bizottság többsége inditványomat elvetette. Inditványom ellenzőinek egy része nem látja az Ét. 18. §-ában azokat a veszélyeket, melyekre idézett czikkemben ramutattam, másik része czélszerüségi okból szavazta le inditványomat azzal az indokolással, hogy egy még életbe nem lépett törvényt módositani nem volna czélszerü.

Szomoru elégtételül szolgál nekem, hogy ugy az osztrák javaslat, valamint az igazságügyi bizottság a régi osztrák liquidationális eljárást több irányban megreformálja az ügyvédi kar érdekében.[7]

Az osztrák ügyvédek a javaslat és igazságügyi bizottság által megreformált liquidationális eljárással sincsenek megelégedve, hanem azt követelik, hogy épp ugy érvényesithessék követelésüket rendes per utján, mint bármely más foglalkozásu polgár.

Nincs kizárva, hogy az osztrák ügyvédi kar óhaját az uj osztrák ügyvédi rendtartás teljesiteni fogja és akkor megint meg fog ismétlődni az az éppen nem szokatlan jelenség, hogy mi éppen akkor reczipiálunk egy külföldi intézményt, mikor azt a külföld megszünteti vagy lényegesen reformálja azért, mert be nem vált.

Annyi már is kétségtelen, hogy az Ét. 18. §-ában szabályozott költségmegállapitási eljárás osztrákabb az osztráknál.

Dr. Teller Miksa.

A személyszaporitás ördöge.

A Jogt. Közl. f. évi 12. számában e lapok egyik kiváló munkatársától vezetőczikk jelent meg, melylyel a «különfélék» vezetőczikkelye is melegében foglalkozik.

A czikk által felölelt kérdés nagy fontosságánál fogva, annak némely tévedését nem volna helyes megjegyzés nélkül hagyni, azért arra visszatérek.

Azok az irányeszmék, amelyeket a czikk a személyszaporitás ördögének az elüzésére alkalmas eszközökül felállit (helyes vezetés, ügyvitel egyszerüsitése, megfelelő kezelőszemélyzet), természetesen csak helyeselhetők.

Hiszen megfelelő irányeszméknek a mi közéletünk nem is igen volt soha szükében!

Inkább az eszmék megvalósitásában hagyott cserben bennünket rendesen a mi türelmünk és erélyünk. Nyilvánvalóvá válnék ez nyomban, ha a czikk által felállitott irányeszmék mindenikével behatóbban foglalkoznánk, bár igy is kétségtelen, hogy nálunk sem az ügyvitel egyszerüsitése, sem a kezelőszemélyzet kérdése nincs gyakorlati érzékkel megoldva, hanem csak ugy ötletszerüen, pedig ezekkel a kérdésekkel fontos közérdekek függenek össze, amelyek jobb megoldásig szintén a «vezető» arravalóságára hárulnak.

A czikk a vezetés helyességében ismeri fel a legfőbb eszközt, a helyes vezetés legfőbb feltételét — kifogástalan jó érzékkel — az arravalók megválasztásában látja. Megállapitja, hogy a vezetés feladatai *különös tulajdonságokat* feltételeznek, hogy ahhoz *külön tehetség* kell!

Helyes! Az élettapasztalat — ez a legnagyobb mester — ezt a tételt akképp igazolja, hogy rátermett vezető hiányos ügyviteli szabályokkal is kifogástalan ügymenetet biztosit, mig a legtökéletesebb szabályok sem pótolhatják a reátermettség hiányát!

Most következnék a helyesnek felismert irányeszme megvalósitása és itt látom én a czikk tévedését.

Mig — ugyanis — a czikkiró egyfelől megállapitja, hogy a vezetés *külön tehetséget* feltételez, másfelől, biráinknál ezt a tehetséget jórészt kizártnak találja. Szerinte biráinknak nincs is alkalma magát az igazságügyi igazgatásban kiképezni. Embereket, társadalmi viszonyokat és jelenségeket, csak a jogi kérdések keretében ismer a biró, ám ezek *per-emberek, akta-életviszonyok,* de a hus-vér ember, a melegen forrongó igaz élet ismeretlen marad a legtöbb előtt! Ezeknek a vezetőmunkája — semmi kétség benne — papiros-adminisztrácziő lesz.

Arravalókul jelöli meg ellenben, különösen az elnöki titkárokat(!) s általában azokat, akik az igazságügyi igazgatásban kiképzést nyerhettek.

Hát én ezt nem igy látom!

A vezetői különös tehetség ismérve nem az igazságügyi igazgatás ismeretében áll elsősorban, mely végre is az arra vonatkozó jogszabályok elsajátitásával, többé-kevésbbé bárki által megszerezhető, hanem az arravaló képességben áll, hogy az alaposan elvégezhető munkaköröket megállapithassa (munkabeosztás), az egyes munkakörök ellátására legalkalmasabb embereket felismerje (ember és szakismeret) és megfelelő kötelességérzettel (erkölcsi erő) és akaraterővel (erély) birjon, a helyesnek felismert teendők megvalósitására.

Ezek a tulajdonságok pedig függetlenek az egyes müködési köröktől.

Hiányozhatnak épp azoknál, akik állandóan az igazságügyi igazgatás körül foglalatoskodtak és feltalálhatók akárhányszor épp azoknál, akik kizárólag birói funkcziót végeztek.

Általában divatossá kezd válni, ami ritka kötelességtudással, nagy erkölcsi erőkészlettel ékeskedő, de éppen nagy kötelesség és fokozott erkölcsi érzeténél fogva, munkájának halmaza által felettébb lenyügözött birói karunk lekicsinylése, sőt kigunyolása épp abban az irányban, ahogy azt az ismeretlen czikkiró teszi, a per-emberek, az akta-életviszonyok odaállitásával és azzal a nem uj váddal, hogy a hus-vér ember, a melegen lüktető, forrongó igaz élet előttük ismeretlen!

Kisért ez a vád nemcsak a hivatal vezetői, hanem a tanácsvezetői állásoknál, sőt a felsőbbirói állások betöltésénél is, mint a kivánatos felfrissités (sic) hangoztatásának a stereotip indoka.

Szegény birák! Még szerencsétek, hogy sulyos igátok vitelére, mostani nyomorult dijazásotok mellett az ugynevezett felfrissitők sehogysem jelentkeznek!

Hát ritkán hangzott el ennél igaztalanabb vád!

A szóbeliség és közvetlenség alapvető elvén, naponta itélkező birónál, a valódi életviszonyokat és embereket alaposabban megismertető foglalkozás el sem képzelhető! Azoknak az értékes erkölcsi tulajdonságoknak az igazságügyi igazgatás körébe való bevitele pedig, amelyet a biró naponta gyakorol, ennek is csak hasznára válhatnék!

Mert — és ezt nem tudom eléggé hangoztatni — az ügyek vitelénél, az alaposság háttérbeszoritásával a statisztika mindinkább fokozódó imádása, a kinevezéseknél lábrakapott könnyelmüség, fékevesztett protekczió — melyekre a vezetők tagadhatatlanul befolyással birnak — mind, mind az erkölcsi kötelességérzet sajnálatos csökkenésére vezethető jórészt vissza, ami nélkül pedig nincs eredményes igazságügyi igazgatás!

Igen! Az arravalók gondos kiválasztása a legfőbb biztositék.

[6] Jogt. Közl. 1911 377. oldal.

[7] Különösen sérelmes, hogy az Ét. 18. §-a szerint a költségmegállapitási eljárásban a biróságnak a PP. 254. §-a szerint kell eljárnia, amely eljárás a felek meghallgatásán tul nem mehet és amely eljárásra vonatkozólag a PP. indokolása azt mondja, hogy az «*egyes csekélyebb jelentőségü kérdésekre*» vonatkozólag jöhet alkalmazásba, pl. szegénységi jog megadása vagy megtagadása, ismételt elnapolás, stb. Ezzel szemben az osztrák liquidationalis eljárásban a perenkivüli eljárás szabályai alkalmaztatnak, tehát az ügyvédi költségmegállapitás oly garancziákkal van megvédve, mint pl. a hagyatéki eljárás, mig a PP. 254. §-a szerint a költség a felek *meghallgatása nélkül* is meg lesz állapitható peres és *perenkivüli* ügyekben.

És ez nem könnyü kötelesség ! Nem is könnyithető meg azzal, hogy bizonyos ügykörök olyanokul jelöltessenek meg, mint amelyek minden további óvatosság szüksége nélkül alkalmasakká tehetik az abban müködőket vezető állások betöltésére ! Ellenkezőleg a legalkalmasabb ember mindenkor türelmes gonddal és körültekintéssel keresendő fel, amint azt nagy Szilágyink mondta volt, «ott, ahol éppen található» !

És ezt a kiválasztottat viszont át kell hogy hassa az az erkölcsi kötelességérzet, hogy ő az igazságszolgáltatás kapujának egyik őre és pedig felelős őre ! Az az elhatározás, hogy azon a kapun át nem odavaló elemet bebocsátania nem szabad, sem elv, sem irányzat, sem személyek alakjában !

És aki nem fárad bele, hogy erős eltökéléssel ilyen vezetőket keressen, az nem élt hiába. Az minden más reformnál fontosabbat alkotott, mert az ekképp felkutatott vezetők, élő lelkiismeretüket viszik be feladatuk teljesitésébe. Azon lesznek, hogy az egész vonalon a legérdemesebbek érvényesüljenek ! (Istenem ! Milyen erkölcsi tőke szabadulna fel ezzel !)

Az ilyen vezetők az általuk elért eredmény nagyságához igazodó prémium nélkül csüggenének hivatásukon ! Ha pedig hivatásukon nem csüggenének — mint állásukhoz nem méltók — elmozditandók volnának onnan ! *Egy biró.*

Perujitás az 1881. évi LIX. tcz. 69. §-ának 2. pontja alapján, meg nem jelenés okából marasztaló itélet ellen.

Az 1881 : LIX. tcz. 69. §-ának 2. pontja alapján folyamatba tett ujitott perben, tehát az esetben is, ha ez a per meg nem jelenés okából marasztaló itélet ellen is tétetett folyamatba, az alapperben megállapitott tényállásnak a megdöntését a perujitó köteles bizonyitani és pusztán a tagadásával szemben nem szorithatja a felperest követelése jogosságának kimutatására.

A peresfelek közötti jogviszonyra vonatkozó res judicata, illetőleg az itéleti jogerő a keresetileg érvényesitett jogra és a birói itéletnek arra a tartalmára vonatkozik, mely a kereseti jog felett végérvényessen határoz.

A meg nem jelenés okából marasztaló itélet jogerejéből is önként következik, hogy az elmarasztalt alperes az itélettel szemben ellenkezőt nem tehet. Perujitási perbeli lépése pedig arra irányul, hogy az alapperben megállapitott tényállást megdöntse és pedig e perbeli lépésével kötelezetté válik arra, hogy lényegileg a per tárgyára vonatkozó, az alapperben nem használt uj bizonyitékok alapján döntse meg az alapperben megállapitott tényállást.

Peresfelek a perben tartoznak bizonyitani állitásaikat annyiban, amennyiben a felhozott tényállitás a jogvita és az eldöntés támaszkodó pontjául szolgáló jogszabály szerint okvetlen bizonyitandó abból a czélból, hogy a támadás, illetőleg védelem eredményre vezethessen.

Támadó ez esetben kétségkivül a perujitó alperes és védekező a perujitott felperes. A tagadás csupán védelmi eszköz lévén és nem támadó is, azt tehát az alapperben megállapitott tényállásra támaszkodva, alperessel szemben felperes veheti igénybe és pedig annyival inkább, mert az ő vitatott joga a perujitó alperes által felhozott bizonyitandó ténykörülmény nem bizonyitása esetén, enélkül is nemcsak konstruálható, hanem jogerősen már konstruáltatott is. Igy alperesnek és nem felperesnek áll érdekében, hogy állitása a biró által az itélet meghozatalánál valónak vétessék, miért is alperest terheli mindazoknak a ténykörülményeknek a bizonyitása, amelyekkel az alapperben megállapitott tényállást megdönteni akarja, mely terhével szemben a felperes veheti csupán igénybe a tagadást védelmi eszközül.

A felhozottakkal volt czélom kimutatni azt, hogy az 1881. évi LIX. tcz. 69. §-ának 2. pontja alapján folyamatba tett perujitási perben, a meg nem jelenés okából marasztaló itélettel szemben sem szorithatja az ujitó alperes a felperest puszta tagadásával követelése jogosságának kimutatására.

Természetesen ezzel szemben figyelmen kivül hagyandó felperesnek az a ténye, hogy a tárgyaláson az ügy érdemére tett nyilatkozatában követelése jogosságának kimutatására bizonyitékait előterjeszti és ezeket az alperes tagadásával szemben felvenni kivánja, mert ezzel kifejezést ad annak az akaratának, hogy beleegyezik perujitó alperes ama kivihető kérelmébe, hogy habár a bizonyitási kötelezettség ezt terheli, mégis ő, a felperes bizonyitja követelése jogosságát és nem kiván élni ama jogával, hogy alperes puszta tagadásával nem szorithatja követelése jogosságának kimutatására. *Dr. Gáspár Béla.*

Fonákságok a szabadságvesztés-büntetések alkalmazása körül.*

E helyen legutóbb megjelent közleményünkben az angol Thomas *Holmes*-nek azokat az észrevételeit ismertettük, melyeket a nevezett iró — az angol kriminalisztika mai büntetési rendszeréből kiindulva — legfőképpen a pénzbüntetéseket (fine) helyettesitő szabadságvesztés-büntetések bizonyos fonákságai ellen tett közzé az angol nagyközönség megfelelő tájékoztatása okából.

Azóta — mint azt különben a szóban forgó észrevételei záradékában maga is kilátásba helyezte — Th. Holmes ujabb sarkalatos kifogásoknak adott kifejezést az *imprisonment* mai angol rendszerére vonatkozóan, ezuttal 13 pontba foglalva észrevételeit.

Előző közleményünkben kifejtett indokokból, de meg azért, hogy azok révén valamelyes közelebbi bepillantást nyerhessünk az angol büntetési rendszer egyes reformkérdéseire is, czélszerünek tartom itt szóvá tenni kiegészitésképpen az ujabban s csak napokkal ezelőtt közzétett megjegyzéseket is. A mi büntető jogrendszerünk jelenlegi irányitó eszméi szempontjából mindenekfelett a fiatalkoru büntettesekre vonatkozó pontok érdemelnek részünkről különösebb érdeklődést.

1. Egyetlen *Industrial School*-ba (javitó-intézet) sem vesznek be bünözési hajlamokkal biró, 14 életéven alóli fiatalkorut másként, csak ha az előzetesen foganatositott orvosi vizsgálat őt szellemileg és testileg épnek nyilvánitja.

2. Egyetlen *Reformatory School*-ba (javitó-intézet) sem vesznek be 16 éven alóli fiatalkorut hasonló bizonyitvány nélkül. Ehhez járul továbbá az is, hogy ha bármelyik fiatalkoru egyénnél, ezen intézetek valamelyikébe történt felvétele után, bárminő szellemi vagy testi fogyatkozást vesznek észre, késedelem nélkül «nevelésre alkalmatlannak» nyilvánitják. Ez alatt a nevelés alatt természetesen a büntetés mellőzése folytán megállapitott kényszernevelést kell értenünk.

3. A bünösség kimondása esetén egy fiatalkoru egyént sem utalnak *Borstal*-intézetbe másként, csak ha ez erős, egészséges és a nevelésre alkalmasnak nyilvánittatik.

4. Az eddigi tapasztalat azt bizonyitja, hogy a testileg vagy szellemileg gyöngéknek — kiktől a javitónevelést megtagadták s az azzal járó bánásmódban nem részesitették — nagy aránya később rendes lakójává válik a börtönöknek.

5. A *Pentonville-Prison*-ból kikerült fiatalkoruak ezreinek orvosi vizsgálata annak a tapasztalására vezetett, hogy ezek a fiatalkoruak két hüvelyknyivel alacsonyabbak és testsulyban 14 fonttal könnyebbek voltak, mint a javitóintézetek ugyanolykoru neveltjei ; ugyszintén, hogy azoknak 28%-a testi betegségben, nyomorban, inségben szenvedett s hogy nem kevesebb, mint 40%-uk — tehát megdöbbentően magas arány — visszaeső bünös, vagy amint az angol iró kifejezi: «börtön-habitué».

6. A foglyok jelentékeny száma a börtön-hatóságok részéről, mint «börtön-fegyelemre alkalmatlan» van osztályozva, amely sorozathoz minden esztendőben körülbelől 400 uj nevet kell hozzáiktatni.

7. Az ilyen «börtön-fegyelemre alkalmatlan» egyének az életük java részét börtönben töltik.

8. Az angol helyi (local) börtönökben az 1912. évi márczius 31-ig terjedő egy esztendő folyamán 156 fogoly nyilvánittatott elmebetegnek, 522 más fogoly pedig gyengeelméjünek.

9. Érdemes a feljegyzésre, hogy ugyancsak a most emlitett egy év alatt a *Parkhurst Convict Prison*-nak 100 olyan foglya, ki a beható orvosi megvizsgálás eredményeképpen kétségtelenül gyengeelméjünek bizonyult, fegyházra (penal servitude) volt itélve, közülök 28 a személyelleni büncselekmények miatt lett a börtön lakója ; hét gyilkosság és 15 gyujtogatás büntettei miatt itéltetett el.

* Az előbbi közl. l. a 8. számban.

10. A dolgok rendes menetében — a halál esetét kivéve — ezeknek a foglyoknak egész tömege majdan azért nyeri vissza a szabadságát, hogy azt más ujabb bünczelekmények elkövetésére használja fel.

11. Az epilepsziában szenvedő delinkvenseket is a többi büntettesek módjára kezelik. Az 1910. év folyamán nem kevesebb, mint 155 olyan epileptikus egyén szenvedett börtönbüntetést, kiknek ez az akaratelhatározást befolyásoló betegsége közismert dolog volt.

12. Az 1910. év folyamán 253 fogoly bizonyult őrültnek s vitetett át a megfelelő intézetekbe. Megjegyzendő, hogy a foglyok összes száma 1089 volt, amely létszámból 411 egyén tiz évnél nagyobb időtartamu szabadságvesztésbüntetésre volt itélve.

A 13-ik pont gyanánt aztán Holmes mintegy konkluzióképpen, csöndes rezignáczióval jegyzi meg, hogy a bünös hajlandóságu fiatalkoru vétkes egyéneknek az állam részéről történő elhanyagolása veszedelmes következményeket von maga után. Ne feledjük el, hogy ez és a többi kárhoztató észrevétel korántsem nekünk szól, hanem Angolországnak, tehát éppen annak a boldog és előrehaladott államnak, melyet, mint sok egyébben, ugy a fiatalkoru büntettesekkel szemben követendő bánásmód tekintetében is példaképpen szoktunk emlegetni.

Ujabb időkben oly örvendetes fejlődésnek indult büntető jogrendszerünkre gondolva, bizonyos elégtétel gyanánt olvashatjuk ezt a mostani tizenhárom pontozatot is, mintegy megvilágitásául annak, hogy sem szabadságvesztésbüntetési intézményeink tekintetében, sem a bün utjára tévedt fiatalkoru egyénekkel szemben szabályozott eljárás dolgában nem tartozhatunk többé az ellenségeink által velünk szemben oly előszeretettel emlegetett Balkán-államok sorába. . . . *Zsoldos Benő.*

A per előkészitése a járásbirósági eljárásban.

— Az 1911. évi I. tcz. 205. §-ához. —

Az uj perrendtartás egyik legszebb és a gyakorlatban helyes kezelés mellett előreláthatólag a legértékesebbnek bizonyuló intézménye: a szóbeli per és annak irásbeli előkészitése. A szóbeli eljárás tagadhatatlan nagy előnyeit elismeri, de nem emeli azt merev dogmává.

A járásbiróság előtt azonban ez az elv a törvény 205. §-a szerint nem érvényesül. A 205. §. első bekezdése egyenesen kimondja azt, hogy az irásbeli előkészitésre vonatkozó szabályok a járásbiróság előtti eljárásban nem alkalmazhatók.

De, hozzá teszi a szakasz végén, hogy *a biróság* a per elkészitése tárgyában megteheti ugyanazokat az intézkedéseket, mint a törvényszék előtti eljárásban.

Ha a gyakorlat ezt a szakaszt nem fogja észszerüen fejleszteni és szóról-szóra akarná alkalmazni, ebből nagy fonákság eredne.

Mert mit jelent a per előkészitése a *felek részéről* és mit a *biróság részéről?*

Az alperes a törvényszéki eljárásban a perfelvételi tárgyaláson előadja az ellenkérelmét s az érdemleges tárgyalás előtt a felek előkészitő iratokban közlik egymással és a birósággal a lényeges tényállitásokat és bizonyitékokat.

Miután a felek a pert igy előkészitették, a bíróságnak módjában áll, már előre megismerni azt, hogy a felek közt mi vitás, mi nem, mire nézve kell bizonyitást elrendelni, mi az, ami lényegesként alakul ki az előadott tényekből és mi az, ami mint nem fontos, eliminálódik.

Egyszóval: a pernek a felek által történt előkészitése kiválasztja a jogvita tiszta képét.

Kibontakozva állván a biró előtt a vita tárgya, módjában áll megállapitani azt, hogy a vita eldöntéséhez még minek az ismerete szükséges?

Mit mond a 205. §.? Azt, hogy a járásbiróság előtti eljárásban *a felek által* a per elő nem készithető, *de a biró előkészitheti.*

Amint fent láttuk, a biró előkészitő munkája a felek előkészitő munkáján alapszik, anyagát abból meriti. A keresetlevélben előadottak alapján soha sem fogja a biró a pert előkészithetni. Nemcsak technikailag elképzelhetetlen a keresetlevelek nagy tömegénél fogva az, hogy a keresetlevél alapján más intézkedést is tegyen a biró, minthogy kitüzi vagy nem tüzi ki a tárgyalást, de már azért is, mert minek készitsen elő a biró egy pert a 204. §. értelmében, ha az a per az első tárgyaláson mulasztási itélettel véget érhet?

A 204. §-nak, a biró által való perelőkészitésnek csak ott van értelme, ahol az, hogy az alperes védekezni akar, már megállapitható.

A 205. §. első és utolsó bekezdése tehát egymásnak ellentmondanak. De az utolsó bekezdés szövegezése, amely lehetővé teszi, hogy a biró a pert a járásbirósági eljárásban is előkészitheti, «a keresetlevél alapján vagy külön kérelmére» megadja az utmutatást, hogy ez az ellentmondás mikép oldható meg. Csakis olyformán, hogy ha a «külön kérelemre» kitételt ugy értelmezzük, hogy ez a felhivás a felekhez, hogy «külön kérelem» formájában készitsék elő irásban a pert a járásbirósági eljárásban is.

Ha tehát az alperes «külön kérelemben» közli ellenkérelmét, lényeges tagadását, vagy kifogását, ezzel módot nyujt arra, hogy a biró a felek közt *vitás* anyagot megismerje és a 204. §. értelmében az intézkedéseket megtehesse.

De megteheti igy a biró azért is, mert e «külön kérelem» már jelzi azt, hogy a pernek nem lesz vége mulasztási itélettel, hanem az jogvita lesz.

Kezelés szempontjából is előnyös, ha a 205. §-nak ezt a magyarázatot adjuk. Azt a pert, amelyben «külön kérelem»-nek nevezett előkészitő irat vagy ellenkérelem érkezett, a biróság már előre kivonhatja a tömegnapra kitüzöttek tömegéből és már egyenesen az érdemleges bíróhoz, érdemleges tárgyalásra teszi át. Erre azután már az alperes is ügyvédje utján idézhető, a felperessel az ellenkérelem közölhető, s igy mindkét fél tudja, hogy a tárgyalásra mikép készüljön el. Ha másért nem, a tömegnap anyagának csökkentéséért is érdemes a járásbirósági pert irásban előkészitени, ez talán egy lépéssel közelebb viszi a sommás pert ahhoz, a mai viszonyok mellett szinte komikusan hangzó elvhez, hogy «lehetőleg egy tárgyalással fejezendő be».

Dr. Petrik Aladár.

A lajstromrendszer reformjához.

Valamely kezelési rendszer értékét s az ügykezelési szabályok czélszerü voltát általában az állapitja meg, hogy azok a gyakorlatban mily eredménynyel alkalmazhatók s a támasztható igényeknek mennyire felelnek meg.

De éppen a gyakorlati alkalmazhatóság szempontjából megfelelő és czélszerü ügykezelési szabályok megállapitásánál szerény véleményem szerint szakitani kellene azzal az irányzattal, mely tekintet nélkül az egyes járásbiróságok ügyforgalmára, mindenütt ugyanazon kezelési rendszert kivánja meghonositani s a reformot azon járásbiróságokra is kiterjeszteni, melyeknél a jelenleg fennálló rendszer mellett az ügykezelés rendben van, holott a kezelési rendszer megfelelő voltának a gyakorlatban elért eredmény a fokmérője s oly ügykezelési szabályok, melyek tekintet nélkül az ügyforgalom nagyságára, az összes járásbiróságoknál a kezelés minden ágában és szakában czélszerüen s kellő eredménynyel volnának alkalmazhatók, alig alkothatók.

A kir. járásbiróságoknál érvényben levő mai lajstromrendszert birálva, ennek hosszu multja s az évek során szerzett tapasztalás alapján megállapitható, hogy eltekintve a budapesti s a legnagyobb forgalmu vidéki járásbiróságoktól, ez a rendszer a gyakorlatban általában nagyon bevált s hátrányai annak előnyeivel szemben oly elenyészőek, hogy nem volna indokolt, sőt kár volna ezt a kipróbált s a kezelőszemélyzet által hosszu évek során elsajátitott intézményt elejteni s ott is, ahol arra semmi szükség nincsen, egy uj s emellett nem egyszerübb, sőt sok tekintetben munkatöblettel járó rendszerrel kicserélni.

Az olyan járásbiróságoknál, amelyeknél hat birónál több nem müködik, ahol tehát a forgalomnak megfelelően az ügyek kezelését három jegyzői iroda elláthatja, az ügyek központi kezelését czélzó főlajstromrendszer meghonositására szükség nincsen, mert az ügyek eloszlása nem oly nagymérvü, hogy az egyes ügydarabok minden nehézség nélkül ne volnának feltalálhatók, a több lajstrom mellett is az ügyek korlátozása iránt tapasztalás szerint a legritkább esetben merül fel kétely s emellett az egy ügyszakba tartozó összes ügyek mindenkor ugyanazon jegyzői iro-

dába kerülvén, az ott alkalmazott kezelő azok természete felől gyorsan tájékozódik s a nem szorosan birói funkcziót igénylő sablonos elintézési módokat elsajátitván, az elintézés tervezetét elkésziti, amit a főlajstromirodában alkalmazott kezelőtől — akihez a legkülönbözőbb természetü ügyek egész tömege érkezik — elvárni nem lehet, már pedig a reformmal személyszaporitás tervbevéve nincsen.

A jelenlegi rendszer nagy előnye ezenkivül, hogy az egy ügyszakba tartozó ügyek rendszerint a kezelés minden szakában — eltekintve az elintézett beadványok lemásolásától s kiadásától — ugyanazon jegyzői irodában s egy kezelőnél maradnak, mig a tervezett uj rendszer mellett a főlajstromba való bevezetés, a külön irodába utalás s a nyilvántartás stádiumában más-más kezelőhöz kerülnek, ami felesleges megterheléssel és ezenkivül kisebb-nagyobb időveszteséggel is jár.

A főlajstromba vezetett ügyeknek ügyszakok szerinti kiválasztása, a külön irodákba utalása, ennek a főlajstromban való kitüntetése s napi jegyzékek vezetése is sok időt és munkaerőt igénybevevő teendő, mely a jelenlegi lajstromrendszer mellett legnagyobbrészt meg van takaritva, most az ügyek tulnyomó része már az eljárás megindításától kezdve az ügyszak szerinti jegyzői irodába szokott beadatni s igy kezelése csak egy kezelőnek munkaidejét veszi igénybe, aki emellett azon ügyszakban rendszerint már kellő jártassággal is bir.

Kisebb- és középforgalmu járásbiróságoknál az ügybeosztásnak egy egész évre való megállapitása több évi ügyforgalom számbavételével megfelelően eszközölhető, s a munkaerők arányos és kellő kihasználása éber felügyelet és vezetés mellett sikeresen megoldható, a pereknek az alperes vezetéknevének kezdőbetüje szerinti beosztása pedig a biróra nézve azzal az előnynyel jár, hogy a legkülönbözőbb természetü perekben megfelelő gyakorlatra tehet szert, holott a pereknek természete szerinti kiválasztása és kiosztása a birót könnyen egyoldaluvá teheti, ami nem kivánatos már azért sem, mert az ily biró azután a szakbiró akadályoztatása esetén a más természetü pert helyesen elbirálni nem mindig lesz képes.

Nem rontja le e megállapitás helyességét, hogy a budapesti járásbiróságoknál a jelenlegi rendszer be nem vált, mert ott a perek beosztásánál a felperesek vezetéknevének kezdőbetüje lévén irányadó, e beosztás maga után vonja, hogy ugyanazon félnek összes sommás pereiben éveken át ugyanaz a biró jár el, s kétségtelen, hogy ily viszonyban a biró és fél között oly közelebbi viszony fejlődhetik ki, mely tápot nyujthat a biró ellenében az elfogultság gyanujának, de miután e szabályozás annakidején csak a fővárosi járásbiróságokra terjedt ki, a reform e tekintetben is csupán ehelyütt kivánatos, s azért ugy erre való figyelemmel, mint a fővárosi különleges viszonyokra és az ottani nagy forgalomra való tekintettel czélszerünek és a gyakorlati tapasztalatoknak megfelelőnek tartanám, ha a tervezett főlajstromrendszer csupán a budapesti járásbiróságoknál és oly nagyforgalmu vidéki járásbiróságoknál léptettetnék életbe, ahol hat birónál több müködik, vagy ahol tekintettel a nagy forgalomra, három jegyzői irodánál többnek felállitása szükséges.

Ellenben az ennél kisebb forgalmu vidéki járásbiróságoknál a fent kifejtett okoknál fogva a mai lajstromrendszer fenntartása kivánatos, mindazonáltal a tervezetnek az uj iratboritékokra, az értesitőlapokra, a távbeszélőre, a gépirásra, s a kezelők kiterjesztett munkakörére vonatkozó rendelkezései megfelelő alkalmazásával. *Krégczy József.*

Különfélék.

— Uj rend a VIII—X. ker. kir. járásbiróságnál. A VIII. ker. járásbiróság vezetője legujabban magára szignálta az összes előzetes szemle iránti kérvényeket, tekintet nélkül a felek neveire. Ezen intézkedés annak elkerülése végett történt, hogy ezekben a felekre nézve a legtöbb esetben igen fontos ügyekben a formaságokkal, ugy mint a feleknek a kérvény tartalma és a szakértők megnevezése tekintetében való meghallgatásával felesleges idő ne telljék, hanem az azonnal foganatositható legyen.

Az igazságügyi kormány nagyon helyesen intézkedett, mikor dr. Juhász Andor törvényszéki elnök kezdeményezésére elrendelte, hogy a budapesti járásbiróságok távbeszélővel és minden vezető-járásbiró külön adminisztrativ távbeszélővel felszereltessék, mert ez az ujitás nagyon alkalmas a VIII—X. ker. járásbiróságnál most életbe lépett uj eljárás keresztülvitelére. Ugy tudjuk, hogy ott az a szokás divik, hogy a szemlét kérő ügyvédje maga viszi be a kérvényt a birósághoz, a kezelőknek pedig szigoru utasitásuk van, hogy minden ilyen beérkezett kérvényt azonnal személyesen kell a vezetőnek kézbesiteniök. Ott az ellenfél vagy ügyvédje telefonon a kérvény beiktatása napján délelőttre beidéztetik, hogy a kérvény és a szakértők tekintetében nyilatkozzanak. A szakértők másnapra — szintén rövid uton — beidéztetnek, az ellenfél már pótkérdéseivel, hogy a szakértők azokra is nyilatkozhassanak. A szakértők rögtön közlik a felekkel a szemle foganatositásának idejét, hogy a felek érdekeiket kellőleg megvédhessék. Ezen rendelkezésből a biró, a felek és az ügyvédek azt is megtudhatják, hogy a szemle körülbelül mennyi időt fog igénybe venni, a bíróság a tárgyalás folytatására ahhoz képest rögtön határnapot tüz, meghagyván a szakértőknek, hogy véleményeiket mennyi idő alatt nyujtsák be és módot nyujt a feleknek arra, hogy a kitüzendő tárgyaláson ahhoz hozzászólhassanak, a szakértők netalán homályos véleményüket kiegészitsék. Az egész anyag mérlegelése és a felek meghallgatása után a bíróság állapitja meg rögtön és fizeti ki az elnöki letétből a szakértők járandóságát, miáltal szintén sok huzavonának és felesleges felfolyamodásnak eleje vehető. Bárha a VIII—X. ker. járásbiróság vezetőjének példáját a többi kir. járásbiróság vezetője is követné és akkor el lenne kerülhető, hogy a felek között sokszor csak csekélyebb nézeteltérések kedvezőtlen birói elbánás folytán a feleknek tetemes költségeket és sok felesleges időpazarlást okoznak.

— Közjegyző felelőssége pecsétjével való visszaélés esetén. Egy közjegyzőnek irodai alkalmazottja hamisitott okirat alapján egy az államkincstárnál letett pénzösszeget jogtalanul felvett. A kincstár az igazi jogositottnak ezen összeget ujból kifizetni lévén köteles, kártéritési keresetet inditott a közjegyző ellen az alapon, hogy pecsétjét nem őrizte kellő gondossággal s ez által alkalmazottjának hamisitását lehetővé tette. A német birod. bíróság (1912 decz. 18-án hozott III. 836/912. sz. itéletével) helybenhagyta az alsóbiróságok marasztaló itéletét.

Indokolás:

A pecsét okvetlen szükséges ahhoz, hogy a közjegyző által felvett okirat a törvényben előszabott formába öntessék. Törvény szerint pedig csak a közjegyző saját személyében jogosult az okiratnak a közjegyzői okiratformát megadni. Ha ez nem is jelenti azt, hogy a közjegyzőnek magának kell a pecsétet az okiratra illesztenie, mégis megkivánható, hogy azt saját felügyelete alatt végeztesse. Nem felel meg a törvény intenciójának az, hogy a pecsét egy, bármennyire is kipróbált alkalmazottnak ellenőrzés nélküli használatra átadassék. Minthogy pedig a szóban lévő esetben ez történt, a közjegyző hivatalos kötelességét gondatlanságból megsértette s igy kártéritési felelőssége megállapitandó volt. Ez alól nem szabadulhat az ügyek nagy számára és közjegyzői teendőinek kiterjedt voltára való hivatkozással.

Gyakorlott ügyvédjelöltet keresek szerb nyelvismerettel. Ajánlatokat eddigi müködés megjelölésével kérek. Dr. Endrőczi Mihály ügyvéd, Ujvidéken. 14715

Fiatal ügyvéd fővárosi irodába társnak vagy irodavezetőnek belépne, irodát átvenne. Szives megkeresések «Lelkiismeretes» jeligére Blockner hirdetőjébe, Budapest IV., Semmelweis-utcza 4 14726

Románul beszélő ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Dr. Dénes Jakab ügyvéd, Kőrösbökény Arad m. 14722

Ügyvédjelölt vagy fiatal ügyvéd, kiválóbb kvalitásu munkaerő, érdemhez irányuló javadalmazással irodavezetőnek kerestetik. Dr. Kolozs Gyula ügyvéd, Dunavecse. 14728

Nagyobb vidéki irodának teljesen önálló vezetésére, alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt (dr. juris) alkalmazást nyerhet. Fizetés: havi 300 korona és a szokásos mellékjövedelem. Ajánlatok az eddigi gyakorlatnak tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők. 14733

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Budapesti Közlöny Könyvtár

Negyvennyolczadik évfolyam. 15. szám. Budapest, 1913 április 11.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Kéri Miklós* kir. táblai biró: A polgári perrendtartás életbeléptetéséhez. — *Bajzáth János* kalocsai kir. törvényszéki elnök: Magánjogi igények a büntetőbiróságnál. — A Btk. módositása. — *Dr. Popper Manó* mohácsi ügyvéd: Az O. M. K. E. mult évi müködésének jogi vonatkozásai. — *Dr. Dávid István* debreczeni kir. törvényszéki biró: A felülvizsgálati biráskodás hibái a gyakorlatban. — *Dr. Darvai János* budapesti ügyvéd: Az áttört vádelv. — *Dr Gyuk István* szombathelyi ügyvéd: A közös ügyvédi képviselet. — *Dr. Riegelhaupt Bertalan* békéscsabai ügyvéd: A váltókezes mint forgató. — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A polgári perrendtartás életbeléptetéséhez.

Azt hiszem, mindenki egyetért abban, hogy a P. P. életbeléptetése sokkal nagyobb változást jelent a törvényszékek, mint a járásbiróságok munkakörében. Ezeknél főleg számbeli többletet jelent, kivéve a váltói és ezzel rokon, valamint a telekkönyvi ügyforgalmat illetőleg. Ámde a járásbiróságok üzemi methódusa alapjában megmarad megszokott eddigi kereteiben. A kir. törvényszékeknél ellenben csakis a számszerüleg szintén megnövekedő felebbezési biráskodás fog — mutatis mutandis — mint megszokott munkaüzem számitásba jönni; de már az első fokon való biráskodás teljesen terra nova, melyet a birói tanácsok csak lépésről-lépésre, óvatosan és körültekintően fognak elfoglalni és csak idő multán teljesen meg is hóditani.

Ez az etappe-szerü meghóditás teljes felkészültséget igényel.

Legyen szabad erre nézve egy-két észrevételt tenni s egy-két aggodalomnak kifejezést adni. Meggyőződésem szerint mindnyájunknak kötelessége a perjogi reform sikeres életbeléptetéséhez erőnk, tudásunk és tapasztalataink teljességével hozzájárulni s ebben az amugy is nagy feladattal megterhelt igazságügyi igazgatásnak segélyére lenni.

Az első, miről gondoskodni kell, az, hogy azok a birák, kik a P. P.-t de facto életbe fogják léptetni, a törvényt tudják.

Nem kételkedem abban, hogy birótársaim nagy többsége a törvényt forgatja, olvassa, egyik-másik teljesen perczipiálta is. Nagyon sokan az életbelépésig még hátralévő 18 hónapot akarják erre felhasználni. De vannak olyanok is, kik azt tartják, hogy a legjobb tanitómester az élet és az ad hoc előrántott paragrafus.

Mert a vidéki törvényszékek szempontjából ne tessék elfelejteni azt, hogy azok tulnyomó többségénél a biró munkássága a ressort-ok különféleségében aprozódik el, ami egy bizonyos meghatározott irányban való elmélyedést csaknem kizár. Ha egy 8—12 tagból álló birói testületből kell kikerülni egy vizsgálóbirónak, egy birtokrendező birónak, legközelebb már a fiatalkoruak birájának, ma még a telekkönyvi birónak, egy büntetőtanácsnak egy külön vádtanácsi előadóval: hogy képzelhető, hogy ily testület kebelében oly tanácsok legyenek alakithatók, melyek kizárólag a polgári ügyszakot végezhessék?

Kézen fekszik, hogy ily vegyes rendszer mellett, midőn a birák nem bizonyosak abban, hogy kizárólag polgári ügyszakban fognak-e alkalmaztatni, hiányzik az impulzus arra, hogy a törvénynyel már most intenziv módon foglalkozzanak. Ezért megfontolás tárgyává kellene tenni, nem volna-e czélszerü a leendő polgári felebbezési tanácsok elnökeit és tagjait már most kijelölni? Hogy ez az intézkedés a törvény megismerését nagyban előmozditaná, ez erős meggyőződésem. Az ekként kijelöltek mindenekelőtt megnyugvást találnának a tekintetben, hogy a P. P. 78. §-a alapján áthelyeztetni nem fognak, valamint a tekintetben is, hogy a törvénybe való elmélyedés nem lesz felesleges munka, melyet p. o. mint a fiatalkoruak birái, vagy birtokrendezési ügyekkel megbizott birák nem értékesithetnek. De e kijelölés abból a szempontból is üdvösnek igérkezik, hogy meghonositja a törvényszéknél, mely ezentul főképpen mégis csak másodfoku bíróság lesz, a szaktanács intézményét, mit ha szükséges, még az oly nagyon perhorreszkált személyszaporitás árán is el kell érni.

Csak ily előkészület után fog eredménnyel járni az igazságügyi kormánynak az a feltétlenül helyes és szerencsés terve, hogy törvényszékekként kiváló szakférfiakkal sorozatos előadásokat tartat a perrend köréből. Ezek az előadások üdvös hatással csak ugy lesznek, ha a materiával már ismerős egyének teljes odaadással és szakférfiui érdeklődéssel hallgatják; kiváncsi outsider-ek bevonása csak zavarólag fog hatni.

A most mondottak vezetnek oda, hogy azzal az irányzattal, mely e lapok f. évi 12. számában a «személyszaporitás ördöge» czimzésü czikkben nyilvánult meg, kissé szembe nézzünk. Megtette már ezt egyik tisztelt birótársam e lapok f. évi 14. számában, a kérdést általános szempontból tárgyalva; amit e czikk mond, azt mindenki, ki a bíróságok beléletét ismeri, feltétlen helyesléssel magáévá teszi.

Mert mit is látunk? Az ország első bíróságánál szerény kisérlet történt a személyszaporitás ördögének kiüzésével; kiosont az ajtón s ime, az ablakon át már ismét bemászik. Hiszen törvényjavaslat készül a kisegitő birói intézmény feltámasztására. A dolog nyitja igen egyszerü; az ügyek jönnek s felmennek — a tehermentesitési törvények daczára — mindig fokozottabb mennyiségben a kir. Curiáig is. Már pedig a biró munkabirásának is van határa a Curián is, a másodfokon is és az alsóbíróságoknál is; s ezért jó volna megnyugodni abban, hogy miután egyelőre az igazság kiszolgáltatásának szerve a biró s nem valamely automata-szerkezet, a biró pedig személy: ennélfogva több birói munkát csak több személy fog elvégezhetni. A több birói munka pedig most nemcsak a folyó perek elintézéséből áll, hanem egy uj törvénymü megtanulásából is; erre időt s pihent erőt kell juttatni, ami csak a polgári birák némi tehermentesitésével érhető el. De nemcsak a kir. Curián, hanem összes bíróságainknál.

Hogy a tehermentesitésnek különfélék az eszközei, az kétségtelen; utalok erészben dr. Borsos Endre, Kürthy István és dr. Brandt János birótársaimnak e lapokban megjelent fejtegetéseire. De ez eszközök mellett sem lesz lehetséges a szóban forgó ördögtől egészen szabadulni, ki talán nem is olyan fekete, mint amilyennek festik.

Dr. Kéri Miklós.

Magánjogi igények a büntetőbiróságnál.

A polgári birónak, ha véletlenül büntetőtanácsba kerül, szinte visszatetszőleg tünik fel, hogy a büntetőbiróság minő könnyedséggel, alig számbavehető bizonyiték, legtöbbször magának a sértettnek az előadása alapján itélkezik a magánjogi igények felett, állapit meg kárösszegeket, orvosi, gyógytári költségeket, holott a polgári bíróságnál mindezek a legmesszebbmenő kontradiktorius eljárásban, kimeritő bizonyitásban részesülnek és ugyancsak megrostáltatnak.

A BP. 5., illetve a BP. 486. és következő szakaszai intézkednek a magánjogi igények érvényesitéséről, anélkül, hogy tü-

zetesebb eljárást állapitanának meg, vagy csak nagyjából is, a polgári perrendtartás szabályait kötelezőkké tennék.

A BP. 490. §-a még polgári jogügylet érvénytelenitését is a büntetőbiróra bizza: «amennyiben a bizonyitási eljárás eredménye erre biztos alapot nyujt».

De hát mi az a magánjogi igényekre vonatkozó bizonyitási eljárás a büntető főtárgyaláson? Ugyszólván semmi.

A sértett képviselője felszámitja a legnagyobbmérvü és minden kigondolható jogczimmel biró károkat, költségeket, munkamulasztásokat stb., a büntetőbiróság pedig leüt belőlük többet, vagy kevesebbet és megitéli azokat.

Semmi kontradiktórius eljárás, semmi, vagy igen csekély bizonyitás.

Igaz ugyan, hogy a büntetőperrendtartás nem kötelezi a büntetőbiróságot arra, hogy a magánjogi igények tárgyában is itélkezzék, azonban a gyakorlat oda fejlődött ki, hogy alig nehány ügyet kivéve, itélkezik a büntetőbiróság a magánjogi igények felől is.

Különösen forszirozzák ezt az itélkezést a sértettek képviselői, mert igy sokkal könnyebben nyernek megitélést olyan követelések, amelyek a polgári biróság által csak kis részben vagy egyáltalán nem itéltetnének meg.

A BP. 491. §-a a sértettet megóvja attól, hogy a büntetőbiróság itéletével esetleg hátrányt szenvedjen, mert feljogositja a sértettet arra, hogy ha büntető uton összes felszámitott magánjogi igényei meg nem itéltettek, a polgári birósághoz fordulhat, de ez megforditva a vádlottra, illetve a már elitéltre, nincsen kimondva.

A vádlott türni tartozik sorsát, mert abban a lelki hangulatban, amidőn bünössége és szabadságának elvonása forog szóban, egészen mellékes dolognak is tartja, hogy vagyonjogi kérdésekkel is foglalkozzék, hogy kifogásait megtegye, csak az itélet jogerőre emelkedése után veszi észre tulajdonképpen, hogy a sértett mennyi jogtalan követelést érvényesitett ellene.

El van ütve itt a vádlott beszámitási kifogásaitól és viszonkeresetétől is, egészen ki van szolgáltatva a sértettnek.

Nyerje el a vádlott a törvényben megállapitott büntetését az elkövetett büncselekményért, de a magánjogi igényekre nézve érvényesüljenek mindazok az anyagi és eljárási szabályok, amelyek a polgári pert uralják, csak igy lehetséges a magánjogi igényeket illetőleg is igazságos itéletet hozni.

A magánjogi igény egy és ugyanaz, akár a büntető-, akár a polgári biróság határoz felette. Semmi elfogadható alapja nincsen tehát annak, hogy kedvezőbb helyzetbe kerüljön az a sértett, akinek a magánjogi igényeit a büntetőbiróság itéli meg, mint az a sértett, akit polgári birósághoz utasitanak és megforditva, hogy kedvezőtlenebb helyzetben legyen az a vádlott, akit a büntetőbiróság marasztal a magánjogi igényekben, mint az a vádlott — itt már alperes — aki ellen polgári uton kisérli meg a sértett (felperes) magánjogi igényeit érvényesiteni.

Felette érdekes kérdést képez, a büntetőbiróságnak a magánjogi igényekre is kiterjedőleg hozott itéletével szemben, hogy csupán a magánjogi igényeket illetőleg van-e helye ujrafelvételnek vagy perujitásnak?

Miért van megszoritva a vádlott (elitélt) mint a magánjogi igényeket tekintve alperes jogaiban akkor, ha a büntetőbiróság által lett a sértett (felperes) részére marasztalva, miért ne volna megengedhető neki, hogy az 1881. évi 59. tcz. 69. §-ában felsorolt esetekben jogait megvédhesse?

Az a körülmény, hogy büncselekményt követett el, nem vonhatja maga után azt a következményt, hogy vagyoni jogaiban rövidség érje, helyesebben, hogy vagyoni jogai kisebb, lazább törvényvédelemben részesüljenek, de nem is részesülnek abban az esetben, ha a büntetőbiróság nem látja tisztázottnak a magánjogi igényeket és sértettet polgári perre utasitja, mert ekkor polgári pert tevén a sértett folyamatba, az elitéltnek jogában áll nemcsak kifogásait és ellenbizonyitékait felhozni, hanem beszámitással és viszonkeresettel is élni, jogában áll perujitást is használni.

Nem is ritka eset lehet, hogy a vádlott (elitélt), csak a büntető itéletek jogerőre emelkedése után szerez uj bizonyitékokat arra, hogy a horribilis módon felszámitott és megállapitott kárösszegek és költségek nem merültek fel, hogy az ezeknek alapjául felhozott tények valótlanok, hogy ekként a büntetőbiróságnak az itélete a magánjogi igényekre meg nem állhat, noha a bünösség kérdésében az helyes is.

Hova forduljon és mit tegyen ily esetekben a büntetőbiróság által elmarasztalt fél?

A büntetőbiróságnál ujrafelvételt nem kérhet, a polgári biróságnál semmiféle pert, itélt dologról lévén szó, perujitást folyamatba nem tehet.

Ez a kérdés, és általában a büntetőbiróságnál a magánjogi igényeknek a kérdése és elbirálása, megfelelőbben, a polgári eljárási és anyagi jogszabályoknak szigoru betartásával rendezendő, vagy a magánjogi kérdések, a büntetőbiróság itélkezéséből teljesen kikapcsolandók.

Ez utóbbi szüntetné meg azt az anomáliát, hogy ugyanarra a magánjogi igényre más legyen a jogi helyzet a polgári és más a büntetőbiróságnál. *Bajzáth János.*

A Btk. módositása.

A Btk. hatálybalépte óta a törvény gyakorlati alkalmazásában felismert hiányok, az életviszonyok átalakulása, ugyszintén a büntető jogtudománynak az utolsó évtizedekben bekövetkezett korszakos lendülete egyaránt elodázhatatlanul szükségessé teszik a Btk. gyökeres revizióját, esetleg uj Btk. alkotását.

A büntető jogtudománynak uj irányai a Btk. eddigi alapelveitől messzemenően eltérő, sőt azokkal részben ellentétes alapelvek érvényre emelését kivánják.

Ez a körülmény megmagyarázza, hogy a revizió munkálatai nem maradhatnak azok közt a szükebb keretek közt, amelyek a Btk. egyes hiányainak pótlására irányuló s immár két évtized előtt megindult reformmunkálatokat jellemezték.

Az uj munkálatnak ki kell terjednie a büntető politika összes oly kérdéseire, amelyeket a gyakorlati élet munkásai és a jogtudomány müvelői megoldandókul jeleztek s amelyeknek ujabb törvényes szabályozása a jogrend és a társadalom hatályosabb védelme szempontjából kivánatosnak mutatkozik.

Evégből a Btk. reviziójára az igazságügyi kormány külön állandó bizottság szervezését határozta el. E bizottság szervezeti szabályzata jóváhagyásban részesült s a kinevezett szerkesztőtagok munkásságukat megkezdték.

A megállapitott s a szerkesztő-tagok részéről már megbeszélt ezeket az elvi kérdéseket alantabb közöljük.

I. A tervezet alapelve, kerete és szerkezete.

1. Általánosságban kivánatos, hogy a tervezet a büntető jogtudomány ellentétes irányainak küzdelmében ne foglaljon állást. A megtorlási elv alól minő kivételeket kell tenni? Kiterjeszkedjék-e a tervezet megelőző természetü rendszabályokra is?

2. A Btk. általános részének szerkezeti beosztását kivánatos-e fentartani? Ha nem, helyes volna-e a tervezetben a büntetőjog logikai rendjét érvényre emelni?

3. A törvény szóhasználatát kivánatos-e általános rendelkezésben szabályozni (mint a németalföldi, norvég Btk., osztrák javaslat, német ellenjavaslat teszi)? Minő fogalmakra terjedjen ki a szabályozás?

4. A törvény hatályára (terület és személyek tekintetében) vonatkozó részletes szabályokat (kiadatási jog, mentelmi jog, stb.) kell-e a törvénybe felvenni?

5. Az u. n. melléktörvényekben foglalt büntetőjogi rendelkezéseket fel kell-e venni a tervezetbe?

6. Hogyan osztályoztassanak a büncselekmények?

7. A tényálladékok szerkezete miképpen volna egyszerüsithető?

II. A beszámithatóság.

A cselekmény jogellenessége.

8. A beszámithatóságot pozitiv alakban körül kell-e irni?

9. A beszámithatóság feltételeinek, vagy a beszámithatóságot kizáró okoknak megállapitásában az élettani, lélektani vagy a vegyes módszert kövesse-e a tervezet?

10. «A beszámitást kizáró okok» helyett mennyiben kivánatos a beszámithatóságot, a cselekmény jogtalanságát, a büntethetőségét kizáró és a büntethetőséget megszüntethető okok közt különböztetni?

11. A korlátozott beszámithatóság milyen következményekkel járjon a büntetőjogi felelősség megállapitásában?

12. A jogos védelem fogalmát mennyiben kell megszoritani (relativitás)? A végszükség fogalmát mennyiben kell kiterjeszteni (dologi végszükség)?

13. Szabályozni kell-e a tervezetben egyéb okokat (beleegyezés, önbiráskodás, hivatásból eredő jog és kötelesség gyakorlása stb.), amelyek a cselekmény jogellenességét kizárják?

III. Az alanyi bünösség alakjai.

Szándék. Gondatlanság.

14. A bünösség minő alakjait (szándék, tudatosság, gondatlanság) fogadja-el a tervezet?

15. A szándék és a gondatlanság fogalmait ki kell-e fejteni? A kifejtés alapjául a tudati, akarati, vagy az u. n. motivumelmélet szolgáljon-e?

16. A tévedés hatásának szabályozása helyett czélszerübb-e a rendszert a tényálladéki elemek tudatára, vagy e tudat hiányára épiteni?

17. A büntetőjogi és a nem büntetőjogi tévedés között a megkülönböztetést mai alakjában fenn kell-e tartani?

18. A jogellenesség tudata mennyiben legyen a bünösség feltétele? Vagy a menthető büntetőjogi tévedésnek a felelősség megállapitására minő befolyása legyen?

19. A szándékon tulmenő eredményért megállapitható-e a felelősség? Minő feltétellel?

IV. A büntett és vétség alakjai.

Kisérlet. Részesség. Halmazat.

20. A büntett és vétség ma elfogadott alakzatait fenn kell-e tartani?

21. A kisérlet fogalmát helyes-e tényálladéki elem megvalósitásától függővé tenni? Ha nem: milyen ismérvvel pótolható «a kivitel megkezdése?»

22. Az u. n. «alkalmatlan kisérlet» mennyiben büntethető? Kell-e e kérdést a tervezetben szabályozni?

23. A büntett vagy vétség befejezése esetében a jóvátételnek (taetige Reue) milyen hatályt kell tulajdonitani?

24. A részesség fogalmát s egyes alakjainak megkülönböztetését fenn kell-e tartani? Ha igen, a megkülönböztetés szubjektiv vagy objektiv alapon nyugodjék-e?

25. A bünszövetségnek kell-e és ha igen, milyen általános hatályt tulajdonitani?

26. A büntettek és vétségek egységét és többségét milyen elvi alapon kell elhatárolni?

27. Az u. n. alaki bünhalmazatot fenn kell-e tartani? A törvény-halmazatot miképpen kellene szabályozni?

V. A büntetési rendszer.

28. Az eddigi büntetési eszközöket, különösen a halálbüntetést, börtönt és államfogházat, továbbá a párhuzamos büntetések rendszerét, fenn kell-e tartani? A szabadságvesztés büntetések nemeit lehetne-e egyesiteni?

29. A büntetési rendszert milyen uj büntetésnemekkel kellene kiegésziteni?

30. A büntettesek osztályozása a büntetési rendszerben miképpen jusson kifejezésre?

31. A büntetés tartama milyen viszonyban álljon a büntetés nemével?

32. A büntetések általános legkisebb mértékét fenn kell-e tartani? Kell-e tágitani a büntetési tételek kereteit?

33. Miképpen kellene módositani a progressziv börtönrendszert?

34. Fenn kell-e tartani a rövid tartamu büntetést? Ha igen: hogy kell végrehajtani? Ha nem: mivel kell pótolni?

35. Határozatlan tartamra szóló elitélésnek helyt adjon-e a tervezet? Mily büntetésekre, vagy biztonsági intézkedésekre (l. alább) vonatkozólag? A személyes szabadság érdekében mily biztositékokat kellene megállapitani?

36. A pénzbüntetés alkalmazásának milyen elvi alapon legyen helye? Miképpen kell megváltoztatni a pénzbüntetés alkalmazására (kiszabására, végrehajtására, helyettesitésére) vonatkozó szabályokat?

37. A büntetés végrehajtásának felfüggesztését mennyiben kell kiterjeszteni? A mai szabályozást miképpen kell kiegésziteni vagy módositani?

38. A mellékbüntetések rendszerét fenn kell-e tartani? Ha igen, mily módositásokra van szükség?

39. A büntetések végrehajtását (különösen a börtönügyet) a tervezetben vagy külön törvényben kell-e szabályozni?

VI. A biztonsági rendszabályok.

40. A büntettesek és más közveszélyesek egyes csoportjaira vonatkozó biztonsági rendszabályokat a tervezetbe fell kell-e venni? Meg kell-e ezeket különböztetni a büntetésektől?

41. A biztonsági rendszabályok pótolják vagy helyettesitik-e a büntetést? Kell-e különbséget tenni a büntetéspótló és a tisztán megelőző jellegü intézkedések közt? A biztonsági intézkedés mellett büntettesekkel szemben meg kell-e állapitani büntetést?

42. A közveszélyesek mely csoportjaira terjedjenek ki a biztonsági rendszabályok? (Elmebetegek, korlátozott beszámithatóságuak, szokásos és üzletszerü büntettesek)?

43. A közveszélyesség fogalmát hogy kell meghatározni? Szubjektiv vagy objektiv ismérvekre kell-e a sulyt fektetni?

VII. A büntetések és a biztonsági rendszabályok alkalmazása.

44. Állapitson-e meg a tervezet a büntetés kimérésére vonatkozó általános rendelkezést? A biztonsági rendszabályok alkalmazására mily irányelveket kell felállitani?

45. Miképpen kell biztositani a büntetés alkalmazásánál az egyéniesitést? különösen:

46. A büntettes érzületének figyelembevétele végett a büntetés nemének megállapitására a bíróságnak mily jogot kell biztositani?

47. Mily szabályokat kell felállitani a kisérlet (21. kérdés), részesség (24. kérdés), halmazat (26. kérdés) büntetésére?

48. Kivánatos-e a törvényben felsorolni az enyhitő és a sulyositó körülményeket? Ha igen, kimeritő módon, vagy példaszerüen?

49. A visszaesés hatályát kell-e az általános részben szabályozni? Ha igen, mely elvek alapján?

50. A beszámitás kérdését elvi alapon miképen lehet megoldani?

51. Mellőzhesse-e a biróság bizonyos esetekben a büntetés alkalmazását? Ha igen, mely esetekben?

VIII. Egyéb kérdések.

52. A magáninditvány intézményére vonatkozó rendelkezéseket miképpen kell módositani?

53. A sértett kártalanitását miképen lehetne hatályosan biztositani?

54. A rehabilitácziót mily alakjában kivánatos a jogrendszerbe beilleszteni? Mire terjedjen ki ez a jogintézmény?

Az O. M. K. E. mult évi müködésének jogi vonatkozásai.

Az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés a minap bocsátotta ki müködésének kilenczedik évéről szóló tartalmas, meglepően sokoldalu és több tekintetben a jogászközönséget is érdeklő évi jelentését. A kitünően megszerkesztett jelentésnek jogi vonatkozásait kivánjuk a következőkben ismertetni:

Részletesen foglalkozik a jelentés az adómozgalommal, melyet köztudomás szerint az O. M. K. E. inditott meg országszerte s méltán állapitja meg megnyugvással és elégtétellel a jelentés, hogy az O. M. K. E.-nek nagy jelentőségét és vezető szerepét, ebben a mozgalomban általánosan elismerték.

Felpanaszolja a jelentés a gyülekezési és egyesülési jog sérelmét, melyet a belügyminiszter 2393/1913. sz. rendelete idézett elő. (Minden gyülést, sőt egyszerü összejövetelt, ha azt az egyesület nem a saját helyiségében, vagy bár a saját helyiségében, de nem tagok bevonásával vagy meghivásával tartja, a rendőrségnek a tárgy, hely és idő megjelölésével be kell jelenteni.)

Ugyancsak az O. M. K. E. mozgalmának, sőt az igazságügyminiszterhez intézett előterjesztésének eredménye a váltótörvénynek az a novelláris módositása, mely a hágai egyezmény 53. § ának megfelel. (A balkáni moratóriumok következtében a váltóóvások felvételének elmaradása folytán beálló jogi következmények.)

A vámpolitikai központban két irányu müködést kiván az O. M. K. E. kifejteni: *a)* az adatgyüjtést előmozditani, *b)* az ellentétes irányokkal szemben a kereskedelem egyetemes szempontjait képviselni.

A közgazdasági egyetem eszméjét is az O. M. K. E. pendítette meg az országgyülés mindkét házához intézett előterjesztésében. A kedvezőtlen politikai viszonyok elodázták a kultuszminiszter által egybehivott ankét megtartását.

Állást foglal a jelentés a vándoriparról szóló törvényjavaslat ellen s kivánja, hogy a vándoripar végleges rendezése vagy az ipartörvény teljes reviziójának keretén belül, vagy legalább is a tisztességtelen verseny kérdésének rendezésével kapcsolatosan minél előbb történjék meg.

A közel jövőben szakértekezlet elé kivánja terjeszteni az O. M. K. E. azokat a panaszokat (pályázati biztositékok késedelmes visszautalása, hosszadalmas jogorvoslati rendszer), melyeket a kereskedelmet megbénitó közigazgatási hatóságok müködése vált ki állandóan.

Az elmult évben is folytatta akcióját az O. M. K. E. részint ankét, részint irásbeli felterjesztés utján a csődönkivüli kényszeregyezség tárgyában, melynek behozatalában a hitelviszonyok megjavitásának egyik lényeges előfeltételét látja.

Foglalkozik a jelentés a törvényes kamattal és a kamatmaximummal s megállapitja, hogy a mai körülmények igen visszásaknak bizonyultak a gyakorlatban. E tárgyban magas szinvonalu szakértekezletet tartott az O. M. K. E. és központi irodája utján lépéseket tett az igazságügyminiszteriumnál a kamattörvények reviziója tárgyában.

A hágai nemzetközi konferenczia által elfogadott nemzetközi váltóegyezménnyel tudvalevőleg uj magyar váltójogi tervezet készült. Az O. M. K. E. központi irodája máris behatóan foglalkozik e tervezettel s a közel jövőben széleskörü és szakszerü megvitatásokat fog rendezni.

Az 1911 : I. tcz. (az uj magyar perrendtartási törvény) értelmében az osztrák itéletek végrehajtása tudvalevőleg változást szenved, amennyiben ugyanis az ugynevezett fakturailletékesség alapján hozott osztrák itéletek Magyarország területén nem lesznek végrehajthatók. Ez ellen a mult évben az osztrák érdekképviseletek mozgalmat inditottak, amely mozgalmat azonban az O. M. K. E. ellenmozgalma sikeresen meghiusitotta.

Az értékpapirok árfolyamának az évi mérlegben való kitüntetése tárgyában az igazságügyminiszter egy törvényjavaslatot adott ki, mely szerint az 1912. évi átlagárfolyam lett volna a mérlegbe beállitható. Ez ellen is sikeresen foglalt állást az O. M. K. E. s a javaslatból nem lett törvény.

A Németországban müködő kereskedelmi békebirósághoz (Einigungsamt) hasonló egyeztető hivatalokat kiván az O. M. K. E. létesiteni.

Erre nézve tervezetet is dolgozott ki s már csak a megvalósitás részletkérdései vannak hátra.

Az uj polgári perrendtartás 31. §-ának megfelelően a megrendelő jegyek bevezetése tárgyában országos akcziót fog inditani az O. M. K. E. (Hitelbe való vásárlásnál megrendelőjegy kiállitása.)

Irásbeli ankétet rendezett az O. M. K. E. a berni árufuvarozási egyezmény megujitása alkalmából a kereskedelemügyi miniszterium felhivása folytán. (A szerződő államok öt évenként átjavitják az egyezményt.)

Résztvett az O. M. K. E. az uj czégjegyzék-rendelet tárgyában tartott szaktanácskozáson s inditványokat terjesztett elő a szükséges módositások tárgyában. (A czégjegyzékek helyébe czégbetétek [dossier] lépnének.)

Hozzászólt az O. M. K. E. a kereskedelemügyi miniszter felhivására a czégügyekre vonatkozó bélyeg- és illetékügyi szabályok kérdéséhez is. *(Czéghirdetési dij helyett* beadványi bélyeg).

Hozzájárult végül az O. M. K. E. a megszünt czégek hivatalból való törlése tárgyában kidolgozott törvényjavaslathoz is.

Ime ezek volnának azok a jogi vonatkozások, amelyeket az O. M. K. E. multévi müködése eredményezett s még csak azt jegyezzük meg, hogy a miniszteriumok és egyéb hatóságok megkeresése folytán az elmult évben is több kereskedelmi érdekü tárgyban szolgált szakvéleménynyel az O. M. K. E.

Dr. Popper Manó.

A felülvizsgálati biráskodás hibái a gyakorlatban.

Igen gyakran lehet hallani azt a megjegyzést, hogy a felülvizsgálat annak a szellemnek, mely az előző magyar pervitelben dominált, nem felel meg, mert ez a szellem, mely a magyar jogászság jogérzetében leli gyökerét, a perorvoslatok minél nagyobb számban s terjedelemben való igénybevételét követeli, és egyáltalán szembehelyezkedik azzal egy oly jogorvoslatnak intézménynyé tétele, melynek tárgya a perbe vitt kérdésnek csupán egyik oldala.

Nyilt ajtót dönget az, aki jobbára a magyar jogélet tradiczióin alapuló ezen felfogással szembe akar állani.

Tagadhatatlan, hogy a régi magyar jog a perorvoslatok engedésében igen bőkezü volt s még a végrehajtás során is megengedett repulsio nem csekély részben járult ahhoz, hogy a perek befejezetlenül szálljanak nemzedékről-nemzedékre.

Tagadhatatlan továbbá az is, hogy éppen az emlitett körülmény alkalmas volt egy oly felfogás kifejlesztésére, mely ha mindjárt nem is esett a régi perjog szertelenségeibe, szükségképi követelménynek tartotta a perorvoslatok széleskörü megengedését, ellenben az is tagadhatatlan, hogy bármily tiszteletreméltók is a tradicziók, azokat csupán mint a mult kincseit kell kegyelettel őrizni, de a modern élet forgatagában mint funkcionáló szerveket csak akkor lehet fentartani, ha hivatásukat kifogástalanul betöltik.

A régi perjog elvei s ezzel kapcsolatos eszközei azonban már kétségtelenül használhatatlanok. A száz év előtti forgalom lassan pergő napjai nem álltak ellentétben egy csigalassusággal haladó per természetével, de a mai, rohanva haladó forgalom gyors intézkedéseket s azoknak gyors végrehajtását igényeli és a perorvoslatoknak bármily irányu megszoritását, ha az egyébként az alaposság rovására nem esik, indokolttá teszi.

Készséggel beismerem azt is, hogy a magyar jogászság érzületének inkább a nem csonka tartalmu felebbezés felel meg, de annak eldöntése czéljából, hogy a revizió fentartása vagy fenn nem tartása kérdésében kell-e ezzel az érzülettel számolni, meg kell vizsgálni, hogy az elég tiszteletreméltó forrásból fakad-e, vagy sem?

Előszeretettel hivatkozunk arra, hogy par excellence jogásznemzet vagyunk, de viszont bármikép is szégyelljük, be kell ismernünk, hogy elmélet, irodalom terén nem produkáltunk annyit, mint más nemzet, mely hasonló tulajdonsággal nem dicsekszik s ha ezen egy kevéssé gondolkozunk, arra a következtetésre fogunk jutni, hogy a mi annyiszor fenhangon hirdetett jogászi mivoltunk nem az elméleti subtilitások jogászata, hanem egy kevéssé szalonképes szót használva a «parasztész» logikai tevékenysége, amelyet immár terminus technicus gyanánt a «judicium» szóval, mint synonim kifejezéssel jelölnek.

Kétségtelen most már, hogy ez a «judicium» — vagy nevezzük itélőképességnek — maguknak a tényeknek helyes felismerésében s a jogi hatásoknak az igazságosság, jogosság, méltányosság szerint való megállapitásában fejti ki tevékenységének fő részét és kétségtelen az is, hogy az itéletnek, amennyiben egy per elsővagy másodfoku eldöntéséről van szó, találóak lehetnek indokai akkor is, ha az itéletet alkotó biró döntése tekintetében egyéb forrásból, mint saját jogérzéséből nem is merit. A revizió alapján hozandó itéletnél azonban a dolog másként áll, mert ott a puszta «judicium»-mal nem igazit és ha megsugja is, hogy az ügy eldöntése végeredményben helyesen történt-e vagy sem, nem ad utmutatást azon alaki és anyagi jogi részletkérdések tekintetében, melyek a revizionális panasz anyagát kiteszik.

Innen kell tehát származtatni a reviziótól, mint jogorvoslattól való idegenkedést. A jogi szakoktatás reformálása évek óta napirenden van, azonban anélkül, hogy gyökeres javitás történnék és egyáltalán nem lehet állitani, hogy a jól-rosszul elvégzett főiskolai tanfolyam után az arról kikerülő generáczióban az elméleti tudás tulteng, azt pedig éppen senki sem fogja vitatni, hogy

azt, ami az iskolák elvégzése s illetve gyakorlati vizsgák kiállása alkalmával hiányzik, később igen sokan pótolják. Ezzel szemben el kell ismerni, hogy a felülvizsgálati jogorvoslatnak ugy megszerkesztése, mint annak itélettel való elbirálása a legmagasabb jogászi feladatok egyike, a jogi dogmatikában való alapos jártasságot feltételez és igy egyáltalán nem lehet csodálni, hogy népszerüségre az évek hosszu során sem tett szert.

Látható ezekből, hogy a revizió népszerütlensége nem a jogérzet valamely figyelemreméltó averziójából ered, következésképen az averzió nem birhat sulylyal annak eldöntésénél sem, hogy a revizió jogorvoslatának rendszere fentartandó-e, vagy sem?

Az eddigiekben oly ellenvetésekkel foglalkoztam, melyek a revizióval szemben nem tárgyi szempontokból eredőleg merültek fel, azonban vannak ily tárgyi jellegü ellenvetések is és mindjárt fel lehet emliteni azon aggályt, hogy a fórumoknak a tény- és a jogkérdés szerint való kettéosztása és egyiknek a másiknál több fórum felülvizsgálása alá bocsátása nem indokolható.

Magában véve az, hogy a jogorvoslat igénybevételének lehetőségét a tény- és a jogkérdés szerint rendezik s emellett a jogorvoslatok egy bizonyos számát egyik vagy másik kérdésben megállapitják, felfogásom szerint abszolut helyességgel éppen ugy nem indokolható, mint amily nehéz indokkal támogatni a fórumok egy adott számának megállapitását. Hiszen elvégre a jogorvoslatok igénybevételének valahol végének kell lennie. Logikailag csak egy fórum döntését lehet helyesnek elismerni és semmiféle okoskodással nem lehet alapot teremteni azon ma természetesnek talált elv számára, hogy egyik biró a másik határozatát megváltoztatja, megsemmisiti stb., mert az, hogy a birói hatalom gyakorlásának forrása egyiknek a másik felett való hatalmat biztosit, magyarázatát nyujtja ugyan a dolognak, de észszerü alapját nem. Kétségtelenül el fog jönni a kor, amelyben érthetetlennek fog feltünni, hogy volt idő, midőn az igazság különböző instancziák előtt különböző eredményben nyilvánult meg és érthetetlennek fog feltünni, hogy ha azokat a szavazatokat, amelyeket valamely ügy eldöntésénél három fórumon leadtak, egy összegbe foglaljuk, egy bizonyos fél pervesztes lehet annak daczára is, hogy az ő álláspontja mellett több votum adatott le, mint ellene, ami a mai rendszer mellett kizárva egyáltalán nincs.

Ezzel szemben azonban nem lehet tagadni, hogy a perbe vitt egész kérdés egyes részletei egymáshoz való viszonyukban különböző jelentőséggel birnak s egy helyes perjogi rendszer ez előtt szemet nem hunyhat, a nagyobb jelentőségü kérdés helyes eldöntésére nagyobb sulyt fektet és ennek biztositására eszközöket keres.

A kérdés megvilágitása czéljából vizsgáljuk meg például azt a fontosságot, melylyel a tény- és a jogkérdés egymás irányában birnak. A dolgok lényegét szemlélőnek észre kell vennie a két kérdés jelentősége közötti különbséget. Miben áll ez?

Tudvalevő dolog, hogy a perbeli tények megállapitása nem a bizonyitékok numerikus szembeállitásából, nem is azok tartalmának tények gyanánt való reprodukálásából áll, hanem azon nehéz szellemi tevékenység az, mely a tények valóban helyes *felismeréséből* indul ki, Nem pusztán válogató, hanem oly kritikai tevékenység ez, mely a birói eskü és lelkiismeret sulya alatt igen sok esetben a legteljesebb embert igényeli. Az a mindent felismerő, mindent megértő, helyes világitásba helyező, az anyagi érdekek és lelki élet kapcsolatait megtaláló tevékenység, mely az ezekhez vezető utat a tökéletlen, sokszor szándékosan csalárd bizonyitás eszközeivel, gyakran a lelki élet bonyolult tünetein való töprengés mellett keresi, oly élettapasztalatot igényel, melyet közönséges tehetség mellett ritka ember sajátit el hamar.

Ezzel szemben a jogkérdések eldöntésének nehézségei korántsem ily nagyok; mig ugyanis a tények, emberek ismeretének világa egy egész élet fáradságos tapasztalatait igényeli, addig a jogtudomány, — jól megjegyezzük, az a jogtudomány, mely mint az itélkezéshez szükséges anyag a tanulmányoknak rendszerinti tárgyát képezi, aránylag hamar és közepes tehetség mellett is elsajátitható valami, hiszen, — gunyolódás nélkül legyen mondva, — a 23 éves ifjak már az összes jogtudományok doktorai lehetnek.

Az eddigiekből kétségtelenül kitünik, hogy a jogkérdés a ténykérdéssel szemben oly viszonyban áll, hogy az utóbbit kell az előbbivel szemben az eldöntés szempontjából garancziákkal körülvenni, de kiemelem, hogy csakis ugyanazon a forumon, mert amily önkényes a fórumok számának megállapitása, nézetem szerint a sok fórumnak magában véve épp oly kevés a garancziális jelentősége.

Ha mármost perjogi intézkedéseinken áttekintünk, talán az egy esküdtszéki intézmény kivételével a ténykérdés tulnyomó jelentőségeinek elismerése kifejezésre nem jut, sőt ellenkezőleg a revizió jogorvoslatainak rendszeresitése által éppen az látszik érvényre jutni, hogy perjogunk a jogkérdésnek tulajdonit nagyobb jelentőséget, ami megbocsáthatatlan hiba volna.

Ez azonban csak látszólagos és azzal függ össze, hogy a forumok minél nagyobb számát a köztudat már magában véve garancziális jellegünek tartja.

A P. P. indokolása ugyanis maga kijelenti, hogy «a ténykérdés harmadszori közvetlen szóbeli tárgyalása, ha alapos akar lenni, aránytalan nehézségbe kerülne és a feleknek s az államnak aránytalan költséget okozna.» ... (Ind. Ig. jav. t. VIII. 412. l.)

Nyilt bevallása ez annak, hogy a revizió, mint harmadfoku jogorvoslat szervezése nem elvi szükséglet követelménye, hanem annak eredménye, hogy a ténykérdést pertechnikai és financziális okokból a harmadik fórum elébe vinni nem lehet. Midőn pedig a peres eljárásnak egy bizonyos fórum előtt való berendezése nem az eldöntendő kérdések belső jelentőségéhez igazodik, hanem csak abból indul ki, hogy a per vagy annak oly része, melynek további felülvizsgálatát különös okok nem gátolják, még egy fórum elé vihető legyen, akkor az ily módon szervezett felebbvitelnek belső indokoltsága szóba nem jöhet. Ha tehát elvi szempontból a jogkérdésben való harmadfoku felebbvitel nem állja is ki a birálatot, nem köszönheti létét nagyobb tévedésnek, mint egyáltalán azok a jogorvoslatok, melyek a különféle perjogok logikai szempontból önkényesnek tekintendő rendelkezéseiből fakadnak.

Gyakorta felhozzák a revizió ellenében azt is, hogy nehezen kezelhető jogorvoslat azoknál a nehézségeknél fogva, melyek különösen a tény és a jogkérdés nehezen elhatárolható volta miatt vele kapcsolatban felmerülnek.

Be kell vallani, hogy egy felülvizsgálati kérelem alapos megszerkesztése és elbirálása valóban igen nehéz jogászi müködés, azonban eltekintve attól, mikép nem lehet kivánni azt, hogy egy jogintézmény, ha az egyébként szükségletet elégit ki, pusztán a vele összekötött nehézségek miatt alkalmazásban ne tartassék, véleményem szerint sikerrel lehet megkisérelni annak bizonyitását, hogy a felülvizsgálat ezen nehézségei képzeltek s nagyjában onnan erednek, hogy a felülvizsgálat felett döntő faktorok feladatukat gyakran félreismerik. Megkisérlem ennek bizonyitását az alábbiakban.

Megemlékeztem fentebb az itéletek alkotásánál fontos szerepet vivő iudiciumról s most ujból oda kell visszatérnem. Lelki életünknek csak felületes megfigyelése után is észre kell venni, hogy minden észlelet kivétel nélkül itélettel kapcsolatos, mert bármily érzéklésnek lelki valónkon át történő tudatra jutása itélet alakjában történik. *Dr. Dávid István.*

(Bef. köv.)

Az áttört vádelv.

Az eset megértéséhez felemlitendő előzmények a következők: Vádlott ellen a Btk. 185. §-ába ütköző polgárok választási joga elleni vétség czimén azon az alapon tettek feljelentést, hogy ő az 1911. évi képviselőválasztáson szavazatáért 50 K-t fogadott el. A kir. ügyészség nem vállalta el a vád képviseletét, de fellépett pótmagánvádló gyanánt a kerületbeli egyik politikai pártkör és a vádtanács a vádlottat vád alá helyezte.

A védő a főtárgyaláson a törvényes vád hiánya folytán felmentő itéletet kért azon az alapon, hogy a BP. 13. §-a szerint pótmagánvádló gyanánt csak a sértett léphet fel, oly egyén, akinek valamely jogát sérti vagy veszélyezteti a cselekmény. Utaltam arra, hogy a Btk. VIII. fejezet czime szerint a Btk. 185. §-ában meghatározott vétség a polgárok választási jogaiba ütközik, tehát sértett az ilyen cselekmények által csak az egyes, aktiv szavazati joggal biró polgár lehet és nem a kerületbeli politikai pártkör, mely jogi személy ugyan, (belügyminiszterileg jóváhagyott alapszabályokkal bir), de közjogi alanyi jogokkal nincs felruházva.

A kir. törvényszék felmentő itéletét a törvényes vád hiányá-

val indokolta, a kir. tábla az itéletet indokainál fogva helybenhagyta, a kir. Curia a pótmagánvádló semmiségi panaszát visszautasitotta.

Mindez teljesen érthető és helyes, és az egész eset nem érdemelne bővebb tárgyalást, de a kir. tábla előtt egy sajnos inczidens merült fel, melyet nem lehet szó nélkül hagyni.

Mig a kir. törvényszék egész helyesen mellőzte a tényállás megállapitását, mert a BP. 1. §-a szerint bünvádi ügyben birói eljárásnak csak törvényes vád esetére lehet helye, addig a kir. tábla egyrészt konstatálta, hogy nincs törvényes vád, másrészt ezen álláspontja daczára tényként állapitotta meg, hogy vádlott a vádbeli cselekményt elkövette.

A táblai itélet ellen a BP. 384. §-ának 10. pontja alapján bejelentett semmiségi panaszomat a kir. Curia azon az alapon utasitotta vissza, hogy az elsőfoku itéletben megnyugodtam. A visszautasitó végzés is téves, mert a vád nemlétezésének kimondása és a büncselekmény tényként való megállapitása közti ellentmondás csak a táblai itéletnél merült fel, tehát az elsőfoku itélet megtámadására nem volt okom.

Annyi azonban bizonyos, hogy a tábla eljárása törvénybe ütköző. A BP. 264. §-ának 5. pontja szerint a vádtanács a törvényes vád hiánya esetén köteles megszüntetni az eljárást, és pedig az idézett §. második bekezdése értelmében a megszüntetést csak a törvényes vád hiányával kell és szabad indokolnia.

Ha a konkrét esetben már a vádtanács felfedezi a törvényes vád hiányát, a vádlottra nem süthették volna rá a megvesztegetés tényét. A vádtanács elnézése és mulasztása miatt a vádlott kedvezőtlenebb helyzetbe nem kerülhet, a felmentő itélet és csupán a perjogi mozzanatra, a törvényes vád hiányára támaszkodhat, a vádlottat a nemlétező vád alapján a büncselekmény tényként való megállapitása által nem szabad stigmatizálni.

Dr. Darvai János.

A közös ügyvédi képviselet.

A sz.—i kir. törvényszéknél egy rendes per van folyamatban, amelynek targya végrendelet érvénytelenitése és ennek folyományaként törvényes öröklés kimondása. A felpereseket a kereset beadásakor az 1868 : LIV. 67. §-nak megfelelően ugyanazon egy ügyvéd képviselte. A perfelvétel után a felperesek egyike képviseletével más ügyvédet bizott meg, amit ez a kir. törvényszéknek bejelent. A korábbi felperesi ügyvéd erre ezen ügyfelének képviseletéről lemond s ezt a bíróságnak szabályszerüen szintén bejelenti. A kir. törvényszék a képviseletről való lemondást s az ujabbi képviselőnek bejelentését — hivatkozással a fenti törvényszakaszra — nem veszi tudomásul. Az ujonnan megbizott felperesi képviselő ezen végzés ellen felfolyamodással él, de a kir. törvényszék ezt a folyamodást az 1881 : LIX. tczikk 52. §-a alapján visszautasitja. Ezen visszautasitó végzés ellen beadott ujabbi felfolyamodás folytán azután az ügy a győri kir. táblához kerül, ahol a felfolyamodás visszautasitása helytelennek mondatott ugyan ki s a kir. törvényszék első végzése érdemben is felülvizsgáltatott, azonban a kir. tábla az elsőbiróság végzését helybenhagyta. A per pedig folyik tovább.

A helyzet mindenesetre különös. Felperesi ügyvéd kénytelen a pert annak a felperesének nevében is tovább vinni, aki tőle a megbizást visszavonta s akinek képviseletéről ő le is mondott; kénytelen a későbbi periratokat ennek a felperesnek a nevében is beadni s őt a pernek végérvényes befejezéséig képviselni s az ő nyilatkozatai és perbeli cselekményei arra a felperesre is joghatályosak, aki tőle a megbizatást visszavonta. Viszont ez a felperes is kénytelen az ügyét ennél az ügyvédnél hagyni, annak az eljárásában megnyugodni, mert más ügyvédet a bíróságok álláspontja szerint meg nem bizhat; a pertől tehát ez a felperes csak perletétel árán szabadulhatna; mivel azonban a perletétel a per elvesztésével egyenlő hatályu s mivel ily körülmények között perujitással sem boldogulna s igényét más jogalapon, más perrel sem érvényesithetné, ez okból ez a felperes a perletételt sem választhatja.

Szóval: az ügyvéd és a fél a fenti birósági határozatokkal sziámi ikrekként elválaszthatatlanul össze vannak kötve. Helyes-e ez a rendelkezés?

Általánositsunk s tegyük fel, hogy a bizonyos felperesi ügyfél a képviselőjét uton-utfélen meghurczolja, rágalmazza; köteles legyen-e ez az ügyvéd ennek a megbizójának ügyét tovább is vinni s ne mondhasson e le ennek a képviseletéről? Viszont a fél is kötve legyen-e a megbizólevélhez, ha képviselője iránt a bizalma bármi okból is megrendül?

De meg itt van az ügyvédi rendtartás 41. §-a, amely szerint «az ügyvéd a már elvállalt képviseletet felmondhatja»; ez a felmondás pedig — leszámitva azt a bizonyos 30 napot — nincs semmi tekintetben korlátozva.

Szerény nézetem szerint a biróságok fenti álláspontja téves, mert az 1868 : LIV. tcz. 67. §-ában foglalt rendelkezés csak a keresetre vonatkozik, mig a per későbbi szakában a felperesek külön képviseltethetik magukat más-más ügyvéddel. Igy határozott a Curia is a 10,465/83. sz. alatt.

Mindenesetre oly kérdés ez, amely érdemes — már az ügyvédség szempontjából is — a megvitatásra s a tisztábahozatalra; mert itt önkéntelenül felvetődik az a kérdés is: köteles-e ez a fél a megbizás visszavonása után felmerült ügyvédi költségeket képviselőjének megfizetni?

Dr. Gyuk István.

A váltókezes mint forgató.

Dr. Barta Miksa e lap 10. számában megjelent ily czimü czikkében nyilván csak a tulajdonképpeni váltókezest tartja szem előtt.

Noha a váltótörvény nem tartalmaz aziránt rendelkezést, hogy a váltókezes, mint ilyen, azaz nem mint forgatmányos, forgathatja-e az általa beváltott váltót, némi támpontot mégis nyujt.

A váltótörvény II. részének «A forgatmány» czimü II. czikkében foglalt 8. §. ugyanis kimondja, hogy: «a rendelvényesnek jogában áll a váltót forgatmány utján másra átruházni». A váltótörvénynek precziz és — a gyakorlat szerint is — szorosan magyarázandó szövegéből könnyen lehet és kell is ezt arra magyarázni, hogy e paragrafus elsősorban a rendelvényes javára állapitja meg a forgatás jogát. Ehhez járul, hogy a 9. §. szerint: «A forgatmány által a váltóból eredő összes jog, különösen a továbbforgathatás joga is a forgatmányosra átruháztatik», ami ugyancsak azt igazolja, hogy a továbbforgatás joga azt és — a szoros magyarázat alapján — csakis azt illeti meg, akire a forgatás történt, vagyis aki — ha csak üres forgatmány felhasználásával is — forgatmányos. Miután pedig a czikkiró ur által feltett kérdés, épp az, hogy a kezes az általa beváltott, de reá nem forgatott váltót már e minőségénél fogva — mint fizető (teljesitő) kezes — forgathatja-e, arra csak nemlegesen lehet válaszolni. Ezen elv helyességét — és pedig minden magyarázatnál hatásosabban — igazolja egy példa:

Tegyük fel, hogy a váltó üres forgatmánynyal került azon váltóbirtokoshoz, akiért a kezes ily felelősséget akar vállalni, akkor a kezességvállaláshoz kétségtelenül szükséges a főkötelezettként szereplő váltóbirtokosnak forgatói aláirása, vagyis az, hogy a főkötelezett a váltót forgassa. Ez viszont azt involválja, hogy az, aki a váltót — miként a czikkiró ur által kontemplált esetben a kezes — a főkötelezett után forgatja, az ezt csak mint forgatmányos teheti. Áll ez annál is inkább abban az esetben, ha a főkötelezett forgató a váltót kitöltött forgatmánynyal ruházta át. Ez utóbbi esetben még szembetünővé válik ez az 55. §. tekintetbevétele folytán, miután a csupán kezesként szereplő személy a hátiratok törlése által sem javithat a helyzetén, amely jog ugyanis csak forgatót illet meg. Egyébként e §-nak a váltótörvénybe való belefoglalása is igazolja, hogy csak a beváltó forgatónak van meg a joga és lehetősége a — váltónak saját magára való forgatmányozás nélküli — forgatásra. Aziránt természetesen nincs kétség, hogy a váltó külön forgatmánnyal a kezesre és általa ismét másra forgatható.

Eképpen tehát «technikailag» is ki van zárva, hogy a váltót beváltó kezes azt forgatmányosi minőség nélkül forgassa s igy ezen kérdésnek gyakorlati értéke sincsen.

Dr. Riegelhaupt Bertalan.

Különfélék.

— **A Désy-perhez.** Anélkül, hogy a függő birói eljárásra s az ügy érdemére vonatkozóan véleményt nyilvánitanánk, nem mellőzhetjük hallgatással azt a szerepet, amelyet ebben a perben a budapesti királyi főügyészség vitt.

Itt a főügyészség egyszerüen tultette magát a bünvádi perrendtartásnak rendelkezésein (392., 393. §§.) s a közvádlói nyilatkozatoknak eleddig nálunk ismeretlen német, a jogi fejtegetést tartalmazó «előterjesztést» instituálta. Tulzó udvariasság vezette csak a bíróságot arra, hogy ezt a beadványt elfogadta, s azzal egyáltalában foglalkozott. Maga a főügyészi fejtegetés gerinczét tevő parlamenti res judicata tana pedig: evidenter alkalmi és efemer konstructio. Elemi dolog, hogy a parlamenti bíróság határozata megkülönböztetendő az interpelláczióra adott válasznak tudomásulvétele tárgyában hozott határozattól.

— **A büntetőtörvénykönyvek általános reviziója tárgyában megindult munkálatok** előreláthatólag hosszabb időt fognak igénybe venni. Addig is azonban az igazságügyi kormány szükségesnek találja, hogy a büntetőjogi politika legégetőbb kérdéseinek megoldásával a törvényhozás biztositsa a kriminalitás ellen irányuló állami küzdelem sikerét. Általánosan elismert igazsága a büntetőpolitikának, hogy a kriminalitás elleni küzdelem a fiatalkoruakra és a visszaesőkre vonatkozó czélszerü büntetőjogi rendelkezéseken fordul meg. Már a büntetőnovella a fiatalkoruakra vonatkozó rendelkezéseknek teljes ujjáépitésén felül a büntetés végrehajtásának feltételes felfüggesztésével czélbavette a visszaesők számának csökkentését is. De a feltételes elitélés csak a visszaesők ama részét képes megmenteni, amelynél éppen a rövidtartamu szabadságvesztésbüntetés contagiuma volna a visszaesés forrása. Kétségtelenül szükség van azonban a büntetőtörvénykönyveknek oly módositására és kiegészitésére is, amely módot nyujt a bíróságnak, hogy a hivatásos (szokásos) büntettesekkel szemben is megtehesse azokat az intézkedéseket, amelyek ártalmatlanná tételükre s ezáltal a társadalomnak a mainál nagyobbfoku védelmére alkalmasaknak mutatkoznak.

Szoros kapcsolatban áll ennek a kérdésnek a megoldásával a csavargás repressziójának és megelőzésének megfelelőbb szabályozása, mert egyrészt a hivatásos gonosztevők egy része a közveszélyes csavargók sorából kerül ki, másrészt pedig az a formalizmus, amelylyel a törvény jelenleg a csavargás tényálladékát megállapitja s az elzárásbüntetés mai alakjában, mely a munkakényszert nem ismeri, eleve kizárja a csavargás ellen irányuló küzdelem sikerét.

Mindezek figyelembevételével az igazságügyminiszter több szakférfiunak megbizást adott a felvetett kérdések megoldását felölelő törvénytervezet elkészitésére. Dr. Finkey Ferencz kolozsvári egyetemi tanárnak a munkakerülő csavargók és a közveszélyes hivatásos büntettesek elleni rendszabályokról szóló törvénytervezete, melyre vonatkozólag a miniszter még nem foglalt állást, máris elkészült.

— **A büntetőtörvényt előkészitő-bizottság.** Az igazságügyminiszter a büntetőjogi törvényelőkészitő-munkálatok czéljára az igazságügyminisztérium kebelében alakitott állandó bizottság elnökévé dr. *Vavrik Béla* belső titkos tanácsost, a kir. Curia másodelnökét, szerkesztő-tagjaivá: dr. *Angyal Pál* budapesti tudomány-egyetemi ny. r. tanárt, dr. *Bernolák Nándor* egyetemi magántanár, kassai jogakadémiai ny. r. tanárt, *Edvi Illés* Károly ny. kir. ügyész, budapesti ügyvédet és dr. *Finkey Ferencz* kolozsvári tudományegyetemi ny. r. tanárt nevezte ki.

— **A m. kir. közigazgatási bíróság hatáskörének kiterjesztéséről.** Irta: *Dr. Benkő Albert*, m. kir. közigazgatási biró. A budapesti kir. magyar tudomány-egyetem által pályadijjal jutalmazott pályamunka. A Magyar Jogászegylet kiadványa. A pályadij-nyertes munka a történeti fejlődés tanuságainak s a változott viszonyok kényszeritő hatásaiból eredő tapasztalati adatoknak felfárásával mutat reá azokra az okokra, melyek elodázhatlan szükséggé érlelték azokat a törekvéseket, melyek a törvényhatóságok önkormányzati jogainak birói oltalom alá helyezését sürgették, s ezeknek az okoknak világánál tárja fel az 1907. évi 60. és 61. törvényczikkeknek alkotmányjogi nagy jelentőségét. A pályamunka kifejti a közigazgatási biráskodás gondolata életrekelésének szükségszerüségét, a közigazgatási biráskodásnak miként történt megvalósulását; s az Európa főbb államai közigazgatási biráskodási rendszerének ösmertetése után áttér az 1907. évi 60. és 61. törvényczikkek jelentőségének méltatására. A széleskörü közjogi tanulmányok a közigazgatás mezején negyedszázadon át gyüjtött tapasztalati adatok alapján megirt ez a pályamunka — melyet a jog eszméjének s a közszabadságnak szeretetéből eredő szellem hat át — bizonyára rokonszenves fogadtatásra talál mindazoknál, akik a közszabadság és az alkotmányosság nagy és nehéz kérdései iránt fogékonysággal birnak. Kiadta az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat. Ára füzve 3 korona 60 fillér, kötve 5 korona 60. fillér.

— **Az igazságügyi orvosi tanács munkálatai.** Kiadja a m. kir. igazságügyminiszterium. (II. sorozat 1900—1910. Első kötet.) A nagyfontosságu sorozatos Munkálatok első tiz évi müködésének (1890—1900) közlése lezárva megjelent és most megjelent még a második sorozat első kötete. A szerkesztő bizottság nagyobb sulyt helyez a legérdekesebb és ritkább esetek közlésére. A bizottság elhatározta, hogy tekintettel a munkálatok jogász olvasóira — az igazságügyminiszterium azt az összes bíróságoknak, ügyészségeknek is hivatalból megküldte — a kazuisztikának azt a részét, mely a bíróságok döntéseit ismerteti, valamivel bővebben tárgyalja, természetesen azon határokon belül, melyeket a miniszterium rendelete ez irányban megszab. Végül elhatározta a szerkesztő bizottság, hogy ez alkalommal az egész munkának gyors lebonyolitásáról gondoskodik és mig első alkalommal majdnem négy év telt el a Munkálatok első és utolsó füzetének megjelenése közt, most az egészet egy év alatt befejezi. Három főcsoportra osztva a munkát, egy-egy csoportnak megfelelő rész egy teljesen lezárt kötet alakjában jelenik meg. Az első kötet az elmekórtani csoportba tartozó eseteket tárgyalja.

— **A központi kézbesitőhivatal és egyszersmind a VI. ker. kir. járásbiróság** kezelését illetőleg, a következő jellemző adattal szolgálok. A budapesti VI. ker. kir. járásbiróság Pk. 7446/8. 1913. számu végzése alapján az Osztrák-magyar banktól egy nagy összegü letétet vagyok jogositva felvenni. A végzés nekem márczius 20-án kézbesittetett és igy joggal feltételeztem, hogy márczius 26-án már az Osztrák-magyar bank budapesti főintézetének a végzés kézbesitve lesz. Ez azonban meg nem történt. Oka pedig az volt, hogy a VI. ker. kir. járásbiróságnál azon indokolással, hogy ők az Osztrák-magyar bank budapesti fiókintézetének czimét, illetve telepét tudni nem kötelesek, a vétiven közelebbi czimet meg nem jelöltek.

A központi kézbesitőhivatal pedig ennek folytán az Osztrák-magyar bank budapesti főintézetét, a szokásos «czimzett ismeretlen» jelzéssel egyszerüen visszajelentette. Mi sem természetesebb, hogy a kézbesités márczius 30-án még meg nem történt. Én pedig külföldi ügyfelemtől a magyar igazságszolgáltatási állapotok felett dicsérő (?) szavakat hallok elhangzani.

— **A beszámitást kizáró okok az esküdtbirósági eljárásban.** A *Bünügyi Szemle* I. évfolyamából *Baumgarten Izidor* curiai tanácselnök ur tollából különlenyomat jelent meg.

— **Adalékok a folytatólagos bünczelekmény tanához.** A kiváló vezetők irodalmi müködésének iránya megjelöli a fiatalság irodalmi munkálkodását is. Ezt látjuk *dr. Degré Lajos* irodalmi müködésén is, aki rövid idő alatt második nagyobb büntetőjogi monografiáját bocsájtotta közre. A czimbeli munka feldolgozásán látszik az, hogy szerző igazán kedvvel dolgozik.

— **Jogakadémiai Szemle.** Ez az egyesület és lapja a jogi oktatás végleges reformjának, illetőleg a jogakadémiai kérdésnek liquidálását szolgálják. Szivből üdvözöljük az egyesületet is, magas szinvonalon álló külön szemléjét is. A közlöny szerkesztője *dr. Kiss Albert* kassai jogtanár.

— **A gyermek állása a magyar joggyakorlat szerint a becsületsértés vétségénél.** *Dr. Auer György* budapesti joggyakornoknak a fenti czim alatt a Zeitschrift für gesamte Strafrechtswissenschaft hasábjain megjelent dolgozata különlenyomatban megjelent.

— **A kötelesrészes jogállása.** Irta: *dr. Beck Salamon* budapesti ügyvéd. A Magyar Jogászegylet pályázatán megjutalmazott pályamunka. Kiadta az Athenaeum. Ára füzve 2 K 40 fill., kötve 4 K 80 fillér.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Közhivatalnok felelőssége tévesen hozzá került aktával való nemtörődés miatt.** Egy birósági végrehajtó iróasztalt és pamlagot foglalt le a hónaposszobában lakó adósnál. Ezen ingók a bérbeadó tulajdonát képezték. Minthogy a bérbeadó hosszabb időre távol volt, fia kérte helyette a végre-

hajtás beszüntetését, kijelentvén, hogy az anyja által kiállitandó meghatalmazást rövidesen csatolni fogja.

A bíróság irodakezelője e beadványt tévedésből a végrehajtónak adta ki, ez pedig azt ad acta helyezte.

Pár nappal később a bérbeadó fia csakugyan bemutatta meghatalmazását a járásbíróságnál, azonban azt az értesitést kapta, hogy az iratok nem találhatók.

Közben elárverezték a lefoglalt ingókat,

A bérbeadó kártérítési pert indit a kincstár ellen.

A német birodalmi bíróság 1913 január hó 24-én hozott III. 297/912. sz. itéletével helyt ad a keresetnek.

Az indokolás lényege az, hogy a bírósági végrehajtó hivatali kötelességét sértette meg azáltal, hogy felperes fiának a járásbírósághoz czimzett, de tévedésből hozzá (a végrehajtóhoz) került beadványát azonnal vissza nem jutatta a bírósághoz, holott tudnia kellett, hogy csak elnézésből jutott hozzá. Ezért a mulasztásért pedig az állam felelősséggel tartozik, fenmaradván visszkereseti joga a vétkes hivatalnokkal (végrehajtóval) szemben.

— **A törvényhozó akaratának kipuhatolása kormánybiztosok és országgyülési képviselők meghallgatása utján.** Felperes keresetet indit az államkincstár ellen nyugdijellátás iránt. A perben az ellátás mérvére vonatkozó törvényhely értelme vitás.

Alperes egy előző hasonló perben a törvény értelmére nézve a törvényelőkészitő bizottságban a kormány képviselői és képviselőházi tagok által tett nyilatkozatokra hivatkozott. A bíróság el is rendelte és foganatositotta ezen személyek kihallgatását.

Alperes e tanuhallgatás eredményére hivatkozott a most szóban lévő második perben. A másodbíróság ezen vallomások alapján elutasitotta felperest keresetével.

Felperes felülvizsgálati kérelmében perrendellenesnek mondja a bizonyitásfelvételt és eredményének felhasználását.

A német birodalmi bíróság 1913 január 7-én hozott III. 243/912. sz. itéletével a másodbirói itélet megváltoztatásával felperes keresetének helyt adott. A felperes által kifogásolt tanuhallgatás megengedhetőségére nézve azonban a következő érdekes kijelentéseket teszi:

A bizonyitási eljárás czélja az, hogy a birót valamely jogilag fontos tény fennállásáról vagy fenn nem állásáról meggyőzze. Hazai jogszabály fennállása vagy jelentése tekintetében bizonyitási eljárásnak nincs helye. A jelen esetben tehát a szó jogi értelmében vett bizonyitásfelvétel nem történt.

A törvény alkalmazására hivatott birónak azonban mindenesetre joga, sőt kötelessége minden alkalmasnak látszó módon megszerezni a törvény valódi értelmének kideritését elősegitő anyagot. Nem kell szükségszerüleg törvényhozási nyomtatványokra és egyéb okiratokra szoritkoznia, hanem nincs elzárva attól sem, hogy bizonyos körülményeket tanuk vagy más felvilágositó személyek meghallgatásával igyekezzék kideriteni. Más perben elért ily irányu eredmények félhasználásának sem áll semmi utjában.

Mindenesetre fontos azonban, hogy az, amit ily segitőeszközökkel a biró kiderit, magában a törvényben is megfelelőképp kifejezésre jusson. Ez azonban a jelen esetben nincs meg s épp ezért volt a másodbiróság itélete megváltoztatandó.

— **Nyilvánosság kizárása.** Vádlott lopás miatt állott vád alatt. A vádirat szerint a büncselekményt másokkal együtt követte el.

A főtárgyaláson egyik tanunak arra is felelnie kellett, vajjon a hallgatóság sorában van-e vádlott büntársa. A tárgyalás e részének tartama alatt, elnöki rendelet folytán a tárgyalóterem ajtói zárva tartattak, nehogy a tanu által megjelölendő személy megszökjék. Belül az ajtónál azonban bírósági szolga állott azon utasitással, hogy a kivülről jelentkezőket a terembe bebocsássa.

Vádlott a tárgyalás nyilvánosságának megsértése miatt semmiségi panaszszal élt. Indokul felhozza, hogy a nagyközönség a tárgyalóterem elzárt ajtaján a bebocsátás czéljából leendő kopogáshoz nincs hozzászokva, az elnöki intézkedés tehát a közönségnek a tárgyalóterembe menetelét gátolta. A német birodalmi bíróság 1912 nov. 5-én II. 944/912. sz. a hozott itéletével a semmiségi panaszt elutasitotta a következő indokolással:

A tárgyalás nyilvánosságának fogalma nem kivánja meg, hogy a tárgyalóterem ajtaja a belépni szándékozónak első kéznyomására megnyiljék. A jelen esetben az ajtó kilincsének megnyomása a belül álló bírósági szolgát mindenesetre figyelmessé tette és az ajtó kinyitását eredményezte volna. Eszerint aki belépni akart, be is tudott menni.

— **A czéghasználat abbanhagyására irányuló keresetnél aktoratusa** csak annak van, aki a czégbitorlás által *jogaiban* sérelmet szenved. Felperes kereshetőségi jogát arra alapitja, hogy alperes ugyanazon áruk eladásával foglalkozik, mint ő, a jogosulatlan czéghasználat pedig alkalmas arra, hogy alperes forgalmát növelje.

Ez azonban csak akkor lehetne elég a felperességi jog megállapitására, ha a törvény azt mindenkinek megadná, akinek a czégbitorlás valamely *érdekét* sérti. A törvény azonban ilyen igénynyel kifejezetten csak azt ruházza fel, aki *jogaiban* szenved sérelmet. (L. Német kereskedelmi törvény 37. §-ának második bekezdését, a magyar keresk. törv. 24. §-ának első bekezdését.)

Valamely megfelelőképp berendezett üzem ugyan jogilag védendő érdekkört képez s igy megsértése alap a negativ megállapitási kereset emelésére. A jelen esetben azonban ilyen negatoria actio előfeltételei nem forognak fenn, mert alperes felperest csak annyiban károsithatja, hogy versenyt csinál neki, ez pedig nem tekinthető az üzletmenetbe való behatásnak. (Német birodalmi bíróság 1913 január 8-án hozott I. 166/912. sz. itélete.

— **A németországi bünügyi statisztika az 1911. évben** az előző évekhez képest a következő:

Év	Személyek	Ezek közül fiatalkoru	100 elitéltre esik fiatalkoru
1911	552,556	50,838	9·20
1910	546,418	51,325	9·39
1909	544,183	49,697	9·13
1908	548.410	54,693	9·97
1907	530,723	54,113	10·19
1906	533,767	55,277	10·36
1905	520,356	51,498	9·90
1904	516,976	50,028	9·68
1901	497,310	49,675	9·99

Volt ügyvédjelölt, 33 éves, nős, előnyös anyagi helyzetben, perfekt német, szláv és angol nyelvismeretekkel, ügyvédi és keresk. irodai praxissal szept. 1-re jelölti állást keres ügyvédi vagy közjegyzői irodában. Czim: Hausverwaltung, Wien, Harmonie-Gasse 8. 14720

Nagyobb vidéki irodának teljesen önálló vezetésére, alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt (dr. juris) alkalmazást nyerhet. Fizetés: havi 300 korona és a szokásos mellékjövedelem. Ajánlatok az eddigi gyakorlatnak tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők. 14733

Románul beszélő ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Dr. Dénes Jakab ügyvéd, Kőrösbökény. Arad m. 14722

Fiatal ügyvéd, előkelő vidéki irodában irodavezetői állást keres, esetleg társulna is. Czim a kiadóhivatalban. 14739

Nagyobb ügyvédi irodában irodavezetői állást keresek. Gyakorlatom teljes és önálló, szembajom miatt azonban egyelőre kézzel nem irhatok csak diktandó, minek ellenében fizetési igényem mérsékeltebb. Németül meglehetősen tudok. Az állás esetleg ideiglenes is (október 1-ig) lehet. Ajánlatok dr. Lőcsei József ügyvédjelölt, Diósgyőrött, Borsod megye intézendők. 14738

Gyakorlott ügyvédjelölt azonnal alkalmazást nyerhet dr. Frankl Pál budapesti ügyvédnél (V., Csáky-utcza 5.). Fizetés megállapodás szerint. 14734

Ügyvédjelölt, ki német nyelvben teljesen jártas, önállóan tárgyal, telekkönyvi gyakorlattal bir, alkalmazást nyerhet. Ajánlatok eddigi gyakorlat és fizetési igények közlésével intézendők. Dr. Sik Lajos, Németujvár, Vas megye. 14737

Vidéki, gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keres dr. Huppert Jakab ügyvéd, Monor (Pest megye). 14735

Ügyvédjelöltet keresek nagyobb gyakorlattal április 15-iki belépésre. A tótul tudók előnyben részesülnek. Havi fizetés 150 korona. A kiszállásokat külön dijazom. Dr. Vámos Béla ügyvéd, Ipolyságon. 14736

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 16. szám. Budapest, 1913 április 18.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ★ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Bajzáth János* kalocsai kir. törvényszéki elnök: Továbbképzés. — *Dr. Kováts Andor* kecskeméti jogakadémiai tanár: Aktuális jogi kérdések a magyar-horvát viszony köréből. — *Dr. Berényi Antal* nagysomkuti kir. járásbiró: A közveszélyes bünözők elleni törvényhozási védelem. — *Dr. Finkey Ferencz* egyetemi tanár: Törvényjavaslat a munkakerülő csavargók és a közveszélyes hivatásos büntettesek elleni rendszabályokról. — *Dr. Körmendi Gyula* budapesti ügyvéd: Megjegyzések az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló 1912. évi VII. tcz. 26. §-ára. — *Dr. Kovács Lojos* balassagyarmati kir. alügyész: A javitó-nevelés elhalasztásáról. — *Dr. Dávid István* debreczeni kir. törvényszéki biró: A felülvizsgálati biráskodás hibái a gyakorlatban. — *Dr. Vida Sándor* csongrádi ügyvéd: A Curia tehermentesitése. — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Továbbképzés.

Erről hallunk birói körökben, erről olvasunk jogi szaklapokban.

Értjük alatta a jó igazságszolgáltatásnak azt az elengedhetetlen feltételét, hogy a birák ne elégedjenek meg azzal, amit az ügyvédi vagy gyakorlati birói vizsga letételéig tanultak, hanem nap-nap után tanuljanak tovább és pedig ne csak elméletet, hanem gyakorlati dolgokat is.

Nemcsak a törvényekkel és a jogtudománnyal kell tisztában lennie a jó birónak, hanem szükséges, hogy azokkal a dolgokkal is ismerős legyen, melyekből a perek leginkább keletkeznek és amelyek a perek tárgyait képezik.

Az elméleti továbbképzéssel nem akarok ez alkalommal foglalkozni, mert annyira kézenfekvő, hogy ma már az a biró, aki rendszeresen és folytonosan nem tanul, aki biráskodását — a könnyebbség kedvéért — csak a józan észre fekteti és folyton ezzel argumentál — az ilyen biró ugy az alaki, mint az anyagi jog terén meg sem állhat — képzett birónak nem tekinthető.

Igenis, a jó birónak első és legfőbb kelléke az egészséges józan ész, enélkül el sem képzelhető, de ez egymagában még nem elégséges, éppen ugy, mint a jó kenyérsütéshez nem elég a jó liszt, hanem sok más egyéb dolgok és tevékenységek is szükségesek addig, mig azt mondhatjuk, hogy kifogástalan kenyér lett a jó lisztből.

A székesfővárosban alkalmazott biráknak bőségesen nyilik alkalmuk, hogy a jog- és államtudományi továbbképző tanfolyamokon résztvegyenek, hogy ezeket maguknak javára értékesitsék, sajnos, mi vidékiek, ebben a szerencsés helyzetben nem vagyunk, vagy legalább is nem oly mértékben.

Amennyit lehet azonban, nekünk is meg kell tennünk és ez az, amiről szólani kivánok.

Birjon a biró gyakorlati érzékkel az iránt, ami felett biráskodnia kell; ismerje az életet ugy, ahogyan van és ne járjon a fellegekben, hanem itt, ezen a sáros földön. Evégből sok, igen sok, a biráskodással összefüggő gyakorlati kiképzésre kell szert tenni a birónak, melyek közül most csakis arra terjeszkedem ki, ami bennünket, vidéki birákat leginkább érdekel, amit tőlünk, vidéki biráktól a jogkereső közönség legfőképpen megkövetelhet, de amiket a felsőbb bíróságoknak is tudniok kell.

Nagyon sok biró nincsen tisztában a birtokviszonyokkal, a gazdasági kérdésekkel és éppen ezért nem is érti meg az ilyen pert.

Igy pl. sokan vannak, akik nem tudják mi az a dülő — és ami szintén ide vág — mi az az ugar, fekete ugar, zöld ugar stb.

Minden törvényszék, mondhatnám minden járásbiróság, sőt minden község területén mások és mások a birtokviszonyok.

Hogy a legegyszerübb dolgot emlitsem, egyik helyen egy hold föld alatt 1000 ölet, másik helyen 1200 ölet és ismét másik helyen 1600 ölet értenek.

Néhol (a jászkunságban) gazdaságilag a területet póznákban, lánczaljában, lábakban és hüvelykekben, vagy ölekben, forintosokban és nyilasokban jelölik meg, más helyeken pedig más, egyéb elnevezések divatosak, amelyek nemcsak elnevezések, hanem a birtokviszonyokat a legközelebbről érintő dolgok és amelyeknek még a keletkezésük is nagyon fontos, mert csakis igy érti meg a biró az ezekre vonatkozó pereket.

Szabad legyen itt — mert eszembe jutott — egy kissé kitérni.

Egy birtokperben sehogyan sem tudtam megmagyarázni, hogy két egymás mellett levő dülő miért különbözik annyira egymástól, miért nagyobb jóval az egyik dülő a másiknál és igy nagyobbak a dülőben lévő egyes birtoktestek is.

Az öreg csősz adta meg reá a feleletet, azt mondva, hogy az osztáskor egy lovas ember, hosszu póznával mérte a dülőket ki — rendesen a ló lépésben ment, de a «birák» dülőjének a kimérésénél megsarkantyuzta a lovát — igy lett jóval nagyobb a «birák» dülője.

Nagyon helyénvalónak tartanám, ha minden járásbiróság területén az egyes községekre nézve egybegyüjtetnének a különböző birtokviszonyokra, elnevezésekre stb. vonatkozó adatok, hogy ha egy idegen biró kerül a bírósághoz, azonnal tanulmányozás tárgyává tehesse a helyi birtokviszonyokat.

Sok helytelen eljárásnak és itélkezésnek lehetne ezzel elejét venni, ezenkivül pedig nem kellene a birónak törni-zuzni magát, hogy ezt vagy azt az előtte homályos és ismeretlen dolgot megértse.

Többször tapasztalhatjuk, hogy egy olyan község határában levő ingatlanra vonatkozó bárminő bonyodalmas pert — amely községben laktunk és a határt, a birtokviszonyokat ismerjük — minő könnyen felfogjuk és megértjük.

Nem is lenne ezeknek az adatoknak az egybegyüjtése nehéz dolog, mert a feltett kérdésekre a községi jegyzők szivesen megadnák a válaszokat, de közremüködnének atekintetben a községben lakó ügyvédek és más, a birtokviszonyokkal ismerős intelligens egyének is.

Csak ha bele élte magát a biró egy községnek a birtokviszonyaiba, nagyon sok ezt tárgyazó peres kérdésben csak igy tud alapos eljárást elrendelni, lefolytatni és itéletet hozni.

Bajzáth János.

Aktuális jogi kérdések a magyar-horvát viszony köréből.

I. Magyar közvéleményünknek általában legnagyobb bünei közé tartozik, hogy e ránk nézve annyira fontos, valósággal életkérdésként jelentkező horvát kérdéssel szemben teljesen közönnyel, üres érdeklődésnélküliséggel viseltetik.

Igy történhetett meg, hogy — keveseket kivéve — a magyar koalicziót és a szerb-horvát koalicziót közti barátkozás felrobbanásáig alig vettek tudomást jogászaink és politikusaink arról,

hogy Horvátországban az 1868 : XXX. tcz.-ben jól-rosszul lefektetett magyar birodalmi eszmének általános a negácziója, hogy akik el is fogadják a 68-iki kiegyezést, t. i. a horvát-szerb koaliczió : annak egy, a magyar álláspontól lényegesen különböző értelmet adnak, amely az önálló horvát államiság eszméjében csucsosodik ki és hogy egy nagyon tekintélyes politikai párt : a horvát jogpárt még a kiegyezés elvi álláspontjára sem hajlandó helyezkedni.

Ez a nemtörődés eddiglen is megtermette számunkra a maga keserü gyümölcseit. Tájékozatlanul állunk szemben egy nagy problémával, nem ismerve az ellenfél álláspontját, nem ismerve egy mellettünk növő, mind hatalmasabb nemzeti vágyaktól áthatott társadalmat, nem ismerve földjét, de még nyelvét sem. Horvátul nem tudásunk volt éppen egyik oka a *Pliveric*-féle doktrinák kifejlődésének, miután a horvátok az 1868 : XXX. tcz.-nek megfelelő 1868 : I. horvát autonóm törvényben (hogy a magyar-horvát kiegyezést ilyeténmódon külön autonóm törvényként is beczikkelyezték a horvátok, ez tudvalevőleg magában egyik jelentős sérelme az 1868 : XXX. tcz.-nek) a magyarok horvátul nem tudása folytán, a törvény magyar szövegét, amely maga is untig elég, közjogilag tökéletlen s a magyar álláspont rovására eső kifejezésekkel ékes, nem hiven adták vissza — igy Horvát-Szlavon-Dalmát *királyságok*-ról (Kraljevine) szólnak, holott a magyar szöveg csak *országok*-ról (Zemlje) beszél — hogy egy jövendő állami különállásra jogot teremtsenek.*

II. Napjainkban ismét jelentős kérdéseket feszegetnek a horvátok, amelyeket nem árt szemügyre vennünk. Különösen a *Hrvatska*, a horvát jogpárt lapja az, amely az odalent uralkodó czenzura daczára is alkalmat talál a magyar-horvát viszony körébe vágó kérdésekben a horvát álláspont intranzingens védelmezésére. Ahogy az ottani publiczisztikát figyelemmel kisérnem sikerült, legbővebben három, nemcsak a napi politikába tartozó, de a magyar közjognak is elevenébe vágó kérdés talált a horvát sajtóban mostanában bővebb taglalásra. És pedig :

1. foglalkoznak azzal a lehetőséggel, hogy az 1913. év végével lejáró magyar-horvát pénzügyi egyezmény addig nem fog meghosszabbittatni s állitják, hogy ez esetben visszanyerik a pénzügyeik feletti szabad rendelkezést ;

2. állitják, hogy a «mindig növekvő magyar államadósság» törlesztéséhez nem kötelesek hozzájárulni ;

3. kivánják a magyar-horvát quotában a horvátok terhére megállapitandó %-nak megfelelő összeg olyatén elszámolását, amely mellett a magyar parlamentnek semmiképpen sem lehessen joga a horvát beligazgatási költségekre eső összegek feletti diszkusszióra, valamint ezzel kapcsolatosan az évenkénti, ugynevezett *leszámolási rendszer* megszüntetését.

III. Az alábbi soroknak csak annyi a czélja, hogy e horvát kivánalmakat kissé bővebben ismertesse s megvilágitsa a velük szembe helyezendő magyar álláspont körvonalait.

Ezeket a fejtegetéseket azon alapelv vezeti, hogy bár a magunk igazait elsősorban a strictum jus-ból kell levezetni igyekeznünk, de, ha belátjuk, hogy az 1868 : XXX. tcz. fogyatkozásai és tökéletlen kifejezései sokban a horvát álláspont javát szolgálják : akkor nem lehet elzárkózni e jogi kérdéseknek hatalmi tartalommal való megtöltésétől sem. Ha helyeseljük azt az igaz tanitást, hogy a jog hatalmi viszonyok eredménye : akkor lehet ugyan «modern» álláspont ennek a doktrinának a konzekvenciáit mindig csak a magyar nemzeti állam kárára vonni le, de semmiesetre sem jogosulatlan a felmerülő közjogi kérdésekben a magyar nemzeti szempont javára is hasznositani.

IV. *A)* Az 1913. év végével lejáró magyar-horvát pénzügyi egyezménynek idejekorán meg nem hosszabbitása esetén előálló lehetőségek feletti vitában a *Narodne Novine* és *Hrvatska* cz. lapok czikkirói azt emelik ki, hogy ez az egyezmény, mint magának az 1868 : XXX. (horvát autonóm I.) tcz.-beli magyar-horvát kiegyezésnek egyik része szerepel. Mert azáltal, hogy az 1868 : XXX. tcz.-nek a pénzügyi egyezményt tárgyazó paragrafusai, ugyancsak egyezményes uton, módosittattak s e módositásokkal ellátott egyezmények időhatárai ujból és ujból kitolattak, lényegileg ezek az uj törvényes rendelkezések csak az 1868 : XXX. tcz. megfelelő paragrafusai helyébe léptek és igy ugyanazon mértékelés alá tartoznak, mint maga az 1868 : XXX. tcz. Azaz kétoldalu, paritásos szerződésként fogandók föl. Mindössze az a különbség van ezen ujabb és ujabb törvényekbe foglalt pénzügyi egyezmények s maga az 1868 : XXX. tcz. között, hogy utóbbi érvényessége magában a törvényben foglalt időhatárhoz kötve nincs, tehát, ha megfelelő módon meg nem változtattatik (ami azonban viszont bármely pillanatban lehetséges), változatlanul fennállhat az idők végéig ; ellenben a pénzügyi egyezmények érvényességük időtartamát maguk megszabják s ha ez az idő eltelt : a szerződő felek egymással szemben felállitott kötelezettségei megszünnek s mindazokban a kérdésekben, amelyekre nézve magukat a pénzügyi egyezményben korlátozni jónak látták, visszanyerik korlátlan rendelkezési jogukat. Jogilag teljesen ki van zárva tehát az, hogy amennyiben az egyezmény idejében meg nem ujittathatnék, hogy annak tartalmát az egyik fél a másikat illetőleg is módosithatná, vagy magát az egyezmény időtartamát meghosszabbithatná. A pénzügyi egyezmény módositásához, illetve megujitásához vagy az előbbinek változatlan tartalom melletti meghosszabbitásához tehát az 1868 : XXX. tcz. 70. §-ában szabályozott, ugynevezett egyezményes törvényhozási eljárás, vagyis a regnikolaris deputácziók tárgyalása, majd a magyar és külön a horvát országgyülések által a regnikoláris javaslat elfogadása, törvényként itt is, ott is megszavazása és szentesitése szükséges. Miután pedig jelenleg a horvát országgyülés föl van oszlatva : az emlitett egyezményes eljárás a kellő időben csak az esetben lesz lefolytatható, ha a horvát országgyülés még jókor összehivatik s a megfelelő proczesszus az 1913. év végéig le lesz vezethető ; ellenesetben 1914 január 1-jével Horvát-Szlavonországoknak pénzügyei felett való önálló rendelkezési joga fog beállani.

B) Ez az érvelés azonban meg nem állhat. És pedig két okból : Az egyik az, hogy ha az 1868 : XXX. tcz. érvényessége időhöz kötve nincs, vele együtt mindaddig, mig ez a törvényczikk megváltoztatva nincsen : áll Magyarország és Horvát-Szlavonországok közt a pénzügyek közössége is. Ámde, ha a pénzügyek közössége elvileg áll : az ezen közösség részletkérdéseit szabályozó pénzügyi egyezmények lejárta s az uj pénzügyi egyezmény megkötésének és pedig megfelelő egyezményes uton való megkötésének, vagy a régi meghosszabbitásának elmaradása nem a pénzügyek alapelvként érvényesülő közösségének is megszünését, hanem ellenkezőleg a pénzügyi közösség tovább is hatályban maradta mellett a részletkérdésekben fennállt (egyezménybeli) szabályozás tekintetében, *legjobb esetben* a status quo fentartását kell, hogy eredményezze.

Ha tehát pénzügyi egyezmény nem köttetnék akkor, amidőn bizonyos az, hogy a pénzügy egységes : ez legfeljebb csak annyit jelentene, hogy a budapesti országgyülés a budget-ben évenként állapitaná meg, hogy az egységes államháztartásból mennyi fog Horvát-Szlavonországok beligazgatási költségeire esni. Épp olyan állapot áll tehát elő, mintha az 1868 : XXX. tcz. megalkotásánál eleve nem alkottak volna ilyen az egységes pénzügy mikénti kezelésére vonatkozó paragrafusokat. Hisz e pénzügyi egyezmények voltaképpen — mint ezt *Jászi* * kifejti — csupán arra valók, hogy pénzügyi egyezmények érvényességének tartamára a költségvetések tartalmát bizonyos irányban megszabják ; ha ezek a korlátoló szabályok megszünnek érvényeseknek lenni, ez a tényező, amely általa eddig kötve volt, t. i. a magyar korona országai költségvetéseit approbáló közös (magyar) országgyülés a korlátoktól most már szabadulva, annyit juttathat a társországoknak a beligazgatási szükségletekre s annyit tarthat vissza a közös kiadásokra, amennyi neki tetszik. Tehát megteheti, méltányosságból, hogy a status quot fentartja, vagyis a horvát-szlavon területről befolyó közjövedelmeket a legutóbb érvényben volt pénzügyi egyezmény kulcsa szerint osztja fel az autonom- és közösköltségek között, de semmi sem korlátozza abban, hogy a felosztást más kulcs szerint eszközölje.

A status quo-s megoldásnak ugyanis bizonyos erőssége van az eddigi preczedensekben,** amiért is nem lesz fölösleges áttekintenünk a magyar-horvát pénzügyi egyezmények sorrendjét.

* *Ferdinándy :* A magyar alkotmányjog törvénykönyve 55. l.

* *Jászi* V. : Tanulmányok a magyar-horvát közjogi viszony köréből 201. l.

** A horvát sajtóban dr. *Andres* szintén figyelmeztetett bizonyos preczedensekre. Sajnos, az ő czikkét megszereznem nem sikerült, pedig voltaképp az ő mérsékelt czikke elleni támadások során alakult ki a horvát intranzingens álláspont.

Az 1868 : XXX. (horvát autonom : 1868 : I.) tcz.-ben foglalt pénzügyi egyezmény a 15. §. szerint «azon tiz évre, ameddig a magyar korona országai és Ő felsége többi országai közt fennálló egyezmény tart», szólt, vagyis az osztrák-magyar quota tárgyában intézkedő 1867 : XIV. tcz. értelmében : 1877 deczember 31-ig. Tényleg azonban ezt a pénzügyi egyezményt már 1873 január 1-ig visszamenőleg hatályon kivül helyezi az 1873 : XXXIV. (horvát autonom : 1873 nov. 30-iki) tcz. s helyébe lépteti ugyanazon időre a maga 3. §-ában foglalt egyezményt. Ezen utóbbi egyezményt, amely tehát a fentiek szerint már 1877 deczember 31-én lejárt, a főrendiházban csak 1878 márczius 4-én kihirdetett 1878 : I. (horvát autonom: 1878 február 21-iki) tcz. hosszabbitá meg 1878 január 1-ig visszamenőleg ugyanez év végéig ; ez esetben tehát 1878 január 1-től márczius 4-éig, mint mikor az akkoriban érvényes szabályok szerint a kihirdetés befejezést nyert, nem volt érvényes egyezmény. Az 1878 : I. tcz. tartamát idejekorán 1879 deczember 31-ig az 1878 : XXX. (horvát autonom: 1879 február 10-iki) tcz. s ugyancsak idejekorán 1880 deczember 31-ig az 1879 : LX. (horvát autonom: 1879 deczember 26-iki) tcz. hosszabbitották meg. Mielőtt azonban ez a törvény lejárt volna, 1880 november 29-én már kihirdettetett az 1880 : LIV. (horvát autonom 1880 november 27-iki) tcz. az ujonnan hozott pénzügyi egyezmény tárgyában 1887 végéig szóló érvényességgel. Az 1881 : XV. (horvát autonom: 1881 márcz. 25-iki) tcz.-nek «a Magyarország és Horvát-Szlavon-Dalmátországok közti közjogi kérdések rendezéséről szóló 1868 : XXX. és 1873 : XXXIV. tcz. némely határozmányainak módositásáról» nincsenek pénzügyi határozmányai. Az 1887 végével lejáró pénzügyi egyezmény érvényességét idejekorán 1888 deczember végéig az 1887 : XLIII. (horvát autonom: 1887 deczember 15-iki) tcz., majd ugyancsak idejekorán 1889 deczember végéig az 1888 : XXXIV. (horvát autonom 1888 decz. 26-iki) tcz. tolta ki. 1889 deczember 17-én — tehát még az utóbbi törvény lejárta előtt hirdettetett ki az 1889 : XL. (horvát autonom: 1889 deczember 10-iki) tcz., amely uj pénzügyi egyezményt tartalmaz 1897. év végével való lejárattal. Ezt a pénzügyi egyezményt az 1897 : XLII. tcz. még idejében 1898 végéig meghosszabbitotta. A további meghosszabbitást — 1899 végéig — kimondó 1899 : V. tcz. azonban csak 1899 április 15-én hirdettetett ki, tehát 1899 január 1-től eddig az időpontig szintén nem volt egyezmény. Ujabb meghosszabbitást eszközölt — még idejében — az 1899 : XLVII. tcz. 1900., az 1900 : XXXII. tcz. 1901., az 1901 : XXIX. tcz. 1902., az 1902 : XXV. tcz. 1903 végéig. Most azonban ismét nem jött létre uj egyezmény, sem meghosszabbitás nem történt egészen az 1906 augusztus 9-én kihirdetett, jelenleg is érvényben levő 1906 : X. tczikkig, amelynek érvénye 1913 végén jár le ; vagyis 1904 január 1-től egészen 1906 aug. 9-ig ismét egyezményen kivüli állapotban voltunk.

Idők folyamán tehát háromszor állt elő ilyen egyezményen kivüli állapot : 1878 január 1-től 1878 márczius 4-ig első izben, 1899 január 1-től 1899 április 15-ig a második alkalommal, s 1904 január 1-től 1906 augusztus 9-ig a harmadik esetben.

Mindezen egyezményes állapoton kivüli időkben teljes mértékben érvényesült a gyakorlatban a status quo ante princzipiuma. Sőt az utólag hozott törvények közül, amelyek azután az időközben egyezményen kivüli állapotban lefolyt időszakra visszamenőleg is intézkedtek, az 1878 : I. tcz. hallgatagon, az 1899 : V. tcz. pedig kifejezetten is jóváhagyja a status quo-s gyakorlatot, kimondván, hogy : «Mindazon intézkedések, amelyek az 1889 : XL. tczikkel beczikkelyezett pénzügyi egyezménynek megfelelőleg 1899. évi január hó 1-je óta tétettek, jóváhagyatnak.» De nem rontja le tételünket, t. i. azt, hogy ha egyezmény nincs, a status quo érvényesül, az 1906 : X. tcz.-ben foglalt amaz intézkedés sem, amely szerint ez a benne foglalt uj egyezmény határozmányait visszamenőleg 1904 január 1-ig, amikor az egyezményen kivüli állapot kezdődött, visszamenőleg rendeli alkalmazni, hisz ez épp azért történhetett igy, mert visszatértünk az egyezményi állapotba, mert ismét hoztunk egy törvényt ezekben a kérdésekben, de amig meg nem hoztuk, az addig elmult több mint két és fél esztendőn át az intézkedések tényleg a status quo szerint történtek.

Ezekben igyekeztünk kimutatni a status quo-ra vonatkozó állitás igazát, bár elvileg annak sincs akadálya, hogy a status quo-tól a közös parlament eltérve, esetleg ránk előnyösebb, Horvátországra pedig hátrányosabb kulcsot állapitson meg.

Rebus sic stantibus valóban el kell ismerni, hogy a magyar érdekek szempontjából sok jogfeladást jelentő 1868 : XXX. tcz.-nek ezen 8. §-a, amely kimondja a pénzügy közösségét, nemcsak, de részletesen megállapitja azt is, hogy «... *az összes adórendszer megállapitása*, az egyenes és közvetett *adók megajánlása* ez adóknak mind nemeire, mind számtételeire nézve, ugyszintén az adók kivetése, kezelése és behajtása, uj adók behozása, a *közös ügyek költségvetésének megszavazása,* valamint a közös ügyek költségeit illető évi zárszámadások megvizsgálása (stb.)... a magyar szent korona összes országainak közös országgyülését illeti,» még a legtöbbet tett a magyar történelmi jog megóvására. Annál nagyobb jelentőséggel bir ez a §., mert az annak alapján kifejlett hosszas gyakorlat, mondhatnám jogszokás szerint, a költségvetési törvényekben a rendes kiadások közt külön fejezet szól «Horvát-Szlavonországok beligazgatási szükségleté»-ről, (igy az 1912 : LVI. tcz. 2. §-ának XI. fejezete szerint ez az összeg 29.500,000 K), vagyis ez az összeg ugy jelentkezik, mint az egységes birodalmi háztartásból Horvát-Szlavonországoknak saját czéljaira juttatott összeg ; és ez a tény annál is jobban illusztrálja a társországoknak pénzügyekben való teljes önállótlanságát, amelyet tehát egy pénzügyi egyezmény lejárta semmiképpen sem tüntethet el, mert hisz a költségvetési törvényekben Horvát-Szlavonországok közjövedelmei már nem szerepelnek elkülönitve, hanem beolvasztva a közös miniszteriumok tárczáinak bevételei közé ; mindössze annyit jelentenek ki ezek a budget-törvények, hogy a magyar korona országait együtt illető közös költségekre és Horvát-Szlavonországok beligazgatási szükségleteire nézve nemcsak Magyarország, hanem előbbiek bevételei is kijelöltetnek, amiből a contrario csak annyi következik, hogy a horvát-szlavon közjövedelmek Magyarország beligazgatási szükségleteire nem fordithatók.

A budapesti országgyülés joga tehát Horvát-Szlavonországok bevételei és kiadásai felett is határozni, mert hisz a 8. §. azon kitétele, hogy a közös országgyülés elé a közös ügyek költségvetésének megállapitása tartozik, azt jelenti, hogy a közös országgyülésnek ahhoz ugyan nincs pouvoirja, hogy az autonom szükségletekre a pénzügyi egyezmény értelmében, vagy ha ilyen nem volna : a közös országgyülés tetszése szerint megszavazott összeg hogy használtassék fel Horvátországban, de ahhoz igenis joga van, hogy megállapitsa, hogy mennyi jusson neki az ő autonom szükségleteire *összesen.*

Ezekben a vázlatos fejtegetésekben igyekeztünk kimutatni, hogy a pénzügyi egyezmények lejárta semmiképpen sem jelenti Horvát-Szlavonországok pénzügyi önállóságra jutását.

Még csak arra akarunk kitérni, hogy felfogásunk szerint az ilyen pénzügyi egyezményeknek a meghosszabbitásai tulajdonképpen nem is tartoznának az ugynevezett egyezményes törvényhozás körébe, vagyis ilyen esetekben — amidőn tehát csak meghosszabbitásról, de nem egyszersmind módositásról is van szó — ugy a horvát országgyülésnek meghallgatása, mint erről a tárgyról külön horvát autonom törvény alkotása * merev ellentétben áll magával az 1868 : XXX. tczikkel.

Figyelembe kell venni ugyanis azt, hogy az 1868 : XXX. tcz. 70. §-ában (eszerint : «ezen egyezmény az egyezkedő országok külön törvényhozásainak tárgya nem lehet s *változás* rajta csak ugyanazon módon, amint létrejött, mindazon tényezők hozzájárulásával tétethetik, amelyek kötötték») magyar közjogi iróink általában ugy magyarázzák, hogy az 1868 : XXX. tcz.-ben szintén benfoglalt pénzügyi egyezmény helyébe lépett pénzügyi egyezmények egyszerü meghosszabbitásai (amidőn tehát csak érvényességük tartama tolatott ki ujabb időhatárig, de egyébként nem módosittatott) nem esnek a 70. §-ban emlitett *változás* fogalma alá.** Ha elfogadjuk ezt a magyarázatot, ebből az a konzekvenczia folyik, hogy ilyen törvények meghozatalánál sem a 70. §-ban hangoztatott *mód* betartása, sem ama *mindazon tényezők* bevonása nem szükséges. Ezt azonban közjogászaink nem szokták igy végiggondolni, amennyiben a praxisra támaszkodva csak a

* Egyébiránt külön horvát autonom törvénynek alkotása — amint ezt közjogászaink egyértelmüleg tanitják — még az igazán egyezményes utra tartozó kérdéseknél sincs helyén s csak horvát visszaélés.

** *Ferdinándy :* Id. m. 317. — Ellenk. *Jászi :* Tanulmányok a magyar-horvát közjogi viszony köréből. 12.

regnikoláris deputációkat vélik mellőzhetőknek, de a horvát országgyülést már nem, pedig ha a 70. §-ban emlegetett *mód-* és *tényezők*-től fenti törvénymagyarázat alapján feliben eltekinthetünk, nincs ok a másik feléhez sem ragaszkodni. Ezek meggondolása alapján a pénzügyi egyezmények meghosszabbitására az 1868 : XXX. tcz. 70. §-ához képest voltaképp a budapesti közös (magyar) országgyülést kell kompetensnek tartanunk.

Dr. Kováts Andor.

A közveszélyes bünözők elleni törvényhozási védelem.

A nemzetközi büntetőjogi egyesület — mint olvasom — ez év augusztus havában tartja Koppenhágában nemzetközi összejövetelét, s az ott megvitatandó kérdések között szerepel a közveszélyes bünözők elleni törvényhozási védelem is.

Lassanként megszokjuk ugyan, hogy a törvényhozás rátereli figyelmét oly kérdések szabályozására is, melyek nem is oly régen, még csak egynehány professor — gyakorlatban kivihetetlen — katedrális bölcsességeként éltek a köztudatban, s ma pedig élő valóságként organikus szervezettel szolgálják a társadalom javát, de ennek daczára, amikor egy ily nagy horderejü és a társadalomra nézve oly rendkivüli hatással járó kérdésnek tudományos megvitatására sort látunk kerülni, különös öröm tölt el bennünket, mert azt reméljük, hogy a törvényhozások müködésének lassusága mellett is a megvitatást nyomon fogja követni a kérdés törvényhozási szabályozása.

Nem uj dolog, hogy a büncselekmény elkövetése által megzavart jogrendben a bünösre kimért büntetés elszenvedése nem minden esetben állitja helyre az egyensulyt.

Ha visszagondolunk egynehány nagy kegyetlenséggel elkövetett büncselekmény birói elintézésére, melyek szereplői ismételten bünözők, vagy büncselekmény elkövetésére általános életmódjuknál fogva hajlammal birók voltak : önkéntelenül az a kérdés tolul ajkunkra, hogy mi lesz azután, ha a tettes büntetését elszenvedte és reászabadul ismételten a társadalomra.

Csak nem régen volt olvasható a lapok rendőri rovatában, hogy egy züllött és testileg is degenerált egyén hat hónapi börtönbüntetését elszenvedve, szülőfalujába hazaérkezett s ott egy nyolcz éves kis leányt a temetőbe csalt, állatias módon meggyalázta, azután felkonczolta, hulla részeit a fejfákból rakott tüzbe hányta s maga pedig mindezek után subájára feküdve reggelig aludt.

És ez az ember nem elmebeteg, legalább is nem oly értelemben, hogy a mai törvények keretén belül elmegyógyintézetbe volna elhelyezhető.

Ilyen körülmények között nem csodálható, hogy a felvetett kérdés rendezése utáni törekvés általános óhajként élt és él a lelkekben.

De tévednénk, ha azt gondolnánk, hogy a közveszélyesnek felismert bünösök ellen a társadalom védelme érdekében teendő preventiv intézkedéseket büntető jogrendszerünk nem ismerte volna eddigelé.

Hiszen az 1876 : XIV. tcz. 71. §-a alapján gyakorolt «elmegyógyintézetbe való internálás,» valamint a Btk. 291. §-a alapján a «foglalkozás gyakorlásától való időleges vagy végleges eltiltás» s végül a szintén elég gyakran alkalmazott «kiutasitás» az állam területéről, valamint «a javitó-intézetekbe való elhelyezés» is ezt a czélt szolgálni voltak hivatva.

Természetes, hogy ez intézkedések által a társadalom védelme csak szük keretekben mozoghatott, s a keretek bővitésére való törekvés a kriminologikus iskola nekilendülése óta állandó müködésben tartotta az elméket.

Általánosan elfogadott nézet ma már, hogy közveszélyes bünözőnek az tekinthető, akiről visszaesés, általános életmód, örökölt vagy egyéb személyes tulajdonság révén feltehető, hogy büntetése elszenvedése után ujabb büncselekmény elkövetése által fenyegeti a társadalmat.

Nem tudható, hogy a nemzetközi büntetőjogi egyesület a közveszélyességet szigoru jogi határvonalakkal körülvett definicióval, vagy pedig csak általánosan a tények és jelenségek körülirásával kivánja-e meghatározni ; de a figyelmes szemlélő előtt már most kizártnak látszik az a lehetőség, hogy a közveszélyességet a kriminológia mai irányzata mellett zártkörü fogalmi meghatározással lehetne törvénybe iktatni, sőt még azon tények és jelenségek egyenkénti felsorolása sem tekinthető czélravezetőnek, amelyek alapján a közveszélyesség megállapitható, hiszen tapasztalatból tudjuk, hogy a legtökéletesebb felsorolás is mindig hiányos.

Ez okból véleményem szerint elég volna annak kimondása, hogy a visszaesés, általános életmód, örökölt vagy egy egyéb személyes tulajdonságai révén közveszélyesnek tekinthető bünös ellen minő védelmi intézkedés teendő.

A közveszélyességet a bünös személye és tényének gondos analizálása és az eset körülményeinek lelkiismeretes vizsgálata alapján a biró állapitaná meg és mondaná ki.

Tagadhatatlan, hogy ez nem könnyü feladatot róna a bíróra.

Kétségtelen, hogy a büntetőbirónak mai nap is minduntalan szüksége van a szakértő orvosra, de vitán felül áll az is, hogy a közveszélyesség kérdésének törvényes szabályozásával a szakértő orvos és biró közötti kapcsolat még fokozódik. Hiszen legtöbb esetben hosszas vizsgálat után tudja a szakértő orvos is azt megállapitani, hogy egy bünös, bár nem elmebeteg, de idegrendszerében, szervezetében oly elváltozások vannak, amelyek folytán a biró ezt a bünöst a közveszélyesek közzé kénytelen sorozni.

Nincs okunk kétségbe vonni az orvosszakértői vélemények alaposságát, de tagadhatlan, hogy jóhiszemü tévedések itt is előfordulnak s e tévedés annál inkább lehető, mert — bár bünvádi eljárásunk a bizonyitékok szabad mérlegelésének elvén épült fel — a birónak megfelelő szakismeret hiányában nem is áll módjában felülbirálni az orvosi véleményt.

És ez a körülmény késztet itt szóvátenni jogi oktatásunk terén tapasztalható azt az anomáliát, hogy bár a törvényszéki orvostan egy féléven át kötelező kollégiumként hallgatandó jogi főiskoláinkon, e félév alatt az elmegyógyászat és ennek keretén belül az elmebetegségek ismertetés tárgyát nem képezik. Pedig annak a büntetőbirónak, ki az emberi indulatok és vad szenvedélyek szülte cselekmények elbirálására hivatott, szükséges volna — habár mérsékelt keretekben is — ez ismeretek megszerzése.

A közveszélyes bünösök elleni védelmi intézkedések — mint előbb emlitém — nem teljesen ismeretlenek a magyar jogszolgáltatásban, s igy tulajdonképpen csak ezek további kiépitéséről lehet ezuttal szó.

Bár nem rokonszenves, de kriminál-szocziálpolitikai szempontból mindenesetre hatásos védelmi eszköznek igérkezik e téren a bünösre kimért büntetés elszenvedése után a személyes szabadság további megszoritása, vagy korlátozása, mert azzal tisztában kell lennünk, hogy a közveszélyeseknek felismert bünösök kóborló fenevadak módjára nem hagyhatók a társadalomban.

Nem a személyes szabadság teljes elvonására gondolok, hanem a javitóintézetek analógiájára, állami telepek felállitására, ahova a közveszélyeseknek kimondott bünösök a büntetés kitöltése után meghatározatlan időre internáltatnának.

De a szabadság teljes visszanyerése nem tehető csak a jó magaviselettől függővé.

Tudott dolog, hogy a vad ösztönök és szenvedélyek, ha azok ellenőrzés alatt állanak, lassanként elülnek az emberben, sok esetben pedig a rendszeres életmód, a munka és a nélkülözött müveltség elemeinek megszerzése vértisztitó hatásu orvosszerként szerepelnek a kriminológiában is.

Az állami telep berendezése és felszerelésének emez eszközök megszerzését kell lehetővé tenni az odautaltak részére.

Az alkoholnak különösen nagy szerep jut a kriminológiában.

Az 1911. évben elitélt 10,854 visszaeső bünös 91%-a élt kissebb-nagyobb mértékben szeszes itallal, mig az 54,045-öt kitevő (a becsületsértésért elitélteket nem számitva) összes elitéltek közül 11,522 esetben, tehát 16·7%-ban a büncselekmény elkövetése a szeszesital élvezetével határozottan összeköttetésbe volt hozható.

Mondanunk sem kell, hogy a közveszélyeseknek tekinthető bünösök jelentékeny %-a fog az alkoholisták közzé tartozni, de az is kétségtelen, hogy az előbb emlitett állami telepre való utalással természetszerüleg összekapcsolt szeszes italok élvezetétől való teljes abstinentia sok egyénben fogja az erkölcsi egyensulyt helyreállitani, s ezzel a társadalomba való visszatérésre az utat egyengetni.

Egyébként e kérdésnek törvényhozási rendezése igazságügyi kormányunkat is foglalkoztatja, sőt tudtommal már a tervezet is elkészült és a beszerzett szakvélemények rendszeres fel-

dolgozása van soron, s igazságügyi kormányunk agilitása folytán remélhető, hogy a büntetőtörvénykönyv általános reviziójának most folyó munkálatai során e kérdés rendezése is megoldást nyerend. *Dr. Berényi Antal.*

Törvényjavaslat a munkakerülő csavargók és a közveszélyes hivatásos büntettesek elleni rendszabályokról.

I. Fejezet. A munkakerülő csavargók büntetése és az ellenök alkalmazható biztonsági rendszabályok.

1. §. Az a munkaképes egyén, aki rendes foglalkozás nélkül él és aki ellen alapos gyanuokok merülnek fel arra nézve, hogy tiltott cselekményekből tartja fenn magát, ha a hatóság felhivására záros határidő alatt nem vállal megfelelő tisztességes munkát, vagy a hatóság által felajánlott munka teljesitését megtagadja, mint munkakerülő csavargó 15 naptól 3 hóig terjedhető fogházzal büntetendő.

2. §. A csavargás miatt kiszabott fogházbüntetés a bíróság határozata szerint birósági vagy közigazgatási fogházban, esetleg dologházban töltendő ki az ezen intézetekre fennálló szabályok szerint.

Amennyiben az elitélt a büntetés kitöltése közben megélhetését biztositó tisztességes munkát vállal, vagy a hatóság által felajánlott munka teljesitését megigéri, a kiszabott büntetési idő letelte előtt is, de legalább 15 nap kitöltése után, a fogházi felügyelő bizottság, illetőleg a dologházi felügyelő hatóság által szabadon bocsátható.

3. §. A csavargás miatt elitélt a fogházból vagy dologházból kibocsátástól számitott egy évig biztonsági felügyelet alatt áll.

A biztonsági felügyelet abban áll, hogy az elitélt köteles a kezébe adott utasitásokat szigoruan megtartani, rendes illetőségi helyén vagy a felügyelő hatóság által kijelölt helységben tartózkodni, korcsmák és réndőri felügyelet alatt álló helyiségek látogatásától tartózkodni s az utasitásban részére kirendelt felügyelőnél (pártfogónál) meghatározott időközökben jelentkezni és rendes foglalkozását és keresetét igazolni.

A felügyelő (pártfogó) a szükséghez képest bármikor, a felügyeleti idő leteltével pedig mindenesetre jelentést tesz a felügyelő bizottságnak, illetőleg felügyelő hatóságnak.

4. §. Ha a birósági felügyelet alá helyezett egyén a felügyeleti szabályokat megszegi s ujból munkakerülésre vagy iszákosságra adja magát, vagy ha a csavargás miatt már egy izben elitélt a fogházbüntetés kitöltésétől számitott két éven belül ujból munkakerülésben (1. §.) találtatik, a bíróság az illetőt egy hónaptól hat hónapig terjedhető fogházra itéli és amennyiben az eset körülményeiből és az elitélt egyéniségéből alaposan feltételezhető, hogy a munkakerülő-csavargó életet folytatni fogja, mint hivatásos csavargót munkára nevelése végett dologházba utalja.

5. §. Dologházba utalhatja a bíróság azt a fegyházra, börtönre három havi vagy ennél hosszabb tartamu fogházra elitélt egyént is, akire nézve megállapitotta, hogy a büntettet vagy vétséget munkakerülő-csavargó életmódja miatt követte el.

A dologház ily esetben a kiszabott szabadságvesztés-büntetés kitöltése után foganatositandó, a bíróság azonban a fogházbüntetés végrehajtását el is engedheti.

6. §. A dologházba utalás előre meg nem határozott időtartamra szól, azonban egy évnél rövidebb és öt évnél hosszabb ideig nem tarthat.

7. §. A dologházban az ideutaltak hasznos ipari vagy mezőgazdasági munkával foglalkoztatandók és a képességeiknek megfelelő munkára alaposan kitanitandók.

A dologházba utaltak intézeti ruhát viselnek, intézeti élelmezést kapnak, kötelesek az igazgató által kijelölt munkát végezni. A munka kiválasztásánál figyelemmel kell lenni az elitélt egyéniségére, hajlamára, képességére s különösen arra, hogy az elsajátitott munká ólkiszabadulása után az illető tisztességesen megélhessen.

8. §. A dologházba utaltak közt szigoruan el kell különiteni a következő csoportokat: 1. akik már fegyház-, börtön- vagy legalább három havi fogházbüntetést állottak ki; 2. a csupán csavargás miatt első izben beutaltakat; 3. a csavargás miatt ismételten beutaltakat.

E csoportokat ugyanazon dologházban csak akkor lehet tartani, ha teljesen elkülönitett épületrészekben helyezhetők el.

Egyebekben a dologházak szervezetét és rendtartását az igazságügyminiszter rendelettel állapitja meg.

9. §. Minden dologház vagy dologház gyanánt kijelölt fogház vagy magánintézet (14. §.) mellett külön felügyelő hatóság állitandó fel, melynek elnökét és tagjait az igazságügyminiszter nevezi ki.

A felügyelő hatóság tagjai vagy bizottságai az elnök által meghatározott sorrendben, az illető dologházat havonként meglátogatják s minden beutaltat negyedévenként legalább egyszer kihallgatnak. Tapasztalataikat a hatóság negyedévi ülésein előterjesztik és megbeszélik. A felügyelő hatóság müködéséről és határozatairól félévenként jelentést tesz az igazságügyminiszternek.

A felügyelő hatóság szervezetét és eljárását az igazságügyminiszter rendelettel szabályozza.

10. §. A dologházba utalt, ha legalább egy évet kitöltött s ezalatt kellő munkaszorgalmat és jóviseletet tanusitott és a felügyelő hatóság megállapitása szerint egyéniségének átalakulása folytán alapos reményt nyujt arra, hogy szabadon bocsátásá esetén szorgalmas és tisztességes életet fog kezdeni, a felügyelő hatóság által feltételesen szabadságra bocsátható, amennyiben fogadalmat tesz aziránt, hogy azonnal tisztességes munkát vállal, illetőleg a felügyelő hatóság által szerzett alkalmazást elfogadja és állandóan becsületes munkáséletet fog folytatni.

11. §. A feltételesen szabadon bocsátott, valamint az öt évi rendes tartam kitöltésével szabadlábra helyezett is két évig biztonsági felügyelet (3. §.) alatt áll.

Ha az illető a felügyeleti idő alatt állandóan szorgalmas, munkáséletet folytatott, a felügyelő (pártfogó) jelentése alapján a felügyelő hatóság őt véglegesen szabadon bocsátja.

Ha ellenben a feltételesen szabadon bocsátott a felügyeleti szabályokat megszegi, ujból munkakerülésre vagy iszákosságra adja magát, a felügyelő hatóság azonnal visszaszállittatja a dologházba a még hátralevő idő tartamára, melybe a feltételes szabadságon töltött idő be nem számitható. Ha pedig akár a feltételes szabadságra, akár a végleg kibocsátott a felügyeleti idő alatt ujabb büntettet vagy vétséget követett el, a bíróság által a kiszabott büntetésen felül ujból 1—5 évi időre dologházba utalható. Az 5. §. második bekezdése ez esetben is alkalmazható.

12. §. Addig, amig a szellemileg fogyatékos (abnormális) csavargókról külön törvény nem alkottatik, ezek is az előbbi szakaszok rendelkezései szerint birálandók el. Amennyiben azonban az ily egyének elmeállapota a gyógyintézetbe elhelyezést teszi szükségessé, a bíróság a büntetést vagy a dologházba utalást mellőzheti és a közveszélyes elmebetegekre fennálló szabályok szerint intézkedik.

13. §. Ha a munkakerülő csavargó külföldi illetőségü, az 1. §-ban meghatározott büntetésen felül az országból való kiutasitásra itélendő s a visszatéréstől örökre vagy meghatározott időre eltiltandó.

Ha az illető e tilalom megszegésével visszatér és ujból munkakerülő csavargó életet folytat, egytől hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő és az országból örökre kitiltandó.

14. §. Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy a jelen törvény életbeléptetésének idejére legalább egy országos dologház felállitása iránt intézkedjék; a szükséges többi dologházak gyanánt pedig egyes birósági vagy közigazgatási fogházakat, vagy általa alkalmasnak talált magánintézeteket jelöljön ki.

Mihelyt az állam pénzügyi ereje engedi, ez utóbbi intézetek helyett is fokozatosan országos dologházak szervezendők.

II. Fejezet. A közveszélyes hivatásos büntettesek elleni biztonsági rendszabályok.

15. §. Azt, aki legalább három izben fegyház vagy börtönbüntetést, vagy öt izben három havi vagy ennél hosszabb tartamu fogházbüntetést állott ki, és utolsó büntetésének kiállása után három éven belül ujabb büntettet követ el — amennyiben egyéniségéből, jelleméből és életmódjából kifolyólag alaposan tartani lehet, hogy az ujabb büntetés kitöltése után ismét büntetendő cselekményt fog elkövetni — mint közveszélyes hivatásos büntettest a bíróság az uj büntetést kiszabott büntetésen

felül arra itélheti, hogy ennek kitöltése után tiz évig biztonsági letartóztatásban maradjon.

A három évi időtartamba nem számitandó be az az idő, mely alatt a büntettes más cselekmény miatt szabadságvesztést vagy biztonsági letartóztatást állott ki.

16. §. Biztonsági letartóztatást rendelhet el a bíróság az ellen is, aki az élet, testi épség, szemérem vagy a vagyon ellen elkövetett büntett miatt kiszabott büntetésének kitöltése alatt, vagy ennek feltételes szabadságon töltött utolsó része alatt ujból ilynemü büntettet követett el.

17. §. Az, aki a büntetésen felül biztonsági letartóztatásra itéltetett, a kiszabott büntetést teljes mértékben kitölteni köteles és sem közvetitő intézetbe, sem feltételes szabadságra nem bocsátható.

18. §. A kiszabott büntetés idejének letelte előtt legalább egy hónappal az elitélt kérelmére az eljárt bíróság a kir. ügyészség és felügyelő hatóság (21. §.) meghallgatása után, a büntetés végrehajtásának eredménye alapján ujabb határozatot hozhat az iránt, foganatosittassék-e az elrendelt biztonsági letartóztatás, vagy az bizonyos időre — biztonsági felügyelet (23. §.) alá helyezés mellett — felfüggesztessék?

19. §. A bírósági letartóztatást e czélra rendelt külön intézetben, vagy az igazságügyminiszter által kijelölt országos letartóztatási intézetek elkülönitett szárnyában, esetleg dologházban hajtandó végre.

20. §. A biztonsági őrizetben levők az illető intézetekre előirt rendszabályok alatt állanak.

Kötelesek az intézeti igazgató által kijelölt munkát végezni. Az intézeten kivüli munkára azonban nem alkalmazhatók.

A biztonsági őrizet foganatosításának részletes szabályait az igazságügyminiszter rendelettel állapitja meg.

21. §. Minden ily intézet mellett, mely biztonsági letartóztatás czéljára szolgál, külön felügyelő hatóság szervezendő.

E felügyelő hatóság szervezetét és eljárását a 9. §-ban foglaltaknak megfelelően, az igazságügyminiszter rendeletileg szabályozza.

22. §. Ha az elitélt a biztonsági letartóztatásból legalább két évet kitöltött és jóviselete, szorgalma és jellemének előnyös megváltozása következtében alapos kilátást nyujt arra, hogy ujabb büntetendő cselekményt nem fog elkövetni: a felügyelő hatóság, a kir. ügyészség hozzájárulásával javaslatba hozhatja az igazságügyminiszter előtt az illetőnek feltételes szabadságra bocsátását.

23. §. A feltételes szabadságra bocsátott, valamint a 10 évi rendes tartam kitöltésével szabadlábra helyezett egyén a kibocsátástól számitott három évig biztonsági felügyelet (3. §.) alatt áll.

Ha a szabadságra bocsátott ezen idő alatt a felügyeleti szabályokat megtartja s állandóan tisztességes munkáséletet él, a felügyelő hatóság javaslatára az igazságügyminiszter elrendeli az illetőnek végleges szabadonbocsátását.

A felügyeleti szabályok megsértése esetén a 11. §. harmadik bekezdése szerint kell eljárni.

III. Fejezet. Vegyes és záró rendelkezések.

24. §. E törvény rendelkezései a 18-ik életévüket be nem töltött egyénekre nem alkalmazhatók.

25. §. E törvény 1. és 13. §-ában meghatározott vétség a kir. járásbiróság hatáskörébe tartozik.

A 4., 5., 11., 15., 16., 18. és 23. §-ok eseteiben a határozathozatal a kir. törvényszéket, ha pedig a biztonsági letartóztatást esküdtbiróság hatáskörébe tartozó cselekménynyel kapcsolatban kell elrendelni, az esküdtbiróság birói tanácsát illeti.

A bíróság a csavargás miatt kiszabott büntetést (1., 4., 13. §§.) itéletben, a dologházba utalást és a biztonsági letartóztatást, valamint az ezekbe való visszaszállitást (5., 11., 15., 16., 18., 23. §§.) végzésben mondja ki.

26. §. A dologházba utalás vagy a biztonsági letartóztatás tárgyában hozott végzések ellen semmiségi panasznak van helye a kir. itélőtáblához, illetőleg esküdtbiróság birói tanácsa által hozott végzés ellen a kir. Curiához az esetben, ha a bíróság:

1. A biztonsági rendszabályt törvényes feltételeinek hiányában rendelte el, vagy a feltételek fennforgása esetében mellőzte;

2. a rendszabály feltételeit alaptalanul állapitotta meg.

27. §. A felügyelő hatóságnak a jelen törvény 10., 11. és 23. §-aiban emlitett határozatai ellen a kir. ügyészség és az elitélt nyolcz napon belül az igazságügyminiszterhez folyamodással élhetnek, aki végérvényesen határoz.

28. §. A Kbtk. 62. és 63. §-ai hatályukat vesztik.

A Kbtkv. 18. §-a és a Btkv. 41. §-a a csavargás miatt elitéltekre nem alkalmazhatók.

29. §. E törvény 1., 2., 3., 12., 13., 24., 25., 28., 29. és 30. §-ai a kihirdetés napján, többi rendelkezései az igazságügyminiszter által megállapitandó napon, legkésőbb azonban 1916 január hó 1-én lépnek életbe.

30. §. E törvény végrehajtásával az igazságügyminiszter bizatik meg.

A m. kir. igazságügyminiszter megbizásából készitette:
Dr. Finkey Ferencz.

Megjegyzések az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módositásáról szóló 1912: VII. tcz. 26. §-ára.

Nem tenném szóvá, ha csak szórványosan fordult volna elő az ugynevezett szervezeti novella 26. §-ának félreértése vagy félremagyarázása.

A szervezeti novella 26. §-ában foglalt rendelkezések akkor nyernek alkalmazást, ha a végrehajtást nem hivatalból kell foganatositani. Ebből a kontrario következik, hogy nem nyernek alkalmazást e rendelkezések a hivatalból foganatositandó végrehajtásnál. Érvényben vannak tehát az utóbbi eljárásnál az 1881: LX. tcz. ama rendelkezései, amelyek a hivatalból foganatositandó végrehajtásra vonatkoznak. Ezen rendelkezések az 1881: LX. tcz. 20. és 21. § a alapján abban foglalhatók össze, hogy a kiküldött a hivatalból foganatositandó végrehajtást a kiküldetés sorrendjében tartozik foganatositani anélkül, hogy végrehajtató részéről bárminő szorgalmazásnak szüksége forogna fenn. És a további végrehajtási cselekményeket ugyancsak külön szorgalmazás nélkül és akkor tartozik kiküldött teljesiteni, amikor arra a törvényes határidő megnyilik. A hivatalból folyó végrehajtási eljárásnál éppen akkor kell végrehajtatónak akár a kiküldöttnél levélben, akár pedig a bíróságnál kérvény utján jelentkeznie, ha az eljárást bármi okból ideiglenesen vagy végtegesen beszüntetni óhajtja. És ha az ideiglenesen beszüntetett eljárást végrehajtató ismét folytatni kivánja, ezt kérvény utján kell a bíróságnál szorgalmaznia. (Iratkiadás iránti vagy elővételi kérvény.)

Ezzel az eljárással szemben a nem hivatalból foganatositandó végrehajtásokra nézve a szervezeti novella 26. §-a olyképp rendelkezik, hogy végrehajtató a neki kikézbesitett és a végrehajtást rendelő végzés kiadmányával ellátott végrehajtási kérvény összes példányaival jelentkezik a kiküldöttnél a végrehajtás foganatositása végett, a későbbi végrehajtási cselekményeknél pedig a 13,100/912. sz. I. M. rendelet 18. §-a szerint végrehajtató a kiküldöttnél jelentkezik és utóbbi rövid uton veszi át az iratokat a bíróságtól és teljesiti a kivánt végrehajtási cselekményeket. A novella 26. §-a szerint ugyanis az eljárás ezen módjánál az 1881: LX. tcz. 23. §-ának első bekezdése nem nyer alkalmazást, vagyis a 90 napi szorgalmazási határidő az eljárás ezen módjánál elesik (a hivatalbóli eljárásnál pedig tudvalevőleg ugy sem létezett) a végrehajtási iratok mindig a bíróságnál vannak és jelentkezésre a kiküldött által rövid uton átvehetők.

Ámbár a szervezeti novella 26. §-a minden kétséget kizárólag a nem hivatalból foganatositandó végrehajtásra vonatkozólag rendelkezik, a bíróságok mégis igen gyakran és igen tévesen alkalmazzák az eljárás másik módjánál is ezen törvényszakasz rendelkezéseit.

Igy a mult évi november hónapban egy a pécsi járásbíróságnál hivatalból folyó végrehajtási ügyben az eljárást kérvényileg beszüntettem. A bíróságnak kérvényemre hozott végzését ismertetni szinte lehetetlen. E végzésben ugyanis szó van az 1912: VII. tcz. 26. §-áról, szó van az életbeléptető igazságügyminiszteri rendelet 18. §-áról, szó van arról, hogy kiküldött rövid uton veheti át az iratokat a bíróságtól, szó van benne szorgalmazási határidőről, egyszóval felemliti a végzés a novella 26. §-ának összes rendelkezéseit, holott mindezeknek semmi közük és vonatkozásuk a hivatalból folyó végrehajtási eljárásra nézve. Ezt a teljesen érthetetlen és mindenféléket összehordó

végzést egyszerüen félredobtam, mert hiszen azt a czélomat elértem, hogy a végrehajtási eljárás ne folytattassék. A dolognak czifrább része ezután következik, Végrehajtást szenvedő nem tett eleget fizetési kötelezettségének s ezért kénytelen voltam ellene a végrehajtási eljárást folytatni. Hivatalból folyván az eljárás, kérvényt kellett beadnom a bírósághoz aziránt, hogy adassanak ki az iratok kiküldöttnek az eljárásnak folytatása végett. Ezt a kérelmemet ugyanezen kir. járásbíróság a szervezeti novella 26. §-a és az igazságügyminiszteri rendelet 18. §-a alapján elutasitotta azzal az indokolással, hogy a végrehajtási eljárás folytatása kiküldöttnél szorgalmazandó, aki rövid uton átveszi az iratokat. És nem maradt el a dolog csattanója sem. Mert a végrehajtó, akihez csak kisérletképpen fordultam, arra hivta fel figyelmemet, hogy majd csak akkor folytathatja az eljárást, ha az iratok kiadatását kérelmezem. És igy már most lemondhatok arról, hogy a kérdéses követelést valaha behajthassam.

De még egy oly par excellence végrehajtó bíróság, mint a budapesti V. ker. járásbíróságnál is tévedésben vannak a szervezeti novella itt pertraktált rendelkezései tekintetében. Néhány héttel ezelőtt egy elnöki hirdetmény jelent meg ezen járásbíróságnál, amely hirdetményben a bíróság vezetője a végrehajtatókat és képviselőiket arra hivja fel, hogy a nem szorgalmazás miatt visszamutatott, vagy a jövőben visszamutatandó végrehajtási iratokat ne kérvény utján kérjék ki a bíróságtól és ezzel ne nehezitsék meg a birói ügyvitel lebonyolitását, mert elegendő lesz kiküldöttnél levélbelileg jelentkezni és kiküldött a végrehajtási cselekmények folytatása czéljából az illető jegyzői iroda kezelőjétől rövid uton átveszi az iratokat. Ami e hirdetményben feltünő, az elsősorban is az, hogy ez is nem szorgalmazási határidőről, nem szorgalmazás miatt visszamutatott iratokról beszél, holott mint fentebb emlitettem, a szervezeti novella hatályon kivül helyezte a végrehajtási törvény 23. §-ának erre vonatkozó rendelkezéseit a nem hivatalból folyó végrehajtásoknál. A végrehajtási iratok a végrehajtás foganatositása, vagy valamely más végrehajtási cselekmény foganatositása után mindig visszaterjesztenek a bírósághoz és ott is maradnak. És ha végrehajtató az eljárást folytatni kivánja, jelentkezik kiküldöttnél, ki is rövid uton átveszi a bíróságtól az iratokat, teljesiti a kivánt végrehajtási cselekményt és ennek utána ismét csak visszaterjeszti az iratokat a bírósághoz. Igy rendelkezik — persze csak a végrehajtató közbenjöttével folytatott eljárásra nézve — a szervezeti novella 26. §-a és igy vált feleslegessé az évenkint sok-sok ezerre rugó ugynevezett iratkiadási kérvény . . . de már 1912. évi május elseje és nem a szóbanforgó hirdetmény megjelenése óta.

Az emlitett rendeletnek egy fontos intézkedése azonban az, hogy végrehajtatók és képviselőik levélben, tehát irásbelileg tartoznak jelentkezni a kiküldöttnél, holott az I. M. rendelet 18. §-a csak jelentkezésről és nézetem szerint inkább szóbelinek értelmezhető jelentkezésről szól. Fontos és helyes adminisztrativ rendelkezésnek tartom e rendelkezést, mert az irásban való jelentkezés kétségtelenné teszi azt, hogy a végrehajtási eljárás végrehajtató kivánatára folytattatott. Végre is elképzelhető, hogy kiküldött egy-egy zsirosabb ügyben, amelyben 25—30 koronába kerül egy-egy árverés kitüzése, mondjuk tévedésből is kitüzi az árverést, és viszont elképzelhető az is, hogy egy-egy esetben, amelyben az eljárás bármi okból nem volt folytatható, de mégis folytattatott, végrehajtató vagy képviselője nem vállalja az eljárás folytatása iránti kezdeményezést. Ilyen eshetőségeket eliminál a levélben való jelentkezés. Mellesleg megjegyzem, kétségtelenül ezen szempontok lebegtek hosszu évekkel ezelőtt a budapesti végrehajtóbíróságok vezetőinek szemei előtt, amidőn ugy rendelkeztek, hogy kiküldöttek árverést csakis irásbeli jelentkezésre tüzhettek.

Felmerül már most a kérdés, vajjon a jelentkezést tartalmazó levél bélyegköteles-e, vagy sem? És itt válik fontossá az, vajjon irásbeli jelentkezésem kérvénypótló-e, vagy sem. A bíróság vezetőjének hirdetménye, amely az ügyvitel lebonyolitásának megkönnyitése érdekében kéri a feleket az iratkiadási kérvények mellőzésére, azt a látszatot kelti, mintha a levélbeli jelentkezés kérvénypótló volna, mintha az ügyvitel könnyebb lebonyolitása mellett a kincstárt sem akarná megfosztani attól a 35—40,000 koronától, amennyit e kérvények évenkint Budapesten reprezentáltak. Ám az 1912 : VII. tcz. 26. §-ának és a vonatkozó I. M. rendelet 18. §-ának helyes értelmezése mellett azonban nem férhet kétség ahhoz, hogy az irásbeli jelentkezés nem kérvénypótló, hogy törvény és rendelet értelmében jogunk volna szóval jelentkezni a végrehajtási eljárás folytatása végett és hogy tisztára adminisztrativ, helyes adminisztrativ rendelkezés az esetleges későbbi vitákat és differenciákat elimináló irásbeli jelentkezés, amely tehát ez okból éppen ugy nem lehet bélyegköteles, mint ahogy nem bélyegkötelesek ama levelek, amelyekkel évek óta jelentkeztek a felek árverés tüzése végett és amely leveleknek ezrei feküsznek a végrehajtó bíróságok irattáraiban a végrehajtási iratoknál.

És ha most valaki azt találná mondani, hogy az itt pertraktált dolog oly természetes, hogy kár volt reája a nyomdafestéket pazarolni, annak felhivom figyelmét arra, hogy az I—III. ker. kir. járásbíróságnál évekre visszamenőleg (az elévülési határidőn belül) leletezik meg azon leveleket, amelyekkel végrehajtatók és képviselőik árverés tüzése végett kiküldöttnél jelentkeztek. Hiszem, hogy e soraim hozzájárulnak ez abszurd eljárás abbanhagyása és ezzel a feleknek okozott kellemetlen zaklatás és munka elkerüléséhez. *Dr. Körmendi Gyula.*

A javitó-nevelés elhalasztásáról.

A fiatalkoruakra vonatkozó büntető jogszabályok magyarázói* a 27,200/909. Im. rendelet 23. §-hoz füzött magyarázatukban annak megállapitása után, hogy a javitó-nevelést a bíróság rendeli el, de az igazságügyminiszter hajtja végre, felvetik azt a kérdést is, hogy elhalaszthatja-e a miniszter a birói határozat foganatositását? Ezt a kérdést feltétlenül igenlőleg oldják meg, mert, a BP-nak a büntetések végrehajtására vonatkozó rendelkezéseit a javitó-nevelés végrehajtására is alkalmazni kell. Igy a javitó-nevelés megkezdése a BP. rendelkezései értelmében elhalasztható. Egy izben és legfeljebb két hónapra a kir. ügyész (járásbiró) adhat halasztást, azontul a miniszter, belátása szerint időtartamra, ismételten is.

Annak megjegyzésével, hogy ha a javitó-nevelés végrehajtását az igazságügyminiszter eszközli, az ügyészt vagy járásbirót alig illetheti meg a jog ily lényegileg végrehajtásra tartozó intézkedés megtételére, annak előrebocsátása után, hogy a fiatalkoruak birájának müködését addig teljesen kiépitettnek nem látom, amig a javitó-nevelés teljes végrehajtása is hatáskörébe nem kerül: az elhalasztás lehetőségének gondolatát ugyanazon mü I. részének 226. lapján a 27,100/909. Im. rendelet 62. §-hoz füzött azzal a magyarázattal, hogy «különösen arra kell a figyelmet felhivnom, hogy a kir. járásbíróság, illetve kir. ügyészség a javitónevelés elrendelése esetén addig is, mig az itélet jogerőre emelkedik, illetőleg mig a fiatalkorunak javitó-nevelő intézetbe beutalása iránt az igazságügyminiszter intézkedik, okvetlenül gondoskodjék a fiatalkoru *ideiglenes elhelyezése* felül. . .» könnyen el nem oszlatható ellentétben állónak látom. De aggály nélkül különben sem fogadható el, mert nem egyeztethető össze a BN. 24. §-ban szabályozott javitó-nevelés intézményi czéljával, mert továbbá az okfejtés, mellyel támogatják, sem hat meggyőző erővel.

Tekintve azt, hogy bíróságaink évről-évre növekvő számban itélnek fiatalkoruakat javitó-nevelésre, tehát a felvetett kérdés napról-napra gyakorlativá válhat,** tekintve az emlitett mü szerzőinek hivatali állását és azt a körülményt, hogy a bíróságok és ügyészségek részére hivatalból küldötték meg, igy a benne előadottak némileg a hivatalos-magyarázat szinezetét viselik magukon: talán nem teljesen czéltalan az ellentétes felfogás megvilágitására irányuló törekvés.

Az a tétel, hogy bár a BN. a javitó-nevelést nem büntetésképpen konstruálja, a BP-nak a büntetések végrehajtására vonatkozó rendelkezéseit analógia utján a javitó-nevelés végrehajtására is alkalmazni kell, ha a BN. intézkedései és alapelvével nem ellenkeznek, kétségbe nem vonható. Igy nem tehető vitássá, hogy a fiatalkoru ellen, kit az itélet jogerőre emelkedése után a miniszter beutaló rendeletének a kir. ügyész vagy járásbiróhoz megérkezéséig ideiglenesen el nem helyeztek, aki a beutaló rendelet

* A fiatalkoruakra vonatkozó büntető jogszabályok magyarázata. Irták: dr. Angyal Pál, dr. Kun Béla, dr. Láday István, dr. Rottenbiller Fülöp, dr. Tóth Béla. Budapest 1912.

** Igy országos javitó-intézetekbe 1909. évben 710, 1910. évben 1242, 1911. évben már 1828 fiatalkorut vettek fel birói itélet alapján (Magyarország Igazságügye az 1911. évben. Bpest, 1913. 73 lap.)

folytán történt idézésre beszállitása végett önként nem jelentkezik, helye lehet a BP. 515. §-a szerinti elővezetésnek ; ha ugyanez a fiatalkoru megszökött, vagy elrejtőzött, mire a gyakorlatban már merült fel eset, nyomozólevél kibocsátásának, vagy személyleirás körözés elrendelésének. E csak példaképen megjelölt intézkedések valóban nem ellenkeznek a BN. intézkedései és alapelvével, sőt hatékonyan szolgálják ezt. Mert ha nem is feltétlenül szükséges, hogy a lényegében megtorlási jellegü büntetést nyomon kövesse a végrehajtás, annál inkább óhajtandó, hogy a BN. intézkedései legnagyobb erély és hatékonysággal következzenek be ott, hol azoknak szüksége megállapitást nyert. És mindaddig nem éltük bele magunkat teljesen a BN. szellemébe, amig müködésünket a törvényszakaszok aggodalmas mércsikélése, mindenáron analógiákra törekvés, nem pedig a joganyagnak az alapelemekhez irányitva, szabad, sokszor initiativ magyarázata nem jellemzi.

Nem helyénvaló igy a BP. 559. §-ának utolsó bekezdésére való hivatkozás. A BP. az az intézkedése, hogy «a javító-intézetbe szállitást a kir. ügyészség közvetiti, . . .» különben sem támogatja a kifogásoló magyarázatot. Ez a törvényhely egészen speciális, általánosabb érvényre igényt nem tartó intézkedés annak megállapitására, hogy a járásbiróság által javító-intézeti nevelésre itélteknek beszállitását kieszközölje.

De a javító-nevelésre szoruló és ilyenre itélt fiatalkoruakat illetően vajmi ritkán merülhetnek fel oly okok, melyek a halasztást elfogadhatóan indokolnák. Nem értjük itt a sulyos és oly betegséget, melynek következtében az elszállitás bizonyos időig nem foganatositható. A javító-nevelés csak teljesen egészséges elitéltek ellenében lévén foganatba vehető, ily betegség esetén annak és általában a beszállitásnak feltételei nincsenek meg. (L. 27,100/909. Im. rend. 56. §-a.) A nem ily kényszerü, hanem a BP. 509. §-ban érintett megengedett halasztás akkor engedélyezhető, ha a szabadlábon lévő elitélt kimutatja, hogy a büntetésnek azonnal való végrehajtása neki vagy családjának a büntetés czélján kivül eső sulyos sérelmet okozna. A BN. construálta javító-nevelő intézetek nem reformatoryk a szó közönségesen használt értelmében, hová a fiatalkoruság határát meghaladott életkorban levő elitéltek is befogadtatnának (e reformatorykat nálunk a fiatalkoruak fogházai helyettesitik némileg) a javitónevelőintézetekbe befogadható 12—17 éves elitéltek pedig ritkán, vagy egyáltalában nem is tudnának kimutatni oly fontos családi, vagy vagyoni érdeket, mely az elhalasztásra alapul szolgálhatna, már csak azt a társadalmi osztályt véve is, melyből az elitéltek legnagyobb kontingense kikerül.* Sőt ugy a fiatalkorura, mint családjára, de az ő egyéni érdekükön tulmenőleg magasabb összességi érdekekre is az fontos, hogy mielőbb megszünjenek az okok, melyek a javító-nevelést indokolttá tették.

A BN. 24. §-a szerint ugyanis akkor rendel javító-nevelést a biróság, mikor a fiatalkoru eddigi környezetében romlás veszélyének van kitéve, züllésnek indult, vagy értelmi és erkölcsi fejlődése érdekében a javító-nevelés más okból szükségesnek mutatkozik. Akiről biróilag jogerősen megállapitották, hogy eddigi környezetében romlás veszélyének van kitéve és züllésnek indult, vagy akármily okból kiragadandó eddigi életviszonyaiból és intézeti nevelésre szorul, azt halasztások engedélyezése által — mely halasztás belátás szerinti időtartamra és ismételten is lenne engedélyezhető — egy pillanatig sem szabad meghagynunk abban a környezetben, mely romlását idézte elő. Nem tudjuk ugyanis hozzávetőleges bizonyossággal sem megállapitani, hogy a fiatalkorut illetően mikor következik be oly időpont, melynek elhaladtával a teljes javithatatlanság állapota bekövetkezik. A javitónevelésnek ily elhalasztása a legtöbb esetben közömbösitené a birói itélet által elérni kivánt eredményt, mert oly fórum engedélyezné, mely az itélet alapját tévő körülményeket és a halasztást igénybe vevő fiatalkoru egyéniségét egyáltalán nem ismeri. A gyakorlatban különben — amennyire megismerhettem — eddig a gondolata sem merült fel annak, hogy a javító-nevelésre elitélt halasztást is nyerhet.

* Igy az 1911. évben az országos javító-nevelő intézetekbe nem csupán birói itélet alapján, hanem hatóság, rendőrség, vagy szülők kérelmére befogadott 2170 növendék közül 1866 származott teljesen vagyontalan szülőktől.

Az idézett mü második részének szerzője azért nem győzi kellően figyelmünkbe ajánlani (sokszor mégis eredménytelenül), hogy a fiatalkoru elitélt javító-nevelő intézetbe szállitásáig ideiglenes elhelyezése felől okvetlenül gondoskodás történjék és a javító-nevelés intézményének teljes átértése, klasszikus értelmezése nyilatkozik meg abban a kijelentésében is, hogy a javító-nevelés csak az esetben szolgálja a czélt, ha haladék nélkül foganatba vehető; sőt mindazon esetekben, midőn a fiatalkoru erkölcstelen környezetben él, abból nyomban ki lenne emelendő, hogy a jónak utolsó szikráját is el ne fojtsa benne a posvány (u. ott I. rész 109. lap).

Az eddig előadottak indokolják, hogy nem fogadhatjuk el helyesnek azt az álláspontot sem, hogy a javító-nevelés félbeszakitható és azzal szemben királyi kegyelemnek is lehetne helye.

Dr. Kovács Lajos.

A felülvizsgálati biráskodás hibái a gyakorlatban.*

Itélő tehetségünk tehát örökös müködésben van és mintegy automatikusan vonja le minden érzékelésnek következményeit.

Tárgyunkkal való vonatkozásban szemlélve ezt a dolgot arra a meggyőződésre kell jönni, hogy a felülvizsgálat folytán hozandó határozatnak, helyesebben, az abban rejlő itéletnek korlátozottsága egyszersmind a fentebb érintett itélőképesség munkálkodásának korlátok közé szoritását is jelenti s kényszeritő hatás jellegével bir abban az irányban, hogy az itélő-készség tevékenységet ne fejtsen ki.

Kétségtelen már most, hogy a felülvizsgálati eljárásnak ezen most ismertetett természete az itélőbirónak a lelki kényelmetlenség érzete gyanánt hat s visszatetszést kelt benne amiatt, hogy egy oly tevékenységnek, melynek megnyilvánulása a lelki élet törvényei értelmében természetes korlátozását jelenti. Viszont azonban a biró az adott korlátokon keresztül is keresi az érvényesülést, az itélőképességnek és készségnek szabad nyilvánulásaképp az itélkezés lehetőségét s midőn ezen igyekezete közben lépten-nyomon belebotlik az alaki jog korlátaiba, végül is rezignáltan jelenti ki, hogy ugy, amint akarna, itélkezni nem lehet.

E következmény beállta után az első gondolat természetesen az, hogy a felülvizsgálati itélkezés rendkivül nehéz. Nehéz t. i. abból a szempontból, hogy az itélőbirónak a felülvizsgálati eljárási szabályok által alkotott korlátokon keresztül való érvényesülése akadályokba ütközik. Őszintén beszélve nehéz in fraudem legis tényeket jogkérdéssé és viszont transzformálni, nehéz a a felülvizsgálati eljárást felebbezési eljárássá átalakitani akként, hogy az eljárás azon formái, melyek előirattak, szinleg megtartottaknak lássanak.

A felülvizsgálati panaszoknak az alaki s anyagi jog szabályainak szigoru megtartásával való elbirálása azonban már jóval könnyebb s felfogásom szerint a helyes felülvizsgálati itélkezés szempontjából bizonyos irányelveket lehet felállitani, melyek első tekintetre maguktól értetődőknek tetszenek, de az, aki a gyakorlatot alaposan figyeli, beláthatja, hogy ezeknek az irányelveknek hangoztatása nem egészen felesleges.

Abból az igazságból indulok ki, hogy a törvény szavai a a birót nemcsak abban az irányban kötik, hogy bizonyos szabályokat juttasson érvényre, respective a perjog szabályai nemcsak pozitiv irányban hatnak rendelkezőleg, hanam épp oly erővel hatnak abban az irányban is, amelyben egy helytelenül felismert vagy alkalmazott szabály alapján eszközölt subsumptio korrigálását korlátokhoz kötik.

Egy példa kapcsán azonnal kitünik a kérdés nagy fontossága.

A felek ügyletet kötő szándékkal bizonyos nyilatkozatokat tettek, de a nyilatkozatok tartalma nem éppen határozott, többféle értelmezést enged és egyik vagy másik felfogás szerinti értelmezés mellett, egyik vagy másik ügyleti kategoriába lehet a szándékolt ügyletet sorozni. A felebbezési biróság azt az álláspontot foglalja el, hogy pusztán a nyilatkozatok szóhangzása a jogügylet minősitése tekintetében el nem igazit és saját legjobb meggyőződése szerint az ügyletet akként találja minősithetőnek,

* Bef. közlemény. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

hogy a telek ügyleti szándékát kutatás tárgyává teszi, ebben az irányban bizonyitást vesz fel és a kérdést a ténykérdés oldaláról fogva fel, megállapitja, hogy az ügyletet kötő felek szándéka a nyilatkozatok szóhangzása daczára, vagy azzal ellentétben is ezen és ezen eredmény létesitése volt, kimondja emellett azt is, hogy az ekként kideritett szándékkal létesitett tényeknek mi a helyes jogi következménye.

Jön a felülvizsgálat s ennek birája azt találja, hogy a felebbezési biró itéleti döntése helyes ugyan a megállapitott tények szerint, de az ő felfogása mellett teljesen téves és igazságtalan, mert a felek szándéka nem lehetett az, amit ily szándék gyanánt a felebbezési birőság megállapitott.

Most már a felülvizsgálati biró azon töpreng, hogy miképp juttassa érvényre saját álláspontját s azt akként kisérli meg, hogy kimondja, miszerint a felek ügyleti szándéka a tett nyilatkozatoknak a közönséges szóhasználat szerinti értelméből megállapitható, azokat a tényeket, amelyek mint az ügyletkötés mellékkörülményei az ügyleti szándék megállapitásának alapul szolgáltak, mint álláspontja szerint lényegteleneket, bár jogszabálysértés fenforgását nem észleli, figyelmen kivül hagyja, a jogi következményeket a tett nyilatkozatok értelme alapján megállapitja, a felebbezési birőság itéletét pedig megváltoztatja.

Teheti-e ezt a felülvizsgálati birőság?

Nézetem szerint nem teheti. A felhozott esetben ugyanis a felebbezési birőság két alternativa között választhatott. Vagy abból indult ki, hogy jogszabály szerint a tett nyilatkozatok a feleket a törvény erejével kötik, e nyilatkozatokat pedig a közönséges szóhasználat értelme szerint kell elbirálás alá venni és ezen értelmezés mellett a felek esetleges eltérő szándéka csak mint figyelemre nem méltatható reservatio mentalis szerepel, vagy azt az álláspontot foglalta el, hogy az ügyleti nyilatkozatok hiányos értelme a mellékkörülményeknek, a felek szándékának mint térben és időben ható folyamatnak segitségül hivásával pótolható. Ha a felebbezési birőság az elsőt választotta, a revizió utja szabad, de ha az utóbbi szerint járt el, amennyiben itéletében bizonyos tények, mint megtörténtek foglaltatnak s amennyiben megtörténtük jogszabály megsértése nélkül állapittatott meg, azok a megtörtént tények világából már el nem tüntethetők s az ügyleti nyilatkozatok értelmének megállapitásánál szükségképp felhasználandók. Bármily más értelmezést tulajdonitson tehát a felülvizsgálati birőság a példa szerinti ügyleti nyilatkozatoknak, a törvény megkerülése nélkül a per eldöntéséhez szükséges értelmezést azon tények nélkül, melyeket a felek szándékának felderitése czéljából a felebbezési birőság már megállapitott, meg nem indokolhatja, ha pedig ezeket a tényeket, mint a jogkérdés szempontjából jelentőséggel nem birókat mégis félreteszi, ugyanabba a hibába esik, melyet az 1893 : XVIII. tcz. 197. §-a a felebbezési birőságnak megtilt, t. i., hogy jogilag relevans tényekre vonatkozó bizonyitékokat figyelmen kivül hagyni nem szabad.

Ugyanilyen az ügy érdemi eldöntésébe ok nélkül való beleavatkozásnak kell tekinteni a megállapitott és pedig alakilag jogszabálysértés nélkül megállapitott tényekben való birói kételkedést és az ebből eredő határozatot is.

Csodálatosnak kell neveznem, de országszerte előfordul, hogy a felülvizsgálati birőságok a bizonyitékoknak álláspontjukat nem fedő mérlegelése ellen — bár szigoruan az eljárási szabályok leplébe burkolózva — állást foglalnak, aminek természetes következménye a felebbezési birőság határozatának feloldása és a további eljárás elrendelése. A felülvizsgálat körének bizonytalanná válását idézte ez elő, mert amint a P. P. indokolása mondja, «mind a felek, mind pedig a birőságok igyekeztek azokban az esetekben, amikor a felebbezési birőság itéletének helytelenségéről meggyőződtek, a kérdést a jogszabály megsértésének, vagy mellőzésének keretébe szoritani; ez a törekvés pedig nem jutott — és elvi alap hiányában a konkrét esetek, valamint a birőság felfogásának különféleségénél fogva nem is juthatott — mindig egyenlően megnyugtató eredményre. (L. P. P. Ind. Ig. jav. t. VIII. 412. l.)

Csodálatosnak nevezem az előadott körülményt ismét, mert ugyebár, a társadalmi érintkezés szabályai arra köteleznek, hogy egy oly ember kijelentését, aki feddhetlennek vélelmeztetik, fentartás nélkül valónak fogadjuk el pusztán azért, mert a kérdéses kijelentést ő tette.

Ezzel szemben azt, hogy a ténykérdésben itélkező biró megállapitásai, amennyiben azok az alaki szabályok által tiltott fogyatkozásban nem szenvednek, a felülvizsgálati birót kötik, nem a társadalmi szokásnak még morális szabály erejével sem biró konvencziói, hanem az államban élő legerősebb parancs, a törvény irja elő, szabad-e tehát abban kételkedni?

Ha a ténykérdésben itélő biró ezt mondja: «Jóllehet, ez a tény a bizonyitás egyes adatai alapján abban a világitásban jelentkezik, hogy.... mindazonáltal én a bizonyitás más adatai alapján ezt akként és akként látom, hogy....» egyszersmind meggyőződésének indokait előadja s ezen indokok az eljárási szabályok által tiltott defektusban nem szenvednek, akkor a felülvizsgálat alapján ennek csak következményeit lehet levonni, de aki ezen tullép s a tényeket más vonatkozásban igyekszik a felülvizsgálat keretébe vonni, tiltott területre lép, a törvényben gázol.

Lényegileg összefügg ezzel az a kérdés is, hogy vajjon kell-e azokat a határozatokat, melyekkel a felülvizsgálati birőság felold és uj eljárást rendel, tüzetesen indokolni?

A gyakorlat a legfőbb birőság azon dicséretes törekvésével szemben, mely szerint ily határozatait épp oly alaposan indokolja, mint egyéb döntéseit, odahajlik, hogy a feloldó határozatokat tüzetesen indokolni nem kell, sőt nem is tanácsos és egyáltalán elegendő ily határozatokban indokolás gyanánt arra hivatkozni, hogy az elrendelt póteljárás és az annak tárgyául megjelölt bizonyitás az ügy alapos felülvizsgálatához szükséges.

Elegendő egy pillantást vetni a felülvizsgálati eljárásnak a perjog rendszerében elfoglalt állására s azonnal kitünik e felfogás tarthatatlansága.

A revizió során a peranyag nem mint egész szolgál döntés alapjául, hanem a panaszpontok alapján annak csak egy-egy darabja. Nem juthat tehát a felülvizsgálat birája oda, hogy az egész peranyagot átvizsgálván, ugy találja, hogy az eljárás addigi adatai a döntés alapjául nem elegendők, hanem valamint az indokolás alaki szerkezete szempontjából a panaszokat kell kiinduló pontok gyanánt tekinteni, éppugy az indokok anyagi tartalmát a panaszok elbirálása kell hogy képezze. Ha a felülvizsgálat birája e következményeknek nem tesz eleget, hiába nevezi magát felülvizsgálati birónak, hiába hivja fel alkalmazott jogszabály gyanánt a revizió tárgyában rendelkező törvényszakaszokat, az adott esetben lényegileg mégis mint felebbezési birőság járt el s a felülvizsgálatot mint felebbezést intézte el.

Egyebekben kétségbevonhatatlan igazságnak tartom, hogy a felülvizsgálati eljárás rendellenes fejlődését leginkább az a gyakorlat idézte elő, hogy a már emlitett határozatokat csak általánosságban indokolják.

Amint az igazságügyi politika nagy kérdései szempontjából igaz az, hogy az indokolási kötelezettség az önkényes eljárásra, felületességre hajlás korrektivuma, éppugy igaz, hogy az indokolás nem tökéletes volta visszahat a döntés minőségére. Ha a panaszpontok egyenként elbiráltatnak — ami egyébként nem foglalja magában azt a kötelességet, hogy egy elvi kérdés eldöntése után tárgytalanná váló panasz is megvizsgáltassék — ha továbbá a felülvizsgálat birája határozottan megjelöli azokat a szempontokat, melyek a további eljárásnál s a per eldöntésénél irányadók, akkor bizonyos, hogy a revizió helytelen vágányra nem tévedt. Ellenben, ha az indokolás nem egyéb, mint az 1893 : XVIII. tcz. 204. §-ára (P. P. 543. §.) való általános hivatkozás, ez rendkivül alkalmas arra, hogy a revizionális biró anélkül, hogy a per továbbfejlődésének bármi határozott irányt adna, annak egész érdemét, ennek körében pedig hatósága alá nem tartozó kérdéseket is döntésének keretébe vonjon.

És hogy mindezek nem puszta elméleti szemlélődések, annak bizonyitására felhivom magát a törvényt és pedig az 1893 : XVIII. tcz. 203. §-át, mely szerint a felülvizsgálati birőság a felülvizsgálási, illetve csatlakozási kérelem indokolására felhozott jogszabály és ennek alkalmazhatósága iránt határozatának indokaiban nyilatkozni köteles.

Ugyanezt mondja ki a PP. 542. §-ának második bekezdése, de ezenkivül a 421. §-a azt is elrendeli, hogy oly végzéseket, melyek valamely vitás kérelem felől határoznak, indokolni kell.

Amennyiben tehát nem lehetne a felülvizsgálati eljárás természetéből kézzelfoghatólag kimutatni a pontos indokolási kötelességet, a törvény ama kétséget nem türő rendelkezése, mely

szerint a felülvizsgálati bíróság minden határozatának, tehát ugy végzésének, mint itéletének indokaiban köteles a panaszpontok tekintetében nyilatkozni, de lege lata is eldönti azt a kérdést, hogy kell-e a feloldó határozatokat indokolni vagy nem?

Felmerül azonban az az aggály is, hogy a póteljárás esetleges meglepetéseire való tekintettel tanácsos-e a felülvizsgálati bíróságnak kivétel nélkül nyilt állást foglalni, azonban ezeket az aggodalmakat, amennyiben a törvény rendelkezéseivel szemben egyáltalán felhozhatók volnának, igen könnyü eloszlatni.

Kétségen kivül áll, hogy a feloldó határozatnak a felhozott panaszokat elbiráló indokolása kétféle lehet, nevezetesen vagy itélt dolog erejével dönt el egyes kérdéseket, vagy akként szól, hogy csak deklarativ hatálylyal állapit meg egy szabálysértést, további direktivát ad, esetleg alternativ megjelölés mellett mutat reá a további eljárás döntő szempontjaira.

Ez utóbbi esetben a feloldó határozat indokainak természetéből folyik, hogy azt a felebbezési bíróság figyelmen kivül nem hagyhatja s a per anyagát a kijelölt szempontok szerint felderiteni köteles, azonban ebben az esetben már elfoglalt, vagyis oly jogi álláspontról, melyet a felülvizsgálati bíróság az ügy későbbi eldöntésénél is keresztülvinni szándékozik, még sincs, s a felebbezési bíróság a feloldó határozat direktiváiról, amennyiben eltérő döntésre helyes alap kinálkozik, eltekinthet és az azoktól való eltérés a felülvizsgálati bíróságot sem feszélyezheti.

Ha az előbbi eset forog fenn, az 1893 : XVIII. tcz. 204. §. harmadik bekezdése szerint a jogi álláspont a felebbezési bíróságra kötelező s ebből szükségkép az következik, hogy egy már egész bátran jogerővel birónak nevezhető rendelkezés folytán a per oly irányu tárgyalásába, mely ezen eldöntött jogalappal ellenkezik, nem bocsátkozhatik s a feleknek csak az a joguk marad fenn, melyet a perbeli előadás és bizonyiték figyelmen kivül hagyása esetére az 1893 : XVIII. tcz. 33. §-a biztosit.

Nem lehet ezeket a fejtegetéseket befejezni anélkül, hogy futó pillantást ne vessünk azon perspektivára, melyet a PP. 534. §-ának rendelkezése és az abban foglalt ujitás nyujt.

E paragrafus harmadik bekezdése azokon kivül, amiket az 1893 : XVIII. tcz. 197. §-a a felülvizsgálat tárgyául megjelöl, ilyenül jelöli meg azt is, ha a tényállás megállapitása nyilvánvalólag helytelen ténybeli következtetéssel történt, vagy az iratok tartalmával ellenkezik.

Megpróbáltam reámutatni, hogy a felülvizsgálat birája miképp igyekszik a törvény kereteit áttörni, miképp lehetséges a tények figyelmen kivül hagyása bizonyos jogkérdés előtérbe helyezésével, miképp lehetséges a bizonyitás egész anyagának revideálása az indokok sablonszerü megjelölésének segitségével s rámutattam arra is, hogy a szubjektiv igazságérzet, bár kétségtelen igen tiszteletre méltó érvényesülni akarása folytán miképp fejlődik egy in fraudem legis perorvoslat.

Mily irányt fog venni most már a revizió, ha az eddigi szük keret kitágul és a tényállás felülvizsgálható lesz azon az alapon is, hogy az nyilván helytelen ténybeli következtetéssel állapittatott meg?

Mit fog jelenteni a gyakorlatban ez a szó : «nyilvánvalólag», mi lesz ennek a határa akkor, mikor nem mérlegelés nélkül megállapitható tényeknél észlel a revizionális biró helytelen ténybeli következtetést?

Bárkinek is eszébe juthat, hogy az itélkezési gyakorlatban az 1893 : XVIII. tcz. 64. §-ának alkalmazása körében az a felfogás jut igen sokszor érvényre, hogy a bizonyitékok mérlegelésénél elég e szakaszra, vagy arra hivatkozni, hogy a biró a bizonyitékokat «szabadon» mérlegelte, vagy a tényeket «szabad» mérlegelés utján állapitotta meg. Ha a szavaknak ilyszerü, mintegy frázis gyanánt való használatát látjuk, ugy tünik fel, mintha az illető biró nem tudná, hogy a «szabad» szóban tulajdonképp nem a «szabadságon», hanem a «lehetőségen» fekszik a suly a régi kötött bizonyitási rendszer meg nem engedett mérlegelésével szemben s mintha nem is tudná, hogy nem a bizonyitékok között való szabad válogatás, hanem a gondos birálat utján megengedett mérlegelés sulypontja a 64. §. alkalmazásának.

Vajjon észre fogja-e venni a gyakorlat, hogy a «nyilvánvalólag» szónak frázis gyanánt való hasonló alkalmazása a felületesség hasonló látszatát fogja előidézni? Arra az álláspontra fog-e a gyakorlat helyezkedni, hogy amidőn a felülvizsgálati bíróság által is pótolható tényektől eltekintve, oly eset fog felmerülni, melyben a bizonyitékok észlelése s a logikai következtetés közötti kapocs, a mérlegeléssel kapcsolatos következtetés téves, e tévességet a felülvizsgálati birónak ki is kell tüzetesen mutatni?

Közel fekszik a lehetősége annak, hogy a «nyilvánvalólag» szó közhelylyé fog válni s a PP. 543. §-a ugyanazon eredményeket fogja produkálni, mint jogtörténeti előde, az 1893 : XVIII. tcz. 204. §-a, az indokolások csak a törvényszakasz általános idézetére fognak szoritkozni, a felülvizsgálat pedig, mint ilyen, teljesen hitelét fogja veszíteni és a valóságban át fog változni felebbezéssé.

Szeretném, ha rossz próféta volnék, s ha a felülvizsgálat jövőjére vonatkozó feltevésemben csalódnám ; szeretném, hogy a polgári perrendtartás életbeléptetésével a kétféle felebbviteli rendszer helyébe lépő uj jogorvoslati rendszer enyésztesse el azokat a hátrányokat, melyek a felülvizsgálati eljárásra a háromfoku felebbvitelből származtak és foglalja el, töltse be a revizió azt a helyet, amely a jogorvoslati rendszerben megilleti.

Ehhez azonban feltétlenül szükséges, hogy a gyakorlat az eddigi hibákon okuljon.

Nem puszta véletlen, hanem a felülvizsgálati rendszer egyik lényeges következménye a PP. 534. §-ának második bekezdésében és 542. §-ának első bekezdésében foglalt az a rendelkezés, hogy ugy a tényállás megtámadásának, mint az eljárási szabálysértés megjelölésének határozottnak kell lennie. Egyenes reámutatás ez arra, hogy a felülvizsgálat kerete a panasz, ennek kétséget kizárónak kell lennie, nincs helye sem annak, hogy egy általános tartalmu felülvizsgálati kérelemből jóakaratulag panaszpontok alakittassanak, de nincs helye a panaszok határozott tartalmától független általános irányu revizionális határozatnak sem, s ha a jövendő gyakorlat mindezeket figyelmen kivül hagyja, el lehet raktározni a felülvizsgálati eljárást a régi perjog használhatatlan, sőt érthetetlen requizitumai közé.

A biró magasztos hivatása a törvényes igazság s a törvény szellemével egyező méltányosság gyakorlása. Ezek gyakorlására nyujt eszközöket a perjog és kinyilatkoztatja rendelkezéseiben azt is, hogy mit, mily eszközzel kiván megvalósitani. Amint a technikai foglalkozások körében botorság valamely müszert rendeltetésének nem megfelelő s oly czélra használni, mely más eszköz segélyével eredményesebben elérhető, épugy a felülvizsgálattól sem lehet sem többet, sem jobbat várni, mint amire szolgál. Aki ezt megérti, s akinek kellő ereje van ahhoz, hogy valamely peres ügy felül nem vizsgálható részére vonatkozó ellentétes felfogását alárendelje a perjog rendelkezéseinek, az a felülvizsgálat jogorvoslatát sohasem fogja idegennek, csonkának tudni s az uj polgári perrendtartás rendelkezéseinek helyes alkalmazási módját is meg fogja találni. *Dr. Dávid István.*

A Curia tehermentesitése.

A napilapokból nyertem értesülést arról, hogy az igazságügyminiszter ur ő excellentiája a Curia tehermentesitésének kérdésével foglalkozik. Kiemelték a napilapok, hogy e czél elérésére különösen alkalmasnak mutatkozik az, ha :

1. mindazon rendes perekben, amelyekben a per tárgyának értéke 2500 koronát meg nem halad, a kir. táblák itélete elleni további felebbezés eltiltatik s igy ezen perek a Curiához fel nem juthatnak ;

2. ha az uj polgári perrendtartásnak a járásbiróság hatáskörét szabályozó intézkedései a legrövidebb időn belül életbelépnének ;

3. a Curián ujból rendszeresittetnék a kisegitő birói tisztség.

Erős meggyőződésem, hogy amily osztatlan tetszéssel, sőt örömmel üdvözölné a magyar ügyvédi kar az igazságügyminiszter urat, ha az 1911. évi I. tcz. 1. és 317. §-ait rendeletileg azonnal életbeléptetné, éppen oly erős visszatetszést és megütközést keltene, ha ténynyé válnék a fentebb ismertetett első és harmadik terv.

Jelen soraim keretében a kisegitő birói intézmény elleni érveket nem tartom szükségesnek felsorolni, ez már agyon csépelt téma.

Ellenben szükségesnek itélem a tiltakozást azon terv ellen, hogy mindazon rendes perek, melyekben a per tárgyának értéke 2500 koronát meg nem halad, a Curiától elvonassanak.

Elsősorban felesleges is ezen intézkedés, mert, ha a kir. já-

rásbiróság előtt indittatnak meg mindazon perek, melyeknek értéke 2500 koronát meg nem halad, akkor eo ipso elvonatnak ezen perek a Curiától, mert ezen perekben a kir. táblák, mint felülvizsgálati biróság járnak el harmadfokon. A már folyamatban levő, de még első birói itélettel be nem fejezett rendes pereket elvonni a Curiától oly nagymérvü jogfosztásnak tekintem, hogy e hir valóságában is kételkednem kell.

Viszont azon pereket elvonni a Curiától, amelyek értékre való tekintet nélkül tartoznak elsőfokon a kir. törvényszék hatáskörébe, az igazságszolgáltatás sérelmével járna és az ily terv: ellenkezik az uj polgári perrendtartás szellemével is.

Nagyon bölcs és helyes gondolkozásra vall, hogy az uj polgári perrendtartás életbeléptetése előtt intézkedés történt arra nézve, hogy ezen törvény életbeléptetése minél nagyobb sikerrel járjon, azonban meggyőződésem szerint a napilapokban ismertetett tervezetek közül egyedül *az 1911. évi I. tcz. 1. és 317. §-ainak azonnali életbeléptetését tartom czélravezetőnek.*

Szükségesnek tartom kiemelni azt, hogy amennyiben az 1911. évi I. tcz. 1. és 317 §-ai rendeletileg azonnal életbelépnének, minthogy ezen törvényes intézkedésnek okszerü folyománya lenne az, hogy:

a) a kir. törvényszékek ügyforgalma erősen csökkenne;

b) a kir. táblák, mint felülvizsgálati biróság ügyforgalmai pedig erősen növekednének.

Szerény meggyőződésem szerint az 1911. évi I. tcz. 1. és 317. §-ainak életbeléptetése maga után vonja annak szükségességét is, hogy az 1912. évi LIV. tcz. 11., 12., 13., 27. és 40. §-ai is egyidejüleg életbelépjenek annál is inkább, mert különben a kir. táblák restancziái fognak oly ijesztő mérvben megnövekedni, hogy ezen semmiféle törvényes szabályozás sem fog segiteni.

Dr. Vida Sándor.

Különfélék.

— **A fiatalkoruak birái, ügyészei és pártfogó-tisztviselők részére 1912. évi május hó 14. — junius hó 12. napjain tartandó továbbképző-tanfolyam programmja.***

A) *Előadások.* I. A büntetőjognak, mint a kriminalitás elleni küzdelem eszközének fogyatékossága. A kriminológia fogalma és viszonya a büntetőjoghoz. A kriminológia eredményein alapuló nézőpontok a büntetőjogban. A büncselekménynek, mint a társadalmi és az egyéni élet tényeinek etiológiája: *a)* a büncselekményeknek az egyéni szervezetben rejlő okai s ezeknek testi és lelki degenerácziós jelei; *b)* a büncselekményeknek társadalmi okai, különösen a gazdasági, müvelődési tényezők, stb.

II. A fiatalkoruak elzüllésének és kriminalitásának sajátos tényezői. Az életkor viszonya a büncselekmények tényezőihez. Kiemelendő a csavargás, munka- és iskolakerüléssel. E sajátos tényezők részletes ismertetése: *a)* a természettudós (az elmekórtan és a bünügyi embertan müvelője); *b)* a büntető szocziológus; *c)* a pedagógus (a gyermektanulmány müvelője); *d)* a rendőrség világitásában.

III. A fiatalkoruak elzüllésének és büncselekményeinek tényezői ellen irányuló küzdelem eszközei. Bevezetésül a tapasztalati lélektan alapfogalmai s különösen a gyermekek és fiatalkoruak lélektanának sajátos jellemző vonásai: *a)* a megelőzés általában; *b)* a munkára nevelés, mint a megelőzés speczifikus eszköze; *c)* az osztályozás és egyéni elbánás jelentősége, a lelki élet átalakitása és az akaraterő nevelése; *d)* állandó foglalkoztatás és felügyelet a nevelés befejezése után; *e)* a küzdelem eszközei, ha nevelésre szükség nincs; *f)* a küzdelem eszközei, ha a nevelés az egyéniségben rejlő tényezők tulsulya miatt nem lehetséges.

IV. 1. A büntetőnovella második fejezetének rendszeres tárgyalása, különösen a gyermekek és fiatalkoruakra vonatkozólag tehető intézkedések megválasztásában irányadó szempontok. 2. Az intézkedések végrehajtása, kapcsolatban a reformeszmékkel; különösen: *a)* a javitóintézeti ügy és *b)* a fiatalkoruak fogházainak ismertetése.

V. A fiatalkoruak bíróságainak szervezete és az eljárás szabályai, különös figyelemmel a fiatalkoruak birájának sajátos feladataira.

VI. 1. Az állam és a társadalmi gyermekvédelem szervezete és müködése. 2. Az erkölcsi romlás veszélyének kitett gyermek és fiatalkoruak oltalma az állami gyermekvédelem keretében. 3. A patronázs-intézmények szervezete és müködése. Különösen: *a)* a pártfogó-tisztviselő feladatköre és a társadalmi pártfogók hivatása; *b)* a munkaközvetités és munkaszerzés.

VII. 1. A társadalmi politika irányelveinek ismertetése: az alsóbb néposztályok gazdasági, társadalmi és kulturális helyzetének javitására szolgáló intézmények és törekvések. 2. A falusi nép védelme.

VIII. 1. A szegényügyi közigazgatás. 2. A gyámügyi és gyermekvédelmi közigazgatás. 3. A népoktatási viszonyok; különösen az oltalmat igénylő tanulók részére szolgáló intézmények (napközi otthonok stb.).

B) *Megtekintések.* A hallgatók szakszerü vezetés mellett megtekintik a fiatalkoruak fogházát, megfigyelő-intézetét, a javitóintézeteket, a gyermekmenhelyeket és napközi otthonokat, különösen a budapesti állami gyermekmenhelyet, munkaközvetitőintézetet a fiatalkoruak részére, népjóléti intézményeket, az elme- és idegkórtani intézetet, a társadalmi muzeumot, rendőrségi intézményeket (razzia), a városi intézményeket (városi lakások, kispesti munkástelep). Meghallgatják a tárgyalásokat a fiatalkoruak bírósága előtt.

— **A Magyar Jogászegylet pályázata.** A Magyar Jogászegylet 1000 K pályadijat tüzött ki a következő kérdésre: «Kifejtendő a felek és a biróság cselekvési köre egymáshoz való viszonyában a polgári perben, különös tekintettel a fél adatszolgáltató tevékenységére (tárgyalási elv.)»

A pályázat feltételei a következők:

1. Kivántatik egy körülbelül 6—10 nyomtatott iv terjedelmü magyarnyelvü értekezés, mely a kitüzött kérdést behatóan bár, de mégis csak lényegesebb részeiben tárgyalja és főleg önálló buvárlaton alapuló uj eredmények, valamint uj eszmék felvetése által válik ki. A szakirodalom kimerítő közlése nem kivántatik. A pályázatban nem egyleti tagok is résztvehetnek. A pályadij csakis önálló irodalmi értékkel biró munkának adatik ki; a biráló-bizottság a pályadij odaitélése nélkül is egyes pályamunkákat dicséretben részesithet.

2. A pályadijat a «Magyar Jogászegylet» igazgatóválasztmánya által kiküldött biráló-bizottság itéli oda s az bontja fel a pályadijnyertes munkák jeligés leveleit. Az esetleg megdicsért munkák jeligés levelei csak az igazolt szerző kivánságára bonthatók fel.

3. A pályamunkák legkésőbb 1914 szeptember hó 1-ig az egyleti titkárság czimére (V., Szemere-utcza 10. sz.) postán ajánlva küldendők be. Ezen határidőn tul semminemü ily munka el nem fogadtatik.

4. A pályamü idegen kézzel, lehetőleg géppel, tisztán és olvashatóan irva és lapszámozva legyen és boritékán megjelölendő, hogy melyik dijra pályázik.

5. A szerző nevét, polgári állását és lakhelyét tartalmazó lepecsételt levélen ugyanaz a jelige álljon, amely a pályamü czimlapján. A lepecsételt levélben foglalt netáni kikötések, feltételek tekintetbe nem vétetnek. Több szerző közös munkával nem pályázhatik; álnév alatt vagy névtelenül pályázónak a jutalom ki nem adatik.

6. A pályadijnyertes müvet a «Magyar Jogászegylet» akár értekezései között, akár könyvkiadó-vállalatában, külön tiszteletdijfizetés nélkül, közzéteheti.

7. A jutalmat nem nyert pályamunkák kéziratai, megfelelő igazolás ellenében, a titkárságnál egy éven belül átvehetők.

— **Országos Jogászgyülés Budapesten 1914-ben.** A Budapesten 1911. év őszén tartott Országos Jogászgyülés zárógyülésében azt a kivánságát fejezte ki, hogy ezentul idő-

* A fiatalkoruak biráinak és ügyészeinek, valamint a pártfogó-tisztviselőknek kiképzésére a folyó évi május 15. napjától junius 11. napjáig terjedő időben az igazságügyminiszter tanfolyamot rendez, amelynek előadóiul elméleti és gyakorlati szakférfiakat kért fel. — Az érdeklődő jogászközönség tájékoztatása végett fentebb közöljük a tanfolyam programmját.

közönkint lehetőleg minden három évben Országos Jogászgyülés rendeztessék és felkérte a Magyar Jogászegyletet a következő jogászgyülés egybehivására.

A Magyar Jogászegylet igazgató-választmánya ennek a megbizásnak megfelelve, még a mult év őszén összeállitott egy vegyes-bizottságot, melyben ugy a birói, mint az ügyészi, valamint az ügyvédi és közjegyzői, végül a jogtanári kar tagjai is képviselve voltak s ez a bizottság a legközelebbi jogászgyülés időpontjául az 1914. év őszét tüzvén ki, meghatározta a Jogászgyülés szervezeti szabályzatát és ügyrendjét és megállapitotta a tárgyalandó kérdéseket. Mint az utolsó jogászgyülésen is szakosztályokban fognak a kitüzött kérdések megvitatás alá vétetni, s a szakosztályok megállapodásai azután kerülnek a teljes ülés elé. A szervező-bizottság a következő kérdéseket tüzte napirendre:

I. Magánjogi szakosztály. 1. Kivánatos volna-e törvényhozás utján intézkedni arról, hogy mikor és mennyiben feleljen az állam a tisztviselője által okozott kárért?

2. Kivánatos volna-e törvényhozás utján szabályozni az u. n. kollektiv-munkaszerződést?

II. Hiteljogi szakosztály. 1. Kivánatos-e korlátozni a kereskedelmi jog szabályainak a nem kereskedőkre való alkalmazását, különösen a tárgyilagos és az ugynevezett egyoldalu kereskedelmi ügyletek szempontjából?

2. A korlátolt felelősségü társaságok törvényes elismerése és szabályozásuk főbb elvei.

III. Büntetőjogi szakosztály. 1. Fentartandó-e a fokozatos felelősség mai rendszere a nyomtatvány utján elkövetett büntetendő cselekményeknél?

2. Kivánatossá teszik-e a gyakorlati tapasztalatok az esküdtbiróság mai rendjének reformját és ha igen, mily irányban?

IV. Törvénykezési szakosztály. 1. Mily elvek szerint volna törvényhozás utján szabályozandó a tőzsdei biráskodás (szervezeti hatáskör)?

2. Kiterjesztendő-e a polgári perenkivüli ügyekben a járásbiróságok hatásköre és különösen hatáskörükbe utalandó-e a kereskedelmi cégjegyzékek vezetése és a csődeljárás?

3. Miképp volna törvényhozás utján szabályozandó az ügyvéd megtartási és zálogjoga költségkövetelésének biztositására; mily hatóság minő eljárás utján döntsön az e kérdésben felmerülő vitában?

V. Közjogi és közigazgatási jogi szakosztály. 1. Tekintettel a polgári törvénykönyv tervezetére, miképpen kellene módositani a gyámhatóságok szervezetét, különösen a felebbviteli hatáskört?

2. Kivánatos-e az alsófoku közigazgatási biráskodás szervezése és ha igen, minő elvek alapján?

Az Országos Jogászgyülésre vonatkozó mindennemü felvilágositással az előkészitő-bizottság (V., Szemere-u. 10.) szolgál.

— **Csodálkozunk**, hogy a sommásperek hosszu idő alatt intéződnek el. Egy a budapesti VII. ker. kir. járásbiróság előtt folyó perben szükségessé vált tanukihallgatás foganatositására a buziásfürdői kir. járásbiróság 1913. évi márczius hó első napjaiban megkerestetvén, márczius 29-ikén kelt végzésével a *járásbiróság székhelyén lakó* tanu kihallgatásának foganatositására május hó 23-ikát tüzte ki határnapul! Csaknem három hónap kell tehát egy helyben lakó tanu kihallgatására! A megkereső járásbiróság által február 20-ról május 7-re kitüzött folytatólagos terminus tehát hiábavaló lesz.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

Egyesületi tag kizárásánál követendő eljárási szabályok. Felperest alperesi egyesület kizárta tagjai sorából. A kereset arra irányul, hogy a biróság a kizárási határozatot semmisitse meg. Felperesi álláspont: Bár az egyesületi alapszabályok értelmében a kizárás felett az igazgatóság, felebbezés esetén pedig a közgyülés határoz s a jelen esetben is igy történt, a kizárási eljárás mégis az általános alapelvek megsértésével folyt le, tekintve, hogy az igazgatóság felperest meg sem hallgatta a határozathozatal előtt, továbbá az igazgatósági ülésen és a közgyülésen is ugyanaz elnökölt, aki ellen a kizárás indokául szolgáló állitólagos sértést felperes elkövette, noha az alapszabályok az elnök helyettesitéséről akadályoztatás esetére gondoskodnak.

Az alsóbiróságok felperes keresetének helyt adtak, a német birodalmi biróság 1913 január 9-én hozott IV. 354/912. sz. ítéletével a keresetet elutasitotta. Indokok: Helytelenül indult ki a felebbezési biróság abból, hogy a polgári és büntető eljárás alapelveit kell alkalmazni, mivel a kizárási eljárásra nézve az alapszabályok nem intézkednek.

Egyik egyesületi tagnak az alapszabályok által megengedett kizárásánál nem jogi vita eldöntéséről, hanem az egyletnek egy igazgatási aktusáról van szó. Itt különös eljárási szabályok hiányában csak azt lehet kivánni, hogy bizonyos biztositékról történjék gondoskodás méltánytalan eljárások ellen.

Nem lehet azonban tulságos jelentőséget tulajdonitani annak, hogy felperes az igazgatósági ülés előtt nem hallgattatott meg, hiszen végső fokban maga a közgyülés döntött. A sértett tagoknak a közgyülésen való megjelenését pedig alapszabályi rendelkezés nem tiltván meg, az állitólagos sértettnek elnöklése szintén nem szolgálhat megsemmisitési okul.

— **Szenzációs perek tárgyalásának közlése.** Egyik német lapban a következő érdekes sorokat olvassuk:

«Sok oldalról kérdezősködtek nálunk aziránt, hogy a Sternickel-féle perről mért nem közlünk kimeritőbb tudósitásokat. Érdemesnek véljük erre nézve általánosságban a következőket felelni:

A tisztességes napisajtó feladatáról alkotott fogalmaink, de meg sajtóegyesületünk határozata folytán is célunk az, hogy fiatalkoru olvasóink érdekében az erkölcstelenség legmélyebb fokát felszinre hozó birósági tárgyalásokból csak a legszükségesebbet közöljük. Valamely per pszichológiai mozzanatainak átértése teljesen független az egyes kétes értékü tanuk botrányos vallomásainak legapróbb részletekig terjedő ismertetésétől. Ez utóbbit átengedjük azon lapoknak, melyek nyilván lemondottak a közönséget nevelő szerepükről. Ha néhány nagyobb berlini lap is sulyt helyez arra, hogy mindenféle betörők és más kétes népség fölött tartott birósági tárgyalásokról kimeritő tudósitást közöljön, ez ezen ujságoknak és olvasóközönségüknek dolga, bennünket azonban nem befolyásol.»

— **Orvosi tévedés.** A chartresi biróság előtt dr. Sereins, mint vádlott állt minap azért, mert egy kilencz éves fiucskának santonin helyett corrosivot adott, amibe a kis fiu belehalt. A biróság az orvost öt hónapi fogságra és 500 frank birságra itélte. (Gyógyászat.)

Azonnali belépésre gyakorlottabb ügyvédjelöltet keresek. Budapest, V., Dorottya-utcza 8. 14744

Most végzett fiatal ügyvéd, fővárosi ügyvédi irodába irodavezetőnek ajánlkozik, esetleg társulna. Ajánlatok «22» jeligére kéretnek. 14745

Némi gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keres azonnali belépésre dr. Rothman Árpád zentai ügyvéd. Ajánlatok az eddigi gyakorlat és fizetési igények megjelölésével közvetlenül nevezett ügyvéd czimére, Zentára küldendők. 14747

Dr. Kelemen Mózes ügyvéd, Pécsett, gyakorlott doktor juris jelöltet keres, lehetőleg azonnal való belépésre. 14746

Ügyvédjelölt azonnal alkalmazást nyerhet dr. Müller Ferencz szekszárdi ügyvédnél. 14748

Gyakorlott, önállóan tárgyaló ügyvédjelöltet keresek állandó alkalmazásra. Igények s referenciák megjelölendők. Dr. Schulhof, Kiskundorosma. 14742

Huszonhét éves, utriuques iuris doctor, ügyvéd, nagyobb irodába társul lépne, vagy annak vezetését vállalná. Meghivást «Komoly» jeligével Mosse Rudolf hirdetője, Andrássy-ut 2. szám közvetit. 14741

Ügyvédjelölt, ki német nyelvben teljesen jártas, önállóan tárgyal, telekkönyvi gyakorlattal bir, alkalmazást nyerhet. Ajánlatok eddigi gyakorlat és fizetési igények közlésével intézendők. Dr. Sik Lajos, Németujvár, Vas megye. 14737

Nagyobb vidéki irodának teljesen önálló vezetésére, alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt (dr. juris) alkalmazást nyerhet. Fizetés: havi 300 korona és a szokásos mellékjövedelem. Ajánlatok az eddigi gyakorlatnak tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők. 14738

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 17. szám. Budapest, 1913 április 25.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Berényi Antal* nagysomkuti kir. járásbiró: A fiatalkoruak birái, ügyészei és pártfogó tisztviselőinek továbbképző tanfolyama. — *Dr. Majer József* váczi ügyvéd: Közjegyzői okiratok tömeges érvénytelenitése. — *Reich Péter Cornél* budapesti kir. törvényszéki jegyző: A zálogbavevő felelőssége a tulajdonjog fentartásával eladott varrógép eladójával szemben. — *Dr. Tiszti Lajos:* A gazdasági gépmunkások biztositása. — *Dr. Herceg Lajos* ügyvéd: Az 1911. évi I. tcz. 222. §-ához. — *Dr. Bálint Kornél:* Az 1911. évi I. tcz. egy hézaga. — *Dr. Auer György:* Az igazságügyi szolgálati rendtartás tervezetének bemutatása az «Országos Birói és Ügyészi Egyesületben.» — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A fiatalkoruak birái, ügyészei és pártfogótisztviselőinek továbbképző tanfolyama.

Igazságügyi kormányunk boszorkányos gyorsasággal teszi meg a lépéseket a fiatalkoruak bíróságáról szóló és csak nehány nappal ezelőtt szentesitett törvény életbeléptetésének előkészitéséhez.

Ez év május 14-től junius 12-ig terjedő időre a fiatalkoruak ügyeit ellátni hivatott birák és ügyészek továbbképzése czéljából oly gazdag és változatos programmot állitott össze, amely alkalmat ad a tanfolyam résztvevőinek nemcsak a kriminológia elemeivel s annak a büntetőjoghoz való viszonyával, hanem különösen a fiatalkoru bünösök elzüllését előidéző egyes tényezők és az ezek elleni küzdelem eszközeivel, valamint a fiatalkoruak ellenében tehető intézkedések megválasztásában irányadó szempontokkal való megismerkedésre is.

Hogy ez mily széles perspektivát nyit meg a vidéki biró előtt, kétségtelenül kitünik abból a körülményből, hogy a fiatalkoruak ügyeit ma ellátó legtöbb vidéki birónak nem volt alkalma látni sem a fiatalkoru bünösök spécziális és tipikus alakjait, sem pedig az ezek elleni küzdelem eszközeiként szereplő javitó-intézet, fiatalkoruak fogháza és gyermekvédelmi intézmények gyakorlati müködését.

Érthetetlen tehát a továbbképző programm ellen nemcsak egyfelől hallott ama kijelentés, hogy az tulságosan elméleti irányu.

Hiszen az elméleti ismertetés mellett a gyakorlati ismeretek egész tömege fog a fiatalkoruak fogháza, megfigyelő-intézete, javitó-intézete, gyermekmenhelyek, napközi otthonok, munkaközvetitő-intézet, népjóléti intézmények és rendőrségi intézmények felette tanulságos megtekintése folytán rendelkezésre állani.

Egyébként pedig az elméletet nem lehet teljesen kiszoritani a programmból, hiszen büntető jogrendszerünk terén évtizedes stagnáczió után egyszerre megindult teljesen uj irányzat ismertetéséről van szó, s ennek elemeit a fiatalkoru bünösökkel napnap után foglalkozó birónak ismerni kell, mert csak igy bizható reá megnyugvással erkölcsi felelősséggel járó tisztsége.

A magam részéről én inkább azt az óhajt szeretném propagálni, hogy a tanfolyamon tartandó előadások lehetőleg egész szövegükben bocsájtassanak majd a hallgatók rendelkezésére, és hogy az elméleti előadások, ugy, miként a jogtudományi továbbképző tanfolyamoknál is történt, előzzék meg mindig a vonatkozó megtekintéseket.

Régi igazság: «verba volent, scripta manent». Ebből a szempontból tehát, és azért is, hogy az előadásokon a jegyzetek készitésével ne forgácsolódjék szét a hallgató figyelme, kivánatos az előadások litografált szövegét a hallgatók között szétosztani.

Meg lesz ennek az az előnye is, hogy mert a fiatalkoruak biráinak megbizása nem tekinthető állandónak — hiszen a törvény szerint is csak három évre szól — az esetleges utódot is megismertetheti a hallottakkal; de az előadott anyag összefoglaló ismétlése végett a hallgatónak magának is szüksége van erre, hogy eredményes legyen az az áldozat, mit igazságügyi kormányunk a tanfolyam rendezése által hozott.

A gyakorlati jogszolgáltatás terén müködők előtt ismeretes dolog, hogy az egyes bíróságoknál egy-egy ügyszakban meghonositott módszert az idők folyamán ott müködő birák rendszerint átveszik.

Már most, ha ez igy áll, akkor a tanfolyamon résztvett birónak, aki végtére is maga fog majd a saját bíróságánál bizonyos intézkedési formulárékat a tanfolyamon tapasztaltak és a törvény alapján meghonositani, alkalmat is kell adni arra, hogy e módozatokat a legkifogástalanabb formában honositsa meg.

De nem tekinthető alaptalannak az az óhaj sem, hogy az elméleti előadást kövesse aznap, vagy másnap a vonatkozó megtekintés.

Tudjuk jól, hogy azok a képzetek maradnak meg hosszabb ideig, amelyeknek alapjait nemcsak olvastuk, hanem magunk előtt is szemléltük. Ha a hallás utján nyert képet összekapcsolhatjuk a látás utján nyert képpel, állandósitjuk azt elménkben és megóvjuk a megsemmisüléstől. *Dr. Berényi Antal.*

Közjegyzői okiratok tömeges érvénytelenitése.

A Curia egy konkrét ügyben 5044/1912. szám alatt hozott határozatában kimondotta, hogy «8%-nál magasabb kamatkikötést tartalmazó, közjegyző által felvett okirat, a közjegyzői okirat erejével nem bir, s annak alapján az 1874 : XXXV. tczikk 111. §-a értelmében végrehajtás el nem rendelhető.»

Ez a határozat — ha azt a birói gyakorlat szentesiti — az összes közjegyzői okiratoknak, különösen pedig a közjegyzők által felvett kötelezvényeknek igen jelentékeny részét (mondhatnám 25—30%-át) egy csapásra megfosztja közokirati jellegétől.

A közjegyzők ugyanis rendszerint csak arra ügyelnek — s az eddigi joggyakorlat szerint joggal tették — hogy az okiratban kifejezetten «kamat» czimén szereplő összeg ne haladja meg a 8%-ot.

Arra azonban már nem igen ügyelnek, hogy pl. a nyomtatott mintákban szereplő késedelmi kamatot törölnék, ha a kamatláb — ami ma nem megy ritkaságszámba — 8%.

Még kevesebb sulyt fektetnek a többi mellékkikötésekre (birság, jutalék stb.). A storno-dijat meg teljesen figyelmen kivül hagyják és pedig teljes joggal, mivel a kártalanitási dij, mint ezt a több évtizedes birói gyakorlat megállapitotta, nem kamattermészetü járulék.

A kártalanitási dij jogi természetéről annyit irtak a szaklapok az utóbbi időben, hogy erészben alig lehetne ujat mondani.

Nem is szorosan erről akarok ezuttal értekezni, hanem a bevezetésileg érintett curiai határozat alapján netán kifejlődő birói gyakorlatnak pusztitó hatásáról.

Azt azonban mégsem hallgathatom el, hogy a kártalanitási dijnak a kamattermészetét vitatók legtöbbje azzal a naiv (hogy

ne mondjam együgyü) számitással szokott előállani, hogy azt mondja: 7% kamat + 3% stornó = 10% kamat.

Azonban talán felesleges bővebben fejtegetni, hogy a kamat évente — és az adós akaratától függetlenül — ismétlődő járuléka a tőkének, mig ellenben a kártalanitási dij egyszer s mindenkorra — és csak az esetre — jár, ha a tőke egészben vagy részben, a kikötött idő előtt fizettetik vissza. Amig tehát az adós — ha a tőkét használni kivánja — a kamatfizetési kötelezettségtől nem szabadulhat, addig a kártalanitási dij fizetését nagyon könnyen elkerülheti azáltal, hogy a tőkét a kikötött részletekben és időben törleszti, illetve fizeti vissza.

Az előbbi példára visszatérve, kétségtelen, hogy ha a 3% kártalanitási dijat — anélkül, hogy kutatnám, vajjon tényleg jár-e vagy járhat-e — egyszerüen hozzáadom a 7% kamathoz, akkor igenis kijön a 10%. Ha ellenben kártalanitási dij czimén — pl. a tizedik évben — fizetett összeget az előző évekre elosztom s az egy-egy évre eső összeget hozzáadom a kamathoz, a 8% akkor sem jön ki, ha a kamatláb 7½%.

Nem akarok bővebben reflektálni a végrehajtási törvény 192. §-ának utolsó bekezdésére sem, amely szerint a kamat és «a kötvényen alapuló egyéb járulék» igenis meghaladja a 8%-ot. Pedig a végrehajtási törvény tudvalevőleg későbbi keletü ugy a közjegyzői törvénynél, mint az 1877 : VIII. tcz.-nél.

A Curia által — a felvett konkrét ügyben — helybenhagyott táblai határozat a közokirati jelleg megtagadását az 1877 : VIII. tcz. 1. §-ával indokolja, amely szerint a közjegyző nem vehet fel közokiratot és nem ruházhat fel közjegyzői okirat minőségével magánokiratot, amelyben 8%-nál magasabb kamat köttetett ki. amely szerint továbbá az ezzel ellenkező okirat közokirat, illetőleg közjegyzői okirat erejével nem bir.

A curiai határozat a másodbiróság által elfoglalt fenti álláspont támogatására felhozza, hogy az 1877 : VIII. tcz. 8. §-a azt a rendelkezést tartalmazza, hogy ha a 8%-nál magasabb kamat a törvény hatálybalépte előtt felvett okiratban van kötelezve, annak 8%-ra való leszállitását nem akadályozza. Vagyis más szavakkal: a kivétel megerősiti a szabályt.

Nem szenvedhet kétséget, hogy az 1877 : VIII. tcz.-re azért volt szükség, mivel az 1868 : XXXI. tcz. 1. §-a alapján a «kamat» egymagában — tehát minden más járulék nélkül — akár 100%-ra (vagy ennél is többre) emelkedhetett.

Az 1877 : VIII. tcz. tehát főként a «kamat»-lábat akarta mérsékelni s azt akarta megakadályozni, hogy az adós ne legyen kénytelen a 8% kamaton felül «évente» további hasznot juttatni a hitelezőnek. A kártalanitási dijra a törvényhozás nem gondolt és nem is gondolhatott már csak azért sem, mert ezt a későbbi gyakorlat honositotta meg a mai formájában.

A kártalanitási dijat az országos szokás és ezt szentesitő birói gyakorlat állandósitván, a szokásjognak törvényrontó ereje az 1877 : VIII. tcz. 1. §-ának második bekezdésében lefektetett elvet, amely a tőkén felül fizetett minden járulékra rá akarja sütni a kamat bélyegét, hatályon kivül helyezte volna az esetre is, ha a kártalanitási dij tényleg belemagyarázható lenne a most idézett törvényhelybe.

A szokásnak törvényrontó erejéhez pedig nézetem szerint éppen a biróságnak kell ragaszkodnia, mivel sok esetben csak ezzel enyhitheti egyik-másik elévült törvény igazságtalan, vagy a későbbi viszonyoknak meg nem felelő rendelkezését.

A kamat mellett egyéb járulékok kikötése — az időközönként ugyancsak nyomoruságos pénzügyi viszonyokra való tekintettel — annyira szokásossá vált, hogy mint már előrebocsátottam, a közokiratok felvételénél az 1877 : VIII. tcz. 2. §-a alig részesül figyelemben s a közjegyzők főként csak arra ügyelnek, hogy a kamat maga ne haladja meg a 8%-ot.

Az 1877 : VIII. tcz. 1. §-ának fentidézett rendelkezése már a törvény megalkotásakor is tullőtt a czélon, mivel teljesen elegendő lett volna azt mondani, hogy a közjegyzői okiratnak a 8% kamatot meghaladó kikötést tartalmazó része érvénytelen, nem pedig maga az egész közjegyzői okirat.

Ezzel annál inkább beérhette volna a törvényhozás, mivel maga a közjegyzői törvény is ismer olyan tiltó rendelkezéseket, amelyek a közjegyzői okiratot nem fosztják meg érvényétől.

Igy pl. az 59. §. előirja, hogy a közjegyzőnek ügyelni kell arra, hogy az ügylet, amelyben közremüködésre felkéretett, a törvénnyel ne ellenkezzék. Ennek daczára az idézett szakasz második bekezdése nem zárja ki a törvénnyel ellenkező rendelkezésnek közokiratba foglalását, hanem csupán azt követeli, hogy a közjegyző arra a körülményre, hogy a kivánságuk törvénybe ütközik, a feleket figyelmeztetni köteles, s ha ezek kérelmük mellett megmaradnak, ezt a közokiratban megemliteni köteles.

Viszont a közjegyzői törvény 68. §-a nem kevesebb, mint 17 olyan szakaszt sorol fel, amelyeknek be nem tartása a közjegyzői okiratot megfosztja közokirati jellegétől. Ezek azonban csaknem kivétel nélkül, alaki kellékek figyelmen kivül hagyására vonatkoznak.

S ami a legjellemzőbb, a 68. §. az érvénytelenségi okok között egyáltalán nem szerepelteti az 59. §-t, amelyben pedig a fennebb már érintett rendelkezésen felül az is benne van, hogy a közjegyzőnek «oly ügyletben, mely a büntetőtörvénnyel, közrenddel, vagy az erkölcsiséggel ellenkezik, résztvennie nem szabad.»

A közjegyzői törvény szempontjából tehát még az a közokirat sem veszti el közokirati jellegét, amelyik egyenesen a büntetőtörvénykönyvbe ütközik, minek folytán az 1877 : VIII. tcz. 1. §-ának fenti rendelkezése magával a közjegyzői törvénynyel is ellentétben áll, anélkül, hogy kifejezetten hatályon kivül helyezné a közjegyzői törvény idézett rendelkezését.

Az 1877 : VIII. tcz. 1. §-ának azt a rendelkezését tehát, amely a járulékokkal együtt 8%-nál magasabb kamatkikötést nem a kérdéses kikötésnek, hanem — minden elfogadható ok nélkül — magának az egész közokiratnak mint ilyennek érvénytelenségével sujtja, addig is, mig az észszerütlen és igazságtalan rendelkezés törvényhozási uton reparáltatik, az ellenkező jogszokás alapjára helyezendő birói gyakorlatnak kell a helyes mederbe szoritania. Ez eddigelé meg is volt, s ha ezentul nem lesz meg, ennek sok ezer per és óriási vagyoni károsodások lesznek a — Curia által bizonyára előre nem látott — következményei.

A Curia idézett határozata ugyanolyan közjegyzői okiratoknál, amelyek a közjegyzői törvény 68. §-ának utolsó bekezdése értelmében — közokirati jellegük elvesztése esetén — érvényes magánokiratokká minősithetők, csupán azzal a joghátránnyal fog járni, hogy ezeknek az okiratoknak az alapján a közjegyzői törvény 111. §-a szerinti közvetlen végrehajtás nem lesz elrendelhető, hanem a hitelező kénytelen lesz adósa ellen keresetet inditani.

De kérdem, mi történjék azokkal az ügyletekkel, amelyek közokirati kényszer alá esnek? Ha a biróság az 1877:VIII. tczikk 1. §-a alapján ezeket is megfosztja közokirati jellegüktől, akkor ezek az okiratok — miután mint magánokiratok ipso iure érvénytelenek — egyszerüen nemlétezőknek lesznek tekintendők, ami pedig talán mégis tulságosan káros következménye lenne az 1877 : VIII. tcz. elavult rendelkezése uj életrekeltésének.

Dr. Majer József.

A zálogbavevő felelőssége a tulajdonjog fentartásával eladott varrógép eladójával szemben.

A budapesti kir. járásbiróságoknál az a gyakorlat fejlődött, hogy a tulajdonjog fentartásának némely folyományát a gyakorlati életre ható sérelmeinél fogva iparkodtak enyhiteni s igy a zálogbavevő felelősségét le akarták szállitani s az eladó jogát a fentartással eladott, de zálogba tett varrógépre nem ismerték el. A felsőbiróság ezzel ellentétben következetesen megváltoztatta az itéleteket és az eladó javára döntött. Némely nagyobb czég körlevelet bocsátott ki a budapesti zálogházakhoz, melyekben közli, hogy az ő varrógépeit tulajdonjog fentartásával adván el, azokat ne fogadják el kézizálog gyanánt. Ezt azonban csakis oly módon lehet megfelelő joghatálylyal és érvénnyel elfogadni, ha egyrészt a körlevélben a fentartással eladott gépek számai közöltetnek, mert hisz gépeket nemcsak részletfizetésre, de készpénzben is eladhat a czég, másrészt a magánczégek értesitését senki figyelembe nem tartozik venni s a zálogbavevő jóhiszeműségét nem csorbitja az a körülmény, hogy ő valamikor körözést kapott a gépekre vonatkozólag.

Azonban ez az álláspont lehet jogos és az anyagi jognak megfelelő, lehet kirivó a tulajdonjog szempontjából, de ezt a

kérdést csakis az élőjoggal, a jogszokással s a készülő polgári törvénykönyv figyelembevételével dönthetjük el.

A római jog már elismerte azt a fogalmat, hogy a megvett dolog tulajdonjoga nem szállt át a vevőre, amig a vételárt ki nem fizette, hacsak az eladó az árt neki nem hitelezte. A *Code Civile* szerint csak zálogjogot nyert az eladó a dologra, ha vevő a vételárt nem fizette ki (2102., 2103. C.) Hazai jogunk nem ismerte jó sokáig azt a fogalmat, hogy a vétel daczára a tulajdonjog az eladót illesse, mert ez a tulajdonjognak magánszemélyek által való egyik korlátozását jelenti, holott a tulajdonjog kizárólagos jog, melynek behatásától mindenki, a közérdekeket kivéve, kizárható. A Curia 1885-ben már 8364. számu határozatával kimondja, hogy az ilyen feltétellel vett dolog a törlesztésig az eladó tulajdonát képezi. A Curia ezt a gyakorlatot követi azóta és követi ma is. A polgári törvénykönyv tervezetének 1411. §-a nem mondja ki határozottan, hogy a tulajdonjog, miként más el nem adott dolgára, teljességgel fennáll, hanem :

a tulajdon-átruházást halasztó feltételül tekinti, bontófeltétel szerint :

ha kifizeti teljesen, átszáll ujabb szerződés nélkül a vevőre ;

ha késedelembe esik a vevő, beáll a bontófeltétel s az eladót elállásra jogositja, mintha a dolgot vevőnek nem adta volna át. Ezt a kikötést csakis ugy ismeri el, ha okiratba foglaltatik s a vételár fizetésének ideje naptárszerüleg meg van határozva.

Ebből viszont az is következik, hogy, ha a részletfizetési határidő s a fizetendő havi részlet meg van jelölve, tudjuk azt is, hogy mikor fizette ki a vételárt, ha a részleteket pontosan betartja vevő, t. i., az utolsó havi részlet lefizetésével.

A franczia magánjog a helyes irányt követte, mert az átadott ingó dolognak elég a zálogjog kikötése, tehát a dolog, a *species* biztositása. A szász Ptkv. 292., 466. és 467. §-ának a zálogjogra vonatkozó ezen rendelkezése szerint, az elzálogositónak kell a zálogbitelező részére birlalnia s e törvénykönyv szerint a tulajdonjog fentartása, ha vételár biztositását czélozza, hatálylyal nem bir. A würtenbergi 1825. évi zálogjogi törvény 25. czikke, mely ma is érvényben van, a fentartást ingókra nézve általában érvénytelennek tekinti. A pandekta-jog pedig, tehát a ma is érvényben levő római jog, a fenti római dologi jogi elvet akként magyarázza, hogy az ingó *végleges átadása* bontófeltételhez van kötve. A magyar polgári törvénykönyv tervezete nem bontó-, hanem *halasztó*-feltételnek értelmezi a kikötést, a vételár lefizetése is halasztó feltétellel bir a tulajdonjog átszállására nézve. Az, hogy melyik nézet helyesebb, az a mai anyagi jogkérdés tekintetében irrelevans. A magyar polgári törvénykönyv tervezete a német birodalmi törvénykönyv 455. §-a analógiájára, a szegény néposztály tekintetéből, akik készpénzért nem tudnának vásárolni, felvette a pactum reservati dominii-t is. A feltétel tehát a tulajdonátruházásra vonatkozik s a kötelmi szerződésre a fentartás csak annyiból vonatkozik, amennyiben a késedelmes fizetővel szemben vevő a vételtől való elállása jogát is fentartotta magának.

Egyébként a magyar polgári törvénykönyv 1411. §-a a bírónak szabad kezet ad a feltétel magyarázásában s a halasztó hatály helyett kimondhatja, hogy a feltétel bontó. A tulajdonos a nem késedelmes vevőtől nem veheti vissza a dolgot, kivéve, ha a szerződéstől is eláll. Ez az elállás is külön *irásbeli* kikötésre szorul, mint maga a fentartás irásos kikötése is. A dologgal együtt, a már fizetett részleteket csak ugy tarthatja vissza, ha a polgári törvénykönyvi tervezet 1054. §-a szerint azt irásbelileg kikötötték. Ez a kikötés lényegében méltánytalan, mert a dolog visszakövetelése mellett az eladó a vételár egy részét is megtartja, de a gyakorlati életben azért is bir jelentőséggel, mert a szegény ember jöhet oly helyzetbe, hogy a dolgot inkább veszteségre visszaadja, mintsem fizessen tovább is részleteket nehéz viszonyok között.

Annak kikötése pedig, hogy a vétel megkötöttnek tekintendő, tehát a dolog visszakövetelésével a vételárt is követeli, hatálylyal nem bir, mert a tulajdonjog fentartása a dolog biztositására szolgál, s ahogy a biztositott dolgot visszakapja és visszaveszi, további kára nincs, kivéve az állagában történt romlás esetén felmerülhető kára. Az irásbeli kikötés pedig nemcsak az eladó és a vevő közti viszony pontos megállapitására szolgál, hanem e viszonyhoz sorakozó joghatály is.

Igy a tulajdonjog fentartásával eladott ingó elidegenitése, azzal a szerződéssel ellentétben való rendelkezés, a sikkasztás, orgazdaság és tulajdon elleni kihágás büncselekményeit is megállapitja.

A pactum reservati dominii, ha már becsuszott a magyar köztudatba s a biróságok is elfogadták és a polgári törvénykönyvünkbe is belekerül, a maga következményeiben is közelebbről volna körülsánczolandó. Visszaélést lehet üzni a végletekig, igy a szerződéstől való elállás nélkül visszaveheti az eladó a dolgot, a tulajdonát a vételár kifizetéséig, ha ez irásban kiköttetett a késedelmes fizetés esetére. Az emlitett eset a fizetett részletek visszatartása és a dolog visszakövetelése uzsorának lehet a melegágya, és ilyenkor az 1877 : VIII. és 1883 : XXV. tcz. alkalmazandó, vagyis korlátozásnak volna helye. A harmadik jóhiszemü személyek a gyakorlat szerint a pactum reservati dominiinál rosszul járnak, mert a kikötés harmadik jóhiszemü személyekkel szemben is hatályos (Dtár u. f. XXI. 25., XXIV. 353.), a véletlen kár tekintetében pedig (Dtár IV. f. II. 107.) a tulajdonost éri a veszteség és ha ez bekövetkezik, a vételárt a tulajdonos visszatartozik adni a vevőnek.

A Curia kifejtése szerint elhasználható dolgoknál ez a kikötés érvénytelen. A varrógép tekintetében különös óvatosságra inditotta az eladókat ; irásbeli kikötés szerint a vétel halasztó hatálylyal bir s az elidegenités ellen megfelelő figyelmeztetéssel szolgál, amennyiben vevőt figyelmezteti, hogy sikkasztást követ el, ha a géppel bármiképpen mint sajátjával rendelkezik. Ha tehát a vevő a varrógépet elzálogositja, sikkasztást követ el. Az pedig, aki a gépet zálogba veszi, tekintettel arra, hogy a czég körleveleiben figyelmezteti az intézeteket a gyakori elzálogositás miatt, hogy bizonyosodjanak meg, hogy a vevő a tulajdonjogot megszerezte-e, ha az orgazdaság és tulajdon elleni kihágás miatt nem is inditanak ellene eljárást, a magánjogi felelősség reája is kiterjed, mert a tulajdonjog fentartása kiköttetvén irásbelileg, figyelmeztetés nélkül is tartozik a gépet kiadni, és figyelmeztetvén, az elzálogositás eshetőségére, büntetőjogilag is felelősséggel tartozik. A jóhiszemüség kifogásával élhet oly dolgok tekintetében zálogbavevő, amelyek a miniszteri rendelet szerint ügynöki rendelés utján nem szerezhetők meg, illetve az erre való megrendelésgyüjtés hatálylyal nem bir, tehát feltehető, hogy részletfizetésre sem kapható. Különösen a varrógép az a dolog, amelyre a szegényebb néposztály rászorul és erre tekintettel kivételt képezett az ügynök utján való megrendelés alól.

Az a kérdés, hogy meddig áll fenn a zálogbavevő felelőssége, t. i., ha vevő igazolja a zálogbavevőnél, hogy igen csekély összeggel tartozik még a gépre, ugy oldható meg, hogy ha vevő *tartozik,* az összeg mellékes, tulajdonjoga még nincs a géphez, legfeljebb, ha a zálogbavevő a gép hátralékos csekély vételárát levonja a zálogkölcsönösszegből és azt a gép eladójának vevő nevében elküldi.

Ha azonban a gépet kézizálog gyanánt elfogadta és mivel sem törődött a gépnek, a tulajdonosának kutatásával, feltéve, hogy az, aki a gépet eladja, maga a tulajdonos, ha nem is culpa lata, de legalábbb is culpa levist követ el a tudakozódás nélküli zálogbafogadás által. Ha a jogszokás szerint a jóhiszemü harmadik személy ellen is kiterjed a pactum reservati dominii hatálya, ugy kiterjed ez akkor is, ha a vevő az elzálogositáskor elhallgatja eladó fentartott tulajdonjogát s azért jóhiszemü a zálogbavevő, mert nem tud a jogügyletről, mely megköti a géppel való szabad rendelkezést, ellenkező esetben a vevő büntársává lesz, tehát orgazda.

Ha pedig zálogbavevő a gépet elfogadja, az eladó ugy a vevő, mint a zálogbavevő ellen pert indithat s ha egyedül zálogbavevőt perelné, ugy a zálogbavevő szavatosként perbe idéztetheti a vevőt.

A zálogbavevő felelőssége elsőrendü, mert a gép kézizálog gyanánt szerepelvén, a gép visszaszerzése főigyekezete a tulajdonosnak, tehát a mindenkori birtokos ellen fordulhat. A tulajdonos kötelezettsége képezheti még vita tárgyát. Vajjon a tulajdonos tartozik-e megtériteni a zálogbavevőnek a gépre adott zálogkölcsön összegét, s a gépnek hátralékos vételáráért perli a vevőt, s a zálogbavevő a kölcsönösszegre beszámitási kifogással élhet-e? Az eladó a hátralékos vételárösszeget jogosan perli, zálogbavevő jogosan kéri kárának megtérités ét. Ha a biróság a beszámitást nem tartja megengedhetőnek az eladó ellenében, ugy zálogbavevőnek visszkeresete lesz a vevő, tehát a zálogba-

*

tevő ellen. Ha pedig a beszámitást kimondja a bíróság, ugy eladó a zálogkölcsönösszeg erejéig károsodik, és a vevő ellenében követelheti a különbözetet. Végül a zálogbavevő jogosan marasztalható-e a hátralékos vételárban, vagy eleget tesz-e eladónak a gép visszaadásával. Zálogbavevő mindenesetre jobban jár, ha a gépet visszaadja, mert vesztesége a kölcsönadott összeg, holott, ha a vételárat fizeti meg, ugy a kölcsönadott összegen felül még a különbözetet fizeti meg, melylyel a vevő hátralékban maradt, s ez lehet oly nagy összeg is, amennyit zálogbavevőnek a gép nem ér meg.

Eladó azonban a gépeket eladni igyekszik, tehát a perlése a hátralékos vételárra jogos és érthető, neki nem czélja a varrógépeket visszaszerezni, hanem pénzzé tenni megfelelő haszonnal. Zálogbavevő vétkessége — minthogy ez már nem nevezhető gondatlanságnak — indokolttá teszi az ő marasztaltatását, a pactum reservati dominii kikötése, s annak elfogadása szüli a hozzáfüzött joghatályt, a dologhoz ilyetén való eminens joga kiterjed a vevőről a zálogbatevőre is, annál is inkább, mert a varrógép zálogbaadása napirenden van, és az eladó az intézeteket eleve erről értesiti is, tehát a rosszhiszemüség is egymagában megállapitaná a hátralékos vételár fizetésére való kötelezettségét, mig a vevővel szemben keletkezett visszkereseti joga s annak jogosultsága már a kérdésen tulterjed, ezt nem érintem ezuttal. De lege ferenda tekintetében is előnyös volna többeknek hozzászólása.

Reich Péter Cornél.

A gazdasági gépmunkások biztositása.

A fenti czimen oly kérdéssel kivánok röviden foglalkozni, mely a szocziális biztositásnak mindjobban növekedő fontosságánál fogva némi jelentőséggel bir.

Tudvalévő, hogy a gazdasági gépek mellett alkalmazott személyzet baleset esetére való biztositását az 1912: VIII. tcz. 5. §-a minden kételyt kizáróan rendezte, minek folytán ugy a hatóságok, mint az érdekeltség tisztában van azzal, hogy a gazdasági gépek mellett alkalmazott összes munkások — a vizsgázott gépész kivételével, kit mindenesetre az 1907 : XIX. tcz. szerint kell biztositani — *baleset* esetére az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédsegélypénztárnál biztositandók. Bizonytalanság áll fönn azonban aziránt, hogy vajjon a mások részére vállalkozásszerüleg dolgozó gazdasági géptulajdonos alkalmazottjai *betegség* esetére az 1907 : XIX. tcz. alapján biztositandók-e? Ez a bizonytalanság egyrészt onnan eredt, hogy az 1912 : VIII. tcz. nem emlékezett meg, s tárgyánál és szerkezeténél fogva nem is emlékezhetett meg a gazdasági gépmunkások betegség esetére való biztositásáról, másrészt a m. kir. kereskedelemügyi miniszternek az emlitett munkások *balesetbiztositására* vonatkozólag kiadott 16,878/1912. sz. rendeletére vezethető vissza, mely szerint «a jövőben, illetve az 1912 : VIII. tcz. életbelépte óta bármilyen gazdasági gépnél alkalmazott munkások, tekintet nélkül arra, hogy a gép tulajdonosa gépével a saját gazdaságában, avagy mint vállalkozó másnak gazdaságában végeztet munkát, az 1907 : XIX. tcz.-ben szabályozott kötelező biztositás alá nem vonható».

E jogi bizonytalanság az ország minden részében számtalan panaszra és zaklatásra adott alkalmat, s végeredményében azt idézte elő, hogy az a sok ezer gazdasági géptulajdonos, aki Magyarország óriási mennyiségü gabonanemüjének igen jelentékeny részét kicsépeli, illetve termesztését elősegiti, vagy a kerületi pénztárak felszólitásainak és az ezeket követő hatósági eljárásnak teszi ki magát, vagy pedig a kétszeres biztositással járó tulterhelést kénytelen viselni.

Ily körülmények között indokoltnak mutatkozik a vonatkozó törvények helyes értelmének tárgyilagos megállapitása.

Az Országos Munkásbetegsegélyző- és Balesetbiztositó Pénztár, illetve a kerületi pénztárak álláspontja azon a felfogáson nyugszik, hogy az 1912 : VIII. tcz. a gazdasági gépmunkások betegség esetére való biztositását egyetlen szóval sem érintette, s igy e tekintetben a jogállapot változatlan maradt, továbbá, hogy a jelzett miniszteri rendelet, mely az 1907 : XIX. tc.-nek csupán a 3. §-ára hivatkozik, szintén nem változtatta meg az eddigi jogállapotot; arra nézve pedig, hogy mi az «eddigi jogállapot», irányadóul az szolgál, hogy mindazok a gazdasági géptulajdonosok, akik leginkább — ha nem is kizárólag — mások részére dolgoznak gépükkel, foglalkozásuknál fogva az ipartörvény alá esnek. Minthogy pedig az 1907 : XIX. tcz. 1. §-ának 1. pontja kimondja, hogy betegség esetére való biztositási kötelezettség alá esnek azok a személyek, akik valamely, az ipartörvény alá eső foglalkozásnál napi 8 K-t meg nem haladó bérrel vannak alkalmazva és minthogy az 1912 : VIII. tcz.-nek vonatkozó 5. szakasza csakis az 1907 : XIX. tcz. 3. §-ának utolsóelőtti bekezdését módositja, 1. §-át azonban nem: következőleg az iparszerüleg dolgozó munkaadó által alkalmazott munkások betegség esetére való biztositási kötelezettség alá esnek.

E felfogással szemben szerény véleményem szerint az idevágó törvények helyes értelmezése a következő.

Az 1907 : XIX. tcz. 1. §-ában egyáltalán nincs rendelkezés arra nézve, hogy a gazdasági gépvállalkozók munkásai betegség esetére az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztositó Pénztárnál kötelezőleg biztositandók. Nevezetesen a most idézett törvényszakasz értelmében «betegség esetére való biztositási kötelezettség alá esnek mindazok, akik a magyar szent korona országai területén valamely, az ipartörvény (1884 : XVII. tcz.) alá eső foglalkozásnál akár állandóan, akár ideiglenesen, kisegitőképpen vagy átmenetileg oly fizetéssel vagy bérrel vannak alkalmazva, mely évenkint kétezernégyszáz koronánál, illetve naponkint nyolcz koronánál nem nagyobb». A gazdasági gépmunkások foglalkozása azonban nem esik az ipartörvény alá, mely esetben a betegség esetére való kötelező biztositás kérdése nem is lenne homályos, hanem a gazdasági munkavállalkozókról és segédmunkásokról szóló 1899 : XLII. tcz. hatálya alá tartozik és valamint a munkaadójukkal fölmerülő vitás ügyeik elbirálása nem az ipartörvény alapján történik, ugy betegségi ellátásuk tekintetében sem az ipartörvény irányadó.

Nem szenved ugyan kétséget, hogy az 1907 : XIX. tcz. 1. §-ának 2. pontja oly alkalmazottakat is belevon a betegség esetére szóló kötelező biztositásba, akik «az ipartörvény alá nem tartozó, de ipar, illetve vállalkozásszerüleg üzött kereseti foglalkozásoknál vannak alkalmazva, e rendelkezés azonban a gazdasági gépmunkásokra helyesen még sem terjeszthető ki. A törvény ugyanis a rendelkezéshez füzött példákkal («müszaki és ügynöki irodák, szinházak, gyógyszertárak, gyógyintézetek stb.») nyilvánvalóan kifejezésre juttatja azt az elvet, hogy ez az intézkedés csakis azokat az alkalmazottakat óhajtja bevonni az 1907 : XIX. tcz.-kel létesitett szocziális biztositás körébe, akiknek betegség esetére való ellátása semmiféle más törvény gondoskodásának tárgyát nem képezte. Az ily alkalmazottak közé azonban a gazdasági gépvállalkozók munkásai nem sorozhatók, mert betegség esetére való ellátásukról már régebben történt törvényes gondoskodás. Az 1899: XLII. tcz. 18. §-a reájuk is kiterjesztette a mezőgazdasági munkásokról szóló 1898 : II. tcz. rendelkezéseit, s minthogy ezeket a rendelkezéseket az 1907 : XIX. tcz. hatályon kivül nem helyezte, ennélfogva azok helyébe nem léphetett.

Elismerem, hogy a gazdasági munkások, s a fentiek szerint velök egy tekintet alá eső gazdasági gépmunkások betegség esetére való ellátása korántsem azonos azzal, amit az 1907 : XIX. tcz. az ipari munkásokra nézve létrehozott. Kivánatos, sőt szükséges is, hogy gazdasági munkásaink, lehetőleg az ipari munkásokhoz hasonlóan, betegség esetére kötelezőleg biztosittassanak. A közelebbi jövő egyik legnehezebb és legszebb feladatát fogja képezni annak a problémának higgadt megfontolással és józan körültekintéssel véghez vitt megoldása, hogy ezt a biztositást hogyan lehet oly módon szabályozni, amely egyfelől szem előtt tartja a munkaadók jogos anyagi érdekeit és tulterheltetését, másfelől kellő tekintetbe veszi az ügy szocziális jelentőségét és a gazdasági munkások időszakos alkalmaztatásának különleges jellegét.

De mindez más lapra tartozik. Jogilag ma még csak az lehet kérdéses, hogy *az ez idő szerint hatályban lévő jogszabályok szerint* hogyan áll a dolog: ennek a kérdésnek az elbirálásánál pedig nem lehet a szocziális óhajokra egyszerüen reávonni az oda nem illő törvényt, hanem egyelőre meg kell elégednünk azzal, hogy a létező jogszabályokat lehető méltányossággal alkalmazzuk. Mindenesetre kivánatosnak mutatkozik, hogy a fölvetett kontroverzia a gazdasági munkásbiztositás végleges, betegség esetére is szóló szabályozásáig átmenetileg törvényesen eldöntessék; valószinü, hogy ez a törvényes rendezés nem is fog sokáig váratni magára.

Dr. Tiszti Lajos.

Az 1911 : I. tcz. 222. §-ához.

Az uj polgári perrendtartás 222. §-ának második bekezdése, mely, miként az igazságügyi bizottság jelentésében mondja : «a hazudás tilalmának» törvénybeiktatása, egyike azoknak a rendelkezéseknek, melyekről már eddig is sok szó esett és melyeknek a gyakorlatban való érvényesülése elé nagy várakozással tekintenek. Érdeklődést keltett e szakasz már létrejövetelének körülményeivel is. Mint köztudomásu, a törvényjavaslat e rendelkezést nem tartalmazta ; az igazságügyi bizottság — mely egyébként a javaslaton kevés kivétellel csak stiláris módositásokat, átszövegezéseket javasolt — kezdeményezte e rendelkezést a «rosszhiszemü perlekedés meggátlása végett». Érdekessé teszi e rendelkezést még azon körülmény is, hogy a német birodalmi perrendtartásnak 1909. évi novelláris módositása alkalmával hasonló intézkedés felvétele ugyancsak tervbe volt véve, heves harcz után azonban az mellőztetett.*

És igy legyen szabad előrebocsátanunk, hogy magunk részéről az e rendelkezéshez füzött különös várakozásokban nem bizunk, sőt erős az aggodalmunk, hogy e törvényhely egyike lesz e hatalmas alkotás azon kevésszámu rendelkezéseinek, melyek csupán papiroson maradnak. Nem tagadható, kétségkivül mély erkölcsi felfogás, helyes intenczió jut e rendelkezésben kifejezésre ; mondhatnók, hogy kész programmot juttat érvényre e szabály, mert kifejezésre juttatja azt az ideált, amelyre minden perjogi törvénynek és a törvénykezésnek törekednie kell és amit Hellwig most megjelent müvében következőképpen formuláz : «Was ein Prozessgesetz erstreben muss, ist das Ziel, dass nur solche Parteien prozessieren, die wenigstens am Glauben an Ihr Recht sind», hangsulyozzuk azonban, hogy csak az intenciót tartjuk helyesnek, de nem magát a rendelkezést, melyet — figyelmen kivül hagyva azon nagy veszedelmeket, amiket helytelen alkalmazása okozhat — még helyes alkalmazás mellett sem tartunk alkalmasnak a rosszhiszemü perlekedésben rejlő bajok orvoslására.

A jelentés a rosszhiszemü perlekedés meggátlása végett javasolta e rendelkezés felvételét, körülirván a törvény szövegében, hogy kit tart rosszhiszemüen perlekedőnek, az t. i., «aki jobbtudomás ellenére az ügyre tartozó oly tényt állit, mely nyilvánvalóan valótlan, az ügyre tartozó tényt nyilvánvalóan alaptalanul tagad, vagy nyilvánvalólag alaptalanul hivatkozik valamely bizonyitékra». Bár e rendelkezés természetszerüleg általában «fél»-ről szól, mégsem lehet kétséges, hogy annak éle elsősorban és főképpen alperes ellen irányul, mert hisz az kétségtelen, hogy tekintélyes gyüjteményt lehetne összeállitani alperesi «védekezések» diszpéldányaiból. Kiindulva tehát abból a feltevésből, hogy t. i. elsősorban a képtelenebbnél képtelenebb alperesi védekezéseknek és perelhuzásoknak akar e rendelkezés véget vetni, ne feledjük, hogy az alperesek sohasem védekeznek l'art pour l'art. Ha egy alperes akár személyesen, akár ügyvéd által képviselve, tudva alaptalanul védekezik, annak oka szinte kivétel nélkül az anyagi zavarokban keresendő és számba nem vehető azoknak a pereknek a száma, ahol nem ilyen okok forognak fenn, hanem más, pl. az ellenfél bosszantása a végczél. Ezek az alaptalan perek, illetve alperesi védekezések kinövései a mi kellően meg nem alapozott, lendületnek indult és most ismét csávába jutott gazdasági életünknek. Mikor egy alperes személyesen alaptalanul védekezik, vagy — nagyon sokszor ügyvédjét is félrevezetve — ez által terjeszt elő alaptalan védekezést, akkor az már kitolta a fizetési határidőket, ameddig az a hitelező engedékenysége folytán kitolható volt és most azután csak arról van szó : még perköltség árán is kierőszakolni a további fizetési haladékot. Ezeket a bajba jutott exisztenciákat semmiféle birsággal elriasztani nem lehet, hogy azt a fizetési haladékot, amire nézetük szerint szükségük van, hogy magukat reaktiválhassák, vagy esetleg a csődre felkészüljenek, mert nálunk még ez is szokás, a hitelezőtől kierőszakolják, mert qui habet tempus, habet vitam. Különösen hatálytalan a birság egy a jelenlegihez hasonló gazdasági válság idején, amikor az önfentartási ösztön sokkal sulyosabb akadályok legyőzésére kényszeriti az embert, mint egy esetleges birság kilátásai.

A rosszhiszemü alperesi védekezés és perelhuzásnak egyéb esetei oly jelentéktelenek, hogy számba nem jöhetnek. Ugyancsak nem jöhetnek figyelembe azon esetek, melyekben felperes a rosszhiszemü perlekedő. Nem jöhetnek figyelembe már csak azért sem, mert ezekhez a perekhez még fokozottabb mérvben füződik valamely nagy érdek, amelyet egy esetleges birság ugyancsak nem riaszt el. Nem szabad figyelmen kivül hagyni, hogy a törvény nem tulságos szerencséve! 600 koronáig terjedhető birságot konstituál, ami nem igen magyarázható másképpen, mint hogy az esetleges birság a per szubstrátumával fog arányban állani. Miután tehát a maximális határ 600 korona, helyes, illetve arányos alkalmazás mellett sem azon kisebb értékü ügyekben, melyekben a rosszhiszemü védekezések a leggyakoribbak, sem azon perekben, melyeknek szubstrátuma nagy, vagy amelyekhez valamely nagy érdek füződik, a birság sulyos és érezhető nem lehet.

Ime tehát, midőn egyrészről azt hisszük, hogy a birság nem alkalmas és különösen jelenlegi viszonyaink mellett nem, a rosszhiszemü perlekedés meggátlására, másrészről meggyőződésünk, hogy az alkalmazás során is nagy nehézségek lesznek. Az igazságügyi bizottság, ugylátszik, érezte javaslatának sulyát, érezte azt, hogy olyan rendelkezést proponált, amelylyel csak nagy óvatossággal lehet és szabad bánni és ezért sulyos feltételekhez kötötte a birság alkalmazását. A törvény szövege szerint a birság alkalmazásának előfeltétele, hogy az állitott tény, nyilvánvalóan legyen valótlan, a tagadás nyilvánvalólag legyen alaptalan. A bizonyitékra való hivatkozás nyilvánvalólag alaptalanul történjék és mind e tagadás, tényállitás és bizonyitékajánlás jobbtudomás ellenére történt légyen. Oly kautélák, melyek fenforgásának lelkiismeretes elbirálása gyakran nehezebb lesz, mint az ügy érdemében való döntés. Nehezebb lesz, mert pl. a tudomás egy teljesen belső szubjektiv valami ; hogy tehát megállapitható legyen az, hogy a fél perbeli tényei jobbtudomás ellenére történtek, szükséges, hogy a jobbtudomás ellenére történt cselekvés objektiv tényekkel legyen bizonyitva, ami pedig sulyos feltétel és esetleg külön bizonyitás tárgyát kell, hogy képezze.

Az alkalmazás körül majdan várható nehézségek között fel kell emlitenünk, polgári bíróságainknak a birság alkalmazásától való idegenkedését. (Hellwig : Gegenüber einer Partei, die kein Vermögen besitzt, oder sich unpfändbar gemacht hat, helfen Geldstrafen garnicht. Sie werden auch von den Gerichten nicht gerne verhängt.) A jelenleg érvényben levő perrendtartási törvények és rendeletek 17 esetben irják elő a birság alkalmazását. Az esetek legtöbbjének előfeltétele egyszerü és világos, külön bizonyitást rendszerint nem igényel és mégis konstatálhattuk, hogy a bíróságok birságolási jogukkal a legritkább esetben élnek. Az 1868. évi LIV. t.-cz. 195. §-ában birságot rendel kiszabni arra a félre, aki tanura rosszhiszemüleg hivatkozik. Ez a rendelkezés tehát megfelel az 1911. évi I. tcz. 222. §-ában körülirt bizonyitékra való alaptalan hivatkozásnak. Miért várjunk a 222. §-tól olyan nagy eredményeket, mikor látjuk, hogy pl. a 195. §-beli birság még senkit sem tartott vissza mitsem tudó tanukra való hivatkozástól ; pedig ez éppen az az eset, ahol nagy tere lett volna a birságolásnak, mert a perek igen nagy százalékában a tanuk jórésze a velük igazolni kivánt ténykörülményekről mitsem tud és csak boszankodik, hogy kizavarják rendes munkájából. Ez a birság iránti averzió jut kifejezésre dr. Gaár Vilmosnak a magyar polgári perrendtartás magyarázata czimü müvének a 222. §-hoz füzött megjegyzéseiben. E §-ra nézve többek között a következőket mondja : «.... a bíróság azzal a fegyverrel, melyet a 222. §. második bekezdése a kezébe ad, nagyon óvatosan tartozik bánni, nehogy a hazugság ellen küzdve az igazságot sértse meg. Mindenesetre a jobbtudomás ellenére történt perbeli cselekményt és a nyilvánvaló valótlanságot alapos vizsgálat után állapitsa meg». És tovább : «Ami alaptalan, az még nem nyilvánvalóan alaptalan és nem állapitja meg a jobbtudomás ellenére történt cselekvést». Kétségkivül sulyos érvek a rendelkezésnek a gyakorlatban való kilátásai ellen.

A P. P. és a Btk.-nek az igazmondás kötelességének kérdésében elfoglalt ellenkező álláspontjából kifolyólag — a Btk. 224. §-ának 1. pontjára gondolunk — a gyakorlat során érdekes ellentétek merülhetnek majd fel, amire legjobban egy példával vélünk reámutatni : a Curia egy határozatában a következőket mondja : «a polgári perben a kereset tényállása egyszersmind a sikkasztás vádját is magában foglalja és alperes részéről az eskü

* L. Dr. Gaár : A magyar polgári perrendtartás magyarázata. I. t.

letétele egyszersmind a keresetben állitott sikkasztás tagadása: ugy vádlott, az eskü hamis voltának megállapitása esetében sem lenne a Btk. 224. §-ának 1. pontja értelmében emiatt büntethető. . . .»

Analog esetben ezt a vádlottat, mint polgári perbeli alperest a polgári bíróság a 222. §. második bekezdése alapján megfogja birságolni, mert nyilvánvalóan alaptalanul tagadott egy tényt. A büntetőbiróság, mely kizárólag ezt az alaptalan tagadást fogja mérlegelni, mely minden figyelmét erre az egy tényre fogja konczentrálni és mely az egész kérdést egy sokkalta sulyosabb nézőpontból teszi vizsgálat tárgyává, a bünöst büntetlenül ereszti utjára, mert «az önfentartás nagy érdekei parancsolólag követelik, hogy tiszteletben legyenek tartva még akkor is, ha az igazság kikutatásáról van szó». (Balogh—Edvi Illés.)

Nagyon rosszak volnának tehát a kilátásaink, ha tényleg csak a 222. §. második bekezdése volna hivatva a rosszhiszemü perlekedésnek gátat vetni. Azt hisszük azonban, hogy a törvénynek egyéb rendelkezései főleg azok, amelyek az utólagos előadásokra, azoknak figyelmen kivül hagyására és a bíróságnak a pervezetés körüli rendkivül széles jogkörére vonatkoznak, helyes alkalmazás mellett e czélra sokkal alkalmasabbak lesznek. Hangsulyozzuk azonban, hogy helyes alkalmazás mellett, vagyis, ha az uj perrendtartás is a gyakorlatban nem fog ugy elposványosodni, mint ahogy elposványosodott a sommás eljárás. Mert minden az alkalmazás módjától függ. Der Richter — mondja Hellwig — ist an das Gesetz gebunden, aber bei der Frage, was sein Inhalt ist, hat er grosse Freiheit. Richtig gebraucht sie nur der, dessen Ziel es ist gerecht zu urteilen.

Dr. Herceg Lajos.

Az 1911 : I. tcz. egy hézaga.

Az uj polgári perrendtartást életbeléptető 1912 : LIV. tcz. 4—7., 12. és 13. §-aiban taxative vannak felsorolva azok az eljárási szabályok, melyek egyes különleges ügyekben eddig érvényben voltak s melyek a perrendtartás életbelépése után is hatályban maradnak. De ezektől eltekintve, minden egyéb ügyben a követendő eljárási szabályokat magában az uj kódexben kell keresni.

Jóllehet a házassági ügyekre nézve a 11. czim részletesen szabályozza az eljárást, kiterjeszkedvén nemcsak a házassági perek minden fajtájára, de a házassági pereket megelőzően lefolytatandó, vagy perinditás szándéka nélkül is lefolytatható eljárásokra (645—649. §-ok) is: a törvényjavaslat szerkesztője és a törvényhozó megfeledkezett azt az eljárást is szabályozni, mely a házassági jogról szóló 1894 : XXXI. tcz. 68. §-ában emlitett «bejelentés» megtétele körül követendő. Pedig ennek az eljárásnak a szabályozását már a házasságjogi törvényjavaslat indokolása is a perrendtartás föladatául tüzte ki, ebben is eltérve a német birodalmi polgári törvénykönyvtől, mely 1342. §-ában a bejelentés körül követendő eljárást is szabályozza.

Törvényes szabályozás hiányában tehát a birói gyakorlat föladata lesz bizonyos eljárási szabályokat meghonositani. Nem tudom, nem fejlődött-e ki már eddig is efféle joggyakorlat? Ha nem, akkor a jogtudomány van hivatva indokolt javaslattal állni elő. Ezt akarjuk megkisérelni a következőkben.

A német birodalmi polgári törvénykönyv idézett 1342. §-a az alábbi eljárási szabályokat állitja fel:

«A bejelentés közjegyzőileg hitelesitett kérvény alakjában a hagyatéki bíróságnál teendő meg.»

«A hagyatéki bíróság tartozik a bejelentésről értesiteni azt is, aki a házasság érvénytelensége esetében hivatott az öröklésre. A bejelentés betekintése azonkivül megengedendő mindenkinek, aki jogi érdekét valószinüsiti.»

Eddig a német törvény. Kérdés, megfelelnek-e ezek a szabályok egyrészt a mi házasságjogi törvényünk, másrészt a mi perrendtartásunk szellemének?

Az 1894 : XXXI. tcz. 68. §-a szerint a megtámadás, amig a házasság meg nem szünt, keresettel, esetleg viszonkeresettel, a házasság megszünése után a bírósághoz intézett bejelentéssel történik. A bejelentést tehát a bírósághoz kell intézni. Mivel maga a törvény nem disztingvál a megtámadási per bírósága és a bejelentés bírósága közt, nekünk sincs okunk disztingválni s a bíróság alatt, melyhez a bejelentés intézendő, a házassági bíróságot értsük. Külön törvényes intézkedés hiányában azért sem tekinthetjük a hagyatéki bíróságot illetékesnek, mert a házassági törvény 67. §-ának második bekezdése szerint a megtámadható házasságot bejelentéssel történt megtámadása után ugy kell tekinteni, mintha meg sem kötötték volna: tehát minden (személy- és családjogi, házassági, vagyonjogi stb.) tekintetben, nemcsak örökjogi kihatásában.

A bejelentés formája tekintetében legegyszerübbnek látszik a perrendtartás 643. §-ának hasonlatosságára ügyvédi ellenjegyzéssel ellátott kérvényt követelni, melyhez mellékelendő az ügyvédnek a bejelentés megtételére szóló különös meghatalmazása.

Ami a bejelentés tartamát illeti, a dolog természete szerint elő kell abban adni azokat a házassági anyakönyvi kivonattal és az elhalt házastárs haláleset fölvételével is támogatott adatokat, melyek a házasság megkötésére és megszünésére vonatkoznak. Elő kell továbbá adni azokat a tényállitásokat, melyekre a bejelentő a házassági törvény 51—55. §-aiban felsorolt megtámadási bontóakadályok valamelyikének fenforgását alapitja. Magukat e tényállitásokat azonban sem bizonyitani, sem valószinüvé tenni nem kell. A bizonyitásra csak abban a perben kerülhet sor, melyet valamely jogilag érdekelt fél a házassági törvény 71. §-a alapján ezután talál inditani s melyben aztán a bíróság a már megtett bejelentés alapján mellékesen és csak a perbenállókkal szemben hatályos itélettel a házasság érvényességének kérdését is eldönti.

Végül magától értetődik, hogy a bíróság a bejelentést végzéssel intézi el, melylyel a bejelentést egyszerüen tudomásul veszi s erről az összes, a bejelentésből és mellékleteiből kivehető érdekelteket értesiti. Ellenben vita tárgyát képezheti, hogy hozhat-e a bíróság elutasitó vagy visszautasitó végzést, ha a bejelentés nem szabályszerü, vagy abból az okból, hogy a házassági törvény 61. §-ában fölsorolt, a megtámadást kizáró esetek valamelyike forog fenn? S van-e az ilyen vissza- vagy elutasitó végzés ellen felfolyamodásnak helye?

Dr. Bálint Kornél.

Az igazságügyi szolgálati rendtartás tervezetének bemutatása az «Országos Birói és Ügyészi Egyesületben».

A felsőbíróságok tehermentesitése, a személyszaporitás a birói karban, a birósági kezelői tanfolyamok berendezése és az ezekhez hasonló, részben még csak előkészitésben levő, de részben már meg is valósitott intézkedések világosan mutatják, hogy mennyire megváltozott az igazságszolgáltatási teendők természete az utolsó két évtizedben. Mert hogy a személyszaporitásra nem azért van szükség, mivel a mostani birák kevesebbet dolgoznak az előbbieknél, valamint hogy az egyéb uj intézmények sem szolgálnak az egyének gyengeségének palástolására, ezt szükségtelen hangoztatni. Az ujitások szükségessége egyedül azt igazolja, hogy birósági szervezet fejlődése az utóbbi években többi intézményeink fejlődésével nem tartott mindenben lépést és hogy az ennek folytán némely tekintetben beállott kedvezőtlen állapotoknak megszüntetése napról-napra sürgősebbé válik. A körülmények és életviszonyok változásának tudandó be igy az is, hogy a birák és az igazságügyi szolgálatban levő egyéb tisztviselők hivatali, szolgálati viszonyaikra vonatkozó intézkedések mind nagyobbrésze válik inpraktikussá, alkalmazhatatlanná és hiányossá napjainkban. Ez utóbbi tény fontosságához méltó figyelembevételben részesült az igazságügyi kormány előtt. A figyelembevételnek pedig eredménye is volt, amennyiben az igazságügyminisztériumban megindultak a munkálatok egy egységes igazságügyi szolgálati rendtartás megteremtésére és ezeknek a munkálatoknak gyümölcse lett az a tervezet, amelynek megvitatása az országos birói és ügyészi egyesület legutóbbi ülésének főtárgyát képezte.

Az igazságügyi szolgálati rendtartás tervezetének bemutatására az egyesület igazgatósága *dr. Ladányi Béla* budapesti kir. járásbirót kérte fel. Ami az igazságügyi szolgálati rendtartást illeti, tekintve, hogy — mint emlitettem — még csak az előadói tervezete készült el, amely pedig valószinüség szerint még számos változtatáson fog keresztül menni, ennek részletekbe menő ismertetését időszerütlennek tartanám. Ezzel szemben — ugy hiszem — nem lesz érdektelen kitérni azokra az alapvető irány-

elvekre, amelyek a tervezet minden részében megvalósittattak. Megemlitendő itt elsősorban, hogy a tervezet szerkesztői az igazságszolgáltatás munkájának sikerét elsősorban is az összes szolgálatot teljesitők békés, egyetértő együttmüködésétől várják. Midőn a bíróságok vezetőinek fő kötelességei közé soroztatik, hogy «a személyzet egyes tagjai között felmerült ellentéteknek és surlódásoknak megszüntetésére nagy gondot» forditson, egyszersmind az egyes biráknak és irodaigazgatóknak is meghagyják a tervezet szerkesztői, hogy a szükséges fegyelem megkövetelése mellett elsősorban is odahassanak, hogy az alájuk rendelt segéd- és kezelőszemélyzet velük szemben teljes bizalommal viseltessék. Ugyancsak a sikeres, céltudatos együttmüködés megvalósitására vezetne az az intézkedés is, amely kötelezővé teszi, hogy az összes igazságügyi tisztviselők a szolgálatukat olymódon teljesitsék, hogy magukat az általuk végezhető teendők minden ágában begyakorolják. Tényleg a tisztviselők munkakörének időközönkénti változtatása hathatós óvintézkedésnek látszik e munkakörök elfásult, kedvetlen ellátásával szemben. Kétségtelen ugyan egyrészt, hogy bonyolultabb teendők ellátására csak hosszabb gyakorlat után szerezhetünk képességet, de ennek az elvnek a tulhajtása ismét (midőn pl. egy tisztviselő 15 esztendeig csak letéteket kezel) arra vezethet, hogy a tisztviselőből hivatali teendője iránt minden érdeklődést kiöljön. Itten kell még megjegyeznünk azt is, hogy a tervezet a mostani gyakorlattal ellentétben a birák számára is kötelezővé teszi a hivatalos órák (9—2-ig) behozását, amelyek alatt tehát ezeknek is hivatalos helyiségükben kell tartózkodniok. Ez utóbbi rendelkezés főleg a a felsőbb bíróságoknál, ahol az emlitett hivatalos helyiség a biráknak még rendelkezésére nem áll, aligha lesz alkalmazható.

A tervezet — igen helyesen — fokozott gondot fordit arra is, hogy az igazságszolgáltatás az egész országban egységes irányelveket uraljon.

Ennek megvalósitására szolgáljanak elsősorban az értekezletek. A törvényszékek elnökei a területükhöz tartozó járásbíróságok vezetőit havonként, a táblák elnökei a törvényszékek elnökeit kéthavonkint, az igazságügyminiszter a táblák elnökeit pedig évente kétszer értekezletre összehivni kötelesek. Ezeken az értekezleteken — melyeken a meghivottaknak hivatali kötelességévé tétetik a megjelenés — elsősorban is az egyes bíróságoknál hozott elvi jelentőségü határozatokat kell megvitatni, «különös tekintettel a törvények, az eljárási szabályok egyöntetü alkalmazására». Megbeszélés tárgyát képezik ezenkivül még az ügyforgalomról, a személyzet képességéről, az ügymenetben beálló torlódások megakadályozására tett intézkedésekről és hasonlókról tett jelentések.

Az ügymenet sikerét előmozditó intézkedések mellett különös figyelmet és méltánylást érdemelnek a tervezetnek ama rendelkezései, amelyek az igazságügyi tisztviselők egyéni javát kivánják előmozditani.

Nem tartozván a tervezet szerkesztőinek feladata körébe az igazságügyi tisztviselők fizetési viszonyainak javitására előterjesztést tenni, ők csupán nehány rendkivüli módozatot igyekeztek a szolgálati rendtartásba felvenni, amelyek az anyagiak terén esetleg nagyon is megrekedt birósági emberen némiképp segitsenek. Ily módozatok: a fizetési előleg, a rendkivüli jutalom (ebben csak a segédszemélyzet részesülhet) és a segély. A rendkivüli jutalmat kivételes méltánylást érdemlő esetekben az igazságügyminiszter engedélyezi. Ugyancsak az igazságügyminiszter engedélyez fizetési előleget és rendkivüli segélyt is, de csak az oly folyamodónak, aki hivatali kötelességét mindenben kifogástalanul teljesiti és önhibáján kivül jutott szorult helyzetbe, avagy valamely rendkivüli és jelentékeny kiadás megtételére kényszerült. A még vissza nem fizetett fizetési előleg azonban az özvegynek vagy árvának ellátásából be nem hajtható.

Különösen ki kell emelni a tervezetnek azt a törekvését, amelylyel a birósági dijnokok és szolgák tagadhatatlanul nehéz sorsán kiván enyhiteni; hatvan egynehány szakaszban, tehát a tervezet egyötödrészét elfoglaló terjedelemben szabályozza az utóbbiak szolgálati viszonyait. A birósági kezelő- és szolgaszemélyzet szolgálati viszonyainak rendezése talán még a birói karhoz tartozókra vonatkozó reformoknál is fontosabb és sürgősebb. A birói pályán müködőt hivatásának nehézségeivel szemben, kell hogy kárpótolja az a tudat, hogy hivatása nemcsak kenyérkereset, hanem egyszersmind közérdekü tevékenység. Mig a kezelői személyzet, amelynek tagjai természetszerüleg az alacsonyabb müveltségü és anyagi tekintetben is kevéssé tehetős társadalmi osztályból kerülnek ki, kell hogy hivatását elsősorban is kenyérkereső pályának tekintse. Ha pedig ezen a pályán még a szerény, kispolgári igények sem találhatnak kielégitésre, ugy elkerülhetetlenül bekövetkezik, hogy ily teendők végzésére csakis oly elemek fognak vállalkozni, akik már minden más pályán siker nélkül próbálkoztak. A dijnokok ügyeire nézve a tervezet ugy a kir. itélőtáblák, mint az igazságügyminisztérium kebelében dijnoki bizottságot szervez. Ezek a háromtagu bizottságok a birói és a minisztérium fogalmazói karából kinevezett tagokból állnának. A dijnokok szintén részesithetők fizetési előlegben és segélyben, munkakedvük fokozására pedig a rendkivüli szorgalom méltánylásaképpen engedélyezhető jutalom szolgálna. Ez utóbbi rendelkezést máskülönben már a járásbirósági ügyviteli szabályok uj tervezete is meghonositotta. A kezelőszemélyzet szellemi nivójának emelésére pedig fentartja a tervezet és részleteiben is szabályozza az ujabban meghonositott kezelői tanfolyamot. Végül megemlitjük még, hogy a tervezet a birói és ügyvédi talár viselését is behozza, kötelezővé téve azt tárgyalások alkalmával.

A birói és ügyészi egyesületnek ugyanezen ülésén *dr. Lányi Márton* budapesti kir. törvényszéki biró is tartott előadást «Továbbképzés és a birói kar» czimen. Az egyesület fennállása óta nagyban hozzájárul a birák továbbképzéséhez az által, hogy évente számos megtekintést rendez, amelyek során a birák közvetlenül ismerhetik meg a nagy kereskedelmi és iparvállalatok üzemének menetét. Lányi előadásában ebben a megkezdett irányban kivánná a birói továbbképzést megvalósitani.

Kivánatos lenne — szerinte — minden birónak, illetve a birák azonos hajlamu egészen kis csoportjának megfelelő ellenőrzés mellett, a szükséges szabadságolás engedélyezésével és a felmerült méltányos költségek megtéritésével lehetőséget biztositani, hogy magukat egyes, szakmájukba szorosan nem tartozó, de itélkezésük folytán annak keretébe vágó kérdések elméleti és gyakorlati részével megismerkedve ily módon tovább képezhessék. Ezt a speciálisabb szakmán kivüli továbbképzést az egész országban czentrális szervezettel kellene meghonositani.

Dr. Auer György.

Különfélék.

— **A községi jegyzők magánmunkálatai.** Csaknem észrevétlen maradt a Községi Jegyzők Országos Egyesületének választmánya előtt lefolyt nagyszabásu vitának azon epizódja, amelyben az elnökség referált a belügyi kormányzattal folytatott tanácskozásról. Az elnökség jelentése ezen tárgyalásokról többek közt a következőket tartalmazza: «A belügyminiszter a mai napon nem fogadhatta az egylet elnökségét, azonban felhatalmazta az elnökséget a következő nyilatkozat kihirdetésére:..... A miniszterelnök nincsen ma abban a helyzetben, hogy konkrét kijelentést tehessen, de szivén viseli a kar jogos és méltányos követeléseit, amelyeket kielégiteni szándékozik . . .

Jakabffy Imre államtitkár nyilatkozatában annak az egyéni nézetének adott kifejezést és annak kijelentésére felhatalmazta az egylet elnökségét, hogy *feltétlenül az az álláspontja, hogy a magánmunkálatokat egyszersmindenkorra meg kell hagyni a jegyzők kezében, szükségesnek tartja egyuttal e kérdésnek törvény utján való országos rendezését.*

Persze ezzel a kijelentéssel szemben itt áll az Országos Ügyvédi Szövetség komoly akciója, amely a vármegyékben már sok helyütt a magánmunkálatok eltörlése érdekében, az általunk képviselt álláspontot sikerre vitte, anélkül, hogy az az egész ügyvédség mozgalmát sikerre vezetné. Szó sem lehet sikerről, mikor olyan kormánynyal állunk szemben, amely behódolva a politikai szempontoknak, már eleve is elzárkózik, épp ugy az ügyvédi közérdektől, mint az általános közérdektől, és amely eleve jelzi a kormány szándékait, a jogi kuruzslóknak, a zugirászatnak törvénybeiktatását.

— **Adatok a budapesti központi kézbesitő-hivatal mizériáihoz.** A központi kézbesitő hivatal a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknek 56,464 1913. sz. *csődnyitó* végzését, mely a közadósnak lett volna kézbesitendő s melyen az üzlet és lakás pontosan meg volt jelölve, visszamutatta azzal, hogy nem kézbesithető, «mert a czimzett *csődben* van és üzlete bezáratott.» Ez a központi kézbesitő-hivatal állandó gyakorlata.

— **Az 1912 : VII. tcz. 26. §-áról.** A Jogtudományi Közlöny hasábjain már több fejtegetés tárgya volt a szervezeti novella 26. §-a, mely sok felesleges és lényegtelen munka alól szabaditotta fel bíróságainkat. A 16. számban dr. Körmendi Gyula azonban ezen 26. §-nak egy olyan értelmezést is ad, ami abból ki nem olvasható, belőle le nem vonható. Helyteleniti ugyanis a czikkiró a budapesti V. ker. járásbiróság vezetőbirájának a nem szorgalmazás miatt beterjesztett iratok kiadása tárgyában kifüggesztett elnöki hirdetményét, mert szerinte nem-szorgalmazás miatt visszamutatott iratok a 26. §. óta nincsenek. Itt téved azonban a czikkiró. A szervezeti novella ugyanis hatályon kivül helyezi az 1881 : LX. tcz. 23. §-ának első bekezdését, de nem helyezi hatályon kivül ugyanezen törvény 27. §-át, mely kötelezi a bíróságot arra, hogy az eljárási költségek megállapitása után az eljárás további foganatositása végett az iratokat a kiküldöttnek visszaadja. Ha aztán a kiküldöttnél a végrehajtató árverést nem tüzet, ez nemszorgalmazás miatt az iratokat visszaterjeszteni köteles, aminek következtében a kiadott igazságügyminiszteri rendelet szerint az eljárás folytatása végett csak a kiküldöttnél kell jelentkezni. A végrehajtás foganatositásának tudomásul vétele után tehát az iratok a járásbiróság irattárában nem maradhatnak ; vagyis az V. ker. járásbiróság vezetőjének hirdetménye a törvény, a rendelet és a helyes értelmezés alapján áll.

Dr. Eöry Kálmán.

— **A büntetőjogi szakképzés reformja** czim alatt *dr. Finkey Ferencz* kolozsvári egyetemi tanár a Nemzetközi büntetőjogi Értekezések sorozatában nagyérdekü dolgozatot tett közzé. A N. B. E. 1910. évi brüszszeli kongresszusa, *Balogh Jenő* inditványára kimondotta, hogy a legközelebbi f. évi augusztus havában Kopenhágában tartandó kongresszus programmpontjául tüzi «a jogi oktatás reformjának s a közveszélyesség kérdésében határozathozatalra hivatott hatóságok kitanitásának» kérdését. A kongresszus alkalmából dolgozta fel szerző ezt a nagyfontosságu témát, konkrét programmot is terjesztve elő.

— **A budapesti ügyvédi kamara** jelentése. Erről a 92 lapra terjedő jelentésről elmondhatjuk, hogy hüen tükrözi vissza a kar csaknem minden egyes panaszát. Tudatosan vannak összeállitva az érdekes adatok, amelyekből igen sok tanulság vonható le. Törvénykezésünk állapota tekintetében a jelentés nem sok uj adatot szolgáltatott ugyan a már eddig nyilvánosságra hozottakhoz képest és ha el is mulasztja a jogi sajtó által gyüjtött adatokra való hivatkozást, de talán nem is ez a fő, mert hiszen már nem is kellenek egyes adatok részletei, mert hisz most már az igazságügyi kormány előtt is ismeretes a magyar törvénykezés helyzete és a legnagyobb buzgalommal folyik a kormány részéről a helyzet szanálására való törekvés.

— **A kecskeméti ügyvédi kamara** évi jelentése állást foglal a törvénykezési szünetnek mind a három fórumon való kiterjesztése mellett. Kiemeli a jelentés, hogy a fokozott forgalom daczára is kevés kivétellel az összes birósógok — de különösen a törvényszék — megfeleltek a hozzájuk füzött kivánalmaknak. Részletesen kiemeli a jelentés, hogy minden bíróságnál minő a helyzet és minők a javitás eszközei. Érdekes a félegyházai járásbiróságról tett következő kijelentés : «Ezen járásbiróságnál felhivjuk Nagyméltóságod figyelmét az 1912. évi VII. tcz. azon intézkedésére, hogy az itélőbiró addigi állásának megfelelő birói állásra az igazságügyminiszter által kijelölendő más bírósághoz áthelyezhető».

— **Helyreigazitásul** a következő sorokat kaptuk : A Jogtudományi Közlöny f. évi 16. számában a Különfélék rovatában «Csodálkozunk» kezdetü közleményre nézve kérjük az alábbiak szives közzétételét :

A tanukihallgatás iránti megkeresés nem márczius hó elején, hanem márczius hó 28-án érkezett biróságunkhoz ; a kihallgatni kért tanuról, ki egész télen át idegenben és nem Buziásfürdőn tartózkodott, ugy hallottuk, hogy csakis a fürdőévad kezdetén, május 15-ike után érkezik haza, azért tüzetett ki tehát kivételesen a határnap május hó 23-ikára — különben még ma is csak május 15-nél vagyunk a kitüzésnél — midőn azonban a birósági kézbesitő jelentette, hogy a nevezett tanunak Budapesten van állandó lakása, az összes iratok a megkereső budapesti VII. ker. kir. járásbirósághoz visszaküldettek s igy a május hó 7-ére kitüzött folytatólagos tárgyalásra a tanu is megidézhető lesz. *L.*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Tartozáselismerés-e a mérlegbe felvétel?** A mérleg csupán a kereskedő vagyonának egyszerü feljegyzése ; czélja elsősorban csak az, hogy magának a kereskedőnek lehetővé tegye a vagyoni állapota fölötti áttekintést minden üzleti év végén. Semmiesetre sincs azonban tartozáselismerés jelentősége a mérlegbe felvett hitelezőkkel szemben már csak azért sem, mert a mérlegnek egyáltalán nem is rendeltetése, hogy a hitelezőkkel közöltessék. Bár a mérleg aláirását jogilag lényeges akaratnyilvánitásnak tekintjük, abban a hitelezők javára szolgáló elismerést találni nem lehet, éppen mert nem a hitelezőkkel szemben tett akaratnyilvánitásról van szó. Ennélfogva helyesen járt el a felebbezési biróság, midőn az elsőbirósággal szemben a mérleg aláirását nem minősitette tartozáselismerésnek. (Német birod. biróság 1913. évi január 13-án VI. 188/912. szám alatt hozott itélete.)

— **Kényszeregyezség és tulajdonjogfentartás.** Érdekesen döntött a német birodalmi biróság (1912 decz 7-én hozott 302/912. sz. itélet) azon kérdésben, hogy a csődbeli kényszeregyezség megszünteti-e a csődnyitás előtt a vételár *teljes* kiegyenlitéséig terjedő időre vonatkozó tulajdonjogfentartást.

A kényszeregyezség folytán a csődhitelezők követeléseiket csak az egyezség értelmében érvényesithetik ; ez azonban nem jelenti, hogy a kényszeregyezségi *quotát meghaladó* követelésük föltétlenül elveszett, hanem az bizonyos naturális obligáczió jellegével ruháztatik fel.

A vételár teljes kifizetéséig terjedő tulajdonjogfentartás hatálya *ezen naturális kötelem teljesitése előtt sem oldódik fel.*

A tulajdonjogfentartásnál különben lényegileg csak arról van szó, vajjon beállt-e az a föltétel, melytől a tulajdonjog átháramlása függ. Az pedig kétségtelennek látszik, hogy eme feltétel tartalmát a kényszeregyezség nem érinthette.

— **Üzemi baleset.** A vasuti kocsikból való kirakodás szabályként már nem tartozik a vasuti üzemhez. A kártéritési keresetet megindító felperes különben nem is a tulajdonképpeni kirakodáskor, hanem akkor esett el és sérült meg, midőn a már kirakott tejeskannákat kocsijára vitte. Ilyféle baleset szabályként épp oly kevéssé üzemi baleset, mint midőn valamely utas a vonatból kiszállás után az állomás területén esik el. Üzemi baleset-ről legfeljebb akkor lehetne szólni, ha a szerencsétlenség előidézésénél, pl. a vasuti üzemmel kapcsolatos gyorsaság közremüködött volna, mint pl. a valamely állomáson csak rövid ideig tartózkodó vonatba való gyors berakodás alkalmával. (Német birodalmi biróságnak 1912 nov. 30-án VI. 410/912. szám alatt hozott itélete.)

Gyakorlott jelöltet, ki a német és román nyelvet birja, keres dr. Hegyesi Benő ügyvéd, Karánsebesen. 14749

Perfect gyors- és gépiró, másodéves joghallgató, okleveles jegyző, háromnegyedéves ügyvédi irodai gyakorlattal, ki németül meglehetősen, románul perfect beszél, Budapesten, esetleg vidéken levő ügyvédi irodába május 15-iki belépéssel alkalmazást keres. Gyors munkaerő és feltétlen megbizható. Czim : Krausz Béla joghallgató, Déva. 14748

Nagyobb vidéki irodának teljesen önálló vezetésére, alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt (dr. juris) alkalmazást nyerhet. Fizetés: havi 300 korona és a szokásos mellékjövedelem. Ajánlatok az eddigi gyakorlatnak tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők. 14738

Főszerkesztő : **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos : **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő : **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 18. szám. Budapest, 1913 május 2.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. A Magyar Tudományos Akadémia Nagyjutalma és az uj polgári perrendtartás. — *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd: Az uj váltótörvény. — *Pécsi Mihály* budapesti ügyvéd: A kezes és egyenes adós. — *Dr. Balás P. Elemér* szegedi kir. táblai tanácsjegyző: A magáninditványi jogosultság bizonyitása. — *Dr. Petrik Aladár* budapesti ügyvéd: A marasztalás határidejéről. — *Dr. Bónis Pál* budapesti ügyvéd: Vannak-e az elidegenitési és terhelési tilalom megszegésének büntetőjogi következményei? — *Dr. Zachár Gyula* budapesti egyetemi magántanár: *Jogirodalom:* A kötelmi jog általános elmélete az ausztriai jog szempontjából, tekintettel a római jogra s ujabb törvényhozásokra. Irta Sághy Gyula. — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A Magyar Tudományos Akadémia Nagyjutalma és az uj polgári perrendtartás.

A Magyar Tudományos Akadémia a jelen évi Nagyjutalmat a polgári perrendtartásról szóló 1911: I. tcz.-ért *Plósz Sándor*-nak itélte oda.

Ezt az eseményt két okból tekintjük igen fontosnak. Először, mert nevezetes fordulatot jelent a Magyar Tudományos Akadémia felfogásában. Eddig ez a tudományos intézet mereven elzárkózott az elől, hogy törvényhozási müvek szerzőit bárminemü elismerésben részesitse. Ez kétségkivül nem volt helyes, mert a törvények gyakran a legmagasabb jogászi tudás eredményei, s irodalmilag is rendkivül nagy értékkel birnak. Örvendetes, hogy most az Akadémia ezzel a felfogással szakitott, s nem tagadja meg elismerését törvényhozási alkotásoktól sem. Másodszor pedig azért fontos ez az esemény, mert az a törvényhozási mü részesült a Magyar Tudományos Akadémia elismerésében, amelyet az egész magyar jogászközönség rendkivül sokra tart, s amelytől igen nagy gyakorlati hasznot vár.

A kiküldött bizottság jelentésének idevonatkozó részét, amelyet a második osztály és a nagygyülés egyhangulag elfogadtak, alább szószerint közöljük. A jelentés azért is érdekes, mert hét évi jogi irodalmunk igen tanulságos általános kritikáját is tartalmazza.*

* *

A bizottság a *be nem küldött* munkák köréből választotta ki azokat, amelyeket a Tekintetes Akadémiának megjutalmazásra javaslatba hoz.

És itt mindenekelőtt azt kivánja kiemelni, hogy nem bocsátkozott az összes számbajöhető 1906—1912. évi munkák részletes birálatába, hanem csak azokat tette behatóbb méltatás tárgyává, amelyeknek a jutalom odaitélését javaslatba hozza.

Általában csak annyit emlit fel, hogy az ezen időköz irodalmi termelése elég bőséges és tartalomra nézve is számottevő. A bizottság örömmel állapitja meg, hogy a társadalmi tudományok körébe eső irodalmunk is folyton gyarapodik. Kitünik mindenekelőtt termékenysége által; ma már oly kérdések is találnak müvelőkre, amelyek iránt korábban érdeklődés alig mutatkozott. De kitünik szinvonalának folytonos emelkedése által is. Az ezen időre eső számos irodalmi termékünk önálló felfogásról tanuskodik, s mélyebbreható kutatások eredményeit nyujtja a közönségnek. És ezt nemcsak az önállóan megjelent munkákban látjuk, hanem már szépszámu folyóiratainkban közzétett kisebb-nagyobb értekezésekben is. Sőt, ha összehasonlitjuk az önálló irodalmi termékeket a folyóiratokkal, meg kell állapitanunk, hogy a lefolyt időközben az irodalmi termelés sulypontja ez utóbbiakra esett.

A bizottság arról győződött meg, hogy a szóban levő időben a folyóiratok hasábjain élénkebb irodalmi tevékenység folyt le, mint önálló munkákban, bár, mint kiemelte, ezek közt is vannak igen számottevők. A bizottság ezt egyáltalában nem tekinti bajnak, mert finomabb részletkérdések megoldására a folyóiratokban megjelenő kisebb-nagyobb értekezések rendkivül alkalmasak.

Örvendetesen lepi meg az olvasót, hogy folyóirataink, mint pl. a Budapesti Szemle, a Közgazdasági Szemle, a Jogállam, a Jogtudományi Közlöny és mások mily nagy elmélyedéssel és tudományos készültséggel irt értekezésekkel gazdagitják irodalmunkat.

Még nagyobb mértékben áll ez azon értekezésekre, amelyeket a társadalmi tudományok köréből a Magyar Tudományos Akadémia ad ki, nemkülönben azokra, amelyek a Magyar Jogászegylet kiadásában jelennek meg. Ez utóbbiakban a magyar jogi tudománynak valóságos kincsesbányáját birjuk. Nincs az a fontos tudományos, gyakorlati, törvényhozási politikai kérdés, amely ezekben az értekezésekben szakavatott feldolgozásra ne találna. Külön is kiemeli a bizottság *a Magyar Jogászegylet által alapitott Könyvkiadó Vállalat* üdvös tevékenységét. Ez a vállalat, amely a Magyar Tudományos Akadémia támogatásában is részesül, 1907-ben egyenesen oly tudományosabb jellegü jogi dolgozatok kiadása czéljából jött létre, amelyek kiadóra nem igen találnának. Eddig megjelent hat évfolyamában számos igen figyelemreméltó jogi, államtudományi és jogbölcseleti dolgozat jelent meg, sőt van köztük több nagyobbterjedelmü monographia is.

Társadalmi tudományi irodalmunk örvendetes fellendülését előmozditotta az is, hogy önálló irodalmi termékeinknek is mindig megvan a megfelelő olvasóközönségük. Sőt egyik-másik nagyobb munkánk, amelyek nem is tankönyvek, vagy legalább elsősorban nem azok, gyors egymásutánban érnek ujabb kiadásokat.

Midőn a bizottság ekként az 1906—1912. évi irodalmi termelésünket mérlegelés tárgyává tette, arra a meggyőződésre jutott, hogy ezen időszaknak legkiemelkedőbb alkotása, amelynek messze jövőre is nagy kihatása lesz, *az 1911: I. tcz. a polgári perrendtartásról.*

Ennek a törvényhozási münek nemcsak az országban, hanem annak határain tul is közismert, s általában nagyrabecsült szerzője *Plósz Sándor* tiszteleti tag, a második osztály elnöke. A *bizottság elhatározta, hogy a Nagyjutalom odaitélését ezen korszakos törvényhozási mü számára hozza javaslatba.*

Akadémiánk életében egészen szokatlan, hogy törvényhozási alkotások részesüljenek akadémiai pályadijakban. Az Akadémia eddig következetesen arra az álláspontra helyezkedett, hogy törvényhozási alkotások akadémiai pályadijakat nem kaphatnak. Ez a felfogás ilyen mereven, s ilyen általánosságban nem tartható fenn. Nagy, organikus törvényhozási müvek, minő a polgári per-

* A bizottság *Wlassics Gyula* rendes és igazgatósági tag elnöklete alatt *Concha Győző, Matlekovics Sándor* rendes, *György Endre* és *Magyary Géza* levelező tagokból állott. E legutóbbi egyuttal a bizottság előadója is volt.

rendtartás is, a legmagasabbfoku tudományos jogászi tevékenység eredményei. Ha az ilyen munkáknál a szerzőség megállapitható, vagyis ha azok olyan természetüek, hogy pontosan kideritheto, illetve köztudomásu, hogy azok egészben vagy bizonyos részben kinek szellemi termékei, akkor szerzőjük éppen olyan irodalmi értékelés alá esik, mint bármely más tudományos munka szerzője, az a körülmény, hogy a munka egyuttal törvényhozási mü, őt az irodalmi elismerés, illetve kritika alól nem vonhatja el. Az ilyen munkáknál a szerző irodalmi értékelése csak akkor marad el, ha az többek közremüködésének terméke olyképpen, hogy meg sem állapitható, hogy valakinek tudományos szellemi tevékenysége mennyiben érvényesült megalkotásánál. Közismeretü, hogy a polgári perrendtartás nem esik ezen szempont alá. Ez a törvény teljességében *Plósz Sándornak* egyéni alkotása. Ebben a müben az ő évtizedekre kiterjedő tudományos kutatásai testesültek meg. Mindazok, akik a törvény megalkotásában közremüködtek: az igazságügyi minisztérium törvényelőkészitő osztálya, az országgyülés s ennek bizottságai, azt mindig mint Plósz legsajátabb munkáját tárgyalták. Azok a módositások, amelyeket rajta tettek, s azok a kiegészitések, amelyekkel azt ellátták, csak alárendeltebb részletkérdésekre vonatkoztak, a törvény elvi alapjai változatlanul maradtak meg, ugy mint azokat Plósz lefektette.

Nem szolgálhat a Nagyjutalom odaitélésének akadályául az sem, hogy a polgári perrendtartás mint Plósz tudományos tevékenységének gyümölcse nem áll a szerzői törvény oltalma alatt. Az Akadémia, midőn tudományos érdemek elismeréséről van szó ezt a jogi szempontot nem tolhatja előtérbe, hanem e magasfoku, korszakos tudományos értékkel biró munkáért a szerzőnek a babért akkor is oda kell itélnie, ha őt a törvény meg sem védi eredményeinek élvezetében.

És most a bizottságnak át kell térnie a polgári perrendtartásról szóló törvény behatóbb méltatására.

A polgári perrendtartásról szóló 1911 : I. tcz. négy évtizedre terjedő reformmozgalmak befejezője, maga a szerző harmincz esztendeig dolgozott rajta. Tizennyolcz czimből s összesen 792 paragrafusból áll, amelyhez még a nagyon kimeritő indokolás is járul.

A törvény egész vonalon, minden eljárásban megvalósitja a magyar jogászközönség régi vágyát, a *szóbeliséget* a polgári biráskodás terén. Nagyjelentőségü reform ez főleg az elsőfoku bíróságok előtti eljárásban, az igazság kideritésének és a gyors igazságszolgáltatásnak leghatalmasabb eszköze.

A törvény a német és az osztrák perrendre támaszkodik, de azért igazságosan senki sem mondhatja, hogy ezeknek egyszerü receptiója volna. Benne sok önálló, s hozzátehetjük, nagy gyakorlati értékkel biró eszme kelt életre. Igy mindenekelőtt maga a szóbeliség más formában nyert benne megtestesitést, mint a német és osztrák perrendben. A mi törvényünk ezen két törvény közt mintegy a középutat képviseli. Egészen önálló szabályozást nyert benne az u. n. perfelvételi caesura is a törvényszéki eljárásban. Ez ugyan megvan az osztrák perrendben is, de itt egészen másképpen van keresztülvive, nem oly szerencsésen, mint a mi perrendünkben.

Legjellemzőbb s legszerencsésebb tulajdonsága, amely őt a német és az osztrák perrend fölé is magasan emeli, az erős birói pervezetés, abból a czélból, hogy a bíróságnak a polgári perben is minél teljesebben álljon módjában az igazságot kideriteni. A törvény szakit azzal a régi felfogással, hogy a felek a polgári per korlátlan urai, s nem engedi meg a polgári igazságszolgáltatás önkényes elhuzását.

Nagy eszme ez, amelynek megvalósitásáért a törvény szerzője nagy lelkesedéssel és erélylyel szállott sikra. E czélból a törvény a bíróságot oly messzemenő hatalommal ruházza fel a peres felekkel szemben, aminőt más törvények neki nem nyujtanak. Ha lesznek a törvény alkalmazásához megfelelő bíróságaink, a gyors és igazságos itélkezés a polgári perekben igen nagy mértékben megvalósulhat. Egészen uj, a külföldi jogoktól merőben elütő elvi felfogás jut benne kifejezésre, továbbá a perbeli mulasztás kérdésében is. És sok uj eszmét találunk a törvényben a felülvizsgálat szabályozásánál is. Fel kell emlitenie a bizottságnak a törvény nagy előnye gyanánt, hogy benne, ellérően különösen az osztrák jogtól, igen kimeritő szabályozást nyertek a személyállapot (status) perek is. Ezen eljárásokban, amellett, hogy a törvény igen tág szerepet biztosit a birói officzialitásnak, az egyéni szabadság megvédésére is igen hatályos intézkedések vannak. A bizottság már fentebb kiemelte, hogy a polgári perrendtartásról szóló törvényben Plósz Sándornak hosszu, több mint négy évtizedre kiterjedő irodalmi buvárkodása jutott kifejezésre. Ha a Tekintetes Akadémia a bizottság javaslata értelmében a Nagyjutalmat Plósz Sándornak ezen törvényért itéli oda, egyuttal az ő hosszu, rendkivül értékes tudományos tevékenységét is jutalmazza vele. És itt a bizottság nem hagyhatja felemlités nélkül, hogy ő a legelsők közül való volt, akik a mai tudományos perjogi irodalmunk alapjait megvetették. A polgári perjog uj irányu, szigoruan tudományos müvelése a mult század második felében kezdődik, midőn a polgári perjog közjogi természetét felismerték. Plósz Sándor a legelsők közé tartozott, akik a polgári perjogot ebben a szellemben kezdték müvelni. Magyar és német nyelven megjelent értekezéseiben, sok tekintetben megelőzve e téren még a német irókat is, nagy elmélyedéssel fejtette ki a kereset közjogi természetét. Későbbi, más tárgyu perjogi értekezéseiben is igen határozottan kidomborodik a polgári pernek közjogi természetéről vallott felfogása. A bizottság nem téveszti el szem elől, hogy a Nagyjutalom még a legérdemesebb tudósnak sem itélhető oda tudományos müködéséért általában, vagy a megállapitott időkörön kivül eső munkáért. A bizottság nem is ezt akarja tenni, hanem csak azt, hogy midőn Plósz Sándornak az 1906—1912. időre eső kiváló jogi alkotásáért javasolja a Nagyjutalom odaitélését, nem zárkózhatik el Plósz egész tudományos müködésének méltatása elől sem, miután ez a megjutalmazandó alkotással elválaszthatlan kapcsolatban áll. A bizottság megvan győződve, hogy a Tek. Akadémia is készséggel fogja méltatni ezt a rendkivül és értékes tudományos müködést, midőn javaslatunk értelmében a polgári perrendtartásról szóló törvényért itéli oda Plósz Sándornak a Nagyjutalmat.

Befejezésül a Nagyjutalomra vonatkozó javaslatunkat röviden még az Ügyrend 84. §-a szempontjából is meg kell okolnunk. Ezen szakasz értelmében az a munka nyeri el a jutalmat, «amely az illető osztály itélete alapján a legkitünőbb és egyszersmind a tudomány terén jelentékeny haladást tett, vagy amelynek formai tekintetben nagy irodalmi értéke van.» A polgári perrendtartásról szóló törvény ezeknek a követelményeknek teljes mértékben megfelel. Itt különösen csak arra kiván utalni a bizottság, hogy ez a törvény a polgári perjog tudománya terén jelentékeny haladást jelent. Nemcsak a gyakorlatba visz be ujabb, czélszerübb jogelveket, hanem a polgári perjog irodalmát is sok uj eszmével gazdagitja. Mint a tapasztalat mutatja, az ujabbkori törvénykönyvek általában nagy hatással voltak az illető jogi szak irodalmára. Ezek nyomában mindenütt elmélyedést tapasztalunk az anyag tudományos feldolgozásában, nem szólva arról az élénk irodalmi termelésről, amely a törvénykönyveket mindenütt kisérni szokta. Különösen kedvező hatást várhatunk a polgári perrendtartásról szóló törvénytől polgári perjogi tudományunk fejlődésére. Ez a törvény a legtudományosabb organikus törvényeink közé tartozik. Rendelkezéseiben mindenütt mélyen átgondolt elvi szempontok rejlenek, amelyek által a törvény kétségkivül nagy lépéssel viszi előbbre perjogi tudományunkat. Magas tudományos szinvonala kétségkivül bő alkalmat fog nyujtani polgári perjogunk további tudományos fejlesztésére is.

Mindezek alapján a bizottság igen beható megfontolás után melegen javasolja, hogy a Nagyjutalmat a polgári perrendtartásról szóló 1911 : I. tcz.-ért Plósz Sándornak odaitélni méltóztassék.

Az uj váltótörvény.

I. A hágai egységes váltószabályzat.

Összehasonlitván az egységes szabályzatot a most hatályban levő váltótörvényünkkel, ugy találjuk, hogy az uj nemzetközi törvény éppen nem jelent haladást. Az egész törvény a kompromisszumok kinos vergődésének az eredménye és kiküldött kiváló szaktudósaink jelentéséből mély sajnálattal látjuk, hogy mennyi áldozatot kellett hoznunk, csakhogy az egységes szabályzat létesülhessen. A konferenczián nem az volt a czél, egy kifogástalan jó törvényt alkotni, hanem minden nemzet arra törekedett, hogy saját nemzeti törvényhozása minél kisebb áldozatot hozzon. A nemzetközi egységesitési törekvések nem kerültek ki győztesen ebből

a küzdelemből, melyet a nemzetek nem a jogért, hanem minden nemzet saját jogáért vivott. Hozzájárul mindezekhez, hogy még ennyi áldozat daczára is az angol-amerikai jog hátat fordított az egységnek. Nem szeretnék bünözni a nagy kulturtörekvések ellen, melyek a jogegységesitésben az örökbéke szende előhirnökét látják, de ha megcsináljuk minden szentimentálizmus nélkül a mérleget, ugy ahhoz az eredményhez jutunk, hogy mégis többet ér egy hazai jó törvény, mint egy nemzetközi hézagos egyezmény. A kivételes nemzetközi összeütközések miatt nem érdemes a rendes forgalmat egy nehézkes, homályos törvény alá temetni. És talán egy kissé tulzott is az áldozat a nemzetközileg egységesitett váltóért, amikor a nemzetek éppen azon vannak, hogy egymás életét kioltsák, vagy legalább is egymás exisztencziáját megnehezitsék.

Az egység különben más tekintetben is csak elméleti. Az egységes szabályzat mellett az egyezmény (convention) 2., 4., 5., 6., 8., 10. és 20. czikkeiben megengedi a szerződő államoknak, hogy az egységes szabályzat megjelölt intézkedéseitől eltérhessenek, a 3., 7., 9., 11—19. czikkek pedig fentartják a szerződő államoknak azt a jogot, hogy kiegészitő rendelkezéseket tehessenek. Ezekhez járulna még maga a konferenczia is, mely a nemzeti törvényhozásokat felhatalmazza külön intézkedésekre és a magyar törvénytervezet eme előttünk ismeretlen anyagra támaszkodva 2/a, 40/a, 98. czikkekben él is ezzel a joggal. Elképzelhető, hogy a konferenczianak bő és alig ellenőrizhető jogczime alatt milyen diffusus törvényhelyek fognak keletkezni és mennyire fog ezalatt szenvedni az intendált egység.

A legnagyobb veszély fenyegeti azonban az egységet a különböző államok joggyakorlata révén. Az egységes szabályzatnak igazi tartalmat csak a praxis fog kölcsönözni és ennek jelentőségét fokozza az a körülmény, hogy ott, ahol az ellentétek áthidalhatlanok voltak, a konferenczia egyenesen megkerülte a pozitiv megoldást. Itt csak egy nemzetközi birósag segithetne, de ennek a problémának megoldása rendkivül nehéz. Sok veszélylyel járna ennek a nemzetközi birósagnak elvi döntéseit respektálni és igy jogviszonyokat, melyek speciális hazai gazdasági és kulturállapotok tekintetbe vételével birálandók el, idegen birák itéletének alávetni.

De nemcsak a nemzetközi egység lesz erős teherpróbának kitéve, hanem a hazai judikatura is csak nehezen fogja megőrizhetni konzekvens voltát. A külföldi judikatura kétségtelenül befolyásolni fogja a hazai jogszolgáltatást és minél eltérőbb lesz a szerződő államok praxisa, annál ingadozóbb lesz a miénk. Az idegen tekintélyek most már legitim hatalomra fognak szert tenni nálunk. Megnehezíti majd az egyezmény alkalmazását, hogy az interpretáczionak azon eszközei, melyek valamely törvény utját egyengetik, teljesen hiányoznak. A törvénynek összefüggése egyéb törvényekkel felismerhetővé teszi a ratio legist és a törvényhozási anyag sokszor megvilágitja a törvény intenczióját. Mindez hiányzik az egységes szabályzat alkalmazásánál ; a konferenczián elhangzott kijelentéseknek pedig nemcsak hogy jelentőség nem tulajdonitható, hanem csak zavarólag hathatnának, ha azoknak az interpretáczióra befolyást engednénk. Mindez ismét sokat von le az egységes szabályzat értékéből.

Az egységes szabályzat részletes kritikájától tartózkodunk, mert ez most már teljesen meddő volna. Mégis példaképpen két körülményre akarunk rámutatni. Az egységes szabályzatból teljesen hiányzik a beszámitási kifogás (VT. 94. §.), illetőleg minden intézkedés és az egyezmény sem nyujt módot eme nem véletlen, hanem tudatosan akczeptált hiányt pótolni. Elképzelhetjük, hogy csak ez az egy hézaga a szabályzatnak mennyi nehézséget gördit majd a gyakorlat elé és hány a jogbizonytalanságból fakadt pert fog provokálni.

Másik megjegyzésünk a váltókifogásokra vonatkozik. A VT. 92. §-a nem volt valamely sikerült törvényalkotás, de mégis lehetővé tette, hogy a váltó rendeltetéséhez képest a szükséges kifogások érvényesithetőkké váltak. Vagyis a VT. 92. §-a legalább keretet nyujtott a gyakorlatnak. De az ennek helyébe lépő egységes váltószabályzat 16. czikke teljesen üres. Pozitive semmit sem mond, mert a szerződők nem birtak megegyezni. Negative pedig olyképpen intézkedik, hogy az adósok nem élhetnek oly kifogással, mely a kibocsátóhoz, vagy az előbbi váltóbirtokoshoz való személyes viszonyukra van alapitva, kivéve, ha az átruházás csalárd összejátszással történt. Ki van zárva tehát a kifogások egy csoportja, de mi történjék a többi kifogással, például az exceptio de jure tertiivel? Érthetetlen az is, hogy a személyes kifogás kizárását csak a csalárd összejátszás szünteti meg. Hátha a váltóbirtokos minden csalárdság nélkül mint megbizott, mint engedményes és egyáltalában az előző jogán lép fel. Vagy, ha az átruházás nem csalárd, de a felperes még sem tekinthető jóhiszemü harmadiknak. A váltó a legveszélyesebb visszaélések fegyvere lesz majd, mert sok mindent lehet bizonyitani, amiből következtetni lehet, hogy valaki más jogán lép fel, de csalárd összejátszást bizony a legritkább esetekben lehet igazolni. Az egységes váltószabályzat 16. czikke kiüldözi a váltóperből az anyagi igazságot.

A nemzetközi egyezményeket illetőleg meg kellene elégednünk egyes fontos kolliziók szabályozásával, de a nemzetközi kodexnek ideje még nem érkezett el, sőt kérdéses, hogy czélszerü-e olyan országokra, melyek szellemileg és gazdaságilag differáló életet élnek, ráerőszakolni egyezményileg kialkudott jogszabályok tömegét. *Dr. König Vilmos.*

A kezes és egyenesadós.

— Széljegyzetek ujabb joggyakorlatunkhoz. —

«Ha a kezes fizet az egyenesadós helyett, már a fizetés ténye következtében reá száll a hitelezőt az adós ellen megillető követelési jog az ennek biztositására szolgáló jogokkal, tehát a jelzálogjoggal együtt.» (Curia 343/1912. Hiteljogi Dtár 1913/2.)

Mindenekelőtt egy rövid megjegyzés a döntés hovatartozására és hatályossági területére nézve:

A határozat a «Hiteljogi Döntvénytár»-ban jelent meg, de csak azért, mert az egyenesadós tartozása váltótartozás volt. Az, hogy a főadós kötelezettsége egyébként kereskedelmi ügyletből származott-e, a határozatból ki nem tünik. Különben is maga az a körülmény, hogy a főkötelezettség kereskedelmi ügylet, a kezességet — járulékos természete révén — nem teszi kereskedelmi ügyletté. (Curia 6075/1904.) Semmi adat sem lévén igy arra, hogy maga a kezesség a jelen esetben kereskedelmi ügylet volt: a döntést az általános magánjog területére kell utalnunk, s nem szorithatjuk annak hatályát a kereskedelmi jog terére.

Mint magánjogi kérdésben, sajnos, arra nézve sincs irott rendelkezés jogunkban, hogy minő jogai vannak a kezesnek az egyenesadóssal szemben, ha helyette a tartozást a főadósnak kiegyenliti.

Eltérőleg a római jog «beneficium cedendarum actionum»-jától s követve az osztrák polgári törvénykönyv (1358. §.) és az ujabb nyugateurópai jogfejlődés irányát, joggyakorlatunk a 2091/1887. számu curiai itélettel, melyre, mint alapvető döntésre szokás hivatkozni, s melyet e kérdésben tételes rendelkezésnek tekinthetünk, kimondja a követelésnek ex lege a kezesre való átszállitását. «A kezes a hitelezőt kielégitvén, jogosan követelheti, hogy az eredeti adóslevél, a fizetést igazoló nyugta és a törlési engedély neki kiadassék, de minthogy a fizetés folytán engedményezés nélkül is a hitelező jogaiba lép, nem követelheti, hogy az eredeti követelés engedmény utján reá ruháztassék és hogy a bekebelezett zálogjogra vonatkozólag a tulajdonjog javára bekebeleztessék.» (Döntvénytár uj folyam XIX. 31.) Ez birói gyakorlatunk állandóan követett iránya. (Márkus : Felsőbiróságaink elvi határozatai 16,128., 16,130.)

Polgári törvénykönyvünk Tervezete tovább megy egy lépéssel: Amennyiben a kezes a hitelezőt kielégiti, nemcsak ennek a főadós elleni követelése, hanem a biztositásra szolgáló zálogjelzálog és elsőbbségi jogok is ex lege reája szállnak. (1242. §.) A Tervezet indokolása (az 1242. §. kapcsán) a fentidézett curiai döntésre hivatkozva, ezt a rendelkezést ugy állitja be, mint amely jogunkban nem novum, hanem már élő szokásjogi tétel kodifikálása. S ez igaz is, amennyiben a követelésnek ex lege való átszállására vonatkozik ; az a rendelkezés azonban, hogy a követelés biztositására szolgáló zálog-jelzálog és elsőbbségi jogok is ipso facto átszállanak a kezesre, bizony ujitás a Tervezetben, s uj rendelkezés az e sorok élén idézett curiai határozatban is. Sőt a Curia még tovább megy, mint a Tervezet, mert mig a Tervezet szerint a végrehajtási jog nem száll át a kezesre, a döntésben emlitett «biztositásra szolgáló jogok» közé igen könnyen bele lehet érteni a végrehajtási jogot is. Igaz ugyan, hogy

*

ez végeredményben a követelés kielégitésére szolgál, de mindaddig, mig a kielégités tényleg meg nem történik, mig a hitelező jogával nem élt, mig tehát a végrehajtási jog tényleg fennáll és átszállhat: a követelés biztositásának is igen hathatós eszköze. Ezzel a Curia utolérte, sőt el is hagyta a Tervezetet.

Ám a Tervezet e rendelkezését élő jogunkba átültetni, bármily kivánatosnak találnók is egyébként, részben korai volt, különösen igy kiterjesztve. Olyan szót mondott ki ezzel a Curia, melynek megfelelő dologjogi és proczesszuális rendelkezések hijával nem tud teljesen foganatot szerezni, sőt félő, hogy a Tervezet idevágó rendelkezéseit az életbe teljes egészükben átvihetők lesznek-e, ha perenkivüli eljárásunk reformja alkalmával nem létesülnek megfelelő eljárási szabályok. A Tervezet dologjogi részében e kongruens szabályokat részben már sajnosan nélkülözzük. Vegyük sorra az ekképp átszálló jogokat:

A törvényes elsőbbségek: a törvényes zálogjog s a csődbeli kiváltságok átszállásának nincs proczesszuális akadálya. Az uj hitelező, már mint az eredeti hitelezőt kielégitő kezes, épp ugy bejelentheti a végrehajtási s csődeljárásban elsőbbségi, s külön kielégitési igényeit, mint az eredeti hitelező, vagy mondjuk az engedményes, hiszen igényei felett kifogás esetén ugy is a végrehajtási, illetve csődbiróság fog dönteni. Kivánatos volna azonban, hogy bíróságaink, követve a Curia uj gyakorlatát, ismerjék is el e jogokat s az utódlás hiánya miatt el ne utasitsák a kezes elsőbbségi igényeit, mert e nélkül igazán irott malaszt maradna a Curia elvi kijelentése.

A birói zálogjog kérdésében mi a radikálisabb irányt tartjuk helyesnek s a Tervezet ellenére azt is ex lege a kezesre átszállitandónak tartjuk. Hiszen a Tervezet szerint is a zálogjog átszáll a kezesre s csupán a végrehajtási jog van az átszállás alól kivéve, abból az indokból, mert nem lehet az egyenes adóst a kezes ellen esetleg fennálló kifogásoktól elütni s erre a végrehajtási eljárás nem nyujt módot. Ugyde a végrehajtási jog a végrehajtás során szerzett zálogjogtól nem választható el s igy a kezes legtöbb esetben mégis elesnék a főadós részére már megszerzett biztositéktól. Kénytelen volna a főadóst ujra perelni, uj végrehajtást vezetni az esetleg időközben végrehajtásokkal már tulterhelt főadós ellen, ami végeredményben a követelés behajthatatlanságának lenne oka. Ha volna is proczesszuális akadálya a végrehajtási zálogjog átszállásának, el kellene azt háritani; azonban nincs. Nincs véleményünk szerint semmi eljárási akadálya még élő jogunkban sem annak, hogy az 1881 : LX. tczikk 17. §-ában szabályozott eljárás keretén belül a főadós esetleges kifogásait a biróság el ne birálja. A kezes bejelenti, hogy a jogositott személyében változás történt, a biróság tárgyalásra idézi mindkét felet, esetleg mind a hármat — ennek igazán nincs semmi eljárási akadálya — és dönt az utódlás kérdésében. Amint hogy döntött eddig is az engedményes utódlásának kérdésében, bár ott is lehetnek az adósnak az engedményessel szemben személyes kifogásai, amitől elütni épp oly jogfosztás lenne, mint a főadósnak nem nyujtani módot a kezes elleni kifogásai érvényesitésére.

Ami végül a szerződési zálogjogot illeti: itt merülnek fel a kivitel nehézségei s ezekre vonatkozólag nem mehet át az életbe a Curia imént kimondott elve, megfelelő dologjogi és proczesszuális rendelkezések hiányában. Hiába van ugyanis kimondva elvileg a zálogjog átszállása, tényleg az — a hitelező hozzájárulása nélkül — nem szállhat át s ha a hitelező át is akarja ruházni a kezesre a zálogjogot, az adós meghiusithatja azt.

Ingó zálogjog szerzéséhez joggyakorlatunk szerint az ingó átadása feltétlenül szükséges; már pedig az ingó zálog a hitelezőnél van s őt még a sorok élén idézett curiai döntés alapján sem lehet annak átadására kötelezni, ha ez iránt a kezes ellene pert indit. Régibb joggyakorlatunk ezt a jelzálogra expressis verbis ki is mondta, de pozitiv rendelkezés hiányában nem is volna alapja az ily irányu kötelezésnek ingó zálogokra sem. Az érem másik oldalát tekintve pedig, a kezes teljesitésével a hitelezőnek az egyenesadós elleni követelése megszünt, ezzel megszünt az annak biztositására szolgáló zálogjog s ha az egyenesadós pert indit a hitelező ellen a zálog kiadása iránt, a hitelező nem tud az ellen védekezni, a biróság kénytelen lesz őt a zálog kiadására kötelezni.

A Tervezet elháritja ezt a nehézséget azzal a rendelkezéssel, hogy «akire a zálogjog átszáll, az a volt záloghitelezőtől a zálog kiadását követelheti» (828. §.). Ezzel megvan oldva a kérdés: a kezes perelheti a hitelezőt a zálog kiadása iránt, ellenben az egyenesadós ily perbeli kérelmével szemben a hitelező védekezhetik azzal, hogy ő köteles lesz a kezesnek kiadni a zálogot: ez alapon azután az egyenesadóst el lehet, sőt el kell keresetével utasitani. Mindaddig azonban, mig dologjogunk idevágó rendelkezései ekképp kiegészitve nincsenek, azt kimondani elvileg, hogy a zálogjog átszáll, korai és foganatnélkül való.

A merev telekkönyvi rendszer miatt még élesebb ez a hiány jelzálog esetén. A jelzálogjognak a kezes javára való átkebelezését természetesen csak a jelzálog jogosultja: a hitelező engedheti meg: őt erre kényszeriteni — ugyancsak tételes rendelkezés hiányában — nem lehet. Másrészről pedig az egyenesadós törlési perével szemben ugyancsak védtelenül áll a hitelező: a követelés ki van egyenlitve, a biróság kénytelen a hitelezőt az egyenesadós keresete alapján törlésre kötelezni. Telekkönyvi eljárásunk pedig egyáltalán nem nyujt módot a kezesnek arra, hogy a kezében levő okiratok alapján, bár csak előjegyzéssel is, fentarthatná a hitelező zálogjogi rangsorát addig, mig az ő részéről az egyenesadós ellen inditott visszkereset befejeztével módot és jogot nyer az adós ingatlanán végrehajtásilag zálogjogot szerezni. Addig pedig a legszebb fedezet is százszor eluszhat! Épp ezért volna szükséges megfelelő eljárási rendelkezéssel az előjegyzésre módot adni a kezesnek még akkor is, ha a jelzálog ex lege való átszállása megfelelő dologjogi rendelkezéssel ki volna mondva.

És ezen az anomálián a Tervezet sem segit. A 828. §-nak megfelelő rendelkezés a jelzálogra vonatkozólag nincs, dologjogilag tehát a jelzálognak a kezesre való átszállitása biztositva nincs. Az indokolás szerint ugyan «az 1265. §. szerint megfelelően alkalmazandó 1253. §. második bekezdéséből azt kell következtetni, hogy a fizető kezes a hitelezőtől a telekkönyvi bejegyzés lehetővé tétele szempontjából szabályszerü bekebelezési engedélyt követelhet.» (az 1242. §. kapcsán.) Ámde az 1253. §. második bekezdése csak hitelesitett aláirásu engedményi okirat kiadására kötelezi az engedményezőt. Az 1252. §. szerint ugyan az engedményezett követeléssel a jelzálogjog is átszáll, mégis kétes, hogy kifejezett rendelkezés hiányában fogja-e majd joggyakorlatunk e §-ok alapján az engedményezőt s az 1265. §. alapján — mely e rendelkezéseket a kezességre is kiterjeszti — a hitelezőt telekkönyvi bekebelezésre alkalmas okirat kiállitására kötelezni. Ami pedig a proczesszuális részt de lege ferenda illeti: sem a Tervezet Indokolásában, sem a Főelőadmányban nem merült fel még kivánság, vagy inditvány annak bármely irányu rendezésére.

Igy magában tehát a Curiának legfelül idézett uj döntése nem állhat meg. Vagy vissza kell térnünk joggyakorlatunk régibb álláspontjára s elejtenünk azt az ujitást, hogy a zálog- s egyéb biztositásra szolgáló jogok is ex lege mennek át a fizetést teljesitő kezesre, ami mint visszafejlődés igen sajnos dolog volna, vagy döntvényileg, és ami a fő, egységesen szabályozni az egész kérdés-komplexum dologi- és kötelmi jogi, anyagi és eljárási részét és ez, ha a Curia az elvi kijelentést már megtette, logikus, sőt szükségszerü, a Curia elvi kijelentéseinek tekintélye szempontjából is.

Kifejezetten ki kell terjeszteni a végrehajtási törv. 17. §-át a kezesség utján ex lege való jogutódlásra.

A Tervezet 828. §-ának analogiájára követelési jogot adni a kezesnek a hitelező ellen a zálogtárgy kiadására.

Ennek megfelelőleg jelzálog esetén követelési jogot kapjon a kezes a hitelező ellen a jelzálog telekkönyvi átbekebelezésére alkalmas okirat kiállitására.

S végül módot kell adni a kezesnek, hogy a követelés kifizetését igazoló nyugtával legalább előjegyzés utján biztositsa követelése számára az egyenes adós ellen azt a rangsort, melyben a hitelező követelése bekebelezve volt.

Ezzel a Curia ujabb tanujelét adná annak, hogy a gyakorlat is képes jogot egységesen s szervesen tovább fejleszteni.

Pécsi Mihály.

A magáninditványi jogosultság bizonyitása.

A «Jogtudományi Közlöny» f. évi 8. számában ilyen czim alatt feltett kérdésnek már a fogalmazása sem helyes.

Büntetőperben a bizonyitási tehernek a felek közt való megosztásáról nem lehet szó. Az eljárás egész folyamán minden ható-

ság köteles hivatalból kiterjeszkedni a terhelő és sulyositó körülmények mellett a mentő és enyhitő körülményekre is. A főtárgyaláson, illetve járásbirósági tárgyaláson a vádló köteles előterjeszteni azokat az adatokat, amelyekből a büncselekmény elkövetése megállapitható, a közvádló azonban a mentő és enyhitő körülményeket is köteles elősorolni, a vonatkozó bizonyitékokkal együtt. Vannak ugyanis olyan beszámitást kizáró okok, melyek szerint sem a kir. ügyészség a nyomozást meg nem szüntetheti (BP. 101.), sem a vádtanács a vádiratot el nem utasithatja (BP. 284.), sem a kir. törvényszék az eljárást meg nem szüntetheti (BP. 268.), sem a járásbiróság az eljárás megindit ását meg nem tagadhatja (BP. 527. §.) s amelyek csupán a főtárgyaláson vehetők figyelembe.

Amennyiben az ekként előterjesztett anyag oly jelenségeket tüntet fel, amelyekből a beszámitást kizáró vagy büntethetőséget megszüntető körülmények fenforgására lehet következtetni, ezek tekintetében a biró hivatalból köteles a bizonyitást felvenni s evégből természetesen a vádlottat is a javára szóló bizonyitékok megjelölésére felszólitani. Ugy az ilyen esetben elrendelt, valamint kizárólag a vádlott által inditványozott bizonyitás eredménytelensége esetén a vádlott bünössége megállapitandó, mert a beszámitást kizáró vagy büntethetőséget megszüntető ok fenforgása bizonyitást nem nyert. (Lásd minderre vonatkozólag a Balogh—Illés—Varga féle kommentár első kiadása III. kötetének 512—515. lapjain közölt nagyérdekü fejtegetéseket.)

A kifejtettek szerint a felvetett kérdésnek a czikkiró felfogása szerint való eldöntése is helytelen.

Ha már maguk a főmagánvádló által előterjesztett adatok azt a gyanut keltik, hogy a magáninditvány elkésett, amennyiben a rágalmazó tényállitás a magáninditvány előterjesztését megelőző három hónapnál régebben jutott a főmagánvádló tudomására, amit például abból a körülményből lehet következtetni, hogy a tényállitást tartalmazó levél a kritikus három hónapnál korábbi időpontról van keltezve: ebben a kérdésben a birónak hivatalból kell tisztázni a tényállást, már csak azért is, mert a magáninditvány hiánya vagy elkésettsége a BP. 385. §-ának 1. *c)* pontja és ugyane szakasz utolsó bekezdése értelmében a vádlott javára hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok.

Ha pedig a biró előtt fekvő adatokból ilyen hiányra következtetés nem vonható, hanem csupán a vádlott védekezik azzal, sikerre csak ugy számithat, ha a szükséges bizonyitékokat megjelöli, emellett azonban a biró hivatalból is kutathat egyéb bizonyitékok után s azokat fel is használhatja.

Abban az esetben, ha a bizonyitás eredményéből nem állapitható meg, hogy a magáninditványt a főmagánvádló a vád tárgyává tett cselekmény tudomásul vételétől számitott három hónapon tul terjesztette elő: a vádlottat az inditvány elkésettsége okából nem lehet felmenteni. *Dr. Balás P. Elemér.*

A marasztalás határidejéről.

Volt egy törvényjavaslatunk: «az uzoráról és káros hitelügyletekről szóló 1883: XXV. tcz. módositásáról és kiegészitéséről» szóló, amelyik a 7. §-ban egy rendkivül méltányos és az általános jogérzetnek igen megfelelő intézkedést tartalmazott. Abban az esetben, amikor a biró az uzsorát megállapitja, egyuttal arra kötelezi a sérelmet szenvedő felet, téritse vissza hitelezőjének azt, amit valósággal kapott.

De «ha a visszatérités tárgya készpénz, a biróság a teljesitésre, a sérelmet szenvedett félnek kérelmére, az itéletben méltányos halasztást adhat és megengedheti azt is, hogy tartozását részletekben törleszthesse.»

Az indokolás kiemeli azt, hogy sokszor a sérelmet szenvedő azért nem panaszkodik, azért hallgat, mert amig hallgat, addig a hitelező elfogadja a kisebb részleteket, mig ha vissza kellene egy összegben téritenie az egész összeget, nagyobb sérelmet szenvedne, mint amit az uzsora okozott.

A javaslat ezt csupán a megsemmisitett uzsoraügyletből eredő követelésekre mondja ki, de ezzel megtör egy régi rideg elvet, amely sokszor hozta kellemetlen helyzetbe azt a birót, aki nem szeret olyan jogot alkalmazni, ami az igazságérzetét sérti.

A sommás birák tárgyalótermében gyakran látjuk azt, hogy megjelenik az egyszerü, vagyontalan kisiparos stb. Elismeri, hogy tartozik a felperesnek, de tiltakozik az ellen, hogy tőle egyszerre az egészet követeljék, mert azzal tönkretehetik az ő kis üzletét, mig apránkint majd csak megfizeti.

Sokszor hallottuk a szorult helyzetben lévő alperestől azt a bizakodást, hogy: «ha elmondom a birónak hogyan állok, tudom nem kell majd egyszerre az egészet megfizetnem.»

Az egyszerü emberek jogérzete sugja, hogy sokszor méltánytalan az, ha 8 vagy 15 naphoz, az egységes teljesitéshez mereven ragaszkodunk.

Igaz, hogy — legalább ha ügyvéd képviseli a felperest — a méltányos egyezséget legtöbb elfogadja.

De ki védi azt a megszorult, napi keresményéből élő embert az ellen, ha egyszer mégis egy méltánytalan hitelezőre talál? A birák maguk is érzik, hogy a hitelező rideg álláspontja nem helyes, de a S. E. 116. §-a, az 1881: LIX. tcz. 23. §-a ridegen azt mondják, hogy 8 vagy 15 napban kell megszabni a teljesitést.

Hány esetet tudunk, amikor a hitelező alaptalanul, jogtalanul többet követel, mint amennyi neki járna — az alperes jogát elismeri — csak azért, hogy ne kelljen egyszerre fizetnie.

Éreznünk kell azt, hogy itt a tételes törvény és a jogérzet közt sokszor ellentét mutatkozik és sokszor előáll a «summum ius summa iniuria».

Az uj polgári perrendtartás sem segit ezen sokat, bár látszólag némileg enyhiti a régi szakaszok ridegségét. Rendkivüli körülmények között az alperes kérelmére a biróság a teljesitésre hosszabb határidőt szabhat. De már a részletekben való teljesitést csupán a felperes hozzájárulásával mondhatja ki. Egyszóval csak akkor, ha azt a felek ugyis egyezségileg teszik meg. Ezt a rendelkezést a miniszteri indokolás büszkén emliti, mint ujitást, pedig ez semmi más, mint üres frázis; ha a felperes hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy a biróság ezt a méltányosságot gyakorolhassa — ugy az nem a biróság, sem a törvény méltányossága — hanem a felperesé. Ezt pedig a bíróilag tudomásul vett egyezség formájában már rég ismerjük. Gyakorlatilag nincsen abban semmi ujdonság, hogy ez most itéletben is kimondható. Tehát az egyetlen rész, amit az uj törvény 397. §-a a régi rideg szabályon üt, az, hogy rendkivüli esetekben a teljesitési határidő 15 napnál is hosszabb lehet.

Már a «rendkivüli» szó is igen meg fogja neheziteni ennek a szakasznak a gyakorlati méltányos alkalmazását, de még jobban buzditja majd a jogalkalmazókat arra, hogy ezt a jogot egyáltalában csak papiron hagyják, — a miniszteri indokolás. Ez egyenesen ugy magyarázza a «rendkivüli» szót, hogy a határidőmeghosszabbitás feltételei a gyakorlatban sohasem lesznek fellelhetők. Ugy leszünk vele, mint a házassági törvénynek a házasságtörést kimondó szakaszával, amelyről a birói szemek állandóan lesiklanak.

Pedig azoknak a «kisemberek»-nek ez a kérdés: — a teljesités módja és határideje — sokszor létkérdés! Itt kell megnyilatkoznia a szocziális érzéknek.

Törvényhozásunk csak annyiban segitett ezen a fontos érdeken, hogy a végrehajtási novella rosszul szabott humánus intézkedéseivel a «kisembereket» egyszerüen kivonta a végrehajtási törvény hatálya alól, s csak a gyakorlat mutatta meg, hogy ezzel épp agyonütötte az agyondédelgetett kisembereket.

A törvényt szerkesztő hivatalnok urak zöld párnás ajtókkal védett csöndes hivatalszobáikban nem jöttek rá arra, hogy a «kis ember»-nek az adósa is többnyire «kisember» — s hogy a végrehajtási novella után tőle ugyan senki semmit el nem vehet — de ő sem tudja behajtani azt, amiből élnie kell: a követeléseit.

Nem az a helyes szocziális megoldás, hogy az anyagilag gyöngével szemben a törvény hatálytalan legyen, hanem az, hogy mindenki teljesitse kötelezettségét; mindenkit lehessen erre szoritani is, de lehetőleg ugy, hogy ezzel a létfentartása tönkretéve ne legyen.

Helyes érzék nyilvánul meg a fent emlitett uzsoratörvényről szóló javaslatban. Igaz, felmerülhetnek aggályok. Ha az alperest a biró hosszu időre szóló részletekben marasztalja, hitelezőjét más hitelező zálogjogával megelőzheti.

Ezen is segithet a törvényhozó — ha a részletfizetést megállapitó itélet alapján a hitelezőnek már zálogjogot enged — azonban csak olyat, amely csupán biztositás hatályával bir — és amelylyel semmi olyan intézkedés nem jár, ami az adóst addig, amig kötelezettségét teljesiti, javai felett való rendelkezésében

háborit. Ilisz még a fizetésletiltásnál is elképzelhető olyan intézkedés, amely a hitelezőnek csupán a rangsort biztositja későbbi hitelező ellen, anélkül, hogy egyelőre az illetmény visszatartható volna.

Sok exisztenczia volna megmenthető, ha a törvény ily méltányosságra a birót feljogositaná.

Természetes, hogy az ilyen méltányosság csak a felek viszonyainak, tehát mindkét fél vagyoni viszonyának gondos mérlegelése mellett volna alkalmazható. Itt nemcsak az alperes teljesitőképessége, de a felperes szükséglete is figyelembe veendő.

A gyakorlati élet, a jogkereső felekkel való érintkezés mutatja szükségesnek azt, hogy az egységes teljesités merev szabályán rést üssünk. Azok, akik a «kisemberek» érdekében minden fedezetet elvonnának a hitelező elől, helyesebb jogérzékről és több gyakorlatról tennének tanuságot, ha nem a kötelezettség teljesitése alól való felmentést, hanem annak méltányos megkönnyitését tennék a szocziális érzésü törvényhozás feladatává. Ez valamivel fontosabb perjogi vita volna, mint az, hogy megkérdezzük-e a tanutól, mi a vallása! *Dr. Petrik Aladár.*

Vannak-e az elidegenitési és terhelési tilalom megszegésének büntetőjogi következményei?

I. Az ingatlanok forgalmának akadálytalansága és könnyüsége elsőrendü közgazdasági érdek. Ez érdeknek hódolnak a modern jogrendszerek akkor, midőn az ingatlanok tulajdonátruházásának akadályait lehetőleg megszüntetik, azok használati jogát pedig szabaddá teszik. Ebben az irányban jelent különösen haladást a kir. Curiának az elidegenitési és terhelési tilalmat korlátozó *74. p. sz. döntvénye*, mely szerint jogügylet (végrendelet vagy szerződés) *utján csupán a tulajdonos* állapithat meg a telekkönyvi jog szempontjából is hatályos elidegenitési és terhelési tilalmat és ő is csak akkor, ha: *a)* az ingatlan átruházásánál a tilalmat az átruházó jogügyletben kiköti; *b)* saját visszakövetelési jogát vagy harmadik — megnevezett — személynek a tulajdonjog átruházására vonatkozó igényét óvja meg a tilalommal; *c)* a tilalom feljegyzését a tulajdonjog bekebelezésével együtt kéri. E feltételek fenforgása esetén a telekkönyvben feljegyzett fenti tilalom fennállásának ideje alatt az ingatlan forgalmon kivül van helyezve és az ily ingatlan állagára zálogjog nem kebelezhető be. A döntvénynek ez a korlátozó intézkedése, melynél fogva az elidegenitési és terhelési tilalom a fentartott jog járuléka lett és jogügyleti önállóságát elveszitette, a hitelezők kijátszásának meggátlása szempontjából is kétségtelenül helyes.

Egy másik és éppen nem utolsórendü akadálya az ingatlanok forgalmának nálunk a magas átruházási illeték. A fővárosban például egy 750,000 K értékü házra vonatkozó adásvételi szerződés után $4^{3}/_{10}\%$ jogügyleti és 1% városi, tehát összesen $5^{3}/_{10}\%$ illeték fizetendő, ami fenti példánkban 39,750 K-t tesz ki. És illetékszabályaink — ellentétben egyes külföldi törvények rendelkezéseivel — ez alól a sulyos teher alól még akkor sem engednek kivételt, ha az átruházások sürü egymásutánban követik is egymást. De nem csekély az illetékteher akkor sem, ha az ingatlanra zálogjog kebeleztetik be. Ekkor ugyanis a hitelbiztositéki okirat után másodfoku, a zálogjog telekkönyvi bekebeleztetése után pedig $^{7}/_{10}\%$ illeték lévén lerovandó, az előbbi példánkban felhozott ingatlanra felvett 150,000 K kölcsön zálogjogi bekebeleztetése minimálisan 1520 korona illetékköltséget emészt fel.

Érthető ennélfogva, ha ezektől a terhektől az ingatlan tulajdonosa fázik és azokat lehetőleg elkerülni igyekszik. Igy áll elő azután az az eset, hogy a hitelnyujtónak a telekkönyvi tulajdonos egy, a zálogjog bekebelezését engedélyező keletnélküli biztositéki okiratot ad át, melyet azonban a hitelnyujtó egyelőre — mig annak szükségét nem látja — nem használ fel, viszont azonban kiköti, hogy a kölcsönvevő mindaddig, mig tartozását ki nem fizette, ingatlanát nem adhatja el és nem terhelheti meg.

Minthogy a fent kifejtettek szerint ez az elidegenitési és terhelési tilalom a telekkönyvben ki nem tüntethető, minthogy továbbá az általános lekötelezési és szerződési szabadságból folyik, hogy a tulajdonos ily kötelezettséget hitelezőjével szemben joghatályosan vállalhat: ennélfogva önként felmerül az a kérdés, mi ezen szerződéses tilalom megszegésének a szankcziója, nevezetesen, hogy az pusztán csak magánjogi (kártérítésre irányuló) igényt szül-e a kötelezettel szemben, vagy pedig a büntetőhatalom pallosa is ott függ-e a szerződésszegő adós feje felett?

II. Első pillanatra, különösen ha a kir. Curia 21. sz. bünügyi döntvényének mesteri, de kissé erőltetett indokolásának gondolatmenete — mint távoli analógia — villan szemünk elé, ugy tünik fel, hogy az adósnak az a cselekménye, hogy jóhiszemü és az ingatlan fedezetben bizó hitelezőjét akként játsza ki, hogy magát vagyontalanná, illetőleg ingatlanát tulterheltté teszi, nemcsak az egyszerü szerződésszegés, hanem az u. n. fraus civilis határain is tullép. Ez azonban csak látszat.

Közelebbről tekintve ugyanis az I. alatt felvetett esetet, azt látjuk, hogy az legsulyosabb alakjában akkor jelenik meg, mikor az adós már eleve azzal a czélzattal veszi fel a kölcsönt, hogy a kielégitési alapot a hitelezőtől el fogja vonni és ez tényleg be is következik. Itt a közönséges csalás (BN. 50. §.) szubjektiv elemén kivül annak objektiv ismérvei is megvalósulnak, mindazonáltal egynek a kivételével. Mert a fondorlattal való tévedésbeejtés, illetőleg tévedésbentartás ez esetben is hiányzik. A telekkönyv nyilvánkönyvi jellege ugyanis a zálogjogának egyelőre be nem kebelezésébe beleegyező hitelezőnek mindenkor megadja a módot arra, hogy adósának az ingatlan el nem idegenitésére és meg nem terhelésére vonatkozólag vállalt kötelezettségének betartását bármikor ellenőrizze. És ha arról győződik meg, hogy az ingatlan mégis át van ruházva vagy meg van terhelve, a kölcsönt felmondhatja, a még a szerződésszegő adós nevén álló ingatlanra zálogjogát bekebeleztetheti, a tartozás behajtása iránt a törvényes lépéseket megteheti, szóval érdekeit — ugy, ahogy tudja — megvédheti. Bünvádi eljárást azonban eredménnyel aligha indithat, mert akkor, mikor a törvény szerint (osztr. polg. tkv. 451. §.) hatályosan még meg sem szerzett zálogjoga telekkönyvi bejegyzésének — legalább egyelőre — mellőzésébe beleegyezik, tudatosan és minden fondorlatos megtévesztés nélkül viseli azt a koczkázatot, mely az adóssal kötött szerződésnek az utóbbi által való megtartásába helyezett és jogilag mivel sem biztositott bizalommal jár.

Ha az adós ezzel a bizalommal visszaél, ha a szerződést megszegi, ez mindenesetre rosszhiszemüség, mondjuk: csalárd vagyoni kárositás, de nem a büntetőtörvénykönyvbe ütköző csalás, hanem közönséges fraus civilis, mely a teljes kártérítési kötelezettségen kivül egyéb hátrányt az adósra nem róhat. Nem pedig azért sem, mert a kir. Curiának 74. sz. polgári döntvényében kifejezett elv folytán az abban foglalt eseteken és feltételeken kivül elidegenitési és terhelési tilalmat maga a tulajdonos sem statuálhat szerződésileg ugy, hogy az a telekkönyvben feljegyezhető legyen, enélkül pedig a hitelező harmadik jóhiszemü szerző ellen egyáltalában nincs védve és nem követelheti sem azt, hogy a telekkönyv előbbi sértetlen állapota helyreállittassék, sem azt, hogy neki elsőbbség adassék.

De hitelezési csalásnak (Btk. 384. §.) sem minősithető az adós kérdéses cselekménye. Igaz ugyan, hogy ehhez a deliktumhoz csalási czélzat nem kivántatik, s igy az intenczionális elem negativ és pozitiv irányban is közelebb hozza a hitelt igénybevevő adós cselekményét a kriminalitáshoz — a Btk. keretébe azonban — daczára a csalás gyakorlat és törvény által kiterjesztett fogalmának, mégsem tudja beilleszteni. Nem pedig azért, mert a «ravasz» fondorlattal való tévedésbeejtés ismérve itt is hiányzik.

Végül még csak a hitelezőnek a végrehajtás meghiusitása által való kijátszásáról (Btk. 386. §.) lehetne szó. Kétségtelen, hogy a szerződésileg kikötött elidegenitési és terhelési tilalom megszegése a hitelező megkárositásának czélzatával párosulva, esetleg eszköze lehet a Btk. 386. §-ába ütköző deliktumnak, ha például az emlitett czélzatból az adós a hitel igénybevétele után és a végrehajtás foganatositása előtt egyedüli kielégitési alapul szolgáló ingatlanát eladja s hitelezőjét ekként megkárositja. Azonban ennek a szakasznak a birói gyakorlatban való következetlen és különösen a «bekövetkező hatósági végrehajtás előtt» kitétel folytán éppen nem egyöntetü alkalmazása mindenkor teljesen a fenforgó konkrét eset körülményeitől fogja függővé tenni azt, hogy a büntetendő cselekmény fenforgása megállapittatik-e vagy sem.

Kitünik ezekből, hogy a szerződésen nyugvó s telekkönyvileg ki nem tüntetett elidegenitési és terhelési tilalom egyszerü megszegésének büntetőjogi szankcziója ugyszólván egyáltalában nincsen. Minthogy tehát a lelkiismeretlen adósnak ily esetben,

még a büntetéstől sem kell nagyon tartania s minthogy a kártérítési igény utólagos érvényesitése a hitelezőre nézve sok esetben eredménytelen lehet: ennélfogva de lege lata teljesen biztositva csak ugy érezheti magát a hitelező, ha zálogjogát a telekkönyvbe való bejegyzéssel joghatályosan megszerzi s igy követelését a jelzálog által kellőképpen fedezi. *Dr. Bónis Pál.*

Jogirodalom.

«A kötelmi jog általános elmélete az ausztriai jog szempontjából, tekintettel a római jogra s ujabb törvényhozásokra». Irta Sághy Gyula. I. kötet. Második átdolgozott és bővitett kiadás.

Ma már minden kétséget kizáró módon megállapitható, hogy magánjogi irodalmunk ujabb időben örvendetes fejlődést mutat. Mig nem is olyan régen, Zlinszky Imrének sokszor átdolgozott kézikönyve volt ugyszólván az egyetlen szinvonalon álló mü, amely a magyar magánjog egész rendszerét felölelte, addig ma e téren számos elsőrendü munkával találkozunk, amelyek egymással mintegy nemes versenyre kelve igyekszenek a jogtanuló fiatalság, nemkülönben az elméleti és gyakorlati szakemberek sokszor nem kismérvü igényeit kielégiteni. Hasonló, vagy talán még fokozottabb haladás észlelhető a monografikus irodalom terén. Részint polgári törvénykönyvünk birálásával kapcsolatosan, részint önállóan magánjogi rendszerünk csaknem minden része feldolgozás alá kerül ugy a jogelmélet, mint a gyakorlati igazságszolgáltatás kimondhatlan előnyére.

Mindezen tagadhatatlanul örvendetes jelenségek mellett van egy módja a joganyag tudományos feldolgozásának, amely irodalmunkban ugyszólván teljesen ösmeretlen. A feldolgozásnak arra a módjára gondolok, amidőn a magánjogi rendszernek egyes nagyobb önálló részei, helyesebben egészei képezik az ismertetés, illetve kiépités tárgyát. A Hasenöhrl, Demelius stb. munkáihoz hasonló dolgozatok irodalmunkban ugyszólván teljesen hiányoznak. Mondanom sem kell ennélfogva, hogy mily nyeresége volt jogéletünknek, amidőn a hetvenes évek végén jogirodalmunk egyik elsőrendü kitünőségének tollából egy oly dolgozat jelent meg, amely a kötelmi jog általános elméletének a kifejtését tüzte ki feladatául. E mü fejtegetéseinek alapjául ugyan az ausztriai jog szolgált, de aki csak némileg tudatában volt annak, hogy különösen a kötelmi jog szempontjából mily szoros a kapcsolat a magyar jogrendszer és az osztrák polgári törvénykönyv között, az egy pillanatig sem lehetett kétségben aziránt, hogy e mü a magyar magánjog irodalmára is igen nagy nyereséget jelentett.

Ennek a rendkivüli jelentőségü münek második kiadása fekszik előttem. Több mint harmincz esztendő leforgása után, sajnos, most is csak csonkán. Pedig mennél kecsegtetőbb az igéret, annál fájóbb a megvalósulásáról való lemondás. Bizonyos melankólikus szomoruság vesz erőt az olvasón, amidőn elhatalmasodik benne az a sejtelem, hogy ez irodalmunkban a maga nemében egyedül álló mü belátható időn belül alig fog a megvalósulás stádiumába juthatni. A szerző mintegy maga is megsejtve olvasó közönségének bekövetkezendő lelkiállapotát, nem elégedett meg müve első kiadásának kiegészitett publikálásával, hanem azt egy igen tartalmas részszel toldotta meg, mintegy jelezve ezáltal, hogy nagy müvét nemcsak reprodukálni, hanem egy lépéssel a befejezés felé vinni is szándékozott.

A szerző egy tartalmas bevezetés előrebocsátása után müvének e kötetében felölelt I. Fejezetét három czimben foglalja összse. Az I. czim a kötelem fogalmával és természetével foglalkozik. A II. czim a kötelem tárgyáról és tartalmáról szól. E czim keretében tárgyalja a szerző a vagylagos, a fajlagos, a mennyiségekre irányuló kötelmeket, továbbá a kötelmek oszthatóságának, illetve oszthatlanságának szabályait, a kártérités, pénz és kamatszolgáltatás kérdéseit. Végül a III. czim a kötelem alanyának állásával s a kötelmek ehhez képest való különbségeivel foglalkozik. Ebben a czimben nyernek elhelyezést a kötelem alanyainak aktiv vagy passziv oldalon előfordulható többsége s a kötelmeknek ebből folyó különbségei. Ez egyszersmind az a rész, amelyet a szerző ezuttal dolgozott fel és amelylyel müvét, mint fentebb emliténk, gazdagitotta és ily módon a befejezés stádiuma felé egy lépéssel fejlesztette.

Ebben az ujonnan kidolgozott részben a szerző az egyetemlegesség nehéz kérdését teszi vizsgálódása tárgyává. Mineknek utána az egyetemlegesség jogi természetét, illetve mibenlétét széles mederben, bőséges irodalmi és forrástanulmány alapján megvilágitja, felveti a kérdést, vajjon az érvényben lévő ausztriai magánjog és egyáltalán a modern jogelmélet szempontjából fentartandó-e az egyetemlegesség keretén belül az e keretben egyesült kötelmek «korreális», illetve «szolidáris» természete közti különbség? A szerző nézete az, hogy a «korrealitás», illetve «szolidaritás» az egyes ügyletek belső lényegében rejlő sajátosság, amelynek létezése elől elzárkózni a mai egyszerüsitésre való törekvés mellett sem lehet. Amint tagadhatatlan is, hogy nem lehet félreismerni a különbséget azon eset között, amidőn többen valamely egységes szerződésben kötelezik magukat ugyanegy szolgáltatásra (korrealitás) és azon eset közt, amidőn pl. többen közösen dolose, vagy akár culpose kárt okoztak oly módon, hogy részvételük aránya meg nem határozható (szolidaritás). A két jogviszony közti különbség legélesebben akkor nyilvánul, amidőn passziv egyetemlegesség esetében a hitelező az adósok egyikével elengedési szerződésre lép. Korreális kötelmeknél az egyikkel kötött elengedési szerződés hatása, hacsak a felek ellenkező czélzata kétségtelenül meg nem állapitható, a kötelem egységénél fogva a többiekre is kiterjed, mig a szolidáris obligációknál az elengedés hatálya, hacsak a felek ellenkező szándéka nem kétségtelen, csupán az elengedési szerződésben résztvett felekre szoritkozik. Vizsgálódásainak eredményeképp a szerző arra a következtetésre jut, hogy a korreális és szolidáris kötelmek különbségének elismerése és fentartása, mint az összkötelmek különböző alakulataiból természetszerüleg folyó következmény, ugy a jogtudomány, mint a gyakorlati jogélet és törvényhozás szempontjából teljesen indokolt és jogosult.

A szerző a kötelmi jog e rendkivül bonyolult kérdésének alapos feldolgozásával nagy szolgálatot tett a hazai jogtudománynak. A német és franczia polgári törvénykönyvek vonatkozó rendelkezéseinek ismertetése a felállitott tételek megvilágitását nem kis mértékben fokozza. Sajnálatunkat kell azonban kifejeznünk afelett, hogy a szerző hazai magánjogunkra nem terjeszkedett ki, holott ez szokásjogi jellegénél fogva felette alkalmas talajt szolgáltathatott volna a szerző által felállitott disztinkcziók gyakorlati gyümölcsöztetésére. Mindamellett a szerző munkája oly mélyreható, e jogviszonyok lényegét oly kidomboritólag feltáró, hogy nézetünk szerint gyakorlati jogszolgáltatásunkra irányitó hatása a jelen formájában sem maradhat el.

Dr. Zachár Gyula.

Különfélék.

— **Dr. Szászy-Schwarz Gusztáv** budapesti egyetemi tanárt lev. tagul ajánlották a Tud. Akadémia II. osztályának *A)* alosztályába *Plósz Sándor*, *Concha Győző* és *Wlassics Gyula* a következő indokolással:

Szászy-Schwarz Gusztáv, kinek megválasztását már a mult évben is bátrak voltunk javasolni, több mint 30 év óta gazdag és értékes irodalmi tevékenységet fejt ki a jogtudomány, főleg a magánjogi jogtudomány terén. Nemcsak szellemes és élénk tollu iró, hanem tudós, aki folytonosan és behatóan foglalkozik a jogtudomány kérdéseivel és mélyen behatol azokba. Egyes dolgozatai, amelyek német nyelven is megjelentek, külföldön is elismerést szereznek a magyar tudományosságnak. Igy különösen a jogi személyiségről irt tanulmányai. «Uj irányok a magánjogban» czimü munkája (616 l.), amely a mult évben jelent meg, csak megerősiti azt a véleményünket, amelyet tavalyi ajánlatunkban kifejezni bátorkodtunk, hogy Szászy-Schwarz Gusztáv megválasztása nemcsak méltányos elismerését jelentené a tudományos müködésnek a Tud. Akadémia részéről, hanem az Akadémiának is javára szolgálna. Szászy-Schwarz Gusztáv egyéb dolgozatai, amelyek könyvkereskedésben megjelentek, a következők: A végrendelkezési szabadság a római jogban. 1881. (145 l.). — A jogi seminariumok kérdéséhez. 1883. (36 l.). — Uj irányok a magánjogban. 1884. (87 l.). — Az animus domini birálata. 1885. (41 l.). — A tulajdon fenntartás (pactum reservati dominii) hatálya. 1886. (50 l.). — A pénztartozások fizetőhelye és perilletősége. 1887. (44 l.). —

Az ujabb birtokirodalomhoz. 1888. (16. l.). — A tulajdonátruházás kellékeül ingóknál az átadás megkivántatik-e? 1889. (36 l.). — Magánjogi fejtegetések. 1890. (300 l.). — Az akarat a szerződésben. 1891. (63 l.). — Magánjogunk felépitése. 1893. (23 l.). — A házassági jogról szóló törvényjavaslat birálata ellenjavaslattal. 1894. (98 l.). — Az ági öröklés kérdése. 1898. (169 l.). — Institutiók és Pandekták Schwarz Gusztáv egyetemi előadásai alapján 1900. (622 l.). — Ujabb magánjogi fejtegetések. 1901. (336 l.). — Codificationalis dolgozatok. 1902. (849 l.). — Magánjogi esetek. 1903. (130 l.). — Az obstrukczió jogtana. 1904. (32 l.). — Ein Beitrag zu einer allgemeinen Lehre des Verhandlungsrechtes. (Különlenyomat a Grünhut-féle Zeitschr. für d. Pr. u. öff. Recht-ből.) 1905. (54 l.). — A jogi személy magyarázata. 1906. (125 l.). — Rechtssubjekt und Rechtszweck. Eine Revision der Lehre von den Personen. (Különlenyomat az Archiv für bürg. Recht-ből.) 1908. (139 l.) — A magánjogi törvénykönyvről. 1909. (120 l.). — Ihering Rudolf és müve. 1910. (30 l.). — Kritisches über Rechtssubjekt und Rechtszweck. (Különlenyomat az Archiv f. bürg. Recht-ből.) 1910. (81 l.). — Jogi párbeszédek az obstrukcióról. 1910. (50 l.) — Jogi napikérdések. 1910. (32 l.). — A szövetkezetek elsőbbségi jogáról. 1911. (16 l.). — Visszaható törvény és kártérités. 1911. (16 l.). — Parerga. Vegyes jogi dolgozatok 1912. (521 l.). Ezeken felül számos értekezést és czikket tett közzé a hazai és külföldi szaklapokban, amelyekről különlenyomat nem jelent meg.

— **Az orvos anyagi felelőssége röntgen-sérüléseknél.** St. kereskedőt W. városban röntgen-sugarakkal vizsgálták meg egy a hátban levő idegen test megállapitása czéljából, még pedig a k—i kórház főorvosának megbizásából egy orvosgyakornok végezte a vizsgálatot egy mechanikus segédlete mellett. Az eredmény nagyfoku röntgenégés volt. A törvényszék a főorvos részéről vétkes mulasztást látott abban, hogy elavult alkalmatlan röntgen-készüléket használtak és hogy az átvilágitást orvosgyakornokkal végeztette a főorvos távollétében. A károsultnak mindenekelőtt tetemes fájdalomdijat itéltek meg, életjáradék-igénye még függőben van. — Párisban egy postatisztnő röntgensugarak segélyével távolitotta el bajuszát. Az eredmény nem maradt el, de a bajusz helyén csunya égési hegek támadtak. A kártéritési pernek a felebbviteli bíróságnál az volt az eredménye, hogy az orvosnak 5000 márka kártéritést kellett fizetnie, mert a kezelésnél «mühiba» történt. A bíróság abban is vétséget látott az orvos részéről, hogy a beteget nem figyelmeztette előre a kura veszélyére.

— **A Jogtudományi Közlöny** f. évi április 25-én megjelent 17. száma közölte «A gazdasági gépmunkások biztositása» czimü, régebben beküldött czikkemet. Minthogy a fölvetett kontroverzia eldöntését czélzó az az átmeneti törvényes rendezés, melyet a czikk végén óhajtandónak jelzett, időközben megtörtént, s az erre vonatkozó országos határozat már csak a szentesitést és a kihirdetést várja: az idézett czikk aktualitása megszünt.

Fiatal ügyvéd nagyobb fővárosi irodába irodavezetőnek ajánlkozik, esetleg ügyvédi irodát átvenne, vagy társulna. Szives ajánlatokat «Dr. Gy. F.» jeligére a kiadóhivatalba kér. 14754

Telekkönyvi prakszissal biró jelöltet hosszabb időre (lehetőleg azonnali belépéssel) keresek. Fizetés megegyezés szerint. Dr. Lőwy Sándor ügyvéd, Monor, Pest megye. 2979

A teljes munka megjelent!

A hatályos magyar törvények gyüjteménye.

(CORPUS JURIS HUNGARICI)

1000—1912.

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri **Márkus Dezső dr.**

Teljes nyolcz kötetben.

Ára a teljes gyüjteménynek félbőrkötésben 171 korona.

E gyüjtemény tartalmazza időrendben mindazokat a törvényeket, melyeket a magyar királyság megalapitásától fogva a mai napig hozott a nemzet s melyek ma is érvényben vannak. Mindenki, akinek fogalma van róla, hogy mekkora feladat és fáradság a régi és ujabb törvények tömkelegéből a még ma is érvényben levőket kiválogatni, hatályosságukat kétséget kizáróan megállapitani, az egyes törvények egyes részeit hatályosság szempontjából megvizsgálni, tudhatja, mekkora szellemi munka eredménye e mű s mekkora munkát takarit meg a jogkereső és jogalkalmazó e gyüjtemény használatával. A törvények szövegén kivül bő és minden vitás kérdést tisztázó jegyzetek, a különböző törvények kapcsolatait felmutató utalások s a gyakorlatiasan összeállitott tárgymutató minden tekintetben a magyar törvényismeret klasszikus kézikönyvévé teszik.

A Franklin-Társulat kiadása.

Megrendelhető havi részletfizetésre:

Kelemen D. és Társa
könyvterjesztési vállalatánál
Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 19. szám. Budapest, 1913 május 9.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ⋆ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. Unger József. — *Dr. Szladits Károly* kir. táblai biró: *Jogirodalom:* Dr. Staud Lajos: A magyar magánjog tételes jogszabályainak gyüjteménye. — *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd: Az uj váltótörvény. — *Fövenyessy Lajos* budapesti kir. táblai biró: A szóbeli tárgyalás az uj polgári perrendtartás szerint. — *Dr. Nyári Jenő* budapesti ügyvéd: A hátralékok csökkentéséhez. — *Dr. Spira Ede* rózsahegyi ügyvéd: A végrendelet megtámadásának joga személyhez kötött vagy átruházható jog? — Különfélék.

Mellékl et: Közigazgatási Dönvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az országos birói és ügyészi egyesület hivatalos értesitője.

Unger József.

Az osztrák jogtudomány legnagyobb alakja tünt el Unger minapi halálával.

Müködése és sikerei szinte tüneményesek, mert 85-ik évében bekövetkezett elhunytáig állandóan megőrizte szellemi frisseségét, munkakedvét és teremtő erejét.

Feltünése azon időre esik, midőn az osztrák jogtudomány minden bölcsessége a polgári törvénykönyv betürágásában merült ki. Unger ezzel szemben a jogfilozófia felé forditotta figyelmét. Majd az ujabb német jogtudomány nagynevü megalapitójának, Savignynak a birtokjogról és a római jog rendszeréről szóló müveit olvasva, a történeti módszert az osztrák jogra alkalmazni próbálta.

Még alig mult 25 esztendős, midőn későbbi nagy munkájának rövid programmját nyilvánosságra hozta. Közvetlenül ezután adta ki a szász polgári törvénykönyv tervezetének terjedelmes kritikáját. Munkái alapján csakhamar felkeltette az akkori közoktatásügyi miniszternek, gróf Thun Leónak figyelmét. Már 1853-ban jogtanár lett Prágában, két évvel később, 27 éves korában pedig már a bécsi egyetem jogi fakultására kapott meghivást.

Mint egyetemi tanár, a rendelkezésére álló szabad idejét legnagyobb munkájának, az osztrák magánjog rendszerének (System des österreichischen Privatrechtes) megirására használta fel. 1856-tól 1864-ig az általános rész és az örökjogot tárgyaló három kötet jelent meg. Ez a müve a szó szoros értelmében korszakalkotó volt. Egy csapással halálos sebet ütött a törvény betüin rágó jogtudományon és megalapitotta a történeti fejlődésen és a jogintézmények szellemén felépülő uj rendszert az osztrák magánjogban is.

Mint tanár, igazán kitünő hatásokat váltott ki. Világos, emelkedett előadásai tanitványai előtt feledhetetlenek.

1871 november 25-én kathedrájától megválva, az Auersperg-minisztériumban tárczát vállalt. Hogy többet ne említsünk, az osztrák egyetemek reformját, a közigazgatási bíróság megalkotását neki köszöni Ausztria.

Politikai szereplését illetőleg bennünket, magyarokat különösen érdekel, hogy a dualizmusnak nagy hive volt. Még 1861-ben jelent meg tőle «Zur Lösung der ungarischen Frage» czimü névtelen irat, melyben a magyar igények elismerése mellett emelt szót.

A miniszteri széktől megválása (1879 febr. 15.) után ismét fokozottabb irodalmi tevékenységet fejtett ki, 1881-ben pedig az osztrák legfőbb törvényszék elnöke lett.

Mint embert nagy szerénység, saját magával szemben a legnagyobb szigoruság, mások érdemeinek készséges elismerése és nagy szivjóság jellemezte.

Unger Józsefről bátran el lehet mondani tevékenységének jellemzéseül, amit az osztrák jog egyik kiváló müvelője mondott róla: Unger éleseszü jogász, fényes tanár, szellemes iró, kiváló, belátással teli és méltányos törvényhozó, nagy sikerekre visszatekintő államférfiu és általánosan csodált biró volt.

Hatása nagy volt nemcsak Ausztriában, de a külföldön is, amit egyik németországi fakultásra való meghivatása is eléggé jellemez.

A bécsi egyetemen való müködésére annál büszkébb volt, mert olyan társaságba esik az ő munkálkodása, amikor Glaser és Ihering is ide vonzották a jogtanulók ezreit.

Mikor Unger értesült arról, hogy sikerült Iheringet megnyerni a bécsi fakultásnak: hallgatóinak a következő szavakkal jelentette e nagy eseményt: «Szerencséseknek tartom Önöket, hogy e nagy férfiut hallgathatják; el ne mulasszák, hogy az okulás és oktatás bőségéből a maguk élvezetének részét kivegyék, hiszen ezt csak a római jog szellemének szerzője képes Önöknek nyujtani.»

Bár Glaser, Ihering és Unger szelleme vezérelné mindenkor az osztrák törvényhozást.

Jogirodalom.

Dr. Staud Lajos: A magyar magánjog tételes jogszabályainak gyüjteménye. (Budapest, Franklin-Társulat 1913.)

Staud Lajosban a magyar jogászság már régóta az élő magyar magánjog egyik kimagasló gyakorlati szaktekintélyét tiszteli, akiben a nagy elméleti tudás fényes birói qualitásokkal egyesül. Azért mindnyájan sajnálatos veszteségnek érezzük, hogy ez a kiváló szakember oly ritkán szólal meg irodalmunkban, holott ő lenne a leghivatottabbak egyike arra, hogy szokásjogunk kincseit, — melyeket ő első kézből, forrásuknál vehet át, s melyek alakitásában oly nagy része van — a hozzájuk méltó tudományos feldolgozásban vigye át az irodalomba. Persze, akik közelebbről ismerik, azt is tudják, hogy Staud Lajos tudományosságánál és elfoglaltságánál csak szerénysége nagyobb, s ez az érzés viszi őt arra, hogy a *gyüjtő* fáradságos és hálátlan szerepét vállalja magára oly apparátussal, amely az *alkotó* munkára predesztinálná.

Azaz hogy legyünk óvatosabbak a fogalmak szembeállitásánál. Magyarországon, melyet ujabban eleddig a *rendszertelen* és *szervezetlen* szokásjog országának nevezhettünk, a *gyüjtő* munkássága már magában véve *alkotó*. Hiszen a gyüjtő munkájában bontakozik ki az egyes összefüggéstelen határozatok ködéből határozottabb körvonalakkal az élő jog. És ezen a ponton szomoruan kell konstatálnunk, hogy anyaggyüjteményeink — tisztelet a kevés kivételnek — egyre silányabbakká válnak. Mekkora visszaesés Jellinek Artur óta, aki először igyekezett a magyar magánjog szabályait tételekbe foglalni! Felületesen és sokszor hibásan kivonatolt döntvényfejezeteknek sebtiben összerótt kom-

piláczióját kapja a jogtanuló, éppugy mint a gyakorlat embere az élő jog tükre gyanánt.

Ilyen körülmények között kétszeres nyereség irodalmunkra minden könyv, mely szokásjogunk tételeit a közvetlen forrásokon alapuló, szabatos összeállitásban tartalmazza. Staud már egy izben feltünést keltett ilynemü munkájával, mikor a Grecsák-féle Magánjogi Döntvénytárban közzétette az öröklési jog judikaturájának mintaszerüen rendszeres összeállitását. Méltón sorakozik ehhez mostani müve, mely a magyar magánjog összes tételes jogszabályainak rövid foglalatát adja: törvény- és döntvényanyagot egyaránt.

Staud könyvének jellemző fényoldala, mellyel kiválik hasonló gyüjtemények közül, a döntvényanyagnak szabatos jogtételekbe foglalása. A birói gyakorlat nála nem rendszertelenül egymásra halmozott, egymást ismétlő döntvényfejek alakjában jelenik meg; a sok hasonló tárgyu itéletet ő egyetlen kristálytiszta jogszabályra szüri le, s az igy kijegeczesedett tételeket sorakoztatja rendszeres egymásutánba. Kiszedi a döntvények legbensőbb magvát, azokat füzi fel valóságos gyöngysorba. A sok hosszu, kusza itélet helyett, melyek sokaságában a jogtanuló nem látja a fától az erdőt, nehány egyszerü, praegnaus jogtétel áll itt, mely tömör szabatosságával mélyen bevésődik az emlékezetbe. Keveset, de jót: ez a vezérlő alapgondolat.

Ily módon egy-egy jogintézmény valóban a rendszeres szokásjogi kódex (sit venia verbo) szabatosságával hat. A Curia gyakorlatának legujabb irányelvei különösen szépen emelkednek ki; igy az alapitvány létrejöttének feltételei, a nőtartásra és özvegyi jogra való érdemetlenség, a meny és anyós özvegyi jogának összeütközése, az ági vagyon értékszámitása stb. Igen szép a «turpis causa» és a kártérités judikaturája, s általában az öröklési jog minden részében. Egy-egy találó jegyzet élesen világitja meg a gyakorlat továbbfejlődésének irányzatát.

Csak azt merném kifogásolni, hogy a döntvényanyag tárgyi kiterjedése néhol nem elegendő. Ebben az alakban ez az összeállitás még nem jelenti szokásjogunknak azon Digestáit, amelyeknek azt látni szeretnők. Éppen a kötelem életfolyamatának alaptételei: a késedelem, a lehetetlenülés, a veszélyviselés szabályai nem domborodnak ki eléggé. Hézagos egyes dologjogi intézmények képe is; a szolgalomról s a zálogjogról több anyagot lehetne összehordani.

Viszont a törvényanyagban bizonyos tultengés tapasztalható. Alig hiszem, hogy az anyagi magánjog mindennapos kézikönyvében oly nagy helyet igényelhetnének (130 oldal a 726-ból) azok a munkástörvények, amelyeknek az alkalmazása jórészt nem birói feladat. Sokkal nagyobb szolgálatot tett volna az osztrák polg. törvénykönyv gondos közlése, az alaki hatályban levő vagy reczipiált tételek megjelölésével. Az erre vonatkozó függelék (724. l.) nem teljes és nem is egészen szabatos (pl. a telekkönyvi elbirtoklásra vonatkozó 1467., 1469. §-t igy nem tekinthetni szabatosnak).

Szerencsés gondolat volt a telekkönyvi rendelet, valamint az egyházi személyek utáni öröklésre vonatkozó jogszabályok felvétele.

Czélszerü lenne, hogy a nagy döntvénytárból vagy a Gottlgyüjteményből vett határozatok mellett utalás történnék az alapgyüjtemény illető esetére. Ez a könyv nemcsak vizsgai czélra szolgál, hanem a gyakorlatnak is szól, mely sokszor megkivánja, hogy az esetet teljes tényállásának világitásában tanulmányozzuk; már pedig a vidéki gyakorló jogász nem keresheti fel az esetet a Curia irattárában, de felkereshetné az illető döntvénygyüjteményben. A sajtóhibák gondosabb kiküszöbölése is kivánatos; igy pl. az 51. l. *) jegyzetében Ausztria és Spanyolország is egyezményes államokul szerepelnek a hágai házasságjogi egyezmény keretében, holott ahhoz nem járultak hozzá.

Az apró szépséghibák kétségkivül el fognak tünni a következő kiadásból, mely ki fogja pótolni az első kiadásban alig kikerülhető hézagokat is. De a könyv a maga egészében már most kétségkivül hivatva van arra, hogy a magánjogász számára megbizható utmutató legyen a jogtételek rengetegében.

Az a biztosság pedig, amellyel a szerző a gyüjtött jogtételek felett uralkodik, élénken felkelti azt az óhajunkat, vajha mielőbb beválthatná az előszóban tett azt az igéretét, hogy a most csak összehordott anyagot rendszeres feldolgozásban is előterjeszti.

Dr. Szladits Károly.

Az uj váltótörvény.*

II. Magyar törvénytervezet.

A tervezet 2. §-a a biancováltókat, illetve az utólagos kitöltési jogot kivánja szabályozni. Váltótörvényünk 93. §-ának alapulvételével javasolja: «Az a kifogás, hogy az okiraton akkor, amikor arra valamely nyilatkozatot vezettek, a váltónak egy vagy több lényeges kelléke hiányzott, vagy hogy a váltóürlapon hagyott hézagot utólag töltötték ki, harmadik jóhiszemü váltóbirtokos ellen egyáltalában nem, mások ellen pedig csak annyiban érvényesithető, amennyiben a kifogásoló bizonyitja, hogy az utólagos kitöltés megállapodás ellenére történt.»

Ezt a javasolt intézkedést nem tartjuk kielégitőnek. Mindenekelőtt hibás, hogy e szakasz majd «okirat», majd «váltóürlap» kitöltését emliti. Hova czéloz ez a megkülönböztetés? Mit jelentsen, hogy a tervezet a VT. 93. §-ától eltérőleg «váltó» kitöltése helyett «okirat» kitöltését engedi meg. Ez a gyakorlatban csak zavaró lehet és annak a felfogásnak engedne tért, hogy in bianco kiállitott bármely okiratból kitöltés utján váltót lehet előállitani. Nézetünk szerint csak «váltót» szabad kitölteni és oly okmány, mely a váltó elnevezését nem foglalja magában, abszolute alkalmatlan a kitöltésre. Sőt czélszerü volna kimondani, hogy csakis váltóürlap tölthető ki. Ezen tul menő gyakorlati szükség nem forog fenn és ezt a korlátozást nagyon is megindokolja az a visszaélés, melyet a megrendelő-jegyektől elválasztható blankettákkal el szoktak követni. A váltóürlapok figyelmeztetik az aláirót ténykedésének horderejére és a forgalom igényei abszolute nem követelik meg, hogy váltók kiállitása más okiratok formájában megkönnyittessék.

Teljesen el van hibázva, hogy a tervezet, mint külön esetet «a váltóürlapon hagyott hézag» kitöltését emliti. Ezzel az utólagos telepités arra az esetre volna szoritva, ha a váltóürlapon a fizetési hely kitöltésére irányuló hézag mutatkozik. Semmi értelemmel sem birna az utólagos telepitéshez való jogot attól a véletlentől függővé tenni, hogy a váltóürlap miképpen került ki a nyomdából. Az 1911. évi jogászgyülésre való hivatkozás semmi sullyal sem bir. A jogászgyülés egyhangu enunciatiót kivánt, mivel a Curiának e kérdésben mérvadó és jelenlevő tagjai kilátásba helyezték, hogy a gyakorlat az uralkodó bajokon segiteni fog. Az előadó inditványainak egyhangu elfogadása tehát csak nyomatékos demonstrázió kivánt lenni, amint ez a felszólalásokból ki is tünik. De a váltóürlapok véletlen külalakját a többség bizony nem tartotta alkalmasnak, hogy az utólagos kitöltéshez való jogot szabályozza. Az ezután bekövetkezett curiai joggyakorlat nem is kötötte ehhez az utólagos telepités jogát. A Curia most már állandóan követi azt a praxist, hogy a forgalom felfogása és az ennek alapján «a forgalmi életben kifejlődött általános szokás szerint a váltó rendes tartalmához tartozik, hogy a telep és telepes a váltón világosan ki legyen tüntetve; és minthogy a váltóbirtokos a váltónak a forgalomban szokásos rendes tartalmát a kitöltetlen váltóban kitölteni jogosult: ennélfogva a telep és telepes utólagos kitöltésére is — ellenkező megállapodás hiányában — jogosult.» (A Curia IV. tanácsának elvi jelentőségü határozata.)

A tervezet 2*a)* §-a a gyakorlattal szemben valóságos visszaesést jelentene, de emellett a legnagyobb zavarokat idézné elő a telepes kitüntetése tekintetében, mert a váltóürlapokon a telepes megjelölésére szánt külön hely és hézag egyáltalában nem szokásos.

Két megoldás lehetséges tehát. Az egyik az, hogy fentartjuk a VT. 93. §-át azzal a módositással, hogy a «váltó» helyett a váltóürlap kitöltését engedjük meg és az utólagos telepités tekintetében megelégszünk a most már helyes irányba terelt gyakorlattal. A másik megoldás pedig az, hogy világosan kimondjuk, hogy a telep és a telepes utólagos kitöltése a VT. 93. §-ának megfelelő szakasza alá esik.

Felhivjuk azonban a szakkörök figyelmét arra, hogy az egységes szabályzat 21. czikkére való tekintettel előáll majd az utólagos telepitésnek egy olyan esete, mely nem eshetik a VT. 93. §-a alá. Az egységes szabályzat 21. czikkének második bekezdése szerint a kibocsátó a váltóban megtilthatja az elfogadás végetti bemutatást (Nichtacceptable Tratte, lettre non acceptable).

* Az előbbi közl. l. a multheti számban.

Vajjon ilyen váltó Franciaországon kivül — ahol a váltó kibocsátása, illetve továbbadása ipso jure átruházza a váltóbirtokosra a váltókibocsátás alapjául szolgáló követelést — haladást jelent-e és különösen nálunk nem fogja-e előmozditani az irreális hitelt, ezt itt vizsgálni már teljesen meddő volna. De fontossággal bir itt az a körülmény, hogy az emlitett 21. czikk második bekezdése szerint a kibocsátó csak akkor tilthatja meg az elfogadás végetti bemutatást, ha a váltó nincs telepitve. Ebben az esetben tehát az utólagos telepités megszüntetné az elfogadás végetti bemutatás tilalmát. A váltó tartalmának eme kiforgatásához azonban a váltóbirtokosnak nem lehet joga és igy czélszerü volna már a törvényben provideálni, hogy itt az utólagos telepités lehetetlenittessék. Helyén volna, ha a törvény kimondaná, hogy a 21. czikk második bekezdésében emlitett váltókon a telepités utólagosan eszközöltnek vélelmezendő és ebben az esetben nem irottnak tekintendő.

Szabályozni kellene a megállapodásellenes kitöltés jogi következményeit is. Elképzelhető a lejáratnak oly megállapodásellenes kitöltése, mely egy elévült váltót még érvényben levőnek formál át, de a legtöbb esetben az csak időelőtti kifogásra fog alapot nyujtani. Idevonatkozólag a kérdés megoldása a gyakorlatra bizható. De annak már semmi értelme sincs, hogy a telepnek megállapodásellenes kitöltése miatt a váltó érvényét veszitse. Aki sulyt helyez a telepre, az kitölti a váltóürlapot. Nézetünk szerint elég, ha a telep, vagy telepes megállapodásellenes megjelölése kártéritéshez ad jogot. Kivánatos volna, ha a törvény ezt világosan kimondaná.

Ellentétben van a magyar törvénytervezet 2*a)* §-a az egységes szabályzat 16. czikkével, amennyiben előbbi a megállapodásellenes kitöltés kifogását kizárja a «harmadik jóhiszemü váltóbirtokos» ellen, mig utóbbi a harmadikat megvédi, hacsak az átruházás csalárd összejátszással nem történt. A megállapodásellenes kitöltés kifogása ezek szerint sokkal tágabb körben érvényesülne, mint minden más kifogás, mert hisz bizonyitásra nem szorul, hogy számtalan eset van, hogy valaki nem jóhiszemü harmadik, anélkül, hogy a csalárd átruházás esete forogna fenn. Tehát feltétlenül össze kell egyeztetni a 2*a)* §-t az egységes szabályzat 16. §-a folytán előállott megváltozhatlan jogi helyzettel.

Végül rámutatni óhajtunk, hogy az egységes szabályzat a kitöltés megállapodásellenes elmaradásának kifogásával is szerencséltetett. Az egységes szabályzat második czikkének második bekezdése szerint ugyanis az oly váltót, amelyen a lejárat nincs megjelölve, látraszólónak kell tekinteni. Igazán nem birjuk belátni, hogy erre az intézkedésre szükség lett volna. Ellenben lehetetlen fel nem ismerni azokat a veszélyeket, melyek ezt az intézkedést nyomon kisérik. Az ügyletek egész légióját ismerjük, ahol a tartozás hosszu lejárata okából váltók adatnak, melyeken a lejárat kitöltve nincs. Ezekben az esetekben szerződések védik a váltóadóst a megállapodásellenes kitöltés ellenében. Sőt ezt a védelmet a büntetőtörvény is hathatósan támogatja. Ha azonban most már minden váltót, melyen a lejárat megjelölve nincs, ex lege látraszólónak kell tekinteni, ugy a váltóadós bármikor támadásnak van kitéve. És milyen kifogást érvényesitsen, mikor a törvény értelmében a váltó látra szól. Kérdés, nem volna-e czélszerü a megállapodásellenes kitöltés kifogása mellett kifejezetten a lejárat kitöltésének megállapodásellenes elmaradását is befoglalni a megbeszélt szakaszba?

Az egyezmény harmadik czikke szerint minden állam a területén vállalt váltókötelezettségek tekintetében az aláirás pótlásának módozatát szabályozhatja azon korlátozással, hogy a kötelezettnek akaratnyilatkozata a váltóokmányon hitelesen igazolandó. A magyar törvénytervezet 7/a.) §-a olyképpen intézkedik most már, hogy «névaláirás kézjegygyel (keresztvonással, bélyegzővel, pecséttel) tett váltónyilatkozatnak csak abban az esetben van joghatálya, ha a kézjegy a váltón birói vagy közjegyzői hitelesitéssel van ellátva.»

Ez az intézkedés mindenekelőtt nem egyezményszerü, mert hiányzik az az elhatárolás, hogy a 7/a.) §. a szerződő állam (tehát Magyarország) területén vállalt váltójogi kötelezettségre vonatkozik. Ha az világosan ki nem mondatik, ugy a magyar tervezet 75. §-ának második bekezdése értelmében a belföldiek közt külföldi területen kézjegygyel történt kötelezése is érvényes volna, holott az egyezmény csakis a szerződő állam területén vállalt váltójogi kötelezettségről szól.

Egyébként sem helyeselhetjük, hogy ez a szakasz a VT. 104. §-ával ellentétben a kézjegy fogalmát oda terjeszti ki, hogy kézjegy alatt bélyegzőt és pecsétet, tehát mechanikus névjelzést is kell érteni. Mi okunk van az irni nem képesek vagy tudók váltókötelezettségvállalását ennyire megkönnyiteni. Nálunk a bélyegző és pecsét odaillesztése távolról sem kelti fel az akaratnyilvánitás komolysága iránti tudatot és semmiesetre oly magas fokban, mintha a szerződő fél kézjegyét irja oda. Munkás vagy paraszt nem szokott bélyegzővel és pecséttel szerződéseket kötni.

A VT. 104. §-a szerint a biróilag vagy közjegyzőileg hitelesitett kézjegy csak akkor érvényes, ha az illető nevét «testi fogyatkozás» miatt nem irhatja alá. A 7/a.) §. azonban minden individuális korlátozást eliminál. Tehát nemcsak az analfabéták, hanem még az irni tudók is kellő hitelesités mellett bélyegzővel kötelezhetnék magukat. Hát van annak értelme, hogy czégszerü aláirások helyett hitelesitett bélyegzőket hozzunk forgalomba? Ami pedig az analfabétákat illeti, ugy semmi okunk sincs a mai jogállapoton változtatni. A váltó nem való az analfabétának. És ha kivételesen szüksége van reá, igenis éljen a «meghatalmazás közvetitésével», vagy más, a gyakorlat szerint megengedett módozattal. Ez mindenesetre több garanciát nyujt, mint a bélyegző és a pecsét. Minél körülményesebb, nehézkesebb és szokatlanabb az analfabéták váltói ügylete, annál jobb. Nézetünk szerint a VT. 104. §-a szerint az egyezményszerü módositások mellett fentartandó volna.

Az egységes szabályzat 18. czikke meghonositja a zálogforgatmányt, mely a váltóbirtokos jogait annyiban megszoritja, hogy forgatmánya csakis meghatalmazási hátirat hatályával bir. Ez az intézkedés a franczia jognak nyujtott konczesszió volt, mert a zálogforgatmány nemcsak nálunk, de jóformán általában ismeretlen. Az egyezmény második czikke azért kimondja, hogy mindegyik szerződő állam olyképpen rendelkezhetik, hogy a területén kiállitott forgatmányban oly kitételt, amely elzálogositásra utal, nem-irottnak kell tekinteni. A magyar törvénytervezet nem él ezzel a joggal, ami teljesen érthetetlen, mert a jelentés maga konczedálja, hogy nem valószinü, mintha ezen intézmény nagyobb gyakorlati jelentőségre fogna szert tenni. Nézetünk szerint elhibázott dolog törvényileg szabályozni olyasmit, ami nincs, ez nemcsak észszerütlen, hanem veszélyes is. Biztosra vehetjük, hogy az ilyen felesleges törvényhelyek idővel visszaélések rejtekhelyeivé válnak. Nem igen értjük meg a jelentés azon argumentációját, hogy a 18. czikk fentartása által a franczia területen keletkezett zálogforgatmányok kérdése tisztázva lesz. Hisz ha Franciaország nem él az egyezmény negyedik czikke által nyujtott joggal, ugy az ott keletkezett zálogforgatmányok az egységes szabályzat 18. czikke értelmében lesznek elbirálandók. Ez tehát éppen nem teszi szükségessé, hogy mi hazai területen is meghonositsuk a zálogforgatmányt. Ami pedig azt a különben sem komoly indokot illeti, hogy a 18. czikk megtartása által törvényünk számozása a szabályzatéval összhangban marad, ugy ez azért nem helytálló, mivel a 18. czikket nem lehetne egyszerüen törölni, hanem az egyezmény negyedik czikke értelmében ki kellene mondani, hogy Magyarország területén kiállitott forgatmányban oly kitételt, amely elzálogositásra utal, nem-irottnak kell tekinteni. Számozási nehézségektől tehát nem kell tartani.

Az egységes szabályzat 43. czikkének második bekezdése szerint: «fizetés hiánya miatt az óvást azon a napon, amelyen a váltó fizetendő, vagy az ezt a napot követő két köznap valamelyikén kell felvenni». Miután azonban az óvási határidő tekintetében a szerződő államok közt nézeteltérés forgott fenn, az egyezmény tizedik czikke megengedi a szabad rendelkezést atekintetben, «hogy fizetés hiánya miatt az óvást akár a fizetési napot követő első köznapon, akár a fizetési napot követő két köznapon kell felvenni». Eszerint a törvény az óvás határidejét a fizetési napot követő egy köznapra szorithatja, de megtarthatja a két köznapot is. De attól, hogy a 43. czikk második bekezdése értelmében az óvást a fizetési napon lehessen felvenni, ettől az egyezmény eltérést nem enged meg. A magyar törvénytervezet 43. §-ának második uj bekezdése szerint a most hatályban levő váltótörvény 41. §-ának megfelelően a fizetés hiánya miatti óvást a fizetési napon csak déli 12 óra után lehetne felvenni. Ez a rendelkezés egyszerüen egyezményellenes és direkte beleütközik az egységes szabályzat 43. czikkébe. De nézetünk szerint nem is helyes ez a korlátozás, mert a déli 12 óra előtt felvett óvások már

eddigelé is számtalan esetben zavarokra adtak alkalmat és indokolatlan jogvesztésekhez vezettek. Akinek váltói fizetést kell teljesiteni, már a fizetési nap délelőttjén készen tartja pénzét és miután az egységes szabályzat 37. czikke értelmében a bemutatás már a fizetésnapon eszközölhető, semmi értelme sem volna, ha az óvást csak déli 12 óra után lehetne felvenni. A hatályban levő VT. 41. §-ának második bekezdése csakis a VT. 33. §-ára való tekintettel birt értelemmel és jogosultsággal.

(Folyt. kövi.) *Dr. Kőnig Vilmos.*

A szóbeli tárgyalás az uj polgári perrendtartás szerint.

I. Az ügy felhivása.

A szóbeli tárgyalás az ügy felhivásával kezdődik. (1911 : I. tcz. 218. §.)

Az ügy felhivása azonban még nem jelenti a szóbeli tárgyalás megnyitását, hanem annak a megállapitására való, hogy a felek megjelentek-e?

II. A tárgyalásra bocsátás.

A felhivásra jelentkezőket a biró, vagy társasbiróságnál a tanács elnöke mindenekelőtt hivatalból kikérdezi afelől, hogy személyesen, törvényes képviselő által, meghatalmazott által, avagy ügyvédi képviselettel jelentek-e meg?

A személyesen jelentkezőknél megállapitja a személy ugyanazonosságát, aminek igazolására elég az idéző végzés; de ez is csak akkor szükséges, ha az ugyanazonosság iránt kétely merülne fel.

A törvényes képviselet, gyám, gondnok stb. igazolására már be kell követelni az erre vonatkozó okiratot és a jegyzőkönyvhöz kell mellékelni.

A meghatalmazott és ügyvédi képviselet igazolására szintén be kell követelni az eredeti meghatalmazást és ezt is a jegyzőkönyvhöz kell mellékelni; a személyesen megjelenő peres fél szóval is adhat meghatalmazást, amit jegyzőkönyvbe kell iktatni és a meghatalmazóval aláiratni.

A meghatalmazás nélkül fellépő képviselő csak az ellenfél kivánságára bocsátható a tárgyalásban való részvételre; de a meghatalmazás igazolása előtt véghatározat ebben az esetben sem hozható.

A személyugyanazonosság és képviselet igazolása után a biróság hivatalból vizsgálja, hogy a jélentkezőnek van-e perbeli jogképessége és perbeli cselekvőképessége.

A perben félként vagy meghatalmazottként szerepelni akaró jelentkezők részéről mindezek fontos kivánalmak, jól teszi tehát a fellépő fél, ha mindezekre jóelőre elkészül, mert ezek hiányában a tárgyalásban részt nem vehet, ha pedig elnézésből netán részt venne is, perbeli cselekményei — hacsak a hiányok utólag pótolhatók nem voltak és nem pótoltattak — semmisek és érvénytelenek.

III. A szóbeli tárgyalás megnyitása.

A felhivásra jelentkező személyek vagy képviselők igazolása után a biróság ezeket tárgyalásra bocsátja és megnyitja a szóbeli tárgyalást.

IV. Perfelvételi tárgyalás.

A megnyitott szóbeli tárgyalás a kereset előadásával kezdődik.

A kereset pedig áll: *a)* tényállitásból, *b)* jogállitásból és *c)* kérelemből.

Tényállitás alatt értjük azoknak a jogalapitó tényeknek és az ezekre vonatkozó bizonyitékoknak az előadását, vagy felhivását, amelyek alapján valamely jogszabálynál fogva jogunk van mástól, valamit végrehajtható birói határozattal kikényszeritthetni.

Jogállitás annak a jogszabálynak a felhivása, amelyre támaszkodunk.

Kérelem pedig annak a szabatos előadása, amit akarunk.

V. Pergátló kifogások.

A perbeidézett fél a keresetre felel és pedig:

a) azzal, hogy a per létrejöttét gátló körülmények, pergátló kifogások forognak fenn.

Vagyis a perbeidézett fél nem akar perbe bocsátkozni; nem akarja az alperes szerepét vállalni.

Nem a kereseti tényállitást tagadja — szorosabb értelemben véve — nem a jogállitás ellen védekezik és nem is a kereseti kérelmet kéri alaptalannak kimondani, hanem a per alapitása ellen védekezik. Czélja az, hogy ne legyen per, akarata arra irányul, hogy ne kelljen neki a kereset ellen védekezni.

Ha aztán a perbeidézett fél a kereset ellen ilyképpen és pedig sikerrel védekezik, akkor — bár a gyakorlat őt alperesnek nevezi ugyan — de valójában nem lett alperes; mert hiszen per nem is jött létre.

6. Vagy azzal felel a perbeidézett fél a keresetre, ha ugyan elállás, lemondás, elismerés vagy mulasztás esete nem forog fenn, hogy kéri a kereset elutasitását.

Ebben az esetben már perbebocsátkozott, vállalta az alperes szerepét és alperes lett.

Ekkor következik az:

VI. Érdemleges tárgyalás.

Az érdemleges tárgyalás alakszerü perbeszédekhez nincs kötve.

Nincs meghatározva, hogy ki mikor, hányszor szólaljon fel. És ha a biró meg a felek a helyzet magaslatán állanak, az egy — bár müvelt — laikus hallgató előtt nem tünik fel másnak, mint barátságos eszmecserének.

Ha nagyon intelligens biró és ügyvédek kerülnek össze, nincs heves vita, nincs személyeskedés; de azért az egész pervitát legkisebb részletében és bármilyen finom árnyalatában is minden, a tárgyalóteremben levő figyelő, józanfelfogásu laikus is megérti.

A szóbeli tárgyalásnak ez az ideálja. Mindenik félnek, birónak és ügyvédnek erre kell törekedni egyaránt.

Hogy közelithetjük ezt meg? E sorok irója tiz évet meghaladó időn keresztül volt, félbeszakitás nélkül, felebbezési tanácselnök; mindig, mindennap arra törekedett, hogy ezt elérhesse, lehet, hogy olykor talán meg is közelitette. Lássuk miként?

A per érdemének tárgyalása a kereset előadásával kezdődik.

A pernek alapja a kereset. Actio regulat judicem et parta.

A felperesnek — az érdemi tárgyaláson már van felperes és alperes — elő kell adni a keresetet minden részletében, minden vonatkozásában.

Osszuk a keresetet alkatrészeire, ugy mint fentebb:

A tényállitás.

A biró akkor, amikor valakit marasztal, a vagyonjog terén vagyoni helyzetet változtat. Az egyiktől elveszi a vagyont és oda adja a másiknak. Természetes, hogy ezt nem teszi, mert nem teheti puszta kérelemre. Nem teheti csak ugy Isten nevében.

Hogy a biró azt megtehesse és megtegye, ahhoz bebizonyitott vagy beismert jogalapitó tények kellenek. Da mihi factum, dabo tibi jus.

Ha aztán a biró ilyen, bebizonyitott vagy beismert, tények alapján marasztal, akkor lényegében nem tett mást, mint a vagyonnak az őt jogilag megillető helyet jelölte ki.

Szokás-mondás szerint az, akire ez kedvező, megnyerte a pert. Valóban azonban nem nyert semmit sem, hanem csak megvédelmezte a maga igazát az állam birói hatalma által.

Azok a tények tehát, amelyeknek alapján, a jogszabályainál fogva, az állam birói hatalma utján valamit követelünk: alapjai és pedig kizárólagos alapjai a pernek.

Ezeket a tényeket mindig a követelő félnek, a felperesnek — viszontkeresetnél az alperesnek — kell felhozni és szükség esetén bebizonyitani.

Uj perrendünk nem követel alakszerü, mindenre kiterjedő keresetlevelet; de azt már megköveteli, hogy ha a felek perbebocsátkoztak, a felperes teljes tényállást terjeszszen elő.

A felperes tehát akkor cselekszik kitüzött czélja elérésének megfelelően, ha az érdemi tárgyalásra teljesen elkészülve és bizonyitékokkal felszerelve jelenik meg.

Ha a perben személyi kérdésekről lesz szó, szerezze be a szükséges anyakönyvi kivonatokat.

Ha telekkönyvi kérdésekről lesz szó, vigye magával a vonatkozó telekkönyvek hiteles kivonatait.

Kereskedelmi czégeket és czégjegyzési adatokat érintő kérdéseknél vigyen hiteles czégjegyzéki kivonatot és igy tovább.

Különösen fontos, hogy minden, a perbevitt kérdésre vonatkozó okiratát, levelezését készenlétben tartsa.

A tárgyalásról nem lehet hazafutkosni. Készülten és felszerelten már az első tárgyaláson sikert lehet elérni.

A biró meg akkor tesz helyesen, ha a keresetnél megáll. Nem ereszti addig tovább a feleket, amig a kereseti tényállitás időrendben, logikai sorban nem áll előtte. Nem veszit ezzel időt, hanem időt nyer. Mennél szabatosabban és mennél világosabban van feltéve a kereset, annál kevesebb és könnyebb lesz a későbbi folyamat.

A tényállitást követi a:

Jogállitás.

A szóbeli tárgyalások ma divatozó rendje szerint jogállitás vagy egyáltalán nincs, vagy összezavarva, összekuszálva jön szőnyegre a tényállitással.

Hiába, a felülvizsgálati rendszert, ahol a ténybeli adatokat az alkalmaztatni kért jogszabályoktól el kell különiteni: még nem szoktuk meg.

Jogállitás alatt értjük azoknak a jogszabályoknak a megjelölését, amelyeknek kötelező erejénél fogva az előre bocsátott tények alapján valamit kérhetünk.

A jogállitás rendszerint sima lejáratu. Iura noscit curia. De azért vannak esetek, amikor a ténykérdés tiszta s a jogkérdés bonyolult. Ez az igazi per.

A kérelem.

A kérelem annak rövid, de főképpen szabatos előadása, amit akarunk.

A tényalap, jogalap és kérelem egymásból folyik, egymásba szövődik.

Tények alapján senki többet nem kérhet, mint amennyit a jog szabályai megengednek. Kevesebbet kérhet; de a kérelmen tul akkor sem kap, ha a jog szabályai többet megengednének is. Mert a birót a kérelem köti. Non eat ultra petitum.

Az alperesnek a keresetre adott válasza lehet: *a)* Elismerés. *b)* Beismerés. *c)* Tagadás. *d)* Kifogás.

Viszontkeresettel szintén visszavághat az alperes; dehát a viszontkereset tekintetében az alperes felperes lesz. Ez nem alperesi tevékenység. Erre áll az, ami általában a felperesre vonatkozik.

Lássuk az alperesi ténykedéseket egyenként.

Az elismerés a jogállitásra vonatkozik. Itt azt mondja az alperes: nem vizsgálom, igazak-e a felperes tényállitásai; elismerem a jogát és kész vagyok a kérelmét teljesiteni.

Az elismerés tehát nem a tényállitásra vonatkozván, a beismeréssel nem azonos. Elismerés esetében a biró nem vizsgálja a tények való volták — kivéve a turpis causát — nem a tényekre alkalmazott jogszabályoknál fogva, hanem pusztán az elismerés alapján marasztal. (Pt. 390. §.)

Beismerni csak tényeket lehet, jogállitást nem. A beismert tényállitások bizonyitásra nem szorulnak.

Az elismerések és beismerések után következnek a tagadások.

Tagadás csak tényállitások ellen irányulhat. Kivéve természetesen a külföldi jogszabályok, belföldi szokásjog, vagy belföldi különösebb jogszabályokat; amelyeket a biró nem ismer, az ezekre vonatkozó jogállitások ellen szintén lehet tagadással védekezni. mig ellenben a hazai jogszabályokra vonatkozó jogállitásokkal szemben a tagadás nem használ. Itt legfeljebb csak jogszabály értelmezésének, a fenforgó esetre való alkalmazhatóságának vagy jogi vitatkozásnak lehet helye.

Amikor az alperes elismeréseit, beismeréseit és tagadásait felsorolta: a birónak szembe kell ezeket állitani a felperes tényállitásaival. Ki kell válogatni és ki kell jelölni azokat a kereseti tényállitásokat, amelyek ezekután még vitásak maradtak. És a ténybeli vitát ezekre kell szoritani.

Az ilyképpen szük mederbe szoritott ténybeli vitánál aztán még rendszerint sikerül valamit tisztázni.

Ha nem sikerül, jön a bizonyitás.

Bizonyitani — már a dolog természeténél fogva is — annak kell, akinek érdekében áll, hogy tényállitásait a biró a döntésnél valónak tartsa.

Igy felállitva a bizonyitás terhének tételét — onus probandi — a kérdés felette egyszerünek tünik fel. De azért a pervitelnek mégis ez a legnehezebb fejezete.

Máskor talán visszatérünk erre is, egyszer már ugyancsak e lap hasábjain értekeztünk róla.

A bizonyitás aztán vagy nyomban kész bizonyitékokkal, pl. okiratokkal, vagy felveendő, tehát csak felhivott: tanu, szemle által történik.

A kereseti tényállitások megvitatása után következnek — ha ugyan vannak — a kifogások.

Kifogás alatt az alperesnek azokat a tényállitásait értjük, amelyeket felhoz annak a kimutatása végett, hogy a felperes joga még nem érvényesithető, vagy pedig már megszünt. Vagyis a joggátló és jogszüntető tények felsorolását.

A kifogás tehát tényállitásokból, az ezekre fektetett jogállitásokból és e kettőre alapitott kérelemből áll. Éppen ugy, mint a kereset.

Hiszen az alperes a kifogások tekintetében felperes lesz. Reus excipiendi fit actor.

A kifogást aztán éppen ugy kell letárgyalni, mint a keresetet.

A biró pedig ugy a saját kényelme szempontjából, mint a felek érdekében; de legfőképpen tisztével járó és abból folyó kötelességénél fogva az igazság érdekében akkor tesz leghelyesebben, ha nyugodt, higgadt modorban kideriti, tisztázza és jegyzőkönyvbe foglalja, azt megörökiti, az elismert, beismert és vitás jogalapitó, joggátló és jogszüntető tényeket.

A biró kényelme szempontjából szükséges ez azért, mert ha egyszer jegyzőkönyvbe vette, nem lesz vele többször dolga; akkor a jövő tárgyalásig — halasztás vagy bizonyitásfelvétel elrendelése esetén — nem felejti el; és nem feledkeznek meg róla a felek sem.

De szükséges azért is, mert egy biró sem tudhatja, hogy vajjon a következő tárgyalást ő tartja-e meg?

Ha jegyzőkönyvbe vette a kideritett tényeket, az megmarad az utódjának és munkája nem veszett kárba.

A perlekedő feleknek pedig kiváló érdeke az, hogy a tisztázott tények jegyzőkönyvbe foglaltassanak.

Ha a felperes keresetéből az alperes egyes tényállitásokat beismer, akkor a felperes már egy nagy tehertől, a beismert tényállitás bizonyitásának a terhétől szabadult.

Szinte csodálni lehet — ezeket jól átgondolva — hogy miként történhet mégis az, hogy igen sok tárgyalási jegyzőkönyvben az érdemi tárgyalás csakis «a felek tárgyaltak» tipikus szavakkal van megjelölve?

Hát a felperesnek nem érdeke az, hogy tényállitásainak beismert része megrögzittessék? Miért nem követeli?

Az elismeréssel, beismeréssel és kész bizonyitékokkal nem tisztázott vitás tényállitások megállapitása a felhivott bizonyitékok felvétele által történik.

Ezekről ezuttal csak annyit kivánunk megjegyezni, hogy uj perrendünk a szakértő-véleménnyel való bizonyitásnál beleesett elődjének: a sommás eljárásról szóló törvénynek idevonatkozó rendelkezésének a hibájába.

Azt rendeli az 1911:I. tcz. 350 §-ának harmadik bekezdése ugyanis, hogy a szakértők kinevezése előtt a bíróság a feleket a szakértők számára és személyére nézve meghallgatja.

Ez — a magában véve még helyes — intézkedés aztán a gyakorlatban olyképp valósul meg, hogy egy szakértőt megnevez a felperes, egyet meg az alperes, a bíróság aztán ezeket kinevezi és még kinevez a maga részéről is egyet.

Most aztán mi következik — tisztelet a kivételeknek — a felperes szakértője nem szakvéleményt, hanem szaktámadó beszédet mond a felperes mellett, az alperes szakértője sem hagyja magát és ő meg szakvédő beszédet mond az alperes érdekében. A bíróság szakértője meg a legtöbbször: hol igy, hol ugy; vagy igy vagy ugy.

Az eredmény tehát az, hogy a szakértők közbejötte a helyzetet nem tisztázta, hanem zavarossá tette.

Nézetünk szerint az lett volna a helyes törvényes intézkedés, ha a szakértők kinevezését a törvény, a felek kötelező megkérdezése nélkül, bizta volna a bíróra. De megengedte volna a feleknek, hogy a saját költségükön, amelynek megtérítését még pernyerés esetén sem igényelhetnék, ellenőrző szakértőket alkalmazhatnának.

De a törvény már megvan, ennek hibáján csak ugy segithet a biró, ha legalább nem titulálja a szakértőket fel- és al-

peresi szakértőknek, hanem egyszerüen valamennyit a bíróság által kinevezett szakértőnek.

Vagy pedig, miután a törvény ugy sem köti a birót, előrelátható érdekeltségi esetekben, nem a felek által ajánlottakat nevezi ki szakértőkké.

Ezek által röviden körvonalozni akartuk a szóbeli tárgyalás technikáját.

Erre is áll az a szabály, amely általában mindenre vonatkozik, hogy megosztva a kérdéseket és egyenként bonczkés alá véve őket, könnyebben boldogulunk. Divide et impera.

Fövenyessy Lajos.

A hátralékok csökkentéséhez.

Egy angol utazó a szibériai utazásáról a napokban közzétett könyvében * lebeszéli a honfitársait arról, hogy esetleges követeléseiket orosz bíróság előtt érvényesitsék, mert: «although it is possible *in theory* to obtain judgment in a Russian law court, in practice the delays are so interminable that this course is nerer worth pursuing».

Ezt az idézetet latinul igy folytathatjuk: de nobis fabula narratur.

De most már ne panaszkodjunk, hanem cselekedjünk. Arról van szó, hogy sürgős novella utján már most léptessék életbe mindazt, ami az ügymenet gyorsitására alkalmas.

Az 1912: VII. és LIV. törvényczikkek pedig megmutatták a bámuló jogászvilágnak, hogy «évszázados» (a valóságban csak az 1868. évben felépült) kinai falakat egy merész fejszecsapással le lehet dönteni.

A következő inditványom alkalmas arra, hogy a perek elsőfolyamodásu szakát lényegesen megröviditse, s ezzel elérjük azt, hogy egyfelől a polgári perrendtartás életbelépése kevesebb pert talál folyamatban, másrészt, hogy az életbeléptetés után a kétlaki evolucziós állapot rövidebb ideig tartson.

A perrendtartás a végiratot és az ellenvégiratot rendkivüli perbeli cselekménynek szánta. A 137. §. szerint «felperes végiratot *adhat*, ha *ebbeli* szándékát» stb. bejelenti. A mai bizonyitási rendszer perdöntő bizonyitó eszközét, a főesküt a 230. §. szerint a végiratban és az ellenvégiratban nem lehet alkalmazni.

A 134. §. szerint a válaszban kell előadni *minden uj bizonyitékot*. Ugyanigy a viszonválaszban. (136. §.)

A gyakorlatban azonban a végirat és az ellenvégirat adása szabálylyá vált.

Csakhogy ezek a periratok igen sok esetben csak üres feleselgetést tartalmaznak, vénasszonyos szószátyárkodást.

A perrendtartás 137. §-át, a végiratot és az ellenvégiratot egy tollvonással el kell törülni. Cito, cito, iam, iam.

A periratokat a 132. §. szerint tizenötnapos határidőkben kell beadni.

A 138. §. megadja a további tizenötnapos «törvényes» halasztást; azután lehet még birói halasztást kérni. Delays interminable.

A «törvényes» halasztásnak nincs semmi értelme.

A 132. szerinti 15 nap alatt vagy el lehet készitени a periratot, vagy látjuk, hogy nem. Ebben az esetben a 139. §. szerint lehet halasztást kérni.

Akinek sietős a per, boldog lesz, hogy elesik a «törvényes» halasztás.

Aki huzni akarja az ügyet, annak ezentul egygyel kevesebb eszköz állna a rendelkezésére.

A perrendtartás 138. §-át tehát szintén haladéktalanul törölni kell.

A 139. §. igy módosulna: «Ha a fél a 132. §-ban előirt határidőben», stb. A kereskedelmi eljárási rendelet 18. §-ában és a váltóeljárás 20. §-ában emlitett nyolcz, illetve ötnapos határidő a viszonválaszig terjedő periratok czéljából állana nyitva.

Tovább is lehetne menni és az 1912: VII. tcz. 18. §-ának, valamint a váltóeljárás 29. §-ának analógiájára a perrendtartás 210. §-át igy módositani:

«A tanuk vallomására vonatkozó észrevételeiket a felek a bizonyitás tárgyában felvett jegyzőkönyvbe iktathatják.

Az előadó biró, az ügy körülményeihez képest a felek nyilatkozatait szóbeli meghallgatásuk alapján is jegyzőkönyvbe veheti, vagy ehelyett az észrevételek beadására a pertárba tüzhet ki határnapot. Ebben az esetben az 1868: LIV. tcz. 210. §-a szerint kell eljárni».

A szakértői véleményekre a 220. §-t megfelelően lehetne szövegezni.

Azt hiszem, ha javaslataimat a gyakorlat emberei megvitatnák, a tulnyomó többség elfogadásuk mellett nyilatkoznék. Javaslatom annál kevésbé lehet aggályos, mert az 1912: LIV. tcz. 61. §-a a régi eljárás szerint folyó perekben amugy is megadja a felek képviselőinek a felszólalás jogát.

És, last, but not least, ez a reform nem kerül pénzbe.

Dr. Nyári Jenő.

* Siberia by M. P. Price, Methuen & Co London, 1913. 213. l.

A végrendelet megtámadásának joga személyhez kötött, vagy átruházható jog?

A pozsonyi kir. tábla egy örökösödési perben oly elvi kijelentést tett, melyet tudtommal a magyar joggyakorlat nem ismer és amely ennélfogva nem áll meg.

A táblának jogi nézete szerint ugyanis a törvényes örökös végrendelet megtámadási jogát csak személyesen gyakorolhatja és azt másra át nem ruházhatja.

E nézet szerint tehát az ember legszemélyesebb jogai közé egy ujat kellene illesztenünk és ez a törvényes örökös végrendelet megtámadási joga.

A kérdéses esetben egy ágiörökös az örökség megnyilta, sőt a végrendelet-megtámadási per megindítása után örökségi igényéről lemondott az ugyanazon perben felperes társaként szereplő veje javára és kérte, hogy amennyiben az ő törvényes örökösödési igénye és a végrendelet érvénytelen volta megállapittatnék, a veje javára itéltessék meg a neki járó örökrész.

Ugy az alsóbíróságok, mint a tábla megállapitották a végrendelet érvénytelen voltát és a hagyaték ági jellegét, de a keresetet kereseti jog hiján elutasitották. A tábla pedig még külön kifejezetten is kiemelte az idéztem állitólagos jogelvet.

Nem akarok itt a személyhez kötött és átruházható jogok köztudomásu ismertetésébe fogni, csupán a következő megjegyzéseket óhajtom megrögziteni:

A tárgyi jog csak addig ér valamit, mig annak megfelelő alanyi jogositvány létezik.

Az örökös az örökségről annak megnyilta után bárki javára lemondhat.

A lemondással az örökös kiesik az öröklési kapcsolatból és helyébe lép az, akinek javára a lemondás szól.

Ha már most ezen logikai lánczolatba be kellene illesztenünk, mint érvényes jogszabályt, hogy a végrendeletet kizárólag az annak nemlétében öröklésre hivatott törvényes örökös, még pedig csakis személyesen támadhatja meg, a következő jogi és tényleges furcsaságok állanának be:

A törvényes örökös törvényes örökrészéről lemondott, tehát kiesett az öröklési kapcsolatból, megszünt örökös lenni, helyébe lépett jogérvényesen az, akinek javára lemondott, de a végrendeletnek nevezett és alaki hiányokban szenvedett irka-firka mégis érvényes és hatályos, mert: akinek joga lett volna megtámadni a végrendeletet, ezen jogát elvesztette a lemondással, aki pedig a lemondással érvényesen megszerezte az örökséget, az a holdban keresheti azt, annak fügét mutat a «végrendeleti» örökös, mert a törvényes örökös végrendelet-megtámadási jogát át nem ruházhatja senkire, azt csak személyesen gyakorolhatja.

A törvényes örökös jogutódjának ezek szerint volna egy a tárgyi jog által elismert «joga», az annak érvényesitéséhez szükséges alanyi *kereseti jog* nélkül.

Mindenki beláthatja, hogy ez mennyit ér és mindenki kiváncsi lesz, honnét szedte a tábla ezt az állitólagos jogszabályt.

Dr. Spira Ede.

Különfélék.

— **Fontos törvényhozási alkotások.** Az igazságügyi kormány fontos törvényjavaslatot terjesztett a törvényhozás elé a budapesti központi kir. járásbiróság felállitásáról. A javaslat szerint a budapesti balparti járásbiróságok

helyébe lép a központi járásbíróság, melynek vezetője kir. táblai, esetleg curiai birói czimmel és jelleggel is kinevezhető.

A törvény következő részeiben más tárgyakkal is foglalkozik.

Igy kimondja, hogy a járásbíróságok eddigi száma (385) 390-re is felemelhető. E számon belül uj járásbíróság fölállitását a minisztérium rendeli; ugyanez rendeli el továbbá a járásbíróság székhelyének vagy területének megváltoztatását.

Azt az itélőbirót, aki oly kir. járásbíróságnál müködik, amelynek területét a minisztérium a 3. §. alapján megváltoztatta, hivatalból is át lehet helyezni az ujonnan felállitott kir. járásbirósághoz, megszüntetés esetében pedig ahhoz a kir. járásbirósághoz, amelyhez a megszüntetett kir. járásbíróság területe csatoltatott.

Az itélőbiró köteles áthelyezésének a hivatalos lapban történt közzétételétől számitott tizenöt nap alatt nyilatkozni, ha az áthelyezést nem fogadja el. Azt az itélőbirót, aki az áthelyezést el nem fogadja, vagy uj állását a birói ügyviteli szabályokban megállapitott határidőben el nem foglalja, állásáról lemondottnak kell tekinteni. Ez a rendelkezés az illető itélőbiró igényét törvényes nyugdijra vagy végkielégitésre nem érinti.

Az e paragrafus alapján áthelyezett itélőbirónak szabályszerü költözködési költségét meg kell téritени.

Az 1893 : XXXII. tcz. 1. §-a akként módosul, hogy a kir. Curiához az e paragrafus alapján kinevezhető számfeletti itélőbirákon felül még tiz számfeletti kir. curiai birót lehet kinevezni.

Az 1874 : XXXV. tcz. 6. §-a a következő utolsó bekezdéssel egészittetik ki :

Ha az igazságügyminiszter a közjegyzői állást áthelyezéssel kivánja betölteni, arra közjegyzőt kérelmére pályázat nélkül is áthelyezhet.

A kereskedelmi csődeljárásra az a kir. törvényszék illetékes, amelynek területén a kereskedőnek a telepe vagy, a kereskedelmi társaságnak a székhelye van.

Ez a rendelkezés az 1912 : LIV. tcz 84. §-ának utolsó bekezdését nem érinti.

A jelen törvény 6. és 8. §-a az 1912 : LIV. tcz. 3. §-ával egyidejüleg, többi rendelkezése pedig a kihirdetés napján lép életbe.

Az igazságügyminiszter határozza meg azt a napot, amelyen a budapesti központi kir. járásbíróság müködését megkezdi.

Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik, hogy a jelen törvény végrehajtásához szükséges egyéb szervezeti és átmeneti rendelkezéseket megállapitsa.

— **A büntetőjogi törvényelőkészitő bizottság szervezetének és müködésének szabályozása tárgyában** kelt királyi legfelsőbb elhatározást a miniszter az Igazságügyi Közlöny legutóbbi számában tette közzé.

A bizottság szervezete a következő :

1. A büntetőjogi törvényelőkészitő munkálatok czéljára az igazságügyminisztérium kebelében állandó bizottságot kell alakitani.

2. A bizottság feladata az anyagi büntetőtörvénykönyvek helyébe a hazai és a külföldi jogfejlődés, a törvényhozási és a tudományos munkálatok eredményeinek felhasználásával uj törvénykönyvtervezetet készitени.

Az igazságügyminiszter más büntetőjogi törvényelőkészitő munkálatokat is utalhat a bizottság hatáskörébe.

3. A bizottság szerkesztő, tanácskozó és segédtagokból áll. Egyes kérdések tárgyalásához esetről-esetre az igazságügyminiszter más szakférfiakat is meghivhat.

4. A bizottság elnökét és szerkesztő tagjait az igazságügyminiszter nevezi ki és menti fel. A bizottság elnökét akadályoztatása esetében az igazságügyminiszter által kijelölt tag helyettesiti.

Ha az igazságügyminiszter a bizottság ülésén részt vesz, az elnöklést magának tarthatja fenn.

5. Az igazságügyminiszter állapitja meg a tagok tiszteletdiját és határozza el, hogy államhivatalt viselő tagok részesüljenek-e tiszteletdijban.

A törvénykönyv tervezetének tárgyi terjedelmét és rendszerét a bizottság meghallgatása után az igazságügyminiszter határozza meg. Ő dönt egyéb oly alapvető kérdésekben is, amelyekre nézve a döntést magának fentartja.

A bizottság bármely elvi jelentőségü kérdés eldöntése vagy az erre nézve szükséges irányitás végett az igazságügyminiszterhez fordulhat.

— **A perrendtartás ismertetését czélzó előadások.** Az «Igazságügyi Közlöny» f. évi 3-ik számában egy közlemény jelent meg arról, hogy az igazságügyminiszter kiküldöttjei minden törvényszék székhelyén előadásokat fognak tartani a polgári perrendtartásról a birák és segédszemélyzet részére.

Ha ez az intézkedés ugy foganatositтatik, amint ezt a közlemény kilátásba helyezi, nem fogja elérni azt a czélját, hogy a törvényszéki székhelyektől nagyobb távolságra eső járásbíróságok birái — kik elsősorban vannak ráutalva arra, hogy a törvényhozó valóságos akaratát ilyen szóbeli előadás keretében megismerjék — ezeken az előadásokon résztvehessenek.

A tervezet szerint csak délután tartatnak előadások, hogy a vidéki birák délelőtt székhelyükön foglalkozhassanak, s az előadásokról még aznap haza mehessenek.

Ez a gyakorlatban teljesen kivihetetlen terv.

Vannak járásbíróságok, melyek a törvényszék székhelyétől 50 km.-nél is távolabb esnek.

Ha egy ilyen járásbirósságnál müködő birónak délelőtt székhelyén kell müködnie — az elutazás előtti étkezési időre is tekintettel — legfeljebb délután egy órakor indulhat el.

Vonathoz rendszerint már nem érkezhetik ki, mert a legközelebbi vasutállomáshoz is órákig kell kocsin utaznia.

Ha közvetlenül tengelyen akarja az utat megtenni, este hat órára lehet a törvényszék székhelyén. Fél hét órakor jelenhetne meg az előadáson. Ha az ő kedvéért csak ekkor kezdődne is az előadás és a tervezet szerint két óráig tartana, az ilyen biró legjobb esetben kilencz órakor éjjel indulhatna vissza székhelyére, hova éjfél után két órakor érkezne meg.

Az előadás-sorozat a terv szerint egy-egy hétig tartana minden törvényszéknél.

Még feltételezni sem lehet az igazságügyminiszterről, hogy ezt az utazást egy birótól hét egymásutáni napon elvárja.

De különösen veszélyezteti az előadások sikerét a tervezet 9. pontja, mely szerint csak az a vidéki biró részesül költségmegtérités̈ben, akiről — külön kérelmére — a táblai elnök szegénységi bizonyitványt állit ki. S ez is nem rendes utazási illetményeit kapja, hanem a törvényszéki elnök által igazolt kiadási jegyzék alapján csak kész kiadásait.

Hogy ez a szegénységi jogon való utaztatása a biráknak nem valami szerencsés ötlet, erre talán felesleges érveket pazarolni. Hogy a készkiadások jegyzékének egyes adatai még külön igazolás alá is kerüljenek, erről ugyan még nincs szó, de mulatságos lesz, ha egy táblai birói rangban levő vezető-járásbiró a szállodai czipőtisztitótól nyugtát kell hogy kérjen az annak kifizetett 40 fillérről.

Ha a kincstár megterhelésétől való irtózás az oka ennek az intézkedésnek, akkor czélszerübb volna az előadás-sorozatot hét nap helyett 3—4 napra tervezni s ugy beosztani, hogy e napok közé ünnepnap is essék, melyen a vidéki birák otthon nincsenek elfoglalva. E napokon a hivatalos munkaidő alatt folytonosan tartson az előadás és vita. A járásbíróságok vezetői kötelezzenek az előadásokon való megjelenésre. De utazási illetményeik, a rendes szabályszerü uton, teljes összegükben folyósittassanak.

E nélkül a vidéki birák alig fognak ezeken az előadásokon megjelenni.

Pedig a polgári perrendtartás életbeléptetésének nehéz munkája legnagyobb részben a járásbíróságok vezetőit fogja terhelni, s igy őket érdekelné elsősorban ez az előadás. *Egy biró.*

— **A budapesti VIII—X. ker. kir. járásbiróság vezetője** a következő köriratot bocsájtotta ki a vezetése alatt álló kir. járásbirósságnál alkalmazott birákhoz, valamint segéd- és kezelőkhöz :

..... A gyakorlati életben különösen a végrehajtási kérvények elintézésének van igen sürgős jellege, hiszen a felek évekig pereskednek, mig a kielégitési végrehajtáshoz jutnak. Igy tehát a felek szempontjából a kielégitési végrehajtási kérvény gyors elintézésének még fontosabb jellege van, mint az itéleti tervezet

elkészitésének. De különös veszélylyel is jár a félre nézve a legtöbb esetben, ha kielégitéshez sürgősen nem juthat.

Ezt elősegitendő, hivatkozással az 1912 : VII. tcz. 6. §-ára, a vezetésem alatt álló kir. járásbirósságnál alkalmazott önálló jegyzők hatáskörébe utalom a kielégitési végrehajtási tervezetek átvizsgálását és aláirását. Ez akképpen történjék, hogy a birák mellé beosztott segédek elkészitik a végrehajtást elrendelő végzéseket és a kielégitési végrehajtásra vonatkozó egyéb határozatokat. Sulyt fektetek arra, hogy ez még a beérkezés napján megtörténjék és szigoruan megkövetelem minden birósági segédtől, hogy az előző napon beérkezett végrehajtási tervezeteket legkésőbb másnap d. e. 9-ig aláirásra készen szobájukban külön csomókba helyezzék. Az önálló jegyző urak hetenként felváltva és pedig nevük szerint az *a) b) c)* sorrendjében, minden hétfőtől szombatig bezárólag, végrehajtási inspekciós szolgálatot teljesitsenek. Reggel 8—9 óra között végig járják a birák szobáit, átvizsgálják ezen tervezeteket, aláirják és azokat rögtön a kezelőhöz juttatják. Ha pedig azt tapasztalnák, hogy a birósági segédek a végrehajtási tervezeteket el nem készitették, vagy pedig a kezelők az ilyen kérvényeket a biráknak át nem adták volna, ezekben az esetekben az inspekciós önálló jegyzők kötelesek nekem a késedelmes darab bemutatása mellett erről haladéktalanul jelentést tenni, hogy a késedelmes felek ellen a megtorló intézkedéseket mindjárt megtehessem.

Ha azonban a végrehajtások elintézését sürgetik, ugy a tervezet aláirása nincs az inspekciós jegyző személyéhez kötve, ha nem aprobálás és aláirás végett a felek ahhoz az önálló jegyzőhöz fordulhatnak, akihez akarnak, vagy akit legelőbb megtalálnak.

Ezen intézkedésemmel a biró urakat akarom a kielégitési végrehajtások elintézése alól felmenteni, hogy annál nagyobb gondot fordithassanak a többi folyóügy elintézésére, melyek szintén sürgősen és pedig legkésőbb 48 óra alatt elintézve a kezelőknek szintén átadandók.

— **A jövő asszonya** czimen Brodner tanár előadást tartott a Népmüvelő Társaságban. Amerikában nem monopolizálja a férfi a felsőbbrendü és jobban jövedelmező munkát, nem állja utját a természetes munkamegósztásnak semmiféle erőszakos rendszabály ..... Az ügyvédi munka terén bizonyos megoszlás észlelhető. A bíróság előtti képviselet, a plaidoyer inkább a nők, az üzleti perek vitele inkább a férfiak kezébe ment át idők során. A birói székben, az esküdtszék padjain szintén becsülettel állják meg helyüket a nők. Éles judicziumuk, tisztább erkölcsi felfogásuk olyan komplikált jogesetekben is kibogozta már az igazságot, amikor az előzőleg férfiakból összeállitott esküdtbiróság nem tudott megállapodást találni.

Az északi germán államok, a skandináv népek már rátértek erre az utra. A koedukáczió vezette őket ide. Az egyetlen papi pálya kivételével mindenütt dolgoznak nők, Finnországban aktiv törvényhozói minőségben is.

Törvényeikben máris nyilvánul a női közremüködés, jóllehet csupán 1907 óta vesznek direkte részt a törvényhozás munkájában. A gyermekkinzás megtorlása, a törvénytelen gyermekek jogviszonyainak rendezése, a férjes nő anyagi függetlensége, a szeszes italok gyártásának és forgalomba hozatalának megtiltása, mind ezóta kerültek a törvénykönyvbe. Ez az utóbbi tilalom máris pozitiv eredménynyel járt : a fejenkénti alkoholfogyasztás 8 literről 1·4 literre csökkent.

— **Nem a bíróság a hibás.** November 4-ére tüzött április végén terminust a budapesti törvényszék IV. felebbezési tanácsa. Csak hat és fél hónapos terminus! A VI. ker. járásbiróság április végén Gunszt—Palma-tárgyalás október 8.; Gunszt—Surány- és Szivattyugyár—Gyuris-tárgyalás szeptember 23.; Friedman—Makai-tárgyalás szeptember 15.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Szerződésszegő kereskedelmi alkalmazott felvétele a jó erkölcsökbe ütközhetik.** Egy kereskedelmi utazót szolgálatadójával szemben szerződési kötelezettség terhelte az irányban, hogy az alkalmazásból kilépésétől számitott három éven belül konkurrens czégnél nem müködik. Ezen «versenytilalom» megsértésével az alkalmazott mégis egy hasonló üzletággal foglalkozó nagy vállalathoz lépett be. Az uj szolgálatadó nemcsak hogy tudott a versenytilalomról, hanem kötelezettséget vállalt az alkalmazottjával szemben arra nézve, hogy ama tilalom megszegése esetére megállapitott kötbért meg fogja téríteni.

Az első szolgálatadó keresetet indit a második szolgálatadó ellen. A kereseti kérelem arra irányul, hogy tiltassék el alperes a szerződésszegő utazó alkalmazásától mindaddig, mig a szerződésben megszabott tilalmi idő lejár, esetleg pedig köteleztessék azon kár megtérítésére, mely ezen tilalmi idő alatti alkalmazás folytán felperest éri.

A törvényszék a fő kereseti petitum értelmében itélt. A felebbezési biróság a keresetet elutasitotta. A német birodalmi biróság 1912 decz. 10-én hozott II. 333/912. sz. itéletével az elsőbiróság itéletét fogadta el.

Indokok lényege : A felebbezési biróság tévesen indul ki abból, hogy a versenytilalom áthágása azért nem szerződésszegés, mert az alkalmazott a birság lefizetése által a tilalom alól szabadulhat.

A szerződésszegési jelleget a birság lefizetése nem szünteti meg. Ha harmadik személy viszi rá az alkalmazottat ilyen szerződésszegésre, ezen cselekmény az eset körülményei szerint a jó erkölcsökbe ütköző lehet. A jelen esetben alperes nemcsak az alkalmat ragadta meg arra, hogy egy szerződésszegésre eleve eltökélt embert alkalmazzon, hanem a birság fizetésének átvállalása által tudatosan előidézte a szerződésszegést. Ezen cselekmény pedig a jó erkölcsökbe ütközőnek minősitendő.

— **Tartásdijleszállitás csak a jogositott részén bekövetkezett tényleges vagyonszaporulat esetében foglalhat helyet.** A férjet jogerősen arra kötelezte a biróság, hogy elvált feleségének 100 M. havi tartásdijat fizessen.

A férj a tartásdij leszállitása iránt az alapon inditott keresetet, hogy feleségének vagyoni viszonyai időközben lényegesen megjavultak, mert atyjától örökölt és örökrésze után legalább is évi 1200 M. kamatot élvez.

A feleség azzal a kifogással él, hogy az örököstársak közt viták merültek fel s igy a hagyaték tényleges felosztása még nem történt meg.

A felebbezési biróság megállapitotta, hogy alperest az atyja hagyatékának egynegyede illeti, ami 1300 M. évi kamatjövedelemnek felel meg. Lényegtelennek minősitette azt a körülményt, hogy a hagyaték tényleges felosztására még nem került a sor és felperes kereseti kérelmét indokoltnak találta egyedül azon tény által is, hogy alperesnek a hagyatékra való joga kétségtelen.

A német birodalmi biróság (1913. évi január 23-án hozott IV. 387/912. sz. itélet) a felebbezési biróság itéletét megváltoztatta, mert puszta jogigények önmagukban véve még akkor sem tesznek képessé senkit az önfentartásra, ha vagyoni értéket képviselnek.

Ügyvédi iroda, régibb, 8—10,000 korona jövedelmü, intelligens és forgalmas vidéki városban a követelésekkel, kedvező árban átvehető. Czim a kiadóhivatalban. 14756

Fiatal, nőtlen ügyvéd, perfekt a német és tót nyelvben, igen jó gyakorlati és elméleti képzettséggel, társul lépne be ügyvédi irodába vagy átvenné azt. Ajánlatokat «Szorgalom» jelige alatt a kiadóhivatal továbbit. 14755

Gyakorlott, önállóan tárgyaló ügyvédjelöltet keresek állandó alkalmazásra. Igények s referencziák megjelölendők. Dr. Schulhof, Kiskundorosma. 14743

Fiatal ügyvéd nagyobb fővárosi irodában irodavezetői állást keres. Szives ajánlatok «Dr. Gy. F.» jeligére a kiadóhivatalba kéretnek. 14754

Jóforgalmu budapesti ügyvédi iroda átvételre kerestetik. Kimeritő ajánlatok dr. Widder Imre ügyvéd (Teréz-körut 40.) czimére küldendők. 14757

Főszerkesztő : **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20. Lapkiadó-tulajdonos : **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő : **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 20. szám. Budapest, 1913 május 16.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Fodor Ármin* kir. curiai biró: *Jogirodalom:* Magyar polgári perjog. Irta Magyary Géza. — *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd: Az uj váltótörvény. — Alsóbirósági itéletek. — *Dr. Irk Albert:* A büntetőjogi szakképzés reformja. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Jogirodalom.

Magyar polgári perjog. Irta: Magyary Géza, Budapest, 1913.

Az uj polgári perrendtartás még életbe sem lépett és máris egész irodalmat hozott létre. A munkák legnagyobb része, amelyek vele foglalkoznak, a törvény szövegét magyarázzák, a törvény kommentárjai, mint *Gaár, Gottl, Jancsó* és *Kovács* munkái, vagy pedig bevezetőül kivánnak szolgálni az uj polgári perjog rendszerébe, mint *Meszlény* munkája. *Magyary* munkájában most megkapjuk az uj polgári perjog rendszerének elméleti alapokon nyugvó feldolgozását. Szerző helyesen jegyzi meg, hogy ha a polgári perjogot jól átérteni és a gyakorlatban biztosan alkalmazni akarjuk, mindenekfelett tiszta fogalmakra és az egész joganyag teljes áttekintésére van szükségünk. Az előttünk levő munka ebben kivánja támogatni jogászközönségünket. Czélját szerzője olyképpen jelöli ki, hogy a lehető legvilágosabb formában és rendszeres feldolgozásban tiszta fogalmakat és teljes áttekintést kiván nyujtani a perjogi intézményekről, hogy igy ezeknek, de különösen a nagy reformnak megértését és alkalmazását a gyakorlatban megkönnyitse. Munkája tehát nemcsak a polgári perjog elméletének elsajátitását törekszik előmozditani, hanem a polgári perrendtartás gyakorlati alkalmazását is egyaránt kivánja szolgálni.

Ami a mü beosztását illeti, az a következő: A bevezetésben szerző a polgári perjog általános tanait tárgyalja és itt a legszükségesebb perjogi előismereteket foglalja össze. Ezután a perjog anyagát két részre osztja. Kiinduló pontja az, hogy a polgári per a következő elemekre bontható fel: *a)* a bíróságra és a felekre, mint annak alanyaira és *b)* a perbeli cselekvényekre. Ebből kiindulva elsősorban a per alanyairól, a bíróságról és a felekről szól. A perbeli cselekvényekről szóló anyagot ezután hat különálló részben tárgyalja. Minhogy a jogi érdekeknek per utján való érvényesitésére nem egy, hanem többféle peres eljárás szolgál, szerző szükségesnek találta, hogy az egyes peres eljárásokat külön-külön részekben adja elő. A különféle eljárások általános szabályait összefoglalta a második részben. A harmadik részben a pernek a rendes bíróságok előtti szabálykénti keletkezését és lebonyolódását, a rendes szerkezetü peres eljárást tárgyalja. A negyedik rész a rendes bíróságok előtti kivételes szerkezetü peres eljárásokat, más szóval a rendes bíróságok előtti rendkivüli peres eljárásokat tartalmazza. Az ötödik rész a rendkivüli bíróságok előtti peres eljárást, a hatodik rész a választott birósági eljárást, végül a hetedik rész a konzuli biráskodást ismerteti.

Már a munka e beosztásából is kitünik, hogy a szerző nem szoritkozik az uj polgári perrendtartás anyagára, hanem (különösen az V. és VII. részben, sőt már a IV. részben is) oly anyagot tárgyal, amely a polgári perrendtartáson kivül áll. Ezek közül különösen ki lehet emelni az iparügyi és a munkásbiztositási biráskodást, amelyről a szerző helyesen emeli ki, hogy az társadalmi és gazdasági jelentőségénél fogva mind nagyobb arányokban kezd kibontakozni és hogy annak utján egészen uj elvek hatolnak be a polgári perjogba. Ismerteti továbbá szerző a főudvarnagyi, a szabadalmi, a közigazgatási és a tőzsdei biráskodást is. A rendkivüli eljárások között megtaláljuk a birtokrendezési eljárást, sőt kiterjeszkedik szerző a bünvádi eljárásra is, amennyiben annak utján magánjogi jogositványok érvényesithetők. Csak természetes, hogy a munka nem foglalkozik behatóban mindezekkel az eljárásokkal, hanem leginkább annak jelzésére szoritkozik, hogy milyen szempontok szerint illeszkednek azok be a polgári perjog rendszerébe és melyek legfőbb szervezeti és eljárási szabályaik. Egyébként a munka tulnyomó részében az uj polgári perrendtartás elemzésével foglalkozik.

Amit a szerző ebben a tekintetben nyujt, az a legnagyobb mértékben megérdemli az elismerést. Aki a munkát kezébe veszi, érdeklődéssel fogja olvasni az anyag mélyreható ismeretéről tanuskodó, világos fejtegetéseit és azzal fogja azt letenni, hogy uj tanulságokat meritett belőle.

A munka egyes részeit külön is ki lehet emelni, mint olyanokat, amelyek jogi irodalmunkra nézve rendkivül értékesek. Ilyenek pl.: a magyar polgári perjog történeti kifejlődésének vázlata, amely rész rövidsége daczára is kitünő áttekintést nyujt perjogunk történetére nézve. Ilyen Horvát-Szlavon-Dalmátországok és Bosznia-Herczegovina helyzetének ismertetése a polgári biráskodásban, valamint a magyar polgári perjog nemzetközi vonatkozásainak ismertetése, amely utóbbiak tekintetében szerző már előbb két értékes munkával gazdagitotta jogi irodalmunkat. A munkának számos részét emelhetném ki ebből a szempontból, de aki a munkát olvasni fogja, azt nem szükséges ezekre külön figyelmeztetni.

Nem akarom elhallgatni, hogy számos kérdésben nem osztom a könyv irójának álláspontját. Sőt azt hiszem, hogy egyes esetekben a szerző felfogása nemcsak egyéni nézetemmel, de a törvény álláspontjával is ellentétes. Szerző ugyanis azokat az elvi meggyőződéseit, amelyek ellentétben állanak azokkal az alapokkal, amelyeken az uj polgári perrendtartás felépült, e munkában nemcsak fentartja, hanem a törvényt azoknak megfelelően értelmezni is törekszik. Senkisem fogja kétségbe vonni a szerzőnek azt a jogát, hogy saját elvi meggyőződését azokban az esetekben is fentartsa, amikor a törvényhozó eltérő alapokból indul ki. Nem lehet kifogásolni azt sem, hogy a szerző ebben a munkában, amelynek főfeladata ugyan a pozitiv jog rendszeres feldolgozása és ismertetése, az uj polgári perrendtartás egyes rendelkezéseit, egyuttal birálja és ha azok nézete szerint helytelenek, erre rá is mutat. Sőt nézetem szerint ez munkáját azokra nézve is, akik perjogunk anyagát ismerik, kétszeresen érdekessé és értékessé teszi. Amikor azonban a polgári perrendtartás valamely rendelkezését értelmezni, szabályait kiépiteni, a benne levő joganyagot tudományosan fejleszteni akarjuk, helyesen mégis csak azokból az alapelvekből lehet kiindulni, melyek a törvény alkotásánál alapul szolgáltak. Jól tudom, hogy a törvény abban a pillanatban, amikor azt megalkották, különválik alkotójától, hogy a törvény indokolása nem kötelez és hogy azoknak a hézagoknak kitöltésében, amelyeket a törvény rendelkezései meghagynak, mind a bíróságnak, mind a jogtudománynak szabad keze van. De a törvény iránti hüség magával hozza, hogy a törvénynek nemcsak a szavait ismerjük el érvényeseknek, hanem a törvényhozónak a törvény szavaiban rejlő gondolatát és czélzatát is igyekezzünk megvalósitani. És bármennyire is tisztelem a tudomány szabadságát, nézetem szerint a pozitiv jog tudományának ott, ahol törvény van, elsősorban ebből kell kiindulnia, az ebben lefektetett

alapelveket kell megvilágitani és fejleszteni, mert csak igy juthatunk egységes, a gyakorlatban is értékesithető eredményekre.

Már a polgári per fogalmának, lényegének és czéljának elméleti ismertetésénél is mutatkozik ez az eltérés *Magyary* álláspontja és a polgári perrendtartás alkotójának, *Plósz Sándornak* álláspontja között.

Magyary szerint «a polgári per magánjogi vonatkozásu mult tényeknek hiteles kideritése» (7. lap), «a polgári per czélja azt kideriteni, vajjon a multban bizonyos magánjogi érdeket kitevő tények létrejöttek-e?» (6. lap.)

Ezzel szemben *Plósz* elmélete, amelyet már a keresetjogról régebben irt munkájában (Magyar Igazságügy XI. évf.) kifejtett és melyet a perbeli beismerésről szóló, *Magyary*val szemben irt munkájában összefoglalt és élesen kidomboritott, a következő: «A pernek nem az az alapgondolata, hogy bizonyos, a jogvédelemnek alapját képező tényeknek megtörténte, vagy meg nem történte kiderittessék. A pernek czélja és vezérlő gondolata elsősorban az, hogy a felperes jogállitásának valósága vagy valótlansága, állitott jogának létezése vagy nem létezése eldöntessék. Ennek az eldöntésnek czéljából szükséges lehet, hogy elmult tények megtörténte kiderittessék, de esetleg nem is szükséges». (46. lap.)

Ámbár ez a kérdés elméletinek látszik, a belőle levont következtetések mélyen belevágnak a gyakorlatba is. És itt nézetem szerint *Plósz* álláspontja közelebb áll az élethez. A per gyakorlati szükségleteket, tényleges érdekeket van hivatva kielégiteni. Az állam nem azért tartja fenn a biróságokat, hogy mult tényeket kideritsenek, bármily érdek füződjék is azokhoz, ha azokhoz nem kapcsolódik valamely vagy azonnal, vagy később érvényesitésre szoruló jogositvány.

Magyary maga is kiemeli, hogy «éppen a gyakorlat szempontjából rendkivül fontos, hogy a polgári perrendtartás is ezen az alapfelfogáson nyugszik». (3. lap.) Daczára ennek ő maga a polgári perrendtartás értelmezésénél is más álláspontra helyezkedik. Ezt azzal indokolja, hogy a polgári per nemcsak magánjogi érdekek érvényesitésére szolgál, hanem gyakran az a czélja, hogy valamely más hatósági eljárásnak, esetleg egy másik ujabb polgári pernek szolgáljon alapul. Igy például okirat valódiságának vagy valótlanságának, jogviszony létezésének vagy nemlétezésének megállapitására is lehet pert inditani. Nézetem szerint azonban ez *Plósz*nak általános tételét nem dönti meg. Először is ezek az esetek kivételek és mint ilyenek, megerősitik a szabályt. Ha a törvény világosan nem mondaná, hogy pl. okirat valódiságának megállapitása iránt lehet pert inditani, akkor ennek a lehetősége nagyon is vitatható volna. Éppen az a körülmény, hogy ezt a lehetőséget a törvényben kifejezetten ki kell mondani, bizonyitja azt, hogy az a polgári per általános fogalmából, lényegéből nem folyik. Másodszor pedig a törvény ezeket a megállapitási pereket nem feltétlenül engedi meg, hanem csak a magánjogok védelme szempontjából, rendszerint akkor, ha a megállapitás a felperes jogállapotának biztositására az alperessel szemben szükségesnek mutatkozik. (Pp. 130. §.) Azokban az esetekben, amelyekben a megállapitási per inditását nem köti ehhez a feltételhez (például Pp. 189., 439. §§. eseteiben), ott is azért teszi ezt, mert már előzőleg előterjesztett keresetlevéllel érvényesitett jogról is van szó.

Ez az eltérő álláspont természetesen odavezet, hogy *Magyary* a kereset tárgyalásánál a Pp. 129. §-ával nemcsak nem ért egyet, hanem annak rendelkezéseit nem is helyezi kellő világitásba.

Magyary szerint ugyanis a kereset a felperesnek a perfelvételkor a bíróság elé terjesztett kérelme az iránt, hogy a felperesnek magánjogi érdekét kitevő tényeket az alperessel szemben deritse ki és ez alapon jogi érdekét az alperes ellen érvényesitse. Eszerint minden keresetnek két fogalmi eleme volna: az egyik a magánjogi érdeket kitevő tényeknek megjelölése, a másik a kérelem. A kereset tényalapját kitevő tényeket a felperesnek keresetében okvetlenül fel kell hoznia, ha azt akarja, hogy jogvédelmet kapjon; nélkülök nincs jogvédelem. (474. és 475. lap.)

Ez a tanitás ellenkezik a Pp. 129. §-ának rendelkezéseivel. Ha Magyary arra szoritkoznék, hogy saját felfogásának előadása mellett további fejtegetéseiben a törvény álláspontjára helyezkednék és megállana ott, hogy sajnálatának ad kifejezést, «hogy a keresetnek két alkotóeleme közül a második, a tényelőadás a polgári perrendtartásban kellő kifejezésre nem jutott» (475. lap), ez ellen szólani nem lehet. Ez utóvégre egyéni felfogás dolga. Nem tartom ugyan következetesnek *Magyary*nak azt az álláspontját, amely szerint ő szintén helyesebbnek tartja az individualizálás elvét, mint a szubsztanciálás elvét, de ő az individualizálás elvét ugy érti, hogy a felperes a keresetben annyi tényt adjon elő, amennyi az érvényesitendő jogositványnak (vagy szerinte helyesebben a jogi érdeknek) minden mástól való megkülönböztetésére okvetlenül szükséges. *Magyary* itt is, mint sok más kérdésben követi a német perjog egyik kiváló müvelőjét, *Hellwig*et,[1] aki szerint a jog alakszerü megnevezése nemcsak nem szükséges, (éppugy, mint a Pp. 129. §-a szerint,) hanem nem is elegendő, mert ehhez ténybeli előadás is szükséges. Amennyiben ez a jog előadásához tartozik és enélkül a jog más jogtól nem volna megkülönböztethető, ez magától értetődik. A kérdés azonban az, hogy mennyi tényelőadásra van evégből szükség. *Hellwig* szerint pl. vételárkövetelés érvényesitésénél legalább a vétel tárgyát, a vételárt és a körülményekhez képest a vétel idejét is meg kell jelölni.[2] Nézetem szerint ez a «legalább is a körülményekhez képest» ellentmondás és ingatag alapot teremt. *Hellwig* szerint pl. a vételárkövetelés iránti keresethez elegendő, de szükséges is az az állitás: «alperes a vétel tárgyát 1900. évi május hó 1-én 500 márkáért megvette». Ha tehát felperes nem adja elő, hogy a vétel 1900. évi május hó 1-én történt, a keresetnek nem lehet helyt adni, azt a limine idézés kibocsátása nélkül hivatalból vissza kellene utasitani. Pedig épp ezt akarta kikerülni a Pp. 129. §-a, amikor a jog előadásával megelégszik. Nem azért tette azt a polgári perrendtartás, mintha a tényelőadásokra egyáltalában nem helyezne sulyt, mert hiszen a Pp. 129. §-a szerint a keresetlevélben elő kell adni azokat a tényállitásokat is, amelyekből a felperes keresetét származtatja, valamint ennek bizonyitékait is. Ez azonban csak a tárgyalás előkészitése végett történik, elmulasztása csak esetleges költségviselést von maga után. Nézetem szerint a *Hellwig* által felállitott elmélet, amelyet *Magyary* is követ, már nem individualizálás, hanem szubsztanciálás.

Ismételem azonban, hogy de lege ferenda a kérdés vitatható. A német perrendtartás szempontjából *Hellwig* nem is jut ellentétbe a törvénynyel, amikor a kereset individualizálását a fenti értelemben veszi. *Magyary* azonban tovább megy, felfogását, mint az egyedül lehetségest állitja oda. Szerinte «a valóságban a dolog ugy áll, hogy jogot előadni a jogot keletkeztető tényekre való minden utalás nélkül teljes lehetetlenség» (476. lap). Azonban a között az utalás között, amely a jognak elnevezésében (kölcsön, letét, adás-vétel, váltó) rejlik és a tényelőadások kötelező előirása között lényeges különbség van, *Magyary* pedig a törvénynyel ellentétben ezt az utóbbit követeli.

Ugyanily módon ellentétbe jut *Magyary* elméleti felfogásánál fogva a törvénynyel, amikor a megállapitási kereset tanát fejti ki. *Plósz* már régebbi tanulmányaiban a megállapitási keresetet elismerési jogositványra alapitotta, amelynek alapján a felperest biztositani kell az el nem ismerés következményei ellen (Magyar Igazságügy XI. 560. s k. l. és Beiträge 169. s k. l.). Magyary ezzel szemben már előbbi munkájában[3] kifejtette azt az álláspontját, hogy ily jogositvány nem létezik. Az ő felfogása szerint a megállapitási kereset már a polgári per fogalmából és lényegéből következik, amely szerinte magánjogi vonatkozásu tényeknek hiteles kideritése. Bármiképpen álljon azonban az elméleti kérdés, kétségtelen, hogy a Pp. 130. §-a épp ugy, mint a sommás eljárás 16. §-a a megállapitási keresetet kivételes jogvédelmi eszköznek tekinti és azt korlátozza. A törvény szavai szerint — egyes kivételektől eltekintve — megállapitási keresetnek csak akkor van helye, ha a megálapitás a felperes jogállapotának biztositására az alperessel szemben szükségesnek mutatkozik. *Magyaryt* azonban elvi felfogása odaviszi, hogy ezt a megszoritást nem veszi kellő mértékben figyelembe és a megállapitási keresetet egy sorba állitja a marasztalás iránti keresettel.

Innen folyik *Magyary*nak az a tanitása, hogy a marasztalás

[1] Lehrbuch des deutschen Zivilprozessrechtes. (E nagyszabásu munkából eddig az I. és II. kötet, továbbá a III. kötet első része jelent meg.) Továbbá ugyan e szerzőtől: System des deutschen Civilprozessrechtes 1912.

[2] *Hellwig:* Lehrbuch III. kötet 143. §. (15. s köv. lap.) System des deutschen Zivilprozessrechts I. kötet 310. lap.)

[3] A magyar polgári peres eljárás alaptanai. Budapest, 1898. (160. s köv. lap.)

és a megállapitás iránti keresetek viszonya ugyanegy jogviszonyra nézve az, hogy a két kereset egymástól független. Nézete szerint nem áll az, hogy amikor a fél elmarasztalás iránt indithatna keresetet, nem indithat megállapitás iránt keresetet.[4] Bíróságaink több mint két évtizeden át állandóan állást foglaltak a törvénynyel ellenkező e felfogás ellen. *Magyary* ebben az ujabb könyvében is ugyanezt az álláspontot követi és szükkeblüséggel vádolja legfőbb bíróságunkat, mert az nem ad korlátlanul helyet a pozitiv megállapitás iránti kereseteknek. (486. és 491. lap.) Nem akarom azt mondani, hogy a kir. Curiának ebben a kérdésben hozott határozatai és azok megokolása minden tekintetben helyes volna, de általánosságban legfelsőbb bíróságunk csak a törvény alapján áll, amikor a megállapitási keresetnek nem ad helyet oly esetben, ha a megállapitás felperes jogállapotának biztositására szükségesnek nem mutatkozik.

Hasonló elvi álláspont következménye az, hogy *Magyary*nak fejtegetései a beismerésről és az elismerésről, nézetem szerint, ellentétben állanak a polgári perrendtartás rendelkezéseivel.

Ami a beismerést illeti, *Magyary* ebben a müvében is behatóan ismerteti álláspontját és szembe állitja azt *Plósz Sándor* álláspontjával. Mig a polgári perrendtartás szerint a perben beismert tények bizonyitásra nem szorulnak, a perbeli beismerés tehát a bizonyitást feleslegessé teszi, *Magyary* szerint a perbeli beismerés bizonyitás. Nem akarok e helyen belemenni ebbe a kérdésbe, melyet Plósz és Magyary oly behatóan tárgyaltak. A törvény itt is *Plósz* álláspontja alapján áll. Amit Magyary ujabban ezen álláspont ellen felhoz, aligha fog nagyobb sullyal esni a mérlegbe, mint az, amit a perbeli beismerésről irt munkájában kifejtett. Szerinte álláspontjának legfőbb erőssége az, hogy a bíróság a modern jogok és igy a mi jogunk szerint is perbeli beismerés esetében épp ugy hoz itéletet, mint más bizonyitás alapján; itélete mind a két esetben ugyanaz a logikai müvelet s igy nem lehet a perbeli beismerést a bizonyitás köréből kizárni (557. lap). Azonban épp ez a körülmény az, ami az álláspontok eltérését okozza. A polgári perrendtartás szerint a bíróság másképp itéli meg a perbeli beismerést, mint a bizonyitás eredményét. A beismerésnek az a következménye, hogy a beismert tényállitás kiválik a vitás tényállitások köréből, a bíróságnak nem kell többé foglalkoznia azzal, hogy az való-e vagy valótlan. Hogy a törvényhozó miért adja meg a beismerésnek ezt a hatályt és hogy a fél mely okból teszi a beismerést, ez más kérdés, amely a megalkotott törvénnyel szemben figyelembe nem jön. Lehetséges, hogy a fél a legtöbb esetben azért ismer be valamely tényállitást, mert azt valónak tartja, de egyes esetekben kétségtelenül abból is eredhet a beismerés, mert a fél nem akarja, hogy ellenfele az illető tényállitás bizonyitásával késedelmet és költséget okozzon. Bármily okból ered a beismerés, a törvény egyformán szabályozza következményeit. És a biró nincs jogositva azt a történeti igazság szempontjából felülvizsgálni. A biró nem tehet egyebet, mint hogy a beismerést tudomásul vegye. A Pp. 263. §-a minden más birói rendelkezést e tekintetben kizár, ámbár *Magyary* ugy látja, hogy erről a törvényben egyetlen egy betü sincs (557. lap).

Ismétlem azonban, hogy nem akarok mélyebben belemenni ebbe a kérdésbe, hanem rá akarok mutatni arra az eltérésre, amely az elismerés kérdésében *Magyary* álláspontja és a törvény rendelkezése között van.

A polgári perrendtartás élesen elkülöniti a ténybeismerést egyrészről, a jogelismerést és a joglemondást másrészről. Legélesebben domborodik ki az elismerés és joglemondás jogi természete abban, hogy a polgári perrendtartás az azok alapján hozott itéletet ugyanoly mértékben engedi perujitással megtámadni, mint a birói egyezséget. (563. §.) Az elismerésnek és a joglemondásnak, mint rendelkező cselekménynek ezt a rokonságát a Pp. 80. §-ának második bekezdése is kidomboritja, amikor a cselekvő pertársak cselekményeinek a mulasztó pertársakra kiterjedő hatálya alól az elismerést és a joglemondást épp ugy kiveszi, mint az egyezséget. Tulajdonképpen ugy áll a dolog, hogy elismerés és lemondás esetében csakis formális okokból van szükség itéletre. A német birodalmi polgári perrendtartás megalkotásánál fel is vetették a kérdést, hogy erre az itéletre szükség van-e. A német birodalmi perrend törvényjavaslatának indokolása kifejti, hogy elismerés és joglemondás esetében azért van szükség itéletre, hogy a jogerő kérdése tisztáztassék és a költség megtéritésére irányuló jog megóvassék; ezután pedig hozzáteszi:

«Ámbár kétségesnek mutatkozhatik, hogy ezek a rendelkezések (t. i. az elismerés és joglemondás alapján hozott itéletekre vonatkozó rendelkezések) szükségesek-e és hogy mindkét fél érdekei szempontjából az elismerésnek és a joglemondásnak a birósági jegyzőkönyvben való tanusitása nem volna-e elegendő, a javaslat mégis felvette ezeket a rendelkezéseket, mert azok egyszerü gyakorlati eredményekre vezetvén, lényegileg megfelelnek a Németország legnagyobb részében fennálló joggyakorlatnak és ezeken a területeken fentartásukra sulyt helyeznek».[5]

Hogy birói gyakorlatunk az elismerést és a joglemondást ugyanebből a szempontból tekinti, azt különben maga a szerző is konstatálja (560. lap és az e lapon idézett birói határozatok).

Mig a polgári perrendtartás az elismerést és a joglemondást ilyképp az egyezséggel rokon rendelkező cselekménynek tekinti, a beismerésről — amint azt már fentebb emlitettem — azt mondja, hogy az a bizonyitást feleslegessé teszi; a beismert tényállitásokat bizonyitani nem szükséges. (Pp. 263. §.)

Ezzel szemben *Magyary*-nak az az álláspontja, hogy az elismerés fogalmilag nem különbözik a beismeréstől, mert az elismerésben is tények beismerése rejlik. Szerinte ugyanis minden követelés bizonyos tények alapján keletkezvén, ha a követelést jelentjük ki valónak, egyuttal azokat a tényeket is megtörténteknek jelentjük ki, amelyek a követelést keletkeztették. Szerinte a kettőt egymástól elválasztani nem lehet. Némileg hasonló álláspontot *Hellwig* is kifejt. Szerinte a jogelismerés nem ellentéte a ténybeismerésnek, hanem többnyire egységes nyilatkozatba folyik össze azzal. Azonban *Hellwig* ettől a szubsztanciált jogelismeréstől, amely ténybeismerést is foglal magában, megkülönbözteti a puszta jogelismerést (nacktes Rechtsgeständniss), ámbár hozzáteszi, hogy ez ritkán fordulhat elő, még pedig oly esetekben, amikor oly jogállitásra vonatkozik, amelynek nincsenek ténybeli elemei.[6]

Nézetem szerint igenis lehetséges a jogelismerés a tények beismerése nélkül. Tegyük fel, hogy felperes azt állitja, hogy ő valamely dolgot megvett és átvett és igy vétel- és átadás utján szerzett tulajdonjogot. Alperes ezzel szemben azt állitja, hogy a felperes öröklés utján szerezte a dolgot, de elismeri a felperesnek tulajdonjogát. Ebben az esetben az alperes nemcsak nem ismeri be a tényeket, de tagadja azokat és mégis elismeri a jogot. De még ha az esetet nem is állitjuk oda ily módon és ha az elismerés mögött mint inditó ok a tények beismerése is áll, ez a jogelismerés szempontjából lényegtelen. A fél akkor is elismerheti ellenfelének jogát, ha ez a jog egyáltalában nem is keletkezett valamint lemondhat keresetbe vett jogáról még ha tudja is, hogy a jogának megalapitására szolgáló tények tényleg megtörténtek és az alperes alaptalanul tagadja azokat. Hogy mily okból mond le valamely fél jogáról vagy ismeri el az ellenfél jogát, az a bíróra nézve teljesen lényegtelen. Még ha a fél a jogelismeréssel vagy a joglemondással össze is kötne oly tényelőadásokat vagy ténybeli nyilatkozatokat, amelyek azokkal ellenkeznek, ennek a jogelismerés és joglemondás következményeire semmi befolyása nem volna. A lényeges az, hogy a Pp. 390. §-a értelmében a bíróság az elismerés vagy a lemondás értelmében köteles itéletet hozni. Épp ugy, mint a beismerésnél a tények, az elismerésnél és a joglemondásnál a jog megszünik vita tárgya lenni, a biró kötve van a fél nyilatkozatához, amelynek indokait kutatni vagy azt felülvizsgálni joga nincs.

Azt mondja *Magyary,* hogy a polgári perrendtartás különben azt az elvi felfogást, amelyet az elismerés alapjává tesz, nem is viszi keresztül, mert egyetlen egy rendelkezéséből sem tünik ki, hogy az elismerés alapján hozott itélet más jogi természettel birna, mint az, melyet beismerés alapján hoznak (561. lap). Nézetem szerint a Pp. 563. §-a, amely a perujitással való megtámadás szempontjából az elismerés és a joglemondás alapján hozott itéletet a birói egyezséggel egy szempont alá helyezi, élesen kidomboritja ezt az elvi felfogást és más jogi természetet ad az

[4] A magyar polgári peres eljárás alaptanai. (169., 170. lap.)

[5] A német birodalmi perrendtartás 1872. évi törvényjavaslatának indokolása a 262. és 263. §-hoz.

[6] System des deutschen Civilprozessrechts 441. lap.

*

elismerés alapján hozott itéletnek, mint a beismerés alapján hozott itéletnek.

Utóvégre az ellen nem lehetne kifogást tenni, hogy *Magyary* az elismerést megerősitett beismerésnek nevezi el, mert hiszen ezzel elismeri azt a különbséget, amely az egyszerü ténybeismerés és a jogbeismerés között van. A polgári perrendtartástól eltérő szóhasználat azonban könnyen zavart okozhat, amennyiben *Magyary* több helyen egyszerüen beismerésről beszél, ahol csak jogelismerésről lehet szó. Igy pl. a joglemondásról szóló fejtegetései (162. lap) ezen a téves alapon állanak. Éppugy mint az elismerésnél, a joglemondás tekintetében is ellenkezik a polgári perrendtartás felfogásával az a tétel, hogy a joglemondás felperesnek az a kijelentése, hogy azok a tények, amelyekből követelését származtatja, meg nem történtek, vagy utólag jöttek közbe oly tények, amelyek azt megszüntették. A polgári perrendtartás értelmében az ily nyilatkozat egyszerüen beismerés és az ezen az alapon hozott elutasitó itélet beismerésen és nem joglemondáson alapszik. Nem akarom ezzel azt mondani, hogy bizonyos körülmények között a bíróság felperesnek ilyen nyilatkozatát esetleg joglemondásnak is fogja minősiteni, t. i. akkor, ha ebből a nyilatkozatból kitünik, hogy a felperes nemcsak alperes egyes tényállitásainak valóságát ismeri be, hanem jogáról is lemond. A joglemondásnak épp oly kevéssé kell előre meghatározott szavakkal történni, mint a jogelismerésnek. A lényeges az, hogy a fél csakis a tényeket akarja-e beismerni, vagy pedig a jogról akar-e rendelkezni. Nem áll tehát *Magyary*nak az az állitása, hogy a joglemondás is éppugy bizonyitás volna, mint a beismerés. *Magyary* maga is ellentmondásba jut önmagával, amikor azt mondja, hogy a joglemondás felesleges bizonyitás, mert a felperes elutasitása, ha nem szolgáltat bizonyitékokat, enélkül is bekövetkezett volna. Ha tehát mint bizonyitás felesleges, mégis csak kell, hogy a joglemondó nyilatkozatnak más irányban legyen jelentősége. Enélkül nem volna czélja, hogy egyáltalában beszéljünk joglemondásról, ha az minden jogi jelentőséget nélkülöző felesleges kijelentés volna. Ily alapból kiindulva arra a következményre jutnánk, hogy a joglemondás alapján hozott itélet ugyanolyan, mint a mulasztás alapján hozott itélet, holott a kettő között több fontos különbség van.

A jogelismerésnek és a joglemondásnak a birói egyezséggel hasonló természete, mindháromnak az a közös jellege, hogy azok a felek perbeli rendelkező cselekményei, a birói egyezség szabályozásában is visszatükröződik. A polgári perrendtartás a birói egyezséget, vagy mint *Magyary* nevezi a peregyezséget, nem magánjogi, de perjogi szempontból tekinti és megtámadhatóságát ebből a szempontból szabályozza. Polgári perrendtartásunk e részben arra az álláspontra helyezkedik, amelyet egyik német iró, *Paul* a peregyezségről irt és *Magyary* által is idézett müvében [7] kifejtett. Magyary fejtegeti ugyan a peregyezségre vonatkozó különböző felfogásokat (654. lap), de nem domboritja ki eléggé polgári perrendtartásunknak ezt az állásfoglalását, amelyben az eddigi jogunktól és a külföldi jogoktól is eltér. Ennek az állásfoglalásnak figyelmen kivül hagyása okozza azt, hogy *Magyary* a peregyezség elleni perujitást közönséges perinditásnak tekinti, amely egy magánjogi ügylet hatályának megszüntetésére irányul (786. lap). Nézetem szerint ez tévedés. A polgári perrendtartás 563. §-a a birói egyezség elleni perujitást teljesen ugyanazon szempont alá helyezi, mint az elismerés vagy a lemondás alapján hozott itélet elleni perujitást. Ha *Magyary* ezt az utóbbit perorvoslatnak tekinti, akkor perorvoslat az előbbi is, *Magyary* fenti tételéből tulajdonképpen az következnék, hogy a peregyezséget mindazokból az okokból meg lehet támadni, amely okokból a magánjogi ügylet hatályának megszüntetését keresettel lehet kérni, holott a polgári perrendtartás 563. §-ának utolsó bekezdése alapján a birói egyezséget csak a perrendtartásban meghatározott egyes perujitási okok alapján lehet megtámadni.

Messze vinne, ha végig akarnék menni ebből a szempontból *Magyary* munkáján. Majdnem azt mondhatnám, hogy a legtöbb lényeges kérdésben álláspontja más, mint az, amely a polgári perrendtartás alapjául szolgált. Távol áll tőlem, hogy azt mondjam, hogy mindezekben a kérdésekben *Magyary* álláspontja a tudomány szempontjából nem lehetne helyes. A jogfejlődés nem áll meg és a jövő feladata, hogy eldöntse, hogy a két vélemény között melyik a helyesebb de lege ferenda. Azonban de lege lata polgári perrendtartásunk ezekben a kérdésekben lezárta a vitát, pozitiv perjogunk álláspontja nem lehet más, mint a törvény álláspontja.

De épp ez az egyéni vonás, amint emlitettem, kétszeresen élvezetessé és tanulságossá teszi az előttünk fekvő munkát. Sőt bevallom, hogy előttem a szerzőnek az az általános felfogása, amelynek alapján, amint az a fent kiemelt részletekből is kitünik, a jogkérdéssel szemben előtérbe helyezi a ténykérdést, a jogosztással szemben a ténymegállapitást,[8] általánosságban rokonszenves. A reális élet lüktetését látom benne, a törekvést, hogy az anyagi igazsághoz közelebb jussunk. És ebben a törekvésben a szerző minden ellentét daczára is találkozik a polgári perrendtartás alapvető gondolatával és törekvéseivel. *Fodor Ármin.*

[7] *Paul:* Der Vergleich im Zivilprozess. Leipzig 1898.

[8] Helyesen emeli ki ezt az álláspontot *dr. Meszlény Arthur* a «Jogállam» XII. évf. V. füzetében e munkáról irt ismertetésében.

Az uj váltótörvény.*

II. Magyar törvénytervezet.

Az egységes szabályzat 44. czikkének első bekezdése értelmében a váltóbirtokos az elfogadás vagy a fizetés hiányáról az előzőt értesiteni köteles. Az egyezmény 11. czikke a szerződő államoknak megengedi azt a rendelkezést, hogy ezt az értesitést «az óvás felvételével megbizott hivatalos személy adhatja meg». A magyar törvénytervezet 44. §-ának első bekezdésében és a 44/a. §-ban ezt a felhatalmazást most már kiterjeszti. A tervezet szerint ugyanis az óvatoló személy nem hogy megadhatja az értesitést, hanem értesiteni «köteles». Nem helyeselhetjük ezt a különben is egyezményellenes kibővitést. Nincs kifogásunk, hogy az óvatoló személy is értesithessen, de nem birjuk belátni, miért ne végezhesse ezt a váltóbirtokos is. Bármilyen csekély legyen a költségtöbblet, az teljesen felesleges és indokolatlan. Azt sem birjuk megérteni, hogy mig az egységes szabályzat 44. czikkének második bekezdése szerint mindegyik forgató köteles a vett értesitést a megelőző forgatóval közölni, a tervezet 44/a. §-a szerint az óvatoló személy «mindazokat a váltókötelezetteket, akiknek czime a váltóból kitünik», értesiteni tartoznék. Mindezekhez még hozzájárul, hogy az egységes szabályzat 44. czikke az uj első bekezdés és a 44/a. §. beszurása folytán majdnem érthetetlenné vált. Nézetem szerint az egységes szabályzat 44. czikkének első bekezdése változatlanul megtartandó és utána uj bekezdésként azt kellene kifejezésre juttatni, hogy «ezt az értesitést az óvás felvételével megbizott hivatalos személy is megadhatja». A 44. §. uj első bekezdése és a 44/a. §. pedig egyszerüen elimináland ó.

A jelentés az egységes szabályzat 47. czikkére vonatkozólag megemlékezik az egyezmény 12. czikkéről, mely szerint minden államnak meghagyatott azon jog, hogy a területén kiállitott és ugyanott fizetendő váltók tekintetében a késedelmi kamatot 6%-ban, a területén perelt váltók perbeli kamatját pedig tetszése szerinti magasságban állapithatja meg. A jelentés igen helyesen utal arra, hogy a késedelmi s a perkamatnak eltérő magasságban való megállapitása nem volna czélszerü és a kamatnak minden megkülönböztetés nélkül 6%-ban való megállapitását ajánlja. A tervezetből azonban ez a javasolt intézkedés kétségtelenül elnézésből kimaradt.

Az egységes szabályzat 68. és 69. czikke most hatályban levő váltótörvényünknek a hamis és hamisitott váltókra vonatkozó intézkedéseiből (81—83. §§.) két jogszabályt vett át. Az egyik az, hogy valamely aláirásnak meghamisitása nem érinti a többi aláirás érvényességét. A másik pedig kimondja, hogy ha a «váltó szövege» meghamisittatott, a hamisitás utáni aláirók, a hamisitott szöveg szerint, a hamisitás előtt aláirók pedig az eredeti szöveg szerint kötelezvék. Az egységes szabályzat 69. czikke váltótörvényünk 82. §-ától eltér abban, hogy utóbbi a «váltó», előbbi a «váltó szövegének» meghamisitására utal. Az egységes szabályzat itt tehát preczizebb, mint váltótörvényünk, mert kizár minden kétséget atekintetben, hogy az egyes váltónyilatkozatok meghamisitásához nem füződnek a 69. czikkben foglalt jogkövetkezmények. Ha például a váltót A., B., C. forgatók forgatták és a váltóbirtokos, hogy B nek kedvezzen, ennek forgatmányába utó-

* Az előbbi közl. l. a 18. és 19. számban.

lag beleirja «kötelezettség nélkül», ugy erre A. forgató egyáltalában nem hivatkozhatik, mert ez az ő jogait nem érinti. De a visszkeresettel megtámadott C-vel szemben hamisitás forog fenn, amennyiben ő felelne anélkül, hogy B. ellen visszkeresettel fordulhatna. Itt tehát egy váltónyilatkozat meghamisitásával állunk szemben, de képtelenség volna itt az egységes szabályzat 69. czikkét alkalmazni és azt mondani, hogy C. ugy felel, mint ahogy felelt, mielőtt a váltóbirtokos B. forgatmányába beleirta a klauzulát «kötelezettség nélkül». Ezzel ugyan nem volna segitve rajta, mert B. forgató ellen még sem fordulhatna sikerrel, ez váltójogilag mindenesetre liberálva volna. C. forgató ebben az esetben egyáltalában nem lesz obligálva, mert a váltóbirtokos neki az intakt váltót kiadni képtelen. Kitünik ebből a példából, hogy észszerütlen dolog volna az egységes szabályzat 69. czikkét a váltónyilatkozatra kiterjeszteni; ezek meghamisitása esetén a konkrét alakulathoz képest lesz eldöntendő, vajjon egyáltalában fennáll-e még valamely aláiró váltói kötelezettsége. Ezek előrebocsátása után áttérhetünk a magyar javaslat 69. §-ára. A jelentés szerint a konferenczia nem volt hajlandó elfogadni a váltótörvényünk 82. §-ának második bekezdésében és 83. §-ában szabályozott azt a vélelmet, hogy kétség esetében az aláirás a meghamisitás előtt keletkezettnek tekintendő. De a konferenczia — nem az egyezmény — ezt a kérdést az egyes államok törvényhozásához utalta és igy a tervezet javasolja, hogy «ha a váltót vagy váltónyilatkozatot meghamisitották, azt kell vélelmezni, hogy a váltón levő aláirások a hamisitás előtt keletkeztek». Bárhogyan szólt most már a konferenczia felhatalmazása, mindenesetre irrationábilis az egységes szabályzat 69. czikkéhez, mely a váltó szövegének meghamisitásáról szól, egy vélelmet kapcsolni, mely a «váltó vagy a váltónyilatkozat» meghamisitására vonatkozik. Ez az ugrás más terminologiában nemcsak kiforgatná az egységes szabályzat 69. czikkét értelméből, hanem a váltónyilatkozatok meghamisitásának kérdését minden kapocs nélkül és éppen csak a vélelem szempontjából dobná be a törvénybe. Ha a konferenczia felhatalmazásával élhetünk, ugy a 69. czikk után uj bekezdésben azt kellene kimondani, hogy a váltó szövegének meghamisitása esetén azt kell vélelmezni, hogy a váltón levő aláirások a hamisitások előtt keletkeztek. De a váltó, illetve a váltószöveg meghamisitása nem azonos valamely váltónyilatkozat meghamisitásával és igy itt a javaslatnak zavaros rendelkezése feltétlenül kerülendő.

Az egységes szabályzat az elévülést illetőleg mindössze két intézkedést tartalmaz. A 70. czikk szabályozza az elévülési időt, az elfogadó, a forgató ellen, valamint a forgatók visszkereseti igényeinek elévülését a többi forgatók és a kibocsátó ellen. A 71. czikk pedig kimondja, hogy az elévülés félbeszakitása csak arra a kötelezettre hat ki, akivel szemben a félbeszakitó cselekmény történt. Az egyezmény 16. czikke az egyes szerződő államokra bizza az elévülést megszakitó vagy felfüggesztő okok megállapitását. A magyar javaslat mindenek előtt a 70. czikk negyedik bekezdéseként felveszi a váltótörvény 88. §-ának azon intézkedését, hogy az elévülés hivatalból figyelembe nem vétetik. Miután pedig az egyezmény idevonatkozó felhatalmazást nem nyujt, a jelentés kiemeli, hogy ezt a felhatalmazást pótolja az a körülmény, hogy a konferenczia ezzel a kérdéssel egyáltalán nem foglalkozott. Ez az argumentum nem igen meggyőző. Nézetünk szerint ezt a kérdést bátran átengedhetjük a magánjognak. Ugyanez áll azokra a kérdésekre, melyeket a 71/*a* paragrafus, mint novumokat be akar illeszteni a váltójogba. Ha a jogositottat igényének érvényesitésében erőhatalom gátolja, ha a bíróság müködése szünetel, ha cselekvőképességgel nem biró kötelezettnek nincs törvényes képviselője, ugy az ezen tények alapján előálló jogi helyzetek szabályozása részben a perrendre, részben pedig a magánjog körébe tartozik. A váltójog itt különös intézkedéseket nem igényel. Azzal a javaslattal (71/*a* második bekezdés), hogy «a kötelezett javára az elhalálozáskor már folyó elévülés az elhalálozásának napjától számitott hat hónap letelte előtt be nem állhat», sok oknál fogva felesleges volna foglalkozni. Először, mert az egyezmény az elévülési idő ilyen meghosszabbitását nem ismeri és mert nem tudjuk, hogy éppen váltóköveteléseknél miért zárná ki a halál az elévülés további folyását. Ha léteznék egy olyan jogszabály, mely a hitelezőnek megtiltja a perlést, ha az adós meghal, akkor is ezt a szabályt kellene eltörölni, de nem az elévülést meghosszabbitani.

Egyezményszerüek és helyesek a váltótörvény 87. §-ából átvett intézkedések. Az elévülést félbeszakitja a kereset- és a perbejelentés. A beszámitásnak perbeli érvényesitését is czélszerü külön kiemelni. De teljesen el van hibázva, ha a javaslat a csődbejelentést is felruházza az elévülést megszakitó erővel. Ha a 71. §. kimondja, hogy a kereset beadásával egyenlő hatályu a csődbejelentés, ugy nem kisebb jogosultsággal azt is dekretálhatná, hogy kétszer kettő öt. Elképzelhető a csődbejelentés olyan szabályozása, hogy az a kereset hatásaival bir, de a most hatályban levő csődtörvény ezt teljesen kizárja. Ma a csődbejelentés nem egyéb, mint a csődvagyonban való részeltetés iránti igénybejelentés, de nem tartalmaz marasztalás iránti kérelmet és arra nem is vezethet. Vegyük csak a dolgot gyakorlatilag. A tömeggondnok vagy a csődhitelezők kifogásolják a bejelentett követelést, erre a bejelentő vagy meginditja a külön pert, vagy nem is inditja meg. Ha meginditja, van kereset, mely a csődtörvény 238. §-a értelmében a közadós ellen is res judicatát képező itéletet provokál. De ha nem inditja meg, nincs kereset és nincs per. Miért szakitaná meg tehát ily esetben a csődbejelentés az elévülést? Még furcsább a helyzet, ha a bejelentett követelést csak a közadós támadja meg. Ennek a csődeljárásban semmi joghatálya sem lesz, külön per nem inditható meg, ellenben a felszámolási határozat alapján a csőd megszüntetése után végrehajtást intézni nem lehet (csődtörvény 139. §.). Tegyük fel most már, hogy a csődeljárás három évig tart és a bejelentés a közadós forgatmányán alapul, mit tegyen a csődhitelező? Hányszor jelentse be követelését, hogy az egyéves vagy a hathónapos elévülést megszakitsa és mit tegyen, ha a közadós kifogásolja a bejelentett kifogást? Azután hogyan szubszummálható a csődbejelentés az egységes szabályzat 71. czikke alá, mikor a bejelentés tulajdonképpen nem is irányul a közadós ellen. Nagyon is kivánatos tehát, sőt nézetünk szerint el sem kerülhető ma a váltótörvény 89. §-ának fentartása. Nem birjuk megérteni, hogy miért volna ez méltánytalan a vagyonbukottat megelőző kötelezettek irányában. Eltekintve attól, hogy a váltóbirtokos nem igen fog megelégedni éppen a csődtömegből várható kvótával és igy az előzők ellen perrel fog fellépni és eltekintve attól, hogy arra sem volt még igen eset, hogy a közadós beváltja váltóit és azután fellép előzői ellen, nem látjuk a méltánytalanságot az előző ellen. Hisz az előző bármikor fizethet és bármikor honorálhatja váltóobligóját. Az egész konstrukczió tehát meglehetősen mesterkélt és tarthatatlan. A 71. §. ellen más kifogásunk is van; e szerint: a bíróságnál beadandó perbejelentés ajánlott levél által is pótolható volna. Peres aktus helyett levél. Épp annyi joggal a keresetet is lehetne pótolni levéllel. És miért szükséges ez a reform? A jelentés szerint azért, mert «az előzők elleni visszkereset az eddiginél jóval hosszabb s más-más időpontban kezdő időszakokban évül el» és igy megtörténhetnék, hogy az elfogadó elleni hároméves elévülést már nem lehet perbejelentéssel, hanem csak ajánlott levéllel megszakitani. Azt a néhány perczet kellene tehát ilyképpen megmenteni, melylyel több idő kell a perbejelentés elkészitéséhez, mint az ajánlott levél elküldéséhez. A fantázia szép dolog, de azt hisszük, hogy a váltójogban nélkülözhető.

A törvények összeütközését illetőleg az egységes szabályzat 74. czikke kimondja: «valamely személynek képességét, hogy váltó utján kötelezettséget vállalhasson, saját hazájának törvénye határozza meg». Ezt az elvet keresztültöri azonban az idézett czikk második bekezdése: «oly személy, aki az előbbi bekezdésben megjelölt törvény szerint nem képes arra, hogy váltó utján kötelezettséget vállalhasson, mégis jogérvényesen kötelezetté válik, ha olyan állam területén kötelezte magát, melynek törvénye szerint őt ez a képesség megilleti». Ha tehát egy franczia állampolgár, aki 21 éves korában lesz teljeskoru, Svájczban, melynek törvénye szerint már 20 éves korban áll be a teljeskoruság, váltókötelezettséget vállal, ugy kötelezetté fog válni. Ugyanigy áll a dolog, ha egy nem kereskedő, akinek hazájának törvénye a Boszniában és Herczegovinában hatályban levő váltótörvény, Németországban vállal váltókötelezettséget, mert itt a szenvedő váltóképesség nincs ahhoz kötve, hogy a váltóadós bejelentett kereskedő vagy kereskedelmi társaság legyen. Alkalmazásba kerül a 74. czikk második bekezdése akkor is, ha külföldi saját hazája törvényei szerint nem bir váltóképességgel, de a magyar törvény szerint bir és itt kötelezte magát.

74. czikk második bekezdésének az az eredménye is volna

hogy ha magyar alattvaló 21 éves korában Németországban vállal váltói kötelezettséget, ezt nálunk érvényesnek kellene tekinteni. Itt azonban módot nyujt az egyezmény 18. czikke, hogy a hazai törvény érvényesüljön. «Mindegyik szerződő állam fentartja magának azt a jogot, hogy ne ismerje el a *saját állampolgára* által vállalt oly váltókötelezettségnek érvényességét, amely a többi szerződő állam területén csakis a szabályzat 74. czikkének második bekezdésében foglalt rendelkezés alkalmazásával volna érvényesnek tekinthető». Ha tehát a magyar törvény az egységes szabályzat 74. czikkének harmadik bekezdéseként kifejezésre juttatja, hogy nem ismeri el a magyar állampolgár által vállalt oly váltókötelezettséget, mely csak a 74. czikk második bekezdése alapján volna érvényes, ugy a hazai törvény magyar állampolgárra vonatkozólag feltétlenül érvényesülni fog.

Ezt a helyzetet a magyar javaslat alaposan félreismerte. A javaslat szerint ugyanis az egységes szabályzat 74. czikkének második bekezdése töröltetnék (!) és helyébe kerülne egy, a váltótörvényünk 95. §-ának második bekezdésével azonos intézkedés, mely szerint «oly külföldi, akinek az előbbi bekezdésben (74. czikk, első bekezdés) megjelölt törvények szerint váltóképessége nincs, a belföldön elvállalt váltókötelezettségért felelős, ha őt a belföldi törvény szerint a váltóképesség megilleti». Itt a fogalomzavar teljes. Az egyezmény 18. czikke értelmében nem a külföldinek belföldön, hanem megforditva, magyar állampolgárnak a többi szerződő állam területén vállalt váltókötelezettsége tekintetében kell intézkedni. A váltótörvény 95. §-ának második bekezdésében foglalt jogszabályra egyáltalában nincs már szükség, mivel ez a 94. czikk második bekezdése által el van intézve. Ez utóbbinak eliminálása természetesen értelem nélküli volna. Ebben nemcsak külföldinek belföldön, hanem külföldinek más egyezményes külföldi államban vállalt váltókötelezettsége is szabályozást nyert. Az egyezmény 18. czikke nem azt mondja, hogy a 74. czikk második bekezdése mellőzhető, hanem azt, hogy mindegyik szerződő állam ettől annyiban térhet el, hogy *saját állampolgárának* olyan váltókötelezettségét ne ismerje el, mely a többi szerződő állam területén vállaltatott és csak a 74. czikk második bekezdése alapján volna érvényes. És ez logikus is, mert a szerződő államnak csak saját állampolgárairól állhat érdekében gondoskodni, de nem állhat érdekében más szerződő állam állampolgárainak váltóképességét korlátozni összeütközés esetén. Az egyezmény 18. czikkének egyszerü elolvasása is kétségtelenné teszi, hogy a javaslat itt alapos tévedésbe esett.

Folyt. köv.) *Dr. Kőnig Vilmos.*

Alsóbirósági itéletek.*

Felmondási ok. Az a szabász, aki egy férfiszabó-üzletben a munkaórák ideje alatt egy munkást szóváltás közben tettleg bántalmaz s aki a főnök beleegyezése nélkül a saját nevében idegenek részére ruhákat készit, okot szolgáltatott-e azonnali elbocsátásra?

Határozat: Nem volt azonnal elbocsátható.

Indokok: Az a körülmény, hogy felperes (szabász) az alperes üzlethelyiségében P. P. munkást szóváltás közben tettleg bántalmazta, felperes azonnali elbocsátására törvényes okul nem szolgálhat, mert a bántalmazott személy a tényállás szerint a munkaadó alperesnek nem helyettese, vagy családtagja, tehát a felperes cselekménye az 1884: XVII. tcz. 94. §-ának *b)* pontja alá nem vonható. De az idézett szakasz *g)* pontját sem lehet a fenforgó esetre alkalmazni, mert ha az üzlethelyiségben előidézett botrány az üzlet érdekeit veszélyeztette is, a most felhivott törvényhely alkalmazásának másik lényeges feltétele, a főnök bizalmával való visszaélés a felperes cselekményében fel nem ismerhető. Az a körülmény, hogy a segéd a főnök beleegyezése nélkül kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik, a többször felhivott törvényszakasz *h)* pontja értelmében csak kereskedősegédekkel szemben szolgálhat alapul az azonnali elbocsátásra.

Felperes azonban a tényállás szerint mint szabász, tehát ipari munkás volt az alperesnél alkalmazva és igy azáltal, hogy saját nevében ruhák készitését elvállalta és munkaórákon kivül teljesitette, nem adott okot az elbocsátásra.

* Az előbbi közl. l. a 9. és 10. számban.

Az elbocsátás tehát jogos ok nélkül történt, ennekfolytán a felperes a felmondási időre járó illetményeit követelheti.

A felmondási idő pedig három hó, mert a felperes, mint szabóüzletben alkalmazott szabász, fontosabb teendőkkel megbizott segédnek tekintendő. (Keresk. és váltótörv. 1911. D. 1143., budapesti kir. tábla 1912. G. 603. szám.)

Perujitási költség. A felülvizsgálati kérelemnek a biróság helyt ad és a felebbezési biróság itéletének a felperest felebbezési költség megfizetésére kötelező rendelkezését hatályon kivül helyezi.

Indokok: Hely volt adandó a felperes aziránvu alapos felülvizsgálati panaszának, hogy ő a felebbezési költség megtérítésére jogszabály sértésével köteleztetett, mert a S. E. 108. §-a szerint abban az itéletben kell a perköltség viselése iránt intézkedni, amely az eljárást befejezi, a perujitási ügyekben azonban az eljárás nem fejeztetik be a perujitás megengedhetősége, vagy meg nem engedhetősége kérdésében akkor, ha a perujitásnak hely adatik és annak a költségnek, melyik peres fél által viselése kérdése a per tárgyát eldöntő itéletben nyer megoldást, megjegyeztetvén, hogy a S. E. 114. §-a nem a perujitás megengedése, vagy meg nem engedése körüli költségekre, hanem a még folyamatban levő perben elmulasztott határnap vagy határidő elmulasztása által okozott költségekre alkalmazható. (1912. D. 231.) (Curia 1912. G. 228.)

Kártérités. A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsa: Az elsőbiróság itéletét megváltoztatja és az alperest kötelezi, stb.

Indokok: A kir. törvényszék elfogadta ugyan a kir. jbiróság részéről a beszerzett végrehajtási iratok alapján megállapitott és a felek által vitássá sem tett tényállást, sőt magáévá tette azt az okfejtését is, hogy az alperes, aki jogerős sorrendi végzés alapján vette fel a neki kiutalt 242 koronát, alaptalanul nem gazdagodott, mégis az alperes kártéritési kötelezettségét megállapitotta.

A csatolt végrehajtási iratokból ugyanis kitünik, hogy az alapfoglaltató a sorrendi tárgyaláson nem jelent meg, a felülfoglaltatóért (alperesért) egyedül megjelent dr. S. S. ügyvéd bizonyára előterjesztett kérelme folytán eszközölte ki azt, hogy a végrehajtást szenvedő letiltott és birói letétbe helyezett fizetésére elsősorban a felülfoglaltató alperesnek és másodsorban az alapfoglaltató felperesnek a követelése ez utóbbinak 5600 koronát tevő összegére résztörlesztésül, soroztassék.

Magának az alperesnek, de még inkább a jogtudományokban már hivatásánál fogva is jártas képviselőjének, dr. S. S. ügyvédnek ismernie kellett a végrehajtási törvény 119. §-ának azt a rendelkezését, hogy a kielégitési sorrend hivatalból is megállapittatik, természetesen a szerzett végrehajtási zálogjog sorrendjében; tehát tudnia kellett azt is, hogy a meg nem jelent alapfoglaltató 5600 korona követelésére a 635 korona 20 fillér letéti összeg hivatalból, igy meg nem jelenése esetén is, elsősorban sorozandó, kivéve, ha a megjelent alperes az alapfoglaltató követelésének fennállását és valódiságát kifogásolja.

És mégis az alperes ilyen kifogást az alapfoglaltató felperes követelése ellen nem tett, annak daczára, hogy tudnia kellett azt is, hogy e nélkül a felperes követelése a letéttömeget egészen kimeriti, hanem jobb- és jogtudása ellenére, tehát rosszhiszemüen soroztatta a saját zálogjogánál fogva csak másodsorban kielégitésre kerülhető, de a letéttömegből fedezetet nem nyerhető egész követelését, ami által elérte azt, hogy az igy elsősorban sorozott 242 korona felvételétől a felperes elesett.

Már most a kir. törvényszék annál a jogszabálynál fogva, hogy aki másnak a jog által védett valamely érdekét jogellenesen és vétkessen — szándékosan vagy gondatlanságból — megsérti, a sértettnek ebből eredő kárát megtériteni tartozik: csak azt vizsgálta, hogy a megállapitott tényállás mellett ennek a jogszabálynak alkotóelemei fenforognak-e, mert a jogszabály alkalmazásában nincs kötve a felperes által keresetének a jogtalan gazdagodásra alapitott jogalapjához; és ugy találta, hogy a fent hivott jogszabály a jelen esetben alkalmazandó.

A jog által védett érdekek köre ugyanis kétségtelenül magában foglalja elsősorban a dologi jogokat (tulajdon-zálogjog), már pedig az is vitán kivül áll, hogy a felperes 5000 korona követelése erejéig végrehajtási zálogjogot szerzett a végrehajtást szenvedőnek letiltott birói letétbe helyezett és ezért a sorrend tárgyát képező 635 korona 20 fillér fizetésére és igy természetes egyfelől az, hogy ez a dologi jog a jog által védett érdekét képezte, másfelől ebből az is okszerüen következik, hogy az alpe-

res a felperesnek ezt a védett jogi érdekét sértette meg azáltal, hogy rosszhiszemüen a maga követelését a felperesnek nem kifogásolt követelése előtt soroztatta.

Hogy pedig az alperesnek ez a cselekménye jogellenes is volt, azt abból kellett következtetni, hogy a követelésének említett soroztatása nem az őt megillető szubjektiv jognál fogva vagy a törvény által neki engedett cselekvési szabadságánál fogva történt, amennyiben ilyen szubjektiv jogot vagy cselekvési szabadságot maga sem vitat, de hivatalból sem volt észlelhető, sőt a törvény rendelkezése (a foglalás sorrendjében való kielégités) azt neki egyenesen megtiltotta. Minthogy pedig jogellenes a cselekmény, valahányszor annak elkövetője másnak érdekkörébe belenyul a nélkül, hogy a jog (törvény) erre feljogositaná : azért az alperes cselekményét a kir. törvényszék jogellenesnek találta.

De nemcsak jogellenes, hanem vétkes (szándékos) is volt az alperes cselekménye, mert az alperes tudta, legalább is neki tudnia kellett, hogy cselekménye által a felperesnek a jog által védett érdeke sérelmet fog szenvedni. (Budapesti Keresk. és vtsz. 1913 február 21. D. 609.)

A büntetőjogi szakképzés reformja.

Annak a nagy kérdésnek, melynek neve : az egyetemi jogi szakoktatás reformja, a büntetőjogi szakképzés ujjáteremtése, vagy legalább is gyökeres reviziója, egyik határozott kis része.

Ma már mind jobban és jobban megy át a köztudatba az, amit Meili svájczi professzor ugy fejez ki, hogy a jog mégis csak más, mint alkalmazott logika, vagy dialektikai akrobata-mutatványok czirkusza, vagyis, hogy annak sokkal ideálisabb jelentősége és magasabb missziója van, mint hogy az absztrakt gondolkozást realizálja.

S ha a jognak valamelyik ágában mutat fel változást a jog czélja felől alkotott felfogás, ugy kétségtelenül a büntetőjog az, mely e változást a leggyorsabb tempóban viszi a realizálás felé előre. A büntetőjogi uj irányokat a gyakorlati élet szükségletei hivták életre, miért is ezek lettek hivatva a régi, czéljuknak meg nem felelő kodexeket uj névvel felfrissiteni.

Addig azonban mig, az uj irányokat csak mint egyes elméleti kriminálisták követeléseit emlegették, addig a büntetőjogi szakképzés reformja is csak elméleti szinezetü volt. De amikor a kriminológia kinőtt a büntetőjogi segédtudomány gyermekpapucsából s a régi megtorló gondolaton épülő büntetőtörvénykönyveket, ha nem is a teljes elpusztitással, de a gyökeres átalakitással fenyegette, akkor egyszerre bontakozott ki a büntetőjogi oktatás reformálásanak elodázhatatlan szükségessége.

A büntetőjogi uj irányok az anyagi büntetőjog és büntetőperjog területein oly lényeges változást idéznek elő, hogy a ma és holnap gyakorlati büntetőjogászát egymástól egy egész világ fogja elválasztani. A magyar BN. ennek még csak előhirnöke. Az uj magyar büntető-kódex már, melynek mindenben kielégitő megalkotásáért a legserényebben folynak az előmunkálatok, annak jegyében fog megszületni, mit Balogh Jenő ugy fejezett ki, hogy a jövő kodifikátorának a feladatául kell tekinteni azt, hogy a büncselekmény és a büntettes, valamint a büncselekmény leküzdésére alkalmas eszközök nemcsak jogi, hanem embertani és társadalomtudományi szempontból is vizsgáltassanak és a tételes jog ezen megfigyelés alapján szabályoztassék.

De mit ér a legtökéletesebb büntetőkódex is, ha nincs, aki azt megértse és a benne lefektetett elveket életre hivja?

Igy került a magyar Btk. revíziójával a büntetőjogi szakképzés reformja a legaktuálisabb és legfontosabb kérdések élére.

Különös figyelmet érdemel ezért Finkey kolozsvári egyetemi tanárnak a NBE. magyar csoportja legutóbbi ülésén e tárgyról tartott és nyomtatásban épp most megjelent tanulmánya. Finkey előbb a büntetőjogi szakképzés reformmozgalmának általános fejlődéséről ad hü képet, majd a különös hazai viszonyok értékelésével pozitiv alakban teszi meg inditványát. E helyen minket ez utóbbi érdekel közelebbről. A vita ma, mint Finkey helyesen hangsulyozza, nem a körül mozog, hogy vajjon kiképezzük-e a jövő büntetőjogászait a büntetőjog segédtudományaiban, mert hisz ez már vitán felül került, hanem «csak a körül foroghat, hol és miként adjuk meg ezt a kriminológiai, kriminalisztikai és büntetéstani kiképzést a jövendő büntetőjogászoknak, a büntető igazságszolgáltatás terén müködő hivatalnokoknak?» És amit erre Finkey feleletként ad, ez az egész előadás legkiemelkedőbb pontja, ez u. i. nem mond kevesebbet, mint azt, hogy a kriminológiai, kriminalisztikai és büntetéstani kiképzés szinteréül az *egyetemeket* kell először is megtartani, de nem a mai speciálkollégiumok alakjában, hanem «külön szaktanfolyamok, kurzusok szervezésével s azoknak nemcsak a hallgatókra, de az előkészitő joggyakorlaton levőkre is *kötelező* tételével».

A büntetőjogi szakképzés ideális programmja tehát két főrészből állna. Az első főrészbe tartoznának : az anyagi büntetőjogi és büntető perjogi főkollégiumok, a megfelelő szemináriumokkal. A másik főrészt pedig : *a)* a kriminológiai, *b)* a kriminalisztikai, *c)* a büntetéstani tanfolyamok alkotnák, melyek 1—1 félévi, különböző óraszámu előadásokból, gyakorlatokból és intézetek látogatásából állanának.

Finkey programmja az első elolvasás után szinte tulradikálisnak látszik, hisz a büntetőjogi segédtudományokat akarja polgárjoghoz juttatni, azokat a studiumokat, melyektől az ortodox klasszikus iskola az egész büntetőjog felbomlását félti, azután pedig e tárgyak kötelező hallgatásának szorgalmazásával e tudományágaknak az anyatudománynyal való egyenrangusitását czélozza. Finkey javaslata azonban, bármilyennek is lássék, annyira a gyakorlati jogi élet szükségleteinek hü kifejezője, hogy annak megvalósitása elől kitérni nem lehet.

Mert, ha továbbra is megmaradunk a heti 1—2 órás speciálkollégiumok rendszere mellett, mely kollégiumokat, ha netán a büntetőjogi uj irányok is szóhoz juthatnak, a hallgatók egy tizede sem hallgatja : a büntetőjogi testvértudományok az egyetemi szakoktatás munkaprogrammjában ezentul is csak mint luxustárgyak szerepelnek. A továbbképző-tanfolyamokat pedig az egyetemek felé emelve ez irányban rendszeresiteni, kétségtelenül az egyetemi fakultások csődjét jelentené.* Ha a rendszerben van a hiba, ugy eminenter itt kell keresni az orvoslást és nem szabad mesterséges beavatkozással a jogi szakképzés természetes tovafejlődésének utjába akadályt görditenünk.

Ama követelés tehát, hogy a kriminológiai, kriminalisztikai és büntetéstani képzés szinteréül az egyetemek szolgáljanak, olyan követelés, melyet mindazoknak, kik a jogi szakképzés fejlődését őszintén óhajtják, a legmelegebben kell támogatniok.

A büntetőjogi segédtudományoknak a jogi tanrendbe kötelező tárgyakként való beiktatása mellett az érvek olyan hatalmas sorfala áll, hogy ez eszme megvalósitásának, gondolom nálunk, semmi elvi akadálya nem volna. Az egyetlen akadály a financziális körülményekben keresendő. De megfelelő átmenettel talán ezen is lehet segiteni. Ilyen átmenetnek látjuk a mai továbbképző-tanfolyamot azok megfelelő speczializálásával. De ez csak a legkezdetlegesebb fok, mely a czélt csak kerülgeti, de igazán nem közelitheti meg. És nem különösen most, mikor az uj Btk. alkotásának hajnalán uj jogásznemzedék nevelése lett elodázhatatlan. További foknak látnók az egyetemeken a büntetőjogi tanszékek mellett asszisztensi állások szervezését. E személyek a professzor munkájában épp ugy támogatnák, mint a természettudományi szakokon. Már sokkal inkább megfelelne a czélnak ily asszisztensi állásokra megfelelő magántanárokat alkalmazni, kik azután az előadások terhének egy részét is magukra vállalhatnák. Természetesen megfelelő, legalább az akadémiai r. k. tanárok által élvezett fizetéssel, mint ez pl. a berlini (asszisztens : dr. Delaquis magántanár) és római (adjunktus : dr. Grispigni magántanár) egyetemeken divik.

Ily fokozatos továbbfejlesztéssel lehetne azután végül megfelelő szakerők kiképzésével a kriminológiának, kriminalisztikának és büntetéstannak előadására és mivelésére rendes katedrákat szervezni. Mert a büntetőjogi szakképzés fejlődésének ez utolsó foka fogja csak a jövő büntetőjogászait mindazzal a tudással felfegyverezni, melyre az uj Btk. sikeres alkalmazásáért égető szükségük van.

Dr. Irk Albert.

Különfélék.

— **Az uj államtitkárt** őszintén üdvözöljük, mert a gyakorlatból vonul be a törvényhozás, a birói és ügyvédi felügyelet nehéz feladatai közé.

Minisztere a büntetőjog és eljárás, valamint a birói szer-

* Zitelmann : Deutsche Juristen-Zeitung. 1912.

vezet nehéz sánczai mögött marad, mig az uj államtitkár a polgári peres eljárást és a hiteljogba vágó törvényszerkesztést veszi át.

Nem hallgathatjuk el, hogy a polgári peres eljárás mellett elsőrendü fontosságu a csődtörvény, valamint a csődön kivüli megtámadás és kényszeregyezség törvényeinek mielőbbi megalkotása és életbeléptetése. Az utóbbi esztendők gazdasági krizisei elegendőképp megmutatták e törvények nélkülözhetlenségét.

— **A fiatalkoruak** birái, ügyészei és pártfogó-tisztviselők részére tartandó továbbképző tanfolyam május 14-től junius 12-ig tartatik meg. Kellő jelentőséget ad e tanfolyamnak, hogy ugyanazon férfiu eszméje, aki mint közoktatásügyi államtitkár a jog- és államtudományi továbbképző tanfolyamot rendezte. De mig ezen utóbbi folyamból a jogászi elem lassan-lassan kiszorult, addig az uj intézmény tulnyomólag jogászi kézben van és ott is marad. Az előadók is, az előadások tárgyai is helyesen, ok- és czélszerüen vannak kiválasztva.

Ugyancsak megjegyezzük itt, hogy az Országos Birói Egyesület a Budapesti Ügyvédi Körrel egyesülve szintén tervez továbbképző tanfolyamot, mely már a folyó év őszén életbelép.

— **Annak a vitás elvi kérdésnek szövege,** amelyet a m. kir. Curia III. (váltó, kereskedelmi és csődügyekre alakitott) jogegységi tanácsa legközelebb eldönteni fog:

«A munkaadó érvényesen kiköthetí-e azt, hogy alkalmazottja abban az esetben, ha a szolgálatból önként kilép, a nyugdijalapba nyugdijjárulék czimén befizetett összegeket vissza nem követelheti és nyugdijhoz való igényét is elveszti?»

— **Az érdemleges ügyvédi munka dijazása.** Ime, ismét egy botrányos eset ehhez a rovathoz.

Véletlenül módunkban állott betekintenünk a sátoraljaujhelyi törvényszék egy 307,678 K iránti rendes per irataiba. Az itélet ugy szól, hogy a felperes három egyesitett, de a per során a költségekre leszállitott keresetének helyt adva, marasztaló itéletet hozott és felperesi ügyvéd költségeit 978, alperes költségeit 913 K-ban állapitotta meg. A kassai kir. tábla a költségeket *hivatalból* 750, illetve 700 K-ra szállitotta le.

Indokok: Annak figyelembevételével, hogy ingatlan tehermentesitése iránt folyamatba tett perekben, ha a törlendő terhek összege a vételárat meghaladja, peres értékül a vételár tekintendő, továbbá, hogy jelen esetben a három rendbeli egyesitett per együtt is meginditható és lefolytatható volt, az elsőbiróság az ügyvédek perbeli járandóságait és a perköltséget a kifejtett tevékenységgel és a készkiadásokkal, valamint a peres értékkel helyes arányban nem álló túlmagas összegekben állapitotta meg.

— **Értesitési illeték.** Tisztelt Szerkesztőség! Ezt a csodabogarat néhány hónap óta a budapesti VI. ker. kir. járásbiróságnál honositották meg. A fél vagy ügyvédje az ügy irataiba csak 10 filléres bárczának váltása ellenében tekinthet be, csak 10 fillér lefizetése fejében kaphat a konkrét ügyre vonatkozólag a kezelő-személyzettől felvilágositást. A szabályt természetesen a legnagyobb rigorozitással viszik keresztül. A leirás vagy kézbesités körül elkövetett birósági mulasztás vagy tévedés nyomára jutni csak 10 fillér ráfizetés ellenében lehet; itéletben megállapitott költségeket stb. csak bárcza ellenében lehet kiirni.

Az uj rendszer eredménye fényes. A birósági kezelőszemélyzet meglehetősen tehermentesitve van. Az ügyvéd meggondolja magát, hogy minden «kicsinységért» elmenjen bárczát váltani, lefizessen 10 fillért és aztán a kezelőirodába szaladjon.

Félő, hogy a jó példa ragadós lesz. Személyszaporitás helyett egyszerüen magas értesitési illetéket kell kiróni arra a szerencsétlenre, akinek biróságainknál van dolga. Esetleg a birósági épületbe belépés alkalmával a kapunál «vámszedést» kell meghonositani.

De félre a tréfával! Igazán bosszantó, hogy nálunk minden lehetetlen dolgot megérhet az ember s még bosszantóbb, hogy ezt a rendszert már annyira megszoktuk, hogy alig ütközünk meg rajta. Még mi, jogászok is egy-kettőre napirendre térünk hasonló botrányos jelenségek fölött és még csak nem is kérdezzük, hogy miként lehet uj «igazságügyi» illetéket holmi vezető járásbirói intézkedéssel vagy akár miniszteri rendelettel is létesiteni.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

Rossz bánásmód, mint kártéritési jogalap. Alperes alaptalanul állandóan rosszul bánt felperessel (alkalmazottja), minek következtében felperes idegbetegsége veszedelmesen sulyosbodott. A német birodalmi biróság 1913 február 11-én hozott III. 356/912. sz. itéletével alperest kártéritésre kötelezte.

Az indokokból a következőket emeljük ki:

Lényegtelen, hogy felperes a rossz bánásmód idejében már beteg volt-e s hogy erről alperes tudott-e. Hiszen állandó hivatali bosszuság és kiméletlen, az önérzetet sértő bánásmód objektive alkalmas arra, hogy még egy egészséges embert is idegbeteggé tegyen. A kártéritési kötelezettséget létesitő gondatlanság megállapitásához nem szükséges, hogy a kárt előidéző személy előre pontos képzetet nyerjen az előállható kár tényleges mibenlétéről, hanem teljesen elég, ha általánosságban gondolhatta, hogy valamelyes veszély keletkezhetik. Már pedig alperes a legcsekélyebb megfontolás mellett is előre láthatta, hogy az ismételt becsmérlő és kiméletlen bánásmód felperest elkeseriteni és idegrendszerét kedvezőtlenül befolyásolni alkalmas.

— **Franciaország ujabb szocziálpolitikai alkotásai és feladatai.** Ez év elején életbelépett Franciaországban egy uj törvény, amely a munkások életének és testi épségének a védelme szempontjából nagy jelentőséggel bir. A törvény az iparfelügyelőket *rendelkezési joggal ruházza fel.* Felhatalmazza őket, hogy a munkaadókat azonnal kényszerithetik a megállapitott hiányos védkészülékek rendbehozására. vagy egyéb hiányok pótlására. Kötelezi továbbá a legalább 10 alkalmazottat foglalkoztató üzemek tulajdonosait az üzemnek az iparfelügyeletnél való bejelentésére. (Eddig az üzemekről nem vezettek nyilvántartást.) A nők, gyermekek és fiatalkoruak védelmére fennálló törvényes szabályokat a törvény a kereskedelmi üzemekre is kiterjeszti s s ezzel lényegesen bővíti a munkásvédelem területét.

Ezenkivül foglalkozik a kormány és a törvényhozás még többrendbeli szocziális alkotással. Igy a felnőtt férfiak munkaidejére vonatkozólag még a mult év juliusában elfogadott a kamara egy inditványt, amely szerint a legközelebbi két éven belül 11 órára, két év mulván 10 ½ és ujabb két év mulván 10 órára szállitandó le mindenütt a felnőtt férfiak munkaideje. A bányamunkások már rég várják a nyolczórás munkanap törvénybeiktatását.

A népszaporodás stagnálása ellen a gyermekes családok segélyezésével, olcsó lakásokról való gondoskodással akarnak segiteni.

Foglalkozik a kormány a magánalkalmazottak jogviszonyainak a rendezésével s a tanonczüggyel is. Mindezekre vonatkozó törvények előkészités alatt vannak.

Ügyvédi iroda Tapolczán, Balaton-vidéken, követelésekkel együtt, kedvező fizetési feltételek mellett, azonnal átadó. Dr. Győrffy Zoltán, ügyvéd. 14769

Előkelő részvénytársaság jogügyi osztálya keres jó megjelenésü, irodai gyakorlattal, német nyelvismerettel biró *jogvégzett fiatalembert.* Az állás nyugdijképességgel jár. Bizonyitványmásolatokkal felszerelt kérvények, melyekben curriculus vitae előadandó és referenciák megjelölendők: «Jó stiliszta 39544.» sz. alatt Schwarz József hirdetési irodájába, Andrássy-ut. 7. szám intézendők. 14770

Budapesti fiatal ügyvéd, teljes vidéki és budapesti praxissal, nagyobb fővárosi, esetleg vidéki irodába társnak ajánlkozik. Saját kétéves irodája is jobbforgalmu. Irodavezetői állást is elfogad. Ajánlatok «Társuló ügyvéd» czimre a kiadóhivatalba kéretnek.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 21. szám. Budapest, 1913 május 23.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Magyary Géza* egyetemi tanár: Válasz Fodor Ármin urnak. — *Reichard Zsigmond* kir. táblai biró: *Jogirodalom:* Az osztalékjog és a fiktiv osztalék. Irta Kuncz Ödön. — *Dr. Holitscher Szigfrid:* A váltóóvás az uj magyar váltótörvény-tervezet szerint. — *Dr. Kármán Elemér* erzsébetfalvai kir. járásbiró: Bünügyi közlemények. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Válasz Fodor Ármin urnak.

Fodor Ármin kir. curiai biró ur a Jogt. Közlöny legutóbbi számában perjogi munkámról hosszabb birálatot tett közzé. Tartozom magamnak azzal, hogy erre a birálatra nyomban nehány megjegyzést tegyek.

Azt irja a biráló ur, hogy álláspontom «egyes esetekben a törvény álláspontjával is ellentétes», hogy elvi meggyőződéseimet, amelyek ellentétben állanak azokkal az alapokkal, amelyeken az uj polgári perrendtartás felépült, munkámban nemcsak, hogy fentartom, «hanem a törvényt azoknak megfelelően értelmezni» is törekszem. A biráló ur ezt helyteleníti, mert «a törvény iránti hüség magával hozza, hogy a törvénynek nemcsak a szavait ismerjük el érvényeseknek, hanem a törvényhozónak a törvény szavaiban rejlő gondolatát és czélzatát is igyekezzünk megvalósitani», mert a perjogi alapelvek kérdésében «de lege lata, polgári perrendtartásunk lezárta a vitát, pozitiv perjogunk álláspontja nem lehet más, mint a törvény álláspontja».

Amennyi állitás, annyi tévedés. A biráló ur talán nincs is teljes tudatában annak, hogy tételeiben mennyi autokratizmus, mennyi zsarnokság rejlik. Ő egyenesen ráakarja kényszeriteni a közönségre azt a perjogi elméletet, amelyből a törvényt megalkották, ő a törvény irodalmi feldolgozásánál más elméletet nem tür meg, mert ez a törvényhüség ellen irányuló merénylet volna.

Megjegyzendő, hogy legtöbbször nem is magában a törvényben, hanem itt-ott az indokolásban, leginkább pedig a törvény szellemi megalkotójának értekezéseiben megnyilatkozó elvi álláspontokról van szó, amely legutóbbiakat a biráló ur bőségesen idéz is. Ő nem kiván kevesebbet, mint azt, hogy az ember ezeket kritika nélkül elfogadja.

Abba a legsötétebb korba illő felfogás ez, midőn a gondolatszabadságot teljesen elnyomták, midőn az egyetemeken hatóságilag előirt könyvek szerint kellett tanitani.

A biráló ur nyilvánvalóan két dolgot téveszt össze: a fogalmi konstrukciókat és a tételes jogszabályokat. Az előbbiek, vagyis azok az elvi alapok, amelyekből a törvényhozó rendelkezéseit megalkotta, a legszabadabb felülbirálás tárgyai, azok senkit sem kötnek, azoknak csak annyi az erejük, amennyi bennük az igazság. Ha a kutató arról győződik meg, hogy ezek helytelenek, semmi sem gátolhatja őt abban, hogy egy más, helyesebb elméleti felfogásból nyuljon a tételes jog feldolgozásához. Az utóbbiak ellenben, t. i. a tételes jogszabályok természetesen kötelezők, ezeknek azt az értelmet kell adni, illetve őket azon értelem szerint kell előadni, amellyel a rendes, közönséges szóhasználat és nem, mint ezt, ugy látszik, a biráló ur gondolja, a törvényhozónak magában a törvény szövegében ki nem fejezett felfogása szerint birnak. Én munkámban nem tettem egyebet, mint hogy szigoruan ehhez az irodalomban általában elismert két tételhez alkalmazkodtam, Igenis, a törvény elméletét felülbiráltam, ki is fejeztem, hogy nem teszem magaméva, de emellett kellő hüséggel mindig megismertettem, ugy hogy az olvasónak igenis módjában áll megitélni, hogy milyen elvi felfogás szolgált a törvény rendelkezéseinek alapjául. Ami pedig magának a törvény szövegének értelmét illeti, ezt mindenütt a legnagyobb hüséggel adtam vissza. Igazságosan engem nem érhet az a vád, hogy ez ellen a legkisebb részben is vétettem volna.

Mindezek folytán a legnagyobb határozottsággal el kell háritanom magamtól azt a vádat, mintha a törvény iránti hüség ellen vétettem volna. Egyébiránt az egész birálat nem más, mint védirat annak a férfiunak perjogi elmélete mellett, aki a törvényt joggal nevezheti saját gyermekének. Ez a, kétségkivül, a legjobb akaratból fakadó nagy buzgóság nem volt a maga helyén. A törvény szellemi megalkotója kitünő tollforgató, megvédi ő magát önmaga is. Ő igazán nem szorult mások pártfogására. Különben nem is hiszem, hogy a nagy óvatossággal és sok fentartással nyujtott védelemtől tulságosan el lesz ragadtatva.

Minthogy a biráló ur leginkább amiatt panaszkodik, hogy mostohán bántam el a törvény alapjául szolgáló perjogi elmélettel, kötelességem ezt a kérdést a magyar jogászközönség tájékozása czéljából néhány sorban megvilágitani. Többször kiemeltem már, hogy az uj polgári perrend a legtudományosabb törvényeink közé tartozik, hogy mélyen átgondolt elvi alapokon nyugszik. Sajnos, ezeket az alapokat sokszor nem találtam elég erőseknek arra, hogy rájuk a polgári perjog rendszerét felépitsem. Nekem ugyan a legkényelmesebb lett volna minden kritika nélkül regisztrálni, hogy a törvény megalkotásánál milyen perjogi elmélet volt irányadó, de ez engem nem elégitett ki. Én éreztem, hogy ez az elmélet nem mindig az élet talajából fakadt, nekem tehát, számolva a gyakorlati élet jelenségeivel, a polgári pernek oly fogalom meghatározására kellett törekednem, amely a valósághoz közelebb áll.

És ez volna az én nagy bünöm a biráló ur szemében.

Megnyugtathatom azonban a biráló urat, hogy sok tekintetben maga a törvény is részes az én bünömben. Mert amilyen kétségtelen, hogy a törvény mögött igen erős elvi meggyőződés rejlik, éppen olyan bizonyos az is, hogy az a törvényben igen sokszor nem jutott kifejezésre, illetve benne nem érvényesült teljesen. Én ezt nem rovom fel a törvény hibájául, sőt ellenkezőleg igen nagy érdemét látom benne, mert a törvényhozó kitünő gyakorlati érzékéről tanuskodik, hogy nem ragaszkodik mereven olyan elvi álláspontokhoz, amelyek a valósággal nincsenek mindig teljes összhangban.

Lássunk csak egy pár részletet.

A Pp. elvi álláspontja szerint jogositvány nélkül nincs per. A polgári per arra való, hogy általa jogomat érvényesitsem (ezt a kifejezést több helyen a törvény is használja) az alperes ellen (v. ö. Pp. 129. §. 3. és 178. §.[1]). Szó sincs róla, a polgári perben legtöbbször magánjogi természetü jogositványokat birálnak el. De vajjon kivétel nélkül csak ezeket, vajjon nem fordul-e elő elég gyakran, hogy a bíróság a polgári perben olyan tényeket is kiderit, amelyek nem keletkeztetnek ugyan jogositványokat, de amelyek magánjogi helyzetemet mégis igen közelről érintik? Ezt elég gyakran tapasztaljuk. Munkámban kiemeltem, most is hangsulyozom, hogy a jogvédelmi intézmények igen magasfoku tökélyét látom abban, hogy ma a polgári per utján a magánjogi jogositványok körén tulterjedő védelmet kapunk. Az állam a polgári per utján, minden tény ellen megvéd minket, amely magán-

jogi helyzetünket károsan befolyásolhatná. Nem azt mondom én, hogy az állam jogilag közömbös tények kideritésével is foglalkozik, hanem azt, hogy jogositványokon kivül más tények kideritésével is, amelyek jogi helyzetünket valamiképpen érintik. Természetes, hogy a jogvédelem ezen magasabb követelményei elől a Pp. sem zárkózik el, s megadja a pert elvi álláspontja ellenére nemcsak akkor, ha jogositványokról, hanem akkor is, ha más magánjogi helyzetünket érintő tényekről van szó. Legkönnyebben megérthető példák erre, amelyeket már munkámban is felhoztam, az okirat valódisága és valótlansága. De igen szemléltető példa a házasság megsemmisitése iránti per annak részéről, «aki kimutatja, hogy a házasság semmiségétől valamely *jogi érdeke* függ.» (HT. 47. §.) Igen tanulságos példákat találunk erre a kiskoruság meghosszabbitása stb., a gondnokság alá helyezés stb., a holttányilvánitás iránti perekben is, amelyeket a polgári per fogalmának konstruálásánál nem volna szabad annyira elhanyagolni, mint az ma még széltében szokás.

Amennyire a biráló urnak gondolatmenetéből meg tudom állapitani, ő sem vonja kétségbe, hogy a polgári per oly tények kideritésére is irányulhat, amelyek nem jogositványok. És mégis az én fogalmi meghatározásomat, hogy a polgári per nemcsak jogositványok, hanem jogi helyzetünket érintő más tények kideritésére is irányuló intézmény, kifogásolja, mondván, hogy ezek csak «kivételek, és mint ilyenek, megerősitik a szabályt», amelynek értelmében a polgári per fogalmához tartoznék, hogy benne jogositvány elbirálásáról van szó. A biráló ur itt a logikai okvetésnek azt a legelemibb szabályát hagyja figyelmen kivül, hogy fogalmi meghatározásoknál nem lehet szabállyal és kivétellel dolgozni. A fogalommeghatározás nem tür kivételeket. Valami vagy az, vagy nem az. Hogy azonban valami az legyen, és mégse legyen az, ez teljes képtelenség. Ha azt mondom, hogy jogositvány kideritése a polgári per fogalmi eleme, akkor nem mondhatom egyuttal azt is, hogy olyan eljárások, amelyekben nem jogositvány kideritéséről van szó, kivételképpen szintén polgári per, hanem ezeket, mint fogalmilag oda nem tartozókat, a polgári per fogalmának köréből ki kell rekesztenem. És ha mégis belevonom őket ebbe a fogalmi körbe, ami egyedül helyes, akkor szükségképpen el kell ejtenem azt a fogalmi kritériumot, hogy a polgári per csak jogositványok kideritésére irányulhat.

A polgári pernek rendkivül szükre szabott fogalma, amelyet a Pp.-ben alapul elfogadtak, megbosszulta magát a keresetlevél és a kereset konstruálásánál is. A Pp. 129. §-a nélkülözi azt a világosságot és természetszerüséget, amely egy olyan fontos gyakorlati kérdés szabályozásánál, minő a keresetlevél, szükséges volna. És mindez azért van, mert a törvényhozás azt az elvi álláspontját, hogy a polgári perben csak jogokat lehet elbirálni, következetesen keresztül akarja vinni. De nem helyes a 178. §. sem, amely a keresetet egészen magánjogi értelemben veszi, holott kétségtelen, hogy róla perjogi értelemben, mint perbeli cselekményről akar szólani. Nem hiszem, hogy én reám az élet valaha rámczáfolna, midőn azt kivánom, hogy a felperes keresetében bizonyos minimális tényeket adjon elő. Lehet oly elméletet felállitani, hogy van per minden ténybeli elem nélkül, de ez igazán csak elmélet marad, és sohasem lesz való élet. Hogyan képzeli el a biráló ur pl. az okirat valódiságának vagy valótlanságának megállapitása iránti keresetet absztrakt jogállitás utján?

De a megállapitási keresetben általában a Pp. 130. §-a értelmében is mindig szükséges bizonyos ténybeli elem, mert ez a kereset csak akkor inditható, ha jogállapotunk biztositása szükséges, ami mindig csak bizonyos tényelőadásokból tünhetik ki. Nem jól itéli meg tehát a biráló ur a kérdést, midőn munkám idevonatkozó része ellen kifogásokat emel. Ha közönséges magánjogi jogositványokról is van szó, nem lehet per és kereset minden ténybeli elem nélkül. Még kevésbé lehet erről szó, ha nem is ezekről, hanem más jogi érdeket kitevő tényekről van szó.

De nézzük tételem igazolására, hogy a törvény egyes elvi álláspontjai nem hatolnak keresztül magán a törvényen, még különösen is a megállapitási keresetet. A megállapitási kereset, már t. i. a puszta megállapitásra irányuló kereset, a törvény mögött rejlő elvi álláspont szerint elmarasztalási kereset, arra irányul, hogy az alperes biztositékot adjon a szó legtágabb értelmében véve. Ennek következtében az itéletnek is biztositékadásban való elmarasztalásra kellene irányulnia. Hogy mindazáltal a megállapitó itélet külsőleg nem tartalmaz elmarasztalást, ennek oka abban rejlik, hogy a közjogi megállapitás, az itélet jogereje az alperesnek a helyzetnek megfelelő elismerését már magában véve biztositja. Ez a felfogás a német irodalomban visszautasitásra talált, én sem fogadtam el soha, a törvénybe sem került bele, amit a törvényhozásnak igen nagy érdemül tudok be. És a biráló ur nekem mégis szememre veti, hogy nem ezen felfogás szerint adom elő a megállapitási keresetet. Itt egyébiránt ki kell emelnem, hogy a biráló ur idevonatkozó tételeimet nem ragadta meg elég erősen. Csak ennek tulajdonithatom azt az állitását, mintha én kifogásolnám, hogy bíróságaink «korlátlanul» nem adnak helyet a pozitiv megállapitási keresetnek. Ezt én nem mondtam, hanem igenis állitottam azt, hogy szükkeblüen bánnak el vele, ami egészen más. Itt most még némi tájékozás czéljából szabadjon felemlitenem, hogy én az egész perjog czentrális pontjának nem a keresetet, hanem az itéletet tekintem. Az eddigi tudományos vizsgálódások legnagyobb hibája abban rejlik, hogy ezt félreismerték, s az itélet helyett mindig a keresetet tolták előtérbe. Munkámban ezt a hibát kerülni törekszem, s az itéletet teszem vizsgálódásaim vezérlőeszméjévé. Innen vannak az itéletre vonatkozó megoldásaim. Ez az állásfoglalásom azonban a biráló urnak figyelmét, ugylátszik, elkerülte.

Végül még a beismerés, elismerésről és a joglemondásról kell röviden megemlékeznem. Ezekben a kérdésekben az uralkodó, helytelen felfogás ellen már régóta folytatok elkeseredett küzdelmet. A biráló ur is foglalkozik velük, és ugy látja, s elég hosszadalmasan fejtegeti is, hogy az én elvi álláspontom ellentétben áll a törvénnyel. Ezt a leghatározottabban kétségbevonom. Igenis, az én megoldásaim ezekben a kérdésekben ellentétben állanak azzal a felfogással, amelyet a törvény javaslatának szerzője vall, s amely az indokolásban csak mellékesen jutott kifejezésre, bővebb kifejtést inkább csak a szerző egyik értekezésében nyert. Ez a felfogása azonban nem hatolt keresztül a törvényen. Itt is tehát ugy állunk, hogy van a törvény mögött egy elvi álláspont, amely azonban magában a törvényben nem testesült meg. Jogosan tehát senki sem vádolhat meg a törvény iránti hüség megsértésével, ha nem ezen álláspont szerint adom elő a joganyagot.

A törvény megalkotásánál kétségkivül az az álláspont volt irányadó, hogy a beismerés a bizonyitást kizárja. A Pp. 263. §-a azonban, amelyet a biráló ur is jónak látott ellenem felhozni, ezt nem mondja ki. Itt csak az áll, hogy «olyan tényállitásokat, amelyeket az ellenfél a szóbeli tárgyaláson beismert, bizonyitani *nem szükséges*». Ez azonban egészen más. Itt egy szóval sem mondatik az, hogy a beismerés oly nyilatkozat volna, amely már fogalmánál fogva is bizonyitás körén kivül áll. De tegyük fel, hogy a törvény ezt kifejezetten ki is mondaná, ennek csak akkor volna praktikus következménye, ha ennek megfelelően a per, ami kivihető volna, s egyik-másik régibb jogban, ugylátszik, igy is volt, pusztán a beismerés által, itélet nélkül nyerne befejezést. Ez természetesen nem történt meg. Ha ennek folytán a bíróságnak a beismerés alapján itéletet kell hozni, akkor itt a beismerés éppen olyan következtetési alap, mint más bizonyitás. Hogy itt a bíróság a következtetés körül jobban meg van szoritva, mint más bizonyitásnál, ez magát azt a tényt, hogy mégis csak következtetési alap, s éppen ez teszi ki a bizonyitás lényegét, nem érinti. A biráló ur itt ellenem azt hozza fel, hogy «a polgári perrendtartás szerint a bíróság másképp itéli meg a perbeli beismerést, mint a bizonyitás eredményét». De ez is csak megint odavetett állitás, amelyet a biráló ur a törvény egyetlen egy rendelkezésével sem képes megokolni.

Lássuk most az elismerést és a joglemondást.

Hogy milyen nyilatkozatnak tekintendő az elismerés, azt a Pp. egy szóval sem mondja meg. Abból, hogy többször az egyezség mellett emliti fel, csak sejteni lehet, hogy rendelkező nyilatkozatot lát benne. Ennek következményeit azonban a törvény ismét nem vonja le. Ez t. i. azt követelné, hogy a bíróság az elismerés alapján ne hozzon itéletet. A bíróság azonban az elismerés daczára is itél. Közönséges itéletet hoz, amely felebbezéssel és felülvizsgálattal megtámadható. A kérdés megitélésére pedig ez a döntő. A biráló ur itt azzal érvel, hogy a bíróság itt csak «formális okokból» hoz itéletet. Legkisebb nyoma sincs a törvényben annak, hogy az elismerés alapján hozott itélet csak formai itélet volna. A biráló ur ezt a nézetét elsősorban a német perrendtartás indokolásával támogatja. Ez az indokolás

még Németországban sem törvény, még kevésbé nálunk. Hivatkozik továbbá arra, hogy a Pp. 563. §-a az elismerés folytán hozott itélet ellen uj bizonyiték alapján csak akkor ad perujitást, ha a fél igazolja, hogy bizonyitékát az alapperben nem használhatta. Már most a biráló ur abból, hogy a törvény a peregyezséget illetőleg ugyanigy rendelkezik, azt következteti, hogy a kettő rokonfogalom. Valóban irigylésreméltó okfejtés. Elismerés és peregyezség csak akkor volnának rokonfogalmak, ha az elismerés alapján hozott itélet ugyanolyan természetü volna, mint az egyezséget tudomásul vevő végzés. Azt hiszem, hogy ezt még a biráló ur sem fogja mondani. Egyébiránt figyelmeztetnem kell arra, hogy a perbeli elismerés jogügyleti természetéről szóló elmélet Németországban is, ahol született, hitelét vesztette, és a biráló ur mégis ezzel akarja boldogitani a mi jogászközönségünket.

Még nehezebb a biráló ur helyzete a joglemondás körül. Ő bizonyára nem veszi észre, hogy a törvény a *lemondás* szót több különböző értelemben használja. Mást jelent a Pp. 223., 500., 536. §-aiban, mást a Pp. 410. §-ában és végül mást a Pp. 80,, 88., 104., 105., 191., 244., 390., 563. §-aiban. Itt csak a legutóbbiak jönnek számba, amelyekben arról van szó, hogy a bíróság mikor hoz érdemleges itéletet joglemondás alapján? A bíróság akkor itél joglemondás alapján, midőn a fél kijelenti, hogy az a jog, amelyet keresetbe vett, *őt nem illeti meg*. A joglemondásnak ez az értelme egészen más, mint a magánjogban. Ez utóbbi szerint az mond le, aki magától valamit elidegenit, ami őt legalább szubjektiv felfogása szerint megilleti. A mi esetünkben pedig az él joglemondással, aki kijelenti, hogy az, amit követel, őt meg sem illeti, hogy ennek következtében azok a tények, amelyekre jogát alapitotta, meg sem történtek, illetve hatályukat vesztették. Ez azonban a biráló urat nem akadályozza abban, hogy ezt a joglemondást mégis jogügyletnek mondja s nálam ezen a ponton valami ellentmondást akarjon felfedezni.

Általában a beismerés, elismerés és joglemondás körül a perjogi törvényekben és irodalomban még mindig sok a fogalomzavar, s ez mindaddig nem fog teljesen eloszlani, mig az embereket a polgári perjog tiszta közjogi felfogása egészen át nem hatja.

Befejezésül még csak két megjegyzést. A biráló ur többször felemliti, hogy *Hellwig* követője vagyok. Ez nem áll. Nem azért, mintha valami megalázót látnék abban, hogy az ő hive legyek, mert ő első a legelsők közt, s bárki is megelégedhetnék azzal, hogy magát hivének vallja. De tiltakoznom kell ez ellen azért, mert egyszerüen nem igaz. Az a rokonság, amely felfogásaink közt kimutatható, onnan van, hogy mind a ketten erősen kidomboritjuk a polgári per közjogi természetét, talán valamennyi iró közt legjobban. Ebből bizonyos következmények szükségképpen adódnak anélkül, hogy követésről lehetne szó. A biráló ur legjobban tudhatja, hogy a polgári pernek az a közjogi felfogása, amelyet most is vallok, nálam már akkor meg volt, még mielőtt Hellwig munkáit megirta volna. Ezt nem azért mondom, mintha én holmi elsőbbségeket akarnék magam számára lefoglalni. Ez már azért sem lehetséges, mert sok lényeges pontban egészen eltérek tőle. Én haladok a magam utján, amelyet rendkivül sok munkával magam törtem magamnak. Nagyon örülök, ha ezen az uton valakivel találkozhatom, de az sem zavarna meg, ha egyedül kellene haladnom. Ezek az intimitások soha sem kerültek volna tollamra, ha a biráló ur rá nem kényszerit. Midőn azonban ő bizonyos kedvteléssel emlegeti Hellwig-követésemet, tartozom a magyar jogászközönségnek azzal, hogy a tényállást feltárjam.

Másik megjegyzésem a birálat legutolsó bekezdésére vonatkozik. Itt a biráló ur azzal a szeretetreméltó kijelentéssel kedveskedik nekem, hogy ő mennyire szimpatizál azzal az általános felfogásommal, hogy a jogkérdéssel szemben a ténykérdést, a jogosztással szemben a ténymegállapitást tolom előtérbe. Én ezt örömmel nyugtázom. Nagyon örvendek annak, hogy ebben a nagyon lényeges kérdésben egy nézeten lehetek a biráló urral, aki iránt nagyrabecsülésemet azzal fejeztem ki, hogy birálatára nyomban és elég kimeritően válaszoltam. Ámde, ha ő annyira rokonszenvez az én általános felfogásommal, sőt, hogy ha ez a felfogásom «találkozik a polgári perrendtartás alapvető gondolatával és törekvéseivel», akkor mi czimen vádol meg engem a törvény iránti hüség megsértésével? Meg kell állapitanom, hogy a biráló ur nem egészen hü — önmagához. *Magyary Géza.*

Jogirodalom.

Az osztalékjog és a fiktiv osztalék. Irta: dr. Kuncz Ödön. Budapest, 1913. Politzer Zsigmond és fia. 134. lap.

A fiatal szerző, aki a részvényjog teréről vett tanulmányaival tette nevét a jogirodalomban ismertté, ezuttal az osztalékra vonatkozó jogszabályokat választotta fejtegetése tárgyául. A részvényjog a kereskedelmi jognak egyik legérdekesebb része, amelyben a rendesnél is nagyobb mértékben tapasztaljuk, hogy a gyakorlat bonyodalmai folyton nagyobbaknak mutatkoznak, mint amiket a törvény előre látni és szabályozni képes. Ez a tapasztalat adja a részvényjog érdekességét és egyuttal nehézségét. *Kuncz* nagy ügyszeretettel, a hazai irodalom mellett a külföldi irodalomnak is meglepően széleskörü ismeretével és a nagy anyag feletti teljes uralommal oldja meg az osztalék kérdésével kapcsolatos bonyolult kérdéseket. Különösen kiemelni való, hogy a kérdések közgazdasági jelentőségét folyton figyelemre méltatja és élénk érzéke van a gazdasági élet követelményei iránt. Mindjárt az egyik első kérdésben, amelyet tárgyal, szükségesnek tartja, hogy a törvény szószerinti magyarázatától a törvény gazdasági czélja alapján eltérjen. Szerinte a KT. 179. §-ának utolsó bekezdését nem szabad ugy magyarázni, hogy a részvénytársaság közgyülése *semmi* oly alapszabálybeli rendelkezést nem módosithat, amely a tervezetből került az alapszabályokba, mert ez a felfogás tulmerevvé tenné az alapszabályokat, hanem a módositást csak az oly rendelkezések tekintetében tartja kizártnak, amelyek a KT. 150. §-a szerint a tervezet szükséges alkotórészei. A gazdasági czélt tartja *Kuncz* szem előtt akkor is, amikor kifejti, hogy a mérlegkészitésre vonatkozó szabályok csak annyiban abszolutak, amennyiben a valóságnál magasabb értékelést tiltják, ellenben nem jelentenek annyit, hogy a valóságosnál alacsonyabb értékelés is ki volna zárva a mérlegkészitésnél.

E kérdésnél különben nagyon figyelemmel kell lennünk arra, hogy amig egyrészről a kogens szabályok hiánya visszaélésekнek nyithat teret, addig másrészről a merev jogi szabályozás azzal a hátránnyal járhat, hogy esetleg jogos érdekek érvényesülését is akadályozza. A valóságosnál alacsonyabb értékelés a mérlegkészitésnél a részvénytársaság szolid vitelének és kellő megalapozásának javára szolgálhat, viszont azonban ugyanezt a módszert arra is fel lehet használni, hogy a részvénytársaság vagyoni helyzete mesterségesen rosszabbnak tünjön fel a valónál és az osztalék indokolatlanul csökkenjen. Ilyen alacsonyan értékelt mérlegek készitése utján a beavatottak elérhetik, hogy a be nem avatottaktól olcsón megszerezhessék a részvényeket. Igy tehát az oly szabályozás, amely a valónál alacsonyabb értékelést lehetővé teszi, egyszer a részvénytársaság helyes üzletvitelének és máskor a kijátszásnak lehet alapja. Viszont az oly szabályozás, amely a mérlegkészitést csupa kényszeritő és merev szabályoknak veti alá, és az igazgatóság diszkréczionális felfogásának teret nem enged, a gyakorlatban alig fog a helyes üzletvitelnek folyton változó követelményeihez alkalmazkodni tudni.

A szerző az idevonatkozó joggyakorlatot behatóan elemzi és arra a helyes következtetésre jut, hogy a bíróságnak azt kell vizsgálnia, hogy a részvénytársaság a mérlegkészitésnél az összes körülmények figyelembevételével a józan és szolid üzletkezelés szabályait megtartotta-e és ehhez képest kell döntenie a mérleg helyességének megállapitása iránti perben.

Felveti a szerző idevonatkozóan azt a kérdést is, hogy minő jogorvoslata van a részvényesnek, ha a részvénytársaság közgyülése egyáltalán nem határoz a mérleg felől és igy a mérleg nem lévén megállapitva, emiatt nem lehet kiadni az osztalékot. Helyesen emeli ki a szerző, hogy a gyakorlati élet változatos alakulásai közt ilyen különös eset előfordulását sem szabad kizártnak tartani. Ha pl. egy visszaélésekre hajlandó többség a mérleg megállapitásának megtagadása utján reméli elérhetni, hogy a kisebbséget igy birhatja engedékenységre vagy részvényei átengedésére, akkor el kell készülve lennünk arra, hogy az élet ezt a különös eszközt sem fogja megkiséreletlenül hagyni.

Ily esetben a szerző szerint bármely részvényes perrel kivánhatja, hogy a bíróság itélettel kötelezze a részvénytársaságot a mérleg megállapitására és erre a részvénytársaság a végrehajtás során pénzbirsággal legyen szoritható. Ezt a megoldást nem tartom gyakorlatinak. Van ugyan oly elv, hogy a bíróság a közgyülési határozatok megtámadása iránti perekben csak arra szo-

*

ritkozhatik, hogy a törvénytelen határozatot megsemmisitse és a részvénytársaságot a törvényszerü határozat hozatalára utasitsa, de a nem törvényszerü határozatot a bíróság maga nem pótolhatja. Azonban nézetem szerint ezt az elvet nem szabad feltétlennek és minden esetben követendőnek tartani. Éppen a fenforgó kérdés mutatja, hogy szükség lehet arra, hogy a bíróság itélettel pótolhassa, amit a részvénytársaság mulasztott. Szerintem nem volna semmi akadálya, hogy a részvényes kérelmére a bíróság itélettel állapitsa meg a mérleget, amely megállapitásnak ily esetben, — természetesen szükség esetére könyvvizsgálat utján és szakértők segitségével, — nézetem szerint sem perjogi, sem gyakorlati akadálya nincs.

Érdekesen fejti ki szerző azt a kérdést, hogy a czégbirónak joga van-e a részvénytársaság mérlegének helyességét a mérleg bemutatásakor peren kivül hivatalból vizsgálni. A budapesti czéghivatal néhány éve megakarta valósitani az ily hivatalbóli ellenőrzést a biztositó társaságok mérlegei tekintetében, de a felsőbíróságok gyakorlata ezt a vizsgálatot csak alaki hiányok vagy aggályos jelenségek észlelése esetére mondta helyén valónak. A szerző figyelemreméltó érveket hoz fel amellett, hogy a czégbirónak szabad legyen minden mérleg helyességét hivatalból vizsgálat tárgyává tenni, illetve megvizsgálás végett szakértőnek kiadni. De arról nem nyilatkozik a szerző, hogy minő eljárást kell a czégbirónak követnie, ha az ő szakértője hibásnak találja a mérleget, a részvénytársaság pedig annak helyességéhez ragaszkodik, pedig ennek kifejtésére a kérdés teljes megoldása végett szükség volna. Végkonkluziója a szerzőnek, hogy a részvényjog kérdéseiben általában revizori intézmény lehetne sok oly baj gyógyszere, amely ellen mai részvényjogunk nem ad elég oltalmat.

Csak néhány kérdést érintettem a fentiekben azok közül, amelyekkel a mü foglalkozik. De kiemelem, mint az egész művön végigvonuló helyes felfogást, hogy a formális jogi konstrukczió mindenütt háttérbe szorul a törvény czéljának kutatásával és a gazdasági érdekek figyelembevételével szemben, és hogy a mü világos és vonzó stilusa elejétől végig könnyüvé teszi a szerző gondolatmenetének követését. *Reichard Zsigmond.*

A váltóóvás az uj magyar váltótörvény-tervezet szerint.

A hágai egységes váltószabályzat magát az óvást, mint a váltói visszkeresetnek mellőzhetlen előfeltételét és annak (ha eltekintünk az Egyezmény 9. czikkében az ugynevezett privátdeklaráczió és az ezzel kapcsolatos lajstromozásnak tett fentartástól, figyelemmel arra, hogy ez a rendszer nálunk a váltót illetőleg soha komolyan szóba nem jött) közhitelü okirati alakszerüségét fentartván (43. §. első bek.): a hazai törvényhozás elvi állásfoglalása az óvás intézményének szabályozásánál tulajdonképpen az ugynevezett póstaóvás meghonositásának kérdésére szoritkozik és e tekintetben a megjelent tervezet, a közismert okoknál fogva, helyesen mellőzi a póstai közegeknek az óvási teendőkkel való fakultativ megbizatását is.

Az óvásnak és az óvási eljárásnak, a nemzeti törvényhozásoknak fentartott (76. §.) részletes szabályozásánál (86—93. §-ai) a tervezet, indokolása szerint, egyfelől az óvás lényeges és mellőzhetlen tartalma és alakszerüségei és másfelől az óvási eljárás azon szabályai között különböztet, amelyek csakis az óvatoló személyt, vagyoni és fegyelmi felelősség mellett kötelező rendszabály jellegével birnak, anélkül, hogy elmulasztásuk az óvás joghatályát érintené. Ez a különböztetés azonban nem teljes és magából a tervezet szövegéből azt megfelelően ki is egészithetjük. Az óvási okirat ugyanis az óvási cselekmény bizonyos alkatrészei és kellékei tekintetében kizárólagos bizonyitó eszköz jellegével bir és ennyiben ugynevezett ünnepélyességi aktus. Az óvásnak ezen természetü tartalmi és alaki kellékeit állapitja meg a 87. §. Mindaz azonban, ami ezen kivül esik, még azért, ellentétben a tervezet indokolásával, annak szövege szerint nem egyszerü instrukczionális szabály. Az óvásnak elsősorban az a rendeltetése ugyanis, hogy a visszkeresetnek előfeltételeit képező összes cselekményeket bizonyitsa. Az erre alkalmas óvás tartalmát és kellékeit tehát szükségképpen ki kell egészitenünk a 87. §-on kivül a tervezet egyéb rendelkezéseiből. Nevezetesen megállapithatjuk, hogy ezenkivül az óvásnak tanusitani kell: a tervezet 37. és 38. §-ai folytán a váltónak megtörtént bemutatását is; 73. §-a folytán a bemutatásnak és felhivásnak az üzleti helyiségben, ilyennek hiányában a lakáson történt teljesitését is és ebből kifolyólag adott esetben szükségképpen azt is, hogy az üzlethelyiség, vagy lakás megtalálható nem volt; és végül a tervezet 43. §-ának első bekezdése folytán a fizetési napon felvett óvásnak azt is, hogy az óvási cselekmény és az óvás felvétele déli 12 óra után történt. Ezeket a kellékeket viszonyitva a 87. §-ban felsoroltakhoz, csupán annyi áll, hogy azokra nézve az óvás nem bir kizárólagos bizonyitó eszköz, vagyis ugynevezett ünnepélyességi aktus jellegével, hanem ezeknek bizonyitása más eszközökkel is történhetik, mint egyedül az óvási okirattal, anélkül azonban, hogy azért ezen kellékek csupán instrukczionális szabályok jellegével birnának. Megállapithatjuk ebből folyólag, hogy annak, hogy csak a 87. §-ban megkövetelt tanusitások képezik az óvás tartalmi kellékeit és minden egyébnek elmaradása az óvás érvényességét nem érinti: nagyobb gyakorlati jelentősége nincsen és nevezetesen az óvás megröviditésére és egyszerüsitésére magában véve nem vezethet. Mert ha az óvás nem tanusitja mindazt, ami a visszkereset megalapitásához szükséges, akkor lehet ugyan érvényes és az általa nem tanusitott cselekmények és kellékeik a váltóperben bizonyithatók más eszközökkel is, de mindazonáltal rendeltetésének meg nem felel, nevezetesen annak alapján fizetési meghagyás kibocsátható nem lesz. (Uj perrendtartás 606. §.: «ha a kereset megalapitásához a váltótörvény szerint szükséges okiratokat eredetiben becsatolja.») Az óvatoló személy tehát saját anyagi és fegyelmi felelősségére való tekintettel, a 87. és 93. §-ok daczára kénytelen lesz mindazonáltal az óvásba mindazt felvenni, ami a visszkereset megalapitásához szükséges, ellenesetben kétségtelenül felelős lévén a váltóbirtokosnak, még ha az óvás érvényes is, az abból eredő károkért, hogy az óvás a váltónak az üzlethelyiségben, illetve lakásban — fizetési napon déli 12 óra után — történt bemutatását, vagy ezen kellékek egyikét nem tanusitván, azt a váltóbirtokos más módon bizonyitani vagy egyáltalán nem, vagy csak egy hosszadalmas eljárással képes, mely alatt pl. az adós esetleg fizetésképtelen lesz. Ha tehát ezekre való figyelemmel hasonlitjuk össze az uj törvény szerinti váltóóvás szükséges tartalmát a maival: ugy arra az eredményre kell jutnunk, hogy attól, magának az óvási eljárásnak tanusitásában, a gyakorlatban alig fog eltérni, nevezetesen pedig alig lesz annál kevésbé hosszadalmas. Már csak azért sem, mert hiszen természetszerüleg az óvatoló személy e mellett még a 86. és 88. §-okban körülirt, a maiaknál pedig semmivel sem kevésbé körülményes rendszabályok teljesitését is az óvásban saját fedezetére állandóan megállapitani fogja. Mindezek után nagyon kétkedünk abban, hogy amint a tervezet indokolása feltünteti, az óvás annak rövid tanusitására fog szoritkozhatni, hogy: «X. Y. megbizásából alulirott helyen és napon felkeresett N. N. czen váltó kifizetését megtagadta és arra nem fizetett». Sőt, ahol igen könnyü mód lett volna bizonyos egyszerüsitésekre, ott sem történik arról gondoskodás. Igy, miután az óvásban a mondottak szerint adott esetben az is tanusitandó, hogy az üzlethelyiség, illetve lakás feltalálható nem volt, a 86. §. rendszabályából az fog következni, hogy a rendőrségen stb. való sikertelen tudakolás is, mint eddig, tanusitandó lesz. Ez és különösen a személyes tudakolás szüksége pedig mindenesetre mellőzhető lehetne a német VT. 91. §-ának mintájára, ugy, hogy azért a rendőrségi tudakolást saját fedezetére az óvatoló közeg tényleg eszközölni fogja, csupán annak tanusitása ne legyen egyáltalán szükséges és ne merülhessen fel a 86. §-ból oly értelmezés, hogy az óvásnak érvényességi kellékét ugyan nem képezi, de a visszkereset megalapitásához mégis szükséges. A 87. §. 3. pontja is olyképpen volna szövegezendő, hogy csupán az óvás keltezése szükséges, nem pedig, mint ma a birói gyakorlat megköveteli (Curia 683/1890.), a hely és időnek az óvás szövegében való ismételt kitétele is.

Szükségesnek találtuk fentiekben az óvás várható rendszerinti tartalmára és terjedelmére reámutatni különösen azért, hogy igazoljuk azt, hogy többek között miért foglalunk állást az óvásnak a váltóra való vezetése ellen, amint azt a tervezet 87. és 89. §-aiban kontemplálja. Azok az előnyök, melyek ezen rendszerrel járnak, teljesen lényegtelenek és sokkal sulyosabbak a vele kapcsolatos hátrányok. Azt, hogy az óvási okiratba felveendő váltómásolat valamely lényegtelen hibája még nem vonja maga

után a váltóóvás érvénytelenségét, hacsak az óvatolt váltó azonossága kétségen kivül áll, már a mai törvény alapján is megállapitotta a birói gyakorlat, az uj törvényben pedig még inkább biztositható ez, ha a váltómásolat felvétele nem érvényességi kellékként, hanem csupán rendszabályként iratik elő. Teljesen elegendő igy az óvatoló közeg felelőssége azért, hogy az óvás az óvatolt váltó azonosságának igazolására is alkalmas legyen és felesleges, hogy a másolat az óvás érvényességi kellékét is képezze. Viszont azok a viták, hogy a forgatmányoknak a megkereső váltóbirtokos legitimációjára befolyással biró törlései óvás előtt vagy után történtek-e, csak akkor kerülhetők el teljes biztonsággal, ha maga az óvás a váltó tartalmát az óvatolás időpontjában megrögziti. Ismeretesek azok a nehézségek, melyeket a német váltónovella hasonló rendelkezése ott maga után vont. Miután az Egységes Szabályzat 49. §. második bekezdése is fentartja a német váltórendszabály és a mi jelenlegi váltótörvényünk azon rendelkezését, hogy mindegyik forgató, aki a váltót visszaváltotta, saját hátiratát és az őt követő forgatók hátiratait kitörülheti, ennélfogva a visszaváltott váltó képe az óvás után megváltozik és a váltóra vezetett óvásban megnevezett váltóbirtokos legitimációja megszünik, anélkül, hogy az óvásból magából, mint ma, a váltónak az óvás időpontjában volt tartalma, nevezetesen az, hogy a megkereső legitimációját megszüntető törlések csak óvás után történtek és igy az óvás érvényességét nem érintik, kitünnék. A Javaslat 93. §. második bekezdése a jóhiszemü visszkeresőt megvédi általában minden, a forgatmányoknak óvás felvétele *után* történt megváltoztatására alapitott kifogás ellen. Ezen szabály azonban nem menti fel a váltót visszaváltó visszkeresőt a bizonyitás alól, ha éppen forditva ő hivatkozik arra, hogy az óvásban megnevezett megkereső váltóbirtokos legitimációját megszüntető törlések csak óvás után történtek, vagyis, ha a visszkeresővel szemben a kifogás a forgatmányoknak óvás *előtt* történt megváltoztatására és arra alapittatik, hogy igy az óvás a 86. §. értelmében érvénytelen, mert nem a legitimált váltóbirtokos részére vétetett fel, miután a legitimációjához szükséges forgatmányok óváskor már törölve voltak. Vagyis éppen a tervezet 49. §-ának második bekezdése által okozott mindennapi nehézségeket ezen szabály egyáltalán el nem háritja. Másrészt pedig ezen szabály, minden kifogást a forgatmányok utólagos megváltoztatása czimén kizárván, abba a hibába esik, hogy igy az óvásban megnevezett megkereső váltóbirtokos legitimációjához óvás előtt tényleg szükséges törlések is elmulaszthatók minden jogkövetkezmény nélkül. Már pedig akkor nem érthető, hogy miért szükséges még egyáltalán a 86. §. szerint az óvásban megnevezése annak, akinek részére az óvás felvétetett («megkereső váltóbirtokos»), mikor az annak legitimációjához szükséges törlések óvás után is történhetnek, tehát végeredményben a váltót annak minden tényleges birtokosa érvényesen óvatoltathatja. Az óvásnak az eredeti váltóra való vezetése a 49. §-al kapcsolatban tehát végeredményben arra fog vezetni, hogy abban a mindennapi esetben, amikor valaki a váltót visszaváltva saját hátiratát és a követőkét törli és a váltót perli, ha fizetési meghagyást akar kapni, kénytelen lesz az óvatolt váltón kivül minden esetben csatolni az óvatoló közeg által felvett és a váltómásolatot is tartalmazó jegyzőkönyv hiteles másolatát is.

Az óváskönyvből való másolatvétel, ami ma tudvalevőleg a legritkább eset, állandó szükségletté lesz az óvás egyszerüsitésének és olcsóbbá tételének jelszava alatt! Ehhez járulnak azután az óvásnak az eredeti váltóra való vezetésével és az azzal kapcsolatos, a 92. §-ban szabályozott jegyzőkönyvvezetéssel járó technikai nehézségek és felesleges munkaszaporitások. Az uj rendszer a mainál körülményesebbé és hosszadalmasabbá fogja tenni az óvásfelvételt éppen azokban a nagyobbforgalmu fővárosi közjegyzői irodákban, amelyeken a javaslat könnyiteni akart. Ma ezekben az irodákban általános szokássá lett, az óvásokat az óváskönyvbe nem irott másolatban, hanem levonatban «bevezetni», ami nyilván nem is ellenkezik a VT. 101. §-ával és nem csupán könnyebbséget okoz, de a másolat hüségét is minden más bevezetési módnál jobban biztositja. Többek között ezen eljárás mellett mindig megállapitható, vajjon az óváson előforduló törlések és javitások — amint az ma is megköveteltetik és a tervezet 90. §-ában helyesen külön ki is mondatik — az óvásfelvételre szolgáló határidőben, illetve az óvás kiadásáig történtek-e? Ezen eljárást az uj törvényben minden kételyt kizáró módon meg kell engedni és ezzel elesnek mindazok a panaszok, melyek ma azon a czimen emeltetnek, hogy az óváskönyvben a dolog természete szerint egyszerre csak egy leiró dolgozhatván, a tömeges óvási napokon az óvások kellő időben való elkészitése és kiadása lehetetlenné válik. Aki a közjegyzői irodai ügyvitelt ismeri, tudja továbbá, hogy mennyire lassitani és nehézkessé fogja tenni a munkát az óvásnak az eredeti váltóra való irása önmagában véve is. Ez az eljárás ugyanis, amint tudvalévő, az angol, ugynevezett noting-rendszerből ered, melynél azonban a váltóra csupán a felveendő óvás adatai jegyeztetnek fel (the noting for protest), mig a teljes törvényszerü óvás felvétele, ha kell, utólag és külön okiratban történik. Az utóbbit magát a váltóra irni, ha amint láttuk, az óvás megmarad a mai tartalomnál és terjedelemnél, majdnem mindig hiányzik a hely s igy a toldatnak erre való használása lesz a szabály, a ragasztással stb. járó időveszteséggel és a kicserélés lehetőségével. A váltóra irt óvás szövegét, ha hibás, a közjegyző nem irathatja — mint ma — ujra, hanem kénytelen kijavitani; a javitott óvások általánosak lesznek és miután itt nemcsak irás- és tollhibákról, hanem bármily lényeges hiányokról is lehet szó (pl. a váltóbirtokos megnevezése), alkalom adatik esetleg rosszhiszemü kifogásokra, hogy a javitás az óvás kiadása után történt. Az óvás és a váltó másolatát tartalmazó jegyzőkönyveknek különálló lapokra való irása (92. §.) egyfelől körülményesebbé teszi a megőrzést, másfelől nem nyujtja azokat a garanciákat, különösen az utólagos óvatolások ellen, mint a hitelesitett és folyószámokkal ellátott mai óváskönyv, melyet pedig, mint láttuk, fenn lehet tartani és hátrányait el lehet háritani, ha megengedtetik az óvásnak másolatban «vagy levonatban» való bevezetése. Az óvásnak a váltóra való vezetése, mindezek szerint számbavehető előnyt nem nyujt, az óvást egyszerübbé nem teszi, ellenben ma ismeretlen kifogások és perek veszélyével jár, maga után vonja az óváskönyvből való külön másolatvétel állandó szükségét és igy az óvást nemhogy olcsóbbá, de drágábbá teszi, mindezenfelül pedig a közjegyző munkáját és felelősségét is növeli. Elegendő, hogy ezen rendszer meghonositásától elálljunk és a mai állapotot fentartsuk azzal a teljesen helyén lévő ujitással, hogy az óváskönyvek 10 év után kiselejtezhetők. (92. §.)

(Bef. köv.) *Dr. Holitscher Szigfried.*

Bünügyi közlemények.

III. Lombroso kriminálanthropologiai tanainak maradványai.

A Gross-féle Archiv legujabb számában Paul Näcke, egyetemi tanár és egészségügyi tanácsos foglalja össze a fenti czim alatt azokat a tételeket, amelyek még ma, mint Lombroso tanainak maradványai, jelentőséggel birnak.* Az értekezés személyes éllel van irva és az iró, aki már évekkel ezelőtt Lombrosot akként jellemezte, hogy: «tanai a tévedések történetében egyik első helyet fogják elfoglalni», ugyszólván semminemü komoly tudományos szerepet, de még csak eredetiséget sem tulajdonit a nemrégiben elhalt tudósnak. Azonban ezen éles kijelentésektől eltekintve, a dolgozatból bizonyos képet nyerünk Lombroso bünügyi embertanának mai állásáról. Ezért érdemesnek tartjuk néhány egyéb észrevétellel kapcsolatban Näcke dolgozatának rövid ismertetését.

Lombroso elméletének egész története Näcke szerint a tömeg-szuggesztió egy nagyszerü példája, ami csak ritkán volt látható. Ebben sok igazság van és érthető, hogy abban a korban, amidőn az emberek egész gondolkozása a bünös ember problémája felé fordult, a nagyszerü rábeszélő képességgel előadott és meglepő tanok a szuggesztió erejével birtak. Azonban a tömegszuggesztió sorsára emlékeztet az is, hogy eszméinek ugyszólván teljes eltünését neki magának megkellett érni és daczára annak, hogy leglelkesebb hivei még a legujabb időben irtak tanai diadaláról, lényegében e tanoknak az ügye már az ő élete utolsó éveiben nagyon rosszul állottak.

Olaszországban is a turini iskola mindinkább összeolvadt és

* P. Näcke: Die Überbleibsel der Lombrososchen kriminalanthropologischen Theorien. Gross' Archiv Bd. 50. Heft 3., 4.

ugy a jogászok, mint az elmeorvosok bizonyos tartózkodással szólottak a legutóbbi időben Lombroso dolgairól. Pedig Olaszország az egyedüli tér, ahol mennyiségileg legalább a legtöbbet irtak tanairól, ugy hogy gunyosan szokták volt mondani, hogy Olaszországnak három kiviteli czikke van: müvészet, bor és bünügyi embertan. Spanyolországban nagyon keveset irtak Lombroso értelmében és ugyanez áll Portugáliáról. Francziaország volt Olaszország mellett az egyedüli tér, ahol még legtöbbet hóditott az uj tan. Ma ebből is már nagyon kevés érzik. Lacassagne régóta hangoztatta saját álláspontját Lombrosoval szemben és a hires anthropologus: Manonosier, kezdettől fogva ellene küzdött éppugy Tarde is. Lombroso neve a franczia munkákban és tankönyvekben mind kevésbbé fordul elő. Francziaországon kivül Amerika a lombrosianizmus főszékhelye. De itt is mindinkább csendesebb az irányzat, jóllehet 1911-ben jelent meg egy amerikai fordítása a «Büntettes ember»-nek. Angolországban az egész irányzat egyáltalán soha sem tudott kellő talajt találni és ma Hardock Ellist csak nagyon feltételesen találhatjuk Lombroso követőjének. Németország kezdettől fogva tartózkodóan viseltetett. Baer és Näcke kezdettől fogva ellentétes álláspontot foglaltak el. Tulajdonképpeni szorosabb értelemben vett követője Lombrosonak Kurella és Jentzsch, valamint a jogászok közül Wulffen, jelentős azonban az, hogy a legtöbb elmeorvos elutasitja magától Lombroso tanait. Oroszországban és az északi államokban is nagyon keveset beszélnek róla.

Ami már most az egyes tanokat illeti, Näcke azokat a következőkben csoportositja.

1. A született büntettes tana. Lombroso kezdetben igen nagy számban találta ezeket, utóbb azonban azokat mind kisebb körre korlátozta. Végül az egész csoportból csak a betegek egész serege maradt: a degeneráltak, epileptikusok, gyöngeelméjüek, akik csekély ellenállási képességüknél fogva könnyebben hajlanak büncselekmények elkövetésére, azonban egyáltalán semmiféle szükségszerüség nem forog fenn arra, hogy azok büntettesek legyenek. És ha ezeket a betegeket levonjuk a született büntettesek csoportjából, ugy alig marad valami hátra. Ma már senki sem hisz abban, hogy vannak emberek, akiknek okvetlenül büntetteseknek kell lenniök.

2. Lombrosonak az az egyenlete, hogy a született büntettes és a moral insanityben szenvedő egyenlő és mindketten elmebajosok, körülbelül elvetettnek tekinthető. A morál egy nagyon komplikált lélektani jelenség, ugy hogy ezt betegségi formának tekinteni teljesen felesleges. Mielőtt moral insanityról egyáltalán beszélhetnénk, elsősorban azt kell tudnunk, hogy a büntettes nem-e a rossz nevelés és rossz környezet folytán lett azzá. A legtöbbnél ez fogja az «erkölcsi őrületet» okozni. A többinél pedig többnyire olyan jelenségek fognak fennforogni, amelyek folytán korlátozás képződött ki az agyban, az intellektuális gyengeelméjüségnek megfelelően, a nagy tömeg pedig ismét korlátozott beszámithatóságuakból fog állani, ugy hogy az erkölcsi őrület külön fogalmára egyáltalán nem lesz szükség.

3. A született büntettes, az erkölcsi őrült és az epileptikus egymással rokonságban állanak. Ez a Lombroso harmadik tana. Azt több kutatás megállapitotta, hogy az epileptikusok közül rendkivül sok a büntettes és hogy az epilepsziának valami köze van a büntetthez. Azonban, hogy a büntettre való hajlam az epilepsziával összefügne, erre semmiféle adatunk nincs.

4. Egyik fő pontja volt Lombroso tanainak az ő külön büntettes tipusa.

Erről már azelőtt is álmodoztak, Lombroso azonban az egyének egy bizonyos számát vévén össze, kombinálta ki az egyes büntettes tipusokat, amelyekről Näcke érdekesen emliti meg, hogy az körülbelül a *mongol* tipusnak felel meg. Azt hisszük, ennek a konstrukciónak az elhamarkodott voltával ma már mindenki tisztában van, Penta mutatta ki legtalálóbban, hogy ebben a tipusban a legkülönbözőbb betegségeknek van része, amelyek egyenesen a fogságban szereztetnek, nemkülönben azoknak a lelki benyomásoknak, amelyek a bünvádi eljárással és a fogsággal függnek össze. Näcke szerint a büntettes-tipus konstrukciója mutatja azt, hogy Lombroso nem volt szigoru tudományos munkás, hanem számokat szedett össze ott, ahol találta azokat, csak azért, hogy azokkal néhány kedvencz eszméjét támogassa. Ma tudjuk, hogy ezek a jelek (stigmák) nem teljesen jelentéktelenek, hanem, ha azok többször fordulnak elő vagy a testen nagyobb mértékben el vannak terjedve, vagy erősen kifejezésre jutnak, vagy a stigmák egy bizonyos specziesséhez tartoznak, az arra mutat, hogy a központi idegrendszer nincs egészen rendben és pszichológiai-pszichiátriai vizsgálatra adnak okot, azonban ezek a jelek magukban és külön nem jelentenek semmit.

5. Még jobban megtámadásban részesült Lombrosonak a tana a büntettes atavismusáról. Lombroso azt állitja, hogy a büntettes a régi idők visszahatása, vagyis olyan, mint a vadember, továbbá azt veszi alapul, hogy a gyermekeknél és állatoknál is fordul elő büntett. Erre neki nincs más alapja, mint hogy a vadaknál és az állatoknál is vannak olyan jelenségek, amelyek a büntettre emlékeztetnek. Nem törődik azonban azzal, hogy az atavizmus fogalmával sem vagyunk tisztában, továbbá azzal sem, hogy lélektani jelenségeket is kellene figyelembe venni. Még anatómiai értelemben is nagyon óvatosan lehet szólni az atavizmus-ról, hát még lelki téren. Egyáltalán nem veszi figyelembe azt, hogy öntudat a vadembernél, a gyermeknél és az állatnál vagy egyáltalán nem, vagy csak kis mértékben van meg. És azután a vadakat, valamint a gyermekeket sem lehet egy kalap alá venni. Mert azok között is van számtalan különbség. Az egész Näcke szerint annyira fantasztikus, hogy komolyan nem is lehet róla beszélni.

6. Nagyon megtámadták Lombroso tanait a született prostituáltról és a prostitucziónak, mint a büntettnek ekvivalenséről. Röviden szólva, ugyanazok az okok, amelyek a született büntettesnél ellene szólnak annak, hogy valakinek okvetlen büntettesnek kell lennie, fenforognak itt is. Az egészből csak annyi marad meg, hogy a prostituált és a büntettes társulva fordul elő, de tételeket felállitani itt is felületesség.

Lombroso tanait összefoglalva, Näcke azt állitja, hogy azok egyáltalán nem ujak, nagyon fel lettek fujva és ennek tulajdonitható az, hogy hamarosan reakciót is támasztottak maguk ellen és az egész rakétaszerü találmányból nagyon kevés mag maradt.

Näcke még azt is kétségbevonja, hogy eredeti eszme lenne az, amellyel Lombroso a gyakorlat embereit figyelmeztette arra, hogy a büntettest és nem csupán a büntettet kell figyelembe venni. Nagy érdemét látja azonban abban, hogy pathologiai mozzanatokra figyelmeztetett és különösen nagy érdemét abban, hogy a büntetés végrehajtásának és megelőzésének kérdéseire reámutatott. Egy közömbös tömeget kellett Lombrosonak felráznia és nyomában tekintélyes irodalom keletkezett. Nagyon sajnálni való tehát szerinte, hogy Lombroso nem dolgozott tudományos eszközökkel, hanem igen jóravaló munkásokat magától valósággal elriasztott.

Jelentős megállapitás Näcke figyelemreméltó értekezésében annak a kérdésnek a vitatása, hogy van-e tehát még valami abból a tudományból, amelynek Lombroso a megalapitója? Van-e tehát egyáltalán kriminálanthropologia? Szerinte a kriminálanthropologiai kongresszusok témái is annyira megváltoztak, hogy ma a bünügyi embertan jobbára mint a pszichologia s a forensis pszichiatria segédtudományaként szerepel és amint van Erp Taalman Kip a kölni kriminálanthropologiai kongresszuson helyesen mondta, a bünügyi embertan az etiologia és a kriminalitás kezelésének tanaként jelentkezik, amelyen orvosok és jogászok együtt fáradoznak. A kongresszusok tárgyainak e sajátságos megváltozása mutatkozik Ferrinek egy nagyon érdekes czikkében is,* amelyben megállapitja, hogy a bünügyi embertan terén az elméleti kérdések mind kevésbbé tárgyaltatnak, ellenben a gyakorlati kérdésekre vonatkozó tárgyak vannak tulsulyban.

A kriminálanthropologia jövője és ez feltétlenül helyes, Näcke szerint a lélektani kutatásban van. Itt kell keresnünk a büntett mivoltának, keletkezésének és megelőzésének okait és módjait, s az ily értelemben megváltozott bünügyi embertannak van jövője, tehát nem a morphologiai, hanem a pszichologiai alapon való kutatásnak. Ez annál inkább biztató, mert hihető, hogy ma e téren a büntetőjogászok fogják a munkát vezetni s nem mint a kriminálanthropologia terén a mindennel kisérletező orvosok.

Näcke nagyon személyes és sok helyütt gunyos** kritikája aligha fog valaki válaszolni. Lombroso már nem él és kö-

* Genola positiva 1912. évi januári füzet.

** Igy: Lombroso müködése szerinte nem a szabadon teremtő zsenire, hanem a tésztában a kovászhoz s a halastóban a csukára emlékeztet.

vetői tényleg kis számban vannak. Nem mulaszthatjuk el azonban reámutatni nemrégiben a leánya, dr. Gina Lombroso-Ferrero értekezésére, amelynek a czime: «Hogyan lett atyámból tudós». Ez az értekezés megjelent a Monatschrift für kriminalanthropologie und Strafrechtsreform (Aschaffenburg) egyik legutóbbi számában, amely Lombroso emlékiratait, naplóját, leveleit tárgyalta ifju korától fogva. Ebben leirja az iró, hogy Lombroso eredetileg költő akart volna lenni és benne a költői hajlamok egész életén át uralkodtak. «Atyám azért lett a tudomány embere» — irja — mert költő volt, mert szivének hajlama megrázta egész valóját, ha azoknak a rettenetes emberi szenvedéseknek a gyógyitására gondolt, amelyeknek okai a hiányos felvilágositás folytán évente az emberek milliárdjait és milliárdjait taszitották oda a halál vagy a degenerácziő ártatlan áldozatául. Ennek a hatása alatt nem elégedett meg az elméleti költő elvontságával, hanem teljesen átadta magát e problémák megoldásának.» Nagyon meghatóan irja le a tudós leánya, amint atyja egész életén át megtudta őrizni lelkének összhangját, amelyet teljesen e czél szolgálatába vetett és hogy szemeit is azzal a tudattal zárta le, hogy ahhoz az ideálhoz, amelyet fiatalkorának hajnalfényében maga elé tüzött, soha nem lett hütelen. Ezek a Lombroso közvetlen környezetéből eredő sorok sokat megmagyaráznak. És ha Näcke szigoru kritikája a tudományosság mezején feltétlenül győzelemre érdemes, sokat megmagyaráz Gina Lombroso védirata. Ha Lombroso élete munkáját egy költői eszme megvalósitásának tekintjük, ez érthető, sőt nagy mentségéül is szolgál emberi tekintetben azoknak a tagadhatatlanul nagy tudományos hiányoknak és tévedéseknek, amelyek az ő összes tanain végigvonulnak s amelyekben őt szuggesztiója folytán annyi ember követte.

Dr. Kármán Elemér.

Különfélék.

— **A Curia Jogegységi tanácsa.** Annak a vitás elvi kérdésnek szövege, amelyet a m. kir. Curia II-dik (telekkönyvi urbéri és birtokrendezési ügyekre alakitott) jogegységi tanácsa a folyó évi junius hó 14-ik napjára kitüzött ülésében eldönteni fog, a következő:

«Az árverésen való vétel csak azon az alapon támadható meg, hogy a vevő a végrehajtatóval, vagy a végrehajtást szenvedettel rosszakaratulag összejátszott a tulajdoni igénnyel biró harmadik személy jogainak megröviditése, illetve e jogok érvényesitésének meghiusitása czéljából? avagy az árverési vevőnek rosszhiszemüsége és ebből folyólag az árverési vétel érvénytelensége azon az alapon is megállapitható-e, hogy az árverési vevő tudta, vagy a kellő gondosság mellett tudhatta, hogy az árverés tárgyát képezett ingatlanra harmadik személynek tulajdoni igénye van és a fenforgó körülményekből tudhatta azt is, hogy ennek az igénynek jogos alapja lehet.»

— **Az egyetemről.** Több napilap közölte azt a hirt, hogy az egyetem tanárai közül néhány, a nyugdijtörvény értelmében (!) felszólitást kapott nyugdijazás iránti kérvényének benyujtására. A nyugdijazandók között láttuk Concha Győző és Plósz Sándor neveit is.

Plósz Sándornak a külföld által is annyira méltányolt korszakos müvét csak imént iktatta a törvényhozás a magyar Corpus Juris sorozatába és éppen azon vagyunk, hogy törvénytárunk e gyöngyének életbeléptetését előkészitsük. Nem hisszük, hogy akadna kormány, amely ezt a vezértalentumunkat sutba tenni akarná.

Nagyon furcsának találtuk azt is, hogy Concha, akinek főrendiházi taggá való kineveztetése által a főrendiház és a tudományegyetem csak néhány héttel előbb tiszteltetett meg: most egyszerre a tudományos müködésre már nem alkalmasnak itéltetett, és tőle ezzel együtt a jus legendi is megvonatott volna.

Nem, mindezeket mi nem hihettük el, és nem is vált valóra.

Egyetlen változás történt a közel multban: tudományegyetemünk és jogi irodalmunk nagyérdemü munkása, *dr. Reiner János*, a személyes áramlatok ellenére végre rendkivüli professzor lett. Ezen kinevezésnél végre nem leszünk kénytelen kérdezni: ki az az uj tanár, mi az ő eddigi müködése, és mit lehet tőle várni? Hiszen egyházjogi dolgozatain kivül magánjogi dolgozatai, és a Zlinszky—Dárday magánjog átdolgozott kiadásai maguk is qualifikálják a kathedrára, melyen mint czimzetes rendkivüli tanár, oly régen teljesit nagy szolgálatokat a magyar felsőoktatás ügyének.

— **Az Országos Birói és Ügyészi Egyesület és a budapesti ügyvédi kör által tartandó továbbképző-tanfolyam tárgyában tartott megbeszélés alkalmával elfogadott előzetes megállapodások.** 1913. évi május hó 5-én az Országos Birói és Ügyészi Egyesület részéről Wettstein Béla ügyvezető igazgató, Ráth István, Révay Bódog, Lányi Márton és Auer György tagok, a budapesti ügyvédi kör részéről pedig Szilágyi Artur Károly, Balog Arnold, Waigand József és Gyöngyösi József tagok részvételével egy a birói és az ügyvédi kör tagjainak számára felállitandó továbbképző-tanfolyam tárgyában előzetes megbeszélést tartván, egyhanguan azon a véleményen voltak, hogy kivánatosnak tartják ily tanfolyamnak felállitását. Inditványt tesznek ennek alapján mindkét egyesületnek, amelyekben ennek megvalósitása czéljából állandó közös bizottság szervezését javasolják.

A bizottság — legczélszerübben — egy elnökből és 6—8 tagból lenne alakitható.

Feladata pedig ezen bizottságnak az lesz, hogy az egyesületektől kapott meghatalmazás alapján a tanfolyam felállitásához szükséges előmunkálatokkal foglalkozzék, a megbizó egyesületeknek csupán e munkálatok befejezésekor, vagy valamely előre nem látható nehézség bekövetkezte esetére téve jelentést.

A bizottság hatásköre egyszersmind kiterjedne egy próbatanfolyam programmjának kidolgozására, szakelőadók felkérésére is, amely munkáját a nyári szünet előtt kellene befejeznie.

A továbbképző-tanfolyam egyelőre csak egy hathetes, ugynevezett «próba-tanfolyam» lenne. Hetenként 2—3 előadás tartatnék felváltva a budapesti ügyvédi kör és országos birói és ügyészi egyesület helyiségében. A tanfolyam ez év november vagy deczember havában kezdődnék. Az egyes előadások hétköznapon este fél hét és nyolcz óra között tartatnának. Maga az előadás — lehetőleg — 40—50 percznyi terjedelemre szabandó. Az előadást vita követheti oly formában, hogy a hallgatóság kérdéseket tehet fel az előadónak. Hosszasabb polemia kizárva.

A tanfolyamon tartandó előadások tárgyát illetőleg a fősuly arra volna fektetendő, hogy a hallgatóság mindenekelőtt a jogtudomány segédtudományaival ismerkedjék meg. Másodsorban pedig gazdasági, kulturális és technikai kérdésekről tartassanak előadások (megtekintések, bemutatások). Végre pedig felveendő a tanfolyam programmjába a külföldi fontos jogáramlatok ismertetése is. Az előadókat ily módon természetszerüleg ugy a jogászok, mint az egyéb szakemberek sorából kellene felkérni. A tanfolyam hallgatóit illetőleg az első próbatanfolyamra mindenesetre elfogadandó hallgatóul a jogászság köréből bármely jelentkező. Általánosságban pedig figyelem forditandó arra is, hogy a tanfolyamot ugy a birói, mint az ügyvédi kör tagjai egyenlő arányban látogassák.

A próbatanfolyamon való részvétel az egyesületek tagjai számára dijtalan.

A megbeszélésen résztvevők jelen megállapodásokat az egyesületek vezetősége elé terjesztik és az ottan nyert kiegészitésül szolgáló direktivák figyelembevételével lehető rövid idő mulva — állandó bizottság alakjában — megkezdi munkálatait, melyek a próbatanfolyam részletes programmjának, költségvetésének kidolgozására és ezeknek megfelelően előadók felkérésére irányulnának.

A végleges elhatározások, valamint az előadások rövid kivonatai a szaklapokban azon időben lesznek közzéteendők.

— **Értesitési illeték** czimen mult heti számunkban adott közleményre az alábbi levelet kaptuk:

Tisztelt Szerkesztőség! A budapesti VI. ker. kir. járásbiróságnál január elseje óta uj kezelési rendszer van kisérletképpen életbeléptetve, amelynek az értesitésekre vonatkozó intézkedései abban állnak, hogy: 1. a felek által valamely ügyről kivánható összes felvilágositó adatok (melyek eddig más-más jegyzői irodában voltak csak kaphatók), konczentrálva egyetlen helyen: a főlajstromirodában nyerhetők; 2. ezekről az adatokról értesités telefonon is kapható; 3. a főlajstromirodában az értesitést a hivatalos órák alatt bármikor megadják (eddig az értesités ideje

napi két órára volt korlátozva) ; 4. a fölajstromirodában az értesités semmiféle dijhoz nincs kötve ; 5. iratok megtekintése a biró mellett levő kezelési irodában és az irattárban naponkint egy órán át dijtalanul történik ; 6. csupán akkor kell az iratok megtekintéséért és értesitésadásért a most megnevezett irodákban tiz fillér értesitési illetéket fizetni, ha az értesitési időn túl kiván valaki felvilágositást (ami eddig a vezetőjárásbiró engedélyéhez volt kötve). Ezzel szemben azonban : 7. a tizfilléres értesitési illeték ellenében vidékről postán is lehet értesitést nyerni (ami eddig külön megbizást vagy levélváltást igényelt) ; 8. a határozat jogerőre emelkedését egy tizfilléres értesitőlap ellenében postán tudatják az érdeklődővel (ami eddig többszöri utánjárással és a beérkezett vevények tanulmányozásával volt csak megállapitható).

Ennek a kipróbálás alatt álló rendszernek az az intenciója, hogy a kezelőknek legalább egy része nyugodtan végezhesse munkáját és ne zavartassék, mint eddig, untalan értesitésadásokkal. Mert ha azt kivánjuk, hogy ne legyen kezelési hátralék és leirási hátralék, akkor nem kivánhatjuk egyuttal, hogy akiknek talán mégis elsősorban a kezelés rendes menetének fentartása lenne a hivatásuk, egész napon át és kivétel nélkül az értesitést kérő felek rendelkezésére álljanak.

A fent vázolt rendszert a mult heti aránylag rövid czikk a következő jelzőkkel tiszteli meg : «csodabogár», «bárczarendszer», «bosszantó», «lehetetlen», botrányos jelenség», «holmi vezetőjárásbirói intézkedés», stb.

Megnyugtató, hogy czikkiró, aki «mi jogászok»-nak nevezvén magát, bizonyára érdeklődéssel tanulmányozta a biróságok kezelésének jövő rendjét, csupán az értesitési dijon akadt meg és erről irta meg haragos kritikáját ; bizonyos azonban, hogy aki haragszik, annak nincs igaza.* —.—

— **A székelyhidi járásbiróságról.** 2511/1913. tkvi szám alatt zálogjog előjegyzése iránt adtam be kérvényt a székelyhidi kir. járásbiróság, mint telekkönyvi hatóságnál. A kérvény 1913. évi április hó 6-án lett iktatva fenti szám alatt. Az elintézést tartalmazó végzés kelte 1913. évi április hó 7. Ez a végzés május hó 18-án kézbesittetett nekem, vagyis a kiadmányozásra és a kézbesitésre teljes hat hét volt szükséges. Ezen idő alatt, minthogy az előjegyzés váltó alapján kéretett, természetesen a váltópert meginditani sem volt módomban és a rendelkezésre álló hat hét alatt az adós azt a hitelezőjét elégithette ki az én ügyfelemet megelőzően, akit éppen akart és ha ügyfelem ezen hat heti késedelem miatt pénzét elveszti, azért nem felel senki. Legalább az az elégtétele legyen meg tehát, hogy az igazságügyminisztérium figyelmét a székelyhidi kir. járásbiróságnál, mint telekkönyvi hatóságnál uralkodó állapotokra felhivja.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Álügylet kifogása.** Alperes arra kötelezte magát K. kereskedővel szemben, hogy ez utóbbi által feltalált, állitólag teljesen uj eljárás szerint előállitott, ércztárgyak ezüsttel bevonására szolgáló keverékből bizonyos mennyiséget meghatározott árért egy éven belül átvesz.

Egy hónappal később alperes a fent emlitett szerződésnél alkalmazott aláirását olyképpen egészitette ki, hogy neve elé a p. p. (per procura) jelzést, toldatképpen pedig «sen.» (senior) jelzést használta, miáltal atyja nevében szerződőnek tüntette fel magát.

K. később eladta a szabadalmazott eljárását a most körvonalozott szerződésből származó jogokkal együtt. A vevő a szerződésben meghatározott mennyiség átvétele, vagy kártérités iránt keresetet adott be először alperes atyja ellen, majd mikor ez meghalt, perbe vonta özvegyét és a keverék bizonyos mennyiségének átvételére vonatkozó fenti szerződést megkötő fiát. Az özvegy kiegyezett. A fiut az elsőbiróság marasztalta, a másodbiróság a keresetet elutasitotta. A német birodalmi biróság 1913 január 14-én hozott II. 463/912. sz. itéletével a másodbirói itélet megváltoztatásával *alperest marasztalta.*

Indokok: Alperes egyebek közt azt a kifogást érvényesitette, hogy elhalt atyja nevében K.-val kötött ügylet szinleges ügylet, melynek csak az volt a czélja, hogy K. részére lehetővé tegye találmányának minél magasabb áron való értékesitését.

A felebbezési biróság ezen álláspontot elfogadta s ezen alapon elutasitotta a keresetet, amennyiben az a szállitási szerződésből eredő jogok érvényesitésére vonatkozott. Felperes a felebbezési biróság előtt alperes kártéritési kötelezettségének megállapitását a terhére eső meg nem engedett cselekmény (csalás) miatt is kérte, melyet azáltal követett el, hogy álügyletet kötött K.-val oly czélból, hogy őt (felperest) megkárositsa. Az elutasitás ez irányban meg nem engedett keresetváltoztatás miatt történt.

A birodalmi biróság ezen indokolást tévesnek tartja.

Alperes azzal szemben akarja érvényesiteni az álügylet kifogását, akit a K.-val együtt elkövetett csalási cselekményével kárositani kivánt. Senki sem mentheti azonban magát a kárositottal szemben saját bünös magatartásával (csalásával).

— **Vasuton utazó gondatlansága.** Egy utas Düsseldorfból Mülheim a. d. R—ba utazott. Midőn a vonat egyik külvárosi megállóhoz ért, azt hitte, hogy már Düsseldorfban van. Le akart szállni. Amint a lépcsőre lépett, a vonat megindult. A hirtelen lökés folytán leesett és egyik lábszárát annyira összetörte, hogy le kellett vágni.

Kártéritési perét az alsóbiróságoknál egészen megnyerte.

A német birodalmi biróság a kért összegnek csupán háromnegyedrészét itélte meg azért, mert a szerencsétlenség bekövetkezését az utas részben önmaga okozta, minthogy a vonat megállásakor minden körültekintés nélkül szállott ki. Köztudomásu dolog ugyanis, hogy a vonat sokszor nyilt pályán is kénytelen megállni s aztán hirtelenül ismét megindul. Ezzel az utasnak számolni kell. Felperes különben gyakran utazó és a helyi viszonyokkal is ismerős egyén. Ha nem hallotta az állomást kiáltani, kötelessége lett volna meggyőződést szerezni arról, vajjon a vonat már Mülheimben van-e. Vasuti alkalmazottak, vagy utitársak szivesen felvilágositották volna ; legrosszabb esetben pedig kinézhetett volna az ablakon. Egyébként a megállóhely teljesen zajtalan volt ; egy kis figyelem mellett mindjárt gondolhatta volna felperes, hogy az nem lehet a meglehetősen forgalmas Mülheim. (Deutsche Rechtsanwaltszeitung 1913. évi 415. szám.)

— **Film nem «drágaság»**, mert ez utóbbi megjelölés alatt a birói gyakorlat szerint csak oly nagyértékü ingóságok értendők, melyeknek sulya és terjedelme az értékhez viszonyitva rendkivül csekély, holott a kérdéses film burkolatával együtt 134 kilogrammot nyom.

Annak azonban nincs akadálya, hogy az izléses kivitelü filmeket mütárgyaknak minősitsük. (A német birodalmi biróság 1913 január 10-én hozott II. 531/912. sz. itélete.)

Volt ügyvédjelölt, 33 éves, nős, előnyös anyagi helyzetben, perfekt német, szláv és angol nyelvismeretekkel, ügyvédi és keresk. irodai praxissal szept. 1-re jelölti állást keres ügyvédi vagy közjegyzői irodában. Czim: Hausverwaltung, Wien, Harmonie-Gasse 8. 14720

Dr. Zinner Samu ügyvéd Nyiregyházáról Nagyváradra költözött, irodájában ügyvédjelölt azonnal alkalmazást nyer. 14771

Gyakorlott ügyvédjelöltet azonnali belépésre keres dr. Zachár Kálmán ügyvéd, Gödöllőn. Fizetési feltételek megállapodás szerint. 14774

Ügyvédjelöltet keresek, aki tárgyalni tud és a telekkönyvben jártas. Belépés lehetőleg azonnal. Ajánlatokhoz az eddigi irodai müködés és a fizetési igény megemlitendő. Dr. Jaksits Zsarko ügyvéd, Nagykikinda. 14773

Képzett ügyvédjelölt, ki németül tökéletesen tud és tótul ért, 180 kor. fizetéssel, junius 1-re, előkelő felvidéki irodába felvétetik. Pesten tartózkodók jelentkezzenek személyesen dr. Fehér Rezső ügyvédnél, VII., Rákóczi-ut 36. Vidékiek forduljanak levél utján közvetlenül dr. Szántó Márk ügyvédhez, Késmárkon. 14772

Ügyédjelölt, teljes, különösen telekkönyvi gyakorlattal, mielőbbi belépés mellett alkalmazást nyerhet dr. Hercz Ödön ügyvéd irodájában, Miskolczon. 14775

* Az egyes beküldött czikkekért a szerkesztőség felelősséget nem vállal. *Szerk.*

Főszerkesztő : **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20. Lapkiadó-tulajdonos : **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő : **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 22. szám. Budapest, 1913 május 30.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Szladits Károly* kir. táblai biró: A polgári törvénykönyv tervezetének második szövege. — *Dr. Tőry Gusztáv* igazságügyi államtitkár: A polgári törvénykönyv tervezete második szövegének általános méltatása. — *Dr. Thirring Lajos* curiai biró: A Tervezet második szövegének alapelvei. — *Dr. Wlassics Gyula* a közigazgatási bíróság elnöke, és *Moravcsik Ernő Emil* egyetemi tanár: A nemzetközi büntetőjogi egyesület magyar csoportja. — *Dr. Holitscher Szigfrid:* A váltóóvás az uj magyar váltótörvény-tervezet szerint. — *Dr. Besnyő Bernát:* Az alkalmazottak nyugdijfizetései. — *Dr. Tőreky Géza* kir. ügyész: A Btk. 270. §-ának 3. pontja. — *Dr. Kovássy Albert* m.-szigeti ügyvéd: A Btk. 275. §-ának helyes alkalmazása. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A polgári törvénykönyv tervezetének második szövege.

Az a külsőségeiben impozáns, lefolyásában lélekemelő ünnep, amelynek keretében az igazságügyi kormány megbizottai a polgári törvénykönyv tervezetének második szövegét a Magyar Jogászegylet utján a nyilvánosságnak átadták, sok és mély tanulságot rejt magában. A lelkesedésig fokozott érdeklődés, amelylyel a magyar jogászság szine-java a tervezet bemutatását fogadta, a kétkedőket is meggyőzhette arról, mily általános és erős a meggyőződés a kódex mielőbbi megalkotásának szükségessége felől. A sürün felhangzó helyeslés pedig, amellyel ez a közönség a második tervezet alapelveinek ismertetését kisérte, megnyugtathatta a szerkesztőket, hogy nagyban és egészben helyes nyomon jártak a tervezet első szövegének átdolgozásában s hogy a tervezet vezető eszméi általában véve a szakkörök jogi meggyőződésével megegyeznek, várakozásaiknak megfelelnek.

Hogy melyek ezek a vezetőeszmék, azt nem igen lehet egységes formulában kifejezni. Intézményenkint nemcsak tartalmukban, hanem irányzatukban is különböző eszméket uralnak a tervezet egyes részei. A tervezet nem merőben konzervativ, de nem is elsősorban reform-kódex; néhol merészen ujitó, másutt százados hagyományokat tükröztet vissza. Hát talán nincsenek is összhangzó alapgondolatai, talán csak véletlenszerü mozaikja különböző irányzatoknak? Talán a helyeslés, mely egyhelyütt az ősrégi intézményeknek, máshelyütt a radikális reformoknak szólt, Goethe mondását igazolja: «Wer vieles bringt, wird manchem etwas bringen»? Nem hihetem. Mert itt is, amott is *ugyanaz* az egész közönség helyeselt. Mégis *egységes* eszmei valóságnak kell lennie annak, ami egységes érzést vált ki ugyanazon szaktudó csoportból. Ez az egységes alapgondolat: *a haladásnak és konzerválásnak összeegyeztetése* a mai társadalom uralkodó felfogása, a nemzet egészének szükségletei szerint. Természetes, hogy ez az összeegyeztetés más-más eredőt ad minden egyes intézmény körében. Azért nincs egyforma jelleg a részletekben. De hiszen éppen abban különbözik a vezéreszme a jelszótól, hogy emez uniformizál, amaz pedig alkalmazkodik. A tervezet nem jelszavak után indul, hanem reális szükségleteket igyekszik kielégiteni.

Igenis, kettős lelke van ennek a tervezetnek: a multból merit és a jövőnek szolgál. Ez a kettős eszmeszövedék fonódik rajta véges-végig, helyenkint váltakozó erősséggel. Ez a vezérmotivum, mely az egész munka irányzatát jellemzi.

De maguk az *ujitások* sem fakadnak mindenütt egyetlen gondolatirány öléből. Nem mondhatni, hogy a kódex egyoldaluan a magánjogi liberalizmus, a magánautonómia jegyében áll, de azt sem, hogy tulzott protekczionizmus jellemezné. Itt is a két ellentétes eszmeáramlat kiegyenlitődése, a szempontok változatossága adja meg a tervezet alapjellegét, mely lehetőleg az egyes intézmények sajátos, gazdasági vagy ethikai czéljaihoz simul.

Nem érdektelen a kódex eszmei tartalmát ebből a szemszögből vizsgálnunk, annál inkább, mert ily módon bontakozik ki előttünk a jövő jogának egységes képe. És itt csak az összképet veszem szemügyre, nem tekintve azt, hogy az uj tervezet minő viszonyban áll az első szöveggel.

Mindjárt az első részben, *a személyi és családi jogban* szembeötlik a tervezet alapjellegének emlitett kettőssége. Találkozunk benne konzervativ, protektiv gondolattal, minő a 24. évi teljeskorusági korhatár fentartása, vagy az iszákosság miatti gyámság alá helyezés. Viszont az egyéniség minél teljesebb érvényesülését akarja biztositani a személyiségi javak védelmének általánositása. Fellelhetjük a férj családfői jogát a házassági életközösségben, másrészt a nő egyenjogusitására irányuló törekvést, mely kivált az anya szülői jogának kiterjesztésében, a gyámságból való ki nem zárhatásában, a nő gyámképességében nyilvánul. Fenmarad a férj tartási kötelezettségének feltétlensége, de kiegészül a nő szubszidiárius tartási kötelezettségével. A férj családfői állásának felel meg a hozomány intézménye, de belső kialakulásában hathatósan biztositja a hozományadásban rejlő czélrendelést, lekötve a hozomány hasznait a családtagok részére, elvonva azokat a férj hitelezői elől. A közszerzemény intézményében az is, ami régi, az is, ami uj, mind egységesen a házasság bensőségének czélját szolgálja: ezért általánositja a tervezet a szerzeményi közösséget rendi különbség nélkül; ezért helyezi ethikai alapra ezt a vagyonközösséget azzal, hogy a bünös házastárs bizonyos esetekben elveszti jogát a másiknak szerzeményéhez; ide czéloz a halál utánra halasztás kedvezménye is. Fenmarad az atya tulsulya a gyermek személyére vonatkozó szülői jog gyakorlásában, de viszont vele szemben is megadja a tervezet a gyámhatóság gyors beavatkozásának lehetőségét a gyermekvédelem czéljára, főként a gyermeket fenyegető erkölcsi züllés elháritására. E közigazgatási beavatkozás ellen nincs is birói jogvédelem, csak amikor a szülői jog teljes elvonásával jár; a gyámhatósági hatáskörnek ez a kibővülése előtérbe tolja a gyámhatósági szervezet reformját, melyet az 1914. évi Országos Jogászgyülés méltán vett fel programmjába, mint a magánjogi kódex egyik legfontosabb kisérő problémáját.

A gyámság vitele, főleg az árvavagyon kezelése függetlenebbé válik a gyámhatóságtól, másfelől azonban a vagyontalan gyámoltak nagy csoportjai kikerülnek az egyéni gyámság alól az intézeti és a hivatásos gyámság alá, mely nevelésüket sikeresebben biztositja. Fentartja a tervezet a család védelmére a törvényes gyermek kedvezményezését a törvénytelen gyermekkel szemben; de igen nagy szabadelvüséggel javitja a törvénytelen gyermek egész jogi helyzetét.

Először is kevesbiti a törvénytelen gyermekek számát azzal, hogy szigoritja a törvényesség megtámadását, törvényesitő hatályt ad az érvénytelen házasságnak, tekintet nélkül a szülők jóhiszemére; s megnyitja a törvényesités lehetőségét az adulterin és az incestuosus gyermekek számára. Másfelől felállitja az elismert törvénytelen gyermekek közbülső kategóriáját, kik az atya nevét viselik, a törvényes gyermeket megillető tartásban részesülnek és örökölnek is az atya után. De emellett általánosan is emelkedik a törvénytelen gyermek jogi helyzetének szintje: teljesen egyenjogúvá válik az anyai családban, tartásigénye bő-

vül, anyja gyermekágyi tartást és szülési költséget kap az ő érdekében.

A *dologi jog* képe kevésbbé változatos, mert a földhitel érzékeny szervezete nagyobb stabilitást kiván. Ezért a dologjog alapjellegében *konzervativ*. De már a birtokjog a legszélesebb védelmet nyujtja a tényleges állapotnak ; viszont hazai jogi gondolatot tart fenn a főbirtokos (pl. haszonbérbeadó) birtokvédelmében a tényleges birtokos ellen. Telekkönyvi anyagi jogunk alapelveiben ugyszólván érintetlen maradt ; ez nagyban biztositja a kódex megvalósulását, ha arra gondolunk, hogy minden telekkönyvi reform milliókat felemésztő költséggel jár. De itt is sok a részletekben a modernizálás : az előjegyzés szükebb mederbe szorul, a törlési per általános anyagi jogi bázist kap a telekkönyv kiigazitása iránti követelésben. Az ingatlan jog egyik vezetőgondolata a mobilizálás megnehezitése ; erre szolgál főleg az átruházás kauzális jellege. Viszont azonban a dolognak a forgalomból való kivonása az elidegenités és terhelés tilalma utján — visszaélések megelőzésére — a mai jog szük kereteiben mozog. Széleskörü szomszédjogi oltalom korlátozza a tulajdont mások érdekeinek figyelembevételével, de éppen ezzel elősegiti a tulajdon teljesebb kihasználását. Másrészt meg a jóhiszemü forgalom igényeinek fokozottabb védelme következtében a tulajdon könnyebben megy veszendőbe.

A szolgalmak joga védi a tulajdonost a tulságos kihasználás ellen, de védi a szolgalomra jogosultat is, hogy teljesebben fejthesse ki jogát ; az előbbi szempont alá esik a szolgalom áthelyezésének megengedése, a mértéken túli gyümölcsszedés szabályozása, a haszonvétel folytán kimerülő dolgok vagy jogok haszonélvezetének czélszerü korlátozása, a tulajdonos beruházásai fejében való kamatmegtérités ; az utóbbi szempont alá a haszonélvező helyreállitási joga. A dologi jogok zárt körét czélszerüen egésziti ki az épitményi jog, mely az épitőtelek teljesebb kihasználását fogja előmozditani, viszont hatályos korlátok közé van szoritva, hogy a tulajdon abszorbeálására ne vezessen.

A zálogjog a jus distrahendi utján rendkivül nyert hatályosságában. Ezzel szemben a jelzálogjog szigoruan elzárkózott a mélyebbre menő ujitások elől, de mégis sokat nyert a jelzálogi igény tartalmának és terjedelmének szabatos meghatározásával.

Ám a részletekben itt is sok tere nyilik a jelzáloghitel ujabb alakulatainak : hiszen a korlátolt felelősség kikötésével gyakorlatilag meg lehet valósitani a jelzálogjognak telekadósságá (Grundschuld), a telki tehernek járadékadósságá (Rentenschuld) átalakulását; a tulajdonosi jelzálogjog pedig eredetileg nem keletkezhetik ugyan ilyenként, de tranzakciókkal sok tekintetben erre átváltoztatható.

A *kötelmi jognak* szemmel át nem fogható óriási területén is váltakozó egyensullyal érvényesülnek a fentartásnak és az ujitásnak, a szigoruságnak és a gyengébbek oltalmának vezéreszméi. Az alaphang is kettős : a jóhiszemü forgalom megvédése egyfelől, az érdekellentétek méltányos kiegyenlitése másfelől. Mindazonáltal a kötelmi jogi részben a progresszivitás tulsulya szembeszökő. Uj kötelmi jogunk általában igen szigoru adósági jognak készül, ami bizonyára fokozza az adósban a teljesités készségét és emeli hitelünket a külfölddel szemben. Ez a kötelmi jog sokban tulmegy a német és a svájczi kötelmi jogon és sok tekintetben az európai jogfejlődés élén halad. Ha kereskedelmi törvényünket nem akarjuk az általános magánjoggal szemben inferioritásban hagyni, ügyleti részét egészen az uj kötelmi joghoz kell átidomitanunk.

Nagyjelentőségü ujitás mindjárt a korlátolt felelősségnek általános szerződési kikötheteése; a szerződőképesség fix alsó korhatárának elejtése; a tévedés miatti megtámadás korlatozása, kapcsolatban a negativ interesse megtéritésének kötelezettségével; a meghatalmazásba vetett bizalom széleskörü oltalma; a kártérités körében az eszmei javak sérelméért járó pénzbeli elégtétel. De végig mehetnénk az összes fejezeteken, mindenütt az uj eszmék sokaságával találkozunk, mely a kötelmi jogot bőségesen ellátja gazdag, uj tartalommal. Csak egy gondolatlánczolatot emelek ki a sok közül: az objektiv felelősségnek átfogó rendszerét. Az egész kötelmi jogon végigvonul az az alapelv, hogy mindenki köteles méltányosság szerint kárpótolni azt, akinek jogellenes eljárásával, vagy bár jogos, de koczkázatos gazdálkodásával kárt okozott. Ez a gondolat, mely szerződésen kivül méltányos kártéritésre kötelezi a vétlen kártevőt, átnyulik a szerződési jogra is. Méltányos kártérités terheli az adóst a szolgáltatás vétlen lehetetlenné tétele, vétlen késedelme esetében; az objektiv morához különben is szigoru jogkövetkezmények füződnek. Hasonlóan felel az ügyletkötésnél az, aki vétlenül okozta másnak tévedését. Kiegészíti ezt a rendszert a felelősség mások cselekményeiért: a nagyterjedelmü üzemi felelősség ; a munkaadónak alkalmazottjáért, a jogi személynek képviselő szerveiért, az államnak vagy más közhatóságnak hivatalnokai vétkes, sőt tárgyilag helytelen eljárásáért való felelőssége; a képviselt felelőssége törvényes képviselőjének az ügylet kötése és teljesitése körüli vétkességéért.

A felelősség gondolatának e nagymértékü kiterjesztése mellett azonban ismét ott látjuk egyensulyul a védő szabályok sokaságát, melyek az adóst a kiaknázás ellen oltalmazzák : a versenytilalomnak emberséges határok közé szoritását ; a joghátrányok kikötésének cautéláit, a birói mérséklés jogának szélesbitését ; a terhes kölcsöntől való szabadulás megkönnyitését ; a munka jogában a munkás munkaerejének, becsületének, szabad mozgásának védelmét, mely szükségképpen maga után kell hogy vonja különleges munkástörvényeink általános revizióját is.

Az öröklési jog a családiasság alaptónusára van hangolva. Legalább is a szükebb család körén belül, mely a nagyszülői rokonságot is átfogja, a régi jog konzerválása volt a vezető szempont, melyet e körben csak az elismert törvénytelen gyermek öröklési joga és a nem-ági szülőnek az ági vagyonban adott haszonélvezet egészit ki. Erős kötelesrész-jog teszi hatályossá az öröklés rendjét ; a kötelesrész szabályozásában tett ujitások is öregbitik a család jogát, különösen az ivadéknak adott természetbeli köteles osztályrész. Az özvegy nő mai széleskörü jogai épségben maradnak, hatályosan biztositva az özvegyi kötelesrész szabályozása által. A családiasságnak szolgál a végrendelkezés joga is : a végrendelet alakszerüségei általában szigorubbak lesznek, kivéve a holograf végrendeletet, melynek megengedése a végakarat titkossága érdekében mutatkozott kivánatosnak. A végrendelet visszavonását viszont a tervezet nagyon megkönnyiti. A családiasság hasznára forditja a tervezet az utóöröklés intézményét is, lehetővé téve, hogy az örökhagyó — a kötelesrész sérelme nélkül — vagyonát két generáczión át tarthassa meg családjában. Ugyanide tendál a «bona mente exheredatio» megengedése is. Másfelől azonban a végakarat szabadságát is kiterjeszti a tervezet, kivételeket engedve a végakarat személyszerüségének elve alól. Más korszerü ujitásoktól sem zárkózott el az öröklési jogi rész: gazdasági érdekeket szolgál az öröklési haszonélvezeteknek és az egyenes örökös jogállásának szabadabb kiképzése szélesebbkörü gazdasági rendelkezés jogával; de főleg a mezőgazdasági érdekkörök kivánságait honorálja annak megkönnyitésével, hogy az oszthatatlan mezőgazdasági jószág az ivadéktársak osztályakor egységben legyen fentartható.

Nagy körvonalakban ez a tervezet *tartalmi* képe. Bizonyára lesz a tervezet tartalmában, ami helyesbitésre, módositásra szorul. Ám e tartalmi helyesbitést nagyban meg fogja könnyiteni a szerkezet szabatossága, mely *alaki* szempontból a tervezet uralkodó jellemvonása. Talán nem mindig helyes, amit a tervezet egyik-másik helyen mond; de világos, hogy mit mond és hogy egy-egy szabálynak mi a következménye más részek körében. A szerkezetnek ez az egysége a birálatnak és az ebből folyó reviziónak szilárd alapot nyujt, és lehetővé teszi, hogy a magyar jogászság rövid idő alatt is termékenyitő közremüködéssel folyhasson be a tervezet végleges szövegének megállapitásába.

A tervezet nyelvészeti szempontból is igyekezett minél jobban megfelelni a világosság és a magyarosság kivánalmainak, amit nagyban elősegitett *Simonyi* Zsigmond professzor nyelvészeti reviziója.

A tervezet második szövege bizonyára nagy lépéssel vitte előre a kódex ügyét a megvalósulás felé. A magyar szaksajtó és a szaktestületek feladata lesz immár, hogy a tervezet helyes álláspontjait a gyakorlati élet tapasztalataiból megerősitsék, hibáit kiküszöböljék. Ha az a lelkes érdeklődés, mely a tervezet bemutatását fogadta, tetterős támogatás alakjában tovább tart, Magyarországnak rövid időn belül meglesz a polgári törvénykönyve.

Dr. Szladits Károly.

A polgári törvénykönyv tervezete második szövegének általános méltatása.

— *Dr. Tőry Gusztáv* államtitkár bevezető előadása a Magyar Jogászegylet ünnepi ülésén. —

A polgári törvénykönyv tervezetének második szövege elkészült. Határt jelző esemény ez magánjogi kodifikációnk történetében, mert az előkészület stádiumának *lezárását*, a *megvalósulás* szakának *megnyilását* jelenti.

A Magyar Jogászegylet nagyérdemü elnöke helyes érzékkel ismerte fel ennek az eseménynek nagy jelentőségét, és az egyletnek, mint a hazai jogászság középponti szervének hivatását e kodifikációs mü továbbérlelése körül, midőn azt az óhajtását fejezte ki az igazságügyminiszter ur Önagyméltósága előtt, hogy a magyar jogászközönség legelőször ennek az egyesületnek ünnepi ülésében ismerkedjék meg az uj tervezet alapelveivel.

A tervezet bemutatására önként értetődően legelső sorban az a férfiu lett volna hivatva, akinek vezetése alatt készült el a második szöveg. De Imling Konrádot, a második szöveget előkészitő bizottság önfeláldozó buzgalmu vezetőjét, tragikus végzet ragadta ki körünkből, mielőtt a vezetése alatt elkészült mü napvilágot láthatott volna. És igy az igazságügyminiszter ur megtisztelő kijelölése alapján én rám hárult a feladat, hogy a tervezet bemutatását rövid méltatással bevezessem.

E méltatás első szava a kegyeletes elismerés kifejezése legyen Imling Konrád emléke iránt. Őt illeti az érdem, hogy a tervezet második szövege aránylag rövid idő alatt elkészült. Fáradságos államtitkári adminisztrativ tevékenység mellett, csekélyszámu munkatárssal rendelkezve kellett az első szöveg átdolgozásának nagy munkáját végrehajtania. Törhetetlen ügyszeretete minden nehézségen győzedelmeskedett. A szó igazi értelmében vezetője, irányitója volt a munkának. Nem elégedett meg az ülésekben való elnökléssel; a nehéz érdemi munkából is bőven kivette részét. Lankadatlan lelkesedéssel vitte nyomról-nyomra előre a munkát, és mialatt sorvasztó betegség ásta alá szervezetét, erejének végső megfeszitésével azon volt, hogy befejezéshez juttassa a reá bizott feladatot. Önfeláldozásának meg volt az a nagy elégtétele, hogy a második szöveget készen láthatta. A kötelesség teljesitésének fényes példaképét adta, a munka mezején dőlt ki munkatársai sorából. Érdemei a polgári törvénykönyv előkészitése körül elévülhetetlenül lesznek beirva kartársainak hü emlékezetébe és a magyar magánjogi kodifikáczió történetének lapjaira.

... Mert magánjogunk kodifikációjának valóban már külön története van. Immár közel négy évszázadot tölt be a törekvés szokásjogunk átformálására. A Hármaskönyv elkészülte óta egyik korszak a másik után próbálkozik e szokásjogi jogkönyvünk reviziójával: a XVI. század derekán a Quadripartitum, a XVIII. század elején a Commissio Systematica munkálata, majd 1790-ben a Projectum Legum Civilium és az 1827. évi országgyülés bizottságának «Opinio»-ja, megannyi meghiusult kodifikációs kisérlet ezen a téren. Az ősiség eltörlésével aztán a kodifikáczió céljai is megváltoznak; többé nem egy meglevő jogkönyv reformja, hanem a rombadőlt régi jog helyébe modern magánjogi jogrendszer kiépitése lett a feladat. Ezzel a magánjogi kodifikáczió az akut szükségesség stádiumába lépett és — az alkotmányos élet folytonosságának helyreállitása óta — csakugyan ugyszólván sohasem szünetelt.

Az 1895. évig ez a munka a *részleges* kodifikáczió jegyében folyt le, számos résztervezet kidolgozására vezetett, de — a házassági törvény megalkotásán kivül — meddő maradt. Erdély Sándor igazságügyminiszter kezdeményezésére 1895-ben tért át az igazságügyi kormány az egységes kódexnek *állandó* szervezetben való előkészitésére. Ez a munka előbb Vavrik Béla, majd Lányi Bertalan akkori miniszteri tanácsos céltudatos vezetésével a kodifikáczió korábbi szakaihoz mérve aránylag gyorsan vezetett sikerre, mert már 1900-ban Plósz Sándor minisztersége alatt megjelent a polgári törvénykönyvnek első teljes tervezete. Ez az első szöveg azonban még csak előadói résztervezetek összefoglalása volt, s nem egységes munkálat; ugy hogy voltaképpen a most megjelent második szövegben fekszik előttünk a magyar magánjog kódexének első, nemcsak teljes, hanem szerkezetileg is egységes tervezete, mely a törvénykönyv megalkotásának reményét a közeli megvalósulás körébe vonja, annál is inkább, mert Balogh Jenő igazságügyminiszter a kódex ügyét lelkesen felkarolva elhatározta, hogy a tervezetet szakférfiak véleményének meghallgatása után, mihelyt lehetséges, az országgyülés elé terjeszti.

Sokszorosak a remények és várakozások, amelyekkel társadalmunk a készülő polgári törvénykönyv elé tekint. De mindezek közül három korszakos feladat emelkedik ki legfontosabb gyanánt: jövendő kódexünktől először a *jogbiztonságot*, másodszor a *nemzeti jogegységet*, harmadszor a *társadalmi és gazdasági haladás feltételeinek biztositását várjuk.*

E hármas feladat tükrében kell tervezetünk jellemző vonásait szemügyre vennünk.

A *jogbiztonságra* a kódexnek már puszta léte is kedvező hatással van. Hogy jogéletünk ebből a szempontból mily türelmetlenül várja a polgári törvénykönyvet, annak legjobb bizonyitéka az a készség, amellyel birói gyakorlatunk — mint a szikkadt föld a termékenyitő esőt — az első szöveg számos szabályát, különösen a kötelmi jog köréből, azonnal magába szivta. De tervezetünk a jogbiztonság kivánalmait fokozottabb mértékben szolgálja, az anyag teljességével és jogászi szerkezetével. A tervezet nem elégszik meg általános elvi kijelentésekkel, melyek a jogvitáknak bő teret engednek, hanem igyekszik az egyes intézményeket tüzetes szabályokkal részleteikben is kiépiteni. Emellett a szerkesztőknek egyik főtörekvése arra irányult, hogy minden izében szabatos, minden szabályával egybevágó és szövegezés tekintetében is egyöntetü munkálatot készitsenek. A szerkezetnek ez az egységessége az a szembeszökő jellemvonás, amelylyel a második szöveg — minden tartalmi eltérésnél nagyobb mértékben — az első szövegtől különbözik.

Talán még a jogbiztonságnál is fontosabb feladat vár a kódexre a *jogegység* megteremtésében. Hazánknak nemzetiségi tekintetben exponált vidékei: jelesül az ország erdélyi részei, a polgárositott magyar határőrvidék, ma sincsenek magyar jogrendszer uralma alatt. A jogterületeknek e széttagolása következtében hiányzik e részek és az anyaország között a jog közösségében, a jogi kulturának sajátosságában rejlő benső kapcsolat, mely a nemzetiségi érzés szertehuzó erejét a közös intézményekhez való ragaszkodással oly jótékonyan ellensulyozza. E jogi kulturközösség legszilárdabb alapja a polgárok családi életét és vagyoni létét minden vonatkozásában átfogó magánjogi törvénykönyv.

Ahhoz természetesen, hogy a kódex ezt az áthasonitó szerepét sikerrel betölthesse, szükséges, hogy mind *tartalmában*, mind *alakjában* önálló, nemzeti jellegü mü legyen. Tervezetünkben e kettős vezéreszme is sokkal erőteljesebben domborodik ki, mint az első szövegben.

Tartalmi tekintetben a második szöveg az előbbinél szorosabban simul fennálló jogunkhoz és igyekszik szokásjogunknak minden értékes önálló intézményét vagy gondolatát megőrizni és kifejleszteni. Különösen a családi és az öröklési jog terén érvényesül a nemzeti jog konzerválásának ez a szempontja; igy például az ági öröklés és az özvegyi jog a maihoz sokkal hasonlóbb alakban jelennek meg az uj tervezetben, mint az első szövegben.

A vagyonjogban a sajátlagos nemzeti tartalom szempontjai kevésbé nyomulnak előtérbe; hiszen mai magánjogunk ezen a téren leghézagosabb, s ebben a körben leginkább volt és van most is arra utalva, hogy a jogtudomány és a külföldi kodifikáczió eredményeiből meritsen. Ez egyébiránt nemcsak a magyar jogrendszerre nézve áll; a forgalmi jog elveinek lehető egységesitése olyan világáramlat, amely elől közgazdaságunk jól felfogott érdekében mi sem zárkózhatunk el.

Ámde a tervezet még ebben a részében is igyekszik a meglevő magyar jogi elemeket felhasználni és értékesiteni, s még ott is, ahol egyes jogszabályok tartalmát idegenből veszi át, a szabály átültetése oly *alakban* történt, hogy a münek, mint egésznek, magyar jellegén nem változtat. A magyar jogfejlődést mindenkor az jellemezte, hogy a nyugati kulturfejlődés értékes eredményeit sikeresen tudta beolvasztani és magyarrá áthonositani. A tervezet második szövege fokozott figyelemmel volt arra, hogy a sokszor elkerülhetetlen tartalmi reczepczió az asszimilálás alakjában történjék. Az átvett szabályok mindenütt öntudatosan illeszkednek be a rendszerbe, és a magyar gondolkodás törvényeinek s a hazai törvényszerkesztés módszerének megfelelő alakban jelennek meg.

Tervezetünk legtöbb részében mindjárt első olvasásra ugy hat, mint a mai jog tételeinek szabatos, kicsiszolt alakba foglalt

összeállitása. Ez mutatja, hogy ahol csak lehet, hiven tükrözteti vissza a mai jogot, s ez a körülmény egyuttal biztositékot nyujt arra nézve, hogy a tervezet zökkenés nélkül illeszkedik majd be mai jogrendszerünkbe.

A tervezetnek, nemzeti jellegéhez hiven, elsősorban *konzerválnia* kellett a fennálló jogot. Minthogy azonban egy ilyen hosszu életre szánt kódex a családi és a vagyoni élet jövendő fejlődésének is alapjául szolgál, meg kellett teremtenie a *társadalmi és gazdasági haladás biztositékait is.* A magánjog világszerte kezd kibontakozni a merő individualizmus és egyoldalu materializmus békóiból, hogy egy szorosabb és az erkölcsi javakat fokozottabb figyelembe vevő társadalmi együttmüködésnek engedjen teret. Uj jogi javak sürgetik elismerésüket ; a családi viszonyokban uj felfogások, a gyermeknevelés körében uj társadalmi és állami czélok törnek felszinre. Szocziális követelmények hatják át a vagyonjogot, melyek a gyöngének védelmet kivánnak az erős ellen, az egyéni önzés korlátlanságának gátat akarnak vetni az összesség érdekében és a forgalomban fokozottabb tisztességet és jóhiszemüséget akarnak garantálni. Egy modern kódexnek kellő teret kell nyujtania az uj eszmék érvényesülésére, ha nem akarja, hogy a fejlődés rohamos léptekkel haladjon el fölötte. Thirring tisztelt barátom tanulságos ismertetése fogja igazólni, hogy a második szöveg a modern haladás e követelményeinek is széles körben igyekszik megfelelni. A személyiség védelmének általánositása, a nő családjogi állásának emelése, a gyermekvédelem szempontjainak érvényesülése, a törvénytelen gyermekek helyzetének javitása, a nem vagyoni kárért nyujtott elégtétel, a munka jogviszonyainak méltányos szabályozása és a széleskörü felelősség a másnak vétlenül okozott kárért, mind oly ujitások, melyek a magánjog ethikai tartalmának növelésével az uj eszmék fejlődésének irányában haladnak.

A tervezet szerkesztői, ime, mindenben igyekeztek megfelelni az eléjük szabott hármas feladatnak, hogy a jogbiztonságot megteremtő, egységes nemzeti jellegü és a modern haladás eszméit szolgáló kódexet készitsenek. Munkájuk nagy fáradsággal és sok nehézséggel járt. Magam is közvetlen tanuja voltam annak az odaadó buzgalomnak, melyet a bizottság tagjai, közöttük Imling Konrád mellett elsősorban Thirring Lajos és Barna Ignácz kuriai birák, továbbá Sipőcz László nyugalmazott székesfővárosi árvaszéki elnök, Szászy Béla igazságügyi miniszteri tanácsos, Szladits Károly és Bartha Richárd királyi itélőtáblai birák a munkálatok kezdetétől fogva mindvégig kifejtettek, és meg vagyok győződve, hogy nehéz munkájukat a magyar jogászközönség is teljes elismerésben és méltánylásban fogja részesiteni. Munkájuk sikerét nagyban előmozditotta, hogy a tegutóbbi idők igazságügyminiszterei, köztük Günther Antal és Székely Ferencz őket mindenben támogatták.

Ámde ilyen nagyszabásu törvénykönyv nem lehet csupán egyes szerkesztők különleges alkotása, hanem a nemzeti munka egészéből kell kisarjadzania, a jogászi közvéleményt kell visszatükröztetnie. A magyar jogászság közremüködése a szerkesztés eddigi szakaiban is bőven érvényesült.

A tervezet már most sem a bizottság kizárólagos munkája, hanem közkincse a nemzetnek, mert anyaga az ország jogtudósainak müveiből és a gyakorlati szakférfiak birálatából került ki. Most azonban, a döntő lépés megtétele előtt, a törvényhozás küszöbén, fokozottabb szükség van az egész magyar jogászságnak — kellően szervezett és idő tekintetében is konczentrált — összemüködésére a tervezet méltatásában és hiányainak kiküszöbölésében. Csak ily összemüködéssel kaphatunk olyan kódexet, amely nem egyes kormányok, egyes államférfiak vagy egyes jogtudósok munkája, hanem amelyet az egész nemzet alkotott.

Erre az utolsó nagy munkára hivja fel az igazságügyi kormány a tervezet közrebocsátásával a Magyar Jogászegylet utján az ország jogászközönségét, abban a reményben, hogy az erők ilyetén egyesitésével sikerülni fog évszázados kodifikácziós törekvéseinket oly törvénykönyvvel betetőzni, amely az igazságszolgáltatásnak szilárd alapja, a nemzeti jogtudomány termékeny talaja és az ország társadalmi és közgazdasági haladásának hathatós gyámolitója leszen.

A Tervezet második szövegének alapelvei.

— Részlet *dr. Thirring Lajos* curiai biró jogászegyleti előadásából. —

.... Ismertetésemben általánosságban jellemezni óhajtom azt a viszonyt, amelyben az uj szöveg a régihez áll, hogy ezzel kapcsolatban megérintsem azokat a főbb szempontokat, amelyek a szerkesztő-bizottságot vezették és hogy kiemeljek egyes lényegesebb és általánosabb érdekü kérdéseket, amelyekben a második Tervezet az elsőtől eltér.

A bizottság nem törekedett arra, aminthogy megbizása sem volt rá, hogy az első Tervezet elvi alapjainak felbolygatásával egy merőben uj Tervezettel lepje meg a világot, hanem azon volt, hogy az első Tervezetre vonatkozó kritikai anyag gondos figyelembevételével és felhasználásával e Tervezetet tőle telhetően tökéletesitse, hiányait pótolja, rendelkezéseit technikailag szabatosabbakká tegye. Nem zárkózott ugyan el lényegesebb elvi változtatásoktól sem, ahol a változtatást szükségesnek vélte ; de az eltérés itt is többnyire inkább a kivitelben, mint az alapeszmében van.

A szerkesztés módját illetőleg a bizottság megtartotta az első szövegben tulnyomóan követett azt a módszert, mely a tulságos tömörség és a tulságos kazuisztika között középutat keres. Elméletileg sok szólhat a kodifikácziónak oly módja mellett, mely az intézményeket csak nagy vonásokban, csak alapvető elvekben szabályozza és az összes részletek kiépitését a tudományra és a gyakorlatra bizza. A mi viszonyainknak és annak a czélnak, hogy hazánk egész területén minél előbb egy egységes és a birói gyakorlatban is egységesen érvényesülő magánjog lépjen életbe, az ilyen szerkesztési mód a bizottság nézete szerint nem felelt volna meg.

A második Tervezet tehát egészben véve az elsőn alapszik és ennek átdolgozásaként jelentkezik.

A két szöveg közötti ez a rokonság abban is nyilvánul, hogy az anyag beosztása és a részek sorrendje változatlan maradt. A törvénykönyvnek az uj szöveg szerint sem lesz általános része; az eltérés a beosztást illetőleg mindössze az, hogy miután a személyi jog az egyesületi és az alapitványi jog kihagyása következtében terjedelemben nagyon megfogyatkozott, az első Tervezet első és második része «személyi és családi jog» közös felirat alatt egy részbe van összefoglalva és hogy az uj szöveg eszerint nem öt, hanem négy részből áll.

Külső terjedelemben a második Tervezet az elsőhöz képest némileg megfogyott ; a §-ok száma annak ellenére, hogy az öröklési jog terjedelemben tetemesen bővült, egészben mégis 2043-ról 1980-ra apadt. Ennek főoka az, hogy az uj szövegből kimaradtak egyes jogintézmények, amelyek a régiben szabályozva voltak. A kihagyott materiákról és a kihagyás okáról beszámol az uj szöveghez csatolt előszó.

Igy, hogy egyebet ne emlitsünk, a kötelmi jogból kimaradt az *uzsora-szakasz* és kimaradtak az *állatszavatosságra* vonatkozó különleges szabályok.

Az előbbit a bizottság azért hagyta ki, mert e tárgyban külön törvényjavaslat készül, amely mellett az első Tervezet uzsora-szakasza feleslegessé válik. Különben is kérdéses, hogy az uzsorás-szerződésnek az első Tervezetben kimondott abszolut semmisége, mely a kárositott fél akaratától függetlenül áll be és őt az uzsorás rögtöni kondikczió jának teszi ki, a kárositott félnek minden esetben megfelelő védelmet nyujt-e és nem volna-e czélszerübb az olyan szabályozás, mely a kárositott fél választására bizná, hogy az uzsorás-szerződést a maga egészében akarja-e megdönteni, vagy csak az általa kötelezett szolgáltatást akarja-e megfelelő mértékre leszállittatni. Az uj szöveg, mely az uzsora kérdésében állást nem foglal, az uj törvénynek e tekintetben szabad kezet enged.

Ami pedig az állatszavatosság kérdését illeti, ezt, amennyiben a szavatosság kereskedelmi ügyletből ered, mint a kereskedelmi jog körébe tartozó kérdést Horvát-Szlavonországokra is kiterjedő törvényben kell szabályozni.

Erre való tekintettel a szerkesztő-bizottság a törvényhozási ökonómia szempontjából helyesebbnek tartotta ezt a kérdést, mely kimeritően az első Tervezetben sincs szabályozva, mert a főhibák és a szavatossági határidők meghatározása ott is külön törvénynek van fentartva, a polgári törvénykönyvből teljesen kikapcsolni. A szabályozás majdan akként történhetnék, hogy az

állatszavatosság különleges szabályai egy Horvát- és Szlavonországokra is kiterjedő külön törvénnyel közvetlenül a kereskedelmi állatforgalomra nézve állapittatnék meg és ezek a szabályok a közpolgári forgalomra egyszerüen kiterjesztetnek.

Ami már most azokat az érdemi változtatásokat illeti, amelyeket a szerkesztő-bizottság az első szövegen tett, azoknak egy része nem egyéb, mint visszatérés a fennálló joghoz. Azon törekvéstől vezettetve, hogy ne ejtsen el régi jogunkból semmit, ami benne becses és megóvásra méltó, a második Tervezet egyes pontokon szorosabban csatlakozott a fennálló joghoz, mint az első szöveg. A tervezetet mindazáltal alig fogja e miatt a maradiság vádja érhetni, mert más pontokon, azt hiszem, bizonyitékát adta annak, hogy a modern humanitárius eszméktől sem zárkózik el.

A szerkesztő-bizottságtól távol volt, hogy egyes osztályérdekeket szolgáljon ; nem követett sem agrárius, sem merkantilista irányt, nem szegődött sem a kapitalizmus, sem a szoczializmus zászlaja alá. Igyekezett azonban a vagyonjogi viszonyokat az általános közgazdasági szempontok figyelembevételével rendezni és áthatva attól a tudattól, hogy nem a mult, hanem a jövő számára kodifikál, igyekezett különösen a produktiv munkának azt a magánjogi védelmet nyujtani, amelyre az egy modern törvénykönyvben számot tarthat.

Nagy sulyt vetett a szerkesztő-bizottság a jóhiszemü forgalom érdekeinek védelmére ; egy része a változtatásoknak abból a törekvésből származik, hogy ezek az érdekek minél szélesebb körben legyenek megvédve. Másutt a változtatás oka az a törekvés volt, hogy a szabályozást egyszerübbé, a jogot könnyebben kezelhetővé tegye, vagy hogy a jogszabály hatályosságát a jogérvényesités megkönnyitésével fokozza.

A szélsőségektől a második Tervezet is lehetőleg távol tartotta magát és inkább közvetitő megoldásokat keresett. A vagyonjogban általában az a törekvés jellemzi, hogy a jogviszonyokat a méltányosság alapján rendezze. A szöveg sok helyütt egyenesen oda utalja a birót, hogy a megoldást a méltányosság alapján keresse ; másutt felhatalmazza őt, hogy a felállitott szabályt az eset körülményeihez képest a méltányosság szerint megigazitsa. A birónak adott az a hatalom, hogy a jogszabályt az adott esetben a méltányosságból, vagyis — ami ezzel lényegileg egyenlő — a körülményeknek és a szemben álló érdekeknek gondos mérlegelésével a saját lelkiismeretéből meritse, remélhetőleg hathatósan hozzá fog járulni, hogy a jog az élettől el ne távolodjék és a jelen kor nagy gazdasági és szocziális ellentétei között kiegyenlitő funkcióját sikerrel végezhesse.

... A következőkben néhány szemelvényt mutatok be a személyi és családi jog köréből.

Azt a több oldalról pártolt inditványt, hogy *a teljeskoruság* korhatára szállittassék le 21 évre, a szerkesztő-bizottság nem fogadta el, hanem fentartotta a 24 éves korhatárt, abból indulván ki, hogy a mi specziális hazai viszonyaink annak leszállitását még nem engedik meg. Ellenben ujitás a második Tervezetben, hogy a házasságkötéssel nemcsak a nő, hanem a férfi is teljeskoruvá lesz (2. §.) ; ugy azonban, hogy a házasság teljeskorusitó hatása alól kivételt tesz azokra nézve, akiknek kiskorusága meg van hosszabbitva.

... *A házassági vagyonjogban* a leglényegesebb változáson *a közszerzemény* alfejezete ment át. Ez az intézmény a második Tervezetben a Főelőadmányra és a bizottsági tárgyalásokra való tekintettel *az értékelmélet* alapján van felépitve, de oly korrektivumokkal, amelyek az ezen elmélettel járó visszásságokat kiküszöbölik.

Közszerzemény — az 52. §. meghatározása szerint — a házastárs vagyonában az a többlet, amelylyel vagyonának értéke a házasság megszüntekor meghaladja külön vagyonának azt az értékét, amely értéke annak a házasság létrejöttekor, vagy amennyiben a szerzés később történt, a szerzés idejében volt.

A külön vagyon pedig áll a házastársnak a házasság létrejöttekor megvolt vagyontárgyain kivül azokból a vagyontárgyakból, amelyekhez a házasság ideje alatt az 54. §-ban taxative meghatározott módok valamelyikén, különösen öröklés vagy élők közötti ingyenes jogügylet utján jutott.

Minthogy a közszerzemény megállapitásánál az összvagyon értékelése a házasság megszüntének időpontja szerint, ellenben a különvagyonhoz tartozó vagyontárgyak — a különjavak — értékelése a házasság megkötésének vagy a későbbi szerzés időpontja szerint történik, e tárgyaknak a házasság ideje alatt elő álló értéknövekedése nem a különvagyon, hanem a közszerzeménynek javára esik, ami igazolva is van, mert a gazdálkodás a különjavakon is a közszerzemény javára folyik, az értéknövekedés pedig legtöbbször a gazdálkodás eredménye.

Ezeknek a különjavaknak a házasság ideje alatt beálló értékcsökkenése is a közszerzemény rovására megy annyiban, amennyiben az értékcsökkenés nem a tárgy oly rosszabbodásának következménye, amelynek veszélyét a különvagyon viseli.

A különjavakra vonatkozó kárveszélyt ugyanis nem a közszerzeménynek kell viselnie ; az 55. §. kimondja, hogy a házastárs különvagyoni illetőségéből le kell számitani a különvagyonhoz tartozó azon vagyontárgyak értékét, amelyek a házasság ideje alatt elpusztultak, vagy a házastárstól elvonattak, azoknak pedig, amelyek a házasság ideje alatt rosszabbodtak, értékcsökkenését annyiban, amennyiben nem a rendes használat vagy az időmulás következménye. A közszerzemény tehát a különjavak elpusztulása, elvonása vagy rosszabbodása folytán előállott vagyonhiányt kipótolni — redintegrálni — nem köteles.

A különvagyon értékéből továbbá le kell vonni a házastárs azon kötelezettségeit és a különjavak azon terheit, amelyek a házasság megkötésekor már fennállottak, valamint a házastárs külön adósságait, amelyek az 58. §-ban pozitiv irányban, az 59. §-ban pedig negativ irányban közelebbről meg vannak határozva.

Az ehhez képest megállapitandó értékkülönbség teszi a házasság megszüntével megnyiló közszerzeményi követelés tárgyát.

E követelés azonban, habár szabály szerint készpénzben jár (66. §. első bek.), nem szükségképpen pénzben egyenlitendő ki. A 68. §. második bekezdése szerint a közszerzeményi illetőség kiadására kötelezett házastárs ebbeli kötelezettségének eleget tehet azzal, hogy különvagyonához nem tartozó egyes vagyontárgyainak osztatlan felerészét a másik házastársra átruházza, a harmadik bekezdés pedig a másik házastársat is felhatalmazza az ilyen átruházás követelésére. Részletesebb szabályokat tartalmaznak erre nézve a 69. és 70. §-ok. Ha azonban a 68—70. §-ok szabályai szerint előálló eredmény a méltányossággal ellenkeznék, a 71. §. felhatalmazza a birót, hogy e szabályoktól eltérően méltányosság szerint határozza meg a közszerzeményi tartozás lerovásának módját.

A második Tervezet gondoskodik arról is, hogy az egyik házastársat megillető közszerzeményi követelést a másik házastárs a követelés megnyilta előtt meg ne hiusithassa. Biztositási jogot ugyan nem ad a veszélyeztetett félnek ; ez ellenkeznék a magyar közszerzeményi jog azon alapgondolatával, hogy e jog a házastársat élők között a szabad rendelkezésben nem korlátozza (61. §.). A 60. §. azonban kimondja, hogy a különvagyonból le kell számitani annak értékét, amit a házastárs a házasság ideje alatt eltékozolt, vagy amivel vagyonát a házasság ideje alatt egyébként szándékosan apasztotta, anélkül, hogy az 59. §. alá esnék. E §. szankciója csak odáig terjed, hogy a vétkes házastárs hátrányára ennek különvagyona a közszerzemény megállapitásánál esetleg teljesen figyelmen kivül marad.

Továbbmenő védelmet nyujt minősitett dolus esetében a 73. §. : ha a házastárs a házasság ideje alatt vagyonát a másik házastárs közszerzeményi követelésének kijátszására irányuló szándékkal nagyobb mértékben apasztja, mint amennyit külön vagyoni illetősége kitesz, a másik házastárs a közszerzeményben szenvedett vesztesége pótlására követelheti, hogy közszerzeményi illetőségén felül e többlet fele a közszerzeményi követelés megnyiltakor a vétkes házastársnak akkor meglevő vagyonából neki kifizettessék. Ez a jog azonban, ha kötelesrészre jogosultak vannak, csak annyiban érvényesithető, amennyiben ezáltal a kötelesrész nem csorbul. Ezzel a korlátozással a 73. §. oda vezethet, hogy a vétkes házastárs a közszerzeményi jogában sértett másik házastársnak esetleg a házasság megszüntekor meglevő egész vagyonát köteles kielégitésül átengedni. A házasság megszünte után szerzendő vagyonával azonban a 73. §. előfeltételei alatt sem felel, ily exorbitáns és a fennálló jogban is ismeretlen felelősség megállapitását a szerkesztő-bizottság a házasság ethikai természetével ellenkezőnek tartotta.

Ellenben kimondotta, hogy ha a közszerzeményi illetőség kiadására kötelezett házastárs a házasság ideje alatt élők közötti ingyenes juttatások által apasztotta vagyonát a 73. §-ban meg-

határozott szándékkal és mértékben, a másik házastárs — amennyiben a vétkes házastárs vagyonából nem szerezhet kielégitést — az adomány felerészét az alaptalan gazdagodás visszatéritésének szabályai szerint és a 74. §-ban meghatározott közelebbi módozatok mellett a megadományozottól visszakövetelheti.

Abban a kérdésben, hogy minő következményekkel jár, ha a házastárs a házasság ideje alatt valamely vagyontárgyat a másik házastársra átruház, vagy a másik házastársnak közszerzeményi illetőségét meghatározott összegben vagy meghatározott vagyontárgyra nézve szerződéssel elismeri (65., 66. §-ok), a második Tervezet lényegileg az első Tervezetet követi.

.... Lényegesen javult a második Tervezetben *a törvénytelen gyermekek* helyzete azáltal, hogy az exceptio plurium concubentium, amelyet az első tervezet 360. §-a a természetes atyának a törvénytelen gyermek tartáskövetelésével szemben korlátlanul megengedett, el van ejtve. A 215. §. az alól a szabály alól, hogy a törvénytelen gyermek atyjának azt kell tekinteni, aki az anyával a gyermek fogantatásának idejében közösült, joggyakorlatunkkal egyezően csak arra az esetre tesz kivételt, ha az anya ugyanabban az időben a kéjelgést keresetként üzte; nehogy azonban ily módon esetleg több egyént is meg lehessen támadni ily tartási keresetekkel, a 217. §-ban azt is kimondja, hogy a gyermek a 215. §. szerint atyjának tekintendő személytől nem követelhet eltartást, ha már mint természetes atya itéletileg, birói egyezséggel vagy a 224. §-nak megfelelő megegyezés alapján már más van kötelezve, vagy ha más a gyermeket szerződésileg magáénak elismerte.

A törvénytelen gyermeknek természetes atyja elleni tartáskövetelését a második Tervezet nem közönséges pénzkövetelésnek, hanem családjogi viszonyain alapuló követelésnek tekinti. Ez a gondolat, mely már az első Tervezet 353. §-ának azon rendelkezésében is benne rejlett, hogy az atya halála után örököse az eltartás kötelezettségét megválthatja oly összeggel, amelyet a gyermek hagyatékából kötelesrészül követelhetne, ha törvényes gyermek volna, most még világosabban ki van fejezve a második Tervezet 220. §-ának második bekezdésében, amely szerint «a törvénytelen gyermek eltartási követelése az atyja feleségének, elvált feleségének és kiskoru törvényes gyermekeinek eltartási követelésével egyenlőrangu. Az atya többi gyermekével és más rokonaival szemben a törvénytelen gyermeknek az eltartási követelésre nézve elsőbbsége van.» Amily méltányos, hogy a törvénytelen gyermek tartási követelése ne szoruljon háttérbe a törvényes kiskoru gyermeké mögött, oly visszás és méltánytalan volna, ha vagyon elégtelensége esetében a törvénytelen gyermek mindent elvihetne a kiskoru törvényes gyermek elől.

A nemzetközi büntetőjogi egyesület magyar csoportja.

A nemzetközi büntetőjogi egyesület magyar csoportjának legutóbbi ülését Wlassics Gyula nagyobb beszéddel nyitotta meg.

Neki jutott — ugymond — a megtisztelő feladat, hogy a legközelebbi munkarend nagyjelentőségü tárgyát, mely nem kevesebbet jelent, mint a magyar büntetőjog kodifikációja reformjának előkészitését, néhány általánosságban tartott tétellel megvilágitsa. Eddigi irodalmi müködésében is régi és modern iskolák között a közvetités feladatát kivánta szolgálni. Mi természetesebb tehát, hogy ma is csak melegen üdvözölheti azt a törekvést, mely az uj büntetőjogi irányok egészséges, érett gyümölcseit leszedni óhajtja és a tudományos buvárlatok kialakult gyakorlati eredményeivel gazdagitani akarja a büntetőtörvényt.

Melegen emlékszik meg Csemegi nagy érdemeiről és megállapitja, hogy ha a büntetőtörvénykönyv ma már gyökeres reformra szorul is: ez a magyar büntetőtörvénykönyv, mint jogászi elmemü értékét nem csökkenti.

A magyar büntetőtörvénykönyv a klasszikus irodalmi elméletek az akkori külföldi törvényhozás és különösen a franczia-német büntetőjog hatása alatt állt. Ebből a nézőpontból föltétlenül mindenkinek el kell ismernie a mü logikus konczepciójának müvészi érvényesülését, a fogalmi meghatározások és analytikus különböztetéseknek nem egy helyütt virtuóz megoldását. Ámde az élet kimutatta a törvénykönyv több hiányát, a tudomány pedig óriási haladást tett. A revizió munkája már régen megindult. Ezeknek eddigi törvényhozási eredménye a Novella volt, mely *Balogh Jenő* nevéhez füződik, de ez a revizió eszméjét sohasem szoritotta háttérbe.

A novellával csak a szélesebb reform gondolata erősödött. Hogy a revizió teljesen uj kódexet, gyökeres vagy kisebb jelentőségü reviziót jelentsen-e, erre nézve várjuk meg az elmélkedések, tanácskozások és tanulmányozások végét. Ezek eredménye lesz döntő, hogy majd a törvényhozási reformot milyen czim illeti meg. A dolog lényege az, hogy a régi kódexből fenn kell tartani mindent, ami életképes, de viszont meg kell javitanunk, fel kell frissiteni mindent, ami hibás vagy elavult.

Ami a büntett és büntettesek elleni küzdelemben czélszerü eszköznek bizonyul, azt érvényesiteni kell. A modern büntetőjogi biztonsági rendszabályok elől nem szabad elzárkózni, de sötétbeugrás volna, ha az egyéni felelősség gondolatát, az alanyi bünösség fogalmát az uj kódex megsemmisitené, vagy a büntetendő cselekmény fogalmát már most a közveszélyesség fogalmával helyettesitené. Veszélyesnek tartaná azt is, ha a társadalmi védekezés szükségessége lenne az uj büntetőjogi rendszernek kizárólagos alapelve. Nem barátja a törvényhozásban a «tabula rasa»-nak. Ne iskolák kizárólagos vezérelvére esküdjünk, de több elv összehangzását keressük és találjuk meg a gyakorlati megoldást. A nemzetközi büntetőjogi egyesületnek is ez az alapelve. Ezen az uton nem fog lehullani az egyéni felelősség, az alanyi bünösség a büntetendő cselekmény ma még pótolhatlan fogalma, de hatalmassá fejlődhet a motivumok tanának életképes fája és miként máris megtaláltuk a gyermek és fiatalkoru büntetteseknek oly uj szellemi kezelését, mely a rendes büntetőjogi és büntető perjogi szabályok alól teljesen ki van véve, meg fogjuk találni a közveszélyességnek különböző osztályozására nézve is a gyógyitást, vagy a biztonsági intézkedések sikerre vezető eszközeit.

Rendkivül fontos a magyar kodifikáczió jellegére nézve, hogy a közveszélyesség elve legalább részben elfogadásra fog-e találni. Ennek beható tárgyalása, minden oldalról való megfontolása különösen igénybe fogja venni figyelmünket. Ezen a téren megfontolásunknál nem szabad figyelmen kivül hagyni a messzebbmenő reformot jelentő javaslatokat sem, mint a hivatalos német javaslattal szemben Liszt és társai által készitett ellenjavaslatot, az 1908-iki svájczi javaslatot és az 1909-iki osztrák javaslatot. Csak arra vigyázzunk, hogy papirtörvényt ne hozzunk. Ne járjunk ugy, mint a börtönbüntetéssel járt a ma érvényben levő kódex. Hatályos védekezés csavargók és koldusok, megrögzött közveszélyes gonosztevők vagy beteges hajlamuak ellen csak megfelelő intézetek létesitése mellett lehetséges. Dologházak, gyógy- és letartóztatási intézetek egész sorozatára van szükség.

Ha az ország, a nemzet számára hasznos törvénynek akarunk uttörői lenni: akkor nekünk kell példát adni arra, hogy egyik tábor se vonuljon vissza álláspontjának szélső sánczaiba. Ne feledjük el egy perczre se, hogy az igazság soha sincs a végleteken.

Lehetetlen, Uraim — igy végzi beszédét — hogy ha arról van szó, hogy a magyar büntetőjogi reformot a kor szelleméhez és a haladás mai szinvonalához idomitsuk, ne tudnánk még a legellentétesebb áramlatokból is kiindulva a közös munkában találkozni. Ehhez csak az kell, hogy álláspontjaink végleteiről jóakarattal induljunk ki és akkor találkozunk az ut közepén, mely állomás, az élet gazdag tapasztalatai szerint, különben is az igazság állomása szokott lenni. Az igazság keresése és megtalálása lelkesitsen munkánkban. E lelkes kitartó munkásság jegyében nyitom meg a nemzetközi büntetőjogi egyesület magyar csoportjának mai ülését.

Dr. Moravcsik Ernő Emil egyetemi tanár felszólalása bevezetésében utalt arra, hogy a kriminalitásnak a társadalmi viszonyok különféle alakulásában, a sajátságos miliőben, az egyén szervezeti és szellemi állapotában rejlő etiológiai tényezői behatóbb tanulmányozása, a sok évi tapasztalat azon meggyőződést érlelte meg, hogy azok az intézkedések, amelyeket a büntető igazságszolgáltatás a társadalom biztonságának megvédése czéljából tett, nem elégségesek s a büntettesek valamennyiségét nem lehet egyforma szempontból megitélni, hanem az emlitett tényezők szerint csoportokba kell osztani s ennek értelmében alkalmazni a legtöbb eredményt kilátásba helyező védelmi eljárásokat s a veszélyt nemcsak a jelenben elháritani, de a társadalom nyugalmát a jövőben is biztositani. Igy alakult ki a fiatalkoru, az alkalmi és a javulásra csak hosszabb idő mulva, vagy éppen

nem nyujtó visszaeső, továbbá a korlátolt beszámithatásu, a csökkent szellemi értékü, a rendellenes és normális psychéjü közveszélyes egyének csoportja, amelyekkel szemben a védekezés módjának és alakjának is másuak kell lennie. Fontos elvként kell kidomborodnia ezek szerint az individualizáló eljárásnak. Foglalkozott az elmebeteg, az ép és kóros szellemi állapot határán lévő, a degenerált, iszákos egyének beszámithatóságának, elbánásának kérdésével, a számbajöhető biztonsági rendszabályok alkalmazásának alakjaival. Szükségesnek mondta, hogy az uj büntető-törvénykönyvben a beszámitást kizáró okok között az öntudat megzavarása és az elmebetegség a sok félreértésre és hibás magyarázatra alkalmat szolgáltató akaratbeli szabad elhatározási képesség külön kriteriuma nélkül szerepeljen s kifejezést nyerjen a korlátolt beszámithatóság elve is, de sem ennek, sem az elmebetegségnek alakjai taxative ne soroltassanak fel, mert formáik és jellegük változásnak vannak alávetve. Kivánatosnak tartja, hogy ugy a közveszélyes elmebeteg-büntettesek, mint a korlátolt beszámitás alá eső és az iszákos egyének külön elhelyezésben részesüljenek, annál is inkább, mivel itt a gyógyitásnak, nevelésnek is tág teret kell juttatni. Kie meli, hogy a pontos megfigyelések és észlelések kideritették, hogy a munkakerülő csavargók, szélhámosok között nemcsak sok a degenerált, csökkent szellemi értékü, de elmebajos vagy defektussal gyógyult egyén is, akik szintén speciális elbánást igényelnek.

A váltóóvás az uj magyar váltótörvénytervezet szerint.*

A tervezet 44. és 44/*a)* §-aiban az előzők értesitését (notificatio) az óvási eljárás alkatrészévé teszi, amennyiben az Egyezmény 11. czikkében foglalt fentartással élve, óvás esetében az összes előzőknek a fizetés hiányáról való értesitését az óvatoló közegre háritja. Ez a rendelkezés mindenekelőtt egyezményellenes. Az Egységes Szabályzat 44. §-a ugyanis az előzők értesitését nagyjából mai törvényünkkel azonosan oly módon szabályozza, hogy első bekezdése szerint a váltóbirtokos az őt megelőző forgatót és a kibocsátót, második bekezdése szerint pedig mindegyik forgató az őt megelőző forgatót értesiteni köteles. Az Egyezmény 11. czikke szerint pedig az egyes államok törvényei olyképpen rendelkezhetnek, hogy «a fizetés elmaradásáról szóló értesitést, amelyet a szabályzat 44. czikkének első bekezdése emlit», az óvatoló közeg adhatja meg. Mindazonáltal a tervezet 44/*a)* §-a tulmenve a 44. §-nak az Egyezmény 11. czikke által eszerint megengedett módositásán, kimondja, hogy az óvatoló közeg köteles az összes váltókötelezetteket értesiteni, tehát a 44. §. második bekezdésében emlitett folytatólagos értesitéseket is teljesiteni. Ez a rendelkezés továbbá, eltekintve egyezményellenes voltától, emellett oly feladatot hárit az óvatoló személyre, melyet érdemben is ugy elvi, mint gyakorlati szempontokból, kifogásolnunk kell, különösen pedig oly szabályozás mellett, mint amilyent a 44/*a)* §. tartalmaz. Az Egyezmény 11. czikke ugyanis, amidőn a váltóbirtokost terhelő értesitésnek az óvatoló személyre való bizhatását kontemplálja, igen helyesen abból a megbizási viszonyból indul ki, mely a váltóbirtokos és az óvatoló személy között létesül az utóbbinak az óvási tanusitás iránti megkeresésével. Arra azonban, hogy az óvatoló személy a vele semmiféle viszonyban nem lévő többi forgatót terhelő értesitéseket is helyettük teljesitse, hiányzik elsősorban az elvi alap és az ilyen rendelkezés szem elől téveszti azt, hogy az óvatoló közeg és nevezetesen a kir. közjegyző a váltóóvásnál is, mint minden sajátlagos hivatásából folyó cselekménynél, nem mint hatósági közeg, hanem mint bizonyos jogi hatályu tényeknek magánmegbizásban közhitellel való tanusitására államilag kirendelt igazságügyi közeg jár el. Ennek szem elől tévesztése azután egyáltalán végigvonul az óvatoló személy általi értesités egész szabályozásán és gyakorlati szempontokból is nehezményezendő eredményekre vezet. Igy mindenekelőtt a 44/*a*. §. kötelezően irja elő az értesitést és annak alakját, noha a gyakorlatból tudvalévő, hogy az értesitést, igy különösen az inkasszo-váltóknál, a be nem váltott váltó egyszerü visszaküldésével is szokás teljesiteni, aminek megfelelően az Egys. Szab. 44. §-a ki is mondja az értesitésnek bármily alakban való megtehetését és ami ma olyképpen érvényesül, hogy a váltóbirtokos «közlés nélkül» óvatoltatja a váltót, melyet azután óvás után maga visszaküld. A 44/*a)* §. ennek lehetőségét kizárja és az óvatoló közeg felelősségére való tekintettel kénytelen lesz a váltóbirtokos utasitására való tekintet nélkül az összes értesitéseket a megszabott alakban foganatositani és azok költségeivel a kis összegü inkasszo-váltókat is terhelni. Nyilvánvaló, hogy a 44/*a)* §. egészen tévesen kényszeritő szabállyá teszi az értesitést és annak alakját; nem egésziti ki egyszerüen az Egys. Szab. 44. §-át az Egyezmény 11. czikkének megfelelően oly reudelkezéssel, hogy a váltóbirtokos általi értesitéssel egyenlő joghatályu a megbizása folytán az óvatoló közeg által megadott értesités, hanem amint egyszer a váltó óvásra kerül, hivatalos kötelességgé teszi a megszabott alakban való értesitést és kizárja ennek mellőzhetését, amit pedig, ha a váltóbirtokos felelősségének viselése mellett attól el kiván tekinteni, vagy azt más alakban akarja teljesiteni, sem az ő személyében, sem épp oly kevéssé az ő megbizottja személyében kényszeritő szabály felállitásával kizárni nem lehet, anélkül, hogy a 44. §-ban a mai állapottal azonosan szabályozott értesitési kötelezettség alapgondolatával ellentétbe ne kerüljünk. Ugyancsak a fentjelzett téves kiindulópontra vezethetjük vissza a 44/*a)* §-nak azt az elhibázott szabályát is, mely szerint az értesités elmaradásából eredő károkért az óvatoló személy a 44. §. utolsó bekezdése szerint, tehát közvetlenül azoknak felelős, akiknek értesitése elmulasztatott. Az óvatoló közegnek a váltóóvás körül elkövetett bármely mulasztásáért való felelőssége csupán a megkereső félhez való megbizási viszonyán alapulhat; ellene tehát — épp ugy, mint az óvásnak az ő hibájából való érvénytelensége esetében is — csupán az értesités elmulasztásáért az illetőknek közvetlenül felelős váltóbirtokos léphet fel viszontkártéritési igénnyel, mellyel szemben minden a megbizásra alapitott kifogásnak kell, hogy helye legyen; ellenben arra, hogy az összes a váltón szereplőknek az óvatoló személy ellen közvetlen kereseti jog adassék, hiányzik mindenekelőtt, amint a fentmondottakból folyik, az elvi alap. De gyakorlatilag is türhetetlen volna, hogy az óvatoló közegek bármily oldalról jövő roszhiszemüs kártéritési perek özönének legyenek állandóan kitéve, melyekben, teljesen kivülállva az alapul szolgáló viszonyon, kellően nem is védekezhetnének. A 44/*a)* §. szerint mindazoknak értesitése kötelező, akiknek czime, illetve váltónyilatkozatuk kelte «a váltóból kitünik». Tehát elegendő egy a váltóra szokásosan alkalmazott és a váltó tartalmához nem tartozó bélyegző, vagy bármilyen más feljegyzés is, mely pedig az óvás felvétele és kiadása után is roszhiszemüen alkalmazható anélkül, hogy a csupán természetszerüleg a váltó másolatát tartalmazó jegyzőkönyvvel igazolható volna az utólagos alkalmazás. Kérdés továbbá, «kitünik»-e pld. a czim az ilyen nem keltezett forgatmánynál: «Ujvidéki takarékpénztár»? A tervezet 44. és 44/*a)* §-ainak egybevetéséből, továbbá, ha a 44. §. 2—5. bekezdéseit — amint feltételeztetik és amint figyelemmel az Egyezmény 11. czikkének a 44. §. első bekezdésére való szoritkozására nem is lehet másképpen — az Egys. Szab. 44. §-ának 2—5. bekezdései szövegével szószerint kitöltjük, arra az eredményre jutunk, hogy csupán a váltóbirtokosnak személyes értesitési kötelezettsége van az óvás elengedésének esetére korlátozva, ellenben az előző forgatók egyáltalán, tehát az óvás esetében is kötelesek az óvatoló közegtől vett értesitést tovább közölni, ami a 44/*a)* §. azon szabálya folytán, hogy az óvatoló közeg az összes váltókötelezetteket tartozik értesiteni, arra vezetne, hogy a váltóbirtokost megelőző forgató előzői kétszeresen értesittetnek. A tervezet végül nem csekély költségtöbbletet is jelent, midőn a gyakran igen nagyszámu váltókötelezettek mindegyikének kötelező értesitése után 1—1 K-val (1880 : LI. tcz. 11. §-a) emeli az óvás költségeit, a legtöbb esetben minden gyakorlati szükség és eredmény nélkül.

Arra pedig, hogy ezen, mint láttuk, nagy felelősséggel járó munkának ezelőtt 33 évvel megállapitott dijazása esetleg még jobban leszállittassék: talán mégsem lehet gondolni. Mindezek szerint az Egys. Szab. 44. §-át változatlanul kellene felvenni alkotandó törvényünkbe és emellett az Egyezmény 11. czikke alapján és mai jogállapotunkkal egyezően kimondani azt is, hogy a váltóbirtokost kötelező értesitést megbizásából az óvatoló személy is megadhatja. Amiből önként következik és külön szabályozást nem igényel az értesités határideje, alakja és az elmulasztásából

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

folyó felelősség és annak mértéke a váltóbirtokossal, mint megbizóval szemben, az általános szabályok szerint.

A tervezet 86. §-ában az óvatoló személyek körét tágitja a váltójegyzői intézmény felélesztésével oly helyeken, ahol járásbiróság nincsen. Gyakorlati és különösen ha esetleg az ügyvédi mozgalom egyik programmpontjának megvalósitásáról volna szó, anyagi jelentősége ennek a reformnak alig van. Mert a vidéki és elsősorban azok a kisebb pénzintézetek, amelyeknek székhelyén járásbiróság nincsen, váltóforgalmuk szükségleteit visszleszámitolás utján fedezik és váltóik ennélfogva ugyis rendszerint a visszleszámitoló intézet székhelyére vannak telepitve és ott is lesznek megóvatolva, ugy hogy a váltójegyzőkre csupán azon csekélyszámu váltók megóvatolása maradna, amelyek ma nem a visszleszámitolási forgalom szempontjai miatt, hanem csak éppen a nagyobb óvási költségek elkerülése végett telepittetnek. A telepités az ismert ujabbkeletü curiai gyakorlat folytán és ha a tervezet 2. *a)* §-a ennek megfelelően fog szövegeztetni, még általánosabb lesz és igy a váltójegyzői óvások számára csakis a csekélyszámu helyi és tárczaváltók fognak visszamaradni.

Az óvatoló személyek területi illetőségét a tervezet 86. §-a helyesen kiterjeszti a szomszédos járásbiróságok területére is. Feltételezhető, hogy a szomszédos járásbiróságokat mindenkor rendelet fogja megállapitani, ezt azonban ugy itt, mint különösen a tervezet 73. *a)* §-ánál az «összeépült» községek tekintetében, ahol a bemutatási cselekmény egy érvényességi kellékéről van szó, magában a törvényben külön ki kellene mondani.

Az óvatoló személyek hatáskörét a tervezet 91. §-a kiterjeszti a teljesités átvételére és ezzel, a mai eziránti vitákat kiküszöbölve, csak egy, a dolog természetéből folyó legitimációt ismer el. Nem felel azonban meg a gyakorlati szükségletnek, hogy ez a felhatalmazás csak a felhivás alkalmára szorittatik és nem látjuk be, hogy miért ne adhatná ki az óvatoló közeg a váltót fizetés ellenében és esetleg még óvás felvétele nélkül, tehát csekélyebb költség mellett mindaddig, mig az nála van. Az, hogy ez «önként értetődik» (l. indokolást), ha a váltóbirtokos nyugtatott váltót adott át, éppen nem áll, mert különben nem képezné ma is vita tárgyát. Különben pedig, ha igy a 91. §. egyáltalán csupán arra az esetre rendelkezne, amikor a váltóbirtokos nem nyugtatott váltót adott át, ami jelenlegi szövegezése mellett abból egyáltalán ki nem tünik, akkor második bekezdésében az óvatoló közeg nyugtatványozási kötelezettségét is csak erre az esetre kellene szoritani.

Dr. Holitscher Szigfrid.

Az alkalmazottak nyugdijbefizetései.

Érvényesen kiköthetí-e a munkaadó, hogy az állását felmondó alkalmazott fizetésének a munkaadó külön nyugdijalapja részére levont részét, az ugynevezett nyugdijbefizetéseket elveszíti? Ez a kérdés, amelyre az utóbbi két év alatt biróságaink a legellentétesebb feleleteket adták, nemsokára elintézést, remélhetőleg megnyugtató elintézést nyer. A kir. Curia III. jogegységi tanácsa fog erre a kérdésre a legközelebbi jövőben elvi választ adni és ezzel végét fogja vetni annak a bizonytalanságnak, amely ebben a fontos, eminenter gyakorlati kérdésben uralkodott.

Most, a 12. órában már késő volna a kérdésnek ezernyi részletével és kihatásaival foglalkozni, nem is ez a czélja ennek a néhány sornak. Hosszabb tanulmányomban* igyekeztem e feladatnak eleget tenni és igyekeztem a budapesti kir. tábla felülvizsgálati tanácsa állásfoglalásának helytelenségét kimutatni. Igyekeztem bebizonyitani, hogy a kérdéses nyugdijszabályzati kikötés erkölcstelen, hogy az alkalmazott ebben a kérdésben nem alkalmazott társaival áll szemben, hanem főnökével és hogy ez a kikötés jogtalan gazdagodást jelent a főnöknek, mig az alkalmazottat leköti, szabad mozgásában korlátozza. Rámutattam arra, hogy ez a kikötés egyoldalu kötbérkikötés, a felmondási jog gyakorlásának egyoldalu kötbérrel sujtása. Igyekeztem megdönteni a tábla főérvét, hogy e kikötés érvényessége a szerződési szabadságnak a folyománya és törekedtem annak a bebizonyitására is, hogy matematikailag sincs e kikötésnek létjogosultsága.

Mindezekre itt ujból visszatérni nem akarok és csupán néhány oly megjegyzést óhajtok itt papirra vetni, amikre a tanulmányom kiadása óta hozott egyes itéletek és bekövetkezett egyéb jogi és gazdasági események késztetnek. És talán éppen a Curiának küszöbön lévő állásfoglalására tekintettel nem végzek ezzel hiábavaló munkát.

Az egyik itéletből, amelyet a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék egyik felebbezési tanácsa hozott, látom, hogy sokakat megtéveszt az, hogy a magánnyugdijalapok humánus czélzatu intézményeknek látszanak, amelyek terheinek nagy részét látszólag a főnök viseli, mert a rendes befizetéseken kivül, amelyek az alkalmazott befizetéseivel azonosak, időnként nagyobb összeget is juttat a nyugdijalapnak. A főnök ilyetén humanizmusával szemben méltánytalan egoizmusnak látszik, hogy a főnök szolgálatából kilépő alkalmazott befizetéseit visszaköveteli.

Arra máshelyütt* már rámutattam, hogy a főnöknek ez a humanizmusa nem humanizmus, hanem szocziális kötelesség és hogy az alkalmazott befizetésének visszatartása éppen ellentéte a humanizmusnak.

A befizetések és ha ez humanizmus, ez a humanizmus legfeljebb arra jogositják a főnököt, hogy a saját befizetéseiről rendelkezzék, de nem arra, hogy az alkalmazott pénzével, az alkalmazott befizetéseivel rendelkezzék. Az inkriminált kikötés pedig éppen ezt jelenti.

És jelenti azt is, hogy éppen a szorgalmas, a használható, a tisztességes alkalmazott veszti el befizetéseit, mig a használhatatlan, a lusta, a haszontalan alkalmazottat e kikötéssel semmiféle károsodás nem éri. Az előbbinek, ha állását el akarja hagyni, magának kell felmondania, mert hiszen a józan főnök az ilyen munkaerőt önként el nem bocsátja, mig az utóbbinak a főnök mond fel. A budapesti táblának felülvizsgálati tanácsa, melynek gyakorlata utóbbi időben és különösen a szolgálati viszony körébe eső perekben, méltán eshetik kifogás alá, már most épp azt találja helyesnek és igazságosnak, hogy a tisztességes alkalmazott elveszitse befizetéseit, mert ő mondott fel, a haszontalan pedig visszakapja, mert neki mondtak fel. Azt találja helyesnek és igazságosnak, hogy a főnök kénye-kedvétől függjön, visszakapja-e az alkalmazott a saját befizetéseit. Ha jókedvü a főnök, akkor a távozni akaró alkalmazottat szivességből ő bocsátja el, ami a befizetések visszatéritését jelenti, ha rosszkedvü, nem bocsátja el és az alkalmazottat felmondásra kényszeriti, ami az inkriminált kikötés szerint a befizetések elvesztésével jár együtt.

Ez azonban még mind a tisztességesebb főnök. A gyakorlati élet felmutat azonban oly eseteket is, hogy egyes főnökök egyáltalában nem mondanak fel alkalmazottaiknak, hogy éppen nyugdijbefizetéseiket visszafizetniök ne kelljen. Egyszerüen kiszekirozzák a nekik nem tetszőket, addig sikanirozzák, mig a szerencsétlen ember maga nem mond fel.

És mindezt helyesnek tartja a budapesti kir. tábla felülvizsgálati tanácsa, a szerződési szabadság védelmében, helyesnek találja, hogy a szabad felmondási jog, amely a szerződési szabadságnak szintén alkotórésze, ekkép illuzióriussá váljon.

Nyilvánvaló pedig, hogy a főnöknek ez a rendelkezési joga, az alkalmazott befizetéseinek ez a kihasználása erkölcstelen és annál erkölcstelenebb, mennél jobban hangoztatja a tábla, hogy a nyugdijalap nem a főnöké, hanem az alkalmazottak összességeé.

Hogy mennyire nem az, idézett tanulmányomban már kifejtettem. Itt ujabb bizonyitékul minden megjegyzés nélkül közlöm a Magyar Pénzügy egyik hirét:

«Az Osztrák-magyar monarchia első általános tisztviselőegyletének temesvári takarék- és előleg-társulata ápr. 6-án tartott közgyülése megállapitotta, hogy a szövetkezet kintlevőségei közül 113,216 K behajthatatlan, 382,190 K pedig kétesnek tekinthető. A közgyülés elhatározta, hogy a 495,406 K-t leirja és erre a czélra felhasználják a 182,404 K tartalékalapot, *az 53,250 K nyugdijalapot* stb».

Ime, ha a munkaadót veszteségek érik, az első, ami elvész, a nyugdijalap, amely részben az alkalmazottak befizetéseiből is képződik. Ime az alkalmazottak összességének érdeke, amely a nyugdijalapban kifejezésre jut. Ime a nyugdij biztonsága, amelyért az alkalmazott áldozatot hoz.

A budapesti kir. tábla a maga álláspontjának támogatására egy csomó törvényhelyre hivatkozik. Ez idézetekről kimutattam emlitett tanulmányomban, hogy részben tévesek, részben pedig

* Magántisztviselők nyugdija. Irta dr. Besnyő Béla, Budapest, 1912. Grill-féle cs. és kir. könyvkereskedés.

* Kereskedelmi Jog, 1913 márcz. 1. szám.

az ellenkezőjét tartalmazzák annak, amit a tábla belőlük ki akar olvasni.

Az idézhető törvényhelyek száma azóta egygyel megszaporodott. Ez az 1912 : LXV. tcz., az állami alkalmazottak uj nyugdijtörvénye.

Ez a törvény (30. §.) novumként akként rendelkezik, hogy az állami alkalmazottak is fizetnek ezentul nyugdijjárulékot és a helyesen levont nyugdijjárulékot sem a tisztviselő, altiszt vagy szolga, sem özvegye vagy árvái részére visszatériteni nem lehet.

Látszólag tehát végre egy törvényhely, amely a tábla álláspontja mellett szól. Ez azonban csak látszat.

Az állami alkalmazásnál a felmondási jognak nincs jelentősége. E törvény 5. §-a a felmondás feltétele mellett alkalmazottakat a törvény hatálya alól egyenesen kiveszi.

Az állami alkalmaztatásról önkéntes lemondás, amellyel a törvény szerint a nyugdijbefizetések és a nyugdijigény elvesztése velejár, nem fogható egy kalap alá a magánalkalmazott felmondásával. Az első az élethivatás otthagyását jelenti, az utóbbi csak szabad állásváltoztatást ugyanazon élethivatáson belül. Az utóbbinak az állami alkalmaztatásnál analogiája az egyik állástól való felmentés és más állami állásra átlépés. A főnök más, de az élethivatás marad a régi. Erről pedig kifejezetten mondja a törvény 6. §-ának utolsóelőtti bekezdése, hogy ez nem állásról való lemondás és igy a befizetések elvesztésével nem jár. Amire tehát kérdésünk vonatkozik, erről az uj törvény is csak ugy rendelkezik, mint a tábla gyakorlatával szemben álló curiai ujabb gyakorlat.

És még egyet mond az uj törvény. A 36. §. első bekezdése akként intézkedik, hogy még az állását önként elhagyó állami tisztviselő sem veszíti el feltétlenül nyugdijigényét. Figyelmet érdemlő esetekben igényének fentartása biztositható.

Mennyivel fölötte áll ez a magánnyugdijalapok humanizmusának, amelyeknél a főnök az alapszabályokra ütve nemcsak a nyugdijigény fentartását tagadja meg az állását felmondó tisztviselőtől, de megtagadja saját befizetéseinek visszaadását is.

Az állami nyugdijtörvény és a magánnyugdijalapok összehasonlításánál arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy mig a magánnyugdijalapok az alkalmazottaktól fizetésük után, minimális 4—6%-ot szednek a 20% beiratási és 50% fizetésfelemelési dijon felül, addig az állami tisztviselők csupán 1½%-ot, az altisztek 1%-ot fizetnek nyugdijjárulék czimén. Az állam, mint munkaadó, állandó kenyeret ad, alkalmazottait sohasem bocsáthatja el, nekik fel nem mondhat, fizetésük, ha kicsi is, állandóan emelkedő és ekképpen az állam tisztviselői nyugdijáról, nyugdijigényéről és nyugdijbefizetéseiről sem rendelkezik a magánalkalmazott főnöke, ellenben bármikor, indokolás nélkül felmondhat alkalmazottjainak és ezzel szabadon rendelkezik nyugdijukról, nyugdijigényükről, nyugdijbefizetéseikről.

Ezért erkölcstelen, hogy a magánmunkaadó visszatarthassa alkalmazottai nyugdijbefizetéseit, erkölcstelen volna még akkor is, ha az állam hasonlóképpen járna el tisztviselőivel szemben, csakhogy ime ez sem áll, mintha az állam hasonlóképpen járna el.

Ezekhez a meggondolásokhoz kapcsolódik még az is, hogy az állam által igért nyugdij (ellátási igény) biztos, mig a magánnyugdijalapoknál a lehető legbizonytalanabb, a főnök majdani anyagi helyzetétől függő, mert maga a nyugdijalap már a biztositottak csekély számánál fogva sem nyujt semmiféle garanciát, se biztositási alap, se matematikai, se kezelési ellenőrzést és igy az egész csak a levegőben lóg.

A valóságban ilyen a magánnyugdijalapok nyugdijbiztositási humanizmusa, amelynek kedvéért az egyes alkalmazottnak áldozatot kellene hoznia. Ez az áldozatkikötés erkölcstelen volna még akkor is, ha általa a többiek nyugdijigényei biztosittatnának, de ezerszerte erkölcstelenebb a valóságban, ahol a kikötés eredménye és czélja nem az alkalmazottak nyugdijának biztositása, hanem az alkalmazottak lekötése, felmondási joguk elkobzása és vele a szolgálati viszony feltételei megállapitásának a főnök oldalára átjátszása.

Karakterisztikusnak tartom e tekintetben azt a jogi véleményt, amelyet egyik kiváló gyakorlati jogászunk adott kliensének, egy nyugdijalapot «fentartó» munkaadónak. Arról volt szó, mit tegyenek, ha a bíróságok állandóan visszafogják itélni az alkalmazottak nyugdijbefizetéseit. A jogi vélemény ez volt: nem fogunk ezentul az alkalmazottól nyugdijjárulékot szedni, az alkalmazott nyugdijjárulékát is mi, a főnök, fogjuk megfizetni, ennyivel azonban le fogjuk fizetését szállitani.

Ezzel fenyegetik a munkaadók alkalmazottjaikat. Ez a fenyegetés azonban teljesen tartalmatlan. Mihelyt a nyugdijbefizetések és nyugdijigény elvesztésének réme nem ijeszti az alkalmazottat, nem kell attól félnünk, hogy a főnök kénye-kedve szerint állapithassa meg, szállithassa le a fizetést, akkor a szent (!) szerződési szabadságnak legalább az az előnye érvényesülni fog, hogy a munkafeltételekhez nem egyoldaluan a főnök, hanem az alkalmazott is hozzászólhat.

Azzal is fenyegetik a Curiát, hogyha ujabban elfoglalt álláspontját most elvi határozatban is érvényesiti, a magánnyugdijalapok megszüntetik müködésüket, és igy az alkalmazottak nyugdij nélkül fognak maradni. Ez is vaktöltés. A meglévő magánnyugdijalapok egyoldaluan nem szüntethetik be müködésüket. Ujak is fognak alakulni, hiszen eddig is voltak olyanok, amelyek az inkriminált kikötéssel nem éltek. És ha tényleg elpusztulnának is a magánnyugdij-intézetek, nem kár értük. A Curia állásfoglalása ekkor is áldásos volna, mert csak siettetné a kötelező nyugdijbiztositás behozatalát, ugy mint az Németországban és Ausztriában is szabályozva van.

Ha pedig a Curia ezuttal a budapesti tábla állásfoglalását tenné magáévá, ezzel nemcsak az alkalmazottak százezreit, milliót sujtaná, de veszedelmes precedensül, irányitóul szolgálna a most készülő alkalmazotti törvénytervezetnek. E tervezet tudniillik, amint hirlik, át akarja venni az 1908-iki ipartörvénytervezet 377. §-át, amely a felmondó alkalmazott nyugdijbefizetéseit visszaadatja. Félő, hogy ha a Curia az ellenkező kikötést érvényesnek mondaná ki közvetlenül a törvény hozatala előtt, a törvény készitői a Curiára hivatkozással szintén megengedik ezt a kikötést, és ezzel perpetuálódnék az az állapot, amelyet pedig a tábla is csak egyelőre fogad el, és azért fogad el, mert ugymond egyelőre kivételes jogszabály nincs, amely a kielégitésre váró jogos gazdasági érdeket megvédje, a biróságnak pedig szerinte nem feladata az ellentétes gazdasági érdekek kiegyenlitése.

A tábla alkalmazottellenes állásfoglalása tehát csak ideiglenes, amig uj törvény nem hozatik, a Curiáé már sokkal veszedelmesebb volna, mert a törvényhozást is megakasztaná, megakadályozná. Ezzel pedig ismét egy területtel több volna, amelyben a kulturnyugatból kikapcsolnók magunkat. A kulturnyugat már régen tul van ezen a kérdésen. Ausztria és Németország külön törvénnyel szabályozza a magánalkalmazottak nyugdijbiztositását és szabályozza a kötelező állami nyugdijbiztositás daczára a konkrét kérdést ugy, hogy az alkalmazását elhagyó tisztviselő vagy nyugdijigényét tartja meg, vagy befizetéseit kapja vissza. Csak a budapesti kir. tábla találja helyénvalónak, hogy az alkalmazott nyugdijigényét is elveszitse, befizetéseit se kapja vissza csak azért, mert törvényadta felmondási jogával élt.

Dr. Besnyő Bernát.

A Btk. 270. §-ának 3. pontja.

A Btk. sokféleképpen meghányt-vetett 270. §-a katonai vonatkozásu rendelkezéseinek alkalmazása körül meglehetős nagy a bizonytalanság.

Nem egyszer megesik, hogy katonai hatóság kénytelen érvényt szerezni polgári igazságügyi hatósággal szemben annak a természetes polgári fölfogásnak, hogy a honvédelem, a haderő is az állami közigazgatásnak egyik szerve és igy a hivatali kötelességeire vonatkozó rágalmazás esetén a katonát is közhivatalnoknak kell tekinteni.

Ha pedig még a 270. §-nak alaposan földolgozott 2. pontja körül is ilyen ingadozás mutatkozik, jóformán teljes homály borul a 3. pontnak a közös hadsereg, a haditengerészet vagy a honvédség önálló részeiről szóló intézkedésére. Hiába keresünk utbaigazitást afelől, mikor és milyen körülmények közt állapitható vagy állapittatott meg az, hogy rágalmazást vagy becsületsértést a közös hadsereg, a haditengerészet vagy a honvédség valamely önálló része ellen követtek el. Sem az elmélet, sem a birói gyakorlat nem ad erre fölvilágositást.

A 270. §. 3. pontja és ugyane paragrafus utolsó bekezdésének arra vonatkozó utolsó tétele igazgatási természetü rendelkezést tartalmaz. Czélja az, hogy a rágalmazással vagy becsületsértéssel illetett önálló katonai részek tekintélyének, jó hirnevé-

nek stb. sértetlen föntartásához füződő állami érdekek megóvásáról már a bünvádi eljárás meginditása felől való döntéskor, továbbá a vádnak az eljárás során megfelelő képviselete által minden esetben gondoskodás történjék. Ennek a czélszerüségi szempontnak felel meg az, hogy a törvény a bünvádi eljárás meginditásának föltételéül kikötött fölhatalmazás megadását kizárólag a legfölsőbb felügyeleti hatóság : a közös hadügyminiszter, illetve a honvédelmi miniszter számára tartja fönn, mint akik hasonló kérdésekben kétségkivül leginkább hivatottak döntésre.

A törvény imént emlitett helye ugyanis a fegyveres erőnek egymástól független, különálló alkotóelemei, alapjai és ezeknek csak olyan részei felől intézkedik, melyekkel szemben a törvénybeli büncselekmények elkövetése — a megsértett részek önállósága folytán — egyjelentőségü az illető egész katonai szervezet megbántásával, ami természetszerüleg mindakettőre egyforma eljárást is von maga után.

Világos tehát a törvény álláspontja : az a magasabb érdek, mely a fegyveres erő alkatelemeinek, mint ilyeneknek a maguk egészében történt megrágalmazása vagy lealacsonyitó megsértése esetén a legmagasabb katonai adminisztrativ hatóság beavatkozását és kizárólagos döntését tette szükségessé, nem áll fönn minden katonai hatóság ilyen megbántásánál, hanem csak azokénál, melyeknek éppen önállósága folytán válik elengedhetetlenné a — megtámadott eljárásuk igazgatási uton való fölülbirálatára hivatott és a fegyveres erő illető részének érdekeit legjobban képviselő — főfelügyeleti hatóság döntő beavatkozása.

A törvénybeli rendelkezés természetének és czéljának megvilágitása után is megmarad még a kérdés, mely katonai alakulásokat kell a közös hadsereg, a haditengerészet, a honvédség önálló része alatt érteni. A törvény javaslata, indokolása és tárgyalása erészben nem szolgáltat semmi adatot. A gyér judikatura mindössze ennyi :

A Bjt. VII. köt. 80. lapján közölt esetben a bíróság a J. helységben állomásozó huszárokat vette (minden indokolás nélkül) a hadsereg önálló részének. Ez téves megállapitásnak tünik föl, mert a tényállás szerint az elitélt a községben állomásozó huszárok alatt, akiket valami deszkalopással gyanusitott, kétségkivül csak az ott levő közhuszárokat értette. Ők pedig (békés, normális viszonyok közt szolgáló legénység) aligha lehettek önálló része a hadseregnek.

Más esetben a bíróság — megint indokolás nélkül — azt mondta ki, hogy egy ezred anyagraktárának parancsnoksága nem önálló része a hadseregnek. Ehhez igy nem fér szó. (Bjt. XXXII. 226.)

A birói határozatokból tehát nem sok tanulság merithető a 270. §. 3. pontjának alkalmazásánál megoldás alá kerülő kérdésre.

Ilyenkor a bíróság előtt az a katonai szervezet, illetve az a katonai alakulás jelentkezik önállónak, mely a maga hivatásszerü katonai müködését vagy ebbeli müködésének bizonyos lényeges mozzanatait saját hatáskörében maga függetlenül intézi, amely tehát sajátlagos katonai rendeltetésének vagy valamely különleges katonai föladatnak saját belátása szerint a maga erejéből betöltésére van hivatva. Ezek tünnek föl olyan külön katonai részekként, melyeknek müködése — mármint a bíróság előtt szerepet játszó müködésük — nem olvad teljesen bele az általános nagy katonai organizmus életébe, hanem emellett bizonyos önállóságot őriz meg.

Szembeszökő ez akkor, ha a szóbanforgó önállóság állandó vagy szükségszerü tulajdonság gyanánt kisér valamely katonai alakulást, amint az pl. a vezérkarnál, valamely vár parancsnokságánál, a méneskarnál stb. látható.

A haderő más részeinek azonban müködésük különböző viszonylataiban egyszer meg van, másszor meg hiányzik az önállósága. Igy — a mi szempontunkból — önálló része a hadseregnek annak valamely határszélen álló, speciális katonai föladat megoldásával megbizott néhány emberből álló különitménye, mely a maga belátása szerint végzi különleges katonai dolgát ; ellenben nagy csapattestek is elvesztik bizonyos körülmények közt önálló rendelkezési jogukat. Egy ezred tisztikara önálló része lehet a közös hadseregnek, ha a katonai szabályok által hatáskörébe utalt tennivalókat saját belátása szerint függetlenül végzi, ha pl. mint becsületbiróság müködik. Ha ellenben az ezred tisztikarát, mint valamely tánczmulatság rendezőjét éri a becsületsértés, akkor a 270. §. 3. pontja nem alkalmazható, mert emlitett tevékenysége által az ezred tisztjei nem váltak a hadseregnek valamely önálló katonai föladatot teljesitő részévé. Olyankor tehát, amikor csak esetleges, relativ önállóságról van szó, a Btk. 270. §-a 3. pontjának megállapitása attól függ, a közös hadseregnek, stb. megsértett része a bünvádi eljárás alapjául szolgáló esetben tényleg önálló hivatali tevékenységet fejtett-e ki és a rágalmazás vagy becsületsértés ezt az eljárást illeti-e ?

Az önállóság ilyetén értelmezése összevág mindazzal, amit föntebb az önálló katonai részeknek és a fegyveres erő alkotórészeinek (a közös hadseregnek stb.) e paragrafus szempontjából egyforma helyzetéről és valamennyiüknek a legfölsőbb katonai adminisztrativ hatósághoz ugyane szempontból való viszonyáról mondottunk. Az okszerüség, sőt a szükségszerüség, mely ez önálló katonai szervek megsértése esetén a főfelügyeleti hatóság föltétlen és kizárólagos döntését követeli, emellett az értelmezés mellett nyilvánvaló.

Bár valószinü, hogy a gyakorlatban annak a tevékenységnek, mely valamely általában nem önálló katonai alakulást a közös hadsereg stb. «önálló részévé» emel, már a tárgya, jelentősége, természete is utal bizonyos mértékben annak függőség dolgában különleges voltára, az önállóság megállapitása esetleg mégis nehézségekbe ütközhetik. Ilyenkor, valamint hasonló más esetben is, a kétségben levő kir. ügyész vagy bíróság szakszerü fölvilágositásért, természetszerüleg, a katonai hatósághoz fordul.

Szó lehet még általában a Btk. 270. §-a 3. pontjának alkalmazási területéről.

A Bjt. XIX. köt. 247. lapján ösmertetett ügyben a bíróság a kiegyezés előtt létezett osztrák hadsereg ellen elkövetett becsületsértést büntette e pontra hivatkozással, Az indokolása ennek az volt, hogy az osztrák hadseregből, mint elődjéből alakult az 1867. évi XII. és az 1868. évi XL. tcz. alapján a mai közös hadsereg. El kell fogadnunk a kiegyezést megelőző cs. kir. osztrák hadseregnek a kiegyezést követő cs. és kir. közös hadsereggel való szerves és jogszerü összefüggését : a 270. §. 3. pontja tehát ez esetben helyesen volt fölhivható, mert a törvény itt affelől a haderő felől kiván intézkedni, melyet a magyar állam vagy maga vagy más állammal közösen tart fönn. Már pedig a kiegyezés előtt fönnállott cs. kir. osztrák hadsereg tulajdonképpen szintén közös volt ; mert föntartásához Magyarország is hozzájárult, akörül törvényes jogai és kötelességei Magyarországnak is voltak. A büntetőtörvénykönyv e helyen a «közös» szót nem mint elnevezést idézi, hanem mint bizonyos jogi állapot jelzését használja.

Az osztrák Landwehr semmiképp sem tartozik e pont keretébe. Megnevezve itt nincsen. A közös hadsereg részének pedig nem tekinthető, mert az osztrák Landwehr éppugy, mint a magyar honvédség a fegyveres erőnek, nem pedig a közös hadseregnek az alkatrésze. A 270. §. 3. pontja csak a közös haderőre (közös hadseregre és haditengerészetre), valamint a kizárólag magyar haderőre (a honvédségre) vonatkozik : aminek megfelel a 270. §. utolsó bekezdésének a tartalma is, mely hasonlóképpen csak a közös meg a magyar miniszterekről szól.

A Horvát-Szlavonországokbeli honvédség (a VI. zágrábi horvát-szlavon honvédkerület) nem esik szükségképpen e törvényhely alá, mert mint ilyennek magában véve katonai önállósága nincs. A horvát szolgálati és vezényleti nyelv meg a külön zászló még nem jelent katonai önállóságot.

A csendőrségre sem terjed ki a Btk.-nek most tárgyalt rendelkezése, mert a csendőrség törvényes szervezeténél fogva egyáltalán nem része sem a közös haderőnek, sem a honvédségnek.

Végül idézzük, mivel ide is tartozik, a Btk. törvényjavaslata indokolásának néhány sorát, mely hangoztatja, hogy a becsület oltalmára való jog «nem terjed ki a személy állitólagos vagy különös érdemeinek, kiváló állásának, vagy más rendkivüli tulajdonságainak kényszeritő elismerésére, valamint nem terjed ki valamely társadalmi osztály vagy felekezet vagy az ezekhez tartozó tagoknak külön felfogására a becsületről, illetőleg saját becsületükről. Sem az önnön tökély iránt követett venerácziót, sem az osztály külön fogalmait és igényeit nem oltalmazza s büntetési szankczióval nem czélozza elismerésre juttatni a büntetőtörvény. A büntetőtörvény értelmében csakis a polgári becsület s az emberi méltóság érzete szubszummáltatik a becsület

fogalma alatt s ebből kifolyólag csakis azon nyilatkozat vagy tett képezi a becsületnek büntetés terhe alatt tiltott megsértését, mely a polgári becsület vagy az emberi méltóság érzetét támadja meg». (II. Rész. 138. l.) *Dr. Töreky Géza.*

A Btk. 275. §-ának helyes alkalmazása.

Kriminális joggyakorlatunknak egyik, ugyszólván legagyoncsépeltebb tárgyát képezi a Btk. 275. §-a, amely a nyomban viszonzott kölcsönös becsületsértésről, illetőleg a bünösség és büntetés megállapitásának e téren követendő alkalmazásáról intézkedik. E §. magában véve nem nehéz, mert hiszen misem könnyebb annak megállapitásánál, hogy vajjon a becsületsértés kölcsönös volt s hogy különösen az nyomban viszonoztatott is.

Igaz ugyan, hogy a törvény hivatolt §-a csupán a becsületsértésről intézkedik s a rágalmazást nem emliti. Mindazonáltal joggyakorlatunk e §-t sokkal liberálisabb szellemben fogta fel s per analogiam a 274. §. mintájára, a kölcsönös rágalmazás esetében is alkalmazza azt, vagyis a nyomban viszonzott kölcsönös rágalmazás esetében is követi a 275. §-t s a bünösség megállapitása mellett mindkét felet, vagy csak azok egyikét felmenti.

A dolog eddig egészen világos. És mégis van egy pont, ahol a biróságok tévedni szoktak és ahol egymással teljesen ellentétes döntéseket találhatunk.

Nem rég történt egyik vidéki törvényszéken, hogy mint büntető felebbviteli biróság helybenhagyott egy olyan elsőfoku itéletet, amely a bünösség megállapitása mellett mindkét felet felmentette a 275. §. alapján. Az egész itéletben pedig az a furcsa, hogy mig az egyik vádlott becsületsértés és rágalmazással van vádolva, a másik csupán becsületsértéssel, az elsőfoku biroság mindezek mellett alkalmazhatónak találta a 275. §-t s a törvényszék sem látott ebben semmi anomáliát.

Kár, hogy az ügy nem vihető a felsőbb biróságok döntése alá, mert igy e kérdés örökre megoldatlan fog maradni s valamennyi törvényszék területén eltérő joggyakorlat fog kifejlődni. Sőt már ki is fejlődött.

Pedig hát ez itélkezés merőben téves és homlokegyenest ellenkezik a 275. §. szellemével. Hiszen a törvény maga tulajdonképpen csak a becsületsértésről beszél s a rágalmazás esetére e törvényszakasz alkalmazását csak a liberálisabb gyakorlat fejlesztette ki.

Csakhogy a helyes gyakorlat sem lehet más értelmü, mint a törvény intenciója, már pedig a törvény intenciója sem lehet más, mint az, hogy nyomban viszonzott és egyenlő sulyu sértések egymásban nyerjék meg elégtételüket s bár mindkét félnek a bünösségét is involválják, a büntetés alól a dolog természete szerint felmentést adjanak.

Ámde nem szabad szem elől téveszteni, hogy itt két egymással szemben álló s egyenlő sulyu sértésről van csak szó, miért is nem nyerhet alkalmazást e §. akkor, amikor az egyik sértés sulyosabb, mint a másik, vagy még kevésbbé akkor, ha a becsületsértés nem becsületsértéssel, hanem sulyosabb beszámitás alá eső más büncselekménnyel viszonoztatik.

Mert ugye furcsának tünnék fel olyan itélet, amely a 275. §. alapján mindkét felet felmentené, amikor az egyiknek becsületsértő kifejezésére a másik pofonnal felel. Pedig hát ez is csak becsületsértés a legtöbb esetben s mégis méltánytalannak, sőt jogellenesnek látszik ez esetben a 275. §. alkalmazása. Mennyivel inkább igy van ez akkor, amikor egy becsületsértő kifejezéssel egy rágalmazó állitás áll szemben, amelyet pedig a törvény is sokkal sulyosabban büntet, mint az egyszerü becsületsértést.

Nézetem szerint tehát a biróság ez esetben tévesen itélkezett s a 275. §-t, mint egy elasztikusnak látszó köntöst huzta rá egy olyan esetre, aminőre a törvényhozó bizonyára nem gondolt. A gyakorlat nagyon helyesen fejlesztette ki e §. alkalmazási terét a nyomban viszonzott kölcsönös rágalmazás esetére, de e kiterjesztést a gyakorlat is csak ugy értelmezhette, hogy mindig egyenlő sulyu büncselekmények álljanak egymással szemben s ha tehát egy sulyosabb beszámitás alá eső rágalmazás viszonoztatik nyomban becsületsértő kifejezéssel, nézetem szerint e §. alkalmazásának helye nincs.

Hiszen a törvény sem imperative rendelkezik, csupán a lehetőséget adja meg a biró kezébe, nem volna tehát a törvény szellemével összeegyeztethető az ilyen tulliberális kiterjesztés.

Jelentéktelennek látszó és mégis fontos kérdés ez, mert hiszen büntető joggyakorlatunknak nagyon is jelentékeny százalékát foglalja el e §. s a Btk. most tervbe vett reviziója alkalmából bizonyára ez sem fogja elkerülni az illetékes tényezők figyelmét.

Dr. Kovássy Albert.

Különfélék.

— **Az igazságügyminiszter a rabsegélyezésről.** *Dr. Balogh Jenő* igazságügyminiszter abból az alkalomból, hogy a Budapesti Rabsegélyző-Egylet őt tiszteleti elnökévé választotta, a következő levelet intézte bellyei Rickl Gyula államtitkárhoz, mint az egyesület elnökéhez:

«Méltóságos Államtitkár Ur! Hálás köszönettel értesültem arról a kiváló kitüntetésről, amelyben a Méltóságod bölcs vezetése alatt álló Rabsegélyző-Egyesület azáltal részesitett, hogy régi közkatonáját legutóbbi közgyülésén Méltóságod, mint az egyesületnek nagy odaadással dolgozó régi ügybuzgó elnöke mellé emelte. Kezdő-hivatalnok koromtól fogva mindig átéreztem annak a nagy jelentőségét, hogy minden oly munkaerőt, amely a társadalom részéről még megmenthető, fokozott gondossággal kell megtartani, különösen támogatni kell a letartóztatottaknak elhagyott és rendszerint kifogástalan életü családtagjait és meg kell kisérelni azt, hogy mindazok, akik inkább szerencsétlenek, semmint bünösök, a nemzeti munka részére visszahódittassanak, illetőleg társadalmilag használhatóvátétel végett átalakittassanak.

Teljesen át vagyok hatva attól a meggyőződéstől, hogy napjainkban a hosszu gazdasági válságok, az óriási kivándorlás, a komoly külpolitikai helyzet mindinkább fokozza ennek a munkának a jelentőségét.

Ezért biztositathatom Méltóságodat és a vezetése alatt álló egyesület tagjait, hogy teljesen átérzem a kiváló szolgálatokat, amelyeket évek hosszu során végzett csendes munkájukkal az országnak és a nemzetnek ezen a téren tettek és ezt a jelentős tevékenységet ezentul is kiváló érdeklődéssel és a hála őszinte érzésével fogom kisérni».

— **Dr. Vályi Sándor.** E név alatt előbb a budapesti kir. keresk. és váltótörvényszék czégjegyzőhivatalának vezetője közölte szakismereteit a nagyközönséggel czikkekben és a *Czégjog* teljes feldolgozásaban.

Néhány év óta *Vályi Sándor*, kir. táblai birói rangjának megtartása mellett, mint a budapesti munkásbiztositási választott biróság elnöke müködik, uj hatáskörébe belemélyedve, a szó szoros értelmében *igazságot osztva, védve a védtelent*, de ahol kell, visszautasitva a tulkapásokat is.

Itt sem hagyta el az irói véna. Lapunk is közölt tollából több fontos dolgozatot.

Ujabban a Munkásügyi Szemle szorgalmas dolgozótársa és itt megjelent czikkei különlenyomatokban jelentek meg.

— **A gyors igazságszolgáltatás** rovat adalékául szolgáljon a következő eset: A nagyszombati járásbirósághoz 1912. évi deczember 7-én érkezett zálogjog-előjegyzési kérvény elintézése 1913 május 26-án kézbesittetett.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Házasság felbontásának esetére kötött szerződések érvényessége.** A németországi birói gyakorlat elvileg a jó erkölcsökbe ütközőnek, következésképp semmisnek nyilvánitja a házastársak közt létrejött oly ügyleteket, melyeket ezek a házasság felbontásának megkönnyitése czéljából kötnek egymással. A birodalmi biróságnak egy ujabb (1912 okt. 12-én hozott) itélete már oly irányt mutat, hogy a szerződés érvényességének megitélésénél a felek szándékát nagyon szorgosan kutatni kell.

Az eset a következő:

A férj válni szeretett volna. A házasság felbontása czéljából keresetet inditott, bár alapos válóoka nem volt. Ellenkezőleg: Ő (a férj) követett el házasságtörést s ezáltal felesége javára föltétlen bontóokot létesitett. Az asszony a házasságnak férje hibájából leendő felbontása czéljából mégsem emelt viszontkeresetet, mert félt, hogy a házasság felbontása esetén magának és gyermekének tartását veszélyezteti. A férj közjegyzői okiratban kötelezte magát, hogy magas tartásdijat fog fizetni a házasság felbontása esetében, ezenkivül pedig 10,000 Márkát juttat a nőnek, ha ujból megnősülne. Mindezzel azt akarta elérni, hogy fe-

lesége viszontkeresettel éljen. Ez tényleg meg is történt és a bíróság a házasságot jogerősen felbontotta.

A férfi ujból megnősült. A 10,000 Márka kifizetését azonban megtagadta az alapon, hogy a fent megjelölt szerződés a házasság felbontásának megkönnyitésére irányul, tehát erkölcsellenes és semmis.

A birod. bíróság mégis marasztaló itéletet hozott a férjjel szemben.

Indok: Ha a szerződés tartalmából azt lehetne kiolvasni, hogy az asszony egyáltalán nem akart válni és csak a pénzbeli igéret birta arra, akkor a szerződés csakugyan semmis lenne. Azonban jelen esetben a nő maga is válni akart és perelt volna is, ha a tartásdijra vonatkozólag aggályai nem lettek volna. Egyébként mivel a férj házasságtörést követett el, a válás a jogi és erkölcsi felfogásnak is teljesen megfelel. Tehát nincs semmi erkölcsbe ütköző dolog abban, ha a férj igérete által lehetővé tette, hogy felesége szabad elhatározásának megfelelően, az amugy is tarthatatlan házasságot felbontassa. Az pedig lényegtelen, hogy a válást a férj maga is akarta.

— **Az ügyvédi kérdés** nemcsak nálunk, hanem Németországban is egyike a legégetőbb társadalmi problémáknak. A tulzsufoltság s ennek nyomán az ügyvédség gazdasági hanyatlása sürgős orvosszert kiván. Állandóan fel-felhangzik a numerus clausus és a dijszabás-javitás követelése. Néha kevésbé erőszakos segitőeszköz alkalmazását is javaslatba hozzák.

Igen életrevalónak látszó eszmét pendit meg egyik német jogi szaklap (Deutsche Rechts-Anwalts-Zeitung f. évi 5. száma). Az illető czikk szerzője abból indul ki, hogy mint minden szabad pálya, ugy az ügyvédi foglalkozás is jórészt kereskedelmi jellegü s mint ilyen szükségszerüleg a kereskedelmi élet terén kifejlődött gázdasági alakulatok szerint fog továbbképződni.

«Hogy az ügyvédek tényleg utban vannak affelé, hogy üzletemberek legyenek, legjobban bizonyitja az ügyvédi egyesülések, az ügyvédtársaságok eszméje. Mivel az egyes ügyvéd nem rendelkezhetik többé a már jogi forgalomban szükséges szellemi és munkaképességgel, nagyterjedelmü egyesületet alkotnak, melyben aztán a legnagyobb munkaerőt, ismereteket és képességeket halmozhatnak fel és következőleg többet és jobban tudnak szolgáltatni és a közönségben nagyobb bizalmat keltenek, mint az egyes ügyvédek. A csaknem szabállyá vált társulások is ezen átalakulás előjelei. A teljes átformálódást csak ideig-óráig lehet feltartóztatni. Ugyanaz az irányzat ez, mely a kézmüvest és a kiskereskedőt leszoritotta a nagy áruházak javára».

Nagy ügyvédi, «üzleti» egyesülések esetén szakszerü munkamegosztás mellett jobban és előnyösebben lehetne dolgozni, az ügyvédi dijszabás és az ügyvédi fegyelem terén is könnyebben lehetne helyes irányelveket keresztülvinni.

Ügyvéd, nőtlen, vidéken irodát átvenne, esetleg kollégával társul. Megkeresést «Vidéki iroda» jeligére kérem e lap kiadóhivatalába. Közvetlen czim kiadóban megtudható. 14782

Fiatal ügyvéd, perfekt német, nagyobb iroda vezetését vállalja. Megkeresések «Elsőrangu referenciák» jeligére a kiadóhivatalba kéretnek. 14783

Ügyvédjelöltet keresek, aki tárgyalni tud és a telekkönyvben jártas. Belépés lehetőleg azonnal. Ajánlatokhoz az eddigi irodai müködés és a fizetési igény megemlitendő. Dr. Jaksits Zsarko ügyvéd, Nagykikinda. 14773

Dr. Zinner Samu ügyvéd Nyiregyházáról Nagyváradra költözött, irodájában ügyvédjelölt azonnal alkalmazást nyer. 14771

Fiatal ügyvéd, perfekt német, nagyobb fővárosi ügyvédi irodában irodavezetői állást vállalna. Ajánlatok «Dr. Gy. F.» jeligére a kiadóhivatalba kéretnek. 14786

Fiatal ügyvéd, kiváló képzettségü, alapos és széleskörü praxissal, perfekt a német nyelvben, fővárosi vagy vidéki irodába társnak, esetleg helyettesnek ajánlkozik. Sulyt fektet arra, hogy kifogástalan hirnevü irodába kerüljön. Érdeklődők leveleit «Tudás és szorgalom» czimen a kiadóhivatal továbbitja. 14787

A teljes munka megjelent!

A hatályos magyar törvények gyüjteménye.

(CORPUS JURIS HUNGARICI)

1000—1912.

Szerkeszti, jegyzetekkel és utalásokkal kiséri **Márkus Dezső dr.**

Teljes nyolcz kötetben.

Ára a teljes gyüjteménynek félbőrkötésben 171 korona.

E gyüjtemény tartalmazza időrendben mindazokat a törvényeket, melyeket a magyar királyság megalapitásától fogva a mai napig hozott a nemzet s melyek ma is érvényben vannak. Mindenki, akinek fogalma van róla, hogy mekkora feladat és fáradság a régi és ujabb törvények tömkelegéből a még ma is érvényben levőket kiválogatni, hatályosságukat kétséget kizáróan megállapitani, az egyes törvények egyes részeit hatályosság szempontjából megvizsgálni, tudhatja, mekkora szellemi munka eredménye e mű s mekkora munkát takarit meg a jogkereső és jogalkalmazó e gyüjtemény használatával. A törvények szövegén kivül bő és minden vitás kérdést tisztázó jegyzetek, a különböző törvények kapcsolatait felmutató utalások s a gyakorlatiasan összeállitott tárgymutató minden tekintetben a magyar törvényismeret klasszikus kézikönyvévé teszik.

A Franklin-Társulat kiadása.

Megrendelhető havi részletfizetésre:

Kelemen D. és Társa
könyvterjesztési vállalatánál
Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

könyvtára

Negyvennyolczadik évfolyam. 23. szám. Budapest, 1913 junius 6.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ⋆ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. Politika és igazságszolgáltatás. — *Vaikó Pál* curiai biró: Megjegyzések. — *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd: Az uj váltótörvény. — *Dr. Kain Albert* budapesti ügyvéd: A végrehajtási törvény 61. és a novella 11. §-ainak kolliziója. — *Jogirodalom. L.:* Az árvaszék hivatása a gyermekvédelemben, különösen a házasságon kivül született gyermekek védelmében és a prostitucziő elleni küzdelemben. Irta dr. Melly Béla. — *Dr. Reitzer Béla* budapesti ügyvéd: A kötelesrészes jogállása. A Magyar Jogászegylet 1910. évi pályázatán megjutalmazott pályamunka. Irta dr. Beck Salamon budapesti ügyvéd. — *Dr. Schmidl Imre:* A bíróságok tehermentesitésének kérdéséhez. — *Dr. Auer György:* Ujabb törvényes intézkedések a tisztességtelen verseny üldözésére Schweizban. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

Politika és igazságszolgáltatás.

Ő Felsége a király nevében itélkező bíróság volt hivatva itéletet mondani az Ő Felsége által kinevezett s hatalmon lévő miniszterelnök ténykedéseiről, nemcsoda tehát, ha a két tényező: a hatalom és igazságszolgáltatás egymás közvetlen közelségébe kerültek és az összeütközés nyomán nagy volt a robaj.

De nem is lehetett ez másként.

Ha két perfél közül az egyik vesztes lesz, a vesztes félnél nagy az elkeseredés, sőt nem egyszer sanda gyanu követi az itéletet. A jelen esetben pl. hány oldalról hallottuk azt a ráfogást, hogy egyik vagy másik részről jövő politikai befolyás, vagy a birák egyéni politikai állásfoglalása okozta a vesztes ügyfélre nézve kedvezőtlen kimenetelt.

Pedig bíróságainkat éppen nem lehet azzal vádolni, mintha felmentő itéleteik meghozatalánál őket az ellenzéki politikai szellem vezetné.

Mint csaknem minden államban, nálunk is hiányzik a teljes, tökéletesen kiépitett birói függetlenség, ez a nagy alkotmány-garanczia.

Emlékezzünk vissza régebbről egy-egy politikai perre; az izgatási, szoczialista, lázadási (nemzetiségi) perek egész sorozatára. Még nem oly régen volt egy csomó hatósági közeg elleni erőszak tárgyalása, no meg a rendes hivatalos hatalommal való visszaélési perek. Minden egyes alkalommal ott van, már a bizonyitásnál ott kisért az az ellenzék részéről jövő, — de a tárgyilagos jogász részéről sem alaptalannak bizonyuló megfigyelés, — hogy a bíróságok rendszerint jobban kedveztek a vádnak, mint a védelemnek. Csak nemrégen még országszerte ugy volt, hogy a rendőri vallomás lerontotta a polgárok egész sorának eskü alatt tett vallomásait.

Nyilvános birálat kisérte ezeket a pereket is és a mindenkori kormányok büszkén hivatkoztak ez itéletek védelmében, Magyarország birói karának teljes függetlenségére ugyanazok, akik most politikai szempontból itélik meg az itéletet.

Pedig az utóbbi időben sok változásra mutathatunk rá az itélkezésben.

Ezt a pert ismét a kormány vitte a bíróság elé és a birák — akik ugyszólván designálva voltak az itélkezésre, — miután a valódiság bizonyitásának egész terjedelmében hely adatott: részben a bizonyitás eredményének sulya alatt, részben pedig erkölcsi és jogi álláspontjukból folyólag — a vádlottat felmentették a vád alól.

És habár az itélet indokolása a legnagyobb óvatossággal kimélte a főmagánvádló exponált magas állását, mégis az itélet indokolásából kitünik, hogy a bíróság tiszta és tárgyilagos meggyőződéséből folyólag nem tehetett másként, mint ahogy cselekedett.

Nem valamely politikai állásfoglalás adja tollunk alá e sorokat, nem is akarunk politizálni; hiszen e lap sohasem politizált.

De nem is politikai állásfoglalás az, ha megmondjuk, hogy a biró sem üzhet politikát, jogtalan ténykedést politikai okokból nem menthet. A biró csak a tárgyilagos igazságot vizsgálhatja. Mi nem tesszük azt sem, amit a politikai ellenzék szónokai és orgánumai tesznek: mi nem dicsérjük a bíróságot azért, mert felmentő itéletet hozott, éppugy, mint a legjobban hibáztatjuk és gáncsoljuk azok felfogását, akik komoly és tárgyilagos birálat helyett azt kesergik, hogy minő messzemenő politikai konzekvenciái vannak egy ilyen birói itéletnek.

Az ilyen, a politikához közel álló perben (mert a per tulajdonképpen még sem volt politikai per) bármilyen legyen is a biró *egyéni* politikai meggyőződése, bármiképpen vélekedjék is egyik vagy másik politikai irányról, vagy pártról: mikor a birói székbe ül, még inkább, mint más ügyekben, mentnek kell lenni minden elfogultságtól, minden politikai szenvedélytől, és távol kell tartani magát mindenféle, különösen politikai befolyástól.

De mégsem. Az iratokon kivül kétféle befolyásnak enged teret a törvény: és ez a vád és a védelem.

A kettő közül mégis könnyebbnek tartjuk a vád helyzetét, mert az ügyész betekinthet olyan ügyiratokba is, amelyeket a védelem nem szerezhet meg, előre tudhat olyan vallomásokról, amelyek a védelem elől el vannak zárva. Minthogy pedig hivatali titkokat is közölnek az ügyésszel, melyek, ha a vádlottra kedvezőtlenek, a védelem részére örökre zárva maradnak: a királyi ügyész helyzete előnyösebb már azért is, mert nem is kell kifejtenie oly óriási és felelősségteljes munkát, mint a védőnek.

Éppen ezért, mielőtt e sorokat zárjuk, igaz tisztelettel ismerjük ugyan el a vád képviselőjének könnyebb, de éppen nem hálás magatartását, de a babér mégis a védőt illeti, már csak azért is, mert egyrészt a vád erejénél fogva is, másrészt a valódiság bizonyitásának a vádlottra nehezedő terhénél fogva a védő helyzete különösen ebben a perben igen nehéz volt.

És a védelem meg is felelt minden várakozásnak. A legéleselméjübb keresztkérdések özöne, a védelem vezetésének politikája és taktikája, a bizonyitás kérdésében kifejtett rendkivüli jogászi munka és a tulajdonképpeni védőbeszédnek minden párt által elismert igazán elsőrendü mivolta és retorikai kiválósága bennünket minden elfogultság és politikai jelszótól távol is arra bir, hogy Vázsonyi Vilmos müködését, mint *az ügyvédi kar diadalát* e lapokon leszögezzük. *Az ügyvédi kar diadalának tartjuk*

ezt az igazságszolgáltatási eseményt és reméljük és elvárjuk, hogy minden igazságszolgáltatási tényező, pártok és pártférfiak, törvényhozó testületek, hatóságok és bíróságok, akkor, mikor az ügyvédi kar müködését mérlegelik, emlékezzenek meg arról, hogy az ügyvédi kar a legkényesebb pontokon is nélkülözhetetlen, hogy nincs igazságszolgáltatás megfelelő jogvédelem nélkül.

Akkor talán helyet ad az ügyvédi kar iránti gyülölet vagy közömbösség a pártatlan elismerésnek és akkor hiába jönnek a községi jegyzők az ő magánmunkálataikkal, hiába utazik főszolgabiró és nótárius, rendőrközeg vagy vizsgálóbiró egy-egy ügyvédre vagy ügyvédi testületre, hiába tekint le ránk a sajtó is, mely ma mámorban uszva számol be a tósztokról, meg tüntetésekről és ünneplésekről, talán más alkalommal felhagy a lenézéssel és kárörvendezéssel, és szintén megbecsüli a védőben a politikuson kivül az ügyvédet, az ügy védőjét is.

Egy szóval, reméljük, hogy a minapi perből ezeket a konzekvenciákat le fogja vonni minden illetékes fórum.

Megjegyzések.

Az a két birói kinevezés, amely a közigazgatási bíróságnak ujabb nyereségét jelenti, a felsőbb birói körökben élénk megbeszélés tárgyát képezi, nem ugyan abból a szempontból, mintha a budapesti kir. táblának ez a két birája erre az előléptetésre nem lett volna érdemes, vagy hogy éppen korán érte volna őket az a szerencse, hogy az V. fizetési osztályba jutottak, de sőt az előléptetés feletti örömbe belevegyül a veszteséget kisérő fájdalomnak igaz érzése is, mert mindkét biró a kir. táblának olyan kiváló tagja volt, hogy azoknak elvesztése erősen érezhető lesz.

Régen észleljük már, anélkül, hogy szóvá tettük volna, a m. kir. közigazgatási bíróság kiváló elnökének azt az utját, amely ahhoz a czélhoz vezet, ahol az van felirva, hogy a bíróságomat kiváló emberekből állitom össze, hogy elérjem azt a nagy tiszteletet a bíróságom iránt, amelyet az ilyen kiváló egyének munkája parancsol és hogy ehhez az eredményhez a két kir. táblai birónak kineveztetésével egy óriási lépéssel közeledett, azt most is a legkészségesebben elismerjük.

Amidőn azonban ezt a tényt konstatáljuk és mély tisztelettel hajlunk meg az ilyen kinevezési rendszer képviselője előtt, nem hagyhatjuk szó nélkül azt, hogy ha a közigazgatási bíróság magához öleli a mi kiváló táblai biráinkat, marad-e nekünk megfelelő anyagunk, amiből nékünk pótolni kell a távozók helyét, vagy ami most ugy látszik közel áll, honnan veszünk tiz kitünő munkaerőt a kir. Curiához.

Szinte hallom, hogy sokan erre azt felelik, hogy ott van az igazságügyminiszter s a neki utmutatást nyujtó kandidáló bizottság s amit ők igy ketten majd elvégeznek, az jó is lesz s ezzel napirendre térnek.

Hát én igazat adok részben azoknak is, akik igy gondolkoznak, mert hiszen nagyon sokszor tapasztalhatjuk, hogy a mindenbe való belenyugvás is sokszor hasznos, de főleg opportunus s a nemtörődömség bizonyos irányban a mi faji jellegünkkel is jár, de az is bizonyos, hogy az ilyen kényelemszeretet s a mindenáron való békesség még a rosszban is, nem eredményeznek mást, mint a lassu kimulást, mert az ilyen gondolkodás hasonlatos ahhoz a kertészéhez, aki a szép csemetefáit ápolja, gondozza, hogy majdan gyümölcseinek bőségét és gazdagságát élvezze, de némán türi, hogy azok más kertekbe kerüljenek s a távolból szemléli neveltjeinek termését s ő megmarad a száradni kezdő öreg fái között, amelyek már nemcsak gyéren virágoznak, de annál kevesebb élvezhető gyümölcsöt érlelnek meg.

Ámde az, aki nemcsak a mára néz, hanem a holnapot is szemelőtt tartja, az nem nyugodhatik meg abban a Pató Pál-féle gondolkozásban, hogy majd csak megleszünk ezután is valahogy; nincsen pótolhatatlan ember a világon; mert nem leszünk meg ugy, ahogy eddig voltunk a multban gyakorolt kinevezési rendszer mellett, hogy pedig pótolhatatlan emberek vannak és voltak, azt hiszem, mi magyar emberek és magyar birák nagyon érezzük s nem is tagadhatjuk el, vagy legalább nagyon dőre ember volna, aki tagadni merné.

Az előtt a tény előtt állunk, hogy a kir. tábláknak kell részben szolgáltatni birói erőket a közigazgatási bírósághoz és a kir. Curiához is, ezzel számot vetve, a kinevezési rendszert is ehhez kell igazitani s én azt hiszem, hogy a mostani igazságügyminiszterünk, aki tudtommal egyáltalában nem hive annak a szépen elnevezett s csodálatos módon még a «Birói és Ügyészi Egyesület» által dicsőitett automatikus előléptetési rendszernek, amely azonban magyarul más névre hallgat, meg fogja találni a módját annak, hogy jusson a közigazgatási bíróságnak, de maradjon a kir. Curiának is olyan anyag, amely minden kivánalomnak megfelel.

Mindenki igazságtalannak találná, ha a hosszu szolgálatban s igazán nagy szorgalommal teljesitett munkában megőszült kir. táblai birák az őket joggal megillető előléptetésből kizáratnának, mert azt a magasabb fizetési fokozatot minden körülmények között megérdemlik; megérdemlik mindenesetre már azért is, mert egész életüket az igazságszolgáltatásnak áldozták, de megérdemlik azért is jórészben, mert nagy tapasztalatukat, higgadtságukat és sokan nagy készültségüket hozzák magukkal a legfelsőbb bírósághoz, aminek nagy értékét eltagadni nem lehet; de viszont az is bizonyos, hogy a fiatalabb erőknek, akik mindenben kiválóságukkal dominálnak, utat kell nyitni az előrehaladáshoz, nemcsak azért, hogy jutalmukat még e földön elnyerjék, hanem azért is, hogy az igazságszolgáltatásnak hatalmas oszlopai legyenek s kedvvel, nagy kitartással és nagy képzettségük felhasználásával dolgozhassanak az ország javára.

Ezt a két szempontot pedig a gyakorlatban ugy lehet megvalósitani, hogy ha felváltva soron levő s alkalmas táblai biró, azután pedig a rangsor félredobása mellett, társai felett álló kir táblai biró neveztetnék ki curiai biróvá, igy egyesitve lenne a nagy gyakorlati tudás és bölcs tapasztalat a magas képzettséggel s a tudományban való folytonos haladással s én azt hiszem, hogy a párositásnak ez a módja magas fokra emelné az itélkezés szinvonalát, másrészt pedig jutna nekünk is olyan anyag, mint most a közigazgatási bíróságnak s olyan időben jutna, amikor még a mellőzések vagy a hiu remények őket végképpen el nem keseritették s munkakedvüket el nem enyésztették.

Nagyon természetes, hogy ezt a módszert az alsófoku bíróságnál is alkalmazni kell, mert csak igy juthatunk oda, ahová jutni akarunk és ha ott fogyatékán van a kiváló alkalmas erő, meg vagyok róla győződve, hogy a fiatalabb ügyvédek között talál az igazságügyi kormány elég vállalkozó s arra termett erőt, akivel a hiányt pótolhatja s akik majdan diszére válnak az igazságszolgáltatásnak, mint azzá váltak azok, akik igy kezdve ma már magas birói állásokat töltenek be. *Vaikó Pál.*

Az uj váltótörvény.

II. Magyar törvénytervezet.

A váltó elveszéséről szóló intézkedések hatályban levő váltótörvényünk 77—79. §-aival szemben visszaesést képeznének. Ha itt reformra van szükség, ugy ennek az adós érdekeinek megvédésére kellene irányulnia. Mivel sincs indokolva a jelentésnek odavetett megjegyzése, hogy az amortizáczionális eljárás panaszra okot nem szolgáltatott. A gyakorlat emberei éppen az ellenkezőt tapasztalták és ugyanezt igazolja a judikatura, mely a törvény keretein belül konsequenter mellőzni volt kénytelen az adós védekezési kisérleteit.

Elméleti szempontból egyenesen képtelenség, hogy az adós váltókötelezettséget teljesitsen, mikor a váltókötelem alapjául szolgáló okmány nem létezik. De készséggel elismerjük, hogy az elmélet postulatumai érvényesülésre nem tarthatnak igényt, ha a jogviszony igazságos elrendezése más megoldást igényel. Csak az a kérdés, hogy ebben a kollizióban az elmélet bizonyul-e hibásnak és nem-e a rendezés, melyet mi elméleti alap nélkül igazságosnak tartunk? Az amortizáczió hivei arra hivatkoznak, hogy nem volna méltányos, ha az adós a kezei közt levő fedezetet megtarthatná csak azért, mert a papir véletlen folytán elveszett. Fogadjuk el ezt a kiindulási pontot, bár a bankjegy véletlen megsemmisülésénél az emittáló bank kezei közt marad a fedezet és a méltányossági érzet mégis mélyen hallgat, bármennyire is igazolható volna a vétlenség. Uralkodjék tehát a méltányosság, de csak addig, amig a váltóbirtokost megillető védelem nem veszélyezteti az adós érdekeit. Mert az kétségtelenül mivel sem

volna megindokolható, hogy a váltóbirtokos gondatlanságának, vagy az enélkül őt ért kár következményeit az adós viselje. Egy szóval elvileg kizárva kell lennie, hogy az adós az amortizacziónális eljárás folytán kedvezőtlenebb helyzetbe kerüljön.

Ezt azonban a mostani eljárás mellett nem érjük el. Ma az adósnak a megsemmisitési eljárásnál nincs szava; ha be is váltotta váltóját, nyugodtan végig kell néznie az ellene irányuló proczedurát, mert törvény szerint ő csak a majdan bekövetkező perben fog védekezhetni. Ezt a védelmet köszönöm. A legtöbb adós, ha beváltja váltóját, azt eltépi, mert józan ésszel abból indul ki, hogy többé bántódása nem lehet. Csakhogy itt a törvényhozó a józan észt nem védi, mert hónapok és évek után megengedi a megsemmisitést és a megsemmisitési végzés pótolja a váltót, a kifizetett váltó ujra feléled és jaj annak az adósnak, aki meg nem őrizte a beváltott papirfoszlányokat, mert miképpen fogja most igazolni a fizetést! És ebben van a képtelenség korlátlan hatalma; a megsemmisitett váltó ellenében nekem kell bizonyitani a jogmegszüntető fizetést. Sőt nekem tudni kell azt is, vajjon én a képzeleti váltót aláirtam, de nemcsak nekem, még örököseimnek is tudni kell azt, vajjon én a megsemmisitett váltót igazán aláirtam-e?

A jelentésnek azon megjegyzésére, hogy az amortizacziónális eljárás panaszra okot nem szolgáltatott, sok ilyen konkrét esetre hivatkozhatnék. De ezek közt legsulyosabb volt az, amikor egy hitelezőnek eszébe jutott egy évekkel ezelőtt perelt és megitélt váltót megsemmisiteni; már az unokákat érte ez a csapás és minden védekezés lehetetlen volt a megsemmisitett, nagy összegről szóló váltó ellenében.

És most kérdezzük, indokolva van-e, hogy idáig menjen a törvény? A megsemmisitési eljárásnak tulajdonképpen két czélja van: az egyik az, hogy megakadályozzuk a fizetést a rosszhiszemü váltóbirtokos kezéhez; a másik pedig oda irányul, a nyilvános birói hirdetés segitségével megnehezitени, hogy a váltó a rosszhiszemü birtokos kezéből harmadik jóhiszemü személy kezébe menjen át. Ha azonban ilyképpen a váltó bemutatva nem lett, semmi okunk sincs fikcziók segitségével váltót teremteni. Egy váltót, mely nincs, mely meg nem tekinthető, nem lehet *váltóilag* perelni. A méltányosságnak eleget teszünk, ha a megsemmisitett váltóval ugy bánunk el, mint az elévült, vagy oly váltóval, melynél a váltójogok fentartására szükséges cselekmények elmulasztattak, vagyis ha gazdagodási keresetet konczedálunk. Ennek határain belül érvényesüljön a méltányosság azzal szemben, aki a kezei közt levő fedezettel gazdagodnék.

Igy gondoltuk mi a reformot a mai törvénnyel szemben. És most jön a tervezet és a megsemmisitett váltó alapján kiterjeszti a váltójogi felelősséget. Nemcsak, mint eddigelé, az elfogadó, hanem a kibocsátó is felelne. Az indokolás éppen nem meggyőző. Azt mondja a jelentés, hogy a kibocsátó az elfogadóval közvetlen kapcsolatban áll és igy rendelkezésére állnak a bizonyitékok, melyekkel veszély nélkül az elfogadó ellen fordulhat. Hát ez ismét olyan iskolaszerü felfogás, melyet az élet napról-napra megczáfol; sokszor a kibocsátó nem is ismeri az elfogadót és tiszta véletlen az, mely egyiknek is másiknak is kijelöli váltói szerepét. Azután nem furcsa, hogy valaki kénytelen legyen idegen aláirást honorálni, melyet nem lát és melyről azt sem tudja, hogy valaha létezett volna. Hogy ez az eljárás olyan veszélytelen volna, ezt bizony nem merném állitani. Inkább azt merném állitani, hogy ilyenformán provokáljuk a visszaéléseket. Mindenesetre láthatjuk, hogy itt a méltányosság már nem elégszik meg a reklamált fedezettel és igazán nem tudjuk, hogy a sokszor talán szerencsés vesztes, miért legyen kénytelen a kibocsátónál megállni, hisz a forgatók ismerik a kibocsátót, ismerik egymást is, logice tehát őket is lehet felelősséggel terhelni a képzeleti váltó alapján.

Még ennél az egész felfogásánál is tévesebb a tervezet azon intézkedése, mely megengedi, hogy bárki egyszerü másolat alapján fizetés végett bemutatással és óvással élhessen, csakhogy a kibocsátóval szemben is felléphessen annak idején a megsemmisitett váltó alapján. A törvény ugyan mindent dekretálhat, de miután az mégis csak az élet számára készül, még a törvény sem irhatja elő, hogy valakitől fizetést követeljenek, aki nem fizethet. Inkább mondja ki a törvény, hogy ha valaki azt állitja, hogy elvesztette a váltót, ugy fel van oldva a fizetés végetti bemutatás és az óvás felvételének kötelezettsége alól. Az eredmény egy lesz és legalább nem csinálunk törvényeket, melyeket megtartani lehetetlen.

Nem helyes a tervezet 81. §-ának negyedik bekezdése, mely szerint a bíróság meghagyja az intézvényezettnek, hogy a váltóra további birói rendeletig fizetést ne teljesitsen. Hisz az intézvényezett nem köteles fizetni; talán az elfogadóról van szó? Ez bizonyára tévedés lesz.

A gyakorlati élet különösen egy irányban szükségessé tenné a törvény intézkedését, de ezt a tervezet nem érinti. Ugyanis a törvény alapján kifejlődött judikatura szerint csak a hitelező kérheti a váltó megsemmisitését; az elfogadó tehát, ki a még nem értékesitett váltót elvesztette, vagy azt leszámitolás czéljából postára adta, amikor is a levél meg nem érkezett, semmit sem tehet avégett, hogy magát megvédje és hogy megakadályozza a váltónak jóhiszemü személy kezei közé juttatását. Nem birom megérteni, hogy a törvény miért ne nyujtson itt segédkezet és miért nem lehetne itt a gyors váltói megsemmisitési eljárásnak helyet engedni. Ugyancsak abban sem látnék nehézséget, ha a kitöltetlen váltónak megsemmisitését is lehetővé tenné a törvény. A formalisztikus elméleti felfogástól itt bátran el lehetne tekinteni.

A gazdagodási kereset szabályozását az egyezmény 13. czikke fentartotta a szerződő államoknak. A tervezet néhány jelentéktelen módositásoktól eltekintve, fentartja váltótörvényünk 90. §-át. Kivánatos lett volna azonban egy kérdés megoldása, mely eddigelé is elég zavart okozott a gyakorlatban. A váltótörvény 90. §-a és a tervezet 94. §-a szerint is a gazdagodási keresetnek feltétele, hogy az elfogadó, illetve a kibocsátó «*a váltóbirtokos kárával*» gazdagodjék. Mit jelent az, hogy a váltóbirtokos kárával? Talán azt, hogy az adós gazdagodásának kauzális összefüggésben kell állnia a váltóbirtokos kárával? Ebben az esetben nem kellene semmiféle különös váltójogi intézkedés, mert a magánjogi értelemben vett gazdagodási kereset is czélhoz juttat. A váltótörvényben éppen csak azért van szükség speciális intézkedésre, mivel legtöbb esetben az eredeti jogügyletnél érdekelt személyek nem is állnak már egymással szemben. Ha A. kibocsátó árut adott B. elfogadónak és ezt a váltót C. leszámitolta, B. és C. közt nem létezik jogviszony és mégis C.-nek meg kell adni a gazdagodási keresetet B. ellen. Pedig C. vagyonából semmi sem került B. vagyonába. Tehát gazdagodás és kár közt nem kell okozati összefüggésnek lennie. A másik kérdés pedig az, hogy mit kell érteni a váltóbirtokos kára alatt? Sokan, igy Dernburg is annak bizonyitását követelik, hogy a váltóbirtokos a váltóért értéket adott és a kár csak ezen érték erejéig forogna fenn; eme konstrukczió mellett nem azon fordulna meg a dolog, vajjon az elfogadó, illetve kibocsátó gazdagodott-e, hanem az volna a döntő, hogy a váltóbirtokos teljes értéket adott-e, avagy sem. Ezzel szemben a Reichsgericht (Goldschmidt: Zeitschrift für das gef. Handelsrecht XXXI. k. 426. és 427. l.) szerint a váltóbirtokos kára abból áll, hogy a váltókövetelés megszünt és igy a fizetéstől elesett. Ilyen értelmezés mellett azonban semmiképpen sincs indokolva a váltóbirtokos kárának kiemelése, más értelmezés mellett pedig az egész kereset tartalomnélkülivé válik. Miért mondja továbbá a törvény, hogy az adós a váltóbirtokos kárával gazdagodjék, mikor köztük nincs is más jogi reláczió, mint éppen az, mely a váltón alapul. Akármelyik oldalról nézzük is tehát a dolgot, az a feltétel, hogy az adós gazdagodása a váltóbirtokos kárával történjék, helyén nincs és igy elejtendő. Az egyezmény fentidézett 13. czikke egészen helyesen határolja el a kérdést, mikor oly keresetről intézkedik, mely fenmarad a kibocsátó ellen, aki nem adott fedezetet, az oly kibocsátó és forgató ellen, aki jogtalanul gazdagodott és az oly elfogadóval szemben, aki fedezetet kapott, vagy jogtalanul gazdagodott. A váltóbirtokos kára itt nem szerepel és kivánatos volna, ha a tervezet is erre az álláspontra helyezkednék. Nem látok okot fenforogni arra sem, hogy az egyezmény ellenére forgató ellen nem inditható gazdagodási kereset. Ha jogtalan gazdagodás esete megállapitható, mi ráczió van különbséget tenni kibocsátó és forgató közt? Feleslegesnek tartjuk a gazdagodási kereset elévülésének külön szabályozását a váltótörvényben és semmi esetre sem helyeselhetjük, hogy a tizévi elévülés a váltó lejáratától számittassék. Eszerint elfogadóval és kibocsátóval szemben a gazdagodási kereset egészen eltérő elévülési időnek volna alávetve. Az elfogadó három évig, váltójogilag tehát még hét évig köztörvényileg volna

*

megtámadható, a kibocsátó pedig egy évig, illetve meghatározatlan ideig váltójogi és kilencz évig vagy meghatározatlan ideig állna köztörvényi kereset alatt. Az elévülésnek ilyen módon való megkonstruálása nézetünk szerint el van hibázva; a gazdagodási kereset akkor keletkezik, mikor a váltói kötelezettség megszünik, ergo a rendes magánjogi elévülés a váltói kötelezettség megszünésének napjától számitandó. A tervezet szerint a gazdagodási igény elévülési idejébe a váltójogi elévülés és pedig a legingadozóbb és legeltérőbb módon beszámittatnék. Mint emlitettük különben, ez a kérdés, mely köztörvényi keresetre vonatkozik, magánjogi természetü és igy a váltójogban megoldást nem igényel.

(Bef. köv.) *Dr. König Vilmos.*

A végrehajtási törvény 61. és a Novella 11. §-ainak kolliziója.

Valamely, pl. 6000 K évi fizetéssel biró részvénytársasági alkalmazott fizetéséből a Novella hatálybalépte előtti időben egy u. n. tisztviselői kölcsön törlesztésére havonkénti 50 K tiltatott le, bizonyos, előre meghatározott számu hónapból álló időtartamra. Ugyanezen alkalmazott másik hitelezője a Novella hatálybalépte után, pl. 10,000 K tőke s járuléka erejéig rendes kielégitési végrehajtási eljárás során tiltotta le az alkalmazott fizetését. Kérdés már most, hogy a munkaadó részvénytársaság jelen esetben az alkalmazott fizetésének $^1/_3$-át tartozik-e visszatartani s ebből elsősorban az első hitelező 600 K-ját kiutalni, a későbbi hitelezőnek pedig a fenmaradó 1400 K-t kiszolgáltatni, vagy pedig visszatartandó-e az alkalmazott fizetésének fele, amelyből elsősorban kielégitendő az első hitelező, az ily módon 600 K-val megcsonkitott félfizetés és a fizetés $^1/_3$ része közötti különbözet pedig (jelen esetben 400 K) kiszolgáltatandó az alkalmazottnak, mig végül az ezen két levonás megtörténte után fenmaradó $^1/_3$ rész teljes összegében a későbbi hitelezőnek lesz-e kiszolgáltatandó? Ezen kérdés precziz és minden tekintètben teljesen megnyugtató eldöntését a Novella átmeneti intézkedései nem tartalmazzák, addig is tehát, mig a judikatura ezen kérdésre világosságot fog derithetni, a törvénymagyarázás logikájára kell az érdekelteknek — törvényes rendelkezés hiányában — támaszkodniok.

A törvény betüjének merev alkalmazása mellett kétségkivül a két fentvázolt expediens közül az utóbbi lesz alkalmazandó, mert kétségtelen egyrészt, hogy az első hitelező követelésének fedezetül az alkalmazott fél fizetése szolgál, másrészt pedig a későbbi hitelező bizonyos mértékig jogosan követelhetné azt, hogy az ő kielégitésének alapja ne csonkittassék meg egy olyan hitelező javára, aki máshol (a fél fizetésen) is találhat fedezetet. Tagadhatatlan, hogy ez a felfogás nincs hiján minden logikának és a dogmatikusan gondolkodó jogász hajlani is fog erre, ámde bizonyos az, hogy a kérdésnek mégis a másik megoldása a helyes, mert noha az első hitelező tényleg oly időben szerzett is még végrehajtást az alkalmazott fizetésére, midőn még a fizetés fele szolgált a hitelezők igényének biztositására s az ő javára az évi 600 K-ás törlesztési részlet a VT. 61. §-ára való utalással tiltatott le, mig az uj hitelező már csak a fizetés $^1/_3$-ából nyerhet kielégitést, ámde kétségtelen az is, hogy az első hitelező azáltal, hogy végrehajtási jogát önként egy fix törlesztési részletre redukálta, lemondott arról, hogy követelésének biztositására adósa fizetésének felét vegye zár alá, s a letiltó végzésben előforduló utalás a VT. 61. §-ára sem tartalmazhat oly rejtett intézkedést, hogy a hitelező kérelmén tulmenően mégis az alkalmazott fizetésének fele tiltassék le, hanem ezen utalás csak azt jelenthette, hogy amennyiben az adós fizetésének feléből 1000 K-nak épségbentartása mellett a 600 K nem kerülne ki, ugy csak a lefoglalható összeg lesz a hitelezőnek kiadható. Minthogy pedig a két letiltás közötti időben uj törvény hozatott, amelynek nyilt és bevallott czélja az adós védelme volt, kétségtelen, hogy az uj törvény hatálya alatt fellépő uj hitelező nincs jogositva a régi hitelezőt arra a fedezeti alapra reászoritani, amelyet az uj törvény a későbbi foglaltatók elől elzárt s amelyről az adósnak még a reá nézve szigorubb törvény idejében is sikerült hitelezőit egyezségileg távoltartani, mert ez esetben in ultima analysi az uj törvény hatálya alatt s az uj hitelező kedvéért csonkittatnék meg az adós fizetése az $^1/_3$-nál nagyobb hányaddal.

Jelen esetben tehát a törvényes rendelkezés hiányában a grammatikai és a logikai törvénymagyarázat ellentétes eredményre vezet, ami a jogbiztonság rovására megy. *Dr. Kain Albert*

Jogirodalom.

Az árvaszék hivatása a gyermekvédelemben, különösen a házasságon kivül született gyermekek védelmében és a prostitucziò elleni küzdelemben. Irta: dr. Melly Béla, Budapest székesfőváros árvaszékének elnöke. (Budapest, 1913 1—132 l. A magyar városok országos kongresszusának iratai, IV.)

A gyámi törvénynek azok a határozmányai, melyek a vagyontalan ifjukoruak szellemi s erkölcsi érdekeinek oltalmát s előmozditását közigazgatási teendővé emelték, évtizedeken át végrehajthatatlanok maradtak. A gyámhatóságok csaknem kizárólag mint vagyonkezelő hatóságok müködtek s a legtöbb esetben nem is tudtak a hatóságuk alá tartozó vagyontalan ifjukoruak kilétéről és életsoráról.

Azzal a mozgalommal, mely a gazdasági helyzetüknél fogva és erkölcsi gyengeségük miatt züllés veszélyének kitett és züllésnek indult ifjukoruak megmentését tüzte ki feladatul s amely már eddig is a közlelkiismeretnek oly megéledését eredményezte, hogy az ily ifjukoruaknak támogatása s védelme a szociális igazság követelményének erejével jelentkezik, ez a végletes egyoldaluság mindegyre antikválódik és a gyámügyi hatóságok ma már számos helyütt törvényes kötelességük gyanánt ismerik a környezetükben veszélyeztetett vagyontalan ifjukoruakról való gondoskodást.

Ily gondoskodásra legelsősorban a székesfővárosban volt sürgős szükség, mint ahol a kapitalizálódás és proletarizálódás függvénye: a családi élet kötelékeinek lazulása legkorábban volt érezhető, hol a szegénység és nyomor — a nagy vagyonegyenlőtlenség láttára — nemcsak edzett, de rontólag is hatott, s hol a verseny és a válságok az alsóbb néposztályok keresetét fokozottan bizonytalanná tették. De megérezték a gondoskodás hiányát a vidéki városokban s általában mindenütt, hol a gyári rendszer a családi élet együttességét és patriarkalizmusát megbontotta és ahol a közigazgatás egyéb rokonágai (szegényügyi, kisdednevelési, népoktatási stb.) nem haladtak a fejlődő élet igényeivel.

Budapest székesfőváros árvaszékét az elhatározás gyorsaságán kivül azért elismerés és dicséret illeti, mert erős gyakorlati érzékkel ismerte föl a megoldásra váró problémák tömkelegéből a legsürgősebbeket és mert egyidejüleg a hivatal biztositásáról is gyakorlatias módon gondoskodott.

Dr. Melly Béla könyve ennek a társadalommentő, védő s óvó munkásságnak egybefoglaló leirása, a munkásság fontosságának ecsetelése s az elért eredményeknek vázolása.

A tisztán praktikus jellegü, elméleti fejtegetésekbe nem bocsátkozó munkát, melynek minden sorából kiérzik a szakember erős meggyőződése a tevékenység egyöntetü s rendszeres szervezésének nélkülözhetetlenségéről és nemzet-erősitő kihatásairól, melegen ajánljuk az érdekeltek figyelmébe. *L.*

A kötelesrészes jogállása. A Magyar jogászegylet 1910 évi pályázatán megjutalmazott pályamunka. Irta: Dr. Beck Salamon budapesti ügyvéd.

Mig a mult század nyolczvanas éveinek magánjogi irodalmát nálunk tulnyomórészben az örökjogi (és családjogi) kérdések dominálták, addig ujabb jogirodalmunknak éppen az örökjog a legelhanyagoltabb területe. Ennek a figyelemreméltó jelenségnek oka bizonyára nemcsak abban keresendő, hogy a részleges magánjogi kodifikáczió akkor hosszu időn át állott a törvényelőkészités előterében. Hiszen a kodifikaczionális igyekezet az utolsó két évtizedben sem lanyhult, sőt még erősebb lett a kódex után való vágyakozás. Inkább hinném, hogy e jelenség oka az utolsó évtizedek sajátságos jogfejlődésében rejlik, amely a jogok internaczionálizálódásának kedvez. És miután ez a szempont sokkal nagyobb mértékben valósitható meg a forgalmi jogokban, az örökjog ellenben természeténél fogva nem lehet az ilyen jogfejlődés középpontjában, sőt éppen egyéni nemzeti szempontok respektálását tolja előtérbe, igy érthető, hogy az ujabb jogirodalom müvelőinél nem kelt nagyobb érdeklődést.

Lehet, hogy valami része van ebben a «szabad jog» iskolájának is, melynek szinte sokkal hálásabb terrénumul kinálkozik az eleven élettel szorosabb kontaktust tartó forgalmi jog, amely sokkal fogékonyabb a radikálizmussal szemben, mint a modernizmusnak minden esetre kevésbé kedvező és végre mégis csak családi és pietási, meg több más ilyen konzervativ szempontot respektáló örökjog, amely szempontokkal a kötelmi jog egyáltalában nem törődik.

És ha még oly helyes is az örökjogi törvényhozás jogpolitikai vezetőszempontját a gazdasági üzem egységének megőrzésében és zavartalan folytatásában keresni és ennek védelmet jelölni meg az örökjogi törvényhozás feladatául, azt elvitatni még sem lehet, hogy minden örökjogi törvényhozás kell, hogy számoljon azzal a szentimentális, vagy bárhogyan nevezzük is, momentumokkal, amelyeknek magában az örökjogi szervezetben mélyrenyuló gyökerük van és minden örökjogi rendszerben is jelentékeny részük lesz.

Nem is volt másként várható, mint hogy ha a jogászegylet örökjogi probléma feldolgozását választja pályakérdésül, ugy azon iskola kell, hogy a csatasorban legelől álljon, melyet bátran nevezhetünk Grosschmid-iskolának. Ennek az iskolának egyik tanitványa szerző is. Logikája, szempontjai, módszere, sőt irályában is rávall a munka Grosschmid tüzetes és megértő tanulmányozására. E mellett azonban a jogfejlődésnek általam fentebb emlitett iránya, amely a müben nagyobb méltatásban részesül, rögtön elárulja azt is, hogy szerzője a konzervativizmusnak nem nagy barátja és ebben nem követi mesterét. Ez nem azt jelenti, hogy a történelmi jogfejlődés szempontjait teljesen figyelmen kivül hagyja, amint ezt a Freirechtlerek teszik, akik a priori sutba dobnak minden jogtörténelmet. (l. különösen Ernst Fuchsnak Juristischer Kulturkampfját.) Sőt még annyira sem megy, mint annak idején Dell'Adami Rezső tette nálunk, hanem azt igyekszik kidomboritani, hogy a mai életviszonyok mellett az örökjognak egészen más az ő jogpolitikai hivatása, mint az hajdan volt s ebből a kiinduló pontból teszi vizsgálat tárgyává azon eldöntendő kérdést is, hogyan kell a kötelesrészt, de lege ferenda, szabályozni.

Ugy tudom, hogy a pályázati feltételek követelményeinek tesz eleget szerző azzal, hogy a vitakérdéseknek csak főbb pontjait üti meg, a részletekbe pedig csak egyik-másik kérdésnél bocsátkozik. Ez nem róható fel a munka hibájául, mert kevés szóval is lehet sokat mondani, aminthogy egészen bizonyos, hogy szerző müve sokkal mélyebben megy sok oly vaskos kötetnél, amely az ösmert receptet szerint mondja el a római jog, germánjog, régi jogunk, külföldi jog stb. idevonatkozó és nem vonatkozó szabályait és «nézete szerinti» fejtegetéseit.

Határjárás (ez a szóképzés is rávall Grosschmid plasztikus nyelvezetére) fejezetében a thémához való bevezetést és módszertani kérdést ösmerteti. Utána nyomban rátér az örökösi és hagyományosi jogállás összehasonlitására, amellyel továbbfüzi azon szabályvilág főbb pontjainak ösmertetését, amelyek a problémák gyakorlati jelentőségét foglalják magukban. Érdekesen ösmerteti azon fölfogást, amely a kötelesrész gyökerét a tartási kötelezettségben keresi, sőt tételes törvényhelyekre is rámutat, amelyek ezen felfogást támogatják (gyn. 12. §. BGB. 1969. T. 353. §.). Szerző ezt a felfogást nem teszi magáévá, hanem a kötelesrészt, mint örökjogi igényt fogja fel és vizsgálódásait is erre az alapra helyezi. Ebből következik, hogy az örökjogi politika vezetőszempontjainak megkeresése szabhat irányt a kérdés lényegében való állásfoglalásának. Ez a legélvezetesebb része az egész dolgozatnak és nagyon jellemző az a megállapitás benne, hogy a törvényhozások a legfontosabb jogpolitikai kérdéseket (nem a szerző szavai) «sanda mészáros»-ként intézik el. Nálunk ez különösen igy van és az elmult esztendők összes törvényalkotásai szolgáltatnak bizonyságot rá, hogy ahol a törvényelőkészités a jogpolitikát «bemondja», ott mindig bajok keletkeznek.

Mikor az örökjogi törvényhozás feladatát az alább emlitett szempontban látja meg, ezzel természetszerüleg a kötelesrész szabályozásának sorsát is megpecsételte, mert nem képzelhető másként, mint hogy ha az örökjogi törvényhozás főfeladata a gazdasági üzem zavartalan továbbfolytatása, ugy a kötelesrész szabályozása is ezen vezetőszempont respektálása mellett történhetik. Ezt szerző annál is plausibilisebben állithatja be, mert a történeti jogfejlődésnek az ellenkező szabályozás mellett szóló érveit csak abban a gazdasági háttérben tartja indokoltaknak, amelyekben azok voltak. A mai gazdasági rendszer azonban más feladatokat szab.

Kevésbbé sikerültek a vonatkozó dogmatikai fejtegetések az univerzális és szinguláris öröklés fejezetében és különösen az általános szukczesszióval való egybevetés. Két kisebb előkérdés után, amely a kötelesrész különböző alakzatairól szól, tér át szerző azoknak az eredményeknek a probléma szempontjából való értékesitésére, amiket előző vizsgálatai során leszürt. Részletesen mérlegeli azon szocziálpolitikai, etikai, történeti és dogmatikai érveket, amelyek a kötelesrészesnek az örökössel szemben való viszonyának szabályozásánal döntő jelentőségüek. Az üzemegység vezérszempontjával szemben, amely a kötelesrészes örökösi jogállása ellen döntő sulyu, az örökösi jogállás mellett szól az etikai szempont és a dologi biztonság, valamint a pénzbeli becslés veszélyének szempontja. Szerző az ellenérveknek ténybeli alapját nem vonja kétségbe, de nem akczeptálja azt, hogy ennek az volna a következménye, hogy a kötelesrészes örökösi jogállást kapjon. Szerinte azon elrejtett tendenczia nyilvánul itt meg, hogy a kötelesrészesre kedvezőbb megoldást kell választani. Konkluziója az, hogy ezen jogtechnikai szempontok bármily figyelemreméltók is, de csak másodrendü jelentőségüek. A gyürü mindinkább szükebbre szorulván, a dologi és kötelmi hagyomány formái közül kell választania. Itt ismerteti a legatum per vindikationem és damnationemnek a BGB. és T. kodifikálásánál hivatkozott szabályait. Rendkivül behatóan foglalkozik a schweizi törvénykönyv örökjogi intézkedéseivel, amely szerinte a legnagyobb mértékben megvédelmezi a gazdasági egységek együvétartását még az örökhagyó akaratával szemben is. A schweizi törvény, bár anyagilag jobban (nagyobb mértékben) részesiti a kötelesrészes lemenőt, mint akár a BGB., akár a T., de viszont a mezőgazdasági üzem osztatlan átadásaival az átvevőt gazdasági előnybe juttatja. Szerző nem vonja ugyan a törzsöröklési rendszert vizsgálata körébe, de viszont kiemeli, hogy a készülő kódexnek egyik főfeladata kell hogy legyen az egyke-rendszer meggátlása, amit az üzemnek és különösen a kisbirtoknak osztatlan és még az örökhagyó akaratával szemben való együttartása által vél elérhetni. Végkonkluziója tehát a kötelesrésznek hagyományi szabályozása olyan kiterjesztéssel és kautelákkal, amelyek egyrészt nem bénitják meg az örökös akcióképességét a hagyaték kezelése és értékesitése körül, másrészt azonban kellő védelemben részesitik a kötelesrészre jogosult igényeit is. Ezen szabályozás annyira szükségszerü, hogy az életben (eltekintve attól, hogy 1861. év óta tartó jogfejlődésünknek is megfelel) ellenkező törvényi intézkedés ellenére is érvényesülne. Az ági öröklésnek a T. szerinti szabályozása (1813. §.) is indokolja e rendezést. A bizottsági tárgyalások által elfogadott megoldással szemben, amely az anyagi igazság jelszavára hivatkozva, nem fogadta el a T. azon álláspontját, amely czélszerüségi okokból a hagyományi jogállást kodifikálta, szerző a T. álláspontját tartja helyesnek. Végezetül szerző hat szakaszban foglalja össze propoziczióit, amelyek a fent ösmertetett elvek kodifikálását foglalják magukban.

Ha a Jogászegylet mindegyik pályázata legalább egy ily munka megirására fog impulzust adni, ugy végeredményben jogirodalmunk lesz a versenyek nyertese. *Dr. Reitzer Béla.*

A biróságok tehermentesitésének kérdéséhez.

Előttem fekszik Heinrich A. Moller kopenhágeni ügyvédnek «Die Behandlung von Sachen und Forderungen in Dänemark nach dänischem Rechte» czim alatt a dán peres eljárást főbb vonásaiban ismertető tömör összefoglalása. Egyik bennünket is érdeklő dán jogintézményt óhajtok az alantiakban bemutatni.

Miután a hitelező adósát hiába szólitotta fel fizetésre s az ügyet ügyvédnek adta át, az ügyvéd mindenekelőtt magához czitálja az adóst ; ha az adós a hitelező ügyvédjének elfogadható egyezségi ajánlatot tesz, ugy ez az egyezséget megfogalmazza és az u. n. «egyezségi bizottságnak» (Forligskommission :) bemutatja, hol is az egyezség a vonatkozó hivatalos lajstromba iktattatik be. Az ilykép kötött egyezség minden tekintetben a birói egyezség hatályával bir.

Ha ezen jogintézményt, melyet a dán jog «önkéntes egyezség» (Frivilligt Forlig) néven ismer, hazai viszonyaink szempont-

jából méltatjuk, ugy arra az eredményre jutunk, hogy annak meghonositása sem felesleges, sem nehéz nem volna.

Anélkül, hogy erészben a birósági statisztika nyujtotta adatokat számszerüen kellene felhivnunk, megállapithatjuk, hogy különösen a pénzköveteléseket tárgyazó ügyek jelentékeny része fejeződik be — és pedig mindjárt az első tárgyaláson kötött — egyezséggel. Egy másik, ugyancsak elég tekintélyes része az ügyek ezen csoportjának, ha nem is az első, hát valamelyik későbbi tárgyaláson — midőn az adós a per elhuzására irányuló kifogásai sorozatát kimeritette — végződik egyezségileg.

Az uj perrendtartás 222. §-ának második bekezdése — mely a perbeli hazugság szankcióját tartalmazza — az adósok eleddig divó védekezési módszerét nagyon megnehezíti, mondhatjuk: megszünteti, amivel a hitelező jogos érdekeinek kedvez. Másfelől azonban a 397. §. első bekezdésének második mondata — mely szerint a bíróság rendkivüli körülmények között — az itéletben megállapitott kötelezettség teljesitésére — az alperes kérelmére a 15 naposnál hosszabb határidőt szabhat — ismét az adós jogos érdekeire kedvező intézkedés. E két divergens irányu intézkedés gyakorlati eredője nyilván az, hogy ugy az adós, mint a hitelező, akkor járnak legjobban — feltéve, hogy a tartozás lejárta és összegszerüsége tekintetében nincs vita közöttük — ha egyezséget kötnek. Ehhez képest indokolt az a feltevés, hogy az uj perrendtartás uralma alatt a fentvázolt jellegü ügyeknek az eddiginél is nagyobb százaléka fog egyezségileg elintézést nyerni. Bíróságainkra nézve tehát éppen nem lesz közömbös az a kérdés, vajjon a perfelvételi határnapon kell-e egyezségkötésekkel bibelődniök.

A dán jogban ugynevezett «önkéntes egyezségnek» meg volna tehát a maga értéke nálunk is. A hitelező ügyvédje, ki a fent leirt módon felvett s az adós által is aláirt egyezséget a bíróságainknál már eddigelé is divó hivatalos blanketta felhasználásával, vagy legalább is tartalmának szemmeltartásával szövegezné meg, azt benyujtaná azon bíróságnál, mely per esetén illetékes volna. Itt pedig a szükséges birói tudomásulvételt bizvást egy ö. m. k. f. jegyző hatáskörébe lehetne utalni. Ugyanez volna az eljárás akkor is, ha alperes a perfelvételi tárgyalásra idéző végzést megkapván, a perfelvételi határnap előtt köti meg az egyezséget a felperesi ügyvéddel. Ez esetben a perfelvételi határnapon az ügy a felek távolmaradása okából szünetelne s az egyezség a per ügyszáma alatt volna benyujtandó. Világos, hogy ezzel is biráink némileg több időt nyernének az érdemleges munkára.

Dr. Schmidl Imre.

Ujabb törvényes intézkedések a tisztességtelen verseny üldözésére Schweizban.

A kereskedelmi rendőrség.

Az önállóság, melyet Schweiz egyes kantonjai a törvényhozás tekintetében is élveznek, különleges jelleget ad ez ország törvényeinek. Szembetünő ugyanis egyrészt, hogy ugyanaz a kérdés kantononként gyakran teljesen különböző jogi szabályozást nyer, ugy hogy a jogcselekmények megitélésénél az alkalmazandó törvény megállapitása sok esetben a birót igen bonyolult kérdés elé állitja. Másik sajátságuk ezeknek a törvényeknek, hogy nem bocsátkoznak általánositásokba, hanem mindenkor a keletkezésükre okul szolgáló életviszonyokat tartva szem előtt, elsősorban is ezekre az életviszonyokra kivánnak szabályozólag kihatni. Az első sajátosság gyakran bonyodalmakra vezetvén, maga után vonta a mozgalmat, amely arra irányult, hogy legalább a kardinális törvények tekintetében legyenek egységes jogelvek irányadók az egész államban, ami ismét az általános polgári és büntetőtörvénykönyvek megalkotását eredményezte. A második jellegzetes tulajdonsága a schweizi törvényeknek összefügg azzal a tudattal, hogy a kantonális törvények egyelőre csak kisebb területre terjednek ki szabályozólag és hogy esetleges, a gyakorlati életnek meg nem felelő intézkedéseknek később uj törvényekkel leendő felcserélésének nem lesznek oly hatalmas akadályai, mintha az előbbiek az egész államra kiterjedtek volna. Ez a tudat tehát megadta a törvényhozóknak a hajlandóságot ahhoz, hogy müködésüket egy ujszerü, mindenben a gyakorlati élet kivánalmaihoz alkalmazkodó irányban folytassák. E tekintetben a törvényhozók tevékenységének különös figyelmet és méltánylást érdemlő eredményeit képezik azok az intézkedések, amelyek a kereskedelmi forgalom biztonságának előmozditására, valamint a tisztességtelen verseny kipusztitása czéljából ujabban tétettek.

Értjük pedig ezek alatt Aargau-kantonban a tisztességtelen verseny- és üzletvitel leküzdésére hozott (1911 III. 24.) és Luzern-kantonban a kereskedelmi rendőrség tárgyában alkotott (1912 III. 27.) törvényt.

A kereskedelmi rendőrség — ez alatt a név alatt ezideig még ismeretlen intézmény — megalkotásával a rendőrségnek oly osztálya állittatik fel, amelynek egyedüli kötelessége a tisztességtelen verseny, valamint a vásárok, a vándoripar, részlet-, és kézizálogügyletekkel kapcsolatban elkövetett visszaélések kinyomozása és megtorlása.

A vásárokra és a vándoriparra gyakorlandó felügyelet, éppen ugy, mint a részlet- és kézizálogügyletesek fékentartása, tulnyomó részben közigazgatási és büntetőjogi intézkedéseket igényel és a kereskedelmi forgalomra nincsenek oly közvetlen befolyással, mint a tisztességtelen üzleti verseny elnyomására irányuló rendelkezések. Éppen ez okból is a fentemlitett törvényeknek inkább csak az utóbbi vonatkozásaira fogok kitérni.

A tisztességtelen verseny üldözésére irányuló törvényes rendelkezések megalkotásánál a törvényhozó előtt fősuly a kisiparosok és a kicsinybeni kereskedők védelmére fordittatott. A hatalmas, világhirü ipari és kereskedelmi vállalatok, természet szerint sokkal kevésbé vannak kiszolgáltatva a jó erkölcsökkel ellenkező verseny káros hatásainak. De viszont figyelembe vétetett emellett is, hogy a tisztességtelen verseny üldözése semmiesetre sem járhat az üzleti forgalom szabadságának csökkentésével. A kereskedelmi élet versengés nélkül el sem képzelhető. Napjainkban, midőn főleg a kicsinybeni kereskedelem oly gyors fejlődésen megy át, éppen a verseny az, amely az életképes vállalatokat a hasznavehetlenek fölébe emeli. A tisztességtelen verseny tilalma tehát nem járhat a kellemetlen verseny elnyomásával. Noha a tisztességtelen verseny üldözése voltaképpen a termelőknek, ugy mint a fogyasztóknak egyformán az érdeke, a schweizi törvények mégis főképpen termelők és kereskedők szempontjából ejtik meg a szabályozást.

Mint már fentebb megjegyeztem, ez esetben sem adnak az emlitett törvények általános fogalom-meghatározást.* Hogy mit értsünk tisztességtelen verseny alatt, azt csupán több törvényszakasz összefoglalása alapján lehet megállapitani, tekintve, hogy a tiltott verseny módozatai e szakaszokban taxative vannak felsorolva.

Az első csoportot a tisztességtelen versenynek az az éppenséggel nem ritka — és talán a legveszedelmesebb — faja képezi, amely a konkurrens üzleteknek nem az áruit veszi czélpontjául, hanem magát a versenyző vállalatot akarja alapjában megingatni oly álhirek terjesztésével, amelyek annak hitelét és forgalmát tönkretenni alkalmasak. Ugyancsak ez a czélja az egyes kereskedők üzleti titkait nyilvánosságra hozó közléseknek is.

A schweizi törvények ennek megfelelően tiltott cselekménynek minősitik a más üzleti hitelének és forgalmának kárositására irányuló szándékosan valótlan, vagy könnyelmü hiresztelések, tekintet nélkül arra, hogy a hiresztelő maga önálló kereskedő-e, vagy csupán alkalmazott. Sőt az aargaui törvény (3. §.) értelmében nemcsak erkölcsi, de jogi kötelességük is az alkalmazottaknak elsősorban az alkalmazójuknak érdekét védeni, miért is kereskedelmi deliktumot követ el az a kereskedelmi alkalmazott is, aki harmadik személytől bármit is elfogad, abból a czélból, hogy az ajándék fejében az ajándékozót saját főnökével szemben valamely tekintetben előnyösebb helyzetbe hozza a verseny szempontjából. Hasonlóképpen büntetendő ezenkivül az ajándékot igérő vagy nyujtó fél is.

A kereskedelmi áruczikkek tekintetében kifejlett tisztességtelen verseny tulajdonképpen az üzleti reklám meg nem engedett módon való használásából áll. Igy bünteti Aargau és Luzern törvénye a nagyközönséghez szóló olyan közlemények közrebocsájtását, amelyek a közleményt közzétevő üzletre vonatkozó-

* Ellentétben a Code Civile idevonatkozó rendelkezései alapján kifejlődött franczia joggyakorlattal és a német, 1909 junius hó 7-iki törvénnyel (1. §.).

lag, valamint az ott eladásra kerülő áruk, azok minősége és eredete tekintetében a valóságnak szándékosan meg nem felelő adatokat tartalmaznak. A luzerni törvény értelmében (1. §.) még a lapkiadó is felelősségre vonható, aki figyelmeztetés daczára is ilyen, a tisztességtelen verseny czéljait szolgáló hirdetéseket lapjába felvesz. Ugyancsak, mint a reklámmal való visszaélés, tilos az áruknak minden oly megjelölése, amely az áru minősége vagy ára tekintetében a közönséget tévedésbe ejteni alkalmas. Külön említi meg a törvény Aargau-kantonban (4. §. 4. pont), a tévedésbecjtésnek azt az eredetét, amely az áruk vételárának nem schweizi pénzértékben való kitételével követtetik el.

Külön fejezetben rendelkezik mind a két törvény a végeladásokra vonatkozóan is. Évtizedes tapasztalat mutatja, hogy a tisztességtelen versennyel való visszaélésekre a végeladások különösen kedvező alkalmat nyujtanak. A vásárlóközönség jellemvonásához tartozik, hogy szükségletei fedezésekor mindig igyekszik valamely rendkivül előnyös, ugynevezett «alkalmi» vételhez hozzájutni, amely pedig a közönség felfogása szerint leginkább a végeladásokon található. Midőn a tisztességtelen verseny erre az általános szokásra épitve, a legkülönbözőbb körmönfontsággal rendezett végeladásokkal a vevőközönséget magához vonzza, hogy selejtes portékáin ily módon adjon tul, ugy a többi kereskedőt, mint a vevőket érzékenyen sérti. Helyes uton halad már azért is a luzerni és az aargaui törvény, amidőn a végeladások számát csökkenteni kivánja oly módon, hogy taxative sorolja fel azokat az eseteket. amikor végeladás engedélyezésének a közigazgatási hatóság részéről egyáltalában helye lehet. Törvényes jogczim fenforgásának előleges igazolása nélkül tehát végeladás rendezésére engedély nem adható. Ami pedig a jogczimet illeti, a teljes kiárusitásra a luzerni törvény (58. §. második bekezdés) egyedül az üzlet megszünését ismeri el ; mig az aargaui törvény szerint az emlitett eseten kivül még az üzlet átruházása, más helységbe (nem üzleti helyiségbe) való áthelyezése előtt és elemi csapások beállta után is rendezhető általános végeladás. Ugyanazon kereskedő részére azonban az előbbi törvény szerint csupán négy-, az utóbbi szerint pedig kétévenkint engedélyezhető teljes kiárusitás és tartama sem haladhatja meg a két, illetőleg hat hónapot. Kisebbszerü végeladásoknak tekintetnek a részleges kiárusitások és az engedményes eladások (Rabattverkäufe), amelyek hasonló, de rövidebb tartamu korlátozások alá esnek.

Ugyancsak a tapasztalat bizonyitja, hogy a végeladások éppen abban az időben szaporodnak el leginkább, amikor a vevőközönség tömegesen végzi bevásárlásait, nevezetesen nyár és tél kezdetén, de főleg a karácsony előtti időben. A schweizi törvény ennek, a többi kereskedőket gyakran érzékenyen károsító mesterkedésnek is végét veti, amennyiben a részleges kiárusitásokra, mint amelyek rendezésére — a teljes kiárusitásokkal ellentétben — soha sem a sürgős szükség késztet, kimondja, hogy ilyenek október közepétől januárig, valamint áprilistől juliusig nem engedélyezhetők.

Mig a tisztességtelen üzérkedést egymagában a törvényhozó nem tartotta hivatalból üldözendő tilos cselekménynek és az érdekeltek vagy károsultak inditványától tette függővé az eljárás megindítását, addig a végeladásokra vonatkozó rendelkezések megszegése hivatalból üldözhetők. Természetszerü indoka ez utóbbi rendelkezésnek, hogy az állam nem kiván közbelépni oly magatartás megtorlása czéljából, amely a közrendet közvetlenül nem sérti, ha e magatartás ellen az érdekelt magánosok sem emelnek szót. A jogosulatlan végeladások azonban már más megitélés alá esnek, egyrészt mert itt tételes közrendészeti intézkedések megszegéséről van szó, másrészt, mert a közvetlen károsodás gyakran ki sem lenne mutatható és végre, mert az egyes kereskedők nem kisérhetnek figyelemmel minden végeladást, tehát legtöbbször nincsen is módjukban tudomást szerezni arról, hogy annak rendezése megengedett-e, vagy törvényellenes.

Ilyen helyes intézkedése az aargaui törvénynek (10. §.) még az is, hogy a kisérlet büntethetőségét elvként kimondva, a tilos cselekmény létrejöttéhez károkozást szükségesnek nem tart. A büntetést, amelynek maximuma 2000 frank pénz-, illetőleg hat havi fogházbüntetés, minden esetben a «Handelspolizei» szabja ki. A pénzbüntetés negyedrésze fájdalomdij fejében a károsultat illeti.

Dr. Auer György.

Különfélék.

— **Dr. Balogh Jenő** a kormánnyal együtt benyujtotta lemondását. Nem hiszünk távozásában, mert ezt a vaserejü, konzekvens és állandóan erélyesen és helyes irányban dolgozó férfiut a jelen helyzetben alig lehetne pótolni.

— **Az Országos Ügyvédszövetség igazgatótanácsa** junius hó 8-án, vasárnap délelőtt 10 órakor Budapesten, az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utcza 10.) ülést tart.

Az ülés tárgysorozata a következő :

1. A tömeggondnokságok és ügygondnokságok arányos elosztása tárgyában teendő intézkedések. Előadó : Dr. Hevesi Illés.

2. A lugosi osztály inditványa országos érvényü kollektiv megállapodás létesitése iránt. Előadó : Dr. Havlik János.

3. Az 1913. évi szövetségi határidőnapló szubvenczió-igénye. Előadó : Dr. Jacobi Béla.

4. Szövetségi ügyrend megállapitása és az osztályügyrend módositása. Előadó : Dr. Hevesi Illés.

5. A belügyminisztérium által kivánt alapszabály-kiegészités. Előadó : Dr. Bakonyi Pál.

6. Az alapszabályok 17. §-ának módositása. Előadó : Dr. Bakonyi Pál.

7. Pénztárnoki jelentés és előirányzat az 1913 május 1-étől deczember 31-ig terjedő időre. Előadó : Dr. Jacobi Béla.

8. Több osztály kérelme osztálytitkári fizetés megállapitása tárgyában. Előadó : Dr. Jacobi Béla.

9. Az 1913. évi rendes közgyülés előkészitése és tárgysorozatának megállapitása. Előadó : Dr. Blauner Mór.

10. Az 1914. évi rendes közgyülés helyének megállapitása. Előadó : Dr. Blauner Mór.

11. Inditvány tagsági jelvények, igazolványok és czimkék tárgyában. Előadó : Dr. Weisz Ignácz.

12. Dr. Szegheö Gábor felebbezése a budapesti osztály elnökének határozata ellen. Előadó : Dr. Vajda József.

13. Titkári jelentés a szövetségi sajtó ügyéről és a folyóügyekről. Előadó : Dr. Vajda József.

14. Esetleges inditványok.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Németországban a csődök** számát a következő kis statisztika tünteti fel. Az adatok az évek első négy hónapjairól szólnak.

1910	január—április	— —	2970
1911	«	« — —	3677
1912	«	« — —	3109
1913	«	« — —	3685

Kitünik ebből a táblázatból, hogy 1912-től 1913-ig, tehát az utóbbi egy év megfelelő szakában 576-tal több csőd nyilott meg, mint az előző év négy havában.

— **Közlési kötelesség megsértése életbiztositásnál.** A biztositott azon kérdésre, hogy mikor és mily betegség miatt állott orvosi kezelés alatt, azt felelte, «azt hiszem, influenza miatt». Egy következő kérdés: «Szenvedett-e valamely nemi betegségben, volt-e vagy van-e syphilise?» Felelet: «nem». Végül szerepelt eme kérdés is: «Mi volt az utolsó betegsége? Felelet: «Sohasem voltam komoly beteg».

A biztositott halála után kitünt, hogy évekkel előbb syphilis miatt több izben is állott orvosi kezelés alatt.

A biztositó társaság a közlési kötelesség megsértése miatt a szerződés érvényességét a kedvezményezett által inditott perben kifogás alakjában megtámadta.

Az alsóbiróság a kifogást elvetette, mert szerinte a biztositott nem lényeges körülményekre adott tudva valótlan felelelet. Bár a szerződés megkötésének idejében a syphilitikus mérgezéstől nem volt teljesen mentes, de egyébiránt ugyan erős szervezetü ember volt és a vérbetegséget semmiféle külső jelben nem lehetett felismerni. Az előző syphilis szakértői vélemény szerint sem lehetett előreláthatólag. befolyással a biztositott élettartamára, következőleg a biztositó társaságnak semmi alapos oka nem lehetett volna a rendesnél magasabb kockázatot felvenni s annak folytán szigorubb biztositási feltételeket megállapitani.

A német birodalmi biróság 1912 november 22-én hozott VII. 326/912. sz. itéletében az alsóbiróságok álláspontjával szemben a biztositási szerződést érvénytelennek mondotta ki.

Indokolásképp kiemeli: A biztosító által tett kérdéseket szabályként fontos körülményre vonatkozóknak kell tekinteni. Abból kell kiindulni, hogy oly kérdéseket a biztosító nem vesz fel, melyeknek a koczkázat mérlegelésénél jelentőségük nincs. A jelen esetben syphilitikus megbetegedésről lévén szó, plausibilisnek is látszik, hogy ennek a biztosítási feltételek mérlegelésénél fontossága van. A biztosítási ügyletek kötésénél fokozottabban betartandó kölcsönös hit és bizalom megkívánta volna, hogy biztosított őszintén feltárja előbbi betegségét. Ez esetben a biztosító társaság szakértők meghallgatása után meggyőződhetett volna ezen betegség hatásáról a koczkázat emelésére. A közlési kötelesség megsértése által azonban ily vizsgálat lehetőségétől megfosztatott a biztosító, megállapitandó tehát, hogy a közlési kötelezettséget lényeges pontban szándékosan sértette meg.

— **Tulajdonszerzés constitutum possessorium által.** Felperes félmillió darab téglát vett közjegyzői okiratba foglalt adás-vételi szerződéssel. Átadás nem történt. Constitutum possessorium általi tulajdonszerzésről a szerződés megkötésének idejében azért nem lehetett szó, mert az eladó téglaégető-telepén kb. 600,000—700,000 darab tégla volt elkülönitetlenül, tehát az eladott mennyiségü tégla különválasztva nem lévén, arra nézve az egész téglamennyiségtől különböző birtokviszony nem volt alapitható.

Felperes (vevő) az alsóbiróságok előtt vitatta s bizonyitani is kész volt, hogy a közjegyzői szerződés mellett a szerződő felek abban is megállapodtak, hogy az eladó az eladott félmilliónyi téglamennyiségen felül a telepen lévő téglát hamarosan el fogja szállitani és az ottmaradó 500,000 darabot vevő részére tartja majd őrizetben. Bizonyitást ajánlott fel a vevő arra is, hogy ezen elkülönités tényleg megtörtént.

A felebbezési biróság a későbbi elkülönitést lényegtelennek tartotta és álláspontját a következőkkel indokolta:

Ugy a joggyakorlat, mint a jogirodalom megengedi a csak jövőben hatályossá váló constitutum possessorium általi tulajdonszerzést. Szükséges azonban, hogy az illető dolog *egyedileg határozott* legyen, továbbá, hogy az adás-vételi szerződés megkötésekor *még ne legyen az eladó birtokában.*

A jelen esetben azonban egy oly dologösszességről van szó, mely máris az eladó birtokában van és az elválasztandó téglamennyiség is csak számszerüleg jelöltetett meg, egyedileg azonban határozatlan. Hasonló esetekben tulajdonszerzés csak akkor foglalhat helyet, ha a különválasztás *a szerződés megkötésének idejében, azonnal megtörténik.*

A német birodalmi biróság VII. 74/912. sz. itéletében a felebbezési birósággal szemben kimondotta, hogy a vevő *megszerzi* az 500,000 *tégla tulajdonjogát*, mihelyt az eladó a megállapodás értelmében ezen mennyiséget különválasztja és külsőleg felismerhetővé teszi, hogy ezen különválasztást a megállapodásnak megfelelően azért eszközli, hogy a megfelelő téglaállományt ezentul vevő részére, mint ennek tulajdonát, őrizetben tartsa.

Az indokolás kiemeli, hogy a constitutum possessorium által a jövőben tulajdonul megszerzendő dolgok egyedileg meghatározottsága nem szükséges, hiszen folyton változó dologösszességnél a később megszerzendő dolgokra is vonatkozhatik. Annak pedig még kevesebb értelme volna, hogy ezen jövőbeli tulajdonszerzést oly esetekben hatályosnak ismerjük el, midőn az illető dolog még nincs az eladó birtokában, de megtagadjuk tőle a hatályosságot, amidőn azt az eladó már birtokában tartja.

— **Késedelem.** Kétoldalu szerződésnél, ha a szolgáltatásoknak kézen-közön (Zug um Zug) kell történniök, megintés daczára sem esik késedelembe az egyik szerződő fél, ha a másik a saját szolgáltatását nem tartotta készen. Mert ily esetben a megintett adós tényleg nem szolgáltathatott volna, anélkül, hogy az egyidejüleges ellenszolgáltatásra vonatkozó jogát el nem vesztette volna. A megintő hitelező tehát szolgáltatást kapna anélkül, hogy maga egyidőben szolgáltatna, ami nyilván megsértése volna a Zug um Zug teljesitésre vonatkozó jognak. (A német birodalmi biróság 1913 január 28-án hozott III. 331/912. számu itélete.)

— **Szinház-czenzura.** Ahhoz, hogy valamely szindarab rendőrileg betiltassék, nem elég egyes jeleneteknek, vagy egyes beszédfordulatoknak önmagukban véve szeméremsértő jellege, hanem az egész szindarab az összhatásában vizsgálandó. A fenforgó esetben az egész darabnak komoly tartalma és komoly hatása mellett a kifogásolható jelenetek annyira háttérbe szorulnak, hogy a közerkölcs érdekében felállitandó határok megsértőknek nem tekinthetők. A darabot tényleg már évek óta adják Berlinben s más nagyobb városban, anélkül, hogy ez ellen a rendőrség kifogást emelt volna. (Porosz közigazgatási főbiróság III. A. 2/912. sz. itélete.)

Teljes gyakorlattal biró ügyvédjelölt, 160 kor. kezdőfizetéssel, alkalmazást nyer dr. Erdélyi Jenő ügyvéd irodájában, Szentgotthárdon. Német nyelv szükséges, eddigi alkalmazás közlendő. 14789

Fiatal, jelenleg önálló ügyvéd, elsőrendü erő, megfelelő társas-viszonyt keres. Telefon 56—20. 14788

Fiatal ügyvéd, kiváló képzettségü, alapos és széleskörü praxissal, perfekt a német nyelvben, fővárosi vagy vidéki irodába társnak, esetleg helyettesnek ajánlkozik. Sulyt fektet arra, hogy kifogástalan hirnevü irodába kerüljön. Érdeklődők leveleit «Tudás és szorgalom» czimen a kiadóhivatal továbbitja. 14787

Fővárosi ügyvéd, fővárosi és vidéki praxissal, nagy elméleti tudással, fővárosi, esetleg vidéki ügyvédi irodában alkalmazást keres. Németül tud. Megkeresést «Praxis és teoria» jeligére e lap kiadójába. Czim egyébként kiadó utján megtudható. 14793

Teljesen gyakorlott ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Jó, ha szerbül vagy románul beszél. Dr. Zinner Miksa, ügyvéd, Fehértemplom. 14796

Dr. Ráth Endre ügyvéd, országgyülési képviselő, perfekt németül tudó, teljes képzettségü doktor juris jelöltet keres.

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt Délután

A vonatok **indulása** Budapest keleti pályaudvarról.

vonat-szám	óra	perc	vonat neme	hová
1110	5	40	Szv.	Balatonfüred, Tapolcza
310	5	40	»	Hatvan
302	6	25	Gyv	Ruttka, Berlin
22	6	30	Szv.	Bicske
8	6	40	»	Wien, Graz, Sopron
1502	6	45	Gyv	Kassa, Csorba, Bártfa
1512	6	55	Szv.	Kassa, Csorba
1002	7	00	Gyv	Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovcze
602	7	05	»	Arad, Brassó
906	7	10	»	Belgrad, Sofia, Sarajevo
1302	7	20	»	Fehring, Graz, Triest
402	7	25	»	Stryj, Przemysl, Lemberg
312	7	30	Szv.	Gödöllő
908	7	45	»	Belgrad, Sofia, Vinkovcze
408	7	50	»	Arad, Brassó, Bukarest
1320	8	05	Gyv.	Balatonfüred, Tapolcza
406	8	10	Szv.	Munkacs, Lawoczne
512	8	20	»	Kolozsvár, Brassó
906	8	25	»	Eszék, Bród
306	8	35	»	Ruttka, Berlin
1706	8	55	»	Msziget, Stanislau
2	9	10	Gyv	Wien, Sopron
22a	9	30	Szv	Bicske
1503[2])	9	35	Gyv	Kassa, Poprád-Felka
918	10	00	Szv.	Kunszentmiklós-Tass
516	10	05	»	Nagykáta
1112	10	45	»	Balatonfüred, Tapolcza
24	11	55	»	Bicske
314a[3])	12	00	»	Gödöllő
612	12	20	Szv.	Arad, Tövis, Msziget
914	12	20	»	Ujvidék, Sarajevo
314	12	30	»	Hatvan
10	12	30	»	Szombathely, Wien
1008	12	45	»	Fiume, Róma, Eszék
24a[4])	1	00	»	Bicske
1504	1	20	Gyv.	Kassa, Poprád-Felka
316	1	25	Szv.	Gödöllő
1304	1	40	Gyv	Fehring, Graz
404	2	00	»	Sátoraljaújhely, Lemberg, Kassa
4	2	05	»	Wien, Paris
604	2	10	»	Arad, Bukarest
916	2	15	Szv.	Kiskörös
304	2	20	Gyv.	Ruttka, Berlin
318	2	25	Szv.	Hatvan
320	2	30	»	Péczel
26	2	30	»	Bicske
518	2	40	»	Szolnok
1202	2	45	Gyv.	Szabadka, Sarajevo
1902	2	55	»	Tapolcza, Eszék
904	3	20	»	Belgrad, Konstantinápoly
52a[4])	3	25	Szv.	Nagykáta
1016	3	30	»	Paks
18	4	25	»	Komárom
322	4	25	»	Gödöllő
606	5	00	Gyv.	Arad, Bukarest, Msziget
410	5	10	Szv.	Lawoczne, Lemberg
6	5	15	Gyv	Győr, Sopron, Szombathely, Wien
324	5	20	Szv.	Gödöllő
522[5])	5	40	»	Nagykáta, Szolnok
308	5	55	»	Ruttka, Berlin
920	6	05	»	Kunszentmiklós-Tass
1004	6	42	Gyv.	Fiume, Róma, Nápoly
514	6	42	Szv.	Kolozsvár, Brassó
326	6	46	»	Péczel
328	6	46	»	Hatvan
920a	6	48	»	Kunszentmiklós-Tass
26	6	55	»	Bicske
524[5])	7	10	»	Nagykáta, Szolnok
16	7	20	»	Győr, Triest
332	7	38	»	Hatvan
1006	7	40	Gyv	Zágráb, Fiume
1708	7	42	Szv.	Msziget, Stanislau
1511	8	02	»	Kassa, Csorba, Bártfa
910	8	02	»	Belgrád, Sarajevo
1008	8	30	»	Pécs, Brod
334	8	40	»	Gödöllő
52b[6])	9	00	»	Szolnok
1308	9	16	»	Győr, Graz
610	9	30	»	Arad, Brassó
1506	10	12	Gyv.	Kassa, Csorba, Bártfa
336	10	25	Szv.	Péczel
1010	10	25	»	Fiume, Tapolcza
408	10	45	»	Kassa, Csorba, Lemberg
12	10	55	»	Szombathely, Wien
338	11	10	Vv.	Ruttka, Poprád-Felka
912	11	15	Szv.	Bród, Belgrad, Sofia
614	11	15	»	Arad, Debreczen
422	11	35	Vv.	Miskolcz, Kassa
14a	11	55	Szv.	Bicske

[1]) Junius 1-től közlekedik.
[2]) Junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[3]) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[4]) Nagykátától Szolnokig csak szombaton és ünnep előtti köznapokon közlekedik.
[5]) Csak szombaton és ünnep előtti köznapokon közlekedik.

A vonatok **indulása** Budapest-Józsefvárosról.

Délután.

330	7	22	Szv.	Gödöllő

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor**, Döbrentei u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat**, Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold**, Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 24. szám. Budapest, 1913 junius 13.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Fövenyessy Lajos* kir. táblai biró: A viszonos kötelem teljesitése. — *Dr. Személyi Kálmán* budapesti ügyvéd: Ideiglenes nőtartási követelés a férj szülei ellen. — *Dr. Pásztor Emil* pozsonyi ügyvéd: A nem törvényes származásu gyermekek tartásának biztositása. — *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd: Az uj váltótörvény. — *Zsoldos Benő* szegedi kir. táblai tanácsjegyző-járásbiró: Börtönügyi reformok. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Dönvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A viszonos kötelem teljesitése.

A magyar polgári törvénykönyv tervezete szerint.

I. A viszonos kötelem tartalma.

A viszonos kötelmeknél a szerződő felek jogositottak és egyszersmind kötelezettek is.

Jogosultság áll szemben kötelezettséggel.

Még pedig két jogosultság, két kötelezettséggel.

Például az adás-vételnél: a vevő jogosult a vétel tárgyát követelni. Az eladó jogosult a vételárat követelni. Ez két jog.

A vevő köteles a vételárat megfizetni. Az eladó köteles a vétel tárgyát átadni. Ez két kötelezettség.

Egy szerződés, de négy szálból van összefonva, egymásba kapcsolva.

A jogok és kötelezettségek keresztezik, tartják, feltételezik egymást.

A szerződő felek mindenike csak azért, csak azzal a kikötéssel, feltétellel kötelezte magát adásra, tevésre, vagy nemtevésre; mert a másik fél hasonló — legalább ő rá nézve hasonló — értékü ellenszolgáltatásra vállalt kötelezettséget.

A viszonos kötelemnél szemben állhat egy jogosult több kötelezettel, vagy több jogosult egy kötelezettel. De állhat több jogosult több kötelezettel is szemben.

A részesedés aránya lehet egyenlő vagy különböző, határozott vagy határozatlan, részenkénti vagy egyetemleges.

II. A viszonos kötelem teljesitése.

A viszonos kötelemnél a szolgáltatás: viszontszolgáltatással egyenlittetik ki.

Az egyik fél azért kötelezi magát szolgáltatásra, hogy annak ellenében viszontszolgáltatást; a teljesitésért ellenteljesitést kapjon.

Viszonos kötelemvállalás nem jótékonysági cselekedet, hanem érték, áru, munka, pénz: kicserélése.

Lényegében minden viszonos kötelem: csere, csakhogy nem mindig testi dolgok cseréltetnek ki.

A viszonos kötelmeknek ebből a közös alapjellemvonásából aztán következik: hogy a szolgáltatásnak a viszontszolgáltatással, az értékmérő — pénz — egyenlő mértékével kell birnia.

A szolgáltatás serpenyőjében annyinak kell lenni, mint az ellenszolgáltatásében van.

Helyesnek és ugy az élet, mint az elmélet szempontjából szerencsésnek tartjuk ennélfogva tervezetünk 901. §-ának azt a rendelkezését, hogy a kötelezett a szolgáltatást mindaddig megtagadhatja, amig a viszontszolgáltatás egészen meg nem történt.

Ennek következményeképpen helyes a 901. §. második bekezdésének az a rendelkezése is, hogy részteljesités esetén, ennek megfelelő rész-ellenteljesitést lehessen követelni.

Ennek a bekezdésnek a második mondata azonban — legalább nézetünk szerint — homályos. Indokolás nélkül nem is igen érthető. Az első szöveg indokolásában van ugyan hozzá magyarázat; de még annak a szöveggel való szembeállitása sem ad olyan tiszta képet, mint amilyennek egy hosszu életre szánt törvénykönyvben lennie kell.

Azt mondja ugyanis a 901. §. második bekezdésének második mondata — legalább ugy véljük, hogy azt akarja mondani — hogy: «a rész-teljesitésnek megfelelő ellen-részteljesités megtagadható, ha a megtagadás nem rosszhiszemü».

Ha valaki tiz lovat vett, de csak egyet kapott meg; nem tudjuk megérteni, miért lenne jogosult az átvett egy ló árának a megfizetését megtagadni.

Ez a mondat tehát — a mi igénytelen véleményünk szerint — vagy teljesen kihagyandó, vagy másképpen lenne szövegezendő és indokolandó.

III. A viszonos kötelem teljesitésének helye.

A viszonos kötelem teljesitésének helye tekintetében a tervezet külön szabályt nem állit fel. Amiből következik, hogy erre is a 859. §. rendelkezése lesz irányadó. Vagyis ott kell teljesiteni, ahol keletkezése idején az adósnak lakóhelye volt, hacsak a törvényből, a jogügylet tartalmából vagy a jogviszony természetéből más nem következik.

Véleményünk szerint azonban kimondandó volna, hogy amennyiben a jogviszony természete megengedi, az ellenszolgáltatás ott teljesitendő, ahol a szolgáltatás történt.

IV. A viszonos kötelem teljesitésének ideje.

a) *Egységes teljesitésnél.*

A viszonos kötelem két kötelezettsége a legtöbb esetben együtt, egyszerre keletkezik, egy jogalapitó, egy jogszülő tény folytán.

Ebből az együttes és egyidejü keletkezésből, valamint a két kötelem egymást keresztező, egymást feltételező voltából következik, hogy azoknak czélja és rendeltetése az, hogy együtt, egyidőben szünjenek meg; mint a testben összeforrott ikrek.

A viszonos kötelmek teljesitésének ideje tekintetében tehát az általános szabály az, hogy amint egyszerre születtek, egyszerre is kell teljesittetniök. Do, ut des. Fatio, ut fatias. Zug, um zug. Adsza nesze.

Ennek az elvnek az érvényesülése végett helyesen rendeli a tervezet 901. §-ának első bekezdése, hogy az a kötelezett, aki kétoldalu szerződés alapján van kötelezve, világosabban, aki viszontszolgáltatást követelhet: a szolgáltatást, a viszontszolgáltatás teljesitéseig megtagadhatja.

Vagyis mai szavakkal, viszonos kötelmeknél a szolgáltatás és viszontszolgáltatásnak egy időben kell történnie.

Hogy mennyire a dolog természetéből következik az egyidejü teljesités, mutatja az is, hogy ha az egyik fél részéről a teljesités lehetetlenné vált, a másik fél teljesitési kötelezettsége abban a pillanatban megszünik.

Például szolgálati szerződésnél a szolgálattevő halála a szolgálatadó bérfizetési kötelezettségét nyomban megszünteti.

Curia: 132/1912. Kereskedelmi Jog 1913. évfolyam.

Ha a vétel tárgya az eladásnál biróilag lefoglaltatott, a vevő az ügylettől elállhat.

b) *Megosztott teljesitésnél.*

A tervezet 901. §-ának harmadik bekezdése azt rendeli, hogy ha a szolgáltatásnak részletekben vagy folytatólag kell történ-

nie és a másik fél a viszontszolgáltatással időközben késedelembe esik, a további szolgáltatást meg lehet tagadni addig, amig a másik fél késedelme megszünt.

Rövidebben ez a szakasz azt akarja mondani, hogy részletes vagy folytatólagos szolgáltatásért az ellenszolgáltatás is részletekben vagy folytatólagosan teljesitendő, mert az egyik késedelme esetén a másik a teljesités kötelezettsége alól — rendszerint — szabadul.

Ez az állandóan követett birói gyakorlattal is megegyezik; azzal az eltéréssel, hogy mig a gyakorlat kimondja, hogy a teljesités csak a szerződési határidő alatt követelhető, addig a tervezet a teljesitést a másik fél késedelmének megszüntéig követelhetőnek mondja ki; ami esetleg a szerződési határidőn tul is terjedhet.

Curia 656/1912. Hiteljogi Dtár 1913. évi 105. eset. Midőn a vevő a meghatározott időpontig szállitandó árut oly kikötéssel vette, hogy azt több hónapra terjedő határidő alatt részletekben lehivni és átvenni fogja, az árunak kellő időben való lehivása nemcsak jog, de kötelesség is oly értelemben, hogy lehivási jogával a szállitási határidő alatt a szokásoknak megfelelően élni tartozik.

Nézetünk szerint a birói gyakorlat helyesebb, mert nem hagy fenn kétséget aziránt — mint a tervezet — hogy a szerződési határidő letelte után lehivásnak helye már nem lehet.

Hogy a lehivás, a lehivott áru szállitása és a szállitott részlet vételárának haladéktalan megfizetése kötelezettség, azt a gyakorlat állandóan követi és kimondja, hogy a lehivás elmulasztása, a lehivott áru szállitásának elmulasztása, valamint a lehivott és szallitott áru vételárának ki nem fizetése: a másik felet a szerződéstől való elállásra jogositja fel.

Curia 846/1910. Keresk. jog 1911. évfolyam. Curia 469/1910. Keresk. jog 1910. évfolyam. Curia 858/1908. Hiteljogi Döntvénytár III. kötet 69. sz.

c) *Nem egyidejü teljesitésnél.*

A viszonos kötelmeknél a szolgáltatás és ellenszolgáltatás törvénynél, szokásnál vagy szerződésnél fogva különböző időben is teljesithető.

Tervezetünk 901. §-ának harmadik bekezdése olyképp rendelkezik, hogy az, akinek a teljesitésnél elül kell járnia, azért, mert a másik fél nem teljesitett, vagy csak részben teljesitett, a szolgáltatást meg nem tagadhatja.

Ez az általános szabály, amely alól kivétel:

a) részletekben vagy folytatólag teljesitendő viszonos kötelmeknél a másik fél késedelme;

b) a másik fél hitelképességének olymérvü időközi csökkenése, hogy ezáltal a viszontszolgáltatás iránti követelés veszélyeztetve van.

Szigoru szabálya a jogi forgalomnak, hogy hitelezésre senki sem kényszerithető. A hitelezés koczkázattal jár. A hitelezett érték bizonyos százaléka feltétlenül elvész.

Helyesnek kell tehát tartanunk tervezetünknek azt a rendelkezését, hogy bizonyos esetekben az előzetes teljesitést — ami a hitelezéssel majdnem kivétel nélkül egyjelentőségü — még az is megtagadhassa, akinek a teljesitéssel elül kell járnia.

Helyes ez különösen akkor, amikor az előzetes teljesitést követelő fél vagyoni viszonyai a kötelem létrejötte és teljesitése közti időben annyira rosszabbodtak, hogy ennek folytán az előbb teljesitőnek a viszontszolgáltatás iránti követelése veszélyeztetve van.

Elvégre senki sem kötelezhető arra, hogy vagyonát a biztos elvesztésnek kitenni legyen kénytelen.

Nem tartjuk azonban — igénytelen véleményünk szerint — helyesnek a 902. §. második bekezdésének azt a kivételét, hogy: «E jog — az előzetes teljesités megtagadása — nem illeti meg, ha a másik fél rossz vagyoni viszonyait a szerződés megkötésekor ismerhette».

Nézzük csak, hogyan is kötnek egy hitelügyletet:

A hitelt kereső megjelenik a hitelezőnél, bemutatja magát és előadja a kivánságát.

A tisztesség azt hozná magával, hogy a hitelt kereső ilyenkor ne sértse meg a közlési kötelezettséget, hanem a kötendő ügylet mértékére és terjedelmére vonatkozóan vagyoni, kereseti, sőt erkölcsi viszonyait is hüen, a valóságnak me felelően közölje és pedig közölje még kérdés nélkül is a hitelezővel. És mind arra, amit a hitelező megkérdez hüen, igazán feleljen.

Ha ez mind megtörtént, de csakis akkor, mondhatjuk, hogy a hitelező az előzetes teljesitést nem tagadhatja meg azért, mert a hitelt kereső vagyoni viszonyait a szerződés kötésekor ismerhette.

De hát hány esetben és mikor történik ez meg?

Ha a hitelt kereső mindig tiszta bort öntene a pohárba, ha közlési kötelezettségét — mert közlési kötelezettség itt is van, nemcsak a biztositási szerződéseknél — soha sem sértené meg: akkor nyilván nem lett volna szükség a büntetőtörvénykönyvnek a hitelezési csalásról szóló 384. §-ára.

Pedig tudjuk, hogy van ilyen szakasz is és egy évig terjedő fogházzal bünteti azt, aki ravasz fondorlattal mást tévedésbe ejt vagy tévedésben tart avégett, hogy attól magának hitelezést vagy hitelhosszabbitást eszközöljön ki.

Tudjuk, hogy van magánjogi csalás is. És kereskedelmi törvényünk 350. §-a ismeri a kereskedelmi csalást is.*

Másnak — még ha az hozzánk közel áll is — a vagyoni viszonyait ismerni, a legtöbb esetben teljes lehetetlenség. A hiteltudósitók értesitései jobbára értéktelenek.

A 902. §. második bekezdésének ezt a mondatát tehát mi vagy teljesen elhagynánk, vagy megfelelő szövegezéssel, legalább olyképpen kivánnánk tompitani, hogy viszonos kötelemnél az előzetes teljesités akkor nem tagadható meg, ha az, akinek a teljesitéssel elül kell járni, a másik fél vagyoni viszonyait a szerződés megkötésekor ismerte és nem ismerhette.

V. A viszonos teljesitésre szóló itéleti rendelkezés.

Amint fentebb láttuk, a viszonos kötelmekben két jogosultság áll szemben két kötelezettséggel.

Magánjogait mindenik jogosult tetszése szerint gyakorolja: érvényesiti vagy nem érvényesiti.

Ha tehát a viszonos kötelem alapján az egyik teljesitést követel, a biró — akire szabály, hogy a felek kérelmén tul nem terjeszkedhetik — csak a perbevitt egyik jogot vizsgálhatja.

Például adás-vételnél, ha az eladó a vételárat követeli, a biró csak azt vizsgálhatja, hogy a vételár követelésére van-e jogalapitó tény, történt-e eladás?

Ha aztán az eladás megtörténte bizonyittatott, ennek következménye a vételár megfizetésére való kötelezettség, tehát a biró marasztalja a vevőt a vételár megfizetésében.

A biró nem vizsgálhatja hivatalból azt, hogy a vevő a vétel tárgyát megkapta-e?

Ennek a kérdésnek a perbevivése a vevő dolga. Neki kell előhozakodni azzal, ha ugyan van ilyen sérelme, hogy az eladó még nem teljesitett, vagy nem kellő módon teljesitett. Akinek a foga fáj, tartsa rajta a nyelvét.

A kifogások és ellenkövetelések érvényesitését azonban a perjog nem köti semmiféle különös alakszerüséghez.

Ezeket a birónak észre kell venni és meg kell látni, akármilyen pongyola-ruhában jelennek is meg a fórumon.

Miértis, ha a vételárért perelt vevő, bár csak odavetőleg emliti is fel, hogy hiszen a vétel tárgyát még meg sem kapta: akkor a vétel tárgyára vonatkozó viszontkövetelést már perbe vitte.

Akkor a birónak már a viszontkötelezettség kérdését is vizsgálat és birálat tárgyává kell tennie és minthogy a biró a keresetet és viszontkeresetet felett egy itélettel köteles határozni — kivéve természetesen a részitélet esetét — a perbevont viszonos kötelem felett is ugyanazzal az itélettel köteles intézkedni.

Ezt követi a mai törvénykezési gyakorlat is és ennek megfelelően igen helyesen rendelkezik tervezetünk 903. §-ának első bekezdése is.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy ez az egyébként igen egyszerü és világos tétel a mai törvénykezési gyakorlatban nem érvényesül mindig. Ami azonban csakis a perek egy részének irásbeli tárgyalási rendjére vezethető vissza; mert az irásbeli periratokban erről — a gyakori személyeskedés hevében — a felek igen sokszor megfeledkeznek.

Sommás szóbeli perekben nem fordul elő, és az uj perrend

* Lásd e sorok irójának a Magyar kereskedők lapja 1913. évi junius 7-én megjelent 23. számában a «Kereskedelmi csalás»-ról irott értekezését.

jövendő uralma alatt már teljesen el is fog tünni ; mert szóbeli perben a biró kérdező joga és kötelezettségével ezt mindig tisztázni fogja.

Valamint tisztázni fogja a viszonos teljesitésnek hely, idő és egyéb tekintetben fontos azokat a módozatait is, amelyek most irásbeli perekben figyelmen kivül maradnak.

VI. A viszonos teljesitésre kötelező itéletek végrehajtása.

a) *A végrehajtás kérése.*

Jelenben érvényes végrehajtási törvényünk 9. §-ának második bekezdése olyképp rendelkezik, hogy ha a végrehajtási jog viszontkötelezettség teljesitésétől függ, azt a végrehajtató igazolni tartozik.

Ez aztán felette sok bonyodalomra ad okot, mert hogy igazolja például az áru átadására kötelezett eladó a vételárban marasztalt adóssal szemben, hogy a viszontkötelezettséget teljesitette, hogy az árut átadta, ha a vevő azt átvenni nem akarja.

Nagyon helyes tehát a tervezet 903. §-a második bekezdésének az a rendelkezése, hogy ha a marasztalt a viszontszolgáltatásra nézve elfogadási késedelemben van és természetesen, ha a másik fél ezt kérvényében kimutatja, a végrehajtást feltétlenül el kell rendelni.

b) *A végrehajtás foganatositása.*

A viszonos kötelezettség teljesitésére elrendelt végrehajtás foganatositásának módozata a végrehajtási törvény keretébe tartozik, és erről végrehajtási törvényünk harmadik czimében lehető részletességgel intézkedik is.

Itt mindössze csak annyit kivánunk megjegyezni, hogy ha például nagyobb mennyiségü termény, áru vagy valamely gép átadása ellenében van ezeknek vételára erejéig a végrehajtás elrendelve : a végrehajtató helyesen cselekszik, ha ugy kéri, és a biró is helyesen jár el, ha foganatositása végett birót küld ki, aki a végrehajtás foganatositására, a helyszinére, határnapot tüz, arra szakértővel jelenik meg, a feleket pedig a törvényes következmények terhe mellett azzal a figyelmeztetéssel idézi meg, hogy akkor a teljesités és viszontteljesités tárgyát készletben tartsák. Ezek kicserélése aztán a biró és szakértő jelenlétében fennakadás nélkül megtörténhetik. Ha azonban valamelyik fél a teljesitésnek őt terhelő részét nem tartaná kellő minőségben vagy mennyiségben készletben, azt a biró meg a szakértő a további eljárás alapján nehézség nélkül megállapithatja.

Ezekben elmondottuk volna azt, amit — szükreszabott időnk és terünkhöz mérten — a viszonos kötelmek teljesitéséről — tervezetünk intézkedéseivel kapcsolatban — elmondani szükségesnek véltünk.

Röviden még csak annyit kivánunk általában megjegyezni, hogy a magyar nyelv fenséges ősereje, tömör, világos, határozott kifejezésekre kiválóan alkalmas nyelvtörvényei : világosabb, tömörebb, tisztább, szabatosabb szövegezést is lehetővé tettek volna.

Az egyenes, minden tekervényességtől ment, egyszerü, de világos magyar észjárás pedig, a gyakori hivatkozásokat, idézeteket és utalásokat szivesen elengedte volna és az egyszerübb, érthetőbb szövegezést szivesebben fogadta volna.

Fövenyessy Lajos.

Ideiglenes nőtartási követelés a férj szülei ellen.

Sajátszerü honi viszonyaink szokásjogi alapon termelték azt a jogszabályt, hogy a férjétől különélő nő bizonyos feltételek mellett férje szüleitől is követelhet pénzbeli tartásdijat. Nálunk, különösen parasztok között sürün előfordul, hogy a felnőtt fiu apjának kisbirtokán dolgozik, szüleivel közös háztartásban él és midőn megnősül, feleségét is ebbe a közös háztartásba hozza. Persze nagy ritkaság, hogy a két asszony, az anyós és a menye jó egyetértésben megmaradjanak. Mégis a helyzet az esetek egy részében ugy oldódik meg, hogy a fiatalabb alkalmazkodik, az idősebb is megszokja és együtt maradnak. Az esetek másik részében vagy a fiatalok külön háztartást kezdenek önállóan, vagy az egyik asszonynak menni kell a háztól. Természetesen ez a fiatalasszony szokott lenni, bár előfordul az az eset is, hogy az após kergeti el a feleségét.

Igy adódik a parasztválóperek és ideiglenes tartási pereknek nálunk tipikus esete, midőn a fiatalasszony a férj hozzátartozóinak, apósának vagy anyósának bánásmódja miatt volt kénytelen férjét elhagyni. Kifejlődött erre nézve az a joggyakorlat, hogy az elhagyást és különélést vétlennek minősitik a bíróságok és a férj ellen a nő javára megitélik az ideiglenes nőtartásdijat azzal az indokolással, hogy a férj köteles nejét megvédeni hozzátartozóinak rossz bánásmódjától s ha ezt nem teszi, ezzel jogos okot ad a nőnek az elhagyásra.

Azonban a férjnek nincs saját vagyona, sőt önálló keresete sem, abban a szemelőtt tartott esetben, amikor a férj szüleivel közös háztartásban él és apjának gazdaságában munkálkodik. Felmerül tehát az a kérdés, követelhet-e a különélő nő tartásdijat apósától és milyen feltételek mellett?

Az első érzés, amellyel ezt a kérdést fogadjuk, kedvezőtlen a nőre. Az apa fizessen tartásdijat a fia feleségének? Egy felnőtt fiunál már az is visszatetsző, ha maga a fiu az apja eltartására szorul, annál inkább ellenséges érzéssel fogadjuk azt a követelést, hogy a fiunak a felesége követelhessen tartásdijat az apától. Ha azonban megfontoljuk, hogy a fiu egész munkaerejét apjának gazdaságában fejti ki, hogy a fiu ezen munkája gazdasági érték, amely az apa vagyonának gyarapitására fordul ; hogy az apa ezt a munkát idegennek drágán megfizetné, de fiának munkája még értékesebb reá, mint az idegené, mert a fia nagyobb buzgósággal s odaadással dolgozik a családi gazdaságban, melyet a sajátjának tekint ; ha mindezt mérlegeljük, méltánytalannak és igazságtalannak találjuk, hogy a fiunak vétlenül külön élni kényszerülő neje a fiu munkájának gazdasági értékéből mit sem kaphasson meg tartására, holott kétségtelen, hogy ez a jelentékeny gazdasági érték fenmarad a szülő vagyonában, amely ezáltal gyarapszik ; s majdan ez a gyarapodás is a fiura száll örökségképpen.

Raffay (I. 348.) ezen a nyomon indulva, a megajándékozott felelősségéből kivánja levezetni a szülő kötelmét fia nejének eltartására, mert midőn a fiu tevékenységét a szülővagyon gyarapitására érvényesiti, ajándékozónak tekintendő. Ezt a tételt azonban jogunk nem fogadja el. Maga Raffay is utal arra, hogy ugyanezen a czimen a fiu törvénytelen gyermekének tartásdiját is be lehetne hajtani a fiu szülein, de ennek a konzekvenciának levonásától joggyakorlatunk idegenkedik. (II. 273., idézve a Curia I. G. 544/1904.) De hasonlóképp a fiu egyéb hitelezői is követelhetnék a kielégitést az apától, azon a czimen, hogy a megajándékozott felelős az ajándékozó adósságaiért. Ez természetesen olyan következmény, amelyet azok sem akarnak levonni, akik az ajándékozási elméletet felvetették. Ezenfelül az apa felelősségének a mértékét az esetben ez ajándékozás értéke határozná meg, amivel felvetődnének a fiunak apja vagyonába forditott munkája értéke körüli viták.

De elméletileg sem helyes kiinduló pont az após tartási kötelmének konstruálásánál a megajándékozott felelőssége, mert oly szoros családjogi viszonyban, amilyenben az apa a fiával van, az egyik részéről a másik javára teljesitett munkát nem lehet ajándékozásnak tekinteni. Itt a kölcsönös juttatások a családjogi viszony természete szerint birálandók el. Abból a tényből, hogy a fiu munkáját apja gazdaságában fejti ki, folyik az a családjogi természetü következmény, hogy az apa fiát eltartani, fia összes exisztencziális szükségleteit fedezni tartozik. Egy felnőtt fiunál az emberi természetben gyökerező szükséglet a családalapitás is. Ha tehát az apa felnőtt fiának egész tevékenységét továbbra is a maga javára akarja megtartani, köteles a fia családalapitásával járó terheket is viselni. Természetesen az apát kényszeriteni nem lehet arra, hogy háztartásába egy olyan egyént fogadjon be, akivel ellenszenvezik, vagy akivel fiának házasságát ellenezte s akivel ekként ellentétbe került. A felnőtt fiu ragaszkodhatik választásához, ha nagykoru, elmehet más munkaadóhoz s önálló keresetéből alapithat önálló háztartást. De felesége és leendő családja részére csak ugy szerzi meg a tartási kötelmet apja ellen, ha apja beleegyezésével nősül s feleségét az apjával közös háztartásba hozza.

Az apa tehát, ha vele közös háztartásban élő fia az ő beleegyezésével nősül és feleségét a közös háztartásba hozza és ha a fiunak nincs önálló keresete vagy vagyona, hanem kizárólag apja gazdaságában fejti ki munkáját, ezen feltételekkel fia feleségének tartására köteles. Minden tartás, ez is elsősorban termé-

*

szetben jár. Ez az élő jog, mert a paraszthéztartások ezreiben kapja a felnőtt fiu felesége a tartást természetben apósától. Vitássá és jogesetté akkor szokott válni ez a tartási kérdés, amikor a különélő nő pénzbeli tartást követel.

Ha azonban fennáll az após természetbeni tartási kötelme, akkor ez a törvényes feltételek fenforgása esetén pénzbeli tartásra fordul. Jogunk megállapitotta, hogy a különélő nő pénzbeli tartást követelhet férjétől, ha vétlen és a különélésre a férje hibájából kényszerült. Ezenkivül a házassági törvény a különélés elrendelése esetén ideiglenesen gondoskodik a nőről 102. §-ban; és pedig a vétkesség kérdésétől függetlenül, egyedül a felek vagyoni és keresetviszonyait figyelembe véve. Az ideiglenes nőtartásdij-követelés e két esete közül az após ellen csak az első esetben támasztható jogos igény : az após természetbeni tartásra köteles, de ha ezt a vétlen nő igénybe nem veheti, mert férje, vagy férje hozzátartozóinak bánásmódja a különélésre kényszeritette, akkor az após pénzbeli tartásra kötelezendő.

Egészen más a házassági törvény 102. §-ának esete. Ebben csak a házasfelek közti jogviszony van szabályozva, de ez a törvény nem lehet jogalapja a férj apja elleni tartási követelésnek. A férjnek a házasság természetéből fakadó kötelezettsége a nő iránt természetszerüleg tágabbkörü, mint az após kötelezettsége, amely nem a házasság természetéből és a házassági törvényből fakad, hanem az apa és a fiu közti családjogi viszonyból. Ebből a viszonyból csak az következik, hogy az apa köteles fia létszükségleteit fedezni, különösen a nőtartásra nézve, hogy köteles a fia feleségét természetben tartani és ha a nő vétlenül különélésre kényszerül, köteles a természetbeni tartás helyett pénzbelit fizetni. Ez a kötelem is azonban csak addig tart, amig a fiu apja gazdaságában tevékenykedik. Mihelyt önálló gazdaságot kezd, vagy idegen munkaadóhoz megy, az apa felszabadul a fia feleségének tartásától, mert erről ily esetben jogunk másképp gondoskodik (t. i. a férj keresetének a tartásdij-összeg erejéig nagyobbfoku végrehajtási lefoglalhatósága, mint egyéb követeléseknél 1908 : XLI. tcz. 14. §.) ; de enélkül is, mert az apa tartási kötelmének a nővel szemben előfeltétele az, hogy a fia az ő gazdaságában dolgozzék.

A birói itéletekben nyilatkozó joggyakorlat az eddig kifejtett jogelvektől csekély részben eltér. Idézem a Curia 1906 május 23-án hozott határozatát: «Törvénykezési gyakorlatunk szerint a nagykoru fiu szülői csakis abban az esetben kötelezhetők a házukba hozott, de később a fiuktól, bár ennek hibájából különvált menyük tartására, illetőleg az ennek tartására megitélt tartásdij viselésére, ha egyfelől a fiu munkálkodása a szülőre tetemes vagyoni előnnyel jár és ha másfelől menyük teljesen keresetképtelen». Grecsák Dtár XIII. 276. Gottl-féle gyüjtemény XI. 366. Több hasonló döntést idéz Raffay (I. 384.) : Curia I. G. 499/1900., 302/1902., 555/1904. sz. Az eltérés a fent kifejtett jogelvektől az, hogy ezek az itéletek csak a *keresetképtelen nőnek* adják meg a tartásdij követelési jogot az após ellenében. Ez a feltétel azonban teljesen indokolatlan, mert az apa a vele közös háztartásban élő fia feleségét akkor is tartozik természetben tartani, ha keresőképes. Fel lehet ugyan vetni azt, hogy a férj szülőivel közös háztartásban élő nő munkaerejét is a közös háztartásban fejti ki és a nő különélésével a szülő ezt a segitséget elveszíti. Azonban a fiu feleségének eltartására való kötelem nem abból ered, hogy a nő a közös háztartásban dolgozik ; hanem ettől teljesen független, s fennáll akkor is, ha a nő nem dolgozik a közös háztartásban. Viszont éppen a nő munkája körül szokott támadni a viszály, az anyós csaknem mindig elégedetlen menyével, tulságosan dolgoztatja stb. Már most, ha az anyós kiszekirozza a menyét a közös háztartásból a férj passziv segitségével, akkor a nő elveszitse a nőtartásra való jogos igényét azért, mert munkaképes? Ez egészen helytelen álláspont volna, mert hiszen a nő a közös háztartásban dolgozott és dolgozni kész, de ennek teljesitését férje és hozzátartozói tették lehetetlenné. A nőtől pedig egyéb munka teljesitését követelni, mint a háztartásbeli munkát, a házasság természetével ellenkezik. Gyakorlatilag is lehetetlen pl. egy jómódu parasztgazda fiának különélésre kényszerülő feleségétől, aki pl. szegénysorsu önálló iparos leánya, önfentartási kereset folytatását követelni. A durva gyári vagy cselédi munkára helyzeténél fogva nem szorítható, egyébre pedig előképzettség hiányában nem képes.

Egész házassági jogu kban semmi szerepe sincs a keresetképesség fogalmának, nincs tehát gyökere házassági jogunkban a joggyakorlat eme különös irányának, hogy csak a *keresetképtelen* nőnek ad egyéb feltételek fenforgása mellett igényt a férj szüleitől nőtartásdijra. A forrást kutatva, amelyből e követelmény felvétele ered, azt az alapjában józan és helyes törekvést ismerjük fel joggyakorlatunkban, hogy a férj szüleitől csak erősen megszoritott feltételekkel lehessen a nőnek tartásdijat követelni. E törekvésben joggyakorlatunk mintegy tapogatózva felvette a keresetképtelenség fogalmát is.

A további fejlődésnek, a jogszokás kijegeczesedésének a hivatása, hogy precizirozza a feltételeket és pedig ugy, hogy a férjétől vétlenül különélésre kényszerült vagyontalan nő férje szüleitől az esetre követelhet pénzbeli tartásdijat, ha férje kizárólag szülei gazdaságában fejti ki munkaerejét és ha szülei beleegyezésével nősült. *Dr. Személyi Kálmán.*

A nem törvényes származásu gyermekek tartásának biztositása.

A magyar polgári törvénykönyv tervezete második szövegének elkészültével nagy fontosságánál fogva méltán tarthat megfontolásra számot az a kérdés, vajjon a megfelelő előfeltételek szemmeltartása mellett, a nem törvényes származásu gyermekek eltartási követelése, a természetes atya által, akár a tartási kötelezettség megállapitásával egyidejüleg, akár ezt követőleg biztositandó-e, vagy sem?

Hogy a kérdés felvetése felette praktikus s hogy igenleges megoldása egyedül helyes, azt a következő gyakorlati eset is bizonyitja :

B. Mária házasságon kivül született Károly nevü fia nevében, tartási kötelezettség megállapitása iránt, M. József ellen keresetet indit a ny—i járásbiróságnál. A biróság jogerősen megállapitja az alperes tartási kötelezettségét.

A végrehajtási eljárás során kiderül az alperes teljes vagyontalansága és a követelés behajthatatlannak jelentkezik. Időközben a végrehajtató végrehajtást szenvedettnek örököstársaival szemben fennálló s egyedül egy hosszadalmas per utján érvényesithető készpénzbeli követelését folytatólagos végrehajtási uton lefoglalja, ugyanezen követelésnek birói érvényesithetése czéljából ügygondnok kirendelését szorgalmazza, amely kérelemnek a biróság eleget is tesz. Az ügygondnok a követelést évekig tartó peres eljárás után behajtja, a behajtott, néhány ezer koronát kitevő összeget a kirendelő bíróságnál megfelelő jelentés kapcsán letétbe helyezi. A biróság ezen összeg felosztására határnapot tüz ki s arra az érdekelteket szabályszerüen megidézi. A tárgyalásra azonban végrehajtató képviselője jelenik meg egyedül, aki a lejárt tartási részleteknek és a járulékoknak kiutalványozása iránt terjeszt elő megfelelő kérelmet, amelyhez képest történik intézkedés. Más hitelező nem lévén, a fenmaradó összeg, amely a behajtott követelésnek tekintélyes részét képezte, a végrehajtást szenvedő kezéhez jelentkezett kiutalványozandónak.

Nyilvánvaló volt azonban, hogy ha a fenmaradó összeg a végrehajtást szenvedettnek kiadatik, akkor a per két-három évi részlettől eltekintve, merőben improduktiv volt, mert ez utóbbin a lejárandó tartási részletek megvehetők nem lesznek. Ilyen körülmények között a végrehajtató képviselője már az árfelosztási eljárás során azt a kérelmet terjesztette elő, hogy a lejárt tartási részletek fedezése után fenmaradó összeg, a tartási kötelezettség biztositásaképp kamatozó birói letétként kezeltessék s ennek időközi kamata s amennyiben ez a tartási részletnél kisebb volna, a tőkéből kiegészitendő megfelelő különbözet az eltartási követelés mindenkori kiegyenlitésére fordittassék. Ezt a kérelmet a biróság elutasitotta s az ezen irányban a kir. táblához benyujtott felfolyamodás a kivánt eredményre nem vezetett.

Ezekután végrehajtató az árfelosztáskor előterjesztett, de elutasitott kérelmét, külön keresetben ujból érvényesitette, amely per során — miután ez a dolog természeténél fogva az emlitett letét kiadására halasztó hatállyal nem birt — a jogvita tárgyát képező letét alperesnek kiadatott s igy, habár elvi szempontból a kérdés eldöntése felette kivánatos lett volna, a per, miután az élet nézőpontjából tárgytalanná lett, letétetett.

Valószinünek tartom, hogy a törvényt alkalmazó bíróságok s különösen a revizionalis forum a tartás biztositásának a köte-

lezettségét nem állapitották volna meg. Nevezetesen s főkép azért, mert sem törvényi, sem szokásjogi intézkedéseink ezirányban nem fejlődtek ki. Kétségtelen azonban, hogy a kérdés ilyetén való elintézése, habár a tételes jog álláspontja szerint megfelelő módon igazolható, sem a hivatásos jogászban, sem a jogkereső közönségben a megnyugvás érzetét nem keltheti.

S ez az első körülmény, amely indokolttá teszi, hogy a megalkotandó törvény a nem törvényes származásu gyermekek tartásának biztositása tekintetében megfelelő módon rendelkezzék.

Jogos ez az inditvány azért is, mert legfelsőbb bíróságunk már évekkel ezelőtt akként döntött, hogy «a lejárandó tartásdijra vonatkozó követelés a zálogjog bejegyzésének törvényes cziméül szolgál», ami lényegileg a tartási kötelezettség biztositásának intézményszerü elismerését képezi s csupán a biztositásadás módja tekintetében foglal magában korlátozást annyiban, hogy a határozat szövegezéséből kitünően csupán ingatlanságokra s telekkönyvi jogokra vonatkozik.

Helyénvaló a biztositási kötelezettség törvényszerü megállapitása azért is, mert a tervezet második szövegének rendelkezése szerint a nem törvényes származásu gyermek jogállása több tekintetben azonossá tétetvén a törvényes gyermek jogállásával, eltartási követelése pedig kifejezetten is az elvált feleség, illetőleg a kiskoru törvényes gyermekek eltartási követelésével egyenlőrangunak minősittetvén, a Házassági törvény vonatkozó rendelkezései ehelyütt is alkalmazásba veendők s kimondandó, hogy a természetes apa a nem törvényes származásu gyermek részére megállapitandó, avagy megállapitott tartást veszély esetén kivül is, ha a bíróság azt a gyermek érdekében szükségesnek találja, megfelelő módon biztositani tartozik.

Végül kivánatos volna, hogy a nem törvényes származásu gyermekeket illetőleg, egyik nagyobb vidéki városunkban, a közelmultban elhangzott az az inditvány, hogy a nőtlen emberek ilyen gyermekei családjogi s örökjogi tekintetben a törvényes gyermekekkel teljesen egyenlő, esetleg az elismert törvénytelen gyermekek kategóriájával egyező bánásmódban részesüljenek s törvényes gyermekeknek tekintessenek, elfogadásra s helyeslésre találjon, mert bölcs megfontoláson s igaz emberszereteten alapszik. *Dr Pásztor Emil.*

Az uj váltótörvény.*

II. Magyar törvénytervezet.

Intézkedik a tervezet a zálogjogról és a megtartási jogról is. Bár hatályban levő váltótörvényünk is tartalmaz idevonatkozó szabályokat, mégis felvetődik a kérdés, vajjon ez a joganyag a váltótörvény keretébe tartozik-e? mi teszi szükségessé a specziális szabályozást? A zálogjog nem nyer eltérő jelleget csak azért, mert a követelés váltón alapul és a kézizálog értékesitésének módjára sem lehet ez a körülmény befolyással. Annyival kevésbé, mert a váltóper lefolytatása elég előnyben részesül minden más perrel szemben. Ami kedvezmény kijár a kézizálog árverése vagy értékpapirok értékesitése tekintetében, ez részben a végrehajtási törvénybe, részben a polgári törvénykönyvbe tartozik. Még élesebben emelkedik ki ez a meg nem felelő elhelyezés a megtartási jognál. A megtartási jog szabályozható a polgári törvénykönyvben, szabályozandó a kereskedelmi törvényben. Ott csak szük határok közt adható meg, itt a történeti fejlődésnek megfelelően szélesebb mederben érvényesülhet. De hogy minden váltóhitelező megtartási jogot nyerjen, ez mivel sem indokolható tulzást képez. A magyar kereskedelmi törvény megtartási jogot ad kereskedelmi ügyletekből eredő lejárt és kereskedők egymás közt kölcsönös kereskedelmi ügyleteiből le nem járt követelések tekintetében ; a német kereskedelmi törvény csak kereskedőnek kereskedő ellen kölcsönös kereskedelmi ügyletekből eredő követelésre vonatkozólag ad megtartási jogot. Ezek szerint nem az a mérvadó, hogy a követelésről váltó állittatott ki, hanem az, hogy kereskedők állnak egymással szemben és hogy a követelés kereskedelmi ügyletből keletkezett. Amennyiben nem kereskedők közt és nem is kereskedelmi ügyletekből eredő követelések tekintetében is czélszerünek mutatkoznék bizonyos jogot a megtartásra adni, ugy vegyük vizsgálat alá a maga helyén ennek a jognak feltételeit és természetes határait. De ne általánositsuk és ne terjesszük ki a kereskedelmi jogot az egész polgárjogi forgalomra.

Ami már most a részleteket illeti, ugy hibáztatni kell, hogy a tervezet 95. §-a az elzálogositásnak csak azt az esetét szabályozza, ha a kézizálog irásbeli elismeréssel adatott. Mi történjék, ha nincs irásbeli elismerés, hanem a kézizálog egyszerüen átadatott. Ez nem érvényes, vagy erre az esetre a törvény nem kiván provideálni? Akármilyen felfogás mellett is a helyzet roszszabb volna a mainál. Azt semmi körülmények közt sem lehetne helyesnek elfogadni, hogy az elzálogositás csak irásbeli elismeréssel legyen eszközölhető. Ha azonban ez nincs kizárva és a törvény nem intézkedik a zálogjog érvényesitésének módjáról, ugy hatályát veszitené a végrehajtási törvény 115. §-a, de emellett lehetetlenné válnék a tőzsdei árfolyammal biró papirok tőzsdei értékesitése, illetve megtartása. Amennyiben a törvény tehát külön szabályozni óhajtja az irásbeli elismerés mellett adott kézizálog értékesitését, ugy gondoskodnia kell azokról az esetekről is, amikor a váltóbirtokos e nélkül nyert magánuton zálogjogot. Teljesen el van hibázva az a rendelkezés, mely szerint tőzsdei árfolyammal biró értékpapirokat magánuton és a folyó árban nyilvános számadásra kötelezett pénzintézetnek lehet eladni. A tervezet különös garanciát lát abban, hogy nyilvános számadásra kötelezett vállalat a vevő. Ugyan miért lát a tervezet a részvénytársulatban magasabb erkölcsöknek megfelelő organizációt, miért volna a 20,000 korona alaptőkével biró X. helyi takarékpénztár oly fölényes helyzetben, hogy még a Rothschildháznál is megbizhatóbb legyen. Kifogásoljuk azt a rendelkezést is, hogy a hitelező az adós irásbeli felhivására a zálogot képező értékpapirokat azonnal eladni köteles legyen. Ily módon az adóstól függne a legalkalmatlanabb időben követelni az eladást és a hitelezőt talán egyetlen fedezetétől megfosztani. A kérdés sokféle vonatkozásaival a váltótörvényben egyáltalában nem oldható meg.

Hogy mennyire hibás a megtartási jog kérdését a váltójogban dülőre vinni, ez kitünik a tervezet ama intézkedéséből, mely a váltótörvény 108. §-át abból a szempontból kivánja módositani, hogy a váltóbirtokos le nem járt követelésére is megtartási joggal élhessen, ha a szóban forgó tárgyakat végrehajtásilag lefoglalják. Amennyiben kereskedőről van szó, a kérdés megoldása nem nehéz; igy a német kereskedelmi törvény 370. §-a szerint a megtartási jog le nem járt követelés miatt is gyakorolható, ha az adós fizetéseit beszüntette. Ergo, ha végrehajtás lett elrendelve kereskedő ellen, már is beállott a megtartási jog szigoritott esete. Ha azonban a megtartási jog a kereskedői minőségre és az ügylet kereskedői jellegére való tekintet nélkül áll be, természetesen a fizetések beszüntetésének momentuma nem érvényesülhet. Azt azonban általánosan kimondani még sem lehet, hogy minden végrehajtás a hitelező birtokában levő tárgyakra ipso jure megtartási jogot teremt. Itt a végrehajtás a nem kereskedő tönkretételét vonhatja maga után, amennyiben a hitelező, aki talán hosszu ideig várni tartoznék és aki tulon-tul biztositva is lehet, egyszerüen elvonja azt a vagyont az adós rendelkezése alól, mellyel tartozásait kifizethetné. Különbséget kell tenni — ismétlem — ezekben a kérdésekben kereskedő és nem kereskedő között. Utóbbi ellen le nem járt követelés miatt csak egyszerüen az emlitett végrehajtás alapján megtartási jogot konczedálni nem szabad.

Könnyü lélekkel fejleszti ki a tervezet a megtartási jogot teljes és kétségtelen dologi joggá. Nem hiszem, hogy kellő megfontolás mellett ez a határozottság szilárdan megállhatna. Hogyan végez majd a tervezet a szállitmányozó és fuvaros későbben keletkezett törvényes zálogjogával? Ennek keletkezését a hitelező rendelkezési joga a megtartandó tárgyak felett nem zárja ki és nem is lehetetleniti. Ha már most a tervezet az ő dologjogi elméletével konzekvens akar lenni, ugy a korábban keletkezett megtartási jog erejénél fogva ki fogja zárni a későbbi zálogjogot. Ugyanigy alakulna a helyzet, ha rakjegy stb. állittatott ki ennek birtokosával szemben. Nem hinném, hogy ez az ut az igazság utja volna és a forgalom igényeinek megfelelne. (Denkschrift z. Entwurf eines Handelsgesetzbuches 212 l.)

Az egységes szabályzat 10. czikkének második bekezdése szerint, ha a kibocsátó a váltóba «nem rendeletre» szóló klauzulát vett fel, a váltó csak engedmény alakjában és hatásaival ru-

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a 18., 19. és 22. számban.

házható át. A jelentés szerint azonban a konferenczia fentartotta a nemzeti törvényhozásnak, hogy az ilyen váltóra vezetett forgatmányt engedménynek tekinthesse. A tervezet 98. §-a ezt most már következőképpen fejezi ki: «A 10. §. második bekezdésében emlitett váltókra vezetett forgatmány a közönséges engedmény alaki kellékeinek megfelel». Mit jelentsen a közönséges engedmény és mit jelentsen az, hogy egy forgatmány az engedmény alaki kellékeinek megfelel? Talán helyesebb volna azt mondani, hogy «a 10. §. második bekezdésében emlitett váltókra vezetett forgatmány engedménynek tekintendő».

A tervezet a szenvedő váltóképességet szabályozó váltótörvényünk 1. §-át több irányban módositja. Mindenekelőtt helyesen eliminálja a második bekezdést, amely az 1877: XX. tcz. folytán hatályát vesztette és ugyancsak indokoltan eltekint az 1874. évi XXIII. tcz.-re való hivatkozástól, mivel ez a törvény a társországokban nem hatályos. Ellenben semmi fontosság sem tulajdonitható azon módositásnak, hogy a «szenvedő váltóképesség» helyett azt a formulát választja, hogy «váltókötelezettséget vállalhat». Gyakorlatilag ez a szócsere jelentéktelen. Nem ilyennek látjuk, hogy az 1. §. első bekezdése helyett («Szenvedő váltóképességgel bir mindenki, aki terhes szerződéseket jogérvényesen köthet») kimondatni kivánja, hogy «váltókötelezettséget vállalhat mindenki, akinek általános cselekvőképessége van». «Általános cselekvőképesség!» Erre a terminológiára törvényeinkben nem emlékszem. Cselekvőképesség alatt rendesen azt értjük, hogy valaki saját cselekménye által szerezhet jogokat és vállalhat kötelezettséget, holott éppen a szenvedő váltóképességnél teljesen irrelevánsnak kell lennie, vajjon a szerződő saját vagy más cselekménye által vállal kötelezettséget. Már a váltótörvény intézkedése, mellyel teljesen egyenlő a német törvény meghatározása, «aki magát szerződések által lekötelezheti» azon téves magyarázatra vezetett, hogy a törvény a szenvedő váltóképességnek csak azon esetéről intézkedik, amikor valaki saját cselekménye által vállalt váltókötelezettséget (Grünhut), ha most a cselekvőképességre fogunk utalni, ugy ezáltal igazán provokálnók a zavart. Nincs továbbá szükségünk az «általános» jelzőre. A gyakorlatban sohasem volt vitás, hogy a szerződési képesség általános értelemben veendő. E tekintetben különben is a magyar magánjog, illetve, ahol és amennyiben az osztrák polgári törvénykönyv érvényes, ennek szabályai mérvadók.

Az óvásról! Ha valamikor meg fogják irni az ember jogi tragédiáját, bizonyára nem fognak megfeledkezni az óvásokról sem, melyeknek kizárólagos czélja, az adósoknak megneheziteni, hogy fizetési kötelezettségüknek megfelelhessenek. Mert valaki nem tudja váltóját napra megfizetni, a hitelező törvényileg kényszerittetik arra, hogy adósának költséget okozzon. Más rácziót itt felfedezni nehéz volna. És amikor azt reméltük, hogy a hágai konferenczia az óvást a jogi antikvitások muzeumába fogja küldeni, az ember maradiságában rejlő esztelenség fényes győzelmet biztositott számára. De azért a magyar tervezet nem felel, mert hisz változhatatlan helyzettel áll szemben. Csak azt kivántuk volna, hogy a jelentés legalább ne védje ezt az állapotot. Ha a váltóforgalomban érdekelt tényezők — értsd ezalatt a nem tájékozott bankokat — az óvás mellett foglaltak állást, ugy a jogászok kötelessége lett volna bevilágitani a sötétségbe és kimutatni, hogy a legpedánsabb érdek is megóvható óvás nélkül. Az előzők érdeke csak azt kivánja meg, hogy őket a váltóbirtokos mielőbb értesitse, ha az intézvényezettnél, az elfogadónál, vagy a telepesnél fizetést nem nyert. Ezt pedig egy ajánlott-levéllel sokkal okosabban érjük el, mintha egy fekete ruhás ur egy hiábavaló utat tesz meg és miután már kétségtelen volt, hogy fizetést elérni nem lehet, ezt egy nagypecsétü irásban megörökiti, mely irás 10—15 koronába kerül. A jelentés ezzel szemben azt mondja, hogy az ajánlott-levél csak a jogfentartást bizonyitja, de nem igazolja a bemutatást, már pedig a váltójogban váltócselekmény teljesitését tanusitó okirat kell. Okirat kell tehát arról, hogy a hitelező fizetést akart! Hát ugyan melyik hitelező nem akarja a pénzét és miért kelljen erről okirat? Elképzelhető-e, hogy valaki az előzőt értesiteni fogja, hogy az elfogadó nem fizetett, amikor ez nem is igaz. Miért tenné, mi haszna volna belőle és mi baj volna, ha egyszer ezer meg ezer eset közül vita keletkeznék abból, hogy a hitelező rosszhiszemüen elmulasztotta a bemutatást. Az értesités különben is kizárna minden kárositást.

De itt minden vita már hiábavaló. Most csak arról lehet szó, hogy a magyar törvényhozás lehetőleg enyhitse a bajt és lehetőleg egyszerüvé és olcsóvá tegye az óvási proczedurát. Sajnos, a tervezet e tekintetben keveset nyujt. Azt, hogy az egyezmény 9. czikke által megállapitott joggal nem él, csak helyeselni tudjuk; képtelenség az olyan eljárás, mely megkivánja, hogy az óvatolt személy nyilatkozatot adjon arról, hogy nem fizet és ezt a nyilatkozatot még lajstromoztatni kelljen. De már a póstaóvás mellőzése semmivel sem indokolható. Nem való, hogy a postaközegek képtelenek volnának az óvási eljárás helyes foganatositására. Tessék az eljárást egyszerüsiteni, oly világossá tenni, hogy azt mindenki elvégezhesse. Nem volna kifogásunk az ellen sem, ha a *póstai közegek csak a fizetés hiánya miatti óvások felvételével* és ezzel is csak 1000 korona erejéig bizatnának meg. Az elfogadás hiánya miatti óvás talán nehezebb és különben is oly ritkán fordul elő, hogy nyugodtan átengedhetjük az óvásfelvétel magasabb müvészetének. Azt azonban senki sem tagadhatja el, hogy nem létezik alkalmasabb közeg a póstaközegnél, ha arról van szó, hogy valakit fel kell keresni és attól fizetést követelni. A póstaközeg leleményességével szemben még a rendőrség sem jöhet számba.

Maradna tehát feladatként a lehető legegyszerüb óvási formulát megállapitani. Én ugy képzelem, hogy az óvás egy bélyegzővel eszközöltetik, mely a váltó hátán következő formulát tüntet ki: 1. váltóbirtokos neve, 2. felhivandó személy neve, 3. fizetett részfizetésképpen . . . koronát, 4. fizetett névbecsülésből X-ért, 5. nem fizetett (nem volt feltalálható otthon), 6. hely, év, hónap, nap. Aláirás. Pecsét. Az ilyen óvás könnyen kezelhető, de nézetem szerint teljesen meg is felel az egyezménynek.

Nem látjuk be annak szükségességét, hogy az óvás dialógusokat vagy hosszu előadásokat tartalmazzon (88. §.) és hogy akármi okból elő kellene adni, milyen kisérletek történtek a felkeresendő üzleti helyiségének vagy lakásának kipuhatolása végett. Elég annak a megállapitása, hogy a bemutatás megtörtént vagy megkiséreltetett és hogy fizetés nem történt. Ez a legkényesebb jogászi lelkiismeretnek is megfelelne. Ha a többi óvatoló közeg nagyobb váltóknál, vagy elfogadás hiánya miatti esetekben körülményesebben járna el, ezt még inkább el lehetne viselni. De a kisebb váltókat olcsóbbá kell tenni és ezt csakis a póstaóvás által érhetjük el. Nem vagyunk a jelentéssel egy nézeten atekintetben, hogy a kibocsátónak óváselengedési záradékának alkalmazásával (Szabályzat 45. czikk) az óvásmizérián segiteni lehetne. A szabályzat 52. czikke értelmében ugyanis még ebben az esetben is a kellő időbeni bemutatás elmulasztása az előzők elleni váltójogok elvesztésével jár és a váltóbirtokos ki van téve a szabályzat 45. czikke értelmében annak a bizonyitásának, hogy a határidők be nem tartattak. Miért könnyitsen ilyen veszély mellett a hitelező az adós helyzetén?

És most befejezzük a magyar tervezet feletti kritikánkat. Ha sok tekintetben kifogásaink is vannak, az igazsághoz hiven el kell ismernünk, hogy a tervezet értékes munka. Annak méltatásánál nem szabad megfeledkeznünk ama nehézségekről, melyek az egységes szabályzat megváltozhatatlan intézkedéseiben rejlenek és melyek folyton akadályokat gördítenek a kodifikátor elé. De maga az egyezmény is megköti a törvény előkészitőjének kezét. Ilyen körülmények közt valóban nem könnyü feladat hárult a szerzőkre, mikor egyrészről éber figyelmet kellett fordítaniok az összeütközések kikerülésére és másrészről azon kellett lenniök, hogy az ajánlott intézkedések a hazai viszonyoknak is megfeleljenek. Kellő revizió mellett a tervezet megérdemli, hogy törvényerőre emelkedjék. *Dr. König Vilmos.*

Börtönügyi reformok.

Biztosra veszem, hogy azoknak a nagyfontosságu reformkérdéseknek a sorában — a hivatalos programmról még nincs tudomásom — melyek felett a *Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület*nek idei koppenhágai nagy-gyülésén a müvelt világ legélesebb látásu kriminalistái fogják egymásközt kicserélni nyomós érveiket: különböző vonatkozásokban a mai börtön-rendszerek fokozatos javitásának problémái is szóba fognak kerülni. A mi kis államunk képviselői — kiket igazságügyi kormányunk mindenkor a legilletékesebb szakemberekből szokott kiválasztani — nem minden alap nélkül adhatnak majd kifejezést ezen a jelentékeny sulyu internaczionális találkozón a földkerekség legszámottevőbb

büntetőjogászai előtt annak a még irigyeink által sem tagadható körülménynek, hogy a fejlődés örvendetes korszakát élő Magyarország a börtönügyi intézmények terén — szükös anyagi eszközei daczára — alighanem felveheti a versenyt a külföldi nagy államok bármelyikével s erészben kétségtelenül előrehaladottabb, mint a kulturális élet nem egy más ágában. Felemelt fővel állhatunk tehát meg ezuttal is ama nagytekintélyü nemzetközi kongresszus itélőszéke előtt.

A büntetőjog külföldi irodalmának bámulatos tndással és vasszorgalommal összehordott termékeiből ezidőtájt nem egyszer olyasféle hangok ütik meg füleinket, amelyekből nyilvánvalóan sokan a nagy zajjal s — valljuk meg — bizonyos vonatkozásokban a humanizmus tulhajtásával nyélbeütött modern tipusu börtönöket éppenséggel nem tartják a gyakorlati élet korlátaiba beilleszthetőknek. Visszasóhajtják, bár olykor nagyon is ingadozó alappal, a régi szabados, nevezhetném talán igy is: operetteszerü börtönöket. Ekképpen cselekszik például, tagadhatatlan jóakarattal, az angol Wilfrid Scawen Blunt uram is abban az emlékezetes memorandumában, melyet annak idején a börtönügyi reformok tárgyában Winston Churchill elé terjesztett s melyet azóta az angol tudományos körök már eléggé behatóan meg is tárgyaltak. Ennek a jó urnak közvetlenül is alkalma nyilt megtapasztalni a régi és az ujabb tipusu börtönrendszerek mibenlétét, mert amiként nem késik bevallani: évekkel ezelőtt nehány hónapi szabadságvesztés-büntetést állott ki a galway-i és kilmainham-i börtönökben.

Ez a közvetlen tapasztalatból beszélő Blunt mondja tehát az emlitett fölterjesztésében, hogy Galway még a «régi jó időkből» való börtön volt, hol a lehetőségig lazák a rendszabályok s kedélyes és vidám mozzanatokban bővelkedik az ugynevezett felügyelet. És e helyen, ahol pedig a fegyelemtől nem is volt olyan nyomasztó a légkör, csodálatosképpen nehezedett reá a bünösségének tudata. Találóan jegyzi meg, hogy reá nézve ez a börtön inkább a megbánásnak, mint a büntetésnek a háza volt. Itt tartózkodásának bizonyos enyhitő, de egyszersmind javitó hatása volt későbbi életére. De ugyanezt a hatást már éppenséggel nem tapasztalta később Kilmainham-ban, ebben a teljesen modern tipusu, a manapság uralkodó börtönügyi elveknek szigoruan alávetett börtönben, hova őt a kiszabott büntetésének további folyamán, bizonyos idő elteltével átszállitották. Kénytelen bevallani, hogy ez utóbbi helyen mihamar tudatára jött a modern börtönrendszer nagy mértékben *demoralizáló* hatásának. Lassanként bizonyos társadalomellenes hangulat fejlődött itt ki benne. S mikor büntetésének leteltével visszanyerte egy idő óta nélkülözött szabadságát, «az egész társadalom elleni lázadás szellemével» távozott börtönéből. Meggyőződése, hogy az enyhébbfoku büncselekmények miatt elitélt, csekélyebb müveltségü foglyokkal szemben a felügyelőknek éppen ugy kellene jóakaratu tanitóknak, mint őrizőknek lenniök. Kétségtelenül tuloz akkor is a jó ur, mikor erősen protestál az ellen a modern gyakorlat ellen, hogy a halálra itélt foglyokat a börtönépület falain belül küldik át a másvilágra. Mert hát éppen humanitárius szempontokból bizony inkább arra kellene törekedni, hogy künn, a nagy természet csodás szépségeinek csillapitó hatása, amennyire csak lehetséges, szeliditse a kivégzendő bünös halálfélelmeit.

Egy idő óta — hogy ezt a már banálissá vált terminológiát alkalmazzuk: a müvelt nyugaton — feltünően élénk érdeklődést tapasztalhatunk a társadalmak részéről a *női börtönökkel* szemben. Ilyenek létesitését s bennök minél életképesebb rendszabályok alkalmazását sürgetik az arra hivatottak. A mi márianosztrai női fegyházunk nem egy tekintetben szolgált már mintául az egyes európai államok ilynemü intézményeihez, ámde a külföldi vélemény is csaknem általános a tekintetben, hogy bizony a rendszer dolgában itt is sok a kivánni való. A női börtönök kérdésében egy széles látókörü amerikai asszony: Rosa M. Barrett már megtalálta az enemü intézmények jelenlegi mintaképét. Ez pedig nem más, mint a Boston melletti, sherbornei-i női börtön, egy teljes mértföldnyire a legközelebbi vasuti állomástól. Oly helyen tehát, ahova nem hat el a nagy világ lármája.

Mint e humánus intézmény leirásából látom: korántsem holmi magas komor falak veszik körül ennek a női börtönnek az épületét, hanem nagykiterjedésü, barátságos gyümölcsös és ültetvényes kertek, melyeknek müvelése sok nőnek nyujt állandó foglalkozást. Ha már mindenképpen korszerü hasonlatot akarunk előrántani, mondhatjuk azt is, hogy Sherborne inkább afféle lelki szanatóriuma az élet mélységeiben megtévelyedett női betegeknek. Az épület belső helyiségei sem valami dohos levegőjü, szükre szabott ablakoktól homályos czellák, amelyekben — középkori módra — lassan és kinosan senyvednek halálra a büntető igazságszolgáltatás mártirjai, hanem ellenkezőleg, rendes, világos szobák, meglehetősen nagy ablakokkal, melyek kinyithatók és pompás kilátást nyujtanak a vidékre és a környező erdőségre. Már ez a pár adat is önkénytelenül meggyőz bennünket az itt érvényesülő arról a princzipiumról, hogy a legfőbb fegyelmező erő itt — a bizalom. Barrett asszony feljegyzése szerint még eddigelé alig volt eset arra, hogy a foglyok valamelyike visszaélt volna ezzel a bizalommal, mondjuk, feltünés nélkül meglépett volna ebből a modern büntető-szanatóriumból.

Serkentő erőt nyujt a kifogástalan magaviseletre egyebek közt az az emlitésre méltó körülmény, hogy akik a női foglyok közül a bizalomra érdemeseknek nyilvánulnak: jogot nyernek a nagy «*T*» betü (Trust = bizalom) viselésére, már pedig az ilyen jelvénnyel felékesitett «bennlakók» kivételes szabadság-időben, megkülönböztetett munkakörben s bizonyos megállapitott egyéb előjogokban részesülnek. Az étkezés általában véve közös ebédlőhelyiségekben megy végbe, a jól berendezett könyvtárat pedig a női foglyok tetszésük szerint használhatják. Van aztán egy minden izében humánus intézménye is a sherbornei női börtönnek, a szülés előtt álló foglyokat külön erre rendelt kórházba viszik, hogy a világra jött ártatlan gyermek egy pillanatig se legyen megbélyegezve attól a gondolattól, hogy a börtön levegőjében pillantotta meg először a napvilágot...

Ime, egy-két odavetett vonás ama szükséges és jogfejlődésünk terén előtérben álló intézmények vázlatához, amelyeket gyüjtő fogalomként börtönügyi reformoknak nevezhetünk. Nem tartottam feleslegesnek ehelyütt is foglalkozni velük, amelyeket különben is magába olvaszt és gyümölcsökké formál az emberiségre nézve a minden szilárd intézménnyel közös éltető erő: a haladás.

Zsoldos Benő.

Különfélék.

— **A magyar miniszterelnök és a magyar független bíróság.** Csak lapunk zártával jutott tudomásunkra a magyar miniszterelnöknek pártja előtt egy birói itéletről elmondott kritikája.

A miniszterelnök saját pártjának ülésén többek között a következő kijelentéseket tette:

«Lukács László ezzel a támadással szemben a magyar bíróságnál keresett elégtételt s miután ezt az elégtételt meg nem kapta, azzal a lelki erővel, mellyel ebben az egész küzdelemben igyekezett magára venni minden támadást és minden gyülöletet, levonta magára vonatkozólag a konzekvenciát.

Ez a birói itélet határokat szab elénk, önmegtartóztatást parancsol. A birói itélet indokolásában találom meg, mely indokolás világosan kimondja, hogy mindezek a vádak Lukács László egyéni integritására, becsületére, jóhirnevére árnyékot nem vetnek. Ennélfogva azok a most is tovább folyó támadások, amelyek a legsértőbb, a legbántóbb, a legbecsmérlőbb, gyalázkodó kifejezésekkel üldözik Lukács Lászlót, azok ellentétben állanak nemcsak az igazsággal, de *ellentétben állanak a birói itélet tartalmával.*»

Erre a kijelentésre visszatérünk.

— **A Magyar Általános Polgári Törvénykönyv** (miért *polgári* és miért nem *magánjogi?*) birálata erősen munka alatt van. Mint értesülünk, az igazságügyminiszter a birói és ügyvédi karból számosakhoz intézett felszólitást, hogy szeptember hó 15-ig nyujtsák be szakvéleményüket. Ugyanezt teszi a Magyar Jogászegylet, amely más köröket is bele von a vitába. Hogy a szaksajtó is teljesen rendelkezésére áll a nagy münek, azt már eddig is eléggé tanusitottuk.

— **A visszajelentések.** Igen tisztelt Szerkesztő ur! 1910. évben lépett életbe egy igazságügyminiszteri rendelet, amely szerint a kézbesitőknek a kézbesités akadályáról való jelentéseit, az ugynevezett «visszajelentéseket» nem kell külön szám alatt ik-

tatni s nem kell őket ugy kezelni, mintha elintézendő «ügydarabok» lennének, hanem törvényszékeknél az irattáros, járásbiróságoknál a jegyzői iroda kezelője levelező-lapon köteles értesiteni az érdekelt felet, illetve annak képviselőjét a kézbesités akadályáról.

E rendelet az eljárás egyszerüsitését, gyorsitását czélozza s a birót és segédjét akarja tehermentesiteni sok olyan munkától, melyet a kezelő, illetve az irattáros is elvégezhet minden különösebb megterhelés és képesités nélkül. Ez intézkedés azonban a gyakorlatban — legalább ahogy azt ma egyesek kezelik — nem mindenütt vált be.

A gyakorlatban ugyanis ugy áll ez a dolog, hogy sok irattáros és kezelő a visszajelentéseket egyszerüen az iratokhoz teszi s ráirnak egy dátumot a vétivre, mint a fél értesitésének dátumát. Tényleg azonban nem értesitik a feleket a visszajelentésekről s igy a felek megjelennek a tárgyaláson s azt nem lehet megtartani, mert az alperes vagy a tanu nem volt idézhető, holott, ha kellő időben az érdekelt fél értesitést kapott volna arról, hogy az alperest, vagy a tanut a bejelentett czimről nem lehetett idézni, akkor még az ujabb, vagy a helyes czimet bejelenthette volna s a tárgyalást meg lehetett volna tartani. Nem beszélünk arról, hogy mennyi sok felesleges költség és felesleges munka kiméltetnék meg ilyformán, ha a tárgyalásokat ilyen ok miatt nem kellene elhalasztani. Nem szólunk arról sem, hogy mennyire hozzájárul a tárgyalások ily okból való elhalasztása a perek elhuzódásához.

A vétiven rajta van az értesités dátuma s ez ellen semmit sem lehet tenni, mert a fél nem tudja bizonyitani, hogy ő a levelező-lapot nem kapta meg, a vétiven levő dátum pedig azt mutatja, hogy az értesités elment. A felek és a biróság kénytelenek megnyugodni abban, hogy az értesités elment, de a fél azt nem kapta meg; a levelező-lap elveszett. Azon kezelők és irattárosok, akik igy szoktak eljárni, ezt minden valószinüség szerint kényelmi szempontból teszik, mert munkát jelent a számukra, ha az iratokat át kell nézniök, hogy ki értesitendő a visszajelentésről? Jó volna talán e rendeletet felfrissiteni a kezelők és irattárosok előtt s gondoskodni arról, hogy e rendelet végrehajtása hatályosan ellenőriztessék. Tisztelettel *Egy ügyvéd.*

— **A gyorsmenetü váltóbiróság.** *A zilahi törvényszék, mint váltóbirósághoz* 1913 április 4-én kielégitési végrehajtási kérvényt adtam be. A végzés szerint elintéztetett 1913 május hó 12-én, nekem kézbesitették 1913 május hó 28-án. Tehát, hogy a végrehajtást megkapjam, majdnem két hónapot kellett várnom.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A szabad szerződésmagyarázat** érdekes esetét tünteti fel a német birodalmi biróság 1913 ápr. 4-én hozott 465/912. számu itélete.

A peres felek között létrejött megállapodásban alperes felperesnek biztositékot nyujtott a felperes által alperes részére eszközölt üzleti eladásokból keletkező jövendőbeli követelésekre nézve.

Ezen megállapodás után alig nyolcz nappal alperes üzlete korlátolt felelősségü társasággá alakult.

Kimondatott, hogy a biztositék ezen korlátolt felelősségü társaság részére felperes által történt szállitásokra is vonatkozik, mert alperes üzletének társasági alapra fektetése már a biztositéki megállapodáskor tervbe volt véve és a biztositékul lekötött s most a társaság által használt lokomobilok kifejezetten oly szállitások biztositására is leköttettek, amely szállitások csak a társasággá átalakulás utáni időre eshettek. Ily kiterjesztő magyarázat nélkül a felek közt létrejött biztositéki megállapodásnak nem volna jelentősége, mert felperesnek volna biztositéka (az alperes elleni) követelés nélkül és követelése (a társaság ellen) biztositék nélkül.

— **Minőségi kifogás részszállitásoknál.** Az ügy állása alapján lényegtelen, hogy a felebbezési biróság minden részszállitás tekintetében meg nem állapitotta, hogy a szállitott lemezek megvizsgálása és a hiányokról értesités idejében megtörtént. A felülvizsgálati kérelem nem is állitja, hogy felperes minőségi kifogásai közül egyik részszállitásra vonatkozó sem tekintető a törvényi követelményeknek megfelelőnek s hogy ilyképpen az összes hiányos szállitás jóváhagyottnak tekintendő.

Ha azonban felperes akár csak egyik vagy másik részszállitás miatt is tett kellő időben és alaposan kifogást, a körülmények kellő mérlegelése mellett alperes ezen szerződésszegése is elegendő arra, hogy az egész szerződés czélja veszélyezettnek tekintessék s hogy ennek alapján felperesnek abbeli joga elismertessék, hogy a további szállitás átvételét megtagadja és a szerződés nem teljesitése miatt kártérités követeljen. (A német birodalmi biróságnak 1913 márczius 7-én hozott II. 337/912. számu itélete.)

Agilis, jól képzett vidéki ügyvéd, családi okok miatt székhelyét megváltoztatni kivánja és olyan (lehetőleg idősebb) ügyvéddel óhajt társulni, kinek elég jó irodája van és egy karakteres, szorgalmas munkatársra volna szüsége. Anyagiakban igényei mérsékeltek. Ajánlatokat a kiadóhivatal «Munkatárs» czim alatt továbbit. 14797

Ügyvédjelöltet keresek, magyar anyanyelvüt, aki a román nyelvet beszéli s vidéki gyakorlattal bir, julius 15-iki belépésre. Dr. Székely Aladár ügyvéd, Tenke (Bihar megye). 14806

Teljes gyakorlattal biró ügyvédjelölt, 160 kor. kezdőfizetéssel, alkalmazást nyer dr. Erdélyi Jenő ügyvéd irodájában, Szentgotthárdon. Német nyelv szükséges, eddigi alkalmazás közlendő. 14789

Fiatal ügyvéd, kiváló képzettségü, alapos és széleskörü praxissal, perfekt a német nyelvben, fővárosi vagy vidéki irodába társnak, esetleg helyettesnek ajánlkozik. Sulyt fektet arra, hogy kifogástalan hirnevü irodába kerüljön. Érdeklődők leveleit «Tudás és szorgalom» czimen a kiadóhivatal továbbitja. 14787

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **érkezése** Budapest nyugoti pályaudvarra.

vonat-szám	óra	perc	vonat neme	honnan
339	5	10	Vv.	Berlin, Ruttka
645	5	20	Tvsz.	Debreczen, Nagyvárad
309	5	30	Szv.	Hatvan
1905	5	30	»	Eszék, Tapolcza
609	5	45	»	Brassó, Arad
909	5	45	»	Sófia, Bród, Belgrad
19	5	55	»	Torbágy
313	6	00	»	Péczel
17	6	05	»	Komárom
1707	6	15	»	Stanislau, Msziget
11	6	25	»	Wien
1505	6	30	Gyv.	Lemberg, Poprád-Felka, Kassa
407	6	50	Szv.	Lemberg, Stryj, Kassa
1007	6	50	»	Fiume, Zágráb
1003	7	00	Gyv.	Róma, Triest, Fiume
315	7	05	Szv.	Gödöllő
513	7	20	»	Brassó, Kolozsvár
917*a*	7	25	»	Kunszentmiklós-Tass
317	7	30	»	Gödöllő
319	7	40	»	Hatvan
21	7	45	»	Bicske
1309	8	00	»	Graz, Fehring
911	8	10	»	Sarajevo, Belgrád
1513	8	15	»	Bártfa, Csorba, Kassa
1015	8	20	»	Paks
519	8	35	»	Bukarest, Kolozsvár
321	8	45	»	Hatvan
13	9	20	»	Győr
307	9	25	»	Berlin, Ruttka
1005	9	35	Gyv.	Fiume, Tapolcza
913	9	55	Szv.	Szabadka
5	10	05	Gyv.	Bruck-Királyhida, Szombathely, Sopron
409	10	20	Szv.	Miskolcz
23	10	45	»	Bicske
605	11	30	Gyv.	Nagyvárad, Debreczen, Arad
323	12	10	Szv.	Gödöllő
611	12	30	»	Bukarest, Arad
301	12	50	Gyv.	Berlin, Ruttka
903	1	00	»	Konstantinápoly, Belgrád
401	1	05	»	Lemberg, Kassa
7	1	20	Szv.	Wien, Sopron
601	1	25	Gyv.	Bukarest, Arad
1201	1	30	»	Sarajevo, Bród, Szabadka
1	1	40	»	London, Paris, Wien
1901	1	55	»	Eszék, Pécs
325	2	10	Szv.	Hatvan
1501	2	20	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
1301	2	25	»	Graz, Fehring
919	2	40	Szv.	Kunszentmiklós-Tass
23*a*	3	00	»	Bicske
521	3	10	»	Nagykáta
1111	4	00	»	Tapolcza, Balatonfüred
327	4	20	»	Péczel
329	5	25	»	Gödöllő
511*a*[1])	6	00	»	Szolnok
511	6	15	»	Bukarest, Debreczen
15	6	20	»	Bruck-Királyhida
1507[2])	6	25	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
3	6	35	»	Wien, Graz
1705	7	00	Szv.	Stanislau, Msziget
907	7	20	»	Sofia, Belgrád
607	7	25	»	Bukarest, Arad
421	7	35	Vv.	Szerencs
305	7	45	Szv.	Berlin, Ruttka
25	7	50	»	Bicske
1109	8	05	»	Tapolcza, Balatonfüred
523[3])	8	10	»	Nagykáta
1009	8	15	»	Fiume, Bród
405	8	20	»	Lawoczne, Msziget
329*a*[3])	8	35	»	Gödöllő
9	8	45	»	Wien, Graz
1511	8	50	»	Csorba, Kassa
27	9	00	»	Bicske
331	9	10	»	Péczel
1907	9	10	»	Vinkovcze, Eszék, Pécs
603	9	20	Gyv.	Brassó, Arad
29[4])	9	28	Szv.	Triest, Torbágy
303	9	35	Gyv.	Berlin, Ruttka
1001	9	35	»	Róma, Fiume, Pécs
915	9	45	Szv.	Kiskőrös
403	9	55	Gyv.	Lemberg, Przemysl
905	10	00	»	Sofia, Belgrád
1303	10	10	»	Graz, Triest
333	10	25	Szv.	Gödöllő
525	10	35	»	Segesvár, Kolozsvár
1503	10	45	Gyv.	Bártfa, Csorba, Kassa
1101[5])	11	00	»	Tapolcza, Balatonfüred
25*a*[6])	11	10	Szv.	Bicske
335[6])	11	15	»	Hatvan

[1]) Minden vasárnap és kettős ünnep második napján közlekedik.
[2]) Junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[3]) Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[4]) Torbágytól Budapest-Kelenföldig csak vasár- és ünnepnap előtti köznapokon közlekedik.
[5]) Junius 1-től közlekedik.
[6]) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[7]) Csak hétfőn és ünnep utáni köznapokon közlekedik.

A vonatok **érkezése** Budapest-Józsefvárosra.

Délelőtt.

515[7])	4	40	Szv.	Szolnok
517	5	00	»	Nagykáta
311	5	50	»	Gödöllő
917	6	17	»	Kunszentmiklós-Tass

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 25. szám. Budapest, 1913 junius 20.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Tőry Gusztáv* igazságügyi államtitkár: A fiatalkoruak birái, ügyészei és pártfogó tisztviselői részére berendezett tanfolyamról. — *Dr. Berényi Antal* nagysomkuti kir. járásbiró: A fiatalkoruak birái, ügyészei és pártfogó-tisztviselők továbbképző-tanfolyamának tanulságai és eredményei. — *Gáthy Bálint* kir. ügyész: A büntetőnovella és az élet. — *Dr. Törsök Károly* szatmári ügyvéd: A törvénytelen gyermek tartási kötelessége a magyar polgári törvénykönyv tervezete szerint. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A fiatalkoruak birái, ügyészei és pártfogó-tisztviselői részére berendezett tanfolyamról.*

I.

Engedjék meg, hogy most — mielőtt otthonukba visszatérnek s a nemzetmentés nagy müvében a fiatalkoruak százának megoltalmazásával részt vesznek — néhány szóval visszaidézzem szives emlékezetükbe a tanfolyamon feldolgozott anyag néhány lényeges mozzanatát s ezzel ismételten reámutassak arra, hogy az igazságügyi kormány a fiatalkoruak bünügyeiben érvényes anyagi és alaki jogszabályoknak buzgó szeretettel végzett szakszerü végrehajtására a legnagyobb sulyt fekteti.

II.

A tanfolyamon részletesen kifejtették az urak előtt, hogy a büntető jog uj irányai, amelyeknek termékeül kell tekinteni ugy a büntetőnovellában, mint a fiatalkoruak bíróságáról szóló törvényben lefektetett elveket és jogszabályokat, két alapgondolatból indulnak ki.

Az egyik az, hogy *a büncselekmény nem az emberi* önkény, a szabadon megnyilatkozó gonoszság terméke, hanem különböző szervezeti és környezeti tényezők összemüködéséből természetszerüen előálló jelenség, amellyel szemben éppen ezért az állami visszahatásnak sem lehet abban a formában megnyilatkoznia, amely az ugynevezett klasszikus büntetőjogi iskola büntetési rendszerét és büntetési itéleteit jellemzi.

A másik alapgondolat az, hogy a *büntettesek nem egyenlők* és velük szemben egyéniségüknek és életviszonyaiknak megfelelően teljesen különböző intézkedéseket kell alkalmazni.

Ennek a két alapgondolatnak a következményei messzemenőek. Mindenekelőtt nyilvánvaló lesz, hogy az államhatalomnak nem szabad bevárnia a büncselekmény elkövetését oly esetekben, amikor az egyéniségnek és környezetnek figyelembevételével előrelátható, hogy a közhatalom beavatkozásának hiányában büncselekmény elkövetése be fog következni. Az uj irányok ily esetben a megelőzésre fektetik a sulyt s az állam kötelességének tartja, hogy messzemenő *preventiv intézkedésekkel* akadályozza meg az erkölcsi veszedelemben forgó ember elzüllését és a jogrendet sértő cselekmény elkövetését.

A másik következmény, amely a büntetőjogtudomány uj irányainak alapgondolataihoz füződik, a már megtörtént büncselekmény után a megfelelő *individualizáczió*, amely minden egyes büntettessel szemben az ő egyéniségének megfelelő sajátos elbánást követel.

A jogrendszernek ilyen irányu átalakulásából, a bíróság feladatkörének ilyen megváltozásából az államra és közvetve az egész emberiségre nagy előnyök háramlanak.

Különösen a fiatalkoru büntettesekkel való elbánás szempontjából nem lehet elég gyakran hangsulyozni, hogy elzüllésük és kriminalitásuk tényezőinek megszüntetésével egyfelől ezren és ezren menthetők meg, önmaguk és a társadalom számára s igy a bíróság eljárása e téren egyuttal a nemzet testének erősitéséhez, egyébként veszendőbe menő sok ezer munkaerő megmentéséhez vezet, másfelől pedig a fiatalkoru büntetteseknek munkára szoktatása vagy hosszu ideig nevelőintézetben való elhelyezése a társadalmat és *a jogrendet a mainál sokkal hatályosabban védi* a fiatalkoru büntettesekben rejlő, egy-egy ember életkorát véve tekintetbe, évtizedekre terjedő veszélyesség ellen.

A büntetőjog uj irányainak most érintett alapgondolatai, gyakorlati következményei és eredményei, teljes mértékben jutnak kifejezésre a fiatalkoruakra vonatkozó ujabb jogszabályainkban. Az urakra tehát ugyanaz a nemes hivatás vár, mint amelyet az uj irányok leglelkesebb képviselői a bírótól még néhány évtized előtt is csak a messze jövő ábrándjaként reméltek.

Azt az emberanyagot, amellyel a fiatalkoru bíróságainak megküzdenie és amelyet egyuttal a társadalom és önmaguk érdekében megmentenie kell, az előadások hosszu sorozatából, ugyszintén számos intézményünk megtekintése alkalmával a tisztelt urak nagy vonásokban megismerték.

Méltóztattak látni, hogy az esetek jelentékeny részében *testi vagy szellemi degeneráltság*, más esetekben a környezet rettenetes fogyatékossága a természeti törvény szükségszerüségével ragadja magával a gyermekeket és a fiatalkoruakat az elzüllés örvényébe.

Ezzel szemben az elhangzott előadások csak megerősithették az urakban az emberiség fejlődőképességének tudatát, annak megállapitásával, hogy azok az extrétumok, amelyeket az ugynevezett antropologikus iskola egyes végletes képviselői hirdetnek s amelyek az emberiséget tehetetlennek tartják a büncselekmények forrásainak eltömésére, a gyakorlati életben nem találnak elég bizonyitékot.

Egyfelől az orvosi és a természettudományok, másfelől a pedagógia legujabb lendülete a már-már elveszettnek hitt gyermekek és fiatalkoruak átalakitásának s megmentésének oly fényes perspektivát nyit meg, hogy a legnagyobb bizalommal tekinthetünk az elé a küzdelem elé, amelynek hadseregét elsősorban önökben keressük, akiknek a birói székben is az lesz a feladata, hogy az emberiség részére a gyermekek és fiatalkoruak ezreit megmentsék.

Mindenesetre számolni kell azzal, hogy a szervezeti és elmebeli rendellenességekben szenvedő gyermekekkel és fiatalkoruakkal szemben egészen más elbánásra lesz szükség, mint amilyet eddigi jogszabályaink ismertek és lehetővé tettek; ez az elbánás jelentékenyen el fog térni a normális gyermekek és fiatalkoruak ellen tehető intézkedésektől is; de kellő gondossággal vizsgálva a birói hatóságok elé kerülő ily gyermeket és fiatalkorut is, nem kételkedem abban, hogy alapos készültségük felhasználásával és rendelkezésre álló intézményeink megfelelő igénybevételével ezeken a szánalmat érdemlő szerencsétlen gyermekeken és fiatalkoruakon is segiteni képesek lesznek.

Annak az emberanyagnak a zöme egyébként, amellyel önöknek foglalkozniok kell, *sem testi, sem elmebeli rendellenességben* nem szenved; ezzel a csoporttal szemben a birói feladat már

* Tőry Gusztáv államtitkár berekesztő beszédének lényege.

pozitiv jogi talajra talál a büntetőnovella és a fiatalkoruak bíróságáról szóló törvény rendszerében, amely rendelkezéseinek tág körével és rugalmasságával a legmesszebbmenő egyéniesitésre s igy minden fiatalkoruval szemben megfelelő intézkedésre lehetőséget nyujt.

III.

Mikor a büntetőnovella előkészitő munkálatai folytak, de azóta is számtalanszor azt az ellenvetést tették uj jogszabályaink alapgondolatai és egyes rendelkezései ellen, hogy a törvény végrehajtása nagyrészt a társadalom hathatós közreműködésétől van függővé téve, erre a közreműködésre pedig biztossággal számitani nem lehet.

A legutóbbi évtized társadalmi mozgalmai ennek az aggodalomnak az élét teljesen elvették. Alig van társadalmi mozgalom, amely rövid idő alatt oly hatalmas lendületet ért volna el, mint amilyent különböző *patronázs szervezeteink* feltüntetnek. Rövid néhány év alatt sikerült e társadalommentő akczió részére megnyerni különböző társadalmi tényezőinket s harmónikus együttmunkálkodást biztositani a társadalom legkülönbözőbb rétegei közt.

Tanitóinknak, a lelkészkedő papságnak, valamint a birói és ügyészi karnak az ujabb szellemi iránytól áthatott része, a társadalom emberiesen érző számos független más eleme vállvetett igyekezettel iparkodik részt venni a Patronázs Egyesületek Országos Szövetségének vezetése alatt álló egyesületek utján a patronázs-munka előmozditásában, amely munkának tiszteletreméltó sikereiről tettek tanuságot az elmult években megtartott országos és nemzetközi patronázs-kongresszusok.

Ha tehát vannak is hézagok és fogyatkozások e tevékenységben, a kishitüségre nincs semmi ok. A magyar társadalom épp oly lelkesedéssel és kitartó buzgósággal végzi az e téren reá váró feladatot, mint a külföld legemelkedettebb népei. Megfelelően szervezett egyesületekben czéltudatos irányitás, lelkiismeretes vezetés mellett a társadalomnak ezt a buzgóságát fényes sikerrel lehet gyümölcsözővé tenni. Biztosithatom az urakat arról, hogy az igazságügyi kormány a patronázs-munkának erre a fejlesztésére és irányitására rendkivül nagy sulyt vet s előmozditásának érdekében a maga részéről is mindent megkiván tenni.

A fiatalkoruak birái, ügyészei és a pártfogó-tisztviselők továbbképző-tanfolyamának tanulságai és eredményei.

Néhány héttel ezelőtt hirt adtunk e lap hasábjain arról, hogy igazságügyi kormányunk a kevéssel ezelőtt megalkotott fiatalkoruak bíróságáról szóló törvény megismerése, a törvényben megvalósitott és a gyermekvédelem terén egész társadalmunkat is mozgató irányeszmék közelebbi megismertetése czéljából a törvény gyakorlati alkalmazására kiszemelt birák, ügyészek és pártfogótisztviselők részére gazdag és változatos programmal összekötött tanfolyamot rendez.

E tanfolyam május hó 14-től junius hó 12-ig bezárólag, mintegy 75 biró, ügyész és pártfogó-tisztviselő részvételével zajlott le és hatását tekintve, még a legvérmesebb reményeket is meghaladta.

Nincs okunk tagadni, hogy társadalmunk — egyes rétegek tiszteletreméltó rokonérzése daczára — legnagyobbrészt bizonyos közönnyel, sőt idegenkedéssel viseltetik korunk legjelentősebb szocziális mozgalma: a bünbe esett, vagy züllésnek indult gyermek megmentésére való törekvés iránt és ez az idegenkedés a tanfolyam első napjaiban még a tanfolyamon résztvett egyikmásik hallgató gondolkozásán is észrevehető volt, de őszinte örömmel kell konstatálnunk, hogy amint az előadások folyamán fellebbent a lepel szemeik előtt és tudatára ébredtek annak, hogy mily veszedelem fenyegeti társadalmunkat, sőt nemzetünket is e közöny folytán, az idegenkedés eltünt a szivekből.

Büntetőbiráink ezideig legnagyobbrészt a gyakorlati büntető jogszolgáltatás által nyert ismereteik alapján egész jogrendszerünket uraló «megtorlás» elvét tekintették a jurisdictio postulátumának és a büncselekményre irányitották elsősorban figyelmüket, mig a bünös személyét csak másodsorban vették figyelembe.

Mondanunk sem kell, hogy a fiatalkoruak birája ez ismerettel megölője lenne annak a valóban nagy eszmének, melyet a fiatalkoru bünösökkel szemben «a megelőzés» és «megmentés» gondolatában juttat a törvény kifejezésre.

Abban látható tehát a tanfolyam első eredménye, hogy a hallgatók a klasszikus büntetőjogi iskola tanitásával szemben megismerhették a kriminologikus iskola által megteremtett reformeszméket.

De tagadhatatlan az, hogy ez ismeretek egymagukban véve a fiatalkoruak birái részére gyakorlati müködésük során még nem biztositathatnák a sikert. Hiszen tudott dolog, hogy a fiatalkoruak megmentése a társadalom nagyfoku támogatása nélkül alig képzelhető.

A legőszintébb elismeréssel vagyunk ugyan azok iránt, kik támogatásukat e mentőakczióban ezideig sem vonták meg, de ugyanakkor kénytelenek vagyunk azt is kijelenteni, hogy az ország legtöbb részén a társadalom támogatását közvetitő patronázs-szervezetek nem müködnek, vagy legalább is nem a kivánt eredménnyel müködnek.

Hogy miképpen kell a patronázs-szervezetek megalakitásával minél szélesebb körben propagandát üzni és miképpen kell a társadalmi közönyt a lelkek mélyén szunnyadó részvét valóban nemes érzésével pótolni és ezzel a fiatalkoru bünösök kriminalitása elleni küzdelem sikerét biztositani: ezt tanulhatták meg másodsorban a hallgatók.

Ne feledjük azonban azt, hogy a fiatalkoruak birájának a lehető legközelebb kell férkőzni a bünös gyermek lelkéhez, ha valóban megmenteni óhajtja azt a társadalom részére. Közelférkőzni pedig csak szeretettel lehet.

De vajjon lehet-e a gyermeket nem szeretni? Talán igen, talán nem!

Bármint álljon is a dolog, egyet azonban kénytelenek vagyunk kijelenteni, azt t. i., hogy amikor a szemünk előtt lefolyt razziákon a társadalom söpredékeit felvonulni láttuk és összehasonlitást tettünk az aszódi és rákospalotai javitó-intézetekben elhelyezett s már az állam és társadalom védelme alatt álló fiatalkoruakkal: lehetetlen, hogy fel ne ébredt volna bennünk a bünös gyermek iránti szeretet abban az erős elhatározásban, hogy nem fogjuk engedni a magára hagyott és sok esetben a társadalom bünét képező elhagyott gyermeket a bün fertőjében elmerülni.

Ugy érzem, hogy az a lelkesedés, mely a gyermekvédelmi eszme iránt oly közvetlen és megkapó módon nyilvánult meg *Ruffy Pál* előadása és *Töry Gusztáv* befejező beszéde során, ma már az ország mindazon részén lobogtatja lángját, ahova a tanfolyamon résztvevők hivatalos kötelességeik teljesitése végett visszatértek. Ki vonná kétségbe, hogy ezen érzés felkeltése ugyancsak a tanfolyam eredményének javára könyvelendő el!

Nem tartjuk czélszerünek külön-külön felsorolni mindazon momentumokat, melyek a tanfolyam során a hallgatók lelkületére, gondolkozására és ismereteik gyarapitására a legnagyobb mértékben épitőleg hatottak, de az őszinte köszönet mellett a hála pálmáját nyujtjuk a valóban nagyértékü tanfolyam létesitéséért igazságügyi kormányunk vezetőségének és mindazoknak, akik szakismereteikkel annak eredményéhez hozzájárultak.

Dr. Berényi Antal.

A Büntetőnovella és az élet.

A fiatalkoru büntettesek sorsát intéző Büntetőnovella gyakorlati alkalmazása sok olyan kérdést hoz felszinre az életből, melyek eddig figyelmen kivül hagyattak, melyeknek nagy fontosságát, a szédületesen szaporodó fiatalkoru bünösök sorsával való kapcsolatát fel nem ismerték és igy a baj orvosszerét sem tudhatták feltalálni.

Csak három kérdést teszek fejtegetés tárgyává: a törvénytelen gyermekek sorsát, a hozományt és a közszerzeményt.

A törvénytelen gyermekek jogállásának kérdése ezer és ezer éves. Átgázolt ezen annyi társadalmi felfogás, annyi törvényhozási intézkedés. Könyvtárakat betöltő kötetek láttak már napvilágot küzdve az emberek és intézmények előitéleteivel. Ám senki számba nem vette amaz évenként fertőbe taszitott ezreket, századonként megsemmisült ama milliókat, akik a világrajövetel büne nélkül félelmes ellenségei lettek önmaguknak, családjaiknak és az emberi társadalomnak.

Százezrei épültek a templomoknak, az emberszeretet és isten imádás müvészi hajlékainak, de mind e mai napig kérlelhetetlen maradt a szeretet Istenét imádó ember azok iránt az ezrek iránt, kik éppen csak ugy jöttek létre, mint más ember, kikre éppen ugy hat a nap áldó sugara, mint mindenkire; könyörtelenül engedi őket vad növény gyanánt felnőni saját veszedelmére egy álok miatt, mely álok embertelenségének felismerése egymaga elegendő volna arra, hogy megszüntesse, vagy legalább is jelentéktelen mértékre korlátozza a törvénytelen gyermekek létrejövetelét.

Csodálatos dolog, hogy a gyermekek százezreit a vallás elvei dobják bele a bizonytalanságba, a bünbe, holott annak kellene őket onnan kiemelni, visszavezetni az erkölcsös emberek társaságába. Csodálatos, hogy az államrend és az egyenlőség hirdetői nem tudnak szabadulni ettől a gondolattól, mely nevezhető ugyan vallásinak, de isteninek semmiesetre sem.

Az ember legvallásosabb érzelmei mellett is önző marad, vagyont szerető. Az ember törvény által elismert családban vagy azonkivül egyaránt a pénz bálványát imádta és imádni fogja mindörökké. Ám a törvényes család fénye nem fog elhomályosulni, ha az állam a törvénytelen család vagyonát olyan rendeltetés betöltésére fogja szoritani, mint a törvényesét. A törvény parancsainak betartása mellett született ember fölénye nem szenvedhet csorbát azzal, ha a törvénytelenül született embernek szintén megadatik az, ami őt a természet örök erejénél fogva megilleti. Sőt, mert az ember cselekedeteinek legelső sarkallója a vagyon, az átháramlás különbségeinek megszüntetése egyenesen arra fogja inditani az embereket, hogy ha ugyis mindegy, megszerezzék amaz ingyen kinálkozó koronáját is a családnak, melyet szolgáltat az állam az ő törvényeiben. Az állam jogositva van a törvénytelen házasságban élőket akár köz-, akár magánjogi téren joghátránnyal sujtani, de bizonyára önmaga ellen cselekszik, ha a büntetlen gyermek szájából kiüti a kenyeret és nem adja meg neki az erkölcsi felemelkedés lehetőségét. Az állam jogositva van a nemző apa vagyonát megosztani törvénytelen gyermekével, anélkül, hogy később mással kötendő törvényes házasságát megakadályozná, de saját társadalmának érdeke ellen cselekszik, ha az akaratán kivül világrahozott gyermek előtt csak a bün és a züllés utját hagyja nyitva, ahelyett, hogy azokat elzárná.

Én azt hiszem, hogy a büntetőnovella korszakos intézkedései e kérdés megoldása nélkül sohase fogják az óhajtott és várt eredményt elérni s az érte hozandó áldozatokban az állam fog kimerülni. Meg fog tölteni nagyszámu javitóintézetet és évtizedenként ujabb megnyitásnak szüksége előtt fog állani.

Ez a kor már nem ismerheti el a rideg római jogfelfogás igazságát. Ott a törvénytelen gyermek az atyának sohasem rokona, sőt a Justinianusi jog még az atyával szemben sem rendelt tartást, csak az anya felmenőivel szemben. De mégis liberálisabb volt a későbbi római jogfelfogás, mert a nő és férfi közt tartós, jogilag elismert viszonyból eredő gyermekeknek az atya után öröklési jogot adott a hagyaték egyhatoda erejéig, ha nem volt törvényes neje és gyermeke. Nem emlitem itten a germán jogokat, amelyek a törvénytelen gyermekeket a legbarbárabbul kezelték, teljesen jogvédelmen kivül állónak bélyegezték, de reá kell mutatni arra, hogy a római joggal szemben való visszaesés a kánonjoggal következett be, amely minden öröklési jogot megtagadott. Századok mulva, csak a XVIII. században enyhültek a kánonjog intézkedései némely államokban a tartás tekintetében.

Mi sem voltunk kivételek. A törvénytelenek ügyeiben az egyházi biróságok rendelkeztek mindaddig, mig az 1868 : LIV. törvény a bíróság hatáskörébe nem utalta ezeket a kérdéseket is. Ez a törvény azonban felette hiányos, csak a birói gyakorlat enyhiti tapogatózva bátortalanul. Elfogadva a gyakorlat az osztrák polgári törvény 162. §-át, mely szerint a gyermek polgári becsületére és előhaladására hátrányt nem szenvedhet, de csak anyja után örökölhet, az anya rokonai után már nem, az atya pedig csak tartásra köteles. Tudjuk milyenek e tartási perek!

A biróságok előtt leggyakrabban szereplő büntettes törvénytelen fiatalkoruaknak két tagját lehet megkülönböztetni, azokat, akiknek szülei törvénytelen, ugynevezett vadházasságban élnek és azokat, akiknek atyja rendszerint nem ismeretes.

Ma már különböző gazdasági okokból, sokszor a költségek megkimélésének okából, gyakran az erkölcsi érzés hanyatlásából nagy vidékeken szokássá vált a köznépnél a vadházasság. A születések statisztikája mutatja, hogy száz születésre némely helyeken vagy körzetben 40 törvénytelen születés esik. Természetesen ezeket a házasságokat ritka kivétellel nem köti össze az a tisztult erkölcsi érzés, melyen a törvényes házasság tulnyomó része alapul, nincs meg tehát a felek között még gyermekek létében sem az az állandóságra törekvés, közös törekvés a jövő megalapozása tekintetében, a gyermekek gondozásának, nevelésének mindent háttérbe szoritó szükségérzete. Ezek a házasságok könnyen felbomlanak, ezeket, mint a polyvát, a legkisebb szél azonnal szétszórja, sokszor egyik fél jobbra, másik balra megy, uj viszonyt kezd; a gyermekek pedig kikerülnek a szemétdombra, mert egyik szülő sem érez oly benső vonzalmat a gyermek iránt, mintha azok törvényes házasságban jöttek volna létre. Sőt még ott is, ahol a szülők megfelelően gondoskodnak a gyermekekről, egyiknek halála esetén azonnal előáll a vagyon feletti viszálykodás és annak senki más, csak a gyermekek vallják kárát. A vadházasságban született gyermekek ennek megfelelően rendszerint vadul is nőnek fel, tulnyomó részben az erkölcsi züllés utjára jutnak, vagy odadobatnak ki, mihamarább megismerkednek a bünök minden fajtájával, a biróság elé kerülnek s az állam a maga humanitárius intézményeiben óriási költséggel kénytelen megfizetni azt a türelmét, melyet az ilyen vadházasságok iránt tanusit. Ezekben a házasságokkan a vagyonjogi kérdések teljesen szabálytalanok, itt örökös a veszekedés, itt nincs törvényes öröklés, ennek áldásai, kötelező erkölcsi kényszere itt ismeretlen. Annak a fikciónak, hogy törvényes öröklés csak a törvényes házasságból származókat illet meg, itt ezrek és ezrek esnek áldozatul, holott semmiféle államérdek nem teszi kötelességgé azt, hogy ennek a fikciónak az adófizető polgárok százezreit, sőt millióit áldozza fel, sőt egyenesen azt látszik parancsolni minden társadalmi és államérdek, hogy az ilyen házasságban született emberek érdekei éppen ugy, sőt a veszélyt tekintve, még hathatósabban megóvassanak, mint a törvényes házasságban születettekké. És micsoda igazságtalanság rejlik abban s ez minden vallási meggyőződéssel mennyire homlokegyenest ellenkezik, hogy az emberek nagy csoportja megfosztatik a szülők utáni törvényes örökösödés kedvezményétől, attól a szeretetébresztő benső tudattól, hogy szüleinek mindenfajta más gyermekkel egyenlő jogosultságu utóda, kik velük szemben a jövő tekintetében kötelességet kell hogy érezzenek s ennek egyenértéke az igazi szülői szeretet.

A természet nem ismer semmiféle formákat, az a maga örök törvényei szerint igazodik. A gyermek születésének oka és módja vaskövetkezetességgel egyforma, egyforma kell tehát hogy legyen a szülők kötelessége a gyermekek iránt, utóbbiak szülői tisztelete és az állam kötelessége mindkettővel szemben.

Én abban a meggyőződésben vagyok, hogy a büntettes fiatalkoruak ezreit nevelő vadházasságok erről az oldalról támadandók meg. A vadházasságban születettek eredete kétségtelen. Itt nem vitás az apa, legfeljebb nagy ritkán egy-egy esetben, mely kivétel a szabály felállitását nem gátolhatja. Ezt a viszonyt annyi ezer évvel már a római jog sem tekintette az államrendre nézve közömbösnek. Mihelyt a törvény az atya után törvényes örökösödés tekintetében eltünteti a különbséget és megadja minden gyermeknek azt, ami őt a természet törvényei szerint megilleti; mihelyt látni fogják a házasságra lépők, hogy a vagyon tekintetében nincs különbség köztük és a törvényes házasok között, csak erkölcsi tekintetben és ama tisztelet mezején, mellyel az emberek a törvényes házasokkal szemben viseltetnek, mihelyt érzik azt, hogy a törvény a gyermekek jogát mindenik szülő mindenféle, bárhonnan eredő vagyonával szemben egész erejével megvédelmezi: azonnal be fog következni a nem is remélt visszahatás, fokozatosan megszünik a vadházasság, javul a házasélet benső világa, fölveszik az emberek a gyermekek igazi gondozásának, a jövőjéről való gondoskodásnak a fonalát és a társadalom meg fog szabadulni egy lidércnyomástól, az állam pedig nagy kiadástól.

Nem állithatjuk azt, hogy a büntettes és züllött gyermekek csak ebből a családból kerülnek ki, mert hiszen a törvényes házasságból született gyermekek közt is elég akad, azonban a statisztika kérlelhetetlenül bizonyitja, hogy az aránytalan többség innen kerül ki.

A másik fajtáju csoport onnan kerül ki, ahol nagyrészben

*

ismeretlen az apa. Ez a mező igazán tele van tövissel, nyaktörő árokkal és szakadékokkal, tőrökkel és az erkölcsöt minden oldalról veszedelmeztető kisértésekkel. Itt nyilvánul meg a társadalom, az emberek vad kegyetlensége a maga állatias mivoltában. A titkolt viszonyból származó gyermekek tömege igazán senkiéi. Ezek töltik meg sokszor eredménytelenül a menhelyeket, a lelenczházakat, ezekről nem gondoskodik még az anya sem, aki sok esetben egyenesen megszabadulni igyekszik gyermekétől és ujabbnak adott életet, sokszor azt sem tudja hol, az ország mely szegletében van. A társadalom férfitagjai ezen a területen virtust látnak a leányok elcsábitásában, a társadalom maga pedig megbocsát a férfinak, ellenben megveti a nőt, beletaszitja a nyomorba, a sárba. A faképnél hagyott nő ezután vagy kezet emel a gyermekre és maga is börtönbe kerül, vagy ha könnyelmübb természetü, otthagyja sokszor, ahol megszülte, legjobb esetben lelenczházba adja és az állam gondjaira bizza. Maga pedig elvesztvén az erkölcs korlátozó befolyását, elzüllik és erkölcstelen utra tér. A férfi tovább megy állitólag hóditásra, alapjában véve azonban ujabb embertelenség elkövetésére. A gyermek? Az elvesztette anyját, apját, a törvény védelmét s elindul a bélyegzettek utján. Sok esetben siet az anya a maga igazságát keresni a biróság elé. Megindulnak a gyermektartási perek. Néha sikerül, néha nem ; egy azonban bizonyos, hogy az esetleg rendelt tartásdijat a legtöbb esetben sohasem kapja meg a gyermek. Ez őtet az elzülléstől, az elhagyatottságtól sohase fogja megmenteni. A cselédsorban levő leányok hihetetlen felsemvevéssel esnek tul a teherbeesésen, hihetetlen czinizmussal vágják oda az állam szemébe, hogy tartsa el lelenczházaiban a gyermeket, hihetetlen hamar tökéletesen elfelejtik még létezését is és ha talán ujabban is gyermeket szülnek, mert ez más apától származott, magát a gyermeket is ugy tekintik, mint akihez őket még az állat által is ösztönszerüen szeretettel gyakorolt szoptatás kötelessége sem füzi. Az ilyen uton felnőtt ezrei a társadalomnak az igazi páriák, a félemberek, a megjegyzettek, akik sokszor nem is ismerik még az anyjukat sem. Kevés itt az a rész, mely hasznos tagja lesz a társadalomnak, a legtöbb megtölti a fogházat, majd a fegyházat. Ellensége lesz önmagának és az államrendnek. Itt vajmi kevés haszonnal jár a törvény ama rendelkezése, hogy a törvénytelen gyermek anyja után örököl, mert itt soha sincsen mit örökölni, itt a gyermek számára senki sem keres, itt őt szeretetének melegével senki sem övezi, itt ő ellensége anyjának és atyjának, kitől mindenképpen szabadulni igyekeznek, kitől elbuvik az anya, kit nem is ismer, sohasem látott az apa.

Lehetetlen azonban, hogy a társadalom erkölcsére féltékeny, a mindenki jogát megvédelmezni köteles állam behunyt szemmel nézze továbbra is ebben a században ezt a vergődést, annyi értékesithető munkaerő elpazarlását, a veszélyes elemek gyarapodását. Reá kell jönnie arra, hogy nagy áldozatokkal sem érhet el eredményt, ha a kor kivánalmainak, az erkölcs és a természet követelményeinek megfelelő módon védelmébe nem veszi a gyermekeket, azok természetes jogát a szülőkkel szemben érvényesittetni nem engedi, a kérdésbe törvényhozási intézkedéseivel bele nem szól.

Itt is a vagyon területén lehet eredményt elérni, mert az embereknek ez sokszor még a becsületnél is féltettebb kincse, annak érdekében, amint tevékenységre képes, ugy áldozatra is hajlandó. Ez az áldozat pedig abban fog nyilvánulni, hogy a csábitás, a megejtés terén mérsékli ösztöneit, nem téveszti olyan könnyen szemei elől a tilalomfát. Ha a törvény a tiltott viszonyból vagy titkos érintkezésből származott gyermeknek megadja a bebizonyitott apa után való törvényes örökösödési jogot, akkor nem marad rendszerint a gyermek az utczára kidobva, akkor megélhetési alapot nyer, jövője nem lesz teljesen bizonytalan. Az apa későbbi, mással történendő törvényes házassága ezzel legkevésbbé sem lesz meggátolva. Ha pedig ez a kilátás a törvényes házasságra lépni akaró nőt talán visszatartaná a házasságra lépéstől a kérdéses férfival, ez a kivétel pehely gyanánt esik abba a latba, ahol gyermekek ezreinek sorsáról van szó. De a mai világban ez nem lesz akadály. A törvény rendelkezéseinek tudata megérleli az emberekben azt a meggyőződést, hogy ez az igazság, jogsérelem nem esik senkin, nem különösen ott, ahol az apa vagyonából annak gyermeke bizonyos hányadot örökölhet.

Ezen a téren meg fog indulni egy kölcsönös tisztulási folyamat. A köztudatba átmenvén az a meggyőződés, hogy a törvény ezeknek a gyermekeknek atyja után is bizonyos jogokat biztosit, az anya nem fog olyan könnyen lemondani a gyermek szeretetéről és gondozásáról, nem fogja az apa kilétének bizonyitását ledér élet folytatásával lehetetlenné tenni ; viszont az apa a törvény erejénél fogva beálló következmények világos tudatában tartózkodóbbá, körültekintőbbé fog válni, olyan könnyelmüen nem fogja jövő vagyoni helyzetét és egyelőre társadalmi tekintélyét koczkára tenni. Az eredmény pedig abban fog nyilvánulni, hogy megcsappan a törvénytelen születések száma, a születettek hibájukon kivül nem dobatnak ki a világba, végre pedig emelkedni fog a házasságok száma. A nagy arányokban emelkedő agglegényeskedés virágzását ez a törvény le fogja hervasztani. Bármely oldalról világitsuk meg ezt a kérdést, mindenképpen haszon háramlik az emberiségre, az államra.

El kell hallgatnia itt a mai értelemben vett erkölcsnek, melyet a jövő szárnysuhintása már amugy is erősen megingatott. Megejteni a nőt és azután magára hagyni szégyenével, terheivel és kötelességeivel a gyermek iránt, csak a középkor barbár erkölcse lehet. Közremüködni a társadalom veszedelmeinek és páriáinak szaporitásán és azután megjelenni a templomban isten szine előtt, egyenlő azzal, midőn valaki a szentek segélyeért könyörög, hogy embertársát kirabolhassa.

A társadalomnak joga és kötelessége védekezni az őt támadó bünösök ellen. Ezzel szemben sulylyal nem eshetik a latba azoknak az érvelése, akik a vagyon sértetlenségét vitatván a családban, embertelen erkölcsi felfogást hajlandók indokoltnak tekinteni, mert a vagyon bizonyos hányadában való részesedés, vagy ennek pénzben kiszolgáltatható egyenértéke szintén csak az utód javait, boldogulását szolgálja. Az apa utóda pedig leszármazó marad természetjogi értelemben akkor is, ha az anya nincs az apával törvényes házasságban. Az anya büntetése az, hogy az apa kötelmei teljességében, jogai összességében a törvényes anyának nem osztozhatik ; az apa büntetése az, hogy vagyonával és keresményével köteles gondoskodni gyermekéről ; ellenben mindkét félnek a büntetése nem háramlik jogtalanul egyedül a gyermekre sulyosbitva azzal az egész életén keresztül kinzó tudattal, hogy senkié, vagy mindenkié, akit kidobtak a viaskodó társadalom porondjára már akkor, amikor még önmagáról sem tudott semmit.

Nincsen olyan tétel, melynek ellenkezője vitatható nem volna. Azonban az emberek erkölcsi felfogása egyik századról a másikra sem állandó. Minden ujitás a merészség bélyegét viseli homlokán, de sokszor abból fakad áldás, miből a romlás megszületését jósolták azok, akik a mindenképpen megdönthetetlennek hitt erkölcs nevében tiltakoztak valamely ujjitás ellen.

Ha a fiatalkoru bünözők légiójával meg akarunk birkózni, ha a jövő büntetteseinek számát lényegesen apasztani akarjuk, ha a házasság társadalomfentartó intezményét a tiszta erkölcs magaslatára akarjuk helyezni: akkor a törvénytelen házasságok és szülöttek vagyonjogi helyzetét az egyenlő jogok bástyáival kell körülöveznünk.

A büntetőtörvénykezés gyakorlati mezején nagyon sokszor áttörhetetlen fal gyanánt mered a biró elé annak az apának az ügye, aki bármiféle okból megtagadván családjával szemben minden kötelességét, czél, indok és haszon nélkül pazarolja el vagyonát. A kétségbeesett családtagok rohannak panaszszal a biró elé, hogy védje meg őket és vagyonukat; a biró azonban felütvén a magánjogok törvénykönyvét, azt feleli, hogy nem segithet, mert a férj, az apa rendelkezhetik a hozománnyal, a közszerzeménnyel. Mialatt a feleség panaszra járt, azalatt a férj már önkéntes árverést tartott ingói felett s már el is itta a befolyt vételárat. Ha valaki azt mondaná, hogy az ilyen férjet gondnokság alá kell helyezni, hát az a semminél alig mondana valamivel többet. És itt az a sajátságos és az erkölcsi felfogást nem éppen fényesen igazoló helyzet áll elő, hogy a törvény védelemben részesiti a törvénytelen házasságban élőt, ellenben védetlenül hagyja a törvényes családot. Hiába hangzik oly szépen az az elv, hogy a hozomány a házasság czéljainak előmozditására, a család terheinek a könnyitésére van szánva, hiába kiséreljük meg a biró előtt nyilvánvalóvá tenni, hogy az apa nem a házasság czéljait szolgálja akkor, amikor elissza a hozományt és nem gondoskodik a családjáról, hogy tehát a haszonélvező apa éppen ugy jogtalanul rendelkezik a reá bizott vagyonnal, éppen ugy a saját czéljai forditja, mint az a közönséges sikkasztó, aki a reá

bizott vagyont nem az elébe irt czélra forditotta: a biró nem mer a fennálló törvénynek ilyen magyarázatot adni, nem meri azt büncselekménynek kijelenteni.

Ezen az uton megy számos család a teljes züllésbe; innen ujonczoztatnak nem kis részben a fiatalkoru bünösök, mert felbomolván a család erkölcsi köteléke; a gyermekekkel nincs aki gondoljon. Álokoskodás az, hogy a büntetőhatalom ilyen kérdésekben nem nyulhat be a család szentélyébe. Elvesztette szentély mivoltát az a család, amely pokollá változott. Sem az államnak, sem a társadalomnak nem érdeke az, hogy a családfő gonoszsága vagy züllése miatt az egész családot oltalom nélkül hagyja. Sőt egyenesen azt követeli minden érdek, hogy a család joga megvédelmeztessék az azt lábbal tipró családfővel szemben. Ennek a bünös szenvedély, vétkes könnyelmüségével szemben nem hunyhat szemet az állam. Az egész család kimélete domborodik ki abban, ha a családok ok és czél nélkül szétduló családfővel kiméletlen szigorát érezteti a törvény. A gyermekek büntetés alá esnek akkor, ha a kereső szülők vagyonához hozzányulnak.

Miért ne fordulhatna a sértett család panasszal azon szülő ellen, aki a család rendelkezésére szolgáló, sokszor csak a család szorgalma által összegyüjtött vagyont elpocsékolja?

Mindig ott lesz a családhoz tartozandóság érzetéből fakadó kimélet a panaszemelésnél s az eset birálásánál mindig ki fog tünni, hogy a panasz bir-e alappal, vagy nem bir. A gyakorlat emberei tudják, hogy ilyen panaszok csak a legkirivóbb esetben szoktak emeltetni, mikor az egyik családfő elkergeti a másikat és a vagyont eldorbézolja, vagy otthagyja egyik a másikat s a vagyont magával vivén, a családot nem egyszer végső szükségben hagyja el, összeállván egy harmadikkal.

Annak kimondása, hogy a hozománynak és közszerzeménynek nem a házasság czéljaira történt forditása, eldorbézolása vagy elkártyázása inditvány esetén sikkasztásnak tekintendő, egyszerre meg fogja szüntetni azt az ellenmondást, hogy a vadházastársnak védelmet nyujt a törvény, a törvényesnek azonban nem. Ennek bátor kimondása védelme lesz a családnak, a gyermekeknek, a társadalomnak, mérséklője az ezerszer ismétlő legotrombább cselekedeteknek, lehető óvása a vagyonnak, a család minden egyes tagja jogainak. Tiltakozás lenne ez az erkölcs nevében a testet és lelket megfertőző kártya-, italszenvedelem, a kicsapongás ellen, melyek ma büntetlenül garázdálkodnak pusztán csak azért, mert elég együgyü a társadalom be nem látni azt, hogy a bünök melegágyait lerakó eme családfők a család ellen bünt követvén el, büntetést is érdemelnek a legfőbb erkölcsi testület, az állam részéről. A tulajdon védelmét egy gombostü erejéig megvédi a törvény még a nyomoruságtól üzött tolvaj ellen is, ellenben a családfők hatalmát még ebben a században is oly feltétlennek tekinti, hogy emellett a családtagok jogát semminek nézi ott is, ahol minden emberi erkölcs arczulverésével a családfő ugyszólván beletaszitja a családját a nyomorba és a bünbe.

Az erkölcs parancsa csak az lehet, hogy a kétségbeesést, nyomort, züllést és bünt termelő emez ezrekkel szemben a milliók érdeke védelmezendő meg.

Ha a hozományért a férj mint haszonélvező felelős, ha a közszerzemény csak a házasság felbontásával válik gyakorlati jelentőségüvé s addig is elismeri a törvény az eszmei tulajdonközösséget; végre, ha a közszerzemény elidegenitésének a szabadsága is helyes jogmagyarázat szerint csak a házasság czéljainak előmozditására gyakorolható, akkor mi sem állhat utjában annak, hogy mindezen vagyontárgyakra igénnyel biró családtagok jogai a büntetőtörvény keretében is megvédelmeztessenek.

Minden büntetésnek ma már a tettes megjavitása, minden büntetéssel való fenyegetésnek ma már a megelőzés, a visszatartás a főczélja. Ezzel párhuzamosan a család kötelékeinek meglazulása mellett hovatovább nyilvánvalóvá válik világszerte a csak nemrég kicsufolt család hathatósabb megóvásának szükségérzete minden emberileg előrelátható káros irányzatok eredményeivel szemben. Az államhatalom, mint a társadalmi rend legfőbb és egyedüli szabályozója, minden rejtett aknába jogosult betekinteni s ahonnan az összesség javára veszedelmes jelenségeket lát felszinre vetődni, jogositva van ezen jelenségeket törvényhozási intézkedéseivel meg is szüntetni.

A családfő jogainak századok óta szépenhangzó jelszava mellett uj kórusa zeng a nyomorba, a kétségbeesésbe, a züllésbe kergetettek ezreinek. Lehetetlen ezt meg nem hallani, lehetetlen az orvoslás módjai fölött nem gondolkodni. *Gáthy Bálint.*

A törvénytelen gyermek tartási kötelessége a magyar polgári törvénykönyv tervezete szerint.

A régi századoknak barbár szellemét látjuk megnyilvánulni a még ma is érvényben levő törvényes rendelkezésekben, amelyek a gyermeket sujtják a könnyelmü, élvhajhászó szülők helyett.

Mit tehetett a gyermek a születési körülményei elháritására, vagy megváltoztatására? Ő neki rendeltetése volt születni; hogy az ő születése törvényes vagy törvénytelen legyen, az esetek közt nem választhatott, igy őtet azért más bánásmódban részesiteni, jogait megcsorbitani nem volt volna szabad!

Valóban minden jogérzékkel biró örömmel veheti tudomásul, hogy ezek a régi jogtalanságok az uj vonatkozó törvény rendelkezései folytán meg fognak szünni, vagy legalább is enyhittetni.

Hogy a most érvényben levő törvényes gyakorlatot a különbségnek megállapitása végett össze kell hasonlitani a tervezet idevágó rendelkezéseivel, magától értetődik.

Azért elsősorban a még most érvényben levő gyakorlatot fogom megvilágitani.

A most érvényben levő jogunk szerint a törvénytelen gyermeket legelsősorban az anya köteles eltartani, mint aki biztos; ha azonban az apa kiléte megállapittatott, ugy ez a kötelesség közössé lesz, ugy azonban, hogy az apa tartozik a megállapitott tartásdijat fizetni, még pedig rendszerint 12 éves koráig, csak abban az esetben állapitották meg birósságaink a tartásdijat hosszabb tartamra, ha az anya a természetes apa esetleges kifogása folytán bebizonyitotta, hogy gyermeke 12 éves korában még nem tudja magát eltartani, vagy azután is keresetképtelen marad; ha a természetes atya ilyen kifogást nem terjesztett elő, az anya nem tartozott bizonyitani gyermekének 12 évesnél vénebb korában való keresetképtelenségét.

A természetes apát követi elhalálozása után a megitélt időtartamra, de csak hagyatéka erejéig, az örököse, a tartás teljesitésében.

Amennyiben a természetes apa nem érte még el teljeskorusságát, a természetes apa apjának ellenében állapitották meg birósságaink a törvénytelen gyermek tartási diját. Mindezt azonban csak akkor kapta meg az anya vagy helyettese, ha bőségesen volt miből, különben a család tagjai megelőzték a tartási jog igénybevételében.

És ezzel bevégződött a törvénytelen gyermek iránt való tartási kötelezettség mindenki irányában.

Most áttérek a tervezet rendelkezéseire.

A 216. §. a tartás időtartamát 16 éves koráig állapitja meg, sőt amennyiben a törvénytelen gyermek — sulyosabb hibáján kivül — tovább is eltartásra szorul, egész teljeskorusága elértéig, tehát éppen addig, mig a törvényes gyermek irányában van a szülő kötelezve.

A 218. §. kimondja azt, hogy a törvénytelen gyermeknek mind az jár, ami őtet anyja állásánál fogva megilleti, igy jár az is, amibe megfelelő nevelése és önálló keresetre képesitő tanittatása kerül, azonban a természetes atya vagyoni helyzetéhez, s keresetképességéhez mérten.

A 220. §. a törvénytelen gyermek eltartási követelését az atya feleségének, vagy elvált feleségének és törvényes kiskoru gyermekeinek tartási követelésével egyenlő rangunak mondja ki.

Ezzel szemben azonban a 153. §. ugy rendelkezik, hogy elsőbbségi joggal a törvényes örökösödés rendje szerint való örökös bir a többi ivadékkal szemben.

Az 1531. §. szerint pedig elsősorban az örökhagyó törvényes gyermeke az örökös; ezen általános rendelkezéssel szemben ugyanezen szakasz harmadik bekezdése annak a törvénytelen gyermeknek a részére, akit az örökhagyó saját természetes gyermekének elismert, annak felét rendeli örökségül, mint ami jutna, ha törvényes gyermeke volna.

Eszerint törvényes gyermekekkel szemben is örököl, igy az elismert gyermek a 153. §. szerint a többi gyermekkel együtt tart-

hat igényt a tartásra, csakhogy miután ő csak egy gyermek örökségének felére tarthat számot, ugy eltartása tekintetében is csak felére számithat annak, ami a törvényes gyermekek egyikének szükséges, mivel a törvénytelen gyermek egy gyermeket megillető felerészére az örökösödés rendje szerint nem következik az örökségre.

Az előadottakból az tünik ki, hogy a tervezet különbséget tesz a törvénytelen gyermekek közt. Megkülönbözteti ugyanis az olyan törvénytelen gyermekeket, akiket az apa a magáéinak elismert, és olyanokat, akiket nem ismert el; és az elismerteket az utóbbiakkal szemben több jogban részesiti.

Az elismerés nem a gyermektől függ, hanem kizárólag az atyától, amiért is az el nem ismert gyermek másnak a cselekvése folytán van hátrányban az elismerttel szemben, aki az apára semmi befolyást nem gyakorolt, hogy őtet saját gyermekének elismerje.

Azonban még ha elismerné is az apa sajátjának a törvénytelen gyermeket, még mindig hátrányban van ugy eltartás, mint örökösödés tekintetében önhibáján kivül. Ha van valaki, aki a gyermek törvénytelen volta miatt büntetendő, az nem a gyermek, hanem a szülő; igy a tartás annak a törvénytelen gyermeknek is ugy kiadandó, mint a törvényesnek és abban a rangsorban.

Az apa után az anya köteles törvénytelen gyermekét eltartani a 220. §. szerint; ha pedig az anya nem élne, vagy a tartásra képtelen volna, utána az anya szülői, nagyszülői s az ezek után következő felmenő-rokonok következnek, közelségi iz szerint olyképpen, hogy a nagyapa és nagyanya mindkét ágon egyenlő arányban kötelesek a gyermek tartásához hozzájárulni; amennyiben egyik ágon vagyonhiány miatt nem járulhatnak a tartáshoz, azoknak felmenői lépnek helyükbe s csak ha ilyenek nincsenek, hárul át a másik ágra a tartás kötelezettsége.

A 217. §. szerint nemcsak az apa köteles eltartani a törvénytelen gyermeket, hanem teljesen idegen harmadik személy is, ha erre itélettel, birói egyezséggel, vagy megegyezés, vagy szerződésben történt elismerés alapján már más van kötelezve.

Ez az intézkedés helytelen, mivel csak attól járhat a törvénytelen gyermeknek tartás, aki apja; aki pedig nem apja, ilyen teherrel sujtani jogtalanság. Megtörténhetik eszerint, hogy egy idegen viseli a terhet az apa helyett; kimondandó volna azonban, hogy amikor bizonyossá válik ez a körülmény, a jogtalan követeléstől azonnal felmentendő, sőt az igénybevett eltartás is megtéritendő.

Nem intézkedik a tervezet azon esetre, midőn a természetes apa még kiskoru és vagyontalan, az apa helyett ki legyen köteles a törvénytelen gyermeket eltartani?

Nagyon igazságos és méltányos volna az is, hogy közönséges és elismert törvénytelen gyermek közt a tervezet, illetve törvény különbséget nem tenne, hanem miután a tervezet szerint semmi akadálya nincs a törvényesitésnek, a törvénytelen gyermekek, amennyiben az apa kétséget kizárólag megállapitható, vele szemben éppen olyan joguk legyen a törvénytelen gyermekeknek, mint anyjukkal szemben van és mint a törvényeseknek apjukkal szemben.

Az előadottak szerint a tervezetből, ha törvény lesz, abba felveendő minden kétséget kizárólag, hogy a törvénytelen gyermek tartása egyenlő rangsorban van-e az apa házastársával és törvényes gyermekeivel; vagy pedig a törvénytelen gyermek akkor számithat féltartásra, ha azt az apa közokiratban magáénak elismeri? Mindenesetre az volna a helyes, hogy ha a tartás tekintetében törvényes, elismert és el nem ismert törvénytelen gyermekek közt különbség nem volna a törvény szerint.

Fel kellene venni a törvénybe aztán azt a rendelkezést is, hogy ha az apa még kiskoru s vagyona nincs, apaság megállapitása esetén felmenő-rokonai lesznek a tartásdij fizetésére kötelezendők.

A 217. §. pedig akként változtatandó meg, hogy ha kiderül, miszerint az itélettel, birói egyezséggel, megegyezéssel, vagy elismerésel kötelezett nem az apa, a törvénytelen gyermek tartása alól fölmentendő.

Dr. Törsök Károly.

Különfélék.

— **A közigazgatási bíróság uj döntvényei.** A közigazgatási bíróság pénzügyi osztálya dr. Wlassics Gyula elnökletével ülést tartott, amelyen két vitás elvi kérdés felett döntvényt hozott. Az egyik döntvényben kimondta a bíróság, hogy a közös ingatlanukat együttesen és egy szerződésben átruházó személyek a szerződés után járó egész illetékért nem egyetemlegesen felelősek, hanem mindegyik átruházó csak a maga átruházott jutalékáért kapott vételár után járó illetéket tartozik megfizetni. A második döntvényben, amely különösen a gyári vállalatokat érdekli, azt mondotta ki a bíróság, hogy a házadómentesség nemcsak a gyár czéljaira külön emelt épületeket illeti meg, hanem megilleti egy közönséges lakóház bizonyos részeiben elhelyezett ipartelepeket, illetve bármely épületben levő azokat az épületrészeket is, amelyek gyáriparnak minősithető ipar üzésére szolgálnak.

— **Az előleges szemle költségei.** A kassai kir. tábla: Az elsőbirói végzésnek azt a felfolyamodott részét, amely szerint a kérvényező ellenfele által megnevezett szakértő részére megállapitott szakértői dij előlegezésére a felfolyamodót, mint erre a szakértőre hivatkozott felet kötelezte, megváltoztatja s ennek a dijnak előlegezésére is a kérvényezőt kötelezi, mert az előleges bizonyitás költségeit, ahova az ellenfél által megszerzett szakértő dija is tartozik, a bizonyitást kérő tartozik előlegezni, amennyiben a költségek viselésének kérdése a majdan meginditandó perben döntetik el. A kir. tábla annak a kérelemnek helyt nem ad, hogy a felfolyamodás költsége a kérvényező terhére rovassék, mert a felfolyamodásra a kérvényező közvetlen okot nem szolgáltatott. (1913. évi május hó 5. 165. sz. a.)

— **Gondatlanságból okozott sulyos testi sértés** büntette miatt feljelentéssel éltem R. B. mozdonyvezető ellen, aki egyik ügyfelemet a Ferenczvárosi pályaudvar közvetlen közelében elgázolta. A feljelentésben elmondottam, hogy a magyar kir. államvasutak által felvett tényálladéki jegyzőkönyv szerint — amelyet egyébként személyesen is olvastam — a mozdony a pályaudvar közelében teljes sebességgel haladt és a mozdonyvezető, miközben ügyfelemet elgázolta, ujságot olvasott és annyira el volt merülve az olvasásba, hogy a vészsip jelzését sem hallotta meg, az elgázolást észre sem vette és csak jóval később volt feltartóztatható.

A budapesti kir. ügyészség 19,541/913. számu határozatával a vád képviseletét megtagadta. Az indokolásban a következő épületes dolgot olvashatjuk:

«Az a körülmény, hogy a mozdonyvezető *menetközben lapot olvasott*, avagy a megengedettnél valamivel sebesebben vezette a a vonatot, még valóság esetén sem tekinthető olyan kötelességszegésnek, amely okozati összefüggésbe volna hozható a sértett megsérülésével, mert az kizárólag a saját vigyázatlansága folytán oly körülmények között sérült meg, amely körülményekre még a legnagyobb óvatosság mellett sem számithatott».

Csak mellesleg jegyzem meg, hogy a baleseti iratok szerint egyáltalán nem merült fel olyan körülmény, amelyből a sértettnek vigyázatlanságára lehetett volna következtetni. A mozdonyvezetőnek azonban a kir. ügyészség véleménye szerint, ugylátszik, 60 km-es sebesség mellett a főváros belterületén szabad ujságot olvasnia, sőt ha az olvasmány érdekes, szabad abban annyira elmerülnie, hogy vészsip-jelzésre sem hederit.

Ugyanez a mozdonyvezető egyébként még egy hasonló eset miatt áll, vagy állott bünügyi vizsgálat alatt. Ugy hisszük, hogy a panaszlott mozdonyvezető még számos esetben jó egészségben és kedélyes olvasás közben fogja elgázolni a sinek között járó szegény vasutasokat, a királyi ügyészség kegyes pártfogása mellett. *Dr. R. N.*

— **Tulajdona-e valakinek valamely előleg?** *A budapesti kir. törvényszék, mint polgári felebbezési bíróság* az elsőbiróság itéletét feloldja és az elsőbiróságot szabályszerü eljárásra utasitja.

Indokok: Tulajdona-e valakinek valamely dolog, vagy nem tulajdona? Ez nem ténykérdés, hanem jogkérdés, amelynek eldöntése attól függ, hogy forognak-e fenn olyan tények, amely tények alapján az illető a tulajdonjogot megszerezte?

Felperes ilyen tényeket keresetlevelében nem hozott fel, hanem csak azt a jogi állitást tette, hogy a lefoglalt ingók az ő

tulajdonai és igy ilyen ténybeli állitások alperessel a keresetlevélben közölve nem voltak és ehhez képest alperessel szemben, bár alperes nem jelent meg, valónak nem tekinthettek ; igy mindenekelőtt iratellenes az elsőbiróság itéletének az az indoka, mintha «ezek» a tényállitások a keresetet jogszerüen megállapitanák ; és minthogy az 1868 : LIV. tcz.-nek az 1893 : XVIII. tcz. 13. §-a értelmében a sommás eljárásban is alkalmazandó 245. §-a szerint peres ügyekben a biró a per folytán kifejtett tények és előadott bizonyitékok alapján a törvények szerint hoz határozatot, minthogy továbbá az 1893 : XVIII. tcz. 121. § ának 6-ik pontja és utolsó bekezdése is parancsolólag megszabja, hogy az itéletnek tartalmaznia kell a «tényállást» és azokat a «ténykörülményeket», amelyek az itélet megértéséhez szükségesek : annálfogva a most idézett paragrafusokban foglalt lényeges eljárási szabályokat sértette meg az elsőbiróság, mikor a fentiek szerint nem létező ténybeli állitásokra való hivatkozással tekintette a keresetet jogszerüen megalapitottnak ; és minthogy a birói gyakorlat szerint az 1893 : XVIII. tcz. 165. és 166. §-aiban foglalt esetek nem meritik ki a feloldás eseteit, annálfogva az elsőbiróság itéletét a peres felebbezése folytán fel kellett oldani és az elsőbiróságot szabályszerü eljárásra kellett utasitani. (1913 május hó 24-én I. D. 25/3.)

— **Gyorsmenetü váltóbiróság.** A nyiregyházai kir. törvényszékhez, mint váltóbirósághoz 1913 április 19-én felebbezést adtam be az elsőbirói itélet ellen. A végzés szerint elintéztetett 1913 május hó 5-én és felterjesztetett a debreczeni kir. táblához 1913 junius hó 10-én. A váltóper indult 1912 junius havában, a jegyzőkönyvi tárgyalások be lettek fejezve 1912 julius hó első napjaiban.

— **Adalék az 1881. évi LX. tcz. 123. §-ához** czimen a különfélék rovatában kérném a következő eset közlését :

A tasnádi kir. járásbiróság az 1912. V. 74/5. sz. végzésével elutasitotta végrehajtatónak azt a kérését, hogy a végrehajtást szenvedő lefoglalt követelésének egy részét a foglalás alól felmentse s a foglalás alatt meghagyott követelést, *amely a végrehajtató követelésével egyenlő összegü*, a végrehajtatóra átruházza.

A végzés indoka az, hogy a kérés törvényes alappal nem bir, mert a végrehajtató ilyen megállapodást (!) nem igazolt, sem pedig a lefoglalt követelés átruházása végett a követelését meghaladó többletet készpénzben ki nem fizette (!)

Felfolyamodás folytán ezt a végzést a debreczeni kir. tábla 394/1913. p. sz. végzésével helybenhagyta «indokainál fogva s azért, mert a végrehajtatónak az az eljárása, *hogy a végrehajtást szenvedőt illető követelésnek az ő követelését meghaladó részét a zár alul* — abból a czélból, hogy a lefoglalt követelés összege az ő követelését túl ne haladja — *kibocsátani engedte,* az 1881 : LX. tcz. 123. §-ában foglalt jogszabály megkerülését (!) czélozza, amelyhez pedig a biróság nem nyujthat jogsegélyt».

Az a véleményem, hogy a biróságok, ha senkinek sem használtak a nyujtott «jogsegéllyel», mindenesetre ártottak a törvény helyes alkalmazásának. Mert a végrehajtási törvény a legszabadabb rendelkezési jogot biztositotta a kielégitési alap kijelölésében és felhasználásában a végrehajtatónak. A jelen esetben pedig — bármely, a végrehajtató érdekében álló okból — a végrehajtató éppen azt az ideális állapotot akarta megteremteni, hogy a végrehajtást szenvedőt vagyona felett való szabad rendelkezésében csak a legszükségesebb mértékben korlátozza, amely eljárása alig lehet a törvény kijátszása.

Nem tartanám czélszerütlennek a kérdéshez mások hozzászólását sem. *P. K.*

— **Járulékok levonása és be nem szolgáltatása : sikkasztás.** A Munkásügyi Szemle folyó évi 8-ik számában (326. lap) ismertette az orsovai kir. járásbiróságnak a járulékok levonása és be nem szolgáltatása kérdésében hozott s jogerőre emelkedett itéletét. Az itéletet az Országos Pénztár 18,604/913. sz. rendeletével közölte a helyi szervekkel, tudomásukra hozva, hogy igen hatásos jogi eszköz áll rendelkezésükre a járulékhátralékok behajtására. Minthogy azonban a körrendelet szerint ez az eszköz egyuttal rendkivül sulyos kihatásu, kivánatos, hogy a helyi szervek a legnagyobb foku körültekintéssel járjanak el, miért is szükségesnek tartja az Országos Pénztár, hogy minden oly esetben, midőn bünvádi feljelentést kivánnak tenni, a feljelentés megtétele előtt a tényállás pontos közlésével forduljanak az Országos Pénztárhoz.

— **Kihágási biráskodás.** A kereskedelemügyi miniszter 13,095/913. VI. D. sz. itéletében kimondotta, hogy az a munkaadó, aki az alkalmazottra eső járulékot és igazolványi dijat az ezek esedékessége után legközelebbi bérfizetés alkalmával, illetőleg a bérfizetés óta eltelt és az 1907 : XIX. tcz. 41. §-ában megjelölt egy, illetőleg két hónapon belül le nem vonta és a levonást ezen az időn tul eszközli, az 1907 : XIX. tcz. 190. §-ának *a)* pontjában megjelölt kihágást követi el.

A 14 597/913. VI. D. számu itéletében arra az álláspontra helyezkedett a kereskedelemügyi miniszter, hogy az a munkaadó, aki a munkásbiztositó pénztár kiküldött közegének a szükséges felvilágositásokat nem adja meg, kihágást követ el. A munkaadó ugyanis távollétében köteles oly helyettesről gondoskodni, aki az 1907 : XIX. tcz. értelmében előirt felvilágositásokat megadhatja, vagy meg tudja adni.

— **Kihágási cselekmény elévülése.** Az Állami Munkásbiztositási Hivatal konkrét esetből kifolyólag közli a pénztárakkal, hogy a munkásbiztositási kihágás a cselekmény elkövetésétől számitott hat hónap alatt elévül, s igy nincs czélja annak, hogy a pénztár az ily kihágási cselekmény elkövetésétől számitott hat hónapon tul följelentést tegyen. A kihágások elévülésére a kihágási büntetőtörvénykönyv 31. §-a nyer alkalmazást, itt pedig szó sincs arról, hogy ez a határidő a kihágás tudomására jutásának napjától legyen számitható. Az elévülés a törvény rendelkezése szerint a kihágási cselekmény elkövetésének napjától folyik.

— **Az államrendőrségi kiképzés** kérdését a belügyminisztérium nagyszabásu programmal kivánja fokozatosan megvalósitani, amelynek *Pekáry Ferencz* miniszteri tanácsos a kezdeményezője és vezetője. E programm első része az ez évi máj. 5-től jun. 7 ig folyó oktatótiszti-tanfolyammal valósult meg. Bünügyi érdekü előadásokat tartottak e tanfolyamon *dr. Marinovich Jenő* (a nyomozás alapelvei), *Gegus Dániel* (a modern reformtörekvések, fiatalkoruak, közveszélyesség), *dr. Kármán Elemér* (a nyomozás lélektana) és *dr. Gábor Béla* (a nyomozás segédeszközei).

— **Választott birósági ülnökök müködési ideje.** A pénztári önkormányzati szervek ujjáalakitásával kapcsolatban kérdésessé vált az, hogy a munkásbiztositási választott biróság ülnökeinek müködési ideje mikor végződik, illetve az ujonnan megválasztott ülnökök müködési ideje mikor kezdődik. Az Állami Munkásbiztositási Hivatal V. 71/1. sz. leiratában annak a nézetének adott kifejezést, hogy a munkásbiztositási választott biróság ülnökei rendszerint annak a naptári évnek végéig folytatják ülnöki müködésüket, amely évben az uj ülnököket általános választáson megválasztották. Az általános választáson megválasztott uj ülnökök müködése a választást követő naptári évvel kezdődik. A Hivatal e nézete ellenkezik az Országos Pénztárnak az önkormányzati szervek ujjáalakitása tárgyában kiadott 9619/913. számu körirata rendelkezéseivel. E körirat szerint ugyanis egy közgyülési kiküldött sem választható meg két önkormányzati szerv tisztségére. Az esetben ugyanis, ha a Hivatal nézete szerint alakittatnak meg a választott biróságok, akkor, bár nem egy közgyülésen választattak meg, de mégis két önkormányzati szerv tisztségét töltik be egyes kiküldöttek. Lehetséges lesz ez esetben az, hogy valaki igazgatósági, vagy felügyelőtagja lesz valamelyik pénztárnak, egyben pedig, legalább is a folyó év végéig, választott birósági ülnöki tisztét is megtartja az illető. Minthogy pedig ez kétségkivül összeférhetlen, nézetünk szerint az lenne a jogszerü álláspont, hogy a régi ülnökök tiszte csupán csak addig tart, mig az uj ülnökök az Eljárási Rendelet 18. §-ában előirt módon az esküt vagy fogadalmat le nem teszik.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Bérbeadó jókarbantartási kötelessége.** A német polgári törvénykönyv 536. §-a szerint a bérbeadó köteles a bérelt dolgot a *bérleti idő alatt* a szerződés szerinti használatra alkalmas állapotban tartani.

Peres felek közt nem vitás, hogy a bérleti idő 1910 április 1-én lejárt, s hogy felperesi bérlő kártéritési keresetének alapjául szolgáló baleset április 2-án tehát a bérleti idő lejárta után történt.

Alperesi bérbeadó azt vitatja, hogy a bérleti idő lejártával már nem terhelte *szerződési kötelezettség* a bérlemény megfelelő állapotban tartására.

A német birodalmi bíróság 1913 április 11-én hozott III. 478/912. számu itéletében bérbeadó védekezését nem fogadta el.

Az indokolás a következő gondolatmeneten épül fel:

A polgári törvénykönyv 536. §-ának szavaiba nem lehet kapaszkodni. Az itt megállapitott karbantartási kötelesség csak következménye a bérbeadó azon alapkötelezettségének, hogy a bérlemény használatát a bérlet tartama alatt átengedje. Ennek folytán a bérelt dolog szerződés szerinti használatra alkalmas állapotban tartására irányuló kötelezettség mindaddig fennáll, mig meg nem szünt a bérbeadó azon kötelezettsége, hogy a bérlőnek a bérelt helyiségek használatát átengedje.

Már pedig a bérbeadó szerződésileg köteles arra, hogy a bérleti viszony megszünése után a kiköltözködés czéljára megengedje a kibérelt helyiségekhez vezető lépcső használatát, Ennek következtében az előző bérlővel szemben a *bérleti szerződés alapján* köteles a kiköltözés tartamára is veszélytelen állapotban tartani eme lépcsőket.

— **Törvényszéki lélektani egyesületek** ezidőszerint a következő helyeken vannak Németországban:

Hely:	Czim:	Alapitási év:
Drezda	Forensich-psychiatrische Vereinigung	1894
Göttingen	Psychologisch-forensische «	1902
Zürich	Juristisch-Psychiatrische «	1902
Stuttgart	Forensich-psychiatrische Tagungen	1903
Hessen-herczegség	Vereinigung für gerichtliche psychologie und Psychiatrie	1904
Marburg	Forensich-medicinische Vereinigung	1905
Heidelberg	Forensich-psychologische «	1905
München	Kriminalistische Sektion des akademisch-juristischen Vereins	1906
Bréma	Forensisch-psychologische Vereinigung	1906
Hamburg	Forensisch-psychologische Gesellschaft	1910

Az ezen egyesületekben tartott előadások tárgyai különösen a büntettes pszicho-pathologiája; kivételesen találkoznak normal-pszichologiai tárgyakkal, mint: a tanuvallomások lélektana, a tényállás — diagnosztikája, a rendőri tisztviselők lélektani kiképzése. Általános nézet az, hogy az utóbbi irányban lenne szükség a munkálkodásra.

— **Minőségi kifogás szuccessziv szállitás esetén.** Szuccessziv szállitásnál minőségi kifogás folytán a vevő kártéritéssel a tovább leszállitandó árukra vonatkozólag csak azon esetben élhet, hogyha az előző szállitásoknak állandóan hibás voltából a körülmények alapos mérlegelésével a későbbi szállitások hibásságára következtetni lehet.

Nem bir perdöntő fontossággal az a körülmény, hogy a legutolsó küldeményre vonatkozó minőségi kifogásolás esetleg nem vehető kellő időben megtörténtnek, mert ha az utolsó küldemény jóváhagyottnak volna is tekintendő, az előző szállitások közül elegendő hiányos és kellő időben kifogásolt találkozik s ezek kellőleg támogatják azon vélelmet, hogy a későbbi szállitások sem felelnének meg. Német birodalmi bíróság 1913 febr. 27-én hozott II. 501/912. számu itélete.

— **Közvetitési dij.** Az állandó birói gyakorlat szerint az ügynök dijra akkor is igényt tarthat, ha szerződés megkötésénél személyesen nem müködött közre, feltéve, hogy müködése a szerződés megkötésével oki összefüggésben állott. Az sem szükséges, hogy az ügynök ténykedése a szerződéskötés egyedüli okát képezze, vagy hogy a szerződés létesitésének utjában álló akadályokat háritotta légyen el. Azonban nincs igénye az ügynöknek közvetitői dijra az esetben, ha abbanhagy valami olyan további tevékenységet, mely a szerződés létrehozására alkalmas s ezáltal a megbizót arra kényszeriti, hogy egy másik ügynök közreműködését vegye igénybe, aki a szerződést a felek akaratának megfelelően létrehozni hajlandó. Német birodalmi bíróság 1913. évi április 8-án hozott III. 504/912. számu itélete.

— **Kereskedelmi alkalmazott találmánya.** A főnök csak az esetben szerez közvetlenül, minden külön átruházási aktus nélkül jogot alkalmazottjának találmányára, ha ennek hivatása éppen az volt, hogy munkaadója részére feltalálói tevékenységet fejtsen ki és ha a találmánya azon müködési ágra vonatkozik, melyben szerződés szerint tevékenykednie kell.

A bíróság a szolgálati szerződésben körülirt tevékenységi körnek és a munkabér alacsony voltának figyelembevételével arra a következtetésre jutott, hogy az alkalmazottnak nem volt szerződésbeli kötelessége a találmányok után kutatás szolgálatadója részére. Ha mégis feltalált valamit, egyedül ő jogositott afelől szabadon rendelkezni. Német birodalmi bíróság 1913. évi február 15-én hozott I. 168/912. számu itélete.

Agilis, jól képzett vidéki ügyvéd, családi okok miatt székhelyét megváltoztatni kivánja és olyan (lehetőleg idősebb) ügyvéddel óhajt társulni, kinek elég jó irodája van és egy karakteres, szorgalmas munkatársra volna szüsége. Anyagiakban igényei mérsékeltek. Ajánlatokat a kiadóhivatal «Munkatárs» czim alatt továbbit. 14797

Ügyvédjelöltet keresek, magyar anyanyelvüt, aki a román nyelvet beszéli s vidéki gyakorlattal bir, julius 15-iki belépésre. Dr. Székely Aladár ügyvéd, Tenke (Bihar megye). 14806

Gyakorlattal rendelkező juris dr. ügyvédjelölt, dr. Legény Sándor módosi ügyvéd irodájában azonnal alkalmazást nyerhet. Fizetés megegyezés szerint. Nyelvismeret az ajánlatban megjelölendő. 14790

Fiatal, nőtlen ügyvéd, minden irányu nagy gyakorlattal, irodája jelenleg járásbiróság nélküli városban, irodát birósági székhelyen átvenne, vagy nagyobb iroda idősebb tulajdonosával társulna. Megkeresések dr. Sch. K. ügyvéd czimére VI. ker., Bulyovszky-u. 25. szám alá intézendők. 14809

Ügyvédjelölt vagy ügyvéd, kiváló képzettségü, állandóbb jellegü irodavezetői állásra kerestetik. Megfelelő, lelkiismeretes munkatárs ajánlatához czim a kiadóhivatalban. 14811

Dr. juris, ki a német nyelvet szóval és irásban teljesen birja és sommás perekben önállóan tárgyal, a rendes perekben önállóan dolgozik, dr. Lipp Ferencz szentgotthárdi ügyvéd irodájában, havi kétszáz korona fizetéssel s a szokásos napidijak mellett 1913 julius hó 15-től alkalmazást nyerhet. Ajánlatok az eddigi müködésről szóló bizonyitványokkal közvetlenül dr. Lipp Ferencz ügyvédhez, Szentgotthárd, intézendők. 14810

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt Délután

A vonatok **indulása** Budapest nyugoti pályaudvarról.

vonat-szám	óra perc	vonat neme	hová
154	5 00	Szv.	Vácz
152	5 15	»	Rákospalota-Ujpest
122	5 25	»	Érsekujvár
718	5 40	»	Szeged, Szolnok
4102	6 00	»	Esztergom
6502	6 30	»	Lajosmizse, Kecskemét
156	6 35	»	Rákospalota-Ujpest
102	6 50	k. o. exv.	Wien, Paris, Ostende
510	7 00	Gyv.	Segesvár, Stanislau
1402	7 05	»	Zsolna, Berlin
104	7 55	»	Nagyszombat, Wien
158	8 00	Szv.	Dunakeszi-Alag
708	8 25	Gyv.	Orsova, Báziás
712	8 40	Szv.	Báziás, Karánsebes
134	8 45	»	Nagymaros
4104	9 05	»	Esztergom
114	9 15	»	Wien, Berlin
160	9 45	»	Rákospalota-Ujpest
162	11 00	»	Rákospalota-Ujpest
6504	11 10	»	Lajosmizse, Kecskemét
136[5])	11 35	»	Nagymaros
730[7])	11 35	»	Czegléd
116	12 00	»	Wien
164	12 05	Szv.	Rákospalota-Ujpest
714	12 15	»	Szeged
1404	12 20	Gyv.	Zsolna, Berlin
138	12 25	Szv.	Nagymaros
4106	12 30	»	Esztergom
166	1 00	»	Rákospalota-Ujpest
4140[2])	1 05	Tvsz.	Piliscsaba
168	1 30	Szv.	Dunakeszi-Alag
4108	1 50	»	Esztergom
106	2 00	Gyv.	Wien, Paris
126	2 10	Szv.	Párkány-Nána
170	2 15	»	Rákospalota-Ujpest
4110	2 20	»	Esztergom
506	2 25	Gyv.	Szatmár-Németi, Brassó
108	2 30	»	Wien
120	2 35	Szv.	Galánta
704	2 40	Gyv.	Bukarest, Báziás
6710	2 45	Szv.	Czegléd, Szolnok
6506	2 50	»	Lajosmizse, Kecskemét
172	3 10	»	Rákospalota-Ujpest
140	3 55	»	Szob
174	4 10	»	Rákospalota-Ujpest
716	4 30	»	Szeged
110	5 15	Gyv.	Wien
142	5 20	Szv.	Szob
176	5 50	»	Rákospalota-Ujpest
128	6 00	»	Párkány-Nána
722	6 10	»	Vecsés
144	6 15	»	Nagymaros
724	6 20	»	Monor, Ócsa
4114	6 40	»	Esztergom
726	6 45	»	Czegléd, Szolnok
1406	6 50	Gyv.	Pozsony, Zsolna, Berlin
130	6 55	Szv.	Párkány-Nána
726a[3])	7 00	»	Czegléd
178	7 15	»	Rákospalota-Ujpest
180[4])	7 25	»	Vácz
728	7 35	»	Czegléd
6508	7 40	»	Lajosmizse
132	7 55	»	Párkány-Nána
710	8 05	»	Bukarest, Báziás
182	8 20	»	Dunakeszi-Alag
1408	8 40	»	Zsolna, Berlin
118	9 40	»	Wien, Paris
502	9 35	Gyv	Bukarest, Stanislau
184	10 00	Szv.	Dunakeszi-Alag
706	10 15	Gyv.	Szeged, Báziás, Bukarest
504	10 50	»	Maros-Vásárhely
720	10 55	Szv.	Kiskunfélegyháza, Szeged
4116	11 10	»	Esztergom
902[5])	11 30	k. o. exv.	Belgrád, Konstantinápoly
146	11 35	Szv.	Nagymaros
702[6])	11 45	k. o. exv.	Bukarest, Konstantinápoly

[1]) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től közlekedik.
[2]) Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[3]) Vasár- és ünnepnap előtti hétköznapokon közlekedik.
[4]) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[5]) Minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnapon közlekedik.
[6]) Minden hétfőn, szerdán és szombaton közlekedik.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 26. szám. Budapest, 1913 junius 27.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ⋆ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. Események. — *Dr. Klein Ede* budapesti ügyvéd: Tulajdonszerzés a nem tulajdonostól. — *Dr. Buza László* egyetemi magántanár, jogakadémiai tanár: Községély és választói jog. — *Dr. Alföldy Dezső* győri kir. törvényszéki biró: A kár megosztása és a polgári törvénykönyv uj tervezete. — Alsóbirósági itéletek. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Események.

Mennyi esemény ily rövid idő alatt!

Királysértés elemeinek és büntetési tételeinek csak amugy röviden kilátásba helyezése; az esküdtbiróság kereteinek sebtében való szétütögetése; a beismerten *alkalmi* módon keletkező novellákkal való dolgozás: ezt alig képes elfelejtetni a fiatalkoruak és csavargók ellen ugyancsak sürgősen törvénybe iktatott kiváló kisebb törvények és rendeletek sorozata sem. Reméljük, hogy kiváló miniszterünk, aki contre coeurs mehetett csak bele ezekbe a reformokba, áttér arra, aminek a politikához és az alkalmi törvényhozáshoz nincs köze.

—

Magánjogi törvényhozás.

Máris megindult a magánjogi törvénykönyvvel való foglalkozás az egész jogászság körében.

Egy izben már megszólltuk, miért: *polgári* törvénykönyv és miért nem *magánjogi* törvénykönyv a titulusa a *II. T.* jelzésü münek.

Igazán nemes feladatot teljesitenek a Jogászegylet is, meg a jogi szaklapok is, ily dolgozatok és a beküldött vélemények közül a nevezetesebbek és jobbak közlése által, de térszüke miatt arra persze mindegyik nem számithat, hogy az övé okvetlenül le fog közöltetni.

Az uj perrendtartás, de különösen a központi kir. járásbiróság életbeléptetésének előmozditása is ugyancsak fontos. Mennyi munka, mennyi birálat, mennyi jóakarat és természetesen különösen az életbelépés első idejében, az életbeléptetés körül a birálatok mily tömege.

Nagy az érdeme az igazságügyi kormánynak, de még nagyobb lesz az életbeléptetőnek!

Már itt hangsulyozzuk, hogy ez a nagy járásbiróság nem állhat a már monstrummá dagadt uj nagy törvényszék felügyelete alatt. Ez közvetlen táblai ellenőrzést kiván meg.

—

Ha a magánjogról és perjogról van szó, nem lehet sürgősebb törvényekről beszélni a csődjogi reformnál.

A mostani rettenetes krizis nem a bankokat sujtotta. A «szegény» «pénzvilág» egyszerüen bezárta a pénzt a nagy kasszájába és nem adott a nagyiparosnak és nagykereskedőnek, ezek megvonták a pénzhitelt a (közvetitő) középkereskedőtől, végül százával buktak el a «kisemberek».

És országszerte nagy volt a sajnálkozás — felülről lefelé, de mindenki mély sajnálattal tartotta kezeit a zsebén, szüntelte meg az áru- és pénzhitelt, sőt korlátozta a termelést is, mert féltek a csődöktől. Innen a sok bukás, bukás puffantásszerü hirtelenséggel, más oldalon kinok közt hónapokig egyezségi próbálkozással, de várt a kormány, még mindig vár a csődjog reformjára, amely mindennek elejét veszi . . .

Még ma is várunk . . .

—

A magyar részvénytársasági jog reformja.

Frázis azt mondani, hogy köztudomásu, minő sulyos krizis rázkódtatja meg amugy is gyenge lábon álló pénzpiaczunkat. Csak ismétlés elkeseregni, azt elmondani, hogy egyre-másra buktak előbb a szövetkezetek, majd a részvénytársaságok, nagy magánvállalatok és kis czégek.

Nap-nap után merültek fel a részvényjogi viták: kik, mikért felelősek. Például felelősek-e az ügyvezető igazgatók ténykedéseiért az igazgatóság, a felügyelőbizottság tagjai, akik semmi mást nem «csináltak», *csak felvettek* a jelenléti dijakat?

De arról is szó kerül egy-egy perben, hogy a kir. kincstár is évek hosszu során át éppugy bentült bizonyos vállalatokban, felvéve a jelenléti dijak százait és ezreit, soha hozzá sem konyitva, semmit sem kérdezve, az egész intézet vezetését másokra hagyva, semmit sem törődve az ügygyel.

Köztudomásu, hogy kereskedelmi jogunk átdolgozása a csendes, rendszeres reformmunka medrében folyik.

Nem szeretjük ugyan az alkalmi törvénymunkát, de ugy hisszük, a hiteljogi törvényhozásnak az elsők közt kellene lenni, mely a részvénytársasági jogot alaposan, a legmodernebb szellemben, a haladás szükségleteinek megfelelően ujjá alkotja, hiszen amint jelenlegi törvényünk is a régi német törvény alapján készült, néhány évet megélt már — a német novella is.

—

Bírói felügyelet, ellenőrzés. Etekintetben — ugy véljük — a miniszter még várakozó álláspontón áll. Eddig legalább semmi uj utakat nem látunk. De lehet, hogy a még eddig rövid idő nem is volt elég hosszu arra, hogy valami ügyessel, késszel álljunk elő. A fő, hogy a buraeukratismus tul ne győzzön a reform munkáján. Itt emeljük ki, hogy az adminisztratió vezetője, dr. Somló Andor min. tanácsos magas kir. kitüntetésben részesült.

—

Kinevezések. A bíróságoknál nap-nap után jönnek a változások. *Illés Jenő*, a legkiválóbb telekkönyvi jogász, aki évtizedeken ugyszólván irányitotta a telekkönyvi jogot, gyakorlatot, hosszu és érdemteljes munka után nyugalomba vonult. Már helye is be van töltve *Grecsák Károly*-lyal a hiteljog érdemdus müvelőjével. A Curia státusát emeli majd a telekkönyvben ugyancsak elsőrendü Dévai Ignácz.

Nehéz feladatot oldott meg a miniszter, mikor a budapesti kir. keresk. és váltótörvényszék elnökévé az érdemes *dr. Horváth Ferencz* helyébe *dr. Róth Ferencz* szatmárnémetii törvényszéki elnököt nevezte ki. *Róth Ferencz*-et

elegendőképp ismerjük, és elismerjük, régebbi itteni, különösen pedig felülvizsgálati elnöki müködéséről.

Végül örülünk is, fájlaljuk annak előmenetelét, de egyszersmind távozását, aki a büntetőjogi kriminológia egyik legkiválóbb tudósa, nemcsak Magyarországon, de a nemzetközi jogéletben is. *Vámbéry Rusztem* kir. itélőbiróvá neveztetett ki; de meg vagyunk róla győződve, hogy a jogtanitás elve — a legszélesebb mederben véve e fogalmat — sokat nyer azáltal, hogy ezen elsőrendü jogpaedagogus elhagyja az igazságügyminiszteriumot, és csaknem kizárólagosan a tanitás és a jogirodalom és a továbbképzés ügyének szenteli magát.

Tulajdonszerzés a nem tulajdonostól.

«Hand muss Hand wahren.»
«Wo man seinen Glauben gelassen hat, dort muss man ihn suchen.»

A német polgári törvénykönyv, nemkülönben a «Tervezet» legérdekesebb problémájáról fejtettem ki nézetemet fenti czim alatt a «Jog»-ban.[1]

Erélyesen kellett főleg állást foglalnom a kodifikáló-bizottság eljárása ellen, mellyel a tulajdonos jogkörét még erősebben restringálta, mint a «Tervezet» és a tulajdonosnak a «Tervezet» által meghagyott jogfoszlányait még jobban megnyirbálta.

Megoldás.

A «Tervezet» álláspontja fentartandó azzal a módositással, hogy az elveszett dolgok tekintetében a 631. §-ban tett kivétel elejtessék, az elrabolt és ellopott dolgokra nézve pedig a kivétel a következőleg állapittassék meg:

«Az olyan dolgok, amelyek birtokát a tulajdonos ellene vagy a közvetlen birtokos ellen elkövetett büntetendő cselekmény folytán vesztette el, de amelyeket nem maga a tulajdonos bizott arra, aki a büntetendő cselekményt elkövette, a 631. §. második bekezdésében körülirt kivételektől eltekintve, jóhiszem esetén sem mennek át a szerző tulajdonába. A jóhiszemü szerzőnek azonban joga van a dolog kiadását megtagadni, amig a tulajdonos neki az érte adott ellenértéket meg nem téríti.»[2]

Meglepő azonban, hogy a bizottság használta kifejezés nyilván czélzott intenczióit nem fedi; a törvényhozói akarat és annak nyilvánulása között áthidalhatatlan ür tátong.

A bizottság a tulajdonos jogkörét még a «Tervezet» által kijelölt mesgyén túl szükiteni, a jóhiszemü szerző jogkörét pedig tágitani akarta. És mit látunk? Vegyük például a csalás eseteit.

A tulajdonos, «Tu» kölcsönadja aranyóráját «B»-nek, ettől kicsalja «X», ki azt eladja a jóhiszemü «Sz»-nek.[3]

Még Binding szerint is, ki pedig a tulajdonjog legtudósabb és leghevesebb védelmezője, «Sz» megszerzi a tulajdonjogot az óra felett.

A «Megoldás» szerint azonban «Sz» nem szerzi meg a tulajdonjogot. Hiszen a tulajdonos birtokát csalás, vagyis a «közvetlen birtokos ellen elkövetett büntetendő cselekmény folytán» vesztette el és az órát nem maga a tulajdonos «bizta» a csalóra.

A «Megoldás» nak tehát nem sikerült intendált legislativ czélzatát megvalósitani, ő a jóhiszemü szerzőnek a «Tervezet» által kontemplált jogkörét a tulajdonos kárára tágitani akarta, fonák szövegezése pedig annak szükitését eredményezte.

Kényszer (zsarolás) esetén a jóhiszemü szerző tulajdonszerzése kontroverz volt. A czivilisták szerint a jóhiszemü szerző megszerezte a tulajdonjogot, mivel a kényszer folytán történt szerzés nem semmis, csak megtámadható.

Binding azonban e nézetet helyteleniti, mivel a tulajdonjog szerzésére a jogügylet semmisége és megtámadhatósága közötti disztinctio relevantiával nem bir. Itt csak az a kérdés bir jogi jelentőséggel, önkéntes birtokátruházás forog-e fenn, avagy nem? A «Megoldás» azonban e kontroverziát is a jóhiszemü szerző hátrányára döntötte el. Hiszen a tulajdonos birtokát az ellene, vagy a közvetlen birtokos ellen elkövetett büntetendő cselekmény folytán vesztette el és a dolgot nem maga a tulajdonos bizta a zsarolóra.

A «Megoldás» tehát itt is ugy járt, mint Mephisto:

«— die stetst das Böse will und stets das Gute schafft».

Valóban megdöbbentő azonban a «Megoldás» ama rendelkezése, hogy mindazon esetekben, midőn a tulajdonost a legkisebb könnyelmüség, a legkisebb mulasztás, a legkisebb vád, a legkisebb gáncs nem érheti, midőn tehát nincs ürügye, hogy a tulajdonost tulajdonától megfossza és a tulajdonjog szerzését a jóhiszemü szerzőtől megtagadni kénytelen, a jóhiszemü szerzőnek joga van a dolog kiadását megtagadni, mig a — teljesen ártatlan — tulajdonos neki az érte adott ellenértéket (mely persze jobbára a dolog teljes értékének megfelel, mivel különben hogy lehet a szerző jóhiszemü?) meg nem téríti.

Ez a tulajdonjog teljes konfiskálása.

Mire való akkor a tulajdonjog védelme?

Akkor és addig részesül a tulajdonos jogvédelemben, mig arra nem szorul, mig a dolgot markában tartja. Mikor már védelemre szüksége volna, midőn a dolog birtokából kiesett, akkor az egyszerüen megtagadtatik tőle.

Nem üres frázis akkor a tulajdonjog szentségéről és arról beszélni, hogy a tulajdonjog az egész jogrendszer alapja, annak gerincze és nem farce-e a Btk. 172. §-ának második bekezdése? (Jog: 1907. év 66. és 67. lap.)

A világhirü büntetőjogász, Binding, e problémát a kriminalista szemével nézi és megsemmisitő birálat alá veszi.

1908. évi dékáni programmbeszédjének már maga a czime is fulminans vádbeszéd:

«Die Ungerechtigkeit des Eigenthumserwerbs vom Nicht-Eigenthümer in ihrer Ausgestaltuug durch BGB. §. 932. und §. 935. und ihre Reduction auf das kleinstmögliche Mass».

Binding eszmemenete a következő:

Mindenekelőtt megállapitja, hogy meggyőződése szerint az uralkodó büntetőjog bizonyos körülmények között nem mellőzhető a szomszédos magánjogi jogtételek magyarázatánál. Az igazság követelménye, hogy a jog összes müvelői, a czivilisták és a kriminalisták közt összhang létesittessék, hogy oly fatális konfliktus a magán- és a büntetőjog között ugyanazon életviszonyok megitélésénél kikerülhető legyen.

Hiszen mindkét jogterület csak *egyazon jogrend* kettős alkotórésze; a részek pedig csakis az egészhez való összefüggésekből magyarázhatók.

A törvény rendelkezése, még inkább annak ez idő szerint uralkodó interpretácziója, megütközést keltettek benne és jogérzülete szerint az összesség ezt a komoly dolgot tulságosan könnyedén veszi.

Oly jogrendszerben, mely a képviseletet nélkülözi, axiomatikus jellegü a paroemia «nemo plus iuris transferre potest, quam ipse habet».

Amily mérvben az önkéntes és törvényes képviselet tért hódit, ezt az axiomatikus jellegét elveszti, helyébe lépnek a következő szabályok:

A képviselő oly jogokat ruházhat át, melyek őt nem illetik, nem ruházhat át oly jogokat, melyek a képviseltet nem illetik, a képviselt jogait csupán annyiban ruházhatja át, amenniben őt arra a képviselet feljogositja.

Ezen meg nem ütközünk, mivel az átruházás éppen a képviselt érdekében történik.

Az ujabb törvényhozás azonban eme hatalmat, idegen jogok felett rendelkezni, a képviselet határán tul terjesztette.

Merész lépés, problematikus igazság!

E rendelkezési hatalom elismerése bizonyára nem a jogositott érdekében történt, az sulyos veszélyt jelent részére, hogy jogát akarata nélkül, sőt akarata ellenére elveszti.

És csakis azért, hogy bizonyos jogügyletek és azok joghatásai megtámadhatatlanokká váljanak, vagyis azok érdekében, kik ebben a jogügyletben résztvesznek.

És ezeknek az *érdekelteknek* feláldoztatott kiméletlenül a megfosztott *joga*.

Ő szegény a jogrend ellen semmikép sem vétett és annak daczára az üz gunyt a kárositottból és nem törődik vesztességével.

Érthető, ha a kereskedők, a kereskedők egész osztálya, már

[1] 1907. évfolyam 61. és 66. lap.

[2] Igazságügyi Javaslatok Tára V. köt. 425. lap.

[3] A tulajdonost «Tu», a jóhiszemü szerzőt «Sz», a birtokost, ki legtöbb esetben birtokközvetitő, «B»-vel fogom rövidség okából megjelölni.

régóta sulyt helyeznek a kereskedelmi osztályüzletek megtámadhatatlanságára, még ha idegen vagyonra is vonatkoznak.

Ki tőlük vette, vagy velük cserélt, annak biztositani kellett a szerzését. Ezt követeli az osztály szocziális tekintélye, no meg tagjainak gazdasági haszna. És tradiczionális önzésénél fogva keveset törődik azzal, hogy haszna jogfosztásból ered. Aggályosabb volt már, hogy a kereskedelmi törvény ezt a kalmár felfogást jogtétellé emelte.

De a tulajdonosnak módjában áll ez ellen védekezni. Nem ruházza át birtokát önkéntesen kereskedőre. Hiszen csak ugy koczkáztatja tulajdonjogának elvesztését.

De helyzete ezerszerte rosszabbodott, midőn a kereskedelmi jogtétel általános szabállyá vált. Hiszen a legóvatosabb tulajdonos naponta, sőt óránként kénytelen dolgait a legkülönbözőbb állásu egyénekre bizni, azokat kölcsön, bérbe, őrizetbe, javitásba adni, azokat transzportálni stb.

A jogfosztás veszélye tehát minden oldalról fenyegeti. Binding nem tagadja, az enthusiasztikus dicséret, mellyel könnyelmüen a modern jogfosztásoknak ezt a módját elárasztják, mélyen megrendítette hitét az emberek, különösen a jogászok igazságérzetében.

Érthetőnek tartja, hogy e tulajdonszerzés az eddigi tulajdonos rovására, a modern fokozott forgalom igényei folytán mellőzhetetlen, de nélkülözi a kiméletet az eddigi tulajdonos iránt és a becsületes törekvést, hogy kára megtérittessék, vagy legalább is enyhittessék. Mert csak e feltétel alatt — bár még mindig aggályos marad — veszti el a jogfosztás igazságtalanságát egészben vagy legalább részben.

Nagy diadallal fogadták különösen a germanisták a «Hand wahre Hand» győzelmét, melyben százados vágyak (Thibaut) teljesitését látják. Örömujjongva harsogja Sohm: «Deutsch! deutsch vom Scheitel bis zur Sohle.»

Az idegen tulajdon átruházása két feltételhez van kötve. Az első lélektani: A bona fides. De kinek a bona fides-e? Kriminalista nézőpontból tekintve nem is lehet kétséges, hogy e lélektani kelléknek az elidegenitő birtokos, «B» személyében kell fenforognia. Annak meg kell győződve lenni rendelkezési jogáról, annak kell hinnie, hogy jogositva van a dolog elidegenitésére és annak nem volna szabad tudva jogellenesen idegen dolgokat elidegeniteni. De nem! A bona fidesnek a szerző, «Sz» személyében kell fenforogni. Ennek kell a 932. §. értelmében (Tervezet 629. §.) jóhiszemünek lenni.

Magánjogi szempontból nézve a dolgot, Bindingnek e tekintetben nincs igaza. A bona fides belső lélektani momentum. Itt tehát csakis a saját hitéről lehet szó. Annak sulypontja saját lelkületében fekszik és azt nem helyezheti át másnak a lelkületébe. «Sz» meg van győződve, hogy az átruházó tulajdonos, veséjébe azonban bele nem láthat.

Ha a fenforgó külső körülményekből itélve «Sz» jogositva van az átruházót tulajdonosnak tekinteni, akkor «Sz» bona fides-ét «B» belső meggyőződése — mely külsőleg felismerhető nem volt — nem érintheti. A bona fides-nek tehát «Sz», a jóhiszemü szerző személyében kell fenforognia.

Miben áll azonban e bona fides?

Binding szerint a szerzőnek meggyőződve kell lennie az elidegenitő «B» elidegenitési jogáról, vagyis hinnie kell neki, hogy az átruházás folytán tulajdonossá vált.

De nem! A törvény annak torzképét tartalmazza. A törvény (Bürg. Gesetzbuch 932. §. második bek., T. 630. §.) szerint a szerző nincs jóhiszemben, ha tudja, vagy csak sulyos gondatlanságból nem tudja, hogy a dolog nem az átruházó tulajdona.

Érdekes, hogy az 1910. évi állandó bizottsági tárgyalások (41. kérdés, III. 2.) Binding utóbbi nézetéhez csatlakoznak, kijelentvén, hogy «a szerző jóhiszemét már annak tudomása is kizárja, hogy az átruházó nem birt a dolog feletti rendelkezés jogával». (Igazságügyi javaslatok tára: 1910. X. évf. 85. lap.) A második kelléket is negative szövegezi a törvény. Kodifikálja a hires, a hagyományos stereotip szabályt: «gestohlen, verloren, oder sonst abhanden gekommen». (B. G. B. 935. §. első bek.)[4]

[4] «Der Erwerb des Eigenthums auf Grund der §§ 932. bis 934. tritt nicht ein, wenn die Sache dem Eigenthümer gestohlen worden, verloren gegangen, oder sonst abhanden gekommen war. Das gleiche gilt, falls der Eigenthümer nur mittelbarer Besitzer war, dann, wenn die Sache dem Besitzer abhanden gekommen war.»

Ezt adoptálja némi módositással a T. 631. §. első bekezdése.[5] Ennek a kivételnek a kivételét (B. G. 935. §. második bek.)[6] (T. 631. §. második bek.)[7] Binding vizsgálódásai köréből teljesen kikapcsolja.

Binding — a kriminalista — most sorra veszi az összes vagyonjogi deliktumokat és vizsgálja, vajjon az ily büncselekmény fenforgása esetén megszerzi-e a jóhiszemü «Sz» a tulajdonjogot vagy nem?

Ez az ut nem praktikábilis. Ezen az alapon elvi állásponthoz nem juthatunk, ez tévedések binárjába visz.

Nem az a kérdés, mily büntetendő cselekményt követett el az elidegenitő «B», hanem döntő csak az, birtokközvetitője-e az elidegenitő «B» a tulajdonosnak (Tu), avagy nem.

Birtokközvetitő alatt pedig nemcsak az elsőfoku, hanem bármily foku birtokközvetitőt kell érteni. Ez elvi alapon bármily esetet apodiktikus biztossággal lehet eldönteni. Mig Binding módszere szerint még ott is, hol a döntés helyes, az indokolás téves.

Binding például felveti a végszükség kérdését. Egy éhhalállal vivódó egyén megmenti életét egy értékes tárgy eltulajdonitása és rögtöni eladása által. Binding szerint itt a hires kriminalisztikus kontroverzia jön tekintetbe. Ki ily cselekmények jogellenességét tagadja, nem tekintheti a dolgot lopottnak, de igenis az, ki ebben csak büntetlen deliktumot lát.

A tulajdonszerzés szempontjából azonban téves a disztinkczió, téves az indokolása.

Lopott-e a dolog vagy nem, büntetlen deliktum forog-e fenn, avagy még jogellenes cselekmény sem, az teljesen irrelevans kérdésünk eldöntésére, vajjon megszerzi-e a jóhiszemü «Sz» a tulajdonjogot.

A végszükségben sinylődő «B» semmiesetre sem tekinthető «Tu» birtokközvetitőjének, az okná fogva «Sz» a tulajdonjogot meg nem szerezheti. *Dr. Klein Ede.*

(Bef. köv.)

[5] «A 629. §. alapján a tulajdon szerzése be nem következik, ha a tulajdonostól a dolgot ellopták vagy elrabolták, vagy ha a tulajdonos a dolog birtokát akarata nélkül más módon vesztette el. Ugyanaz áll, ha a dolog birtokát e módon oly birtokos vesztette el, aki a tulajdonos irányában a dolgot terhelő jognál vagy jogviszonynál fogva volt a birtokra jogositva. (532. §.)»

[6] «Diese Vorschriften finden keine Anwendung auf Geld oder Inhaberpapiere, sowie auf Sachen, die im Wege öffentlicher Versteigerung veräussert werden.

[7] «Az első bekezdés szabályait nem lehet alkalmazni a pénzre, az előmutatóra szóló és forgatható papirokra és oly dolgokra nézve, amelyeket valaki közárverésen, vagy kereskedőtől ennek üzleti körében, az efféle dolgok elárusitásával foglalkozó iparostól vagy termelőtől, vagy oly helyen és időben vásárolt, ahol és amikor az efféle dolgokat elárusitani szokták.»

★

Közsegély és választói jog.

Az uj képviselőválasztási törvény (1913 : XIV. tcz.) 14. §-ának 4. pontja a választói jogosultságból kizárja azt, aki közjótékonyságban vagy közsegélyben részesül, illetőleg abban részesült és attól a naptól, amelyen e részesülés megszünt, egy év még el nem telt. Hasonló rendelkezés a legtöbb külföldi választói törvényben is van, főleg ott, ahol a választói jog általános. A közsegélyben részesülők közé rendesen a társadalomnak a legkevésbbé megbizható elemei tartoznak s általános választói jog mellett is természetes, ha ezek az elemek nem vehetnek részt a képviselőválasztásokban.

Hogy a törvényhozó a közsegélyben részesülők minő kategoriáit zárja ki, az politikai kérdés s attól függ, hogy milyen mértékben akarja kiterjeszteni a választói jogot. E tekintetben három rendszert különböztethetünk meg. Az első általában a közsegélyben részesülőt zárja ki (Németbirodalom, Ausztria), a második csak azokat, akik közjótékonysági intézetekben vannak elhelyezve (Olaszország, Belgium), a harmadik pedig nem a közsegélyben részesülőket zárja ki, hanem azokat, akik koldulás vagy csavargás miatt jogerősen elitéltettek. (Franciaország.)

Mig a két utóbbi rendszernél vitás kérdés nem merül fel, mert könnyen konstatálható tények vannak kizáró ok gyanánt megállapitva, eddig az első rendszer, amely a közsegélyben ré-

★

szesülőket általában kizárja, nagyon sok vitára szolgáltat okot. Kérdés, hogy a közsegély minden faja kizárja-e az illetőt a választói jogosultságból, továbbá, hogy csak magának a választónak a segélyezése képez-e kizáró okot, vagy az is, ha a hozzátartozói részesülnek közsegélyben s ez utóbbi esetben kiket kell hozzátartozók alatt érteni?

A Németbirodalom választói törvénye a következőképpen formulázza ezt a kizáró okot. A választói jogosultságból ki vannak zárva azok, «akik köz- vagy községi vagyonból szegénysegélyt (Armenunterstützung) huznak, vagy a választást megelőző évben huztak.» E szakasz értelmezésére nézve az egyes választókerületekben igen sokféle, részben egészen rendszertelen eltéréseket találunk.

A Verein für Armenpflege und Wohltätigkeit 1894-ben körkérdést intézett a városokhoz annak a megállapitása czéljából, hogy a segélyezés sürü esetei vonják maguk után a választónévjegyzékből való törlést. E kérdésre adott válaszok világosan mutatják, hogy milyen eltérő nézetek uralkodnak nemcsak az egyes tagállamok között, hanem még ugyanannak a tagállamnak a területén is.[1]

Az irodalomban is élénk vita folyik e szakasz értelmezése körül.[2]

Az ujabb választói törvények (pl. az 1907 január 26-iki osztrák és az 1909 május 5-iki szász törvény) azzal igyekeznek a vitának elejét venni, hogy a közsegélynek egyes, a németeknél különösen vitás eseteire maguk megállapitják, hogy az kizáró okot képez-e, vagy nem. A mi választótörvényünk is ezt a rendszert követi. Egyrészről kijelenti, hogy a választói jogosultságból kizáró közsegély fogalma alá esik az is, ha valaki a «népházban, szükséglakásban vagy más menhelyszerü intézményben ingyen, vagy a lakás ellenértékéül nem tekinthető dijért lakik, vagy lakott,» másrészről pedig, hogy a választói jogosultságból nincs kizárva az, aki betegsegélyző, baleseti, rokkantsági, vagy más efféle pénztárból kap segélyt vagy járadékot, aki elemi csapás miatt kapott segélyt, végül, aki vagy akinek gyermeke ösztöndijban részesül, tanpénz vagy vizsgadij alól mentetett fel.»

Ez a rendszer a vitás kérdések számát mindenesetre csökkenti; de a vitát nem zárja ki teljesen, mert nem állapitja meg a közsegély összes elképzelhető eseteire, hogy kizáró ok e. A mi törvényünk körül annyival inkább merülhetnek fel viták, mert ez a közjótékonyságban vagy közsegélyben való részesülést állapitja meg kizáró ok gyanánt s egy tágabbkörü és bizonytalanabb kifejezést használ, mint a németnyelvü törvények, melyeknek Armenunterstützung kifejezése sokkal határozottabb és szükebbkörü.

Mit kell érteni közsegély alatt? Mindazt a segélyt, amelyet közpénztárból huz az illető. Tehát a közsegély fogalma alá esik az is, ha valaki külföldi tanulmányutjára, vagy egy tudományos munkának a kiadására a kormánytól segélyt kap, ha egy iparos vagy gyáros az államtól szubvenciót élvez és némely más eset, amelyben pedig a törvényhozó nem akarhatja a választói jogosultságot kizárni. A törvényhozó — mint láttuk — nagyon szükszavu az elv interpretálásánál s e közsegélynek csak néhány esetére jelenti ki expressis verbis, a maga álláspontját.

Ilyen körülmények közt bizonyosra vehetjük, hogy a törvénynek ez a rendelkezése a gyakorlati alkalmazásnál nagyon sok vitára fog okot szolgáltatni, az egyes központi választmányok igen eltérő álláspontra fognak helyezkedni a választói névjegyzék összeállitásánál s a közigazgatási bíróságnak lesz feladata, hogy a jogegységet biztositsa és kizárja azoknak a pártpolitikai szempontoknak esetleges érvényesülését, melyeknek a törvény kaput nyit.

A törvény helyes interpretálásánál a következőkre kell tekintettel lenni.

Hogy mi az oka a közsegélyben részesülők kizárásának, arra nézve az irodalomban három nézettel találkozunk. Az első szerint a választói jogosultság megvonása *büntetés*, mert az illető nem gondoskodott arról, hogy a szükség idején képes legyen magát eltartani s könnyelmüségével a köznek terhére van.[3]

A második szerint a törvényhozás ezzel az intézkedéssel *burkolt vagyoni czenzust* kiván felállitani.[4] A harmadik nézet a közsegélyben részesülőket *anyagilag nem tartja eléggé függetleneknek* s ebben látja a kizárás magyarázatát.[5]

Az első nézet nem fogadható el. Vannak esetek, amikor az illető önhibáján kivül jut abba a helyzetbe, hogy közsegélyre szorul. Ha a törvényhozó büntetés gyanánt kivánná a választói jog megvonását alkalmazni, feltétlenül disztingválnia kellene a közsegély különböző esetei között s csak azokat volna szabad sujtani, akiket vétkesség vagy gondatlanság terhel.

Azt sem fogadhatjuk el, hogy a törvény burkolt vagyoni czenzust állapit meg. Ebből a theoriából az következnék, hogy minden törvény, amely ezt a kizáró okot ismeri, a vagyoni czenzus elvén épül fel, egy nagyon alacsony vagyoni czenzust állit fel általános kellék gyanánt, amelynek mindenki megfelel, aki közsegélyre nem szorul, még ha teljesen vagyontalan is s a csekély munkabéréből tartja fenn magát. Már pedig az ilyen esetekben vagyoni czenzusról beszélni, ellenkezik magának a vagyoni czenzusnak a fogalmával.

A harmadik nézet a helyes. A közsegélyben részesülők gazdaságilag nem függetlenek, igen könnyen idegen befolyás alá kerülhetnek s ez a körülmény teszi őket alkalmatlanná a választói jog gyakorlására. Az állam csak azoknak adja meg a választói jogosultságot, akik képesek azt önállóan, saját meggyőződésüket követve gyakorolni s igy egészen természetes, ha a közsegélyben részesülőket kizárja. De miért nem zárja ki azokat, akik magánsegélyben részesülnek, hiszen ezek még nagyobb mértékben befolyásolhatók, mert attól, akitől a segélyt kapják, sokkal inkább függnek, mint a közsegélyben részesülő attól a hatóságtól, amelyik a segélyt folyósitja? Ez az ellenvetés egészen plausibilisnek látszik ugyan, de mégsem szól az álláspontunk ellen. Annak, hogy a magánsegélyben részesülők nincsenek kizárva, tisztán czélszerüségi okai vannak. Kétségtelen, hogy annak az elvnek következetes alkalmazásával, mely a közsegélyben részesülőket függő gazdasági helyzetükre való tekintettel kizárja, a magánsegélyben részesülőket is ki kellene zárni. Mig azonban az mindig könnyen és biztosan megállapitható, hogy kik részesülnek közsegélyben, a magánsegélyezés nehezen konstatálható s igy, ha a törvény a magánsegélyben részesülőket kizárná is a választói jog gyakorlásából, ez a rendelkezés a gyakorlatban keresztülvihetetlen volna.

Azt is hangsulyoznunk kell, hogy nem a közsegély igénybevétele hozza az illetőket olyan függőhelyzetbe, amely őket a választói jog gyakorlására alkalmatlanná teszi; a közsegélyezés csak jele annak, hogy az illető anyagilag nehéz viszonyok között él s a kellő vagyoni függetlenséggel nem rendelkezik.

Az indokolásból világosan kitünik, hogy uj képviselőválasztási törvényünk is függőhelyzetük miatt zárja ki a közsegélyben részesülőket a választói jogosultságból.

A törvényhozó intencióját ismerve, nem lesz nehéz a törvény helyes értelmét megállapitani.

Csak az a közsegély képez kizáró okot, melynek igénybevétele az illető vagyoni függetlenségének a hiányát mutatja. Tehát csak az a közsegély, amely elsőrendü szükségletek (lakás, élelmezés, betegápolás és gyógyitás) kielégitésére mutatkozik. Ha tehát valaki tanulmányutra vagy egy tudományos munkának a kiadására kap segélyt, ez nem zárja ki őt a választói jogosultságból, mert ez nem jelent olyan nyomasztó anyagi helyzetet, amely az illetőt könnyen befolyásolhatóvá tenné s a választói jog gyakorlásához szükséges függetlenséget kizárná. Ugyanez áll pl. a gyáros részére kiutalt állami szubvenciót illetőleg is. Ebből következik az is, hogy tandijmentesség vagy vizsgadij alól való felmentés czimén — még ha a törvény nem mondaná is ki expressis verbis — nem lehetne senkit kizárni a választók sorából.

A hozzátartozók segélyezése is csak akkor képez kizáró okot, ha a vagyoni függetlenség hiányát mutatja. Hozzátartozók alatt

[1] A válaszokat *Berthold* ismerteti a «Schriften des Deutschen Vereins für Armenpflege» 26. köt., 50. és köv. l.

[2] *Mohl:* Kritische Bemerkungen über die Wahlen zum deutschen Reichstage. Tübingen, 1874. 20. és köv. l. *Aschrott* egy jelentésében, melyet a «Schriften des Deutschen Vereins für Armenpflege» (26. k. 40. l.) közölt, *Rosenmeyer:* Wahlrecht und Armenunterstützung im Reich. (Archiv für öff. Recht 24. köt. 163. és köv. l.)

[3] Ezt a nézetet képviseli *Lasker* Sten. Ber. des Reichst. 1869. 169. l. és *Flesch* Armenpflege 25. köt. 49. l.

[4] Igy *Rosenmeyer* i. m. 172 és köv. l.

[5] Ez az uralkodó nézet. Ezt fogadja el többek közt *Aschrott* i. m. 42. l. és *Meyer* Das parlamentarische Wahlrecht. Berlin, 1901. 458. l.

azokat kell érteni, akikkel szemben a választót a magánjog szerint az eltartás kötelessége terheli. Itt is csak az elsőrendü szükségletre szolgáló közsegély zár ki a választói jogosultságból és csak akkor, ha a segélyezés azért történt, mert az eltartásra kötelezett képtelen ennek a kötelességének eleget tenni. Ha tehát az illető nem tudja, hogy a hozzátartozója közsegélyt vesz igénybe, a választók sorából nem törölhető.

Az a körülmény, hogy valaki olyan közsegélyben részesül, amelyre a szegényjog alapján törvényes igénye van, nem változtat a helyzeten. Igaz ugyan, hogy az ilyen segély kevésbbé hozza az illetőt az utalványozóval szemben függőhelyzetbe, mint az, amelynek a megadása, vagy megtagadása a hatósági közeg diszkréczionális joga; de mint fentebb kifejtettük, nem a közsegély, illetőleg azáltal teremtett esetleges függőhelyzet tesz alkalmatlanná a választói jog gyakorlására, hanem az illető általános vagyoni helyzete, az anyagi önállóság és függetlenség hiánya.

Az irodalomban élénken vitatott kérdés, hogy a kapott segély visszafizetése esetén feléled-e a választói jogosultság? Vannak törvények (pl. az 1909-iki szász törvény), amelyek kimondják, hogy a megtéritett közsegély nem képez kizáró okot. Ez a különben méltányosnak látszó álláspont azonban csak akkor lenne elfogadható, ha a választói jog megvonása a közsegély ellenértéke lenne s annak a visszafizetésével, mint ellenszolgáltatás, önmagától elesnék. Ha a közsegélyben részesülőket a vagyoni függetlenség hiánya miatt zárjuk ki a választói jogosultságból, a segély megtéritése nem éleszthetí fel a választói jogot, mert egy pár korona visszafizetése még nem jelenti az illető vagyoni helyzetének olyan lényeges megjavulását, mely őt a választói jog gyakorlására alkalmassá tenné. Gyakorlati szempontból is tarthatatlan ez az álláspont. Azt eredményezné, hogy a pártoknak módjukban lenne a közsegély visszatéritésével, tehát pénzzel tetszés szerint uj választókat kreálni.

Dr. Buza László.

A kár megosztása és a polgári törvénykönyv uj tervezete.

A polgári törvénykönyv uj tervezete a 882. §-ban azt az általános szabályt állitja fel, hogy aki kártéritésre van kötelezve, az minden vagyoni kárt köteles megtériteni, amely a kötelezettséget megalapitó körülményből közvetlenül vagy közvetve a hitelezőre hárult,

Ezen általános szabály alól a tervezet kivételt tesz a következő 883. §-ában, amikor kimondja, hogy amennyiben a kár keletkezésénél a károsult vétkessége is közrehatott, a bíróság az eset körülményeinek figyelembevételével és különösen ahhoz képest, hogy a kárt tulnyomóan az egyik vagy a másik okozta-e, határozza meg, van e helye kártéritésnek és mennyiben.

Ez a rendelkezés nyilvánvalóan ugy a szerződésen belüli, mint a szerződésen kivüli károkozásra vonatkozván, kétségkivül alkalmazást nyer a tiltott cselekmények által okozott kár eseteiben is. (XV. czim I. és II. fej. 1458—1485. §-ai.)

Ha tehát valaki vétkesen — szándékosan vagy gondatlanságból — okozott kárt, a bíróság az illetőt a kár csak egy részének megtéritésére kötelezheti, amennyiben a károsult saját hibája (vétkessége) is — bizonyos kisebb mértékben — közrehatott a kár keletkezésében.

A kárnak csak részben való megitélését teszi lehetővé — bár más szempontból — a vétlen károkozásról szóló fejezetben (XV. czim III. fej.) az 1486. §. is: Aki másnak valamely jogvédte érdekét jogellenesen, de vétlenül sérti meg, az a sértettnek ebből eredő vagyoni kárát, ha máshonnan meg nem térül, annyiban köteles megtériteni, amennyiben ezt a fenforgó körülményekre, különösen az érdekelt felek vagyoni viszonyaira való tekintettel, a méltányosság megkivánja».

A tervezet a tiltott cselekményekről szóló fejezetben (1458—1485. §-ai) ezen 1486. §. alkalmazását csak egy esetben engedi meg, t. i. a siketnémák és a tizennyolczadik életévöket még be nem töltött személyek által okozott kár esetében. (1466. §.)

S mivel a tervezet a 882. §-ban azt a tiltott cselekményekre is vonatkozó szabályt állitja fel, hogy aki más iránt kártéritésre van kötelezve, az ennek az okozott minden vagyoni kárát köteles megtériteni, ezzel szemben pedig a tiltott cselekményeket illetőleg csak a 883. §. és az 1466. §. esetében tesz kivételt: nyilvánvaló, hogy a tervezet egyébként a tiltott cselekmenyeknél kizárja a kárnak csak részben való megitélését még a gondatlanul okozott kár esetében is, bármennyire tennék is azt indokolttá a méltányossági tekintetek.

Tegyük fel, hogy a kárt gondatlanságból oly személy követte el, aki csökkent keresetképességgel bir (beteges, özvegy), amellett nagyszámu tagból álló család eltartása nehezedik reá, ugy, hogy az okozott egész kár megtéritésére való kötelezés őt aránytalanul sujtaná, sőt vagyoni exisztenciájában őt családjával együtt tönkretenné. S tegyük egyuttal fel, hogy ezzel szemben a károsult oly vagyoni viszonyok között van, hogy ő a kárt könnyen elviselheti.

A mindennapi életben előfordulnak ily esetek.

Ezekben az esetekben a méltányossági érzetünk nyilvánvalóan azt sugallja hogy a kártokozó személy, az egyébként vétlen károsulttal szemben a kár csak egy részének viselésére kötelezessék.

Figyelembe veendő továbbá, hogy a gondatlanságnak vannak igen enyhe elbirálás alá eső esetei. Például valakinek sulyos családi bajain járván a gondolata, cselekményében elmulasztotta a kellő körültekintést s ekképp gondatlanság által kárt okoz, a bíróság pedig a gondatlanságot az enyhitő körülmények daczára megállapitani kénytelen.

Ily körülmények is hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a kárnak csak részleges megtéritésére való kötelezés jelentkezik egyedül méltányosnak.

Szocziális tekintetek (a gazdaságilag gyengébb fél védelme, a vagyonkiegyenlités szempontja) teszik tehát kivánatossá, hogy ily méltányossági okokból a biró a kár csak egy részének megtéritésére kötelezhesse azt, aki a kárt gondatlanságból okozta.

Pedig a tervezet egyébként számos rendelkezésében eklatáns bizonyitékát adja a szocziális érzékének.

Mindezeknél fogva indokoltnak tartanám a tiltott cselekmények fejezetében az 1458. §-nak következő kiegészitését:

Azt, aki gondatlanságból okozott kárt, a biró különös méltánylást érdemlő esetben, tekintettel főkép az érdekelt felek vagyoni viszonyaira, a vétlen károsulttal szemben is a kárnak csak részben való megtéritésére kötelezheti.

Ily értelmü rendelkezés mellett a kárnak az egész helyett csupán részben való megitélése csak kivételesen lenne megengedve, szemben a vétlen károkozásra kimondott 1486. §. rendelkezésével, amely szerint a vétlen károkozásért való felelősség általánosságban csak akkor áll be, ha különös méltányossági érdekek megkivánják.

A szándékosan történt károkozás eseteiben, amennyiben a károsult vétlen volt, nem igen fog annak kivánalma felmerülni, hogy az egész kár megtéritésének kötelezettsége alól méltányosságból kivétel tétessék. A siketnémákra és a 18 éven alóli személyekre a tervezet 1466. §-a ugyis kivételt statuál, kimondván ezekre az 1486. §-ban meghatározott elv alkalmazását.

A siketnémák és 18 éven alóliak felelősségének ezen szabályozását ki kellene azonban, nézetem szerint, terjeszteni az 1466. §. keretében *a korlátolt beszámitás alá eső személyekre* is.

Áttérve a vétlen károkozás fejezetére, ebben a fejezetben a már fentebb idézett 1486. §. a vétlen károkozás tekintetében csak általánosságban mondja ki azt az elvet, hogy aki jogellenesen, de vétlenül sérti meg másnak jogvédte érdekét, az az ebből eredő vagyoni kárt csak annyiban köteles megtériteni, amennyiben azt a méltányosság megkivánja.

Amikor aztán a tervezet ezen fejezetben a következő 1487—1495. § ok alatt a vétlen károkozás egyes különös eseteit külön tárgyalja, akkor már az emlitett 1486. §-ban foglalt elv alkalmazását kifejezetten csak az 1484. §. második bekezdése esetében (ha a kárt oly háziállat okozta, mely az állattartó hivatásának, keresetmódjának, háztartásának czéljaira szolgált), továbbá az 1494. §. második bekezdése esetében (ha a kirendelt az ügykörébe eső tennivalók teljesitésében harmadik személynek jogellenesen ugyan, de vétlenül okoz kárt), végül az 1495. §. második bekezdése esetében (ha a hivatalnok harmadik személynek jogellenesen ugyan, de vétlenül okoz kárt) engedi meg.

S mivel a tervezet a szóbanlevő 1487—1495. §-ok tekintetében egyébként a 882. §-ban kimondott azon szabály alól, hogy az okozott egész vagyoni kár megtéritendő, kivételt nem tesz;

kétségtelen, hogy az 1487—1495. §-ok eseteiben az emlitett három eset kivételével itt is kizárja azt, hogy méltányossági tekintetekből a kárért felelősségre vont személy a kár csak egy részének megtérítésére legyen kötelezhető.

Pedig a szóbanlevő szakaszokban vétlenül okozott károkról lévén szó, itt még indokoltabbnak mondható, mint a gondatlanságból okozott kár eseteiben az, hogy a kár különös méltányossági okokból megosztható legyen.

Áll ez különösen az 1491. §. első bekezdésére, ahol a tervezet az ügyének ellátására maga helyett mást kirendelő személy objektiv felelősségét a kirendelt által a rábizott tennivalók teljesitésében harmadik személyeknek vétkesen okozott károkért annyira kiterjeszti, hogy nem is engedi meg a kirendelőnek az exkulpálást atekintetben, hogy a kirendelt megválasztásában, a felügyelet gyakorlásában s az utasitás adásban a kellő gondossággal járt el.

Ha már most adott esetben kitünnék, hogy az egész kárnak megitélésével a kárért felelős vétlen személy saját életfentartása és a törvény szerint általa eltartandó személyek eltartása lenne veszélyeztetve, holott a károsult vagyoni helyzeténél fogva a kárt — legalább részben — könnyen elviseli, akkor nagyon méltánytalan lenne a kárért felelősségre vont személyt az okozott egész kár megtérítésére kötelezni.

Ezek szerint kivánatos lenne, ha a tervezetben az 1486. §. jelenlegi rendelkezése után ugyancsak kimondatnék, hogy:

az ezen fejezet következő szakaszaiban tárgyalt esetekben, amennyiben a törvény másként nem rendelkezik a biró különös méltánylást érdemlő körülményekre, főképp az érdekelt felek vagyoni viszonyaira való tekintettel a kár csak egy részének megtérítésére kötelezheti a kárért felelősségre vont személyt.

Ekkép tehát, amig a vétlen károkozás esetében általánosságban az 1486. §. jelenlegi rendelkezése szerint a károsult javára a kár megtéritése csak annyiban lenne megitélhető, amennyiben azt a méltányosság megkivánja, addig az 1487—1495. §-okban tárgyalt egyes különös vétlen károkozások esetében, kivéve ott, ahol a tervezet az 1486. §-ban kimondott elv alkalmazását rendeli, az okozott kár rendszerint egészben lenne megitélendő, hacsak különös méltányossági tekintetek a kárnak csak részben való megitélését indokolttá nem teszik.

A tervezet 1491. §-a szerint: «A károsult nem követelhet az 1486—1490. §-ok alapján kártéritést, ha a kár a saját hibájából keletkezett. Ha saját hibája a kár keletkezésében közrehatott, a 883. §. szabályait kell megfelelően alkalmazni». E szakaszban azonban az első és második mondat közötti különbség nem eléggé szembetünő. Sokkal világosabb lenne ez a szakasz, ha az első tervezet 1785. §-ának megfelelően következőképp lenne szövegezve: «*A károsult nem követelhet az 1486—1490. §-ok alapján kártéritést, ha a kár egyedül a saját hibájából keletkezett. Ha az ezen §-ok szerint felelős szemelyt vagy azon személyek valamelyikét, akikért ez felelős, szintén vétkesség terheli, a 883. §. szabályait kell megfelelően alkalmazni*». *Dr. Alföldy Dezső.*

Alsóbirósági itéletek.*

1. *Üzletátruházás.* A kir. tábla a felperes felülvizsgálati kérelmének helyt ad, a felebbezési biróság itéletét megváltoztatja és az alperest kötelezi.

Az erészben nem vitás tényállás szerint az alperes a férje ellen megtartott árverés után azonnal folytatta férjének volt üzletét, ugyanabban a helyiségben.

Ha a ház, amelyben ez az üzlethelyiség volt, az alperes tulajdona is, mégis férjének az a ténye, hogy az eddig általa birt helyiséget az alperesnek azonnal átengedte, tette lehetővé az üzletnek a helyhez szokott vevőközönség megtartása szempontjából fontos, minden megszakitás nélkül való folytatását.

Az üzlethez hozzászokott vevőközönség megtartása pedig jelentékeny értéke a kereskedelmi üzletnek.

A férjnek kiemelt magatartása és a nőnek az a ténye, hogy az üzletet mindjárt továbbfolytatta, megállapitják az üzletátruházást. (Budapesti kir. tábla 1912. G. 529.)

2. *Beszámitás.* A kir. tábla a felperest felülvizsgálati kérelmével elutasitja.

* Az előbbi közl. l. a 9., 10. és 20. számban.

Az irányadó tényállás szerint a szóban forgó adásvételi ügyletet az alperes nem a felperessel, hanem B. J.-sal kötötte meg. A vételárat a felperes az alperestől azon az alapon követeli, hogy B. J. az ügyletet őreá ruházta át és az árut ő szállitotta, az alperes tehát nem számithatja be a vételárba a B. J.-sal szemben fennálló követelését.

Ez az álláspont azonban téves.

A jogositott fél valamely követelését egyoldalulag átruházhatja, de nem történhetik a másik felet is kötelezően oly ügyletnek átruházása, amelyben mindkét szerződő fél kötelezve és illetve jogositva van. Bármi is volt a felperes és B. J. közt a megállapodás tartalma, az közömbös abban az esetben, ha ahhoz az alperes hozzá nem járult, vagy azt a teljesités előtt egyébként tudomásul nem vette. Az a körülmény azonban, hogy a gépet a felperes szállitotta, egymagában nem adat arra, hogy az alperes az ügylet átruházásáról tudott, mert B. J. a felperes utján is teljesithette az alperessel kötött szerződést.

Alperes tehát a teljesités elfogadása után is mindazokat a kifogásokat megtehette, amelyek őt B. J.-sal szemben megillették.

Minthogy pedig az iratok tartalma szerint a felperes elismerte, hogy ebből az adásvételi ügyletből kifolyóan B. J. az alperes ellen követelésének beszámitása következtében mitsem követelhet, oly adat pedig az iratok tartalma szerint nem merült fel, amelyről az alperes joglemondására kellene következtetni, a felperes követelésének nincs jogos alapja. (1911. D. 1709. Budapesti kir. tábla 1912. G. 435.)

3. A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsa az elsőbiróság itéletét megváltoztatja, a felperest keresetével elutasitja stb.

Indokok: A peres felek egyezően adták elő és ez alapon tényként megállapitható, hogy Sz. K. végrehajtást szenvedőnek az alperestől járó és havi 250 K-t kitevő javadalmazását 6000 K tőke és járulékai erejéig 1908 január hó 2. napján kelt rendelvénnyel R. H. hitelező foglalta le első helyen és a sorban, mint hatodik hitelező 1908 deczember hó 30-ik napján foglalt dr. Sz. Gy. és az sem volt vitás, hogy Sz. K. 1910. évi január hó 17-ikén az alperes szolgálatából kilépett.

Ebből következik, hogy az alperes, mint a végrehajtást szenvedő adósa ennek az illetményeiből két egész év és egy félhavi járandóságnak a lefoglalható részét tartozott visszatartani, aminek következtében feltételezve, hogy a végrehajtást szenvedőnek az egész járandósága fizetés természetével bir: kétségtelen, hogy a hitelezők érdekei szempontjából legjobb esetben a havi 250 koronának a fele, vagyis kétéven és félhónapon át 3062 korona 50 fill. lett volna az alperes által visszatartandó.

A felperes beismerte, hogy R. H. követelése valódi, az sem volt vitás a peres felek egyező előadása nyomán megállapitott összes tények alapján, hogy R. H. követelése a dr. Sz. Gy. követelését a letiltás sorrendjében megelőzte; ebből tehát következik, hogy a felperes nem volt jogositva az alperes ellen keresettel fellépni.

Ennek az álláspontnak a helyességét a kir. törvényszék a végrehajtási törvény 82., 124., 126. §-ainak az egybevetéséből látta indokoltnak. A felhivott szakaszok helyes értelmezése szerint ugyanis nyilvánvaló a törvénynek az a czélzata, hogy a végrehajtást szenvedőnek a letiltott fizetése a letiltástól kezdve másra, mint a végrehajtatóknak szerzett joguk sorrendjében való kielégitésére ne fordittassék.

A végrehajtási törvény 82. §-ának utolsó bekezdésében foglalt megtorló intézkedések nem sujthatják tehát a végrehajtást szenvedő adósát akkor, ha a letétbehelyezést azért mulasztotta el, mert még a lefoglalt összeg nem esedékes, vagy azért mulasztja el, mert a kielégitésre került összeget annak a hitelezőnek juttatta, akinek letétbehelyezés esetén is jutott volna, hanem sujthatják csak akkor, ha a kielégitésre esedékessé vált összeg nem a sorrend szerint jogosult végrehajtató kezeihez jut.

A peres esetben a felek egyező előadása szerint a felperes követelését öt más hitelező megelőzte, nyilvánvaló tehát, hogy a R. H., valamint az utána következő másik négy hitelező követelése letétbehelyezés esetén is megelőznék a felperes kielégitését, sőt a gyakorlati élet szem előtt tartása mellett nyilvánvaló az is, hogy a hónapról-hónapra való letétbehelyezés egyenesen kárára és hátrányára volna ugy a végrehajtást szenvedő, mint a kielégitendő hitelezők érdekeire, mert a törvény 82. §-a második

bekezdésében feljogositja a végrehajtást szenvedő adósát, hogy a letétbehelyezéssel felmerült költségeit a letett összegből levonásba vehesse.

Mindaddig tehát, mig a végrehajtást szenvedő adósa azt az érintett anyagi érdeket, hogy a sorrend szerint jogosult hitelezőt juttatja kielégitéshez, meg nem sérti; és mindaddig, mig a kielégitésre jogosultak között a kielégités sorrendje nem vitás; és végül mindaddig, mig a letétbehelyezés vagy kielégités esedékessége be nem következett; addig az a végrehajtató, aki még sorra nem került, sikerrel fel nem léphet és igy jogtalan volt a felperes keresete is, mert a felperes követelése még nincs soron, mert a kielégités sorrendje a felek között nem vitás.

Ám felhozta a felperes, hogy az iratok mellett elfekvő 1900 K-ás nyugtát koholt, ezt az 1900 K-át R. H. végrehajtató nem kapta kézhez és felhozta, hogy az egyező előadásban jelzett engedmény alapján őt, t. i. Sz. Gy. dr-t, saját személyében a R. H.-féle követelésből első rangsorral 500 K megilleti, érdekében áll tehát már ebben a perben tisztázni, hogy az 1900 K-át vajjon átvette-e a nevezett R. H. czég, mert ha azt még át nem vette, ugy az letétbe helyezendő és abból az engedmény alapján dr. Sz. Gy.-t elsősorban megilleti az 500 K.

A nem vitás egyező-előadás szerint R. H. követelése 6000 K és járulékai erejéig terhelte a végrehajtást szenvedő fizetését: ebből a fentebb kifejtettek szerint, a hitelezők érdekeit véve alapul, a legjobb esetben 3062 K 50 fill. volt a végrehajtást szenvedő járandóságából levonható.

Ebből tehát következik, hogy a R. H. követelése sem nyervén kielégitést, a későbbi foglaltatók mint ilyenek, annál kevésbbé tarthatnak számot a kielégitésre.

Az a kérdés azonban, hogy R. H. követeléséből megilleti-e dr. Sz. Gy.-t az engedmény alapján 500 K és milyen rangsorban, ennek a pernek keretébe be nem vonható, mert a felperes nem ezen engedményezett 500 K behajtására rendeltetett ki ügygondnokul.

Ebből kifolyóan a kir. törvényszék feleslegesnek találta tisztába hozni, hogy az 1900 K kifizetése tényleg megtörtént-e ugy azt is, hogy az 500 K engedmény valódi-e, vagy sem. (1913 márczius 10. G. 541/1912. sz. a.)

Különfélék.

— **Parlamentárizmus és mentelmi jog.** Hogy mifajta *jog* gyakoroltatik most, a mi ugynevezett országgyülésünkön, annak szomoru illusztrácziója a következő: A képviselőház tárgyalja a mentelmi bizottság jelentését P. A. mentelmi joga tárgyában. Ugyanis K. A. panaszolja, hogy *P. A.* 1912 szept. 18-án őt *gazember* szóval illette.

A budapesti kir. főügyész a bünvádi eljárás leendő lefolytathatása végett P. A. mentelmi jogának felfüggesztését kéri.

Bár a feljelentés tárgyává tett büncselekmény ismérvei fenforogni látszanak és bár a megkeresés illetékes hatóság utján érkezett, minthogy azonban a mivel sem támogatott egyoldalu bünvádi feljelentés annak megállapitására, hogy a büncselekmény elkövetésének nyomatékos gyanuja terhelné P. A. országgyülési képviselőt és illetve, hogy a vád tárgyává tett cselekmény és a nevezett országgyülési képviselő ténykedése között az okozati összefüggés tényleg fennáll, nem elegendő: a mentelmi bizottság zaklatás esetét látja fenforogni és azt javasolja, hogy P. A. országgyülési képviselő mentelmi joga ez esetben ne függesztessék fel.

Mit jelent ez? Parlamentárizmust? Mentelmi jogot? Önkényt? Vagy pajtáskodást?

— **Ügyvédi körökből.** Fiatal koromban bosnyák alpereseim is voltak, akiktől hivatalból foganatositandó végrehajtás utján igyekeztem ügyfeleimet pénzükhez juttatni. Lement a végrehajtás iránti megkeresés és tán egy évvel utána a behajtott pénz is, a megkereső birósághoz. A biróság kiutalja, de jogerőtől függőleg, ami — bosnyák kézbesitésről lévén szó — azt jelentette, hogy a szegény hitelező várjon a követelésére még egy félévig. A szóbeli felszólalás nem használt, mert a járásbirónak az volt a kifejezett klasszikus nézete, hogy «pénzről lévén szó, mennél jogerősebb, annál jobb».

Szerkesztő ur azt hiszi, hogy ez az állapot hajdanában volt igy Schildában, ma biró ily visszás dolgot nem cselekszik? Tévedni méltóztatik. A budapesti I—III. ker. járásbiróság végrehajtója behajtja a követelést és a járásbiróság kiutalja jogerőtől függőleg. Szám: 1913 V. 3098. Az osztrák biró ily esetben még végzést se hoz, hanem egyszerüen átutalja a befolyt összeget az ügyvéd check-kontójára. *gs.*

— **Hát ez mi?** *A budapesti kir. itélőtábla*: A felebbezési biróságot itéletének feloldása mellett további tárgyaláson uj határozat hozatalára utasitja.

Indokok: A felek szerelmi viszonyából felperesnek 1890. évi január hó 31-én Erzsébet nevü leánygyermeke született.

A gyermek születésekor alperes kötelezőleg megigérte felperesnek, hogy ennek a gyermek 12-ik életéve betöltéséig havonként 16 korona tartásdijat fizet.

Ezen kötelezettségvállalás kötelmet állapitván meg alperessel szemben, az erre vonatkozó felperesi követelés csak elévülés, vagy lemondás folytán szünhet meg, a per adatai szerint azonban ezen esetek egyike sem forog fenn.

Helytelenül alkalmazta tehát a felebbezési biróság a jogszabályt, amikor azon alapon döntötte el a pert, hogy felperes elfogadható ok bizonyitása hiányában késedelmeskedvén évek során át követelésének érvényesitésével, az általa nyujtott tartás költségeinek megtérités nem követelheti.

Minthogy azonban alperes a perben azzal védekezett, hogy a havi 16 koronával számitott 12 évi tartásdijat felperesnek megfizette, minthogy jogszabály szerint fizetés folytán a kötelem megszünik s igy az érintett tényállitás perdöntő, minthogy a felebbezési biróság az emlitett kérdésben nem tárgyalt, ennekfolytán a felebbezési biróság itéletét a S. T. 204. §-a alapján feloldani és további tárgyalást s uj határozat hozatalát elrendelni kellett (1913. évi április hó 7. 1198/1912. G. sz.)

— **A nagyenyedi kir. járásbiróság** végrehajtójához február hó 19-én megkeresést intéztem egy váltókövetelés behajtását czélzó ingó végrehajtás sürgős foganatositása iránt. E megkeresés többszöri sürgetés után 1913 márczius hó végén foganatosittatott, a vonatkozó jóváhagyó végzést április hó 23-án vettem kézhez, de az árverés ugyanekkor kelt felhivásom daczára máig sem tüzetett ki. Tehát négy hónap eltelte után még ma is távol állok egy sürgős természetü követelés realizálásától, mely késedelmet még sulyosabbá teszi az, hogy korábbi keletü megkeresésem daczára a végrehajtás foganatositása később jelentkező hitelezők követelésével egyenlő rangsorban történt. Ilyenek után joggal beszélhetünk az igazságszolgáltatás csődjéről!

— **A közigazgatási végrehajtási eljárás zsebkönyve** czim alatt hasznos gyakorlati utmutató jelent meg Wodianer F. és fiai könyvnyomdájában. Szerkesztette Kolbig Ferencz és dr. Miklanzics Adolf közremüködésével dr. Marschalkó János, kir. itélőtáblai biró. Ára 5 korona.

— **Különlenyomatok.** *Dr. Egyed István* törvényszéki jegyző: «Államfelügyelet az önkormányzat felett» czimü, a Jogállamban megjelent dolgozatát; *dr. Moravcsik Ernő Emil* egyet. tanár: «A szuggeszczió befolyása a gondolkodásra és cselekedetekre» czimen; *dr. Polgár József* curiai biró: «A BP. módositásáról» czimen; *dr. Magyar István* főügyészhelyettes: «A keritési megelőzése és megtorlása» czimen az Ügyvédek Lapjában megjelent dolgozataikat különlenyomatban adták ki.

— **Jogirodalom.** *Dr. Bene Sándor* budapesti ügyvéd: «Az összeférhetetlenség az uj ügyvédi rendtartás tervezetében» czimen 23 oldalra terjedő igen érdekes dolgozatot tett közzé Benkő Gyula kiadásában.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A szerződés egy pontjára vonatkozó tévedés** alapján rendszerint az egész szerződést sikerrel meg lehet támadni. A szerződés ugyanis egységes egészet képez, hiszen a felek is egységes akaratelhatározással fogadták azt el. Azon körülmény, hogy a megtámadási ok közvetlenül egy szorosan meghatározott pontra vonatkozik, csak annyiban bir jelentőséggel, hogy a biróság mérlegelheti, vajjon a tényállás teljes ismerete mellett a szerződő fél az egész szerződéshez való hozzájárulását megadta volna-e. (A német birodalmi biróság 1913 febr. 25-én hozott II. 430/912. számu itélete.)

— **Jó erkölcsökbe ütköző a szolgálati szerződés,** ha annak *egész tartalmából* az az összbenyomás támad, hogy a szolgálatadó minden méltányossági tekintet figyelmen kivül ha

gyásával gazdasági tulsulyát annyira kihasználta, hogy a szerződés csak az ő érdekeit védi, az alkalmazott gazdasági boldogulását azonban lehetetlenné tenné. Lényegtelen az, hogy a szerződés *egyes intézkedései* (pl. a kötbér nagysága, az alkalmazott ipari tevékenységének korlátozása stb.) egymástól elkülönítve nem lennének alkalmasak a szerződés érvénytelenségét előidézni. (A német birodalmi bíróság 1913 márczius 18-án hozott III. 367/912. számu itélete).

— **Bajor továbbképző-tanfolyam.** Bajorországban az igazságügyi minisztérium a magasabb igazságügyi tisztviselők részére 1913 május 13-tól 24-ig továbbképző-tanfolyamot tartott, amelyen a vidéki hallgatók számára utiköltségeiken kivül hét márka napidijat téritenek meg. A büntetőjogból e kurzuson a következő tárgyak adatnak elő elsőrendü szakemberek által. A sajtó joga (Röthlisberger, berni tanár). A javitónevelés gyakorlati végrehajtása (Unzner, müncheni tanácselnök), Törvényszéki lélektan (Marbe, müncheni tanár). A bajor bünügyi nyilvántartó hivatal (dr. Harster, müncheni kormányzósági fogalmazó). A modern büntetési rendszer (von Engelberg, kormánytanácsos). Válogatott fejezetek a kriminalisztikából (Gross, grazi egyetemi tanár). Az elmebetegség leglényegesebb formái (Kraepelin, müncheni egyetemi tanár). Ezenkivül rendőrségi, javitónevelési intézmények, letartóztatási és elmegyógyintézetek megtekintése szerepel a programmban.

— **Jogi kongresszusok.** I. *Ügyvédgyülés.* A Boroszlóban tartandó 21-ik német ügyvédgyülés előkészitő bizottsága a gyülés megtartásának napjául 1913 szeptember 12-ét és 13-át jelölte meg. Napirend: 1. «Az ügyvédi rendtartás reformja». Véleményezők: Dr. Berger, Lipcse, dr. Finger, Bréma. Előadók: Dr. Friedländer, München és dr. Harnier, Kassel. 2. «Az igazság kideritése a polgári perben». Véleményező: Koffka, Berlin. Előadók: Dr. Heilberg, Boroszló és dr. Mittelstädt, Lipcse.

II. A harmadik német birói gyülés Berlinben fog ülésezni ugyancsak szeptember 12-én és 13-án. Napirend: 1. «Miként lehet a népnek a polgári perre vonatkozó leglényegesebb panaszait orvosolni?» Előadó: Dr. Lobe, Lipcse. 2. «A biró és a büntett elleni küzdelem az uj büntetőjogban». Előadó: Dr. Rumpf.

— **Referendar-vizsgák eredményét Poroszországban** az 1904. év végéig visszamenőleg a következő összeállitás tünteti fel:

Év	A vizsgának alávetették magukat	Vizsgát letették	És pedig közülük kitünő	jó
			eredménnyel	
1911	2069	1441	10	194
1910	2118	1508	5	227
1909	2089	1475	13	238
1908	2362	1679	16	223
1907	2257	1604	14	210
1906	2312	1727	13	242
1905	2020	1503	12	201
1904	1994	1460	15	198

Ezek szerint a vizsgázó jelöltek száma 49-el fogyott és az előző öt év mindegyikénél kevesebbet tüntet fel. A vizsgát 1911-ben 67-el kevesebben tették le, mint 1910-ben; 1904 óta számuk 1911-ben volt a legkisebb. Elbukott 1911-ben 628 jelölt (1910-ben 610, 1909-ben 614). A bukások arányszáma 30·4%. (Ily magas még sohasem volt; 1910-ben 28·8%, 1909-ben 29·4%, 1908-ban és 1907-ben 28·9%, 1906-ban 25·3%, 1905-ben 25·6% és 1904-ben 26·8%.)

Ügyvédjelöltet keresek, akinek jó praxisa van. Szerbül tudó előnyben részesül. Dr. Endrőci Mihály ügyvéd, Ujvidéken. 14825

Társulna ötéves irodával biró, 30 éves ügyvéd, olyan kartárssal, kit politikai ügyek, vagy más okok irodájának személyes vezetésében akadályoznak. Czim a kiadóban. Telefon 103—25. 14820

Családi körülményei miatt, 15 éves gyakorlatával felhagyott vidéki ügyvéd, irodavezető, vagy más megfelelő állást keres. Czime a kiadóhivatalban. 14822

Agilis, fiatal fővárosi ügyvéd, nagy elméleti és gyakorlati képzettséggel, német nyelvismerettel, jobb fővárosi irodába társnak vagy irodavezetőnek ajánlkozik. Czime a kiadóhivatalban. 14823

Fiatal ügyvéd, kiváló képzettségü, alapos és széleskörü praxissal, perfekt a német nyelvben, fővárosi vagy vidéki irodába társnak, esetleg helyettesnek ajánlkozik. Sulyt fektet arra, hogy kifogástalan hirnevü irodába kerüljön. Érdeklődők leveleit «Tudás és szorgalom» czimen a kiadóhivatal továbbitja. 14787

Német nyelvben jártas, doctor juris ügyvédjelölt f. év julius hó 1-től alkalmazást nyerhet dr. Varga Gábor és dr. Németh Ernő ügyvédek irodájában, Szentgotthárdon. Fizetés megállapodás szerint. Ajánlatok, az eddigi müködés megjelölésével, közvetlenül Szentgotthárdra intézendők. 14819

Ügyvédjelöltet keresek, magyar anyanyelvüt, aki a román nyelvet beszéli s vidéki gyakorlattal bir, julius 15-iki belépésre. Dr. Székely Aladár ügyvéd, Tenke (Bihar megye). 14806

Gyakorlattal rendelkező juris dr. ügyvédjelölt, dr. Legény Sándor módosi ügyvéd irodájában azonnal alkalmazást nyerhet. Fizetés megegyezés szerint. Nyelvismeret az ajánlatban megjelölendő. 14790

Fiatal, nőtlen ügyvéd, minden irányu nagy gyakorlattal, irodája jelenleg járásbiróság nélküli városban, irodát birósági székhelyen átvenne, vagy nagyobb iroda idősebb tulajdonosával társulna. Megkeresések dr. Sch. K. ügyvéd czimére VI. ker., Bulyovszky-u. 25. szám alá intézendők. 14809

Dr. juris, ki a német nyelvet szóval és irásban teljesen birja és sommás perekben önállóan tárgyal, a rendes perekben önállóan dolgozik, dr. Lipp Ferencz szentgotthárdi ügyvéd irodájában, havi kétszáz korona fizetéssel s a szokásos napidijak mellett 1913 julius hó 15-től alkalmazást nyerhet. Ajánlatok az eddigi müködésről szóló bizonyitványokkal közvetlenül dr. Lipp Ferencz ügyvédhez, Szentgotthárd, intézendők. 14810

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt — Délután

A vonatok **indulása** Budapest keleti pályaudvarról.

vonatszám	óra	perc	vonat neme	hová
1110	5	40	Szv.	Balatonfüred, Tapolcza
310	5	40	»	Hatvan
302	6	25	Gyv	Ruttka, Berlin
22	6	30	Szv.	Bieske
8	6	40	»	Wien, Graz, Sopron
1502	6	45	Gyv.	Kassa, Csorba, Bártfa
1512	6	55	Szv.	Kassa, Csorba
1002	7	00	Gyv.	Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovcze
602	7	05	»	Arad, Brassó
906	7	10	»	Belgrad, Sofia, Sarajevo
1302	7	20	»	Fehring, Graz, Triest
402	7	25	»	Stryj, Przemysl, Lemberg
312	7	30	Szv.	Gödöllő
908	7	45	»	Belgrad, Sofia, Vinkovcze
608	7	50	»	Arad, Brassó, Bukarest
1102[1])	8	05	Gyv.	Balatonfüred, Tapolcza
406	8	10	Szv.	Munkacs, Lawoczne
512	8	20	»	Kolozsvár, Brassó
1006	8	25	»	Eszék, Bród
306	8	35	»	Ruttka, Berlin
1706	8	55	»	Msziget, Stanislau
2	9	10	Gyv.	Wien, Sopron
22*a*	9	30	Szv.	Bieske
1508[3])	9	35	Gyv.	Kassa, Poprád-Felka
918	10	00	Szv.	Kunszentmiklós-Tass
516	10	05	»	Nagykáta
1102	10	45	»	Balatonfüred, Tapolcza
24	11	55	»	Bieske
314*a*[2])	12	00	»	Gödöllő
612	12	20	Szv.	Arad, Tövis, Msziget
911	12	20	»	Ujvidék, Sarajevo
314	12	30	»	Hatvan
10	12	30	»	Szombathely, Wien
1008	12	45	»	Fiume, Róma, Eszék
24*a*[4])	1	00	»	Bieske
1504	1	20	Gyv.	Kassa, Poprád-Felka
316	1	25	Szv.	Gödöllő
1304	1	40	Gyv.	Fehring, Graz
404	2	00	»	Sátoraljaújhely, Lemberg, Kassa
4	2	05	»	Wien, Paris
604	2	10	»	Arad, Bukarest
916	2	15	Szv.	Kiskörös
304	2	20	Gyv.	Ruttka, Berlin
318	2	25	Szv.	Hatvan
320	2	30	»	Péczel
26	2	30	»	Bieske
518	2	40	»	Szolnok
1202	2	45	Gyv.	Szabadka, Sarajevo
1902	2	55	»	Tapolcza, Eszék
904	3	20	»	Belgrad, Konstantinápoly
52[5])	3	25	Szv.	Nagykáta
1016	3	30	»	Paks
18	4	25	»	Komárom
322	4	25	»	Gödöllő
606	5	00	Gyv.	Arad, Bukarest, Msziget
410	5	10	Szv.	Lawoczne, Lemberg
6	5	15	Gyv.	Győr, Sopron, Szombathely, Wien
324	5	20	Szv.	Gödöllő
522[5])	5	40	»	Nagykáta, Szolnok
308	5	55	»	Ruttka, Berlin
920	6	02	»	Kunszentmiklós-Tass
1004	6	42	Gyv.	Fiume, Róma, Nápoly
514	6	42	Szv.	Kolozsvár, Brassó
326	6	26	»	Péczel
328	6	40	»	Hatvan
24*a*	6	45	»	Kunszentmiklós-Tass
28	6	26	»	Bieske
524[5])	7	10	»	Nagykáta, Szolnok
16	7	20	»	Győr, Triest
332	7	35	»	Hatvan
1006	7	40	Gyv.	Zagráb, Fiume
1708	7	43	Szv.	Msziget, Stanislau
1514	8	00	»	Kassa, Csorba, Bártfa
910	8	05	»	Belgrád, Sarajevo
1908	8	30	»	Pécs, Bród
334	8	40	»	Gödöllő
526[6])	9	00	»	Szolnok
1308	9	15	»	Győr, Graz
610	9	30	»	Arad, Brassó
1506	10	00	Gyv.	Kassa, Csorba, Bártfa
336	10	05	Szv.	Péczel
1010	10	25	»	Fiume, Tapolcza
408	10	25	»	Kassa, Csorba, Lemberg
12	10	35	»	Szombathely, Wien
338	11	10	Vv.	Ruttka, Poprád-Felka
912	11	15	Szv.	Brod, Belgrad, Sofia
614	11	25	»	Arad, Debreczen
422	11	36	Vv.	Miskolcz, Kassa
14*a*	11	55	Szv.	Bieske

[1]) Junius 1-től közlekedik.
[2]) Junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[3]) Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[4]) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[5]) Nagykátától Szolnokig csak szombaton és ünnep előtti köznapokon közlekedik.
[6]) Csak szombaton és ünnep előtti köznapokon közlekedik.

A vonatok **indulása** Budapest-Józsefvárosról.

Délután.

2 30	7 20	Szv.	Gödöllő

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 27. szám. Budapest, 1913 julius 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ⋆ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Molnár Kálmán* egri jogtanár: A kormányváltozás egyes mozzanatainak megkülönböztetése s a kapcsolatos alakszerüségek. — *Dr. Klein Ede* budapesti ügyvéd: Tulajdonszerzés a nem tulajdonostól. — *Dr. Liebmann Ernő* budapesti ügyvéd: Kartelljogi kérdések. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Dönvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kormányváltozás egyes mozzanatainak megkülönböztetése s a kapcsolatos alakszerüségek.

I. A kormány távozásának folyamatában három mozzanatot kell pontosan megkülönböztetnünk. A kormány lemondását, a lemondás elfogadását s a kormány felmentését.

a) A kormány lemondása a kormány egyoldalu ténye. Mégis az államhatalmi főszervek egymáshoz való ethikai viszonyának mélyreható átalakulását vonja maga után.

Nem czélom jelenleg ezt az átalakulást részletesen fejtegetni, csak röviden jelzem, hogy a változás három irányban nyilvánul: 1. A lemondott kormánynak *tartózkodni kell minden kezdeményezéstől* s csupán az államhitel folytonosságának biztositására kell szoritkoznia. 2. A lemondott kormány a parlament részéről többé *nem támogatást, hanem csak türelmet igényelhet.* 3. A királynak törekedni kell arra, hogy a válságot a politikai körülményekhez mért *legrövidebb idő alatt megoldja* s az ideiglenességet s az ezzel járó bizonytalanságot és stagnálást megszüntesse.

Vagyis az államhatalmi főszervek ethikai viszonyában beállott átalakulás lényegesen megváltoztatja a kormány *politikai helyzetét*, de változatlan marad a kormány *jogi helyzete*, érintetlen épségükben maradnak a kormány hivatali állásából folyó jogok és kötelességek általában.

A lemondásnak ekképp körvonalozott jelentőségéből következik a lemondás alakszerüsége. A lemondás a kormány külső helyzetét nem érintvén, felesleges és nem is szokásos formális — hivatalos lapban való — kihirdetése. Az államhatalmi főszervek belső viszonyának megváltozásáról lévén szó, elég, ha *ezek* a lemondásról értesittetnek. A király és a kormány közötti belső viszony átalakul abban a pillanatban, amelyben a kormány lemondását a királynak benyujtja, a parlament és a kormány közötti viszony pedig abban a pillanatban, amikor a kormány lemondásáról a parlamentet értesiti.

b) Következik ezután a második mozzanat, *a kormány lemondásának elfogadása feletti döntés.*

Ha a király a kormány lemondását el nem fogadja — feltéve, hogy ily irányu királyi elhatározás parlamentáris előfeltételei megvannak — helyreáll az államhatalmi főszervek normális ethikai viszonya s a kormánynak a lemondás folytán meggyengült politikai akcióképessége eredeti teljességében restituálódik.

Ennek az eredménynek az előidézéséhez elég volna a lemondást el nem fogadó királyi elhatározásnak a parlamenttel való közlése azon a módon, ahogyan a lemondás közlése történt. S ha a lemondás el nem fogadása a hivatalos lapban közzétett királyi kézirattal is publikáltatik, ennek csak a királyi kijelentés ünnepélyessége és nyilvánossága szempontjából van jelentősége.

Ha a király a kormány lemondását elfogadja, ez a körülmény sem érinti a kormány *jogi helyzetét.* A kormány a lemondás elfogadása után is egészen felmentéséig jogosult és köteles hivatali tevékenységét folytatni, az állami szükségletek zavartalan kielégitéséről gondoskodni, ami rendszerint expressis verbis is kifejezésre jut abban az *értesitésben*, amely a kormány lemondásának elfogadásáról a hivatalos lapban megjelenik, jeleztetvén, hogy a király meghagyta, hogy «az egyes miniszterek hivatalos müködésüket további legfelső elhatározásig folytassák».

De a lemondott kormány *politikai helyzetét* sem alterálja továbbmenőleg a lemondás elfogadása. Legfeljebb talán csak fokozati különbséget állapithatnánk meg, hogy t. i. a kormánynak a lemondás elfogadása után még szigorubban kell tevékenységében a tartózkodás szempontját érvényesiteni.

Eszerint a lemondás elfogadása sem idéz elő olyan változást, amely az államhatalmi főszervek belső viszonyán tulterjedőleg a kormány külső helyzetét is átalakitaná, s ezért ennél a királyi elhatározásnál sem jogi szükségesség hogy az a hivatalos lapban publikáltassék.

S ha mégis a hivatalos lapban erről a királyi elhatározásról *értesités* tétetik közzé, ennek okát egyrészt abban kereshetjük, hogy a kormányválság lebonyolitásának egyes stadiumai az alkotmányos államban közérdeklődés tárgyai, másrészt abban, hogy a válság lefolyásában legközelebbről érdekelt parlament rendszerint már a lemondás bejelentésekor elnapoltatik, s igy a parlamenti tagok is csak ezuton nyerhetnek hiteles tájékozódást.

Megtörtént ugyan az is, (a második Wekerle-kormány lemondásakor) hogy a kormány lemondásának elfogadásáról miniszteri ellenjegyzéssel ellátott *külön királyi kézirat* jelent meg a hivatalos lapban a kormány tagjainak felmentésével egyidejüleg. (Budapesti Közlöny 1910. évi 14. sz.) Ez azonban teljesen felesleges, s ujabban sem a Khuen-Héderváry, sem a Lukács-kormány lemondásakor ilyen királyi kézirat nem szerepelt.

A lemondás elfogadása után két eshetőség áll a király előtt. Vagy kinevezi ujra a lemondott kormányt, vagy felmenti.

A lemondott kormány ujbóli kinevezése ugyanolyan formában szokott történni, mint az uj kormány kinevezése. De ezt a formát is *csak* a nagyobb ünnepélyesség indokolja. Mert szigoru következetességgel elégnek kellene tartanunk azt is, ha a még fel nem mentett kormány «ujbóli kinevezéséről, illetőleg eddig is viselt állásában való megerősitéséről» ugyanolyan értesités tétetnék közzé a hivatalos lapban, amilyennel a kormány lemondásának elfogadása közzététetett.

c) A másik eshetőség *a kormány felmentése.* Ez a kormány távozásának utolsó mozzanata, amely már határozottan a nagy nyilvánosságra tartozik, amennyiben a kormányt megillető összes jogok elvonását, s a kormányra háramló összes kötelességek megszüntetését eredményezi.

A felmentés az egyes miniszterekhez külön-külön intézett királyi kézirattal szokott történni. Ezeket az általános jogi hatást előidéző kéziratokat a hivatalos lapban kell publikálni, amint a kinevezés is igy publikáltatott.

Természetes, hogy ezeknek a királyi kéziratoknak miniszteri ellenjegyzéssel kell ellátva lenniök. És itt kell rámutatnunk arra a következetlen és közjogunk szellemét sértő gyakorlatra, amely a miniszterelnök felmentésénél divik.

II. *A miniszterelnök felmentését tartalmazó királyi kézirat miniszteri ellenjegyzés nélkül szokott a hivatalos lapban megjelenni.* Igy jelent meg Wekerle miniszterelnök felmentése a Budapesti Közlöny 1910. évi 14. számában, Khuen-Héderváry miniszterelnök felmentése a Budapesti Közlöny 1912. évi 94. számában, Lukács miniszterelnök felmentése a Budapesti Közlöny 1913. évi 132. számában.

Következetlen ez a gyakorlat azért, mert ha az összes többi miniszterek felmentését tartalmazó királyi kéziratok ellenjegyzéssel jelennek meg, miért csak éppen a miniszterelnök felmentése jelenik meg ellenjegyzés nélkül? (Megjegyzem, hogy a Budapesti Közlöny 1912. évi 94. számában Lukács pénzügyminiszter felmentése is ellenjegyzés nélkül jelent meg, de ez valószinüleg csak tévedésből történt, amit azonban utólag helyesbiteni kellett volna!)

De alkotmányellenes is ez a gyakorlat. Az 1848. évi III. tcz. 3. §-a szerint: «Ő felsége bármely rendelete, parancsolata, határozata, *kinevezése* csak ugy érvényes, ha a Budapesten székelő miniszterek egyike által is aláiratik.»

A kinevezés *contrarius actus* a a felmentés. Logikailag nem állhat meg az a megszoritó magyarázat, amely szerint a felmentés nemcsak a kinevezés, de még a rendelet, parancsolat, határozat tág fogalma alá se vonható. Aki az 1848: III. tcz. 3. §-ának horderejével tisztában van, annak éreznie kell, mennyire *sérti közjogunk szellemét* az a tény, hogy a király a végrehajtó hatalom egyik legnagyobb jelentőségü aktusát: a miniszterelnök felmentését ellenjegyzés nélkül gyakorolja. Ilyesmit szómagyarázattal megindokolni nem lehet. Scire leges non est verba earum tenere, sed vim ac potestatem.

Csak igy birálhatjuk el a közjog szempontjából ezt a gyakorlatot még akkor is, ha a miniszterelnököt felmentő királyi kéziratban a puszta felmentésnek a legszükebb szavakkal megformulázott kijelentésén kivül semmi egyéb kijelentés sem foglaltatik.

De még fokozottabban alkotmányellenesnek kell tekintenünk a miniszterelnöknek ellenjegyzés nélküli felmentését akkor, ha a felmentő kéziratban a felmentésen kivül még egyéb királyi nyilatkozatok is helyet foglalnak, amint ez nálunk történni szokott.

Nem gondolok itt a király olyan nyilatkozatainak a miniszterelnököt felmentő kéziratba való beiktatására, amely nyilatkozatok jogi hatások előidézését célozzák. Ilyen nyilatkozatoknak a felmentő leiratba való felvétele nem szokásos, és ha ilyesmi mégis előfordulna, ez a nyilatkozat ellenjegyzés nélkül az 1848. évi III. tcz. 3. §-ának világos rendelkezése szerint ugyis joghatálynélkülinek, érvénytelennek, semmisnek volna tekintendő.

De gondolok olyan nyilatkozatokra, amelyek anélkül, hogy jogi hatások elérését céloznák, *politikai hatások előidézésére alkalmasak*, amely nyilatkozatoknak a parlamentáris rendszer természetéből folyólag a miniszterek politikai felelősségével kell fedve lenniök.

A király — amint azt az állandó gyakorlat mutatja — a felmentő kéziratban szokott elbucsuzni miniszterelnökétől. Már pedig a *nyilvánosság előtti* bucsuzásnak szives vagy rideg hangja s az itt kifejezhető fokozatok igen nagy politikai jelentőséggel birhatnak, s a politikai helyzetet nagymértékben befolyásolhatják. Elmérgesithetik és kiélesithetik a politai helyzetet, vagy viszont hozzájárulhatnak az ellentétek mérsékléséhez, s a parlamenti pártok normális müködésének biztositásához.

Ilyen kihatásu politikai nyilatkozatokat nem lehet a politikai kritika alól elvonni. Kell, hogy azért valamelyik miniszter a királyi kézirat ellenjegyzésével elvállalja a politikai felelősséget, ha a király politikai felelőtlenségének sarkalatos elvét fenn akarjuk tartani.

Már pedig ugy látszik, hogy a miniszterelnök felmentésének ellenjegyzés nélküli gyakorlása éppen azt a czélt szolgálja, hogy a király bucsuzó nyilatkozata a miniszteri befolyás alul elvonassék. Ezt mutatja az a körülmény, hogy a királynak az a kézirata, amellyel a miniszterelnök felmentését az országgyülés tudomására hozza, miniszteri ellenjegyzéssel van ellátva, s éppen csak a hivatalos lapban közzétett felmentés, — amely a király bucsuzó nyilatkozatait tartalmazza — jelenik meg ellenjegyzés nélkül.

A magyar közjogban nem lehet azzal érvelni, hogy itt a király legszemélyesebb ténykedéseiről van szó. *A magyar közjog egyáltalában nem ismeri a királyi személyes ténykedések fogalmát* abban az értelemben, hogy a királynak bizonyos ténykedései a miniszteri befolyás alul elvonhatók volnának.

A magyar közjog a király felelőtlenségének elvét csak a miniszteri felelősség által ellensulyozva ismeri, s amilyen feltétlenül és korlátlanul érvényesül a királyi felelőtlenség elve, éppen olyan feltétlenül és korlátlanul kell érvényesülni minden téren és minden királyi ténykedésben a miniszteri felelősség elvének.

. . . Safátszerü, hogy a most tárgyalt alkotmányellenes gyakorlat a közös külügyminiszter felmentésénél is divik. Az erre vonatkozó királyi kézirat szintén ellenjegyzés nélkül szokott a hivatalos lapban megjelenni. (Lásd Budapesti Közlöny 1912. évi 39. szám). Valószinüleg ugyancsak az emlitett czélzattal, hogy t. i. a király bucsuszavai a miniszteri befolyás alul elvonassanak.

Ami ennek az eljárásnak alkotmányellenes voltát és következetlenségét illeti, itt ugyanaz áll, amit a magyar miniszterelnök ellenjegyzés nélküli felmentéséről már előadtam.

Van azonban a közös külügyminiszter felmentésének ilyetén gyakorlásában még egy olyan czélzat, ami ellen külön is tiltakoznunk kell.

A közös külügyminiszternek a magyar miniszterelnök felmentésének analógiájára való ellenjegyzés nélküli felmentése azt a látszatot akarja kelteni, mintha a közös külügyminiszter közös miniszterelnöknek volna tekinthető. Ez a felfogás pedig tarthatatlan.

A közös miniszterek nem a szó szoros értelmében vett miniszterek. Inkább csak közigazgatási főnökök. Nem képeznek a kabinetszolidaritás által összefüzött közös miniszteriumot. Az ő szolidaritásuk annak a folyománya, hogy egyenkint mindeniküknek szolidaritásban kell lenni a magyar (és az osztrák) kormánnyal.

A közös külügyminiszter nem közös miniszterelnök, még ha meg is van bizva a közös miniszteri tanácskozásokban való elnökléssel. Hiszen ha közös miniszterelnök volna, ilyen külön megbizásra nem volna szüksége. Az ő lemondása nem vonja maga után a többi közös miniszterek lemondását ugy, ahogy ezt a magyar miniszterelnök lemondása szükségszerüleg maga után vonja.

Az uj közös külügyminiszter kinevezését nem a távozó külügyminiszter ellenjegyzi, hanem a külügyminiszter változása által állásukban nem érintett közös miniszterek valamelyike. (Lásd «Budapesti Közlöny» 1912. évi 40. sz.)

Ezen helyes eljárás mellett azonban fokozott következetlenség, hogy a távozó külügyminiszter felmentését nem jegyzi ellen a maradó közös miniszterek valamelyike, mint ahogy például a távozó közös pénzügyminiszter felmentését a maradó külügyminiszter ellenjegyzi.

III. Az lehet még kérdés tárgya, hogy a lelépő miniszterelnök felmentését s az uj miniszterelnök kinevezését melyik miniszter ellenjegyezze?

A gyakorlat ma az, hogy ugy a lelépő miniszterelnök felmentését (az országgyüléshez intézett királyi kéziratban), mint az uj miniszterelnök kinevezését a lelépő miniszterelnök ellenjegyzi.

Ez ellen a gyakorlat ellen kifogás nem emelhető.

Ha az ellenjegyzést a *politikai felelősség szempontjából* nézzük, akkor teljesen egyre megy, hogy a lelépő miniszterelnök felmentését s az uj miniszterelnök kinevezését melyiküknek ellenjegyzi.

Igaz ugyan, hogy a lelépő miniszterelnökkel szemben *semmiesetre* sem érvényesithető parlamentáris értelemben vett politikai felelősség, akár ellenjegyezte a saját felmentését s az uj kormányelnök kinevezését, akár nem ellenjegyezte. Politikai felelősség csak hivatalban levő miniszterrel szemben érvényesithető.

De viszont az is igaz, hogy a kormányváltozással járó politikai következményekért az uj kormányelnök *mindenesetre* viseli a politikai felelősséget, akár ellenjegyezte a lelépő miniszterelnök felmentését s a saját kinevezését, akár nem ellenjegyezte. Azzal a tényével, hogy a király megbizását elfogadta, magára vállalta a politikai felelősséget abban a terjedelemben, amilyen terjedelemben a kormányváltozással kapcsolatban politikai felelősség elképzelhető.

Itt azonban egy megszoritást kell tennünk.

A politikai felelősség szempontjából csak akkor közömbös a régi miniszterelnök felmentésének és az uj miniszterelnök kinevezésének egyikük vagy másikuk által való ellenjegyzése, ha a felmentő királyi kéziratban a felmentés rendes formuláján kivül semmi politikai vonatkozásu kijelentések nem foglaltatnak.

Ezért kivánatos is, hogy amennyiben a király a lelépő miniszterelnökhöz a nyilvánosság előtt ilyen bucsuzó, köszönő, elismerő, kitüntető nyilatkozatot akar intézni, azt a felmentő királyi kézirattól elválasztva, külön kéziratban adja ki és pedig *mindenesetre az uj miniszterelnök ellenjegyzésével*, akinek poli-

Ezek után csak néhány reflexiót kivánok még dr. Schuster Rudolf ur (Jogtudományi Közlöny, 1911 deczember 22. 51. sz.) és dr. Bálint Kornél ur (Jogtudományi Közlöny: 1912 január 5. 1. sz.) czikkeihez füzni.

Sajnálom, hogy dr. Schuster Rudolf ur az állandó bizottság ujabb megállapitását nem tette birálat tárgyává és hogy dr. Bálint Kornél ur a kodifikáló bizottságnak munkálatait (a T.-en kivül) teljesen ignorálta.

De sajnálattal kell kijelentenem továbbá, hogy dr. Schuster ur czikkelyének a következő részét egyáltalán nem birom megérteni:

«A pénzre és bemutatóra szóló papirra nézve a régi jogok (pl. osztr. polg. tkv. 371. §.) a rei vindikatiót nem zárták ki feltétlenül, hanem amennyiben az igénylő képes volt megfelelő bizonyitékot szolgáltatni, helye volt a vindikációnak. Ezt az ujabb jogok elejtik, mivel a pénz, vagy a bemutatóra szóló papir a forgalom leggyakoribb tárgya és eredetét legnehezebben lehet felismerni. (T. Ind.)

Ez nézetem szerint nem elég döntő indok, helyesebb volna a kivétel alól kivételt meg nem állapitani és megengedni, hogy ily ingót a nemtulajdonostól is lehessen jóhiszemüleg szerezni. Mert az, hogy az igénylő nehezen fogja igényét bizonyitani tudni, a kérdés elvi oldalát egyáltalán nem érinti. Miért kell már a törvény alapján ab invisis valakire ráfogni, hogy igényét ugyse tudná bizonyitani? Ezt nem tartom okos törvényhozói intézkedésnek.»

A praemissák nem egyeznek a konkluziókkal, a rendelkező rész pedig ellentmond az indokolásnak.

Nem birom kivenni, kivánja-e a pénzre a rei vindikatiót kizárni? Avagy helyt akar-e adni a rei vindikatiónak a pénzre a jóhiszemü szerző ellen is?

Ha a rei vindikatiót kizárni akarja, miért gáncsolja, hogy a 631. §. második bekezdése a pénzre kivételt statuált a kivétel alól, hiszen csak azáltal, hogy a pénzre kivétel lett megállapitva, a kivétel alól lett a rei vindikatio a pénzre nézve kizárva.

Ha pedig nézete szerint «helyesebb lett volna megengedni, hogy a pénzt (ily ingót) a nemtulajdonostól is lehessen jóhiszemüleg szerezni,» akkor az oly kivánság, melyet a T. megvalósitott.

Hiszen a lopott, elrabolt és egyébként elveszett pénzre is megszerzi feltétleuül a jóhiszemü szerző a tulajdonjogot.

Azt mondja továbbá dr. Schuster Rudolf, hogy sem a német polg. tkv., sem a T. szerkesztése éppen a fent már emlitetten kivétel és a kivétel alóli kivételre való tekintettel nem ajánlatos.

Erre az obiectióra azt jegyzem meg, hogy a törvény ilyetén szövegezése sem a német, sem a magyar törvényhozás terén nem szokatlan. Ott van példának okáért az Allegemeine deutsche Wechselordnung és a Váltótörvény 43., 44. §-ai.

De különben is a T. ezzel a szövegezéssel a bizonyitási terhet akarta magában a törvényben szabályozni.

Tagadhatatlan azonban, hogy a szövegezés kissé nehézkes. Ez oknál fogva bátorkodom a következő szövegezést javasolni, mely talán dr. Schuster intenczióinak is meg fog felelni.

A 625—627. §-ok értelmében történt átruházás által a jóhiszemü szerző akkor is tulajdonos lesz, ha az átruházó nem is volt tulajdonos, hanem a tulajdonosnak bármily (foku) birtokközvetitője.

Megszerzi a jóhiszemü szerző a tulajdont továbbá pénzre, bemutatóra szóló papirokra és olyan dolgokra, melyeket közárverésen vásárolt.

Ezen szövegezés által a «gestohlen, verloren oder sonst abhanden gekommen» kivétele, valamint a kivétel alól való kivétel külön statuálása teljesen feleslegessé vált.

Dr. Bálint Kornél ur a birtokközvetitőtől szerzett dolgokra nem adja meg a jóhiszemü szerzőnek a tulajdonjogot, hanem csak a pénzre és a közárverésen vett dolgokra.

Álláspontjának megfelelőleg pedig igy szövegezi javaslatát: «A tulajdonos birtokából bármily módon, akarata nélkül kikerült ingó dolog kiadását mindenkivel szemben követelheti. Követelheti a dolognak attól a birtokosától is, aki azt nem a tulajdonostól jóhiszemüen szerezte.

Nincs helye a tulajdonkeresetnek a pénz jóhiszemü visszterhes szerzőjével vagy azzal szemben, aki bármely ingó dolgot nyilvános árverésen vett.»

Nézetem szerint azonban a szövegezés kettős hibába esik. Itt nem rei vindikatióról, hanem tulajdonszerzésről van szó.

A tulajdonszerzés helyett nem lehet tulajdonkeresetet kodifikálni.

De ha formulázását a tulajdonkeresetekre is ráhuzzuk, akkor is felesleges ugyanezt a rendelkezést pozitive és negative szövegezni. Akkor az egyszerüen ugy szövegezhető: «a tulajdonos bárkitől követelheti a dolog kiadását (ubi rem invenio, ibi vindico.)

Nem követelheti azonban a jóhiszemü szerzőtől a pénzt, a bemutatóra szóló papirokat és a közárverésen vett dolgokat.»

Meleg elismerést érdemel a kodifikáló bizottság, hogy a «Megoldás»-ban kifejezésre jutott veszedelmes szélső irányzattal szakitva, a józanabb felfogás ösvényére tért.

Egyhangu megállapodásssal kijelenti, hogy az ingyenes szerzésre a jóhiszemü szerzés szabályait nem kell kiterjeszteni.

Bölcs és helyes elv, bár nem tulajdonitok neki tulnagy gyakorlati jelentőséget.

Ugyanis, ki a dolgot a nemtulajdonostól ingyen szerzi, annak bona fidese nagyon problematikus leend és igy a legritkább esetben fogja e czimen a tulajdonjogot elnyerni.

Ha pedig jóhiszemüsége kétségen felül áll (a B. G. 816. §-ának első bekezdése második mondata), a T. 1762. §-a alapján kénytelen lesz a dolog értékét a tulajdonosnak megtéríteni.

A bizottság többsége egyetértett abban, hogy: 1. a «Megoldás» elveinek mellőzésével a T. álláspontjára tér vissza a lopott, elrabolt stb. dolgok tekintetében; 2. hogy a szerző jóhiszemét már annak tudomása is kizárja, hogy az átruházó nem birt a dolog feletti rendelkezés jogával.

Tán nem csalódom, ha e helyes rendelkezést már Binding hatására vezetem vissza. Ezt valószinüsitik a használt kifejezések egyazonossága: «Überzeugung von dem Veräusserungsrechte des Veräusserers»; 3. hogy a bizonyitás terhét a rosszhiszemüséget vitató félre kell háritani, ami azonban nem novum.) Biermann: Sachenrecht 2. kiadás 140. l.) *Dr. Klein Ede.*

Kartelljogi kérdések.

A kartelljogi irodalom mai állása és terjedelme igazolásra kötelez mindenkit, aki e matériához egyáltalában csak hozzányul. A kartellkérdés, főképp a legutóbbi 15 év alatt, ugy gazdasági, mint jogi szempontból oly kimerítő és oly sokoldalu irodalmi elbánásban részesült, hogy e téren — mondhatnám — csak a vélemények regisztrálása és feldolgozása lehet még ambiczió tárgya.

Hogy mégis megkiséreltem ezen szokatlanul nehéz anyag néhány kérdésével foglalkozni, annak igazolásául szolgáljon egyrészt az, hogy a kartellkérdés megnyugtató megoldását mindeddig tudtommal még senki sem találta meg; másrészt, hogy a kir. Curia gyakorlata e téren éppen a legutóbbi félévben több nagyérdekü elvi kijelentést produkált, amelyek közül csupán az egyik részesült irodalmi méltatásban, (l. dr. Forbáth Tivadar tanulmányát a Jogt. Közl. 1912. évi 46. és 47. számaiban); végül pedig, hogy a kir. Curia változottnak tekinthető álláspontjából folyólag uj jogkérdések kerülnek felszinre, amelyek megoldása szükségszerüen más kell hogy legyen ma, mint a kir. Curia orthodox felfogása korszakában.

Bármennyire fel kell tennem, hogy korábbi felsőbirói gyakorlatunk elvi tartalma a legszélesebb körben ismeretes (l. főleg Baumgarten—Meszlény: «Kartellek és Trustök» 369. old.) az összefüggés kedvéért e helyen is reá kell mutatnom arra, hogy a kir. Curia régebbi határozataiban valóságos büntetőjogi szemmel tekintett a kartellmegállapodások alkotó elemeire.

E felfogást az iróink által már több izben kritika tárgyává tett 666/904. sz. itélet tükrözteti a legélesebben vissza, mely itélet két elvi részre osztható.

Az egyik rész meghatározza a kartellmegállapodás kritériumait (többek egyesülése oly czéllal, hogy az itéletben körülirt természetü áruk rendes forgalmi árát lenyomja vagy felhajtsa); megállapitja, hogy az ilyen ügylet a jó erkölcsökbe ütközik s a birói oltalomból kizáratik; a másik rész felállitja a «nagyközönséget megröviditő szándék» fogalmát és már egyedül ebből a szándékból vezeti le a semmiséget, kimondván, hogy a szándék léte esetén «*maga az árcsökkenés vagy áremelés puszta lehetősége* is elég arra, hogy a kartellszerü megállapodást semmisnek kelljen tekinteni.»

Hogy akár a megröviditési szándékot, akár az áremelkedés puszta lehetőségét milyen momentumokból állapitsa meg a biró, azt nem könnyü elképzelni.

Ismeretes, hogy a kir. Curiának — még kartellellenes szempontból is — tulzott álláspontja osztrák befolyásra vezethető vissza.

Ismeretes, hogy az osztrák felsőbirói gyakorlat a kartellmegállapodások semmiségét az 1870. évi Coalitionsgesetz 4. §-ából vezeti le, amely semmisnek nyilvánitja iparosok oly czélu megállapodásait, hogy valamely áru árát a közönség kárára felemeljék.

«Az áremelkedés puszta lehetősége» az osztrák felsőbirói itéletek felfogása szerint is elég a semmiség megállapitására, (l. Grunzel über Kartelle 147. old. és az Oberster Gerichtshof 1897. évből származó, ott közölt itéletét.)

Az osztrák irók igen kiterjedt és elkeseredett értelmezési harczot folytatnak a fenti §. körül, e felsőbirói gyakorlat ellen és meggyőzően érvelnek azzal, hogy az 1870. évi törvény, amelynek idejében kartellek a fogalom mai értelmében még nem is voltak, csupán a kisiparosok lokális természetü áru-uzsoráskodása ellen akart védelmet nyujtani, de nem is gondolhatott a mai nagyipar kartellalakulásaira.

E kérdéssel speciális osztrák érdekénél fogva czéltalan volna itt foglalkozni, csak egy megjegyzésre szoritkozom. Bárha az osztrák gyakorlat tételes törvényből, a magyar bíróság pedig erkölcsi törvényből vezeti le a kartellek semmiségét : meg vagyok győződve, hogy egyik bíróságnak sem annyira az alkalmazandó szabály helyessége és megfelelősége, mint inkább a czél, hogy a kartellmegállapodás semmisnek mondassék ki, lebeghetett szeme előtt.

Az osztrák felsőbiróságnak is éreznie kellett, épp ugy mint támadóinak, hogy a kis piaczi keretekre szabott 1870. évi törvény nem vág azokra a jogviszonyokra, amelyekre reáhuzták, de a czél fontosabbnak látszhatott, mint az indokolás meggyőző ereje, s az indokolásnak ily lefokozása a mi birói gyakorlatunkban sem ismeretlen.

A magyar birói gyakorlat helyzete e részben könnyebb. A jó erkölcsökből meritett indokolás, főkép ha gazdasági jó erkölcsökről van szó, a legszebb perspektivát nyujtja a koronként való változás lehetősége felé. Az ilyen változásban nem csak hogy következetlenség nincs, hanem az a körülményekhez képest nem egyszer a birói bölcsesség legszebb megnyilatkozása.

Dr. Forbáth szavaival élve (Jogt. Közl. 1912. évi 411. o.) «szükséges, hogy a gyakorlatban megnyilatkozó jogi felfogás a gazdasági felfogáshoz közeledjék».

Ebből természetszerüleg következik, hogy a bíróságnak nem lehet külön gazdasági erkölcs kódexe, nem helyezkedhetik a gazdasági tényezők erkölcsi felfogása fölé, hanem ellenkezőleg azt alkalmaznia kell.

Ha e téren a bíróságot saját gondolkodása a gazdasági tényezők gondolkodásától elterelte : nincs imponálóbb látvány, mint az összhang birói helyreállitása.

Ennek jellemző példáját láttuk nemrégen az utólagos telepités kérdésében hozott elvi jelentőségü határozatban, hol a kir. Curia felfogásának megváltozását egyenesen ilyképen vezeti be :

«Minthogy a kir. Curia *ujabban arról győződött meg, hogy a forgalom felfogása* és az ennek alapján a forgalmi életben kifejlődött általános szokás szerint a váltó rendes tartalmához tartozik etc.»

Ha ezen indokolás szempontjait alkalmazzuk a kartellkérdésre, csak azt állapithatjuk meg, hogy a forgalom felfogása a kartelleket a jó erkölcsökbe ütközőknek sohasem tekintette.

Dr. Rundstein «Das Recht der Kartelle» czimü munkáját azzal vezeti be, hogy a szabad verseny elve mai gazdasági felfogásunk szerint teljesen antiquáltnak tekinthető, a modern gazdasági fejlődés főjellemvonása *az organizáczió után való törekvés.*

Dr. Ettinger «Die Regelung des Wettbewerbes» czimü müvében egyenesen gazdasági kötelességül állitja fel az ipari organizáczió létesitését és a kartell-szervezkedés *teljes kiépitését* minden iparágban («Kartellirung auf der ganze Linie»).

A német felsőbirói határozatok, amelyekben tudvalevőleg nyomát sem találni az osztrák és magyar bíróságok gondolatkörének, az árak védelmére irányuló szervezkedést egyenesen a köz érdekében állónak nyilvánitják és éppen a szervezkedés hijján beálló mértéktelen árharczot tartják gazdaságilag legkárosabbnak.

(Reichsgericht 1897 február 4-iki itélete, Grunzel 151. o.). Baumgarten és Meszlény közlik a bajor legfelső bíróság 138/1887. számu határozatát (325. old.), amely kifejti, hogy egyes termelő egymagában képtelen a kereslet és kinálat közti helyes viszony létrehozására, ennek elérésére egyetlen út az iparosok egyesülése ; hogy továbbá az árminimumok betartására irányuló megállapodások a *mindennapi tapasztalat tárgyai és rendesen nem tekintetnek olyanoknak, mint amelyek a közrendbe és közerkölcsbe ütköznek.*

Itt élesen kifejezésre jut az az álláspont, hogy a bíróság a forgalom felfogását egyenesen magáévá teszi, magára nézve irányadónak és követendőnek mondja ki.

Más szempontból tekintve viszont a kérdést — Rundstein közöl egy olasz felsőbirósági határozatot (78. o.), amely abból indul ki, hogy még ha a kartellszervezkedés monopolizáló törekvéseket is hoz előtérbe, ez a momentum a közrendbe ütközőnek nem tekinthető, mert éppen ugy, amint az egyes egyén tőkeerejével kihat a piaczi viszonyokra — és ez meg nem tiltható, ugy nem lehet többek egyesitett tőkeerejére sem más mértéket alkalmazni.

Ugyanerre utal dr. Messinger «A kartellek és a magyar törvénytervezet» czimü munkájában. (53. old.)

Itt utalhatok arra is, hogy az állam a maga monopóliumaival szintén és pedig a leghatásosabban befolyásolja egyes áruczikkek áralakulását, hogy ez a tendenczia még emelkedőben van (l. az ujabb magyar egyedáruságok, az olasz biztositási monopólium, az orosz gabonakereskedelmi monopólium etc.) és hogy senkinek sem jutott még eszébe ilyenkor a jó erkölcsök sérelméről beszélni.

Ugyancsak nem jutna ez senkinek eszébe, ha a fogyasztóknak sikerülne kartellt alakitani és ebben a legmagasabb árat, amelyet valamely áruczikkért megadnak, limitálnák.

Látjuk még azt is, hogy a bíróság az árkartellnál még sokkal hatásosabb kartellformával, t. i. a «Rayonnirungskartell»-lel szemben — amelyben tudvalevőleg a volt versenytársak a fogyasztóterületeket egymásközt megosztják — és azon a területen mintegy monopóliumos egyéni vállalkozók jelentkeznek — meglehetősen tehetetlen, mihelyt csupán az áremelő «dolus» egyoldalu szempontjából próbálja őket megitélni — holott a monopólium felé való törekvés ezeknél talán a legélesebb.

A fentiekből tehát egyrészt azt látjuk, hogy a kartellt más országok birói és irodalmi felfogása ugy jogilag, mint erkölcsileg teljesen reczipiálja ; viszont azt is látjuk, hogy a mi forgalmunk felfogását a kir. Curia többször kifejezésre juttatott erkölcsi felfogása semmiben sem érintette.

A kartellszervezkedés rohamosan terjed, egyes kartellekben — mint arra dr. Messinger rámutat (14. old.) — maga az állam is résztvesz és azok a javaslatok, amelyek egyes kartellek vezetőinek erkölcsi megbélyegzésére irányultak, bármennyire magyaros izüeknek látszanak is, nagyobb visszhangra ugy hiszem még hazánkban sem találtak.

(Dr. Klein Ferencz 1902. évi javaslata szerint ugyanis a tulzott áremelések ellenőrzésére szakbizottság lett volna alakitandó, ez a bizottság véleményt ad arról, hogy az illető kartell árai a gazdasági helyzetnek megfelelnek-e és amennyiben e véleményt a kartell vezetősége irányadónak nem akarná tekinteni, az a vezetőkre nézve bizonyos tiszteletbeli jogok elvesztésével járna. (Entziehung gewisser Ehrenrechte.) (L. bővebben dr. Georg Pick Der Kartellvertrag 122. old.)

Ez a javaslat bármily szokatlannnak látsszék is, jellemző adatul szolgál arra nézve, hogy a rendes birói eszközök alkalmazását a kartellekkel szemben, még oly kiváló szakember is, mint dr. Klein Ferencz, elfogadhatatlannak tartja és inkább az erkölcsi megbélyegzés problematikus eszközeivel tesz kisérletet !

Az irodalomban komoly érvek hangzottak el amellett, hogy az áralakulás kérdéseinek egész complexuma nem a bíróság, hanem gazdaságpolitikai ügyről lévén szó, ha egyáltalában hatóság, ugy bizonyos körülmények közt csakis a közigazgatási hatóságok hatáskörébe tartozhatik.

A bíróság csak azt mondja ki, mi jogos, mi a jogtalan az eléje vitt esetben, de nincs hatáskörében károkat elhárítani és a jövőről gondoskodni. (Grunzel 159. old.)

tikai helyzetére az ilyen nyilatkozat hatással lehet, akinek parlamenti pozicziójáť ez a nyilatkozat megerősitheti, vagy megrenditheti.

Ennek következtében, ha a miniszterelnököt felmentő királyi kézirat az emlitett politikai tartalommal jelenik meg, akkor ez a kapcsolat szükségessé teszi, hogy a *felmentő kéziralot a politikai felelősségre való tekintettel az uj miniszterelnök ellenjegyezze.*

Ha már most *a jogi felelősség szempontjából* nézzük az ellenjegyzést, akkor már disztingválni kell. Ebből a szempontból is egyre megy, hogy a lelépő miniszterelnök felmentését ő maga, vagy pedig az uj miniszterelnök ellenjegyzi. Egyre megy minden egyébtől eltekintve azért, mert a királynak az a ténye, amellyel a miniszterelnököt és minisztériumát felmenti, materialiter soha sem lehet jogellenes. Az ellenjegyzés, ha a királyi kézirat a puszta felmentésen kivül — a felmentés állandó formuláján kivül — egyéb nyilatkozatot nem tartalmaz, tisztán csak formális jelentőséggel bir.

De már az uj miniszterelnök kinevezésének ellenjegyzésénél *garanczialis fontosságu, hogy a kinevezést ne az uj miniszterelnök önmaga ellenjegyezze.*

Hogy valaki miniszterelnökké kinevezhető legyen, annak több jogi feltétele van. (Lásd e feltételek felsorolását Kmety Károly: A magyar közjog tankönyve V. kiadás 419. lapon.) Ezeknek a feltételeknek a betartásától függ a kinevezés jogszerüsége s ennek a jogszerüségnek a garanczija az, hogy ezért ne a kinevezendő miniszterelnök önmaga, hanem egy más miniszter vállalja a jogi felelősséget.

Semmi akadálya sincs annak, hogy ez a lelépő miniszterelnök legyen, mert hiszen a jogi felelősség a felmentett miniszterekkel szemben is érvényesithető. *Dr. Molnár Kálmán.*

Tulajdonszerzés a nem tulajdonostól.*

Hogy áll a dolog a jogos védelem és a zsarolás (kényszer) esetében?

«B» jogos védelemben elragadja «Tu» browningját, melyet később a jóhiszemü «Sz»-nek elad.

A megoldás igen egyszerü. «B» semmiesetre sem birtokközvetitője «Tu»-nak és igy «Sz» jóhiszeme daczára sem szerezte meg a tulajdonjogot.

És ez áll a zsarolás (kényszer) esetében is.

Binding ezekután nagy vehemencziával fordul a B. G. 932. és 935. §-ainak rendelkezései ellen, egyenesen bünpártolással (bár persze nem kriminálltechnikai értelemben) vádolja azokat.

Önmagától értetődő postulatum, mely a jogrend egységéből folyik, hogy ha vagyonjogok büntetőtörvények által oltalmaztatnak, akkor a megfelelő magánjogi törvényeknek nem szabad ezt az oltalmat gyöngiteni, sőt teljesen ignorálni.

Éppen ez történik azonban a 932. és 935. §-ok és különösen azok uralkodó interpretácziója alapján az eltulajdonitási büncselekményekkel — Aneignungsverbrechen — szemben.

Élesen hangsulyozza, hogy az összes eltulajdonitási büntetteknél a megtámadás objektuma sohasem a birtok, hanem mindig a tulajdon.

Már pedig mélyen gyökeredzik a tulajdonvédelem iránti szükségletben — és az eltulajdonitási büntettek egész történelme ragaszkodik ehhez a gondolathoz — hogy az eltulajdonitási deliktum a tulajdonjoggal szemben erőtlen marad; hogy a kárositás hatása csupán a tulajdonosnak saját dolgához való *tényleges* viszonyára szoritkozik, hogy tehát a tettes tette által sohasem nyerhet tulajdonjogot a jogellenesen elkezelt dolog felett. A *res* állandóan *furtiva* marad.

Ezen alapelven nyugszik az eltulajdonitási büntettek egész kriminális szabályozása a jelenkor összes büntetőtörvénykönyveiben.

És nem kell nagy jóstehetség hozzá, hogy a jövő törvényhozása sem fogja a tolvajt, a rablót azzal jutalmazni, hogy odaitélje neki a tulajdonjogot a tulajdonostól jogellenesen elvont dolog felett.

Az eltulajdonitási deliktum sohasem ismertetett el jogalapnak a tulajdonos tulajdonvesztése és egy uj szerzés számára. És ennek a jövőben sem szabad másképp lenni!

A 932. és 935. §-okból az folyik, hogy a tulajdonjog akkor is átszáll a jóhiszemü szerzőre, ha a birtokos, «B» tudja, hogy a dolog nem az övé, ha tehát a dolgot *tudva* jogellenesen elidegeniti.

Büntetőjogilag ez feltétlenül szándékos eltulajdonitási deliktum és pedig mindig sikkasztás, nagy ritkán kivételképp esetleg orgazdaság.

Mindkét cselekmény büntetendő, mint a tulajdonjog ellen intézett támadás és mindkettő elvileg alkalmatlan arra, hogy a tulajdonost *jogától* megfoszthassa.

Már pedig fonák törvény volna az, hogy amit a tettes a maga javára nem bir elérni, azt más javára elérhesse, hogy a jogellenes eltulajdonitás hatásaképp a tulajdonszerzés nem ugyan a tettes, de a jóhiszemü szerző személyében beálljon.

A törvény tehát fokozza az eltulajdonitási deliktum hatását az eddigi tulajdonos[2] tulajdonjogának teljes megsemmisitéséig, vagyis szövetkezik a deliquenssel a tulajdonos megkárositására.

Ez pedig homlokegyenest ellenkezik a törvényhozó jogi és erkölcsi kötelességeivel. Ezáltal hütlenséget követ el az ellen, kinek a tulajdonjogot maga átengedte. De lege ferenda tehát elengedhetetlen postulatum, hogy a nem tulajdonostól való tulajdonszerzéshez nemcsak az uj szerző, «Sz», de elsősorban az idegen dolog elidegenitőjének, «B», bona fidese megkövetteltessék.

A dolus ne lehessen megtámadhatatlan jogok alapja.

E tétel oly szabály legyen, mely nem tür kivételt.[3]

A törvénymagyarázat feladata, hogy összhangot létesitsen az egységes jogrend egyes részei között.

Igy tehát magánjogi tételek büntetőjogi és viszont büntetőjogi tételek magánjogi tételek által nemcsak *magyarázó*, hanem «*helyesbitő*» interpretácziőban is részesithetők.

Annál is inkább, mivel a 935. §. éppen nem tündököl különös világossága és szabatossága által.

Binding most ahhoz a hermeneutikai fortélyhoz folyamodik, hogy az «abhanden gekommen» kifejezésbe kiterjesztő magyarázat által bele akarja csempészni az «elsikkasztott» dolgokat.

És ebben a pillanatban, melyben e kiterjesztő magyarázatnak helyt adunk, létrejött az összhang a polgári és a büntetőjog között és elkerültetik a sulyos igazságtalanság, melyhez az uralkodó magyarázat vezet.

Igen ám! csakhogy akkor a «Hand wahre Hand» egész intézménye alá van aknázva, az a levegőbe repül és nem marad belőle, csak a Lichtenberg-féle nyeletlen kés, melynek a pengéje hiányzik.

«Zum Teufel ist der Spiritus, das Phlegma ist geblieben.»

Különben is kimondta a Reichsgericht (Civilsenat II. 24. febr. 1903. Civ. Entsch. LIV. S. 68.), hogy az elsikkasztott dolgok nem tekinthetők «abhanden gekommen»-nek.

Mivel a törvény a «Hand wahre Hand» jogelvét kodifikálta.[4]

Az alkotmányjogi törvények fennen hirdetik a tulajdon sérthetetlenségének elvét.

Ha kisajátitásnak van helye, akkor a kisajátitott kárpótlást nyer.

A 932—935. §-ok azonban felruházzák az idegen dolgok birtokosát, ha nem is kisajátitási joggal, de kisajátitási *hatalommal* és a kisajátitottnak hátat fordit oly kiméletlenséggel, mely valóban meglepő, de mégsem oly meglepő, mint a közöny, mely-

[1] Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

[2] Itt Binding az I. javaslat által kontemplált és méltán gáncsolt «Inhaber» szót használja nyilván tévesen «Eigner» vagy «Eigenthümer» helyett.

[3] Hogy a fejtegetés utolsó része magánjogi szempontból nem helyes, fentebb kimutattam.

[4] Binding még hangsulyozza, hogy a 932—935. §-ok tulajdonképpen ellentétben állanak a 134. §. rendelkezéseivel: «Ein Rechtsgeschäft das gegen ein gesetzliches Verbot verstösst, ist nichtig» (Tervezet 955.: «Törvényes tilalomba ütköző szerződés, amennyiben a törvény mást nem rendel, semmis»). Csakhogy itt kihagyja a §. végső mondatát: wenn sich nicht aus dem Gesetz ein Anderes ergiebt». Emliti még, hogy a Basler Gerichtsordnung-ban (v. 1719. §. 229.) is előfordul a sikkasztás: a «gestohlen, geraubt» mellett «oder sonsten veruntreutes Gut». «Derjenig, welcher etwas kaufft, soll gefliessene Acht haben, wass oder von wem er kauffe; denn da er ein gestohlen, geraubt, oder sonsten veruntreutes Gut erkaufft, etc».

*

lyel a német jogélet és a német jogtudomány a legsarkalatosabb alapelvek megsértését fogadja.

Mintha a misztikus tétel «Hand muss Hand wahren» minden igazságérzetet eloltott volna.

Azáltal, hogy az idegen dolog birtokosa a dolgot átruházta, beáll a tulajdonos megkárositása.

Binding már most azt kutatja, hogy ha a tulajdonos tulajdonát már elvesztette, nem részesitendő-e valamelyes kárpótlásban?

Itt a közvetlenül érdekelt három személy: a tulajdonos, «Tu», a birtokos (birtokközvetitő), «B», és a jóhiszemü harmadik szerző, «Sz» közti jogviszony jöhet csak tekintetbe.

A jóhiszemü szerző jogutódai teljesen kiválnak a jogi kapcsolatból.

«B» eladja a «Tu»-tól kölcsönzött 1000 Márka értékü gépet a jóhiszemü «Sz»-nek 600 M-ért.

Ez esetben de lege lata «Tu»-nak, a kisajátitott tulajdonosnak «Sz» ellen semmiféle jogigénye nincsen.

Ellenben «B»-től követelhet «Tu» Binding szerint 600 M-t a B. G. 816. §-a alapján. (T. 1762. §.)[5] [6]

Binding szerint «B»-től többet, mint a 600 M-át, a lukrált vételárt nem követelheti.

Azt hiszem azonban, Binding lebecsüli a «B» ellen használható cziviljogi rendszabályokat.

Ha a B. G. 823. §-ával[7] nem érne czélt, bár a «fahrlässig alatt nemcsak a culpa lata, de a culpa levis is értendő, akkor rendelkezésre állanak a keresetek ex contractu és különösen ex delicto. Hiszen «B» a legtöbb esetben sikkasztást követett el.

Ugyanaz áll a Tervezet szempontjából is.[8]

Vagyis «Tu» «B»-től 1000 M. kárának teljes megtéritését követelheti.

Ha «Sz» azonban visszteher nélkül szerezte a dolgot (bár akkor nézetem szerint nagyon problematikus világitásban csillog a bona fides-e), akkor «Sz» köteles «Tu»-nak a dolog összes értékét, vagyis 1000 M-át megtériteni a fent hivatolt 816. §. első bekezdésének második mondata szerint.[9]

És ez áll a T. szerint is. (1762., 1773. §§.)

Ha «Sz» azonban visszteher mellett szerezte az idegen dolgot, akkor a német polg. törvénykönyv, valamint a T. szerint is, «Tu»-nak «Sz» ellen semmiféle néven nevezendő jogigénye nincsen.

Nem kérdezheti ez esetben «Tu» «Sz»-től, miért előzöl meg engem? Miért nyerészkedel az én rovásomra? Én effektive vesztettem 400 M-át, mellyel te lettél gazdagabb. Mért vagy te a jogrendnek becsesebb, mint jómagam? Hogy téged oltalmaz, mig engem megtagad?

És az uj tulajdonos, valamint védnöke, a törvény, e kérdésekre nem találhat megnyugtató választ.

Igy tehát azt követeli az igazság (de lege ferenda persze), hogy «Sz» a 400 M-át «Tu»-nak megtériteni köteles.

Itt felvethető az az érdekes kérdés, vajjon «Sz» e kötelezettsége nem subsidiarius-e? És «Tu» tán csak akkor fordulhat «Sz» ellen, midőn «B» ellen a jogi fegyvertár összes eszközeit már kimeritette?

A kérdés több oldalról vitatható meg.

«Sz» ugyan jóhiszemü, «B» ellenben a legtöbb esetben ludas lesz.

Másrészt megint «Sz» lukrálna 400 M-át, mig «B» 400 M-val effektive károsodnék.

Viszont «Sz» bona fides-e sem ragyog valami tündöklő fényben, ha 1000 M. értékü tárgyat 600 M-ért vett.

Azt hiszem mégis legigazságosabb, ha «Sz» kötelessége rendszerint subsidiarius, kivéve éppen a jelen esetet, mivel ha «B» kötelezettségének teljesitése «Sz»-t megelőzné, ez jogtalanul gazdagodnék 400 M-val «B» rovására.

Jelen esetben tehát kap «Tu» «B»-től 600 M-át, «Sz»-től 400 M-át.

Vagyis, bár «Tu» tulajdonát elvesztette, gazdaságilag nem károsodott, a vagyoni egyensuly helyreállott, ugy hogy egészen megnyugtató végeredményhez jutunk.

Ugyanily megnyugtató eredményre jutunk, ha «B» pl. «Tu» 1000 M értékü dolgát «Sz»-nek teljes értékben eladta. Akkor «Tu» követelheti az egész 1000 M-nyi vételárt «B»-től a B. G. 816. §-ának első bek. és a T. 1077. §-a alapján.

«Sz» ellen természetesen itt jogigényről még szó sem lehet.

Mi történik azonban akkor, ha «B» nem jogi, de ténybeli okoknál fogva — nincstelenség okából — nem tudja «Tu»-nak a vételárt megtériteni, midőn a «wo man seinen Glauben gelassen hat, dort muss man ihn suchen» irónikus mellékhangzása kicsillan: Miért voltál oly hiszékeny? Miért biztad a dolgodat másra?

És épp ez az eset fog a gyakorlati jogéletben leggyakrabban előfordulni.

Ilyenkor Binding szerint «Tu» követelheti «Sz»-től — persze de lege ferenda, — hogy az a neki okozott kár felerészét megtéritse.

Ha tehát a vételár 1000 M. volt, akkor «Tu» követelhet «Sz»-től 500 M-át, igy mindegyikük egyformán 500—500 M-val károsodnék.

Ha pedig — mint a fenti példában — «Sz» az 1000 M. értékü dolgot «B»-től 600 M-ért vette, melyet «B» visszatériteni képtelen, akkor követelhet «Tu» «Sz»-től 400 M-át jogtalan gazdagodás czimén, (de lege lata) marad effektiv kara 600 M.; ennek felét, vagyis 300 M-át követelheti «Tu» a 400 M-án felül (de lege ferenda).

Itt is mindegyiküket egyforma kár éri, vagyis 300—300 M.

Azt is mondja végül Binding: «Im oben bezeichneten Beispiele zahlt der neue Eigner die 400 M. zurück, aber der Veräusserer hat die eingenom menen 600 M. vertan und besitzt nicht Weiteres, oder er kann nur 400 M. davon restituiren, oder der Veräusserer hat die 600 M. zurückgezahlt, der neue Erwerber kann die 400 M. nicht aufbringen. Es bleibt dann dem bisherigen Eigenthümer ein Schaden von 600 M., resp. von 400 M.

Diesen Schaden sollte der bisherige eigenthümer vom dem solvent bleibenden Schuldner sei's dem Veräusserer, sei's dem neuen Eigenthümer, zur Hälfte ersetzt verlangen können.»

E mondatban több eset van, még pedig meglehetősen chaotikus módon implicite begyömöszölve.

Explikáljuk tehát az egyes eseteket.

a) A vételár volt 600 M., a gép értéke 1000 M. «Sz» visszafizette a 400 M-át, melyet lukrált, «B» azonban nem képes a 600 M. felkezelt vételárt restituálni, akkor «Sz» köteles a 400 M-án felül még 300 M-át lefizetni.

b) «Sz» restituálta a 400 M-át, melyet lukrált, «B» azonban csak 400 M-át tud a 600 M. felkezelt vételárból restituálni: akkor «Tu» kára 200 M., ennek felét, vagyis 100 M-át követelhet tehát még «Tu» «Sz»-től.

c) Végre: «B» teljesen visszafizette a felkezelt 600 M. vételárt, de «Sz» nem birja a 400 M-át, melyet lukrált, visszafizetni, «Tu» kára tehát 400 M. Ez esetben követelheti Binding szerint a 400 M. felét, vagyis 200 M-át.

Ezt a megoldást azonban teljesen elhibázottnak tartom. Az igazság azt követeli, hogy a ludas «B» «Tu»-t teljesen kártalanitsa — persze ha birja. Tehát «B» köteles «Tu»-nak az egész 400 M. hiányát megtériteni, vagyis a dolog teljes értékét, az 1000 M-át restituálni. Hiszen arra — mint fentebb kimutattam — nemcsak de lege ferenda, hanem már de lege lata is (823. §. T. 1077.) kötelezve van. Azt hiszem, Binding annak idején a «Drittelung» jelszó szuggesztiója alatt állott.

[5] 816. §. «Trifft ein Nichtberechtigter über einen Gegenstand eine Verfügung, die dem Berechtigten gegenüber wirksam ist, so ist er dem Berechtigten zur Herausgabe des durch die Verfügung Erlangten verpflichtet».

[6] T. 1762. §. «Aki másnak rovására jogalap nélkül jut valamely vagyontárgyhoz, azt vissza tartozik neki tériteni. Különösen áll ez, ha a másiktól valamely szolgáltatást minden alap nélkül, vagy érvénytelen alapon kap, vagy ha a szolgáltatásban kezdetben meg volt jogalapja később megszünik, vagy ha az eredmény, amely a szolgáltatással a jogügylet tartalma szerint czélozva volt, be nem következik.» (Lásd még a T. 1773. §-át.)

[7] «Wer vorsätzlich oder fahrlässig das Leben, den Körper, die Gesundheit, die Freiheit, das Eigenthum, oder ein sonstiges Recht eines Anderen wiederrechtlich verletzt, ist dem Anderen zum Ersatze des daraus entstehenden Schadens Verpflichtet.»

[8] T. 1077. §. «Aki másnak a jog által védett valamely érdekét jogellenesen és vétkesen — szándékosan vagy gondatlanságból — megsérti, a sértettnek ebből eredő kárát megtériteni tartozik. (1138—1143. §§.)

[9] «Erfolgt die Verfügung unentgeltlich, so trifft die gleiche Verpflichtung denjenigen, welcher auf Grund der Verfügung unmittelbar einen rechtlichen Vortheil erlangt».

Ezt az álláspontot az 1904. évi innsbrucki jogászgyülés is magáévá tette, kimondván egyuttal, hogy a magánjog szabályai a kartellek jogviszonyai körében is korlátlan érvényüek és itt is mindenkinek *ugyanoly védelemre van igénye, mint a jogi forgalom bármelyik más terén.*

E véleményben bennfoglaltatik, hogy a jó erkölcsöknek a kartellek érvényessége kérdésében semmiféle szerepük nincs és az e czimen való birói beavatkozás nem csupán gazdaságilag czéltalan, hanem jogérzetünkre sem megnyugtató.

Nem kivánok itt foglalkozni azokkal a kisérletekkel, amelyek a kartellek törvény utján való szabályozására irányulnak. Az osztrák javaslatok ismertetése és kritikája többek közt Grunzel és dr. Pick munkáiban, az 1904. évi dr. Mandel Pál-féle magyar javaslat, és pedig főképp dr. Messinger idézett müvében olvasható.

Csakis arra akarok utalni, hogy ámbár ugy a magyar, mint az osztrák törvényjavaslatok a kartelleknek bizonyos közigazgatási ellenőrzés feltétele mellett (bejelentési kötelezettség, törzskönyv) az u. n. jogképességet megadják (az osztrák javaslat ugyancsak a fogyasztási adó alá eső áruczikkek kartelljeire terjeszkedik ki) még máig sem jutottunk el addig, hogy a kartellkérdés tételes törvényben nyert volna szabályozást.

A törvényjavaslatok azonban argumentumnak mindenesetre elegendők arra, hogy ma már nem csupán a forgalom, de a törvényelőkészitők felfogása sem operál többé a jó erkölcsök sérelmével.

Miután a dolgok mai állása szerint jogszabályt e téren máshol, mint birói gyakorlatunkban nem találhatunk, kétszeres figyelmet érdemelnek a kir. Curiának fentebb emlitett ujabb elvi kijelentései, amelyekre a következőkben kivánok rátérni.

(Folyt. köv.) *Dr. Liebmann Ernő.*

Különfélék.

— **Egy «megjegyzés»-hez.** Tisztelt Szerkesztő ur!

Becses folyóiratának mult számában a képviselőház mentelmi bizottságának egyik jelentésével kivánja kimutatni, hogy most «a mi ugynevezett országgyülésünkön» önkény és pajtáskodás uralkodik. A jelentés t. i. a mentelmi jog fölfüggesztését *nem* ajánlja egy esetben, amikor pedig K. A. sértett azt panaszolja, hogy *P. A.* képviselő ur *gazembernek* nevezte. (Tudtommal a Ház a képviselőt nem is adta ki.) A javaslat lényeges indoka ez:

«A mivel sem támogatott egyoldalu bünvádi följelentés annak megállapitására, hogy a vád tárgyává tett cselekmény és a nevezett országgyülési képviselő ténykedése közt okozati összefüggés fennáll, nem elegendő».

Nehogy ebből a kipellengérezésből félreértés legyen, de az *elsőfoku bíróságok tájékozása végett is*, mint a mentelmi bizottság egyik tagja, szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a hasonló jelentések, sajnos, sürün fordulnak elő a képviselőház gyakorlatában, még pedig minden pártbeli képviselő javára és csakis azért, mivel a bíróságok megkereséséhez a *följelentésen kivül egyáltalán semmi támogató adat nincs csatolva.* Ilyenkor a mentelmi bizottság mindig abban a kinos helyzetben van, hogy pusztán a sértett fél *egyoldalu állitására* kellene kiadnia a képviselőt, holott a képviselőház évtizedekre visszanyuló gyakorlata szerint a puszta állitás, a legkisebb objektiv valószinüsités nélkül, nem lehet elegendő arra, hogy a közjogilag annyira fontos immunitási jogot akármelyik képviselőre is felfüggesszék. Az iratok visszaküldésének és kiegészitések rendelkezésének pedig ebben az eljárásban helye nincsen, de nem is lehet, mivel az ilynemü rendelkezés már maga is megsértené az immunitási jogot.

A mentelmi bizottság, valahányszor a legkisebb *objektiv* jelét találja annak a birósági iratokban, hogy a kikért képviselő személye az állitott tettel vonatkozásban van (vagyis hogy elkövethette), ha zaklatás nincs, rendesen a kiadást javasolja, de régi és helyes gyakorlatot követ akkor, amikor a sértett fél egyoldalu állitását ilyen jelnek el nem fogadja. Az ellenkező álláspont világosan arra vezetne, hogy a képviselőket hamis állitással mindenki üldözőbe vehetné és a bíróság segitségével zaklathatná.

Az olyan és ahhoz hasonló jelentéseknek tehát a mentelmi bizottság nem az oka. Kivánatos volna azonban, hogy hasonló esetekben, különösen a járásbirósági eljárásban, ahol nyomozás nincsen, *a panaszosok és bíróságok már eleve gondoskodnának valamely iratról*, ami legalább némi támasztékot adna arra, hogy a képviselő csakugyan elkövethette az állitott becsületsértést Ilyen lehetne pl. a tanuk hitelesitett nyilatkozata az esetről, avagy más hasonló, bár *távoli valószinüsités.*

Erre nézve különben annak idején igazságügyminiszteri rendelet is volt kibocsájtva, ami jóformán feledésbe ment.

Egyebekben visszatérve e fölszólalásom elejére, azt hiszem, a jogi folyóiratok alig nevezhetik a rendes törvényhozási munkát végző és érvényes törvények alkotásában résztvevő országgyülést «ugynevezett országgyülésnek». Föl kell tennem, hogy becses lapja hü marad ahhoz a tisztes hagyományához is, hogy politikai nézetet nem enged belevegyiteni a tárgyi és jogászi munkába.*

Maradván különben barátságos köszönetével régi jó hive: *Dr. Kenedi Géza*, orszgy. képv.

Budapest, 1913 julius 1.

— **A cséplőgépmunkások betegségi biztositása** kérdésében a választott bíróságok és az Állami Munkásbiztositási Hivatalnak állásfoglalását követőleg az iparhatóságok is megállapitják a 36,227/912. VI. D. kereskedelemügyi miniszteri rendelettel szemben a vállalkozásszerüleg üzött cséplésnél foglalkoztatott munkások betegségi biztositási kötelezettségét. Szekszárd r. t. város ilyen értelemben hozott határozatai a vitás kérdés egész komplexumára kiterjeszkednek és az elfoglalt álláspont igazolására az érvek és különböző fórumok állásfoglalásainak egész sorát érdekesen csoportositják. Igy utalnak arra, hogy a kereskedelemügyi miniszter rendelete nem tekinthető törvényes jogforrásnak, mert a törvény nem adott felhatalmazást arra, hogy a biztositási kötelezettség keretei a törvényben megállapitott korlátoknál erősebbre szoritassanak, továbbá hangsulyozzák, hogy nem lehet kivánatos az, hogy e munkások a munkásbiztositás alól végképp kivonassanak stb. Nagyon örvendetes, hogy egyes iparhatóságok az eléjük kerülő ügyeket beható tanulmányok alapján intézik el. Vajha minél több hatóság követné e példát!

— **Helyreigazitás.** Lapunk legutóbbi számának első czikkébe több értelemzavaró sajtóhiba csuszott be. *Puffantásszerü* szó helyett *puffanásszerü* szó olvasandó. Dr. Somló Andor helyett a nagyérdemü *Somlyó Andor* min. tanácsos volt értendő. *Grecsák Károly* helyett *Havass Károly* értendő.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Versenytilalom.** A szolgálati szerződés — bár csak három esztendőre — megtiltja az alperesnek, hogy Németországban és Európa nagy részén bármilyen módon is részt vegyen vagy müködjék oly üzletben, mely felperes gyártási eljárásával, vagy gyártmányaival foglalkozik. Emellett felsorol a szerződés egy egész sor tiltott gyártási eljárást és gyártmányt, végül pedig kizár még minden olyfajta gyártmányt, mely felperes üzleti könyveiből, árjegyzékeiből vagy hirdetéseiből kitünőleg a felperesi üzemhez tartozónak mutatkozik, vagy a szolgálati viszony tartama alatt mutatkozni fog. A tilalom kiterjed oly üzemekre is, melyek a megfelelő gyártmányoknak pusztán csak eladásával foglalkoznak, ezenkivül a gyártási eszközökre is.

Ezen számtalan korlátozás a maga kihatásában szinte át sem tekinthető és az alkalmazott gazdasági boldogulását messze túl azon a mértéken megköti, melyet alperes jogos érdeke indokolttá tehet.

Mindehhez járul az a sok korlátozás, mely a szolgálat tartama alatti találmányokra és az időileg korlátlan titoktartási kötelezettségre vonatkozik. Ha hozzávesszük, hogy a nagyon is magas kötbér a fenti kötelezettségek bármelyikének megsértése

* L. a sajtóhibák rovatát.

esetében követelhető, nyilvánvaló, hogy alperest egy évekre kiterjedő fojtó gazdasági megterhelés nyomja.

A szerződés egész tartalmának mérlegelése szerint itt az alkalmazott gazdasági előhaladásának és szabadságának rendkivül méltánytalan megkötéséről van szó, ami minden igazságosan gondolkozó érzületét mélyen sérti, következésképp a szerződést, mint jó erkölcsökbe ütközőt, érvénytelennek kellett kimondani. (A német birodalmi bíróság 1913 márcz. 18-án hozott III. 387/912. számu itélete.)

— **Czéghasználat.** Alperesek a kereskedelmi üzletet aktiváival és passziváival együtt átvették s azt a régi czég alatt (M. S.) vezették 1910-ig. Felperes, kinek neve M., hasonló czikkek eladásával foglalkozó üzletet alapitott.

Egy előző perben jogerősen kimondatott, hogy alperes 1905. év óta a régi czéget (M. S.) nem jogosult használni, mert időközben oly esemény történt, mely az üzletátruházási szerződés értelmében az átruházó czégének használatát kizárja.

A jelen perben felperes kereseti kérelme arra irányul, hogy a bíróság itéletileg tiltsa meg alperesnek, 1. hogy üzletét, mint M. S. czég által alapitottat tüntesse fel; 2. hogy üzleti hirdetéseiben M. S. családi czimerét, valamint az ezen czimert és a régi czéget tartalmazó védjegyet használja.

A felebbezési bíróság a keresetet egész terjedelemben elutasitotta. A német birodalmi bíróság 1913 márczius 18-án hozott II. 550/912. sz. itéletében az 1. pont alatti részre vonatkozó elutasitást helybenhagyta, egyébként pedig a másodfoku bíróság itéletét feloldotta a következő indokolás kapcsán:

Nem ütközik a jó erkölcsökbe alperes azon cselekménye, hogy a nagyközönség előtt a régi folytatását hangsulyozza, habár azon régi czéget jogosan nem használhatja; nem sérti ezzel felperesnek a névhez való jogát sem. Alperes jogkörén belül járt el, midőn czégének a régi czéggel azonosságát köztudomásra hozta.

Nem helyes azonban a felebbezési bíróság itéletének azon része, mely a védjegynek az üzlet átruházásával együtt az alperesre átszállását deklarálja. Igaz, hogy ez a szabály, de a jelen esetben azért más a helyzet, mert a kérdéses védjegy a régi czégmegjelölést is tartalmazza. Minthogy pedig a régi czéget alperesnek használnia nem szabad, megfontolás tárgyává kell tenni, vajjon a védjegyhasználatban nem foglaltatik-e ezuttal a czég használata. Ennek folytán a felebbezési bíróságnak vizsgálnia kell, vajjon a szerződésnek a kölcsönös hit és bizalom alapján a forgalmi szokásokra való tekintettel történő értelmezése kizárja-e a kérdéses védjegy használatát is.

— **Hallgatás szerepe szerződési feltételek változtatásánál.** Az a körülmény, hogy valamely szerződés már létrejött, korántsem zárja ki azt, hogy az egyik szerződő fél hallgatása a másik szerződő fél által a szerződés valamely rendelkezésének megváltoztatását czélzó levélre beleegyezésnek vétessék s ilymódon a már megkötött szerződést megváltoztató ujabb megállapodás létrejöttének tekintessék. A jelen esetben azonban még sem vehető fel ily utólagos megállapodás. Az eredeti szerződésben a felek egy mellékelt jegyzék 67. lapját vették kifejezetten alapul. Ha felperes e helyett később ezen jegyzék 112. lapját kivánta irányadónak tekinteni, ezen lényeges változtatást minden kétséget kizáróan meg kellett volna jelölnie alpereshez intézett levelében. Minthogy ily pontos utalás e levélből hiányzik, alperes hallgatása beleegyezésnek nem tekinthető. (A német birodalmi bíróság 1913 február 18-án hozott II. 552/912. számu itélete.)

— **Tékozlás.** Felperes a vagyoni helyzetével semmi arányban nem álló bevásárlásokat tett, mert nem tudott ellentállni azon vágyának, hogy a neki megtetsző és szerinte értékes mütárgyakat meg ne vegye. Ily körülmények közt a tékozlás fogalmának megállapitása teljesen indokolt, mert az alsóbíróságok itélete szerint felperes vágyát akkor sem képes fékezni, midőn a vétel mellett szóló indokoknak az adott vagyoni helyzet észszerü mérlegelése mellett föltétlenül háttérbe kellene szorulniok. (A német birod. bíróság 1913 április 13-án hozott IV. 633/912. itélete.)

Lapunk a szüneti idő alatt rövidebb terjedelemben jelenik meg, amit utóbb pótolni fogunk.

Teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek augusztus hó 1. vagy 15-iki belépésre. Barakonyi Károly ügyvéd, takarékpénztári ügyész (Nagyatád (Somogy megye). 14837

Fiatal, nőtlen ügyvéd nagy gyakorlattal és elméleti képzettséggel társul lépne be jó forgalmu ügyvédi irodába. Ajánlatokat «Agilis» jelige alatt a kiadóhivatal továbbit. 14826

Ügyvédjelöltet keresek, akinek jó praxisa van. Szerbül tudó előnyben részesül. Dr. Endrőci Mihály ügyvéd, Ujvidéken. 14825

Fiatal ügyvéd, kiváló képzettségü, alapos és széleskörü praxissal, perfekt a német nyelvben, fővárosi vagy vidéki irodába társnak, esetleg helyettesnek ajánlkozik. Sulyt fektet arra, hogy kifogástalan hirnevü irodába kerüljön. Érdeklődők leveleit «Tudás és szorgalom» czimen a kiadóhivatal továbbitja. 14787

Német nyelvben jártas, doctor juris ügyvédjelölt f. év julius hó 1-től alkalmazást nyerhet dr. Varga Gábor és dr. Németh Ernő ügyvédek irodájában, Szentgotthárdon. Fizetés megállapodás szerint. Ajánlatok, az eddigi müködés megjelölésével, közvetlenül Szentgotthárdra intézendők. 14819

Ügyvédjelöltet keresek, magyar anyanyelvüt, aki a román nyelvet beszéli s vidéki gyakorlattal bir, julius 15-iki belépésre. Dr. Székely Aladár ügyvéd, Tenke (Bihar megye). 14806

Fiatal, nőtlen ügyvéd, minden irányu nagy gyakorlattal, irodája jelenleg járásbiróság nélküli városban, irodát birósági székhelyen átvenne, vagy nagyobb iroda idősebb tulajdonosával társulna. Megkeresések dr. Sch. K. ügyvéd czimére VI. ker., Bulyovszky-u. 25. szám alá intézendők. 14809

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **érkezése** Budapest keleti pályaudvarra.

vonat-szám	óra	perc	vonat neme	honnan
339	5	10	Vv.	Berlin, Ruttka
645	5	20	Tvsz.	Debreczen, Nagyvárad
309	5	30	Szv.	Hatvan
1905	5	40	»	Eszék, Tapolcza
609	5	45	»	Brassó, Arad
909	5	45	»	Sófia, Bród, Belgrad
19	5	55	»	Torbágy
313	6	00	»	Péczel
17	6	05	»	Komárom
1707	6	15	»	Stanislau, Msziget
11	6	25	»	Wien
1505	6	30	Gyv.	Lemberg, Poprád-Felka, Kassa
407	6	50	Szv.	Lemberg, Stryj, Kassa
1007	6	50	»	Fiume, Zágráb
1003	7	00	Gyv.	Róma, Triest, Fiume
315	7	05	Szv.	Gödöllő
513	7	20	»	Brassó, Kolozsvár
917a	7	25	»	Kunszentmiklós-Tass
317	7	30	»	Gödöllő
319	7	40	»	Hatvan
21	7	45	»	Bicske
1309	8	00	»	Graz, Fehring
911	8	10	»	Sarajevo, Belgrád
1513	8	15	»	Bártfa, Csorba, Kassa
1015	8	20	»	Paks
519	8	35	»	Bukarest, Kolozsvár
321	8	45	»	Hatvan
13	9	20	»	Győr
307	9	25	»	Berlin, Ruttka
1005	9	35	Gyv.	Fiume, Tapolcza
913	9	55	Szv.	Szabadka
5	10	05	Gyv.	Bruck-Királyhida, Szombathely, Sopron
409	10	20	Szv.	Miskolcz
23	10	45	»	Bicske
605	11	30	Gyv.	Nagyvárad, Debreczen, Arad

[1]) Minden vasárnap és kettős ünnep második napján közlekedik.
[2]) Junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[3]) Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[4]) Torbágytól Budapest-Kelenföldig csak vasár- és ünnepnap előtti köznapokon közlekedik.
[5]) Junius 1-től közlekedik.
[6]) V sár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[7]) Csak hétfőn és ünnep utáni köznapokon közlekedik.

vonat-szám	óra	perc	vonat neme	honnan
323	12	10	Szv.	Gödöllő
611	12	30	»	Bukarest, Arad
301	12	50	Gyv.	Berlin, Ruttka
903	1	00	»	Konstantinápoly, Belgrád
401	1	05	»	Lemberg, Kassa
7	1	20	Szv.	Wien, Sopron
601	1	25	Gyv.	Bukarest, Arad
1201	1	30	»	Sarajevo, Bród, Szabadka
1	1	40	»	London, Paris, Wien
1901	1	55	»	Eszék, Pécs
325	2	10	Szv.	Hatvan
1501	2	20	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
1301	2	25	»	Graz, Fehring
919	2	40	Szv.	Kunszentmiklós-Tass
23a	3	00	»	Bicske
521	3	10	»	Nagykáta
1111	4	00	»	Tapolcza, Balatonfüred
327	4	20	»	Péczel
329	5	25	»	Gödöllő
511a[1])	6	00	»	Szolnok
511	6	15	»	Bukarest, Debreczen
15	6	50	»	Bruck-Királyhida
1507[2])	6	40	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
3	6	35	»	Wien, Graz
1705	7	00	Szv.	Stanislau, Msziget
907	7	20	»	Sofia, Belgrád
607	7	25	»	Bukarest, Arad
421	7	35	Vv.	Szerencs
305	7	45	Szv.	Berlin, Ruttka
25	7	50	»	Bicske
1109	8	05	»	Tapolcza, Balatonfüred
523[3])	8	10	»	Nagykáta
1009	8	15	»	Fiume, Brod
405	8	20	»	Lawoczne, Msziget
329a[3])	8	35	»	Gödöllő
9	8	45	»	Wien, Graz
1511	8	50	»	Csorba, Kassa
27	9	00	»	Bicske
331	9	10	»	Péczel
1907	9	10	»	Vinkovcze, Eszék, Pécs
603	9	20	Gyv.	Brassó, Arad
29[4])	9	28	Szv.	Triest, Torbágy
303	9	35	Gyv.	Berlin, Ruttka
1001	9	35	»	Róma, Fiume, Pécs
915	9	45	Szv.	Kiskőrös
403	9	55	Gyv.	Lemberg, Przemysl
905	10	00	»	Sofia, Belgrád
1303	10	10	»	Graz, Triest
333	10	25	Szv.	Gödöllő
525	10	35	»	Segesvár, Kolozsvár
1503	10	45	Gyv.	Bártfa, Csorba, Kassa
1101[5])	11	00	»	Tapolcza, Balatonfüred
25a[6])	11	10	Szv.	Bicske
335[6])	11	15	»	Hatvan

A vonatok **érkezése** Budapest-Józsefvárosra.

Délelőtt.

515[7])	4	40	Szv.	Szolnok
517	5	00	»	Nagykáta
311	5	50	»	Gödöllő
917	6	17	»	Kunszentmiklós-Tass

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 28. szám. Budapest, 1913 julius 11.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Urbach Lajos* budapesti ügyvéd: A miniszterelnök kinevezésének formaságai. — *Dr. Medgyes Simon* budapesti ügyvéd: Kézizálog és külön kielégités birtoklás nélkül. — *Dr. Liebmann Ernő* budapesti ügyvéd: Kartelljogi kérdések. — *Dr. Kovássy Albert:* Az 1907. évi XIX. tcz. hézagai. — *Dr. Pákai Béla* tasnádi ügyvéd: Észrevételek a végrehajtási törvény 225. §-a alkalmazásához. — *Dr. Egyed István* budapesti kir. törvényszéki jegyző: A közigazgatási birróság gyakorlatából. — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből. — Az Országos birói és ügyészi egyesület hivatalos értesitője.

A miniszterelnök kinevezésének formaságai.

(Válasz dr. Molnár Kálmán egri jogtanár ur mult heti czikkére.)

A czikkiró tanár ur alapjában véve helyes alapokon indulva megállapitja, hogy a kormányváltozásra releváns királyi kéziratoknak felelős miniszteri ellenjegyzéssel ellátva kell lenniök.

Ez alaptörvény, ezt az 1848 : III. tcz. 3. §-a igy rendeli. Következéseiben a czikkiró ur azonban elveszti a biztos fonalat, melyet a törvény nyujt és tévtanokat hirdet. Nevezetesen téves az a végkonkluziója, mintha nem lenne akadálya annak, hogy a kinevezett uj miniszterelnök kinevezését a lelépő miniszterelnök ellenjegyezhesse.

Ez a megoldás elsősorban a kérdések tömkelegét hagyja nyitva, másfelől nem is helyes.

Nem helyes azért, mert a lelépő miniszterelnök a felmentéssel, mely a kinevezést mindig megelőzi, megszünik *felelős miniszter* lenni. A lelépő és felmentett miniszterelnök nem miniszter, az nem ellenjegyezhet semmit, logice még a saját felmentését sem, ez utóbbit már ugyanazon okból sem, amely miatt az uj miniszterelnök a saját kinevezését sem jegyezheti ellen. Törvényi akadálya ugyan egyiknek sincs, azonban oly furcsaság lenne, melyen mindenki megütköznék. A saját felmentését, mint utolsó ténykedést, a lelépő miniszterelnök még ellenjegyezhetné ugyan, mert hiszen csak a felmentéssel szünik meg miniszterelnök lenni, de ezen tény érvényes akkor is, ha ellenjegyzéssel ellátva nincs, mert a felmentés tulajdonképpen nem is oly tény, melynek érvényességéhez a törvény értelmében miniszteri ellenjegyzés szükségeltetnék.

Az uj miniszterelnök kinevezése, ez már más. Ez a ma érvényben lévő törvény értelmében miniszteri ellenjegyzés nélkül nem történhetnék.

Ha azonban ez a feladat még a lelépett miniszterelnökre várna, amint a czikkiró tanár ur véli, ugy akkor a lelépett miniszterelnök önmagával juthatna ellenkezésbe, akkor, pl., ha nem az neveztetnék ki, kit utódjául ő ajánlott, avagy éppen az ellenzéki pártból neveztetnék ki a miniszterelnök. De miképpen szerezné meg a lelépő miniszterelnök aláirását, ha az azt egyenesen megtagadja, avagy betegség, távollét által az aláirásban gátolva van, végül, ha az uj miniszterelnök kinevezése azért vált szükségessé, mert a régi meghalt. Avagy vegyük azt a szintén nem lehetetlen esetet, hogy rábizonyul a miniszterelnökre, hogy oly büntetendő cselekményt követett el, mely miatt a képviselőház vád alá is helyezi. Az utód aligha fogná vállalni azt a kinevezést, melyet ily elődje ir alá stb.

Nincsen azonban semmi akadálya de lege lata, hogy a miniszterelnök kinevezését egy *másik miniszteriársa* ellenjegyezze. Igy pl. kifejlődhetnék az a gyakorlat, hogy a rangidősb miniszter, pl. az, aki az előbbi kabinetből átvétetett, avagy pedig a korra legidősb miniszter jegyezze ellen a miniszterelnök kinevezését. Hiszen a minisztérium szolidáris, a kormány fejével valamennyi miniszternek egyet kell értenie. De meghonositható lenne oly gyakorlat, hogy a miniszterelnök kinevezése egy speciális ressort-miniszter ellenjegyzéséhez lenne kötve, teszem azt a pénzügyminiszterhez, vagy a belügyminiszter ressortjához, hacsak a miniszterelnök történetesen nem tölti be éppen ezen tárczát is.

Ami ezen elmefuttatásból következik, az az, hogy a törvény hiányos, mert nem gondoskodik expressis verbis a miniszterelnökre vonatkozó kinevezés ellenjegyzéséről.

Nem tartanám országos szerencsétlenségnek, ha a király ezen kiemelt egy ténye miniszteri ellenjegyzéshez egyáltalában nem lenne kötve.

Az ellenjegyzés a tényért való miniszteri felelősségvállalást jelenti. Mégis fonák dolog lenne az a törvény rendelkezése alapján elképzelhető eset, hogy a ressort-miniszter legyen felelős azon miniszterelnök kinevezéséért, kinek előterjesztésére és ellenjegyzésére a saját kinevezése is történt.

Minthogy ez az egyetlen közjogi állás, amelyre való kinevezésnél szükségszerüen a király initiativája érvényesül, minthogy továbbá a parlamentáris kormányzat mellett képzelhetetlen, hogy a király ne a többségi párt politikusaiból válassza a miniszterelnököt, hacsak nem ugy, hogy a kisebbségi pártból választott politikus kormányzatának lehetővé tétele érdekében házfeloszlatás és uj választással a szükséges többség utóbb szereztetik, mire szintén volt példa, ugy hogy a miniszterelnöki kinevezés ellenjegyzésének praktikus értelme alig van.

A miniszterelnök a kinevezés elfogadásával a kinevezésért járó felelősséget minden ellenjegyzés nélkül is viseli, logikusan csakis ő viselheti és senki más, mert hiszen saját személyéről van szó, ellenjegyzésre tehát szükség fenn nem forog.

Ha azonban valaminek nincs akadálya, ugy nincs annak, ha — erre szükség általában fenforog — mi feletti vitába itt nem bocsátkozom, hogy a lelépő miniszterelnök felmentését a kinevezett uj miniszterelnök ellenjegyezze, hogy a király e tényét is felelősségével fedje. Az uj miniszterelnök kinevezéséhez szükségszerüleg megkivántatik a régi miniszterelnök felmentése. Az uj miniszterelnöknek tehát ezen felmentést akarnia kell és ha akarja, ugy akkor viselheti is érte a felelősséget. Hogy ez a helyesebb és nem a forditottja, az a parlamentáris kormányrendszer lényegéből következik, amely mellett politikai felelősségre csak az aktiv miniszter vonható, a már megbukott minisztert nem terheli már *politikai* felelősség. Ha mi a formákban is nem a formát, hanem a lényeget keressük, más következtetésre nem juthatunk.

Dr. Urbach Lajos.

Kézizálog és külön kielégités birtoklás nélkül.

Legfelsőbb bíróságunk egy nemrég hozott itéletében (1913 márczius 17. 842/912. IV. p. t. Hiteljogi Dtár VII. 83.) az ingó javak elzálogositásának módjára nézve oly álláspontot foglal el mely lényegesen eltér a multban követett joggyakorlattól épp ugy, mint a jövő jogától, ahogy az a polgári törvénykönyv tervezetében alakot ölt. Az itélet a felperes záloghitelező külön kielégitési jogát a csődtömeggel szemben megállapitja a következő tényállás alapján:

A köz s czég annak ellenében, hogy az ő váltóelfogad-

mányát a felperes forgatói aláirásával látja el, kézizálogul lekötötte az utóbbi részére a tulajdonát képező gőzgépet, felperes ezen megállapodás alkalmával ezt a gépet a helyszinén megtekintette, a zálogbaadásról szóló nyilatkozatot átvette, de maga a gép továbbra is az elzálogositónak használatában maradt és azon az elzálogositást feltüntető jelzést nem alkalmaztak.

II. Ez a mulasztás az osztrák polgári törvénykönyv 452. §-a szerint nem a zálogszerződés érvénytelenségét, hanem csak azt vonhatja maga után, hogy az, aki ezt az óvatosságot elmulasztja, a káros következményekért felelős. Ámde a mulasztásból a csődtömeg hitelezői, vagy bárki más károsodást nem szenvedett, sőt, minthogy felperes az általa forgatói aláirással ellátott váltókat beváltani volt kénytelen, a külön kielégitési jog nem érvényesithetése esetén a csődtömeg gazdagodnék a felperes kárával.

I.

Eddig az indokolás, mellyel szemben mindenekelőtt az a kérdés vetődik fel, hogy már most az ingó jelzálog intézménye, mellyel az utolsó magyar jogászgyülés még mint a jövendőben törvényhozásilag megvalósitható tervvel foglalkozott, a birói gyakorlat jóvoltából megalkotottnak tekintendő-e? Eddigelé ugy tudtuk, hogy tényleges átadás nélkül ingóságokra kézizálogot szerezni nem lehet, sőt a zálogtárgyak birtokbavétele még jelképes átadással sem pótolható. A KT. 302. §-a a zálogszerződés érvényességéhez elegendőnek jelezte és ezzel mint megkivántató minimumot állapitotta meg, hogy a kézizálog a hitelezőnek, vagy az ő részére egy harmadiknak átadassék. Igaz, hogy ez a szakasz nem emeli ki a «tényleges» átadás szükségességét, miként a 303. §. a bemutatóra szóló papiroknál, de ebből *Nagy* Ferenczczel legfölebb az következtethető, hogy az első esetben helyt foghat az ugynevezett jelképes átadás is, a másodikban nem, de az esetek egyikében sem pótolhatja az átadást a constitutum possessorium. Sőt az értekezleti jegyzőkönyvekből (276—277. l.) kitünik, hogy még a jelképes átadást sem kivánták szabályként megengedni, mert az erre vonatkozó inditványt elvetették, tekintettel arra a számos visszaélésre, melyre ez az intézmény felhasználható és ha nem is tiltották meg kifejezetten, de nyilván azokra a kivételes esetekre kivánták szoritani, midőn a tényleges kézről-kézre való átadás különös nehézségekbe ütközik. A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének első szövege 802. §-ában az ingókra nézve a zálogjog szerzését olyképp szabályozza, hogy a tulajdonos a dolgot a hitelezőnek zálogul birtokába adja, ha csak már birtokában nincs; a 803. §. szerint pedig közös zár alatt is tartható, vagy harmadik személy őrizetére bizható. Ezzel pedig a tervezet nem akart *uj* elvet kimondani; tudatában van annak, hogy a jogrendszerek kivétel nélkül követik azt az elvet, hogy amikor a zálogjog tárgya ingó dolog, ennek «kézi» zálognak, a hitelező birtokában lévő zálognak kell lennie és hogy ennek megfelelően a zálogjog szerzésének egyik kelléke a dolog átadása. Élő jogunkat kodifikálja a tervezet második szövege is, midőn ehhez az állásponthoz hozzájárul és a felek megegyezésén kivül a dolog birtokbaadását kivánja meg (592. §.), melyet, ha a dolog harmadik személy birtokában van, a kiadásra vonatkozó igény átruházása és a birtokos értesitése pótol, valamint pótlására szolgál a már fentebb emlitett közös birtok megállapitása közös zár alatt tartás, vagy harmadik személy őrizetére bizás által. (593. §.)

A birált itélet ellenben egyszerüen *elejti* a zálogtárgy átadását, mint a zálogszerződés érvényességének kellékét és azt semmivel sem pótolva, a puszta megegyezést is elegendőnek tartja a zálogjog szerzéséhez. Ezzel pedig messzebb ment még azoknál a törvényhozásoknál is, melyek az ingó jelzálog intézményét már megvalósitották, mert ezek is az elzálogositó birtokában és használatában hagyják ugyan a zálogtárgyat, de egyszersmind gondoskodnak nyilvánkönyvekről, melyekből a zálogbaadás tényéről mindenki tudomást szerezhet, el is tekintve attól, hogy csak az ingók bizonyos meghatározott nemei lehetnek az ingó jelzálog tárgyai. A rejtett törvényes zálogjogok mellé tehát ezentul, ha ezen, eddig szerencsére elszigetelten álló itéletnek netalán követői akadnának, jogrendszerünkben a *rejtett szerződéses zálogjog* fog sorakozni, kellemes meglepetésül a nem kiváltságos hitelezőknek, különösen pedig azoknak, kik az elzálogositás után részesitették hitelben az adóst abban a hiszemben, hogy ez egész vagyona fölött szabadon rendelkezik, ugy, amint birtokában és használatában tartja.

Midőn a létező jog elfogadott elveivel szemben, melyeket a birósági gyakorlat eddig következetesen magáévá tett (l. Hiteljogi Dtár VII. 14. és az ott, valamint VII. 83. alatt idézett eseteket) valamely birói határozat merőben ellentétes és uj álláspontot foglal el, a legkevesebb, amit kivánhatunk és elvárhatunk az, hogy kimeritő okát adja az addig követett jogszabályoktól való eltérésének. Jogfejlesztés nem lehetséges a fennálló jog változtatása nélkül, de jogfejlesztőnek nem tekinthetjük az egyszerü birói kijelentést, hogy ebben az esetben ez a jogszabály alkalmazandó, hanem csakis a meggyőzésre törekvő, érvényben levő jogforrásokra támaszkodó logikai okfejtést.

II.

Lám, egy alárendelt kérdésre nézve az előttünk fekvő határozat szükségesnek tartotta jogforrásra hivatkozni és az osztrák polgári törvénykönyv 452. §-át idézi annak megállapitása végett, hogy az elzálogositást feltüntető jelzések alkalmazásának elmulasztása nem a zálogszerződés érvénytelenségét, hanem csak azt vonhatja maga után, hogy az, aki ezt az óvatosságot elmulasztotta, a káros következésekért felelős. Végre tehát szilárd talaj van lábunk alatt, igaz ugyan, hogy idegen talaj, de talaj, melyre épiteni lehet és ezért örömünkben nem is kutatjuk, aminthogy az itélet sem kutatja, hogy minő alapon alkalmazható az osztr. polg. törvénykönyv rendelkezése oly jogügyletre, mely nem ezen törvénykönyv uralma alatt álló területen jött létre. Ellenben, ha az itélet az osztr. polg. törvénykönyv 452. §-ának második mondatára mint jogforrásra hivatkozik és ennek hatályát elismeri, joggal kérdhetjük, miért mellőzi hallgatással ugyanezen szakasz első mondatát, melyből nyilván kitünik, hogy jelképes átadásnak csakis azon ingó dolgok elzálogositásánál van helye, melyek kézről-kézre testileg való átadást nem türnek, a 451. §. szerint pedig «a zálogjog valóságos megszerzésére kell, hogy a czimmel biró hitelező az elzálogositott dolgot, ha ingó, őrizet alá vegye». És akkor következetesen azt is kell kérdenünk, hogy oly ingó dolognak tekinti-e az itélet a gőzgépet, mely testileg való átadást, vagyis valóságos birtokbavételt nem tür és ha igen, miért? Erre a kellemetlen kérdésre pedig az indokolásból más választ nem lehet kihámozni, mint azt, hogy a gőzgépnek az adós birtokában és használatában kellett maradnia, mert arra üzemének folytatása végett szüksége volt. Vagyis másszóval: a tanulmányunk tárgyául szolgáló itélet egy idegen törvénynek kivételes esetre szóló rendelkezését kiterjeszti minden oly ingó dologra, melynek nem tisztán fényüző rendeltetése van és ily módon honfiusitja át az idegenben született kivételt a magyar jog általános szabályává.

Ezen jogátömlesztésnek gyakorlati eredménye pedig az, hogy a záloghitelezővé előléptetett kezes a maga eredetileg beteg, de immár ekként kigyógyitott külön kielégitési jogát a csődtömeggel szemben sikerrel érvényesitheti. Az itélet szerint ezzel nem esik sérelem a csődhitelezőkön, vagy amint az indokolás tévesen mondja, a csődtömeg hitelezőin, sőt az ellenkező esetben a csődtömeg gazdagodnék a felperes kárával, mert hisz ez beváltotta a váltókat, melyek erejéig a közadósért «zálogjogi biztositás ellenében» váltójogi kötelezettséget vállalt. Ez a felfogás összetéveszti a csődtömeg gazdagodását a közadós gazdagodásával. Az, hogy a váltók értéke a közadós kezéhez jutott, nem egyértelmü azzal, hogy a csődtömeg cselekvő vagyona ennyivel többet tesz ki. Még akkor sem, ha a közadós a befolyt összeget hitelezői egy részének kielégitésére forditotta és ily módon tartozásait csökkentette. Mert e tartozások, ha a csődtömeg ellen bejelentik, csak a csődjutalékra tarthatnak igényt és igy a csődtömeg károsodik a tartozások kielégitésére forditott teljes összeg és a reájuk eső csődjutalék között mutatkozó különbözettel. Eszerint a csődtömegből elvont vagyont nem helyettesiti a tartozásoknak ugyanoly összeggel való apasztása és a csődtömeg károsodása nyilvánvaló.

Nyilvánvaló volna akkor is, ha a zálogjog szerzése kifogástalan módon ment volna végbe, mert a fedezetlen tartozások helyébe ily módon egy, a tömeg *nagyobb megterhelésével* járó, fedezett tartozás lépett. (Reichsgericht 1912 decz. 20. VII. 406/12., nem kutfő, hanem csak példa gyanánt idézve.) Nem lehet tehát szó a csődtömeg jogtalan gazdagodásáról és különösen nem lehet ezt az indokot felhozni egy tényleg meg nem szerzett zálogjognak és ennek révén a csődtömeggel szemben igényelt külön kielégitésnek elismerése érdekében.

A birált jogesetben lefektetett felfogás az ingó zálog szerzésének módjára nézve nem haladást, hanem visszaesést jelent és eltávolodást a modern jogrendszerektől, éppugy, mint saját, helyes irányban fejlődött joggyakorlatunktól. Igaz, hogy eddig egyedül áll, de ha valahol, ugy a jogszolgáltatás terén hamis az a mondás: «Einmal ist keinmal». *Dr. Medgyes Simon.*

Kartelljogi kérdések.*

II.

A kir. Curia 363/911. sz. itéletét (Hiteljogi Dtár 1912. évf. 19. o.) az ácsmunkások egyesülése tárgyában dr. Forbáth Tivadar e lap mult évi 46. és 47. számaiban behatóan ismertette.

Egyetértek a czikkiróval abban a tekintetben, hogy az itéletben kartelljogunkra nagyjelentőségü elvi kijelentés foglaltatik.

Nagyjelentőségü azért, mert az itélet tisztázott oly kérdéseket, amelyek nézetem szerint a régi gyakorlat alapján többfele értelmezésnek engedtek tért.

Nem érthetek ellenben egyet dr. Forbáthnak azzal a nézetével, hogy ez az itélet *szakitást* jelentene a gyakorlat eddigi álláspontjával.

Dr. Forbáth e részbeni álláspontjából csak annyit fogadhatok el, *hogy az itélet nem zárja ki* a joggyakorlat további fejlődését abban az irányban, amely a modern gazdasági felfogásnak és a már kezdettől fogva ezen az alapon álló németországi birói álláspontnak megfelel.

A 363/911. sz. itélet a következőket állapitotta meg: 1. hogy az ácsmunkások minimális árai *nem haladták meg a rendes forgalmi árakat;* 2. hogy ehhez képest az egyesülés nem törekedett arra, hogy a rendes forgalmi árat felhajtsa, hanem azt *csupán fenntartani törekedett.*

E tényekhez azután a Curia azt a jogi következtetést füzi, hogy a rendes forgalmi árak fentartására irányuló egyesülés nem ütközik a jó erkölcsökbe; s hogy *az egészségtelen verseny elhárítását czélzó* egyesülés a közönség érdekét is szolgálja.

Ha e kijelentéseket összehasonlitjuk a régebbi gyakorlattal, ugy azt kell látnunk, hogy a régebbi gyakorlat is csak az avégből való megállapodásokat tekinti a jó erkölcsökbe ütközőknek, hogy azok *a rendes forgalmi árat lenyomják, vagy az áruk beszerzését drágábbá tegyék.*

Nem mondotta ki ellenben a régebbi gyakorlat egy esetben sem, *hogy az árak stabilizálására irányuló egyesülés is a jó erkölcsökbe ütköznék.*

Az ugyan kétségtelen, hogy a 666/904. sz. itéletnek ama kijelentése, mely szerint a semmiség megállapitásához elég már magában «a nagyközönség megröviditésére irányuló czélzat» fenforgása; továbbá, hogy elég «az áremelkedés puszta lehetősége», teret engedtek oly magyarázatnak, mely szerint a károsító szándék törvényes vélelem (igy Forbáth idézett czikke, «Jogt. Közl.» 1912. 403. oldal); és miután az osztrák legfelsőbb bíróság többször idézett 1897. évi itélete szerint is *közömbös, vajjon a kartellnek meg volt-e az áremelő hatása és elég a lehetőség,* hogy a kartell folytán az árak a közönségre nézve kedvezőtlenekké váljanak; sőt, miután egy 1900. évi osztrák felsőbirói itélet *közömbösnek tartja még azt a körülményt is, hogy a kartell megkötése óta a detailárak estek* (l. Grunzel 147—148. o.).

Legalább is nem volt alaptalannak tekinthető a régebbi magyar birói gyakorlatnak az az értelmezése, hogy a verseny minden korlátozására irányuló szándék *egymagában* is egyértelmü a nagyközönséget károsító szándékkal.

A kir. Curia 363/911. sz. itélete tehát végleg tisztába hozta azt, hogy az olyan kartell, amelynek czélja csupán az eddigi rendes forgalmi árak fentartása: a jó erkölcsökbe nem ütközik, hanem teljes birói védelemre tarthat igényt.

Többet ebből az itéletből ki nem magyarázhatok, mert dr. Forbáthnak abbeli kijelentése, mely szerint az elbirált esetben «az a körülmény, hogy a minimális árak a forgalmi árakkal összeestek, *történetes körülmény*, amelytől a Curia változott viszonyok között «*könnyen eltekinthet*», egyáltalában nem meggyőző és valóban csak jámbor óhajtás, azt kivánni és remélni mindnyájunknak lehet, de az itéletből egymagában ily logikai *következtetést* levonni nem tudok.

* Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

A haladás azért, amely a kir. Curia 363/911. számu itéletében, szemben a korábbi gyakorlattal megnyilvánult, kétségtelen.

A változást ugy fejezhetném ki, hogy a régebbi gyakorlat a szabad verseny extrém álláspontján állott, igy az osztrák gyakorlat is; a 363/911. sz. itélet csupán a megszoritott szabad verseny hive, mert a korábbi árak fentartását a szabad versenynél is magasabb szempontnak állitja fel.

Ez az itélet tehát magának a kartellszervezkedésnek, az általa megszabott határok között, semmi gátat nem vet, és elmondhatjuk, hogy az ezen itélettel teremtett jogállapot szerint a kartellszerződés bármely formája mindaddig, mig vele szemben az áremelés bizonyitást nem nyert, teljes birói védelemre tarthat igényt.

Összehasonlitva az osztrák jogállapottal, az eltérés már eddig is jelentékeny.

Az oszták gyakorlat nemcsak az áremelést, nemcsak a vélelmezett, vagy a körülményekből lehetőnek tartott áremelési szándékot üldözi semmiségi szankcióval, hanem a kartellek olyan intézkedéseit is, amelyek csupán áresések megakadályozására alkalmasak s amelyek csupán meggátolják, hogy a kartelltag az árakat egyoldaluan leszállithassa.

Igy a legfelsőbb bíróság 1899. évi ápril 6-án kelt itélete szerint (Pick 28. oldal) minden olyan esetben, amidőn a termelés szaporitása a kartell egy központi szervétől (Zentralbureau) tétetik függővé; mindenütt, ahol a központi iroda egy bizonyos minimális ár alá nem mehet; végül mindenütt, ahol az egyes tagnak, a központi irodát megkerülő eladása kötbér terhe alá esik: a semmiség szankcióját a bíróságnak szigoruan alkalmaznia kell, mert mindezek az intézkedések a kartelltagok szabad versenyét lehetetlenné teszik.

Tisztán látjuk, hogy ámbár ezen intézkedések egyike sem olyan, amely *már szükségképpen* áremelést vonna maga után, s azokból egymagukban még csak áremelési szándékra sem lehet következtetni: az osztrák bíróság azokat mégis semmiseknek mondja ki tisztán a szabad versenyre kiható szempontból.

Ezzel pedig a kartellszervezkedés gyökerét vágja el, mert magasabbrendü kartell központi szerv nélkül nem létezhetik és ha a kartellek kezéből kivesszük a kötbérkikötés eszközét, melyet a kartellsértő tagok ellen alkalmazhatnak, ugy magát a szervezetet tesszük teljesen életképtelenné. Ebből látjuk legélesebben az osztrák irány extrém voltát, amely az általa üldözött áremelési tendenciákat már oly *külső szervezeti* momentumokból véli levezethetni, amelyek tulajdonképpen csupán a kartellek szükségképpi technikai eszközeihez tartoznak, olyankor is, amidőn a kartell esetleg távol állott bárminő áremelési szándéktól.

Az eladás központositása, az önálló eladás megtiltása és ennek kötbérrel való biztositása még nyilván nem áremelés, csupán organizáczió-kiépités.

Valóban örülhetünk, hogy a magyar birói gyakorlat ettől az extrém és sajnálatos iránytól távoltartotta magát.

A 363/911. sz. itélet óta a kir. Curiának még két, a kartellügyre jelentőséggel biró határozatával kivánnék foglalkozni.

Az egyik a 106/912. sz. itélet, amely a marosvásárhelyi tábla itéletét indokainál fogva helybenhagyja, ebben igaz, a kartellkérdés csak másodrangu tényezőként szerepel és nem is megfelelő világitásban.

Itt kötbért perelt egy pénzintézet, amelyre egy erdélyi ásványviz bérlői vizük egyedárusitási jogát átruházták, főképp oly czélból, hogy a viz fogyasztása emelkedjék.

Minthogy a pénzintézet számos más erdélyi ásványvizre nézve is hasonló tartalmu szerződést kötött, azok árait maga állapitotta meg, s a közönség a vizeket bojkott alá vette: a pénzintézet nem volt képes az alperes vizének terjesztése iránt vállalt kötelezettségeinek eleget tenni, s alperesek emiatt a szerződéstől el is állottak.

A tábla a kötbérkövetelést elutasitotta, többek közt és főképp azért, «mert felperes részvénytársaság csak arra törekszik, hogy a 16 erdélyrészi ásványviznek forgalmi árát a kereslet és kinálat gazdasági törvényeinek kijátszásával *kartellszerüen (!)* maga állapitsa meg».

Az elutasitó rendelkezést helyesnek tartom, mert alperesek elállása jogos volt, azonban a «kartellszerüség» felvétele csak zavarólag hat a kérdés megoldására. Kartellszerüségről csak többek egyesülése esetén lehet beszélni; ha egy vállalat az itt emlitett pénzintézethez hasonlóan jár el, legfeljebb monopolizá-

*

lásról lehet szó, ami nem tartozik szükségképp a kartellek ressortjába, hanem amint a jelen esetből éppen láthatjuk, ugyanazt a czélt, amelyre való törekvéssel a kartelleket vádolják — egyes vállalatok — kartell nélkül is épp oly jól meg tudják valósitani.

A konkrét esetben tehát «kartellszerü» ármegállapitásról beszélni nem helyes és az eset az ide nem is tartozó kartellszempont teljes mellőzésével lett volna nézetem szerint eldöntendő.

Miután a kir. Curia korábbi itéletében a «kartellszerü» ármegállapitástól elvben a birói védelmet nem vonta meg: nem tehetem fel, hogy ezen utóbbi itéletében álláspontjától el kivánt volna térni és ezzel egy sajnálatos visszaesés esetét megteremteni.

A harmadik határozat, mellyel foglalkozni kivánok, a Curia 419/912. sz. folyó évi február 12-én kelt itélete (Hiteljogi Döntvénytár 1913. évf. 105. old.), melynek elvi tartalma a következő: «az a czél, hogy egyik gyáros se hozhassa a szódavizet olcsóbban forgalomba a másiknál, csak akkor volna erkölcstelennek tekinthető, ha abban az nyilvánulna, hogy a szódaviznek a kereslet és kinálat gazdasági törvényei szerint kialakuló *rendes forgalmi árát a fogyasztóközönség kizsákmányolása végett felhajtsa, ez azonban az áralakulás összes körülményeinek részletes és tüzetes előterjesztése és bizonyitása mellett lévén tisztába hozható,* ennek teljes hiánya miatt a jelen esetben nem állapitható meg».

Két kiemelkedő momentumot találok e határozatban.

Jó erkölcsökbe csak az áremelés ütközik, amely a «rendes forgalmi árat» *a közönség kizsákmányolása végett* hajtja fel.

E momentummal találkoztunk már a korábbi gyakorlatban, de minden utmutatás nélkül, és ugy hiszem nem lehet könnyü feladat a bíróságra nézve azt megállapitani, hogy közelebbről miben is áll az a kizsákmányolás és melyik árnál kezdődik a kizsákmányoló jelleg?

Azt a becses negativumot azonban minden esetre megnyertük az itéletből, hogy *nem minden áremelés ütközik a jó erkölcsökbe,* tehát a kartell nincs elzárva attól, hogy az áremelés gazdasági okszerüségét bizonyitsa, holott a régi gyakorlat szerint ez nagyon is kétséges volt, éppen mert a kartell résztvevőibe a rosszhiszemü, kártékony és indokolatlan áremelési szándékot belevélelmezték.

Érdekes, hogy éppen az annyira engesztelhetetlen osztrák gyakorlatban találunk határozatokat, amelyek a legrészletesebben és mondhatnám a legnagyobb liberálitással bocsátkoznak abba a kényes kérdésbe, hogy valamely kartell-áremelés mikor nélkülözheti az u. n. kizsákmányoló szándékot.

A bécsi Oberlandesgericht egy itélete (l. Ettinger 18. o.) egyenesen kiindul abból, hogy valamely kartell által czélba vett vagy keresztülvitt áremelés nem jelenti szükségképpen a közönség megkárositását. Ha tehát pl. a piacz annyira deroutirozva van és a verseny oda vezetett, hogy a termelők kénytelenek voltak áruikat az előállitási költségen alul forgalomba hozni, tarthatatlan állapot áll be, amely nem állhat a köz érdekében.

Egy másik 1905. évi itélet (l. Ettinger 22. o.) szerint az esetben, ha a kartell a magasabb ár ellenértéke gyanánt *jobb minőségü* árut nyujt: nem lehet a közönség megkárositásáról szó. Helye van tehát az arra irányuló bizonyitásnak, hogy a minőség javult és hogy a minőség javulása oly mérvü, amely az áremelést egészben indokolja.

Dr. Ettinger ezt az álláspontot joggal «ein sehr verdienstlicher und ehrenvoller Rückzug»-nak nevezi és az osztrák gyakorlat ebbeli iránya — amely, mint látjuk, a *raisonabilis áremelés* jogosultságát immár teljes birói védelemben részesiti — a magyar gyakorlatnak becses utmutatásul szolgálhat.

A kir. Curia 419/912. sz. itéletének másik kiemelkedő momentuma teljes mértékben számol is ezzel az iránnyal. A kir. Curia kimondotta, hogy az ugynevezett kizsákmányoló — tehát ennek folytán jó erkölcsökbe ütköző áremelést csak oly esetben áll módjában megállapitani, ha a perben *az áralakulás összes körülményei* részletesen és tüzetesen elébe terjesztetnek és bizonyittatnak. E kijelentés nagy jelentősége kétségen felül áll és ámbár valódi hordereje még csak attól az állásponttól függ, amelyet a kir. Curia egy későbbi perben részletesen elébe terjesztett áralakulási adatokkal szemben fog elfoglalni: mégis ugy hiszem, már ez az itélet előhirnöke annak a gazdasági szempontból legüdvösebb felfogásnak, amely a birói beavatkozást a kartellekkel szemben a legrendkivülibb esetekre szoritja.

Merem állitani ugyanis, hogy az egész árkérdés rendszerint meghaladja azokat a kereteket, amelyeken belül bíróság igazságot szolgáltathat.

Az összes szakirók véleménye szerint lehetetlen dolog az ugynevezett helyes árat akár közigazgatási hatóságok, akár az erre a czélra szervezett külön kartellbiróságok («Preisgerichtshof»), akár végre a mostani jogállapot szerint eljáró rendes bíróságok utján megállapitani.

(.... «die Möglichkeit in der heutigen Wirtschaftsordnung ein iustum pretium zu ermitteln, völlig mangle». Prof. Landesberger l. Pick 122. o.)

Van egyébként olyan vélemény is (Eulenburg), amely szerint a kartellek az árak képződésére állandó hatást gyakorolni nem is képesek és eszerint az árképződésre irányuló minden közigazgatási hatósági vagy birói beavatkozás már ez okból czéltalan.

Nem szükséges ezen extrém véleménnyel tartani, hogy belássuk, mennyire képtelen a közigazgatási hátóság vagy bíróság az ár képződésére és emelésének alaposságára kiható körülményeket áttekinteni és igazságosan mérlegelni.

Amint Grunzel meggyőzően kifejti (165. o.), a hatóságnak mindenekelőtt a termelési költségeket kellene pontosan kalkulálni, azután az amortizáczió, tőkekamatozás, vállalkozói nyereség stb. számitásbavételével az árat megállapitani. De mindezen tételek minden üzemnél mások, mert pl. az egyik üzem a nyers anyagot kénytelen nagyobb távolságról beszerezni, vagy mert az egyik üzem a gyártelepet már leirta, mig egy másiknál ez még nem történt meg stb. Csak példaképp hozzátehetjük ezekhez még a következőket:

Figyelembe kellene venni, hogy a kartell előtt normális árak uralkodtak-e, vagy pedig nem volt-e a piacz akkor ugy deroutirozva, hogy a régi árak mellett dolgozni nem lehetett; hogy mily mérvben váltak nehezebbé a nyersanyag-beszerzési viszonyok; foglalkozni kellene a külföldi árak alakulásával és azok hatásával a belföldi viszonyokra; figyelembe kellene vennie azokat az egyéb ármódositó körülményeket, amelyek kartell nélkül is beállottak volna; össze kellene hasonlitania, hogy a kartell tiszta nyeresége az egyes áruczikken mily arányban áll a nem kartellirozott iparosok nyereségével; végül, hogy az áremelés nem szolgáltat-e bizonyos ellenértéket minőségjavulásban stb., stb.

Mindezek oly körülmények, amelyek közepette a bíróság még a legnagyobb szakértői apparatus igénybevételével sem tudná birói tisztét teljesiteni, egyszerüen azért, mert ezen kérdések eldöntése a közönséges biráskodás tehetségét meghaladja, miután ez esetben az igazságszolgáltatás felségjoga — hogy ugy mondjam a természeté — gazdasági értelemben.

Dr. Messinger meggyőzően fejti ki, hogy minden áremelési törekvésnek meg vannak a természetes határai; hivatkozik arra, hogy a kartellár sem emelkedhetik a külföldi ár, + védvám + fuvarköltség összege fölé; hogy a tulzott áremelés a fogyasztás csökkenésével jár; hogy a tulzott haszon az inszolid kartelltagokat kartellsértésekre csábitja, ami végeredményben bomlásra vezet; hogy végül a *tulzott* áremelés a kartellt megbontó versenyvállalatok melegágya.

Amidőn tehát a kir. Curia csupán az áralakulás összes körülményeinek ismerete mellett hajlandó az áremelés jogossága kérdésében igazságot szolgáltatni; bizonyára tudatában volt annak, hogy nem igen fog olyan felperes akadni, aki ezt a bizonyitást jó reménnyel vállalhatja; valaminthogy itélete abban az irányban halad, amely a bíróságokat az áralakulás helyessége kérdésében való lehetetlen biráskodástól visszatartja s az árak józan fejlődését már eddigi tőzsdebirósági gyakorlatunkkal egyértelmüleg a gazdasági törvények hatásosságára bizza.

(Bef. köv.) *Dr. Liebmann Ernő.*

Az 1907. évi XIX. tcz. hézagai.

Amikor a törvényhozás az ipari és kereskedelmi alkalmazottaknak betegség és baleset esetére való biztositását 1907-ben törvénybe iktatta, akkor egy olyan régóta huzódó és nap-nap mellett felszinre került szocziális kérdést vélt megoldani, amely a munkásérdekeknek megóvása végett szinte már égetően szükségessé vált. Mert igaz ugyan, hogy az 1891-ik évi XIV. tcz. nagyjában felölelte és megoldotta a munkásbiztositási kérdés főbb vonásait, azonban e törvény oly szük keretek közt mozgott, hogy

a munkásosztály csak igen kis rétege részesült annak kedvezményeiben.

Legnagyobb hiba azonban e törvénynél az volt, hogy a biztositási kötelezettség tekintetében csupán egy generális szabályt állitott fel anélkül, hogy a biztositási kötelezettség alá eső foglalkozási ágakat egyenként felsorolta volna, miáltal folytonos jogbizonytalanság, s az érdekeltek között folytonos és jórészt kiegyenlithetetlen érdekösszeütközés állott elő.

Az 1907. évi XIX. tcz. legelső sorban e bajokon volt hivatva segiteni s az előző intézkedés hiányait azzal pótolja, hogy egyrészt kiterjesztette nagy terrenumra a biztositási kötelezettséget, másrészt pedig az 1. és 3. §-ban taxativ felsorolást adott arra nézve, hogy kik esnek baleset és kik betegség esetére való biztositási kötelezettség alá. A hivatolt §-ok 16, illetve 26 pontban sorolják fel a biztositási kötelezettség alá eső iparágakat s azt hihetnők, hogy e talán tulon-tul részletes felsorolással ki van meritve minden iparág és lehetetlen, hogy e kérdés körül a munkásbiztositó pénztárak, akár pedig az érdekelt iparágak részéről ellentét állhatott volna elő.

És mégis mit látunk? Az egyes törvényszékek, mint kereskedelmi bíróságok előtt alig a törvény életbelépte után néhány hónapra egymásután indulnak meg a kereskedelmi perek, amelyekre okot az esetek 80%-jében az szolgáltatott, hogy a törvény részletes felsorolása daczára is nem volt világosan megállapitható az, hogy kik esnek baleset- és kik esnek betegségbiztositási kötelezettség alá.

Hogy a kérdést plausibilissé tegyem, ide iktatom az egyik vidéki törvényszéken lefolytatott ilyen tárgyu per anyagát.

Az N. gőzfürész és fakitermelési vállalat czég összes munkásait a törvény életbelépte után azonnal bejelentette az illetékes munkásbiztositó pénztárnak a megfelelő járulékok kivetése végett. Az illető pénztár a járulékokat ki is vetette, de csakis a 3. §. alapján, vagyis csupán balesetbiztositási kötelezettség czimén. A czég azonban óvatos volt és nem elégedett meg a pénztár döntésével, hanem kérdést intézett az országos munkásbiztositó hivatalhoz, hogy vajjon munkásai az 1. §-ban emlitett betegségbiztositási kötelezettség alá nem esnek-e? A központi hivatal e kérdésre egy általános érvényü körrendeletben válaszolt és pedig oly értelemben, hogy az erdőtermelésnél alkalmazott munkások csupán a 3. §. 21. pontjában körülirt egyéneknek tekintendők, s ezért csupán e §-ban előirt balesetbiztositási kötelezettség alá esnek. E körrendeletet a központi hivatal hivatalos közlönyében is közzétette.

Eddig a dolog rendben lett volna. Alig telt el azonban három esztendő, az illetékes munkásbiztositó pénztár követelte a czégtől a betegségbiztositási járulékokat is és pedig nemcsak a jövőre nézve, hanem az elmulasztott időre visszamenőleg is s miután a czég, hivatkozva a központi hivatal fenti számu rendeletére, a járulékokat megfizetni nem volt hajlandó, azokért pert inditott a törvényszék, mint kereskedelmi bíróság előtt.

A per tehát megindult és a legérdekesebb a dologban az, hogy a felperes munkásbiztositó pénztár alperes védekezésével szemben ugyancsak a központi hivatal egy később kelt körrendeletére hivatkozott, amely kimondja, hogy igenis az erdőtermelésnél alkalmazott munkások nem csupán a 3. §. 21. pontja, hanem az 1. §. 12. pontja alá esőknek is tekintendők s mint ilyenek nemcsak baleset, hanem betegség esetére való biztositási kötelezettség alá is esnek.

A most röviden vázolt per főbb vonásaiból az tünik ki, hogy a törvény a legkimeritőbb felsorolás daczára is nagyon sok kérdést hagyott megoldatlanul és különösen abban a kérdésben hagyta teljesen tanácstalanul és tájékozatlanul az itélő bíróságokat, hogy az 1. és 3. §-a alkalmazásának mikor van helye külön-külön és mikor együttesen.

Mert, hogy az idézett §-ok minden kimeritő felsorolásuk daczára is hézagosak és homályosak, annak nem kell kiáltóbb bizonyitéka, mint az, hogy maga az országos munkásbiztositó hivatal, mint központi fórum sem volt tisztában e kérdéssel s rövid néhány hónapon belül két teljesen ellentétes elvi jelentőségü körrendeletben vélte eloszlatni a §-ok felett lebegő homályt.

De vajjon sikerült-e ez teljes mértékben és kielégitő eredménnyel? Nem. Mert daczára a központi hivatal fent ismertetett rendeleteinek, a kérdés még ma sincs végleg tisztázva, sőt azt mondhatnám, hogy ez ellentétes rendeletek csak kuszáltabbá tették a helyzetet, mert a később kelt rendelet intézkedései az összes perifériákon hasonló tárgyu pereknek lettek okozói. E rendelet nem elégszik meg annak megállapitásával, hogy mely iparágak esnek az 1., illetve a 3. §. intézkedései alá, hanem miután kimondta, hogy az erdei munkások is biztositandók az 1. §. 12. pontja értelmében betegség esetére, egyszersmind utasitják a munkáspénztárakat, hogy azok a betegségbiztositási járulékokat nemcsak a jövőre nézve, hanem az elmulasztott időre visszamenőleg is követeljék. Igaz ugyan, hogy a bíróságok a legtöbb esetben elutasitó itélettel feleltek a visszamenőleg követelt járulékokra nézve, mégis azonban az a körülmény, hogy a törvény minden részletessége mellett is a központi hivatal rendeletei voltak okozói a pereknek és ezen rendeletek nagy sullyal estek a perek eldöntésének mérlegébe, azt a meggyőződést kelti bennem, hogy a törvény homályosságán és hézagain segitni kell s nem szabad kiszolgáltatni a munkásbiztositási kérdés egyetlen betüjét sem bármiféle hivatal törvénymagyarázásának, amely — mint fentebb láttuk — nagyon is bizonytalan s ezért kétes értékü lehet.

Mert ha a törvény fent hivatolt §-ait jól szemügyre vesszük, akkor meg kell győződnünk, hogy a központi hivatalnak ugyanazon kérdésben elfoglalt merőben ellentétes állásfoglalása nem volt indokolatlan, mert minden azon dől meg, hogy a törvényszakaszok egyes kitételeinek milyen értelmü magyarázatot adunk. Az 1. és 3. §-ban taxative felsorolják azokat az iparágakat, amelyeknek alkalmazottjai betegség, illetve baleset esetére biztositandók. Az 1. §. 12. pontja szerint betegség esetére biztositandók azok, akik a mezőgazdasági és erdei termeléssel stb. összefüggő mellékiparágakban vannak alkalmazva, mig a 3. §. 21. pontja értelmében balesetbiztositási kötelezettség alá az iparszerü fatermelésnél alkalmazott munkások esnek. Hogy tehát az erdei termelésnél alkalmazott munkások csupán a 3. §., vagy pedig egyszersmind az 1. §., intézkedése alá is vonhatók-e, tisztán annak a kérdésnek mikénti magyarázatán dől meg, hogy mit kell értenünk iparszerü fatermelés és mit az erdőtermeléssel összefüggő mellékiparágak alatt?

Már pedig egy olyan fontos törvényes intézkedést, amely, bár a munkások érdekében, jelentékeny és sokszor sulyos terheket ró a munkaadóra, nem lett volna szabad a legkisebb részletében sem homályosan hagyni és előállani engedni egy olyan helyzetet, hogy a törvény mikénti alkalmazásának kérdése tisztán nemzetgazdasági terminus technikusoknak dogmatikus értelmezésétől tétessék függővé. Hiszen a nemzetgazdászok között is vitás az a kérdés, hogy vajjon mit kell érteni iparszerü fatermelés és mit kell érteni az erdőtermeléssel összefüggő mellékiparágak alatt s a törvény az idézett pontokban e kifejezéseket csak ugy oda veti anélkül, hogy azoknak a legkisebb magyarázatát adná s igy a munkásbiztositó központi hivatal közegeit és a bíróságokat kényszeriti nemzetgazdasági vitakérdések megoldására.

Ez az oka annak, hogy maga a központi hivatal is járatlanul botorkált előtte egészen ismeretlen kérdések labirinthusában s ennek eredménye volt az, hogy e kérdésben az egymással homlokegyenest ellenkező különböző rendeleteket adta ki.

És mit csináltak a bíróságok? Ők sem egykönnyen jutottak ki e kérdések utvesztőjéből s még az egyes különböző bíróságoknál is különböző értelmü megoldást találhatunk. Nem akarom e különböző értelmü határozatokat egyenként ismertetni, csupán arra akarok rámutatni, hogy a törvény hézagos intézkedései miatt még a felsőbíróságoknak is nemzetgazdasági kérdések megoldásával kell bajlódniok, holott ma általános a közóhaj a felsőbíróságok minél intenzivebb tehermentesitése iránt. Mindenesetre kivánatos s nemcsak a jogegység, hanem a felsőbíróságok terheinek könnyitése érdekében is szükséges, hogy e kérdés minél előbb curiai döntés alá kerüljön addig is, amig a törvény hiányai megfelelő ujabb törvényes intézkedéssel pótolva lesznek.

Az 1907: XIX. tcz. fontos szükségleteket elégitett ki, s momentán meg is felelt a követelményeknek. Az idők folyamán azonban mindinkább érezhetőbbekké lettek a törvény hiányai, ami csaknem minden esetben a sulyos járulékokkal megterhelt munkaadó közönség és a munkásbiztositó pénztárak közötti örökös surlódásokra szolgáltatott okot. Ma aztán ott állunk, hogy e törvény reviziója elodázhatatlan szükségessé vált s a mindenfelől felhangzó panaszokuak gyökeres orvoslását csak e revizió-tól remélhetjük.

Dr. Kovássy Albert.

Észrevételek a végrehajtási törvény 225. §-a alkalmazásához.

Az 1881 : LX. tcz. 225. §-a alapján bérösszegért folytatott végrehajtási ügyben a végrehajtást szenvedők felfolyamodással élnek a biztositási végrehajtást elrendelő végzésnek az ellen a része ellen, amellyel az elsőbiróság a biztositási végrehajtást a biztositási végrehajtás-kérési költség erejéig is elrendelve, azon az alapon, hogy ezt a végrehajtási törvény — eljárási szabály természeténél fogva — megszoritólag magyarázandó 225. §-a nem engedi meg, mert e paragrafus rendelkezéseivel összefüggő 72. §. a járulékok erejéig a lefoglalható ingókra törvényes zálogjogot nem biztosit, a törvényes zálogjogot meghaladó birói zálogjog szerzésére pedig — alap hiányából — biztositási végrehajtásnak helye nincs.

A felfolyamodással megtámadott végzést a debreczeni kir. itélőtábla a 829/1913. p. sz. a. hozott végzéssel helybenhagyta, még pedig azért, «mert arra (t. i. a biztositási végrehajtás kérésére) az alperesek, mint végrehajtást szenvedők (igy : a per még nem folyt) szolgáltattak okot, miből kifolyóan az elsőbiróság a kérvény költsége erejéig, az 1881 : LX. tcz. 27. §-a alapján, a biztositási végrehajtást törvényszerüen rendelte el».

A kir. itélőtábla az okszolgáltatás alatt *csak* a bérfizetés elmulasztását értheti. Ebből pedig az következik, hogy a kir. itélőtábla szerint a fizetési mulasztás eredményeül jár a végrehajtatónak a törvényes zálogjog a biztositási végrehajtási kérvény költsége erejéig.

Miért hivatkozik a kir. itélőtábla a végrehajtási törvénynek — tartalma és elhelyezése szerint — a kielégitési végrehajtás keretében általános rendelkezést tartalmazó 27. §-ára a speciális rendelkezést tartalmazó 230. §. helyett, amely pedig világos utmutatással szolgál arra, hogy a biztositási végrehajtással felmerülő és a végrehajtató által *előlegezendő* költségeket ki, mikor és milyen arányban köteles annak idején viselni? Ugyanez a szakasz a biztositási végrehajtási költségeket éppen ebből az okból csak *megállapitandónak* mondja, amiből szintén az következik, hogy annak az erejéig a biztositási végrehajtást elrendelni *sohasem kell*. Tehát a 225. §. alkalmazásával még akkor sem kell, ha a végrehajtatót a biztositással felmerülő költségek erejéig a törvényes zálogjog valóban megilleti.

Ezzel el is értünk oda, ahol a fejtegetésünk tulajdonképpeni czélját — szerény véleményünk szerint — elértnek hisszük. Ez pedig abban áll, hogy a biztositási végrehajtást, a 225. §. alkalmazásával, a biztositási végrehajtáskérési költség erejéig, elrendelni nem szabad.

Igénytelen álláspontunkat a következő okokra alapitjuk :

A törvényes zálogjog alatt álló ingókra a 225. §. alkalmazásával elrendelt biztositási végrehajtás utján szerzendő s már jogkövetkezményekkel (szemben a törvényes zálogjoggal) körülvett birói zálogjog nagyobb terjedelmü nem lehet, több követelés biztositására nem nyujt jogot, mint maga a törvényes zálogjog, amelynél csak a birói zálogjog jogi következménye miatt lesz hathatósabban biztositva a végrehajtató elsőbbségi joga, azokon a dolgokon, amelyeken neki a törvényes zálogjoga már megvolt. Ennélfogva, mert a törvényes zálogjog a járulékok erejéig nem illeti meg a végrehajtató bérbe- vagy haszonbérbeadót, a törvényes zálogjogával terhelt ingókra foganatositott foglalás folytán a törvényes zálogjoggal egyenlő terjedelmü birói zálogjog leple alatt a járulékok erejéig birói zálogjog sem szerezhető, aminek következtében ennek megszerzése végett biztositási végrehajtást, a 225. §. alkalmazásával, elrendelni nem szabad.

Ennek az álláspontnak látszik igazat adni a végrehajtási törvény 112. §-a, amely a bérbe- és haszonbérbeadók követelésének elsőbbségét csak annyiban ismeri el, amennyiben a követelést a bérleti vagy haszonbérleti viszonyon alapuló törvényes zálogjog (72. §.) biztositja. Ugyanilyen értelemben szól a végrehajtási törvény 119. §-ának utolsó bekezdése is, amely szintén csak a törvényes zálogjoggal biztositott követelésről tesz emlitést, az ott meghatározott feltételek fennforgása esetén «a megfelelő összeg» birói letétbe helyezésének a meghagyása mellett.

Nem szólva a bér- vagy haszonbérösszeg után járó s növedék természeténél fogva a tőkével egyenlő elbánás alá eső jogügyleti vagy törvényes késedelmi kamatokról, az előbukkanható következő jogesettel is csak álláspontunk helyességére tudunk következtetést vonni.

A bérbeadó törvényes zálogjoggal biztositott bérkövetelését perli. A perköltségekben is marasztalt bérlő a megitélt tőkét és kamatokat kifizeti, a költségeket azonban nem. A bérlő ingóságait, amelyekre a végrehajtási törvény 72. §-a a bérbeadó számára törvényes zálogjogot biztosit, a végrehajtási zálogjogot nyert idegen hitelezők végrehajtási árverésen eladatják. A bérbeadó a maga módján a perköltségek és az elsőbbségi igény érvényesitésével felmerült költségek erejéig elsőbbséget jelent be, «törvényes zálogjoga» alapján.

Alig hisszük, hogy lesz biró, aki ezt az elsőbbséget a törvényes zálogjog alapján elismerje. De feltétlenül el kell ismernie akkor, ha megengedettnek tartja a törvényes zálogjoggal biztositott követelésnél nagyobb követelés erejéig a birói zálogjog megszerzését, a végrehajtási törvény 225. §-a alkalmazásával.

Mindezekből ismét csak oda kell jutnunk, hogy a végrehajtási törvény 225. §-ában megengedett biztositási végrehajtás utján a törvényes zálogjoggal biztositott követelést meghaladó járulékok erejéig a birói zálogjog szerzését a végrehajtási törvény meg nem engedi, minélfogva a 225. §. alkalmazásával a biztositási végrehajtás-kérési költség erejéig a biztositási végrehajtást elrendelni sem szabad.

De semmi körülmények között nem szabad elrendelni a kir. táblai indokok alapján, mert álljon bármiképpen a dolog, a kérdés megoldásával vonatkozásban még messziről sem álló indokokkal nem lehet kielégiteni «a jogászt» és nem lehet megnyugtatni a kir. táblánál jogot kereső közönséget.

Dr. Pákai Béla.

A közigazgatási biróság gyakorlatából.*

I. A közigazgatási biróság határozatainak jelentékeny része a vitás köztisztviselői illetmények ügyében dönt. Ebből a körből fölemlitjük a következő gyakorlati érdekü határozatokat.

A *fegyelmileg elmozditott tisztviselőt* illetményei nem addig az időpontig illetik meg, mikor az elmozditás kérdésében jogerős határozatot hoztak, hanem, minthogy a közigazgatás egyszerüsitéséről szóló 1901 : XX. tcz. 8. §-a szerint a másodfoku jogorvoslat : a felülvizsgálati kérelem a határozat végrehajtását már nem akadályozza, a közigazgatási bizottság másodfoku határozatának kézbesitése időpontjában a fizetésre való igény megszünt. Ezért a biróság 1653/912. sz. alatt elutasitotta azt a panaszt, amely a másodfoku határozat kézbesitésétől a belügyminiszteri határozat kézbesitéséig járó illetmények visszatartását sérelmesnek tartotta. (971.)

A 3964/1912. sz. határozat szerint a községi jegyzőt az 1904. évi XI. tcz. 5. §-a szerint megillető állami *fizetéskiegészités* kiszámitásánál számba kell venni azokat az illetményeket is, amelyeket a községi jegyző a saját nagyközségéhez csatolt valamely kisközség jegyzői teendőinek ellátása fejében az illető kisközségtől huz. (963.)

A *magasabb fizetésre való igény* kérdésében igen jelentős az 5959/1912. sz. határozat. Egy fogházőr panaszt emelt az igazságügyminiszter intézkedése ellen azért, mert tiz évi szolgálat daczára nem léptette elő a magasabb fizetési osztályba. A miniszter a panasz elbirálása ellen hatásköri kifogást tett, mert nézete szerint a magasabb fizetésre való igény előfeltételét képező kifogástalan szolgálat kérdésében csakis ő határozhat ; viszont a közigazgatási biróság hatáskörét megállapitotta és a hatásköri biróság Hb. 155/1911. sz. alatt az utóbbi javára döntötte el a vitát. Erre a közigazgatási biróság a panasz érdemében eljárván, azt elutasitotta, mert a miniszter a fogházőr szolgálatát nem találta kifogástalannak s a biróság e kérdésben nem vizsgálhatja felül a miniszter határozatát, kifogásolt szolgálat alapján pedig nincs igény az előlépésre. (978.)

E határozat eléggé jellemző arra a ferde helyzetre, amelybe a közigazgatási biróság igen gyakran jut, hogy t. i. elbirál olyan kérdéseket, amelyek szerves előfeltételei a kormány diszkréczio-

* A m. kir. közigazgatási biróság ált. osztályának döntvényei és elvi jelentőségű határozatai. 1913. évi márcz. 30. és jun. 30-iki füzet.

nárius elintézése alá tartoznak és igy tulajdonképpen hatásköre tisztán formai jellegü (fel van-e kellő indok hozva? az indok alapossága már nem vizsgálható).

A törvényhatósági szolgálatban élvezett *személyi pótlék* ugyanazon fizetési osztályba sorozott állami tisztviselővé való kinevezés esetén a 8362/1912. sz. határozat szerint megszünik, mert a viszonossság ilyen irányban nincsen kimondva. (982.)

A *családi pótlékról* több határozat szól. (964., 965., 966. és 981.) Ezek szerint attól a dijnoktól, aki dijnoki illetményeinek meghagyása mellett fizetéstelen tisztviselővé neveztetett ki, a dijnokoknak járó családi pótlék ez okból meg nem tagadható (8606/1912.); a családi pótlék nem jár olyannak, aki a törvény életbelépése napján már nem volt tényleges alkalmazásban, bár a törvény visszahatólag megállapitott érvénye alatt még szolgált, mert a visszahatás csak a különben fennálló igény kezdőpontjára vonatkozik (9290/1912); a családi pótléktól nem eshetik el a törvény 5. §-a daczára sem azon dijnok, aki városi vagy községi közpénztárból nyugdijat élvez (66/1913); örökbefogadott gyermek után családi pótlék nem igényelhető. (3949/1913.)

A körorvos *lakpénzének* felét a 10,889/1911 sz. határozat szerint az orvosi székhelyül szolgáló község az esetben is viselni tartozik, ha vele egy másik község össze van épülve. (958.)

A törvényhatóságnak járó *nyugdijjárulék* tekintetében a törvényhatósági szolgálatba lépő állami nyugdijast ugyanazon kedvezmény illeti meg, mint a tényleges szolgálatból átlépőt. (9353/911., 962.)

Az *özvegyi ellátás* kérdésében fontos a 4612/1912. sz. alatti döntés, amely szerint nyugdijas állapotból tényleges szolgálatba lépett egyén özvegyének, ha nyugdija a férj utóbbi szolgálata alapján kevesebbet tenne ki, mint amennyi a férj első szolgálata alapján jár, a magasabb nyugdijra van igénye, a korábban alkalmazó hatóság terhére. Ez a szabály nincs benn a törvényben, csak az 1907. évi LIX. tcz. 3. §-ának analógiája alapján van felállitva. (959.)

A közigazgatási biróság 1906 junius 9-én hozott XII. számu döntvénye kimondta, hogy a végkielégitett állami alkalmazott özvegyét és gyermekeit ellátás és temetési járulék illeti meg. Minthogy azonban az uj nyugdijtörvény ily irányban kifejezett rendelkezéseket tartalmaz és pl. kimondja, hogy a törvény életbelépte előtt végkielégitett alkalmazott részére a törvény életbelépte után már nem lehet özvegyi nyugdijat és nevelési járulékot megállapitani, a XII. számu döntvény hatályát vesztette. Ezt állapitja meg a 3062/1913. számu határozat. (972.) Viszont a 4001/1913. számu határozat a XII. számu döntvény alapján nyugdijat élvező özvegy részére megállapitja a 20%-os nyugdijfelemelésre való jogot, mert ez a nyugdij is a volt nyugdijtörvény szerint járt. (973.)

II. Az egyéb tárgyu határozatok közül fölemlitendő a 4202/1912. K. számu, amely kimondja, hogy az állásától felfüggesztett alkalmazott helyettesitése iránt azonnal lehet intézkedni és nem kell addig várni, mig a felfüggesztés jogerőssé válik, mert a felfüggesztő határozat a törvény szerint jogorvoslatra való tekintet nélkül végrehajtható. (961.) E határozatra az adott alkalmat, hogy Ujpesten a fölfüggesztett polgármester állását helyettesités utján betöltötték.

A 4739/1911. sz. határozat kimondja, hogy a főszolgabiró hivatalból csak akkor fellebbezheti meg a községi képviselőtestület határozatát, ha erre a törvény őt külön felhatalmazza; de községi közmunkaügyben ily fellebbezési joga nincsen. Ugyane határozat kimondja, hogy az alispán a községi képviselőtestületek határozatát hivatalból csak akkor vizsgálhatja felül, ha a törvény felsőbb jóváhagyást és felterjesztést rendel; egyébként csak fellebbezés folytán mint másodfoku hatóság járhat el. A konkrét ügyben a főszolgabirót fellebbezési jog nem illetvén, az alispánnak sem volt joga a képviselőtestület határozatát felülvizsgálni; ezért tehát meg kellett semmisiteni ugy az alispánnak, mint a közigazgatási bizottságnak ez ügyben hozott határozatait. (968.)

A 8435/1912. sz. határozat szerint az utólag bár visszamenőleg kirótt és teljesitett adófizetés a községi választói jogosultság kérdésének elbirálásánál már nem vehető figyelembe, mert már a névjegyzékbe való felvétel idején kellett volna meglennie a két éve helyben adózás előfeltételének. (969.)

A 7774/1912. sz. határozat törli Sch. L. György herczeget a képviselőtestületi tagok sorából, minthogy nem magyar állampolgár (970.); a 9357/1912. sz. határozat szerint nem lehet községi választó férjes nő. (979.)

A főispán helyhatósági állatorvossá a 3263/1912. sz. határozat szerint ideiglenes minőségben oly okleveles állatorvost is kinevezhet, aki az állatorvosi tiszti vizsgát még le nem tette s e czélra legfeljebb két évi határidőt engedélyezhet. (977.)

Dr. Egyed István.

Különfélék.

— **Králik Lajos** elhalálozásával a régi magyar jogásznemzedék egyik legkiválóbb oszlopa dőlt ki.

Ő oly szerencsés időben vonulhatott vissza, amikor még ügyvédi gyakorlatának, irodalmi sikereinek delén volt, amikor bennünket oly munkákkal ajándékozott meg, mint az ügyvédségről szóló monumentális két-kötetes munka, a csődtörvény kommentárja és egyéb, egytől-egyig exakt gondolkodásra és szabatosságra valló müvek.

Ilyen kaliberü, tetőtől-talpig igaz férfiu elvesztése nagy csapás a magyar jogéletre és a magyar ügyvédségre.

— **A gyermekek tanuzási képessége.** A budapesti egyetem büntetőjogi szemináriuma — *dr. Angyal Pál* egyetemi tanár felügyelete alatt — a budapesti székesfővárosi iskolákban kisérleteket folytatott a gyermekek tanuzási képességét illetőleg.

Előre megállapitott terv szerint hárman látogattak be az egyes osztályokba, mintha az iskolát látogatnák. Egy előre megkonstruált eseményt játszottak le, mely egy bünczelekményt foglal magában. A látogatók egyikén fekete nyakkendő volt s ez a bejöveteltől számitott öt percz mulva elkérte a tanitó zsebkését, néhány perczig faragta vele a czeruzáját s azután zsebébe tette a kést. A bejöveteltől számitott tiz percz elteltével mindhárman távoztak.

A tanitás befejezése után kihallgatták az egyes tanulókat. Gondot forditottak a látogatók arra, hogy a már kihallgatottak a kihallgatandókkal ne érintkezzenek.

Az idő tekintetében ugy a fiuk, mint a leányok igen kevés érzékkel tudták az időt meghatározni, t. i. három percztől háromnegyed óráig a legkülönbözőbb válaszokat adták.

Körülbelül 40% tudott arról, hogy az órában valaki elkérte a tanitó kését. Volt olyan fiu is, aki egy osztálytársát gyanusitotta meg a kés ellopásával; 30% a továbbiakra nem emlékezett, vagy nem merte a vendég urakat meggyanusitani; 30% bizonytalan választ adott; 20% a másik látogatót gyanusitotta meg, vagy arra emlékezett, hogy az illető a kést a tanitónak visszaadta; 20% emlékezett helyesen, hogy a kést a fekete nyakkendős kérte el és tartotta meg.

Arra a kérdésre, hogy a czeruzát faragó látogatónak piros vagy fehér szinü nyakkendője volt-e: 30% fehéret, 30% pirosat, 20% különféle szint és 20% látott helyesen feketét.

A legjobb a czeruzafaragás momentumának statisztikája. Erre a momentumra 70% határozottan emlékezett.

Érdekes az egykoru fiuk és leányok vallomásának összehasonlitása.

A 6–8 éves fiuk jobb vallomást adnak, mint az egykoru leányok, 9—10 éves korban a valósághoz való arány körülbelül egyenlő, 11—13 éves korban a leányok jobban emlékeznek, mint a fiuk, 14 éves korban már a leányok sokkal rosszabban tanuznak, mint a fiuk.

— **Nyilt kérdés.** 1. Terheli-e az igényper költsége jóhiszemü foglalás esetén a végrehajtást szenvedőt és ha igen, 2. miután a végrehajtást szenvedő az igényperben nem peres fél, kell-e ennek megállapitásához külön per?

— **Az érdemleges munka dijazása.** A szegedi kir. tábla egy 3478 K 74 fillér tőke és ennek 1911. évi október hó 14-től járó letéti kamataira vonatkozó, telekkönyvi rangsorozati elsőbb-

ség megállapitása iránt inditott rendes perben a *teljes sikerre vezetett* (irógéppel irt öt oldalas) felebbezésért 10 K munkadijat állapitott meg. (1082. p. 1913. sz.)

— **Államfelügyelet az önkormányzat felett.** Különlenyomatban is megjelent *dr. Egyed István* érdekes tanulmánya, amely különösen a közigazgatás reformjának a küszöbén figyelemre méltó. A tanulmány kiinduló pontja, hogy Magyarország a korlátlan kormánygyámkodás hazája. Az igaz, hogy független és életerős önkormányzat fölött államfelügyeletre szükség van és hogy azt legjobb a kormányra bizni; de különböztessük meg a felügyelettől a gyámkodást és amig a felügyelet legyen általános, az önkormányzat minden ágára kiterjedő, pusztán jogi jellegü és negativ természetü, addig a diszkréczionárius jellegü jóváhagyási jogot szoritsuk egy-két összefoglaltan felsorolt esetre. A tanulmány részletesen foglalkozik azzal a kényes kérdéssel, hogy a magasabb államérdek és czélszerüség mennyiben lehet jogczime az államfelügyelet gyakorlásának. Kiterjeszkedik Európa összes államának ezirányu jogszabályaira és szabatos, áttettsző tervet jelöl ki a törvényhozás számára.

— **Hibaigazitás.** Lapunk legutóbbi számának első czikkébe a következő értelemzavaró sajtóhiba csuszott be. A harmadik bekezdés negyedik sorában: «az *államhitel* folytonossága» helyébe: «*az államélet*» folytonossága» teendő.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Uzsorakifogás harmadik váltóbirtokossal szemben.** Alperes azt vitatta, hogy felperes a per utján érvenyesitett váltót csak behajtás végett szerezte meg, de különben a megszerzés idejében mindenesetre tudott a váltó-kibocsátás alapjául szolgáló vételi ügylet uzsorás jellegéről, ami abból is kitünik, hogy a váltót jóval névértéken alól szerezte meg.

A német birodalmi biróság 1913 február hó 13-án hozott II. 545/912. számu itéletével felperes keresetét elutasitotta a következő indokolással:

Ha a felperes tényleg csak behajtási forgatmányosként kapta a váltót, ez esetben a forgatóval szemben fennálló összes kifogásokat, tehát az uzsora kifogását is türni tartozik. De ezzel a kifogással akkor is czélt ér alperes, ha felperes nem behajtás végett kapta a váltót, de a megszerzés idejében tudott az uzsorakifogás fenforgásáról, mert ezen tudomásból a biróság megállapithatja, hogy felperes a váltó átruházóival tudva össszejátszott az alperes kifogási jogának kijátszására, hiszen a váltót névértékénél jóval alacsonyabb áron szerezte meg.

Teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek augusztus hó 1. vagy 15-iki belépésre. Barakonyi Károly ügyvéd, takarékpénztári ügyész (Nagyatád (Somogy megye). 14887

Ügyvédjelöltet keresek, akinek jó praxisa van. Szerbül tudó előnyben részesül. Dr. Endrőci Mihály ügyvéd, Ujvidéken. 25148

Fiatal ügyvéd, kiváló képzettségü, alapos és széleskörü praxissal, perfekt a német nyelvben, fővárosi vagy vidéki irodába társnak, esetleg helyettesnek ajánlkozik. Sulyt fektet arra, hogy kifogástalan hirnevü irodába kerüljön. Érdeklődők leveleit «Tudás és szorgalom» czimen a kiadóhivatal továbbitja. 14787

Német nyelvben jártas, doctor juris ügyvédjelölt f. év julius hó 1-től alkalmazást nyerhet dr. Varga Gábor és dr. Németh Ernő ügyvédek irodájában, Szentgotthárdon. Fizetés megállapodás szerint. Ajánlatok, az eddigi müködés megjelölésével, közvetlenül Szentgotthárdra intézendők. 14819

Fiatal, nőtlen ügyvéd, minden irányu nagy gyakorlattal, irodája jelenleg járásbiróság nélküli városban, irodát birósági székhelyen átvenne, vagy nagyobb iroda idősebb tulajdonosával társulna. Megkeresések dr. Sch. K. ügyvéd czimére VI. ker., Bulyovszky-u. 25. szám alá intézendők. 14809

Ügyvédjelöltet keresek, főleg sommás és telekkönyvi praxissal, lehetőleg azonnali belépésre. Javadalmazás megállapodás szerint. Dr. Csák Géza ügyvéd, Feled, Gömör m. 14840

A tiszántuli ref. egyházkerület püspökétől. 14841

3997/1913. sz.

PÁLYÁZAT.

A debreczeni ref. jogakadémián kinevezés folytán megüresedett egyik rendes tanszékre pályázat hirdettetik. A betöltendő tanszék tárgyai: kereskedelmi és váltójog, peres és perenkivüli eljárás, beleértve a telekkönyvi eljárást. A kereskedelmi és váltójog heti 6 órán egy féléven át, a peres és perenkivüli eljárás heti 5 órán két féléven át adandó elő. A két félévben tartott előadások heti óraszámának a speciál-kollégiumokkal együtt félévenként legalább tizet kell kitennie. Megkivántatik a jogtudományi doktorátus, továbbá az egyetemi magántanári képesités a fentnevezett tárgyak valamelyikéből, vagy amennyiben ezen utóbbi képesités hiányzanék, annak megszerzése a megválasztástól számitott négy év alatt kötelező.

Csak ref. vallásu pályázó folyamodványa vétetik figyelembe. A megválasztandó tanár az országos tanári nyugdijintézetnek jogositott és kötelezett tagja lesz s hivatalát 1914 február 1-én szaktudománya körébe vágó székfoglaló értekezés megtartásával foglalja el.

Javadalmazás rendes tanári fizetés évenként 4000 korona, az áll. fizetéskiegészités, ötévenként öt izben 400 korona korpótlék és a törzsfizetés egynegyedét tevő lakbér.

Szabályzatunk értelmében a közvetlen megelőzőleg, megszakitás nélkül, rendes tanári minőségben máshol eltöltött szolgálati idő a korpótlék-jogosultság szempontjából beszámittatik.

Amennyiben a tanszékre olyan egyén választatnék meg, ki a rendes kvalifikácziót, nevezetesen a magántanári képesitést még nem szerezte meg, mindaddig, mig teljes képesitettség megszerzését be nem igazolja, 4000 korona alapfizetést, 800 korona lakpénzt és 200 koronás korpótlékot élvezhet.

A pályázati kérvények keresztlevéllel, életrajzi vázlattal, a védkötelezettség teljesitését s az egészségi állapotot igazoló bizonyitvánnyal, a képesitést feltüntető okmányokkal, esetleg az eddigi alkalmaztatásról szóló bizonyitvánnyal s az irodalmi müködést feltüntető iratokkal felszerelve, a tiszántuli ref. egyházkerület püspöki hivatalához Debreczenbe, 1913. évi augusztus 1-ig és pedig hivatalban levőké felettes hatóságuk utján adandók be.

Debreczen, 1913 julius hó 1 én. *Dr. Baltazár*, püspök.

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **indulása** Budapest nyugoti pályaudvarról.

vonat-szám	óra	perc	vonat neme	hová
154	5	00	Szv.	Vácz
152	5	15	»	Rákospalota-Ujpest
122	5	25	»	Ersekujvár
718	5	40	»	Szeged, Szolnok
4102	6	00	»	Esztergom
6502	6	30	»	Lajosmizse, Kecskemét
156	6	35	»	Rákospalota-Ujpest
102	6	50	k. o. exv.	Wien, Paris, Ostende
510	7	00	Gyv.	Segesvár, Stanislau
1402	7	05	»	Zsolna, Berlin
104	7	55	»	Nagyszombat, Wien
158	8	00	Szv.	Dunakeszi-Alag
708	8	25	Gyv.	Orsova, Báziás
712	8	40	Szv.	Báziás, Karánsebes
134	8	45	»	Nagymaros
4104	9	05	»	Esztergom
114	9	15	»	Wien, Berlin
160	9	45	»	Rákospalota-Ujpest
162	11	00	»	Rákospalota-Ujpest
6504	11	10	»	Lajosmizse, Kecskemét
136[1])	11	35	»	Nagymaros
730[3])	11	55	»	Czegléd
116	12	00	»	Wien
164	12	05	Szv.	Rákospalota-Újpest
714	12	15	»	Szeged
1404	12	20	Gyv.	Zsolna, Berlin
138	12	25	Szv.	Nagymaros
4106	12	30	»	Esztergom
166	1	00	»	Rákospalota-Ujpest
4140[2])	1	05	Tvsz.	Piliscsaba
168	1	30	Szv.	Dunakeszi-Alag
4108	1	50	»	Esztergom
106	2	00	Gyv.	Wien, Paris
126	2	10	Szv.	Párkány-Nána
170	2	15	»	Rákospalota-Újpest
4110	2	20	»	Esztergom
506	2	25	Gyv.	Szatmár-Németi, Brassó
108	2	30	»	Wien
120	2	35	Szv.	Galánta
704	2	40	Gyv.	Bukarest, Báziás
6710	2	45	Szv.	Czegléd, Szolnok
6506	2	50	»	Lajosmizse, Kecskemét
172	3	10	»	Rákospalota-Ujpest
140	3	55	»	Szob
174	4	10	»	Rákospalota-Újpest
716	4	30	»	Szeged
110	5	15	Gyv.	Wien
142	5	20	Szv.	Szob
176	5	50	»	Rákospalota-Ujpest
128	6	00	»	Párkány-Nána
722	6	10	»	Vecsés
144	6	15	»	Nagymaros
724	6	20	»	Monor, Ocsa
4114	6	40	»	Esztergom
726	6	45	»	Czegléd, Szolnok
1406	6	50	Gyv.	Pozsony, Zsolna, Berlin
130	6	55	Szv.	Párkány-Nána
726a[3])	7	00	»	Czegléd
178	7	15	»	Rákospalota-Újpest
180[4])	7	25	»	Vácz
728	7	35	»	Czegléd
6508	7	40	»	Lajosmizse
132	7	55	»	Párkány-Nána
710	8	05	»	Bukarest, Báziás
182	8	20	»	Dunakeszi-Alag
1408	8	40	»	Zsolna, Berlin
118	9	40	»	Wien, Paris
502	9	35	Gyv.	Bukarest, Stanislau
184	10	00	Szv.	Dunakeszi-Alag
706	10	15	Gyv.	Szeged, Báziás, Bukarest
504	10	50	»	Maros-Vásárhely
720	10	55	Szv.	Kiskunfélegyháza, Szeged
4116	11	10	»	Esztergom
902[5])	11	30	k. o. exv.	Belgrád, Konstantinápoly
146	11	35	Szv.	Nagymaros
702[6])	11	45	k. o. exv.	Bukarest, Konstantinápoly

[1]) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től közlekedik.
[3]) Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[3]) Vasár- és ünnepnap előtti hétköznapokon közlekedik.
[4]) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[5]) Minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnapon közlekedik.
[6]) Minden hétfőn, szerdán és szombaton közlekedik.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 29. szám. Budapest, 1913 julius 18.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ⋆ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. A bíróságok munkája 1912-ben. — *Reich Péter Cornél* budapesti kir. törvényszéki jegyző: Használatban levő, de használatba vétel előtt lefoglalt épitési állványokra beadott igénykereset. — *Dr. Liebmann Ernő* budapesti ügyvéd: Kartelljogi kérdések. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A bíróságok munkája 1912-ben.

Valamikor, amikor még sok mindenben hinni tudtam, áhitatos meggyőződéssel tanulmányoztam a kimutatásokat és vontam le komoly következtetéseket az igazságügyi statisztikából.

De amint megvénülve rájövünk arra, hogy az erényt is szükségből csinálják, megvilágosodik előttünk az is, hogy a statisztika is szükségből készül és hogy jobbára nem a reális adatokból szürődnek le a tanulságos eredmények, hanem forditva, a kivánatos eredmény elérése céljához igazodnak a statisztikai adatok.

Kivált nálunk, ahol mindent, ami az adminisztráczió körébe vág, lenéző megvetéssel tárgyalnak. Nálunk az adminisztráczió minden eszközei közt a statisztikát helyezik legalul, amelyet legfölebb arra tartanak alkalmasnak, hogy mesterségesen felszöktetett számadataival egy-egy személyszaporitást csikarjanak ki.

Tudva ezt, nagy óvatossággal kell az év igazságügyi eredményeit fogadnunk és egyenesen bizalmatlansággal kell az oly adattal szemben viselteinünk, amely a viszonyok javulására engedne következtetést.

Mert hiszen, ugyebár, a valóság mást mutat.

Vegyük szemügyre elsősorban a bíróságok személyzetét.

Eltekintve az elnököktől és a tanácselnököktől (akiknek száma 111), 2464 biró látta el a biráskodás munkáját, 35-tel több, mint ezelőtt öt évvel, holott az elintézésre váró ügyek ugyanezen idő alatt mintegy 200 ezerrel emelkedtek, ez a munkatömeg pedig átlag 80 biró évi munkájának felel meg.

A birák száma a kisegitő birák fokozatos megszüntetése folytán csak a kir. Curián ment lefelé (öt év alatt 89-ről 62-re), de ez a kisérletezés sem vált be, mert már is tiz számfeletti birói állásról kellett ujból gondoskodni.

A segédszemélyzet száma 1369 volt, tehát a biráknak csak kis részénél találunk segédet. Nevezetesen a kir. járásbíróságoknál müködő összesen 1331 biró mellett csupán 540 jegyzőt és joggyakornokot találunk, ha most figyelembe vesszük egyrészt, hogy a jegyzők nagyobb része önálló müködési körrel lévén felruházva, tulajdonképpen nem segédkezik a birónak, másrészt, hogy a bünvádi perrendtartás a büntető ügyekben kötelezővé teszi a jegyzőkönyvvezető alkalmazását és igy a segédeket jórészt a büntetőügyek lekötik: a sommás perekben a birót mindenütt magára hagyva kell képzelnünk, amint a jegyzőkönyvet maga irja, a feleket felhivja, az iratokat és iratmintákat előkeresi és kitölti vagy idéző végzések fogalmazásában gyakorolja magát és tölti drága idejét olyan munkával, amelyet az ingyenesen alkalmazott kezdő joggyakornok is el tudna látni.

Igaz, hogy a kezelőszemélyzet tagjait is lehet jegyzőkönyvvezetésre alkalmazni, de csak ugy, lopva, különös kegyként és mindenkor a kezelés hátramaradásával, mert ez a szerencsétlen lajstromrendszer, amely a legkisebb járásbíróságnál is legalább 15 lajstrom és 15 mutató vezetését igényli (a többi kezelési könyvvel együtt tehát mintegy 40 lajstrom, jegyzék és nyilvántartás vezetését), rengeteg kezelői munkát leköt, ugy hogy a lajstromrendszer mellett 10 biró mellé 23 kezelő kell, mig a törvényszékek régi, nehézkes iktatórendszere mellett 10 biróra csak 17 kezelő esik.

A birósági kezelők száma különben összesen 4834.

Feltünő kevés a birósági hivatalszolgák száma: 1630. Ezekből a járásbíróságokra csupán mintegy 900 esik. Tudva azt, hogy ezek tulnyomó része kézbesitésekkel van elfoglalva, érthető, hogy milyen illuzórius valami az a birói tekintély és a rend fentartása a tárgyalásoknál, mikor a birónak télen sokszor sajátkezüleg kell a tüzre fát tennie, vagy sajátkezüleg kell a biróilag kiutasitott renitenskedő felet kivezetnie.

A bíróságoknál és ügyészségeknél alkalmazott mintegy 12,500 személyt kiegészíti még a 306 kir. közjegyző, 273 kereskedelmi ülnök, 829 állandó szakértő, 279 állandó tolmács, 451 végrehajtó és last not least 7686 ügyvéd. Csak mellesleg emlitem, mert hisz erről kötetre való következtetéseket lehetne az ország közállapotaira levonni, hogy nálunk egy biróra három ügyvéd esik, mig a többi európai államokban kevesebb az ügyvéd, mint a biró, vagy legfölebb egyenlő számban vannak.

Mielőtt az ügyforgalom adataira térnék át, érdekes lesz egy pillantást vetni az igazságügyi adminisztráczió rejtelmeibe. A kimutatásokban erre vonatkozólag csak azt az adatot találjuk, hogy a bíróságoknál mintegy negyedmillió elnöki ügy fordult meg, amely szám a személyzethez képest nem csekély és mintegy 83 fogalmazó (hivatalfőnök, elnöki titkár, elnöki jegyző) munkáját jelenti. Ezekhez járul még az 1912-ben folyamatba tett mintegy 500 fegyelmi ügy.

Az elnöki ügyek tekintélyes száma arra mutat, hogy a felügyelet körében sok történik, legalább papiroson. Mert ahol a járásbíróságoknál évenkint egyszer, a törvényszékeknél évenkint kétszer tartanak csak jobbára formális felügyeleti vizsgálatot, ott természetes, hogy a felügyeleti intézkedések oroszlánrésze papiron történik. Már most minden hivatalfőnök «felelőssége tudatában» körülbástyázza magát ilyen papirosokkal, amelyek ékesen beszélnek az ő mindenre kiterjedő figyelméről, amellyel megsürgette, megdorgálta, de főleg jelentéstételre hivta fel a felügyelete alatt állókat, ezek a jelentések pedig mindent a legjobb rendben levőknek mondják, szinte öröm ezeket olvasni.

Hogy fogalmunk legyen arról, hogy egy-egy elnöki

ügyszám a munkák milyen sorozatát jelenti, majd megvilágitok egy igen gyakran ismétlődő esetet, mikor az illetékköteles fél távollétében vesznek fel a bíróságnál jegyzőkönyvet, amelyre most már bélyeget kell ragasztani.

Ez az eset a következő intézkedéseket igényli: 1. a bíróság felhivja az illetékköteles felet a bélyeg lerovására; 2. a fél a bélyegre szükséges összeget a bíróságra czimezve beküldi; 3. a hivatalfőnök az összeget átveszi és az utalványszelvényt az elnöki letétnaplóba bevezeti; 4. a kezelő a szelvényt féliv papirra ragasztja, ráirja az elnöki letétnapló számát és bemutatja jelentés mellett az illetékes birónak; 5. a biró utasitja a kezelőt, hogy a letett összegen bélyeget vásároljon és ragassza a jegyzőkönyvre; 6. ezen határozat alapján a hivatalfőnök a letett összeget kiadja a kezelőnek, ki az átvételt a letétnaplóban elismeri; 7. a kezelő a pénzen a bélyeget meghozatja és a jegyzőkönyvre felragasztja; 8. ezt a tényt az elnöki letétnaplóba feljegyzik; 9. a bélyeggel most már ellátott jegyzőkönyvet a hivatalfőnöknek be kell mutatni, ennek megtörténtét a letétnaplóban a hivatalfőnök a 8. alatti bejegyzés aláirásával igazolja; 10. a kezelő a megtörtént felragasztásról jelentést készit és ezt bemutatja a birónak, aki azt tudomásul veszi és az iratokhoz csatoltatja.

Ugy-e hogy egyszerü?

Pedig ez nem egy kiszakitott komplikált eset, hanem általában körülbelül hü tükre a mi gazdasági és pénzkezelési adminisztrációnknak, ahol a főczél az, hogy a tett szabályszerü intézkedés pontos keresztülviteléről mindenütt: a hivatalfőnöknél, a kezelőnél, a birónál, az iratoknál maradjon igazoló-irás, de hogy ennek a megnyugtató eljárásnak az egy koronás jegyzőkönyvi bélyeggel szemben mennyi a költsége, arra senki sem gondol.

Valljuk be, hogy az adminisztrációhoz nincs sok érzékünk. Sajnáljuk a legkisebb készkiadást, ha bármily óriási munkát is takaritathatnánk meg vele. A legnagyobb hivatalainknál nincs pl. házi telefon. Már most a hivatalfőnök például megüzeni szolgájával valamely alkalmazottnak, hogy holnap délelőtt valamely ügy megbeszélése végett jöjjön hozzá. Az alkalmazott erre a délelőttre — esetleg több társával tervezett tanácskozását máskorra halasztja — a hivatalfőnök előszobájában — mert időközben a hivatalfőnök valami tekintélyes látogatót fogadott, esetleg órákig vár és mikor a hivatalos órák vége felé bejuthat, a hivatalfőnök, tekintettel a nagyobb terjedelmü megbeszélésre, ismét holnapra kéreti alkalmazottját, amikor a fenti nóta esetleg ujból kezdődik. Igy vész kárba sok embernek két-három napi munkaideje, amit csekély költséggel létesitett házitelefonnal könnyen meg lehetne takaritani.

És hogy teljes legyen igazgatásunk képe, még valamit. Megkivánjuk minden alkalmazottól, hogy az igazságügyminiszter rendelkezéseit ismerje és müködésében azokhoz tartsa magát. A rendelkezések az igazságügyminisztérium hivatalos lapja utján jutnának minden közeg tudomására. Ezt az «Igazságügyi Közlöny»-t az igazságügyi hatóságok hivatalból meg is kapják. Rendeletekben pontosan szabályozva van, hogy ezek a lappéldányok miként vezetendők az irodaátalány-számadásba, a könyvtárjegyzékbe, a könyvtárszekrénybe, a bekötés költségét hogyan kell elszámolni, de sehol nincs gondoskodás arról, hogy miképp jussanak a rendelkezések az alkalmazottak fejébe. Pedig talán ez lenne a lényeges. Szabályozás hiányában aztán néhol körözteti ezeket a lapokat a személyzet közt, másutt azt sem, az eredmény pedig az, hogy a rendelkezésekről nagyobbrészt tudomásuk nincsen és nem is lehet.

*

A rossz gazdasági viszonyokra élesen rámutat az a körülmény, hogy az öt év előtti eredményhez képest sommás keresetet 60 ezerrel, rendes keresetet 35 ezerrel, telekkönyvi ügyet 80 ezerrel, csődnyitási kérvényt pedig 1300-zal adtak be többet, mint ezelőtt öt évvel. Ezzel az adatokkal szemben a végrehajtási ügyek tetemes csökkenése, 422 ezerről 354 ezerre egyrészt szintén az anyagi viszonyok reménytelen helyzetére, másrészt azonban a végrehajtási novella korlátozó intézkedéseire vezethető vissza.

Sommás per a mult évi hátralékkal együtt 821 ezer várt elintézésre a járásbiróságoknál, az év elején volt 61 ezernyi hátralék az év végén 26%-kal rosszabbodott. Valószinüleg még rosszabb képet mutatna a hátralék, ha a birák egy része, ügyvédekkel egyetértve, az év végén a folyamatban levő perek nagy számát nem szüneteltetnék, ami ujabban befejezett pernek számit.

A sommás perek tartama általában kedvező képet mutat, mert 78%-a a pereknek három hó alatt nyer befejezést, egy-két évig pedig csak 1·5% tartott, legalább a kimutatások szerint. Sokat levon azonban ennek az adatnak értékéből, hogy ez a pertartam a felek által halasztott pereknél csak az utolsó határnaptól számit.

Ugyanilyen kétes értéke van annak az adatnak, mely szerint sommás perekben deczember 31-én 169 járásbiróságnál egy-két hetes terminusokat adtak, és egy hónál hosszabb határidőt csak 36 járásbiróság tüzött ki. Arra ugyanis semmi támpontunk nincsen, hogy ezek a járásbiróságok évközben milyen hosszu időre tüztek folytatólagos határnapokat.

A járásbiróságok sommás perekben ötvenezer hijján egymillió tárgyalást tartottak meg (öt év előtt 120 ezerrel kevesebbet), melyek közt 52% volt kontradiktorius.

A tárgyalások eredménye 150 ezer érdemleges, 260 ezer mulasztási itélet és 49 ezer egyezség volt, mig öt év előtt az érdemleges itéletek száma csak 134 ezer, a mulasztási itéletek száma 218 ezer, az egyezségek száma azonban 59 ezer volt. Az egyezségek erős apadását szintén a rossz pénzviszonyok terhére irhatjuk.

Vagy ugyanezeknek a rossz pénzviszonyoknak, vagy a birói munka fogyatékosságának tulajdonitható, hogy felebbezéssel a felebbezhető perek 9%-át, az itéleteknek pedig 35%-át támadták meg, holott öt év előtt a felebbezhető pereknek csak 5%-a ellen éltek felebbvitellel. Felülvizsgálattal megtámadható perek közül felülvizsgálat alá került 3%, öt év előtt csak 1·4%.

Az örökösödési ügyek száma erősen csökkent. A multévi 124 ezerrel szemben az 1912. évben csak 118 ezret tettek folyamatba. S minthogy aligha számolhatunk be a halálozási esélyek javulásáról, ezt a jelenséget is annak kell tulajdonitanunk, hogy mindig nagyobbodó számmal szerepelnek a vagyontalanul elhaltak, akik után az örökösödési eljárást nincs miért meginditani. A hátralék is az ügyek csökkenésével arányban vagy 500-zal apadt. Az örökösödési ügyek közül teljes átadással 87%-ot fejeztek be.

Telekkönyvi ügy a telekkönyvi hatósággal felruházott 309 kir. járásbirósághoz 1.397,000 érkezett, mintegy tizezerrel kevesebb, mint az előző évben. Az aránylag csekély hátralék ennek megfelelően 16 ezerről 12 ezerre apadt.

A kir. törvényszékekhez 57 ezernél több felebbvitt sommás per érkezett, 12 ezerrel több, mint öt éve. Ezekben az ügyekben a mult évben 44 ezer érdemleges itéletet hoztak, 11 ezerrel többet, mint öt év előtt. Hogy a felebbvitelt inkább a per elhuzására tekintik jó eszköznek és hogy az első fokon eléggé gyakorlati érzékkel döntik el a peres kérdéseket, mutatja az, hogy éveken át csaknem állandóan a felebbezések közül 61—62%-ot, a felülvizsgálatok közül 65%-ot, a felfolyamodások közül pedig 41—48%-ot intéztek el helybenhagyólag.

A pertartam azonban szomoru képet nyujt. A hat hónál rövidebb idő alatt befejezett perek az öt év előtti 93%-ról leszállt 89%-ra, az egy évig terjedő pertartamok

azonban az öt év előtti 6%-ról 8%-ra, az egy éven tuli időtartamok pedig 1·3%-ról 3%-ra emelkedtek. Ennek megfelelően a sommás felebbviteli ügyekben a hátralék is 15 ezerre emelkedett az előző évi 11 ezerről.

Az itélőtáblákhoz 6300 felülvizsgálat és felfolyamodás ment az öt év előtti 4000-el szemben. A helybenhagyások száma itt is 60—66% volt.

A Curiához már csak mintegy 400 sommás felebbviteli ügy érkezett, ahol a felülvizsgálatok közül 70%, a felfolyamodások közül azonban csak 25% lett helybenhagyólag eldöntve.

*

A rendes perek és ügyek közül a törvényszékekhez 222 ezer érkezett, 73 ezerrel több, mint az előző évben. Csak a váltókeresetek emelkedése a mult évi érkezéshez képest 64 ezer, ami mindenesetre megdöbbentő jelensége a hirtelen beállott általános fizetésképtelenségnek. Erre mutat az is, hogy a perek ezen ijesztő emelkedése, minthogy a perelt váltókövetelések nagyobbrésze sommás végzéssel volt elintézhető (valóban 148 ezer sommás váltóvégzést hoztak a tavalyi 89 ezerrel szemben), nem okozott nagyobb munkatorlódást a törvényszékeknél, a birák kezén maradt perek száma ugyanis — ha hinni lehet ennek az adatnak — az év végén a tavalyi hasonló adathoz képest 500-al csökkent. Igaz, hogy érdemleges itélet 4000-rel, makacssági itélet pedig 1300-al volt több, mint az előző évben.

A telekkönyvi ügyek száma a törvényszékeknél is csökkenést mutat, az 1911. évi 553 ezernyi érkezett ügy helyett 1912-ben már csak 531 ezret tettek folyamatba; a hátralék azonban ennek daczára egészen érthetetlenül 4200-ról 6600-ra emelkedett.

A rendes perek és ügyekből a kir. tábláknál a mult évi 35 ezerrel szemben csak ezerrel szaporodott, mégis a hátralék mintegy 600 ügydarabbal emelkedett. A budapesti tábla után, ahol a hátralék 3875, legnagyobb hátralékkal a szegedi tábla küzd: 1200 darabbal, legkisebb hátralék a marosvásárhelyi táblánál van: 52 ügy. Hoztak 13 ezer itéletet, amelyek közül 55% volt helybenhagyó.

A kir. Curiánál a felebbvitt rendes perek és ügyek száma 6900-ról 7600-ra emelkedett tavaly óta, ehhez képest a hátralék a tavalyihoz képest 1200-al emelkedett, biztos jeléül annak, hogy az áttérés a hetes tanácsokról az ötös tanácsokra, a Curián nem sokat lenditett. Hozzájárul a Curia hátralékának emelkedéséhez az a körülmény, hogy a kisegitő-birák számát fokozatosan apasztották, és hogy a birák egyrésze a választási tanácsokban van elfoglalva. Egyébként a mult évi 3900 itélettel szemben 4400 érdemleges itéletet hoztak és az ügyek 72%-át helybenhagyólag intézték el.

A büntetőügyek a kir. járásbiróságnál határozott apadást mutatnak, amennyiben a mult évi 378 ezerrel szemben 1912-ben csak 371 ezer vétség- és kihágási ügyet tettek folyamatba. A törvényszékeknél meginditott büntetőügyek viszont némi emelkedést mutatnak, amennyiben a tavalyi 37 ezer érkezett büntető-ügy helyett 1912-ben 39 ezer érkezett.

Az emelkedés a felebbvitt büntetőügyeknél is, néhány évi apadás után ismét emelkedő irányzatot mutat, amennyiben a törvényszékhez 1500-al, a táblákhoz 1200-al, a Curiához 300-al több felebbvitt büntetőügy érkezett, mint az előző évben. A büntetőügyi hátralék a járásbiróságoknál 3000-rel, a Curián 300-al apadt, a törvényszékeknél ellenben 1000-rel, a tábláknál pedig 300-al emelkedett.

Az ügyészségeknél tett 111,857 feljelentés közül czeknek csak 35%-a került a törvényszékek elé, mint bünvádi per; a feljelentések közül a járásbiróságoknál 66%, a törvényszékeknél 72% nyert itélet nélkül befejezést.

A törvényszékek által másodfokban befejezett 42 ezer büntetőügy közül 5600 tanácsülésbe, 36,000 pedig felebbviteli tárgyalásra került. Ezekben az ügyekben 36,555 itéletet hoztak. Az érdemben hozott határozatok közül 74% volt helybenhagyó.

Az itélőtáblákhoz felebbvitt mintegy 15 ezer büntetőügy közül 41% nyert helybenhagyó elintézést.

A Curián elintézett 9000 büntetőügy közül 400 megsemmisitéssel, 4300 pedig a használt semmiségi panasz visszautasitásával nyert befejezést.

Vegyük szemügyre végül, hogy egy-egy birónak egy évben mekkora a munkaköre, és hogy ez a munkateher évről-évre miként változik. Az utolsó öt év eredményei az alábbiakban vannak felsorolva: a Curián egy biróra esett 1908-tól 1912-ig: 222, 199, 219, 247, 283; a tábláknál: 266, 278, 275, 275, 289; a legtöbb a kolozsvári táblánál (324), a legkevesebb a pécsi táblánál (257); a törvényszékeknél 1069, 1052, 1041, 1053, 1115; a járásbiróságoknál: 3131, 2524, 2423, 2778, 2573.

A birák munkaterhe az utolsó évben mindenütt emelkedést mutat. De mint az átlagszámokból általában, ugy ezekből sem lehet nagyobb horderejü következtetéseket vonni. Maga a birák száma, — amely ezeket az adatokat szolgáltatja — annyira labilis és alig számbavehető, ha meggondoljuk, hogy minden biró rendes szabadság-időn tölt évenkint 6—8 hetet, hogy betegség és egyéb ok czimén átlag ugyanannyi időt tölt távol hivatalától, hogy a megüresedett állás betöltése a megüresedéstől sokszor hónapokat vesz igénybe. Ilyenformán a birákra eső magas kvóta gyakran az ily esetlegességtől van feltételezve és rövid idő mulva önmagától helyrejön.

*

A magyar birónak a statisztikától való természetes averzióját a szabályalkotásnál nem kellene figyelmen kivül hagyni. Mindenesetre a nélkülözhetetlen adatokra kellene az adatgyüjtést korlátozni, az ugynevezett klappolási-kényszert — amely a hamis adatok beállitására szoritja a kimutatás szerkesztőjét — mindenütt el kellene ejteni, és főleg a hivatalos könyveket, az iktatót, lajstromot, tárgyalási naplót, ugy kellene megállapitani, hogy a megkivánt statisztikai adatok kizárólag ezekből legyenek megállapithatók, ezeken kivül minden adatgyüjtés és főleg az, amely a birót terheli, elmaradhat.

A detail-kérdések szabályozását pedig, hogy mi utonmódon, ki által, mily időközökben gyüjtendők a statisztikai adatok, épp ugy mellőzendők, mert csak ugy, mint minden casuistikus szabályozásnál, itt is a lényeg szenved ezáltal, és könnyen jutunk abba a helyzetbe, ahol csak egy baj származhatik, az, hogy hiven betartják a szabályokat.

Használatban levő, de használatbavétel előtt lefoglalt épitési állványokra beadott igénykereset.

X. háztulajdonos igénykeresetet ad be, mert az épitkezésének folytatásához szükséges fákat Y. végrehajtató lefoglaltatta s ez összes fákra a végrehajtást szenvedettel kötött szerződés egyik pontja szerint dijmentes használati jog illeti mindaddig, mig az ingatlanon folyamatban levő bérházépitkezést befejezik. E pont szerint az épitési anyagokra, igy az állványfákra is, a vállalkozónak használati joga köttetett ki. Szerinte a vállalkozónak joga van arra, hogy a használati joga ne gátoltassék.

A biróság helyt adott e keresetnek és kimondotta itéletében, hogy alperesek, tehát alap és felülfoglaltatók *türni* tartoznak, a szerzett zálogjogok sértetlen épségben való fenntartása mellett, hogy az árverést csak akkor kérhetik az állványfákra, hogyha azon bérházépitkezés, melyen az állványfák a lefoglaláskor állottak, befejezést nyert s ezt a tényt az eljárt birói végrehajtó hivatalosan tartozik megállapitani.

Alperes szerint igényper keretében ez nem lett volna elbirál-

*

ható, mert igényper csak tulajdoni igény alapján volna inditható, továbbá, hogy ez a per csak a foglalási alap elvonására irányul.

Felperes a végrehajtási eljárás 65. §-ának analógiájára alapitotta igénykeresetét, mert e szerint a kereset alkalmas arra, hogy meggátolja a lefoglalt ingóknak a végrehajtatók kielégitésére végrehajtásilag való felhaszhálását, és hogy a lefoglalt ingók a szerzett zálogjog épségben maradása mellett a végrehajtatók kielégitésére végrehajtásilag csak akkor használtassanak lel, amikor a lefoglalt ingók tekintetében a harmadik személyt illető rendelkezési jog megszünt.

Igaz, hogy igénypert nemcsak a tulajdonos adhat be, beadhat a depositarius is, beadhat a birtokos, esetleg a birlaló is, ha kellően igazolja a jogczimet és jogalapot, s igy a *dologhoz* való jog is megállapithatja az igényper alapját. Itt felperes a használati jog korlátozását védő intézkedést a maga javára kivánja magyarázni, holott ez csakis a kincstár és közintézményekkel kötött szerződések teljesitésére vonatkozik, habár a végrehajtást szenvedett magánszemély. De, ha a korlátozásnak ilyetén való megszüntetését magyarázná a bíróság, ugy egy gyárosnak, aki milliós szállitási szerződést kötött magánszemélyekkel, s ennél a nem mentes eszközök lefoglalhatók lévén s ezután igényelnék az eszközöket, akik a munka szállitását követelik, ugy kielégitési alapul sohasem szolgálhatnak azon gyárnak, vagy nagyiparosnak eszközei, amelyeknek, vagy kiknek dolguk van és sok munkán szállitásra dolgoznak.

Arról még lehet szó e perben, hogy az állványfák ezuttal az igénylő házához szolgáltak, s ennek ingatlanára vannak, ha elmozdithatólag is, beékelve ugy, hogy igénylő nagy arányu veszteség nélkül ezt lebontatni nem engedheti, a végrehajtást szenvedett pedig az esetleg kikötött nagy kötbérrel terheltetnék.

Ez a per tulajdonképpen megállapitási kereset volna, mely annak megállapitására irányulna, hogy tartozik-e türni a háztulajdonos, hogy végrehajtást szenvedett egyéb tartozása miatt lefoglalt állványokra árverés utján az állványokat az épités befejezése előtt a vevő elvigye. Ez a megállapitási kereset azonban hivatalból észlelendő hatáskör hiánya miatt el lenne utasitandó, mert sok ezer korona értékü állványról lévén szó, a járásbiróság hatáskörét tulhaladja. Felperes azonban igénypernek nevezi keresetét, a bíróság ennek keretén belül dönti el, habár azt, hogy az igényhez joga volna a felperesnek, maga sem vitatja, minthogy alperes pergátló kifogást nem tett, és nem tett különösen a kereset ilyetén jogalapja ellen való kifogást.

Igaz, hogy e per nem zárfeloldásra irányul, mert felperes nem vonja kétségbe a végrehajtatóknak az állványfákhoz való jogukat, de kivánja, hogy a zálogjog fentartassék épségben s az árverés csak az épitkezés befejezése utánra halasztassék.

A megállapitási keresetet azért nem inditotta felperes, mert nem lévén halasztóhatályu, a tizenöt napi igényfelhivási idő letelte után az árverés ki lenne tüzhető s igénypernek nevezvén keresetét, biztositja magának a halasztóhatályt.

Ugyan felperes, ha a bíróság a zálogjog érvényesitésének felfüggesztésébe belemegy, végrehajtatóknak nagy kamatveszteséget okoz, melyet nem pótol az sem, hogy a foglalás alapját képező tőke kamata tovább folyik az árverésig, de maga az állvány használati dija ezt sokszorosan tulhaladja a törvényes kamatnál. A bíróság helytelenül járt el akkor, amikor az itélet indokolásában kimondja, hogy «vajjon a per elbirálása a kir. járásbiróság hatáskörébe tartozik-e, vagy sem, szintén nem fontos, mert *ez nem lévén* hivatalból figyelembe veendő s miután alperes emiatt kifogást nem emelt, most már azt tenni nem is lehet, a bíróság meggyőződése szerint a petitum e része szerinti per a bíróság elbirálása alá tartozik s az korlátolt kérelmü igényper».

A bíróság az anyagi jog szerint valóban helyesen járt el, amikor kimondotta, hogy, ha felperes zárfeloldást is kér, ennél kevesebbet jogosan itélhet meg. Felperes belátja, hogy a zárfeloldáshoz joga, igénye nincs, mert a res valóban végrehajtást szenvedetté, csakis a használati jog korlátlan érvényesitésére van szüksége, ezt pedig a bíróság, miután zárfeloldást nem rendelhet el, a dologi jogok sérelme nélkül a használati jog sértetlen gyakorlását megállapithatja. Ez a megállapitás okozza a perben a sérelmet, mert az értékre tekintettel, tulhaladja a járásbiróság hatáskörét. Nem helyes a járásbiróságnak az az álláspontja, amikor indokolja, hogy miért adott helyt a keresetnek a felfüggesztő hatályra vonatkozó részének, hogyha összevonja a végrehajtás korlátozására vonatkozó jogszabállyal. Ezt a pert egy harmadik személy adta be, s a végrehajtás korlátozását maga a végrehajtást szenvedett kérheti, ez a per a végrehajtás foganatositása után indul, holott a végrehajtást korlátozási kereset már a végrehajtás elrendelése után is inditható.

A bíróság helyesen mondotta ki, hogy irreleváns az, hogyha foglalás után a földbe beleépitették, de helytelen az a felfogása, amikor arra támaszkodik, hogy foglaláskor ingók voltak. Mert, ha deszkákat lefoglalnak s ezt végrehajtást szenvedett ajtókká feldolgozva egy házba beépitteti, a fának tulajdonosa hiába ad be igénypert az azt feldolgozó végrehajtást szenvedő miatt a saját fáira, mert, ha lefoglaláskor ingó is volt, az azóta speczifikáltatott, nagyobb értéküvé vált a reá forditott munkával, de ami a fő, az ingatlan állagának sérelme nélkül el nem távolitható és a fa a régi állapotába vissza nem helyezhető.

Helyes az a megállapitás, hogy ezek előrebocsátása után irreleváns az a körülmény is, hogy a végrehajtást szenvedő és igénylő között a használati szerződés a foglalás után jött létre, de nem azért, mert visszterhes szerződést kötöttek, hanem azért, mert végrehajtató az ingók felhasználásával nem károsodik, értve az ingó állagára vonatkozó kárát, de károsodik a tovább használatba adás elmaradása miatt.

Hogy végrehajtást szenvedett nem dolgozik a felperesnél, végrehajtatók kifogásképpen nem hozhatják fel, mert az állványfa használata nincs személyhez, hanem szerződéshez kötve s e szerződés szerint bárki is az állvány tulajdonosa, ingyen tartozik használatba engedni felperes házának felépitéséig, legalább is, ezért végrehajtást szenvedő felelős.

Kérdés lehet még, hogyha a bíróság nem ad helyt az igénykeresetnek, azt elutasitja és az állványt árverezik, vajjon az árverési vevőnek joga van-e elvitetni, vagy pedig a felperes használati dijat fizessen neki. El nem vitetheti, mert a ház esetleg összedől, esetleg óriási kárt és veszélyt okoz, vajjon maga az árverés megakadályozása olyan lényeges-e, vagy az állvány elvitelének megakadályozása miképp történhetik. Vajjon e perben nem mondhatta volna ki a bíróság, hogy az árverés is megtartható, de az állványfa, mig be van épitve, ebbeli minősége megszüntéig otthagyandó s a birói végrehajtó végrehajtató megkeresésére mindég ellenőrizheti, hogy beállott-e az időpont.

Mellékes kérdés az, hogy a végrehajtást szenvedett nem rendelkezhetett szabadon a fákkal, mert az tulajdona továbbra is, használati jog pedig nem oly jog, mely a foglalást gátolja, mert a foglaltató a foglalás, sőt az árverés után is háboritatlanul engedheti használni felperesnek, tehát ha az ingót a használati jog terheli is, nem korlátja a szabad foglalásnak.

Reich Péter Cornél.

Kartelljogi kérdések.*

III.

Miután a fent ismertetett birói gyakorlatból megállapithatjuk, hogy a magyar biróságok a kartellszervezetet, mint ilyent teljes birói védelemben részesitik és a régi álláspontot csupán a nyilván kizsákmányoló áremelésekkel szemben tartják fenn (anélkül, hogy ennek mérvére nézve ma közelebbi ismérvek rendelkezésünkre állnának), helyén valónak tartom még azzal a kérdéssel foglalkozni, hogy a kartellszervezetek kiépitésére szolgáló szokásos szerződési megállapodások között nincsenek-e olyanok, amelyek az ujabbi gyakorlat szempontjából is különösebb birói figyelemre tarthatnának igényt?

Vizsgálni lehet e szerződéseket főképp abból a szempontból, hogy nem tartalmaznak-e azok oly tulságos megkötöttséget valamelyik résztvevő félre, amely biróságaink szokásos «jó erkölcs» formulájába ütköznek?

A tulságos lekötést birói gyakorlatunk számos esetben fogadta el jó erkölcsökbe ütköző momentumnak:

Igy többek közt az áruk szabad beszerzésében való korlátozást ellenszolgáltatás nélkül C. 1963/97.; a rendes foglalkozás utján való megélhetés kizárását minden területi korlátozás nélkül B. P. Tábla II. G. 51/905.

Idevág a tervezet (I. szöveg) 959. §-a is, mely szerint sem-

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a 27. és 28. számban.

mis az oly szerződés, mely által valaki bizonyos iparág vagy egyéb foglalkozás folytathatásáról másnak javára végkép lemond.

Ily tulságos lekötést tartalmazó megállapodások előfordulhatnak ugy a kartell és annak egyes tagjai, mint a kartell és a kivüle álló harmadik személyek között. A megállapodások oly sokfelé ágazók, hogy azoknak kimeritő tárgyalására gondolni sem lehet, csupán a legszokásosabbakat és legjellemzőbbeket kivánom érinteni.

A) Tudvalevő, hogy a kartell czélja akár egyszerü szerződés, «loser Vertrag» formájában, akár kereskedelmi társaság alakjában valósitható meg.

Az egyszerü szerződésforma a szakirók szerint a kartellalakulás legprimitivebb megnyilvánulása, amely esetleg nem kell hogy mást tartalmazzon, mint kötelező ármegállapodást és ennek biztositását, valamint rendelkezést a szerződés időtartamára.

Az ármegállapodás egész kérdésével e keretben ujból foglalkoznom felesleges, mert ez a kérdés alapjában az I., II. pontban felhozottakkal egyértelmüen oldandó meg. Uj szempont itt csak az, hogy az idézett határozatokban a bíróság az ár kérdésében a nagyközönség érdekéből indult ki, itt pedig a kartelltagnak ártartási kötelezettségéről van szó.

Az áremelés nem csupán a közönségre, hanem a kartelltagra magára is terhes lehet, mert esetleg elveszti fogyasztóit.

Kérdés tehát, megtámadhatja-e a kartelltag mai gyakorlatunk alapján a kartellszerződést azért, mert a kartell tartama alatt meggyőződött arról, hogy például a kikötött árak betartása saját üzleti szempontjából lehetetlennek látszik és azok alapján prosperálni nem képes, illetve emiatt lejárat előtt a szerződést felbonthatja-e?

E kérdésre csak nemmel felelhetünk, mert nyilvánvaló, hogy a résztvevő a koczkázat alól, amelyet a szerződéssel vállalt, ily czimen fel nem menthető a többi résztvevő evidens sérelme nélkül s erészben az ár abnormitása sem jöhet figyelembe, mert a birói gyakorlat czélja legfeljebb csak az lehet, hogy a kartellen kivül álló harmadik személyeknek nyujtsa az ismert védelmet, de nem azoknak, akik a káros ár statuálásához saját tényükkel járultak hozzá.

Ezen nem változtathat az, hogy az esetek nagy részében maguk a kartelltagok támadnak a kartellszerződés ellen. (1. e kérdésről a «Jogt. Közl.» 1907. évi 27. és 28. számaiban a jelen sorok irójának értekezését a saját ténybe ütköző kifogásról.)

A főkérdéssel egyöntetüen döntendő el a kötbérkikötés érvényessége is; mérséklésnek, kereskedelmi ügyletről lévén szó, nem lehet helye.

A német birói gyakorlat szerint a szerződő fél elállhat a kartellszerződéstől abban az esetben, ha a kartell czélját a többi szerződő felek szándékos eljárása meghiusitja. (1. Rundstein 72. old.) Ez az elállási ok magánjogi szabályainknak és jogérzetünknek teljesen megfelel.

A magasabbrendü kartellek egyik leggyakoribb szervezeti formája a bizományi eladás, központi eladási iroda utján. Lényegileg közömbös, hogy e központi szerv a kartelltagok által megbizott czég, illetve rendszerint pénzintézet, vagy pedig maguk a kartelltagok által létesitett közkereseti társaság, részvénytársaság, G. m. b. H., vagy szövetkezet. Mindegyik esetben a szokásos szerződések lényege az, hogy a kartelltagok egyenként kötelezik magukat arra, hogy az illető iparágbeli összes termelésüket a szerződési idő tartamára kizárólag az illető központi szerv utján fogják eladni; e kötelezettség biztositására szolgál rendszerint a befolyó számlaösszegek bizonyos százalékából felgyülő kauczió.

A központi szerv tehát a kartelltagok összes áruinak kizárólagos bizományosa és a bizomány tárgyát képező áruk vételárát saját nevében érvényesiti.

Nyilvánvaló, hogy az ily bizományi szerződésekben semmi oly momentum nem található, amely a megbizóra vonatkozólag a jó erkölcsökbe ütköző tulságos lekötést jelentene.

Az összes produkczió bizományi eladása kartell nélkül is normális és szokásos üzletnek tekinthető, amely a lekötéssel szemben az eladónak az áru elhelyezését mindenesetre biztositja; semmi okunk nem lehet arra, hogy a kartellközpont által történő bizományi eladást más szempontból itéljük meg.

Minthogy a bizományi viszony független attól, hogy az eladó egyszersmind tagja-e a kartell által alkotott kereskedelmi társaságnak; nem tehető észrevétel azon kikötés ellen sem, hogy a bizományi szerződési viszony fenmarad arra az esetre is, ha az eladó az illető kereskedelmi társaság tagja lenni megszünt volna.

B) A megkötöttség szempontjából sokkal nagyobb érdeküek azok a megállapodások, amelyeket a kartell az azon kivül álló harmadik személyekkel — tehát akár más termelőkkel — akár nyersanyag-szállitókkal, akár nagykereskedőkkel, akár detailkereskedőkkel, akár magukkal a fogyasztókkal létesitett.

Itt a birói védelemnek nagyobb lehet az aktualitása, mert a kartelltagról mindig vélelmezhető legalább is, hogy megkötöttségét szabad elhatározása alapján létesitette — «volenti non fit iniuria» — mig ellenben a megszervezett és ezáltal tulerővel fellépő kartellel szemben az azon kivül állók mindenesetre bizonyos gyengébb elemet képviselnek és ily viszonyok közt mondható, hogy az erők szabad egyensulya hiányzik. A megkötés különféle alakjainak czélja nem más, mint *az összes gazdasági érdekeltek bevonása* a kartell szervezetébe; kérdés tehát, nincsenek-e szempontok, amelyek a törekvéseknek bizonyos korlátot irnak elő?

E megállapodások közül csupán legtipikusabbakat kivánnám röviden érinteni.

Dr. Ettinger többször idézett müvében (222 old.) kifejti, hogy a kartellszervezettől csak az esetben várható siker (itt mindig termelők kartelljére gondolunk), ha ugy a nyersanyag-szállitók, mint a vevők *minden kategóriája* a kartellal szövetségi szerződési viszonyba kerül, ide czéloz az ugynevezett «Ausschliesslicher Verbandsverkehr» és ha e viszony keretében keresztülvitetik, hogy a szerződés megszegése a *szerződésszegő existenciájának lehetetlenné tételével* toroltassék meg. (Unterbindung der Existenzmöglichkeit.) Ilyen garanciák nélkül dr. Ettinger nem is tartja czélravezetőnek kartellszervezetet létesiteni.

Főpontjai az ilyen szervezet kiépitésének a következők:

A nyersanyagszállitók az általuk produkált illető iparágbeli nyersanyag kizárólagos beszerzési jogát a kartell javára lekötik; egyben kötelezik magukat arra, hogy olyanoknak, kik a kartellel nem hasonló módon szerződnek, árut el nem adnak; hogy vevőiket is kötelezni fogják, sztornirozás, illetve áremelés terhe alatt a kartellel szemben elvállalt kötelezettségek együttes teljesitésére.

A nagykereskedők viszont kötelezik magukat arra, hogy az illető iparágbeli összes áruszükségletüket a kartellnél fedezik, valamint arra, hogy a továbbeladásnál is betartják és vevőik által betartatják a kizárólagos szövetségi forgalom szabályait, oly vevőknek, kik a kartell kizárólagossági jogai ellen vétenek, árut el nem adnak, a vett megrendeléseket sztornirozzák, a nyujtott engedményeket hatálytalanitják.

Viszont a kartell is kötelezi magát arra, hogy olyanoknak, akik a szövetségi szerződéseknek magukat alá nem vetik, árut eladni nem fog.

Látjuk ezenkivül a lekötésnek számos különböző ugyanily czélu formáit, igy kötelezettséget az eladásnál bizonyos minimális árak betartására, illetve bizonyos minimális összegü haszon szedésére, majd más helyen bizonyos körülmények közt kényszert késedelmes adósok perlésére, feljelentési kötelezettséget szerződésszegésekről való tudomásvétel esetére stb. (Lásd mindezekről Ettinger 233 s k. o.)

A szankcziók közül, amelyekkel a kartell szabályainak betartását biztositja, mindenesetre a szállitás teljes megvonása, illetve a többi feleknek is attól való eltiltása (Lieferungssperre) érdemli meg a legkülönösebb figyelmet.

Kérdés, respektálhatja-e a bíróság az ilyen kikötést?

Az 1904. évi magyar kartelljavaslat 13. §-ának *b)* pontjában foglalkozik az esettel. A szakasz a kikötés érvényét nem érinti, de kártéritési kötelezettséget állapit meg.

Dr. Messinger (53 o.) e rendelkezéssel szemben arra utal, hogy a kereskedő, a gyáros nem lehet köteles mindenkit kiszolgálni, a szállitás megtagadása olyan jog, amely az *egyént épp ugy megilleti, mint a kartellszervezetet,* vagy az azzal szövetséges viszonyban álló kategóriákat.

Utal arra, hogy ha ugyanezt szabadon megteheti a magában álló outsider minden kártéritési koczkázat nélkül, nincs semmi rácziő abban, hogy az ugyanigy eljáró kartell terhére kártéritési kötelezettséget állapitsunk meg.

E vélemény másik véglete gyanánt találjuk a német irodalomban (l. Rundstein «Bekämpfung der einzelnen Kartellausschreitungen und Missbräuche» fejezete alatt 111—118. o.) azokat a javaslatokat, amelyek a bizonyos szállitási tilalmak (Verrufserklärungen, Verkaufsverbote, Lieferungssperre) végül a bojkott-czélu áremelések, illetve árleszállitások (Preisunterbietung, Preisschleuderei) megtorlására *büntető* rendelkezéseket tartalmaznak. (Alexander Katz, Huber.)

E javaslatok a büntethetőség ismérveit abban találják, hogy az illető kartellrendszabályok a többi iparosokat iparuk folytatásában és ezzel exisztencziájuk fentartásában erőszakosan megakadályozzák.

Jellemző, hogy a kartellkérdésben annyira liberális német felfogás erészben egyenesen a büntetőtörvények terére lép s ezzel párhuzamosan tisztességtelen versenyről szóló rendelkezések alkalmazására is utal.

Rundstein elvileg nem is helyteleniti a büntető propozicziókat, csak szövegezésbeli módositásokat ajánl. (l. 117 o.)

A magam részéről egyetértek az 1904. évi magyar javaslattal abban, hogy a kérdést a büntetőjog területére nem vitte át és azt hiszem, ez az álláspont annyival helyesebb, mert a kartelljogban legalább is nálunk ma még a magánjog határvonalai sincsenek biztonsággal megvonva, teljesen helytelen tehát egy még forró és amint láttuk, folyton változó joganyagban büntető szankcziókkal operálni.

Már most rátérve a szállitási tilalom kizárólag magánjogi részére, bizonyos az, hogy a szélső kartellálláspont a maga szempontjából joggal indul ki abból, hogy a kartell czélja csak akkor valósitható meg, a kartell csak akkor müködhetik teljes hatályossággal, ha szószegés esetére a legszigorubb gazdasági büntetést, az üzleti összeköttetés teljes megszakitását statuáljuk (l. Ettinger id. müve 68 old.), még pedig természetszerüleg nem csupán a kartell tagjaival, hanem a kartellel szövetségi szerződéses viszonyban álló minden organizácziő oly tagjával szemben is, aki szövetségi szerződését megszegi.

Ez a szempont feltétlenül helyes addig, amig a megtorló, illetve hatályt szerző eszközzel csupán a szerződésszegők érintetnek és amig azzal nem kerülnek olyanok is vonatkozásba, akik sem a kartellbe, sem valamely azzal szövetséges organizácziőba be nem léptek.

Ha tehát az intézkedésnek csupán az a következménye, hogy akár kartelltag, akár a kartellel szövetséges viszonyban álló organizácziő valamely tagja nem kap árut, ez az intézkedés lehet szigoru, de érezzük, hogy mihelyt egyszer a kartellnek a jogképességét megadtuk: meg nem foszthatjuk azoktól az eszközöktől, amelyek a saját exisztencziájának fentartására nélkülözhetetlenek. Kérdés azonban, mehetünk-e odáig, hogy a kartell kezébe oly eszközöket adjunk, amellyel egyenesen *belépési*, illetve a szövetséges organizácziőhoz való csatlakozási *kényszert* tud érvényesiteni, tekintve, hogy ez oly privilégium, amellyel semmiféle más gazdasági vagy egyéb czélu egyesülések nem rendelkeznek? Ha ugyanis, tegyük fel, a nyersanyagszállitó oly nyilatkozatot ad a kartellnek, amely szerint ő olyanoknak, akik az övével azonos szerződést nem irtak alá, szállitani nem fog: ezzel nyilván azt a czélt szolgálja, hogy a kartellen, vagy azzal szövetséges organizáczión *kivül álló tőle árut ne kaphasson.* Ha most a nyersanyagszállitó mégis szállit, kétségtelenül szerződésszegést követ el a kartellel szemben, de ha viszont tényleg nem szállit: ugy a *kartellbe, vagy annak szövetséges organizácziójába be sem lépett egyén üzleti exisztencziája van esetleg lehetetlenné téve*, amit ő csak ugy kerülhet el, ha a kartellbe, illetőleg szövetséges organizácziőba belép.

Igy tekintve a helyzetet, nem tarthatom helyesnek dr. Messingernek azt az érvét, hogy ami szabad az egyéni vállalatnak, miért ne volna szabad a kartellnek?

Az egyesülés erejével ható gazdasági eljárást ugyanoly szemmel nézni nem lehet, mint az egyén eljárását, nemcsak azért, mert si duo faciunt idem, non est idem, tehát már csak azért más ugyanaz, *mert egyesülés teszi;* (l. büntetőjogi analogiák Btk. 152., 163., 175., 336. §§. 6., hol *maga a csoportosulás*, illetve az ebből származó nagyobb veszély *qualifikál),* hanem azért is, mert a szállitási tilalmat a kartell a fentiek szerint nem csupán saját egyesült eljárásával viszi keresztül, hanem azt még más gazdasági kategóriákkal is keresztülviteti, tehát oly elszigetelést képes keresztülvinni, amelyre magánvállalat saját eszközeivel s főképp a szövetségi szervezet hijján aligha képes.

Ezzel szemben, ha tisztán csak a szerződési szabadság szempontjából nézzük a kérdést, joggal vitatható, hogy amikor én a kartellnek szerződésileg kizárólagos beszerzési jogot adok bizonyos termékeimre, ezzel már is kizárhatom, hogy tőlem bárki más, aki a kartellen kivül áll, ilyen árut kaphasson. Amikor tehát én arra köteleztem magam, hogy az azonos szövegü szövetségi szerződést alá nem iróknak semmiféle árut nem szállitok, csak megerősitem azt, amire már a kizárólagos beszerzési jog megadásával is köteleztem magamat. Ily tárgyu szerződéseknek pedig magánjogunk szempontjából semmiféle akadálya nincs, sőt lennie nem is szabad. Ez az eszköz tehát nem közvetlen kényszer a kartellen és a szövetséges organizáczión kivül álló egyénekre, hanem csupán a szerződő felekre magukra, akik pedig, mihelyt egyszer aláirták a szerződést, a megszegés következményeit viselni tartoznak, tekintet nélkül arra, hogy az másokra miféle következményeket vonhat maga után.

Hogy továbbá én a velem szerződő felet nemcsak velem szemben, hanem másokkal szemben való bizonyos magatartásra is érvényesen kötelezhetem: az ugyancsak a szerződési szabadság elvéből folyik és ez a kötelezési jog helyesen szintén nem korlátolható.

A kérdés megnyugtató megoldása éppen az utóbb érintett szempontokból annyira nehéz.

Azt érezzük, hogy a szerződés megtartásának mindenképp érvényt kell szereznünk és hogy annak büntetlen megszegése éppen a jó erkölcsök szempontjából még nagyobb hátrány, mint a tulságos lekötés, vagy pedig közvetett megkötése olyanoknak is, akik ahhoz hozzájáruló nyilatkozatot sohasem tettek.

Bármekkora legyen is az a gazdasági hátrány, amely reájuk amiatt hárul, hogy szállitóik saját szerződéseiket betartani kénytelenek!

Ismét csak oda jutottunk, ahova már a 419/912. számu itéletből levont tanulságok vezettek; hogy tulesik a birói itélkezés körein gazdasági eredményeket előidézni vagy elháritani akarni, gazdasági erők egyensulyát pótolni és e czélra a «jó erkölcsök» hamis jelszava sem vehető helyesen igénybe.

Én tehát a birói beavatkozás ezen legingerlőbb esetében is a non interventio mellett döntenék; de egyuttal nagy örömre szolgálna, ha kartellirodalmunk régibb és hivatottabb müvelői is érdemesnek tartanák, hogy az itt felhozott összes vitás kérdésekben, figyelemmel az ujabb gyakorlat szempontjaira, állást foglaljanak.*

Dr. Liebmann Ernő.

Különfélék.

— **Gyorsmenetü váltóbiróság.** Ez alatt a czim alatt a «Jogt. Közl.» f. évi junius 20-iki számában megjelent közlemény, melyben gyorsmenetü váltóbiróságul a nyiregyházai kir. törvényszék mondatik, természetesen ellenkező értelemben és amelyben a közelebbről meg nem jelölt váltóperről az van a nyilvánosság elé terjesztve, hogy az a váltóper indult 1912 junius havában, a jegyzőkönyvi tárgyalások be lettek fejezve 1912 julius hó első napjaiban, mégis az itélet csak 1913 április 19-én beadhatott felebbezést megelőzően hozatott meg, alkalmas arra, hogy a vezetésem alatti kir. törvényszéknél folyó váltóperek menetét a leghátrányosabb szinben tüntesse fel s ezt a biróságot is olyan szinben állitsa a közönség, különösen pedig az igazságszolgáltatás iránt közelebbről érdeklődő jogászközönség és felsőbb felügyeleti hatóságok elé, mintha ez a biróság a szóba hozottt perekben elitélendő késedelemmel, hanyagsággal és szabálytalanul járna el.

A névtelenül gyanusitani akaró czikkiró ugyan közelebbről nem jelölte meg azt a váltóperl, melynek szavaiból kivehetőleg azzal tünteti fel magát érdekeltnek, hogy a perben megbizott ügyvédül engedi magát gyanittatni és mint olyant, akinek a per-

* Források: Dr. Joseph Grunzel: Über Kartelle. — Dr. Simon Rundstein: Das Recht der Kartelle. — Dr. Robert Liefmann: Kartelle und Trusts. — Dr. Marcus Ettinger: Die Regelung des Wettbewerbes. — Dr. Georg Pick: Der Kartellvertrag nach oesterr. Rechte. — Dr. Mandel Pál: Törvényjavaslat a kartellszerződésekről. — Dr. Messinger Simon: A kartellek és a magyar törvénytervezet. — Dr. Baumgarten, dr. Meszlény: Kartellek és trustök. — Dr. Forbáth Tivadar: A kartell és joggyakorlatunk.

ben elfoglalt álláspontja és érdeke ellen való lett volna a pernek 1912. évben folyamatba tétele után csak 1913. évben hozott itélettel való ellátása, a közleménynek megjelenése és figyelmemnek arra való felhivása után azonban módomban volt, noha a per iratai a közlemény tartalma szerint is a hozott itélet elleni felebbezés következtében a kir. táblán vannak, az iktatói, kiadói könyvekből és az illető per irattári irományjegyzékéből megállapitani, hogy a közlemény névtelen irója által a közönség érdeklődése elé bocsátott váltóper csakugyan a vezetésem alatti kir. törvényszéknél vitt váltóper.

A per iratainak a kir. táblán létezése mellett, tehát az iratoknak átnézése nélkül is az előbb emlitett kezelői könyvek és irományjegyzék, valamint az ügy előadójának bekivánt nyilatkozata alapján már eleve megállapithattam azt is, hogy a szóba hozott váltóper nem is a névtelen iró által felületesen odavetett állitás szerinti időben, vagyis junius havában, hanem az 5174. P. számu sommás váltókeresettel 1912 május 16-án tétetett folyamatba 100 K váltótőke és járulékai iránt.

Elintéztetett, illetve a sommás végzés meghozatott ezen keresetet folytán május 18-án, leirva kiadatott május 24-én, felperes által kielégitési végrehajtási kérvény adatott be junius 1-én, alperesek vagy azok egy része a sommás végzés ellen 5861. szám alatt kifogást adtak be junius 3-án.

Ezen kifogások feletti tárgyalásra is a közbeeső szüneti idő daczára olyan határidő tüzetett ki, hogy a tárgyalás, mint czikkiró is felhozza, julius első napjaiban már befejezést nyert s az ügy előadója kezébe került.

Ugy de a kifogások feletti első és még közbeeső másik tárgyalás is, olyan hiányosan végeztetett, hogy a tárgyalásoknak megismétlése vált szükségessé, eközben éppen alperesi ügyvéd a pernek, még ezidőszerint is folyamatban levő más közpolgári per jogerős elbirálásáig való felfüggesztését és többszöri halasztását is kérte, előfordult az elsorolt tárgyalásoknak a felek részéről való halogatása, bizonyitásfelvétel iránti ujabb és ujabb intézkedések s mindeme közbeeső percselekmények végzése idézte elő, hogy a perben csak 1913. évben 4570. P. szám alatt hozathatott itélet.

Hogy a per befejezését nem a bíróság késedelme okozta, azt feltünteti az a körülmény is, hogy az egymást követő percselekmények végzése után, a szóba hozott 100 K iránti váltóper a vezetésem alatti kir. törvényszéknél 1912. évben 5174., 5784., 5861., 7830., 11,929., 12,236., 14,473., 16,936., 17,656. és 1913. évben 1177., 2876., 4570. és 8123. számok alatt nyert iktatást.

Mindezek az adatok további fejtegetés nélkül feltüntetik vélekedésem szerint azt is és erészben tájékoztathatják az igazságszolgáltatás iránt érdeklődő közönséget arról is, hogy a vezetésem alatt álló kir. törvényszéknél a váltóügyek menete még a czikkiró által érintett kivételes esetben és perben is, noha a vezetésem alatt álló kir. törvényszék ügyforgalma a nagy emelkedést mutató 1912. évinél is a folyó évben már junius 30-ig 6388-czal több beadványt eredményezett, mint az előző év hasonló időszakában volt s noha magában a gyors és soronkivüli elintézést igénylő váltóügyszakban is már ez ideig 1020-al több váltóügy érkezett, amely nagyarányu emelkedéssel járó többletmunka végzése az évtizeddel előbb rendszeresitett számu biróra várt, legalább is kifogástalan és lehető gyors!

A közölt adatok a közlemény névtelen irója, mint helyettesitett alperesi ügyvéd előtt is szükségképpen ismertek, vagy ismerhetők lévén, ez a körülmény feltünteti még azt is, hogy czikkiró ur emez adatok elhallgatásával nem járt el czélzatosság nélkül és hogy tollát nem vezethette az igazságszolgáltatás iránti dicséretes érdeklődés, amidőn az általa szóba hozott váltóper befejezhetésének akadályai elhallgatásával a nyiregyházai kir. törvényszéket mint váltóbiróságot, a már kiemelt szinben állitotta a közönség elé, akként adatolván közleményét, hogy az 1912. évi junius hóban indult és 1912. évi julius hó első felében már végleg le is tárgyalt, tehát közbeeső percselekmények végzését nem igénylő perben, közbeeső intézkedés nélkül hozatott volna 1913. évben az ő felebbezésével megtámadott itélet!

A felebbezés körül előállott, a felhozottaknál fogva azonban a czikkiróra kevésbbé sérelmes és illetékes uton nem is panaszolt késedelem okára nézve is röviden csak azt emlithetem fel, hogy a felebbezés elintézése a vezetésem alatti kir. törvényszéknél a kir. táblai elnök ur által végzett időszaki vizsgálat idejére, a leirás pedig arra az időre esett, amikor én is a felügyeletem alatt álló kir. járásbiróságok időszaki megvizsgálásával voltam heteken át elfoglalva s igy ezt a kivételes késedelmet felügyeletileg meg nem előzhettem, másrészt, hogy a felterjesztés idejére eső hónapban a vezetésem alatt álló kir. törvényszéknél, a sommás felebbezési ügyszakon kivül 4212 ügydarab, ezek között sok terjedelmes itélet várt leirásra és ez a leirás 26 munkanapon a rendelkezésre álló, az ügyforgalom emelkedésével szemben elégtelen nyolcz leiró közt volt megosztandó.

A lényegtelen s kis értékü perrel való foglalkozást én ugyan nem tartom a nagyközönség érdeklődésére érdemesnek, amennyiben azonban az általam szóba hozott közleménynek a tek. Szerkesztőség becses lapjában helyt adott és az a közlemény az igazságnak megfelelő leleplezésre okot szolgáltatott, az «audiatur et altera pars» elvénél fogva tisztelettel kérem helyreigazitó soraimnak is közreadását. *Kovács Ferencz,*

a nyiregyházai kir. tvszék elnöke.

Szó nélkül közreadjuk a fenti helyreigazitást, amelyben sok igazság lehet, de amelyből a közölt panaszra nézve egy és más valóság mégis leszürődik.

Más oldalról a zilahi kir. törvényszék nagyérdemü elnökétől is kaptunk egy helyreigazitást, jobban mondva felszólitást az iránt, hogy lapunk 1913 junius 13-iki 24. számában megjelent «Gyorsmenetü váltóbiróság» czimü névtelenül megjelent közleménnyel panasz tárgyává tett váltóügyre vonatkozó közelebbi adatokat megadjuk.

Sajnos, ez utóbbi közlemény aláirás nélküli levélben és az ügy közelebbi megjelölése nélkül küldetett be hozzánk s igy a felkérésnek nem tehetünk eleget.

Ha a két közlemény bármelyikében akármily csekély valótlanság is volna, a szerkesztőség azt mélyen sajnálja.

— **Kézizálog és külön kielégités birtoklás nélkül.** Dr. Medgyes Simon mélyen tisztelt kartársam a Jogtudományi Közlöny mult számában fenti czim alatt egy hosszabb czikket irt, melyben a Curiának a Hiteljogi Döntvénytárban is közzétett egyik határozatával foglalkozik kritikailag. Ezen czikk egyrészt legfelsőbb birósáqunk egy döntését tünteti fel nem megfelelő világitásban, másrészt éppen ezért alkalmas arra is, hogy a Curia határozatainak példát alkotó erejénél fogva a czikkben foglalt téves ismertetéssel menjen át a köztudatba, esetleg a jogalkalmazásba. Arról van szó, hogy a Curia a konkrét esetben helyt adott a záloghitelező visszakövetelési jogának, jóllehet a zálogtárgy nem volt a hitelező birtokában. A czikk állitja, hogy az eset nem az osztrák polgári törvénykönyv uralmának jogterületén fordul elő és hogy nem forog fenn a polgári törvénykönyv 452. §-ában foglalt az az eset, hogy a dolog testi átadást nem tür. Mindkét állitás téves. Feltünt nekem is annak idején a Curia határozata és minthogy a Döntvénytárban nem volt jelezve, hogy erdélyi eset, utána néztem a dolognak a Curia irattárában és meggyőződtem róla, hogy Erdélyben fordult elő a kérdés, a brassói törvényszék területén, ez a törvényszék is itélt elsőfokulag, helyt adván a keresetnek, másodfokban a marosvásárhelyi tábla döntött elutasitólag, mig harmadfokban eljárva a Curia, lényegében az elsőbiróság itéletében felhozott indokokból azt erősitette meg. Téves az is, mintha nem forogna fenn a polgári törvénykönyv 452. §-ának az az esete, hogy a dolog testi átadást nem tür. Kitünik ugyanis az itéletekből, különösen az elsőbiróságéból az is, hogy a Stabil-gépről van szó, mely annyira be volt épitve, hogy alperes csődtömeg részéről vitattatott, hogy a gép ingatlan. A Stabil-gép bizony testi átadást nem tür és mind a három bíróság ezt állapitotta meg. A Curia nem honositotta meg ebben a döntésében az ingó jelzálogot, nem statuált uj jogot, kizáróan a tételes osztrák polgári törvénykönyvnek megfelelően járt el. Alsóbiróságaink nem hivatkozhatnak erre a döntésre, ha azt akarnák vitatni, hogy legfelsőbb birósáqunk az ingó zálogjog szerzéséhez nem követeli meg a tradicziót. *Dr. Szegő Miklós.*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A jogi államvizsga.** Az osztrák igazságügyi bizottság elfogadta a következő határozati javaslatot:

Az államvizsga egységesen képesités a birói, ügyvédi és közjegyzőség részére és áll egy zárt irásbeli és egy szóbeli vizsgából. A szóbeli vizsga a jelenlegi irásbeli vizsga mintájára szerveztetik. Akármelyik tárgycsoportból tétetik a vizsga egy-egy

más tárgykörből való czenzorból választott czenzornak is jelen kellett lenni.

— **Az uzsora fogalmához.** A szerződés értelmében alperes egy nagy birtok parczellázásáért minden eladott telek vételárának (tehát nem csupán az elért nyereségnek) negyedrészét tartozott felperesnek átengedni. Ezen rendelkezésben esetleg teljesen szokatlan, tulságos mérvü megterhelés rejlik alperes terhére, mert hiszen minden eladásnál a vételár negyedrészét még akkor is felperesnek kell átadnia, ha az üzletre talán ráfizet. Ezt a nézőpontot azonban nem lehet elfogadni, mert az uzsora fenforgásához törvény szerint csupán az szükséges, hogy az uzsorás szolgáltatása és az uzsorás javára igért vagy nyujtott vagyoni előny közt legyen aránytalanság. Szóval: az uzsorás részére járó ellenszolgáltatást csak abból a szempontból szabad mérni, hogy mily előnyökkel jár az uzsorás részére, de nem egyuttal azon oldalról is, hogy milyen hátrányt eredményez a másik oldalon. (Német birodalmi bíróság 1913 április 9-én hozott 492/912. sz. itélete.)

— **Franczia kriminálstatisztika 1911-ben.** Többször hangoztatják a külföldi napilapok is, hogy Franczia országban erősen emelkedik a kriminalitás. Ha a «Journal Officiel»-ben közzétett, a franczia büntetőjogszolgáltatást tárgyazó igazságügyminiszteri jelentést vizsgáljuk, arra az eredményre jutunk, hogy a büntetőbíróságok elé került ügyeknek és az elitélteknek száma az előző évhez képest tetemes emelkedést mutat ugyan, azonban ezen gyarapodás a kisebb jelentőségü büncselekményekre vonatkozik, a sulyosabb jellegü büncselekmények száma ellenben csökkenést mutat.

I. *Az esküdtszékek* (cours d'assises) előtt 2091 ügyet tárgyaltak (1910-ben 2160-at, az 1906—1910 közti időszakban pedig az átlag 2252 volt); eszerint az előző évhez képest a csökkenés 69 ügy (3·2%), az előző öt év átlagával szemben pedig 161 ügy (7·1%). Az esküdtszék elé került vádlottak száma 2963-ra rugott.

597 esetben (összesen 1044 vádlott) felmentetett, vagyis a vádlottak 35·2%-ával szemben felmentő itéletet hoztak.

Összehasonlitás czéljából megemlitjük, hogy Poroszországban az 1911. évben a vádlottaknak csupán 19·9%-át mentették fel az esküdtszékek.

A 35·2% felmentésen kivül a 18 éven aluli fiatalkoruak közül még 45 vádlottat mentettek fel a büntethetőséghez szükséges belátási képesség (discernement) hiányánál fogva, ezeket azonban egyidejüleg büntető kolóniákba utalták.

Az 1874 elitélt közül a büntetés volt: 30 esetben halál, 86 esetben élethossziglani kényszermunka, 344 esetben időleges kényszermunka (40 esetben 20 évnél hosszabb időre), 386 esetben fegyház (reclusion), 811 esetben egy évnél tovább tartó börtön, a többi esetben pedig enyhébb büntetés. A halálbüntetéssel sulytottak közül csak nyolczat végeztek ki, a többi kegyelmet kapott (életfogytiglani kényszermunkára változtatás).

II. *A büntetőtörvényszékek* (tribunaux correctionels) kisebb jelentőségü büncselekmények (nem büntettek) fölött itélkeznek. Itt már jelentős emelkedésekkel állunk szemben.

Itélettel befejeztetett 197,955 ügy (1910-ben 181,045; (1909-ben 181,475; 1908-ban 186,122 és 1907-ben 182,836). Mig tehát az előző években a számok lényeges változást nem tüntetnek fel, sőt 1909 óta a tendenczia inkább a csökkenés felé hajlik, 1911-ben hirtelenül 16,910 az emelkedés, ami 9·3%-nak felel meg. Ezen többletben az egyszerü lopás 6000, a halászati kihágás kerek 2000, a vadászati kihágás pedig 1900 esettel szerepel. A lopások erős (csaknem 20%-os) emelkedését az igazságügyminiszteri jelentés egyrészt gazdasági és szocziális okokra, másrészt a rendőrség jobb szervezésére vezeti vissza. Az egyszerü lopási esetek száma Franciaországban kisebb, mint pl. Németországban. Mig Franciaországban 36,533 egyszerü lopás került itélet alá, addig Németországban 1911-ben az egyszerü lopás miatt elitéltek száma 95,097-et tett ki.

A büntetőtörvényszékek elé került vádlottak száma 239,251-re rugott, mig 1910-ben 218,825 volt a számuk; az emelkedés 9·3%, vagyis ugyanannyi, mint az ügyek arányszáma. A felmentések száma csak 14,580, vagyis 6·1% (Poroszországban 14·6%). Még ha a szüleiknek vagy harmadik személyeknek kiadott 5196 fiatalkorut, valamint az 1852 büntető kolóniába utalt fiatalkorut a felmentettekhez számitjuk is, a felmentettek arányszáma 8%-kal kevesebb, mint Németországban.

Ügyvédjelöltet keresek, főleg sommás és telekkönyvi praxissal, lehetőleg azonnali belépésre. Javadalmazás megállapodás szerint. Dr. Csák Géza ügyvéd, Feled, Gömör m. 14840

Teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keresek augusztus hó 1. vagy 15-iki belépésre. Barakonyi Károly ügyvéd, takarékpénztári ügyész (Nagyatád (Somogy megye). 14837

Németül és szerbül, avagy románul tudó ügyvédjelölt kerestetik jóforgalmu vidéki ügyvédi irodába. Közelebbi adatok dr. Dajkovics Istvánnál, Versecz. 14852

Fiatal, nagy gyakorlattal biró ügyvéd, fővárosi vagy vidéki irodába társnak vagy helyettesnek ajánlkozik. Megkeresések dr. S. Gy. ügyvéd czimére intézendők Szarvas, Békésmegye. 14842

Pályázati hirdetmény. 14851

A sárospataki ref. főiskola akadémiai igazgatósága pályázatot hirdet egy

helyettes jogtanári állásra.

A megválasztandó helyettes tanár kötelessége az *egyházjog és a magyar alkotmány- és jogtörténetnek* a tanulmányi rendszerben megszabott óraszámban előadása.

Javadalma évi 2600 korona fizetés.

Pályázhatnak református vallásu magyar állampolgárok, kiknek jogtudományi doktori oklevelük van.

A főiskolai igazgatótanácshoz intézett pályázati kérvények születési bizonyitvánnyal, érettségi bizonyitvánnyal, indexxel, katonai kötelezettség lerovásáról szóló bizonylattal, képesitési, szolgálati és hatósági orvosi bizonyitvánnyal s rövid életrajzi vázlattal felszerelve, melyben a pályázó nyelvismerete s esetleg irodalmi müködése is feltüntetendő, a sárospataki ref. főiskola akadémiai igazgatói hivatalába nyujtandók be 1913 augusztus hó 31-ig. Az állást a főiskolai igazgató-tanács szeptemberi ülésén tölti be; a megválasztott tanár köteles állását szeptember 20-án elfoglalni. *A főiskola igazgatósága.*

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **érkezése** Budapest nyugoti pályaudvarra.

vonat-szám	óra perc	vonat neme	honnan	vonat-szám	óra perc	vonat neme	honnan
149	3 51	Szv.	Rákospalota-Újpest	165	12 50	Szv.	Rákospalota-Újpest
151	5 05	»	Dunakeszi-Alag	137	1 20	»	Nagymaros
721	5 15	»	Czegléd	703	1 25	Gyv.	Bukarest, Báziás
723	5 35	»	Vecsés	167	1 45	Szv.	Rákospalota-Újpest
725	5 45	»	Monor	505	1 50	Gyv.	Tövis, Kolozsvár, Szatmár-Németi
4103	5 50	»	Esztergom	103	2 00	»	Paris, Wien
133	5 56	»	Nagymaros	4111	2 08	Szv.	Esztergom
6701	6 00	»	Szolnok, Czegléd	169	2 40	»	Dunakeszi-Alag
901[1]	6 10	k. o. exv.	Konstantinápoly, Belgrád	171	3 00	»	Rákospalota-Újpest
701[2]	6 10	»	Konstantinápoly, Bukarest	6503	3 40	»	Kecskemét, Lajosmizse
153	6 25	Szv.	Rákospalota-Újpest	173	3 50	»	Rákospalota-Újpest
6507	6 30	»	Lajosmizse	713	4 05	»	Temesvár-Józsefváros
135	6 35	»	Nagymaros	139	4 10	»	Nagymaros
1407	6 40	»	Berlin, Zsolna	4113	5 05	»	Esztergom
503	6 50	Gyv.	Maros-Vásárhely	175	5 15	»	Rákospalota-Újpest
4105	7 10	Szv.	Esztergom	121	5 55	»	Érsekújvár
709	7 15	»	Bukarest, Báziás	115	6 10	»	Wien, Berlin
155	7 20	»	Rákospalota-Újpest	1403	6 20	Gyv.	Berlin, Zsolna
125	7 25	»	Párkány-Nána	177	6 30	Szv.	Rákospalota-Újpest
727	7 30	»	Czegléd	707	6 35	Gyv.	Orsova, Báziás
501	7 35	Gyv	Bukarest, Kolozsvár, Maramarossziget	105	6 40	»	Wien
				107	7 10	»	Wien
157	7 40	Szv.	Vácz	711	7 45	Szv.	Báziás, Temesvár
6501	7 50	»	Kecskemét, Lajosmizse	179	8 00	»	Rákospalota-Újpest
127	7 55	»	Párkány-Nána	731	8 05	»	Vecsés
113	8 10	»	Paris, Wien	141[3]	8 10	»	Nagymaros
4107	8 15	»	Esztergom	4117[4]	8 15	»	Piliscsaba
719	8 40	»	Kiskunfélegyháza	143	8 20	»	Nagymaros
129	8 45	»	Párkány-Nána	131	8 55	»	Párkány-Nána
159	9 10	»	Dunakeszi-Alag	109	9 05	Gyv.	Wien
705	9 25	Gyv.	Szeged	729[4]	9 20	Szv.	Czegléd
1401	9 40	»	Berlin, Zsolna, Pozsony	4119[3]	9 25	»	Piliscsaba
4109	9 55	Szv.	Esztergom	6505	9 30	»	Kecskemét, Lajosmizse
161	10 30	»	Rákospalota-Újpest	181	9 35	»	Dunakeszi-Alag
715	10 45	»	Szeged	509	9 40	Gyv.	Segesvár, Stanislau
119	11 25	»	Galánta	1405	9 45	»	Berlin, Zsolna
163	12 00	»	Rákospalota-Újpest	4115	10 00	Szv.	Esztergom
				183[5]	10 15	»	Vácz
				145	10 25	»	Nagymaros
				6513	10 30	»	Ocsa
				117	10 35	»	Wien
				717	11 00	»	Temesvár, Báziás
				101	11 05	k. o exv.	London, Ostende, Paris, Wien
				185	11 25	Szv.	Dunakeszi-Alag
				123	11 50	»	Érsekújvár

[1]) Érkezik minden kedden, szerdán, pénteken és vasárnapon.
[2]) Érkezik minden hétfőn, csütörtökön és szombaton.
[3]) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től közlekedik.
[4]) Vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[5]) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.
FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Negyvennyolczadik évfolyam. 30. szám. Budapest, 1913 julius 25.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. Igazságügyi őszi munkaprogramm. — *Dr. Molnár Kálmán* egri jogtanár: A miniszterelnök kinevezésének formaságai. — *Reich Péter Cornél* budapesti kir. törvényszéki jegyző: Észrevételek a m. kir. Curia jogegységi tanácsának 2. sz. polgári döntvényéhez. — *Dr. Borsodi Miklós* kir. aljárásbiró: Az igényper költségei. — *Dr. Faluhelyi Ferencz* győri kir. törvényszéki jegyző: A büntetőparancs foganatositása. — *Dr. Fürst Mátyás* budapesti ügyvéd: Jogi különösségek. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

Igazságügyi őszi munkaprogramm.

Az igazságügyminiszter az igazságügyi jogalkotás és igazgatás keretében a folyó év *október havától kezdve* a következőket tervezi:

I. *A polgári törvénykönyv* javaslatát az országgyülés elé terjeszti. A javaslatot evégből alakitandó külön bizottsághoz utalva, a részletes tárgyalásra körülbelül egy évet szán.

II. Az uj *Btk.* tervezetéből az *általános* részt közzéteszi és véleményadás végett több szakférfinak megküldi. A *különös* rész öt szakférfiu közt megosztva, az ősszel kerül részletes kidolgozás alá.

III. A *BP.* reviziójával megbizott egyik szakférfi az esküdtbiróság előtti eljárásra és a semmiségi panaszra vonatkozó rendelkezések módositásáról készitette el előadói tervezetét. Ezt a tervezetet az igazságügyminisztérium törvényelőkészitő osztálya átdolgozta; az ujabb szöveg ismételt tanácskozások tárgya volt, több szakférfinak birálat végett már megküldetett és az ősszel közzé fog tétetni.

IV. *Az igazságügyi szervezeti törvénykönyv* tervezete elkészült és birálat végett legközelebb szétküldetik.

V. Az uj *polgári perrendtartással* kapcsolatban ujabb bélyegtörvénynek, az iparhatóságokról szóló törvénynek, valamint 42 ügyviteli és hasonló természetü utasitásnak tervezete készült el.

A Pp.-ról tartandó ismertető előadásokat Budapesten a Magyar Jogászegylet elnökségével egyetértve, ezen egylet ülései keretében fogják tartani; a vidéki törvényszékek székhelyére pedig hat előadó fog az ősztől fogva kiutazni. A törvényszéki székhelyeken tartandó előadásokat a vidéki kir. járásbiróságok birái és segédszemélyzete is hallgatni fogják.

VI. *A hiteljogi* törvényhozás terén egyelőre a részvényjogi kérdéseknek, valamint a biztositási vállalatokra vonatkozó törvényes rendelkezéseknek reformja és a csődönkivüli megtámadásnak ujabb szabályozása állanak előtérben. A váltójog egységesitése végett Hágában kötött nemzetközi egyezménynek és a hozzátartozó váltójogi egységes szabályzatnak beczikkelyezéséről szóló törvényjavaslat, valamint az ehhez képest kidolgozott uj magyar váltótörvény javaslata már a legközelebbi időben a törvényhozás elé kerül.

VII. *Az országgyülési képviselőválasztások feletti biráskodásról* szóló uj törvény tervezete elkészült, most van átdolgozás alatt és októberben az országgyülés elé lesz terjeszthető.

VIII. *A sajtótörvény* reviziójának munkálatai most vannak folyamatban.

IX. *A kisebb* törvényjavaslatok közül elkészültek az egységes birói és ügyvédi vizsgáról; a közveszélyes hivatásszerü büntettesekről.

X. Az igazságügyi főfelügyeletnek hatályosabb gyakorlása végett intézkedés történt, hogy a sajtóban s különösen a jogi szaklapokban felmerülő panaszok figyelemmel kisértessenek és a szükséghez képest vizsgálat tárgyai legyenek.

A közvetlenségnek, a főfelügyeleti jog gyakorlásának körében is tágabb teret kiván az igazságügyi kormány biztositani. E czélból, habár a kir. táblák elnökeinek a felügyelet körében kifejtett tevékenységét nélkülözhetetlennek tartja és nagyrabecsüli, közvetlen tapasztalat szerzésének érdekében saját kiküldötteinek meglepetésszerü vizsgálata utján óhajt tájékozódást szerezni egyes igazságügyi hatóságok müködéséről. Ezt az utat kivánja felhasználni különösen annak megállapitására is, hogy a munkamegosztás egyenletes-e az ország összes igazságügyi hatóságainál.

Viszont a főfelügyelet köréből számos kisebb jelentőségü kérdésnek eldöntését az alsóbb felügyeleti hatóság körébe szándékozik az igazságügyi kormány utalni.

Az ügyvitel terén messzemenő egyszerüsitések vannak tervben, amelyek alkalmasak lesznek arra, hogy a birák mentesüljenek a pervezetésen és itélkezésen kivül eső munkától.

XI. *A fiatalkoruak bíróságáról szóló* 1913 : VII. tczikk végrehajtása czéljából az igazságügyminisztérium a következő intézkedéseket tette: A fiatalkoruak birái és ügyészei részére tartott tanfolyam előadásai kinyomatva szétküldetnek a kijelölendő biráknak és ügyészeknek. Elkészült a beosztás arról, hogy mely vidéki járásbiróságok székhelyein fog a fiatalkoruak birósága szerveztetni. A fiatalkoruak fogházai ujjászerveztetnek. A székesfővárosban létesitendő gyermekvédelmi központ és gyermekvédelmi telep előmunkálatai folyamatban vannak. Az 1913 : VII. tcz. végrehajtására vonatkozó rendeleti anyag kidolgozás alatt áll.

*

Látjuk, hogy igazságügyi kormányunk nem mulaszt el semmit, abban a törekvésében, hogy azokat a reformokat, melyeket oly régen várva-várunk, rövid idő alatt tető alá hozza.

Az bizonyos, hogy nincs ezen pontok között egyetlen egy sem, amely a közvéleménnyel ellentétbe helyezkednék; nincs szó az esküdtbirósági hatáskör uj szabályozásáról és nincs szó a BP. in pejus reformációjáról se.

A programmot áthatja az a törekvés, hogy a birói szervezet megalkotása mellett minél egyszerübb legyen az eljárás minden fórumon.

Az természetes, hogy nem minden van meg benne, amit óhajtanánk, (Csődtörvény reformja, Csődönkivüli kényszeregyezség stb., stb.), de nagyon elégedettek leszünk, ha a fenti pontokban foglalt reformok megvalósulnak ez évben.

A miniszterelnök kinevezésének formaságai.

(Viszonválasz dr. Urbach Lajos ügyvéd ur czikkére.)

Az ügyvéd ur válaszát két okból nem hagyhatom viszonválasz nélkül. Egyrészt azért, mert azt állitja rólam, hogy tévtanokat hirdetek, másrészt azért, mert az ügyvéd ur azon tendenciájának, mely a magyar alkotmány erősségeit gyengitené, nem szabad tiltakozás nélkül maradni.

Az ügyvéd ur azt az állitásomat minősiti tévtannak, mely szerint nincs jogi akadálya annak, hogy az uj kormányelnök kinevezését a régi miniszterelnök ellenjegyezze. Azt mondja ugyan ő is, hogy ennek nincs törvényes akadálya, *azonban szerinte ez «olyan furcsaság lenne, melyen mindenki megütköznék».*

Itt van az ügyvéd ur első tévedése. Az uj miniszterelnök kinevezésének a lelépő miniszterelnök általi ellenjegyzése nem egy *feltételezett furcsaság,* hanem *állandó gyakorlat,* amelyen eddig senki meg nem ütközött. Tudtommal a magyar közjogi irodalomban ezt a gyakorlatot eddig senki sem kifogásolta.

A másik tévedése a tisztelt czikkiró urnak az, hogy nekem azt az állitást imputálja, hogy az uj miniszterelnök kinevezését jogosan *egyedül csak* a régi miniszterelnök ellenjegyezheti. Pedig ezt én egy szóval sem mondtam. Én azt mondottam, hogy «garancziális fontosságu, hogy az uj miniszterelnök a kinevezést *ne önmaga* ellenjegyezze» s ehhez füztem hozzá, hogy semmi akadálya nincs annak, hogy az ellenjegyzést a lelépő miniszterelnök teljesitse.

Kétségkivül igaz, hogy az uj miniszterelnök kinevezését *a törvény szövege alapján* jogosan ellenjegyezhetné még az uj miniszterelnöknek bármelyik Budapesten székelő minisztertársa is. De éppen a tisztelt ügyvéd ur szerint: «fonák dolog lenne, hogy a ressort-miniszter legyen felelős azon miniszterelnök kinevezéséért, kinek előterjesztésére a saját kinevezése is történt».

De hát ha az ügyvéd ur szerint az uj miniszterelnök kinevezésének önmaga által való ellenjegyzése «olyan furcsaság lenne, melyen mindenki megütköznék», a ressort-miniszterek valamelyike által való ellenjegyzés pedig «fonák dolog lenne», akkor csak két más megoldás marad hátra. Vagy az, hogy az uj miniszterelnök kinevezését a lelépő miniszterek valamelyike (tehát elsősorban a lelépő miniszterelnök) ellenjegyezze, vagy az, hogy az uj miniszterelnök kinevezése egyáltalán ne ellenjegyeztessék.

Az ügyvéd ur az utóbbi megoldást választja. Elismeri ugyan *de lege lata,* hogy «az uj miniszterelnök kinevezése .... miniszteri ellenjegyzés nélkül nem történhetnék», de később (ugylátszik *de lege ferenda)* mégis azt mondja, hogy: «nem tartanám országos szerencsétlenségnek, ha a király ezen kiemelt egy ténye miniszteri ellenjegyzéshez egyáltalán nem lenne kötve».

Hát én az *országos szerencsétlenség* fogalmával operálni itt nem akarok, de igenis *alkotmányrontó ujitásnak* tartanám az 1848. évi III. tcz. 3. §-ának olyan megváltoztatását, mely szerint a miniszterelnök kinevezése ellenjegyzés nélkül történhetnék.

Az 1848 : III. tcz. 3. §-a Ő Felségének minden rendeletéhez, parancsolatához, határozatához, kinevezéséhez megkivánja a miniszteri ellenjegyzést, mint érvényességi kelléket. Tárgyi (tartalmi) szempontból különbséget nem tesz. Az ellenjegyzés az idézett §. szerint olyan formális kellék, amely el nem maradhat, akár van a konkrét esetben materiális jelentősége, akár nincs. Forma dat esse rei.

És éppen az az ereje az 1848 : III. tcz. 3. §-ának, hogy kivételt nem ismer. Nem állitja fel a hegy tetejére azt a hógolyót, amelyet egy szellő megindithat, hogy lavinává növekedve rombolva rohanjon alá.

Az élet arra tanit, hogy principiis obsta. Akármit tartalmazzon is a hivatalos lapban megjelent királyi kézirat: legyen az a miniszterelnök kinevezése vagy felmentése, legyen a legfelső hadur hadparancsa, vagy a királynak kitüntetéseket osztogató, vagy ünnepélyes üdvözleteket tartalmazó kézirata, mindezeknek ellenjegyzés nélküli kibocsátása alkotmányunknak állandó sérelme, amelynek megszüntetését sürgetnünk kell s gyakori felszólalásunkkal kell megakadályoznunk azt, hogy ez a gyakorlat a jogszerü gyakorlat képét viselhesse s inveterálhasson.

Én tehát a tisztelt ügyvéd urral szemben a másik megoldást vitatom. Az uj miniszterelnök kinevezéséhez *de lege lata* és *de lege ferenda* feltétlenül miniszteri ellenjegyzést kivánok. És bár a törvényszöveg alapján jogilag kifogásolhatatlannak tartanám azt is, ha az uj miniszterelnök kinevezését annak bármely Budapesten székelő minisztertársa ellenjegyezné, de hasonlóan jogosnak és *sokkal helyesebbnek tartom a mai gyakorlatot,* mely szerint az ellenjegyzést a lelépő miniszterelnök teljesiti minden olyan esetben, amidőn ennek ténybeli akadálya nincs.

Sulyos okok diktálják, hogy ez a helyes gyakorlat fentartassék!

Mielőtt azonban ezekre rátérnék, előbb még rá kell mutatnom a tisztelt ügyvéd ur egy további tévedésére. Az ügyvéd ur szerint ugyanis «a lelépett miniszterelnök önmagával jutna ellenkezésbe, akkor pl., ha nem az neveztetnék ki, kit utódjául ő ajánlott stb».

Csakhogy a miniszterelnök kinevezésének ellenjegyzését — amint már a multkor emlitettem — nem szabad a politikai felelősség szempontjából nézni. Mert igaza van az ügyvéd urnak abban, hogy itt «szükségszerüen a király iniciativája érvényesül» s ebben őt a lelépő miniszterelnök meg nem kötheti.

De a jogi felelősség oldaláról nézve másképpen fest a dolog. A király azon jogának, hogy miniszterelnökét kinevezheti, korlátai vannak. Csak magyar honost nevezhet ki. Csak olyant, aki megfelelel az 1868 : XLIV. tcz. azon rendelkezésének, hogy az országos kormányzat nyelve a magyar. Aki gondnokság, csőd alatt nem áll; büntett vagy vétség miatt vád alá helyezve nincs; szabadságvesztés vagy hivatalvesztésre szóló itélet hatálya alatt nem áll; nyereségvágyból elkövetett büntett vagy vétség miatt elitélve nem volt. (1883. évi I. tczikk 1. §.) A király iniciativája csak ezen korlátok között érvényesülhet. S hogy e korlátok betartassanak, annak miniszteri ellenjegyzéssel elvállalt miniszteri felelősség a garanczia. És én éppen ezért látom garancziális fontosságunak nemcsak az ellenjegyzés megkövetelését, hanem azt is, hogy ne a kinevezendő miniszterelnök önmaga jegyezze ellen a kinevezését, mert ő könnyen elnéző lesz a személyében megkövetelt kellékek fenforgásának megitélésében.

Ne is az ő előterjesztésére kinevezett minisztertársai ellenjegyezzék az ő kinevezését, mert ezek is részrehajlók lehetnek, annyival inkább, mert hiszen ők is csak akkor juthatnak miniszteri tárczához, ha az őket előterjesztő miniszterelnököt nyeregbe segitik.

Felette kivánatos, hogy az uj miniszterelnök kinevezését az uj miniszterelnök ellenjegyzésével felmentendő, távozó miniszterelnök ellenjegyezze, aki ugyan a nyomban ezután bekövetkező felmentésével «megszünik felelős miniszter lenni», amint ezt az ügyvéd ur helyesen állitja, *de nem szünik meg a jogi felelősséget viselni azon tényeiért, melyeket mint miniszterelnök végzett, s melyekért lemondása után is vád alá helyezhető és elitélhető.*

Azt mondja még a tisztelt ügyvéd ur: «A parlamentaris kormányzat mellett képzelhetetlen, hogy a király ne a többségi párt politikusaiból válassza a miniszterelnököt, hacsak nem ugy, hogy a kisebbségi pártból választott politikus kormányzatának lehetővé tétele érdekében házfeloszlatás és uj választással a szükséges többség utóbb szereztetik.»

Csak nyolcz évre gondoljon a tisztelt ügyvéd ur, s ezt az elképzelhetetlen esetet maga előtt fogja látni a Fejérváry-kormány kinevezésében!

Nem állitom, hogy ilyesmit meg lehet akadályozni azzal, ha a miniszterelnöki kinevezés ellenjegyzését erre vagy arra a miniszterre bizzuk. Az ügyvéd ur által felhozott fenti érvnek vitatárgyunkkal semmi vonatkozása nincs. A lelépő miniszterelnök általi ellenjegyzés — mint már emlitettem — nem politikai, hanem *jogi garanczia.* Ezt a kettőt nem szabad összezavarni.

Végül meg kell jegyeznem, hogy előbbi czikkemben azt a követelményt állitottam fel, hogy a lelépő miniszterelnök felmentését a politikai felelősségre való tekintettel az uj miniszterelnök ellenjegyezze. Ezt — és «nem a forditottját» — állitottam. Örömmel látom, hogy a tisztelt ügyvéd urral e pontban egyetértünk, csak arra kérem, hogy ezt a tételt *ne velem szemben* bizonyitgassa.

Dr. Molnár Kálmán.

Észrevételek a m. kir. Curia jogegységi tanácsának 2. számu polgári döntvényéhez.*

A m. kir. Curia döntésének alapjául szolgáló tényállás szerint: a részvénytársasági alkalmazottak, akik a munkaadó részvénytársaság kebelében az összes alkalmazottak *kötelező* részvételének kikötésével alapitott nyugdijintézet tagjai sorába beléptek, a nyugdijintézet alapszabályainak magukat alávetették és szolgálatuk tartama alatt alapszabályszerü nyugdijjárulékaikat befizették, a szolgálatból kilépve és más munkaadónál vállalva szolgálatot, perrel léptek fel a részvénytársaság ellen. Egyik a tiz évet már betöltötte, és igy megszerezte a nyugdijjogosultságot, vagy, ha rokkantság meg nem állapitható, a befizetett nyugdijjárulékai visszatéritése iránt, a másik pedig, aki néhány évet szolgált, a befizetett nyugdijjárulékai visszafizetése iránt inditott keresetet.

Első izben a Curia is, másod izben az elsőfoku bíróság és a tábla is egybehangzólag kimondotta, hogy visszajár részükre a befizetett nyugdijjárulék, rámutatván arra, hogy a tisztviselő az alapszabály szerint aláirta a kötelezvényt, mert a nyugdijintézetbe való belépés megtagadása esetén a szolgálatban nem maradhatott volna meg, és ezt kényszer hatása alatt tette.

A Curia a 2. számu döntvényben tisztán az alapszabályokra támaszkodik, amely kimondja, hogy az az intézeti tag, aki a részvénytársaság szolgálatából önként kilép, a nyugdijra való jogosultságot, a nyugdijazás iránt támasztható jogait elveszti és a befizetett nyugdijjárulékok visszatéritéséhez nem formálhat jogot.

Lehet, hogy a Curia az alapszabályoknak azt a kötelező erejét érti ezen kötelezettségvállalás alatt, mely jogos, méltányos és törvényes kötelem vállalása esetén fenforog, de a Curia megfeledkezett arról, hogy az ilyen alapszabályok rendszerint és kizárólag csakis a részvénytársaság érdekeit óvják, s létezhetik jóváhagyott oly alapszabály is, amely nemcsak hogy nem nyugszik törvényszerü alapon, hanem burkolt uzsorát és turpis causát rejt magában. A római jog elismerte már a felek szerződési szabadságát, s ezt a szerződés főfeltételéül kötötte ki. Ha pedig az erkölcstelen tartalmu, vagy a közrendbe ütközik, semmis, az ilyen szerződés nem komoly, s ebből jogszerü kötelem nem támadhat. Különösen áll ez az u. n. societas leoninára, mely külsőleg ugyan a szerződési szabadság mérveit magán hordja, azonban a szerződés lényeges fogalmi kelléke, a *kötelezettség kölcsönössége*, hiányzik. Szabályszerü szerződés az, ahol mindegyik társ közremüködni tartozik s a közremüködés módja és mértéke meg van állapitva.

Ha valamelyik fél nem tartozik semmit sem szolgáltatni, akinek csak jogai vannak, ez nem szerződés, s az ilyen nem társaság — nem kötelező szerződés — lehet ajándékozási szerződés, ha ilyent óhajtanak a felek, de mint társasági szerződés, semmis. A részvénytársaság minden rizikó nélkül alkot nyugdijintézetet, qua a tisztviselők életbiztositási szerződése. A tisztviselő a befizetés mérvéhez képest, vagy egyenlő kulcs szerint kapja az időhöz mért nyugdiját. A társaság szolgáltatása a rokkantság, vagy visszakövetelési jogosultsága beálltával kezdődik, s akkor sem fizet többet, mint amire kötelezte magát. A tagok ellenben, szolgálatba lépésük után, tehát már szolgálatuk alatt, de akár belépésükkor is kötelezték magukat a járulékok befizetésére. A nyugdijjogosultságot bizonyos idő után éri el, igazolt rokkantság esetén, vagy visszatérittetheti a befizetett járulékokat, bizonyos idő után.

A biztositási szerződéseknél is a dij fizetése s a feltétel beállta szükséges, hogy a kedvezményezett kapja a biztositási összeget. A dij fizetésének elmulasztása vonja maga után a biztositott összeg elvesztését. A biztositó társaság kiszámitott esélyeken épül, számitnak arra, hogy ez bekövetkezik, számitnak a beálló nyereségre, az életbiztositásnál a kapandó összeg arányban áll a befizetésekkel, vagy nagy az összeg, ha feltételesen beálló eseményre vonatkozik, számitva a nagy százaléknál be nem következő esélyre.

Azonban a részvénytársaság, mint ilyen kereskedelmi üzlet, dolgozik a maga szakmájában. Az osztalék az üzletek utáni nyereség hányada. Ahol a tisztviselők nem részvényesek, ugy az esetleg kikötött tantiémen kivül mi érdekük sincs a nagyobb nyereségre. A részvénytársaság-nyugdijintézet pedig csakis a tisztviselők javára van, nyereségi szándék nélkül, tehát az ő jövőjük biztositása. A tisztviselő esetleges korai elhunyta, ha a feleség, vagy leszármazó nem számithat nyugdijra, a részvénytársaság haszna, mert a nyugdijasok helyzete ezzel nem javul. Kizárva és tiltva nincs, hogy ne nyerjen a részvénytársaság, de csakis ugy, ha jogtalanul nem gazdagodott. Már pedig, amint kilép egy tag a nyugdijintézetből, illetve a részvénytársasági tisztviselő kilépésével károsodik és a részvénytársaság nyer.

A pactum reservati dominiinál a bontófeltétel oly irásbeli kikötése, mely szerint a fentartással eladott dologra befizetett bármely nagy összeg elvesztését vonja maga után a részletfizetés elmulasztása esetén, szintén turpis causa, mert az eladó csakis oly összeget tarthat meg, mint amennyi az eladó vesztesége s ez az eladott dolog értékének a törvényes vagy szerződéses kamata.

Már most, ha a tisztviselő esetleg nélkülözések árán járul hozzá a befizetésekhez, miért ne legyen joga rokkantság nélkül való nyugdijhoz, ha erre a szolgálati idő feljogositja, vagy miért ne követelhesse vissza a teljes befizetett járulékokat a kamataival együtt, vagy miért kell a tisztviselőnek bevárnia a nyugdijra jogositó minimális idő elteltét s ne követelhesse elébb vissza a befizetéseket? Azért, mert a belépési nyilatkozatot aláirta? Vajjon ő ezt maga szántából teszi s nem-e a részvénytársaság kötelezi az általa adott formula aláirásával? Nem köteles a bíróság az alapszabály daczára az élő jogot alkalmazni az anyagi igazság szempontjából? Igaz, hogy volenti non fit iniuria, de ez áll az uzsoránál is, ahol az adós szorultságában óriási kötelezettséget vállal, hogy a pillanatnyi boldogulását elősegitse s nem ad módot erre a törvény, hogy megsemmisittethessék ez az erkölcstelen kötelem?

Nem az alapszabály kötelezésén épül a szövetkezetbe való belépés? Ezek szerint nem kötelezi e magát a heti részletek fizetésére, mint szövetkezeti részjegytulajdonos és nem-e adósa a szövetkezetnek is egyuttal s nem-e főkötelezettsége a tartozásának fizetése a burkolt uzsorával egyetemleges s nem inditottak-e már számtalan megállapitási pert arra nézve, hogy nem fizette-e ki már a szövetkezeti tag tartozását a szerződéses kamatokkal együtt? S nem mondta-e ki már a törvényszék számtalanszor, hogy az alapszabályok szerint jogosan beszedett illetékek burkolt uzsorát képeznek s daczára, hogy a tag még adós a szövetkezeti könyvek szerint elég tekintélyes összeggel, mégis kimondotta, hogy a tőke és a szerződéses kamat bőven ki van fizetve? Az a nyugdijintézeti tag, aki a nyugdijra-jogosultság előtt kilép, jogosan követelheti vissza befizetéseit, mert mi történik akkor, ha a részvénytársaság bocsátja el alkalmazottját, vagy ő kényszeriti az *önkéntes* kilépésre? Nem köteles-e visszafizetni, ha ő mond fel? Köteles. Tehát csak azért, mert a tisztviselőt lenyügözi az ottmaradásra, ezen kautélával azért szabadulna a fizetés alól, holott, ő maga saját számára biztositott jogot s a tag csakis kötelezettséget vállal azért, mert szolgálatot teljesitett a részvénytársaságnak esetleg csekély ellenszolgáltatás, fizetés ellenében? Ha pedig megszerezte a szolgálati idejével a nyugdijjogosultságot, ugy még rokkantságot sem szabad igazoltatni, mert az ő eminens joga csak egy feltételhez lehet kötve s ez a pontos fizetés, amiről a részvénytársaság szintén gondoskodik, mert a fizetésének ezt a részét levonja. A czél csak egy lehet, a tisztviselő jóléte, tehát, ha szerinte ez neki elég, föltétlen kötelessége a visszatérités vagy a nyugdijazása. Az állami szolgálat utáni nyugdij szabályozva van törvényben és mégis a közigazgatási bíróság kimondotta egy esetben, hogy a joggyakornok, aki még nincs fizetési osztályba sorozva, betegség miatt végkielégitést követelhet s csupán ennek mérvét bizta az igazságügyi miniszterre?

A kir. Curia szerint az alapszabály a szolgálati szerződés kiegészitő része lévén, ugy tekintetik, mintha a tisztviselő a szolgálati szerződésben tette volna kikötéseit, de ez a megállapitás helytelen. Szolgálatba lépéskor kötik a szerződést, addig nem is tisztviselője a társaságnak. A lényeg a kölcsönös megegyezés a fizetésre s ennek ellenértékét képező szolgáltatásra. A tisztviselő a nyugdijintézetbe való belépését a szolgálatban léte alatt *kénytelen* aláirni, mert ellenkező esetben elbocsáttatik, mert minden tisztviselőnek alá *kell* ezt irnia és a tisztviselő rászorulván a fizetésre, kényszerhelyzetbe jut, tehát az animus contrahendi nincs meg, előáll a *societas leonina*, amit a nagyszerü római jog olyan helyes érzékkel felismert. Miért nem vette alapszabályba a részvénytársaság, hogy mi az ő kötelezettségének maximuma és minimuma, ha a tisztviselő nem szolgál addig, mig nyugdij-

* L. Magánjogi Dtár VII. köt. 137. sz. eset.

*

jogosultságát eléri, vagy szolgál addig, de rokkantság nélkül kilép, akár kap ujabb állást, vagy sem; vagy végül rokkantság nélkül nyugdijba megy. A tisztviselőnek nem szabad a járulékait leszállitani, de viszont a részvénytársaságnak sem áll módjában a befizetések folytán összegyült tőkét sem csonkitani, sem saját czéljaira forditani.

A kir. tábla már kimondotta azt az elvet, hogy ha valakit ugy fogadnak szolgálatba, hogy *jövőjét biztositsák*, szolgálatképtelensége vagy elbocsáttatása esetére nyugdijra, vagy végkielégitésre van igénye (Dtár u. f. IX. 4., 6.). Ez a helyes elv, melynél fogva részvénytársaság akkor, amikor a tisztviselőt a nyugdijintézetbe való belépésre birja rá, jövőjét kivánta biztositani, tehát ezt az alapszabályok, még ha alá is irták, nem helyezhetik hatályon kivül; a felek szerződési czélja, akarata az irányadó s ha az alapszabályok egy részét képezik a szerződésnek, ipso iure joga van a bíróságnak dönteni afelett, hogy megfelel-e ez *mindkét* fél akaratának.

A Curia szerint: *nincs tiltó törvényünk*, mely elzárná a munkaadót oly értelmü kikötéstől, hogy alkalmazottja elveszitse a nyugdijjogosultságát. A kir. Curia éppen helytelenül hivatkozik erre, mert ma sincs a szokásjogon kivül kodifikált magánjogi törvényünk, de van szokásjogunk, amely az életben veri gyökereit s amely szokásjogot a Curia van leginkább hivatva a nemzet köztudatába átültetni, ennek pedig, ha nem is igazságosnak, de méltányosnak kell lennie. Angliában az eset-törvények divnak, s ezek vannak az élethez legközelebb, s nem is az alsó-ház hozza mindig, hanem a birák viszik át a köztudatba. Miért határozott a Curia igy, miért nem a gazdasági helyzetben elnyomott és a munkaadóra szoruló tisztviselőt, alkalmazottat védi akkor, amikor ő fizet járulékot a legjobb hiszemben; az alapszabályokat *kényszerből* irja alá, megmaradna állásában, de viszont előre nem látott *szükségből* ki kell lépnie, vagy nyugdijba mennie. Nem jár-e neki minden járulékfizetéssel több nyugdij? Nem gyarapodik-e mindég a biztositéki tőke, s nem gazdagodik-e a részvénytársaság minden visszatartott fillérrel? Holott koczkázat nélkül dolgozik, s ha koczkázatot nem visel, nyeresége sem lehet enormis.

Ausztriában a magánvállalatoknál alakult nyugdijintézetekben a befizetések, melyeket a társaság nem ad vissza a nyugdijra nem jogosultaknak, vagy idő előtt kilépetteknek, a nyugdijjogosultak alapját növeli s maga a társaság is ilyen ki nem használt nyugdijjárulékokra számitva, alkotja meg számitás alapján a nyugdijintézetet és a kulcsot. Azonban, ha még igy is volna, azon a tényen, hogy nem kapja vissza befizetéseit minden tag kilépéskor, nem enyhit az sem, hogy a többség érdekében tartatik az vissza. Ha a magántisztviselők nyugdijtörvénye kimondaná, hogy kötelező ez s belépéskor, belépés előtt, erre kötelezi magát, ugy közmegnyugvást okozna, azonban a társulatok tulnyomó része a járulékbefizetési kötelezettséget már szolgálat alatt ismertetik el s igy, ha nem akarja elveszteni állását, erre való akarat nélkül kényszerül aláirni.

Továbbá, miért veszitse el 10 évi szolgálat után jogosultságát, ha máshová lép szolgálatba? Vajjon a kilépés után befizetett járulék alapján nem tarthatja-e fenn nyugdijjogosultságát, ha máshol is szolgál? Ki van-e zárva, hogy két helyen biztositsa valaki életét, vagy nem-e jogosult a nyugdijra az, aki ott teljesitett szolgálatot 10 évig, s azután is fizeti a nyugdijjárulékot? Csak azért nem lehetséges ez, mert a nyugdijkiszámitásnál több kilépésre számitanak, mely az alapot növeli?

A Curia azt mondja ki, hogy nem számithatott arra a tisztviselő, hogy a járulékait visszakapja? Csak a nyugdij egyedüli módja a kártalanitásnak. Ez a kártalanitás vonatkozhatik a szolgálatképtelenségi időre, de vonatkozhatik az anyagi megrövidülésének megtérítésére is. Az a körülmény pedig, hogy az alkalmazott más, kedvezőbb állást nyer, semmi befolyással nem lehet a nyugdij, vagy visszafizetés-kötelezettségre, mert a társaság a tisztviselő érdekében tartott vissza összegeket, tehát mindegy mikor, s mily jogczimen fizeti vissza, legfeljebb a körülményekhez viszonyitva kell a *mértéket* igazságosan megállapitani.

A kir. Curia végső bekezdésében helyesen mondja ki, hogy ez a kikötés hatálytalanitható, adott körülmények között. Ezzel enyhiti némiképp a határozatát. Mindenesetre helyes, ha a tisztviselők, akik ilyen societas leonina alapján vállaltak ilyen kötelezettséget, mielőtt az igényük esedékessé válna, tömegesen megállapitási perrel lépnének fel annak megállapitása végett, hogy ez a kikötés kényszeren alapulván, hatálytalanitható legyen itéletileg, s ugyanott mondassék ki, hogy a nyugdijjárulék befizetésére senki sem köteles, de ha önként az itélet után is abban megmarad, hatályos; de viszont mondassék ki az is, hogy aki a nyugdijjogosultságot igénybe venni nem óhajtja, annak kikötése, hogy a befizetett járulékokat elveszti, erkölcstelen, tehát ezen összegeket a kilépő, vagy elbocsátott tisztviselőnek kamatostól vissza kell téríteni.

Ezek után megemlitem, amit dr. Besnyő Béla helyesen mond erre vonatkozó monografiájában: «A szerződéseknek kötelező volta nem jelenti egyuttal azt, hogy az állam mindent szankczionál, mindennek érvényt szerez, amit a felek szerződésükbe foglalnak. Nem jelenti azt, hogy a felek bármit is kiköthetnek. Nem jelenti, hogy contractus contrahentibus mindenben — legem ponit».

Reich Péter Cornél.

Az igényper költségei.

A Jogtudományi Közlöny ez évi 28. számában felvetett arra a nyilt kérdésre, terheli-e az igényper költsége jóhiszemü foglalás esetén a végrehajtást szenvedőt — szerény nézetem szerint — határozottan nem-mel kell felelni, s ezzel önként elesik a második kérdés.

Arról az esetről, ha a foglaltató jóhiszemüen foglal, vagyis a végrehajtást szenvedő birlalatában lévő ingókat a végrehajtást szenvedő tulajdonainak tartja, a végrehajtási törvény 98. §-a rendelkezik, ily esetre a perköltségek kölcsönös megszüntetését rendelvén a felek között. E rendelkezés alkalmazása annyira bevett sablon az igényperekben, hogy csak ritkán történik félénk, de többnyire meddő kisérlet az iránt, hogy a bíróság az igény megállapitása esetén a végrehajtatót marasztalja a perköltségekben, habár erre különösen a kir. kincstár közegeinek néha igen gyors egymásutánban következő foglalásai esetén — volna alap.

Ámde a birói gyakorlat az igény birói megállapitása után bármily rövid idő mulva bekövetkező ujabb foglalás esetén sem igen hajlandó eltérni a 98. §. alkalmazásától, s azzal a formulával szünteti meg ily esetekben is a perköltséget, hogy a végrehajtató nem tudhatta, nem szerezte-e meg időközben a végrehajtást szenvedő a lefoglalt dolog tulajdonát, amely formula azonban már — nézetem szerint — elcsavarodás a törvény ratiójától, amely jóhiszemüséget kiván, mig az beéri a nembizonyitható rosszhiszemüséggel. (Az igazi, rejtett indok azonban az igényperek mai, általában lagymatag «kezelése» mellett az, hogy feloldani muszáj, de már perköltségben marasztalását kérni a végrehajtatónak — szerénytelenség.)

A gyakorlatban tehát mindössze e ponton szokott néha vita lenni, de a gyakorlatban — tudtommal — sohasem merült fel az, hogy a végrehajtató kérné a végrehajtást szenvedő marasztalását a perköltségben jóhiszemü foglalás esetén. Szerintem ez elvileg sem lehetséges, már azon egyszerü okból sem, mert a végrehajtást szenvedő az igényperben nem fél. De arra sincsen jogalap, hogy az igényper által okozott perköltséget külön per utján követelje a végrehajtató. Mit tehet arról — in thesi — a végrehajtást szenvedő, hogy egy harmadik személy a foglalás ellen igényperrel fellép.

A gyakorlatban persze sokszor nem ártatlan a végrehajtást szenvedő az igényper megindításánál, s gyakran nyilt szinen is látható a strohmann-igénylőt dirigáló végrehajtást szenvedő. Ez azonban legfeljebb az igény alaposága iránt támaszthat kételyt, mig in thesi a végrehajtást szenvedőnek csak annyi köze van az igényperhez, hogy a *végrehajtató* jogának megvédése végett a perbe beavatkozhatik. Bár e rendelkezésben az élet jelenségeivel szemben bizonyos — tetetett, vagy önkénytelen — naivitás rejlik, mert — azt hiszem — ily perbeavatkozó végrehajtást szenvedőt még senki sem látott, mégis ez alapon is oda kell konkludálnunk, hogy a végrehajtást szenvedő az igényper költségében sohasem marasztalható. Szerintem erről csak akkor lehetne szó, ha léteznék oly jogszabály, amely tiltja más dolgának birlalását. Ilyen nemlétében azonban azt, hogy valaki más dolgának birlalása által lehetővé tette, hogy az az ő tartozása fejében lefoglaltatott, károkozó ténynek megtenni, s arra kártérítési kötelezettséget alapitani nem lehet.

Dr. Borsodi Miklós.

A büntetőparancs foganatosítása.

A büntetőparanccsal a bíróságok tehermentesitését célozta a törvényhozó s adott e helyett egy oly eszközt azok kezébe, mely éppen végrehajthatósága tekintetében a legtöbb esetben csődöt mond. Ennek következménye azután, hogy bíróságaink a lehető legritkább esetekben, ugyszólván csak kivételképpen alkalmazzák.

A BP. 533. §-a teljes precizitással sorolja fel az 532. §. eseteiben kibocsátható büntetőparancs *alaki* kellékeit. E kellékek között szerepel az is, hogy a büntetőparancsnak tartalmaznia kell ... a pénzbüntetés összegének meghatározását s annak be nem hajthatás esetére milynemü és tartamu szabadságvesztésbüntetésre való átváltoztatását ... és azt az utasitást, hogy a pénzbüntetést (a terhelt) 15 nap alatt a járásbíróságnál fizesse le ; tartalmaznia kell továbbá azt a figyelmeztetést, hogy a bíróság a pénzbüntetés lefizetésének elmulasztása esetében a fizetésre kitüzött határidő lejárta után, a terheltnek, házastársának, vagy törvényes képviselőjének kérelmére pedig azonnal szabályszerü tárgyalást fog kitüzni ; végre figyelmeztetendő a terhelt, hogy, ha a büntetőparancsban megnyugszik, a kiszabott pénzbüntetés lefizetésére a járásbíróságtól halasztást kérhet, vagy részletfizetés megengedését kérheti.»

Ily figyelmeztetések halmaza mellett kapja meg a büntetőparancsot a terhelt, kinek deliktuma, hogy pl. gyermeke születését a 7-ik nap helyett a 10-iken jelentette be ; hisz ilynemü anyakönyvi kihágásokon kivül egyéb esetekben ugy sem bocsátanak ki járásbíróságaink büntetőparancsot.

Ha a terhelt jómodu ember, kinél a kirótt 2—3 korona pénzbüntetés nem sokat nyom a latba, postai utalványon küldi be a bírósághoz a pénzbüntetés összegét. Ez volna a legjobb befejeződése ilynemü apró-cseprő ügyeknek.

Természetes azonban, hogy ez csak akkor fordulhat elő, ha a biró a maga jószántából a törvény vonatkozó imperativ rendelkezésének hiányában is fenti taxatiót még egy figyelmeztetéssel egészíti ki s megjegyzi a büntetőparancsban, hogy a terhelt a pénzbüntetés összegét posta utján is leróhatja. Tekintettel arra, hogy a büntetőparancs tárgyait képező deliktumok elkövetői többnyire a müveletlenebb néprétegekből kerülnek ki és hogy bizony ritka esetben tartalmazza a büntetőparancs a biró vonatkozó jóakaratu intelmét, a büntetőparancs ezen ideális végrehajtása sajnos, igen ritka.

Ellenben, ha már fizetésre is kerül a sor, ez igen gyakran a fél nagy anyagi sérelmét vonja maga után, melyre pedig a törvényhozó aligha törekedhetett. Mert ha az a müveletlen falusi polgár téli zord időben rossz utak és drága fuvarbér mellett megy a városba, hogy a törvény parancsának megfeleljen és büntetéspénzét *személyesen* lerója, segitve van mindenesetre a birón, hisz a büntetőparancs kibocsátása által legalább egy teljesen fölösleges tárgyalás terheitől szabadult meg, ám az igazságszolgáltatás érdekének csak nem mondható, hogy egy jelentéktelen anyakönyvi kihágással terhelt egyén két korona pénzbüntetése mellett még két-háromszor annyi költségbe verje magát !

De lege ferenda még a községi biró vagy jegyző kezére való fizetés is *kifejezetten* megengedettnek volna kimondandó, mert hisz hallgatag a törvény annak ma sem állja utját.

«Ha a terhelt a kiszabott pénzbüntetést nem fizette le, sem erre halasztást nem kért, vagy részletfizetés megengedését nem kérte, vagy ha a terhelt, illetőleg házastársa, vagy törvényes képviselője az ügy tárgyalását kéri, akkor a bíróság az ügy tárgyalására azonnal határnapot tüz.» (535. §. első bek.)

Ezek azon esetek, melyekben a büntetőparancs a törvény *taxativ* felsorolása szerint — mondhatnók — eredménytelen maradt, a biró tárgyalást kénytelen kitüzni ugy, mintha a büntetőparancs ki sem bocsáttatott volna, kénytelen az ügyet tárgyaláson elbirálni és itélettel befejezni.

Csak futólag óhajtok rámutatni, a végrehajtás ezen eseteiben is feltünő visszásságokra, amennyiben csak azt hangsulyozom, hogy ismét de lege ferenda éppen nem volna elvetendő a büntetőparancs intézményének olyatén módositása, hogy a *terhelt hallgatása esetén*, azaz, ha sem nem fizet, sem halasztást, sem a részletfizetésre engedélyt nem kért, de a büntetőparancsot *szabályszerüen átvette* és az neki kellően meg is magyaráztatott, azt végre is lehessen hajtani : azaz, a terheltnek, ha vagyontalan, elővezettetése legyen elrendelhető a pénzbüntetést helyettesitő szabadságvesztésbüntetés végrehajtása czéljából, vagy pedig, amennyiben a beszerzendő vagyoni bizonyitvány szerint a terhelt vagyonos és igy a pénzbüntetés behajtható annak exekutiv behajtása legyen elrendelhető.

Természetesen ily megoldás a kézbesités némi módositását is szükségképp maga után vonná. A birónak képzett, intelligens kézbesitők mellett garanciájának kellene lennie arra nézve, hogy a büntetőparancsban foglaltak alaposan meg is magyaráztattak a paragrafusokban járatlan, sőt talán irástudatlan terheltnek. Ez azonban korántsem oly áthidalhatatlan akadály, aminőnek tán első gondolatra feltünik. Hisz a *fizetési meghagyás* a *mai* kézbesitési rendszer mellett is végrehajtható *kifogásolás hiányában*, pedig abban többnyire nagyobb vagyoni érdekekről van szó, mint egy büntetőparancsban !

Ilyetén módositás nélkül azonban a büntetőparancs jámbor óhajnál igazán nem több és valóban egyébre sem jó, minthogy a biró óhaját fejezze ki : «schwarz auf weiss», vajha a delikvens a kiszabott büntetést le is fizetné !

Nem akarok ehelyütt bővebben arra az ismételten előforduló anomáliára sem rámutatni, mely elénk tárul, ha a halasztás, részletfizetés megengedése, vagy a tárgyalás iránti kérelem előterjeszthetése czéljából a szegény falusi embernek ismét be kell vánszorognia drága pénzen a városba. Az igazságszolgáltatás érdekével ez épp oly kevéssé egyeztethető össze, mint az első helyen tárgyalt eset, amikor fizetés czéljából járja meg kálváriáját a terhelt.

Tagadhatatlan, hogy de lege ferenda holmi módositások ez irányban is elkerülhetetlenül helyén valók volnának.

Hisz ma sem volna kivihetetlen, de meg a kézbesités kellő reformja mellett minden aggály nélkül meg volna engedhető, hogy a terhelt halasztás, részletfizetés megengedése, vagy tárgyalás kitüzése iránti kérelmét már a kézbesitő előtt kifejezhesse. Mennyivel egyszerübb volna a kérdésnek ilyen megoldása! A felek és a bíróság érdeke egyaránt meg lenne óva s az eljárás gyorsasága sem szenvedne általa sérelmet, sőt ellenkezőleg.

Ám — s ez az, amit különösen hangsulyozni óhajtok — van még egy lehetőség a büntetőparancs foganatosításánál.

Mi történik akkor, ha a delikvens a büntetőparancsban megnyugszik, s megnyugvását a biró előtt *kifejezetten* ki is jelenti ; de vagyontalansága következtében nem tudja a pénzbüntetést lefizetni, hanem a pénzbüntetést helyettesitő szabadságvesztésbüntetést kitölteni hajlandó ?

A törvény taxativ felsorolása ezen esetről hallgat.

Egyrészt ott áll rendelkezésünkre az 533. §., mely *imperative* rendelkezik, hogy a büntetőparancsnak magában kell foglalnia a pénzbüntetésnek «be nem hajthatás esetén milynemü és tartamu szabadságvesztés-büntetésre való átváltoztatását». Másrészt támogatja e rendelkezést anyagi büntetőtörvénykönyvünk, mely szerint ugyancsak mindennemü pénzbüntetésre nézve megállapitandó az azt be nem hajthatás esetén helyettesitő szabadságvesztés-büntetés neme és mértéke. Azon körülmény pedig, hogy terhelt a büntetőparancsban *kifejezetten* is megnyugszik, azt kétségkivül *jogerős* birói itélet hatályára kell, hogy emelje. És igy, ha a törvény szellemére vagyunk figyelemmel és törvényhozó czélzatára, legalább is abszurdumnak tünik fel előttünk, hogy ez esetben a büntetőparancsban már megállapitott szabadságvesztésbüntetést a biró végre ne hajthatná. A büntetőparancs intézményének egész intenciója kétségkivül és szükségképpen ezen megoldást követeli.

Ez a nézet azonban a gyakorlatban egy ellentétes nézettel konkurrál.

Adott esetben éppen a szabadságvesztés büntetést végrehajtó közeg ellentétes nézete késztette a birót más eljárásra.

E nézet szerint ugyanis a BP. 535. §-a felsorolja, mely esetekben *kell* a birónak haladék nélkül *tárgyalást* kitüznie : 1. ha a pénzbüntetést a terhelt kellő időben nem fizette le ; 2. ha erre halasztást nem kért ; 3. ha részletfizetés megengedését nem kérte és 4. ha a tárgyalás kitüzését kifejezetten kérte. Az első három nemleges meghatározás esetünket is magában foglalná. Terhelt sem le nem fizette a pénzbüntetést, sem haladékot, sem részletfizetési kedvezményt nem kért : a *tárgyalás* tehát ez esetben is *kitüzendő* és a biró kénytelen itélettel *ujból* kimondani azon szentenciát, mely már egyszer a terhelttel közöltetett, s mely *kifejezett* megnyugvás folytán jogerőre is emelkedett. *Res judicatát*

kell tehát a birónak ily felfogás mellett ujból itélet tárgyává tennie, le kell ujból tárgyalnia az ügyet, amikor a tényállás tiszta, vitán felül áll, és a tárgyalást a fél sem kivánja.

Mint emlitettem, a birónak lényeges megterheltetésével jár azon körülmény is, hogy a fizetési meghagyási eljárástól eltérőleg az egyszerü hallgatólagos megnyugvás alapján nem emeli törvényünk jogerőre a büntetőparancsot, és nem teszi már ez esetben végrehajthatóvá, pedig de lege ferenda, ennek sem állna akadály az utjában.

Azonban az utóbb emlitett ismétlő-eljárás de lege lata sem egyeztethető össze szerény véleményem szerint a törvény és a büntetőparancs egész intézményének tendenciájával, mely a biró munkájának és a felek helyzetének könnyitésénél egyéb nem lehet. Már pedig az idézett felfogás mellett nem hogy könnyitve volna a birón és a felek helyzetén, sőt ellenkezőleg, teljesen czéltalanul annak sulyosbodása s az ügyek oknélküli elnyujtása éretnék el általa.

De különben is három negativ eset egy pozitiv eset megoldását szükségképpen még akkor sem határozza meg, ha azon pozitiv esetet a törvényhozó külön fel nem emlitette. Nem az kutatandó, vajjon a nemleges esetekkel a kérdéses pozitiv eset is összeegyeztethető-e, hanem elsősorban a törvény szellemének és törvényhozó czélzatának megfelelő megoldásra kell törekedni. Kifejezett imperativ rendelkezés hiányában hiábavaló formalitásoknak az anyagi jogot kitenni nem szabad.

Formalizmusokkal elvesszük a legegészségesebb intézmények életerejét, ami pedig csak az egyedül érvényesitendő anyagi igazság rovására történhetik! *Dr. Faluhelyi Ferencz.*

Jogi különösségek.

Turpis causabeli érték elkobzása. Dohányelárusitási engedély kijárásáért egy magasállásu hivatalnok 10,000 K-t vett fel azzal, hogy azt eljárásának sikertelensége esetén visszafizetni tartozik. A közbenjárás nem sikerült s a folyamodó az összeget per utján követelte vissza. A bíróságok a keresetet elutasitották, mert a jó erkölcsökbe ütköző ügylet jogvédelemben nem részesülhet s abból bíróilag érvényesithető kötelem nem származik. (Magánjogi Döntvénytár 1913. évi 117.)

A döntés ellen a turpis causa és a naturalis obligatio körül kifejlett joggyakorlatra való tekintettel észrevétel nem tehető.

De az igazságosság szempontjából a jogi helyzet ilynemü megoldása nem látszik megnyugtatónak. Nagyon kinálkozik az a megfontolás, hogy az adott esetben a turpis causa révén az egyik fél sulyos hátrányban, a másik pedig tetemes előnyben részesül, holott a turpis causa létesitésében kétségkivül egyaránt részesek.

Nem keresve a tettesség és a felbujtás büntetőjogi kritériumait, csak józan polgári ésszel és magánjogi gondolkozással nézve az esetet, meg kell állapitani, hogy aki tilos eljárásra vállalkozik, épp oly vétkes, mint az, aki őt erre reábirja. A hivatalnok, aki a 10,000 K-t a jelzett rendeltetéssel átvette, nem kevésbbé részese a turpis causának, mint a kereskedő, aki azt valamely előny elérése érdekében lefizette.

A birói döntés szerint már most a kereskedő azért, mert turpis causát létesitett, megbünhődik azzal, hogy 10,000 K-ját elveszti, de az ügylet másik részese, a hivatalnok, prémiumot nyer azzal, hogy a 10,000 K-t megtarthatja.

Eszerint tehát a turpis causában való részesség az ügyes félnek jutalmat biztosit, ami az anyagi igazság szempontjából semmiképpen sem helyeselhető.

Ha a megbizás során a kereskedő lett volna az ügyesebb fél s a kijárás diját nem fizette volna le előre, hanem sikerült volna ugy megállapodnia, hogy a kijáró a dijfizetés igéretével megelégedett volna, akkor a kijárás sikere esetén is a kereskedő lett volna az, aki prémiumhoz jutott volna. Mert ebben az esetben a kijáró lett volna a kikötött dija iránti követelésével ugyanazon okok alapján elutasitandó, amelyek alapján az adott esetben a kereskedő pervesztes lett.

Még kirivóbbá válik az eset, ha azt a lehetőséget tartjuk szemelőtt, hogy a kijárásra vállalkozó egyén erre egyáltalában alkalmatlan s még csak kilátása sem lehet arra, hogy a megbizó részére valamely előnyt kieszközöljön, hanem a megbizót tévedésbe ejti és a dij előlegezésére reábirja. Ebben az esetben — ismét nem keresve az eset büntetőjogi vonatkozásait — a megbizót még az a sérelem is éri, hogy egy már ab ovo lehetetlen ellenszolgáltatásért fizetett összeget kell elveszitenie.

A magyar polgári törvénykönyv tervezetének 747. §-a csak annyit mond, hogy erkölcstelen tartalmu szerződés semmis. Azt hiszem azonban, hogy in integrum restitutiónak nincsen helye, mert aki turpis causában tudatosan részt vett, azt az erre alapitott condictio nem illeti meg.

A kérdés tehát az, lehet-e módját ejteni, hogy az ügylet erkölcstelen voltának következményei mindkét féllel szemben alkalmaztassanak, szemben az ismertetett itélettel, amely ezeket a konzekvenciákat csak az egyik féllel szemben vonja le.

Ha eszmém talán exczentrikusnak látszik is, kivánatosnak tartanám a kérdésnek oly értelmü szabályozását, hogy hasonló esetekben a turpis causa révén megszerzett értéket, illetve a forditott esetben a kikötött értéket az illető fél tartozzék kiszolgáltatni, de ne ellenfelének, hanem valamely közczélra. Szóval alperes marasztalása épp ugy történjék, mintha turpis causa nem forogna fenn, de a bíróság a turpis causa megállapitása esetén az ügyleti értéket ne a felperes részére itélje meg, hanem kobozza el. Igy éretnék el az, hogy a turpis causában részes mindkét fél elvegye büntetését.

Hiánypótlás az ellenfél okiratán. A budapesti adós idegennyelvü biztositéki okiratot állit ki külföldi hitelezője részére. Az okirat bekebelezési engedélyt is tartalmaz, de tanuk aláirásával ellátva nincs. A hitelező beküldi az okiratot budapesti ügyvédjének azzal, hogy telekkönyvi bejegyzést kérelmezzen. Az ügyvéd tudja, hogy erre az okiratra bekebelezést nem, de előjegyzést kaphat. Tehát két irodai alkalmazottját elküldi az adóshoz és felhivatja azt, hogy az okirat helyett magyarnyelvü és tanuk aláirásával ellátott okiratot adjon. Az adós kijelenti, hogy az okiraton levő aláirás tőle származik, de más okiratot nem ad. (Annál kevésbé, mert állitja, hogy időközben hitelezőjével ugy egyezett meg, hogy nem bekebelezést, hanem készpénz-biztositékot ad. Az adósnak ez az állitása utóbb nem nyert bizonyitást.)

Az ügyvéd ebben a helyzetben veszélyt lát s hogy időt ne veszitsen, nem fordul ügyfeléhez felvilágositásért, hanem támaszkodva az adósnak az aláirása valódiságára nézve tett beismerésére, az eredeti okiratot két segédjével, mint előttemező tanukkal aláiratja s annak alapján bekebelezést eszközöl ki.

Kérdés, jogosan és helyesen járt-e el az ügyvéd? Szerintem nem.

Teljesen közömbösnek tartom, hogy az adós magatartása jóhiszemü-e. Elfogadom azt a feltevést, hogy a külföldi hitelező nem tudta, az adós ellenben tudta, hogy az okirat alapján a zálogjognak csak előjegyzése nyerhető el. Elfogadom azt is, hogy az adós az uj okirat kiállitásának megtagadásával azt akarta elérni, hogy hitelezője időközben esetleg létrejött követeléséhez nehezebben és később jusson hozzá.

Mindennek ellenére azonban az ügyvéd eljárását tilos önsegélynek nem kell tartanom.

Az ügyvéd a saját ügyfelének bizalmi embere és még sem tartom még arra sem jogosultnak, hogy a saját fele okiratán annak aláirása után lényeges változtatást tegyen. Annál kevésbé lehet joga ellenfele okiratán oly változtatást vagy kiegészitést eszközölni, amely annak az eredetinél nagyobb bizonyitó erőt ad, illetve, amely az eredetinél erősebb jogi hatás előidézésére alkalmas.

Egyetlen okirat a váltó, a melyen a törvény rendelkezése alapján a hitelező, illetve váltóbirtokos a lényeges kellékeket az adós által történt aláirása után is kitöltheti.

De hasonló kiegészitésnek semmiféle más okiraton helye nem lehet s az ily ténykedést még az ügyvéd részéről fenforgó legteljesebb jóhiszemüség esetében sem lehet jogosnak és helyesnek elismerni. Pedig ez a jóhiszemüség erősen alábbszáll, ha az ügyvéd arról is meggyőződhetett, hogy az okirat aláirója a kiegészitéssel nem ért egyet.

A hitelező az adósával kötött ügylet során a hiányos okiratot elfogadta. Az közömbös, hogy tudott-e annak hiányos voltáról vagy sem; közömbös ez annál is inkább, mert módjában lett volna az ügyletkötés alkalmával megfelelő jogi tanácsot kérni. Épp igy nincs hatása a jogi helyzetre annak, vajjon az adós rossz indulattal vagy felületességből adott hiányos okiratot, sem pedig annak, hogy utóbb esetleg álürüggyel tagadta meg a hiánypótlást. Egyedül döntő az a tény, hogy ezt az adós megtagadta s

ezért semmi körülmények közt sem hagyható jóvá az ellenfél okiratán teljesitett hiánypótlás.

A kereset érdemi hiányának pótlása. A budapesti I—III. ker. járásbiróságnál blankettákat használnak, amelyekkel az igénykeresetet az igénylőnek azzal adják vissza, hogy nyolcz nap alatt jelentse be, hogy a végrehajtást szenvedő az ingókat mily czimen használja. Nézetem szerint ez az intézkedés törvénybe ütközik, illetve törvényes rendelkezéssel nem támogatható. A S. E. 17. és a Vh. T. 93. §-a szerint a keresetnek hiánypótlás végett való visszaadásának csak alaki hiány esetében lehet helye. De a kereset érdemi megvizsgálásának a limine nem lehet helye s az az igénykereset, amelyben az igénylő és a végrehajtást szenvedő közti jogviszony vagyis a lefoglalt ingók birtokának jogczime megjelölve nincs, nem tekinthető az idézés kibocsátására alkalmatlannak. Ismerve bíróságaink ügykezelését, kétségtelen, hogy a kivánt hiánypótlás csak a végrehajtás foganatositásától számitott 15 napon tul történhetik meg s igy az igénykereset a jelzett helytelen intézkedés folytán elveszti halasztó hatályát. Ez az igénylő sérelme De sérelmes a jelzett rendszer a végrehajtató alperesre is, mert a bíróság nincs hivatva ily kitanitással a fél mulasztását pótolni.

Gyorsaság. A felek közös kérelmére a bíróság a letéti összeget jogerő bevárása mellett kiutalja. Ez a végzés a feleknek junius 25-én kézbesittetik. Junius 27-én a felek közös kérvényben kérik a kiutaló végzés jogerejüségének kimondását és a letétpénztárhoz való áttételét. Ez a kérelem julius 9-én még elintézetlen volt és sürgetés daczára a jogerősségi végzés julius 15-én még nincs kézbesitve, holott a kiutaló végzés a jogorvoslatról való lemondás nélkül is julius 3-án jogerőre emelkedett volna és azóta a letétpénztárnak már sürgetés nélkül is megküldendő lett volna. Ez a budapesti VII. ker. kir. járásbiróság 1911. SP. XII. 3041. számu irataiban található eset csak egy a sok közül.

Értesitő-Lap. A budapesti VI. ker. kir. járásbiróságnál elrendelt kisérleti ügyvitel ellen az a kifogás merült fel, hogy méltánytalan az a szabály, hogy az itéletek kézbesitésének és jogerejüségének megtudása is csak értesitőlap ellenében történhetik, különösen pedig, hogy a vétiv beérkeztének nyilvántartása több értesitőlap felhasználásának szükségességét is idézheti elő. Ezekre nézve tájékozásul közölhetjük, hogy valamely vétiv beérkezésének megtudására mindenkor elegendő egy értesitőlap, mert ha az első tudakozódás alkalmával a vétiv még nem érkezett be, akkor a kezelő a tudakozódást tartalmazó értesitőlapot a reponálandó vétivek közé az ügyszám szerinti sorban elhelyezi és a vétiv beérkeztéről és a kézbesités napjáról az érdeklődőt kivánatra póstán értesiti. A jogerejüségről pedig a főlajstrom-iroda értesitőlap bekivánása nélkül ad felvilágositást.

Dr. Fürst Mátyás.

Különfélék.

— **A kir. Curiához** 1913. év első felében beérkezett összesen: 9900, a mult évről maradt hátralékkal együtt elintézendő volt 14,540, elintéztetett: 9663, hátralékban maradt: 4877 ügydarab. A mult év első felének forgalmával összehasonlitva: az idei első félévben több érkezett be 49-el, az elintézendők száma 961-el volt több, 224-el több intéztetett el és 737-el több maradt hátralékban.

— **Uj törvények.** A julius 20-iki Budapesti Közlönyben öt uj törvényünk jelent meg. És pedig: az 1913. évi XXIII. tcz., a választói jog büntetőjogi védelméről; az 1913. évi XXIV. tcz., a szeszkontingens biztositásáról; az 1913. évi XXV. tcz., a budapesti központi kir. járásbiróság felállitásáról és egyéb szervezeti szabályokról; az 1913. évi XXVI. tcz., az állami költségvetési év kezdetének megváltoztatásáról; az 1913. évi XXVII. tcz., a villamos vasutak szállitási adójáról.

E törvények közül főként a központi járásbiróság felállitásáról szóló 1913. évi XXV. tcz. érdekel bennünket igazságszolgáltatási szempontból. Igen sok vitára szolgáltatott már okot, főként a jogászközönség körében e törvény ama rendelkezése, hogy a felállitandó központi járásbiróság csupán a budapesti IV—X. kerületi, tehát a pesti oldalon lévő járásbiróságokat egyesiti magában, mig a budai oldalon lévő I—III. kerületi járásbiróság a központi járásbiróság müködése mellett külön, önállóan továbbra is fenmarad. Anélkül, hogy akár pro, akár kontra hozzá akarnánk szólni ezuttal e vitához, konstatáljuk, hogy a jogkereső közönség, de főként az ügyvédség egy igen régi és jogos óhajtása nyert szentesitést e törvényben s közeledik a gyakorlati megvalósulás felé.

— **A kiadmány hitele.** Az uj rend értelmében a feleknek kézbesitett határozatokat nem a biró, illetve nem az önálló müködési körrel felruházott jegyző irják alá, hanem «a kiadmány hiteléül» jelzés mellett a jegyzői iroda kezelője. Régebben is előfordultak esetek, hogy a feleknek kézbesitett határozatok helytelenül voltak leirva, s hogy a felek teljesen érthetetlen szövegü határozatokat kaptak a bíróságtól.

Most, hogy az aláirást a kezelők teljesitik, ugylátszik, még kevesebb gondot forditanak arra, hogy a feleknek kézbesitett kiadmányok helyesen lemásolva adassanak ki.

A példa kedvéért ideiktatom a budapesti I—III. ker. kir. járásbiróságnak 1913. évi V. 3735/2. számu végzését, amely szószerint a következőképpen hangzik:

«Takarékpénztár czégnek M. F. ügyében a kir. jgb. megkeresi l., am. kir. belügyminiszteriumhoz. 2., annak számvevőségének, 3., a m. kir. közp. állampénztárt hogy M. F. végrehajtást szenvedőnek az 1905. v. III. 993/17 számu végzéssel kiutaltatik fizetése végrehajtató részére dr. Szőnyi Ferencz ügyvéd kezéhez fizetendő ki.

Budapest, 1913 julius 7. stb.»

Megengedhetetlen, hogy a bíróságok ily végzést adjanak ki.

Felhivjuk az egyes bíróságok vezetőinek figyelmét arra, hassanak oda, hogy a kezelők a kiadmányok kiadásánál a szöveg helyes lemásolására nagyobb gondot forditsanak. A birák tehermentesitése mindenesetre kivánatos volt, de nem szabad megengedni, hogy a tehermentesités, érthetetlen szövegü kiadmányok formájában, a felek rovására essék. *Dr. Szőnyi Ferencz.*

— **Jogirodalom.** *Dr. Hajnal Hugó* «A családi hitbizomány» czimen 78 oldalra terjedő igen érdekes monografiát tett közzé, melyben először a hitbizományok alapgondolatával, azok történeti fejlődésével, és jogi szabályozásának forrásaival foglalkozik. Ismerteti ezután szerző a hitbizományokra vonatkozó irodalmat, joggyakorlatot, hitbizományi rendeleteket és azok magyarázatát. Felsorolja végül a hitbizományi alapitók neveit is, közli a hitbizományok számát és terjedelmét. A könyv Dick Manó kiadása; ára öt korona.

— **A bírósági végrehajtó.** A bírósági végrehajtók országos egyesülete e czimen havi közlönyt inditott meg, mely havonta egyszer jelenik meg. Felelős szerkesztő: Styrum Mór, szerkesztő: Rosner Imre.

— **A választójognak** szentelt két füzetet dr. Horváth Emil báró. Az egyiknek czime: Választójogi reform és Erdély, a másiké: Erdély és az oláh kérdés.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A sértett beleegyezése a becsületsértő cselekménybe.** Vádlott a cselédként való alkalmaztatás céljából jelentkező nőnek azt állitotta, hogy jogositva van a jelentkező cselédeket felvétel előtt megvizsgálni annak megállapitása céljából, hogy egészségesek-e. Ily módon rávette sértettet, hogy levetkőzzék, mire aztán — tisztán kéjvágyának kielégitése végett — testét különböző helyeken, többek közt a nemi szerveit is megfogdosta. Tettleges becsületsértés miatt elitéltetett. (Német birodalmi bíróság 1913 jan. 20-án III. 1004/912. sz. alatt hozott itélet.)

Indokok. Bizonyos, hogy azon cselekmény, mely egyébként tettleges becsületsértésnek lenne tekinthető, a sértett beleegyezése folytán megszünik jogellenes lenni. A panasz tárgyává tett esetben azonban ily beleegyezés egyáltalán nem történt. Hiszen sértett csupán egy komoly orvosi jellegü vizsgálatra gondolt akkor, midőn az inkriminált cselekményeket eltürte, vádlott pedig azokkal tisztán érzéki vágyainak kielégitését czélozta. Vagyis: a sértett beleegyezése *csak az egészségi állapot megállapitását czélzó vizsgálatra* terjedt ki és ezt vádlott is nagyon jól tudta.

— **Ajándékozás házassági életközösség helyreállitása czéljából.** Alperes feleségének 5000 M. értékü értékpapirt adott azon feltétellel, ha hozzá visszatér. A visszatérést nem lehet ellenértéknek tekinteni, ennek következtében az értékpapir szolgáltatása ajándékozásnak minősitendő s igy bizonyos feltételek mellett visszavonható. (Német birodalmi bíróság 1913 ápr. 15-én hozott VII. 15/913. sz. itélete).

— **Eladói késedelem.** Az eladó rögtön *megkisérelte* az eladott áru hiányának kijavitását, mihelyest annak fenforgásáról a vevő őt értesitette. Minthogy azonban csak a hiányoknak a megszabott időn belül történt *tényleges kijavitása* lett volna alkalmas a késedelem megszüntetésére, az eladó a kijavitás megkisérlése daczára is késedelmesnek tekintendő s igy vevő az ügylettől jogosan elállhatott. (Német birodalmi bíróság: 1913 ápr. 18-án hozott VII. 41/913. sz. itélete).

A kötelemnek becsületszóval való megerősitése folytán a szerződés érvénytelen, mert mindkét félnek számitania kell azon lehetőséggel, hogy a becsületszó megszegésének vádja fogja érni, ha a szerződésnek akármely jelentéktelen rendelkezését sérti is meg, jóllehet a szerződéstől való eltérés az adott esetben esetleg indokolt lehet.

Minthogy ilyképpen a szerződési kötelezettségeknek becsületszóval való megerősitése esetében az a veszély forog fenn, hogy egészen csekély jelentőségü és egyáltalán nem tisztességtelen cselekmények miatt becsületszószegést követ el valamelyik fél s ennek folytán polgári állásában és előhaladásában megakasztható, a magánjogi kötelezettségeknek becsületszóval való megerősitését erkölcstelennek s ez alapon a szerződést érvénytelennek kell tekinteni. A német birodalmi bíróság 1913 április 29-én hozott III. 481/912. sz. itélete.

— **Széttépett végrendelet.** Örökhagyó egy különben szabályszerü, de hat részre szakitott végrendeletet hagyott hátra, melyben jelentős hagyományt konstituált. A hagyományos perelte a törvényi örökösöket, akik egyébként a szétszakitott végrendeletben is örökösöknek voltak nevezve.

A perben a főkérdés az volt, vajjon *kit terheljen a bizonyitás* a szétszakitott végrendelet érvényességének kérdésében.

A törvényszék abból indult ki, hogy egy széttépett végrendelet legalább is az ellenkező bebizonyitásáig nem tekinthető érvényes okiratnak, következésképp a felperesként fellépő hagyományosnak kell bizonyitania, hogy a széttépés arra nem jogositottól ered. A német birodalmi bíróság ellenkezőleg döntött:

A végrendelet szétszakitása, sőt még megsemmisitése sem eredményezi annak érvénytelenségét. Csak akkor lesz érvénytelen a végrendelet, ha a szétszakitást visszavonásnak lehet tekinteni, ez pedig csak akkor forog fenn, ha azt az örökhagyó a végrendelet hatályon kivül helyezésére irányuló szándékkal eszközölte. Ezt a szándékot azonban csupán akkor lehet feltételezni, ha a végrendeletet bebizonyitottan *maga az örökhagyó* tépte szét. Következőleg arra nézve, hogy a végrendelet szétszakitása magától az örökhagyótól ered, az általános jogelvek szerint azt terheli a bizonyitás, aki a végrendelet érvénytelenségét vitatja, tehát a jelen esetben alpereseket. (Közölve a Deutsche Rechtsanwaltszeitung 7. számában, 90. lapon.)

— **Nők a porosz egyetemeken.** Az 1912/13. év téli szemeszterében 2980 nő folytatott Poroszországban egyetemi tanulmányokat; 1911/12.-i téli félévben számuk 2892 volt. A szaporulat tehát csak 88, vagyis 3%.

A bölcsészettudományi fakultásra esett 2561 (1911/12-ben 2497), az orvosira 361 (1911/12-ben 329), a theológiára 28 (43) és a jogra 30 (1911/12-ben 23); ez utóbbinál tapasztalható tehát viszonylag a legnagyobb (30%) növekedés.

A 2980 nőhallgató közül 2173 rendes és 807 rendkivüli hallgató volt. A rendes nőhallgatók száma az egyes karok közt a következőképpen oszlik meg: theológiai 8, jogi 25, orvosi 344 és bölcsészeti 1796.

Augusztus 1-re való belépés mellett helyettest keres Mihálkovics Tivadar, győri kir. közjegyző. 14855

Fiatal ügyvéd, kinek vidéki járásbirósági székhelyen egy év óta önálló irodája van, fővárosi irodába társul belépne, nagyobb irodában esetleg irodavezetői állást vállalna. Czim a kiadóhivatalban. 14854

Németül és szerbül, avagy románul tudó ügyvédjelölt kerestetik jóforgalmu vidéki ügyvédi irodába. Közelebbi adatok dr. Dajkovics Istvánnál, Versecz. 14852

Fontos könyv ügyvédi és birói vizsgára készülők számára

valamint a gyakorlati jogászoknak!

A magyar magánjog tételes jogszabályainak gyűjteménye

Összeállította **STAUD LAJOS dr.** kir. kúriai biró

E könyv kiterjed az 1912. évi magánjogi vonatkozású törvényalkotásokra s a legújabb birói joggyakorlatra is s a hasonló gyűjteményektől főleg abban különbözik, hogy tartalmasabb, emellett mégis rövidebb és hogy a kúriai döntvényeknek, melyek most már legalis jogforrást alkotnak, az indokolását, tehát legtanulságosabb részét is teljesen közli. **Hasznos vademecum, melynek az ügyvédi vizsgára készülők is nagy hasznát vehetik.**

Kiadja a FRANKLIN-TÁRSULAT Ára vászonkötésben **12** korona

Havi részletfizetésre is megrendelhető:

KELEMEN D. ÉS TÁRSA könyvterjesztési vállalatánál

Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 31. szám. Budapest, 1913 augusztus 1.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Osváth Imre* kir. táblabiró: Hiányok a magyar polgári törvénykönyv tervezetében, figyelemmel az örökbérletekre, továbbá a bánya-örökhaszonbéri és bányahaszonbéri ügyletekre. — *Dr. Urbach Lajos* budapesti ügyvéd: A miniszterelnök kinevezésének formaságai. — *Willchen Lajos* budapesti ügyvéd: A semmis végrendeleti feltételek a Tervezetben. — *Dr. Kovássy Albert:* Turpis causa a hiteljogi gyakorlatban. — *Dr. Lichtig Arthur* eperjesi ügyvéd: Terhelik-e az igényper költségei a végrehajtást szenvedőt? — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

Hiányok a magyar polgári törvénykönyv tervezetében, figyelemmel az örökbérletekre, továbbá a bánya-örökhaszonbéri és bányahaszonbéri ügyletekre.

A büntetőtörvény novellájának 17. §-a szerint a 18 éven aluli fiatalkoru egyénekre pénzbüntetést kiszabni nem lehet. Ez a rendelkezés kifogásolhatatlan, mert okszerü, csak az a baj, hogy a novella alkotói megfeledkeztek arról, hogy a jövedéki kihágások, valamint az 1879. évi XL. tcz.-ben és a helyhatósági szabályrendeletekben meghatározott kihágások elkövetőire a vonatkozó törvényes szabályok rendszerint pénzbüntetést állapitanak meg, ennélfogva fiatalkoru jövedékcsonkitókra, és azokra a fiatalkoruakra, kik rendőri és egyéb kihágásokat követtek el, semminemü büntetést törvényes alapon kiróni nem lehet.

Nehogy a polgári törvénykönyv tervezete — ha törvény lesz belőle — hasonló, sőt következményeiben sulyosabb meglepetéseket hozzon felszinre, időszerünek és szükségesnek véltem e czikk keretében rámutatni arra, hogy a polgári törvénykönyv tervezete teljesen figyelmen kivül hagyta az ideiglenes törvénykezési szabályok VII. részének 15. §-a által érvényben fentartott osztrák általános bányatörvény 2. §-át, mely határozottan rendeli, hogy mindazon viszonyokra, melyek iránt a bányatörvény különös rendelkezéseket nem tartalmaz, a bányászati ügyekre is az általános polgári törvények alkalmaztassanak.

Minthogy az általános bányatörvény és az ezt részben módosító ideiglenes törvényszabályok a bányabérlet és haszonbérletekről semminemü intézkedést nem tartalmaznak,* nyilvánvaló, hogy ha a polgári törvénykönyv tervezetéből törvény lesz, ennek a tervezetnek a bérlet- és haszonbérlet iránt rendelkező 1232—1298. §-ai a bányabérletek- és bányabérletekre nézve is kötelezők lesznek.

Már pedig szerintem nagy bonyodalmak származnának abból, hogy a bányabérletekre a tervezet 1233., 1247., 1263., 1265., 1272., 1275., 1280., 1284., 1286. §-ai alkalmaztatnának, mert ezek alkalmazása bányavállalatainkat kiszámithatatlanul sujtaná, esetleg tönkretehetné.

Nem veszi figyelembe a polgári törvénykönyv tervezete a bányászatnál szokásos örökbéri, örökhaszonbéri ügyleteket sem, holott régebben ugyszólván csak ily alakban kötött szerződést a bányatelektulajdonos a bányavállalkozóval, mit bányakönyveink betekintése igazol, gyakori lévén bányatelekkönyveinkben az örökbérleti és örökhaszonbérleti jogviszonyra vonatkozó bejegyzések, éppen ezért szükségesnek tartom a polgári törvénykönyv tervezetének 10. czim I. és II. fejezeteihez azt a pótlást, hogy a bányaörökbéri, bányaörökhaszonbéri és bányahaszonbéri ügyletekre az 1233., 1247., 1263., 1265., 1272., 1275., 1280., 1284., 1286. §-ainak rendelkezései nem terjednek ki, mert a bányaörökbéri, bányaörökhaszonbéri és bányahaszonbéri jogviszony a majdan alkotandó bányatörvénykönyvben nyerend szabályozást.

Szükségesnek tartom a polgári törvénykönyv tervezetének a bérlet és haszonbérletet tárgyazó fejezeteit még azzal a rendelkezéssel is kiegészitení, hogy örökbérleti és örökhaszonbérleti ügyletek jövőre nem köthetők, s hogy az ily ügyletek nemlétezőknek tekintetnek s igy birói jogsegélyben sem részesithetők.

Ennek a tilalomnak a felvételére azért van szükség, mert az örökbéri, örökhaszonbéri ügyletek különösen alkalmasak arra, hogy az 1848. évi IX. tcz. által eltörölt jobbágyságot életrekeltsék és a régi jobbágy szolgáltatásait a maga egészében visszaállitsák, sőt ezeket a szolgáltatásokat sulyosbitsák.

Az örökbéri és örökhaszonbéri jogviszony meghatározását az osztrák polgári törvénykönyv 1122., 1123. és következő szakaszaiban találjuk. Az örökbérlet, örökhaszonbérlet tárgya eszerint, valamint a hazánkban kifejlődött jogszokás szerint is, csak ingatlan vagyon lehetett és ez a jogviszony mindig a tulajdonjog megosztásán alapult.

Örökhaszonbérhez hasonlatos viszony létezett nálunk 1848 előtt a földesur és a jobbágy közötti viszonylatban is, mert a parasztot dézsma és személyes szolgálatai ellenében a földesur tulajdonát képező birtokban csak a használat illette, amint ezt az 1832/1836. évi VI. és VII. törvényczikkek is kifejezik akképpen, hogy a jobbágy által mivelt föld az uraságé, s hogy a parasztot egyedül a haszonvételi jog illeti. Ugyanez volt a helyzet régebben is, mert Werbőczy szerint (III. 30. czikk) «Rusticus praeter laboris mercedem et praemii si in terris Domini sui, quantum ad perpetuitatem nihil juris habet: sed totius terrae proprietas ad Dominum terrestrem spectat et partinet».

A tulajdonjogban foglalt jogok megosztása hozza magával, hogy az idegen dolog használati jogának elidegenitésére, elörökösitésére jogositva van a haszonvevő (örökbérlő, örökhaszonbérlő), mi mellett a telektulajdonosnak az idegen használati jog által terhelt tulajdonjoga épségben marad, ennélfogva a használati jog által terhelt tulajdonjogával szabadon rendelkezhet. (V. ö. osztrák polgári törvénykönyv 357., 1128., 1140., 1148. §-aival.)

Bár az 1848. évi IX. tcz. a jobbágy szolgáltatásait eltörölte, s bár az 1853. évi márczius 2-iki nyiltparancs a tulajdonjogot a parasztnak az általa birt urbéri telekben megadta, az örökhaszonbéri viszony szükebb keretben mégis tovább tartotta magát a szőlődézsmában, a majorsági bérföldek és a majorsági (curiális zsellérségek utáni szolgáltatásokban, mignem az előbbi jogviszonyt az 1868. évi XXIX. tcz. 29. §.), az utóbbiakat pedig az 1873. évi és az 1896: XXV. tcz. rendezte, minélfogva eltekintve azon majorsági zsellérségektől, melyekre nézve a megváltási eljárás még befejezést nem nyert, eltekintve továbbá azon majorsági zsellérségektől, melyek 1848 óta keletkeztek, végül eltekintve a bányaörökbéri szerződésektől, hazánkban ezidőszerint örökbéri, örökhaszonbéri jogviszony nem létezhet.

A törvényhozás iránya 1848-tól kezdődőleg az volt, hogy a földtulajdon és az ugynevezett használati tulajdon egyesittessék és ezáltal az uriszolgáltatást teljesitő jobbágynak, a szőlődézsma kiszolgáltatására kötelezett parasztnak, valamint a majorsági zsellérnek tulajdonul adassék az a birtok, melyet előbb örökös szolgáltatás és örökösbér fizetése ellenében használt.

* Az ideigl. törv. szab. VII. rész 21. §-a csupán azt rendeli, hogy a bányatársulatok részéről a bérbeadások bányatársulati gyülésen történjenek és szabályos müvelési rend állapittassék meg stb.

Ily körülmények közt a jogfejlődés egészséges irányával összeegyeztethetetlen az 1896 : XXV. tcz. 1., 2., 4. §-ainak ama intézkedése, hogy a szolgáltatás megválthatósága csak oly majorsági vagy kuriális zsellértelkekre (taksás házak és czenzuális földekre) terjed ki, melyeket a földesur az ő allodiális birtokából 1848 január első napja előtt engedett át egyeseknek évi szolgálmányok mellett, mivelés, beültetés vagy beépitès végett.

Bizonyosnak látszik, hogy a törvényhozó nem vetett számot azzal, hogy a jobbágyi szolgáltatásokat eltörlő 1848 : IX. tcz. és az 1853 márczius 2-iki urbéri nyiltparancs kihirdetését követőleg bárki is bátor lenne majorsági zsellérségeket, taksás bérföldeket létesiteni, pedig ime, itt a példa : a főváros tőszomszédságában, Ujpesten, gróf Károlyi Sándor az 1870-es években osztott ki pénzbeli szolgáltatás ellenében örökbéri jogviszony létesitésével száz és száz házhelyet. Ennek az eredménye az lett, hogy sem a majorsági zsellér (t. i. a földtér haszonélvező és felülépitmény-tulajdonos), sem az állag-tulajdonos földesur az 1896 : XXV. tcz.-ben meghatározott megváltást igénybe nem vehetik, további hátránya ennek a jogviszonynak az, hogy a város fejlődését akadályozza; nagyobbszabásu épületek nem létesülhetnek, mert a pénzintézetek az ily telkekre, vagyis magára a felülépitményi és földbér-haszonélvezeti jogra kölcsönt nem folyósitanak, ha pedig a majorsági zsellér magához váltani akarja az állag-tulajdont, az esetben a földesur rendszerint oly összeget követel, mely az 1896 : XXV. tcz. 5—7. §-aiban meghatározott megváltási összeget sokszorosan felülhaladja.

Megemlitettem ezt, mert ha az 1848 január elseje előtt létesitett majorsági zsellérségek megváltását szükségesnek ismerte föl a törvényhozás, még fokozottabb mérvben szükséges gátat vetni annak, hogy ujabban a közgazdaság és a hitel hátrányára örökbérletek, örökhaszonbérletek keletkezzenek.

Meggondolandó, nem vezet-e az örökbérletek, örökhaszonbérletek létesitése a családi hitbizományhoz hasonló intézmények keletkezéséhez, mert hiszen az évről-évre fizetendő örökbérösszeget ily módon bárki is biztosithatja családja, illetőleg leszármazói javára!

Oly visszaesést nem szabad megengednünk, hogy a jobbágyi jogviszony, a dézsmakötelezettség stb. visszaállittassék, vagyis örökhaszonbéri szerződések kötésével ujabban oly osztott tulajdon létesittessék, mely majorsági zsellérségek és dézsma-kötelezettség keletkezésére vezetne; *mert amidőn az urbéri és ezzel kapcsolatos jogviszonyt a törvény megszüntette és a jobbágyi szolgáltatásokat örökösen eltörölte, ezzel együtt az a tilalom is kifejezésre jutott, hogy a jobbágyi szolgáltatások semminemü alakban vissza nem állithatók.*

Utalva az elmondottakra, határozottan állitom, hogy ezidőszerint magánjogunk örökbéri, örökhaszonbérleti jogviszonyt (kivéve a még meg nem váltott majorsági zsellérségeket és a bányaörökbéri szerződéseket) nem ismer s hogy jogi érvénnyel örökbéri és örökhaszonbéri szerződés a *jobbágyi szolgáltatások örökre való eltörlése,* továbbá a dézsmás szőlő, a majorsági bérföldek és a majorsági zsellérségek jogviszonyainak rendezése folytán többé nem köthetők.

Ezen álláspont helyességét bizonyitja a magyar polgári törvénykönyv tervezete is, mert ez a tervezet az örökbérleti, örökhaszonbérleti jogviszonnyal már nem is foglalkozik, bár kétségtelen, hogy ismertetné azt, foglalkozna azzal, ha ezidőszerint az élet ily jogviszonyt ismerne és ha ily jogviszony fentartása czélirányos lenne.

Mint már kifejeztem, szükséges lenne, ha az alkotandó polgári törvénykönyv az örökbérleti és örökhaszonbérleti szerződésekre vonatkozólag határozott tiltó rendelkezéseket állitana fel, mert amint az alábbiakban látni fogjuk, az ország egyes vidékein a régi jobbágyi szolgáltatások visszaállitására vezető eljárás folyik, melynek szomoru eredménye az, hogy a paraszt itt-ott ismét robotba jár és földtermésének egy részét dézsma alakjában a földtulajdonos szedi el tőle.

Széles körben ismeretes az, hogy az ország egyes községeiben, különösen pedig a ruthének és az oláhság által lakott vidékeken a hitelező a paraszt birtokára árverést kér és az árverésen azt maga veszi meg, de nem azért, hogy a földet munkálja, hanem azért, hogy befektetett tőkéjét tulozott uzsorával kamatoztassa. Ezt aképpen viszi véghez, hogy a végrehajtást szenvedettet benthagyja a birtokban bizonyos munkanapok szolgáltatása ellenében s ezenkivül ugy, hogy a termés fél, esetleg kétharmadrészét a végrehajtást szenvedett évről-évre folytonosan kiadni tartozzék.

Könnyü rájönni, hogy az ily ügylet eredményében ugyanazonos az örökhaszonbéri ügylettel, de könnyü megállapitanunk azt is, hogy az efféle ügyletek létesitése a *magyar törvények tekintélyét alázza a porba, mert sulyosabb jobbágyi helyzetet teremt az 1848 előtt létezett jobbágyi helyzetnél.* Ily körülmények közt a közérdek követelménye, hogy a polgári törvénykönyv tiltó rendelkezéseket vegyen fel az örökhaszonbérleti és az ezzel rokon jogügyletek létesitése ellen, mert megtörtént és ismételten megtörténhet az, hogy az ügylet létesitője birói jogsegélyt vesz igénybe, ha az örökhaszonbérlő (a végrehajtást szenvedett) szerződéses kötelezettségét nem teljesiti, a termés hányadát be nem szolgáltatja, a munkanapok teljesitésére ki nem áll.

Kevés az a biró, ki azon jogszabály alapján «a feleknek a szerződésszab. törvényt» meg ne itélné az örökhaszonbéri jogviszony alapitójának (a végrehajtatónak) a követelését, ha az akár a termés bizonyos hányadának kiadására, akár kártéritésre irányul amiatt, mert a bérlő a szerződésszerü munkanapokat le nem szolgálta.

Az ily ügyletektől a birói segély határozottan megtagadandó az általam kifejtettekhez képest és azért is, mert az ily ügyletek nagyszabásu uzsorát palástolnak. *Osváth Imre.*

(Folyt. köv.)

A miniszterelnök kinevezésének formaságai.

(Végirat dr. Molnár Kálmán egri jogtanár ur viszonválaszára.)

Ugy hiszem kötelességem dr. Molnár tanár ur ujabb czikkére még az alábbi észrevételeket megtenni, mert azt gondolom, hogy azzal az eszmék tisztázásához hozzájárulok.

Mielőtt egynémely vitapontot érintenék, meg kell állapitanom, hogy dr. Molnár tanár ur nem hoz javaslatba megoldást azon esetre, ha az uj miniszterelnök kinevezését a lelépő miniszterelnök «ténybeli akadály» következtében nem ellenjegyezheti (ha meghal, ha beteg, ha távol van, vagy ha ellenjegyezni bármely okból nem akar). Ezen kérdésre nagy sajnálatomra nem találok feleletet dr. Molnár tanár ur ujabb czikkében sem, ami annál sajnálatosabb, mert a tanár ur feltétlenül ragaszkodik ahhoz, hogy az uj miniszterelnök kinevezése ellenjegyzés mellett történjék, sőt ugymond ő: «alkotmányrontó ujitásnak tartanám az 1848. évi III. tcz. 3. §-ának olyan megváltoztatását, mely szerint a miniszterelnök kinevezése ellenjegyzés nélkül történhetnék.»

Ez azonban éppen kötelességévé tette volna a tanár urnak megoldást ajánlani arra az esetre, amikor a lelépő miniszterelnök részéről történő ellenjegyzésnek mégis «ténybeli akadálya» van. Igen gyengén lenne megalapozva egy oly alkotmány, amely egyetlen ember életétől, avagy pláne kénye-kedvétől függne, hacsak a tanár ur legalább arra nem talált volna módszert, hogy a hivatalban lévő miniszterelnök soha meg ne halhasson. (Ez a megoldás azonban azért nem lenne kivánatos, mert egyfelől akkor még több miniszterelnök-aspiránsunk lenne, másfelől meg ez esetben a miniszterelnökök aligha akarnának valaha is lemondani.)

Megfelelő megoldási mód ajánlásával a tanár ur azért is adósunk, mert abban egyetérteni látszik velem, hogy azon ellenjegyzési módok közül, melyet a törvény nyujt, egy sem észszerü, mert hiszen az ellenjegyzés jelentőségével akár a jogi, akár a politikai felelősséget tekintve, ellenkezésbe jutunk, ha a miniszterelnök kinevezését akár egy lelépő, akár egy ujonnan kinevezett resszortminiszter ellenjegyezné. Szivesen hajlandó leszek dr. Molnár tanár ur álláspontjára lépni akkor, ha megtalálja a miniszterelnöki kinevezés oly módját, amely mellett «ténybeli akadály» nincs.

Minthogy azonban ily mód nincs és a magam részéről nem tartok attól, hogy alkotmányunk romba dől akkor, ha a miniszterelnöki kinevezést tartalmazó legfelsőbb kézirat ellenjegyzéssel ellátva nem is lesz, a magam részéről elegendőnek vélem, ha a törvényben az állapittatnék meg, hogy eme egyetlen kézirat formaliter ellen nem jegyeztetik, a felelősség azonban ezen kéziratért ugy jogi, mint politikai tekintetből az ezt elfogadott ujonnan kinevezett minisztériumot terheli.

Nem oszthatom a tanár ur azon nézetét sem, hogy az ellenjegyzés tekintetében a jogi és politikai felelősség szempontjából

disztingválnunk lehetne. Az 1848. évi III. tcz. 4. §-a ugyanis különbség nélkül állapitja meg azt, hogy a minisztérium mindegyik tagja mindennemü hivatalos eljárásáért felelős, a 18. §-a pedig azt állapitja meg, hogy mindegyik miniszter azon rendeletekért, melyeket aláir, felelősséggel tartozik és minthogy a törvény nem különböztet a jogi és politikai felelősség tekintetében, már pedig lege non distinguente, nec nostrum est distinguere, ugy tehát minden ellenjegyzésnek olyképpen kell történnie, hogy valaki azért ugy jogi szempontból, mint politikailag felelős lehessen.

Nem érthetek tehát egyet dr. Molnár tanár ur azon nézetével sem, minthogyha elegendő lenne, ha valaki az ellenjegyzésért pusztán jogi felelősséget vállaljon és pedig annál kevésbbé, mert a kérdésben forgó ellenjegyzések a jogi felelősség szempontjából (l. az 1848. évi III. tcz. 32. §-ában kontemplált eseteket) alig is jöhetnek tekintetbe.

Ennek szem előtt tartásával a lelépő miniszterelnök ellenjegyzésének annál kevésbbé tudok jelentőséget tulajdonitani, mert közjogunk a lelépő miniszterelnök intézményét, mint alkotmánygaranciát nem is ismeri és mert igy ezen ellenjegyzés nemcsak a főképpen itt tekintetbe jövő politikai felelősséget, de még a miniszteri jogi felelősséget is teljesen nélkülözi, hiszen a lelépő miniszterelnök az uj miniszterelnök kinevezésével minden hatósági jogát elvesztette és emez ellenjegyzés már most legfeljebb hivatalos minőségén kivül történhetne, már pedig az 1848. évi III. tcz. 36. §-a értelmében «a hivatalos minőségen kivül elkövetett egyéb vétségükre nézve a miniszterek a köztörvény alatt állanak».

Az 1848. évi III. tcz.-nek az 1867. évi VII. és VIII. törvényczikkel való egybevetéséből azonban következtethető és megállapitható, hogy a miniszterelnök kinevezésének nem *szükségszerü* feltétele az ellenjegyzés, mert az 1848. évi III. tcz. 11. §-a kifejezetten azt állapitja meg, hogy «a miniszterelnököt Ő felsége nevezi ki», miglen a most idézett törvény 12. §-a és illetve az 1867. évi VIII. tcz. értelmében «a miniszterelnök *előterjesztésére* annak minisztertársait Ő felsége nevezi ki». E megkülönböztetés mutatja, hogy addig, amig a többi miniszter kinevezéséhez a miniszterelnök ellenjegyzése szükséges, addig a miniszterelnöknek magának kinevezéséhez, valakinek előterjesztése a törvény szerint nem kivántatik és igy az ellenjegyzés tárgyilag lehetetlen éspedig azért, mert a miniszterelnök kinevezése előtt nincsen is aki ellenjegyezzen, hacsak nem, amit azonban éppen dr. Molnár tanár ur perhorreszkál, a miniszterelnök saját kinevezését maga jegyezné ellen.

Ezen álláspont, ha nem is kifejezetten, de logikailag következtetve, kifejezésre jut Récsi Emil közjogában is (l. II. kiadás 476. old.), ahol e tárgyra vonatkozólag a következő kijelentést olvashatjuk: «A miniszterelnököt Ő Felsége nevezi ki, minisztertársait a miniszterelnök előterjesztésére Ő Felsége nevezi ki.» E tömör mondatban lapidaris rövidséggel oly disztinkcziót kapunk, amely élesen reávilágit a tárgyalt kérdés helyes megoldási módjára.

Rektifikáczióra kerül még dr. Molnár tanár ur viszonválaszának egy kijelentése. Azt rekriminálja ugyanis a tanár ur, mintha neki ama állitást imputáltam volna, hogy az uj miniszterelnök kinevezését jogosan egyedül csak a régi miniszterelnök ellenjegyezheti.

Erre vonatkozólag első czikkemben szóról-szóra a következőket mondom: «Nevezetesen téves az a végkonkluziója, mintha nem lenne akadálya annak, hogy a kinevezett uj miniszterelnök kinevezését a lelépő miniszterelnök ellenjegyezhesse». Tehát nem imputáltam a tanár urnak olyasvalamit, amit nem mondott.

Sokkal szilárdabbnak tudom alkotmányunkat, semhogy azt ily értelemnélküli formaság mellőzése megrontbatná, vagy annak a legcsekélyebb mértékben ártalmára lehetne. Azzal fejezhetem be, hogy aggodalomra pedig ok fenn nem forog.

Dr. Urbach Lajos.

A semmis végrendeleti feltételek a Tervezetben.

Tervezetünk első szövegének 1845. §-a az értelmetlen, lehetetlen, jog- vagy erkölcsellenes feltételt nem létezőnek, a rendelkezést tehát kétség esetében minden korlátozás nélkül hatályosnak rendeli tekinteni. Csak ha kitünnék, hogy az örökhagyó a részesitést a feltétel nélkül nem akarta volna, lenne maga a részesités hatálytalannak tekintendő.

Az indokolás szerint abból kell kiindulni, hogy az örökhagyó nem tudta, hogy a feltétel érthetetlennek, lehetetlennek, vagy tilosnak fog találtatni és hogy inkább nyugodnék bele, hogy a részesitett — ha már a feltétel meg nem állhat — feltétlenül kapja a részesitést, minthogy egyáltalában ne kapja. Kivéve, ha az örökhagyó ellenkező szándéka ki nem tünik.

A Tervezet további tárgyalásának során az az elvi kérdés merült fel, hogy a tilos (jog- vagy erkölcsellenes) feltételhez kötött részesités ne essék-e különleges megitélés alá, jelesül ne vétessék-e jus cogens erejével, tehát az örökhagyó akarata is olybá, mintha feltétellel egyáltalán nem terheltetett volna.[1]

Ezen álláspont szerint a törvénytelen vagy erkölcstelen cselekményekre való ilyen csábitás elleni védekezés sikerre csak ugy vezethet, ha a törvény azonfelül, hogy azt rendeli, hogy a részesitett a tilos feltételt teljesiteni nem tartozik, a végrendelkezőt még a részesités elveszitésével is mintegy bünteti, amennyiben azt a részesitett mindenképpen, a végrendelkező akarata ellenére is megtarthatja.

A Tervezet második szövegének 1604. §-a ehhez képest az érthetetlen, ellenmondó és lehetetlen feltételekre vonatkozólag dispositive, a törvény- vagy erkölcstelen feltételekre vonatkozólag azonban kényszeritő szabály erejével ugy rendelkezik, hogy az ilyen feltételekhez kötött részesitéseket olybá kell venni, mintha nem kötötték volna feltételhez. Ha tehát kitünik, hogy az örökhagyó a részesitést az érthetetlen, ellenmondó vagy lehetetlen feltétel nélkül nem akarta volna, ugy maga az ilyen feltételhez kötött részesités hatálytalan, ellenben a tilos (jog- vagy erkölcsellenes) feltétel a részesités hatályát még akkor sem érinti, ha nyilvánvaló, hogy az örökhagyó a részesitést a feltétel nélkül nem rendelte volna.

Amig vitán kivül áll, hogy az élőkközötti jogügylethez kötött érthetetlen, perplex, lehetetlen vagy tilos halasztó feltételek magát a jogügyletet teszik semmissé, addig a végintézkedéshez füzött ilyen feltétel tekintetében a törvényhozások eltérő álláspontot foglaltak el.

A justinianusi római jog a lehetetlen és tilos végrendeleti feltételek tekintetében a sabinianusok és proculejanusok eltérő nézetei közül az előbbiekét fogadta el, amely szerint az ilyen feltétel nem létezőnek, a részesités maga tehát mint feltétlen érvényesnek tekintendő. Ugyanez állott az érthetetlen végrendeleti feltételre, mig a perplex (ellenmondó, értelmetlen) feltétel a római jog szerint is magát az ettől függővé tett intézkedést tette hatálytalanná.

A franczia, az olasz és a szász törvénykönyv a justinianusi jog álláspontját tette magáévá. A porosz törvénykönyv az erkölcstelen feltételt nem létezőnek, lehetetlen feltétel esetében azonban már magát az ehhez kötött részesitést mondja hatálytalannak. Az osztrák polgári törvénykönyv ugy lehetetlen, mint tilos halasztó feltétel esetében magát a részesitést tekinti semmisnek és csak az érthetetlen feltételt ki nem tüzöttnek.

A német polgári törvénykönyv külön nem intézkedvén az ilyen végrendeleti feltételekről, e szerint a jogügyleti ilyen feltételekre vonatkozó általános szabályok alkalmazandók a végintézkedések feltételeire is. Ugyanezen az állásponton van a svájczi uj törvénykönyv is.

A német irók[2] a német polgári törvénykönyv álláspontját a mai jogfelfogás természetes következményének mondják, szemben a római jog felfogásával. Ugyanezt a nézetet vallotta nálunk *Kern Tivadar.*[3]

[1] Főelőadmány és birálati anyag VIII. köt. 289. l.

[2] *Strohal* Erbrecht I. 143. és köv. l.; *Dernburg* Das bürgerliche Recht V. 44. §.; *Endemann* Lehrbuch III. 36. §. 3*b*).

[3] Magyar öröklési jog 38. és 39. §-ai. *Unger* (Erbrecht 16. §. 13. jegyz.) az osztrák polgári törvénykönyv álláspontját helyesli. Ezt a nézetet vallják *Zlinszky-Reiner* (Magy. mag. jog 208., 205. és 1085. l.).

A Tervezet tehát az ujabb jogfejlődéssel szemben — igénytelen nézetem szerint — helytelenül a római jog álláspontjára tért vissza.

Pedig azok a szempontok, amelyek a római jogban a végintézkedések feltételeinek a jogügyleti feltételekre vonatkozó általános szabályoktól eltérő elbirálását indokolttá tették, ma már fenn nem forognak.

Tudjuk, hogy a korábbi római öröklési jogban a semel heres semper heres, meg a favor testamenti vallási és erkölcsi szempontokkal átszőtt elve egyrészt egyáltalán nem kedvezett a feltételes végintézkedéseknek, másrészt a végrendelet hatályát még a végakarat megkorrigálása árán is mindenképpen fentartani iparkodott. A favor testamenti elve ugyanis nem volt a favor voluntatis defuncti elvével a mai jogfelfogás értelmében azonos, amennyiben amaz csak arra irányult, hogy végrendelet esetében intestat öröklés be ne állhasson, mert ezt a római erkölcsi felfogás szégyennek tekintette. A justinianusi jogot, a pandektális jogrendszert, sőt a német — «gemeines Recht» ujkori müvelőit is annyira jellemző doktrinér konzervativizmus magyarázza meg azt, hogy a régi római jognak ez a felfogása a viszonyok változása daczára a római jog hatása alatt készült törvénykönyvekben többé-kevésbé megmaradt. De hogy már a római jogban is volt nézet, amely ezt a felfogást következetlennek tartotta, azt a proculejanusok álláspontja, de még inkább a sabinianusok iskolájához tartozó Gaius ismert megjegyzése: «et sane vix idonea diversitatis ratio reddi potest» igazolja.

A mai jogfelfogás mellett még kevésbé lehet elfogadható indokát adni annak, miért legyen a lehetetlen vagy tilos, vagy az ezekkel egy szempont alá eső érthetetlen vagy ellenmondó feltételtől függő végrendeleti részesités hatályos, az ilyen feltételtől függő ajándékozás ellenben hatálytalan.

Bárminek is tekintjük elméletileg a feltételt, annyi kétségtelen, hogy feltételes akarat kijelentésnél a czélzott jogi hatás csak a meghatározott esemény bekövetkeztére van akarva. Ha az az esemény be nem következhetik, maga a jogi hatás sem következhetik be. Vagyis a feltétel a jogügylet tényálladékának oly integráns része, hogy azt attól önkényesen el nem választhatjuk anélkül, hogy magának a jogügyleti akaratkijelentésnek tartalma meg ne változzon.

A semmis feltétel tehát az egész jogügyletet semmissé teszi.

És e tekintetben nem lehet különbséget tenni egy semmis feltételtől függő élőkközötti jogügylet, meg egy ilyen feltételtől függő végintézkedés között. Sőt abból, hogy a végakarat érvényesülésére a jog különös sulyt helyez, éppen az következik, hogy a feltételes végakaratot még kevésbé szabad a feltétel önkényes kikapcsolásával megkorrigálnunk.

Az indok, amit a Tervezet első szövegének indokolása felhoz, nem áll meg. A feltevés, hogy az örökhagyó nem tudta, hogy a feltétel semmis, nem mond semmit. Ha az ellenkezőt tennők fel, akkor abból azt kellene következtetni, hogy az örökhagyó az intézkedésre sulyt nem helyezett, vagyis jogi hatást czélzó komoly akarat egyáltalán nem forog fenn. Viszont ha feltesszük, hogy az örökhagyó a feltétel teljesülhetése tekintetében tévedésben volt, ebből éppen az következik, hogy a feltételt éppen azért szabta, mert e részesitést csak a feltétel teljesülése esetére akarta.

Ami pedig azt a feltevést illeti, hogy in dubio inkább nyugodnék bele az örökhagyó abba, hogy a részesiteni kivánt személy feltétlenül kapja meg a részesitést, minthogy egyáltalán ne kapja, ez teljesen önkényes.

Az érthetetlen, ellenmondó vagy lehetetlen feltételtől függő részesitések tekintetében a Tervezet ugyancsak dispositive intézkedik, de az örökhagyó valóságos szándékának érvényesülésére ennek aligha lesz hatása.

Miből kellene ugyanis még kitünnie annak, hogy az örökhagyó a részesitést a kitüzött feltétel nélkül nem akarta, mikor már éppen a feltétel kitüzése maga bizonyitja az örökhagyó ezen szándékát?

Lehetetlennek tartom, hogy a Tervezet szerkesztői azt kivánták volna, hogy az örökhagyónak ezt a szándékát magában a végintézkedésben kell kifejeznie, mert ez akkor nem jelenthetne egyebet, mint azt, hogy tulajdonképeni feltétel csak az volna, amit az örökhagyó, mint ilyent mintegy clausula privatoriaval külön még meg is erősitett. A külön meg nem erősitett feltétel e szerint joghatály nélküli óhajtássá degradálnatnék.

Ha azonban a tervezet ezzel az intézkedéssel azt engedi meg, hogy minden esetben külső körülmények alapján birálandó el az, vajjon az örökhagyó a feltétel teljesitéséhez tényleg ragaszkodik is, ugy olyan intézkedést statuál, amely a gyakorlatban vagy egyáltalán érvényesülni nem fog, vagy ha igen, akkor a végrendelkező akaratának tisztán ötletszerü megmásitására fog alkalmat adni, mert az örökhagyó ilyen szándékának feltevésére pozitiv támpont sohasem lesz.

Az osztrák polgári törvénykönyv által az érthetetlen feltétel esetében elfoglalt eltérő álláspont nem indokolt. Érthetetlen feltételtől függővé tett részesitésnél is éppugy áll az, hogy az örökhagyó a részesitést csak a bizonyos esemény bekövetkezése esetére akarta, mint lehetetlen vagy tilos feltétel esetén. Abból kell kiindulni itt is, hogy az örökhagyó maga tudta, miben áll az általa kitüzött feltétel, arra tehát oly sulyt helyezett, hogy anélkül a részesitést megadni nem akarta. Minthogy azonban mi azt az eseményt, amelynek bekövetkezésétől a részesités függővé van téve, meghatározni nem tudjuk, nem tudjuk végrehajtani az örökhagyó akaratát sem.

Kifejezetten a végakarat szabadságának elvébe ütközik azonban a jogellenes vagy erkölcstelen feltételtől függő részesitésekre vonatkozó kényszeritő jogszabály, amely az örökhagyóra egyenesen rákényszerit oly akaratkijelentést, amely nyilvánvalóan nem volt szándékában.

Amit ezen drasztikus rendszabály indokaként a Főelőadmány felhoz, az egyáltalán nem állhat meg.

Ilyen büntető, preventiv czélzatu szabály az öröklési jogban mindenekelőtt nincs helyén. De amellett, hogy a jogérzettel ellenkező visszás eredményekre vezet, nem is alkalmas arra, hogy a tilos cselekményekre való csábitást meggátolja.

Senkinek jogérzete nem fogja megérthetni azt, miért kell annak a notórius verekedőnek — hogy a Tervezet első szövegének indokolásában használt példával éljek — akinek az örökhagyó 1000 koronát hagyományozott azon feltétel alatt, hogy az örökhagyó ellenségét inzultálja, ezt az 1000 koronát az örököstől feltétlenül megkapnia és miért kell az örököst, aki az örökhagyó jogtalan kikötéséért nem tehet, büntetni azzal, hogy ezt az 1000 koronát annak a verekedőnek ok nélkül kifizesse.

De vegyünk más példát:

Strohal[4] hozza fel a tilos feltételhez kötött végintézkedés mikénti végrehajtásának példájául a következő esetet:

Az örökhagyó *A*-t örökösének nevezi azzal, hogy az örökség *A* halála után *B* nek jusson, ha *A* elmulasztja egyetlen fiát az öröklésből kizárni. A Tervezet álláspontja szerint *B A* halála esetére feltétlenül utóörökösnek ismerendő el, holott a német polgári törvénykönyv álláspontja szerint a tilos feltételtől függő, attól tehát elválaszthatatlan részesités is semmisnek lévén tekintendő, *B*-nek utóörökössé történt nevezése hatálytalan.

Hogy melyik megoldás felel meg jobban a jogérzetnek, azt — ugy hiszem — nem kell bővebben fejtegetnem. De menynyiben érvényesül a Terveztet czélzata? Vajjon preventiv szempontból van-e valami ráczió abban, hogy a halála után az örökhagyó által éppen a jog- és erkölcs ellenére az öröklésből kirekeszteini kivánt gyermek helyett *B*-nek jusson az örökség?

Más példa: Az örökhagyó következőleg végrendelkezett: «Ha az X zárdában nevelt árva unokahugomat sikerül rábirni arra, hogy apácza legyen, vagyonomat a zárdának hagyom». A Tervezet szerint a zárda feltétlenül megkapja az örökséget, s «büntetve» az örökhagyó szegény unokahuga lesz, aki különben talán az örökhagyó törvényes örököse lett volna, s aki most már igazán apácza kénytelen lenni, hogy megélhessen.

Vagy: Az örökhagyó gyáros alkalmazottai közül annak, akinek sikerül egy versenyvállalat féltékenyen őrzött üzleti titkát képező gyártási eljárás leirását megszerezni, 50,000 koronát hagyományoz. Mondjuk, hogy kétségtelen az, hogy a szóbanforgó leirás csakis jogtalan uton szerezhető meg. Quid juris a

Kolosváry (A magy. mag. jog kézikönyvei 119. l.) a végintézkedésekre nézve kivételes szabálynak (?) mondja, hogy a lehetetlen, tilos vagy perplex feltételek ki nem kötötteknek tekintetvén, a rendelkezés érvényére ki nem hatnak.

[4] Erbrecht I. 25. §. 12. jegyz.

Tervezet szerint? A részesités feltétlenül hatályos lévén, a Tervezet 1678. §-ának második bekezdése értelmében a hagyománnyal terhelt örökös illeti meg a választás, hogy az alkalmazottak közül ki kapja meg a hagyományt. És kit fog vajjon az örökös választani? Bizonyára azt, aki az örökhagyó szándékainak megfelelően a tilos cselekményt a Tervezet minden preventiv intézkedése daczára mégis csak el fogja követni.

A Tervezet téves ténybeli és lélektani feltevésekből indul ki és nem mérlegelte a rendelkezés várható összes következményeit. Innen van, hogy nem mindég oda vág, ahova tekint.

A második példából látjuk, hogy a tilos feltételnek nem kell okvetlenül a részesiteni kivánt személy cselekményében állania. Az a kiinduló pont tehát, hogy a részesités által az örökös vagy hagyományos tilos cselekményre van csábitva, már nem biztos.

A dolus dolo compensatur elvét sem lehet itt alkalmazni. A rendelkezés nem a rosszra csábító örökhagyót, hanem a csábitásban teljesen ártatlan harmadikat, a hagyománnyal terhelt személyt vagy a különbeni törvényes örököst bünteti.

Hogy a lélektani feltevéshez is szó fér, arra a tervezett megoldással szemben már felmerült és a Főelőadmányban közölt észrevételek utaltak. Mindenesetre valószinübb, hogy a részesitett a kapott részesitésért inkább fog a tilos feltételnek — még ha ez már anyagi érdekében nem is áll — eleget tenni, mintha nem kap semmit.

Azután helytelen abból indul ki, hogy a végrendelkező tudta, hogy tilos feltételt tüz ki. Ebben a Főelőadmány következetlen is. A Tervezet első szövegének indokolása az elvi álláspontot éppen abból vezeti le, hogy az örökhagyó jóhiszemüségét kell vélelmezni. És azt hiszem, hogy ez a feltevés éppen a Tervezet második szövegének 1605. §-ában exemplicitative felsorolt tilos feltételek kitüzése eseteiben valószinübb is. Már pedig ha egyszer azt tesszük fel, hogy a tilos feltételt az örökhagyó szabályszerint jóhiszemüen tüzi ki, akkor a kifogásolt rendelkezés legis ratiója a maga egészében megdől.

Különben czéltalan ez a preventiv intézkedés már csak azért is, mert aki anyagi részesités igéretével valakit tilos cselekményre akar csábitani ugy, hogy az igért anyagi előnyt ne koczkáztassa, ezt feltételtől függő ajándékozás utján a Tervezet intézkedése daczára bátran megteheti.

Mindezeknél fogva a Tervezet 1604. §-a helyett a következő intézkedést vélem helyesebbnek:

«A részesités hatálytalan, ha az érthetetlen, ellenmondó, lehetetlen, jogellenes vagy erkölcstelen feltételtől van függővé téve.

Ugyanez áll, ha az örökhagyó a részesitést oly személy javára szóló feltételtől tette függővé, aki az öröklésre méltatlan.»

Ilyen szövegezés mellett elesik szüksége annak, hogy kimondjuk, hogy az érthetetlen, ellenmondó, lehetetlen vagy tilos *bontó* feltétel ki nem kötöttnek tekintendő. A bontó feltétel ugyanis mindig egyuttal halasztó hatályu arra a személyre nézve, akinek a részesités a feltétel teljesülése esetére utóbb kell hogy jusson.

A semmis feltétel a dolog természetéhez képest csak azt a részesitést teszi semmissé, amelyik az ilyen feltételtől függ. Ebből az következik, hogy arra a személyre vonatkozólag, akinek részesitéséhez egy semmis bontó-feltétel van kötve, ez a feltétel nemlétezőnek tekintendő.

Strohal már közölt példájában az a feltétel, hogy ha *A* egyetlen fiát az öröklésből ki nem zárja, *A*-ra nézve bontó, *B*-re halasztó hatályu. Miután a feltétel *B*-nek attól függő részesitésével együtt semmis, a feltétel maga *A*-ra nézve olyan, mintha az örökhagyó ki sem kötötte volna.[5]

Dr. Wittchen Lajos.

[5] *Strohal* (i. m.) a tilos bontó-feltételnek is szabály szerint a részesitést megsemmisitő hatályt tulajdonit, megengedi azonban, hogy ez nem mindig áll. Strohal nyilván a negativ potestativ feltételekre gondol, amelyek jogtechnikai okokból bontó-feltételekként kezelendők ugyan, ez azonban az ilyen feltétel lényegét, nevezetesen azt, hogy az ahhoz kötött részesités maga a feltétel teljesitésétől van függővé téve, nem érinti. Például: «Az örökösöm legyen, ha meg nem házasodik.» Ezt a felfüggesztő feltételt bontóként a jog csak azért kezeli, mert az különben csak a részesitett halálával volna teljesültnek tekinthető. *A*-nak részesitése azonban lényegileg a feltétel teljesitésétől függ, s miután ez a jó erkölcsökbe ütközik, azzal együtt semmisnek tekintendő *A* részesitése is.

Turpis causa a hiteljogi gyakorlatban.

Érdekes kérdésben hozott csak nem régen a Curia határozatot és ezzel a hiteljogi turpis causának egyik igen érdekes s eddig talán a gyakorlatban még elő nem fordult részében mondott végleges itéletet.

A Curia döntését különösen érdekessé teszi az a körülmény, hogy mig az elsőbiróság alperes ilynemü védekezése daczára elejtette a turpis causa fenforgásának lehetőségét s a törvényszék itéletének ezen indokolását a kir. tábla is teljesen magáévá tette, addig a Curia mindkét biróság itéletét megváltoztatta s a turpis causa fenforgásának indoka alapján felperest keresetével elutasitotta.

A per lefolyása és anyaga sokkal érdekesebb, mint aminőkkel a hiteljogi gyakorlat terén nap-nap mellett találkozni szoktunk s éppen ezért a kérdés világosabbá tétele végett nem lesz érdektelen azt főbb vonásaiban megvilágitani.

Az eset előzménye az volt, hogy X. Y. kenyérsütőde-vállalattal birt, amelyet később eladóvá tett. Az iparüzletnek vevője akadt A. B. személyében, az üzlet létre is jött s A. B. megvette a kenyérsütődét összes berendezésével, aktiváival és passziváival együtt. Az átruházási szerződés 6. pontja azon kikötést tartalmazta, hogy amig vevő hasonló iparüzletet folytat, addig az átruházó sem a maga, sem más neve alatt hasonló iparüzletet nem folytathat. Ezen kikötés szankcziójaként megállapodtak a szerződő felek abban, hogy amennyiben átruházó fél az ezen pontban körülirt kötelezettségét hasonló nemü iparüzlet nyitása által megszegné, az esetben 3000 K kötbért és 300 K évi előre megállapitott kártéritési összeget lesz köteles fizetni.

Az ekként létrejött átruházási szerződés perfektuáltatott is, vevő az iparüzletet átvette s folytatta is minden akadály nélkül.

A szerződés megkötése után mintegy kétévre átruházó X. Y. hasonló sütőde-üzletet nyitott s ezzel az átruházási szerződés fent ismertetett 6. pontja megvolt sértve s a kötbérkövetelésre a szerződésszerü alkalom megnyilt. A vevő nem sokáig késett a perrel s A. B.-ét a szerződés 6. pontjának megszegése miatt kötbérkövetelés és kárigény czimén beperelte a törvényszék előtt 3300 K iránt.

Alperes több lényeges ténykörülményre hivatkozott, védekezésének leglényegesebb pontját azonban mégis azon jogi védekezés képezte, hogy a szerződésnek vitatott 6. pontja meg nem állhat, minthogy az hiteljogi értelemben vett turpis causát képez.

Igaz ugyan, hogy a versenytilalom szerződésszerü kikötése általában véve megvan engedve, hiszen a versenytilalom nem volna czéljának megfelelő, ha csupán a törvény szük keretei között találhatna magának alkalmazási teret, hanem a versenytilalmat éppen az teszi nagy kiterjedésü intézménnyé, hogy az a szerződő felek diszpozitiv intézkedései alól sincsen kivéve. Kétségtelen tehát, hogy a versenytilalom szerződésszerü kikötése jogilag megállhat s az ezen kikötések szankcziójaként megállapitott bármiféle joghátrányok is azoknak megszegése esetére előállanak és per utján érvényesithetőkké lesznek.

Mindezeknek daczára a birói gyakorlat, bármilyen liberálisan is kezelje a felek szerződési szabadságát, mégis már régebben arra az álláspontra helyezkedett, hogy a versenytilalom kikötése csak az esetben állhat meg jogilag, ha az meghatározott tartamu időre szól s ebből kifolyólag a meg nem határozott tartamu kikötés turpis causát képezvén, érvénytelen s legfeljebb csak naturális obligácziót képezhet.

Ez volt alperes védekezésének is gerincze s ennek daczára az elsőbiróság felperes jogi álláspontjára helyezkedett s alperest a kereset értelmében marasztalta. A törvényszék indokolása

Kernnek (i. m.) viszont az érthetetlen bontó-feltételre vonatkozólag az a nézete, hogy ez az ahhoz kötött részesitést is megsemmisiti. Azzal indokolja ezt, hogy a bontó feltétel érthetetlensége következtében nem lévén megállapitható, mikorra kivánta az örökhagyó azt, hogy a részesités hatályát veszitse, a részesitést ennélfogva egyáltalán nem lehet megadni. Helyesebbnek vélem azonban az ellenkező nézetet, amely abból indul ki, hogy az örökhagyó a részesitést az illető személynek mindenképpen megadni akarta, minélfogva jobban megfelel szándékának, ha a részesitendő a részesitést — ha korlátozás nélkül is — megkapja, mintha egyáltalán nem kapja meg. Semmiképpen sem volna gyakorlati jelentősége annak, hogy az érthetetlen bontó-feltételre kivételes külön szabályt alkossunk.

ugyanis a turpis causára vonatkozólag azt foglalja magában, hogy bár a versenytilalomnak határozatlan időre való kikötése turpis causát képez, az a jelen esetben még sem forog fenn, mert a határozott időre való kikötést a határidőnek nem naptárszerü megjelölésével kell értelmezni, hanem e határidőt bizonyos körülményeknek bekövetkezése, esetleg megváltozása fogja megszabni. Ez indokolást a törvényszék csakis ugy értelmezhette, hogy a versenytilalom a szerződő felek között addig áll fenn, mig a vevő által átvett régi üzlet klienturája annyira megszilárdul, hogy azt hasonló nemü üzlet nyitása semmi tekintetben nem veszélyezteti.

Kétségtelen, hogy ezen indokolásnak is megvan a maga jogi alapja, csakhogy éppen az a baj, hogy naptárilag kitett határidő megjelölése nélkül a gazdasági konjunkturák hullámzó változásai közepette nagyon bajos meghatározni azt az időpontot, amikor a versenytilalom megszegése a kedvezményezett félre nézve már nem jár gazdasági hátrányokkal. Mert tulrövid határidőnek kiszabása esetén a kivánt czél el nem éretik, a tulhosszu határidő pedig a szabadverseny elveivel jön összeütközésbe. Az aranyközéputat pedig megtalálni nagyon nehéz s az esetek legnagyobb részében nem is sikerül az.

És éppen ezen oknál fogva a fent vázolt konkrét esetben a szerződés 6. pontjában kikötött versenytilalom, minthogy annak időtartama naptárilag megjelölve nem volt, határozatlan határidőre szólónak volt csak tekinthető s minthogy a határozatlan időre szóló versenytilalmi kikötés ellenkezik a szabadverseny elvével és az iparszabadsággal, az, mint ilyen, hiteljogi értelemben vett turpis causát képez.

Mint fentebb emlitettem, az elsőbiróság a már érintett okoknál fogva felperesi álláspontot fogadta el és turpis causát fenforogni nem látott. A törvényszék ezen álláspontját a másodfokon eljárt kir. tábla is osztotta és a törvényszék itéletét indokainál fogva helybenhagyta.

A Curia azonban szembehelyezkedett mindkét bíróság jogi felfogásával s a turpis causa kérdésében azt a szerintem is egyedül helyes jogi álláspontot foglalta el, hogy a versenytilalom határozatlan időtartamra szóló kikötése turpis causát képezvén, az meg nem állhat s az ahhoz füzött joghátrányok bíróilag nem érvényesithetők.

Lehet, hogy a Curia állásfoglalása e kérdésben nem olyan liberális, mint a két alsóbb bíróságé, azonban jogilag csakis ez álláspont lehet helyes, mert a felek szerződési szabadsága sem terjeszthető ki olyan mértékben, hogy ezáltal törvénybe, szokásba, avagy jó erkölcsökbe ütköző kikötések még birói védelemben is részesüljenek. *Dr. Kovássy Albert.*

Terhelik-e az igényper költségei a végrehajtást szenvedőt?

(Válasz a 28. számban közzétett nyiltkérdésre.)

A kérdésre adandó feleletnél annak megállapitásából kell kiindulnunk, hogy a felek között közjogi természetü jogviszonyt létesitő per- és végrehajtási eljárásból kifolyólag felmerülő költségek viselését átháritják-e s mely esetekben egymásra az e jogviszonyba került személyek?

Az 1868. évi LIV. tcz. 251., 252. §-ai, az 1893. évi XVIII. tcz. 108—115. §-ai, valamint az 1912. évi I. tcz. 424—430. §-aiból, nevezetesen ezek ama rendelkezéseiből, hogy a pervesztes fél a képviselők kiadásait s dijait is magában foglaló perköltségek megtérítésében elmarasztalandó, nyilvánvaló, hogy az átháritásnak a perben helye van s hogy a törvényhozó e költségek megtérítését magánjogi kártérítési kötelességnek tekintette, melynek kérdésében processuális tekintetekből a per tárgyáéval egyidejüleg hozandó, illetve hozható döntés. A költség kárként tekintetvén, ennek viselése kérdésére az általános magánjogi kártérítési elvek alkalmazandók, aminthogy a fentidézett törvények is ez elveket alkalmazzák. Bár ezek szerint a kártérités jogalapja az objektiv károkozás, melynél közömbös a kárositónak aktiv vagy passziv viselkedése, vétkessége s a vétkességnek foka, minthogy azonban a perköltség egyrészt csupán a per folyamán merül fel, de másrészt csak közvetlenül okoztatik a per s illetve az ezt folyamatba tevő fél által, közvetetten azonban a perre okot szolgáltatott fél által, nem volt mellőzhető a szubjektiv vétkességnek ezen fokig való figyelembe vétele. Ezek szerint a perköltség = kár, mely a pernyertes felperes ama jogos érdekének sérelmében áll elő, hogy az objektiv jog szerint megillető szubjektiv jogát akadálytalanul nem érvényesitheti, a pernyertes alperes részén pedig ama jogos érdek sérelmében létesül, hogy ok nélkül a perben való részvételre kényszerül. A kárt előidéző ténykedés valamelyik félnek jogellenes viselkedése, a marasztalt alperesnél rendszerint ennek késedelme. Az alapgondolat, hogy a pernyertes félnek jogos perből kárt szenvednie nem szabad, feltéve természetesen, hogy a károkozáshoz saját ténykedésével vagy mulasztásával hozzá nem járult.

Ezért rendelkeznek a fentebb hivatkozott törvényhelyek olyképp, hogy ha az alperes a perre okot nem szolgáltat, még pervesztés esetén sem tartozik a felperes költségeit megtériteni, valaminthogy a jog czélirányos érvényesitésére vagy a védelemre nem szükséges költségek felmerülésével létesült kár az eset minősége s a biró belátása szerint a károkozáshoz ilyképp hozzájárult fél által viselendő.

Ugyanez elvek szerint ugyanily kárnak tekinti a költségeket a végrehajtási eljárást szabályozó 1881. évi LX. tcz. is, mely a 27. §-ban generalis szabályt állit fel, kimondván, hogy a végrehajtási költségeket a marasztalt fél viseli még az esetben is, ha a perben a költségek megfizetésére nem köteleztetett.

A marasztalt teljesitési késedelme jogellenes viselkedés, mely gátolja az itéletnek foganatba menetelét s okul szolgál arra, hogy a jogosult a végrehajtási eljárást folyamatba tegye. Az itéletnek vagy végrehajtható határozatnak foganatszerzésével felmerült költségek a jogosultnak kárát képezik, melyeknek oka közvetetten épugy a marasztalt fél, mint ahogy a perköltségeknek oka a perre okot szolgáltatott fél. A gyakorlat e szakaszt annyira következetesen alkalmazza, hogy még az árverési vevő javára is az 1881. évi LX. tcz. 180. §-a alapján elrendelt s foganatositott birtokbahelyezés költségeit is a végrehajtást szenvedett terhére állapitja meg, kinek *késedelme mint költségokozó mulasztás mindaddig fennáll, mig a hitelező ki nem elégittetik.* Az alapelv itt is az, hogy *a jogosultnak jogos követelése behajtásából kifolyólag kárt szenvednie nem szabad.*

Ez az alapelv konzekventer érvényesül mindenütt, ahol a törvény a költségekről emlitést tesz: a végrehajtató a költségeket csupán előlegezni tartozik (20., 124., 250. §-ai), ellenben nem tartozik azokat viselni még az esetben sem, ha a kiküldött a végrehajtást szenvedett sérelmére jár el (35. §.), viszont a marasztalt felet terhelik a perbiróság közbenjöttével teljesitett fizetés alkalmával a hitelező megjelenése által felmerült költségek (41. §.), ő tartozik az adósnál lefoglalt követelés letéti költségeit ennek megtériteni (82. §.), a lefoglalt követelés behajtásával megbizott ügygondnoknak az adós ellen meg nem itélt költségeit viselni (126. §.), a végrehajtási költségekhez számittatnak az ily per behajthatatlansága esetén, valamint valamely ingatlanra vonatkozóan szerzett jogának érvényesitésével felmerült költségek (128., 132. és 138. §-ai), sőt előnyös kielégitését tartozik türni az ismeretlen hitelezők képviseletére rendelt gondnok sorrendi tárgyalási dijának s a zárgondnoki költségek s dijaknak (189., 211. §-ai).

Ennek az alapelvnek érvényesülése szükségszerüen kell, hogy magával hozza azt is, hogy jóhiszemü foglalás esetén a sikeres igényperben a végrehajtatónak költségeit a végrehajtást szenvedett megtériteni tartozzék, mert ellenkező esetben jogos követelésének behajtásából kárt kellene szenvednie a hitelezőnek akkor, mikor adósa késedelemben van. A végrehajtási törvény fent emlitett rendelkezései szerint pedig a késedelemben levő felet terhelik az összes — még ama költségek is — melyeknek felmerülte a késedelemmel távoli s közvetett okozatossági kapcsolatban áll.

A jóhiszemü foglaltató ellen folyó igényper költségeire nézve áll ez annál is inkább, mert igényper az 1881. évi LX. tcz. 128., 132. és 138. §-aiban emlitett perekkel még annyiban is hasonlatos, hogy ez is a végrehajtást szenvedettnek érdekében is folyik, kinek — az összejátszás esetét nem tekintve — kétségtelen érdeke, hogy az igénylő támadása, bár ez a 96. §. szerint a kettejök (igénylő és végrehajtást szenvedett) közti jogviszonyra hatállyal nem bir, elháritassék s illetve etikai szempontokból feltételezendő, hogy érdekét képezi az itélet szerint rárótt kötelezettségének lerovása.

Amint azonban a perköltségek közül sem kérhető azok megtérítése, melyek a jog czélirányos érvényesitésére szükségesek

nem voltak, nem viselendők a nyilván szükségtelen végrehajtási költségek sem a marasztalt által. A végrehajtási eljárás 44., 117., 159., 202., 230. és 235. §-ai rendelkeznek arról, hogy az indokolatlan és szükségtelen eljárások költségei által származó kár a végrehajtatót, mint a kár okozóját terhelje.

Hogy a rosszhiszemü foglaltató az igényper költségeit megtérítési igény nélkül önmaga tartozik viselni, csak folyománya e rendelkezéseknek. De a jóhiszemü foglaltatónak is az igényperbe bocsátkozása, mint védelmi eljárás is, szükségtelen s indokolatlan lehet akkor, ha az igényelt ingókon felül foglalás alá annyi érték vétetett, hogy ezzel a követelés teljes fedezetet nyert; de az igényper folyamán is okoztathatnak a jóhiszemü foglaltató alperes által a célirányos védelemre nem szükséges költségek. Ez esetben s ily költségek a végrehajtást szenvedettet nem terhelhetik.

S mert e kérdések birói kogniczió alá a perenkivüli végrehajtási eljárás során nem bocsáttatnának, indokolt, hogy e költségek megállapitása s megitélése a felek meghallgatásával per során történjék, ami különben annál kevésbé mellőzhető, mert az igényper költségeire nézve a törvény nélkülözvén oly rendelkezést, hogy ezek a végrehajtási követelés járulékaihoz számittassanak, e rendelkezés hiánya csakis perrel pótolható.

Az 1908. évi XLI. tcz. 4. §-a a 100 koronán aluli végrehajtásoknál a végrehajtató közbenjárását szükségtelennek tekintvén, ugy vélem, hogy e törvény szellemét követi a biró, ha az ily értékü végrehajtásokból felmerülő igényperek költségeire az 1893. évi XIX. tcz. 22. §-ának a 40 koronán aluli perekre vonatkozó rendelkezéseit alkalmazza. *Dr. Lichtig Arthur.*

Különfélék.

— **A szombathelyi ügyvédi kamara** jelentéséből a következő panaszokat olvassuk: A horvát biróságok a magyar biróságoknak megkereséseit — különösen végrehajtási ügyekben — vagy egyáltalán nem, vagy oly késedelmesen teljesitik, hogy abból a jogkereső közönségre kiszámithatatlan anyagi kár hárul. Ennek illusztrálására egy-két esetet emlitünk fel.

A szombathelyi kir. járásbiróság az 1912. Sp. III. 1172/3. sz. végzéssel 1912 deczember 20-án megkereste a belovári járásbiróságot egy kielégitési végrehajtás hivatalból való foganatositása iránt. Végrehajtató kérelmére a szombathelyi kir. járásbiróság 4. alszám alatt 1913 február 18-án megsürgette az ügyet — de a mai napig még a kiküldő végzés sem bocsájtatott ki.

Az 1912. Sp. III. 854/3. sz. végzéssel 1912 október 11-én a kapronczai kir. járásbiróságot kereste meg ugyancsak végrehajtás foganatositása végett a szombathelyi járásbiróság; a november 28-án kézbesitett 16,005/912. sz. kiküldő végzésben kért 36 K 50 fillér előleget felperes 1912 november 29-én megküldötte — s azóta sem a végrehajtás nem foganatosittatott, sem felperes semminemü értesitést nem kapott.

Az 1912. Sp. II. 154/3. sz. végrehajtási ügyben a szombathelyi kir. járásbiróság a végrehajtás hivatalból leendő foganatositása végett a kapronczai kir. járásbiróságot 1912 szeptember 6-án megkereste; a kiküldő végzés 1912 október 19-én megérkezett ugyan, de felperes sürgetése daczára máig sem történt további intézkedés.

Az 1912. Sp. II. 644/4. sz. végzéssel a belovári kir. járásbiróság a végrehajtás hivatalból való foganatositása végett 1912 deczember 5-én megkerestetett — ez ügyben máig nem történt intézkedés.

— **A budapesti államrendőrség 1912. évi jelentéséből** közöljük a következő statisztikai adatokat:

Az államrendőrség bünügyi osztályának ügyforgalma az 1912. évben a következő volt: érkezett 135,534 ügydarab; elintézendő volt 139,651 ügydarab; elintéztetett 135,678 ügydarab; hátralék maradt 3973 ügydarab.

Az összes elintézendő ügyek 37 előadó közt oszoltak meg, ugy hogy egy-egy előadóra 3775 ügydarab elintézése jutott.

A budapesti államrendőrségnél 1912. évben feljelentettek összesen 32,214 személyt, ezek közül kinyomozott a rendőrség 21,306 személyt, a feljelentetteknek tehát 66%-át.

A kinyomozottak közt volt: 17,632 férfi, 3674 nő.

A kinyomozottak közül előzetes letartóztatásba helyezett a rendőrség az 1912. évben 3129 személyt, vagyis a kinyomozott tetteseknek 14% át.

A letartóztatottak között volt az elmult évben 2669 férfi és 469 nő.

Az 1911. évben 25,544 büncselekmény került nyomozás alá, 1912-ben 29,506.

Az 1911. évi állapottal összehasonlitva tehát 3082-vel nőtt a multévi többlet. Ez aránylag nagy szaporulat annak tulajdonitható, hogy a mult évben Kispest és Erzsébetfalva is a budapesti államrendőrség hatáskörébe tartozott. Az összes eljárás alá került büncselekmények közt volt 9898 (33%) büntett, 19,608 (67%) vétség.

Ezek közt volt 3006 büncselekmény, mely az ember élete és testi épsége ellen irányult. Az összesnek tehát 13%-a. Vagyon elleni büncselekmény volt 24,679, az összesnek 83%-a.

Az ember élete és testi épsége ellen irányuló büncselekmények a következőképpen oszlanak meg:

	büntett	vétség	
Gyilkosság	25	—	
Emberölés	78	58	
Magzatelhajtás	65	—	
Párviadal	—	6	
Gyermekölés	7	—	
Testi sértés	149	2027	
Veszélyes fenyegetés	—	561	(kihágás).

A gyilkosság, emberölés és kisérletnél a kinyomozott tettesek száma 180 volt. Ezek közt volt férfi 153, nő 27. Tizennyolcz éven felüli volt 179, tizennyolcz éven aluli 1. Rendes foglalkozásu volt 178, rendes foglalkozás nélküli 2. Rovottmultu 10, büntetlen előéletü 170 volt.

A testi sértések száma az elmult évben 2206 volt. Ezek közt volt 149 (6·7%) büntett, 2057 (93·3%) vétség.

A kinyomozott személyek közt volt 2083 férfi, 319 nő. Tizennyolcz éven felüli 2279, tizennyolcz éven aluli 65. Rendes foglalkozásu 2520, foglalkozás nélküli 22 volt. Rovottmultu volt 92. A tettesek közül a csavargó elem 0·9%-kal, a büntetett előéletüek 4·1%-kal szerepelnek.

A vagyon elleni büncselekmények közt volt 8853 (35%) büntett, 15,826 (65%). A feljelentett személyek száma 26,108, a kinyomozott személyeké 15,947 volt. Ezek közül férfi volt 13,191, nő 2756. A büntetett előéletüek száma 2278 (14%) volt.

— **Felügyelet.** A legnagyobb örömmel vettünk tudomást arról, hogy igazságügyi kormányunk nemcsak sablonszerü és bureaukratikus felterjesztések elintézését tartja feladatának, tehát papiros-felügyelet helyett komoly és valóságos felügyelet leszen.

Már arra mutat az a két elnöki felszólalás is, amely lapunk egyik utóbbi számában megjelent, a konkrét eseteket reklamálva.

Reméljük, hogy ilyen elintézésben részesülnek az ügyvédi kamarák évi jelentéseiben foglalt adatok is.

Előttünk a mult évről szóló jelentések.

Ha csak néhányat szakitunk is ki, nem merjük, mert nem is lehet a rögtöni orvoslást remélni.

Hiszen pl. a szegedi kamara jelentése szerint a szegedi kir. táblán azelőtt a rendes polgári ügyek 6—8 hét alatt jutottak elintézésre, most a 8—10 hónapos elintézés divik, és mi lesz az uj perrend alatt?

A szegedi kir. törvényszéknél a kiadó 3—4 hónap alatt kiadmányoz. Sürgősebb és soronkivüli természetü ügyeknél a kiadmányozási idő 3—4 hét. A szegedi kir. járásbiróságnál — ugymond a jelentés — «az irodák müködését jellemezni képesek alig vagyunk. A *botrányos* jelszó tulenyhe, mert *anarchia* van, teljesen *elzüllött állapot van, fejetlenség* uralkodik. Mi lenne, ha az ügyvédi kar jórésze nem segitene az iratok kutatásában, a határozatok leirásában és kiadásában?...»

A battonyai és csongrádi járásbiróságnál a kiadmányozás lassu, illetve vontatott. A makói és törökbecsei járásbiróságoknál a kiadmányok hibásak és csaknem olvashatatlanok.

A *pozsonyi* kamara azzal kezdi jelentésének ezt a részét, hogy: «nem akarunk évről-évre ugyanazokkal az unos-untig ismert gravamanekkel előállani». «Konstatáljuk az alsóbiróság állandó tulterhelését.» «Régi hátrányos állapot, hogy a kezelő- és leirószemélyzet elégtelensége és tulterheltsége miatt a kész elintézések kiadása sokáig késik, amiből a jogkereső közönségre a károk és visszásságok egész sora háramlik.

Az *aradi* kamara panaszolja a kiadmányozás lassuságát ugy a törvényszéknél, mint az aradi járásbiróság végrehajtási osztályában, ahol a kiadmányozás hetekig tart.

A dévai törvényszéknél a felebbezési tanácstól rendkivül lassan érnek le a járásbirósághoz az ügyek. A válópereket a vizsgálóbiró intézi, s igy a legegyszerübb pereknél is hónapokig tart, amig itéletre kerül a sor. A dévai törvényszék telekkönyvi osztályánál a kiadmányozás 2—3 hónapot vesz igénybe. E törvényszék polgári kiadójában a váltó és végrehajtási ügyek kiadmányozása két hétig tart, minden egyéb ügyek kiadmánya még felettébb késedelmesebb. A petrozsényi, hátszegi, puji és kőrösbányai járásbiróságoknál a kiadmányozás lassu, az összes épületek szükek, az irattár csak az utolsó két év iratainak befogadására alkalmas, a többi iratok a padláson hevernek, mely magánpadlásul is szolgál és hová hó és eső is beesik. A biróság felszerelése oly hiányos, hogy az ügyvédek szereztek be ruhafogast, székeket, négy asztalt.

*

Ime, a már közölteken kivül néhány nagy ügyvédi kamarától érkezett fontosabb panasz. Talán a papiroson már el is intéztetett, miután már évtizedek óta mindig ugyanezeket panaszolták.

Igazságügyi kormányunk biztató szavai, miniszterünk és államtitkáraink egyénisége azt a reményt kelti fel bennünk, hogy ugy a kamarák, mint a felügyeleti hatóságok és egyesek panaszait minden haladék és késedelem nélkül, gyorsan elintézik és igazságot szolgáltatnak mindenkinek, tekintet nélkül mindenre, de különös tekintettel arra, hogy alig egy esztendő választ el bennünket a polgári perrendtartástól.

A legfontosabb dolog az adminisztrácziő teljes rendbehozása. Az, amit fentebb bemutattunk, az a mult képe, a jövő mással biztat.

— **Egy birósági költségmegállapitás.** A nagykikindai kir. törvényszék telekkönyvi osztálya 7428/1913. sz. végzésével egy *46,480 K* tőke és járulékai iránti ügyben az árverési csatlakozási kérvényért készkiadással együtt *32 K-t* állapitott meg.

Ki kell emelni, hogy az ezen törvényszéknél érvényben levő birósági skála szerint a jelen ügyben *267 K* lett volna megállapitandó és hogy itt nem elnézésről avagy tollhibáról van szó, mert az előadó biró ur figyelme megelőzőleg a substrátum nagyságára fel lett hiva. — Kommentárt ehhez nem füzünk.

— **Hibaigazitás.** Lapunk 30. számában a 258. oldalon (második hasáb 8-ik bekezdés) értelemzavaró sajtóhiba került egy fölösleges «nem» szó révén. A mondat helyesen igy szól: «Mindennek ellenére azonban az ügyvéd eljárását tilos önsegélynek kell tartanom.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A numerus clausus Németországban.** A «Vereinigung Reinisch-Westfälischer Rechtsanwälte» a következőket jelenti. Az a körkérdés, melyet egyesületünk az összes ügyvédekhez intézett, arra az eredményre vezetett, hogy eddig 5127 ügyvéd a felvételi korlátozások mellett, 985 ellene szavazott. Az egyesület 1048 tagja nem kérdeztetett meg, mert ezek az egyesületbe való belépésük által nyilvánitották ki nézetüket, tehát a *korlátozások* (nem okvetlenül numerus clausus) mellé számitható 6175 ügyvéd szavazata.

— **Kártéritési kötelezettség** terheli azt a droguistát, aki tüzijáték rendelkezésére vállalkozott, ha a mutatvány közben tüz támad, kivéve azt az esetet, midőn a veszély elháritása czéljából előzőleg minden szükséges intézkedést megtett.

Indokok: Alperes önmagát megfelelő szakképzettséggel rendelkezőnek itélte akkor, midőn a tüzijáték technikai rendezését elvállalta. Mint droguista a tüzijátéknál felhasznált anyagok összetételével annyira tisztában is lehetett, hogy azok veszélyességét megitélhette. Ha pedig nem volt elég szakképzettsége, módja lett volna s igy köteles is volt a felhasznált anyagoknak különös tulajdonságai és hatása felől azon gyáraknál tudakozódni, melyeknél azokat beszerezte. A tüzijáték szinterét is személyesen vagy épitészeti szakértő által meg kellett volna vizsgálnia. Ha mindezt nem tette meg, kártéritésre okot adó mulasztást követett el. (Német bir. biróság 1913 ápr. 26-án hozott 572/912. sz. itélete.)

— **Kártérités mérve.** Ha a baleset folytán évenként üdülés czéljából utazást kénytelen tenni a sérült, ezen utazás költségeibe nem számithatók be ama költségek, melyeket az utóbbi előbb önszántából utazásokra költött, mert jogilag lényegtelen, hogy a sérült kedvtelésből saját költségén rendszeresen tett üdülés czéljából utazásokat, tekintve, hogy most a baleset folytán okozott gyengeség következtében kénytelen utazni. Arra nem kötelezhető a sérült, hogy költségokozás elkerülése czéljából rokonainak vendégszeretetét vegye igénybe ahelyett, hogy gyógy- és nyaralóhelyeket keresne fel. (Német birodalmi biróság 1913 ápr. 28-án hozott 21/913. sz. itélete.)

Fiatal ügyvéd, kinek vidéki járásbirósági székhelyen egy év óta önálló irodája van, fővárosi irodába társul belépne, nagyobb irodában esetleg irodavezetői állást vállalna. Czim a kiadóhivatalban. 14854

Németül és szerbül, avagy románul tudó ügyvédjelölt kerestetik jóforgalmu vidéki ügyvédi irodába. Közelebbi adatok dr. Dajkovics Istvánnál, Versecz. 14852

Most ügyvédizett ambicziózus, nőtlen fiatalember, nagyobb vidéki városban, vagy a fővárosban, csakis jobb irodába belépne, vagy azt átvenné. Czimek dr. Gerő Ottó, Beregszász, küldendők. 14875

Ügyvédjelölt vidéki gyakorlattal és német nyelvismerettel alkalmazást nyer. Kezdőfizetés havi 160 kor. és kiszállási dijak. Ajánlatok dr. Erdélyi Jenő ügyvéd, Szentgotthárd, Vas megye czimre intézendők. 14857

Gyakorlott ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. dr. Zachár Kálmán, gödöllői ügyvéd. 14874

Gyakorlott ügyvédjelölt alkalmazást nyerhet dr. Frankl Pál ügyvédi irodájában. Budapest, V., Csáky-utcza 5. 14878

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **indulása** Budapest keleti pályaudvarról.

vonat-szám	óra	perc	vonat neme	hová
1110	5	40	Szv.	Balatonfüred, Tapolcza
310	5	40	»	Hatvan
302	6	25	Gyv.	Ruttka, Berlin
22	6	30	Szv.	Bicske
8	6	40	»	Wien, Graz, Sopron
1502	6	45	Gyv.	Kassa, Csorba, Bártfa
1512	6	55	Szv.	Kassa, Csorba
1002	7	00	Gyv.	Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovcze
602	7	05	»	Arad, Brassó
906	7	10	»	Belgrad, Sofia, Sarajevo
1302	7	20	»	Fehring, Graz, Triest
402	7	25	»	Stryj, Przemysl, Lemberg
312	7	30	Szv.	Gödöllő
908	7	45	»	Belgrad, Sofia, Vinkovcze
608	7	50	»	Arad, Brassó, Bukarest
1102[1]	8	05	Gyv.	Balatonfüred, Tapolcza
406	8	10	Szv.	Munkács, Lawoczne
512	8	20	»	Kolozsvár, Brassó
1906	8	25	»	Eszék, Bród
306	8	35	»	Ruttka, Berlin
1706	8	55	»	Msziget, Stanislau
2	9	10	Gyv.	Wien, Sopron
22*a*	9	30	Szv.	Bicske
1508[2]	9	35	Gyv.	Kassa, Poprád-Felka
918	10	00	Szv.	Kunszentmiklós-Tass
516	10	05	»	Nagykáta
1112	10	45	»	Balatonfüred, Tapolcza
24	11	55	»	Bicske
314*a*[3]	12	00	»	Gödöllő
612	12	20	Szv.	Arad, Tövis, Msziget
914	12	20	»	Ujvidék, Sarajevo
314	12	30	»	Hatvan
10	12	30	»	Szombathely, Wien
1008	12	45	»	Fiume, Róma, Eszék
24*a*[4]	1	00	»	Bicske
1504	1	20	Gyv.	Kassa, Poprád-Felka
316	1	25	Szv.	Gödöllő
1304	1	40	Gyv.	Fehring, Graz
404	2	00	»	Sátoraljaújhely, Lemberg, Kassa
4	2	05	»	Wien, Paris
604	2	10	»	Arad, Bukarest
916	2	15	Szv.	Kiskörös
304	2	20	Gyv.	Ruttka, Berlin
318	2	25	Szv.	Hatvan
320	2	30	»	Péczel
26	2	30	»	Bicske
518	2	40	»	Szolnok
1202	2	45	Gyv.	Szabadka, Sarajevo
1902	2	55	»	Tapolcza, Eszék
904	3	20	»	Belgrád, Konstantinápoly
520[3]	3	25	Szv.	Nagykáta
1016	3	30	»	Paks
18	4	25	»	Komárom
322	4	25	»	Gödöllő
606	5	00	Gyv.	Arad, Bukarest, Msziget
410	5	10	Szv.	Lawoczne, Lemberg
6	5	15	Gyv.	Győr, Sopron, Szombathely, Wien
324	5	20	Szv.	Gödöllő
522[5]	5	40	»	Nagykáta, Szolnok
308	5	55	»	Ruttka, Berlin
920	6	05	»	Kunszentmiklós-Tass
1904	6	12	Gyv.	Fiume, Róma, Nápoly
514	6	12	Szv.	Kolozsvár, Brassó
326	6	25	»	Péczel
328	6	40	»	Hatvan
920*a*	6	45	»	Kunszentmiklós-Tass
28	6	56	»	Bicske
524[6]	7	10	»	Nagykáta, Szolnok
16	7	20	»	Győr, Triest
332	7	35	»	Hatvan
1006	7	40	Gyv.	Zágráb, Fiume
1708	7	45	Szv.	Msziget, Stanislau
1514	8	00	»	Kassa, Csorba, Bártfa
910	8	05	»	Belgrád, Sarajevo
1908	8	30	»	Pécs, Bród
334	8	40	»	Gödöllő
526[6]	9	00	»	Szolnok
1308	9	15	»	Győr, Graz
610	9	30	»	Arad, Brassó
1506	10	00	Gyv.	Kassa, Csorba, Bártfa
336	10	05	Szv.	Péczel
1010	10	15	»	Fiume, Tapolcza
408	10	25	»	Kassa, Csorba, Lemberg
12	10	25	»	Szombathely, Wien
338	11	10	Vv.	Ruttka, Poprád-Felka
912	11	15	Szv.	Bród, Belgrad, Sofia
614	11	25	»	Arad, Debreczen
422	11	35	Vv.	Miskolcz, Kassa
14*a*	11	55	Szv.	Bicske

[1]) Junius 1-től közlekedik.
[2]) Junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[3]) Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[4]) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[5]) Nagykátától Szolnokig csak szombaton és ünnep előtti köznapokon közlekedik.
[6]) Csak szombaton és ünnep előtti köznapokon közlekedik.

A vonatok **indulása** Budapest-Józsefvárosról.

Délután.

vonat-szám	óra	perc	vonat neme	hová
330	7	00	Szv.	Gödöllő

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20.
Lapkiadó tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 32. szám. Budapest, 1913 augusztus 8.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Hódos Béla:* Észrevételek a kir. Curia jogegységi tanácsának 2. sz. polgári döntvényéhez. — *Dr. Weninger János* budapesti ügyvéd: Az 1907. évi XIX. tcz. hézagai. — *Sándor József* brassói kir. törvényszéki biró: A pártfogó-tisztviselőkről. — *Dr. Pákai Béla* tasnádi ügyvéd: A végrehajtási zálogjog kitörléséről, a végrehajtás kérvényi megszüntetésével kapcsolatban. — *Dr. Schiffer István* nagyszombati ügyvéd: A kötbér (szerződési birság) és kár viszonya a Tervezetben. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Észrevételek a m. kir. Curia jogegységi tanácsának 2. számu polgári döntvényéhez.

A «Jogtudományi Közlöny» 30. számában igen alapos és értékes birálat jelent meg, a kir. Curia jogegységi tanácsának 2. sz. polgári döntvényéről. E kritika kritikája tehát teljesen felesleges lenne és ez nem is czélom. Van azonban a czikknek egy fejezete, amely — szerény véleményem szerint — helyreigazitásra szorul.

A czikkiró ur szerint ugyanis igaza van a kir. Curiának abban, hogy: «*nincs tiltó törvényünk*, amely elzárná a munkaadót az olyértelmü kikötéstől, hogy alkalmazottja abban az esetben, ha a szolgálatból önként kilép, nemcsak nyugdijjogosultságát veszti el, hanem befizetett nyugdijjárulékai visszatérítésére sem tarthat igényt». A tiltó törvény hiányára történt hivatkozás a czikkiró ur véleménye szerint csak azért volt helytelen, mert «ma sincs a szokásjogon kivül kodifikált magánjogi törvényünk, de van szokásjogunk, amely az életben veri gyökereit» és amely szokásjog — a czikk szerint — nem a kir. Curiának ad igazat.

Ugy vélem azonban, hogy a jogegységi döntésnek a tiltó törvény hiányára való hivatkozása nem azért helytelen, mert magánjogunknak szokásjogi karaktere mellett ily tiltó törvényünk nem is lehet, hanem helytelen azért, mert igenis *van* tiltó törvényünk, és pedig irott törvényünk, amelynek cogens rendelkezésébe a jogegységi döntés alapjául szolgált szerződés beleütközik. Annak a vitának, amely ugy az irodalom, mint a judikatura terén, e kérdés körül folyt — szerintem — épp az volt a legnagyobb fogyatékossága, hogy mindkét felfogás a legtávolabbi régiókból előkeresett törvényi analógiákkal igyekezett álláspontját erősiteni, ahelyett, hogy odafordult volna, ami a legközelebb esett és aminek alkalmazása a legtermészetesebbnek látszott volna: az ezen konkrét kérdést világosan szabályozó törvényi rendelkezéshez.

Egész sereg tételes törvénynek (az 1898 : II., 1899 : XLI., 1900 : XXVII., XXVIII. és XXIX., az 1908 : XL., az 1912 : LXV. tcz.) analog intézkedéseiben keresték a pro és kontra döntések argumentumaikat és még Besnyő dr.-nak e kérdésről irt kiváló monografiája szerint sincs oly speciális törvényi rendelkezés, amely épp a jelen esetre vonatkoznék és amely az alkalmazottak nyugdijigényének elvesztését kimondó szerződést érvénytelennek nyilvánitaná.

Már pedig van ily törvényünk. A kereskedelmi törvénynek az 507. §. figyelembevételével alkalmazandó 505. és 486. §-ai.

A kereskedelmi törvénynek a biztositási ügyletekre vonatkozó rendelkezései természetesen csak akkor alkalmazhatók a magántisztviselők nyugdijszerződésére, ha a szerződés fedi az életbiztositási ügyletnek a KT. 498. §-ában foglalt fogalommeghatározását. Eszerint pedig az életbiztositási ügylet két kölcsönös kötelezettséget foglal magában: az egyik, a biztositott dijfizetési kötelezettsége, a másik pedig a biztositónak az «a fizetési kötelezettsége, amely valamely személy élettartamától, vagy egészségétől, vagy testi épségétől tétetik függővé».

Vajjon nem teljesen azonos két kötelezettség alkotja-e a magántisztviselők nyugdijszerződésének tartalmát?

Az alkalmazott fizeti a tagjárulékot, tehát a biztositási dijat, amivel szemben a nyugdijpénztár a tag halála esetére (élettartamtól függő kötelezettség), vagy rokkantsága esetére (egészségtől, vagy testi épségtől függő kötelezettség) kötelezi magát bizonyos összeg megfizetésére. Ez a nyugdijbiztositási szerződés tartalma az összes magánnyugdijintézetek alapszabályaiban és ily értelemben határozzák azt meg a magánalkalmazottak nyugdijbiztositásáról szóló külföldi törvények is. (Német törvény 20. §. osztráktörvény 4. §.)

Az életbiztositási ügyletnek a kereskedelmi törvényben (498. §.) megkivánt minden feltételét megtaláljuk tehát a magánalkalmazottak nyugdijbiztositási szerződésében. Hogy a nyugdijpénztár fizetési kötelezettsége nemcsak halál és munkaképtelenség esetén, hanem bizonyos hosszabb idő (40 év) elteltével is beállhat, a nyugdijszerződést életbiztositási jellegétől még semmiesetre sem fosztja meg. Hiszen ugyanezt megtaláljuk az ugynevezett elérési vagy vegyes életbiztositásoknál is. Már pedig az még soha senkinek sem jutott eszébe, hogy az ily természetü ügyletnek a kereskedelmi törvény alá tartozását kétségbevonja.

Az sem bir erészben jelentőséggel, hogy a nyugdijpénztárak nem egyszersmindenkorra fizetendő tőkeösszegnek, hanem járadékok fizetésére vállalnak kötelezettséget, mert a kereskedelmi törvényben foglalt fogalommeghatározás szerint közömbös, hogy a biztositó tőkeösszeg, vagy járadék megfizetésére kötelezi-e magát. A járadékbiztositás egyébként akárhány biztositóintézetünknek rendes üzletágát képezi.

Az ügylet érvényességi kelléke gyanánt kötelezőleg megkivánt (KT. 468. §.) irásbeliség is mindig megvan. Az alkalmazott belépési nyilatkozatot — ajánlatot — köteles aláirni, amely a nyugdijintézet könyveibe bevezetendő.

Sajátságos, hogy, bár ugy a legutóbbi jogegységi döntés, mint a korábbi felsőbirósági határozatok hivatkoznak a kereskedelmi törvény idevágó szakaszaira, mégis magát azt az elvi kérdést, vajjon az alkalmazottak nyugdijszerződése az életbiztositási ügylet kategóriájába vonható-e, felsőbiróságaink valósággal «noli me tangere»-nek tekintik, amelyet csak kerülgetnek, de megoldani nem akartak.

Az alkalmazottakra kedvező multévi curiai határozat csak per analogiam hivatkozik a kereskedelmi törvény rendelkezéseire, az ezzel ellentétes budapesti kir. táblai határozat már megállapit annyit, hogy a nyugdijszerződés «lényegileg» az életbiztositási ügylet jogi természetének felel meg, mig a jogegységi tanács döntése óvatosan nyitva hagyja e kérdést, de azért megindokolja álláspontját arra az esetre is, ha az alkalmazottnak a nyugdijintézethez való viszonya a biztositási szerződés rendelkezései alá vonatnék is.

A fennálló jogszabályoknak valamely konkrét tényállásra való alkalmazásában megnyilatkozó birói funkcziónak helyes gyakorlása — szerény nézetem szerint — elsősorban annak eldöntését tenné szükségessé, vajjon létezik-e oly tételes szabály, amely alá a felmerült jogeset vonható. Ennyire nagyérdekü kérdésben pedig, amely méltó volt arra, hogy jogegységi döntés tárgyául szolgáljon, különösen szükséges lett volna annak

megállapitása, hogy az idevonatkozólag fennálló tételes törvényünk, a kereskedelmi törvény, alkalmazást nyerhet-e a jelen esetre?

A döntés semmiesetre sem lehetett volna más, mint hogy a magánalkalmazottak nyugdijszerződése a kereskedelmi törvény rendelkezése alá eső életbiztositási ügyletet képez.

Ennek megállapitása után az a további kérdés lesz tehát tisztázandó, érvényesnek ismeri-e el a kereskedelmi törvény a nyugdijbiztositási szerződésnek azt a kikötését, mely szerint az önként kilépő alkalmazott ugy nyugdijjogosultságát, mint befizetett nyugdijjárulékát elveszti.

Felsőbirőságaink, amelyek a kereskedelmi törvény idevágó rendelkezését nem mint az esetre alkalmazandó élő jogot vizsgálták, hanem csak az analogia szemüvegén át kutatták annak szellemét, ellentétes eredményekre jutottak. A kir. Curia multévi határozata szerint «a kereskedelmi törvény ebben a tekintetben nem tartalmaz irányadó szabályokat», de azért konstatálja, hogy még «a közel négy évtizeddel ezelőtt készült kereskedelmi törvény» «sem megy a jogfosztás terén oly messzire, mint a nyugdijegyesület szabályzata». A jogegységi tanács döntése ezzel szemben viszont arra az álláspontra helyezkedik, hogy amennyiben az alkalmazottak nyugdijszerződésére egyáltalán alkalmazást nyerhetnek a kereskedelmi törvény intézkedései, azoknak is megfelel a nyugdijszabályok vitás rendelkezése.

Különösen kiemelendőnek tartom, hogy jóllehet, a jogegységi tanács döntése érvényesnek mondja ki azt a kikötést is, mely szerint az alkalmazott «a *nyugdijhoz*» való igényét elveszti, vizsgálata tárgyává pusztán csak azt tette és a kereskedelmi törvény megfelelő szakaszaira is csak annak a határozatának támogatására hivatkozott, vajjon a befizetett *nyugdijjárulék* visszakövetelésére vonatkozó igény elvesztése — a kereskedelmi törvény alapján, avagy egyáltalán — érvényesen kiköthető-e?

Ez mindenesetre lényeges hiánya a jogegységi döntvénynek.

A nyugdijhoz való igény és a befizetett nyugdijjárulék visszakövetéséhez való jog nagyon is különböző természetü két követelés. Ha a kir. Curia ugy találta, hogy nincs törvényi akadálya a befizetett nyugdijjárulék elvesztését kimondó szerződéses kikötésnek, vizsgálat tárgyává kellett volna tennie azt is, vajjon érvényesen kiköthető-e a nyugdijhoz való igény elvesztése is, mielőtt a döntvényben az erre vonatkozó szerződéses megállapodást is szankczionálta.

A nyugdijhoz való igény, vagyis a nyugdijjogosultság elvesztésének kikötése egyértelmü a szerződés megszünésének kikötésével. Azt jelenti tehát, hogy az alkalmazott nyugdijszerződése megszünik, ha főnökétől önként távozik.

Hogy a biztositási szerződés mily esetekben szünik meg, a KT. 505. §-a taxative meghatározza. A KT. 507. §-a érvénytelennek deklarálván a biztositási szerződésnek a törvénnyel ellenkező rendelkezéseit, *más okból, mint amelyet a KT. 505. §-a felsorol, meg sem szünhetik a biztositási szerződés*, még ha a felek szerződése ki is kötne ily szerződésmegszünési okokat. Közhelyet idéznék, ha hivatkoznám ama egységes judikaturára, amely mindmegannyiszor érvényteleneknek deklarálta a biztositási feltételeknek azon intézkedéseit, amelyek a KT. 505. §-ának felsorolásán kivül eső szerződésmegszünési okokat statuáltak. Már pedig az bizonyos, hogy a KT. 505. §-a az alkalmazott szolgálati szerződésének megszünését, avagy a biztositott foglalkozásában beálló változást a biztositási szerződés megszüntetésére alkalmas oknak el nem ismeri.

A törvény imperativ rendelkezésén megtörik a felek diszpozicziójának ereje. Hiába kivánja tehát a nyugdijbiztositási szerződés az állásából önként kilépő alkalmazottat nyugdijigényének elvesztésével sujtani, az ily szerződéses kikötés érvényes nem lehet, mert a törvény tilalmába ütközik.

Volt egy curiai határozat (a G. 259.911. sz.), amely a jelen eset analógiáját látta a KT. 505. §-a 2. pontjának azon intézkedésében, mely szerint az életbiztositási szerződés hatályát veszti, «ha az esemény, amelynek bekövetkeztétől a fizetés függővé tétetett, többé be nem következhetik». Ámde el is tekintve attól, hogy a taxativ felsorolás mellett kiterjesztő törvénymagyarázatnak helye nem lehet, állithatja-e valaki, hogy a szolgálatából kilépő alkalmazottat a provideált esemény — tehát a halál, vagy munkaképtelenség — már többé nem fenyegeti?

A feleknek, különösen a munkaadónak lehetett az az intencziója, hogy a nyugdijbiztositási szerződés tartama a szolgálati viszony keretén tul ne terjedjen, de ez csak czélszerüségi ok, amelynek el kell némulnia a törvény cogens parancsával szemben. Gondoljunk csak a harmadik személy halála esetére, különösen a kölcsönnyujtással kapcsolatos életbiztositásokra, ahol a biztositás fennállása alatt gyökeresen megváltozhatik az a helyzet, amelynek szemelőtt tartásával az életbiztositási szerződés megkötteteti. A körülmények, viszonyok változása azonban az életbiztositási szerződés érvényét meg nem szüntetheti. A magánjogi ügyletek nem nemzetközi szerződések, amelyeket csak «rebus sic stantibus» kötnek, a viszonyok változásával pedig sutba dobnak.

Más az eset természetesen, ha a koczkázatot jelentékenyen fokozó változás áll be, mert ily esetben a szerződés már a törvénynél fogva (502. §.) megszünik.

A jogegységi döntvény azon része tehát, amely érvényesnek mondja ki a «*nyugdijhoz* való igény» elvesztését kikötő szerződést, nem fedi a törvény rendelkezését.

A törvény értelmében a nyugdijbiztositási szerződésnek az önkéntes kilépés esetére való megszünése érvényesen kiköthető nem lévén, a nyugdijszerződésnek a kilépés után is érvényben kell maradnia. Ez pedig gyakorlatilag azt jelenti, hogy a nyugdijintézet tartozik a dijakat továbbra is elfogadni, a biztositott pedig érvényesitheti a szerződésben, illetőleg alapszabályokban részére biztositott jogokat.

Czélszerüségi szempontok is aligha szólhatnak ily megoldás ellen. A nyugdijpénztár szolvencziája ezáltal meg nem rendülhet, mert hiszen az nem spekulálhatott a tagok befizetéseinek elkobzására, hanem a biztositásnak mindvégig való fenmaradását kellett kalkuláczióba vennie. Az alkalmazottaknak pedig, akik befizetéseikkel a maguk és családjuk jövőjét kivánták biztositani, nem az az eminens érdekük, hogy pár száz korona járulékbefizetésüket visszakapják, hanem hogy nyugdijbiztositásuk fenmaradjon. Ha pedig az esetleg több helyen fentartandó nyugdijbiztositás elviselhetetlen terhet róna rájuk, a visszatérő dijak megfizetésének elmulasztásával mindig módjukban áll a szerződést megszüntetni és a jelenleginél nem rosszabb helyzetet teremteni.

A jogegységi tanácsnak tehát különösen azt a gyakorlatban nagy horderejü kérdést kellett volna tisztáznia, hogy a felek diszpozicziója megszüntetheti-e az állásából önként távozó alkalmazott biztositási szerződését. A döntvény indokolása pedig azt mutatja, hogy a kir. Curia ezzel a kérdéssel csak mellesleg, csak — inter parenthesim — foglalkozott.

A döntvény indokolása majdnem kizárólag csak a befizetett járulékok visszakövetelésének problémáját tartja szem előtt. De ezt sem a törvény értelmében oldotta meg.

Ha a jogegységi tanács azon az álláspontón volt, hogy a felek előzetes- és érvényesnek elismert szerződése szünteti meg az alkalmazott kilépésének időpontjában a nyugdijbiztositási szerződést, akkor a biztositás a felek közös megegyezése folytán, tehát ex contractu szünvén meg, nem lehet szó arról, hogy a biztositott hibája okozta volna a szerződés megszünését. A biztositott hibájának megállapitása már azért sem volt helytálló, mert hiszen az alkalmazott nem akarja a szerződés megszüntetését, ő nem tagadja meg a dijak további fizetését és igy nem áll fenn az az eset, amelyben a KT. 486. §-a a biztositottat, mint a szerződés megszünésének okozóját, a befizetett dijak elvesztésével sujtja, nem is szólva arról, hogy semmiesetre sem róható fel az alkalmazott hibájául, ha legtermészetesebb emberi jogával élni kiván, ha helyzetén a lehetőséghez képest javitani igyekszik. Alkalmazandó lenne tehát a KT. 486. §-ának az a rendelkezése, amely a befizetett dijak egyharmadrészének visszatéritését rendeli. Miután pedig az alkalmazottak nyugdijjárulékát fele-, sőt kétharmadrészében is a munkaadó szokta fizetni, az az összeg amelyet az alkalmazott saját befizetéseként visszakövetel, rendszerint nem is haladja meg a konkrét biztositásra befizetett összes dijaknak a törvény értelmében visszatéritendő egyharmadrészét.

A KT. 486. §-a is kényszeritő rendelkezést tartalmazván, amelytől a felek el nem térhetnek, az a szerződés, amely a törvény parancsával szemben a biztositottat *összes* befizetett dijaitól megfosztja, törvényellenes; — tehát érvénytelen.

Van ennélfogva tiltó törvényünk, amely ugy a *nyugdijigény*,

mint a *befizetett nyugdijjárulék* visszatéritésére vonatkozó igény elvesztését kimondó szerződést érvénytelennek deklarálja.

Egy évvel ezelőtt — a kir. Curia multévi határozatában — még az erkölcs erején törött meg ezen szerződések érvénye. A jogegységi döntés most rehabilitálta a morál területéről egyszer már számüzött eme szerződéseket. Ami tavaly még a jó erkölcsökbe ütközött, ma már nem erkölcstelen. De ha az erkölcsnek nincs meg már az az ereje, hogy az alkalmazott gazdasági gyengeségót, kényszerhelyzetét kihasználó ezen szerződéseket megsemmisitse, meg kell szünnie ezen szerződések érvényességének azért, mert a törvény tilalmába ütköznek. Ha nem érvénytelenek e szerződések azért, mert erkölcsellenesek, érvénytelenitendők azért, mert törvényellenesek. *Dr. Hódos Béla.*

Az 1907: XIX. tcz. hézagai.

Ily czim alatt a 28. számban megjelent közleménnyel több tekintetben nem értek egyet. Czikkiró a biztositási kötelezettség kérdése körül mutatkozó bizonytalanságot a törvény 1. és 3. §-ában foglalt taxatió hézagosságának tulajdonitja. A hézagosságot abban látja, hogy csak nemzetgazdasági terminus technikusokat ad a törvény, melyek értelmezésére a biró nem hivatott.

Szerintem a törvény idézett szakaszai nem mondhatók hézagosnak. A helyes terminus technikusok elegendők a jogalkalmazó tájékoztatására, irányitására.

Nem is megy egy törvényünk sem — talán a terjengős stilusu bünvádi perrendtartás kivételével — a kifejezések bővebb magyarázatába. Erre valók a végrehajtási rendeletek, a gyakorlatot feltüntető törvénykommentárok, a törvény indokolása stb.

Ha meg is könnyitené a törvény végrehajtását sok esetben az egyes kifejezések preczizirozása, a sok körülirás viszont megköti a törvényt alkalmazó faktor kezét. Az ily törvény nem lesz rugalmas, nem idomitható ugy az élet követelményeihez, mint a rövid, de szabatos kifejezéseket használó törvény. Már pedig, ha valahol, ugy a szocziális jogszolgáltatás terén kell leginkább érvényesülni a ius aequumnak.

A taxatio természeténél fogva nem tökéletes, s igy csak azért volna hézagosnak mondható, mert a taxativ felsorolás idők folyamán pótlásra szorulhat. Erre is van mód, mert a miniszter törvényi felhatalmazás alapján bizonyos tekintetben kiterjesztheti, illetve megszorithatja a biztositásra kötelezett foglalkozások körét.

A biztositó kötelezettség kérdésénél felmerülő kontroverziákat tehát nem a taxativ felsorolásban kell keresni. A törvény szervezeti, illetőleg hatásköri rendelkezései szolgáltattak sok ellentétre okot.

Az ellentétek ugyanis valamely kérdés körül annál gyakoribbak, illetve kirivóbbak, minél több fórum juthat azon helyzetbe, hogy a kérdés felett döntsön.

Az 1907 : XIX. tcz. szerint például a biztositási kötelezettség kérdésében olyan fórumok is dönthetnek, melyek előtt e kérdés csak incidentaliter vetődik fel. Igy az iparhatóságok, a közigazgatási hatóságok és a rendes birróságok. A munkásbiztositási szervek akár birói, akár közigazgatási (végrehajtói) minőségben rendszerint foglalkozunk vele. A Kerületi munkásbiztositó pénztárnak tudnia kell, kit hivjon fel bejelentésre, az Országos munkásbetegsegélyző és Balesetbiztositó pénztár mint központi szerv besorozza a biztositásra kötelezett üzemeket veszélyességi osztályokba, és e besorozást felebbezés esetén felülvizsgálja az Állami munkásbiztositási hivatal biztositási tanácsa. A segélyezési (kártalanitási) eljárás során függetlenül attól, hogy a bejelentés vagy besorozás megtörtént-e, az Országos pénztár, felebbezés esetén a munkásbiztositási választott birróság és végső fokon az állami munkásbiztositási hivatal birói tanácsa birálja el a biztositási kötelezettség kérdését.

Csodálhatni-e, ha ennyi fórum döntései közt ellentétes határozatokat látunk; ha a rendes birróság végérvényes határozata ellenkezik a munkásbiztositási legfőbb forum ugyancsak végérvényes határozatával? Az érdekelt fél azután nem tudja, hogy mely döntést tekintse irányadónak.

E jogbizonytalanság csak ugy kerülhető el, ha egy fórumot a többiek kötelezőnek ismernek el. Nem képzelhető ez másként, minthogy a biztositási kötelezettség kérdésében — a büntető és polgári fórumok egy némely analógiájára — a legfelső szakfórum praeiudicálna. Hogy tehát a rendes birróság a munkásbiztositási legfőbb birróság döntését fogadja el, illetőleg a praeiudiciális kérdés eldöntése végett az ügyet ide átteszi. Ez egységes joggyakorlatot teremtene, s minden kételyt eloszlatna.

Czikkiró az «Országos munkásbiztositó hivatal»-nak nevezett központi szerv tájékozatlanságának, illetve járatlanságának folyományaként, közelebbi megjelölés nélkül, két egymással ellenkező körrendeletről tesz emlitést. Erre nézve idézem az Országos pénztárnak a felvetett esetre vonatkozó 1910/47740 sz. s a helyi szerveihez intézett körrendeletét:... «egyes szerveink azon téves felfogásból kiindulva, hogy az erdei üzemekben alkalmazottak folyó évi január hó 1-je előtt csak baleset esetére voltak biztositandók... az Állami hivatal 4488 910. sz. hivatalos közleménye kimondja, hogy az erdei kitermelésnél alkalmazottak nemcsak baleset, hanem betegség esetére is biztositandók, mely felfogást az Országos pénztár kezdettől fogva magáévá teszi. A hivatal ezen állásfoglalása nem uj rendelkezés, nem kiterjesztése a biztositási kötelezettségnek, hanem a törvény egyszerü magyarázata, mely ennélfogva a törvény életbeléptekor kötelezett.»

Látható ebből, hogy a központi szerv teljesen tisztában volt és van az erdei kitermelés biztositási kötelezettségével. Nem tudjuk tehát, hol látott czikkiró egyazon központi szervtől rövid időközökben két egymással ellenkező körrendeletet e kérdésre vonatkozólag. A kerületi pénztárak lehettek e tekintetben egyidőben ellenkező nézeten, de a központi szerv fenti egyedüli álláspontjával minden kételyt eloszlatott.

Megnyugtathatjuk czikkirót, hogy a központi szerv álláspontja a rendes birróságokéval is találkozik. (L. K—i tábla 1911. G. 192/3. sz. és C. 1230/1911. sz. itélete). Az 1907 : XIX. tcz. 1. §-a 2. és 12. pontjainak egybevetéséből csak a fenti eredményre juthatni.

Azt elismerjük, hogy a biztositási kötelezettség körül az érdekeltek és a kerületi pénztárak közt sok vita merült fel, melyek a rendes birróság elé kerültek, de ezen jogviták felidézésében a központi szervnek semmi része nem volt, mert e szerv a neki imputált ellentétes rendeleteket nem hozta. Ha ezen jogviták eredetét keressük, azt a hatáskörök nagymérvü szétválasztásában és azon körülményben látjuk, hogy az 1907 : XIX. tcz. életbeléptével egy nálunk eladdig ismeretlen jogterület nyilt meg, melynek felszántása már a törvényben rejlő okokból is sok nehézségbe ütközött. *Dr. Weninger János.*

A pártfogó-tisztviselőkről.

Az 1913 : VII. tcz. eredményes hatásának egyik feltétele az, hogy a törvény végrehajtása különös gonddal megválasztott birák és pártfogó-tisztviselők kezébe legyen letéve.

A birák kiválasztása kevesebb gondot igényel.

A fiatalkoruak birái részére tartott tanfolyamra behivott hallgatóságra szinte varázslatosan sugárzott a törvényalkotónak az a gondolata, hogy e törvénytől nemcsak a fiatalkoruak kriminalitásának csökkenését kell várni, de végeredményében a becsületes és lehetőleg bünmentes társadalom megalapozásának felette fontos munkáját.

E munkára pedig szeretettel és lelkesedéssel vállalkozunk.

Sokkal nehezebb és rendkivül fontos a pártfogó-tisztviselők megválasztásának kérdése.

A biró igazán eredményes és hatékony munkát csak az esetben tud végezni, embermentő missziója csak az esetben lesz, ha mellette a pártfogóknak oly gárdája áll, akiket az övével azonos lelkesedés, munka- és gyermekszeretet, ugyanolyan kötelességtudás és körültekintés hat át.

Jó pártfogó nélkül a biró aktákat dolgoz fel, ügyeket intéz el, de munkája már az alapnál nélkülözi a siker feltételeit.

A törvény 7. §-a értelmében az igazságügyminiszter a fiatalkoruak birósága mellé a pártfogói tennivalókban jártas férfiak vagy nők közül a szükséghez képest egy vagy több pártfogótisztviselőt nevezhet ki.

A gyermekvédő- és patronázs-egyesületek oly müködő tagjait, vagy más oly egyéneket, akik pártfogói tennivalókat teljesitenek, amennyiben a biróságtól nyert megbizás teljesitésében járnak el, ugyanazok a jogok illetik meg, mint a pártfogó-tisztviselőt, aki megbizatása körében hatósági közeg.

A törvény ezek szerint bölcs óvatossággal disztingvált. Megkülönböztet kinevezett és választott pártfogó-tisztviselőt, de oly-

*

képp, hogy mindkettőnek joga és kötelessége egybeolvad. A különbség tisztán abban áll, hogy az egyik állandó, a másik eseti, s hogy az előbbi a köztisztviselők státusába tartozó egyén, akit körülbástyáz a köztisztviselő pragmatikája és fegyelmi felelőssége, mig az utóbbi a biró által ad hoc megválasztott és ad hoc hatósági közeg.

A kinevezett pártfogókkal való együttmüködés ott kivánatos, ahol a fiatalkoruak kriminalitása szerfölött nagy: a czentrumokban.

Itt a birónak lépten-nyomon szüksége van e kisegitő közeg munkájára; de egyébként is kivánatos, kogy a környezet tanulmányozására, a próbára bocsájtottak, a kisérletileg kihelyezettek, a patronázs munkaközvetitő által elhelyezett fiatalkoruak ellenőrzésére a saját részére fentartott feladata hatályos elvégezhetésében oly közeg álljon segitségére, akinek e munkában a biróéval egyenlő gyakorlata van.

Ily kinevezett pártfogó-tisztviselőre tehát a nagy czentrumokban lesz szükség, ahol a nagy üzem árnyában a sok kriminalitás huzódik meg.

A kisebb czentrumokban és a perifériákon ily tisztviselők müködése nem feltétlenül kivánatos.

E szempontból ugyanis figyelembe kell venni az állam teljesitő képességét is.

A pártfogó-tisztviselőket általában évi 800 K-val dijazza az igazságügyi kormány.

Ha e dijazásért oly közegeket kapna, akik a pártfogói tennivalókat a perifériákon is ellátnák, talán raisonábilis lenne azok alkalmazása.

Csakhogy azáltal, hogy e tisztviselőknek a környezet tanulmányozása czéljából a vidékre is sürüen ki kellene szállaniok, az államkincstárra oly óriási teher szakadna, amely azután alig lenne arányban az azáltal elért eredménnyel.

Egyébként is a czentrumból kiküldött pártfogó-tisztviselő munkája a környezetnek egyszer és futólag való megtekintése által teljesen illuzórius. Az ily röptében végzett környezettanulmány nélkülözné azt az alaposságot, amelyre a birónak a fiatalkoru érdekében szüksége van.

Az Ib. 7. §-a módot ad arra, hogy e munkába más tényezőket is bevonjunk.

És mert csak néhány hónap választ el bennünket a törvény materiális életbelépésének napjától, a fiatalkoruak designált biráinak már most meg kell tenni minden intézkedést arra, hogy a végrehajtáshoz szükséges közegeket a munkája sikere érdekében kiválassza.

Ahogy azt tudjuk, az igazságügyi kormány rendkivül nagy sulyt fektet — és pedig nem alaptalanul — a tanitóknak patronázs-tevékenységére. És ott, ahol a kassai és brassói tanitói patronázs-csoportok megalakultak, ilyképp a patronázs-tevékenység intézményesen biztositva van, a biró helyzete könnyü.

De nehéz ott, ahol ily csoportok nincsenek, már pedig azok megalakitása igen sok helyen lehetetlen.

Bár a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendeletileg utasitotta a tanitókat patronázs-tevékenység kifejtésére, egymagában e rendelkezés illuzórius.

A tanitóra, különösen a falusi tanitóra oly sok feladat hárul, hogy az ily tiszteletbeli megbizások ellátására viszontteljesités intézményes biztositása nélkül alig vállalkozik olyképp, hogy e munkája sikeres is legyen.

A kérdést nézetem szerint a következőképp lehetne megoldani.

Pártfogó-tisztviselőt (állandó dijjazás mellett) csak nagy czentrumokba kellene kinevezni.

A kisebb középpontokban és a perifériákon a pártfogó-tisztviselői tennivalókat a gyermeklélekhez egyébként is közelálló, a lakosságot jól ismerő tanitók lássák el, akik minden egyes végzett környezettanulmányért 4 K, ellenőrzésért 2 K dijat kapnának, amit a biró a teljesitett munka után a patronázs-egyesület pénztárából nyomban kiutalványozna.

Ilyképp elérhető lenne az, hogy egyrészt a biró sikeresen teljesitett környezettanulmányt kapna, mert az anyagi ellenértékért teljesitett munka nyilván értékesebb, mint az ingyenes, másrészt pedig a tanitót a munkára a nemes ihleten felül a honorárium is sarkallná. De a kérdésnek ilyetén megoldása az államkincstárra is előnyösebb lenne.

Négyszáz környezettanulmány megszerzése 1600 K-ba kerülne; ha e munkát egy kinevezett pártfogó-tisztviselő végezné, kapna érte 800 K évi tiszteletdijat és utiszámlája mellette kitenne kétszerannyit; eltekintve attól, hogy évenkint 400 környezettanulmány elvégzésére aligha képes.

Igaz ugyan, hogy a törvény 24. §-a értelmében a tárgyalás határnapjáról értesiteni kell a pártfogó-tisztviselőt, illetőleg a pártfogót; a 28. §. értelmében pedig a fiatalkoru egyeniségére, értelmi és erkölcsi fejlettségének fokára és életviszonyaira vonatkozóan a pártfogót bármelyik fél kérelmére meg kell hallgatni.

A tárgyalási határnapról való értesités nyilván azzal jár, hogy ha a pártfogó megjelenni akar, ehhez joga van, de nem kötelessége.

A 28. §-ban előirt feltételeket illetően pedig utalok arra, hogy a környezettanulmányi ürlapok oly tartalmasak, hogy azok pontos kitöltése esetén a birónak, aki a fiatalkoruval személyesen tárgyal, a tárgyalás közben egyéniségét, értelmi és erkölcsi fejlettségét megfigyelheti, a pártfogó személyes meghallgatására ritkán lesz szüksége, amennyiben pedig mégis meg kell idézni, az ezáltal felmerülő költség még mindig sokkal kevesebb, mintha a pártfogó-tisztviselőt a fiatalkoru életviszonyainak alaposabb tanulmányozása czéljából ismételten a helyszinére kell kiküldeni.

E munkára tanitóink ilymódon örömmel és lelkesedéssel vállalkoznak.

Ilyképp ebben az irányban a kezdeményező lépéseket megtettem s maguk az érdekelt tanitók, a kir. tanfelügyelő és a román nemzetiségü tanitókra hatással biró kerületi esperesek is biztositottak a lelkes és intenziv munka sikeréről.

Sándor József.

A végrehajtási zálogjog kitörléséről, a végrehajtás kérvényi megszüntetésével kapcsolatban.

A végrehajtható közokiratok alapján bármely követelés kényszerbehajtására az 1881 : LX. tcz.-ben szabályozott végrehajtási eljárás minden egyes esetben czélját éri akkor, amikor a végrehajtató a követeléséhez az igénybevett birói segéllyel hozzájut. Amikor a végrehajtató a követelését megkapta és igy a czélt ő is elérte, ugyanakkor megszünt a joga nemcsak a végrehajtási eljárás továbbfolytatására, hanem *megszünt maga a végrehajtási jog is,* lett légyen a követelés megszünésének az oka akár a végrehajtást szenvedő által teljesitett fizetés, akár éppen a végrehajtással kényszeritett fizetés.

A végrehajtási törvény, eltekintve a 23. §. szerint az elévülés folytán bekövetkezett és a 30. §-ban felsorolt okokból peres eljárás keretében itélettel kimondott végrehajtást-megszüntető esetektől, czéljához képest csak a végrehajtással kikényszeritett fizetések esetében, *azonban csak irányadó nagy általánosságban (45. §.) és nem kimerítő részletességgel* intézkedik a végrehajtató végrehajtási joga megszünése következményeképpen egyes tennivalókról.

A végrehajtási eljárás különböző alakulataiban kikényszeritett fizetések esetére is találunk egyes rendelkezéseket, amelyek a végrehajtási jog megszünésének következményeképpen egyes tennivalókat előirnak, azonban sehol a végrehajtási jog megszünésének birói kimondása, megállapitása és a végrehajtás nyomai eltüntetése felől való együttes és részletes rendelkezést.

A végrehajtató jogositottságából, rendelkezési jogából vitán felül álló joga a végrehajtatónak, hogy a részére elrendelt végrehajtás megszüntetését és a végrehajtás megszüntetése következményéül a végrehajtás nyomainak a törlését nem peres, hanem a czélnak megfelelő kérvényi uton keresztülvihesse. Ezt a — ellenmondással hangzólag mondhatni — sok esetben kötelességszámba menő jogát a végrehajtatónak elismeri a birói gyakorlat és keresztülviszi a végrehajtás megszünt voltának végzésben való birói kinyilvánitása által, amihez képest a szerzett végrehajtási jogok megszüntetéseképpen a lefoglalt ingókat és a letiltott követeléseket a foglalás hatálya alól felmenti, a birói zár alól feloldja, a bekebelezett végrehajtási zálogjog, vagy biztositási végrehajtás esetén az előjegyzett zálogjog törlése végett megkeresést intéz, stb.

Mindez következetes is. Mert, ha a végrehajtáshoz a jog a

végrehajtatóé volt, el kell ismerni, hogy annak a megszüntetése is *az ő joga.*

Nem jön tekintetbe, hogy a végrehajtató ezt a jogot, mely okból s milyen czéllal gyakorolja. Mellékes, hogy azért-e, mert a követelését kifizették, vagy a végrehajtási joga gyakorlását egyszerüen nem kivánja, vagy csak a végrehajtási zálogjogával terhelt egyes vagyontárgyakra nem kivánja, stb.

A végrehajtásnak ingatlanra vezetése esetében a végrehajtási törvény 135. §-ának második bekezdése előirja, hogy a végrehajtáskérési beadványban, «ha a végrehajtás utján behajtandó követelés biztositása végett a végrehajtás alá veendő ingatlanra a zálogjog már korábban bekebeleztetett, vagy előjegyeztetett, ezen körülmény a bekebelezést vagy előjegyzést rendelő végzés számára való hivatkozás mellett megemlitendő». Ennek czélja egyrészt a követelés azonositása, másrészt a jogok összesitése, amiknek a sorrend kérdésében van szerepe, különösen a behajtási per feljegyzésének az elmulasztása esetén. Czélszerüségi szempontból a bejegyzési illeték helyes kiszabásával van némi összefüggése. Különös jogi jelentőségét a 137. §. harmadik és negyedik bekezdésében irja körül.

A végrehajtási zálogjog bekebelezése, az előjegyzés igazolásának a bejegyzése, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzése körül a telekkönyvi rendtartásnak is megfelelő teendőket a végrehajtási törvény 136. §-a szabályozza.

Ezek után talán feltehetem a megoldásra váró kérdést: Hogyan intézi el helyesen a végrehajtásnak kérvényi uton végzéssel való megszüntetése következtében a végrehajtási zálogjog törlése végett intézett megkeresést a megkeresett telekkönyvi hatóság?

Ennek a kérdésnek helyes és egyöntetü megoldása kedvéért — szerény véleményem szerint — nem lesz felesleges azzal a két esettel foglalkoznunk, amikor a végrehajtató követelése biztositására bekebelezett vagy előjegyzett zálogjogot már szerzett és arra a kielégitési végrehajtást elrendelő végzés hivatkozott. A harmadik eset megoldása, t. i. az egyenesen bekebelezett végrehajtási zálogjog törlése iránt intézett megkeresésnek a kitörlés bekebelezése elrendelése által való foganatositása annyira egyszerü, hogy külön szóra nem érdemes.

Az előbb felhozott két esetben a telekkönyvi hatóság teendője függeni fog attól a körülménytől, hogy a már előzetesen szerzett zálogjoggal biztositott követelés több-e, vagy kevesebb-e a végrehajtás alatt álló követelésnél? Ugyanis, ha több, akkor — bekebelezés esetén — a végrehajtási jogot a végrehajtás alatt álló követelés erejéig feljegyzi, előjegyzés esetén az előjegyzést a végrehajtás alatt álló követelés erejéig igazoltnak bejegyzi s a végrehajtási jogot feljegyzi. Ha pedig kevesebb, a szükséges igazolás bejegyzése, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzése után, de már csak a bejegyzés sorrendjében a végrehajtási zálogjog folytatólagos bekebelezését rendeli el — az előzőleg még nem biztositott követelés erejéig.

Amikor mindezt a telekkönyvi hatóság megkeresésszerüleg, a telekkönyvi rendtartás megfelelő rendelkezéseihez idomitott végrehajtási törvény értelmében elrendelte, tulajdonképpen a végrehajtatónak azt a jogát tette lehetővé, hogy a végrehajtási zálogjoggal terhelt ingatlant a követelése kielégitésére, a végrehajtási törvényben előirt szabályok betartása mellett felhasználhassa.

Vajjon ezek után lehet-e még tovább is arról szó, hogy van a végrehajtatónak az ingatlanon bekebelezett, előjegyzett és igazoltnak bejegyzett zálogjoga, illetve, van feljegyzett végrehajtási joga, vagy pedig bátran azt mondhatjuk, hogy most már a végrehajtatónak a *végrehajtás alatt álló követelés erejéig* szerzett joga, összegezve: «végrehajtási zálogjog»?

Az én igénytelen véleményem az, hogy az előzetesen bekebelezett vagy előjegyzett és végrehajtási uton igazolt zálogjog, illetőleg a feljegyzett végrehajtási jog, a végrehajtás alatt álló követelés erejéig, tovább már nem külön-külön névvel nevezendő jogok, hanem együttesen, egy néven nevezve, végrehajtási zálogjog. Ez következik a törvénynek — mindenesetre a végrehajtási zálogjog konstruálása czéljából — a bekebelezés vagy előjegyzés számára való hivatkozásnak a meghagyásából és abból, hogy a végrehajtási zálogjog konstruálása után a bekebelezett vagy előjegyzett zálogjogok, mint ilyenek, a *végrehajtás alatt álló követelés erejéig*, csak a bejegyzésük sorrendjét illetőleg jönnek figyelembe, t. i. a végrehajtatónak a végrehajtás alatt álló követelése nem a végrehajtási jog-feljegyzés, hanem az előzetesen bekebelezett, vagy előjegyzett zálogjog-bejegyzés sorrendjében nyer kielégitést.

Ennél több jelentősége az előzetesen bekebelezett vagy előjegyzett zálogjognak, amennyiben a végrehajtás alatt álló követelést meg nem haladó követelést biztositanak, többé már nincs és több jelentőséget tulajdonitani — jogilag — sem nem lehet, sem nem szabad.

Az előzetesen bekebelezett vagy előjegyzett zálogjogoknak még egy esetben képzelhető el önálló jelentősége. Ha a végrehajtást elrendelő végzés — akár csak részben is — hatályát veszti, aminek a következménye az eredeti telekkönyvi állapot helyreállitásaképpen a bekebelezett vagy előjegyzett zálogjog egészben vagy részben való függetlenitése, szabaddátétele a végrehajtási nyomoktól, megfelelő törlések utján.

A kifejtettek alapján szerény felfogásommal össze nem egyeztethetőnek és megokolhatónak sem tartom a tasnádi kir. járásbiróságnak, mint telekkönyvi hatóságnak azt az eljárását, hogy a végrehajtást elrendelő biróságnak a végrehajtást megszüntető végzésébe foglalt annak a megkeresésnek, hogy a végrehajtási zálogjogot kitörölje, állandóan és következetesen csak annyiban tesz eleget, hogy a végrehajtást elrendelő végzés alapján elrendelt telekkönyvi meghagyásokra teljesitett bejegyzések kitörlését rendeli el, mig az előzetes zálogjogbekebelezést vagy zálogjog-előjegyzést — *visszaállitván ilyenformán az eredeti telekkönyvi állapotot* — érintetlenül hagyja. Hogy mély czélból és milyen jogi indokból, megérteni nem tudom.

Azzal indokolni ugyanis, hogy a telekkönyvi hatóság a végrehajtási zálogjog törlése iránt intézett megkeresésen tul nem terjeszkedhetik, annyira szembenállónak vélem a kérdés okozatos megoldásával, hogy azt kell tartanom, hogy eljárásával éppen a megkeresésnek nem tesz eleget az ily eljáró telekkönyvi hatóság.

Ez a megokolás ugyanis ellentétben áll a végrehajtási törvény 45. §-ának második bekezdésében foglalt azzal az általánosságban használt kitétellel is, amely szerint a végrehajtást elrendelő biróság a végrehajtás megszüntetésekor az ingatlanra vezetett végrehajtás foganatositására illetékes birósághoz megkeresni köteles avégből, «hogy a végrehajtás megszüntetésével a netalán teljesitett végrehajtási bejegyzések törlését eszközöltesse».

Mert a kifejtettekből következik, hogy az előjegyzés végrehajtási igazolása, illetve a végrehajtási jog feljegyzése az előzetes zálogjogbekebelezést vagy előjegyzést a végrehajtási zálogjogba beleolvasztotta s igy «a végrehajtási bejegyzés» kényes alkotórészévé tette.

Az a másik, papiron ugyan még napvilágot nem látott inditó ok, hogy a zálogjogok törlése a jogositott II. fokozatu bélyeggel ellátott engedélye alapján, szabályszerüen felbélyegezett beadványban, a telekkönyvi rendtartásban előirt módon kérelmezendő, hogy a törlésért a kincstár is megkapja a magáét — a lerótt bélyegilletékekben, nem jogi és nem is erre a világra való. Mert senkit az ő jogának a gyakorlásától azért, mert az neki többe vagy kevesebbe kerül, elütni nem szabad, még a fiskus hasznáért sem. A finánez-zöld szin különben sehogysem állana jól a telekkönyvi hatóság végzésének fehér papirlapján.

Igy eshetik meg aztán az a kétséges és bizonytalan helyzet, hogy amikor arról volt szó, hogy a végrehajtási nyomoktól ilyen uton megszabaditott előjegyzett zálogjogot a nem igazolás indokából kitörölni kérte a végrehajtást szenvedett, a kérésével abból az indokból utasitotta el a telekkönyvi hatóság, hogy előjegyzett zálogjog már nincs, mert a végrehajtást elrendelő végzés alapján az előjegyzés igazolást nyert.

Ennek a tarthatatlan állapotnak elkerülésére, minden alaptalan és indokolatlan aggályoskodás eloszlatására és emellett egységes eljárásra alkalmas azt az igénytelen véleményemet tartanám a középuton járónak, hogy a végrehajtató a végrehajtást megszüntető kérésében, a végrehajtás megszüntetésének kimondása következményeképpen, a végrehajtási törvény 132. §-ának 2. bekezdése analógiájára, a végrehajtási zálogjog törlése iránt az előzetesen szerzett zálogjogbekebelezést vagy zálogjogelőjegyzést és az igazolás bejegyzését, illetve a végrehajtási jog feljegyzését elrendelő és a végrehajtást elrendelő birósághoz is megküldött végzés számára való hivatkozás mellett kérje az illetékes telekkönyvi hatóság megkeresését.

Alaposan remélhető, hogy ennek a kérésnek helyet fognak

adni, vagy adnak is végrehajtást elrendelő bíróságaink, talán a nagykárolyi kir. járásbíróság kivételével, amely bíróság ugyanis a hozzá intézett ilyen kérelmet, egy kissé ugyan már régebben, az 1906. Sp. I. 47/7. sz. végzésével, a végrehajtás megszüntetése mellett, megtagadta, mert az előzetesen «szerzett zálogjog törlése a végrehajtási eljárás keretébe nem tartozik»

Ebben az esetben alig hiszem, hogy lesz telekkönyvi hatóság, amely a megkeresés teljesitését, *az olcsón kieszközölt zálogjogtörlést,* megtagadja, most már azon az alapon, mert nincs a végrehajtást elrendelő végzés alapján elrendelt «végrehajtási zálogjog-bekebelezés», a konkrét esetben, sehol sem.

Dr. Pákai Béla.

A kötbér (szerződési birság) és kár viszonya a Tervezetben.

«A kötbér (szerződési birság), bármily fontos szerepe van is a forgalmi életben, a gazdasági érdekek harczában könnyen válhatik a gyengébbek kizsákmányolásának eszközévé.» Nagyon találóan jellemzi a Tervezet ezen szavakkal a kötbérnek, mint kétélü fegyvernek kettős forgalmi jelentőségét, t. i. káros és hasznos oldalát.

Nagyon indokolt tehát a Tervezet azon álláspontja, hogy a kötbér jogi szabályozásánál a szocziális és közgazdasági szempontoknak, illetőleg azon közérdeknek kell irányadóul szolgálnia, hogy a gazdaságilag gyöngék az erősebbek részéről való kizsákmányolás ellen megvédessenek.

Valóban az egyes kérdések megoldásánál az adósnak, mint gazdaságilag gyöngébb félnek, érdekei megóvása szempontjából, messzemenő előrelátásra és szocziális érzékre valló intézkedéseket találunk a Tervezetben. Igy nevezetesen már az, hogy a kötbér kikötésének érvényességi kellékéül az irásbeli alakot irja elő, hogy továbbá a tulmagas kötbért az adós kérelmére méltányosságból bíróilag mérsékelhetőnek mondja ki, sőt a pénztartozás nem- vagy nem kellő teljesitése esetére kikötött kötbért — birói mérséklés nélkül is — csak a késedelem idejére járó 8% kamat erejéig tekinti érvényesithetőnek.

Ha azonban figyelembe vesszük, hogy ezzel az adós javára szóló kautélákat körülbelül már ki is meritettük s hogy ezek közül is az irásbeli alak a kötbér alapjául szolgáló alapügyletek tulnyomó részében gyakorlatilag amugy is használatban van s hogy a kötbér mérséklésének jogát, nemkülönben a pénztartozás utáni kötbér tekintetében a 8%-os korlátozást már eddigi jogszabályaink is ismerik, az adós védelme szempontjából a Tervezetben elfogadott tételes szabályozást az Indokolásban kifejezésre jutott köz- és magánérdekek megóvása tekintetében nem tekinthetjük egyrészt ujnak, másrészt és legfőképp pedig nem eléggé hatályosaknak, sőt bizonyos mértékben mai jogunkkal szemben is retrográd irányzatot észlelhetünk.

Hiszen ezen kautéláris intézkedéseket a Tervezet egy-egy további rendelkezéssel nagymérvben meggyöngiti.

Igy nevezetesen a Tervezet szerint a mérséklés csak a tulmagas kötbérre és erre is csak az esetben alkalmazható, ha előre kifizetve nem lett; emellett a pénzbeli tartozás nemteljesitése esetére kikötött kötbérnek 8%-ra való korlátozása az ezenfelüli kár követelését ki nem zárja, amit az 1877. évi VIII. tcz. 2. §-a nem ismer; az a további rendelkezés pedig, hogy a mérséklésnél a hitelezőnek nemcsak vagyoni, hanem a teljesités körül fenforgó minden egyéb jogosult érdeke is számba veendő, a mérséklés kedvezményét a gyakorlati eredmény szempontjából nagyon problematikussá teszi, hiszen — mint ezt az Indokolás kifejti — a birónak a mérséklésnél szabadságában és kötelességében áll a szubjektiv mozzanatokat is figyelembe venni, jelesen az erkölcsi hátrányt, amely a nemteljesitésből a hitelezőre háramlik.

Mindezek a rendelkezések bizonyos fokig nem állanak összhangban azon Indokolásbeli irányelvvel, hogy a szabályozásnál gond fordittatott arra, hogy a kötbér kikötése könnyen visszaélésekre használható és hogy a szabályozás tekintettel volt azokra a sulyos hátrányokra, amelyek az adóst könnyelmüen elvállalt kötbéri kötelezettségénél fogva érhetik.

Ez a dissonantia az indokolás és a tételes szabályozás között különösen szembeötlő a kötbér és a kár egymáshoz való viszonyának kérdésénél.

Mert hiszen nem egyenesen anomália az, hogy ha a kár a kötbért meghaladja, a hitelező a kötbéren felüli kárt feltétlenül követelheti, de ha a kár kisebb a kötbérnél, ahhoz az adósnak semmi köze; továbbá: a hitelező azt, hogy kára egyáltalán van-e, avagy hogy a kár a kötbér összegének megfelel-e, bizonyitani nem tartozik, viszont az adóst sem illeti meg e tekintetben az ellenbizonyitás joga.

Megengedem, hogy mindezeknek a kötbér természete szempontjából dogmatikus indokaik vannak, de hiszen a polgári törvénykönyv az élet és nem a dogmatika czéljaira készül s ha a dogmatika követelménye s az élet szükségletei között az utóbbi rovására ellentét merül fel, a lex ferendánál a dogmának mindig engednie kell, mert a dogmatikai szabályok nem örökérvényüek s ha az élet az elmélet tanitásait elvetette, helytelen volna azokhoz pusztán az elv kedvéért éppen a gyakorlati élet számára készült törvénykönyvben alkalmazkodni. Hiába hivatkozik a «Főelőadmány és birálati anyag» a római jogra, amikor ezzel ellentétben a kontinentális törvényhozások zöme a kötbér összegét meghaladó kár követelhetése tekintetében a hitelező igényét, mint a gyakorlati élet követelményeinek meg nem felelőt elvetette.

Sajátságos, hogy a Tervezet ezen kérdésben a méltányosságot nem a gazdaságilag gyengébb fél: az adós, hanem a hitelező javára gyakorolta; legalább is erre enged következtetni a «Főelőadmány és birálati anyag» VI. kötetének 176. lapján ezen elvi kérdés ekképpeni eldöntésének indokául felhozott azon érv, hogy a kötbéren felül «a kártérités megengedése méltányossági követelmény is; ellenkező esetben a Tervezet az adóst indokolatlan előnyben részesitené. Ha egyszer a birói mérséklésnek a Tervezet helyt adott, a következetesség azt kivánja, hogy a hitelezőnek is joga legyen a kötbér összegének megváltoztatására».

Ez elvileg helyes! De a következetesség nemcsak azt kivánta volna, hogy az adós indokolatlan előnyben ne részesüljön, hanem azt is, hogy a hitelezőnek se legyen része abban; már pedig a Tervezet szerint az adós csak tulmagas kötbér esetén és csak mérséklést követelhet, holott a hitelező nemcsak a tulalacsony, hanem bármily összegü kötbér esetén is igényelheti — nem annak a kárhoz viszonyitott méltányos felemelését — hanem a teljes kárt; a mérséklésnél a hitelező javára minden kár, sőt nemcsak kár, hanem az erkölcsi hátrány s az egyéb szubjektiv momentumok is figyelembe veendők, ellenben a kötbért meghaladó kárnak a hitelező javára történt megállapitásánál az adós késedelmét előidéző szubjektiv momentumok egyáltalán nem jönnek figyelembe.

Mindezeknek az anomáliáknak pedig az az oka, hogy a Tervezet a kötbér szabályozásánál oly dogmatikus elvből indul ki, amely a hitelező érdekét egyoldaluan favorizálja s emellett az élettel homlokegyenest ellenkezik s igy de lege ferenda tarthatatlan; t. i. abból az elvből, hogy a kötbérnek az a czélja és egyik gyakorlati jelentősége, hogy előre meghatározza az adós késedelméből eredő kár — minimumát.

De miért csak a minimumát és miért nem egyuttal a maximumát is? Erre nem találunk gyakorlati feleletet, legfeljebb azt a dogmatikai felvilágositást, hogy ez igy van előirva a római jogban; már fennebb hivatkoztam arra, hogy ezen elven a törvénykönyvek nagy többsége tultette magát, de emellett ugy a természetes közfelfogás, mint a forgalmi élet biztonsága, ellentmond ezen megkülönböztetésnek.

A köztudatba átment értelmezés szerint ugyanis a kötbér a kárnak sem a minimum, sem a maximum szerint való limitálását nem képezi, hanem annak elöleges és összegszerü fixirozását jelenti olyképpen, hogy a kár fenforgása és nagysága tekintetében a hitelezőt a bizonyitási kötelezettség, az adóst pedig az ellenbizonyitási jog nem illeti.

Ily körülmények közt egyrészt a természetes logika szempontjából teljesen érthetetlen, másrészt a forgalmi élet követelményei és biztonsága szempontjából aggályos s ennélfogva megengedhetetlen, hogy ha a felek a nem, vagy nem kellő teljesités következményeit szerződésileg, tehát kétoldaluan előre és mennyiségszerüen megállapitották, miért kelljen azt a megállapitást külön kikötés hiányában csak a hitelező javára történtnek tekinteni és miért legyen jogában a hitelezőnek ily kétoldalu szerződéstől egyoldalulag és minden ok nélkül eltérni, anélkül, hogy ehhez való jogát fentartotta volna.

Nyilvánvaló ugyanis, hogy a kötbér összegétől való eltérés tulnyomóan csak a hitelező javára szolgál ; ha ugyanis a kötbér kisebb a kárnál, a hitelező a többletet feltétlenül követelheti ; ha pedig a kötbér a kárnál nagyobb, az adós még rosszabb helyzetben van, mert a kárnál kisebb kötbér esetén csak az anyagi kártöbbletet tartozik megfizetni, mig ellenben a kár összegét meghaladó kötbér esetén nemcsak az anyagi kártöbbletet, hanem a hitelezőt ért szubjektiv és erkölcsi hátrányt is viselnie kell a különbözetből, tehát az eltérés a kötbér összegétől a hitelező javára mindenképp biztositva van, akár kisebb a kötbér a kárnál, akár nagyobb.

Ha a kötbér valóban «birságot» képezne — mint ahogy a Tervezet nevezi — ugy a Tervezetben kontemplált szabályozás legalább elméletileg igazolható volna, mert e szempontból összeférhetne egymás mellett a birság azokon a következményeken kivül, amelyek az adóst a kár viselése tekintetében az anyagi jog szerint amugy is terhelik ; de egyrészt a Tervezet a kötbért «birság»-nak csak nevezi, de tényleg előre stipulált károsszegnek tekinti s e szerint is szabályozza, másrészt csak nem adhatunk az amugy is gazdasági tulsulyban lévő hitelezőnek még birságolási jogot is, hisz ezzel bizonyos fokig visszasülyednénk az adósok börtönének intézménye felé.

Nyilvánvaló tehát, hogy a kötbér a Tervezet szerint is nem annyira «szerződési birság», mint inkább «szerződési károsszeg», még pedig a «szerződési» jelleget nemcsak a hitelező javára vagyis a minimum szempontjából, hanem mindkét fél javára, szólónak tekintve s igy az attól való eltérés megengedhetőségének kérdésénél a kétoldalu szerződésekre vonatkozó s a közfelfogásnak megfelelő általános elvekkel nem szabad összeütközésbe kerülnünk, mert különben a szerződő felek közül a laikus és jóhiszemü felet visszaélések veszélyének tesszük ki, mig ellenben a jóhiszemüségre utazó s azzal visszaélő másik felet jutalmaznók ; mig ugyanis a jóhiszemü fél egyáltalán nem is sejti, hogy a kötbért meghaladó kárt — külön kikötés nélkül is — feltétlenül meg kell téritenie, addig a másik, a számító fél ennek tudásával előnyben volna.

Ha már az eltérést megengedhetőnek tartjuk, természetesen az volna az osztó igazság, hogy bármelyik fél kérhesse utólag a kötbér összegének a tényleges kár mértékéig való helyesbitését, ha a kárt a kötbérrel arányban nem állónak tekinti ; ez esetben azonban felesleges volna a kötbérnek, mint külön fogalomnak intézményes szabályozása, mert hiszen szerződésszegés esetén kártéritési kötelezettség kötbér kikötése nélkül is fenforog ; mivel azonban a kár mérve tekintetében az előzetes szerződési szabadságnak a közérdek sérelme nélkül — kötbér alakjában — való fentartása czélszerüségi okokból kivánatosnak mutatkozik, a specziális szabályozás nem maradhat ugyan el, azonban annak a közérdek követelményeivel egyrészt és az általános — tehát a köztudatba jobban átment — szabályokkal másrészt összhangzásban kell történnie.

Nevezetesen a kötbérnek, mint szerződésileg kétoldaluan megállapitott kárnak összegétől való eltérés megengedése sem az egyik, sem a másik fél javára nem képezhet szabályt, hanem csak kivételt s csak akkor nyerhessen alkalmazást, ha azt a közérdek, vagy a szerződéstől való eltérésre — a közfelfogás szerint — máskülönben is feljogositó különös körülmények és lényeges okok indokolttá teszik.

Ilyen közérdeknek tekintendő a gazdaságilag inferiorisabb helyzetben levő adós védelme : az eltérésre a köztudat szerint jogot adó különös körülményeknek és lényeges okoknak pedig főkép az előre nem láthatott eredmények vétlen bekövetkezése volna tekinthető, tehát : egyrészt, ha a kötbér összegét meghaladó kár bekövetkezése nem volt előre látható, másrészt ha a kötbér összegének megállapitása alkalmával supponált kár egészben, vagy részben nem következett be.

Fenn volna tehát tartandó az a közérdekü általános szabály, hogy ha a kötbér uzsorás körülmények között köteleztetett, az semmis, de kiegészitendő volna azzal, hogy ha az uzsora nem is állapitható meg, azonban a kötbérkötelezésnél nyilvánvalóan az egyik félnek gazdasági tulsulya érvényesült, a kötbér — tekintet nélkül arra, hogy kár van-e és mennyi — a késedelem idejére járó 8%-os kamatot meg nem haladhatja.

Ha a kár a kötbér összegét meghaladja s a teljesités elmaradása, vagy a nem kellő teljesités az adós vétkességére vezethető vissza, a vétlen hitelező teljes kárt, ha azonban a nagyobb kár bekövetkezését rendes gondosság mellett előre láthatta, ugy — tekintet nélkül az adós vétkes, vagy nem vétkes voltára — csak a kötbért igényelheti ; ha pedig a kár bekövetkezése a kötbérkötelezés alkalmával nem volt előrelátható s mindkét fél vétlen, a hitelező a kötbérnek az anyagi kár arányában való méltányos felemelését kérhetné, de csak ezt, mert az előre stipulált kárral szemben a méltányosság tovább nem terjedhet. Végül természetesen, ha a teljesités vétlen baleset, vagy a hitelező vétkessége miatt lehetetlenné vált, kötbért egyáltalán nem követelhet.

Ha pedig a kötbér nagyobb a kárnál, a teljesités elmaradása, illetve a nem kellő teljesités pedig előre nem láthatott s méltánylást érdemlő okokra vezethető vissza, az adós a kötbérnek a tényleges anyagi kár, ha pedig a teljesités elmaradása részéről rendes gondosság mellett előre volt látható, az egyébként vétlen adós a kötbérnek az anyagi és erkölcsi kár erejéig való mérséklését kérheti ; a vétkes adós egyáltalán nem kérhetne mérséklést.

Végül, ha a supponált kár, részben elmaradt, aránylagos, a supponált kár teljes elmaradása esetén pedig 8% erejéig való mérséklésnek volna helye.

Ezeknek az elveknek az alkalmazásával mindenesetre meg volna óva mindkét fél méltányos érdeke s megmaradna a kötbér specziális természete ; emellett az az előnye is volna az ily szabályozásnak, hogy az jobban simulna az általános jogi közfelfogáshoz ugy, hogy egyik fél sem volna kitéve oly utólagos, a szerződéssel ellenkező s pusztán az elméletnek folyományát képező megtámadtatásoknak, amelyek sem a közérdek követelményét nem képezik, sem a megtéritési kötelezettségnek a köztudatban ismert jogalapjaival össze nem egyeztethetők, mint amilyennek a tervezetben a többletkárra nézve kontemplált rendelkezés tekintendő, amely pusztán a kötbérnél nagyobb vagy kisebb kár tárgyi fenforgását — minden további nélkül — a szerződési károsszeg elejtését elegendőnek fogadja el.

Dr. Schiffer István.

Különfélék.

— **Jogászgyülés Temesvárott.** Hazánk jogszolgáltatásának összes tényezői ez év október 5-én Temesvárott találkoznak.

Általános jogászgyüléssel kapcsolatosan rendes közgyüléseiket Temesvárott fogják megtartani az Országos birói és ügyészi egyesület *Grecsák Károly* curiai biró elnöklete alatt, az Országos ügyvédszövetség *Pollák Illés* szövetségi elnök részvételével, a Magyar jogászegylet *dr. Nagy Ferencz* egyetemi tanár, valóságos belső titkos tanácsos vezetése mellett és az Ügyvédjelöltek országos egyesülete.

Az igazságszolgáltatás minden táborát képviselő jogtudósok, birák, ügyvédek, ügyvédjelöltek összejövetele jelentőségteljes, érdekes eseménynek igérkezik. Temesvár város máris nagyszabásu előkészületeket tesz a sok százszámra menő kiváló vendég fogadtatására.

Az értekezletek és társas-összejövetelek után befejezésként herkulesfürdői és aldunai kirándulást tervez a rendezőség.

A két napig tartó kirándulás, melyen családtagok is résztvehetnek, teljes ellátással együtt a féljegyre jogositó igazolvány tulajdonosainak 40 K-ba, másoknak 45 K-ba kerül.

A közgyüléseken és a kirándulásokon való részvételre szeptember hó 10. napjáig lehet jelentkezni dr. Láng Béla temesvári ügyvéd, rendezőbizottsági titkárnál, ahova e határidőig a kirándulás dija is beküldendő.

— **Az ügyvédjelöltek országos kongresszusa.** *Az Ügyvédjelöltek Országos Egyesülete* október 5-én a temesvári országos jogászgyüléssel kapcsolatban kongresszusra hivja össze a kötelékébe tartozó tagokat. Az első vidéki kongresszus rendezését az országos egyesület kötelékébe tartozó testvéregyesület, a *Temesvári Ügyvédjelöltek Egyesülete* vállalta magára. E czélból *dr. Deixner Vilmos* elnök és *dr. Stein János* titkár tisztelgett a temesvári jogászgyülés rendezőbizottsága elnökénél, a temesvári törvényszék elnökénél, *Virág Bélánál*, aki igen szivesen vette tudomásul a kivánságot és a legmesszebbmenő támogatásáról biztositotta az egyesületet. A kongresszus az ügyvédjelölteket érdeklő kérdéseket fogja tárgyalni. Szó lesz a többi közt az országos segitő-alapról, az országos betegpénztár alapitásáról, a

patronázs-ügyről, az országos szervezésről és az országos otthon létesitéséről. Foglalkozni fog a kongresszus az 1912 : VII. tcz. megváltoztatása iránt indított mozgalommal is. A kongresszus résztvevői mérsékelt áru vasuti jegyeket kapnak és a jogászgyülés rendezősége által rendezendő aldunai kiránduláson is résztvehetnek. Az egyesület vezetősége ezuton is megkéri a kötelékébe tartozó testvéregyesületeket és az ügyvédjelölteket, hogy mennél nagyobb számban vegyenek részt az első kongresszuson. A résztvevők a mérsékelt jegyek beszerzése végett mielőbb értesitsék *dr. Tarcai Tivadart*, az országos egyesület titkárát, V. ker., Szemere-utcza 10. és augusztus 20-ika után IV., Egyetem-u. 1., vagy *dr. Stein Jánost*, a Temesvári Ügyvédjelöltek Egyesülete titkárát, Temesvár, Bega-balsor 24.

— **A budapesti VI. ker. járásbirósághoz 1913 junius 25-én** egy sommás keresetet nyujtottam be, kérve benne, hogy egy előbbi perben a czég ellen már meghozott itélet hatálya — minthogy a czég időközben megszünt — a czégtagra terjesztessék ki.

A biróság a kereset folytán az ügy első tárgyalására *1913. évi deczember hó 3. napját* tüzte ki határnapul. Miután szokatlanul távolinak találtam az első tárgyalásra kitüzött határnapot, panaszommal a biróság vezetőjéhez fordultam. Az ő intézkedésére kaptam is rövidebb határnapot *1913 julius 17-ikére*. E tárgyalási határnapra szóló idézést azonban csak *1913 julius 19-én*, tehát a tárgyalási határnap után kaptam kézhez s igy a tárgyaláson nem jelenhettem meg.

Erre egy sürgős kérvényt adtam be a birósághoz, előadva benne a történteket, továbbá, hogy ügyfelem egy szegény leány, aki munkabérét perli, kértem ujabb, rövid tárgyalási határnap kitüzését. A biróság erre ismét *1913 deczember 3-ikát* tüzte ki tárgyalási határnapul. *(Egy ügyvéd.)*

— **A «Gyorsaság»** czimü közleményt a 30. számban kiegészithetjük azzal, hogy azóta a biróság meghozta végzését, amely szerint azt a kérelmet, hogy a kiutaló végzést a jogerősségi határidő bevárása nélkül jogerősnek mondja ki, elutasitotta, mert a biróság szerint ilyen közös kérelemnek helye nincs. Pedig az általános gyakorlat ezzel ellentétes álláspontot van. Minthogy azonban a közös kérelmet elutasitó végzés elintézéséig már a jogerősségi határidő bőven lejárt, a biróság a kiutaló végzést az állampénztárhoz egyidejüleg áttette. Ámde nem jelölte meg a jogerőre emelkedés napját (aminek szükséges voltát pedig minden biróság tudja), s igy a letétpénztár a végzést nem foganatosithatta, hanem kénytelen volt azt a bíróságnak visszaküldeni. Ez julius 17-én történt, de a válasz julius 25-ig még nem érkezett meg. Igy a kifizetés a felek sürgős kérelme daczára, egy hónapja késik.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Alkalmazott gondatlansága.** A pinczenyilás utczára nyilott. A tulajdonosnak a nyilás befedésével megbizott alkalmazottja rövid időre a munka helyéről eltávozott. Közben egy járó-kelő a nyilásba esett. A háztulajdonos a kártéritési kötelezettség alól csak akkor szabadulhat, ha nemcsak azt igazolja, hogy alkalmazottja szakismeretéénél fogva a nyilás befedéséhez értett, hanem azt is, hogy elegendőképpen megbizhatott benne arra nézve is, hogy a forgalom érdekében szükséges biztositási intézkedéseket nem hagyja figyelmen kivül. Szükséges ezenkivül a tulajdonos kártéritési kötelezettségének elkerüléséhez annak igazolása is, hogy a nyilás őrzését különösen kötelességévé tette és az alkalmazandó biztositási intézkedések tekintetében pontos utasitásokat adott. (Német birod. biróság 1913 április 30-án hozott 28/913. sz. itélete.)

— **Bajorországi házassági bontóperek statisztikája az 1912. évben.** A házasságbontó itéletek száma valamivel kevesebb volt, mint az előző évben, és pedig : 972, mig 1911-ben 1030, 1910-ben 920, 1909-ben 901 és 1908-ban 824. A csökkenés a következő Oberlandesgerichtek területén mutatkozik : München (442, az előző évi 470-el szemben), Zweibrücken (146, az előbbi évben 160) és Bamberg (63, szemben az előző 94-el) ; emelkedés jelentkezik a következő Oberlandesgerichtek területén : Nürnberg (221, az előző évben 207) és Augsburg (100, az előző évi 99-el szemben).

Felbontott házasság 509, ami 52·4%-nak felel meg (1911-ben 55·3%). Tiz évnél rövidebb tartamu volt 395, vagyis 40·6% (1911-ben 44·4%). Gyermektelen 77·9%-a az összes felbontott házasságoknak egy vallásu és pedig 503 katholikus (1911-ben 526), 238 (274) protestáns, 14 (8) izraelita és 2 (2) más vallásu.

Az esetek legnagyobb részében (565, 1911-ben 613), a házasság felbontását a nő kérte, 504 esetben a férfi volt vétkes, 255 esetben pedig a nő, 216 esetben pedig mindkét felet vétkesnek nyilvánitotta a biróság.

A leggyakoribb házasságbontó ok volt a házasságtörés. Ez alapon 565, (1911-ben 562) házasság bontatott fel ; 250 esetben a férfi, 177 esetben a nő, 138 esetben pedig mindketten vétkesnek nyilvánittattak a házasságtörés elkövetésében.

A következő leggyakrabban előforduló házasságbontó ok volt : rossz bánásmód és erkölcstelen élet. Azonban az ezen ok alapján felbontott házasságok száma az utóbbi évben 322-ről 265-re szállt alá, 206 esetben a férjet, 31 esetben a nőt, 28 esetben pedig mindkét felet vétkesnek nyilvánitotta a biróság.

Állást keres 12 évi gyakorlattal biró, ügyvédi irodát (tárgyalások kivételével) önállóan vezetni képes, románul és németül beszélő irnok. Megkeresések «Gyakorlott 100» jeligére Blockner hirdetőjébe Budapest, IV., Semmelweis-utcza 4. kéretnek. 14879

Ügyvédjelölt, vidéki gyakorlattal és német nyelvismerettel alkalmazást nyer. Kezdőfizetés havi 160 K és kiszállási dijak. Ajánlatok dr. Erdélyi Jenő ügyvéd, Szentgotthárd, Vas megye czimre intézendők. 14857

Most ügyvédizett ambiciózus, nőtlen fiatalember, nagyobb vidéki városban, vagy a fővárosban, csakis jobb irodába letársulna, vagy azt átvenné. Czimek dr. Gerő Ottó, Beregszász, küldendők. 14875

Némi gyakorlattal biró joghallgató, perfekt gépelő, ügyvédirodai alkalmazást keres. Czim : Ujhellyi György joghallgató, Tótkomlós, Békés megye. 14880

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **érkezése** Budapest keleti pályaudvarra.

vonat-szám	óra	perc	vonat neme	honnan
339	5	10	Vv.	Berlin, Ruttka
645	5	20	Tvsz.	Debreczen, Nagyvárad
309	5	30	Szv.	Hatvan
1905	5	30	»	Eszék, Tapolcza
609	5	45	»	Brassó, Arad
909	5	45	»	Sófia, Bród, Belgrad
19	5	55	»	Torbágy
313	6	00	»	Péczel
17	6	05	»	Komárom
1707	6	15	»	Stanislau, Msziget
11	6	25	»	Wien
1505	6	30	Gyv.	Lemberg, Poprád-Felka, Kassa
407	6	50	Szv.	Lemberg, Stryj, Kassa
1007	6	50	»	Fiume, Zágráb
1003	7	00	Gyv.	Róma, Triest, Fiume
315	7	05	Szv.	Gödöllő
513	7	20	»	Brassó, Kolozsvár
917*a*	7	25	»	Kunszentmiklós-Tass
317	7	30	»	Gödöllő
319	7	40	»	Hatvan
21	7	45	»	Bicske
1309	8	00	»	Graz, Fehring
911	8	10	»	Sarajevo, Belgrád
1513	8	15	»	Bártfa, Csorba, Kassa
1015	8	20	»	Paks
519	8	35	»	Bukarest, Kolozsvár
321	8	45	»	Hatvan
13	9	20	»	Győr
307	9	25	»	Berlin, Ruttka
1005	9	35	Gyv.	Fiume, Tapolcza
913	9	55	Szv.	Szabadka
5	10	05	Gyv.	Bruck-Királyhida, Szombathely, Sopron
409	10	20	Szv.	Miskolcz
23	10	45	»	Bicske
605	11	30	Gyv.	Nagyvárad, Debreczen, Arad

[1]) Minden vasárnap és kettős ünnep második napján közlekedik.
[2]) Junius 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[3]) Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[4]) Torbágytól Budapest-Kelenföldig csak vasár- és ünnepnap előtti köznapokon közlekedik.
[5]) Junius 1-től közlekedik.
[6]) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[7]) Csak hétfőn és ünnep utáni köznapokon közlekedik.

vonat-szám	óra	perc	vonat neme	honnan
323	12	10	Szv.	Gödöllő
611	12	30	»	Bukarest, Arad
301	12	50	Gyv.	Berlin, Ruttka
903	1	00	»	Konstantinápoly, Belgrád
401	1	05	»	Lemberg, Kassa
7	1	20	Szv.	Wien, Sopron
601	1	25	Gyv.	Bukarest, Arad
1201	1	30	»	Sarajevo, Bród, Szabadka
1	1	40	»	London, Paris, Wien
1901	1	55	»	Eszék, Pécs
325	2	10	Szv.	Hatvan
1501	2	20	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
1301	2	25	»	Graz, Fehring
919	2	40	Szv.	Kunszentmiklós-Tass
23*a*	3	00	»	Bicske
521	3	10	»	Nagykáta
1111	4	00	»	Tapolcza, Balatonfüred
327	4	20	»	Péczel
329	5	25	»	Gödöllő
511*a*[1])	6	00	»	Szolnok
511	6	15	»	Bukarest, Debreczen
15	6	20	»	Bruck-Királyhida
1507[2])	6	20	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
3	6	35	»	Wien, Graz
1705	7	00	Szv.	Stanislau, Msziget
907	7	20	»	Sofia, Belgrád
607	7	20	»	Bukarest, Arad
421	7	35	Vv.	Szerencs
305	7	45	Szv.	Berlin, Ruttka
25	7	50	»	Bicske
1109[4])	8	05	»	Tapolcza, Balatonfüred
523[3])	8	10	»	Nagykáta
1009	8	15	»	Fiume, Bród
405	8	20	»	Lawoczne, Msziget
329*a*[3])	8	35	»	Gödöllő
9	8	45	»	Wien, Graz
1511	8	50	»	Csorba, Kassa
27	9	00	»	Bicske
331	9	10	»	Péczel
1907	9	10	»	Vinkovcze, Eszék, Pécs
603	9	20	Gyv.	Brassó, Arad
29[5])	9	28	Szv.	Triest, Torbágy
303	9	35	Gyv.	Berlin, Ruttka
1001	9	35	»	Róma, Fiume, Pécs
915	9	45	Szv.	Kiskörös
403	9	55	Gyv.	Lemberg, Przemysl
905	10	00	»	Sofia, Belgrád
1303	10	10	»	Graz, Triest
333	10	25	Szv.	Gödöllő
525	10	35	»	Segesvár, Kolozsvár
1503	10	45	Gyv.	Bártfa, Csorba, Kassa
1101[5])	11	00	»	Tapolcza, Balatonfüred
25*a*[6])	11	10	Szv.	Bicske
335[6])	11	15	»	Hatvan

A vonatok **érkezése** Budapest-Józsefvárosra.

Délelőtt.

513[7])	4	40	Szv.	Szolnok
517	5	00	»	Nagykáta
311	5	50	»	Gödöllő
917	6	17	»	Kunszentmiklós-Tass

Főszerkesztő : **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos : **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő : **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.
FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 33. szám. Budapest, 1913 augusztus 15.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Sebess Dénes* kir. táblai tanácselnök: A jelzálogjog a II. Tervezetben. — *Osváth Imre* kir. táblai biró: Hiányok a magyar polgári törvénykönyv tervezetében, figyelemmel az örökbérletekre, továbbá a bánya-örökhaszonbéri és bányahaszonbéri ügyletekre. — *Dr. Kain Albert:* Észrevételek a kir. Curia jogegységi tanácsának 2. sz. polgári döntvényéhez. — *Dr. Fürst Mátyás* budapesti ügyvéd: Jogi különösségek. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A jelzálogjog a II. Tervezetben.

I.

A jelzálogjog tárgyi kiterjedése. II. T. 654. §.

E szakasz az I. T. 860. §-ával ellentétben azt tartalmazza, hogy a jelzálogjog nem terjed ki arra az ingatlanra, mely a jelzálogjoggal terhelt ingatlannal a terhelés után egy telekkönyvi jószágtestté egyesül.

E jogszabály tulajdonképpen a telekkönyvi rendtartásba illesztendő, itt tehát egészben mellőzendő lenne. Az anyagi törvény (II. T. 370. §.) meghatározza a jószágtest fogalmát, annak technikai kezelése a telekkönyvi rendtartásban szabályozandó (a schweizi t. igy).

Ha azonban az anyagi jog foglalkozik e kérdéssel, ugy amint ezt a német 1131. §. is teszi, ugy az I. T. 860. §-ára vonatkozó rendelkezése, mely a német 1131. §-nak is megfelel, feltétlenül helyesebb és alig indokolható meg a II. T. 654. §-ának álláspontja.

Ha az anyagi törvény által is fentartott jószágtest-egység, mint telekkönyvi kezelési-egység fentartatott, amint ezt fenn is kellett tartani, ugy a mai telekkönyvi rendtartás 57. §-ában kifejezésre jutott és szintén fentartandó jogszabály sérelmével járna a II. T. rendelkezése, a telekkönyv belső berendezésének összezavarását, a telekkönyvek áttekinthetetlenségét eredményezné.

A jószágtest alakitásánál van megadva a mód arra (mai tkv. 56. §.), hogy a különböző megterhelések esetében az ujonnan szerzett birtokrészletek külön jószágtestekké alakittassanak, avagy egy jószágtestté, de ez esetben a jószágtest egységének elve fentartassék.

A szabály ilyetén felállitása tisztán telekkönyvi kezelési kérdés. A külön jószágtest alakitása a teherkiterjesztés alól az egyesitett ingatlant mindenkor mentesitheti.

Hiányos a II. T. idevonatkozó része, mert nem rendelkezik a tagositások folytán eszközlendő teherátvitelekről, illetve megoszlásokról.

A mai jog (1886 : XXIX. tcz. 7. §., 10. §. Utasitás 141. §.) atekintetben rendelkezik ugyan, hogy minő eljárás követendő annak megállapitásánál, hogy a különböző nyilvánkönyvi jogokkal terhelt részleteknek az egyesitett területből minő részletek felelnek meg.

Az anyagi jognak azonban azirányban rendelkeznie kell, hogy a törvény alapján megejtett tagositásoknál a kicserélt birtokrészletekre a teherátvitel minő jogelvek szerint történjék. (l. schweizi 802. §.)

A II. T. nem teszi meg azt a szabatos megkülönböztetést az ingatlanok egyesitése (fizikai) és egy kezelési egységgé (jószágtest) való egyesitése között, mint ezt pl. a német 890. §. megteszi, mely azután a tehertételek átvitele, illetve kiterjesztése szempontjából különböző joghatással jár a 890. §. első és második bekezdés, illetve az 1131. §. rendelkezéseit követve.

II.

A tulajdonos jelzálogjoga. II. T. 679. §.

A jelzálogilag biztositott követelés és a jelzálog accessorius jogviszonya az ujabb magánjogi kodifikációkban nevezetes módosulást szenvedett. Az a szoros kapcsolat, mely a követelés keletkezése, fennállása, megszünése és a jelzálogjog sorsa között fennáll, mely ugyszólván kizárta a gazdasági forgalomban megkövetelt szabad rendelkezést a jelzálogjogot illetőleg megszünt, legalább is lazitva lett a német és schweizi törvényekben, ily irányokban mozog az osztrák polgári törvénykönyv novelláris javaslata is.

A II. T. 679. §-a öleli fel e kérdést az I. T.-nek megfelelően, csupán a biztositéki jelzálogjog részletes kiépitésében térvén el ennek meghatározásaitól.

Amint tudjuk, a saját jelzálog, a tulajdonos jelzálogjoga intézménye terén a német kodifikáczió a legkövetkezetesebb és rendszeresebb. A német jelzálog rendszere saját jelzálog-intézményén (Eigenthümerhypothek) épül fel.

A jelzálogjog már eredetileg a tulajdonost illeti (1117. §., 1163. §., 1192. §., 1199. §.) csak rajta át vezet el a hitelezőhöz, viszont kielégités, lemondás, konfuzió stb. esetén visszaszáll a tulajdonosra. Nem szünik meg a követeléssel, akkor is fennmarad, ha amaz megszünt (1163. §.), a követeléssel való kapcsolat csak a jogosult személyét illetőleg döntő. Ilyképpen tehát az Eigenthümerhypothek valóságos absztrakt-jogositvány az ingatlan értékének bizonyos hányadára.

A II. T. 679. §-a intézkedik arról az esetről, ha a tulajdonos, aki nem személyes adós, elégiti ki a jelzálogos hitelezőt, illetve, ha a személyes adós, aki nem tulajdonosa az ingatlannak, elégiti ki a jelzálogos hitelezőt.

Mindkét esetben az a czélja a rendelkezésnek, hogy az egyetemlegesen kötelezettek közül a fizetőnek regresszust adjon. A fizetés folytán tehát nem szünik meg a jelzálogjog, hanem átszáll a kielégitőre.

Mindkét esetben megengedi a II. T. 666. §-a (ellentétben az I. T. 890. §-ával), hogy a jelzálog törvényi átszállása a telekkönyvben bejegyeztessék.

Azonban, mig a második bekezdés a cessio legalis egyszerü esete az első bekezdés folytán saját jelzálogjog keletkezik.

Viszont a második bekezdés folytán az eredeti követelés megszünik és a törvény rendelkezésénél fogva uj követelés lép az eredeti helyére.

A II. T. 679. §-ának harmadik bekezdése a személyes adós ingatlan tulajdonosnak ad fizetés esetén rendelkezési jogot a jelzálogjogot illetően, amennyiben azt más követelés okából átengedheti a kielégitett hitelezőnek vagy átruházhatja harmadik személyre.

A harmadik bekezdés tehát szintén módot ad arra, hogy a tulajdonos a követelés kifizetése daczára a jelzálogjoggal rendelkezzék, ha pedig nem rendelkezik, a II. T. 666. §-ának alkalmazásával a jelzálogjog törvényi átszállásának bejegyzésével saját jelzálogjogot nyerjen.

A II. T. 679. §-ának első bekezdése azonos a német 1140. §., a második bekezdése a német 1164. §. rendelkezéseivel. Anél-

kül tehát, hogy a német 1163. §-ban az Eigenthümerhypothek-ra kimondott elvet elfogadná, bizonyos szük körben magáévá teszi az idézett szakaszokban megnyilatkozó álláspontot. Nem rendelkezik a tekintetben sem, hogy a II. T. 679. §-ának első bekezdése értelmében a tulajdonost a kielégités tekintetében minő jogkör illeti meg (végrehajtás joga, kamatok), ugy, amint ezt a német 1177. és 1197. §-ai teszik. A harmadik bekezdés végül megfelel a német 1180. §-ának, anélkül, hogy a 666. §-ra való utaláson kivül a tekintetben adna utmutatást, hogy a más követelés okából való átengedés bejegyzése szükséges-e a telekkönyvben.

A harmadik bekezdés nem világos a tekintetben, hogy megilleti-e a tulajdonost egyáltalában a II. T. 666. §-ában körülirt jog az átszállás telekkönyvi kitüntetésére avagy csupán a kielégitett hitelezőre vagy harmadik személyre való átengedés, illetve átruházás joga. Ez esetben a tulajdonos tulajdonképpen nem is lenne saját jelzálogjog tulajdonosa sem.

A II. T. 666. §-a a német 1144. §-sal szemben azt a bővitést tartalmazza, hogy a tulajdonosnak joga van oly okiratot követelni, melynek folytán a jelzálog tehermentes törvényi átszállása a telekkönyvbe bejegyeztessék.

Ez a rendelkezés érthető a II. T. 676. §-ának első és második bekezdésénél, de nem a harmadiknál. Az ingatlan tulajdonosa, ki egyuttal személyes adós is, kielégitvén a hitezőt, a II. T. 666. §-a szerint jogot tarthat arra, hogy a jelzálogjog tehermentes törvényi átszállását bejegyeztesse. Itt tehát a kifizetett követelés megszünt, uj követeléssel nem pótoltatott, igy tulajdonképpen a saját jelzálogjog, mint telektartozás (Grundschuld) áll fenn.

Mi történik akkor, ha az ingatlan tulajdonosa a jelzálogot nem engedi át, nem ruházza át, hanem az ingatlan tulajdonát ruházza át, mielőtt e jogaival élt volna? Ez esetben az ingatlan tulajdonosa jelzálogos hitelezővé változik-e át, avagy a saját jelzálog az uj tulajdonosra megy át, mint ilyen? Az előbbi kétségtelenül helyesebb feltevés esetében áll-e az a kikötés, hogy az uj tulajdonos ellen intézett végrehajtás során sem jön tekintetbe a jelzálogjog, vagy nem?

A II. T. 679. §-a egyáltalában nem akarja a saját jelzálog intézményét megvalósitani. Tulajdonképpen nem tesz egyebet, mint amit az osztrák polgári törvénykönyv 469. §-ához füzött novelláris bővités akar (Bericht stb. 1912 86. §), t. i., hogy a kifizetés után a jelzálog más tartozás fedezetére is adható. Tehát a haladás igen kisterjedelmü a régi joggal szemben.

A II. T. 679. §-ának egyik intézkedése folytán sem válik a saját jelzálog tulajdonképpeni telek tartozássá, csupán a követeléstől függetlenittetik oly mértékben, hogy a kifizetés folytán helyettesithető más követeléssel.

Ez a tervezett jogszabály tehát nem szünteti meg az osztrák polgári törvénykönyvön nyugvó jelzálogjogi rendszer belső ellentmondásait, melyek a gyakorlatban sokszor áthidalhatlan nehézségeket okoznak.

A tiszta római jogi felfogás, hogy követelés nélkül nincsen jelzálogjog, kifejezésre jut az osztrák polgári törvénykönyv 469. és 1445. §-aiban. Ellenben a jelzálogjog abstrakt természete, mely szerint a jelzálogjog, mint önálló dologi jog, telekkönyvi megszüntetés nélkül fennáll, a követelés nélkül is, az osztr. polg. törvénykönyv 469. és 1446. §-aiból nyilvánvaló. Ez ellentmondást kétségtelen a telekkönyvi jogrendszer létesitette. A törvény nem adott feleletet arra a kérdésre, hogy mi történjék a megszünt követelés daczára fennálló jelzálogjoggal. E tekintetben ismeretes a joggyakorlat ellentmondása és folytonos ingadozása, melylyel a publica fides-hez füződötten igyekszik kiutat találni.

Viszont a jelzálogjog eme lebegő állapota a törvény kényszerü megkerülésére vezetett. A tulajdonos nem rendelkezhetett a követelés kifizetése folytán megszünt bejegyzéssel, de a hitelező hozzájárulásával szinleges engedmény utján ezt megtehette. Tulajdonképpen a svájczi polgári törvénykönyvben (814. §.) kifejezésre jutott «Festen Stellen» rendszer hiányát pótolta ez eljárás. Hiszen maga a konverziós rendelet (1888 márcz. 5. 947. I. M.) nem egyéb, mint a jelzálogjog anyagi tartalmának áttörése és a «Festen Stellensystem» elismerése. Viszont ezzel szemben a végrehajtási törvény 197. §-a megengedi a hátrább álló jelzálogos hitelezőnek az előtte álló jelzálogos tétel megtámadását. Ez ellentmondások nem enyésznek el a II. T. folytán. A jelzálogos hitelezők automatikus előlépése bizonyos feltételek alatt mégis megmarad (II. T. 684. §.), tehát az által, hogy a tulajdonos megszerezte a kifizetett jelzálogjogot, a későbbi jelzálogos hitelezők előrenyomulása kizárva nincsen.

Tehát nem egyéb a II. T. által létesitett uj jelzálogjog rendszer «saját jelzálogjog» intézménye, mint rangsorozati elsőbbség biztositása. Lényegileg tehát ujat nem hoz.

A II. T. 679. §-a tehát félbemaradt jogintézményként kezeli a saját jelzálogjogot és elfogadható indok nélkül mellőzi a német polgári törvénykönyv megfelelő rendelkezéseinek átvételét. Milyen egyszerü volna a német 1163. §-ának tartalmával megegyezően kimondani, hogy a saját jelzálog, mint ilyen létesithető és a követelés megszüntével fentartható. Nem kicsinylendő szempont ezen álláspont mellett a hitelmüveletek czéljaira való könnyebb biztositása a fedezeti alapnak. A jelzálogos kölcsön vagy más hitelmüvelet czéljára a szükkörü rangsorozati feljegyzésnél sokkal inkább biztosithatna, esetleg tarthatna fenn a megfelelő kielégitési sorrendet a tulajdonos rendelkezése alatt álló saját jelzálogjogi bekebelezés.

A hitelintézetek általában megkivánják a tehertétel előzetes és jogerős bekebelezését, a kölcsön folyósitása azonban ennek daczára igen gyakran elmarad. Nem kicsinylendők azok a felesleges költségek sem, melyek igy felmerülnek.

A II. T. jelzálogjogi rendszerének érintett rendelkezése különös nehézségeket okozhat a biztositéki jelzálogról szóló rendelkezések magyarázatánál.

A II. T. 688. és 694. §-aiban foglalvák a biztositéki jelzálogra vonatkozó rendelkezések a német 1184., 1187., 1189. és 1199. §-okkal egybehangzóan.

A II. T. 689. §-ában szabályozott biztositéki jelzálogjog (bemutatóra szóló papir, váltó, forgatható papir) a követelés átruházásával szintén átszáll. Az átszállás a törvény erejénél fogva történik a követelés átruházásával (II. T. 693. §.). Ellenkezőleg áll azonban a helyzet a II. T. 692. §-ában létesitett biztositéki jelzálogjognál (Maximalhypoth. német 1190. §.), itt az átruházásnál fogva a jelzálogjog nem száll át.

A német hasonló rendelkezések a jelzálogjog egységes rendszeréből folynak.

Az ily követelés átruházásánál a tulajdonost fogja illetni a jelzálogjog, mint Eigenthümerhypothek (német 1163. és 1168. §-ai). Ennek megfelelően rendelkezhetik vele.

Azonban a II. T. 693. §-ából más eredmény következik.

A követelés átruházásával *megszünt az a kötelmi jogviszony, mely a jelzálogjog bejegyzésének alapja volt* — igy a II. T. 388. §-a szerint a telekkönyv kiigazitását lehet követelni. — illetve a mai jog meghatározása szerint *a jelzálogjog törlése rendelhető el.*

Ugyanez a helyzet akkor, ha a biztositéki jelzáloggal terhelt ingatlan uj tulajdonosra ruháztatik át.

A kérdés fontossága a gyakorlati életben nyilvánvaló.

A hitelintézetek egész sora foglalkozik ma a hitelmüveletek olyan formáival, hogy a biztositéki jelzálogjog bekebelezése után váltóhitelt nyujt, esetleg folyószámla-hitelt.

A mai fennálló jogunk szerint is nagy zavarokat okoz az a helyzet, hogy az ingatlan átruházásával nem léphet be a jelzálogos hitelezési jogviszonyba az uj jelzálogos adós közvetlenül. Ez irányban a szakirodalomban állandóak a reformjavaslatokat sürgető felszólalások.

A II. T. 693. §-a semmit sem változtat a helyzeten. Az által pedig, hogy a német jelzálogrendszert hiányosan alkalmazza, elzárja a módját is annak, hogy a tulajdonosi jelzálogjog utján a kérdés megfelelő módon rendeztessék.

Megemlitést érdemel e helyen, hogy a schweizi polgári törvénykönyv 785. §-a a biztositéki jelzálogjogot egyszerüen akként rendezi, hogy arra «Gült» szabályait rendeli alkalmazni.

Az ingatlan mindenkori tulajdonosa válik felelőssé.

A II. T. jelzálogjogi rendszere átalakitandó, a saját jelzálogjog intézménye összhangban a német polgári törvénykönyv rendelkezéseivel épitendő ki.

(Bef. köv.) *Sebess Dénes.*

Hiányok a magyar polgári törvénykönyv tervezetében, figyelemmel az örökbérletekre, továbbá a bánya-örökhaszonbéri és bányahaszonbéri ügyletekre.*

Nem hagyhatom szó nélkül, hogy jogi iróink közül egyikmásik az örökbéri, haszonbéri jogviszonyt minden megjegyzés és felvilágositás nélkül ugy ismerteti, mintha ezt a jogviszonyt a gyakorlati élet ismerné és ily szerződések még napjainkban is érvénnyel lennének köthetők.

Ez a hiba, ez a helytelen tanitás onnan ered, hogy egyikmásik jogi irónk ujabb tételes törvényeinket és az időközi jogfejlődést figyelmen kivül hagyva, az Id. törv. szabályok I. rész 21. § ára támaszkodott, mely az osztrák polgári törvénykönyvnek mindazon rendelkezéseit érvényben tartotta, amelyek a telekkönyvi rendtartással kapcsolatban állanak s amelyek valamely dologi jog szerzésére, vagy elenyésztére vonatkoznak, már pedig az osztrák polgári törvénykönyv 1122., 1123. és következő §-ai az örökbéri és örökhaszonbéri szerződéseket ismerteti, az 1126. §-ból pedig az tünik ki, hogy örökbéri, örökhaszonbéri jogviszony a telekkönyvbe is bejegyezhető.

Visszatérve a bányászati jogviszonyokra, emlitenem kell itt, hogy bányatelekkönyveinkben, különösen a rimaszombati és a lőcsei kir. törvényszék, mint bányabirósságnál vezetett bányakönyvekben gyakran fordulnak elő Transakció, Freibau, Urbura elnevezések alatt a haszonbérlettel rokontermészetü jogositvány megállapitására kötött szerződések, továbbá oly bejegyzések, melyek határozottan örök-, vagy felmondásig kötött bányabérletek és albérletek létezésére mutatnak, szólanunk kell tehát a bányaörökbéri jogügyletekről és ezen jogügyletek ismertetésének is néhány sort kell szentelnünk.

Ismételnem kell, hogy a bányatörvény, mint különleges törvény, mindazon viszonyokra, melyek iránt rendelkezéseket tartalmaz általános (polgári) törvények alkalmazását kizárja, ellenben, ahol különös intézkedéseket nem tartalmaz, ott a bányászati ügyekre az általános polgári törvények és jogszabályok alkalmazását rendeli. (l. Általános bányatörvény 2. §. ideiglenes törvénykezési szabályok VII. rész 15—31. §§-ig.) Ebből kiindulva, miután sem a bányatörvénynek, sem az ezt életbeléptető 1854. évi végrehajtási szabályoknak nincs egyetlenegy szakasza sem, mely az örökbéri, örökhaszonbéri jogviszonyról szólana ; miután továbbá hazai törvényeinkből az azokba lefektetett irányeszmékből megállapitható, hogy nálunk ezidőszerint örökbéri, örökhaszonbéri szerződések jogérvénnyel nem köthetők, nyilvánvaló, hogy a bánya örökbéri, örökhaszonbéri szerződések a levegőben lógnak, érvényük kétség alá jő és méginkább kétség alá fog jönni, ha a magyar polgári törvénykönyv javaslatából — mely ilynemü ügyleteket nem ismer — törvény lesz.** Ehhez járul az, hogy a bányatelekkönyvek törvényszerü vezetése már most sem tartható be, mert az ideiglenes törvénykezési szabályok VII. rész 67. §-a szerint bányetelekkönyvezett birtoktestekre zálogjogot csakis a közi(polg.) törvény szabályai szerint lehet betábláztatni, már pedig a dologi jog szerzése, megváltoztatása és elenyészte tekintetéből az osztrák polgári törvénykönyv szakaszai és a telekkönyvi rendtartás szabályai irányadók, azon változtatásokkal, melyeket az ideiglenes törvénykezési szabályok és az azóta keletkező törvényeink létesitettek.

Telekkönyvi rendtartásunk megengedi ugyan a bérleti és haszonbérleti jog bekebelezését, de nem tartalmaz engedélyt arra nézve, hogy a haszonbérleti jogra jelzálogjog alapittassék, t. i. a haszonbérleti jogra követelések kebeleztessenek be. Ezzel szemben ime azt látjuk, hogy a gyakorlat oly irányban fejlődött, hogy a bányahaszonbérleti jogra zálogjogbekebelezések engedtetnek, bár *nincs tisztázva az az előtérbe nyomuló kérdés, hogy a haszonbérleti jogra bekebelezett követelések a jelzálogul szolgáló haszonbérleti jogból mi uton-módon nyerhetnének kielégitést, ha végrehajtásra kerülne a sor.*

a) Az egyik vélemény az, hogy a bekebelezett haszonbérleti jogra a végrehajtás az 1881. tcz. 132. §-ának megfelelően foganatositandó, eszerint, «ha végrehajtást szenvedőnek valamely ingatlan vagyonra vonatkozólag élők közötti jogügylet által szerzett joga foglaltatik le, a végrehajtató, a végrehajtás foganatositására illetékes biróság által végzésileg feljogositandó, hogy a lefoglalt jogot érvényesithesse. Fentebbi végzés feljogositja a végrehajtatót, hogy a végrehajtást szenvedő javára a tulajdonjogot, vagy más dologjogot oly módon érvényesitse, amint a végrehajtást szenvedőnek érvényesiteni jogában állott volna», stb.

b) A másik vélemény az, hogy a bekebelezett bányahaszonbérleti jogra a végrehajtás 1881 : LX. tcz. 208. §-ának megfelelően foganatositandó, mert a bekebelezett bányahaszonbérleti jog, mely a legtöbb esetben 60—75, esetleg 80 évre terjed, az ingatlant képező bányatelek haszonélvezetével ugyanazon fogalom alá *esik*. Tulajdonképpen tehát a kőszénkiaknázás jogosultságát jelenti, már pedig a végrehajtási törvény 208. §-a szerint, «ha a végrehajtást szenvedő másnak tulajdonát képező ingatlanra telekkönyvileg bejegyzett haszonélvezeti jog illeti, ezen haszonélvezeti jogra elrendelt végrehajtás esetében a végrehajtási zálogjog bekebelezése tárgyában a 135—136. §-ok intézkedései megfelelően alkalmazandók. A végrehajtási zálogjog bekebelése után a telekkönyvi hatóság a haszonélvezetnek végrehajtási zár alá vételét rendeli el és a végrehajtató ajánlatának figyelembevételével zárgondnokot nevez ki s ennek bevezetésére és a zár alá vett haszonélvezetnek és tartozékainak leltár melletti átadására kiküldöttet rendel. A zárlat alá vett haszonélvezetnek házi kezelés vagy bérbeadás általi hasznositása iránt az érdekeltek meghallgatása után a telekkönyvi hatóság határoz és a zárgondnokot a szükséges kezelési utasitással látja el. (Végrehajtási törvény 245. §.)

Sok szó fér ugy az egyik, mint a másik vélemény helyességéhez, mert a végrehajtási törvény 132. §-a csakis arra kivánt módot nyujtani, hogy a hitelező adósának azon ingatlan vagyonából is kielégitést szerezhessen, melyet ez nyilvánkönyvön kivül szerzett, másszóval, melyet a megszerzés daczára tulajdonul át nem iratott, ide tartozik az az eset is, ha az adós nyilvánkönyvön kivül haszonélvezeti jogot szerzett volna valamely ingatlanra. A végrehajtási törvény 208. §-a pedig az adós javára telekkönyvileg bejegyzett haszonélvezeti jogra vezethető végrehajtás módozatait ismerteti, már pedig a haszonbérlet, mégha az bekebelezve lenne is, a haszonélvezettől lényegesen különbözik és egészen más fogalom körébe esik. Ugyanis a haszonélvezet az ingatlan dolgot akképpen terheli, hogy akinek javára terhelés történt, a dolog hasznát is szedheti anélkül, hogy ellenérték czimén bért kellene fizetnie. A haszonélvező a haszonélvezettel tetszése szerint felhagyhat, arról egyoldalulag lemondhat. A hsszonélvező a haszonélvezet megállapitójának a haszonélvezet létesitésekor fennálló tartozásaiért a hitelezőknek azon értékig felelős, melyet a haszonélvezett részére nyujt. A haszonélvezettel terhelt vagyonra bekebelezett adósságok kamatait és egyéb közterheit a haszonélvezett vagyonjövedelméből a haszonélvező fedezni köteles. A haszonélvezet megszünik a haszonélvező halálával, stb. Ellenben bérlet, vagy haszonbérlet esetén ellenérték czimén a bérlő bért, vagy haszonbért köteles fizetni, minek elmulasztása a bérbeadót az ügylet megszüntetésére jogositja. Emlitendő, hogy a bérlővel, haszonbérlővel szemben azok ingóira a bérbeadót hátralékos bér követelésére nézve visszatartási, vagyis törvényes zálogjog illeti, hogy haszonbérlet esetén a bérlő egyoldalulag a bérletet fel nem mondhatja, sőt a bérbeadó csak bizonyos esetekben veheti igénybe a felmondást.

Egyszóval ugy áll a dolog, hogy ámbár a bányabérleti jogra a bányatelekkönyvekben egyre-másra történnek zálogjog-bekebelezések, felettébb kérdéses, lehet-e az ily követeléseket érvényesiteni és ha igen — mi módon !

Arra nézve, hogy a bányabérleti jogra egyre-másra kebeleznek be zálogjogot, készségesen szolgálok adatokkal :

Ime, a budai bányakönyv V. kötet 9. lapján, a gróf Eszterházy-féle hitbizomány tulajdonát képező «Berta» védnevü két egyes és három kettes bányamértékkel adományozott bányatelekre és az ahhoz tartozó határközre, mint önálló bányabirtokra C. 1. sorszám alatt az 1900. évi 7071. tkv. számu végzéssel bekebeleztetett a Magyar Általános Kőszénbánya r.-t. javára a 80 évi bányahaszonbérleti jog és erre a haszonbérleti jogra C. 2. sorszám alatt az 1901. évi 5781. tkv. számu végzés folytán

*

* Az előbbi közl. l. a 31. számban.

** A bányaörökbéri, örökhaszonbéri szerződések és az ezekre vonatkozó bekebelezések megszüntetésének igen egyszerü módja lesz. E módozat ismertetését azonban ehelyütt mellőzendőnek tartom, mert annak a bányatörvénykönyv javaslatában lesz helye.

12.000,000 arany franknyi kölcsöntőke és járuléka erejéig a zálogjog «a bemutatóra szóló elsőbbségi részkötvények mindenkori birtokosai javára».

Fontosságot tulajdonitok annak, hogy ez a bekebelezési ügy a kir. Curiát is megjárta, sőt ott nyert jóváhagyást. Ez azonban nem magában álló eset, mert hasonló bekebelezések fordulnak elő a budai bányakönyv IV. kötete 301. lapján és az V. kötet 2., 3., 5., 6., 7. lapjain is.

Mint ügyvéd, majd mint biró, huzamos idő óta foglalkozom a jog minden szakában, alkalmam volt a végrehajtási törvény szabályainak megismeréséhez, mégis megvallom, nem tudnék megnyugtató tanácsot adni arra nézve, hogy a haszonbérleti jogra bekebelezett követelés behajtásának mi a módja. Nem hiszem, hogy erre a kérdésre megfelelni tudna akár a több millió kölcsönt nyujtó hitelező, vagy ennek jogtanácsosa. Megemlithetem, hogy az 1903. évi bányatörvényjavaslat tárgyazza ugyan 404. §-ában a bányavagyonból való kielégités módját, csőd, vagy végrehajtás esetében, azonban a bányahaszonbérletre történt jelzálogi bekebelezésekről, a bányahaszonbérlet végrehajtás alá vonásáról semminemü intézkedést nem tartalmaz.

Mindezekből az a tanulság, hogy a polgári törvénykönyv tervezetében ezeket a kérdéseket szükséges lesz figyelembe venni, esetleg kimondani, «hogy a bányahaszonbérletekre a polgári magánjog szabályai nem lesznek alkalmazhatók, mert ezekre az eddigi jogszokás fentartatott».

Annál inkább szükséges, hogy a polgári törvénykönyv tervezetében a felvetett kérdések figyelembe vétessenek, mert hiszen a tervezet 1265. §-a szerint a 32 évnél hosszabb időre kötött bérletek 32 év eltelte után bármelyik fél részéről felmondhatók.*

Képzelni lehet, hogy ez a törvényszakasz már magában a bányászat terén minő meglepetéseket fog felszinre hozni, miként fogja szétrobbantani és tönkretenni a bányatársulatokat, melyek 75—80 évi bányabérletet kötöttek és milliókat fektettek vállalataikba. Nem lesz alkalmazható bányabérleteknél a polgári törvénykönyv tervezetének 1261. §-a sem, mert a bányabérlet csakis óriási befektetés árán tartható fenn, miért is a legnagyobb igazságtalanságra vezetne, ha néhány napi bérfizetési késedelemért a bánya bérlője a bérletből kidobható lenne.

Szerintem a bányabérleteknél a bérfizetési késedelmen alapuló felmondás csakis az esetben foglalhatna helyet, ha a bérlőn végrehajtás esetén sem lehetne behajtani a bérkövetelést.

Itt végül visszatérve az örökbéri, örökhaszonbéri szerződésekre, emlitenem kell, hogy a bányatörvénynek a kisajátitásra vonatkozó rendelkezései (ált. bányatörvény 17., 26., 98., 99., 100. §-ok, életbeléptető végrehajtási szabályok 68., 69. §-ok) örökbéri, örökhaszonbérleti jogviszony létesitésére vezetnek, mert az ált. bányatörvény csakis ideiglenes kisajátitáshoz nyujt módot. Már pedig ily esetben a kisajátitó bányavállalat és a vállalkozó érdeke, örökhaszonbéri szerződés létesitését követeli. Ugyanis tudva van, hogy a bányavállalatok legalább 60—80 évre alakulnak, de tervbe veszik a bérlet meghosszabbitásának lehetőségét is, ennélfogva az ideiglenesen kisajátitott földterületekre nézve csakis örökbérleti szerződés köthető, miután a bérlet lejártát előre meghatározni nem lehet.

Ezt azért emlitettem fel, mert rámutatni kivántam arra, hogy a bányászat terén miként keletkeznek időnkben is örökbérleti kötések, továbbá, mert rámutatni kivántam arra is, hogy a bányatörvények a kisajátitásra vonatkozó része szinte reviziót igényel, oly irányban, hogy a bányászat czéljaira a végleges kisajátitás lehetővé legyen.**

Hiba, hogy a bányabérletviszonyok rendezésével sem az 1890. évi bányatörvényjavaslat, sem az ugyanazon évi bányatelekkönyvi rendtartás, sem az azóta napvilágot látott 1903. évi javaslat nem foglalkozik, holott kimutattam, hogy az örökbérleti jogviszony fenn nem tartható, miután a forgalom szabadságával, a hitel követelményeivel és hazai jogfejlődésünk irányával össze nem fér. A bányabérleti viszony rendezésének szükségességét a bányatörvényjavaslat szerkesztésével 1890. évben megbizott szakértekezlet is felismerte, ugyanis Lukács László értekezleti tag inditványára egy albizottságot bizott meg azzal, hogy arra tekintettel, miszerint a bányabérletek a közönséges magánjognak a bérleti szerződésekre vonatkozó intézkedéseitől némi részben eltérőleg kell, hogy szabályoztassanak, az albizottság állapitsa meg, vajjon szükséges-e külön intézkedéseket felvenni a bányák bérletére nézve? Ezen albizottsági munkálatnak lett eredménye az 1890. évi bányatörvényjavaslatba felvett 87. §. Ezen szakaszba foglalt intézkedés azonban nem oldja meg a megbeszélés tárgyává tett bányabérleti viszonyt, mert csakis általánosságban mondja, hogy a bányák haszonbérbe való müvelése iránt kötött szerződésekre, álljon a haszonbér akár készpénzben, akár a termelés bizonyos hányadában, avagy más szolgáltatásban, a polgári magánjognak a haszonbéri szerződésről szóló rendelkezései nyerhetnek alkalmazást. Ujabb magánjogunk azonban, mint már kifejtettem, nem ismeri sem az örök időre, sem a felmondásig kötött bérletet; sőt a «Bányatörvény»-javaslatok egyikében sem találunk intézkedést az ily haszonbérletek érvényéről, vagy érvényének korlátozásáról; már pedig gyakoriak a telekkönyvileg kitüntetett bánya-örökhaszonbéri ügyletek és amint már emlitettem, gyakoriak a bányahaszonbérleti jogra vonatkozó zálogjogbekebelezések is.

Érdekes, hogy az 1890. évi bányatelekkönyvi rendtartás javaslatának 51. §-a a bányatelekkönyv-birtoklási, tulajdoni és teherlapjának kezeléséről oly megszoritással intézkedik, hogy a haszonbérleti jogra zálogjog bejegyzésének nincs többé helye.*

Mindezek ismertetése után bátor vagyok hangoztatni a bányászati érdekek figyelembevételének szükségességét, annál inkább, mert bányászati ügyeink amugy is annyira elhanyagolva vannak, hogyha ezt az idegen bányavállalkozók tudnák, különösen, ha a bányaügyekre vonatkozó jogszolgáltatás mizériáit is ismernék, vállalataikkal bennünket bizonyára messze elkerülnének.

Adatok halmazával rendelkezem, melyek igen sötét szint vetnek a bányászattal kapcsolatban álló birói itéletekben minden fokon megnyilvánuló jogi és egyéb szakismeretekre. Alkalomadtán visszatérek erre, mert a betegség csak ugy orvosolható, ha annak minőségét felismerni sikerül.

A polgári törvénykönyv tervezetéhez hozzáadandó lenne annak a kijelentése, hogy a bányahaszonbérleti jogra jelzálogjog alapitása megengedve van s hogy a bányahaszonbérleti jogra a végrehajtás az 1881 : LX. tcz. 208. §-ának rendelkezéséhez képest zárlat alkalmazásával foganatositandó. *Osváth Imre.*

* A közönséges örökbérleti szerződések megszüntetésére az az intézkedés, hogy bármely hosszabb időre kötött bérlet 32 év leteltével bármelyik érdekelt fél által felmondható, czélszerü lesz, hogy azonban nem lesz alkalmazható a bányahaszonbérleti szerződésekre, kétségtelen.

** Az 1903. évi bányatörvényjavaslat már a végleges kisajátitást is tervbe vette. A kisajátitásról szóló 1881 : XLI. tcz. végpontja szerint bányászati czélokra szükséges kisajátitások továbbra is a bányatörvény rendelkezései szerint eszközlendők.

Észrevételek a m. kir. Curia jogegységi tanácsának 2. számu polgári döntvényéhez.

A Jogtudományi Közlöny f. évi 30. és 32. számában a fenti czim alatt két czikk jelent meg, amelyeket szó nélkül hagyni nem lehet, noha tárgyuk már nagyrészt el is vesztette aktualitását. Az elmult évben ezen kérdésben hozott s egymással ellenkező felsőbirósági határozatok ugyanis már annak idején oly nagy feltünést keltettek s oly mélyreható értekezéseknek szolgáltak témául, hogy ma már ezen kérdésben ujat és érdekeset alig lehet felhoznunk. Minthogy azonban az emlitett két értekezés, illetve különösen a 32. számbeli, egészen szokatlanul sulyos tévedéseken alapszik, ezen tévedések megdöntése végett kénytelenek vagyunk még egyszer erre a tárgyra visszatérni.

Ha valamely konkrét birói itéletet teszünk kritika tárgyává, az első és egyetlen kérdés, amely eldöntendő, az, hogy megfelel-e az a tételes jognak, ilyennek nemlétében pedig az általános jogi felfogásnak. Azt, hogy a Curia szóbanforgó döntvénye tételes jogszabályt sértett volna, teljes határozottsággal, érvelésének

* Szerintem ezt keresztülvinni nem lenne tanácsos, mert amint már ismertettem, bányatelekkönyveinkben milliók vannak bekebelezve a bányahaszonbérleti jog terhéül. Ugyanis a kőszénkiaknázási jogra vonatkozólag a vállalkozó bányatársulatok egyre-másra haszonbérleti szerződéseket kötnek 70—80 évi időtartamra, már pedig ez esetben a bányatársulat csakis a haszonbéri szerződésen alapuló jogait kötheti le, ha hitelt akar élvezni. Hazai bányászatunk életérdeke követeli ama szokás fentartását, hogy a bányahaszonbérleti jogra zálogjogbekebelezések engedtessenek.

mintegy homlokterébe állitva, egyedül Hódos Béla ur állitja, még pedig — legyen szabad ezt már ehelyütt megjegyezni — meglehetősen alap nélkül. Tény, hogy nincs olyan magyar jogszabály, mely a czikkiró urak által nehézményezett és a Curia által elfogadott kikötést tilalmazná. E tekintetben nem terheli tehát a Curiát mulasztás, tételes jogszabályt nem sértett. Lássuk tehát, hogy állunk általános jogelveinkkel? ! A mai — magántulajdont elismerő — állam magánjogának legsarkalatosabb alaptétele a szerződés és a munka szabadsága, amely alaptételt fontos okból áttörik ugyan hellyel-közzel törvényeink, de ezen rendelkezések mindig csak kivételesnek tekintendők, melyek megerősitik a szabályt. Véleményünk szerint az ilyen kardinális alapelv alól csak a törvényhozás tehet kivételt s igy helyesen járt el a Curia, midőn erre nem vállalkozott. Ha tehát valaki a jelenlegi jogállapottal nincs megelégedve, az várja ennek orvoslását a törvényhozástól, nem pedig bíróságainktól.

Annak belátása után, hogy a szerződési szabadság elvének, esetleg szükséges megszoritására nem a bíróság, hanem a törvényhozás van hivatva, önként esnek el .mindazon ellenvetések, melyeket a kérdéses döntvény ellen a kényszerhelyzet és jogtalan gazdagodás szempontjából felhoznak és amelyek Reich Péter Cornél ur értekezésének is gerinczét képezik. Ezen két ellenvetéssel ehelyütt annál kevésbbé kell foglalkoznunk, mert erre az érdekeltek megfelelő sajtó-organumokat tartanak fenn. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a kereskedelmi alkalmazottak kizsákmányolása nem öltött hazánkban oly mérvet, mint azt a tavalyi felsőbirósági határozatokat s a kérdéses döntvényt biráló czikkek elolvasása után és hatása alatt gondolnunk lehetne, ami pedig a jogtalan gazdagodást illeti, ezen vádat könnyen czáfolja meg minden nyugdijalapot fentartó czég könyveinek felmutatásával, amelyekből kitünik, hogy az alapszabályszerü hozzájáruláson felül mily összegekkel kell az állandóan passziv nyugdijalapot támogatnia.

Ezer és egy okot hozhatnánk még fel amellett, hogy miért nem szabad és miért nem kivánatos, hogy bíróságaink a munkaadók és alkalmazottak gazdasági harczában bármelyik fél mellett is állást foglaljanak, hogy bíróságaink tegyék meg a kezdeményező lépést a jelenlegi jogállapot reformja felé, hogy ők segitsék diadalra az alkalmazottakat munkaadóikkal szemben, a tényleges gazdasági erőviszonyok és a jelenlegi jogállapot ellenére, és hogy ezáltal bíróságaink ütközőpontjába kerüljenek egy elkeseredett társadalmi osztályharcznak, ámde mindezeket most nem érintem, hanem reátérek arra a kérdésre, hogy alkalmazandóak és alkalmazhatóak-e a biztositási ügyletre vonatkozó jogszabályok a kereskedelmi alkalmazottak nyugdijigényének elbirálásakor és ha igen, ugy helytelen-e ezek szempontjából a kérdéses döntvény?

Kétségeink lehetnek ugyan a tekintetben, hogy tekintsük-e biztositási szerződésnek azon jogviszonyt, amelyben ezen nyugdijalapok és tagjaik állanak, minthogy hazánkban a biztositási ügyletek kötése bizonyos feltételekhez van kötve, amelyeknek az emlitett nyugdijalapok egyike sem tesz eleget, s hogy kitegyük-e ezáltal ezen nyugdijalapokat ama joghátrányoknak, melyekkel az állam mindazokat sujtja, akik az általa előirt feltételek megszegése mellett kötnek biztositási ügyleteket, mert ez esetben bizony a nyugdijalapokat nemcsak a kilépő alkalmazottak fognák megnyomoritani nyugdijigényeikkel, hanem az állam is az ő pénzbüntetéseivel, ami végeredményben az alkalmazottak érdekeit is sértené. Nyomjuk el azonban magunkban ezt a kételyt, mert tudjuk, hogy egy ügylet jogi természete nem attól függ, hogy betartották-e annak megkötésénél az állam által megkivánt kautélákat és kapcsoljuk ki egészen ezt a kérdést, mert tudjuk azt is, hogy vannak olyan vállalatok, amelyek tényleg életbiztositási ügyletek keretében biztositják alkalmazottaik nyugdiját. Az ilyen alaki kifogásokat egész bátran mellőzhetjük, mert a kérdéses döntvény helyességét a biztositási ügyletre vonatkozó jogszabályok nemcsak le nem rontják, hanem éppen ellenkezőleg a legteljesebb mértékben igazolják s ezen jogszabályokra a kérdéses döntvény ellenében csak ezeknek teljes félreértése és az életbiztositási ügylet abszolut nem ismerése esetében lehet hivatkozni. Vessük egybe a nyugdijalap müködését a biztositóéval és meg fogunk ezen állitásunk helyességéről győződni.

Azon esemény kijelölése, amely ellen valakinek a biztositását a biztositó elvállalhatja, teljesen a felek tetszésétől függ, e tekintetben a törvény korlátot nem állit fel. A nyugdijalap tehát él ezen szabadsággal és az alkalmazott nyugdija fejében biztosit neki egy olyan életjáradékot, amelyet ez megkap az esetben, ha bizonyos ideig (pl. 40 évig) munkaadója szolgálatában marad, vagy pedig ha a kitüzöttnél rövidebb idő multán szolgálatképtelenné válik, vagy végül ha őt munkaadója szolgálatából elbocsájtja. Ki mondhatja azt, hogy ezen ügylet, qua biztositási ügylet eredeti érvénytelenségben szenved, pusztán azért, mert az elélésen, illetve munkaképtelenségen kivül az életjáradék kifizetése még azon feltételhez is van kötve, hogy a biztositott adott időben bizonyos vállalat szolgálatában álljon? ! Hiszen biztositási szerződést bármilyen esemény ellen, bármily esetre lehet kötni, pl. biztosithatok valakit ugy baleset ellen, hogy kártéritéssel csak az esetben tartozom, ha őt a baleset belföldön éri; vagy ha A. életbiztositási szerződést köt neje szül. B. javára, B. pedig elhagyja A.-t, ugy B.-től A. örökösei bizonyára el fogják a biztositott összeget perelni.

Ha tehát valaki egy olyan esemény ellen biztosittatik, amelynek bekövetkezése önmagában még nem elegendő a szerződési feltételek értelmében a biztositott kártéritési igényének megalapitásához, akkor az esetben, ha ezen további feltétel lehetetlenné válik, hatálytalanná válik a biztositási ügylet is a KT. 505. §-ának 2. pontja értelmében. A jelen esetben tehát az esetben veszti hatályát a biztositási szerződés, ha az alkalmazott elhagyja a munkaadó szolgálatát, mert ekkor már nem következhetik be azon esemény, hogy az alkalmazott a kitüzött ideig a munkaadó szolgálatában álljon, vagy pedig, hogy szolgálatát munkaképtelenség, vagy a munkaadó felmondása folytán hagyja el. Hatályát veszti a biztositási szerződés a KT. értelmében a dijfizetés elmulasztása esetében is, ami esetünkben is beáll, mert hiszen a dij felét, sőt kétharmadát a munkaadó fizeti — mint ezt Hódos Béla ur is találóan megjegyzi — a munkaadó pedig nem lesz bolond, hogy kilépett alkalmazottja után továbbfizesse a nyugdijjárulékot.

Téves végül Hódos Béla ur azon állitása is, hogy a KT. 507. §-a értelmében a biztositási szerződés nem érvénytelenithető más alapon, mint a KT. 505. §-a alapján, mert hiszen maga a KT. is meghatároz egy egész sereg érvénytelenségi esetet (pl. a 475. §.), amely kivül esik az 505. §-on, mindez azonban jelen esetben teljesen közömbös, mert látjuk, hogy a kereskedelmi alkalmazott nyugdijbiztositása, ha nem is érvénytelenné, de mindenesetre hatálytalanná válik a szolgálati szerződés értelmében s a KT. 505. §-a alapján az esetben, ha szolgálatát önként elhagyja. Nyilvánvaló tehát, hogy a kérdéses döntvény a biztositási ügyletre vonatkozó jogszabályokkal sincs ellentétben.

Dr. Kain Albert

Jogi különösségek.

Letiltások sorrendje. Az adósnak a fővárostól járó fizetését lefoglalja X. hitelező 200 K erejéig deczember 14-én és Y. hitelező 5000 K erejéig deczember 16-án. Az Y. javára szóló letiltási rendelvény a pénztárhoz, illetve számvevőséghez deczember 19-én érkezik, az X. letiltása azonban csak deczember 20-án. A pénztár az egy havi levonásnak megfelelő részletet letétbe helyezi. A sorrendi tárgyaláson a letétet X. is és Y. is a maga részére igényli. A járásbiróság X. hitelező elsőbbségét állapitja meg és a letétet az ő javára sorozza. A budapesti kir. tábla 6114/1913. sz. végzésével az elsőbiróság végzését megváltoztatja és a letétben lévő és még leteendő összegekből elsősorban Y. hitelező kielégitését rendeli el, mert az 1881 : LX. tcz. 83. §-a szerint «a foglalás joghatálya ugy a végrehajtást szenvedőre, mint a pénztárra nézve a végzés, illetőleg az abban foglalt meghagyásnak a pénztár részére történt kézbesitésétől számittatik».

Szerény nézetem szerint ez a döntés helytelen és az idézett törvényszakasz teljes félreértéséből ered. Maga az idézés sem felel meg a törvény szövegének. A szóbanforgó 83. §. igy rendelkezik: «A foglalás joghatálya a végrehajtást szenvedőre nézve a foglalástól, a pénztárra nézve pedig azon időponttól számittatik, melyben értesittetett».

Ámde a «foglalás joghatálya» és az adott esetben eldöntendő «végrehajtatók sorrendje», nem azonos fogalmak.

A foglalás joghatályáról általában a törvény 47. §-a rendelkezik, kimondván, hogy a foglalás azon időtől kezdve, amelyben az összeirás történt, az összes tárgyakra zálogjogot ad. A 74. §.

pedig a lefoglalt tárgyak elidegenitésének a végrehajtást szenvedővel szemben beállható büntetőjogi következményeire utal. Ezeket a következményeket a Btk. 359. §-a állapitja meg. Ezekkel a rendelkezésekkel kongruens módon határozza meg a végrehajtási törvény 83. §-a, hogy követelés foglalásának joghatálya a végrehajtást szenvedőre nézve e foglalástól számittatik. Viszont a végrehajtást szenvedő adósára nézve a törvény 82. §-a kimondja, hogy az a foglalásról történt értesités után tartozását ki nem fizetheti s ha ezt mégis megtenné, az esetleges büntető következményeken felül vagyonilag is akként marad kötelezve, mintha a fizetést nem teljesitette volna. Ennek felel meg a 83. §-nak az a rendelkezése, hogy a közpénztárra nézve a foglalás joghatálya az értesités — szabatosan: az értesités beérkezésének — időpontjától számittatik. S ugyanez a szakasz a közpénztárnak is megtiltja, hogy a foglalásról történt értesités után a végrehajtást szenvedőnek fizetést teljesitsen.

Mindezekből kétségtelen, hogy a kir. tábla határozatában idézett szakasz csak az érdekelteket a letiltás folytán terhelő kötelességeket szabályozza, de nem tekinthető utmutatásnak a sorrend megállapitására, illetve helyes értelmezés mellett nem támogatja a tábla döntését.

A 83. §. folyománya csak az, hogy a végrehajtást szenvedőnek már a foglalás perczétől kezdve tilos a követelését felvennie, ellenben a közpénztár csak az értesités kézhezvételétől kezdve felelős az esetleges kifizetésért. Ha tehát a végrehajtást szenvedő a követelést a foglalás és az értesités közti időszakban felveszi, ezért egyedül őt terheli felelősség, mig a későbbi felvétel, illetve kifizetés mind a végrehajtást szenvedőre, mind a pénztárra büntetőjogi, illetve vagyoni felelősséget ró.

A foglaltatók sorrendjének a bíróság által való megállapitása a 118. és 119. §-ok szerint a sorrendi tárgyalásra tartozik.

Hogy pedig a sorozásnál nem a rendelvénynek a pénztárhoz való beérkezését, hanem csakis a foglalás időpontját lehet irányadóul venni, ezt igazolja a törvény 126. §-a, amely szerint a közpénztár is, ha a lefoglalt összeget a bírósághoz teszi le, letéti beadványához a rendelvények csatolása mellett a foglaltatóknak nem a rendelvények beérkezte, hanem «a foglalás időrendje szerint összeállitott» kimutatását köteles csatolni, ami nyilvánvalóvá teszi, hogy a törvény nem a rendelvény beérkezését, hanem annak keltét, vagyis a foglalás idejét kivánja a sorrend megállapitásánál irányadónak tekinteni.

Támogatja a jelzett álláspontot az is, hogy a rendelvény elküldésének és igy az adóshoz érkezésének időpontja bizonytalan, mert a végrehajtási törvény 27. §-a a zálogolási jegyzőkönyv beterjesztésére három napot enged, a 79. §. pedig a rendelvény által való értesités időpontját nem szabja meg s a kiküldöttek ezzel a hiánnyal visszaélve, a rendelvényt rendszerint nem a foglalás napján, hanem csak két-három nappal később küldik el. Ha tehát ezen a néhány napon belül több foglaltató javára történik eljárás s a későbbi foglaltatónak sikerül gyorsabb expedicziót kieszközölnie, akkor már a korábbi foglaltató indokolatlan sérelmet szenvedne, ha a kir. tábla határozata megállhatna.

Még kirivóbb a sérelem az adott esetben, mert a 200 K-s hitelezőnek évekig kellene várnia, mig az 5000 K-s hitelező teljes kielégitést nyer s kétséges, hogy azután hozzájuthat-e még követeléséhez.

Egyedül a zálogjogilag bejegyzett követelés lefoglalása esetére rendeli a törvény 79. §-a, hogy a foglalás joghatálya az alzálogjog bekebelezése iránti megkeresés beiktatásának időpontjától számittassék. Ez azonban a telekkönyvi intézményre való tekintettel oly kivétel, amely a szabályt nem gyöngitheti.

A letiltások sorrendjénél tehát egyedül döntő a letiltás alapját képező zálogjog megszerzésének időpontja; ez pedig a törvény 47. §-a szerint az összeirás idejével azonos. A foglalás joghatálya tehát a végrehajtás foganatositásával egyidejüleg kezdődik s mindaz, ami azután történik — igy a rendelvény kiállitása és kézbesitése is — csak a foglalás következménye s az ily cselekmények időpontja a foglalás által szerzett jogok alakulására hatással nem lehet. Ha ez nem igy lenne, akkor a zálogolási jegyzőkönyv elintézése és a jóváhagyó végzés kézbesitésének időpontja is hasonló hatással lenne felruházható, aminek helytelensége azonban nyilvánvaló lenne.

Ügyvédek kizárása a házasfelek békéltetéséről. A házassági bontóperekben ezidőszerint a budapesti kir. itélőtábla által megállapitott birói szabályzat irányadó.

Annak 1. §-a azt rendeli, hogy a házassági kötelék felbontása iránti keresetet ügyvédi ellenjegyzéssel kell ellátni. A 13. §. szerint a békéltetésre a felek személyesen idézendők, de köztudomás szerint a felperes idézése a keresetet ellenjegyző ügyvéd kezeihez történik. A 19. §. azt rendeli, hogy a békéltetés a törvényszék szine előtt tanácsülésben kisérlendő meg.

Az 1894: XXXI. t.-cz. a békéltetésről nem tesz emlitést, de a fentjelzett birói szabályzatban a békéltetésre nézve foglalt intézkedések a házassági törvény hatálybalépte után is érvényben maradtak.

Az ügyv. rdts. 38. §-a az ügyvédet a feleknek bármely bíróság és hatóság előtt való képviseletére feljogositja. Ebből pedig az is következik, hogy a fél elhatározásától függ — s különösen áll ez polgári ügyekben — hogy egyedül vagy ügyvédjével kiván-e a bíróság előtt megjelenni.

Az 1911: I. t.-cz. 646. §-a szerint a békéltetéskor csak a házasfelek lehetnek jelen. Ez egyike a polgári perrendtartás ama kevés szakaszának, amely a képviselőház tárgyalásán szóvá tétetett s bár az igazságügyi bizottság azt javasolta, hogy a békéltetésen a felek képviselőinek jelenléte is engedtessék meg, a képviselőház ugy látszik helytállónak találta a miniszteri indokolásnak azt a kitételét, hogy a feleket a képviselőjük puszta jelenléte is feszélyezheti, vagy annak egy mozdulata is megakadályozhatja a kibékülés iránti hajlandóság nyilvánulását. Igy került a törvénybe az ügyvédeket kizáró rendelkezés. Aki valaha résztvett ily békéltetésen, az tisztában van azzal, hogy a felek oda kész elhatározással mennek, amelynek megingatására a birói aktus nem alkalmas s hogy ennélfogva a miniszteri indokolásban kifejezett aggodalom semmi alappal nem bir s a törvény rendelkezése csak a tényleges helyzetnek meg nem felelő ok alapján jöhetett létre. Annyi bizonyos, hogy ez a rendelkezés illiberalis és jogrendszerünkbe nem illik.

De bármiként vélekedjünk is róla, követni kell mindaddig, amig a polgári perrendtartásnak elkövetkezendő és törvényhozásunkban nem szokatlan novellája hatályon kivül nem helyezi. De vajjon kell-e követnünk már most is, mielőtt még az 1911. évi I. tcz. életbelépett? Vagy mely czélszerüségi szempont indokolja azt, hogy a külömben kiváló törvényalkotásnak éppen egy nem sikerült rendelkezését már a törvény életbelépte előtt alkalmazzuk? s annak kedvéért az eddigi állandó gyakorlatot megszüntessük?

Ezt teszi a budapesti kir. törvényszék, amely ily tartalmu végzéseket bocsát ki: «A békéltetésnél csupán maguk a kibékitésre idézett peres felek személyesen lehetnek jelen. A peres felek képviselői csupán abban az esetben jelenhetnek meg, ha képviseltjük meg nem jelenhetését igazoló irást terjesztenek be, vagy a megjelenésben akadályozott felüktől valamely nyilatkozattételre közjegyzői felhatalmazást kaptak.»

Nagyon érdekes lenne tudni, hogy a bíróság ezt a gyakorlatot mily jogforrás alapján inaugurálja? Mi alapon anticzipálja a még életbe nem lépett törvény rendelkezését? S ha ezt az intézkedést jogosnak véli, miért nem idézi meg a csakis személyes megjelenésre jogositott felet közvetlenül is? Mert bizony az ügyvédre nézve nem éppen kellemes dolog, ha kénytelen laikus ügyfelével közölni, hogy az ügyvédnek tilos a bíróság előtt megjelennie s hogy ezt ezidőszerint nem törvény, hanem a bíróság tiltja; mert az ügyfél ebből az ügyvéd szerepére nézve furcsa következtetést vonhat le.

Lemondás a jogorvoslatról. Az 1881: LIX. tcz. 31. §-a szerint a perorvoslatról való előzetes lemondás hatálytalan. Közismert az erre alapitott az a gyakorlat, hogy a birói határozat meghozatala, illetve kihirdetése vagy kézbesitése után a perorvoslatról hatályosan le lehet mondani. Ugyanezt a S. E. 127. §-a kifejezetten is kimondja.

A birói letétek kezeléséről szóló szabályrendelet előirja ugyan, hogy a letét kiadására vonatkozó végzés jogerőre emelkedése után küldendő meg a letétpénztárnak, de ez nem ellenkezik — amint hogy a rendelet nem is ellenkezhetik — a törvény rendelkezéseivel. Annak pedig semmi akadálya nem lehet, hogy a jogerőre emelkedést a bíróság a megfelelő adatok alapján állapitsa meg, illetve ezeknek az adatoknak elbirálása és a jogerő kimondása kizárólag a bíróság hatáskörébe tartozik. Ez az adat pedig vagy a jogorvoslati határidő lejárta és jogorvoslat hiánya,

vagy a határidőn belül a feleknek a jogorvoslatról való lemondása lehet.

Mégis a budapesti VII. ker. kir. járásbiróság egy a felek ügyvédei által ellenjegyzett beadványban történt azt a bejelentést, hogy a kiutaló végzés elleni jogorvoslatról lemondanak s azt jogerősnek kérik kimondani, 1911. Sp. XII. 3041/32. sz. végzésével nem találta tudomásul vehetőnek és kimondta, hogy «a jogorvoslatról való lemondást a biróság figyelembe ugy sem veheti és jogerő bevárása nélkül még ily lemondás esetén sem foganatosithatja a kiutaló végzéseket.»

Az igaz, hogy mire a biróság ezt a végzést meghozta, a jogorvoslati határidő már rég lejárt és igy módjában volt ugyanabban a végzésben a közös kérvényt «most már tárgytalannak» nyilvánitani és a kiutaló végzést a határidő lejárta és jogorvoslat hiánya alapján jogerősnek kimondani.

Hogy eközben a kiutaló végzés kézbesitésétől a pénzfelvétel lehetőségéig öt hét telt el, az a mi állapotaink közt nem is lehet feltünő.

Ugy tudom, hogy bíróságaink hasonló esetekben a felek bejelentését aggály nélkül tudomásul veszik és megfelelően elintézik. Czélszerü lenne tehát, ha a bíróságok ebben az irányban egyöntetüen járnának el. *Dr. Fürst Mátyás.*

Különfélék.

— **A gyorsiró-kongresszus alkalmából.** A magyar jogászság nem mulaszthatja el a nemzetközi gyorsiró-kongresszus alkalmából megemlékezni azokról a nagy érdemekről, amelyeket a gyorsirás a magyar jogtanulás és az igazságszolgáltatás körül szerzett. Különös véletlen, hogy éppen kiváló gyorsiróink voltak azok, akik a jogtudományok előrevitelében is a vezető-szerepet vitték. Mint tudjuk, néhai *Fayer László* évtizedeken belül müködő tagja volt az országos gyorsirodának, egyidejüleg egyetemünkön is doceálva a bünvádi perrendtartást, *Balogh Jenő*, jelenlegi igazságügyminiszter pedig, ha nem is volt gyorsirodai tag, épp ugy mint Fayer és sok más jogászi kiválóságunk, a jogirodalomban és hivatalosan is saját czéljára régtől fogva használja a Gabelsberger-féle gyorsirást.

Balogh Jenő jelenlétével is megtisztelte a nemzetközi gyülést és a magunk részéről szivvel-lélekkel vele tartunk, midőn kivánjuk, hogy az igazságszolgáltatásban minél jobban hasznositsuk ezen szép ismeretet.

— **Az Országos Birói és Ügyészi Egyesület és az Ügyvédi Kör által rendezendő továbbképző tanfolyam** végrehajtó-bizottsága a tartandó előadások tárgyát és sorrendjét már véglegesen megállapitotta. Az első tanfolyam, amely október elejétől deczember közepéig fog tartani, 11 előadást foglal magában. Az előadások pontos czimét és rövid tartalmát a végrehajtóbizottság a közel jövőben különlenyomatban fogja közzétenni. Egyelőre is jelezzük, hogy az előadások nem szoritkoznak jogi tárgyakra, hanem ily előadások mellett közgazdasági, lélektani, orvostudományi és technikai tárgyu felolvasások és bemutatások is szerepelnek a tanfolyamon. Az előadások rendszerint váltakozva hol a Birói Egyesület, hol meg az Ügyvédi Kör helyiségében fognak megtartatni; azok az előadások ellenben, amelyek bemutatásokkal kapcsolatosak, a helyszinen tüzetnek ki. A végrehajtó-bizottság — félreértések elkerülése végett — szükségesnek tartja hangsulyozni, hogy a továbbképző-tanfolyamon nem csupán a birói egyesület és az ügyvédi kör tagjai vehetnek részt, hanem nyitva áll az a birói, ügyészi, ügyvédi pályán müködőknek, illetőleg a fogalmazó és segédszemélyzet tagjai számára is. Az aggályok tehát, hogy e tanfolyamról az ügyvédjelöltek kizáratnának — indokolatlanok.

— **Az ügyvédi munka dijazása.** A székelyhidi kir. járásbiróság 1913. Sp. 845/5. számu végzésével, az ügyvéd által képviselt alperesnek, aki egy 225 koronás perből folyóan, a viszonkeresetileg megitélt 10 koronára és 18 korona perköltségre a felperes ellen végrehajtást kért, s kérvényéhez kiadmányi tervezetet is készitett és csatolt, a végrehajtási kérvényért 1 korona 40 fillér bélyegköltséggel együtt, összesen 2 korona 40 fillért, vagyis 1 korona dijat állapitott meg.

— **Az Ügyvédszövetség és a zugirászat.** Az Országos Ügyvédszövetség kecskeméti osztálya a következő megkeresést intézte a kecskeméti ügyvédi kamara összes tagjaihoz:

Igen tisztelt Kartárs ur! Az Országos Ügyvédszövetség kecskeméti osztályának választmánya, a rendkivül elterjedt zugirászat megakadályozása czéljából elsősorban is az osztály területén levő minden telekkönyvi hatóság székhelyén egy-egy szövetségi tagot felkért arra, hogy a telekkönyvi beadványokat állandó figyelemmel kisérje és ott, ahol elegendő gyanut talál, hogy valamely beadvány zugirászat eredménye, a teljelentést tegye meg.

A megkülönböztetés és az ellenőrzés lehetővé tétele végett felkérjük igen tisztelt Kartárs urat, hogy a telekkönyvi hatóságokhoz benyujtandó beadványokat minden esetben ügyvédi ellenjegyzéssel ellátni sziveskedjék.

Tervbe vettünk hasonló ellenőrzést a lehetőség szerint a közigazgatási ügyágaknál is, minélfogva kivánatosnak tartjuk és kérjük a közigazgatási beadványok ellenjegyzését is.

— **Nyilt kérdés.** Egy szőlőbirtokos nagy anyagi áldozattal szerzett országszerte még ismeretlen faju gyümölcsfákat ültetett. Nevezett birtokos őrzi ezen fáit és szigoru utasitást adott, hogy azokból galyakat, vagy szemeket senkinek oltási czélra adni nem szabad, ennek daczára egyik napszámosa, a munkaadó tudta és beleegyezése nélkül, egy harmadik személy biztatására, nyilván dijazás ellenében, galyakat csempészett el és azokat a harmadik személy fáiba beoltja, illetve beszemezi.

Az oltványok és szemzések közben már annyira megerősödtek, hogy azok hajtásaiból szerzett galyakból mások is beoltották, illetve beszemezték fáikat.

I. Kérdés: Mily módon torolható meg a galyakat elcsempésző és az ezt biztató egyén cselekménye, mily büntetendő cselekményt képeznek ezek, a Btk. 333. §-ába ütköző lopás, vagy az 1894: XII. törvénybe ütköző kihágás?

II. Kérdés: Mily módon kobzandók el és semmisitendők meg az elvitt galyak, melyek beoltva erős hajtásnak indultak, sőt innen harmadik jóhiszemü személyek fáiba is beoltattak?

— **Észrevételek a végrehajtási törvény 225. §-a alkalmazásához.** Dr. Pákai Béla kartárs urnak e lap f. é. jul. 11-iki számában megjelent czikkére a következőket jegyzem meg:

Téves a czikkiró urnak ama felfogása, mintha a biztositási végrehajtás költségei erejéig a biztositási végrehajtást sohasem kellene elrendeli. Téves ez az 1881: LX. tcz. 225. §-ában foglalt esetre vonatkozólag is.

Kétségtelenül téves a hivatkozott táblai határozatnak az 1881: LX. tcz. 27. §-ára való hivatkozása, mert ennek első bekezdése — tartalmából is kitünőleg — a kielégitési végrehajtás költségeire vonatkozik. Csakhogy a biztositási végrehajtás költségei tárgyában specziálisan rendelkező 230. §. 5. bekezdéséből kitünőleg — miután a költségeket általában szóvá teszi — nyilvánvaló, hogy a költségek erejéig a biztositási végrehajtás ugyancsak elrendelendő és pedig az ellen, «aki ellen biztositás foganatosittatott», és csak a «terhelés», vagyis a viselés tétetik függővé a feloldástól, a megsemmisitéstől, és illetve alapperbeli ellenkező megállapitástól. Épp a költség-teher kérdésének szabályozása igazolja, hogy a biztositási végrehajtás a végrehajtást szenvedett ellen a költségek erejéig elrendelendő és — a perköltség viselése esetén és ettől függőleg — csak akkor nem terheli, ha feloldás stb. következnék be, ha a biztositási végrehajtás a költségek erejéig nem rendeltetnék el, nem lenne szükség azok viselése tekintetében intézkedni.

A 235. §-ból kitünőleg ez a 225 §. esetében is áll.

A 112. és 119. §-okra való hivatkozás nem helyén való, mert, ha a 225. §-ban körülirt birói zálogjog kielégitési alap tekintetében nem is tágabb a törvényes zálogjognál, az nem zárja ki ezt, sőt az általános jogelvekből egyenest következik, hogy a birói uton érvényesitett zálogjog érvényesitési költségei — a törvényes feltételek mellett — az ellen állapittassanak meg, aki ellen a zálogjog fennáll. Hisz a törvényes zálogjognál is erre hajlik a birói gyakorlat, annál jogosabb ez akkor, a midőn lejárt követelés biztositásáról van szó.

A felhozott jogeset nem alkalmazható, mert ott a bérlő nem szerzett biztositási végrehajtási jogot, a törvényes zálogjogot pedig a birói gyakorlat tulnyomó része a költségekre nézve nem ismeri el. *Dr. Riegelhaupt Bertalan.*

— **Felületesség.** A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék előtt 119,780/1913. sz. alatt rendes keresetet indítottam egy Bajorországban lakó alperes (kaiserslauterni lakos) ellen. Nem sokkal a kereset benyujtása után egy hivatalos levelezőlapot kaptam, melyen értesitenek, hogy a kereseti II. példány alperesnek nem volt kézbesithető, mert: «a kézbesitő jelentése szerint alperes a jelölt helyen ismeretlen.» Hány ember kezén ment keresztül a «kézbesithetetlen ügydarab» s hány ember nem vette észre e hibát s hány embernek kellett volna azt észrevennie? *(Egy ügyvéd.)*

— **A pestvárosi Szt. Rokus-kórház, mint adósok börtöne.** A Rókus-kórház igazgatója és főorvosai óvó nyilatkozatot nyujtottak be a fővárosi tanácsnak azon határozata ellen, hogy a váltóperes ügyben befogott egészséges egyéneket a kórház helyiségeiben akarja bebörtönözni. Az érvek között fölemlitik, hogy a «kórház szük viszonyai miatt a 645 betegágyon évek óta csupán a sulyosabb és ragályos betegek vétetnek föl, a kerületi főorvosok utasitva vannak a kezdőbetegeket elutasitani, amely embertelen bánásmód mellett a szegény betegnek várnia kell, mig betegsége sulyossá válik, hogy felvétessék. Végre egészséges embereket, mivel adósok, nem szabad életveszélyező ragályos betegekkel egy tető alá hozni.» — Alig hinné az ember, hogy csak 50 év választ el ily hatósági felfogástól. (A Gyógyászat 1863. évi 30. számából.

— **Hibaigazitás.** Lapunk 26. és 27. számában megjelent «Tulajdonszerzés a nemtulajdonostól» czimü dolgozat szerzője *dr. Klein Ede* nem — mint ott tévesen jelezve volt — budapesti, hanem abaujszepsii ügyvéd.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az 1909. évi osztrák kriminálstatisztika,** mely csak most tétetett közzé, a következő jellegzetesebb adatokat mutatja:

Összesen 598,883 birói elitélés történt (1908-ban 600,399, 1907-ben 585,883, 1906-ban pedig 603,664). Ingadoznak a számok és pedig épp ugy, miként Németországban: 1907- és 1909-ben csökkenés, 1908-ban azonban emelkedés mutatkozik.

Az elitéltek közül 37,139 (1908-ban 35,831, 1907-ben 32,936) büntett miatt, 9152 (8177 és 9528) vétség miatt és 552,592 (556,391 és 543,419) kihágás miatt itéltetett el. Ezek szerint a büntettek körében az utóbbi két évben jelentős emelkedés (12·8%) jelentkezik, miután a megelőző két évben 5·4%-os csökkenés állott be.

A polgári népesség arányszámához viszonyitva, az utolsó évtizedben az elitélések száma lassanként jelentékenyen alábbszállott. 1901-ben minden 10,000 személyre 248·9, 1907-ben pedig már csak 211 elitélés esett. 1908-ban e szám 214·2-re ugrott, 1909-ben azonban ismét 211·5-re szállt. Legnagyobb (371·2) Bukovinában, azután Galicziában (291) és a partvidéken (258·3); legkisebb Felső-Ausztriában (128·8), Csehországban (134·7) és Voralbergben (165·7).

A folyó évszázad kezdetétől számitva a kriminalitás a népesség számához viszonyitva legjobban csökkent Alsó-Ausztriában, azután Morvaországban, Csehországban, Salzburgban és Sziléziában, mig Tirolban, Krajnában, a partvidéken és Bukovinában emelkedés állott be.

Ezen kriminálstatisztikai adatok kellő értékelhetéséhez szükséges kiemelnünk, hogy az osztrák biróságok 1909-ben legalább a büntetteket illetőleg a legnagyobb enyheséggel jártak el. Nem kevesebb, mint az esetek 64·7%-ánál három hónapig terjedő börtönt szabtak ki, ami csak a rendkivüli enyhitő szakasz tulságos alkalmazása következtében történhetett. Különösen emelkedett az egy hónapig terjedő (legkisebb) börtönbüntetések arányszáma: az összes büntetések 29·1%-áttette ki, mig 1906-ban 22·9%, 1901—1905-ig átlagban 18·4%, 1886—1891-ig pedig átlagban 9·6% volt.

— **A nőtartás kérdéséhez.** Az 1894. évi XXXIV. tcz. 90. §-a szerint a nem vétkes nőt a férj vagyoni helyzetének és társadalmi állásának megfelelő tártás csak annyiban illeti meg, amennyiben ily tartásra a nőnek jövedelme elégtelen. Ezzel szemben a bajor legfőbb országos törvényszék a német polgári törvénykönyv alapján a következő határozatot hozta:

Ha az elvált házastársak mindegyike vagyonos, ez magában véve még nem érinti a férj tartási kötelezettségének mérvét. A férj ugyanis nejét társadalmi állásának és vagyoni helyzetének megfelelő tartásban köteles részesiteni. E tartásnak a férj társadalmi állása szerint kell megfelelőnek lennie, függetlenül attól, hogy vajjon a nő rászorul-e arra. A nőt a válás után járadékszerüen és pénzben illeti meg a tartás s ezen tartási kötelezettség csak azon kivételes méltánylást érdemlő esetekben korlátozható, midőn a nő jómódu, ellenben a férj vagyontalan és keresetképtelen, mely körülményeket azonban mindenkor a férj tartozik bizonyitani.

Fiatal ügyvéd, perfekt német, irodavezetést vállal. Szives megkeresések «Munkaerő» jeligére a kiadóhivatalba kéretnek. 14882

Ügyvédjelölt kellő gyakorlattal, ki a német nyelvet szóban és irásban tökéletesen birja, dr. Leitersdorf Mór pozsonyi ügyvéd irodájában 1913 szeptember hó 1-én alkalmazást találhat. Kezdőfizetés 160 korona és kiküldetéseknél 20 kor. napidij. Ajánlatokban referenciák közlendők. 14881

Állást keres 12 évi gyakorlattal biró, ügyvédi irodát (tárgyalások kivételével) önállóan vezetni képes, románul és németül beszélő irnok. Megkeresések «Gyakorlott 100» jeligére Blockner hirdetőjébe Budapest, IV., Semmelweis-utcza 4. kéretnek. 14879

Ügyvédjelölt, ki önállóan tárgyal s rendes perben is dolgozik, a német nyelvet szóban és irásban tökéletesen birja, szeptember 1-ére, esetleg azonnal is alkalmazást találhat, dr. Lipp Ferencz ügyvédnél, Szentgotthárdon. Kezdőfizetés 200 K s kiküldetéseknél rendes napidij. Ajánlatokat kérem fenti czimemre. 14903

Dr. Radoszáv István, módosi ügyvéd, teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet (Doktor Jurist) keres azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Ajánlatok az eddigi praxis megjelölésével. 14905

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **indulása** Budapest, nyugoti pályaudvarról.

vonat-szám	óra	perc	vonat neme	hová
154	5	10	Szv.	Vácz
152	5	15	»	Rákospalota-Ujpest
122	5	25	»	Ersekujvár
718	5	40	»	Szeged, Szolnok
4102	6	00	»	Esztergom
6502	6	30	»	Lajosmizse, Kecskemét
156	6	35	»	Rákospalota-Ujpest
102	6	50	k. o. exv.	Wien, Paris, Ostende
510	7	00	Gyv.	Segesvár, Stanislau
1402	7	05	»	Zsolna, Berlin
104	7	55	»	Nagyszombat, Wien
158	8	00	Szv.	Dunakeszi-Alag
708	8	25	Gyv.	Orsova, Báziás
712	8	40	Szv.	Báziás, Karánsebes
134	8	45	»	Nagymaros
4104	9	05	»	Esztergom
114	9	15	»	Wien, Berlin
160	9	45	»	Rákospalota-Ujpest
162	11	00	»	Rakospalota-Ujpest
6504	11	10	»	Lajosmizse, Kecskemét
135[1])	11	35	»	Nagymaros
730[2])	11	55	»	Czegléd
116	12	00	»	Wien
164	12	05	Szv.	Rákospalota-Újpest
714	12	15	»	Szeged
1404	12	20	Gyv.	Zsolna, Berlin
138	12	25	Szv.	Nagymaros
4106	12	30	»	Esztergom
166	1	00	»	Rákospalota-Ujpest
4140[3])	1	05	Tvsz.	Piliscsaba
168	1	30	Szv.	Dunakeszi-Alag
4108	1	50	»	Esztergom
106	2	00	Gyv.	Wien, Paris
126	2	10	Szv.	Párkány-Nána
170	2	15	»	Rákospalota-Újpest
4110	2	20	»	Esztergom
506	2	25	Gyv.	Szatmár-Németi, Brassó
108	2	30	»	Wien
120	2	35	Szv.	Galánta
704	2	40	Gyv.	Bukarest, Báziás
6710	2	45	Szv.	Czegléd, Szolnok
6506	2	50	»	Lajosmizse, Kecskemét
172	3	10	»	Rákospalota-Ujpest
140	3	55	»	Szob
174	4	10	»	Rákospalota-Újpest
716	4	30	»	Szeged
110	5	15	Gyv.	Wien
142	5	20	Szv.	Szob
176	5	50	»	Rákospalota-Ujpest
128	6	00	»	Párkány-Nana
722	6	10	»	Vecsés
144	6	15	»	Nagymaros
724	6	20	»	Monor, Ócsa
4114	6	40	»	Esztergom
726	6	45	»	Czegléd, Szolnok
1406	6	50	Gyv.	Pozsony, Zsolna, Berlin
130	6	55	Szv.	Párkány-Nána
726a[3])	7	00	»	Czegléd
178	7	15	»	Rakospalota-Újpest
180[4])	7	25	»	Vácz
728	7	35	»	Czegléd
6508	7	40	»	Lajosmizse
132	7	55	»	Párkány-Nána
710	8	05	»	Bukarest, Baziás
182	8	20	»	Dunakeszi-Alag
1408	8	40	»	Zsolna, Berlin
118	9	30	»	Wien, Paris
502	9	35	Gyv	Bukarest, Stanislau
184	10	00	Szv.	Dunakeszi-Alag
706	10	15	Gyv.	Szeged, Báziás, Bukarest
504	10	50	»	Maros-Vásárhely
720	10	55	Szv.	Kiskunfélegyháza, Szeged
4116	11	10	»	Esztergom
902[5])	11	30	k. o. exv.	Belgrád, Konstantinápoly
146	11	35	Szv.	Nagymaros
702[6])	11	45	k. o. exv.	Bukarest, Konstantinápoly

[1]) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től közlekedik.
[2]) Csak vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[3]) Vasár- és ünnepnap előtti hétköznapokon közlekedik.
[4]) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
[5]) Minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnapon közlekedik.
[6]) Minden hétfőn, szerdán és szombaton közlekedik.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 34. szám. Budapest, 1913 augusztus 22.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Holitscher Szigfrid* budapesti kir. közjegyző: A végrendeleti öröklés egyes szabályai a polgári törvénykönyv második tervezete szerint. — *Sebess Dénes* kir. táblai tanácselnök: A jelzálogjog a II. Tervezetben. — *Dr. Kármán Elemér* erzsébetfalvai kir. járásbiró: A bünügyi (kriminalistikai) intézetekről. — *Dr. Misner Ignácz* budapesti ügyvéd: A kir. Curia jogegységi tanácsának 2. sz. polgári döntvényéhez. — Különfélék.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A végrendeleti öröklés egyes szabályai a polgári törvénykönyv második tervezete szerint.

1. A T. 1594. §-a az u. n. negativ végrendeletnek, vagyis annak lehetőségét ismeri el, hogy örökhagyó a törvényes örökösök közül valakit kirekeszthet, anélkül, hogy az utána való öröklésről egyébként rendelkezne, ugy hogy a törvényes öröklés áll be a kirekesztett mellőzésével. Az 1594. §. kapcsolatban az 1521. §. 3. pontjával arra vezetne azonban, hogy a beálló törvényes öröklésben a kirekesztett helyett annak ivadékai vennének részt, ami nem felelne meg az örökhagyó rendszerinti akaratának, mely ugyanaz eredményre irányul, mintha a kirekesztés helyett pozitiv intézkedéssel a kirekesztett törvényes örökössel konkurráló többi törvényes örökösök neveztettek volna csak a végrendelettel örökösökké. A kirekesztés annál kevésbé vezethet a távolabbi ivadékok belépésére, mert hiszen a kirekesztés a kirekesztett számára esetleg a kötelesrészhez való igényt létesiti és ezért nem is vonja maga után a távolabbi ivadékok kötelesrészjogát (1787. §.), ugyhogy azokat tehát az annak alapjául szolgáló törvényes öröklés sem illetheti meg. Kimondandó ezért, hogy a törvényes örökös vagy ági hagyományos kirekesztése kétség esetében a kirekesztett ivadékára is kihat és megfelelően kiegészitendő az 1521. §. 3. pontja is.

2. A T. 1597., 1618. és 1623. §-ai a végrendelet személyszerüségének elvébe ütköznek és illuzóriussá teszik az 1596. §-nak azt a helyes szabályát, hogy az örökhagyó a részesitendő személynek vagy a részesités tárgyának meghatározását nem bizhatja másra. Az 1597. §. szerint ugyanis azáltal, hogy a végrendeleti rendelkezés a döntés folytán esetleg nem lép hatályba, adott esetben mégis közvetve a megbizottól függene a részesitendő személy meghatározása. Az örökös személyének az 1618. §. szerint megkivánt vagylagos kijelölése pedig, tekintve hogy az örökhagyó minden korlátozás nélkül tetszésszerinti számban jelölhet ki személyeket, akik közül más valaki válaszsza ki az örököst, csupán formaság is lehet, mely nem változtat a végakaratban történt képviseltetés tényén. Az 1623. §. emellett szerkezetileg is el van hibázva, mert a tárgyi vagylagosságnak csak azt az esetét fedi, hogy több örököst az örökségből milyen részek illessék, nem pedig azt az elvileg ugyanazon szempont alá eső és sokkal gyakorlatiasabb esetét is, hogy az örököst több kijelölt örökrész közül melyik, pl. egy ivadékot a törvényes örökrész vagy a kötelesrész illesse? Hogy az utóbbi esetre az 1623. §. nem terjedhet ki, kitünik abból is, hogy arra az 1618. §-nak ott allegált 3. bekezdése (egyenlő részek) nem volna alkalmazható.

A T. az 1618. és 1623. §-okban mai jogunkkal szemben foglalt ujitásoknál abból indult ki, hogy örökösnevezés és hagyományrendelés között e tekintetben különböztetni és a vagylagosságot csak az utóbbinál megengedni, belső indokkal nem bir. Ez azonban legfeljebb elméleti szempontból áll meg, mert a hagyományrendeléseknél a vagylagos kijelölés megengedését gyakorlati szükséglet kivánja meg — aminthogy az ilyenek ma is gyakran előfordulnak, különösen csekélyebb értékü, inkább emlékszerü hagyományoknál — az örökösnevezésnél ellenben gyakorlati szükségletről beszélni alig lehet és igy indokolt a vagylagosságot csupán az utóbbi által igényelt mértékben elismerni, ami pedig önként adódik, ha azt a hagyományrendelésre szoritjuk (1678—1680. §-ai), miután a hagyatékhoz arányitva nagyobb értékü hagyományok rendszerint örökösnevezéssé lesznek átminősitendők (1612., 1613. §-ok).

Emellett a gyakorlati tekinteteknek eleget lehet tenni még azzal, hogy a bizalmi személy közremüködésével való végrendelkezés egyébként is, egyes különleges esetekben, megfelelő speciális szabályok felvételével lehetővé tétetik. Igy kimondandó volna, hogy az örökhagyó másra bizhatja: részesitendő — jótékonysági vagy más közhasznu czélt előmozditó — jogi személynek vagy részesitésének meghatározását; a feltétel teljesülésének megállapitását; az exheredatio ex bona mente (1828. §.) esetében a korlátolás hatályon kivül helyezését és az utóöröklésnél az előörököst terhelő korlátozások és kötelezettségek meghatározását (1669. §.).

3. A T. 1599. §-ának szabálya a törvényes örökösök javára szóló végrendelkezés kiegészitéséről, kiterjesztendő arra az esetre is, amikor az örökhagyó nem a maga, hanem más törvényes örökösei javára végrendelkezett, ami által egyrészt eleje vétetik a felmerülő kételyeknek, vajjon az örökhagyó, vagy az illető személy elhalálozásának időpontja irányadó-e, másrészt pedig — örökhagyó feltehető rendszerinti akarata alapján az előbbi értelemben állitva fel a szabályt — elkerültetnék az öröklési aránynak az illető személy elhalálozásáig huzódó bizonytalansága és a vagyonnak ezzel kapcsolatos megkötöttsége (gyámpénztári kezelés). A T. 1599. §-ának szabálya emellett felbontandó két szabályra, nevezetesen egy a jelenleginek megfelelő diszpozitivra, ha az örökhagyó a törvényes örökösök javára végrendelkezett és egy ugyanoly tartalmu, de csak interpretativra, ha «családja, rokonai, vagy örökösei javára vagy hasonló kifejezésekkel» végrendelkezett.

Az 1599. §. második bekezdésének azt a szabályát, hogy ha a törvényes örökösök javára szóló részesités halasztó feltételhez vagy kezdő határidőhöz van kötve, az ezeknek beállta időpontja szerinti törvényes örökösöket kell kétség esetében érteni, ki kellene terjeszteni arra az esetre is, amikor az örökhagyó a valakinek, pl. házastársának életfogytiglani haszonélvezetével terhelt vagyont hagyja törvényes örököseinek. Miután ugyanis ezek az örökösnevezés tényleges előnyeiben ugyis csak a haszonélvezet megszüntével részesülnek, joggal feltehető örökhagyó az az akarata, hogy a korábban elhaltnak az örökhagyóhoz idegen végrendeleti örökösei ne lépjenek helyébe.

4. A. T. 1605. §-ának utolsó bekezdésére nézve megjegyzendő, hogy ha az örökhagyó érvényesen rendelhet özvegyének haszonélvezetet vagy járadékot csupán ujabb házasságra lépéséig, miért ne szabhasson az állagban való öröklésnek vagy mérvének is hasonló határt? Eszerint az örökhagyó pl. elrendelhetné azt, hogy özvegye évi 5000 korona járadékot huzzon, de csak ujabb férjhezmeneteléig; ellenben azt, hogy 100,000 koronát örököljön, de ujabb férjhezmenetelével az is a gyermekek tulajdonába menjen át és ő csupán haszonélvezetére legyen szoritva, el nem rendelhetné, hanem az 1605. §. 2. és 1604. §. alkalmazásával a nő férj-

hezmenetele után is megtarthatná minden korlátozás nélkül tulajdonilag a 100,000 koronát.

5. A kincstár törvényes öröklésének korlátozása a végrendeleti örökösök javára, az 1615. és 1616. §-ok eseteitől eltekintve, nincsen keresztülvive a tervezetben. Igy nevezetesen a végrendeleti örökösök ugyis megszoritott növedékjogánál (1624. §.), ha ez egyébként ki is volna zárva, mégis helyt kellene foglalnia, ha különben a kincstár volna a törvényes örököse. Annyival inkább, mert az örökhagyó a kincstárt a törvényes öröklésből ki sem rekeszthetí (1594. §.) és igy ha örökhagyó a növedékjogot pl. egy kieső helyettesörökös nevezésével kizárta és emellett a törvényes örökösöket kirekesztette : a ki nem rekeszthető kincstár örökölne, aminél mindenesetre helyesebb, ha örökhagyó akarata ellenére nem ez, hanem inkább már a növedékjog áll be. Ugyanugy a törvényes örökösöknek az 1633. §. szerinti előöröklése és az 1634. §. szerinti utóöröklése eseteiben is. A kincstár öröklésénél ugyanis mindenesetre helyesebb, ha a halasztó feltétel alatt, vagy bizonyos időponttól fogva nevezett örökös már örökhagyó halálával kapja meg az örökséget, vagy ha a bontó-feltétel alatt, vagy bizonyos időpontig nevezett örökös továbbra is megtartja az örökséget. És különösen, ha az örökhagyó a törvényes örökösöket kirekesztette, semmi esetre sem volna helyes, hogy az 1594. §. szabályánál fogva ilyen esetekben az örökhagyó akarata ellenére is a kincstár legyen elő- vagy utóörökös, hanem helyesebb, hogy az örökhagyó által részesitettnek utóöröklése helyett közvetlen, illetve előöröklése helyett végleges öröklésben semmint a kincstár öröklése álljon be az örökhagyó akarata ellenére.

6. Tulmessze megy a T. 1635. §-a, midőn az örökös törvényes örökösei javára szóló hallgatólagos utóörökösnevezést tesz fel abban esetben is, amikor az örökhagyó az örökösnek csupán az elidegenitést tiltotta meg anélkül, hogy kedvezményezettet megjelölt volna. Azokban az igen gyakori esetekben ugyanis, amikor pl. az örökhagyó az örökségi tőkének egy banknál való elhelyezését irja elő, az állag feletti rendelkezésben való korlátozással rendszerint csak a megbizhatlan örökös létfentartását akarja biztositani, de nem akarja elzárni attól is, hogy pl. neje javára végrendelkezhessék. Igaz, hogy az 1635. §. csak értelmezési szabályt állit fel, de az esetek nagy számára nem találó értelmezési szabályok mindig veszélyesek, mert a gyakorlatot téves irányba vezetik. Igy az adott esetben alighanem mindig utóörökösnevezést fognak látni, hacsak az örökhagyó, aki pedig erre rendszerint nem is gondol, azt kifejezetten ki nem zárja azzal, hogy a szabad végrendelkezést megengedi.

7. Szemben a T. 1639. §-ával az utóörökösnevezést, nemcsak ha az előörökös halála esetére szól, hanem minden más esetében is, ha az örökhagyó ellenkező akarata ki nem tünik, helyettes örökösnevezéssé kell konvertálni. Ha ugyanis, mint rendszerint, meg van nevezve az előörökös, akinek érdekében kapja valaki csak utóörökségképpen a vagyont, ennek kiesésével a tárgytalanná vált jogaival korlátozott vagyonnak közvetlenül annak kezére kell jutnia, akinek az végeredményben szánva van. Egészen más az 1633. §. esete, ahol az örökhagyó nem nevezett előörököst és a suly a törvénynél (1631. §.), vagy az örökhagyó akaratánál fogva (1632. §.) azon van, hogy az utóörökös csak bizonyos időponttól fogva stb. kaphatja meg az örökséget. Teljesen visszás volna azonban a T. 1639. §-ának második bekezdése alapján az az eredmény, hogy ha pl. a gyermektelen örökhagyó vagyonát nejének hagyja azzal, hogy ujbóli férjhezmenetelével azt az örökhagyó unokaöccsének kiadni tartozik : akkor, ha a nő az örökhagyót tuléli, de bármily oknál fogva nem örökölhet, az utóörökösnek várnia kelljen, mig az özvegy ujból férjhezmegy, vagy meghal, addig pedig a vagyon a nagyszámu többi törvényes örökösök, mint előörökösök között megoszoljon. És ha a rendelkezés, mint rendszerint, ugy szól, hogy az utóörökös a vagyont az özvegy elhalálozásával, vagy ujbóli férjhezmenetelével kapja : vajjon az 1639. §-nak első bekezdése alapján azonnal a kieső özvegy helyébe lép-e az utóörökös, avagy második bekezdése alapján csak férjhezmenetele, vagy legkésőbb elhalálozásával?

8. A T. 1652. és 1653. §-ai szerint az utóörökséghez tartozó tárgyaknak elajándékozása, vagy kényszerelidegenitése (végrehajtás és csőd) az utóörökössel szemben dologilag és feltétlenül, — nemcsak relative és subsidiariter — hatálytalan. Már pedig nyilvánvaló, hogy ezen szabályokra csak azért van szükség, mert az örökségből ily módon elvont tárgyak helyébe ellenérték nem lép, tehát a surrogatio szabályai (1648. §.) nem alkalmazhatók, de épen azért csak annyiban van szükség, amennyiben ezen elidegenitések az utóörökös jogát meghiusitják, vagy csorbitják. Mig a rendelkezési tilalomnak az ingatlanokra nézve való felállitása ezen vagyontárgynak elsősorbani befektetési rendeltetésére és arra vezethető vissza, hogy az a fennálló eljárási szabályoknál fogva lehetővé teszi a korlátozásnak 3-ik személy érdekét védő kitüntetését és igy a tilalom abszolut volta jogosult és idegen érdekköröket nem érint: addig az ajándékozásból folyó hatálytalanság — eredetére visszavezetve — nem lehet feltétlen, hanem, ép ugy, amint hitelezőkkel szemben is csak az ajándékozó adós fizetésképtelensége esetében áll fenn, az utóörökös által is csak annyiban érvényesithető, a mennyiben a hagyaték az utóörökösi igény kielégitésére egyébként képtelen. Az utóörökségi tárgyak elajándékozása vagy kényszerelidegenitése tehát csak annyiban lehet «hatálytalan», «amennyiben az utóörökös azokért az előörökös hagyatékából megtéritést nem kap». Tulmessze megy azonban, hogy az utóörökösödés beálltával ipso jure az összes ajándékozások hatályukat veszitsék, anélkül, hogy az utóörökös érdeke azt megkivánná. Az 1653. §. esetében pedig még további anomalia az, hogy ezen hatálytalanság a jelenlegi szöveg szerint tulajdonképen azt éri, aki az utóörökségi tárgyat az árverésen visszteher szolgáltatásával megszerezte és nem amint kellene, az utóörökös rovására kielégitést nyert hitelezőt, aki az ellenértéket kapta. Megfontolandó volna tehát még az 1653. §-nak egyáltalán megfelelő átszövegezése.

9. Az 1684. §. az 1685. §-al együtt a hagyománynak a dolgok egyesitése és feldolgozása (T. 451—456 §§.) által hatálytalanná válását szabályozza és igy természetszerüleg csupán ingó dologra vonatkozhatik. Miután azonban az 1684. §-ban nem allegáltatnak a mondott §-ok és nem az egyesités terminus technikusa használtatik: ez világosan kifejezendő. Különben, ha pl. az örökhagyó elhagyományozott háztelkét utóbb a szomszédos háztelekkel egyesiti olyképen, hogy az egész telek már most osztatlan felerészbeni tulajdonát képezi, az 1684. §. utolsó bekezdése értelmében ezen hányada nem volna elhagyományozottnak tekintendő, hanem a hagyomány hatálytalan volna, ami bizonyára nem céloztatik. Itt ugyanis az, amiből az 1684. és 1685. §-ok kiindulnak, t. i. a szolgáltatás lehetetlensége (lásd 744. §. hivatkozását) egyáltalán nem forog fenn.

10. Az örökhagyónak jelzálogjoggal biztositott személyes tartozása tekintetében az örökössel szemben a hagyományosra rótt az a kötelezettség, hogy a hitelezőt kielégitse (1688. §.): folyománya az 1687. §-ban kimondott annak az elvnek, hogy a hagyományozott dolog terheit általában a hagyományos viseli. Ugyanabban a terjedelemben mondható tehát ki az, hogy ezen kötelezettség csak az ingatlanból rendes gazdálkodás mellett törlesztendő tartozás, illetve megfelelő része tekintetében róható a hagyományosra, kellően biztositva van már azzal is; hogy a biztositéki vagy végrehajtás utján bejegyzett jelzálogjog esetében a hagyományos egyáltalán nem (1688. §. 3.), az egyetemleges jelzálogjog esetében pedig csak aránylag (1688. §. 4.) köteles hozzájárulni az örökhagyó tartozásának kiegyenlitéséhez.

Másfelől helytelen az egyetemleges jelzálogjog esetében kimondott aránylagos hozzájárulási kötelezettségnek csupán azokra a tartozásokra való szoritása, melyek nem az ingatlanból rendes gazdálkodás mellett törlesztendő tartozás jellegével birnak, mert azt arra az esetre is alkalmazni kell, amikor pl. az örökhagyó a közös gazdálkodás tárgyát képező két jószágtestre egy közös törlesztéses, tehát nyilván rendes gazdálkodás mellett az ingatlanokból törlesztendő kölcsönt vett fel és a két jószágtestet két különböző személynek hagyományozza. A tartozásnak több ingatlanból leendő törlesztése esetében is szükség van tehát hasonló szabályra, mely azonban a tervezetből egészen hiányzik.

11. A hagyományrendelések értelmezésére a T. által felállitott szabályok több tekintetben kiegészitésre vagy helyesbbitésre szorulnak.

Igy a végrendelkező által az «összes követelései» (1691. §.) gyüjtőnévnél sokkal gyakrabban használni szokott egyik elnevezésekre is kell következetesen értelmezési szabályokat felállitani. Nevezetesen kimondani azt, hogy ha az örökhagyó összes ingóságait, vagy mindazt hagyományozza valakinek, ami lakásában, vagy egy tartályban található: a hagyomány kétség esetében nem

terjed ki a készpénzre és ékszerekre, valamint (az ott található kötelezvények stb. alapján) a követelésekre. Továbbá kimondani azt, hogy ha az örökhagyó egy betéti könyvet hagyományoz valakinek: kétség esetében az örökhagyó halálakor a pénzintézet ellen fennálló követelését kell hagyományozottnak tekinteni, nehogy a hagyományos a betétkönyvre a hagyományrendelés óta örökhagyónak kifizetett összegeket is követelhesse az 1690. §. alkalmazásával.

Az, hogy az örökhagyó valamely nőnek hozományt vagy kiházasitást rendel hagyományul (1696. §.), a nőt a hagyomány az esetben is megilleti, ha férjhez nem megy, illetve, ha a kijelölt férfin mulik a házasság: csak értelmezési szabály erejével mondható ki, mert lehet, hogy az örökhagyónak csak a nő férjhezmehetésének biztositása állott szándékában és mert ha pl. mint gyakran az örökhagyó egyuttal a nőnek férjhezmeneteléig járadékot rendel, nyilvánvaló, hogy a két részesités egymást kizárja. Az időpontot továbbá, melyben a nő a hagyományt megkapja, ha addig nem is ment férjhez, a T. egészen helytelenül a nő 16-ik életévében, vagyis tulajdonképen a férjhezmehetés legkorábbi időpontjában állapitja meg, pedig az örökhagyó épen azt akarja, hogy a nő, ha egy bizonyos szokásos időhatárig (teljeskoruság) nem ment férjhez, kapja meg ugyis a hozományi összeget. Kimondandó végül, hogyha a nő még az örökhagyó életében férjhezment és az örökhagyótól hozományt vagy kiházasitást bármilyen mértékben (1696. §. 3. bekezdésére való tekintettel) kapott, a hagyomány kétség esetében hatálytalan.

12. A T. 1699. §-ának második bekezdése szerint utóhagyomány — a beálltáig részesitett kötött jogállásával — csak akkor forogna fenn, ha az utóhagyományos egy addigi «*hagyományost*» vált fel, mig ha pl. az örökhagyó egész vagyonára hagyományrendelések nélkül *örököst* nevezett azzal, hogy halála után egyes hagyatéki tárgyak, vagy bizonyos pénzösszegek a kijelölt személyeknek jussanak: nem utóhagyományok, hanem csupán bizonyos időponttól fogva rendelt hagyományok forognának fenn az 1603. §. és nem az 1641. §. második bekezdése szerinti hatálylyal és az előörökösre meghatározott korlátozások nélkül. Pedig ezen igen gyakori rendelkezések (házastársak) eseteiben mai joggyakorlatunkban sohasem merült fel kétség aziránt, hogy utóhagyományok forognak fenn és hogy az örökös jogi helyzetét az előörökösével általában azonos szabályok szerint kell meghatározni, anélkül, hogy különböztetés tétetnék aszerint, amint az utóhagyományos hagyományost vagy örököst vált fel. Ha szükség van a feltételes, vagy határidőhöz kötött örökösnevezés mellett az utóöröklés konstruálására is, ugyanez áll a hagyományrendelés tekintetében is. A jogi konstrukczió magábanvéve azonos, de nemcsak a hagyománynál, hanem az örökösnevezésnél is. A különbség azonban főleg az utórészesitett javára felállitott korlátozásokban és kötelezettségekben van, de hogy ezek akkor is épp ugy indikálva vannak, ha az utóhagyományost nem hagyományos, hanem örökös előzi meg, nyilvánvaló, mert az utórészesitettnek itt egyedül irányadó biztositása gyakorlati szempontjából a két eset között különbség nincsen. A tervezet az utóhagyomány fogalmi meghatározásánál a német polgári törvénykönyvet követte (2191. §. első bek.), de figyelmen kivül hagyta azt, hogy ott (második bek.) az öröklésnek csak egyes és nevezetesen nem az előörökös jogi helyzetét korlátozó, hanem csupán a tervezet 1639., 1630., 1637. és 1647. §-ainak megfelelő szabályai lettek az utóhagyományra kiterjesztve.

13. A meghagyással terhelt részesités nem azonositható (1703. §. első bek.) a bontó-feltételhez kötött részesitéssel. A meghagyás mindenekelőtt szemben a feltétellel az örökség vagy hagyomány végleges megszerzését teljesen érintetlenül hagyja és azt utólag sem hatálytalanitja, mint a bontó-feltétel. Továbbá, és ebben van a lényeges és gyakorlatilag fontos eltérés: amihez, mint feltételhez érvényesen kötni lehet a részesitést, arra meghagyással érvényesen kötelezni is a részesitettet, nem mindig lehet. Pl. lehet a részesitést ahhoz a feltételhez kötni, hogy a részesitett valakivel házasságot nem köt vagy köt, vagy hogy egy gyermeket örökbefogad vagy törvényesit, de ezekre meghagyással kötelezni őt nem lehet. Lehetséges azért, hogy adott körülmények között a meghagyással terhelt részesités a feltételes részesitéssel hatályában tényleg teljesen egyenlősithető, de ez nem kell, hogy szükségképpen igy legyen és az is lehetséges, hogy a meghagyással terhelt részesités nem bontó, hanem függesztő feltételhez kötött részesitéssel egyenlő hatályu. Végül a bontó-feltétellel való azonositás okvetlen mellőzendő, ha az alább javasoltak szerinti eltéréssel szabályoztatnak a meghagyás nemteljesitésének jogkövetkezményei.

Az 1704. §. ugyanis — és ez talán vitás sem lehet, — a kelleténél tovább megy, midőn a meghagyás nemteljesitése miatt egyrészt, — a meghagyás tárgyát képező szolgáltatás aránylagos jelentőségére és értékére való minden tekintet nélkül — az egész részesitést hatálytalanitja (ami csak akkor volna jogosult, ha, ami bizonyára ki van zárva, a meghagyás nemteljesitésében büntetésre való jogalapot lehetne látni), másrészt pedig nincs figyelemmel arra, hogy mennyi sulyt helyezett maga az örökhagyó, kifejezetten, avagy rendelkezéséből kivehetőleg, arra, hogy a meghagyás teljesittessék és nevezetesen nem-e tünik ki az, hogy az örökhagyó a részesitést a meghagyás teljesitése nélkül is akarta volna? Midőn a tervezet elutasitotta, mint tulmesszemenőt a meghagyás teljesitésének perrel való közvetlen kikényszerithetését, azért, mert igy esetleg a személyes szabadság is korlátozható, esetleg a dolgok rendje, a vagyon szabad forgalma az örökhagyó által meg nem engedett módon és időre befolyásolható volna stb. más oldalról a meghagyás nemteljesitéséhez, a részesités egész elvonásával, gazdaságilag még sokkal sulyosabb szankcziót füzött, nem tekintve, hogy ezzel esetleg, sőt az esetek legtöbbjében örökhagyó igazi akaratán valóságos erőszak tétetnék. Az örökhagyó akaratából kell kiindulnia a szabályozásnak és ehhez képest kimondható szabályként a részesités hatálytalansága; emellett azonban kimondandó, hogy kétség esetében a részesités csak annyiban, amennyiben a meghagyásra forditandó, illetve a meghagyás értéke erejéig hatálytalan, amikor is a legközelebbi városmányos csak az alaptalan gazdagodás kiadását kérheti és végül kimondandó, hogy egyáltalán nem hatálytalan, ha kitünik, hogy örökhagyó a csorbitatlan részesitést a meghagyás teljesitése nélkül is akarta volna. Ilymódon elő nem állhat az, hogy pl. valakitől 100,000 K öröksége elvétessék, mert az évi 40 K költséggel járó sirápolást elmulasztotta, de pl. a város, egyházközség, egylet stb. elveszti az egész, a sirfentartás kötelezettségével kapott és azzal arányos hagyományt. *Dr. Holitscher Szigfrid.*

A jelzálogjog a II. Tervezetben.*

III.

A jelzáloglevél és telekkönyvi jelzálogjog.

A II. T. épugy, mint azt az I. T. tette, nem vette fel a jelzáloglevél intézményét rendelkezései körébe. Az idevonatkozó indokolás szerint (Dologi jog 666. s k. l.) nemzetgazdászati viszonyaink a jelzáloghitel tulságos megkönnyitését nem kivánják. Nem mutatkozik kivánatosnak, hogy nagyobb számban olyanok szerezzenek jelzálogjogokat, kik arra utalvák, hogy a jelzálogos követelést mihamarább továbbadják. Különben is a jelzáloglevél szükségletet teljesen kielégitik a kibocsátásra jogositott pénzintézetek.

Az I. T. indokolásában, a birálati anyag és elvi kérdések megvitatásánál bővebb indokolását nem találjuk a reformirányzat mellőzésének. Nem láttuk kifejtve megfelelően egybegyüjtött adatok alapján, vajjon a mai végsőkig czentralizált jelzáloglevél hitelszervezetünk közgazdaságilag lehetővé teszi-e azt, hogy a jelzáloglevél-hitel keresésénél a külföldi tőke gyámkodása alól belföldi elhelyezésekkel emanczipáljuk magunkat. Hiányzik a megfelelő agrárstatisztikai anyaggyüjtés arra vonatkozólag, hogy a telekkönyvi jogrendszer lehető tökéletes kiépitését tekintve, mely Magyarországot a megfelelő jogintézmények terén — nem is emlitve az e téren elmaradott Anglia és Francziaországot — Németország, sőt Ausztria elé is helyezi, mennyiben szolgálhatnák a jelzáloglevél-intézmény deczentralizált formáit a már rendezett telekkönyvek.

A német, schweizi, angol, ausztráliai jelzáloglevél-intézmények (Hipothekenbrief, Schuldbrief, lease certificat) mutatják az irányt, mely felé a jelzálogjog rendszere fejlődik.

Nem kétséges ma már, hogy a jelzáloglevél ezen intézménye amellett, hogy a gazdasági forgalom czéljaira kiemeli a jelzálogos követelést a telekkönyvből és mobilizálhatóvá teszi, más-

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

★

részt az ingatlanok kényszerforgalmát korlátolja, igy e téren hatása konzerváló.

Minél tökéletesebben kiépitett a telekkönyvi jogrendszer, mely a jelzáloghitel alapja, annál okszerübb a jelzáloglevél érintett reformját is megvalósitani.

Ehhez képest csupán a telekkönyvek belső berendezésének megfelelő volta, mely a bejegyzési elv és különlegességi elvet helyes mértékben megvalósithatja, kell, hogy szem előtt lebegjen.

És itt lehetetlen egy szempont alá vonni az atomizált, extensiv gazdálkodásban levő mozgósitott törpebirtokot és a kialakult, vagy kialakulni akaró kész üzemegységeket és tagositott birtokokat.

Magyarország az állandó és kötött nagykiterjedésü üzemegységek klasszikus hazája (kötött birtok) ujabb törvényalkotások gondoskodnak a közép- és kisbirtok üzemegységként való kialakitásáról és állandósitásáról (1908 : VII. és XXXIX. tcz., 1913 : X. tcz.), ott tehát — hol telekkönyvileg rendezett — a gazdasági üzem szempontjából egységesen kialakult jelzálogi objektumok állanak a hitelszervezet czéljaira készen, meg kell a módot adni arra, hogy a jelzáloghitel eme ujabb alakulata alkalmaztassék.

A telekadósság utján megalapozott jelzáloglevél-intézménye a jelzálogos adósok érdekeit szolgálja elsősorban — az, hogy a privilegizált pénzintézetek nem látják szükségesnek ennek megvalósitását — az könnyen érthető — és e tekintetben, mint érdekelt körök véleményére hivatkozni nem is lehet. (L. I. tervezet Dologi jog 58. elvi kérdés.)

A kötött birtoknál, melynek telekkönyvi rendezettsége és üzemállandósága kétségtelen, különös jelentősége lenne a járadéklevél intézményének (Rentenschuld). A német particularis törvények régebben is ismerték e hitel fogalmát (Porosz 18. §., Würtemberg 7. art., Bajor 68. §., Hessen 10 art., Weimar 18. §.) ez az u. n. Revenuenhypothek volt, mely ott is, kiváltképen a Stamgut, Lehen, Familien és Fideicomissum javaknál, szóval a kötött birtoknál alkalmaztatott.

De földbirtok-jogfejlődésünknek ujabb irányai, a nagyarányu birtokrendezések szintén okszerüvé teszik, hogy a hitelszervezet módosittassék. A birtokrendezések során kialakult gazdaságok a jelzáloglevélüzlet természetes alapjai.

Állandósitják az üzemegységet a telepitési törvények (1894 : V. és 1911 : XV.) által létesitett járadéktelkek is, hol a fennálló hitelszervezethez csatlakozva, ma szintén a bankszerü közvetités vétetik igénybe.

Maga a II. T. is figyelembe veszi a mezőgazdasági ingatlanok különös jelentőségét.

A II. T. 1946. §-a a mezőgazdasági jószág üzemegységét helyezi védelem alá akkor, amidőn az örökhagyó ivadékának megadja a jogot, hogy a jószágot hozadéki értékben követelhesse osztályrészébe. E hozadéki érték a kötelesrész kiszabásánál is irányadó.

Az igazságügyminisztériumban gyüjtött adatok szerint a tagositások a mezőgazdasági ingatlanok káros szétporlódását sikeresen akadályozzák meg hosszu időre.

Tehát mezőgazdaságunk kialakulásának jövő irányai olyanok, hogy a hitelforma uj alakjait valósággal megkövetelik. Az egész mezőgazdasági hitelszervezet ujjáalakitása füződhetnék hozzá.

Mindezen szempontok nem mellőzhetők annak megitélésénél, hogy a mai központositott és trösztszerü jelzálog-hitelszervezet mellé a társadalmi igényeknek megfelelőbb, a földbirtok konzerválását elősegitő és pénzügyi szempontból a külföld befolyásának csökkentésére vezető modern irányzatnak engedni kell. Ha Schweiz és Anglia, hol megfelelő telekkönyvrendszerről még szóllani sem lehet, ha Németország, hol szintén csak az ujabb jogfejlődés igyekszik a telekkönyvrendszert általánossá tenni, nem mellőzték egy ujabb törvény alkotásainál, megfelelő korlátozások mellett, a mi magánjogi rendszerünkben is helyet kell hogy a jelzáloglevél-intézmény bevált és helyesnek bizonyult alakulata fogjon.

IV.

A jelzálogjog és a tartozék (Fundus instructus) 656. §.

A II. T. 656. §-a fentartja az első tervezet álláspontját, amely szerint a jelzálog kiterjed nem csak az ingatlan alkatrészeire, de a tartozékokra is. Ezzel a II. T. véglegesen szakit az 1881 : LXI. tcz. 149. §-ában lefektetett azon elvvel, hogy a jelzálogilag terhelt ingatlannal a végrehajtási árverés alkalmával csak azok a tartozékok árverezendők el, «amelyek az ingatlantól állaguk sérelme vagy nevezetes értékcsökkenés nélkül el nem választhatók». A jelzálogjogtól mentesiti igy a fundus instructust.

Az ujabb jogrendszerek ugy látszik ezt az irányt követik (német 1120. §., schweizi 805. §.). Ugyanezt tette az osztrák polgári törvénykönyv is (293., 296., 457. §-ai és az 1816 április 7-én kelt udvari rendelet, mely a fundus instructus külön végrehajtás alá vonását eltiltotta). Ezzel szemben a szász polgári törvénykönyv kiveszi azt (Gutsinventar) a jelzálogjog hatálya alól (412. §.). Az I. T. indokolása azt mondja idevonatkozólag, hogy fenn kell tartani a fődolog és tartozék összetartozandóságát, mert aki gazdaságilag helyesen és dusan felszerelt ingatlanra hitelez, a hitelképesség megitélésénél az ekként felszerelt s e szerint jövedelmező telket veszi figyelembe.

A tartozék eme szoros jogi kapcsolata, mely azt a természetileg különböző alkatrészszel és terményekkel helyezi azonos elbirálás alá, tulajdonképpen nem czéloz egyebet, mint a jelzálogos hitelező érdekében a hitelalap kiterjesztését. Épp ugy, mint pl. a vasut- és csatornavállalatok ellen vezetett végrehajtásról szóló rendelkezések szerint is (1881 : LXI. tcz. 25—33. §-ai) a vasutak, csatornák ingatlanai és összes tartozékai csak együtt és összeségükben vétettetnek végrehajtás alá, tehát az *üzleti vállalkozás*, mint olyan. Az ingóságok (mozdony, kocsi, gép), mint tartozékok leltár szerint képezik az ingatlannal árverés tárgyát.

Itt tehát a jelzálogjog a törvénynél fogva egyszersmind «lajstrom zálogjog» is. A bányatörvény hasonlóan rendelkezik. (121. §.)

Ez intézkedésekre meg van mindenütt az a helyes ok, hol az üzem, melynek tartozéka a fundus instructus, olyan természetü, hogy annak jelentősége tulajdonképpen a felszerelésben van (pl. gyárüzem, gépek) avagy a mezőgazdasági üzem olyannyira magas fokon áll, hogy annak üzemszerüségét az állag értékével egyenlő arányban a felszerelés biztositja.

Tehát előrehaladott kulturáju országokban érthető és lehet is helyes a törvény ilyen rendelkezése általános szabályként.

Tulnyomólag mezőgazdasági termelésből élő és elmaradott kulturáju országban azonban e szabály meg nem állhat, legalább is kivételt kell tenni alóla, éppen a szegényebb földmivelő lakosság érdekében.

Hiszen pl. a schweizi törvény 620. §-a megadja az örökösnek a módot arra, hogy mezőgazdasági üzemegységet képviselő örökséget járadékértékben vegyen át s ugyan e jogát gyakorolja a fundus instructusra nézve is. Az indokolás kifejti a fundus instructus értékéhez füződő kivételes gazdasági jelentőségét ez intézkedésnek. Ellenben a II. T. 1946. §-a az utóbbi intézkedést mellőzi. Csupán a jelzálogos hitelező érdekében történik tehát a tartozék hitelalapként való törvényi lekötése.

A kivétel a mezőgazdasági fundus instructusra nézve feltétlenül beiktatandó a II. Tervezetbe.

A jelzálogos hitelezésnél hazánkban soha sem irányadó (a mezőgazdasági hitelnél) az ingatlan és tartozék összetartozandósága. A hitelalap csupán az ingatlan. Az ingatlan fedezeti értékét azonban mindig emeli a fundus instructus már az által, hogy annak helyes üzemszerü kihasználását lehetővé teszi, anélkül, hogy az mint tartozék elvesztené a jelzalog szempontjából önállóságát.

Tehát a jelzálogos hitelezőnek mindig érdekében áll a fundus instructussal való felszerelés. Különösen áll ez akkor, ha a fundus instructus a jelzálog bejegyzése *után* járul az ingatlanhoz, amikor tehát a jelzálogos hitelező nem is vehette számitásba azt.

Számos érdek harczol amellett a felfogás mellett, hogy a meghatározott rendeltetéssel és mint ilyen speczifikált tartozék önálló dologiságát bizonyos esetekben feltétlenül megtarthassa.

A mezőgazdaság állami támogatása körében történnek gép-, vetőmag-, igásmarha-, gazdasági gép-adományozások, hasonlóan az ipari munkaeszközök adományozásához. De a mezőgazdasági hitelszervezet fontos feladatát képezi a jövőben ily ingatlanok felszerelésének közvetitése. Ez esetben a beruházott fundus instructus, mint önálló hitelalap képezi a fedezet tárgyát megfelelő jogi formák között (lajstrom zálogjog).

Az ily hitelezések rangsorozati elsőbbsége feltétlenül biztositandó a telekkönyvi jelzálogjog felett.

A II. T. 656. §-a tehát módositandó aképpen, hogy mezőgazdasági ingatlanok tartozékát képező gazdasági felszerelésre (II. T. 345. §.) a jelzálogjog az esetben terjed ki, ha azok a jelzálogjog alapitásánál számitásba vétettek és mint tartozékok a telekkönyvbe is bevezettettek.

A II. T. 656. §-a az oly tartozékokra nézve, mely nem az ingatlan tulajdonosáé, megteszi a szukségszerü kivételt.

Ez az intézkedés nem elegendő.

Eltekintve a schweizi 805. §-tól, mely a tartozék telekkönyvi bejegyzését azon indokból engedi meg, hogy a tartozék casuistikus minősitése mellőzhető legyen és a bejegyzés törvényes vélelmet adjon, ujabban, különösen az ipari érdekkörökből származó óhajok mind sürgetőbben kivánják, a publica fides valamelyes formájának alkalmazását.

A tulajdonjog fentartásával eszközölt adás-vételek (gépek) támasztottak ellentéteket a jelzálogos hitelező és a tartozékra jogosult között. A német 1908. évi jogászgyülés is foglalkozott már e kérdéssel s felmerült a belga minta szerinti «fentartási mutató» vezetésének gondolata.

Az osztrák novella-javaslat (Bericht stb. 1912. 66. §.) a telekkönyvi feljegyzés mellett foglalt állást s a publica fidest ez uton akarja biztositani.

Ha tehát a tartozék külön tulajdonjoga a nyilvánkönyvből meg nem állapitható, illetve ebből a fentartás ki nem tünik, ugy a jelzálogos hitelező joga áll meg.

Pótlandó lenne tehát ily értelemben a II. T. 656. §-a, hogy az ingatlan tartozékát, illetve alkatrészét képező gépek kivételes jogminősége (fentartott tulajdon) feljegyezhető legyen a telekkönyvben megfelelő időbeli (öt év) hatálylyal. *Sebess Dénes.*

A bünügyi (kriminalisztikai) intézetekről.

Több ok teszi kivánatossá és immár lehetővé, hogy hazánkban is foglalkozzunk a bünügyi intézetekkel és egy ily intézet létesitésének kérdésével. Az ujabb törvényeknek immár egész csoportja, valamint a közel jövőben beterjesztendő és elkészités alatt álló törvénytervezetek mind hatása alatt állanak a nemzetközi büntetőjogi egyesület vezéreszméjének, annak, hogy a büntettet socialis és egyéni oldalairól is tanulmányozni kell és igy a büntetőjogi segédtudományok, a kriminologia, kriminal pszichologia és kriminalisztika elveivel állapittassanak meg a büntettesek elleni küzdelem módjai. Ezen kivül már a jelenben és a közel jövőben is élénk buzgólkodással fárad az igazságügyi és közoktatásügyi kormány az igazságügyi és közigazgatási, a honvédelmi és belügyi kormány pedig a rendőrség és csendőrség tisztjeinek, valamint közegeinek modern irányban való bünügyi kiképzésén. Jelen soraim feladata tehát az lesz, hogy a bünügyi intézetet, mint az ezen kiképzésre és egyuttal a kiképzés mellett gyakorlati igények kielégitésére szolgáló intézményes eszközt és szervezetet világitsam meg és létesitésének tervét terjesszem elő.

Sajátságos jelenség, hogy éppen a bünügynek, tehát eminenter *az emberrel* foglalkozó igazságügyi ágnak a terén tapasztalhatjuk azt, hogy a tudomány jelentékeny része, amely még mindig fogalmak feletti vitában leli kedvét, mily messze áll a gyakorlattól és másfelől, ami még ennél is sulyosabb, hogy az a sokszor emlegetett mindennapi gyakorlat, amely a magistratura kezében van, épp ugy nem veszi figyelembe a tudomány elvitathatatlan nagy eredményeit, mint azokat a technikai és praktikus vivmányokat, amelyeket a modern kriminalisztika ugyszólván napról-napra bámulatos gyorsasággal és eleven találékonysággal produkál. Igy áll elő az a különös állapot, hogy a büntető igazságszolgáltatás különösen nem tud kimenekedni a száraz paragrafus alkalmazás békóiból, amely sem nem tudományos elmélet, sem nem gyakorlat, és elméletinek tekinti a segédtudományok mivelőinek oly fáradozásait, amelyek mindennek inkább mondhatók, mint gyakorlati értéket nélkülözőknek. Mert mig a kereskedelmi vagy váltójogász behatolni igyekszik a kereskedelmi élet összes ágaiba és legsajátosabb alakulataiba, a birtokperek birája pedig kibőviti ismeretkörét gazdasági ismeretekkel, addig a bünügyi igazságszolgáltatás közegeinek tulnyomó száma különös ellenszenvvel viseltetik oly gyakorlati eredmények iránt, amelyeket a segédtudományok müvelői, pl. a vallomások lélektanának kisérletei, vagy a büntett nyomainak, mint lábnyomok, vérnyomok felvétele terén produkálnak. Ezek pedig mindennek inkább mondhatók, mint teoretikus megállapitásoknak. Igy azután az a kriminalistika, amelyet a birósságok négy fal között üznek, az élettől teljesen távol áll és mig a bünözők mennek maguk az életnek a természettől előirt fejlődési utján, addig az igazságszolgáltatás közegei aprólékos jogi fogalmazások és törvényszakaszok értelmezésével meritik ki idejüket és erejüket, amelyek sokszor igazán azt a benyomást teszik, mintha a birósságok csupán a saját maguk mulattatására foglalkoznának velük.

A kérdés eredője nyilván már a bünügyi gyakorlatra való kiképzésben rejlik. Mit szólnánk ahhoz, ha az orvostanhallgatót beengednők az életben való tevékenykedésbe, anélkül, hogy az ő szakmájának a tárgyait, a betegeket, a hullát, górcsövi preparátumokat megmutattuk volna neki vagy hogy elmagyaráztuk volna neki, hogy hogyan folyik le valamely betegség, hogyan mennek végbe az élettani folyamatok, melyek a fiziológiai jelenségek hatásai, vagy hogy hogyan néz ki valamely orvosság? erre azt mondhatnók, hogy az lehetetlen. Mi azonban a jogászt elengedjük az életbe anélkül, hogy neki megmutattuk volna a büntetteseket vagy hogy annak testi és szellemi miségéről valamit mondtunk volna el; elhallgattuk előtte, hogy a büncselekményeket hogy hajtják végre a büntettesek, hogy milyen lélektani szabályok szerint észlelnek, következtetnek és itélnek a birák, a tanuk és a szakértők; senki sem beszél nekik a büntettesek külön lényéről, a tolvajnyelvről, a büntettesek egymással való érintkezéséről, jeleikről és a többi sajátságaikról, senki sem világositja fel őket a büntettes különös érzeti és érzelmi világáról, és teljesen homályban marad előtte az a rengeteg halmaza a felfedezéseknek és segédeszközöknek, amelyekkel a büntettek és büntettesek ellen a modern kriminalisztika küzd. Abban bizunk, hogy mindezeket majd meg lehet tanulni a praxisban, ezt felesleges tanitani és tanulni. Azonban a gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy a gyakorlatban a fiatal ember ezt soha nem tanulja meg és a legtöbb a könnyebb és kényelmesebb utat választja, nevezetesen azt, hogy a bünügyeket csupán az ő száraz jogi fogalmaival intézi el, különösen miután ebben az igazságügyi adminisztráczió is elősegiti azzal, hogy azt követelik tőle, hogy minél több számszerü eredményt mutasson fel.

A bünügyi igazságszolgáltatás eredményei nagy mértékben mutatják azt, hogy a fiatalság jobb kiképzéséről nagyon is nem mondhatunk le.

Az egyetemi fiatalság jobb bünügyi kiképzésének és a már gyakorlatba lépetteknek továbbképzésére, valamint a bünügyi gyakorlat kriminalisztikai segédeszközeinek nyujtására szolgálna tehát a bünügyi intézet, amelyről szólani kivánok. A természettudományok fejlődésének menete tanusitja azt, mondja Hans Gross, hogy ezek akkor vettek nagy lendületet, amidőn a tanulmányozók asztalától a laboratoriumba vándoroltak és az a nagyon közel fekvő észlelet, hogy a tudomány reáliáit nem a könyvből, hanem induktiv módon összegyüjtött tapasztalatokból és kisérletekből tanulhatjuk meg, volt az exakt tudományok hatalmas fellendülésének egyedüli oka. Egy fix programmot kivánok tehát arra nézve nyujtani, hogy miként lehetséges ez a büntetőjog terén is; csupán a természettudományok embereitől át kell vennünk az intézet kész eszményét és a mi czéljainkra formálni át. Feladatom hazánkban annyival is könnyebb, mert például vehetem a bünügyi tudomány egyik legkiválóbb képviselőjének, Hans Grossnak a mult évben Gráczban felállitott bünügyi intézetét, amelyet ezen a téren legtökéletesebbnek tartok és ez alapon azt a kérdést megoldanom, hogy hazai viszonyaink között miként volna lehetséges ennek az intézménynek az átültetése; amiben azután ismét megkönnyiti feladatomat az, hogy nálunk nem egy oly intézmény és számos ily irányban buzgólkodó tudós és szakférfiu áll rendelkezésünkre, ugy hogy e tudományos munkások és munkálatoknak egy testületbe való szervezését vehetem irányadó czélpontul.

A bünügyi intézetet nálunk is öt különböző osztály együttessége alkotná. Nevezetesen:

1. előadások a bünügyi segédtudományok köréből,
2. kézi könyvtár,
3. bünügyi muzeum,
4. laboratorium,
5. kriminalisztikai állomás,
6. tudományos közlöny szerkesztése.

Ezekről az egyes berendezésekről a következőket kivánom felemliteni.

I. Előadások.

A kriminalisztikai segédtudományok köréből meritett előadások a következő tudományokról szólanának:

A) Kriminalantropologia, körülbelül olyan értelemben, mint azt Baer, Sernoff, Hölder, Liszt, Tarde, Balogh Jenő, Garraud, Garofalo müvelik, azonban semmi esetre sem Lombrosonak és az ő embereinek irányában.

B) Kriminalpsychologia:

A) Objectiv értelemben: vagyis a büntettes lélektana, a büntettes tevése és gondolkozása, érzelmi és akarati világa körülbelül Sommer, Hoche vagy Wulffen müvei értelmében.

B) Szubjectiv értelemben: tehát a tanuvallomások lélektana, a szakértő, a biró, az esküdtek lélektana, tehát Hans Gross kriminalpszichologiája szerint és amint azt nálunk Balogh Jenő és Angyal Pál egyetemi szemináriumaikban gyakorolják.

C) Kriminalisztika vagyis a büntettes realiáinak a tana, Hans Gross kézikönyvének a rendszere szerint.

D) Kriminalstatisztika Scheel, Mischler, Otto Köbner, May, Wagner, Oettingen, Inama Sternegg stb. nyomán.

Ezek az előadások kétségtelen csak e rövidebb kollégiumok alakjában képzelhetők. Alább meg fogom indokolni, hogy egy bünügyi intézet csupán az egyetem mellett, annak kebelében töltheti be igazán hivatását és ezért meg kell emlitenem, hogy az ily előadások ellen azt szokták felhozni, hogy az egyetemen lehetetlen és felesleges dolog valamennyi, tehát olyan jogászt is foglalkoztatni e kollégiumokkal, aki soha életében kriminalista nem lesz. Éppen ezért ezek az előadások specziálkollégiumok keretében képzelhetők. Egész elkülönözve mint specziálkollégiumok mindazonáltal ezek a tárgyak tökéletlenek lennének és ezért a reájuk vonatkozó kérdéseket be kell fűzni a generális kollégiumba, ugy, hogy ezáltal az alaktalan lesz. A dolgot tehát ugy képzelem, hogy a tanárnak a főkollégiumban tekintettel kell lennie arra, ami a külön kollégium tárgya. Természetesen ez csak akkor megy egyszerüen és könnyen, ha a főkollégium és a külön kollégium tanára ugyanaz. A tanár ez esetben azt fogja mondani például: most hallották önök a gyujtogatásra vonatkozó törvényes határozatokat és a gyujtogatás tudományos magyarázatát, a kriminalisztikai órában el fogjuk mondani, hogy hogy történik de facto egy gyujtogatás. Természetesen ez esetben idő tekintetében a főkollégiumnak és a külön kollégiumnak egy bizonyos connexitásban kell állani. Feltétlenül ez sem szükséges azonban és számos esetben nem is lehető. Ha pl. télen kriminalpszichológiát és a nyári félévben bünvádi perrendtartást ad elő a tanár, akkor a bünvádi perrendtartásban a tanukról szóló részben rá kell mutatnia arra, amit a téli félévben a tanuk vallomásáról mondani fog. A lényeg az, hogy a főkollégium, tehát az anyagi és alaki jogról szóló előadás tartalmilag a bünügyi segédtudományokról szóló előadással kapcsolatban legyen és egymást közösen kiegészitsék. E külön kollégiumokkal van egyuttal megoldva az a kérdés is, hogy abban azok is részt vehessenek, akik már nem tartoznak az egyetem kötelékébe, önként értetődvén, hogy ezek részére alkalmas időben a speczialis tárgyakból külön tanfolyamok is tarthatók. Ezeknek példájául szolgálhatnak a nálunk immár két év óta rendszeresitett továbbképző tanfolyamok. E tanfolyamok mindazonáltal kibővülvén, azon alig van annyi idő és alkalom, hogy a teljes bünügyi kiképzés, különösen a vizsgáló birák, ügyészek és a fiatalkorúak birái külön kiképzése elegendő teret nyerjen; ezeknek át kellene menni a bünügyi intézet keretébe s ott tovább fejlesztődniök.

II. Kézi könyvtár

amely a következőkből áll:

A) Tisztán kriminalisztikai tartalmu munkák.

B) A fent emlitett kriminalisztikai segédtudományokról szóló munkák.

C) Törvényszéki orvostani müvek.

D) A törvényszéki elmekórtani müvek.

E) Általános lélektani tankönyvek és munkák.

F) Olyan egyéb könyvek, amelyek fontos általános ismeretekről szólanak. (Lexikonszerü munkák stb.) Továbbá technikai könyvek, fényképezésről, fegyverekről szóló munkák. Az idevágó könyvek ugyanis az egyetemi könyvtárakban ritkán találhatók meg s ezek oly sajátlagosan bünügyi érdekück, hogy azoknak csupán a bünügyi intézetbe való megszerzésük mutatkozik szükségesnek.

(Folyt. köv.) *Dr. Kármán Elemér.*

A kir. Curia jogegységi tanácsának 2. számu polgári döntvénye.*

Ama kiváló jelentőségnél fogva, amelyet a kir. Curia jogegységi tanácsának döntvényei az igazságszolgáltatásra és a jogfejlődésre gyakorolnak, érthető a jogi körök nagy érdeklődése ezen döntvények iránt. A 2. számu polgári döntvény már többrendbeli kritikában részesült. Legutóbb a Jogtudományi Közlöny 32. számában dr Hódos Béla ügyvéd irt figyelemreméltó birálatot. Bármennyire tetszetősek az abban felhozott ellenérvek, ezeket elhibázottaknak kell tekintenünk.

A kir. Curia tiltó törvény hiányában megengedhetőnek mondta ki azt a kikötést, hogy ha a nyugdijra jogositott önként lép ki a szolgálatból, nyugdijigénye megszünt és az általa befizetett dijak visszatéritését nem követelheti.

Dr. Hódos Béla a kir. Curia felfogásával ellentétben ilyen tiltó törvénynek létezését vitatja és azt azáltal teremti meg magának, hogy az alkalmazottnak a nyugdijalap kötelékébe lépése iránti megállapodást életbiztositási szerződésnek minősiti. Szerinte ebben a megállapodásban meg vannak az életbiztositási szerződés kellékei, az alkalmazottat biztosittottnak, az alkalmazót biztositónak minősiti, meg van tehát a biztositott dijfizetési kötelezettsége és a biztositónak az a fizetési kötelezettsége, amely valamely személy élettartamától, egészségétől vagy testi épségétől tételtik függővé. Igy teremtette meg magának az alapot a további konkluzióira. Ezeknek kifejtésében gyors rohamban halad arra a következtetésre, hogy a jogegységi tanács kérdéses döntvénye helytelen, mert szerinte pozitiv törvénybe ütközik, annak kikötése, hogy a magántisztviselő önkéntes kilépése esetére elveszti nyugdijjogosultságát és az általa a nyugdijpénztárba fizetett összegeket vissza nem követelheti.

Érvelését következőleg épiti fel.

Az alkalmazottnak belépése iránti megállapodás nem egyéb, mint biztositási szerződés. Ha pedig biztositási szerződés, arra a kereskedelmi törvénynek a biztositásról szóló intézkedései alkalmazandók. Különösen alkalmazást kell hogy nyerjen a K. T. 505. §-a, amely a szerződés megszünési eseteit tárgyazza. Ezen szakaszbeli taxativ felsorolásnál fogva más megszünési ok nem létezhetik. Mivel tehát más megszünési ok ki van zárva, érvénytelen ának a kikötése, hogy ha a magántisztviselő a szolgálatból önként kilép, elveszti igényét a nyugdijra és az általa befizetett összegek visszatéritését sem követelheti. A kivatkozott 505. §-ban találta tehát dr. Hódos Béla azt a tiltó intézkedést, amelyről a kir. Curia az indokolásban azt jelentette ki, hogy nem létezik.

Ha igaza lenne dr. Hódosnak abban, hogy az alkalmazottnak belépése által a nyugdijpénztárba, életbiztositási szerződés létesül, akkor tényleg lehetne szó érvelésének helyességéről. Ámde az ő kiindulási pontja alapjában elhibázott. A konkrét tények teljes kikapcsolásával állitotta fel magának dr. Hódos az előtételt, azt t. i., hogy az alkalmazott belépése által a nyugdijpénztárba életbiztositási szerződés keletkezik. Egész fejtegetésének ez a hibája és ha elvonjuk következtetésének ezt az alapját, következtetései önmaguktól összeomlanak. Dr. Hódos a jogviszony minősitésében teljesen mellőzte, hogy itt főnök és alkalmazott közti szolgálati szerződés forog fenn. Az életbiztositásnak nyoma sem található e jogviszonyban. A főnök, hogy üzletéhez, vállalatához erősebb kötelékkel füzze az alkalmazottat, az ő rendes fizetésén felül még azt az előnyt nyujtja neki, hogy ha bizonyos évek során át nála szolgálatban marad, egyáltalán vagy csak munkaképtelenség esetére végkielégitési összeget vagy egy meghatározott évi járadékot ad neki, halála esetére pedig ugyanezek valamelyikét szolgáltatja családjának.

* E czikk a mult heti számból azért maradt ki, mert elkésve érkezett.

A szolgálati viszony iránti megállapodás jogi természetén nem változtat semmit az a körülmény, hogy az alkalmazott megállapodásszerüleg a nyugdijpénztárba időszakonkint bizonyos összeget befizet. Ez nem adja meg a jogviszonynak az életbiztositási szerződés jellegét. Az a kikötés, hogy az alkalmazott időszakonkint bizonyos összeggel járul a nyugdijpénztárhoz, a szolgálati szerződésnek egyik mellékhatározmányát képezi. Nem lehet a nyugdij iránti megállapodást a szolgálati viszonyból kiszakitani és életbiztositási szerződésnek minősiteni. A szolgálati viszonyt csak mint egészet lehet elbirálni. Abban a domináló alkatelem a szolgálat, a nyugdij iránti megállapodás pedig a szolgálat ellenértéke csekély részének feltételes igérete.

Főnök és alkalmazott jogviszonyukat korlátlanul szabályozhatják és ezért érvényesen kiköthető az is, hogy az alkalmazott elveszti nyugdijigényét és nem követelheti vissza a befizetett részletek visszafizetését. Ezt a kikötést a főnök jogos érdekének megóvása czéljából érvényesnek és hatályosnak kell elismerni.

A főnök csak avval a kikötéssel igéri alkalmazottjának vagy családjának a nyugdijkedvezményeket, ha ezekhez részben az alkalmazott is hozzájárul. Az ilyen mellékhatározmány sem vetközteti ki a szolgálati szerződés jellegéből. Micsoda életbiztositási szerződés lenne, az amelynél a biztositó maga fizeti a biztositási dij egy nagy részét? Maga dr. Hódos is helyesen mondja czikkében hogy a biztositottnak dijfizetési kötelezettsége képezi egyik lényeges kellékét a biztositási szerződésnek. Elesik ez a kellék, ha a főnök szolgáltatja a biztositási dij egy részét.

Ezekután meg lehet állapitani, hogy az alkalmazottnak a nyugdijpénztárba történt belépése iránti megállapodás nem életbiztositási szerződés. Ugyanezért nem is alkalmazható a fenforgó esetre a K. T. 505. §-a és el kell fogadni a kir. Curia azt a megállapitását, hogy a kérdéses kikötést tiltó törvény nem létezik.

Más kérdés az, vajjon a kikötés nem ütközik-e a jó erkölcsökbe és nem kell-e ezt, ezen oknál fogva érvénytelennek nyilvánitani. Ezen szempontból is helyeselnünk kell a jogegységi tanács döntését. Nem lehet a fenforgó esetre a gazdaságilag gyengébbnek kihasználását, az erősebb által megállapitani. A szolgálati viszony megszüntetésénél rendszerint a főnök a gyengébb és az alkalmazott az erősebb fél. Ha az alkalmazott szerződés ellenére bármikor kilép, a főnök vele szemben rendszerint tehetetlen. A főnök a nyugdijjal tetemes előnyt nyujt az alkalmazottjának csak azért, hogy nála szolgálatban maradjon. A szolgálati viszony hosszabb tartamát avval a kikötéssel biztositja magának némiképen, hogy az alkalmazott önkéntes kilépése esetére a kedvezményeket elveszti és őt a befizetett összegek visszatéritése sem illeti meg. Ámde ezek a hátrányok az alkalmazottat csak önkéntes kilépése esetére érik és nem akkor, ha neki a főnök felmond. Az alkalmazott csak akkor hagyja el a szolgálatot, ha helyzetét javitja. Ebben az esetben nem játszik szerepet a nyugdij és befizetett illetmények elvesztése.

Ezeknél fogva és ezért sem lehet a jó erkölcsökbe ütközőnek minősiteni a kikötést, mert nem is a főnök gazdagodik azzal, amit az alkalmazott önkéntes kilépése által veszit, hanem az a többi alkalmazottak előnyére válik. *Dr. Misner Ignácz.*

Különfélék.

— **A felügyeleti jog közvetlen gyakorlása.** Készülnek az igazságügyminiszteriumban az életbeléptető ügyviteli és egyéb rendeletek. Polgári és büntető rendeletek egész sorozatával telik meg a közelebbi hónapok Rendeletek Tára.

Nem ujság, hogy ebből az alkalomból a rendeletek előkészitői a bíróságnál személyesen győződnek meg arról, hogy az általuk tervezett intézmények, mennyiben illeszkednek be a gyakorlati életbe.

Megnyugtatásra szolgál, hogy az igazságügyi kormány jelenlegi vezetője is több bíróságnál személyesen jelent meg és győződött meg egy és más kérdés mikénti megoldásának módozatairól, mielőtt a végleges rendelkezésre elhatározza magát.

A felügyeleti jognak személyesen és külön kiküldöttek által való ilyen előre be nem jelentett gyakorlása a bíróságoknál ezentul az eddiginél gyakrabban is elő fog fordulni, amit csak a legteljesebb mértékben helyeselhetünk. Kivánatosnak tartjuk a Pp. életbeléptetése alkalmából ily meglepetésszerü vizsgálatokon kivül a felügyeleti jognak olyatén szervezését, hogy a miniszteri kiküldött megfelelően a felügyelet gyakorlatával egyidőben a függetlenség minden érintése nélkül különösen az ügyviteli természetü kérdések felől kellőképp felvilágositást nyujtson.

— **A vagyonbukott kezéhez történt kézbesitések hatálya.** X ellen a soproni kir. törvényszék 1913 évi május hó 12-én csődöt nyitott. Az erről szóló hirdetmény 1913. évi május hó 14-én kifüggesztetett a soproni járásbiróságnál. A birói végrehajtó jogerős foglalás alapján a leltározás alatt álló tömeg lefoglalt részére 1913 junius 16-ra árverést tüzött ki és az erről szóló hirdetményt 1913 évi május 20-án közadósnak kézbesitette.

Közadós ezen kézbesitéséről a tömeggondnokot azonnal értesitette, aki a végrehajtó ezen ténye ellen előterjesztést adott be, melyet a soproni járásbiróság azonban elutasitott.

Ezen elutasitó végzés ellen felfolyamodást nyujtott be a tömeggondnok, melyre a győri kir. Itélőtábla a következő végzést hozta.

«A kir. itélőtábla az elsőbiróság végzését helybenhagyja.

Indokok: A közadóst saját személyében nem érdeklő, hanem a csődtömeghez tartozó vagyonra vonatkozó ügyben a közadós kezéhez kézbesitések nem történhetnek ugyan, mindamellett, ha ilyen kézbesités történik, annak joghatálya nincs, ami egyértelmü azzal, mintha a közadós kezéhez kézbesités nem is történt volna.

Ezért nincs alapja a csődtömeggondnok amaz előterjesztésének, hogy a bíróságnak azon eljárása, amely szerint a csődnyitást megelőzőleg a végrehajtató által foganatositott végrehajtás folytatásaként már a csődnyitás után a lefoglalt ingókra a kiküldött által kitüzött árverésről a hirdetmény a közadóssá vált végrehajtást szenvedőnek kézbesittetett, mint szabálytalan megsemmisittessék.

Ugyanis a csőd megnyitásával a csődtömeghez tartozó vagyon feletti kezelési és rendelkezési jog a csődtörvény korlátain belül a csődtömeggondnokot illeti (Cst. 100. §.) mint ilyennek tehát jogában és kötelességében áll a tömeg cselekvő és szenvedő állapotát kipuhatolni, annak biztositásáról s behajtásáról, illetve megállapitásáról gondoskodni.

Adott esetben a kiküldött által 1913 junius hó 3-ra kitüzött árverést megelőzően a csődtömeggondnok tudomást szerzett már az árverés kitüzéséről, amennyiben a hirdetmény szabálytalan kézbesitése miatt 1913 május 15-én előterjesztéssel is élt, s ekként a törvény korlátai között, amennyiben a csődtörvény szerint megtámadható jogcselekményről szó lehetett, a tömeg érdekeit megvédelmezni módjában volt.

A végrehajtató egyébként az iratok közt levő 1913 V. 215/4. sz. 1913. évi május hó 19-én beadott kérvénye szerint zálogjogáról lemondott, minek folytán a javára lefoglalt ingók a birói zár alól fel is oldattak.

A kifejtettek szerint a kiküldött végrehajtó panaszolt eljárása törvényes következményekkel járó szabálytalanságot nem képezvén, az elsőbiróság végzését helybenhagyni kellett.»

— **Az eperjesi kir. törvényszék** mint polgári felebbezési biróság egy előkészitő-iratért 2 K készkiadás hozzászámitásával 5 K-t állapitott meg, (1913. D. 338. szám) egy 50 K értéket képviselő ingatlan birtoka iránti perben.

Ugyanezen kir. törvényszéknél az ügygondnokságok kiosztása az irodaigazgató hatáskörébe utaltatott.

Ilyen körülmények között egyes ügyvédek az ügygondnokságokból tekintélyes jövedelmet huznak, mig a többiek különösen a fiatalok éveken keresztül nem jutnak egyetlen ügygondnoksághoz sem.

Ezek az állapotok mindinkább kivánatossá teszik a kérdés törvényhozási szabályozását.

— **Nyilt kérdés.** A. a telekkönyvi tulajdonos X. hitelezőtől 3000 korona jelzálog kölcsönt vesz fel, amely kölcsön összes ingatlanaira egyetemleges jelzálogjogként bekebeleztetik.

A. a tartozást nem fizeti ki, hanem ingatlanait eladja, és pedig az egyik betétben felvett ingatlanait eladja B.-nak, a másik betétben felvett ingatlanait eladja C.-nak, és a harmadik betétben felvett ingatlanait eladja D.-nek, kik a vétel folytán

mindhárman jelzálogosokká válnak, mert az A. által felvett 3000 korona kölcsön valamennyi eladott ingatlant terheli. A. személyes adósnak az eladott ingatlanokon kivül más vagyona nem volt.

Később B. eladja ingatlanait E.-nek és F.-nek.

Az összes vevők az A. tulajdonát képezett ingatlanokat X. hitelező zálogjogával terhelten veszik ugyan, de mindnyájan tudják, hogy a 3000 korona lefizetésére B.-nek a veje külön okiratban kötelezte magát.

Minthogy azonban az X.-nek járó 3000 koronát a kötelezett nem fizette ki, X. keresetet indit A. D. E. és F. dologi adósok ellen, akiket a bíróság részben meg nem jelenésük folytán, részben, mert B. perbehivott veje, a tulajdonképeni adós a szavatosságot el nem vállalja, egyetemlegesen elmarasztal.

A végrehajtás során D. dologi adós X. követelését kifizeti.

Kérdés az, hogy D.-nek van-e visszkereseti joga E. és F. dologi adóstársai ellen? illetve van-e jogviszony D. E. és F. dologi adóstársak között?

— **A numerus clausus kérdése Németországban** sem kerül le a napirendről. Az 1911-ben tartott würzburgi ügyvédgyülésen a zárt szám hivei tudvalevőleg határozott vereséget szenvedtek: 619 szavazattal 244 szavazat ellenében az ügyvédek közé felvétel mindennemü korlátozása ellen nyilatkozott az ügyvédgyülés!

A szabad ügyvédség ellenesei azonban tovább küzdenek; az utóbbi időben pedig jelentős sikerre mutathatnak.

Annak igazolása czéljából, hogy a würzburgi ügyvédgyülés nem fejezi ki hiven a német ügyvédek igazi véleményét, körkérdést bocsátottak ki:

A kérdés az volt, vajjon szükséges-e valamely korlátozáshoz kötni az ügyvédség gyakorlását. Hétezernél több ügyvéd vett részt a szavazásban és a korlátozás mellett nem kevesebben, mint 6206-an foglaltak állást.

Kétségtelen, hogy az óriási többség megszerzéséhez a kérdés diplomatikus feltevése is hozzájárult. Hiszen az ügyvédség mai szomoru gazdasági helyzete mellett ki merne minden orvosszert eleve kizárni, mely a korlátozásra vonatkozik?

Hasonló körkérdéssel már hét év előtt is kisérleteztek s a többség akkor is a korlátozás mellett nyilatkozott. Igaz, hogy ez a többség a mostaninál jóval kisebb volt, de az állásfoglalása annyiban határozottabb, mert nem csupán «valamely korlátozó eszköz», hanem határozottan a numerus clausus mellett nyilatkozott meg.

Állást keres 12 évi gyakorlattal biró, ügyvédi irodát (tárgyalások kivételével) önállóan vezetni képes, románul és németül beszélő irnok. Megkeresések «Gyakorlott 100» jeligére Blockner hirdetőjébe Budapest, IV., Semmelweis-utcza 4. kéretnek. 14879

Ügyvédjelölt kellő gyakorlattal, ki a német nyelvet szóban és irásban tökéletesen birja, dr. Leitersdorf Mór pozsonyi ügyvéd irodájában 1913 szeptember hó 1-én alkalmazást találhat. Kezdőfizetés 160 korona és kiküldetéseknél 20 kor. napidij. Ajánlatokban referenciák közlendők. 14881

Ügyvédjelölt, ki önállóan tárgyal s rendes perben is dolgozik, a német nyelvet szóban és irásban tökéletesen birja, szeptember 1-ére, esetleg azonnal is alkalmazást találhat, dr. Lipp Ferencz ügyvédnél, Szentgotthárdon. Kezdőfizetés 200 K s kiküldetéseknél rendes napidij. Ajánlatokat kérem fenti czimemre. 14908

Ez évben végzett fiatal ügyvéd nagyobb budapesti irodában irodavezetői állást vállalna vagy társulna. Azonnal is beléphet. Megkereséseket a kiadóhivatal «K. S. 33» alatt továbbit. 14909

Dr. Radoszáv István, módosi ügyvéd, teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet (Doktor Jurist) keres azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Ajánlatok az eddigi praxis megjelölésével. 14059

Fiatal ügyvéd, jelenleg a főváros egyik legnagyobb irodájának vezetője szeptember közepén előkelő fővárosi irodában irodavezetői állást vállalna, esetleg társaságba lépne jobb irodával biró ügyvéddel. Czim: Dr. J. ügyvéd Budapest, V. ker. Percel-Mór u. 1. sz. 14908

Gyakorlott ügyvéd vagy ügyvédjelölt azonnal alkalmazást nyerhet dr. Valkányi Lajos ügyvédnél Kalocsán. Fizetés megállapodás szerint. 14911

Némi gyakorlattal biró joghallgató, perfekt gépelő, ügyvédirodai alkalmazást keres. Czim: Ujhellyi György joghallgató, Tótkomlós, Békésmegye. 14880

Fiatal ügyvéd teljes praxissal irodavezetőnek ajánlkozik, vagy társul belépne. Czim a kiadóhivatalban. 14906

Fiatal ügyvéd, perfekt német, fővárosi irodában irodavezetői állást keres. Bővebbet dr. Falk Henrik ügyvédnél, VI. k. Andrássy-ut 49. sz. 14910

Pályázati hirdetmény. 14907

A Veszprémi Takarékpénztár r.-t. veszprémi bej. czég ügyésztitkári állásra pályázatot hirdet. Az ügyésztitkár javadalmazása: 7200 korona fizetés, 800 korona lakbér és ötödéves 400 korona korpótlék. Pályázhatnak olyan ügyvédek, kik fedhetetlen jellemüek a telekkönyvi ügyekben is jártasak. Köteles a megválasztott ügyésztitkár megválasztása napjától számitva harmincz nap alatt óvadékul készpénzben, vagy az állam által óvadékul elfogadott értékpapirokban avagy intézeti részvényekben a részvénytársaság pénztárába 7200 koronát letenni. Az állás egyelőre ideiglenesen, az igazgatóválasztmány által, alapszabály szerinti választással, egy évi próbaidőre töltetik be, amely időn belül egynegyedévi felmondás mellett az ügyésztitkár elbocsájtható. A próba szolgálati év letelte után, ha a véglegesitést az intézet igazgató választmánya kimondja, az állás életfogytig tartó. A véglegesitett ügyésztitkárnak azonban nyugdijra vagy tantièmre igénye nincsen. Az ügyésztitkár tarthat egy kamarailag bejegyzett ügyvédjelöltet és egy irnokot, kiknek fizetését az intézet állapitja meg s viseli. Az összes szükséges anyagszereket, posta és egyéb kiadásokat az intézet adja, illetve viseli. Az ügyésztitkár mint tisztviselő ügyvédi és titkári minőségben müködik, s mint ilyen a részvénytársaságnak minden peres és perenkivüli ügyében állandó meghatalmazottja, jogi tanácsadója, tanácskozásaiban pedig jegyzője. Köteles az intézet érdekeit egész tehetségével szolgálni, ép ezért magánügyvédi gyakorlatot nem folytathat, sem másutt rendszeres javadalmazással ellátott állást nem vállalhat. Az ügyésztitkár a részére berendezett fütés és világitással ellátott helyiségekben személyesen vagy jogvégzett helyettese által a hivatalos órák alatt jelen lenni s az ott megjelenő feleknek a kellő felvilágositásokat megadni, s ügyeiket, mint az intézet ügyeit jól, gyorsan és előzékenyen elintézni köteles. Kötelességeit egyébként részletesen az ügyrend szabályozza, melyet a megválasztott ügyésztitkár tudomásul venni, elfogadni és aláirni köteles. A pályázati kérvények 1913. évi augusztus hó 28-ig az intézet Igazgatóságához kellően felszerelve irásban adandók be.

Veszprém, 1913 évi augusztus hó 13-án.

Veszprémi Takarékpénztár.

A m. kir. államvasutak nyári menetrendje.

Délelőtt **Délután**

A vonatok **érkezése** Budapest nyugoti pályaudvarra.

vonat-szám	óra	perc	vonat neme	honnan	vonat-szám	óra	perc	vonat neme	honnan
149	3	51	Szv.	Rákospalota-Újpest	165	12	50	Szv.	Rákospalota-Újpest
151	5	05	»	Dunakeszi-Alag	137	1	20	»	Nagymaros
721	5	15	»	Czegléd	703	1	25	Gyv.	Bukarest, Báziás
723	5	35	»	Vecsés	167	1	45	Szv.	Rákospalota-Újpest
725	5	45	»	Monor	505	1	50	Gyv.	Tövis, Kolozsvár, Szatmár-Németi
4103	5	50	»	Esztergom					
133	5	55	»	Nagymaros	103	2	00	»	Paris, Wien
6701	6	00	»	Szolnok, Czegléd	4111	2	08	Szv.	Esztergom
901[1]	6	10	k. o. exv.	Konstantinápoly, Belgrád	169	2	40	»	Dunakeszi-Alag
					171	3	00	»	Rákospalota-Újpest
701[2]	6	10	»	Konstantinápoly, Bukarest	6503	3	40	»	Kecskemét, Lajosmizse
					173	3	50	»	Rákospalota-Újpest
153	6	25	Szv.	Rákospalota-Újpest	713	4	05	»	Temesvár-Józsefváros
6507	6	30	»	Lajosmizse	139	4	10	»	Nagymaros
135	6	35	»	Nagymaros	4113	5	05	»	Esztergom
1407	6	40	»	Berlin, Zsolna	175	5	15	»	Rákospalota-Újpest
503	6	50	Gyv.	Maros-Vásárhely	121	5	55	»	Érsekújvár
4105	7	10	Szv.	Esztergom	115	6	10	»	Wien, Berlin
709	7	15	»	Bukarest, Báziás	1403	6	20	Gyv.	Berlin, Zsolna
155	7	20	»	Rákospalota-Újpest	177	6	30	Szv.	Rákospalota-Újpest
125	7	25	»	Párkány-Nána	707	6	35	Gyv.	Orsova, Báziás
727	7	30	»	Czegléd	105	6	40	»	Wien
501	7	35	Gyv.	Bukarest, Kolozsvár, Máramarossziget	107	7	10	»	Wien
					711	7	45	Szv.	Báziás, Temesvár
157	7	40	Szv.	Vácz	179	8	00	»	Rákospalota-Újpest
6501	7	50	»	Kecskemét, Lajosmizse	731	8	05	»	Vecsés
127	7	55	»	Párkány-Nána	141[3]	8	10	»	Nagymaros
113	8	10	»	Paris, Wien	4117[4]	8	15	»	Piliscsaba
4107	8	15	»	Esztergom	143	8	20	»	Nagymaros
719	8	40	»	Kiskunfélegyháza	131	8	55	»	Párkány-Nána
129	8	45	»	Párkány-Nána	109	9	05	Gyv.	Wien
159	9	10	»	Dunakeszi-Alag	729[4]	9	20	Szv.	Czegléd
705	9	25	Gyv.	Szeged	4119[3]	9	25	»	Piliscsaba
1101	9	40	»	Berlin, Zsolna, Pozsony	6505	9	30	»	Kecskemét, Lajosmizse
4109	9	55	Szv.	Esztergom	181	9	35	»	Dunakeszi-Alag
161	10	30	»	Rákospalota-Újpest	509	9	40	Gyv.	Segesvár, Stanislau
715	10	45	»	Szeged	1405	9	45	»	Berlin, Zsolna
119	11	25	»	Galánta	4115	10	00	Szv.	Esztergom
163	12	00	»	Rákospalota-Újpest	183[5]	10	15	»	Vácz
					145	10	25	»	Nagymaros
					6513	10	30	»	Ócsa
					117	10	35	»	Wien
					717	11	00	»	Temesvár, Báziás
					101	11	05	k. o. exv.	London, Ostende, Paris, Wien
					185	11	25	Szv.	Dunakeszi-Alag
					123	11	50	»	Érsekújvár

[1] Érkezik minden kedden, szerdán, pénteken és vasárnapon.
[2] Érkezik minden hétfőn, csütörtökön és szombaton.
[3] Vasár- és ünnepnapokon május 15-től közlekedik.
[4] Vasár- és ünnepnapokon közlekedik.
[5] Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Kir. Kúria Könyvtára Budapest

Negyvennyolczadik évfolyam. 35. szám. Budapest, 1913 augusztus 29.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Vaikó Pál* kir. curiai biró: Néhány szó a sajtótörvény reformjáról. — *Wittchen Lajos* budapesti ügyvéd: A transzmisszió a Tervezetben. — *Dr. Beck Salamon* budapesti ügyvéd: Az elismert törvénytelen gyermek öröklése a Tervezetben. — *Dr. Kármán Elemér* erzsébetfalvai kir. járásbiró: A bünügyi (kriminalisztikai) intézetekről. — *Dr. Kovássy Albert* máramarossziget ügyvéd: Megjegyzések a munkásbiztositási törvényhez. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Néhány szó a sajtótörvény reformjáról.

Az igazságügyi kormány munkaprogrammját olvasva, azt látom, hogy a mostani sajtótörvény reviziója, vagy talán egy egészen uj sajtótörvény megalkotása is tervbe van véve.

Nagyon természetesnek fogja mindenki találni, hogy a hiradás semmi kézzelfogható tervet nem közöl, hogy a törvény mily irányban volna módositandó, vagy milyen alapból kiindulva kellene az uj sajtótörvényt megalkotni, mert valószinünek tartom, hogy az igazságügyminiszter aligha foglalt még állást ebben a kérdésben, amelynek nemcsak jogi, de politikai nehézségei is meglehetősen sulyosak s a keresztülvitelnek utjai sem éppen rózsaszirmokkal volnának behintve.

Talán senki sem viseltetik nagyobb tisztelettel a mostani igazságügyminiszter személye iránt, mint én és mert jogom van igy érezni, biztositékom is van arra, hogy ő minden alkotásaiba beleviszi azt, ami legjobb, ami legtisztességesebb, ami legüdvösebb s a köznek legmegfelelőbb s leginkább megnyugtató s tudom azt is, hogy az ő nagy tudásával és bölcsességével sok aggály és gát elháritható, ami másoknak talán nem sikerülne, ámde ennek daczára sem merném állitani, hogy megnyugvást keltene, ha a sajtótörvény rendszerén gyökeres változtatást óhajtana tenni, mert a mostani sajtótörvényt a kor, a közvélemény oly sziklavárrá emelte, amelyet egykönnyen lerombolni nem, hanem csakis tatarozni lehet, s ha ezt kellő helyen végrehajtják, akkor ez a törvény, amelyet Baumgarten Izidor merészen, de nem találóan, roskadozó kunyhónak nevezett, élni fog tovább, hirdetni fogja a kornak s megalkotóinak dicsőségét és sajnálkozva tekint le a külföldi sikertelen próbálgatásokra s reszketés nélkül türi azokat az apró kalapácsütéseket, amelyek az alapját próbálják döngetni s amelyre semmiesetre sem recsegéssel és összeomlással, hanem ékes csengéssel fog válaszolni.

A politikai hátterével a kérdésnek nem kivánok foglalkozni, bár a jogi részt ettől alig lehet elválasztani, mert. p. o. semmi kétségem nincsen aziránt, hogy a szerző anonymitásának jogát nem éppen a manapság nagyon is uralmon levő rágalmazók, vagy a piszkolódásból élő sajtó vagy a revolver-zsurnalisztáknak számára kivánta volna a törvény biztositani, hanem főleg azok számára, akik a politikával foglalkozva ennek izgató hatása alatt, vagy egy politikai eszme megvalósitása érdekében küzdve, követnek el sajtó utján büncselekményt s a politika vagy más közérdekből nem volna kivánatos, hogy a szerző ismeretessé válljék és sajtó utján felelősségre vonassék.

S éppen ezért a sajtójogi fokozatos felelősségi rendszer eltörlésére gondolni sem lehet, már politikai okokból sem, mert bajjal hiszem, hogy akadna parlament, amely ennek eltörlésére kapható volna, vagy ha igen, nem tudni, hogy az édes gyermeke nem rántaná-e magával sirba, mielőtt még eszmélni is tudna az életre hozott csecsemő?

A jogi része a dolognak abban áll s ez izgatja a reformereket, hogy a sajtótörvény is ideiglenesnek nevezi magát, kell tehát végre-valahára egy végleges törvényt csinálni s valami ujat kitalálni, vagy valamelyik külföldi sajtótörvényt utánozni.

Hogy az uj miben állana, e tekintetben valami egyöntetüséget még nem igen tudtunk észlelni, de abban talán mind megegyezünk, hogy a külföldi sajtótörvények utánzásra nem méltók. Ki kell emelnem, hogy az ujitás tekintetében valóban gyönyörüen összeállitott tanulmányokat olvastunk s élvezetes előadásokat hallottunk és első hallásra és olvasásra csakugyan lelkesitőleg hatottak ezek a tanulmányok, de aztán ugy voltunk velük, mint a tüzes kortesbeszédekkel, amelyekben a meglevő törvényes intézkedéseket a szónokok, mint felesleges lomokat mind szétszedik, s mint országos és nemzeti veszedelmet tüntetik fel s mikor már mindent letaroltak s az igéretekre kerül a sor, akkor látjuk, hogy kerülő utakon és czifrább módon, sokkal rosszabbul akarják boldogitani a hazát, mint ahogy eddig történt.

Szemére vetik a mostani sajtótörvénynek, hogy az igazi tettest nem is kell keresni, vagy legalább is nem nagyon komolyan, mert hiszen ott van a következő fokozaton a felelősségre vonható személy.

Ha ez az érvelés olyan igaz volna, mint ahogy a sajtótörvény ellenségeinek erre az érvre szükségük van, hogy álláspontjuknak támasztékot szerezzenek, akkor a szemrehányást nem lehetne kifogásolni, csakhogy ebben több a mondvakészültség, mint az igazság, mert aki a kir. Curiának a judikaturáját figyelemmel kisérte, az könnyen meggyőződhetik, hogy a törvénynek ezt a magyarázatát következetesen kifogásolja s többször elvi éllel hangsulyozta, hogy a vizsgálat elsősorban mindig *a valódi* szerző ellen irányul, a fokozatban következő felelős személy csak akkor szabadul, ha *a valódi* szerzőt megnevezi s az itélőbiróság által feleletre vonható. Azt a felelősségen kivül álló személyt pedig, aki a szerzőséget, az igazi szerző helyett vállalta, mint bünpártolót itélte el.

S hogy ennek az elvnek hangsulyozása nem puszta szószátyárkodás, hanem az életbe is átment, mutatja az, hogy az utóbbi években csak fehér holló számba megy az a benyomás, hogy a biróságok elé nem a valódi szerző, hanem strohmann állittatik, főleg nem a rágalmazási és becsületsértési perekben, ahol csakugyan legkevesebb indok forog fenn arra nézve, hogy a szerző neve és kiléte homályban maradjon és az igazságszolgáltatás kezei közül kicsusszon.

Ha a szerző ismeretlen marad s feleletre nem vonható — mondják most már a reformerek — vagy a büntetőtörvénykönyvnek a részességre vonatkozó rendelkezései alkalmazandók, vagy valami együttes felelősségi fokozatot kell kitalálni, vagy kihágásokat statuálni a többi közreműködőkre, szóval sohasem egy embert kell a sajtóközlemény tartalma miatt megbüntetni, henem mentől többet.

Itt kezdődik azután az a végtelen zürzavar, amelyből már kilábalni lehetetlenség.

Az egyik büntetné, mint bünsegédet, a szerzővel együtt egyszerre a szerkesztőt, a lapkiadót, a nyomdászt, annak segédeit, akik előmozditották, hogy a szerző gondolata, mint nyomtatvány létrejött, büntetnék a lapkihordót, az utczai elárusitót, a plakát felragasztót stb., mert a nyomtatvány közzétételében közreműködtek.

A másik szerint már a szerkesztő nem bünsegéd, hanem felbujtó, ha a szerzőre valamely befolyást gyakorolt; a harmadik szerint a felelős szerkesztő egyáltalában nem volna bünvádi eljárás

alá vonható, mert hiszen a sajtó semmi más, mint üzlet s a laptulajdonos adja meg az irányt nemcsak mint üzletember, hanem mint szellemi vezető is és a szerkesztő csak arra való, hogy jó pénzért a hátát tartsa és személyes szabadságát is feláldozza, ha a lap valamelyik közlemény miatt bajba keveredik.

Szóval vége-hossza nincsen a kombinációknak, amelyek azonban mindig abból indulnak ki, hogy a sajtó emberei eladják testüket-lelküket vagy a szerkesztőnek vagy a laptulajdonosnak, vagy mindkettőnek, a szerkesztő pedig, hogy éhen ne haljon, közreadja a meggyőződésével ellenkező s erkölcsi érzékével össze nem egyeztethető czikkeket, mert a laptulajdonos igy kivánja.

Hát én megengedem, mert tapasztaltam és bizonyára mások is, hogy a sajtónak vannak ilyen kinövései és sötétben kicsirázott ágai és kidobni való munkásai is, ámde, aki a sajtót egész általánosságban ilyen kancsal szemüvegen keresztül nézi, abból — enyhén szólva — a gyülölet beszél s elfogultan itél, s ilyen meggyőződéssel hozzáfogni egy uj sajtótörvény megteremtéséhez épp olyan képtelenség, mint megfigyelő barakkokba hurczolni az ország lakosait, mert némely vidéken a járványos betegség kezdte megtizedelni az életet; az ilyen gyülöletből fakadó törvény csak gyülöletet ébreszthet, még pedig olyant, melynek hullámai olyan területet is hatalmukba kerithetnek, amelyet teljesen vészmentesnek hittünk.

A közönséges büntetőjog elveinek a sajtódeliktumok — ugy tudom — csak Angliában vannak alávetve, de a birói gyakorlat ezt az elvet nem viszi teljesen keresztül s ezt az angol biró megteheti; más államokban a sajtótörvény sok vegyességgel van telve s a tökély elnevezésre bizony nem tarthat számot, maguk sem tartják annak, mert ujakkal próbálkoznak, anélkül, hogy törvény lenne belőlük.

Én nem mondom és talán senki más azok közül, akik a mostani sajtótörvény rendszerét védik, hogy ez büntetőjogi szempontból nem volna kifogásolható, mert hiszen kétségtelen, hogy mindazok, akik a sajtóközlemény bünös tartalmának megjelenésében közremüködtek, együttes felelősséggel tartoznak, csakhogy a sajtótörvénynek nem pusztán az egyedüli és kizárólagos czélja a büntetőjogi általános elveknek elfogadása, hanem a sajtó szabad mozgásának a biztositása is; már pedig, hogy ennek a mostani sajtótörvény akadálya lett volna, azt komolyan senki sem vitathatja, de a köztörvényi felelősség behozatala mellett, azt hiszem, a sajtótörvény ezt nem hogy fokozott mértékben mozditaná elő, de az én meggyőződésem szerint határozottan korlátolná, vagy legalább is a lehetőség meg volna, hogy a bünösnek látszó tömegember nyakra-főre való összefogdosása s bünvád alá vonása s tartása által egy-egy kiszemelt időszaki lap vagy egy pártot szolgáló egész sajtó mihamarább tönkretétessék, de viszont azzal, hogy az államhatalom, a sok bünös közül, megelégszik a legnagyobb bünösnek, a szerzőnek feleletre vonásával s ha ez kiderithető nem volna, azéval, aki a szerző kilétét fel nem fedezi s a büncselekmény elkövetésében szándékosan vagy gondatlanságból közremüködött, ezzel eleget tett annak, hogy elégtétel szereztessék és a sajtó érdekei is megóvassanak, ez pedig mindkettő egyformán állami érdek s ennek törvény utján való biztositása állami kötelesség is volt.

Nem is akarok bővebben kiterjeszkedni arra, hogy a valódi szerző kipuhatolása miként volna megkönnyebbitve, ha a sajtóbüncselekmények a köztörvénynek volnának alávetve, csak egy megjegyzésre szoritkozom. Baumgarten Izidor, az ő méltán nagy hirre vergődött tanulmányában azt mondja, hogy a «kézirat csak akkor nyomatható ki, ha a szerző sajátkezü aláirását a kiadó, vagy időszaki lapoknál a szerkesztő láttamozásával feltünteti.» Hát én azt hiszem, hogy ez fából vaskarika! Tegyük fel, hogy a szerző névaláirással küldi be czikkét, sajátkezüleg irja alá, de álnevet ir; a szerkesztő elhiszi, hogy ez az igazi szerző, pedig nem az, hogy találják meg az igazi szerzőt?

Dehát p. o. lapok nemcsak kéziratokat közölnek, hanem gépirásokat, sürgönyöket, telefonértesitéseket; melyik szerkesztő vagy kiadó tudja azt ellenőrizni, hogy ki az *igazi szerzője* a közleménynek?

Az az egy bizonyos, hogy tisztességesebb eljárás volna, ha a nyomtatványnak a szerzője bünös tartalmu czikkét saját neve alatt adná ki s a szerkesztő részéről is az volna, ha csak ilyen közleményt venne fel a lapjába; mert igaz az, hogy aki támad, ne álarcz alatt támadjon, hanem legyen férfias bátorsága nyiltan fellépni s a következményeket viselni; csakhogy bármennyire is érezzük törvényhozási szempontból is ennek szükséges voltát, sohasem fogunk olyan kényszeritő eszközöket kitalálni, amelyekkel sikert érnénk el, vagy pedig odáig kellene menni, ami a czenzurával egyértelmü volna, vagy a hirlapirodalom teljes guzsbakötését jelentené, amire pedig a sajtó legádázabb ellenségei sem mernének vállalkozni, vagy ha igen, itt már csakugyan a közvélemény hengerelné le őket.

De hiszen maguk a sajtótörvény ellenesei is elismerik, hogy manapság már nyiltan mernek az emberek irni, nem ijed meg senki az üldözéstől, vagy a bünvádi uton való feleletrevonástól, s ez általánosságban igy is van, a szerző névtelenségének jogán keseregni tehát nem egyéb, mint jogczim a kesergésre.

Kétségtelen azonban, hogy vannak hiányai a mi sajtótörvényünknek; hiszen melyik törvénynek ne volnának? De a sajtótörvény oly időben is keletkezett, amikor még nagyon biztak az emberek tisztességében, becsületességében és önzetlenségében s nem gondoltak arra, hogy eljövend majd egy kor, amelyben a törvény liberális s elég enyhe intézkedéseit is kifogják játszani önző üzleti vagy magánérdekből. S éppen azért, amit akkor ideális felfogásu elődeink megtenni szükségesnek nem látták, ezt nekünk kell a kor szelleméhez alkalmazkodva pótolni.

Nem akarok most más részletekre kitérni, csak ugy általánosságban jelzem, hogy mire volna szükség; talán más alkalommal bővebben is indokolom.

Törvényes intézkedés volna szükséges, hogy olyan felelős személy jelentessék be időszaki lapoknál, akinek a lapnál tényleges funkcziója is van, mert manapság olyan felelős személyek is vannak bejelentve, akik a valóságban szerkesztői vagy kiadói jogokat nem is gyakorolnak, csak fizetésért vagy pártfegyelemből vállalják el a bünösséget. Ugy a bejelentő, mint a beleegyezettek egyaránt volnának fogházzal büntetendők.

Magam részéről egyáltalában nem idegenkedném attól, hogy az időszaki összes lapok megjelenését kauczió letételéhez kötném s ezzel kapcsolatban — bár nem a sajtótörvény keretébe tartozik — a becsületében megsértett egyéneknek a kártalanitását is kimondandónak vélem s ez a kártalanitás elsősorban az időszaki lap kauczióját terhelné.

A kauczió nélküli lapok megjelenését megakadályoznám ugy, hogy megjelenése után azonnal elkoboztassanak.

Szemere Bertalan a sajtótörvény életbeléptetése tárgyában kiadott rendeletében is igy magyarázta a törvényt, mondván: «3. . . . azok a lapok, amelyek április 11-ike után kezdtek volna kiadatni, azok a biztositék letétele előtt ki ne bocsáttassanak.

Általában mely lapnak biztositékot kell letenni és nem tette le, annak megjelenése gátoltassék meg.»

Sajnos a gyakorlat más törvénymagyarázatot talált ki.

Végül kimondanám a sajtótörvényben, hogy amelyik időszaki lapban huzamosabb időn át ismételten büncselekmény (sajtóvétség) követtetett el, a lap megjelenhetése rövidebb vagy hosszabb időre a bíróság által itéletileg betiltható.

«A sajtó valóságos hatalom, valóságos fegyver! Értelmes, becsületes, lelkiismeretes ember kezében áldásthozó, mint a nap; oktalan, álnok és könnyelmü ember kezében átok, mint a tüz.» (Szemere).

Az ilyen sajtótermék nem tarthat jogot arra, hogy a sajtószabadság szárnyai védjék, mert ez csak kárára van mindenkinek, csak annak nem talán, aki üzleti érdekből adja közzé; a piszkos üzleti érdek megvédése pedig nem feladata a legbecsületesebb s a legideálisabb sajtótörvénynek és csak jótétemény volna, ha a bíróságnak módjában volna az ilyen tartalmu hirlapokat rövidebb, vagy örök időre elhallgattatni. *Vaikó Pál.*

A transzmisszió a Tervezetben.

A jogfejlődés a transzmissziót, amely alatt a későbbi római jog az örökség, illetve a hagyomány megnyilásán alapuló jognak a jogosult örököseire való átszállását értette, fokozatosan terjeszti ki a még meg nem nyilt örökség és hagyományra vonatkozó váromány eseteire is.[1] Successiv delatio esetében, amikor az

[1] A megnyilást a római jogi szubjektiv értelemben veszem, értve alatta azt az időpontot, amikor az örökség az illető jogosultnak felajánltatik ugy, hogy ez azt közvetlenül nyomban azáltal,

örökség megnyilása a jogosultra egy előbb jogosult kiesésétől függ, a transzmisszió már szabályként áll. Ha tehát az előbb jogosult az örökséget visszautasitja, ezt az időközben elhalt következő jogosult örökösei szerzik meg, holott reá az örökség csak az előbb jogosult kiesésével nyilt volna meg. Igy van ez a successiv delatio minden esetében, tehát a törvényi öröklés, a successio ordinum et graduum esetében, valamint akkor, amikor a törvényi örökösre a végrendeleti örökös visszautasitásával nyilik meg az örökség, igy a növedékjog és a substitio vulgaris esetében is.[2] Nem tekinthető már vitásnak az sem, hogy egy jövő időponthoz, mint kezdődési időhöz kötött végrendeleti részesitésen alapuló jogosultság a jogosult örököseire átszáll.

Az utóörökösi váromány transzmisszibilitásának kérdése azonban még mindig vitás. Fennálló jogunk megkivánja, hogy az utóörökös az utóöröklés beálltát megérje. Az osztrák jogban a polgári törvénykönyv megalkotása óta kontroverz volt a kérdés, mig most a Novella 84. §-a azt igenlően kivánja eldönteni. A német polgári törvénykönyv 2108. §-ának második bekezdése a transzmissziót szintén szabályként mondja ki. De már a schweizi polgári törvénykönyv 492. §-a szerint az utóörökösnek az örökség kiadatására rendelt időpontot meg kell érnie.

A halasztó feltételhez kötött örökösödést is a legtöbb törvénykönyv személyes jellegünek tartja. Igy az osztrák polgári törvénykönyv 703. § a, a szász törvénykönyv 2144. §-a, a code civile 1040. §-a, a német polgári törvénykönyv 2074. §-a. Tudtommal csak a porosz törvénykönyv I. 12. 485. §-a és az uj schweizi törvénykönyv 542. §-a nem kivánják meg azt, hogy a feltételesen részesitett a feltétel beálltát megérje.

A jogfejlődés tendenciája kétségkivül oda irányul, hogy a successiv delatio eseteiben szabályszerint beálló transzmisszió mindezekre az analog esetekre kiterjesztessék.

A Tervezet második szövege — az első szöveg álláspontjával, sőt a Főelőadmányban javasolt módositásokkal szemben is — enged a jogfejlődés ezen tendenciájának annyiban, amennyiben transzmisszibilisnek tekinti már nemcsak a kezdődési időponthoz kötött részesitésen alapuló, hanem az utóörökösi várományt is. Csak a halasztó feltételtől függő részesitések tekintetében marad meg a Tervezet a német polgári törvénykönyv álláspontjánál. Az 1603. §. értelmezési szabálya — ugy, mint a német polgári törvénykönyv 2074. §-a — a halasztó feltételtől függő részesitést kétség esetében hatályosnak csak akkor tekinti, ha a részesitett a feltétel teljesülését megérte.

Miután általános szabály, hogy a felfüggesztő feltétel alatt kötött jogügyleteken alapuló feltételes jogok átruházhatók és a jogosult örököseire is átszállanak, a feltételes végrendeleti részesitések tekintetében megállapitott ezen kivételt az örökhagyó azon vélelmezett akaratával indokolják, hogy a részesitést az általa választott személyre és nem ennek általa rendszerint nem is ismert örököseire való tekintettel rendeli.[3]

Ez az indok erőltetettnek látszik.

Dernburg ennek a pszichológiai megfigyelésnek helyességét kétesnek mondja. Ugyanezt kellene az ajándékozó szándékát illetőleg is feltenni, aki bizonyára épp oly mértékben lehetne csak a megajándékozandó személyre tekintettel, mint a végrendelkező. A Tervezet első szövegének indokolása szerint nincs e tekintetben különbség a kezdődési időhöz és a halasztó feltételhez kötött részesitések közt. Tényleg nincs értelme annak, miért értelmezzük az örökhagyó szándékát atekintetben, vajjon csak a részesitettet magát, vagy pedig örököseit is kivánja-e részesiteni, másként egy dies certus an incertus quando-hoz kötött és másként egy feltételtől függő részesitésnél. A határvonalat a dies certus an incertus quando és a feltétel között sokszor alig lehet megvonni. De nem is áll az, hogy a részesitendő személyre magára korlátozott kedvezés szándéka a transzmissziót kizárná. Ellenkezőleg, amint arra a Főelőadmány is utal,[4] éppen a váromány átörökithetése teszi a feltételtől függő részesitést a részesitett számára már a feltétel függése alatt is gazdaságilag értékesithetővé. A transzmisszió tehát elsősorban magának a részesitett személynek szolgál javára.

Nem látom be azután értelmét annak, miért transzmittálhasson a részesitett, ha neki egy feltételtől függő követelés van hagyományozva és miért nem, ha maga a követelés hagyományozása van az örökhagyó által feltételtől függővé téve? Hasonlitsuk össze például a következő két intézkedést:[5] «*A*-val kötött fogadásomon alapuló 1000 K iránti igényemet *B*-nek hagyományozom» és «*B*-nek 1000 K-át hagyományozok, ha ezen összeg erejéig *A*-val kötött fogadásomat megnyerem». Kétségtelen, hogy az örökhagyó szándéka mindkét esetben ugyanaz. Mégis az előbbi esetben, ha *B.* az örökhagyó halála után, de a fogadás eldőlte előtt meghal, feltételes követelési jogát örököseire transzmittálja, mig a második esetben *B.* halálával a hagyomány hatályát veszti. Ez a mindenesetre fontos jogkövetkezmény tehát egyedül azon mulik, hogy az örökhagyó szándékát milyen szavakba öltötte.

Hogy a szabály diszpozitiv, vagyis csak akkor áll, ha az örökhagyó ellenkező szándéka a körülményekből ki nem tünik, nem sokat segit a dolgon. Olyan esetek, amelyekben nyilvánvaló az örökhagyó azon szándéka, hogy a részesités hatályát a részesitettnek a feltétel teljesülése előtt netán bekövetkező halála esetére is fentartani kivánja, nagyon ritkák lehetnek. A jogszabályok szubtilitásait nem ismerő közönséges ember bajosan fog arra gondolni, hogy végintézkedésénél ilyen szándékának kifejezést adjon. Egyébként pedig ez az értelmezési szabály az abban kifejezett vélelemmel szemben nem fog érvényesülni.

A feltételtől függő végrendeleti részesitések várományának intransmissibilitása tehát szintén azon jogszabályok közül való, amelyek elméletben a római jogból ragadtak reánk anélkül, hogy azok az életviszonyok, amelyekben az a rómaiaknál gyökerezett, ma is fennforognának. Gyakorlati okok ezt a kivételt ma egyáltalán nem kivánják. Sőt a jogérzettel ellenkezik. Tapasztalati tény ugyanis, hogy népünk az örököst minden vagyonjogi viszonyban — a dolog természete szerint szorosan személyhez kötöttektől eltekintve — ipso jure az örökhagyó helyettesének tekinti. Nem fogja tehát senki sem belátni azt, hogy a feltételesen nevezett örökös vagy hagyományos miért ne transzmittálhassa várományát éppugy, mint az, aki kezdődési időhöz kötötten van nevezve, vagy az, akire az örökség megnyilása azon conditio juristól függ, hogy azt egy korábbi jogosult meg nem szerzi.

Dr. Wittchen Lajos.

hogy azt vissza nem utasitja, megszerezheti. A Tervezet a «megnyilás» kifejezés használatában nem következetes. Használja azt ugy objektiv, mint szubjektiv értelemben is.

[2] Az osztrák jogban a substitutus vulgaris várományának transzmissziója ugyan vitás. Unger, (Erbrecht 19. §.) Pfaff és Hofmann (Commentar 222. l.) szerint a substitusnak meg kell érnie az institutus kiesését, ellenben Strohal (Transmission pendente conditione 58. és köv. l.) és Krainz (System 503. §.) szerint nem.

[3] Kern: Magyar öröklési jog 41. §. 2.; Tervezet indokolása V. köt. 111. l.; Unger: Erbrecht 16. §. 18. jegyz.; Dernburg: Das bürgerliche Recht V. 44. §.; Endemann: Lehrbuch III. 36. §.; Strohal: Transmission pendente conditione 25. és köv. l.

Az elismert törvénytelen gyermek öröklése a Tervezetben.

A Tervezet második szövege a törvénytelen gyermekekre egy uj kategóriát állit fel, amely a törvénytelen gyermeket ki akarja ugyan emelni odiózus helyzetéből, de a törvényhozó keze, mint billiárdjátékosé a golyó lökése közben, féluton megállott és visszahuzódott a teljes törvényesités megadásától. Egy közbülső fokot akart a Tervezet statuálni a törvénytelen és a törvényesitett gyermek között. Alkura lépett a természetes apával és ennek apai érzelmeivel és lehetővé tette, hogy egy langyosabb apai szeretetnek megfelelő jogálláshoz jusson a gyermek. Nehéz dolog eldönteni, vajjon praktikus szükségletet elégit-e ki az uj intézmény, de erkölcsi szempontból nem a leghelyesebb dolog, hogy ily kérdésben alkura lépjen a törvény az egyesekkel és az apai szeretet egy ujabb skáláját épitse ki. A Tervezet félénken tapogatózva ad néhány szabályt. A német polgári törvénykönyv kodifikálásakor felmerült, hogy nem-e kellene különbséget tenni a törvénytelen gyermekek bizonyos csoportjai között. Németországban egy ilyen különböztetésnek jogtörténeti alap is kinálkozott, amennyiben partikuláris jogok (szász jog) előnyben részesitette a törvénytelen gyermekek közül azokat, akik a jegyesi viszony tartama alatt fogantattak (Brautkinder). A BGB. azonban teljesen elejtette az intézményt (L. Noticz IV. k., 858. l.) Csupán

[4] VIII. 278. C. — Lásd még Strohal: Transmission 31—32. l.

[5] L. Strohal: Transmission 34. l.

a polgári törvénykönyv életbeléptető törvénye a 208. szakaszban hagyja átmenetileg érvényben a fennállott szabályokat.

Ezuttal csupán az elismert törvénytelen gyermek öröklésére vonatkozó szabályok foglalkoztatnak. A T. 1531. §-a a törvényes örökösök sorában az ivadékok között hivja meg az elismert törvénytelen gyermeket örökösül, de mig a rangsorra ekkép egyenlősül a törvényes gyermekkel, terjedelem dolgában hátrább szorul örökjoga, mert az e. t. gy. a felét kapja annak, amit mint törvényes gyermek kapna. Az 1531. §. nem mondja meg, hogy mi történik azzal a felerészszel, amit az e. t. gy. nem kap meg. A következő szakasz ad erre szabályt, amely kimondja, hogy ivadék hiján a házastárs a törvényes örökös. És külön mondatban: «Törvényes örökös a házastárs arra a felerészre nézve is, amelyet az elismert törvénytelen gyermek vagy ivadéka az 1531. §. értelmében nem örököl.» Ez az intézkedés nem világos. A szakasz első mondata arra az esetre rendelkezik, ha az örökhagyónak nincs ivadéka. (Az ivadékhoz az e. t. gy. nem tartozik. Kimondva ez sincs, de a szó használatából ez az értelem tünik ki.) A második mondatból hiányzik erre a feltételre való utalás és igy egyelőre kétséges, hogy a házastárs akkor is örökli-e az e. t. gy. másik felerészét, ha ivadék van, vagy pedig a szakasz akként értelmezendő, hogy a házastárs ezen öröklésére is kiterjed az első mondatban foglalt feltétel és a házastárs a törvény által üressitett felerészben is csak ivadékok hiján örököl. Ez ellen az értelmezés ellen nincs kifogás, de ez az értelmezés már közel jár a törvényhozó kiigazításához és csak a törvényhozó szándékával való megegyezés igazolja inkább, mint az értelmezés grammatikai szabályai. Ez az értelmezés azonban egy ujabb kérdést vet fel: ha a házastárs csak ivadékok hiján kapja ezt a felerészt, ki kapja, ha ivadékok vannak? Erre a kérdésre nem ad szabályt a Tervezet, de nyilvánvaló, hogy a fenmaradó részt az ivadékoknak szánta. Ugyhogy, ha az örökhagyó után maradt három törvényes és egy e. t. gy., ugy a hagyaték négyfelé oszlik; a három törvényes gyermek kap $^1/_4$—$^1/_4$ részt; az e. t. gy. pedig kap $^1/_8$-ad részt; az ő részéből fenmaradó $^1/_8$-ad pedig a három törvényes gyermek között ujra felosztásra kerül. Vagyhogy a kétszeri megoszlás elkerülhető legyen — előbb kihasitandó az e. t. gy. $^1/_8$-ad jutaléka — és a fenmaradó $^7/_8$-ad részen egyenlően osztozik a három törvényes gyermek. Bizonyára igy gondolta ezt a Tervezet. De a vonatkozó intézkedés tollban maradt.

Az e. t. gy. örökjogát ezek a szakaszok tehát a törvényes gyermekkel és házastárssal szemben háttérbe szoritják. Az 1534. §. azonban az e. t. gy.-t még olyanokkal szemben is háttérbe szoritja, akiket a törvény nála későbbi rangsorban hiv meg az örökléshez. Még az örökhagyó ősszülői és az ezektől származó oldalrokonok is megelőzik az e. t. gy.-et a jutalék másik felerészére. Ezt már a családiasság szempontjával se lehet indokolni, mert az e. t. gy., noha atyja csak elismerte, de nem törvényesitette, közelebb áll az örökhagyóhoz, mint az az ősszülői ágon kapcsolt rokon, akit a hetedik vármegyéből kell kikeresni. Teljes osztályrészéhez az e. t. gy. az 1541. §. szerint csak akkor jut, ha az örökhagyónak egyáltalán nincs törvényes örökösödésre hivatott rokona vagy házastársa.

Az 1544. §. azonban ez esetre is megterheli örökségét. Ugyanis kimondja ez a szakasz: «Ha az örökhagyótól e. t. gy. vagy ivadéka az 1541. §. szerint a hagyaték egészében örökös, az ági hagyomány örökségének felerészét terheli. Őszintén szólva, ezt a rendelkezést nem értjük, jobban mondva a törvényhozói akarat kitetszik belőle, de ahogyan mondja, abba több helyen is vaskos hiba csuszott bele. Hibás a szakaszban legfőképpen kettő: egy, hogy a szakasz feltételezi, hogy az e. t. gy. az 1541. §. szerint a hagyaték egészét örökli és hibás, hogy ági hagyományosul örökölheti, azt, aki erre jogosultként jelentkezik. Hibás a dolgoknak ez az elképzelése azért, mert ha van ágilag jogosult rokon, aki ági hagyományt jogosult követelni, az feltétlenül beleesik az 1534. §-ban felsorolt öt csoportban megjelölt örökösök közé. Ha pedig igy van, akkor az 1534. §. szerint az e. t. gy. által nem örökölt felerész jut neki örökösi minőségben és nem ági hagyományul. Nem helyes tehát, ha az 1544. §. ugy tünteti fel a dolgot, hogy az e. t. gy. ilyenkor az 1541. §. szerint, amelynek előfeltétele az ági jogosult — aki az 1534. §-ban meghivottak közé kell hogy tartozzék — létezése folytán megvan döntve, a hagyaték egészét örökösként kapja és ági hagyományul terhelné az ági vagyon kiadása. A rendelkezés magával ellentmondó, illetve önmagától omlik össze. Az örökösödés ilyen esetben az 1534. §. szerint bonyolitódik le; az ági öröklésnek jelentősége sem lesz, mert az ágilag jogosult nem az ági vagyont kapja, hanem ennek nagyságától függetlenül az e. t. gy. által nem örökölt felerészt, akár kisebb, akár nagyobb az, mint az ági vagyon. A rendelkezés teljesen elejtendő mostani formájában. A rendelkezés intencióbeli magvát — az e. t. gy. örökjogának nyujtott egyetlen védőrendelkezést — azonban értékesiteni lehetne olyképpen, hogy az 1534. §-hoz, ha fentartatnék az e. t. gy. hátraszoritása usque ad ősszülők, egy utolsó bekezdés illesztetnék, amely kimondaná, hogy a felmenők és leszármazóik öröklése az e. t. gy. felerészét akkor sem csorbithatja, ha az ági vagyon a hagyaték fenmaradó részéből nem tellenék ki.

Reá kell még mutatni arra, hogy a T. 222. §-ának második bekezdése szerint a törvénytelen gyermek tartási követelését az atya örököse megválthatja azzal az összeggel, amely neki atyja hagyatékából kötelesrészül járna, ha törvényes gyermek volna. Ez az összeg nagyságban egyezik azzal, amit, az e. t. gy.-nek juttat az 1531. §. Az e. t. gy. javára annyi különbség mutatkozik, hogy ő a neki jutó felerészt a törvény rendeletéből kapja, mig a törvénytelen gyermek csak az örökös rendelkezésétől függően kaphat és hogy az e. t. gy. örökösként kapja, amit kap, mig a törvénytelen gyermek pénzösszegben. Ennyi előnnyel szükmarkuan mért a törvényhozó, aki pedig éppen azért hozta be ezt az uj kategóriát, hogy a törvénytelen gyermekek jogállásán segitsen. Az 1541. §-ban megadott bővülékenysége az e. t. gy. örökjogának amugy is ritkán lesz aktuális. Kötelesrészként az e. t. gy. öröksze sincs biztositva és hiányzik itt is csakugy, mint a törvényesitésnél, sőt a házasság általi törvényesitésnél is intézkedés, hogy a gyermek a törvényesitő, illetve elismerő atya rokonaival rokoni viszonyban fog-e állani és ennek hiján nem lesz örökjoga az atya képviseletében az atyai rokonok hagyatékában sem.

Összefoglalva fejtegetésünk eredményeit: az e. t. gy. — ha elvi okokból a teljes egyenlősités elfogadható nem volna — csupán a törvényes gyermekkel és a házastárssal szemben szorittassék a neki, mint törvényes gyermeknek jutandó örökrész felére; kitüntetendő, hogy a nem örökölt felerész az ivadékokat illeti. Az 1534. §. esetleg egy közbülső szakasz közbeiktatásával olyképpen volna módositandó, hogy a felmenőket az e. t. gy. a hagyaték egészére megelőzi; teljesen elesnék ezáltal az 1541. §. — illetve változott tartalommal előbre kerülne — és tárgytalanná válik az 1544. §. második bekezdése. Ha a felmenők elsőbbsége fentartatnék, az e. t. gy.-nek járó felerész biztositandó volna az ági igény ellenében. Végül intézkedni kellene az e. t. gy. örökjogának kötelesrészképpen való védelméről és meg kellene adni az 1531. és következő szakaszok értelmében az e. t. gy.-nek az atya halála esetén ennek képviseletében az örökjogot az atyai rokonok hagyatékában.

Dr. Beck Salamon.

A bünügyi (kriminalisztikai) intézetekről.*

III. Bünügyi muzeum.

A bünügyi muzeumot illetően kevés mondani valóm mutatkozik szükségesnek azért, mert ennek a fontosságát és berendezésének módját Vámbéry Rusztem már az 1899. évben kifejtette, a bünügyi muzeumokról szóló értekezésében. És azért e műre hivatkozva, e tárgyra részletesen csupán azért terjeszkedem ki, mert mig ott a bünügyi muzeumokat az előadó mint külön intézményeket állitotta fel, addig jelen soraimban arról mint a bünügyi intézet fontos részéről kell megemlékeznem, másrészt azóta e muzeumok lényeges haladást tettek s kibővültek. A bünügyi muzeumban szükséges tárgyak felsorolását akként adom, amint azt a gráczi intézetben vannak 22 szekrényben összeállitva a következő 32 csoportban:

1. Törvényszéki orvostani tárgyak, amennyiben azok a szemléltető oktatás tárgyai lehetnek.

2. Olyan készitmények, amelyekből a jogász láthatja, hogy a szakértő mit lát és következtet.

3. Mérgek és elhajtó szerek, mint nyers anyagok és készitmények.

4. Testi sértések elkövetésére szolgáló eszközök.

* Az előbbi közl. l. a 34. számban.

5. Lövedékek: találtak, használtak és az összehasonlitás czéljára szolgáló különböző lövedékek gyüjteménye.

6. és 7. Vérnyomok, amelyek különböző alapokon állittattak elő és különböző módon lettek felvéve és megőrizve.

8. Lábnyomok: előállitottak és felvettek.

9. Ujjnyomok (papillaris nyomok), a melyeket üvegen, kövön, papiron találtak; természetben, konserválva vagy fényképezve.

10. Különböző egyéb nyomok.

11. Játékkártyák, megjelöltek és hamisitottak, koczkák és egyéb csalójátékokra szolgáló eszközök.

12. Hamisitványok: okiratok, pecsétek, bélyegzők, mértékek és sulyok.

13. Tolvajszerszámok.

14. Valótlan régiségek, pénzek.

15. Gyujtogató szerszámok.

16. Büntettesek fényképei személyi adataikkal együtt.

17. Büntettesek kézirásai adataikkal együtt.

18. Makacs perlekedők beadványai.

19. Titkos irások és ezek megfejtései.

20. Teljes felvételek a büncselekmény szinhelyéről.

21. Jegyzőkönyvek másolatai, rajzok és felvételek.

22. Eltépett, megszenesedett vagy felázott papirok restaurálói.

23. Fegyverek.

24. Tolvajnyelv szótárai, tolvaj-kifejezések gyüjteményei.

25. Tolvajjelek és egyéb tolvaj-érintkezési módok.

26. A babona tárgyai.

27. Czigánydolgok, eszközök és szerszámok.

28. Az álalakoskodás tárgyai.

29. Letartóztatott egyének egymással való közlekedéseire, szórakozására vagy menekülésére használt eszközök.

30. Tetoválások rajzai.

31. Valóban megtörtént jelenségek megmagyarázására szolgáló összehasonlitási eszközök.

32. Varia, másutt fel nem sorolt dolgok.

A bünügyi muzeum egybeállitására vonatkozóan azt kell külön megemlitenem, hogy Gross muzeuma annyiban különbözik minden egyéb muzeumtól, hogy mig egyéb muzeum nem egyéb mint a bünügyi ritkaságok gyüjteménye s ilyenek a mi hazai gyüjteményeink is, pl. a budapesti államrendőrségi, addig a gráczi muzeum azon az elven alapul, hogy a legtöbb jelenségnél a nagyobb tömeg hat tanulságosan. Ez nemcsak a megfigyelésekkel van igy, például: lélektani dolgoknál, hanem a reális dolgoknál is. Gross az ő intézetében bizonyos irányban felvett olyan tárgyakat is, amelyek ott már többszörösen előfordulnak, pl. hamis pecsétek, tolvaj-kulcsok, arzén-tükrök, bizonyos fegyverek stb. Az ember azt hiszi, hogy elegendő egy egyetlen darab abból, hogy lássuk, hogy az illető dolog hogy néz ki (pl. egy egyetlen hamis pecsét, egy arzén-tükör stb.), az ő nézete azonban az, hogy ha csak 300 hamis pecsétünk vagy 200 különböző bünügyben elkobzott arzént tudunk felmutatni. van bebizonyitva, hogy mennyire el van terjedve az illető tárgy, milyen veszedelmet rejt magában és milyen szükség van arra, hogy czekre a dolgokra különös figyelmet forditsunk. Ha sok száz hamis kulcs van a muzeum szekrényében, az bizonyitja a kriminalszocziológiai mozzanatot. A tömeg imponál! Önként értetődik természetesen, hogy mindenféle haszontalan lom összehordása felesleges, azonban a mint az nálunk szokás, hogy csupán a szenzácziós bünesetekben elkobzott különleges ritkaságok gyüjtetnek össze, ez legfeljebb szórakozásra, de nem valódi exakt tudományos munkálkodásra és oktatásra alkalmas. Gondoljunk arra, hogy az ásványtani, állattani intézetek gyüjteményeiben sem csupán ritka drágakövek, tropikus madarak vannak benn, hanem ott látható a kova, meg a veréb is.

A bünügyi muzeum tárgyai részben olyanokból állanak, amelyeket a hatóságok küldenek be, részben pedig olyanok, amelyeket a laboratoriumban állitanak elő, amelyről alább fogunk szólni.

A gráczi intézetet illetőleg az osztrák igazságügyministerium 1913 február 9-én adott ki a Reichsgesetzblattban egy rendeletet, amelylyel elrendelte a megfelelő tárgyak beküldését és az intézet ezen rendelet alapján fordult a különböző igazságügyi hatóságokhoz.

E tárgyak beküldésénél az igazságügyi hatóságok körében ma a legnagyobb tájékozatlanság van arra nézve, hogy milyen tárgyak birnak értékkel. Erre csak egy példát kivánok felhozni. 1910. évben történt, hogy Vitális Imre háromszoros rablógyilkos tartotta rettegésben Bihar vármegye majdnem egész területét. A tettes kilétét a csendőrség egy kalap segitségével deritette ki, amely a tett szinhelyéhez közel találtatott. A csendőrség ugyanis a kalap készitőjének utmutatása szerint ugyszólván faluról-falura házalt, mig a tettes családjához ért és a kalapot azok felismerték. Ugyanebben az ügyben a tettes három gyilkosság elkövetése után a csendőrök előtt még közel három hétig bujdosott, azután visszalopózott lakóházába, ott egy levelet irt nejének, azt elküldte, majd gondosan megberetválkozván, öngyilkosságához készült, de ebben a csendőrség által megakadályoztatott, ugy hogy a csendőröknek ellenszegülvén, csendőrgolyó oltotta ki életét. A csendőrség ott találta a helyszinén a gyilkos beretváló szerszámait, amelyek közül a beretva gondosan meg is volt tisztitva és köszörülve. Már most azt mondhatnók, hogy egy parasztkalap, egy beretválkés, egy darab szappan és egy szappancsésze magában véve mint muzeumi tárgy semmit sem ér. Azonban az a körülmény, hogy a csendőrség a büntettes nyomára egy közönséges parasztkalap nyomán egész kalandos módon jutott, továbbá, hogy egy heteken át üldözött, öngyilkosságra kész egyén, aki minden perczben várhatja azt, hogy csendőrök törnek reá, oly lelki nyugalommal képes megberetválkozni, mint a legrendezettebb békés polgár, ezek oly bünügyi, illetve lélektani tények, amelyek mellett a kriminalista érzéketlenül nem haladhat el.

Már most egy bünügyi muzeum csak akkor lesz teljes és a czélnak megfelelő, ha a kriminalistává készülő ifjak egy intézet kebelében tanulhatják meg azt, hogy majd egykoron a gyakorlatban milyen tárgyak lesznek azok, amelyeket ők mások okulására beszerezni és beküldeni el ne mulasszanak. Ma világos alaptétel, hogy az egész modern bünügyi tudomány az induktiv módszeren alapul: a magunk tapasztalatait összeszedni és mások rendelkezésére bocsájtani, másrészt a mások tapasztalatain és megfigyelésein okulni, ez az egész kriminalisztikai kiképzés alapja; ez pedig csupán egy jól berendezett és felszerelt muzeumon való oktatás utján lehetséges.

IV. Laboratorium.

A bünügyi intézet laboratoriuma a következő czéloknak szolgálna:

1. A bünügyi muzeum számára szükséges tárgyak előállitására és megszerzésére;

2. a hallgatókkal való gyakorlatok és az oktatás számára; itt kellene előállitani és a hallgatókat begyakorolni lábnyomok, vérnyomok felvételére, rajzok, domboru térképek, skizzek, modellek felvételére; eltépett papirok egybeállitására, szénné égett iratok konzerválására, hamisitások vizsgálatára, irásvizsgálatokra, bünügyi fényképek felvételére; daktiloszkópiai gyakorlatokra, titkos irások megfejtésére stb.

3. Olyan munkálatokra, amelyek az alább részletezendő kriminalisztikai állomás számára szükségesek és amelyek csupán laboratoriumban végezhetők.

Egy ilyen laboratorium előállitása természetesen attól függ, hogy mennyi pénzt akar az ember reá szánni; a legszükségesebbet azonban nagyon kevés pénzzel is elő lehet állitani és az a kevés is bőven meghozza gyümölcsét az oktatás, valamint a mindennapi gyakorlat számára. Vannak azonban dolgok és igy maga a laboratorium helyisége, amelyeket kezdetben is már nagyobbszerünek kell elképzelnünk, vannak azután olyan dolgok, amelyek egyenesen nélkülözhetetlenek.

Hogy azonban nálunk a terv megvalósitásának ne legyen akadálya az, ami nálunk rendszerint oka annak, hogy az ilyen eszmék nem képesek a megvalósulás stádiumába lépni, nevezetesen a pénz hiánya, elsorolom azokat a tárgyakat, amelyek első berendezésként szükségesek lennének és amelyek sok pénzbe éppen nem kerülnek.

Szükséges lenne egy nagy terem több s nagy ablakkal, ugy mint az orvosi laboratoriumok. Az ablakok alatt futna konzolszerüen egy mintegy 75 cm. széles asztal, mely a hallgatók számára munkahelyeket foglalna magában. A terem közepén szabadon egy két nagyobb asztal, lehetőleg keményfából vagy kőből, ahol olyan munkálatok végeztetnek, amelyek sok teret kivánnak (nagy tervrajzok, vázrajzok stb.). Magától értetődően szükség lenne jó természetes és mesterséges világitásra. Azután két-három gázfőző, egy üvegszekrény gázfütéssel száritásra, elegendő viz,

olyan medenczével, ahol nedvesiteni, alámeriteni lehet stb. A falon regale és szekrények, dobozok, ládák, üvegek és epprouvettek számára; azután különböző papirok, irónok, festékek, ecsetek, ragasztó szerszámok, lapok, szegek stb., egy szerszámszekrény a szükséges szerszámoknak, kalapács, fogó, véső, reszelő, ráspoly, szögek, csavarok, drótok stb.; különböző chemiai szerek, egyes savak, alkaliák, oldatok, reagenciák, egy mikroszkóp, több különböző nagyitóüveg, egy durva és egy finom mérleg, egy fényképező-készülék, a Bertillonage és az ujjnyomatok felvételéhez szükséges eszközök, a lábnyom felvételéhez szükséges tartályok (gipsz, czement, homok, gyanta, viaszk, enyv stb.), olaj és végre mértékek, czentiméter, lépésmérő, üvegtáblák stb.

Mindezek a legszükségesebb eszközök, amelyek alig haladják meg egy kis iparos mühelyének a budgetjét. Nagyobb és drágább eszközök csupán a fényképezési és az ujjnyomat felvételi manipulációkhoz szükségesek. Azonban kétségtelen az, hogy — erre ki fogok terjeszkedni — az egész bünügyi intézet létesitésénél át kellene vennünk már létező intézményeket, ugy, hogy azoknak a már létező müszereik lennének megtakaritathatók, másrészt pedig a bünügyi intézet laboratoriuma az egész országra kiterjedőleg egy kriminalisztikai állomás tisztét teljesitené, ugyhogy a gyakorlatban nap-nap után hajtana közvetlenül hasznot az eljáró hatóságoknak.

Engedtessék meg e tekintetben is egy esetet emlitenem meg.

Egy nagyobb jelentőségü bünügyben, amelyben a közvádló tisztét teljesitettem, egy közel 30 ivre terjedő helyszini jegyzőkönyvet vett fel a vizsgálóbiró és rajzokat készitett el egy rendkivül komplikált helyszinről. A különös komplikációt az okozta, hogy egy betöréses lopás és rablógyilkosság kisérletének elpalástolására egy szinlelt büntett: önbetörés volt a vád álláspontja. A vád és a védelem az esküdtszéki tárgyalás előtt világosan látta, hogy az esküdtek, de akárki, aki a helyszint nem látta, nem fogja megérteni ezeket a helyszini adatokat és igy a legnagyobb tévedések kerülhetnek elő. A védelem a birósághál ki akarta eszközölni, hogy a tárgyalás a cselekmény helyszinén tartassék meg. Az ügy nagy terjedelme, amely három heti tárgyalást vett igénybe, előre láthatóvá tette, hogy az esküdtszék kiszállása a helyszinére és ott tartózkodása több napon át (60—70 tanu volt kihallgatandó), rengeteg költségébe fog kerülni az államnak. Ekkor az illető épületnek, amelynek ismerete szükséges volt, elkészittettem a gipszmodelljét egy szobrászszal. Az egész munkálat 50 koronába került, beleértve az anyagot és az iparos munkálatát. Az anyag maga, mindenestül együtt, alig tett ki 10—12 koronát. Ugyhiszem teljesen felesleges ehhez további kommentárt füzni, egész világos, hogy egy ily intézetnek a munkálatai a kincstár számára csupán megtakaritást, az ügy számára pedig teljes és pontos munkálkodást eredményeznének.

(Folyt. köv.) *Dr. Kármán Elemér.*

Megjegyzések a munkásbiztositási törvényhez.

(Válasz Dr. Weninger János czikkére.)

Az 1907. évi XIX. tcz. hézagai czim alatt a 28. számban czikket tettem közzé, amelyben egy perbeli tényállásból kifolyólag az idézett törvényben föltalálható különféle hiányokra igyekeztem rámutatni. Tudvalevő dolog ugyanis, hogy a munkásbiztositási törvény igen sok tekintetben kivánni valókat hagy maga után s éppen ez oknál fogva a munkaadó érdekeltségek és a törvényt végrehajtó munkáspénztárak között nagyon gyakori az érdekösszeütközés, ami azután legtöbbször peres eljárás utján nyer kiegyenlitést.

E bajoknak okát szerintem az képezi, hogy a törvény a biztositási kötelezettség alá esők taxativ felsorolása daczára sem eléggé világos s maguk az illetékes faktorok, köztük a legilletékesebb, az Országos munkásbiztositó pénztár sem tud teljesen tiszta helyzetet teremteni s nem képes teljesen világosan magyarázni s alkalmazni a törvény intencióját. Ez ma is a felfogásom s ezen felfogásomnak adtam fentidézett czimü czikkemben is kifejezést.

E czikkemre a 32-ik számban ugyancsak ezen czim alatt dr. Weninger János kartárs ur tollából válasz érkezett azzal a bevezető kijelentéssel, hogy a czikkiró a közleményben foglaltakkal több tekintetben nem ért egyet.

Örömmel ragadom meg ez alkalmat, hogy az általam fölvetett kérdésre ez uton ismét visszatérjek, mert bár a czikkirónak igen sok megjegyzése az én felfogásommal is találkozik, mégis abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy a legelső közleményemben foglalt álláspontomat quasi perrendszerü bizonyitékokkal tudom támogatni s ugy látom, hogy egy tekintetben teljesen egyetértünk, hogy t. i. e törvény nem a legszerencsésebb törvényalkotási munkák közé tartozik.

Talán rosszul fejeztem ki magamat akkor, amikor a törvény 1. és 3. §-ait hézagosnak minősitettem, mert tényleg talán éppen a tulon-tul aprólékos taxatió az oka annak, hogy azoknak rengetegéből a törvény való intencióját megérteni igen nehéz. Tehát konczedálom, hogy az idézett §-ok nem hézagosak, sőt talán nagyon is terjengősek, azt azonban most is állitom, hogy e törvényszakaszok minden kimeritő felsorolásuk daczára is nagyon homályosak s éppen ezért nagyon sok vitának és még több pernek lettek okozói.

Igaza van abban is a czikkirónak, hogy a törvények végrehajtását a kifejezések preczizirozása, a sok körülirás megnehezíti ezzel szemben azonban az a megjegyzésem, hogy a törvény kifejezései ne szoruljanak preczizirozásra, hanem önmagukban már preczizek, minden kétséget kizárók legyenek. Már pedig ez a törvény idézett §-airól a legjobb akarattal sem mondható.

Lássuk csak e szakaszokat közelebbről!

Az 1 §. 12. pontja értelmében betegség esetére biztositandók, akik az erdei termeléssel összefüggő mellékiparágakban vannak alkalmazva. Párhuzamosan ez intézkedéssel balesetbiztositási kötelezettség alá esnek a 3. §. 21. pontja értelmében az iparszerü fatermelésnél alkalmazott munkások. A törvény végrehajtásánál azonnal felmerült az a kérdés, hogy mit kell érteni erdei termelés, mit kell érteni az ezzel összefüggő mellékiparágak és mit az iparszerü fatermelés fogalma alatt? Olyan kérdések ezek, amelyeknek megoldásához a törvényt végrehajtó munkáspénztári tisztviselőtől kezdve az összes retortákon keresztül föl az Országos pénztárig nemzetgazdasági szakismeret szükséges, mert laikus ésszel eldönteni e kérdések egyikét sem lehet.

És még akkor is, amikor a munkáspénztári közegek e kérdésekben állást foglalnak, az eredmény az, hogy tulajdonképpen egy kérdés sincs megoldva, mert maga az Országos Pénztár sincs tisztában e fogalmakkal. Már pedig amikor egyes törvényszakaszok megértéséhez az azt végrehajtó közegeknek nemzetgazdasági problémákkal kell foglalkozniok s csak ilyen uton lehet a törvény intézkedésének érvényt szerezni, akkor az a törvény nem lehet jó, annak kezelése rendkivül nehéz s a folytonos vitára és perre ad alkalmat. Ez nem csupán az én véleményem, hanem ezt a tények is igazolják, mert hiszen a törvény életbeléptétől lefolyt rövid hat esztendő alatt csupán ebben az egy kérdésben, amelyet e §-ok hagytak megoldatlanul, hogy t. i. az erdőmunkások betegség esetére is biztositandók-e, vagy csak baleset esetére, számtalan per indult meg és lett különféle értelemben elbirálva.

Hogy pedig az Országos Pénztár sem volt azonnal teljesen tisztában e kérdéssel, azt nagyon élénken illusztrálja a két teljesen ellentétes álláspontu körrendelete. Mert a czikkiró által közölt rendelet nem oszlatja el abbeli meggyőződésemet, hogy e kérdésben az Országos Pénztár sem látott azonnal tisztán. Amikor ugyanis az előbbi közleményemben emlitett czég kérdést intézett a Pénztárhoz az iránt, hogy vajjon az erdőtermelésnél alkalmazott munkásai biztositandók-e betegség esetére is, akkor az Országos Pénztár válaszképen egy általános érvényü körrendeletet bocsátott ki, mely a Munkásbiztositási Közlöny 1907. évi szeptember 12-én megjelent 7-ik számában közzététetett és e szám 76. oldalán egész terjedelmében feltalálható. Az idézett rendelet mindenek előtt megadja az «erdei termelés» fogalmát s azután pedig a következőket mondja:

«Miután az 1907. évi XIX. tcz. 1-sö §-ának 12-ik pontja szerint a betegség esetére való biztositási kötelezettség csakis az erdei termeléssel összefüggő mellékiparágakban alkalmazott egyénekre terjed ki, ennélfogva magánál az erdei termelésnél alkalmazott favágók s mindazok az erdei munkások, akik a fák döntésével, s oly mérvben való feldolgozásával és idomitásával foglalkoznak, hogy a faanyagok az erdőből kiszállithatók és kereskedelmi forgalomba hozhatók legyenek, az idézett elvi határozat szerint mindaddig, mig az törvényszerü módon meg nem

változtattatik, *betegség esetére való biztositási kötelezettség alá nem esnek.*»

Természetes dolog, hogy ezen rendelet után az én czégem az erdei termelésnél alkalmazott munkásai után betegségbiztositási járulékot nem fizetett és nem fizetett ugyane rendelet alapján Magyarország egyetlen egy erdőtermelő vállalata sem.

1910. évben azonban megjelent az Országos Pénztár 47440 számu rendelete, amelyet czikkiró is közölt czikkében s amely kimondja, hogy az erdei kitermelésnél alkalmazottak nemcsak baleset, hanem betegség esetére is biztositandók s ugyancsak e rendelet utolsó bekezdése utasitja a kerületi pénztárakat, hogy a betegsegélyezési tagjárulékokat három évre visszamenőleg hajtsák be s «amennyiben a hátralékos tagjárulékok összegszerüsége más módon megállapitható nem volna, az esetben az illető munkaadó által kifizetett munkabérek 3%-át tekintsék hátralékos járuléknak.»

Ezen most ideiktatott idézetekből a következőket állapithatom meg.

A vitatott kérdéssel az Országos Pénztár sem volt mindjárt teljesen tisztában, mert különben nem bocsátott volna ki két teljesen ellentétes tartalmu körrendeletet s igy azt hiszem, hogy a czikkiró is be fogja látni azt, hogy nemcsak a kerületi pénztárak voltak e kérdésben ellentétes nézeten, hanem maga az Országos Pénztár is s igy a központi szerv két teljesen ellentétes álláspontjával minden kételyt nem is oszlathatott el.

Megállapithatom azt is, hogy az e kérdésben felmerült jogvitának és sok pernek ha nem is mindenben, de nagy részben egyenesen maga az Országos Pénztár volt az okozója, mert a pénztárak három teljes esztendeig az 1907. évi rendelet alapján betegségbiztositási járulék czimén soha senkitől egy krajczárt sem követeltek, három év mulva pedig az előbbi rendelettel teljesen ellentétben az Országos Pénztár kimondta a betegségbiztositási kötelezettséget s egyenesen utasitotta helyi szerveit még a hátralékos járulékok behajtására is s ezzel nagyon sok per megindítására adott törvényes utasitást.

Mindezeket én nem azért hoztam fel, mintha az Országos Pénztárt bármi tekintetben is hibáztatnám, de mert czikkiró közleményében kétségbe vonta az Országos Pénztár ellentétes rendeleteinek létezését s azt, hogy bizony e pernek s ezzel együtt sok más hasonlónak sok tekintetben a központi szerv volt az okozója, szükségesnek tartom e kérdést jobban megvilágitani, mert ezekből is csak az tünik ki, hogy a törvény nem eléggé világos és még a leghivatottabb szakközegeket is erősen próbára teszi.

S ha még megjegyzem azt, hogy teljesen egyetértek czikkiróval abban, hogy a törvény alkalmazásánál felmerült kontroverziáknak nagyon nagy részben annak hatásköri rendelkezései az okai, mert különféle forumok a dolog természeténél fogva nem mindig produkálhatnak azonos döntéseket, akkor megint csak ott vagyunk, hogy magában a törvényben kell a bajokat keresnünk s magát a törvényt kell gyökeres revizió alá vennünk. Azt hiszem, hogy ebben a kérdésben mindketten megértjük egymást, mert hiszen kétségtelen, hogy e törvény által egy eddig teljesen ismeretlen jogterület nyilt meg s ezért nem is lehet ez a törvény mindenben tökéletes. — Csakhogy hat esztendő alatt sokat tapasztaltunk, a bajokat most már tudjuk, éppen ezért orvoslásra is szükség van. *Dr. Kovássy Albert.*

Különfélék.

— **Pollák Illés** királyi kitüntetése a valódi érdem elismerése. Mint az Országos Ügyvédszövetség elnöke, a szövetség és az ügyvédi kar érdekében fejt ki buzgó tevékenységet és szerez hervadhatatlan érdemeket. Mint iró, a progressziv irány előharczosa, aki mindig a haladás érdekében küzd. Munkái, ugy a könyvalakban megjelent tanulmányok, mint a szaklapokban és napilapokban közzétett dolgozatok — kivétel nélkül — magas irodalmi szinvonalon állanak s bennük mindig a legtisztább erkölcsi világnézet nyilatkozik meg. Pollák Illés munkássága nemcsak az ügyvédség, de az egyetemes jogászság és a társadalom haladása szempontjából is maradandó becsü lesz.

— **Válasz a Jogt. Közl. 34. számában megjelent nyilt kérdésre.** *X.* hitelezőt a dologi (jelzálog) adóstársak közül kielégitő *D.*, feltéve, hogy csakis az árverésnek elháritása érdekében és nem esetleg adósság-átvállalás czimen nyugvó kötelezettségéből kifolyólag is fizetett, a más két jelzálog-adós ellen igenis személyes — nem pedig jelzálogi — keresettel a fizetett összegnek aránylagos megtéritéséért sikeresen felléphet.

Az elvi megoldás a következő:

D. azzal, hogy az egyetemleges jelzáloggal biztositott tehertételre fizetést teljesitett, a többi jelzálogtulajdonosról is elháritotta azt az esetleges következményt, hogy a terhelt ingatlanaiknak *X.* hitelező kielégitése végett leendő elárverezését türni kénytelenek legyenek.

Tehát *D.*, a szintén jelzálog-adós *E.*-nek és *F.*-nek annyiban és addig a mértékig, amelyben és ameddig *D.*-nek fizetése utján a fentebb érintett türési kötelezettség alól *E.* és *F.* is szabadultak, ezeknek anyagi hasznára és helyettük való költekezéssel megfelelő anyagi előnyt szerzett.

Az ilyképpen való szabadulást eredményező teljesités fejében *D.*-nek viszkereseti személyes igénye van *E.* és *F.* ellen abban az arányban, amily arányban az *X.* hitelező követelésére mindenik, tehát *D. E. F.* jelzálog-adós ingatlana az 1881. évi LX. tcz. 190. §-a értelmében egyidejü elárverezés és árfelosztás esetében, aránylagos kielégités mellett, kielégitési alapul igénybe vehető volt volna.

Természetesen itt árverésen való értékesités és vételárak hiányában, az ingatlanok becsüje utján lehet és kell megállapitani mindeniknek az értékét és a telekkönyvi teher-állapotok egybevetésével azt, hogy mily összegü fedezet jutott volna aránylagos kielégités mellett mindenik *(D. E. F.)* ingatlanból a hitelező követelésére.

Ha e megállapitás eredményében az az arány mutatkoznék, hogy pl. *D.* ingatlanából az egész, *E.*-éből semmi, *F.*-éből felerész fedezet állott volna *X.* hitelezőnek rendelkezésére, a dologi adósoknak egymás között való arányát is csak e szerint lehetne és kellene meghatározni. Vagyis ebben a feltett esetben *D.* $^2/_3$-ad és *F.* $^1/_3$-ad arányban tekintendő a közös türési kötelezettség alatt állottnak és attól szabadultnak, vagyis *E.*-től semmit, *F.*-től $^1/_3$-ad megtéritést lehetne *D.*-nek igényelnie. *G.*

— **Magyar és amerikai börtönügy.** Kevesek előtt ismeretes, hogy a newyorki börtönegyesületnek magyar születésü szakember: *Klein* Fülöp a titkára. Minthogy az Egyesült-Államok uj elnökének kezdeményezésére New-York állam is a börtönreform küszöbén áll, Klein titkár több európai szakemberhez fordult részben utbaigazitásért, részben kritikáért. Ezek közt volt egy magyar szakember is, kinek levelére Klein titkár a következőkben válaszolt:

Igyekezem szives soraiért köszönetet mondani. Biztosra veszem, hogy az emlitett magyar kriminalitás statisztikája és az 1908. és 1913. évi, a fiatalkoru büntettesekre vonatkozó törvények szövege, melynek elküldését igérni tetszett, nemcsak érdekes, de munkánkban hasznos anyagnak fog bizonyulni. Előre is köszönöm tehát és örvendek, hogy fáradozásait, mint a Prison Association levelező-tagjától minden lelkifurdalás nélkül igénybe vehetem. A magyar büntetőrendszer engem, mint magyart, csak másodizben érdekel; elsőizben azért érdekel, mert egyrészt a szerintem elsőrendü Crofton-septem egyedüli modern képviselője és ebben a tekintetben nagyrészt az amerikai reformatory elveit ipso facto magába foglalja, sőt őket jóval tulszárnyalja; másrészt pedig, ha megéljük itt azt az időt, mikor a büntetőjog és fogházrendszer reviziója és átalakitása a valóságot némileg megközeliti, a magyar rendszer kétségen kivül sok segitséget fog nyujtani a «reformer»-eknek. Eddigi tanulmányaim alapján tehát nemcsak nem állok fel az itteni county-fail és reformatory védelmére, de ellenkezőleg azt hiszem, hogy, habár bizonyos tekintetben és bizonyos pontokban az Egyesült-Államok határozottan gyorsabban és messzebbre haladtak elő az európai államoknál, az ujitások szervezetlensége, tökéletlensége, helybeli természete és a büntetőjoggal egyenetlen sebességgel való fejlődése, az egészet véve, talán inkább hátrányos, mint előnyös változást jelentenek. Hiszem azonban, hogy a jelenleg létező progressziv elemeknek csak jobb összhanggal kellene szervezve lenni, hogy az állapotokon sok javulás keljen létre.

Nem azért untatom tanár urat ezzel, hogy saját véleményeim-

nek kifejezést adjak, hanem azért, hogy bebizonyitsam: «amerikai érzékenységem» megbántásáról szó nincs, hogy kritika inkább segitség és hogy mennél őszintébb és metszőbb, annál jobb szolgálatot tesz.

Persze a büntetőjog reformja most nincs éppen divatban nálunk, tehát közvetlen befolyásról ugy itteni, mint külföldi perologusok részéről nem lehet szó. De ami késik, nem mulik.

Ez a levél nemcsak önmagában érdekes, hanem különösen tanusággal szolgál azoknak a naiv hivőknek, akik minden fentartás nélkül lelkesednek a tengerentuli börtönügyi intézményekért. Nyilván téves az, amit Klein ur a progressziv rendszer és a reformatoryk viszonyáról ir, de csak azért téves, mert tengerentulról a fokozatos rendszer a «gyorstanulmányozók» szemében, akik a nekik átnyujtott hivatalos leirásokat szentirásnak veszik, épp oly kedvező képet mutat, mint a reformatory.

— **Jogirodalom.** Személyleirás a bünvádi eljárás czéljaira. Irta besenyei *László Béla*, m. kir. csendőrfőhadnagy Székesfehérváron. E mü az igazságügyminiszter 9900/1913. I. M. rendeletével kiadott uj személyleiró módszer alkalmazását és uj ürlap kitöltési módját tárgyalja. A könyv használatát megkönnyiti az 55 ábra, melyek az egyes esetek példáiként a változatokat szemléltetőkké teszik. Ára három korona.

— **Az iszlám vallás jogi szabályozása.** A Magyar-Bosnyák-Herczegovinai Gazdasági Központ terjedelmes felterjesztést intézett a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez az iszlám vallás jogállásának szabályozása tárgyában. A felterjesztésben kifejti a központ az iszlám jelenlegi helyzetét Bosznia és Herczegovinában s azt, hogy minő vonatkozásban áll az hazai jogrendünkkel. Kifejti ezenkivül a szabályozás szükségességét és amaz elveket, melyek szerint a szabályozás keresztülviendő lenne. A szabályozás mikéntje tekintetében arra az eredményre jut a központ, hogy az iszlám jogállását sajátszerü természetének megfelelő módon külön törvényben kell szabályozni, ezért arra kéri a minisztert, hogy e tárgyban mielőbb terjesszen törvényjavaslatot az országgyülés elé.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Közviz — magánviz.** Felperes a régi Memel mindkét partján ingatlanok tulajdonosa és a két partot hiddal akarja összekötni. Az államkincstár a hidverési jogot kétségbe vonja, miért is felperes megfelelő megállapitási keresetet indit.

Keresetének mindegyik fokon helyt adtak.

Megállapitást nyert, hogy a régi Memel azelőtt a Memel-folyó egyik ága volt; később a felső kiágazás helyén az összeköttetés megszünt. Két kis patak a régi Memelbe ömlik; ezek vizét az alsó kiágazásnál vezeti a Memel-folyóba. Ez utóbbi helyen közvetlenül a régi Memel torkolatánál, a folyamszabályozási hivatal a XIX. évszázad második felében egy gátat épitett, minek következtében a betorkolás helye elsekélyesedett és egy nagyon keskeny és alacsony vizü sávvá szorult össze.

A német birodalmi bíróság 1913. évi április hó 16-án hozott V. 568/912. számu itéletével kimondotta, hogy a régi Memel ily körülmények közt magánviznek tekintendő. A hajózhatóság kérdése nem döntő az esetben, ha megfelelne a valóságnak, hogy a régi Memel jelenleg is csak egyik ága, tehát alkotórésze a Memel-folyónak. Abból, hogy a folyó közviz, önként következik alkotórészeinek, tehát mellékágának közviz-jellege is. A felső kiágazás megszünése ezt a mellékági minőséget nem tünteti el. Mikor azonban a folyamszabályozási hivatal a torkolatnál gátat emelt és csak oly keskeny vizsávot hagyott meg, hogy a régi Memelbe ömlő két kis magánpatak vize lefolyhassék, nyilván beleegyezett abba, hogy a régi Memelnek mellékág-jellege megszünjék és igy magántulajdon tárgyát képező viz legyen.

— **A készfizetői kezesség** is járulékos természetü, minélfogva joghatállyal nem birhat az olyan megállapodás, mely szerint a főkötelezettség megszünése után is fennálljon a kezesség. Hatályban maradhat azonban a kezesség az esetben, ha a megszünt főkötelem legalább mint naturális obligáczió tovább is fenmarad. Ennek gyakorlati jelentősége mutatkozik pl. a csődbeli kényszeregyezségnél, midőn a közadós kezesei a közadós teljes tartozása (nemcsak a kényszeregyezségi kvóta) erejéig továbbra is kötelezve maradnak, mert a közadósnak a kényszeregyezségi kvótát meghaladó kötelezettsége, mint naturális obligáczió tovább is fennállónak vétetik. (L. a mi 1881. évi XVII. tcz. 199. §-ának második bekezdését és a német Konkursordnung 193. §-át.) (A német birodalmi bíróság 1913 márcz. 19-én hozott VI. 566/912. sz. itélete.)

Ügyvédjelöltre vagy fiatal ügyvédre van szükségem, aki a német és tót nyelvet szó- és irásban birja, elméleti és gyakorlati szempontból önálló irodavezetésre, peres és perenkivüli ügyek tárgyalására képesitett. Jelentkező tudassa velem igényeit. Belépés szeptember 1. Donáth Manó ügyvédi irodája, Trencsén. 14912

Vidéki gyakorlattal biró, sommás és telekkönyvi ügyekben és a német nyelvben jártas ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Dr. Bernáth Samu, mohácsi ügyvéd. 14913

Szeptember tizenötödikére teljes jártassággal biró, tótul értő jelöltet keres dr. Adler Ignácz, Vágsellye. Fizetés megállapodás szerint. 14914

Dr. Radoszáv István, módosi ügyvéd, teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet (Doktor Jurist) keres azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. Ajánlatok az eddigi praxis megjelölésével. 14905

Fiatal ügyvéd, jelenleg a főváros egyik legnagyobb irodájának vezetője szeptember közepén előkelő fővárosi irodában irodavezetői állást vállalna, esetleg társaságba lépne jobb irodával biró ügyvéddel. Czim: Dr. J. ügyvéd Budapest, V. ker. Percel-Mór u. 1. sz. 14908

Gyakorlott ügyvéd vagy ügyvédjelölt azonnal alkalmazást nyerhet dr. Valkányi Lajos ügyvédnél Kalocsán. Fizetés megállapodás szerint. 14911

Némi gyakorlattal biró joghallgató, perfekt gépelő, ügyvédirodai alkalmazást keres. Czim: Ujhellyi György joghallgató, Tótkomlós, Békésmegye. 14880

Ügyvédi iroda közel a fővároshoz betegség miatt kedvező feltételek mellett azonnal átvehető. Ajánlatokat «Biztos megélhetés» czimen a kiadóba kérek. 14920

Pályázati hirdetmény. 14907

A Veszprémi Takarékpénztár r.-t. veszprémi bej. czég ügyésztitkári állásra pályázatot hirdet. Az ügyésztitkár javadalmazása: 7200 korona fizetés, 800 korona lakbér és ötödéves 400 korona korpótlék. Pályázhatnak olyan ügyvédek, kik fedhetetlen jellemüek a telekkönyvi ügyekben is jártasak. Köteles a megválasztott ügyésztitkár megválasztása napjától számitva harmincz nap alatt óvadékul készpénzben, vagy az állam által óvadékul elfogadott értékpapirokban avagy intézeti részvényekben a részvénytársaság pénztárába 7200 koronát letenni. Az állás egyelőre ideiglenesen, az igazgatóválasztmány által, alapszabály szerinti választással. egy évi próbaidőre töltetik be, amely időn belül egynegyedévi felmondás mellett az ügyésztitkár elbocsájtható. A próba szolgálati év letelte után, ha a véglegesitést az intézet igazgató választmánya kimondja, az állás életfogytig tartó. A véglegesitett ügyésztitkárnak azonban nyugdijra vagy tantièmre igénye nincsen. Az ügyésztitkár tarthat egy kamarailag bejegyzett ügyvédjelöltet és egy irnokot, kiknek fizetését az intézet állapitja meg s viseli. Az összes szükséges anyagszereket, posta és egyéb kiadásokat az intézet adja, illetve viseli. Az ügyésztitkár mint tisztviselő ügyvédi és titkári minőségben müködik, s mint ilyen a részvénytársaságnak minden peres és perenkivüli ügyében állandó meghatalmazottja, jogi tanácsadója, tanácskozásaiban pedig jegyzője. Köteles az intézet érdekeit egész tehetségével szolgálni, épezért magánügyvédi gyakorlatot nem folytathat, sem másutt rendszeres javadalmazással ellátott állást nem vállalhat. Az ügyésztitkár a részére berendezett fütés és világitással ellátott helyiségekben személyesen vagy jogvégzett helyettese által a hivatalos órák alatt jelen lenni s az ott megjelenő feleknek a kellő felvilágositásokat megadni, s ügyeiket, mint az intézet ügyeit jól, gyorsan és előzékenyen elintézni köteles. Kötelességeit egyébként részletesen az ügyrend szabályozza, melyet a megválasztott ügyésztitkár tudomásul venni, elfogadni és aláirni köteles A pályázati kérvények 1913. évi augusztus hó 28-ig az intézet Igazgatóságához kellően felszerelve irásban adandók be.

Veszprém, 1913 évi augusztus hó 13-án.

Veszprémi Takarékpénztár.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Negyvennyolczadik évfolyam. 36. szám. Budapest, 1913 szeptember 5.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ⋆ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Schuster Rudolf* közigazgatási biró: A váltóra vezetett utólagos telepitésnek törlése. — *Dr. Teller Miksa* budapesti ügyvéd: Az utóöröklés intézménye a II. Tervezetben. — *Dr. Kármán Elemér* erzsébetfalvai kir. járásbiró: A bünügyi (kriminalisztikai) intézetekről. — *Dr. Zsoldos Benő* szegedi kir. táblai tanácsjegyző-járásbiró: Az angol munkásvédelmi törvény legujabb judikaturájából. — *Dr. Hódos Béla* budapesti ügyvéd: Észrevételek a kir. Curia jogegységi tanácsának 2. számu polgári döntvényéhez. — *Dr. Pásztor Emil* pozsonyi ügyvéd: A csődön kivül köthető kényszeregyezség szükségességéről. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A váltóra vezetett utólagos telepitésnek törlése.

Midőn a kir. Curia arra a most már megállandósult helyes gyakorlatra áttért, mely szerint a váltóbirtokos a váltót utólag telepitheti, abból az alapgondolatból indult ki, hogy ez a váltóürlap kitölthetésére vonatkozó oly *jog*, melyet a váltóforgalomban, különösen a leszámitolási és visszleszámitolási forgalomban elfogadott *szokásra* való tekintettel a váltóbirtokosnak meg kell adni.

Alig kezdett ez a helyes ujabbi joggyakorlat gyökeret verni, midőn felmerült egy másik, azzal kapcsolatos kérdés, t. i. az utólagos telepités törlésének kérdése.

A kir. Curia ebben a kérdésben is állást foglalt, még pedig remélhetőleg nem véglegest.

A konkrét tényállás, melynek alapján a kir. Curia határozott, az volt, hogy a váltó akkor, mikor az elfogadó rávezette nyilatkozatát, nem volt telepitve; a telepités utólag megtörtént és a lejárat, illetve óvásfelvétel előtt töröltetett. Az elfogadó azzal a kifogással élt, hogy a telepités törlésére nézve megállapodás nem lévén, az jogosulatlanul történt, az óvás a telepes ellen a telep helyén lett volna felveendő, nem pedig az intézvényezett (tehát a kifogásoló) ellen ennek a lakhelyén és ezért ő a váltókötelezettség alul szabadul.

A kir. Curia e kifogást honorálta és az alperest egy 60,000 koronányi összeg megfizetése alól felmentette.

A kir. Curia ugyanis az 1913. évi május 21-én 322 913. v. sz. alatt kelt itéletében* kimondta, hogy a váltóbirtokos a váltót utólag telepitheti ugyan, azonban e joga alapján, tehát jogszerüen a váltóra már rávezetett telepet a váltókötelezettek beleegyezése nélkül többé nem törölheti.

Ezzel a döntéssel nem értünk egyet, mert az alábbiak szerint nem helyes.

Ennél a kérdésnél is beigazolást nyert az, hogy ha valamely kérdés megoldásánál nem helyes a kiindulási pont, akkor a kérdésnek megoldása is rendesen nem helyes.

A kir. Curia ugyanis abból indult ki, vajjon *joga* van-e a váltóbirtokosnak az utólagos telepitést törölni?

Igy feltenni a kérdést nem lehet, még pedig azért nem, mert az kétségtelen, hogy az ily törlés a váltótörvény 82. §-a alá eső váltóhamisitást képez.**

Amig az utólagos telepités rávezetésére vonatkozólag a kérdést ugy *kellett* feltenni, vajjon *joga* van-e a váltóbirtokosnak ahhoz, addig a *törlésre* vonatkozólag *nem volt szabad* ugyanugy feltenni a kérdést, vajjon joga van-e a törlésre?

Mert a törlés váltóhamisitás, ez pedig semmi egyéb, mint a váltó tartalmának jogosulatlan megváltoztatása, nyilvánvaló, hogy a *jogosulatlan* megváltoztatáshoz *nem lehet joga* a váltóbirtokosnak.

A kérdésnek ily módon való feltevése tehát már magában véve ellentmondás. Ezért természetes, hogy arra a kérdésre, vajjon joga volt-e a váltóbirtokosnak az utólagos telepitést törölni, csak nemmel lehet felelni. Igy tette a kir. Curia is, ezáltal eldöntötte ugyan azt az előtte fekvő esetet, de nem oldotta meg magát a kérdést, nevezetesen nem oldotta meg a kérdést váltójogilag.

Nézetünk szerint abból a czélból, hogy e kérdés váltójogilag helyes megoldást nyerjen, ugy teendő fel, hogy habár az utólagos telepitést törölni a váltóbirtokos jogositva nincs, minő jogi helyzet áll elő a váltókötelezettekre nézve akkor, ha a váltóbirtokos e törlést mégis megteszi? Ez lett volna a helyes kiindulási pont, melynek elfoglalása esetén meg vagyunk győződve, hogy a kir. Curia másképp döntött volna.

A váltótörvény szerint sem szabad váltót hamisitani; de azért a váltótörvény mégis szabályokat állit fel arra az esetre, ha a váltóhamisitás *tényleg* megtörténik.

Erre a kir. Curia idézett itélete nem tartalmaz semmi intézkedést, pedig az lett volna megoldandó, vajjon az a váltóhamisitás, t. i. a törlés, befolyásolja-e és miképp az egyes váltókötelezettek obligóját?

Mert az nyilvánvaló, hogy a törlés megtörténtéből magából még korántsem következik, hogy mindegyik váltóbirtokos, ki a törlést mint kifogást érvényesiti, az obligó alól szabadul is. Disztingválni kell, ugy, amint azt a váltótörvény 82. §-a teszi, mely szerint az a váltójogi szabály áll, hogy a *váltókötelezettség elbirálásánál irányadó a váltónak az a tartalma, mellyel a váltó a nyilatkozat megtételekor birt.*

Ez a jogszabály vagy létezik, vagy nem létezik. Ha pedig létezik, akkor alkalmazni is kell.

A fenti konkrét esetre alkalmazva a dolog igy áll:

Mikor a kifogásoló alperes — elfogadó — a váltót aláirta, azon telepités nem volt. Ez mit jelent? Ez váltójogilag egyebet nem jelent, mint azt, hogy az elfogadó a *lejáratkor* obligóját beváltani ugy tartozik, amint azt vállalta, vagyis a *telepitetlen váltó alapján* váltójogilag felelős.

Midőn a váltóbirtokos azután a váltót utólag telepiti, de azt később törli, nem tett egyebet, mint hogy a váltónak *azt a tartalmát* állitotta helyre, *melyért az elfogadó* felelősséget vállalt, a váltóbirtokos az elfogadótól az az által vállalt obligónak teljesen megfelelően *telepitetlen váltó* alapján követel teljesitést, ehhez pedig váltójogilag feltétlenül joga van; az elfogadó pedig azt vállalván, teljesiteni köteles. Ezért a törlés ellen, midőn az elfogadónak az általa elfogadott tartalommal biró váltót bemutatják és azon az alapon a teljesitést tőle követelik, az uj *elfogadó* sikeres kifogást nem tehet, mert csak azt követelik tőle, aminek teljesitésére magát váltójogilag kötelezte.

Az a körülmény, hogy a váltó időközben telepitve volt, leszámitoltatott, visszleszámitoltatott, szóval sokoldalu pénzügyi és gazdasági rendeltetésének megfelelően körfolyamát megtette, teljesen közömbös az elfogadóra nézve, az ő helyzete a telepités törlése folytán nem változott meg; ő, bármennyire is tekintsük őt «szegény alperesnek», *ily* kifogással nem szabadulhat. Ily ki-

* L. az itéletet az 1913-iki Hiteljogi Dtár IX. számában, Jogt. Közl. 1913. évi 34. számához mellékelve.

** Nagy F. Váltójog 27. §. 42. jegyz. és a Reichsgerichtnek ott idézett itélete.

fogás semmi egyéb, mint rabulisztika, rosszhiszemü eljárás, melyet elősegiteni talán nem hasznos dolog.

Az az ellenvetés, hogy az elfogadó telepitetlen váltót fogadott ugyan el, de az utólag rávezetett telepités folytán most már — habár a telepités töröltetett — az elfogadó minden körülmények között csak telepitett váltóért felelős, semmi egyéb, mint exceptio ex jure tertii, azaz azoknak a kifogását, kik a törlést jogosan kifogásolhatják, a maga javára hasznositja.

Mert az kétségtelen, hogy lehetnek váltókötelezettek, kik a telepités törlését jogosan kifogásolhatják.

Igy pl. a forgató kifogást tehet a törlés ellen, midőn ő *telepitett* váltót forgatott, váltójogi obligójának tárgya telepitett váltó volt; ő csak ilyen váltókért felelős. Övele szemben a törlés hatálytalan.

Ez is a fent idézett 82. §-ból önként folyik.

Látjuk tehát, hogy a különböző váltókötelezettek szempontjából az utólagos telepités törlése más-más hatállyal bir.

Mindezekkel a kérdésekkel a kir. Curia nem foglalkozott és nem is foglalkozhatott, mert beérte annak kijelentésével, hogy a váltóbirtokos nincs jogositva az utólagos telepitést törölni.

Az a körülmény, hogy ugyanazon törlés egyik váltónyilatkozattal szemben hatályos, másikkal szemben pedig nem, nem szól felfogásunk helyessége ellen, sőt azt éppen megerősiti, mert az egyenesen következik a 82. §-ból, melynek máskép nem lenne sem értelme, sem létjogosultsága.

Hogy a kir. Curiának fent idézett itélete az itt felhozott okokból nem tartható helyesnek, kitünik még jobban, ha az itéletnek indokait szemügyre vesszük.

Az egész jogi indokolás csupán abból áll, hogy ha a váltóbirtokos az utólagos telepités jogával már élt, akkor e joga alapján rávezetett telepitést nem törölheti, vagyis — tévedés esetét kivéve — az ekként jogszerüen kitöltött váltó tartalmát többé meg nem változtathatja, mert a változtatás a váltókötelezettek sérelmével járhat.

Ebben az indokolásban a kir. Curia kimondja feleslegesen azt a tételt, hogy a váltó tartalmát megváltoztatni nem szabad. Ezt mi is mondjuk, a törvény is mondja, mindenki mondja. Az, hogy a változtatás sérelemmel *járhat,* nem indok, legalább nem váltójogi indokolás, ha pedig váltójogi indokolás, akkor az csak a 82. §-ra utalhat, mely esetben a mi álláspontunk fogadandó el.

Éppen ebből, hogy az itélet indokolása az itt eldöntendő jogkérdésre vonatkozó részében tulrövid és nem helytálló, és abból, hogy a kir. Curia az ugyan meg nem engedett, de *tényleg* megtörtént törlés joghatályával az egyes váltókötelezettek szempontjából egyáltalában nem foglalkozott, reményt nyujt arra, hogy a kir. Curia alkalomadtán e kérdést ujabbi revizió alá veszi és más megoldásban részesiti. *Dr. Schuster Rudolf.*

Az utóöröklés intézménye a II. Tervezetben.[1]

I. Az utóörökösnevezés hatályának megszünése.

A régi magyar jog szerint az első szerző jogositva volt szerzett vagyonára nézve az öröklés rendjét minden utódjára kiterjedő hatállyal megállapitani. A régi magyar joggal szemben mai jogunk azt a szabályt alkalmazza, hogy az utóöröklés csak egyszer állhat be. Az örökhagyó mai jogunk szerint több utóörököst nevezhet ki oly módon, hogy ezeket az utóöröklés megállapitott sorrendben illesse meg, de ha a sorrendben nevezett utóörökösök egyikére nézve az utóörökösnevezés hatályba lép, a további utóörökösnevezés hatálytalanná válik.

Judikaturánk ezen álláspontja helyes, mert a vagyonnak több nemzedéken át való lekötése egyrészt nemzetgazdasági okokból káros, másrészt a többszöri utóörökösödés az örökös, utóörökösök és ezek hitelezőinek egymáshoz való viszonyában rendkivüli bonyodalmakat idéz elő.

Nincs is véleményeltérés abban, hogy az utóöröklés intézménye lehetőleg megszoritandó.

Az első Tervezet a mai judikaturával szemben a beállható utóörökösödési esetek számát nem korlátozta, de időbeli korlátot állitott fel azon czélból, hogy az örökösnek lekötöttsége egy nemzedék átlagos életkorán tul ne tartson. 1870. §-ában ugyanis az I. T. akként intézkedett, hogy az utóörökösnevezés hatálytalanná válik, ha az örökhagyó halála utáni 32 éven belül meg nem nyilik, kivéve, ha az utóörökös az örökhagyó halálakor él és az utóörökösödés megnyiltát megéri.

Jogirodalmunk kifogásolta, hogy az I. T. szerint az utóörökösödés többször is beállhat, viszont helyeselte a 32 éves határidő felállitását, sőt az utóörökösödési intézmény további megszoritását sürgette.

A további megszoritás mellett foglalt állást az igazságügyminisztériumban szervezett állandó bizottság is.[2]

A T. ennek folytán fentartja a mai birói gyakorlat azon álláspontját, hogy az utóöröklés csak egyszer állhat be. (1644. §.)

Ezen alapelv fentartása mellett azonban a T. részben szükiti, részben tágitja az utóöröklés mai határait.

A szükités abból áll, hogy az utóörökösnevezés hatálytalanná válik, ha az örökhagyó halála után 32 éven belül nem áll be (1643. §.), kivéve, ha az utóörökösödés oly eseménytől van függővé téve, amely az egyenes örökös személyében, vagy az örökhagyó halálakor életben levő utóörökös személyében áll be (1645. §.).

A tágitás viszont abból áll, hogy a T. szerint bizonyos esetben az utóörökösödés többször is beállhat.

Az 1646. §. szerint ugyanis, ha az örökhagyó ivadékait, elődeit, testvéreit, házastársát, vagy e hozzátartozóinak egy részét nevezte örökösöknek, utóörökösül pedig — az örökösök, vagy az utóörökösök személyében beálló eseménytől függően — az örököstársakat, valamint ezeknek gyermekeit, ugy ezen utóörökösökre nézve nem áll a T. azon intézkedése, hogy az utóöröklés csak egyszer állhat be. Ezen körön belül tehát az utóöröklés többször is beállhat, mégis azzal a korlátozással, hogy ha valamelyik örököstársnak a gyermeke, mint utóörökös belép, az ennek örökségére vonatkozó további utóörökösnevezés csak arra az esetre lesz hatályos, ha a gyermek 18. életévének betöltése előtt és ivadék hátrahagyása nélkül hal el.

Nézetem szerint a T. az utóörökösödés ismételt beállásának kérdésében a helyes középutat választotta a mai birói gyakorlat és az I. T. között.

Nem volt helyes az I. T. azon álláspontja, hogy 32 éven belül az utóörökösödési esetek számát nem korlátozta, de viszont tulszigoru a mai birói gyakorlat azon álláspontja, hogy a legközelebbi rokonok között sem engedi meg az utóörökösödés ismételt beállását.

Helyes a T. azon álláspontja, hogy az utóörökösödés ismételt beállását a rokonok legszükebb körén belül megengedi. A főelőadmány[3] helyesen indokolja a T. álláspontját: «.... a többszöri utóörökösnevezést csak abban a körben lehet megengedni, amelyben azt a családi vagyon fentartásának nagy érdekei elkerülhetetlenné teszik. A család körében praedominál az az érdek, hogy a vagyon fentartása ne tétessék függővé az esetleges elhalálozásoktól s az ily véletlen ellenében mód adassék arra, hogy a vagyon átszállását legalább a következő nemzedékre biztositthassa. Többszörös utóörökösödésnek tehát egyáltalán (még a 32 éven belül is) csak az örökhagyó családjának érdekében lehessen helye; de még ebben a körben is csak többrendbeli megfelelő korlátozással.»

Helyes tehát, hogy a II. T. 1646. §-ának keretei között többszörös utóörökösödésnek legyen helye, de nézetem szerint kimondandó, hogy 32 éven tul, még az 1646. §-ban felsorolt személyek között sincs helye az utóörökösödés ismételt beállásának.

Ha ezt az utóbbi korlátot fel nem állitjuk, tulhosszu időre engedjük meg a vagyon lekötését és az utóöröklés ismételt beállásának egész sorozatát tesszük lehetővé, aminek hátrányait a főelőadmány[4] nagyon részletesen és helyesen fejti ki.

Mig az utóörökösödés ismételt beállásának a 32 éves időbeli korlátozását helyesnek tartom, viszont nem helyeslem, hogy az 32 éven tul az esetben maradjon hatályos, ha az utóörökösödés oly eseménytől van függővé téve, amely az egyenes örökös személyében, vagy az örökhagyó halálakor életben levő utóörökös személyében áll be.

[1] Részlet szerzőnek «A II. T. néhány örökjogi reformjának birálata czim alatt legközelebb megjelenő tanulmányából.

[2] Igazságügyi Javaslatok Tára VI. évf. 2. szám. CCXXXII. és CCXXXIII. sz. elvi kérdés.

[3] U. o. 848. old.

[4] U. o. 847. old.

A T. ezen intézkedése szószerint egyezik a N. P. T. 2109. §-ával.

Az a megszoritás, hogy az eseménynek az utóörökös *személyében* kell beállnia, sem nem világos, sem nem indokolt.

Nem világos, mert számos esemény képzelhető, melyről kétes, hogy a T. intézkedése arra alkalmazható-e, vagy sem és nem indokolt, mert ha az utóörökös az örökhagyó halálakor már életben van, semmiféle ráczió sincs abban, hogy őt az utóörökléstől az örökhagyó akarata ellenére megfosszuk, csak azért, mert az esemény, melytől utóöröklési joga függ, 32 éven tul következett be.[5]

Nézetem szerint az örökhagyó halálakor már élő utóörökös ne veszitse el utóöröklési jogát csak azért, mert az esemény 32 éven tul következett be.

Elég, ha a 32 éves határidő az örökhagyó halálakor még életben nem lévő utóörökösökre, az 1646. §. eseteire (utóöröklés ismételt beállása) és a jogi személyekre (1645. §. második bekezdése) szorittatik.

II. Substitutio pupillaris.

A T. épugy, mint az első T. mellőzi a substitutio pupillaris intézményét. A T. szerint tehát serdületlen leszármazójának az esetre, ha ez serdületlen korában halna meg, csak kötelesrészét meghaladó örökrészére rendelhetne érvényesen utóörököst.

A substitutio pupillaris intézményének mellőzését helyesnek nem tartom.

Az I. T.[6] Indokolásában a substitutio pupillaris intézményéről azt mondja, hogy ez az intézmény a római jogban a patria potestas kivételes terjedelmének kifolyása volt, «az atyai hatalom modern felfogása értelmében azonban az ujabb jogrendszerekben többé nem talált helyet. Hazai jogunknak ezirányu specziális szabálya, mely szerint a jobbágy 12 éven aluli és igy végrendelkezésre még nem képes gyermekének serdületlen korban való elhunyta esetére örököst helyettesithetett (Hkv. 3. r. 30. cz. 4.), a földesur háramlási jogával állt összefüggésben (mely szerint különben az ily végrendelet nélkül elhunyt gyermek egész szerzeményi vagyona a földesurra szállt volna) s e háramlási jog megszüntével hatályát vesztette. Ma tehát nálunk is az a szabály, hogy a szülő serdületlen gyermekének örököst nem nevezhet, csak utóörökösnevezéssel terhelheti meg (a kötelesrész sérelme nélkül) a reáhagyott örökséget, ami mellett értelmezés kérdéseül marad fenn, hogy a szülőnek ez az intézkedése, mellyel a gyermeknek örököst rendel, valóban a reáhagyott vagyonra szóló utóörökösnevezésnek lesz-e tekintendő? (V. ö. Curia 47. sz. polg. teljesülési hat. ind.). A modern jogrendszer szelleme értelmében a T. sem tehetett mást, mint hogy az elavult intézményt, mely különben a T. 1818. és 1838. §-aival is ellenkezik, a mai joggal megegyezően mellőzze.»

Az I. T. Indokolása téved, midőn azt mondja, hogy a substitutio pupillaris intézménye a modern jogrendszer szellemével ellenkezik.

Judikaturánk épp legujabban ismételten foglalkozott e kérdéssel és a 47. sz. T. ü. H. ellenére talált módot arra, hogy az örökhagyó által elrendelt substitutio pupillaris érvényesitését lehetővé tegye,

Judikaturánk szerint ugyanis, ha a kiskoru örökös gyámja az utóörökössel oly egyezséget köt, mely a kiskorunak serdült korának elérésével a végrendeleti szabadságot biztositja, ugy ezen egyezség később a kiskoru örökösei által meg nem támadható.[7]

Ez tulajdonképpen nem egyéb, mint a 47. sz. T. ü. H. megkerülése, mert a T. ü. H. szerint csak «a hagyatéknak azon értékére nézve, mely a gyermek törvényes osztályrészét meghaladja, jelölhetnek ki a szülők teljes szabadsággal nemcsak serdületlen, vagy serdült, hanem nagykoru gyermeküknek is utóörököst.»

Judikaturánkban tehát a 47. sz. T. ü. H. ellenére is utat tör a substitutio pupillaris intézménye, ami amellett szól, hogy ez az intézmény nem lehet oly «elavult», mint amilyennek azt az Indokolás feltünteti.

Midőn judikaturánk a T. ü. H.-al szembehelyezkedve a substitutio pupillarisnak kedvez, legkiválóbb magánjogászunk tanitásait követi:

Grosschmid[8] a «Kiskoruak utáni törvényes öröklés»-ről irt tanulmányában következőképpen fejti ki a substitutio pupillarisra vonatkozó álláspontját:

«Minden valamire fejlett örökösödési törvény elismeri a pupillaris substitutio intézményét; hogy a szülő, ha gyermeke serdületlen korában kimulna, ha az arra hagyott vagyonrészből a gyermeket a halál idő előtt elszakitaná: gyermeke helyébe végintézkedhessék és szánhassa a maga vagyonát tekintet nélkül ama gyermek törvényes örököseire. Természetes igazság ez nagyon, hogy a szülei fáradalom gyümölcsét a szülő maga tüzte czéltól el ne terelje a gyermek-halál.»

Dr. Kern Tivadar[9] szerint a 47. sz. T. ü. H. nem alkalmazható, ha a gyermek serdületlen korában hal meg. Ily esetben «az utóörökös-nevezés a gyermek után kötelesrészre jogositottak által kötelesrész czimén megtámadható ugyan, minélfogva annak csak a kötelesrészt meghaladó érték erejéig lesz hatálya, azonban, ha kötelesrészre jogositott nincs, nem áll be a törvényes öröklés, hanem az utóöröklés a végrendelkező szülőről maradt egész vagyonra terjed ki.»[10]

Ugy jogi iróink, valamint judikaturánk tehát nem tekintik a substitutio pupillaris intézményét elavultnak, sőt ellenkezőleg.

A substitutio pupillaris intézménye mellett a következő érvek szólnak:

A törvényes örökösödés szabályai feltételezik, hogy az örökhagyó a törvényben megjelölt rokonait kivánja örököseivé nevezni, az örökhagyónak azonban szabadságában áll — a kötelesrészek sérelme nélkül — vagyona felett tetszése szerint rendelkezni. Ha azonban az örökhagyó végrendelkezésre képtelen, akár serdületlen kora, akár elmebeli állapota miatt,[11] akkor maga az örökhagyó nem képes végrendelkezni, annak a szülőnek pedig, akitől a vagyon reászállt, a T. tiltja meg a kötelesrész feletti rendelkezést és igy a vagyon tovább-szállása a vak véletlenre van bizva. Esetleg épp a vagyon szerzőjének, vagy magának a serdületlen örökhagyónak legnagyobb ellensége lesz a nevető örökös.

Nem látom be, hogy a substitutio pupillaris intézménye elavult volna, nem látom be, hogy nem felelne meg a modern jogrendszer szellemének, hogy az, aki a vagyont szerezte, meghatározhassa, kire szálljon az ő vagyona, ha gyermeke serdületlen korában elhalna.

A modern jogrendszer szellemének épp ellenkezőleg az felel meg, hogy a vak véletlen szerepét a lehető legkisebb mértékre szoritsa.

Dr. Teller Miksa.

---

[5] Strohal a N. P. T. azonos intézkedéséről azt mondja: «Dafür, dass er sich hierbei notwendig um eine gerade in der *Person* des Vorerben, oder des Nacherben eintretendes Ereignis handeln muss, scheint es an einem durchschlagenden Grunde zu fehlen.« (Das deutsche Erbrecht 3. kiadás, I. kötet, 168. oldal, 12. jegyzet.) — U. o. Strohal példákkal kimutatja, hogy mennyire bizonytalan a N. P. T. intézkedése, hogy az eseménynek az utóörökös személyében kell bekövetkeznie.

[6] Indokolás V. kötet, 190 oldal.

[7] Curia 1911 febr. 21. 4304/910. sz. Magánjogi Dtár 1911 65. eset. Curia 1910 jun. 27. 2261/910. Magánjogi Dtár 1910. 186. eset.

[8] Magánjogi tanulmányok I. kötet, 244. oldal.

[9] Dr. Fodor Ármin, Magyar Magánjog V. kötet, 296. s. k. old.

[10] Ugyanez az álláspontja dr. Katona Mórnak (Magyar Magánjog vezérfonala. Második kiadás, 227. oldal).

[11] Substitutio quasi pupillaris.

A bünügyi (kriminalisztikai) intézetekről.*

V. Kriminalisztikai állomás.

A bünügyi intézetnek ismertetett osztálya ugyanazt a hivatást teljesitené, mint az orvostudományi karon a klinika, nevezetesen a kizárólagosan elméleti tanulmányoktól a gyakorlati munkára való átmenetet és a gyakorlati munka szükségleteit szolgálná. *Nem tartoznának ide* — ezt kifejezetten hangsulyoznom kell — azok az intézeti munkálatok, amelyekre már külön intézeteink vannak, amelyek ugyancsak a büntető igazságszolgáltatásnak tesznek szolgálatot, mint pl. a *törvényszéki orvostani*, a *birósági vegyészeti* és a *bakterológiai* intézetek; amióta a büntetőjog melléktudományai oly nagy szerepet játszanak, mind nagyobb és nagyobb területeken mutatkozik azoknak az ismereteknek a köre,

* Az előbbi közl. l. a 34. számban.

amelyek számára nincsenek szakértők, mert kizárólag kriminalisztikai kérdésekről van bennök a szó, amelyekre nem szükséges és nem is képzelhető külön szakértő, hanem csupán a kriminalisztikailag kiképzett büntetőjogász képes azokat kellően elvégezni. Az, hogy ehhez minden ügyészség, minden törvényszék, minden rendőrség székhelyén valaki értsen, teljesen lehetetlen. Ezért szükséges, hogy a bünügyi intézet, amely magában egyesiti azoknak a munkálkodását, akik a bünügyi dolgok iránt különös érdekkel és érzékkel viseltetnek és akiknek a megfelelő segédeszközök, mint könyvtár, laboratorium és muzeum rendelkezésükre áll, az illető hatóságok megkeresésére foglalkozzanak ezekkel a specziális kérdésekkel, amelyeket azután éppen olyan szakszerüséggel kell megoldaniok, mint a többi rendes szakértők az ő szakmunkájukbeli kérdéseket.

És ehhez még egy nagyon fontos ok járul, amely nálunk ujabban folyton érezteti a hatását. Gyakran tapasztaljuk, hogy a bíróság embere a szakértőtől várja olyan bünügyi kérdéseknek a megoldását, amelyekre a szakértő éppen nem adhat felvilágositást, a szakértő azután vagy nem adja meg ezt a felvilágositást, vagy pedig tulmegy a hatáskörén s beavatkozik olyan területre, amely nem az övé, hanem a bünügy emberéé. Más esetekben viszont egyes szakértők, mint legutóbb egy törvényszéki orvos és a birósági vegyész különböztek össze az eseten és a dolog vége korántsem az, ami a közmondás szerint, nevezetesen hogy tertius gaudet, hanem épp az ellenkező, hogy az egésznek a harmadik : a bünügyi eljárás vallja kárát. Ilyen esetekben a százfelé elfoglalt gyakorlati embernek nincs módja utánalapozni, kutatni részletdolgok iránt, ilyen esetekben merül fel a szüksége annak, hogy az ügyet átadja a bünügyi intézet klinikai munkájának. Csak egy példát erre. Annak az eldöntése, hogy pl. egy rejtélyesnek mutatkozó halálesetnél öngyilkosság vagy gyilkosság forog-e fenn, egész bizonyosan nem az orvosszakértő feladata. Ez csak tényeket állapithat meg az ő szaktudásával. A kombináczió a vizsgálóbiró dolga. Már most annak az embernek, aki ilyen esetet keveset látott és együnkre az életben nem eshetik sok, vagy aki mint fiatal albiró először lát ilyent, semmi sem lehet olyan tanulságos, mintha egy intézetben, amely nagy területen a legkülönbözőbb eseteket gyüjti össze, épp ugy mint a klinika a legritkábban előforduló betegségek legsajátságosabb eseteit, tudakozódhatik az iránt, hogy ez vagy az a jelenség, amelyet ő az orvossal megállapitott, milyen más esetekben fordult elő. Reánk nézve kriminalistákra mindig az nyujt érdekességet és vezethet eredményre, ha minél tágabb fogalmunk van arról, hogy mi minden fordulhat elő az élet sajátos változatosságában.

Ilyen munkálatok volnának a következők : lábnyomok kiegészitése, felvétele és értelmezése, különösen tökéletlen és nem tiszta lábnyomok magyarázása ; vérnyomok felvilágositása, lerajzolása, amennyiben ezek nem esnek a törvényszéki orvos vagy az országos birósági vegyész hatáskörébe ; továbbá ujjnyomokról adandó felvilágositások, ugy amint azt ma nálunk az országos bünügyi nyilvántartó hivatal teszi, végül továbbá hamisitások, okiratok, pecsétek, mértékek, sulyok, hamis régiségek, müvészeti tárgyak felett adandó vélemény, a tolvajnyelv és tolvajjelek tárgyában adható felvilágositások, a büntettesek egymással való érintkezésének, menekülési módjainak, a babonának, a czigányok szokásainak tárgyában adandó vélemény, a gyujtogatások tárgyában adandó vélemények, végül vélemények minden olyan bünügyi kérdésben, amely kivül esik az eddigi szakértők müködési körén, különösen pedig a bünügyi lélektan gyakorlati kérdéseiben. Itt lehetne azután egybegyüjteni azokat a bünügyi tudomány számára értékes adatokat, amelyek nálunk mérhetetlen kincset tehetnek ki, de amelyek ismeretlenül vesznek el gyüjtés és irányitás hiányában. A tudományos dolgozás csak egy intézet kebelében tehető, már csak azért is, mert magánuton az adatokhoz, amelyek többnyire iratokból állanak, jutni nem lehet, mig egy intézet az iratokat bármikor megkaphatja és a dolgozók rendelkezésére bocsáthatja. Ez mindenütt rendkivüli nehézsége a kriminológiának, de igy megoldható. Az ily egybegyüjtött adatok azután okulására szolgálhatnak annak is, aki konkrét ügyben, konkrét kérdéssel fordul az intézethez.

A bünügyi intézet minden egyes esetben segitségére állana a birónak és az ügyésznek, amidőn szüksége merül fel annak, hogy a bünügyi intézet emberies eszközei valamely concrét esetben a büntető igazságszolgáltatásnak hasznára lehetnek. Igen természetesen rendezni kellene az intézetnek a viszonyát, akár ugy mint más egyébb szakértőkre és intézetekre ez ma a bünvádi perrendtartásban szabályozva van, vagy akként, hogy az intézet egyenesen átadja helyiségeit arra, hogy a vizsgálóbiró vagy az ügyész ott dolgozhassék és munkálatokat teljesitsen vagy végeztessen.

Didaktikai jelentősége azonban a bünügyi intézetnek abban állana, hogy azok az egyetemi hallgatók, akik az ilyen munkálatokat látják, természetesen amennyiben azt a hivatali titoktartás megengedi, együtt dolgoznak és ezáltal tanulnak. Ez a tanulás nem egyenesen abban állana, hogy megtanulják, hogy a gyakorlatban hogyan kell a dolgokat csinálni, hanem hogy az esetnek elméleti részét, lényegét, jelentőségét megtanulják és lássák azt, hogy hogyan lehet minden egyes esetben segiteni és hogyan kell minden egyes esetben a gyakorlatban magán segiteni. Gondoljunk csak e tekintetben is az orvosi klinikákra.

Igen természetes, hogy hivatalos uton kellene a bíróságokat és ügyészségeket felhivni arra, hogy az intézetet igénybe vehetik és hogy milyen esetek azok, ahol az intézet igénybe vehető. Austriában a cs. kir. igazságügyminiszter 1913 február hó 15-én kelt rendeletével ez is megtörtént a Gross grazi intézetére nézve.

Ez az állomás egyuttal a specialitása a Gross intézetének. Bünügyi laboratoriumok vannak ugyan másutt is. Ezek azonban vagy kizárólag a gyakorlat czéljait szolgálják, mint p. o. Lüttich, Drezda, Roma, Páris, Madrid, Kristiania, Hamburg laboratoriumai és a mi bünügyi nyilvántartó hivatalunk laboratoriuma, másfélék pedig kizárólag az egyetem kebelében vannak, mint p. o. Lausanneban. A Gross intézetét azért találom e tekintetben is követendőnek, mert az a gyakorlatnak és az elméletnek az együttmüködését tünteti fel a legtökéletesb módon.

VI. Tudományos Közlöny.

A tudományos munkára semmi sem buzdit annyira, mint az a tudat, hogy amit az ember létesit, azt irodalmi uton elhelyezheti, sőt sok esetben abban, hogy a munkálkodó munkásságának anyagát értékesiteni tudja, igen hasznos és buzditó kényszer rejlik arra, hogy uj és jó munkához fogjunk. Ennélfogva szükséges egy oly folyóirat, amely egyfelől állandóan értesitsen az intézetnek munkásságáról és eredményéről, másfelől pedig az intézetben munkálkodóknak tudományos munkálatait közre bocsássa. Az talán teljesen közömbös, hogy egy uj közlöny inditassék, avagy pedig egy már létező folyóirat szereztessék meg erre a célra, sőt talán az utóbbi még czélszerübbnek mutatkozik. E tekintetben mi hazánkban találnánk módot abban a folyóiratban, amelyet Angyal Pál egyetemi tanár inditott meg épp a közelmultban «Bünügyi Szemle» czimen és amely egész kétségtelen, hogy a legnagyobb készséggel fogja megnyitni hasábjait az ilyen munkálatok számára.

(Bef. köv.) *Dr. Kármán Elemér.*

Az angol munkásvédelmi törvény legujabb judikaturájából.

Az angol *common low* kártérítési részének s ezzel kapcsolatban a munkásvédelem sokat hangoztatott modern szocziális követelményeinek egyik leghatalmasabb kodifikáczionális alkotása mind e mai napig az 1906. évi angol munkásvédelmi törvény, a «Workmen's Compensation Act 1906» (6 Edw. 7., c. 58), amely körül rövid nehány éves életbenléte óta is egészen impozáns birói gyakorlat fejlődött ki s a rá vonatkozó judikaturában olykor nagyon is figyelemreméltó határozatokkal találkozhatunk. Ezeknek az elvi döntéseknek kétségbe nem vonható eredménye máris az, hogy Angolországban a munkások és munkaadók közötti viszony szabályozása, melynek hiányos volta éppen az ottani hatalmas ipari vállalatok s a virágzó kereskedelem nagymérvü kiterjedettsége folytán a jelzett törvény megalkotása előtt annyira érezhető volt, ma már a lehetőségig tökéletes. Ennek a mindenesetre irigylésreméltó eredménynek bekövetkezéséhez lényegesen hozzájárult az angol törvényhozás következő évi idevágó alkotása, a Workmen's Compensation Act 1907 is, mely sikeresen egészíti ki amannak kártérítési intézkedéseit. Időnként találunk majd módot arra, hogy közelebb hozzuk olvasóinkhoz az e törvények körül állandóan fejlődő joggyakorlat je-

lentékenyebb intézkedéseit, ezentul is szóvá tévén egy-két esetet a közelmult hónapok judikaturájából.

A «*Jenkins contra Standard Colliery Company*»-ügyben a Court of Appeal a kártéritési jogosultságot nem állapitotta meg. B. munkás, ki az alperes kőszénbánya-társaság bányaüzemében éjjeli munkára volt alkalmazva, a mult év deczember 25-én vérmérgezésben meghalt. A per folyamán bizonyitást nyert az, hogy két héttel az elhalálozás napja előtt, éjszakai munkája közben, egy nehéz kő zuhant a B. karjára s az e miatt keletkezett véraláfutások okozta foltokat hazatértekor mindjárt mutatta is B. a feleségének. Ámde az is kétségtelenné vált, hogy ugyanekkor az asszony egy erősebb karczolást is vett észre a férje hüvelykujján. Az orvosi vélemény szerint a B. halálát a karczolás okozta infekczióból keletkezett vérmérgezés idézte elő. A *County Court*-nak ez ügyben eljárt birája helyt adott a felperes keresetének azzal az indokolással, hogy habár teljesen határozott bizonyitékot nem szolgáltattak a per adatai arra nézve, hogy a szeptikus mérgezés szülte bántalom tényleg a B. munkája közben s az alperes társaság kőszénbányájában okoztatott, minthogy azonban jogszerüen következtethető, hogy a halál okául megállapitott sérülést, illetve vérmérgezést B. csakis a bányamunka közben szenvedte: a felperes keresete jogos. A *Court of Appeal* azonban ezt a következtetést nem fogadta el, a keresetet elutasitotta, mert szerinte kétség forog fenn aziránt, hogy B. a sérülést valóban az alperes szolgálatában szerezte.

Az «*Edmunds contra Owners of Ship Peterston*»-perben már egységes volt a biróságok véleménye, bár szerintünk lényegében ugy áll a dolog, hogy a jogkérdés felett a vita éppenséggel nincs kizárva. D. az alperes hajótulajdonosok egyik gőzhajóján, mint másodgépész volt alkalmazásban; a hajó akkor a Fekete-tenger egyik kikötőjében állomásozott. A téli nagy hidegben D. egy kisebb kályhát állitott be a saját kabinjába; ezt a hajó fő-gépésze megengedte ugyan neki, azonban azzal a határozott utasitással, hogy a kályhát a kabin melegitésére csakis napközben használhatja, mig a kályha éjszakai fütését — tüzesettől félve — kereken megtiltotta neki. D. azonban a kályhát 1911 február 9-én éjszaka, a tilalom daczára, alaposan befütötte s másnap reggel D.-t holtan találták a kabinjában. Az egybehangzó orvosi vélemény szerint a halál oka: a kályhából az éj folyamán kiözönlő füstokozta fulladás. A *County Court* itélete határozottan megállapitotta az alperesek kártéritési kötelezettségét, mert a baleset az alperesek szolgálatában, annak tartama alatt keletkezett, az pedig el nem vitatható, hogy D.-nak a kabin fütésére nélkülözhetlen szüksége lehetett. A felebbezési biróság (Court of Appeal) helybenhagyta a County Court itéletét.

A «*Stevens contra Insoles Limited*»-kártéritési perben, mely ugyancsak az 1906. évi Workmen's Compensation Act 1. és 2. §-ai alapján indittatott — egy fiatalkoru fiu balesetéről van szó — ki az alperes czég kőszénbányájában volt munkásként alkalmazva. A sérülés idején atyja és egy másik munkás-ember társaságában dolgozott, miközben egy leszakadt kődarab a fiun sulyosabb testi sérülést ejtett. Mindjárt ennek megtörténte után a fiu, atyjával együtt jelentette az esetet az alperesi czég üzemvezetőjének, ki aztán a baleset minden lényegesebb körülményeit feljegyezte a sérült fiu és atyja jelenlétében. Az alperes czég üzletszabályzatának pedig van egy ilyen tartalmu rendelkezése: «Bármely egyén, ki a bányában, vagy amellett valamelyes testi sérülést szenvedett, tartozik erről, mielőtt a bánya területéről eltávoznék, az igazgatónak, az igazgató helyettesének vagy az üzemvezetőnek jelentést tenni». Az alperes czég ezzel szemben azt vitatta a per folyamán, hogy a szolgálatadók a balesetről semmi olyan értesitést nem kaptak, amilyet a hivatkozott törvény 2-ik §-a határozottan megkiván és ennek folytán az alperesek kárt szenvedtek. A *County Court* a keresetet az alperes czég védekezése alapján elutasitotta.

A felebbviteli biróság, a *Court of Appeal* azonban helyt adott a felperes felebbezésének, kimondván, hogy habár a balesetről szóló jelentést a fiu és atyja nem sajátkezüleg (in his own handwriting) jegyezték be, ami annak megtörténtét kétségtelenné tehetné, mindazonáltal a jelen esetben nem tesz különbséget az a körülmény, hogy az alperes üzemvezetője a balesetre vonatkozó tényállást a sérült és ennek atyja jelenlétében vette fel, miért is az az eljárás tökéletesen megfelel a törvény 2. §-ában foglalt kivánalmaknak és miután a kártéritési kötelezettséget megállapitó balesetről az alperes czég kellő időben s a megkivánt alakszerüségek közt értesült, a czégre semmiféle kár nem háramolhatott.

Egyéb esetekről a következő alkalommal. *Zsoldos Benő.*

Észrevételek a kir. Curia jogegységi tanácsának 2. sz. polgári döntvényéhez.

Az ezen kérdésben megindult vita lezárása előtt legyen szabad röviden reflektálnom a Jogtudományi Közlöny 33. és 34. számaiban elhangzott azon birálatokra, amelyekben dr. Misner Ignácz ügyvéd és dr. Kain Albert urak e tárgyban irt és a Jogtudományi Közlöny 32. számában megjelent czikkemet méltatták.

Fejtegetéseim lényege az volt, hogy az alkalmazottak nyugdijszerződése a kereskedelmi törvény rendelkezései alá eső életbiztositási ügyletet képez; a kereskedelmi törvénynek az életbiztositási szerződésre vonatkozó rendelkezéseivel pedig ellentétben áll a kir. Curia 2. sz. jogegységi döntvénye.

A megjelent két birálat megegyezik ugyan egymással abban a végeredményben, hogy a jogegységi döntvény tételes jogszabályt nem sért, azonban érvelésükben sajátságos módon ellentétbe kerülnek egymással és mindegyik a fenti álláspontnak épp azt a részét fogadja el helyesnek, amelyet a másik helytelennek minősit.

Dr. Misner ur szerint érvelésem akkor lehetne helyes, ha igaz lenne az, hogy az alkalmazottak nyugdijszerződése életbiztositási ügyletet képez. Szerinte azonban «az életbiztositásnak nyoma sem található e jogviszonyban.»

Ezzel ellentétben dr. Kain ur viszont konczedálja, hogy a nyugdijalapoknak és tagjaiknak egymáshoz való viszonya az életbiztositási ügyletek kategóriájába vonható, sőt fejtegetéseit épp erre az alapra épiti, szerinte azonban téves az a felfogás, amely ellentétet lát a 2. sz. jogegységi döntvény és a kereskedelmi törvénynek a biztositási ügyletekre vonatkozó rendelkezései között.

Bár rabulisztikának tartanám, ha e két felfogás közötti ellentétből a magam álláspontja javára kivánnék következtetést levonni, nem tartottam érdektelennek e két birálat szembeállitását.

Dr. Misner ur szerint az alkalmazottnak a nyugdijpénztárba való belépése által azért nem létesül életbiztositási szerződés, mert a nyugdijra vonatkozó megállapodás a szolgálati viszony keretében keletkezvén, ez pusztán csak a szolgálati szerződésnek egyik mellékhatározmánya. Nincs tehát életbiztositási, hanem csak szolgálati szerződés.

Ugy vélem azonban, hogy dr. Misner ur — egyébként mindvégig érdekes — fejtegetései során figyelmen kivül hagyta, hogy maga a törvény mondja meg — és pedig semmi kétséget fenn nem hagyó — világos definiczióban, hogy mikor kell valamely jogviszonyt életbiztositási szerződésnek tekintenünk. A kereskedelmi törvény határozott rendelkezése (498. §.) szerint az oly ügylet, amely által az egyik fél dijfizetési kötelezettségével szemben a másik fél valamely személy élettartamától, egészségétől, vagy testi épségétől függő fizetési kötelezettséget vállal, «*életbiztositásnak tekintetik.*»

E tényálladéki elemek fenforgása esetén tehát maga a törvény zárja ki világos definicziójával a vita lehetőségét, pusztán csak annak vizsgálatát hagyván fenn, vajjon a konkrét esetben meg vannak-e az ügylet tényálladéki elemeiként megkivánt törvényi feltételek?

Hogy pedig e tényálladéki elemek kétségtelenül fenforognak és hogy az alkalmazottak nyugdijszerződésében teljesen ugyanaz a két fizetési kötelezettség áll egymással szemben, amelyek a törvény értelmében az életbiztositási szerződés tartalmát képezik, volt már alkalmam kimutatni és ezt maga dr. Misner ur sem vonja kétségbe. Nem a törvényben megkivánt feltételek hiánya, hanem a feleknek egymáshoz való specziális — szolgálati — viszonya az, amely — szerinte — az életbiztositási szerződés létrejöttének és elismerésének akadályát képezi. Ámde a kereskedelmi törvény az életbiztositási szerződést kizárólag objektiv alapon határozza meg. Ha a törvényben meghatározott tárgyi feltételek fenforognak, az ügylet létrejött, tekintet nélkül az ügyleti feleknek egymáshoz való kötelmi viszonyára. Vajjon állithatjuk-e, hogy pl. az adás-vételi, vagy fuvarozási ügylet stb. a kereskedelmi törvény 336., illetve 393. §-aiban megkivánt ösz-

szes feltételek fenforgása daczára nem jött érvényesen létre, csak azért, mert az ügyleti felek szolgálati, avagy bármi egyéb kötelmi viszonyban állanak egymással?

A szolgálati szerződés tartalmát kimeriti a felek azon megállapodása, amellyel a munkavállaló szolgálatok teljesitésére, a munkaadó pedig ezen szolgálatok dijazására kötelezi magát. Az ezen tulmenő megállapodás és kötelezettségvállalás — aminő az alkalmazottnak a nyugdijpénztár irányában vállalt fizetési kötelezettsége — már kivül esik a szolgálati szerződés keretén és igy arra vonatkozólag már az ezen további megállapodás által létesülő ujabb ügyletre fennálló törvényi rendelkezések irányadók.

A dr. Misner ur által hangsulyozott princzipium, mely szerint «főnök és alkalmazott jogviszonyukat korlátlanul szabályozhatják», bár sulyos visszaéléseknek és igazságtalanságoknak forrása, mégis de lege lata tagadhatatlanul igaz. Valósággal erkölcsi katasztrófát jelentene azonban ennek az elvnek tulhajtása és morállal, törvénnyel szemben való alkalmazása még a szolgálati szerződés határain tulmenő területeken is. Hiszen ezzel az elvvel és ily értelmezés mellett még a főnök és alkalmazott közötti uzsoraszerződés is polgárjogot nyerne. Ha tehát főnök és alkalmazott között a biztositási ügylet minden tárgyi feltételét tartalmazó szerződés jön létre, az ezen szerződésre fennálló törvényi határozmányok feltétlenül irányadók és azoknak alkalmazásától nem tekinthetünk el pusztán csak azért, mert az ügyleti felek között szolgálati viszony áll fenn.

A gazdaságilag gyengébb biztositottnak a biztositó vállalatok esetleges tulkapásaival szemben való megvédelmezése volt a törvényhozó intencziója, amikor érvényteleneknek deklarálta a biztositási feltételeknek a törvénnyel ellenkező kikötéseit. Mennyivel inkább indokolt és szükséges, hogy a törvény védelmétől ne fosztassanak meg azon biztositottak sem, akikkel szemben mint biztositó, munkaadójuk szerepel! Hiszen a biztositó intézetek között fennálló szabadverseny módot ad a biztositottnak arra, hogy utasitsa vissza a valamely biztositó intézet által megállapitott terhes szerződési feltételeket és biztositását ott kösse meg, ahol enyhébb, méltányosabb feltételekre talál. Ámde az alkalmazott nyugdijbiztositási szerződésének megkötésekor nem élvezheti a szabad-verseny előnyeit, az nem kereshet magának más nyugdijintézetet, hanem exisztencziája, kenyere elvesztésének terhe mellett köteles az eléje tett nyugdijszabályzatban foglalt feltételeket ugy elfogadni, ahogyan azokat a munkaadó megalkotni jónak látta.

Méltányossági és czélszerüségi okok tehát nemcsak nem gátolják, de szükségkép megkövetelik, hogy a szolgálati viszony keretében létrejött biztositási szerződések is — feltéve, hogy az életbiztositási szerződésnek a törvényben felsorolt tárgyi feltételeit tartalmazzák — nyujtsák legalább azt a védelmet a biztositottnak, amelyet a törvény minden más esetben és mással mindenkivel szemben megadott.

A tárgyi feltételek tekintetében dr. Misner ur csak egyetlen aggályt hoz fel; és pedig, hogy az alkalmazott a nyugdijjárulékot nem egészben, hanem csak részben fizeti. Ámde a törvény a dijnak egyáltalán leendő kikötését már elégségesnek tartja az életbiztositási szerződés létrejöttéhez és nem tekinti lényegesnek, hogy mily összegü dij, illetve a dijnak mily hányada esik az alkalmazott terhére. Ha az alkalmazott semmi dijat nem fizetne, akkor természetesen nem lehetne szó biztositási szerződésről és akkor nem is lenne törvényi korlátja a nyugdijszabályok tetszés szerinti kikötéseinek.

Igy azonban a nyugdijszerződés az életbiztositási szerződésnek minden tárgyi feltételét tartalmazván, az életbiztositási szerződésre megállapitott törvényi rendelkezések a magánalkalmazottak nyugdijszerződésére is alkalmazást kell, hogy nyerjenek.

Dr. Kain ur szerint a 2. sz. jogegységi döntvény ezen döntvényi rendelkezésekkel sem áll ellentétben. Érvelésével azonban a saját álláspontjának a megczáfolása mellett épp az ellenkező felfogást erősiti meg.

Dr. Kain ur szerint a nyugdijszabályzat azon kikötése, melynek értelmében az alkalmazott kilépése esetén a nyugdijszerződés megszünik, a törvénynek és pedig a KT. 505. §-a 2. pontjának rendelkezésével teljesen megegyező. Az alkalmazott kilépése folytán ugyanis nem következhetvén be többé azon esemény, amelynek bekövetkeztétől a fizetés függővé tétetett, a szerződésnek az idézett törvényhely értelmében meg kell szünnie.

Ám helyezkedjünk a dr. Kain ur álláspontjára, de vonjuk le annak teljes törvényi konzequencziáját.

A KT. 505. §-a kötelezőleg elrendeli, hogy az esetben, ha a biztositás az ezen §. 2. pontjában megjelölt okból szünik meg, a befizetett dijak egyharmada a biztositottnak visszaadandó.

Ha tehát igaz az, hogy a nyugdijszerződés megszünésének a KT. 505. §-ának 2. pontja képezi a törvényi alapját, akkor a törvénynek világos és a KT. 507. §-ának tilalma folytán a felek diszpozicziójával hatályon kivül sem helyezhető cogens parancsa értelmében a befizetett dijaknak legalább egyharmada feltétlenül visszatéritendő az alkalmazottnak. Nyilvánvalóan helytelenül állapitja meg tehát dr. Kain ur a KT. 505. §-a alapján, hogy a kérdéses döntvény, amelynek értelmében az alkalmazott egy fillér dijat sem követelhet vissza, megegyezik a törvénnyel, amelynek épp a dr. Kain ur által felhivott szakasza rendeli el a dijak egy részének visszatéritését.

De tovább megyek. A döntvény alapjául szolgált esetekben az alkalmazottak csakis a saját nyugdijbefizetéseiket követelték vissza. Mivel pedig az alkalmazottak — dr. Kain ur szerint is — csak felét, vagy egyharmadát fizetik a biztositásuk fejében befizetett összes járulékoknak, az alkalmazottak által visszakövetelt nyugdijjárulékok rendszerint nem is haladták meg a konkrét biztositásra befizetett összes dijaknak a törvény értelmében visszatéritendő egyharmadát. Vagyis tehát a dr. Kain ur álláspontja odavezet, hogy a visszakövetelt nyugdijjárulékok rendszerint teljes összegben visszatéritendők lettek volna. Ez pedig épp az ellenkezője annak, amit a jogegységi döntvény kimondott és amit dr. Kain ur beigazolni akart.

Meg kell szünnie dr. Kain ur szerint a nyugdijbiztositási szerződésnek a dijfizetés elmulasztása miatt is, azért, mert — mint mondja — a munkaadó nem lesz bolond, hogy továbbfizesse a nyugdijjárulékot.

Ha ez igy van, ennek ismét csak az a törvényi következménye, hogy az alkalmazott nyugdijbefizetései visszatéritendők.

Előrebocsátva, hogy a nyugdijalapoknak a munkaadótól különálló és önálló jogi személyiségét sem közigazgatási hatóságaink, sem bíróságaink el nem ismerik, kétségtelen, hogy a dr. Kain ur szuppozicziója szerint a nyugdijpénztártól különálló személyiséggel nem biró munkaadó az, aki a biztositási szerződés megszünését okozza. Erre az esetre pedig a kereskedelmi törvény (486. §.) világos rendelkezést tartalmaz és pedig azt, hogy a befizetett *összes* dijak a biztositottnak visszatéritendők.

Bármelyik, dr. Kain ur által megjelölt szerződésmegszünési okot fogadjuk is el tehát helyesnek, mindkét esetben arra az eredményre jutunk, hogy az alkalmazott által befizetett nyugdijjárulékok a törvény értelmében visszatéritendők.

Dr. Kain ur további érveléseire kiterjeszkedő reflexiók csak a vita elnyujtását okozhatnák, ezért csak annyit óhajtanék további fejtegetéseire megjegyezni, hogy azok téves voltát a biztositásjogi fogalmak kellő elhatárolásának hiánya, igy különösen a szerződés tárgya és megszünési esetei, valamint a megtámadási (KT. 475. §.) és megszünési (KT. 505. §.) okok közötti különbségek szem elől tévesztése okozza. Argumentumai pedig — a kifejtettek szerint — éppenséggel nem czáfolják meg azt az álláspontot, mely szerint a kérdéses döntvény a kereskedelmi törvény rendelkezéseit sérti, meg van azonban czikkének az az elvitathatatlan értéke, hogy meggyőző érveket produkált az ellenkező, tehát az általa megczáfolni kivánt azon felfogás mellett, hogy a 2. számu jogegységi döntvény ellentétben áll a kereskedelmi törvénynek az életbiztositási szerződésre vonatkozó rendelkezéseivel.

Dr. Hódos Béla.

A csődön kivül köthető kényszeregyezség szükségességéről.

Az igazságügyi őszi munkaprogramm szokatlanul gazdag és tartalmas voltát minden elfogulatlan biráló kell, hogy teljességgel elismerje, mégis a magunk részéről égetően szükségesnek s valóban el sem odázhatónak tartjuk azt, hogy a csődön kivül köthető kényszeregyezségről szóló törvénytervezet a legközelebbi jövőben megfelelő elintézés czéljából a törvényhozás elébe utaltassék.

Közel három évtizede annak, hogy az illetékes kereskedelm · s ipari körök ezen a kereskedelmet s ipart felette érdeklő törvény

meghozatalát sürgetik, jelentéseik egyre visszhangozzák ezen reform szükségességét, a jogászi közvélemény szintén akként van meggyőződve, hogy a biróságon kivüli egyezség és a csődbeli kényszeregyezség mellett a csődön kivül köthető kényszeregyezségre is nagy szükség van s habár a vonatkozó törvényhozási előmunkálatok is befejeződtek, még sincsen remény arra, hogy ezen, szinte már tulérett igazságügyi reform a közel jövőben megvalósittassék.

Pedig a legutóbbi években uralkodó általános pénzügyi kalamitás, amelynek hatása alatt jelenleg is állunk s amelyből való kibontakozásra, legalább ezidőszerint alapos kilátás sincsen, ugyancsak indokolttá tenné, hogy ebben a kérdésben a döntő lépések a jelen igazságügyi kormánytól már megszokott eréllyel megtétessenek.

Egyszerüen hivatkozunk a budapesti kereskedelmi s iparkamaránál vezetett szakértői feljegyzésekre, amelyek szerint az 1911. év folyamán a fizetésképtelenségek száma 1782, a csődöké 552-őt tett ki. Az 1912. év folyamán a fizetésképtelenségek száma 2000. a csődöké pedig 787-re emelkedett.

A folyó év statisztikai adatai még nem állanak rendelkezé sünkre, de a hivatalos lap vonatkozó rovatának figyelemmel kisérése után tulzás nélkül állithatjuk, hogy ezek még az eddigieknél is szomorubbak lesznek s hogy különösen az alaki csőd megnyitásával végződő fizetésképtelenségek száma szinte ijesztő mérvben s egyre emelkedik.

Ezek a számok minden szónál ékesszólóbban demonstrálják azt, hogy a csődön kivüli kényszeregyezség törvénnyé kodifikálása országszerte általánosan érzett hiányt lesz hivatva pótolni, kiváltkép azért, mert a biróságon kivüli egyezség létrejövetelének esélyei oly bizonytalanok, hogy az állami közbelépés ma már igazán elkerülhetetlen.

Sajnos, de igaz, nálunk, főkép a kereskedelmi csődöknél, még mindig találkoznak elvétve olyan hitelezők, akiket a kereskedői szolidaritás szelleme vagy egyáltalában, vagy nem kellő módon hat át. A kereskedői szolidaritás hiánya törvényileg pótolandó, mert nem lehet eltürni azt, hogy egynéhány hitelező sokszor mindennémü ok nélkül, sokszor az üzleti összeköttetés rövidségére, esetleg az adós csalárd eljárására való indokolatlan utalással a biróságon kivüli egyezség létrejövetelét meghiusitsa, avagy a már-már létrejött egyezséget oknélküli türelmetlen eljárásával, a hitelezők összességének, az adósnak, de meg a köznek egyaránt nagy hátrányára teljességgel felboritsa.

Ezek az okok s főleg a kisebb mérvben érdekelt hitelezőknek általánosan ismert intranzigens álláspontja valóban azt a meggyőződést kell, hogy keltse, hogy ezen a téren végre elhatározóan kell cselekedni. Minden késedelem ujabb meg ujabb exisztenciák tönkretételét jelenti, amelyek pedig ennek a törvénynek az égisze alatt megóvhatók s fejlődőképesek lehettek volna.

Ugy hisszük, hogy ezen közgazdasági s jogi vonatkozásaiban teljesen előkészitett reform közeli megvalósulásának figyelemre méltó akadály utját nem állja s az igazságügyi őszi munkaprogrammba minden fennakadás nélkül be lesz illeszthető.

Dr. Pásztor Emil.

Különfélék.

— **Az uj ügyvitel életbeléptetéséhez.** A következő levelet kaptuk: Budapesten tudvalevőleg a VI. ker. kir. jbiróságnál próbálják ki az uj perrendtartás életbeléptetése alkalmával meghonositani kivánt ügyrendi szabályokat. Véleményem szerint helytelen a kisérletezést Budapesten eszközölni, mert itt hiányosak és alkalmatlanok a rendelkezésre álló eszközök és helyiségek a kisérletezésre.

Nem kivánok ez alkalommal e kérdés részletes tárgyalásába bocsátkozni; talán találok reá még alkalmat. Csupán betekintés czéljából van szerencsém mellékelten megküldeni egy végzésformulárét, amelyet ugy látszik sokszor kénytelenek igénybe venni. E végzésből kitünik, hogy a VI. ker. járásbiróságnál igen gyakran eltünnek az idéző-végzések kézbesitését igazoló vétivek és emiatt a felperes hetek, sőt esetleg csak hónapok multán juthat itélethez.

Emiatt azonban nem lehet mulasztással vagy hanyagsággal vádolni a kezelőszemélyzetet, mert nem ők a hibásak. Csak meg kell nézni az irattári helyiséget, ahol tudvalevőleg az uj rend szerint a kezelésnek legnagyobb része bonyolódik le és ahova az *összes* első tárgyalásra szóló idéző-végzés és a mulasztási itéletek vétive befut, meg kell tekinteni e vétivek óriási tömegét, a személyzet csekély voltát, amely ennek a rengeteg vétivnek az elreponálásával foglalkozik és főképpen a helyiség szük voltát és akkor nem lehet csodálkozni, ha az ilyen végzésekről már formulárét kellett készitteni, azt sokszorositani kellett és már épp oly természetesnek találják azokat, mint akár az idéző-végzéseket. Egyszerre hármat kaptam.

A végzés másolata: . . . . felperesnek . . . . alperes elleni perében a kir. járásbiróság, tekintettel arra, hogy az *alperesi vétiv elkallódott*, a mulasztás következményeinek kimondását alperessel szemben mellőzi, egyben a keresetet tárgyalására ujabb határnapul az 1913. évi szeptember hó 15. napjának 11 óráját tüzi ki, stb.

— **A szatmári bíróságokat,** ugy a törvényszéket, mint a járásbiróságot a megnövekedett ügyforgalom az igazságszolgáltatás csődjébe juttatta. A törvényszéken még 1911. évben 22,000 iktatószám volt, mely most 1913-ban, már augusztus havában 35,000-ig emelkedett. A szaporodás háromnegyedrészben a váltó, kereskedelmi és csődügyekre esik, melyeknek egyetlen referens kezén való elintézése teljesen megrekedt. A pertárból 4—5 hónap előtt beterjesztett darabok elintézetlenek, váltókifogásokra 2—3 hónap mulva tüzetnek terminusok további 2—3 hónapra. A leiró személyzet a háromszoros munkaszaporulatnál is ugyanannyi, mint azelőtt volt, s igy történhetik meg, hogy a nagysokára elkészitett itéletek a kiadóból 3—4 hónap mulva expediáltatnak. Felebbezések ugyancsak három hónap alatt terjesztetnek fel. A készen beadott sommás végzések és végrehajtási kérvények kiadását is többször kell sürgetni, mert 2—3 hétig is eltart, mig kézbesitésre kerül a sor.

Nem kevésbé elmaradott a járásbiróság sem, hol a keresetre az első tárgyalások is háromhónapos határidejüek. A biró mellett ugyanazon kis szobában egyidejüleg a joggyakornok is tárgyal. Az óriási ügyforgalmat 2—3 rosszirásu dijnok bonyolitja. A birói határozatok telve helyesirási hibákkal, fontosabb végzések is nyolczadnyi elhasznált papirszeleteken, legtöbbször olvashatatlan gépnyomással adatnak ki.

Az ügyvédek állandó zugolódása és panasza eredménnyel nem jár s a lassu kezelés már türhetetlen. A jogkeresőket károsító tulzott takarékossági rendszer felső helyen mindazonáltal a legnagyobb elismerésre talál, mert a törvényszék elnöke a budapesti ker. és váltótörvényszék elnökévé lépett mostanában elő, a járásbiróság vezetője pedig Ferencz József-renddel nyugdijaztatott. Hogy a fejetlenség teljes legyen, a négy sommás biró közül, a nyári szabadság miatt, jelenleg csak egy müködik. Ez látja el ezidőszerint egy 40 ezer lakosu városnak és 70 községnek jogi forgalmát.

— **Kereskedelmi szocziálpolitika** czim alatt dr. *Rácz Lajos* debreczeni kereskedelmi és iparkamarai m.-titkár a M. Tud. Akadémia által a Magyar Keresk. Csarnok Széchenyi-alapjából dijazott dolgozatát kiadta. A 280 oldalra terjedő kötet felöleli a kereskedelmi alkalmazottak jogi, gazdasági és társadalmi helyzetét minden oldaláról, nagy sulyt helyez a bel- és külföldi jogirodalomra és joggyakorlatra. Állásfoglalásaiban a munka óvatos; iparkodik tárgyilagosnak lenni.

— **Karteljogi kérdések.** *Dr. Liebmann Ernő* budapesti ügyvédnek lapunk f. é. 27., 28. és 29. számaiban megjelent értékes dolgozata különlenyomatban megjelent.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Az uj osztrák kinematográf-rendelet** főbb intézkedései a következők:

Nyilvános mozgófénykép-előadáshoz a helyhatóság által kibocsátandó *engedély* szükséges, melynek hatálya 1—3 évre terjed és nem örökölhető, sem át nem ruházható.

Terjedelem tekintetében az engedély olyképpen is korlátozható, hogy az csak természeti jelenségek bemutatására vonatkozik. Az engedély megadásánál a szükségességre is figyelemmel kell lenni. Meghatározott esetekben nem szabad engedélyt adni, más esetekben a már létrejött engedélyezést vissza kell vonni. Az üzemet *bérbe adni* tilos; helyettest állitani pedig csak hatósági engedélylyel lehet. Mindegyik engedélyező hatóság egy *katasztert* vezet az engedélyezésekről.

Az engedélyes nem adhat elő oly képeket, amelyekre nézve a *censor* az előzetes jóváhagyást meg nem adta. Minden filmet előzetesen be kell mutatni az engedélyt megadó helyhatóságnak, amely mellett négy tagból álló czenzura-bizottság működik. Megtagadandó a jóváhagyás oly filmektől, melyeknek előadása valamely büntetendő cselekmény tényálladékát volna alkalmas megállapitani, vagy a köznyugalmat és rendet veszélyeztethetné, avagy erkölcsellenes lenne.

Tizenhat éven alóli fiatalkoruak előtt pedig oly filmeket sem szabad előadni, melyek őket erkölcsi vagy szellemi szempontból hátrányosan befolyásolhatnák.

Az engedélyt ugynevezett *czenzura-jegy* kiosztásával adják meg ; ennek hatálya csak az engedélyező helyhatóság területére és a kézbesitést követő egy esztendőre terjed ki. Ha később derül ki, hogy a film előadását egészben vagy részben meg kellett volna tiltani, a tilalom utólag is kibocsátható.

Fiatalkoruak (16 éven aluliak) előtt csak olyan filmek adhatók elő, melyek ilyen előadásokra külön jóváhagyattak.

Templomok, iskolák, nevelő-intézetek, óvodák, kórházak, stb. közvetlen közelében kinematográf-szinház nem nyitható.

A többi intézkedések a schlam-ra, hirdetésekre, stb. vonatkoznak.

— **A hiányos áru használatának és az ügylettől való elállásnak egymáshoz való viszonyára** nézve érdekes itéletet hozott a német Reichsgericht 1913. évi május 2-án 532/912. sz. alatt. E szerint a kikötött vagy törvényi kellékeknek meg nem felelő mü használata nem minden esetben zárja ki az ügylettől való elállás lehetőségét.

Az itélet indokaiból kiemeljük a következőket :

«Azt, hogy az elállás jogáról lemondás fenforog-e, mindig az eset körülményei alapján lehet eldönteni A hiány felfedezése utáni három első hónapban erről annál kevésbbé lehet a jelen esetben szólni, mert alperes ez idő alatt állandóan a hiányok kijavitásával volt elfoglalva. A későbbi időben pedig felperes az alperes rendelkezésére bocsátott, de ezáltal át nem vett gép használatát nem hagyhatta abba, hacsak a keresetforrását képező hajóüzemet be nem akarta szüntetni.

A hiányosnak talált, gázra berendezett gép nyilvánvalóan az előbb használt petroleummótort volt hivatva pótolni. Tehát amennyiben a hajó nem vitorlára volt berendezve, a szállitott gép minden hiányossága daczára is megtakaritani engedte a drága vontatási költségeket.

Ezen szempontból kiindulva helyesen fejtette ki a felebbezési bíróság, hogy felperesnek, ki a gép beszerzésére tekintélyes összeget áldozott, meg kell engedni, hogy a gépet, amennyiben lehetséges, használja, ami egyébiránt alperes érdekében is van, mert ezáltal kártérítési kötelezettségének terjedelme csökken, hiszen a nem teljesités miatti kártérités azon nyereség megtérítésére is kiterjed, melyet felperes a gép kifogástalan működésének esetében elért volna. Ennélfogva a gép használatba vétele az ügylettől való elállás jogától nem fosztotta meg felperest.»

— **Üzletátruházás és védjegyhasználati jog.** Egy közkereseti társaság javára védjegy lajstromoztatott be. A védjegy a közkereseti társaság két tagjának családi czimerét tüntette fel ; fölötte a czég mint felirás szerepelt. Az üzletet a közkereseti társaság később átruházta.

A felebbezési bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy a védjegyhasználati jog az üzlettel együtt átment az üzletátvevőre, tekintve, hogy ez az átháramlás szerződésileg nem lett kizárva, pedig arról kifejezetten intézkedtek a felek, hogy a czéghasználati jog nem megy át.

A német birodalmi bíróság 1913 márcz. 18-án hozott 550/912. számu itéletében ezzel ellentétesen döntött, lényegileg a következő indokolással :

Bizonyos, hogy szabályként az üzletátvevőre megy át azon védjegyek használati joga is, melyek az üzlet köréhez tartoznak. Jelen esetben azonban a védjegyben a czégmegjelölés is előfordul ; a régi czéget pedig az üzletátvevő a szerződés világos rendelkezése folytán nem használhatja. Ennek folytán szorgosan vizsgálni kell, hogy a kereskedelmi forgalom felfogása és érdekei szerint a szerződő felek bona fide értelmezett akarata a czéghasználat kizárása daczára a czég megjelölésével ellátott védjegy átszállásának megengedésére irányult-e. Ennek eldöntése annál inkább szükséges, mert még az is kérdéses, hogy a czéget benfoglaló védjegyhasználat a kereskedelmi forgalom felfogása szerint már czéghasználatnak tekintendő-e.

— **Az általános meghatalmazás terjedelme.** Ha valaki arra nyert meghatalmazást, hogy egy részvénytársaság alapitására szükséges lépéseket megtegye, jogositottnak tekintendő minden olyan nyilatkozat megtételére, mely az eset sajátos körülményeinek mérlegelése mellett kivánatosnak mutatkozott. Tehát nemcsak az essentialia és naturalia negotii, hanem az accidentalia negotii is meghatalmazása körébe eshetik, igy pl. az alapitás előmozditói részére joghatályosan igérhetett ingyenrészvényeket. Csak egészen rendkivüli megállapodásokat nem létesithet, melyeket a megbizást adó előreláthatólag nem fogadna el. (Német birodalmi bíróság 1913 ápr. 25-én hozott II. 668/912. sz. határozata.)

— **Kezességvállalásnál jogkövetkezménnyel biró megtévesztésnek** nem tekinthető az, hogy a kezes aláirásának megszerzésekor azt állitották, hogy az aláirás csak formalitás s hogy az alapon való felelősségre vonásra nem kerül soha a sor. A felebbezési bíróság megállapitotta ugyanis, hogy csak annak kötelezésnélküli kilátásbahelyezéséről volt szó, hogy a kezesség gyakorlati jelentőséggel nem fog birni ; ezen nyilatkozatnak kötelező jelleg nélküli volta iránt nem lehettek tévedésben a kezességi nyilatkozat aláirói sem, kik egyébként mint szövetkezeti igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagok kereskedelmi ismeretekkel is mindenesetre rendelkeztek. Ha hasonló szóbeli nyilatkozatoknak jelentőséget tulajdonitanánk, a kétségtelen kezességi nyilatkozat elveszitené minden erejét, ami ismét alkalmat adna a kereskedelmi forgalom nagymérvü veszélyeztetésére. (Német birodalmi bíróság 1912 október 12-én hozott 93/12. III. sz. itélete.)

— **Keresetkézbesités a váltónak fizetés végetti bemutatását helyettesiti.** A váltójogi igény az elfogadóval szemben független a váltó bemutatásától ; erre csak oly czélból van szükség, hogy az elfogadó késedelembe essék. Azon általános szabály, hogy naptárszerüleg meghatározott lejárati nap esetében az adós-késedelem megintés nélkül bekövetkezik, a váltóelfogadóval szemben azért nem nyerhet alkalmazást, mert hiszen nem is tudhatja, hogy a lejárat napján kinek kezéhez fizessen, ki a váltó birtokosa s hogy ez a fizetés ellenében hajlandó-e az ellenszolgáltatást eszközölni, nevezetesen a nyugtázott váltót kiadni. Ez a bizonytalanság azonban a kereset kézbesitésével éppugy megszünik, mint a váltónak fizetés végetti bemutatásával. Ettől a pillanattól kezdve a váltóadós oly helyzetbe jut, hogy a váltóhitelező jogosultságáról meggyőződést szerezhet, tehát késedelembe esik, ha a hitelezőt haladék nélkül ki nem elégiti. A váltókereset kézbesitése a váltónak fizetés végetti bemutatásával egyjelentőségü. (Kammergericht 13. polgári tanácsának 1913 márcz. 17-én hozott határozata.)

Fiatal ügyvéd, jelenleg a főváros egyik legnagyobb irodájának vezetője szeptember közepén előkelő fővárosi irodában irodavezetői állást vállalna, esetleg társaságba lépne jobb irodával biró ügyvéddel. Czim : Dr. J. ügyvéd Budapest, V. ker. Percel-Mór u. 1. sz. 14908

Vidéki gyakorlattal biró, sommás és telekkönyvi ügyekben és a német nyelvben jártas ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Dr. Bernáth Samu, mohácsi ügyvéd. 14913

Szeptember tizenötödikére teljes jártassággal biró, tótul értő jelöltet keres dr. Adler Ignácz, Vágsellye. Fizetés megállapodás szerint. 14914

Ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Fizetés havi 140 K. Dr. Mezei Manó, gödöllői ügyvéd. 14923

Fiatal ügyvéd, ki némi tőkével rendelkezik, átvenne jóforgalmu vidéki irodát, lehetőleg banküggyészséggel birót. Esetleg társulna fővárosi ügyvéddel. Válaszok «Biztos jövő» jeligére a kiadóba kéretnek. 14924

Főszerkesztő : **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos : **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő : **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 37. szám. Budapest, 1913 szeptember 12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Szladits Károly* kir. táblai biró: Az elismert törvénytelen gyermek öröklése. — *Alföldy Ede*, a nagybecskereki kir. törvényszék elnöke: Lapozgatás a magyar polgári törvénykönyv tervezetének második szövegében. — *Dr. Klein Ede* szepsii ügyvéd: Közvetett és szolgabirtok a II. Tervezetben. — *Dr. Sichermann Bernát* budapesti ügyvéd: A váltóra vezetett utólagos telepitésnek törlése. — *Dr. Nyárády László* budapesti ügyvéd: A joggyegységi tanács 2. számu polgári döntvényének indokolása. — *Dr. Fürst Mátyás* budapesti ügyvéd: A törvényhozás biztonsága. — Jogirodalom: *Dr. Staud Miklós* kir. táblai tanácsjegyző: Darvai Dénes dr.: A tárgyi jog bölcsészetének formális kérdései. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az elismert törvénytelen gyermek öröklése.

Anélkül, hogy a kérdés érdeméhez hozzá akarnék szólni, néhány megjegyzést kell tennem dr. Beck Salamon ügyvéd urnak e lap f. évi 35. számában megjelent czikkére. Az igen tisztelt czikkiró ur ugyanis a tervezetet több helyen félreértette és azért fejtegetései több irányban a tervezet téves megitélésére szolgálhatnának alapul.

Egyik állitása, hogy az elismert törvénytelen gyermek örökségét a tervezet kötelesrész erejével nem biztositja. A tervezet szövegéből az ellenkező álláspont egészen kétségtelenül kiderül — mint arra már más helyütt * rámutattam — még pedig az 1529. és az 1784. §-ok egybevetésével. Az utóbbi §. kimondja, hogy az örökhagyó «ivadékát» kötelesrész illeti. Már most igaz, hogy az elismert törvénytelen gyermek nem «ivadék» (89. §. első és negyedik bek. és 230. §.). Ámde az 1529. §. egész általánosságban kimondja, hogy ott, ahol az *öröklési jog* szabályai az örökhagyó ivadékáról tesznek említést, ezalatt az örökhagyónak elismert törvénytelen gyermekét is érteni kell. Az ivadék kötelesrészének szabályai ehhez képest az elismert törvénytelen gyermekre is kiterjednek, amire az 1787. §. első bekezdésének második mondata kifejezetten is utal.

Azt mondja a t. czikkiró ur, hogy az 1544. §. második bekezdésébe «vaskos hiba» csuszott bele. «Vaskos hiba» kissé erős kitétel, melynek alkalmazása evidens hibát tételez fel. Ez esetben hibáról nem lehet szó, csupán a czikkiró ur nem gondolta végig az összes lehetőségeket. A czikkiró ur szerint, ha az elismert törvénytelen gyermek az 1541. §. alapján «a hagyaték egészében törvényes örökös», akkor vele szemben nem lehet ági öröklést támasztani, mert az ági rokon feltétlenül beleesik az 1534. §-ban megjelölt örökösök körébe. Ez az érvelés igy nem állhat meg. A kérdés nyitja ott van, hogy az ági öröklésre jogosult nem törvényes «örökös», hanem hagyományos. Lehetséges tehát, hogy a szülői vagy nagyszülői csoportba tartozó rokon a törvényes örökösi jogról lemondott, vagy az örökhagyó őt abból kirekesztette, anélkül, hogy a lemondás, vagy a kirekesztés az ági hagyományra is kiterjedne. Az ági hagyományos joga tehát ez esetben érintetlenül marad, anélkül, hogy törvényes örökös lehetne. Már most az 1544. §. bekezdése világosan kimondja, hogy az ivadékkal szemben (s az 1529. §. szerint ebbe beleértendő az elismert törvényes gyermek is), nem lehet ági öröklési igényt támasztani. (Ez a tétel egyuttal megadja a feleletet a czikkiró ur másik kifogására is, hogy t. i. szerinte külön ki kellene mondani, hogy az ági öröklés az elismert törvénytelen gyermeknek az 1530—1531. §-on alapuló örökségét nem csorbithatja.) Igy az ági hagyományos az elismert törvénytelen gyermek, mint egyedüli örökös ellen semmi részben sem léphetne fel, tehát kevesebb joga lenne vele szemben, mint amikor oly rokon a törvényes örökös, aki az elismert törvénytelen gyermeket a törvényes örökösök sorrendjében megelőzi. Ezt az eredményt korrigálja ki az 1544. §. első bekezdése, midőn kimondja, hogy az 1541. §. esetében az elismert törvénytelen gyermek örökségének csak az a fele mentes az ági hagyomány alól, amelyet már az 1530—1531. §-ok szerint is örököl.

A t. czikkiró ur szerint továbbá «*hiányzik* itt is csakugy, mint a törvényesitésnél, sőt a házasság általi törvényesitésnél is intézkedés, hogy a gyermek a törvényesitő, illetve elismerő atya rokonaival rokoni viszonyban fog-e állani és ennek hijján nem lesz örökjoga az atya képviseletében az atyai rokonok hagyatékában sem». Ha a czikkiró ur itt érdemben akarja helyteleniteni, hogy az elismert törvénytelen gyermek nem helyettesiti apját az atyai rokonok utáni öröklésben, ugy erről nem kivánok vitába bocsátkozni, csak azt jegyzem meg, hogy a házasságkötéssel történt törvényesités esetében ez nincs is igy, mert az ilyen gyermek atyai oldalon is *teljesen* törvényes, miként azt a 102. §. kétségtelenné teszi és ehhez képest atyai rokonai után is örököl. Az azonban nem áll, mintha e kérdésekre nézve a tervezet nem intézkednék; a kir. kegyelemmel való törvényesitésre nézve a 118. §. világosan kimondja, hogy a törvényesités hatálya az atya rokonaira (egy kivétellel) nem terjed ki; az elismerés pedig nem teszi a gyermeket «ivadékká», tehát nem alapit rokoni köteléket az elismert gyermek és az atya rokonai közt.

Már pedig a lemenők, felmenők és oldalágiak öröklése — kivéve az elismert törvénytelen gyermeknek atyja utáni öröklését — a törvényes rokoni kapcsolatot tételezi fel (1530. §., ivadék, 1534., 1544. §§.).

Az indokolás hiányának egy rossz és egy jó oldala van. Rossz oldala, hogy könnyen félreértheti a tervezetet, aki szerkezetével még nem teljesen ismerős. Jó oldala viszont, hogy a birálók félreértéseiből is kiderül, mi az, amit a tervezetben félre *lehet* érteni és amit ennélfogva nem árt világosabban szövegezni. Ebből a szempontból még azok a biráló észrevételek is hasznosak, amelyek a tervezetet intencziói ellenére magyarázzák. Ide esnek a t. czikkiró ur fent emlitett észrevételei is. Ha azokkal szemben a tervezet helyes értelmére utaltam rá, nem azért tettem, hogy a t. czikkiró ur birálatának érdemét kisebbitsem, hanem csak azért, hogy a további vitatkozás ne terelődjék esetleg téves irányba.

Dr. Szladits Károly.

* Jogállam 1913. évf. 6. sz. — L. dr. Beck S. urnak lapunk jelen számának *Különféle* rovatában megjelent megjegyzéseit.

Lapozgatás a magyar polgári törvénykönyv tervezetének II. szövegében.

ELSŐ RÉSZ. SZEMÉLYI ÉS CSALÁDI JOG.

Első czim. Személyek.

Első fejezet. Az ember.

2. §. Azok az okok, amelyekre való tekintettel a Főelőadmány szükségesnek tartotta a teljeskoruság jelenlegi határának a leszállitását, egytől-egyig általános érdekek szolgálatában állanak. Ellenben azok az okok, amelyek alapján a Tervezet uj szövege visszatért a 24 éves korhatárhoz, csak kivételes érdekek szempontjából állják meg a helyüket. Az uj szöveg eszerint már amiatt

is kifogás alá esik, mert kivételes esetekre nem szabad általános szabályt alapitani.

A 24 éves korhatár mellett kétségtelenül nyomatékos érv az, amely szerint abban az életkorban, amidőn a katonai kötelezettséget kell teljesiteni, az önjoguság hátrányos volna. Ez az érv is csak kivételes érdekekre van tekintettel, de még ebből a szempontból sem állja ki a birálatot. A katonai szolgálaton kivül is fordulnak elő esetek, amidőn az emberek ügyeiknek személyes ellátásában tartósan akadályozva vannak. Ha ezeket megkérdeznék, hogy kell-e nekik hivatalosan kirendelt gondnok, nem valószinü, hogy akadna közöttük olyan, aki lemondana arról a jogáról, hogy maga válassza meg megbizottját. Tudjuk, hogy még a rabok sem szoktak kérni abból a kedvezményből, hogy hivatalosan kirendelt gondnok kezelje vagyonukat, hanem inkább maguk választanak megbizottat.

Az önjoguság szempontjából különben is nem az a döntő kérdés, hogy a személyen kivül fekvő körülmények akadályozzák-e az ügyek önálló ellátását, hanem kizárólag a szellemi épség és érettség az irányadó. A külső körülményeknek az önjogusághoz nincsen semmi közük.

A 24 éves korhatár hivei nem az egész társadalmat, hanem ennek csak egyes rétegeit féltik a korai teljeskoruságtól. Ha ennek az aggodalomnak volna is alapja, ez legföljebb arra szolgálhatna okul, hogy kivételes szabályok alapján kivételes beavatkozások történjenek és minthogy egyesek érdeke kivételes rendszabályokkal is kellően megóvható, semmi szükség sincs arra, hogy amiatt, mert talán egyeseknek nem való a korai teljeskoruság, a nagy többséget is megfosszuk az önállóság áldásaitól.

Hogy az önjogusághoz szükséges érettség a 20-ik életév betöltésével rendszerint bekövetkezik, erre nézve nem nehéz kézzelfogható bizonyitékot találni.

A napszámos, a cseléd, a munkás, a földmivelő, az iparos és a kereskedő 20 éves korában már maga szokott föntartásáról gondoskodni, az önfentartásra való képességnél pedig különb érettségi bizonyitvány alig képzelhető. Az emlitett társadalmi állásokban a 20 éves ifju legföljebb akkor szorul a törvényes képviselőre, vagy a gyámra, ha ennek a közremüködése a gyámügyi törvényeknél fogva elkerülhetetlen. Ily gyámkodás csak nyüg és mint szükségtelen rossznak több a hátránya, mint amennyi haszonnal jár. Más társadalmi rétegekhez tartozó ifjakra nézve a 20-ik életéven tul tartó gyámság a gondtalan és felelősségmentes élettartam meghosszabbitását jelenti, de azokat, akik véres verejtékkel küzdenek a létért, a tulságos gyámkodás eltávolitja az amugy is messze eső czéljuktól.

Azt a mértéket, amelyet a nagykorusitásoknál alkalmazni szokás, minden 20 éves ifju vagy leány, ha épeszü, megüti és ennélfogva a 20 éves normális embereknek teljeskorusága ma is csak azon mulik, hogy nem kérelmezik nagykorusitásukat. Azt nyilván nem fogja senki kétségbe vonni, hogy minden 20 éves ifjut vagy leányt, ha normális, nagykorusitani lehet. Ez a körülmény kétségtelenné teszi, hogy az önjogusághoz szükséges érettség a 20-ik életév betöltésével rendszerint bekövetkezik. Eszerint az emberek nagy többségének cselekvési szabadsága azért marad a 20 éves életkoron tul is még négy évig korlátozva, mert kivételesen akadnak olyanok, akik 20-ik életévük betöltésével sem válnak érettekké az önjoguságra.

Amiatt, hogy gyöngeelméjü és gyöngejellemü emberek is vannak, talán még nem szükséges mindenkire a gyöngeelméjüek és gyöngejellemüek mértékét alkalmazni.

A nők többnyire 20 éves életkoruk betöltése előtt mennek férjhez és válnak teljeskoruakká. Merült-e föl valaha panasz amiatt, hogy ezeknek a nőknek a korai önjoguság ártalmukra vált volna? Pedig különösen azokon a vidékeken, a hol az emberek a müveltség legalacsonyabb fokán állanak és ennélfogva leginkább rászorulnak a gyámkodásra, a leányok már 15 éves korukban válnak menyecskékké anélkül, hogy önjoguságuk bárkiben aggodalmat keltene.

A 24 éves korhatár mellett tölhozatott, hogy különösen a vagyonosabb néposztályok gyermekeit kell a korai teljeskoruságtól félteni a miatt, mert könnyelmüségre hajlanak. A könnyelmüek megvédésére kivételes rendszabályokat lehet alkotni és nincs szükség arra, hogy egyes léhák kedvéért a komoly munka emberei haladásukban megakasztassanak. Különben is alighanem téves az a fölfogás, amely szerint a korai önjoguság a könnyelmüekre nézve föltétlenül veszedelmes. Az önállósitás a felelősség érzetét fölszokta ébreszteni és ily belső rugók hamarább terelik az embert a jó utra, mint a külső korlátok. A kiskoruság, a felelőtlenség tudata már sok könnyelmü lépésnek lehetett egyedüli előidézője.

A teljeskoruság jelenlegi határának a leszállitása esetében tapasztalható volna, hogy az ifjuság megkomolyodása hamar hozzáigazodnék az uj rendhez és a komolyságnak az a foka, amely jelenleg a 24-ik életévhez füződik, ezentul hamarabb jutna kifejlődéshez.

Ami egyébként a tékozlást illeti, az önjogu nem tékozolhat el többet, mint amennyit a könnyelmü kiskorutól az uzsorások kizsarolhatnak. A két tékozlás között még az a külömbség is fönnáll, hogy az uzsorások kezébe került kiskorut nagyobb erkölcsi züllés veszedelme környékezi, mint az önjogu tékozlót.

Bármily egyszerü legyen is a nagykorusitási eljárás és bármily liberálisan járjanak el a gyámhatóságok, a legegyszerübb és legliberálisabb nagykorusitási eljárás sem pótolhatja a teljeskoruság határának a leszállitását, mert éppen azokra a társadalmi osztályokra nézve, amelyeknek legnagyobb szükségük van a korai teljeskoruságra, a nagykorusitás intézménye majdnem megközelithetetlen. Ezek az emberek általában járatlanok a törvénykezés tömkelegében és különben sincs idejök a nagykorusitásnál elkerülhetetlen sok utánjárásra. Abból tehát, hogy a nagykorusitások aránylag ritkán fordulnak elő, még nem következik, hogy az emberek ritkán érzik a teljeskoruság hiányát. Azt is tekintetbe kell venni, hogy az önjoguság szüksége gyakran hirtelen merül föl és mire a nagykorusitás kieszközölhető volna, a kérdés aktualitása megszünik.

A cselekvési szabadságnak a 20-ik életéven tul való korlátozása nemcsak egyéni érdekeket sért, hanem nemzetgazdasági szempontból is nyilvánvaló a kártékony hatása.

Az az eredmény sem volna megvetendő, hogy a teljeskoruság jelenlegi határának a leszállitásával tömérdek gyámkodás, még pedig improduktiv gyámkodás, válnék fölöslegessé.

Ne felejtsük el, hogy az élet néhány évtizednél tovább nem tart s hogy abból nincs vesztegetni való. Kár minden pillanatért, amelyet az ember alapos ok nélkül, korlátozott állapotban tölt el. A jogok teljessége nélkül értékes életről alig lehet szó.

6. §. Az «akaratelhatározást kizáró vagy korlátozó» kifejezés a szabály határozottságának az előmozditását czélozza, de a czélt nem éri el. Az elmebaj nem zárja ki az akaratelhatározást, csakhogy ily akaratelhatározás rendszerint nem alkalmas érvényes jogügylet létesitésére. Másrészről lehet elmebeteg valaki anélkül, hogy ügyeinek kellő ellátására képtelen volna. A mániákusok, például, attól a gondolatkörtől eltekintve, amelyre nézve elméjük meghibbant, rendszerint nem különböznek a józaneszüektől és nem is szorulnak mindég gyámságra. De még abban az esetben is, ha az akaratelhatározás alatt kizárólag az érvényes jogügylet létesitésére alkalmas akaratelhatározás volna csak érthető, az akaratelhatározási képesség a fogalom tág voltára való tekintettel, nem fogadható el a gyámság-aláhelyezés szükségének a megállapitására biztos mértékül. Az ügyek kellő ellátására vonatkozó képesség megbizhatóbb és könnyebben kezelhető mérték volna és fölöslegessé tenné egyéb körülmények mérlegelését.

A 6. §. 1. és 2. pontjának összevonása mellett a szabályt következően kellene szövegezni:

«1. aki elmebeteg vagy gyöngeelméjü és emiatt ügyeit kellően ellátni nem képes».

Második czim. Házassági jog.

A házasság erkölcsi alapjának nem válik hasznára az, hogy a nőnek a házasságot majdnem egyedüli kenyérkereső pályául kell tekintenie és hogy számtalan anyagi érdeknek a házasságon keresztül vezet az utja. A nő gazdasági függőségének ma már türhetetlenek a következményei. Azoknak a szolgálatoknak, amelyeket valamikor egyedül a nő teljesitett a család irányában, nagy részét ma már a társadalom vállalta át, ellenben a nőnek megnövekedett igényei, a gazdasági függőségnél fogva még mindig egyedül a családtól várják kielégitésüket.

A gazdasági függőség a kitartottság szomoru szerepére kárhoztatja a nőt és majdnem harczképtelenné teszi abban a tekintetben, hogy a családi körön kivül juthasson kenyérkeresethez.

Abba, mint megmásithatatlanba bele kell törődnünk, hogy a nőt a család részére teljesen kisajátitani ma már nem lehet. Az erre irányuló törekvések hiábavalóknak bizonyultak, sőt azt eredményezik, hogy a nők a család irányában még a változott viszonyoknak megfelelő kötelességeiket sem teljesitik kellően.

A hozomány intézménye is annak a kornak a maradványa, amidőn a férj a nőnek nem egyenjogu társa, hanem inkább gyámja és gazdája volt. A férjnek gazdai és gyámi jogai legnagyobbrészt megszüntek, ellenben az azokkal járó kötelességei megszaporodtak, mert a nőnek csak az igényei növekedtek meg, de arra nem nyilt elég tere, hogy megfelelő gazdasági harcképességre tegyen szert. Ez az oka annak, hogy a házasságkötésnél az anyagi érdek a vonzalom érdekét háttérbe szoritja, s hogy aránylag olyan kevés a házasság és különösen a boldog házasság.

A hozomány intézménye a nő gazdasági alárendeltségén alapszik és ennélfogva a gazdasági függőség utjának az egyengetéséhez a hozomány törvényes szabályozásának a mellőzése is hozzátartozik.

A gazdasági egyenjogusitás folyományaként a tartási kötelezettséget is akként kellene szabályozni, hogy a házastársak csak akkor volnának egymás eltartására kötelezve, ha a másik házastárs magát saját vagyonából és keresményéből el nem tarthatná.

A hitbér sem illik bele már a mai viszonyok keretébe és ennélfogva annak a törvényes szabályozását is mellőzni kell.

Harmadik czim. Rokonság.

Első fejezet. Rokonok és sógorok.

A Tervezet, amely kiváló gondot fordit előnyös nemzeti sajátságaink konzerválására, a rokonság és sógorság meghatározására vonatkozó szabály megalkotásánál, a meggyökeresedett nemzeti fölfogás figyelmen kivül hagyásával, kizárólag idegen példák után indult.

A magyar nép fölfogása és a Tervezetben foglalt jogszabály között áthidalhatatlan ellentét van. Ki hallotta, például, hogy valaki apósát, vagy mostoha-gyermekét sógorának nevezte volna? Ki hinné, ha a férj rokonokról beszél, hogy akkor feleségének a rokonairól nincsen szó? Mit szólna a feleségem hugának a férje, ha azt mondanám, hogy ő nekem nem sógorom?

Ha a jog a fogalom lényegére nézve nem képes átalakitani a közönséges fölfogást, akkor alkalmazkodnia kell az utóbbihoz. Arra valóban semmi szükség nincsen, hogy a jogszabály és a közönséges fölfogás kaczagtató ellentmondásban álljon.

A magyar ember szemében a rokonság köréhez nemcsak azok tartoznak, akik az emberrel vérségi összeköttetésben állnak, hanem a feleségnek felmenő és lemenő ágbeli rokonai is. Meg kell tehát különböztetni vérrokonokat és közönséges rokonokat.

Magyar fölfogás szerint sógorsági viszonyban áll az egyik házastárs a másik házastárs oldalvérrokonaival és a másik házastárs sógorságával is. Az egyik házastárs rokonai, vérrokonai és sógorai a másik házastárs rokonaival, vérrokonaival és sógoraival szintén sógorsági viszonyban vannak. A «magyar sógorság» elnevezése is mutatja, hogy a magyar embernek speciális fölfogása van a sógorságról.

A Tervezet 89. és 90. §-ai helyébe a következő szabály volna ajánlatos:

89. §. «Rokonság azok között van, akik vérségi összeköttetésben állnak (vérrokonok). Ezenkivül a házasságból is rokonság keletkezik és a házasság következtében a házastárs rokonsági viszonyba kerül házastársának egyeneságbeli rokonaival (rokonok).

A vérrokonok annyi iziglen rokonai egymásnak, amennyi a vérrokonságukat közvetitő nemzés.

A házastárs egyeneságbeli vérrokonai a másik házastársnak annyi iziglen rokonai, mint a hány iziglen vérrokonai az egyik házastársnak.

90. §. «Az egyik házastárs oldalvérrokonai a másik házastársnak sógorai. Ezenkivül sógorságban áll az egyik házastárs a másik házastársnak nem vérbeli rokonaival és sógoraival, továbbá az egyik házastársnak sógorai és nem vérbeli rokonai a másik házastárs sógoraival és nem vérbeli rokonaival.

A sógorságnak három foka van. Elsőfoku sógorság a házastárs és házastársának oldalvérrokonai közt létezik. Másodfoku sógorságban a házastárs házastársának sógoraival és nem vérbeli rokonaival áll. Harmadik fokban az egyik házastárs sógorai és nem vérbeli rokonai a másik házastárs sógoraival és nem vérbeli rokonaival vannak sógorságban».

Annak a meghatározása, hogy mi az egyeneságbeli és oldalágbeli rokonság, legföljebb tankönyvbe való.

Azt a kérdést, hogy a házasságon kivül született gyermek rokona-e atyjának, már csak szavazás fogja eldönteni. Ujabb indokolás már hiábavaló. Legföljebb azt lehet még fölhozni, hogy a magyar példabeszéd szerint a vér nem válik vizzé és ennélfogva annak a kimondása, hogy a házasságon kivül született gyermek és atyja nem rokonok, a magyar nép fölfogásával sem egyeztethető össze.

(Folyt. köv.) *Alföldy Ede.*

Közvetett és szolgabirtok a II. Tervezetben.

A 355—357. §-ok kritikai fejtegetése.

Nevezzük a 357. §. alá szubszumált személyeket rövidség okából «birtokszolgák»-nak. (A német jogtudomány is a Besitzdiener kifejezést használja.) Nézzük, mily jogokkal bir a birtokszolga, harmadik személyekkel és minőkkel bir birtokfőnökével szemben.

A II. T. 365. §-a értelmében azokat a jogokat gyakorolhatja, még pedig harmadik személyek ellen, melyek a birtokost a a 361. §. szerint megilletik. Vagyis tilos önhatalom ellen jogos védelemmel élhet. Továbbá tettenkapás esetében akár erőszakkal is elveheti a tettestől az ingó dolgot.

A 363. és 364. §-on alapuló jogok és követelések a birtokszolgát egyáltalán meg nem illetik. A birtokfőnök ellen pedig a birtokszolgának abszolute semmiféle joga nincsen. Nézzük már most, hogy fest ez a jogállapot a gyakorlatban? Az apa a 357. §. szerint kétségtelenül birtokszolga, vagy mint a II. T. mondja: «birtokosszámba nem megy», mivel ő a dolog felett a tényleges hatalmat másnak (pl. kiskoru fia) nevében, mint annak képviselője gyakorolja. Arra az épületes eredményre jutunk, hogy az apa csak a 361. §-on alapuló jogokat használhatja a tilos önhatalmat gyakorló *harmadik személy ellen*, a 363. és 364. §-on alapuló jogokat azonban nem. Vagyis jogos védelemmel élhet, tettenkapás esetében erőszakkal is visszaveheti az ingó dolgot. Ellenben az ingatlant vissza sem veheti, a peres eljárást pedig egyáltalán meg nem indithatja.

Ki van tehát a pervitelre jogositva, ha a kiskoru fiu vagy lány, mondjuk 14 éves, vagy annál is fiatalabb? Az apa nem, az csak birtokszolga, kit a 363. és 364. §-on alapuló jogok meg nem illetik, a kiskoru nem, hiszen ő a P. P. 70—72. §-ai értelmében perképességgel nem bir.

Sőt, miután a birtokszolga a birtokfőnök ellen birtokjogi védelemmel abszolute nem bir, a kiskoru gyermek apját bármikor szabadon kihelyezheti, a kezelése alatt álló összes ingó és ingatlan dolgokat tőle bármikor erőszakkal is elveheti, mig az apa az erőszakos gyermeke ellen még a 361. §-ban szabályozott jogos védelemmel sem élhet. És e gyönyörüséges jogi helyzet a képviselet összes eseteiben ismétlődnék. De a legsulyosabb fegyvert nem is használtam.

Mily képtelen helyzet áll be, ha az egyesület, alapitvány, (II. T. 19. §.) részvénytársaság, szövetkezeti gazgatói, felszámolói a II. T. 357. §-a értelmében birtokszolgáknak minősittetnek?

Ha az egész gondolatsorozatot végiggondoljuk és az iménti fejtegetéseket itt applikáljuk, akkor ezeknél a misztikus személyeknél tényleg a jogi miszticizmus büvkörében tévelygünk.

De ettől a képtelen jogi helyzettől eltekintve, flagrans ellentét tátong a 355. és a 357. §. között. Az apát kiskoru gyermekének vagyonára haszonélvezeti jog illeti. (II. T. különösen 191. és az ott hivatolt §-ok.) Ő tehát a dolgot a «dolgot» terhelő jogon birja». Ő tehát a 355. §. értelmében kétségtelenül «birtokos». Miután azonban a «dolog» felett a tényleges hatalmat másnak (kiskoru gyermeke) nevében, mint annak képviselője gyakorolja, a 357. §. értelmében birtokosszámba nem megy, ő egyszerü birtokszolga.

Kérdem már most, az apának jogi helyzete mely szakasz

szerint minősitendő, a 355. §. vagy a 357. §. szerint «birtokos» ő, vagy «birtokosszámba nem megy.» Melyik szakaszt alkalmazzon azután a biró a konkrét esetben? A 355. vagy a 357. §-t? A II. T. 180. §-a értelmében «az atyának joga és kötelessége, hogy kiskoru gyermekének vagyonát kezelje». Tehát oly jogon birja a dolgot, mellyel «a dolog időleges birtoka jár.» Vagyis a 355. §. szerint «birtokos», a 357. §. szerint pedig, miután a tényleges hatalmat a dolog felett másnak (kiskoru gyermekének) nevében, mint annak képviselője gyakorolja, «birtokosszámba nem megy.»

Ugyanez az ellentét ismétlődik a II. T. 37., 41., 46., 49. §-ai szerint a férj és feleség közt fennforgó viszonyban. A 204. és 205. §. szerint az anya és kiskoru gyermeke közti viszonyban. A 257. §. szerint a gyám és gyámolt, a 332. és következő §-ok a gondnok és gondnokoltja közt.

Az I. T. 510. és 523. §-a közt még nem tátongott ez az antinomia. Még pedig abból az okból, mivel az 510. §. nélkülözte az ominozussá vált kitételt, «aki a dolog felett a tényleges hatalmat másnak nevében, mint annak képviselője gyakorolja», mely kétlakiságánál fogva a képtelen ellentétet okozta.

Pedig a kodifikáló bizottságot a leghelyesebb intencziók vezették. A német polgári törvénykönyv (B. G. B.) és annak alapján az I. T. tudvalevőleg teljesen ignorálta a képviselet tanát a birtokjog terén.

Évezredes jogfejlődés eredményei azonban el nem fojthatók azáltal, hogy róluk tudomást nem veszünk. Ezek el nem némithatók egyszerüen. Naturam si furca repellas, tamen redibit.

A birtok intézménye egyáltalán nem nélkülözheti a képviseletet.

A német jogtudósok a birtokképviselet egyes eseteiben hol a 855. §. alapján szolgabirtokot, hol a 868. §. alapján birtokközvetitést állapitanak meg. És a zürzavar köztük oly nagy, hogy e tekintetben ugyszólván a kombinácziő és permutácziő összes változatait kimeritik. A II. T. mindkét bajon kivánt segiteni, beleillesztette a képviselet nélkülözhetetlen jogintézményét a tervezetbe és elébe akart vágni a felmerülendő fönt ecsetelt kontroverziáknak.

Csakhogy az a baj érte, hogy a kellő helyet eltévesztette, az intézményt deplacziozta, midőn a képviselőket kivétel nélkül birtokszolgáknak minősitette, helyesebben diszkvalifikálta. Igy lőn a hiatusból antinomia.

E bajon ugy lehetne segiteni, ha a képviselőket sem birtokszolgáknak, sem birtokközvetitőknek nem minősitjük, hanem e két kategória mellé a képviselőkből egy önálló kategóriát alkotunk.

Ezáltal a mellőzött képviseletet ősrégi jogaiba viszahelyezzük, ugyszólván rehabilitáljuk, in integrum restituáljuk. A 357. §. után tehát uj §-t illesztünk: 358. §. «A birtok képviselő által is gyakorolható.» Avagy amugy is: «A képviselet szabályai a birtokra is alkalmazást nyernek.»

Itt el vagyok készülve arra az objekczióra, hogy a német jogtudomány szerint a birtokszerzés a B. G. B. 854. §-ának első bekezdése (II. T. 354. §-ának első bek.) értelmében nem jogügylet, a B. G. B. 164. §-a pedig csak jogügyletekre vonatkozhatik.

Vagyis a javasoltam szakaszt tiltja a jogi konstrukczió. Ha Shakespeare szerint az érvek olcsóbbak, mint a szeder, (If reasons were as plenty as blackberries) akkor ezeknél még olcsóbbak a jogi konstrukcziók.

Hány konstrukczióbálvány ledőlt? Hány megdönthetetlennek tartott axioma mult ki és pihen csendesen a jogtörténet temetőjében? Kezdve a nemo potest pro parte testatus, pro parte intestatus decedere-től, kezdve a nemo potest plus iuris transferre, quam ipse habuit, a municipes per se nihil possidere possunt, per extraneam personam nihil adquiri-n keresztül, végig a B. G. B. 897. §-a (II. T. 359. §.) által megdöntött axiomáig, hogy az örökös a birtokot csak apprehenzió által szerezheti meg.

(Mellesleg megjegyzem, hogy e sima paragrafus: «az örökhagyó birtoka átszáll örökösére» a jövő elméletének és jogalkalmazásnak még sok fejtörést fog okozni. Latet anguis in herba!) A német teória formulái és konstrukczióí a magyar jogéletet abszolute nem feszélyezhetik.

Itt is szem előtt tartandó Paulus hires intelme: «Non ex regula ius sumatur, sed ex iure quod est, regula fiat».

Ha azonban e javaslatom, mint tulradikális (amennyiben a német polgári törvénykönyvtől tulmessze távozik) akadályokba ütköznék, akkor a fönt ecsetelt hibák mérsékelhetők azáltal, hogy a képviselőket birtokközvetitőknek minősitjük és a 357. §-ból a 355. §-ba áthelyezzük.

A 355. §. akkor igy volna szövegezhető: Ha valaki a dolgot terhelő jogon, vagy bérleti, haszonbérleti, *képviselői minőségben*, vagy más oly jogon birja a dolgot stb.

Elismerem, hogy a főbirtok, főbirtokos sima, ügyes magyaros kifejezés, *magában véve*. Nézetem szerint azonban jelen alkalmazásában meg nem felelő. Már pedig egy magánjogi kódex elsőrangu postulatuma a fix, szabatos terminológia. Mi kifogásom van a «főbirtokos» ellen? A 366. §. értelmében a 361. §-on alapuló jogok megilletik a birtokost a főbirtokos ellen, *de nem viszont*. A «főbirtokos joga tehát korlátoltabb, mint a birtokosé.

Továbbá e paragrafus szerint a 363. és 364. §-okon alapuló jogok és követelések a «birtokost» a «főbirtokos» ellen *feltétlenül* megilletik, ellenben a főbirtokos e követelésekkel csak *annyiban élhet a birtokos ellen, amennyiben az használati birtoka határain* (még pedig) *nyilván tulterjeszkedett.*

A «főbirtokos» joga tehát csak *feltételes*. Nem kétértelmü, zavart okozó, megtévesztő és fonák-e ily terminológia, mely a korlátolt és feltételes jogosultságot «főbirtok»-nak a korlátoltan és feltételesen jogosultat «főbirtokos»-nak nevezi?

Itt az az objekczió képzelhető, hogy a «főbirtokos» rendszerint *tulajdonos* és már e vonatkozásánál fogva illeti őt a «főbirtokos» epithetonja.

Csakhogy erre az ellenvetésre az a válaszom, hogy mi itt nem a tulajdon, hanem a birtok terrénumán mozgunk. De még a tulajdonjog szemszögéből is nézve a dolgot, ferde és fonák e kifejezés.

Ezt a 356. §. kétségtelenné teszi. Alkalmazzuk e §-t gyakorlatilag.

Mondjuk, hogy A. (a tulajdonos) dolgát haszonélvezetbe adja B.-nek, B. pedig azt bérbeadja C.-nek. Akkor C. «birtokos», B. elsőrangu főbirtokos, A. a tulajdonos pedig csak másodrangu birtokos.

Nem fonák tehát e helyzet még a tulajdonjog szempontjából is? A tulajdonos csak másodrangu, mig a haszonélvező elsőrangu főbirtokos?

Menjünk még egy fokkal tovább és tegyük fel, hogy C. megint albérletbe adja a dolgot D.-nek, akkor D. birtokos, C. elsőrendü főbirtokos, B. másodrendü főbirtokos, mig a tulajdonos csak harmadrangu főbirtokossá lesz degradálva. És igy tovább cum gratia. Hogy ez kicsinyes pedantéria, rideg nominalizmus? «What's in a name»? Name ist Schall und Rauch». E szemrehányás itt nem talál!

Ismétlem, egy magánjogi kódex nem járhat el elég pensibilis mügonddal fogalmainak meghatározásánál. Ennélfogva a «főbirtok» helyett a «közvetett birtok», a főbirtokos helyett a «közvetett birtokos» kifejezést hozom javaslatba. Ellenben a «főbirtokos» kifejezés pompásan ráillik a 357. §-ban szabályozott birtokosra (Besitzherr).

A jogi münyelv nem nélkülözheti a «közvetett birtokos» (355. §.) és a (357. §. szerinti) birtokos (Besitzherr) correlat fogalmainak megnevezését.

Ez pedig a 355. §. esetén «birtokközvetitő», «közvetitő» birtokosnak, a 357 §. esetén pedig szemben a főbirtokossal (Besitzherr) «szolgabirtokos», vagy birtokszolgának (Besitzdiener) nevezhető.

E correlat kifejezések még a tulajdonjog terén is hasznos szolgálatokat teljesithetnek. Most már szövegezhetjük a 355., 356., 357. §-okat. Megjegyzem azonban, hogy a szakaszok sorrendjét ugy kivánnám megváltoztatni, hogy a 354. §. után a 357. §. következzék.

Ugyanis az kivételt statuál a 354. §. alól. A 357. §. rendelkezése nélkül a külső tényálladék azonosságánál fogva ezekben az esetekben pedig mindig birtok forogna fenn.

355. §. Birtokosszámba nem megy, aki a dolog felett a tényleges hatalmat másnak részére annak háztartásában, üzletében, vagy más hasonló viszonyban gyakorolja; aki másnak a dologra vonatkozó utasitásait nyomban követni köteles; végre, aki a dolgot kifejezett, vagy hallgatólagos megállapodás szerint azonnal visszaadni köteles (Birtokszolga). Birtokosnak a másikat (főbirtokos) kell tekinteni.

356. §. Ha valaki (birtokközvetitő) a dolgot terhelő jogon, vagy bérleti, haszonbérleti, képviselői minőségben, vagy más oly jogon birja a dolgot, amellyel a dolog időleges birtoka jár, birtokos az is, akivel szemben ő az illető jogviszonyban áll. (Közvetett birtokos).

A közvetett birtok átengedése a dolog kiadására vonatkozó követelés átruházása által történik.

357. §. Ha a közvetett birtokos harmadik személyhez, a 356. §-ban szabályozott viszonyban áll, akkor a harmadik személy is közvetett birtokos.

Ebből folyólag a «főbirtokos» kifejezés az egész. II. T.-ben «közvetett birtokos» által pótolandó.

E §-ok a következők: 365., 366., 369., 459., 460., 461., 462., 480., 481., 486., 500., 592. *Dr. Klein Ede.*

A váltóra vezetett utólagos telepitésnek törlése.

Dr. Schuster Rudolf curiai biró ur a Jogt. Közl. 36. számában a fenti czim alatt birálat tárgyává teszi a Curiának egyik itéletét, melyben helyt adott a telep tekintetében ki nem töltött váltót aláirt elfogadó azon kifogásának, hogy az utólag kitöltött telep hozzájárulása nélkül töröltetvén, a nem e telep, hanem a saját lakhelyén felvett óvás váltókötelezettségének fenntartására nem alkalmas. A czikkiró ur birálata szerint e döntés nem volt helyes.

Nézetem szerint a döntés helyes s ha czikkiró ur más eredményre jutott, ezzel, hogy saját szavaival éljek, «beigazolást nyert az, hogy ha valamely kérdés megoldásánál nem helyes a kiindulási pont, akkor a kérdésnek megoldása is rendesen» (jobban mondva mindig) «nem helyes».

Azt czikkiró ur is elismeri, hogy a váltóbirtokos az utólagos telepitést törölni jogositva nem volt, hogy ennélfogva a váltótörvény 82. §-a alkalmazandó; e szakaszt azonban ugy értelmezi, hogy «a váltókötelezettség elbirálásánál irányadó a váltónak az a tartalma, melyet a váltó a nyilatkozat megtételekor birt.» Igénytelen nézetem szerint ezen értelmezés nem helyes. A 82. §. szerint azok, a «kik azt» (a váltót) «a meghamisitás előtt ruházták át» (illetve irták alá), «a váltó *eredeti tartalma* szerint felelősek.» Ezen «eredeti tartalom» alatt azonban okszerüen a *meghamisitás előtti tartalom* értendő, nem pedig az illető aláiráskori tartalom. A czikkiró urnak ezzel ellenkező felfogása, tekintettel a biankováltóra s az utólagos kitöltési jogra, különös következményekre vezetne. Ha például az aláiráskor valamely lényeges kellék hiányzott s utólag kitöltetett, későbbi hamisitás esetén azon helyzet állana elő, hogy az aláiró vagy egyáltalán nem felel, mert az aláiráskori tartalom szerint hiányzott a lényeges kellék, avagy pedig türni tartoznék, hogy a váltóbirtokos e lényeges kelléket — melyet jogtalanul megváltoztatott — ujból kitölthesse!

Ha az utólagos kitöltési jog a telepre is kiterjed, akkor ezen utólagos kitöltési jog szabályai a telepre is alkalmazandók; ezen szabályok szerint pedig meg van ugyan engedve, hogy a váltóbirtokos az aláirónak — lényeges kellék hiányánál feltételes kötelezettségét feltétlenné tegye — telep hiányánál közelebb meghatározható kötelezettségét más fizetési hely megjelölésével közelebbről határozza meg; de a kitöltéssel azután az aláiró kötelezettsége végleg lett fixirozva, az aláiró eszerint lett kötelezve s marad is kötelezve; ezen ujabb hozzájárulás nélkül, változás sem pro futura, sem pro praeterito nem eszközölhető. A 82. §. ilyen helyes értelmezése mellett pedig más eredményre jutni nem lehet, mint a minőt a Curia — bizonyára hason alapon — megállapitandónak talált.

Azt hiszem tehát, hogy a Curia e kérdést későbben sem fogja «más megoldásban részesiteni», de ez nem is volna kivánatos. *Dr. Sichermann Bernát.*

A jogegységi tanács 2. számu polgári döntvényének indokolása.

A Curia legujabb keletü ismeretes polgári döntvénye, mint határozat, kétségtelenül visszhangra talált és a jogélet általános helyeslésével találkozott. A hozzáfüzött indokolás azonban ugylátszik, belső erejével nem elégitette ki egészen a jogi közvéleményt, amely e lap hasábjain is több figyelemreméltó felszólalásban jelentkezett és szükségesnek tartotta saját külön pilléreivel még jobban alátámasztani a döntés indokolását.

Szerintem még mindig nem jutottunk el a vitás kérdés sulypontjának teljes felismeréséhez és ennek okát abban találom, hogy a Curia az eldöntött jogeset alapjául szolgált szerződéses megállapodásokat jogi természetük szerint nem tagolta szét és nem választotta el élesen egymástól. A Curia ugyanis a szóban forgó kikötést, amely az alkalmazott önkéntes kilépése esetében a nyugdijigény és befizetett nyugdijjárulékok elvesztésére vonatkozik, a szolgálati szerződésnek, mint ilyennek szorosan vett tartalmához tartozónak tekintette, holott szerintem először is el kellett volna határolnia a szolgálati szerződés lényeges és természetes alkatrészeiből a nyugdijintézmény létesitésére vonatkozó megállapodást, mint amannak csak esetleges alkatrészét, amely a szolgálati szerződésnek, mint ilyennek, nem szükséges alkateleme azután pedig a jogi kritika bonczkésével le kellett volna hámozni a szerződési anyagból a nyugdijjárulékok elvesztésére irányuló megállapodást, mint teljesen önálló mellékkikötést.

A munkaadónak a befizetett nyugdijjárulékok elvesztésére vonatkozó kikötése ugyanis szerintem a szolgálati szerződésnek oly önálló mellékkikötése, amely, ha nem is külső elnevezésében, de czéljában, tartalmában és körülményeiben magán hordozza a kötbérszerződés összes lényeges kellékeit, amelyek szerint az adós a szerződés nem teljesitése esetére egy más, rendszerint pénzből álló szolgáltatást köteles adni a hitelezőnek, ami által a szerződés betartásának biztositása czéloztatik.

A szerződés nem teljesitését képezi az alkalmazott azon magatartása, hogy időszakonként visszatérő szolgáltatások elvállalása esetén bármelyik esedékes szolgáltatást elmulasztja és a szerződés további teljesitését megtagadja.

A munkaadó és alkalmazott azon megállapodása pedig, melyszerint az addig nyugdijjárulék czimén befizetett összegek az alap javára elvesznek az alkalmazott önkéntes kilépése esetén: nem jelent mást, mint lényegileg a felek azon előzetes megegyezését, hogy a már befizetett járulékok kilépés esetén kötbérjelleget vesznek fel és a nyugdijalap tulajdonában visszamaradnak. Ekként a szóban forgó kikötéssel tulajdonképpen kötbér stipuláltatott, minthogy a felek joghatályosan megállapodhatnak abban, hogy valamely más jogczimen letett összeg bizonyos esetre kötbérjelleggel ruháztassék fel és a hitelező azt, mint ilyent megtarthassa.

Az ismeretes kikötés czéljából és körülményeiből kétségtelenül kitünik az is, hogy az az alkalmazott részéről elvállalt teljesités folytonosságának fentartására, tehát a szerződés teljesitésének biztositására szolgál s igy kötbérkikötést jelent. Minthogy pedig a kilépésnek a munkaadó részéről biztositott megengedése folytán a további teljesitéstől való visszalépési jog az adóst megilleti, előáll az az összetett jogi helyzet, hogy a szóbanforgó kikötés a kötbér-alapjelleg mellett bánatpénz-jelleget is mutat fel abban a vonatkozásban, amennyiben az alkalmazottnak szabad visszalépési jogát előre biztositja.

Ha az ismeretes kikötésnek kötbértermészetét megállapitjuk, alaptalanoknak kell tekintenünk az alkalmazottak mindazon támadó pontjait, amelyeket annak jogi hatályossága ellen felhoznak, minthogy kötbér kikötése önmagában megengedett joga a hitelezőnek s annak összege a KT. 272. §-a értelmében korlátozásnak sincs alávetve abban az esetben, ha a munkaadó, mint az adott esetben is a részvénytársaság, a kereskedő és a nyugdijintézményt üzlete körében állitotta fel.

Kétségtelen, hogy a kötbérkikötés az eset körülményei szerint lehet turpis causa-ügylet, ha a biztositani kivánt czél turpis. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy az elvesztett nyugdijjárulékra nem a munkaadó vagyonába olvadnak be, hanem azok a nyugdijalap vagyontömbjéhez lecsapódva ezáltal az összes alkalmazottak vagyoni előnyét fokozzák, amelyben a visszakövetelő alkalmazott harmadik személyek elvesztett befizetései által addig közvetve hasonlóképpen részesült, anélkül, hogy az ellen tiltakozni eszébe jutott volna; s ha nem tévesztjük szem elől, hogy a munkaadó nem hivatásszerü szamaritánus-intézmény s igy jogosan csökkentheti a kérdéses kikötéssel azt a tetemes koczkázatot, mely szerint a nyugdijalap esetleg sokkal előbb lesz köteles az alkalmazottnak nyugdijat fizetni, sem mint azt az alkalmazott befizetései lehetővé tennék: ha mindezeket egybevetjük, nem le-

het erkölcstelennek minősítenünk a munkaadó azon törekvését, hogy az alkalmazottakat kötbérkikötéssel szoritsa a nyugdijintézmény kebelében való maradásra és a nyugdijalap gyarapitására.

Ez az igazi szocziális felfogás, mert az összesség boldogulását czélozza, szemben az alkalmazott individuális érdekeit szolgáló ál-szocziális érzékkel. *Dr. Nyárády László.*

A törvényhozás biztonsága.

Helyesnek kell elismerni, hogy a törvényjavaslatokat, mielőtt az országgyülés elé kerülnek, az illetékes szakkörök véleményezése alá bocsátják. De amióta a politikai viszonyok elfajultak, az is divattá vált, hogy amint egy törvénytervezet nyilvánosságra jut, az ellen a napisajtó széleskörü agitácziót fejt ki, törvényhatósági és egyéb gyüléseken támadásokat intéznek. Ezeket a mozgalmakat rendszerint nem a jogi tudás és anyagi igazság szempontjai, hanem pártpolitikai tekintetek, vagy osztályérdekek irányitják. S ha ezek a mozgalmak nem is alkalmasak a törvényt előkészitő kormányzati ág, vagy az azt az országgyülés előtt képviselő miniszter megfélemlitésére, de annyi befolyást mégis gyakorolhatnak, hogy a parlamenti helyzet egyéb tekintetei és a parlamenti bonyodalmak lehető csökkentése kedveért a jól megfontolt és számos retortán keresztülment törvényjavaslat az országgyülési pártok kompromisszumának válik tárgyává s gyakran prédájává.

Kétségtelen, hogy az ily kompromisszumok törvényalkotási szempontból nem válnak a létrejövő törvénynek előnyére, hanem néha torz alkotásokat eredményeznek, amelyek utóbb a jogot alkalmazó bíróságoknak és a jogi élet többi szereplőjének, de az érdekelt feleknek is nem csekély nehézségeket okoznak.

Az országgyülés törvényalkotási hivatása megtépázásának és az alkotmányos felfogás elhomályositásának további jelensége az, hogy a már kihirdetett törvény ellen sem szünik meg a közvéleménynek és egyes osztályoknak támadása. Még élénk emlékezetben van az adótörvények sorsa. Nem vizsgálva most ezek helyességét, csak azt tartjuk szemelőtt, hogy azok in optima forma jöttek létre s mégis még mielőtt életbe léphettek volna, támadhatott ellenük oly erős mozgalom, amely a kormányzatot meghátrálásra és a törvények életbeléptetésének ismételt elhalasztására birta. Az mitsem változtat a dolgon, hogy erre az elhatározásra a politikai helyzet is hatással lehetett.

Az országgyülés tekintélye és a törvényhozás biztonsága kivánja, hogy a meghozott törvény az azt megelőző vitákat és eszmecseréket nyugvópontra juttassa, minden irányban megnyugvást idézzen elő, de legalább is kell, hogy feltétlen tiszteletre tarthasson számot. S ez elsősorban kötelező a jogászra nézve. Semmiképpen sem helyeselhető tehát, hogy valamely jogászi testület a különböző gyülekezetek példája után indulva, azokéhoz hasonló mozgalmakat inditson, támogasson, vagy azokban részt vegyen.

Ennek daczára az 1912 : VII. tcz. megalkotása óta sem szünik meg az ostrom annak a 2. §-ban foglalt abbeli rendelkezése ellen, hogy az ügyvédi vizsga letétele után két évi gyakorlatot kell folytatnia annak a jelöltnek, aki a törvény életbeléptetésétől számitott másfél év alatt ügyvédi oklevelet nem nyert.

A törvény tervezete már 1910 óta beható megvitatásban részesült a szaksajtóban és az illetékes testületekben. Fölösleges lenne a felmerült nézeteket bővebben ismertetni. Csak arra utalok, hogy a tervezet a szóban forgó átmeneti időt egy évben kivánta megállapitani, amivel szemben az a kivánság merült fel, hogy az átmeneti idő két év legyen. A jelen közlöny 1910. évi 40. számában egyáltalában sérelmesnek találtam a joggyakorlatnak a már jelöltként működőkre nézve való meghosszabbitását.

Végül is az ellentétes álláspontok küzdelme az igazságügyminisztert arra inditotta, hogy az országgyülés elé terjesztett javaslatában két évi átmeneti időt vett tervbe, amivel szemben az igazságügyi bizottság az eredeti egy évhez ragaszkodott s végül kompromisszum utján egy és fél év lett az átmeneti idő.

Azt hittük, hogy ennyi viszontagság után a vitának a törvény meghozatalával történt elintézése jogerősnek tekinthető, de sajnosan tapasztaljuk, hogy még jogászokból is veszni kezd a jogérzetnek és törvénytiszteletnek az a mértéke, amely a törvény rendelkezésében való megnyugvásban kellene hogy nyilatkozzék.

Az ügyvédjelöltek a per longum et latum letárgyalt és törvényhozásilag elintézett kérdést ujból megbolygatják és nem szünnek meg ostromukkal, amely az átmeneti idő meghosszabbitására irányul. A budapesti ügyvédi kamara folyó évi rendes közgyülésén behatóan foglalkozott a kérdéssel és határozatában a törvény rendelkezésének helyességét mondta ki. Most mégis azt olvassuk, hogy ebben a kérdésben ujabb rendkivüli közgyülésre készülnek, hogy a jelöltek utolsó órában tett ujabb kisérletének tápot adjanak. Pedig ez az igyekvés teljesen czéltalan és indokolatlan is. Mert bármikor álljon is be a törvény végleges hatálya, mindig lesz egy csoportja a jelölteknek, akikre nézve az ügyvédi oklevél elnyerése után teljesitendő gyakorlat kötelező lesz.

Ma is az a nézetem, hogy a kérdéses rendelkezés mindazokkal szemben, akik a törvény alkotása idejében már jelölti gyakorlatot folytattak, méltánytalan ; de ha ez a rendelkezés egészben elejthető nem volt, akkor hatályának kitolása nincs helyén. Annál kevésbbé, mert az ügyvédi vizsgák során minden objektivitás mellett akaratlanul is érvényesült az a szempont, hogy azokat, akik 1913 október 31-ig a vizsgát le nem teszik, az ennek folytán teljesitendő további két évi gyakorlat sulya fogja terhelni s ez a szempont 1912 október 31. után a teljes visszautasitás és 1913 április 30. után a pótvizsgára utasitás tekintetében nem egyszer érvényesült.

Ha már most az átmeneti idő meghosszabbittatnék, akkor nemcsak az a néhány jelölt, aki a vissza-, illetve pótvizsgára utasitással hosszabb gyakorlatra utaltatott, ettől a bőségesen kiérdemelt hátránytól szabadulna (ami még a kisebb baj lenne), hanem ismét beállana egy időszak, amelynek folyamán a vizsgák megbirálásánál önkéntelenül érvényesülne az az elnéző szempont, amely a vizsga niveaujának csökkentésére alkalmas.

Ezekre az okokra alapitom azt a véleményemet, hogy a budapesti ügyvédi kamara vezetősége akkor cselekszik helyesen, ha a jelöltekben nem éleszti azt a reményt, hogy illetéktelen fellépésük sikerre vezethet s nem ujitja fel közgyülés összehivásával azt a vitát, amelynek immár czélja nem lehet.

Dr. Fürst Mátyás.

Jogirodalom.

Darvai Dénes dr. : A tárgyi jog bölcsészetének formális kérdései.

Van valami, amitől lehetetlen eltekinteni a jog alapkérdéseinek tanulmányozása közben és ez a jog lélektani oldala. Bárminő tudományos nézetünk legyen is a jog lényegéről és sarkalatos fogalmairól, el kell ismernünk a jog létezésének és működésének az emberi lélekkel fennálló szoros és erős vonatkozását, az egyén lelkületéhez és az ugynevezett tömeglélekhez füződő válhatatlan kapcsolatát. Bármely időszakba és föltételek közé helyezzük is el a jog történelmi keletkezését, tagadhatatlan, hogy a bizonyos fejlettebb állapotban levő *emberi lelkeknek* kulturrétegei tartalmazták azt a humust, amelyből a jog élete kicsirázott és amelyben tovább fejlődött. Az alanyi jogra nézve a lélekkel fennálló viszonylat szembetünő. Itt a meghatározások különfélesége mellett is az *énre* gondolunk ; az én fogalmát pedig bármily körben határoljuk is körül, abból ki nem rekeszthetjük azt, amit léleknek nevezünk. De a tárgyi jog sem tagadhatja meg a közösséget az emberi lélekkel. Gondoljunk csak például a szankczióra, annak működésére; vajjon lehet-e azt elképzelnünk, lehet-e annak hatékony szerepét vizsgálnunk amaz emberi lélek nélkül, amelyre hatni van hivatva? Alig hihető. És el kell fogadnunk azt is, hogy amily közel áll a jog ugy alanyi, mint tárgyi értelemben véve a lélekhez, éppoly közel áll a jogtudomány a lélektanhoz. A jelenségek e két köre nem távolodhat egymástól annak folytán, hogy tudományos kutatás és felismerés tárgyává válik. A jelenségcsoportok és az azokat vizsgáló tudományágak rokon voltából pedig indokolt feltevéssel következtethetünk a jogtudományok és a lélektan kölcsönhatásának termékeny voltára. A jognak lélektani szempontokkal beojtása egyáltalán nem uj irányzat ugyan, de ugy tetszik, a tudományban még nem eléggé hóditott tért és nagyobb mértékben mégis inkább a gyakorlati jogéletben, ott is főleg a jogalkalmazás terén érvényesült, aminek okát abban találhatjuk, hogy mig az a tudománynak csak többé-kevésbé elismert *irányzata*, addig a czélját szem előtt tartó jogéletnek elutasithatatlan *követelménye*. A birónak számot *kell* vetnie a jóhiszeműséggel, a téve-

dással, a szándékossággal, az egyes társadalmi osztályok, mint csoportok általános és az ügyfelek, mint egyének különös lelki jelenségeivel, mégha a jogtudmány ezeket a szubtilis szempontokat kevésbé fogadná is el irányitókul. Mindamellett a lélektan a jogtudományba is be van vezetve és Darvai Dénes czimben jelzett müvének is egyik méltánylást érdemlő előnyös vonása az, hogy kutatásainak, megállapitásainak utjában tudatosan értékesiteni kivánja a lélektan eredményeit is. Ez az irányzat pedig, amely a lélektan szempontjait az eddig szokottnál nagyobb mértékben veszi figyelembe, Darvai Dénes müvére is üdvös hatással volt. A szerző nyomatékosan hangsulyozza ugyan, hogy munkájától a tényeket negliláló, vagy éppen azokkal szembehelyezkedő spekulácziő a legtávolabb áll és hogy vizsgálódásai és az empirikus tények között szigoru összhangzást igyekszik fentartani (39. oldal), mégis a münek ama hajlandóságánál fogva, hogy egyes fogalmakból induljon ki s azok analizálásával jusson megállapitásaihoz, ugy találhatni — és ez minden gáncs nélkül legyen mondva — hogy a szerző gondolatmenetei jelentékeny részükben spekulativ uton haladnak. A spekulativ módszer elvontsága mellett pedig közelről fenyeget, az empirikus tényektől eltávolodás, sőt esetleg azokkal szembekerülés veszélye. Ámde éppen e veszéllyel szemben mutatkozik a modern phsychologia szemmeltartásának egyik előnye, minthogy a mai lélektannak az empirikummal szigoruan számot vető eredményei gátjául szolgálnak a való tényekkel ellenkezően haladó gondolatirányoknak. Azért már ebből az okból is helyesen járt el a szerző, amidőn müvének több fontos kérdésében [pl. a virtuális objektivum (82—89. old.), a cselekvés objektiv szükségessége (89—99. old.) fejtegetésénél, a szankcziónál (150—155. old.)] a lélektan talajára lépett és ezzel gondolkodása menetét kipróbáltabb, megbizhatóbb alaphoz kötötte.

A szerző tudományos kutatásait szükebb térre szoritja, mint aminőt müvének czime megjelöl. Csakis a *pozitiv* tárgyi joggal kiván foglalkozni és ezért mindjárt munkájának kezdetén nagy gonddal különválasztja és kiküszöböli fejtegetései köréből azokat a tárgyi értelemben vett jogokat, «amelyek csupán postulativ, irreális természetüek, a való viszonyok körébe nem tartoznak« (9. old.). A kiküszöbölt jogfogalmakat ehelyütt nem ismertethetem, ezt a szerző is csak tárgyának kimélyitése czéljából teszi meg. A pozitiv tárgyi jog bölcsészetének viszont csupán *formális* kérdéseit teszi vizsgálódása tárgyává a szerző. A formális kifejezés — ugy mondja — «nem a tárgyi jog bizonyos minőségére czéloz, hanem magára a *szemlélet módjára* vonatkozik. Kifejezi, hogy a tárgyi jog körében felmerülő *konkrétumokkal* foglalkozni nem kivánok» (45. old.). «Formális bölcsészet helyett szinte azt mondhatnók, hogy *fogalmi* bölcsészet» (u. o.).

Müvének eddig megjelent első kötetében kitüzött feladatainak csupán egy részével számol be a szerző. A pozitiv tárgyi jog fogalmának szánta ezt a kötetet és abban a bevezető fejtegetések után a jogfogalom közismert meghatározásainak kritikájával a jogszabály lényegével és annak fogalmi jegyeivel foglalkozik, az utóbbiakat a jellegbeli (immanens), a genetikai és a hatásbeli fogalmi jegyek elkülönitett csoportjaiban taglalva.

«A jogszabály fogalma számára — igy irja a szerző — szép és egyszerü formulát ugy, hogy az egyszersmind helyes is legyen, találni nem lehet». A jogszabály az anyagvilág, a testi jelenségek közé nem sorozható, de az eszméleti világnak sem jelensége (82. old.), hanem «a virtuális objektivumok körébe tartozik» (85. old.). Az eszmei, virtuális egyéb jelenségek közül pedig a lényegét tevő objektiv szükségesség, mint megkülönböztető (specifikáló) jegy által válik ki (92. old.), amely szükségesség a cselekvés szükségessége (94., 95. old.). Összefoglalva tehát: «a jogszabály a szükséges cselekvés virtuális objektivumának *cselekvés* eleme, a cselekvés, mint megvalósitani szükségelt» (97. old.). A jogszabály jellegbeli (immanens) fogalmi jegyeit tartalmi és formai kritériumok szerint választja ketté a szerző, különbséget tevén «atekintetben, hogy *mi* van előirva s atekintetben, hogy *miképpen* van az a valami előirva» (103. old.). A tartalmi kritériumok czime alatt a kötelezett személyekkel és a teljesitendő magatartásokkal foglalkozik, mig formai kritériumként a jogszabály kényszerüségét tárgyalja. A jogszabály genetikai fogalmi jegyeit elemezvén például a szankczióról a következő felfogást fejti ki: «A jogszabály . . . *mindenkor* fogalmi szükségképiséggel, szankczión alapszik, legfeljebb ez a szankczió . . . indistinct lehet. Ha még ez az indistinct szankczió is hiányoznék, nem volna *jogszabállyal* dolgunk» (64. old.). A genetikai fogalmi jegyek közt még a jogszabályban, illetve a jogszabályt előiró egyénekben rejlő hatalommal, győzhetetlenséggel, a jogszabály erkölcsi elemével és annak szándékosságával foglalkozik a szerző. Végül a jogszabály hatásbeli fogalmi jegyeiről szólván, a következő gondolatiránynak ad bővebb kifejezést: «Másféle jog, mint élő, azaz érvényesülő, nem létezik s ez a minősége a jognak nem puszta korollárium, szükségképi *tényleges* következménye, hanem *fogalmi* postulatuma» (212. old.).

Akik az élő tételes jogrendszerek kialakulásához, szemünk láttára kifejlő bontakozásához kötik le érdeklődésük különösebb melegét, azok ettől a folyamattól távolabb álló, ennek lüktetését kevésbé átérző jogirodalmi müveket valószinüleg ridegebbeknek, élettelenebbeknek, esetleg jelentőségükben is csekélyebbeknek fognak tekinteni. Ezeknek a felfogásában rejlő szemrehányást a szerző mintha megsejtette volna. Mintha tiltakoznék ellene, amidőn a tudomány álláspontjára helyezkedik és nyomatékosan hangoztatja a tudományban a megismerés önczélu voltát. Nézetem szerint annak az eszmekörnek a jelentősége, érdekessége, amelyet a szerző kutatásai tárgyául kiszemelt, különös elvontsága mellett sem szorul igazolásra. Anélkül ugyanis, hogy a gyakorlati jogélet kérdéseinek életbevágó voltát kétségbe vonnók, elismerhetjük és méltányolnunk is kell az elsősorban elméleti irányu tudományos vizsgálódás nagyérdekü fontosságát is. Ezért a szerző ismertetett müvét illetőleg is, érdeklődéssel számitunk az elméleti kutatás jegyében megkezdett munka folytatására.

Dr. Staud Miklós.

Különfélék.

— **Felügyeleti vizsgálat.** Az Országos Ügyvédszövetség nyiregyházai osztálya választmányával 1913. évi február hó 15. napján az osztályelnök közölte, hogy a debreczeni ügyvédi kamarától vett értesülés szerint a debreczeni kir. tábla elnöke által a nyiregyházai kir. törvényszék- és járásbiróságnál 1912. évi november hó 23. napján a birósági ügymenetre és ügykezelésre vonatkozóan karunk által emelt panaszok tárgyában megtartott felügyeleti vizsgálat alkalmával megállapittatott, hogy a «*késedelmes ügyvitelre és ügykezelésre vonatkozó panaszok részben alaposak*», azok megszüntetése iránt a felügyeleti intézkedések megtétettek és intézkedés történt az iránt is, hogy az ügyvédeknek megfelelő ügyvédi szoba álljon rendelkezésére. A felügyeleti vizsgálatról felvett jegyzőkönyv egy példánya a kir. táblai elnök ur által megtett felügyeleti intézkedéseket tudomásul vette s kamaránkhoz a következő kijelentést és felhivást intézte:

«Hangsulyozni kivánom ez alkalommal is, hogy csak elismeréssel és köszönettel tartozom a kamarának, hogy ha — ugy mint most tette — figyelmemet az egyes birságoknál mutatkozó hiányosságokra és mulasztásokra felhivja: és a jövőre nézve is kérem a kamarát, hogy a jogszolgáltatás bármely terén esetleg tapasztalt hiányok orvosolhatása érdekében engem továbbra is — mindig kellően értékelt — támogatásban részesiteni sziveskedjék».

Az elismert törvénytelen gyermek öröklése a Tervezetben e lap f. é. 35-ik számában e felirás alatt közölt czikk irója a következő sorok közlését kéri: Czikkem ugy tünteti fel a dolgot, mintha a kifogásolt uj kategória a Tervezet eredetisége volna. Valójában a Tervezet az intézményt a schweizi Civilgesetzbuch-ból ültette át. A schweizi törvénykönyv 303-ik §-a szabályozza a házasságon kivül született («nem törvénytelen») gyermek elismerését, akinek öröklése a 461. §. szerint történik. Ez a szakasz, szemben a Tervezettel több jogot ad az elismert gyermeknek. Egyrészt öröklésre hivja meg az atya rokonságában is, másrészt az elismert gyermek csak az ivadékokkal szemben szorul háttérbe és teljes örökjogával megelőzi a felmenőket, ami annyival könnyebben illeszthető bele a schweizi törvény rendszerébe, mert ott a vérrokonság öröklési jogosultsága a nagyszülői csoporttal véget ér. Végül az ivadékokkal való osztozko-

dás esetén is nagyobb az elismert gyermek részesedése, mint a Tervezet szerint, mert a schweizi törvény a hagyatékot egy törvényes és egy elismert gyermek között kétharmad-egyharmad arányban — igy értelmezi legalább a törvényt dr. Artur Curtinak a schweizi örökjogról irott népszerü kommentárja — a Tervezet háromnegyed-egynegyed arányban osztja fel.

A mintául vett schweizi törvény tehát sokkal liberálisabb, mint a Tervezet. *Dr. B. S.*

— **Jugendstrafrecht und Jugendgerichte in Ungarn.** Ezen a czimen az «Archiv für Kriminalanthropologie und Kriminalistik» 54. kötetében, amely a napokban hagyta el a sajtót, dr. Kármán Elemér kir. járásbiró és Auer György kir. táblai jegyző közös dolgozatban ismertetik a fiatalkoruak bíróságáról szóló törvényt, a fiatalkoruak bíróságának eddigi eredményeit, a patronage-mozgalmat és a fiatalkoruak birái részére a folyó évben megtartott tanfolyam eredményeit.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A porosz joghallgatók iskolai előképzettsége.** Az 1912/13-iki tanév téli félévében 5690 belföldi joghallgató volt a porosz egyetemek jogi fakultásain. Ezek közül 4394 nyerte érettségi bizonyitványát gimnáziumban, 911 reálgimnáziumban, 385 pedig felsőreáliskolában. A gimnazisták tehát 77·2%-kal szerepeltek (az előző félévben 81·6% kal), a reálgimnazisták 16%-kal (13·8%) a felsőreáliskolát végzettek pedig 6·8%-kal (4·6%). Ezek szerint emelkedőben van azon joghallgatók száma, kik középiskoláikat nem humanisztikus tanintézetben nyerték. Kiemelendő azonban, hogy a kezdő joghallgatók arányszámában az utóbbi időben nem mutatkozik nagy eltérés. Az első féléves joghallgatók közül érettségi bizonyitványt nyert: gimnáziumban 72·7% (az 1912. évi nyári félévben 72·9%), reálgimnáziumban 18·3% (18·8%), elsőreáliskolában 9% (8·3%), tehát a két egymásután következő iskolai félévben a változás csak minimális.

— **Felebbezés telefon utján.** A «Zeitschrift für Verwaltung» czimü német lap (150. lap 1913. évből) nyomán közöljük az esetet: Egyik perben álló fél (kereskedelmi czég) a választott bíróság itélete ellen telefonon jelentett be felebbezést, mit a választott bíróság hivatalnoka aztán jegyzőkönyvbe vett. A felebbezés elfogadtatott azon indokolással, hogy a személy és az ügy azonosságához nem férhet kétség és mert a német polgári törvénykönyv a távbeszélő utján történt érintkezést a jelenlevők közötti érintkezéssel egyenrangunak ismervén el az ajánlat elfogadása szempontjából (147. §.), ezáltal kifejezésre juttatta, hogy a telefon a jogéletben is hozzájuttatandó a forgalmi életben már kivivott nagy szerepéhez. Természetesen a felebbezés telefoni bejelentését annak irásbeli megismétlése kell, hogy kövesse. Éppen ezért jelentősége nem nagy. Azt pedig mondani sem kell, hogy a hazai bírósági viszonyaink között (személyzet!) meghonositása egyelőre egyenesen kivihetetlen.

— **Jó erkölcsökbe ütköző ajándékozási szerződés alapján történt engedményezése jelzálogos követelésnek.** Egy jelzáloggal biztositott követelését alperesre engedményezte, felperes, kit három évvel később elmebetegség miatt gondnokság alá helyeztek. Gondnoka most keresetében alperest a jelzálogilag biztositott követelés visszaruházására akarja kötelezni az alapon, mert a gondnokolt az engedményezés idejében már elmebeteg volt, mivel továbbá az engedményezés azért történt, mert felperes alperessel, ki házvezetőnője volt, nemi viszonyt folytatott és az ajándékozás által őt ezen viszony továbbfolytatása czéljából még jobban magához akarta kötni.

A felebbezési bíróság az elmebetegséget nem találta megállapithatónak, azonban a jelzálogos követelés ajándékozását erkölcstelen jogügyletnek minősitette s igy az engedményezést semmisnek nyilvánitotta.

A német birodalmi bíróság 1913. évi április hó 23-án hozott V. 4/13. számu itéletével a felebbezési bíróság itéletét feloldotta a következő indokolással:

Az engedményezés abstrakt jogügylet, tehát jogi hatálya független az alapügylet érvényességétől. Az alapügylet érvénytelensége csupán egy külön kötelmi viszonyt eredményez az engedményezés utján elért gazdagodás kiadására.

A jó erkölcsökbe ütköző alapügylet (ajándékozási szerződés) teljesitését képező jogügylet (engedményezés) maga nem ütközik a jó erkölcsökbe. Arról lehet csak szó, hogy a szolgáltatást képező abstrakt jogügylet (engedményezés) *czélja* olyan, hogy a teljesités elfogadása a jó erkölcsök ellen van. Ez azonban nem eredményezi az abstrakt jogügylet érvénytelenségét, hanem csak a teljesités kiadására vonatkozó kötelmi jellegü obligácziót. Tekintve azonban, hogy a jelen esetben nemcsak a teljesités (engedményezés) elfogadása, hanem annak adása is erkölcstelen, a kötelmi alapon való visszakövetéléssel sem lehet czélt érni felperesnek.

— **A bajor bünügyi nyilvántartó hivatal.** Bajorországban négy év óta van az ujjnyomat-rendszer bevezetve és jeles vezetőjével, dr. Theodor Harster, bajor kormánytanácsossal az élén Európa egyik legjobb daktiloszkópiai intézetének tartják. Az intézmény gyors fejlődéséről az mutat legélénkebb képet, hogy mig 1910 január 1 én 4880, addig 1913 január 1-én 46,720 ujjnyomat lap állott az intézet rendelkezésére. Továbbá: 1909-ben 30, 1912-ben 373 egyénnek a hamis neve lett ujjnyomat-alapon kideritve. Helyszini ujjnyomok alapján való azonositás 1913 ig 24 esetben fordult elő. Itt emlitjük meg, hogy az intézet vezetője a folyó évben meglátogatta a budapesti bünügyi nyilvántartó hivatalt és nagy elismeréssel nyilatkozott a mi intézetünk kiválósága felől.

— **Esküdtek, mint kriminálpolitikusok.** Franczia-országban az automobilos gonosztevők esete óta állandó a sajtónak az a panasza, hogy ugy az igazságszolgáltatás, mint a rendőrségi intézmények a közveszélyes büntettesek ellen tehetetlenek és erélytelenek. Hogy a közvéleményt mennyire uralja az a felfogás, hogy a törvények és az eljárás nagyobb szigoruságára van szükség, azt élénken illusztrálja az az eset, hogy Yonne megyében az esküdtek egy esküdtszéki cziklus befejezése után feliratot intéztek a köztársaság elnökéhez, amelyben a következő kijelentések foglaltatnak: «Az alulirt esküdteket fájdalmasan érinti az a körülmény, hogy manapság folyton könnyebben követtetnek el a gyilkosságok. Attól tartanak, hogy a köztársaság elnökének gyakori kegyelem osztogatásai a szokásszerü büntettesek által olyká vételnek, mint az előre megfontolt büntettek részbeni büntetlensége és hogy részükre a visszaadott élet inkább a társadalmon való bosszuállás reményét, mintsem a jobb utra térés (Rehabilitation) utáni kivánságot jelentik. Ennélfogva azzal a kéréssel fordulunk elnök urhoz, hogy csak azokban az esetekben engedjen a kegyelem iránti kérelemnek, hogyha arra van szükség, hogy valamely birói tévedés, amely minden emberi intézmény szükségszerü következménye, elkerülése czéljából adassék az meg.»

Dr. Polgár Benő trencsénteplicz ügyvéd, irodáját váratlan elköltözés okából, október elsejéig kedvező feltételekkel átadná. 14932

Nagyobb összeköttetésekkel biró, teljes praxisu budapesti fiatal ügyvéd, fővárosi ügyvéddel társulna, vagy nagyobb fővárosi irodában irodavezetői állást elfoglalna. Ajánlatokat «Budapesti ügyvéd» jelige alatt a kiadóhivatalba kér. 14931

Ügyvéd, másféléves ügyvédi praxissal, amely idő alatt elsőrangu fővárosi irodában volt irodavezető, azonnali belépésre is, irodavezetői állást keres. Levelek «Jó munkaerő» jelige alatt a kiadóhivatalba, ahol a czim is megtudható. 14933

Ügyvédjelölt, doctor juris, magyar, német, irodát képes önállóan vezetni, fővárosi és vidéki gyakorlattal, okióber 1-ére irodát keres. Czim: Dr. Gere László, Levico, «Villa dalla Torre», Südtirol. 14929

Jó müködési bizonyitványokkal rendelkező fiatal ügyvéd november hó 1-re társul, vagy irodavezetőnek belép. Megkeresést, feltételek közlésével, kér dr. Kaszás Géza, Szigetvár. 14930

Vidéki, négy és fél évi praxissal biró doctor juris (vizsgázott) ügyvédjelölt, nagyobb vidéki, esetleg fővárosi irodát keres. Állást szeptember 1 én foglalhatja el. Fizetés megállapodás szerint. Megkereséseket «Dr. D. 29.» alatt a kiadóhivatal továbbit. 14925

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Negyvennyolczadik évfolyam. 38. szám. Budapest, 1913 szeptember 19.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ⋆ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Rickl Gyula* m. kir. igazságügyminiszteri cz. államtitkár: A Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület Kopenhágában. — A fiatalkoruak bíróságáról szóló 1913. évi VII. tcz. végrehajtásának előkészitése és a fiatalkoruak fogházainak ujjaszervezése. — *Dr. Kuncz Ödön* egyetemi m.-tanár: Észrevételek a magyar polgári törvénykönyv II. Tervezetének a társasági jogot szabályozó 1418. és 1440. §-aira. — *Alföldy Ede*, a nagybecskereki kir. törvényszék elnöke: Lapozgatás a magyar polgári törvénykönyv tervezetének második szövegében. — *Dr. Kármán Elemér* erzsébetfalvai kir. járásbiró: A bünügyi (kriminalisztikai) intézetekről. — *Dr. Fürst Mályás* budapesti ügyvéd: Jogi különösségek. — *Dr. Gündisch Guido* erzsébetvárosi ügyvéd: A váltóra vezetett utólagos telepitésnek törlése és megváltoztatása. — *Dr. Weiss* Ignácz brassói ügyvéd: A polgári perek bélyegeinek leszállitása érdekében. — *Dr. Katz Lipót:* «A törvényhozás biztonsága.» — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület Kopenhágában.

A «Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület»-nek Kopenhágában, a parlament épületében folyó évi augusztus hó 27—31. napjain tartott XII. kongresszusa nagy érdeklődés mellett és nemcsak a dán és külföldi szakférfiak odaadó közremüködése, de a helybeli előkelő közönség meleg vendégszeretetének is valóban kitüntető nyilvánulásai közben folyt le.

A kongresszust a megjelenésben akadályozott Prins Adolf helyett az egyesület másik alapitója, idősb Van Hamel tanár nyitotta meg, az egyesület czéljait körvonalozó, programmszerü hosszabb beszéddel, örömét fejezve ki, hogy a szabad és demokratikus Dániában, mely a társadalmi élet minden ágában nemcsak a kisebb, de a nagy államoknak is példát mutat, a nemzetközi büntetőjogi egyesület munkája termő talajra talált.

Kiemelte Torp kopenhágai tanár érdemeit, melyeket elméleti téren szerzett és Zahle dán miniszterelnök és igazságügyminiszterét, ki az elméleti munka gyümölcseit gyakorlatilag kivánja értékesiteni. Óhajtja, hogy a N. B. E. czéljai minden kulturállamban mielőbb eléressenek.

Idősb Van Hamel után Zahle üdvözölte a dán kormány nevében a kongresszust, kiemelve, hogy éppen ezen kongresszus ittidőzése idején Dániában a büntetőjognak általános széleskörü reformja terveztetik. Elismerését fejezte ki a N. B. E.-nek a büntetőjogi reformok területén végzett munkásságáért, s külön azért, hogy a büntetőjogi reformot mindenütt népszerüsitette. Dániában nagyrabecsülik ez egyesület érdemeit és fontos eredményeket várnak a dán büntetőjogi reformok tekintetében a N. B. E. kopenhágai ülései alkalmából.

Majd a N. B. E. dán csoportjának elnöke, Torp Károly ünnepelte a kongresszus legismertebb három tagját, az alapitókat: Prinst, továbbá id. Van Hamelt és v. Lisztet s a dán jogászság nevében üdvözölte a fővárosukban egybegyült kongresszust.

Nagy lelkesedést keltett a dán király Ő Felségének sürgönye, mellyel az országban ülésező kongresszust üdvözölte s melyre köszönő válasz küldése határoztatott.

A N. B. E. XII. kongresszusára tudvalevőleg két kérdés volt kitüzve. 1. A közveszélyesek ellen teendő védőintézkedések, előadói: Nabukoff Vladimir szentpétervári tanár, Garraud René lyoni jogtanár és dr. Cornateanu V. bukaresti magántanár. 2. A büntetőjog segédtudományaiban való kiképzés kérdése, melynek előadását dr. Heimberger József bonni tanár vállalta.

Garraud a kongresszuson nem vehetvén részt, levélben tudatta, hogy lényegében hozzájárul előadótársának, Nabukoffnak javaslatához.

Résztvettek az első kérdés tárgyalásánál a vitában: dr. Liepmann M. kieli, Stjernberg N. stockholmi tanár, dr. Kroneker Ernő titkos igazságügyi tanácsos, Finger A. hallai tanár, titkos igazságügyi tanácsos, ifj. Van Hamel amsterdami tanár, Winge P. orvos (Kristiania) Silovic zágrábi tanár, Torp K· kopenhágai tanár, Garofalo R. báró senator (Róma), Lublinszky P. tanár (Pétervár), Nabukoff stb.

A közveszélyes visszaesőkre vonatkozó kérdésben a N. B. E. *többségének szavazata szerint* a határozat következő:

A közveszélyes visszaesők kezelése tekintetében azon rendszer tekintendő helyesnek, mely a visszaesés alaki ismérveit azon szubjektiv értékeléssel köti össze, amely a büntettest szokásos és egyszersmind közveszélyes büntettesnek tünteti fel.

Szükséges és méltányos, hogy a politikai büntettesek kizárassanak azon büntettesek csoportjából, kik ellen biztonsági intézkedések teendők.

A biztonsági intézkedések tartamának bíróság által megállapitandó minimuma legalább annyit tesz ki, mint a szabadságvesztés büntetés, mely különben kiszabatott volna, ezen időt azonban legfeljebb két évvel haladhatja tul. Külön végrehajtó bizottság dönti el, hogy az őrizetbe vétel a minimális tartam lejártával megszünjék-e vagy tovább tartson.

Utóbbi esetben joga van az őrizetbe vettnek, kétévenként ezen — vagyis szabadonbocsájtására vonatkozó — kérdésnek ujabb tárgyalását követelni.

V. Lisztnek szavazás nélkül elfogadott felszólalása szerint a kongresszusnak ezen határozata ugy értelmezendő, hogy a bírónak a közveszélyes visszaeső ellenében biztonsági intézkedést, vagy büntetést kell kimérni, melynek minimumát megállapitja, de maximuma határozatlan marad.

Azon kérdés szavazásra bocsájtásánál, hogy a biztonsági fogság a büntetést helyettesitse-e, vagy csak ennek kiállása után következzék-e be, *szavazat-egyenlőség volt.* A kongresszus tagjainak fele ugyanis Nabukoff előadó azon tételét fogadta el, hogy: Közveszélyes visszaesőkkel szemben a biztonsági intézkedések ne helyettesitsék, hanem kövessék a büntetést, vagyis ennek kiállása után alkalmaztassanak. A kongresszus másik fele pedig Torp azon javaslatát tette magáévá, hogy: Visszaeső szokásos büntettesek ügyében a bíróság a vádlottat ahelyett, hogy szabadságvesztés büntetésre itélné, kizárólag e czélra rendelt biztonsági intézetbe utalhatja. Ha az ügy esküdtszék elé tartozik, külön kérdés terjesztendő az esküdtek elé arra nézve, hogy a közveszélyesség feltételei fenforognak-e. Az őrizetbe vett oly módozatok mellett kötelezteték a munkára, melyek, jó magaviselete mellett, s mennyire a rend és biztonság fentartása megengedi, lehetőleg megközelitik a szabad munkás körülményeit.

Ezen kérdés tehát eldöntetlen maradt.

A kongresszus napirendjére tüzött második, t. i. a büntetőjog segédtudományaiban való kiképzésre vonatkozó kérdésben — mely annak idején dr. Balogh Jenő jelenlegi magyar kir. igazságügyminiszter javaslatára vétetett fel — dr. Heimberger József bonni tanár terjesztette elő részletes jelentését. Ennek eredményét a beszerzett adatok alapján is, a következő tételekben foglalta össze:

I. Daczára a meglevő jó alapozásnak, a büntetőjogszolgáltatásban résztvevő egyéneknek a büntetőjog segédtudományaiban való kiképzése általában még sok kivánni valót igényel és ez állapot javitására, a jó büntetőjogszolgáltatás érdekében teljes erővel kell törekedni.

II. A büntetőjog azon figyelembe jövő segédtudományai, melyekben jövőre kiképzést kell nyujtani: a kriminálanthropologia, kriminálpszichológia, kriminálpszichiatrika, kriminalisztika, kriminálstatisztika, törvényszéki orvostan, börtönisme.

III. A büntetőjog ezen segédtudományaiban jártasnak kell lenni a büntetőjogszolgáltatásban gyakorlatilag résztvevő összes egyéneknek: a rendőrtisztviselőknek, kir. ügyészeknek, vizsgálóbiráknak, itélőbiráknak, büntetés végrehajtó tisztviselőknek. Mindezen tisztviselőktől azonban a segédtudományokból nem azonos kiképzés kivánandó meg.

A kiképzésnek az egyes tisztviselői csoportok feladataihoz és előképzettsége fokához képest kell módosulni.

IV. Mellőzendő az a felfogás, hogy már eleve el kellene választani a büntetőjogászok kiképzését a magánjogászokétól. Mindkét csoportnak ugyanazon általános jogi képzettségre van szüksége.

V. A jogászoknak a büntetőjog segédtudományaiban való külön kiképzése rendszerint az egyetemi tanulmányok befejezte után történjék.

VI. A segédtudományokban való kiképzés tanfolyamai azonban rendesen az egyetemeken szerveztessenek, még pedig azokon, melyeknek székhelyén vagy közelében nagyobb bíróságok, rendőrhatóságok és büntetőintézetek is vannak.

VII. Addig, mig megfelelő számu specziálista nem áll rendelkezésre, a büntetőjog szorosabb értelemben vett segédtudományaiból, kriminálanthropologiából, kriminálpszichológiából, a segédtudományok tanfolyamai szervezésénél mindenütt az illető szak legalkalmasabb tanitóit kell oktatásra kiválasztani, tekintet nélkül arra, hogy az illető a fakultáshoz tartozik-e és ami a kriminalisztikát illeti, az egyetemi tanárok körére való szoritkozás nélkül.

Végül kiterjeszkedett dr. Heimberger előadó dr. Gross gráczi tanárnak azon dolgozatára, melyben «Németországban kriminalisztikai birodalmi intézet felállitását» hozta javaslatba. Heimberger ellene szólt a Gross-féle javaslatnak.

Felszólaltak többek között dr. Hoeffding kopenhágai egyetemi tanár, dr. Lindenau H. a berlini rendőrség elnökségénél alkalmazott kormánytanácsos, dr. Liepmann M. kieli egyetemi tanár, dr. Mall Alb. berlini igazságügyi tanácsos, dr. Finger A. hallei egyetemi tanár, d. Breithaupt R. (Kassel), ilj. Van Hamel amsterdami egyetemi tanár stb.

Dr. Lindenau szükségesnek véli, hogy minden jogász fokozott mértékben foglalkozzék a büntetőjog segédtudományaival, de óvakodni kell Gross azon gondolatától, hogy valami nagy birodalmi kriminalisztikai intézet létesittessék.

Ily hangzatos névvel minden kormányt elijesztenek. Minden pénzügyminiszter terjedelmes nagy épületet látna maga előtt számos helyiséggel és végtelen számu tanerővel, s a tervet a felmerülő költségekre való tekintettel elejtené.

A berlini rendőrség elnökségénél már van szakmuzeum, kriminalisztikai laboratórium, grafikai intézet, nünügyi történeti levéltár és évek sora óta ott továbbképző tanfolyamok is vannak. Van ezeken kivül Berlinben v. Lisztnek kriminalisztikai szemináriuma is.

Ezek szerint, ha a Heimberger tanár által kitüzött czélokat elérni akarjuk, nincs egyébre szükség, mint oly hidra, mely ezen intézményeket, a rendőrség gyakorlatát és a tudományos foglalkozást összekösse. Ezen kapcsolatot Lindenau a N. B. E.-ben látja s ugy véli, hogy a segédtudományok tanitásához megkivántató erők kiképzése az egyetemeken, a büntettet nyomozó nagy központokban és különösen a nagy városi büntető rendőrségnél szervezhető.

Ugy a Heimberger-féle, jelzett tételek, mint az azokhoz füzött egyező felszólalások a kongresszus által kedvezőleg fogadtattak, a szóban levő tételeket azonban szavazás alá bocsájtani nem kivánta.

A N. B E. következő kongresszusának helye és ideje még nem volt megállapitható, azért ezzel az egyesület vezetősége bizatott meg.

Rickl Gyula

A fiatalkoruak bíróságáról szóló 1913. évi VII. tcz. végrehajtásának előkészitése és a fiatalkoruak fogházainak ujjászervezése.

I. Az igazságügyminiszter a fiatalkoruak bíróságáról szóló 1913. évi VII. tcz.-et a jövő év első felében, lehetőleg 1914. évi január hó 1-én életbeléptetni óhajtja.

Az igazságügyminisztériumban serényen folynak az előkészitő munkálatok. A törvény végrehajtása tárgyában kiadandó rendeletek előadói tervezetei elkészültek s azok, az igazságügyminiszter személyes reviziója után, a legközelebbi hetekben elméleti és gyakorlati szakférfiak bevonásával tartandó értekezlet elé kerülnek.

Együtt halad ezzel a munkával a fiatalkoruak bíróságainak müködését támogatni hivatott társadalmi közremüködés szervezése is.

Az igazságügyminiszter a törvény életbeléptetése előtt minden egyes törvényszék székhelyére nézve meggyőződést kiván szerezni arról, hogy az a minimális társadalmi közremüködés, amelyre a törvény számit, biztositva van-e, hogy azokon a helyeken, ahol azt a társadalom el nem látná, azok ellátásának biztositásáról másként legyen módjában gondoskodni. Ily tennivalók különösen: a fiatalkoruak birájának tájékoztatása a fiatalkoru személyi, családi és társadalmi körülményeiről (környezettanulmányok beszerzése), alkalmas pártfogók kiszemelése, a próbára bocsátott fiatalkoruak felügyeletére és az 1913. évi VII. tcz. 19—21. §-aiban szabályozott védő- és óvóintézkedések foganatositásához szükséges menhely létesitése, vagyis gondoskodás arról, hogy azok a fiatalkoruak, akik eddigi környezetükben meg nem hagyhatók, mert ott az erkölcsi romlás veszélyének lennének kitéve és fogházban őrizetben tartásukra nincs ok, megfelelő helyen s felügyelet alatt tarthatók legyenek.

E pártfogói tennivalóknak a társadalom részéről, helyesebben a gyermekek és fiatalkoruak védelmével foglalkozó egyesületek részéről ellátása érdekében a Patronázs Egyesületek Országos Szövetsége köriratot intézett a kötelékébe tartozó vidéki egyesületekhez. Eddig 36 egyesület válaszolt és közülök 33 vállalja az imént emlitett tennivalók ellátását. Ez a tény arra mutat, hogy egyesületeink kezdik átérteni a nemzet értelmi, etikai és gazdasági erejét növelő azt a jelentős hivatást, amely rájuk a büncselekmények megelőzése terén, illetőleg az erkölcstelenség utján pusztulni induló gyermekek és fiatalkoruak megmentése érdekében a fiatalkoruak bírósága müködésének támogatása utján vár.

II. Amint értesülünk, az igazságügyminiszter a fiatalkoruak fogházbüntetésének végrehajtására vonatkozó — ez idő szerint hatályban levő — rendelkezéseket már is revizió alá vette és azokon ad hoc intézkedésekkel lényeges változtatásokat tett.

Eddig a 27300/909. I. M. számu rendelet alapján minden főügyészség területén volt kijelölve egy-egy fogház a fiatalkoruak fogházbüntetésének végrehajtására, amelybe a főügyészség területén fogházbüntetésre itélt összes fiatalkoruak utaltattak be. Ezen intézkedés folytán a legkülönbözőbb elbánást igénylő fiatalkoruak (pl. a büntetlen előéletü alkalmi büntettesek, a visszaesők, a szokásos, a megrögzött s fékezhetetlen természetü fiatalkoruak, a normális, a korlátozott beszámithatóságu, végre az abnormis fiatalkoruak) egy fogházba kerültek s bár az emlitett rendelet nagy körültekintéssel igyekezett a fiatalkoruak fogházbüntetésének szakokba és a fiatalkoruaknak csoportok és osztályokba osztásával a fiatalkoru büntettesek egyes csoportjaival szemben a különleges elbánást biztositani, az a gyakorlatban azzal az intézkedéssel sem bizonyult végrehajthatónak, hogy a hosszabb tartamu fogházbüntetésre itélt fiatalkoruak az egész ország területéről a Budapesti országos gyüjtőfogházba szállittattak.

Az igazságügyminisztert a gyüjtőfogházban és egyes vidéki fogházakban tett látogatásai meggyőzték arról, hogy az eredményre nagyobb kilátást látszik nyujtani a fiatalkoruak fogházbüntetésének végrehajtása akkor, ha az osztályozás egyes vidéki fogházak viszonyait is szem előtt tartva a központból irányittatik olyként, hogy az egyes vidéki fogházakba csak bizonyos tipusu fiatalkoruak utaltatnak be.

Néhány vidéki törvényszéki fogházban, amelyek eddig is a fiatalkoruak fogházaiul voltak kiszemelve, a felnőttek részére a fogház többi részétől teljesen elkülönitve csak annyi helyet fog-

nak a jövőben fenntartani, amennyi az ott rövidtartamu szabadságvesztés-büntetésre itélt felnőttek, továbbá a vizsgálati foglyok és az előzetes letartóztatottak részére szükséges, ugy, hogy az egész fogház tulajdonképp a fiatalkoruak fogházbüntetésének czélját fogja szolgálni. Egyuttal gondoskodás történik a fiatalkoruak megfelelő munkára neveléséről, továbbá iskolai és vallás-erkölcsi oktatásáról is.

Az igazságügyminiszter már is kiszemelte e czélra a gyulai és a lugosi törvényszéki fogházat és a győri fogháznak II. emeletét, amely a fogház többi részétől teljesen el van zárva. Kolozsvárott pedig (ahol két fogház van), a régi Farkas-utczai fogházat az igazságügyminiszter teljesen a fiatalkoruak fogházbüntetésének végrehajtására szánta. E fogház szépen befásitott udvarával, alkalmas helyiségeivel 57 fiatalkoru fiu és czektől teljesen elkülönitve 18 fiatalkoru leány és mindkettőtől elkülönitve 15 menhelyszerüleg kezelt kiskoru befogadására van berendezve s különösen az ottani főügyésznek és az ügyészség néhány tagjának kiváló buzgalma és az Erdélyi Pártfogó Egyesületnek közremüködése következtében kiválóan alkalmas arra, hogy a fiatalkoruak fogházbüntetésének végrehajtására szolgáljon.

A gyüjtőfogházból az ott büntetésüket töltő fiatalkoruaknak különböző tipusok szerint az emlitett fogházakba átszállitása jelenleg van folyamatban.

Észrevételek a magyar polgári törvénykönyv II. Tervezetének a társasági jogot szabályozó 1418. és 1440. §-aira.

A II. T.-nek a magánjogi társaság jogviszonyait szabályozó rendelkezései között általános horderejüknél fogva legnagyobb figyelmet az 1418. és az 1440. §-ok érdemelnek. A társasági jogban legalapvetőbb kérdés az, hogy a tagok által a társasági czél megvalósithatása végett behozott vagyon minő jogi elbirálásban részesüljön: nevezetesen ez a vagyon a társakat a társaság fennállása alatt is hányadok szerint illesse, a hányadról való rendelkezés jogával, avagy az egyes társ külön rendelkezése alól elvont és a társaság czéljaira dologilag is megkötött vagyonnak minősittessék.[1]

Ezt a kérdést másképpen oldja meg a római jog és az annak alapján álló modern magánjogi kodifikácziók, mint a német polgári törvénykönyv. A római jog a societasban a vagyon megosztottságának elvét viszi keresztül, amelynek értelmében a társak kötelesek ugyan magánvagyonuknak egy részét a társaság czéljaira forditani, nem áll jogukban ezt a betétet a társaság fennállása alatt saját czéljaikra felhasználni, azonban a tagok magánhitelezői jogositottak ebből a társaságba behozott vagyonból épp ugy, mint a társaság egyéb magánvagyonából is kielégitést szerezni.[2]

A német polgári törvénykönyv viszont a magánjogi társaság szabályozásánál a «Gemeinschaft zur gesammten Hand» germánjogi intézményét emeli érvényre, amelynek értelmében a társasági vagyon a társaság fennállása alatt tisztán a társaság czéljait szolgálja, dologilag megkötött vagyon, amit a tagok magánhitelezői magánköveteléseik alapján le nem foglalhatnak.

Anélkül, hogy észrevételeink keretében ennek a két rendszernek részletes kritikai fejtegetésébe bocsátkozhatnánk, inkább csak bizonyos, a II. T. előkészitése folyamán nyilvánossá vált tények megállapitására szoritkozunk, amelyek a II. T. szabályozásának birálatánál kiindulási alapul veendők.

Az I. T. a német szabályozást vette irányadóul. Az általános elvet az 1704. §. mondja ki: «A társaknak a társasági viszony alapján egymás irányában fennálló jogai át nem ruházhatók és le nem foglalhatók.» Ennek az elvnek közelebbi érvényrejuttatását tartalmazzák az 1705., 1706., 1707., 1712. és 1713. §-ok.

Az I. T. szabályozásánál a következő megfontolások estek latba:

A KT. szintén a megkötöttség alapján szabályozza a közkereseti társaságot, amellyel lényegileg rokon a magánjogi társaság is. A magánjogi kódex ebben a lényeges alapelvben tehát nem térhet el a KT. kipróbált és bevált rendszerétől.

[1] L. A bizottsági tárgyalások 78. kérdését. III. k. 121. l.

[2] L. részletesen Adler: Zur Entwickelungslehre und Dogmatik des Gesellschaftsrechts. Berlin, 1895. 6—29. l.

A dologi megkötöttség érvényrejuttatása hatalmas gazdasági lökést ad a magánjogi társaságok keletkezésére is, amidőn lehetővé teszi a társasági czélt szolgáló szilárd anyagi alap elkülönitését (Ind. IV. k. 472. l.), aminek folytán a társasági vagyon a társaknak a társasági czél által megkötött vagyonává válik.

A dologi megkötöttséget nem lehet a hitelezők kijátszására felhasználni, mert az 1717. §. értelmében a magánhitelező, ha sikertelen végrehajtást vezetett a társaság magánvagyonára, *azonnal* (és nemcsak az üzleti év vége előtt félévvel, amint azt a KT. 101. §-a irja elő) követelheti a társaság feloszlatását. (Ind. IV. 514. l.)

A római societásnál érvényesülő vagyonmegosztottság hátránya, hogy az nem felel meg a felek szándékának sem (pl. egyik társ ingatlant, a másik praestatiót hoz be); de ez a szabályozás nem is következetes, mert ha eltiltja a társakat a társasági vagyon kivonásától, akkor ebből önként következik a magánhitelező igényeinek korlátozása is. (Főelőadmány: VII. k., 338. és köv. l.)

Az I. T. szabályozása *ellen* viszont — röviden összefoglalva — a következő nyomósabb észrevételek hangzottak el:

A KT.-nek speciális szabályai nem vehetők kiindulási alapul a ius generalet létesitő magánjogi kodifikácziónál. Maga a KT. czáfol reá arra a nézetre, mely szerint a dologi megkötöttség szilárd alapelv, amidőn az alkalmi egyesületnél, amelynek jogviszonyait jórészt az általános jogelvek irányitják, egyenesen elismeri a vagyonmegosztottságot. Tehát éppen forditva, a magánjognak kell kimondani szabályként a vagyonmegosztottság általánosabb elvét, amelytől csakis olyan különleges jog, mint a kereskedelmi jog, térhet el ius speciale létesitésével.

A dologi megkötöttség emellett elvi ellentétet támaszt a közönség és a társaság között, ami igen sulyos gyakorlati következményekkel is járhat, minthogy igen sok esetben nagyon nehéz valamely magánjogi associatióról megállapitani, hogy az közösségnek vagy társaságnak minősittessék. Legnagyobb hátránya azonban a dologi megkötöttségnek az, hogy ennek segitségével az adós hitelezőit akként játszhatja ki, hogy magánjogi társaságot alapit. Az I. T. 1717. §-ában adott felmondási jog nem kellő védelem, mert egyrészről nem akadályozza meg a vagyon *időközi* elvonását és másrészről a kijátszott hitelező — *publiczitás hiánya okából* — legtöbbször csak a végrehajtás során tudja meg, hogy adósa egy magánjogi társaságnak a tagja.

Ezek mellett a magánjogi társaságok czélja sem indokolja a dologi lekötöttséget; a társasági forma elterjedését hatékonyan előmozditani alkalmas a római jog szabályozása is, amely sulyos jogkövetkezmények terhével *tiltja el* a tagot betétjének elvonásától.[3]

Az I. T. ellen felhozott nyomós érvek vezettek egy *közvetitő álláspont* kialakulására, amelynek hatása alatt áll a II. T. szabályozása.

Már a Főelőadmányban (VII., 343. l.) olvasható egy nézet, amely a dologi megkötöttség elfogadását helyesnek tartja ugyan, de csak két kautéla mellett: *a)* ha a társaság megalakulása közhirré tétetik (ilyenkor is a megkötöttség csak a közzétételben felsorolt vagyontárgyakra állana), *b)* ha a magánhitelezők a lekötött vagyont — megröviditésük esetében — csődön kivül megtámadhatják. Ez a közvetitő álláspont, amelynek értelmében magában a polgári törvénykönyvben kétféle szabályozás volna megvalósitandó (a fenti kautélák mellett: a dologi megkötöttség; azok nélkül: a római jogrendszer), nem fogadtatott el.

Sokkal határozottabb alakban jutott azonban kifejezésre a bizottsági tárgyalások folyamán (Biz. tárgy., III. k. 127. l.) egy másik közvetitő álláspont, amely a dologi megkötöttségben rejlő gazdasági előnyt — mindamellett, hogy az általános szabályozás a vagyonmegosztottságra helyezkedik — a schweizi kötelmi jog 552. §-ának harmadik bekezdéséhez hasonló szabályozás segitségével kivánta minden egyes arra reá szoruló magánjogi társaság javára is biztositani.

Ez az álláspont abból indult ki, hogy kétségtelenül helyes uton jár az I. T., amidőn a társulás elterjedését a dologi megkötöttség hatalmas gazdasági előnyeivel is propagálni kivánja. Ebben az előnyben azonban csakis azok a magánjogi társaságok

[3] L. ezeket az érveket részletesebben a Főelőadmány: VII. k. 338. és köv. l., és Bizottsági tárgy.: III. k. 121. és köv. l.

*

részesitendők, amelyek, ha nem is alakulnak kifejezetten kereskedelmi célokra, «de állandóbb üzleti tevékenységet fejtenek ki». Az ilyen magánjogi társaságoknak érdekében azonban nem szükséges a hitelezők érdekeit kétségtelenül veszélyeztető, kellő publiczitás nélküli dologi megkötöttségnek általános magánjogi elvvé emelése, hanem teljesen elégséges, ha a törvény megengedi, hogy ezek a társaságok alávessék magukat a KT.-nek a közkereseti és betéti társaságok jogviszonyait szabályozó rendelkezéseinek; különösen pedig magukat a kereskedelmi czégjegyzékekbe bejegyeztethessék.

Habár a bizottságban igen komoly észrevételek merültek fel ez ellen a megoldás ellen is (l. 127.. 128. l.), a többség mégis ugy döntött, hogy «a társasági vagyontárgyak meghatározott hányadok szerint illessék a társakat, de az állandó jellegü magánjogi társaságok bejegyezhetők legyenek a kereskedelmi czégjegyzékbe, ami által megnyerik a kereskedelmi társaságok jogi jellegét.» A most vázolt előzmények — melyeknek ismerete nélkül a II. T. szabályozásához hozzászólani nem lehet — vezettek a II. T. 1418., 1440. §-ainak, mint legalapvetőbb rendelkezéseinek megalkotására.

A II. T. álláspontja — röviden összefoglalva — a következő: A magánjogi társaságnál a társasági vagyon ugyan a társaság czéljára megőrzendő, a tagok azzal a társaság fennállása alatt nem rendelkezhetnek: nem áll azonban annak utjában jogi akadály, hogy a magánhitelezők a társat illető vagyonrészt elvonhassák a társaságtól. Szabály tehát a társasági vagyon megosztottsága: a római societás alapelve.

Gazdasági czélra alakult magánjogi társaság tagjai viszont biztosithatják a maguk javára a dologi megkötöttség előnyeit, ha *a)* a közkereseti vagy betéti társaság szabályai szerint alakulnak és *b)* magukat a kereskedelmi czégjegyzékekbe bejegyeztetik. Ezek az előfeltételek azonban nemcsak a dologi megkötöttséget eredményezik, hanem a közkereseti, illetve betéti társaságra vonatkozó összes kereskedelmi jogi szabályoknak érvényesülését is.

A II. T.-ben a társaságokra vonatkozóan megvalósitott szabályozás helyes vagy helytelen voltának birálatánál döntő fontosságot kell tulajdonitani ennek a megoldásnak.

Vizsgálnunk kell: 1. helyes volt-e az I. T. álláspontjának elejtése;

2. ha igen, a vagyon-megosztottság elvi jelentőségre emelése mellett szükséges-e bizonyos magánjogi társaságoknak a dologi megkötöttség előnyeiben való részesitése;

3. a szóbanforgó társaságok érdekeinek méltánylása csakis az 1440. §-ban foglalt, avagy talán más módon is történhetnék;

4. nem fog-e a gyakorlati életben nehézségeket felidézni a keresk. jog alá vetett magánjogi társasági tipusnak behozatala.

Ad 1. 2. Anélkül, hogy az itt csoportositható érvek és megfontolások egész tömegét külön is felsorolnánk, helyesnek kell minősitenünk a II. T.-nek azt az álláspontját, amely generális szabályként a római jogi societas alapelvét: a vagyoni megosztottságot fogadja el. A N. P. T. K. «Gesammt-Hand» rendszere, amely átmeneti és épp ezért nagyon nehezen elhatárolható tipust akar létesiteni a jogi személy és közös egyéni czélt szolgáló társulás között, teljesen idegen és ismeretlen a mi jogfejlődésünkben; olyan gazdasági előnyt biztosit teljesen jelentéktelen, a közösséggel nagyon is határos asszociációknak, ami csak a kellő kautélák mellett adható meg nagy szerepet betöltő fejlettebb gazdasági társulatoknak is.

Atekintetben is helyeslendő a II. T. álláspontja, hogy módot kiván nyujtani, bizonyos garanciák esetében, a nem kereskedelmi üzlet folytatására alakult, hanem gazdasági czélokat követő magánjogi társaságoknak is, hogy a dologi megkötöttség gazdasági előnyeiben részesüljenek. Igen sok oly magánjogi társaság szerepel a forgalmi életben, amely tullépve az egyéni szükségletek kielégitésének munkálását, szélesebb körre terjedő gazdasági tevékenységet fejt ki, sokszor igen tekintélyes vagyoni eszközök és élethivatásszerüen gyakorolt szaktevékenység felhasználásával. (Pl. erdőkihasználási, halászati, bánya-, bérlőtársulatok, amelyek nem vetik alá magukat a KT. szabályainak.) Ezeknek a közgazdasági érdekből csak támogatandó magánjogi társaságoknak hitelképességét, megerősödését rendkivüli mértékben fokozza, ha a társak által a társasági czél szolgálatára behozott vagyon önállóságot nyer és lehetőleg megóvatik attól, hogy a társak magánhitelezői minden különös módozat betartása nélkül reá tehessék kezüket.

A II. T. álláspontját abban az irányban is helyeselni lehet, hogy a dologi megkötöttség, mint kivétel, mint a magánhitelezők jogos érdekeinek kijátszására igen alkalmas módozat, a magánjogi társaságoknál *csakis indokolt esetekben és kellő garanciák mellett érvényesülhet.*

Ad 3. 4. Amennyire helyesek és gyakorlatilag is áldásos eredményekre vezetőknek látszók a II. T.-nek azok az elvi szempontjai, melyektől vezéreltetve a társasági jog legalapvetőbb kérdésének megoldásához fog, épp annyira aggályos magának a kérdésnek megoldása. És pedig két irányban:

a) Nem elég határozott és igy a gyakorlatban sok félreértésre és visszásságra vezetni alkalmas azoknak a magánjogi társaságoknak *kijelölése*, amelyek a dologi megkötöttség előnyét biztosithatják a maguk javára;

b) nézetünk szerint a szükséges mértéket jóval meghaladja az 1440. §-nak az a rendelkezése, amely a dologi megkötöttség ellenében nemcsak a publiczitást, nemcsak a gazdasági czél fenforgását, hanem azt is megköveteli, hogy az ezzel élni akaró magánjogi társaság alávesse magát mindazoknak a jogszabályoknak, kogens rendszabályoknak, amiket a KT. a *kereskedelmi forgalom követelményeit, a kereskedelemmel foglalkozó szakképzett egyének képességeit méltatva figyelemre, megállapitott.*

A II. T. ugyanis egyrészről igen keveset kiván meg, amidőn a gazdasági czélt egymagában elegendőnek tartja a dologi megkötöttség létesitéséhez, másrészről tulmegy az előkészitéséből nyilvánvalóan kivehető czélján, amidőn a dologi megkötöttséget csakis a közkereseti és betéti társaságra vonatkozó összes rendelkezések betartása esetén engedi meg.

Ad *a)* A gyakorlatban sok nehézséget fog okozni annak szabatos megállapitása, hogy mi minősittessék «gazdasági czélnak». Ha a birói gyakorlat tágabb értelemben veszi ezt a fogalmat, akkor ugyszólván minden magánjogi társaság czélját gazdaságinak minősitheti. Gazdasági czélt követ az a társaság, amely szenet hozat, bort rendel, lisztet, posztót stb. stb. szerez be tagjainak magánczéljaira; az a jótékony társaság, amely árva gyermekeket nevel fel iparosokká, kereskedőkké; az a társaság, amely tagjainak — olcsóbbá teendő a szórakozását és utazását — közösen bérel szinház, vasuti stb. jegyet, stb. stb. A «gazdasági czél» megkövetelése tehát egymagában még nem fedi a II. T szabályozásával követett azt a szándékot, hogy a dologi megkötöttség előnyeiben csakis olyan magánjogi társaságok részesittessenek, melyeknek «*állandóbb üzleti tevékenysége*» erre a privilégiumra egyenesen reászorul.

Az 1440. §. rendelkezései emellett nem állanak utjában annak sem, hogy egy-két ügylet, ténykedés lebonyolitására alakult ugynevezett *magánjogi alkalmi egyesületek is biztosithassák javukra a dologi megkötöttséget* és ezzel kapcsolatban részesüljenek a közkereseti és betéti társaság jogállásában, holott a KT. 62. §-a a *kereskedelmi ügyletekre* alakult alkalmi egyesületeket is kizárja a kereskedelmi társaságokra vonatkozó jogszabályok köréből. Ezt az a minore ad maius visszásságot a polgári törvénykönyvnek feltétlenül el kell kerülni.

Az 1440. §. tehát a dologi megkötöttség általános feltételeit illetően mindenekelőtt akként módositandó, hogy: «Gazdasági czélt követő, *hosszabb időre alakult* társaság»-nak engedtetik csak meg bizonyos, alább részletezendő feltételek mellett, a dologi megkötöttség gazdasági hasznaiban való részesülés.

Ad *b)* A legnagyobb aggályok azonban az 1440. §-nak ama rendelkezése ellen merülnek fel, amely a dologi megkötöttség biztositásának előfeltételéül a közkereseti, illetve betéti társaságra vonatkozó *összes kereskedelmi jogi* szabályok érvényesülését követeli meg.

A német polgári törvénykönyv szabállyá emeli a dologi megkötöttséget, az I. T. szintén azon az állásponton volt, hogy komolyabb kifogások nem emelhetők ennek a gazdaságilag előnyös intézménynek általánositása ellen; és annak védelmezői csakis azt konczedálták, hogy a magánhitelezők érdekében méltányos volna még bizonyos *publiczitásnak* is a megkövetelése.[4]

Ilyen praemissák után méltán aggodalmasnak lehet minősiteni a II. T.-nek azt a rendszerét, amely nemcsak a társasági czél minemüségében keres bizonyos materiális garanciát, nem elégszik meg a publiczitás egyszerü biztositásával, hanem ezeken felül megköveteli azoknak a specziálisan a kereskedelmi élet

[4] Biz. tárgy. III. k. 126. l.

szükségletein alapuló szabályoknak betartását is, amelyek a kereskedelmi üzletet közös czég alatt, korlátlan és egyetemleges kötelezettség mellett folytató közkereseti társaságot és az ugyancsak kereskedelmi üzletet közös czég alatt, a beltagoknak korlátlan és egyetemleges felelőssége mellett folytató betéti társaságot kötik. Magánjogi társaság tagjait tehát, csupán csak azért, mert az I. T.-ben általános szabályként behozni kivánt dologi megkötöttség előnyében részesülnek, kötelezni fogja a czégbejegyzés kényszere (változtatásokkal együtt KT. 65—67. §§.); a versenytilalom (74—75. §§.); az egyetemleges felelősség (88. §.); a képviseleti jogkörnek kifelé korlátozhatatlansága (92. §.); a könyv-, leltár- és mérleg szerkesztése (25—28. §§.); a levelek megőrzése (30. §.) és ezen kötelezettségek elmulasztása esetén a sulyos magánjogi következményeken felül ki vannak téve a tagok a sulyosabb büntetőjogi felelősségnek is (Btk. 414. §.) stb., stb.

Az 1440. §. második bekezdésében foglalt «a kereskedelmi jognak idevágó szabályai» ugyanis annyira általános kitétel, amelyet csakis ugy lehet magyarázni, hogy a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetett magánjogi társaságra nézve alkalmazást nyernek mindazok a jogszabályok, amelyek a közkereseti és betéti társaságra vonatkoznak. Említésre méltó, hogy a II. T., holott a magánhitelezők érdekeinek védelme vezette, midőn a dologi megkötöttség általános szabállyá emelését mellőzte, lényegesen nehezebbé teszi a czégjegyzékbe bevezetett magánjogi társaság magánhitelezőinek helyzetét, mint az I. T.[5]

A kifejtettek alapján, elfogadva a II. T. elvi kiindulási alapjait, a dologi megkötöttségnek, mint kivételnek szabályozása — nézetünk szerint — a következő módon volna keresztülviendő.

Az 1440. §. helyett a következő rendelkezés volna felveendő: «Gazdasági czélt követő, hosszabb időre alakult társaságnál, amennyiben az megalakulását a székhelyén illetékes kir. törvényszéknél bejegyzés és közzététel végett bejelenti, az egyes társasági tagok magánhitelezői a közzétételben emlitett társasági vagyonhoz tartozó dolgokat, követeléseket, jogokat, vagy az egyes tagok e tekintetbeni illetőségét sem biztositás, sem kielégités végett igénybe nem vehetik. Biztositás vagy kielégités tárgyául a magánhitelezőkre nézve csak az szolgálhat, mit az egyes tagok évi kamatok, munkadij vagy jutalék fejében követelhetnek, vagy ami nekik a felszámoláskor jut.

Mindazonáltal azon jogokra, melyek az egyes tag által a társaságba hozott tárgyakra a behozatal idejekor már megszereztettek, az érintett intézkedések alkalmazást nem nyernek.[6]

1440. *a)* §. Az 1440. §-ban emlitett társaságoknál a tag magánhitelezője, aki a tag magánvagyonára sikertelenül vezetett végrehajtás után követelésének kielégitése végett lefoglalta azt, ami adósának részére a társasági vagyon felosztásakor ki fog járni: a társaság felosztását követelheti, tekintet nélkül arra, vajjon a társaság határozott, vagy határozatlan időre szólt-e.[7]

1440. *b)* §. Minden egyes kir. törvényszék czéghivatalában külön vezetendő a nyilvánosság részére a magánjogi társaságok jegyzéke, amelyekbe az 1440. §-ban emlitett társaságok megalakulása, tagjainak neve, állása és lakóhelye s az általuk behozott vagyontárgyak feljegyzendők.

Ezeket az adatokat és az azokban előforduló változásokat az összes tagok a jegyzékbe való bevezetés végett, az 1440. §-ban biztositott előnyök különbeni elvesztésének terhével bejelenteni tartoznak.

A kir. törvényszék a tagok költségén az első bekezdésben emlitett adatokat és az azokban előállott változásokat a hivatalos lapban közzéteteti.[8]

Dr. Kuncz Ödön.

[5] Amig ugyanis az I. T. 1717. §-a értelmében a magánhitelező a sikertelen végrehajtás után *nyomban* követelheti a társaság feloszlatását, addig a II. T. 1440. §-a folytán érvényesülő KT. 101. § a értelmében a magánhitelező a társaság feloszlását csakis az üzletévet legalább hat hónappal megelőző felmondás utján követelheti. Emellett figyelembe veendő, hogy a II. T. 1440. §-a folytán a dologi megkötöttségben részesülő magánjogi társaságok csődje esetén a Cs. T.-nek 244. és köv. §-ai érvényesülnek; mindenekelőtt pedig érvényesül a magánhitelező érdekeit sulyosan érintő 251. § rendelkezése.

[6] V. ö. a KT. 95. §-ával.

[7] V. ö. az I. T. 1717. §-ával.

[8] A magánjogi társaságok jegyzékének vezetése külön rendeletben volna részletesen szabályozandó.

Lapozgatás a magyar polgári törvénykönyv tervezetének II. szövegében.*

Második fejezet. Törvényes származás.

94. §. Nem szorul bővebb magyarázatra, hogy az ugynevezett törvényes származás megtámadására vonatkozó jogot, visszaélések gátlása és bizonytalan állapotok elharapózásának a lehető megelőzése czéljából korlátozni kell, de a tulságos korlátozás még nagyobb veszedelemmel jár, mert teret nyit olyan jogoknak vérségi összeköttetés nélkül való bitorlására, amely jogok csak vérségi összeköttetések alapján illethetik meg az embert.

Aki ismeri népünknek ezen a téren való indolencziáját, azt aggodalommal tölti el a Tervezetnek az a szabálya, amely szerint a gyermek törvényességét csak attól a naptól számitott egy év alatt lehet megtámadni, amelyben a férj a gyermek születését megtudta.

Az napirenden van, hogy a házastársak a házassági együttélést megszakitják és külön-külön házasságon kivüli viszonyokat létesitenek. Ezekből a viszonyokból rendszerint gyermekek származnak, de az a legnagyobb ritkaságok közé tartozik, hogy ezeknek a gyermekeknek törvényes származását megtámadnák. Még abban az esetben is el szokott maradni a megtámadás, ha a házassági kötelék fölbontása megtörténik. Olyan esetek sem tartoznak a ritkaságok közé, hogy a megtámadás akkor is elmarad, ha a házassági kötelék fölbontása azon az alapon történt, hogy a vétkes házastárs más férfival gyermeket nemzett. Különösen akkor nem szoktak az emberek azzal törődni, hogy a gyermek kinek a nevét viseli, ha vagyontalanok, vagy ha a gyermek születésével kapcsolatos vagyonjogi kérdés nem aktuális.

A törvénytelenitési eljárás sok költséggel és vesződséggel jár és ennélfogva ahhoz csak akkor szokás folyamodni, ha a kérdés égetővé válik.

A Tervezet 94. §-át egészen ki kell hagyni, mert előre látható, hogy az igazságtalan állapotokat teremtene.

Ötödik fejezet. Rokonok eltartása.

148. §. Az eltartás kötelezettsége a vérbeli közösségből eredő szeretteten és az egymásra való utaltságon alapszik. Ily viszonyban azok vannak, akik szoros családi kötelékben élnek. A családi intézmény jótéteményei az egyesek irányában megfelelő kötelezettségeket vonnak maguk után. A tartási kötelezettség szabályozásánál ezeket a körülményeket nem szabad figyelmen kivül hagyni, mert különben a szabály nélkülözni fogja a kellő jogi alapot. Ebből a szempontból különösen arra kell figyelemmel lenni, hogy a család köre ma már szükebbre szorult és hogy ezen a körön kivül álló rokonoknak több közük van a társadalomhoz, mint a családhoz.

A szülők eltartási kötelezettsége a kiskoru gyermekek irányában a természet törvényein kivül abból a jogi alapból eredt, hogy a szülői hatalom, mint jog, megfelelő kötelességekkel jár.

Annak a szabálynak is megvan a maga jogi alapja, amely szerint a gyermekek, tekintet nélkül arra: szülői hatalom alatt állanak-e, vagy sem, szülőiket eltartani kötelesek. Ennek a kötelezettségnek a jogi alapja abban rejlik, hogy a szülők a gyermekek fölnevelésével érdemet szereztek az eltartás követelésére.

Arra, hogy a szülők a családi körön kivül álló leszármazóikat és a gyermekek szülőikön kivül más felmenő-ágbeli rokonaikat eltartani legyenek kötelesek, jogi alap ma már nem létezik.

Hetedik fejezet. Törvénytelen gyermekek.

Abból valóban senkinek sem lehet haszna, ha a házasságon kivül született gyermeket a «törvénytelen» jelzővel megbélyegezzük. Ennélfogva semmi ok sincs arra, hogy a házasságon kivül született gyermeket törvénytelennek nevezzük.

Az a mód, amely szerint a Tervezet a mai jogállapotnak megfelelően a házasságon kivül született gyermekekről gondoskodni kiván, kifogás alá esik. Azt a törekvést csak helyeselni lehet, hogy a gyermek atyja ne kerülhesse ki a tartási kötelezettség teljesitését, de ennek a törekvésnek nem szabad a bünbakeresésig elfajulnia.

A mai joggyakorlat túlbuzgalmában annyira megy, hogy a tartási kötelezettség alapjául nem a nemzést, hanem a közösülést

* Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

tekinti. Ez már nevetséges túlzás és nagyon hasonlit a mások zsebére való gavalléroskodáshoz. Az államnak kötelessége az elhagyottakról gondoskodni és ezt a kötelességét nem varrhatja olyanoknak a nyakába, akiknek ahhoz a kötelességhez semmi közük nincsen.

Amig valakinek az atyaságát alaposan vélelmezni lehet, addig igazságosan terhelhető a tartás kötelezettségével, de mihelyt a vélelem alapja meginog, tartási kötelezettségének csak a rálöcsölés lehet az alapja.

A tartási kötelezettségnek a közösülés ténye alapján való megállapitása különösen akkor nem foghat helyet, ha megállapitható, hogy a közösülés a nemzést nem eredményezhette.

Ily megállapitás nemcsak annak a kimutatásával történik, hogy az illető férfi nemzésre képtelen, hanem az az eset is előfordulhat, hogy pl. a gyermek fejlettségéből megállapitható, hogy nemzését a — mondjuk — hat hónap előtt történt közösülés nem eredményezhette. Többekkel való közösülés esetében az is előfordulhat, hogy a gyermek a közösülők egyikének jellemző sajátságait annyira örökli, hogy a többi közösülés eredménytelensége kétségtelenné válik.

A T. 215. §-át akként vélném módositandónak, hogy a gyermek atyjának azt kell tekinteni, aki az anyával a gyermek fogantatása idejében közösült, kivéve, ha az anya ugyanebben az időben a kéjelgést keresetképpen üzte, vagy ha megállapitható, hogy az a közösülés a nemzést nem eredményezhette.

Második czim. Birtok és birtokvédelem.

354—369. §. A tényleges hátalom egyes nemeinek a megjelölésére a magyar nyelvnek olyan találó kifejezései vannak, hogy ezeket bármely más nemzet megirigyelhetné és a Tervezet mégis idegenszerü, szokatlan szavakat és nehézkes körülirásokat alkalmaz a birtok és a birtokvédelem szabályozásánál.

Azt, amit a Tervezet a dolgot terhelő jogon, vagy bérleti, haszonbérleti, vagy más jogon gyakorolt birtoknak és időleges birtoknak nevez, magyarul röviden és velősen birlalatnak lehet mondani és akkor a czimkórságos «főbirtokos» szó is fölöslegessé válik, mert amit a Tervezet főbirtoknak nevez, az tulajdonképpen csak birtok.

A tényleges hatalomnak azt a nemét, amelyet a Tervezet 357. §-a hosszasan körülir, a «kezelés» szóval minden kétséget kizáró módon lehet megnevezni.

Arra a fogalomra, amelyet a Tervezet törvénytelen birtoknak nevez, olyan pompás kifejezésünk van, amely más nyelvekben párját ritkitja. A «bitorlás» szóra valóban büszkék lehetünk, mert olyan közvetlenséggel tükrözteti vissza a fogalmat, hogy a legkisebb magyarázatot is fölöslegessé teszi.

A Tervezet 354—369. §-aiban foglalt szabályokat magyarán és magyarosan a következőképpen kellene szövegezni

354. §. «A személynek a dologra vonatkozó tényleges hatalma az elfoglalásnak, vagy átadásnak tettekben való megnyilvánulása nélkül is létesülhet, ha a hatalom gyakorlásának akadálya nincsen.

A tényleges hatalmat muló megszakitás vagy ideiglenes szünetelés nem enyészteti el.»

355. §. A személynek a dolgon gyakorolt tényleges hatalmát birtoknak kell vélelmezni.

Az a tényleges hatalom, amely használatra, haszonélvezetre vagy őrizetre szoritkozik (birlalás), a birtoklást nem szünteti meg, hanem csak az illető jog tartalmának megfelelően korlátozza.

A tényleges hatalomnak arra a nemére nézve, amelyet valaki másnak a nevében, vagy másnak a részére gyakorol, (kezelés) a képviselet és az ügyvitel szabályai irányadók.

A rosszhiszemüen gyakorolt tényleges hatalom : bitorlás.

356. §. A birtok, a birlalat és a bitorlás átszáll az örökösre.

357. §. Senkit sem szabad önhatalommal birtokától vagy birlalatától megfosztani, vagy abban megháboritani.

A tilos önhatalommal szerzett tényleges hatalmat egy évig bitorlásnak kell tekinteni, még abban az esetben is, ha az elfoglalás egyébként jogos alapon történt.

Azt is bitorlónak kell tekinteni, aki a birtokváltozáskor tudta, hogy elődének a tényleges hatalma bitorlás volt.

358. §. A tilos önhatalom ellen erőszakkal szabad védekezni.

Ha a hatósági vagy birói segély bevárása veszéllyel jár, a bitorlás megszüntetése végett is erőszakot szabad alkalmazni. A jogos védelem gyakorlása a birtokoson és birlalón kivül azt is megilleti, akinek a dolog kezelése alatt áll.

359. §. Az, akit birtokától vagy birlalatától tilos önhatalommal megfosztottak, vagy abban megháboritottak, a bitorló vagy háboritó ellen sommás visszahelyezést kérhet és a háboritás megszüntetését, valamint a jövőre való megtiltását követelheti.

Ily keresetnek csak a tilos önhatalom gyakorlásától vagy a háboritástól számitott egy éven belül van helye.

360. §. A sommás visszahelyezési keresetben a tilos önhatalommal okozott kár megtéritése is követelhető.

361. §. A tilos önhatalom ellen irányuló kereset joga a birtokost és a birlalót egymás irányában is megilleti és a birlaló ellen gyakorolt tilos önhatalommal szemközt a birlalón kivül a birtokosnak is kereseti joga van.

362. §. A sommás visszahelyezési perben rendszerint nincs helye annak a kifogásnak, hogy az a tényleges hatalom, amelyen a kereset alapszik, bitorlás volt, vagy hogy a háboritás vagy elfoglalás jogosan történt.

E szabálytól csak akkor van eltérésnek helye, ha a kifogás jogerős birói itéleten alapszik, vagy ha a felperes közvetlenül a foglalás vagy háboritás előtt nem volt egy egész évig a kereset tárgyának tényleges hatalmában.

363. §. Ha valaki másnak képviseletében gyakorolt tilos önhatalmat, saját személyében is felelősségre vonható. E szabály alól csak akkor van kivételnek helye, ha felperes a per megindításakor tudta, hogy a háboritó másnak a képviselőjeként jóhiszemüen járt el.

364. §. Ha az ingó dolog valakinek a birtokából, birlalásából, vagy kezeléséből idegen telekre került, az, akinek az ingatlan tényleges hatalmában van, köteles megengedni, hogy akár a birtokos, akár a birlaló, vagy a kezelő a dolgot fölkutassa és elvigye. A keresésből és az elvitelből eredő kárt meg kell téritenie. Az engedély megtagadható, ha a fölkutatás és az elvitel nagyobb kárt okozna, mint a mennyit a dolog ér, amelyet fölkutatni és elvinni szándékoznak. Megtagadásnak nincs helye, ha az, aki a dolgot elakarja vinni, a valószinü kár erejéig biztositékot ad.

Annak a magyarázata, hogy mi a birtok és mi a tényleges hatalom, legföljebb tankönyvbe való, de törvényben az nincs helyén. Minthogy azonban még mindég kisért az az elavult fölfogás, amely szerint ugynevezett kézrátétel vagy jelképes hatalombakeritès, szóval hókusz-pókusz nélkül nem lehet tényleges hatalomra szert tenni, ennélfogva a törvényben ki kell nyilvánitani, hogy a tényleges hatalom megszerzéséhez a hatalombakeritésnek csak akkor kell külsőleg megnyilvánulnia, ha a hatalom gyakorlásának valamely akadálya van.

A birtokvédelem és az elbirtoklás szabályai szempontjából ki kell nyilvánitani a törvényben, hogy a birtok és birlalat egymást ki nem zárják.

A bitorló örökösének a felelőssége szempontjából meg kell határozni, hogy a bitorlás átszáll az örökösre.

A kezelés személyhez kötött állapot, amely a kezelő halálával megszünik.

A 357. §-a harmadik bekezdésében a bitorló örökösét a 356. §-ra való tekintettel már nem volt szükséges megemliteni. Az önhatalom csak a birtokos és birlaló irányában lehet tilos, de a bitorlást a védelem meg nem illeti.

Habár a sommás visszahelyezés csak ideiglenes rendezés, mégis teljesnek kell lennie és ennélfogva a tilos önhatalommal okozott kár megtéritése az eljárásból ki nem hagyható.

457. §. A javak forgalmának a követelményeivel ma már nem egyeztethető össze a Tervezetnek az a szabálya, amely szerint ingó dolog tulajdonának az átruházása érvényes jogalaptól és tényleges átadástól függ.

Az érvényes jogalap kinyilvánitásának főképpen az volna a rendeltetése, hogy a jogi és az erkölcsi törvényekbe ütköző ügyletek érvényesülése lehetőleg meggátoltassék. Amiatt tehát, hogy kivételesen csempészek is akadnak, a Tervezet az ártatlan embereknek állandó megmotozását rendeli el. Ez a zaklatás nem áll arányban a czélbavett eredménnyel, amelyet a kérdéses szabály különben is csak ritkán valósithat meg, mert az érvénytelen ügylet érvényes jogczimmel könnyen felczìczomázható.

Az érvénytelen ügyletek ellen csak akként lehet hathatósan küzdeni, hogy az érvénytelenség következményeinek az alkalma-

zására akkor kerüljön a sor, amidőn az érvénytelenség kiderül. Megelőzésre irányuló jogszabályok egyrészt hatástalanok, másrészről pedig a magánügyekbe való czéltalan és kellemetlen beavatkozást vonnak maguk után.

Mindaddig, amig ki nem derül, hogy az ügylet alapja érvénytelen, nincsen senkinek semmi köze ahhoz, hogy ki miért ruház át valamely vagyontárgyat másra.

Negyedik czim. A tulajdon.

Második fejezet. Ingó dolog tulajdonának szerzése és elvesztése.

V. Átruházás.

Az átadás megkövetelése is azokon az elavult elveken alapszik, amelyek üres formaságoknak a lényegnél nagyobb jelentőséget tulajdonitottak.

A dolog nem lehet a személlyel állandóan olyan viszonyban, amely a személy tényleges hatalmát szemlélhetővé teszi és tudjuk, hogy a tényleges hatalom anélkül is fennállhat. Eszerint nincs szükség arra, hogy a hatalom megkezdése szemlélhetővé tétessék. Az átruházás ily szemléltetés nélkül tökéletesen megtörténhetik és minthogy a gazdasági élet gyakran megkivánja azt, hogy az ember tulajdona tőle távol mások közvetlenebb hatalmi körében legyen, ennélfogva a gazdasági élet akadálytalan lebonyolitásának is utjában áll az a szabály, amely szerint az átruházáshoz még akkor is átadás kell, ha a tényleges hatalom gyakorlásának egyébként nincsen akadálya.

A 457. §. helyébe a következő szabályt kellene illeszteni: «Ingó dolog tulajdonának az átruházásához a tulajdonos és a szerző megegyezésén kivül átadásra csak akkor van szükség, ha a szerző tényleges hatalmának a gyakorlása akadályba ütközik.» Erre a szabályra való tekintettel a 459. §. fölösleges.

Harmadik fejezet. Ingatlan dolog tulajdonának szerzése és elvesztése.

471. §. Az előbb emlitett okokból az ingatlan tulajdonának az átruházásánál sincsen szükség a jogalap kinyilvánitására.

Hetedik czim. Zálogjog és jelzálogjog.

Első fejezet. Zálogjog.

I. Ingó dolog mint zálog.

592. §. A javak forgalmának a követelményeivel ma már nem egyeztethető össze az, hogy a vagyontárgyak a használat alul hosszabb időn át kivonassanak. Másrészről a gazdasági viszonyok fejlődésével fokozódik annak a szüksége, hogy a vagyontárgyak a hitelképesség emelésére szolgáljanak és zálogul leköthetők legyenek. Ez a két érdek a mai viszonyok között ellentétben áll, mert az ingóságok zálogbaadása rendszerint azoknak a használatból való kivonásával jár. Az ellentétek kiegyenlitésének a szükségérzete eredményezi azt, hogy a tulajdonjog föntartásának az intézménye a gazdasági életben föltünően terjeszkedik, de távolról sem képes azt a czélt megvalósitani, hogy az ingóságok biztositékul szolgálhassanak anélkül, hogy emiatt a használatból ki kelljen vonatniok.

Az ingó jelzálog meghonositása elől a gazdasági érdekek sulyos elhanyagolása nélkül már nem lehet sokáig kitérni.

Egyelőre az a lehető legegyszerübb szabályozás is kielégitő volna, amely szerint az ingóságokat akként is ellehetne zálogositani, hogy a hitelező és az adós az ingóságok kellő körülirása mellett közösen bejelenthetnék a végrehajtás foganatositására illetékes birósághnál, hogy az adós a hitelezőnek zálogjogot engedélyezett.

Az 592. §-t eszerint a következő szabállyal kellene kiegésziteni: «Az elzálogositás az ingóságok átadása nélkül akként is történhetik, hogy a hitelező és az adós az ingóságok kellő körülirása mellett bejelentik a végrehajtás foganatositására illetékes járásbirósághnál, hogy az adós a hitelezőnek zálogjogot engedélyezett. A kérvényben azt is meg kell emliteni, hogy mely követelés biztositására szolgál a zálogjog.»

A birtokra és birtokvédelemre vonatkozó ellenjavaslatnak megfelelően az 592. §-ban és a Tervezetben egyebütt is a főbirtokos kifejezését birtokosra és a birtokos kifejezést birlalóra kell kiigazitani.

(Folyt. köv.) *Alföldy Ede.*

A bünügyi (kriminalisztikai) intézetekről.*

Propositiók.

Ez lenne a bünügyi intézet terve. Hogy azonban ne maradjon az kizárólag egy légvár, vagy pedig egy külföldi intézmény puszta átvételére való buzditás, néhány szóban kivánok kiterjeszkedni arra, hogy miként vélem azt hazánkban létesitendőnek, vannak-e itt oly létesitmények, amelyeket fel lehet használni, és ha igen, melyek lennének azok a módok, amelyek alapján a bünügyi intézetet szerény véleményem szerint nálunk is megvalósitani lehetne.?

A bünügyi intézet szervezésénél az első kérdés az, hogy egy ilyen intézet az igazságügyi ministerium, avagy a közoktatásügyi igazgatás alá legyen-e rendelve. Ez a kérdés azonban nem sok megfontolás után elesik azért, mert kétségtelen, hogy egy ilyen intézet csupán mint egyetemi intézet teljesithetné a feladatát épp ugy, mint az orvosi és a bölcsészeti kar nagyobb számu intézetei. Ez már az elméleti szempontból is következik, hogy a bünügyi intézet első sorban tanulást és tanitási czélokra szolgál és a gyakorlat számára az előnyeit csupán közvetve szolgáltathatja. Tanulni és tanitani azonban csak az iskola és nem a gyakorlat való. A gyakorlatban tovább kell tanulni és tovább tanitani, de a tulajdonképeni tanulási időnek már vége van és a gyakorlatban kell tovább dolgozni. Természetesen kivánatos lenne, sőt ezt el is kellene rendelni, aminthogy a továbbképző tanfolyamokon nálunk keresztül is van vive, hogy a gyakorlat emberei is időnként látogassák a bünügyi intézetet, de mindez csak ugy képzelhető, ha ezek az intézmények az egyetemmel is és a prakszissal is kapcsolatban vannak. Ha a bünügyi intézet csupán igazságügyi hivatal lenne, elvesztené a feltétlenül szükséges tudományos szinezetét és az intézményből egy királyi hivatalnok-iskola lenne. Ehhez járul a szervezeti kérdés is, mert ha a bünügyi intézet csupán az igazságügyministeriumhoz, vagy pedig valami magasabb birói fórumhoz, mint p. o. Franczíaországban a főügyészségekhez volna csatolva, akkor az intézet vezető állásainak a betöltése is nehézségekbe ütköznék.

Ha csupán igazságügyi hivatalnokokat alkalmaznánk, akkor az előléptetési viszonyokkal ez alig lenne összeegyeztethető, mert a személyváltozások folytán nélkülözné az illető azt a kötelességtudást, amely mindig beáll, ha valaki valahol csak átmenetileg van alkalmazva. Az egyetemen azonban az illető tanár éppen ugy, mint egyébb intézeteknél állandóan egész erejét az intézetnek és tanitványainak szentelné.

Hogy egy ily hivatalnokintézet nem éri el sem azt a czélt, amit a tudomány megkiván, de még a gyakorlati czélokat is csak nagy nehézséggel képes elérni, ezt legjobban mutatja az Országos bünügyi nyilvántartó hivatal mai helyzete.

Ugy a jogász tanuló ifjuság, mint a gyakorlat férfia csupán egyes muzeumszerü megtekintés alakjában vesznek tudomást erről az intézetről; teljesen ki van zárva az a mód, hogy a jogász, aki kriminalista akar lenni, ebben a hivatalban gyakorlatot szerezhessen, ott dolgozhassék és épen ugy ki van zárva az, hogy a gyakorlat emberei ezt az intézetet máskor tanulmányozhassák, mint abban a néhány órában, amit a továbbképző tanfolyamokon megengedett megtekintés enged. Arra se ideje, se kedve senkinek, hogy ott exact munkálkodást vagy tanulmányozást végezhessen. Ennek a következménye azután az, hogy ma négy évi páratlan müködés után is az intézet tagjai mesébe illő adatokat szolgáltathatnak arról, hogy egyes bíróságaink és ügyészségeink még ma is mily vastag tudatlanságban leledzenek ez intézmény czéljai és fontossága felől. Alig kétlem, hogy a bünügyi intézet ugyanerre a sorsra jutna, ha abból is egy külön igazságügyi hivatalt szerveznénk.

Az intézetnek egyetemi intézetté való szervezése mellett is azonban két körülmény figyelembe veendő.

Egyik az, hogy az intézet vezetőségében helyet kell adni birói és esetleg rendőri (csendőri) közremüködésnek is. Nálunk ugyanis a rendőri és csendőri szervezet is egész más szempontokat szab elénk, mint Austriában. A külföldön a nyomozó hatóságoknak nincs meg az az önálló és jelentékenyen tágabb szerepük, mint nálunk, ahol a birói vizsgálat sokkal inkább ki van már küszöbölve. Igy ugy az anyag egybehordásában, mint annak

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a 34., 35. és 36. számban.

feldolgozásában becses dolgozó társakra találhatunk a csendőrtiszti és rendőri karban. Különösen kiemelendő e részben, hogy a csendőrség is nálunk teljes nyomozásokat teljesit és amely a muzealis gyüjtés terén, mint látni fogjuk, szorgalmasan buzgólkodik. A tanári vezetés mellett tehát a birói és nyomozó hatósági közremüködés szervezetileg biztositható, és e részben az intézet felügyelésében az igazságügyi kormánynak jelentékeny rész nyujtandó.

A másik körülmény az, hogy *az igazságügyi kormány támogató és segitő közremüködése nélkülözhetetlen,* és pedig: egyfelől a bünügyi muzeum gyüjteményeinek a tökéletesitésére, ami csak ugy képzelhető, hogy az igazságügyministerium elrendeli valamennyi bíróságnál az illető tárgyak beküldését, másfelől a kriminalistikai állomás szempontjából, mert amint látjuk Ausztriában is az igazságügyi kormánynak kellett elrendelni azt, hogy az intézet közremüködése igénybe vétessék. Ha az igazságügyministerium közli a bíróságokkal s az ügyészségekkel, hogy nagy sulyt helyez az intézetre s megköveteli, hogy annak a munkájában részt vegyenek és hogy fiatal hivatalnokok a továbbképzésben is részt vegyenek, akkor ez használni fog, és ez csakis igy képzelhető. Másrészt pedig a gyakorlati munkákra, a technikai részre csupán tanári képzettséggel biró vezetők egymagukban, igazságügyi közeg közremüködése nélkül nem vállalkozhatnak.

A szervezet igy vegyes lenne:

A) Az intézetnek egyetemi intézetnek kellene lennie, de szervezetileg a közoktatásügyi *és* az igazságügyi kormány alá lehetne rendelve;

B) A szükséges támogatást és segitséget az igazságügyi és belügyi kormánynak kell szolgáltatnia.

A grazi intézet kifejezetten egyetemi intézet (k. k. kriminalistisches Universitäts-Institut), amely kizárólag a közoktatásügyi kormány alatt áll. Nálunk azonban mi sem zárja ki azt, hogy ha az intézet egyetemi intézet is, az igazságügyi kormányzat is felügyeleti jogkörrel birjon és az ott alkalmazandó igazságügyi közegek megválasztásába belefolyjon.

Az intézet személyzete ehhez képest a következőkből állhatna:

1. az intézet vezetője: a büntetőjog és eljárás egyik egyetemi rendes tanára, aki mellett egy vagy két igazságügyi tisztviselő: biró vagy ügyész esetleg rendőrségi tisztviselő müködne, akár mint igazgató társa vagy helyettese;

2. egy vagy két segéd (assistens) absolutoriummal biró jogászok vagy fiatal igazságügyi vagy rendőri tisztviselők, a kik a dolog iránt érdeklődnek;

3. egy vagy két gyakornok, akik később assistenssé lesznek kiképzendők;

4. szolga, aki laboráns lenne, tehát bizonyos kézi és technikai ügyességgel bir.

Grazban ez idő szerint Hans Gross az intézet vezetője, s mellette egy fizetéses és négy önkéntes segéd dolgozik.[1])

A további fontos kérdés az, hogy *honnan* szerezze az intézet az anyagát, különösen pedig hogy miután nekünk ma megfelelő bünügyi muzeumunk nincs, hogyan állittassék ez elő.

Talán tulzott állitás az, hogy e részben semmi sem áll rendelkezésünkre. Ha nincs is egy egységes bünügyi muzeumunk, ami ehhez szükséges, az az országban szerte szét elszórva, és a legtöbb helyütt igen buzgó kezekben meg van. A budapesti államrendőrségnek figyelemreméltó gyüjteménye van, amelynek egyedüli hiánya, mint emlitettem, az, hogy nem követi a bünügyi muzeumnak azt az alapelvét, amelyet hangsulyoztunk, nevezetesen, hogy a tömeges beszerzésre kell fektetni a sulyt. Rendkivül értékes gyüjteménye van a kolozsvári tudomány egyetem törvényszéki orvostani intézetének, amelyet dr. Kenyeres Balázs egyetemi tanár állitott egybe és amely teljesen a Gross muzeális rendszerén alapul. Ezenfelül minden egyes csendőrkerület székhelyén a tanosztálynak van bünügyi muzeuma, amely ékesen dicséri ezen intézmény helyes belátását arra nézve, hogy bünügyi oktatás csak ilyen muzeumok alapján lehetséges.

Végül laboratoriumi berendezésünk van a budapesti bünügyi nyilvántartó hivatalnál, amely nyilván készséggel rendelkezésre áll annak fejében, hogy viszont egy bünügyi intézet a laboratoriumi munkálkodást nagyobb mértékben lehetővé fogja tenni. A további beszerzések rövid idő alatt lehetők lennének, különösen ha megszüntetjük azokat az egész nevetséges árveréseket, amelyek országszerte a kir. ügyészségek és a kir. bíróságok által rendeztetnek. Ehhez nem is kellene törvényes rendelkezés, csupán egy a Btk. 61. §-át kiegészitő igazságügyministeri rendelet. Minden kriminalista, akinek csak egy kis érzéke van az efféle dolgok iránt, fájdalommal látja, hogy értékesebbnél értékesebb dolgokat adnak ott el potom néhány fillérért, és még jobban nevetségessé teszi a dolgot az, hogy az igazságügyministerium számvevőségénél történt tudakozódásom szerint megtudtam, hogy évente legfeljebb 4—500 korona folyik be az *ország egész területéről* az ilyen bünjel árverésekből. Egész bizonyos, hogy sokkal többe kerül az a papiros, az az idő és munkapocsékolás, amelylyel ezek az árverések járnak. Tehát a létező gyüjtemények egyesitése és az ily módon való gyüjtéssel való kiegészitése lenne az első feladat.

Minden gyüjteményt és laboratoriumot egyesiteni kell az intézetben, mert a szétforgácsolás árt. A dolog nem könnyü, mert senki sem adja a magáét szivesen, de nálunk, ahol amugyis aki ilyen dolgokkal foglalkozik, azt teljesen önzetlenül teszi, ez a dolog menni fog. A legjobb példa erre Hamburgban van, ahol nagy számu és nagy kiterjedésü intézetek nagy száma áll fenn minden elképzelhető tudományos téren, amelyek számtalan kézben vannak elhelyezve, most felállitják a hamburgi egyetemet és igy mindez a sok intézet, gyüjtemény, laboratorium stb. egy kézben fog egyesülni. Én azt hiszem, hogy ez nálunk is menne. Ha jól ismerem viszonyainkat, egész serege van az országban olyan kriminalistáknak, — jogászok, a bünügyi rendészet tisztviselői, a csendőrség tisztjei, valamint orvosok között — akik alig várják, hogy eredményesen buzgólkodhassanak azon a téren, amelyet a modern kriminalistika elébük tár, és másrészt alig képzelhető el annak a gazdag tárháza, amiről nálunk a gyakorlat emberei tanulságot tehetnének, azoknak a tapasztalatoknak, élményeknek egész serege, amelyek alapján mi hazai földön a büntett jelenségeit tanulmányozhatnók. Irataink ban, tárgyalásainkon, nyomozásainkban ma teljesen elvesznek a bünügyi tudomány számára a leggazdagabb kincsek, amelyekből a külföldön egész tudományos épületeket emelnének. Ezt nekünk is meg kell mentenünk előbb-utóbb és ennek a czéljára mi sem alkalmasabb, mint a bünügyi intézetnek ugy az elméleti, mint a gyakorlati munkálkodást magában a legczélszerübben egyesitő intézete.

És talán a mai idő sem alkalmatlan erre.

A fiatalkoruak elleni eljárás életbeléptetése küszöbön áll, a közveszélyes büntettesek elleni törvény részben életbe is lépett, a büntetőjog reformja megindult, és a bünügyi továbbképzés az egész vonalon hatalmas arányokat öltött, alig van szükség valamire oly annyira, mint egy oly intézményre, a mely ezeknek a reformmozgalmaknak mintegy gyüjtőhelye lehetne, hová mindenki elhordja az ő maga tapasztalatait, és azokon okulni másoknak módot nyujt. Ugy hiszem, épp ebben az időpontban nem volt felszólalásom hiába, ha azt a meggyőződést sikerült felkeltenem, hogy egy ily intézményre nekünk is szükségünk van. Ez a meggyőződés biztositéka annak, hogy a bünügyi tudomány hazánkban való jelen virágzásának idején ezt a meggyőző gondolatot nyomon fogja követni a tett.

[1]) A kiváló tudós fiatalos lelkesedéssel irja ez év áprilisában e sorok irójához intézett levelében: «Im Institute geht es sehr lebhaft und erfreulich fleissig zu. Ich habe einen Assistenten und 4 Volontäre, die alle fleissig arbeiten. Hauptsächlich kriminalpsychologisch z. B. Briefe von Sträflingen aus unseren Sammlungen, eine Arbeit über die psychologische Bedeutung des Verbrecherwerkzeuges; über Gaunerzinken; über falsche Landstreichersiegel; eine grosse kriminalstatistische Arbeit etc. Hätten wir nur mehr Platz! Auch die Station bekommt Arbeit von verschiedenen Gerichten (Gutachten etc.) kurz: es geht!

Irodalom.

H. Gross. Die Ausbildung des praktischen Juristen. Z. f. ges. Strafrwsch. XIV. S. 1. Gesammelte Aufsätze I. 82. 1.
— Kriminalistik. D. I. Z. 1901. No. 4. — G. A. I. 89.
— Kriminalmuseum in Graz. Z. f. G. S. XVI. S. 74. G. A. I. 97.
— Kriminalistische Institute. G. Archiv I. S. 108 — G. A. I. 114.
— Mittheilungen des intern. krim. Vereinigung. Bd. V. Heft. 2.
— Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht. 10. Jahrg. Heft. 4.
— Kriminalpsychologische Aufgaben. Wiener Zeitung. 1900. V. 30.
— Über die Frage der strafrechtlichen Hilfswissenschaften. Gesammelte Aufsätze II. 261.
— Über den heutigen Stand der straftrechtlichen Hilfswissenschaften. Ges. Aufs. II. 276.

H. Gross. Kriminalistische Universitäts-Institute. Zeitschrift für Hochschulpädagogik 1911.
Schneickert. Polizeilaboratorien. Archiv. für Kriminalanthropologie und. Kriminalistik. 47. k. 361. l.
Locard. Polizeilaboratorien. Archiv. 49. k. 204. l.
Schneickert. Kriminaltechnisches Praktikum. Archiv. 51 k. 187. l.
Vámbéry: A bünügyi muzeumokról. Budapest, 1899.
Kármán: A nyomozás tudománya. Jogt. Közl. 1909. 18., 19. sz.
Kármán: A grazi bünügyi egyetemi intézet. Jogt. Közl. 1913. 1. sz.

Dr. Kármán Élemér.

Jogi különösségek.

Egy per helyett kettő. A férj bontó perében a feleség viszonkeresetet támaszt s a házasság felbontása esetére felperes vétkességének kimondását a nőtartási dijban, hozomány visszaadásában és más ingók kiadásában való marasztalását kéri. A bizonyitásnak minden irányban történt lefolytatása után a férj meghal. Alperes a vagyoni igényeket a felperes örököseivel szemben fentartja.

A budapesti kir. törvényszék és vele egyértelmüen a kir. tábla 159/1913. számu végzésével a pert megszüntnek nyilvánitja, mert a bontóper alapfeltételét képező házasság megszünt, a perben támasztott viszonkereset pedig «a házassági kötelékkel kapcsolatban e részben mintegy járulékos természettel birván, egymagában döntés tárgyául nem szolgálhat.»

Az 1894 : XXXI. tcz. 73. §-ának a) pontja szerint és a dolog természeténél fogva is az egyik házatárs halálával a házasság megszünik.

De nincs elfogadható oka s ilyent a jelzett végzés sem tartalmaz, hogy a vagyonjogi igények a bontóper érdemi elbirálása utján el ne döntessenek. Sőt egyenesen szükséges, hogy a kérdéses igényeket ugyanabban a perben döntsék el, amelyben azokat a fél támasztotta és amelyben azokra nézve a bizonyitást a bíróság lefolytatta, mert a vagyonjogi igények és különösen a tartás elbirálásánál az egyik vagy másik fél vétkessége irányadó, amely körülmény pedig a törvény 85. §-a szerint is kiválóan a bontóper keretébe tartozik.

Ha tehát a viszonkeresetileg érvényesitett vagyonjogi igényeket járulékos természetüeknek tekintjük, ez egy okkal több arra, hogy a bontóper egyik főkérdése, tudniillik a vétkességé, amely egyuttal alapja a vagyonjogi igényeknek, magának a bontópernek érdemi elbirálásával döntessék el.

A törvény 92. §-a kifejezetten rendeli, hogy a tartás kötelezettsége a férj örököseire is átszáll. Ha ez ugy értendő is, hogy a férj életében vele szemben megitélt tartási kötelezettség halála után örököseit terheli, akkor is bizonysága ez a rendelkezés annak, hogy a bontóper is folytatható a tartás kérdésében az örökösök ellen.

Az ismertetett végzés azt a circulus vitiosust is idézheti elő, hogy a vagyoni igények iránt inditandó uj perben, amelyben az egész bizonyitás ismétlendő lesz, a bíróság arra az álláspontra helyezkedhetik, hogy a támasztott igényeket s különösen a végleges nőtartási igényt elutasitja, mert azok elbirálásának előfeltétele a vétkesség megállapitása, ez pedig csak a bontóper keretében történhetik.

Ettől pedig el is tekintve, nem lehet a helyes jogszolgáltatás elve az, hogy egy per helyett szükség nélkül kettő legyen.

Hibás intézkedés makacs fentartása. Az adós Pestről Budára költözik. Végrehajtató kérelmére az iratok áttétetnek, de az alapfoglalási jegyzőkönyv nélkül, amely hiány miatt az eljárás nem lévén folytatható, a végrehajtató az alapfoglalási jegyzőkönyv vagy hiteles másolatának pótlólagos áttételét kérvény utján szorgalmazza. Az V. ker. kir. járásbiróság ezt a kérelmet 1912. 916/13. számu végzésével elutasitja, mert «az eredeti alapfoglalási jegyzőkönyvet csak a budai biróság megkeresésére teheti át oda ; amennyiben csak másolatra van szükség, módjában van azt a félnek magának beszerezni.»

Tehát nem a biróság kötelessége az eljárás folytatását lehetővé tenni, hanem a fél tartozik oly munkát végezni, mellyel a biróság mulasztását pótolja? Nem-e kellett volna már az iratok áttételénél a bíróságnak gondoskodnia arról, hogy a budai biróság az eljárást tényleg folytathassa s evégből az alapjegyzőkönyvet is elküldenie? Az adós átköltözése folytán erre a jegyzőkönyvre a pesti bíróságnak már aligha lehet szüksége. S ha mégis iratai közt kivánja tartatni, nem-e hivatalból kell az átteendő másolatot elkészittetni?

Persze a fél, akinek érdeke az eljárás folytatása, nem fog ezekben a kérdésekben felsőbirósági határozatot provokálni, hanem meghajol a biróság intézkedése előtt s vagy folyamodik a budai birósághoz a pestinek megkeresése iránt vagy megszerzi saját költségén a hiteles másolatot, amely utóbiról még az is kétséges, hogy az eljárás folytatására elegendő-e.

Még igy tetemes időveszteség is áll be. Ki felel ezért a félnek? S végre is az a bizonyosság, hogy a fél nem fog felfolyamodással élni, nem ok az önkényes intézkedésre.

Kényszerhelyzet. A budapesti V. ker. járásbiróságnál — különösen végrehajtási ügyekben — az a divat, hogy a kérvények felszámitott költségeit a legtöbb esetben sem az ellenfél terhére, sem a saját féllel szemben nem állapitják meg. Csekély összegekről lévén szó, az ügyvéd rendszerint kénytelen a mellőzésben megnyugodni, mert reá nézve lelkiismereti kérdés, hogy a költségmegállapitást szorgalmazó ujabb kérvénnyel ügyfele számláját ne terhelje meg vagy a hiányos végzés elleni felfolyamodással az eljárás folytatását ne késleltesse. De a kérvények elintézői is lelkiismereti kérdésnek tekinthetnék, hogy ily kényszerhelyzetet ne idézzenek elő.

Dr. Fürst Mátyás.

A váltóra vezetett utólagos telepitésnek törlése és megváltoztatása.

Midőn az 1911. évi Országos Jogászgyülés a váltó utólagos telepitésének törvényhozási szabályozásával foglalkozott, feltünt, hogy ugy a véleményező urak, mint az előadó és a vitán résztvevők megjegyzéseikben ki nem terjedtek arra a kérdésre, hogy mi történjék akkor, midőn az utólag telepitett váltó telephelyén a váltóbirtokos részéről változás, illetőleg törlés eszközöltetik. Ez a kérdés ugyanis nagyon gyakorlati jelentőségü, mert a vidéki pénzintézetek visszleszámitoltatási forgalmában okvetlen kényszerüség az, hogy az eredetileg telep nélkül a nagyobb fővárosi pénzintézetnek átadott és az illető fővárosi pénzintézet által saját telepével ellátott váltó utólag, amidőn a vidéki pénzintézet birtokába visszakerült, az illető eredeti vidéki váltóbirtokos pénzintézet telepével láttassék el. Enélkül lehetetlenség volna a vidéki pénzintézetek részéről a fővárosi pénzintézetekhez váltókat benyujtani. Mert ezen vidékről küldött és fővárosi teleppel ellátott váltóknak a fővárosban való óvatoltatása óriási költséget, időveszteséget jelentene, gyakorlatilag szinte keresztülvihetetlen volna, miután a váltóadósok többnyire az utolsó pillanatban rendezik váltóikat, s ez a visszleszámitoltatási intézettel való folytonos összeköttetést, távirati és telefon érintkezést tenne szükségessé, nehogy a vidéken rendezett váltók a fővárosban ok nélkül óvatoltassanak. De ez a fővárosban való óvatoltatás azért is lehetetlen, miután a vidéki pénzintézetnek a váltó birtokában kell lennie, midőn a váltóadós, nem is gondolva azt, hogy váltója a fővárosban van telepitve, annál a pénzintézetnél jelentkezik fizetés végett, amelynél a váltóját leszámitoltatta, amelynél kölcsönét felvette.

Azon kérdés tekintetében, hogy a váltóra vezetett utólagos telepitésnek törlése mily jogi következményekkel jár, dr. Schuster Rudolf kir. curiai biró ur a Jogtudományi Közlöny szeptember 5-iki számában vezető helyen nyilatkozik és nem helyesli a kir. Curiának a Hiteljogi Döntvénytár ezidei IX-ik számában közölt 322/913. v. számu itéletét. Dr. Schuster Rudolf arra az eredményre jut, hogy a váltó jogositott utólagos telepitésének a törlése meg nincs ugyan engedve, azonban azon jogi eredménnyel jár, hogy az elfogadó nem ugyan a telephely, hanem az utólagos telepités előtti fizetési hely, tehát saját lakhelye szerint kötelezve marad.

Ezen megoldás gyakorlatilag még nem kielégitő, mert a pénzintézetek nemcsak az elfogadó aláirására adták a kölcsönt, hanem (gyakorlatilag beszélve) a kezesek : a kibocsátó és forgatók aláirására is és azon álláspont szerint, amit czikkiró ur kifejt, a kibocsájtó és forgatók mégis kiesnének az obligóból, mert óvás nincsen, illetve a felvett óvásnak a joghatálya nem állna meg.

Szerény nézetem szerint dr. Schuster Rudolf czikkének indokolása sem nyugtathat meg mindenkit, mert a váltótörvény 82. §-a sehol sem mondja azt, hogy a váltókötelezettség elbirálásánál a váltónak az a tartalma irányadó, amellyel a váltó a

nyilatkozat megtételekor birt. A 82. §. csak annyit mond, hogyha a váltó meghamisittatik, akkor ugy a forgatók, mint (a következő 83. §. szerint) az elfogadó s a kezes is, azon tartalom szerint felelősek, amellyel a váltó a *meghamisitás előtt* birt. Ha tehát az utólagos telepités törlését meghamisitásnak tekintjük, akkor a 82. §. és ennek analógiája szerint a váltókötelezettség *a meghamisitás előtti tartalom, vagyis az utólagos telepités szerint* birálandó meg, nem pedig az utólagos telepitést megelőző tartalom szerint. (Ugyanezt olvasom dr. Sichermann Bernát kartárs ur válaszában.) Igaz, hogy abszurdumnak tünik fel az, hogy az a váltóadós, aki a telepnélküli váltót aláirta, ha ez a telep jogosan utólagosan kitöltetett, de megint kitöröltetett, mostan saját fizetési helye szerint se maradjon obligóban, de a 82. §-sal ezen gyakorlati abszurdumot megszüntetni jogilag nem lehet.

Azt hiszem azonban, hogy a pénzintézeteknél szokásos forgalomnak tekintetbevételével egész határozottan arra az álláspontra helyezkedhetne a birói gyakorlat is és ezzel nemcsak az utólagos telepités *törlése*, hanem az ezzel még a praxisban sokkal gyakoribb utólagos telepités *megváltoztatása* kérdése is meg volna oldva, hogy a váltótörvény 82. §-ának esete, a váltó meghamisitása nem forog fenn akkor, midőn a váltókötelezettek tudhatták azt, hogy a pénzintézet azért vett váltót és nem adóslevelet, mert a pénzt visszleszámitolás utján nagyobb, leginkább fővárosi pénzintézettől kivánja maga is megszerezni. Ez a tudomás, amely a pénzintézetnél kölcsönöket váltó alapján felvevő feleknél feltételezhető, valószinü, de ha egyes feleknél véletlenül nincsen meg, azok akarata ellen még sem történt a telephely megváltoztatása, mert a feleknek az az érdeke és szándéka, hogy a váltóikat ott fizessék ki, ahol a kölcsönt felvették, tehát a váltó a kölcsönadó pénzintézet telephelyével legyen ellátva. Sőt inkább az idegen fővárosi telephellyel való utólagos kitöltés történik ily kevéssé informált feleknél azok tudomása nélkül, miért is az eredeti kölcsönadó-pénzintézet telepére való átirás éppen a jogositatlan telepités jogositott kijavitásának veendő.

Itt oly általános szokással állunk szemben, mely az adósoknak érdekében is áll, miután a leszámitolási forgalom csak igy fejlődhetett ki.

A gyakorlati bankember nagyon is elcsudálkozna azon, ha jogászember azt állitaná előtte, hogy a váltótörvény 82. §-a szerint, midőn a budapesti telepet átváltoztatja, tulajdonképpen váltóhamisitást követ el, amely esetleg büntetőjogilag is kvalifikálható. Midőn egy bankigazgatóval a váltó telepitésének megváltoztatása tekintetében még az 1911. évi jogászgyülés előtti gyakorlat alapján felmerülhető aggályaimat közöltem, hogy t. i. az utólagos telepités megváltoztatása esetleg a bíróság által akceptálható kifogásra is adhat alkalmat, az illető ezen aggályaimat azzal intézte el, hogy azok tisztán teoretikusok, mert sok száz, sőt ezer váltót számitoltattak le igy és változtatták meg az utólagos telepitést anélkül, hogy bármelyik fél az ellen akár szóval, akár törvény előtt is, kifogást tett volna.

Helyes nyomon jár a joggyakorlat akkor, ha nem kell szembehelyezkedni a gazdasági élet kivánalmaival. Ez a jelen esetben a VT. 82. §-ának oly értelmezése alapján mellőzhető, amely szerint a váltóhamisitás csak akkor forog fenn, hogyha a váltó tartalma a váltókötelezettek nyilvánvaló akarata ellen lett megváltoztatva

Dr. Gündisch Guido.

A polgári perek bélyegeinek leszállitása érdekében.

A törvénykezés és az ezzel járó nagy birósági berendezés egy «*szükséges rossznak*», az állampolgárok között felmerülő pereknek elintézése érdekében létesittetett államunkban.

A törvénykezés volna hivatva perekben és bünügyekben igazságot szolgáltatni. És ha végigtekintünk törvénykezésünkön sajnálattal kell megállapitanunk, hogy mig egyrészt soha bizonytalanabb és ingadozóbb nem volt az igazságszolgáltatás nálunk, mint az utóbbi 10—15 év alatt, addig másrészről igazságtalanul terheli meg az állam a polgári pereket átélni, átszenvedni kénytelenitett feleket tetemes bélyeglerovási kötelezettséggel.

A polgári perekben felhasznált bélyegek a törvénykezéssel járó összes költségeket fedezik, sőt tán hasznot is hajtanak az államnak, mit azonban legtávolabbról sem lehet rossz néven venni, mert hiszen az állam más «szükséges rossz»-tól, mint például az alkohol, a dohány, a kártyajátékból is szép hasznot huz.

Önkéntelenül is felmerül azonban a kérdés, hogy miért kedvez az állam a bünügyeknek? Miért mentesiti a bünügyeket és terheli meg csak a polgári pereket oly tetemes bélyegköltséggel? Hogy miért viseljék csak a polgári perek, habár épp oly «szükséges rosszak», mint a bünperek, a törvénykezés összes költségeit? Miért viseljék a polgári perek áldozatai a bünügyi perek által felmerült törvénykezési költségeket is?

Nagyon szeretném, ha akadna valaki, ki megmagyarázná, hogy hol, miben rejlik az államnak az a nagy érdeke, melynélfogva a polgári pereket csak tetemes bélyeg és illetékek lerovása mellett, a kir. járásbiróságok elé tartozó, csak magánvádra *üldözendő* bünügyek lejártatását pedig bélyeg- és illetékmentesen eszközölteti?

Az állam által annyira megóvni igyekezett, de évszázadokon át már rég foszlányokra tépett «*jogrend*»-re nézve aligha van és lehet valamely különbség aközött, hogy valaki a bíróságokat egy követelés meg nem fizetése, vagy egy becsületsértés vagy rágalmazásért, könnyü testi sértésért stb. veszi igénybe.

A munka pedig, melyet ezen ugynevezett kisebb bünügyek a bíróságoknak adnak, bizonyára sokszor több idejét és fáradságát veszik igénybe a bíróságoknak, mint a polgári perek.

Most, mikor a gazdasági és pénzviszonyok nyomoruságos volta miatt a megélhetés és kenyérkeresés annyira meg van nehezitve a polgári perekben, a felekre rótt tetemes bélyeg- és illetékterhek ma már annyira nyomják a nagy adókkal elkeseritett állampolgárokat, hogy idején volna a terheket csökkenteni és elosztani.

Ugy vélem, hogy ennek legegyszerübb módja az volna, hogy a polgári perekre nézve a bélyegek és illetékek leszállittassanak és egyuttal a járásbiróságok elé tartozó bünügyekben, melyekben magánfél emel panaszt és képviseli a vádat, minden panaszra és jegyzőkönyvre egy-egy korona bélyeg és itéletre két korona bélyegilleték állapittassék meg.

Ha tekintetbe vesszük a járásbiróságok előtt folyó bünügyek számát, kétségtelen, hogy az általam ajánlott uton a polgári perek bélyegeinek és illetékeinek leszállitandó összege nagyban volna behozható azáltal, hogy az emlitett bünügyek bélyegkötelezettség alá vétessenek.

Mindenesetre ajánlom a fentieket az igazságügy, a pénzügyminiszter urak figyelmébe.

Dr. Weiss Ignácz.

«A törvényhozás biztonsága.»

— Válasz dr. Fürst Mátyás czikkére. —

Abba a fáradhatatlan agitáczióba, melyet az ország ügyvédjelölt-egyesületei az 1912 : VII. tcz. életbelépésének kérdésében inditottak, kissé disszonans hangot üt meg dr. Fürst Mátyás ügyvéd ur a «Jogt. Közl.» 37. számában.

Ámbár — amint többször kijelenti — maga is sérelmesnek találta a joggyakorlatnak a már jelöltként müködőkre nézve való meghosszabbitását, mindazonáltal «a törvényhozás biztonsága» szempontjából aggodalommal látja a már meghozott törvénnyel szemben, éppen jogászi körből megindult agitációt.

Azt hiszem, hogy ezt a kérdést nem lehet a törvényhozás iránti tisztelet vagy tiszteletlenség szempontjából elbirálni.

Amint nem kóros tünet, de egyenesen szükségszerü jelenség az, hogy az egyes — különböző társadalmi osztályok érdekeibe vágó — törvényhozási intézkedéseket az illető osztályok agitációja előz meg, épp ugy érthető az is, ha ezen agitáczió, küzdelem, a törvény meghozatala után sem csendesedik el, hanem a kész törvény esetleges hézagainak kitöltését követeli a törvényhozástól. Mert a kész törvény is csak az esetben válthat ki feltétlen megnyugvást, ha sikerült összhangba hoznia az általa érintett különböző osztályok különböző érdekeit.

Ha azonban nem mint a meglevő erők eredője jelentkezik, csak természetes, hogy egyik vagy másik részről elégedetlenséget, a megváltoztatás iránti vágyat fogja kiváltani.

Ezzel és csakis ezzel magyarázható meg az 1912 : VII. tcz. életbelépése körüli küzdelem is. Az kétségtelen, hogy a törvény az ügyvéd-proletáriátus apasztását czélozza. Mint ilyen tehát rokonszenves az ügyvédjelölt a leendő ügyvéd előtt is. De —

amint a czikkiró ur is megállapitja — szerzett jogokat sért. A megindult küzdelemnek czélja: ezen sérelmek, okozott fájdalmaknak a minimumra szoritása. Ez pedig elérhető azzal, ha a mostani másfél éves átmeneti idő kitolatik.

Szerény véleményem szerint azonban az életbelépés kérdésénél — az átmeneti idő kitolását illetőleg — egy más, lényeges, dr. Fürst ügyvéd ur által figyelembe nem vett körülménnyel is számolni kell.

Arról van szó, hogy 1913 november elseje után ügyvédhelyettesek lesznek, kiket az ügyvédjelölttől csak czim és megszerzett diploma különböztet meg. Az 1912 : VII. tcz. megteremtette az ügyvédhelyettesi intézményt, de tartalmat csak az uj polgári perrendtartás fog neki adni, amidőn meglesz a külön hatáskör, az ügyvédjelölti és helyettesi ügykör különválasztása.

Az uj polgári perrendtartás életbeléptetéséig az ügyvédhelyettesség tehát csak czim, keret tartalom nélkül. S ennek igen szomoru következményei lesznek. Az ügyvédhelyettes, ki nagyobb képzettsége folytán nagyobb standardra tart majd jogosan igényt, nem fog érvényesülhetni, mert hiszen az ő munkáját ugyanazon hatáskörrel el fogja láthatni az ügyvédjelölt is. S főként vidéken, hol számos esetben a leendő versenytárstóli félelem is érvényesülni fog, alaposan tartani lehet attól, hogy az ügyvédhelyettes állást sem fog kaphatni.

A czélszerü és méltányos megoldás tehát az, hogy a törvény életbelépésének idejét meg kell változtatni oly módon, hogy az legalább is az uj polgári perrendtartás életbelépésének idejével egybeessék. Ily módon egyrészt jóval kevesebb szerzett jogot sértünk, másrészt az ügyvédhelyettességnek tartalmat, az egyes helyettesnek az ügyédjelöltnél nagyobb ügykört s igy megfelelő alkalmaztatást biztosithatunk. *Dr. Katz Lipót.*

Különfélék.

— **Az igazságügyi kormány terveiről és működéséről** a napilapokban időközönként különféle verzió lát napvilágot. Természetesen ezek a közlemények nem nélkülöznek bizonyos, az illető lapok pártállásának megfelelő tendenciát sem.

Majd arról olvastunk, hogy a polgári törvénykönyv II. Tervezete a képviselőház legközelebbi ülésén be fog nyujtatni, majd arról, hogy a Tervezet levétetik a napirendről.

Ezekből a hiresztelésekből annyi köztudomásu valóság, hogy az igazságügyi kormány az elmélet és gyakorlat kiválóságait, valamint a szakegyleteket és szaksajtót felkérte véleményeik közlésére és máris számos nagyértékü vélemény érkezett be. Az is igaz, hogy a Tervezet második szövegében a képviselőházhoz mihamarabb tényleg be fog nyujtatni és az igazságügyi bizottsághoz fog utaltatni. A tárgyalás iránt pedig az a terv, hogy a bizottságban a miniszter bizottsági tagokon kivül az érdekelt körök képviselőit is bevonni óhajtja.

Ezenkivül a minisztériumban *Tőry Gusztáv* államtitkár elnöklete alatt evégből alakitott bizottságban kiváló szakférfiak testülete fogja feldolgozni mindazon becses anyagot, ami máris beérkezett vagy ezentul bárhol közzé fog tétetni. A miniszter nagy sulyt helyez arra, hogy az eddig napvilágot látott és az ezentul közzéteendő anyagot mind a képviselőház, mind a minisztérinm bizottsága, minél behatóbban és alaposabban megvitassa és hogy ezen bizottságok munkálatai oly időben készülhessenek el, hogy a javaslatnak törvénnyé válta még a most folyó országgyülési időszak alatt (1915. év közepéig) remélhető legyen.

Felhivjuk tehát a szakkörök (kamarák, egyletek, egyesek) figyelmét arra, hogy a törvényjavaslatnak az országgyülés elé terjesztése után közzéteendő, vagy a minisztériumba beküldendő birálati anyagot is s általában minden észrevételt és véleményt, tüzetes tárgyalás és beható megfontolás tárgyává fognak tenni.

Az igazságügyi kormány ezen igazán expeditiv, erélyes és nagyértékü eljárását mindenki a legteljesebb örömmel üdvözölheti, aki csak sulyt helyez arra, hogy végre is törvénybe iktattassék az évtizedek óta nélkülözhetetlen reformok egész sorozata.

Állandóan folynak a kodifikácziós előmunkálatok a büntetőjog terén is. Az anyagi jog uj szövegét egymástól teljesen függetlenül készitik elő Illés Károly, Angyal Pál, Finkey Ferencz és Bernolák Nándor, akiknek munkálatai egy kötetbe füzve fognak szeptember végén bemutattatni a Nemzetközi büntetőjogi egyesületben.

A különös rész is már munka alatt van.

Ugyancsak közel áll a befejezéshez a bünvádi perrendtartás módositására vonatkozó javaslat, amelynek végleges szövege még nincsen megállapitva, de az máris bizonyos, hogy a hatáskörök tekintetében semmiféle lényeges változtatás az eddigi törvényeken nem történt. A javaslat leginkább a kérdésfeltevésre, az esküdtbirósági eljárásra és a jogorvoslatokra terjeszkedik ki. Ugyancsak semmiféle hatásköri változtatást nem fog hozni a sajtótörvény sem, amely külön kodifikálja ezt a fontos anyagot.

— **A Curia veszteségei.** A Curia váltótanácsát érzékeny kettős veszteség érte Wettstein Gyula nyugalomba vonulásával és Kuszka Miklós halálával. — *Wettstein Gyula* hosszu éveken át a kereskedelmi és váltótörvényszék czégelőadója, majd első nagy felebbezési tanácsának tagja, utóbb elnöke, később a budapesti tábla és aztán a Curia váltótanácsának birája volt. Éles itélőtehetség mellett európai müveltség, széles látókör, humánus gondolkodás, nagy igazságszeretet, derült világnézet és egyéni szeretetreméltóság jellemezték. Egyike azoknak a kiváló biráknak, kik a nagy idők tradiczióiban nőve fel, a hiteljogi biráskodás nélkülözhetetlen oszlopos alakjaiként élnek emlékezetünkben. — *Kuszka Miklós* az ügyészi pályáról lépett a kereskedelmi és váltótörvényszék birái sorába; uj munkakörében fényesen bevált és csakhamar a felebbezési tanács kiváló elnöke, utóbb a budapesti kir. tábla és legutóbb a Curia váltótanácsának birája lett. Mélyreható bonczoló elméjü, erős jogérzetü, igazságos biró volt, kinek vasszorgalma a legbonyolultabb perek legkuszáltabb szálait is kibogozta és a legnehezebb kérdésben is megnyugvásra döntött.

— **Az elismert törvénytelen gyermek öröklése.** Ezen tárgyban a következő sorokat kaptuk *dr. Beck Salamon* ügyvéd urtól:

Dr. Szladits Károly táblabiró ur fenti czimen megjelent czikkemet arra érdemesitette, hogy egy pár elsietésemet helyreigazitotta. Teljes loyalitással ismerem el, hogy a Tervezet 1529. §-a figyelmemet elkerülte és igy, amikor az elismert törvénytelen gyermek részére kötelesrészt sürgettem, nyitott ajtókat döngettem.

A főkérdésben azonban a táblabiró ur felvilágositásai nem nyugtatnak meg. Én azt állitottam, hogy a Tervezet 1544. §-ának második bekezdése önmagának ellenmondó. A táblabiró ur szerint ott van a kérdés nyitja, hogy az ági öröklésre jogosult nem törvényes örökös, hanem hagyományos és lehet, hogy törvényes öröklési jogáról lemond, vagy az örökhagyó kirekeszti, de emellett a lemondás is, a kirekesztés is a törvényes öröklési jogra terjed csupán és épen tartja az ági hagyományra való jogot. Ily esetben tényleg megeshetik, hogy az elismert gyermek a hagyaték egészét örökli, mert összes konkurrensei elesnek — mellesleg megjegyezve, erre az eshetőségre gondolva a 1541. §. szövegezése sem a legsikerültebb, mert ott az áll, hogy ha nincs törvényes örökösödésre hivatott, örököl az elismert gyermek, vagyis nem az örökös, mint inkább a személy hiányát emeli ki — később azonban mégis ági hagyomány iránti jogával fordul ellene az, aki a törvényes örökösi utódlást nem vette igénybe. Szladits táblabiró urnak az a beállitása, hogy én figyelmen kivül hagytam azt, «hogy az ági öröklésre jogosult nem örökös», hanem hagyományos, azt hiszem, nem bir a kérdésre jelentőséggel, mert hiszen a lemondás szétválasztása a törvényes öröklésre és az ági igényre egyformán megeshetik, akár örökösi, akár ha-

gyományosi konstrukcziója van az ági igénynek. Tény, hogy én a korlátozott lemondás eshetőségére nem gondoltam. De — nem szeretnék triviális lenni — a Tervezet szövege mellett, csak hosszas fejtörés után és akkor is csak esetleg lehet rájönni a «kérdés nyitjára». Egy törvénynek még sem szabad rejtvényekben beszélni, ugy hogy a megoldás valahol egy eldugott fölöttébb ritka eshetőség képében mutatkozzék, mint a találós képeken, ahol ott van a vadász, a rajzoló meg is tudja mutatni, de a közönség szeme nem látja.

Amit a táblabiró ur az indokolás hiányáról ir, teljesen igaz, ennek a vitának szempontjából. Ez a vita elmaradt volna, ha Indokolás lenne és benne lenne, amit most czikkében irt meg a táblabiró ur. De a törvénykönyv a nagyközönség számára is készül, és a rendelkezések értelmét magából a törvényből kell kivenni, az Indokolás mankója nélkül. Az Indokolásnak az a hivatása, hogy magyarázatát adja a szabályozásnak, de nem lehet feladata, hogy a szabály értelmét is onnan vegyük ki, és ezért a köszönettel vett felvilágositások után is helyesebbnek tartom az 1544. §. második bekezdésének elejtését, még azon az áron is, hogy igy a kérdés rendezés nélkül marad. Gyakorlatilag ugy sem igen lesz ez a hiány érezhető.

— **Sommás eljárás.** Budán, a budapesti I—III ker. kir. járásbiróság területén 1913. év junius hó 7-ik napján egyik budapesti takarékpénztár ügyfelem képviseletében K. H. bankigazgató ellen 5000 K tőke és járulékai erejéig kielégitési végrehajtást foganatositottam.

Pár héttel később a végrehajtónál az árverés kitüzését szorgalmaztam, amikor a végrehajtó arról értesitett, hogy igénykereset adatott be, s igy az árverés ki nem tüzhető.

Hetekig hajszoltam a budapesti I—III ker. kir. járásbiróságnál az igénykeresetet, azonban az feltalálható nem volt. Végre augusztus végére sikerült az iratokat előteremteni, amikor kiderült, hogy az *igénykereset junius 20-án adatott be.* A kereset csak *augusztus 11-én intéztetett el* olyképpen, hogy *első tárgyalási határnapul október hó 15. napja tüzetett ki.*

Miután az igénykeresetből magából és egyéb fennforgó körülményekből meggyőződtem arról, hogy az igénykereset nagyobb részében nyilván alaptalan, szeptember hó 2-án sürgős kérvényt adtam be a birósághoz, kérve, hogy a kitüzött határnapot állitsa be, s tekintettel arra, hogy halasztóhatályu igénykeresetről van szó, s tekintettel arra, hogy az igénykereset nagyobb részében ugyis alaptalan, s egyébként sem szokásos halasztóhatályu igényperben első tárgyalási határnapot 4 hónapra kitüzni — rövidebb határnapot tüzzön ki.

A biróság 1913 Sp. I. 478/3. szám alatt a kérvényt szeptember 11-én elintézte olyképpen, hogy a kérvényt eredetben visszaadta a következő indokolással:

«Folyamodó kérelmét a biróság elutasitja, mert a kérvényben felhozott körülmény a kitüzött határnap beállitását nem indokolja.

Nos, tehát ezt nevezik a budapesti I—III. ker. kir. járásbiróságnál sommás eljárásnak.

Mikor lesz vége már ennek a felháboritó helyzetnek?

Ideje volna már, hogy változtassanak ezeken az állapotokon

Sz. F.

— **Dr. Bernhard Miksa** budapesti ügyvéd, akinek az üzletátruházás jogköréből vett nagyobb munkája szakkörökben ismeretes, most ugyanezen tárgyba vágó munkát adott ki «Szemelvények az üzletátruházási jog köréből» czim alatt. Ebben a 80 oldalra terjedő füzetben a joggyakorlatban felmerült ellentéteket tárgyalja a szerző.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A németországi XXI. ügyvédgyülés.** A Németbirodalom minden részéből összesereglett 1000—1200 ügyvéd tartotta meg Boroszlóban a XXI. német ügyvédgyülést. Az ügyvédgyülésen jelenvoltak a birodalmi igazságügyi hivatal képviselője, valamint a porosz, szász és egyébb német államok kormányainak képviselői is.

Az évi jelentés konstatálta, hogy az utóbbi években a tárgyalások anyaga a jogászi képzés, valamint a jogászi továbbképzés kérdése volt. Ezenfelül behatóan foglalkozott a legutóbbi ügyvédgyülés az ügyvédi rendtartás reformjával, amelynek első olvasását csaknem befejezte. Végül pedig minden oldalról kivánták a numerus clausus kérdésének vizsgálatát. Természetesen ezen kérdés vizsgálatának kiinduló pontja az ügyvédi kar tulzsufoltsága volt.

1880 január 1-én Németországban 4891 ügyvéd müködött, 1891-ben 5317, 1901-ben 6831, 1911-ben 10,817 és az idén nyáron 12,405, amely számból körülbelül 10,000 ügyvéd tagja az ügyvédgyülés szervezetének. Nem csoda, hogy ily körülmények között az ügyvédi kar egyrészének jövedelme a létminimumon alul maradt, sőt a berlini kollegák közül 500-ra bátran mondható, hogy problematikus ügyvédi exisztenciával birnak, mert hiszen nem egy közülök a felfedező esküt tette le, 50-en pedig 300 Márka követelést sem voltak képesek megfizetni.

Az összes hozzászólók konczedálták, hogy lehetetlen a mai helyzetnél megmaradni, viszont azonban a numerus clausus számos ellensége lehetetlenné tette az erre vonatkozó határozati javaslatok elfogadását.

Hosszu és beható vita után egy bizottságot küldtek ki, amely az összes idevágó javaslatok alapos konsziderácziója után részletesen tárgyalja meg az összes, a kar tulzsufoltságára vonatkozólag eddig felmerült javaslatokat és a legmegfelelőbb megoldást terjessze a legközelebbi ügyvédgyülés elé.

— **Özvegyi nyugdij az ujabb házasság érvénytelensége esetében.** Felperes az alperesi községtől, férje után, özvegyi nyugdijat huzott. Később ujabb házasságot kötött, mire a nyugdijfizetést természetesen beszüntették. A második házasság jogerős itélettel utóbb semmisnek nyilvánittatott, miért is az özvegy a községtől ujból követeli a nyugdijfizetést. Alperest mindhárom fok marasztalta azon indok alapján, mert az érvénytelenség kimondása esetében a házasság kezdettől fogva nemlétezőnek tekintendő; a semmiséget kimondó itélet nem a házasságot szünteti meg, hanem a házasság nemlétezését állapitja meg. Az a körülmény, hogy a törvény a jóhiszemü házasfél részére a házasság semmisége esetén is bizonyos jogokat (pl. tartási igényt) enged, a házasság semmiségének alapjellegén mitsem változtat. (Német birod. biróság 1913. évi április hó 25-én hozott III. 516/912. számu itélete.)

Dr. Polgár Benő trencsénteplicziügyvéd, irodáját váratlan elköltözés okából, október elsejéig kedvező feltételekkel átadná. 14932

Nagyobb összeköttetésekkel biró, teljes praxisu budapesti fiatal ügyvéd, fővárosi ügyvéddel társulna, vagy nagyobb fővárosi irodában irodavezetői állást elfoglalna. Ajánlatokat «Budapesti ügyvéd» jelige alatt a kiadóhivatalba kér. 14931

Ügyvédjelölt, doctor juris, magyar, német, irodát képes önállóan vezetni, fővárosi és vidéki gyakorlattal, október 1-ére irodát keres. Czim: Dr. Gere László, Levico, «Villa dalla Torre», Südtirol. 14929

Vidéki, négy és félévi praxissal biró doctor juris (vizsgázott) ügyvédjelölt, vidéki, esetleg fővárosi irodát keres. Állást esetleg azonnal is elfoglalhatja. Fizetés megállapodás szerint. Megkereséseket «Dr. D. 29.» alatt a kiadóhivatal továbbit. 14925

A «Jogt. Közl.» 1910. évi augusztus 5-iki 31. számából egy-két példányt vennék. Czim a kiadóhivatalban.

Német nyelvben jártas, teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet azonnali belépésre keres dr. Róna Ignácz ügyvéd, Temesvárott. Fizetés megállapodás szerint. 14933

Ügyvédjelöltet keresek lehetőleg azonnali belépésre. Dr. Müller Ferencz ügyvéd, Szekszárdon. 14941

Visszavonulni akaró ügyvéd, jól jövedelmező fix klientelával, Felső-Magyarországon, vasuti góczpont mellett fekvő, járásbirósági székhelyü városban levő irodáját fiatal, lehetőleg nőtlen ügyvédnek átadná, vagy vele társasviszonyba lépne. Ajánlatok «Fiatal ügyvéd» alatt a kiadóhivatalba czimzendők. 14943

Dr. Donáth Manó, trencséni ügyvéd irodájában doctor juris ügyvédjelölt vagy fiatal ügyvéd, aki németül és tótul beszélni tud és jó vidéki gyakorlattal és elméleti képzettséggel bir, irodát önállóan vezetni képes, azonnali belépésre kerestetik. 14642

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.
FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Negyvennyolczadik évfolyam. 39. szám. Budapest, 1913 szeptember 26.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Reichard Zsigmond* kir. curiai biró: Az erkölcstelen szerződés a polgári törvénykönyv tervezetében. — *Alföldy Ede*, a nagybecskereki kir. törvényszék elnöke: Lapozgatás a magyar polgári törvénykönyv tervezetének második szövegében. — *Buchwald Lázár* szabadkai ügyvéd: Telekkönyvi előjegyzés és feljegyzés a II. Tervezetben. — *Dr. Nagy Kálmán* gyulai kir. járásbiró: Döntvénybirálat. — *Dr. Pongrácz Jenő* budapesti ügyvéd: Gyakorlati kérdések a lakásbérleti jog köréből. — *Dr. Szamt Iván:* A dologi adósok jogi helyzete. — *Dr. Balás Elemér* szegedi kir. táblai tanácsjegyző: Szivógázmotorral hajtott malomra az 1880: XXXIV. rendelkezései nem alkalmazhatók. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az erkölcstelen szerződés a polgári törvénykönyv tervezetében.

A polgári törvénykönyv tervezete az erkölcstelen szerződést ugyanoly elvek alapján szabályozza, mint amilyenek a mostani magánjogokban és a mi mai joggyakorlatunkban is el vannak fogadva. Egyik szabály, hogy az erkölcstelen tartalmu szerződés semmis, és a másik, hogy oly szolgáltatást, amelynek elfogadása erkölcsellenes volt, csak akkor lehet visszakövetelni, ha a visszakövetelő a teljesitéssel nem követett el hasonló vétséget. (II. szöveg 747. és 1508. §-ok.)

Azt hiszem, nem mondok ujat azzal, hogy amily általános az erkölcstelen ügyleteknek ez a szabályozása, épp oly általános az az érzés is, hogy e szabályozás alapján keletkező döntések a gyakorlatban gyakran nem elégitik ki a jogérzetet. Ha egyik fél sem teljesitett még az erkölcstelen szerződés alapján, akkor megegyezik a jogérzettel az a döntés, hogy a szerződés semmis, de mássá válik a dolog, ha az egyik fél már teljesitett és a másik fél azután tagadja meg a teljesitést. Ilyenkor az, aki teljesitett, sem nem kapja meg, amit a másik igért, sem nem követelheti vissza, amit maga adott. Ez a megoldás megfelel ugyan annak az elvont elvnek, hogy az állam semmiféle alakban nem adhat jogsegélyt az erkölcstelen szerződés lebonyolitásához, de az eredmény gyakran az lesz, hogy erkölcstelenebb helyzet áll be, ha birtokában marad az előnynek az, aki azt már megkapta, mintha a kapott előny kiadására volna kötelezve.

Akkor sem kielégitő a jogszabály, ha mind a két fél teljesitett az erkölcstelen ügylet alapján és az egyik az előbbi állapotot akarja visszaállitani, azaz visszaadni, amit kapott és visszakapni, amit adott. A jog álláspontja ilyenkor is az, hogy az állam nem ad jogsegélyt annak, aki erkölcstelen ügyletet kötött, még annyiban sem, hogy az előbbi állapot visszaállitására kényszeritené az ellenfelet. Már pedig vannak esetek, amikor a méltányosság ezt kivánná. Ily esetekben a jogsegély megtagadása a valóságban az erkölcstelen helyzet állandósulásának kedvez.

Megtörtént pl., hogy valaki pénzt kapott gyógyszertár adományozásának kijárása végett, de a kijárás nem sikerült és emiatt a kijáró megigérte, hogy visszaadja a kapott pénzt, de ezt nem tette. A pénzadó perrel követelte vissza a pénzt, de a bíróság nem adott helyt a keresetnek, azzal az indokolással, hogy a kijárás erkölcstelen és erkölcstelen ügyletből nem származik követelés és hogy a pénz visszaadása iránti igéret nem változtat a követelés jogalapján. (Polg. Tvkezés, 60. köt., 93. l.) Megtörtént, hogy valaki bérbeadta a házát és ezzel együtt eladta a házban levő bordélyüzletet, és a bíróság kimondta, hogy az eladó és bérbeadó fél ebből az egész egységesen kötött ügyletből nem érvényesithet semminemü követelést, ami annyit jelent, hogy az eladó és bérbeadó a másiktól, aki a házat használta, még a házbért sem követelheti (Mjogi Dtár, I. köt. 51. sz. 86. l.) Azaz, mind a két esetben az erkölcstelenebb fél látta hasznát a jog be nem avatkozásának, mert az egyik esetben megtartotta az erkölcstelenül szerzett pénzt, a másik esetben pedig ingyen használta az ingatlant. Azt hiszem, mind a két esetben erkölcsellenesebb volt az az eredmény, hogy az előnybe jutott fél megtartotta az előnyt, mintha annak visszatéritésére köteleztetett volna.

Visszás eredmények állanak elő abból is, hogy az ügyletnek összefüggésben levő részei közül egyik foganatba ment és a másikat mégsem lehet kikényszeriteni. Például az erkölcstelenül történt ajándékozás alapján az ingatlan telekkönyvi tulajdona a megajándékozott javára bekebeleztetett, de az ajándékozó maradt birtokban. Utóbb a megajándékozott perrel követeli a birtokot, de ezzel a követeléssel a bíróság őt elutasitja, mert az ajándékozás erkölcstelen volt. (Mjogi Dtár, II. k., 205. sz., 366. l.) Ha pedig ily esetben az ajándékozó követeli vissza a tulajdonjogot, akkor ezt is el kell utasitani, mert «a teljesedésbe ment szerződés érvénytelenitését nem követelheti az a vagyonátruházó fél, aki a szerződést az erkölcstelen czélzat megvalósitása okából kötötte és teljesitette». (Polg. Tvkezés, 63. köt., 82. l.) Tehát az az eredmény, hogy az egyik fél nem követelheti a birtokot, a másik nem követelheti a tulajdont és igy az erkölcstelen helyzet állandósul és mellé még jogbizonytalanság is járul. Vagy elad valaki bordélyházi ingatlant és a vételár egészben vagy részben jelzálogilag marad bekebelezve az ingatlanon. Ily esetben, ha a bordélyház vételét erkölcstelen szerződésnek minősitjük, ugy ebből következetesen arra az eredményre kell jutnunk, hogy az eladó nem követelheti perrel a vételárhátralékot, viszont azonban a vevő sem követelheti jelzálogi teher törlését és egyik fél sem követelheti az előbbi állapot visszaállitását. Azaz, ismét az erkölcstelen helyzet állandósul és a két erkölcstelen fél közül az erkölcstelenebb jut előnybe. Nem csoda, ha ily körülmények közt a joggyakorlat ingadozóvá válik az erkölcstelen ügyletek megitélésében. Ezt ebben a kérdésben a német joggyakorlatban is tapasztaljuk, ahol az oly bordélyeladások, amilyeneket emlitettem, ugy látszik, nem ritkák. A német joggyakorlat egyszer érvényesnek mondta ki bordélyház eladását, másszor érvénytelennek, és egyszer törlendőnek mondta az eladott ingatlanon bekebelezett zálogjogot az ügylet erkölcstelensége alapján, másszor pedig kimondta, hogy az alapügylet erkölcstelensége a jelzálogi bekebelezés érvényét nem érinti. (Dr. Reichel: Die Bordellhypothek, Deutsche Juristen-Zeitung XII. évfolyam, 2. sz., 109. lap.)

Természetes következménye az ily visszás jogállapotnak az is, hogy a bíróság a gyakorlatban következetlenné válik, vagy formalisztikus megoldásokat keres avégett, hogy a tulságosan kirivó méltánytalanságokon valamiképp segithessen. Egyik esetben kimondja, hogy az asszony, aki együtt élt valamely férfival, a háztartás vezetése czimén nem követelhet dijazást a férfitól (Polg. Tvkezés, 56. köt., 158. l.), más esetben viszont, hogy nem szünteti meg az asszonynak a gazdaasszonyi minőségből folyóan dijazás iránt támasztott követelését, ha a gazdával együtt élt. (Polg. Tvkezés, 59. köt., 137. l.) Falun, amint a gyakorlat mutatja, nem ritka az oly eset, amikor valaki ingatlant ruház át egy asszonyra annak fejében, hogy az asszony együtt éljen az átruházónak valamely családtagjával. Ha ily esetben az asszony utóbb megszünteti az együttélést és az átruházó visszaköveteli az ingatlant, akkor a bíróság egyszer ugy dönt, hogy a teljesedésbe ment

erkölcstelen szerződés birói felbontását nem lehet követelni (Polg. Tvkezés, 55. köt., 3. l.), máskor pedig ugy, hogy a «szerződés czélja *végeredményében* törvényes házasság létesitése levén, . . . ez a jogügylet a jó erkölcsökbe ütközőnek nem tekinthető». (Polg. Tvkezés, 53. köt. 121. l.)

A gyakorlat más eseteket is felszinre hoz, amelyekben a bíróság nem zárkózhatik el az erkölcstelen szerződés következményeinek levonása elől. Egy kereskedő a másik tanácsára csalás utján szerzett hitelbe árukat és azokat a másiknak átadta. A másik pedig ugyanezeket nem akarta visszaadni az előbbinek. Az előbbi, mint felperes perrel követelte az áruk visszaadását. A Curia az alperest az áruk visszaadására kötelezte, oly indokolással, hogy a felperes a tulajdonjogot az árukra akkor is megszerezte, ha hitelezési csalás utján jutott a tulajdonhoz, és hozzátette, hogy a felperes kereseti joga «azért, hogy az igény a jó erkölcsökbe ütközik, annál kevésbbé tagadható meg, mert . . . felperes az áruk értékével megkárositott hitelezőknek kártéritéssel tartozik és a birói jogsegélyre azért is szükség van, hogy a kártéritésre való fedezeti alapot megszerezhesse». (Hiteljogi Dtár, II., 108. sz., 235. l.) Egy másik esetben valaki szinleges kötelezvény alapján zálogjogot kebeleztetett be ingatlanára avégett, hogy az ingatlan árverésekor a vételár egy része a valóságos hitelezők kijátszásával a szinleges hitelező kezéhez utalványoztassék ki. Ez meg is történt, és aztán a szinleges hitelező az igy hozzá befolyt összeget nem akarta kiadni. A Curia ebben az esetben is helyt adott a keresetnek, oly indokolással, hogy a feleknek a jó erkölcsökbe ütköző czélzata a kötelezvény kiállitásában és az annak alapján eszközölt zálogjogi bekebelezésben befejezést nyert, és a felek valódi akarata nem irányult arra, hogy az alperes a kötelezvényben irt összeget felvehesse és megtarthassa; hanem a jogügylet szinlegességének és a jó erkölcsökbe ütköző voltának következménye az, hogy annak alapján az alperes nem nyerhet több jogot a kiállító (t. i. a kötelezvény kiállitója) ellen és amennyiben ilyet jogos czim nélkül érvényesitett, *az előbbi állapot helyreállitásának van helye.*» (Magánjogi Dtár, II., 62. sz., 110. l.)

Ezekben az esetekben tulajdonkép az történt, hogy a bíróság kénytelen volt az erkölcstelenségben résztvevő félnek megadni a jogsegélyt, mert a jogsegély megtagadása tulságosan beleütközött volna a jogérzetbe. De ezek az esetek meggyőzően utalnak arra is, hogy nem kielégitő szabályozása a kérdésnek, ha az állam egyszerüen minden jogsegélyt megtagad az erkölcstelen ügylettől, sőt, hogy a gyakorlatban alig lehet keresztül is vinni, hogy az állam teljesen elzárkózzék attól, hogy az erkölcstelen czélu ügyletekből eredő követelések perrel érvényesittessenek.

Még inkább áll ez, ha arra gondolunk, hogy az erkölcstelen ügyletek jogi fogalma alatt nem szabad csupán oly ügyleteket értenünk, amelyek a közönséges értelemben nyilvánvalóan erkölcstelenek. Az erkölcstelen ügyletekkel jogi szempontból egy tekintet alá tartoznak a közrendbe és a törvényes tilalomba ütköző ügyletek, amelyekre a magánjogi tervezet fentidézett 747. és 1058. §-ai kifejezetten vonatkoznak is, ezek közt pedig vannak olyanok is, amelyek nem erkölcstelenek, vagy legalább is, amelyek erkölcstelensége nem nyilvánvaló.

Az erkölcstelen ügyletek hagyományos római jogi szabályának képződésekor aligha gondolt valaki az olyan bonyolult ipari alakulatokra, mint a kartell, vagy oly szerződésekre, amelyekben az egyik fél elvállalja, hogy valamely ipari foglalkozástól tartózkodni fog. Ma az ily szerződéseket erkölcsteleneknek minősitjük, ha a kartell kihasználásra alakult, illetve, ha az ipari szabadság tulságosan meg van szoritva. Talán megfelelőbb volna az ily ügyleteket nem az erkölcsbe, hanem a közrendbe ütközőknek minősiteni, mert ezekkel rendszerint inkább a közrend, mint az erkölcs szabályai vannak megsértve, és mert az ily szerződéseket a szerződő felek rendszerint nem abban a tudatban kötik meg, hogy a szerződés kötésével a jó erkölcs ellen vétenek. Az eredmény különben azonos, akár az erkölcsbe, akár a közrendbe ütközőknek minősitjük az ily szerződéseket. De, noha helyesnek tartom joggyakorlatunknak és a modern törvényhozásoknak azt az álláspontját, hogy az ily szerződéseknek nem lehet joghatályt tulajdonitani, azonban nézetem szerint méltánytalan eredményre vezethet, ha a gazdasági életbe mélyen belevágó ilyen ügyletekkel szemben az állam egyszerüen arra az álláspontra helyezkedik, hogy lebonyolitásukba semmikép sem avatkozik bele.

A magyar joggyakorlatban előfordult például oly eset, hogy egy kartellben levő gyáros titokban olcsóbban adott el a kartell árainál, de kikötötte, hogy a vevő titokban tartsa a vételárat. A vevő aztán megszegte a titoktartást. Ebben az esetben háromféle szempontból is foroghat fenn erkölcstelenség. Erkölcstelen lehetett a kartell, ha kihasználásra irányult. Erkölcstelen lehetett, hogy a kartell tagja titokban olcsóbban adott el, mint amily ár betartására magát a kartellszerződésben kötelezte. Erkölcstelen lehetett végül, hogy a vevő az olcsóbb árat elárulta. Az eset ugy került döntésre, hogy az eladó a vevőtől a kartellárból leengedett összeg visszatéritését követelte azon az alapon, hogy csak a titoktartás ellenében adta az árut olcsóbban. A bíróság helyt adott a keresetnek, kimondván, hogy az eladó és a kartell többi tagjai közti viszony erkölcstelensége nem hat ki az eladó és a vevő közti viszonyra. (Dtár, IV. folyam, IV. kötet, 90. sz., 137. l.)

Előfordult továbbá a mi joggyakorlatunkban, hogy egy kereskedő jutalékot kötött ki magának annak ellenértékeképp, hogy pályázati versenyben nem vesz részt és ezt a jutalékot perrel követelte. A bíróság e követeléssel elutasitotta, noha nem nyilvános árverésről volt szó, mert az ily megállapodás lényegileg azzal van összekötve, hogy a pályázat kiirója tévedésbe ejtetik a viszonyok való állása felől. (Dtár, IV. folyam, II. köt., 25. sz., 33. lap.) A német joggyakorlatban részben hasonló eset fordult elő. Az eset ott az volt, hogy két kereskedő abban állapodott meg, hogy pályázatoknál közlik egymással, hogy mily ajánlatot adtak be és egyik esetben az egyik, a másik esetben a másik drágább ajánlatot fog beadni és ezzel biztositják egymásnak, hogy egyik pályázatra az egyik, a másikra a másik lesz győztes oly árak mellett, amint egymással megállapodtak. Ezt a megállapodást az egyik megszegte és megállapodás ellenére a másiknál olcsóbb ajánlatot adott be és ezzel elnyerte azt a pályázatot, amelyik a megállapodás szerint a másiknak jutott volna. A másik ezen az alapon perrel kártéritést követelt. A német Reichsgericht az ily megállapodást erkölcstelennek találta arra az esetre, ha a megállapodás folytán a pályázat kiirójától tulzott árakat követeltek. (Deutsche Juristen-Zeitung, XVIII. évfolyam, 14. sz., 922. lap.)

Ha a bíróság az ilyen esetekben levonná végső következményét az erkölcstelen ügyletekre vonatkozó álláspontnak, akkor nem kötelezhetné kártéritésre azt, aki a titkot megszegte és azt, aki társának rászedésével elnyerte a pályázatot, mert a kartell és a pályázatra vonatkozó megállapodás erkölcstelen ügyletek. De nyilvánvaló, hogy ily felfogás a jogérzetbe jobban beleütköznék, mint az a döntés, amit a fentidézett esetben a bíróság választott.

Sok más oly eset is előfordulhat, amelyekben a kartell vagy ahhoz hasonló szerződés szövevényes tényleges állapotokat teremt, és amelyeknek következményei elől a bíróság alig zárkózhatik el. Különösen ide tartoznak az oly esetek, amikor a felek egy része a többek rovására a kartell révén már előnyhöz, esetleg igen nagy előnyhöz jutott, és ezek a többiekkel szemben elvállalt kötelezettségöket nem teljesitik. Az a hagyományos felfogás, hogy az állam semmiképp sem avatkozhatik bele az erkölcstelen ügylet lebonyolitásába, alkalmas lehetett az oly nyilvánvaló és egyszerü erkölcstelenségek eseteiben, amelyek a hagyományos felfogás alapjául szolgáltak, de kudarczot vall, amikor a joggyakorlat a kartellekre vagy egyéb forgalmi viszonyokra vonatkozó bonyolult ügyleteket is az erkölcstelen ügylet fogalma alá vonja. A hagyományos szabályozás nyilván oly ügyleteket tartott szem előtt, amelyeknek erkölcstelensége minden helyes érzéssel és józan ésszel rendelkező ember előtt nyilvánvaló, és amelyeknél a feleknek józanul el kell készülve lenniök arra, hogy az esetleges vitát nem fogják bíróság elé vinni. De nem lehet ezeket a kategóriákat alkalmazni akkor, amikor a joggyakorlat az erkölcstelen szerződés szabályait a forgalmi életben előforduló olyan bonyolult szerződésekre is alkalmazza, mint pl. a kartellszerződések, amelyeknek megkötésekor a felek azokat esetleg nemcsak nem tartják erkölcsteleneknek, hanem abban a hitben vannak, hogy fontos gazdasági szükségletnek szolgálnak a kartell megkötésével. Hiszen a joggyakorlat is hosszu ideig ingadozott a kartell erkölcstelenségének kérdésében, és a mai álláspont sem oly kétségtelen, hogy egy kartellszerződés megkötésekor biztosan előre lehessen tudni, hogy a bíróság a kartellt megengedettnek, vagy meg nem engedettnek és ezzel erkölcstelennek fogja-e tartani. Ha aztán egy ily szerződésre alkalmazza a bíróság utólag ugyanazt a szabályt, amely a nyilvánvalóan erkölcstelen ügyletekre való tekintettel fejlő-

dött ki a jogban, akkor a döntések ingadozása vagy méltánytalansága nem lehet meglepő. Azt hiszem különben, hogy a jogi szabályozás méltánytalanságát a gyakorlatban a legtöbb biró erősen érzi is, és a joggyakorlatnak ebben a kérdésben gyakori ingadozása és következetlensége éppen abban gyökerezik, hogy a jogszabály a birótól a méltányosság érzésének elnyomását követeli.

Nézetem szerint a helyes szabályozásnak azon kellene alapulni, hogy az erkölcstelen szerződés és az ezzel egy tekintet alá eső, a közrendbe és a törvénybe ütköző szerződés semmiségének elve mellett a méltányosságnak is teret kellene engedni. Ha az erkölcstelen szerződés egyik oldalról sem foganatosittatott, akkor a szerződés semmisége elégséges szabály. De ha foganatosittatott, akkor gyakran a méltányosság követelménye, hogy bármelyik fél az előbbi állapot helyreállitását kivánhassa, ha a helyreállitás lehetséges. Ha pedig ez nem lehetséges, akkor a méltányosság követelménye lehet legalább, hogy az, aki az erkölcstelen szerződés alapján előnyhöz jutott, a másik félnek kártéritést adjon. Ezek alapján én a magánjogi tervezet 1508. §-át a következőképp tartom módositandónak, illetve kiegészitendőnek :

«Oly szolgáltatást, amelynek elfogadása által a másik fél a törvény tilalma, a közrend vagy a jó erkölcsök ellen vétett, vissza lehet követelni, hacsak a visszakövetelő fél a teljesités által hasonló vétséget nem követett el.

*Ezen esetcn kivül az, aki a 746. és 747. §-ai alá tartozó semmis szerződés alapján a másik fél rovására előnyhöz jutott, az előbbi állapotot helyreállitani, vagy ha ez nem lehetséges, a másik félnek a szerződés semmiségéből eredő kárát a saját vagyoni előnye erejéig megtériteni köteles annyiban, amennyiben ezt a felek czélzatára és a szerződés megkötésének következményeire való tekintettel a méltányosság megkivánja.»**

Ez a szabályozás nem zárkózik el olyan teljességgel az erkölcstelen és közrendbe ütköző ügyletek elől, mint a mai, de nem kevésbé alkalmas az erkölcstelen és a közrendbe ütköző ügyletek elnyomására a mainál, mert hiszen annak is kiteszi az ily ügyletet kötő felet, hogy még azt az előnyt sem tarthatja meg, amelyhez már hozzájutott. A méltányosságnak pedig jobban megfelel az oly szabályozás, hogy esetről-esetre mérlegelje a biró, hogy erkölcstelenebb-e, ha az előnyhöz jutott fél azt visszatériti, mintha azt megtartaná, az olyan szabályozásnál, amely megengedi, hogy az a fél, aki az erkölcstelen ügyletből előnyhöz jutott, az ujabb erkölcstelenség utján az előnyt a másik fél rovására meg is tarthassa.

Dr. Fürst Mátyás egy gyakorlati eset ismertetése kapcsán azt a nézetet fejtette ki, hogy ily esetek helyes szabályozása az volna, hogy a biróság az ügyleti értéket ne felperes javára, hanem valamely közczélra itélje meg, azaz kobozza el. (Jogi különösségek. Jogt. Közl. 1913 30. sz., 258. lap.) Vannak ugyan esetek, amelyekben az ily elkobzás czélszerünek látszik, de nézetem szerint általában az a szabályozás vezet méltányosabb és megnyugtatóbb eredményre, amelyet a fentiekben kifejtettem.

Reichard Zsigmond.

Lapozgatás a magyar polgári törvénykönyv tervezetének II. szövegében.**

Harmadik rész. Kötelmi jog.

Bevezető szabályok.

707—709. §. Ezekben a szakaszokban foglalt szabályoknak semmiféle jelentőségük nincs és nem is illenek a Tervezetnek abba a rendszerébe, amely az általános és különösen nem vitás jogi tételek meghatározásától tartozkódik.

Mind a három szakaszt egyszerüen ki kell hagyni.

* Utalni akarok arra is, hogy a Tervezet 1508. §-a bizonyos fokig ellentétben áll a 746. §-sal. Az 1508. §. szerint a törvényes tilalomba ütköző szolgáltatást éppugy feltétlenül vissza lehet követelni, mint az erkölcsbe ütköző szolgáltatást. De a 746. §. értelmében a törvényes tilalomba ütköző szerződés nem feltétlenül semmis, hanem csak abban az esetben, ha a törvény másként nem rendelkezik. Ezzel összhangban kellene állni az 1508. §-nak, azaz a törvényes tilalomba ütköző szolgáltatást csak abban az esetben kellene visszakövetelhetőnek nyilvánitani, ha a törvény a tilalomhoz a semmiséget füzi.

** Az előbbi közl. l. a 37. és 38. számban.

Első czim. Szerződés.

Első fejezet. Szerződőképesség.

Az elmebaj és fejletlenség egymagában nem állapitja meg a szerződőképtelenséget, hanem csak akkor, ha olyan foku, vagy minőségü, hogy a szellemi képességnek az érvényes ügyletek létesitéséhez nélkülözhetetlen, legelemibb mértéket is kizárja. A szellemi képességnek ez a mértéke az akaratelhatározásra való képesség mellett is hiányozhatik és ennélfogva az akaratelhatározás nem alkalmas eszköz a szerződőképesség megállapitásához.

Az elmebaj akkor von maga után szerződőképtelenséget, ha az érvényes ügylet létesitéséhez nélkülözhetetlen itélőképességet kizárja. Az itélőképesség ily nyilvánulásának a fogalmát hiven visszatükrözteti ez a kifejezés: «józan itélet».

A testi és szellemi fejlettségnek azt a fokát amely az érvényes ügylet létesitéséhez nélkülözhetetlen itélőképességet kizárja, a magyar nyelv serdületlenségnek nevezi és ennélfogva evvel a szóval a szerződőképtelenséget minden további hozzáadás nélkül meglehet határozni.

A Tervezet 410. §-ának az első bekezdése helyett a következő szabály ajánlatos :

«Szerződést nem köthet, sem egyéb jognyilatkozatot nem tehet, aki serdületlen, vagy aki elmebaj miatt józan itéletre képtelen. Ily személy jognyilatkozata semmis.»

716. §. Ezt a szabályt akként kellene kibőviteni, hogy a kiskoru annyiban is vállalhat kötelezettséget, amennyiben ennek a teljesitése a kiskoru keresményéből telik.

719. §. Ezt a szakaszt a következő szabállyal kellene megtoldani :

«A kiskorunak oly szerződése, amelynek érvényéhez a törvényes képviselő beleegyezése szükséges, ennek hiányában is érvényes, ha a másik fél a kiskorut gondatlanság nélkül teljeskorunak tarthatta és ha megállapitható, hogy a kiskoru a szerződés megkötésekor a teljeskoruságnak megfelelő szellemi érettséggel rendelkezett».

Gyakoriak azok az esetek, amelyekben a teljeskorusághoz közel álló kiskoruak testi és szellemi fejlettség szempontjából még nem is sejtetik a korlátozott szerződő képességet és ennélfogva ily kiskoruakkal gyakran létesülnek szerződések, amelyeknek az érvénytelensége rendszerint csak akkor sül ki, amidőn az érvénytelenités a másik félnek helyrehozhatatlan károkat okoz. A javasolt szabály hiányában ez a károsodás még akkor sem volna kikerülhető, ha a szerződéskötés a teljeskoruság betöltését csak egy nappal előzte meg.

Negyedik fejezet. A szerződések tárgya.

743—757. §. A szerződési szabadság elvénél fogva a szerződés tárgyára vonatkozó szabályok annak a kivételes megállapitására szoritkoznak, hogy mi nem lehet szerződés tárgya. Ezeknek a kivételeknek a megállapitásánál mindenek előtt arról kell gondoskodni, hogy a szerződési szabadság el ne fajulhasson és a jogi érdekek határain tul ne terjeszkedhessék. Ily korlátozás nélkül a szerződésszabadságot gyermekes csinyekre és szeszélyek kielégitésére is föl lehetne használni. Ha jogi érdek nélkül is lehetne szerződni, akkor például valaki azt is követelhetné szerződés alapján, hogy a másik szerződő fél előtte kalapot emelni tartozik.

A 773. §-nak az a szabálya, amely szerint nem komolyan tett szerződési nyilatkozat semmis, nem nyujt kellő biztositékot a szerződési szabadsággal való visszaélés ellen, mert csak a jognyilatkozat komolyságáról és nem egyuttal a szerződés tárgyának a komolyságáról is intézkedik.

A szerződés tárgyára vonatkozó fejezetet a következő szabállyal kellene bevezetni :

«A szerződés semmis, ha nem irányul jogi érdek megvalósitására, hanem, például csak tréfáló kedvnek vagy szeszélynek a következménye.»

Azt fölösleges mondani, hogy jogi érdek alatt nem egyedül vagyoni érdeket kell érteni.

A Tervezetnek a szerződések tárgyára vonatkozó fejezetéből az az általánosan elfogadott szabály is hiányzik, amely szerint a szerződés akkor is semmis, ha tárgya meg nem határozható.

*

A 744. §-nak azt a szabályát, amely szerint «lehetetlen, de lehetségessé válható szolgáltatás iránt arra az esetre, ha lehetségessé válik, érvényesen lehet szerződni,» a föltételre vonatkozó szabályok fölöslegessé teszik.

Második czim. A kötelmek tartalma.

Első fejezet. A teljesités módja, helye és ideje. Határidők.

862. §. A jogtudomány fejlődésével a jogszabályok mindinkább veszitenek merevségükből. Voltak idők, amikor az emberek még Shylok követelését sem tartották igazságtalannak, ma pedig talán még attól az időtől sem vagyunk nagyon messze, amidőn majd a jogszabály alkalmazását minden egyes esetben az alá a mérték alá is fogjuk tenni, hogy nem-e mozditja elő még jobban a javak aránytalan megoszlását.

A kötelmek teljesitésére vonatkozó jogszabályokat még mindég törik-szakad módra alkalmazzuk, holott ezekre a szabályokra már nagyon ráférne a méltányossággal való összeköttetés. Miért kelljen, például, az adóst akkor is rögtöni teljesitésre kötelezni, ha ez vagyoni romlását vonná maga után, a hitelezőnek pedig semmi kára sem származnék abból, ha a teljesités kissé elhalasztatnék.

A 862. §-t a következő szabállyal kellene kiegésziteni:

«Ha az adós hibáján kivül olyan helyzetbe került, amelynélfogva tartozásának a lejáratkor való teljesitése aránytalanul nagy károsodását vonná maga után, a bíróság megfelelő halasztást engedélyezhet abban az esetben, ha a halasztás engedélyezése a hitelező irányában nem mutatkozik méltánytalannak».

865. §. A magánjogi törvénykönyv vallási és nemzetiségi szempontból nem tehet különbséget az emberek között. A felekezeti ünnepek tehát a kötelem teljesitésének az idejére nem lehetnek befolyással. A teljesités jogszerüen csak a törvényes munkaszünetek napjain szünetelhet.

A 865. §. első bekezdését a következően kell módositani:

«A törvényes munkaszünet napjain sem az adósnak nem kell kötelezettséget teljesiteni, sem a hitelező nem tartozik a teljesitést elfogadni.»

Ötödik czim. A követelés megszünése és elévülése.

Első fejezet. Teljesités.

1009—1033. §. A kötelmet kivételképpen tartalmának meg nem felelő teljesités is megszüntetheti, ennélfogva a kötelemmegszüntető teljesités alatt nem lehet egyedül a kötelem tartalmának megfelelő teljesitést érteni. Az általános szabályból tehát a kivételektől való megkülönböztetés okából sem lehet kihagyni annak a megemlitését, hogy a kötelmet rendszerint csak tartalmának megfelelő teljesités szünteti meg.

A Tervezet első szövegének a kötelem megszünésére vonatkozó általános szabálya a kötelem tartalmának megfelelő teljesités hangoztatásával előnyösen különbözött a német polgári törvénykönyvnek megfelelő szabályától és ennélfogva szükségesnek mutatkozik az első szöveghez való visszatérés.

Az 1009. §-t következően kellene módositani:

«A kötelmet, tartalmának megfelelő teljesités, megszünteti.»

Az 1010. §-ban a megfelelő teljesitésre vonatkozóan fölállitott vélelem is indokolttá teszi az általános szabályban annak a megemlitését, hogy a teljesitésnek a kötelem megszüntethetése czéljából a kötelem tartalmának meg kell felelnie.

Az 1010. §-ban a meg nem felelő teljesitésnek a fogyatékos teljesitéstől való megkülönböztetése helytelen, mert a meg nem felelő teljesités alatt fogyatékost is kell érteni.

A teljesités eltérhet a kötelem tartalmától, a hely, az idő, a mód, a tárgy és a személyek tekintetében.

Ami mindenek előtt a teljesités helyét és módját illeti, a kötelem tartalmának meg nem felelő helyen és módon való teljesités a kötelmet csak a hitelező elfogadásával, vagyis ekként való hozzájárulásával szüntetheti meg. Ha a hitelező az ilyen szolgáltatást teljesitésül elfogadja, a kötelem természetesen megszünik és ennélfogva ezt a vitán felül álló kérdést nem szükséges a törvényben szabályozni.

Azt, hogy a meg nem felelő időben történt teljesitésnek mily körülmények közt van kötelemmegszüntető hatálya, az adós és hitelező késedelmére vonatkozó szabályok határozzák meg. A kötelem megszünésének a czime alatt az emlitett szabályokat csak a birói letétbehelyezés és őrizetbeadás szabályaival kell kiegésziteni.

A teljesitésnek a tárgy tekintetében való eltéréséről a Tervezet 1010. és 1011. §-ai megfelelően intézkedik. Ezek a szakaszok csak annyiban esnek kifogás alá, hogy az 1010. §-ban a «fogyatékos» szó fölösleges, az 1011. §. első bekezdésére pedig azért nincs szükség, mert az abban foglalt szabály minden kétségen fölül áll és ennélfogva törvénybe nem való. Erre való tekintettel az 1011. §-t a következően kellene módositani:

«Ha a hitelező ahelyett a szolgáltatás helyett, amellyel az adós tartozik, dolognak vagy jognak reá való átruházását fogadja el teljesités gyanánt, jogfogyatékosság, vagy a dolog hiányossága esetében a tételnek a szavatosságra vonatkozó szabályait kell alkalmazni.»

A személyben való eltérés egyrészt abban nyilvánulhat, hogy más teljesit, mint akinek teljesitenie kellene és másrészről előfordulhat, hogy a teljesités nem jogosult személy kezeihez történik.

A Tervezet csak az utóbbi esetről intézkedik, még pedig hiányosan, mert a nem jogosult személy kezéhez való teljesitést már abban az esetben is hatályosnak nyilvánitja, ha a nem jogosult személy a teljesités tárgyát a hitelezőnek kiszolgáltatja, holott ez a kiszolgáltatás is lehet meg nem felelő és a tárgy is kifogás alá eshetik. Ily kiszolgáltatás tehát vagy megfelel a kötelem tartalmának és ebben az esetben csak arról lehet szó, hogy tartozik-e azt a hitelező mástól elfogadni, vagy pedig meg nem felelő a szolgáltatás és ebben az esetben az csak a hitelező hozzájárulásával, vagyis teljesitésül való elfogadásával szüntetheti meg a kötelmet. Ennek a szabálynak a törvénybe foglalása azonban fölösleges, mert minden kétségen fölül áll.

Arról, hogy a kötelmi viszonyon kivül álló személy részéről, vagy kezeihez történt teljesités mikor szünteti meg a kötelmet, a Tervezet 808., 857. és 1381. §-ai tartalmaznak megfelelő rendelkezéseket és ennélfogva a teljesitésre vonatkozó fejezetben csak az illető szabályok megfelelő alkalmazásáról kell gondolkozni.

Az 1012. §. helyébe a következő szabályt kell illeszteni:

«A kötelmi viszonyon kivül álló személy részéről vagy kezeihez történt teljesités, ha egyébként megfelelő, a 857. §. esetein kivül a 808. és 1381. §-ok eseteiben is megszünteti a kötelmet.»

A 808. §. első pontja minden kétségen fölül álló rendelkezést tartalmaz és ennélfogva arra a törvényben szükség nincs. Erre való tekintettel a 808. §. első bekezdését a következően kell módositani:

«Ha nem jogosult személynek valamely tárgyról való rendelkezését a jogosult személy jóváhagyja, a jóváhagyás a 737. §. harmadik bekezdésének a korlátai között visszahat a rendelkezés időpontjára.»

Az 1381. §. arról gondoskodik, hogy az adós a hitelező bosszantására vissza ne élhessen azzal a joggal, amely szerint tartozását akként is kiegyenlitheti, hogy azt hitelezőjének valamely tartozására fordithatja, másrészről pedig arról is gondoskodik az idézett szabály, hogy a hitelező meg ne akadályozhassa olyan tartozásának a kiegyenlitését, amelynek a ki nem egyenlitése a közérdekkel vagy tisztességgel ellenkezik.

Az 1013—1014. §-oknak szerződést pótló rendelkezései némi módositásra szorulnak.

Az 1013. §. első bekezdésében foglalt az a szabály, amely szerint az adós kijelölési jogára csak a felek kölcsönös megállapodása hiányának az esetében kerülhet a sor, ellentétben áll a második bekezdésben foglalt azzal a szabállyal, amely szerint az adós kijelölése hiányában a követelések lejáratuk sorrendjében kerülnek sorra. A követelések lejárata rendszerint megállapodáson alapszik és ennélfogva a szerződési szabadságba ütközik az a szabály, amely szerint az adós a hitelező beleegyezése nélkül is törleszthetí későbben esedékessé vált adósságát, még mielőtt korábban lejárt tartozását kiegyenlitette volna.

(Folyt. köv.) *Alföldy Ede.*

Telekkönyvi előjegyzés és feljegyzés a II. Tervezetben.

A magyar polgári törvénykönyv tervezetének második szövegét lapozgatom. Olvasom a harmadik czimet, mely a telekkönyvről szól. Rájövök, hogy tervezett kódexünk 380. §-a értelmében a kötelemből eredő szolgáltatásokat a telekkönyvben előjegyzéssel majd nem lehet biztositani.

Aztán egy nagyon merész és nagyon megfontolandó ujitást találok a II. T. 378. §-ában. Még pedig azt, hogy a tulajdonos a telekkönyvben feljegyeztetheti, hogy hatván napot meg nem haladó határidőn belül az ingatlanát jelzálogjoggal akarja terhelni. A jelzálogjog legnagyobb terjedelmét a feljegyzésben meg kell jelölni. A feljegyzés értelmében utóbb bejegyzett zálogjog a megjelölt terjedelmen belül a feljegyzés ranghelyét kapja, ha a bejegyzést a feljegyzésben kitett határidőn belül kérték.

Megfelelően alkalmazni kell az első és a második bekezdés szabályait, ha a jelzálogjog átruházásáról, vagy további jelzálogjoggal való terhelésről van szó.

A II. T. tehát, a telekkönyvi előjegyzést illetően, lényegesen eltér fennálló jogunktól. A 379. szakasz pedig a telekkönyvi feljegyzéseknek egy ujabb nemét kreálja.

Vajon várhatjuk-e ezektől a tervezett törvényhelyektől a jogbiztonságot? Benfoglaltatnak-e ezekben az intézkedésekben a társadalmi és gazdasági haladás feltételei? Megvannak-e általuk védve a jóhiszemü forgalom érdekei? Humánus eszméknek megrögzitése akar-e lenni?

Mindezekre a kérdésekre nemmel felelek.

Hiszen a szoczializmus már tul van azon a téves tanon, hogy az erős ellen megkell védeni a gyengét. Ez az axioma immár ugy hangzik, hogy az erkölcsileg erőset kell mindenkivel szemben megvédeni. A jogok tehát ugy állapitandók meg, hogy azok az erkölcs szabályainak megfeleljenek. Már pedig az emlitett szabályozás folytán olyan tág tér nyilik az elvállalt kötelmek kijátszására, hogy azoknak nyomán éppen a jogbizonytalanság meg az erkölcstelenség fog felburjánozni.

Megrendítő hatása lesz a jogbiztonságra. Csak példaképpen hozom fel. Van egy lejárt váltóm. Követelésemet jelzálogjogilag nem biztosithatom és kénytelen vagyok bevárni, hogy való és szinleges bekebelezésre alkalmas okiratokkal előlem a jelzálogjogi biztositás elvonassék.

De a Tervezet a kijátszás nagyobb biztonsága okáért még törvényes módot is nyujt az adósnak, hogy hitelezőit könnyüszerrel kisemmizze. Annyiszor, amennyiszer a telekkönyvben bejegyeztetheti, hogy hatvan napot meg nem haladó határidőn belül az ingatlanát jelzálogjoggal akarja megterhelni. Nem kételkedem azon, hogy jó haszonra majd mindig akad valaki, aki ezt a telekkönyvi feljegyzést honorálja.

A jogbiztonságot zavarná másrészt, ha ezek a telekkönyvi feljegyzések folytán keletkezett bekebelezések csődön kivül, avagy csődön belül megtámadhatók lennének. Ha pedig nem: akkor jogéletünk tárháza lenne az erkölcstelenségnek, vagyis a jóhiszemü hitelezők jogi védelemben nem részesülnének. Talán még sem lehet helyes jogpolitika — a megtámadható jogügyleteket intézményszerüen szaporitani.

Különben ezekben az intézkedésekben sem a társadalmi, sem a gazdasági haladás feltételei nincsenek meg. Társadalmilag bizalmatlanná teszi a polgárokat egymás irányában. Inkább elválasztja, mintsem összehozná őket. Gazdaságilag szintén ártalmas, mert a személyi hitelt lerontja. Hiszen sohasem biztos az ingatlan tulajdonosának a személyi hitelezője, hogy mikor jut eszébe személyi adósának ingatlanaira jelzálogjogi terhelést feljegyeztetni.

Dr. Thirring Lajos kir. curiai biró ur őméltósága a magyar polgári törvénykönyv II. Tervezetének a Magyar Jogászegyletben való bemutatása alkalmával azt mondta: «A szerkesztő-bizottságtól távol volt, hogy osztályérdekeket szolgáljon, nem követett sem agrárius, sem merkantilista, sem szoczialisztikus irányt.»

Ámde a birálatom tárgyát képező két tervezett törvényhely éppen azt igazolja, hogy a szerkesztő-bizottság, noha balkézzel, de mégis agrárius avagy merkantilista irányban haladt. Csak az az egy dolog bizonyos, hogy a tervezett törvényhelyekben egy csöpp szocziális olajat sem találunk, miután sem a társadalmi, sem a gazdasági haladást nem szolgálják.

A gazdasági haladás ugyanis szoros összefüggésben van a társadalmi haladással. Egyetemes anyagi és szellemi jólét csak abban a társadalomban lehet, melyben minden embernek megadatik a munkaeszköz arra, hogy anyagilag és szellemileg prosperálhasson. Csakhogy a tervezett törvényhelyek éppen a személyi hitelre szoruló szellemi munkásoknak, a kiskereskedőknek, a kisiparosoknak, a kis- és középbirtokosoknak lenne nagy kárára, amennyiben a személyi hitelt megszüntetné. Nyugodtan ki hitelezhet, ha az adós minden perczben ingatlanát törvényes utonmódon elvonhatja hitelezője elől.

Pedig a kis-embereknek nagy szükségük van a személyi hitelre. Azt lehet mondani, hogy enélkül nincs munkaeszközük. Személyi hitel nélkül az ipar, kereskedelem meg a gazdálkodás nem lendülhet fel. Közgazdasági pangás áll be, aminek folyománya a proletárság szaporodása. Ilyen jogintézmények antiszoczialisak, mert a polgárok anyagi és kulturéletére rossz hatással vannak s nem hogy az egyetemes jólétet előmozditanák, hanem éppen aláássák.

Mindazonáltal ugy rémlik előttem, hogy a tervezett két törvényhely az agráristáknak akar kedvezni. Azonban a gyakorlati életben éppen a nagytőkének fog szolgálatára lenni. Azzal, hogy a feljegyzés értelmében utóbb bekebelezett jelzálogjog a feljegyzés ranghelyét kapja, a kapitalista kényelmes és biztos üzérkedése létesülne, miután nem kellene attól tartania, hogy leendő adósának előbbi hitelezői őt rangsorban megelőzhetik.

Marx amoralizmusát látom felelevenedni. Habár igaz, hogy az emberiség megujhodását ne várjuk tisztán erkölcsi rugóktól, mégis az erkölcsi elveknek és eredményeknek az emberi nem fejlődésére való lényeges befolyását eltagadni nem lehet.

A törvény feleljen meg az igazságosságnak, legyen méltányos, tanitson emberszeretetre, ne szolgáljon osztályérdekeket, hozza össze az embereket és mindenek felett nyugodjék erkölcsi alapon. Suum cuique.

Buchwald Lázár.

Döntvénybirálat.

A kir. Curia jogegységi tanácsának 1. sz. polgári döntvénye kimondotta, hogy a stornódij a kamatokkal és egyéb járulékokkal együtt 8%-ot meghaladó mértékben is megitélhető.

Erre az eredményre a kir. Curia az indokolás szerint ugy jutott el, hogy a stornódijat megkülönböztette a kamattól (az 1877: VIII. tcz. 2. §-ában emlitett «kötbér, üzletdij, megtéritési összeg és mindennemü melléktartozás»-tól), a különbséget abban találta meg, hogy «a stornódij csak akkor illeti meg a hitelezőt, amikor kölcsönadott tőkéje után kamatot már nem igényelhet».

Az indokolás nem kielégitő, téves alapon nyugszik, s a döntvény a törvénnyel éppen ugy ellenkezik, mint az indokolás a törvénymagyarázat szabályaival.

Nem kielégitő az indokolás, mert nem fejti ki, hogy miben tér el a stornódij a «kötbértől, üzletdijtól, megtéritési összegtől, mindennemü melléktartozástól»? Azon egy különbségtől eltekintve, hogy «a kamat és az ilynemü melléktartozások csak addig illetik meg a hitelezőt, mig a kölcsönszerződés fennáll, e stornódij pedig, ha már kamatot nem igényelhet».

Ki fog tünni az alábbiakból, hogy ezen különbség nincsen meg, s miután a kérdés szempontjából más különbség nincsen a döntvény szerint, önként következik, hogy a döntvény álláspontja éppen nem szilárd.

Az indokolásban ott van a sophisma, amikor a kölcsönszerződés fenn nem állása szembeállittatik a kamat nem igényelhetésével, holott a kettő egy és ugyanaz, mert ha a kölcsönszerződés már nem áll fenn, kamat sem követelhető, amint a kölcsönszerződés fenn nem állása esetén stornódij sem követelhető, mert hiszen a stornódij éppen a kölcsönszerződés teljesitéseként követelhető.

Az indokolás helyes meghatározása szerint a stornódij «a hosszabb lejáratu kölcsönöknél a hitelezőt érhető hátrány elháritása czéljából arra az esetre kikötött dij, ha az adós a kölcsönösszeget a kikötött szerződési idő lejárta előtt fizeti vissza.»

Ezen meghatározás alapján első tekintetre is látszik, hogy mennyire kötbér a stornódij, mert hiszen biztositék az adós szerződésszegése ellen;

mennyire üzletdij, mert hiszen dijazása a hitelezőnek, akitől egy előnyös konverzió elhóditja az adóst;

mennyire «megtéritési összeg», mert «kártalanitási dij», kártalanitani «valakit» pedig éppen annyi, mint megtériteni «valamit»;

mennyire «melléktartozás», mert hiszen a főtartozás a tőketartozás, ami nélkül a stornódijra vonatkozó ügylet létre sem jöhet, s a stornódijra vonatkozó ügylet, mint járulékos ügylet nem más ügyletnek, hanem kizárólag a kölcsönügyletnek a járulékos ügylete, mellékügylete, s igy kétségtelen, hogy a belőle folyó «tartozás»: melléktartozás.

Hogy a döntvény által felállitott különbség a stornódij s a kamat stb. között nincsen meg, annak igazolására rá kell a döntvény azon tévedésére mutatni, mintha a stornódij tulélné a tőkét, holott éppen ellenkezőleg:

amint a tőke egészen esedékessé vált azáltal, hogy az adós azt fölmondotta s visszafizeti, vagy pedig mulasztást követett el, ami miatt a hitelező az egész hátralékos tőkével együtt igényelheti a stornódijat: az egész tőkehátrány és a stornódij egyszerre válik esedékessé, s ha az adós a kamatokkal is hátralékos, nem mondható el, hogy a hitelező tőkéje után már kamatokat nem igényelhet és merőben önkényes a döntvény azon tételének felállitása, hogy a stornódij a tőkekövetelés megszünte utáni időre vonatkozik, mert:

az «accessorium sequitur suum principale» elvével ellenkezik azt állitani, hogy a járulékos természetü stornódij a tőkehátrány lefizetése utáni időszakra, s nem pedig a tőkehátrány lefizetéséig járó utolsó időszakra vonatkoznék.

Az adós ugyanis a kötelezvényben magára vállalja, hogy ha a tőkét a kikötött idő előtt visszafizetné, a tőkehátrány után 2% stornódijat fizet.

Ennek a nyilatkozatnak a közönséges értelme szerint teljesen közönyös ugy az adós, mint a hitelező szempontjából elvileg, hogy melyik évre, melyik időszakra vonatkozik a stornódij, mert őrájuk nézve csak az a lényeges, hogy az mily összegü, de miután az a tőkehátralék után számitandó ki, ezzel már azok előtt, akik azt akarják megállapitani, hogy melyik időszakra vonatkozik a stornódij, az is megvan határozva, hogy az utolsó évre vonatkozik, t. i. a kölcsönszerződés fennállásának és nem kikötött időtartamának utolsó évére, amikor a tőkehátralék egy bizonyos mennyiséget kitesz, ami után a stornódij kiszámittatik.

Itt tünik ki, hogy mennyire kamat a stornódij, mert ha valaki megakarja tudni, hogy hány százalékos pénzt használt, a stornódijat egész bátran hozzászámithatja a kamatokhoz, melyektől csak az esedékességi időpontban tér el a stornódij, vagyis időelőtti visszafizetés esetén felszökik a kamatláb, vagyis a stornódij egy feltételesen utólag fizetendő kamat, pótkamat, ha ugy tetszik, s igy feltétlenül alá esik az 1877. évi VIII. tcz. 2. §-a értelmében a 4. §-ban felállitott tilalomnak.

«Lege non distinquente nec nos distinquemus.»

Ha a törvény nem teszi meg a különbséget a stornódij, valamint egyéb járulékok között, azt másnak sem szabad megtenni.

Az 1877. évi VIII. tcz. 2. §-a akként van megkonstruálva, hogy minden kibuvó ajtó annak s a 4. §-nak rendelkezései alól szinte légmentesen el legyen zárva.

Kétség sem férhet a törvény czélzatához, sem annak értelméhez, ami szavaiban nyilván ki van fejezve, s igy a döntvényt nem lehet a törvény helyes magyarázatául elfogadni, mert «a törvény tartalmába olyat belevinni, mi abban kifejezetten benne nincs, nem szabad».

«Csak az a helyes törvénymagyarázat, amely a törvényben világosan kifejezett, s kimondott czélt nem hiusitja meg». (Szilágyi Dezső Beszédei IV. kötet, 324. l.)

Ugy látszik tehát, hogy a kir. Curia nem a törvény helyes értelmét megállapitani, hanem a jogfejlődés irányát kivánta döntvényével megjelölni, s kivánatosnak tartja a 8%-on felüli kamatszedés tilalmának áttörését.

Ez a kérdés azonban már más lapra tartozik.

Dr. Nagy Kálmán.

Gyakorlati kérdések a lakásbérleti jog köréből.

I.

Bérlet-e a főbérlet?

A budapesti lakásbérleti szabályrendelet 25. §-a szerint főbérlő az, aki több lakásból álló házat, vagy a házban több lakást bérel abból a czélból, hogy másnak bérbeadja.

A főbérletek és az azok körül felmerülő jogviták nagy számánál fogva gyakorlati fontossága van azon kérdésnek, hogy a főbérbeadó és a főbérlő jogviszonya kötelmi jogunk melyik területén foglal helyet. A kérdés megoldása nem egyszerü, mert amikor a főbérlet csak egy ház néhány lakására terjed ki, külső megjelenésében a bérlettől nem különbözik. A megoldást megnehezíti a magyar polgári törvénykönyv tervezetének 1250. §-a, amely megfelelően mai jogunknak, de szembehelyezkedve a budapesti lakásbérleti szabályrendelet 21. §-ával, általánosságban az egész bérelt dolog albérbeadását megengedi. A bérletet az határolja el a főbérlettől, hogy mig az előbbinek a tárgya a használat (T. 1232. §.), az utóbbinak a haszonvétel (T. 1283. §.) A bérlet és főbérlet határai tehát a most emlitett esetben elmosódnak. Ha e két jogviszonyt mégis el akarjuk határolni, aminthogy a hozzájuk füződő következmények miatt a határvonalat mégis meg kell huznunk, a szándékot kell a konkrét esetben vizsgálnunk. Ha több dolog megszerzése további bérbeadási szándékkal történt, főbérlet, különben bérlet jön létre (ad analogiam: KT. 258. §.).

A T. definiciójából kiindulva és a két jogviszony belső természetét tekintve, azt kell állitanunk, hogy a főbérlet nem bérlet, hanem haszonbérlet, bár a budapesti kir. törvényszék ellentétes álláspontón van.

Az a körülmény, hogy Budapest lakásbérleti szabályrendelete foglalkozik a főbérlettel, azt még bérletté nem teszi. A szabályrendelet ugyanis nem sorolja a bérleti jogviszony körébe a főbérletet, csak bizonyos rendészeti jellegü kötelezettséget ró a főbérlőre. De ha a szabályrendelet bérletnek is tekintené a főbérletet, a szabályrendelet-alkotó közgyülés álláspontja a bíróságra nézve kötelező nem lehet. Az 1881 : LIX. tcz. 93. §-a és az 1912 : LIV. tcz. 102. §-a csak a lakásbérleti viszonyok rendezésénél ad a törvényhatóságoknak és rendezett tanácsu városoknak szabadkezet és a törvénnyel ellenkező oly szabályrendeleti rendelkezés, amely a haszonbérleti jogviszonyt is a lakásbérlet körébe vonná, a bíróságra nem kötelező.

Azok a főbb gyakorlati következmények, amelyek a felvetett kérdéshez kapcsolódnak, a következők:

A főbérbeadó és a főbérlő jogviszonyában a lakásbérleti szabályrendelet rendelkezései csak akkor nyernek alkalmazást, ha e viszony bérlet. Minthogy azonban a szabályrendelettel szabályozott jogviszony tárgyai között a főbérlet helyet nem foglal, a főbérbeadó és a főbérlő közötti jogviszonyban a haszonbérlet általános szabályai nyernek alkalmazást. A bérleti viszony keletkezéséhez és tartamához, a bérleti viszony megszünéséhez füződő lakásbérleti szabályok alkalmazást nem nyernek, felmondási pernek helye nincs és a felmondás akkor is érvényes, ha a felmondó fél a felmondást el nem fogadó ellenfele ellen pert nem indit (szabályrendelet 35. §.).

A lakásfelmondás és a lakáskiürités iránti ügyekben követendő eljárást szabályozó 4873/1894. I. M. E. sz. igazságügyminiszteri rendelet és a polgári perrendtartásnak a bérleti viszonyok megszüntetése tárgyában követendő eljárást szabályozó X. czime a főbérbeadó és a főbérlő közötti jogviszonyban nem alkalmazható. Birói felmondásnak, felhivásnak, kifogásnak stb. helye nincs.

A főbérleti viszonyból felmerülő keresetek nem esnek a S. E. 1. §-ának 5. *d)* pontja alá, hanem a S. E. 1. §-ának 5. *e)—k)* pontjai értelmében tartoznak csak értékre való tekintet nélkül a kir. járásbiróságok hatáskörébe. A Pp. 1. §-ának 2. *b)* pontja ugyan e különbséget megszünteti és az összes haszonbérleti pereket járásbirósági hatáskörbe utalja, de a polgári perrendtartás életbeléptéig ez a szabály alkalmazandó. Megmarad azonban az a különbség továbbra is, hogy tekintet nélkül a felebbvitelre, csak a bérelt lakás, más helyiség vagy terület átadását vagy visszabocsájtását rendelő itéletek mondhatók ki végrehajthatóknak

(1893 : XVIII. tcz. 117. §. 4. p., 1911 : I. tcz. 415. §. 5. p.), de nem a főbérelt dolgokra vonatkozó itéletek.

II.

Ellenkövetelések beszámitása a bérbe.

A lakásbérleti jog területén felmerült perek nagy része a beszámitás kérdése körül forog. A bér természetére nézve semmiben sem különbözik más követeléstől és igy in thesi a bérbe mindenféle beszámitásra alkalmas ellenkövetelés beszámitható.

Ezt az elvet a gyakorlat azonban nagyon megnyirbálta (v. ö. Bpesti Tábla 415/905.). A budapesti kir. törvényszék gyakorlata a bérlőnek a beszámitást csak azon hiányok elháritásának költségeire adja meg, amely miatt a bérleti helyiségek a lakásbérleti szabályrendelet 11. §-ában felsorolt, vagy az irásban kikötött kellékeknek nem felelnek meg (1912. III. E. 83., 1912. V. E. 63., 187., 1913. VII. D. 274.). Még ez a beszámitási jog is megszoritást szenved a gyakorlatban. A lakásbérleti szabályrendelet 31. §-a szerint ugyanis a bérfizetéssel késedelmes bérlővel szemben a bérbeadót rendkivüli felmondási jog illeti meg.

Ha tehát a bérbeadó a hiányok helyreállitásának költségét a bérből levonja, a rendkivüli felmondás veszélyének teszi ki magát. A rendkivüli felmondás el nem fogadása folytán keletkezett per a 4873/1894. I. M. E. sz. rendelet szabályai szerint lévén tárgyalandó, az anyagi igazság sérelmével járna sokszor a beszámitási igénynek a felmondási perben való elbirálása. A budapesti kir. törvényszék — még meg nem állapodott — gyakorlata ebben a kérdésben az, hogy a beszámitási igény jogosságának kérdése a felmondás érvényessége iránt inditott perben el nem birálható és igy a felmondás — érvényes. Annak a félnek pedig, aki felmondás érvényessége iránt inditott perben jogsérelmet szenvedett, a rendelet 18. §-a szerint nyitva áll a törvény rendes utja (1911. II. E. 293., 1912. V. E. 187.). A bér megfizetése iránt inditott perben azonban nincs akadálya a beszámitásnak.

A lakásbérleti szabályrendelet 13. §-a szerint arra az időre, amely alatt a bérleti helyiségek azok hiányai miatt nem használhatók, a bérlő fizetni nem tartozik ; arra az időre pedig, mely alatt csak részben használható, a bér aránylagos részét tartozik csak fizetni.

A bérlő a bér iránt inditott perben ezt az igényét is minden korlátozás nélkül érvényesitheti (1911. II. E. 297.). Ha azonban a bérbeadó a bér aránylagos levonása folytán rendkivüli felmondással él, ugyanaz a helyzet áll elő, mint a hiányok helyreállitási költségeinek levonása esetén. A kir. törvényszék gyakorlata szerint ugyanis az aránylagos bérfizetési igény mindaddig, mig a külön perben megállapitva nincs, a felmondási perben el nem birálható (1911. II. E. 293., 1912. III. E. 83.) és az a bérlő, aki az egész bért (1913. III. E. 125.) vagy aránylagos részét visszatartja, késedelembe esik (1911. I. E. 208.) ; a rendkivüli felmondás tehát érvényes és a késedelem alul a bérlő még akkor sem szabadul, ha az aránylagos bért felkinálta (1913. III. E. 80.). A 13. §. természetesen igényt nyujt megfelelő bérvisszatérítéshez, ami azonban egyoldaluan meg nem határozható kárigénnyel ki nem egyenlithető (1913. III. E. 87.). A jogsérelmet szenvedő félnek a törvény rendes utja itt is nyitva áll.

Helyes-e vagy sem a felmondási perekben utolsó fokon itélkező kir. törvényszék még mindenesetre kiforratlan gyakorlata, annak elbirálása nem tartozik e sorokra ; magát a gyakorlatot ismerni azonban nem fölösleges. *Dr. Pongrácz Jenő.*

A dologi adósok jogi helyzete.

A «Jogtudományi Közlöny» 1913 augusztus hó 22-én megjelent 34. számában következő nyilt kérdés tétetett közzé :

Ha több különböző tulajdonos tulajdonát képező ingatlant egy ugyanazon hitelező javára bekebelezett jelzálogkölcsön terhel, ugy hogy ezen ingatlanok tulajdonosai nem személyek, csupán dologi adósok, vajjon van-e ezek között valamely jogviszony, ha igen, milyen?

A kérdést feltevő egy tényállást is közöl, mely szerint A., kinek ingatlanai több különböző betétben vannak felvéve, 3000 K-s kölcsönt vesz fel X. hitelezőtől s megengedi, hogy ezen kölcsön biztositására a kölcsönösszeg erejéig a hitelező a zálogjogot az összes ingatlanaira bekebelezze. Utóbb a jelzáloggal terhelt ingatlanai egyikét eladja B.-nek, kinek veje P. kötelezte magát, hogy a 3000 K-s kölcsönt lefizeti. Egyéb ingatlanait C. és D. veszik meg, majd pedig B. az ő ingatlanát E. és F.-nek adja el. A.-nak semmije sem marad, rajta, mint személyes adóson mi sem vehető meg.

A hitelező természetesen a dologi adósok ellen fordul, s minthogy P. a szavatosságot nem vállalja, a bíróság kötelezi D., E. és F. jelenlegi dologi adósokat a fizetésre. A végrehajtási eljárás során D. kifizeti a hitelező követelését.

Eldöntendő tehát az, hogy D. fordulhat-e visszkeresettel valaki ellen, ha igen, ki ellen s mily összeget követelhet.

Az kétségtelen, hogy a jelzáloggal terhelt ingatlanok X. hitelezővel szemben szolidáris obligációban vannak s a hitelező bármelyik ingatlanra bekebelezett jelzáloga keretén belül kielégitheti magát. Viszont szabály az, hogyha valaki a hitelező követelését kielégiti, azt a követelést magához váltja, akkor a hitelező jogaiba lép. Tehát, mikor D. a hitelezőt végrehajtás során kifizeti, ő hitelezővé válik a többi dologi adóssal szemben s a fenti szabálynál fogva tehát joga volna bármelyik ingatlanból kielégiteni magát azon összeg erejéig, mellyel X. követelését magához váltotta. Tehát mi történne? Az, hogy ő — mondjuk — E. dologi adóson hajtaná be a követelést, mint E. ugyancsak ezen alapon F.-en. A vége az lenne, hogy miután F. után több dologi adós nincs, ő bennmaradna a csávában és egyedül tartoznék viselni azt a sok költséget, amit az egymásután lefolytatott négy per okozna és még hozzá, neki egyedül kellene a 3000 K kölcsöntőkét is megfizetni, holott ezen kölcsön nem csupán az ő tulajdonát képező ingatlanokra adatott, hanem D., E. dologi adóstársak ingatlanára is. Ez tehát az anyagi igazsággal ellenkeznék.

Viszont az sem felelne meg az igazságnak, hogy D. csupán csak azért, mert ő is adóstárs, egyedül legyen kényszerült a kölcsönt kifizetni, holott a kölcsön a többi ingatlanokat is épp ugy terheli, mint az övét.

Az tehát kétségtelen, hogy D., ki először fizet és pedig hitelező X.-nek fizet, volt dologi adóstársaival valamely obligatórius jogviszonyba került, mert hiszen X. hitelezővel szemben őket mentesitette a fizetés alól, helyettük is fizetett. Ez az obligatórius jogviszony pedig olyan, hogy bizonyos mérvben D. hitelezővé, mig E. és F. az ő adósaivá lesznek és ennélfogva D.-nek, mint hitelezőnek az obligáczió folytán E. és F. ellen kereseti joga van. De hát mily összeg erejéig?

Ha már most eldöntjük azt a kérdést, hogy D. adóstársai, kik most már D.-nek adósai, egymás között vannak-e és milyen viszonyban, akkor megtaláltuk a kérdés megoldását.

Az kétségtelen, hogy a dologi adósok a zálogbitelezővel szemben egyetemleges kötelezettséggel felelnek a zálogösszegért a *tulajdonukat képező zálogtárgy értékének erejéig.* Tegyük fel azt az esetet, hogy a dologi adósok nem várják be, mig a hitelező — ki az összes zálogul lekötött ingatlanokra kitüzette az árverést — azt meg is tartsa, hanem összeállanak és közösen óhajtják kifizetni a hitelező követelését. Ekkor az anyagi igazságnak egyedül megfelelő lesz az, ha a dologi adósok a tulajdonukat képező zálogtárgyak értéke arányában adják össze azt az összeget, mely a hitelező követelését kiteszi, miután a hitelező maga az összes ingatlanok részleges és együttes értékének, mint fedezetnek figyelembevétele mellett bonyolitotta le A.-val a jelzálogos kölcsönügyletet. Tehát a dologi adósok között egy *osztott kötelem forog fenn,* melynek az a következménye, hogy mindegyik adóstárs *csupán azon érték arányában lévén kötelezett társaik irányában, mint amely érték tulajdonában van* és ennélfogva a közülök fizető egyik adóstársnak csak azt az összeget tartoznak megfizetni, mely a tulajdonukat képező zálogtárgy értékének arányában reájuk esik.

Minthogy pedig D., mielőtt X.-et kielégitette, E.-nek és F. nek egyetemleges adóstársa volt, *az ő visszkeresete csupán azon összegre terjedhet, mely a fizetett összegből az E. és F. tulajdonában lévő zálogtárgyak értéke arányában E. és F.-re, mint adóstársaira esik.*

Ezt az álláspontot igazolja a m. kir. Curia 1905 deczember 29-én kelt 3457. sz. itélete is.

Dr. Szamt Iván.

Szivógázmotorral hajtott malomra az 1880. évi XXXIV. tcz. rendelkezései nem alkalmazhatók.

(A szegedi kir. törvényszék felebbezési tanácsa. 1911. D. 464.)

A szegedi kir. törvényszék mint felebbezési bíróság : Az elsőbíróság itéletét megváltoztatja és alperest arra kötelezi, hogy felperesnek 252 K tőkét stb. megfizessen.

Indokok: A felebbezési bíróság a perben egyedül vitás annak a kérdésnek az eldöntésénél, hogy a felperes, aki Apátfalva községre vonatkozóan a földesuri malomjogot gyakorolja, az alperestől ennek szivógázmotorral müködő malma után malomtaxa fizetését jogosan követelheti-e, annak megfontolásából indult ki, hogy a malomipar az 1880 : XXXIV. tcz. életbeléptetése előtt szabad ipar egyáltalában nem volt, hanem annak gyakorlása vagy engedélyezése a földesuri malomjog folyományaképp a földesur jogköréhez tartozott.

Az 1880 : XXXIV. tcz. a malomipar gyakorlását a földesuri malomjogtól annyiban függetlenitette és ezzel a malomipart annyiban tette szabadiparrá, amennyiben a kizárólag géperőre berendezett és állandóan gőzerővel müködő malmokat vette ki a földesuri malomjog köréből és kimondta, hogy az ily gőzmalmok felállitása a földesur által sem korlátozható, üzletük pedig a malomjog czimén taxával vagy egyéb szolgáltatással nem terhelhető.

Ha mindjárt a most emlitett törvénnyel szemben a törvénymagyarázat nem is helyezkedik arra az álláspontra, hogy a törvény kivételes intézkedése szorosan magyarázandó és az abban megállapitott mentesség más üzemekre már ebből az okból egyáltalán ki nem terjeszthető, akkor is a kivételt megállapitó törvény kedvezménye a joghasonlatosságnál fogva más malomüzemekre csak annyiban volna kiterjeszthető, amennyiben ezeknek a malmoknak a müködési módja, berendezése és rendeltetése a gőzerőre berendezett malmokéval mindenben egy tekintet alá esnék.

Tekintve azonban azt, hogy a gőzerőre berendezett malmok üzeme a szivógázmotorral hajtott malmokétól legfőként abban különbözik, hogy a gőzerő felhasználása nagyobb ipari vállalatot tételez fel és csak nagyobb keretekben történhetik gazdaságosan, a gőzmalmok üzeme tehát a gyári termelés fogalmát kimeriti, mig a kis hajtóerővel müködő szivógázmotorok tulnyomóan a kisebb arányokban való termelésnek eszközei, az ilyenekkel hajtott malmok termelése tehát a gyáripar fogalma alá rendszerint nem vonható, tekintve továbbá, hogy a gőzmalmok kedvezményezéséről szóló 1880 : XXXIV. tcz. intézkedései a törvényhozónak arra a czélzatára engednek alapos következtetést, hogy a gőzmalmok kedvezményezése által az ország mezőgazdasági gyáripara hathatósan fejlesztessék, a kisebb üzemü malmok kedvezményezése pedig ezt a czélt nyilvánvalóan nem szolgálná olyan mértékben, hogy a czél a fennálló földesuri jogok csorbitását indokolná, mindezekből megállapitható, hogy az alperes taxafizetési kötelezettsége elbirálásánál az alperes 1880 : XXXIV. tcz. joghasonlatosságára alaposan nem hivatkozhatik, a felperes tehát a malomtaxát az alperestől jogosan követelheti.

(V. ö. Térfi : V. k. 459., VIII. k. 757., X. k. 615,, Gottl : IX. k. 13. l., Grill-Döntvénytár I. k. 519. l., Uj-Döntvénytár I. k. 240., Döntvénytár régi folyam XVI. k. 119., uj f. IV. k. 104., XXXVI. k. 71. l. közölt esetekkel.) *Dr. Balás Elemér.*

Különfélék.

— **A jogi oktatás reformját** hozta ismét napirendre *dr. Kováts Gyula* nagyszabásu rektori székfoglaló beszédje. Akárki akármiként is gondolkodik e témáról, az bizonyos, hogy az igazságügy alapvető kérdései nem oldhatók meg az oktatási és vizsgarend gyökeres módositása nélkül. És habár *Kováts Gyulával* a megoldás nem egy részletkérdése tekintetében nem vagyunk is egy nézeten, mindazáltal hálásan veszünk tudomást az illusztris helyről jövő kezdeményezésről és kivánatosnak tartjuk, hogy végre a reform gyökerében és részleteiben is a legsürgősebben napirendre tüzessék.

— **A székelyhidi járásbirósághoz** B. D. ügyfelem képviseletében 1913. évi január hó 2-án beküldtem egy sommás keresetet, amely 1913 Sp. 16. szám alatt iktatva lett. Első tárgyalás folyó évi január hó 22-én volt, s ezután tárgyalás ezen perben a járásbiróság jóvoltából nem volt csak f. évi augusztus hó 21-én, de ez is a vezető-járásbiró urhoz beadott külön kérvényemre történt, de a tárgyalásra rendes idézést nem kaptam, csupán a vezető-járásbiró küldött egy értesitést a kérvényemre vonatkozólag az idő, hely és a tárgy pontos megjelölése nélkül. Folyó évi augusztus hó 21-én tartott tárgyaláson pedig az ujabb tárgyalási *határnap deczember 9-ére tüzetett ki.* Különös, hogy egy falusi járásbiróság ilyen lanyhán dolgozik.

— **Czégért való kezességvállalás** a czégbirtokos és pedig kétség esetében a kezességvállalás idejekori czégbirtokos, tehát nem a czég későbbi tulajdonosa javára történtnek tekintendő. Nincs ugyan jogi akadálya annak, hogy valaki egy kereskedelmi czég mindenkori birtokosa érdekében vállaljon kezességet, azonban minden egyes konkrét esetben külön bizonyitandó, hogy a kezességvállalás a felek akarata szerint ily értelemben jött létre. (Stuttgarti főtörvényszék 1913 junius 12-én 689/912. és 872/912. szám alatt hozott itélete.)

— **A baleset folytán elhalt munkás családtagjait akkor is megilleti a kártalanitás, ha a munkás a családot el is hagyta.** (Franczia felebbezési bíróság (Court of Appeal) 1913 julius 21-én kelt itélete). A balesetet szenvedett munkás a törvény szerint kártalanitásban részesül s ha a baleset halált okoz, a kártalanitás a hozzátartozóknak fizetendő. A törvény szerint «hozzátartozók» a munkás azon családtagjai, akik a halál időpontjában egészben vagy részben a munkás keresetére voltak utalva.

Egy munkás 1907-ben elhagyta a családját, amely feleségéből és négy gyermekből állott. Az első két évben, az elhagyás után, valami csekélységet küldött a családnak, de később nem fizetett semmit, bár arra biróilag kötelezve volt. 1911. évben, mint bányamunkás halálos balesetet szenvedett. A halál előtti két év alatt a család azt sem tudta, hol van és az anya és két kisebb gyermeke a két nagyobb gyermek s a saját keresetéből tengődött. Mikor a balesetről tudomást szerzett az asszony, a bányavállalattól maga és két kisebb gyermeke részére kártalanitást követelt. A vállalkozó arra hivatkozott, hogy nem köteles törvény szerint kártalanitást adni, mert az igénylők nem hozzátartozók. Az elsőfoku biróság az igényt elismerte azon az alapon, hogy hozzátartozók és kártalanitást itélt meg.

A munkaadó felebbezése alapján az ügy a felsőbb biróság elé került, amely elfogadta az alsóbiróság itéletét, mert az itélet szerint az igénylők hozzátartozók s a két kisebb gyermek teljesen az elhaltra volt utalva. Az apa köteles lett volna fentartásukról gondoskodni és bár ez magában nem elég a hozzátartozási viszonyhoz, a család kötelességének teljesitésére szoritani is akarta, de ebben akadályozva volt. Az asszony sohasem adta fel jogait, csak alkalmat várt, hogy azokat érvényesithesse. Az elhaltnak a kötelességei a halál időpontjáig fennállottak s igy feleségével és gyermekeivel szemben anyagi támogatásra kötelezve volt, mert csak egyedül arra voltak utalva.

Nagyobb összeköttetésekkel biró, teljes praxisu budapesti fiatal ügyvéd, fővárosi ügyvéddel társulna, vagy nagyobb fővárosi irodában irodavezetői állást elfoglalna. Ajánlatokat «Budapesti ügyvéd» jelige alatt a kiadóhivatalba kér. 14931

Német nyelvben jártas. teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet azonnali belépésre keres dr. Róna Ignácz ügyvéd, Temesvárott. Fizetés megállapodás szerint. 14933

Ügyvédjelöltet keresek, aki tárgyalni tud és a telekkönyvben jártas. Belépés lehetőleg október 1-én. Ajánlatokban az eddigi irodai müködés és a fizetési igény megemlitendő. Dr. Jaksits Zsarko ügyvéd, Nagykikinda. 14944

Német nyelvben jártas doctor juris ügyvédjelölt alkalmazást nyerhet dr. Vargha Gábor és dr. Németh Ernő ügyvédek irodájában, Szentgotthárdon. Fizetés megállapodás szerint, belépés bármikor. Ajánlatok eddigi müködés megjelölésével közvetlenül Szentgotthárdra intézendők. 14948

Gyakorlott ügyvédjelöltet keres azonnali belépésre, megállapodásszerü fizetés mellett. dr. Szántó ügyvéd, Késmárk. 14947

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.
FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Budapesti Kir. Ítélőtábla Könyvtára

Negyvennyolczadik évfolyam. 40. szám. Budapest, 1913 október 3.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. Események. — *Dr. Schuster Rudolf* curiai biró: Észrevételek a Tervezet II. szövegében szabályozott törvényes zálogjogra vonatkozólag. — *Dr. Berger Miksa* budapesti ügyvéd: Néhány észrevétel a tiltott cselekmény szabályozásához a Tervezetben. — *Alföldy Ede*, a nagybecskereki kir. törvényszék elnöke: Lapozgatás a magyar polgári törvénykönyv tervezetének második szövegében. — *Dr. Balás P. Elemér* szegedi kir. táblai tanácsjegyző: A földesuri malomjog gyakorlásának terjedelméről. — *Dr. Róth József* sátoraljaujhelyi ügyvéd: A kézjegygyel ellátott magánokiratokról az uj perrendtartás szerint. — *Dr. Dukes Géza* budapesti ügyvéd: «Big brothers.» — *Dr. Krausz Mór* eperjesi ügyvéd: Válasz a Jogtud. Közlöny 34. számában felvetett nyilt kérdésre. — *Dr. Zsoldos Benő* szegedi kir. táblai tanácsjegyző-járásbiró: Az angol kisebb polgári biróságok (County Courts) legujabb ügyforgalmi statisztikájából. — *Dr. Popper Manó* mohácsi ügyvéd: Nők a jogi pályán. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Események.

Valóságos eseményszámba megy az igazságügyi kormány azon elhatározó lépése, amelyen tulhaladva a tervezgetések stádiumán, négy kiváló kriminalistánkat külön-külön megbizta a büntetőtörvény általános részének kidolgozásával és a négy szakférfiunak kész dolgozatait egy kötetbe kötve közrebocsátotta. Mind a négy tervezet önálló egyéni munkálat és szerzőinek tudományos meggyőződését és a gyakorlatban megvalósitható terveit tükrözteti vissza, anélkül, hogy a miniszter állásfoglalásáról tenne tanuságot.

A fenti munkálatok közzététele kétségen kivül olyan elsőrendü esemény a magyar jogéletben, amelyet a legnagyobb valószinüség szerint nem sok idő mulva a törvényalkotás fog követni.*

Igazságügyi kormányunk az általános rész kodifikációjára a legsürgősebb előkészitő lépések megtételével egyidőben hozzáfogott a különös rész revíziójához, valamint a bünvádi perrendtartás egyes partie-jainak és a sajtótörvénynek ujjáalkotásához. Egy-egy részlet ezekből a tervezgető előmunkálatokból indiszkrécziő folytán a napilapokban közrejutott és természetesen a legkülönbözőbb megitélés alá került. A «legkülönbözőbb megitélés» alatt persze az illető lapok politikai pártállását kell — sajnos — értenünk, mert az egyik oldalon a tervezetek minden szakasza feltétlen dicsérettől áradoznak, mig az ellenzéknek tulnyomó többségben levő organumai a legártatlanabb intézkedést is a legfeltétlenebb bizalmatlansággal fogadják és a szakkörök által tárgyilagos birálatban részesülő, komoly tervezetek mögött politikai czélu akcziót sejtenek, amely megérdemli az éles ellenakcziót.

Hogy Balogh Jenő gondoskodása nemcsak a büntetőjogra szoritkozik, hanem kerülve az egyoldaluságot, mindent elkövet a magánjogi és perjogi reformok, valamint az igazságügyi szervezet és felügyelet javitására, az köztudomásu.

* A négy tervezet 200 oldalas füzetbe egybekötve, darabonként *25 fillérért* rendelhető meg *lapunk kiadóhivatalánál. A bolti ár jóval nagyobb lesz.*

Ismétlésbe bocsátkoznánk, ha a magánjogi törvénykönyv sorsáról akarnánk beszámolni.

A hiteljogi reformok feldolgozás alatt vannak. A biztositási és részvényjog, a csődön kivüli megtámadási jog, valamint a csődtörvény revíziója, mint közelebbi feladatok előkészités alatt vannak. Sajnos, mindezekhez a kereskedelemügyi minisztériumnak is van hozzászólása, ami e reformokat erősen fogja késleltetni.

Mint fontos eseményt kell regisztrálnunk, hogy *az uj polgári peres eljárás* megismertetése és az életbeléptetés könnyebbé és gyorsabbá tétele végett az igazságügyi kormány lehetőleg minden törvényszék székhelyén néhány hétre szóló tanfolyamot rendszeresit. Ezen tanfolyamok megtartásával a kormány a Magyar Jogászegyletet bizta meg, amely már október hó közepén megkezdi kiküldöttei által az előadások tartását. Eddig felkérettek Plósz Sándor, Magyary Géza, Fodor Ármin, Papp József, Térfy Gyula, Gaár Vilmos, Meszlényi Arthur és mások.

A kinevezések és áthelyezések máris az uj perjogi törvény életbeléptetésére való tekintettel történnek.

És itt két szempontra kell a figyelmet felhivni.

Az első az amugy is rendkivül sok mellőztetésben részesült budapesti jegyzők sérelmére, akiknek 34—36 éves korukban azt kell megérniök, hogy vidéki kartársaik tömegesen kerülnek áthelyeztetés utján elébük. Hasonló sérelmeik vannak a budapesti biráknak is.

Természetesen nem beszélünk a *gyenge* «öreg» jegyzők és birákról, akiknek mellőzése elmaradhatatlan, de igenis azokról, akik elsőrendü minősitésük és qualitásuk daczára sokszoros mellőzésben részesültek.

A másik figyelembe veendő szempont a birói státus javitása. Etekintetben a helyes selectio szerinti kinevezések, valamint néhány kisebb birói állásnak ügyvédekkel való betöltése máris megtörtént és igazságügyi kormányunk a jelentkező ügyvédeket a kinevezéseknél igen komolyan számba is veszi. Sajnos azonban, az ügyvédi karból jelentkezők nem mindegyike felel meg azon állásnak, amelyre pályázik, egyéb akadály is van egy-egy pályázónál.

Az igazságszolgáltatás javitásának előbbrevitelénél az is számba jön, hogy mindenki lehetőleg a megfelelő poziczióra helyeztessék. Etekintetben igen nehéz a miniszter elhatározása. És hetekig kell küzdeni, amig megtudja különböztetni az üres protekcziót a *tárgyilagos* megitéléstől és a hivatalvezetők kitünő szemü szelekcziójától.

Különösen nagyfontosságu a vezető-állások betöltése. *Láttuk ezt* — hogy egyéb példát ne emlitsünk — *a budapesti kir. járásbiróságok vezetőinek kiszemeléséné, ahol az előző kormányok vagy az anciennitás, vagy a protekczió réven annyit hibáztak, hogy ezeket a hibákat* aligha lehet a közeljövőben egyszerre megreparálni.

Végül a törvényelőkészités, életbeléptetés, a birói szervezet és kinevezési politika mellett nem hagyhatjuk ezuttal sem említés nélkül a felügyeletet, amelynek ujjászervezése most van folyamatban. A kir. táblai és törvényszéki

elnöki értekezleteken felül a konkrét esetekben is erős felügyeletet fog gyakorolni az igazságügyminisztérium és nem történik meg az, hogy a hatóságok és ügyvédi kamarák felterjesztéseiben évek hosszu során, sőt évtizedeken át ugyanazon panaszok hangozzanak el, anélkül, hogy a legfőbb felügyeleti hatóság csak egy lépést tett volna a bajok orvoslására.

Az igaz, hogy mindezen visszásságok megszüntetésére, sőt a törvények életbeléptetésére is a pénzügyminiszter hozzájárulása is szükséges, de talán, ha néhány százezerrel kevesebb fordittatik lótenyésztésre és egyéb kevésbbé fontos czélra: akkor igazságügyminiszterünk ismert erélyével ki tudja vivni a legszükségesebbeket igazságszolgáltatásunk javitására.

Észrevételek a T. II. szövegében szabályozott törvényes zálogjogra vonatkozólag.

(Az 1254., 1288., 1255. §§-hoz.)

Annak előrebocsátása mellett, hogy a bérleti és haszonbérleti viszonyból származó törvényes zálogjog képezi jelen észrevételeim tárgyát, csak örömmel konstatálható, hogy a T. II. szövege is a bérleti és haszonbérleti viszonynál a törvényes zálogjog intézményét fentartotta és azt — legnagyobb részben — a fennálló jogunknak megfelelően kodifikálta.

Három ponton azonban nem tudunk egyetérteni a T. II. szövegében foglalt szabályozással.

I. A bérbe- és haszonbérbeadó azon *követelésének körét*, melyet a törvényes zálogjog biztosit, a T. igen szükre szoritja, mert csakis magára a bér- és haszonbérkövetelésre adja meg a törvényes zálogjogot.

Igaz ugyan, hogy a II. szöveg az 1254. és 1288. §-okban hozzáteszi, hogy ez a jog a bérbe- és haszonbérbeadót nemcsak a bér- és haszonbérösszegre, hanem «annak járulékai tekintetében» is megilleti. Ez azonban az emelt kifogásunk szempontjából azért nem döntő, mert a II. szöveg ezzel csak pontosabb kifejezést adott annak, amit már az első szöveg is tartalmazott, ahol a járulékok külön felemlitve nem voltak ugyan, de mint magától értetődő dolog, már bennfoglaltatott. A II. szöveg a biztositandó követelés körét tehát nem bővitette ki, hanem csak kifejezetten felvette azt, amit a joggyakorlat már eddig is megadott. A biztositandó követelés körének kiterjesztésére pedig szükség van. Igaz, hogy eddigi jogunk és a törvényes zálogjogról rendelkező végrehajtási törvény csak a bér- és haszonbérkövetelésről (és járulékairól) intézkedett. Ezen fennálló jogon tul kellett volna azonban mennie a II. szövegnek, mert az emlitett törvény a törvényes zálogjog kérdését inkább csak inczidentaliter, az alaki jog szempontjából szabályozta addig, amig a kérdés az anyagi jogunk kodifikálása alkalmával végleges szabályozás alá kerül. Ezért a végrehajtási törvénynek vonatkozó rendelkezése semmi irányban sem lehet akadálya annak, hogy a biztositandó összeg körét most már ki ne terjesszük.

E kérdés végleges szabályozásánál a biztositandó követelés körére nézve az eddigi jogunktól azért kell eltérnünk, mivel eddigi jogunk nyilván elégtelen.

Mert, mit czélzunk egyáltalában a törvényes zálogjog megállapitásával? Semmi egyebet, mint a bérbe- és haszonbérbeadónak anyagi helyzetét a másik szerződő féllel és ennek hitelezőivel szemben lehetőleg biztositani, hogy azáltal a bérleti és haszonbérleti viszonyt biztosabb alapra helyezzük. Elérjük-e azt a czélt akkor, midőn csakis a bér- és haszonbérkövetelés (és járulékai) tekintetében adjuk meg a törvényes zálogjogot? Azt hisszük, hogy nem, mert a bérbe- és haszonbérbeadónak e viszonyból kifolyólag más követelése is lehet, mely nem bér- vagy haszonbérkövetelés, de a törvényes zálogjogban rejlő kiváltságot éppen ugy megérdemli, mint maga a bér- és haszonbérkövetelés. Gondoljunk pl. csak a kötbérre és hasonló követelésekre. Be nem látható, hogy az miért ne részesüljön ugyanabban a jogi elbánásban a törvényes zálogjog szempontjából, mint maga a bér- és haszonbérkövetelés.

Ezért helyesnek tartjuk a német polgári törvénykönyvben foglalt azt a rendelkezést, mely szerint a törvényes zálogjog kedvezményében az összes, a bérleti és haszonbérleti viszonyból származó követelések (Nptk. 559. és 581. §-ainak utolsó bekezdése) részesülnek. Helyes az a megkülönböztetés is, mely szerint a törvényes zálogjog gyakorolható a bér- és haszonbéri követelés tekintetében akkor is, ha az még nem is járt le, holott a bérleti és haszonbérleti viszonyból származó egyéb követelés tekintetében csak ugy van helye törvényes zálogjognak, ha az illető követelés lejárt.

Ezek után az a nézetünk, hogy a német polgári törvénykönyvnek itt emlitett rendelkezése a T.-be felveendő.

II. A törvényes *zálogjog tartamára* nézve az a megjegyzésünk, hogy helyes ugyan az, hogy a T. 1255. §-a értelmében a törvényes zálogjog csak addig áll fenn, amig az illető ingók még az ingatlan területén vannak, mely egészben vagy részben bérlet (és haszonbérlet) tárgya. Helyes továbbá az is, hogy a bérbe- és haszonbérbeadónak megvan a joga, hogy az ingók elvitele ellen tiltakozzék és hogy bizonyos esetekben önhatalmat is gyakorolhasson.

Mindezzel azonban a T. a bérbe- és haszonbérbeadónak teljes védelmet még nem nyujt.

Ha ugyanis a bérlő vagy haszonbérlő a bérbe- vagy haszonbérbeadónak tiltakozása daczára az illető dolgot mégis elviszi, a T. szerint a törvényes zálogjog megszünik és a hitelező nem tehet egyebet, mint hogy perrel követelje a dolognak visszahozatalát, mely esetben a zálogjog ujból feléled. (T. II. szöveg 1256. §.)

Ennél helyesebbnek és megfelelőbbnek véljük azt a rendelkezést, melyet a Nptk. 560. §-a tartalmaz, mely szerint ugyanis a dolgok eltávolitása a törvényes zálogjogot nem szünteti meg abban az esetben, ha az eltávolitás a bérbe- és haszonbérbeadó tudta nélkül, vagy tett tiltakozása daczára történt.

Ezt a helyes intézkedést a T. azért mellőzte, mivel «kontroverziákra és perlekedésre könnyen adhat okot.»

Ez azonban nézetünk szerint nem ok, különösen nem ok akkor, midőn ily fontos törvényhozói intézkedésről szó van.

De nézetünk szerint ez az indokolás nem is helyes, mert nem lehet megérteni, hogy az a rendelkezés miért és mennyiben szolgáltasson több okot perlekedésre és kontroverziákra, mint az, melyet a T. 1256. §-a tartalmaz.

A különbség az, hogy a német polgári törvénykönyv szerint az illető ingónak elvitele egymagában nem szünteti meg mindig a törvényes zálogjogot, holott a T. szerint megszünteti. Mi történik az időközben, t. i. a visszaszerzésig, harmadik által szerzett zálogjoggal? Miért kell ok nélkül megszüntetni azt, ami már megvan? Mit jelent a feléledés? E feléledés ex nunc, vagy ex tunc hat-e? Látjuk, hogy a Tervezet rendelkezése is kontroverziákra és perlekedésre éppen elég okot szolgáltathat, azért helyesebb a német jog, mert eszerint nem szünik meg a bérbe- és haszonbérbeadónak tudta és hozzájárulása nélkül az a jog, mely őt törvénynél fogva megilleti. A T. szerint a törvényes zálogjog fennállása és tartama többé-kevésbbé a bérlő és haszonbérlőnek jóakaratától, ügyességétől és becsületességétől van függővé téve. Ez pedig semmiképp sem helyeselhető.

Mindezeknél fogva a magunk részéről a Nptk. 560. §-ában előirt intézkedést ajánljuk, mint a T.-be felveendőt, még pedig annál is inkább, mivel a T. rendelkezésében bizonyos következetlenség is van.

A szerződési zálogjog ugyanis nem szünik meg, ha a zálogtárgy a hitelező birtokából, annak tudta és beleegyezése nélkül kikerül. Már most miért szünjék meg a törvényes zálogjog, ha az illető tárgy a bérbe- és haszonbérbeadónak tudta és beleegyezése nélkül eltávolittatott? Ezt jogilag helyesen megindokolni nem lehet.

III. Végül rá kell mutatni arra a körülményre, hogy a törvényes zálogjog szabályozása a T. második szövegében is annyiban egyoldalu, amennyiben csakis a bérbe- és haszonbérbeadó követelésének törvényes zálogjog által való biztositásáról van szó, holott van eset, melyben ez a védelem a *haszonbérlő részére is* meg lesz állapitandó.

A haszonbérletről szóló fejezet ugyanis részletes szabályokat állit fel, melyek alkalmazandók akkor, midőn nemcsak az ingatlan, hanem egyszersmind felszerelések is képezik tárgyát a haszonbéri szerződésnek. (II. szöveg 1293—1295. §§.)

Nem tartalmaz azonban a T. intézkedéseket arra az esetre, midőn ezekre a felszerelési tárgyakra harmadik személy a haszon-

bérleti viszony tartama alatt a haszonbérbeadó elleni követelése érdekében zálogjogot szerez. Ezek a felszerelési tárgyak a T. szerint különös védelemben nem részesülnek.

Ez pedig nagy hiány, mert ezek a felszerelések is épp oly tárgyai a haszonbérletnek, mint maga az ingatlan, ugy hogy maga a haszonbérletnek tárgya nagy változást szenved, mihelyt a haszonbérbeadónak valamely hitelezője azokat végrehajtásilag lefoglaltatja és esetleg el is árverezteti.

Ezzel szemben mit tegyen a haszonbérlő? Igénykeresetet inditson? Ez nem fog eredményre vezetni. A fennálló jogunk alapján, nézetünk szerint, a haszonbérlő nincs abban a helyzetben, hogy a felszerelések megmentése érdekében sikeresen felléphessen.

A német polgári törvénykönyv pedig (590. §.) ily esetben törvényes zálogjogot ad a haszonbérlőnek a neki átadott és birtokában levő felszerelési tárgyakra és biztositja a haszonbérlőt harmadik személy által támasztott vindikáczió ellen is.

A T. szerint legjobb esetben visszatartási jog illetné a haszonbérlőt, ha a T. II. szövegének 905. §-át erre is kiterjesszük.

A Nptk. 590. §-ában foglalt rendelkezést helyesnek tartjuk már csak azért is, mivel a törvényes zálogjog nemcsak a haszonbérbeadó, hanem a haszonbérlő érdekében is szabályozandó, ami egészséges haszonbérleti viszonyok előmozditására mindenesetre alkalmas. Ennek különösen nálunk nagy jelentősége van.

Ezeknél fogva azt véljük, hogy a Nptk. 590. §-ában foglalt rendelkezéshez hasonló szabályozásnak a T.-be való felvétele nagyon is helyénvaló lenne. *Dr. Schuszter Rudolf.*

Néhány észrevétel a tiltott cselekmény szabályozásához a Tervezetben.

A tiltott cselekményekre, mint a jogellenességek egy külön osztályára vonatkozó szabályok a Tervezet rendszere szerint nem céloznak egyebet, mint a *magánjogi vétségnek* abból az egyetlen szempontból való szabályozását, hogy az kártéritési kötelezettséget von maga után.

Kitünik ez a Tervezet összes szakaszainak szövegéből, melyek a tiltott cselekménynek általános tényállását (1458. §.) igyekszenek megadni, vagy annak speczializált egyes tényállásait adják.

Ezt azért tartom szükségesnek különösen kiemelni, mert ez a felfogás, melyből kiindulva a Tervezet a tiltott cselekményt kizárólag ezen joghatályában tárgyalja, nem áll az irodalomban vitán kivül.

A magánjogi vétségnek ugyanis — amint ezt például Grosschmid is kifejti (Fejezetek I. k. 640. l.) — más magánjogi füződvénye is lehet, mint a kártéritési obligáczió megalakulása. Pl. házasság-, társaság-, bérletbontás, ügylet-megtámadhatóság ex capite doli, apai hatalom felfüggesztése, stb.

Almási Antal pedig egy nagyon figyelemreméltó és mélyrehatóan bonczoló tanulmányában (A tilos cselekmény a magánjogban. 1907.) elismerésre méltó következetességgel viszi keresztül a tiltott cselekmény fogalmát a magánjog egész területén, plasztikusan kidomboritva, hogy annak joghatásai bár mindenkor sujtók és kiegyenlitők, de korántsem egyedül kártéritésiek.

És ugyanezen felfogás visszatükrözését észlelhetjük többékevésbé hangsulyozottan magánjogi iróink legtöbbjének idevonatkozó irásaiban is, sőt találunk olyan nézetet is, mely az obligatio ex delicto külön osztályát teljesen mellőzendőnek és az összes jogok sértéséből eredő igényeket, mint azok szankcióját az illető sértett jogok előadásánál tárgyalandónak tartja.

Ha már most a Tervezet rendszerét a kérdés ezen elméleti vonatkozásának figyelembevételével is vizsgáljuk, akkor a következő benyomásokat nyerjük.

A Tervezetet ama eljárásában, hogy a tiltott cselekményt, mint a magánjogi jogellenességek egy külön osztályát fentartja és kizárólag a kártéritési kötelezettségre való szempontból szabályozza, nyilván nem az elméleti álláspont, hanem a gyakorlati czélszerüség tulnyomó érdeke vezérelte.

A tiltott cselekményre vonatkozó szabályok hivatása ugyanis az Indokolás szerint az egyesnek jogkörét biztositani mások jogellenes behatásai ellen azáltal, hogy azt, aki abba jogellenesen és vétkesen belenyul, az ebből eredő hátrány kiegyenlitésére, vagyis kártéritésre kötelezi. Minthogy pedig a relativ jellegü jogellenes cselekmények ilyen jogsértő következményei ellenében az illető relativ jogviszonyok intézményes szabályozása már kellő orvoslást nyujt, mig a szerződésen kivüli jogsértések területén erre más mód nincsen, ezért a tiltott cselekmény külön osztályának a törvényben való fentartása még az esetben is indokoltnak látszik, ha a szabályozás különben tartalmilag rokon, vagy teljesen azonos alapokra fektettetnék is.

A Tervezet eziránt tényleg igen nagy hajlandóságot árul el. Igy pl. mindjárt a vétőképességet ugyan jelen czim alatt az 1466. és 1467. §-okban szabályozza, de a 909. §-ban azt a relativ kötelemsértésekre is kifejezetten átvette.

A 885. §-ban a nem vagyoni kárért igényelhető elégtétel megitélhetését a tiltott cselekmény és a relativ kötelemsértés esetén azonos elvek alá helyezi.

Az 1471. §-ban egyetemlegességet állit fel a tiltott cselekményből eredő kár megtéritése iránt a tettesek, a felbujtó és segéd között. Az 1483 ban pedig a tiltott cselekmény sui generis faját konstituálja abban, ha valaki mást egy harmadik irányában fennálló kötelességének megszegésére rábir és az ebből eredő kárért az adóssal *egyetemleges* felelősséget statuál. Az 1483. §. tehát e részben is javarészben átülteti az 1471. §-nak tiltott cselekményre vonatkozó szabályát a relativ kötelemszegésekre.

De éppen ez ébreszt kételyt aziránt, hogy az 1459. §-ban foglalt az az elvi rendelkezés, hogy «kötelmi jognak az adós részéről való megsértése csak annyiban esik a tiltott cselekményekre vonatkozó szabályok alá, amennyiben a sértés oly cselekménnyel történt, amely a kötelmi viszonyra való tekintet nélkül is jogellenes», mely az elméleti kontroverziának egyik gyupontja, helyénvaló és gyakorlati szempontból is czélszerü-e?

Láttuk ugyanis, hogy a tiltott cselekményekre tervezett külön szabályok legfontosabbjait maga a tervezet terjeszti ki a relativ kötelemszegésekre is.

Más kérdések tekintetében pedig, maga az Indokolás (III. k., 260. l.) ismeri be, hogy e rendelkezés nem alkalmas, hogy azokat eldöntse.

Igy pl., ha a sértettnek a szerződésből folyó s a tiltott cselekményen alapuló kártéritési követelése konkurrálnak és ha ez esetben az adósnak a szerződésből folyó felelőssége korlátozva van, pl. csak szándékosságra és sulyos gondatlanságra terjed ki, az a kérdés merül fel, hogy az adós a tiltott cselekmény miatt korlátlanul vonható-e felelősségre, vagy ez a felelősség is a szerződési felelősség mértékére korlátozottnak tekintendő-e? A Tervezet — igy mondja az Indokolás — e kérdést nem dönti el, hanem eldöntését a tudományra és gyakorlatra bizza.

Ez az Indokolás által önkéntesen felvetett kétely és beismerés tehát éppen azt a kérdést kelti, hogy ha az 1459. §. kifejezett rendelkezése, hogy ily konkurrenczia esetében a tiltott cselekményre statuált külön szabályok alkalmazandók, a kollizió kérdését ez esetben nem dönti el, akkor miért döntse el inkább egy más hasonló kollizió esetében?

Hiszen ha oly szabályokról van szó, melyek egymás mellett is megállnak, akkor nincs szükség az 1459. §. rendelkezésére; ha pedig akkor nem segit, amikor kollizió esetét kellene eldönteni, akkor egészen felesleges.

Az Indokolás által felvetett kontroverzia ugyan más irodalmakban és joggyakorlatban is felmerült, de ott tudomásom szerint nincs ilyen külön rendelkezés, mely e határkérdést volna hivatva eldönteni.

Ha tehát az 1459. §. arra szintén nem alkalmas, akkor kár, hogy a netán helyesebb jogfejlődést feszélyezze és egy elméleti tételt erőszakoljon, melynek konzekvenciáit a legfontosabb ütközőpontok tekintetében — amint a fentiek tanusitják — a Tervezet maga feladta.

Hogy különben az elméleti tételeket a Tervezet maga tervszerüleg kerüli, ezt bizonyitja az is, hogy az első szöveg 915. §-át kihagyta, mely igy szólt: «Kötelem általában szerződésből, tiltott cselekményből, egyéb tényállásból pedig csak a törvény által meghatározott esetekben ered».

A sok támadásnak engedve, mely elméleti alapon e szakaszt nem indokolatlanul érte, egy rég megszokott felosztást dobott ki ezzel a Tervezet a törvényből.

Hogy mennyiben válik be az elmélet bonczolókése alatt a helyét pótolni hivatott uj 709. §., azt ehelyütt nem kivánom vizsgálni, csak annyiban utalok reá, hogy ezen szakasz értelmé-

*

ben is immár a tiltott cselekményből eredő kötelem «a törvény által meghatározott esetek» gyüjtő-kategóriájába esik. Hogyha tehát a Tervezet a tiltott cselekmények külön osztályát fentartotta is, ez mindenesetre némi «capitis deminutiót» szenvedett.

Amit a Tervezet további berendezésében az első szöveghez képest még az is jellemez, hogy a második szöveg beosztásában a tiltott cselekmény a vétlen károkozással egy czim alá került.

A tiltott cselekménynek tehát a vétlen károkozással való rokon jellege ezáltal mindenesetre jobban kidomborodik.

Elméletileg pedig támogatja e rendszert az a sokak által képviselt álláspont is, hogy a vétkes és a vétlen kártéritési felelősség ellentétekként szokásos szembeállitása in ultima analysi inkább csak látszólagos és alapjában csak fokozati különbség, amennyiben, amint a vétkes felelősség sem mindig azt jelenti, hogy a kártokozó egyéni vétlensége czimén feltétlen szabadul, ugy a vétlen felelősség sem olyan, amely alól nincs szabadulás. (Lásd Szladits: A kártéritès alapelvei. Jogállam VII. k, 335. l.; Grosschmid: Fejezetek I. k., 725. l.)

Még jobban tanusitja a kapcsolatot a vétkes és a vétlen károkozás között a Tervezet 1486. §-a, mely a jelen szövegben az első Tervezetnél is nyiltabban és szélesebb körben statuálja azt a szabályt, hogy mindenki felelős az általa, bár vétlenül is okozott kárért, ha az máshonnan meg nem térül, amennyiben ezt a fenforgó körülményekre, különösen az érdekelt felek vagyoni viszonyaira való tekintettel a méltányosság megkivánja.

A Tervezet tehát tulajdonképen elvileg általános tárgyi felelősséget statuál *mindennemü károkozásért*, mely a tiltott cselekmények, tehát vétkesség esetében feltétlen, egyéb károkozások esetében pedig a biró mérlegeléséhez képest állapitandó meg.

(Mellesleg megjegyzendő, hogy a Tervezet ezt az elvet is a szerződési, tehát relativ kötelességszegésekre nézve is keresztülviszi, amit a 921. §. világosan kimond.)

A tiltott cselekmény által okozott kárért való felelősség tehát a szubjektiv vétkességen alapul. A vétkesség pedig az 1458. §. szerint szándékosság vagy gondatlanság, a quasi deliktuális tényállásoknál pedig prezumált gondatlanság. Ha már most a gondatlanság fokozatait szem előtt tartjuk és a culpa levis eseteit is közelebbről szemügyre vesszük, akkor lehetetlen elzárkóznunk attól, hogy mily jelentékeny szerep jut a tiltott cselekmény elbirálásánál is a méltányosság befolyásának, ugy, hogy ha a biró jogérzésének valamely esetben ellene mond a felelősség kimondása, ellenállhatatlanul kinálkozik az expediens, hogy a gondatlanság legkisebb fokát se lássa megállapithatónak és igy szabad kezet nyer átterelni az esetet az 1486. §. keretébe, mely azután a jogérzete szerint való döntésben semmi irányban sem feszélyezi.

Ezt azért látom helyénvalónak megemliteni, mert ebből legplasztikusabban kiderül, hogy a méltányosság szabad figyelembevétele ezen egész jogmateriának alappostulatuma és pedig ugy a törvényes szabályok felállitásánál, mint a legmesszebbmenő határig a törvény alkalmazásánál.*

Csakis már a törvényben adott azon felhatalmazás, hogy a biró a jogszabályt az adott esetben a méltányosságból, vagyis a körülményeknek és a szemben álló érdekeknek gondos mérlegelésével a saját lelkiismeretéből merithesse — amint ezt a Tervezet bemutatása alkalmával annak egyik kiváló szerkesztője mondotta — fogja azt eredményezhetni, hogy a jog az élettől el ne távolodjék és a jelenkor nagy gazdasági és szocziális ellentétei között kiegyenlitő funkcióját sikerrel végezhesse.

Teljesen egybevág e felfogás Unger ama kijelentésével, hogy a kártéritès problémája egyáltalában sem formáljogi kategóriákba nem szoritható, sem deduktiv jogászi logika utján meg nem oldható, hanem egy szocziális, gazdasági és etikai probléma és ha már most konstatáljuk, hogy a Tervezet a 885. §-ban a nem vagyoni kárért megfelelő esetleges pénzbeli kártéritès (elégtétel) jogosultságát és mérvét is, ugy tiltott cselekmény, mint szerződésszegés esetében egyaránt kifejezetten a birónak az eset körülményeihez képest méltányosság szerint való belátására bizza, akkor bátran megállapithatjuk, hogy a biró hivatása mindez esetben tényleg esetről-esetre való törvényhozás.

Amint már előbb kifejtettem, a tiltott cselekmény (magánjogi vétség) külön osztályának felállitására az a szükség vezet, hogy a szerződésen belüli, tehát relativ kötelességszegés hátrányos következményei ellen a másik szerződő fél amugy is kellő orvoslást találhat az illető szerződéses jogviszonyt szabályozó jogszabályokban.

Ellenben a szerződésen kivül okozott kárositások ellen ily orvoslás a *törvényre* alapithatólag csak ugy érhető el, ha a törvénybe külön rendelkezés vétetik fel az iránt, hogy minden jogellenes magatartás, mely másnak kárát okozza, kártéritésre kötelez.

Az tehát, hogy a törvény általános parancsa, vagy tilalma, vagy szerződésmegszegésből eredett a kár, az nem *esszenciális* különbség.

A tiltott cselekmény külön kategóriájának felállitását tehát csak az előbbi szempont indokolja, de ez egyszersmind elkerülhetetlenné is teszi.

A Tervezet második szövegének 1458. §-a, bár az első szöveg 1077. §-án nevezetes módositásokat eszközölt, lényegében ugyanazt a fogalmazást tartotta meg és az Indokolás szerint a tiltott cselekmény fogalmát egységesen igyekezett meghatározni és pedig akként, hogy e meghatározás elég tág legyen arra, hogy a sértettnek egész jogkörét fedezze, másrészt mégse bizza teljesen a bíróra — mint a code civil és a schweizi kötelmi jogi törvény — annak eldöntését, hogy minő kár okozása állapit meg kártéritési kötelezettséget.

A Tervezet ezt a czélbavett eredményt azzal véli elérhetni, hogy nem szánja el magát arra a nyilt kifejezésmódra, mint a code civil, vagy a schweizi törvény, amely kártéritési kötelezettséget állapit meg mindenki ellen, aki másnak szándékosan, vagy gondatlanul jogellenesen kárt okoz, hanem egy körülirást használ, azt mondván, hogy aki másnak valamely jogvédte érdekét sérti, az tartozik az ebből eredő kárt megtériteni. Tehát a tiltott cselekmény tényállásába a «jogvédte érdek» megsértésének előfeltételét foglalja be.

Jogvédte érdek alatt pedig az Indokolás nemcsak az ugynevezett szubjektiv jogokat, hanem általában minden magánérdeket ért, melyet akár a Tervezet, akár más törvény, akár bármi egyéb jogszabály védelemben részesit.

Ennyiben tehát helyes volna a kiindulási pont: nulla satisfactio sine lege. De ez csak akkor áll meg, ha elfogadjuk azt, hogy az a jogtétel, melyre valamely magánérdek védett volta visszavezethető, lehet nem irott, merőben lappangó is, a jog szelleme, a jogérzet instinctusa nyomán napfényre kerülő (l. Grosschmid, Fejezetek I. k, 633. l.) Mert csak igy érhető el az a másik czél, hogy *semmiféle* jogsértés ne maradjon jogorvoslás nélkül.

A Tervezet maga ez irányban nagy lépést tett előre, midőn második szövegének 22. §-a a személyiség védelmét az első Tervezet 87. §-ának taxativ felsorolásához képest egységes formulával általánositotta. Ez által ugyanis a magánérdek óriási körére nézve irott jogtételre hivatkozhatunk, mert mig az első szöveg felsorolása kifejezetten a szabadság, testi épség, egészség és becsületre szoritkozott, addig a személyiség jogának általános fogalma alatt minden egyebet is érthetünk, ami a vagyoni vonatkozásu érdekeken kivül is az egyént érdekelheti.

Hogy mit értsünk különben személyiség joga alatt, az még ma is kialakulás stádiumában van. Az ujabb jogfejlődés a személyhez füződő összes attributumokat, mint a személy-minőség természetes folyományait, melyek a személy társadalmi érvényesülésével összefüggésbe hozhatók, ezen gyüjtőfogalom alá foglalja és azok védelmét a jog feladatának vallja. (L. Katona, Meszlényi és mások.)

Sőt egy német iró, Eltzbacher, egy «általános kizárási jogot» is konstruál, értve ez alatt bárkinek mással szemben bárminemü sérelmes magatartását, amiből arra akár valamely vagyoni, akár valamely nem vagyoni hátrány hárulhat, végeredményben tehát «javaink összességének» védelmét.

Igaz, hogy ily okoskodás utján, — amint Szászy Schwarz Gusztáv «Uj Irányok a Magánjogban» czimü munkájában (203. l.) helyesen megjegyzi — egy oly szintelen általános absztrakcióhoz jutunk, hogy azt valamely jog specifikus tárgyának már nem is nevezhetjük, de azt hiszem, hogy a Tervezet az 1485. §-ában használt ezen általánositó fogalmat: «jogvédte érdek» éppen azért nem nélkülözheti, mert nem akarja azt az egyenes és nyilt állásponton elfoglalni, mely például a schweizi kötelmi törvény

* Lásd Grosschmid: Fejezetek I. k., 702. l. Az érdek szerepéről a kártéritési kötelezettség kérdésében.

41. §-ában kifejezést nyer, hogy tudni illik, aki másnak akár szándékosan, akár gondatlanságból jogellenesen kárt okoz, az ezért kártérítéssel tartozik.

Mennyire nem ezen előfeltételül kifejezett jogszabálysértésen hanem a malitiosus vagy culposus károkozáson fekszik a suly azt legjobban bizonyitja az, hogy az 1485. §. második bekezdése szerint felelősségel tartozik az is, aki bár nem jogszabályt sértett, de a jóerkölcsbe ütköző módon okozott másnak kárt, sőt kártérítéssel tartozik a Tervezet 1460. §-a szerint még az is, aki nemcsak hogy jogszabályt nem sértett, de sőt «jogát gyakorolta», csakhogy azzal a czélzattal, hogy ezáltal mást kárositson.

Mindezen rendelkezések értelmében tehát a magánjogi felelősség a kártokozó magatartásért tulajdonképpen egyet jelent a kárért való felelősséggel; nem áll be e felelősség (kártérítési kötelezettség), ha a magatartás bármily jogszabálysértést képez is *in thesi*, ha nincsen kárbeli okozat. Ellenben beáll a felelősség még külön jogszabálysértés nélkül is, ha malitiosus vagy gondatlan károkozás fennforog.

Azt hiszem tehát, hogy a jogszolgáltatás mit sem veszitene azáltal, ha a törvény kétségtelen intenczióját nem az 1485. §-beli szövegezéssel, hanem ugy fejezné ki, amint azt a schweizi vagy a franczia törvény nyiltan teszi.

Ha azonban a jelenlegi szöveg tartatnék is fenn, annak következő módositását javasolnám: «Aki másnak valamely jogvédte érdekét jogellenesen szándékosan vagy gondatlanságból megsérti, az köteles annak ebből eredő kárát megtériteni.»

Ha ugyanis a törvény kifejezetten megjelöli, hogy mit ért vétkesség alatt, tudni illik szándékosan vagy gondatlanságból, akkor felesleges külön is odatenni, hogy «vétkesen», ezért e kifejezés következmény nélkül kihagyható.

Kihagyhatók szerény nézetem szerint e szavak is: «bárcsak közvetve is», mert a kártérités általános elvei a 882. és 885. §-okban vannak lefektetve, melyek ezen czimre is kihatnak. Bizonyitja ezt különösen a 885. §., mely kifejezetten is felemliti a tiltott cselekményeket.

A 882. §. pedig a közvetett vagyoni kár megtérítését is előirja, tehát e részben is van gondoskodás törvényben.

Ha pedig az 1458. §. ettől különböző értelemben volna magyarázandó, amennyiben a szakasz valaki *érdekének* közvetve való megsértéséről beszél: ezzel szemben kettős aggály merül fel.

Először az, ami már a bizottsági tárgyalások alatt felemlittetett, hogy mindenkinek érdeke, ha egyszer meg van sértve, akkor közvetlenül van megsértve. A kára származhatik közvetve valamely cselekményből, de az érdeke, ha egyszer őt érte a károsodás, közvetlenül van megsértve.

Ezért is ajánlatosabb az az egyszerübb kifejezésmód, hogy aki másnak jogellenesen szándékosan vagy gondatlanságból kárt okoz, köteles azt neki megtériteni, mert mellőzhetővé teszi azt a mesterkéltebb kifejezési módot, hogy aki másnak érdekét sérti, az tartozik az abból eredő kárt megtériteni; mikor a suly ugyis a vétkes jogellenes károkozáson fekszik.

A jogvédte érdek megsértése pedig, mint a sértés objektive jogellenes volta, ugyis kifejezést nyer e kifejezésben: jogellenesen.

A másik aggály pedig arra irányul, hogy ha már a 882. §. kiterjeszti a kártérités terjedelmét a közvetve okozott kárra is, hova vezet az 1458. §. általánositása, mely az érdek közvetettségét sem kivánja korlátolólag figyelembe vétetni és igy minden tekintet nélkül annak előreláthatóságára a kártérítési kötelezettség terhét beláthatlanul távoli összefüggésre ki akarja terjeszteni.

Ne felejtsük el, hogy a tiltott cselekmények között találjuk a culpa levisen alapulókat és az 1486. §-t is, mely sokszor már egy lényegtelen rendőri kihágás megszegéséből eredett kárral szemben is az exculpationak lehetőségét csaknem teljesen elvágja. Feltehető tehát, hogy a biró a törvény kifejezett rendelkezésének hiányában sem fog a bár harmadik személyeket ért káros kihatások méltányos tekintetbe vétele elől teljesen elzárkózni; de ha e szakasz éppen ez irányban imperativ rendelkezést tartalmaz, akkor osztom azoknak az aggályát, akik az érdekeltek körének ily általánositó rendelkezéssel való előre beláthatatlan kiterjesztésétől tartanak.

Megjegyzendő emellett, hogy az 1474—1479. §-ok a sérelmek legfontosabb esetei tekintetében ez irányban is megfelelő intézkedéseket tartalmaznak, amennyiben a sulyosabb jellegü, pl. halált okozó tiltott cselekmény esetében a tartásra jogosultak érdekei iránt amugyis messzemenőleg provideálnak.

Feltétlenül zavaró végül e szakasz szövegében e két szó: «a másiknak (a sértettnek)», amelyek alkalmazása nyilván ismét csak annak tulajdonitható, hogy az erőltetett konstrukczió folytán a kártérítési igényjogosultnak világos megjelölése nehézséget okozott; holott nézetem szerint a fenti megjegyzések figyelembevételével e két szó azzal, hogy «másnak» egész nyugodtan pótolható.

Dr. Berger Miksa.

Lapozgatás a magyar polgári törvénykönyv tervezetének II. szövegében.**

A kártérítési követelések lejáratát rendszerint nem a felek megállapodása határozza ugyan meg, de ezekre a követelésekre nézve az adósnak már abból az okból sem szabad választási jogot adni, mert őt büntetésképpen terhelik. A Tervezet is elismeri a kártérítési követeléseknek kiváltságos voltát, még pedig azzal, hogy a kamatokra és a költségekre nézve, amelyek pedig kártérítési jellegüek, nem engedélyez az adósnak kijelölési jogot.

A Tervezet azt a szabályát, amely szerint a kielégitési sorrendben a kevésbé biztositott követelés megelőzi az adósra nézve terhesebbet, az adós vélelmezett akaratára alapitja.

Ámde nyilván téves az a fölfogás, hogy a biztositott követelés kevésbé terhes az adósra nézve, mint az, amely biztositékkal van ellátva.

Végül kifogás alá esik a Tervezetnek az a szabálya is, amely szerint a minden tekintetben egyenlő követeléseket a szolgáltatás aránylagosan apasztja. Minthogy a kielégitési sorrend az adós vélelmezett akaratán alapszik és minthogy az adósra nézve előnyös, ha tartozásainak a száma fogy, ennélfogva az arányos apasztás helyett a tartozások nagyságát kellene irányadóul venni, és a kisebb adósságot a nagyobb elé helyezni. Minél kisebb az adós tartozásainak a száma, annál kevesebb per szakadhat a nyakába.

Mindezeknélfogva az 1013. és 1014. szakaszok szabályainak a következő módositása mutatkozik szükségesnek:

1013. §. «Több kötelem alapján egynemü szolgáltatásokra kötelezett adósnak oly szolgáltatása, amely nem födözi a hitelező irányában fönnálló összes tartozásait más megállapodás hiányában a követeléseket lejáratuk sorrendjében illeti, az egyidőben lejáró követelések közül pedig azok, amelyek kártérítési kötelezettségen alapulnak, a kielégitési sorrendben megelőzik azokat, amelyeknek más a jogczimük.

Ha az adós a tőkén kivül kamattal és költséggel is tartozik, az egész tartozás kiegyenlitésére elégtelen fizetést elsősorban a költségre, azután a kamatra és végül a tőkére kell számitani.

Az adósnak e §. szabályaitól eltérő rendelkezése hatálytalan.

1014. §. Az előző szakaszban fölsorolt eseteken kivül a részleges törlesztést arra a tartozásra kell forditani, amelyre az adós fölismerhetően szánta.

Ily akaratkijelentés hiányában a követelések közül elsősorban az adósra nézve terhesebbek kerülnek törlesztésre, azután pedig a régebben keletkezettek következnek és végül a kisebb adósság megelőzi a nagyobbat.»

A Tervezetnek a teljesités bizonyitékaira vonatkozó 1015—1020. §-ai — elsősorban amiatt esnek kifogás alá, mert az 1015. §. szerint csak pénzfizetésnek, vagy egyéb dolog szolgáltatásának a nyugtázását lehet követelni, holott más szolgáltatásnak, mint például munka teljesitésének a nyugtázása is szükségessé válhatik. Ennélfogva a nyugtázás kötelezettségét általánosságban mindennemü teljesitésre kell kiterjeszteni.

A Tervezetben használt «nyugtatvány» szónál a «nyugta» kifejezés elterjedtebb és megszokottabb.

Az 1015. §-nak az a szabálya, amely szerint az adós a teljesités ellenében követelhet nyugtát, csak első tekintetre mutatkozik kifogástalannak. A szabály kétségtelenül azt jelenti, hogy a teljesitésnek és a nyugtázásnak egyidejüleg kell történnie. Ámde eltekintve attól, hogy nem minden teljesités alkalmas a nyugtával való egyidejü kicserélésre, az egyidejü kicserélés nem is felel meg a nyugta tartalmának, mert a nyugtázás azt jelenti,

** Az előbbi közl. l. a 37. és 38. számban.

hogy a nyugta kiállításakor a teljesités már megtörtént, az egyidejü kicserélés azonban kizárja azt, hogy a nyugta tartalma megfeleljen a valóságnak. Azt, amit a hitelező egyidejü kicserélés esetében a nyugtázással bizonyit, nem föltétlen bizonyiték, mert a hitelező a nyugta kiállításakor még nem lehetett bizonyos afelől, hogy a kilátásba helyezett teljesités valóban meg fog történni és ennélfogva a teljesitéssel egyidejüleg kicserélt nyugta mellett tulajdonképpen még külön bizonyitásra szorul az, hogy a teljesités megtörtént.

A nyugta tartalmát fölösleges ugyan a törvényben előirni, de az adós érdekének kellő megóvása czéljából nem mellőzhető annak a megkövetelése, hogy a nyugta az okiratok bizonyitó erejére vonatkozó törvénykezési szabályoknak megfeleljen.

Az 1015. §-t a következően kell módositani:

«Az adós a teljesitésről nyugtát követelhet.

Az olyan teljesitésről, amelynek a nyugtázása nem szokásos, csak abban az esetben lehet nyugtát követelni, ha ezt az adósnak különös érdeke teszi szükségessé.

A nyugtát ugy kell kiállitani, hogy az az okiratok bizonyitó erejére vonatkozó törvénykezési szabályoknak megfeleljen.

Ha az adós érdeke megkivánja, a hitelező a nyugtát hitelesitett aláirásával, vagy közokirat alakjában köteles kiállitani.»

A nyugta költségeit a Tervezet a fönnálló gyakorlatnak megfelelően az adós terhére rovja. A fönnálló gyakorlat azonban nem teszi fölöslegessé a szabály felülbirálását. E felülbirálásnál mindenekelőtt tisztába kell hozni, hogy milyen természetü költségekről van szó és kinek az érdekében merülnek föl?

A nyugta kiállitása körül vagy az anyag beszerzése, vagy a munka, vagy pedig a bélyegilleték okozhatja a költség fölmerülését.

Az anyag (tinta, toll, papiros) beszerzése nem jár számbavehető kiadással és ennélfogva ily költség megtérítéséről nem is lehet szó.

A nyugta kiállitásának munkája nem igényel különös képzettséget. Az általános tankötelezettség korszakában mindenkitől el lehet várni, hogy nyugtát ki tudjon állitani. Ezt a munkát tehát mindenki maga tartozik végezni, s ha ezt a polgári kötelességét nem tudja teljesiteni, a helyettesitéssel járó költséget másra nem hárithatja. Közönséges nyugta kiállitásának munkája czimén az adóst költséggel terhelni nem szabad.

A hitelesitett aláirással, vagy közokirat alakjában kiállitott nyugták kiállitási költségei más megitélés alá esnek, mert azokat nem a jogviszony természete teszi szükségessé, hanem egyedül az adós érdekében merülnek föl.

Ami a bélyegköltséget illeti, erre nézve csak az illetékszabályok lehetnek irányadók s a bélyegköltséget annak kell viselnie, akinek a terhére az illetékszabályok azt rovják.

Az 1016. §. az előadottak szerint a következően módosul:

«Azokat a költségeket, amelyek amiatt merültek föl, mert a nyugtát hitelesitett aláirással vagy közokirat alakjában kellett kiállitani, az adós viseli és előlegezi. A nyugta kiállitása körül felmerülő egyéb költséggel az adós nem terhelhető.

Arra nézve, hogy a bélyegköltséget ki viselje és előlegezze, az illetékszabályok irányadók.»

A Tervezet második szövegének többi szabálya alig szolgáltat okot észrevételre, mert ezek a szabályok az első szövegre tett észrevételek figyelembevételével készültek.

Az 1026. szakasz szerint a megtörtént letételről a biróság értesiti az érdekelteket és a letét ettől az értesitéstől fogva válik visszavonhatatlanná. Az értesités főképpen jogok megóvása és károsodás megelőzése végett szükséges. Mind az adósnak, mind a hitelezőnek érdekében áll, hogy a hitelező a letételről miheztartás végett minél előbb értesüljön, nehogy oly lépéseket tegyen, amelyek a letétel folytán fölöslegesekké váltak.

Minden pillanat, amely a letétel és az értesités között eltelik, veszélyt rejt magában. Ezt a veszélyt a lehető legkisebb mértékre kell leszoritani.

A hivatalos eljárás, gyorsaság tekintetében, még akkor sem versenyezhet a magánosok szerénységével, ha a tökély legmagasabb fokára emelkedik.

A magánosok eljárásának ezt az előnyét nem szabad értékesités nélkül hagyni. Ennélfogva a letételről való értesitést az adós kötelességévé kell tenni. Ezzel azonban a birósági értesités nem válik fölöslegessé, hanem csak annyiban veszit jelentőségéből, hogy nem anyagi, hanem alaki jogszabálynak kell tekinteni s ennélfogva meghatározása az eljárási szabályok közé tartozik.

A hitelezőn kivül más érdekeltek értesitésének a szabályozása sem tartozik az anyagi jog körébe és ennélfogva az 1026. §. első bekezdése igy módosul:

«A letételről az adós hitelezőjét haladéktalanul értesiteni tartozik. Az értesités elmaradhat, ha az adós a hitelezőnek a kilétét, vagy tartózkodási helyét véletlenül nem ismeri.»

Az 1029. §. csak a hitelező jogainak az elévüléséről szól, holott az adósnak és még másoknak is lehet közük a letéthez. Ennélfogva az idézett paragrafus szabályát az adós visszavételi jogára és harmadik személyeknek a letétre vonatkozóan szerzett jogára is ki kell terjeszteni.

A birói letétre vonatkozó szabályok abból a szempontból, hogy a birói őrizetbeadás tekintetében kielégitően alkalmazhatók legyenek, némi kiegészitésre szorulnak. A birói őrizetbeadás rendszerint nem olyan egyszerü eljárás, mint a birói letétbehelyezés és ennélfogva az adós jogos érdekeinek a megóvása czéljából az 1030. §-t azzal kell kiegészitenі, hogy:

«A haladéktalanul foganatositott birói őrizetbeadás visszahat arra az időpontra, amelyben az adós az őrizetbeadás iránt az eljárást megkezdette.»

Tizenötödik czim. Tiltott cselekmény és vétlen károkozás.

Első fejezet. A tiltott cselekmények általában.

A «tiltott cselekmény» czim nem egészen találó, mert a vétség nemcsak cselekményben, hanem mulasztásban is nyilvánulhat.

A «vétségek» czim megfelelőbb volna.

Az 1458. §. a vétséget kissé terjengősen határozza meg. Az alanyi vétkességet a «szándékosan, vagy gondatlanságból» szavak világosan visszatükröztetik, a tárgyi jogellenesség pedig már azzal is világosan kifejezésre jut, hogy jogsértésről van szó. A «jog ellenesen és vétkesen» szavak tehát fölöslegesek.

A Tervezet második szövege előnyösen tér el az elsőtől abban a tekintetben, hogy a kártéritési kötelezettséget a közvetve okozott kárra is kiterjeszti. Azonban ezt a körülményt nem szükséges a törvényben külön kiemelni, mert az általános szabályból félreérthetetlenül következik, hogy a szándékosan, vagy gondatlanságból okozott jogsértés kártéritésre kötelez, tekintet nélkül arra, hogy a tettes akarta-e a kárt előidézni és hogy tudta-e, milyen kár származik cselekményéből. A kártérités terjedelme ezektől a körülményektől független és minthogy a jogok egymással olyan lánczolatban szoktak állani, amelynél fogva az egyiknek a megsértése rendszerint más jogok sérelmét is maga után vonja, ennélfogva közvetlenül és közvetve okozott kár között a kártéritési kötelezettség szempontjából nem lehet különbséget tenni.

A jogvédte érdek megsértését rövidebben és szabatosabban jogsértésnek lehet nevezni, mert az az érdek, amelyet a jog véd, nem terjeszkedik tul a jog tartalmán és ennélfogva a jog egymagában sem jelent többet, vagy kevesebbet, mint a jogvédte érdek. Még a birtokháboritás is nemcsak a jogvédte érdek megsértése, hanem jogsértés, mert ha a birtok nem is jog, de jogot ad a békességre.

A Tervezet az erkölcsi törvények megszegéséhez csak akkor füz kártéritési kötelezettséget, ha a megszegés kárositási szándékkal történik. A kártéritési kötelezettségnek egyedül a vétkesség és az ezzel összefüggő károkozás az alapja. A szándék és a gondatlanság csak a vétségnek és nem egyuttal a kártéritési kötelezettségnek is alkotóeleme. A kártéritési kötelezetttég a károkozás szándékától független. A vétség károkozási szándék nélkül is létesülhet és a kártéritési kötelezettség a vétkességnek föltétlen következménye. Mindezeknélfogva az erkölcsi törvények megszegését, ha a megszegés kárt okoz, jogsértésnek kell minősiteni és kártéritési kötelezettség alapjául kijelölni, tekintet nélkül a kárositási szándékra.

A jogsértésről természetesen azt kell vélelmezni, hogy vétkesen történt.

Az 1459. §. a kötelmi jog megsértésére vonatkozóan azt a kivételt állapitja meg, hogy az adós a kötelmi jog megsértésével csak akkor követ el vétséget, ha a sértés a kötelmi viszonyra

való tekintet nélkül is jogellenes. Aki kötelmi jogon alapuló kötelezettségét szándékosan, vagy gondatlanságból szegi meg, az nyilván a kötelmi viszonyra való tekintet nélkül követ el jogellenes cselekményt. Minthogy pedig az 1458. §-ban foglalt általános szabály szerint csak a szándékosan, vagy gondatlanságból okozott jogsértés állapit meg vétséget, ennélfogva az 1459. § ban megállapitott kivétel az általános szabályból önként folyik. Különben sincs értelme annak, hogy a kötelmi jog megsértése és más jogsértések között külömbséget tegyünk, mert a kötelmi viszonyon alapuló kötelezettségnek szándékosan, vagy gondatlanságból elkövetett megsértése éppen olyan vétek, mint a kötelmi viszonyon kivül okozott jogsértés.

Az 1460. §. a joggal való visszaélést csak arra az esetre nyilvánitja vétségnek, ha nyilván és kizárólag kárositási szándékkal történt. Ez a szabály csak bátortalan eltávolodás attól az elavult álláspontól, amely az alanyi és tárgyi jog határának a megállapitásánál mindég az alanyi jognak kedvez, holott már kezdjük belátni, hogy ez a kedvezés nemcsak a tárgyi jognak árt, hanem végeredményében az alanyi jognak sem használ.

A joggal való visszaélésnek nemcsak a kárositási szándék nyomán nyilik tere. Az alanyi jognak a komoly és tisztességes czélok körére kell szoritkoznia és ennélfogva semmi szükség sincs annak a megengedésére, hogy az alanyi jog az ugynevezett jogi érdek határán tul terjeszkedhessék, s hogy boszuvágynak, szeszélynek, vagy kárörömnek kielégitésére szolgálhasson.

A kár nem alkotóeleme, hanem csak rendes következménye a vétségnek és ennélfogva a kártéritési kötelezettség is nem a károkozási szándékban, hanem a szándékos, vagy gondatlan, egyszóval vétkes jogsértésben és az objektiv károkozásban leli forrását.

Az ellenkező szélsőségbe való jutás kikerülése végett a törvényben annak a vélelemnek kell kifejezést adni, hogy a jog gyakorlása jogi érdekből történik.

A törvénynek arról gondoskodnia kell, hogy a vétkes jogsértések hatósági intézkedések mögé ne bujhassanak. A jogsértés vétkességét nem szüntetheti meg az a körülmény, hogy a jogsértés alaptalanul kieszközölt hatósági segélyben részesült.

Károk megelőzését czélzó törvényes, vagy szerződésbeli rendszabályok megszegése esetében, nem lehet mindég megállapitani, hogy a kár a kötelességszegés nélkül is bekövetkezett volna-e. A koczkázatot annak kell viselnie, aki kötelességét megszegte és ennélfogva vélelmezni kell, hogy a kárt az illető jogsértés okozta.

Az előadottak alapján az 1458., 1459. és 1460. §-ok helyébe a következő szabályokat kell illeszteni:

1458. §. «Szándékosan, vagy gondatlanságból okozott jogsértés kártéritésre kötelez.

Erkölcsi kötelességnek a megszegését, ha kárt okoz, jogsértésnek kell tekinteni.

A jogsértésről azt kell vélelmezni, hogy vétkesen történt.

A jogsértés vétkességét nem szünteti meg az a körülmény, hogy a jogsértő eljárás hatósági segélyben részesült, ha megállapitható, hogy a hatósági segély alaptalanul eszközöltetett ki.

1459. §. Aki jogi érdek nélkül, nyilván csak szeszélyből vagy rosszindulatból gyakorolja jogát és ezzel kárt okoz: jogsértést követ el.

A vélelem amellett szól, hogy a jog gyakorlása jogi érdekből történik.

(Bef. köv.) *Alföldy Ede.*

A földesuri malomjog gyakorlásának terjedelméről.[1]

A földesuri malomjogról Frank («Közigazság törvénye Magyarhonban» I. Rész, 409. l.) ezeket mondja: «... uri jövedelem a malomtartás; s ennélfogva az uraság hatalmában áll, ha valahol a jobbágy malmot birna, azt elbecsültetni és ugyan az uj törvény szerint (1836 : VI. tcz. 8. §.)[2] akkor is, ha a jobbágy kegyelem-, vagy szerződő-levelet (Privilegium vel contractum) mutathat, csakhogy az igaz becsü árát megfizesse. Arra pedig, hogy ura malmát használja, a jobbágyot szoritani nem lehet. Egyébiránt az őrlést ingyen a királyi kincstár sem követelheti».

Fogarasi («Magyar közpolgári törvénytudomány elemei» 156. l.) csak annyit jegyez meg, hogy: «bár a 759. döntvény által a királyi haszonvételekkel számláltatik elő, szerző véleménye szerint csak uri haszonvétel a malomjog».

Georch Illés (Honnyi törvény II. k. V. Rész, 253. §.) igy jellemzi ezt az intézményt: Elajándékozván a Felség valamely jószágot, annak mindennemü hozzátartozandó haszonvételeit is a csap- és vágószékkel, halászattal, vadászattal, malommal stb. lehet odaajándékozni a földesurnak. De vagynak még némely nevezetes királyi haszonvételek (Jura Regalia), melyekre vagy az adománylevélben, vagy külön kiváltságlevélben nyilvános engedélyének kell lenni az adományosnak. Ilyen többi közt a vásár, vám és rév, stb.»

Kérdés, fennáll-e a földesuri malomjog ma és ha igen, milyen terjedelemben.

Ami a kérdés első részét illeti, az 1880 : XXXIV. tcz. 1. §-a adja meg arra a feleletet, amennyiben abból a kijelentéséből, hogy: «A kizárólag gőzerőre berendezett és állandóan gőzerővel müködő malmokra a földesuri malomjog nem terjed ki»: a contrario következik, hogy az intézményt nagyban és egészben a törvényhozás fennállónak tekinti. Ez a legujabb törvényhozási intézkedés ebben a kérdésben ugyanazt az álláspontot foglalja el, mint az urbéri pátensek, melyek a malomjogot fentartották és mint az 1871 : LIII. tcz., mely 5. §-ában[3] nem sorolja fel a malomjogot az urbéri kapcsolatból eredő és származtatott ama jogok és kötelezettségek közt, melyek az urbéri kapcsolatnak az 1848 : IX. tcz. által való megszüntetése folytán elenyésztek. Ennek megfelelően birói gyakorlatunk is állandóan azt az elvet vallja, hogy a földesuri malomjog ma is fennáll s az a földesuri ingatlan tartozéka. (Térfi : A kir. táblák határozatai felülvizsgálati ügyekben : V. k. 459. l., VIII. k. 757. l., X. k. 615. l. — Gottl : A kir. Curia felülvizsgálati határozatai : IX. k. 13. l., Grill Dtár : I. k. 519. l., Uj Dtár : I. k. 240. l., Dtár régi folyam : XVI. k. 119. l., Uj f. XXXVI. k. 71. l.)

Amilyen kétségtelen bizonyossággal megállapitható a jogállapot a malomjog fennállása tekintetében, annál bizonytalanabb területet érint annak a kérdésnek a megoldása, hogy milyen terjedelemben gyakorolható ez a jog, mert az bizonyos, hogy az 1880 : XXXIV. tcz. *szóhangzata* ebben a tekintetben kielégitő felvilágositást nem nyujt.

Ez a törvény ugyanis csupán a gőzmalmokra nézve szünteti meg a földesur malomjogát s ezzel egy hosszu küzdelem aktáit zárja le, amely a változott közgazdasági viszonyoknak megfelelően az iparszabadságot a gőzmalmok felállitása tekintetében is biztositani kivánó közigazgatási hatóságok és a szigoru jogi állásponthoz ragaszkodó biróságok közt az urbériség megszüntetése óta szakadatlanul folyt. Nevezetesen már az abszolut korszakban az volt a közigazgatási hatóságok álláspontja, hogy a gőzmalmokra, mint teljesen modern technikai vivmányra a malomregále ki nem

[1] Az ezen czikkben tárgyalt eset (a szegedi kir. törvényszék felebbezési tanácsának 1911. D. 464. sz. határozata) tévesen lapunk mult heti számának 336. lapján közöltetett, előbb, mint maga a róla szóló jelen czikk.

[2] Ennek a §-nak idevágó szövege a következő: «Ha ... valamely jobbágy földesuri engedéllyel bármely nemü malom vagy más királyi adományból származó uri jussnak lenne birtokában, azt az uraság urbéri uton, a dolog addigi egész voltában leendő fentartása mellett, a tett épületeknek és minden javitásoknak törvényes uton eszközlendő igazságos megbecsülése és a törvényesen rajta fekvő pénzeknek megtéritése mellett visszaveheti...»

[3] 1871 : LIII. tcz. 5. §.: «Az 1848 : IX. tcz. által az urbéri kapcsolat véglegesen meglévén szüntetve, az urbéri kapcsolatból eredő és származtatott következő jogok és kötelezettségek is elenyésztek: 1. a házatlan zsellérek (subinquilini) tartozásai; 2. a pálinka-kazánoktól fizetett dijak, amennyiben ezek az urbéri viszonyon alapulnak; 3. az urbéri telken nyitott boltoktól a bérszedés joga; 4. a földesurnak azon joga, mely szerint egykori jobbágyának a téglavagy mészégetést, a kővágást, agyag- vagy fövényásást annak földjén megtilthatta, vagy azon jog gyakorlásáért magának szolgáltatást köthetett ki, ahol ezen jog a jobbágyi kapcsolat megszüntetéséig gyakorollatott, és ezeken kivül: 5. a kizárólagos mészárszéki jog. A még fennálló többi királyi kisebb haszonvételek szabályozásáról külön törvények intézkednek.»

terjed,[4] mig a biróságok az urbéri patensekre és az osztrák Gewerbe-Ordnung-ra (1859 deczember 20.) támaszkodva, mely a földesuri malomjogra nézve a régebbi szabályokat kifejezetten fentartotta, a malomjogot a gőzmalmokra is kiterjedőnek mondták ki. A hatásköri összeütközéseket az akkor arra illetékes helytartótanács a malomipar szabadságának javára döntötte el,[5] s ugyanerre a megoldásra jutott az alkotmányosság helyreállta után a hatásköri összeütközések eldöntésénél a miniszteriumtanács is.

Ha az idézett törvény alkotásában megnyilvánuló törvényhozási czélzatot vizsgáljuk, nézetem szerint csak arra az eredményre juthatunk, hogy a törvény az iparüzemként jelentkező malmok felállitását akarta megkönnyiteni azzal, hogy azokat a földesur javára teljesitendő szolgáltatásoktól mentesitette. A törvény alkotásának időpontjában, a technika akkori állása mellett ilyenek gyanánt csak a gőzmalmok jelentkeztek s ezért szól a törvény csupán a gőzmalmoknak a malomjog alól való mentesitéséről. Ha abban az időben a technika állása más lett volna, ha a gőzmalmok mellett más géperőre berendezett malmok is működtek volna, kizártnak tartom, hogy azokat a törvény meghagyta volna a földesuri malomjog terhei alatt, mert semmi alap sincs annak a föltételezésére, hogy a törvényhozó éppen csak a gőzmalmokat kivánta ilyen módon mentesiteni s éppen csak a gőzmalomipar fellenditését tekintette volna az iparfejlesztés és ezzel kapcsolatosan az ország gazdasági megerősitésének érdeke gyanánt. Tisztán véletlenségnek tartom tehát, hogy a törvény éppen a gőzmalmokat vette ki a malomjog gyakorlása alól s nem például a villanyerőre, vagy földgázzal való hajtásra berendezett malmokat. Szerintem az az értelme és jelentősége ennek a törvénynek, hogy a géperővel működő malmok nem kötelesek malomtaxát fizetni s helyesnek tartom azt a fölfogást, mely szerint a törvényhozás a malomjogot csak abban a terjedelemben akarta érvényben hagyni, amilyenben az a törvény meghozatala előtt gyakoroltatott, tehát a tulnyomóan szabadon álló természeti erők által hajtott malmokra nézve (szél-, vizi-, stb. malmok[6]).

Az eddig kifejtettek nyomán világos, miként kell eldönteni azt a kérdést, hogy a nem gőz, de egyéb gépi erővel (szivógáz-, nyersolaj-motor, földgáz stb. által) hajtott malmok a malomjog alá esnek-e. Ez a kérdés a technikának ujabb időben bekövetkezett szédületes fejlődése mellett elsőrangu fontosságuvá vált. Ma nem csupán a gőzmalmok képviselik a malomipar terén a haladást, hanem az előbb emlitett hajtóerőkkel dolgozó malmok is. A birósági gyakorlatnak eddig tudtommal csak egy esetben volt alkalma állást foglalni ebben a tekintetben, felsőbirósági döntésről azonban nincs tudomásom. Egy 400 koronán aluli sommás perben a szegedi kir. törvényszék fellebezési tanácsa 1911. D. 464. számu itéletével a földesuri malomjog alá tartozónak mondott ki egy szivógázmótorral hajtott malmot. Az indokolás szerint még az esetben is, ha az 1880. évi XXXIV. tcz-et kiterjesztően lehet magyarázni, csupán az olyan géperővel működő malmok vonhatók e törvény rendelkezése alá, amelyek nagyipari üzem jellegével birnak, «mert az idézett törvényczikk rendelkezései a törvényhozónak arra a czélzatára engednek alapos következtetést, hogy a gőzmalmok kedvezményezése által az ország mezőgazdasági gyáripara hathatósan fejlesztessék, a kisebb üzemü malmok kedvezményezése pedig ezt a czélt nyilvánvalóan nem szolgálná olyan mértékben, hogy a czél a fennálló földesuri jogok csorbitását indokolná.»

Ez az itélet igenlően oldja meg azt a kérdést, hogy az 1880: XXXIV. tcz. alkalmazható-e gőzmalmokon kivül egyéb gépi üzemü malmokra is, másrészt azonban előtérbe tolja azt a kérdést, hogy a törvényhozónak a gyáripar fejlesztése volt-e a czélzata, vagy általánosságban a mesterséges hajtóerővel dolgozó iparé.

Az előbb kifejtettek szerint az első kérdés ilyetén eldöntése mindenképpen helyesnek mondható, mert a törvényhozó az *iparüzemi jellegü*, mesterséges hajtóerőre berendezett malmokat akarta felszabaditani a malomjog alól, s csupán esetleges körülmény az, hogy a *gőzmalmok* elterjedése és közgazdasági jelentősége adott erre alkalmat. Nem lehet ugyanis helyesen érvelni azzal, hogy a törvény kivételt állapitván meg, szorosan magyarázandó, mert egyrészt a törvénynek nem a betüje, hanem a szelleme az irányadó, az pedig a gőzmalmok körén messze tulmenő jelentőséggel az összes géperejü malmok mentesitését czélozza, másrészt éppen a malomjog intézménye az, amely a földesuri ingatlanhoz füződő szinguláris jogosultságként jelentkezik, s mint ilyen ki nem terjeszthető olyan malmokra, amelyek az urbéri kapcsolat megszüntetése előtt alája nem tartozhattak.

A második kérdés, melyet az itélet a gyáripar javára dönt, nézetem szerint akkor oldható meg helyesen, ha a törvény czélzatát nem csupán a gyári méretü, hanem általában az üzemi jellegü malomipar felszabaditására és fellenditésére irányulónak tartjuk. Maga az a kérdés, hogy gyári jellegü-e valamely üzem: igen rugalmas és eldöntése nagyon sok tényezőtől függ, amelyek a különböző esetekben különbözőképpen kombinálódván, hol gyári, hol kisipari minőséget tüntetnek fel, de másrészről a törvény sem nyujt erre nézve biztos támpontot, amennyiben csupán «kizárólag gőzerőre berendezett és állandóan gőzerővel működő malmok»-ról beszél, ebbe a meghatározásba azonban mind a két méretü malom fogalma elfér, s amennyiben a törvény értelme kétséget hagy fenn, a magyarázatnak az urbériség megszüntével bekövetkezett változásokra való tekintettel a földesuri jogok maradványainak a szükitését lehetővé tevő alapra kell helyezkednie s a kérdést általában a mesterséges hajtóerővel dolgozó üzem (akár kis-, akár nagyüzemi) jellegü malmok javára kell eldöntenie. Csupán azt kell tehát szerintem vizsgálni, hogy a kérdéses malom kizárólag *mesterséges*, gépi hajtóerőre van-e berendezve és állandóan ilyen erővel működik-e. Ha igen, ugy a törvény intenciójának elég van téve, ellenkező esetben a taxa fizetendő.

Dr. Balás P. Elemér.

[4] Moldoványi István: «Malomjog» czimü czikke, Jogi Lexikon V. k. 342—344 l.

[5] Ugyanott.

[6] A Curia a Dtár uj folyam IV. k. 104. l. közölt 7847/883. számu határozatában kimondta, hogy az a körülmény, hogy a kérdéses malom a szakértők által *mümalomnak* nyilvánittatott, felperesnek az őrlés szabad gyakorlása iránt támasztott kereseti jogát meg nem állapitja, mert a malom, habár finomabb és többnemü liszt készitésére szánt *vizimalom* stb.

A kézjegygyel ellátott magánokiratokról az uj perrendtartás szerint.

Az 1911. évi I. tcz. életbeléptével az irástudatlan egyének cselekvőképessége jelentékeny korlátozást fog szenvedni, mert a kézjegygyel ellátott magánokiratok bizonyitó erejüket elvesztik, ami bizonyos tekintetben bénitólag fog hatni a forgalmi és kereskedelmi életre, de ezzel szemben az irástudatlan köznép jogi érdekei hathatós védelemben részesülnek, a törvény ezen megszoritó intézkedése tehát menthető.

Mig ugyanis az 1868. évi LIV. tcz. 167. §-a szerint magánokiratot képez az is, ha a kiállitó, aki irni nem tud, két előttemező tanu jelenlétében — kiknek egyike által a kiállitó neve is aláirandó — szokott kézjegygyel látja el az okiratot, addig az uj polgári perrendtartás 317. §-a az ily alakban kiállitott magánokiratot nem ismeri, hanem megkivánja, hogy a kiállitó kézjegye az okiraton biróilag vagy közjegyzőileg hitelesitve legyen.

Sem jogszerzést, sem jogátruházást az irástudatlan fél pusztán kézjegyével nem fog létesithetni, mert a tkvi hatóság az ily módon kiállitott adásvételi szerződés és adóslevél alapján sem bekebelezést, sem előjegyzést nem rendelhet el, kötelessége lévén ugyanis az okirat alakszerüségét hivatalból vizsgálni.

Tekintettel hazai sajátos viszonyainkra, az analfabéták óriási számára, elég nagy horderejünek kell tekintenünk a törvénynek most még talán figyelemre sem méltatott ezen rendelkezését és éppen ezért a törvény életbeléptével beállható zavarok elkerülése végett tanácsos volna már előzőleg megismertetni a nagy közönséggel a megváltoztatott uj jogszabályt, akárcsak mint a rómaiak tették a tizenkét táblás törvénynyel, midőn azt a fórumon kifüggesztették, nehogy azután egyesek pótolhatatlan károkat szenvedjenek.

In concreto a törvény életbelépése idején kap valaki egy adóslevelet, mely csak kézjegygyel van ellátva, a hitelező azt hiszi, hogy az okirat alakszerü, egyszer csak hallja, hogy adósa fizetési zavarokkal küzd, siet azt bekebeleztetni, ámde a tkvi hatóság mint alakszerütlent visszautasitja, azalatt pedig a többi hitelezők biztositják magukat, vagy adósa az ingatlant elidegeniti, ő pedig követelését elveszti.

De nemcsak tkvi ügyekben fog a magánokirat ujabbi alakszerüsége nehézségeket támasztani, hanem általában mindenütt,

ahol a bíróságok contradictorius eljárás nélkül pusztán az okirat alakszerüsége alapján lesznek hivatva dönteni. Igy például a kereset beadásával egyidejüleg kért biztositási végrehajtások azon eseteiben, midőn a követelés összegét teljes bizonyerejü magánokirattal kell igazolni. (Végrehajt. elj. 223. §.)

Sok nehézséget fog okozni a törvény ezen ujabb intézkedése azon bejegyzett kereskedőknél, kiknek vevőköre nagyrészben az irástudatlan köznép kontigenséből képződik. Nagy küzdelemmel sikerült a bejegyzett kereskedőknek kivivni, hogy tovább is megtarthassák eddig élvezett azon kedvezményüket, hogy követelésüket telepük helyének bírósága előtt perelhetik, de azzal a kautélával, hogy a követelés alapjául szolgáló megrendelést és az áru tényleges átvételét okirattal igazolják. Ezen elég sulyosnak mondható feltételekhez azonban hozzájárul még az okirat alakszerü követelménye is, melynek jelentőségét a kereskedők most még talán nem is sejtik.

Igaz, hogy a törvény csak okiratot kiván és igy talán vitatható volna, hogy az illetékesség megállapitásához elegendő egy alakszerütlen okirat is. Ámde alakszerütlen magánokiratot csak jelenlegi perrendtartásunk ismert, melynek 166. §-a szerint a magánokirat bármily alakban van kiállitva, mindig bizonyit a kiállitó ellen, ezt azonban a sommás eljárás hatályon kivül helyezte és ezen a nyomon halad az életbeléptetendő törvény is, mely szintén csak alakszerü okiratokat ismer, mert az 1911. évi I. tcz. 318. §-a szerint oly magánokirat bizonyitó erejét, amely nincs a 317. §-ban megszabott alakban kiállitva, a biróság a 270. §. értelmében (mely megfelel a mai sommás eljárás 64. §-ának) szabadon mérlegeli, vagyis le kell folytatni a kontradiktorius eljárást és akkor is a biróság belátására van bizva, elfogadja-e az okirat bizonyitó erejét, vagy sem?

És igy sem de lege lata, sem de lege ferenda nem lehet vitás, hogy a bejegyzett kereskedő az illetékesség megállapitása végett csak alakszerü okiratot csatolhat a keresetlevélhez, melynek csatolását az uj törvény 129. §-a imperative előirja, mert ha nem csatol ilyen okiratot, ugy a biróság az illetékességet nem állapitja meg különösen abban az esetben, ha alperes nem jelenik meg a tárgyaláson, mert a törvény 50. §-a szerint a biróság illetékességét hivatalból veszi figyelembe, tehát makacssági, illetve mulasztási itéletre sem lehet majd pályázni alakszerütlen okirattal.

Ott tehát, hol a törvény az illetékességet okiratra alapitja, csak alakszerü okiratok alapján lehet azt megállapitani, a hiányzó alaki kellékeket az illetékesség keretében birói szabad mérlegeléssel pótolni nem lehet.

Ámde ilyen alakszerü okiratokat a bejegyzett kereskedőnek nem lesz éppen könnyü megszerezni, főleg irástudatlan egyéntől, kinek kézjegyét bíróilag vagy éppen közjegyzőileg hitelesiteni kell. Ez már némi időveszteséggel jár, költséget okoz és hozzá még az ilyen egyszerü, tudatlan ember idegenkedik is az ünnepélyes formalizmustól. Igen gyakran két rossz között fog a kereskedő választani, vagy eláll az ügylet megkötésétől, vagy lemond a telephely szerinti illetőségről. Egyik is, másik is anyagi károsodást idéz elő. Az ipari és kereskedelmi élet ezt megérzi.

Az ügyvédekre fog talán némi előny hárulni a törvény ezen intézkedéséből, mert a körjegyző alakszerü okiratokat az irástudatlan köznép részére nem fog készithetni, közelebb hozza őket a birósági és közjegyzői székhelyen lakó ügyvédekhez, ezek segitségét mintegy akaratlanul is kénytelenek lesznek igénybe venni.

A közjegyzők mindenesetre örömmel üdvözlik az uj törvényt, mert a sok kézjegy hitelesitéséből jövedelmük jelentékenyen fokozódni fog.

Ezen uj jogszabály megismerését tehát a nép jogi köztudatába mielőbb átvinni igen sok tekintet javasolja.

Róth József.

«Big brothers.»

A Jogtudományi Közlöny 38. száma a fiatalkoruak bíróságát szabályozó 1913. évi VII. tcz. végrehajtásának előkészitéséről szólva, emlitést tesz arról a munkáról is, amely a patronage-tevékenység eredményesebbé tételére irányul, illetve, amely a patronage keretének kiszélesbbitését czélozza.

Ezzel kapcsolatban rámutatni kivánok arra a nagyszabásu és hathatós munkára, mely ezen a téren Amerikában az utóbbi időben folyik. Összeállt ott még nem hosszu idő előtt 40 emberbarát, kik feladatukká tették a bünbecsett és illetőleg züllésnek indult gyermekeknek a felemelését, szoczializálását. «Nagy fivérek» «big brothers»-nek nevezték magukat és a «kis fivérek» «little brothers» sorsa volt az, amivel foglalkozni kivántak, amin javitani törekedtek, de nem amolyan hivatalosan, hanem szivvel-lélekkel, mintha csak a saját gyermekeikről volna szó. Igyekeztek a gyermek lelkivilágát megismerni, azt a környezetet megérteni, ahol a gyermek felnőtt és a gyermek viszonyait az ő különleges körülményeinek megfelelően ugy megváltoztatni, hogy a zülléstől megmentsék. Nehéz dolog és fáradságos, de ők oly eredménnyel dolgoztak már az első évben, hogy a 300 első «kis testvér» közül, kiknek a «nagy testvérek» második szülőivé lettek, alig 12 került ismét biró elé.

Munkájuk sikeressége napról-napra fokozódik és a siker annak az intimitásnak köszönhető, mely a romlásnak indult lelkeket egyedül képes a lejtőn lefelé gurulástól visszatartani és megértetni velük, illetőleg azt a meggyőződést kelteni bennük, hogy őszinte megértőre találtak. Mert rendszerint az üldözés gondolata az, ami a felügyelők ellen hangolja ezeket a gyermekeket, még ha a felügyelők magánemberek is.

Azok az elvek, melyek szerint ezek a «big brothers» szervezkedtek, igazán megérdemlik, hogy röviden megemlitsük.

«Keresd fel a gyermeket, kin segiteni kivánsz saját lakásán, ismerkedj meg szüleivel és törekedj a gyermek háziviszonyain javitani. Pénzbeli segitséget csak a legkivételesebb esetben adj. Lépj érintkezésbe a gyermek tanitóival, ők tudják, mi baja van a gyermeknek és ha a gyermek nem jár iskolába, foglalkoztasd tehetségének és hajlamainak megfelelően jó környezetben.»

«Puhatold ki, hol tölti a gyermek a szabad idejét és estéit. Vizsgáltasd meg a gyermeket háziorvosoddal. Hivd meg a gyermeket lakásodra, és éreztesd vele, hogy szivesen látod. Végy részt a gyermek érdekeiben, igyekezz kitudni hajlamait, és keltsd fel benne a felelősség érzetét. Ne prédikálj a gyermeknek, cselekedj azonnal.»

Ezek az elvek hatják át a nagy testvéreket, kiknek munkássága Amerika nőit is megihlette, kik a férfiak mintájára «big sisters» czimü társaságot alkottak, hogy a «little sisters» sorsán javitsanak. Az első 40 nagy testvér száma ma 600-ra szaporodott, és a mult év végén 2200 kis testvér állt már felügyeletük alatt. A Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft augusztusi számában Georg Stammer részletesebben ir erről a mozgalomról, melynek emlitése a 913: VII. tcz. életbeléptetése alkalmából talán nem időszerütlen. Talán nálunk is sikerül a társadalmi hivatalos jellegü patronaget privátabb természetüvé, egyes emberbarátok intim ügyévé tenni. *Dr. Dukes Géza.*

Válasz a Jogtudományi Közlöny 34. számában felvetett nyilt kérdésre.

A kérdés lényege az, hogy egyetemleges jelzálogjogoknál a fizető adós követelhet-e megtéritést többi adóstársaitól?

Mert az kétségtelen, hogy a felvetett kérdésben X. hitelező egyetemleges jelzálogjogot nyert D. E. és F. ellen.

Ezen adósok 3000 kor. zálogjoggal terhelten vették meg az eredetileg A. tulajdonát képezett ingatlanokat és igy az egyetemleges jelzálogjog fogalmi sajátsága, a követelés egysége egyrészt a jelzálogjogok többsége, másrészt a felvetett esetben kétséget kizáróan felismerhető.

D. E. és F. között tehát igenis létesült jogviszony, mert az nem vitás, hogy a zálogtárgyak lekötése által X. hitelező jogot nyert, hogy azok bármelyikéből kérjen kielégitést, hiszen az egyetemleges jelzálogjognak legközvetlenebb hatálya az, hogy a kielégités szempontjából a fő- és mellékzálogok közötti különbségtétel elesik.

Akkor, a mikor a jog ilyen hatályos védelemben részesiti az egyetemlegesen biztositott jelzálogos hitelező érdekeit, nem volna összeegyeztethető az igazságossággal és a méltányossággal, hogy az adóstársak egymás közötti viszonyában a jog ne legyen figyelemmel az egyes adóstársak érdekeire.

Primitiv jogelv, hogy fizetés folytán a hitelező és adósok közötti egyetemleges kötelmi viszony megszünik és az adóstársak között az eredeti kötelem hátterében lappangó uj kötelem

létesül, melynél fogva a fizető adós az egyetemleges obligóból kivált adóstársaitól aránylagos megtérítést igényelhet.

Ha a kötelmi jogok terén elismerjük a fizető adósnak ezt a jogát, nincs ok, hogy miért tagadjuk meg a konkrét esetben D.-től a visszkereseti jogot E. és F. ellen.

Hiszen az a körülmény, hogy itt az egyetemlegesség az adóstársak között a zálogtárgyaknak lekötése folytán létesült, azon a kötelmi szabályon nem változtathat, mely szerint az egyetemlegesség megszüntével az adóstársak egymás ellen visszkeresettel élhetnek.

Egyedül afelől lehet jogi disputának helye, hogy a fizető adós D. E. és F. ellen visszkereseti jogát milyen mértékben gyakorolhatja?

Az a körülmény ugyanis, hogy D. a jelzálogilag biztositott 3000 koronát kifizette — az adóstársaknak a jelzálogtárgy értékére korlátolt felelősségére való tekintettel, — nem jogosithatja még fel arra, hogy adóstársaitól, E. és F.-től feltétlenül 1000—1000 koronának pro rata való megtérítését követelje.

A hitelező kielégitése után a lekötöttségből felszabadult adóstársak nem juthatnak rosszabb helyzetbe, mint hogyha a hitelező érvényesitette volna velük szemben a jelzálogjogilag biztositott követelést.

A konkluzió eszerint az, hogy D. követelhet megtérítést E. és F.-től, a visszkereseti igény azonban nem haladhatja meg a jelzálogtárgyak értékét.

E. és F. felelősségén nem változtat az a körülmény sem, hogy jogelődjüknek, B.-nek a veje külön okiratban a 3000 korona lefizetésére kötelezte magát.

Hiszen B. vejének a kötelezettség vállalása csupán a kötelem megerősitésére szolgált, a hitelező igényének biztositását célozta, azonban a dologi adósok helyzetén nem változtatott; azok ennek következtében az obligóból nem menekültek.

De még hogyha arra az álláspontra helyezkednénk is, hogy a dologi adóstársak között jogviszony nem keletkezett, mert a hitelező zálogjogával terhelt ingatlanokat önállóan és egymástól függetlenül vásárolták meg, még azon esetben is megállapitandó a fizető adósnak visszkereseti joga és a dologi adóstársak visszkereseti kötelezettsége a negotiorum gestio szabályai szerint.

A 3000 korona jelzálogi teher nem csupán D., hanem E. és F. ingatlanait is terhelte és igy kétségtelen, hogy D. fizetést E. és F. érdekében is teljesitett, mert a jelzálogtárgy értéke erejéig E. és F. a jelzálogteher fizetésére jogérvényesen kötelezhetők lettek volna.

Tehát E. és F.-t D.-vel szemben terhelő kötelem az alaptalan gazdagodás tényálladékából is fakad és D. joga a gazdagodás erejéig való visszatéritésre irányulhat.

Dr. Krausz Mór.

Az angol kisebb polgári bíróságok (County Courts) legujabb ügyforgalmi statisztikájából.

Az angol igazságügyi kormány éppen a napokban bocsátotta közre az 1846. évi törvény (98. 10. Vict. c. 95.) által szervezett s az 1904. évi törvény által némileg reformált *County Court*-oknak 1912. évi müködésére vonatkozó jelentéseit, melyek «County Court Returns» néven ismeretesek. Az angol jogi lapok most különböző szempontokból birálgatják és ismertetik ezeket az évről-évre bibá'lan pontossággal elkövetkező statisztikai kimutatásokat, kiemelve ezeknek a kisebb polgári peres ügyekben eljáró bíróságoknak, — melyeknek a High Court of Justice a felebbviteli forumuk, — bizonyos jelentékeny szervezeti hiányosságait s e tekintetben például a kitünően szerkesztett «The Law Journal» nem késik kijelenteni, hogy az angol kormány nem csekély hibát követett el azzal, hogy a mult ülésszakban a jelzett bíróságok hatásköri és organizáczionális reformjait tartalmazó törvényjavaslatot, a County Courts Bill-t, bizonyos taktikai szempontból egyelőre levette a napirendről. Legfőképpen az egyes kerületek (Circuits) területi reformálása mutatkozik égetően szükségesnek, — mert tudnunk kell, hogy a County Court-ok székhelyhez nem kötött, u. n. utazó-bíróságok, melyeknek mostani szervezetében, az évi statisztikák megdönthetlen bizonysága szerint, — a folyamatba tett és tárgyalás alá kerülő peres ügyek kerületenként rendkivül aránytalanul oszlanak meg, ugy hogy például mig a Northumberland Circuit birájának 1912-ben összesen 104 tárgyalása volt, addig ugyanannyi idő alatt a Sussex Circuit birájának 202, tehát majdnem mégegyszer annyi volt a tárgyalásai száma.

A most közzétett hivatalos statisztikai kimutatásokból megtudjuk, hogy a County Court-ok elé kerülő keresetek és tárgyalások száma lényegesen csökkent az előző évieknéhez képest. 1911-ben ugyanis 1.237,060 volt a beadott keresetek, panaszok száma, amely 1912-ben már 1.194,631-re csökkent (apadás 42,429).

A különböző kerületekben megtartott tárgyalások száma volt 1911-ben 822,624, mig 1912-ben 790,689 (az apadás 31,885). Ámbátor az is igaz, hogy a megelőző évtizedekben aránylag éppen nem volt ilyen kedvező a statisztikai eredmény, sőt ellenkezőleg, állandó és fokozatos volt az emelkedés, mig az 1911. évi összlétszámhoz eljutott. Az összehasonlitó statisztika adatai szerint ugyanis ugy áll a dolog, hogy negyven év előtt, 1872-ben összesen 900,775 keresetet adtak be az angol County-Court-okhoz, a mely szám tiz esztendő mulva, 1882-ben már jóval felülhaladta az egymilliót (1.021,226), ujabb tiz év alatt a keresetek, panaszok összes száma 1.068,693-ra ment fel, hogy aztán az ezutáni decennium alatt elérje az eddigi legnagyobb mennyiséget, — amennyiben 1902-ben 1.242,820 ilyen keresetet tüntet fel a könyörtelen statisztika. A legutolsó tiz éven belől aztán, amint láttuk, beállott a csökkenés, amit most a reform-sürgetők is örömmel konstatálnak.

Az 1904-ben életbelépett reform-törvény a County-Court-ok elé tartozó polgári perek tárgyának értékhatárát, — mint tudjuk 50 font sterlingről (1200 K) 100 fontra (2400 K) emelte fel. Mindjárt az életbeléptetés utáni első esztendőben az 50 font sterlingen felüli perek száma 3003-ra emelkedett, a következő években pedig 1912-ig e tekintetben a következő számadatokat tünteti fel az ismertetett statisztika, 1906-ban 2960, 1907-ben 2982, 1908-ban 3096, 1909-ben 2885, 1910-ben 2760, 1911-ben 2686 és 1912-ben 2693. Az angol jogi sajtó most, a szóban forgó ügyforgalmi kimutatások közzététele alkalmából érdekesen jellemző tünet gyanánt emeli ki azt a tényt, hogy mig 1904-ben, mikor a County Court-ok előtt inditott kisebb perek száma eddigelé a legnagyobb volt: a *csődök* száma feltünően és kivételesen nagy volt, addig 1912-ben, mikor tiz évre visszamenőleg a legkevesebb polgári per indult a nevezett bíróságok előtt, a csőd-ügyek statisztikája is szokatlanul alacsonyra szállott alá, amit annak a körülménynek tulajdonitanak s szerintünk is nagyon helytálló a következtetés, hogy a County Court-ok ügyforgalmának emelkedése vagy csökkenése szoros összefüggésben áll a polgárság anyagi helyzetének kedvezőbb vagy kedvezőtlenebb voltával.

Hogy a kisebb polgári perek substratumának értékhatáránál maradjunk, 1912-ből a következő nehány felemlitésre méltó adatot jegyezhetjük ide. A különböző County Court-ok elé 1.179,132 olyan keresetet nyujtottak be, melyekben a követelés nem haladta felül a 20 font sterlinget (880 K), a 20 fonton felüli, de 50 fontot meg nem haladó követelések száma 12,806, mig az 50—100 fontig terjedő értékü perek száma ugyanezen idő alatt 2337 volt. Az angol statisztikus természetesen, — hiszen nem azért angol, — még arra is fáradtságot vett magának, hogy valamennyi County Court-hoz 1912. év folyamán beadott összes kereseti követelések tárgyának értékét szépen összeszámitotta s igy sikerült is neki egy rengeteg summát: 3.524,858 font sterlinget kihozni, mely összeg a mi pénzértékünk szerint több mint nyolczvannégy és félmillió koronának felel meg.

Feljegyezzük még kimutatásaink befejezéséül, hogy a mult év folyamán a különböző County Court-ok által itélettel befejezett 790,689 ügyből 771-ben jury előtt folyt a tárgyalás. Tizenegy kerületben (circuit) háromnál nem terjedt többre a jury előtt tartott tárgyalások száma, mig Oldham és Boston kerületekben egész éven át egyetlen olyan ügy sem fordult elő, melyben jury mondotta volna ki a döntő verdiktet. Ha még aztán ideirom azt, hogy a fogházba utalt adósok száma az előző évi 7681-ről 5820-ra csökkent, — előtártam minden lényeges adatot.

Zsoldos Benő.

Nők a jogi pályán.

Dr. Szászy-Schwarz Gusztáv egy. tanárnak a minap egy nyilatkozatát olvastuk, mely szerint nevezett tanár ur feltétlen hive a nők jogi pályára való bocsátásának. Igen helyesen mondja, hogy ha a nőket a bölcsészeti és az orvosi fakultásra bebocsátották, nem látja megokoltnak, miért nem bocsáthatnók őket a jogi pályára is.

E tekintetben teljesen igazat kell neki adnunk. Ugy a bölcsészeti, mint az orvosi fakultás mivel sem kiván kevesebb észt vagy komolyságot, mint a jogi. Arra nézve már példákkal rendelkezünk, hogy a tudományos pályára lépett nők éppen ugy megállják helyüket, mint a férfiak. Nem is kell már a példák miatt a külföldre mennünk.

Mielőtt azonban a nőket a jogi pályára bocsátjuk, talán mégis gondoskodnunk kellene, hogy a nők capitis deminutiója, mely még több tekintetben fennáll, megszüntettessék s a nők a férfiakkal legalább is jogi vonatkozásokban egyenranguakká tétessenek.

Mert hogyan is festene például az, hogy a nőügyvéd az általa telekkönyvi használatra készitett okiratot tanuminőségben alá ne irhassa?! Ma már alig készitenének olyan törvényt vagy rendeletet, mely e tekintetben korlátozná a nőket. Ennek a tilalomnak semmi gyakorlati értéke nincsen, de nem volt a multban sem. Ha a polgári és büntetőügyekben tanuként alkalmazni lehet a nőt, lehet-e állitani azt, hogy a telekkönyvi ügyekre nincs meg a nőnek a kellő esze vagy komolysága? Semmi értelme sincs tehát annak, hogy ez a retrograd tilalom továbbra is fennálljon.

Nem helyeselhetjük továbbá a nőknek az esküdtszéki intézményből való kizárását sem. Ha már e tekintetben a férfiakkal való teljes egyenjoguságot nem is adnók meg a nőknek, mint minimális követelmény jelentkezik, hogy a nőket legalább azokban az esetekben tegyük esküdtképesekké, amikor az esküdtszék előtt nővádlott áll. Sok-sok ethikai momentum szól e mellett. Nem vonjuk ugyan kétségbe, hogy a férfi-esküdtszék is méltányolni tudja például a maga hibáján kivül bünbeesett magzatölő nő kétségbeesett helyzetét, de elvégre mégis csak elvitázhatatlan, hogy a nőesküdt más nézőpontból, más ethikai felfogásból birálja meg az ilyen büncselekményt. Semmi különöset nem látnánk abban, hogyha ilyen esetben 11 nőesküdt élén az esküdtek főnöknője mondaná ki a verdiktet.

Pollák Illés dr. mondotta minap egy intervjuban, hogy a vérből származott büncselekmények elbirálására nincsen illetékesebb biró a népnél. Nos hát ezt az axiomát nyugodtan variálhatjuk, ugy, hogy a nők által elkövetett büncselekmények elbirálására nincsen illetékesebb biró a nőnél.

Az esküdtszék küszöbön levő reformjánál talán nem ártana ezt a kérdést is komoly megfontolás tárgyává tenni. Az a körülmény, hogy e tekintetben talán elszigetelve állanánk a kulturállamok között, visszariasztó nem lehet, ellenkezőleg kétségtelennek kell tartanunk, hogy a példa ragadós lesz.

Ha már politikai tekintetekben fázunk attól, hogy a komoly munkával foglalkozó nők százezreinek megadjuk az őket méltán megillető választójogot (nem az el-választójogot, mert ez a joguk már régen megvan) legalább jogi vonatkozásokban tegyük őket egyenranguakká a férfiakkal.

A váltótörvény a szenvedő váltóképességet a férjes nőnek a 24-dik életéve betöltése előtt csak abban az esetben adja meg, ha önálló ipart üz. A nő férjhezmenetelével tudvalevőleg teljeskoruvá válik. Mint teljeskoru jogalany mindenrendü terhes szerződést köthet. Nem látszik tehát tulságosan megokoltnak, hogy teljeskorusága daczára 24-ik életéve betöltése előtt ne birjon szenvedő váltóképességgel, ha történetesen önálló ipart nem üz. Ez az álláspont épp oly kevéssé megokolt, mint eddigi jogunk szerint az, hogy a 24-ik életéve betöltése előtt megnősült ifju kiskoru marad. Mindezek már manapság elavult felfogások. (A MÁPTK. II. Tervezete az utóbbi állapoton már változtatni fog.)

Ezekben soroltuk fel azokat a capitis deminutiókat, melyek a nőkre nézve ma is fennállanak s amelyeket határozottan inkompatibiliseknek tartunk azzal, hogy a nőknek a jogi pályára való bocsátása után ezek továbbra is fennálljanak.

Mindezeken novelláris uton igen könnyen lehetne segiteni. Mit szólna vajjon az a külföldi állampolgár ahhoz, ha nálunk a nőből lehet ugyan ügyvéd, de az általa telekkönyvi használatra készitett okiratot ő maga nem tanuzhatja?! Kétségkivül azt mondaná, hogy ennek a rácziójáť megérteni semmiképpen sem tudja, aminthogy mi a nőknek a jogi pályára való bocsátása előtt sem tudjuk ezt megérteni.

(Csak mellesleg jegyezzük meg azt, hogy a technikai, sőt hittudományi pályáknak a nők előtt való megnyitásának sem volnánk ellenségei. Rev. Anna Shaw bebizonyithatta a feminista világkongresszuson, hogy még a hittudományi pálya sem tulmagas a nőnek.

Dr. Popper Manó.

Különfélék.

— **A magyar jogászgyülés,** mely október elejére Temesvár város területére terveztetett, elmaradt, ennyiben tehát negativ eseményről kell sajnosan beszámolnunk. Annál nagyobb örömmel töltenek el bennünket az *Országos birói és ügyészi egyesületnek*, valamint az *Országos ügyvédszövetség* küszöbön álló temesvári közgyülései.

Mindkét országos gyülés tanujelét adja annak, hogy e nagy erővel és szivós kitartással megszervezett intézmények mennyire gyökeret vertek az országban. A birák és ügyészek országos szervezete vidéki osztályai által máris sok sikert értek el az igazságügyi kormányoknál. Ha csak a fizetésrendezés kérdésének megoldását, a birói telepnek, a birói internátusnak létesitését emlitjük, mindezek oly rendkivüli eredmények, amelyekre méltán büszke lehet a birói és ügyészi kar.

Ami pedig az ügyvédszövetséget illeti, ennek megszervezésének eredménye, hogy ma már sokkal nagyobb megbecsülésben részesül biróságoknál és hatóságoknál az ügyvédi tevékenység, mint ennek előtte. Anyagi tekintetben is tulnyomóan az Országos ügyvédszövetség öntudatos fellépésének köszönhető az ügyvédi tevékenységnek az a megbecsülése, amely az alsóbiróságoknál országszerte tapasztalható.

Szivből üdvözöljük a Temesvárott az ország minden részéből összegyülekező kollegákat és kivánjuk munkáik kitünő sikerét.

Hogy az ügyvédjelöltek is ugyanazon időben tartják országos gyülésüket, ez — reméljük — nemcsak nem ünneprontó esemény, hanem ellenkezőleg, a fiatalság tanuságtétele az ügyvédi kar bajainak, küzdelmének megértése irányában.

— **A Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület** iménti ülése valóban minden tekintetben kiválót produkált. *Bernolák Nándor*, az igazságügyminisztérium kodifikáczionális bizottságába beosztott kir. táblai biró *báró Eötvös Józsefről irott* nagyobbszabásu előadásának egy részletét adta elő. Legközelebb ismertetjük *Bernolák* igazán értékes tanulmányát.

Ezt követte *Magyar István* kir. főügyészhelyettes előadása, mely összehasonlitó módon ismertette *Angyal Pál, Bernolák Nándor, Edvi Illés Károly és Finkey Ferencz* törvénytervezeteit az uj Btk. általános részéről.

Magyar István amellett, hogy kiemelte *Balogh Jenő* érdemeit a kodifikáczió körül, kritikai éllel végezte nehéz feladatát, a különböző jogi intézmények összehasonlitó ismertetését.

— **Továbbképző tanfolyamok.** A közoktatási miniszter által szervezett és jobbadán közigazgatási czélokat szolgáló tanfolyamok, valamint a polgári peres eljárás életbeléptetésének könnyitésére rendszeresitett kurzusokon kivül az Országos Birói és Ügyészi Egyesület és a Budapesti Ügyvédi Kör állandó jellegü tanfolyamokat fognak tartani a tél folyamán. Ezek a kurzusok egyáltalán nem kivánnak versenyezni a hivatalos tanfolyamokkal, nem is néhány hétre vannak tervezve, hanem évenként ismétlődni fognak és a berlini, frankfurti, hamburgi és más hasonló tanfolyamok mintájára megakarják ismertetni a hallgató-

kat a jogfejlődéssel, a gazdasági élettel és a jog segélytudományaival.

Az első ilyen tanfolyam folyó évi október hónapban kezdődik.

— **A «Kereskedelmi Jog»**, melyet néhai dr. Bender Béla, korán elhalt budapesti ügyvéd 1903 október havában alapitott és melyet Grecsák Károly curiai biró, mint főszerkesztő további közremüködésével dr. Kunz Ödön, egyetemi m.-tanár és dr. Szente Lajos, budapesti ügyvéd szerkesztenek, most ünnepli tiz éves fennállását.

A «Kereskedelmi Jog» ezen jubileumát egy ünnepi szám kiadásával üli meg, mely szám valóságos irodalmi eseményt képez. A magyar kereskedelmi jog életében és szakirodalmában számottevő legkiválóbb szakférfiak egy-egy czikk beküldésével rótták le elismerésüket a «Kereskedelmi Jog» iránt. Nagy Ferencz, a magyar jogászegylet elnöke, a polgári törvénykönyv és a kereskedelmi jogról, Beck Hugó a magánbiztositási társaságokról, Fodor Ármin az iparjogvédelmi törvényekről, Bubla Ferencz a II. T. kötelmi jogi részéről, Reichard Zsigmond a csődjog köréből, Schuszter Rudolf a vételi ügyletről, Szladits Károly a kereskedelmi üzlet örökléséről, Sichermann Bernát az el nem fogadható váltóról, Schreyer Jakab és dr. Szentirmay Ödön a csődön kivüli kényszeregyezségről, Papp József a választott bíróságról, Nitsche Győző a részvény jogköréből, Gallia Béla a vasuti fuvarozási jogról, Kőnig Vilmos, Meszlényi Arthur, Baumgarten Nándor, Almási Antal, Kohn Jakab, az uj Tervezet kereskedelmi jogi vonatkozásu tárgyairól, Bozóky Géza a korlátolt felelősségü társaságokról, Mártonffy Marczell a KT. 264. §-áról irtak tartalmas czikkeket.

A «Kereskedelmi Jog» ezen száma, mint valóságos antológia, a könyvárusi forgalomban is megjelent és Politzer Zs. és Fia czégnél, valamint a «Kereskedelmi Jog» kiadóhivatalában (V. ker., Visegrádi-utcza 14.) 2 K-ért kapható.

— **Főtárgyalás a haditörvényszékek előtt.** dr. Kraus Kálmán, budapesti kir. büntetőtörvényszéki biró, magy. kir. tart. honvéd százados-hadbiró, ezen czim alatt a hadbirósági «főtárgyalás» mozzanatát tárgyalja, kiragadva a törvény egészéből, mivel a főtárgyalás a bünvádi pernek az a szaka, amely az egész eljárásnak mintegy lelkét képezi s mert a gyakorlatban is az eljárásnak ez a nyilvánosság előtt lefolyó része az, amely leginkább ragadja meg a figyelmet és érdeklődést s alkalmas arra, hogy rajta keresztül nyujtassék bepillantás az eljárás szerves egészébe. Egyes főbb rendelkezések rövid általános ismertetése előzi meg a főtárgyalásra vonatkozó fejtegetéseket.

— **A dicsőszentmártoni kir. járásbiróság** f. évi január 17-én kelt kiküldő végzésével egy hivatalból foganatositandó végrehajtás iratait a kiküldöttnek kiadta, aki márczius 13-án az iratokat azzal terjesztette vissza, hogy a követelés kiegyenlitést nyert, végrehajtást szenvedő előadása szerint. Ez a valóságnak meg nem felelvén, május 2-án kérvényt intéztem nevezett járásbirósághoz az iratok kiadása iránt, melyre, miután az iratok a fegyelmi bíróságnál voltak, a járásbiróság ezen körülmény közlésével azon végzést hozta, hogy az iratok beérkezés után a végrehajtónak ki fognak adatni. Miután az iratok ennek daczára sem adattak ki a végrehajtónak, ujból kérelmeztem az iratok kiadását, mire a járásbiróság a kérelem teljesitését a szerv. novella 26. §-ára való hivatkozással megtagadta, mert végrehajtató a kiküldöttnél köteles jelentkezni, ki rövid uton veszi át az iratokat. Vagyis a január 17-én kiadott, hivatalból foganatositandó végrehajtás ma sincs foganatositva, sőt nem is lesz mindaddig, mig a végrehajtó urnál nem jelentkezem és ő az iratokat ki nem kéri. A szám 1913. V. 26.

— **Ágoston Péter,** nagyváradi jogakadémiai tanár, A nők helyzetéről a polg. törvénykönyvben, a Feministák egyesületében, a Pesti Lloyd társulatban levő helyiségben, f. hó 4.-én d. u. 6 órakor előadást tart.

— **Jogirodalom.** *Dr. Moravcsik Ernő* Emil egyetemi tanár és az elme- és idegkórtani klinika igazgatója 500 oldalra terjedő «*Elmekór és Gyógytan*» czimü kézikönyvet tett közzé. A kiváló professzor a jogászságnak is rendkivül használható munkát nyujt ezen 84 ábrával felszerelt munkájával.

A részvénybevonás (amortizáczió) és az élvezeti részvény. (Tanulmány a részvényjog köréből.) Ezen czim alatt *dr. Kuncz Ödön* egyetemi magántanár és igazságügyi miniszteri fogalmazó, aki az utóbbi időben számos részvényjogi dolgozatot tett közzé, ebben a müvében is nagyértékü tanulmányt dolgozott fel.

Az üzletátruházási jog köréből ugyszólván teljes határozatgyüjteményt közöl dr. *Bernhard Miksa,* budapesti ügyvéd. A határozatok legnagyobb része szerző müveiben előzőleg ugyan már fel van dolgozva, azonban egyben sem található olyan teljességben és oly rendszerben, mint szerző jelenlegi müvében. (Ráth Mór kiadása. Ára 5 korona.)

A bünsegély és társtettesség fogalmi elhatárolása czim alatt *dr. Irk Albert* az Erdélyrészi Jogi Közlönyben megjelent dolgozatát külön lenyomatban adta ki.

Dr. Királyfy Árpád, budapesti ügyvéd, «Archiv des öffentlichen Recht» idei évfolyamában két becses értekezést tett közzé, amelyek különlenyomatban jelentek meg. A két értekezés czime: 1. Die Relation zwischen des österreichischen und ungarischen Staatsbürgerschaft. 2. Animus emigrandi.

Harmad-, vagy negyedéves joghallgatót, vagy kezdő ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre. Német nyelv szükséges. Dr. Schreyer iroda, V., Perczel Mór-utcza 1. 14950

Fiatal ügyvéd nagyobb fővárosi irodában november hó 1-től délelőtti alkalmazást keres. Czim a kiadóhivatalban. 14952

Ügyvédi szakmába vágó bármily beadvány, szerződés, vagy egyéb irógépen elkészithető munkát, esetleg sokszorositást, otthon szerény igények mellett sürgősen és a legszebb kivitelben készitek el. Czimem: K. M. Budapest, VI., Hajós-utcza 15., II. em. 5. 14953

Gyakorlott ügyvédjelölt kerestetik Nagybecskerekre, Torontál vármegye székvárosába. Németül tudás okvetlenül megkivántatik; szerbül beszélők előnyben részesülnek. Ajánlkozók bizonyitványmásolatokkal felszerelt levélben, fizetési igényeik közlése mellett, forduljanak dr. Nagy Dezső ügyvédhez, Nagybecskerekre. 14954

Gyakorlott, juris doctor ügyvédjelölt, ki a német nyelvben is jártas, dr. Legény Sándor módosi ügyvéd irodájában azonnal alkalmazást nyerhet. Fizetés megegyezés szerint, a referencziák megjelölendők. 14955

Ügyvédi irnok, 12 évi gyakorlattal, német és román nyelvösmerettel, telekkönyvi praxissal, állást keres. Törvényszék vagy tábla székhelyéről jövő ajánlat előnyben részesül. Megkeresések «*Régi gyakorlat*» jeligére Blockner J. hirdetőjébe, Budapest, Semmelweis-utcza 4. küldendők. 14961

Német nyelvben jártas. teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet azonnali belépésre keres dr. Róna Ignácz ügyvéd, Temesvárott. Fizetés megállapodás szerint. 14933

Ügyvédjelöltet keresek, aki tárgyalni tud és a telekkönyvben jártas. Belépés lehetőleg október 1-én. Ajánlatokban az eddigi irodai müködés és a fizetési igény megemlitendő. Dr. Jaksits Zsarko ügyvéd, Nagykikinda. 14944

Német nyelvben jártas doctor juris ügyvédjelölt alkalmazást nyerhet dr. Vargha Gábor és dr. Németh Ernő ügyvédek irodájában, Szentgotthárdon. Fizetés megállapodás szerint, belépés bármikor. Ajánlatok eddigi müködés megjelölésével közvetlenül Szentgotthárdra intézendők. 14948

A második tervezet néhány örökjogi reformjának birálata.

Az utóöröklés. A hagyatéki hitelezők jogi helyzete. — A végrendeleti végrehajtó.

Irta: **Dr. Teller Miksa** ügyvéd.

Kiadja: a Franklin-Társulat Budapest IV., Egyetem-utcza 4. sz. — Ára 1 K 20 fil.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

könyvtára

Negyvennyolczadik évfolyam. 41. szám. Budapest, 1913 október 10.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ⋆ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Tarnai János* curiai tanácselnök: Angol dolgok. — *Dr. Nitsche Győző* kir. táblai biró: Társaság. Észrevételek a polgári törvénykönyv tervezetének XIII. czim második fejezetéhez. — *Alföldy Ede*, a nagybecskereki kir. törvényszék elnöke: Lapozgatása magyar polgári törvénykönyv tervezetének II. szövegében. — *Dr. Liebmann Ernő* budapesti ügyvéd: A Tervezet és az erkölcstelen szerződések. — *Dr. Medgyesi László* szatmári ügyvéd: A II. Tervezet 954. §-ához. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Angol dolgok.

I. Az angol esküdtszék fogyatékai.

Folyó év február 12-én egy egész ülésnapon át tárgyalt ügyben a biró kénytelen volt a juryt elbocsátani, mert az egyik esküdt megbetegedett és nem vehetett részt a további eljárásban. A pert a következő napra kellett halasztani és elülről kellett tárgyalni, mert *az angol eljárás nem ismeri a pótesküdti intézményt.* Az elnöklő biró sajnálatát fejezte ki az esküdteknek, hogy hiába kellett fáradniok; reményli, hogy Anglia végre-valahára meghonositja a más államokban divó pótesküdti rendszert. A maihoz hasonló eset — ugymond — már sulyosabb alakban is előfordult; volt eset, hogy több napig tartott tárgyalást kellett ily okból megismételni.

A szóban levő esetről az angol jogban a következő szabályok állanak fenn:*

A jury a verdictum meghozatala előtt, ha a bizonyitás már megkezdődött, csak akkor bocsátható el (discharge), ha ez «szükséges». A szükség fenforgását az elnöklő biró felebbezhetetlen diszkréczionális intézkedéssel állapitja meg és a jogtudósok tulnyomó nézete szerint még ma is csak Blackstone (Commentaries, IV. könyv, 27. fejezet) azon általános tétele szolgál irányadóul, hogy a szükségnek nyilvánvalónak (evident) kell lennie. Ily szükséget állapitott meg a köruton levő itélőbiró, midőn a jury déltől reggelig nem tudott a bünösség megállapitásához szükséges egyhangu elhatározásra jutni, másnap pedig egy másik városban volt esküdtszéki tárgyalás. Ha a verdictum meghozatala előtt valamelyik esküdt megbetegszik, vagy meghal, a megmaradt tizenegyet el kell bocsátani. Ily esetben több módja van az ügy további ellátásának. Lehet (a felek beleegyezésével) a hiányzó tagot uj esküdttel pótolni, lehet uj esküdtszéket alakitani, lehet végre az ügyet a következő ülésszakra áttenni. *De mindezen esetekben elülről kell tárgyalni a pert;* a vádlott még puszta kiegészités esetén is valamennyi esküdttel szemben élhet visszavetési jogával; a bizonyitás teljesen ismétlendő s még azokat a feljegyzéseket sem szabad ismertetni, melyeket a biró az előbbi tanuk vallomásáról magának készíteni szokott (alakszerü jegyzőkönyv azokról nem vétetik fel).**

A jury elbocsátásának van helye akkor is, ha egy vagy több esküdt hivatali büntettbe (misconduct) esett, pl. megvesztegetés vagy concussio bizonyul reá. Okul szolgálhat a jury elbocsátására az is, ha az esküdt engedelem nélkül elhagyja a tárgyaló termet, vagy ha kiderül, hogy oly esküdt idéztetett meg, ki a lajstromba felvéve nincs. A vádlott beleegyezésével el lehet bocsátani a juryt akkor is, ha előre nem látott védelmi szempontok érvényesitése czéljából szükséges. Végre elbocsátható a jury akkor is, ha valamely fontos tanu megbetegedett, vagy vétlenül, avagy collusióból nem jelent meg. A vádlóval szemben azonban szigorubban kezelik e szabályt és nem napolják el a tárgyalást pusztán azért, mert egy ujabb tárgyaláson esetleg további bizonyitékokat állithat elő.

Látni való, hogy egy aránylag könnyen orvosolható fogyatkozásban is mily csökönyösen ragaszkodik az angol törvényhozás a hagyományos rendhez. A szabály alapját azonban egy másik szabály hiányosságában kell keresni: abban az alapvető intézkedésben, hogy ha visszavetés vagy meg nem jelenés folytán a 12-es szám megfogy, a bíróság uj esküdtszéki lajstromot tartozik készittetni.* Érthető, hogy ez a rendszer ma már nem elégit ki senkit. A fentebb emlitett bosszantó eset alkalmából Sir Harry *Poland,* igen tekintélyes londoni ügyvéd, ki már 1851 óta tagja a testületnek s kinek büntetőügyekben nagy tapasztalata és tekintélye van, levelet irt a Timesnek, melyet a lap 1913 február 23-iki száma közöl s melyben a következő érdekes dolgok adatnak elő:

A legfelső bíróság egyik tisztviselője, T. W. Erle, 1882-ben kiadott munkájában («A jurytörvények és javitásuk») a következőket mondja: Németországban nem feledkeztek meg és intézkedtek is arról az esetről, midőn az eljárás folyamán az esküdt a további szolgálatra alkalmatlanná válik. Számfeletti esküdtek vesznek részt a tárgyalásban, kik ugyanazon jogokkal vannak felruházva, mint a rendes esküdtek. Látnak és hallanak mindent, ami történik és teljesen képesitvék arra, hogy szükség esetén az esküdtszéket kiegészitsék. De nálunk, hol az idő drágább és a hatalom kevésbé nyomasztó, nem igen állanának reá arra, hogy több esküdt vétessék fel a lajstromba, mint a hányra rendes körülmények között szükség lesz.

Erle mégis elismeri, hogy a német rendszer elfogadása Angliában «gyakorlati nehézségbe» ütközik. Poland erészt egyetért vele, de azt hiszi, hogy a dolgon másképpen is lehetne segiteni, mint a német rendszer meghonositásával. Azt javasolja, hogy ha akár polgári, akár büntetőperben a hosszu tárgyalás folyamán valamelyik esküdt szolgálatra képtelenné válik, a fenmaradó 11 esküdt hozhasson érvényes verdictumot.

Erle törvénytervezetet is készitett a jurytörvények módositásáról. E dolgozat egyik szakasza igy szól:

«Ha a polgári vagy büntető eljárás folyamában egy vagy több esküdt meghal, megbetegszik, vagy meg nem jelenik, az elnöklő birónak az eset körülményei szerint (if he shall think fit) joga van — a felségsértés, hütlenség (treason-felony) és gyilkosság eseteinek kivételével — elrendelni, hogy az eljárás a csökkent számu esküdtekkel folytattassék, ha e szám tiznél nem kisebb. Ily esetben a fenmaradt esküdtek érvényes (sufficient) verdictumot mondhatnak».

Poland magáévá teszi Erle eszméjét, de azzal a módositással, hogy csak *egy* esküdt kiválása esetén legyen helye a kivételes eljárásnak (mivel több esküdt akadályoztatása nagy ritkaság). A vád sulyosságára Poland nem volna tekintettel. A tizenkettes számnak — ugymond — nincs különös jelentősége és a 11 es-

* *Archbold's* Pleading, Evidence and Practice in Criminal Cases, 24. kiad., 1912, 236. l.

** Stephen-Mühry, Handbuch des englischen Strafrechts und Strafverfahrens. 1843. 599. l.

* *Stephen-Mühry*, i. m. 497. l.

küdt egyhangu határozata teljesen megnyugtató. A mai állapot tarthatatlan. Csak kedvező véletlen volt, hogy a Tichborne-perben a jury mindvégig a helyén maradt. Polgári ügyekben Poland az esküdtek számát általában leszállitaná tizre, amint ez már régebben javasolva is volt.

A kormány 1873-ban javaslatot terjesztett a parlament elé az esküdtszéki intézmény reformjáról, a következő évben pedig Lopes képviselő tett hasonló inditványt. Sikertelenül. Nem volna-e ideje, kérdi Poland, az ugynevezett *nőjuryt* (jury of matrons, jury-woman) kiküszöbölni? A furcsa intézmény a következő:

Ha nőt halálra itélnek, meg kell kérdezni tőle, tud-e okot felhozni, amiért az itélet végrehajtását fel kell függeszteni. Ha azt állitja, hogy viselős, vagy ha a bíróság ekkor vagy később a terhesség jeleit véli rajta észrevehetni, egy azonnal megalakitandó női jury verdictummal dönt e kérdésben. Igenlő határozat esetében a végrehajtást «ex necessitate legis» a lebetegedés utánra vagy azon időpontra halasztják, mikor a természet rendje szerint szülés már nem következhetik be. Ilyenkor többnyire kegyelmet adnak az elitéltnek.

Történetileg ugy magyarázható meg az intézmény, hogy az angol jog a szakértők intézményét voltaképpen nem ismeri. Amit mi igy nevezünk, az Angliában csak tanuk általi bizonyitás. Ott még a kontinensen járatos müszó (expert) is ismeretlen. A szakértő tanu vallomásának neve: opinion evidence (véleménybizonyiték).* Ha az itélethez külön ismeretekre van szükség, az angolok special-juryt alkalmaznak s minthogy az esetek tulnyomó többségében az ipari és kereskedelmi élet kérdései forognak szóban, Angliában természetesen mindenütt bőven találni embereket, kik e téren kellő jártassággal birnak. Más, különösen az orvosi szakba vágó kérdésekben, a tárgyhoz értő tanukat hallgatnak meg, de általános a panasz, hogy az angol biró nem nagyon válogatós e tanuk kiszemelésében s hogy nemcsak orvosokat, hanem tanulókat, betegápolókat, sőt kuruzslókat is elfogadtak már. E sajátszerü felfogás vezethetett erre a női special-juryre. Még szülésznőnek sem kell lenni közöttük és annyira nem «szakértők», hogy kérelmükre orvosszakértőt bocsátanak rendelkezésükre. Ez a jury mondott hajdan verdictumot a «de inspectione ventris» nevü, ma már obsolet örökösödési perekben és mond ma is a fentjelzett büntetőjogi kérdésben.

Itélkezése már régen kihivta a kritikát. Igy megtörtént 1847-ben, hogy a Central Criminal Court gyilkosság miatt halálra itélte Hunt Anna Máriát. Megalakitották a matrónák esküdtszékét annak megállapitása végett, hogy az elitélt teherben van-e. Megvizsgálás és kihallgatás után a hölgy-jury egyhangu nemmel válaszolt és az elitéltet a halálbüntetés végrehajtása végett beszállitották a Newgate-börtönbe. Az ottani orvos azonban csakhamar jelentette, hogy a nő viselős, azt a salamoni véleményt füzvén hozzá, hogy a kérdés csak nehány hónap mulva lesz biztosan tisztázható. Az itélet végrehajtását felfüggesztették és ime — rövid idő mulva lebetegedett a delinquens.

A Polandtól szóba hozott ügyből a Times, a levél közzétételével egyidejüleg, vezérczikket irt, melynek tartalmát, mint a juryről jelenleg fennálló vélemény egyik tanujelét, jónak látjuk ismertetni. Először is azon reményének ad kifejezést, hogy a lord Mersey elnöklete alatt müködő parlamenti bizottság, melynek jelentése már közelebb várható, kiterjeszti figyelmét az esküdtszék reformjára is. Ami e téren 1870-ben történt, csak foldozás; az ebbeli törvényhozást nem érintették a kor haladottabb eszméi. Az esküdtszékről Angliában ma már nem szólnak azon a magasztaló hangon, mely hajdanában divott. Tudvalevő dolog, hogy a felperes, ha ügye kétséges és választása van a rendes és az esküdtbíróság között, az utóbbi elé szereti vinni perét. Valaha az a közmondás járta: «ha nincs igazad, szidd a felperes ügyvédét»; ma igy lehetne szólni: ha nincs igazad, kérj esküdtszéket». A jury előtt sikerrel lehet használni oly érvelést, amelyet a rendes biró lényegtelennek tartana vagy visszautasitana. Lehet ott hatni előitéletekkel, izgató szólamokkal, az emberi gyengék felköltésével. A jury tagjai esetleg oly emberek, kik nem képesek az apró tények tömegében a jogilag lényeges pontokat felismerni, akiket kifáraszt a vita, melynek döntő kérdéseit csak tökéletlenül értik meg. Az alaptalanul perlekedők tudván, hogy a rendes biró a dolog lényegét nézi, számitanak a jury sajátszerü észjárására, A nagy lord Erskine, ha élne, ma nem az «esküdtszék» jelszót irná czimerére, hanem azt, hogy «biró». Megállapitja a czikk a special-jury szinvonalának sülyedését is s ugy vélekedik, hogy az esetek igen nagy számában még a közepes biró is helyesebben fog itélni, mint az oly testület, melynek alakitásánál nem ügyelnek arra, hogy tagjai képesek-e bonyodalmasabb ténykérdéseket átgondolni. Oly viták eldöntésére, melyekhez tanulmány és tartós figyelem szükséges, még a sorsjáték is alkalmasabb, mint az ilyen bíróság. Igaz, vannak perek, amelyek eldöntésénél szükséges vagy czélszerü a közönséges ember gondolkodását ismerni, mert ennek az életszabálya irányozza a jogot. Más esetekben jó, ha az esküdtek, kiket a közvélemény képviselőinek szoktunk tekinteni, magukra veszik a döntésért való felelősséget. Azért helyesen utaltatnak a jury elé a csalási perek és azok, amelyekben a személyi becsület van szóban. De oly ügyekben, amelyek vitás tények megitélésén fordulnak meg, nem lehet kétséges, hogy melyik az alkalmasabb bíróság. Az esküdtszék értékéről való közvélekedés jele, hogy házassági perekben ma már ritkán veszik igénybe, pedig azt hinné az ember, hogy ott nagyon helyén van. Az országos bizottság ily ügyekre nézve javasolja is az intézmény megszüntetését. Meghiusultak azon törekvések is, hogy a járásbirósági eljárásba bevétessék. Németés Francziaországban valaha — politikai okokból — rajongtak a juryért; ma nagyon lelohadt ez a lelkesedés. Polgári ügyekben nem is hozták be a kontinensen, de büntetőügyekben is heves, ellenszenves kritika tárgya lett. A Times azzal zárja be czikkét, hogy természetes, ha a közvélemény végre is többre becsüli a tanult jogászt, mint az amateurt.*

II. Lehet-e nő ügyvéd?

Gwynett Marjorie Bebb kisasszony, aki jogi tanulmányait Londonban és Oxfordban végezte, birósági döntés elé vitte azt a kérdést, hogy a fennálló angol törvények szerint joga van-e neki solicitornak lenni, illetőleg az ebbeli vizsgálatra jelentkezni. Az utóbbi kérelmét ugyanis az Incorporated Law Society megtagadta és ezzel elzárta a jelöltet a solicitor-hivatástól. Most már perbe vonta a társulatot a londoni High Court kanczelláriai osztálya előtt, kérvén, hogy a Law Society kötelezlessék őt vizsgára bocsátani, esetleg mondassék ki, hogy a Law Society nem volt jogositva őt a vizsgától elzárni.

A solicitori képesitésről az 1843. évi Solicitors Act és több azóta kelt kiegészitő törvény intézkedik. Az elsőnek 2. szakasza azt rendeli, hogy mint attorney vagy solicitor csak oly *személy* müködhetik, ki erre törvényszerü minősitést nyert és a Law Society azon bizonyitványa alapján, hogy a vizsgát letette, a lajstromba van bevezetve. Ezt a jegyzéket (Roll of Solicitors) ugyancsak a Law Society vezeti. Az idézett törvény 3. szakasza szerint a jelöltnek valamely solicitor mellett teljesitett gyakorlatot is ki kell mutatnia. Ez a gyakorlat öt év, akadémiai fokot nyert személyeknél három év. Az utóbbi körülmény — igy szólt ügyvéde — felperesnek nem okozott volna nehézséget, mert van akárhány solicitor, aki segédnek befogadja. Az eljárás folyamán tanuként kihallgatott Wright solicitor ki is jelentette, hogy erre kész.

Felperes ügyvéde azon álláspontón van, hogy a törvényben használt *személy* kifejezés alatt a nők is értendők. Ha ez, ugymond, nem igy volna, akkor a törvényszabta minősités nélkül solicitorként ügyködő nő nem is követhetne el széksértést. Az érvelés megértéséhez tudnunk kell, hogy a solicitor nem csupán peres ügyekben szerepel, hanem perenkivüli hivatalos teendői is vannak (vagyonkezelő, jogtanácsos stb.) és hogy széksértést (Contempt of Court) birságon kivül is el lehet követni oly cselekményekkel, melyek a bíróság vagy a jogszolgáltatás tekintélyét sértik.

Hogy ez az érvelés megáll, azt — a felperesi képviselő szerint — tanusitja az 1843-iki törvénynek 48. (u. n. interpretationalis) szakasza, mely világosan kimondja, hogy a törvényben himnemben használt szó a nőkre is értendő és hogy a *személy* kifejezés

* *Bert-Marquardsen*, Grundzüge des engl. Beweisrechts, 1851, 333. s köv. ll. — *Archbold's* Pleading, Evidence and Practice in Criminal Cases, 24. kiad., 1910, 242. l.

* A Times czikkét, azonban a megelőző nyomatékos felszólalás nélkül, részben ismertette már dr. Ferenczy Árpád a Budapesti Hirlap 1913. évi 71. számában.

mindennemü, akár természeti, akár jogi személyekre kiterjed, hacsak a tárgy, vagy az illető szöveg értelme ezt fogalmilag ki nem zárja. A törvény e kijelentését az idézett 2. szakaszra alkalmazva, ugymond, nem lehet kétség, hogy a nőknek a solicitori testületbe való befogadása törvényes akadályba nem ütközik.

Ami a vizsgálatot illeti, arra nézve jelenleg egy 1877-ben kelt törvény van hatályban, amely a képesitést egyedül az erkölcsi alkalmatosságtól és a gyakorlati készültségtől teszi függővé.

Ez a törvény immár ugy rendelkezik, hogy akinek a Law Society vizsgálati végbizonyitványt adott, a Master of the Rolls-hoz fordulhat a solicitorok lajstromába való felvétel végett s a kérelem meg nem tagadható, hacsak oly körülmények nem nyernek bizonyitást, melyek a megtagadást más okokból indokolttá teszik. Ha tehát a Law Society Bebb kisasszonyt vizsgára bocsátja és képesiti, a Master of the Rolls igen kényes helyzetbe juthatna : a képesitett nőt esetleg még sem jegyeztethetné be, mert nő. Ezt a visszásságot megelőzendő, hozta a társulat a vizsgára bocsátást megtagadó döntést, a felperesi ügyvéd nézete szerint is tapintatosan, de czélszerüségi, nem jogi szempontból.

Azonban — igy folytatja a kereset képviselője — az angol törvények nem ismerik a nő teljes diszkvalifikációját. Nő nem lehet közhivatalnok, de az attorney vagy a solicitor nem is köztisztség, hanem magánhivatás. Az 1843-iki törvény 35. szakasza széksértés miatt bünteti azon *személyt,* ki a törvényes feltételek teljesitése nélkül mint solicitor ügyködik. Ha az interpretationális szakasz más értelemben magyaráztatnék, mint ahogy felperes teszi (hogy ugyanis a masculinum a femininumot is jelenti), akkor — mint már emlitve volt — a törvénytelenül ügyködő, tehát széksértő nőt nem is lehetne büntetni. Akinek a törvény megengedi, hogy előkészitő gyakorlatot folytasson, nem lehet elzárva attól, hogy az állást betöltse. A Common Law szerint a nő nem volt eltiltva az ügyvédségtől és felperes képviselője idéz egy régi esetet, amelyben egy nő egy másik nőnek adott perbeli megbizást. A nő az ügyvédség folytatásában is csak azon korlátozásoknak van alávetve, amelyeket a magánjog a férjezett nőkre nézve valamely életpálya folytatása tekintetében felállit.

Az alperes Law Society képviselője előadja, hogy a társulatnak közhatósági jellege van, eljárásáért felelős az összes bejegyzett solicitoroknak, kiknek érdekében müködik. Mikor a felperes és még három hölgy folyamodott, a társulat azon nézeten volt, hogy nem fogadhatja el őket a bíróság véleményének ismerete nélkül. A tételes törvények előtti időszakból nincs kimutatva eset, hogy nő mint attorney vagy mint solicitor ügyködött volna. A félnek azon joga, hogy személyes megjelenés helyett ügyvéddel képviseltesse magát a bíróság előtt, csak lassu fejlődés eredménye, aminthogy az attorney eredeti neve «responsalis» volt. Az 1843-iki törvény mindenképp ellene szól a keresetnek. A törvény azon történeti alapon készült, hogy férfiak és csakis férfiak ügyködhetnek mint solicitorok. Általános magyarázati szabályként igaz, hogy a himnemü szó alatt a nők is értetnek ; de ez az értelmezés a jelen esetre nem talál, mert az ujabb szabályozás idején nem volt szokás, hogy a nők solicitorként ügyködnek. Egy 1909-ben kelt döntés azért tagadta meg a nőktől a képviselőválasztás jogát, mert nincs régi gyakorlat, mely szerint a nők ily választásoknál szavaztak volna. Az 1843-iki törvény 35. szakaszáról ugyanez áll, hogy t. i. a törvényhozás egyáltalában nem gondolt solicitorként ügyködő nőkre. A szokástól annyira eltérni csak törvény utján lehet. A Common Law nem ruházta fel a nőket közjogokkal ; ezzel szemben tehát felperes tartozott volna ellenkező tartalmu jogszabályt kimutatni.

A felperesi képviselő ujabb felszólalása után a biró meghozta *itéletét,* mellyel a keresetet elutasitotta. A Common Law szerint — ugymond — a nő nem viselhet közhivatalt ; erre nézve a biró a Queens Bench-osztálynak egy 1889-ben kelt itéletére hivatkozik. Az volt mondva jelen perben, hogy a solicitor nem visel közhivatalt ; de nem vél tévedni, ha azon nézetének ad kifejezést, hogy a gyakorló solicitor bizonyos közfunkcziót is végez. A bírónak egészen határozott véleménye van a nők helyzetéről az ujabb törvényhozásban ; azt tartja, hogy nemüknél fogva ki vannak zárva a solicitori állásból. Ami az interpretationalis szakaszt illeti, az csak arra való volt, hogy a törvény tömörebben legyen megszerkeszthető, a későbbi Interpretation Act ugyanezen tekintet alá esik. Ezekből nem lehet arra következtetni, hogy a törvényhozás ily forradalmat akart létesiteni a jogrendben, aminthogy az e tárgyra vonatkozó törvények egyike sem mutat arra, hogy a Common Law megváltoztatása volt czélbavéve. A kizárás tehát ma is fennáll.

A Law Society képviselője kijelentette, hogy a társulat, mint köztestület, a költségekre nézve nem terjeszt elő kérelmet. Felperes képviselője ezt megköszöni.

III. Miért van tekintélye az angol birónak?

A londoni Union Society 1913 május 30-án tartott évi bankettjén több kiváló jogász (biró és ügyvéd) vett részt. P. Ogden *Lawrence,* az ügyvédi tanács (Bar Council) elnöke, az angol biróságot köszöntötte fel, mondván, hogy az kimagasló helyet foglal el a czivilizált világban és minden más ország birói intézményeinek mintaképe. Részben annak köszöni ezt, hogy az ügyvédség javából kerül ki, holott más államokban a birói állás zárt hivatás. Angliában a birákat azok köréből választják ki, akik ügyvédi nevelésen és gyakorlaton mentek keresztül, a birói méltóságra jutva tehát érzéket visznek magukkal az iránt, amit a perekben vitatnak előttük.

Lord Justice *Vanghan* köszönte meg a megtiszteltetést. Lawrence ur — ugymond — annak tulajdonitotta az angol birák jó tulajdonságait, hogy az ügyvédségből kerülnek ki. Ebben egyetért vele; azonban azt hiszi, hogy egy kissé messzebb kell mennünk, ha kutatjuk, mi vivta ki hosszu idők folyamán az angol birónak azt a helyet, melyet világszerte elfoglal. Ennek oka, azt hiszi, az, hogy az angol nép szereti az igazságot. Az angol biró oly környezetben él, amely bátoritja az igazságra. Alkatánál fogva igazságos, mert azon óriás előnyben van, hogy a környezete viszi bele az igazságba. Szólott azután a békebirák országszerte fényes ügyködéséről; ezek a helyi birák azzal az igazságérzettel járnak el, melyet az angol nép igazságszeretete lehel beléjük. Méltán lehet őket magasztalni. Sokszor hallott olyan megjegyzést, mintha az angol nép jogszeretete hanyatlóban volna. Szóló optimista, nem hiszi ezt. Azt is hallotta, hogy a polgárok kezdik kedvelni a nem nyilvános jogszolgáltatást, melyben okadatolásra nem kötelezett, tehát a hatályos birálat alól menekülő emberek osztanak igazságot. Nem hiszi, hogy Anglia népe ilyesmit kiván; nyilvános, a nép előtt szolgáltatott justitiát akar az, legfőképp pedig oly justitiát, melyet a kritikának alávetett birák osztanak. Ezidőszerint azt is emlegetik, hogy a birák nem dolgoznak eleget. Nem akar arról vitatkozni, hogy ez igy van-e vagy nem, de annyit mondhat, hogy a birónak módjában kell lenni megfontolni itéletét. A kötelességét ismerő biró követelni is fogja, hogy legyen ideje kötelességét teljesiteni és a legsulyosabb kritika sem fogja reá birni, hogy annyi időt ne forditson a döntésre, amennyire szüksége van. Elismeri, hogy az ügyvédség kiváló segitségére van a biráknak. A tárgyalásokon nem hallani tisztességtelen érveléseket, az ügyvédek hangja pedig mutatja, hogy kötelességül érzik az ügy tisztes, becsületes képviseletét.

Ezután *Scully* járásbiró szólalt fel, az ügyvédségre üritvén poharát. A járásbiróságnak — ugymond — csak ritkán van dolga ügyvédekkel, de valahányszor megjelennek, ez mindig az ügy könnyebb ellátását eredményezi. Jövőre ugylátszik fontosabb ügyek fognak a járásbiróságok előtt tárgyaltatni s igy gyakrabban fognak ügyvédek megjelenni. De ez annál szükségesebbé teszi, hogy a szegény és a gazdag ember perbeli egyenlőtlenségének eltüntetéséről történjék gondoskodás. A járásbiróság főképpen a szegények birósága, reményli tehát, hogy kellő körültekintéssel lehetséges lesz módot találni arra, hogy a szegény ember ügyei sem nélkülözzék a szakértő jogtanácsot. Hallja, hogy a kérdés az ügyvédi tanács előtt van és hogy ott rokonszenves fogadtatással találkozott. Bizik benne, hogy az ügyvédség nem fogja reménytelen utópiaként visszautasitani az eszmét. Ha az a czélunk, hogy az igazságszolgáltatás a szegények közelébe hozassék, akkor gondoskodni kell, hogy dijazás vagy legalább névleges dijazás ellenében megbizható tanácsosok segélye álljon ama szegények rendelkezésére, akikből a járásbiróságok előtt perlekedőknek tulnyomó többsége áll. Hiszi, hogy a vállalkozásnak sikere lesz, de egyuttal le kellene szállitani a kincstári illetékeket is. Képtelenségnek tartja, hogy a justitia jövedelmi forrása legyen az államnak, holott az elsőrendü állami szükséglet, éppolyan, mint a közut, a rendőrség és hasonló intézmények.

Az ügyvédség nevében Lord *Halsbury* mondott köszönetet,

aki előadja, hogy 63 évig volt ügyvéd és még most is annak tekinti magát. Az ügyvéd olyan ember, aki kötelességszerüen mindig nyiltan és bátran beszél. Nem emlékszik esetre, hogy ügyvéd másként viselkedett volna, mint kötelessége és legjobb tehetsége szerint, egyedül feladatát tartván szem előtt, minden más tekintet félretételével. Csak biró tudhatja, mily hasznára van neki, ha független ügyvédség müködik előtte, mely érett megfontolás után terjeszti elő a fontosabb kérdésekben felmerülő érveket. Tudja, hogy voltak türelmetlen birák is, kik szerették mutatni nagy készenlétüket és az ügy kellő meghallgatása előtt alkották meg véleményüket. Pedig néha bizony nem szabad sajnálni az időt az igazság megfontolására. Az egész tényállás meghallgatása előtt nem lehet igaz itéletet alkotni és ha a biró helyén kivül félbeszakitja a beszédet, néha nemcsak az ügyvéd veszíti el a fonalat, de a biró is oly nézetet alkot magának, melyet türelmes kihallgatás mellett talán nem fogadott volna el.

IV. Az amerikai jogszolgáltatás.

A Times f. é. szeptember 5-iki számában ezeket irja :

Amerikában nincs gondoskodás arról, hogy kormányzatának vezető emberei, ha hivatalos állásukat elhagyják, az állam érdekében hasznosithassák tehetségüket. Egészen az illető egyéntől függ, mivel foglalkozzék azontul vagy hogy egyáltalában akar-e valamivel foglalkozni. Roosevelt megmaradt a politika mellett és ujságiró lett. Taft visszavonult a közélet zajától és jogtanár lett a Yale-egyetemen. Folyó évi szeptember 3-án beszédet mondott Montrealban, az ügyvédi egyesület (Bar Association) gyülésén, melyben körvonalozta jövendő tevékenységének irányát. Miként Roosevelt, ő sem szándékozik tudós félrevonultságban tölteni életét, napi kérdésekben is kivánja hallatni tanácsát. Különösen hivatott lesz tekintéllyel hozzászólani a jogszolgáltatás szervezéséhez és kezeléséhez. Maga is biró volt, még pedig a legképzettebbek és legerősebbek közül való, mielőtt Mac Kinley elnök a Phillipini-szigetek kormányzójává nevezte ki; mint elnök pedig nem egy Üzenetében kimutatta, hogy szakadatlanul foglalkozik a peres eljárás, a jogi módszerek és a szervezet kérdéseivel. Kereken kijelentette, hogy az Egyesült-Államokban a büntető igazságszolgáltatás «czivilizációnk szégyenfoltja»; de sohasem szólott erősebben, mint multkori beszédében az amerikai birósági szervezet fogyatékairól, sohasem állott határozottabban a reformerek pártjára. A mult évi elnökválasztás alkalmával Roosevelt azt javasolta, hogy népszavazás (referendum) utján meglehessen semmisiteni (recall) az állami biróságok alkotmányjogi tartalmu döntéseit, sőt hogy bizonyos körülmények között magukat a birákat is «visszahivni» lehessen. Akkoriban senkisem ellenezte ezt a tervet lelkesebben és erélyesebben, mint Taft, és most emlitett beszédében implicite fentartotta ellenzését, midőn nyiltan rosszalta a biráknak Amerikában divó választási rendszerét, sikra szállván a birák élethossziglanos kinevezésének angol rendszere mellett.

Ez a tekintélyes vélemény csak erősiteni fogja azon aggodalmakat, melyeket sok amerikai polgár táplál a biróságok hiányosságáról és a létalapjukat képező rendszerről. A Times szerint vastag hizelgés volna, ha e biróságok szinvonalát csak távolról is az angolokéhoz hasonlitaná. Négy államban a törvényhozás nevezi ki, hétben a kormányzó, valamennyi többiben a nép választja őket. A kirendelés csak rövid időre szól, fizetésük pedig olyan, hogy azt Taft elégtelennek, sőt megalázónak jellemzi. E három körülményt (a politikai befolyást, a rövid hivataloskodást és a gyatra fizetést) összegezve, Bryce azt irja «Az amerikai köztársaság» czimü müvében: «Nem csodálkozhatik senki, hogy sok amerikai államban a birák gyarló tehetségü, csekély képzettségü emberek, kik alatta, gyakran mélyen alatta állanak az előttük müködő ügyvédek jobbjainak». Bryce jóindulatu és elnéző megitélője az amerikai intézményeknek. De nem lépte volna tul a kritika határait, ha tovább megy és kimondja, hogy az állami biróságok, azok becsületessége, részrehajlatlansága, nemkülönben szakbeli képessége iránt létező és folyton növekvő bizalomhiány a mai Amerikában észlelhető legnyugtalanitóbb jelenségek egyike. Taft le akarná rontani a népválasztotta birák egész rendszerét és a politikai ármánykodást, mellyel az szükségképpen össze van kapcsolva. Nézete szerint, melyben az ország legkiválóbb jogászsága és az értelmes laikusok folyton növekvő száma osztozik, az állami birák kinevezését az állami végrehajtó hatalomra kell bizni, a hivatalt pedig élethossziglanossá kellene tenni. Igy nevezik ki már most is a szövetségi birákat, kiknek megbizhatósága és a népkegytől való függetlensége Taft nézete szerint a a személyes jogok és a szabadság legerősebb bástyája. A gyülekezet lelkes helyeslése, mellyel Taft metsző kritikáját kisérte, továbbá az, hogy egyhangulag az egyesület elnöke lett, bizonyitják, hogy szavai a jogászközönség valódi nézeteinek adtak kifejezést.

A következő szónokok nem kevésbbé őszintén és tárgyilag foglalkoztak az állami biróságoknak, de nem csupán ezeknek, hiányaival. Az amerikaiak a politika gépezetét annyira tulhajtották, hogy a demokráczia időnként mintegy lekötve, gyámoltalanul vergődik hálójában; épugy tulszerkesztették a peres eljárást és a jog puszta alakiságait, elannyira, hogy a jog teljes háttérbe szoritásának és szem elől tévesztésének veszélye áll fenn. Az Egyesült-Államoknak egy Bentham-fajta reformerre volna szükségük, aki ismét józanságot vinne törvényeikbe és egyszerüséget azok alkalmazásába. Roosevelt kijelentette, hogy legelső feladatai egyikének «a legalismusnak igazságossá tételét» tekinti. Erre csakugyan égető szükség van, ha akarják, hogy a biróságok visszanyerjék azt a bizalmat, amely most láthatólag és gyorsan veszendőbe megy.

Roosevelt orvossága majdnem fantasztikus volt, de diagnozisa lényegileg helyes és a gyülésen meglepő igazolást talált több kiváló biró felszólalásában. Különösen a büntető eljárás Amerikában nagyon hasonlit ahhoz, amilyen Angliában a Stuartok idején volt. Hihetetlen technikalitásokba van behálózva s szem elől téveszti az igazságot és az előrelátást, mert alaki, lehetetlen tökéletességet hajszol. Nem tulozunk, ha azt mondjuk, hogy a bünperben, ugy ahogy azt jelenleg az Egyesült-Államokban kezelik, nem a vádlottak padján ülő terhelt, hanem az itélőszéken ülő biró van vizsgálat alatt. A perorvoslatok ellátásánál az amerikai főtörvényszékek gyakran nagyon is hajlanak a képtelen betüszerüséghez. Angliában valamely bizonyiték téves megengedését vagy megtagadását, a gyakorlat, a tanuhallgatás vagy a perbeszédek szabályainak apró megsértését sohasem tekintik elegendő oknak arra, hogy a verdictum megsemmisitésével uj eljárás rendeltessék, hacsak a felebbviteli biróság nem győződik meg arról, hogy ez az eljárás az igazság félreismerésére vezetett. Ellenben Amerikában a legjelentéktelenebb, legkisebb alakiság megsértése, ha legtávolabb köze sincs az ügy érdeméhez, gépszerüen maga után vonja a verdictum megsemmisitését és az uj eljárás elrendelését. Az amerikai főtörvényszék az elébe került perorvoslat vizsgálatánál nem azt kérdi, igazságos-e az itélet, hanem azt, hogy van-e az alsóbiró eljárásában valamilyen tévedés. Ha igen, a felsőbiró vélelmezi a jogsérelmet és az ügyet ujra kell tárgyalni. Az alakiságok és az eljárási szabályok fetisimádata tette az amerikai eljárást az igazság akadályává és a gonosztevők biztonságává ; és az amerikai biróságoknak társadalmi, ipari és alkotmányjogi igenis számos határozatai ugyanezen játékszerü szellemben keltek. Elvesztették az élettel való kapcsolatot ; szőrszálhasogató absztrakcziókban kövesedtek meg. Az amerikai nép előtt nem áll sürgősebb, mélyebbre vágó feladat, mint az, hogy biróságait az élethez és a józan észhez vezesse vissza.

Tarnai János.

Társaság.

Észrevételek a polgári törvénykönyv tervezetének XIII. czim második fejezetéhez.

A társaság jogi rendezésében két elv áll egymással szemben. A római jogi és a germán jogfejlődés, amelyet KT.-ünk is akczeptált.

A két rendszer között tudvalevőleg éles a különbség.

A római jog tisztán a társak obligácziját látta a társasági szerződésben, mig az ujabbkori jog bizonyos tekintetben ennek a szerződésnek a társaságba hozott dolgokra dologjogi hatályt tulajdonit.

A római jog főelve, amelyet Ulpianus (Dig. XIX. Lib. V. Tit. 13.) fejtett ki: nemo societatem contrahenda rei suæ dominus esse desinit, mig az ujabb jog szerint a társaságba tulajdonul hozott dolgok és követelések tulajdona s azok feletti rendelkezési jog a társak összességére, vagyis magára a társaságra száll.

A római jog szerint az egyes társak saját dolgaik tekintetében harmadikkal szemben megtartják önállóságukat, az ujabb nézet szerint ez az önállóság megszünik, s az egyes társak helyébe a társaság összessége — a társaság — lép.

Következik ebből, hogy a társaság a római jog szerint harmadikkal szemben nem érvényesül és csak a tagok között áll fenn, mig a germán jog a társaság jogi létezését harmadikkal szemben is elismeri.

A T. első szövege kifejezetten a germán jogot akczeptálta. Ezt az álláspontot a CCII. sz. elvi határozat is fentartotta, mig a 78. sz. határozat a római jog álláspontját tette magáévá és a T. második szövege a római jogot fogadta el a társaság jogi szervezése alapjául.

Tudvalevő dolog, hogy a német polgári törvénykönyvet épp az ellenkező sors érte. Az első tervezet tisztán a római jog álláspontján állott és csak a bizottsági tárgyalás során fogadták el a gesammte Hand jogelvét és mondották ki az együttes közösség alkalmazását.

Mindenesetre sulyos argumentumoknak kell tehát lenniök, amelyek a T. bizottságát arra birták, hogy az első tervezet és a CCII. sz. elvi megállapodás ellenére utóbb a római jog álláspontjára tértek vissza.

Nézzük ez argumentumokat egyenkint.

Abból indul ki, hogy a gyakorlat odafejlődött, hogy *ma ellenmondás nélkül* elismerésre talál az összes kereskedelmi társaságoknak, ugy a közkereseti és betéti társaságoknak is jogi személyisége.

Azt hiszem, ez világos tévedés. Egy-két franczia irón és nálunk Nagy Ferenczen kivül a tudomány és gyakorlat éppen az ellenkező állásponton áll. A Denkschrift z. H. G. B. igy vezeti be a kérdést: Die Frage, ob die offene Handelsgesellschaft mit Rücksicht auf die Selbstständigkeit ihres Vermögens und die Führung einer eigenen Firma als juristische Person aufzufassen sei, wird in *Wissenschaft und Rechtssprechung* allgemein verneint. (39. old.) Staub az egész vitát egy igen rövid és kategórikus kijelentéssel intézi el: Der alte Streit hierüber ist somit begraben. (347. old.) Cosack: Die offene Gesellschaft ist keine juristische Person. Denn es wäre ein Übermass von Willkür, wollte man sie, die ja oft nur aus zwei Mitgliedern besteht und in ihrem rechtlichen Bestande ganz von der Persönlichkeit ihrer Mitglieder abhängt, dennoch als ein von ihren Mitgliedern verschiedenes, selbstständiges Wesen auffassen (531. oldal). Ugyanigy Goldmann 467. oldal. Lehmann—Link 222. oldal. Makower 179. oldal. Planck II. 433. oldal. Az osztrákok ugyanezen az állásponton állanak. Pisko: Die Ansicht, dass die offene Gesellschaft eine juristische Person bildet, wird heute in der Literatur nur mehr ganz vereinzelt vertreten (307. oldal). Ugyanigy: Blaschke 114. oldal. Az olaszok szintén ezt tanitják. Vidari: La società non è che una creacione tecnica ed amministrativa (49. oldal). Az angolok ugyancsak. Palmers Company Law: A partnership is a mere collection of aggregation of individuel units (55. oldal). Az angol partnership törvény 4. §-a a történeti alapon álló skót partnershippal szemben ezt törvénybe is iktatta. A franczia jogi irók is, akik különben a Code civil nyomán hajlandók bizonyos konczessziót tenni a jogi személyiség javára, kivétel nélkül azzal vezetik be a kérdést: La doctrine demeure très divisée sur ce point. Paul Pig: 224. Eduard Thaller: 175. és egyedül Lyon-Caen száll sikra a jogi személyiség mellett. Nálunk Neumann és Klupathy szintén azon a véleményen vannak, hogy a jogi személy attributumai semmiféle irányban a közkereseti és betéti társaságokra nem alkalmazhatók.

A R. O. H. G. (XXV. 126.) és a R. G. (III. 57., XXXVI. 63.) következetesen megtagadják és megtagadták a jogi személyiséget a kérdéses kereskedelmi társaságoktól. Ugyanigy a bécsi O. G. (Gellert 345.). A kir. Curia 1900 márczius 28-án kelt 63. számu határozatában (D. III. f., XVIII.) szintén csak azt jelentette ki, hogy a közkereseti társaság a jogi személlyel egy tekintet alá esik, amennyiben jogok szerzéséről van szó.

Az ellenmondás nélküli elismerést a 78. sz. határozat egyedül a spanyol kódexben találhatta.

Tudományos szempontból nem áll meg a határozat indokolásának ez a része. A jogi személy anyagi egység, mely kell, hogy tagjaitól független léttel birjon, amelyben a tagok be- és kilépése, változása számot nem tesz. Ezzel szemben a társaság tagjaitól független léttel nem bir, mindenkor csak a szerződéses kötelékben álló tagok összességét képviseli; pusztán alakja és megjelenési formája a társak összességének, különálló, vagyis anyagi exisztenciája nincsen, jogok és kötelességek alanya csak alakilag lesz, anyagilag a jog és kötelesség a társak összességét illeti.

Részletesebben kellett erre a kérdésre kiterjeszkedni, mert a 78. sz. határozat minden indokának sulypontja a társaság jogi személyiségén nyugszik és csak igy válik érthetővé az indokolás számtalan aggálya, mint pl., hogy a társasági vagyon kinek tulajdonát képezi; a társak felelnek-e magánvagyonukkal a társaság tartozásaiért; amely kérdések komoly aggályt sohasem keltettek.

Ezek szerint nem áll meg semmiféle irányban a 78. sz. határozatnak az a kijelentése, hogy a KT. elvének elfogadása nemcsak a vagyonelkülönzést eredményezné, hanem a KT. 63. §-ának mintájára a jogi személyiség elismerését is.

Álláspontját továbbá azzal indokolja a határozat: Félszegség volna, hogy a KT. elismerjen két rendszert, vagyonelkülönzést és az alkalmi egyesülések vagyonmegosztását és a magánjog csak az előbbit ismerné el, mikor éppen a magánjogi társaságok többnyire átmeneti jellegüek s alkalmi egyesülés természetével birnak. Nézetem szerint éppen arról van szó, hogy a polgári törvénykönyv intézkedésével az alkalmi egyesülést KT.-ünknek ezen jogintézményét, amely örökös baj és perek kutforrása, kiküszöböljük. KT.-ünk tehát két rendszert nem fog elismerni.

Az tény, hogy a kereskedelmi jog külön jog és hogy külön czéljai vannak, de azt meg már éppen nem akczeptálhatjuk, hogy a szabad mozgásnak a magánjogban inkább kell érvényesülnie, mint a kereskedelmi jogban. Nézetem szerint ellenkezőleg a kereskedelmi jogban a legszélsőbb lehetőségig érvényesülnie kell a szabad mozgásnak. A hitel — a kereskedelem éltető eleme — csak a szabad mozgás mellett válik életképessé és erősödik meg.

Horvátországgal való viszonyunk miatt sem mondhatunk le a magánjog modern és helyes kodifikációjáról, sem pedig elavult KT.-ünk revizióját.

Társasági viszonyok a magánjogban épp oly kevéssé alakulnak önkéntelenül, a felek akarata nélkül, mint a kereskedelmi jogban. Hiszen a tervezet a társaságról szóló fejezetet igy kezdi: A társasági szerződéssel a szerződő felek arra kötelezik magukat..... Hát, hogy szerződés a felek akarata nélkül önkéntelenül is létrejöjjön, azt határozottan kétségbevonjuk. Itt az indokolás a közösséget összetéveszti a társasággal, miként abban a példában is, amelyet ijesztőnek állit fel; ha két társ letétbe helyez 100,000 K-át, mindegyiknek hitelezője a mai jog szerint foglalást vezethet 50,000 K erejéig, mig a T. értelmében ezt le nem foglalhatná, csak azt követelhetné, hogy a társasági vagyon felosztassék. A hitelező a kérdéses 50,000 K-át éppen ugy le fogja foglalni, ha a társaságot a római jog, mintha a germán jog szerint rendezzük, mert a letétbehelyezés társaságot nem csinál.

Arról, hogy az általános (magán-) jog alkalmazkodjék a külön (kereskedelmi) törvény szabályozásához, szó sem lehet, mert a KT.-ünkek kell annak idején a polgári törvénykönyvhöz alkalmazkodnia. De hogy abban micsoda veszély rejlik, ha az általános jog egy helyesnek és czélszerünek felismert jogelvet a külön jogból átvesz, annak regisztrálásával az indokolás adós maradt.

A dologi lekötöttségre a magánjogi társaságnál éppen olyan stringens okok forognak fenn, mint a kereskedelmi társaságoknál, másrészt a dologi megkötöttség épp oly kevéssé, sőt sokkal kevésbbé veszélyes a magánjogi társaságnál, mint a kereskedelminél. Az erők egyesülésének favorizálása éppen olyan fontos ok a magánjogban, mint a kereskedelmiben; sőt tekintettel arra, hogy rendszerint kisebb erőkkel állunk szemben, még fontosabb. Gazdasági téren az erő mathematikai növésével a hatás geometriai arányban emelkedik.

A legkülönbözőbb vállalatok kérik társaságuk bejegyzését; olyanok, amelyeknek kereskedői voltára a törvényhozó még álmában sem gondolt és pedig kifejezetten azzal a czélzattal, hogy a bejegyzés által megnyervén a kereskedelmi társaság minőségét, a társak vagyonát a közös czél érdekében biztositsák. Ezt a «stringens okot» némileg elismeri és honorálja a T. is az 1440. §-a által, amellyel a KT.-nek fiókot nyitott.

Az utóbbi időben sürün alakultak ugynevezett házépitő szö-

vetkezetek. Kivétel nélkül felvették alapszabályaikba, hogy a tag a szövetkezetbe fektetett vagyonát fel nem mondhatja, vagy ha felmondja, óriási kötbért fizet. És az természetes is. A magyar ember nem engedi jussát. A legkisebb ok miatt felmondja az üzletrészt. El kell már most képzelni egy házépitő szövetkezetet, amelynek 18 tagja közül 15 felmondja az üzletrészt olyan időben, mint a mai. A szövetkezet csődbe megy s elveszti pénzét ugy a renitenskedő 15, mint a teljesen ártatlan három tag. Természetes, hogy ezzel a veszéllyel szemben megkivánták kötni a tagok vagyonát, a czégbiróság pedig mit tehetett egyebet, sorra visszautasitotta az alapszabályokat azzal, hogy a tagok kilépését nem szabad lehetetlenné, avagy kötbér fizetésétől függővé tenni.

Közvetlen gazdasági hatása mellett a dologi megkötöttségnek nevelő hatása is van. Tudvalevőleg Francziaországban az elválás megkönnyitése óta sok olyan okot hoztak fel bontó okul, amelyet azelőtt csendesen elviseltek minden baj nélkül.

A praktikus jogérzéknek is inkább megfelel a dologjogi hatállyal való rendezés. Ha a tulajdonomat képező tárgyat azzal adom át társaimnak, hogy azt bizonyos kikötött czélra fogjuk felhasználni, mindenesetre erősebb módon kötöttem le, semhogy afelett a társak beleegyezése nélkül akként diszponálhatnék, hogy arra más náluknál erősebb jogot szerezzen.

És hiába mellőzte a T. a német Entwurf 631. §-ának utolsó bekezdését, kétség esetén el kell fogadni a római jog azon vélelmét, már az 1409. §. első bekezdése folytán is, hogy a társasági vagyon egyenlő részekben oszlik meg a tagok között. Pedig az élet felfogása — igen helyesen — nem ezt tartja. Ha betétet viszek a társaságba, társam pedig munkáját, azért nem akarom társamat betét-társtulajdonossá tenni, hanem czélom kizárólag az, hogy a betét a társaság fennállása alatt közösen illessen meg minket. (Protokolle II. 430. oldal.)

Tagadhatatlan ugyan, hogy a publiczitás hiánya bizonyos tekintetben óvatosságra int, mindazonáltal ennek a hiánya sem indokolja a római jog sok tekintetben komplikált rendszerének elfogadását. A publiczitás fontosságot nyer a kereskedelmi társaságoknál, a kereskedőnél, akinek egész exisztenciája a hitelre van fektetve, aki a hitelezők tömegével áll szemben és akit a forgalom sürüsége, gyorsasága oly hitelezőkkel hoz összeköttetésbe, akik jogviszonyáról éppen csak a publiczitás révén nyerhetnek tudomást. A magánjogi társaságoknál mindez éppen nem, vagy alig jöhet számitásba. A rendszerint nyilvánosságra jutott viszonyokra való tekintettel a hitelező nem áll szemben komplikált, át nem tekinthető, bonyodalmas adatokkal, sem a forgalom gyorsasága, sem annak tömege nem indokolja az informáczió és a kellő biztositékok beszerzésének elhanyagolását. Másrészt meg az adós, aki vagyonát hitelezői elől el akarja vonni, elérheti azt ugyancsak a polgári törvénykönyvben szabályozandó más uton és módon abban az esetben is, ha a társaságot teljesen a római jog mintájára szabályozzuk. A visszaélések ellen a KT. garancziája sem véd meg és a benyujtott javaslatok és törvény (1908 : LVII. tcz.) éppen — ellentétben a 78. sz. határozat indokával — arról tanuskodik, hogy a garanczia sem zárja ki a visszaéléseket.

Azt hozza fel az indokolás még, hogy a német doktrinában ma sincs megegyezés abban, hogy a vagyon a Gesammthand vagyona-e, vagy a társtulajdonosoké? A német és egyáltalán a doktrinában alig volt valaha kétes, hogy a tulajdonosok a tagok; a jogi személyiség elismerését, mint láttuk, már Thöl is feladta (310. oldal).

A vita ugrópontját a római és germán jog között helyesen jelöli meg a 78. sz. határozat. A rómaiak azt mondták: nem szabad, de lehet kivenni a tag vagyonrészét; a germánjogi szabályozás szerint nem szabad és nem is lehet. Már most kérdezzük, nem-e gyöngesége a törvénynek, hogy valamitől eltiltson, de sulyos szükség nélkül az eltiltáshoz nem füz olyan következményt, amely az eltiltott cselekményt hatálytalanná is tegye? A törvény eltiltja a társakat a rendelkezéstől, de a rendelkezést ennekdaczára hatályban tartja (Protokolle II. 231.) s a másik társat problematikus kártérítésre utalja. Kényszerítő szükség nélkül a törvény sohasem utalja a szerződő felet kártérítésre, hanem lehetőleg adjon módot a jogrend visszaállitására. Ha tehát a törvény a rendelkezést eltiltja, mondja ki a rendelkezést hatálytalannak. Az a jogelv, hogy «nem szabad, de lehet,» alig talál megértésre a közönség körében.

Azt mondja továbbá az indokolás, hogy az is vitás, vajjon a társasági hitelező követelhet-e kielégitést a tagok vagyonából? Méltán csodálkozhatunk ezen akkor, amikor az uj szöveg is némi módositással átvette a Gesammthand elvén álló német polgári törvénykönyv 735. §-át, mely szerint, ha a társasági vagyontárgyak a tartozásokat nem fedezik, a társaság veszteségét a tagok fejenként egyenlő részekben kötelesek viselni.

A kérdést csakis a jogi személyiségről felállitott elmélet szempontjából lehet vitásnak tartani, különben ez sehol vita tárgyát nem képezte és nem is képezheti, akár ki van ez mondva külön is a törvényben, akár nem. Ha tehát ketten bérelnek kocsit, járatnak ujságot, rendelnek szenet, a kereskedő kielégitést kereshet mindkettőnek bármely vagyonában és éppenséggel nincs a társasági vagyonra utalva. Az indokolás e példákat szintén csak ijesztésül használta, mert ezt soha semmiféle elmélet és jogszabály ezideig kétségbe nem vonta. Igenis, nincs kizárva és lesz eset rá, hogy a biró csakis a társasági vagyon erejéig mondja ki a marasztalást, de akkor meglesz annak az alapja a felek közötti szerződésben, nem pedig a törvényben.

Az indokolás itt valószinüleg tulment a maga által állitott czélon és azt akarta kifejezni, hogy vita tárgyát képezheti, vajjon a társak egyetemlegesen felelősek-e? Arra kell következtetnünk abból, hogy a tagok felelősségének kérdése alatt kizárólag az egyetemlegességet tárgyalja. Azt hiszem ez a kérdés nem képezheti vita tárgyát. De különben kérdezzük, hogy a római jog szerint ez másként áll? Inkább meg van ott védve a hitelező? Nem érvényesül ott is az általános jogszabály? Vajjon a T. mostani szövege inkább megvédi a hitelezőt, mint megvédte az első szöveg? Miért hozza fel ezt az indokolás, mint a dologilag lekötött társaság hiányát?

(Bef. köv.) *Dr. Nitsche Győző.*

Lapozgatás a magyar polgári törvénykönyv tervezetének II. szövegében.*

1460. §. «Arról a jogsértésről, amely valamely kárral okozati összefüggésben állónak mutatkozik, de amely felől nem bizonyos, hogy a kár anélkül elmaradt volna, azt kell vélelmezni, hogy a kárnak okozója volt.»

A jogos védelemre vonatkozó 1461. és 1462. §-ok szabályait a következően lehetne szövegezni:

«Bárkinek a joga ellen közvetlenül intézett jogellenes támadást, vagy a jogot közvetlenül fenyegető jogellenes veszélyt, mindenkinek jogában áll erőszakkal elháritani, ha ez szükségesnek mutatkozik és az elháritásra más mód kinálkozik.

Az, aki, vagy az, akinek a vagyona a jogos védelemre okot szolgáltatott, a jogos védelemmel okozott kárának a megtérítését nem követelheti.

A jogos védelem határainak a tullépése a támadás irányában nemcsak akkor vétlen, ha öntudatlanul történik, hanem abban az esetben is, ha tévedés okozta.»

Személy vagy vagyon ellen irányuló támadás vagy veszély helyett helyesebb jogellen irányuló támadást vagy veszélyt mondani, mert mind a személy, mind a vagyon ellen irányuló támadás, vagy veszély jogot érint.

Azzal, hogy a támadásnak nincs más jelzője, mint a jogellenség és közvetlenség, kifejezésre jut, hogy az akár személytől, akár állattól eredhet. Az mellékes, hogy a támadás öntudatosan, vagy öntudatlanul történt-e.

Az a szabály, amely szerint a védelem csak akkor lehet jogos, ha szükséges volt, fölöslegessé teszi annak a külön kiemelését, hogy nem lehet helye jogos védelemnek akkor, ha törpe veszedelmet csak óriási jogsértéssel lehet elháritani. A védelem akkor sem tekinthető szükségesnek, ha a támadás elháritására kevésbé ártalmas mód is kinálkozik.

A vagyonban rejlő jogellenes veszedelem a tulajdonos vétkességére enged következtetni és ennélfogva ily vagyonban rejlő jogellenes veszély ellen helyén való a jogos védelem.

A jogellenesség azt jelenti, hogy a támadás a megtámadottnak joga szempontjából sérelmes. Az közömbös, hogy a támadónak van-e joga a támadáshoz. A vizben fuldoklónak, például,

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a 37., 38., 39. és 40. számban.

joga van a végszükség törvénye alapján másba belekapaszkodni és ennélfogva ennek az utóbbinak nem volna joga védekezni, ha jogos védelemnek csak jogtalan támadás ellen volna helye.

A támadást és jogellenességet, valamint a közvetlenséget objektiv szempontból kell elbirálni, ellenben a védelem szükségessége és terjedelme iránt a szubjektiv tekintetek irányadók.

A jogos védelem határainak tullépése rendszerint felelősséggel jár, de ez a felelősség megszünik, ha a tullépés öntudatlanul vagy tévedésből történik.

Abból a szabályból, amely szerint a jogos védelemmel okozott kár megtéritését csak az nem követelheti, aki, vagy akinek a vagyona a jogos védelemre okot szolgáltatott, világosan következik, hogy a jogos védelem nem mentesit a kártéritési kötelezettség alól, ha annak következtében ártatlan harmadik személy szenved jogsértést. Azt szükségtelen külön kimondani, hogy a harmadik személy attól is kártéritést követelhet, aki, vagy akinek a vagyona a jogos védelemre jogellenesen okot szolgáltatott, s hogy annak, aki jogos védelemben volt, visszkereseti joga van az ellen, aki elsősorban felelős.

Az első bekezdésben foglalt szabály nem hagy fönn kétséget arra nézve, hogy olyanoknak a támadása ellen is helye van jogos védelemnek, akiknek a cselekménye be nem számitható. Az is kétségtelen és ennélfogva nem szorul külön kiemelésre, hogy az, aki a felelősségre nem vonható személy támadására vétkesen okot szolgáltatott, felelős a kárért.

A jogos önsegélyre vonatkozó 1463. és 1464. §-ok szabályait is összébb lehet vonni, anélkül, hogy a rövidités jelentőségükre hátrányos volna. Az ellenjavaslat a következően hangzik:

«Akit valamely jog érvényesitése vagy biztositása czéljából hatósági segély megillet, ezt önhatalommal pótolhatja abban az esetben, ha a hatósági segély kieszközlése helyrehozhatatlan és lényeges hátrány nélkül be nem várhatónak mutatkozik.

Az önsegély a szükségszerüen pótolt hatósági eljárás körén tul nem terjeszkedhetik és nem alkalmazhatók olyan eszközök, amelyek az önsegélyt a pótolt hatósági eljáráshoz viszonyitva sérelmessé teszik».

Ez a szabály kiterjeszkedik az önbiráskodásnak minden nemére és ennélfogva általánosabb, mint a Tervezet 1463. §-a.

Az 1463. §. második bekezdését mellőzni lehetett, mert ez nem állapit meg kivételt, hanem az első bekezdésben foglalt szabálynak olyan magyarázatát tartalmazza, amely nem tekinthető kétségesnek.

A jogos önsegély két irányban válhatik szükségesssé. Nevezetesen irányulhat a kötelem teljesitésére vagy biztositására. Minthogy a kötelem tartalmának megfelelő teljesités végleges megoldást jelent, ily esetben további eljárás kötelezővé tétele czéltalan zaklatás volna. Akinek hatósági megnyugtatásra szüksége van, az kötelező jogszabály nélkül is tudni fogja, hogy mit tegyen. Ha a jogos önsegély csak biztositásra irányul, ebben az esetben sincs okvetlenül szükség a hatóság utólagos közreműködésére.

Az ellenjavaslatbeli «megillet» szó azt jelenti, hogy amit az önsegély véghez visz, a hatóság is megtenné, ha jelen lenne. Eszerint olyan jogok, amelyektől a hatóság az önsegély időpontjában támogatását megtagadná, önsegély utján érvényesithetők.

A szövegezés aziránt sem hagy fönn kétséget, hogy az érvényesitéshez vagy biztositáshoz való jognak nemcsak alakilag, hanem tárgyi értelemben is léteznie kell. Például jogerősen megitélt követelés iránt, ha ez időközben meg is szünt, lehet végrehajtást kieszközölni, de önsegélynek nincs helye, mert a jog csak alakilag létezik.

Azt, hogy helyrehozhatatlan és lényeges-e a hátrány, s hogy be nem várható-e a hatósági segély, alanyi szempontból kell megitélni. Erre utal a «mutatkozik» szó.

A jog létezése tekintetében a tárgyi, a veszélyre nézve pedig az alanyi szempontok irányadók.

A Tervezetnek a vétőképességre vonatkozó szabálya nem áll összhangban a szerződőképesség szabályával. Az 1466. §. a vétőképességet szükebb körre szoritja, mint amilyen kört a 710. §. a szerződőképesség tekintetében megállapit. Ha a szerződőképességet és a vétőképességet különböző mértékkel kellene mérni, akkor éppen a szerződőképességnek szigorubb megrostálása volna helyén, mert a vétség alkotóelemeinek a megismeréséhez és következményeinek a mérlegeléséhez kevesebb belátási képességre van szükség, mint amennyi itélőképességet a szerződéskötés igénnyel. A vétségre vonatkozó ismeretekhez korán és könnyen hozzájut az ember. A gyermek, mihelyt a csecsemőkorból kikerül, általában tudni szokta, hogy mi szabad és mi nem szabad, sőt a vétkezés hordereje és következményei felől sem szokott tájékozatlan lenni.

Emellett még azt is tekintetbe kell venni, hogy a kiskoruaknak a jog területén elenyészően csekély müködési terük van. Azokat a jogszabályokat, amelyek ezt a müködési kört érintik, megismerni és megérteni, a legkönnyebb feladatok közé tartozik. A kiskoruak müködési körében csak a legelemibb jogsértésekre nyilik tér és ennélfogva az ezekre vonatkozó belátási képesség könnyen és korán szokott kifejlődni.

A Tervezetnek a vétőképességre vonatkozó szabálya abban is különbözik a szerződőképességre vonatkozó szabálytól, hogy a vétőképesség hiánya tekintetében életkortól függő vélelem van megállapitva. Ez a különbség is indokolatlan.

Az 1466. §. amiatt is kifogás alá esik, hogy az elmezavarban vagy öntudatlan állapotban elkövetett jogsértés beszámithatatlanságát külön kiemeli, holott ez a szabály önként folyik az 1458. §-nak abból a rendelkezéséből, amely szerint csak szándékosan vagy gondatlanságból elkövetett jogsértések vonnak maguk után kártéritési kötelezettséget, az öntudatlanság vagy elmezavar pedig kizárja azt, hogy szándékosságról vagy gondatlanságról szó lehessen.

Az akaratelhatározási képesség ehelyütt sem alkalmas mérték a beszámithatóság megállapitására.

Az 1466. §. első két bekezdésének a helyébe a következő szabályt kellene illeszteni:

«A siketnémáknak, továbbá azoknak, akik a jogsértés elkövetésekor elmebajosok vagy serdületlenek voltak, a cselekmény csak abban az esetben számitható be, ha meg lehet állapitani, hogy a felelősség felismeréséhez szükséges belátási képességgel rendelkeztek.»

A Tervezet 1469. §-a, amely a fölügyeleti kötelességek elhanyagolásából eredő jogsértésekről intézkedik, kiegészitésre szorul amiatt, mert a felügyelet nem meriti ki mindazokat az erkölcsi kötelességeket, amelyek a gyámoltalanok irányában fönnállanak és amelyeknek az elhanyagolása a jogrendre nézve veszedelmes. A nevelési kötelesség pontos teljesitése sok jogsértésnek veheti elejét és ennélfogva nincs ok a szülői felelősség mellőzésére abban az esetben, ha megállapitható, hogy a kiskoru gyermek elhanyagolt, vagy nyilván helytelen nevelés következményeképpen követett el jogsértést.

Az 1469. §-t a következően kellene módositani és kiegészitni:

«Az, aki a kiskoruság, vagy testi, vagy szellemi fogyatkozás miatt fölügyeletre szoruló személyre törvénynél, vagy szerződésnél fogva, fölügyelni köteles, felelős azért a kárért, amelyet ez a személy másnak jogellenesen okoz, ha csak meg nem állapitható, hogy fölügyeleti kötelességének megfelelt, vagy hogy a kár a fölügyelet kellő gyakorlása esetében is bekövetkezett volna.

A szülő felelős azért a jogsértésért, amelyet a kiskoru gyermek elhanyagolt vagy nyilván helytelen nevelés következményeképpen követett el.

Hasonló felelősség terheli azt is, ki a szülőt törvénynél vagy szerződésnél fogva a nevelés körül helyettesiti».

Negyedik rész. Öröklési jog.

Második czim. Törvényes öröklés.

Az a körülmény, amely szerint az érvényben levő öröklési szabályok beláthatatlanul hosszu multra tekinthetnek vissza és hogy nemzetünk életében mély gyökeret vertek, még nem menti föl a törvényhozót az alól a kötelesség alól, hogy az öröklési jog szabályozásánál ezeknek a szabályoknak a jogi alapját tüzetes vizsgálat alá vegye.

Az örökhagyó vélt akarata és a vérségi összeköttetés csak érzelmi szempontok és ennélfogva egymagukban, különösen akkor, ha vagyoni kérdésről van szó, jogi alap létesitésére nem alkalmasak.

A vagyon nemcsak az egyénnek, mint tulajdonosnak a szolgálatában áll, hanem rendszerint az egyén egész családi körére sugározza fényét és melegét. Viszont azonban a családi kör is támaszt nyujt a vagyon föntartásához és gyarapitásához.

A családnak hozott anyagi áldozatokért az egyén nemcsak a

családtagok szeretetében talál kárpótlást, hanem anyagi viszontszolgáltatásban is részesül, mert a családnak a vagyonföntartása és gyarapitása körül is tagadhatatlan érdemei vannak. Az erkölcsi és anyagi téren szerezni szokott érdemek együttessége fejében illeti a családtagokat az öröklési jog. Az öröklési jog alapja tehát abban a jótékony kölcsönhatásban rejlik, amely az egyén vagyona és a család között nyilvánul.

Valamikor régen, amikor még a családi kör a nemzedék sokaságát foglalta magában, lehetett értelme annak, hogy a törvényes öröklés joga a rokonok végtelen sorára kiterjedjen, de ma, amidőn a családi kör rendszerint csak a házastársra és a gyermekekre szoritkozik, a családi körön kivül élő rokonok — ugyszólván — maguk sem tudják, hogyan jutottak hozzá a törvényes öröklés jogához.

A társadalom ma már sokkal több szeretetben és egyéb jótéteményben részesiti az egyént, mint a családi körön kivül élő rokonok és ennélfogva az egyén érdeke is megköveteli, hogy a társadalomnak a jótékonyságra vonatkozó képessége fokozódjék, erre pedig nincs hatalmasabb eszköz a közöröklés körének a kiterjesztésénél.

Az a vagyon, amely örökség utján a családi körön kivül álló rokonokra száll, a produktivitás szempontjából kárba vész és csak a nevető örökösök intézményének válik hasznára. A társadalomnak több köze van ma már az egyénhez és ennek a hagyatékához, mint a családi körön kivül álló rokonoknak.

Ami különösen az ági öröklést illeti, ez ma már amiatt is messze marad a czéljától, mert érdemetlen rokonokat a házastárs rovására előnyben részesit, holott a családi életnek a házastársnál erősebb támasza nincsen és ennélfogva az ági öröklés a családi élet érdekét nemcsak elő nem mozditja, hanem a család intézményének az erkölcsi alapját egyenesen gyöngiti.

Az ujabban meg-megnyilvánuló törvényhozási törekvések, amelyek az örökösödési illeték fölemelésére irányulnak, az érvényben levő öröklési szabályok megkerülését czélozzák. Őszintébb és czéltudatosabb eljárással a rokonok öröklési jogának kellő korlátok közé szoritása és a közöröklés körének a kiterjesztése kikerülhetetlen volna.

Ha a törvényes öröklés jogát a gyermekeken és a házastárson kivül még az összes leszármazókra, továbbá a szülőkre és a testvérekre is kiterjesztjük, akkor elmentünk addig a végső határig, amelyen tul a nemzetgazdasági érdekek sulyos veszélyeztetése már ki nem kerülhető. *Alföldy Ede.*

A Tervezet és az erkölcstelen szerződések.

Reichard Zsigmond curiai biró ur tanulmányát a fenti témáról e lap 39. számában fokozott érdeklődéssel olvastam. Nagy örömömre szolgált, hogy azok az aggályok, amelyeket turpis causa gyakorlatunk irányával szemben e lap 1907. évi 27. és 28. számaiban kifejezésre juttatni megkiséreltem, legfelsőbb bíróságunk körében is bizonyos figyelemre tarthattak számot.

Abban ugy hiszem, Reichard curiai biró urral mindnyájan egyetérthetünk, hogy a jelenlegi turpis causa gyakorlat, amelyen a Tervezet 747. §-ának általános rendelkezése mitsem változtat, valamint az 1508. §-ban lefektetett régi jogelv jogérzetünket igen sok esetben nem fogja kielégithetni.

E kérdésekkel — melyeket a Tervezet 743—757. §-ainak birálata kapcsán a Magyar Jogászegylethez benyujtott észrevételekben annak idején behatóbban dolgoztam fel — ezuttal csupán néhány rövid megjegyzés kerctében kivánok foglalkozni. Három pontban foglaltam össze idevágó észrevételeimet:

I. A Tervezet nem mondja és természetesen nem is mondhatja meg, hogy közelebbről mikor tulajdonit a szerződésnek erkölcstelen tartalmat, hanem az indokolás a birót e kérdésben «a nemzeti közfelfogás»-ra utalja. Ha a bíróság minden esetben alkalmazkodnék a nemzeti közfelfogáshoz, ugy az e részbeni visszásságok nagyrésze el volna háritva.

A bíróság azonban — gyakran nem erkölcsi — hanem *egészen más természetü közszempontokból kiindulva*, erkölcstelenné bélyegez oly ügyleteket, amelyek közfelfogás szerint nem azok és ily módon az erkölcsi közfelfogással egyenes ellentétbe helyezkedik. Legkirivóbb példa erre a kartellszerződések körüli gyakorlat, amelyekről Reichard curiai biró ur is elismeri, hogy megfelelőbb volna azokat «a közrendbe ütközőknek minősiteni, mert ezekkel rendszerint inkább a közrend, mint az erkölcs szabályai vannak megsértve» (l. erről e lap 1913. évi 27—29. számait is).

Hogy azután a kartellszerződés mennyiben közrendellenes, az más lapra tartozik, itt elég az a negativum, hogy erkölcsi sérelem bennük nincs.

A Tervezet az ilyen visszásságokon nem segithet, mert ez tisztán egy törvényileg körül nem irható fogalom helyes interpretációjának kérdése, itt orvoslást csak a birói gyakorlat megfelelőbb állásfoglalásától, vagy pedig *speciális* törvénytől várhatunk.

II. Kifogásoltam azt, hogy a Tervezet az erkölcstelen *tartalmu* szerződés» határozatlan kifejezését használja. A gyakorlatban számos eset fordult elő, amikor a kereseti igény megitélése nem szolgált többé erkölcstelen czélt, mert az alapul fekvő viszony, pld. házasságon kivüli együttélés megszünt, illetve az erkölcsi kérdés minden aktualitását már elvesztette és csupán a viszony fennállása idejéből fenmaradt különféle jogczimek (többnyire kötelezettségek egyenes elvállalása) képezték a rendszerint kárpótlási természetü igények alapját.

Ezen igényeket bíróságaink — nézetem szerint egyenesen a a jó erkölcsök sérelmére — többnyire elutasitották, aminek azután csakis az erkölcstelenebbik és hozzá még szószegő fel látta hasznát, a cserben hagyott és megtévesztett, gyengébb fél kárára (l. ily eseteket Grill—Márkus Magyar Magánjog III. kötet, 29. oldal és Jogt. Közl. 1907. évf., 28. sz.; ellenben felfogásomnak kedvező C. 1707/909; Magánjogi Dtár 1909. évfolyam, 326. oldal).

E helyzeteken jövendő törvénykönyvünk csak ugy segithet, ha a sulyt nem arra helyezi, hogy az igény végső forrása erkölcstelen viszony volt, hanem egyedül a czélra, melynek elősegitésére a kereseti igény megitélése szolgál és eszerint semmisséget csakis ott állapit meg, *ahol az igény megitélése közvetlenül erkölcstelen czélt mozditana elő.*

Ezért a 747. §. helyébe a következő szöveget ajánlottam: «Az olyan szerződés, amely erkölcstelen czél előmozditására szolgál, semmis».

Álláspontomból folyik, hogy ez a kellék az igény perbeli érvényesitése idejében birálandó el.

III. Teljesen osztom Reichard curiai biró ur felfogását abban, hogy az 1508. §. elvileg el nem fogadható. Örömmel olvastam azt a kijelentését is, hogy a bíróság számos esetben nem zárkózhatik el az erkölcstelen szerződés által teremtett tényleges állapot következményei elől.

Az a régi jogszabály, mely szerint turpitudo bilateralis esetén a teljesitést visszakövetelni nem lehet: rendszerint nem csupán igazságtalan és erkölcstelen, de mindenképpen illogikus. Az erkölcstelen ügylet semmis, a semmisség józan következménye minden irányban csak az in integrum restitutio lehet. A visszakövetelés kizárása valami őskori büntetőszempontból eredhet, amely mindig rombolólag szokott hatni a magánjogi jogviszonyok kényes szerkezetére.

A magam részéről azonban nem érthetek egyet azzal a szöveggel sem, melyet Reichard curiai biró ur az 1508. §. helyébe javasolt. A szöveg első bekezdése ugyanis fentartja a régi elvet általános szabályként, amely szerint hasonló vétség esetén a teljesitést nem lehet visszakövetelni; a második bekezdésben azonban az előnyhöz jutott felet az előbbi állapot helyreállitására kötelezi, ha ezt a *méltányosság megkivánja.*

Amint a régi szabály tulmerev, ugy a döntésnek a méltányosságra bizásától, mint másik véglettől, sok jót szintén nem várhatok, csupán jogbizonytalanságot.

E szabály érvénye esetén magam például minden turpis teljesitést visszaitélnék, mert nem ismerhetek el oly esetet, amikor az ellenérték nélküli megtartás — ajándékozási szándékról szó nem lévén — «méltányos» lehet.

Viszont lehet biró, aki azt fogja mondani, hogy a visszaitélés sohasem méltányos, mert aki egyszer turpis alapon teljesitett, az sohasem érdemli meg, hogy azt visszakapja.

Szóval az a veszély fog előállni, hogy a bíróságok a méltányosság szertelen kereteiben nem Reichard curiai biró ur által kifejezett intencziók szerint fognak individualizálni, hanem aszerint, hogy hivei-e az 1508. §-ban foglalt jogelvnek-e, vagy nem; kétféle igazságot fognak szolgáltatni.

Konkluzióm tehát:

Az 1508. §-ból egyszerüen elhagynám annak a «hacsak» szótól kezdődő utolsó mondatát s ezzel *a visszakövetelés jogát minden esetre, feltétlenül és megszoritás nélküli szabálynak állitanám fel.* Egyedül az in integrum restitutiót tarthatom jogos és méltányos megoldásnak, miként azt Schuster Rudolf kir. közigazgatási biró ur e lap 1912. évf. 24. számában nagy meggyőző érvvel fejtette ki. «Mindegyik adja vissza azt, amit a semmis szerződésből kifolyólag kapott» — az egyetlen megnyugtató álláspont.

Dr. Fürst Mátyás ügyvéd ur elkobzási inditványa mindenesetre erkölcsösebb megoldás, mint a mostani jogállapoté, de ismét büntető szempontok átültetéséről lévén szó, azt már emiatt sem pártolhatom; ezenfelül perjogi akadályt is látok, mert nem teszem fel, hogy az általa ismertetett esetben, vagy akár más analog esetben a kereset elkobzási kérelmet tartalmazna; ennek hijján pedig a polgári biró el van zárva attól, hogy ilyen — tőle idegen funkcziót teljesithessen. *Dr. Liebmann Elnő.*

A II. Tervezet 954. §-ához.

A következő konkrét eset kapcsán jutottam el a II. T. 954. §-ához.

A. és B. megveszik C. ingatlanát 20,000 K-ért. Szerződés készül, mely szerint a vevők a vételárat két hó mulva fizetik. Arról, hogy vevők mily arányban lesznek tulajdonosok, tehát mily arányban fizetik a vételárat, a szerződésben szó sincs. A két hó eltelte előtt A. minden vagyonát elveszti. Kérdés: köteles-e B. az egész vételárat megfizetni?

A II. T. 954. §-a igy szól:

«Osztható szolgáltatással tartozó több adós kétség esetében egyenlő részekben van teljesitésre kötelezve.

Akik azonban közösen kötelezték magukat ily szolgáltatásra, kétség esetében egymásért kártalanitó kezesekként felelnek.»

Ez a szakasz tehát ugy intézkedik, hogy akik osztható szolgáltatásra közösen kötelezik magukat, nem lesznek egyetemleges adóstársak, de mégis felel egyik adóstárs a másik tartozásáért, mint kártalanitó kezes.

A 954. §. végső konzekvenciájával egyetértek, a konstrukciójával azonban nem.

Ha e szakaszt a fenti esetre alkalmazom, kétségtelen előttem, hogy C. eladó nem kötelezhető arra, hogy a fél vételárral beérje és ingatlanának felét továbbra is magának tartsa meg. B. jobban ismerheti és kell is, hogy jobban ismerje vevőtársát, mint az eladó. Különben is, ha egy ilyen ügylet a fizetési határidő után rentabilisnak látszik, akkor az adóstárs szivesen átveszi a fizetésre képtelen társa kötelezettségét. Az eladó, vagy általánosságban a hitelező a 954. §-sal ellenkező elvi döntés esetén tehát ki volna szolgáltatva az adóstársaknak, akik előnyösen használhatnák ki a konjunkturák változását. A számos indok közül, amelyek a mondom helyes elvi következményeket indokolják, még csak azt hozom fel, mely szerint a B. látszólag hátrányos helyzetét kártérítéstanilag is meg lehet magyarázni, amennyiben az elvállaltnál nagyobb kötelezettség viselését az a mulasztás idézte elő, hogy a szerződés megkötésénél nem preczizirozza társi viszonyát sem társával, sem az eladóval szemben.

És ha a kérdést igy dönti el a II. T., akkor nem találom indokát annak, hogy miért mint kezest és miért nem mint egyetemleges adóstársat kötelezi? Talán a mai joggyakorlatról való átmenetelt akarták könnyebbé tenni, mert a mai joggyakorlat homlokegyenest ellenkezik a 954. §-sal, legalább a Curia 302/1899. számu határozata szerint, melynél későbbit nem találtam. Ez a határozat megállapitja, hogy «Az oly vételnél, mely nem képez kereskedelmi ügyletet, a vevőtársakat a vételárra nézve az eladó irányában tételes törvény vagy birói gyakorlat szerint egyetemleges fizetési kötelezettség ennek külön kikötése nélkül nem terheli.» Avagy pedig az arany középutat czélozzák itt a kodifikátorok, mely középut azonban ez esetben éppenséggel nem arany. Nem arany pedig azért, mert ez az ut feleslegesen nagyon hosszu s ez a hosszuság általában a tételes magánjogok mostoha gyermekét képező forgalom rovására megy anélkül, hogy indokolt volna.

A kártalanitási kezességről a II. T. 977. §-a intézkedik. Ez a kezesség legegyszerübb faja, melynél a kezes a sortartás kifogásával élhet.

Tehát a 954. §. adóstársa kétség esetén csak másodsorban felelős a reá nem eső kötelmi részért. Ez az intézkedés azt vonja maga után, hogy a hitelező nem fordulhat egyenesen teljes követelése kielégitése végett az adóstárs ellen s igy egyrészt megtörténhetik, hogy ez eljárások hosszusága miatt már későn fordul a megelőzően jó adósa ellen is, másrészt pedig ezzel az intézkedéssel egyáltalán nincs segitve a jó adóstárson sem. Mert vagy behajtható A.-n a 10,000 K, vagy sem. S ha behajtható, akkor eredményesen fordulhat ellene B. is visszkeresete alapján. Ha pedig nem hajtható be, akkor végeredményében mégis csak B.-nek kell fizetni, még pedig most már az A. elleni eljárással felmerült költségeket is. Az adóstárson tehát a kártéritési kezesség igysem, ugysem segit.

Ezekből az indokokból tartanám én helyesebbnek a 954. §. olyan szövegezését, melyben a kártalanitó kezeskénti felelősséget az egyetemleges felelősség pótolná.

Hogy pedig nem egyedül vagyok ezen a véleményen, legyen szabad fejtegetésemet a német polgári törvénykönyv 427. §-ával befejezni, amely igy szól:

«Ha osztható kötelezettség teljesitésére többen szerződés által kötelezik magukat, kétség esetén egyetemleges adósokként (als Gesammtschuldner) felelősek.» *Dr. Medgyesi László.*

Különfélék.

— **Események.** A képviselőház f. hó 8-iki ülése nagyjelentőségü események szintere volt.

Balogh Jenő ezen az ülésen terjesztette be a magánjogi törvénykönyv javaslatát és annak indokolását. A javaslat beterjesztésével egy régi, még az 1848: IX. tcz. 1. §-ában foglalt meghagyásnak tett eleget. A kormány az 1980 szakaszból álló javaslat tárgyalása végett egy később kiküldendő külön-bizottság kiküldését javasolta, amely javaslatot a képviselőház el is fogadta.

A másik, ugyancsak az igazságügyminiszter által benyujtott törvényjavaslat: az esküdtbiróság előtti eljárásra és a semmiségi panaszra vonatkozó rendelkezések módositásáról szóló törvényjavaslat.

A miniszter hosszabb beszédben terjesztette elő az intézmény fejlődését és reámutatott azokra a reformtörekvésekre, melyek a külföldi törvényhozásokban szintén megnyilvánultak.

A miniszter nagyérdekü beszédéből a következő kivonatos részleteket emeljük ki:

A javaslat tervezete már a folyó év tavaszán elkészült, junius és julius havában a magisztratura több tagjának lényeges birálatán és átdolgozásán ment keresztül.

Első és legfőbb fogyatkozása a volt törvényünknek, hogy az esküdtek igen gyakran nem a törvény értelmében határoztak, amire pedig esküt is tesznek, a magyar jog kifejezett rendelkezése — a bünvádi perrendtartás 349. szakasza — szerint is, hanem a törvény fölé helyezkedve, valamely hajlandóság, rokonszenv vagy ellenszenv, valami sugallat, valami nem indokolható, egyáltalában meg nem határozható belső impresszió, ahogy a franczia jog kifejezte: conviction intime, belső meggyőződés alapján határoztak, nagyon gyakran olyan verdikteket hozva, amelyekre vonatkozólag, ha az ember felveti a kérdést, hogy hát miért itélték el ezt az embert, vagy miért mentették fel ezt a vádlottat, csak azzal az egy felelettel lehet válaszolni, amelyet a franczia abszolut monarchia annak idején büszke öntudattal használt, de amely a mai demokratikus korba egyáltalán nem illik bele; «car tel est notre plaisir» — mert igy akarjuk.

Ezenfelül felhozzák az esküdtbiróság intézménye ellen, hogy azon nehéz jogi kérdések megoldására, amelyekre hivatott, tagjai nem mindig rendelkeznek elegendő jogi képzettséggel és kellő magasabb intellektussal. Az esküdtek t. i. nem a ténykérdést döntik el. Egészen téves volt az ellenkező nézet már Montesquieunél is. Mert az esküdtek valójában a bünösség kérdésének eldöntésével a jogkérdések egész nagy sorozatát döntik el. T. i. határoznak mindenekelőtt a büntetendő cselekmény tényálladéki ismérveinek, konstitutiv elemeinek fen orgása vagy fenn nem forgása tárgyában, azután a beszámitást kizáró okok, vagy a bünösséget csökkentő okok, vagy a büntetést kizáró okok egész sorozata fölött döntenek.

Felhozták továbbá az esküdtek ellen azt, hogy a büntetőjog uj irányaival szemben, amelyek a természettudományok tételeit vitték bele a büntető igazságszolgáltatás körébe, egyáltalában nem fogékonyak, már képzettségük hiánya folytán sem alkalmasak a szakértőnek, ma a büntetőbiró legelső munkatársának munkája megértésére és értékelésére. Ezt, különösen Magyarországon, a természettudomány munkásai, elsősorban az igazságügyi orvosi tanács tagjai, ismételten tudományosan is kifejtették.

Utaltak azután egyéb fogyatkozásokra, mindenekelőtt arra a nagy hajlandóságra, hogy az esküdtek, minden ok és magyarázható körülmény nélkül is általában hajlandók a felmentésekre. Mig a XVIII. század végén, mikor a kormányhatalmi üldözéssel szemben az egyéni szabadságnak kellett biztositékot teremteni, megmagyarázható, hogy a törvényhozás is, elsősorban a franczia is, abból indult ki, hogy kedvezményezni kell a vádlottat s hogy az egyszer már meghozott felmentő verdiktlel szemben nincs jog és nincs mód perorvoslat használatára, addig ez az álláspont ma már nem tartható és veszedelmes. Ha akkor azt mondták: «l'autorité de la chose jugée est plus forte que la vérité méme»... a res judicata elve, az itélt dolog tekintélye kell, hogy még az igazságot is háttérbe szoritsa azért, hogy a vádlottat ne lehessen ujból és ujból alaptalanul üldözni, addig ma, t. Ház, amikor Európa minden államában — sajnos, Magyarországon is — kivált a nagyvárosokban, a hivatásszerü büntettes osztályoknak egész nagy csoportjai fejlődtek ki; amikor a rakonczátlan és féktelen bandáknak — méltóztassék csak az automobilbanditáknak garázdálkodásaira gondolni — sulyos büntettei terrorizálják a tisztességes polgárokat; amikor a tisztességes társadalom részére kell igen gyakran védelmet és hathatósabb oltalmat nyujtani a büntettesekkel szemben: a vádlottaknak ez a kedvezményezése és mindig csak a terhelt felmentésének előtérbe állitása nem indokolt.

Ennek következtében az európai törvényhozások a XIX. század folyamán mindinkább iparkodtak — még az angol jog is a maga nagy konzervativizmusa mellett — perorvoslatokat állapitani meg. Igy az angol jog, az 1907-ben hozott «Criminal Appeal Acte»-ban megengedi az esküdtbiróságnak a jury itéletei ellen a felebbezést a Criminal Appeal Courthoz.

Lehetetlen volt azonban a magyar jog értelmében eddig hozzáférni némely felmentő itéletekhez, amelyek pedig a közvélemény szélesebb rétegeiben elégedetlenséget keltettek és zugolódást idéztek elő. Lehetetlen volt abból az egyszerü okból, mert az esküdtek, amikor a bünösség kérdésében egyszerü nemmel feleltek, ezáltal elvonták az esküdtbirósági itéletet a felülvizsgálhatás elől. A nemleges verdiktben t. i. két momentum rejlett: az egyik lehetett az is, hogy nem forog fenn büntetendő cselekmény, illetve, hogy a büncselekmény nincsen bizonyitva, a másik pedig, hogy a vádlott, ha elkövette is a büncselekményt, nem bünös, jogos védelem, beszámithatatlanság okából, vagy más okokból. A Curia, amikor a semmiségi panaszt, amely az esküdtbiróság itélete ellen adatott be, felülvizsgálta, csak annyit látott, hogy az esküdtek nemmel feleltek verdiktjükben, ennek folytán a Curia nem nyulhatott az ügyhöz, az az ő felülvizsgálata elől elvonatott.

A fennebb vázolt visszásságok az utolsó évtizedekben — meg kell hogy valljam — Európa több államában ismét megerősitették azt a tendenciát, hogy az intézmény nem váltotta be a hozzá füzött reménységeket. Ismét egy példájával állunk tehát szemben annak, miképp az emberiség eszményei gyakorlati megvalósitásuk esetén nem felelnek meg a várakozásoknak, hogy a keresztülvitelnél elrontják a legideálisabb alapgondolatokat is. Ennek következtében Franciaországban törekvések nyilvánultak az esküdtszék helyett az ugynevezett Schöffe-rendszernek átvételére; Olaszországban, különösen a büntetőjog ujabb irányainak képviselői részéről, az esküdtszéki intézmény teljes megszüntetésére; Németországban pedig már 1873-ban a birói szervezeti törvény alkotásakor szükebb keretben engedtek helyet az esküdtbirósági hatáskörnek; ehelyett egy vegyes szervezetet állapitottak meg: a kisebb sulyu büncselekményekre egy biró és két Schöffe, ez a «Schöffengericht», a középsulyu büncselekményekre esküdtek nélkül tisztán szakbiróság itél és csak a legsulyosabb bünügyekre szervezték az esküdtbiróságot.

Ezen, az esküdtszék reformjára irányuló törekvések Magyarországon az utóbbi időben szintén több irányban nyertek kifejezést, különösen a magisztraturának igen kiváló tagjai, hogy egyebet ne emlitsek, a kir. Curiának három olyan tanácselnöke, akik éppen büntetőtanácsokat vezetnek s akik bármely nyugati állam legfőbb bíróságának diszére válnának, évek során át szóval és a szakirodalomban kifejezetten és a leghatározottabban állást foglaltak az esküdtszék ellen, és — köztük különösen Baumgarten Izidor tanácselnök ur — előterjesztette azt a kivánságot, hogy egy-két szakaszos törvénnyel az esküdtbiróság helyett, a hatáskörébe utalt összes büncselekményeket a törvényszékek büntető tanácsa elé kell utalni.

Én nagyon jól tudom, hogy ez a kivánság a közvélemény széles rétegeiben el van terjedve. Mégis ennek ellenére, érett megfontolás után, azzal a javaslattal lépek a t. Ház elé, hogy az esküdtbiróságnak sem hatáskörét megszoritani, sem pedig müködését felfüggeszteni ne méltóztassék.

Teszem ezt egyrészt azokból az igazságszolgáltatási tekintetekből, amelyek az esküdtbiróság előnyeit a szakbiróság felett feltüntetik. Ezek: hogy a bünvádi perjognak vezérelvei, a tiszta vádelv, a közvetlenség és szóbeliség s a teljes szabad bizonyitás következetesebben valósithatók meg a jury mellett, mint szakbiróságnál. Mert kétségtelen, hogy szakbiróságnál a főtárgyalási elnök és a főtárgyalási tanács többi tagjai, akik az iratokból ismerik már a tényállást, nemcsak a főtárgyalásnak közvetlen bizonyitás-felvételéből meritik a maguk meggyőződését. Ezekkel szemben a tiszta vádelv s a teljes közvetlenség és szóbeliség az egész vonalon érvényesül az esküdtbiróságnál, amelynek tagjai a legnagyobb objektivitással szemlélik a bizonyitásfelvételt és ha hirlapi közleményekből egyet-mást tudnak is, legalább a bünügyi iratokból és a vizsgálati iratokból hitelesen nem informáltattak és igy nincsenek preokkupálva.

De különösen feltétlenül szükségesnek tartom az esküdtbiróságnak igazságszolgáltatási szempontból való megtartására a ténykérdésben való felebbezésnek nehéz problémáját, amit szakbiróság mellett abszolute nem tudok elképzelni. Mert képtelenség az, hogy ugyanaz a bizonyitás, amely az első fokon a törvényszék hármas tanácsa előtt lefolytattatott, a királyi táblán még egyszer reprodukáltassék. Minden ilyen bizonyitás-felvétel már az idő folyása következtében is elromlott és reprodukálhatatlan. Képtelenség az is, hogy a felsőbb biróság tagjainak számát oly mértékben szaporitsuk, hogy a bizonyitás felvétel reprodukálása, a bizonyitás teljes ujabb megujitása a felsőbiróságnál megkisérelhető legyen. Ez ellen nemcsak igen t. barátom, a pénzügyminiszter ur emelne vétót — mert olyan óriási terhekkel járna az államkincstárra, amelyeket nem birna meg a budget — hanem kivihetetlen lenne ez elsősorban azért is, mert nem állana rendelkezésünkre annyi kiváló biró, amennyi a felsőbiróság megnövekedett testületéhez elég volna. Nem marad tehát más hátra, ha ezen problémákat meg akarjuk oldani, minthogy az esküdtbiróság jelenlegi hatásköre fentartassék.

A reform szerintem csak három irányban kisérelhető meg. Igy esküdtbiróság helyett a Schöffe-rendszer, a németországi igazságügyi szervezet szerint. Ez ellen szól elsősorban az, hogy Schöffengericht intézménye, amely szintén nem magyar nemzeti jogfejlődés, hanem német doctrinär alkotás, sohasem volt népszerü ebben az országban, mig a jury-hez a negyvenes évek legnagyobb államférfiainak emléke füződik; másodszor, hogy az a kisérlet, ami 1896-ban történt a bünvádi perrendtartás megalkotásakor a Schöffengericht behozatalára — nevezetesen Haviár Dániel, Komjáthy Béla és Mandel Pál képviselő urak kivánták a Schöffengericht behozatalát — ebben a házban e három képviselőn kivül semmiféle visszhangot nem keltett.

A második lehetőség volna: az esküdtszék szervezetét megváltoztatni abban az értelemben, hogy az esküdtek czenzusát vagy leszállitani, vagy ellenkezőleg, intellektuális tekintetben emelni kellene. Erre lehet mód, illetőleg erre a témára még visszatérhetünk a szervezeti törvénykönyv megalkotásánál, mert ez, mint szervezeti vonatkozásu kérdés, oda tartozik. Ebbe a javaslatba, amely a bünvádi perrendtartás revíziójának keretében mozog, ez egyrészt nem volt beilleszthető, másrészt meggyőződésem szerint jelenleg nem is volna szerencsés.

Ezt czélozza a most előterjesztett javaslat. Elsősorban megkisérli a kérdésfeltevés rendszerét reorganizálni olyképpen, hogy az esküdtek jobban felelhessenek meg feladatuknak, hogy az

esküdtbiróság itélete revizió alá vétethessék és a Curiának felülvizsgálati hatásköre legyen akkor is, ha az itélet felmentő.

Másodsorban a törvényjavaslat megváltoztatja azt a perorvoslati rendszert, melyet a bünvádi perrendtartás idevonatkozólag megállapitott a törvénykönyv XIX. és XX. fejezeteiben.

Az alapgondolat e részben a következő: Elválasztatik a ténykérdés és a jogkérdés és az esküdtek nem a bünösség kérdésében döntenek, hanem csak arra a kérdésre felelnek, hogy a vádlott elkövette-e azt a büncselekményt, amely miatt a vádló ellene vádat emelt? Még ebben is lesz kétségtelenül jogi ismérv, mert hiszen a büntetendő cselekmény tényálladékát a kérdésben meg kell jelölni.

A jogkérdés azután arra irányul, hogy az a vádbeli cselekmény miképpen minősül. Ez a kettéválasztás ad majd módot arra, hogy ha az esküdtek megállapitják a maguk verdiktjében, hogy a vádlott a büntetendő cselekményt elkövette, például, ha a vádlott azt beismerte, vagy ha a büncselekmény bizonyitva van, akkor a Curia a felmentő verdikttel szemben is tág revizióra nyerjen alapot.

A másik lényeges ujitás a javaslat szerint az, hogy ha az esküdtbiróság birói tagjai arról győződnek meg, hogy az esküdtek akkor, amikor a ténykérdésre feleltek, tévedtek, amire nézve mindjárt egy érdekes példát leszek bátor felhozni, akkor a birák — tehát a három tagból álló esküdtbirói tanács — jogositva vannak az illető ügyet más esküdtbirák elé utalni, amit eddig nem tehettek, másrészről jogositva vannak biróküldést kérni, tehát azzal a hivatalos előterjesztéssel fordulni a Curiához, hogy az elfogult vagy nyilván tévedésben volt esküdtek helyett az ügyet más jury elé utalja.

Lényeges ujitása a javaslatnak az, hogy az esküdtbiróság tanácskozásán az esküdtbiróság elnöke jelen lesz. Belátom, hogy ez az esküdtbiróság jelenlegi szervezetének nagyon lényeges módositása és tudom, hogy ezt a közvéleményben ugy fogják majd beállitani, mint amely a kormánynak az intézmény nem tudom micsoda letiprására irányuló szándékát mutatja. Ezzel szemben legyen szabad utalnom arra, hogy már eddig, például Svájcz egyes kantonjaiban, nevezetesen Genfben 1884 óta, Olaszországban pedig 1913 február óta meg van engedve, hogy az elnök a tanácskozást vezesse. Ennek indoka, hogy az esküdtek nagyon gyakran nem rosszakaratból, nem malicziából, hanem egyszerüen azért, mert tájékozatlanok, vagy félreértik az általuk megoldandó feladatot, vagy pedig ki vannak szolgáltatva egy olyan társuknak, aki nagyobb erővel, nagy hévvel, esetleg jogi ismeretekkel is rendelkezvén, nagyobb eloquenciájával őket dominálja és magával ragadja.

Magam is meggyőződtem ilyenekről, amikor mint hivatalnok és tanár az esküdtszék tagja voltam. Meggyőződtem, hogy a legnagyobb zavarodottsággal odafordulnak az esküdtek jogtudó társukhoz és kérdik, hogy most mit csináljanak, mert a kérdések tömegében nem ismerik ki magukat és legfeljebb ugy segitenek a dolgon, mint az egyszeri olasz esküdt, akinek levelét az olasz jogtudósok közölték, aki előre elhatározta, hogy mindenkit felment, csakhogy valamiképp ártatlan embert ne itéljen el.

Ezzel szemben most a perbeszédek után következni fog az elnöknek a felek jelenlétében és az esküdtek előtt tartott befejező fejtegetése, amelyben utmutatást ad az esküdteknek az általuk megoldandó jogi feladatra nézve. Azután a felek eltávoznak és egyedül az esküdtbiróság elnöke marad az esküdtekkel és vezeti tanácskozásukat, amely természetesen nem nyilvános.

A szavazás mindig titkos marad, ugy hogy az esküdtbiróságot féltők nem fognak arra gondolhatni, hogy az elnök csak sejthesse is azt, mily módon jött létre a verdikt.

Ezzel szemben, t. i. azzal szemben, hogy az elnök bejő a tanácskozásra, megadja a javaslat az esküdtek egy részének azt a jogot, hogy a büntetés kiszabásában részt fognak venni.

Most, hogy az esküdtek maguk közül választandó két esküdtet beküldhetnek a birói tanács tagjai közé és ez a két esküdt a három bíróval együtt egy kollégiumban fogja megállapitani a büntetést, mód nyilik arra, hogy az esküdtek a maguk felfogását, a maguk érveit, enyhébb álláspontjukat, mindazt, amit az élet pszichológiája bennük felébreszt, a tanácskozás alkalmával kifejthessék.

Minthogy ez a mód meg van adva az esküdteknek, minthogy továbbá a Btk. 92. §-a alapján bármely esetben rendkivüli enyhitő körülmények megállapitása alapján a biróság enyhébb büntetési nemre is áttérhet, minthogy végre a magyar birósági gok az esetek tulnyomó részében eddig is rendkivüli enyhitő körülményeket állapitottak meg, ilyformán nem kell majd félni a tárgyi igazságnak meg nem felelő verdikt meghozatalától.

Szász Károly: Szavazati joguk lesz a tanácsban?

Balogh Jenő igazságügyminiszter: Az a két esküdt, akit a tanácsba beküldenek, épp oly joggal fog szavazni, mint a három biró. És ezt már most felhozhatjuk azok ellen, akik bizonyára akadni fognak és akik azt fogják állitani, hogy a reform az esküdtszék ellen irányul. Hiszen látható, hogy ezzel az ujitással az esküdteknek uj hatáskört adunk, ezt az uj hatáskört jelenlegi szabályaink nem ismerték, de megadjuk azért, mert ez is a tárgyi igazságot fogja szolgálni.

Még röviden utalok arra, hogy az a hatáskör, amelyet a kir. Curiának a törvényjavaslat 31. szakasza ad, módot nyujt a verdikt alapján, hogy a ténykérdésre igennel felelő verdiktet minden irányban felülvizsgálhassa, tehát a bünösség megállapitására, vagy esetleg arra, hogy az itélet megsemmisitésével az ügyet uj esküdtbiróság elé utalhassa. Igy tehát legalább azokat a képtelen felmentő itéleteket, azt hiszem, ezután a legfőbb biróság bölcsessége korrigálhatja.

De az alkotmányjogi tekintetek mellett feltétlenül figyelemmel kell lenni arra is, hogy az egész büntető jogszolgáltatás legfőbb feladata és czélja, amint ezt én mindig hirdettem és éltem fogytáig fogom vallani: a tárgyi igazság keresése. A tárgyi igazság követelményét egészen figyelmen kivül hagyni és háttérbe szoritani egyuttal a jogérzetnek, a jogrendbe vetett bizalomnak és a jogrend tekintélyének megrontásával és megcsorbitásával jár.

Minthogy tehát az esküdtszéknek csak azt az alakját tartom ma is kifogáson felül állónak, amely Angliában van meg, de amelyet a mi viszonyaink között megvalósitani nem lehet; minthogy az esküdtszék fogyatkozásait sohasem tagadtam, de azokat védeni sem akartam, azt hiszem, csak eddigi álláspontomnak és meggyőződésemnek adok kifejezést, ha arra óhajtom a t. Házat a javaslatban kérni, hogy keressünk módozatokat ezeknek a fogyatkozásoknak csökkentésére, ezek által egyuttal magának az intézménynek megmentésére és helyesebb alapokon való fejlesztésére.

Van szerencsém előterjeszteni még két törvényjavaslatot, az egyiket az egységes birói és ügyvédi vizsgáról, a másikat a konzuli biráskodás szabályozásáról szóló 1891: XXXI. tcz. hatályának ujabb meghosszabbitása tárgyában.

Kérem a t. Házat, méltóztassék ezen javaslatokat kinyomatni, szétosztatni és tárgyalás és előzetes jelentéstétel végett az igazságügyi bizottsághoz utasitani.

— **A temesvári jogásznap.** Külsőségeiben is impozáns lefolyásu volt az Országos Birói és Ügyészi Egyesület, valamint az Országos Ügyvédszövetség temesvári kirándulása. A két testület vendéglátogatását ünnepi eseménnyé avatta az a lelkes fogadtatás, amelyben az érkezőket Temesvár városa és jogászközönsége részesitette.

A temesvári jogásznap legjelentősebb eredménye éppen az igazságszolgáltatás két oszlopos tényezőjének, a biróságnak és az ügyvédi karnak együttes szereplése. Azt a gyanakvó hidegséget, amely a két kart ezelőtt elkülönitette, a kartársi összetartozás érzete váltotta fel; az érdektelen közönyösség helyébe, amellyel a két kar egymással eleddig külön folytatott küzdelmeit kisérte. Nostra res agitur, akár a birói, akár az ügyvédi kar speciális kivanságáról van szó. Ezt a hangulatot gyökereztette meg a lelkekben a két testület találkozása, amely kell, hogy hullámgyürü módjára továbbterjedjen azok sorában is, akik magán az összejövetelen csak per repraesentationem voltak jelen.

Mindenesetre sajnálni kell, hogy a magyar Jogász-Egylet az eredeti programmtól eltérően az ünnepségben és a kirándulásban nem vett részt. A Magyar Jogász-Egylet megjelenése egy másik, talán kihatásaiban általánosabb fontosságu megbékélésre nyujtott volna megfelelő alkalmat és keretet, és Temesváron nemcsak a birói és ügyészi kar, hanem a gyakorlat és elmélet is baráti jobbot nyujthattak volna egymásnak.

Az Országos birói és ügyészi egyesület közgyülésén fontosabb tárgyak nem szerepeltek. Az a bejelentés azonban, melyet az együttes ülésen az igazságügyminiszter képviseletében dr. Vadász

Lipót államtitkár a titkos minősités eltörléséről mondott, az egyesület hosszu küzdelmének sikeres czélhozérését jelentette. Magát a közgyülést Grecsák Károlynak, az egyesület nagyérdemü elnökének nagyszabásu beszéde tette jelentős eseménnyé.

Mig a birák és ügyészek egyesülete hét éves multra tekinthet vissza, az Országos Ügyvédszövetség második közgyülését tartotta. Az előterjesztett jelentés bebizonyitotta, hogy azok a várakozások, amelyeket az ország ügyvédsége a Szövetség megalakitásához füzött, részben beteljesültek, részben pedig utban vannak a biztató siker felé. A Szövetségnek már is sikerült az ügyvédség legnagyobb részét táborába gyüjteni, ugy hogy a Szövetség elnöke méltán hivatkozhatott arra, hogy az Országos Ügyvédszövetség közgyülésén a magyar ügyvédség egyeteme nyilatkozik meg. A Szövetség munkájának gyakorlati anyagi eredményein felül a vezetőség érdeméül tudandó be, hogy az ügyvédi munka megbecsülését ujra besegitették a köztudatba, hogy az ügyvédség erkölcsi sulya és tekintélye bíróságaink előtt is megnövekedett.

A közgyülés lefolyásáról, amelyen dr. Vadász Lipót államtitkár is megjelent, a napilapok részletes tudósitást hoztak; ehelyütt arról a nagykészültségü és értékes előadásról teszünk csak emlitést, amelyet dr. Vértes Adolf temesvári ügyvéd az ügyvédségnek a birói szervezetbe való bevonásáról tartott.

A jogászság ünnepébe csupán az ügyvédjelöltek vittek disszonáns hangot, akik, bármelyik részen legyen is a hiba, a saját házi perpatvarukat vitték ki a nyilvánosság elé. Az elvi haragok elkerülhetetlenek, de apró személyi torzsalkodásoknak mindkét oldalon el kell némulniok, amikor a jogászság ünnepi napot ül.

Kivánjuk, hogy az a megértő közeledés, amely Temesvárott birák és ügyvédek között megnyilvánult, ne csak a ritka ünnepnap egyszer nyiló aloe-virágja legyen, hanem vonuljon be a mindennapos életbe és a jogért való küzdelem szinterére: a birósági tárgyaló szobákba.

— **Ujrendszerü irásszakértő.** A pestvidéki törvényszék *Bálint Antalt* polgári ügyekben a törvényszékhez és a hozzátartozó járásbirósságokhoz állandó *irásszakértőnek* nevezte ki.

Az uj szakértő évek sora óta foglalkozik a grafológiával és az általános iráselmélettel. Behatóbban tanulmányozta különösen azt a kérdést, hogy az irásazonosságot a mértani hasonlóság feltételeiből mi módon lehet megállapitani. Sokat foglalkozott az irástorzulásokkal is. Ismeretes dolog, hogy az ember egy bizonyos határig meg tudja változtatni irását, de ennek lehetősége függ a leirásra forditott időtől. Ez a körülmény vezette Bálint Antalt az irásjelenségek időviszonyainak megfigyeléséhez. Természetesen legelső feltétel volt erre nézve alkalmas müszerről való gondoskodás. Össze is állitott egyet, amelyet *irásmérőnek* nevezett el. Berendezése a Hipp féle óra alkalmazásával a másodpercz ezredrészének pontosságáig megadja az időértékeket. A müszer lehetővé teszi annak megállapitását, hogy a különböző irássebességek mellett melyek az irás állandó és akczidentális járulékai. Egyéb irányu vizsgálatokhoz ugyanazokat az eszközöket és módszereket használja Bálint, amiket irásvizsgálatoknál eddig is alkalmazni szoktak, mikroszkóp, mikrofotografálás, stb.

— **A porosz birósságok tevékenysége büntetőügyekben.** Az 1912. évi statisztikai adatok az 1911. éviekkel összehasonlitva, bizonyos határozott irányra nem engednek következtetést. A törvényszékeknél a büntetőügyek száma emelkedett, a járásbirósságoknál pedig részben emelkedés, részben csökkenés tapasztalható.

A járásbirósságok erdei lopási ügyekben 34,285 büntetőparancsot bocsátottak ki (1911-ben 39,817-et); egyéb ügyekben 174,800 büntetőparancs kibocsátása iránti kérelmet terjesztettek elő az 1911. évi 176,126-al szemben.

A kihágások miatt inditott büntetőperek száma 160,559-re csökkent 165,379-ről. Ezzel szemben a vétségek miatti büntetőperek száma 276,626-ról 278,582-re emelkedett. E számok a közvádas ügyekre vonatkoznak. A magánvád alapján inditott büntetőperek száma is emelkedett és pedig 88,357-ről 89,404-re.

A Schöffen-birósságok által hozott itéletek száma 427,913-ról 429,526 ra szállott, a járásbirósságok itéleteinek száma pedig 25.867-ről 23,141 re apadt. Ez a csökkenés a koldulás és a csavargás háttérbeszorulására enged következtetni.

A Schöffen-birósságok által hozott itéletek összesen 415,328 személyt (1911-ben 412,000-et) itéltek el és 118,020-at (1911-ben 123,372-t) mentettek fel. *Mig tehát az elitéltek száma 3328-al emelkedett, a felmentések száma 5352-vel csökkent,* ami 22·1% felmentésnek felel meg az 1911. évi 23%-kal szemben. Ugy látszik ez a csökkenés jórészt annak tudható be, hogy a vádemelésnél kellő óvatossággal járnak el.

A törvényszékeknél a közvádas ügyek száma 680,918-ról 698,658-ra nőtt. Vizsgálat 14,208 ügyben rendeltetett el (1911-ben 14,120 ügyben). Főtárgyalásra került a sor: esküdtszékeknél 2647 ügyben (az 1911. évi 2729-el szemben), a törvényszékek előtt büntettek miatt 34,694 ügyben (33,116-al szemben), vétségek miatt 21,279 ügyben (18,472-vel szemben). Vagyis: mig az esküdtszékeknél némi visszaesés jelentkezik, a törvényszéki tanácsoknál jelentős (kb. 8·5%) növekedés észlelhető. A törvényszéki határozatok elleni felebbezések is 68,647-ről 70,283-ra emelkedtek, a felfolyamodások pedig 16,673-ról 17,354-re szöktek fel. Az esküdtszékek elitéltek 3000 személyt (1911-ben 3091-et), fölmentettek 714-et (767-el szemben), tehát a felmentések arányszáma 19·9%-ról 19·2%-ra esett vissza. A törvényszéki tanácsok előtt 68,037 személyt itéltek el (1911-ben 63,101-et) és 10,899-et (1911-ben 10,797-et) mentettek fel, vagyis a felmentések száma aránylag itt is csökkent: 14·6%-ról 13·8%-ra.

A másodfoku itéletek közül 22,063 az elsőbirósági itéletet hatályon kivül helyezi (1911-ben 21,852) és 34,631 (1911-ben 33,390) elutasitja a felebbezést, vagyis 38·9%-ban (1911-ben 39·5%-ban) az elsőbirósági itélet feloldatott.

Az Oberlandesgerichtnél 45 semmiségi panaszt adtak be elsőbirósági és 6273-at (1911-ben 6165-öt) felebbezési birósági itélet ellen. Összesen 5523 itéletet hoztak (1911-ben 5473-at). Ezek közül 1019 (1911-ben (1032) az alsóbiróság itéletét hatályon kivül helyezi, ugy hogy az Oberlandesgerichtek előtt is kedvezőbben alakul az 1911. évihez képest a feloldások arányszáma (18·9%-ról 18·5%-ra csökkent).

Fiatal ügyvéd nagyobb fővárosi irodában november hó 1-től délelőtti alkalmazást keres. Czim a kiadóhivatalban. 14952

Gyakorlott ügyvédjelölt kerestetik Nagybecskerekre, Torontál vármegye székvárosába. Németül tudás okvetlenül megkivántatik; szerbül beszélők előnyben részesülnek. Ajánlkozók bizonyitványmásolatokkal felszerelt levélben, fizetési igényeik közlése mellett, forduljanak dr. Nagy Dezső ügyvédhez, Nagybecskerekre. 14954

Gyakorlott, juris doctor ügyvédjelölt, ki a német nyelvben is jártas, dr. Legény Sándor módosi ügyvéd irodájában azonnal alkalmazást nyerhet. Fizetés megegyezés szerint, a referencziák megjelölendők. 14955

Ügyvédi irnok, 12 évi gyakorlattal, német és román nyelvösmerettel, telekkönyvi praxissal, állást keres. Törvényszék vagy tábla székhelyéről jövő ajánlat előnyben részesül. Megkeresések «*Régi gyakorlat*» jeligére Blockner J. hirdetőjébe, Budapest, Semmelweis-utcza 4. küldendők. 14961

Német nyelvben jártas doctor juris ügyvédjelölt alkalmazást nyerhet dr. Vargha Gábor és dr. Németh Ernő ügyvédek irodájában, Szentgotthárdon. Fizetés megállapodás szerint, belépés bármikor. Ajánlatok eddigi müködés megjelölésével közvetlenül Szentgotthárdra intézendők. 14948

Önállóan müködni tudó, gyakorlott ügyvédjelölt dr. Frank Pál ügyvédi irodájába (Budapest, V., Csáky-utcza 5. sz.) azonnal belépheti, fizetés megállapodás szerint. 14964

Fiatal ügyvéd délelőtti alkalmazást keres, esetleg nagyobb irodában irodavezetői állást is vállal. Dr. R. Csáky-u. 18/*b*) II. emelet. 14966

Ügyvédjelölt gyakorlattal, magyar, német és tót nyelvismerettel azonnali belépésre kerestetik Dr. Weisz Mór bártfai ügyvéd irodájába. 19965

Ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre 160 K kezdőfizetéssel. Dr. Hajós nyiregyházi ügyvéd. 14963

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

könyvtára

Negyvennyolczadik évfolyam. 42. szám. Budapest, 1913 október 17.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Schuster Rudolf* kir. curiai biró: Észrevételek a Tervezet II. szövegében szabályozott birtoktan néhány tételére. — *Bajzáth János* kalocsai kir. törvényszéki elnök: Perek és ügyek előadása. — *Dr. Gallia Béla* kir. táblai biró: Gyorsirás a polgári perrendtartásban. — *Dr. Nitsche Győző* kir. táblai biró: Társaság. Észrevételek a polgári törvénykönyv tervezetének XIII. czim második fejezetéhez. — *Dr. Auer György* budapesti kir. táblai tanácsjegyző: Jogász-kongresszusok és továbbképző-tanfolyamok Németországban. — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Észrevételek a Tervezet II. szövegében szabályozott birtoktan néhány tételére.

(A 354., 355., 459., 366. §§-hoz.)

I. A tudományban még mai napig sem tisztázták azt, hogy mi az a birtok. Ezért nagyon helyesen járt el a T. II. szövege, hogy a birtoknak fogalmi meghatározását mellőzte. Majdnem bizonyosnak mondható, hogy ha a T. a birtokot definiálta volna, az nem sikerült volna, mert ahány jogász van, annyiféleképp definiálják a birtokot. Mindemellett a legtöbb ember egyetért a birtok mibenlétére nézve akkor, mikor azt a gyakorlatban alkalmazni kell. A T. nyilvánvalóan realisztikus irányt követ, amennyiben a birtok megszerzésénél a *tényleges hatalomra* fekteti a fősulyt. (354. §.)

Ez nem kifogásolható ugyan; azt azonban nehezen lehet megérteni, vajjon miért tartja a II. T. szövege szükségesnek, hogy közelebbről körülirja a tényleges hatalmat és ezáltal a birtok fogalmának mintegy egyik részét mégis megdefiniálja. Még pedig hogyan? A 354. §. utolsó bekezdése ugyanis azt mondja, hogy «tényleges hatalom az, amit a közfelfogás szerint annak tartanak».

Őszintén sajnáljuk, hogy a II. szöveg indokolás nélkül jelenvén meg, nem tudjuk, hogy miért tartja a II. szöveg szükségesnek a definicziót és miért adja éppen azt a definicziót?

Természetesnek tartjuk, hogy nem is fog senki sem tényleges hatalomnak egyebet tekinteni, mint azt, amit a közfelfogás annak tart. Mert magától értetődik, hogy ezt is, ugy mint más fogalmat, mindig az élet és forgalom felfogása szerint az összes fenforgó tényközülmények pontos méltatása mellett fogjuk megállapitani. Miért kell azt még külön törvénybe iktatni? Ez felesleges. Feleslegest pedig a törvény ne mondjon ki soha. *Ezért nézetünk az, hogy a 354. §-ból ez a mondat teljesen törlendő.*

II. A II. szöveg 355. §-a egy uj mükifejezést akar meghonositani, amennyiben azt a személyt, akivel szemben a birtokos bérleti, haszonbérleti, vagy hasonló használati jognál fogva jogviszonyban áll, «*főbirtokosnak*» nevezi. Ezt nem lehet helyeselni.

Mindenekelőtt ugyanis magát a kifejezést kell kifogásolni. Ez a szó «főbirtokos» maga már olyan, hogy önkénytelenül arra a gondolatra vezet, hogy a másik fél talán albirtokos, holott a T.-ben ilyen kifejezés nem fordul elő. A «fő» jelző mindenkiben azt a felfogást idézheti elő, hogy az az illető személy, pl. bérbeadó, igazán a főszemély, azaz, hogy a *birtoklás szempontjából* azon a «főbirtokoson» van a fősuly. Ez a felfogás pedig nagyon téves felfogás lenne, mert a II. szöveg szerint a bérbe-, haszonbérbeadó stb., az ugynevezett főbirtokos, vagyis az a személy a főbirtokos, ki tulajdonképpen nem bir semmit és «tényleges hatalmat» éppen nem gyakorol, holott az, aki tényleg bir és azért a birtoklás szempontjából a főszemély (bérlő, stb.) nem főbirtokos. Az, hogy a bérbe-, haszonbérbeadót stb. egyáltalában birtokosnak nevezhessük, fikczió nélkül egyáltalában nem is lehetséges, de hogy ezt már egyenesen főbirtokosnak nevezzük, ez már sok, mert ez a kifejezés sokkal inkább éppen a másik félre (bérlőre stb.) találna.

Ugy látszik, hogy a II. szöveg a német polgári törvénykönyv mintájára a kifejezésben is valami megkülönböztetést kivánt tenni a két személy közt; csakhogy a német polgári törvénykönyv legalább helyes és megfelelő kifejezést választott, amennyiben a bérlőt, haszonbérlőt stb. a ténynek megfelelően közvetlen birtokosnak, a bérbe-, haszonbérbeadót stb. pedig közvetett birtokosnak nevezi.

A német jogirók szerint (pl. Staudinger, Kommentár. III. köt. 23. lap.) a két személy közül a főszemély a birtok szempontjából mindig a bérlő, haszonbérlő, stb., mert a tényleges hatalmat ő gyakorolja; a T. szerint is ezen a tényleges hatalmon van a fősuly, hiszen ezt még külön definiálja is, amint fent láttuk. A bérbeadó stb. pedig a birtok szempontjából a másodrangu személy («Zweite Person»). Ezt a birtok szempontjából csak másodsorban figyelembe vehető személyt akarja a T. II. szövege főbirtokosnak nevezni. Ez nem lehet helyes.

Nézetünk szerint különben nem is szükséges egyáltalában, hogy az illető személyt külön elnevezzük. A T. I. szövege ezt nagyon helyesen és szerencsésen ki is kerülte, nem érezte a kifejezés hiányát senki és teljesen áll az, amit az I. szöveg vonatkozó indokolása (l. Ind. az 523. §-ra nézve) felhozott, hogy ugyanis nem kell «oly terminus-technikust meghonositani, mely a vonatkozó fogalmat érdemileg nem fedi és mely ez okból félreértésekre és fogalmak elhomályositására vezethet».

Ezért azt véljük, hogy ez az uj müszó mellőzendő és nem is helyettesitendő más kifejezéssel, mert teljesen nélkülözhető, amint ezt az I. szöveg 523. §.-a bizonyitja, mely minden külön mükifejezés nélkül a helyes jogszabályt tartalmazza; bizonyitják továbbá azok a többi helyek is, hol a T. II. szövége a «főbirtokos» szót használja. Igy pl. a constitutum possessoriumról intézkedő 459. §., mely szerint «ha a dolog a tulajdonos birtokában van, az átadást oly megegyezéssel lehet pótolni, melynél fogva a szerző főbirtokossá lesz». Ugyanezt a jogszabályt tartalmazta — de minden uj müszó használása nélkül — az I. szövegnek 627. §-a, mely e fontos jogintézménynek némi körülirását is tartalmazta, mely körülirás éppen alkalmas és szükséges volt ahhoz, hogy a constitutum possessorium lényegét helyesen megvilágitotta, amit a II. szöveg 459. §-ánál éppen az uj mükifejezésnél fogva nélkülözünk.

Ezért az I. szövegnek 627. §-a is változatlanul fenn lenne tartandó.

III. A T. II. szövegének 366. §-a egy ujitást tartalmaz, mely azonban nézetünk szerint csakis ujitás, de nem egyszersmind javitás is.

A T. II. szövege is — ugy mint az I. szöveg — két possessorius keresetet ad a birtok védelmére.

Az egyik illeti azt, akit a birtoktól tilos önhatalommal megfosztottak, mely keresetnek czélja a birtoknak visszaszerzése (363. §. interdictum recuperandae possessionis). A másik possessorius kereset illeti azt, kit a birtokban tilos önhatalommal háboritottak, anélkül, hogy a birtoktól megfosztották volna, mely keresetnek czélja a háboritás megszüntetése (364. §. interdictum retirendae possessionis).

Ez a két kereset birtokvédelmet nyujt a birtokosnak és «főbirtokosnak» minden harmadikkal szemben.

Megilletik-e keresetek a birtokost a «főbirtokossal» szemben is és viszont?

E kérdésre a T. II. szövege igen bő választ ad, holott az *I. szöveg, a fennálló jogunk és joggyakorlatunk szerint* e két kereset megilleti ugyan a birtokost a főbirtokossal szemben, de nem viszont is. Az ujitás az, hogy a II. szöveg értelmében (366. §.) a sommás visszahelyezési és birtokháboritási keresettel a bérbe-, vagy haszonbérbeadó is élhet a bérlővel vagy haszonbérlővel szemben, ha az utóbbi «használati birtoka határain nyilván tulterjeszkedett».

A német polgári törvénykönyv e két keresetet a mi jogunkkal megegyezően szabályozza ugyan, de a «főbirtokosnak» a birtokossal szemben nem adja meg, még pedig azért nem adja meg a kereseteket, mivel ily keresetı jog megadása ellentétben állana azzal az alárendelt szereppel, mely a birtok szempontjá ból a «főbirtokost a birtokossal szemben illeti» (l. Staudinger id. h. 26. l.) Mikor a német polgári törvénykönyv bizottsági tárgyalásakor e kérdés felmerült, a bizottság külön határozatot hozott, mellyel a possessorius kereseteknek a «főbirtokosnak» («mittel barer Besitzer») a birtokossal szemben való megadását *kifejezetten* megtagadta, mivel a petitorius keresetek a «főbirtokosnak» elegendő védelmet nyujtanak (l. Staudinger id. h.).

Hogy a T. II. szövege a possessorius kereseteket a «főbirtokosnak» miért adja meg, nem tudjuk, mivel a vonatkozó indokolást ezidőszerint még nem ismerjük. A Magyar Jogászegyletnek 1913. évi május 25-iki teljes-ülésén dr. Thirring Lajos által tartott előadásából annyit megtudtunk erre vonatkozólag, hogy «ez a rendelkezés elméleti igazolását a T.-nek azon felfogásában találja, hogy a bérlőnek, haszonbérlőnek és más hasonló használati birtokosnak birtoka sohasem kizárólagos, hanem kisebbnagyobb mértékben mindig a főbirtokos birtokával konkurrál és ezáltal korlátoztatik».

Ez igaz ugyan, de nem indoka annak, hogy azért meg kellene adnunk a birtokkereseteket a főbirtokosnak a közvetlen birtokossal szemben is. A nem tényleges birtokosnak possessorius keresetet adni nem lehet.

Egyik jogrendszer sem tette azt meg eddig, sem törvény eddig ily rendelkezést nem tartalmazott és dr. Thirring emlitett előadásában is az foglaltatik, hogy ez az intézkedés «a gyakorlat alkalmazásában kétségtelenül bizonyos nehézségekkel fog járni»

A T. I. szövege egészen világosan állást foglalt az ellen az intézkedés ellen (l. I. szöveg Ind. 523., 524. §§-ra vonatkozólag)

Ezt az állásfoglalást az I. szöveg azzal indokolta, hogy ez az *intézkedés ellenkezik az eddigi jogunkkal,* hogy továbbá az alaki és nem az anyagi jog feladatához tartozik a bérbe- és haszon bérbeadónak a közvetlen birtokossal szemben védelmet nyujtani-amint az már meg is történt, amennyiben ily keresetek ugyis sommás eljárásra és a járásbiróság hatáskörébe tartoznak és a possessorius keresetek sem részesülnek egyszerübb eljárásban.

Ezeknél fogva az a véleményünk, hogy a *II. szöveg 336 §-ának második mondata törlendő.*

Dr. Schuster Rudolf.

Perek és ügyek előadása.

A szóbeli tárgyaláson kivül, tanácsban elintézett pereknek és ügyeknek a sorsa, a jó és helyes előadáson, valamint a jó és és helyes megértésen fordul meg.

Miként a drótnélküli sürgönyzéshez, ugy a pereknek és ügyeknek tanácsban való elintézéséhez is két fontos tényező szükséges, t. i. egy jó feladó-állomás, — ez az előadó biró és egy jó felvevő-állomás, — ez a tanácsnak hallgató tagjai. Ha akár egyik, akár másik hibás, — nem fungál jól és pontosan, — nem részesül a per vagy ügy a megkivántató elbánásban.

A rossz elintézésnek, a helytelen itélkezésnek legtöbbször ezek az okai, nem pedig az, hogy a tanács, a helyesen előadott és megértett tényállás mellett nem tudta volna a törvényt és a jogszabályt alkalmazni.

Nem olyan könnyü dolog ez, mint első látszatra mutatkozik és nem is olyan, hogy bizonyos törvényeknek és szabályoknak a keretébe ne volna vonható.

Megkisérlem azokat a feltételeket összefoglalni, azokat a szabályokat ismertetni és azokat a hibákat mint kerülendőket kimutatni, amelyek szükségesek ahhoz, hogy egy per vagy ügy megfelelőleg legyen előadva — referálva — és ugyanigy megértve a tanácstagok által.

Természetszerüleg a jó előadáshoz legfőbb kellék a jó organum, vagyis a szavaknak tiszta kiejtése, nem hadaró, hanem nyugodt beszéd; akinek kezdetben nincs meg, igyekezzék hosszas gyakorlattal és öntudattal ezt megszerezni, mert lehet rajta segiteni, csak akarat, erős akarat kell.

Azután szükséges a gondolatoknak szabatos kifejezése, hogy t. i. azt és ugy mondjuk el, ahogyan elgondoltuk se nem többet, se nem kevesebbet. A gondolkodásunk pedig legyen logikus, ne üsse agyon az egyik gondolatot a másik és ne legyen rendszertelen, hanem minden gondolatnak meg legyen a maga kiszabott helye, ahova éppen beillik és ahova tartozik.

Nagy hibája sok előadónak, hogy ugy viselkedik az előadói székben, mintha ki volna cserélve.

A közönséges életben egyszerüen beszél és viselkedik, egészen jól, természetesen és érthetően ad elő valamit, mint előadó pedig kivetkőzik énjéből — fontoskodóvá és természetellenessé lesz, — hatásra törekszik és éppen ezért nem éri ezt el.

Maradjon meg az előadó a maga egyszerüségében, kerüljön minden páthoszt és ne igyekezzék hatásra vadászni. Gyengébb tehetséget árul el a hatásvadászat, — az igazi tehetség a maga egyszerüségében is feltünik.

Az előadónak, hogy meg kell tanulnia a pert vagy ügyet elejétől végig, — ezt mondanom sem kell, — de azt már igen, hogy a puszta betanulással és annak elmondásával még nem válik jó előadóvá, hanem előbb dolgozza ki, eméssze meg a pert és ügyet, akkor tudja csak érthetően és jól előadni.

Aki szóról szóra elmondja a per vagy ügy anyagát, — különösen pedig, aki az iratokból kapkodva felolvassa, — annak az előadása nem ér semmit, mert a tanács tagjai is emberek, akik egy hallásra a nagy halmazból, az összekavart anyagból, nem is lévén sok idejök az összegubanczoltak szétválasztására, nem képesek kihámozni, hogy mi a lényeges és mi nem az.

A jó előadó tehát, amikor a pert és ügyet tanulmányozza, kikeresi a perdöntő adatokat, rendszerbe foglalja az egészet, gondolkozik és megállapitja, hogy minő sorrendben és miket szükséges neki előadni abból a czélból, hogy a tanács tagjai teljesen tisztában legyenek a per és ügy anyagával.

Nem tartom helyes előadásnak azt, ha az előadó egyszerre belemegy a részletkérdésekbe, ha a tanács tagjait mindjárt előadása kezdetén elárasztja aprólékos kérdésekkel, mert ezzel megzavarja a hallgatókat, számtalan képzetet idéz elő, ami nyomasztólag hat és elvonja a figyelmet a főkérdéstől.

Alkossa meg az előadó először a pernek a vázát, fesse meg mindenek előtt az alapot, — mint a festőmüvész, — azután rakja fel és szinezze ki a részleteket.

Mikor a pernek az alapját megfestette, hagyja egy kissé nyugodni a hallgatókat, hogy higgadtan elmélkedhessenek azon, mert ha az alapkérdésekkel rendbe jöttek, a részletkérdések könnyen megfejthetők.

Tényállás kell a hallgató birónak, összefüggő és minden lényeges körülményt felölelő tényállás.

A tényállás különbözik az ügyállástól, mert ez utóbbi az, amit a felek előadtak és amit a bizonyitékok foglalnak magukban, az előbbit pedig, a felek előadását és a felvett bizonyitékokat mérlegelve kell megállapitani.

Hogy a felek előadása és a bizonyitékok alapján helyes-e az előadó által előterjesztett tényállás, ezt az egész tanács vizsgálja meg, de erre nézve a javaslatot az előadó terjeszti elő, mint aki legjobban áttanulta és ismeri a pert.

Hibája sok előadónak, hogy nem tárgyilagos a pernek és ügynek előadásában. Értem ezt ugy, hogy makacsul ragaszkodik az általa már elfoglalt állásponthoz, a már megszerkesztett határozatokhoz, — minek következtében az erre nézve előnyös körülményeket tulságosan kidomboritja — és abban a hiszemben, hogy talán nem is lényeges, jóhiszemüen, — bizonyos dolgokat és bizonyitékokat fel sem emlit, vagy homályosan hozza fel, elsiklik felettük, — noha a hallgató birák esetleg ezeket nagyon is befolyással birónak tartanák a per eldöntésére.

Adja tehát elő az előadó biró az ügyállást teljesen és csonkittatlanul, hogy módjában álljon ebből a tanácsnak kontroli-

rozni, vajjon helyes-e az előadó által javaslatba hozott tényállás. Itt vár az előadóra a legnehezebb szerep, mert merevül véve, az ügyállásnak teljes ismertetése az volna, hogy az előadó elmond mindent, amit a felek előadtak, pl. a rendes perben és felsorol minden bizonyitékot szóról-szóra.

Ez egyenlő lenne az egész iratcsomó felolvasásával és miként fentebb irtam, helytelen, meg nem érthető zürzavaros előadást, referálást eredményez, mert az ilyen előadásban a hallgató birák, — mint a sürü és nagy erdőben — eltévednek.

Az ügyállás előadásának ezek szerint csak azokat az adatokat kell feltüntetnie, amelyek a tényállás megállapitásához szükségesek; vagyis, a kérdéses per eldöntésére befolyással nem birható, a dologra nem tartozó, a per keretén kivül álló szóbeszédeknek és körülményeknek az előadásával a hallgató birákat fárasztani felesleges.

Teljesen felesleges azoknak a dolgoknak az előadása és az ezekre vonatkozó bizonyitékoknak a felsorolása is, amelyek bizonyos körülményeknél fogva, — csakis a referált perben, — figyelembe nem jöhetnek, vagy egy előző kérdés elbirálása folytán többé perdöntők nem lehetnek.

Gyakran csak jogkérdésen fordul meg a per sorsa, pl. van-e a jászkunoknál közszerzeményi jog, vagy bizonyos öröklött ingatlan ági vagyon-e, — ilyenkor, — pedig sokszor megtörténik, időrablás végig előadni a pert és csak az utóljáu jelölni meg, hogy tulajdonképen felperes jászkun asszony, vagy hogy felperes nincsen vérségi kapcsolatban azzal, akiről az ingatlan az örökhagyóra hárult.

A szeg fejét kell mindig eltalálni az előadó birónak.

Egyenes utat válasszon az előadó kitüzött czéljának, vagyis annak az eléréséhez, hogy a hallgatók megértsék a per anyagát, ne téregessen ki jobbra-balra és amennyiben többféle vitás és részletkérdésnél mellékvágányokra szükséges is kitérnie, tartsa erősen kezében Ariadne fonalát, hogy bármikor visszajuthasson az egyenes utra.

Még arra is nagy figyelemmel kell lennie az előadó birónak, hogy kik a tanács tagjai, mert ha ezek erősebb jogászok és referált perekben köztudomás szerint teljes gyakorlattal birók, — ebben az esetben nincs szükség terjedelmes előadásra, mert a jó jogász és gyakorlott biró kevés szóból is megérti és felfogja a pernek lényegét, — mig a gyengébb és gyakorlatlan bővebb ismertetésre és magyarázatra szorul.

Ami a tanács tagjainak, az előadott pernek helyes és jó megértését illeti, e tekintetben a fődolog az, hogy mihelyest a tanácstagok a per jogalapját és tárgyát meghallják, azonnal gondolják el az erre vonatkozó törvényeket és jogszabályokat, legyenek tisztában, hogy miféle törvények és jogszabályok uralják a kérdéses pert vagy ügyet, mert csak igy tudhatják, hogy minő tényállásra van szüksége felperesnek, hogy pernyertes lehessen és esetleg alperesnek, hogy felperes keresetével elutasittassék.

Ha már tudom előre, hogy a peres feleknek a saját érdekükben miféle tényállást kell felépiteniök, hogy abból a reájok kedvező jogszabály levonható legyen, akkor sokkal könnyebben jegyzem is meg az előadó által előterjesztett ügyállást.

Vigyázzanak a hallgató birák a per keretére, vázára, az alapfestésre, jöjjenek ezekkel teljesen rendbe és különösen ügyeljenek arra, hogy kit terhel a bizonyitás kötelezettsége.

A bizonyitás kötelezettségének szabatos megállapitása, a legfőbb kérdés a pernek alapos elbirálásánál.

Ne a mellék-, vagy a perre döntőleg éppen nem ható körülmények ragadják meg a hallgató biró figyelmét, hanem a pert uralók, az előbbiekkel ne is telitse agyát.

Nem helyes dolog az előadót előadása közben kérdésekkel, közbeszólásokkal zavarni, hanem a tanács minden tagja jegyezze fel magának amire felvilágositást kiván és együttesen az előadás befejeztével tegyék ezt meg, éppen ezért a hallgató biráknak jól kell tudni egyideig hallgatni.

Felette helyes dolognak tartanám, ha a tanácsnak összes tagjai, amikor lehetséges, — pedig legtöbbször az, — legalább egy nappal előbb tudomást szereznének arról, hogy a másnapi tanácsban miféle perek és ügyek lesznek előadva, — ami könnyen kivihető, — hogy a vonatkozó törvényeket, jogszabályokat és judikaturát átnézhessék és ne készületlenül találja őket ez vagy amaz a jogi kérdés.

Bármennyit tudunk is, a törvényeknek az átnézése és egy kis utóolvasás sohasem árt.

Sokkal, nagyon sokkal alaposabb lenne igy a tanácsban való elintézés és itélkezés. *Bajzáth János.*

Gyorsirás a polgári perrendtartásban.

A gyorsirók kongresszusa ujból előtérbe állitotta a gyorsirásnak óriási jelentőségét az igazságszolgáltatásban. Az igazságügyminiszter ur által tanusitott meleg érdeklődés pedig reményt nyujt arra, hogy a gyorsirás végre elfoglalhatja az őt megillető méltó helyet az igazságszolgáltatásban.

Felesleges ma már müvelt emberek előtt fejtegetni, hogy a gyakorlati jogásznak — ügyvédnek és birónak egyaránt — mily nagy szolgálatokat tehet a gyorsirás. Áll ez különösen a szóbeliség uralma alatt, midőn ügyvéd és biró a szóbeli előadásokat, a tanuk vallomását pontosan megrögzitheti, fogalmazványait a közönséges irásnál rövidebb idő alatt elkészitheti vagy tollba mondhatja.

A bünvádi perrendtartás módot ad arra is, hogy a jelentősebb bünperek főtárgyalása gyorsirók által szószerint megörökittessék, ami nagyobb garanczia azok alaposabb felülvizsgálására, mintha a jegyzőkönyv hüsége kizárólag a jegyző ügyességétől és perczipiáló képességétől függ.

De minő alkalmazást talál a gyorsirás a küszöbön álló polgári perrendtartás által létesitett perjogban?

Kétségtelen, hogy *magánhasználatra* éppugy alkalmazható lesz a gyorsirás, mint eddig. Hosszu birói pályámon azonban sajnálattal tapasztaltam, hogy a biróságok tagjai, birák, jegyzők és joggyakornokok elenyésző csekély százaléka sajátitotta el annyira a gyorsirást, hogy annak a gyakorlatban hasznát is vehetné.

E részben valóban kivánatos volna a gyorsirási tanfolyamok rendezése, a gyorsirás tudásának a személyi táblázatba való felvétele és a szolgálatra való alkalmasság egyik követelményeként felállitása; ami által a gyorsirásnak a biróságoknál minél szélesebb körben való elterjedése biztositttatnék. Nem kétséges, hogy ezáltal rendkivül sok idő takarittatnék meg és a feljegyzések pontossága biztositttatnék.

Hivatalos használatban a gyorsirásnak két irányban van tere: a fogalmazásban, továbbá a jegyzőkönyvvezetésben.

A fogalmazásban annyiban, hogy a birónak az irásbeli munka alóli tehermentesitése és idejének megtakaritása czéljából mód nyujtatik arra, hogy a határozatokat gyorsirónak tollba mondja, amint ez a német biróságoknál már évek óta gyakorlatban van. Az uj sommás ügyvitel módot ad a birónak arra, hogy itéleteit irónak vagy gépirónak lediktálja és ez az üdvös intézkedés egyes budapesti járásbiróságoknál és a budapesti kir. törvényszéknél már is életbe lépett. De bármily üdvös és könnyitő a gépirónak való diktálás, egyrészt lassu, másrészt a gép zakatolása folytán kellemetlen. És minthogy azt nem lehet remélni, hogy az állam minden birót diktafonnal lásson el, a bironak rendkivül sok idejét megkimélné és ekként az ügyek elintézését gyorsitaná, ha itéleteit gyorsirónak mondhatná tollba, aki azokat közönséges irásba áttenné. Ennek a perrendtartás rendelkezései mellett semmi akadálya sem volna.

A jegyzőkönyvvezetésben is igen nagy szolgálatokat tehetne a gyorsirás. Aki látta valaha, mily kevés érdemleges tárgyalást lehet elvégezni azért, mert a jegyzőkönyvet a tárgyaláson el kell készitenie és hogy a tárgyalási jegyzőkönyvek nagyobb része épp ezért milyen olvashatatlan, és aki tudja, hogy legtöbbször bizony a birónak kell a jegyzőkönyvet irni; aki látta már, mily lassan megy a tanukihallgatás, mennyi a vita, hogy helyesen van-e a vallomás felvéve: az belátja azt is, hogy a jegyzőkönyvvezetés mai módján változtatni kell, mert emellett birósáaink *a szóbeliség okozta munkával nem lesznek képesek megküzdeni.*

A legtermészetesebb megoldás gyanánt kinálkozik az, hogy a biró mellé felesküdve gyorsiró jegyzőkönyvvezető adassék, aki a jegyzőkönyveket, tanuvallomásokat, képzettségének foka szerint akár maga, akár a biró diktálása alapján stenografice veszi fel, miáltal a tárgyalás, bizonyitásfelvétel nem huzódik tovább, mint amennyi idő alatt élőszóval elintéztetik, az áttételt pedig mint erre meghitelt tisztviselő a jegyzőkönyvvezető maga végezné és a stenogramm és áttétel az iratokhoz csatoltatnék.

★

Ily módon — kivált az elsőfoku eljárásban — a tárgyalások szá mát meg lehetne kétszerezni, sőt háromszorozni; a tanukihallgatásokét pedig megötszörözni.

Amde sajnos, ezt a legtermészetesebb megoldási módot a PP. nem mindenütt engedi meg.

A PP. 248. §-a rendelkezik ugyan a gyorsirás alkalmazásáról: «A bíróság, a fél kérelmére, elrendelheti a szóbeli tárgyalásnak, vagy egy részének gyorsirással való feljegyzését, ha a kérelmező fél a gyorsiró alkalmazásának költségét a kérelem előterjesztésekor a bíróságnál leteszi.» ... «A közönséges irásba áttételt a feljegyzés befejezésétől 48 óra alatt át kell adni az elnöknek, aki azt az iratokhoz csatolja.» «A gyorsirói feljegyzést a bíróság csakis az itéleti tényállás kiigazitásánál (408. §.) használhatja fel a körülményekhez képest».

E §. szerint a gyorsirói feljegyzés kivételes, mert csak a fél kérelmére és költségére történik. Ez esetben sem teszi feleslegessé és nem pótolja a 243—247. §-okban előirt módon felveendő jegyzőkönyvet, hanem áttétele csak az iratokhoz csatolandó és jelentősége csak abban áll, hogy a bíróság azt «csakis» és «a körülményekhez képest» az itéleti tényállás kiegészitésénél használhatja fel, de felhasználni nem köteles.

Szóval, a gyorsirói feljegyzés csak nagyobb substratummal biró vagy szenzációsabb perekben fog alkalmaztatni és a vagyonos perlekedők kiváltsága lesz; a perek többségében azonban egyáltalában nem lesz felhasználható.

A PP. 247. §-ának első bekezdése szerint az elsőbirósági eljárásban a jegyzőkönyv és mellékletei a felek előtt felolvasandók vagy megtekintésre feltárandók, aminek megtörténtét a jegyzőkönyvbe fel kell venni. A járásbirósági eljárásban a jegyzőkönyvet a felek (247. §. negyedik bek.) és a tanuk (309. §. második bek.) esetleg a szakértők (365. §.) is aláirják. A jegyzőkönyvnek tehát, noha a felek és tanuk azt a törvényszéki eljárásban nem is irják alá, a tárgyalás befejezéséig készen kell lennie. A járásbirósági eljárásban pedig még alá is kell iratnia.

Minthogy pedig a jegyzőkönyvnek készen, azaz közönséges irással elkészitve kell lennie, az eljárás lassuságán a gyorsirási feljegyzés a PP. értelmében még akkor sem segitene, ha az minden perben alkalmaztatnék is.

Ha már most figyelembe vesszük bíróságainknak, de kivált a fővárosi bíróságoknak óriási ügyforgalmát és azt a nagy megakadást, mely e miatt nemcsak a perek lebonyolitásában, hanem a folyó ügyek elintézésében is mutatkozik, méltó aggodalommal kell a PP. életbelépése elé tekintenünk. Egyrészt a járásbirósági munkateher megszaporodása, másrészt az a körülmény, hogy a törvényszéki eljárásban is az eddig irásban kifejtett peranyagot a szóbeli tárgyaláson kell feldolgozni és a PP. szabályai szerint a bíróság által felveendő jegyzőkönyvben megrögziteni, azt fogja maga után vonni, hogy a jegyzőkönyvezéssel járó időveszteség rendkivül nagy lesz és a perek *elintézése főképpen nem a biró munkaképességének természetes korlátain, hanem az irásbeli munkával járó időpazarláson fog hajótörést szenvedni.* Ez pedig maga után vonhatja a perrendtartás és az igazságszolgáltatás teljes csődjét.

Nézetem szerint ezen segiteni kell, mielőtt a baj bekövetkezik, tehát mielőtt a PP. életbelép.

Lehetővé kell tenni, hogy a biró csak tárgyaljon és határozzon, a tárgyalással csak addig foglalkozzék, mig azt szóbelileg elvégzi és ne legyen kénytelen addig várni, mig a jegyzőkönyv elkészül. Itéletét köteles legyen tollba mondani. Szóval, egyáltalán ne legyen irásbeli munkával terhelve.

Ez a fontos érdek megérdemli azt a fáradságot, hogy a PP. vonatkozó szakaszai még a legis vacantia alatt módosittassanak. Ez annál inkább lehetséges volna, mert a módositások elvi rendelkezéseket nem érintenének, hanem inkább ügyviteli kérdésekre vonatkoznának.

Nézetem szerint a módositások a következők volnának:

1. §. «A PP. 247., 309. §-ának harmadik bek., 365. §-a akként módosittatnak, hogy a járásbirósági eljárásban a felek, tanuk és szakértők a jegyzőkönyvet nem irják alá».

Ez felesleges is; a bünvádi eljárásban, hol sokkal fontosabb érdekekről van szó, nem kell a jegyzőkönyvet aláirni.

2. §. «248. *a)* §. Az igazságügyminiszter nagyobb forgalmu bíróságoknál a jegyzőkönyvvezetésre és a birói határozatok irásbafoglalására a segédszemélyzet kebeléből, vagy ezen kivül álló egyénekből állandó hites gyorsirókat alkalmazhat, akiknek gyorsirászati felvételei a jelen törvényben előirt jegyzőkönyvek hatályával birnak. A hitelesitett áttételek három nap alatt az iratokhoz csatolandók. A gyorsirók alkalmazásának módjait külön rendelet állapitja meg.»

E néhány módositás alig számbavehető költség mellett rohamosan elősegitené az ügyek gyors elintézését. *Gallia Béla.*

Társaság.

Észrevételek a polgári törvénykönyv tervezetének XIII. czim második fejezetéhez.*

Akár a római, akár a germánjog szerint rendezzük a társaság viszonyait, a társak felelőssége egyetemleges lesz.

Itt azonban rá kell mutatnunk a T. egy másik intézkedésére, mely különös czél nélkül és miként a CLXXIV. sz. elvi határozat indokolása kifejezi, tisztán azért bontja meg az egyetemlegesség elvét, mert a két erő «eredője» ebben az irányban visz. A T. felállitja a 954. §-ban az ugynevezett «korlátolt egyetemlegességet».

Nézetem szerint ezt a korlátolt egyetemlegességet fentartani nem lehet. Ennek helye lehet a filloxera által elpusztitott földterületek felsegélyezése iránti törvényben (1896. évi V. tcz. 7. és 14. §-ai), sőt bizonyos tekintetben helye van az alaki Cs. T.-ben (257. és következő §-ai), de a magánjogban a kártalanitási kezesség a régi világból származó rudimentum, amelynek csak ott van helye, ahol azt a felek kifejezetten kikötötték. A mai hitelélet ezt nem ismeri el, miként azt a német polg. törvénykönyv bizottsági tárgyalásain,ahol a 427. §-t megalkották, igen alaposan kifejtették (Protokolle I. 430. oldal). És ha szabad egy kevés humort belevinni e komoly kérdésbe, kérdezzük meg erre vonatkozólag a néplelket. A 78. sz. határozat indokolása veti fel azt a kérdést, hogy miként felelnek a társak, ha közösen bérelnek egy kocsit? A CLXXIV. sz. határozat erre azt feleli, hogy egyenlő részekben, de egymásért kártalanitó kezesekként felelnek. Én azt hiszem, sőt biztos vagyok benne, hogy a pesti fiakkeros nem ezen a nézeten lesz.

Különösen nincs helye kártalanitási kezesség elméletének a társaságról szóló fejezetben, ahol a társaságba vitt vagyonrészek még a római jog szerint is egyetemlegesen kell, hogy feleljenek és ahol ugyancsak a római jog szerint a társak abszolute egyetemlegesen felelnek, ha közös képviselőjük kötötte meg az ügyletet. (Windscheid, II. 534. old.)

A 78. sz. határozat indokolása szerint a társasági tagok magánhitelezőivel szemben a két különböző szerkezet a praxisban ugyanegy eredményhez vezet. De akkor miért idegenkedik a határozat a modernebb és nézetem szerint megfelelőbb jogelv elfogadásától? Téves praemissából indul ki itt is, s azért jut erre az eredményre. Azt állitja az indokolás, hogy ha a magánhitelező lefoglalja a tag kondominiumát, ezzel nem jut előnyösebb kielégitéshez, mert az egyik társ hitelezőjével szemben a másik társ ugyanezt a kifogást emelheti, mint amit emelhet szocziusával szemben s igy a hitelező tulajdoni igény lefoglalásával sem juthat hozzá azonnal és feltétlenül a társasági vagyonhoz. Ha ez az indok megállana, akkor áll az is, hogy a két szerkezet ugyanegy eredményre vezet, de csak azért, mert ezzel az indokolás a római szoczietást is modern társasággá alakitotta. A hitelező azonban nemcsak kondominiumot foglal le a római jogban, és nem tulajdoni igényt, hanem lefoglalja a társaság tagja tulajdonát képezett s a társaságba vitt tárgyat magát. Ebből pedig kielégitést nyerhet, bármilyen kifogása van a szocziusnak.

Azt mondja végül a 78. sz. határozat indokolása, hogy a T. álláspontjának védelmére csak gyakorlati szempontot lehet felhozni.

Bár egy jogintézmény megalkotásánál a gyakorlati szempontot éppenséggel nem szabad lekicsinyelni, mégis ebben az esetben ugy áll a dolog, hogy nemcsak gyakorlati szempont szól a római jogi szoczietás elejtése mellett.

Tévedés ugyanis, hogy a római jog egyszerü, világos konzekvenciáiban könnyen áttekinthető szabályozást tesz lehetségessé. Éppen a római jog társasága az, mely sem nem egyszerü,

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a 41. számban.

sem nem világos jogszabályokon épül fel, sőt ellenkezőleg az az ellentmondás, amely a társak egymásközti és a társaknak harmadikkal szemben fennálló viszonylatban okvetlenül felmerül, a jogi rendezést nehézkessé és komplikálttá teszi. A társak egymásközött társaságot alakitanak, szigoru keret tartja össze a társakat és a társasági vagyont, amelyen csakis az általános jogszabályok alapján lehet tágitani, mig harmadikkal szemben a társaság egyáltalán nem jut érvényre, a társak a társasági vagyon tekintetében megtartják teljes önállóságukat, vagyonrészeikről szabadon rendelkezhetnek, ennek következtében természetesen a társ magánhitelezői is szabadon hozzáférhetvén a társasági vagyonhoz, a társasági szerződés komoly garanciát nem nyujt, hogy a társasági czél el fog éretni. Ebben a formában a társaság tulajdonképpen tiszta jogközösség volna. Ezzel szemben azonban a társasági szerződésnek mégis egyéb hatályt tulajdonitottak, az egyszerü, a logikusan levezetett jogelvet sok helyen áttörték a társak összessége javára, miáltal azonban a rendszert következetlenné és komplikálttá tették. A jogközösség nem indokolja azt az elvet, hogy qui admittitur socius, ei tantum socius est, qui admisis. Quid ergo, si socius meus alterum admisit? Ei soli socius est (Dig. Lib. XVII. Tit. II. 19.). Ezzel pedig kimondották harmadikkal szemben is a társasági vagyon átruházhatatlanságát vagyis, az alapelv sérelmére a társasági szerződésnek bizonyos tekintetben dologjogi hatályt tulajdonitottak. (T. 1417. §.)

A rosszhiszemüleg elidegenitett res communes tekintetében a társat actio furti illette (Dig. Lib. XVII. Tit. II. 45.), a periculumot a társak közösen viselték (Dig. Lib. XVII. Tit. II. 58. 1.), ami természetesen harmadik személy jogaira is kihatással van; mindmegannyi jogszabály, amellyel a főelvet a dologjogi hatály javára áttörni kénytelenek voltak és amely világossá és érthetővé teszi a materiális rendezésnek a külső alakkal való ellentmondását, ami egy jogintézménynek javára nem szolgálhat.

Ezzel szemben az együttes közösség (Gemeinschaft zur gesamten Hand) logikus, világos rendezést tesz lehetővé. A társ dologjogi hatállyal szolgáltatja át a hozzájárulást a társak összességének, ez a hatály aztán nemcsak vele szemben, hanem minden harmadikkal szemben is érvényesül, a társasági vagyon bizonyos önállóságot nyer. Nemcsak a tag áll társainak összességével szemben, hanem a harmadik is a társak összességével, a társasággal kerül összeköttetésbe.

A teoria és gyakorlat tehát együtt a római szoczietas elejtése mellett és a társaságnak a modern jogelvek alapján való rendezését ajánlja.

Áttérve az egyes szakaszok analizálására, az 1408. §. első bekezdése helyett teljesen elfogadnám az első szöveg 1693. §-át. Az uj szöveg a német polgári törvénykönyv 705. §-ában elfogadott definicióját adja a társasági szerződésnek. Minthogy azonban a T. az elvi és tudományos meghatározásoktól nézetem szerint igen helyesen tartózkodik, itt sincs helye a társasági szerződés elvi meghatározásának.

A KT. 72. §-ával szemben azt hiszem, nélkülözni a tag felelősségének különös szabályozását (quam in rebus suis adhibere solet). Nézetem szerint helyes ugyan a T. álláspontja, mely a felelősség kérdésében is az általános szabályt juttatja érvényre, ezt azonban mindenesetre össze kell egyeztetni a KT. álláspontjával.

Az 1411. §. ketté volna osztandó. Az ügyek vitelét és ezzel szemben a többi tagok jogait egy szakaszba nem szorithatni, annál inkább, mert az 1412. §. második bekezdésének, az 1411. §-ra való hivatkozása is némileg félreértésre adhat okot, mintha valamennyi tag ellentmondhatna, holott csakis az ügyek vitelével megbizott tagok egyike vagy másika élhet az ellenmondás jogával. Ezzel szemben némileg a német polgári törvénykönyvre támaszkodva, a propozicióm az volna: az 1411. §-ának első és második bekezdése, az 1412. §. és uj szakaszként az 1411. §. harmadik bekezdése a következő szövegezéssel: Ha a társasági szerződés értelmében mindegyik tag, avagy többen önállóan intézkedhetnek, a szándékolt intézkedésnek abban kell maradnia, mihelyt egy másik tag, illetve az ügyvitellel megbizott tagok egyike ellenmond.

Az 1413. §-ban kifejezést kellene adni, hogy a többi tag is élhet a felmondás jogával, ha erről az ügyvivő taggal szemben le is mondott. A törvénykönyvnek — amely nem jogászok részére készül — lehetőleg világosnak és határozottnak kell lennie és mindenképpen el kell kerülnie a csak hosszas és nehéz dedukció utján levezethető konstrukciót.

A negotium alienum alapgondolatából, de különösen a kontra bonos mores szerződésből a többi tag felmondási jogát csak jogász tudja megkonstruálni. Félő, hogy félreértésre is adhat okot ez a szakasz, mintha a törvény azért hallgatná el a többi tagok felmondási jogát, mig az ügyvivőjét hangsulyozza, mert azt elismerni nem akarta. Szükség is van erre, mert az életben rendszerint a legügyesebb tag ragadja meg a vezetés gyeplőjét s ez igen erős kautélákkal veszi körül magát, hogy a vezetéstől el ne mozditsák.

Kérdés, nem kellene-e külön szabályozni azt az életben igen sürün előforduló esetet, amikor a társaság csak két tagból áll, kik közül az egyik az ügyvitellel meg van bizva? Visszavonhatja-e a megbizást a másik tag egyedül s a visszavonásnak mi lesz a következménye? Nézetem szerint e visszavonásnak a társaság megszünése a következménye és pedig anélkül, hogy az egyik vagy másik tagnak a társasviszonyt külön felmondania kellene: a megszünés az 1425. §. alapján önmagától következik be. Ezt azonban a világosság kedvéért ki kellene mondani annál inkább, mert e kérdés a kereskedelmi téren is folytonos antagonizmusra ad okot, különösen a czégvezető kirendelése körül.

Az «alkalmatlan idő» szubjektiv nézet, holott a társak nézete a felmondás kérdésében irányadó nem lehet; időszerütlennek kell a felmondásnak lennie, hogy kártérítési kötelezettséggel járjon (zur Unzeit). Igen alkalmatlan időben történik a felmondás, ha a másik tag üdülés céljából fürdőhelyen tartózkodik, mégis a törvény ilyenkor a felmondást kizárni nem akarta.

Az 1414. §-hoz: Tudvalevőleg igen vitás az a kérdés, hogy felelőssé tehető-e a megbizó azért a kárért, amely a megbizottat a megbizás teljesitése következtében hibáján kivül éri (1373. §.).

A római jog (Dig. Lib. XLVII. Tit. II. 61., 5. és Dig. Lib. XVII. Tit. I. 26., 6., 7.) ezt igy határozottan kizárta és a megbizót csak abban az esetben tette felelőssé, ha culpa terhelte: Culpam eorum, quorum causa contrahatur, ipsis damnosam esse debere. Eszerint a kiszolgáltatásra kötelezte magát, viselni tartozik azt a kárt is, mely kötelezettsége teljesitése közben érte. Az ujabb felfogás ettől lényegesen eltért. Abból az elvből kiindulva, hogy a megbizás teljesitéséből származó minden haszon a megbizót illeti, jogos tehát, hogy a teljesités körül felmerülhető kár is őt érje, megállapitotta a megbizó felelősségét. A felelősség terjedelme tekintetében szintén ellenkezők a nézetek. A Code civil 2000. §-a akként rendelkezik, hogy: Le mandant doit aussi indemniser le mandataire des pertes que celui-ci a empeés à l'occasion de sa géstion sans imprudence, qui lui soit imputable, vagyis a megbizót minden kárért felelőssé teszi, amely a megbizottat önhibáján kivül a megbizás teljesitése alkalmából éri, viszont az enyhébb felfogás, amelyet KT.-ünk képvisel (71. §.), csakis a megbizásból, vagy az azzal elválaszthatatlanul járó veszélyt háritja a megbizóra.

A T. ez utóbbi felfogáshoz csatlakozik, bár az első szöveg 1671. §-a második mondatának elhagyása következtében a T. álláspontja most nem eléggé világos. A társasági ügyvitel és a megbizás között azt hiszem, ezen a téren különbséget kellene tenni, miként azt már a római jog Julianus óta megtette: Secundum Julianun tamen (vulneratus socius) quod medicis pro se datum est recipere potest. (Dig. Lib. XVII. Tit. II. 61.)

A megbizás kérdésében ugyanis az a kiindulási pont, hogy a megbizás teljesitéséből származó minden haszon a megbizót illeti, jogos tehát, hogy a teljesités körül felmerülhető kár is őt érje, hsmis. A helyes kiindulási pont nézetem szerint az, hogy a megbizott minden téren helyettesitvén a megbizót és rendszerint megkötve lévén a megbizás tartalma által, azt a vélelmet kell felállitani, hogy a veszély épp ugy érte volna a megbizót, mint a megbizottat. Ilyenképpen a megbizás kérdésében a franczia álláspont logikusabb és igazságosabb, mint a T.-é.

A társasági ügyvitel kérdésében a dolog másként áll.

A társaságban az ügyvivő tag önálló intézkedési joggal van felruházva és pedig rendszerint a cselekmények egész körére huzamosabb időre ugy, hogy az intézkedést rendszerint nemcsak végrehajtja, hanem maga határozza el. Ebben az esetben a franczia álláspont tulságos szigorával méltatlanságra vezet.

A társaságban tehát teljes egészében fenntartanám a KT. világos, határozott álláspontját.

Az 1373. §-ra való egyszerü hivatkozással az a kérdés sincs eldöntve, hogy az ügyvivőnek a társaság vagyona felel-e kizárólag, vagy pedig a megbizótársak magánvagyona is? A KT. szerint (71. §) a társaság felel, tehát a 88. §. értelmében a társak magánvagyona is. Az oly rendezés mellett pedig, mely befelé elismeri a társaságot, kifelé azonban nem, azt hiszem még inkább meg kellene határozni annak a társnak a helyzetét, aki a társaság ügyeiben kiadásokat teljesitett és akit veszteségek értek.

Az 1415. §. értelmében az ügyvitellel megbizott tag kétség esetében a többi tagot az ügyvitel körében más személyekkel szemben képviseli. Helyesebb volna talán a képviseletet feltétlenül az ügyvitellel egybekötni és pedig cogens módon. Az életben nem tesznek oly éles különbséget az ügyvitel és a képviselet között és csak helyeselni lehet a Curia álláspontját, mely az ügyvezető-igazgató képviseleti jogát sok tekintetben elismeri. A jogállapotot mindenesetre bizonytalanná teszi az ügyvitelnek a képviselettől való szigoru elkülönitése.

Az 1416. §-ban helyesebbnek találnám a régi szöveg visszaállitását, hogy a megállapodás hatályát veszti, ha alapos ok van annak feltevésére, hogy az ügyvitel nem megbizható. Utóvégre is, sem a társaság létét nem koczkáztatja, sem egyéb fontos érdeket nem sért a tagnak itt statuált jog. Másrészt a tagnak joga van az ügyviteli jogosultság visszavonása iránt intézkedni fontos ok esetén.

Ez a fontos ok pedig nemcsak hütelenség esetén forroghat fenn, hanem akkor is, ha az ügyvitel felületes s ezzel a felületességgel a társaság érdekeit koczkáztatja. A felületesség megállapitására tehát jogot kell biztositani a társ részére.

Az 1417. és 1418. §-ok tartalmazzák a római szoczietás elismerését és a modern társaság elejtését.

Mindenekelőtt az 1418. §. egy sajtóhibájára hivjuk fel a szerkesztő-bizottság figyelmét. Az első mondat szövegéből ugyanis kimaradt, hogy a tagnak a közössé vált vagyontárgyakról nem szabad rendelkeznie. Igy azonban ez az intézkedés nem állhat meg, mert az ügyvivő és képviseleti joggal felruházott tag a többiek beleegyezése nélkül is rendelkezhetik a közössé vált vagyontárgyakról.

Az 1417. §. a germánjog alapján álló német polgári törvénykönyv 717. §-ának szószerinti forditása azzal a megerősitéssel, hogy a követelés le nem foglalható és azzal, hogy az «Ansprüche» szót követeléssel forditotta. A római jogi szoczietás mellett ennek a szakasznak jogosultsága nincsen. A czélja ennek a szakasznak ugyanis a társaságnak befelé való megalakitása, ugy hogy abba idegen az összes társak beleegyezése nélkül be ne léphessen. Ezt ugy hiszem másként is ki lehet fejezni és anélkül, hogy a római szoczietást a modern társasággal ugy összekeverjük, hogy az előmunkálatok bő áttanulmányozása nélkül alig tudja valaki megmondani, van-e társaság harmadikkal szemben, vagy sem?

Azt mondja az 1417. §. első bekezdése, hogy társaság tagjait a társasági viszony alapján egymás ellen megillető követelések át nem ruházhatók és le nem foglalhatók. Már most miből áll a társaság tagját megillető követelés? A tag betéte különösen, ha készpénzből áll, követelést állapit meg a többi tagokkal szemben. Ez tehát át nem ruházható és le nem foglalható. Ugyanez a betét azonban az 1418. §. értelmében «közössé vált vagyontárgy» is lesz, mely a második bekezdés értelmében a társaság czéljától végrehajtás utján elvonható, vagyis lefoglalható. Lehetetlennek tartom a rendezés e módját, de még inkább azt, hogy a követelés lefoglalható ne legyen, ellenben a társaságba hozott testi dolgok végrehajtás tárgyát képezhessék. Ez teljesen összezavarná a jogviszonyokat. Ha tehát fenntartjuk a római jogi szoczietást, ezt csakis ugy tehetjük, ha levonjuk teljes egészében annak konzekvencziáit és jogelvként deklaráljuk, hogy a társtagnak a közössé vált vagyontárgyairól nem szabad rendelkeznie, de amennyiben megteszi, e rendelkezés harmadikkal szemben hatályos, s igy végrehajtás beszámitás stb. tárgyát képezhetik.

Az 1417. §. értelmében lefoglalható a tagnak a végleszámolás szerint járó illetménye. Az egész fejezetben azonban hiába keressük a foglalható hitelezőnek felmondási jogát ugy, hogy ebben az esetben a társaság harmadikkal szemben is sokkal erősebbnek bizonyul, mint akár a német polg. törvénykönyv társasága, akár a közkereseti társaság. A végrehajtási eljárásra ez a kérdés fenn nem tartható, mert a felmondás jogát és feltételeit a polgári törvénykönyvben kell szabályozni.

Ezen intézkedésből nyilvánvaló, hogy a társaság fennállását harmadikkal szemben sem lehet konzekvensen megtagadni.

Az 1423. §-ban talán helyes volna a felmondási időt legalább diszpozitiv módon megállapitani.

Az 1430. §-ban kifejezetten ki kellene mondani, hogy az ügyvivő tagok ügyviteli joga megszünik. Félreértésre adhat okot, hogy mi tartozik a végleszámolás körébe és mi nem?

Az 1435—1439. §-oknak a római jogi szoczietásban helye nincsen, mert igen erősen érintheti harmadik személyek jogait, különösen a kilépett illetőleg kizárt tag magánhitelezőit, akikkel szemben pedig a társaság csak mint egyszerü obligáczió szerepel.

Az 1436. §-ban mi az a körülmény, mely valamely tag személyében fenforogjon, hogy a többi tag ezt a tagot kizárhassa? Lehet a tag magánvagyonára nyitott csőd ilyen ok? Az 1427. §-al szemben és az 1435. §. második bekezdése mellett talán jó volna ezt is preczizirozni. E tekintetben a német polg. törvénykönyv is hiányos.

Az 1440. §-nak nincs helye a polgári törvénykönyvben. Ezt majd annak idején a keresk. törvény vegye fel. A schweizi kötelmi törvény tudvalevőleg a közkereseti társaságot is felölelte, ott tehát helye van az 1440. §-nak megfelelő rendelkezésnek. (552. §.)

Nem tudom, hogy a Tervezet jelen alakjában törvénnyé lesz-e, én a magam részéről határozottan helyesebbnek tartanám, ha a törvény a konzekvens és világos, határozott germán jogi rendezést fogadná el, a belső ellenmondásban szenvedő és emiatt konzekvensen keresztül sem vihető római joggal szemben.

Dr. Nitsche Győző.

Jogász-kongresszusok és továbbképző-tanfolyamok Németországban.

Az egyesülés iránti hajlam, amely társadalmi téren oly jellegzetes sajátsága a német fajnak, ez utóbbinak tudományos mozgalmaiban is erősen érvényesül. Alig mulik el hét, hogy ne hallanánk valamely nagyszabásu németországi kongresszusról, országos vagy nemzetközi tudományos czélu összejövetelről. Hogy az irányelvek ily közös hozzájárulásával való megállapitásának a számos, különböző berendezésü államokból álló németbirodalomban különösen gyakorlati jelentősége van, az nagyon is ismert dolog. Érdemes és tanulságos azonban figyelemmel kisérni azt is, hogy miképpen rendezik az ilyen kongresszusokat, melyek azok a kérdések, amelyek megvitatás és állásfoglalás czéljából kitüzetnek. A közeli hetekben ismét két ilyen fontos testület tartotta évi országos gyülését, még pedig a birák Berlinben és az ügyvédek Breslauban. Mindkét kongresszus tanácskozási rendjének megállapitásánál figyelemmel voltak arra a körülményre, hogy ne oly tárgyakat tüzzenek ki megvitatásra, amelyekhez csak az a nehány ember szólhat hozzá, aki éppen azzal a különös kérdéssel — legtöbbször csak azért, hogy majd a kongresszuson szerepeljen — már jó előre hosszasan foglalkozott. Az ilyesminek rendszerint az a vége, hogy 2—3 ember állandóan beszél, ugyanannyi száz pedig csak hallgatja, a nagy általános eszmecserének pedig nyoma sincsen. Hogy a csődtörvény ilyen és ilyen szakaszait mily alkalmasabb intézkedésekkel lehetne felcserélni, vagy hogy a rehabilitácziónak egy leendő büntető-kodexben mily szerepet kell juttatni, ezek egyáltalában nem alkalmas kérdések arra, hogy egy száz főből vagy még ennél is nagyobb számu résztvevőkből álló gyülésen tárgyaltassanak A szociális kérdések megvitatásának csakis a szakirodalomban vagy szakbizottságokban van helye. Ha ily különleges témák tárgyában olyanok is nyilvánitanak véleményt, akik azzal alig foglalkoztak, ugy az ily vita nagyon is alacsony szinvonalon marad, ha meg állandóan a nehány felkért szakember tart róluk előadást, a kongresszus összehivásának nem lesz czélja. Szóval nagy összejöveteleken a vita tárgya csakis általános, közismert kérdések lehetnek, amelyek a közvéleményt, már legalább is a szakmabeliek körében általánosan foglalkoztatják, s amely kérdésekben minden szakembernek van némi tapasztalata és ennek alapján megformált véleménye, a melyen már gondolkozott azelőtt is, mielőtt még elhatározta, hogy fel fog szólalni a kongresszuson. A fentemlitett elvek figyelembe vételével állapitotta meg tanácskozási rendjét mind a két német kongresszus rendezősége. Hogy miképpen lehetne a jogkereső közönségnek a polgári perrend

elleni legjelentősebb panaszait orvosolni — ez volt a birói kongresszusan czivilis jogi kérdésként feltéve — oly téma, melyről bátran fel lehet tenni, hogy a birói közvéleményt hosszabb idő óta intenziven foglalkoztatja. Kevés öntudatosan — és nem gépiesen — munkálkodó biró van, aki pályája valamelyik részén a polgári szakban müködve, ne találkozott volna oly esettel, amikor mindenben a törvényes intézkedésekhez hiven járván el, ennek daczára is éreznie kellett magában, hogy annak az ügyfélnek helyében, akinek a dolgában intézkedett, ő — a biró — hasonlóképpen azon véleményen volna, hogy méltánytalanság esett rajta. Az ily esetek, mikor az alaki igazság előtt behódol az anyagi igazság, adnak leginkább indokolt panaszra okot a jogkereső közönség körében. Hogy az ily összeütközések lehető kiküszöbölése, amelyek főleg az alsóbb néposztályok körében a polgári jogszolgáltatásba vetett bizodalmat is elhomályositani alkalmasak, mennyire általánosan kivánatos és sürgős teendő, e felől jogászembernek kétsége nem lehet.

A büntetőjogi kérdés, a biró szerepe az ujabb büntetőjogban, a büncselekmények elleni küzdelemben, ugyancsak oly anyagot ölel fel, amelynek megvilágitása, egységes szempontokból való rendezése, tekintettel éppen arra a hatalmas változásra, amelyen Németország büntetőjoga a közeljövőben át fog esni — nagyon is szükséges. Az uj német büntetőtörvénykönyvnek már körülbelül véglegesnek tekinthető utolsó tervezetéből világosan kitünik, hogy a sok ujfajta rendelkezésnek sikere vagy csődje legnagyobb részben attól fog függeni, hogy ezeket az intézkedéseket, a bíróságok mennyire lesznek képesek megfelelően alkalmazni. A büncselekmény minősitése, a bünösség fokának megállapitása, a büntetés kiszabása, valamint a megelőző intézkedések megválasztása tekintetében a tervezet oly szabadságot enged a birónak, hogy ez az igaz utat csak igen nagy szakértelem, képzettség és emberismeret segitségével találhatja meg. Mindennél jobban elősegitenék őt pedig ebben a nehéz munkájában bizonyos általános, valamennyi bíróság által elfogadott irányelvek, amelyek felállitásával éppen az emlitett kongresszus kivánt megpróbálkozni.

Az ügyvédi kongresszus is nagy és általános jelentőségü kérdést tüzött ki tanácskozási rendjére: az ügyvédi rendtartás reformját. Németország ügyvédi rendtartása már vagy három évtizede van életben; hogy ez az idő e fölött a törvény fölött sem vonult el nyomtalanul, hogy a körülmények változása folytán a tételes intézkedések megváltoztatása is szükségessé vált — mindez csak természetes. A kivánt változtatások nagy részben a speciális német viszonyok szempontjából birnak csak jelentőséggel, (pld., hogy az ügyvéd müködési köre ne legyen az egyes birodalmi részekre: mint Bajor—Szászország korlátozva) és igy bővebb ismertetésüket sem tartom szükségesnek.

Megállapithatjuk azonban, hogy Németország ügyvédsége éppen oly kevéssé van megelégedve a hivatalos munkadij-skálákkal, mint a magyarországbeliek, de hozzátehetjük, hogy azoknak több az okuk az elégedetlenkedésre, amennyiben ott a dijtételek reviziója — jóllehet azt a kormány már régóta beigérte — még nem történt meg.

A forgalmi élet bonyolultsága, a technika vivmányai és az ezekkel összefüggő uj berendezések a jogtudományra sem maradtak hatás nélkül, amennyiben az utóbbi egyes ágainak nagyfoku kibővitését tették szükségessé. Ennek a körülménynek pedig ismét az volt a következménye, hogy a hozzáértők már általában belátják, hogy tévedés azt hinni, hogy az egyetemi évek alatt a jogász a szakbavágó tudományágakban csak valamennyire is teljes kiképzést nyerhetne. Az egyetemi tanulmányok — mint ez most már köztudomásu — teljesen sikereseknek mondhatók, ha elérhető velük az a czél, hogy az illető tudománynak alapfogalmait a tanulóval jól megismertetik, benne az érdeklődést további tanulás iránt felkeltik. A tanulmányok folytatását pedig nagyban előmozditják a továbbképzőtanfolyamok. Ily tanfolyamok rendezésében is Németország járt és jár még jelenleg is elől; jóllehet a magyar kir. igazságügyminisztérium által rendezett és legközelebb rendezendő tanfolyamok, valamint a birói egyesület és ügyvédi kör által közösen rendezett és már jövő hó elején megkezdődő tanfolyam mind bizonyitékok aziránt, hogy a tudományos készültség fejlesztésére nálunk sem hiányzik az alkalom. Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy Németországban az érdeklődés ezekiránt a tanfolyamok iránt már olyan fokot ért el, hogy a hallgatóság szivesen járul pénzáldozattal is az ügyhöz, csakhogy mennél kiválóbb előadásokban legyen része. Ily módon lehetséges azután, hogy mind a három tanfolyamra, mely legközelebb, körülbelül egyazon időben veszi kezdetét Németország különböző városaiban, a legkiválóbb tudósok közremüködését helyezheti kilátásba. Legérdekesebb ezek közül az a tanfolyam, amelyet a berlini Kereskedelmi Kamara rendez, a berlini ügyvédi egyesületekkel egyetemben. Az előadók (Wach, Schmoller, Stammler, Elzbacher, Dernburg) kivétel nélkül a tudosók szine-javából kérettek fel. Államhivatalnokok számára a kormány a részvételt különös kedvezmények megadásával fogja megkönnyiteni. Ilyen érdekesnek igérkezik még a Kölnben rendezendő két továbbképző-tanfolyam is, melyek egyike főleg közigazgatásjogi, másika meg pénzügyi tárgyu előadásokat fog nyujtani.

Aki a német müvelt társadalmi osztályok tudásszomját csak hirből is ismeri, könnyen elképzelheti azt az általános érdeklődést, amely az ily tanfolyamok iránt mindenkor megnyilatkozik.

Dr. Auer György.

Különfélék.

— **Fegyelmi eljárás kir. közjegyző ellen.** A kir. *Curia kisebb fegyelmi tanácsa* a következő itéletet hozta: Az elsőfoku fegyelmi bíróság itéletét megváltoztatja s X. kir. közjegyzőt az ellene emelt vád és következményeinek terhe alól felmenti.

Indokok: Az 1874: XXXV., az 1880: LI. és az 1886: VII. tczikkelynek Fiumében való hatálybaléptetése tárgyában kibocsátott 1899 évi 47220. számu igazságügyminiszteri rendelet 165. §-ának *a)* pontjában foglalt az a rendelkezés, mely szerint fegyelmi vétségnek tekintendő különösen, ha a kir. közjegyző, vagy kir. közjegyzői helyettes, a hatóságok irányában szóval vagy beadványaiban tiszteletlenséget tanusit, csak azokra az esetekre nyerhet alkalmazást, amelyekben a kir. közjegyző ebben a minőségében, a hatóságokkal való érintkezésében tanusit velük szemben tiszteletlen magatartást, amidőn a törvény őt a közhivatalnokkal helyezi egy vonalba. Nem vonatkoztatható tehát az idézett törvényes rendelkezés oly esetekre, midőn a fenforgó ügy természeténél fogva a kir. közjegyző csak mint magánfél áll szemben a hatóságokkal.

Minthogy pedig a jelen eljárás tárgyává tett kifejezéseket a vádlott kir. közjegyző nem e minőségében benyujtott beadványokban, hanem olyanokban használta, amelyeket az ellene mint magánegyén ellen rágalmazás miatt folyamatban volt büntető ügyben, saját védelme érdekében nyujtott be, mert ugy találta, hogy a bizonyitástól elzáratott, — kétségtelen, hogy ebbeli eljárása semmi összefüggésbe sem hozható a vádlott kir. közjegyzőnek ebbeli minőségével, hanem ettől teljesen különválasztandó ténye volt, amelyért mint kir. közjegyző — fegyelmileg nem, hanem csakis mint magánszemély tartozik felelősséggel. (Kir. fegy. tan. 185. sz. a. 1913.)

— **A Budapesti Ügyvédi Kör és a Birói és Ügyészi Egyesület** által közösen rendezendő továbbképző tanfolyam programmja a következő:

I. *1913 október 22-én* este 6½ órakor a Birói és Ügyészi Egyesület helyiségében (I., Ráth György-utcza 18.). 1. Elnöki megnyitó. Tartják: Grecsák Károly curiai biró, az Országos Birói és Ügyészi Egyesület elnöke és Zsigmondy Jenő, a Budapesti Ügyvédi Kör elnöke. — 2. Rottenbiller Fülöp ig. min. osztálytanácsos ur előadása: «Az 1913: VII tcz.-ben lefektetett uj elvek jelentősége a fiatalkoruak kriminalitása ellen folytatott küzdelem szempontjából».

II. *1913 október 29-én* 6½ órakor a Birói és Ügyészi Egyesület helyiségében. Dr. Ferenczy Sándor törvényszéki orvosszakértő ur előadása: «Problémák a kisérleti lélektan köréből».

III. *1913 november 6-án* 6½ órakor a Budapesti Ügyvédi Kör helyiségében (V., Szemere-utcza 10.). Dr. Pompéry Elemér min. tanácsos ur előadása: «A szabadalmi jogszolgáltatásról».

IV. *1913 november 13-án* 6½ órakor a Budapesti Ügyvédi Kör helyiségében. Dr. Vámbéry Rusztem egyet. tanár ur előadása: «A tipikus gonosztevő lélektana».

V. *1913 november 20-án* d. u. 5 órakor a Lipótmezei tébolydában. Dr. Oláh Gusztáv, állami elmegyógyintézeti igazgató ur előadása: «Az elmekór főbb formái» (bemutatásokkal).

VI. *1913 november 26-án* este 6½ órakor a Bírói és Ügyészi Egyesület helyiségében. Dr. Relle Iván kir. postafőtanácsos ur előadása: «A posta jogviszonya a hatóságokhoz és a közönséghez».

VII. *1913 deczember 4-én* 6½ órakor a Budapesti Ügyvédi Kör helyiségében. Dr. Gábor Cyula ügyvéd, hadbirószázados ur előadása: «A katonai perrendtartás multjából és az uj K. P. R. T.»

VIII. *1913 deczember 11-én* 6½ órakor a Budapesti Ügyvédi Kör helyiségében. Mittelmann Nándor, felsőkereskedelmi iskolai igazgató, m. kir. Keleti Kereskedelmi Akadémiai tanár ur előadása: «A mérleg gazdasági, jogi és könyvviteltani vonatkozásban.

IX. *1913 deczember 18-án* 6½ órakor a Budapesti Ügyvédi Kör helyiségében. Dr. Schächter Miksa egyet. tanár ur előadása: «Orvosi szakértelem a biró részéről».

— **Igény tárgytalannak nyilvánitása.** A m. kir. Állami Munkásbiztositási Hivatal 1911. P. 261/5. sz. a. 1913. évi junius hó 28-án kelt itélete: A m. kir. állami munkásbiztositási hivatal az elsőbiróság itéletét megváltoztatja és igénylőnek fogtömés iránt előterjesztett igényét tárgytalannak nyilvánitja.

Indokok: Igénylőnek fogai tömitése iránt előterjesztett kérését a b—i kerületi munkásbiztositó pénztár igazgatósága 268/911. sz. a. hozott határozatával az állandó orvosi tanács véleményéhez képest elutasitotta. Igénylő e határozat ellen fölebbezett és az elsőbiróság előtt megtartott tárgyaláson egy csorba és két odvas fogának javitását, illetőleg tömitését kérte. Az elsőbiróság itélete szintén elutasitó volt, azzal a megokolással, amely szerint egy-két fognak egészben vagy részben való hiánya a fogazatnak, mint egységes szervezetnek rendeltetésszerü használatát nem gátolja és igy ez az állapot betegségnek nem tekinthető.

Az igénylő fölebbezésével megindult fölebbviteli eljárás során igénylő orvosszakértői vizsgálatával megállapitást nyert, hogy igénylőnek négy foga és pedig ezek között a tömittetni kivánt három is hiányzik. Igénylő ugyanis a rossz fogakat időközben eltávolittatván, a tömitésre irányult és most már természetszerüleg nem teljesithető pörbeli kérelme helyett a fölebbviteli biróságnál azzal az uj kérelemmel lépett föl, hogy hiányzó fogai müfogakkal pótoltassanak.

A fölebbviteli biróság az ügynek ebben az állásában a pörbeli igényt tárgytalannak nyilvánitotta, mert annak teljesitése a pör tartama alatt közbejött körülmény következtében természetszerüleg lehetetlenné vált, lehetetlen szolgáltatásra pedig marasztalás nem történhetik, viszont az elutasitás fölösleges volna.

A munkásbiztositási pernek különbözőségét a polgári pertől érdekesen illusztrálja ez az itélet, amelynek analógiája a polgári perrendtartásban nem lehetséges.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Ügyvéd felelőssége a kellő gondosság nélkül adott jogi tanácsért.** Egy ügyvéd ellenszolgáltatás fejében rossz jogi tanácsot adott ügyfelének, ki ezen tanács követése által kárt szenvedett. A kártérités iránt inditott perben az ügyvéd azzal védekezett, hogy a jogi tanácsot nem föltétlenül adta, hanem hozzáfüzte, hogy az ő nézete szerint van a dolog ugy. Ezen védekezés nem helytálló, mert az ügyvéd által adott minden jogi tanács az ügyvéd nézetének kifejezése. Azonban ha, mint a jelen esetben is, ez a vélemény az uralkodó praxissal ellenkezik, ezt az ügyvédnek az anyagi felelősség elháritása czéljából külön ki kellett volna emelnie.

Felperest azonban mégis el kellett utasitani keresetével. Maga kijelenti ugyanis, hogy őt az ügyvéd felvilágositása nem győzte meg, sőt azon nagyon csodálkozott, de mégis aszerint cselekedett, mert abban a hiszemben volt, hogy kedvezőtlen kimenetel esetén az ügyvédet anyagi felelősségre vonhatja. Az ügyvéd azonban csak az esetben volna felelős, ha ügyfele *a tanács helyességében bizva* cselekedett. Ha az ügyfél az ügyet az ügyvédje felelősségére és veszélyére akarta lefolytatni, erre nézve külön kötelezettséget kellett volna vállaltatnia. A felperes tévedése az ügyvéd felelősségének feltételeit illetőleg pedig természetesen nem szolgálhat alperes hátrányára. (Közölve a Deutsche Rechtsanwalts-Zeitung 1913. évi 10/11. számában, 141. lapon.)

— **Az ügyvédnyomorhoz.** Egy párisi napilapban olvastuk «*Egy párisi megjegyzései*» czim alatt a következő sorokat:

Egy kishirdetést fedeztem fel a Matinban, az állástkeresők rovatában, a következő kezdettel:

Energikus, jó megjelenésü, fiatal, munkabiró, a felebbviteli törvényszéknél müködő ügyvéd, ki eddigi pályáján nem boldogult, elhagyja az ügyvédkedést, hogy valami jövedelmezőbb helyzetbe jusson stb.

A felebbviteli törvényszék mellett müködő ügyvédnek az apróhirdetések mentsvárához kell folyamodnia, hogy állást találjon? Mit szólnak ehhez a legfőbb birói állások viselői?

Hitemre, nem értem a dolgot... Részemről azonban mindenesetre köszöntöm azt az ügyvédet, ki a nyilvánossághoz fordul, hogy pozicziót teremtsen magának és teljes szivemből óhajtom vállalkozásának sikerét.

E kishirdetés nagyon sokat regél nekünk arról a nyomorról, melyet az özvegyek és árvák védőinek talárja palástol... Oh a szegény emberek! Már arra kényszerültek, hogy önnönmagukat védelmezzék!

Végre is el kell ismernünk, hogy a jogi fakultás nyujtotta diplomák nem rejtenek magukban több praktikus értéket, mint akár egy révész kompja, akár az iparengedélyek. Ügyvédség, e szó többé nem a biztos megélhetést jelenti, hanem pusztán csak egy czimnek a viselését. Ugyanez áll az orvosi diplomára is. Mikor a diplomát leakasztottuk horgunkról, csak ott tartunk, s nem messzebb, mint az egyszerü szindarabban: az élet drámájának, vagy komédiájának éppen csak a kezdetén.

Az egyetem fakultásai hajdan, mint egy jogot adtak a diplomás embereknek a gazdagabb életmódhoz. Ennek már vége van! Mit mondok! a «struggle for life», a létért való küzdelem keményebb számukra, mint azoknak, akik nem ékeskednek ezzel a legjelentéktelenebb mandarini gombbal.

Ezer és ezer ügyvéd és orvos van, kik kevesebbet keresnek, mint akár egy kézmüves. Tulmerész vagyok-e hát, ha elmondom nekik: «Legyetek inkább kőmüvesek, még ha nem is az a mesterségtek?»

Érdekesnek tartottuk e pár sor közlését, mert egyrészt azt mutatja, hogy Francziaországban is van ügyvédnyomor s a szellemi proletariátus ott is terjed veszedelmesen. De másrészt érdekesek e megjegyzések azért is, mert azt mutatják, hogy Francziaországban még sem olyan szomoru még a helyzet, mint nálunk. Ott ugyanis még feltünik az ilyen kishirdetés, ott még érdemesnek tartják megjegyzéseket füzni hozzá. Nálunk, ahol a végrehajtói, irnoki, dijnoki stb. állásokra százával pályáznak diplomás ügyvédek, nem tünik fel már ilyen hirdetés.

Fiatal ügyvéd nagyobb fővárosi irodában november hó 1-től délelőtti alkalmazást keres. Czim a kiadóhivatalban. 14952

Gyakorlott ügyvédjelölt kerestetik Nagybecskerekre, Torontál vármegye székvárosába. Németül tudás okvetlenül megkivántatik; szerbül beszélők előnyben részesülnek. Ajánlkozók bizonyitványmásolatokkal felszerelt levélben, fizetési igényeik közlése mellett, forduljanak dr. Nagy Dezső ügyvédhez, Nagybecskerekre. 14954

Azonnali belépésre keresek teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet, ki a román nyelvet birja. Fizetés megállapodás szerint. Dr. Schulhof Zsigmond ügyvéd, Déva. 14980

Kitünő képzettségü fiatal ügyvéd, megfelelő gyakorlattal, nyelvismeretekkel, teljes bankpraxissal és értékes összeköttetésekkel nagyobb pénzintézet ügyészéül ajánlkozik, vagy társulásra alkalmas budapesti irodát keres. Megkeresések «Szorgalom» jelige alatt a kiadóhivatalba kéretnek. 14981

Nagyobb vidéki irodának teljesen önálló vezetésére, alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt (dr. juris) alkalmazást nyerhet. Fizetés: havi 300 korona és a szokásos mellékjövedelem. Ajánlatok az eddigi gyakorlatnak tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők. 14982

Azonnali belépésre kerestetik teljes praxissal biró ügyvédjelölt, ki a német és lehetőleg a román nyelvet is birja dr. Benedek Gyula medgyesi ügyvéd irodájában. Fizetés megállapodás szerint. 14983

Nehány év óta fennálló budapesti bej. fuvarlevél-iroda számos pereinek vitelére *ügyvédet keres*. Évi jövedelem 4—5000 korona. Szives ajánlatok «Rentábilis» czimen a kiadóhivatal által továbbittatnak. 14984

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20. | Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. | Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Könyvtára

Negyvennyolczadik évfolyam. 43. szám. Budapest, 1913 október 24.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. Az esküdtbirósági intézmény védelme. — *Dr. Graber Károly* budapesti ügyvéd: Kritikai megjegyzések a magyar általános polgári törvénytervezet második szövegének tizedik czim I. fejezetéhez. — *Dr. Nyári Jenő* budapesti ügyvéd: A telki szolgalmak a II. Tervezetben. — *Dr. Kármán Elemér* erzsébetfalvai kir. járásbiró: A tanuvallomások lélektana. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.
Az Országos birói és ügyészi egyesület hivatalos értesitője.

Az esküdtbirósági intézmény védelme.

E lapok boldogemlékü szerkesztője, *Fayer László* egyetemi tanár, e lapokban és azután tankönyvében az esküdtszék intézményének behozatalát szivós kitartással sürgette és annak fentartását nemes hevülettel védelmezte.

Engedtessék meg, hogy az esküdtbiróságról szóló javaslat vitája e lapok hasábjain az ő tankönyvéből vett kivonattal kezdessék meg.

... A szabad mérlegelésből, a vádelvből, a szóbeliségből és az általa feltételezett jogorvoslati rendszerből, mint követelmény előáll az elsőfok szerkezetének *szükségszerü* megerősitése.

A megerősités pedig — ezt elismeri mindenki — nem történhetik másképp, mint a polgárok bevonásával.

Ez a polgári elem alkalmazásának a *szervezeti* szemponton nyugvó indoka.

A polgári elem és a kettős tanács mellett azonban különösen még ezek a *jogi, jogpolitikai* és *közjogi* tekintetek is szólanak.[1]

A szabad mérlegeléssel a birói hatalom tetemesen nő. A biró szubjektiv felfogása előtérbe lép; végzetes tévedések követhetők el. Berlier szerint a biró kezében ezen jog: pouvoir trop redoutable, Glaser szerint: schwindelerregende Gewalt.

A legnagyobb gondolkozók állitották fel azon tételt, hogy három-, négy- vagy öttagu tanácsra, mely ugyanazon egy állásu, körülbelül ugyanegy müveltségü és a társadalmi viszonyokról ugyanegy felfogásu egyénekből áll, és mely tanács a hosszu együttmüködés folytán bizonyos egyoldaluságra és megállapodottságra könnyen hajlik: a döntést a bizonyitékok szabad mérlegelése mellett bizni nem tanácsos.

Ha lehetne az elsőfoku szakbirói tanácsokat nagyszámu pl. 10—12 tagból összeállitani, mint ezt részben az 1843-iki többségi javaslatban feltaláljuk, ebben némi garanczia rejlenék; mert ahol több egyén győződik meg egy tény valóságáról, ott több bizonyossággal mondható, hogy a mérlegelés nem egyénies szempontokon alapszik. De *teljes* megnyugvással csakis az egymással szemben idegen és egymást ellensulyozó disparat tényezők összességére lehet bizni az ezen bizonyitási rendszerben rejlő csaknem korlátlan hatalmat. Midőn egy bizonyiték szétágazó életnézletü számos egyénben ugyanazon meggyőződést keltette, különösen, ha ezek véleményök megállapitására nézve egymással nem érintkeztek és egymást nem befolyásolták, ez esetben, de csakis ez esetben mondható biztosnak, hogy a meggyőződés a logika *objektiv* szabályai szerint alakult.

Tehát háromféle elemet kell megkülönböztetni a biráskodásban: az *állandót,* a *változót* és ez utóbbiban a bevont *foglalkozási ágak különbözőségét.*

[1] A következő tételeket tüzetesen kifejtette szerző *Bünvádi Eljárásunk Reformja* (1884) czimü munkája 41. és köv. lapokon.

A törvényhozások a bizonyitási szabályokat sulyos büneseteken tényleg csakis azon cautela mellett merték eddig megszüntetni, hogy az itélő birákat kétféle elemből veszik; a két kollégium egymásra hatásában és kölcsönös ellenőrzésében keresik a birói tévedések elleni óvszert.

A legtöbben azzal a jogtechnikai indokkal támadják meg a juryt, hogy nem indokolja itéleteit.

Figyelemen kivül hagyják, hogy ennek tulajdonképpeni okozója nem az esküdtszék, hanem a bizonyitékok szabad mérlegelése. Itt azon jelenség mutatkozik, hogy az esküdtszéki eljárás az uj bizonyitási rendszer igényeit következetesen keresztülviszi, a szakbirói eljárás pedig lehetőleg kitér előlük.

Gyakorlatilag a szakbirói eljárásban teljesen ugy áll a dolog, hogy az itélet indokolása és a rendelkező rész közt tulajdonképp kapocs alig áll fenn. Nem szükséges, hogy a birói tanács vagy annak csak többsége elfogadja az indokolást. Még az sem szükséges, hogy a birósságnak legalább *egy* tagja azt magáénak valija egészben. Meg van engedve, hogy az egyik az egyik részt, másik a másik részt és a harmadik a harmadik részt tekintse a maga véleményére nézve irányadónak s a többit elutasithassa. A birósság tanácskozásában felhozott és az egyes tagokra irányadólag hatott bizonyiték kisebbségben lehet. Kifelé ugy tünik fel, hogy a birósság a szövegezett indokolásra alapitotta itéletét, holott ha azon indokolást szavazásra bocsátanák, felmentés állana be.

... Annyit az eddigiek nyomán bizvást konstatálhatunk, hogy az esküdtszék indokolás nélküli verdiktjének, az orakulumszerü kijelentésnek, mint azt az esküdtszék ellenfelei nevezik: a bizonyitékok szabad mérlegelése mellett több észszerüsége van, mint a szakbirói indokolási rendszernek — ami kétségkivül ismét adat arra, hogy az esküdtszék a modern bünvádi eljárási elveknek, ugyszólván, testére öntött birósági szervezete.

Az esküdtszék a szakbiróság kezében tükre és próbája a bizonyitékoknak.

Sokak véleménye szerint attól is kell tartani, hogy a tiszta szakbiróság tagjai az eléjök került esetet nem individualizálják kellőleg, hogy a hosszu gyakorlat *fásult* felfogást, a sok évi egynemü munka *fáradtságot* és *kimerülést* hoz létre.

Példaképp utalunk a magyar biróságok magatartására a — javitóintézetekkel szemben. A biróság bizonyos esetekben kimondhat fogházat vagy javitóintézetet. Utóbbit azonban csak a legritkább esetekben szabja ki. Hogy miért nem veszik a biróságok igénybe ez intézeteket, az alig magyarázható meg egyébbel, mint éppen a fásultsággal. Kissé távoli a példa, de — fájdalom — tanulságos.

A laikus elem felfrissitő szellemet hoz a biráskodásba.

Az esküdtszéki eljárásban a *két* kollégium *külön* mérlegelése utján szabad csak elitélni; s ha vetot mond az egyik, nincs elitélés. Ez az elv végigvonul az egész főtárgyaláson.

Mindkét tanács pedig a teljes szóbeliség alapján hozza meg a maga határozatát. A felebbezési biróság meghallgatja az elsőfoku tárgyalást és ez alapon dönt. (Hogy felebbezési tanácsnak a szakbiróságot vagy az esküdtszéket kell-e tekintenünk, az attól függ, hogy mily kérdés eldöntéséről van szó. Majd az egyik tanácsé a felülbirálás feladata, majd a másiké.)

A birói tanács ketté osztottsága pedig a bünösség és a büntetés közötti *kompenzációt,* a diskrecziónárius biráskodás abbeli gyakorlatát, miszerint a biró a tények iránti kételyét azzal nyomja el, hogy alacsonyra szabja a büntetést, lehetetleniti.

A kontinentális bünvádi eljárások alapján, mint láttuk, egy

bünügyben az elsőfoku itélet hozataláig öt külön fórum működik: a vizsgálóbiró, a vádtanács, a vádaláhelyezési tanács, a főtárgyalást vezető bíróság és a bünösséget kimondó bíróság. A fórumok ezen széttartása egyedül az esküdtszéki szervezetben lehetséges.

Tiszta szakbíróság mellett ezen fórumok megfelelő szervezése kivihetetlen; oly nagyszámu tagokból álló birói testületek felállitására, mint amennyi ehhez megkivántatnék, egy állam sem gondolhat.

Ami először is az elővizsgálat szerkezetét illeti, a szakbirói eljárásokban — igy a magyar *BP.*-ben is — a vádtanács, mely csaknem együtt vezeti a vizsgálatot a vizsgálóbiróval, hozza a vádaláhelyezési határozatot. Meghozatalakor tehát tulajdonképp némely esetben saját vizsgálati tényei felett kénytelen itélni. Midőn a vádaláhelyezésnek nem ad helyt, önmagát vádolja, saját előbbi tényeit meghazudtolja.

Az esküdtszéki eljárások kikerülik ezen nehézséget azzal, hogy a vádaláhelyezést a másodfoku birósághoz viszik át, mely bíróság — a felebbezés ki lévén zárva — bünügyekben rendszerint csak a vádaláhelyezés kérdésével és egyéb nem érdemleges közbenső határozatok felülvizsgálatával foglalkozik.

Még sokkal nagyobb jelentőségü a második inkompatibilitás, a vádaláhelyezési tanács és az érdemben itélő tanács közti viszony kérdése. A mai felfogás az eljárás ezen pontján messzemenő elkülönitést követel. Azon szempontból indul ki, hogy nem tanácsos az itélőbirót oly helyzetbe hozni, hogy a bünös vagy nem bünös kimondásával döntsön afelett, hogy kollégái helyesen inditották-e meg a vizsgálatot, helyesen rendelték-e el a vizsgálati fogságot és helyesen mondották-e ki a vádaláhelyezést. Az esküdtszéki intézményben rejlő egyik nagy eszme az, hogy midőn a polgárok a bünös és nem bünös kérdése felett döntenek, szabadon és elfogulatlanul, minden testületi szellem befolyása nélkül itéletet mondanak az előkészitő eljárás helyessége vagy helytelensége felett is. Ezen szervezeti sajátsága az esküdtszéki eljárásnak nagyobb befolyással van a vizsgálati fogság megszoritására és ritkábbá tételére, mint a törvénynek bármily szigoru korlátoló vagy tiltó határozmányai. A vizsgálóbiró és a vádtanács bizonyára óvatosabbak a vizsgálat és a vizsgálati fogság elrendelésében, ha tudják, hogy nem kollégáik fognak eljárásuk felett itélni és hogy az esküdtszék részéről elnézésre vagy hibák elsimitására teljességgel nem számithatnak.

A harmadik összeférhetetlenség az, mely egyrészt a főtárgyalást vezető és másrészt a bünösség felett döntő bíróság közt fenforog.

A főtárgyalást vezető elnök és birótársai nem fogadhatók el az itélet hozatalára eléggé elfogulatlanoknak. A kikérdezési jog, mellyel leginkább a szakbirák élnek, a tulkapások fészke. A bíróság elnöke, proczesszuális állásának határozatlansága folytán, a főtárgyaláson rendszerint nem egyéb, mint egy második vizsgálóbiró; a nyomozati iratok tartalma alapján kutat és faggat. S ha vitátlanul áll azon elv, hogy a vizsgálóbirónak nem szabad részt vennie az itélethozatalban, mivel vizsgálati funkcziója elfogulttá teheti, sokkal inkább kell ezt a főtárgyalás elnökéről tartani, lévén a két kikérdezés közt csakis az a különbség, hogy a vizsgálóbiró kikérdezése hónapok óta történt, az elnöké pedig közvetlenül az itélethozatal előtt; tehát az utóbbi még sokkal veszélyesebb.

Az esküdtszéki eljárásban ezen anomália fel sem merülhet; először, mivel az első döntő szó, mely a bünösséget vagy büntelenséget állapitja meg, az esküdteké (a szakbiróság később hallatja hozzájáruló vagy felfüggesztő határozatát; másodszor, mivel az esküdtszéki szakbiróság tagjai már eszélyességi tekinteteknél fogva is tartózkodnak a tulságos faggatástól, félniök kellvén attól, hogy jogkörük áthágása által a vádlott irányában felkeltik az esküdtek rokonszenvét, kik a verdikt kimondásakor könnyen retorziót gyakorolhatnak a bíróság hatalmaskodó eljárása ellen.

Az esküdtek a védelvi, a szóbeliségi és a személyes szabadsági szabványok szoros megtartásának — gyakran öntudatlan — őrei.

Amint az esküdtek éber szemmel ellenőrzik az eljárás előkészitő stádiumában történteket, másrészt e szervezet természetszerü folyományaként mutatkozik az, hogy az esküdtek az ügyvivő bíróság részéről — épp mert laikusok és mert a bíróságtól elválasztott külön testületet képeznek — a főtárgyalás alatt a legaggodalmasabb felügyeletben részesülnek. Önmagán a bíróság sokkal kevésbbé gyakorolná ezen ellenőrzést, mivel az ember önmagát és tiszttársait a tévedések és elhamarkodások ellen inkább biztositottnak hiszi, semhogy e tekintetben külső felügyeletet egyáltalán szükségesnek tartana. S amint az első fok, ugy a felsőbiróság is ugyanazon lélektani proczesszusnál fogva kétségtelenül gondosabban és individualizáltabban vizsgálja az esküdtek ténykedését, mint a praxis folyamában általa kiismert és rendszerint megbizhatóknak talált elsőfoku szakbiróságokét.

Ilyképp nyer lehetőleg kielégitő megoldást azon az egész állami szervezeten uralkodó és a birói eljárásra nézve fokozott jogosultságu kérdés: *quis custodiet ipsos custodes?*

És ha talán a látszólag merev szembeállitás folytán a jogász és nem jogász-elem közt bizonyos foka az idegenkedésnek vagy ellenszenvnek fejlődnék is ki, még ez is csak arra szolgálna, hogy amellett, hogy egymás tényeit kölcsönösen szigorubban birálnák, saját teendőiket annál féltékenyebb gondossággal lennének kénytelenek végezni. Mindig kisebb rosszat tartalmaz azon eshetőség, hogy a hatalmi tényezők egymás iránt netalán a kelletén tul bizalmatlanokká lehetnek, mintha az egyes közegek közönyös és lanyha magatartása folytán ezek feje felett az intézők egymással összejátszanak.

A védelem közegei csak az esküdtszéki eljárásban fejthetik ki a teljes hatályossággal erejüket.

Ha ugyanis a bünösség feletti döntés feltétlenül a szakbiróság kezében van, igen nagy erkölcsi bátorság kivántatik meg a védő részéről pl. arra, hogy konkrét esetben a törvényszék előkészitési eljárásának hibáit megfelelő megvilágitás tárgyává tegye, már pedig az néha döntőjellegü.

Ne feledjük azt sem, hogy a szakbiró rendszerint összehasonlitást tesz a maga és a védő képzettsége közt és ha az összehasonlitás a védő hátrányára dől el, ugy tekinti, hogy emez jogosulatlanul akarja őt kitanitani. Ezen benyomás alatt a biró gyakran lehetőleg szük korlátok közé szoritja a védelmet.

Bármennyire fokozzuk a birói függetlenséget és bármily széles tért adjunk is a vádrendszernek, a szakbeli birót minden körülmények közt befolyásolja az elintézendő perek sokasága. Az ügymenet szabályos vitele és a törvényszék hirneve megkivánja, hogy hátralék ne legyen. Ha nem elég az idő az alapos tárgyalásra, az elnök sürgetései folytán elintézik a pereket rövidebben és gyorsabban. Az esküdtszéknél ily viszásság nem harapózhatik el. A döntés nem homogen gondolkozásu egyének kezében van, s az eltérő felfogások egymás elleni küzdelme folytán nehézkesebb és eo ipso körültekintőbb és gondosabb az eljárás. Az elnöklő biró nemcsak önmagának gyüjti az adatokat, nem saját egyéni meggyőződéséhez méri a tények elért bizonyosságát, hanem felderiti az ügyet *első sorban az esküdtek számára.* Az esetet minden oldalról pontosan tárgyalnia kell, mert nem tudhatja, hogy az esküdtek miként fogják fel a már produkált bizonyitékokat.

A bünösség iránti kérdéstevés csak az esküdtszéki eljárásban történik nyilvánosan és bizonyos formákhoz és szabályokhoz kötötten.

A szakbeli eljárásban a bünvádi per ezen legfontosabb része titokba van burkolva s nem ellenőrizhető az elnöknek vagy valamelyik birósági tagnak eshetőleges elhatalmasodása.

Tagadhatatlan, hogy a ketté-választottság rendszere és különösen az esküdteknek igen-hez és nem-hez kötött feleletei gyakran nehézségeknek és sajnálatos félreértéseknek képezik forrását.

Az esküdtszéki eljárás ezen részének bonyodalmait a leggyakrabban használják fegyverül az intézmény megtámadására. De nem szabad felednünk egyet: a kérdéstevés és minden egyéb aktus *nyilvánosan* történvén, a hiba bármely tényező által akár egyszerü megjegyzés, akár jogorvoslat utján helyrehozható; a baj ellensulyozója megvan magában az eljárási szervezetben; holott ha a félreértés szinhelye netalán a szakbirói biráskodás, — mert kikerülhetlen a félreértés mindenütt, ahol az itélet több személyből álló kollegium utján hozatik — a felek előtt titokban marad és bent a tanácsban gyakran az indolenczia átsiklik rajta.

Ugyanez a gyengesége van meg a német Schöffenbiróságnak, mely a birói és polgári elemet *egy* tanáccsá olvasztja s eléri ugyan, hogy az eljárás egyszerübb s a tagok közt az érintkezés könnyebb, de mindkét előny eshetőleg a laikus elem függetlenségének rovására megy. Másrészt azzal, hogy a polgárok többség-

ben vannak a tanácsban, nekik nagyobb hatalom jut, mint amennyinek gyakorlatáért felelősek lehetnek. Ha ugyanis az esküdtszéki eljárásban az esküdtek a szakbirák véleménye szerint tévesen ítéltek el, az utóbbiak rögtön tehetnek korrigáló intézkedéseket; a Schöffengericht szervezetében ez a szellentyü nem található fel; és ha beléillesztenék is, hatálytalan volna, mert a nyilvánosság ellenőrzése hiányzik. Az esküdtszéki bíróság *kénytelen* gyakorolni jogát, mert ha nem teszi, a nyilvánosság előtt felelős lesz a téves verdiktért.

Ezzel eljutottunk a kérdés csomópontjához.

Ha semmi egyéb haszna nem volna is az esküdtek részvételének, mint az, hogy a birák az esküdtek szemei előtt dolgoznak, már ez hatalmas garanciát nyujt, mert *nyilvánossá* és *ellenőrzötté* teszi a tárgyalást.

A nyilvánosságot csakis a polgári elem részvétele biztositja.

Az ezen kérdésről a nyilvánosság fejezetében elvi alapon kifejtettekhez hozzáadjuk még ezt:

Minthogy meg kell adni a hivatalnok-birónak a jogot, hogy zárttá tegye a tárgyalást, a szakbirói eljárás ezáltal elveszti a legnagyobb biztositékot. A két-két bizalmi férfiu bebocsátása, ha megtörténik is, keveset pótol. Még a védelem sem kötelező a zárt tárgyalásu ügyekben, holott a kötelezőség magától értetődnék. Tehát elmaradhat a védelem is, meg a nyilvánosság is.

Az esküdtszéki ügyeknél a tizenkét esküdt részvétele a zárt tárgyalásokon óriási jelentőségüvé válik. A birói hivatáson kivül teljesitik — bizonyos fokig — a nyilvánosság ellenőrzését is.

És itt ne csak azon esetekre gondoljunk, melyekben a köz szemérem, de azokra is, melyekben eshetőleg a közérdek szempontjából zárják ki a nyilvánosságot.

Előfordul, hogy a bíróság valamely nevezetes bünügyben határozott exponált állást foglal s testületi — vagy eshetőleg személyi — érdeknek tekinti a következetesség fentartását. Ha ily körülmények közt a birói funkczió minden részletét a szakbirák kezébe adjuk, a vádlott, kit eshetőleg tévesen vontak a vizsgálatba, vagy tévesen ítéltek el, hasztalan keresi a maga igazát; minden ajtó zárva. Csak ha van legalább *egy* forum, melyet nem testületi vagy ezzel rokon szempont vezérel, fog a vádlott eshetőleg czélt érni.

Ép ezért a szervezetnek nem szabad *gyürüt* alkotnia.

Számos példa hozható fel.

Ilyen volt a Calas per;[2] megujitását a franczia bíróság támadásnak tüntette fel, mely egyenesen a birói tekintély ellen van intézve. Nemkülönben a Lesurque-eset,[3] melyben kizárólag a tárgyalási elnöknek a vád melletti buzgólkodása idézte elő a téves elitélést.

Ilyen volt utóbb Berlinben a tanulságos lefolyásu Arnim-per,[4] a Graef-per[5] és a Kwilecki-per.[6] Ebbe az eszmekörbe tartozik a Dreyfuss-per is, mely a testületi szempont érvényesülésének klasszikus példája.

A magyar gyakorlatból felemlithető a Köteles Mihály bünpere,[7] mely a nyolczvanas évek alatt játszódott le; legujabb időből pedig Szentpéteri Sára bünpere.[8]

Tagadhatatlan, hogy a szenvedély széles néprétegeket magával ragadhat s az esküdtek elitélhetnek ártatlanokat a magok politikai, nemzetiségi vagy vallási gyülöletének sugallata szerint. Ezt azonban csak ugy tehetik, ha az ügyészség és a bíróság is hozzájárul.

Már pedig a magistratura, épp mivel külön állása van az államéletben és a társadalomban, a napi áramlatok szenvedélyeitől mentes szokott lenni.

Amint a hivatalnokok sérelmes tévedése ellen a polgárokhoz, ugy a polgároknak ugyanily tévedése ellen a hivatalnokokhoz appellál a szervezet.

Minthogy tehát az esküdtek csak azon egyént itélhetik el, akit az államügyészség és a vádtanács elébök állitott: arra, hogy az esküdtek alaptalanul el ne itélhessenek, elégséges, hogy

[2] A Calas-perről l. Kézikönyv I. 27. l. — Igen jól megvan irva e per és Voltairenak ugy e perben, mint más bünügyi perekben kifejtett akcziója: Hertz: Voltaire und die französische Strafrechtspflege.

[3] Ezen esetet, valamint az előbbit is megtalálja az olvasó: Mühlfeld: *Justizmorde* czimü gyüjteményes munkában.

[4] Az Arnim-perről l. bővebben Kézikönyv II. 264. és 529. l. Egész kis irodalom támadt, mely e perrel foglalkozik. Az érdeklődők számára a czimeket ideigtatjuk: Darstellung der in der Untersuchungssache wider den Grafen Arnim vor dem königlichen Stadtgericht zu Berlin in Dec. 1874. stattgehabten öffentlichen Verhandlungen. (Kötet.) — Process Arnim. Stenografische Berichte. (Kötet.) — Rechtsgutachten, erstattet zum Process des Grafen Arnim, von Wahlberg, Merkel, Holtzendorff, Rolin-Jaequemyns. (Füzet) — Der Process Arnim, dargestellt von einem alten Juristen. (Füzet.) — Pro nihilo. Vorgeschichte des Arnimischen Processes. (Füzet.)

[5] Græf festő megesküdött, hogy modelljével nem volt érzéki viszonya. Ellene a per hamis eskü iránt indult meg. Az esküdtszék nem-bünöst mondott ki. A Gæf-pör irodalmából kiemeljük: Process Græf, verhandelt 1885 vor dem Geschwornengericht. (Kötet.) — Process Græf und die Mängel unseres Gerichtsverfahrens. (Füzet.) — Der Process Græf und die deutsche Kunst. Eine Antwort auf dr. Karl Frenzel's Abhandlung in der National Ztg: Die Kunst und das Strafgesetz, von Max Heinemann, Staatsanwalt am K. Lg. I. zu Berlin 1885.

[6] Kwilecki grófnő ellen gyermekcsempészet vádja alapján indittatott per. Az esküdtek negativ verdiktje alapján a vádlott nőt felmentették.

[7] Köteles Mihály makói gazdát feleségének meggyilkolásával gyanusitották. (1875.) A szegedi vizsgálóbiró kizárólag ebben az irányban vitte a vizsgálatot s a törvényszék Kötelest bünösnek mondotta ki. Az elitéltet Illavára vitték. Innen kétszer tett kisérletet pere megujitására, azonban mind a kétszer ugy az alsó-, mint a felsőbiróságok elutasitották. A fegyház ev. ref. lelkészének, Várady Bálintnak feltünt, hogy Köteles folyton az ügyével foglalkozik és még mindig nem tud belenyugodni sorsába. A lelkész közölte az elitélt által nyujtott ujabb adatokat Kozma Sándor főügyészszel; ez áttanulmányozta a peres iratokat és kételyei támadtak az elitélés alapossága tekintetében. Megtette a lépéseket a harmadik ujrafelvételre s delegáltatta a budapesti kir. törvényszéket. A főtárgyalást Szegeden tartották meg. (1883.) A kir. ügyészség képviselője (Kálosy József) kétséget kizáró bizonyitékokra támaszkodva, felmentést inditványozott. A törvényszék — a szegedi légkörben — elitélte Kötelest és a kir. ügyészségnek csak a felsőbiróságnál sikerült a felmentést keresztülvinnie. Itt az a hivatás, melyet az esküdtszéki ügyekben az esküdtek teljesitenek, a lelkészre és a főügyészre hárult.

[8] Szentpéteri Sára ellen a kir. ügyészség a férjén elkövetett gyilkosságra való *felbujtás* miatt emelt vádat. A szolnoki törvényszék és a budapesti kir. tábla a vádlottat felmentette. A kir. Curia feloldó határozata folytán megtartott főtárgyaláson a kir. ügyészség fentartotta a felbujtás miatt emelt vádat, de a két alsófok most is felmentő itéletet hozott. A kir. Curia a négyszeres felmentő itélet ellenére Szentpéterinét a férjén elkövetett gyilkosság miatt életfogytig tartó fegyházra itélte. A védő első ujrafelvételi kérelmét a szolnoki törvényszék és a kir. tábla az ügyészség elutasitó inditványa értelmében tagadólag intézte el, második ujrafelvételi kérelmét a szolnoki kir. tszék ugyancsak az ügyészség elutasitó inditványa értelmében ismét tagadólag intézte el, de a budapesti kir. tábla az ujrafelvételnek helyt adott és az ügy most már a szolnoki *esküdtek* elé került. A kir. ügyészség — kétségkivül a curiai itélet nyomása alatt — ezuttal *tettesség* czimén emelt vádat. Az ügyvivő bíróság ugyanily irányban iparkodott az esküdtekre befolyást gyakorolni. Az esküdtszék kimondotta, hogy a vádlott *nem* követte el a gyilkosságot és dezavuálta a kir. Curia itéletét. Czime: A Szentpéteri-ügy. 1903. Franklin. Ugyanezen esetről Mérey Frigyes irt hosszabb tanulmányt a *BJT.* XLVI. k. 9. számában. Leginkább a terhelő mozzanatokat domboritja ki. A *Magyar Hirlap*ban ezen bünesetről az 1902—3. évek folyamán számos czikk jelent meg Bródy Sándor, Tolnay Lajos és Farkasházi Hugó tollából.

Rokonjellegü a Drakulits-eset. Drakulits Sándor azzal volt vádolva, hogy egy korcsmárost — ennek felesége felbujtására — megölt. A két alsófok felmentette, ellenben az asszonyt tettességben itélték el. A Curia a nőt felbujtásban mondotta bünösnek, mivel nem tehette fel, hogy az erőteljes férfit meg tudta volna ölni; a tettességben Drakulitsot itélte el. Évek mulva az asszony a fegyházban bevallotta, hogy ő a tettes, Drakulits teljesen ártatlan. Meg is magyarázta, hogy miképpen ölte meg férjét; ez holt részegen feküdt s ő egy baltával kivégezte. — A jelen eset az előbbivel annyiban azonos, hogy itt is a Curia, és szintén az iratok tartalma iránti tulnagy bizalma folytán követi el a tévedést. Eltér azonban mindkét előbbitől abban, hogy nem egy eljáró közeg, hanem egyik elitélt fedezi fel a valóságot. (Aki érdeklődik a testületi lélektan iránt: olvassa el azon irodalmi vitát, mely a Drakulits-per megujitását megelőzte és kisérte. Daczára, hogy az elitélt asszonynak a fegyházban tett vallomása után kétely sem férhetett ennek valóságához, az érdekelt birói egyéniségek és a hozzájuk közelállók az ügy ujrafelvételét a legnagyobb szivósággal ellenezték.)

az államüg észség óvatos legyen a vádemelésben s a vádtanács a vádhatározat hozatalában. Hozzájárul, hogy a főtárgyalást vezető bíróság kötelességtudó legyen a verdikt eshetőleges felfüggesztésének mérlegelésénél. Ha pedig a hiba az első fokon mégis megtörtént, a legfelső fok mindenesetre felelős annak helyrehozásáért.

Igazságtalan tehát: a szervezetnek azon elemét tenni elsősorban felelőssé, amely semmi kezdeményezéssel nem rendelkezik, amely csak igennel vagy nemmel felelhet a szakemberek által hozzá intézett kérdésekre.

Ha teljesen ki volt zárva az esküdtek által adott verdikt, miért kérdezték ilyképp? Ha pedig kérdezték és tudva benne hagyták őket a hibában, akkor nagyon hasonlit az eljárás az *agent provocateur* magatartásához.

Szokott szerepelni az esküdtszék ellen azon tetszetős érv is, hogy ma már a hivatalnok nem az, aki a régi hivatalnok volt; a mai hivatalnoktól nem kell félteni a polgár személyes szabadságát és javait.

Némi igazság van ezen állitásban; a mai hivatalnok nem brutális.

De az a veszély, hogy hivatalával visszaél, megmaradt. Ellenőrzetlen és ellensulyozatlan hatalom minden körülmények közt tulteng s az alája rendeltek javait lebecsüli. Önmagát tekinteni czélnak és nem a reá bizott érdekeket: ez a sajátsága minden bureaukratiának. A bíróinak kétségkivül legkevésbbé, de azon felfogás nyomai mégis megvannak itt is.

Mielőtt lezárnók a jogtechnikai érvelést, még csak két dologra kivánunk utalni.

A közhivatalnoki büntetteknek megfelelő birája szintén nem a szakbiró, aki, mivel nagyon fontos testületi érdekek forognak koczkán, ezen ügyekben majd tulszigoru, majd elnéző. A polgári elem bevonásának itt különösen nagy jelentősége van. Közmegnyugvást ez ügyekben csak az az itélet fog létesiteni, amelyet nem kizárólag hivatalnokok közremüködésével hoztak.

A polgári igazságszolgáltatás terén is minden államban több és több tért hódit a laikus elem.

Az eddig kifejtettekből bizonyos, hogy az esküdtszék azon magasabb szervezet, mely mellett a bünvádi eljárás elvei hasonlithatatlanul hatályosabban fejlődnek ki, mint különben.

Az esküdtszék *alkotmányi* garanczia.

Minden terén államéletünknek megtaláljuk az esküdtszékkel analog szervezeti fejleményeket. Magyarország törvényhozása széles népképviseleti alapon nyugszik; a közigazgatásban laikus elemek képezik az autonom testületeket; az adókivetésnél polgárok müködnek közre; a hadsereg az általános védkötelezettség létesitése óta nem kaszt többé; a haderő kiegészitésének aktusa is a társadalmi tényezők bevonásával megy végbe. Szóval — mint par excellence alkotmányos állam — segitségül vesszük mindenütt az önkormányzati külső erőket.

Egyedül az igazságszolgáltatás volna az, mely nem szervezkednék a többi állami institucziókkal azonos alapon?

Felesleges talán mondanunk, hogy a parlamentarizmus ugyanazon gondolaton alapszik, mint az esküdtszék. Különböző tényezők együttmüködése utján jobban intéződnek el az ügyek, mint ha maga a kormány döntene, habár a legtöbb esetben a kormány erősebb szakembereket tud az ügyek számára kijelölni, mint a népképviselet. A hatalmak szétosztása is ugyanazon jellegü a két intézménynél. A kölcsönös ellensulyozás a közös alapgondolat itt is, ott is. S jól jegyzi meg Glaser: ha eleintén a parlament behozatala a bizalmatlanság kifolyása volt is, az idők folyamán elvesztette ezt a jelleget.

Addig tehát, amig a hivatalnok-biró hozza az itéleteket: ez az *abszolutisztikus* állam biráskodása. Az alkotmányos állam fogalma megköveteli, hogy a polgár szintén gyakorolja a maga befolyását.

Francziaországban és Németországban az esküdtszéket a forradalom állitotta fel mint követelményt s ez a «gyanus» eredet igen soká ártalmára volt az intézménynek a konzervativ körökben. Épp ezért Ausztriában mellőzték a jogpolitikai érveket és leginkább az igazságszolgáltatási tekinteteket hangsulyozták a be zatalkor. Másrészt Deák Ferencz, midőn a negyvenes évek elején a habozó Szalayval szemben a leghatározottabban az esküdtszék mellett foglalt állást, politikai tekinteteknek hódolt s ezeket nyiltan ki is fejtette követjelentésében.

A magyar esküdtszék atyja, Szilágyi Dezső, szintén nagy sulyt helyezett a közjogi biztositékra, mely az esküdtszékben rejlik.

Igaz, hogy némely állam előbb a sajtóvétségek számára rendszeresitette az esküdtszéket. Magyarországon is az 1848-iki események hozták be az intézményt, mint a sajtó oltalmazóját. Ma azonban az esküdtszék nemcsak sajtószabadságunkat biztositja, de amióta az esküdtek minden sulyosabb politikai perben is itélnek, legnagyobbrészt politikai szabadságunkat is. A politikai jellegü perekben leginkább ütközik össze a kinevezett bíróban a hivatalnoki minőség a birói minőséggel s itt van Achillessarka a tiszta szakbirói szervezetnek.

Ausztriában is az 1848-iki események a sajtóesküdtszéket hivták életre; később a politikai szabadságok birájává is az esküdt lett. Tagadhatatlan, hogy egyrészt az *objektiv* sajtóeljárás, másrészt az esküdtszéknek az összkormány által rendeleti uton történhető *felfüggeszthetése* sokat levon az osztrák intézmény értékéből. Mégis, ha valaki nálunk azt a tételt védi, hogy menjünk vissza a *BP.* előtti állapotba, ezzel arra az álláspontra helyezkedik, hogy Magyarország még kevesebb politikai szabadsággal is megelégedhetik, mint amennyi Ausztriának van.

És ne higyje senki, hogyha egyszer megszünik az esküdtszéknek a közönséges bünügyekben való itélkezése s visszatérünk a szükebb hatáskörre: az esküdtszéket a sulyos politikai perekben meg fogják hagyni. Az esküdtszék elleni harcz elsősorban politikai harcz. Egyik harczos tudva, másik nem tudva az állam alkotmányossági területének összébbszoritásáért küzd.[9]

Sajnáljuk, hogy közjogi és politikai irodalmunk az esküdtszékre, mint alkotmánybiztositékra és az egyén közjogi jogait biztositó intézményre nem helyez nagyobb sulyt. Arról az oldalról felvilágositólag kellene hatni.

Az anyagi büntetőjog *kodifikáczijának* fejlődési iránya is mindinkább szükségessé teszi a polgári elem bevonását a biráskodásba. Azok a pontosan megállapitott tényállások, melyek a régibb büntetőtörvényeket jellemzik, hatályosan megvédték az egyént a hivatalnok-biró eshetőleges tulkapásai ellen. Az ujabb kodifikáczió azonban mind lazábbá teszi a tényállások kereteit. Mutatkozik ez a jelenség már a német büntetőtörvénykönyvben, mely azt mondja: segéd az, aki segit; s mely kódex értékhatárt sem a vagyoni büncselekményeknél, sem suly szerinti általános elhatárolást a testi sértéseknél nem ismer. De még inkább mutatkozik a legujabb munkálatokban. A schweizi javaslat és a norvég törvény már nem is igen ir körül, csak jelez. A büncselekmény motivumának mind hathatósabbá váló figyelembevétele bizonyos fokig szintén felszabadit a definiczió korlátai alól. Eljutunk nemsokára oda, hogy az egyén a maga oltalmát nem annyira az anyagi törvény szabványaiban, mint inkább a biró személyében találhatja meg. A teljesen független laikus elemnek a biráskodásba való bevonása tehát a jelenlegi büntetőjogi kodifikáczió rendszerének is korollárium a.

Amint küzdelem foly az esküdtszék és a bíróság közt, ugyancsak állandó harczban van egymással az államügyészség és az esküdtszék.

Minthogy az esküdtszék nagyobb százalékban ment fel, mint a szakbíróság, az ügyészség bizonyos sulyosabb eseteket lefokoz, hogy az esküdtek elé ne kerüljenek. Ezzel azonban a büntetéseket az egész vonalon enyhébbekké teszi. Mert ha ez a sulyos cselekmény aránylag kis büntetést vont maga után, a bíróság a többi rokonjellegü esetekre sem igen ad sulyosabbat. Az ügyészség ilyképp eléri ugyan az elitéltetést, de akaratlanul hozzájárul a büntetések fokozatos enyhitéséhez. Vagyis — az ügyészség segélyével — az esküdtszéknek oly ügyek mikénti eldöntésére is van kézzelfogható, közvetlen hatása, melyek nem kerülnek eléje.

Ezt a jelenséget tapasztaljuk nemcsak nálunk, de a többi országokban is, hol esküdtszékek müködnek. Belgiumban nagy küzdelem után törvény tiltotta meg az államügyészeknek a lefokozást.

[9] Igaz, hogy lehetséges volna a nem sajtóügyi politikai perek számára eshetőleg külön bíróságot szervezni Deák Ferencz artikuláris bíróságának eszméje alapján. De kérdés, hogy beválna-e az egyedül álló kisérlet. (Deák Ferencz tervéről l. bővebben az 1843-iki Anyaggyüjtemény IV. kötetében és Concha Győzőnek Pulszky Ferenczről tartott emlékbeszédében.)

Nem szabad figyelmen kivül hagynunk az intézmény nevelő hatását sem.

Mint minden önkormányzati foglalkozás, az esküdtszéki funkczió is, a biráskodásban résztvevő egyéneknek és közvetve másoknak is alkotmányos érzületü polgárokká neveltetéséhez hozzájárul. Ugyancsak természetes, hogy az altruisztikus életfelfogás erősödik, midőn a polgár saját teendőinek félretételével, mások ügyes-bajos dolgaira, a büntettes meglakoltatására s az alaptalanul üldözött megvédésére fordítja munkaerejét. Jó hatása van ennek nemcsak önmagára az esküdtpolgárra, de kétségkivül széles néprétegekre is, melyek tanui az önzetlen munkálkodásnak.

Végül arra kell utalnunk, hogy nem legkisebb hivatása a bünügyi igazságszolgáltatásnak: bevilágitani a magánjog és a közigazgatás sötét oduiba. Egy bünügyi itélet a maga meglepő enyheségével vagy a felmentéssel olykor messze kiható jelentőségü. A polgári elem itt nyilvánitja birálatát bizonyos tarthatatlan állapotok felett s ezzel gyakran megadja a lökést az égetően szükséges reformok keresztülvitelére s veszélyes kitöréseknek bekövetkezését előzi meg....

Kritikai megjegyzések a magyar általános polgári törvénytervezet második szövegének tizedik czim I. fejezetéhez.

Bérlet.

1232. §. A tervezet ezen szakaszban a bérlet fogalmát állapitja meg. még pedig lényeges eltéréssel az első szövegtől.

I. Az első szöveg 1526. §-a a bérlet tárgya gyanánt csakis testi dolgokat jelöl ki, a bérlet fogalmából tehát a jogok gyakorlásának időleges átengedését kizárja. A második szöveg ellenben a jogok gyakorlásának időleges átengedését is bérletnek minősiti.

Nem szorul bővebb indokolásra, hogy a második szövegben foglalt eme kibővitése a bérlet tárgyának nemcsak jogilag helyes, hanem a mi állandó joggyakorlatunknak is megfelel, tehát fentartása a létező jognak.

Jogilag helyes azért, mert az ügylet természetén mit sem változtat az, hogy vajjon maga a dolog tulajdonosa engedi-e át időlegesen a dolog használatát, vagy pedig a dolog állaga és az arra vonatkozó használati jog megoszlik két személy között s ezen utóbbinak, t. i. a használati jognak az ura időlegesen másnak engedi azt át ellenérték mellett. A kötelem tartalma mindkét esetben ugyanaz maradván, hasonló jogszabályok alkalmazása válik szükségessé.

Emellett állandó joggyakorlatunk szankczionálja ezt a jogszabályt. A halászat, vadászat, a még némely részben magántulajdon tárgyát képező királyi kisebb haszonvételek, ugyszintén a házakra vonatkozó haszonélvezet jogának időleges átengedését judikaturánk mindég a bérlet jogszabályai alá vonta. (Lásd a C. 57. sz. döntvényét.)

Hogy a haszonélvezet «bérlet» utján értékesithető, tehát, hogy fogalmilag a haszonélvezeti jog gyakorlásának időleges átengedése is bérlet tárgya lehet, kitünik még az 1881 : LX. tcz. 208. §-ának harmadik bekezdéséből.

A bérlet fogalmának kiterjesztése a jogok időleges használatára tehát lényeges javitása az első szövegnek. Az első szöveg indokolása erészben egyébként is téves, mert nem helyes, hogy a «jog» bérlete csak ritka gyakorlati esetnek tekinthető, hiszen ellenkezőleg a hazai jogviszonyok egyik mindennapos esete a jogbérlet. Az 1881 : XIX. tcz. 47. §-a a halászati jog bérletéről, az 1883 : XX. tcz. 3. §-a a vadászati jog bérletéről rendelkezik.

De teljesen tulzott az első szöveg indokolásának abbeli aggálya is, hogy a bérlet fogalmának eme kiterjesztése hátrányára szolgál a reá vonatkozó rendelkezések világosságának és határozottságának, hiszen a X. czim I. fejezetének 1233—1282. §-ai közül azok, amelyek nem tisztán dolog bérletére vonatkoznak, a jogok bérletére minden zavar nélkül megfelelőleg alkalmazhatók.

II. Nem tartjuk sem szükségesnek, sem helyesnek a «bér» fogalmának közelebbi meghatározását sem abban a preczizebb formában, melyben azt az első szövegben feltaláljuk, annál kevésbbé abban a zavaros fogalmazásban, melyet a második szöveg tartalmaz. Az első szöveg ugy rendelkezik, hogy «a bér készpénzből vagy *pénzértékü* egyéb szolgáltatásból is állhat.»

Ez a rendelkezés áttetszőleg csupán oly pénzértékü szolgáltatásokra gondolhatott, melyeknek könnyen megállapitható ára van, mint pl.: napszám-szolgáltatás, vagy helyettesithető ingók adása bér fejében.

Ily szolgáltatások kikötése bér fejében még nem érintené lényegesen az ügylet bérleti jellegét.

De a második szöveg a nem pénzbeli szolgáltatást már nem jelöli meg közelebbről, mint pénzbeli értékü szolgáltatást, vagyis nem kivánja a szolgáltatástól, hogy az pénzfizetést helyettesitő szolgáltatás legyen, hanem egész általánosságban kimondja, hogy: «a bér nemcsak pénzben, hanem másnemü szolgáltatásban is állhat».

Ez a fogalommeghatározás egyrészről felesleges, de másrészről a bérletnek más kötelmekkel való összezavarását vonhatja maga után.

Felesleges azért, mert gyakorlati esetekben a biró nem fog nehézségekkel küzdeni annak megállapitásánál, hogy az ügylet nem vesztette el bérleti jellegét azáltal, hogy a bérlő használati ellenértéke nem készpénzben, hanem egyszerü módon készpénzzé átszámitható egyéb, de mindenesetre helyettesithető szolgáltatásokból áll.

Veszedelmessé válhat azonban a «bér» ezen tág fogalom meghatározása, hogy az t. i. másnemü, tehát bármiféle más szolgáltatásból is állhat, mert a közönséget és a birót is félrevezetheti s olyan kombinált kötelmeket vonhat a bérlet fogalma alá, melyeknél a szerződő a fősulyt nem a dolog időleges használatának átengedésére, hanem a másik fél egyéni, tehát nem helyettesithető szolgáltatásra fektette, mikor is a kötelem lehet szolgálati, esetleg vállalkozási szerződés (Terv. XI. czim 1. és 2. fej.), de semmiesetre sem minősithető bérletnek.

Megerősit minket ebben a nézetben az is, hogy sem a szolgálati szerződés — Terv. 1299. §-a — sem a vállalkozási szerződés — Terv. 1327. §-a — fogalmának a meghatározásánál a kötelezett szolgálat fejében, illetve az előállitandó mü fejében teljesitendő «ellenérték» nincsen közelebbről ugy meghatározva, mint az 1232. §-nál, hogy t. i. az készpénzen kivül másnemü szolgáltatásban is állhat.

Már pedig a T. 1232. §-a épp ugy beszél «bérfizetésről, mint az 1299. és 1327. §-ok munkabér, illetve a mü ellenértéknek «fizetéséről» és nem lehet kétséges az sem, hogy sem a szolgálati szerződésnek, sem a vállalkozási szerződésnek fogalmi tisztaságát nem fogja megzavarni, ha a munkabér nem készpénzből, hanem pénzt helyettesitő, azaz könnyen átszámitható szolgáltatásból áll, például, amikor a gazda terményekben fizeti a bért, vagy a szobrász bizonyos mennyiségü nyersanyag teljesitését köti ki a megrendelőtől ellenérték gyanánt.

Kétségtelen tehát, hogy fizetésre fektette a fősulyt mind a három helyen, vagyis, hogy a bér voltaképpen s szabály szerint készpénzből áll és a biró megitélésére kell bizni, hogy milyen másnemü készpénz helyett kikötött teljesités bir «bérfizetés» jellegével és melyik nem tekinthető annak.

Ha további indokul felhozzuk, hogy a T.-hez legközelebb álló német polg. törvénykönyv 535. §-a is csak «Mietzins»-ről beszél közelebbi meghatározás nélkül, valamint azt, hogy a szász polg. torvénykönyv 1190. §-a is, a bér fogalmát pénzen kivül csakis helyettesithető ingókra terjeszti ki, akkor azt kell véleményeznünk, hogy ugy fogalomzavarok elkerülése, mint pedig a szövegezés egyöntetőségének érdekében is a T. 1232. §-nak utolsó mondata egyszerüen kihagyandó.

1233. §. A bérbeadó teljesitési kötelezettsége ezen paragrafusban preczize van megállapitva ugy a bérleti idő kezdetén, mint pedig a bérlet ideje alatt s ezen paragrafushoz megjegyzésünk nincsen.

1234. §. E szakasz, mely megadja a bérlőnek a rögtöni hatályu felmondás, tehát az ügylettől való elállás jogát az esetre, ha a bérbeadó a használat átengedésével késik, vagy ha a bérlőtől a használat elvonatik, igen lényeges szerkesztési hibában szenved, mely nemcsak értelemzavart idézhet elő, de egyenesen lehetetlenné teheti azt a czélt, melyet e rendelkezés el akar érni.

Ki kell emelnünk, hogy az itt szabályozott rendelkezést az első szöveg az 1528. §-ban sokkal preczizebb szövegezésében tartalmazza.

Ezen utóbbi szöveg teljesen azonos a N. 542. §-ával. Az első szöveg azt a rendelkezést, hogy a rögtöni hatályu felmondás jogát rendszerint csak utólagos teljesitési határidő engedélyezése után adja meg, s ettől csak az ugynevezett szigoruan meghatározott időben teljesitendő bérleti kötelem esetében tesz kivételt, magában ezen szakaszban szabályozza, a második szöveg az elállás előfeltétele gyanánt adandó pótteljesitési kötelezettséget, mint szabályt, valamint az ettől való kivételt lényegileg ugyanigy szabályozza ugyan, de ezt egyszerüen a T. 927. §-ára való hivatkozással fejezi ki, mely hivatkozott szakasz «az adós késedelme» czim alatt állapitja meg az elállás előfeltételeit.

A két szöveg tehát e részben csak a szöveg elrendezésére nézve tér el egymástól, de nem a rendelkezés lényegét illetőleg.

Lényeges eltérés mutatkozik azonban a második szöveg azon rendelkezésében, mely szerint a bérlőnek a használat elvonása, tehát a bérbeadó részéről a mora solvendi esetére a rögtöni hatályu felmondáshoz csak akkor van joga, ha a bérbeadó a használat visszaszerzésével, vagy az akadály elháritásával késedelmes.

Ez a rendelkezés nemcsak homályos, de felesleges, sőt a rendelkezés czélját meghiusitó alkalmazására vezethet.

Homályos azért, mert nyitva hagyja a kérdést, hogy vajjon azt jelenti-e e rendelkezés, hogy a bérbeadónak a visszaszerzés, illetve az akadály elháritása iránti *lépéseket kell késedelem* nélkül megtenni, vagy pedig a bérbeadónak e lépések sikeres befejezését kell késedelem nélkül elérnie, tehát magát a visszaszerzést, illetve az akadály megszüntetését kell késedelem nélkül kieszközölni.

Az első magyarázat esetében a bérlő rögtöni hatályu felmondási joga abszolute illuzóriussá van téve, mert hiszen a visszaszerzési lépések késedelem nélküli folyamatbatétele a bérlőt hosszabb időn át bizonytalanságban tartja, mert ha ama lépések egy későbbi időpontban sikerre vezetnek, fennáll a bérleti viszony továbbra is.

Ha pedig az emlitett rendelkezés utóbbi magyarázata a helyes, akkor teljesen felesleges a rendelkezés, mert hiszen, ha a bérbeadó késedelem nélkül a használatot tényleg visszaszerzi, illetve az akadályt elháritja, akkor nem is forog fenn mora solvendi.

Tökéletesen elegendő a bérbeadó paritásos helyzetének a biztositására a T. 927. §-ára való hivatkozás, mely szabályként az utólagos teljesitést tüzi az elállás előfeltételéül, kivéve az ugynevezett «fix» teljesitéssel járó ügyleteket.

Nézetünk szerint tehát a T. 1234. §-ából e rendelkezés: «és a bérbeadó a használat visszaszerzésével vagy az akadály elháritásával késedelmes», kihagyandó.

1235. §. Ezen szakasz szövegezése kétséget hagy fenn arra vonatkozólag, vajjon a vétkesség nélküli adóskésedelem a bérbeadó részéről teljesen kizárja-e a nemteljesités miatti kártéritési kötelezettséget, vagy pedig a T.-nek a kötelmi jog általános szabályaiban a kötelemszegés következményeit szabályozó 921. §-ban lefektetett azt a jogszabályt, hogy a kötelezettséget *hibáján kivül nem teljesitő, illetve azt megszegő adós szintén kártéritéssel tartozik annyiban, amennyiben ezt a fenforgó körülményekre, különösen a felek vagyoni viszonyaira való tekintettel a méltányosság megkivánja* — bérleti jogügyletre is alkalmazni kell-e?

Semmi indok sem szól amellett, hogy az adós-késedelem következményei kisebb terjedelmüek legyenek a bérleti ügylet keretében, mint más kötelmeknél s ha már a T. a kártéritési kötelezettséget nem állapitotta meg az adós-késedelem minden esetére, hanem rendszerint a késedelem ténye mellett vétkességet is szab feltételül — lásd a T. 920. §-át.

Semmiesetre sem mellőzhető a T. 921. §-ának alkalmazása akkor is, ha a T. 1234. §-ának esetei az adós vétkessége nélkül állanak be.

Ezen indokból nézetünk az, hogy a T. 1235. §-ának első bekezdése a következő módon kiegészitendő:

«A 921. §. szabálya megfelelően ide is szól».

1236. §. E szakasz hasonlóképpen rendezi a quanti minoris jogszabályát, mint a N. 537. §-a, megállapitván a bérfizetés alóli mentességet, illetve a bérleengedéshez való jogot a bérlet tárgyának ugy a használatot kizáró, illetve korlátozó hiányossága, mint pedig valamely kikötött tulajdonság hiánya esetére.

Annál meglepőbb, hogy a T. ellentétben a N. 537. §-ának rendelkezéseivel, ehelyütt rendezetlenül hagyja azt a hazai gyakorlati életben oly sürün előforduló kérdést, hogy telekbérlete esetében a térmértékben való eltérés is feljogosit a bérmérséklésre.

E jogszabály felvétele a T.-be annál is inkább szükséges, mert a kérdés a haszonbérlet fejezetében — T. 1283—1298. §-ok — sincs szabályozva.

A T. 1236. §-ába való beillesztést pedig az a körülmény ajánlja, hogy a T. 1283. §-a értelmében a haszonbérletre, amennyiben a törvény mást nem rendel, a bérletre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

Nézetünk szerint tehát a megfelelő rendelkezés a N. 537. §-ából a T. 1236 §-ába átveendő.

Ajánljuk a T. 1236. §-ának második bekezdése gyanánt a következő rendelkezést:

«Telek bérleténél a kikötött térmérték hiánya valamely kikötött tulajdonság hiányának tekintendő.»

1237—1238. §-ok. Az általános jogelvekhez hiven a T. szerint is a bérlő követelheti a bérbeadótól a teljesitést, követelheti tehát a szavatossági hiány helyreállitását, illetve a bérbeadó késedelme esetére a bérlő hárithatja el a hiányt a bérbeadó költségére.

Azonban mi ezen általános jogelv átlyukasztását látjuk abban a korlátban, *hogy a bérlő a hiány elháritását csak akkor követelheti, ha az nem jár aránytalan költséggel.*

Miután szavatossági hiányról és illetve kikötött tulajdonságról van szó, nem felel meg a paritás elvének, hogy a bérbeadó a teljesitési kötelezettségtől szabaduljon, ha a teljesités aránytalan költséggel jár.

Hiszen a bérbeadó a szavatosságot a T. 1242. és 1244. §-ait kivéve, szerződésileg korlátozhatja vagy kizárhatja.

A N. 538. §-a szintén minden korlátozás nélkül megállapitja a bérbeadó kötelezettségét a szavatossági hiány elháritására. Szerintünk tehát a T. 1237. §-ából a kifogásolt rendelkezés, vagyis az első bekezdés végmondata: «hacsak elháritása aránytalan költséggel nem jár» kihagyandó.

1239—1249. §-ok. E szakaszok rendelkezései ellen érdemleges kifogásunk nincsen.

Az 1248. §-ban a bérlő javára biztositott ius tollendi is a mostani joggyakorlatnak megfelelőleg van szabályozva. Stiláris szempontból azonban a magyartalan «szerelvény» szót a helyesebb «felszerelés» szóval vélnők pótolni.

1250. §. E szakasz az albérbeadás, illetve a bérlet átruházásának kérdésével foglalkozik.

A felvetett jogkérdés az, vajjon a bérlő a bérlet tárgyát *a bérbeadó beleegyezése nélkül* albérbe adhatja-e, vagy a használatot másra átruházhatja-e?

A T. a kérdést diszpozitive igenlőleg oldja meg, vagyis amennyiben a szerződés vagy a helyi szokás nem tiltja, az albérbeadás, illetve a használat átengedése meg van engedve, feltéve, hogy *ezáltal a használat a bérbeadó sérelmére meg nem változott.*

Az első szöveg 1543. §-a ugyanezt a rendelkezést tartalmazta és az indokolás hivatkozik joggyakorlatunkra, mely kétségtelen az 1098. §-nak megengedő rendelkezése alapján kifejlődött, valamint több helyi lakásbérleti statutumra, mely szintén megengedi az átruházást, illetve az albérbeadást.

(Bef. köv.) *Dr. Graber Károly.*

A telki szolgalmak a II. Tervezetben.

A telki szolgalmak tanát már a római birodalom kifejlett agrárviszonyai teljesen megformázták és a modern törvénykönyvekbe ugyszólván tiszta pandektajog került.

Ezen a jogvidéken alig kinálkoznak uj, elvi szempontok. Az alábbi megjegyzések inkább megfelelő törvényszövegezés létesitését czélozzák.

Az intézmény magyar elnevezése nagyon is barbár alkotás, s a laikus meg nem érti, az élet nem fogadta be.

Uj magánjogi törvény megteremtése alkalmából talán szabad a mükifejezések megjavitásával is foglalkozni, mint a németek annyi gonddal és szeretettel tették.

A római «servitus» szó a dolgot terhelő jogot csak átvitt értelemben jelenti; alapjelentése szolgaság, *szolgálat.* A franczia code is (c. c. liv. II. tit. IV.) «des servitudes ou *services* fonciers» szól. Service annyi, mint szolgálat.

Felesleges arra törekedni, hogy amugy is szegényebb nyelvünkön valamely általános fogalom minden árnyalatára külön müszó legyen, mikor a sokkalta kincsesebb indoeurópai nyelveken sincs.

Az intézményt tehát «*telki szolgálatok*»-nak lehetne nevezni.

Az nem baj, hogy a jogászok most a «szolgalom» szót használják.

«A kereskedelmi törvény elfogadása előtt» kereskedelmi czimekről (1840 : XVI. tcz.), a csődtörvény előtt «csődület»-ről (1840 : XXII. tcz. beszéltek.

A telki szolgalom a II. T. 504. §-a szerint az uralkodó «*telek*» javára áll fenn ; helyesebb és világosabb lenne, az uralkodó telek *mindenkori tulajdonosát* jogalanynak megjelölni.

Ez felel meg az 523. §. birtokszabályának is.

A nemleges szolgalmaknál felesleges arról szólni, hogy a szolgáló telken «nem szabad valamely cselekményt végbevinni, vagy» valamely jogot gyakorolni.

A szolgalom nemlétében megengedett *cselekmény* végbevitele s *jog* gyakorlása ; elég tehát ennyi : «nem szabad valamely jogot gyakorolni.»

A szolgalmat meghatározó szakaszban kellene kimondani a schweizi code civil 733. czikke nyomán azt is, hogy két telek tulajdonosa az egyik telket a másik javára szolgalommal terhelheti meg.

Ez az u. n. *Eigenservitut.*

Erre nézve a schweizi ptk. megokolása (Exposé des motifs 514.) kifejti, hogy ez az intézmény a gyakorlatban igen hasznos lehet, pl. ha egész nyaraló-, vagy munkáslakótelep létesitéséről van szó. Ha ilyen esetekben az egész telek eredetileg egy tulajdonosé, ez az eladásra szánt részleteket már eleve elláthatja a szükséges jogokkal.

A német közönséges jog ismert olyan telki szolgalmakat is, melyeknél a jogosultak valamely közigazgatási testület kötelékébe tartozók. (L. Dernburg-Biermann, Pandekten I. 7. kiad. 572. l.)

A német ptk. ezt a kategóriát eltörli, nyilván azért, mert a klasszikus római jog nem ismerte.

Nálunk a döntvénytári esetek tanulmányozása azt mutatta, hogy a kérdés vitás.

V. ö. egyfelől : «Az utszolgalomnak, mint általában a telki szolgalmaknak törvényes fogalmából következik, hogy ilyen szolgalmat csak egy meghatározott telek tulajdonosa szerezhet, és pedig abból a czélból, hogy saját (uralgó) telkét ő és annak mindenkori tulajdonosa czélszerübben használhassa stb. Az az eljárás azonban, hogy a szerzést vitató az átjárást nem mint valamely meghatározott telek tulajdonosai, annak czélszerübb használata okából, hanem a tulajdonukon kivül álló, mindenkinek közös használatára szolgáló «közkut» könnyebb megközelithetése miatt gyakorolták : utszolgalom szerzésére nem alkalmas (Curia 2007 909. sz. I. p. t. Uj Dtár Magánjog I. K. 1057. sz.).»

Ezzel szemben : «Alperesek a felperesek beltelkéhez bekeritett kutból a kőkeritésben a kut mellett alkalmazott nyiláson át vizet meriteni jogosultak s felperesek kötelesek türni, hogy alperesek ezt a *szolgalmi jogot* háboritlanul használhassák; mert alperesek a közhasználatunak elismert kut használatára községi kötelékünknél fogva jogositva vannak» (Curia 1198/1895., u. o. 1020. sz.).

Ez az utóbbi volt a német Reichsgericht gyakorlata is a BGB. behozatala előtt ; s valóban, az utóbb közölt eset bizonyitja, hogy ilyfajta szolgalmakra a mezőgazdasági életnek szüksége van.

Ellene legfeljebb azzal lehet érvelni, hogy a pandektajog geometriai figuráiba nem illeszthető, hogy ellenkezik Ulpianus tantételével : nemo enim potest servitutem adquirere praedii, nisi qui habet praedium (l. 1. §. 1. D. com. praed. 8., 4.).

Ilyen elvek kedvéért nem szabad pl. egy egész község lakosait az egyetlen iható kut használatának megszerzett jogától elütni.

Ilynemü szolgalmakat azonban természetesen csakis valamely fontos közszükséglet fenforgása esetén kellene elismerni.

Ajánljuk tehát az 504. §. utolsó bekezdéseként a következő szöveget:

«*Telki szolgalmat szerezhet valamely közigazgatási község is a kötelékéhez tartozók javára, ha a szolgalom gyakorlása közszükségletet elégit ki.*»

A Reichsgericht gyakorlata szerint (l. Dernburgnál id. h.) ilyenkor felperességgel csak maga a testület bir. Ezt az anyagi perjogi kérdést azonban a gyakorlatra lehet bizni.

A T. megokolása a telki szolgalmakat, talán némi tulzással, általában káros és veszedelmes intézménynek tartja.

Ez a gondolat tér vissza a «Bizottsági Tárgyalások» során is:

«Valamennyi idegen dologbeli jog között ugyanis közgazdaságilag a legveszedelmesebb a telki szolgalom. A személyi szolgalmak időhöz vannak kötve. A jelzálogjog is csak átmeneti megterhelése az ingatlannak. A telki szolgalom azonban örökös megterhelése» (II., 106. l.).

A bizottsági tárgyalások ezen szavai akaratlanul is magukban rejtik a megfelelő ellenszert.

Csakugyan, a telki szolgalom a római jogban és az ezt követő fontosabb kontinentális jogokban az ingatlannak «örökös megterhelése.»

Ennek azonban szintén nincs mélyebb «jogbölcseleti» vagy más oka.

A telki szolgalmakkal járó bajokat nagyon is csökkentené az, ha fennállásukat bizonyos időre lehetne korlátozni.

A szolgalom megalapitásánál sok esetben hozzávetőleg meglehetne becsülni azt az időt, amelyre a szolgalom szükségesnek mutatkozik és a jogot igy lehet szabályozni, pl. egy erdőletarolás előre kiszámitott tartamára.

Hogy ez lehetséges, annak legjobb bizonyitéka az, hogy az angol jogban tényleg igy is van.* Mellesleg megjegyezve sajnálni lehet, hogy a T. alkotói az angol jog eredeti, sok tekintetben tanulságos intézkedéseit alig vették figyelembe.

Javasoljuk tehát annak a kimondását, hogy «szerződéssel a telki szolgalom fennállását meghatározott időre lehet korlátozni.»

Az I. T. 686. §-a azt a helyes intézkedést tartalmazta, hogy telki szolgalom a telek hányadrészén vagy társtulajdonosa javára fenn nem állhat.

A II. T.-ből ez az intézkedés ismeretlen okokból hiányzik, s visszaállitandó.

Az «Indokolás» II. k., 445. l. meggyőzően érvel a szabály helyessége mellett.

Az I. T. a telki szolgalmakra vonatkozó czimben szabályozta a telekkönyvi szerzést. A II. T., elméleti szempontból helyesen, a Dologi jog harmadik czimében «Telekkönyv» czimen foglalja össze valamennyi dologi jogra vonatkozólag az idevágó intézkedéseket.

Itt azonban ki kell térnünk egy fontos kérdésre.

A II. T. 1114. §-a az ingatlanok adásvételének érvényességéhez okiratot kiván.

A telki szolgalmak tekintetében csak az van kimondva, «hogy az ingatlannak joggal terheléséhez szükséges, hogy a felek a jogváltozásban megegyezzenek és a jogváltozás a telekkönyvbe bejegyeztessék» (371. §.).

Ebből azonban az irásbeli forma megkövetelése nem következik.

Egyrészt azért nem, mert képzelhető, hogy a telekkönyvi rendtartás szóbeli — jegyzőkönyvi — beleegyezést is megenged.

Másfelől pedig azért, mert, habár a telekkönyvi bejegyzést a II. T. a szolgalmak tekintetében is konstitutivnak szánta (Bizottsági Tárgy. II., 103. l.), mégis ez a konstitutiv hatás sántikál, mert hisz a 386. §. szerint a telekkönyv helytelen tartalmát nem kell helyesnek tartani, ha a jogszerző nem volt jóhiszemben.

Ezért a schweizi 732. art. mintájára ki kellene mondani, hogy «telki szolgalom megalapitására vonatkozó szerződés érvényéhez okirat szükséges».

Mindazok az okok, amik a tulajdon átruházásánál az irásos forma mellett szólnak, a telki szolgalmak tekintetében még fokozottabb mértékben állnak.

Az a joghatás, amit a felek p. o. adásvételnél elérni kivánnak, a lehető legegyszerübb, a laikus előtt is egészen világos és határozott.

Másként áll a dolog a telki szolgalmaknál.

Egyszerü földmivesek közt szóbeli megegyezés esetén sok-

* V. ö. pl. Bouvier's Law Dictionary, London, 1897. I. K. v. easement. A «comon law» szabályával kifejezetten szembehelyezi a «civil law», tehát a római jog emlitett intézkedését, mely szerint causa perpetua.

szor még az sem lesz minden kétséget kizáró módon megállapitható, csakugyan dologi hatályu telki szolgalom megalapitását célozták-e?

Annál kevésbé lehet azután arra számitani, hogy a csak tanukkal igazolható szóbeli megegyezés világosan eldöntse, vajjon az egymástól csak árnyalatokban különböző servitus lumninis, fenestrarum, vagy ne prospectui létesitésére irányult-e, hogy iter, via vagy actus forog-e fenn?

Telki szolgalmak létesitése már bonyolult, még a szakembernek is nehezen áttekinthető joghatásokat idéz elő, s itt nem engedhető el a szabatosságnak az a legkisebb mértéke, amit az irásbeli forma mindenesetre biztosit. Biztositja pedig leginkább azért, mert az esetek legnagyobb számában a felek az irat készitését bizonyára szakemberre bizzák majd.

Az 506. §. abban az esetben, ha a szolgalom gyakorlása bizonyos helyen a szolgáló telek tulajdonosára különösen terhes, megengedi a «szolgalom» (helyesebben: a «szolgalom *gyakorlásának*» code civ. 701. l'exercise de la servitude) átvitelét, ha arra más hely nem kevésbé alkalmas.

Mindenképp helyeselhető intézkedés, amihez azonban pleonazmus hozzátenni, hogy csak akkor követelhető, «ha az a szolgalomnak eddigi biztonságát nem veszélyezteti.» Hisz olyan hely, mely a szolgalom gyakorlását «veszélyezteti», nyilván «kevésbé alkalmas».

A II. T. dologi jogi részének szövegében a könnyen, elegánsan megirt szakaszok nehézkes, homályos, döczögős helyekkel váltakoznak. Az utóbbiakra példa az 508. §.

Az első és az utolsó mondat kétségtelenül ellentmond egymásnak.

Az első a szolgáló telken levő szerelvény jókarbantartását a *jogosultra* háritja, «amennyiben a *szolgáló* telek tulajdonosának érdeke megkivánja». Ez tehát nyilván csak oly szerelvényre vonatkozik, amelyet közösen használnak, mert hisz a szerelvény az *uralkodó* tulajdonos javára szolgál, a szolgáló tulajdonosnak pedig csak akkor lehet benne érdeke, ha valamiképp ő is használja. Viszont az utolsó mondat igy szól: «Habár az épitményt vagy szerelvényt a szolgáló telek tulajdonosának *is* szabad használnia, mégis *ki lehet kötni*, hogy a fentartás *egészen a jogosultat* terhelje. «Ez a mondat tehát csak *kikötés* esetén háritja a jogosultra azt, amit az előző mondat *megegyezés hiányában* (dispositive) *is* kimond.

Ennél sokkal világosabb, de méltányosabb is volt az I. T. 690. §-a: «A szolgáló telken lévő, a szolgalom gyakorlására rendelt mü vagy készülék fentartása más megállapodás hiányában a jogositottat terheli. Ha a szolgáló telek tulajdonosát a mü vagy készülék közös használata illeti, más megállapodás hiányában köteles a fentartáshoz aránylag járulni».

Az I. T. ezen szövege változatlanul fentartandó volna, az osztrák polgári törvénykönyv 483. §-ával és a schweizi 741. §.-sal megegyezően, mely szintén az aránylagos hozzájárulást irja elő.

A szolgáló tulajdonos a fentartó kötelezettség alól a code civ. 699. és az osztrák polgári törvénykönyv 483. §-a szerint szabadul, ha a telket az uralkodó tulajdonosnak engedi át.

Ez mindenképp igazság, magyarázni se kell.

Az Indokolás szerint (II. k. 450. l.) a szabály egyfelől visszás, mert senkire sem lehet akarata ellen ingatlant rátukmálni; másfelől felesleges, mert a T. 656. §-a (= II. T. 373. §.) értelmében a szolgáló tulajdonosnak is joga van ingatlanát derelinquálni s ezzel magát mentesiteni.

Ámde a 373. §-ban éppen ez az utóbbi intézkedés nincs kimondva s ha a törvény hallgat, vitás lehet, vajjon a derelictio a facere-t magában foglaló fentartó kötelezettség alól mentesiti-e?

Mellékesen meg kell ugyanis jegyezni, hogy a fentartó kötelezettség elvállalása esetén a II. T. jogára nem fog állni az a szabály, hogy servitus in faciendo consistere non potest. Ezt a schweizi 730. art. ugy fejezi ki, hogy «*valaminek tevésére irányuló kötelezettség a szolgalomnak csakis járuléka lehet*».

Másfelől pedig a szolgáló telek tulajdonosának a mentesités szándékával történő sikertelen felkinálása teljesen elegendő s igy nem lehet a tulajdonjog egyoldalu rátukmálásáról szó.

Az ajánlott szabályt talán igy lehetne szövegezni (508. §. utolsó bekezdés): «*A szolgáló telek tulajdonosa mentesül a jókarban tartás kötelezettségétől, ha telkének tulajdonjogát a jogosultnak felajánlja*»

A II. T. 509. §-a egyezik az I. T. 691. §-ával: Az uralkodó telek felosztása esetén a szolgalom az egyes részek javára fenmarad.

Kár, hogy elmaradt a régi 691. §. helyes szabálya, mely szerint (mint a schweizi 743. art.-ban) a szolgalom megszünik arra a részre nézve, amelynek használását előnyösebbé nem teszi.

Igaz, hogy az 505. §. szerint «telki szolgalom csak annyiban állhat fenn, amennyiben az uralkodó telek használatára előnyös».

Ez a §. azonban nem fejezi ki világosan azt, amit a schweizi 736. artikulus a maga egyszerü, könnyed módján: «A szolgáló tulajdonos követelheti annak a szolgalomnak a törlését, amely az uralkodó teleknek többé nincs hasznára.»

Ha az 505. §-ban azt mondanók, hogy «csak *addig* és annyiban .... *amig* és amennyiben», ez a megszüntető ok talán határozottabban jutna kifejezésre.

Az *egyes telki szolgalmakra* vonatkozó 514—522. §-ok kipróbált csapáson járnak; az I. T. az egyes szolgalmakat «kilátás jogának», «ablakjognak» stb. nevezte. A II. T. «ablakszolgalom»-ról stb. beszél. Az első terminológia tetszetősebb, magyarabb. A II. T. is megtartja a «pinczejog» kifejezést. Miért ne maradhatna meg a «jus» a többinél is?

Az 518. §. szerint az utszolgalomnál fogva szabad járómüvel közlekedni és terheket szállitani. «*De nagyobb terhet nem vonszolhat*».

Ilyen határozott tilalom nagy kárt okozhat p. o. valamely gyáripari üzemnek.

Másrészt a szolgáló tulajdonos érdekét is figyelembe kell venni.

A kettőt ugy lehet összeegyeztetni, ha kimondanák, hogy az utjognál fogva nagyobb terhek szállitása csak abban az esetben van megengedve, ha ez a szolgalom megalapitásakor a felek részéről feltehető szándéknak megfelel.

Ha például ágyugyár részére engedtek utjogot, feltehető, hogy a felek sulyos terhek szállitását is meg akarták engedni.

A II. T. birtokvédelemben részesiti a szolgalomszerü tényleges gyakorlást és megengedi a szolgalomnak elbirtoklás utján való megszerzését.

Ismeri tehát a szolgalom birtokát quoad interdictum és quoad usucapionem.

És pedig védi ugy a bejegyzett, mint a telekkönyvön kivüli jogbirtokot, ellentétben a német polgári törvénykönyvvel, mely 1029. §-ában csak a bejegyzett szolgalom birtokát védi.

Nehogy azonban a bitorlás tulzott ideiglenes védelemben részesüljön, a telekkönyvön kivüli birtokot csak bizonyos, a birtok jogszerüségét valószinüsitő feltételekkel veszi figyelembe.

Ezek a kritériumok többé-kevésbbé önkényesek és az emlékezetet terhelik, mint különösen az 526. §. második bekezdésének szabálya: be nem jegyzett tevőleges szolgalomnál négy gyakorlási cselekmény az utóbbi tiz éven belől és legalább egy év keretében; emellett is csak a háboritástól számitott egy évig.

Mégis azt tartjuk, hogy ezek a kellékek bizonyos foku garancziái annak, hogy a birtokvédelem nem bitorlásnak jut s igy helyeseljük.

Az elbirtoklásához a II. T. 32 évi birtokot kiván meg mai jogunkkal megegyezően.

A tevőleges szolgalmaknál különböző szabályokat állit fel az 528. és 529. §. a servitutes continuae és discontinuae tekintetében.

Ezeket az illető szakaszok körülményesen meghatározzák.

Talán helyesebb lenne ezeket a fogalommeghatározásokat is a többi közé, az általános részbe, az 504. §-ba iktatni és «folytonos», illetve «folytatólagos» müszóval megjelölni.

A folytonos szolgalmaknál a birtoklás folytonosságát az 528. §. vélelmezi, ha két különböző időpontra nézve bizonyitják. Megengedi azt az ellenbizonyitást, hogy a gyakorlás egy évnél hosszabb ideig szünetelt.

A folytatólagos szolgalmakra vonatkozólag egészen sajátságos szabályt tartalmaz az 529. §.: az elbirtoklásához a birtokszerzésen kivül még három, összesen tehát négy cselekményt kiván, amelyek azonban kell, hogy négyszer nyolcz évi rhytmikus időszakokon belül ismétlődjenek meg.

Ez már igazán geometria és merő önkény, amely igazságtalanságokra vezethet, ha a képletnek egy-két havi hijja van valamely esetben. Az 529. §. első bekezdésének utolsó mondatát

törölnők, annál is inkább, mert hisz a második bekezdés szerint az elbirtoklás félbeszakad, ha bizonyitani lehet, hogy az elbirtokló nem valamennyi alkalommal gyakorolta a jogot.

A telki szolgalmak elévülésére vonatkozólag az 530. és az 531. §-ok viszonyát kell megvilágitani.

Az 530. §. szerint 32. évi non usus idézi elő az usucapio libertatis-t.

Az 531. §. szerint azonban már tiz évi non usus is megszünteti a szolgalmat, ha a tevőleges szolgalom gyakorlását egyenesen a *tulajdonos* gátolta meg, a nemleges szolgalom ellenére pedig a *jogosult tudtával* cselekszenek.

Szóval 32 év alatt *tekintet nélkül a jogosult tudomására*, beáll a *jogvesztés*, a *jogosult tudtával* pedig már tiz év alatt.

Az 530. és 531. §-oknak ezt a viszonyát azonban csak bizonyos fejtöréssel lehet felfedezni s azért a kiemelt antithézist világosan meg kellene jelölni, pl. legalább is igy, hogy az 531. §-nak a «Ha» szó helyett a «*Ha azonban*»... szavakkal kellene kezdődnie.

Dr. Nyári Jenő.

A tanuvallomások lélektana.

(Ujabb irodalom 1911—1913.)

A tanuvallomások lélektanának irodalma az utolsó három évben azt a kétségtelenül nevezetes eredményt mutatja fel, hogy immár a *jogászok* is elismerik a vallomások lélektanának jelentőségét, sőt aktive is igyekeznek a kérdéseket feldolgozni és ezáltal a lélektan gyakorlati jelentőségét fokozni. A jogászoknak köszönhető, hogy a pszichologusok számára ujabb problémákat állitanak fel (igy pl. az eddig teljesen figyelmen kivül hagyott *polgári perjog* területén is); különösen a *gyermekek tanuvallomásának* a területén mutatkozik a lélektan eredményeinek a felhasználása és ugy látszik, hogy az ezen a téren szükséges reformot a jogászok előkészitik; végül jelentős az is, hogy az ujabb években fordult elő, hogy különösen komplikált esetekben pszichologust alkalmaztak szakértőként.

A kisérleti kutatás terén alapvető haladást ugyan nem találunk, de itt is oly kérdések, amelyek eddig csak mellékesen érintettek, részletesen megvilágittattak, másrészt ezen a területen is a jogászok ujabb követelményekkel léptek fel, a pszichologusok számára ujabb teret jelölve meg.

I. A tanuvallomások lélektanának teljes rendszerét adja *A. Stöhr* a «Recht» czimü gyüjteményben (Puttkammer és Mühlbrecht) *Psychologie der Aussage* czimü könyvében. Különösen ajánlható a mü első tájékozásul jogászok számára, mert a szerző — jóllehet maga nem rendelkezik önálló kutatásokkal, — a mások eredményeit teljesen és bő irodalmi ismertetéssel adja. Megemlitendő, hogy Stöhr a büntetőjogi kérdéseken kivül kiterjeszkedik a polgári perjogra is; a vallomások lélektanának a különbségét a büntető és a polgári perjogban abban látja, hogy mig az előbbiben a vallomások valamely valóban megtörtént, átélt tényre, addig a polgári perjogban valami fiktiv dologra vonatkoznak, amit a vallomást tevő nem élt át. Igy p. o. a polgári perben a birónak meg kell állapitania, hogy a pénz átadása a mennyasszony részéről kölcsön vagy hozomány, vagy valami más volt, jóllehet az átadásnál semmiféle különösen megjelölt akaratnyilvánitás nem szerepelt. A jogászi valóság tehát nem ténybeli valóság (Thatsachenwahrheit) és ez a vallomások lélektanának problémáit egész más oldalról tünteti fel.

A könyv tartalma a következő:

A vallomás és a szuggesztió feltételei: a felfogás, az emlékezet, a szóbeli kifejezés, a szuggesztió s a szuggesztiv kérdések; a vallomások: általános lélektani szempontból: a helyes vallomás, vallomási kisérletek, a helytelen vallomás, az elhallgatás, az öntudatlan vallomás; differenciális lélektani szempontból a vallomások különbsége nem, kor szerint, elmebetegek és a korlátolt beszámithatóságuak vallomása, végül a vallomások magyarázása és irányitása (a kihallgató lélektana s a tényállás diagnozisa).

Kiváló jelentőséggel bir *F. Boden*, hamburgi járásbirónak a «Monatschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform» 9. kötetében (668—693 l.) közölt «*Die Psychologie der Aussage*» czimü értekezése, amely mindössze 25 oldalon rendkivül sikerült rövidséggel öleli fel az egész kérdést, s a teljes irodalom ismeretével gyakorlati szempontból tárgyalja. Hangsulyozza, hogy a vallomások lélektanának az a módja, amellyel azt a pszichologusok mivelik, határozottan bir bizonyos desztruktiv hatással, mert a birónak bizonyosság és nem valószinüség kell. De mindazonáltal nem lehet a vallomások lélektanának eredményeit figyelmen kivül hagyni azért, mert a birói gyakorlat általában véve a kelleténél nagyobb hitelt ad a tanuknak. «Az emberi felfogásban és emlékezetben azért bizunk többet» — mondja Boden — «mint amire képes, mert a biró egész természetesen arra törekszik, hogy határozott eredményre jusson és ezzel szemben nem áll a rendelkezésére más támpont. Nehéz feladat is: azt az ürt, amit a tanuvallomások kiküszöbölése maga után hagyna, valamivel pótolni; de két évszázad előtt ugyanigy gondolkoztak a kinpadról. És már nem is mondhatjuk, hogy nincs valami, ami pótolná. Ilyenek a külső nyomok, amelyeket a szóban forgó események maguk után hagynak, másfelől pedig a feleknek, illetőleg a vádlottnak sajátos magaviselete». A külső nyomokat, a «reáliákat» a Gross-féle iskola tanitja, mig a feleknek s a vádlottnak a magatartását a tényállás diagnozisa vizsgálja, amelynek Boden a jövőben gyakorlati jövőt jósol.

A kisérleti lélektantól azt várja, mint gyakorlati követelményt Boden, hogy meg kellene találni a tanu szavahihetőségének az alsó határát (Schwellenwert) vagyis megállapitani, hogy milyennemü adatok, milyen kérdezési módok, milyen tulajdonsága mellett a tanuknak, milyen figyelem mellett, végül mindezen feltételek milyen kombinációja mellett várható biztos s hibátlan vallomás. A kisérleti kutatás hiányának tartja továbbá, hogy mindeddig nem foglalkoztak azokkal a vallomásokkal, amelyekhez a vallomást tevőnek valami érdeke füződik (interessirte Aussage). Számos esetben az az erősebb érzelem, amellyel a tanu a tárgy iránt viseltetik, elősegiti az emlékezet erősségét. Végül a szerző annak a nézetének ad kifejezést, hogy a vallomások lélektana csak kezdete az egész igazságszolgáltatás pszichológiai alapon nyugvó reformjának.

Egy másik jogász: *F. Sturm*, breslaui ügyvéd, az Aschaffenburg-féle Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform 8. kötetének 566—581. lapján «*Zur Lehre vom psychologischen Beweise im Civil und Strafverfahren*» és a Gross féle Archiv 51. kötetében «*Die juristische Beweislehre*» czimü értekezéseiben a bizonyitási jog lélektani oldalával foglalkozik; néhány intézkedést sorol fel a tanukihallgatások közül, amelyek a lélektani czélszerüséggel ellenkeznek s különösen a szuggesztió szempontjából tárgyalja a tanuvallomások kérdését. Hangsulyozza a lélektan jelentőségét a perben, kiterjeszkedve a polgári perre is és felvet két uj problémát: a felek állitásainak, lélektanának és az akták, az irásbeliség lélektanának a kérdését.

Az igazságszolgáltatás modern eszméiért küzdő «Recht und Wirtschaft» folyóirat 2. évfolyamában *v. Beneckendorff* és *Hindenberg* «*Ein Beitrag zur Psychologie der Zeugenaussagen*» czimmel kasuisztikus eseteket közölnek; ezekből, mint különösen figyelemreméltót feljegyzünk néhány passzust a biró itéleti indokolásából, amelyek azt tanusitják, hogy a német biróságok már nemcsak hogy nem zárkóznak el oly mereven a lélektani igazságok elől, hanem azokat kifejezésre is juttatják. Igy p. o.:

«A szavahihető, nyugodtlelkü tanuval is megtörténhetik, hogy szavakat nem hallott meg, azaz azok értelmét nem fogta fel, még akkor is, ha a szavak hanghullámai fülét érték és ha neki szándéka volt azokat meghallani».

«Az irás-olvasásban nem járatos kisebb müveltségü egyén nem mindig tud különbséget tenni aközött, amit szavai jelentenek s amit ő tényleg aczélból mondott, hogy gondolatait kifejezésre juttassa. A biró azonban pontosan tegye birálat tárgyává, hogy azok, amit a tanu mond, valóságos tények-e, vagy pedig a tények jelentőségére vonatkozó nézetének (talán esetlen) előadása. És nehogy a tanu már eleve belesodortassék abba, hogy adatait nézeteivel összekeverje, a biró tartson távol mindenféle elébetartást és a felek érdekében feltett kérdéseket. Inkább arra törekedjék, hogy a tanu azt, ami előtte a kihallgatás tárgyából ismeretes, összefüggőleg előadja».

Megemlitjük, hogy e kijelentések egy hamis tanuzás tárgyában folyt bünügyben keltek; egy soffőr és gazdája szóvitába kerekedtek egy paraszttal s a biró előtt oly ellentétesen vallottak, hogy a paraszt ellen emeltek hamis tanuzás miatt vádat.

Az olasz irodalomban *M. Fiore* adott ki egy önálló müvet

«*Manuale di psicologia giudiziaria*» *czimmel* (Cita di Castello, Lapi 1911), amely az egész törvényszéki lélektant tárgyazza és egybefoglalja a tanuvallomások problémáit is. Egy más értekezésében, amely az ujonnan alapitott «Psiche» czimü lélektani folyóiratban jelent meg: «*Saggio di psicologia della testimonianze*», átnézetét adja a tanuvallomások lélektana történetének s itt az igazságszolgáltatás régebbi fejlődésére is tekintettel van; pszichologiai, pszichopathologiai és forensikus méltatását adja a vallomások főbb problémáinak. Nagyon értékes az olasz irodalom egybeállitása 1906., azaz a turini kriminálanthropologiai kongresszus óta, amidőn a kérdés először került napirendre.

A most emlitett «*Psiche*» czimű folyóirat 5. füzete egyébként kizárólag a törvényszéki lélektannak van szentelve.

II. A gyermekek tanuvallomásának lélektanát tárgyazza egy értekezés, amely *J. Seidel*, sőt az Aschaffenburg-féle Monatsschrift 7. kötetében: «*Kinder als Zeugen im Strafprozess*» jelent meg és v. Liszt szemináriumában keletkezett. Az eddigi nézetek (Lipmann, Baginsky, Schneickert, Marbe) birálata után a dolgozat azt az alaptételt juttatja kifejezésre, hogy elérkezett az ideje annak, hogy a bünvádi perrendtartás reformjánál, vagy esetleg már a fiatalkoruakról szóló törvényhozás keretében a fiatalkoru tanuk kihallgatása különlegesen szabályoztassék. Teljesen figyelmen kivül hagyni a gyermekek vallomását nem lehet, mondja a szerző és ezt egyes szélső nézetekkel szemben (pl. Baginsky) hangsulyozni kell, de azt kivánja, hogy a gyermekkel valóban mint gyermekkel bánjanak el. Igy az idézés a hozzátartozó utján történjék, a mentességi jog eseteiben a gyermek egyáltalán mentesittessék a kihallgatás alól; a gyermeket lehetőleg csak egyszer és csak hozzáértő közegek hallgassák ki; szuggesztiókérdések kerültessenek, a keresztkérdezés zárassék ki s rendszerint csak az elnöklő biró hallgassa ki a gyermeket. Végül komplikáltabb esetekben a szerző pszichológiai szakértő alkalmazását tartja szükségesnek.

A. *Hellwig* a Gross-féle Archiv 50. kötetében «*Polizeiliche Vernehmung Jugendlicher*» czimen a fiatalkoruaknak, különösen azonban mint vádlottaknak kihallgatásáról szól általában és ismertetvén a német Jugendgerichtstag tárgyalásait, arra a nézetre jut, hogy fiatalkoruak az előzetes eljárásban mindig megkeresett biró és lehetőleg a fiatalkoruak birája utján hallgattassanak ki.

Itt jegyezzük fel, hogy dr. Angyal Pál egyetemi tanár a folyó évben nagyobb terjedelmü gyermekvallomási kisérleteket végzett szemináriumában; érdekes, hogy eredményei teljesen függetlenül, körülbelül ugyanazon álláspontra vezetnek, mint amelyeket fentebb Seidel dolgozatában ismertettem.

III. *Pszichológiai szakértők* alkalmazása a bünvádi ügyekben ugy a pszichológusok, mint jogászok részéről már több izben hangoztattatott, de csak az utóbbi években találunk közleményeket, amelyek ennek a gyakorlatban való megvalósitásáról tanuskodnak.

M. I. Varendonck «*Les temoignages d'enfants dans un procès retentissant*» czimmel az «Archives de Psychologie» 11. folyamában ismertet egy kéjgyilkossági esetet, amely Gentben, Belgiumban folyt le az esküdtek előtt; a sértett gyermek játszótársait hallgatta ki a bíróság és Varendonck egy tüzetes véleményben mutatta ki, hogy oly gyermekek, akik tulajdonképpen mit sem tudtak a dologról, a rendőrség és a vizsgálóbiró előtt történt többizbeni kihallgatások utján hogyan jutottak vallomásaikhoz. Varendonck egyuttal az esküdtek előtt kisérleteket produkált a tanuként szereplő gyermekekkel, ezzel is bizonyitván a szuggesztiv kérdések hatását.

Egy másik esetről, amelyben lélektani szakértőként szerepelt, *K. Marbe*, a neves würzburgi pszichológus tudósit: «*Kinderaussagen in einem Sittlichkeitsprozess*» czimen a «Fortschritte der Psychologie» általa szerkesztett füzetes vállalatban. Unterfrankenben egy falusi tanitót vádoltak hét gyermek ellen elkövetett erkölcstelen merénylettel. A gyermekeket anonim feljelentés alapján hallgatta ki 1. a pap, 2. a kir. ügyész, 3. a vizsgálóbiró (részben több izben), 4. a csendőrőrmester, 5. a bíróság a főtárgyaláson. Marbe tabellárisan egybeállitotta a gyermekek vallomásait és kimutatta, hogy egy-egy gyermek más és más időben menynyire különbözőképp vallott és kimutatta, hogy egyik kislány volt az, aki után a többi elindult az előadásaiban. Itt is a szuggerálás óriási jelentősége és szerepe tünt ki.

A harmadik esetet *H. V. Maier*, zürichi pszichiater közli: «*Kasuistische Beiträge zur Psychologie der Aussage vor Gericht*» czimen az Aschaffenburg Monatsschrift-jének 8. kötetében, a 8. számban. Egy 65 éves embert egy 15—16 éves leány gyanusitott csábitással s a férfit ugy a büntetőbiróság, mint a polgári biróság elitélte. Később a leány saját beismerése alapján derült ki, hogy a leánnyal atyja évek óta vérfertőző viszonyban élt s a szakértő mutatta ki, hogy a leány nagymértékben gyengeelméjü, ugy hogy tanunak egyáltalán nem lett volna szabad elfogadni.

Végül feljegyezzük, hogy az első eset, midőn pszichológiai szakértő gyermekek vallomásának az elbirálására alkalmaztatott, 1903-ban fordult elő s ilyenül *William Stern*, a neves breslaui pszichológus szerepelt, akit a «*Beiträge der Psychologie der Aussage*» füzetes vállalatából, mint a tanuvallomások lélektanának legkiválóbb experimentális kutatójaként ismerünk.

IV. A *tanuvallomások lélektanának kisérleti vizsgálódásai* az ujabb években nem egy értékes adalékkal szaporodtak.

J. Dauber: «*Die Gleichförmigkeit des psychischen Geschehens und die Zeugenaussagen*» czimü dolgozatában (Fortschritte der Psychologie czimü füzetek: 1., 83—131. l.) vizsgálat tárgyává teszi az általa ugynevezett «hasonlóan hamis» (gleichfalsche) vallomások lélektanát. *Hasonlóan hamis* vallomások alatt ő azokat a vallomásokat érti, amelyek több egyéntől származnak és egyformán hamisak, vagyis valótlant tanusitanak. Kisérleteiből az következik, hogyha több, minden befolyástól mentvallomást tevő tanu ugyanazt is mondja, ez még mindig nem biztositéka a vallomás helyességének.

Dauber több nagyobbszámu személyhez kérdéseket intézett, amelyek Würzburg városának és az iskolaépületnek a részleteire vonatkoznak (mint a hidak száma, az utczák szélessége, a tornacsarnok ablakainak a száma stb.) és a kérdésekre való feleleteket három csoportba osztotta: helyesek, különbözően hamisak és hasonlóan hamisak (richtige, verschiedenfalsche, gleichfalsche) és ezen hasonlóan hamisakat vette vizsgálat alá, kimutatván azt, hogy a többszöri előfordulás még nem a helyesség biztositéka. Ez a kisérlet mindenesetre nagyon figyelmébe ajánlható azoknak a bíráknak, akik valamely tényt csupán azért vesznek feltétlenül bizonyosnak, mert legalább is három tanujuk van reá.

G. C. Myers: «*A Study in incidental Memory*» czimü müvében szintén egy olyan jelenséget vizsgál, amely eddig kevéssé volt tárgyalva. «*Incidental memory*», alkalmi emlékezetnek nevezi azokat a benyomásokat, amelyek csupán más, érdekkel biró benyomások mellett, mint azoknak a kisérői szerepelnek, anélkül, hogy azokat figyelemmel, érdekkel, vagy azzal a szándékkal szemlélnők, hogy azokat emlékezetünkben meg is őrizzük. Igy p. o. pénzeket és pénznemeket ezerszer látunk anélkül, hogy pontosságuk, nagyságuk iránt érdeklődnénk, óránkat számtalanszor láttuk, anélkül, hogy a számok minősége iránt érdeklődtünk volna. Igy p. o. az ő kisérleteinél 200 kisérleti személy közül csak 21 tudta, hogy a négyes szám az óráján IV-el van jelölve és csupán nyolcz kisérleti személy vette észre, hogy a VI. hiányzik.

—

V. A tanuvallomások lélektanáról szólván, legyen szabad addig is, mig annak részletes feldolgozására tágabb tér és alkalom nyilik, a tanuvallomások lélektanának Kármán Mór, a budapesti egyetemen a philosophia tanárának psychologiai tanai alapján általam szerkesztett tárgyalási schémáját röviden ideiktatnom. Ez az egybeállitás nem csupán a tanuvallomások lélektanának eddigi kisérleteire és a kisérletek eredményére vonatkozik, hanem arra szolgálna, hogy a biró által gyakorlati esetekben milyen szempontok szerint kellene az egyes tanuvállomásokat birálat tárgyává tenni.

A tanuvallomás mérlegelésénél külön kivánom tartani a *tárgyi igazságra* vonatkozó szempontokat és a *személyes megbizhatóság* kérdését. Ez utóbbinál is azután külön kell méltatni a *tapasztalatszerzés* és megfigyelés *pontosságát* és az *emlékezetből* felidézett vallomásnak *helyességét.*

A mérlegelés szempontja tehát háromféle:

A) A vallomás pontossága.

B) A vallomás helyessége.

C) A vallomás igazsága.

E három szempont részletei a következők:

A) A vallomás pontossága vonatkozik észleleteink *felvételére.* Ez függ a következő körülményektől:

I. a megfigyelőnek *testi* és *lelki épségétől.*

Épség alatt nem csupán szorosabb értelemben a beteg állapot ellentétét értjük, hanem teljes épség hiányának kell tekinteni azokat az eseteket, amelyek kisebb vagy nagyobb mértékben hiányokat mutatnak fel a testi vagy lelki épségben, igy tehát a csekélyebb értéküek, aki nem fejlődöttek vagy a visszafejlődöttek eseteit is; és pedig:

1. a *testi fogyatkozások* esetei:

a) a tulajdonképpeni testi hiányok, mint p. o. vakság, siketség;

b) kisebb fogyatkozások az érzékszervekben, amelyeket nem mindig veszünk észre; különösen kiemelendők ezek közül a fejsérülések;

c) a tulérzékenység, hyperæsthæsia, vagy az érzéketlenség, anæsthæsia pathologikus esetei;

d) nőnél: különösen a terhesség, vagy a menstruatio jelenségei;

e) gyermekvallomásoknál és az aggok vallomásainál azok a fogyatkozások, amelyek aki nem fejlődöttség, vagy már a visszafejlődöttség következményei.

2. *Lelki fogyatkozások:*

a) a szorosabb értelemben vett elmebetegségek;

b) neuropathiás, neurastheniás állapotok, ideges ingerlékenység, továbbá a szuggesztióra való különös hajlandóság, halluczinácziók és képzelődési esetek ;

c) a nem teljes lelki kifejlődés és visszafejlődés esetei.

II. A tapasztalatszerzés továbbbá függ attól, hogy mennyiben volt a vallomást tevőnek *alkalma:*

1. *hely* és

2. *idő* tekintetében a tapasztalatszerzésre.

Itt kell tárgyalnunk a tapasztalatszerzés módjait aszerint, amint azok függnek a tárgyak és dolgok elhelyezésétől, valamint a vallomást tevőnek elhelyezkedésétől a tapasztalatszerzés szinhelyén, másfelől pedig az emberi érzékszervek észleleteinek a megszokott módjától. Idetartoznak tehát az érzéki csalódások: a látás, hallás, de a szaglás, izlés és tapintás csalódásainak a tárgyalása is.

III. Harmadsorban figyelembe veendő, hogy akkor, amidőn a vallomást tevőnek figyelnie kellett, nem volt-e *másnemü lelki folyamatok által elfoglalva* és pedig:

1. értelmi,

2. érzelmi folyamatok által.

Itt ismét két pszichológiai jelenséget kell figyelembe vennünk.

Az első az, hogy mennél magasabb az az értelmi, vagy az az érzelmi folyamat, amely mint másnemü elfoglaltság jön a tapasztalatszerzéssel szemben figyelembe, annál inkább hat akadályozólag a tapasztalatszerzés pontosságára. Vagyis: ha az értelem adott esetben csupán érzeti szinvonalon mozog és nem emelkedik a gondolkozás magasabb fokozatára, ez előnyösebb a tapasztalatszerzésre; ugyanigy a léleknek az az állapota, amely csupán az ösztönök szinvonalán mozog, alkalmasabb erre, mint a lélek indulatos állapota.

Viszont azonban figyelembe veendő, hogy ha ez az elfoglaltság, p. o. indulatos állapot hozzáfüződik a tapasztalatszerzés képzetéhez, ez esetleg előnyös lehet a tapasztalatszerzésre. A bizonyos érdektől kisért megfigyelés jobb lehet, mint az, amely közömbös.

B) A tanuvallomás helyessége a szerzett tapasztalatok *felidézésére* vonatkozik.

I. A régi tapasztalatok felidézésénél elsősorban az *emlékezet hüsége* jő tekintetbe. Ez két körülménytől függ:

1. Itt az a kérdés, hogy azon idő alatt, amely a tapasztalatszerzéstől a felidézésig elmult, volt-e alkalma a vallomást tevőnek a kérdéses tárgyra visszagondolni. Ha *nem* volt alkalma, igen valószinü, hogy az események összefüggéséből egy-egy mozzanat elhomályosodott és a visszaidézésnél most azokat valamiképpen pótolni törekszik. Ez a pótlás azután vagy akként történik, hogy az illető személy olyasmivel egésziti ki a tapasztalatát, ami rendszerint megtörténni szokott vagy pedig a maga egyéb tapasztalataival.

2. Viszont, ha a vallomást tevő a mondott idő alatt *több izben* különböző hangulatban emlékezett vissza a történtekre, könnyen megesik, hogy ezáltal oly sajátságos vonások keverednek bele az emlékébe, amelyek helyességére nézve maga sem tud már számot adni. Igen természetes, hogy amennyiben az illető az eljárás során több izben kerül kihallgatás alá, nemcsak maga a kihallgatás, hanem a kihallgatást megelőző és ahhoz füződő események is, mint p. o. az idézés, a birósághoz menetel, mind rugóul szolgálnak arra, hogy az illető személy ujra és ujra felidézze emlékezetébe a tapasztaltakat és igy minden egyes ilyen felidézés egyuttal az ujabb vonásokkal való kiegészités veszélyét jelenti.

II. A vallomás helyességét nagyon zavarhatja ezután a felidézett emléknek *szóba foglalása* is. Itt hasonlóképp két ellentétes eset állhat elő.

1. Az olyan egyén, akinek *nem áll* kellő *szóbőség* rendelkezésére, keresi a szót, javitgatja, ujra meg ujra fogalmazza és ezzel módositja az emlékezetét. De viszont a vallomás felvételénél az olyan egyén, aki nem megfelelő szóval fejezi ki emlékezetét, okot adhat arra, hogy kijelentése alatt a vallomást felvevő személy ért mást, mint ő s mint ami valóban általa észleltetett. Ezenfelül az ilyen személy könnyen eshet abba a veszedelembe, hogy szuggesztiv kérdésekre, maga nem találván a szót, igenlő feleletet ad.

2. Viszont az az egyén, aki *bőbeszédü*, éppen a kifejezés könnyüsége által csábittatik arra, hogy mellékes dolgokat fontosaknak tüntet fel és ezáltal adja zavaros képét annak, amit látott és hallott. De az ilyen egyén épp oly könnyen eshetik áldozatává a szuggesztiv kérdéseknek, mint az előbbi, mert minél többet szeret beszélni és kapva-kap azon, ha valamit beléje lehet beszélni.

C) A vallomás igazsága.

Ha mindezen nehézségek, amelyek a vallomás pontosságának és helyességének akadályaiul szolgálhatnak, el is kerültettek, még akkor is *tartalmilag* mérlegelendő a vallomás: e mérlegelés eredménye mutatja meg a vallomás *igazságát.* Itt két jelenségcsoport jő figyelembe:

I. A vallomások *ellenőrizendők* a vizsgálat tárgyát képező büntettre vagy egyéb bebizonyitandó cselekményekre vonatkozó *reáliákkal.* Ezek azok a jelenségek, amelyek a kriminalisztika tanitásainak tárgyát képezik: a büncselekmény vagy tett helyszinén és a cselekmény nyomain észlelhető jelenségek, ugy, amint azok a vallomást felvevő személy által észleltetnek. Itt ismét két csoport lehetséges:

a) a *vizsgáló* személy;

b) a *szakértők* észlelései.

2. Teljesen hasonló realitásnak kell tekintenünk azokat a *pszichikai észleleteket,* amelyeket a felvevő személy azon az egyénen tapasztalt, akinek büncselekményeit vizsgálja. A büntettes viselkedésének, életmódjának közvetlen észlelése mindenesetre inkább tekinthető az itélkező személy szempontjából realitásnak, mint az, amit a tanu csupán reprodukál. A tanuvallomások fogyatkozásai pótlandók a gyanusitott viseletének (Verhalten, angolul: Conduct) tanulmányozásával.

II. A másik szempont: vajjon a vallomás másnemü *hasonló tényekkel* nem áll-e tartalmilag ellentétben. Megfelel-e annak, ami *köztudomás* szerint vagy még határozottabban *némi törvényszerüséggel* hasonló esetekben megtörténni szokott.

Két csoportja a jelenségeknek lenne itt is megkülönböztethető:

1. A hasonló esetek jelenségeinek egyik csoportja lenne a *természeti* (fizikai) jelenségek, amelyekkel a vallomás egyeztethető lenne.

2. Másik csoport: a *lelki* (pszichikai) *jelenségek,* amelyek a vallomás tartalmával hasonlóak és amelyeknek törvényszerüségét már ismerjük s igy azok egybehasonlitásra alkalmasak. Ezek a jelenségek oly esetekben birnának különös fontossággal, amikor az egybehasonlitásra alkalmas realiákkal egyáltalán nem rendelkezünk és igy csak a lelki életben ismert törvényszerüségek szolgálhatnak ellenőrzésül.

Konkluzió: Még az esetben is, ha a vallomás pontossága, helyessége és igazsága tekintetében *nincs* a biróságnak aggálya, és semmi ily fentebb részletezett ellenkezés nem fordul elő — miután nem általános fogalomszerü igazságról van szó, hanem egyes tényről — *logikailag a tanuvallomásból több nem következtethető,* mint a vizsgálat tárgyául szolgáló tény *kisebb vagy nagyobb valószinüsége.* P. o., ha valamely testi sértési ügyben a tanu azt vallotta, hogy *látta,* amint a vádlott a sértettet egy bottal fejbevágta és ugy a sérülés, valamint az eszköz megfelel a vallomásban állitott ténynek, ebből az, hogy a — bár a valót mondani akaró — tanu valóban *látta* ez ütést, annak módját és a sérülés helyét, még mindig nem következik bizonyosságként, hanem csupán valószinüségként. *Dr. Kármán Elemér.*

Különfélék.

— **Börtönügyi kiképzés és előkészitő-szolgálat.** Liszt szerint a büntetőjog krizisét a börtönügytől való különválása okozta. Nyilvánvaló tehát, hogy a büntetőjog ujabb irányának, amely e krizisből menedéket keres, szükségképp arra kell törekednie, hogy a büntetőjog és a büntetés végrehajtása közt kapcsolatot teremtsen. A fiatalkoruak nevelőrendszere épp ugy, mint a büntettesek közveszélyes csoportjaival szemben alkalmazható intézkedések, amelyek az elitélt egyéniségéhez alkalmazkodnak, feltételezik, hogy a biró ismerje az intézményeket, amelyekkel operál. Alig fér tehát szó ahhoz a követeléshez, hogy a biró megfelelő börtönügyi kiképzésben részesüljön. Erre az egyetemi oktatás ugyan nem nyujt kellő módot, de az előkészitő-szolgálat ugy, miként azt az *egységes igazságügyi vizsgáról* szóló törvényjavaslat tervezi, lehetővé teszi, hogy a jelölt az előkészitő-szolgálat egy részét «közigazgatási hatóságnál», tehát kir. letartóztatási vagy javitóintézetnél tölthesse. Reméljük, hogy az igazságügyi kormány ezt a lehetőséget gyakorlatilag ki is fogja használni. Ezt a lépést azonban logikusan követnie kell a további lépésnek, amely a birák és a letartóztatási intézeti tisztviselők előképzettsége közötti különbséget megszünteti. Azzal ma már minden elfogulatlan kriminálista tisztában van, hogy a börtönügyi tisztviselőt reputációját meg kell tisztitani a hagyománytól, amely bennök a hóhérral vagy a börtönőrrel egyenrangu közeget látott. *V. R.*

— **Ujpesti állapotok.** Ujpesten tudvalevőleg néhány év előtt uj székházat emeltek a kir. járásbiróság részére. Lapunk egyik budapesti barátjának itt akadt dolga a minap a telekkönyvtárban. Egy kétablakos normális lakószobának megfelelő helyiség ez, mely asztal gyanánt is szolgáló korláttal van két részre osztva.

A nagyobbik részben foglalt helyet a telekkönyvtáros, egy lehetetlen kis területen pedig, mindjárt az ajtó bejáratánál szorongott vagy 15 ügyfél egymás hátán és pedig állva és a korlátul szolgáló asztalon egymást lökdösve irták ki, amennyire egyáltalában ki lehetett irni, vagy tanulmányozták a megtekinteni kivánt betéteket.

Mi lesz ott — irja az illető lapunknak — ha a forgalom egy kissé még meg is talál növekedni? Ezzel szemben a telekkönyvi irattár értesitő-helyisége, mely a tulajdonképpeni irattár mellett van, legalább is kétszer olyan nagy terem, holott abban ugyanegy időben alig két-három személy szokott megfordulni.

Az igazságügyi budget tudvalevőleg az egyetlen, amely nemcsak az összes kiadásokat fedezi, hanem még jövedelmez is a kincstárra nézve, érthetetlen tehát, hogy a jogkereső közönség oly mostoha elbánásban, illetve, hogy a helyes kifejezést használjuk, oly rossz kiszolgálásban részesül pénzeért.

Ügyvéd, végrehajtó és becsüs. A budapesti V. ker. kir. járásbiróság a Szent-László uton foganatositott, illetve sikertelenül megkisérelt végrehajtási ügyben a közbenjáró ügyvédnek (nem ügyvédjelöltnek, hanem valóságos ügyvédnek) 5 K közbenjárási dijat állapitott meg saját fele irányában, mivelhogy a követelés a 100 K-át meg nem haladta. Ugyancsak 5—5 K-át fizetett azonban a végrehajtónak és a becsüsnek a fölmerült kocsikiadásokon felül.

A szóbeli indokolás az, hogy a végrehajtót és becsüst kültelken eljárási és napidij illeti meg, az ügyvédet pedig csak eljárási dij, de napidij nem. Milyen fogalma lesz a végrehajtást szenvedettnek, ha a három hivatalos személy dijazásának egy kategóriába való sorozását észlelni fogja? Ehhez valóban nem kell kommentár.

— **A volt urbéresek képviselete** (kérdés). Az állandó gyakorlat szerint a volt urbéresek perképes jogi személyt képeznek s amennyiben más törvényes szervezettel nem birnak, a községi biró által vannak perekben képviselve.

Kérdés: miként lépjenek föl az esetben a semmi szervezettel sem biró volt urbéresek, ha a per éppen a politikai község ellen volna megindítandó a tulajdonjog elismerése és a birtok kiadása iránt és a községi biró képviselni nem akarja az urbéreseket?

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Házassági életközösség.** A házassági jogoknak alapelve, hogy a házastársak egymással szemben házassági életközösségre kötelesek.

A Deutsche Rechtsanwalts-Zeitung 12/13. száma a német birodalmi biróság egy érdekes itéletét közli arra nézve, hogy az egyik házastárs betegsége mennyiben jogositja fel a másik házastársat az életközösség megtagadására.

A tényállás az volt, hogy beteges elmeállapotában a feleség éveken át annyira kinozta a férjét, hogy már egyenesen egészségét, valamint hivatásbeli kötelességének teljesitésére és gyermekei nevelésére vonatkozó képességét is veszélyeztette. A férj különvált nejétől, mire ez utóbbi a házassági életközösség helyreállitását kérte.

A birodalmi biróság az életközösség helyreállitására irányuló kérelmet a következő indokolás kiséretében utasitotta el:

Alapelv mindenesetre az, hogy a házastárs vétlen betegsége esetében a másik házastárs az együttélést elviselni tartozik, ha az türelem és engedékenysége mellett egyáltalán lehetséges. Másképpen áll azonban a dolog, ha az együttélés a házasság czélját veszélyeztetné, mint a jelen esetben is.

— **Jövőbeli követelések engedményezése.** A német birói gyakorlat a jogirodalomban felhangzott ellenvetések daczára is azon álláspontou van, hogy jövőbeli követelések *engedményezhetők*, ha kellőleg meghatározva vannak, vagy legalább is megfelelőleg meghatározhatók. Ha pedig eszerint bizonyos körülmények közt joghatályosan lehet rendelkezni egy követelés fölött annak keletkezése előtt is, érvényesnek kell elismerni az ilyen kellőképpen meghatározott jövőbeli követelésekre vonatkozó *végrehajtási* intézkedéseket (tehát ily követelések betiltását) is. A német birodalmi biróság 1913. máj. 2-án hozott VII. 57/913. számu határozatából. (Közzétéve a hivatalos gyüjteményben is.)

— **A müncheni továbbképző-tanfolyamnak** a német szaklapokban megjelent birálatát érdemesnek tartjuk feljegyezni azért, mert nagyjában véve egyezik azzal a tapasztalattal, amelyet a mi tanfolyamainkon is észlelünk. Azt látjuk emlegetni Bajorországban, hogy a *büntetőjogi tárgyak* nemcsak dominálnak a magánjogi, sőt a közgazdasági tárgyak felett, hanem hogy azok sokkal többet tudnak nyujtani abból az anyagból, amely mint nem szorosan vett szakismeret, a tanfolyam hallgatókat érdekli. Azt hisszük, ez természetes is. A modern segédtudományok a büntetőjogban és eljárásban birnak immár nevezetesen jelentőséggel és szereppel és ezért természetes, hogy egy olyan tanfolyamon, amely az élethez közelebb vivő segédtudományokkal foglalkozik, inkább előtérbe nyomulnak.

Nagyobb vidéki irodának teljesen önálló vezetésére, alapos gyakorlattal biró ügyvédjelölt (dr. juris) alkalmazást nyerhet. Fizetés: havi 300 korona és a szokásos mellékjövedelem. Ajánlatok az eddigi gyakorlatnak tüzetes megjelölésével dr. Ernst Lajos módosi ügyvédhez intézendők. 14982

Azonnali belépésre kerestetik teljes praxissal biró ügyvédjelölt, ki a német és lehetőleg a román nyelvet is birja dr. Benedek Gyula medgyesi ügyvéd irodájában. Fizetés megállapodás szerint. 14983

Ügyvédjelölt megfelelő gyakorlattal vidéki ügyvédi irodába kerestetik. Az iroda két év mulva átvehető lesz. Bővebbi felvilágositást ad dr. Lőcsei József ügyvédjelölt, Alsólendva, Zala megye. 14988

Ügyvédi irnok, 12 évi gyakorlattal, német és román nyelvösmerettel, telekkönyvi praxissal, állást keres. Törvényszék vagy tábla székhelyéről jövő ajánlat előnyben részesül. Megkeresések «*Régi gyakorlat*» jeligére Blockner J. hirdetőjébe, Budapest, Semmelweis-utcza 4. küldendők. 14989

Fiatal ügyvéd fővárosi, esetleg nagyobb vidéki irodában irodavezetői állást keres. Magyaron kivül német és tót nyelven perfektül beszél és ir. Ajánlatok Dr. T. jelige alatt a kiadóhivatalba kéretnek. 14987

Most vizsgázott fiatal ügyvéd, német, román nyelvismerettel, ügyvédi irodában alkalmazást keres. 14986

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Könyvtára

Negyvennyolczadik évfolyam. 44. szám. Budapest, 1913 október 31.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Dorottya-u. 8
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona • negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. Az esküdtbirósági intézmény védelme. — *Zsoldos Benő* szegedi kir. táblai tanácsjegyző-járásbiró: Az esküdtbiráskodás problémája a külföldi államokban. — *Dr. Graber Károly* budapesti ügyvéd: Kritikai megjegyzések a magyar általános polgári törvénytervezet második szövegének tizedik czim I. fejezetéhez. — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az esküdtbirósági intézmény védelme.[1]

I. A *mai* államban az esküdtszék már közjogi tekinteteknél fogva is nélkülözhetetlen.

A képviselőházban, csodálatos módon, a szélsőbal részéről jött a támadás. És megvédte ezzel szemben az esküdtszéket az igazságügyminiszter.

Napisajtónk több organuma állandó küzdelmet folytat a testvérintézmény ellenében.

Holott a sajtónak volna hivatása felvilágositólag hatni és oktatni.

Habár közvetlen veszély nem fenyeget, mégis attól kell tartanunk, hogy amint Németországban is történik, a közvéleményben lassankint leőrlik az intézményt s ekkor már sokkal könnyebb lesz végezni vele.

II. A szervezeti fejlődés tekintetében előadottak nyomán a következő tételek állapithatók meg.

Az inquisitorius rendszer, mint alsóbbrendü patriarchális szervezet, ha fennállhatott is az abszolutizmus fejletlen társadalmi viszonyai közt: a tizenkilenczedik század alkotmányos állama az egyén öntudatra ébredése folytán uj alapokra volt kénytelen fektetni a bünvádi eljárást.

A bünvádi eljárás azon átalakulása, mely a mai kontinentális vádelvi bünpert eredményezte, nem az esküdtszék által idéztetett elő, mint némely körökben hiszik. Az esküdtszék előmozdithatta az uj elvek diadalát, de azok belső jogosultságukat és a kölcsönös szolidaritást *önmagukból* meritik. Az esküdtszék a bünvádi eljárás mai rendszerével szemben nem *ok*, hanem *okozat*. A viszonyok fejlődése folytán be *kellett* következnie.

Az esküdtszéki szervezet nem egyéb, mint az elsőbirósági foknak a reformált eljárási rendszer, az egyéni szabadság és a közjogi követelmények által igényelt erősitése és szélesebb alapokra helyezése.

Az esküdtszéki biróság egyszersmind szabadságaink őre. Magyarországon régente a megye volt az alkotmány bástyája. Jelenleg a megszoritott hatáskörü megye mellett az esküdtszéki bíróságnak jutott ezen hivatás.

III. *Főtárgyalás az esküdtbiróság előtt.* Magyarországon minden birói intézmények közt a sajtóügyi esküdtszék volt a legtöbb támadásnak kitéve.

Hogy azonban egy birósági intézmény mennyire vert gyökeret, mennyire nem: semmiképp sem itélhető meg azon hullámzatos hangulat szerint, mely az intézmény müködése közben mutatkozik. Kisebb-nagyobb elégületlenségek majd az egyik, majd a másik oldalról soha sem fognak hiányozni. De épp a magyar esküdtszéket illetőleg jellemző és megnyugtató az, hogy bár a verdiktek folytonosan a legélesebb birálatnak voltak régebben is kitéve, mégis valahányszor a hatáskör megszoritásáról kezdett beszélni egy-egy komolyabb támadó: az elkövetett hibák el voltak feledve s az intézmény védelmére sorakozott mindenki.

Hozzájárul, hogy esküdtszéki biráskodásunk eredményeinek nem kielégitő volta még nem is róható fel bünül magának az esküdtszéknek. Az előfordult sajnálatos jelenségek az intézmény lényegétől független egyéb körülményekben találták magyarázatukat.

Régebben a főhiány az volt, hogy az esküdtszék számára kiszabott hatáskör oly jellegüvé tétetett, mely az igazságszolgáltatási szempont érvényesülését nemcsak nem támogatta, de egyenesen hátrányára szolgált.

Az esküdteknek a bünvádi biráskodásban való részvétele első sorban a ténykérdés nehézségei által válik jogosulttá. Itt ők azon a téren mozognak, melyen teljesen otthonosak és melyre nézve a jogászbirónak nevezetes szolgálatokat tehetnek. Da mihi factum, dabo tibi jus. Ellenben, midőn a tények jogi méltatásának sikamlós terére mennek át, már nagyon is szükség van arra, hogy az esküdtek bizalommal viseltessenek az elnök pártatlansága iránt és hajlandók legyenek elfogadni utmutatásait.

A sajtóügyeknél minden összejátszik, hogy ezen követelmények hiányozzanak. A fokozatos felelősség elve a ténykérdéseket gyakran csaknem teljesen kiküszöböli az esetből. Az esküdtek előtt rendszerint fikcziók állanak; a vádlott bünbak, vagy legalább is nem a főbünös.

A ténykérdések helyett még nem is jogkérdéseket, hanem többnyire állambiztonsági absztrakt feladatokat kapnak megoldásra. És e mellett sokkal inkább önmagukra hagyatvák, mint a közönséges büncselekményeknél. Mig az utóbbi esetben a szakbiróság elnökének, mint kiváló állásu jogásznak, szava természetszerüleg igen nagy sullyal bir előttük, a sajtóügyekben nem a jogászt és nem a társadalom biztonságának őrét, hanem az államkormány érdekelt közegét látják benne. Minél kényesebb a tárgyalt ügy s minél közelebbről érinti a fennálló kormányzati rendszer létérdekeit, annál jobban elzárkóznak az esküdtek az államhatalmi körök részéről jövő minden befolyásolás elől, — aminek következménye az, hogy tisztán saját itéletökre vannak utalva és olykor jogosulatlan behatásoknak kitéve.

Ha ezekhez hozzávesszük, hogy a becsületügyi és a politikai büncselekmények feletti biráskodás a legnehezebb és legvitatottabb tere a büntető igazságszolgáltatásnak; hogy ezen bünesetek a véleményeltéréseknek még jogászok közt is felette tág tért engednek; hogy a sajtó, mint alkotmányi és szabadsági garanczia a polgárok rokonszenvére minden körülmények közt számithat, s bizonyos szabadalmakat szivesen megadunk a sajtónak, hogy a nyilvánosság jótéteményeit élvezhessük; ha mindezt figyelembe vesszük és szem előtt tartjuk azt is, hogy az ily félig-meddig politikai természetü funkcziót teljesitő testületnél, amilyen a sajtóügyi esküdtszék, a lista összeállitásánál is első sorban a politikai és pártszempontok irányadók: jogosultnak fog talán elismerletni azon felfogás, hogy az ily szervezetnek valódi értelemben vett biráskodást létesitenie igen nehéz.

Midőn a sajtóesküdtszékkel tett sajnos tapasztalatok az osztrák parlamentben a bünvádi eljárás tárgyalásakor felhozattak — mert ezen tapasztalatok mindenütt ugyanazok voltak, ahol az esküdtszéket kizárólag a sajtóügyek számára hozták be — a tervezet szerzője (Glaser) az izolált sajtóesküdtszéket egy sudar fához hasonlitotta, mely magános magaslaton a forró napnak és a viharoknak kitéve, elveszti ellentállási erejét, holott, ha körülötte erdő támad, ez megvédi és uj fejlődésnek indulhat.

[1] Bet. — E közlemények Fayer László *Bünvádi Perrendtartásának* többi részletéből való kivonata.

IV. Magyarországon lényegesen fokozta a nehézségeket, melyekkel a sajtóügyi biráskodásnak megküzdenie kellett, az, hogy egyrészt az 1848-tól 1867-ig fennállott abszolutisztikus és provizorius rendszerek folytán a kormányzati közegek iránti magatartás elvesztette minden normális jellegét és vajmi gyakran a dacz és az önmegadás végleteit mutatta; az esküdtszék életbeléptetése pedig 1867-ben oly hirtelen történt, hogy a kormánynak még annyi ideje sem volt, hogy a viszonyoknak megfelelő szabályzatot dolgozzon ki az eljárás számára. A közvélemény által sodortatva, csaknem változatlanul hatályba helyezé az 1848-ban hevenyében kidolgozott, vagyis inkább az 1844-iki javaslatból hevenyében kivonatolt eljárási rendelet, mely a kodifikáczió akkori fejleményeihez képest 1867-ben már teljesen elavult volt.[2]

A szakbiró nálunk nem adhatott az esküdteknek semmi utmutatást, sőt az eljárási szabályzat kifejezett rendelkezése folytán — régi franczia minta szerint — az elnök tartozott nekik a verdikt hozatala előtt megmondani, hogy a törvény annálfogva bizta a vétkesnek vagy nem vétkesnek kimondását szabad és független polgárokra, «mert e kérdésben az ember élő lelkiismerete biztosabban itél, mint a holt szabályok», (63. §.) és ezáltal a szakbiróra maga az elnök azon bélyeget süté, mintha az nem «élő lelkiismerete» szerint itélne, a bizonyitékokat nem mérlegelné szabadon és nem volna «független polgár»; a törvénynek «férfiakhoz illő bátorsággal» való figyelmen kivül hagyására nézve pedig előre megadta nekik az abszolucziót.[3]

A bíróság sohasem tett fel kérdést az enyhitő körülményekre nézve. Ha tette volna, az esküdtek sokkal biztosabban és nyugodtabban latolhatták volna a bünösség kimondását, mivel minimális tételre nyomhatták le a büntetést; holott igy azon kényelmetlen helyzetben voltak, hogy a «vétkes» szó kiejtésével ugyszólván vakon elröpitették a nyilat. Daczára az általuk felismert tulnyomó enyhitő körülményeknek, megtörténhetett, hogy a bíróság kiszabta a büntetést egész szigorában.

S az eljárási Szabályzat — eltérőleg a külföld legtöbb törvényétől — nem ismerte a felsőbiróságnak azon jogát, miszerint az elsőfoku bíróság által kiszabott büntetést leszállitsa. A büntetés mereven megmaradt ugy, amint egyszer kimondatott. Az esküdtek meg voltak fosztva még azon feltevéstől is, hogy ha az elsőfoku bíróság szigorubb büntetést fogna kiszabni, mint amennyit ők megfelelőnek tartanak és amennyit vádlott megérdemel, a felsőbíróság igazságos lesz a kiszabásban.

Az exceptio veritatis-nak az 1848. évi XVIII. tcz. 24. §-a által történt kizárása is annak idején, t. i. 1880 előtt, nagy zavarokat okozott. Az esküdtek, ha egyszer meggyőződtek, hogy a vádlott igazat irt, nem voltak képesek a törvény azon formalizmusáig felemelkedni, miszerint az igaz megmondásáért bünhődjék valaki.

III. Végül a bíróságokat annyiban terheli az elkövetett hibákért felelősség, hogy a kérdések feltevésénél és szövegezésénél az esküdtek szuverénitási hajlamaira táplálékot nyujtó gyakorlatot követtek mindig.

A jogesetből, amint az a bíróság előtt fekszik, a ténykérdés különböző terjedelemben metszhető ki. A *tiszta* ténykérdés egyedül arra vonatkozik, vajjon a vádlott véghezvitte-e azon tettet, amellyel vádolják. Az ilyképp feltett kérdés semmi tekintettel sincs arra, vajjon a tett foglal-e magában büntetendő cselekményt, avagy nem. A *szélesebb értelmü* ténykérdés oda irányul, hogy valamely esetben megvannak-e azon tényleges momentumok, melyek találkozásában a törvény egy határozott büntetendő cselekmény tényálladékát látja. Ebben már benne van a jogkérdés egy része is; mert mihelyt kimondatik, hogy a cselekmény a büntető-törvény melyik §-a alá esik, már nagy részben el van döntve a jogkérdés is. Ujabban ugy a doctrina, mint a törvényhozások azon meggyőződésre jutottak, hogy sem a szükebb, sem a szélesebb értelmü ténykérdés nem választja el elég határozottan azon részt, mely a jogesetből az esküdtek biráskodása alá esik. Jelenleg tehát már eltekintenek az esetnek organikus felosztásától, és inkább külszerü felosztás van használatban, t. i. feltételtik a bünösség kérdése és értik ezalatt a tények és az azok szubszumpcziója s a bünösség feletti határozathozatalt. Ezen reform következménye az, hogy nem szabad az esküdtekhez intézett kérdésekben külön a ténykérdést feltenni és azután eltekintve a tényektől, a bünösség kérdését; hanem csak a bünösség kérdése tétetik fel, melynek azonban magában kell foglalnia a tárgyalás alatt levő bünügy konkrét megjelölését és a büntetendő cselekmény ismérveit.

A mi bíróságaink nem igy jártak el. Három részre osztották a kérdéstevést; felteték a tiszta ténykérdést, ezenkivül a szélesebb értelmü ténykérdést és végül az *abstract bünösségi kérdést,* mely utóbbi a ténykörülményekre semmi tekintettel nem volt.

A kérdéstevésnek ezen módját az esküdtszéki Szabályzat nem követelte meg. A Szabályzat nem hagyta meg a bíróságnak, hogy külön kérdést tegyen fel a bünösségre nézve; csak azt kivánta, hogy a tiszta ténykérdést külön válassza a szélesebb értelmü ténykérdéstől, vagyis, hogy külön ténykérdés tétessék fel általánosságban arra nézve, vajjon a vádlott követte-e el az inkriminált cselekményt, és egy másik kérdés arra, hogy oly bünös természetü volt-e a cselekmény, milyennek azt a vádlevél állitja. A 61. §. azt mondja ugyan, hogy «a mondott kérdéseken kivül egyes esetekben más oly kérdések is fejlődhetnek ki a körülményekből, melyeknek az esküdtszék általi eldöntése szükséges», de ez nem vonatkozhatik a bünösség kérdésére, mivel itt egyes esetekről van szó, nem pedig általános szabályról.[4]

Ha tehát rendszerint a szükebb és a tágabb értelmü ténykérdésen kivül más kérdést feltenni nem volt szükséges, magától értetik, hogy ezen két kérdésben benne kellett foglaltatnia a bünösség kérdésének is, más szóval: *mihelyt el volt döntve az a kérdés, hogy a vádlott a szerzője az inkriminált cselekménynek és el volt döntve az is, hogy ez oly beszámitható cselekmény, amilyennek a vádlevél állitja, megvolt a bünösség is.*

Még világosabban állitotta volna a bíróság az esküdtek elé a feladatot azáltal, hogy a szélesebb értelmü ténykérdésbe egyenesen beleviszi a bünösség fogalmát, mint ezt az uj *BP.* világosan meghagyja.

Ha a kérdéstevés ily módja nálunk behozatott volna,[5] ez azonfelül, hogy az ellenmondások, melyek minden egyes ily esetnél könnyen érthető megbotránkozást szültek a közönségben, elmaradnak, azon előnnyel is járt volna, hogy az esküdtek inkább kötve érezzék magukat a tárgyalás folyamán bebizonyitott tényekhez. A kérdéstevés azonban ugyszólván utalta az esküdteket arra, hogy a tényeket ne vegyék figyelembe. Ha a vétkesség kérdése a ténykérdéstől független külön kérdés, az esküdtek joggal gondolhatják, hogy bár a tényeket bebizonyitottaknak veszik, a vétkességet mégis tagadhatják . . .

V. Az uj bünvádi eljárásban az esküdtszéki eljárás a *rendes* eljárási nemek egyike lett; és pedig az, amelyik az egyéni szabadság biztositékaival leginkább van körülbástyázva s ennélfogva a többi eljárási nemek számára mintegy mintaképül, a bíróra nézve pedig iskolául szolgál.

Iskolául különösen azért, mivel az eljárás ezen nemében nyilatkozik leginkább a reformált bünvádi per azon axiomája, hogy a vád és védelem közti formális egyenlőség még nem létesiti az egyensulyt s hogy bizonyos fokig a vádlottat a vádló felett előnyben kell részesiteni.

Az a biró pedig, aki esküdtszéki eljárásban dolgozik, önkénytelenül átviszi az itt uralkodó szellemet a többi eljárási fajokba is, ahol a törvény ugyanezt a czélt tüzi ugyan ki, mint amott, de a szervezet tökéletlenebb voltánál fogva inkább csak jelzi, mint megállapitja a szabályokat, parancsok helyett óhajokat fejez ki.

VI. A klauzura az esküdtszéki intézmény fogalmával szoros összeköttetésben van. Legmesszebb ment e tekintetben a kontinensen a mi sajtóügyi Szabályzatunk, mely a 47. §-ban kimondta, hogy megnyittatván a tárgyalás, ez minden megszakitás s a külvilággali minden közlekedés nélkül mindaddig folytatandó, mig

[2] Lásd id. m. 100. l. Az 1871 május 14-iki igm. rendelettel ugyanezen Szabályzatot, némi módositások mellett, a Királyhágón tuli részekben is életbe léptették.

[3] Hogy különben mindez az 1844-iki javaslatban ki van kerülve, lásd id. m. 92. s köv. l. Ugy az 1848-iki, mint az 1867-iki rendeletek helytelenül kivonatolták az 1844-iki javaslatot.

[4] Vargha Ferencz a régi rendszerre való visszatérést ajánlja. (L. id. m. 616. l.) Szerinte a régibb eljárás főhiánya abban állott, hogy a Curia hatáskörét tulszükre állapitotta meg.

[5] V. ö. szerző felszólalásait *Magyar Themis* 1871. 54. l.; 1875. 162. l.; 1878. 3. l.; továbbá ugyanazt: *Bünv. Elj. Ref.* 1884.

az esküdtek határozatot hoztak a vétkesség kérdésében ; az elnök csak annyi időre függesztheti fel a tárgyalást, mennyi a birák, esküdtek, tanuk, vádlottak kipihenésére szükséges volt. Ezt a szabályt olyképp magyarázta a gyakorlat, hogy éjszakára sem bocsáthatók haza az esküdtek. Az oly tárgyalások, melyek másnap reggelig tartottak, nálunk tudvalevőleg nem voltak ritkák.[6]

Most már nálunk is a hosszabb tárgyalások alkalmával az esküdteket éjjelre elbocsátják. Nehogy pedig befolyásoknak legyenek kitéve, az esküformába belefoglaltatik az, hogy a fenforgó ügyről mással, mint esküdtársukkal, nem értekezhetnek. Ezt a tilalmat a minden áron informálni akarók kijátszhatják ugyan azzal, hogy a sajtó utján befolyásolják az esküdteket, de némely országban már ez ellen is találtak óvszert. A lapokban t. i. tiltva van a folyamatban levő bünügy tárgyalásáról tudósitást közölni. Igy érik el valamennyire, hogy az esküdtek verdiktje minden külső befolyástól ment legyen. Valamenyire, mondjuk, mert a külföldi lapoknak nem lévén megtiltva a bünügyi tárgyalásokról tudósitást közölni, a folyamatban levő tárgyalásokat az érdeklődők a lapokban olvashatják.

A *BP.* feladta az abszolut klauzurát és azon álláspontra helyezkedett, amelyen ez a kérdés a legtöbb európai törvényben meg van oldva.

Némely elnökeink azonban alig vesznek tudomást a bünvádi perrendtartás ujitásáról és még ma is ugy tárgyalják az esküdtbirósági ügyeket, miként régente a sajtó-esküdtszéki ügyeket tárgyalták ; egyhuzamban — rövid megszakitásokkal — végigvezetik a főtárgyalást reggeltől akár éjfélig, sőt nem ritkán hajnalig is.

Esküdtbirósági eljárásunk éppen azért szakitott a régi rendszerrel, mert a törvényhozó annak belátására jutott, hogy physikailag képtelenség az esküdteket arra kényszeriteni, hogy az egész napi tárgyalás után még éjszaka is, vagy éppen hajnalban is az igazságszolgáltatás szolgálatában álljanak.

A meg nem szokott foglalkozás, a figyelem szakadatlan megfeszitése, a fülledt levegő elbágyasztják a legtöbb esküdt gondolkodását. Közönséges emberi belátással bizonyosra vehető, hogy hat órai tárgyaláson tul a legerősebb idegzetü esküdt sem képes figyelemmel kisérni a vádlottak, a tanuk vallomásait, a szakértők véleményeit, alaposan mérlegelni, és összemérni a vád és védelem erősségeit és tökéletesen átérteni az elnök fejtegetéseit. Mikor pedig a tanácskozásra és szavazásra, a bünösség és minősités megállapitására, a fő-, kisegitő- és mellékkérdések disztinkciójára — tehát a legfontosabb munkára — kerül a sor : vajjon hihető-e, hogy a végkép kimerült polgárok képesek megfelelni hivatásuknak ?

VII. Az olasz kormány törvényjavaslatot terjesztett elő, mely szerint az esküdtek és a tárgyalást vezető biró-elnök a tanácskozásra és a szavazásra a tárgyalási teremben maradnak, a közönség pedig köteles a termet ezen időre elhagyni. (L. Holló József czikkét Jogt. Közl. 1904. 45. sz.) Az esküdtszéki tárgyalást nem birói kollegium, hanem csak elnök vezetné. Németországban szintén felmerült az eszme az irodalom terén. Az esküdtszéki intézmény egyik alapeszméjének feladását jelenti.

VIII. Az elnök befejezvén fejtegetését, átadja a legidősebb esküdtnek a kérdéseket, a tárgyalás folyamán felolvasott okiratokat és a felmutatott bünjeleket, továbbá az esküdtek kisorsolásának sorrendjét feltüntető jegyzéket.

Erre az esküdtek visszavonulnak a számukra kijelölt tanácskozó terembe.

Az elnök intézkedik, hogy a vádlott az ülésteremből távozzék, az esküdtek pedig határozatuknak meghozása előtt tanácskozó termöket el ne hagyják s az elnöknek irásbeli engedelme nélkül másokkal ne érintkezzenek.

A biróság azt az esküdtet, aki a szabály ellen vét, kétszázkoronáig terjedhető pénzbirsággal büntetheti ; az ellen pedig, ki az esküdttel az elnöknek irásbeli engedelme nélkül érintkezik, huszonnégy óráig terjedhető elzárást mondhat ki.

Az esküdtek tanácskozó termében a BP. megfelelő §-ait magában foglaló kivonat több példányban az esküdtek rendelkezésére bocsátandó.

Büntető-törvénykönyvet nem kapnak az esküdtek, mivel — mint az indokolás mondja — «azt laikus értelmezés alá bocsátani nem tanácsos». De hátha valamelyik esküdt a zsebében visz magával *BTK.*-et? Vajjon ezt szabálytalanságnak fogják deklarálni? Mi határozottan szükségesnek tartjuk, hogy az esküdtek szobájában kéznél legyen egy *BTK.*[7] Az esküdtszék intézménye az *univerzálitás* eszméjén alapul és nem egyeztethető össze a kasztbeli zárkózottsággal és az elbizakodottsággal. Az indokolás idézett szavait, ugy látszik, olyanforma érzelem inspirálta. Maga a *BP.* 363. §-a szerint az elnök megmagyarázza az esküdteknek az általuk megoldandó *jogi* kérdéseket s az alkalmazandó *törvényeket.*

IX. *Az esküdtek tanácskozása.* Az esküdtek, tanácskozás végett történt visszavonulásuk után, mindenek előtt a köztük legidősebbnek elnöklete alatt, szóbeli szavazással és egyszerü szavazattöbbséggel megválasztják főnöküket.

A tanácskozás a szokásos szabályok szerint megy végbe. Magától értetik, hogy a főnök feladata lesz, egyik vagy másik esküdt jogosulatlan praeponderantiájának érvényesülését megakadályozni. Minthogy az esküdtek a társadalom legkülönbözőbb rétegeiből jönnek együvé, s ez éppen ereje az intézménynek: különösen fontos, hogy az egyensuly fel ne forgattassék.

A formalizmus enyhitésére szolgál a következő határozmány:

Ha az esküdtek többsége azt hiszi, hogy bármely jogi kérdésben bővebb felvilágositásra van szüksége, ezt az elnök az ülésterembe visszatért esküdteknek az ülés megnyitása után, a felek jelenlétében, nyomban megadja.

Látható ebből, hogy itt is sulyt helyez a törvény arra, hogy az érintkezés a biróság két eleme közt csak a *nyilvánosság előtt* történhessék. A törvény nem fogadta el azt a sok oldalról ajánlott és néhol alkalmazásba is vett módozatot, hogy az elnök szükség esetére bemegy az esküdtek szobájába és ott adja meg a felvilágositást.

A Schöffék intézményét Magyarországon különösen az a körülmény diszkreditálta, hogy a felvilágositás adásának ürügye alatt a szakbiró visszaélhet hatalmával a polgárbirákkal szemben.[8]

X. Az esküdtek tanácskozásának befejezése után főnökük a kérdéseket a feltevés sorrendjében szavazás alá bocsátja és mindegyik esküdtet, abban a sorrendben, amelyben nevöket kihuzták, szavazatának élő szóval kijelentésére szólitja fel, végül saját szavazatát is kijelenti. Ha az esküdtek egyike kivánja, a szavazás titkos.

A törvény itt az 1867-iki Szabályzatot követi, szemben a miniszteri javaslattal, mely a nyilt szavazást követelte azon elfogadhatatlan indokolással, hogy «az olyan gyenge meggyőződés, mely még a zárt tanácskozási teremben is óvakodik nyiltabban fellépni, az itéletnek csak ingatag alapot szolgáltathat».

XI. A bünvádi eljárás sajátos természete leginkább a szavazatok arányának kérdésénél jön előtérbe. Angliában egyhanguságot követelnek meg, mivel ott régente az a felfogás uralkodott, hogy a tizenkét független polgár nem egyéb, mint megannyi erkölcsi tanu, ha tehát ezek nem tudnak megegyezni a bünösségben, akkor az kétesnek mondható.[9] Midőn az angol intézményt átvitték Franciaországba, t. i. a XVIII. század végén, ott a *többség* uralmának eszméje volt előtérben és ezért kimondották, hogy az esküdtszékeknél is a többség dönt. Németországban az angol intézmény alaposabb tanulmányozása utján arra a meggyőződésre jutottak, hogy a bünösségi kérdésnek egyszerü többséggel való eldöntése nem adja meg a kellő megnyugvást s az esküdtszéknél kétharmad többséget követelnek a bünösséghez.

[6] A Királyhágón tuli részekben fennállott rendelet megengedte a félbeszakitást rendszerint másnapra.

[7] Ugyanezt mondja Ullmann 622. l. «Und zwar schon aus dem Grunde, um den Geschwornen deutlich zum Bewusstsein zu bringen, dass sie zur Anwendung des *Gesetzes* berufen sind».

[8] V. ö. Wlassics id. m. — Az igazságügyi bizottság kisebbsége a Schöffféket ajánlotta különvéleményében. — A mult évtizedben Vajkay Károly, a budapesti kir. tábla jeles tollu elnöke, kardoskodott a hirlapirodalomban a Schöffék behozatala mellett.

[9] Az egyhanguság megkövetelése Angliában tagadhatatlanul igen sok nehézséget hoz magával. Csakis olykép lehetséges az esküdteket a szavazatuk összesitésére reávenni, hogy mindaddig, mig az egyhanguság létre nem jön, az esküdteket rendszerint elzárva tartják. Megtörténik olykor, hogy egy esküdt semmi szin alatt nem enged ; az ilyen renitens esküdtre azonban az angol felfogás azt a vélelmet állitja fel, hogy a vádlott megvesztegette őt s a «megvesztegetett» esküdttel az összeköttetést mindenki megszünteti.

*

Ugyanezt mondja ki az osztrák bünvádi eljárás — és érdekes találkozás — az 1844-iki magyar javaslat is. Az 1867-iki Szabályzat, mint mindenben, ugy itt is, a franczia rendszert követi, a *BP.* pedig a németet.

Eszerint nálunk most már nemcsak hat bünösségi szavazat hat ellen jelent felmentést, de hét bünösségi szavazat öt ellen is.

Az esküdteknek ama határozatához, amely a vádlottat bünösnek mondja ki, vagy a büntető törvényeknek külön rendelkezései értelmében sulyosabb büntetési nemnek vagy tételnek alkalmazását vonja maga után, legalább *nyolcz* igenlő szavazat szükséges.

Minden más esetben egyszerü szótöbbség dönt. Ha azonban a szavazatok egyenlően oszlanak meg, az válik határozattá, ami a vádlottra nézve kedvezőbb.

A szavazás befejeztével az esküdtek visszatérnek a tárgyaló terembe és elfoglalják helyüket.

Az esküdtbiróság elnöke az ülést ujra megnyitván, felhivására az esküdtek főnöke a vádlott távollétében e bevezető szavak után:

«Becsületemre és lelkiismeretemre, Isten és emberek előtt bizonyitom,[10] hogy az esküdtek határozata a következő» . . . semmiség terhe alatt, az esküdtek jelenlétében felolvassa a kérdéseket a reájok adott válaszokkal együtt.

Ha az esküdtek határozata bünösséget vagy olyan okot állapit meg, mely a büntető törvényeknek külön rendelkezései értelmében sulyosabb büntetési nemnek vagy tételnek alkalmazását vonja maga után, e határozatok mindegyikénél a főnök kijelenti, hogy az esküdtszék ezt a határozatot «hétnél több» szavazattal hozta. A szavazatok arányát más módon, illetőleg a vádlottra kedvező határozatoknál egyáltalán nem szabad megjelölnie. Az a kijelentés pedig pl., hogy az esküdtek *egyhangulag* nemmel vagy igennel szavaztak, nincs megengedve.

Az ok kétségkivül az, hogy a törvényhozó nem akar sem a fenmaradt gyanunak tért adni az által, hogy a bünösség melletti minoritás nagysága közzététetik; másrészt az egyhangu felmentésben rejlő elégtétel adását sem tartja a bünügyi igazságszolgáltatás lényegével megegyeztethetőnek; az elitélés egyhanguságának közlése másrészt gyöngitené erejében a többi elitélést, mely csak a törvényes többséggel jött létre.

Az esküdtszéki verdikt meghozatala után a kérdés feltevéséhez valamit pótolni többé nem szabad. Ha pl. a kérdés szándékos emberölésre tétetett s az esküdtek nemmel feleltek, nincs megengedve most más kérdést tenni halálos testi sértésre vagy kulpozus ölésre.

XII. Szólnunk kell még arról, hogy a kihirdetés a vádlott távollétében történik.

Számos iróval egyetértőleg, helytelennek tartjuk, hogy a verdikt kihirdetésénél a vádlott nem lehet jelen. Az eltávolitás okául azt szokták felhozni, hogy a vádlottat kimélni kell s ennélfogva czélszerübb, hogy vele csak az esetőleg már helyesbitett, tehát végleges verdikt közöltessék. Azonban a kiméletben rejlő érzelmi momentum nem lehet irányadó akkor, midőn ez éppen a verdikt helyesbitése tekintetében a vádlottat megfosztja az őt megillető befolyástól. Hozzájárul, hogy a bünös vádlottra sokkal inkább van hatással az, ha maga hallja az esküdtek főnökének szájából, hogy polgártársai őt bünösnek mondották ki, mint hogyha ezt a biróság jegyzője olvassa fel neki; az ártatlan vádlottra pedig a *tagadó verdikt* esküdtszéki kihirdetése valóságos lelki vigasz értékével bir.[11]

És itt meg kell még különböztetnünk azon eseteket, melyekben a vádlottnak védője van, azoktól, amelyekben csak maga védi magát. Az előző esetekben a vádlott távollétében a helyesbitő eljárásnál eshetőleg a védő érvényesitheti a vádlott jogait; az utóbbi esetekben a vádlott valósággal meg van fosztva attól, hogy a helyesbitő eljárásra, bármily szükséges és jogos volna is, befolyást gyakorolhasson. Minthogy sajtó- és politikai perekben nem ritkaság, hogy vádlott csak maga védi magát: éppen a legkényesebb természetü pereknél jelentkezik a mondott határozmány, mint lényeges jogfosztás.

[10] Az esküdtek főnöke itt már másodszor teszi le a hitet. Daczára ennek, a német legfőbb törvényszék ezen formula elhagyását lényeges «Verstoss»-nak jelentette ki.

[11] Szerzőnek e megjegyzését osztja Finkey id. ért. 42. l.

Mi különben azt tartjuk, hogy a tilalom valódi czélzata nem is a közönségesen felhozott indokból indul ki, hanem abból, hogy amikor a biróság két tényezője egymással tárgyal és a szakbiróság az esküdtszék verdiktjét kritizálja és kritizálhatja: ne legyen jelen a vádlott, mint aki természetszerüleg duobus litigantibus gaudet. De ha ezen szempontból vizsgáljuk is a tilalmat, nem tarthatjuk azt indokoltnak, mivel a per szerkezete eshetőleg gyengül a vádlott távolléte folytán s ennek elkerülése lényegesebb minden egyébnél.

Az 1867-iki Szabályzat nem ismeri a tilalmat. Az osztrák és a német bünvádi eljárások ismerik. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az 1867-iki Szabályzatból a helyesbitő eljárásnak az ujabb törvényekben kifejlődött rendszere szintén hiányzik, csakis azon helyesbitő eljárásról szól, mely a fődologban való tévedésre vonatkozik.

Az esküdtbiráskodás problémája a külföldi államokban.

— A madridi kongresszus alkalmából. —

Az esküdtbiráskodás nagyjelentőségü intézményét — melyre egy idő óta különösen rájárt a rud, nemcsak erre mifelénk, hanem Európaszerte — nálunk manapság legfőképpen két körülmény teszi szembeszökően aktuálissá. Az egyik hozzánk egészen közelfekvő, a másik már távolabbi. Igazságügyminiszterünk — tudjuk jól — csak a minap terjesztette be a magyar országgyülés elé az esküdtbiróság előtti eljárásra és a semmiségi panaszra vonatkozó rendelkezések módositásáról szóló 33 szakaszos törvényjavaslatát. És ugyancsak október hónap első felében tartotta meg magvas tanácskozásait a Nemzetközi Jogi Egyesület madridi kongresszusa, melynek nagy anyagában számottevő rész jutott az esküdtszéki intézmény létjogosultsága és égető reformkérdései megvitatásának. Ezuttal éppen ez utóbbi, bár tőlünk távolabbeső, de tárgyánál fogva bennünket közelebbről is érdeklő eseménnyel kivánunk e szükebb határok közé szoritott czikk keretében röviden foglalkozni. Eddigelé legalább ugy látom, hogy ez a madridi kongresszus általában véve alaposan kikerülte ugy jogi lapjaink, mint a napi sajtó figyelmét.

A Nemzetközi Jogi Egyesület (angolul: International Law Association) kongreszust-előkészitő bizottsága a feldolgozandó jogi kérdésekre — s ezek között az esküdtbiráskodás mai állapotaira is — vonatkozó kérdőpontjait még a mult esztendő november havában szétküldötte a kontinens nagyobb államaihoz. A beérkezett válaszok eredményeiből összeállitott véleményes jelentést a kiváló Ernest *Todel* referálta a madridi kongresszuson. Nem volt alkalmam tudomást szerezni róla, hogy annak idején a magyar állam is megkapta-e ezeket a kérdéseket? — bár semmi kétségem az iránt, hogy valóban megkapta — mert hogy a kérdésekre vonatkozó referátumát be is küldötte volna, az a kongresszus tanácskozásairól szóló tudósitásokból igazán nem állapitható meg. Ha ugyan — nem is először már — egy kalap alá nem vettek bennünket — Ausztriával. A referádák szerint ugyanis (én angol forrásból konstatálom) ez a 11 állam válaszolt a feltett kérdésekre: az Északamerikai Egyesült-Államok, Kanada (Quebec), *Ausztria*, Belgium, Hollandia, Dánia, Franczia-, Német-, Olasz-, Spanyolországok és Norvégia. Az esküdtszékre vonatkozó kérdések pedig ezek voltak: 1. milyen ügyek tárgyaltatnak jury mellett? (polgári, büntető-, avagy javitó-intézményi [fiatalkoru] ügyek; 2. kedvező-e a hangulat az esküdtszék iránt? 3. Hány tagból van összeállitva a jury és minő a kisorsolási rendszer; 4. a vádlottnak (alperesnek) van-e visszautasitási joga?

Az elősorolt 11 állam közt csakis egy van olyan, ahol ugy a polgári, mint a büntetőperek jury mellett tárgyaltatnak: az amerikai Unió. Mint annyi mindenben, ugy ezen a téren is neki kell előljárnia. De egyedül áll még abban az ujitásban is, hogy a csekélyebb tárgyu és jelentőségü ügyek tárgyalásain és eldöntésénél az esküdteknek általánosan bevett száma: 12 helyett csupán *hat* esküdt jár el. Van még aztán két olyan állam, hol bizonyos meghatározott esetekben esküdtszék szerepel a polgári ügyekben is; igy például *Kanadában*, Quebec tartományban a jury itélkezik olyan közpolgári és kereskedelmi perekben, melyekben a per tárgyának értéke 400 dollárt (2000 K) meghalad, a kontinensen pedig Francziaországban a kisajátitási ügyekbő

eredő pereknél van szerepe az esküdtszéknek, amelyekben t. i. a kisajátitandó ingatlan tulajdonosa részére fizetendő összeg becslés-eredményétől van függővé téve (has to be assessed). De ugy Quebecben, mint Francziaországban, az esküdtbiráskodás a most megjelölt esetekben is fakultativ, jury alkalmazása a polgári perekben egyáltalán nem kötelező. Ausztriában, Belgiumban, Németországban, Dániában, Olasz- és Spanyolországokban, Hollandiában, Norvégiában az esküdtbiráskodás csupán a büntetőügyekben alkalmazható, közülök a spanyol bünvádi eljárás — némileg hasonlatosan a mi perrendtartásunkhoz — az esküdtbiráskodást egyes meghatározott sulyosabb természetü bünügyekre korlátozza, mint p. o. a lázadás, gyilkosság, mérgezés, hamisitások stb. eseteire.

Ami az esküdtek számát illeti: az általában 12-ben van elfogadva — ennyiben állapitja meg azt a Dániában még csak 1916-ban életbeléptetendő uj bünvádi perrendtartás is, kivételt csupán az Egyesült-Államoknál fentebb már emlitett korlátozás (6) képez, valamint eltér ettől Norvégia is, hol *tiz* tagból áll a büntető-jury. A visszautasitási jogot — és pedig a vádlott részéről is — valamennyi állam ismeri.

Miként a kongresszus tanácskozásairól szóló jelentések az Ernest Todd szóbanforgó referátuma alapján végső konkluzióképpen konstatálják — a különböző államok bünvádi perrendtartásainak esküdtszéki rendszere a lehetőségig bevált és — mondhatni — legáltalánosabb rokonszenvvel találkozik Ausztriában, Belgiumban, Francziaországban és Kanadában; Németországban maga a hivatásos jogászvilág nem kedveli és kiküszöbölendőnek tartja, mig a polgárság meglehetősen rokonszenvez vele, de már Dániában és Hollandiában egyáltalán senki sem rajong az esküdtbiráskodás intézményeért. Ha az ismertetett kérdések eldöntésénél a magyarság véleményét is megfelelő figyelembe vették volna ezen a kongresszuson, bizony jó magunk is azok közé a nemzetek közé lennénk osztályozhatók, kik az esküdtszék mai rendszere iránt nem lelkesednek valami tulságosan s amint legujabb törvényjavaslatunk is mutatja, elérkezettnek láttuk az időt arra, hogy az esküdtek téves határozásával szemben, törvényhozásilag is bizonyos korrektivumokról gondoskodjunk.

Felemlitem még ehelyütt a madridi kongresszus tanácskozásaiból leszürődött s a vonatkozó véleményes jelentések szellemével is feltétlenül egyező ama kétségbevonhatlan meggyőződést, hogy az esküdtbiráskodás — legalább a jelenlegi kontinentális formájában — a *polgári* perek eldöntésére nem alkalmas, a magánjogi igazságszolgáltatás területén a jury-nak legfeljebb csakis az angol mintára megalkotott polgári perrendtartási rendszerek keretében lehetne valamelyes haszna és jelentősége, ilyennel azonban az európai államoknak semmi kedvük sincs kisérletezni.

Zsoldos Benő.

Kritikai megjegyzések a magyar általános polgári törvénytervezet második szövegének tizedik czim I. fejezetéhez.*

Meg kell még jegyeznünk, hogy ellentétben a bérleti viszonynyal, a haszonbérlet jogviszonyában a T. 1286. §-a azonosan az első szöveg 1585. §-ának rendelkezéseivel, az albérbeadásnak és haszonbérlet átruházásának tilalmát állitja fel szabályként, s csak a haszonbérlő halála esetére engedi meg azt a kivételt, hogy az örökösök a haszonbérletet a törvényes idő megtartásával felmondhatják, ha a haszonbérbeadó az albérbeadáshoz, illetve átruházáshoz beleegyezését nyomós ok nélkül megtagadja.

S meg akarjuk jegyezni még azt is, hogy mig a régibb kódexek, például a szász 1194., O. 1098. az albérlet megengedhetőségének álláspontján állanak, a modern polgári törvénykönyvek közül, különösen a N. 549. §-a az albérbeadást tilalmazza, mely tilalom kiterjed a haszonbérleti ügyletekre is, tekintettel a N. 581. §-ának második bekezdésének rendelkezésére.

Ezeket tájékozás czéljából előrebocsátva, annak a nézetnek adunk kifejezést, hogy az albérbeadás megengedése sokkal kevésbé felel meg a bérlet jogi természetének, mint a tilalom. Nem egyszerübb és gyakorlatibb — mint ezt az első szöveg indokolásában állitja — hanem ellenkezőleg, a gyakorlatban sokkal több bonyodalomra ad alkalmat, mint a diszpozitiv tilalom s végül logikai ellentétet látunk abban is, hogy a bérlet és a haszonbérlet átruházására vonatkozólag a T. ellentétes jogszabályt hoz javaslatba.

Ami a bérlet jogi természetét illeti, kétségtelen legközelebb a használat szolgalmához áll, amennyiben mind a kettőnek tárgya idegen dolog vagy jog, mindkettő tartalma a használat átengedése, a használat mértékét illetőleg is mindkettőnél a használó személyes szükségletében látjuk, s a lényeges különbség a használat szolgalmának abszolut joghatályán kivül voltaképpen csupán a használat átengedésének időtartamában mutatkozik, amennyiben a bérletnél az átengedés *időleges.*

Ha tehát a használat szolgalmánál a T. 579. §-a, teljesen azonosan állandó joggyakorlatunkkal és a jogügylet természetének megfelelőleg a használat jogának átruházását, sőt ellenkező megállapodás hiányában e jog gyakorlásának átruházását is tilalmazza, a ratio legis megköveteli, hogy a bérlet kötelménél is a bérlet átruházásának tilalma legyen a szabály, s az átruházás megengedése a szerződés vagy helyi szokás esetében megengedett kivétel.

Ami a kérdés gyakorlati oldalát illeti, abszolute nem oszthatjuk az első szöveg indokolásának azt az érvét, hogy az albérbeadás megengedése egyszerübb és gyakorlatibb, mint annak tilalmazása, mert a diszpozitiv szabályként felállitott átruházási jog a T. szerint is ahhoz a természetes előfeltételhez van kötve, hogy *ezáltal* — t. i. a használat átengedése által — *a használat a bérbeadó sérelmére meg nem változik.*

Már pedig éppen annak a megállapitása, hogy ezen természetszerü előfeltétel fennforog-e vagy sem, a legtöbb esetben a gyakorlatban nagy nehézséggel jár.

Hiszen a használat terjedelme *sohasem lehet teljesen azonos*, hogyha a használat más-más személy által gyakoroltatik. Egykét gyakorlati eset teljesen világossá teszi ebbeli nézetünk helyes voltát.

A lakás bérlője gyermektelen család, s ez albérbe adja oly családnak, melynek három gyermeke van. Vagy valaki egy állatot bérbead valakinek, kiről a bérbeadó tudja, hogy nagy állatbarát és az állatokat nagyon kiméli s hogy ezért az állat igavonó erejét nem fogja teljesen igénybe venni. Ezen bérlő az állatot albérbe adja másnak, ki ugyanazon czélra használja ugyan a bérelt állatot, de annak igavonó képességét teljesen kihasználja.

Mindkét esetben igen nehéz annak eldöntése, hogy a használat a bérbeadó sérelmére megváltozott-e, vagy sem.

Ellenben, ha a T. szabályként az albérbeadás tilalmát állitja fel, csak ellenkező megállapodás, illetve ellenkező helyi szokás utján engedi meg a kivételt, a kérdés e nehéz része a gyakorlatban alig fordul elő.

Végül logikátlan a T. rendelkezése, hogy mig albérletre vonatkozólag az albérletbeadást, illetve használat átengedését megengedi, addig az 1286. §-ban az *alhaszonbérbeadást, illetve a haszonvételek átengedését tilalmazza.*

Nem áll ugyanis az első szöveg hason rendelkezést tartalmazó 1585. §-nak indokolásában foglalt ama érv, hogy a bizalmi momentum, a bérlő személyisége a haszonbérletnél sokkal nagyobb sullyal bir, mint a bérlet esetén.

Amig ugyanis a bérletnél a bérlő személyisége iránti bizalom a rendeltetésszerü használatra, addig a haszonbérletnél a haszonbérelt tárgyon való rendes gazdálkodásra vonatkozik. (T. 1285. §.)

Már pedig a haszonbérelt tárgyon való rendes gazdálkodás sokkal könnyebben ellenőrizhető, mint a bérlet tárgyának rendeltetésszerü használata, ha tehát tényleg a bizalmi momentum volna inditó rugója az ellentétes rendelkezéseknek, logikus módon inkább a haszonbérletnél kellene megengedni az átruházást (albérbeadást), a bérletnél pedig megtiltani, nem pedig forditva.

Mi tehát mindkét, természetükre hasonnemü kötelemnél a továbbadás tilalmát tartjuk a helyesebb jogszabálynak.

Az átruházás kérdésével kapcsolatosan szabályozandó lenne az a kérdés is, hogy a bérlő halálának van-e befolyása a bérleti viszonyra. A kir. Curia 5. sz. teljesülési döntvénye szerint fennálló jognak mondható, hogy «sem a bérbeadó, sem a bérlő halála egymagában nem szünteti meg a haszonbérletet, hol ez szerződésileg kikötve nincs.»

S ezzel szemben nem is találunk ezzel ellenkező, vagyis olyan rendelkezést a T.-ben, hogy a bérlet, mint vagyonjogot tárgyazó kötelem, a bérlő halála folytán megszünik.

* Bef. közl. Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

A T. *csakis* haszonbérlet esetében találta szükségesnek az 1286. §-ban az örökösök helyzetének megkönnyitése végett a felmondás jogát biztositani az esetre, ha a haszonbérbeadó a haszonbérlet átruházásához beleegyezését nyomós ok nélkül megtagadja.

Ezen emberséges rendelkezés a bérlet esetében még fokozottabb mértékben szükséges, mert a bérlő halála által rendszerint erős változás áll be a bérlet tárgyának személyes szükségleti használata tekintetében.

Mindezek alapján, miután az albérbeadás, illetve használatátruházás tilalmának álláspontján vagyunk, ugy a bérletnél, mint a haszonbérletnél, miután e tilalom alól bérlő halála esetére is kivételt kell, hogy statuáljon s miután a bérletre vonatkozó szabályokat, amennyiben a törvény mást nem rendel, a haszonbérletre kell megfelelően alkalmazni (T. 1283.), ezért azt javasoljuk, hogy a T. 1286. §-a hagyassék ki egészen, a T. 1250. §-a pedig a T. 1286. §-ának második bekezdésében foglalt, általunk is helyesnek tartott, a bérlő halála esetére szóló kivétellel megbővitve, a következő módon lenne szerkesztendő:

«Amennyiben szerződés vagy helyi szokás meg nem engedi, a bérlő a bérelt dolgot sem egészben, sem részben albérbe nem adhatja, sem a használatot más czimen harmadik személynek át nem engedheti.

A bérlő halála esetében azonban a bérlő örökösei a bérletet a törvényes felmondási idő megtartásával felmondhatják, ha a bérbeadó a beleegyezést nyomós ok nélkül megtagadja.»

Kifejtett álláspontunk további logikai következményeként a bérlő halála esetére szóló rendelkezésen kivül lakásbérletekre vonatkozólag még egy kivételes rendelkezést kellene a T.-be felvenni, mely abból áll, hogy a közhivatalnok, ki hivatásából kifolyólag áthelyeztetik, jogositva legyen arra, hogy a lakást a bérbeadó beleegyezése nélkül albérbe adhassa, illetve a bérletet a törvényes időre felmondhassa.

A T.-nek, mely az albérbeadás megengedett voltának álláspontján áll, természetesen nem kellett ezzel a kérdéssel foglalkozni, de intézkedik e részben az albérleti tilalom alapján álló N. az 570. §-ban, s találunk hason rendelkezést a székesfővárosi lakásbérleti szabályrendelet 24. §-ának *b)* pontjában.

Álláspontunk elfogadása esetére a következő uj szakasz volna a T.-be beveendő, vagy az 1250. §-nak általunk javaslatba hozott szövege még egy további bekezdéssel volna kibővitendő a következő tartalommal:

«Állami vagy törvényhatósági szolgálatban levő tisztviselők, hivatalnokok és szolgák, egyházközségi lelkészek és segédlelkészek, állami, községi és felekezeti nyilvános tanintézeteknél alkalmazott tanárok, tanárnők, tanitók és tanitónők, a véderőhöz tartozó személyek, közhasználatu vasutak és hajózási vállalatok hivatalnokai és szolgái más helyre való áthelyeztetésük esetére a saját és családjuk lakásául szolgáló bérletet a törvényes időre felmondhatják és ezenfelül a bérletet az elköltözés időpontjától a felmondási idő lejáratáig terjedő időre a bérbeadó beleegyezése nélkül albérletbe adhatják.

Ellenkező megállapodás érvénytelen.»

1252. §. Az ezen szakaszba foglalt rendelkezés, mely kimondja, hogy a bér ellenkező szerződés vagy helyi szokás hiányában utólag fizetendő, teljesen megfelel a modern szocziális követelményeknek, miután az előleges bérfizetési kötelezettség a gazdaságilag gyengébb bérlő kizsákmányolására bő alkalmat nyujt.

Ámde el lehetünk rá készülve, hogy eltekintve az e részben való szerződési szabadságtól, a helyi szokás is le fogja rontani ezt a szocziális vivmányt, mert nálunk még kevés a szocziális érzék arra, hogy a törvény intenczióját követve a helyi statutumok ne alkossanak ellenkező szabályt.

Addig, mig a városokban, hol ez a kérdés a legaktuálisabb, a virilizmus dominál, nincs kilátás rá, hogy ezen, a bérlő helyzetére humánusabb jogszabály a statutumok joga által fel ne borittassék.

Kogens jogszabályként pedig a T. sem merte az utólagos bérfizetési szabályt felállitani, mert hisz ez a kérdés lényegesen összefügg a fundalt házbérjövedelemmel kapcsolatos adózási rendszerrel is, igy tehát a kötelező utólagos bérfizetés egyuttal lényeges adókezelési reformot igényelne.

1254—1260. §-ok. Ezen a bérbeadó törvényes zálogjogát tárgyazó szakaszok a jelenlegi tételes joggal szemben mélyebbre menő változásokat terveznek, melyeket röviden a következőkben veszünk szemügyre.

A T. egyezően az ujabb magánjogi kodexekkel, s nézetünk szerint helyesen, nagyobb terjedelmet állapit meg a törvényes zálogjogra nézve, mint az 1881. évi LX. tcz. 72. §-a, kimondván, hogy a törvényes zálogjog kiterjed a már eltelt egész bérleti időre és még három bérnegyedre járó bérösszegre.

Helyeseljük ugy ezt a rendelkezést, mint a törvényes zálogjog terjedelmének a megszoritását félévi bérösszegre abban az esetben, ha a bérbeadó törvényes zálogjoga más hitelező zálogjogával konkurrál.

Azonban nem találjuk helyesnek, hogy *csakis* zálogjogot szerzett hitelezővel szemben van megszoritva a törvényes zálogjog félévi bérre, mert szerintünk ugyanezt a megszoritást kell alkalmazni a bérlő ellen elrendelt csőd esetében is, mert a «par conditio creditorum» erősebb jog, mint egyes hitelezőnek foglalás utján szerzett külön kielégitési joga.

Ha a T.-ből ezen korrekczió kimarad, akkor azon anomália állhat be, hogy amig a külön kielégitési jogot szerzett hitelezővel szemben a bérbeadó csak félévi bérösszeg erejéig tarthat igényt előnyös kielégitésre,

addig, ha a bérlő ellen elrendelt csőd folytán a csődtömeggondnok esetleg sikeresen meg is támadja a zálogos hitelező külön kielégitési jogát,

ezen sikert meghiusitja a bérbeadónak csőd esetére a T.-ben félévi bérösszegre meg nem szoritott, tehát *sokkal nagyobb terjedelmü törvényes zálogjoga.*

Mi tehát szükségesnek tartjuk, hogy a T. 1258. §-ának első bekezdésébe eme két első mondat után:

«más hitelezővel szemben, aki a bérbeadó törvényes zálogjogával terhelt ingókat lefoglaltatja»,

e mondat beszurassék:

«*valamint a bérlő ellen elrendelt csőd esetében*»;

ezután jönne az utómondat:

«e zálogjogot legfeljebb félévi bér erejéig lehet érvényesiteni».

A T. lényeges eltérést mutat a jelenlegi tételes joggal szemben a törvényes zálogjog *tárgyára* vonatkozólag is,

amennyiben a T. szerint csakis a bérlő által behozott dolgok lehetnek törvényes zálogjog tárgyai.

Ezzel impliczite ki van mondva, hogy a törvényes zálogjog tárgyát nem képezhetik azok a dolgok, melyeket harmadik személy hoz a bérlet területére, aminők főképpen a bérlő detenczió-jában levő idegen dolgok.

Ámde a T.-nek ezen kérdést tárgyazó 1254. §-a jelen szerkezetében könnyen arra a téves magyarázatra adhatna alkalmat, hogy a bérlő által behozott dolgok, amennyiben másvalakinek képezik tulajdonát, törvényes zálogjog tárgyát szintén nem képezik.

Ez a téves magyarázat könnyen vezethetne a törvényes zálogjog kijátszására s ezen téves magyarázat kiküszöbölésére ajánlatosnak tartanók, ha a T. 1254. §-a első bekezdésének vége (ad normam 1881. évi LX. tcz. 72-a) a következő mondattal bővittetnék ki:

«tekintet nélkül arra, hogy kinek tulajdonát képezik».

Végül igen helyesnek tartjuk, hogy a T. az 1251. §-ában részletesen szabályozza a főbérbeadó és az albérbeadó törvényes zálogjogának az összetalálkozása esetében a főbérbeadónak az albérlő bértartozására is kiterjedő törvényes zálogjogát, melyet eddig csak az 1881. évi LX. tcz. 72. §-ának doctrinär magyarázata utján lehetett megkonstruálni olyképpen, hogy miután az albérlő bérfizetési kötelme a bérlet helyén teljesitendő, jogilag a *bérlet területén* levő ingó vagyonnak tekintendő.

1261. §. A T. a röglöni hatályu felmondás esetei közé sorozza az egy bérrészlettel, vagy annak egy részével való adós-késedelmet is.

Ezen rendelkezés tehát fentartja a jelenleg is érvényben levő országos jogot, melyet tételes törvényeinkben nevezetesen az 1893. évi XVIII. tcz. 1. §-ának 5. *i)* pontjában, továbbá az 1802. évi XXII. tcz. 4. §-ában megtalálunk.

Felmerül azonban az a kérdés, hogy e rendelkezés lex cogens jellegével bir-e, vagy csak diszpozitiv hatályu-e.

A rendelkezés parancsoló jellege mellett szól a T. szövegezése, mert amig több más helyen megtaláljuk ezt a hozzátételt: «ellenkező megállapodás vagy helyi szokás hiányában» (T. 1250., 1252., 1264. §-ai), addig e helyen ez a hozzátétel ki van hagyva.

Ellene szól a rendelkezés parancsoló voltának az, hogy a törvényalkotó nem zárhatja el a feleket attól, hogy az adós-késedelem jogkövetkezményeit szerződéssel ne enyhithessék. Kételyek eloszlatására ajánlatosnak tartanók, ha a T. 1261. §-ának második bekezdése kiegészittetnék oly módon, hogy az adós-késedelem eme jogkövetkezménye, t. i. a bérbeadónak a rögtöni hatályu felmondási joga csakis ellenkező szerződés hiányában álljon be.

Viszont az országos jog egységességének érdekében nem tartjuk ajánlatosnak, hogy az adós-késedelem itt emlitett jogkövetkezményén a helyi statutum enyhithessen, akár például ugy, amint ezt a jelenlegi székesfővárosi lakbérszabályzat 31-ának *a)* pontjában bizonyos bérleti tárgyakra vonatkozólag teszi, hogy t. i. bérfizetési késedelem esetében csak záros határidőben — a bérnegyed első két hónapjában — élhet a bérbeadó a bérnegyed végére hatályos rendkivüli felmondási joggal, de nem élhet rögtöni hatályu felmondással; akár például ugy, mint azt a már hatályon kivül helyezett régebbi székesfővárosi lakásbérleti szabályrendelet 10. §-a tette, hogy fizetési késedelem esetében párhuzamosan rendkivüli felmondási jogot adott a bérbeadónak a bérnegyed végére, ha pedig a fizetési késedelem a bérnegyed végén fenforgott, a rögtöni hatályu felmondási jogot, vagy végül példaképpen ugy, hogy a rögtöni hatályu felmondás joga *nem* egy, de több bérrészlet fizetési késedelme esetére szoritassék.

A jognak tulságos partikulációjára vezetne ez egyrészről, másrészről a jogbiztonságnak sem szolgálna előnyére, ha szemben ama, a T. 927. §-ában felállitott általános kötelmi jogszabállyal, hogy adós-késedelem esetén a másik fél a szerződéstől elállhasson, kutatni kellene, hogy a helyi szokás — a lakbérleti statutum — nem konstruált-e ellentétes helyi jogszabályt.

Mi tehát a T. 1261. §-ának itt szóban levő rendelkezését a következő módositott szöveg mellett találjuk megfelelőnek:

«A bérbeadó idő előtt rögtöni hatállyal felmondhatja a bérletet..... 2. *ellenkező megállapodás hiányában*, ha a bérlő valamely bérrészletre vagy annak egy részére nézve késedelembe esik».

1271. §. Helyes ujitásnak tartjuk, hogy az ingatlanra vonatkozó bérleti jogviszony, mely a bérbeadó beleegyezésével telekkönyvi bejegyzés tárgyát képezi, a bérbeadó beleegyezése *nélkül is* bevezethető ama nyilvántartó jegyzékbe, melyet a T. eme szakasza meg akar honositani.

Az ingatlanforgalom nagyobb biztonságát eredményezi az ily nyilvántartás, mely kizár utólagos vitákat az ingatlan uj tulajdonosa és a bérlő között a bérleti viszony további hatályosságára, illetve annak mértékére vonatkozólag.

Ámde a szóban levő szakasz kétséget felidéző szerkesztési hibában szenved.

Amig ugyanis az első bekezdés helyes rendelkezése a bérbeadó beleegyezése esetében is kizárja az oly bérlet telekkönyvi bejegyzését, melyre vonatkozó szerződésben ki van kötve, hogy a bérlet az ingatlan elidegenitése esetében megszünik, vagy felmondható, addig a szöveg homályt hagy arra nézve, hogy a bérbeadó beleegyezése *nélkül* is megengedett bevezetése a bérletekről vezetendő nyilvántartó jegyzékbe, ehhez a természetszerü korláthoz kötve van-e vagy nincsen.

Mondja ugyan a szakasz harmadik bekezdése, hogy a jegyzék bevezet minden «ily» tárgyu bérleti szerződést, de az «ily» szó nem jelzi eléggé világosan, hogy az első bekezdésbeli korlátozásra vonatkozik-e?

Ajánljuk tehát a harmadik bekezdés ily formán való szövegezését:

«Az ingatlanok bérleteiről vezetett nyilvántartó-jegyzékbe a telekkönyvi hatóság a bérlő kérelmére, a bérbeadó beleegyezése nélkül is bevezet *az első bekezdés korlátai között* minden ily tárgyu irásbeli bérleti szerződést, ha a bérbeadott ingatlan a szerződésben szabatosan meg van jelölve».

1279—1280. §§. Igen helyes az a rendelkezése a T.-nek, mely a bekebelezett bérleti jognak hatályát végrehajtási árverés esetében különböző módon szabályozza aszerint, amint a bérleti jogot megelőzőleg be van-e jegyezve jelzálogos hitelező, vagy sem, szemben az 1881 : LX. tcz. 181. §-ával, mely szerint árverés esetében a bérlő a használati jogot *minden körülmények között*, tehát még akkor is a vevőnek átengedni tartozik, ha a bérleti jog első helyen van bekebelezve.

A T. szerint ellenben az esetre, ha a bérleti jogot jelzálogos teher egyáltalán meg nem előzi, vagy ha megelőzi ugyan, de az árverésnek a bérleti jog fentartása mellett való foganatositásakor a jelzálogos hitelező követelése az elért vételárból kikerül, a bérleti jog az árverési vevővel szemben továbbra is joghatályos.

A T. ezen ujitása nagyobb mértékben biztositja a bekebelezett bérleti jognak abszolut hatályát, mint a mostani tételes jog s nem szól semmi indok amellett, hogy a bérlő szerzett joga nagyobb rázkódtatásnak legyen kitéve, mint amilyen változást a korábbi telekkönyvi rangsorral biró jelzálogos hitelező szerzett joga megkövetel.

Ezen uj jogszabály egyuttal a bekebelezett bérleti jog abszolut joghatályát equirálja a használat szolgalmával, melynek a szolgáló telek elárverezése esetében való további fenmaradására vonatkozólag az 1881 : LX. tcz. 163. §-a ugyanilyen módon rendelkezik.

Már más helyen, az 1250. §-hoz füzött megjegyzéseink fonalán kimutattuk, hogy a bérleti jog és a használat *időlegessége* által különbözik egymástól.

Miután pedig a bérleti jog bekebelezése által a használati szolgalmat megillető abszolut joghatály is eléretik s igy a használati *időn belül* a bekebelezett bérleti jog és használat szolgalma között a jogi uralom tartalmát illetőleg semmi különbség nincs, igen helyes a teljesen azonos rendelkezés ugy a bekebelezett bérletre, mint a használat szolgalmára vonatkozólag.

Dr. Graber Károly.

Különfélék.

— **Nagy Ferencz kereskedelmi jogának nyolczadik kiadása.** E napokban hagyta el a sajtót a szerző nagyszabásu kétkötetes kereskedelmi jogának nyolczadik kiadása. Legutóbb, nem egészen négy évvel ezelőtt adtunk hirt e mü hetedik kiadásának megjelenéséről. Hogy a munka a mi viszonyaink közt igen rövid idő alatt most ujabb kiadásban fekszik előttünk, mindennél jobban bizonyitja, mennyire nélkülözhetetlen forrása a kereskedelmi jogi ismereteknek mindenki számára. Szerencsés módon egyezteti össze azokat a tulajdonságokat, amelyektől a magyar jogi munka kelendősége függ: szigoru tudományos felfogást, világos nyelvezetet és a gyakorlati életnek pontos megfigyelését. Elvi kifejtései mély bepillantást engednek a kereskedelmi jog legnehezebb problémáiba, könnyen érthető nyelvezete folytán még a tanuló ifjuságnak is nagy sikerrel közvetiti a kereskedelmi jog ismeretét, bár terjedelme a tankönyv kereteit meg is haladja, a birói gyakorlatot pedig oly pontossággal és teljességgel dolgozza fel, hogy a gyakorlat embereinek is a legmegbizhatóbb tájékozást nyujtja. Mindezen tulajdonságainál fogva a szerző munkája jogi irodalmunk egyik legértékesebb terméke. A legujabb kiadásról is áll ez teljes mértékben. A legutóbbi évek tudományos irodalma éppugy méltatást nyer benne, mint az azóta alkotott törvények és az azóta kifejlődött birói gyakorlat. Átdolgozott kiadás a szó legigazibb értelmében. Különösen is felhivjuk a figyelmet arra, hogy a szerző nagy gonddal felhasználta már az uj *polgári perrendtartást*, továbbá az uj *vasuti üzletszabályzatot*, valamint a legujabb *védjegytörvényeket* is. A munka rendkivüli elterjedése felment minket az alól, hogy részletesebben is méltassuk. *M. G.*

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék** felebbezési tanácsának tagjai 1913 október hó 12-én teljes számban összegyültek a polgári perrend életbeléptetésének a törvényszéknél való megkönnyitése czéljából tartott tanácskozásra. Elhatározták egyfelől azt, hogy a tárgyalási időközt, ami most, sajnálatosan hónapokat igényel, egyöntetü kitüzési rendszerrel megröviditik és az indokolatlan halasztásokat lehetőleg megakadályozzák, másfelől pedig azt, hogy az ügyvédeket felkérik arra, hogy: 1. novumokat a felebbezésben, illetve előkészitő iratban — természetesen minden, a szóbeli tárgyalásra tartozó jogi fejtegetés teljes mellőzésével — terjesszék elő; 2. az előzetes megállapodás szerint szüneteltetendő ügyeket legalább két nappal a tárgyalás előtt az elnöknél szóval vagy levelezőlapon jelentsék be.

— **Törvény az osztatlan legelőkről. (1913 : X. tcz.)** Magyarázza *dr. Börcsök Andor.* A mezőgazdasággal foglalkozókat izgató szocziális problémák között mindenkor első helyet foglalta el a közlegelő kérdése. A falu életében, de egész nemzetgazdaságunkra is oly jelentős, ezt a kérdést helyes érzékkel oldja meg a törvényhozásunk szocziális alkotásai között egyik legértékesebb törvény : az osztatlan közlegelőkről szóló 1913 : X. tcz.

Ennek a törvényczikknek rendelkezéseit magyarázza dr. Börcsök Andor, Törvény az osztatlan közös legelőkről szóló művében olyan módon, hogy a nehéz jogi kérdéseket is megoldó törvény rendelkezéseit a nem jogászok számára is könnyen érthetően világitja meg. A terjedelmes bevezető rész adja az egész kérdésnek a történetét, fejtegeti annak jelentőségét s összefoglalja szabatos rövidséggel a törvény rendelkezéseit. Azután közli kommentárszerüen az egész törvényt, annak miniszteri indokolását s minden egyes §-hoz odafüzi a maga megjegyzéseit, amelyek a terjedelmes törvény egyes §-ai között való összefüggéseket is kimutatják.

A munka Benkő Gyula, Grill cs. és kir. udvari könyvkereskedés kiadásában jelent meg. Terjedelme 168 lap. Ára 4 K.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **1813 október 19.** Ezen a napon, tehát most száz éve lépett életbe a bajor büntetőtörvénykönyv, amelynek szerzője Anselm Ritter von Feuerbach, a XIX. század nagy német büntetőjogásza volt és amely az összes büntetőtörvénykönyveknek mintaképül szolgál. E büntetőtörvénykönyv, illetve Feuerbach alaptételei a következők voltak, amelyeket érdemesnek tartunk most, hogy száz év mulva ujabb törvényhozás előtt állunk, feljegyezni:

1. A birói hatalomnak nem szabad tág teret engedni.

2. A biró biztonsági rendszabályt nem alkalmazhat, csupán a rendőrség.

3. A biró csak a pozitiv törvényt alkalmazhatja és nem szabad neki analógiákat vonnia.

4. A büntetésnek a bünösre nézve *rosszat* «Übel» kell jelentenie.

5. In cadavere vagy in effigie kivégzésnek nem lehet helyet engedni.

6. Csak a bünöst érheti a büntetés, de az ártatlant nem lehet azért büntetni, hogy azt a bünös érezze.

7. Universitas esetén csak a valóban bünösök, nem az összes tagok büntethetők.

8. A büntetést nyilvánosan kell végrehajtani.

9. A kegyelemnek nincs helye.

10. Elévülésnek nem szabad lennie.

11. A kár megtéritése nem szolgálhat a büntetés elengedésének okául.

—**A III. német birógyülés** 1913 szeptember 12. és 13-án tartotta üléseit Berlinben. A tárgyalások tárgyai a következők voltak:

1. Hogyan lehetne a népnek a polgári peres eljárás elleni panaszain legczélszerübben segiteni?

2. A biró és a büntettek elleni küzdelem az uj büntetőjogban.

Az első kérdés előadója dr. Lobe, a lipcsei birodalmi törvényszék birája, a büntetőjogié dr. Rumpf, manheimi törvényszéki biró volt.

— **A kölni jogi és közigazgatási továbbképző-szeminárium** az 1913/14. tanévben tüzetesen foglalkozik a bünüldözés, a büntetés és a büntetést helyettesitő eszközök lélektanával, különös tekintettel a tanuk vallomására és a fiatalkoru bünözők büntetteire.

A téli programm a következő bevezető előadásokkal kezdődik: a normálpszichológia elemei bemutatásokkal (Friedrich) és a pszichológia elemei (Aschaffenburg).

Azután a következő szemináriumi gyakorlatok következnek: 1. a bünüldözés lélektana : a büntettekre következő államreakczió lélektana általában ; a hivatali müködés (biró, ügyész és segédszemélyek) lélektana, a tanuvallomások lélektana kisérletekkel, a gyermekvallomások bizonyitó ereje, a lélektani rendellenességek és jogi következményei. 2. A büntett okai és formái : a büntett társadalmi okai, a büntett egyéni okai, az erőszakos büncselekmények, az erkölcs elleni büncselekmények ; Lombroso tanai és az alaktani rendellenességek jelentősége a pszichiatriai véleményezésnél. Gyilkosság és szándékos emberölés ; a kis büntettesek (a branweileri tartományi javitó-intézet megtekintésével). Az előadásokat Aschaffenburg, Friedrich és Sommer egyetemi tanárok tartják.

— **A fiatalkoruak uj bíróságai Londonban.** Az angol államtanács (Cabinet Council) a f. évi augusztus hó 12-én kelt rendeletével a főváros rendőrbíróságainak némelyikénél fiatalkoruak bíróságait állitotta fel és pedig a következő helyeken és időkben: 1. a *Bow Street*-en (a Bow Street és Marlborough Streat rendőrbíróságainak területére), tárgyalás minden hétfőn és csütörtökön d. u. 2 órakor; 2. *Clerkenvall* (Clerkenvall és Marylabone területére), tárgyalás kedden és pénteken d. u. 2 órakor; 3. *Tower Bridge* (Tower Bridge és Lambeth), kedden és pénteken d. u. 2 ó.; 4. *Westwinster* (W. és West-London), kedden és pénteken d. u. 2 ó.; 5. *Old Street* (Old Street, Thames és North-London), kedden és pénteken d. u. 2 ó.; 6. *South-Western*, szerda és szombat, d. e. 10 óra; 7. *Greenwich*, kedden és pénteken d. e. 10 óra; 8. *Woolwich*, hétfőn és csütörtökön 1/43 órakor d. u. A *Bow Street* gyermekbirósága hétfői napokon tárgyal és határoz a gyermekek foglalkoztatása tárgyában, az 1904. évi Prevention of Cruelty to Children Act 3-ik §-a alapján érkezett kérvények ügyében, ha az illetékes fiatalkoru-bíróságoknak megfelelően intézkedni nem áll módjában. A hivatkozott rendelet (order) kimondja, hogy Westwinstert kivéve, a fiatalkoruak bíróságai nem tárgyalhatnak abban a teremben, hol a törvényszék rendes tárgyalásai tartatnak. A Westwinsterben lehet, de legalább is egy félórával a rendőrbiróság délelőtti tárgyalásainak befejezése után és a délutáni tárgyalások megkezdése előtt; kimondja továbbá, hogy a fiatalkoruak nevezett bíróságainak tárgyalásaira csakis az illető ügyekben érdekeltek bocsáttatnak be, ugy a várótermekbe is mindaddig, mig a gyermekbiróság tárgyalásai be nem fejeztetnek s amig valamennyi gyermek vagy fiatalkoru egyén el nem távozik a tárgyaló-teremből. *Zsoldos Benő.*

—

— **Lapunk** szerkesztőségének helyiségeit folyó évi november hó 1-én Budapesten, V., Nádor-utcza 14. szám alá tesszük. Kérjük olvasóinkat, hogy minden, a *szerkesztőséget* érdeklő ügyben (kéziratok stb.) ezentul idefordulni szíveskedjenek. A *kiadóhivatalt* érdeklő ügyekben (előfizetések, hirdetések, stb.) kérjük továbbra is lapunk kiadóhivatalához : Franklin-Társulathoz, IV., Egyetem-utcza 4. szám fordulni.

Azonnali belépésre kerestetik teljes praxissa biró ügy védjelölt, ki a német és lehetőleg a román nyelvet is birja dr. Benedek Gyula medgyesi ügyvéd irodájában. Fizetés megállapodás szerint. 14983

Most vizsgázott fiatal ügyvéd, német, román nyelvismerettel, ügyvédi irodában alkalmazást keres. 14986

Ügyvédjelölt megfelelő gyakorlattal vidéki ügyvédi irodába kerestetik. Az iroda két év mulva átvehető lesz. Bővebbi felvilágositást ad dr. Lőcsei József ügyvédjelölt, Alsólendva, Zala megye. 14988

Teljes gyakorlattal biró, tót nyelvben is jártas ügyvédjelöltet keres dr. Rohonyi Gyula ügyvéd, Léván. Fizetés havi 200 K-ig és a szokásos napidijak. 14994

Dr. Lénárt Ákos nagytapolcsányi kir. közjegyző, a német nyelvet szóban és irásban, továbbá a tót nyelvet szóban tökéletesen biró helyettest keres. 14995

Vidéki teljes gyakorlattal biró ügyvédjelöltet keres dr. Huppert Jakab ügyvéd, Monor. (Pestmegye.) 14996

Fiatal ügyvéd fővárosi irodában irodavezetői állást keres. Ajánlatok «Munkatárs» jeligére a kiadóhivatalba. 14998

Dr. jurist jó gyakorlattal és a német nyelvben jártassággal keresek mielőbbi belépésre. Dr. Farkas Gyula, Bpest, VI., Gyár-utcza 26. 14999

Fiatal ügyvéd, perfekt német és horvát, fővárosi irodában irodavezetői állást vállal. F. J. kiadóhivatalba. 15000

Főszerkesztő : **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos : **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő : **Dr. Balog Arnold.** Dorottya-utcza 8.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 45. szám. Budapest, 1913 november 7.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Nádor-u. 14
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Szüts Miklós* curiai biró: Az esküdtbirósági törvényjavaslathoz. — *Dr. Auer György* budapesti kir. táblai tanácsjegyző: A büntetőjogi törvényelőkészitő bizottság munkálatai. — *Dr. Zilahi László* kir. büntetőtörvényszéki jegyző: A vizsgálati fogság alkalmazása. — *Dr. Klein Ede* szepsii ügyvéd: Észrevételek a Tervezet II. szövegében szabályozott birtoktan néhány tételére. — *Dr. Tóth György* kolozsvári kir. törvényszéki biró: A II. Tervezet IV. rész II. czim IV. fejezetének birálata. — *Dr. Fürst Mátyás* budapesti ügyvéd: Jogi különösségek. — *Dr. Ludwig Rezső:* Továbbképző tanfolyam. — Különfélék.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az esküdtbirósági törvényjavaslathoz.

Tizennégy lusztrumra, azaz bocsánat, csak 14 évre terjedő hosszu élet után, esküdtbirósági intézményünk is odajutott, hogy meghuzzák fölötte a reformharangot. Valaha a törvényeket évtizedekre, sőt századokra alkották, manapság, mire a jogászvilág és a társadalom a törvényt megtanulta és megértette volna, kirántják azt a lába alól — tessék egészen ellentétes alapon álló uj törvényt tanulni; s bármilyen értékes is legyen egy-egy továbbképző-tanfolyam, a tömegpsziché nem képes bármely organikus törvény alkalmazását három hét alatt, ugy mint a csodanyelvtan szerint a franczia nyelvet, megtanulni.

Nem mondom, hogy valamely, a tapasztalásban fölmerült s éppen a már előbb hozott organikus törvény elvi alapján álló novelláris intézkedést is halogassunk, pusztán azért, hogy inkább majd később forgassunk föl mindent: sőt ellenkezőleg. Az előbbi: fejlődés, továbbfejlesztés, ez helyes; az utóbbi: rombolás.

Az egészséges társadalomban a törvény, ez a látszólag holt mechanizmus, élő szervezetté alakul át, mert átjárni kezdi s mindinkább áthatja az ethikai, gazdasági és jogi élet vérkeringése; csak ekkor kezd annak igazi és jótékony hatása érvényesülni; a sok ezer elme, melyek a törvényt át meg át szántják — mint az asztaltánczoltatásnál az asztalra tett kezek vibrációja: *szellemet idéz;* oly meglátásokat önt bele a törvénybe, melyekre a törvényhozó nem is gondolt, s melyek annál értékesebbek, mert éppen a közszükségből fakadnak, sokkal általánosabb és igazabb forrásokból, mint amilyeneket a törvényalkotó szobájának négy fala közt föltárni tudhat, s ezért azt hiszem, az a társadalom, mely örökké csak uj, még nem asszimilált törvények tanulásával van elfoglalva, nem sokat különbözik attól, mely egészen ex-lex állapotban volna.

Gyökeres, sőt az *alaptörvényben* elfoglalt állásponttal egyenesen ellentétes átalakitást tervez az esküdtbiróságról szóló uj javaslat, melyet «előttünk fekvő»-nek azért nem nevezhetek, mert a jogászközönség előtt az még nem feküdt, csak pillanatra tünt fel, mint a villamos reklámtükörben megjelenő képes hirdetés, melyet alig tudunk elolvasni, már egy másiknak ad helyet.

A kérdés ütközőpontjai itt is ugyanazok, mint amelyeket a «Jogt. Közl.» 1912. évi 39., 40. és 42. számában «Anyagi semmiségi okok az esküdtbirósági eljárásban» czim alatt közölt tanulmányomban fejtegettem, s némi elégtétel érzésével tölthetne el az, hogy az a kiváló jogászokból álló iskola, mellyel ebben egyetérteni, sajnos, nem tudok, most *beletenni* akarná a törvénybe azt, amit eddig csak *belemagyarázni* akart volna; de ennek a beismerés-félének én örülni nem tudok, mert következményei aggasztanak.

Örömmel tudnám üdvözölni azt a javaslatban kontemplált elvet, mely szerint megsemmisithet a kir. Curia, ha esküdtbirói hatáskörbe tartozó ügyben arról győződik meg, hogy az eljáró biróság az ügy lényegében tévedett (Jav. 31. §. hatodik bekezdés), valamint a javaslat 27. §. 7. pontjában a Curiának a büntetés kiszabásánál adott szélesebb hatáskört s a két esküdt bevonását az itéletet hozó tanácsba (Jav. 18. §.); ezek az esküdtszéki intézmény természetével nem ellenkeznek.

Van egyéb jó is, melyek kevésbbé lényegesek.

De mindezek hatását teljesen paralizálja a javaslaton végigvonuló az a két elv, mely a kérdéseknek ténybeli és jogbeliekre való különválasztását és ezáltal az esküdtek *határozatának* — nem az esküdtbiróság itéletének — a kir. Curiánál érdemben reformatórius fölülvizsgálását akarja lehetővé tenni, mely kettő közül az első csak az utóbbi másodikért van, tulajdonképpen csak ez az utóbbi az igazi vezérelv, melyről büntető jogszolgáltatásunk kiválósága s az esküdtszék alapos ismerője, Zsitvay Leó, méltán jegyezte meg a «Jogállam» folyó havi 9. füzetében, hogy «ezzel megszünt az esküdtszék — esküdtszék lenni».

A kontinentális esküdtbirói eljárásban, sok pro- és contra után, nem ok nélkül ejtették el a legtöbb helyen a franczia rendszert, mely anélkül ugyan, hogy a bünösség eldöntését az esküdtektől elvonni akarta volna, mégis arra törekedett, hogy az esküdtek által megállapitható tényállás teljes legyen.

A tapasztalás megmutatta, hogy e tekintetben hiábavaló minden igyekezet. Akár egy kérdésbe foglalják össze a tényeknek hosszu lánczolatát, akár száz meg száz kérdésre aprózzák föl az esküdtek döntése alá bocsátott tényállást, az esküdtek igenlő válaszával vagy igenlő válaszaival megállapitott tényállásban — *a sajtóügyek egyedüli kivételével* — mindig marad valami a szfinxből: hiányzik abból a lánczszemek élő összefüggése, melyet semmi más meg nem adhat, mint a tényállást összefoglaló, egységesitő indokolásnak az a mérlegelő előadása, melyet csakis a szakbiróságtól lehet kivánni és megkapni.

Minden biró, aki perekkel foglalkozott, ismeri azt a kényelmetlen érzést, mely a lelkiismeretes birót elfogja, mikor az irásbeliség idejéből elégszer található oly tanuvallomásokat lát maga előtt, melyekben a tanu az elébe olvasott hosszu kérdés vagy sok kérdés számos halmozott tényadatára mindig csak ezzel az egy szóval felel: «igen» vagy «igaz». Csakhogy a tanutól többet is lehet kérdezni, ellenben az esküdtektől, bár a legkomplikáltabb kérdésre, az egy «igen» vagy «nem» szócskán kivül más feleletet kivánni képtelenség.

Az ilyen szfinxszerü válaszra tehát a bünösség kérdésében — a sajtóügyek egyedüli kivételével — senki más megnyugvással és megnyugtatóan határozatot nem alapithat, mint maguk az esküdtek, akik, ha nem is tudják elmondani, részletesen kimagyarázni a tényállást, amit nagyjában igaznak nyilvánitanak, ők maguk jól érzik, tudják: mit látnak és mit nem valónak, s a helyes döntés garancziája csakis és éppen abban van, hogy ugyanazok döntenek a bünösség kérdésében, akik bár hiányosan tudják kifejezésre juttatni, de maguk állapitották meg maguknak is a tényállást az előttük lefolyt tárgyalás alapján s a szakbiróság tárgyilagos és gondos felügyelete alatt.

Ezért az esküdtszéki eljárásnak nincs semmi létjoga, nincs értelme: mihelyt a bünösség s az ezzel összefüggő beszámithatóság kérdésében a döntést az esküdtek kezéből ki akarják csavarni.

Igaz, hogy másképpen van az a sajtódeliktumoknál, mert ott

az egységes tényállás rendszerint együtt van a közleményben, ezekben tehát a jogkérdés szakbirósága reformative intézkedhetnék keresztül-kasul a bünösség vagy a minősités kérdéseiben in melius vagy akár in pejus is, ezt azonban nem akarják rábizni, s ezzel itt tovább foglalkozni nem kivánok.

De minden más ügynél az egyedül a jogkérdésben itélő bíróság, ahányszor csak az esküdtek által eldöntött tényállás alapján volna hivatva érdemileg határozni, mindig csak a sötétben, vagy legalább is a félhomályban tapogat.

Ezért is a legmagasabb fejlődési foknak tekintették és méltán, a bünvádi perrendünkben is elfogadott azt az elvet, melyet most elvetni akarnánk, hogy a főkérdés arra irányul, vajjon bünös-e a vádlott abban? stb. s melyre nézve Hellweg, a német büntetőperrend kommentátora helyesen jegyzi meg: «Damit ist einmal eine jede Unterscheidung zwischen That und Rechtsfrage aufgegeben.»

Ha tehát a törvényhozás egyedül a tényállás megállapitását akarná az esküdtekre bizni, rossz helyen kereskedik, mert azt azzal a precziz és félreérthetetlen, minden igénynek megfelelő világossággal tőlük soha sem lehet megkapni, amilyenre csakis a szakbiróság képes; ha pedig a bünösség, minősités, beszámithatóság kérdésében határozatukat a felsőbb biróság érdemi reformatórius felülvizsgálatának akarjuk alávetni, megint csak ott van a hiba, hogy hiányzik az a precziz tényállás, melyre a felsőbiróság itélkezését megnyugvással lehetne alapitani.

Ezt a circulus vitiosust csak ugy kerülhetjük el, ha ezekben is ugy, mint a ténykérdésben, a döntést egyaránt az esküdtek dominiumába engedjük át, körülbástyázva az alaki és anyagi jog mindazon kautéláival, melyek az intézménybe nem ütköznek. Ez az esküdtekkel való igazságszolgáltatás lényege és egyedüli elfogadható alapja. C'est à laisser ou à prendre! Aki ebben az igazságszolgáltatásban nem bizik, az forditson hátat ennek az intézménynek, aki pedig mindezek mellett is bizik, az kénytelen ezt minden konzekvenciáival elfogadni, mert enélkül az egész csak fölösleges idő- és erőpazarlás. Két ellentétes princzipiumot együtt és egyszerre alkalmazni nem lehet, s aki nem hisz benne, az ne tartsa meg az esküdtszéket, neutralizálni akaró csonkitásokkal, pusztán azért, mert az ma még divat.

(Bef. kövv.) *Dr. Szüts Miklós.*

A büntetőjogi törvényelőkészitő bizottság munkálatai.

Az igazságügyi kormány az év első felében közzétette 54 kérdés alakjában azokat az általános szempontokat, amelyek felé a büntetőtörvénykönyv revizionális munkálatait terelni kivánta.* A törvényelőkészitő bizottságnak erre a kérdésekre adott egyenes válasza nyilvánosságra nem került; azonban, hogy mi volna a a feleletük, azt most már megállapithatni az Angyal, Bernolák, Finkey és Edvi-Illés által elkészitett négy előadói tervezetből, melyek a büntetőtörvénykönyv általános részének helyébe lépő jogszabályokat tartalmazzák és amelyeket az igazságügyminisztérium az elmult hetekben közölt a nyilvánossággal.**

A törvényelőkészitő bizottságnak imént emlitett tagjai négy teljesen önálló tervezetet dolgoztak ki, mindazonáltal Illés kivételével, akinek tervezete «inkább csak kiegészitése és pótlása, mint megváltoztatása büntetőtörvénykönyvünknek» (Tájékoztató megjegyzések 143. old.), megegyeznek abban a kérdésben, hogy a büntető-kódex ujjáalkotására és nem reviziójára van szükség.

Kiterjeszkedik továbbá valamennyi tervezet a biztonsági (megelőző természetü) rendszabályokra is.

Ami a tervezetek szerkezeti beosztását illeti, a jelenlegi törvénykönyv rendszerét csupán Illés tartja fenn, de kibőviti az általános részt egy a büntetés kiszabásának általános irányelveit tartalmazó fejezettel. Ezzel szemben Angyal, Bernolák és Finkey a törvénynek személy, idő és terület tekintetében való hatályára vonatkozó rendelkezések után a büntettes és a bünösségre vonatkozó intézkedéseket sorolják fel és csupán ezután a büntetés kiszabására vonatkozó elveket. Kétségtelen, hogy ez a felosztás a büntetőjog logikai rendjének inkább felel meg, egyébként azonban valami nagyobb jelentőséget alig lehet néki tulajdonitani. A tervezetek czimét illetőleg megjegyzendő, hogy az Angyal, Finkey és Illésnél a büntetendő cselekményekről, tehát vagy csupán a büntettekről (Angyal), vagy a büntettekről és vétségekről szól. Csupán Bernolák kivánná a büntetőtörvénykönyvet a büntettesekről szóló törvénynek elnevezni. Ez a czim nem felel meg egészen a törvény tartalmának sem; már a tervezet általános része is tulnyomórészben nem magáról a büntettesről szól, hanem megállapitja azokat az elveket, amelyeket bizonyos *cselekmények* esetén ezekkel szemben alkalmazni kell, megszabja azokat az *intézkedéseket*, emelyeket a büntettesekkel szemben folyamatba kell venni. Nem tévesztjük szem elől Bernoláknak azt a kétségtelenül helyes alapelvét, hogy a törvényhozónak mindenekelőtt a büntettesre és nem a büntettre kell figyelemmel lennie, de ennek daczára is az ezen elv figyelembevételével megállapitott tételes intézkedések mégis a büntettes jogellenes cselekedetei esetén lesznek aktuálisak és nagyrészben azokra is vonatkoznak. De ettől el is tekintve, ellenkeznék az ily elnevezés Bernolák tervezetének fejezetczimeivel is. (Pld. II. czim: a büntett jogkövetkezményei, III. czim: a büntett jogkövetkezményeinek megszünése, ugyanigy az egyes fejezetek feliratai stb.)

A törvény szóhasználatát általános rendelkezésekkel, Finkey kivételével mind a három szerző szabályozni kivánja. Az idevonatkozó, majdnem kivétel nélkül igen szabatos és világos meghatározások kiterjeszkednek mindazokra a fogalmakra, amelyek egy büntető-kódex általános és különös részében szükségképpen gyakrabban előfordulnak és melyeknek egységes szabályozása nagyon is kivánatos. Czélszerübbnek tartanám azonban ezeket a a teljesen általános tartalmu meghatározásokat — mint Illés teszi — az általános rész elején és nem annak végén elhelyezni, mert igy a törvénykönyv kifejezéseivel tisztába jöhetünk még mielőtt azokkal a kifejezésekkel az egyes szakaszok szövegében találkozunk. A törvénynek terület és személyek tekintetében való hatályára vonatkozó részletes szabályok oly terjedelemben vétettek fel, amint ezek a jelenlegi törvényben foglaltatnak. Megmaradnak természetesen az utalások az egyes speciális (mentelmi stb.) törvényekre, államszerződésekre és nemzetközi jogi szabályokra. Az idetartozó ujitások közül kifogásolnám Bernolák egy rendelkezését (2. §.), amely szerint a bíróság belátása szerint magyar állampolgár kiadatását is elrendelheti; alig van állam, mely saját polgárát büntetés czéljából idegen államnak kiadná; ennek folytán a magyar állampolgár hazája részéről csekélyebb védelemben részesülne, mint a legtöbb állam polgárai saját hazájuk részéről. Az ily rendelkezés teljesen ellentétben állana azzal az általánosan követett elvvel, amely szerint minden állam először is saját polgárát kivánja a jogositványok legnagyobb mértékével, a legteljesebb védelemmel felruházni. Finkey vonatkozó intézkedései közt pedig aggályosnak látszik az (4. §. harm. bek.), amely megengedi, hogy ha a magyar állampolgár a magyar törvények által *nem ismert cselekmény* elkövetése esetén, az illető cselekmény miatt külföldön már meg is büntettetett, az igazságügyminiszter a bünvádi eljárást ez esetben is, ujból elrendelheti. A törvény által nem ismert cselekvény üldözése egyenes ellentétben van Finkey 1. §-ában lefektetett vezérelvvel, amely szerint büntetésnek vagy biztonsági rendszabálynak csak oly cselekmény miatt van helye, melyet a törvény annak elkövetése előtt büntetté vagy vétséggé nyilvánitott. Egyébként még megjegyzendő, hogy kétségtelen lévén, hogy Dalmáczia jelenleg tényleg Ausztriához tartozik, czéltalan dolog Dalmácziát — amint ezt Finkey teszi a 3. §-ban — Horvát-Szlavonországgal egy kalap alá fogni, mint amely területre a büntetőtörvény hatálya ki nem terjed.

A büncselekmények osztályozása tekintetében Finkey és Illés megtartotta a hármas felosztást, mig Angyal és Bernolák csupán büntettekre és kihágásokra kivánná osztani a büncselekményeket. A kettős felosztásról indokolt birálatot csak a felosztás gyakorlati alkalmazása után lehetne mondani, annyi azonban már most is megállapitható, hogy a törvénykönyv szerkezetét jelentékenyen egyszerüsitené. Viszont azonban alapos megfontolást érdemelnek azok az érvek is, amelyeket Illés a hármas felosztás fentartása mellett felhoz (143. old.). Illés szerint a hármas felosztás fentartása mellett szól az, hogy ez utóbbi a gyakorlatban bevált, hogy a büntettek és vétségek közötti megkülönböztetés hosszu időn át immár teljesen átment a nép jogi öntudatába

* Közölve a Jogt. Közl. 15. számában, 126. oldalon.

** A büntetőjogi törvényelőkészitő bizottság munkálatai I. füzet; közzéteszi a m. kir. igazságügyminisztérium. 1913.

Emellett a birói hatáskör meghatározását is megkönnyiti a hármas felosztás.

A beszámithatóságot pozitiv alakban csak Angyal és Bernolák irják körül. Angyal ahhoz, hogy egy cselekmény büntettként beszámitható legyen, megkivánja, hogy a tettes annak elkövetésekor a cselekmény tényleges következményeit, erkölcsi és jogi jelentőségét felismerhette és akaratát szabadon érvényesithette. E definicióval szemben mindenekelőtt megjegyzendő, hogy nem czélszerü a konkrét esetekben annyi vitára alkalmat szolgáltatott szabad- és nem szabadakarat kérdését — melyet már a német tervezetek is kiküszöböltek — a törvénykönyvbe ujból belevinni. Ezen kivül pedig a tényleges következmények és az erkölcsi jelentőség felismerhetésén kivül talán felesleges a *jogi jelentőség* felismerhetőségét is conditio sine qua non-nak tekinteni. Ha a tettes tudta, hogy ha dorongjával valakit fejbe vág, ezt sulyosan megsebzi és ha tudta, hogy embert megsebezni nem szabad, minden biró beszámithatónak fogja kimondani akkor is, ha a tettes nem is volt tisztában azzal, hogy a testi sértésnek mi a büntetőjogi következménye. Bernolák definicziója pedig (12. §.) ugy hiszem világosabb volna akkor, ha a felesleges magyarázó toldatok elhagyásával — a német mintára — csak annyi maradna meg belőle, hogy: «beszámitható állapotban cselekszik, aki a cselekmény elkövetésekor cselekményének jogellenességét belátni és e belátásnak megfelelő akaratelhatározásra jutni képes».

A korlátozott beszámithatóság fogalmára Angyal (16. §.), Bernolák (13. §.) és Illés (83. §. második bek.) kiterjeszkednek. Még pedig oly módon, hogy Angyal ily egyénekkel szemben a jelenlegi 92. §-nak megfelelő saját tervezete enyhitő 87. §-t alkalmazná. Bernolák a bíróságra bizná, hogy a bünösség megállapitását belátása szerint mellőzhesse, Illés pedig a kisérletre megállapitott elveket venné alkalmazásba. Tekintve, hogy a korlátozott beszámithatóságnak annyi sok, előre kiszámithatatlan válfaja van, hogy ezekkel szemben pontosan meghatározott rendelkezést a birónak előszabni nem czélszerü, Bernolák rendelkezése látszik legmegfelelőbbnek, mint amely a birói belátásnak teljesen szabad teret engedve egyrészt a büntetésnek indokolt szigorral való foganatba vételét, másrészt azért minden büntetés alól való mentesség kimondhatását is lehetővé teszi.

A jogos védelemnél a relativitást csak Angyal követelné meg, aki szerint (19. §.) jogos a védelem csak akkor lehet, ha a támadás erősségének megfelelő a védekező cselekmény. Mig Bernolák, Finkey és Illés alapjában a régi definicziót veszik át kisebb változtatásokkal. Bernolák szerint jogos védelem alkalmazható volna a becsület ellen intézett támadásokkal szemben is (8. §.), ez a felfogás a Curia régebbi gyakorlatával is megegyezik. (Lásd erre vonatkozólag Curia 1882. évi 12,631. sz. a. kelt elvi határozatát.) Illés megtoldja a Btk. 76. §-át azzal a rendelkezéssel, mely szerint a jogos védelem tulhágása (ha ez nem félelemből stb. történik) a kisérletre megállapitott mérsékelt tételek szerint büntetendő. Ez esetben sem található azonban oly ok, amely indokolttá tenné, hogy az enyhitési jognak mindenkori és meghatározott mértékben való alkalmazása a biró kötelességévé tétessék. Ha azt, aki részeg fejjel bever egy ablakot, a károsult nyomban agyonlövi, ha a jogos védelemnek minden ilyen hatalmas tulhágását is a kisérletre megállapitott elvek szerint *kell* majd büntetni a birónak, kénytelen lesz oly itéleteket hozni, amelyek igazságérzetével egyenes ellentétben állanak.

A végszükség fogalma mind a négy tervezetben kiterjesztést nyert a dologi, vagyis a vagyon védelmére irányuló végszükség felölelése által. Angyal azonban a relativitást igen helyesen a végszükségnél is kifejezetten megkövetelné (20. §.). Bernolák ketté osztja a végszükség fogalmát (9. §.) aszerint, amint a mentés élet, testi épség vagy szabadságra, avagy csak vagyonra vonatkozik. Első esetben sem a vétlenséget, sem a veszély közvetlenségét nem kivánja meg. A végszükség fogalmának ily nagy mértékben való kiterjesztése aggályosnak látszik és sok visszaélésre adhat okot. Aki saját, vétlennek nem tekinthető ténykedése által jutott bele a veszedelembe, az legyen kénytelen magaviseletének következményeit is viselni. A 9. §. dologi végszükségre vonatkozó része kissé homályos, mert a tettes, t. i. a mentő- és a végveszélybe került nem mindig ugyanaz és igy ezeket egybefogni nem lehet (tehát nem mindig a *tettes* menekül meg a végveszélyből). Valamint az sem szabatos, hogy a végveszélyben való cselekvés csak akkor mentesit a büntetés alól, ha az érdekeltnek «a veszély aránytalanul nagyobb kárt okozhat, mint az annak elháritására irányuló cselekmény». Az elháritásra irányuló csekmény nem az érdekeltnek okoz kárt, hanem egy harmadik személynek, ha tényleg csupán az érdekeltnek okozna kárt, ugy tiltott cselekményről nem lehetne szó. Az érdekelt itt tehát nem a károsult, hanem kártéritésre kötelezett lesz éppen a végveszélyben elkövetett cselekménye folytán.

Angyalnak a relativitásra vonatkozó rendelkezése világosabb.

Mint a cselekmény jogellenességét kizáró egyéb okokat, Angyal a törvény vagy törvényes rendelet értelmében való cselekvést, a hivatásból eredő jog és kötelesség gyakorlását veszi fel a tervezetbe (17., 18. §-ok). Hogy azonban a fegyelmi jognak «*jogszerü*» gyakorlása közben oly büncselekményt is lehetne elkövetni, amely különben büntett volna (18. §. utolsó bek.), ez már kétséges. Hasonló okokat sorol fel Bernolák is (7. §.), mig Illés, helyesen, csupán a felettes hatóság parancsa folytán és a hivatás szabályszerü gyakorlása közepettén való cselekvésnek tulajdonitana ily mentesitő hatályt (88. §.).

(Folyt. köv.) *Dr. Auer György.*

A vizsgálati fogság alkalmazása.

A bünvádi perrendtartásnak alapelve, hogy senki addig bünösnek nem tekinthető, amig bünösségét jogerős itélet ki nem mondotta és büntetését meg nem állapitotta. Ugylátszik, ennek az egyedül igazságos elvnek a büntetőtörvények közelálló reformálása alkalmával tökéletesebb biztositására lesz szükség, mert amilyen megelőzése a büntetésnek, (tehát az itéletnek is,) büntetőbiróságaink mai gyakorlatában sub titulo: előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság — folyik, az nem csupán törvényellenes, de önmagában is sokszor kegyetlenül igazságtalan. Jó, ha az előzetes letartóztatást elrendelő hatóság, valamint az azt fentartó és a vizsgálati fogságot elrendelő vizsgálóbiró lelkiismereti felelőssége tudatában és igaz jogi meggyőződése szerint tartja fenn, illetve rendeli el az előzetes letartóztatást és a vizsgálati fogságot, — mert ebben az esetben az objektiv igazságnak ugyszólván teljes megismerhetetlensége, és a subjektiv meggyőződés jóhiszemüségének ereje kimenti az igazságtalanságot, néha talán még a tudatlanságot is. Ha azonban pusztán a bürokratikus ügykezelés formaságainál, az ügyek halmozódásánál és a személyi létszám kicsinységénél fogva az arra hivatott hatóság nem képes, vagy nem akarja minden egyes elébe állitott ember ügyét a legszigorubb és a legönzetlenebb jóakarattal megvizsgálni, akkor hiábavaló a perrendtartás szelleme, hiábavaló a törvény védelme: az anyagi igazság előre elveszett, — hiszen az apró dolgok nemcsak metafizikai, de társadalomjóléti szempontból is egyformán sulyosak a nagyokkal.

A büntetőjog czéljáról lehet vitatkozni, — de az kétségtelen, hogy sem a fölösleges, sem az eredménytelen, sem az igazságtalan büntetés nem lehet a czélja. És akár tekintsük a prevenczió ugy, mint czélt, akár mint eszközt, — amig a mai perrendtartás élő törvény, addig nem szabad az előzetes letartóztatást és a vizsgálati fogságot büntetéspótló czélokra felhasználni, sem akkor, ha a büntetés előreláthatóan igazságos lesz, annál kevésbé, ha igazságtalan. Az előzetes letartóztatást vagy vizsgálatot és vizsgálati fogságot elrendelő végzés, legyen bármilyen terjedelmes indokolása is, sohasem birhat az itéletnek szinte divinációs erejével és alapjával, — amennyiben pedig bir, akkor mire való a további eljárás és mire való az itélet maga. Ha a vizsgálati végzés tulajdonképen a bünöst mondja ki és a büntetést állapitja meg, — mi szükség van akkor vádtanácsra, főtárgyalásra, itéletre, felebbvitelre?! Kivált ha a nyomorult ember, amire odáig került a sor, rég kitöltötte a büntetést!

Szolgáljanak például a következő esetek, amelyeknél a zárójelben levő számok mindenütt a budapesti kir. büntetőtörvényszék iktatószámait jelentik:

1. R. J. pénzhamisitás miatt 1911 márcz. 25-én előzetes letartóztatásba, majd ennek meghosszabbitása után április 25-én vizsgálati fogságba helyeztetett; a főtárgyalás 1911 nov. 24-én tartatott meg, amelyen az akkor is fogva levő vádlottat bünösnek mondták ki a Btk. 205. §-ában meghatározott előkészületi cselekmény miatt és ezért elitélték jogerősen a maximális három hónapi fogházra, ami egyébként a nyolcz hónapi vizsgálati fogsággal kitöltöttnek vétetett. (33668/913.)

2. L. Gy. erőszakos nemi közösülés büntettének kisérlete és hamis tanuzásra való rábirás büntette miatt 1912 deczemberében előzetes letartóztatásba, 1913 január 10-én vizsgálati fogságba került ; márczius 15-én szabadlábra helyeztetett, utóbb az ügyészség a vádat elejtette és a terheltet ugyanazon tényálladék alapján a budapesti kir. büntetőjárásbiróság 100 korona pénzbüntetéssel büntette meg. (813/913.)

3. N. L.-né házastárson elkövetett szándékos emberölés büntettének kisérlete miatt 1913 április 8-án előzetes letartóztatásba, április 21-én vizsgálati fogságba helyeztetett, május 20-án pedig szabadon bocsáttatott, mert csupán könnyü testi sértés vétsége látszott fenforogni. (23407/913.)

4. Ilyenforma a Sz. O. esete is, aki sulyos testi sértés büntette czimén 1913 április 24-én előzetes letartóztatásba, május 9-én vizsgálati fogságba, május 20-án pedig szabadlábra helyeztetett, mert könnyü testi sértés vétsége lett a dologból. (28098/913.)

5. M. I. lopás büntette miatt előzetes letartóztatásba került 1913 április 3-án, vizsgálati fogságba április 18-án, több mint három hónapot töltött vizsgálati fogságban, fogva ment főtárgyalásra és itt egy hónapi fogházra itéltetett. (23051/913.)

6. K. J. sulyos testi sértés büntette miatt 1913 junius 9-én helyeztetett előzetes letartóztatásba, junius 24-én vizsgálati fogságba ; julius 7-én szabadult, mert önvédelemből cselekedett és a sérülés is 20 napon belül gyógyult. (38676/913.)

7. G. T. kerités büntette miatt 1913 junius 4-től volt előzetes letartóztatásban, junius 29-től szeptember 13-ig vizsgálati fogságban ; ekkor szabadlábra helyeztetett, mert a vizsgálóbiró a kerités büntettét erőszak hiányából, a kerités vétségét pedig a (női) «tisztesség» hiányából nem látta fenforgónak. (46381/913.)

8. K. F. szándékos emberölés büntette miatt előzetes letartóztatásba került 1913 julius 7-én, vizsgálati fogságban volt julius 22-től szeptember 16-ig ; ekkor azért helyeztetett szabadlábra, mert korcsmai verekedés közben ijesztésül és másnak védelmére lőtt bele a sötétbe, tehát ölési szándékról szó sem lehetett. (45140/913.)

9. S. J. sikkasztás büntette miatt 1913 julius 28. óta előzetes etartóztatásban, augusztus 12. óta vizsgálati fogságban volt. Beismerte, hogy a gazdája által rábizott 130 koronát részeg fővej elköltötte, vagy elvették tőle. A gazdája, aki egy orgazdasági ügybe bele volt keverve, 300 koronát követelt rajta. Sz. J. soha büntetve nem volt, pénze van a takarékban, ennek daczára fogva ment főtárgyalásra. (48582/913.)

10. D. Gy. 1912 szept. 5-től előzetes letartóztatásban, szept 17-től vizsgálati fogságban volt szándékos emberölés büntettének kisérlete miatt ; szept. 26-án szabadult, mert a saját lakásán támadták meg, ő a levegőbe lőtt, senkit meg nem sebesitett ; az ügyészség elejtette a vádat. (49206/913.)

11. St. A. 1913 aug. 7-én «zsarolás kisérletének vétsége» miatt előzetes letartóztatásba, aug. 21-én vizsgálati fogságba helyeztetett a BP. 141. §-ának 5. pontja alapján, mert ellene bünvádi eljárás volt folyamatban ; 1913 szept. 14-én a kir. tábla azonban szabadlábra helyezte, mert a 141. §. 5. pontjának ebben az esetében csak akkor rendelhető el az előzetes letartóztatás, illetve a vizsgálati fogság, ha a terhelt az ellene folyamatban levő bünvádi eljárás alatt ujabb büntettet vagy *vétségeket* követ el, holott a jelen esetben csak *egy* vétségről (illetőleg annak is csupán kisérletéről) van szó. (49354/913.)

12. Sz. J. szándékos emberölés büntettének kisérlete miatt 1913 aug. 31-én előzetes letartóztatásba, szept. 14-én vizsgálati fogságba, október 3-án pedig szabadlábra helyeztetett, az ölési szándék hiánya és az eszköz alkalmatlansága okából. (53684/913.)

13. J. J. előzetes letartóztatásba került 1913 junius 1-én kivándorlásra csábitás miatt; junius 16-án vizsgálati fogságba helyeztetett. Augusztus legvégén került főtárgyalásra és itt kivándorlási kihágás miatt egy és félhónapi fogházra itéltetett el. (38676/913.)

Azonban elég ! Aki többet kiván, hasonlót, nézze meg a budapesti kir. büntetőtörvényszék irattárában az 52119/912. 14852/913., 64135/912., 9652/913., 46411/913., 9698/913., 15669.' 28418/913., 29617/913., 41879/913., 42067/913., 42948/913., 49123/913.,' 49315/913., 55510/913. számu ügyeket. Ha ennyi lehet egy esztendő alatt csupán egyetlen törvényszéknél, mennyi lehet ilyen eset az egész országban évek hosszu során keresztül ! . . .

És ne felejtsük el, hogy a most felsorolt esetekben csupán magára az érdemre voltunk tekintettel, t. i. magára a bünösségre, a minősitésre, a büntetés előrelátható vagy tényleges nagyságára. De ha tekintettel volnánk a 141. §. egyéb alternativáira is : a tettenkapásra, a rendes lakásra, keresetre, az összejátszásra, a külföldiségre és a végrehajtás, valamint az ismétlés megelőzésére, akkor jóformán végnélküli listát állithatnánk össze a vizsgálati fogság igazságtalan s törvényellenes elrendelésének eseteiből. A fent közölt esetekben a terheltek egytől egyig állandó lakással, foglalkozással és rendes keresettel birtak és a 141. §. összes kritériumai közül kizárólag a büntetés előrelátható nagyságánál fogva valószinü szökés veszélye volt az, amivel a vizsgálati fogságot elrendelő végzések indokolhatók voltak, és hogy ez az indokolás milyen erős alapon nyugodott, arról maguk az esetek beszélnek.

Ha ezzel szemben a törvénynek részletes és szigoruan kötött rendelkezéseit tekintjük a 141. §-nak 1—5. pontjaiban ; ha nézzük a 148. §-t, amely a 141. §-ra való hivatkozással szintén csak fakultative rendelkezik, még a halállal és az életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő cselekmények esetében is ; ha meggondoljuk, hogy a 149. §. 3. pontja csekélyebb sulyu büncselekményeknél különös helyzetet biztosit a 141. §. 5. pontjának ; ha látjuk, hogy a 152., 154., 155. §§. szerint a vizsgálati fogság a legnagyobb kimélettel foganatositandó és a vizsgálati fogoly állásának és vagyoni viszonyainak megfelelő kényelemben élhet ; ha belátjuk a 159. §. alapján, hogy a vizsgálati fogság három hónapon felüli meghosszabbitásának csak a lehetőségét akarta megadni, mindenkori tüzetes indokolás alapján ; ha a 141. §. 3. pontjának esetében a vizsgálati fogság normális tartama egy hónap, maximálisan pedig csak három hónap lehet ; ha végül a 162. §. humánus intézkedéseit nézzük a biztositék melletti szabadlábonhagyás, illetve szabadlábrahelyezés tekintetében — akkor nem lehet kétségünk afölött, hogy a törvény az előzetes letartóztatást és a vizsgálati fogságot a dolog természete szerint is csupán *biztonsági intézkedésnek* szánta, annak a megakadályozására, nehogy a terhelt bármiképpen is kivonhassa magát a büntető igazságszolgáltatás érvényesülése elől. Hogy ez a szó legszorosabb értelmében igy van — hogy a törvény alapján beszélni sem lehet a vizsgálati fogság büntetést pótló, vagy büntetést megelőző jellegéről, kitünik abból, hogy a tettenkapás esetében, amidőn a legnyomatékosabb gyanuja van adva a büncselekmény elkövetésének — is csak akkor alkalmazható az előzetes letartóztatás, ha a tettes kilétét igazolni nem képes.

Továbbá erre utal éppen ilyen erős nyomatékkal a 159. §-nak a collisio esetére vonatkozó intézkedése is. Hogy ezt érzik a lelkük mélyén a vonatkozó intézkedéseket alkalmazó összes hatóságok is, abból látszik, hogy majdnem minden esetben — az esetek 80%-ában — a 141. §. 2. pontja alapján azért rendelnek előzetes letartóztatást és vizsgálati fogságot, mert a terheltnek állandó lakhelye, tartózkodóhelye vagy rendes keresetforrása nincsen — vagy az alkalmazandó büntetésnek előrelátható nagyságánál fogva szökésétől alaposan lehet tartani — (mellesleg : ezt a két tényezőt kivétel nélkül *konjunktive* emlitik az összes ügyészi inditványok és vizsgálóbirói végzések, daczára, hogy a törvény *alternative* állitja fel) — holott az esetek 80%-ában a terheltnek igenis, van állandó lakása, van keresetforrása és a szökésétől a büntetés előrelátható nagysága miatt sem kell alaposan tartani ; viszont látszik abból is, hogy a 141. §. 3. pontját jóformán sohasem alkalmazzák, holott annak fenforgása pszichológiailag legalább is olyan szükségszerü, mint amilyen a megszökés veszedelméé ; végül látszik abból is, hogy minden véletlenül felmerülő esetben görcsösen kapaszkodnak a 141. §. 4. és 5. pontjának alkalmazhatóságába, annak daczára, hogy azok sem tartalmaznak imperativ rendelkezéseket.

Mindez pedig azért van igy, mert tekintet nélkül egyénitésre, tekintet nélkül a 141. §. eseteire, a rendőrségnek, a kir. ügyészségnek, a vizsgálóbirónak és magának a vádtanácsnak is az a felfogása, hogy : «*aki bünös, üljön!*» és a 141. §. esetei, speciálisan a szökés veszélye csak arra szolgál kezükben, hogy ennek a felfogásnak, ennek a törvényellenes itélkezésnek törvényes szinezetet adjon. Pedig sem a vizsgálóbirónak, sem a vádtanácsnak a büncselekmény elkövetése nyomatékos gyanujának konstatálásán kivül semmi köze sincsen a bünösséghez, csupán annak a megitélése tartozik e szempontból reájuk, hogy kell-e alaposan tartani attól, hogy a terhelt a büntető igazságszolgáltatás folya-

mát megfogja-e hiusitani, vagy nem — és el kell-e ezért rendelni a vizsgálati fogságot — igen, vagy nem?

A vizsgálat elrendelésén és a BP. 102. §-ában meghatározott czél érdekében való lefolytatásán kivül eddig terjed a vizsgálóbiró hatásköre csupán. Ha ezen tullép, annál kevésbbé van mentség eljárására, mert nagyon jól tudjuk, hogy a vizsgálóbiró, mint az ügy egész anyagának legfőbb ura, olyan irányitó befolyást gyakorol a vádtanácsra és az itélőbiróságra is, hogy a BP. 65. §-ában foglalt kizárási elv *lényegileg* igen sokszor illuzóriussá válik, amely befolyás végzetessé is válik azáltal, hogy az itélőtanácsnak nem ritkán csak azért kell büntető itéletet hoznia, hogy az elszenvedett vizsgálati fogságot legyen mibe beszámitani.

Ezekután talán nem kell külön foglalkozni azzal az érvvel, amit a vizsgálóbirák (és a vádtanács tagjai is) nem ugyanis in actis, de beszélgetés közben és talán lelkükben is fel szoktak hozni akkor, amikor a vizsgálati fogságot derüre-borura elrendelik, hogy t i. «jobb, ha most üli le, annál kevesebbet kell ülnie azután!» Ez, a törvénnyel homlokegyenest ellenkező gondolat általában még azzal a gondolatmenettel szokott párosulni, hogy az előzetes letartóztatás és a vizsgálati fogság képezi a maga *rögtöni* hatásánál fogva a büncselekmény valódi büntetését, ez a rögtöniség adja meg a büntetés valódi sulyát és lelki hatását, mig a sokszor csak *nagysokára* elkövetkező itélet utáni büntetésnek nincs és nem is lehet meg a hatása, mert a tettes ekkor már azt sem tudja, miért kapta. De a dolog nem igy van; mert a tettes a *bünvádi eljárás* egész tartama alatt nagyon is érzi annak a sulyát, a *büntetésnek* bármily késői, *itélet utáni* kitöltése esetén pedig erősebb és tisztitóbb hatása van, mert a tettes tudja, hogy az az igazságosságnak *anyagibb* alapján rovatott ki, nem puszta gyanuokok alapján, mint a perrendellenes vizsgálati fogság; másrészt *formailag* véve a dolgot: itélet nélkül, itélet előtt nem lehet, nem szabad *büntetésnek* lennie — hiszen különben a vizsgálati fogságba helyezés pillanatával a bünügynek be kellene fejezve lennie, miután a «büntetés» már kiszabatott — az itéletnek pedig utólagos törvényesitéssé kellene degradálódnia.

Egyetlen érv van még, amellyel a törvényellenes gyakorlat egyes eseteit menteni szokták, hogy t. i. a vizsgálati fogság legalább az egyes esetekben paralizálja az esküdtszéknek sokszor igazságtalanul felmentő itéleteit. Azonban, ha hoznak is az esküdtek igazságtalanul felmentő itéleteket — aminthogy tényleg számtalan esetben hoznak — az nem ad jogot arra, hogy emellé az anyagi igazságtalanság mellé még egy formait is tegyünk, annál kevébbé, mert éppen a jelenleg esküdtszéki hatáskört igénylő büntettek és vétségek azok, amelyeknél a bünösség kérdése valóban nagy, többnyire pszichológiai probléma. Ebből csak az a kötelesség következik, hogy az anyagi igazság érvényesülése érdekében az esküdtszéki intézményt reformálni vagy eltörülni kell, mert mondjuk ki ismételten és a legnagyobb általánosságban: a *vizsgálóbirónak nem az a hivatása, hogy igazságot szolgáltasson, akár igazságos legyen anyagilag, objektive ez az igazságszolgáltatás, akár nem.*

Hadd jöjjön annyi törvényes *biztonsági intézkedés* az egyénitès elve alapján, amennyi szükséges, de büntetni csak az itélet büntessen. S ha a bünvádi perrendtartás intézkedései ebből a szempontból nem volnának eléggé szabatosak, adjon egy uj törvény tág latitudeöket, adjon biztosabb, konkrétabb, részletesebb szempontokat a vizsgálóbirónak a vizsgálati fogság elrendelésére nézve, ugy, ahogy kapott ilyen szempontokat az itélőbiróság a fiatalkoruak megitélése tekintetében a büntetőnovellában. De addig és egyébként: ártatlanul, szükségtelenül és itélet nélkül *büntetni*, ott, ahol csupán az igazságszolgáltatás érvényesülésének *biztonságát* kell megvédeni: az emberi igazságszolgáltatás szégyene.

Dr. Zilahi László.

Észrevételek a Tervezet II. szövegében szabályozott birtoktan néhány tételére.

(A 354., 355., 459., 366. §-okhoz.)

Legyen szabad dr. Schuszter Rudolf ur fenti czimü czikkére (Jogt. Közlöny 48. évf. 42. sz.) egynehány megjegyzést füznöm.

Ad. II. Hogy a «főbirtokos» kifejezés nem találó, készséggel aláirom. E megjelölést magam is kifogásoltam. (Jogt. Közl. 48. évf.)

Nem helyeslem azonban, hogy czikkiró ur a fürdővel a gyereket is ki akarja önteni és a «közvetett birtokos» megjelölését egyáltalán mellőzni óhajtja.

Ha a jogi fogalmat létesitettük, akkor külön megnevezésre jogigénye van.

Czikkiró ur helyesli az I. T. szövegezését, mely a «közvetett birtokos» megnevezését teljesen mellőzte.

Mi volt oka ennek a mellőzésnek?

A német jogi irodalomban nagyarányu kontroverziák támadtak akörül, vajjon a «közvetett birtok» valójában birtok-e, és vajjon a birtokra vonatkozó rendelkezések a «közvetett birtokra» is nyerjenek-e applikácziót?

Ezeknek a kontroverziáknak kivánt elébe vágni az I. T. azáltal, hogy a «közvetett birtok» megnevezését teljesen mellőzte.

E czélját el is érte, de sokkal nagyobb áldozatok árán.

Hihetetlen módon megnehezitette magának a szövegezést ott, ahol a «közvetett birtokról» rendelkezni kivánt.

Sőt e szövegezési nehézségek több helyen ugy fokozódtak, hogy nélkülözhetetlen rendelkezéseket kénytelen volt teljesen elejteni, mivel a leküzdhetetlen szövegezési nehézségekkel nem birt megbirkózni.

Az I. T. 632. §-a nem vette át a német polgári törvénykönyv (B. G. B.) korrespondeáló 936. §-ának harmadik mondatát: «Erfolgt die Veräusserung nach §. 930, oder war die nach §. 931 veräusserte Sache nicht im mittelbaren Besitze des Veräussers, so erlischt das Recht des Dritten erst dann, wenn der Erwerber, auf Grund der Veräusserung den Besitz der Sache erlangt.»

661. §-a (I. T.) kénytelen volt mellőzni a B. G. B. 986. §-ának második mondatát. «Ist der mittelbare Besitzer dem Eigenthümer gegenüber zur Überlassung des Besitzes an den Besitzer nicht befugt, so kann der Eigenthümer von dem Besitzer die Herausgabe der Sache an den mittelbaren Besitzer, oder wenn dieser den Besitz nicht wieder übernehmen kann oder will, an sich selbst verlangen.»

666. §-a pedig elejtette a B. G. B. 991. §-ának második bekezdését: «War der Besitzer bei dem Erwerbe des Besitzes in guten Glauben, so hat er gleichwohl von dem Erwerb an dem im § 989 bezeichneten Schaden dem Eigenthümer gegenüber insoweit zu vertreten, als er den mittelbaren Besitzer verantwortlich ist.»

Mind e hiányokat sikerült a II. T.-nek helyrepótolni, mivel nem volt kénytelen anonym fogalmakkal operálni, hanem a használt mükifejezés alkalmazása által a szövegezési nehézségeket megszüntette.

Igy keletkezett a II. T. 462. §-ának második mondata, a 481. §. második bekezdése és a 486. §. második bekezdése.

Sőt az anonym fogalmakkal való operálás evidens botlásokba is sodorta az I. T. szövegezőjét, amennyiben a 661. §-ban a ius possessionist a ius possidendivel, a 666. §-ban pedig a «birtokos»-t (birtokközvetitőt) a «közvetett birtokossal» összetéveszti.

Kérem igen tisztelt Czikkiró urat, próbálja meg a II. T. 462., 481. és 486. §-ait «mükifejezés» nélkül szövegezni, ha az neki sikerül, akkor leteszem a fegyvert!

Czikkiró urnak jobban tetszik a constitutum possessorium régi szövegezése (I. T. 627. §.). mint az ujabb. (II. T. 459. §.) Én ugyan nem értem, hogy lehet a döczögő régi 622. §-t a szabatos, sima 459. §-szal még csak össze is hasonlitani.

De végtére is az izlés dolga, miről — non est disputandum.

De itt nagyobb baj van.

A 627. §. nemcsak döczögősen, *hanem hibásan* van megszerkesztve.

Nézzük az esetet gyakorlatilag.

«A.» a tulajdonos eladja például lovát «B.»-nek, de miután arra még egy pár hétig szüksége van, azt «B.»-től (haszon) kölcsönkéri, vagyis az átadás helyett «A.» «az eddigi tulajdonos» és «B.» a «szerző» oly jogviszonyban egyezhetnek meg, amelynél fogva «A.» az eddigi tulajdonos birtokos marad, de a haszonkölcsönnél fogva a «szerző» «B.» irányában a birtokra jogositva lesz, igy tehát «B.» elnyeri a tulajdont és egyszersmind a közvetett birtokot.

Annak daczára tehát, hogy a 627. §. az 523. §-ra mint alapra támaszkodik, azzal diametrális ellentétben áll.

Az 523. §. szerint közvetett birtokos az, ***kitől a birtokos*** a

birtokát *szerezte*, a 627. §. szerint pedig közvetett birtokos lesz *a szerző*, ki a lovat a birtokos «A.»-tól szerezte.

A 627. §. szerint tehát közvetett birtokos *a szerző*, az 523. §. szerint pedig az, «*akitől*» a birtokos a birtokot szerezte.

Még rikitóbb az ellentét, ha a másod-, harmad- és további foku közvetett birtokot kapcsolatba hozzuk a constitutum possessoriummal.

«A.», kinek dolga a «C.»-nél bérben van, azt «B.»nek eladja, de maga részére haszonélvezeti jogot tart fenn. Akkor «A.», a *tulajdonos*, elsőfoku *közvetett birtokos volt* és *marad*, «C.» marad (közvetlen) birtokos, «B. pedig tulajdonos és másodfoku közvetett birtokos leend.

Applikáljuk már most erre az esetre a 627. §-t.

E szerint «A.» a tulajdonos, birtokos maradna, pedig «A.» a tulajdonos, nem is volt birtokos és nem maradt birtokosnak.

Ha pedig a 627. §-t az 524. §-sal hozzuk kapcsolatba, egy betüje sem marad épségben.

Ha lehetséges, még ferdébb helyzet alakul ki a harmad-, és további foku közvetett birtoknál.

A 627. §-nak (épp ugy, mint az 523. §-nak) első főhibája, hogy az egyetlen, és pedig a legelemibb esetből absztrahálttatott. Komplikáltabb tényálladéknál mulhatatlanul kudarczot kell vallania.

Második főhibája pedig az, hogy a constitutum possessoriumot a római jog mintájára a birtokvesztő oldaláról kivánja meghatározni, ezen oldalról pedig, mint azt (a Jogt. Közlöny 1901. évf. 39. és 45. sz., Jog 1901. és 1902. évf.) bővebben kifejtettem, egyáltalán meg nem közelithető.

Kikerülte az I. T. figyelmét, hogy a római jogi constitutum possessorium elsősorban *birtok* constitutum, a modern constitutum possessorium pedig *kizárólag tulajdoni* constitutum. A szerző tulajdonjogot szerez és nem birtokot.

Arra a konkluzióra jutunk tehát, hogy a II. T. 355. §-a (összes vonatkozó §-aival) fentartandó azzal a helyesbitéssel, hogy a «főbirtokos» a «közvetett birtokos»-sal helyettesitendő. (Kuriozumként megemlitem, hogy a «főbirtokos» kifejezésnek a német jogirodalomban is nyomát találjuk, dr. Walter Weidemann: Der mittelbare Besitz 72. lapján a közvetett birtokost «Oberbesitzer»-nek nevezi.)

Ad. III. A B. G. B. birtoktana a german Gewere rideg, sőt intransingens kodifikácziója. Sohm elragadtatással felkiált: «es ist deutsch, deutsch vom Scheitel bis zur Sohle.» Eszerint a közvetett birtokos birtokközvetitője ellen teljesen védtelen.

Itt tökéletes szerepcsere ment véghez a római possessor és detentor közt.

Amily védtelen, minden jog nélkül szüköllködő, szánalmas, pária volt a detentor a római jog őskorában, oly siralmas szerepre van most kárhoztatva a közvetett birtokos saját házában, saját uradalmában, akár a római filius familias, vagy inquilinus.

A haszonbérlő szemérmetlen rablógazdaságot üz a haszonbérlethez tartozó erdőben, a bérlő az ajtót, abiakot, háztetőt leszedi és értékesiti, a haszonbérbe- és bérbeadó keze megvan kötve, ő nem birtokos, possessorius védelme nincsen. A ház csatornáját kell kijavittatni, felhőszakadás elrontotta a stukaturát, a bérlő be sem ereszti a kézmüveseket a házba. Közeledik a bérlet lejárata, uj lakók, kik a lakást kivenni akarják, azt megszemlélni óhajtják: a bérlő be nem engedi őket, sőt ha okvetetlenkednek, egyszerüen kilöki őket a háziurral, házgondnokkal és házmesterrel egyetemben.

Erre azt mondja a czikkiró ur által felhivott indokolás: ott van a petitórius kereset. De mit használ az a bérlő önkénykedése, flagrans szerződésszegései, féktelen gazdálkodásai ellen? Mit, használ az a fent fájlalt esetekben? Hátha a bérlő nyomorult vagyontalan exisztenczia?

Czikkiró ur az indokolásra hivatkozva azzal vigasztal, hogy az ilyen perek a járásbiróság hatáskörébe tartoznak, ahol ugyis gyors segélyben részesülnek. Erre nézve megjegyzem azt, hogy a közvetett birtokos nem összes perei tartoznak a PP. szerint a járásbiróság hatáskörébe. De a hatáskör kérdésével nincs orvosolva a baj. Mig a bérlő, haszonbérlő és a többi birtokközvetitő a PP. 575—582., különösen pedig 580. és 581. §-ai értelmében a summarissimumhoz hasonló gyors privilégizált *statáriális* eljáráshoz jut, addig a közvetett birtokos évekig sem jut jogaihoz, sőt a PP. 415. §-a értelmében a marasztaló itélet nem lesz minden esetben felebbvitelre való tekintet nélkül végrehajtható. Tehát akkor kap csak igazságot, midőn már késő. Mig a birtokközvetitő egy-két nap alatt juthat jogához.

Hogy lehet tehát azt mondani, hogy a possessórius keresetek sem részesülnek egyszerübb eljárásban, valóban nem birom felfogni!

Azt mondja tovább a czikkiró ur, a közvetett birtokosnak már azért sem szabad possessórius keresetet adni a közvetlen birtokos ellen, mivel egyik jogrendszer sem tette azt még eddig, sem törvény eddig ily rendelkezést nem tartalmazott.

Hát méltóztassék egész elfogulatlanul az 1802: XXII. tcz. 4. §-át átolvasni:

«Si arendator conditiones *rite* observans possessio privatus fuerit, superius deducta ratione reponendus erit vermum tunc, dum propter non adimpletas conditiones arendator e bonis turbaretur provisionem hanc legis sibi applicare non possit.»

Ebből tehát evidens, hogy a bérbe- és haszonbérbeadó a bérlőt és haszonbérlőt, ki a bérleti szerződés feltételeinek «rite» eleget nem tett, egyszerüen kilökhette, ki pedig ennek ellenében «provisionem hanc legis sibi applicare non possit.»

Itt a bérbe- és haszonbérbeadó maradt birtokosnak.

A jogállapot körülbelül az, mint a későbbi római jogban, midőn a detentio fogalma némileg enyhült és a detentor bizonyos feltételek mellett némi possessorius védelemben részesült és mely jogállapot Antoninus egyik konstitucziójában részletes szabályozást nyert: «Diaetae quam te conductam habere dicis, si pensionem domino insulae solvis, invitum te expelli non oportet, nisi propriis usibus dominus eam necessariam esse probaverit, aut corrigere domum maluerit, aut tu male in re locata versatus es». ((1. 3. C. de loc. et cond. [4. 65.]), amelyet a Basilika szerzői ekképp jellemeznek: «pulchrum ius constitutio continet.»

Ezen jogállapot rikitó ellentétben áll az I. T. birtoktanával, mely a bérbe- és haszonbérbeadó és a többi közvetett birtokos feltétlen depossedálását jelenti, ugy hogy az a birtokos összes jogi attributumaitól, de sőt annak czimétől is megfosztatott.

És a B. G. B. e gépies, szolgai lemásolása volna a mai jogállapotunk egyszerü reprodukcziója?

Vegyük csak elő a döntvénytárt.

A Curia 1883 augusztus 28. 5738. sz. (Márkus: Döntvénytár I. köt., 13. l.) itéletében azon jogelv foglaltatik:

«A bérlő, mint ki a bérleményt egyedül a *bérbeadónak nevében*, *illetőleg jogán birlalja*, sommás visszahelyezési keresettel harmadik személyek ellen csak akkor léphet fel, ha czáltal közvetve a bérbeadónak jogai háborittattak meg».

Továbbá 1560/1888. (Id. m. 11. l.)

«Minthogy felperes, mint alperes haszonbérlője az esedékessé vált haszonbéri részlet megfizetését elmulasztotta, amidőn őt ennek következtében alperes a bérletből kihelyezte, vele mint tulajdonossal szemben nincs joga a sommás uton való visszahelyezést szorgalmazni, mert az 1802. évi XXII. tcz. 4. §-a szerint a bérlőnek a tulajdonos által történt megháboritása folytán csak *abban az esetben van visszahelyezésre joga, ha a maga részéről eleget tett a szerződés feltételeinek*».

Curia: «Helyben kellett hagyni a másodbiróságnak felperest keresetével elutasitó itéletét, mert a haszonbérlőnek a tulajdonossal szemben csak azon esetben van visszahelyezéshez joga, *ha a haszonbéri szerződés feltételeinek eleget tett.* (1802. évi XXII. tcz.) Már pedig felperes a perbe hivott tulajdonos M. Máriának erre vonatkozó ellenvetésével szemben *nem bizonyitotta*, hogy a megháboritás előtt már *lejárt haszonbéri összeget kifizette volna.*» (1890. évi október 10. 8112. sz. Márkus I. köt., 11—12. l.)

Végül: Curia: «Az a körülmény, hogy valamely ingatlanság haszonbérbe adatik, tehát a haszonbérlő birtokolásába esik, a bérbeadónak birtokjogát nem gyengiti ugyan, sőt olyannak tekintendő, mintha a bérbeadó a birtoklást tényleg gyakorolná.» (1891. évi julius 14. 5409/1890. Márkus III. köt., 11. l.)

Elévülhetetlen érdemeket szereztek a II. szöveg szerkesztői, hogy az egyoldalu intransingens Gewere éleit — az osztó igazságnak megfelelőleg — megtompitották a közvetett birtokos előnyére, hogy az uralkodó magyar jogunkat uralmába visszahelyezték.

A 366. §. második mondata (kapcsolatban a 365. §. szintén második bekezdésével) legértékesebb gyümölcse fáradozásaiknak.

Dr. Klein Ede.

A II. Tervezet IV. rész II. czim IV. fejezetének birálata.

Szülői haszonélvezet. (1559—1561. §§.)

E fejezet is egyike azoknak, amelyekkel az első szöveg okszerüen kibővitendő volt, mert lemenő örökösök (ivadékok) nemlétében a házastárs mellett a szülők igényéről nem rendelkezni a legnagyobb foku törvényszerkesztői könnyelmüség lett volna.

Az öröklési jog a T. II. szövegezése szerint, röviden szólva, nagyszabásu és átgondolt rész. Az előadók a legnagyobb elismerést érdemlik. Az elismerés értéke mivel sem csökken, ha a részletkérdésekben a birálat kifogásolni valót talál.

A birálatnak tárgyát képező fejezetben szabályozott kérdés az I. szövegben fölvéve nem volt.

Ennek indokát abban találjuk, hogy az I. szöveg még nem volt egységes munkálat, hanem a szerkesztőktől készitett egyes részlettervezeteknek csak nagy általánosságban egyeztetett összefoglalása.*

A főelőadmány megoldása szerint: az örökhagyó szülőjét — az ági öröklésen kivül — az örökhagyó házastársa (mint törvényi örökös) mellett a hagyaték felének haszonélvezete illesse törvényi öröklésül, ugy azonban, hogy a házastársat a szülői haszonélvezettel szemben az özvegyi jog módjára konstruált élvezetelsőbbség illesse.

Az ági vagyon a hagyatéknak a szülői haszonélvezettel terhelt felerészében beszámitandó.

Az örökhagyó szülőjének a hagyatékból való eltartására nézve az erre vonatkozó LXXIV. tcz. elvi kérdés megoldása maradjon irányadó.**

A T. II. szövege szerint tisztán az ági vagyonra van haszonélvezet biztositva a szülők részére. (1559. §.)***

Álláspontunk. A tervezet örökjogi részének komplikáltsága az ági és szerzeményi vagyon megkülönböztetéséből foly. Az ági vagyon az ősiség korának jogintézménye volt. Az ősiség teljes és tökéletes eltörlése (1848 : XV. tcz.) az ági vagyon jelentőségét is meg kellett volna, hogy szüntesse, azonban a fejlődés igazolása szerint — miként a szerves világban — egyes csökevények a fejlettebb korban is felismerhetővé teszik az eredetet. A tervezet örökjogi részében ilyen csökevény az ági öröklés.

A demokratikus állam gazdasági rendszerében a csökevénynek most már kevesebb jelentőség volna tulajdonitandó, mert a gazdasági javak eredete egy emberöltő alatt elmosódik és a jogalany vagyonjogi viszonyában az egész vagyon egységessé válik.

Számolva a tervezet jelenlegi szerkezetével, készségesen elismerjük, hogy a népben különösen az ingatlan vagyon ági eredete iránt nagy az érzék s igy nem csupán az 1848. év előtti nemesi osztály, hanem az azóta fejlődött birtokos polgárok jogérzetének is megfelel, ha az ági vagyon visszahárul.

Az öröklés szempontjából azonban az ági vagyonnak csak az ingatlant és az átruházáshoz ilyennek minősitett ingóságot kellene tekinteni.

Az 1544. §. rendelkezése ennek értelmében voln a átszövege zendő (L. 1200. §-t is) az ajándékozásról.

A nagyértékü ingóságok ajándékozói (ingyenes juttatói) értelmiségüknél fogva ezt kiköthetnék.

Az egyszerü parasztembernél a tultengő perlekedésnek nyujtunk tápot, ha az 1544. §. szerinti meghatározás fenmarad.

Az általam felvetett eszme egy vonatkozásban már megvalósitva is van.

A II. T. 1551. §-a szerint az örökhagyó házastársától nem lehet ági hagyományul követelni azoknak az ingóknak értékét, amelyek a közös lakásuk felszereléséhez tartoznak.

Ez az 1552. §. szerint is kivétel.

Ennek a gondolatnak a teljes kifejlesztése a mai életviszonyok közepette — különösen arra való figyelemmel, hogy a férji öröklést a II. T. — antidemokratikus felfogással — elejtette, valósággal előtolakszik.

Mindezt a jelen fejezet helyes beállitása okából szükségesnek tartottam elmondani annál is inkább, mert nem csupán a saját ügyeiket gondosan intézni tudok érdekében, hanem a jogegyenlőség elvénél fogva az életviszonyoknak megfelelő helyes szabályozásra reá utalt nagy tömeg részére készül a törvény.

A tervezet szerint az ági és személyi vagyon megkülönböztetése mellett az örökhagyó vagyona a halál után nem azt a czélt szolgálja, mint az örökhagyó életében.

Ellenben a vagyon egységének gondolata mellett a vagyon rendeltetésében semmi különbség nem volna.

Az örökhagyó életében, mint a vagyonjogok központja, összes vagyonát (tekintet nélkül arra, hogy ági vagy szerzeményi) kötelezettségeinek teljesitésére tartozott forditani.

A halál a vagyonhoz füződő kötelezettségekre nézve nem megszüntető jogi tény.

Áll ez a szülők igényére nézve is.

A szülők részeltetése kétségtelenül ethikai alapon nyugszik.

Ez az ethikai alap a szülő és gyermek között teljesen egyforma, akár volt a szülőnek vagyona, akár nem. A gyermek tehát mindkét szülővel ugyanazon benső viszonyban áll.

A szülők és feleség közelebbi, bensőbb viszonya akadémikus kérdés, amelyet az élet minden egyes esetben speczializáltan old meg. Ehhez kapcsolódik, hogy az elhalt ivadék és a hátramaradt szülők vagyoni viszonyainak meghatározhatatlan skálájával találkozunk.

A néptömegben a szülők rendszerint az ivadékok elhalálozásakor már csekély vagyonnal rendelkeznek.

Kivétel, ha az ivadék fiatalon hal el.

Viszont vannak esetek, hogy a hátramaradt házastárs jut szükös vagyoni viszonyok közé, ellenben az elhalt szülei jó vagyoni viszonyok között élnek.

Szóval arany igazság, hogy ennél a kérdésnél sem lehet oly generális rendelkezést találni, amely minden érdeket kielégitene.

Tekintetünk elől azonban nem szabad egy pillanatra sem elszalasztani, hogy jelen korunk irányzata a nőnek a férfival való egyenjogusága a családban (I. rész II. czim II. fejezet: a házastársak viszonya egymáshoz.)

Ezzel kapcsolatban, különösen a falusi népnél, a nő különvagyona jelentékeny tényező a gazdaságban.

Sulyt kell, hogy helyezzünk arra is, hogy a népesség nagy részénél, éppen a gazdasági fejlődés irányzatánál fogva, a közszerzemény mindjobban előtérbe tólul.

Mindezek mellett hatványozottan csökken azoknak a házasságoknak a száma, ahol a nő eltartása kizárólag a férj vagyonán és keresményén nyugszik. (vagyontalan hivatalnokok; T. 26. §.)

Szóval csökkenőben van ama ethikai alap, amely szerint a férfi családfentartói erkölcsi kötelességén nyugodott a családi élet. Nem lehet tehát reprezentáló életet élők kizárólagos helyzetét, hanem a küzdelmes munkából élők nagy tömegének sorsát alapul venni. A mult idők költői szépségü emléke csupán, hogy a nő továbbra is abban az anyagi helyzetben maradjon, melyet férje életében élvezett. Ez ma csak szép mese. A nagy tömeg jogának a kodifikálása tartandó szem előtt s nem a kivételes elbirálás alá eső népesség szükséglete. Ez amugy is könnyebben talál megnyugtató megoldást. Nem kivánok részletesen kiterjeszkedni a főelőadmányban felsorolt érvekre és ellenérvekre. (I. J. T. VI., 555. s következő lap.)

Nem ismétlem a bizottsági tárgyalás eredményét sem (IV. Rész, 87. kérdés 151. l.)

Az alább kifejtendő álláspontom egyben a teljes mellőzés, vagy haszonélvezetben való részeltetés kontra-argumentumait is felöleli.

a) Az ági öröklés az ági vagyon állagának sorsát megoldja (1544. §.) Az ági vagyon haszonélvezete az özvegy nőt illeti. (1553.)

b) A szerzeményi vagyon a gyakorlati életben rendszerint megoszlik. (51.)

c) Jelentkezik valóságos hagyatékként: a közszerzemény fele.

1. Az ági vagyonon fölül a közszerzemény felerésze rendszerint az a tömeg, ami körül a törvény igazságos rendelkezése lesz a mérvadó.

E tekintetben határozottan az a meggyőződésem, hogy a

* Előszó.

** *a)* E megoldás szerint kivételként a tulélő házastárs az elhunyt felmenőit köteles eltartani, ha az elhalt után örökölt vagyonból az illő özvegyi megélhetésen felül még kikerül.

b) Jelenleg a II. T. 160. §-a a megoldás értelmében intézkedik az eltartásról.

*** A bizottsági tárgyaláson a nagy többség a T. első szövegének álláspontját fogadta el, vagyis a szerzeményi vagyonból a házastárson kivül sem a szülők, sem pedig az oldalági rokonok nem örökölnek.

nép nagy tömegének lelkületét az elégitené ki, ha a hagyaték fele a házastársat, másik fele a szülőket s ezek jogán az elhalt testvéreit illetné.

A családi élet e kereten belül ma még oly erős, hogy a feleség kizárólagos joga határozottan érdeksérelem.

Ebből folyna, hogy az 1544. és 1553. §-ai rendelkezései mellett az 1532. §. akként volna szövegezendő:

«Ha ivadék nincs, a törvényes örökös felerészre a házastárs, felerészre a szülői csoport (1534. §.). Ez az elv nyer alkalmazást az 1531. §. esetében is. Szülői csoport nem létében egyedüli örökös a házastárs.»

Ez elv alkalmazása szerint a szerzeményi vagyonból (házastárs esetén) a nagyszülői csoport kizárva lenne.

A szerzeményi vagyon keletkezésénél a falusi viszonyok mellett a szülők és testvérek segitő keze mindenütt föltalálható, ellenben a nagyszülői csoporthoz tartozók már távolabb esnek, semhogy ezeket házastárs esetében állag-örökösökké lehetne tenni.

2. Az ági vagyon haszonélvezete tekintetében nem tudom eléggé hangsulyozni, hogy az ivadék mindkét szülőjével egyazon bensőségben áll. Itt a kedélybeli eltérések már nem játszhatnak szerepet.

Addig tehát, amig a szülők élnek, az ági-vagyon haszonélvezete ezeket meg kell, hogy illesse, mert az elhalt kötelezettségeinek ez felel meg általában. (A szülők egyenlősége.)

A tervezet szövegezése (1559. §. első bekezdés) nem szerencsés. Thirring Lajos előadása szerint «ha szülő áll szemben szülővel: az ági vagyon használatában egyenlően részesednek. Mihelyt az ági szülő meghal, a nem ági szülő haszonélvezeti joga kizárólagossá válik».

Ez érthető és világos.

Az ági hagyományra jogosult szülő haszonélvezete okszerüleg foly (1559. §. első bekezdés).

Az ági hagyományra jogosult szülővel szemben a «másik ágbeli szülő» haszonélvezetének kérdése a második bekezdés szerint a *szüneteléssel* van megoldva.

Indokolás hiányában nem eléggé érthető s Thirring is csak a törvény szövegét ismételte.*

Dr. Szladits (Jogállam 1913, 6. füzet) ezt akként fejtegeti, hogy: «elv a szülők egyenlő részesedése. Az összeütközés kiegyenlitésére rendeli azonban a tervezet, hogy az ági szülő életében ez a haszonélvezeti jog szünetel».

Erre a fikcziós megoldásra semmi szükség nincs, mivel a haszonélvezet a házastársak között (szülők) együttleges.

Az 1559. §. tehát ekként volna szövegezendő:

«Az 1553. §-ban meghatározott özvegyi jog megszünése után — ha más s nem a szülők egyike az ági hagyományos — az ági hagyomány haszonélvezete örökhagyó szüleit illeti egyenlő arányban».

Bármelyik szülő elhalálozása esetén az egész ági hagyomány haszonélvezete a másik szülőt illeti».

Ha a szülőknek a szerzeményi vagyonban való állag-örökösödésen fölül az ági vagyonban való haszonélvezetet az özvegy után a fenti módon biztositjuk, ez az özvegy helyzetét nem rosszabbitja, de igen gyakran evidens igazságtalanságnak lesz a megelőzője.

Helyesen mutat reá dr. Szladits (Jogállam 1913, 464. lap) arra a hézagra, *hogy a II. T. szerint a nem ági szülő a haszonélvezettől eleshetik.*

Az életben ez gyakori eset fog lenni s éppen ezért az anyagi igazság megvalósitása érdekében a szerzeményi javakban a proponált állag-öröklés megvalósitandó volna, s igy a nem ági szülő, amitől elesik a szülői haszonélvezetnél, azt megkapja a szerzeményi javakban való állag-öröklésnél.

A házastárs közszerzemény esetén ($^2/_4$, $^1/_4$) $^3/_4$ részben és a szülők amugy is csak $^1/_4$ részben örökölnének.

Kevés vagyonnál az özvegyre nem lényeges, nagy vagyonnál pedig nem hátrányos.

3. Az 1560. §. ujból lesz szövegezendő mindenképp, mert az 1554. és 1555. §-ok egyszerü fölhivása értelmetlen jelenség.

Az ági hagyomány az 1545. szerint az egyik szülőt illeti.

Másodlagos intézkedés az 1546. §. Az ági hagyományos szülő tehát haszonélvezet-megszoritást nincs miért követeljen a házastársával szemben.

Ebből folyólag az 1560. §. szövege ez lenne:

«Ha nem az örökhagyó valamelyik szülője az ági hagyományos akkor az 1559. §. alapján haszonélvező szülőkkel szemben megszoritásnak van helye, ha ezt az ági hagyományos a saját szükséges tartásának hiánya okából kéri».

Az eltartás mértékét az ági hagyományos társadalmi állására figyelemmel, az érdekeltek viszonyainak, a helyi szokásnak és annak figyelembevételével kell meghatározni, hogy a szülők a közszerzeményből állagörökségként mit kaptak.

A megszoritásra irányuló követelés nem évül el.

Az 1555. §. utolsó bekezdése az 1545. és 1546. §§-ra tekintettel itt alkalmazást egyáltalában nem találhat, mert az ági hagyományos csak vagyonértéket követelhet és a szülői haszonélvezet is csak erre vonatkozhatik.

Az ági hagyományos, ha nem a szülő, távolabb esik az örökhagyótól, semhogy a szülők a haszonélvezetben megszoritást szenvedhetnének egykönnyen.

Ezt az ági hagyományos tartásának szükségessége indokolhatja csupán.

Ebből folyóan a sorrendben való változás lényeges.

Nem a haszonélvezetre jogositott szülők, hanem ellenkezőleg, az ági hagyományos tartásának a szükségessége és mértéke lehet a döntő.

E tekintetben a szerepek állandóan megcserélve lettek a tanácskozások rendén, pedig az élet és a jogosság sorrendje szerint a felcserélésből származó visszásság szembeötlő.

4. Az 1561. §. rámutatás, hogy a szülői haszonélvezet jogi természete minő jogi elbirálás alá esik.

A szerkesztő bizottság szövegezési elve e §-ban tulhajtást szenved, mert nem azonos jogkörü egyének jogi állását magyarázza, ahelyett, hogy a helyes megjelöléssel szövegezné a törvényszakaszt (1. és 2. bekezdés).

A törvényszerkesztés e technikája tulhajtja, zavarokra és homályosságra vezet. A törvény szellemének oly biztos áttekintését, aminővel a szakértők rendelkeznek, a gyakorlatban csak a legfelsőbb bíróságnál lehet megkövetelni.

Az 1557. §. is már értelmez. A ráértelmezés nem helyeselhető. A ráduplázás, a ráértelmezés sem helyes jogászi tényked és.

Az általam elfoglalt álláspont folyományaként az 1561. §. is átszövegezendő tartalmilag is.

Eszerint:

«A szülői haszonélvezetre (1560. §.) az utóhagyományrendeléssel terhelt hagyományra vonatkozó szabályok alkalmazandók» (1557. §.).

Az 1561. §. 2. bekezdését nem találjuk helytállónak még a tervezet szövege szerint sem.

Az 1558. §. átirva tisztán akként hangzanék:

«A nem ági szülő (1559. §. a.) a szülői haszonélvezet hasznaiból az ági hagyományra jogosultnak nem tőle származó, de házasságuk kötésekor már meg volt kiskoru gyermekét akként köteles eltartani, mint saját gyermekét, amennyiben a tartás a gyermeknek az özvegyi joggal nem terhelt vagyonából nem telik.»

Már most felvetem ezt a kérdést: ha a szülő az örökségből kiesik (1545. §. 2. bek.), mi lesz e §. értelme?

Az 1558. §. lényege az, hogy a mostoha gyermek tartása a nem ági szülő részéről is biztositva legyen, az ági hagyomány haszonélvezete ellenében. Az utalás tehát elhibázott.

Az 1561. §. 2. bek. tehát akként volna szövegezendő:

«Az ági hagyomány haszonélvezete alatt bármelyik szülő köteles a másik szülőnek nem tőle származott gyermekét (mostoha gyermek) is, amennyiben ez a tartásra rászorulna, tartani».

Ha azután az ági hagyomány szülői haszonélvezete megszünik és a tőlük különböző ági hagyományos lép előtérbe, akkor szükségszerüleg megszünik a mostoha gyermek tartási igénye is.

Marad a szülői után örökölt vagyonnal.

A törvény szövegére ezek volnának szerény észrevételeim.

Nem mulaszthatom el azonban kifejezetten reámutatni arra is, hogy Zsögöd gondolata (kettős szerzemény) lényegileg álláspontom erősségére szolgál.

Helyeslem azt az ellenvetést, hogy a gazdaságilag egységes

* M. J. Ér. Uj. f. VII. 49. füz. (1913 julius).

vagyon örökségként való szabályozása igy is komplikált, de a Zsögöd gondolata reávezet arra, hogy a vagyonnak a házastársra való átruházásával lazitjuk a családi köteléket.

Akármennyire is menjünk az öröklési jog bölcseleti kutatásában, a való életben még sem törölhetjük ki a lelkekből az egy családhoz való tartozás érzetét és ez érzéshez kapcsolódó vagyoni érdeket.

Le kell szállani a mélységbe: a nép közé, hogy a helyes elvet megtalálhassuk. Az öröklési joggal kapcsolatban nem a kommunisztikus elveknek hódoló vagyontalan proletáriátust, hanem az államfentartó parasztságot értem a nép alatt.

Töry Gusztáv reámutatott arra, hogy a kodexnek konzerválnia kell a fennálló jogot, de meg kell teremtenie a társadalmi és gazdasági haladás biztositékait is.

Helyes elv. De a konzerválás ne csak a nemesi jogra vonatkozóan álljon. Akként kell a konzerválást megvalósitani, hogy a nemesi kapcsolatban levők a jogfolytonosságot élvezhessék, de másokra ne legyen kényszeritő szabály.

A nagy tömegnél 1848. év után az volt a jogi fallacia, hogy a parasztokra is a nemesi jog elvei alkalmaztatnak.

Az 1848. év utáni törvényhozásunknak az volt a legnagyobb hibája, hogy semmiféle vonatkozásban polgárjogot nem tudott alkotni.

Az alsóbb néposztályok érdekeit nem ismerték eléggé s igy azt hitték, hogy a nemesi jog egyben polgárjog. Pedig éppen az öröklésnél élesen domborodott ki az ingó és ingatlan közötti különbség és emellett a nemesek, városi és szabadkerületek polgárai és a parasztok öröklésének eltérő rendszere. Ez a mi egészségtelen gazdasági helyzetünknek egyik eredendő oka. (Elég reámutatnom a legelő- és erdőgazdálkodásra vonatkozó törvényekre.)

A nemesi és hivatalnokosztály életviszonyai helyett a gazdasági osztályok életviszonyai tartandók szem előtt, ha a társadalmi és gazdasági haladás biztositékait akarjuk a kodexbe lerakni.

Legyünk annyira liberálisak és polgáriasak, hogy codexünk évszázadokra alkalmas keret legyen a jog fejlődésére, *mert a konzervativ ma kodexe csupán a mult emléke!*

Dr. Tóth György.

Jogi különösségek.

Turpis causabeli érték elkobzásá. Hálás vagyok azért, hogy ezt az eszmémet Reichard curiai biró ur és Liebmann ügyvéd ur érdekes fejtegetéseik körébe vonták. Egyikük sem tartja azt teljesen megfelelőnek, de mindketten elismerik, hogy bizonyos esetekben az elkobzás czélszerü lenne.

Ez a konczesszió már magában véve arra utal, hogy a kérdésnek a polgári törvénykönyv II. tervezetének 1508. §-ában foglalt szabályozása aggályos. Az igazsággal alig lehet összeegyeztetni, hogy ha mindkét fél vétkes, akkor az a fél, aki a szolgáltatás elfogadásával a törvény tilalma, a közrend vagy a jó erkölcsök ellen vétett, a szolgáltatást megtarthassa. Épp ugy nem lenne ez igazságos, mint ahogy az ily szempontok alá eső szolgáltatás iránti követelés sem részesülhet jogsegélyben.

A méltányosság szempontjának a törvénybe vitele szerény véleményem szerint is a gyakorlat ingadozására vezetne s talán ellenkeznék is azzal az általános és eddig helyesnek felismert elvvel, hogy a turpis causa alapján igények bíróság előtt nem érvényesithetők és jogsegélyben nem részesülhetnek.

Ellenben nincs ellentétben ezzel az elvvel az a szabályozás, amelyet javasoltam, mert annak értelmében a bíróság a turpis causa felismerése esetén az ügyletnek a felekre nézve fenforgó semmisségét nem érintené, de mindkét felet megfosztaná az ügyletből remélt előnytől. S ez az intézkedés valósággal szükségszerü következménye kellene is hogy legyen éppen az ügylet semmisségének.

Tévesnek tartom azt a felfogást, hogy az ily intézkedés perjogi akadályba vagy hatáskör hiányába ütköznék, mert ha a törvény a megállapitott turpis causa következményeinek hivatalból való alkalmazását irná elő, akkor ezt a polgári bíróság a felek kérelme nélkül hatályosan teljesithetné. Sőt nem is igen képzelhető, hogy a mindenkori felperes az elkobzásra irányuló kérelmet terjesszen elő, mert hiszen aki biztosan tudja, hogy turpis causa az, amiből jogait származtatja, az bölcsen tartózkodni fog attól, hogy a bíróságtól tudva hiábavalóan kérjen jogsegélyt. Akár a turpis causából eredő követelés érvényesitéséről, akár az annak alapján teljesitett szolgáltatás visszakövetéléséről van szó, a felperesként fellépő szerződő fél vagy bizonytalanságban van aziránt, hogy ügylete turpis causa vagy abban bizik, hogy a bíróság azt nem fogja ilyennek minősiteni. Ha azonban a bíróság ezt a minősitést megállapitandónak találta, akkor — mindig szem előtt tartva és helyesnek fogadva el azt az elvet, hogy a turpis causa birói jogsegélyre nem tarthat számot — alig hiszem, hogy oly méltányossági szempont fenforoghatna, amely ennek az elvnek megtörését indokolhatná s a szerződő felek egyikét bármily előnyhöz juttathatná.

Analógia található az osztrák polgári törvénykönyvben, amelynek 878. §-a szerint: «Ami tilos, az nem lehet érvényes szerződés tárgya», 1174. §-a szerint pedig: «Amit valaki tudva valamely lehetetlen vagy tilos cselekmény elkövetésére adott, azt vissza nem követelheti; hogy mennyiben támaszthat arra a kincstár igényt, azt a közrendtartási rendeletek határozzák meg».

Költségper kerete. Egy birói döntés szerint az ügyvéd által ügyfele ellen inditott költségperben a bíróság nem vonhatja elbirálás alá az ügyvéd részére a fél pereiben saját felével szemben megállapitott költségek iránti követelés jogosságát és ezeket minden további vizsgálat nélkül meg kell hogy itélje. Ezt az álláspontot tévesnek tartom.

A per bírósága minden előtte felmerült munkálat költségét megállapitja, hacsak az nyilvánvalóan nem volt haszontalan. De kognicziójáu kivül esik annak megvizsgálása, hogy az ügyvéd az illető ténykedést a fél utasitása folytán, vagy nem-e esetleg annak tiltakozása ellenére végezte, pedig az utóbbi esetben és ha az a ténykedés czélra nem vezetett vagy az ügyet előbbre nem vitte, az érte felszámitott költség még megállapitása esetén sem illetheti az ügyvédet. A per bírósága nem kutatja, hogy az ügyvéd a fél információja szerint vagy azzal ellentétesen járt-e el, nem keresheti, nem-e vállalkozott az ügyvéd az ügy ingyenes ellátására, hanem mindezekre való tekintet nélkül megállapitja a fél irányában a költségeket.

Viszont, ha a fél oly ténykedésre ad utasitást, amelynek czélszerütlenségéről az ügyvéd őt felvilágositja, akkor ennek költségeit birói megállapitás hiányában is viselni tartozik.

Lényeges az is, hogy a fél a költségeknek vele szemben történt megállapitásáról rendszerint oly időben értesül, amidőn az ellen jogorvoslattal már nem élhet, kifogásait tehát csak az esetleges költségperben terjesztheti elő.

A költségper bírósága tehát helyesen nem szoritkozhatik az ügyvéd részére az ügyfél pereiben megállapitott költségek összegezésére, hanem azok elbirálásánál a fél és ügyvéd közt fenforgó viszonyt s az utóbbi által kifejtett tevékenység czélszerüségét és gondosság tekinteteit is szem előtt kell tartania.

Columbus tojása. Szakadatlan a panasz a bíróságok munkahátralékai s különösen kezelési és expedicziós zavarok miatt. A panaszok évtizedek óta tartanak, az ügyek és expediálandó darabok száma emelkedik s az időnkénti személyzetszaporitás mértéke a munka szaporulatával nem tart lépést. Ehhez képest egyes bíróságoknál ma már évekre terjedő hátralékoknak kellene lenniök. De azt látjuk, hogy ily tulságos zavarok nincsenek, hanem körülbelül mindegyik hátralékos bíróságnak állandóan a maga szokásszerü időtartamu hátraléka és késedelme van. Ebből pedig következik, hogy ezeknél a bíróságoknál csak néhány hónapig kellene több munkaerőt alkalmazni, amely a hátralékot feldolgozná, vagy a meglévő személyzetnek kellene több ügybuzgalmat tanusitania s a munka kurrencziába jutna.

Dr. Fürst Mátyás.

Továbbképző-tanfolyam.

Több évi tanácskozások, tervezgetések után az O. B. és Ü. E., és a B. Ü. K. végre szervezték a továbbképző-tanfolyamot, amelyet okt. hó 22-én nyitottak meg a rendező egyesületek érdemes elnökei.

Az ország, de különösen a főváros jogásztársadalma már hosszu idő óta hiányát érzi egy olyasféle intézménynek, amely a fiatalabb jogászgenerácziót sokszor hiányos vagy hézagos jogi képzettségét kiegésziteni, jogászi judiciumát fejleszteni, biró-

ságaink változó, folyton forrongó joggyakorlatát s az ujabb törvényeket szakszerüen vele megismertetni, illetve magyarázni volna hivatott. A jogtudományok köre ma már annyira kibővült, hogy annak alapos megismerésére egy emberélet sem lenne elégséges, még akkor sem, ha valaki egész idejét annak szentelhetné, hát még akkor, ha, mint ez nálunk gyakorlati jogászoknál áll, időnk tulnyomó részét a mindennapi kenyér megszerzésének keserves munkájával kell eltöltenünk. Egy hosszu nap szellemi munkája után vajjon kitől várhatjuk el, hogy törvénykönyveket, rendeleteket, uj jogi alkotásokat, a birói és közigazgatási gyakorlatot tanulmányozza, jogi folyóiratokat, uj jogi elméleteket tanulmányozzon, különösen, ha figyelembe vesszük azt, hogy nemcsak jogászok, hanem emberek, családapák, társadalmi lények is vagyunk, akiknek pihenniök, szórakozniok, a családi és társadalmi életben is résztvenniök kell.

Az elmulasztottak pótlásának, valamint a jogi továbbképzésnek a fenti okoknál fogva mutatkozó fizikai lehetetlensége adta meg a továbbképző-tanfolyamok eszméjét, amelynek czélja a mi gyatra jogi oktatásunk mulasztásának jóvátétele és az ujabb joganyagok rendszeres megismertetése, szóval a jogászság elméleti, de főleg gyakorlati nivójának emelése kell, hogy legyen. Erre, valljuk be őszintén, nagy szükségünk van valamennyiünknek, biráknak és ügyészeknek éppugy, mint ügyvédeknek.

Az egyéni szorgalom vagy érdeklődés hiánya, a kenyérkereset szüksége már jogászkorunkban és last but not least jogi oktatásunk fogyatékossága, a gyakorlat hiánya, vagy egyoldalusága, a különböző vizsgáknál érvényesülő protekczió, mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a fiatal jogászgeneráczió távolról sem a kellő készültséggel, tudással és jogi judiciummal kel szárnyra. Hogy mit jelent ez a jogszolgáltatás és a jogsegélyt kereső nagyközönség szempontjából, azt e lap olvasóközönsége előtt nem kell bővebben fejtegetnem. Ezeket a hiányokat csak nagyon nehezen s csak a kiválóbbaknak, a szerencsés viszonyok között élőknek lehet pótolniok, a nagy tömeg erre magától a fent vázolt viszonyok folytán képtelen, mérhetetlen kárára az igazságszolgáltatásnak, a jogkereső közönségnek és önmagának.

Ha az egyes tudományágak körének rendkivüli kibővülése folytán az összes szellemi foglalkozásu osztályok elkerülhetetlen szükségét érzik annak, hogy tagjaik továbbképzését intézményesen müveljék, mennyivel inkább szükségét kell ennek éreznie a jogászvilágnak!

A többi tudományszak körében munkálkodók müködése napról-napra jobban speczializálódik. Az orvosok legnagyobb része az orvostudományoknak csak egy kis részét müveli gyakorlati téren, mint belgyógyász, bőrgyógyász, nőgyógyász, urólogus, sebész, idegorvos, fogorvos, szemorvos, fülorvos, gyermekorvos stb. A mérnökök speczializálódása is ma már általános: épitész, gépészmérnök, kulturmérnök, elektrotechnikus stb. teljesen a saját szükebb szakmájuknak szentelhetik magukat. Igy van ez a kereskedelem, a mezőgazdaság stb. terén is.

A jogászok tulnyomó része ezzel szemben a jogi tudományok rengeteg térségeinek összes részein kénytelen létfentartási kényszerüségből müködni. A legrosszabb helyzete van ezen osztályon belül az ügyvédségnek, mert mig a bíróságok részben mégis speczializálva vannak, sőt a közigazgatás terén müködő jogászok müködése sokszor a közigazgatási jog egy kis területére szoritkozik, az ügyvédségnek az egész óriási jogterületet uralnia kell, vagy a jelenlegi viszonyok között legalább is uralnia kellene. Az ügyvédnek hivatalosan tilos speczialistának lennie, hiszen fegyelmi büntetésnek tenné ki magát az az ügyvéd, aki akár csak czimtábláján is tudtára adná a jogkereső közönségnek, hogy az óriási jogterület bizonyos külön részével behatóan foglalkozik s igy a jogtudományok azon ágában nagyobb jártassággal bir, mint esetleg más kartársai. Csak kevés kiválasztottnak jutott osztályrészeül, hogy összeköttetései révén minden «reklám» nélkül is bizonyos szakban müködhet és tökéletesedhet.

Ily körülmények között érthető, hogy a jogászság zöme nagy várakozással tekintett a fentnevezett egyesületek akcziója elé, amely ezen égetően szükséges intézmény megvalósitását czélozta. A magát tökéletesiteni, tudományát gyarapitani vágyó jogászközönség azonban keservesen csalódott, amidőn a «továbbképző tanfolyam» programmjáról értesült. Hát hiszen ez nem tanfolyam, hanem egy minden rendszer nélkül összeállitott felolvasási sorozat. Itt nem egy jól szervezett intézményről, hanem különböző felolvasások laza összefüggéséről van szó. A nevezett egyesületek ezen akcziója hézagot nem pótol, mert hiszen felolvasásokból eddig is bőven volt részünk, a két rendező egyesületben, a Jogászegyletben, Büntetőjogi egyesületben, csak győztük volna idővel! Az eredmény tehát csak az, hogy az idén még több felolvasásunk lesz, ahova el nem megyünk! Erre pedig, azt hiszem, igazán nincs szükségünk, még talán azoknak a kiváló előadóknak sem, akik az egyes felolvasásokat megtartják.

A rendező egyesületek talán maguk is érezték ezt, legalább ilyesmit vélek kiolvashatni magából a programmból, amely minden rendszer, minden határozott czél nélkül, teljesen ötletszerüen van összeállitva s minden van benne, csak olyasvalami nincsen, amire szükségünk van, ami iránt legtöbben érdeklődhetnénk, ami reánk gyakorlati értékkel is birhatna.

Igaz ugyan, hogy a «kisérleti lélektan problémái» igen érdekesek lehetnek, valamint abban sem kételkedem, hogy dr. Vámbéry Rusztem, egy. tanár ur igen szellemesen fogja ismertetni a «tipikus gonosztevő lélektanát», hogy az «orvosi szakértelem a biró részéről» is elég jó témája lehet egy felolvasásnak, hogy végül dr. Relle főtanácsos ur felolvasásának. «A pósta jogviszonya hatóságokhoz és a közönséghez» is lesz publikuma, de kérdem, vajjon ezen kérdések fejtegetésével lenditünk-e valamit a gyakorlati továbbképzés ügyén, kielégitettük-e csak a legcsekélyebb mértékben is gyakorlati jogászközönségünknek sürgető érdekeit? Én azt hiszem, hogy nem. Nekünk nem ötletszerüen összefüzött felolvasásokra van szükségünk, hanem rendszeres a szó szoros értelmében vett jogi tanfolyamokra.

Ugy képzelem ezt a tanfolyamot, mint egy magasfoku iskolát, amelyben rendszeres oktatás, továbbképzés folyik. Amely bevezeti hallgatóit a törvények szellemébe, rámutat a különböző törvényhelyek közötti összefüggésre, kritikailag ismerteti az időnként változó joggyakorlatot, felhivja hallgatói figyelmét az uj jogalkotásokra, törvényekre, fontosabb rendeletekre, behatóan ismerteti azokat, amely emellett még egy kis elméleti továbbképzést is nyujtana.

Ugy hiszem, hogy ez volna az, amire nekünk szükségünk van, ez a nagy vonásokban ismertetett intézmény pótolhatná csak azt a hiányt, amelyet mindannyian érzünk és orvosolhatná azokat a bajokat, amelyeket igazságszolgáltatásunk terén érzünk ugy mi, mint a nagyközönség. Ha ily értelemben valósitják meg egyesületeink, testületeink e jogi továbbképzés eszméjét, ugy a jelen, mint a jövő jogásznemzedék őszinte elismerését és háláját fogják maguknak kivivni. *Dr. Ludwig Rezső.*

Különfélék.

— **A gyorsirás és a jegyzőkönyvvezetés.** A Jogtudományi Közlöny 43. számában dr. Gallia Béla kir. itélőtáblai biró ur igen érdekes és tanulságos czikket irt a gyorsirás szerepéről az uj polgári perrendtartásban. A czikk aktuálissá tette a jegyzőkönyvvezetés kérdését s minthogy e kérdés a czikkben inkább csak az egyik fél — a jegyzőkönyvet diktáló biró — szempontjából van megvilágitva, engedtessék meg, hogy a kérdést a másik fél — a jegyzőkönyvet iró — szempontjából is megvilágitsuk.

A jegyzőkönyvvezetés és annak mikénti módja szorosan összefügg az igazságszolgáltatás jóságával, de nem csupán azért, mert fontos, hogy a tárgyalást vezető biró mentesitve legyen minden irásbeli munkától s minden jegyzőkönyvet tollba mondhasson, hanem azért is, mert az a kérdés, hogy a biró a jegyzőkönyvet a kezelő vagy fogalmazó személyzet egy tagjának diktálja-e: szorosan összefügg a birói továbbképzés, tehát a jövő birói generáczió szinvonalának kérdésével.

Ma ugyanis a helyzet az, hogy a járásbiróságoknál müködő birák a mellékük *tanulás* végett beosztott joggyakornokoknak diktálják a tárgyalási jegyzőkönyveket. (A törvényszéki, táblai, curiai, valamint büntetőbirósági jegyzőkönyvek vezetőiről ezuttal nem szólunk, mert ezeknél nem mindennap van tárgyalás és mert ezek nincsenek annyira tulhalmozva másnemü munkával; ezek inkább jegyzőkönyvvezetők.) Közismert dolog, hogy a budapesti járásbiróságok ügyforgalma rendkivül nagy s e nagy ügyforgalmat az ott dolgozó személyzet csupán a hivatalos órákon tul is dolgozva, valóságos önfeláldozó munkával tudja csak lebonyolitani. E nagy munka oroszlánrésze, az u. n. currentia

feldolgozása a joggyakornokok vállaira nehezedik, akik azonban — s ez szintén közismert tény — sokkal kevesebben vannak, hogysem a rájuk háruló munkát el tudnák végezni, ugy, hogy egy joggyakornok több biró mellé van beosztva, több biró referádájának currentiáját kénytelen elvégezni. Ha mindehhez hozzávesszük, hogy igen sok joggyakornok egész délelőtt folyamán, a hivatalos órák alatt jegyzőkönyveket kénytelen vezetni — s tudunk sok olyan birót, aki mindennap, s egész délelőtt diktálja a jegyzőkönyveket gyakornokának — az igy tulterhelt joggyakornok a currentiát kénytelen délután és este, tehát a hivatalos órákon tul elvégezni. Nem marad ily körülmények közt ideje a joggyakornoknak a vizsgára készülésre és a továbbképzésre.

Egy miniszteri vagy táblai elnöki rendelet intézkedik ma a jegyzőkönyvvezetésről, kimondván, hogy jegyzőkönyvvezetésre joggyakornokok alkalmaztassanak a lehetőség szerint.

E rendeletben emlitett «lehetőség» ma, a budapesti járásbiróságoknál sohasem forog fenn a fentebb vázolt nagy ügyforgalom és az azzal arányban nem álló tulcsekély létszám mellett. E rendeletre támaszkodva ma sohasem lehetne joggyakornoknak jegyzőkönyvet diktálni annak veszélye nélkül, hogy a currentiában restanczia ne legyen, vagy a joggyakornok a továbbképzésben ne szenvedjen hátrányt, holott ennek éppen az ellenkezője történik. E rendelet nem éri el tulajdonképeni czélját sem, hogy t. i. a joggyakornok tanuljon. Ma ugyanis a legtöbb biró szószerint lediktálja a jegyzőkönyvet a gyakornoknak, ugy, hogy az csak egyszerüen gép mellette. Ily módon a gyakornok semmit sem tanul, csak az idejét elvonja tulajdonképpeni munkájától. Tanulnia csak ugy lehetne, ha önállóan vezetné a jegyzőkönyvet, vagyis ha ő is fogalmazná azt. Ez azonban a mai viszonyok közt teljes lehetetlenség.

Értjük és természetesnek találjuk, hogy a birák iparkodnak minél több jegyzőkönyvet diktálni, hogy ezzel az amugy is tulságosan sok irásbeli munkának legalább egy részétől megszabaduljanak. A birót okvetlenül fel kell szabaditani minden irásbeli munkától, hogy teljesen hivatásának élhessen. De e felszabadítást ugy kell végezni, hogy emellett a joggyakornok is készülhessen jövendő hivatására: tanulhasson és képezhesse magát.

Az igazságszolgáltatás jósága tehát nemcsak attól függ, hogy a jegyzőkönyveket a birák diktálhassák, — ugy ahogyan azt Gallia táblabiró ur fentidézett czikkében kifejti — hanem attól is, hogy ne joggyakornoknak, hanem meghiteltetett gyorsiróknak diktálják, akiknek ezenkivül semmi más dolguk nincs, mint a jegyzőkönyvek gyorsirással való feljegyzése s annak közönséges irásba való áttétele. A legideálisabb — és talán a legtakarékosabb — megoldás is az lenne, ha az állam a jegyzőkönyvvezetésnél dictaphonokat alkalmazna. A dictaphont Amerikában széltében használják s nálunk — különösen az uj központi járásbiróságnál — is igen könnyen meghonositható lenne, anélkül, hogy minden egyes birónak külön gépet kellene rendelkezésére bocsátani.

Mindkét dolgot okvetlenül rendezni kell tehát a polgári perrendtartás életbeléptetésével kapcsolatban. De azt hisszük elég fontos a kérdés — különösen annak a joggyakornokokra vonatkozó része — arra, hogy még az uj polgári perrendtartás életbelépteteése előtt is rendeletileg rendeztessék.

— **A végrehajtási törvények** czimü összefoglaló, 1200 oldalu munka valósággal egyetlen könyv a maga nemében, mely a birói végrehajtás szabályait: az 1881. évi LX. és az 1908. évi XLI. tczikket olyan egységes szerkezetbe foglalja össze, mint ez, eddig nincs. Az egységes szerkezet mellett még sokkal megbecsülhetetlenebb érdeme, hogy valamennyi, a végrehajtásra vonatkozó felsőbirósági határozat, mely az 1881. évi LX. tcz. életbelépte óta a jogi lapokban megjelent: rendszerbe foglaltan, keletkezésük időrendjében (a kuriai döntvények vastag — a táblai döntvények és a határozattárba felvettek kurziv betükkel kiemelve) közölve van benne a törvénynek azon szakasza után, amelyre éppen vonatkozik. Csak az 1908. évi XLI. tcz. életbelépte folytán elavult határozatok vannak kimaradva. Igy 2161 jogeset van közölve benne. Ezek a törvényszakasz mellett igy egybegyüjtve, többet érnek a legkiválóbb jogászi magyarázatnál is, mert három évtized joggyakorlata tükröződik bennük vissza, három évtized joggyakorlata kézzel foghatóan van bennük megtestesitve.

Az 1881. évi LX. tcz. és az 1908. évi XLI. és a rájuk vonatkozó felsőbirósági határozatok után a jogintézményenkint, szabályozási idejük sorrendjében közölve vannak benne valamennyi, *a legrégibb időtől a legujabb időig* létrejött magyar törvénynek és rendeletnek azok az *érvényben levő* szakaszai vagy szakaszrészei, melyek a végrehajtási jogra vonatkoznak. Igy a római és görögkatholikus egyházi javakra, a bitbizományra, a lőporra, az örökösödésre, főpapi hagyatékokra, szőlőváltságra, a polgári törvénykezésre, sommás ügyvitelre, fizetési meghagyásra, magyar földhitelintézetre, osztrák-magyar bankra, kisbirtokosok országos földhitelintézetére, talajjavitási kölcsönökre, szőlők felujitására, pénzintézeti kötvények biztositására, a hitelszövetkezetekre, a magyar földhitelintézetek országos szövetségére, a kézi zálogüzletre, a birósági végrehajtókra (valamennyi törvény és rendelet közvetlenül egymás mellé illesztve), a birói letétekre, az elnöki letétekre, az óvadékképes értékpapirokra, a határőrvédekre, az ügyvédekre, a királyi közjegyzőkre, a közegészségügyre, a gyámság- és gondnokságra, a kisebb polgári perekre, a büntetőjogra, a rendőri büntetőeljárásra és ügyvitelre, az erdőtörvényre, a vizjogra, a csődtörvényre, a vasutak és csatornákra, a temes- és torontálmegyei inségkölcsönre, az uzsorára, a részletügyletre, a szerzői jogra, az iparra, a postatakarékpénztárra, a megyékre, városokra és községekre, a telekkönyvi betétszerkesztésre és helyesbitésre, a közös hadsereg és honvédségre, a távirda- és távbeszélőre, az italmérési jog kártalanitására, a kőszénkutatási jogra, a közutak- és vámokra, a védjegyekre, a birói és ügyészi szervezetre, az egyházakra, a telepitésre, a mezőgazdaságra, a házassági jogra, a lakásfelmondásra, a szabadalmakra, a majorsági zsellérségre, a közigazgatási biróságra, az állami számvitelre, a gazdasági munkásokra és cselédekre, a dohánykertészekre, a gazdatisztekre, az öntöző-csatornákra, a községi és körjegyzőkre, a mértékekre, a tengeri hajók segélyére, az ipari és kereskedelmi alkalmazottak biztositására, az elemi iskolai tanitókra, a hatásköri biróságra, az állattenyésztésre, az adók és illetékekre (a 876—978. oldalakon, tehát 102 oldalon, egységes szerkezetbe foglalva), a főudvarnagyi biróságra, a fizetés önkéntes elzálogositására, a földgázra, a káliumsókra, a földtehermentesitésre, az édesitő szerekre, a családi pótlékra, a kecskeméti földrengésre, a nyugdijra, a külföldre, Fiuméra, a közös legelőkre és a tokaji szőlők államsegélyére vonatkozók.

Benne vannak továbbá az 1913. évi 9900. IM. szám alatt kelt rendelettel megállapitott törvényszéki és járásbirósági iratminták közül a 414—468. szám alatt levő minták, tehát 55 minta, amelyek az ingatlanokra és az ingókra vonatkozó végrehajtási eljárásra vonatkoznak. S ennyiféle kimeritő mutató valóban ritka tünemény irodalmunkban. Ezt a munkát birák, kir. közjegyzők, ügyvédek, pénzügyi és más közigazgatási hivatalnokok, megyei, városi és községi tisztviselők, birósági és községi jegyzők, birósági végrehajtók egyaránt a legnagyobb bizalommal használhatják s merjük mondani, hogy fogják is használni.

A végrehajtási törvényeket és a felsőbirósági határozatokat összeállitotta: Káplány Géza, ny. kir. táblai biró, a «Telekkönyv» czimü folyóirat szerkesztője, a végrehajtásra vonatkozó többi törvényt és rendeletet összeállitotta és a mutatókat készitette: dr. Török István, kir. törvényszéki biró, a «Telekkönyv» czimü folyóirat főmunkatársa. A könyv terjedelme: 1158 + XII. összesen 1170 lap, ára füzve 20 K. Megrendelhető a «Telekkönyv» czimü folyóirat kiadóhivatalában, Rákospalotán, Batthyány-utcza 12. sz. alatt és minden könyvkereskedésben.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A gráczi bünügyi intézet** immár közleményeket is bocsát közre tudományos dolgozatok alakjában. A dolgozatok a következő tárgyakról szólanak: A büntettes eszközeinek bünügyi lélektani jelentősége; egy levélnek bünügyi lélektani vizsgálata, amelyet egy halálraitélt közvetlen kivégzése előtt diktált; a tényállás megállapitása egy czédula alapján, amelyet annak irója nem tudott teljesen megirni azért, mert irása közben orvul meggyilkoltatott; hamisitott játékkártyák vizsgálata pszichológiai szempontból; büntettes kéziratok egybehasonlitó vizsgálata, nem grafológiai szempontból, hanem tartalmuk szempontjából, vélemény a Gstetner-féle Finger-printsontfitről (ujjnyomatfelvételre szolgáló uj találmány). A bünügyi intézetekről egyébként a következő ujabb értekezések jelentek meg a német irodalomban:

v. Hentig: Institute für Kriminalwissenschaft und angewandtes Strafrecht és Schneickert: Beiträge zur Frage der kriminalistischen Ausbildung. (Mindkettő az Aschaffenburg-féle folyóirat ez évi 4. füzetében.)

— **A birák iráskisérletei a tanácskozó-szobában.** A cottbusi törvényszék előtt eljárás folyt a vádlott ellen okirathamisitás miatt. A védő azért élt semmiségi panasszal, hogy a bíróság, mikor visszavonult a tanácskozó-szobába, ott saját maga iráskisérleteket csinált egy meghamisitott váltóval és az ott e kisérlet alapján létrejött észleletét, mint indokot vette fel az itéletbe, igy szólván: «Helyesen nyilatkozott a szakértő, hogy átlátszó papirossal történt lemásolás után senki kétszer teljesen hasonlóan nevét nem tudja leirni, *mert a bíróság saját maga által végzett kisérletekkel győződött meg róla*». A német legfelsőbb bíróság a védelem semmiségi panaszának helyt adott. Kimondta, hogy ezeket a kisérleteket a bírónak a felek jelenlétében és a felekkel együtt kell végeznie. A hasonló kisérletek a bizonyitásfelvételhez tartoznak és csak ez alapon alapithatja a bíróság arra az itéletét és mint bizonyitásfelvétel ez ugyanazon szabály alá esik, mint az egyéb bizonyitásfelvételek.

—

— **Lapunk** szerkesztőségének helyiségeit folyó évi november hó 1-én Budapesten, V., Nádor-utcza 14. szám alá tettük át.

Kérjük olvasóinkat, hogy minden, a *szerkesztőséget* érdeklő ügyben (kéziratok stb.) ezentul idefordulni szíveskedjenek. A *kiadóhivatalt* érdeklő ügyekben (előfizetések, hirdetések, stb.) kérjük továbbra is lapunk kiadóhivatalához: Franklin-Társulathoz, IV., Egyetem-utcza 4. szám fordulni.

Most vizsgázott fiatal ügyvéd, német, román nyelvismerettel, ügyvédi irodában alkalmazást keres. 14986

Dr. Lénárt Ákos nagytapolcsányi kir. közjegyző, a német nyelvet szóban és irásban, továbbá a tót nyelvet szóban tökéletesen biró helyettest keres. 14995

Fiatal ügyvéd fővárosi irodában irodavezetői állást keres. Ajánlatok «Munkatárs» jeligére a kiadóhivatalba. 14998

Perfekt ügyvédjelöltet vagy fiatal ügyvédet keresek, aki november 20-tól kezdődőleg, néhány heti távollétemben helyettesitene. Dr. Telcs Béla, Budapest, VIII., Népszinház-utcza 22. 15009

Fiatal, nőtlen ügyvéd, jeles képzettséggel és teljes gyakorlattal, nyelvismeretekkel nagyobb irodába vezetőnek ajánlkozik. Szives megkeresések «Pontos» jelige alatt a kiadóba kéretnek. 15008

Nagy képzettségü és nagy nyelvtudásu fiatal ügyvéd fővárosi irodában irodavezetői állást vállal. Ajánlatok «Képzett» jeligével a kiadóhivatalhoz czimzendők. 15005

Közjegyzői vagy ügyvédi irodában Budapesten, nyug. járásbiró foglalkozást óhajt. Ajánlatokat F. G., II., Pálffy-u. 1. III. 15. sz. a. kér intézni. 15004

Fiatal, nőtlen, jó megjelenésü, agilis ügyvéd a fővárosban társasviszonyba lépne, esetleg nagyobb forgalmu irodában irodavezetői állást elvállalna. Ajánlatokat «Dr. L.» alatt a kiadóba kér. 15006

Fiatal, gyakorlott ügyvéd, fővárosi, esetleg vidéki irodába ajánlkozik. Czim: K. B. a kiadóhivatalban. 15007

Ügyvédjelölt, doctor juris, teljes vidéki gyakorlattal, ezidőszerint is (törvényszéki székhelyen) jobb javadalmazásu, felmondatlan állásban, állását változtatni óhajtja. Német és tót nyelvekben perfekt. Szives ajánlatokat lehetőleg fizetésmegjelöléssel «Önálló munkaerő» jeligére kér a kiadóhivatalba. 10501

Ügyvéd, 34 éves, perfekt német, fővárosi előkelő vagy jóforgalmu ügyvédi irodában állást vállalna, esetleg mint vezető. Czim a kiadóban. 15002

Gyakorlattal és tót nyelvismerettel biró ügyvédjelöltet azonnali belépésre keresek. Dr. Uhlig Leo ügyvéd, Bártfa. 15010

Ügyvédjelölt praxissal, német nyelvismerettel, a fővárosban, esetleg törvényszék székhelyén, sok munkát adó ügyvédi irodában jól fizetett állást keres. Szives válaszlevelet a kiadóhivatal továbbit «Doctor juris» jelige alatt. 15001

Irodámban tót nyelvismerettel biró, gyakorlattal rendelkező ügyvédjelöltet, esetleg ügyvédet keresek mielőbbi belépéssel. Dr. Steiner Oszkár ügyvéd, Léván. 15003

Fiatal, képzett ügyvéd, perfekt német, franczia, angol, irodavezetői állást keres. E. J. a kiadóhivatalba. 15012

Néhány nap mulva jelenik meg!

MAGYAR TÖRVÉNYEK

A FRANKLIN-TÁRSULAT ZSEBKIADÁSAI

Lakásbérleti szabályok

Budapest székesfőváros lakásbérleti szabályrendelete. — Eljárási szabályok. — Joggyakorlat. Összefüggő törvények és rendeletek. — Illetékszabályok. — Adótörvények. — Összegyüjtötte és magyarázta **Dr. Pongrácz Jenő** budapesti ügyvéd. — Harmadik, teljesen átdolgozott kiadás.

A m. kir. államvasutak téli menetrendje.

A vonatok **indulása** Budapest keleti p.-u.-ról.

Érvényes 1913 október hó 1-től.

Délelőtt				Délután			
vonat-szám	óra perc	vonat neme	hová	vonat-szám	óra perc	vonat neme	hová
1110	5 40	Szv.	Balatonfüred, Tapolcza	612	12 20	Szv.	Arad, Tövis, Msziget
310	5 40	»	Hatvan	914	12 20	»	Újvidék, Sarajevo
302	6 25	Gyv.	Ruttka, Berlin	314	12 30	»	Hatvan
22	6 30	Szv.	Bicske	10	12 30	»	Szombathely, Wien
8	6 40	»	Wien, Graz, Sopron	1008	12 45	»	Fiume, Róma, Eszék
1502	6 45	Gyv.	Kassa, Csorba, Bártfa	1504	1 20	Gyv.	Kassa, Poprád-Felka
1512	6 55	Szv.	Kassa, Csorba	316	1 25	Szv.	Gödöllő
1002	7 00	Gyv.	Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovcze	1304	1 40	Gyv.	Fehring, Graz
602	7 05	»	Arad, Brassó	404	2 00	»	Sátoraljaújhely, Lemberg, Kassa
906	7 10	»	Belgrad, Sofia, Sarajevo	4	2 05	»	Wien, Paris
1302	7 20	»	Fehring, Graz, Triest	604	2 10	»	Arad, Bukarest
402	7 25	»	Stryj, Przemysl, Lemberg	916	2 15	Szv.	Kiskőrös
312	7 30	Szv.	Gödöllő	304	2 20	Gyv.	Ruttka, Berlin
908	7 45	»	Belgrad, Sofia, Vinkovcze	318	2 25	Szv.	Hatvan
608	7 50	»	Arad, Brassó, Bukarest	320	2 30	»	Péczel
406	8 10	Szv.	Munkács, Lawoczne	26	2 30	»	Bicske
512	8 20	»	Kolozsvár, Brassó	518	2 40	»	Szolnok
1906	8 25	»	Eszék, Bród	1202	2 45	Gyv.	Szabadka, Sarajevo
306	8 35	»	Ruttka, Berlin	1902	2 55	»	Tapolcza, Eszék
1706	8 55	»	Msziget, Stanislau	904	3 20	»	Belgrád, Konstantinápoly
2	9 10	Gyv.	Wien, Sopron	1016	3 30	Szv.	Paks
22*a*	9 30	Szv.	Bicske	18	4 25	»	Komárom
1508[1]	9 35	Gyv.	Kassa, Poprád-Felka	322	4 25	»	Gödöllő
918	10 00	Szv.	Kunszentmiklós-Tass	606	5 00	Gyv.	Arad, Bukarest, Msziget
516	10 05	»	Nagykáta	410	5 10	Szv.	Lawoczne, Lemberg
1112	10 45	»	Balatonfüred, Tapolcza	6	5 15	Gyv.	Győr, Sopron, Szombathely, Wien
24	11 55	»	Bicske	324	5 20	Szv.	Gödöllő
				522[2]	5 40	»	Nagykáta, Szolnok
				308	5 55	»	Ruttka, Berlin
				920	6 25	»	Kunszentmiklós-Tass
				1004	6 45	Gyv.	Fiume, Róma, Nápoly
				514	6 50	Szv.	Kolozsvár, Brassó
				326	6 55	»	Péczel
				328	6 40	»	Hatvan
				28	6 55	»	Bicske
				920*a*	6 55	»	Kunszentmiklós-Tass
				524[3]	7 10	»	Nagykáta, Szolnok
				16	7 20	»	Győr
				332	7 30	»	Hatvan
				1006[3]	7 40	Gyv.	Fiume, Nizza, Cannes
				1708	7 45	Szv.	Msziget, Stanislau
				1514	8 00	»	Kassa, Csorba, Bártfa
				910	8 05	»	Belgrád, Sarajevo
				1908	8 30	»	Pécs, Bród
				334	8 40	»	Gödöllő
				526[4]	9 00	»	Szolnok
				1308	9 15	»	Győr, Graz
				610	9 30	»	Arad, Brassó
				1506	10 00	Gyv.	Kassa, Csorba, Bártfa
				336	10 05	Szv.	Péczel
				1010	10 25	»	Fiume, Tapolcza
				408	10 25	»	Kassa, Csorba, Lemberg
				12	10 55	»	Szombathely, Wien
				338	11 10	Vv.	Ruttka, Poprád-Felka
				912	11 15	Szv.	Bród, Belgrad, Sofia
				614	11 25	»	Arad, Debreczen
				422	11 35	Vv.	Miskolcz, Kassa
				14*a*	11 55	Szv.	Bicske

[1]) Decczember 15-től bezárólag február 28-ig közlekedik.
[2]) Nagykátától Szolnokig csak szombaton és ünnep előtti köznapokon közlekedik.
[3]) Március 1-től közlekedik. Azonkivül Budapest keleti p. u.-ról Budapest—Kelenföldig február 2-tól április 25-ig minden hétfőn, csütörtökön és szombaton a wien—budapest—tirol—rivierai expressvonat hálókocsijával is közlekedik.
[4]) Csak szombaton és ünnep előtti köznapokon közlekedik.
[5]) Csak hétköznapokon közlekedik.

A vonatok **indulása** Budapest-Józsefvárosról.

Délután.

330[5])	7 20	Szv.	Gödöllő

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20.

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.

Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Nádor-utcza 14

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

tényvára

Negyvennyolczadik évfolyam. 46. szám. Budapest, 1913 november 14.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Nádor-u. 14
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. A Magyar Jogászegylet ülése. *Dr. Nagy Ferencz* megnyitó beszéde. — *Dr. Magyary Géza* budapesti egyetemi tanár: Korunk igazságszolgáltatásának vezéreszméi. — *Dr. Lengyel Aurél* kir. járásbiró: A társadalom védelme a közveszélyes munkakerülőkkel és a közveszélyes büntettesekkel szemben. — *Dr. Szüts Miklós* curiai biró: Az esküdtbirósági törvényjavaslathoz. — *Dr. Kramer Emil* budapesti ügyvéd: A telki teher szabályozása a polgári törvénykönyv tervezetében. — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A Magyar Jogászegylet.

Midőn a Magyar Jogászegylet XXXIV. évi rendes közgyülését ezennel megnyitni szerencsém van, nem mulaszthatom el, hogy bevezető szavaimat ahhoz az óhajhoz ne kapcsoljam, amelynek kifejezésével legutolsó munkaévünket berekesztettem, vajha már legközelebb a magyar polgári törvénykönyv javaslatának az országgyülés elé terjesztéséről, mint befejezett tényről szólhatnánk.

Valamennyiünknek e hő kivánsága immár testet öltött: Balogh Jenő igazságügyminiszter ur őnagyméltóságának, az ő hatalmas tetterejének és akadályokat nem ismerő buzgalmának sikerült a nagy müvet oly stádiumba juttatni, hogy annak törvényhozási tárgyalása már megindultnak tekinthető.

Mindnyájan sokkal mélyebben át vagyunk hatva annak tudatától, hogy a polgári törvénykönyv milyen korszakos jelentőségü hazánk gazdasági, jogi, erkölcsi és kulturális fejlődésében, mintsem hogy ennek fejtegetésébe bele kellene bocsátkoznom. S az is első szempillantásra nyilvánvaló, hogy magának a törvénykönyvnek megalkotása még nem jelenti annak egyszersmind az életbe való átvitelét is, hanem hogy ehhez a törvényhozási és kormányzati intézkedéseknek egész sora szükséges. Ahhoz, hogy a törvénykönyv várt és remélt áldásos hatásait a maga teljességében kifejthesse, egész jogrendünknek oly gyökeres és mélyreható átalakitása szükséges, amelyhez fogható 1848 óta hazánk történetében elő nem fordult.

Ennek a nagy átalakulásnak egy eléggé jelentős momentuma — igaz — már valóra vált. Az 1911: I. tcz.-be iktatott polgári perrendtartás már az uj magánjog alapján álló jogérvényesités technikai megvalósitására van hivatva. Ennek a törvényhozási münek összes tökélyei egyáltalán csak akkor fognak a maguk egészében kibontakozni, ha mögötte a mai bizonytalan joggyakorlat helyett modern és gondosan kidolgozott magánjogi törvénykönyv fog állani. És ennek a törvényhozási münek sok egyéb érdeme mellett nem legutolsó érdeme az is, hogy le kellett küzdenie és nagyrészt le is küzdötte azt a szinte megoldhatatlan nehézséget, hogy szabályait hozzá alkalmazza egy még meg nem született, sőt akkoron még alig embrióban levő magánjogi kódexhez. Az a sokszoros összefüggés, mely a magánjogtól az annak érvényesülését biztositani hivatott perjoghoz vezet és viszont, az adott helyzetben természetesen kizárja azt a teljes összhangot, amelynek a két kódex között tulajdonképpen fenn kellene állnia; s ebből a szempontból talán kivánatosabb lett volna, ha a polgári törvénykönyv időben megelőzi a perrendtartási kódexet. Igy most a polgári törvénykönyvnek mint későbbinek kell alkalmazkodnia, amennyire lehet, a már meghozott törvényhez, bár felmerülhet annak a szüksége, hogy a még életbe sem lépett perrendtartás egyes intézkedései a polgári törvénykönyvben elfoglalandó álláspontok nyomán módositassanak. Sokkal nagyobb és szerteágazóbb munka vár azonban ránk a *kereskedelmi* és általában a *hiteljog* terén. Magamnak is több izben volt szerencsém éppen e helyről is rámutatni arra, ami ma már a köztudatba ment át, hogy kereskedelmi törvényünk alapos revizióra szorul azokban az intézményekben is, melyek a kereskedelmi jog speczifikus köréhez tartoznak. De nem kevésbbé elkerülhetetlen annak reviziója éppen a polgári törvénykönyv szempontjából.

Tulnyomóan kodifikálatlan magánjog mellett, az ennek nyomán járó és a kereskedelemben türhetetlen jogbizonytalanság közepette természetes és szükségszerü volt az a törekvés, hogy tisztán magánjogi természetü viszonyok is szabályoztassanak a kereskedelmi törvény keretében s annak alkalmazása minél szélesebb rétegekre terjesztessék ki.

Amint azonban az ok megszünik, szünnie kell az okozatnak is: a polgári törvénykönyv szükségszerüen maga után vonja azt, hogy a kereskedelmi törvény visszavonuljon ama határozatok közé, amelyek őt személyi és tárgyi szempontból megilletik. Személyi szempontból: volt alkalmam utalni rá, hogy az ugynevezett, tárgyilagos kereskedelmi ügyletek kategóriája, jelesül a fennálló tág körvonalak mellett, nem felel meg hazai viszonyainknak és a nem-kereskedő osztályokkal szemben sokszor méltánytalan szigorra vezet, amit csak fokoz az a szabály, hogy a KT. már akkor is alkalmazandó, ha az ügylet csak a felek egyike részéről is kereskedelmi ügylet. És tárgyi szempontból: amennyiben a kereskedelmi törvénynek sokszor nagy jártasságot és rutint feltételező szabályai, annyiban amennyiben nem-kereskedők jönnek tekintetbe, át kell hogy engedjék a helyet azoknak az enyhébb és népünk gondolkozásmódját és átlagos müveltségi fokát jobban szemelőtt tartó rendelkezéseknek, melyek a polgári törvénykönyvben öltenek testet.

Amily egyszerü azonban ennek a kivánalomnak a felállitása, oly kényes és bonyolult az a mi speciális közjogi helyzetünkben, jelesül ama viszonynál fogva, melyben Horvát-Szlavonországokkal állunk.

A legtermészetesebb és legkivánatosabb módja a kérdés megoldásának az volna, ha Horvát-Szlavonországok a magyar polgári törvénykönyvet épp ugy recipiálnák, ahogy annak idején átvették az osztrák kódexet. S ha figyelembe vesszük, hogy az osztrák polgári törvénykönyvön időközben ejtett számos módositás Horvát-Szlavonországokban magától értetődőleg nem vitetett keresztül és igy az elavult osztrák magánjog helyébe tenni a modern magyar törvénykönyvet a társországok saját érdeke szempontjából is elsőrendü vivmány volna: nem adom fel a reményt, hogy a jobb belátás ott is felülkerekedik, különösen most, amikor a nagy politika terén is észrevehetőleg szövődnek és erősbödnek a kölcsönös megértés szálai. Ha azonban ez még sem volna lehetséges, ugy meg kellene alkudnunk azzal az inelegánciával, hogy a kereskedelmi törvény a polgári törvénykönyvre támaszkodva ugyan és azzal összhangban, de mégis ujból szabályozza azokat a kérdéseket, amelyeket a mostani KT.-ünk hatalmi körébe vont, nehogy az uj jog a jogegység szempontjából a jelen joggal szemben visszaesést jelentsen.

Magának a KT.-nek a reformja is azonban csak egy része az előttünk álló jogalkotó feladatoknak. A polgári törvénykönyv a kereskedelmi és hiteljog terén is számos oly jogintézményhez kapcsolja rendelkezéseit, amelyek a jelen jogban még nincsenek meg, vagy tökéletlenül vannak szabályozva. Igy, amikor körvo-

nalozza a *személyiségi jogokat*, amelyek nagyrészben a kereskedelmi forgalmi élet köréhez is tartoznak. *Szabadalmi és védjegyjogunk* pl. számos ponton szorul a kifejlesztésre és reformra: *a minta- és mustra-oltalom* egyáltalán nincsen törvényileg szabályozva; sulyosan érezzük hiányát annak a mindezekkel szoros összefüggésben álló törvénynek is, amely a *tisztességtelen verseny* ügyét végre részletesen szabályozza. S e feladatok annyival sürgősebbek, mert az 1908. évi LII. tcz. folytán már most hazánk is tagja lévén az ipari tulajdon védelmére alakult nemzetközi uniónak, az ezt tárgyazó egyezmény egyfelől biztositotta a szerződő államok polgárainak azt az oltalmat, amelyet azok hazájukban élveznek s ezzel mindaddig, mig honi törvényünk nem intézkedik, a külföldinek oly oltalmat nyujt, melyet saját honosaink nem élveznek; másfelől kifejezett kötelezettséget vállal az érintett kérdések törvényhozási szabályozására.

Egy másik pont, amelyen a polgári törvénykönyv belekapcsolódik a hiteléletbe, *az értékpapirok joga.* Ismeretes, hogy a legutóbbi hágai államértekezleten sikerült a kulturállamok nagy részének *egységes váltójogi szabályokban* megállapodni; az ez alkalommal létesült nemzetközi egyezmény és egységes váltójogi szabályzat legközelebb beczikkelyezést fog nyerni s ennek alapján *uj váltótörvény* megalkotása vált szükségessé. A *csekkjog* nemzetközi szabályozásának előmunkálatai is már előrehaladott stádiumban vannak s a már létesült egységes váltójog folytán remélhetőleg gyorsan fognak eredményre vezetni. De továbbmenve: a polgári törvénykönyv az értékpapirokról csak mellékesen emlékezik meg s a javaslat 1457. §-a a *bemutatóra szóló* és az u. n. *igazoló* papirokból eredő jogviszonyokat akkor is, ha az okirat különben nem esnék a kereskedelmi jog alá, ennek szabályai alá helyezi, minélfogva ezekről a papirokról a kereskedelmi törvény vagy külön törvény keretében külön kell intézkednünk, amivel kapcsolatban a *forgatható* papirok jogát is általában revizió alá kell vennünk.

A polgári törvénykönyv javaslata az *egyesületi jog* szabályozását is külön törvénynek tartja fenn. Nagy és fontos érdekei füződnek az iparnak és kereskedelemnek ahhoz, hogy ez a törvény az e téren felmerülő különleges kivánalmaknak és viszonyoknak is megfeleljen. Sőt ennek a törvénynek legnagyobb nehézségei éppen ipari téren lelhetők fel. Nem maradhat tovább rendezetlenül *az ipari munkások egyesülési jogának*, a *szakszervezetek* jogképességének és vagyoni és büntetőjogi felelősségének kérdése; rendezésre vár a *sztrájkjog;* jogi elismertetést követel a *kollektiv szerződés,* megalkotandó mindez ügyek kellő elintézésére az *ipari biráskodás.* Csupa nagyfontosságu és sokféle szerteágazó részletkérdés, melyek helyes megoldása hosszu időkre erőnk legjavát kell, hogy e kösse.

De bármily sullyal nehezedjék ránk a felelősség tudata: azt örömmel és azzal a jóleső érzéssel vállaljuk, hogy jogfejlődésünk oly hatalmas fellendülésének és tökéletesedésének korszakát éljük, mely még késő évtizedek után is emlékezetes fog maradni.

E törvényhozási feladatoknak e sokaságát és nagy arányát átgondolva is megnyugvással pillantok vissza arra az intenziv tevékenységre, amelyet a Magyar Jogászegylet imént lezárult munkaévében kifejtett.

Három teljes-ülésen foglalkoztunk a hágai államértekezlet által elfogadott *nemzetközi váltótörvénnyel*, ugyanezen államértekezlet eredményeivel a nemzetközi jog szempontjából és a hágai váltószabályzatot életbeléptető törvénybe felveendő kiegészitő rendelkezésekkel.

Folytattuk a *polgári perrendtartás* elemező méltatására a megelőző munkaévben szervezett cziklust és egy-egy teljes-ülést szenteltünk a polgári perrendtartás és a szabadalmi jog, a polgári perrendtartás és a kereskedelem, a polgári perrendtartás és váltóeljárás czimü előadásoknak.

Illusztris vendégünk: *Kohler* József berlini egyetemi tanár szintén a polgári perrendtartás köréből vette egyik előadásának anyagát, másik teljes-ülésünkön pedig «a házasság, mint kulturjelenség» czimen adott elő.

További *czivilisztikai* tárgyu előadások voltak: «A jóhiszem érvényesülése a magánjogban», «A kamat, uzsora, semmiség», «A bizonyitási teher a polgári perrendtartás és a polgári törvénykönyv tervezete szerint».

A *közigazgatási* jogot az *egyenes adóink* reformjáról tartott értekezés képviselte.

A *büntetőjog* köréből pedig négy ülést vett igénybe a *fiatalkoruak* bíróságáról szóló törvényjavaslat megvitatása.

Szabályaink szerint a *Magyar Jogászegyleti értekezések* czimü vállalatunkban megjelenő füzeteinket összes tagjainknak dijmentesen küldjük meg.

Jelentem, hogy az 1913. év folyamán a mai napig kilencz füzetet bocsátottunk közre, 12 ivnyi terjedelemben, négy füzetünk pedig sajtó alatt áll; ennek a tizenhárom füzetnek bolti ára tiz korona, amely összeget, ha a tagsági dij mértékével összevetünk, nyilvánvaló, hogy tagjaink, különösen pedig vidéki tagtársaink igen előnyös feltételek mellett jutnak becses jogi könyvtár birtokába.

Ismeretes a tisztelt Közgyülés előtt, hogy egyesületünk még az 1907-ik évben *Jogtudományi Könyvkiadó Vállalat* létesitését határozta el. A vállalat czéljául azt tüztük ki, hogy állandó olvasóközönség biztositásával lehetővé tegyük oly jogtudományi müvek megjelenését, melyek viszonyaink között kiadót nem találnának. Központi szervet akartunk létesiteni, mely a társadalomtudományi, orvosi s közgazdasági könyvkiadóvállalathoz hasonlóan a legkiválóbb jogi irók tollából származó monografiákat ad a közönség kezébe.

Az 1912. év a vállalat V-ik, az 1913. év a vállalat VI-ik folyamának megjelenési esztendeje és jelenthetem, hogy a vállalat, melynek vezetését ez idő szerint dr. *Magyary* Géza, egyetemi tanár ur elnöklete alatt külön bizottság végezi, annyira életképesnek bizonyult, hogy bár a szerzőknek a hazai viszonyokhoz mérten tetemes irói tiszteletdijat fizetünk, egyesületünk pénztára a vállalatból folyólag még *nyereséggel* fog gyarapodni.

A Magyar Tudományos Akadémia a vállalatot a mult évben is 1000 koronával támogatta. Tudományos törekvéseinknek e hathatós támogatásért ez alkalommal is őszinte köszönetemet nyilvánitom.

A multévi közgyülésén előterjesztett elnöki jelentés szerint egyesületünk tagjainak száma *2074* volt és pedig 1001 budapesti 1073 vidéki tag.

Jelentem, hogy tagjaink száma ezidőszerint *2223* és pedig 993 budapesti és 1240 vidéki.

Pénzügyi helyzetünk, melyet a pénztáros ur fog a mai ülésen ismertetni, lehetővé tette, hogy az egyesületünkken tartott előadások és viták megszakitás nélkül folyamatosan sajtó alá bocsáttassanak; lehetővé tette, hogy kiadványaink terjedelmével és terjesztésével nem kell fukarkodnunk és tetemesen és rendszeresen gyarapithatjuk folyóirattárunkat.

Az egyesületünk által az 1911. évben rendezett *Országos Jogászgyülés* záróülésében azt az óhaját fejezte ki, hogy a Magyar Jogászegylet az 1914. év folyamán ujból Országos Jogászgyülést hivjon össze.

Egyesületünk igazgató-választmánya ezt a megtisztelő megbizást elfogadta, megalakitotta a szervezőbizottságot, amely kitüzte a megvitatandó kérdéseket, felkérte a véleményezőket, kijelölte az előadókat és örömmel jelenthetem, hogy a vélemények egy része már be is érkezett és azokat legközelebb közrebocsátjuk.

Nincs kételyem az iránt, hogy a magyar jogászközönség ugyanazzal az érdeklődéssel fogja az 1914. évi Országos Jogászgyülést felkarolni, aminő a legutolsó jogászgyülés iránt nyilvánult.

A tisztelt Közgyülés szives engedelmével tájékoztatni kivánom még a közgyülést a *most megnyiló munkaévnek* programmjáról.

Egyesületünk *magánjogi* bizottsága a *polgári törvénykönyv* javaslatának rendszeres megvitatásával fog foglalkozni és a titkárság szerkesztésében legközelebb mintegy *negyven ivnyi* terjedelmü *birálati anyag* fog megjelenni a javaslat felől, amelyet felkérésemre legkiválóbb kartársaink irtak.

Az igazságügyi szervezeti bizottság az igazságügyminiszter ur őnagyméltóságának felkérése folytán 16 előadásból álló nyilvános ülés-cziklust rendez a *polgári perrendtartás* ismertetésére.

A büntetőjogi bizottság a büntetőtörvénykönyv imént megjelent tervezetével fog rendszeresen foglalkozni, melyet az igazságügyminiszter ur véleményezés végett egyesületünknek is megküldött.

A közjogi és közigazgatási bizottság az önkormányzat kérdését tüzte napirendre.

Ezenfelül, amennyiben az időbeosztás megengedi, néhány általános érdekü előadást *teljes-ülés* napirendjére fogunk tüzni.

Nem zárhatom be jelentésemet anélkül, hogy *őszinte köszönetemet* ne fejezzem ki elsősorban az *igazságügyminiszter ur* önagyméltóságának, aki a lefolyt munkaévben is a régi meleg érdeklődéssel viseltetett egyesületünk iránt, s aki ennek az érdeklődésnek látható jeléül a Magyar Jogászegyleti Értekezéseknek ujabbi folyamait az összes társasbiróságok részére megvásárolta s ugyane birósági könyvtárak részére a könyvkiadóvállalatban megjelenő müvekre is előfizetni szives volt.

Őszinte köszönetet mondok a *Budapesti Ügyvédi Kamarának,* amely csekély ellenérték fejében hosszu idő óta otthont ad egyesületünknek.

És köszönetet mondok az én buzgó *munkatársaimnak*, akik a lefolyt évben is ügyszeretettel és kitartással fáradoztak czéljainknak elérésében.

Végül, tisztelt Közgyülés, a *hála* és *kegyelet* kötelességét teljesitve, mély *szomorusággal* emlékezem meg egyesületünknek és az igazgató-választmánynak *három kiváló tagjáról*, akiket a végzet utolsó közgyülésünk óta az élők sorából elszólitott.

Várady Zsigmond kartársunk egyetemes müveltségü, jeles jogász, nagy szónok, széles látókörü és ellenfelei által is tisztelt politikus volt. Jogirodalmi munkásságát ezelőtt tiz évvel éppen a mi egyesületünkben kezdette meg egy büntetőjogi tanulmányának bemutatásával. Az utolsó Országos Jogászgyülésen különösen tevékeny részt vett és abban a magas szinvonalu vitában, amelyet a mult évben a választói jog reformja kérdésében egyesületünkben tartottunk, ő volt az egyik előadó.

Imling Konrád 40 évi jogászi munkásság után tért pihenőre. A *telekkönyvi betétszerkesztés* keresztülvitele Magyarországon az ő nevéhez füződik. Végrehajtási törvényünknek első tekintélyü kommentátora. Értekezéseink között három tanulmány örökiti meg az ő mély tudását és éles elméjét. Fáradhatatlan tevékenységet fejtett ki mint az igazságügyminisztérium adminisztrativ *államtitkára* és ebben a minőségében is többször adta jelét egyesületünk ügyei iránt való meleg érdeklődésének. *Hét esztendőn* keresztül vezette és irányitotta a *polgári törvénykönyv* szerkesztésének munkáját és éppen elkészült a résztervezetek átvizsgálásával, amikor kihullt a toll munkás kezéből.

Nagy Dezső egyik alapitója volt egyesületünknek. Nagyarányu és emlékezetes irodalmi, törvény-előkészitő és ügyvéd-társadalmi tevékenységet fejtett ki. Hét előadást tartott teljes-üléseinken, tagja volt minden szakbizottságunknak és nyolcz éven keresztül az egyik *alelnöki* tisztséget is viselte. Még halálát megelőzőleg pár órával is egyesületünk ügyeivel foglalkozott és nevezetesen egyik bizottsági ülésünkön elnökölt. Lelkes szószólója volt az *Országos Jogászgyüléseknek* és az ő buzgó agitációjának jelentékeny része van a Jogászgyüléseknek ujból való életrehivásában. Nagy szeretettel karolta fel a *külföldi jogélet* eseményeit és másutt bevált nagyfontosságu jogintézmények meghonositása érdekében élénk és termékenyitő irodalmi akcziót fejtett ki. Másrészről mély hálára kötelezte a magyar jogéletet azzal, hogy annak eseményeiről rendszeresen *beszámolt* a külföld *szaklapjaiban.*

Mindhárom kiváló kartársunk emlékét *hálás kegyelettel őrizzük.*

Korunk igazságszolgáltatásának vezéreszméi.

Befejező részlet *Magyary Géza*-nak a Magyar Jogászegyletben 1913 november 9-én tartott előadásából.

IV.

A mai kor igazságszolgáltatásának leghatalmasabb tényezője *a perben erősen, mindazonáltal a felek érdekeivel harmonikusan érvényesülő biró.*

A jogvédelmi eszközök nagy száma, erősen fejlett és jól tagolt birósági szervezet, amelyekkel a mai kor igazságszolgáltatása az ő nagy czéljáért küzd, kétségkivül igen nagy tényezők azok szolgálatában, valamennyi közt azonban mégis leghatalmasabb: a biró, akinek bölcsessége, jó belátása szabadon érvényesül a perben.

Az a biró, akinek az itélkezésnél annyi közszempontot kell figyelembevennie, akinek az egyént annyi sokféle megnyilatkozásban kell oltalomban részesitenie, nem lehet többé az a passziv lény a perben, s itt elsősorban a polgári biráskodásra kell gondolnunk, aki korábban volt. Ennek a birónak igen aktiv tényezőnek kell lennie a jogszolgáltatásban. Ebből az okból ma a per egész sulyával ránehezedik a biró egyéniségére, s az igazságszolgáltatás jósága még soha nem mullott annyira a biró személyén, mint ma.

Alig van ország, ahol ennek a tételnek nagyobb fontossága volna, mint nálunk. Legujabb törvényhozásunk talán valamennyi között legnagyobb mértékben tolja előtérbe a biró személyét a perben. Nem győzöm ezt minden alkalommal eléggé kiemelni, mert ez az a főszempont, amelytől függnie kell magatartásunknak az összes igazságszolgáltatási reformkérdésekben.

Itt egyébiránt némileg más a helyzet a büntető, mint a polgári biráskodásban. A bünvádi eljárásban a vádelvnek szigoru alkalmazása, az eljárásnak erős tagozása, a vizsgálat, a vád alá helyezés és a főtárgyalás között, nemkülönben az esküdtszéki intézmény nagyrészben mérséklőleg hatnak a biró egyéni érvényesülésére, anélkül természetesen, hogy ezt azon határokon tul, ameddig ez szükséges, kizárnák. A polgári biráskodásban a biró ilyen korlátozásoknak nincs alávetve, ugy hogy itt, ha más akadályok nincsenek, igen sok alkalom van arra, hogy a biró egyénisége előtérbe lépjen. És tényleg, a mi legujabb törvényhozásunk bőven gondoskodott arról, hogy minél kevesebb ilyen akadály legyen.

Nagy jelentőséggel biró eredmény ez az átalakulás. A régi jog a biró kezét egészen megkötötte a perben, a döntést inkább tulvilági hatalmakra bizta, mint a biró bölcs belátására, az eljárásban a legszigorubb formalizmus uralkodott, amelytől a legkisebb eltérés is perveszteséget vont maga után. És ha meg is engedjük, hogy ez a berendezés ama kor szellemének megfelelt, éppoly bizonyos az is, hogy céltévesztett volna a mai viszonyok közt a birót tulsok korláthoz kötni, tekintve azokat az óriási feladatokat, amelyeket az ujabb jogfejlődés reá hárit. Nagy feladatok nagy felelősséggel járnak, s éppen azért sok szabad mozgást is követelnek.

Nincs is senki, aki a jogfejlődésnek ezt az irányát károsnak tartaná. Az igazságszolgáltatással is ugy vagyunk, mint a gyógykezeléssel, az csak akkor igazán jó, ha *egyéni.* Mig az orvosok ugyanazon betegségben mindenkit egyformán kezeltek, sokkal nagyobb volt a halandóság, mint ma, mikor az orvos nemcsak azt nézi, hogy minő a betegség, hanem azt is, hogy minő a beteg szervezete, s ehhez viszonyitva egészen egyénileg alkalmazza a gyógymódot. Igy vagyunk az igazságszolgáltatással is, mig a biró az ügy sajátszerü körülményeire nem lehetett tekintettel, sokkal több volt a rossz itélet, mint ma, midőn a birónak minden ügynek sajátszerü természete szerint módjában áll az itéletet meghozni. Vannak álmodozók, akik a birót az itélkezésnél minden jog alól felszabaditani akarnák, akik azt kivánják, hogy a biró minden eset számára külön alkosson jogszabályt. Ez kétségkivül veszedelmes tulhajtás, amelyet aligha fognak valahol megvalósitani. Éppen olyan tulhajtás ez, mint volna az, hogy az orvos, hogy ismét erre a hasonlatra térjek vissza, az orvosi tudománynak minden törvényét félretéve, gyógyitsa a beteget.

A biró egyénisége a mai perben két irányban lép igen erősen előtérbe. Először az itélkezésnél, a jogvédelmi eszközök sokfélesége folytán. Könnyü belátni, hogy minél több eszköz áll a biró rendelkezésére az érdekek megvédése czéljából, annál nagyobb az ő egyéniségének szerepe a perben. Másodszor azon eszközök sokaságánál fogva, amelyeket a törvény az *igazság kideritése czéljából a per folyamán* tesz le az ő kezébe. Az előbbiről, éppen ma, már bővebben szólottam, az utóbbi pedig a birói pervezetés, officzialitás neve alatt sokkal ismertebb, semhogy róla bővebben kellene szólanom.

Itt most csak arról óhajtanék megemlékezni, ami kevésbbé ismert, hogy a biró egyéniségének nagy tulsulya a perben minő befolyással volt az *eljárási szabályok* átalakulására.

A peres eljárás teljesen kivetkőzött a *formaságokból.* A törvényhozások ma is szabályozzák, még pedig, mint a legujabb kódexek mutatják, igen kimeritően a perben követendő eljárást és nem bizzák a bíróra, hogy tetszése szerint bonyolitsa le a pert. Itt is találkozik az egyéni érdek a közérdekkel, s mind a kettőnek megóvására egyaránt van szükség kimeritő, a czélnak teljesen megfelelő eljárási szabályokra. Ezek a szabályok azon-

ban nem oly merevek, betartásuk nem bir azzal a jelentőséggel, mint régebben. Ma nem tudok példát arra, hogy valamely eljárási szabálynak be nem tartása miatt a felet pervesztés érné. Ha a fél hibásan cselekszik, a biró őt erre figyelmeztetni köteles, de a formahiba magábanvéve nem jár perveszteséggel. És ha a biró oldaláról nézzük a dolgot, azok a sértések, amelyeket a biró az eljárási szabályokon elkövet, nem esnek többé oly sulyos beszámitás alá, mint régebben. Ma minden törekvés arra irányul, s ezt nagyobb mértékben tapasztaljuk a polgári, mint büntetőperben, hogy a biró eljárását alaki szabályok megsértése miatt minél kevésbbé lehessen megtámadni. Legmesszebb megy erészben a mi S. E.-unk s ennek nyomán az uj polgári perrend. Mind a kettő gondosan kerüli a «semmiség» szót, nehogy valaki még a legtávolabbról is gondolja, hogy valamely eljárási szabály megsértése miatt az eljárás valósággal semmis. Mind a kettő az eljárási szabályon elkövetett sértés orvoslására a «feloldás» elnevezést használja s ennek körét különösen a felebbezési eljárásban igen szükre szabja. És ez érthető is, a régi korban, midőn a birósági szervezet fejletlen, a biró személye pedig kevésbbé megbizható volt, a sok semmiségben kerestek oltalmat a biró tévedései és önkénye ellen. Ma, midőn a birósági szervezet igen fejlett, a biró egyénileg is rendszerint teljesen megbizható, alig van szükség arra, hogy ellene az alaki szabályokon elkövetett sértések szigoru orvoslásában keressünk oltalmat. Az a kor, amely jóformán mindent a biró személyére tesz fel, nem türi meg a sok orvoslást alaki sérelmek miatt. Innen van, hogy a mai per eljárási szabályai hajlékonyak és simulékonyak és megsértésük miatt inkább csak kivételesen van szükség orvoslásra.

A biró érvényesülése azonban a perben *nem lehet korlátlan*, a polgári perben éppen ugy nem, mint a büntetőben. Nem kivánják ezt azok a czélok sem, amelyekért az igazságszolgáltatás fennáll. A biró a perben azon határig érvényesüljön, ameddig ezt ezek a czélok kivánják. Ezek pedig azt követelik, hogy a biró érvényesülése a perben *harmonikus* legyen a felekkel. Ma talán sokkal több okunk van a kérdés ezen oldalára ráirányitani figyelmünket, midőn a jelszavaknál már nagyon jól ismert egyoldalusággal a tétel ugy van felállitva, hogy a biró minden legyen a perben, a fél pedig semmi. Ha ez a tétel igaz volna, akkor talán jobb volna az egész peres eljárást azon kezdeni, hogy a biró egyáltalán felek nélkül bonyolitsa le a pert. Ismételten mondom, az igazságszolgáltatás czéljai ezt a tulhajtott érvényesülést nem követelik meg. Ezek a biró olyan érvényesülését kivánják meg, amely tekintettel van a felekre, amely velük összhangban áll. A mai kor peres eljárásainak az a legjellemzőbb és hozzátehetem, legfényesebb sajátsága, hogy a birónak a felekkel való ezt az összhangzatos érvényesülését a perben megtudták valósitani.

Nemcsak nagyfontosságu igazságszolgáltatási vivmány ez, hanem általában egyike a legszebb kulturjelenségeknek. Hiszen, hogy csak a legszembetünőbbet emlitsem fel, mennyi ártatlan ember vérének kellett kifolynia, mily hősies irodalmi harczokat kellett végigküzdeni, mig a vádelv a büntetőperben diadalra jutott, s mig a büntetőper azt a határozott tagozását nyerte meg, amellyel ma bir. De általában is a mai polgári és bünvádi eljárások hosszu időknek, több ezer esztendőnek legjobb tapasztalatait szürik le a biró és fél viszonyának szabályozásánál a perben. Sokat kellett kisérletezni, mig megvalósitották. Előbb meg kellett járni a végleteknek valamennyi nehéz, rögös utját, mig megtudták találni a helyes középutat, az egyensulyt a biró és fél érvényesülése között a perben. És éppen ebben rejlik az eljárási reformok óriási nehézsége. Ez az oka annak, hogy az eljárások végleges reformja mindenütt a fejlődés végén áll. Igy volt ez nálunk is és ez is mutatja, hogy mily rendkivüli államférfiui belátással láttak hozzá az alkotmány visszaállitása után igazságügyi reformjainkhoz. Előbb megalkották a birróságok szervezetét s csak azután fogtak hozzá ugy a bünvádi, mint a polgári peres eljárás reformjához.

És hogy a biró és a fél érvényesülésének egyensulyát a perben sikerült létrehozni, annak okát főleg kettőben találom. Először, abban, s itt a polgári biráskodásra kell gondolnunk, hogy sikerült a felek rendelkezését kellő határok közé szoritani. A féltől függjön, akar-e jogvédelmet vagy sem. De ne függjön ő tőle, hogy az miképpen bonyolódjék le és meddig tartson, ha azt egyáltalában akarja. Ha a fél birróságtól jogvédelmet kér, ne legyen a biró akadálya az igazság keresésében. Ez az, amit a mai eljárások vallanak s amit a mi uj polgári peres eljárásunk bravuros vitézséggel megvalósitott. Ebben és csak ebben rejlik a biró nagy uralma, az ő nagy tulsulya a perben, de korántsem abban, hogy ő most a félre való tekintet nélkül keresné az igazságot.

Másodszor látom a szóbeliség és közvetlenség szerencsés megvalósulásában a polgári és büntetőperben egyaránt. Nem hiába küzdött a magyar jogászság is ezért a két elvért oly elszántan, mert az igazság keresésében alig hozhatja más a birót oly teljes összhangba a féllel, mint az élőszó, a kölcsönös megértetésnek egyszersmindenkor legbiztosabb eszköze, és alig hozhatja őt közelebb a bizonyitékhoz más valami, mint saját érzéke.

V.

Most pedig állitsuk fel a mérleget. Megvallom, mai egész fejtegetésem válasz kiván lenni arra a kérdésre: vajjon igazságszolgáltatási intézményeink megfelelők-e, s mit várhatunk tőlük a jövőben?

Ajkunk igen gyakran tele van panasszal biráskodásunk fogyatkozásai miatt. Igen gyakran lesujtó kritikákat halluuk igazságszolgáltatási állapotaink fölött. Kétségkivül, vannak bajok, magam is nagyon jól ismerem őket. Már most, ha igazságosan akarunk itélni, azzal kell tisztába jönnünk, vajjon a bajok szerviek-e, vagy pedig csak müködési zavarokkal van-e dolgunk?

A választ erre a kérdésre megtalálom abban, amit ma előadtam. Ha igaz az, hogy igazságszolgáltatásunk az egyén és közérdek védelmének legteljesebb összhangját akarja megvalósitani, ha igaz az, hogy erre a czélra rendkivül sok védőeszköze, jól kifejlett erős birósági szervezete van, és ha igaz, hogy erre a czélra a biró egyéni belátásának igen tág tért enged. anélkül, hogy a felet elnyomná és hogy a tökély igen magas fokán álló eljárási szabályokat tesz le a biró kezébe — ha mindez igaz, amint hogy kétségkivül igaz is — akkor teljes biztonsággal megállapithatjuk, hogy ha vannak is bajok, azok nem szerviek, hanem csak müködési rendellenességek, amelyeken megfelelő reformokkal nem lesz nehéz segiteni. Az az igazságszolgáltatás, amely a legnemesebb czélok szolgálatában áll, amely a tökély igen magas fokán álló birósági szervezettel és eljárási szabályokkal rendelkezik, ép és erőteljes, s legkisebb okunk sem lehet arra, hogy jóságába és teljesitőképességébe vetett hitünk megrendüljön. Nem az életet nem ismerő elméleti ember vélekedése ez, hanem azé, aki igazságszolgáltatásunk minden legapróbb jelenségét gondosan megfigyeli, s ennek alapján törekszik objektiv itéletet mondani. Még gondolatnak is elijesztő, hogy az az odaadó, fáradhatatlan buzgóság, amellyel az ország évtizedek óta küzd igazságszolgáltatása jóságáért, eredménytelen maradhatna.

Sokat lehetne beszélni igazságszolgáltatásunk funkczionárius bajairól, ebbe azonban ma már nem bocsátkozhatom. Egy körülményre, bár igen röviden, mégis szeretnék kiterjeszkedni. Hogy nálunk lépten-nyomon mutatkoznak zavarok, még a legjobb reformok nyomában is, ennek oka igen nagy részben abban rejlik, hogy *mi nélkülözzük a nyugodt, zavartalan jogfejlődés előnyeit.* Hogy többet ne emlitsek, felebbviteli rendszerünket a polgári biráskodásban 1868 óta nem kevesebbszer, mint *négyszer* változtattuk meg! Nincs egyetlen egy igazságszolgáltatási intézményünk sem, amelyet ne a nyugattól vettünk volna át. Helyesen tettük, mert jól felfogott érdekeink ezt igy követelték. Csak azt ne feledjük el, hogy ennek meg kell fizetni az árát is az áthasonitás munkájával járó nehézségekben. Inkább az volna meglepő, hogy ha az idegen talajban, idegen gondolatkörben fakadt intézmények átültetése minden zökkenés nélkül járna. Sőt egyenesen a dolog természetében rejlik, hogy minél sürübbek a változtatások, annál nagyobbak a zökkenések is.

Egészbenvéve pedig és ez szolgáljon mai fejtegetéseim befejezéseül, azt kell szem előtt tartanunk, ha azt akarjuk, hogy a mi korunknak nagyarányu igazságszolgáltatási intézményei a gyakorlatban minél zavartalanabbul müködjenek, mindenekfölött az igazságszolgáltatási szervek *személyében* kell keresni a biztositékokat.

Ennélfogva a mai igazságszolgáltatás egyik legfőbb követelménye: *erős birói egyéniség, jól megvédett és szigoru felelősséggel ellátott birói állás.* Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy ennek a munkának lényeges részeit már készen birjuk, elvégezte

az 1869. évi IV. tcz. Ma nem először mondom, s azért senki sem veheti alkalomszerü udvariaskodásnak: azt, hogy birói karunk az ország egyik legértékesebb tényezője, amely önfeláldozó buzgóságával és bölcs itélkezésével osztatlan tiszteletet és nagyrabecsülést vivott ki magának, az 1869. évi IV. tcz.-nek, s mindazoknak a későbbi törvényeknek köszönhetjük, amelyek egyfelől a birói állást erősen körülbástyázzák, másfelől pedig a biró felelősségét igen szigoruan megállapitják. Ezen törvények szellemében még sok más feladat vár megoldásra, amelyek azonban mind csak részletkérdések, s amelyeket itt most még csak érintenem sem lehet.

A mai igazságszolgáltatás másik nagy követelménye: *igen erős ügyvédi* kar.

Első tekintetre azt hihetnők, hogy minél nagyobb a hatalom, amellyel a törvény a birót az igazság keresésében felruházza, annál kisebb jelentőségü *az ügyvéd* szerepe ebben a munkában, annál inkább nélkülözhető az ő közremüködése a perben. Pedig a dolog éppen forditva áll. Mert minél inkább érvényesül a perben a biró egyéni belátása, annál inkább van szüksége jó tanácsadóra, aki őt minden félszegségtől, minden tulhajtástól megóvja. Ezt pedig a mai biró éppugy, mint a jövő kor birája a fél ügyvédjében találja meg. Az ügyvéd ma sokkal inkább munkatársa a birónak az igazság keresésében, mint előbb és sokkal inkább mondható az igazságszolgáltatás szervének, mint bármely korábbi időben. Ebben a nehány szóban talán mindent megmondtam, ami az ügyvéd szerepéről korunk igazságszolgáltatásában mondható. Ez a szerep pedig a legmesszebbmenő gondoskodást kivánja meg állásának emelésére.

Végső eredményem, hogy a mai kor igazságszolgáltatása sokkal nagyobb mértékben van alapitva szerveinek személyes tulajdonságaira: megbizhatóságára és jóságára, mint bármikor előbb, s igy sokkal nagyobb mértékben is kivánja meg a gondoskodást e tulajdonságok fejlesztéséről, mint bármely más korábbi időben. Mindig igaz volt, hogy jó biró és jó ügyvéd a legfőbb tényezők a perben. De ennek az igazságnak soha sem volt az a gyakorlati jelentősége, mint ma, midőn minden igazságszolgáltatási intézmény szerkezete egyenesen az ő személy-tulajdonságaikra, mint alapra támaszkodik. Oly eredmény, amely bizonyára senki előtt nem uj, de amely annyira fontos, hogy mindennap fel kell fedezni.

A társadalom védelme a közveszélyes munkakerülőkkel és a közveszélyes büntettesekkel szemben.*

I. Mikor a közéleti események Franciaországban a XVIII. század alkonyán a büntetőjog kodifikációjának problémáját vetették felszinre, a szellemi vezetők szemei előtt az a czél lebegett, hogy olyan elrendezést létesitsenek, amelyben az állam büntetőhatalma által képviselt materiális és erkölcsi erő az emberi jogokat *(droits de l'homme)* és a közösség érdekeit egyforma hatállyal biztositja.

Ám az alkotmányozó gyülések szuperlativuszokkal dolgoznak. És érthető is, hogy az a gyülés, amelynek tagjai vagy azoknak hozzátartozói a *lettre de cachet*-vel, a torturával, a titkos eljárással s a kötött bizonyitási rendszerrel üzött visszaéléseknek voltak tanui vagy áldozatai, akik vagy hozzátartozóik maguk is szenvedték a deszpotizmus karjaiba vetődött államügyészség üldözését és érezték a hivatalnoki szervezet zsarnoki nyomását, abban vélte az arkánumot, hogy a büntetendőnek felismert cselekedeteket ismérveik taxativ kiemelésével egyenként elősorolta s az analógiát kizárta, a hivatalnok-birót többé látni sem akarta, az államügyész teendőit a *commissaire* és a sértett közös funkciójává tette s a nyilvánosságnak és védői szabadságnak olyan mértékét iktatta törvénybe, amelyet sem azelőtt, sem azóta tételes jog sehol meg sem közelitett. Ami nyilvánvalóan annak kifejeződése, hogy a közfelfogásban élénkebben élt a személyes szabadság védelme szükségének gondolata, mint a közbiztonság fentartása és a közlét oltalma érdekének eszméje.

S mikor az uj törvények alkalmazására került a sor, már egész elnémult az a motivum, hogy a büntettesnek a törvény értelmében *bünhődnie kell* (mint a mi Csemegi-kodexünk ezt kifejezi: «A büntettes . . . *büntetendő*»). Vezérszólamként az a jogparancs csendült ki, hogy nem lehet a törvény *ellenére*, azaz más módon vagy mással büntetni, mint ahogyan a törvény azt rendeli. Lábrakapott lassankint a tan, hogy a büntetőjog a *büntettesnek magna chartája*, hogy a bünperrend a gyanusitottnak oltalmi eszköze és az esküdtek a gyanusitottnak védői, s kifejlődött az az elmélet, hogy az egész bünvádi eljárási jog nem annyira az anyagi jog érvényesülésének eszköze, mint inkább alkotmányjogi biztositék.

Igy alakult ki az a mai helyzet, hogy az egész hatalmas igazságszolgáltatási apparátus feladata kimerül egy cselekmény miként való megtörténésének rekonstruálásában, hogy ehhez arányitsák azután azt az állami visszahatást, amely a cselekmény sulyosságának állitólag lehetséges egyenértéke.

Lehetetlen kicsinyelni a reformnak kulturtörténeti jelentőségét. Bizonyos, hogy a kodifikáczió utját szegte a közhatalom birtokosai azon visszaéléseinek, amelyekről minden ország történetének évkönyveiben megdöbbenést keltő leirások olvashatók. Bizonyos az is, hogy az uj rendben a tudatlan vagy elfogult vagy másnemü gyarlóságokkal terhelt birák és más hatósági közegek tévedései, önkénye s rosszakarata kevésbbé féktelenül pusztithattak.

De másrészt félreismerhetetlen bizonyitékokat szolgáltatott az élet arról is, hogy az ezen gondolatkörben *végletes egyoldalusággal* kifejlesztett rendszer nem védte meg kellő hatállyal a közrendet s a személyi és vagyoni javakat.

II. 1. Kiderült mindenekelőtt, hogy az a szabályozás, amely a büntetési szankcziót bizonyos külső tettekhez és pedig a véghezviteli cselekmény tettleges megkezdéséhez köti, éppen a körültekintőknek, a körmönfontaknak, az óvatosaknak enged szabad teret visszaéléses üzelmekre. Ki ne ismerné közülünk saját gyakorlatából a számitóan és előrelátóan a büntetőtörvények fogyatkozásaiból élőket? Melyik biró nem kényszerült még felmenteni vádlottat erkölcsi meggyőződése ellenére, mert csak azt vizsgálhatta, hogy a vádlott *mit cselekedett* és nem lehetett figyelemmel arra, hogy *ki* az a vádlott? Élénk emlékezetünkben vannak még p. o. a leánykereskedőknek a büntetőnovella életbelépéseig büntetlen garázdálkodásai és mindennapos észlelés az életnek, egészségnek és munkaerőnek botrányos és czinikus veszélyeztetése. Ha szabad itt egy részletet kiemelni: a tételes jog értelmében, ha a szándékos cselekmény nem érte el a kisérleti fokot, vagy ha a gondatlan cselekmény folytán nem állott be eredmény, nincs büntetendőség. A cseléd péksüteményt hozott urnője gyermekeinek és nyilvánvaló ártási szándékkal gombostüket dugott a süteménybe; történetesen az urnő ketté törte a süteményt s a merénylet kiderült: erre nincs büntető határozmány. Az épitő-vállalkozó tökéletlen felszereléseivel lelkiismeretlenül koczkáztathatja alkalmazottainak egyetlen értékét; mig nincs katasztrófa, nincs felelősségrevonás. Ifjukoru személyek tuleröltetése néposztályok és nemzedékek elsatnyulását és leromlását eredményezi; és hatóságaink jóformán teljes tétlenségre vannak kárhoztatva. A vadász abba az irányba lő, amelyikben a vadat látja, kilövi fegyverét annak daczára, hogy a czélbavett állat közvetlen közelségében látja a hajtót is; ha a hajtót találja, cselekménye nem szándékos, hiszen ezt az eredményt még esetlegesen sem óhajtotta, ha nem találta el, frivol vakmerőségére nincsen megtorlás.

Éppen nem dicsősége a kornak s a törvényhozási technikának, hogy a *fegyencztipus* és közlelkiismeret által megkonstruált *büntettestipus* távol állanak egymástól.

2. Kiderült emellett a bünvádi eljárási szabályoknak elavultsága is. Nem-jogász előtt szinte hihetetlen, amit a gyakorlat munkása már-már belefásultan kényszerül tudomásul venni, hogy mily tömegesen merülnek fel esetek, melyekben eljárási szabályokban gyökerező okok gátolják, sőt teszik egyenesen lehetetlenné majd a tett szabatos minősitését, majd a büntetés helyes kimérését.

A mi bünvádi perrendtartásunk alig pár esztendős s csak az imént lépett életbe a rendőri büntető eljárás. S már is napfényre jöttek s közismertek gyökérig menő s csak a jogszabályoknak az alapelveket is érintő teljes átdolgozásával ellensulyozható olyan hézagok és hiányok, amelyeket a legszabadabb törvénymagyarázat sem képes kiküszöbölni.

* A Budapesten az 1913. évi október hó folyamán tartott Jog- és államtudományi továbbképző tanfolyamon tartott előadás.

És ugyanez áll az igazságügyi szervezeti szabályokra is. Hogy itt a probléma méregfogához nyuljak: mikor bizonyos, hogy a jövő itélkezése természettudományi alapon fog nyugodni, mikor a biró hivatása az a nehéz és bonyolódott funkczió, hogy az ártalmatlanná csak eliminálással tehetőket kiválassza, a szoktató felügyeletre szorulókat kiszemelje és felismerje azokat, akik romlatlanok, lelki behatások iránt is fogékonyak és kellő pártfogással eltávolithatók a kriminalitásnak exponált helyzetükből, mikor az eljárás a terhelt származásának, nevelkedésének s egész életsorának minden fontos körülményeit kell hogy felölelje, mély betekintést véve a terheltnek erkölcsi egyéniségébe, fizikai és lelki minőségébe, akkor még mindig vannak olyanok, akik az akarási képesség és felelősségérzet tekintetében való vizsgálódásoknak és az eredmények értékelésének munkájánál azon titkos polihisztorok részére tartanak fenn birói székeket, akiknek lényegben a husz korona egyenes állami adó fizetése a birói kvalifikácziója.

3. Kideritette a tapasztalat azt is, hogy az igazságügyi hatóságok gyakorlata azokon a pontokon is leszerelte a törvényakaratot, ahol abban indokolt erély és szigor nyilvánult meg. Ma már a számokban kimutatott és a reális kriminalitás között olyan arányu a különbség, hogy a bünügyi statisztika adataiból egyáltalában nem vonható következtetés a kriminalitás kontingensére.

Bizarr kép, hogy a statisztika egész Magyarországra a Btk. 314. §-a alapján évente átlag 10 elitélést mutat, s valósággal kómikusan hat, hogy a statisztika Budapesten évenkint 40 uzsoraesetről számol el, vagy hogy Magyarországon egy esztendőben 28 a hamis tanuságtételek száma.

A párisi rendőrfőnök nem régen nyiltan ezt panaszolta: Bevallom, hogy a vezetésem alatt álló hatóság alig tud már eleget tenni annak a hivatásának, hogy Párisban a tisztességes emberek biztonságát megvédje. A gonosztevőknek szervezkedett hadserege ellen kell küzdenünk és ha rendőreim egyes gonosztevőket életüknek koczkáztatásával kézrekeritenek, az államügyészség tétova a vádemelés körül s a biróságok vonakodnak marasztaló itéletet hozni. Büntetlenül és felbátoritva mennek vissza a banditák abba a körbe, mely prostituczióból, tolvajlásból és orgyilkosságból él. Hogy mennyire visszhangja ez a panasz a lakósság felfogásának, mutatja Francziaországban a «Becsületes emberek ligájának» megalakulása, mely a durva és féktelen büntettesek garázdálkodásaival szemben saját szervezetével és közegeivel iparkodik hathatósan védekezni. És nem véletlen, hogy ugyanebben az országban vet mindszélesebb hullámokat az az irodalmi és társadalmi mozgalom, amelynek czélja a népvád intézményének visszaállitása olyan bünténykre, melyeknek elkövetőivel szemben a magisztratura hosszu idők óta engedékenynek és végeredményben tehetetlennek bizonyult.

Ehhez járul, hogy a büntetőkodexek Európaszerte nem vagy csak elenyészően csekély számu esetekben ismerik a fix vagy normál büntetési tételeket és szabályszerint a biró mérlegelésétől függ a büntetési tétel meghatározása. De a biró előre határozza meg a büntetés mértékét, és pedig a cselekmény sulyára s az alanyi bünösség fokára van tekintettel, intézkedésének czélravezetősége azonban kivül marad figyelmén. A statisztika Európaszerte mutatja a biróságok feltünő hajlandóságát a büntetési minimumok megközelitése és alkalmazása felé; már a középmérték is ritkán, a maximum pedig ugyszólván sohasem alkalmaztatik.

Hiába nyujtja a törvény a maximumban a társadalom védelmének hatályos eszközét, ezt teljesen paralizálja a biróságok kegyelmes felfogása, mely hamis humanizmusból, az igazságszolgáltatás feladatainak félreértésével, *válogatás nélkül* elégszik meg sablonos *formális* büntetésekkel. Talán nincs biró, aki ne tudná, hogy a rövidtartamu szabadságvesztés-büntetés czélra nem vezető, el nem rettent, nem szoktat s nem javit, de árt, mételyt terjeszt, sokakat kilök a társadalomból és sokakban elöli az erkölcsi érzést, és ennek daczára tulnyomóan rövidtartamu szabadságvesztés-büntetéseket szabnak ki.

4. Végül a büntetőjog és még inkább a bünvádi eljárási jog *tudományos mivelése* sem tartott lépést az élet igényeivel. Nagyrahivatott elmék elmerültek oly kérdések buvárlatában, melyeknek megoldása a kriminalitás elleni küzdelem fegyvereit nem szaporitotta s a meglévőket nem tökéletesitette. Találékony logikamüvészek foliánsokat töltöttek meg leleményes elméletek kifejtésével a kauzalitásról, a bünper két- és háromoldalu jellegéről, a lopás és sikkasztás elhatárolásáról, feledve, hogy a büntetőjog a büntettesek elleni harcz *gyakorlati* tudománya, amely a büntett okait kutatja s amely a megelőzésnek mélyrehatóbbá tételével és a megtorlásnak erélyes keresztülvitelével a bünténveknek és az ezekkel járó egyéni szenvedéseknek és társadalmi károknak kevesbitésén munkál.

A meggyőződés fanatizmusa mentse ki, de nem is hiszem, hogy vétenék a kir. Curia tekintélye ellen, ha azt állitom, hogy valósággal tudományos és törvényhozási aberráczió-számba megy, mikor az ország főméltóságu legfelső birósága azzal a kérdéssel kell hogy bibelődjék, hogy az a fütykös, amivel a vádlott a sértett lakásának ajtaját döngette, fegyver-e, vagy csak dorong; hogy az iparszerü keritő, ki két nőt hálózott be, egy vagy két büncselekményt követett el; vagy hogy az alsófoku bíróság által megállapitott és érinthetetlenül elfogadandó tényállásból alaki avagy anyagi halmazatot lehet-e kiszivattyuzni.

III. Amily nagyarányu és jelentékeny az a változás, amelyet az alkotmányozó nemzetgyülés és annak állásfoglalása nyomán a vezető európai törvényhozások a büntetőjogon keresztülvittek, épp oly mélyalapu az a *válság*, amelynek állapotába ez az ujjáalkotott büntetőjog ekképpen napjainkban jutott.

De mig annak a kodifikáczionak a jelszava az *egyéni* szempontok védelme volt s ennek érdekében megkötötte az államnak és közegeinek kezét, a mi korunkban inkább az *összesség* érdekei védelmének szempontjai domborodnak ki.

Különben e kérdésnél is, mint általában a büntetőjog fejlődésének egész történetében, szembetünő a kapcsolatosság az emberi gondolkozás és a társadalomfejlődés korszakos irányváltozásaival.

A XIX. századnak a forradalmi felfogásban gyökerező egész bölcselete az egyéni érdekeket emelte magaslatra s oltalmazta a közösség érdekeivel szemben. Ebben az individualisztikus ideologiában, melynek alapgondolata az egyén gazdasági autonomiája s az autonom egyének gazdasági egyenlősége, a büntetőjog szükségképpen az erkölcsi autonomiának és az akaratilag szabad és önelhatározó képességgel birók egyenlőségének eszméjén épült fel. A kor filozófusai csak következetesek voltak, mikor a törvény előtti egyenlőség elvéből azt a következtetést vonták le, hogy a büntettesek is egyformák.

De amint fokozatosan felismerésre jutott a gazdasági szabadság látszólagossága, olyképp veszitett jelentőségéből a büntetőjogban az erkölcsi szabadság dogmája. Apáink kora, melynek jelszavai: szabad verseny, szabad bérszerződés, állami neutralizmus voltak, amely zsebretett kézzel surrant el a gazdasági termelés emberáldozatai mellett, nemcsak a gazdaságilag gyengék oltalmát nem ismerte, de nem ismerte a bifurkácziót sem közveszélyes gonosztevők s azok között, akik csupán hajótöröttei az életnek.

A különböztetés és osztályozás, az egyéniesités és csoportositás, a *közjogiasodás jegyében* haladó szociális politika eredője. A gyenge osztályok védelme minden országban párhuzamosan fejlődik a gyenge vádlottak oltalomba fogadására és a fékezhetetlen büntettesek ártalmatlanná tételére irányuló kisérletekkel. Nagy-Brittannia ugyanakkor fogott hozzá az ifjukoruak büntetőjogi védelmének munkájához, mikor áttért a kontinens szociális politikájára és gyermekvédő törvényeivel egyidejüleg erélyes rendszabályokat léptetett életbe a büncselekmények megelőzésére. Francziaország munkásbiztositási reformtörvénye egyidős a *loi Bérenger*-val, amely egyrészt a feltételes elitélést honositotta meg, másrészt a relegáczióval kivánta az országot a sokszoros visszaesők ellen megvédeni. A német birodalomban a modern munkásvédelmet megalapozó ipari novella egyidős az uzsora-novellával. És Magyarország is ugyanakkor iktatta törvénybe az elhagyott gyermekek jogát az állam által való gondozásra, mikor az ifjukoru büntettesek megmentésének uj rendszerét honositotta meg, intézkedett a kezdő bünösök kiméléséről, a csalást-hivatalból üldözendővé tette és alig jutott tető alá ez a munka, a törvényhozás elé került az a javaslat, amelynek hivatása a közveszélyes munkakerülőknek megfékezése.

A büntetőjog válságáról szólani: kettőt jelent. Jelenti egyrészt azt, hogy a tételes jogok nem képesek immár megfelelni a módosult czéloknak. S jelenti másrészt azt, hogy a reformeszmék

forrongásban vannak és sem a büntetőjogot müvelő elméleti szakembereknek, sem az igazságszolgáltatás gyakorlati munkásainak nem sikerült eddig befejezett és törvényhozási formára megérett kerek helyettesitő rendszert kidolgozni.

De a kriminológikus és pszihoanalitikus vizsgálatokra támaszkodó négy évtizedes magas szinvonalu, a legszélesebb körök érdeklődését felkeltő, gyakran izzó hevü gondolatharcz, mely tudományunk legnagyobb fajsulyu termékeit produkálta, bizonyos eszméket mégis tisztázott és leszürt. Ezeknek kijegeczesedésével bizonyos törvényhozási alkotások időpontját már is elkövetkezettnek lehet tekinteni s ezek tekintetében az emberiség fontos érdekeit koczkáztatva, nem kell várni a kodifikáczióval a végleges kialakulásnak bizonytalan időpontjáig.

(Folyt. köv.) *Dr. Lengyel Aurél.*

Az esküdtbirósági törvényjavaslathoz.*

Azt hiszem azonban, hogy az esküdtszék fölötte áll és mig csak az emberiség nagyon át nem alakul, fölötte is fog maradni a divat szeszélyeinek, de viszont ki kell birnia a tapasztalás tárgyilagos kritikáját, mert teljesen gyakorlati és empirikus alapon áll, és mert nem minden társadalom képes egyenlőképpen az ehhez szükséges talajt szolgáltatni. Ám ez a tapasztalás nem rövid 14 év, hanem csak évtizedek alatt gyüjthet elég anyagot az el nem hamarkodott birálatra; hisz a tömeg-lelek fejlődésében egy év alig jelenthet egy órát, s különben is az organikus törvényeknek ellentétekben mozgó és minduntalan ismétlődő változásai a törvényhozás komolyságába vetett hitet is, a nemzet kárára, megrendithetik.

Természetes, hogy az esküdtszéktől irtóznia kell annak, aki azt a nem éppen uj, sőt nagyon is régi ellenvetést akarja itt alkalmazni a szakképzettségről, hogy kuliniris hasonlattal élve, ha czipőt akarunk rendelni, nem a szabóhoz, ha fogat akarunk huzatni, nem a szülésznőhöz fordulunk, ha pedig itéletet akarunk tontszámra vásárolni, a biró boltjába kell mennünk és nem a laikusokhoz. Ez az érv oly közelfekvő, mint a Kolumbus tojása, távolbalátás nem is kell hozzá.

Kétségtelen, hogy ha azt az egyik esküdtet, vagy bármelyik esküdtképes egyént megállitom az utczán és véleményét kérdem valamely nagy bünügyben, az a vélemény többnyire egészen sulytalan fog lenni és nem is lehet olyan helyes és jó, mint valamely képzett jogászé.

De hát itt egészen másról van szó, a kérdés igy rosszul van beállitva.

Először is az esküdtbirósági eljárás a szakavatott jogi képzettséget korántsem mellőzi sőt ellenkezőleg, annak a szellem és tudás minden erejével való magasztos közremüködését megköveteli. Ami itt történik, az egy hatalmas természeti erő fölhasználása oly czélra, melyre az a tapasztalás tanusága szerint alkalmasnak, eredményeiben és visszahatásában minden más eszköznél czélszerübbnek és grandiózusabbnak bizonyult. Hogy hasonlattal éljek — igaz, hogy ez is, mint minden hasonlat, sántikál — olyanféle ez, mint mikor a Niagara-zuhatagot valamely nagy technikai üzemben felhasználják, nem a szakértők kizárásával, hanem azoknak teljes közremüködése mellett. Az észszerü használatból kikapcsolva, az a nagy természeti erő csak pusztitó elem: de benne van a gravitáczió és a tömeg ereje.

«Több dolog van mennyben és földön», mondja Shakespeare, «mint iskolás bölcsességtek álmodozza». Igy észlelték már előbb, mint magyarázni tudtak, hogy a nagy erkölcsi és jogi igazságoknak megvan az a nagy gravitácziós vonzásuk a normális emberi lélekre, mint a fizikai tömegnek a testekre, bizonyos nagyon szubtilis határok között; s ez a hatalmas erkölcsi és természeti erő, az összeállitás arányainak s a körülményeknek helyes megválasztásával az érdektelen egyénekre oly csodálatos, de igaz vonzóerőt gyakorol, mely azokat a helyes egyensulyba állitja s lelkiismeretüket megszólaltatva, azt helyesebben és biztosabban tájékoztatja, mint a legképzettebb elme logikai gondolkodása. Nem a részletek itt a döntők, hanem a nagy egész; ahol szubtilis megkülönböztetések kellenek, oda ez az eljárás nem való; ezért leginkább a nagy és megrázó bünügyek birósága ez. Az emberiség szellemi életében az öntudat lámpája által bevilágitott körön kivül vannak tudattalan, a tudat küszöbén tul fekvő területek is, melyek müködését kevéssé ismerjük, de hatásuk az ösztönszerüség erejével a tudatos cselekvésben s gondolkodásban is érvényesül, helyenként nagyobb törvényszerüséggel, mint az iskolás raczionalizmus érvelései. Ezekben rejlik az esküdtszék létjoga, ezeknek az átérzése tette az esküdtszék biráskodását a müvelt világban bevett intézménnyé, s ez fogja azt ott föntartani, amig agyon nem reformálják.

S ez a tapasztalás mutatta meg azt is, hogy ahol ez a jogszolgáltatás hibáz — mert hibázni nem szabad, de kell, amig emberek vagyunk — ott a hiba, ellentétben a szakbirósággal, rendszerint inkább a fölmentés irányában áll be, s ily módon ez is szolgálja azt a nagy elvet, mely minden büntető igazságszolgáltatás krisztusi vezéreszméje, hogy inkább meneküljön száz bünös mint egy ártatlan lakoljon.

S ezzel be is fejezhetném rövid fölszólalásomat, mely mármár idejét multa s félek, abban a sorsban részesül, melyet Voltaire jósolt Rousseaunak, mikor ez «Az utókorhoz» szóló ódáját megirta, hogy t. i. ez olyan levél, mely a czimzettnek kézbesitve nem lesz; azért én szivesen irom mégis ezt a levelet, mert gondolkodni annyi, mint tanulni, s a gondolatok, ha van bennük igazság, mint Schoppenhauer mondta, «sind von der Sorte, die sich aufbewahren lässt», bármilyen sokáig legyenek is a föld alatt, csak alusznak, de meg nem halnak. Ezért van számukra föltámadás.

Csak két tanulságos körülményre kivánok még rámutatni.

Egyik az a sajátságos következetlenség, melyet ez a javaslat tanusit abban, hogy mig a verdikt jogi részének felülvizsgálását biztositani akarja a Curiának, mely csak a papirosokból itél, addig ugyanezt a jogi itélkezést megtagadja a szakbirósághól, mely az esküdtekkel együtt müködött, mely az egész tárgyalást átélte, végigtapasztalta ugy, mint az esküdtek, mindent hallott, látott, ugy mint ezek, mely tehát sokkal inkább van abban a helyzetben, hogy közvetlen tapasztalás alapján helyes véleményt meritthessen.

Érteni lehetett még ezt a felfogást, mikor a Curiának ily értelmü felülvizsgálását csak a most érvényes bünvádi perrendbe akarták belemagyarázni, a BP. 373—375. §-ai pedig e tekintetben a törvényszék elé, mely az esküdtekkel együtt müködik, áthághatatlan akadályt állitottak.

De ha már reformáljuk a törvényt, ha egyenesen kimondjuk, hogy az esküdtek határozata egyedül a ténykérdés tekintetében lehet végérvényüleg irányadó, akkor egyáltalán nem lehet indokolni, miért legyen a jogkérdésben a törvényszék az ő döntésüknek alávetve, melynek a Curia alávetve nincs, holott ez a tárgyaláson ott sem volt.

Hiszen ily körülmények közt már csak szelid tréfa az esküdtektől a jogi döntést is megkérni, s még kevésbbé komoly dolog a törvényszéktől azt kivánni, hogy az esküdtek jogi véleményéhez kötve nyitott szemmel ugorjon bele a megsemmisitésbe, melyet előre lát. Ilyenkor tehát a törvényszék hibáz és semmiségre ád okot akkor is, ha az esküdtek hibás jogi döntését publikálja, de hibáz akkor is, ha az esküdtektől eltérve, a maga helyes jogi véleményét mondja ki, s mit tegyen akkor a Curia, ha az utóbbi esetben a törvényszék véletlenül ráhibázna arra, vagyis az esküdtektől eltérően azt a jogi döntést mondaná ki, amit érdemben maga a Curia is helyesnek talál.

Erre már az itt felhivott mult évi czikkemben is rámutattam; az az eljárás, hogy más igazsága legyen semmiség terhe *alatt* a törvényszéknek és más igazsága semmiség terhe *fölött* a Curiának, olyan felemás igazságszolgáltatás, melyről méltán lehetne azt mondani, hogy az sántikál.

Igaz, hogy ilyféle gyakorlat most is létezik s ez leginkább ott alakult ki, pl. Ausztriában, ahol az esküdtbiróság hatásköre sokkal szélesebb, mint nálunk, ahol tehát az ujabb tárgyalást rendelő megsemmisitések nagy teherré válhatnának; de ott is ez soha másképp, mint a minősités enyhitésében, vagy az elitélt vádlott fölmentésében, nem nyilvánult, reformatio in pejus esetét egyet sem tudok. Ám az enyhitésre, fölmentésre, vagy jóváhagyásra az esküdtek által megállapitott tényállás a felsőbiróságnak még jó lehet, de az ily tényállás elégtelenségét és nehézségeit majd csak akkor éreznők igazán — a sajtóügyeket kivéve, mert hisz az nyitott könyv, — ha reformatio in pejus esete kerülne szóba, s éppen azért hiszem is, hogy ily eset nagyon ritka lesz s

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

a javaslatnak idevágó része, a sajtóügyek egyedüli kivételével a dolog természeténél fogva, jócskán meddő marad.

A másik tanulságot, melyre utalni akarok, dr. Degré Miklós törvényszéki elnöknek ugyancsak a «Jogállam» folyó havi 9. számában megjelent értékes tanulmánya szolgáltatja. Igaz ugyan, hogy a konkluzióban nagyon messze esünk egymástól, de el kell ismernem, hogy ebben a czikkben az esküdtszéki intézménynek beható ismerete és elfogulatlan méltánylója szól, s bár a javaslatot általában helyesli — vagy legalább is helyeselni látszik — oly sok aggálynak, annyi módositás kivánalmának ad benn találó kifejezést, hogy ez is eklatáns bizonyságot nyujt saját hivei táborából, mily nagy meggondolásra, sok megbeszélésre volna szükség, hogy ez a javaslat a törvényhozás számára érett legyen.

A munka önmagában hordja annak mértékét, hogy mennyire szabad vele sietni; ily életbevágó jogi átalakulást nem lehet ugy behozni, mintha valamely kényszerü moratorium, vagy a kolera elleni határzár volna szóban; nem a sürgős expediálás fontos itt, hanem inkább, hogy a reform életrevaló és hosszu életre képes legyen. Ha pedig ez a javaslat törvénnyé lesz, akkor igazán elmondhatjuk, hogy a magyar esküdtszék csak rudimentárius szerve az igazságszolgáltatásnak: mert rajtunk maradt ugyan, de csak ugy, hogy inkább utban van. *Dr. Szüts Miklós.*

A telki teher szabályozása a polgári törvénykönyv tervezetében.

A dologi jog nyolczadik czimében a tervezet *csupán a jogügylet alapján keletkező telki terheket szabályozza*, abból a helyes szempontból indulván ki, hogy ugy a közjogi, mint a nem jogügylet alapján keletkező egyéb magánjogi természetü telki terhek szabályozása az általános polgári törvénykönyvnek tárgyát nem képezheti.

A tervezet a telki terheknek kétféle szabályozását különbözteti meg, ugymint a) *a megnevezett személy részére fennálló telki terhet* és b) *a más ingatlan mindenkori tulajdonosának részére fennálló terhet.*

Ezen kétféle telki teher azonban nemcsak a jogositott személyt illetőleg, hanem a részletek szempontjából is egymástól annyira eltérő, hogy nem helyeselhetjük azt, hogy a tervezet ennek daczára egy *§-ban*, sőt *egy mondatban adja ezek fogalommeghatározását.* Mi a magunk részéről ezen kétféle telki terhet külön-külön kivánjuk birálat tárgyává tenni:

ad *a)* A törvény definiciója szerint telki tehernél fogva annak a megnevezett személynek a részére, akinek javára a terhelés történt, az ingatlanból kikötményt kell szolgáltatni, vagy olyan visszatérő szolgáltatásokat kell teljesiteni, amelyeknek tárgya a határozott pénzösszeg vagy eltartás czéljára szolgáló termények határozott mennyisége.

A telki tehernek ezen alakulata tudvalevőleg *a jelenlegi jogban is ismeretes és szokásos;* főleg azokban az esetekben szokott létesittetni, amikor — egy elöregedő gazdaember gyermekeinek vagy más hozzátartozójának életében átadja birtokát és emellett nem akarja magát jogutódja kénye-kedvének kiszolgáltatni; hanem az átruházással egyidejüleg lakást, bizonyos terményeket, avagy életjáradékot a maga részére ellenszolgáltatásként kiköt és a telekkönyvi rendelet 66. §-a értelmében a tulajdonjog átruházásával egyidejüleg a maga részére telekkönyvileg bejegyeztet. A magunk részéről *csak helyeselni tudjuk*, hogy a törvény előkészitői a telki teher ezen nemét, — különösen természeti személyekre vonatkozólag — szabályozás tárgyává tették. Meggyőződésünk szerint a szóbanforgó *esetekre különben sem talál* a telki terhek ellen felhozott azon ellenvetés, *hogy ezek az intenziv gazdálkodást gátolják.* Ellenkezőleg, meggyőződésünk szerint ezen esetekben az uj tulajdonos mindenesetre jobban fogja földjét müvelni, mint elöregedett jogelődje és az a körülmény, hogy utóbbit a telki teher alapján bizonyos szolgáltatások megilletik, az uj tulajdonost csak intenzivebb munkára fogja késztetni. Másfelől pedig ugy véljük, hogy az ingatlanát *átruházó jogelőd érdekeit csupán dologi jog utján lehet megfelelően* biztositani és hogy helyesebb ezen érdeket *a sui generis jogként* konstruált telki teher utján biztositani, semmint a jelzálog intézménye segélyével, mert utóbbi például a természetbeni lakás és szolgáltatás biztositására természeténél fogva alkalmatlan.

A tervezet első szövege, ellentétben a második szöveg fent ismertetett részletességével, a telki teher fogalommeghatározásánál csupán «visszatérő szolgáltatás teljesitéséről» tesz említést. Ezen szövegezés annak idején a kritika által tultágnak találtatott, nevezetesen sokan attól tartottak, hogy ezen szövegezés mellett az urbériekhez hasonló személyes szolgáltatások hazánkban ismét meghonosittatnának. Mi ugyan a felfogást tulzottnak találjuk, de a második szöveg részletezése ellen azért nem teszünk kifogást, mert meggyőződésünk szerint *a tervezet szövegezése teljesen megfelel a gyakorlati szükségnek.* Ezt sem tul tágnak, sem tul szüknek nem tartjuk. Nem tudjuk ugyanis belátni, hogy például a német polgári törvénykönyv által megengedett abbanhagyásra, vagy nem helyettesithető dolgok szolgáltatására irányuló kötelezettségek miért biztositassanak a telki teher intézménye segélyével, holott ezek kötelmi uton is eléggé biztosithatók. Épp ezért a tervezet által felállitott keretet megfelelőnek tartjuk.

A telki teher intézménye ellen az első szöveg alapján keletkezett kritika során az a kifogás tétetett, *hogy a telki teher örökös terhelésre vezet.* Nyilvánvaló, hogy ezen ellenvetés a megnevezett természeti személy részére fennálló telki teherre vonatkozólag nem talál, mert egyfelől minden ember élete véges, másfelől, mert — mint fentebb emlittetett — ilyent rendszerint előrehaladt koru emberek javára szoktak létesiteni és igy a gyakorlatban ezen telki teher a legtöbb esetben rövid életü lesz.

A megnevezett jogi személy részére fennálló telki teherre vonatkozólag azonban az *ellenvetést alaposnak találjuk.* Ez okból is, de különösen azért, mert *nem látjuk a gazdasági okot,* mely jogi személy javára a telki teher létesitését *kivánatossá tenné*, azon véleményünknek adunk kifejezést, hogy *telki teher csak természeti személy részére legyen létesithető.*

A más ingatlan mindenkori tulajdonosának részére fennálló telki teherre vonatkozólag a fenti ellenvetés élét elveszi a 705. §-ban szabályozott megválthatás intézménye, melyre lentebb visszatérünk.

A tervezet abbeli intézkedését, hogy csakis többek közös tulajdonát képező ingatlannak valamelyik tulajdonostárs egész jutalékát képező ingatlanhányad képezheti terhelés tárgyát, a magunk részéről *helyeseljük;* amint ezt fentebb a jelzálogjoggal kapcsolatban a 651. §. birálatánál kifejtettük.

A telki teher alapján a jogositottat megillető egyes szolgáltatásra irányuló követelésnek az esedékessé váló jelzálogkamatra irányuló követeléssel való hasonlósága érthetővé teszi, hogy a tervezet 700. §-ában a telki tehernél fogva teljesitendő egyes szolgáltatásokra a jelzálogos követelés kamataira vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazását mondja ki: mindkét esetben ugyanis az illető jog, illetve kötelezettség alapján, időszakonként szolgáltatandó követelésről van szó.

A tervezet 701. §-a értelmében — ha a telekkönyvben nincs más megállapodás bejegyezve — a terhelt *ingatlan tulajdonosa* a tulajdonának tartama alatt lejárt szolgáltatásokért *személyesen is felelős.* Ezen rendelkezést *helyesnek tartjuk,* mert egyfelől közgazdasági szempontból helyes, ha az aránylag csekély értékü lejárt szolgáltatás, illetve esetleg ennek pénzbeli ellenértéke a tulajdonoson a nagy költséggel és időveszteséggel járó ingatlanárverés megtartása nélkül is megvehető, másfelől pedig, mert a telki teher létesitésénél a felek által kontemplált természetbeni szolgáltatás csak ezen rendelkezés mellett biztositható a jogositottnak. Ha pedig a felek akarata odairányult, hogy csupán az ingatlan szavatoljon, de ennek tulajdonosa személyesen ne feleljen, ugy módjukban áll, az idevonatkozó megállapodás telekkönyvi bejegyzése utján a tulajdonos személyes felelősségét kizárni.

A terhelt ingatlan természetbeni felosztása esetén, a tervezet értelmében, az egyes részek tulajdonosai a szóbanforgó szolgáltatásokért a jogosulttal szemben egyetemlegesen felelnek. Ezen rendelkezést a magunk részéről helyeseljük, mert egyedül ez felel meg a jogosult érdekeinek és a méltányosságnak; a tulajdonosok megosztott kötelezettsége ugyanis oly jogváltozást jelentene, amelynek a jogositottat beleegyezése nélkül kitenni nem lehet. Másfelől véleményünk szerint azok, akik egy telki teherrel megterhelt ingatlan megosztását keresztülviszik, vagy pedig egy ily ingatlan megosztott részét megszerzik, ezzel a következménnyel ugyanis számolni fognak.

A tervezet 702. §-a kifejezésre juttatja azt a szabályt, hogy

a megnevezett személy részére fönnálló telki teher jogát nem lehet átruházni, hanem csupán a jog gyakorlását lehet átengedni, annyiban, amennyiben az egyes szolgáltatásokra vonatkozó követelés átruházható. Ezen rendelkezést *helyesnek* tartjuk, mert nincs ok arra, hogy oly jognak átruházását a törvény megengedje, amely jog egy meghatározott személy szükségleteire való tekintettel létesittetett és amely jog — meggyőződésünk szerint helyesen — a jogosult halálával ugyis megszünik; mástelől pedig a jog gyakorlásának átengedése különben is a legtöbb esetben a felek érdekeinek meg fog felelni.

A telki teher megszünésére vonatkozólag a tervezet 703. §-ában egyezően intézkedik a haszonélvezet megszüntére vonatkozó 576. §-sal. Idevonatkozólag csak azt kivánjuk megjegyezni, hogy az esetre, ha a törvény mégis megengedné a jogi személy részére a telki teher alapitását, ugy a 703. §-ban konczedált száz évet tulhosszunak találjuk.

A 704. és illetve a 706 §-ban foglalt megszünési okok — a szolgáltatásnak nem teljesitése és 32 éven belül birói uton való nem érvényesitése, illetve a jogositott ismeretlenné válása — lényegileg megfelelnek a tervezetnek a tevőleges telki szolgalom megszünésére (530. § a) és illetve a jelzálogjog megszünésére (686. §.) vonatkozó szabályozásának.

ad *b)* A más ingatlan mindenkori tulajdonosának részére fönnálló telki teher szabályozását illetőleg a következőket kivánjuk megjegyezni: A tervezet első szövegének indokolása szerint is a *telki terhek ily alakban eddig hazánkban nem fordultak* elő. Ennek daczára a tervezet készitői a telki teher ezen nemének megengedését azért tartják ajánlatosnak, mert szerintük: «valamely ingatlan teljes és czélirányos gazdasági kihasználására sokszor kivánatos, hogy egy másik ingatlan tulajdonosa valamely tevékenységre, avagy bizonyos termények szolgáltatására legyen kötelezve. Ezen álláspontot a tervezet második szövege részben elhagyta, amennyiben ez a telki teher fogalmát akként szövegezi, hogy: «telki tehernél fogva más ingatlan használásának érdekében az ingatlan mindenkori tulajdonosa részére *oly visszatérő szolgáltatásokat kell teljesiteni, amelyeknek tárgyai a terhelt ingatlan terményei vagy földalkotó részei.» Eszerint a szolgáló telek tulajdonosának tevékenységére a telki teher nem irányulhat.* A második szöveg alapján tehát csupán azon telki terhek szükségességének kérdése birálandó el, amelyek a terhelt ingatlan terményeinek vagy földalkotórészeinek szolgáltatására irányulnak. *Mi a magunk részéről ugy véljük hogy az uralkodó telek mindenkori tulajdonosának idevonatkozó érdeke nem kivánja meg azt, hogy ezen érdek egy hazánkban nem szokásos és a szokásban lévő telki terhektől eltérő, sui generis dologi jog utján szabályoztassék. Ezt a czélt a mindenkori tulajdonos kötelmi uton is elérheti és költbérrel magának biztosithatja.* A telki teher intézménye ellen fölhozott és az első szöveg indokolása által is részben helyesnek elismert kifogások a telki terhek ezen alakulatára vonatkozólag annál is inkább figyelembe veendők, mert ezen telki terhekkel kapcsolatban nem lehet arra hivatkozni hogy ezek eddig is szokásosak voltak és mert *tapasztalatuk szerint nem igen fordul elő, hogy valakinek épp egy meghatározott ingatlan terményeire vagy földalkotórészeire volna állandó szüksége.*

Az előadottak alapján ezen telki terhek megengedését feleslegesnek és károsnak tartjuk

Ami már most ezen telki terhek részletes szabályozását illeti, ugy a tervezet idevonatkozó egyes intézkedéseire a következőket kivánjuk megjegyezni: A tervezet 697. §-a szerint ily telki teher megalapitására irányuló kötelezettséget *csak közokiratban* foglalt szerződéssel lehet vállalni. Ezen szövegezés teljesen *megegyezik* az épitményjogra vonatkozó *587. §.* szövegezésével; épp ezért e helyütt is kifejezést adunk abbeli meggyőződésünknek, hogy ezen paragrafus világosabban volna szövegezendő.

Ezen telki terheknek gazdasági káros voltának állandósulását a tervezet akként kivánja mérsékelni, hogy a 705. §-ban a terhelt ingatlan tulajdonosának megadja a jogot, hogy *a megalapitás után harminczkét év elmultával a telki terhet egy évre felmondhatja* és a felmondás idejének lejártával megválthatja. Ezen rendelkezést ugy elvileg, mint a szabályozás legtöbb részletét — amennyiben a törvényhozás a szóbanforgó telki terheket a polgári törvénykönyvbe felveendőnek fogja tartani — a magunk részéről *helyeseljük*. Igy nevezetesen helyeseljük a felhivott paragrafus utolsó bekezdésének abbeli álláspontját, hogy a megváltással a telki teher megszünik, mert nincs ok és szükség arra, hogy a megváltott telki teher önálló jogi életet folytasson. Helyeseljük azt is, hogy a telki terhet megalapitó okiratban ki kell tenni azt a legnagyobb összeget, mellyel azt meg lehet váltani. *De nem tartjuk helyesnek és méltányosnak, hogy a tervezet a terhelt ingatlan tulajdonosának megadja a kereseti jogot arra, hogy a bíróságnál kérhesse a megváltó összegnek a telki teher értékéig való leszállitását.* Meggyőződésünk szerint ugyanis a megváltási érték megállapitásánál vagy abból az értékből kell kiindulnunk, amellyel a telki teher a megállapitás idejekor, vagy amellyel a megváltáskor bir, de egyfelől kötelezőleg előirni azt, hogy a megváltási összeg a telki terhet megalapitó okiratba felvétessék, másfelől megengedi ennek a *telki teher értékéig* való leszállitását, nem vezethet helyes eredményre. Meggyőződésünk szerint ezen szabályozás *nem fér össze a telekkönyvbe fektetett bizalom elvével*, mely a tervezet dologi részének egyik alapelve. A tervezet 697. §-a szerint ugyanis a megváltó összeg a telekkönyvben feltüntethető lévén, nyilvánvaló, hogy az uralkodó telek megterhelésénél a hitelező természetszerüleg figyelemmel lesz a bejegyzett megváltó összeg nagyságára is, ugy, hogy figyelemmel a telki teherre, többet fog hitelezni az ingatlantulajdonosnak, mint amennyit oly hasonló telekre hitelezne, mely telki teherrel nem rendelkezik. Már most, ha a bíróság a tervezet 705. §-a alapján a megváltó összeget leszállithatja, ugy ez nemcsak a hitelezővel szemben lesz méltánytalan, hanem meg fogja ingatni a telekkönyvhöz füzött bizalmat is. Ezt a magunk részéről semmiképpen sem helyeselhetjük. Ezzel kapcsolatban utalni kivánunk arra, hogy — tekintettel a felhivott paragrafus szövegezésére — kérdéses, hogy a bíróság melyik értékből fog kiindulni: az alapitáskori, vagy a megváltáskori értékből; minthogy a szövegezés idevonatkozólag nem tartalmaz szabatos rendelkezést. A birói érték megállapitásának különben is — meggyőződésünk szerint — az uzsora és hasonló esetek kivételével, csak ott van létjogosultsága, ahol a felek maguk előzőleg nem intézkedtek. Épp ezért ott, ahol a felek a megváltó összeget előre megállapitották és különösen, a hol ez a telekkönyvben is feltüntettetett, a birói leszállitásnak nem lehet helye! Az előadottakra való tekintettel *a 705. §. megfelelő átdolgozását szükségesnek tartjuk.*

A tervezetnek 698., 700. és 704. §§-ban foglalt rendelkezések a telki terhek ezen neménél is alkalmazást nyernek; ezekre tett fenti megjegyzéseink tehát ide is vonatkoznak. Ami már most a 702. §-t illeti, ugy ennek a szövegezése nem hagy ugyan kétséget aziránt, hogy ennek a telki teher átruházására és megterhelésére, valamint a jog gyakorlásának átengedhetésére vonatkozó rendelkezései csupán a megnevezett személy részére fennálló telki terhekre vonatkoznak, minthogy azonban a tervezet *a más ingatlan mindenkori tulajdonosának részére fennálló telki terhekről* ezen kérdésekkel kapcsolatban semminemü említést nem tesz, a magunk részéről *helyesnek tartanók,* ha a német polgári törvénykönyvvel részben egyezően *kimondatnék, hogy az ily telki teher az uralkodó telek tulajdonjogától el nem választható és önállóan meg nem terhelhető.* Az el nem választhatóság kimondása meggyőződésünk szerint azért helyes, mert ellenesetben az eredetileg egy konkrét telek használása érdekében létesitett telki terhet, egyoldalulag, tekintet nélkül ezen telekre, valamely megnevezett személy részére fennálló telki teherré lehetne átalakitani, holott, mint fentebb kifejtettük, a kétféle telki teherre lényegesen eltérő szabályok állapittattak meg.

Ami azt a kérdést illeti, hogy helyes-e a más ingatlan mindenkori tulajdonosának részére fennálló telki teherre vonatkozólag az önálló megterhelést kizárni, ugy idevonatkozólag mi igennel felelünk, mert az önálló megterhelés az uralkodó jelzálogos hitelezőinek hátrányára szolgálna, illetve ezek jogos érdekeivel a telki teher önálló megterhelése nem volna összhangba hozható. Másfelől pedig utalunk arra, hogy ezen szabályozás összefügg azzal, hogy ilyfajtáju telki terhek önállóan nem ruházhatók át: ami ugyanis átruházhatatlan, az meg sem terhelhető! Ellenesetben ugyanis a megterhelés szankcziója be nem következhetik, illetve az átruházhatatlanság elve fenn nem tartható.

A tervezet 695. és 702. §§-nak egybevetése különben kétségtelenné teszi, hogy a tervezet elkészitői is *csupán a megnevezett személy részére fennálló telki teherre vonatkozólag akarták a jelzálogos megterhelést megengedni;* ugy véljük azonban, hogy

nem ártana a tervezetnek idevonatkozó álláspontját expressis verbis kifejezésre juttatni. Ami végül a szóbanforgó telki tehernek az uralkodó ingatlan tulajdonjogától való el nem választhatóságát illeti, ugy ezt a tervezet első szövege a 910. §-ban expressis verbis kimondotta. A második szöveg ezt mellőzte, mi azonban a magunk részéről, esetleges kételyek eloszlatása szempontjából, ezen elv kimondását ajánlatosnak tartjuk.

A tervezet második szövege a telki teherről a nyolczadik czimen kivül még az 508. és 514 §§-ban tesz említést. Az *508. §.* a telki szolgalmakról általánosságban intézkedik és azt tartalmazza, hogy amennyiben a telki szolgalom gyakorlása a *szolgáló telken lévő épitmény vagy szerelvény* használásával jár, *kiköthető ugy az,* hogy ezeket a *szolgáló telek tulajdonosa köteles fentartani,* mint az is, hogy amennyiben az épitményt vagy a szerelvényt a szolgáló telek tulajdonosának is szabad használnia, mégis a fentartás egészen a jogosultat terhelje. *Ezen kikötésekre alapuló kötelezettségre* vonatkozólag a §. második bekezdése azután kimondja, hogy ezekre *a telki terhek szabályait kell megfelelően alkalmazni.*

Az 514. §. pedig a *servitus oneris ferendi-t* szabályozza és ezzel kapcsolatban kiköthetőnek mondja azt, hogy a szolgáló telek alapépitményének fentartása a jogosultat terhelje. Az ezen kikötésen alapuló kötelezettségre ugyancsak a telki terhek szabályai lesznek *megfelelően alkalmazandók.*

A tervezet első szövegének idevonatkozó 690. és 695. §§. ily rendelkezéseket nem tartalmaztak és ezeknek a második szövegbe való felvétele a főelőadmány tanusága szerint a német polgári törvénykönyv 1021. §-a második bekezdésének analógiájára való hivatkozással inditványoztatott. A telki teherre vonatkozó szabályoknak a szóbanforgó kötelezettségekre való megfelelő alkalmazását mi a magunk részéről általánosságban *helyesnek tartjuk,* annyival is inkább, mert az egyes esetet szem előtt tartó birónak a «megfelelő» szó módot fog nyujtani arra, hogy méltánytalanságot itéletileg meg ne állapitson. Igy például ugy véljük, hogy az esetben, ha a servitus oneris ferendi esetében a servitus szempontjából uralkodó, de a fentartási kötelezettség szempontjából terhelt ingatlan tulajdonosa az alapépitmény fentartására irányuló szolgáltatást azért nem teljesiti és a jogosult ezt 32 éven belül birói uton azért nem érvényesiti, mert a jól megépitett alapépitmény ezen időn belül nem szorult karbantartásra, ugy nem kételkedünk abban, hogy a bölcs biró ez esetben a telki teherre vonatkozó 704. §-t akkor fogja «megfelelően» alkalmazni, ha a kötelezettség megszünésének kimondására irányuló keresetet elutasitja, ellenesetben ugyanis a szóbanforgó §. nem megfelelően, hanem betü szerint alkalmaztatnék.

Ezen §§-kal kapcsolatban utalni kivánunk arra, hogy a *tervezet második szövege által a telki teherre vonatkozólag elfogadott fogalommeghatározás nem igen egyeztethető össze ezen §§. rendelkezéseivel.*

A német polgári törvénykönyv idevonatkozólag következetes marad, amennyiben ennek 1105. §-a értelmében a telki teher tartalmát bárminemü visszatérő szolgáltatás, «Wiederkehrende Leistungen» képezheti, ellenben a tervezet második szövege ettől eltérően csupán oly visszatérő szolgáltatásokat ismer el a más ingatlan mindenkori tulajdonosának részére fennálló telki teher tartalmául, amelyeknek tárgyai a terhelt ingatlan terményei vagy földalkotórészei.

El kell ismernünk, hogy azok, akik ezen pótlást inditványozták, nem estek ezen inkonzekvenciába, mert a tervezet első szövegének 904. §-a a telki telek fogalmát épp ugy állapitotta meg, mint a német polgári törvénykönyv, illetve a tervezet második szövegének emlitett korlátozását nem tartalmazta.

Mi a magunk részéről szükségesnek tartottuk, hogy ezen szépséghibára rámutassunk és azzal zárjuk a telki teherre vonatkozó kifejtéseinket, hogy amennyiben *a törvényhozó a más ingatlan mindenkori tulajdonosának részére fennálló telki teher intézményét megengedendőnek tartja, ugy a fogalommeghatározás körülirásánál figyelemmel kell majd lenni az 508. és 514. §§. rendelkezéseire!*

Dr. Kramer Emil.

Különfélék.

— **A főbb biróságok megujhodása.** Gyors egymásutánban mennek és jönnek uj és uj generácziók. A köztudatban egy-egy sorozata a biráknak gyors feledésbe megy át, mig a nagybirák alakjai feledhetetlenül maradnak meg mindannyiunk emlékezetében. A magyar jogászság leggondosabb figyelemmel kiséri az igazságügyi kormány szelekcióját bizonyos kinevezéseknél. Miként egy cseppet sem örvendett a jogászi közvélemény egy-egy birói állásnak szorosan a sorrendben való betöltésén: épp ugy helyeselte a miniszter kinevezési politikáját, amikor a bpesti kir. táblához felvonultatta a kir. kereskedelmi és váltótörvényszék legkiválóbb erőit, innen pedig soronkivül felvitte a kir. Curiához a kir. táblák legelsőit.

A kir. Curia egymásután, sorrenden kivül magához szivta a kiváló erőket. Igy legutóbb két nagy kvalitásu, magas nivóju biró, Grecsák Károly, a Curia váltótanácsának nagytekintélyü tagja és Bubla Ferencz, a budapesti kir. tábla kereskedelmi és váltótanácsának 11 éven át irányadó elnöke emeltetett a curiai tanácselnöki méltóságra. Igy lett a Curián legutóbb biró Reichard Zsigmond és a kir. táblán tanácselnökké Mennyei László.

A kiválók forgalmában azonban nemcsak az előrehaladók nevei csillognak, de ott tündökölnek a visszavonulók is. Egymásután dőltek ki Márkus Dezső, legfőbb biróságunk egyik legtökéletesebb szakerője, kinek halálát még most is siratja az egész jogászvilág, dr. Kuszka Miklós, a mindhárom fokon ismert lelkiismeretességü előadó. Nyugdijba vonult előbb Gottl Ágost, a felülvizsgálati tanács nagyérdemü, kiváló elnöke, dr. Wettstein Gyula, a birósági érdekeknek most is legelsőrendü szószólója, végül most vesszük hirét Zsitvay Leó önkéntes visszavonulásának.

Zsitvay Leó alakja markánsan domborodik ki a többi kiválóak között és természetesnek tartjuk, ha a hozzá közelálló és hozzá hiven ragaszkodó barát az alábbi meleg szavakban vesz bucsut tőle:

«A feledés porfelhői ismét gomolyognak a m. kir. Curia épülete felett és szemernyi, de irgalmatlanul szilárd porszemekkel akarja bevonni egy kiváló biró emlékét, akinek mellén még alig csillant meg a szokásos kitüntetés fénylő csillaga s akinek alakja élőszobra volt a magyar birói függetlenségnek s a birói tekintélynek.

Zsitvay Leónak érdemei nem a kir. Curia magas birói székéből fakadtak ki s nem is ott záródtak le, mert ide már nem élete virágjában jött, de keze is rablánczba volt kötve a büntetőperrendtartás kétségbeejtő paragrafusai által. Érdemeinek alapkövét ő a büntetőtörvényszéknél rakta le s ott is végezte, mikor a kiépitett talapzaton büszkén megállott, nem hajlott sem jobbra, sem balra, nem nyujtotta kezét a hatalom bőséges szárnya felé, de nem is kereste az olcsó népszerüség babérkoszoruit, amelyek ma lármásan ékesitenek és dicsőitenek s holnap talán már utolsó foszlányait is leránczigálja a tömeg azzal együtt, akinek nyakába ujjongva akasztotta tegnap.

Igazságot szolgáltatott, mert az igazságot kereste s megtalálta, mert a teste-lelke a birói ékességekből volt teremtve s megtanitotta az esküdteket is arra, hogy biróhoz méltó igazságot szolgáltassanak, megtanitotta pedig azért, mert beléjük lehelte lelkét, amely nem engedte, hogy azok másként határozzanak, mint ahogy a lelkiismeretük s a törvény parancsolja.

Az esküdtszéki intézmény életbeléptetése alkalmával ő adott irányt a gyakorlatnak, nemcsak a paragrafusok tömkelegéből való eredményes kijutás által, hanem megteremtette maga személyében azt a főtárgyalási elnököt, akitől mindenki csak tanulhatott, mint mestertől, az ország birói karának legelső főtárgyalási elnökétől. Megtanulhatta a vezetést, átérezhette az esküdtszéki intézmény előnyeit s felismerhette hátrányait, mert alig volt esküdtszéki tárgyalás, ahol Zsitvay éles szeme és vaskeze nem sujtott volna le a törvény hiányaira is, amelyek feszélyezték a birót abban, hogy a törvény értelmében igazságot szolgáltasson.

Bámultuk szellemét, amely kifáradhatatlan volt napokig

vagy a késő éjjelekbe benyuló tárgyalásokon keresztül, csodáltuk kitartását és pártatlanságát, amelyet a legnagyobb viharok közepett is megőrzött, s engesztelő lelkületét, amely mindenkor megnyilatkozott, amikor arra szükség volt, hogy a sujtó kéz érdemetlenre le ne csapjon.

S amikor a magyar sajtótörvény egyik leghivatottabb magyarázóját s lelkes tanitóját most távozni látjuk a birói székből, komorrá válik lelkünk és csüggedve tekintünk a jövőbe, vajjon nevel-e a magyar haza egyhamar olyan férfiut, aki hivatásának magaslatára ugy tud eljutni, mint Zsitvay Leó s lesz-e még az utókornak olyan birája, aki annyi érdemekkel ékesitve vonulhat a nyugodt életbe vissza?

Legyen az ő alakja mintaképe a magyar büntető-jogásznak és birónak; igyekezzenek őt utólérni birói jellemben és tudásban, a birói mérsékletben s önfegyelmezettségben s ha egy-két birónak sikerül hozzá hasonlóvá lenni, akkor a magyar birói kar büszkeséggel fogja nevüket emliteni, mert Zsitvay-t utólérni és Zsitvay nevét igy megbecsülni méltóbban nem lehet.

És ha a feledés tapadó fátyola körüllengeni akarja is az ő nagy alakját, az ő követői gondoskodjanak arról, hogy ez a fátyol emlékére soha ne tapadjon reá, hanem fényesen ékeskedjen a jövő birói nemzedék előtt. *Vaikó Pál.*

— Kérdések és feleletek — szerzői jog bitorlása. A budapesti büntetőtörvényszék elnöke egyik egyetemi tanárhoz a következő levelet intézte: Egy budapesti ügyvédjelölt ..... jogi előadásai után készült jegyzetei alapján, a jogi vizsgákra készülő ifjuság számára kérdés és feleletekben irt nemzetközi jogi kompendiumot készitett.

Ezt a kompendiumot lithografia utján való sokszorositás végett a vezetésem alatt álló budapesti kir. büntetőtörvényszék nyomdájába adta.

Tekintettel arra, hogy a sokszorositás kincstári kövön, a hivatalos órák alatt, kincstári festék és munkaerő felhasználása mellett történt: a kötelességét ily módon sulyosan megsértő és a beléje vetett bizalommal visszaélő nyomdászt állásából azonnal elbocsájtottam.

A sokszorositott kompendiumnak már készen levő példányait pedig, minthogy ebben az eljárásban a szerzői jog megsértését láttam, visszatartottam.

Mivel nincs tudomásom arról, vajjon ez a kompendiumkészités és sokszorositás Méltóságod tudtával és beleegyezésével történt-e vagy sem: a fentieket azzal a felkéréssel közlöm, méltóztassék a nálam visszatartott lithografált példányok hová leendő küldése iránt rendelkezni, stb.

— A községi jegyző «szabad mérlegelése» a kézbesitési eljárás során. *Pestvidéki kir. törvényszék megkeresésére Üllő község előljárósága* 20,381/913. Polg. sz. végzését és mellékletét azon tisztelteljes jelentéssel terjesztjük be, hogy az, tekintettel az idő rövidségére, kézbesithető nem volt. A végzés hozzánk október hó 22-én érkezett meg és igy panaszlottnak, ki gazdasági ügyben ugyanakkor két napig távol volt és csak 24-én érkezett meg, *nem egészen két napi idő* állott volna rendelkezésére *nagyfontosságu ügyében* a kellő eljárás megtételére, mihez még az is járult, hogy a családban történt halálozás miatt halaszthatatlan dolog elintézése is előadta magát.

Alulirott *jegyző mérlegelve köztiszteletben álló panaszlott körülményeit és azt, hogy ebből anyagi kár senkire sem háramlik, a végzést nem kézbesittette.* Üllő, 1913 szeptember 29. Huttkay Árpád, jegyző.

— **«A volt urbéresek képviselete»** czim alatt e lapok 43-ik száma a következő kérdést veti fel: miként lépjenek fel az esetben a semmi szervezettel sem biró urbéresek, ha a per a politikai község ellen volna meginditandó és a községi biró képviselni nem akarja az urbéreseket?

A kérdés azon feltevésből indul ki, hogy a szervezetlen volt urbéresek joggyakorlatunk szerint a községi biró által vannak perekben képviselve.

Nézetem szerint a feltevés téves, tehát a konkluzió is az; illetve a konkluzió teljesen hiányzik.

Miután az élet szükségessé tette, hogy a volt urbéresek, ha szervezve nincsenek is — és pedig ugy aktiv, mint passziv — perképességgel birjanak, tehát nemcsak pereket indithassanak, hanem ellenük perek indithatók legyenek: meg kellett határozni, hogy ki által legyenek perbeidézhetők. Ezért mondotta ki gyakorlatunk azt, hogy a volt urbéreseket a községi biró képviseli perekben, még akkor is, ha az 1898. évi XIX. tcz. életbeléptéig erre a gyakorlat folytán hivatva nem is volt.

Másképpen áll azonban a dolog az aktiv perképességnél, ha az urbéresek akarnak perrel fellépni. Nézetem szerint a községi biró önállóan, külön meghatalmazás nélkül felperesként fel sem léphet. Hiszen a községi biró pert még a politikai község nevében is csak a község képviselőtestületének határozata alapján indithat (Pozsonyi tábla G. 46/905.), annál kevésbé indithat tehát önállóan a volt urbéresek nevében.

Erre a meghatalmazást a szervezetlen urbéreseknél is a közgyülésnek — vagy akárhogy nevezzük azt a gyülekezetet, amely az ügyeket vezeti — kell megadni. Sőt joggyakorlatunk — ha talán nem is mindenütt, de partikularisan — a per megindításához ily meghatalmazást meg is követel. Az azonban egyáltalán nincs előirva, hogy az urbéresek a per megindításával csak a birót bizhatják meg, sőt legtöbb esetben nem is őt hatalmazzák meg, hanem két-három egyént, akiknek azon megbizást is adják, hogy akár egy meghatározott, akár választásuk szerinti ügyvédet kérjenek képviseletükre fel.

Ezek szerint a volt urbéresek a községi biró által alperesként perbeidézhetők ugyan, de a községi biró csak a volt urbéresek közgyülésének külön meghatalmazása alapján indithat meg pert.

Ha tehát a volt urbéresek közgyülése elhatározza, hogy a politikai község ellen pert indit, a per meginditására egy másik tagjának adjon ebbeli megbizást.

Nem mulaszthatom el, hogy egy más analog, de konkrét kérdést ne ismertessek, amelyben én vetem fel a kérdést: quid tunc?

A volt urbéresek legelője határjelekkel (árokkal) körülvéve nincs. Jön a földmivelésügyi miniszter 1907. évi rendelete, amely kötelezőleg előirja, hogy ilyeneket fel kell állitani. Az urbéresek mérnök közbenjöttével a mesgyét meg is állapitják, aki a határokat jelző dombokat el is készíti. Igen ám, de kisül, hogy a szomszédos birtokosok kisebb-nagyobb darabot a legelőből elfoglaltak. A foglalt területet azonban szépszerével visszaadni nem akarják, sőt a határjeleket el is távolitják. Az urbéresek közül néhányan a közigazgatási hatósághoz fordulnak, a hivatkozott földmivelésügyi miniszteri rendelet végrehajtása és igy közvetve a közlegelő határainak rendezése végett. A közigazgatási hatóság az 1894. évi XII. tcz. 34. §-a alapján őket a birósághoz utasitja. A biróságnál a birtokpert azonban csak közgyülési határozat alapján indithatják meg. Mivel azonban az urbéresek többsége a foglalók között van, a közgyülés ilyen per meginditását elrendelő határozatot nem hoz, illetve ezt megtagadja.

Mit kell tehát tenni egyrészt, hogy a legelőből való foglalások megszüntettessenek, sőt az eddigi foglalások visszavehetők legyenek? Másrészt miként lehet és kell a hivatkozott földmivelésügyi miniszteri rendeletet — amely kötelezőleg előirja, hogy az urbéresek legelője határjelekkel ellátandók — végrehajtani? *Dr. Szily Ádám.*

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Tilos cselekmény miatti kártérités.** Harmadik személy tulajdonát képező «uttest»-en felperes gázcsöveket vezetett, alperes pedig ugyanazt villamosvasuti üzeme érdekében vette igénybe. A vasut elektromos vezetéke az ugynevezett «kóbor-áramok» által a gázcsöveket megrongálta. Felperes tilos cselekmény miatt kártérités és a kárositás elháritására alkalmas berendezés létesitését követeli.

A keresetet a német birodalmi biróság az alsóbirósági itéletek helybenhagyásával elutasitotta. (Itélet közölve Deutsche Rechtsanwalts-Zeitung 12/13. évi számában.) Az indokolás lényege a következő:

1. Tilos cselekményről azért nem lehet szó, mert hiányzik az alperes vétkessége. Alperes a villamosvasutat hatósági engedéllyel és technikailag kifogástalanul rendezte be, mielőtt még felperes az ő használati jogát megnevezte és a csőlefektetést kilátásba helyezte. Eszerint a csőlehelyezést felperes a saját veszélyére tette s az ő jogositványát alperes jogositványa időben megelőzte.

A birói gyakorlat alapelvül megállapitotta, hogy mindenki felelős a birtokában lévő dolgok által okozott mindazon kárért, amely mások érdekének méltányos figyelembevétele mellett elmaradhatott volna.

Ezt a szabályt a jelen esetben csak akkor lehetne alkalmazni, ha felperes a csöveket másmódon nem helyezhette volna el, ha a «kóbor-áramok» ellen ő maga nem tudna védekezni és ha az alperes jelentős költségek és forgalmi korlátozások nélkül képes lenne a szóban lévő villamosáramot meggátolni vagy legalább is ártalmatlanná tenni.

2. A szomszédjogra vonatkozó szabályok azért nem alkalmazhatók, mert itt nem különböző teleknek egymáshoz való viszonyáról, hanem ugyanazon telekre vonatkozó több használati jogosultság összetalálkozásáról van szó.

— **Foglalási alap elvonása a fizetés egy részének családtagok javára átengedése által.** Tényállás: St. szolgálati szerződést kötött egy nagy czéggel. A szerződésben többek közt kimondták a felek, hogy St. fizetésként csak évi 1500 M-t (foglalásmentes járandóság) kap; ezenkivül azonban a szolgálatadó czég arra kötelezte magát, hogy az alkalmazási viszony egész tartama alatt St. kiskoru gyermekei részére, atyjuknak, mint törvényes képviselőjüknek kezéhez évi 3300 M-t juttat.

St. ellen vezetett foglalás alkalmával letiltatott az egész járandóságnak a foglalásmentes összeget tulhaladó része. St. a kiskoru gyermekei nevében igénykeresetet adott be, kérve — az alkalmaztatási szerződésre való hivatkozással — a járandóságnak a foglalás alól feloldását. A foglaltató hitelező vitatta, hogy az alkalmaztatási szerződés vonatkozó része a jó erkölcsökbe ütközik, mert a hitelezők elől a kielégitési alapot elvonva, a végrehajtást szenvedő járandóságának aránytalanul nagy részét a saját gyermekei részére köti le. Az elsőbiróság alperes álláspontját fogadta el és a keresetet elutasitotta.

A felebbezési biróság (augsburgi Oberlandesgericht 1913 ápr. 3-án hozott L. 47 13. sz. itéletével) az elsőbiróság itéletét megváltoztatta és a keresetnek helyt adva, a foglalást feloldotta. Itélete indokolásának lényege a következő:

A járandóság $^2/_3$ részének (3300 M.) a kiskoru gyermekek javára lekötése a konkrét esetben nem tekinthető a jó erkölcsökbe ütközőnek. A gyermekek nevelése, nejének eltartása, valamint St. önfentartása évi 3300 K-t legább is igénybe vesz. Nem ugy áll tehát a dolog, hogy St. csak formailag biztositotta a 3300 M-t gyermekeinek, tényleg azonban ezt az összeget is a saját élvezetére forditja, hanem ellenkezőleg: a kifogásolt megállapodás által a törvényes tartási kötelezettségének eleget téve, hozzátartozói részére csak a legszerényebb megélhetést akarta biztositani. Ezzel pedig nem követett el a jó erkölcsökbe ütköző cselekedetet, hiszen a családjáról való gondoskodás végeredményben még a hitelezőknek is javára szolgál, mert az képessé teszi St.-t, hogy lassanként a képességeinek inkább megfelelő s jobban dotált állást vivjon ki magának s ennek folytán fizetési kötelezettségének lassanként eleget tegyen.

Egyébiránt a szolgálati szerződés megkötése előtt St. csak két ut közül választhatott: vagy megköti a szerződést a kifogásolt kikötéssel, vagy pedig beláthatatlan ideig családját nélkülözéseknek teszi ki s ezzel eleve kizárja még a lehetőségét is annak, hogy jobb anyagi viszonyok közé jutva, hitelezőit lassanként kielégithesse. A dolog természete hozza u. i. magával, hogy az üzleti tekintélyére csak legkevésbbé is figyelemmel lévő munkaadó nem határozza el magát arra, hogy valamely bizalmi állásba oly egyént vegyen fel, akit állandóan fizetésletiltások fenyegetnek, mert méltán abból indul ki, hogy egy, ugyszólván napról-napra a kenyérért küzködő alkalmazott üzleti feladatainak nem felelhet kellőképpen meg; az alkalmazott családja megélhetésének biztositása előfeltétele annak, hogy ez a munkaadó érdekében eredményes tevékenységet kifejthessen.

—

— **Lapunk** szerkesztőségének helyiségeit folyó évi november hó 1-én Budapesten, V., Nádor-utcza 14. szám alá tettük át.

Kérjük olvasóinkat, hogy minden, a *szerkesztőséget* érdeklő ügyben (kéziratok stb.) ezentul idefordulni szíveskedjenek. A *kiadóhivatalt* érdeklő ügyekben (előfizetések, hirdetések, stb.) kérjük továbbra is lapunk kiadóhivatalához: Franklin-Társulathoz, IV., Egyetem-utcza 4. sz. a. fordulni.

Nagy képzettségü és nagy nyelvtudásu fiatal ügyvéd fővárosi irodában irodavezetői állást vállal. Ajánlatok «Képzett» jeligével a kiadóhivatalhoz czimzendők. 15005

Gyakorlott irnok kerestetik Budapesten. Megkivántatik perfect német tudás is. *B.*

Fiatal ügyvéd, nőtlen, Budapesten és nagyob vidéki városban szerzett teljes praxissal, elsőrendü referenciákkal, társulna, esetleg irodavezetői állást keres haszonrészesedés vagy fixum mellett, budapesti vagy jobb vidéki irodában. Megkeresést «Megbizható munkatárs» jeligére e lap kiadóhivatalába kér. 15020

Nagyon képzett fiatal ügyvéd, perfekt német, franczia, angol, fővárosi és vidéki gyakorlattal irodavezetői állást vállal. Megkereséseket «Perfekt» jeligére a kiadóhivatalba. 15019

Dr. Valkányi Lajos, kalocsai ügyvéd, azonnali belépésre keres teljes gyakorlattal biró ügyvédet vagy ügyvédjelöltet. Azok, kik korábbi hirdetésekre ajánlatokat tettek, sziveskedjenek azokat megismételni. 15014

Gyakorlattal rendelkező juris doctor, ügyvédjelölt, irodámban azonnal alkalmazást nyerhet. Ajánlatok a referenciák és fizetési igények megjelölése mellett dr. Legény Sándor módosi ügyvédhez intézendők. 15013

A m. kir. államvasutak téli menetrendje.

A vonatok **érkezése** Budapest keleti p.-u.-ra.

Érvényes 1913 október hó 1-től.

Délelőtt				Délután			
vonat-szám	óra perc	vonat neme	honnan	vonat-szám	óra perc	vonat neme	honnan
339	5 10	Vv.	Berlin, Ruttka	323	12 10	Szv.	Gödöllő
645	5 20	Tvsz.	Debreczen, Nagyvárad	611	12 30	»	Bukarest, Arad
309	5 40	Szv.	Hatvan	301	12 50	Gyv.	Berlin, Ruttka
1905	5 40	»	Eszék, Tapolcza	903	1 00	»	Konstantinápoly, Belgrád
609	5 45	»	Brassó, Arad	401	1 05	»	Lemberg, Kassa
909	5 45	»	Sófia, Bród, Belgrad	7	1 20	Szv.	Wien, Sopron
19	5 55	»	Torbágy	601	1 25	Gyv.	Bukarest, Arad
313	6 00	»	Péczel	1201	1 30	»	Sarajevo, Bród, Szabadka
17	6 05	»	Komarom	1	1 40	»	London, Paris, Wien
1707	6 15	»	Stanislau, Msziget	1901	1 55	»	Eszék, Pécs
11	6 25	»	Wien	325	2 10	Szv.	Hatvan
1505	6 30	Gyv.	Lemberg, Poprád-Felka, Kassa	1501	2 20	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
				1301	2 25	»	Graz, Fehring
513a[1])	6 40	Szv.	Nagyvárad	919	2 40	Szv.	Kunszentmiklós-Tass
407	6 50	»	Lemberg, Stryj, Kassa	23a	3 00	»	Bicske
1007	6 50	»	Fiume, Zágráb	521	3 10	»	Nagykáta
1003	7 00	Gyv.	Roma, Triest, Fiume	1111	4 00	»	Tapolcza, Balatonfüred
315	7 05	Szv.	Gödöllő	327	4 20	»	Péczel
513	7 20	»	Brassó, Kolozsvár	329	5 25	»	Gödöllő
917a	7 25	»	Kunszentmiklós-Tass	511a[4])	6 00	»	Szolnok
317	7 30	»	Gödöllő	511	6 15	»	Bukarest, Debreczen
319	7 40	»	Hatvan	15	6 40	»	Bruck-Királyhida
21	7 45	»	Bicske	1507[5])	6 25	Gyv.	Poprád-Felka, Kassa
1309	8 00	»	Graz, Fehring	3	6 35	»	Wien, Graz
911	8 10	»	Sarajevo, Belgrád	1705	7 00	Szv.	Stansilau, Msziget
1513	8 15	»	Bártfa, Csorba, Kassa	907	7 20	»	Sofia, Belgrád
1015	8 20	»	Paks	607	7 25	»	Bukarest, Arad
519	8 35	»	Bukarest, Kolozsvár	421	7 35	Vv.	Szerencs
321	8 45	»	Hatvan	305	7 45	Szv.	Berlin, Ruttka
13	9 20	»	Győr	25	7 50	»	Bicske
307	9 25	»	Berlin, Ruttka	1109	8 05	»	Tapolcza, Balatonfüred
1005[2])	9 35	Gyv.	Fiume, Tapolcza	1009	8 15	»	Fiume, Bród
913	9 55	Szv.	Szabadka	405	8 20	»	Lawoczne, Msziget
				9	8 45	»	Wien, Graz
5	10 05	Gyv.	Bruck-Királyhida, Szombathely, Sopron	1511	8 50	»	Csorba, Kassa
409	10 20	Szv.	Miskolcz	27	9 00	»	Bicske
23[3])	10 45	»	Cannes, Nizza, Bicske	331	9 10	»	Péczel
605	11 30	Gyv.	Nagyvárad, Debreczen, Arad	1907	9 10	»	Vinkovcze, Eszék, Pécs
				603	9 20	Gyv.	Brassó, Arad
				29[6])	9 25	Szv.	Triest, Torbágy
				303	9 35	Gyv.	Berlin, Ruttka
				1001	9 35	»	Roma, Fiume, Pécs
				915	9 45	Szv.	Kiskőrös
				403	9 55	Gyv.	Lemberg, Przemysl
				905	10 00	»	Sofia, Belgrád
				1303	10 10	»	Graz, Triest
				333	10 25	Szv.	Gödöllő
				525	10 35	»	Segesvár, Kolozsvár
				1503	10 45	Gyv.	Bártfa, Csorba, Kassa

[1]) Csak vasárnapról hétfőre hajló éjjelen közlekedik.
[2]) Fiumétól Adony-Pusztaszabolcsig csak márczius 1-től közlekedik.
[3]) Budapest-Kelenföldtől Budapest keleti p. u.-ig február 7-től április 29-ig minden hétfőn, szerdán és szombaton a riviera–tirol–wien–budapesti express-vonat hálókocsiját is továbbitja.
[4]) Minden vasárnapés kettős ünnep második napján közlekedik.
[5]) Deczember 15-től bezárólag február 28-ig közlekedik.
[6]) Torbágytól Budapest-Kelenföldig csak vasár- és ünnepnap előtti köznapokon közlekedik.
[7]) Csak hétfőn és ünnep utáni köznapokon közlekedik.
[8]) Csak hétköznapokon közlekedik.

A vonatok **érkezése** Budapest-Józsefvárosra.

Délelőtt.

vonat-szám	óra perc	vonat neme	honnan
515[7])	4 40	Szv.	Szolnok
517	5 00	»	Nagykáta
311[8])	5 50	»	Gödöllő
917	6 17	»	Kunszentmiklós-Tass

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20.
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4.
Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Nádor-utcza 14.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Negyvennyolczadik évfolyam. 47. szám. Budapest, 1913 november 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Nádor-u. 14
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Kovács Marcel* temesvári kir. táblai biró: Magyarázat a polgári törvénykönyv II. szövegének egyes részeihez. — *Dr. Reitzer Béla* budapesti ügyvéd: Észrevételek a magyar polgári törvénykönyv II. szövegéhez. — *Dr. Ladányi Béla* budapesti kir. járásbiró: Módositások a sajtótörvény javaslatán. — Különfélék.

Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Magyarázat a polgári törvénykönyv II. szövegének egyes részeihez.

72. §. «*A házasság megszüntekor, vagy a házastárs holtnaknyilvánitásakor életben levő házastárs a közszerzeményi tartozás lerovása helyett követelheti, hogy a tartozás fizetését halála utánra halaszthassa, ha ő viszont a másik házastárs közszerzeményi követelése és a második bekezdésben emlitett kamat erejéig dologi biztositékot ad és a másik házastárs irányában minden közszerzeményi követelésről lemond.*

A halál utánra halasztás esetében a közszerzeményi tartozást pénzben kell leróni. A tartozás a kötelezett házastárs halála előtt nem teljesithető. A tartozás után a házastárs negyedévenkent utólag kamatot köteles fizetni.»

A halál utánra halasztás kedvezményét a Tervezet I. szövegének 166—168. §-ai is tartalmazták. Az indokolás szerint: a Tervezet az élet igazságával ellenkezőnek tekinti azt, hogy *elhalván a nő*, annak örökösei (leszármazói, kik a férjnek esetleg mostohagyermekei, oldalrokonai, végrendeleti örökösök stb.) a férjtől az *ő saját maga szerezte* vagyonának a felét elvehessék, ezáltal egész vagyoni tevékenységét megzsibbasszák, vagyoni életsorát kettévágják.

Az indokolás kifejezetten csak az egyik házastárs *halála* folytán megszünő házasságra vonatkozik, de nem arra az esetre, amidőn birói itélet által szünik meg a házasság. *Lányi* Bertalan (1898 márczius 26-iki teljes-ülés) és *Zsögöd* Benő (IX. sz. teljesülés jegyzőkönyvének melléklete) szintén csak az *elhunyt* házastárs utáni közszerzeményi igény szempontjából tárgyalják ezt a kérdést.

A XL. számu elvi kérdésre nézve felmerült észrevételek szerint: A tulélő férj egész gazdaságát tönkreteheti, ha vagyonának felét ki kell a felesége *örököseinek* adnia. A házastárssszerző munkássága nagyobb kiméletet érdemel, mint az ingyenszerző örökösök érdeke.

Ugyanott: Megfontolandó, hogy a halál utánra halasztás kedvezménye a házasság *felbontása* esetében is indokolt lehet. Ha pl. a házasságot az asszony hibájából bontják fel, de nem oly okból, amelynek alapján a 169. §. folytán (Tervezet II. szövegének 76. §-a, amelyről később lesz szó) az asszony közszerzeményi követelését elvesztené, a férjre nézve nagyon méltánytalan, hogy a vétkes asszony oly módon részesüljön a közszerzeményben, mint házastársi jutalomban, hogy azt a férj rögtön kiadni tartozzék, ami esetleg sulyos visszahatással lehetne az ő gazdasági helyzetére.

Zlinszky—Reiner (Magyar Magánjog VII. kiadás) a halál utánra való halasztás kedvezményét következetlennek tartja. Szerinte ez önmagában véve is megfosztja az egész intézményt értékétől: mert egyrészt a valóságban örökjogi intézménnyé teszi azt s arra kényszeriti a közszerzeményre esetleg rászoruló házastársat, hogy várja be a másik házastárs halálát, amelyet talán meg sem ér; de ez sem a jutalom, sem pedig a közös szerzés fogalmával nem hozható sehogysem összhangba.

Raffay és *Kolosváry* a halál utánra való halasztás intézményét egyáltalában nem helyeslik. *Sztehlo* a házasság felbontása esetében csak akkor engedné meg a közszerzeményi igény kielégitésének a férj halála utáni időre leendő elhalasztását, ha a nő — a férj foglalkozásánál fogva — tényleg nem járult hozzá a vagyon szerzéséhez.

A bizottsági tárgyalások során felvetett II. 5. számu alkérdés csak az *elhalt házastárs* örököseivel szemben igénybevehető halasztásra vonatkozik; e kérdésben a szerkesztőbizottsági tagok szavazatai egyenlően oszoltak meg és az igenleges döntést az elnöki szavazat eredményezte. A házasság felbontása esetében igénybevehető halasztás kérdése itt el nem döntetett; a Tervezet II. szövegének 72. §-a azonban, amidőn a házasság megszüntének módjai között (H. T. 73—74. §-ai: halál, felbontás, valamint a holtnaknyilvánitást követő uj házasságkötés) különbséget nem tesz, a házasság felbontása esetében is megadja a halál utánra halasztás kedvezményét.

Ezek előrebocsátása után: a halál utáni időre való halasztás intézményét, amely jelenlegi jogunkkal szemben mélyreható ujitást tartalmaz, elhibázottnak vélem.

Kétségtelenül terhes és méltánytalan a szerző házastársra (rendszerint: a férjre) nézve, hogy a másik házastársnak (a nőnek) elhalálozása folytán kénytelen legyen a szerzemény felerészét az elhalt házastárs örököseinek azonnal kiadni. Ha a nő örökösei kiskoruak, magam is méltányosnak és az örökösökre nem sérelmesnek tartom, hogy a férj — kellő kautélák mellett — továbbra is a vagyon birtokában maradjon, de nem saját elhalálozásáig, hanem csak az örökösök teljeskoruságának eléréseig. A méltányosság és a közérdek amellett szól, hogy a közszerzeményi illetőség, amely az elhunyt anyának esetleg egyedüli hagyatéka volt, a teljeskoruvá vált gyermeknek kiadassék. Ezzel a gyermek önálló exisztencziát alapithat magának; és a negyedévi kamat élvezete ezt nem pótolja. Nem helyeselhető, hogy az anyai hagyaték ettől a rendeltetéstől, esetleg hosszu évtizedeken át, elvonassék és az elaggott apának — esetleg még egy mostohaanyának — rendelkezése alatt maradjon. Hiszen a nőt akkor, amidőn a háztartásban és a gazdaságban dolgozik és takarékoskodik, rendszerint az a szempont vezérli, hogy fáradozásának eredményét majdan gyermekei élvezhessék!

Ha az elhalt nő örökösei nagykoruak, és különösen, ha a nő végrendeletileg intézkedett az ilyenek javára: a férj jogos érdekei megóvására, gazdasága, üzlete vagy vállalata fenmaradásának biztositására elegendőnek tartom, hogy a bíróság a férj kérelmére neki, a közszerzeményi tartozás lerovása czéljából, az eset körülményeinek megfelelő hosszabb határidőt vagy részletfizetési kedvezményt engedélyezhessen.

Egyenesen szerencsétlennek mondható a 72. §. amaz intézkedése, hogy a közszerzeményi tartozás lerovása a házasság felbontása esetében is a kötelezett fél halála utáni időre el legyen halasztható. Indokolásul a fentiek szerint csak az hozatott fel, hogy a *rögtöni kiadás* a férjre nézve méltánytalan, ha a házasság *a nő hibájából* bontatott fel. Azonban a *rögtöni* kiadás méltánytalansága itt is megszüntethető, ha a birót hosszabb határidő, illetve részletfizetési kedvezmény engedélyezésére feljogositjuk. Ha pedig figyelembe vesszük, hogy a bontóperek nagyobb százaléka nem a korosabb, hanem a fiatalabb házasfelek között

folyik le — ami a váló *nőkre* talán fokozottabb mértékben is áll — akkor még sokkal sulyosabb méltánytalanságot látunk abban, hogy a férj, aki a házasság alatti szerzeménynek rendszerinti birtokosa, az egész szerzeményt haláláig megtartsa, a nő pedig, aki a vagyonszerzésben akár közvetlenül, akár csak konzerváló szerepében közremüködött, de akinek kezében az életközösség megszüntetésekor rendszerint nincs meg a szerzemény, ennek tőkéjéből hosszu éveken át, esetleg — ha volt férje őt tuléli — soha semmit se kapjon!

Miért sujtanók a nőt — még pedig vétkességére vagy vétlenségére való tekintet nélkül — azzal, hogy az őt megillető vagyonérték visszatartásával esetleg lehetetlenné vagy nehezebbé tegyük részére az ujbóli férjhezmenetelt? Mi czélja van annak, hogy az elvált házasfelek között mesterségesen tartsunk fenn az egyik fél éltefogytáig terjedő vagyoni kapcsolatot? Talán azt akarjuk, hogy a férj a nőt követelésének részleges elengedésére kényszerithesse? Az uzsorának, a zsarolásnak előmozditása nem lehet a törvény czélja; már pedig az eredmény az lesz.

Ezt a szabályozást még a vétkes nővel és a szerzésben tényleg közre nem müködött nővel szemben sem szabad fentartani, és pedig egyrészt azért, mert ez a bontópereknek a vétkesség kérdése miatti nagymérvü botrányos elmérgesedését idézné elő, másrészt pedig azért, mivel a szerzésben való tényleges közremüködés tényállásának megállapitása, illetve bizonyitása rendszerint a lehetetlenséggel határos.

Igaz, hogy a 85. §. megengedi a 72. §-nak házassági szerződéssel való kizárását; ebből azonban csak az következik, hogy a vagyonosabb és intelligensebb felek közötti házasságkötések alkalmával, ahol a nő hozzátartozói az ügyvéd vagy közjegyző tanácsát veszik igénybe, a 72. §. alkalmazását házassági szerződéssel mindig ki fogják zárni és igy a halál utánra halasztás intézménye éppen azt a bevallott czélt nem fogja elérni, amely a közszerzeményi jognak a honoratior-osztályra való kiterjesztésének ellensulyozásában állana; ellenben annál inkább sujtaná a törvény a szegényebb néposztályok asszonyait, akik nem szoktak a 80. §. szerint közokiratba foglalandó házassági szerződéseket kötni, de akik rendszerint nemcsak vélelmezett, hanem a valóságban is közös szerzők.

És ha a férj a negyedévenként teljesitendő kamatfizetési kötelezettségnek nem tesz eleget? Akkor is kénytelen legyen a nő a kamatokért állandóan perlekedni és végrehajtásokat folytatni? Legalább erre az esetre ki kellene mondani, hogy ilyenkor a tőketartozás is esedékessé válik.

Végül: mit jelentsen az, hogy «a tartozás a kötelezett házastárs halála előtt nem teljesithető»? A férj, aki a halál utáni halasztás kedvezményét igénybe vette, utólag nincs jogositva a közszerzeményi illetőséget a nőnek, vagy a nő örökösének mégis kiadni és ezzel a biztositékul lekötött ingatlant, értékpapirt stb. felszabaditani? Haláláig — akarata és fizetőképessége ellenére — adósnak kell maradnia? Itt csak nem vélelmezhető, hogy a halasztás a nő, illetve örökösei *érdekében* történt! Ez a szabályozás tehát a 863. §-al is ellentétben áll, mely szerint az adós rendszerint már a teljesitésre meghatározott idő bekövetkezte előtt is teljesithet.

Inditványozom a 72. §. következő szövegezését:

«A házastárs elhalálozásakor vagy holtnaknyilvánitásakor az életben lévő házastárs a közszerzeményi tartozás lerovása helyett követelheti, hogy a tartozás fizetését a másik házastárs örökösének teljeskoruvá váltáig elhalaszthassa, ha ő viszont az elhalasztott közszerzeményi követelés és annak egy évi kamata erejéig dologi biztositékot ad és a maga részéről minden közszerzeményi követelésről lemond.

Ha a házastárs halálakor vagy holtnaknyilvánitásakor ennek örököse már teljeskoru, a neki fizetendő közszerzeményi tartozás tekintetében a bíróság a tulélő házastársnak — az előbbi bekezdésben meghatározott feltételek mellett — kérelemre hosszabb teljesitési határidőt vagy részletfizetési kedvezményt engedélyezhet.

A második bekezdés a házasság birói felbontása esetében megfelelően alkalmazandó.

Ezekben az esetekben a közszerzeményi tartozást pénzben kell leróni. A tartozás után a házastárs negyedévenkint utólag kamatot köteles fizetni. A kamat vagy tőkerészlet fizetésének elmulasztása esetében az egész tartozás esedékessé lesz.»

76. §. «*A közszerzeményi követeléstől elesik az a házastárs:*

1. aki házasságtörést követett el, ha emiatt egyedül vétkesnek nyilvánitásával a bíróság a házasságot felbontotta, vagy az ágytól és asztaltól való elválást kimondotta;

2. aki házasságtörést követett el, ha a másik házastárs emiatt halála idejében az ő egyedül vétkesnek nyilvánitása mellett a házasság felbontását vagy az ágytól és asztaltól való elválasztást kérhette és evégett a keresetet meginditotta;

3. aki házastársa ellen gyilkosság vagy szándékos emberölés büntettét vagy ennek kisérletét követte el, vagy aki a házastársa ellen elkövetett ily büntettnek vagy kisérletének a részese volt.

Az 1. és 2. pontban foglalt szabály alkalmazásában a házasságtöréssel egyenlőnek kell tekinteni a természetellenes fajtalanságot és azt, hogy a házastárs tudva, hogy házassága még fennáll, uj házasságot köt.»

A közszerzeményi követelés elvesztését — mint a vétkes házasfél megbüntetését — sem a Hármaskönyv III. Rész 29. czimének 2. §-a és az 1840: VIII. tcz. 8. §-a, sem a házassági törvény 89. és köv. §-ai nem ismerik. Tételes jogunkkal szemben ez is ujitás. Kiindulási pontja az, hogy a közszerzemény *hitvestársi jutalom*, amelyre a vétkes házasfél igényt nem tarthat.

Ezzel szemben elég, ha Sipőcz, Vavrik, Sághy és Ádámnak az előmunkálatokban található fejtegetéseire utalok, amelyek szerint a közszerzeményben való részesités nem ingyenes juttatás, hanem ellenszolgáltatás ama vagyonszerző és vagyonfentartó gazdasági tevékenységért, melyet nemcsak a földmives és kisiparos, hanem a honoratior felesége is kifejt, aki a gyermekek felnevelésében is számottevő munkaértéket szolgáltat és a férj esetleges pazarló hajlamait a háztartás takarékos vezetésével ellensulyozza. A közszerzeményhez a házastársnak a szerzés pillanatától kezdve teljes joga van, mely a házasság tartama alatt csak ideiglenesen fel van függesztve; ezt a jogot (lásd *Zlinszky - Reiner* magánjogát) nem lehet attól független, idegen természetü okokból elvenni.

Raffay sem tekinti a közszerzeményt jutalomnak. *Kolosváry* szerint a közszerzeményi jutaléknak ily okokból való elvesztése ellenkezik a reálszerzeményi alapelvvel, melynél fogva az a házastársak együttes gazdálkodásán épül fel.

Sztehlo sem tartja a vagyonelkobzást a házassági jogban büntetésként alkalmazhatónak.

A magam részéről a 76. §. 1. és 2. pontjait, valamint annak utolsó bekezdését feltétlenül törölném. A közszerzemény vagyonjogi intézmény; alapja a szerzésben való közremüködés, illetve ennek a vélelme; semmi köze ennek a házastársi hüséghez. Utóbbinak döntő szerepe van a hitbér (78. §.), az öröklésre való méltatlanság (1522. §.), a hitvestársi öröklés (1533. §.) és az özvegyi jog (1553. §.) kérdéseiben, amelyek a házasság tennállása alatt történt vagyonszerzés tényleges vagy vélelmezett alapjával nincsenek összefüggésben.

Ellentétben áll a 76. §. a XLI. számu elvi kérdés megoldásával, mely igy szól: Közszerzeményi részétől a törvénynél fogva *csak* az a házastárs esik el, aki házastársának *élete ellen tört.*

Eddig házasságtörés czimén (HT. 76. §-a) csak ritkán mondották ki a házasság felbontását; és ha a házasságtörés fenn is forgott, inkább a HT. 77. és 80. §-aira alapitották a keresetet. A tervezet 76. §-ának változatlan elfogadása esetében el lehetünk arra készülve, hogy a házasságtörés czimén inditott bontóperek aránytalanul megfognak szaporodni és a válófelek a házasságtörésnek, valamint a másik fél konkurráló vétkességének megállapitása végett a legbotrányosabb nemi kochoneriák feltárásától és bizonyitásától sem fognak visszariadni.

De még az sem lesz ritka eset, hogy a szerzeményt tényleges vagy telekkönyvi birtokában tartó fél — rendszerint a férj — a házasfélnek maga fogja megszerezni az alkalmat a házassági hüség megszegésére, mert a másik félnek házasságtörésben való tettenérése lesz a legbiztosabb módja annak, hogy a szerzeményt egészben megtartsa.

Mindkét fél házasságtörésének fenforgása esetében az viszi majd el a vagyont, akivel szemben a bizonyitás kellő eredményre nem vezet, vagyis az, aki saját szerelmi ügyeiben nagyobb elővigyázattal és tervszerüséggel járt el, tehát aki szubjektive vétkesebb, mint az a másik fél, aki a sulyos vagyonjogi következményekkel nem gondolva, vigyázatlanságával megkönnyitette a saját ballépésének bizonyitását. Szép érvényesülése a magasabb ethikai szempontoknak!

E szabályozás mellett a házásságtörő nő a szerzeményből rendszerint mitsem fog kapni, mert az a férj kezében van és az neki mit sem tartozik kiadni. Ellenben a házasságtörő férj a szerzemény felét rendszerint megtartja, mert ő a nem vétkes nőnek csak az egyik felerészt tartozik kiadni; mert hiszen a vagyon az ő kezében van, neki nincs a nő ellen közszerzeményi követelése (51. §.), nincs tehát mit vesztenie. A büntetés hatálya tehát attól a véletlen körülménytől függ, hogy a házasság megszünésekor a vagyon a vétkes, avagy a vétlen fél kezében van-e? S miután rendszerint a férj a birtokos, ő a házasságtörést bátran elkövetheti. Eszerint a 76. §. csak a nőket sujtja, a férjekkel szemben pedig rendszerint illuzórius.

Ott, ahol a feleség a szerzésben saját munkájával tettleg közremüködött, a 76. §. a szó szoros értelmében vagyonelkobzást statuál. Sipőcz László is kiemelte (1897 deczember 17-iki szerkesztőbizottsági ülés), hogy a büntetés sem a tényleges együttszerzésnek, sem a nő külön szerzésének eredményére ki nem hathat. Ezért még a 76. §. 3. pontjánál is kivételt lehetne tenni arra a (bár nehezen bizonyitható) értékre nézve, amely a nőnek az *együttes* szerzésben való *tényleges* közremüködéséből (pl. a mezei gazdaságban kifejtett fizikai munkából) származik. Feltétlenül kiveendő azonban a büntető szankczió alól az az érték, amely bizonyitottan az önálló foglalkozással biró nő *külön keresményéből*, valamint a nő hozományának és külön vagyonának hasznaiból állott elő.

Akkor is kizárandó a 3. pont alkalmazhatósága, ha a házastárs a szándékos emberölést vagy annak kisérletét jogos védelemből követte el. (Btk. 79. §-a.)

Befejezésül még reá kell mutatnom arra, hogy a 31. §. második bekezdése tartási követelést ad annak a házastársnak, aki a másiknak élete ellen tört, vagy a közerkölcsiségbe ütköző botrányos életmódot megátalkodva folytat. Ez még kirivóbbá teszi a 76. §. által statuált büntetés drákói szigorát.

Dr. Kovács Marcel.

Észrevételek a magyar polgári törvénykönyv tervezete második szövegéhez.

Második rész. Dologi jog. I. czim. Dolgok. (339—353. §§.)

Általános megjegyzések.

Szükségesnek mutatkozik mindenekelőtt annak a kérdésnek a vizsgálata, vajjon rendszeri elhelyezés szempontjából indokolt-e ezen czimnek a dologi jog fejezetében bevezetőrészként való beillesztése. Nem szenvedhet ugyanis kétséget, hogy azon fogalom-meghatározások, melyek ezen szabályokban foglaltatnak nemcsak azon jogszabályok szempontjából birnak jelentőséggel, melyek a második rész következő czimeiben foglaltatnak, hanem oly fogalmakra vonatkoznak, melyek a törvénykönyv valamennyi részében, beleértve az előző családjogi részt is, alapvető jelentőségüek. Sőt ennél tovább menve az is szem előtt tartandó, hogy e fogalmi körülirásoknak a polgári törvénykönyv keretein messze tulmenő fontosság is jut. Mert mindazon magánjogi törvényeink, (sőt bizonyos vonatkozásban büntető és közigazgatási törvényeink) amelyekben e fogalmak előfordulnak, valahányszor azokra vonatkozó rendelkezéseket tartalmaznak, természetszerü utalást foglalnak magukban azon szabályokra, amelyekben e fogalmak körülirása megtalálható. Nem lehet helyénvaló itt belemenni a «házi fogalmak» tárgyalásába és ezeknek a tulajdonképeni alapfogalmakhoz való viszonyának vizsgálatába. Még csak érinteni sem kivánjuk a nem magánjogi jellegü törvényeket. Másrészt azonban az vitán felül áll, hogy amikor teszem pl. a végrehajtási törvény az ingó dolgok foglalásának módját rendezi, vagy az ingatlan haszonélvezetének zár alá vételét szabályozza, nem érthet ingó és ingatlan dolog alatt egyebet, mint amit az a törvény ért, amelynek, hogy ugy mondjam, hivatalból feladata e fogalmak mibenlétét körülirni. Bármennyire igaz is az, hogy jogi fogalomnak lenni annyi, mint bizonyos szabálycsoport uralma alá kerülni, lehetetlen ezt odáig vinni, hogy minden törvénynek meglegyen a maga külön fogalmi világa. A jogi oktatás mai rendszerében megvan ugyan az a furcsaság, hogy minden jogi studiumnál külön tanitják a jog fogalmát, az objektiv és subjektiv jogokat, de oly törvényszerkesztési technika, amely minden törvényben külön adná a benne szereplő fogalmak leirását el nem képzelhető. Minden törvény tehát, amely helyettesithető és elhasználható dolgok fogalmával bármily vonatkozásban operál, kell hogy konformizáló utalást tartalmazzon arra az anyatörvényre, amelynek feladata ezen fogalmaknak ex asse való kidolgozása.

És ez a körülmény szinte emberfölötti nehézségeket ró arra a törvényre, amelyre a fönti feladat hárul. Nem elég ugyanis e törvénynek fogalmai körülirásánál csak saját jogszabályait figyelni és azokra való alkalmaztatását kipróbálni, hanem amiként egy nagy hadsereg vezetése és operáczióinak irányitása csak bizonyos magaslatról történhetik, amelyről áttekintés nyilik az egész táborra, ugy a magánjogi általános fogalmak megalkotásánál is oly nézőpontra kell felemelkedni, ahonnan az összes törvények kellően áttekinthetők, mert enélkül semmiféle fogalom a próbát meg nem állhatja. Ez az univerzális és mindent átfogó jelleg kétszeres óvatosságra int a dolgok fogalmának meghatározásánál is.

Már e helyütt is előrebocsáthatunk annyit, hogy ennek a fontos és nehéz feladatnak az előttünk fekvő javaslat épp oly kevéssé van tudatában, mint a B. G. B. Kiderül ez abból, hogy «a jelen törvény értelmében» kitétel itt-ott megtalálható. Pedig ez korántsem oly ártatlan pár szó, mint aminővel az fölületes szemlélés mellett látszik. Mert mit akar ezzel a törvény mondani? Azt-e, hogy csak azt a meghatározást tekinti a maga házi definicziójának, ahol e beszurást kifejezetten alkalmazza, avagy csak a jóhangzás kedvéért, minden különösebb jelentőség nélkül, rossz szokásból él vele. Csak az «alkotórész»-re gondolja-e a tervezet, hogy jelen törvény értelmében tekintendő alkotórésznek az, amit a 341. §. annak mond, avagy a helyettesithető dologról is ez a vélekedése. Hogy az egyik helyen ezt külön kiemeli, ebből joggal lehetne következtetni, hogy a másik helyen, ahol viszont nem emliti, nemcsak a jelen törvény értelmében való fogalmat alkot. Az az egy bizonyos, hogy igy, amint van a helyzet, zavaros. Mert vagy az a czélja a törvénynek a dolgok fogalmának megállapitásával, hogy csak a saját jogszabályai részére alkosson fogalmakat, vagy az, hogy azokat ugy alkossa meg, hogy más törvény szabályainak körében is megálljak a sarat. De bárhogyan döntse is el ezt az elvi kérdést, következetesen döntse el és ne maga szolgáltasson vitákra okot, hogy a törvény alkalmazásánál a jogbiztonságot veszélyeztető nehézségeket teremtsen. Hova forduljunk felvilágositásért, ha a KT. 69. §-ában emlitett helyettesithető dolgok fogalmát akarjuk megállapitani, avagy azt kell eldöntenünk, hogy a végrehajtási törvény 149. §-a szempontjából tartozék-e az, vagy sem, amire összeirás által birói zálogjogot akarunk szerezni? Lehetséges legyen azt mondhatni, hogy a kereskedelmi törvény helyettesithető dolga ugyanaz, ami a polgári törvénykönyvé, ellenben a végrehajtási törvény szerint más az alkotórész, mint a 341. §.-ban körülirt fogalom. Alig hihető, hogy ez volna a törvény czélja. A gyakorlati nehézségek megvilágitása szempontjából elegendő hivatkoznunk a B. G. B. 90. §-ára, amely a dolog általános fogalmának helytelen körülirásával nemcsak nagy vitákra szolgáltatott alkalmat, hanem külön törvényes intézkedést tett szükségessé a villamosáram lopásának megtorlására.

E nehézségek fönnforgása mellett az is megfontolás tárgyává teendő és elsősorban az döntendő el, vajjon általában szükség van-e a dolgok fogalmi leirását tartalmazó külön czimre. Annál alaposabb kell hogy legyen ez a megfontolás, mert a modern törvénykönyvek azon két typusa, amely az utánzás szempontjából elsősorban jöhet számitásba a német és schweizi törvény más-más megoldásra jutottak. Mint tudjuk, az előbbi külön általános részben tárgyalja le a dolgok fogalmát, az utóbbi pedig ezt egyáltalában mellőzi és csak a konkrét jogszabály kapcsán irja körül egyik-másik fogalmat (tartozék-gyümölcs.) Véleményem szerint e megoldások bármelyike megfelelőbb a mienknél. Mert vagy szükség van a dolgok fogalmának a törvényben való meghatározására, vagy nem. Ha az előbbi eltérést fogadjuk el helyesnek, akkor következetes álláspont mellett odaillő ez a czim, ahova e fogalmak általános természetüknél fogva tartoznak. Miután pedig a dologi jog épp ugy operál velük, mint a kötelmi, épp oly kevéssé indokolt a dologi jogba való besorozásuk, mint amily kevéssé az a semmiség és megtámadhatóságnak a kötelmi jogban való elhelyezése. Ha pedig nincs szükség fogalmi körülirásokra, akkor jobb, ha inczidentaliter ott intézzük

*

el a különös rendelkezések helyes alkalmazásához szükséges magyarázatokat, ahol azok a részletes rendelkezésekben előfordulnak.

Miután a tervezetnek általános része nincsen és igy az első megoldás keresztülvitele oly szerkezeti nehézségekbe ütköznék, amelyek a mai stádiumban aligha lesznek leküzdhetők, nem marad más hátra, mint hogy *az első czim teljes elhagyásával azok a magyarázati szabályok, amelyek az első czimben foglaltatnak* (amennyiben ezekre általában szükség van), *azokba a különös szabályokba olvasztassanak be, amelyekben rájuk vonatkozó rendelkezés foglaltatik.* Ennek a szabályozási módnak az a nagy előnye is meg lesz, hogy nem kell félnünk attól, hogy a törvényes definicziók akár a jelen törvény egyik-másik intézkedésének keresztülvitelénél, akár pedig valamely más törvény keretében gyakorlati nehézségeket fog okozni.

Hogy minden képzelhető ellenvetés tárgytalanná váljék, a magunk részéről a következő rendszeri beosztást tartanók helyesnek. *A jelenlegi első résznek személy- és családjognak első czimét és pe ig ennek mindhárom fejezetét áttennők a kötelmi jog első fejezetébe, a kötelmi jog három bevezető szabályát (707—709. §-ok), amiknek tételes törvényben semmi helyük sincsen, egyszerüen elhagynók és a jelenlegi első czim elé helyeznők el az ember, a jogi személyek és a személyiség védelme fejezeteit, amelyeknek a házassági jogban semmi keresni valójuk, ellenben harmónikus előzményeit alkotnák a cselekvőképességi fejezetnek.* Az igy kiegészitett kötelmi joggal kezdeném a polgári törvénykönyvet, melynek ez volna első része, a dologi jog a második része, a családi jog a harmadik és az öröklési jog az utolsó része. Ez a beosztás a jelenlegi semmiképpen nem indokolható beosztásnál hasonlithatatlanul helyesebb és az a nagy előnye is meg volna, hogy ezzel meg volna szüntetve az a visszásság, hogy az első részben számtalan olyan fogalom fordul elő, amelyről csak a későbbi részek adnak felvilágositást. Ismételten előfordul az első rész, második czim, harmadik fejezetében a szerződés, a semmiség, az ingó dolog, a dologi jog, a haszonvétel, a gyümölcs stb. oly fogalmak, amelyeknek mibenlétét csak a kötelmi és dologi jogokban találhatjuk meg s igy quasi előlegezni kell a törvénynek saját későbbi rendelkezéseit. Nem képzelhető semmiféle olyan indok, amely ennek a szempontnak fölébe volna helyezendő. És hogy ez a rendszeri megoldás a mainál sokkal tökéletesebb, ezt, azt hiszem, a föntiek után nem szükséges külön bizonyitani.

Visszatérve már most a dologi jog első czimére, az abban foglalt rendelkezések egy részét elhagynám, a másik részét megfelelő helyeken beolvasztanám. Mielőtt a részletekre rátérnénk, szükségesnek tartjuk még arra a nagyon lényeges körülményre utalni, amely ezen descriptiv szabályok megalkotásánál kiindulópontul kell hogy szolgáljon. Nincsenek helyettesithető és elhasználható, valamint fő- és mellékdolgok sem, hanem jogszabályok vannak, melyek azon ágaznak szét, hogy bizonyos vagyontárgyak a forgalmi életben suly és mérték szerint szerepelnek, mások egyedileg és hogy a vagyontárgyak egyike gyakran kerül olyan gazdasági rendeltetésbe, hogy egy másik tárgynak a használhatóságát emelje. Ez annyira tiszta és köztudomásu (Grosschmidt alapvető fejtegetései óta), hogy bővebb magyarázatra nem szorul. A helyettesithetőség és alkatrészi minőség a dolognak nem természeti, vagyis megváltoztathatatlan tulajdonsága, mert ha ez volna, akkor ezek definicziját nem a jogszabályok, hanem a természettudomány adnák meg és soha kétség aziránt föl nem merülhetne, vajjon valamely dolog in concreto helyettesithető-e, vagy alkotórésze-e a másiknak. Azt tehát soha sem a fizikai törvények következményén való kipróbálás fogja megmondhatni, hogy in concreto alkotórész-e az, ami annak állittatik, hanem mindig a jogszabályokon való kipróbálás. Nem az a fizikai lehetőség fogja in abstracto a helyettesithetőség bélyegét bizonyos dologra ráütni, hanem az a jogi lehetőség, hogy in concreto a kölcsön kapott dolgok ugyanolyan faju és minőségü dolgoknak ugyanolyan mennyiségében szolgáltathatók-e vissza.

Nem ösmerjük azokat az indokokat, amelyek amellett szólnak, hogy miért éppen csak az elhasználhatóság és helyettesithetőség azok a tulajdonságok, amelyek törvénybeli meghatározást igényelnek, holott a jogszabályok sokkal nagyobb része bifurkálódik a dolgok egyéb tulajdonságán, igy nevezetesen az ingó és ingatlan megkülönböztetésén, de mindenesetre komoly okoknak kellett fönforogniok arra, hogy ezek a fogalmak eltérőleg az első tervezettől, kihagyassanak. Nem szabad, hogy bárkit egy pillanatra is megtéveszthessen az a látszat, mintha ennek a megkülönböztetésnek, szemben az előbbiekkel, nemcsak legális, hanem naturalis alapja is volna. Ennek a látszatnak eloszlatására megint elegendő arra hivatkozni, hogy soha kétség föl nem merülhetne, hogy ingó dolog-e valami, vagy sem, ha ez a dolognak természetes és megváltoztathatatlan tulajdonsága volna. Már pedig éppen a gyakorlatban nem egyszer okoz nehézséget az a kérdés, vajjon az ingó dolgokra vonatkozó szabályokat alkalmazzuk-e az adott esetben. Gondoljunk azokra a kontroverziákra, amelyek a K. T. 262. §-ától kezdve egészen le a S. E. 1. §-ának 5. *a)* pontjáig és a K. T. 258. és 259. §-ainak 1. pontjától egészen le a végrehajtási törvény 47. §-áig fölmerültek és akkor tüstént szembeötlő lesz a föntebb elmondottak igazsága.

Ha az a megfontolás volt döntő az ingó és ingatlan dolgok fogalmi meghatározásának elhagyásánál, hogy arra azért nincs szükség, mert az adott esetben a biró, illetőleg a törvényalkalmazó enélkül is tudni fogja alkalmazni a megfelelő jogszabályt, akkor ugyanez az érv helyettesithetőség és elhasználhatóságra nézve is áll. Mert ugyanaz a forrás, ahonnan meriteni fog az, akit a döntés illet, rendelkezésére áll akkor is, ha nem az ingó és ingatlan minőség közt kell majd különböztetni, hanem a helyettesithetőség és nemhelyettesithetőség közt. Mindenesetre leghelyesebb teljesen kielégitő definiczió hijján a tudományra bizni az ilyen leirásokat, mert amugy is elkerülhetetlen egyik-másik ponton a döntést az elméletre bizni.

309. §. A mondottak szerint ez teljesen elhagyandó volna. Ha mégis megtartatnék, azt beolvasztanám az 1082. §-ba, amely természetszerüleg a javaslatba hozott rendszeri módositás esetén nem a harmadik részben, hanem az első részben nyerne elhelyezést.

Egyébként maga a szövegezés sem állja ki a próbát. Miután t. i. a T. I. 485. és következő szakaszai innen kimaradtak és ezáltal az ingó dolognak még negativ, vagy amint ezt Grosschmidt nevezi, species per substraccionem fogalma is hiányzik, nem lehet valamely meghatározott oly genus proximummal kezdeni, amely genus maga is ismeretlen. Az ingó dolog fogalma pedig a tervezet ezen helyén ismeretlen fogalom. Kihagyandónak tartom tehát az «ingó» szót. Ez mindenképpen fölösleges itt és soha sem lehet tudni, hogy fölösleges szavak a gyakorlatban milyen fejtörést okozhatnak. Mert vagy ugy áll a dolog, hogy az ingó szó elhagyása esetén tartani kell attól, hogy ezzel oly dolgok is bekerülnek a helyettesithetőség kategóriájába, amelyek nem ingók, más szóval, hogy vannak olyan ingatlanok is, amelyek a forgalomban szám- és mérték szerint szerepelnek. Ez esetben a törvény meghatározása ugy is illuzóriussá válik a gyakorlatban, vagy pedig a dolog természeténél fogva az ingatlanok itt kombináczióba se jöhetnek, akkor meg nem kell egyáltalában belehozni ezt a megkülönböztetést.

Sehol olyan előszeretettel nem hallani azokat a régi elcsépelt jogi közmondásokat, amelyek örökségképpen maradtak ránk a római jog és a glossatorok idejéből, mint nálunk. A superflua lex non loquitur s több hasonló axioma a legkedveltebb törvénymagyarázási eszköze a jogszabályok kezeléséhez nem egészen értő jogászainknak. Több sem kell tehát, minthogy maga a törvény nyujtson kezet az ilyen jogi gombák elszaporodásának.

Tudom, hogy Zsögöd fejezeteiben is szó van a helyettesithető ingatlan forgalmáról, de amennyire hamarosan visszaemlékezni tudok, azt nem irta meg sehol, hogy a tagositás alkalmával az ugynevezett számok helyettesithető ingatlanokként vannak forgalomban. Ez ugyan nem tulságosan nagy gyakorlati jelentőségü körülmény, amely miatt talán érdemes volna külön jogszabályokat statuálni. Csak azért emlitettem ezt föl, mert nincs kizárva, hogy valamikor, amikor talán valami nem remélt esemény folytán, mondjuk például hitbizományok eltörlése, vagy a szekularizáczió törvénybeiktatása folytán a parczellázási üzlet nem is sejtett föllendülése bekövetkezzék, ami végre is a jövő P. T. hatálya alatt per absulutum kizárva nincs, könnyen lehetséges, hogy a forgalmi élet meg fog teremteni olyan ingatlan alakulatot, amely a helyettesithető dolgokkal azonos bánásmódot fog igényelni. Mindezt az egyébként ezen a lokális jelentőségen messze tulmenő szempontot azért hozom fel, mert módfölött lényegesnek tartom azt, hogyha ma, amikor a forgalmi élet alakulatai nem-

csak boszorkányos gyorsasággal változnak, hanem nap-nap mellet ujabb jelenségek merülnek fel, amelyek jogi szabályozást igényelnek, egy előreláthatólag igen hosszu időre szóló törvénykönyvet alkotunk, akkor azt ugy kell megcsinálnunk, hogy annak befogadóképessége és egyes szabályainak rugalmassága a lehetőség szerint nagy legyen, és ezzel kell egyensulyozni azt a megváltozhatlan igazságot, hogy minden uj törvényhozás a mult jelenségeinek szabályozója.

Nem mondható elég szabatosnak a definiczió állitmánya sem. Ahelyett, hogy szoktak meghatározni, inkább valami más, megfelelőbb ige volna helyénvaló, például «szerepelnek a forgalomban», vagy kerülnek forgalomba. A végleges szöveg tehát igy hangzanék: «Helyettesithető az a dolog, amely a forgalomban szám- vagy mérték szerint szerepel.» Esetleg igy: «Helyettesithető az a dolog, amely rendszerint szám- vagy mérték szerint szerepel a forgalomban.» Vagy végül: «A helyettesithető dolog a forgalomban rendszerint szám- vagy mérték szerint szerepel.» Ezt az utolsó szövegezést különösen akkor ajánlanám, ha e rendelkezés nem önálló §-ként, hanem az előbb javaslatba hozott beolvasztás folytán, mint az 1082. §. 2. mondata szerepelne.

(Bef. köv.) *Dr. Reitzer Béla.*

Módositások a sajtótörvény javaslatán.

I.

A sajtóreform elsősorban a nyilvánosság organumait érdekelvén a legközvetlenebbül, teljesen érthető, hogy most az igazságügyminiszter által beterjesztett sajtótörvényjavaslat áll a nyilvános érdeklődés homlokterében. Nyugodtabb viszonyok között az ilyesmi csak hasznos lehet, mert utat nyit a legsokoldalubb és objektiv kritikának. Ma azonban sokkal nagyobb idegességgel kezelik a kérdést, semhogy az az ügy hasznára volna és sokkal inkább a nyilvánosság elé dobott általános frázisokkal jellemzik a javaslatot, semhogy annak alapelvei felől a közvélemény hü képet alkothatna.

E soroknak — szerkesztő ur engedelmével — nem annyira a javaslat ismertetése, mint inkább az a czéljuk, hogy a javaslat egynehány könnyen korrigálható olyan hibájára felhivjuk a figyelmet, amiket az igazságügyi bizottság nem javitott ki eléggé.

Nem zárkózhatom el azonban annak megállapitásától, hogy a javaslatnak sok olyan intézkedése, amelyeket — ha itt-ott enyhitésre vagy javitásra szorulnak is — voltaképpen a tisztességes sajtó által ma is követett annak a nagy elvnek a megvalósitását czélozzák, hogy: «*Csak igazat szabad irni!*»

Elvileg nem lehet, szerintem, semmi kifogást emelni az ellen, hogy a törvényjavaslat tiltja a közönséges büncselekményeken felül még a szándékos hazugságot is. Legfeljebb arról lehet szó, hogy elegendő-e ennek a tilalomnak magánjogi szankczióval (kártérités) érvényt szerezni, avagy pedig a sajtó utján elkövetett hazugságot büncselekménnyé minősitsük, amellyel büntetés is jár? A javaslat az utóbbi álláspontou van s fogházzal és pénzbüntetéssel rendeli sujtani azt, aki szándékosan valótlanságot ir és ezzel másnak kárt okoz. Efölött lehet vitatkozni s vitatkoznak is eleget, de nyilván inkább azért, mert novum, semmint a hazugság pártolása okából. Annak a megfontolása azonban, hogy az, aki a sajtónak véletlenül rendelkezésére álló hatalmát más védtelen egyénnel szemben rosszindulatulag és szándékosan akként használja fel, hogy hazug tények koholásával és valóként való előadásával az illetőnek anyagi vagy akár erkölcsi kárt okozzon, lényegileg nem más munkát végez, mint a fosztogató utonálló, mindenesetre a törvényjavaslat álláspontja mellett szól. Annak, aki a sajtó hatalmával él, azzal óvatosan kell élnie, mert a kellő kritika nélkül, tehát gondatlanságból világgá röpitett valótlanságoktól is sokszor exisztenciák sorsa függ. Az ily gondatlanság ellen azonban elegendő a helyreigazitási kényszer. Ezt meg is adja a javaslat 20. §-a.

De különbséget kell tennünk a gondatlan és a szándékos — ez esetben tehát rossz, bünös indulatból fakadó — hazugság között, és ha ez utóbbit be is illesztjük a büncselekmények sorába, az előbbinél még a kártéritési felelősséget is ki kell zárni. A gondatlanságból közölt valótlanság helyreigazitáson kivül egyébre ne kötelezzen. Az időszaki sajtó munkásától, aki különösen napilapoknál nap-nap mellett a legkülönbözőbb és legtávolibb vidékekről eredő hiranyagot köteles az időszaki sajtó hirszolgálati rendeltetésének megfelelőleg közreadni és akinek sem ideje, sem módja nincs minden értesülés hitelességét előzetes nyomozás utján megállapitani, a gondosságnak az a mértéke nem követelhető, mint egy becsületbiróság tagjától. Az ujságiró netaláni gondatlansága soha sem eshetik sulyos beszámitás alá. Ha ily esetekben kizárjuk a kártéritési felelősséget, ezzel eltávolitjuk a javaslat egyik legveszedelmesebb méregfogát, amely a hirszolgálatot valósággal megbénitaná.

A szándékos hazugságnak deliktummá minősitése ellen nem hozható fel az, hogy ily deliktu not a büntetőtörvény nem ismer. A törvényhozás a büncselekmények körét minduntalan kiterjeszti oly területekre, ahol az erkölcs szabályai ma már nem állhatnak eléggé sikeresen őrt. Példa rá a büntetőnovella.

A büntetési tétel azonban összhangba hozandó a becsületsértés és rágalmazás büntetésével.

Egyébként az igazmondási kényszert más törvényeink is ismerik. Az ujabb törvényhozások ma már mindenütt sulyt helyeznek arra, hogy ott, ahol egyéni nyilatkozatnak sulya van, a nyilatkozattevő igazmondásra kényszeritessék. A judikatura is üldözi a hazugságot s ma már az ügynök hazugságaival becsapott fél a magyar biró előtt sem veszíti el perét azzal az indokolással, hogy miért engedte magát becsapni és miért nem olvasta el a rendelő-ivet, amit vele raffinált módon aláiratott az ügynök.

Igazmondást követel, még pedig pénzbirság terhe alatt az uj PP. (1911. évi I. tcz.) 222. §-a is a peres féltől és ügyvédtől egyaránt, midőn azt mondja, hogy: «azt a felet vagy képviselőt, aki jobb tudomása ellenére, az ügyre tartozó oly tényt állit, amely nyilvánvalóan valótlan ... a biróság hatszáz koronáig terjedhető pénzbirsággal bünteti».

A jogtudomány fejlődésének mai iránya, mely lépést tart a jogérzület alakulásával, mindinkább az igazmondásnak minden vonalon való kikényszeritése felé halad, mert ebben találja a jog és erkölcs uralmának egyik lényeges biztositékát és igy valószinü, hogy egynehány évtized mulva a törvényhozás a sajtó igazmondásának biztositására még nagyobb mértékben törekednék, mint most.

Elvileg nem lehet az igazmondás követelménye szempontjából kifogást emelni a javaslat által meghonositani kivánt helyreigazitási kényszer ellen sem, még ha ezzel az osztrák mintát követjük is, mert a nemzeti elfogultság odáig nem terjedhet, hogy mindent haszontalannak és károsnak deklaráljon, ami osztrák eredetü. Egyébként már sajtótörvények is ismerik a helyreigazitási kényszert. Igy intézkedik például a német birodalmi sajtótörvény 11. §-a is. A mi törvényünkben eddig ez nincs meg, de a magyar sajtó munkásainak lovagias érzése mostanáig sem zárkózott el az objektiv helyreigazitások dijtalan közreadásától. A javaslat 20. §-ának tág körén azonban mindenesetre szükiteni kell. Hogy miként, azt alább mondom el.

Egyébként most már megkisérlem sorra venni a törvény korrigálandó rendelkezéseit, illetve felsorolni azokat a módositásokat, melyek szerény nézetem szerint a javaslatot elfogadhatóbbá tennék. Bár másfél évtized óta foglalkozom a sajtótörvény reformjának kérdésével s 1890-ben, majd 1909-ben magam is adtam közre egy-egy sajtótörvény-tervezetet, megjegyzéseim a rendelkezésemre állott rövid és kevés idő miatt csak hézagosok és kevésbé kimeritők lehetnek. Valószinü, hogy ha nem is találkozom mindenki helyeslésével, mégis kötelességet vélek teljesiteni, ha a hevenyében megindult kritika részére én is szolgáltatok némi anyagot.

A javaslat 2. §-a a Btk. 63. §-ával csaknem egyezően állapitja meg a sajtótermék fogalmát, azzal a különbséggel, hogy a büntetőtörvénykönyv «nyomtatvány»-nak nevezi mindenütt a sajtóterméket. A terminologia szabatossága szempontjából kifogásolom, hogy ha már az uj sajtótörvény az eddigi müszavat meg is akarja változtatni, nem utal akár zárjel között a már eddig meghonosult és még érvényben levő egyéb törvényeinkben használt mükifejezésre, akár pedig vagylagosan ekként: «Sajtótermék, vagy nyomtatvány...» stb. Ez azért is szükséges, hogy ne legyen kétséges, hogy e szakasz egyuttal büntetőjogi fogalom és pótolni hivatott a Btk. 63. §-át.

A második bekezdést ekként módositanám: «A sajtótermékekre megállapitott jogszabályokat megfelelően alkalmazni kell a gondolatnak *gép*, *távbeszélő*, fonográf, vagy más müszaki készülék utján többszörösitett kifejezésére».

Ez a módositás azért szükséges, mert az első bekezdésben adott fogalommeghatározás nem fedi azt az esetet, ha a nyomtatványt kézirat nélkül szedik ki, vagy ha irógépen, diktálás után mindjárt többszörösitve állitanak elő valamely elmemüvet. Nem volna továbbá a törvény rendelkezései alá vonható a Telefon Hirmondó, holott ujság jellege kétségtelen.

Minthogy a fénykép és mozifilmek is a sajtótörvény alá esnek, a 6. §. második bekezdésében az ugynevezett nyomdai jelzés kényszere alól kiveendők, félreértések elkerülése végett a nem iparszerüleg előállitott fényképek is.

Ugyane szakasz szerint a nyomdai könyvvezetést illető bejegyzés tárgyát kell, hogy képezze a sajtótermék kiadója. A kiadó szót a javaslat itt oly tág értelemben használja, ami a szó rendszerinti értelmének nem felel meg. Helyesebb lenne ez a kitétel: «minden sajtótermék *megrendelőjének* vagy kiadójának nevét».

A 11. §. negyedik bekezdése ekként volna szövegezendő: «Olyan sajtótermék utczai terjesztését, amely a közrendet, közerkölcsiséget vagy *az ország jó hirét* veszélyezteti, stb. engedélyezni nem szabad».

A következő bekezdés, mely szerint a belügyminiszter ezeken felül rendeletileg ugy általában, mint pedig konkrét esetben más okot is állapithat meg, már az igazságügyi bizottság kihagyta. A sajtó tisztességének és a közérdeknek megóvása szempontjából teljesen elegendőek azok a kizárási okok, amiket a javaslat felsorol és amikhez én a mi specziális viszonyainkra való tekintettel, mert hisz más nyelvü lapjaink is vannak, mint megvédendő fontos érdeket az ország jó hirét is csatolnám.

Minthogy a 11. §. negyedik és ötödik bekezdése általában szól a sajtótermékeknek az utczai terjesztésből való kizárásáról s minthogy az egyszer kiadott sajtótermék tartalma állandó, ellenben az időszakié változó és igy az utóbbit esetleg már csak akkor érhetné a kizárás, amikor a tartalma már erre semmi okot nem ad, szükségesnek tartom, hogy ebből a szempontból is különbség tétessék az időszaki és másnemü sajtótermék között. Nevezetesen időszaki laptól az árusitási engedélyt megtagadni vagy megvonni csak akkor lehessen, ha *ismételten* ad közre a negyedik bekezdésbe ütköző közleményeket. Az ötödik bekezdés tehát ekként volna szövegezendő: «Ez a rendelkezés az időszaki lapokra csak akkor alkalmazható, ha *ismételten* adnak közre oly közleményt, melynek tartalma az előző bekezdésbe ütközik».

A 11. §. utolsó bekezdése kiegészitendő ekként: «Az 5. §. második bekezdésének 1., 2. és 3. pontjai alá eső sajtótermékek, valamint irodalmi, müvészeti és üzleti jelentések és hirdetések utczai terjesztéséhez engedély nem szükséges».

Ugyanigy módosul a 13. §. utolsó bekezdése is.

A 15. §-ból a 11. §. ötödik bekezdésére való hivatkozás kihagyandó.

A 17. §. nem gondol arra az eshetőségre, amikor az ipartörvény (1884: XVII. tcz.) 40. és 41. §-ai alapján a nyomdai vagy kiadói üzlet tulajdonosai kiskoru örökösök, vagy pedig oly fizikai személy, aki az üzlet vezetésébe be nem folyik. E tekintetben elég a nálunk is szokásos érseki, püspöki stb. nyomdákra gondolnunk, amelyek kiadói üzletet is folytatnak. Ezeknek megfontolásával ajánlatos a 17. §-nak ekként való módositása:

«Időszaki lap kiadója, vagy ha a lapot jogi személy vagy társaság adja ki, avagy ha a kiadó-üzlet tulajdonosa kiskoru örökös, illetve oly személy, aki az üzletvezetésben részt nem vesz, az ügyvitelre jogositott egyén, aki a kiadásért személyesen felelős, csak nagykoru magyar állampolgár lehet» stb.

A helyreigazitási jogról szóló 20. §. fogalmazása nem eléggé szabatos. Holott ez esetben, mikor a törvény magyarázatára elsősorban a személyileg érdekelt felek vannak hivatva, már azért is ajánlatos a minél kevesebb félreértést nyujtó szabatosság, hogy minél kevesebbre szoritható legyen amaz esetek száma, mikor a helyreigazitás kérdésében birói döntésért folyamodnak a felek. Sokféle magyarázatnak nyujthat például támpontot az a kitétel, hogy voltaképpen milyen is a személyi vagy vagyoni érdekben való burkolt támadás, továbbá mikor tekinthetők a való tények hamis szinben feltüntetettnek stb.? A külföldi törvények sokkal kevesebb kazuisztikával határozzák meg a helyreigazitási jogot. Ezenfelül a javaslat a maga kazuisztikáját csakis a magánfél személyéhez füzi, akként, hogy a jelenlegi szövegezés értelme szerint a hatóság feltétlenül kérheti minden közlemény helyreigazitását, tehát például azét is, ami csak azért nem tetszik a hatóságnak, mert kivonatosan ismertet valamely intézkedést.

Semmi esetre sem könnyü feladat a szakasz precziz szövegezése, de talán igy megfelelőbb volna, mint a javaslatbeli: «A hatóság vagy magánszemély az időszaki lap szerkesztőjétől követelheti a jó hirét, vagyoni érdekét veszélyeztető valótlan vagy tévesen előadott tényeket tartalmazó közleményre vonatkozó helyreigazitó nyilatkozatának közlését.»

Az ekként szövegezett rendelkezés alá az ugynevezett burkolt támadások is belevonhatók nézetem szerint, ha tudniillik a támadás burkolt volta daczára is nyilvánvaló, hogy ki ellen irányul. Különben is érdeksérelemről csak ily esetben lehet szó. Azonfelül, azt hiszem, hogy a magánszemély fogalma alatt fizikai és jogi személyeket mindenki egyaránt fog érteni.

A helyreigazitás közzétételének idejére nézve a javaslat azt irja elő, hogy az a legközelebb vagy közvetlenül azután megjelenő számban teendő közzé. A nagyobb időközökben és nem naponként megjelenő lapokra, valamint arra a körülményre való tekintettel, hogy a jogtalan érdeksérelem azonnali reparálást igényel, ezt a rendelkezést akként módositanám, hogy a legközelebbi számot követő szám részére csak akkor legyen a helyreigazitás közzététele elhalasztható, ha a helyreigazitás kézhezvételekor a lap legközelebbi száma már lezáratott. Másként a halasztást helyesen megokolni nem lehet.

Ennek megfelelően volna módositandó a 23. §. is.

A 22. §. kiegészitendő azzal az intézkedéssel, hogy a felet a biró is utasithatja a nyilatkozatnak a 20. §-nak megfelelő módositására, illetve kijavitására. Ez szükséges, ha például a fél személyeskedő válaszát önként ki nem javitja, ellenben kijavitaná, ha tudná, hogy a közlésnek csak az az akadálya, vagy amit a biró vele közöl. Ha a birói utasitás foganat nélkül marad — önként érthetőleg — a felet kérésével a biró el fogja utasitani.

(Bef. kövi.) *Dr. Ladányi Béla.*

Különfélék.

— **A Budapesti Ügyvédi Kör** választmánya évi jelentésében a jól és hasznosan végzett munka megnyugtató igaz tudatával tekint vissza az 1913-iki évre. A Budapesti Ügyvédi Kör tényleg sokat és produktive dolgozott. A magyar jogéletet és ügyvédséget érintő csaknem minden nagyfontosságu kérdés a kör napirendén volt. Emellett jelentékeny sikere a vezetőségnek, hogy az Országos Birói és Ügyészi Egyesülettel való együttes munkálkodás révén mindkét társulatnak kiváló erkölcsi és anyagi érdekei máris honoráltattak és meg vagyunk róla győződve, hogy a jövendőben még sokkal jobban megerősülnek a kapcsok, amelyek már eddig is a két egyesület komoly együttmüködése folytán oly jelentékeny megerősödést nyertek.

Itt kiemeljük a továbbképző-tanfolyamot és a tanfolyamon kivül is a két egyesület által tartott előadások sorozatát, amelyek nemcsak kezdeményező eszméket foglaltak magukban, de egy és más irányban eredményeket is mutatnak fel.

— **Állami és megyei tisztviselők lakbérügye a közigazgatási bíróság előtt.** Érdekes és ugy az államra, mint a hivatalnokokra nézve nagyfontosságu kérdésben döntött a napokban a kir. közigazgatási biróság első tanácsa, *Wlassics Gyula* elnöklete alatt.

A tényállás az, hogy az 1908. évi XXVII. tcz. elrendelte az áliami és megyei alkalmazottak állomáshelyeinek 1908. év IV. lakbérnegyedétől megfelelő lakbérosztályba sorozását és ugyanazon törvény meghatározza az elveket is, amelyek szerint az egyes városok az egyik vagy másik osztályba sorozandók. Ezt a sorozást a minisztérium 1908-ban foganatositotta. Később kiderült, hogy az 1908-iki sorozás alapjául szolgáló adatok sok helyütt tévesek voltak és ez az oka, hogy egyik vagy másik város kevesebb lakbért biztositó osztályba került.

A minisztérium 1911-ben az 1908-iki sorozás adatainak tévességéről meggyőződve, kijavitotta a sorozást és több várost a törvény követelményeinek megfelelő osztályba sorozta, a minisz-

térium azonban, daczára az elismert téves sorozásnak, ebből nem vonta le teljesen a következményeket és nem az 1908. év utolsó negyedétől, de csak 1911. év III. lakbérnegyedétől folyósitotta kiadott rendeletében a fölemelt lakbérilletményt.

Emiatt éltek százan és százan panaszszal a közigazgatási bírósághoz, kiemelve azt, hogy a tévedés következménye nem lehet az, hogy ők a jogos illetménytől 1908—1911-ig megfosztassanak. A miniszterelnök ebben az ügyben a közigazgatási bíróság hatásköre ellen kifogást emelt. A közigazgatási bíróság azonban fentartotta hatáskörét és az államhivatalnokok panaszainak helyet adva, a minisztereket kötelezte, hogy 1908-tól kezdve a lakbérilletmény-különbözetet téritsék meg a köztisztviselőknek, mert ők különben a törvény parancsa szerint nekik kijáró illetménytől esnének el.

Az indokolás, a tényállást előrebocsátva, következőleg hangzik:

Vizsgálva az 1896. évi XXVI. tcz. 134. §-a alapján azt a kérdést, törvényes-e az állami (megyei) alkalmazottak egyes állomáshelyeire nézve az 1908. évben eszközölt lakbérosztályba sorozás helyesbbitése tárgyában 1911. évi május hó 17-én 2926. szám alatt kiadott minisztériumi rendeletnek az a rendelkezése, hogy ennek a sorozásnak a hatályát az 1911. év harmadik lakbérnegyedtől kezdve állapitotta meg, ennek eldöntésénél a következőket kellett figyelembe venni.

Nyilvánvaló, hogy a minisztériumnak ez a rendelete is az 1908. évi XXVII. tcz. által adott felhatalmazáson alapul.

A felhivott törvényszakasz azonban arra hatalmazta fel a minisztériumot, hogy az állami (megyei) alkalmazottak állomáshelyeinek a megfelelő lakbérosztályokba való sorozását az 1908. év IV-ik lakbérnegyedétől kezdődőleg 10 évről 10 évre eszközölje.

Ettől eltérő hatállyal való időközi sorozásra a törvény a minisztériumot csak azokra az állomáshelyekre hatalmazta fel, amelyek a 10 évi besorozási időn belül lesznek hivatalok székhelyeivé. Különben is a törvényben adott fölhatalmazás korlátozott. A törvény szabja meg, mely adatok eredménye alapján szabad egyik vagy másik állomáshelyet az egyik vagy másik osztályba sorozni. A minisztérium másképpen, mint a törvényes felhatalmazás korlátai között nem hajtja végre ezt a rendezést. Ha a minisztérium téves adatok alapján alacsonyabb lakbérilletményt biztositó lakbérosztályba soroz valamely állomáshelyet, mint amely osztályt a törvénynek megfelelő módon megállapitott valódi adatok eredménye követel: ennek közjogi hatása két irányban nyilvánul. Egyfelől, mivel a minisztériumnak a törvényben foglalt felhatalmazás keretében teljesitendő törvény végrehajtásáról van szó, cselekménye a miniszteri felelősség köréhez tartozik. Másfelől cselekménye sérelmet okoz a közhivatalnoknak a törvényben biztositott azon az alanyi jogán, hogy ő az állomáshelyen a törvény szerint megillető lakbérét élvezze.

Kérdés, hogy az alanyi jog sérelmére nézve minő jogvédelmet biztosit jogrendünk. A birói panasz utja nincs nyitva abban az irányban, hogy a minisztérium birói itélettel uj sorozásra legyen kötelezhető, ellenben nyitva áll a birói panasz utja akkor, ha a minisztérium által megállapitott sorozat keretében nem jut a közhivatalnok ahhoz az illetményhez, amelyhez a törvény parancsa szerint jutnia kellene. Ha ezeket a tételeket az eldöntésre váró jogesetre alkalmazzuk, a következő eredmény állapitható meg.

Az kétségen kivül áll, hogy 1908-ban téves adatok alapján kerültek az állomáshelyek alacsonyabb lakbért biztositó osztályba, mert ha a valódi adatok állottak volna a minisztérium rendelkezésére, ugy a minisztérium ezek alapján a törvény parancsának megfelelőleg a magasabb lakbért biztositó osztályba utalta volna azokat. A minisztérium 1911-ben megszerezteti az 1908-iki valódi adatokat és a minisztérium attól a törvényes felhatalmazásban reárótt kötelezettségtől indittatva, hogy a lakbérosztályok sorozását csak oly módon szabad végrehajtania, miként ezt a korlátozott törvényes felhatalmazás határozottan megszabja: az elkövetett tévedést helyreigazitotta és a tévedés határozott kijelentése mellett a nevezett városokat a törvénynek megfelelő lakbérosztályba illesztette. Ennek a helyesbitésnek törvényes következményeit azonban a minisztérium nem vonta le teljesen, mert a helyesbités hatályát a tiz évi cziklusból csak a hátralevő időtartamra szoritotta, pedig időtartamok szerint tagolt sorozatot a fentebb kiemelt székhellyé emelés kivételével a felhatalmazási törvény nem ismer és a sorozásnak időbeli hatályát is a törvény parancsa állapitja meg, melyen rendelettel változtatni nem lehet.

A helyesbités által érintett állomáshelyeknél ugyanis a megállapitott első téves sorozás helyett a valódi tényálláson nyugvó későbbi sorozásnak a törvény alapján ugyanarra az időre kell hatályba lépnie, mint amely időre az első sorozás hatálya kiterjedt, vagyis az 1908. év IV. lakbérnegyedétől kezdődőleg, mert az első téves sorozás helyét a második helyes sorozás foglalta el és igy a második helyesbitett sorozást már «ex tunc», azaz az 1908-iki évtől hatályos sorozásnak kell tekinteni, miért is ezen az alapon panaszlók sértett alanyi joguk birói védelmét joggal vehették igénybe, miután nyilvánvaló, hogy a minisztérium által kijavitott sorozás keretében követelik jogos igényük érvényesitését. Máskülönben az első alkalommal tévesen sorozott állomáshelyük által érdekelt alkalmazottak nem részesülnének az 1908. év IV. lakbérnegyedétől kezdve abban a lakpénzben, amely őket a törvény rendelkezése szerint már az 1908. év IV. lakbérnegyedétől megillette, hanem a téves sorozásnak hátrányait a törvény ellenére viselnék és oly lakbérösszegtől fosztatnának meg, mely őket, ha a sorozás már 1908-ban helyesen vitetik keresztül, az 1908-tól kezdve már neki kiutalandó lett volna.

Az előadottak alapján a bíróság megállapitja, hogy a felhivott minisztériumi rendelet abban a részében, hogy a sorozás hatályát csak az 1911. év III-ik lakbérnegyedétől kezde határozta meg, a törvénnyel ellentétben áll és ezzel eldöntötte a bíróság azt az elbirálandó kérdést is, mely időtől kezdve igényelhetik az egyes állomáshelyre lakbérosztályba sorozásának helyesbitése által érdekelt alkalmazottak magasabb lakpénzilletményeiket.

Jelesül az előadottak alapján ki kellett mondani, hogy a panaszlókat a magasabb lakpénz az 1908. év IV-ik lakbérnegyedétől kezdve, esetleg az ezen állomáshelyeken később alkalmazottakat alkalmaztatásuk idejétől illeti meg. (1913 november 10. 2921/912. sz. a.)

— **Lakásbérleti szabályok**, összegyüjtötte és magyarázta dr. Pongrácz Jenő, budapesti ügyvéd. E munka hasznosságát és szükségességét mi sem bizonyitja jobban, mint hogy a budapesti lakásbérleti szabályrendeletnek 1909-ben történt életbelépte óta harmadik kiadását éri meg. Ez a teljesen átdolgozott és az előbbieknél sokkal nagyobb terjedelmü kiadás czélja az, hogy gyakorlati könyvet adjon nemcsak a jogászközönség, hanem a háztulajdonosok, házkezelők és lakásbérlők kezébe. A könyv első része a szabályrendelet hiteles szövegét közli. Fontos ennek kiemelése, mert a szabályrendeletnek több, nem hiteles szövege van forgalomban és a legkülönbözőbb zavarokra ad alkalmat. A szabályrendelet szövegét szakaszonként rövid felvilágositó magyarázatok kisérik a birói gyakorlat és a magyar polgári törvénykönyv tervezete alapján. Idézi a könyv a szabályrendelettel összefüggő törvényeket, rendeleteket, szabályrendeleteket. Nagy hiányt pótol a szerző a joggyakorlat feldolgozásával. Körülbelül 1000 jogesetet dolgozott fel a szerző, köztük a Curia és a kir. táblák joggyakorlatának a szabályrendelet hatálya alá eső jogviszonyokban használható részét és a budapesti kir. törvényszéknek, amely a bérlet-felmondási ügyekben utolsó fórum, teljes joggyakorlatát.

A könyv második része tartalmazza az érvényben lévő eljárási szabályokat, ugyszintén a nemsokára életbelépő uj perrendtartásnak a bérleti viszonyok megszüntetésénél követendő eljárást szabályozó fejezetét és annak magyarázatát; a birói hatáskörre vonatkozó szabályokat és joggyakorlatot, a végrehajtás alá nem vonható és vissza nem tartható ingók jegyzékét, a szükséges illetékszabályokat és illetékkiszámitási táblázatokat.

A könyv csinos vászonkötésben, a Franklin-Társulat kiadásában, a Magyar Törvények Franklin-Társulat zsebkiadásai sorozatában jelent meg.

— **A volt urbéresek képviselete.** (Válasz a Jogt. Közlöny 1913 október 24-iki számában megjelent ilyen czimü körkérdésre.) A volt urbéresek jogi személyiségükből kifolyólag szervezetüket önállóan állapitják meg s a községi biró a volt urbéreseket perben és peren kivül csak akkor képviseli, amennyiben semmiféle szervezettel nem birnak s külön elnökük nincsen. Ebből következik, hogy a volt urbéresek szervezetüket bármikor megváltoztathatják, vagy — a jelen esetre alkalmazva — szervezkedhetnek, elnököt, pénztárost, jegyzőt s a szükség szerint még más tisztviselőket választhatnak s ezen tisztségeket tetszés szerinti személyekkel tölthetik be.

A kérdés tárgyát képező eset megoldása is az lenne, hogy a volt urbéresek közgyülési határozattal kimondanák, hogy az eddigi szervezetlenség helyett szervezkednek, megalakitják a szükséges tisztikart, minden esetre pedig elnököt választanak, miáltal módjukban áll a községi biró helyett más személyt elnökké választani, aki a politikai község ellen inditandó perben a volt urbéreseket akadálytalanul képviselheti.

— **Megjelent.** *A modern polgári jog és a katholikus keresztény erkölcstudomány.* (Különös tekintettel a jövendő magyar polgári törvénykönyvre.) Irta: *Jehlicska Ferencz Rezső* dr., egyetemi magántanár. Budapest, 1913. Szerző kiadása. Ára 4 korona. A Szent-István-Társulat bizománya.

— **A kötelezett személye.** Egy város hosszu lejáratu szerződést kötött egy villamossági vállalattal az utczák világitására vonatkozólag. A német birodalmi biróság 1913 május 21-én hozott V. 19/913. sz. itéletével kimondotta, hogy a villamossági vállalkozónak nincs joga a szerződési viszony folytatását más, bár nála tőkében erősebb társaságra ruházni, mert ilyen nagyfontosságu és hosszu időre kiható szerződésnél a felek közti bizalmi viszony a szerződés lényegéhez tartozik, etekintetben pedig nem kizárólag a szolgáltatási képesség jön figyelembe.

—

— **Lapunk** szerkesztőségének helyiségeit folyó évi november hó 1-én Budapesten, V., Nádor-utcza 14. szám alá tettük át.

Kérjük olvasóinkat, hogy minden, a *szerkesztőséget* érdeklő ügyben (kéziratok stb.) ezentul idefordulni szíveskedjenek. A *kiadóhivatalt* érdeklő ügyekben (előfizetések, hirdetések, stb.) kérjük továbbra is lapunk kiadóhivatalához: Franklin-Társulathoz, IV., Egyetem-utcza 4. sz. a. fordulni.

Fiatal, nőtlen, jó megjelenésü, agilis ügyvéd a fővárosban társasviszonyba lépne, esetleg nagyobb forgalmu irodában irodavezetői állást elvállalna. Ajánlatokat «Dr. L.» alatt a kiadóba kér. 15006

Fővárosi ügyvéd, kinek hét éve fennálló irodája és 20,000 korona készpénze van, olyan keresztény társat keres, ki megfelelő klienturával vagy összeköttetésekkel rendelkezik. Czim: Blockner hirdetőjében, Budapest, IV. Semmelweis-utcza 4. tudható meg. 15022

Nemestóthi Szabó Antal, nagykárolyi kir. közjegyző kellő képességgel, jó irással biró szorgalmas, megbizható helyettest keres azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. 15021

Ügyvédjelöltet keresek, lehetőleg állandó jellegü alkalmaztatásra. Ügyes, jól képzett, ambiciózus munkatárs ajánlatát kérem. Czim a kiadóhivatalban. 15025

Ügyvédjelölt, aki önállóan tárgyal és németül tud, alkalmazást nyer. Fizetés megállapodás szerint. Ajánlatok Dr. Erdélyi Jenő ügyvéd, Szentgotthárd, Vasmegye czimzendők. 15023

Dr. Doroghy Kálmán, felsővisói ügyvéd, románul beszélő ügyvédjelöltet keres azonnali belépésre. Fizetés: havi 140—200 korona és szokásos napidijak. 15024

Gyakorlattal rendelkező juris doctor, ügyvédjelölt, irodámban azonnal alkalmazást nyerhet. Ajánlatok a referenciák és fizetési igények megjelölése mellett dr. Legény Sándor módosi ügyvédhez intézendők. 15013

Dr. Valkányi Lajos, kalocsai ügyvéd, azonnali belépésre keres teljes gyakorlattal biró ügyvédet vagy ügyvédjelöltet. Azok, kik korábbi hirdetésekre ajánlatokat tettek, sziveskedjenek azokat megismételni. 15014

Gyakorlott irnok kerestetik Budapesten. Megkivántatik gyorsirás és perfect német tudás is. *B.*

Most jelent meg!

Lakásbérleti szabályok

Budapest-székesfőváros lakásbérleti szabályrendeletének hiteles szövege és magyarázata. Eljárási szabályok. Teljes joggyakorlat. Összefüggő törvények és rendeletek. Illetékszabályok. A házadótörvény. A kapuzárási, viz- és gázszolgáltatási szabályrendeletek. Iratminták.

Összegyüjtötte és magyarázta dr. Pongrácz Jenő budapesti ügyvéd.

Harmadik, teljesen átdolgozott kiadás. ▫ ***Ára 3 korona 20 fillér.***

Megrendelhető

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) Részv.-Társ.-nál

Budapest, VI., Andrássy-út 21 és minden könyvkereskedésben.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Nádor-utcza 14.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 48. szám. Budapest, 1913 november 28.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: V., Nádor-u. 14
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Geszti Andor* kir. főügyész-helyettes: A kir. ügyész a fiatalkoruak bírósága előtti eljárásban. — *Genthon Ferencz* kir. táblai biró: Lefoglalhatja-e joghatályosan a szövetkezet hitelezője, követelése kielégitése végett a szövetkezetnek egyes tagjaitól járó még hátralékos üzletrészkövetelését? — *Dr. Ladányi Béla* budapesti kir. járásbiró: Módositások a sajtótörvény javaslatán. — *Dr. Reitzer Béla* budapesti ügyvéd: Észrevételek a magyar polgári törvénykönyv II. szövegéhez. — *Dr. Auer György* budapesti kir. táblai tanácsjegyző: A büntetőjogi törvényelőkészitő bizottság munkálatai. — *Dr. Kovács László* karánsebesi kir. járásbiró: Az immateriális érdek védelme a polgári törvénykönyv tervezetében. — *Dr. Fürst Mátyás* budapesti ügyvéd: Jogi különösségek. — Különfélék.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kir. ügyész a fiatalkoruak bírósága előtti eljárásban.

1. Küszöbén állunk a fiatalkoruak bíróságáról szóló 1913. évi VII. tcz. életbeléptének.

A magyar társadalom evolucziójának uj korszakát inditja meg, szebb és biztatóbb jövőnek hirnöke, magvetője az uj törvény.

Amidőn végrehajtásához fogunk, hagyományos kötelességérzetünkön felül az a szeretet és lelkesedés vezessen bennünket, melyet csak a valóban nagy és nemes feladatok válthatnak ki és csak az a krisztusi lélek érlelhet, mely a törvénynek minden igéjét a legnemesebb emberi törekvések, valóban istenes társadalmi munka szolgálatára inspirálta.

A fiatalkoruak felemelését és megmentését czélozza a törvény, még pedig nemcsak azokét, kiket erkölcsi bukásuk már büntető jogszabályba ütköző cselekmény elkövetéséig sodort, hanem a megelőzés eszközeivel azokét a fiatalkoruakét is, akik bár büntetendő cselekményt nem követtek el, környezetükben az erkölcsi romlás veszélyének vannak kitéve, vagy züllésnek indultak.

Az államhatalomnak ebben a munkájában, melyben a legjobb társadalmi erők tömörülnek, hogy a társadalom javára érvényesüljenek, a közvád képviselőinek közremüködésében is a társadalom szivverését, lelkiismeretének dobbanását kell éreznünk.

Ebben a mentési akczióban a fiatalkoruak ügyésze nem üldöző közegként, hanem a törvény indokolása szerint a biró segitőtársaként fogja törvényes hatalmát érvényesiteni. Hiszen az eljárás czélja nem a megtorlás, a napfényre jutó bün és erkölcsi romlás csupán arra kinálkozó alkalom, hogy a törvény szerint hivatott tényezők a fiatalkoruak erkölcsi fejlődésének jó szellemeiként léphetvén fel, az erkölcsi létüket fenyegető vagy már romboló veszedelemnek és bajnak forrásait kutathassák ki és ezen a biztos alapon mindent megtegyenek, ami a fiatalkoruak megmentése és jövője érdekében az ő egyéniségükhöz és életviszonyaikhoz képest czélszerü és szükséges.

Ebben a munkában a közvád képviselete is egész embert igényel (5. §.), a fiatalkoruak ügyészének egész szivére és odaadására lesz szükség.

Valamint a közvád képviselőjétől általában, a fiatalkoruak ügyészétől is hivatottságot, tisztult erkölcsi felfogást és emelkedett szempontokat, lelkiismeretes körültekintést, s ha kell tárgyilagos szigort, mindenek felett a társadalom és a fiatalkoruak érdekeit egyaránt megértő, férfias kötelességteljesitést vár a törvény, kötelességteljesitést, mely mind azt a jót és üdvöset, melyben a fiatalkoruak megmentésük érdekében a törvény alapján részesithetők, a törvény alapgondolatához méltóan a szeretet és egyenlőség szellemében spontán és csupán ebben a szellemben adja meg, s mindazoknak a kötelességeknek, melyeket a társadalom rendjének és jövőjének nagy érdeke hárit az igazságszolgáltatás tényezőire, beteges ellágyulástól ment, férfias czéltudatossággal és odaadással tesz eleget.

Csakis igy hiszem az ügyészi hivatást legszebbnek és legnemesebbnek a világon.

Csakis igy lehetünk az állam közérdekeinek hivatott képviselői.

Hivatali eskünkhöz hiven csakis ekként tartjuk szemeink előtt az egyedül való törvényes igazságot.

És amint mindig hirdettem, a hütlenséggel és igazságtalansággal szemben is, ami hivatali pályánkon érhet bennünket, csakis ezen az uton szerezhetjük és őrizhetjük meg azt a felemelő érzést, mellyel kötelességeink becsületes teljesitése és az a tudat kárpótol, hogy az állam közérdekeit mindenkor tiszta lélekkel, hiven, törhetetlen kötelességérzettel és félelmet nem ismerő erkölcsi bátorsággal védelmezzük.

2. A feladat sikeréhez a törvény a legegyszerübb módokat s a legczélszerübb eszközöket biztositotta részünkre.

Azt hiszem, meggyőződéssel állithatom, hogy ha a még nemrégiben hirdetett egyszerüsitési törekvések annak az egyszerüségnek szellemében valósulnak meg, mely a fiatalkoruak bírósága előtti eljárást oly kivételesen s követésre méltóan jellemzi: ez igazságszolgáltatásunk regenerálását fogja előidézni. Az erőknek minden felesleges bilincstől, korláttól és tehertől való felszabadulását, az eljárásnak valóban gyorssá, hatékonnyá és sikeressé tételét, munkakedvet, tettvágyat, odaadást, az ambiczió fokozódását jelenti az eljárásnak ez az egyszerüsége.

Ime a főbb jellemző vonások:

A feljelentést, valamint a szükséges előzetes intézkedések megtétele után az iratokat rövid uton közlik a fiatalkoruak ügyészével és ez nyilatkozatát ugyancsak rövid uton közli a fiatalkoruak bíróságával. Elmarad a nyomozás elrendelése, elmaradnak a vádképviselet megtagadása, a nyomozás befejezése, megszüntetése és az ügy áttétele tárgyában gyártott, tüzetesen megindokolt határozatok.

A fiatalkoruak ügyeiben nem lesz vizsgálat. Elmaradnak a vizsgálati inditványok. Nem szerepel ebben az eljárásban a vádtanács. Elmarad a vádirat és közvetlen idézés, elmaradnak a kifogások s a vádaláhelyezés és mindezekkel együtt hosszu sora a rettenetes időpazarlást, lassuságot és álmosságot okozó, ridegséget, érzéketlenséget és számtalanszor kegyetlenséget jelentő mozzanatoknak, melyek az eddigi eljárásnak szinte leküzdhetetlen folyományai.

Az eljárásnak ez az egyszerüsége már magában fél siker.

Ugy érzem azonban, hogy az eljárásnak ebben az egyszerüségében egyszersmind a törvényhozónak egy félreérthetetlen intenczióját, várakozása jut szimbolikus kifejezésre. Nevezetesen az, hogy ez az egyszerüség, keresetlenség és közvetlenség, a bürokratikus elemnek teljes kizárása a fiatalkoruak ügyeiben eljáró tényezők fellépésében, magatartásában és cselekedeteiben is érvényesüljön.

Ezek a tulajdonságok nemcsak arra lesznek alkalmasak, hogy uj szint, melegebb fényt adjanak és bensőbb elismerést szerez-

zenek a hivatott tényezők müködésének, hanem főként arra is, hogy a társadalomnak fokozott bizalmát, megnyugvását és cselekvő együttérzését biztositsák az uj intézmény részére, aminek előmozditása immár törvényből folyó hivatásunk, elsőrendü szent kötelességünk. *Dr. Geszti Andor.*

(Folyt. köv.)

Lefoglalhatja-e joghatályosan a szövetkezet hitelezője, követelése kielégitése végett a szövetkezetnek egyes tagjaitól járó, még hátralékos üzletrészkövetelését?

A b—i szövetkezet egyik hitelezőjének 3000 koronával tartozott. A bíróság a hitelező követelését jogerősen megitélte. A hitelező végrehajtást vezetett a szövetkezet ellen és letiltotta a szövetkezetnek egyes tagjaitól járó, még hátralékos üzletrészkövetelését. A követelés behajtására ügygondnok rendeltetett ki. Az ügygondnok X. szövetkezeti tagtól keresettel követeli a még hátralékos 60 korona üzletrészt.

E tényállás kapcsán merült fel jelen czikk czimében foglalt jogi kérdés.

A kérdés nem is olyan egyszerü. Vannak pro- és kontranézetek.

Az ellenkező nézetüek legelőbb azzal érvelnek, hisz van preczedens; a budapesti kir. tábla 1913. évi január 7. 2212/V. 1912. számu határozatban e részben már állást foglalt.*

A preczedens, helyesebben a kimeritően és meggyőzően indokolt preczedens, áldásos dolog, mert sok utánjárástól, hosszas gondolkodástól és töprengéstől kiméli meg a munkával amugy is tulterhelt birót.

Azonban szerény nézetem szerint, a mi esetünkre a kir. tábla fentemlitett határozata nem preczedens, mert egészen más tényállás alapján, a mienktől különböző jogi kérdést old meg.

Ugyanis a kir. tábla által eldöntött esetben, a keresettel fellépő hitelező nem az egyes tagoktól járó, még hátralékos üzletrészt, hanem a szövetkezeti tagoknak az üzletrészen felül vállalt szavatosságukat tiltotta le, mi kétségtelen az indokolás e részéből: «felperes . . . az X. szövetkezet ellen vezetett kielégitési végrehajtás során a szövetkezet ellen megitélt követelése behajtása végett «üzletrész-követelések» elnevezés alatt lefoglaltatta azt az összeget, melynek erejéig alperest, mint szövetkezeti tagot szavatossági kötelezettség terheli azon az alapon, hogy az alapszabályok 11. §-ának *b)* pontja szerint a szövetkezet összes kötelezettségeiért az általa jegyzett üzletrész egyszeres összegén felül még kétszeres értékéig terjedő szavatosságot vállalt».

Ismétlem: tehát nem üzletrész, hanem «üzletrész-követelések» elnevezés alatt szavatossági kötelezettséget foglalt le a hitelező, mire a meggyőzően és kimeritően indokolt, klasszikus szépségü határozat kimondotta, hogy ez a felfogás nem joghatályos, mert «. . . a szövetkezeti tagnak az alapszabályokban a jegyzett üzletrész többszörös értéke erejéig meghatározott felelőssége nem állapit meg a szövetkezet részére ennek vagyonához tartozó olyan követelést, melyhez akár a szövetkezet, akár végrehajtás utján bármelyik szövetkezeti hitelező egyszerüen hozzájuthatna. . . .»

Sajnos tehát, a kir. tábla döntése a mi esetünkre nem preczedens.

Az ellenkező nézetüek továbbá azzal érvelnek, hogy a szövetkezeti üzletrészkövetelést azért sem lehet joghatályosan lefoglalni, mert a kielégitési végrehajtás eltürése egyértelmü a fizetések megszüntetésével, mely esetben a szövetkezet igazgatóságának csődöt kell kérnie, hogy az elsősorban az üzletrészekből alakult szövetkezeti vagyon az összhitelezők kielégitésére jusson.

Azonban a K. T. 187. és 241. §-ai ugy rendelkeznek, hogy az igazgatóságnak csak akkor kell csődöt kérnie, ha az tünik ki, hogy a szövetkezeti vagyon a tartozásokat nem fedezi.

Lehetséges tehát, hogy a szövetkezet vagyona még fedezi a tartozásokat, de mondjuk, hanyagságból az igazgatóság eltüri egyik hitelező által vezetett kielégitési végrehajtást. Miért nem joghatályos ez a végrehajtás?

De tegyük fel, hogy a tartozások meghaladják a vagyont. Az igazgatóságnak az a mulasztása, hogy csődöt nem kért, megfosztja a hitelezőt attól, a végrehajtási törvényben biztositott jogától, hogy jogerős itélete alapján követelése kielégitését eszközölhesse ki?

És mire jó ez esetben, ha tudniillik az üzletrészkövetelés, mint a szövetkezet vagyonának egy része joghatályosan le sem foglalható, a csődtörvénynek a jogcselekmények megtámadására vonatkozó része, amely éppen a fizetések megszüntetése után keletkezett végrehajtások hatálytalanitása kérdésében is intézkedik?

Miféle ingatag alap az, hogy az üzletrészkövetelés nem foglalható le, ha meggondoljuk azt, hogy a befolyt üzletrész kétségen kivül lefoglalható.

Sőt a másodsorban felhozott ellennézet észszerübb, ha a végrehajtást a szövetkezet egész vagyonára (nemcsak üzletrészkövetelésére) nem engedi meg.

Ez pedig már csak mégis lehetetlen, midőn sem a kereskedelmi törvény, sem a csődtörvény, sem a végrehajtási törvény ilyen intézkedést nem ismer.

Végül elhagyva a joghatálytalan foglalás alapját, a legfőbb erősségük az ellenkező nézetüeknek a K. T. 232. §-ának szószerint az a rendelkezése: a társaság hitelezői követeléseiket az egyes tagok ellen csak a társaság vagyonára nyitott csőd befejezése után és csak annyiban érvényesithetik, amennyiben ezen követelések a csődnél felszámitva, illetőleg megitélve lettek. Ily követelések az egyes társasági tagtól ujabb törvényes eljárás nélkül, végrehajtás utján hajthatók be.

Már most, érvelnek tovább, minthogy az ügygondnok még azt sem állitotta, hogy a szövetkezet ellen csőd nyittatott, stb.: keresetével elutasitandó.

Ámde a kereskedelmi törvénynek ez a rendelkezése nem a mi esetünkre vonatkozik.

A törvény e rendelkezése afelől intézkedik, hogy a hitelező a szövetkezet elleni követelését, a szövetkezeti vagyonnak a csődeljárás alatti kimerülése után, még a szövetkezeti tagoktól is behajthatja.

Ugyanis a szövetkezet tagja a K. T. 231. §-ának első bekezdése értelmében, ha a szövetkezet korlátlan felelősséggel alakult, egész vagyonával felelős a társaság kötelezettségeiért.

Vagyis ebben az esetben a csődtörvény 257—261. §-aiban szabályozott arányos felosztási, kivetési és behajtási eljárás után, a korlátlan felelősségü tag, egész vagyonával felel a hitelezőnek még fennálló, a csődeljárás alatt kielégitést nem nyert követeléséért.

Azonban az ellenkező nézetüek ez ellen azt hozzák fel, igen ám, korlátlan felelősség esetén, de nem korlátolt felelősség esetén, midőn a tag eleget tett mindennemü kötelezettségének az üzletrésze befizetésével.

Ezt a nézetet sem tudom osztani.

Akár korlátlan, akár korlátolt a felelősség, szabatosabban, mint azt a kir. tábla fentemlitett határozata mondja, szavatosság: ez nem üzletrész, hanem az okvetetlenül befizetendő üzletrészen felül a törvény kogens szabálya, illetve az alapszabályok értelmében vállalt az a kötelezettség, hogy a szövetkezeti tag a szövetkezet csődbe jutása után még milyen összeggel felelős a társaság hitelezőinek.

A K. T. 231. §-ának második bekezdése azt rendeli: a korlátolt felelősséggel alakult szövetkezet tagjai, amennyiben a társasági alapszabályok másként nem intézkednek, csak lekötött üzletrészük erejéig kötelezvék.

Nem üzletrészükkel, hanem üzletrészük erejéig.

A törvény e szavai, ugyanazon szakasz első bekezdésével, továbbá a 232. §-al, valamint a csődtörvény fentidézett szakaszaival való egybevetése után, nem hagynak fenn kétséget aziránt, hogy az a korlátolt felelősségü szövetkezeti tag, ki például 100 korona üzletrészt jegyzett és befizetett, amennyiben az alapszabályok magasabb összegü szavatosságot nem állapitanak meg, a csődkivetési eljárás utján és illetve a csőd befejezése után, összesen még 100 korona összeg erejéig (alterum tantum) a társaság kötelezettségeiért felelős.*

Még nyilvánvalóbb e törvénymagyarázat helyessége, ha tekintetbe vesszük, hogy a részvénytársaság és szövetkezet között éppen és legelsősorban az a kardinális különbség, hogy a rész-

* Kereskedelmi Jog, 1913 február 1. szám, 34. eset.

* Különben ugy Nagy Ferencz, mint Neumann Ármin közismert, kiváló munkáikban a K. T. 231. §-a magyarázatánál ugyanezt a nézetet vallják.

vényes csak a részvény befizetéseiért felelős, mig a szövetkezeti tag felelőssége a K. T. 231. §-a értelmében az üzletrészbefizetésen tul is terjed.

Németországban az első szövetkezeti törvény nem is ismert korlátolt, hanem csak korlátlan felelősségü tagot.

A csődtörvény 257. §-ából is csak az olvasható ki, hogy a szövetkezeti tag feltétlenül felelős bizonyos mértékig (akár korlátlanul, akár korlátolva) a társasági adósságokért,

De mindettől eltekintve és a harmadik ellennézetre felelve, azt kérdem, mit perel az ügygondnok?

Az ügygondnok, mint a szövetkezet jogutóda, perli a szövetkezeti tagot, hogy fizesse be, a — bár jegyzett, de még be nem fizetett — hátralékos üzletrészt.

Tehát ügygondnok a mi esetünkben, equale szövetkezet.

Vagyis, ha a mi esetünkben elutasitjuk a szövetkezet jogaiba lépett ügygondnokot, ennek egy a jelentősége azzal, hogy tulajdonképpen a szövetkezettől tagadjuk meg azt a jogot, hogy tagjától az érvényesen jegyzett üzletrész befizetését követelhesse.

Ehhez képest szerény nézetem az, hogy a mi esetünkben, eltekintve egyéb kifogásoktól, mint például, hogy az alperes nem szövetkezeti tag, már kilépett, stb., az ügygondnok jogosan követeli az üzletrészt, mert a szövetkezet hitelezője, követelése kielégitése végett a szövetkezetnek egyes tagjaitól járó, még hátralékos üzletrész követelését joghatályosan lefoglalhatja.

Genthon Ferencz.

Módositások a sajtótörvény javaslatán.*

II.

A javaslat büntető rendelkezései általában olyanok, amelyek a sajtó nyilvánosságával való visszaélések meggátlására vagy megtorlására alkalmasak, azonban a büntetési tételekben, minthogy a ma érvényes büntetőtörvényben meghatározott és a mai közérzület szerint diffamálóbb egyes cselekmények büntetési tételeihez mérve néhol túlszigoru, itt-ott enyhiteni kell. A deliktumok tényálladéki alkotóelemei is egy-két helyen másként állapitandók meg.

Igy a 24. §. 1. pontjában előforduló «kinyomás» szó helyett, arra való tekintettel, hogy a nyomtatás technikája két főrészre oszlik, amit külön-külön más személyzet végez s kinyomás alatt általában már a kiszedett szövegnek technikai sokszorositását értik — ha már e rendelkezés felvétele szükséges — «kiszedés vagy kinyomás» kettős kifejezést ajánlom.

A 3. pontban meghatározott vétség kihágássá minősitendő át, mert egyáltalában nem látom egymagában az ott megállapitott ténykörülményben a közérdek nagyobbfoku sérelmét.

A 4. pontban meghatározott deliktum kiegészitendő olyan rendelkezéssel, amely a cselekmény dolózus voltára mutasson. Tehát oly módon, hogy vétséget követ el az, aki abból a célból, hogy a tényleges szerkesztőt a sajtójogi felelősség alól kivonja, felelős szerkesztőként olyan személyt jelöl meg, aki a szerkesztéssel tényleg nem foglalkozik. Ez azért szükséges, mert vannak esetek, mikor a felelős szerkesztő csupán huzamosabb betegsége, vagy szabadságon való távollét miatt, szóval menthető okból nem foglalkozik időlegesen a tényleges szerkesztéssel.

E vétségre elegendő a pénzbüntetés alkalmazása s csak ismétlés esetén kellene szabadságvesztés-büntetéssel sujtani.

Az 5. pontból kihagyandó az az eset, mikor valaminek közzétételéért az ellenértékkel arányban nem álló dij köttetett ki. Ezek az olyfajta revolverezések, midőn zuglapok emberei valakit tolakodó módon rávesznek arra, hogy arczképük, életrajzuk, üzleti reklámjuk s több efféle közléséért nagyobb összegeket fizessenek. Ez kétségtelenül tisztességtelen és dolózus eljárás, de még sem vág annyira a kriminalitás körébe, mint az ugyane pontban meghatározott és a zsarolással határos az az eset, mikor valaminek elhallgatásáért kérnek pénzt, azzal a fenyegetéssel, hogy nemfizetés esetén az elhallgatandó közlemény meg fog jelenni. Legfőképpen pedig attól tartok, hogy a tolakodó magatartás, valamint az értékkel arányban nem álló dij relativ fogalmak határvonalai megállapitásának nehézsége miatt a tisztességes sajtó is sokszor alaptalanul lenne kitéve a büntetőeljárás zaklatásainak olyankor, ha a fél utóbb drágának találja a hirdetés vagy közlemény kikötött diját, szóval megbánja az ügyletet. Ezért ajánlanám ez esetnek a vétségek sorából való kihagyását. Azt hiszem, hogy az ilyfajta becsapások ellen elegendő az a szankczió, amit kényszer vagy megtévesztés esetén a magánjog nyujt.

A 24. §. 6. pontját, melyet előttem érthetetlen módon sokkal többen támadnak, mint azt gondolta volna az ember, mindenesetre meghagynám, de a cselekmény dolózus jellegét még az igazságügyi bizottság szövegénél is jobban kidomboritó szövegezésben. Eszerint vétséget követne el az, aki abból a czélból, hogy másnak anyagi vagy erkölcsi kárt okozzon, szándékosan, oly valótlanságot ir, ami ily kár okozására alkalmas. E szövegezés szerint a cselekmény tényelemei: a gonosz indulatu céltudatosság, a valótlanság és ez utóbbinak anyagi vagy erkölcsi károkozásra való alkalmas volta. Ez utóbbi helyett a javaslat a károkozás tényét követeli meg. Az ily módon szenvedett kár azonban nem jelentkezik rögtönösen s minthogy a 25. §. szerint e vétség magáninditványi deliktum és igy a Btk. 112. §-a értelmében három hó alatt inditandó meg az eljárás, nem valószinü, hogy e három hó alatt minden esetben meg lehetne állapitani a kár bekövetkeztének tényét s kivált az anyagi kár mennyiségét.

A 7. pontbeli vétséget, mely hirdetések közzétételét minősiti vétséggé, átminősiteném kihágássá oly szövegezéssel, melyből világosan kitünjék, hogy azért a hirdettető felelős s ekképp szövegezném: «Kihágást követ el az, aki *a)* szeméremsértő, vagy a közerkölcsiséget veszélyeztető szövegezésü hirdetést tétet közzé.» A *b)* pont változatlan maradna. A javaslat *a)* pontja a nemi életre és a nemi betegségekre vonatkozó hirdetések ellen irányul. A nemi életre vonatkozó hirdetések alatt nem tudom mit ért a javaslat? Lehet, hogy talán az ugynevezett óvszerhirdetéseket. Bármiként legyen is azonban a dolog, a javaslat az eredeti szövegezésben szükkörü, mert csak a hirdetések egy faja ellen irányul, holott bizonyára lehet más tárgyu hirdetést is szeméremsértően megszövegezni, másrészt igazságtalan is, mert a nemi betegségek gyógyitása közérdek s igy kerülni kell a látszatát is annak, mintha a tendenczia az ellen irányulna. Arra pedig, hogy az ily hirdetések megszövegezése szolidabb mederbe szorittassék s ne legyen bennük a nemi betegségeknek orvosi müszógyüjteménye végnélkül idézve, ami a laikus közfelfogás szerint tényleg szeméremsértő, elég a fenti szöveg.

A 25. §. tartalmazza a vétségek büntetési tételeit. Ezek közül természetesen kiveendők volnának azok a tételek, amelyek kihágássá átminősitendő cselekményekre vonatkoznak. Enyhiteni kell különösen a 24. §. 4. és 5. pontjai alá eső büncselekmények büntetési tételeit. Az előbbire elegendő a pénzbüntetés, az utóbbira pedig a sajtó utján elkövetett rágalmazásénál valamivel enyhébb, de a becsületsértés büntetésénél valamivel szigorubb büntetés állapitandó meg. Ily javaslattételre annak megfontolása vezet, hogy a károkozási czéllal valakiről világgá röpitett valótlanság, például, ha a kereskedőről alkalmatlan időben alaptalanul azt irják, hogy fizetéseit megszüntette, sokkal nagyobb kárt okozhat, mint egy közönséges becsületsértés s ezért megokolt a becsületsértésnél sulyosabb büntetési tétel. Ennek megfelelően tehát a szabadságvesztés-büntetés maximumát hat hónapban gondolnám megállapitandónak, a pénzbüntetés maximumát pedig 2000 K-ban.

A javaslat büntettnek minősiti és szigorubban bünteti a 24. §. 5. pontjába ütköző cselekményt, ha valaki üzletszerüen követi azt el. A kriminalitás szempontjából ez ellen kifogást tenni nem lehet. Itt már az enyhités is kevésbbé megokolt.

A 26—30. §§-ban meghatározott kihágások ellen lényegesebb észrevételem nincs, legfeljebb az, hogy a 29. §. 1., 3. és 4. pontjaiba ütköző kihágásokat elegendő volna csak pénzbüntetéssel sujtani.

A sajtójogi felelősség kérdésében a javaslat követi a nálunk most is érvényes belga rendszert, de kiküszöbölni igyekszik azokat a szembeszökő igazságtalanságokat, amiket a rendszer merev alkalmazása az által eredményez, hogy sokszor büntetlenséget biztosit a valódi bünösnek és megelégszik azzal, ha a büntetés akár egy Strohmannt ér. Ugy veszem ki azonban a javaslatból, hogy bár a felelősség alaprendszere a belga rendszernek felel meg, a részletes kivitelben minduntalan keresi és tagadhatatlanul meg is találja módját annak, hogy ennek keretén belől lehetőleg az általános büntetőjogi felelősség elveit is érvényre juttassa. Való-

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a 47. számban.

sággal tehát eléggé szerencsés összeházasitása a két felelősségi elvnek a törvény felelősségi rendszere, ugyannyira, hogy én, aki már 1890-ben kiadott sajtótörvény-tervezetemet megelőzőleg is, amelyben az általános büntetőjogi felelősségnek megfelelő rendszert részletesen kidolgoztam, ennek és nem a javaslat rendszerének voltam a hive, megnyugvással vagyok kénytelen konstatálni, hogy a megoldás e módja ellen jogászi szempontból lényeges kifogás nem tehető.

A sajtószabadság elvének biztositása okából szükségesnek tartom azonban a felelősségi fejezet elején — a 32. §. után — egy garancziális intézkedés felvételét, amely kizárja azt, hogy valamely sajtóközlemény tartalmáért a törvényen kivül más jogszabály alapján bárkit is büntetni lehessen. Az 1879 : XL. tczikk 1. §-a szerint ugyanis kihágást képez az a cselekmény, melyet először a törvény, másodszor a miniszteri rendelet, harmadszor a törvényhatóság, vagy negyedszer a törvényhatósági joggal fel nem ruházott szabad királyi város, vagy rendezett tanácscsal biró város által kiadott szabályrendelet kihágásnak nyilvánit. Ezenfelül Budapesten az 1881 : XXI. tcz. 8. §-a értelmében ideiglenes jellegü intézkedéseinek áthágására a rendőrség is állapithat meg kihágási büntetést. Minde rendelkezések módot nyujtanak arra, hogy miniszteri rendelet, szabályrendeletek, sőt akár a budapesti rendőrfőkapitány is statuálhatnak kihágási sajtódeliktumokat. Ilyet állapit meg például a budapesti vásárcsarnokok életbeléptetése, üzeme és szervezete tárgyában alkotott fővárosi szabályrendelet 82. §-ának 10. pontja, mely szerint kihágást képez magánárjegyzésnek akként való közzététele, hogy az hivatalosnak lássék.

Ily szabályrendeletekkel vagy rendőri intézkedésekkel a sajtókihágások oly végtelen sorát lehetne behozni, hogy az a sajtó szabad mozgásának ártalmára volna. Ezt pedig meg kell akadályozni.

Egyedüli kivételt lehetne tenni a törvényhozás egyenes felhatalmazásából (javaslat 18. §. utolsó bekezdés és 19. §. utolsó bekezdés) kibocsátott miniszteri rendeletekre nézve, ahol a szabályozandó jogterületet a törvényhozás már eleve kijelöli és igy kizárja, hogy oda nem tartozó intézkedést vegyenek fel belé. De legczélszerübb volna még ezt a kivételt sem megengedni.

Az uj szakasz a következőképpen hangzanék :

«Csak az a sajtó utján elkövetett cselekmény lehet a sajtóközlemény tartalmánál fogva büntett, vétség, vagy kihágás, amit a törvény annak nyilvánit».

A 35. §-nak utolsó bekezdése arra a félreértésre adhat okot, hogy a nyilttéri közleményekért is egyenesen a kiadó felelős, ezért akként módositandó : «Időszaki lapok nyilttéri közleményeiért és hirdetéseiért, ha a szerző (hirdettető) felelősségre nem vonható, másodsorban a kiadó felelős».

A 37. §-nak a kőnyomatosokra vonatkozó intézkedésében a kőnyomatos-tudósító személyzetére való utalás nem szabatos. Ehelyett azt kellene kimondani, hogy olyan esetben, mikor a közlemény valamely kőnyomatosból vétetett át, «a sajtójogi felelősség nem az átvevőt, hanem egyedül azt a személyt terheli, aki a hirlaptudósító közleményeért a 33—36. §§-ban az időszaki lapokra megállapitott szabályok szerint felelős».

Nagyon ellenszenves szakasza a javaslatnak a 39. §., amely a kártéritési felelősséget állapitja meg s védelmét kiterjeszti az egyén immateriális javaira is, amennyiben a nem vagyoni kárért is megfelelő pénzbeli elégtételt helyez kilátásba. Kétségtelen, hogy a nemes intencziókat szolgáló ez az intézkedés mostani formájában nem maradhat meg, de egészen elejteni sem szabad. Nem maradhat meg különösen azért, mert — mint kifejtettem — a napisajtó hirszolgálatának teljes megbénitására vezetne, ha nemcsak a szándékos rosszindulatból fakadó és másra anyagi vagy erkölcsi kárral járó, hanem minden más utóbb valótlannak bizonyult, sőt helyre is igazitott közlemény kártéritési alapul szolgálhatna. A leggondosabb szerkesztés mellett sem lehet elkerülni, hogy egy-egy közlemény révén mások érdeksérelmet ne szenvedjenek. És az ez alapon inditható kártéritési perek vagy a lapokat tennék anyagilag tönkre, vagy megsemmisitenék a hirszolgálatot. Ez pedig nyilván nem czélja a törvényhozásnak.

A 39. §. tehát igy volna módositandó :

«A sértett az anyagi vagy erkölcsi károkozás czélzataival szándékosan közzétett, egészben vagy részben valótlan vagy sértő tartalmu sajtóbeli közleménnyel okozott vagyoni kárának megtérítésén felül a sértőtől nem vagyoni káráért is megfelelő pénzbeli elégtételt követelhet, amennyiben az — tekintettel az eset körülményeire — a méltányosságnak megfelel» stb.

«Ha a sértő alkalmaztatási ügykörében követte el a károkozó cselekményt, akkor a kárért a munkaadó is felelős».

Ez utóbbi uj bekezdés lényegileg megfelel az alkalmazott vétkességéből származtatott magánjogi felelősség elvének s ezért talán felesleges is a sajtótörvénybe leendő felvétele. De reámutatni óhajtok erre a társfelelősségre akkor, amikor ellenezni kivánom a 40. §. amaz intézkedését, amely szerint az időszaki lapok kauczijából fedezendők a kártéritések is. Ennek a biztositéknak eddig ugyanis nincs magánjogi jellege, hanem közérdekből csupán a büntetéspénzek biztositására szolgál. A kauczionak ezt az eredeti rendeltetését kár volna megbolygatni. Annak biztositására, hogy a sértett a kártéritést megkaphassa, elegendő a munkaadónak, vagyis rendszerint a kiadónak magánjogi társfelelőssége.

Ha a javaslat eredeti formájában megmaradna, méltán tartanak némelyek attól, hogy a kiadók is csak biztositék követelése mellett fognak ezentul alkalmazni szerkesztőt, ujságirót.

A 43. §-nak az a rendelkezése, mely szerint a marasztaló itélet az időszaki lap *elején* közlendő — bár a büntetőtörvénykönyv módositott 277. §-ából van is átvéve — akként volna módositandó, hogy a közlés a hirlapnak a hirdetéseket megelőző részében azoktól elkülönitve történjék. Eltekintve attól, hogy a törvény ezirányu rendelkezését ma sem értelmezik szószerint, ez a módositás azért kivánatos, mert a javaslat büntető szankcióval kiván érvényt szerezni ennek a rendelkezésnek és igy szószerinti foganatositása kikényszeritheto lesz. Már pedig a lap megszokott beosztásának esztétikája szempontjából sem óhajtandó, hogy például a vezérczikk helyén, vagy után, avagy akár a napihirek előtt is büntető itéletek bokrétája viritson.

Dr. Ladányi Béla.

Észrevételek a magyar polgári törvénykönyv tervezete második szövegéhez.

340. §. Itt megismétlődik az, hogy a T. I. 488. szakasz kihagyása folytán ösmeretlen fogalom kerül a definiczióba. Hogy mi a dologösszesség, azt a T. II. sehol nem mondja meg. Ez lehet helyes, vagy helytelen, de az mindenesetre logikai törvény ellenére való, hogy ösmeretlen fogalommal irjunk körül egy meghatározandó fogalmat. Ezt a §-t beilleszteném az 539. vagy 540. szakaszok valamelyikébe és pedig a következő szöveggel : «Elhasználható dolog az, amelynek az a rendeltetése, hogy elfogyasztás vagy elidegenités által vegyék hasznát». Felesleges t. i. a jelenlegi szövegezésben külön kiemelni a pénzt és ezenfelül helytelen és jelentőség nélküli is az ingó megkülönböztetés. A javasolt szövegezés mellett a 340. §. második bekezdése, mely egyébként a B. G. B. 92. §-a második bekezdésének szószerinti forditása, mint felesleges elmarad.

341., 342., 343. §-ok. A 341. §-t beolvasztanám a 395. §. második bekezdéseként. E mondat igy hangzanék : «E szabad rendelkezés a dolog alkotórészeire is kiterjed». Utána adnám aztán az alkotórész leiró fogalmát, a 341. szakasz azon módositásával, hogy a 2. és 3. bekezdést, mint fölöslegeset elhagynám, az első bekezdést pedig igy szövegezném : «A dolog alkotórésze az, amit a közfelfogás annak tart, s aminek a dologgal való természetes, vagy gazdasági kapcsolata oly szoros, hogy azt nem lehet a dologtól elválasztani, anélkül, hogy az, vagy az elválasztott rész el nem pusztulna, vagy akár lényegében, akár rendeltetésében meg ne változzék».

A mondottak szerint mindenesetre elhagyandónak javaslom az «e törvény értelmében» beszurást, amelynek a kifejtettek szerint nemcsak nincs helye itt, de azonfelül megtévesztő is egyéb törvényeinkre való tekintettel. A tartozéknak ez lesz a fogalma nemcsak a P. T. szabályainak alkalmazásánál, hanem pl. a végrehajtási törvény 149. és 159. §-ai helyes értelmezésénél is, és mindenütt, ahol az alkotórész törvényeinkben előfordul. Igazolja ezen álláspont helyességét a jelenlegi praxis szempontjából is a Curia Dtár u. f. XVII. 11. számu döntése.

A §. 2. és 3. bekezdése azért hagyandó el, mert az szükségképpen következik az alkotórész föntebb adott fogalmából.

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

A telek alkotórészeinek felsorolása, valamint azon exemplifikativ felsorolás, hogy mi nem alkotórésze a teleknek, nem való törvénybe. Ha a körülírás oly fontos, mint az adott definiczió, akkor a gyakorlatban éppen azok az esetek, amik e két szakaszban előfordulnak, semmiféle nehézséget nem fognak okozni. Ellenben a tapasztalat azt mutatja, hogy hasonló esetekben az analogizálás sok meddő vitára ad alkalmat.

344., 345., 346. §-ok. A javasolt beolvasztás mellett a 344. §. helye a jelenlegi 395. §. után önálló §-ba volna, ugy. amint az a svájczi törvénykönyvben van. E bevezető mondata igy hangzanék: «A dolog fölötti rendelkezés a tulajdonost a dolog tartozékaira is megilleti». Vagy igy: «A tulajdonjog más megállapodás hiányában a dolog tartozékaira is kiterjed». Utána következnék azután a tartozék fogalmának meghatározása: «A tartozéknak az a rendeltetése, hogy más dolognak (fődolog), amellyel külső kapcsolatban áll, tartósan gazdasági czéljaira szolgáljon». Vagy ha megfelelőbbnek tetszik, a következő szöveg: «Tartozék az a dolog, melynek az a rendeltetése, hogy azon külső kapcsolatnál fogva, melyben más dologgal áll (fődolog) annak, állandóan vagy tartósan gazdasági czéljaira szolgáljon». A második mondat helyett, amelynek szövegezése különösen rossz, azt mondanám: «Muló természetü változtatás nem szünteti meg a tartozéki minőséget». Végül kiegészíteném e §-t még a következő mondattal: «Kétség esetén a tulajdonos akarata s ennek hiányában a közfelfogás irányadó arra nézve, hogy mi tekinthető tartozéknak». Erre a kiegészítésre pedig azért van szükség, mert a tartozéki viszony megváltoztatása a fő- és mellékdolog lazább kapcsolatánál fogva könnyebb és gyakoribb.

Természetszerüleg elmarad ezen szövegezés mellett a 346. §. mindkét mondata, mert e pozitiv meghatározásból kitünik, mi nem tartozék.

A 345. §-ra nézve ugyanaz áll, amit a 345. §-nál mondtunk. Helytelen nemcsak a példaszerü felsorolás, de nem világos az sem, mit akar a bevezető néhány szó jelenteni. Értelmetlen t. i. arra hivatkozni, hogy a 344. §-beli szabályok alkalmazásában tekintendők a mezőgazdasági jószág és az ipari üzem felsorolt tárgyai tartozékoknak, mert a 344. §. maga is interpretativ szabály, amely éppen arra való, hogyha valamely jogszabály a tartozék tekintetében rendelkezést tartalmaz, ugy ez legyen a fogalmi tájékoztató. Fölösleges ez a példálódzás azért is, mert ezek a legtipikusabb esetei a tartozéknak s igy a definiczió mellett semmiféle helyük nincs tételes törvényben.

347. §. Itt és a következő szakaszokban mutatkozik leginkább az a félszegség, amibe a törvénytervezet azáltal került, hogy külön fogalmi fejezetet statuált. Mert mig az előbbi fogalmak mégis generális jellegüek, addig a gyümölcs, stb. semmiképp nem szövegezhetők meg ugy, hogy mint általános jogi fogalmak illesztessenek bele egy jogi kódexbe. Meglátszik ez a B. G. B.-n is, amelynek kevés sikerületlenebb része van az általános rész második fejezeténél.

A T. I., amely szigoruan a B. G. B. nyomdokain haladt, (lásd 99., 100. §§.) legalább azzal kezdte (499. §.): a dolog hasznai. Ezzel szemben a 347. §. még tágabb szövegezéssel igy kezdi: «Hasznok: a gyümölcs stb.». Valójában tehát nem is jogi terminus technikus, helyesebben nem is jogi fogalom. Enyhitő körülmény volna, ha ott beszélne róla, ahol valamely konkrét jogszabály intézkedik róluk. De a helyettesithető, elhasználható dolgok, az alkotórész és tartozék után mint valami önálló jogi fogalmat adni a hasznok fogalmát, ez mindenképpen helytelen.

Az egyedüli helyes és logikus megoldás, amely itt még sokkal szükségesebb, mint az előbbi szakaszoknál, az, hogy a 347. §. áttétessék az 533. vagy 536. §-ok valamelyikéhez. Előbbi esetben az 533. §. jelenlegi módfölött sikerületlen és nyelvezet szempontjából is egyenesen rossznak mondható első mondata igy kellene hogy hangzanék: «Akit a dolog haszonélvezete illet, az szedheti a dolog hasznait». Ebbe a mondatba azután szinte természetszerüleg kapcsolódnék annak meghatározása, hogy mik a dolog hasznai.

A jelenlegi 347. §. mesterkélt első és második bekezdése helyett a következő szöveget ajánljuk, mint az 533. §. második bekezdését: «A dolog hasznai a gyümölcs és egyéb termények vagy termékek, amelyek a dologból, annak rendeltetésszerü használatából erednek, valamint azon gazdasági előny, amelyet a dolog, valamely jogviszonynál fogva nyujt.» A harmadik bekezdést vagy teljesen elhagynám, vagy az 560. §-ba megfelelően beszövegeznem.

Megjegyzendő, hogy a 347. szakasz jelenlegi szövege logikai és nyelvtani szempontból sem állja ki a próbát. E szerint ugyanis hasznok a gyümölcs és az előny. Hogy mi a gyümölcs, ezt általánosságban e szakasz nem is mondja meg, hanem minden átmenet nélkül, tehát anélkül, hogy a gyümölcs fogalmát adná, külön definiálja a dolog gyümölcsét és külön a jog gyümölcsét. Hogy azonban mit ért azon előny alatt, amellyel a dolog vagy jog rendeltetésszerü használása jár, erről több szó nem esik. De hibás a dolog gyümölcse körülírás is, amikor olyan terményekről és termékekről beszél, amelyek a dologból «ennek rendeltetéséhez képest erednek.» Ez igy nyilván helytelen, mert nem lehet azt mondani, hogy a termékek a dologból ennek rendeltetéséhez képest erednek, hanem a helyes az, hogy ennek rendeltetéséhez képest való *használatából* erednek, mert ha pl. valakit akár egy kőbánya, akár egy erdő haszonélvezete, tehát gyümölcsei illetnek, ugy a bánya termékei, vagy az erdő fatermékei, nem a bányából, ennek rendeltetéséhez képest erednek (igy magyar ember nem beszél), hanem a bánya vagy erdő rendeltetésszerü használatából.

Hasonlóképpen nem helyes és könnyen megtévesztő az is, ha azt mondjuk, hogy hozadék az, amit a dolog *jogviszonynál* fogva nyujt, ehelyett: *valamely jogviszonynál* fogva.

A gyümölcsnek ezen ösmertetett definicziója emlékeztet a rossz tankönyvekben előforduló azon tanitásra, mely a fölvetett kérdésre, hogy mi a gyümölcs, igy felel: a gyümölcs, vagy a dolog gyümölcse, vagy a jog gyümölcse.

348. §. Mig az előbbi szabályok tisztán interpretativ természetüek, amint a leiró meghatározása benső tulajdonsága, addig ezen szabály tisztára rendező jogszabály, amely a gyümölcs élvezőjének jogosultságát határozza meg. Ennek tehát semmiképpen sem itt a helye, hanem vagy az 536. szakasz körül, ahol a haszonélvező jogairól beszél (közbevetőleg megjegyzem, hogy az 536. szakasz első és második bekezdése igazán nem egy §-ba valók, mert az csak nem két rokontermészetü rendelkezés, hogy a haszonélvező birtokra jogosult és hogy a haszonélvezet át nem ruházható. Az első bekezdés az 533. §-ba tartozik, vagy az 533. szakasz után). Sőt ha a haszonélvezeti rész nagyjában megmarad a jelenlegi beosztás mellett, még leginkább rokonul az 540. §-hoz.

Érdemben kifogásolandó a 348. §. első bekezdésében a dolog vagy jog megkülönböztetés, aminek elhagyásával a mondat egyéb részének meghagyása mellett ez volna a szöveg: «Aki arra van jogositva, hogy bizonyos időtől kezdve vagy bizonyos időig szedje a gyümölcsöt, stb.» Ehelyett is inkább ezt mondanám: «Akit bizonyos időtől kezdve, vagy bizonyos időig a gyümölcsszedés megillet, stb.» Kiegészíteném továbbá ezen előljáró rendelkezést a hozadék élvezetével ugy, hogy a végleges szöveg ez lenne: «Akit bizonyos időtől kezdve, vagy bizonyos ideig a gyümölcsszedés, vagy valamely hozadék élvezete megillet» stb., mert enélkül e szakaszból minden egységesség hiányzik. Fölösleges a dolog és jog közti megkülönböztetés már csak azért is, mert a következő pontokban lévő fölsorolások megint megteszik ugyanezt a különböztetést.

Az egyes pontokat illetőleg az az észrevételem, hogy mint tájékoztató példák közé az 1. pont alatti rendelkezés nem való, mert ez tisztán matematikai müvelet dolga, amihez nem kell jogszabály. A 4. pont alatti nem egészen érthető, ez azonkivül ellentmondásban is van a bevezető rendelkezéssel. Mert mig a bevezetés a gyümölcsszedésre jogosult jog körét kivánja szabályozni, addig a 4. pont a gyümölcsszedés átengedéséért járó viszontszolgáltatást, tehát nyilván azon jogot szabályozza, amely valakit éppen a gyümölcsszedés átengedéséért illet meg. A mondottak alapján. de meg azért is, mert ezzel minden lehetőség ki van meritve, a következő mondatszerkesztés ajánlkozik: «Kamatból, vagy időnként rendesen ismétlődő irásszolgáltatásból a jogosultság időtartamára eső rész». Ez nemcsak sokkal egyszerübb de inkább összhangban van az első bekezdéssel.

349. §. Ismét nem interpretativ, hanem jogosultságot rendező szabály.

Az első bekezdés helyett inkább ajánlanók a következő szöveget: «A gyümölcs termelési és előállitási költségei, amennyiben azok a gyümölcs értékét meg nem haladják, a gyümölcsszedésre jogosultat terhelik. A termelés szó átvétele kivánatos-

nak mutatkozik, mert a köznapi életben ez a szó használatos. A 2. mondat azon kitételét «amennyiben a rendes gazdálkodásnak meg nem felel», mint könnyen félreértésre okot szolgáltatót, kihagyandónak vélem.

Mindenképpen zavaros a második bekezdés. Kik között szabályozza ez a jogviszonyt? Különböztetés van a beszedésre jogosult és a gyümölcsre jogosult közt. Ezt nem lehet másként értelmezni, minthogy oly esetről van szó, amelyben nem annak van joga a gyümölcs beszedésére, akit maga a gyümölcs is illet, tehát pl. valami gyümölcstermelő (ami különösen a szőlőmivelésnél szokás) előre eladja a függő gyümölcsöt, ugy azonban, hogy annak beszedését magának tartja fenn, aminek oka abban van, hogy ő jobban vigyáz arra, hogy az ültetvények kelleténél nagyobb mértékben meg ne rongálódjanak. Ez volna az az eset, amire a 349. §. második bekezdésének olvasása közben gondolhatunk. A T. II. már most ugy szabályozza ezt az esetet, hogy a beszedésre jogosult felel a gyümölcs tulajdonára jogosultnak. Ez eddig rendben volna, ha a következő mondat ezt az értelmezést ki nem zárná. Ezen értelmezés mellett ugyanis a «hacsak ezt neki idejekorán át nem engedte» mondat merőben értelmetlen. Viszont más példát nem tudunk arra, hogy a beszedés mást illessen, mint a gyümölcs, mert akár a haszonélvezetet, akár a haszonbérletet tartjuk szemelőtt, a beszedésre mindig az jogosult, akit a gyümölcs illet. Még ha az erdőletarolási ügyletekre gondolunk is, ahol a tulajdonos maga vágja le az eladott famennyiséget, akkor se jutunk előbbre, mert az idézett mondattal megint nem tudunk mit kezdeni. Denikve ugy áll a dolog, hogy a képzelhető gyakorlati eseteket tartva szemelőtt, megfejthetetlennek látszik az a talány, mely ebbe a rendelkezésbe be van burkolva.

Hasonlóképpen nem érthető az utolsó mondat sem, amely arról rendelkezik, hogy aki idejekorán nem fog a gyümölcs beszedéséhez, azt ugy kell tekinteni, hogy a gyümölcsről a másik fél javára lemondott. Ki az a másik fél? Itt megint természetszerüleg elsősorban a haszonélvezetre vagy a haszonbérletre gondolunk. Átvéve e rendelkezést akár az egyikre, akár a másikra, azt az eredményt kellene kapnunk, hogy ha a haszonbérlő, vagy a haszonélvező kellő időben nem fog a gyümölcs beszedéséhez, ugy az a tulajdonost illeti. Ami azonban nyilván lehetetlen.

Sokkal helyesebb tehát, ha nem szaporitjuk ilyen szabályokkal azt a törvényt, amelyet hozzáférhetővé kell tenni nemcsak a jogászok, hanem a nagyközönség számára is. Homály marad fönn ugyis a leggondosabb szerkesztés mellett is.

Kerestük e szakasz eredetét abban a föltevésben, hogy amennyiben az valamely idegen törvényből volna átvéve, talán az eredeti szöveg eloszlatja a homályt. Nem tudtunk azonban nyomára akadni s igy érthetetlen marad, hova tendál ez az intézkedés.

350., 351. §§. Mindkét szakaszt, mint a kommentárra tartozót, elhagyandónak tartjuk. A jogalkalmazó biró nem fog tovább jutni azzal, ha a törvény «gazdaságilag igazolható» költekezést szabja meg zsinórmértékül. A nehézséget a gyakorlatban sohasem az a kérdés fogja okozni, vajjon meg kell-e téríteni a tulajdonosnak a birtokos által gazdaságilag indokolt investicziókat, hanem a nehézség annak eldöntésében rejlik, hogy a konkrét beruházás gazdaságilag igazolt-e, vagy sem. Ebben pedig semmiféle törvény nem lehet a biró segitségére, hanem csak a gyakorlati élet ösmerete és helyes judiczium.

Amennyiben ez a szakasz mégis megtartatnék, elvi álláspontunkból kifolyólag a törvény megfelelő különös intézkedéseibe volna felveendő.

E rendelkezés eredete a B. G. B. 102. §-ára vezethető vissza. Mig azonban ez valóságos jogszabály, amely megszabja, hogy mit követelhet az, aki a gyümölcs kiadására köteles, addig a mi szakaszunk egyáltalában nem jogszabály, hanem tiszta definiczió, amely mellől a rendező szabály hiányzik. Igy kétszeresen indokolt e szakasz elhagyása és a megfelelő jogszabálynak a 494. §. kiegészitéseképpen való felvétele.

352. §. Itt mindenekelőtt utalunk az általános megjegyzéseinkre. Ha e szakaszra egyáltalában szükség volna és a jelenlegi szövegezés megfelelő volna, továbbá, ha a jelenlegi beosztás is megtartatnék, ugy ennek a szakasznak nem ezen fejezet végén, hanem annak legelején kellene helyet foglalnia. Hiszen a 339. §. már operál az ingó dolog fogalmával s igy csak raczionális volna még akkor is, ha a törvény nem kivánja az ingó és ingatlan fogalmi elhatárolását adni, oda iktatni be ezt a tájékoztató jogszabályt, ahol a következő szabályokban azok kellő megértéséhez arra szükség van.

Ami pedig magát a paragrafus érdemét illeti, bátran mondható, hogy annál rosszabbat keresve is nehezen lehetne találni. Hasonlitsuk össze mindenekelőtt e szakaszt az azzal korrespondeáló T. I. 504. §-ával és lehetetlen észre nem vennünk, hogy nem lehet komoly értelme egy ilyen természetü jogszabálynak, ha azt ily különböző tartalommal lehet kitölteni. Meggyőződésünk szerint, amint annak több izben kifejezést is adtunk, nem lehet az ingatlannak olyan törvényes meghatározást adni, amely minden szempontból kiállná a gyakorlati próbát. De erre nincs is szükség, mert ha a birónak kezeügyébe akad az a bizonyos eset, amely éppen a határon mozog s ahol igazán szüksége volna utbaigazitásra, azt az ilyen szabályokban ugyis hiába fogja keresni. Ha neki a fél előterjesztése folytán a végrehajtási aktus hatályban tartása, vagy megsemmisitése kérdésében kell dönteni, akkor a 352. §. (nem is szólva a 353. §-ról) nem fog nagy segitséget nyujtani.

A 352. §. szószerint tehát ingatlan alatt a telek és ennek alkotórészei az ingatlanokat terhelő jogok (a jelzálogjog kivételével), a telekkönyvileg bejegyzett haszonbérleti jog, az ingatlanok tartozékai, végül pedig az ingatlan, vagy az azt terhelő jogok megváltoztatására vonatkozó követelések értendők. (A T. I. 504. §-ból hiányzanak a telekkönyvi haszonbérlet, az ingatlanok tartozékai.) Ez a fölsorolás természetesen kimeritő.

Föltünő mindenekelőtt az a megkülönböztetés, amely a telek és egyéb ingatlanok közt tétetik. Hogy a telken kivül még mi ingatlan, azt e szakasz nem mondja meg. Itt nyilván a 342. §. meghatározására gondol, ahol a telkek alkotórészei vannak definiálva. Bármiképpen legyen is, nem helyeselhető az a disztinkczió, amely két féle ingatlant ösmer: a telket és ezenfölül az ingatlant. Nincs más ingatlan, mint a telek és ennek ugynevezett alkatrészei. Ha tehát valamely törvénynek mindenképpen az az ambicziója, hogy minél több fogalommeghatározást adjon és köztük olyanokat is, amiknek pontos meghatározását adni egyáltalán nem lehet, ugy ezt olyképpen kell megvalósitani, hogy legalább azok a nehézségek küszöböltessenek ki, amelyek kiküszöbölhetők.

Nem is tartjuk szükségesnek annak tagolásába bocsátkozni, hogy a T. I. vagy a T. II. álláspontja helyesebb-e, mert a fönti eltérés kidomboritása önmagában is elegendő okul kell, hogy szolgáljon ezen vagy hasonló tartalmu rendelkezésnek a végleges szövegből való teljes kihagyására.

Sajnosan igazolja az utolsó három paragrafus, hogy éppen azok a szakaszok a leggyöngébbek, amiket sehonnan át nem vettünk.

353. §. Ez is egyike a legsajátságosabb szabályoknak. Az még önmagában véve is furcsa, hogy a törvény alapfogalmi interpretativ szabályokat diszpozitiv jelleggel ruház föl, de főleg érthetetlen, hogy saját különös szabályaira való hivatkozással is gyöngiteni kivánja ezen általános szabályok erejét.

E szabály helyes értelmezése szerint a feleknek jogukban áll mást tekinteni ingatlannak, mint amit a törvény annak tekint. A felek akaratának szuverénitása és annak elösmerése helyénvaló lehet a rendező szabályok bizonyos csoportja körében. Vannak jogszabályok, melyek természetüknél fogva éppen a törvény erejének nagyobb sulya érdekében kell hogy a feleknek privát dolgaik intézésében bizonyos mértékig szabad kezet biztositsanak. Hogy azonban a felek szándékától tétessék függővé az, hogy ingatlannak tekintenek-e valamit vagy sem, ez, azt hiszem, oly természetü konczesszió, ami mellett sok alapvető törvényes intézkedés a priori illuzórius. Ha t. i. a felek szerződésileg azt is megállapithatják, hogy valami, aminek ingatlan volta csaknem fizikai tény, a konkrét jogviszonyban, mint ingó kezeltessék, akkor ez határos a magánjogi anarchiával. Mi fog történni az esetben, ha a felek ingónak deklarálnak valamit, ami a törvény intencziói szerint ingatlan, helyesebben az ingatlanra vonatkozó szabályok szerint igazodik; lehetséges lesz-e ilymódon megkerülni azokat a szigorubb szabályokat, amelyek az ingatlanok világát kormányozzák? Ha a 353. szakasznak derogál a felek szándéka, ugy erre is sor kerülhet.

Látnivaló a mondottakból, hogy minő következményekkel

járhat az ilyen kihatásaiban kellően át nem gondolt szabály. Véleményünk szerint ennek semmi szin alatt nem szabad a törvénybe belekerülnie. *Dr. Reitzer Béla.*

A büntetőjogi törvényelőkészitő-bizottság munkálatai.*

II.

A bünösség alakjai egyedül Angyal tervezetében nyertek kiterjesztést, aki a szándékosság és gondatlanságon kivül még a czélzatosság fogalmát is felveszi. Angyal igen szabatos meghatározása szerint (amely egyébként a német Gegenentwurf 21. §-ával megegyezik) a szándékosan elkövetett cselekmény czélzatos, ha a törvényben meghatározott eredmény képzete volt annak inditó oka (23. §.). Ellenben mind a négy tervezetben megtaláljuk a szándékosság és gondatlan cselekvés definicziójáť. Finkey kivételével mindegyik szerző a dolus eventualist is szabályozza a szándékosságról szóló szakaszban. Angyal a szándék meghatározásánál a Gegenentwurf elveit, tehát a motivum elméletét, amely a tudat és elmélet összetétele — fogadja el. Szándékosság forog fenn szerinte mindazon esetekben, amikor a tettes a törvényes tényálladékhoz tartozó ténykörülményekről való «tudomás ellenére», az elkövetéstől «nem tartózkodott» (22. §.) Önállóbb és igen érdekes Bernolák definiciója (14. §.), amely a tudatnak és az akaratnak mibenlétét is felöleli. Mig Finkey és Illés a német Vorentwurf (59. §.) álláspontján vannak és a szándékos cselekvést csak röviden, mint tudva és akarva, elkövettetett, jellemzik.** A dolus eventualis tekintetében Angyal ismét a Gegenentwurfban, Illés pedig a Vorentwurfban érvényre jutott felfogást osztja. Mig Bernolák meghatározása szükebb, amennyiben ő az esetleges szándék fenforgását csak az esetre állapitaná meg, ha a tettes ismerte a cselekmény alkotóelemeit és *valószinünek tartotta*, hogy cselekménye folytán beáll a törvény által tiltott sértés vagy veszélyeztetés (14. §. *b)*). Bernolák álláspontja mindeneseire a leghatározottabb és ennek alapján a dolus eventualis fenforgásának konkrét esetekben való megállapitása előreláthatólag nem járna oly nehézségekkel, mint amelyeket Angyal elvének alapulvételével, mint amikor kutatni kell, hogy bizonyos esetben tartózkodott volna-e a tettes a cselekmény elkövetésétől — aligha lehetne elkerülni. A gondatlanság fogalmát Finkey és Illés alapjában egyformán határozzák meg. Mégis inkább Illés definicziójáť, mint pontosabbat és világosabbat fogadnám el, mint amely tulajdonságokra ily alapvető fogalmak körülirásánál különös gondot kell forditani. Illés szerint gondatlanul jár el az, aki cselekménye vagy mulasztása, jogsértő vagy jogveszélyeztető eredményének lehető bekövetkezését köteles figyelem és gondosság mellett előreláthatja anélkül, hogy azt akarta és bekövetkezését valószinünek tarthatta. Angyal ez esetben a Gegenentwurf (22. §.) álláspontján áll. Bernolák definiciója (16. §.), mely több alpontra oszlik, kissé szétesö és bonyodalmas, el is tekintve attól, hogy oly tág fogalmak, mint «általános emberi kötelesség», «mások jogos érdeke» a büntetőjogi definicziót határozatlanná és homályossá tehetik.

A tévedés szabályozásánál az egyes tervezetek közt az eltérés jelentékeny. Angyal szerint tévedésben van, aki a büncselekmény «törvényes tényálladékához tartozó, vagy annak sulyosabb beszámitását okozó ténykörülményekről az elkövetéskor nem birt tudomással» (26. §. I.). Figyelembe veendő azonban, hogy a tévedésnek csak egyik oldalát képezi az, hogy a tévedő valamit nem tud, mert a tévedőnek egyszersmind hinnie is kell valamit, ami természetesen a valóságnak nem felel meg. (Pld. nem elég, ha valaki nem tudja, vajjon szabad-e elidegeniteni a birói zár alá vett ingóságot vagy sem, tévedésben csak akkor lesz, ha azt hitte, hogy szabad). Finkey, de különösen Illés, már kidomboritják a tévedésnek ezt az oldalát is a valóságnak meg nem felelő képzetről, illetőleg a cselekmény megengedettnek tartásáról szólva.

Nagy szakértelemmel jellemzi a tévedést Bernolák, aki szerint, ha az elkövetett cselekmény alkotóelemei és a tettesnek a cselekményre vonatkozó tudata közt eltérés van, a cselekmény csak annyiban szándékos, amennyiben az elkövetett cselekmény és a tettes tudata egymást fedi (15. §. 1. bek.). A tévedés tárgyát illetőleg Angyal, Finkey és Illés distingválnak. Mig Finkey szerint a büntetőjogszabályokban való tévedés nem mentesit, addig Illés és végeredményben Angyal szerint is az ily tévedésben elkövetett cselekvést a kisérletre vonatkozó szabályok szerint kell büntetni. Ily nagyfoku enyhitésnek általánosságban való kötelezővé tétele aggályos, eltekintve attól, hogy gyakran leküzdhetetlen nehézségekbe is ütköznék. Pld. a jogtalan elsajátitás vétségénél (Btk. 365. §.) a kisérlet — mint lehetetlenség — nem büntettetik. Ennek megfelelően, aki el tudja hitetni, hogy azt hitte, hogy a talált dolgot szabad megtartania, szabadulna minden esetben a büntetés alól. A praeterintenczionális eredményt Angyal a tettesnek akkor számitaná terhére, ha az azt előre láthatta és elhárithatta, Bernolák pedig, ha az azt lehetetlenségnek tartotta. Illés megmarad a Btk. (82. §.) negativ fogalmazása mellett. Noha Angyal és Illés tervezetük legtöbb pontjában egymással ellentétes álláspontot foglalnak el, mégis a kisérlet szabályozásánál egy véleményre jutottak. Ugyanis mindketten fenn kivánnák tartani a Btk. 65. §-ának meghatározását, amely szerint a kisérlet fogalma a tényálladéki elem megvalósitásától tétetik függővé, a véghezvitel megkezdése, mint ismérv továbbra is fenmarad. Bernolák ugyan szintén a fentemlitett alapelvből indul ki, azonban ő a kisérlet fogalmának általában nagy jelentőséget nem tulajdonit, az erre vonatkozó rendelkezéseket egy (10. §.) szakaszba foglalja össze és azt a körülményt, hogy vajjon befejezett, vagy csupán megkisérelt büncselekmény forog-e fenn, csak büntetés kiszabásánál venné figyelembe. Az elkövetés megkisérlésével egyenlő jelentőségünek tekinti Bernolák — és helyesen — az eredménytelen rábirást, sőt az elkövetésre való eredménytelen ajánlkozást is, (német Btk. 49. §. *a)* Duschesne-szakasz). Finkey három szerkesztőtársával szemben az eredmény be nem következésére helyezi a fősulyt és nem a véghezvitel többé vagy kevésbbé előrehaladott stádiumára. Ez azonban inkább csak fogalmazásbeli különbség, tekintve, hogy eredmény nélkül az elkövetés sincs befejezve. (Pld. nincs emberölés büncselekménye a sértett elhalálozása nélkül.) Megegyezik azonban Finkey tervezetével Bernolák tervezete annyiban, hogy a hatástalan felhivást és ajánlkozást a büncselekmény elkövetésére, itt is a kisérlettel egyöntetüen találjuk szabályozva. Megegyezik továbbá mind a négy szerkesztő abban, hogy a kisérlet ne legyen büntethető, ha az illető cselekmény befejezett tényálladékára a törvény legmagasabb büntetésül hat havi szabadságvesztést, vagy egyedül pénzbüntetést állapit meg. (Ez az elv jut eredményre a Gegenentwurfban is, 27. §.) Részletes intézkedéseket találunk Angyal, Finkey és Illés tervezetében a kisérletnél alkalmazható enyhités határaira vonatkozólag is. Angyal és Illés a különösen méltánylandó, enyhe esetekben a büntetést teljesen mellőzhetőnek is tartja. Nem egészen megfelelő azonban Illés fogalmazása, amely szerint a birónak joga van a büntetést elengedni; itt nem büntetéselengedésről, kegyelmi tényről van szó, hanem csupán egy törvényadta jogositvány foganatba vételéről, a büntetés alkalmazásának mellőzhetéséről, amint ez Angyal 29. §-ának utolsóelőtti bekezdéséből világosan kitünik. Az alkalmatlan kisérletre csak Angyal és Finkey terjeszkedik ki — mindkettő azonban igen szabatos definiczióval. Finkey itt a szigorubb álláspontot foglalja el; noha nem kivánná meg, mint ez a Gegenentwurf 29. §-ában meg van szabva, hogy a tettesnek az alkalmatlanságot megállapitó körülményről tudomással kelljen birnia, de szükséges szerinte az, hogy a tettes a kisérleti tevékenységet teljesen ártalmatlan eszközzel, vagy egyáltalán nem létező jogi tárgy ellen kövesse el, amelyből senkire veszély nem származhatott. Ezzel szemben Angyal csak azt kivánja meg, hogy a kisérlet oly eszközzel vagy tárgyon követtessék el, melynek tulajdonságai a büncselekmény véghezvitelét kizárják, amennyiben az alkalmatlanság nem véletlen vagy tévedés következménye. Vajjon már most tudnia kell-e talán a tettesnek a tárgy vagy eszköz alkalmatlanságáról az elkövetéskor Angyal szerint? Az önkéntes elállás és az eredmény önkéntes elháritásának büntetlensége a Btk. 67. §-ának megfelelően a tervezetekbe is felvétetett. A büncselekmény befejezése utáni jóvátétel (taetige Reue) pedig mint nyomatékos enyhitő körülmény vétetnék figyelembe.

* Az előbbi közl. l. a 45. számban.

** Finkey ugyan (40. §.) tudva és akarva elkövetett *eredményről* beszél, azonban voltaképpen nem az eredményt követi el a tettes, hanem a büncselekményt; az eredményt csak az utóbbi utján hozza létre. (Pld. emberölés — halál.)

Lényegében változatlanul ment át a tervezetekbe a részesség fogalma és az utóbbi egyes alakjainak megkülönböztetése is a Btk. 69. és köv. §-aiban foglalt elvek szerint történik. Angyal jelentősebb ujitása e tekintetben, hogy az eredménytelen felbujtásnak specziális büntető esetét (35. §.) állitja fel és hogy a bünsegédet kivételesen a tettesre előszabott büntetéssel kivánná sujtani, ha közremüködése oly természetü volt, hogy enélkül a bünczelekmény nem lett volna elkövethető. Sőt Finkey szerint, akinek tervezete szintén ismeri ezt a rendelkezést, az ilyen bünsegéd a tettesre megállapitott legmagasabb büntetéssel is büntethető (50. §.). Kiterjeszkedik Finkey ezenkivül ebben, a (5.) fejezetben a közvetett tettességre is (beszámitási képességgel nem biró személy által való előidézés). Illés a Btk. elveit változatlanul veszi át e kérdésben. Bernolák, aki a részességről csak egész röviden egy szakaszban emlékszik meg, a felbujtással az egyenes felhivást jelentőségében azonositja. Figyelembe veendő ezzel szemben mégis, hogy a felbujtás alatt már a közvélemény is hathatósabb közremüködést, czéltudatos rábirást ért, amelynél a felhivás sokkal gyöngébb és jelentőségében is kisebb közremüködés. A bünszövetség önállóan nem szabályoztatott és azt csupán mint sulyositó körülményt veszik tekintetbe a szerzők.

A büntettek és vétségek egységére és többségére vonatkozó jelenlegi rendelkezéseken (Btk. 95. és köv. §§.) szintén kevés változás történt, eltekintve annak a kétségtelenül helyes elvnek behozatalától, amely szerint, ha fogház és elzárás államfogházbüntetéssel találkozik, e büntetések mindegyikét külön kell kiszabni.

Ismét nagyobb azonban az eltérés ugy az eddigi büntetőjoggal szemben, mint az egyes tervezetek közt a büntetési rendszer megállapitása tekintetében. A halálbüntetést csak Illés tartaná fenn. Szükségesnek találja ezt a büntetési nemet Illés — jóllehet, ő a halálbüntetés elvi ellenzője — mert kiküszöbölésére nálunk még nem látja elérkezettnek az időt. Egyelőre megelégszik azzal, hogy a halálbüntetést szükebb térre szoritja, mint az a jelenlegi Btk.-ben történik, csak akkor engedve meg alkalmazását, ha tulnyomó sulyositó körülmények forognak fenn. Ilyenek hiányában azt életfogytig tartó fegyház helyettesitené, amely ismét rendkivüli enyhe esetekben tiz évi fegyházig szállitható le. (Tájékoztató megjegyzések 143. old:) A börtönbüntetést egyik tervezet sem vette át, mig az államfogházat csak Bernolák kivánná mellőzni. Bernolák ezen inditványa a «Custodia honesta» teljes eltörlése — aligha vezetne megnyugtató eredményre. Belátták ezt már Németországban is, amennyiben a büntetőjogi bizottság a Haft-büntetés körén belül egy, a nem aljas indokból bünözőkkel szemben alkalmazandó «Einschliessung» büntetést kreált a legujabb tervezetben. Ellenkezik az erkölcsi szempontból menthető büntettesnek a közönséges, aljas bünözőkkel való egyenlő büntetése a közfelfogással is és nem változtatna ezen Bernolóknak az az intézkedése sem (38. §. 2. bek.), hogy az «*erkölcsi kifogás alá nem eső fogoly*» a fogházbüntetést külön e czélra felállitott fogházban állná ki. A büntetés maga mégis csak egyforma lenne mindenkivel szemben ; a büntetés végrehajtása pedig már oly benső momentum, amely a közönséges fogházbüntetésnek a custodia honesta jellegét megadni nem képes. Uj büntetési nemekkel egészitené ki a büntetési rendszert Angyal, Bernolák és Finkey. A dorgálásnak a főbüntetések közé sorozását mindhárman inditványozzák. Ez a bíróság által az elitélthez intézett komoly és ünnepélyes intelemből állana, amelyet természetesen sulyosabb bünczelekmények és megrögzött büntettesekkel szemben nem lehetne alkalmazni. Ezenkivül Angyal még felvenné a főbüntetések közé a házifogságot, még pedig oly módon, hogy 1—15 napig terjedő házifogságbüntetést lehessen kiszabni, amely idő alatt az erre itéltnek lakását elhagynia ne legyen szabad. Aki lakásáról a büntetési idő tartama alatt mégis eltávoznék. fogházba utaltatik és büntetését itt kell majd kitöltenie. E büntetési nem felvétele mellett aligha lehetne sok érvet felhozni ; ha valaki oly bünczelekményt követ el, hogy szabadságvesztés kiszabása szükséges, ugy nem szükséges néki alkalmat nyujtani, hogy azt kivételes, kényelmes és megszokott életmódját semmiben sem zavaró formában tölthesse ki. Az oly büntetés, mely a tettesre kellemetlen következményekkel nem jár, arra vajmi kevés hatással lesz. Ily rendkivül enyhe büntetést fentartani azon kevés számuakra való tekintettel — kiket már a tudat is mélyen lesujt, hogy büntetésben kellett őket részesiteni — nem érdemes. A mellékbüntetéseket Bernolák szaporitaná egy kétségkivül igen eredeti büntetési nemmel : a tettes magánjogainak korlátozásával. (62. §.) Ez alatt Bernolák azt érti, hogy aki a *közgazdasági élet terén* elkövetett büntetendő cselekmény miatt fegyház vagy legalább hat hónapi fogházbüntetésre itéltetett, magánjogaiban oly módon korlátozható, hogy valamely meghatározott vagy egyáltalán semmiféle kereskedelmi társaság alapitója igazgatósági, vagy felügyelőbizottsági tagja, vagy czégjegyzője ne lehessen. A kereskedelmi és ipari élet terén éppen az utóbbi években elkövetett, igen sok emberre végzetes következményekkel járó szédelgések amellett szólanak, hogy Bernolák inditványa nagyon is megszivlelendő. Ennek az ismertetésnek kereteit azonban meghaladná ez uj büntetési nemnek behatóbb megvitatása. A szabadságvesztés-büntetések tekintetében mindegyik tervezet fentartja a büntetések általános legkisebbb mértékének meghatározását. A minimum és maximum tekintetében az inditványok a következők :

	Fegyház	*Fogház*	*Államfogház*	*Házifogság*
Angyal	életfogytig ill. 1—15 év	8 nap—10 év	1 nap—15 év	1—15 nap
Bernolák	1—(20) 15 év	1 hó—10 «	—	—
Finkey	2—20 év	7 nap—5 «	7 « —15 «	—
Illés	1—15 év	8 « —5 «	1 « —15 «	—

Minthogy a szerzők a fegyházbüntetésbe a börtönbüntetést beolvasztani kivánják, ennek az előbbi büntetési nemnek kereteit szükségképpen ki kellett tágitaniok, amit Finkey kivételével a minimum leszállitása által meg is tettek. Mig Finkey — ugy látszik — az igen sulyos esetek kivételével a börtönbüntetést általában fogházbüntetéssel helyettesitené. Az államfogházbüntetést lényegesebb változtatásnak alávetve nem kivánják, amint a táblázatból látható, főleg Bernolák, de a többiek is ellenzői a nehány napos szabadságvesztés-büntetésnek. Hogy mily sok érvet lehet felhozni rövid tartamu szabadságvesztés-büntetések mellett és ellen, azt bizonyitja az erről a kérdésről létező, egész könyvtárra menő irodalom. Ehelyütt azonban e kérdés behatóbb fejtegetésébe nem mehetünk bele. Kétségtelen azonban, hogy ha kiakarjuk küszöbölni a rövid tartamu szabadságvesztés-büntetést, ennek megfelelő helyettesitéséről is kell gondoskodni. Hogy történt erről gondoskodás, azt csupán a tervezetek különös részének nyilvánosságra hozatala után lehet majd határozottsággal megállapitani. Valószinü azonban, hogy a pénzbüntetésnek gyakrabban való alkalmazásával, a dorgálással és esetleg a házifogsággal kivánják a szerzők a rövid tartamu szabadságvesztés-büntetéseket pótolni. A határozatlan tartamra szóló elitélésnek a tervezetek csupán a biztonsági intézkedésekre vonatkozólag adtak helyt. (Erről alább lesz szó.)

A pénzbüntetésnek, mint főbüntetésnek alkalmazása körül a szerzők elvi álláspontot kifejezetten nem foglalnak el. Mellékbüntetésként alkalmazását azonban Angyal, Bernolák és Illés megengedné a birónak akkor is, ha ezt a különös rész nem is irja elő, de ha a cselekmény nyereségvágyból követtetett el. A — Bernolák javaslata szerint — 50,000 K-ig terjedhető pénzbüntetés alkalmazhatását tisztán a biró belátásától tenni függővé — koczkázatos rendelkezésnek látszik. A törvényhozó nem számithat arra, hogy mindenhol és mindenkor a legkitünőbb birák fognak rendelkezésére állni, a büntető igazságszolgáltatásban a birói mérlegelés szabadságának nem ajánlatos oly tág teret engedni, mint a czivilis jogban.

A pénzbüntetés maximumát mindegyik tervezet felemeli. Még pedig Angyal és Illés 25,000 K-ban kivánná megállapitani a határt. A pénzbüntetés legmagasabb mértékének emelése a jogászoknak már régi kivánsága ; itten főleg arra kell ügyelni, hogy a büntettes vagyoni viszonyainak megfelelő, őt érzékenyen sujtó büntetés kiszabása lehetővé tétessék. Ha a maximum a szükségesnél magasabb is, ez nagy jelentőséggel nem bir, tekintve, hogy a legmagasabb büntetést ugyis csak a legritkább esetekben közeliti meg a biró. Megengedik a tervezetek pénzbüntetésnek fiatalkoruval szemben leendő kiszabását is, ami, ha a fiatalkorunak önálló keresete van — nem kifogásolható. Igen czélszerüek mégis azok a megszoritó elvek, amelyeket a szerzők a fiatalkoruak javára ilyen esetekben is érvényesiteni kivánnak. (Lásd Angyal 68. §., Bernolák 46. §. 2. bek.) Elismerést érdemelnek a szerzők azért is, hogy nyomatékosan hangsulyozták, hogy a pénzbüntetést mindig az elitélt vagyoni helyzetére, jövedelmére

és keresetére figyelemmel kell kiszabni (Angyal 63. §. stb.) Ez ellen az elméletben már általánosan elismert elv ellen a gyakorlatban főleg járásbiróságaink vétettek gyakran a két-három koronás büntetések kiszabásával. Viszont szükséges kiegészitése a fenti álláspontnak az, hogy ha az elitélt vagyoni helyzete az itélethozatal után lényegesen rosszabbodnék, a biróság a lefizetésre nyitva álló határidő alatt előterjesztett kérelemre a pénzbüntetés összegét megfelelően leszállithatja (Illés 51. §., Bernolák 51. §., Angyal 67. §.). Méltányos és sok igazságtalanságnak végét vető rendelkezést kiván Bernolák érvényre juttatni, midőn javasolja, hogy a pénzbüntetés behajtásával az elitéltet nem szabad megfosztani vagyonának vagy keresetének oly részétől, amelyre a biróság megállapitása szerint a maga vagy családja fentartásához szüksége van. Az ilyen semmiféle vagyoni feleslegel nem rendelkező büntettes inkább arra volna szoritandó, hogy a pénzbüntetést közmunkában rója le, amit a szerzők kivétel nélkül meg is engednek. Mellőzik a tervezetek a Btk.-nek azt a sok jogos kifogásra okot adó rendelkezését (53. §. ut. bek.), amely szerint a pénzbüntetés az elitélt hagyatékából is behajtható volt. Végre nem mulaszthatjuk el, hogy meg ne emlitsük Angyalnak és Bernoláknak a fiskális érdekekkel ugyan ellenkező, de a humanitás szempontjából csak helyeselhető inditványát, hogy ha a sértett fél a büncselekmény folytán kárt szenvedett s a kártéritést az elitélttől behajtani nem lehet, az eljárt biróság a sértett félnek vagy örököseinek kérelmére elrendelheti, hogy a büntetéspénzek országos alapja az elitélt által befizetett, vagy attól behajtott pénzbüntetést, vagy annak egy részét, ugyszintén az elkobzott tárgyak értékét a sértett félnek engedi át.*

A büntetés végrehajtásának felfüggesztését Finkey kivételével a szerzők kiterjesztenék. Bernolák a hat hót, Illés pedig a két hónapot meg nem haladó fogházbüntetést is felfüggeszthetőnek tartja. Angyal a BN. 2. §-ának 1. pontját oly módon enyhitené, hogy a felfüggesztést csak az gátolja, ha a biróság a büntetést oly cselekmény, vagy oly cselekmény kisérlete miatt szabta ki, melyre a törvény öt évet meghaladó fegyházbüntetést állapit meg. Finkey ellenben a végrehajtás felfüggesztését megszoritaná, amennyiben a BN. 2. §-ának 2. pontját olyképpen módositaná, hogy a végrehajtást az esetben se lehessen felfüggeszteni, ha az elitélt előzőleg öt éven belüli fogház vagy egy hónapot meghaladó elzárás-büntetésre volt jogerősen elitélve. Ez utóbbi módositás ugyan Bernolák tervezetében is megtalálható, de tekintettel az általa javasolt nagymérvü kiterjesztésre, az nála nagyon is ajánlatos. Egymagában az a körülmény, hogy a birónak megadjuk a módot, hogy a büntetés felfüggesztésével az eme kivételes intézkedésre méltó büntettesekkel minél tágabb keretek közt élhessen — nem kifogásolható. Ez intézkedésnek üdvös hatása vagy teljes csődje egyedül a felfüggesztést alkalmazó büntetőbirótól függ. Hogy a felfüggesztéssel mennyire elővigyázatosan kell bánni, ha magunkat a legszomorubb csalódásoknak kitenni nem akarjuk — az gyakorlati jogász előtt bővebb fejtegetésre nem szorul.

(Bef. köv.) *Dr. Auer György.*

Az immateriális érdek védelme a polgári törvénykönyv tervezetében.

A személyiség és a hozzá füződő nem ökonomikus érdekek eddig a magyar magánjog kötelmi részében védelemben egyáltalán nem részesültek. Az ország azon részében, ahol az osztr. polg. törvénykönyv van életben, ennek 1295., 1308. és 1309. §-ai alapján a birói gyakorlat tett ugyan már kisérleteket a fájdalomdij és ezzel kapcsolatos immateriális károk megtéritésére, de ezek olyan bizonytalan lépések voltak, amelyek a mindennapi élet hullámzásaiban ütközőpontul nem szolgálhattak a jogrend, a jogbiztonság és a jogi érdek megvédésére.

Az elméletben sem állottunk különben. Zsögöd, aki nagy tekintélyével hosszu időn át uralta a jogfejlődés irányitását, amily éles elmével fejtett ki egyes jogszabályokból uj diszciplinákat, e kérdéssel szemben a teljes negatio álláspontjára helyezkedett. «Szabályképpen a kártéritési kötelezettség csakis a vagyonbeli sérelem jóvátételére terjed ki». (L. Fejezetek I. köt.) Bár maga is elismeri, hogy «vannak javak, amelyek becsesebbek a vagyonnál, pl. magunk és mieink testi épsége, jóhirneve, lelki nyugalom, köztisztelet stb.» De mivel «oly általános kritérium, mely az effélét a törvény által csakugyan jóvátétetni óhajtott nem vagyonbeli hátrányoktól el tudná választani, még nincs feltalálva... az ilyesfélének megtéritési egyenértéke igen-igen nélkülözi az objektiv zsinórmértéket... vagyis az ebbeli jogalkalmazás alig lenne egyéb, mint esetről-esetre való törvényhozás». Ezzel az immateriális érdek védelme elintézettnek látszott.

Nem akarom kihasználni a fejlődés folytán biztositott helyzetet ezzel a véleménnyel szemben. De mégis hangsulyozni kivánom, hogy a kártéritési esetek jelentékeny részében hiányzik a Zsögöd által emlitett objektiv zsinórmérték. Ugy, hogy a biró a konkrét eset eldöntésénél a ható tények összegezéséből kénytelen a kárt meghatározni. Amitől tehát Zsögöd tart, «az esetről-esetre való törvényhozás» az, igen jelentékeny számu konkrét eset elbirálásánál, eddig is fenforgott.

Nagyobb baj volt eddig az, hogy — egyesektől eltekintve — a kár fogalmának a magyar jogászok tisztán ökonomikus tartalmat tulajdonitottak. Pedig már több oldalról hangzott fel a panasz, hogy a magyar jogszolgáltatás az immateriális érdeket nem védi kellően. Ez kétségtelenül pótlandó hiánya a magyar jogéletnek. Nemcsak azért, mert annak védelmét a fejlettebb jogélettel biró államok már törvénybe iktatták, vagy ezekben az államokban a birói gyakorlat a hézagos kereteket kitöltötte, hanem azért is, mert a védelem hiányára alapitott panaszoknak éppen ez a hézagosság lévén forrása, a mindennapi élet szükségleteihez tartozik annak törvényhozási rendezése.

Ezt a szükségletet ismerte fel a szerkesztő-bizottság, mikor a tervezet szövegébe az immateriális érdek védelmét felvette. Már most jogosult az a törekvés, hogy a törvénykönyvben a rendezés a legmegfelelőbb alakban is nyerjen elhelyezést.

A code civil oldja meg a kérdést legegyszerübben. Az 1382. §-ában akként rendelkezik, hogy «az embernek mindennemü cselekménye, mely másnak kárt okoz, kártéritésre kötelezi azt, akinek hibájából a kár keletkezett». E szószerinti rendelkezés a maga szükszavuságával elég volt a franczia birónak mindennemü kárnak a megitélésére. Igen helyesen bentfoglaltnak vette a kár fogalmába nemcsak a gazdasági, hanem a nem gazdasági kárt is. A code civil a legszélesebb keretet állitotta fel, annak kitöltését a biróra bizta. És a franczia biró megértette a törvényhozót és betöltötte hüen a részére fenhagyott keretet. A kérdésnek ilyen megoldása ellen a jogászvilágnak alig lehet kifogása. De a polgári törvénykönyvet elsősorban nem a jogászok számára alkotják a törvényhozások, hanem az állampolgárok egész összességének. Ezeknek pedig joguk van elvárni azt, hogy a törvényhozó akaratát ne burkoltan, hanem lehetőleg minden egyes ember által érthetően jelentse ki. A törvényhozás müvészete tehát a code civil rendelkezéseinél kétségtelenül részletesebb szabályozást követel. Ezt bizonyitja különösen a nálunk is egyes helyeken érvényben levő osztrák polgári törvénykönyv. Ennek 1293. §-a részletesebben szabályozza a kártéritési igényt, mint a code civil. E szerint kár mindazon hátrány, mely valakinek vagyonában, jogaiban vagy személyében okoztatott. Ez a rendelkezés a jogalkalmazás terén már nem hagy kétséget aziránt, hogy a személy élete minden vonatkozásában jogvédelemben részesül. És mégis azt látjuk, hogy a franczia birónak a legáltalánosabb szabályozás elég alapot nyujtott a nemvagyoni kár védelmére, az osztrák jog alapján eljáró bíróságok még sem részesitették megfelelő védelemben az immateriális érdeket.

E szembeállitás bizonyitja legjobban annak szükségét, hogy a helyesen szerkesztett törvénynek tartózkodni kell minden oly általánositástól, mely az érdekek egy bizonyos körének védelmét illetőleg bizonytalanságban hagy.

A német polgári törvénykönyv 823—826. §-ai már részletesebben szabályozzák az immateriális érdek védelmét. Egyedül a jogellenességet állitják fel a személy élete, testi épsége, egészsége, szabadsága, a tulajdon és egyéb jogain ejtett sérelem esetében a kártérités alapjául. Ugyszintén védelemben részesitik a személy hitelét, szerzési és egyéb előhaladási igényeit. Végre a női becsületet a kényszer és függőségi viszony ellen. Ezek sem oly részletes szabályozások, amelyek minden kétséget kizárnak, de már

* Megjegyzendő, hogy Bernolák ebben a szakaszban tévesen büntettekről és vétségekről szól, holott az ő tervezete vétséget nem ismer. (53. §.)

nem hagynak bizonytalanságban a személynek azon erkölcsi javai iránt, amelyeket a törvény védelmébe vesz.

Ezekből a szerkesztési példákból kétségtelen, hogy egy minden állampolgárra kötelező törvénykönyvnek legalább is meg kell közelitenie a német polgári törvénykönyv részletezését. Különösen oly jogviszonyok szabályozásánál, amelyekre eddigelé törvényes intézkedések hiányzottak.

A közzétett két szöveg a magyar polgári törvénykönyv tervezetében egymástól eltér szerkezeti szempontból. Amennyiben az első szövegben részletesebb megoldást talált az immateriális érdek védelme. Az első szöveg 87—93. §-ai megfelelő hivatkozással a károkozó cselekményekre, felsorolják a személynek a jog által védett elemeit. A második szöveg a felsorolást mellőzi és elégnek tartja a jogvédte érdek fogalmát. Ez azonban szerintem éppen azért, mert uj jogviszonyok szabályozásáról van szó, elégtelen. A második szöveg szerkezeti szempontból tökéletesebb, mert általánosabb. Ez helyén van akkor, amikor a részletes felsorolásról, mint a jelen esetben is, előre le kell mondanunk. De kifogásolható a megérthetőség szempontjából.

A személyiség védelmére, ha elegendő is a második szöveg 21. és 22. §-ai, ezek csak a tizenötödik czimben foglaltakkal nyujthatnak teljes védelmet. Az összefüggést feltüntető hivatkozás tehát nem mellőzhető.

Az első szöveg 87. §-ában emlitett «becsület» szó kihagyását is hibának tartom. Bár kifejezetten ezt a német polgári törvénykönyv sem emliti. Ugyszintén felemlitendőnek találom a személy hitelét és kártéritésre kötelezhetőnek azt is, aki másnak hitelképtelenségéről, vagy személyi megbizhatatlanságáról valótlant hiresztel.

Igaz, hogy ezek világosan vagy burkoltan benne vannak a jogvédte érvek fogalmában. A becsületet pl. a büntetőtörvénykönyv eddig is védte; a büntetőperrendtartás pedig a sértettnek a büntető itéletben foglalt megállapitáson tulmenő vagy elutasitott magánjogi igényét a polgári birósághoz utasitja, azért ilyen igények a legritkább esetben fordultak meg a polgári biróság előtt. De a büntetőtörvénykönyv pl. nem bünteti azt, aki másnak hitelképtelenségéről állit valótlanságot.

Ezen a kivánalmon nem változtat a német polgári törvénykönyv 824. §-ának megfelelően szövegezett 1479. §. második bekezdése sem, mert a német polg. törvénykönyv 824. §-a oly praemissákat tartalmaz, amelyek a tervezet második szövegének emlitett 1479. §-ából hiányzanak és amelyek nélkül a tervezet szövegezése hiányos. E szövegezés mellett is megtalálhatja a biró a kártéritési okot, de nincs kizárva az sem, hogy a tizenötödik czim második fejezetében a felsorolásokat taxativnak tekinti és akkor a fel nem sorolt, de tényleg károkozó cselekményekért kártéritést nem itél meg. Ami pedig az egész jogintézmény kétségtelenül nagyjelentőségü nevelő hatását tenné koczkára.

Dr. Kovács László.

Jogi különösségek.

Hitelezők becsapásának uj tipusa. Van Budapesten egy «X. szanatorium» czégü részvénytársaság. Ez a vállalatot bérbeadja és kiköti, hogy a bérlő ügyleteiben a saját nevét nem, hanem csak a vállalat czimét használhatja. Igy is történik ez, amikor a bérlő vagy alkalmazottjai a vállalat részére árukat rendelnek. Talán megtörténik az is, hogy megemlitik a bérlő orvos nevét, ami azonban nem fontos az eladó előtt, aki az árut a vállalat czégét viselő helyiségbe szállittatja.

Amidőn aztán fizetésre kerülne a sor, ezt senki sem akarja vállalni s a hitelező kénytelen perelni. A czégjegyzékből megszerzi az adatokat és a keresetben a részvénytársaság pontos adatait megjelölve, érdeklődéssel várja a védekezést, mert tudja, hogy szerződésszerü árut szállitott és megfelelő árakat számitott, az áruk átadását pedig a vállalat czimére czimezett és egy alkalmazott aláirásával ellátott átvételi elismervényekkel bizonyitja.

A perben tényleg sem az átvétel, sem az áru minősége és ára ellen kifogás nem merül fel, hanem egyszerüen előállnak a bérleti szerződéssel és az árut átvevő alkalmazott, beismerve az elismervények aláirását, kijelenti, hogy az árut nem a vállalat, hanem a bérlő részére rendelte és vette át s a csupán «X. szanatorium» czimü jelzéssel ellátott elismervényeket nem is irta volna alá, ha azokon a «részvénytársaság» is ki lett volna tüntetve.

Ezek alapján a biróság a keresetet elutasitja s mondják, hogy számos hasonló per ugyanily sorsban részesült.

Kérdés már most, ki az, aki a gyanutlan hitelezők tömegét ily módon becsapja? A részvénytársaság vállalat-e, vagy a bérlő, vagy az alkalmazott? Ezt fejtsék meg a büntetőjogászok, az azonban bizonyos, hogy ily, nyilvánvalóan a hitelezők kijátszására irányuló furfangot nem lenne szabad birói itélettel szankcionálni, még akkor sem, ha az itélet indokolását contra legem kellene is az anyagi igazság érdekében konstruálni.

Végrehajtási ügy kálváriája. Egy 200 koronás ügyben oly időben jutottam felülfoglaláshoz, amidőn az ügyfelemet egy hónappal megelőző alapfoglaltató javára tudtomon kivül az árverés már ki volt tüzve. Igy tehát árverési hirdetményt nem kaptam és csak utólag értesültem a budapesti V. ker. kir. járásbiróság 1913. V. XXV. 405/5. számu végzéséből, hogy az árverést megtartották s a kiküldött, miután elsőbbséget nem jelentettek be és előző foglaltató nem volt, az árvereltetőnek megengedte, hogy követelése fejében vásárolhasson, illetve neki a befolyt vételárat azonnal kiadta.

Az árverési jegyzőkönyv tanusága szerint a végrehajtató 2000 K és járulékaiból álló követelésére az árverésen 1567 K 50 f. folyt be, ezt résztörlesztésül kapta; mégis ugyanakkor a javára lefoglalt és ügyfelem javára felülfoglalt ingókból öt tételnek, amelyek becsértéke 484 K, elárverezését nem kivánta és azok vele szemben a zár alul feloldattak. Igy tehát ezek az ingók ügyfelem követelésének fedezetéül zár alatt maradtak. Költségkimélés czéljából felem érdekében hivatalbóli eljárást kértem.

Ennek daczára a kiküldött az eljárást nem folytatta, hanem az iratokat azzal a téves jelentéssel mutatta vissza, hogy az ingók már elárvereztettek. A tévedést a biróság sem vette észre, hanem előterjesztésre volt szükség, hogy az eljárás folytatását kieszközöljem. Ez azonban már irott malaszt maradt, mert az 1912. Fh. 916/10. számu végzés szerint a végrehajtást szenvedő időközben Budára költözött.

Következett az adós lakásának kipuhatolása és az iratok áttételének kérelmezése. Az erre vonatkozó kérvény beadásától közbenső sürgető kérvények utján mintegy három hónap alatt sikerült a megfelelő összes iratokat az I—III. ker. járásbirósághoz áttétetni. Itt végre 1913. V. 4870. sz. a. 1913 október 23-ra kitüzték az árverést.

Október 21-én óvatosságból felhivtam a budai kiküldött figyelmét arra, hogy 23-án az árverést hivatalból kell foganatositania. Ekkor értesültem arról, hogy bár a kézbesitések rendben vannak és a hirdetmény jogerősnek mondatott ki, a biróság épp aznap az eljárást «igény miatt» felfüggesztette.

Ennek folytán a jegyzői irodában a következő tényállást állapitottam meg.

Az adós ellen Budán is foganatositottak 1913 májusban történt odaköltözködése után végrehajtást. A pesti végrehajtató és egyszemélyben árverési vevő a budai végrehajtató ellen igénykeresetet inditott azon az alapon, hogy az ingók árverési vétel czimén az ő tulajdonai s ő azokat az adósnak használatra engedte át. Természetes, hogy ez az igény csak azokra az ingókra terjed ki, amelyeket az igénylő az árverésen tényleg megvett, nem pedig azokra is, amelyek el nem árvereztettek és ügyfelem javára zár alatt maradtak.

Már most az igénylő 1913 októberben a felem javára kibocsátott hirdetmény folytán kérvényt ad be, amelyben a folyamatban lévő igénypert ügyfelemre kiterjesztetni kéri. S erre a biróság az eljárást rövid uton, a kiküldöttnek adott utasitással, felfüggeszti.

Pedig nyilvánvaló, hogy a pesti biróság által foganatositott végrehajtással szemben nem lehet a budai biróság előtt igényt érvényesiteni. Kétségtelen, hogy a februárban foganatositott végrehajtásra nem lehet a májusban inditott igénykeresetet kiterjeszteni. Végül bizonyos, hogy a februári foglalás ellen októberben érvényesitett igény nem lehet halasztóhatályu. Három ok is forgott tehát fenn, hogy az eljárásnak szabad folyás engedtessék s a biróság mégis hatalmi szóval, törvényes indokolás nélkül rendelkezik.

Mindezt a kiküldöttnek levélben megirtam és fegyelmi felelősségére való utalással felkértem, hogy az árverést tartsa meg.

Hogy az árverés napján mi történt, azt — hivatalbóli eljárásról lévén szó — nem tudtam, de megnyugvással vártam a megfelelő elintézésről az értesitést. Kaptam is október 25-én két végzést; az egyikben — 1913. Sp. I. 390. — a bíróság okt. 13-iki kelettel az igénykiterjesztés iránti kérelmet elutasitja, a másikban — 1913. V. 4870/5. — október 11-iki kelettel a kiküldöttet az eljárás folytatására utasitja.

Ezek alapján még mindig azt vártam, hogy az árverés eredményéről kapok értesitést; ehelyett október 28-án uj hirdetményt kaptam, amellyel az árverés november 12-ére tüzetett ki; tehát az előadottak ellenére az október 23-iki árverés nem tartatott meg.

Most pedig arról győződtem meg, hogy a hivatalból eljáró kiküldött az iratokat nem szorgalmazás miatt visszamutatta, a vétivek közt pedig a kézbesitőnek az a jelentése van, hogy a végrehajtást szenvedőnek a hirdetmény nem volt kézbesithető, mert ismeretlen helyre költözött.

Eszerint a kiküldött és a bíróság nem tartották szükségesnek, hogy az első árverés mellőzésének okát és a második árverés megtartásának akadályát velem közöljék.

Az eljárás egész menetét méltónak tartom a legerélyesebb felügyeleti intézkedésre. *Dr. Fürst Mátyás.*

ÁDÁM ANDRÁS.

A kir. Curia nagyérdemü nyug. tanácselnöke nincs többé.

Ádám András önálló egyéniség volt: a magyar birónak, az éleseszü, mély gondolkodásu és független magyar birónak tipusa. Ismerője és müvelője volt az egész magyar jognak.

Bámulatosan éles judicziuma kodifikálatlan magánjogunk mellett évtizedeken át szinte törvényt alkotott.

Az igazságot kereste, az igazságot szolgáltatta egész életén át, minden befolyástól mentesen és függetlenül.

Az igazságszolgáltatás — sajnos — nagyon korán veszitette el őt, mert már évek óta nélkülözte felsőbiróságunk az ő bámulatos szellemét és judicziumát.

Ádám András példája lebegjen mindenkoron a magyar birói testület előtt.

—

— **Dr. Vadnay Tibor: A tudományos és gyakorlati szoczializmusról.** Ezzel a czimmel igen értékes és tartalmas tanulmány jelent meg a Franklin-Társulat kiadásában. Az alapfogalmaktól a szoczializmus történelem-bölcsészeti és közgazdasági mélységeig vezet, kiterjeszkedik a történeti részre, a mezőgazdasági kapcsolatokra, a gyakorlati rendszerekre, amelyek utján a szoczializmus a különböző országokban érvényesül, a szoczializmus magyarországi állására, végül pedig ama kötelességekre, melyek az uj tanokból az államra és tisztviselőire hárulnak. A munka ára 1 K.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **A németországi ügyészek (Staatsanwalt) számáról** hivatalos statisztikát az egész német birodalomban csak 1882-től vezetnek. Poroszországban, ahol kimutatás már az 1882. évet megelőzően is készült, 1879-ben 231 ügyész volt; számuk 1882-ben 265-re szaporodott (14·7%-os emelkedés). Ha ugyanezen időközre nézve a többi német államoknál hasonló növekedést veszünk alapul, abból indulhatunk ki, hogy 1879 október 1-én az egész német birodalomban 456 ügyész müködött. Minthogy pedig 1913 január 1-én az ügyészek száma Németországban 908-at tett ki, megállapithatjuk, hogy számuk az 1879 október 1-től 1913 január 1-ig terjedő idő alatt szinte megkétszereződött.

1883 január 1-én 520 ügyész volt, 1893 január 1-én 596, 1903-ban 805, 1907-ben 856, 1909-ben 865, 1911-ben 875 és 1913-ban 908.

Az utolsó három évtizedben mutatkozó szaporulat tehát 388, ami 74·6%-nak felel meg (a birák számának emelkedése ugyanezen idő alatt 46·5%-ot tesz ki). Az első évtizedben a szaporulat 76, a másodikban 209, mig a harmadik évtizedben csak 103.

Különösen 1907—1911 közti időben volt az emelkedés nagyon csekély (19), mig 1911 és 1913 között ismét jelentékeny haladás (33) állott be.

Az ügyészek közül 69 (1883-ban 49) a főtörvényszékek (Oberlandesgericht) mellett és 839 (1883-ban 471) a törvényszékeknél (Landgericht) volt alkalmazva, ugy hogy az ügyészek száma az utolsó 30 év alatt a törvényszékeknél 78·1%-kal, a főtörvényszékeknél pedig csak 40·8%-kal emelkedett.

Az eddig adott számokban nem foglalvák bele a legfőbb bíróságoknál müködő ügyészek. A birodalmi bíróságnál (Reichsgericht) hat, a bajor legfőbb törvényszéknél pedig három ügyész müködik.

— **Tévedés az eladott dolog sajátosságában.** Felperes «R.» monogrammal ellátott képett szerzett, melyet Rembrandt-festménynek tartott. A kép eladójával lefolytatott perben egy muzeum-igazgató oly szakértői véleményt adott, hogy a festmény nem Rembrandt-tól, hanem ennek egyik tanitványától ered, tehát az «R.» megjelölés hamis. 1910 május 3-án felperes a szóbanforgó képet más régi festményekkel együtt elárvereztette; az árverési katalógusban rámutatott arra, hogy az «R». megjelölés állitólag hamis, s a képet, mint Rembrandt egyik tanitványának müvét tüntette fel.

Az árverésen a muzeumok főigazgatója vásárolta meg a képet 6000 M.-ért, azután egy muzeumnak ajándékozta, hol a Rembrandt-képek közé állitották ki. A muzeumi főigazgató a vétel után rövid idő mulva igyekezett kimutatni, hogy valódi Rembrandt-képről van szó. Felperes erre megtámadta tévedés czimén az adás-vételi szerződést.

Minden fokon pervesztes lett.

A felebbezési bíróság megállapitotta, hogy felperes nem volt tévedésben, hanem csak bizonytalanságban a kép eredete felől s a festményt ezen tudatos bizonytalanságban árvereztette el. Ilyképpen a tévedés miatti megtámadás nem foglalhat helyet még akkor sem, ha felperes azt tudná bizonyitani, hogy a kép tényleg Rembrandt müve. (A német birodalmi bíróság 1913 október hó 2-án IV. 180/913. sz. alatt hozott itélete.)

— **Tévedés.** Az ingatlan vevője nem tudta, hogy a községben érvényes szabályrendelet szerint a megvett ház ujraépitése esetében jelentékeny pénzösszeget kell a város részére lefizetni s hogy a város az épitési engedély kiadását mindaddig megtagadhatja, mig azon feltételeknek alá nem veti magát, melyeket a városi hatóság előir. A vevő ily irányu tévedése lényeges körülményre vonatkozik. A megvett teleknek épitkezési czélokra való kihasználása a városi statutum folytán csak egy rendkivül magas, a vételárnak több mint egyötödét kitevő összegnek, mint kövezési és csatornázási járuléknak a város pénztárába leendő befizetése esetében volna lehetséges. Emellett nem jöhet figyelembe, hogy az eladott telek az eladás idejében már beépitve volt, mert kétségtelen, hogy valamely régi ház, melyet vagyonosabb és nagyobb igényekkel fellépő családok használnak, sokat veszit értékében, ha modern és kényelmes házzá való átalakitása csak az emlitett jelentős közszolgáltatás lerovása mellett történhetnék.

Tekintetbe kell venni még, hogy a megvett házhoz kert is tartozik, már pedig kerttel biró lakóház megvételénél rendszerint azt is figyelembe veszik a felek, hogy a kert esetleg épitési czélra felhasználva, mily hozadéktöbbletet képvisel. Ezt az értékelést is téves alapon — a magas járulékfizetésről szóló helyi statutum figyelembevétele nélkül — végezte a vevő. Mindezeknél fogva az adás vételi ügylet lényeges tévedés czimén megtámadható. (Német birodalmi bíróság 1913 junius hó 20-án hozott II. 170/913. sz. itélete.)

— **A szerződés tárgyát képező dolog hiánya.** Felperes az alperestől gyári üzem czéljára különböző helyiséget bérelt. A közigazgatási hatóság az üzemet betiltotta. Felperes azt vitatta, hogy ezen tilalom folytán a bérlemény lényeges hiányban szenved. Az alsóbíróságok felperes álláspontját azon indokolás mellett nem fogadták el, mert a hibának közvetlenül vagy közvetve magához a dologhoz kell kapcsolódnia.

A német birodalmi bíróság az itéletet megváltoztatta, mert a dolog hibái alatt nemcsak a természetes, vagyis magát a dolgot érintő tulajdonságok, hanem oly jogi viszonyok is értendők,

melyek sajátosságuknál és előreláthatható tartalmuknál fogva a forgalmi nézetek szerint a dolog értékelésére rendszerint befolyással birnak. Következőleg dologi hibáról lehet beszélni akkor is, ha a dolgot valamely közigazgatási jogszabály folytán megfelelő módon nem lehet használni. (Közölve a Deutsche Rechtsanwalts-Zeitung 1913. évi 14. számában, 183. lapon.)

— **Megtévesztés.** Üzlet-eladásnál az eladó az eddigi átlagos bevételt kimutatta. Kikötötték a felek, hogy eladó ezen kimutatásért nem szavatol. Bebizonyult, hogy eladónak a vevő elé terjesztett bevételi kimutatásában foglalt adatok tévességéről tudomása volt.

A német birodalmi bíróság 1912 julius hó 13-án hozott V. 72/913. sz. ítéletében az üzleteladási szerződést megtévesztés czimén megtámadhatónak nyilvánitotta.

Indokok: Az eladást megelőző időre vonatkozó átlagos bevétel kimutatása nyilván azt jelenti, hogy a vevő előreláthatólag szintén eléri majd a feltüntetett átlagos bevételt. Bár a kimutatás tekintetében a szavatosság kizárása lehetetlenné teszi, hogy a bevételi átlagok tekintetében eladót szerződési kikötés alapján felelősség terhelje, ebből korántsem következik, hogy az a kimutatás teljesen jelentőség nélküli, mert kötelezés nélküli formában eszközölt becslések is alapul szolgálhatnak a megtámadásra, ha megtévesztés játszott közre azok megtételénél.

Nemestóthi Szabó Antal, nagykárolyi kir. közjegyző kellő képességgel, jó irással biró szorgalmas, megbizható helyettest keres azonnali belépésre. Fizetés megegyezés szerint. 15021

Ügyvédjelölt, aki önállóan tárgyal és németül tud, alkalmazást nyer. Fizetés megállapodás szerint. Ajánlatok Dr. Erdélyi Jenő ügyvéd, Szentgotthárd, Vasmegye czimzendők. 15023

Gyakorlott irnok kerestetik Budapesten. Megkivántatik gyorsirás és perfect német tudás is. *B.*

Teljes gyakorlattal biró ügyvédjelölt irodavezetőnek ajánlkozik, ahol májustól helyettesként is maradna. Beszél és ir tótul, csehül, németül és ügyvédi irodába elegendő módon beszél szerb-horvátul és románul. Czim: Dr. Osztricza János, Krasznahorvát, Szilágy megye. 15026

Dunántul, szép városban, ügyvédi iroda önálló vezetésére, teljes gyakorlattal biró ügyvédjelölt kerestetik. Fizetés megállapodás szerint. Ajánlatok «240 koronán felül» jelige alatt e lap kiadóhivatalába küldendők. 15033

Dr. Weisz Sándor boksánbányai ügyvéd, bank és telekkönyvi praxis terén teljes jártassággal biró, németül és románul beszélő jelöltet keres. 15031

Ügyvédjelöltet keresek azonnali belépésre, ki rendes pereket önállóan visz és telekkönyvben teljesen jártas. Dr. Lőwy Sándor ügyvéd, Monor, Pest mellett. 15030

Fővárosba vagy vidékre, társul, vagy irodavezetőnek ajánlkozik fiatal, nős ügyvéd, tiz éves fővárosi és vidéki irodai (és takarékpénztári) gyakorlattal, perfekt (szó- és irásbani) magyar- és német nyelvismerettel. Ajánlatokat e lap kiadóhivatalába D. F. S. czimre kér. 15027

Fiatal ügyvéd, kellő tőke felett rendelkezik, átvenne dunántúli városban vagy nagyobb járásbirósági székhelyen jóforgalmu irodát. Ajánlatokat «Ambiczió» jelige alatt e lap kiadóhivatalába kérek. 15028

Fiatal ügyvéd, ki a magyar, német és román nyelvet perfektül beszéli, forgalmasabb irodába betársulna, esetleg irodavezetői állást elfoglalna. Czim: Dr. Hirsch Ottó ügyvéd, Nyirlövő, up. Pap (Szabolcsmegye). 15029

Fiatal ügyvéd, eddig a főváros egyik legnagyobb irodájának vezetője, nagy irodában irodavezetői állást vállalna. Leveleket a kiadóba kérek «Vasszorgalom» jeligére. 15032

Most jelent meg!

Lakásbérleti szabályok

Budapest-székesfőváros lakásbérleti szabályrendeletének hiteles szövege és magyarázata. Eljárási szabályok. Teljes joggyakorlat. Összefüggő törvények és rendeletek. Illetékszabályok. A házadótörvény. A kapuzárási, viz- és gázszolgáltatási szabályrendeletek. Iratminták.

Összegyüjtötte és magyarázta dr. Pongrácz Jenő budapesti ügyvéd.

Harmadik, teljesen átdolgozott kiadás. ▫ ***Ára 3 korona 20 fillér.***

Megrendelhető

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) Részv.-Társ.-nál

Budapest, VI., Andrássy-út 21 és minden könyvkereskedésben.

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Balog Arnold.** Nádor-utcza 14.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Negyvennyolczadik évfolyam. 49. szám. Budapest, 1913 deczember 5.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: IV., Egyetem-u. 2
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona ⋆ negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dárday Sándor* v. b. t. t.: Balog Arnold. — *Gallia Béla* budapesti kir. itélőtáblai biró: Balog Arnold. — *Dr. Geszti Andor* kir. főügyész-helyettes: A kir. ügyész a fiatalkorúak bírósága előtti eljárásban. — *Dr. Liebmann Ernő* budapesti ügyvéd: Az özvegyi jog a hagyatéki eljárásban. — *Imreft Imre* kaposvári kir. törvényszéki biró: Átmeneti intézkedések a polgári perrendtartás alapján a törvényszéki eljárásban. — *Dr. Irk Albert:* Jogirodalom. Adalékok a folytatólagos büncselekmény tanához. Irta dr. Degré Lajos. — Különfélék.
Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

BALOG ARNOLD

Több mint húsz éves benső köteléket szakított szét a kegyetlen végzet hirtelen sujtó keze Balog Arnold váratlan elhunytával. Több mint húsz éve dolgozott Balog Arnold fáradhatatlan buzgalommal a Jogtudományi Közlöny munkatársainak sorában és hét év óta volt a lapnak felelős szerkesztője.

Abban a jogásznemzedékben, amelyet a Jogtudományi Közlöny nevelt, irányított, támogatott, Balog Arnoldot is a legbensőbb kapcsolat füzte e laphoz. Rokoni viszony boldogult Fayer Lászlóhoz volt a kapcsolat alapja, de a hosszú idő munkájából fejlődött ki az a szellemi rokonság, amely Balog Arnoldot a Jogtudományi Közlönnyel mindvégig egyesitette. Nem volt e lap híveinek nagy táborában senki, aki minden gondolatával, érzésének minden szálával annyira csüggött volna e lapon, mint Balog Arnold.

A Jogtudományi Közlöny nevelte Balog Arnoldot és ő gyermeki hálával, gazdagon fizette meg mentorának az irodalmi ösztönzést.

Nyilt és bátor egyéniségével hüségesen szolgálta lapunk szellemi irányát, amelynek meggyőződéses harcosa volt. Nyolc éve annak, hogy Balog Arnold «Törvény és Bíró» cimmel közrebocsátott munkájában a jognak szinte minden ágára kiterjedő irodalmi dolgozatait összegyüjtötte, amelyek nagyrészt e lapok hasábjain jelentek meg. Minden sora kifejezte vezéreszméjét: a küzdelmet a formalizmus ellen az élet valóságaival egybehangzó anyagi igazság érdekében. És e lap irányának felelt meg, ha Balog Arnold a jog eszméjét, az anyagi igazság gondolatát a társadalmilag gyengék védelmében látta megtestesitve.

Ezt fejezik ki a részletügyletről, az ügynökökről, a szövetkezetek ellenőrzéséről irt dolgozatai, ez inditotta arra, hogy a mezőgazdasági munkástörvény javaslatát annak idején oly kemény, de igazságos bírálatban részesitse.

Az a szigorú morális felfogás, amellyel önmagát a kötelességtudás mintaképévé avatta, adta meg Balog Arnoldnak a jogot, hogy igazságügyi igazgatásunk fogyatékosságainak fáradhatatlan kritikusa legyen. Fegyelmi itélkezésünk javulásában irodalmi ösztönzésének nem kis része van. Mint ügyvéd is mindenkor a közérdek szolgálatában állott. Úgy az ügyvéd, mint a bíró eszményét szinte elérhetetlen magasságban látta és bölcsességéről tanuskodik, hogy igazságszolgáltatásunk ezernyi bajának első orvosságát az emberekben kereste, akik a jog gépezetének eleven mozgatói.

Nemcsak e lapban küzdött Balog Arnold eszményeiért. A Magyar Jogászegylet, az Ügyvédi Kamara választmánya csakugy színtere volt soha nem fáradó munkásságának, mint a Jogászgyülés, az Ügyvédi Kör vagy az Ügyvédszövetség.

Mindenütt ott találjuk őt, részt kérve a munkában. Mert mindvégig a munka embere volt. Munka volt az éltető eleme kora ifjúságától kezdve és a munka ölte meg férfikorának legjavában.

Az, aki egykor a magyar igazságszolgáltatás történetét meg fogja irni, sok tanulságot merithet Balog Arnold tollának termékeiből, de talán ezeknél is értékesebb volt maga az ember, az egyenes, határozott jellem, aki dolgozott, küzdött és akit a harc mezejéről szólitott el a sorsnak kifürkészhetetlen tragikuma.

Ő nem tartozott a szellemi óriások osztályába, hanem a szellemi munkások hangyái közé, akik fáradhatatlan munkával a természetnek legcsodálatosabb alkotói és a közélet tisztaságának olyannyira példásai, hogy a természettudósok rendeltetésük célját is abban találják.

Rövid életének javarésze ennek a lapnak életével forrott egybe.

Meleg érzésének visszfényéből született az el nem muló kegyelet, amellyel emlékét meg fogjuk őrizni.

Dárday Sándor.

Balog Arnold.

Könnyek homályositják el szememet, midőn leirom a hihetetlen, de szörnyü valóságot, hogy Balog Arnold nincs többé.

A toll, a szellem harczosainak bátor és nemes fegyvere, úgyszólván munkaközben hullott ki küzdő kezéből. Az igazságnak és nemes ideáloknak önzetlenül szentelt szive megszünt dobogni. És egy jó és becsületes ember halt meg.

A kecskeméti elemi iskola és gimnázium padjain kezdődő, 35 éves benső barátság füzött hozzá. Egyénisége, jelleme, eszméi és törekvései teljes tisztaságukban állottak mindenkor előttem.

Az iskolában eleveneszü, nyughatatlan, mindennek végére járni szerető fiu volt. Nem az eminensek, de a kutató elmék, a sablontól elütő tanulók fajtájából. Emellett szüleihez szolgálatkész, gyengéd és kiméletes. Az egyetemi évek alatt az a szerencse jutott osztályrészéül, hogy nagybátyja, a felejthetetlen Fayer László oldalára jutott. Ettől a naptól kezdve élete elválaszthatatlan összefüggésben állott a Jogtudományi Közlönnyel, mellyel utolsó órájáig össze volt forrva. Fayer ekkor mint főmunkatárs látta el a Jogtudományi Közlöny szerkesztését és a fiatal jogász segitségére volt a czikkek beszerzésében, a lap és mellékletei korrigálásában. Mig mások társaság és mulatság után jártak, ő a tanulás és irodai foglalkozás mellett fenmaradó idejét a lapnak szentelte és fiatal fővel átélte és lelkesedte azokat a küzdelmeket, melyek ekkor a jogi szaksajtót foglalkoztatták és már maga is kezdett irogatni. Fayer Lászlóval való mindennapi érintkezés mellett két erős szellemi faktor adott fejlődésének további irányt: Fayer László büntetőjogi szemináriumának vitái és Kenedi Géza ügyvédi irodája, hol már jogászkorában dolgozott. És mikor mi többiek, az iskola porát lerázva, elméleti tudásunkkal vakon tapogatóztunk a gyakorlatban, akkor Balog Arnold már saját lábán járó, tapasztalt, embereket és viszonyokat ismerő, a jogszolgáltatás visszásságait saját szemeivel látó emberként szállott szembe az élettel. Nagy szorgalommal látta el az ügyvédjelölt dolgait Kenedi Géza, Ullmann Sándor, Basch Gyula, Sámuel Lázár, Deutsch Izidor ügyvédi irodájában; az ügyvédi vizsga letétele után pedig megnyitotta ügyvédi irodáját és szerény kezdetből tudással, becsületes munkával, megbizhatósággal, önerejéből a főváros legtekintélyesebb ügyvédei sorába küzdötte fel magát.

Emellett továbbra is hüséges munkatársa volt a Jogtudományi Közlönynek, mind többet és többet irt bele, utóbb főmunkatársa, majd Fayer László halálával szerkesztője lett. És itt nyilt alkalma igazságot szomjazó és minden jogtalanságot gyülölő lelke minden kincsét kifejleszteni. Működése kezdetén az életet nem ismerő, nehézkes judikatura fikciókkal békózta le a biró felfogását és az anyagi igazságot. Egyenes lelke ezen lázadt fel először és a kereskedelmi ügynök jogi állása és a biztositási ügynökök kérdéseiben ekkor vivta a jog formalizmusa ellen legnemesebb harczait. Még élénk emlékezetünkben vannak a gabonauzsoráról, a részletügyletekről irt czikkei és tanulmányai és mindazok a dolgozatok, melyeket a Törvény és Biró czimü könyvében összegyüjtött. Ennek bevezetésében adta meg egész irói és jogászi müködésének hitvallását. A biró ne legyen a törvény holt betüjének alkalmazója, hanem keresse az igazságot a betün tul, sőt a betü ellenére is. Itéletében az igazság és csak az igazság legyen vezérfonala. Nemes haragja feltámadt mindannyiszor, valahányszor betüimádás, kényelemszeretet vagy hanyagság az anyagi igazságot elnyomta, a köz- magánérdeket kárositotta. Ezért harczolt a birói és ügyvédi kar anyagi és erkölcsi szinvonalának emeléséért; mert az igazságszolgáltatás e két egyenrangu faktorának jóságától várta az igazságszolgáltatás fokozatos javulását és igy az anyagi igazság érvényesülését. A birói kar örök hálára lehet iránta kötelezve azokért az önzetlen küzdelmekért, melyeket a birói fizetés- és státusrendezés és biróképzés kérdéseiben folytatott. Követelte a kinevezési politikának a selectióra alapitását. A fegyelmi judikatura enyheségét senki sem üldözte jobban mint ő czikkeiben és előadásaiban, mert azt vallotta, hogy ez az enyheség az ügyvédi és birói kar tekintélyeinek egyaránt kárára van. Legutóbb a budapesti biróságok óriási hátralékaira hivta fel a figyelmet és óva intette a kormányt, hogy háritsa el az igazságszolgáltatás csődjét. Küzdelmeiben bátor és büszke volt. Gyakran mondta: «ha valaminek helyességéről meg vagyok győződve, nem nézek se jobbra, se balra, hanem megyek a magam utján előre és aztán jöjjön ellenem, ami jöhet».

És amily hévvel és buzgalommal harczolt magáért az ügyért, oly tapintattal és kimélettel vezette lapját, hogy az személyeket ne sértsen és hangjában és modorában azt a magas szinvonalat és méltóságot megőrizze, melyre az elődei alatt emelkedett.

És szóljak-e az emberről? Derék és jó volt. A mások sikereinek örült, a maga részére elismerést soha sem kivánt. A nagyok kegyét sohasem kereste. Boldog volt, ha másoknak szolgálatot tehetett, és hálás a szeretet vagy figyelem legcsekélyebb jeléért. Ha fáradtan láttuk délelőtti körutján, listáján mindig hosszu sorát találtuk azoknak az ügyeknek melyeket önzetlenül, jószivüségből vagy szivességből nagy buzgalommal látott el és örült, ha szegény vagy bajba jutott emberen segithetett. Hány ember siratja, ki sokat, nagyon sokat köszönhet neki! Kristálytiszta jelleme minden kisértésen felül állott, és nemes haragja nem ismert határt, ha valaki tisztátalan czélzattal közeledett hozzá.

Multis ille bonis, flebilis occidit; nulli flebilior, quam mihi. Rám nézve egy emberélet barátsága szállott vele sirba. De emléke nem halt meg, hanem él; tuléli a fájdalmat, melyet elmulta fölött érezünk, és szivünk mindig szeretettel és tisztelettel fogja ezt az emléket megőrizni.

Gallia Béla.

A kir. ügyész a fiatalkoruak bírósága előtti eljárásban.*

II.

3. Az eljárás egyszerüségének természetszerü követelménye, hogy az eljárás egyszerüségével az eljárás gyorsasága járjon. Az eljárás egyszerüségének legfőbb czélja, korollárium, hogy az eljárásnak gyorsaságát teszi lehetővé. Kell tehát, hogy e kettő tényleg ok és okozatként kapcsolódjék egymásba. A fiatalkoruak bírósága előtti eljárásban annál is inkább, mert itt a fiatalkoruak megmentéséről van szó.

E részben a törvény szövegében is találunk utmutatást.

A 14. §. értelmében a fiatalkoruak bírósága a feljelentést rövid uton közli a fiatalkoruak ügyészével inditványtétel végett. A 22. §. ugyanigy rendelkezik a szükséges előzetes intézkedések megtétele után, vagyis a nyomozás befejeztével közlendő iratokat illetően. A bünvádi perrendtartás 525. §-ának a fiatalkoruak ügyeiben is alkalmazandó harmadik bekezdése végül arra kötelezi a bíróságot, hogy a nála tett, vagy hozzá érkezett feljelentéseket vagy vádinditványokat haladék nélkül közölje az ügyész séggel inditvány, illetőleg nyilatkozat előterjesztése végett.

Ezek szerint «rövid uton» «haladék nélkül».

E rendelkezések értelme nyilvánvaló. A bíróságnak rövid uton és haladék nélkül kell az ügyészt abba a helyzetbe juttatnia, hogy közvádlói jogait gyakorolhassa. Mi végből? Kétségtelenül azért, hogy viszont az ügyész haladék nélkül foglalhasson állást és ugyancsak «rövid uton» «haladék nélkül» ismertesse álláspontját nyilatkozat, illetőleg inditvány alakjában a fiatalkoruak bíróságával.

* Az előbbi közl. l. a 48. számban.

Az érintkezésnek ezt a közvetlenségét, az eljárásnak ezt a gyorsaságát követeli az 1913. évi VII. tcz. a fiatalkoruak birájától és ügyészétől.

Különös sulyt kell helyeznünk tehát arra, hogy a feljelentések és nyomozások ne időszakonként összegyüjtve, hanem «haladék nélkül» napról-napra közöltessenek az ügyésszel, hogy ekként az ügyész tényleg abban a helyzetben lehessen, hogy az ügyeket napról-napra nyomban intézhesse el.

A fiatalkoruak érdekében szükséges védőintézkedések sürgősségét a 14. §. hangsulyozza.

Ennek a törvényszakasznak második bekezdése azt rendeli el, hogy a fiatalkoruak bírósága «a halaszthatatlan intézkedéseket» addig is megtegye, mig a fiatalkoruak ügyésze a rövid uton közölt feljelentés tárgyában inditványát előterjeszti.

Ez «intézkedések» alatt a törvény kétségtelenül a fiatalkoruak érdekében szükséges védő- és óvóintézkedéseket érti, melyeknek halaszthatatlan természete nyilvánvaló. Hiszen a mentésnek lényegéhez tartozik, hogy a szükséges intézkedések pillanatig se késsenek. Csak igy érhető el, hogy az eljárás eredményes és hatásos lehessen.

Akár olyan fiatalkoru esete jut felszinre, aki erkölcsromlásnak van kitéve vagy züllésnek indult, akár olyané, aki már büncselekményt is követett el: az érdekében szükséges intézkedés különben is elkésetten érkezik. Annál természetesebb, hogy mihelyt a fiatalkoruak beavatkozást igénylő erkölcsi állapota ismeretessé vált, a hivatott tényezők gondozó tevékenysége nyomban meginduljon.

Ezt a célt szolgálja a 16. §. második bekezdése, midőn azt rendeli, hogy a megbizott, akinek az a hivatása, hogy a fiatalkoru egyéniségéről és életviszonyairól szerezzen tájékozást, eljárásáról haladéktalanul tegyen a bíróságnak jelentést.

Evégből rendeli a 66. §. harmadik bekezdése, hogy a bíróság, amidőn a kiskoru elhelyezése iránt intézkedik, határozatát haladéktalanul közölje az illetékes árvaszékkel.

És bizonyára a törvény intenciójának felel meg a bíróság akkor is, ha a 12. §. esetében haladéktalanul értesiti az árvaszéket az eljárás megindításáról s amennyiben a fiatalkoru érdekében az atyai hatalom megszüntetése, felfüggesztése, a gyámnak elmozditása vagy a gyámhatóság hatáskörébe tartozó más intézkedés mutatkozik szükségesnek, az adatokat haladéktalanul közli az árvaszékkel intézkedés végett.

Ezt célozza végül a 3. §. második bekezdése is, mely szerint a fiatalkoruak birái «sürgős esetekben» azon fiatalkoruak érdekében is tehetnek védő- és óvóintézkedéseket, kik büncselekményt nem követtek ugyan el, de környezetükben az erkölcsi romlás veszélyének vannak kitéve, vagy züllésnek indultak.

A törvénynek az a nyilvánvaló célja, hogy a fiatalkoruak az erkölcsi romlás veszélyétől megóvassanak, az erkölcsi romlásból kimentessenek és a rendelkezések egész sorozatából kidomborodó az az alaptétel, hogy ne csak a veszély hárittassék el, hanem a már megindult erkölcsi romlás a nevelés és javitás eszközeivel el is enyésztessék: a feladat sikerének mellőzhetetlen előfeltételévé teszi, hogy a szükséges intézkedések a veszély természetével, fenyegető voltával és hatásával arányban álló sürgősséggel történjenek meg.

Sürgős esetek ekként mindazok, amelyekben az intézkedésre szükség van.

Ime, a dolgok benső összefüggése és kapcsolódása is annak megállapitására vezet, hogy az intézkedések szüksége csak az eset megismerésével lévén megállapitható, az ügyiratok elintézésének sürgősségét, következésképp az eljárás gyorsaságát annak sikere is kötelességgé avatja.

4. Nem vallana azonban a törvény megértésére és valódi értelmének átérzésére, ha hivatásunkat csupán a kezeinkhez jutott feljelentések és nyomozások alakszerü elintézésében, csupán abban látnók és keresnők, hogy a vád képviseletének vállalása vagy el nem vállalása tárgyában döntsünk s ehhez képest a BP. 526. §-ának második bekezdése esetében a vád képviseletének megtagadásáról értesitsük a bíróságot, a vád képviseletének vállalása esetén pedig a BP. 526. §-a harmadik bekezdésének megfelelő inditványokat terjesszünk elő.

Hivatásunknak ilyen rideg értelmezése homlokegyenest ellenkeznék ugy a kir. ügyészségről szóló 1871 : XXXIII. tcz.-ben, ebben a mi Magna Chartánkban szabályozott közvádlói hatáskörrel, mint különösen az 1913 : VII. tcz. alapelveivel és rendelkezéseivel is.

Az 1871 : XXXIII. tcz. 1. §-a értelmében az állam közérdekeit az igazságszolgáltatás körül a kir. ügyészek képviselik. Ugyanennek a törvénynek 17. §-a részletezi azokat a közvádlói teendőket, melyekre a kir. ügyészek közvádlói hivatásuknál fogva különösen kötelezvék. Ezek a teendők természetszerüen nem a bünvádi eljárás megindításának, megszüntetésének és a vádemelésnek kötelességeiben merülnek ki. E teendők közé az 1871. évi XXXIII. tcz. idézett §-ának *b)* és *e)* pontjai nevezetes kötelességeket soroznak, melyek teljesithetése nélkül a kir. ügyész az állam közérdekeinek képviseletére képtelen volna.

Ezek szerint a kir. ügyészek különösen arra is hivatvák, hogy a bünvizsgálat törvényes és czélszerü vezetése iránt a szükséges inditványokat megtegyék, továbbá, hogy a büntető igazságszolgáltatás érdekében akkor is éljenek perorvoslattal, ha az a vádlott javára szolgálna.

Ezeknek az alapvető rendelkezéseknek megfelelően alkalmazást kell nyerniök a fiatalkoruak bírósága előtti eljárásban is. Összhangba kell hozatniok az 1913 : VII. tcz. alapgondolatával és a fiatalkoruak ügyészének szerepkörét biztositó rendelkezésekkel. Az ezekben a rendelkezésekben foglalt elvi tartalomnak a fiatalkoruak ügyeiben is értékesülnie kell. Hiszen az 5. §. értelmében az állam közérdekeit ezekben az ügyekben is a kir. ügyészek képviselik. Az ő hivatásuk tehát ezekben az ügyekben is az eljárás törvényes és czélszerü vezetése felett őrködni.

Az 1913 : VII. tcz.-ben szabályozott eljárás keretében az eljárás czélszerü vezetéséhez elsősorban a fiatalkoruak érdekében való czélszerü intézkedések tartoznak. Folyománya ez a büntetőnovella II. fejezetét, valamint a fiatalkoruak bíróságáról szóló törvény rendelkezéseit átható annak a nagy alapgondolatnak, mely a fiatalkoruak megmentésében és nevelésében ismerte fel a társadalom legközelebbi és legfontosabb feladatát.

A fiatalkoruak bíróságáról szóló törvénynek 19., 23., 65., 66. §-aiban szabályozott nevelő-, védő- és óvóintézkedések és ezeknek helyes és czélszerü alkalmazása immár az államnak törvényben kifejezett közérdekei : e közérdekek czélszerü érvényesülésének kezdeményezése, előmozditása és ellenőrzése tehát az 1871. évi XXXIII. tcz. alapján is hivatásunkkal összeforrt, el nem harithatható kötelességünk. *Dr. Geszti Andor.*

(Folyt. köv.)

Az özvegyi jog a hagyatéki eljárásban.

A Tervezet I. szövegének 1816. §-a az özvegyi jog terén lényeges ujitással lépett elő. E szakasz eltörölte magánjogunknak azt a sarkalatos tételét, hogy az özvegyet (kivételével az 1840 : VIII. tcz. 18. §-ában szabályozott esetnek) özvegysége idejére, egyéb rendelkezés hijján, az egész hagyaték haszonélvezete illeti meg és az özvegy jogát az ágy vagyon egész haszonélvezetén felül, a gyermek örökösége felének haszonélvezetére korlátozta. Miután ilyképp az özvegyi haszonélvezet már törvényileg fix összegben nyert meghatározást, az I. szöveg az ivadékok korlátozási jogát — magánjogunknak további sarkalatos jogintézményét (Országbirói értekezlet 16. §.) — ugyancsak megszüntette. Az özvegy kötelesrészét az I. szöveg 1958. §-a, mai jogunkkal egyetértőleg, az illő tartás mértékében állapitotta meg.

Az indokolás (V. köt. 61—73. old.) nagy meggyőző erővel csoportositja érveit a fix összegben való meghatározás előnyei és az ivadékok korlátozó jogának megszüntetése mellett.

«A korlátozó perek — mondja az indokolás — a legszomorubb perek közé tartoznak. Gyermek, ki perrel «szoritja meg» özvegy édesanyját, hogy kisebb legyen az évi jövedelme! Anya, ki a megszokott tüzhelyhez ragaszkodik, melyből fia ki akarja kergetni! Mennyi kényes számitgatás, csunya felbecslés, önző ujjhuzás — !».

Megengedi az indokolás, hogy a fix összegü meghatározás sok esetben merevnek mutatkozhatik : elismeri, hogy az individualizálás sok esetben kivánatos, csakhogy ez a funkczió az indokolás szerint kizárólag az *örökhagyóra* bizható, de nem a bíróra ; a végrendeletre, nem pedig az örökösök közti perre.

A II. szöveg 1553—1554. §-ai, mint látjuk, egészben visszaállitják a régi jogállapotot. Az özvegyet meghagyják az egész hagyaték haszonélvezetében, ezzel szemben helyreállitják az ivadékok kor-

látozási jogát az illendő eltartás mértékéig. Ugyanily keretben állapitja meg a II. szöveg 1786. §-a az özvegy kötelesrészét.

Nem csodálkozhatunk, ha leendő magánjogi törvénykönyvünk a II. szöveg rendelkezéseit fogja magáévá tenni. Jogfejlődésünk, birói gyakorlatunk iránya eddig minden tekintetben az özvegy jogai kiterjesztésének, nem pedig megszoritásának kedvezett.

Az irány alapját maga az Országbirói Értekezlet rakta le, amidőn az oldalági rokonok addigi megszoritó jogát végleg megszüntette. Helyesebben voltaképpen még a Hármaskönyv rendelkezéseire vezethető vissza a magyar jognak öntudatos özvegypártfogó tendenciája. Az I. R. 98. cz. 1. §-a szerint az özvegyet «mindaddig, mig elhunyt férjének neve és czime alatt éli özvegysége idejét és más házasságra nem lép, még hitbérének kiszolgáltatása mellett sem lehet férjének *fekvő jószágaiból, birtokjogaiból és lakházából meg udvarából* kizárni».

Ez a szövegezés nyilván sokkal közelebb áll az egész hagyaték bőséges haszonélvezetéhez, mint az illő tartás szükre szabott mértékéhez és érdemes volna kimutatni, hogy az e téren oly kiterjedt és gazdag joggyakorlatunk szellemének is az a felfogás felel meg, amely szerint az ivadékok korlátozó joga inkább kivételes jelenség gyanánt áll a teljes haszonélvezet rendszerinti és szabályszerü esetével szemben.

Ebből kiindulva, amint már érintettem, semmiképp sem tartom valószinünek, hogy az I. szöveg irányelvei — bármennyire közelebb is álljanak más törvénykönyvek szabályozásához — (Schweizi polgári törvénykönyv 462. §.: «A tulélő házastárs, ha ivadékok maradnak, választása szerint a hagyaték felét haszonélvezetül, vagy annak egynegyedét tulajdonul kapja»), jogunkban valaha gyökeret tudnának verni, hanem maradni fog a régi jogállapot előnyeivel és hátrányaival együtt.

Hogy a korlátozási perek szomoru perek, abban az indokolásnak mindenképpen igazat kell adnunk. Más módon nem is lehet őket elkerülni, mint az örökhagyó intézkedésével. Erre utal az indokolás is, bár tudnia kell — hiszen köztudomásu — hogy végrendelet csak az esetek kis részében szabályozza az öröklés rendjét. Annál inkább indokolt tehát, hogy az örökhagyó akaratának ezen esetekben azután teljes érvényt szerezzünk.

Mindeddig alapvető jogszabálynak ismertük, hogy az örökhagyó, éppen ugy, amint a hagyaték állagáról rendelkezhetik a kötelesrész sérelmének határáig, ugy szabadon rendelkezhetik a hagyaték haszonélvezetéről is, a haszonélvezetre jogosult özvegy kötelesrészének, az illő tartásnak határáig. (Állandó gyakorlat, csak példaképp hozom fel a Curia 3251/97. és 5297/95. számu határozatait, Grill M. Magánjog III. 829—830. old.) E rendelkezés állhat akár abban, hogy az örökhagyó az özvegyet az illő tartásra szoritja, amikor is a hagyatéknak ezt meghaladó haszonélvezete az állagörökösöket illeti, akár abban is, hogy az örökhagyó vagyonának haszonélvezetét kifejezetten más személyre hagyja (C. 2625/1899. Grill id. m. 825. old.), mikor is az özvegy abból, az illő tartást meghaladó részen felül ugyancsak nem követelhet semmit.

A jelenleg is jogforrásul szolgáló Jász-Kun Statutum 1. §-a szerint:

«Az özvegyasszony, férjének halála után, *ha a kereső férj másképpen nem rendelkezett*, annak jószágában csak ugy fog maradni, hogy abból éljen, nem pedig mint tulajdonos.»

Sőt a Curia 1275/912. sz. itélete szerint (Magánjogi Dtár 1912. évf. 310. old.) az özvegyi jog egyáltalán nem érvényesülhet a férj hagyatéki vagyonában, ha a férj «jogügyleti lekötelezés» folytán (nyilván élők közti visszterhes ügyletet ért) ezt a vagyont másnak haszonélvezetbe adta.

Kétségen felül áll tehát, hogy az örökhagyó szabad diszpozicióját a hagyatéki vagyon haszonélvezetéről a jelzett korlátok közt jogszabályaink mindig és félremagyarázhatatlanul elismerték.

De kétségtelen az is, hogy e rendelkezés hatályossága éppen ugy beáll az öröklés megnyilásának időpontjában, mintha az örökhagyó végintézkedésének akármelyik más rendelkezéséről volna szó.

Kétségtelen továbbá, hogy valamely örökösödési ügy lebonyolitásának minden szakában csak egy és ugyanazon anyagi jogszabály nyerhet alkalmazást és igy jogilag nyilván elfogadhatatlan volna, hogy az örökhagyó rendelkezési jogának terjedelme, illetve kihatása bizonyos vagyonra más legyen a hagyatéki eljárásban, mint egyébként, feltéve mindig azt, hogy a végintézkedésnek a megfelelő alaki kellékei megvannak.

Miután az örökösödési eljárásról szóló törvény ugyanis meghatározza azokat a következményeket, amelyeket a szabályszerü alaki kellékekkel biró végintézkedésnek létele ebben az eljárásban maga után von: nem látszhatik kétségesnek, hogy e következményeknek egyaránt és egyformán kell beállaniok, akár a hagyaték állaga, akár annak haszonélvezete, vagy ennek egy része képezze a végintézkedés tárgyát.

Mindezek annyira természetes igazságoknak látszanak, hogy önkéntelenül felmerül a kérdés, vajjon miért kellett azokat e helyen ilyképpen csoportositani?

Most legyen szabad rátérnem e sorok tulajdonképpeni czéljára, amelyekre egyedül a kir. Curia alábbi határozata adott alkalmat. (1152/913. P. Magánjogi Dtár 913. évf. 218. old.)

Az eset lényege a következő volt:

A férj az özvegy tartását alakilag kifogástalan végrendeletben szabályozta. Az özvegy a hagyatéki eljárás során a szabályozást nem fogadta el, hanem az egész hagyaték haszonélvezetét igényelte. A hagyatéki bíróság az özvegyet az örökösökkel szemben, a haszonélvezet többlete kérdésében záros határidővel a törvény rendes utjára utasitotta.

A kir. tábla a záros határidő alatti perreutasitást mellőzte, s az özvegyi jogot a vitás igények jogerős eldöntéséig az összes hagyatéki vagyonra kiterjedően megállapitotta.

A kir. Curia e rendelkezést a következő elvi kijelentés kapcsán hagyta helyben:

«Mindaddig, mig az özvegyi jog vitássá tett terjedelme a törvény rendes utján jogerősen nem szabályoztatik, az özvegyi jog a törvény alapján az egész hagyatékra kiterjedőnek veendő (1894. XVI. tcz. 81. §.) és pedig a törvény általános rendelkezésénél fogva akkor is, ha a férj az özvegy ellátását végrendeletileg szabályozta ugyan, az özvegy azonban ezt a szabályozást el nem fogadta.»

A 81. §. szövege:

«Ha csupán az özvegyi jog a vita tárgya: ez a körülmény a hagyaték átadását nem akadályozza: az átadás azonban az özvegynek özvegyi jogát nem érinti s az örökösök csak a törvény rendes utján követelhetik az özvegyi jog megszoritását».

Első pillantásra azt kellene hinnünk, hogy a kir. Curia törvénymagyarázata megtámadhatatlan, mert a törvény ki akarja zárni, hogy hagyatéki bíróság, perenkivüli uton az özvegy teljes haszonélvezetét megszorithassa. Nyilván helyes tehát a magyarázat odáig, amig végrendeletnélküli öröklésről van csupán szó!

De másként, egészen másként áll szerény nézetem szerint a kérdés, mihelyt az örökhagyó az özvegy ellátásáról rendelkezett.

A hagyatéki eljárási törvény 84—89. §-ainak és főleg a 85. §-nak czélja volt, az örökösödési perek befejezéséig valamely ideiglenes rendet teremteni. Az ideiglenes rendezés alapelve nem lehetett más — s ezt a 85. §. kifejezésre is juttatja — hogy ott, ahol alakilag aggálytalan végrendelet maradt, annak rendelkezései *mindaddig érvényesüljenek, amig azok peruton meg nem döntettek.*

Hogy a hagyaték állagára nézve igy áll a kérdés, az kétségtelen. Vajjon ismerhetünk-e szempontot, amely amellett szólna, hogy a haszonélvezet örökösére más jogállapot álljon fenn? A magam részéről ily szempontot nem ismerhetek el és semmi alapot sem látok arra, hogy a 81. §. a 85. §-ban foglalt általános elvek alól az özvegy javára ily feltünő, privilegiumszerü kivételt akart volna felállitani. Ha ez lett volna a törvény szándéka, ugy valószinü, hogy szükségesnek tartotta volna azt kifejezett külön utalással hangsulyozni.

Nézetem szerint a törvény ily kivételt tenni egyáltalában nem akart, hanem a 81. §. rendelkezéseit egyedül arra az esetre kivánta alkalmazni, amikor *végintézkedés nem maradt hátra* és csak azt akarta kizárni, *hogy a hagyaéki bíróság végrendelkezés hijján megszoritó intézkedést tehessen*, ami azonban éppen nem gátolja, hogy az örökhagyó alakilag kifogástalan megszoritó intézkedése már a megnyilás időpontjától kezdve, azonnal ne érvényesüljön, éppen ugy, mint az alakilag kifogás alá nem eső végrendelet más intézkedése.

Ismétlem, nem tudok okot, amely meggyőzhetne arról, hogy a törvénynek ilyen feltünő bifurkaczió szándékában állott volna,

szemben azzal a természetszerü általános elvvel, amely szerint az első rendet az örökhagyó akarata szabja meg.

Igy áll a kérdés a törvény magyarázata szempontjából ; most nézzük czélszerüségi és szocziális vonatkozásait.

Itt mindenekelőtt azt kell figyelembe vennünk, hogy az arra hivatott tényezők közül mégis csak az örökhagyónak kell legjobban tudnia, hogy feleségének illő tartása mily mértékü szolgáltatással nyerhet kielégitést.

A neje szükségleteiről tájékozott örökhagyó intézkedését tehát *éppen ideiglenes rendezésül* helyes elfogadnunk, mert valószinüleg közelebb áll az igazsághoz, mint a teljes hagyaték élvezete. Ha e rendezés hatálya azonnal megkezdődik, normális családi viszonyok mellett több a kilátás arra, hogy a hagyatéki ügy per nélkül, békésen lebonyolódjék. A kir. Curia álláspontja ellenben, amely egyelőre félreteszi az örökhagyó még oly kifogástalannak látszó intézkedését, mesterségesen *perre kényszeriti a törvényes örököst.*

Mert a törvényes örökös talán még belenyugodhatik abba, hogy *végrendelet hijján* az özvegyet az egész hagyaték élvezete illesse, de semmiesetre sem akkor, ha az e kérdésben elsősorban irányadó örökhagyó máris megszoritólag rendelkezett.

Az örökhagyó czélja ilyenkor nyilván az volt, hogy minden családi viszályt megelőzve maga teremtsen rendet: vajjon helyes-e, hogy a bíróság e rendet — bár csak egyelőre is — megdöntse és perbe vigye azokat, akik közt a per esetleg elkerülhető? Azt viszont jól tudjuk, hogy az ideiglenesség, a perek befejezése évekig eltart, mialatt is a törvényes örökösök legsulyosabb érdekei helyrehozhatatlanul szenvednek, mignem a jogerős itélet gyakran nagyon is elkésve, nem egyszer csupán már döntvénytári értékkel biró jogászi érdekesség alakjában megérkezik. Nem ok nélkül mondja a Jászkun statutum : «A helybéli előljárók azonban szorossan vigyázni köteleztetnek, hogy az Özvegy Asszonyok Férjekről maradt javaikat gyermekeiknek károkkal el ne prédálják, ha pedig prédálni tapasztaltatnának, Sequestrum alá kelletik venni a jószágot.» Csakhogy a zárlat feltételei nem mindig igazolhatók, holott a már puszta fellépésükkel ellenséges indulatot ébresztő törvényes örökösök kárának veszélye éppen az ilyen esetekben rendszerint megvan.

Figyelembe kell vennünk azt is, hogy az özvegyi jog terjedelme körül folyó perek jó része nem az édesanya és gyermekei, hanem a második házasságbeli nő és az első házasságbeli gyermekek közt folyik le.

Amikor tehát a családi érzés egyengető hatása amugy is csekélyebb és e helyzet már egymagában is fokozza a perlekedési lehetőségek fertőző erejét : czélszerü-e még akkor egy ujabb viszálykodási alkalommal sulyosbitani ezt az állapotot? A második házasságbeli özvegy csak csábitó alkalmat nyer arra, hogy a hosszu ideiglenes helyzet jogosulatlan előnyeit az első házasságbeli leszármazókkal szemben kihasználja.

Azután nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy a kir. Curia álláspontja kirivó ellentétet teremt egyrészt a honoratior s városi polgár-özvegyek, másrészt a parasztosztályba tartozó özvegyek ideiglenes özvegyi joga között. Az 1840. évi VIII. tcz. 18. §-a ugyanis a jobbágy özvegyét első házasságbeli gyermekek léte esetén, az ősi javak és korábbi szerzemények tekintetében egy gyermekrész haszonélvezetére szoritja. Gyakorlatunk e paragrafust ugy értelmezi, hogy az ilyen özvegy egyebet, tehát szabad lakást sem követelhet, *még akkor sem, ha a törvényileg megszabott haszonélvezet tartására nem is volna elegendő.* (C. 5539/910. Mag. Dtár 1911. évf., 184. old.)

A honoratior és városi polgár özvegye ellenben a pereskedés évei alatt a hagyaték azon részének fölös haszonélvezetét is huzhassa, amelyben az örökhagyó őt kellő megfontolással nem kivánta részesiteni?

Ha azután a bíróság évek multán megállapitja, hogy az örökhagyó rendelkezése az özvegyről illően gondoskodott : a haszonélvezet többletével az özvegy minden alap nélkül gazdagodott, de azért azt a kir. Curia álláspontja alapján nyilván nem tartozik visszatériteni. A honoratior özvegye tehát a jogtalan gazdagodás határain tul élvezheti a hagyatéki vagyont, a paraszt özvegye ellenben abból még megélhetését sem követelheti!

Nézetem szerint tehát a kir. Curia nem haladt a helyes uton, amikor az özvegy jogát a hagyatéki eljárásban a fent ismertetett módon szabályozta.

Annál kevésbé volt megnyugtató döntése, mert 645/912. sz. itéletében (Mag. Dtár 1912. évf., 354. old.) azt is kimondta a kir. Curia, hogy az egész hagyaték haszonélvezetét a korlátozó itélet meghozataláig, csak az esetre kivánja az özvegynek biztositani, ha annak mérvét «*egyéb érvényes rendelkezés hiányában a bíróságnak kell meghatározni, de nem olyankor, amikor a kérdést a házasfelek érvényes szerződésben maguk szabályozták.*»

Hogy azonban ez a szabályozás érvényes szerződésben, vagy pedig érvényes végrendeletben történt-e, az a jelen kérdés keretében felfogásom szerint *teljesen egyforma jelentőségü* és semmiképpen sem tudom okát látni annak, hogy a végrendeleti szabályozás mi joggal volna félretehető a peres állapot tartamára ugyanakkor, mikor a szerződési szabályozást ugyanezen eljárásban feltétlen hatályunak ismerjük el!

A kir. Curia 1152/913. számu határozatában kimondott jogtétel ezek szerint ugy a hagyatéki eljárási törvény magyarázata, mint az 1840. évi VIII. tcz.-kel és a kir. Curia korábbi gyakorlatával, valamint öröklési jogunk általános szabályaival való összhang szempontjából, de nemkülönben czélszerüségi és etikai szempontokból is ujbóli megfontolás tárgyává volna teendő.

Dr. Liebmann Ernő.

Átmeneti intézkedések a polgári perrendtartás alapján a törvényszéki eljárásban.

A polgári perrendtartást életbeléptető 1912 : LIV. tcz. 61. §-a szerint a törvényszékek előtt a polgári perrendtartás életbeléptetése előtt folyamatba tett polgári ügyekben a további eljárásra, ideértve a felebbezést is, az eddigi szabályokat kell alkalmazni, azzal a kiegészitéssel, hogy a polgári perrendtartás életbeléptetését követő időben a per érdemének birói előadása után a felek jelenlevő képviselői az ügynek az iratokban foglalt ténybeli és jogi állását minden fokon egy-egy felszólalással ismertethetik.

Egy középforgalmu törvényszéknél állandóan folyamatban van közpolgári, házassági, váltó, kereskedelmi és birtokrendezési per, mondjuk 600, a polgári perrendtartás életbeléptetése napján a fentismertetett törvényes intézkedés következtében ez a 600 per a régi eljárás szabályai szerint fog elintéztetni, vagyis megmarad a pertári kezelés, majd az iratoknak a pertárból való felkerülése után az ügynek a bizonyitás felvétele czéljából való előadása, az egyes biró előtt való bizonyitásfelvétel, az észrevételezési pertári határidő, végül az ügynek érdemben való előadása, vagyis a kir. törvényszékek előtt folyó perek közül a polgári perrendtartás életbeléptetését megelőzőek tanácsülési, az életbeléptetést követően folyamatba tettek pedig tárgyalási elintézést nyernek.

Ezt az intézkedést azonban nem tartom helyesnek, mert a törvényszéknek csak az lehet a czélja, hogy egy korszakotalkotó törvény átmeneti ideje lehetőleg minden rázkódtatástól mentes legyen, már pedig fentartani régi eljárást, még pedig hosszu időn keresztül, majd vele párhuzamosan uj eljárás szerint vezetni perek elintézését, külön tanácsokat alakitani, a birákat kétféle ügykezelésü munkával megterhelni, és azt a czélt, amelyet a polgári perrendtartás czéloz, t. i. az irásbeliség eltörlését apródonkint keresztülvinni, mindez a maga különbözőségével oly rázkódtatást fog előidézni, amelyek következtében az ügyek végleges elintézése kitolódik.

Helyesnek tartanám azt, ha a fentebb ismertetett 61. §. novelláris uton olyképp módosittatnék, hogy a polgári perrendtartás életbeléptetése alkalmával folyamatban lévő minden törvényszéki polgári per elintézésére a polgári perrendtartás szabályai legyenek az irányadók, a már benyujtott periratok előkészitő iratoknak tekintessenek és a törvényszékek a pertári kezelés vagy bizonyitás alatt álló perekben érdemleges tárgyalási határnapot tüzzenek, amelyen a per a polgári perrendtartás szabályai szerint letárgyaltassék. A felebbvitelre szintén a polgári perrendtartás szabályait tartanám kötelezőknek.

Ennek előzményeül természetesen a polgári perrendtartás életbeléptetését megelőzően legalább félévvel ki kellene szemelni, és megállapitani minden törvényszéknél azokat a tanácsokat, amelyek előtt az elsőfoku és felebbezett perek és ügyek elintézést fognak nyerni, főkép pedig nagy körültekintéssel kellene megállapitani a jövendő tanácselnökök személyét. Itt nem szabad tekinteni pénz és anyagi nehézségekre, rangra, korra, érzékeny-

ségre, hanem követni kell azt az elvet, hogy minden első- és másodfokban eljáró törvényszéki tanácsot fiatal, tetterős, a jog minden ágában jártas tanácselnök vezessen, aki mellett ne resteljen szavazónak vagy előadónak beülni a táblabirói czimmel és jelleggel felruházott idősebb biró sem, mert a tanács helyes és jó vezetése közérdek, amely ellen vét az, aki a tanácsvezetést az idősebb biróra akarja bizni csak azért, mert az rangban idősebb, és mert több ily magasabb rangu állás szervezése az államkincstárt megterheli. Természetes, hogy tanácselnök alatt nem a tanács vezetésével megbizott birót, hanem az 1912. évi LIV. tcz. 81. §-a szerinti tanácselnököt értem.

Ha azután meg vannak alakitva a fentebbiek szerint a jövendő tanácsok, a polgári perrendtartás életbeléptetése napjától kezdve részletekben fel kell terjeszteni a pertárból minden folyamatban lévő ügyet, ezeket és a bizonyitás alatt állókat az első bizonyitási anyag beérkezte után ki kell osztani egy-egy tanácsnak, amely elé az érdemleges tárgyalás czéljából kitüzendő. Igaz, hogy igy három hónap alatt minden folyamatban lévő rendes per tárgyalás alá kerül, és hogy tárgyalásra kitüzetnek az életbeléptetés óta érkező perek is, de ez a munkahalmaz nem fogja visszariasztani az uj tanácselnököket, és bizonyos, hogy az átvcendő perek gyorsabb idő alatt nyernek befejezést, mintha azok a jelenlegi előadási rendszer szerint fejeződnek be.

Most, amidőn az igazságügyminisztériumban folynak ezek a kérdések, kell az ily alapvető dolgokat megfontolás tárgyává tenni, mert ez a kérdés most még orvosolható, ha pedig az meg nem történik, késő lesz az elhibázott intézkedések felett bánkódni.

Imrefi Imre.

Jogirodalom.

Adalékok a folytatólagos büncselekmény tanához. Irta: Dr. Degré Lajos. Budapest, 1912. Politzer Zs. és fia bizománya.

Hazai büntetőjogi irodalmunk a folytatólagos büncselekmény tanával Balogh Jenő és Finkey nagyobb, s Lukáts kisebb terjedelmü tanulmányai óta tüzetesebben nem foglalkozott. Szerző vállalkozását ezért, hogy az egység és többség tanának e kihasitott részét monografiailag feldolgozza, csak a legnagyobb elismerés illeti.

De különben is nálunk ma minden ilyen munkának kettős jelentősége van: általános tudományos és másodszor de lege ferenda gyakorlati.

A büntetőjog dogmatikájában alig van háládatlanabb terület, mint az egység és többség tana. Mert alig ül valahol nagyobb orgiát a büntetőjogban az élettelen Begriffsjurisprudentia és a nagyképü német scholasticismus, mint éppen itt. Különös tárgyszeretet kell ezért mindenesetre, hogy valaki kedvet érezzen ahhoz, hogy e vigasztalan khaoszba belelépjen és ott huzamosabban időzzék.

Szerző könyvében előbb a büntetendő cselekmények egységének és többségének általános alapelveit nyujtja, mert mint előszavában helyesen hangsulyozza: «a folytatólagos büncselekményt illető konstrukciókat másként, mint a büncselekményegység általános tanai szempontjából vizsgálat tárgyává tenni helyesen nem lehet». Ez azután természetesen érthetővé teszi, hogy a szerző «prolegomenon»-ja a rendes prolegomenonokat terjedelemben jóval tulhaladja, vagy mint szerző mondja: a dolgozat méreteit szinte szétrepeszti; ismételjük, magyarázza, de mégsem menti.

Degré az alaposságot féltve, a részarányosság elemi szabályaival került összeütközésbe. Pedig az alaposság veszélyeztetése nélkül is jóval rövidebbre szabhatta volna bevezetőjét. Igy csak egyre utalunk: a cselekményfogalom hosszadalmas tárgyalására.

Hisz annak, aki olyan dogmatikai kérdés tanulmányozásához fog, mint amilyen a folytatólagos büncselekmény tana, tisztában kell lennie a kérdés elemi összetevőivel, aki pedig nincs, annak nem szabad a monografistától várnia az ilyen kitanitást.

Szerző a kérdés dogmatikai tárgyalása előtt annak dogmatörténeti fejlődését nyujtja. Degré becsületes alaposssága e téren már régebbi könyvéből (Jogos védelem a büntetőjogban) ismeretes. Szerző: szubjektiv, objektiv, határozatlan és tagadólagos álláspontok között különböztet. Részünkről a kategorizálást nem tartjuk teljesen kifogástalannak. Mert az irók egyik tekintélyes része éppen az objektivizmusnak a szubjektiv iránnyal való kibékitésén dolgozik, vagyis közvetit. Igy szerző szerint például Mittermaier az objektivizmus képviselője. Pedig Mittermaier módositott felfogása szerint a folytatólagos büncselekmény kritériumai épp: a tett egysége + az elhatározás egysége. Ugyancsak Köstlin szerint, hogy szerzőt idézzük: «a szubjektiv szempontu egység mellett még objektive is fenn kell állnia az egység mozzanatának». Vagy a magyar irók közül, például Balogh az elhatározás egysége mellett épugy hangsulyozza: az objektiv momentumegységét is. Angyal szerint a jogtárgy egysége mellett megkivántatik az azonos gyökérből fakadó elhatározás stb. Nehéz volna tehát ez irókat tanitásuk sérelme nélkül a szubjektivisták közé sorolni.

A kimeritő dogmatörténeti áttekintés és az osztrák és német judikatura vázlatos érintése után szerző a magyar birói gyakorlatról ad pompás képet. Ennek kritikai analizise után helyesen állapitja meg szerző, hogy a kir. Curia: «anélkül hogy ebbeli álláspontját bármikor is elvi éllel kifejezte volna, a folytatólagosság megállapitásánál a megvalósitott tényálladék azonosságán és a sértett büntetőjogi jogtárgyegységén tul tekintettel van a cselekvéseknek azok hasonlóságából, az alkalom egységéből, esetleg az elkövetési hely azonosságából folyó egységes összbenyomásra». (249. lapon.)

Szerző kutatásai eredőjeként: negativ eredményt szegez le. Helyesen állapitja meg szerintünk is Burihoz és Lukátshoz csatlakozva azt a tényt, «a büntetőjogi dogmatikai tudomány mai állása mellett a folytatólagos büncselekmény, mint büncselekményegységi forma a büncselekmény és büncselekményegység alapvető tanából nem konstruálható meg». (256. l.)

De azt már nem irnók alá, mintha a folytatólagos egység jogdogmatikai uton való felépitésére irányuló minden törekvés kárbaveszett fáradság maradna!

Szerző e negativ eredmény konstatálása után a folytatólagos büncselekmény tételes jogi jogosultsága alapját nyomozza a magyar judikaturában. Mint szerző meggyőzően emeli ki, a miniszteri indokolásban az nem kereshető, ezért azokhoz csatlakozva, kik elismerik a szokásnak a büntetőjogban jogtételt létesitő hatását, helyesen mondja: «a folytatólagos büncselekményt, mint a büncselekményegység egyik formáját statuáló szokásjogi tétel, mint büncselekményegységnek a büntetőtörvénykönyv szerinti formáját kiegészitő és ezáltal a Btk. 96. §-ának alkalmazási területét korlátozó büntetőjogi szabály, része az érvényben levő magyar büntetőjognak». (260. l.)

Kimeritő alapossággal és mindenre kiterjedő figyelemmel foglalkozik ezek után szerző a részletkérdésekkel (264—273. l.) és a folytatólagos büncselekményegységből folyó jogi következményekkel.

Különös figyelmet érdemel jelenleg nálunk szerzőnek de lege ferenda látszögéből való fejtegetése. Minthogy szerző, amint láttuk, a folytatólagos egység dogmatikai felépitésében pesszimista álláspontón van, ezért javaslata odairányul, hogy a büncselekmény folytatólagos elkövetése, mint a büncselekményegység egyik formája a törvény általános részében emlittessék fel, anélkül azonban, hogy annak ismérvei részletesen körül lennének irva. A büntetés kérdésénél pedig szintén pártolja azt a gondolatot, mit az olasz törvény különben meg is valósitott, hogy t. i. a folytatólagos egység büntetéseinek felső határa a közönséges egység maximális büntetésénél magasabbra legyen emelhető.

Degré, amint látható, kutatásaival negativ eredményt állapit meg, holott tanulmánya megirásakor a folytatólagos büncselekmény uj, dogmatikai felépitése lebegett szemei előtt. Ebből a szempontból könyve megirásával választott czél természetesen megvalósitatlan maradt. De — s ez ép szerzőt czáfolja — az erre irányuló törekvés mégsem volt «kárbaveszett fáradság», mert szigoruan éles kritikája nyomán keletkezett tisztulás és korhadt tételek eltakaritásával nyert szabad tér uj perspektiváknak lehet megnyitója és uj tételek felépithetésének előmozditója. De nyert vele ezenkivül az anyagi büntetőjog e bonyolult kérdésben egy gazdag kincsesházat. Tehát: non ignorabimus!

Dr. Irk Albert.

Különfélék.

— **A Jogtudományi Közlöny** szerkesztőségében dr. Balog Arnold halála következtében személyi változás történt. A lap főszerkesztője továbbra is dr. *Dárday* Sándor marad, felelős szerkesztője a mai számtól kezdve dr. *Vámbéry* Rusztem. Lapunk iránya azonban a régi marad.

— **Az ipari jogviták** eldöntésére szolgáló ipari bíróságról szóló törvényjavaslat már teljesen elkészült a kereskedelemügyi minisztériumban. Jelenleg az igazságügyminisztériumban van véleménynyilvánitás végett. Hir szerint legközelebb benyujtják a képviselőházhoz.

— **A Magyar Jogászegylet** legutóbbi teljes-ülésében dr. *Schuszter* Rudolf curiai biró tartott előadást Turpis causa és a polg. törvénykönyv törvényjavaslata czimen. Minden jogrendszer, ugymond az előadó, elkezdve a római jogtól a legujabb törvényhozásig, tartalmazza azt a szabályt, hogy a jog perhorreszkálja az erkölcstelent. Azt azonban, hogy mely jogügylet ütközik a jó erkölcsökbe, egyetlen egy törvény sem magyarázza meg. Igy van ez a magyar polgári törvénykönyv javaslatában is, melynek 747. szakasza értelmében erkölcstelen tartalmu szerződés semmis. Ez a szabály magában véve helyes; de nem helyeselhető az, hogy itt csak szerződésről van szó, mert más jogügylet, például végrendelet is semmis, ha a jó erkölcsökbe ütközik, holott ez nem szerződés. Ezért szerződés kifejezés helyett helyesebb: jogügylet. Ennek a szabálynak helyes alkalmazása azonban, e szakasz helyesebb szövegezése esetén is, rendkivül nehéz. A birónak nemcsak az általános nemzeti fölfogást, hanem az egyes társadalmi körökben, osztályokban, rétegekben uralkodó fölfogást is ismernie kell, mert embertársainak jognyilatkozatait etikailag értékelnie kell. A másik nehéz kérdés, mely megoldásra vár, az, hogy minő jogok érvényesithetők ily semmis jogügyletből? Helyes a javaslatnak az a rendelkezése, hogy ily erkölcstelen jogügyletből kifolyóan teljesitésre irányuló követelést támasztani nem lehet. Az is helyes, hogy ha az egyik fél már teljesitett és az elfogadót turpis causa terheli, a teljesitő a szolgáltatást visszakövetelheti alaptalan gazdagodás czimén, mert nyilvánvaló, hogy a teljesitést elfogadó fél különben a teljesitő rovására gazdagodnék. De ebből a helyes alapgondolatból kiindulva, nem helyeselhető az, hogy a javaslat a visszakövetelést föltétlenül kizárja akkor, ha mind a két fél, tehát ugy a teljesitő, mint az elfogadó részéről fönnforog a turpis causa. Ennek a szabálynak, mely egy valószinüen félreértett római jogi tételen alapul, nincs helye oly javaslatban, mely az alaptalan gazdagodást üldözi. Ez a szabály állandósithatja az erkölcstelen ügyleteket, mert prémiumot ad az erkölcstelen módon eljárt félnek, kitől azt, amit kapott, nem lehet visszakövetelni, annak ellenére, hogy jogalap nélkül gazdagodik. Ez a szabály sérti jogérzésünket, ellenkezik az osztó igazsággal. A javaslatnak ez az intézkedése nem támaszkodhatik sem egyöntetü judikaturára, sem pedig egyhangu jogirodalmi eredményre. — A nagyérdekü előadáshoz nyomban vita füződött, melynek során dr. *Barna* Ignácz curiai biró, a polgári törvénykönyv egyik szerkesztője, az előadó által felvetett nehézségeknek más uton való elháritását javasolta. Az ő inditványa szerint ugyanis oly esetben, amikor mindkét fél részéről turpis causa forog fenn és a szolgáltatás már megtörtént, a szolgáltatás elvesztésének joghátrányát nem kellene egyoldaluan a szolgáltató terhére megállapitani, hanem a joghátránynak mindkét fél közti megosztásával meg kellene engedni, hogy a biró a joghátrányt méltányosság szerint mérsékelhesse (ugy mint a foglalót, a kötbért és a jogvesztés kikötését) és a szolgáltató fél az igy méltányosság szerint mérsékelt részt követelhesse vissza. További inditványa az volt, hogy a jó erkölcsökbe ütköző szolgáltatás biztositása czéljából adott váltó, csekk, vagy más oly kötelező okirat, amelynek harmadik jóhiszemü birtokosával szemben az alapul szolgáló jogviszonyból meritett kifogásnak nincs helye, olybá vétessék, mintha maga az illető pénzbeli szolgáltatás már megtörtént volna s igy a jó erkölcsökbe ütközés czimén a visszakövetelés (a mentesités követelhetése és a kifogással való védekezhetés: a közvetlen szerződő felek között is) ki legyen zárva; a birói mérséklés intézményének azonban itt is helye legyen. Dr. *Almási* Antal egyetemi magántanár mindezekkel szemben annak szükségét fejtette ki, hogy kétoldalu turpis causa esetében a szolgáltatás egyik félnél se maradhasson, hanem hogy azt az államkincstár elkobozhassa.

— **Előadások a polgári perrendtartás köréből.** A Magyar Jogászegylet az igazságügyminiszter felkérésére a polgári perrendtartás alapelveit ismertető előadás-sorozatot rendez. Az előadásokat a lehetőséghez képest a tárgyhoz füződő fesztelen eszmecsere követi. Az előadások sorrendje a következő: 1913. évi deczember hó 10-én dr. Térfi Gyula: Bíróságok. — 1913. évi deczember 17. dr. Meszlény Artur: Felek. — 1914 január 14. dr. Pap József: Meghatalmazottak, ügyvédek. — 1914 január 21. dr. Fodor Ármin: Kereset. Idézés. — 1914 január 28. dr. Fodor Ármin: Perfelvétel. Előkészités. Érdemleges tárgyalás. — 1914 február 4. dr. Gaár Vilmos: Bizonyitás. — 1914 február 11. dr. Fodor Ármin: Birói határozatok. — 1914 február 18. dr. Pap József: Mulasztás és orvoslása. Félbeszakadás. — 1914 február 25. dr. Fodor Ármin: Felebbvitel. — 1914 márczius 4. dr. Gaár Vilmos: Sommás visszahelyezés. Bányabiráskodás. Bérleti viszonyok. Okirat megsemmisitése. — 1914 márczius 11. és 18. dr. Magyary Géza: Személyállapotot tárgyazó perek. — 1914 április 1. dr. Meszlény Artur: Meghagyásos eljárás. Választott bíróság. — 1914 április 8. dr. Térfi Gyula: Községi bíróság. Ügyvitel; kézbesités.

— **Uj szaklap.** Az Országos Ügyvédszövetség deczember második felében a szövetség érdekeinek képviseletére «Az Ügyvédszövetség Közlönye» czimmel külön lapot indit. Szerkesztője *Pollák* Illés lesz.

— **Az esküdtbirósági javaslatot** ismerteti röviden a Deutsche Juristenzeitung és az ismertetéshez a következő észrevételt füzi: «Sajátságos körülmények lehetnek Magyarországon, ha az esküdtszék eddigi épületének ily letördelése igazoltnak mutatkozik.»

— **A Holtzendorff-alapitvány** 1200 márka dijat tüzött ki «A fokozatos börtönrendszer a büntetés végrehajtásában» czimü pályakérdésre. A pályamunkák, amelyeknek ismertetnie kell a büntetés végrehajtását ott, hol a rendszer érvényben áll és ki kell fejtenie a rendszer kiépitését *de lege ferenda*, német, franczia, angol vagy olasz nyelven irva 1914 október 1-ig küldhetők be dr. Halle igazságügyi tanácsos czimére. (Berlin, W. 8., Kronenstrasse 56.)

Dr. Weisz Sándor boksánbányai ügyvéd, bank és telekkönyvi praxis terén teljes jártassággal biró, németül és románul beszélő jelöltet keres. 15031

Fiatal ügyvéd, ki a magyar, német és román nyelvet perfektül beszéli, forgalmasabb irodába betársulna, esetleg irodavezetői állást elfoglalna. Czim: Dr. Hirsch Ottó ügyvéd, Nyirlövő, up. Pap (Szabolcsmegye). 15029

Fiatal ügyvéd, eddig a főváros egyik legnagyobb irodájának vezetője, nagy irodában irodavezetői állást vállalna. Leveleket a kiadóba kérek «Vasszorgalom» jeligére. 15032

Német és tót nyelvet perfektül tudó fiatal ügyvéd félnapi elfoglaltságot keres Budapesten. «Ügyvédi iroda» jelige alatt a kiadóhivatal továbbit. 15034

Főváros közelében ügyvédi iroda átvehető. Szükséges 6—7000 korona készpénz. Komoly érdeklődőnek informácziót nyujt: dr. Imre Jenő, V., Klotild-utcza 4. I. em. Telefon 9—51. 15035

Vidéki iroda önálló vezetésére vagy átvételére fiatal ügyvéd kerestetik. Ajánlatokat «R. G.» alatt a kiadóhivatalba kérek. 15056

Teljes gyakorlattal biró ügyvédjelölt irodavezetőnek ajánlkozik, ahol májustól helyettesként is maradna. Beszél és ir tótul, csehül, németül és ügyvédi irodába elegendő módon beszél szerb-horvátul és románul. Czim: Dr. Osztricza János, Krasznahorvát, Szilágy megye. 15026

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Döbrentei-u. 20. Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem.** Egyetem-utcza 2.

Magyar törvények. A Franklin-Társulat zsebkiadásai.

Most jelent meg!

AZ ÚJ POLGÁRI PERRENDTARTÁS
ÉS
AZ ÉLETBELÉPTETÉSI TÖRVÉNYEK
ZSEBKÖNYVE

Irta

dr. Kovács Marcel

kir. itélőtáblai biró.

Magyarázó jegyzetekkel, utalásokkal és betűrendes tárgymutatóval, amely szerző nagy kommentárjára is utal.

Ára vászonkötésben 6 korona 20 fillér.

LAKÁSBÉRLETI SZABÁLYOK

Budapest-székesfőváros lakásbérleti szabályrendeletének hiteles szövege és magyarázata. Eljárási szabályok. Teljes joggyakorlat. Összefüggő törvények és rendeletek. Illetékszabályok. A házadótörvény. A kapuzárási, viz- és gázszolgáltatási szabályrendeletek. Iratminták.

Összegyüjtötte és magyarázta

dr. Pongrácz Jenő

budapesti ügyvéd.

Harmadik, teljesen átdolgozott kiadás. ***Ára vászonkötésben 3 K 20 fill.***

Megrendelhető

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) Részv.-Társ.-nál

Budapest, VI., Andrássy-út 21 és minden könyvkereskedésben.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 50. szám. Budapest, 1913 deczember 12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: IV., Egyetem-u. 2
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Dr. Ráth-Végh István* pestvidéki kir. törvényszéki biró: A titkos minősités eltörlése. — *Dr. Balkányi Kálmán*, a bosnyák jog tanára a Keleti Akadémián: Az érintkezés egyszerüsitése Boszniával. — *Dr. Geszti Andor* kir. főügyész-helyettes: A kir. ügyész a fiatalkoruak birósága előtti eljárásban. — *Dr. Mautner Dezső* budapesti ügyvéd: Az eladó szavatossága a telekkönyvileg be nem jegyezhető dologi terhekért. — *Dr. Auer György* budapesti kir. táblai tanácsjegyző: A büntetőjogi törvényelőkészitő bizottság munkálatai. — Különfélék.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A titkos minősités eltörlése.

Az Országos Birói és Ügyészi Egyesület évek óta sürgette a titkos minősités eltörlését: mindeddig eredménytelenül. Az előző igazságügyi kormányoknál az egyesület törekvései nem valami nagy rokonszenvvel találkoztak, ugy látszik, tulságos érzékenységgel a kormány jogkörébe való beavatkozásnak fogták fel azokat az előterjesztéseket, amelyekkel az egyesület háromezer biró és ügyész nevében, férfias nyiltsággal és önérzetes tárgyiassággal mutatott rá igazságügyünk bajaira. Érdekes most visszapillantani az indokolásnak arra a pár sorára, mellyel a birói egyesület 1911 februári memorandumában inditványait támogatta. Ez a pár sor szóról-szóra igy hangzik:

«Emberi intézményeket nem illethet meg csupán hódolat, hiszen minden jogszabály, mely egy korábbinak helyébe lép, egyben ennek helytelenségét és fenn nem tarthatását igazolja, ékesen bizonyitva be azt is, hogy a korábbi jogszabály ellen való küzdelem mennyire jogosult volt, noha azt az intéző körök annak idejében rendesen az ellenük való személyes harcznak és jogosulatlan ellenzékeskedésnek fogták föl».

Ime, a régi jogszabály helyébe uj lépett, tehát a régi helytelen és az ellene folytatott mozgalom jogosult volt.

Ami magát a 62,500/913. I. M. számu rendeletet illeti, bizonyára az egész magyar birói kar megelégedéssel fogja konstatálni, hogy a rendelet amilyen radikális, olyan nyilt és őszinte.

Meglátszik rajta, hogy alkotóját semmi mellékgondolat nem vezette, nincs benne semmi titkos ajtó, melyen át egyes rendelkezéseket el lehetne tüntetni, semmi olyan rejtett fogantyu, mely alkalmas lenne rá, hogy a mechanismust észrevétlenül más irányba terelje. A 13. §. harmadik bekezdése tudatos határozottsággal kimondja, hogy «a kérelemre adott értesités kiterjed a minősitő jegyzéknek az illető alkalmazottról szóló *összes* végérvényes adataira».

Ennek a rendelkezésnek nyilt egyenességét akkor méltányolhatjuk leginkább, ha összevetjük más államok törvényhozásának hasonló rendelkezésével. Valamennyiük közt talán a legliberálisabb az 1908. évi bajor «Beamtengesetz», melynek 102. szakasza a birákra is kiterjedő hatállyal a következőleg intézkedik: «Auf Verlangen ist dem Beamten der *wesentliche* Inhalt der Einträge in seiner Qualifikationsliste bekannt zu geben». Lám, itt a csapóajtó, melyen át p. o. a jegyzet-rovat adatait igen szépen el lehet sülyeszteni. Nem tudom, hogy az ottani gyakorlat lényegesnek minősitette-e a jegyzetbe foglalt adatokat; a törvény mindenesetre módot nyujt rá, hogy ezt a kormányhatóság tetszése szerint magyarázza, mert jogorvoslatot ebben a tekintetben nem rendszeresit.

A rendelet nyilt és határozott intézkedésében rejlik az egész reform magva; ezzel a két sorral egyszerre vége szakad annak a sok surlódásnak és gyanusitásnak, mellyel a titkos minősités rendszere járt.

A részletes intézkedések szintén világosak és helyesek; alig akad itt-ott olyan rendelkezés, mely kihivná a birálatot. A gyakorlatban talán legtöbb nehézséggel az a megkülönböztetés fog járni, melyet a rendelet a felfogás és itélőképesség között állit fel.

Tagadhatatlan, hogy egyes esetekben a különbség élesen és világosan jelentkezik, például ott, hol gyors felfogással állunk szemben, de az itélőtehetséget megbénitja a felekezeti, politikai vagy egyéb elfogultság ólomsulya, vagy p. o. az aggkorban, hol a felfogás éle már tompult, de az itélőtehetség annál tisztább és biztosabb. Azonban különösen a fiatal birónál nehéz lesz az elhatárolás.

Az itélőképesség nem más, mint a dolgok valódi értékének meghatározása. Ez csakis az összehasonlitás alapján történhetik s pedig annál helyesebben, minél nagyobb ismereti és tapasztalati anyag áll az összehasonlitó rendelkezésére. Ezt a tapasztalati anyagot a fiatal korban csakis az képes felhalmozni, akinek jó a megfigyelő képessége, vagy más szavakkal: egészséges és gyors a felfogása. A felfogás és itélőtehetség tehát elhatárolható, meg nem is; a látcső két lencséjébe lehet különkülön is belenézni, de ha szabályosan a szemünk elé tartjuk, a két kép egybe fut össze.

Nem egészen helyeselhető az a rendelkezés sem, hogy a járásbiróság itélőbiráit a törvényszék elnöke a járásbiróság vezetőjének meghallgatásával minősiti. A vezető-járásbiró mindenesetre legközvetlenebbül ismerheti birájának szorgalmát, magatartását, a felekkel való bánásmódját, de nem áll módjában áttanulmányozni a biró itéleteit s véleményt mondani jogismeretéről és itélőtehetségéről.

Erre elsősorban a felebbviteli tanácsok elnökei vannak hivatva s kár, hogy a rendelet nem irja elő az ő meghallgatásukat.

Némileg ellenkezik a rendelet alapelveivel a 14. §. intézkedése, mely szerint, ha az illető müködése vagy magatartása évközben megváltozik, a minősitést módositani kell, ennek a módositásnak közlésére nézve a 13. §. rendelkezése irányadó, vagyis a közlésnek csak kérelemre van helye. Igaz, hogy a «3» számjegyü minősitést hivatalból kell közölni, de az illető biróra épp oly sulyos következményü lehet, ha elsőrendü minősitése évközben «2» számjegyüre módosul s minthogy nem sejti a módositást, meg van fosztva a jogorvoslattól és megint csak a titkos minősités egy nemével áll szemközt.

De mindez csekélyebb jelentőségü részletkérdés, melyeket a gyakorlat bizonyára helyes irányban fog megoldani. Fontos az, hogy a titkos minősités réme nem fog többé kisérteni a biróságok hivatalszobáiban. S a magyar birói kar bizalommal fordul amaz erős kéz felé, mely mindörökre végzett ezzel a kisértettel: még hallani néhány denevérszárny suhogását, világitson reájuk megértő lelkének szövétnekével, hadd kövessék minél előbb az enyészetbe azokat a letünt rendszereket, melyek őket a világra hozták.

Dr. Ráth-Végh István.

Az érintkezés egyszerüsitése Boszniával.

Az elmult héten az igazságügyminiszter egy rendeletet bocsátott ki*, amely örömet és megnyugvást keltett a magyar közönségnek bosnyák ügyek iránt érdeklődő — elég keskeny — rétegében. Boszniáról van szó: mi volna természetesebb, mint hogy a rendelet provizórius jellegü? «*Addig is, amig*» — ezekkel az obligát szavakkal kezdődik, ugy, amint a Boszniára vonatkozó jogi szabályozások, elkezdve az okkupációt követő első katonai proklamációtól, mind ilyen ideiglenes jelleggel léptek fel. Reméljük, hogy Balogh Jenőnek szerencséje lesz ezzel a bosnyák vonatkozásu jogalkotásával és ez a rendelet azokhoz az ideiglenes intézkedésekhez fog sorakozni, amelyek szinte észrevétlenül nőnek össze a már kezdettől fogva véglegesnek szánt jogi intézményekkel.

Az emlitett rendelet egy megállapodáson alapul, melyet a magyar igazságügyminiszter és a közös pénzügyminiszter kötöttek. Czélja a magyar és bosnyák igazságügyi hatóságok között való érintkezés egyszerüsitése, amelyre nagyon rég óta van szükség.

Gondoljuk meg, hogy az a nehézkesség, mely a Boszniával való jogi érintkezésünket jellemzi, szégyene volt váltakozó kormányainknak és nagy kára gazdasági életünknek.

Bosznia egyetlen exportterületünk, amelyre vámoktól nem korlátozva szállithatjuk áruinkat és ahol az utolsó évek statisztikai kimutatása szerint tekintélyes értéket tudtunk elhelyezni. Boszniába irányuló kivitelünk az utolsó öt év átlagában 44.621,794 koronát tett ki és a két annektált tartomány összbehozatalának egyharmadára terjedt. Ha szembeállitjuk ezt a tényt a sokat emlegetett balkán-piaczok exportlehetőségeivel: kétségtelenül áll előttünk a bosnyák piacz rendkivüli fontossága. Még jobban fejlődhetett volna ez a kivitel a geográfiai közelség és a vasutaknak mindmostanáig előnyösebb elhelyezése folytán, ha a jogi érintkezést mesterségesen meg nem nehezitik.

Nem is feltünő tehát, hogy amikor a magyar kereskedelem és az ipar rendszeresen szervezkedett a bosnyák piaczon való térfoglalásra: a legelső teendők közé sorolta mindjárt a bosnyák jogsegély megjavitását. Magyary Géza egyetemi tanár a Magyar Bosnyák Gazdasági Központ jogügyi szakosztályában, melynek ő az elnöke, igen alapos munkálatot terjesztett elő és az idevonatkozó összes reformkérdéseket kimeritően ismertette. Egészen természetes, hogy amikor végre illetékes helyen a kérdés szabályozásához fogtak, azon a nyomon kellett elindulni, amit a Bosnyák Központ akkor megjelölt. «*Nem látunk semmi akadályt abban, hogy a birósógok ne egyenesen az országos kormányhoz küldjék megkereséseiket, amely továbbitásukról gondoskodnék. Sőt olyan esetekben, midőn a magyar fél saját költségére az ügyiratokat lefordittatja, a magyar biróság közvetlenül az illető bosnyák-herczegovinai birósághoz is küldhetné el megkereséseit*».**

A megoldás egészen ebben az irányban történt. Az idézett rendelet szerint a magyar igazságügyi hatóságok ezentul nem az igazságügyminisztériumhoz, hanem közvetlenül a szarajevói orsz. kormányhoz küldik a kézbesitendő ügyirataikat. Tehát a debreczeni járásbiróság a Boszniában is végrehajtható itéletét, ugy ahogy van, magyarul küldi meg a Landesregierungnak és ez gondoskodik a leforditásról. Azonban vannak sürgős esetek, ahol ez sem elég, hanem a hitelező némi áldozatra is hajlandó, csakhogy mennél gyorsabban jusson a birói határozat az adósa kezéhez. Erre az esetre elfogadta az igazságügyminiszter a Bosnyák Központ másik javaslatát. Az érdekelt hitelező egyszerüen megfizeti a forditás költségét és kivánságára az ügyiratok már Debreczenből szerb-horvát vagy német forditással felszerelve mennek le egyenesen a banjalukai vagy akármelyik Bezirksgerichthez. Tehát az iratok nemcsak a magyar igazságügyminiszteriumot, hanem a szarajevói országos kormányt is átugorják.

Nagyon kielégitőnek tartjuk a magyar közgazdasági élet követelményeinek szempontjából ezt a megoldást. Legfeljebb a 3. §. negyedik bekezdését szeretnénk egy kevéssé kiegészíteni. A miniszteri rendelet megengedi, hogy amikor a magyar igazságügyi hatóság tudja, vagy alaposan feltételezheti, hogy a czimzett érti a magyar igazságügyi hatóság hivatalos nyelvét, ily esetben az ügyiratokat közvetlenül magyarul lehet megküldeni a bosnyák hatóságokhoz. Ez érthető és helyes intézkedés, mert ha Mostarban van történetesen magyar biró, aki a berettyóujfalusi járásbiró egy megkeresését magyarul intézte el, nem volna értelme, hogyha a jövő héten megint megy Berettyóujfaluról ugyanahhoz a bíróhoz egy megkeresés: akkor már a fél kénytelen legyen az ügyirat német vagy szerb-horvát forditását mellékelni. Hiszen magyarul is megértik.

Ezt a feltétlenül helyes rendelkezést azonban jó volna két praktikus intézkedéssel megtoldani. Az, hogy mely bosnyák vagy herczegovinai biró ért magyarul: nincs intézményesen szabályozva, véletlentől pedig függővé tenni nem czélszerü a csak magyarul expediált ügyeknek kézbesitését. Először tehát az volna szükséges, hogy az igazságügyminiszter közölje időről-időre a biróságokkal, mely bosnyák igazságügyi hatóságok azok, amelyeknél megértik a magyar hatóság hivatalos nyelvét. Másodszor pedig, ha a magyar hatóság tévedésből forditás nélkül küldött ügyiratokat a bosnyák hatósághoz, avagy a 3. §. negyedik bekezdésében emlitett «alapos feltevés» ellenére sem értik meg odalent a mi nyelvünket, akkor se küldjék vissza az iratokat a megkereső birósághoz, avagy a magyar kir. igazságügyminiszterhez, hanem legyen köteles az iratot a bosnyák hatóság a szarajevói kormányhoz felterjeszteni. Ez gondoskodnék a rendelet 2. §-a értelmében a forditásról.

Ez intézkedés hiányát annál jobban érezzük, mert a II. fejezet, amely párhuzamosan tárgyalja a Boszniából mihozzánk irányuló jogsegélyt, kifejezetten megtiltja a magyar hatóságoknak, hogy nyelvi nehézségek miatt visszaküldjék az iratokat, hanem elrendeli ezekben az esetekben az igazságügyminiszterhez való felterjesztésüket.

Ez apróbb megjegyzések mellett is örömmel látjuk az első lépést, amit az igazságügyi kormány a bosnyák jogsegély szabályozása érdekében tett és reméljük, hogy most már következik rövidesen a második lépés. A minisztériumon áll nevezetesen az, hogy megsürgesse a *Boszniában végrehajtható magyar közokiratok körének kiterjesztését*, amire a bosnyák polgári perrendtartás megalkotásával kerül a sor.

Ennek a helyes szabályozása természetesen még fontosabb a magyar jogkereső közönségre nézve. *Dr. Balkányi Kálmán.*

* 54,000/1913. I. M. sz. rendelet a magyar és bosnyák-herczegovinai igazságügyi hatóságok között az érintkezés egyszerüsitéséről.

** A Magyar-Bosnyák Gazdasági Központ felterjesztése az igazságügyminisztériumhoz 1912 junius 5.

A kir. ügyész a fiatalkoruak birósága előtti eljárásban.*

Az 1913 : VII. tcz. világosan körvonalozza azt a hivatást, melynek betöltését a fiatalkoruak megmentése érdekében a kir. ügyészektől várja.

Nem követi ugyan a belga törvényt, amely II. fejezetének 29. czikkében arra jogositja fel a kir. ügyészt, hogy kivételes körülmények és feltétlen szükség esetén maga rendelhessen védő- és óvóintézkedéseket, mégis az eljárás egész vonalára kiterjedő irányitó és ellenőrző hatáskört biztosit a kir. ügyészek részére, melyet a fiatalkoruak ügyeiben felismert állami közérdek helyes érvényesülése czéljából ugy a vád képviseletének perjogi mozzanataiban, mint a fiatalkoruak megmentését czélzó intézkedésekben kötelességszerüen és a rájok bizott feladat teljes átérzésével kell gyakorolniok.

A törvény 30. §-a ugyan csupán a tárgyalásra vonatkozóan mondja ki kifejezetten, hogy a kir. ügyésznek inditványában a terhelt érdekében kivánatos intézkedés tárgyában is kell nyilatkoznia. Habár ekként a törvény nem rendelkezik kifejezetten atekintetben, hogy a kir. ügyészt a feljelentés és előzetes eljárás szakában a 19., 23., 65., 66. §§. értelmében alkalmazható intézkedések szempontjából minő jogkör illeti, az idézett 30. §-ból is nyilvánvaló intenciója az, hogy a kir. ügyész közremüködése, irányitó és ellenőrző tevékenysége már ebben a stádiumban is érvényesüljön.

Ha a czél megvalósulása szempontjából fontos, hogy a fiatalkoru ellen az a végleges intézkedés alkalmaztassék, amely az ő jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése szempontjából kivánatos és hogy az az intézkedés tényleg alkalmaztassék,

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a 48. és 49. számban.

nem kevésbbé fontos, hogy a megfelelő védő- és óvóintézkedések idején és helyén való megtételével az alap teremtessék meg, amely az alkalmazandó intézkedés sikerét biztositja.

A törvénynek erre az értelmére mutat, hogy a 14. §. második bekezdése szerint a feljelentéseket, a 22. §. szerint pedig a nyomozásokat minden esetben, tehát nemcsak akkor kell a fiatalkoruak ügyészével inditványtétel végett közölni, amidőn hivatalból üldözendő cselekményről van szó, hanem fő- vagy pótmagánvádas ügyekben is ; a nyomozásokat különösen arra való tekintet nélkül, hogy azokat a 15. §. első bekezdése értelmében az ügyész vagy a magánvádló inditványozta-e, avagy, hogy az ügyész a vád képviseletét a 22. §. második bekezdésében meghatározott okból már megtagadta, illetőleg a vádat elejtette-e.

Erre az intenczióra vall a törvény 27. §-a, mely szerint az ügyésznek a fő- vagy pótmagánvád alapján tartott tárgyalásokon is mindenkor jelen kell lennie, amit a törvény indokolása a perorvoslatoknak a 34. §. által való korlátozásán felül azzal magyaráz, hogy «a fiatalkoruak ügye a tehető intézkedések czélja és sokfélesége miatt kivánja meg, hogy a tárgyalás mindig az ügyész jelenlétében és ellenőrzése alatt folyjék». Erre vall végül a törvény 38. §-a, mely szerint az ügyész távollétében a fiatalkoruak törvényszéki tanácsának tárgyalásai és tanácsülései sem, a 41. §. és a BP. 436. §-a értelmében pedig a kir. itélőtáblai tanács tárgyalásai sem tarthatók meg.

Ha ekként a törvény az ügyésznek a magánvádas ügyekben való részvételét is az egész vonalon kötelezővé tette, csupán azzal indokolható, hogy arra kivánt az ügyésznek módot nyujtani, hogy az eljárás menetére a fiatalkoruak és közvetve a társadalom érdekében annak minden mozzanatában befolyást gyakorolhasson. Nem üres perjogi szempontból. Hiszen beavatkozását a BP. 41—42. §-aiban biztositott magánvádlói jogok ellensulyozzák. Bár fellépésének pusztán irányitó hatása sem kicsinyelhető. Hanem főként avégből, hogy ott, ahol kell és akkor, amikor kell, figyelmeztetésül, ösztönzésül és támogatásul kezdeményező, irányitó és ellenőrző lépéseket tehessen abban az irányban, hogy az eljárást valóban a fiatalkoruak megmentésének gondolata vezesse és hassa át és a biró a cselekvés lehetőségének már első pillanatában tegye meg, illetőleg pótolja azokat a védő- és óvóintézkedéseket, amelyek a törvény indokolása szerint avégből szükségesek, hogy «a fiatalkoru legalább is a további erkölcsi romlástól megóvassék és a fiatalkoru személyére vonatkozó végleges intézkedés sikere biztosittassék.»

Erre a felfogásra mutat, hogy az 51. §. értelmében abban az esetben, ha a fiatalkoruak birája a próbárabocsátás fentartásával az 50. §-ban megállapitott nevelő intézkedések valamelyikét alkalmazza, intézkedését a fiatalkoruak ügyészével tartozik közölni, hogy ez ellen az intézkedés ellen csupán az ügyész élhet perorvoslattal s a fiatalkoruak törvényszéki tanácsa is csak a fiatalkoruak ügyészének meghallgatása után határozhat ebben a kérdésben.

Ez a gondolat érvényesül az 53. §. harmadik bekezdésében, mely szerint a fiatalkoruak ügyészét akkor is határozathozatal előtt kell a birónak meghallgatnia, midőn a fogházbüntetés alkalmazása mellett elrendelt utólagos javitónevelést a fogházbüntetés végrehajtása után mellőzni kivánja.

Mindezekből nyilvánvaló, hogy a törvénynek félreérthetetlen akarata az, a sikert is attól teszi függővé, hogy a kir. ügyész a megoldandó állami feladattal azonositva magát, a fiatalkoruak megmentésének gondját és terhét egész lelkével és energiájával vállalja és megossza s hogy ekként a kir. ügyésznek törvényből folyó mulaszthatatlan kötelessége az, hogy a szükséges védő- és óvóintézkedések megtételét, ha kell, már az előzetes eljárásban is sürgesse, előmozditsa és ellenőrizze.

E kötelességteljesitésnek az 1871 : XXXIII. tcz. hajtotta életgyökerét s az 1913 : VII. tcz. adja meg terét, irányát, alakját és eszközeit.

E kötelesség teljesitésében a törvény szolidaritást vár az ügyész és biró közt, mely a rideg betü fölé emelkedve, a társadalom amaz uj rendjének előkészitésében és felépitésében látja életelemét, amelynek alapköveit az 1913 : VII. tcz. rakta le.

E kötelességteljesités tehát kizárja a bürokratikus kimértséget, a tartózkodást, vagy rideg elzárkózást és ellenkezőleg együttérzést, közösségvállalást, az eszme szolgálatában való felolvadást igényel a kir. ügyészektől is.

Feladatunk jelentőségét fokozza, hogy a 65., 66. §-okban szabályozott nevelőintézkedések tárgyában hozott határozat ellen perorvoslatnak nincs helye. Annál fontosabb, hogy a helyes intézkedések létrehozatala érdekében a birói döntést megelőzően gyakoroljunk befolyást. Növeli másrészt az a körülmény, hogy a büntetőnovella 18. §-a és az 1913 : VII. tcz. 28. §-a szellemében a tárgyalást megelőzően, illetőleg a tárgyalás mellőzésével alkalmazható védő- és nevelő-intézkedések tekintetében is annak a szabálynak kell érvényesülnie, hogy a bíróság minden esetben azt az intézkedést válassza, mely a fiatalkoru terhelt jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése szempontjából a legalkalmasabb. Közremüködésünk tehát annál felelősségteljesebb, mert a 19. §. utolsóelőtti bekezdése értelmében az ideiglenes intézkedések bármikor megváltoztathatók. És habár a 19. §. nem jogositja fel kifejezetten a kir. ügyészt arra, hogy a tett intézkedés megváltoztatását inditványozhassa, mint ezt az 1912. évi belga törvény II. fejezetének 31. czikkében teszi, a kir. ügyésznek ezirányu kezdeményezési joga a fennebb kifejtettek szerint minden kétségen felül áll.

A midőn tehát a kir. ügyész törvény szerint abba a helyzetbe jut, hogy a feljelentés vagy a nyomozás tárgyában nyilatkoznia kell, közvádlói hivatása gondosan megvizsgálni, hogy a fiatalkoru megmentése érdekében történt-e már megfelelő intézkedés és ha még nem történt, holott a fiatalkoru viszonyai az intézkedést kivánatosnak tüntetik fel : akár a vádképviselet megtagadásáról adandó értesitéssel, akár a BP. 526. §-ának utolsó bekezdése értelmében előterjesztendő inditvánnyal egyidejüleg a fiatalkoru érdekében szükséges intézkedés megtételét, esetleg a meg nem felelő intézkedésnek megváltoztatását és alkalmasabbal való pótlását is kell kezdeményeznie.

5. A kezdeményezés irányát az szabja meg, vajjon I. olyan gyermek, vagy fiatalkoru (életének tizenkettedik évét már betöltött, de tizennyolczadik évét még be nem töltött kiskoru egyén) érdekében kell-e intézkedni, aki már büntetőjogszabályba ütköző cselekményt követett el, vagy II. olyan érdekében, aki büncselekmény elkövetésével nincs gyanusitva, de környezetében az erkölcsi romlás veszélyének van kitéve, vagy züllésnek indult.

Az I. esetben, ha gyermekről szerzünk tudomást, aki büntetőjogszabályba ütköző cselekményt követett el : az 1913 : VII. tcz. 65. §-ában felsorolt valamely intézkedés megtételét kezdeményezzük ; ha pedig fiatalkoruról van szó, aki büncselekmény elkövetésével van gyanusitva : kezdeményezésünk körét az idézett tcz. 19. §-a vonja meg.

Ha azonban az utóbbi esetben a vád képviseletét megtagadjuk, illetőleg a vádat elejtjük, avagy ha a vád fentartása mellett is az idézett tcz. 23. §-ának 1—3. pontjaiban meghatározott nevelőintézkedések valamelyikét tartjuk megfelelőnek, ezek közül inditványozzuk azt az intézkedést, mely a fiatalkoru terhelt jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése érdekében legalkalmasabbnak mutatkozik.

A 23. §. első bekezdése értelmében ugyanis a fiatalkoruak birósága, ha a fiatalkoru értelmi és erkölcsi fejlődése érdekében a bünösség megállapitását és büntetés alkalmazását kivánatosnak nem tartja, alakszerü tárgyalás nélkül véghatározatot hozhat és a következő intézkedéseket teheti :

1. alkalmazhatja a BN. 16. §-át, tekintet nélkül arra, hogy a fiatalkorunak a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége meg volt-e, vagy sem ;

2. a fiatalkorut próbára bocsáthatja ;

3. a fiatalkorut a napnak reggel nyolcz órától este nyolcz óráig terjedő szakában három órától tizenkét óráig terjedhető időre a biróságnak valamelyik alkalmas helyiségében az élelmezés korlátozásával vagy elvonásával felügyelet alatt őrizetben tarthatja ;

4. megszüntetheti az eljárást, ha a cselekmény elenyészően csekély sulyu.

Az idézett törvényszakasz harmadik bekezdése értelmében pedig a biróság ezeket az intézkedéseket a fiatalkoru értelmi és erkölcsi fejlődése érdekében a vád megtagadása vagy elejtése, ugyszintén a magáninditvány visszavonása esetében is megteheti.

Ha tehát a 23. §. 1—3. pontjaiban meghatározott nevelőintézkedések mutatkoznak elegendőknek és czélravezetőknek, a törvényes előfeltételek fenforgása esetében, ezek valamelyikének alkalmazása iránt tegyünk kezdeményező előterjesztést.

Abban az esetben, ha a vád fentartása mellőzhetetlen, természetesen csak azzal a feltétellel, ha a fiatalkoru értelmi és erkölcsi fejlődése érdekében a bünösség megállapitását és büntetés alkalmazását, következésképp tárgyalás tartását mellőzendőnek és az eljárást alakszerü tárgyalás nélkül is befejezhetőnek tartjuk.

A II. esetben, midőn olyan gyermek, aki büntetőjogszabályba ütköző cselekményt nem követett el, vagy büncselekmény elkövetésével nem gyanusitott fiatalkoru környezetében erkölcsi romlás veszélyének van kitéve, vagy züllésnek indult, az 1913. évi VII. tcz. 66. §-ának 1—3. pontjaiban megengedett intézkedések tartandók szem előtt.

Ugyanezek az intézkedések a 66. §. utolsóelőtti bekezdése szerint abban az esetben is alkalmazhatók, ha a fiatalkoru ellen büncselekmény miatt folyamatba tett eljárást a bíróság megszünteti, vagy felmentő itélettel fejezi be. Kezdeményezhetők tehát azokban az esetekben is, amidőn az ügyész a vád képviseletét megtagadja, vagy a vádat elejti.

A fiatalkoru egyénisége, életviszonyai, romlottságának foka és erkölcsi fejlődésének érdeke fogja eldönteni, hogy ezekben az esetekben a 66. §-ban vagy a 23. §-ban meghatározott nevelő intézkedések alkalmaztassanak.

6. Azt az irányt, mely a fiatalkoru érdekében alkalmazandó legczélszerübb intézkedés felismerésére vezethet s azokat az eszközöket, melyek által a nevelő intézkedés helyes felismeréséhez juthatni, a törvény a 16., 19. és 28. §-ban határozza meg Ezek a rendelkezések oly tüzetesek, a tájékozódásnak és megismerésnek olyan bő, szinte minden lehetőséget kimeritő forrásait szolgáltatják a hivatott tényezőknek, hogy a siker kizáróan azoknak szakismeretein, gyakorlati érzékén, éberségén és odaadásán fordul meg.

A tájékozódás lehetőségeinek teljes kiaknázásához fog járulhatni a 16. §-nak az a rendelkezése, mely szerint a biró a fiatalkoru egyénisége és életviszonyai felől való tájékozódás czéljából a fiatalkoruakhoz való viszonyuknál fogva elsősorban és rendszerint számbajövő és az idézett törvényszakaszban kifejezetten megjelölt személyeken, hatóságokon, egyesületeken és intézményeken kivül a szükebb környezet körén kivül eső «más egyéneket», vagyis oly egyéneket is idézhet maga elé, kiknek az adott esetben való jelentőségére a nyomozás lesz hivatva rávilágitani. Ezeknek az egyéneknek kideritése és kiszemelése a fiatalkoru erkölcsi énjének megismerése szempontjából elsőrendü fontossággal birhat.

Ilyen egyének lehetnek például azok, kiknél a fiatalkoru lakik, anélkül, hogy háztartásukhoz tartoznék és a ház népe; a fiatalkoru társaságának tagjai, ugynevezett jó barátai, kiknek körében társadalmi életet él, s akiknek a benső tulajdonságok, a káros erkölcsi hatások, eltévelyedések és kutforrásaik megfigyelésére leginkább van alkalmuk; az a személy, kinek a terhelt fizetésében áll, és azok az alkalmazottak, akiknek körében a fiatalkoru szolgálatot teljesit.

Igen értékes támogatásra számithatunk ezen a téren a fiatalkoruak védői részéről. Már a törvény indokolása mutat rá arra a hasznos munkára, melyet a védő véleménynyilvánitásával, tanácsával és a gyermek vagy fiatalkoru megmentésének előkészitésével ebben az eljárásban végezhet. Az indokolás ki is emeli, hogy az ügyvédi kar számos tagja már eddig is bizonyitékát adta annak, hogy a fiatalkoruak megmentésének nagy kérdése iránt megfelelő érzéket tanusitott és annak a reménynek ad kifejezést, hogy a különösen arra hivatott férfiak jelentkezése utján sikerülni fog a gyermekek és a fiatalkoruak részére olyan védői kart biztositani, mely az uj jogszabályok céltudatos alkalmazását mindenben előmozditja.

A törvény természetesen különleges hivatottságot tételez föl a védő részéről, éppen ugy, mint a birónál és az ügyésznél. A hivatott védő sokoldalu élettapasztalatainál, gyakorlati érzékénél, emberismereténél, a reális életviszonyok ismereténél és társadalmi helyzeténél fogva ugy a tényállás felderitése, mint különösen a fiatalkoruak egyéniségének és életviszonyainak megismerése és az alkalmazandó intézkedés helyes megválasztása szempontjából valóban a legbecsesebb támogatásban részesitheti az igazságügyi tényezőket. Annál bizonyosabban, mert az eljárásban a vád és a védelem képviselőit ugyanaz a gondolat vezérli, a társadalom és a fiatalkoruak érdeke ugyanabban az eszmében olvad össze. Ez a gondolat: megmenteni erkölcsileg és szellemileg felvértezni a fiatalkoruakat a társadalom érdekében. Ez az eszme: megmenteni, erkölcsileg és szellemileg felvértezni a fiatalkoruakat jövőjük és boldogságuk érdekében. Közös tehát a czél; nincs érdekellentét. Nem a boszu érzete, nem a megtorlás vágya tüzeli a vád képviselőjét; de a védőnek is kivánnia és előmozditania kell a fiatalkoruak megmentését biztositó nevelő eszközöket. A szeretetet, mikor ez biztositja a sikert, a kérlelhetetlen, de törvényes szigort, ha a fiatalkoru értelmi és erkölcsi fejlődése követeli.

Dr. Geszti Andor.

Az eladó szavatossága a telekkönyvileg be nem jegyezhető dologi terhekért.

A magyar polgári törvénykönyv Tervezetének (II. szöveg) 1133. §-a megállapitja az eladó szavatosságát a vevő ellen harmadik személyek által érvényesithető jogokért.

E szabály alól a Tervezet 1134. és 1135. §-a statuál kivételeket, először: «*közadók és egyéb közterhek*» miatt az eladó csak annyiban szavatol, amennyiben korábbi időre járnak, mint amely időtől fogva a vevő a vétel tárgyának hasznait szedheti, másodszor: harmadik személynek a vétel tárgyára vonatkozó joga miatt, amelyet vevő a szerződés megkötésekor «*ismer*», az eladó nem szavatol.

Ezen utóbbi szabály alól a Tervezet csak a «*zálog- és jelzálogjogokat*» veszi ki, amelyekért az eladó akkor is szavatol, ha azokról a vevőnek a szerződés megkötésekor tudomása volt.

Ezek a szabályok részben megváltoztatják a mai jogállapotot.

A Curia 39. sz. polgári döntvénye az eladó szavatosságának kérdésében az osztrák polgári törvénykönyv 443. és 928. §-ait jelöli meg jogforrásul.

Maga a döntvény csupán az eladott ingatlant terhelő jelzálogos tartozásokért való szavatosság kérdését fejti ki bővebben, mig az ingatlanokra bejegyzett «*szolgalmak és ezekhez hasonló egyéb terhek*» tekintetében per tangentem csak annyit jegyez meg, hogy ezek kétségtelenül az uj tulajdonosra mennek át. Ezzel a megjegyzéssel a döntvény nyilvánvalóan a kérdésnek csupán *dologi jogi* oldalát akarta érinteni, vonatkozással az osztrák polgári törvénykönyv 443. §-ára, de abban a kérdésben, vajjon az ingatlan eladója mennyiben *szavatol* a «bejegyzett szolgalmakért és ezekhez hasonló egyéb terhekért», egyáltalán nem foglaltatik a döntvényben deklaráczió. Azonban abból a körülményből, hogy a döntvény az osztrák polgári törvénykönyv 928 §-át a *jelzálogjogokra* vonatkozó részében hazai joggyakorlatunkban is alkalmazandónak vélte, következtethető, hogy a *bejegyzett szolgalmakért és ezekhez hasonló egyéb terhekért* való szavatosság kérdésében is az osztrák polgári törvénykönyv 928. § át kell alkalmazni.

Már most a 928. §. vonatkozással az osztrák polgári törvénykönyv 443. §-ára, a jogért való szavatosság kérdésében ugy rendelkezik, hogy a *telekkönyvbe bejegyzett terhekért* — a jelzálogos tartozások kivételével — *nem szavatol az eladó*, amiből a contrario következik, hogy be nem jegyzett ily terhekért az eladó szavatol.

Kétségkivül áll azonban, hogy az osztrák polgári törvénykönyv 928. §-ának ez a rendelkezése *csak oly terhekre vonatkoztatható, amelyek telekkönyvi bejegyzésre alkalmasak, azonban tényleg nincsenek a telekkönyvbe bejegyezve* és igy nyilt kérdés marad: hogy azokért a dologi természetü terhekért, amelyek *telekkönyvileg be nem jegyezhetők* és ennek ellenére, vagy talán helyesebben: éppen ezért az ingatlan átruházása esetében telekkönyvi bejegyzés nélkül is az uj tulajdonosra szállnak át (mint pl. az ingatlant dologi teher gyanánt terhelő párbér és kegyuri tartozás), milyen feltételek mellett szavatol az eladó?

Külön törvényes rendelkezés hiányában e kérdést jogrendszerünkből merithető általános elvek alapján kell megoldani. Jogrendszerünk pedig általában azt az elvet követi, hogy a szerződés tárgyának lényeges viszonyai iránt a szerződők közül *az a fél köteles a másikat tájékoztatni, akinek érdekkörébe addig a szerződés tárgya tartozott.*

Innen van, hogy nem a biztositó köteles a biztositás tárgyának körülményei után tudakozódni, hanem *a biztositottat terheli a közlési kötelesség.* (KT. 474. és azzal kapcsolatos §-ai.) Innen van továbbá, hogy az eladó még abban az esetben is, ha csalás

esete fenn nem forog, szavatolni köteles a vevőnek az átvételtől *hat hónapon belül felfedezett hiányokért.* (KT. 349. §-a.)

Ezt az elvet, melyet az adásvételi ügyletre vonatkoztatva «*az eladó közlési kötelezettsége elvének*» nevezhetünk, a Tervezet a vételre vonatkozó 1116. §-ában igy fejti ki: «*az eladó köteles* a vevőnek a vétel tárgyára vonatkozó jogviszonyokról, ingatlan eladása esetén különösen annak határairól és a vele kapcsolatos jogokról és terhekről *a szükséges felvilágositást megadni*», stb.

A felvetett kérdésre alkalmazva az eladó közlési kötelezettségének szabályát, azt kell mondanunk, hogy a telekkönyvileg be nem jegyezhető oly terhekért, amelyek a dologi szabályok szerint átvállalás nélkül is a vevőre szállnak át, *az eladó akkor nem szavatol, ha azokat a vevővel a szerződéskötéskor közölte,* ellenben minden más esetben az eladó ily terhekért szavatolni köteles.

Ez a szabály természetesen csak arra az esetre áll, ha a szerződő felek eltérőleg nem intézkedtek, mert különös szerződéses intézkedés esetében a felek megállapodása irányadó, *kivéve, ha ezt a megállapodást a vevőnek az eladó általi megtévesztése idézte elő.* (Tervezet 1170. §.)

Visszatérve már most a Tervezetre, kérdés, hogy a dologi teher jellegével biró párbér és kegyuri tartozásokra, amelyek telekkönyvileg be nem jegyezhetők, a Tervezet melyik szabályát kell alkalmazni?

Első kérdés, hogy vajjon a Tervezet szerint az ily természetü tartozásokat «*közterheknek*» kell-e minősiteni és mint ilyenek a Tervezet 1134. §-a alá vonhatók-e, mert ha igen, ugy az eladó csupán annyiban szavatol azokért, amennyiben korábbi időre járnak, mint amely időtől fogva a vevő a vétel tárgyának hasznait szedheti.

A Tervezet első szövegének a «telki terhek» fejezetéhez füzött Indokolása szerint (II. kötet, 792. lap) a Tervezet sem a párbért, sem a kegyurasággal összefüggő tartozásokat nem szabályozza, azokat nem is minősiti a szó technikai értelmében vett telki terheknek és ennélfogva azokra nem is lesznek alkalmazandók a telki terhek keletkezésére, megváltoztatására és megszünésére vonatkozólag a Tervezetben megállapitott szabályok. Abból a körülményből azonban, hogy a Tervezet ezeket a jogviszonyokat a dologi jogi szabályozás köréből kikapcsolja, még korántsem következik, hogy azokra a Tervezet kötelmi jogi rendelkezései sem volnának alkalmazandók. Sőt ellenkezőleg, az Indokolás ama felfogásából, hogy a szóbanforgó dologi terheket «*közjogi természetüek*»-nek tekinti (II. kötet, 793. lap), azt a következtetést kellene levonni, hogy azokra az 1134. §-nak a *közterhekre* vonatkozó szabálya nyer alkalmazást.

Közjogi, vagy magánjogi természetü tartozás-e a dologi természetü párbértartozás, vagy az ingatlant dologi teher gyanánt terhelő kegyuri szolgáltatás?

Timon Ákos és *Kováts Gyula* e kérdésben folytatott irodalmi vitáját (l. mindkettőnek «A párbér jogi természete» czimü munkáját) a kir. Curia 30. számu polgári döntvénye ugy intézte el, hogy Timonnak is, Kovátsnak is igazat adott. Az előbbinek, amennyiben indokolásában kétséget sem szenvedőnek mondta ki, hogy ámbár a párbér keletkezésénél és fejlődésénél fogva a *tulajdonképeni egyházi adó fogalma alá nem vonható,* tekintettel a párbér tartalmára és czéljára, abban a közjogi elem tulsulyban van. Az utóbbinak, amennyiben a párbérszolgáltatást az *ingatlanhoz való kapcsolódásában magánjogi vonatkozásunak* nyilvánitja, mert «a jogélet mutatja, hogy ilyenkor magánjogi alapokra (szerződés, végrendelet stb.) viszavezethető kötelezettség esete merül fel.»

A párbérszolgáltatás tehát, *mint dologi teher,* nem egyházi adó és nem is közszolgáltatás, mert «az egyházi adó azon egyátalános viszonyon sarkallik, melyben a hivők az egyházközséghez, mint alárendeltek állanak, ami hasonló ahhoz, mint ahogy az állampolgárok az államnak alá vannak rendelve» (l. Kováts Gyula id. mü 28. lap) és ugyanazt kell tartanunk a dologi természetü kegyuri terhek felől, mert ezek *sem közhatósági rendelkezésen,* hanem *magánjogi czimeken* (alapitvány, szerződés stb.) alapulnak és ezek is inkább *csak a kegyurasággal járó jogositványok szempontjából* mondhatók közjogi természetüeknek és *czélzatuk* tekintetében egyházi rendeltetésüeknek, azonban ez mit sem változtat azon, hogy *ezek a szolgáltatások is magánjogi viszonyokba illeszkedtek,* éppen ugy, mint ahogyan a közczélu alapitványok magánjogi természetét nem rontja le az a körülmény, hogy *közczélt* szolgálnak és hogy ennélfogva a *közhatóság* felügyeleti jogkörébe tartoznak.

A Tervezet első szövegének 1417—1420. §-aihoz füzött Indokolásából (IV. kötet, 82. lap) is azt kell következtetni, hogy a szóbanforgó tartozásokat — legalább a Tervezet 1134. §-ának szempontjából — nem lehet közterheknek tekinteni. Ugyanis az Indokolás szerint a közadókra és közterhekre vonatkozó rendelkezés *törvényhozási oka az, hogy a közterhek általánosan ismerteknek tartandók.* Közteher tehát ebből a szempontból csak az, *amely minden hasonló ingatlannal egybe van kötve.*

A párbér és kegyuraság azonban *csak kivételesen,* ha t. i. a dologiság különleges alapjai fenforognak, van az ingatlannal egybekötve, azt tehát általánosan ismertnek tekinteni nem lehet, sőt ellenkezőleg, az, hogy fennáll-e és mily mértékben, rendszerint csak évszázados okmányok felkutatása utján állapitható meg, ha ugyan ily okmányok rendelkezésre állanak és azokból eligazodni lehet.

Igy a Tervezet 1134. §-ának legislativ indoka ellenére cselekednénk, ha a szóbanforgó dologi terheket «közterheknek» minősitenők és ehhez képest azt kell tartanunk, hogy az ingatlan eladója ezekért a dologi terhekért nem a Tervezet 1134., hanem annak 1133. és 1135. §-ai szerint szavatol.

Helyes-e a Tervezet rendelkezése? Helyes-e az eladó közlési kötelezettségének ellensulyozása végett azt a kérdést állitani oda kritérium gyanánt, hogy az, aki az ingatlant megvette, a terheket ismerte-e, vagy sem?

A kérdés a «bejegyzett szolgalmak és ezekhez hasonló egyéb terhek» szempontjából nem is olyan fontos, mert elvégre is csak kényelmi szempont az, hogy a vevő a telekkönyvet köteles legyen-e megtekinteni vagy sem.

Annál fontosabb azonban a kérdés a be nem jegyzett, vagy be sem jegyezhető dologi terhek tekintetében. Főként az utóbbiakról gyakran csak beható jog- és kortörténeti előtanulmányok révén lehet megállapitani, hogy fennállanak-e?

Mindenesetre *következetlen* a Tervezet, mert ha az eladó a vevőt a vétel tárgyának lényeges viszonyairól és különösen terheiről tájékoztatni köteles (Tervezet 116. §.), ugy az eladó szavatosságát következetesen minden olyan teherért meg kell állapitani, amelyet az eladó a vevővel közölni elmulasztott.

A Tervezet Indokolása szerint (IV. kötet 84. lap) csak a vevő tényleges tudomása határoz, nem pedig az, hogy kellő gondosság mellett tudomást szerezhetett volna az adás-vétel tárgyának jogviszonyairól. De hol kezdődik a «*tényleges tudomás*»? Vajjon ott, amikor a vevő az eladónak vagy harmadik személyeknek véletlen, vagy czéltudatos megjegyzéseiből, egyes ugyanilyen módon elejtett szavaiból meritette tudomását, vagy csak ott, amikor ezek a közlemények, hogy ugy mondjam «*hivatalos*» jellegüek voltak, amidőn tehát felismerhető módon azzal a szándékkal történtek, hogy a vevő azokról tudomást szerezzen. Továbbá: köteles-e a vevő harmadik *hivatatlan* személyek közleményeinek is hitelt adni, vagy csupán ahhoz tartsa magát, amit az erre hivatott eladó *kifejezetten* közölt vele? Szóval: «*ismerés*»-e, az amit a vevő csak «*hallomásból*» tud?

Ekként a Tervezet kétséget hagy fenn aziránt, hogy tényleg meddig terjedhet a vevő *törvényileg megengedett* nemtörődömsége. Éppen ezért az óvatos vevő, habár az Indokolás szerint erre nem volna köteles, mégis csak kénytelen lesz legalább is a «látottakról» és «hallottakról» tudakozódni.

Ilyformán a valóságban *el fog homályosulni az az elv,* hogy a vevőnek nem kell tudakozódni.

De azért sem gyakorlatias a Tervezet megoldása, mert «*az ismerés*», mint tisztán *lélektani momentum,* közvetlenül soha sem bizonyitható, hanem *csak közvetve* külső tényekből való következtetés utján. Az ily közvetett bizonyitás azonban nehézségekkel van egybekötve és ezenfelül *megbizhatatlan.*

Mindezeknél fogva az a nézetem, hogy a Tervezet 1135. §-ának első bekezdését következőképp kellene módositani: «harmadik személynek a vétel tárgyára vonatkozó oly joga miatt, *amelyet az eladó a szerződés megkötésekor a vevővel kifejezetten közölt,* az eladó nem szavatol».

Ezáltal az eladón nem esik sérelem, mert ő ismeri a saját ingatlana terheit, vagy legalább is kellő gondosság és utánjárás

mellett megismerhette volna, mig a vevő a rendelkezésre álló idő rövidsége miatt és a dolog természeténél fogva rendszerint éppenséggel nincsen ugyanebben a helyzetben.

Dr. Mautner Dezső.

A büntetőjogi törvényelőkészitő-bizottság munkálatai.*

III.

A büntettesekre és más közveszélyesek egyes csoportjaira vonatkozó biztonsági rendszabályokat mind a négy tervezetben megtaláljuk. Ez utóbbiak már külső elhelyezésüknél fogva is teljesen elkülönittetnek a büntetés természetével biró intézkedésektől. Ha pedig egyenkint vizsgáljuk az egyes intézkedéseket, megállapithatjuk, hogy ez az elkülönités természetüknek — amely a büntetések jellegétől eltér — megfelel. Illés kivételével, aki a biztonsági intézkedések közül csupán a dologházba utalást vette fel tervezetébe, a többi szerzők számos fajtáját kivánnák életbeléptetni ezeknek az intézkedéseknek. Kétségtelen ugyan, hogy miként a büntetésnek, ugy az egyes esetben azt pótló biztonsági intézkedésnek is mindenben a büntettes egyéniségéhez kell igazodnia, azonban ennek ellenére nem tanácsos az uj intézményeknek és berendezéseknek oly nagy tömegét felvenni a törvénytervezetbe, hogy azok rendeltetésszerü megvalósitására és behozatalára évtizedek legyenek szükségesek. Bernolák maga is érezhette, hogy az uj intézetek tömeges felállitása mily nagy nehézségbe ütköznék majd és óvatosan már az átmeneti állapotról is rendelkezett (99. §.). Rövidség kedvéért csak nehány rendkivülibb biztonsági intézkedést emlitek fel. Angyal a nem közveszélyes elmebetegeket három évre megbizható hozzátartozójuknak, vagy más alkalmas személyeknek gondozására bizná, de egészségi felügyelet alá helyezné őket három évre. Ezt a felügyeletet orvosszakértőkkel kiegészitett felügyelő-hatóság foganatositaná. Angyal ezt a felügyeletet oly elmezavarban szenvedőkkel szemben rendelné el, akikről feltehető, hogy a «*jogrendet ujból megsértik*». Tekintve azonban, hogy a jogrend sérelmét előidézi bármely jogellenes magatartás, amely pedig nem szükségképpen büncselekmény, a biztonsági intézkedések alkalmazhatásainak feltételéül inkább azt fogadnám el, hogy feltételezhető legyen, hogy a tettes ujból büncselekményt fog elkövetni. Biztonsági őrizetet rendelne el Angyal 1—5 évi tartamban az élet, testi épség, szemérem vagy vagyon ellen elkövetett büncselekmény miatt fegyházra vagy legalább három havi fogházra itélt közveszélyes munkakerülővel szemben (124. §.). Mig biztonsági fogságot léptetne életbe három évtől tiz évi tartamig a szokásszerü és üzletszerü büntettesekkel szemben. A biztonsági fogságot (letartóztatást 84. §.) Finkey is felveszi hasonló elvek alkalmazásával, de ennek részletes szabályozását későbbre halasztja. Átveszi ezenkivül Angyal a Gegenentwurf-ból (78. §.) a rendbiztositék (Friedensgebot) intézményét. Ha ezt a gyakorlatban aligha gyakran alkalmazható intézkedést egyáltalában czélszerü egy büntető kódexbe felvenni, az esetre alkalmasabbnak látszik a Gegenentwurf-ban körülirt eljárás, amely a büncselekmények nemei közt nem különböztet. Mivel lehetne indokolni azt, hogy aki azzal fenyeget, hogy a néki kölcsönzött kabátomat zálogba adja, kötelezhető rendbiztositék nyujtására, mig azt aki pl. azzal fenyeget, hogy a Btk. 330. §-ába ütköző magánlaksértés büntettét fogja velem szemben elkövetni, rendbiztositék bekivánásával nem próbálhatjuk meg eltériteni ettől a szándékától?

Bernolák a külföldiekkel szemben alkalmazható, az ország területéről való kiutasitást is biztonsági intézkedéssé alakitja át. A kiutasitás vagy csak meghatározott időre szól, vagy végleges. Finkey pedig az elkobzást sorozná a mellékbüntetések közé. A «producta et instrumenta sceleris» szerinte akkor is elkobzandók, «ha a vádlott felmentetett, vagy ellene az eljárás megszüntettetett». Szükséges volna ennél a rendelkezésnél jelezni, hogy itt olyan felmentés, illetőleg eljárás megszüntetésről van szó, amely nem a vádlott ártatlansága folytán, hanem más okból következett be; tekintve, hogy ahol büncselekmény nincs, ott bünjelről sem lehet szó. A tervezetekben ajánlott biztonsági intézkedések a közveszélyesek több csoportjára terjednek ki. Alkalmazhatók a tervezetek rendelkezései az elmebetegekkel, korlátozott beszámithatóságuakkal és szokásos iszákosokkal szemben, valamint a szokásos és üzletszerü (hivatásos) büntettesekkel és munkakerülőkkel szemben. Mindezekhez az osztályokhoz tartozó egyének tehát közveszélyeseknek tekintetnek; hogy melyek azok az ismertetőjelek és feltételek, amelyek alapján a büntettes az osztályok valamelyikébe sorozandó, ezt a tervezetek részletesen meghatározzák.

Megjegyzendő még, hogy a biztonsági intézkedések egy része a büntetés helyébe lép (pl. egészségügyi felügyelet), mások büntetés-kitöltésével egyidőben alkalmazhatók (szigoritott dologházbautalás Angyal 93. §. 4. pont), végre egy további csoportnál — és ezek tulnyomó számban vannak — a biztonsági intézkedés a büntetés kiállása után válik alkalmazhatóvá (pl. biztonsági őrizet).

A büntetések alkalmazására vonatkozólag mind a négy tervezet behatóan (külön fejezetben) szabályozza a büntetés kimérésére vonatkozó általános elveket. Ezen irányelveknek részletesebb ismertetésére — ezuttal — nem terjeszkedhetek ki. Ezért csak annyit jegyzek meg, hogy a sulyositó és enyhitő körülmények szabályozásánál Bernolák, Finkey és Illés, ellentétben a német Gegenentwurf-fal, mint amely csupán nehány általános szempontot jelöl meg (88., 89. §-ok), az emlitett körülményeknek terjedelmes exemplificativ felsorolását vették fel tervezetükbe. A sulyositó és enyhitő körülményeket maguk a szerzők sem tekintik a felsoroltakkal kimeritve, ami tekintettel ezeknek előreláthatatlan nagy számára, természetes is. De ennek ellenére is kérdéses, vajjon szükséges és czélszerü-e azokat a körülményeket, amelyeket a birónak a büntetés kiszabásánál az egyes esetekben figyelembe kell vennie, részletesebben felsorolni. A felemlitett körülmények közül aligha van egy is olyan, amelyet bíróságaink már jelenleg is figyelembe ne vennének, ha annak tekintetbevétele indokolt. A részletes felsorolással sem kivánhatunk más czélt elérni, mint amelyet idáig nélküle is elértünk már. Ezzel szemben exemplificativ elősorolás a jelen esetben a birói itélőképesség mankójaként tünik fel, mert mikor a törvényhozó még külön utasitást kiván adni a birónak, hogy pl. a kifogástalan előéletet enyhitő és a tervszerü előkészitést sulyositó körülményként vegye tekintetbe, ugyancsak kevés bizalmat árul el a birák itélőképessége iránt.

Különösen indokolatlan pedig a szabad mérlegelésnek ily nagy mértékben való megkötése azzal a bíróval szemben, akinek a szerzők megadnák a jogot, hogy pénzbüntetést akkor is kiszabhasson, ha azt a különös rész a fenforgó büncselekményre nem is irja elő és a kinek jogában állna a maximális szabadságvesztésbüntetés kétszeresét is kiszabni. Teljesen elegendőnek tartanám e tekintetben Illés tervezetének 108. §-ába foglalt általános elveket.

A német tervezeteknek (V. E. 83. §., G. E. 88. §.) azt az intézkedését, mely szerint a különösen enyhe esetekben a biró büntetés kiszabását teljesen mellőzheti a befejezett büncselekményekre vonatkozólag, csupán Bernolák veszi át. A többi szerzők ezekre a rendkivül enyhe esetekre is fentartanák a legenyhébb büntetést a dorgálást és legföljebb a kisérlet esetére engednék meg a birónak, hogy a büntetés kiszabásától eltekinthessen. Bernoláknak idevonatkozó 74. §-a (2—4. pont) ellentétben a német javaslattal, amely a különös rész egyes tényálladékainál külön-külön szabja meg, hogy mely büncselekménynél alkalmazható a büntetés mellőzésére vonatkozó rendelkezés, hat általános feltételt állapit meg, melyek fenforgása esetén «a kir. ügyészség a vádemelést mellőzheti s a bíróság a büntetés alkalmazásától eltekinthet». Jóllehet az emlitett feltételek némi szakértelemmel vannak összeválogatva, még sem lenne felesleges jelezni, hogy a szerző a büntetés mellőzhetésére vonatkozó intézkedését bármely büncselekményre, vagy ennek csupán mely fajaira kivánná alkalmazni. Kivánna-e erről a különös részben is intézkedni?

Végre is az emberölésnek is előfordulhat «*kivételesen enyhe esete*». Mellőzhetné-e a biró ennél is a büntetést? Kissé formalisztikusnak látszik azonban a 74. §. 4. pontjának rendelkezése, mely szerint a büntetés mellőzését «a bíróság attól teheti függővé, hogy a vádlott a sértettől nyilvánosan bocsánatot kér». Aki ismerős a büntetőjárásbirósági viszonyokkal — mint ahol a bocsánatkéréssel elintézett ügyek különösen gyakoriak — emlékezni

* Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a 45. és 48. számban.

fog, hogy mily gyakran fordult elő, hogy a tárgyaláson ünnepélyesen bocsánatot kérő fél, alig hogy kiért az előszobába, a megbocsátó felet ujból agyba-főbe verte. A büntetéstől félő vádlott nem szokott huzódozni a bocsánatkéréstől, azonban, hogy az ily bocsánatkérésnek van-e valami komolyabb jelentősége, hogy érdemes-e erre sulyt helyezni — legalább is kérdéses.

Mindegyik tervezet rendelkezik a rehabilitatioról is; utóbbi formájául Bernolák a rehabilitation de droit és a többiek a rehabilitation judiciaire intézményét választják. A rehabilitatio lényege mindkét formájában az itélethez füződő hátrányos következmények megszüntetése; technikája pedig, hogy az itélet az országos bünügyi nyilvántartásból töröltetik. Ez intézmény részletes szabályozását czélszerübb lenne miniszteri rendeletre bizni.

Ezek volnának leendő büntetőtörvénykönyvünk legjellemzőbb körvonalai; részletekbe menő megbeszélés ezen ismertetés keretét tullépné.

A viták és birálatok során ki fog derülni, vajjon a szerzők javaslatain mennyiben szükséges változtatásokat eszközölni, valamint hogy a javaslatok alkalmazkodtak-e mindenben a gyakorlati élet követelményeihez.

Dr. Auer György.

Különfélék.

— **Az igazságügyi törvényhozás programmja,** amelyet az igazságügyminiszter az indemnitási javaslat tárgyalásakor ismertetett, nagyban és egészben megegyezik azzal, amelyet évtizedek óta minden igazságügyminiszter vallott. Megigéri mindazoknak a matériáknak kodifikáczióját, amelyek még kodifikálva nincsenek, megigéri a már meglévő kódexek revizióját és megigéri végül a polgári perrendtartás életbeléptetését 1914 őszén. Az igéretek első csoportjába tartozik a polgári törvénykönyv és az igazságügyi szervezeti kódex, a másodikba az ügyvédi rendtartás, a váltótörvény, a kereskedelmi törvény, a végrehajtási és csődtörvény, a szerzői jogról, a tőzsdebiróságról szóló törvény és a büntetőtörvénykönyvek. Csak elismerés és nem szemrehányás illeti az igazságügyminisztert, hogy kodifikácziós buzgalma a jognak minden ágára kiterjed, de ami az egyes feladatok sorrendjét illeti, a «büntető expediczió» gyanuja csak tettekkel, nem pedig szavakkal oszlatható el. Sürgős a szakkörök véleménye szerint pl. a csődön kivüli egyezségről szóló törvényjavaslat, amelyet a miniszter ur «nagy óvatossággal szándékozik csak kezdeményezni», sürgősnek mondják a szerzői jogi törvény módositását, amely «előkészités alatt van», sürgős volna kétségkivül az uzsoratörvény készen álló javaslatának benyujtása, amelyről a programmban nem esett szó és még ezenfelül is akadna nehány sürgős szocziálpolitikai törvényjavaslat, de az inkriminált büntetőjogi törvényeket tudtunkkal a miniszter (vagy talán a miniszterelnök) uron kivül senki sem sürgette. És mégis ezek már törvények vagy rövidesen törvénnyé lesznek, amazok pedig csak a miniszteri igéretnek délibábszerü ködképében mutatkoznak.

Két megnyugtató momentum mégis akad a miniszter programmjában. Egyik az az igéret, hogy az ügyvédi dijszabás tervezetét s a többi igért javaslatokat is közzététel előtt a szakkörök birálata alá fogja bocsátani még akkor is, ha a szakköröktől «világnézleti» különbségek választják el. A másik megnyugtató momentum az, ami a programmban nincs benne. Megállapithatjuk ugyanis a napilapok idevágó téves jelentéseivel ellentétben, hogy a miniszter *nem* tett oly nyilatkozatot, amely szerint a *polgári törvénykönyvet* záros határidő alatt kivánná életbeléptetni. Ebből biztató reményt meríthetünk arra is, hogy az igazságügyminiszter ur kissé lassitani fogja a törvényalkotás eddigi ütemét. Miként nem az a legjobb biró, akinek itéleti statisztikája a legkedvezőbb, az igazságügyminiszterek érdeme sem attól függ, hogy minél gyorsabban minél több törvényjavaslatot nyujtsanak be.

— **Az esküdtszéki javaslatért,** amely az esküdtszék formáját megmenti, de feláldozza annak lényegét, nem lelkesedünk ugyan, mégsem oszthatjuk azonban azt a kifogást, hogy a javaslat a BP.-nak hatályon kivül helyezett 426. §-ára hivatkozik. Ha a javaslat szövege nem is vall Ulpianusra, mégis érthető. Az 1907. évi XVIII. tcz. 2. §-ában foglalt rendelkezés a BP. 426. §-ának csupán tartalmát helyezte hatályon kivül, ugy, hogy a helyébe lépő uj szabály az 1907. évi XVIII. tcz.-nek kifejezett rendelkezése alapján a BP.-ñak vált részévé. Ha tehát az esküdtszéki javaslat 29. §-a a BP. 426. §-ára hivatkozik, ezalatt a 426. §-nak azt a szövegét kell érteni, amelyet az 1907. évi XVIII. tcz. állapitott meg. Ha azonban a javaslat előkészitésekor a most kiemelt kétség valóban felmerült, ugy igen könnyü lett volna azt az 1907. évi XVIII. tcz.-re való egyszerü hivatkozással eloszlatni. Ha pedig a főrendiház nem csupán az alaki felülvizsgálatra szoritkoznék, valóban egyéb czimet is találhatna a javaslat visszautasitására.

— **A fiatalkoruak bíróságáról** szóló 1913. évi VII. tcz. végrehajtási rendelete megjelent. A rendeletre még visszatérünk.

— **A kir. közjegyzőhelyettesek** országos egyesületében dr. Lénárt Dezső titkár előterjesztésére élénk megbeszélés tárgya volt az 1913. évi XXV. tcz. 7. §-ának novelláris intézkedése, amely felhatalmazza az igazságügyminisztert, hogy a közjegyzői állást — pályázat nélkül — áthelyezéssel töltse be. Ezt a felhatalmazást a közjegyzők és a közjegyzőhelyettesek sérelmesnek tartják és ezért a törvénynek módositása érdekében az igazságügyminiszterhez memorandummal fordulnak.

— **Mérényletet** követett el egy budapesti járásbiró ellen egy elégedetlen ügyfél. Miként a legtöbb budapesti járásbirónak, sem jegyzője, sem szolgája nem volt. Ha már az ügymenet érdekében nem gondoskodnak segédszemélyzetről, legalább a személybiztonság tekintete indithatná erre az igazságügyminisztériumot.

— **Létszámszaporitás.** Az a törvényjavaslat, amelyet az igazságügyminiszter legközelebb benyujt, a budapesti elsőfolyamodásu polgári biróságok biráinak létszámát *tizenöt* VIII. fizetési osztályu és *öt* albirói állással szaporitja. Kétségkivül örvendetes törekvés a munkatorlódás enyhitésére. Nem hinnők azonban, hogy a létszám ilymértékü emelése tartósan biztositaná a felszaporodott ügyek fennakadás nélkül való gyors elintézését. Magánál a kereskedelmi és váltótörvényszéknél ugyanis a felügyeleti hatóság véleménye szerint tizenöt uj birói állás mutatkozott volna szükségesnek, a budapesti járásbiróságoknak tulterheltsége pedig, mint ismeretes, már-már megakasztja az ügymenetet. Szükséges lesz ezenfelül a kir. itélőtábla létszámszaporitása is, nehogy a perorvoslatok késedelmes elintézésével az elsőfokon netán elért kedvező eredmény meghiusuljon.

— **A Magyar Jogászegylet** közjogi és közigazgatási jogi bizottságában *Egyed* István a porosz önkormányzati közigazgatásról tartott előadást. Az előadó először megokolta, hogy a magyar közigazgatási reform küszöbén mennyire szükséges a külföldi jogok és különösen az annyit emlegetett porosz közigazgatási jog megismerése. A parlamentárizmusnak mindig jobban előtérbe lépő fogyatkozásai mellett fokozott mértékben nő az önkormányzat jelentősége, mint a közszabadságnak másik igen fontos biztositéka, sokszor a parlamentárizmus pótszere. E fölfogás klasszikus példája a porosz közigazgatás története. A porosz közigazgatás jellemző ismérve az önkormányzatnak nem tisztán állami felfogása, a partikulárizmus, a rendi hagyományokhoz való ragaszkodás, a virilizmus, az önkormányzati intézés több nagyobb számu fokozata. Ezekkel szemben nagy előny a pontos és részletes szabályozás, az önkormányzat bevitele az államigazgatásba, a deczentralizáczió, a teljes birói jogvédelem és különösen az államfelügyelet jogi alapokon való fölépitése. Az előadó czáfolja azt a közfelfogást, hogy Poroszországban tisztán

bürokratikus és kinevezéses tisztviselői kar lenne, mert az önkormányzatnak a választás, a jelölés által rendszerint érvényesül az akarata. Az önkormányzat háztartása pedig a mienknél sokkal függetlenebb. A porosz közigazgatás össze tudta kötni az önkormányzat modern fogalmát a helyi sajátosságokkal és történeti hagyományokkal és ezzel beállitotta azt a nemzeti erők konzerválásának és fejlesztésének munkájába.

— **A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék** a polgári perrendtartás életbelépésének napján az Ét. 84. §-ának intézkedése szerint megszünik. Dr. Szegheő Gábor, budapesti ügyvéd, több kartársával kamarai rendkivüli közgyülés összehivását kérte avégett, hogy a kamara a kereskedelmi és váltótörvényszéknek fentartása mellett állástfoglaljon.

A választmány azt határozta, hogy ebben az irányban nem tesz előterjesztést.

— **A magántisztviselők jogviszonyainak** szabályozásáról törvénytervezet készült a kereskedelemügyi minisztériumban. A tervezet kötelezővé teszi az irásbeli szerződést, lehetővé teszi a kollektiv munkaszerződést az alkalmazottak részére, a kereskedelmi és iparkamarákban külön szakosztályokat kontemplál, számos vonatkozásban véget vet a szabad egyezkedésnek, szabályozza a kereskedelmi hivatalok hétköznapi munkaidejét, az évi rendszeres szabadságidőt minden rendü és rangu magánalkalmazottnak biztositja, gondoskodik az üzletek és hivatalok ellenőrzéséről, az egészség és testi épség megvédésének a szempontjából és ezt az ellenőrzést nem csupán az iparhatóságra bizza, hanem az alkalmazottak képviselőire is. Ezenkivül a fölmondás idejét a modern szocziális törvényhozásnak megfelelően szabályozza.

— **Jogirodalom.** *Az uj polgári perrendtartás és az életbeléptetési törvények* czim alatt jelent meg a Magyar törvények, a Franklin-Társulat zsebkiadásai czimü sorozat legujabb kötete. Dr. Kovács Marczel kir. táblai biró rendezte sajtó alá a kötetet, amely nemcsak az uj polgári perrendtartás és az életbeléptetési törvények szövegét tartalmazza, hanem jegyzetekkel is el van látva és mindenütt utal a korábbi törvények megfelelő paragrafusaira, valamint az uj törvények egyes paragrafusai közti összefüggésre. A könyv használatát nagymértékben megkönnyiti az igen pontos és részletes betürendes tárgymutató. A könyvet a Franklin-Társulat adta ki; ára 6 K 20 fillér.

— **Az uj ügyvédi párt** a közeledő kamarai választások alkalmából értekezletet tartott, amelyen Dr. *Blauner* Mór fejtette ki a párt programmjának főbb pontjait. Ezek: az ügyvédi dijszabás tételeinek felemelése, a tömeggondnoki kirendelések arányositása, a szegénypervédelem állami dijazása, a tisztességtelen verseny megakadályozása, a zugirodák megszüntetése, az ügyvédeknek a köztisztviselői pályán való elhelyezése és a kamarai illetéknek progresszsiv kivetése.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Bünvádi feljelentés, mint házasságbontó ok.** Szabályként nem lehet a házastársi kötelesség sulyos megsértésének tekinteni azt a büntető feljelentést, melyet egyik házasfél a másik ellen jóhiszemüen és jogos érdekének megvédése czéljából tesz.

A szóbanlévő esetben azonban a feljelentés hamis eskü miatt történt, minden kimutatható fontos érdek nélkül.

A feljelentő házasfél vagyoni igénye a hamis eskü miatti megbüntetésre való tekintet nélkül kielégitést nyert. Nem lehet jogos érdeknek elismerni azt sem, hogy a büntető feljelentés és az ennek folytán bekövetkezendő (hamis eskü miatti) elitélés által a feljelentő házastárs törvényi okot szerezzen a házasságának, a másik fél hibájából leendő, felbontására. A feljelentő házasfelet tehát csak vak gyülölete vezette, miért is a bünvádi feljelentés megtételének ténye vele szemben, mint házasságbontó ok megáll. (Német birodalmi bíróság 1913 junius 13-án hozott IV. 71/913. sz. itélete.)

— **A Reichsgericht** biráinak számát hárommal, a Reichsanwalt-ok (koronaügyészek) számát (összesen 6) eggyel szaporitották. Okot szolgáltatott a szaporitásra a bünügyek, különösen a kémkedési ügyek számának emelkedése, ugy, hogy az elsőbirósági itélet és a semmiségi panasz tárgyalása közt gyakran 7—8 hónap telt el. Az orvoslást azonban nem tartják kielégitőnek. Lobe véleménye szerint csak egy uj büntetőtanács szervezése s még inkább a felülvizsgálati eljárás reviziója segitene.

— **Gyermekvédelmi kódex** szerkesztését vették tervbe Francziaországban angol, belga s mint a Révue Pénitentiaire irja — magyar mintára. Belügyminiszteri rendelettel e czélra Dreyfus Ferdinánd szenátor elnöklete alatt bizottságot szerveztek. Valóban óhajtandó volna, hogy a magyar «minta» is elkészüljön, amelyet már régebben megigért az igazságügyi kormány.

— **Engedményezés érvényessége.** A német birodalmi bíróság (Reichsgericht) magánjogi határozatait magában foglaló gyüjtemény most megjelent 81-ik kötetéből vesszük a következő elvi kijelentéseket.

1. Valamely követelés engedményezése nem érvénytelen csupán azért, mert oly czélból jött létre, hogy a behajtás végett megindítandó perben az engedményező tanuként szerepelhessen. (1913 január 3-án hozott 36-ik számu határozat).

2. Jó erkölcsökbe ütközik az engedményezés, ha oly czélból történik, hogy az adós az ellene megindítandó behajtási per költségeit pernyertessége esetén a teljesen vagyontalan engedményesen behajtani ne tudja. (1913 január 7. 40. sz, határozat.)

— **Fenyegetés.** Apa és fiu egy harmadik személyt jogellenes fenyegetéssel váltók kiadására kényszeritettek.

A német birodalmi bíróság 1913 julius hó 8-án hozott II. 257 913. sz. itéletével kimondotta, hogy a kikényszeritett váltók visszaadására irányuló kereset az apa és a fiu ellen egyszerre megindítható, még az esetben is, ha a váltók csak az egyik alperes birtokában vannak, mert nem a tulajdonosnak a birtokos elleni igényéről van szó, hanem mindkét alperes jogellenes cselekmény alapján köteles az előző állapot helyreállitására. Azt sem lehet kétségbe vonni, hogy felperesnek érdeke füződik az együttes marasztaláshoz, tekintve, hogy az apa és fia között a váltók ide-odaadásának veszélye nagyon is fenforog.

— **Az orvos-hóhér.** A Pall Mall Gazette egyik utóbbi számában Pilson Young ur azt irta, hogy a halálbüntetés végrehajtását valami magasabb orvosi müveletnek kell tekinteni és ezért orvosra kell bizni. A Brit. med. Journal ezt ostoba tréfának mondotta, mire most Young ur álláspontjának védelmére kelve, azt mondja, hogy az állam legünnepélyesebb eljárását az egyénnel szemben tanulatlan mesteremberre bizni czivilizált társadalomhoz nem méltó. A kivégzést nem büntetésnek, de kurának kell tekinteni és ezt tanult kezekre kell bizni. Ő tehát nem ostoba tréfát akart csinálni, hanem azt irta meg, ami komoly meggyőződése — és ezért korholja az orvosi lapot, mely őt emiatt nevetségessé akarta tenni. Az orvosi lap pedig erre azt válaszolja, hogy annál szomorubb, ha Young urnak ez nem ostoba tréfája, hanem komoly meggyőződése.

Fiatal ügyvéd, ki a magyar, német és román nyelvet perfektül beszéli, forgalmasabb irodába betársulna, esetleg irodavezetői állást elfoglalna. Czim: Dr. Hirsch Ottó ügyvéd, Nyirlövő, up. Pap (Szabolcsmegye). 15029

Fiatal ügyvéd, eddig a főváros egyik legnagyobb irodájának vezetője, nagy irodában irodavezetői állást vállalna. Leveleket a kiadóba kérek «Vasszorgalom» jeligére. 15032

Főváros közelében ügyvédi iroda átvehető. Szükséges 9—7000 korona készpénz. Komoly érdeklődőnek információt nyujt: dr. Imre Jenő, V., Klotild-utcza 4. I. em. Telefon 9—51. 15035

Dr. Müller Ferencz szekszárdi ügyvéd irodájába ügyvédjelölt kerestetik. 15037

Nagy gyakorlattal biró, képzett fiatal ügyvéd, ki nagyobb tőkével rendelkezik, előkelő ügyvédi irodát átvenne, esetleg idősebb ügyvéddel társulna. Ajánlatokat a kiadóhivatalba kérem «Juventus» czimre. 15039

Fiatal ügyvéd irodavezetőnek ajánlkozik. Leveleket «15040.» számra a kiadóhivatalba kér. 15040

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem.** Egyetem-utcza 2.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 51. szám. Budapest, 1913 deczember 19.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: IV., Egyetem-u. 2
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Vámbéry Rusztem:* A törvény hatalma. — *Dr. Szászy Béla* igazságügyminiszteri tanácsos: Jogi reformok. — *Tarnai János* curiai tanácselnök: Angol dolgok. — *Dr. Schuster Rudolf* curiai biró: Távirati uton kötött ügyletek és a polgári törvénykönyv javaslatának 774—775. §-ai. — *Vaikó Pál* curiai biró: A két uj javaslatról. — *Dr. Reichard Zsigmond* curiai biró: Kitöltetlen váltó átruházása. — *Dr. Staud Lajos* curiai biró: Érdemetlenség a közszerzeményre. — *Dr. E. Illés Károly* ny. kir. ügyész, budapesti ügyvéd: Az esküdtbirósági javaslat és a BP. 426. §-a. — *Dr. Teller Miksa* budapesti ügyvéd: A budapesti központi járásbiróság. — *Dr. Fürst Mátyás* budapesti ügyvéd: Jogi különösségek. — Különfélék.
Melléklet: Magánjogi Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A törvény hatalma.

«Nap-nap után látjuk, hogy a társadalom ujjáalkotja a törvényt, de még sohasem láttuk, hogy a törvény alkotta volna ujjá a társadalmat».

«A törvények mindenhatóságába vetett hit a politikai harczok hevességével növekszik». *Cruet.*

«A jog egy óriási gyakorlati szillogizmus eredménye, melynek propositio major-át a társadalom vágyai, szükségletei, reményei, propositio minor-át hite, eszméi és ismeretei alkotják». *Tarde.*

«A tekintély oly erő, amely nem annak akaratától függ, aki azt képviseli, hanem annak lelkiismeretétől, aki neki engedelmeskedik». *Korkunoff.*

«A törvényhozó inkább tanuja, mint munkása a haladásnak». *Celice.*

«Nem az uj törvény szülte a jogot, hanem a jog elismerése szülte a törvényt». *Spencer.*

—

Most, midőn ahhoz az időhöz közeledünk, amelyben az elmult év törvényhozásának mérlegét lezárhatjuk, talán nem árt ezeket a gondolatokat előrebocsátani. Mert ugy látszik, mintha ezek a nem is éppen uj igazságok nálunk kissé feledésbe mentek volna.

Valamely német nagyherczegség kis autokratája a XIX. század elején Kabinettsordre utján rendelte el, hogy az országában pusztító kolerának meg kell szünnie. Alig várható több hatás azoktól a törvényektől, amelyekkel alkotójuk hatalmi öntudata társadalmi betegségeknek vél véget vethetni. Mert a törvényhozó csak formába önti a jogot, de egészen más erők szövik a jog fejlődésének örök fonalát.

Egy középkori klastromban álmodta egy barát a következő álmot: Tágas kőfaragómühelyben bizarr, valószinütlen formáju kövek hevertek szerteszét. Hirtelen ugy látta, hogy egy rejtélyes erő mozgatta meg, hengerelte találomra a köveket. De az értelmes véletlen közelebb hozta az alaktalan tömböket s oszlopokat, csucsiveket alkotott belőlük. Épület bontakozott ki a kaoszból, egy gótikus székesegyház müvészi harmóniája.

Igy látjuk a társadalom nagy mühelyében is a szétszórt és csak durván faragott anyagot. Mellette elhalad a törvényhozó s reá ügyet sem vetve, képzeletének függetlenségében rajzolja meg az álmodott templom tervét. Elfelejti azonban, hogy a törvényhozó az épitészek közt a legkevésbbé szabad, mert nem tőle függ, hogy minő és mennyi az anyag, amelyből alkot. Nem veszi észre, hogy a köveknek lelke van, hogy az erkölcs és a jog rejtelmes mozgása állapitja meg a törvényhozó testületek napirendjét. És az a törvényhozó, aki nem ismeri a társadalmi dinamikát, az emberiség szükségszerü és folytonos mozgásának tudományát, csak inkoherens, *tiszavirág* éltü törvényeket alkot. Törvényeket, amelyek nem illeszkednek bele a jog harmoniájába, törvényeket, amelyeknek nincs hatalma.

Ekként születnek az alkalmi törvények, a társadalmi bajok szimptomatikus orvosságai. A törvényhozás kis autokratái védekeznek a szunyogcsipések ellen büntetőtörvényekkel. «Von den Wellen des täglichen Lebens — mondja Binding — lässt sich ihr Urheber die Handlungen vor die Füsse spülen, die er dann lässig aufgreift, um sie wegen ihrer Unerträglichkeit zu Verbrechenstatbeständen zu erheben». Igy védi meg a törvény a magyar királyság intézményét, amely 913 évig védtelenül állott, igy irtja ki a választási visszaéléseket, igy javitja a sajtó erkölcseit, igy menti meg az esküdtszék hitelét. Mert az alkalmi Lykurgoszok ugy tudják, hogy a törvény mindenható.

Pedig a puszta hatalom alkotta törvényben megtörik a törvény hatalma. Midőn a törvényhozó az objektiv megértés magaslatáról leszáll a jog fejlesztésében küzdő felek közé, hogy a törvényt saját czéljainak szolgájává tegye, önmagát az erkölcsi erőtől, a törvényt pedig attól az erőtől fosztja meg, hogy a polgároknak ura legyen.

Az a törvény, amelyet a társadalom erkölcseinek kompromisszuma már eleve nem szentesit, csupán az állam hadüzenete a társadalom ellen. Midőn a kodifikátor még a Sinai hegyéről «hozta» a törvényeket, midőn az abszolut uralkodó «car tel est notre plaisir»-je mögött még az isteni mindenhatóság visszfénye ragyogott, a törvény tekintélyét a törvényhozónak birálatot nem türő tekintélye oltalmazta. Ma azonban csak a kényszer kétes értékü ereje védi azt a törvényt, amely nem a jogfejlődés szükségletéből fakadt. Mert valljuk be őszintén: a törvény, amely csak a hóhér és a börtönőr erejében bizakodik, már keletkezésekor elvesztette az ütközetet.

Ha végiglapozzuk törvénytárunk százados köteteit: a törvények e temetőjét, letünt korok politikai küzdelmeinek nem egy emlékére akadunk, amely a pillanatnyi erőszak szeszélyéből született. De ki emlékszik ma már az alkalomra s ki emlékszik az alkotóra? Sajnos azonban elavult az a régi törvényeinkben oly gyakran ismétlődő kérés is, amelyet már I. Ferdinánd 1563-iki dekrétumának 39. czikke foglal magában: «ut leges et jura regni istius sui Hungariae propter non paucos in illis abusus per idoneas et jurisperitas personas locumtenenti tunc suo adjunctas reformanda curare dignaretur». Vajjon nem fogunk-e régi jogunknak e formailag elavult szabályához visszatérni?

Jogi reformok.

A jogrendszerben időnként végbemenő átalakulások nem mindig követnek valamely tervszerüen megszabott egységes czélt. Az élet nem rendszeresen tárja fel bajait s a jogrendszer hiányait, amelyeken a reformokkal a felmerülő szükséghez képest esetről-esetre segiteni kell. Azért is a jogrendszer egyes intézményei s jogszabályai között nincs meg mindenben a kellő összhang; mert keletkezésük idejének szükségleteit és felfogásait tükrözik vissza s a fejlődő élet igényeihez való átalakitásuk a jog alkalmazásának mindenkor egyik legnehezebb feladata.

A jogalkalmazás azonban csak bizonyos határok között képes a jogfejlesztés e feladatának megfelelni, mert még az olyan jogrendszerben is, amely a jogszokásnak törvényrontó erejét elismeri, ez a biró lelkiismeretének iránytszabó irott törvény rendelkezésével szemben csak igen kivételesen, a jogszabály teljes elavulása esetében érvényesülhet, amikor a megváltozott viszonyokkal összhangba többé nem hozható.

A jogfejlesztés feladata éppen azért tulnyomólag a törvényhozásra hárul. A törvényhozás müködésének irányát és konkrét feladatait azonban szintén nem csupán öntudatosan választott czélok, hanem egyuttal az élet reális igényei és a politikai viszonyok szabják meg, amelyek között gyakran zavaró körülmények miatt nem képes az hivatását a jogfejlesztés tekintetében idejében betölteni. Ennek következtében könnyen előállhat az az állapot, hogy az életviszonyok rohamos fejlődésükben minden téren tulnőnek a változatlanul maradt jogrendszer keretein, ugy hogy a jogfejlesztés szüksége nem csupán egyes intézményeknél, hanem általánosan, ugyszólván a jogrendszer egész területén jelentkezik.

Mi is, parlamentünk közelmultjának történetéből könnyen érthető okokból, éppen ilyen állapotban vagyunk ma.

Igazságügyi törvényhozásunk felette hátramaradt a jogéletnek kielégitést váró igényei mögött. Alig van a jogéletnek ága, amely sürgős reformra nem szorulna. A felhalmozódott reformmunka sorrendjére nézve immár nem is lehet az életnek ugyszólván minden téren egyenlően sürgető követelményeit alapul venni, hanem más körülményekben s nevezetesen a jogrendszer belső tagolásában és a feladatok gyakorlati megoldásának lehetőségeiben kell az erre nézve irányadó szempontokat keresnünk.

Ez az állapot viszont azzal a kétségtelen előnnyel jár, hogy a jogi reformok főirányára nézve lehetővé teszi czéltudatos és tervszerü, egységes munkaprogramm felállitását.

Igazságügyi törvényhozásunk a közelmult években a fiatalkoruak büntetőjogának és polgári perjogunknak átalakitásával a jogfejlesztés terén oly messzeható lépést tett előre, amelynek a további jogi reformok irányára és sorrendjére is döntő jelentősége van.

A polgári perjog tudományának kiváló művelője, Magyary Géza, egyetemi tanár ur a Magyar Jogászegyletben nem rég tartott előadásában rámutatott arra a nagy jelentőségre, amelyet az uj polgári perrendtartás szabályai alapján az igazságszolgáltatás két tényezőjének: a birónak és az ügyvédnek személyes képességei és tulajdonságai az igazságszolgáltatás terén a jövőben nyerni fognak. Nem kevésbbé áll ez a fiatalkoruak bünügyeiben eljáró biróra és munkatársaira is, akikre a büntetőnovellának és a fiatalkoruak bíróságáról szóló törvénynek a szabad belátást és egyéniesitést tág keretben érvényre emelő szabályai szintén jórészt egyéni hivatottságuktól függő feladatokat ró.

Bizonyára ebben az irányban hat a közveszélyes munkakerülőkről alkotott és a megrögzött büntettesekre vonatkozólag remélhetőleg nemsokára megalkotandó törvény, valamint általában az individualizáczió elvén felépülő uj büntetőjogi rendszer is.

Az igazságszolgáltatásban a közreműködésre hivatott szervek személyes képességeinek és tulajdonságainak ez a fokozódó jelentősége okszerüleg előtérbe állitja a jogi pályák jelöltjei képzésének reformját. Az ezt czélzó törvény: az egységes birói és ügyvédi vizsgáról legutóbb alkotott törvény, mely mind a birói, mind az ügyvédi képesitést teljesen egyenlő, magas elméleti és gyakorlati képesitő-vizsgákhoz köti, immár csak végrehajtásra vár, hogy a joggyakorlati képzésnek tudományos oldalát is kellő figyelemben részesitő, helyes szervezésével és irányitásával az uj feladatokra rátermett jogásznemzedék nevelését biztositsa.

De ugyanez az érdek előreláthatólag követelni fogja azt is, hogy igazságügyi szempontból a főiskolai elméleti tanulmányok idejének intenzivebb kihasználása, a jogi oktatás rendjének megfelelő szervezése s ezen az uton a tanitás eredményesebbé tétele tekintetében fokozódó igények támasztassanak a közoktatásügy vezetőszerveivel szemben.

Sőt ezen tulmenőleg, a már gyakorlati téren müködő egyének részére a továbbképző-tanfolyamoknak oly szép sikerrel megvalósult intézményét is kivánatos lesz továbbfejleszteni és állandósitani.

A jogásznemzedék képzésének biztositása után nyugodt várakozással nézhetünk a jogfejlesztés nagy munkája elé.

Az első és legsürgősebb lépésnek ezen a téren a polgári perrendtartás életbeléptetése mellett a polgári törvénykönyv megalkotásának kell lennie. Az a jelentőség, amelyet a polgári törvénykönyv a jogrendszer középpontjában elfoglal, kellően érthetővé teszi azt a várakozást, amellyel a jogászközönség e mü megalkotását évtizedek óta sürgeti. A polgári törvénykönyv életbelépéséhez szükséges sorozata a jogszabályoknak csak e reformmü betetőzésére szolgál.

Kereskedelmi és hiteljogunk reformja a másik nagy égető kérdés, amelynek mielőbbi megoldásához közgazdaságunknak és a jogrendnek felette nagy érdekei füződnek. E reform sikeres megoldásának biztositására állandó törvényelőkészitő-bizottság szervezése lehetne az első lépés.

Anyagi büntetőjogunk általános reviziójának kérdése is előtérben áll. Büntetőtörvénykönyveinknek általánosan érzett hiányai s a büntetőjogtudománynak az utóbbi évtizedekben tett nagy haladása okszerüen reáutalnak arra, hogy a jogtudomány uj megállapitásain felépülő kódex alkotásával orvosoljuk büntetőjogrendszerünk fogyatkozásait.

A jövő igazságügyi reformok perspektivájában csakis a kiemelkedő nagy alkotások csucsai azok, amelyek e felsorolásban előttünk állanak. A szerves nagy alkotások rendszerint hosszabb időt szoktak igénybe venni, semhogy addig az életnek elismerésre váró sürgős szükségletei kielégitetlenül maradhatnának. A szerves alkotások előkészitésével tehát párhuzamosan kell haladnia minden téren a részleges reformok alkotásának, melyek a nagy reformokat előkésziteni, a sürgősebb szükségleteket kielégiteni, vagy más reformokat kiegésziteni lesznek hivatva. Emellett haladniok kell azoknak a törvényalkotásoknak is, amelyek tárgyuknál fogva különleges czélokat szolgálnak.

A most emlitett kategóriába a törvénytervezeteknek egész sorozata állitható be, amelyek, mint a birói szervezeti törvény, az ügyvédi és közjegyzői rendtartás, a tengeri magánjog, a biztositási jog, a szövetkezeti és a részvénytársasági jog, a csődjog, az ügynöki intézmény, a váltójog, a szerzői jog, a végrehajtási jog, a választási biráskodás reformja stb., ugyszólván csak a megfelelő alkalomra várnak, hogy az aktualitás állapotába kerülhessenek.

Ha már az igazságügy terén szinte lehangoló nagyságu sorozata áll előttünk a megoldásra váró reformfeladatoknak, érdeklődésünk könnyen ragadhat arra is, hogy áttekintsünk a jogrendszer más tereire is a jogi szempontból kivánatos reformkérdések megvizsgálása végett. Itt is jelentős feladatok állanak előttünk. Bizonyára a jogi érdekek szempontjából csak óhajtanunk lehetne egy egységes, a szétágazó szabályokat alapelveikre visszavezető rendszeres pénzügyi kódex megalkotását, mely a polgárok közszolgáltatásaira nézve biztos és könnyen áttekinthető alapot nyujtana. A bányajog reformja, a vasuti jog kódexe, a tisztességtelen verseny szabályozása, a modern követelményeknek megfelelő uj ipartörvény, az alkoholizmus elleni védekezés, a gyermekvédelmi szabályok fejlesztése, a közigazgatás rendezése, közigazgatási gyakorlati képesitő-vizsga szervezése, az alapitványok feletti felügyelet, az egyesületek törvényhozási szabályozása, a munkás- és szegényvédelem rendezése, a földmivelőnép gazdasági viszonyainak előmozditása, alsófoku gazdasági szakigazgatás rendszeresitése s több efféle kérdés a jogéletet is mind közelről érinti.

Mikor és miként karol azonban fel a gyakorlati politika valamely jogi szempontból szükséges vagy kivánatos reformot, ez nagyrészben kivül esik a jogászi müködés körén. A minket elsősorban érdeklő igazságügyi reformok tekintetében mindenesetre megnyugtató jelenség, hogy a jelenlegi igazságügyminiszter ur-

nak már eddigi müködésében is megnyilvánult buzgalma és körültekintő érdeklődése reményt nyujt arra, hogy amennyire tőle függ, az általa felállitott széleskörü igazságügyi programm tekintetében a jogászi közvélemény várakozásai nem fognak teljesületlen óhajtások maradni.

Azért tehát ugy érzem, bátran odakiálthatom jogásztársaimnak : Fel a szivekkel ! *Dr. Szászy Béla.*

Angol dolgok.*

V. Egy igazságtalan itélet.

Az angol titkos tanács birói bizottsága (Judicial Committee of the Privy Council), egyéb ügyköre mellett, Keletindia és a gyarmatok bíróságainak itéleteit mint utolsó fok vizsgálja felül. Ez a felebbezés voltaképpen rendkivüli perorvoslat és jogerős határozatokra is kiterjed. Különös sajátsága az ebbeli döntésnek, hogy nem rendelkezik, hanem a királyhoz intézett kérelem alakjában van fogalmazva. Igy például a bünvádi felebbezésnek helyet adó határozat arra kéri a királyt, hogy semmisitse meg a neheztelt itéletet és jelentse ki nembünösnek a vádlottat. A határozat azután királyi rendelet alakjában adatik ki. Történeti maradvány ez a forma abból az időből, mikor a tanács valóban csak tanácsadó közege volt a teljhatalmu királynak.**

E rendkivüli hatáskör terjedelmét a jelenlegi lordkancellár egy ujabb (elutasító) határozat alkalmából következőképpen irja körül :*** «Felebbezési bíróság — ez a testület nem az — belemehetne az eljárás és a bizonyitás kérdéseibe ; de őlordságaik hatásköre sokkal szükebb. A Dillets-esetben kimondották, hogy csak oly marasztalásokat és itéleteket vizsgálhatnak felül, amelyekben az eljárás rendes alakiságainak vagy kétségtelen alapvető elveknek súlyos megsértését ismerik fel.»

Az eset, melyet ezuttal ismertetni készülök, a következő volt :

A Seychelles-szigetek egyikén, Mahén, élt a Lablache-család két kiskoru gyermeke. A szigetnek a francia polgári törvényen alapuló gyámsági szabályai szerint családi tanács intézte a kiskoruak ügyeit s ez Lablache Lucy kisasszonyt rendelte ki gyámul. Ez utóbbi 1908 november 14-én képviseleti meghatalmazást állitott ki Lanier, a jelenlegi vádlott részére. Később a gyám a két kiskorúval elhagyta a szigetet s ekkor egy «fentartásinak» nevezett, 1909 április 2-án kelt okirattal a meghatalmazást ujból megerősitette.

Lanier kereskedő volt Mahéban, tagja a törvényhozó testületnek, franczia konzul, több jelentékeny üzlet bizományosa és a Lanier & Cie czég ügyvezető igazgatója. Az emlitett okiratok értelmében a legtágabb körü joga volt Laniernek a kiskoruak vagyonáról a gyám nevében intézkedni, pénzeket beszedni és tőkéiket biztositás mellett vagy a nélkül elhelyezni. E felhatalmazás alapján a czég, melynek Lanier tagja volt, pénzeket vett fel és azokból időnként utalványozott a gyámoltaknak. E müveletek miatt sem a gyámoltak, sem a gyám részéről soha a legkisebb panasz sem volt Lanier vagy a czég eljárása ellen. A gyám csak azzal gondolt, hogy minél magasabb kamatjövedelem legyen, ez pedig meg volt. Lényeges dolog, hogy a czég teljesitette a fizetéseket. E körülmény, ugy látszik, a multban nagyon is a kiskoruak érdekében való volt és a czég beavatkozását valószinüleg Lanier eszközölte ki. A czég rendes számlát nyitott a kiskoruaknak és 1906 óta folyton előlegezett is nekik. Az előlegek néha messze tulhaladták a bevételeket és 1908 végén 6119 ree bevétellel 9435 ree előleg állott szemben. 1910. évi novemberben £5,313 r. volt fizetendő a kiskoruaknak az Emmerez de Charmoy czég utján. Ez eleinte azt inditványozta, hogy az összeget egy Lanier javára kiállitandó és ennek bankárjára, a Said & Cie czégre intézvényezett utalványnyal fogja fizetni ; ezt az ügyletet azonban hitelezés alakjában létesitették olykép, hogy Charmoy a Lanier & Cie czég számláját ezen összeggel megterhelte és annak erejéig váltót intézett reá. Ez az eljárás — a titkos tanács itélete szerint — nyilván helytelen volt. Hihetőleg azért történt igy, mert a Lanier czég kezelte a kiskoruak ügyeit és hosszu éveken át közvetlen elszámolási viszonyban állott velük. De semminemü elpalástolás nem volt a dologban. A kiskoruak számláján a Lanier czég kellően meg volt terhelve, a bevezetések nyiltan és szabályosan történtek. A fenti határidő után a czég tovább előlegezett a nála kamatozásra levő pénzekből. Felmutatta az utolsó három fizetésről szóló, 1911 február, április és májusban kelt nyugtákat, melyek 1500 ree kifizetését igazolták. Charmoy sem tett kifogást az ellen, hogy fizetései igy kezeltessenek. Nyilván ismerte a viszonyokat, a Lanier czég körülményeit és a kiskoruakkal való összeköttetését. Ugy látszik, eddig senkisem gondolt arra, hogy valami kriminalitás történt.

1911 junius 11-én Lablachék családi tanácsot tartottak, melyben Williamson Sándor, a jelenlegi Chief Justice, elnökölt ; ugyanő hozta a felebbezett itéletet is jury nélkül. A családi tanács azt kivánta, hogy Lanier mutassa ki, mennyi készpénze van nála a kiskoruaknak. Ő teljesen és majdnem hajszálnyi pontossággal előterjesztette az ügyállást. Azt kivánták, hogy az összeg jelzálogilag biztositassék, vagy fizettessék ki, vagy Lanier vállaljon kezességet. E módozatok valamelyikének megvalósitása végett a tanácskozást elnapolták és junius 27-én egy Lemarchand nevü úr a szóbanlevő 34,000 r. biztositásául felajánlotta ingatlanát. Ezt az ajánlatot egyhangulag elfogadták. Azt hinné az ember, hogy ezzel minden kielégitően el volt intézve, a kiskoruak érdekei teljesen meg voltak óva. Laniert nagyon sarokba szoritották, de helyt állott. Az ebbeli okirat törvényszerüen regisztráltatott. Alig hihető, de megtörtént, hogy mindezek után Lanier ellen bünvádi eljárás tétetett folyamatba a seychellesi büntetőtörvény 216. czikke alapján. A vádlevél, mely junius 27-én adatott be, arra irányult, hogy Lanier az előző év május 31-én szándékosan, csalárdul és bünösen (willfully, fraudulently and feloniously) elsikkasztotta a kiskoruak pénzét. A terheltet még ugyanaznap letartóztatták. Másnap a Chief Justice, a már emlitett Wilson, értesitette a családi tanácsot, hogy érintkezett a koronaügyésszel. Az eljárást buzgón és erélyesen folytatták. A közvádló azt óhajtotta, hogy ügyvéd képviselje a vádat, mire a családi tanács, ismét Wilson elnöklete alatt, két ügyvédnek adott megbizást, kikkel a dijakra nézve megállapodott. November 1-én a vádló kérte a Chief Justicet, engedtessék meg neki, hogy a vádlevelet kijavitsa, többek közt oly irányban, hogy a sikkasztás elkövetésének ideje 1911 junius 20-ára tétessék. Ez angol felfogás szerint igen lényeges dolog. Régebben meghiusult az egész vád, ha a tempus delicti tekintetében valótlannak bizonyult. Ujabb törvények, különösen az 1851. évi Criminal Procedure Act (14 & 15 Vict. c. 100) enyhitették azonban e rideg szabályt, lényegileg olykép, hogy az időmeghatározás szabatossága csak akkor dönti el a vád sorsát, ha a tényálladék szempontjából relevans.* Általában azonban még ma is fontos kelléke a vádlevélnek. A vádlott ellenezte a kijavitást, de kifogásai elutasittattak s negyednapra (julius 5-ére) kitüzték a tárgyalást. Ekkor a vádlott egy heti elnapolást kért, hogy ügyvédi védelemről gondoskodhassék ; de, bár táviratot mutatott fel, mely szerint védője Tamatavéban (Madagaszkár-szigetén) hajóra szállt, a kérelemnek nem adatott hely. A bizonyitási eljárás lényegileg a fent előadott tényállást deritette ki. Felmutatták az üzleti könyveket s azoknak minden tétele helyesnek bizonyult. Büntetendő tényálladékot megállapitó ujabb adat nem merült fel. A korona egyik ügyésze elismerte, hogy nincs esküdtszék, mely az előterjesztett bizonyitékok alapján a vádlottat elitélhetné. De a Chief Justice bünösnek mondotta ki Laniert és 18 havi fogházat és kényszermunkát szabott ki reá ; egyuttal a vád költségeiben is marasztalta.

A felebbezés ki volt zárva, mert annak csak legalább két évi büntetést kimondó itéletek ellen van helye. A vádlott kérte a birót, hogy emelje fel büntetését két évre a végből, hogy a mauritiusi legfelső bíróság hozzászólhasson, — ezt a kérelmét elutasitották. Azután használni akarta a Certiorari nevü rendkivüli perorvoslatot. A felsőbíróság ugyanis bizonyos esetekben (pl. ha nehéz jogi kérdés merül fel, vagy ha az eljárás részrehajlatlansága kétséges, vagy ha az alsóbirósági itéletek nem

* Az előbbi közl. l. a 41. számban.

** *Gneist*, Das englische Verwaltungsrecht, 1867. 2. köt. 744. l. — *Cox,* Die Staatseinrichtungen Englands, ford. Kühne. 1867. 936. l. — *Todd,* Parlam. kormányrendszer Angliában, ford. Dapsy, 1877. 3. k. 439. l.

*** Times, 1913. évi november 18. sz.

* Archbold's Pleading, Evidence & Practice in Criminal Cases, 24. kiad. 42 l.

felebbezhetők) megteheti, hogy az iratok beküldését rendeli el és az ügyet jogi szempontból, a ténykérdés kizárásával, felülvizsgálja. A mauritiusi legfelső itélőszék, bár elég világosan utalt arra, hogy a per adatai szerint komoly kérdések forognak szóban, mégis ugy döntött, hogy a «writ of certiorari» kibocsátása jelen esetben nem tartozik hatáskörébe.

Ekkor a vádlott a titkos tanácshoz fordult és ennek birói bizottsága helyet adott a felülvizsgálat megengedésére irányuló kérelemnek. Ez a birói testület ugyanis ugy találta, hogy a felek által felhozott semmiségi okokon felül, a jegyzőkönyvhöz esküvel erősitett oly nyilatkozatok (affidavit) vannak csatolva, melyek más komoly semmiségek fenforgására is mutatnak ; az ügyet ezek alapján kellően elbirálhatónak találta.

Lord Shaw, ki a titkos tanács itéletét kihirdette és kinek fejtegetései alapján vázoltuk a tényállást, felolvasta a kijavitott vádlevelet és a seychellesi büntetőtörvény 216. czikkét. Azután igy folytatta :

A törvény szavai mi tért sem engednek ama felfogásnak, hogy a büntett fogalma alá legyen vonható az olyan magatartás vagy cselekvőség, mely közönséges és valóságos értelemben nem tekinthető sikkasztásnak. Habár a törvényben a «sikkaszt» (embezzle) angol mükifejezés helyett az «elharácsol vagy elpocsékol» (squander away or destroy) szavak vannak használva, a szakasz összefüggő értelme és czélzata szerint kétségtelen, hogy az utóbbi kitételek nem egyebek, mint bővitései és exemplificatiói a sikkasztási jellegü ténykedésnek, vagyis az olyan magatartásnak, melynélfogva a tettes szándékosan eltulajdonitja más tulajdonát, vagy azt (törvényszerü) birtokbavétel után a tulajdonos sérelmére szándékosan elharácsolja vagy elpocsékolja. Más pénzének a saját pénzével való összevegyitése sok esetben lehet természetes és helyes, más esetekben czélszerü, de szabálytalan, ismét más esetekben szabálytalan is, büntetendő is. Ezeket a különbségeket a legnagyobb birói gondossággal kell mérlegelni, ugy hogy — a polgárjogi legterjedelmesebb felelősség megóvása mellett — a téves, de megengedett ténykedés ne minősittessék büntetendőnek. Ez azt jelenti, hogy a biró nem állapithat meg büntetendő cselekményt, ha nincs meggyőző bizonyitéka arra, hogy a vádlott cselekvése vagy mulasztása bünös szándékból eredt ; kivéve természetesen, ha tételes törvény u. n. constructiv bünösséget állit fel. A most felülvizsgált itéletről elég megjegyezni azt, hogy a polgárjogi és a büntetőjogi felelősség közötti eme különbségre a biró aligha volt figyelemmel.

A panaszolt itélet többek között ezeket mondja : Jelen esetben a szándékosan csalárd czélzat kitünik azon tényből, hogy a vádlott ugy használta a reá bizott pénzt, hogy képtelenné tette magát, azt a családi tanács kivánságára felmutatni. A felülvizsgáló tanács abban a nézetben volt, hogy még ha ez a tétel helyes volna is, az abból levont következtetést a bebizonyitott tények nem igazolják, hanem megczáfolják. Az állitólagos büntett elkövetési ideje junius 20-ika volt. Éppen ezen a napon terjesztette vádlott az ügy állását a családi tanács elé és akkor állapodtak meg a biztositék megszerzésében. Erőszakot tennénk a törvényen, ha azt az ezen a napon történtekre vagy általában a perben bizonyitott tényekre alkalmaznánk. A tanács azon nézetben van, hogy az első biró által felállitott tételek nem tekinthetők megbizható szabályoknak a büntetőjogi felelősség megállapitásánál. Ha elfogadtatnának, akkor mindenki, aki csak egy napra is elvállalja valamely vagyon kezelését, büntetőjogilag felelne még tévedéseiért vagy esetleges vérmes reményeiért is a vagyon elhelyezésében, habár szándéka nemes, eljárása becsületes volt. Ez persze nem szolgálhat alapul a más vagyona kezelése körüli civilis felelősség csökkentésére ; de oly alapvető eleme a polgári és a büntetőjogi felelősség közötti különbségnek, hogy a tanács sajnálja, hogy a jelen esetben birói figyelmen kivül hagyattak. E mulasztás minden körülmények között sulyos ; de a jelen esetben nem csupán alaki jelentőségü. Az itélet a vádlottal szemben a szabadságnak oly megsértése, polgári jogainak oly megtagadása, hogy a tanács kötelességének tartotta a közbelépést.

A felebbezésnek hely adatott, de nem alaki okból. A bizonyitékok gondos mérlegelése után a tanács ama meggyőződésre jutott, hogy a tények sem méltányossági, sem jogi szempontból nem igazolják az elitélést. Nem volt szükséges az ügyet az eljárás menete vagy az itélet szigora tekintetében vizsgálni ; mert még ha az eljárás alakilag kifogástalan lett volna is : az igazság sulyosan és károsan meg lett sértve.

A határozat igy szól :

Őlordságaik alázatosan ajánlják őfelségének, hogy a felebbezésnek adassék hely, a felebbezett itélet semmisittessék meg és a felebbező a terhére irott cselekményre nézve mondassék ki nembünösnek. Tekintettel az eset kivételes voltára, a korona fizesse meg a felebbezőnek a felebbezés költségeit. Megtéritendő volna neki a vád költségei fejében fizetett összeg is.

VI. Az elnök az esküdtszéki eljárásban.

Az alant leirt esetek elseje azért érdekes, mert képet nyujt az elnök és a jury közötti érintkezés módjáról ; a második pedig azért tanulságos, mert mutatja, mily közvetlen, sőt familiaris az elnök eljárása a tanukkal szemben. Az esküdtszék reformjáról szóló magyar törvényjavaslat előkészitése és parlamenti tárgyalása közben tudvalevőleg azon intézkedés volt a leghevesebb támadás tárgya, hogy a javaslat közvetlenebb kapcsolatot akar létesiteni az esküdtek és a szakbiróság között. Azt vitatták, hogy az elnöknek az esküdtek szavazásánál való közremüködése (mely pedig a javaslat szerint csak a szavazás vezetésére és «felvilágositások» adására szoritkoznék) ellenkezik az esküdtszék eszméjével. Az angol példa tanusitja, mily kevéssé alapos ez az aggodalom. Az angol eljárásban az elnök, ha nem is a magyar javaslatban kontemplált alakban, sokkal erősebb nyomást gyakorol a határozat megalkotására, mint a milyenre a magyar törvényhozó csak gondolni is merne. És ebben az angolok nemcsak veszélyt nem látnak, hanem a helyes itélkezés egyik nagy biztositékát ismerik fel benne.

Az ebbeli vita, a törvény megszavazása folytán természetesen véget ér. De meg vagyok győződve, hogy a Magyarországon meghiusultnak mondható esküdtszéki intézményt csak ugy lehet életre kelteni, ha az esküdtek padját *szerves* kapcsolatba hozzuk a szakbirói itélőtanácscsal s az ez idő szerint mechanikus együttmüködés helyébe az organikus együttmüködést teszszük.

Az alant közölt tárgyalási jelenetek nem az itélő esküdtszék, hanem a Coroner juryje előtt játszódtak le ugyan, de az elnöki jogok és kötelességek tekintetében a Coroner juryje és a vádvagy az itélőjury között nincs különbség.

A Coroner a törvényhatóság élethossziglan választott tisztviselője. Feladata : hirtelen, vagy gyanus, vagy a börtönben történt elhalálozás esetében a halál okát és a tett elkövetőit és részeseit kinyomozni. Teendőit 12—23 tagból álló jury közremüködése mellett végzi. A verdictumhoz 12 igenlő szavazat szükséges. Ha a jury azt állapitja meg, hogy a halál erőszakos, vagy egyébként nem természetes (például gondatlanságból okozott) volt, a Coroner az ügyet a törvény rendes utjára tereli. A jury határozata egyenértékü a vádjury igenlő verdictumával, ép oly szabatosnak kell lennie, mint egy vádiratnak és arra szolgálhat alapul, hogy a terhelt az itélőbiró elé állittassék ; birói tévedések megelőzése végett azonban meg szokott történni, hogy ily ügyekben is adnak be vádiratot (indictment) és kieszközlik a vádjury döntését is.* Ha a Coroner juryje véletlennek (accidental) minősiti a tényt, az eljárás *ezen az uton* természetesen véget ér.

Vannak a Coroner biróságának más, bennünket közelebbről nem érdeklő teendői is ; hozzá van utalva a hajótörés körülményeinek megállapitása és a talált kincs körüli előzetes szemle is. A legujabb, a szórványos intézkedéseket összesitő törvény 1887-ből való. (50 & 51 Vict. c. 71.)

Most áttérhetünk az esetekre :

a) *Akadályok a verdictum létrejövetele körül.*

Vasuti összeütközésről van szó, mely 14 ember halálát okozta. A hátulról jövő express-vonat belement az előző vonatba, amely megállott volt, mert több tonna tehertöbblete volt és nem birt felhaladni az aisgilei magaslaton. Az első vonat mozdonyvezetője (Nicholson) félt a balesettől és a carlislei állomáson előfogatmozdonyt kért a felügyelőtől, de ez azt megtagadta, mert nem volt alkalmas gépe. Szóba került az első vonat kalauzának (Whitleynek) gondatlansága is, kinek a vasuti szabályzat szerint kötelessége lett volna a vonat megállása után azonnal hátramenni és a sineken az ütőjelzőt müködtetni. De szóbakerült a

* Archbold i. m. 159., 163. l.

hátsó vonat mozdonyvezetője (Caudell) és gépfütője (Follows) is, kik nem figyeltek az állomásjelzésre és nem állottak meg.

Ezt az esetet tárgyalta folytatólag f. é. szeptember 19-én a Coroner.

Nicholson azt adta elő, hogy a vasuti szabályzat kellően gondoskodik arról, hogy a vonat megállása esetében baj ne történhessék. A kalauznak hátra kellett volna mennie és megtenni az ütőjelzést. Csakhogy Whitley nem tudta, hogy a vonat hosszabban fog vesztegelni. Tényleg nem adta meg a jelzést. Nem tartozott a jelzésre utasitást várni, de azt hitte, hogy a vonat csakhamar ismét megindul.

Whitley beismerte, hogy bizonyos körülmények között a vonat megállása esetén a kalauz kötelessége az ütőjelzést megtenni, de szokás megtudakolni a késedelem okát és annak valószinü tartamát. Beismeri, hogy kellő jelzés mellett a baleset elkerülhető lett volna.

Az elnöklő Coroner-helyettes a következő kérdéseket tette fel az esküdteknek:

1. Rázkódás, égés vagy más baleset okozta-e az elhalt személyek halálát?

2. Az összeütközés idézte-e elő ezeket az okokat?

3. Az okozta-e az elhalálozásokat, hogy a biztonságért felelős személyek figyelmen kivül hagyták vagy elhanyagolták az óvatosság azon mértékét, mely a személyek biztonsága szempontjából szükséges volt? és ha igen, kik ezek?

4. Véletlen vagy nem szándékos ölés okozta-e az elhalálozásokat?

Hozzátette az elnök, hogy az esküdtek mérlegelni tartoznak azt is, vajjon a második vonat vezetője és fütője kellő óvatosságot fejtettek-e ki, midőn a Mallerstengi állomásjelzőkön tulhaladtak.

A 15 tagból álló esküdtszék ötnegyedórai tanácskozás után még nem tudott egyhangu elhatározásra jutni. Ekkor az elnök behivatta az esküdtek főnökét és kijelentette neki, hogy 12 esküdt egyhangu határozatát is elfogadja. További egyórai tanácskozás után az esküdtek igennel feleltek az 1. és a 2. kérdésre. A 3. kérdésre igy válaszoltak:

Igen, elsősorban a carlislei mozdonyfelügyelő, mivel az első vonatnak nem adott előfogatot; másodsorban az első vonat kalauza, mert a vonat megállása után nem tett ütőjelzést, bár tudta, hogy az express közel utánuk jön; harmadsorban Caudell, a hátsó vonat vezetője, ki az állomásjelzőn tulment; ugyanez áll Followsról. Az esetnek enyhitő körülményei vannak. A jury azután részletes javaslatokat tett, mily rendszabályokkal lehetne az utasok életét jobban biztositani.

Az elnök azt jegyezte meg erre a verdictumra, hogy a carlislei mozdonyfelügyelőre nézve nem merült fel terhelő adat és ugyanez áll a kalauzról. Az esküdtek főnöke azt felelte, hogy a jury a vasuttársaság üzemszabályait tartozott figyelembe venni; sulyos mulasztások következtettek el, 14 ember vesztette életét és a személyzet éppen nem gondolt a szabályzatokkal.

Az elnök kifejtette, hogy az első vonat személyzetét nem látszik bünösség terhelni, a bajt a második vonat kezelői okozták. Felhivta az esküdteket, hogy ujból vonuljanak vissza és tegyék ujabb megfontolás tárgyává a verdictumot. Az egyik esküdt azon észrevételt tette, hogy a jury enyhitő körülményeket látván, a vád semmiesetre sem fog szándékos emberölésre szólhatni. Mire az elnök: semmi kifogásom sincs az enyhitő körülmények ellen.

Félórai tanácskozás után a jury fenntartotta az első verdictumot, de kihagyta belőle a mozdonyfelügyelőt és az első vonat kalauzát. Az uj verdictumhoz a következő megjegyzést füzte: «Az esküdtszék a vizsgálat bizonyitékai alapján egyhangulag abban a véleményben van, hogy nagy rosszalást érdemel a carlislei mozdonyfelügyelő, mivel az első vonat mozdonyvezetőjének előfogat-mozdony iránti kérését elutasitotta; hasonlóképen az első vonat kalauza, mivel az ütőjelzők alkalmazásának elmulasztásával vonatának biztonságát figyelmen kivül hagyta.» A mozdonyvezető és a fütőre nézve most is enyhitő körülményeket állapitottak meg.

Elnök: Az önök verdictuma Caudell és Follows tekintetében a nem szándékos emberölést (manslaughter) jelenti.

A jury: Nem, nem.

Elnök: Az önök verdictuma azt mondja, hogy figyelmetlenségből és hanyagságból nem viselkedtek azon óvatossággal, mely a reájuk bizott személyek biztonságához szükséges volt.

Egy esküdt: De az enyhitő körülmények világosan mentesitik őket.

A vasuttársaság ügyvédje: Ugy-e nem akarták ezeket az embereket emberölés miatt törvény elé állitani?

A jury (nyomatékosan): Nem, bizonyára nem.

Az esküdtek most harmadszor vonultak vissza, de az elnök a harmadik határozatra is kijelentette, hogy az nem oly világos, amilyennek lennie kell. Negyedszeri tanácskozás után igennel feleltek az első és a második kérdésre (hogy ugyanis a halált vonatösszeütközés okozta). A harmadik kérdésre (figyelmetlenség és hanyagság) nemmel válaszoltak.

Azután kimondották, hogy a halált véletlen és nem szándékos ölés idézte elő.

Az esküdtek tanácskozása 4 ½ órát vett igénybe.

b) *Tanuk megrovása.*

A lambethi Coroner 1913 október 30-án gondatlanságból okozott emberölési esetet vizsgált. Palmer Sára 75 éves öregasszonyt ugyanis egy bérkocsi elütötte és sulyos sérüléseket ejtett rajta.

Todd Róza asszony, az elhaltnak leánya, azt adta elő, hogy ő és leánya (Mária) az eset alkalmával az elhunyttal a Kennington-út járdáján állottak és a közuti vasutat várták. Egyszerre csak jajveszékelést hallottak és anyját a bérkocsi kerekei alatt látták.

Coroner: Vigyázzon! Nem mondotta anyja: «Én vagyok a hibás?»

Tanu: Igen!

Coroner: Akkor ezt kellett volna mondania, nem pedig elhallgatni e tényt. Ez bünös dolog.

Todd Mária megerősitette anyja vallomását.

Coroner: Nem mondta el az esetet a rendőrnek?

Tanu: Nem.

Coroner: Nem mondotta ezt: «A kocsis nem tehet róla?»

Tanu: Ó igen.

Coroner: És ön ezt el akarja titkolni? Ön jeles hölgy!

Az összegezésben azt adta elő a Coroner, hogy a kocsis könnyen lehetett volna birói tévedés áldozata, mert a tanuk azt a fontos tényt, melyről fentebb szó van, eltitkolni iparkodtak. E magatartásnak kimondhatatlan következményei lehettek volna. Nagyon csunya dolog, hogy a két tanu, bármennyire fel is voltak indulva, ily tényt akart elrejteni a vizsgálatot teljesitő jury előtt.

Az esküdtszék «véletlen» halálra mondott verdictumot és még rosszalást sem fejezett ki a kocsis ellen.

VII. A precedens hatalma.

A James and Bryan czég pert inditott Matthews T. ellen 81 font 11 shilling 10 penny fogadásból eredő, de szerződésileg elismert követelés megvétele végett. Alperes nem jelent meg. Felperes ügyvéde a következőkben adta elő keresetét:

Felperesek turf-ügynökök. 1912 deczember havában fogadásokból kifolyólag a kereseti összeg merült fel náluk alperes terhére. Ugyanazon hó 10-én szerződés jött létre a felek között, melyben alperes annak ellenében, hogy felperesek e sportadósság nemfizetését a Tattersall's nevü lóvásár vállalatnak és a sportkluboknak fel *nem* jelentik, arra kötelezte magát, hogy a követelést 1 fontos havi részletekben megfizeti. Minthogy az első 15 részletet nem fizette, meginditották a jelen pert.

A biró itéletet mondván, a következőket fejtette ki: Olvastam a szerződést és minthogy alperes nem jelent meg és nem emelt kifogást, nem is tehettem egyebet. Tudom, hogy a felperes, a megegyezés érvénye tekintetében felsőbirósági döntésekre támaszkodik, igy tehát kénytelen voltam alperest marasztalni, mert a tények okiratilag vannak bizonyitva. De a biró nézete szerint a szerződésben egy zsarolási (blackmail, rablópénz) mód nyer kifejezést. Aki kieszelte, büntető uton volna üldözendő. Pénzt csikartak ki a szerencsétlen alperestől, még pedig fenyegetéssel, ami törvényellenes dolog. A felsőbirósági döntést azonban tisztelni köteles.

Tarnai János.

Távirati uton kötött ügyletek és a polgári törvénykönyv javaslatának 774—775. §-ai.

Az ügyletek létrejöttét rendesen bizonyos előfeltételekhez szokták kötni. Ilyen előfeltétel az, hogy a két szerződő fél akaratnyilvánitásának meg kell egyeznie. Ezt a szabályt most is fentartják, habár a forgalom biztonsága érdekében kivételt kell tenni amint azt látni fogjuk.

Az is elfogadott jogszabály, hogy az ügyleteket akár szóbelileg, akár irásbelileg lehet megkötni. Arra nézve azonban, hogy az ügylet mikor tekintessék szóbeli és mikor irásbeli uton létrejöttnek, nem igen állitottak fel szabályt, pedig az nem volna felesleges.

A technika előrehaladt, a forgalom a technika vivmányait a maga javára hasznositja, ami által uj meg uj kérdések keletkeznek.

Igy pl. a távbeszélő utján tett ajánlat, jelenlevők közt tett ajánlat-e? ami azért lényeges, mivel a jelenlevők közt tett ajánlatra nyomban kell nyilatkozni.

Ezt a kérdést ugy oldották meg, hogy a távbeszélő utján közvetlenül tett ajánlatra a jelenlevők közti ajánlat szabályai alkalmazandók, (Polg. tvk. javasl. 730. §.) ami már általánosan elfogadott jogszabály.

Felmerült továbbá az a kérdés, vajjon a felek, kik kifejezetten irásbeli alakban állapodtak meg, ennek a kivánalomnak megfelelnek-e, ha az ügyletet távirati uton kötötték meg? Erre a kérdésre ma már igenlő választ adnak (polg. tvk. javasl. 740. §.), ami szintén általánosan elfogadott szabály.

Felmerült az a további kérdés, vajjon minő jogszabály áll akkor, *ha a távirati uton tett szerződési nyilatkozat lényegesen elferditve érkezik a czimzetthez?*

Ez a kényes, nehéz kérdés — amint azt Windscheid (VIII. kiadás, II. köt. 247. l.) előadja — az általános figyelmet magára vonta 1856-ban, midőn ugyanis az történt, hogy egy kölni bankház távirat utján azt a megbizást adta egy frankfurti bankháznak, hogy bizonyos részvényeket nagyobb mennyiségben vegyen («kaufen») ; a leadó állomáson azonban a táviratba becsuszott az eladni («verkaufen») szó, minek következménye az lett, hogy a megbizott bankház eladást eszközölt, miből 40,000 tallér kár származott.

Ezóta ezzel a kérdéssel Németországban minden nevezetesebb jogiró foglalkozott, ennek a kérdésnek egész irodalma keletkezett ; a nézetek a legnagyobb eltérést tüntették fel, mindaddig, amig a német polgári törvenykönyv (120. §.) ezt a kérdest nem szabályozta, még pedig oly értelemben, hogy e kérdés megoldásánál a tévedésre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, amint azt alább látni fogjuk.

A régi felfogás — melyből biróságaink kibontakozni nem tudnak, amint azt egy alább közlendő curiai itélet igazolja — az volt, hogy ha a távirat elferditett tartalommal közöltetett a czimzettel, szerződés nem létesül, mivel a felek akaratnyilvánitása nem egyező. Ez a felfogás merev doktrinär-alapon nyugszik, mert csak azt nézi, hogy az akaratnyilvánitás megegyezésére vonatkozó főszabálynak elég téve nincs, a főszabály neki fődolog is, az pedig, hogy a forgalom követelményei és biztonsága mit szólnak hozzá, mellékes.

Idővel azonban belátták, hogy ez a felfogás a forgalom igényeit kielégiteni nem képes s hogy valamely doktrinär merev jogszabály kedvéért nem lehet a forgalom kivánalmait és szükségleteit feláldozni.

Az a fél, ki a táviratot ferditett tartalommal kapja meg, nem tudja, hogy az el van ferditve, nem tudja, hogy a feladó neki egyebet akart táviratozni, ő teljesen nyugodt abban, hogy pl. az ajánlat elfogadtatott és ezért az ügyletet megkötöttnek tekinti.

Igazságos-e azt mondani ilyenkor, hogy az ügylet nem jött létre?

A czimzett nem tehet róla, hogy a táviratba hiba csuszott be.

Ezzel szemben azt is fel lehetne ugyan hozni, hogy a táviratot küldő fél sem tehet róla. Ez is igaz, és itt rejlik a kérdés nehézsége, melyet csak akkor fogunk helyesen megoldani, ha arra gondolunk, vajjon ilyenkor mit követel a forgalom biztonsága? Ez pedig mindenesetre azt kivánja, hogy az ügylet létrejöttnek tekintessék, mert hisz a czimzettel közölt nyilatkozat — mindenesetre a másik félnek a nyilatkozata — bár ferditett alakban ; a czimzett a nyilatkozatban, ugy mint azt vele közölték, bizik, azon kétkedni nincs semmi oka és a nyilatkozatba helyezett bizalomnál fogva tekinti az ügyletet megkötöttnek ; az elküldő maga választotta a táviratot nyilatkozatának közvetitőjéül és az önként választott közvetitő eszköznek esetleges helytelen müködéséért őt éri a felelősség (Staudinger, Kommentár, a 120. §-nál.).

Ugyanazon az álláspónton van a polgári törvénykönyv javaslata is (775. §.), amit helyesnek találunk.

Ezt a szabályt azonban, mely szerint az ügylet, még ha a távirat ferditett tartalommal is közöltetett a czimzettel, mégis létrejött és kötelező, habár az akaratnyilvánitás látszólag nem megegyezés, nem lehet merev szabályként feltétlenül és kivétel nélkül alkalmazni, hanem a táviratot küldő félnek bizonyos remediumot kell adni, mely az itt fenforgó konfliktus megoldására alkalmas. Ez abban rejlik, hogy a táviratot küldő fél az ügyletet megtámadhatja azon az alapon, melyen ügylet tévedés czimén megtámadható. Ezért minden ily esetben az vizsgálandó, vajjon a jogügylet tévedés alapján megtámadható-e vagy sem? Ezt a szabályozást is nagyon szerencsésnek tartjuk és ezért elfogadható az a jogszabály, hogy tévedés alapján megtámadható a nyilatkozat, tehát a kérdésben forgó, elferditve továbbitott nyilatkozat is — amit a javaslat ugy ir körül, hogy megtámadható, ha tévedését a másik fél okozta, vagy felismerhette, vagy ha a másik félre ingyenes előny vagy aránytalan nagy nyereség háramolna, kiegészitve azzal, hogy ha a másik fél adott okot a távirat küldésére, olyannak kell tekinteni, mint ki a tévedést okozta (polg. tvk. javasl. 774—775. §§.).

A tévedés alapján való megtámadás szabályára nézve egyuttal megjegyzendőnek tartjuk, hogy a 774. §. a megtámadhatóság alapját nem szerencsésen jelöli meg, mert a megtámadási alapot részletezi és három — fent ismertetett — esetre szoritja. Az ily szabályozása a kérdésnek nem jó, lehetnek esetek, hogy a nyilatkozat tévedés alapján hatálytalanitandó lenne, de nem lehet hatálytalanitani, mert a felsorolt megtámadási okoknak egyike sem forog fenn.

Helyesebb és szabadelvübb a német polgári törvénykönyv 119. §-ában foglalt szabályozás, mely szerint a nyilatkozatot tevő fél tévedés alapján akkor támadhatja meg, ha feltehető, hogy a helyes tényállás ismerete mellett és a fenforgó körülmények méltatása mellett azt a nyilatkozatot nem tette volna, ahol még mindig fenmarad az, hogy a javaslatunkban felsorolt eseteket is figyelembe lehessen venni.

A német polgári törvénykönyv kommentátorai szerint közömbös az, vajjon a másik fél kivánta-e a távirati értesitést? Nézetem szerint azonban ez nem közömbös és azért helyes a polgári törvénykönyv javaslatának az az álláspontja, hogy a tévedést okozó félnek tekintik azt, ki távirati értesitést kér.

Természetes, hogy a távirat tartalmának elferditését elnézésből eszközlő közeg felelősségének kérdése a jelen észrevételek keretébe nem tartozik (tudtunk szerint különben a távird. szab. szerint ily elnézésből származó hibák esetén anyagi felelősség nem állapitható meg).

Ide tartozik azonban még annak a kérdésnek a megbeszélése, vajjon minő jogi helyzet áll elő akkor, ha a táviratot küldő fél tévedés alapján sikeresen támadott?

Erre nézve a javaslat 780. §-a (német polg. tvk. 122. §.) azt a helyes szabályt tartalmazza hogy a sikeresen támadó fél — bár maga is vétlen — a másik félnek a «szerződés megkötéséből eredő kárt» megtériteni tartozik.

Ez a kár az, melyet először Ihering «negatives Vertragsinteresse»-nek nevezett, mely kifejezés a német szakirodalomban megmaradt.

Ezalatt pedig érteni kell — a javaslat 887. §-ának helyes meghatározása szerint — azt a kárt, melyet a fél azáltal szenvedett, hogy a szerződés érvényében vagy hatályában megbizott, de nem lehet nagyobb a kárkövetelés, mint amennyit, ha a szerződés érvényes lenne, vagy hatályában fenmaradt volna, nemteljesités miatt követelhetne tőle.

E rendelkezés egy igen helyes és igazságos korelátuma a fenti szabályozásnak, a forgalom igényeinek teljesen megfelel, különösen, ha arra gondolunk, hogy a másik fél abban a tudat-

ban, hogy a szerződés joghatályosan létrejött, ennek megfelelően berendezkedik.

Ezeknélfogva összefoglalva az eddigieket, azt mondhatjuk, hogy a most uralkodó felfogás szerint az itt felvetett vitás kérdés igy oldandó meg:

Ha a távirat útján tett nyilatkozat lényegesen ferditve érkezik czimzetthez, a szerződés mégis létrejött. Ezt azonban a táviratot küldő a tévedes alapján való megtámadás szabályai szerint megtámadhatja. Ha ez a támadás sikertelen, a jogügylet fennáll és a támadónak teljesitenie kell. Ha pedig sikeres a támadás, az ügylet hatálytalan ugyan, tartozik azonban a másik félnek azt a kárát megtéríteni, melyet fent mint negativ szerződési érdeket körülirtunk.

Azt veljük, hogy ez a megoldás a forgalom jogos igényeit kielégiti és a szerződő felek jogait is épségben tartja.

Ezért sajnáljuk, hogy a kir. Curia legujabb időben hozott egyik itéletében (1913 okt. 7-én 189/913. P. sz.) még a régi jogi álláspontou látszik lenni. A tényállás röviden az volt: A felperes (vevő) és az alperes (eladó) közt ennek zabtermésére vonatkozólag alkudozások folytak, azután az alperes azt sürgönyözte a felperesnek, hogy 17 K 75 fillérért eladja zabtermését a felperesnek, kér választ, mire a felperes hozzájáruló választ küld. A felperesnek kézbesitett táviratban azonban tévedésből 17 K 75 fillér helyett 17 K 70 fillér volt az ár. Ezt fogadta el a felperes, ki teljesen nyugodt volt abban, hogy ő az alperestől a zabot 17 K 70 fillérért jogérvényesen megvette. Ezen az alapon teljesitést kért, a keresetet azonban elutasitották, mivel hiányzik a consensus.

Hogy ez a döntés nem felel meg a ma uralkodó felfogásnak és nem elégiti ki a forgalom igényeit, ahhoz a fent kifejtettek után nem kell magyarázat. *Dr. Schuster Rudolf.*

A két uj javaslatról.

Maholnap törvény lesz az esküdtbiróság előtti eljárást módositó, valamint az uj sajtótörvényről szóló javaslat is, amelynek megszületése elég könnyen ment, de életbentartása annál nagyobb nehézségekbe ütközött. De mindkét javaslatnak törvénnyé válta a gyakorlatban meglehetős zavarokra adhat okot; mert hiszen nagyon jól tudjuk, hogy valahányszor egy uj törvény lép életbe, sok időnek kell elmulni, mig a judikatura valami egyöntetüségben meg tud egyezni.

Kétszeres lehet a félelem most, mikor a módositott büntetőperrendtartásba az uj sajtótörvény pongyolaszövegezésü paragrafusai belekapaszkodnak, s összetett erővel tornyositják az akadályokat a gyakorlati alkalmazás kapuja elé, amelyeket azonban a judikaturának mégis le kell rombolni.

Nem czélom most a helyesen módositott büntetőperrendtartás egyes szakaszain végigvonultatni a jogászközönséget, mert ez meglehetősen hosszadalmas keringőzés lenne, csak reá akarok mutatni, hogy a sajtótörvénnyel párositva, milyen eredmények keletkezhetnek s különösen, hogy a kérdések megszerkesztésének miképpen kell történni s milyen variációk jöhetnek létre.

A módositott büntetőperrendtartás szerint, a főkérdés különválasztott tény- és jogkérdésből áll, a sajtóügyekben azonban a a ténykérdésben meg kell jelölni, hogy a vádlott az ügyben milyen minőségben (szerző, kiadó stb.) szerepel.

Ott, ahol a szó valódi értelmében szerzőről lesz szó, vagyis arról, aki a vád tárgyává tett sajtóközleményt saját jószántából irta és közzétette, a kérdés megszerkesztésén nagyon könnyen tulesünk, ott azonban, ahol az uj sajtótörvény uj szerzőket állit fel, mint p. o. mikor a szerkesztő egyenesen utasitotta a szerzőt, vagy amikor a kiadó egyenesen megrendelte a közleményt, a kérdések szerkesztése nem éppen könnyü feladat lesz, ha hiányos körülmények vitássá tétetnek.

A főkérdés körülbelül igy fog hangzani a közönséges szerzőnél:

Ténykérdés.

Igaz-e, hogy X. Y. vádlott a Budapesten megjelenő «Világosság» czimü hetilapnak 1913. évi deczember 20-án kiadott 42-ik számában «Letapossuk» czim alatt közölt czikket a vádiratban megjelölt szavakkal mint szerző irta s tette közzé?

Ha igen?

Jogkérdés.

Megállapitja-e a vádlottnak ez a cselekménye a Btk. 258. §-ába ütköző s a Btk. 259. §-a szerint büntetendő rágalmazás vétségének tényálladékát, amennyiben a főmagánvádlóval szemben nyomtatvány utján olyan tényt állitott, mely valódisága esetében a főmagánvádló ellen a büntető eljárás megindításának okát képezné, vagy azt a közmegvetésnek tenné ki?

Különkérdés.

Bebizonyitotta e a vádlott a tényállitások valódiságát?

Ha a jogkérdésre az esküdtek nem-mel vagy csak a különkérdésre igen-nel, vagy mindkét kérdésre igen-nel válaszolnak.

Kisegitő főkérdés: a becsületsértésre.

Különkérdés: a valódiság bizonyitására.

Az uj sajtótörvény szerint is van szerzőtársaság, még pedig egész bátran kimondhatjuk, hogy fokozottabb mértékben, mint talán eddig volt, mert szerzőként kell büntetni azt is, aki a büncselekmény tényálladékát megállapitó, tartalom megalkotásában utasitással, adatok nyujtásával, szövegezéssel, ábrázolással vagy zenésitéssel vett részt.

Már most a fenti példát szem előtt tartva, a szerzőtársra vonatkozóan, a főkérdésnek a ténykérdésébe bele kell foglalni azokat a téryelemeket is, amelyekből megállapitható, hogy a szerzőtárs milyen ténykedést fejtett ki? Tehát:

II. csoport.

Főkérdés következőképpen szólhat:

Igaz-e, hogy N. N. vádlott . . . az I. csoport I. sz. főkérdésben foglalt stb., s X. Y. vádlott mint szerző által irt stb. czikk tartalmának megalkotásában mint szerzőtárs oly módon vett részt, hogy a vád tárgyává tett czikkben felsorolt tényállitások megirásához a következő adatokat szolgáltatta: . . .

vagy azt az utasitást adta, hogy a következő tényállitásokat használja: . . .

vagy ezt a szöveget (következik a felsorolása a szerzőtárs által szerzett szövegnek) a czikkbe ő maga szurta be stb.

A *megzenésitéssel* azonban alighanem merülhetnek fel kételyek. Tegyük fel, hogy A. ir egy gunyverset; B.-nek ez a vers megtetszik s megzenésiti a szó szoros értelmében oly módon, hogy leül a zongorájához s dallamot ad a versnek s ezt többször eljátssza. A dalt hallja a szomszéd szobában lakó ember C. s hangjegybe szedi a dalt s A.-val egyetértve kiadják a gunyverset szöveggel és hangjegygyel. Már most kérdés tárgyát képezheti, hogy ki tekintendő szerzőtársnak a megzenésités által.

Én azt hiszem itt több eset fordulhat elő. Ha B. elmeszüleménye a zene és beleegyezik abba, hogy C. közzétételi szándékkal hangjegybe szedje a dalt s alkalmazza az A. által szerzett s előttük már ismert gunyversre, akkor a megzenésitésben ugy B., mint C. résztvettek, tehát A.-nak szerzőtársai, vagyis mindhárman sajtójogi felelősséggel tartoznak.

Ha azonban C. B.-nek beleegyezése nélkül, vagy beleegyezésével ugyan, de nem közzétételi szándékkal hangjegyeli le a dalt, akkor B. teljesen kiesik a sajtójogi felelősség alól, ép ugy, mint kiesik az a valódi szerző, akinek elmemüvét más az ő beleegyezése nélkül teszi nyomtatvány utján közzé; de kiesik B. a sajtójogi felelősség alól akkor is, ha az általa szerzett dallamot C. olyan gunyversre alkalmazza, amelynek létezéséről B.-nek tudomása nem volt; vagyis A., B., C. szerzőtársasági viszonyáról csak akkor beszélhetünk, ha akarategységben közzétételi szándékkal jártak el.

Felmerülendő esetben tehát akár esküdtszéki, akár szakbirósági eljárásban ezt kell szem előtt tartani a kérdés szövegezése, illetve a tények megállapitása tekintetében.

Különös esete fordulhat elő a valódiság bizonyitásának ilyen megzenésitéssel, p. o. becsületsértés esetében. Mily tényeket kell a zeneszerzőnek bizonyitani, hogy a Btk. 263. §-ának megfelelően felmenthető legyen. Én azt hiszem, hogy ha a szövegiró s zeneszerző között a közös egyetértés meg volt, akkor a zeneszerzőnek is a vers tartalma valódiságát, illetve erre vonatkozó tények valódiságát kell bizonyitani, de elképzelhető olyan eset is, amikor maga a megzenésités mikéntje már meggyalázást foglalhat magában. P. o. egy kiváló operaénekesnek egy hiressé vált dala oly módon zenésittetik meg, amely müvészi reputációját érinti s teljesen nevetségessé teszi. Én azt hiszem, hogy a valódiság bizonyitása elrendelhető az előfeltételek fenforgása esetén arra,

hogy ez a kigunyolás s nevetségessé tétel jogos volt-e vagy sem? De fölmerülhet itt az a további kérdés is, hogyha például a főmagánvádló a megzenésitőre a magáninditványát visszavonja, milyen kihatása lehet ennek a másik szerzőtársra, p. o. a vers irójára? Mert itt tulajdonképpen mindketten külön ténykedést fejtettek ki: egyik megirta a gunyvers szövegét, a másik a nyomtatvány elterjedését könnyitette meg egy népszerüvé vált dalammal, vajjon a Btk. 116. §-a értelmében megszüntetendő-e az eljárás a vers irója ellen is?

Én azt hiszem, hogy itt csakis szerzőtársi viszonyról beszélhetünk s nem együtt vádolt szerzőkről, miután a nyomdatermék a maga egészében vizsgálandó és birálandó el, kétségtelen, hogy annak létrehozásában vagyis a gondolat többszörösitésében (közzétételi szándék) a zeneszerző is közremüködött s igy a magáninditvány visszavonása kihatással leend a gunyvers irójára is.

Már most előfordulhat az az eset, amikor a felelős szerkesztőt vádolják meg azzal, hogy a sajtóközlemény megirására az igazi szerzőt ő utasitotta.

Esküdtszéki eljárásban a főkérdés ténykérdése lényegileg igy fog hangzani:

Igaz-e, hogy a vádlott, mint ennek és ennek a lapnak felelős szerkesztője egyenesen utasitotta X. Y. ismert szerzőt, hogy a vádiratban foglalt tartalommal stb. . . . az ilyen feliratu czikket megirja?

Természetes, hogyha vitássá tétetik, hogy a felelős szerkesztő ténykedése megfelel-e az egyenes utasitás fogalmának, akkor az erre vonatkozó tényeket fel kell sorolni a ténykérdésben.

A nyomda vagy más többszörösitő vállalat tulajdonosa sajtójogilag csak akkor felelős, ha a sajtóterméken a felelős személyek feltüntetve nincsenek s ennek folytán sajtójogi felelősségre nem vonhatók.

A főkérdés ténykérdése tehát lényegileg ugy fog szólni:

Igaz-e, hogy N. N., mint az ilyen és ilyen nyomda tulajdonosa, a nyomdájában nyomatott ilyen és ilyen czimü röpivet, amelynek tartalma a vádiratban felsorolva van, ugy nyomatta ki, hogy a nyomdaterméken a szerző, a kiadó (lapoknál a felelős szerkesztő) neve feltüntetve nem lett, *s a nyomtatvány eme tartalma miatt sajtójogi felelősség alá senki sem vonatott.*

Ezt feltétlenül be kell a kérdésbe foglalni, mert a nyomdász vagy a többszörösitő vállalat tulajdonosa csak abban az esetben felelős a nyomtatvány utján elkövetett büncselekmények esetében, ha a szerző vagy kiadó sajtójogilag felelősségre nem vonható, még pedig azért nem, mert az impressum hiányzott. Mert ha az impressum meg van, még pedig a valóságnak hiven vagy legalább is jóhiszemüen tüntettetett fel a név, akkor a nyomdász többé felelősséggel nem tartozik, valamint nem vonható felelősségre akkor sem, ha a megnevezett egyének, p. o. külföldre menekültek s kiadatásnak helye nincsen, vagy meghaltak, vagy p. o. ha országgyülésnek tagjai és mentelmi joguk felfüggesztve nem lesz, vagy szóval, ha nem az impressum hiánya miatt nem lehetett őket az itélőbiróság elé állitani.

Nagyon sok volna még az, ami megbeszélés tárgya lehetne, de várjuk be azokat a kérdéseket, amelyeket a gyakorlat mint megoldandókat felvetni fog. *Vaikó Pál.*

Kitöltetlen váltó átruházása.

A magyar joggyakorlat hosszu idő óta állandóan követi azt az elvet, hogy ha a kitöltetlen váltóürlapot a birtokos egyszerüen továbbadja, a megszerző azt kitöltheti ugyan, de a megszerzővel szemben a váltókötelezett ugyanazokat a kifogásokat teheti, amelyek őt a korábbi birtokossal szemben megillették. Ennek az álláspontnak indokolása az, hogy aki «puszta átadás utján jutott a váltó birtokába, nem tekinthető olyannak, ki ellen a VT. 92. §-a szerint csak azok a kifogások volnának érvényesithetők, melyek magából a váltóból származnak» és hogy a váltóbirtokos «a váltónak birtokába nem váltójogi átruházás utján jutván, ellenében mindazok a kifogások érvényesithetők, amelyek az alperest az eredeti váltó hitelezője ellenében megillették». (Grill Dtár V. 971., 973. sz.)

A német joggyakorlat állandóan ellenkező felfogást követ.*

* A német törvényben nincs meg a mi váltótörvényünk 93. §-a, de a joggyakorlat az abban foglalt elvet követi. E szakasz tehát nem tesz különbséget a magyar és a német felfogás közt. Az osztrák joggyakorlat ebben a kérdésben ingadozó volt, de legujabban az osztrák legfelső biróság elvi határozatban a német joggyakorlat elvét fogadta el. (Plenissimarbeschluss vom 24. Juni 1913. — Juristische Blätter, 1913. évi 44. szám melléklete, 206. sz. határozat.)

Ily körülmények közt azt hiszem, indokolva van, hogy mi is uj megfontolás alá vegyük a kérdést, és megvizsgáljuk azokat az okokat, amelyeket a német és osztrák joggyakorlat döntőknek tartott, és pedig annyival inkább, mert a mi gyakorlatunkban előfordult esetekben a jogi álláspont tudtommal nincs részletesebben kifejtve. De előre jelzem, hogy bármily nagy sullyal esik is a német és osztrák legfelső biróság tekintélye latba, én a magam részéről még most is a magyar gyakorlat álláspontját tartom helyesnek és fentartandónak.

Az osztrák elvi határozat abból indul ki, hogy az elfogadó oly czélzattal irta alá a váltóürlapot, hogy azt a kellékekkel kitöltsék és hogy ő abból váltóilag legyen kötelezve, továbbá, hogy «a kitöltetlen váltóürlap létezéséből a jóhiszemü birtokosnak az a joga következik, hogy az elfogadót a papir kitöltése utján váltóilag kötelezze». Eddig nem különbözik a felfogás a mienktől. «De — igy folytatja az osztrák határozat — abban a pillanatban, amikor a váltórendszabály 4. czikke szerint érvényes váltó létezik, a váltóürlap kiállitójából és kitöltőjéből váltóadós és váltóhitelező lett. A kettőjük közti jogviszonyra nézve az előállitott váltó irányadó, a kitöltés pillanatától kezdve az elfogadó váltóilag szavatol; őt, mint minden váltóadóst csak a váltórendszabály 82. czikkéből (a magyar 92. §.) folyó kifogások illetik meg, azaz azok, amelyek a váltójogból erednek és amelyek őt a mindenkori váltóbirtokossal szemben illetik. Nem lehet állitani, hogy a váltóhitelező a váltói jogot csak magánjogi ügylet, különösen engedmény alapján szerezte, mert hiszen ő közvetlenül van váltóilag jogositva az elfogadóval szemben.»

A német joggyakorlat ugyanezt a felfogást követi és azt még praegnánsabban fejti ki. A német felfogás egész határozottsággal hangsulyozza, hogy «az ürlap kitöltése előtt az ürlap jóhiszemü megszerzőjére csak az ő előzőjének a kitöltésre való joga ment át és igy a megszerző türni köteles az előző elleni kifogásokat». «Azonban — igy folytatja — ha a megszerző a váltót a kibocsátói aláirás utján jóhiszemüen létrehozta, akkor ezzel az ő javára beállott az elfogadónak a váltórendszabály 23. czikk második bekezdés (a magyar VT. 23. §. második bekezdés) szerinti felelőssége és akkor az ő hitelezői joga már nem az előző engedményén, hanem az elfogadó scripturalis kötelezettségén és a jóhiszemü megszerzésen alapul». (Entsch. d. Reichsgerichts in Zivils. Neue Folge 18. köt., 101. sz. határozat.)

A suly tehát a német és osztrák álláspont szerint azon fekszik, hogy a váltóürlap megszerzője a megszerzésben fekvő engedmény utján csak a kitöltésre való jogot szerezte meg, de amikor *(abban a pillanatban,* mint az osztrák határozat kiemeli) az ürlapot a kibocsátói aláirással ellátta, akkor *létrehozza* a váltót és *akkor* egyuttal megszerzi a váltóból folyó jogokat ugy, hogy az előző ürlapbirtokos elleni kifogásokat *azután már* nem lehet vele szemben megtenni.

E felfogás nézetem szerint csak mesterséges és a valóságos viszonyokkal nem számoló konstrukczió. Elismeri ez a felfogás, hogy az ürlap megszerzője a jogügylet utján, amelyet az előzővel kötött, csak az előző jogát szerzi meg, épugy mint más engedményes. Ebből le is vonja azt a következtetést, hogy az uj birtokos a megszerzés után türni köteles minden oly kifogást, amelyet előzője ellen fel lehetett volna hozni, sőt például az ürlapot az elfogadónak visszaadni is köteles, ha az elfogadó azt az előző ürlapbirtokostól joggal visszakövetelhette volna.*

De teljesen megváltozik e felfogás szerint a jogviszony az ürlap elfogadója és a birtokosa közt, ha az ürlap birtokosa az ürlapot kitölti, és pedig nemcsak abban az irányban változik meg, hogy a papir birtokosa most már váltó alapján követelhet, hanem abban az irányban is, hogy az elfogadó most már el van

* «Obgleich die Ausfüllungsbefugniss an sich — mondja a fentidézett német határozat — nur ein von diesem (dem übertragenden Vormanne) übertragenes Recht ist, und daher, solange sie nicht ausgeübt ist, den gegen ihn begründeten Einwendungen auch in der Hand des Erwerbers ausgesetzt bleibt, so dass gegebenfalls der Blankoakzeptant das Papier zurückfordern könnte.»

zárva oly anyagi jogi kifogásoktól, amelyeket a kitöltés előtt ugyanazon személy ellen megtehetett volna.

Nem akarok abba a terméketlen vitába bocsátkozni, hogy össze lehet-e egyeztetni ezt a felfogást a váltókreáczió elméletével, amelyre az idézett német határozat utal, de azt hiszem, hogy semmiesetre sem lehet azt összeegyeztetni az ily ügyletek alapjául fekvő valóságos viszonyokkal és a forgalomban elfogadott természetes felfogással.

Képzeljünk oly esetet, hogy a kötelezett az ürlapot az uj szerzőtől visszakövetelné azon az alapon, hogy az ürlap jogtalanul jutott az előző birtokába, és az uj birtokos azzal védekeznék, hogy ő azért nem köteles a váltóürlapot visszaadni, mert azt időközben kitöltötte és igy «a váltót létrehozta», és azt a majdan bekövetkezendő lejáratkor érvényesiteni akarja. Alig tudom elképzelni, hogy mi volna ily esetben a helyes döntés a német joggyakorlat elvei alapján.

Azt kellene-e kutatni, hogy a váltóbirtokos az ürlap kitöltése előtt vagy után értesült-e arról, hogy a váltókötelezett a papirt visszakövetelni? Vagy pedig a váltóbirtokost egyik esetben sem lehetne a váltó kiadására kötelezni, mert vele szemben előzője elleni viszonyból folyó kifogás a váltó kitöltése után semmiesetre sem hatályos? Az utóbbi álláspont látszik az alapelvvel megegyezőbbnek, mert hiszen az ürlap kitöltése oly cselekmény, amely az alapelv szerint a papirbirtokos jogát a váltókötelezettel szemben megalapitja, és nem lehet okot találni, hogy e jog gyakorlását a váltókötelezett valamely nyilatkozat vagy értesités által meggátolhassa. De ha ezt az álláspontot fogadjuk el, akkor logikusabb volna azt mondani, hogy a kötelezett a papirt az előzővel szemben fennálló kifogás alapján egyáltalán nem követelheti vissza, mert hiszen a papir birtokosának joga van az előző elleni kifogásokat a kitöltéssel bármikor kizárni, és ebből logikusan a papir megtartása iránti joga következnék. De e felfogás a gyakorlatban egyjelentőségü volna azzal, mintha az ürlap kitöltése előtt sem volna joga a kötelezettnek az ürlapot az előzővel szemben fennálló jogviszony alapján visszakövetelni, ez a következtetés pedig az alapelvvel ellenkeznék.

A német álláspont tehát nézetem szerint még csak nem is következetes, illetve következetesen keresztül sem vihető.

A magyar álláspont ellenben ugy a valóságos életviszonyoknak, mint a következetességnek megfelel.

A kitöltetlen váltók között, amelyek a forgalomban előfordulnak, leggyakoribbak a kibocsátó és a rendelvényes kitüntetése vagy lejárat nélkül aláirt váltóürlapok, de előfordulnak váltóösszeg kitöltése nélkül aláirt ürlapok is. A kibocsátó és a rendelvényes kitüntetése nélküli váltókat az adós azért szokta ily alakban aláirni, mert azt hiszi, hogy a hitelező utólag fogja a váltót kibocsátói aláirásával vagy a rendelvénnyel kitölteni, a lejáratot és az összeget pedig azért hagyják olykor kitöltetlenül, mert a lejárat vagy az összeg valamely későbbi körülménytől van a felek megállapodása szerint függővé téve. Aki kitöltetlen ürlapot megszerez, az a forgalom szokásait ismerve, közönséges gondosság mellett nem gondolhatja, hogy az elfogadó azért irta azt alá az összeg vagy a lejárat kitöltése nélkül, hogy azt utólag bármily összeggel, vagy bármily lejárattal ki lehessen tölteni, hanem arra kell gondolnia, hogy nyilván valamely megállapodástól vagy egyéb körülménytől függ, hogy a váltó összege vagy lejárata miként tölthető ki. Hasonlóképpen nem gondolhatja az, aki kibocsátói aláirás vagy rendelvényes megjelölése nélküli váltót szerez meg, hogy a váltó oly czélból maradt kibocsátói aláirás vagy rendelvényes nélkül, hogy azt akárki aláirhassa kibocsátóként, vagy akárki szerepelhessen benne rendelvényesként, hanem a rendes forgalom szokásait ismerve arra kell gondolnia, hogy a váltó elfogadója valamely határozott személyre gondolt, aki a váltón mint kibocsátó, vagy mint rendelvényes fog szerepelni. Ebből következik, hogy a kitöltetlen váltó megszerzője jóhiszemüen nem hiheti, hogy a váltót tetszése szerint töltheti ki, hanem azt kell hinnie, hogy ugy töltheti azt ki, mint a korábbi birtokos kitölthette, ez pedig egyjelentőségü azzal, hogy nem tarthatja magát egyébnek, mint a korábbi birtokos jogutódának, aki megszerzi a kitöltésre való ugyanazt a jogot, amely a korábbi birtokost illette. Éppen ebben különbözik a kitöltetlen váltó megszerzője attól, aki a rendes váltói uton, mint forgatmányos jut a váltóhoz. A kitöltött váltó forgatmányosa a rendes forgalom felfogása szerint oly papirt szerez meg, amelyről tudja, hogy arra van szánva, hogy az abból folyó jogokat bárki érvényesithesse, mig ellenben a kitöltetlen ürlap megszerzőjének a rendes forgalom szokásait ismerve tudnia kell, hogy oly papirt szerez meg, amely csak bizonyos módon való kitöltésre van szánva.

Ezt tulajdonképp a német és osztrák felfogás is elismeri, amikor abból indul ki, hogy a váltóürlap megszerzője a megszerzéssel csak az előző jogát szerezte meg, és hogy a megszerzés maga még nem mentesiti az uj birtokost az előbbi birtokos ellen hatályos kifogások türése alól. Már pedig nézetem szerint ez magában véve elég a magyar álláspont helyességének bebizonyitására, mert nem lehet helyes az oly felfogás, hogy, ha az előző és az uj birtokos közt kötött ügylet, azaz a váltóürlap megszerzése még nem mentesiti az uj szerzőt az elfogadó kifogásaitól, akkor az uj szerzőnek az a saját ténye, hogy az ürlapot kitölti, őt ugyanezektől mentesitse. Természetes, hogy az ürlap kitöltésének az a következménye van, hogy a papirbirtokos azontul váltó alapján és váltói uton érvényesitheti követelését, de merőben természetellenesnek látszik előttem, hogy a papirbirtokos eme tényének az a következménye is legyen, hogy a kitöltés, tehát a papir birtokosának egy merőben alaki cselekvénye folytán a papirbirtokos és a váltókötelezett közti *anyagi jogi* jogviszony is megváltozzék. Már pedig az oly kifogás kizárása, amely a kitöltésig megillette a váltókötelezettet, egyjelentőségü a papirbirtokos és a váltókötelezett közti anyagi jogi viszony megváltozásával, mert a váltókötelezett, aki el van zárva pl. az érték meg nem kapása alapján tehető kifogástól, anyagilag kötelezve van fizetésre oly esetben, amikor különben erre nem volna kötelezhető. A német és osztrák joggyakorlat felfogásának tévességét leginkább bizonyitja, ha annak végső következményeit levonjuk. E felfogás végső következménye ugyanis az hogy a kitöltetlen ürlap jóhiszemü megszerzője azon bármely hiányzó kelléket kitölthet, tehát azt nemcsak a saját kibocsátói aláirásával elláthatja, hanem bármely lejárattal sőt bármely összeggel is kitöltheti, anélkül, hogy azt a kifogást türni köteles volna, hogy a kitöltés nem felel meg az elfogadó és az előző közti megállapodásnak.

Igaz, hogy az osztrak elvi határozat rendelkező része a kérdést nem ily általános alakban oldotta meg, hanem a határozati részben csak azt mondta ki, hogy ha a kibocsátói aláirás hiányzott az ürlapon és ily ürlapot a jóhiszemü megszerző utóbb kibocsátói aláirásával lát el, ily esetben nem lehet az előző személyéből vett kifogásokat hatályosan felhozni. De az elvek amelyek a döntéshez vezettek, kiterjednek arra az esetre is, ha a váltóürlap lejárattal vagy összeggel nincs kitöltve, mert az ily esetben is az ürlap kitöltője «hozza létre» a kitöltés utján a váltói kötelezettséget. Az indokolásban az osztrák határozat fel is veti azt a kérdést, hogy a megszerző a kibocsátói aláiráson kivül egyéb váltókellékeket, pl. összeget kitölthet-e, és elvi tekintetben nem tesz különbséget a kibocsátói aláirás és az egyéb váltókellékek kitöltése tekintetében. Gyakorlatilag azonban az osztrák határozat sem zárkózhatik el az elől, hogy az összegre nézve kitöltetlen ürlap kitöltését más szempontok segitségül hivásával birálja el, mint a kibocsátói aláirás kitöltését. Az osztrák határozat e tekintetben ugy érvel, hogy különbség van a kibocsátói aláirás és az egyéb hiányzó kellékek pótlása közt, mert a kibocsátói aláirás hiánya esetében világos, hogy az elfogadó a váltóban kitett szolgáltatásra vállalt kötelezettségét, amely azonos marad akárki a kibocsátó, egyéb kellékek, például az összeg tekintetében ellenben a kitöltő csak akkor jóhiszemü, ha azt hiszi, hogy joga van a hiányzó kellékeket *éppen olyan módon* kitölteni, ahogy kitöltötte. Azt, hogy mit hihetett e tekintetben jóhiszemüen az ürlap megszerzője és különösen, hogy bizhatott-e az előzője részéről adott felvilágositásban, a váltóösszeg és lejárat kitöltése esetében az osztrák határozat szerint az eset körülményei szerint kell eldönteni, a hiányzó kibocsátói aláirás tekintetében azonban, ami a határozat hozatalánál tulajdonképp eldöntendő volt, az osztrák határozat szerint elég arra utalni, hogy egy kibocsátói aláirás nélküli váltó aláirásának «már az elfogadónak a váltónyilatkozat tétele által nyilvánitott amaz akaratára való tekintettel, hogy magát váltóilag kötelezze, nem lehet egyéb értelme, mint az, hogy azt a megszerző mint kibocsátó aláirhassa.»*

* Meg kell itt jegyezni még, hogy az, amit a német joggyakorlat a váltóbirtokos követelését kizáró rosszhiszeműség alatt ért,

Az osztrák határozat ebben az érvelésben mint ténybeli feltevésből indul ki abból, hogy a kibocsátói aláírás nélküli váltó aláírásának *nem lehet* egyéb értelme, mint az, hogy azt a *megszerző* mint kibocsátó aláirhassa. De ez, mint ténybeli feltevés, nezetem szerint nem talál. Az elfogadó, mint már fent emlitettem, gyakran előbb irja ugyan alá a váltót, mint a kibocsátó, de a rendszerinti esetekben nem azért, mintha csak eszébe is jutna, hogy a váltóürlap birtokosa azt kibocsátói aláírás nélkül fogja továbbadni, hanem azért, mert azt hiszi, hogy az fogja a váltót kibocsátani, akinek ő azt adta. Arra, hogy ez a váltót esetleg tovább forgatja, az elfogadó számit, ellenben nem számit arra, hogy a birtokos az ürlapot a saját kibocsátványa nélkül fogja tovább adni. A forgalomban a kivétel az, amit az osztrák határozat szabálynak tart. Ha pl. valaki egy pénzközvetitő ügynöknek ad át egy elfogadói aláirással ellátott váltóürlapot és megbizza az ügynököt, hogy szerezzen pénzt a váltóra, akkor az elfogadó czélja (vagy, mint az osztrák határozat kifejezi, a váltóürlap aláirásának *értelme)* valóban az, hogy a váltót az lássa el kibocsátói aláirással, akitől az ügynök a pénzt megszerzi. De amikor az elfogadó áru vételára fejében adja át, vagy küldi postán az elfogadói aláirással ellátott ürlapot az eladónak, ily esetben az elfogadó nem gondol egyébre, mint arra, hogy az eladó a saját kibocsátványával fogja a váltót ellátni. Pedig nyilvánvalóan ez a tipikus eset. Megtörténhetik az is, hogy aki a váltóürlapot az elfogadói aláirással pénzszerzés végett adja át a közvetitő ügynöknek, az összeget és lejáratot is üresen hagyja a végett, hogy a kitöltés aszerint történjék, hogy mennyi pénzt és mennyi időre fog az ügynök a váltóra szerezhetni. Ily esetben az elfogadó czélja az volt, hogy ő váltóilag legyen kötelezve annyi összeggel és akkori lejárattal, amennyire és amikorra a váltót utóbb ki fogják tölteni. De abból, hogy ily esetek is előfordulhatnak, nem lehet következtetni arra, hogy ez a rendszerinti eset. Ha a forgalom szokásai alapján a rendes gondossággal jár el az, aki kitöltetlen váltóürlapot szerez, akkor, amint az összeg és a lejárat üresen hagyásából nem következtethet arra, hogy az üresen hagyás *czélja* az volt, hogy az összeg és a lejárat bármiképp kitölthető legyen, éppugy nem következtethet a kibocsátói aláirás hiányából sem arra, hogy az elfogadó czélja az volt, hogy az ürlap bármely későbbi megszerzője azt mint kibocsátó irhassa alá.

Ha igaz volna, amit az osztrák határozat mond, hogy t. i. az elfogadó kötelezettsége ugyanaz marad, akárki irja alá a váltót kibocsátóként, akkor éppen annak a kérdésnek nem kellett volna döntés alá kerülni, melyet az osztrák határozat eldöntött, hogy t. i. meg lehet-e tenni az alapügyletből vett kifogást, ha a váltót a megszerző látja el kibocsátói aláirásával, mert akkor mindegy volna az elfogadónak, hogy a korábbi birtokos vagy az uj szerző követeli-e tőle a váltóösszeg kifizetését. Csakhogy a gyakorlatban ennek éppen ellenkezője áll. Az elfogadó gyakran átadja a váltót, mielőtt a kikötött ellenértéket megkapta. és éppen az ilyen váltóknál, pl. áru fejében előre adott váltónál gyakori az is, hogy az elfogadó a kibocsátói aláirással még el nem látott váltóürlapot irja alá. Az ilyen váltónál pedig nyilvánvalóan nem mindegy az elfogadónak, hogy az követeli-e a váltó kifizetését, akivel szemben az ellenérték meg nem kapását kifogásként felhozhatja, vagy olyan, akivel szemben ezt nem hozhatja fel. Az ily váltónál a kibocsátói aláirás megállapodásellenes kitöltése az elfogadóra nézve épp oly sulyos következményekkel járhat, mint a kitöltetlen váltóösszeg megállapodásellenes kitöltése.

A német joggyakorlat elve, hogy ha valaki nemcsak a váltót forgattatja magára, hanem a váltónak ily megszerzésével kapcsolatosan engedmény utján a váltó alapjául szolgáló követelést is megszerzi, akkor a váltóadós hatállyal teheti meg azokat a kifogásokat, amelyek az előzővel szemben fennálló viszonyból erednek.*

Ezt az elvet a német gyakorlat a kitöltetlen váltó átruházása esetében is alkalmazza. A fentebb idézett német eset alapja az volt, hogy valaki engedményezett egy követelést és egyszersmind átadta a követelés fedezeteül szolgáló kibocsátói aláirás nélküli váltóürlapot az engedményesnek. Az engedményes aláirta a váltót mint kibocsátó, az elfogadó pedig a váltóperben oly kifogást tett, amely az engedményezővel szemben fennálló viszonyból volt véve. Ennek a kifogásnak a *Reichsgericht* helyt adott. Az érvelés lényege a következő volt: Ha az engedményes csak az aláiratlan váltót szerezte volna meg az engedményezőtől, akkor ő a váltó kibocsátása folytán önálló váltói jogot szerzett volna az elfogadóval szemben és akkor nem kellene türnie az ő elődje személyéből vett kifogásokat. De mivel ő az alapul fekvő jogviszonyból folyó jogokat is megszerezte, *ennélfogva* ő éppen oly helyzetben van az elfogadóval szemben, mint a váltóürlap korábbi birtokosa és *ennélfogva* köteles ő is türni az előde személyéből vett kifogásokat. (Entsch. in Zivilr. Neue F. 18. köt. 101. sz.)

Közeleső volna, ha a váltóbirtokos ezzel az érveléssel szemben arra utalna, hogy ő az ürlap kitöltésével csak a kitöltés iránti jogát akarta gyakorolni, mert hiszen a német felfogás szerint ez reá nézve kedvezőbb volna, mintha a kitöltés jogával együtt az engedményesi jogokat is gyakorolta volna. Erre gondolva, szükségesnek találja a *Reichsgericht* annak kijelentését is, hogy ily esetben a váltó megszerzője nem állhat arra az álláspontra, hogy ő a váltóürlapot nem mint a követelés engedményese, hanem csak mint a váltóürlap megszerzője *akarta* kitölteni, mert akármilyen volt az ő *akarata*, a váltóürlap kitoltését az ő hitelezői jogából folyónak kell *tekinteni*.

Ezt a felfogást én éppoly mesterséges konstrukciónak tartom, mint az alapfelfogást, amellyel összefügg és azt hiszem, hogy ez abból a törekvésből eredt, hogy az alapfelfogásból eredő méltánytalanság enyhittessék. Azt hiszem természetesebb felfogás az, hogy a váltóürlap megszerzője mindig engedményese a kitöltés joga tekintetében az előzőnek és már ennélfogva megteheti a kitöltés ellen ugyanazokat a kifogásokat, amelyeket az előző ellen tehetett volna, akár történt az alapügyletre vonatkozó engedmény, akár nem.

Tegyük fel, hogy valaki végrehajtás alkalmával egy elfogadói aláirással ellátott, de összeg, kibocsátó és rendelvényes nélküli váltóürlapot talál a végrehajtást szenvedőnél, és azt a kitöltés jogával együtt lefoglalja. Amikor a kitöltésre kerül a sor, a végrehajtást szenvedő arról értesiti a foglaltatót, hogy az ürlapot annyi összegü követelésre kapta, amennyit a saját adóssága a foglaltatóval szemben kitesz. Az értesitést a foglaltató jóhiszemüen helyesnek tartja és a váltót igy kitölti. A német és osztrák felfogás szerint ily esetben az elfogadó hiába bizonyitaná, hogy a váltóürlap csak biztositékul szolgált, és hogy tartozása nem merült fel, mert hiszen a foglaltató hitelező a kitöltéssel a váltót «létrehozta«, és nem is rosszhiszemü. Nézetem szerint azonban ily esetben a természetes jogérzés nem tudna belenyugodni a marasztalásba. Épp igy állana nézetem szerint a dolog, ha a foglaltató hitelező egy összegre nézve kitöltött, de kibocsátói aláirás nélküli váltót talál a foglaláskor, amelyet kibocsátói alá-

nem azonos azzal, amit az osztrák elvi határozat szerint az üres váltó megszerzőjének rosszhiszemüsége alatt érteni kell. A német joggyakorlat szerint a váltó megszerzőjének rosszhiszemüségét nem lehet megállapitani magában véve azon az alapon, hogy ő a megszerzéskor tudta, hogy az ő előzője ellen hatályos kifogás áll fenn, hanem a rosszhiszemüséget ily körülmények közt csak akkor lehet megállapitani, ha a megszerző az előzővel a váltókötelezett kijátszása végett összejátszott. Ez a felfogás az irodalomban ellenzőkre is talál, de a *Reichsgericht* joggyakorlatában általános. (Staub, Wechselordnung, IV. kiad. 203. lap, 29. Spruchsammlung der deutschen Juristen Zeitung, 334. lap). Az osztrák határozat szerint az összeggel ki nem töltött váltó megszerzőjét jóhiszemünek kell tartani, ha a körülményekhez képest jóhiszemüen hihette, hogy a váltót azzal az összeggel töltheti ki, amellyel kitöltötte. Ha azonban a német joggyakorlat álláspontját akarjuk alkalmazni, akkor jóhiszemünek kell tartani a váltóürlap megszerzőjét, hacsak a kitöltés tekintetében az előzővel a váltókötelezett kijátszása végett össze nem játszott. Ez arra mutat, hogy a váltóürlap megszerzőjére nem lehet a jóhiszemüség kérdésében ugyanazt a szempontot alkalmazni, mint arra, aki a váltót forgatmány utján szerzi meg, azaz, hogy ebből a szempon ból sem helyes a kitöltetlen ürlap megszerzőjét a kifogások megtehetése szempontjából a váltó forgatmányosával azonos szempont alá sorozni.

* «Trete der Indossant den Anspruch, zu dessen Erfüllung oder Sicherung der Wechsel bestimmt sei, an den Indossatar ab, so könne der Wechselschuldner Einwendungen gegen den Anspruch auch der Wechselklage des Indossatars entgegensetzen». (Reichsgericht, 1913 szept. 19. Lásd Deutsche Juristenzeitung. 1913. 22. sz. 1385. lap.)

irásával ellátva érvényesit.* A német és osztrák felfogás szerint ily esetben az ürlapbirtokosnak még csak tudakozódnia sem kellene, hogy fennáll-e a váltókövetelés, és az elfogadó hiába bizonyitaná, hogy a váltó értékét nem kapta meg, vagy hogy tartozását már kifizette. Pedig azt hiszem, hogy a természetes jogérzés ugy ebben az esetben, mint az előbbiben azt találná, hogy a foglaltató méltánytalanul nyer és az elfogadó méltánytalanul veszit, ha az elfogadót a foglaltató javára fizetésre kötelezzük.

Nem lehet ezzel szemben arra hivatkozni, hogy nem méltó a kiméletre, aki kitöltetlen váltóürlapot ir alá. Bizonyos üzletmenetnél rendszerint előbb irja alá a váltót az elfogadó, mint a kibocsátó, anélkül, hogy csak távolról is gondolna arra, hogy ebből baj származhat. Sőt a gyakorlat mutatja, hogy az emberek olykor megbiznak egymásban még annyiban is, hogy összeggel ki nem töltött váltót adnak egymásnak oly jogviszonyokban, ahol az ily bizalom nem látszik kizártnak. De még ha gondatlanság is az ily eljárás, ebből sem következik, hogy ily esetben a szükségen felül kizárjuk a méltányosság érvényesülését.

Az osztrák határozatnak egyik érve arra van alapitva, hogy a váltóürlap aláirója tudta, hogy a birtokos azt az ürlap továbbadása nélkül is kitöltheti és továbbforgathatja, és ezzel elzárhatja az elfogadót minden kifogástól. Ebből arra következtet az osztrák határozat, hogy a váltóürlap aláirójának el kellett készülve lennie arra, hogy a váltóból folyó kötelezettségeiért harmadik személlyel szemben fog felelni, akivel szemben az alapügyletre nem hivatkozhatik, és igy ebből is arra kellene következtetni, hogy a váltóürlap megszerzője és kitöltője ellen se legyen egyéb kifogás megengedve, mint a forgatmanyos ellen.

Ha ez az érv valamit bizonyit, akkor többet bizonyit, mint kellene. Ebből ugyanis arra is lehetne következtetni, hogy a váltó alapjául szolgáló jogviszonyból eredő kifogást még a közvetlen szerződők közt sem kell megengedni, mert hiszen a váltóbirtokos a forgatással e kifogásoknak utját vaghatja. De ezt az álláspontot nem foglalja el a törvény. A törvény czelja szigorúságot követel a rendes váltói forgalomban, de amint nem követeli meg, hogy a közvetlen szerződők közt az alapügyletből vett kifogás kizárassék, épp oly kevéssé követeli meg azt sem, hogy a rendes váltóforgalmon kivül eső ürlapátruházás a váltóforgatmány hatályával ruháztassék fel. *Reichard Zsigmond.*

* Ily esetek a gyakorlatban, ugylátszik, nem igen ritkák, sőt oly esetek is előfordulnak, amikor valaki árverésen veszi a váltóürlapot, amelyet aztán kitöltve érvényesit. (Grill Dtár I. 960., 961. sz.)

Érdemetlenség a közszerzeményre.

(A polgári törvénykönyv II. tervezete 76. §-ához.)

I. A mai jogtanitás, ugy a mai joggyakorlat szerint is, a közszerzeményre sem kitagadási, sem érdemetlenségi ok nincsen, s igy a közszerző házastársat a házassági köteléknek még a legdurvább megsértése sem fosztja meg a közszerzeményi jogától. A jogtanitás értelmében a közszerzeményt indignitás azért nem érinti, mert a közszerzemény nem jutalom, hanem a feltételezett közös szerzésből folyó jog és ez a jog a feltételezett közös munkán, az együttélésből folyó közös szerzésen alapul. Ez a tanitás azonban nem állja meg helyét, mert a gyakorlat — s vele együtt az elmélet is — közszerzeményt akkor is megállapit, amikor egészen bizonyos, hogy nincs közös munka, nincs közös szerzés; sőt akkor is, amikor a munka, a szerzés közösségét feltételezni egyáltalában nem lehet s a másik házastárs csak fogyasztó. Ilyen körülmények között ugy látom, hogy a közszerzeménynek alig van más alapja, mint a házasságnak a köteléke s az ebből származó együttélés: az élet osztatlan közössége.

A mai jogállapottal szemben a második tervezet sem jelöl meg más jogalapot a közszerzeményre, ellenben 76. § ában megállapitja a közszerzeményi érdemetlenséget az itt megjelölt esetekre anélkül, hogy kivételt állapitana meg arra az esetre, amikor a közszerzemény vagyonilag az érdemetlenitő cselekmény előtt állott elő, vagy amikor azt valósággal a munkának közössége teremtette meg, amikor tehát az valóságosan a közös szerzésnek az eredménye.

Az érdemetlenség tekintetében ellentétes két felfogás közül melyik a helyes? Melyik felel meg az osztó-igazság követelményének? Azt tartom, hogy a mai jogállapot semmi esetben sem és pedig nemcsak azért, mert a közszerzemény ma csak rendi intézmény, hanem benső igazságtalansága miatt sem. Ha ugyanis a közszerzeménynek végső alapja maga a házassági kötelék és az ebből eredő együttélés, ugy ennek vagyoni következményeire nem tarthat jogos igényt az a házastárs, amelyik hütlen e közösséghez, amelyik a köteléket durván megsértette, erőszakosan eltépte. A családiság bensőségét, azt a megmérhetetlenül nagy erkölcsi és társadalmi értéket, amely a házasság intézményében minden időkben bennefoglaltatik, a sértések ellen meg kell oltalmazni. Ezt kivánja elérni a tervezet, amikor a közszerzeményi érdemetlenséget megállapitja s a kérdés csak az, hogy ez a védelmi mód, ez az oltalmazó eszköz megfelelő, szükséges-e? A válasznál nincs szükségünk mélységes jogi okoskodásokra: mindig elég jogászi volt — s tán egyedül az volt a jogászi —, ami az élet igazi szükségletét czélhoz vezető módon volt képes kielégiteni. Más mértéket most sem alkalmazhatunk. Ebből a szempontból azonban válaszomat csak kissé távolabbról kiindulva tudom megadni.

II. Nem nagyon elégikus hangulat mellett is könnyen felismerhető, hogy manapság a féktelenségeknek, az erkölcsi és társadalmi értékek megingásának, a benső zürzavartság, majdnem elvadultságnak a korát éljük.* A «szőke bestia» tulfokozott vágyát: «magát kiélni» a legteljesebben kielégiteni kivánja, s mert ebben az eddigi erkölcsi és társadalmi értékekben erkölcsi korlátokra talált, kénytelen ez értékeket «átértékelni», amivel azután a jó és a rossz tekintetében előbb elhomályositott, azután megingatott, végül bizonytalanná tett minden érzést, minden gondolatot. E mellett az «atértékelés» mellett történhetett csak meg, hogy erkölcsi féktelenség kapott lábra és hogy a korlátaiból kiszabadult faj-, párt- és osztálygyülölet szörnyü energiái elpusztitani és megdönteni igyekeznek mindent s mindezt a felelősségnek másra való átháritásával. Csak természetes, hogy ilyen körülmények között most már a jogi értékek átértékelésére került a sor s hogy az erkölcs bizonytalansága a jog bizonytalanságát idézte elő. De ha megingott is minden, a beallott zürzavarból mégis egy tiszta hang csendül ki s elnyomhatlan érczszavával fennen hirdeti azt, ami a dolgokban, a történésekben, az életfolyamatokban benső szükségképpiségnek bizonyult, hogy t. i. az életnek rend az immanens feltétele, hogy rend nélkül s ami ezzel egyértelmü: korlátok nélkül nem élhetünk. És elsősorban az erkölcsi korlátok megerősitése és tiszteletben tartása után sóvárgunk. Renannak azt a reményét, hogy ezer év mulva a világ megtalálja a módot: pótolni az elfogyott kőszenet és az elfogyott Erényt, nem osztjuk, sőt azt tartjuk, hogy az erkölcsnek sóvárgott megerősitése és tiszteletben tartása ugy szellemi, mint anyagi szükségesség. (Az erkölcsnek egyik legnagyobb igazoltsága: hogy elkerülhetetlenül van rá szükség.) Ennek felismerésén alapul a jobbakat — talán az erősebbeket — jellemző az a mohó törekvés, hogy az erkölcsöket a jog imperativumaival akarják erősiteni. Mert tulajdonképpen erről van szó. Alapjában nem az erkölcsöt visszük be a jogba, hanem ezt hajtjuk az erkölcs szolgálatába. Az erkölcs segélykiáltása a jog felé sohasem volt olyan erős és annyira hangos, mint manapság. Amikor elég erős, elég egészséges volt a Treu und Glauben, ennek uralmát nem kellett a jog parancsaival erősitgetni. Ma ott tartunk, hogy az erkölcs a jog nélkül nem tud megélni; a jog erejével galvanizáljuk az elhaló erkölcsöt, a jog éles fegyvereivel kell az erkölcsöt megoltalmaznunk s amit az egyén erkölcse egeszségében és teljes erejében önként gyakorolt: az erkölcsöt, a becsületes viselkedést ma a jog durvább eszközeivel kell tőle kikényszeriteni. Sic fata tulere: az erkölcsi érzés jogi kényszer nélkül ma már nem bir hatni, sőt a jogi szankczió sem elegendő önmagában, anyagi, vagyoni következmenyek megállapitásával kell immár a jogot s ennek utján az erkölcsi érzést fenntartanunk. Hiaba! ha igaz is, hogy az anyag nem az egyedüli erő és hogy a vagyon nem helyettesit, nem pótol mindent — mégis csak döntő és erős tényező az anyag is, a vagyon is; — ma inkabb, mint tegnap és holnap talán még hatványozottabban, mint ma. Kulturánknak ezt a vonását, talán mert emberi gyöngeségünkben szánandó gyarlóságunkban van a gyökere, nem tudjuk eltörülni.

* Gustav Le Bon, a nagy megfigyelő szerint: anarchisztikus, chaotikus, fejetlen, zavaros korszak, a tömegek uralmának korszaka, amely mindig a barbárság korát jellemzi.

Ha azonban egyszer már felismertük, hogy erkölcsi érzésünk erősödésének a jog élesebb eszközeire, sőt teljesen anyagi módjaira van szüksége, akkor a magasabb czél érdekében nem szabad ezektől az eszközöktől és módoktól megriadni s bele kell vinni jogunkba azt, amit az erkölcs önmagára hagyva már nem képes megőrizni és amit fenntartani az erkölcs erőtlen. Lehet, hogy ha kényszerülten, a jog pallosa alatt is, gyakoroljuk az erkölcsöt, ez a gyakorlás az erkölcsöt ujra erőhöz segiti és mint más, ez is természetünkké válik a gyakorlás utján. A jogi parancs vissza fog hatni az erkölcsre s idővel önmagát teszi szükségtelenné, vagy legalább nélkülözhetővé, jelesül akkor, amikor felfogásunk visszatér oda, amiből a jog kivált, differenciálódott: az erkölcsbe, az erkölcsi korlátok közé.

Ebben a világitásban tudom megérteni és honorálni a tervezet 76. §-ában foglalt rendelkezést, a közszerzeményi érdemetlenséget. Erkölcsi érzésünk erősitésének szükségességén, valamint annak a felismerésén alapul, hogy ez erősitésnek napjainkban — vagy talán természetünknek? — legalkalmasabb módja és leghatékonyabb eszköze a házassági kötelék megsértésének vagyoni következményekkel való megtorlása mindenütt, ahol vagyoni következmények előállhatnak, tehát a közszerzeményi jognak a területén is. Egyik erős hajtása annak a czélirányos törekvésnek, amely a jog ethizálását, a jognak erkölcscsel való megtelitését tüzte ki czéljául.* Helyes tehát, hogy aki hütelen az életközösség teljességéhez, aki a köteléket szeretetlenül megsérti, az nem tarthat jogos igényt a közösség, a kötelék vagyoni következményeire sem, az a közszerzeményre érdemetlen.

III. Sokszor fog előfordulni olyan eset, hogy az érdemetlenitő cselekményt olyan házastárs követi el, aki a közszerzeményi vagyon előteremtéséhez saját munkájával, tevékenységével járult hozzá. Ilyen esetben, valamint akkor is, amidőn a közszerzeményi vagyon olyan időben lett megszerezve, amikor az utóbb érdemetlenné vált házastárs még egész teljességében tartotta tiszteletben a házassági köteléket, az érdemetlenség nem ütközik-e szerzett jogokba? Vagy legalább nem vétetik-e el az érdemetlentől olyan érték, melyet munkájával ő hozott létre s ezáltal nem forog-e fenn vele szemben igazságtalanság?

Ez a kérdés, melyben tagadhatatlanul sok a nyugtalanitó elem, helyesen csak az érdemetlenség természetének és az abban rejlő czélnak a szempontjából oldható meg. Az érdemetlenség természete és czélja: a megtorlásban, a vagyoni büntetésben gyökerezik, ez pedig a II. alattiak értelmében indokolt és szükséges. Ha azonban a czél és az ennek elérhetéséhez megfelelő eszköz indokolt, akkor a felvetett kérdés csakis a tervezet álláspontján, vagyis ugy oldandó meg, hogy az érdemetlenség a jelzett esetekben is kell hogy beálljon, mert az érdemetlenség hatása ép a már egyébként megszerzett jogok elvesztésében áll, amely házastárs tehát érdemetlenitő cselekményt követ el, ezáltal éppen már megszerzett jogait veszti el, ez pedig ránézve jogilag azért nem sérelmes, mert cselekményének következményeit tudhatta, ha tehát az érdemetlenitő cselekményt mégis elkövette, e cselekmény vagyonjogi következményeit is viselni tartozik.

IV. Az érdemetlenitő cselekmények körét illetően a tervezet a házassági kötelék megsértésének csak a legsulyosabb eseteit ruházza fel érdemetlenitő hatállyal. Nézetem szerint ezt is helyesen teszi; erészben a mértéktartás teljesen indokolt, mert az érdemetlenités rendkivüli eszköz, azt csak a sulyosabb esetekre kell és lehet alkalmazni! *Dr. Staud Lajos.*

Az esküdtbirósági javaslat és a BP. 426. §-a.

Az esküdtbiróság előtti eljárásra és a semmiségi panaszra vonatkozó rendelkezések módositásáról szóló törvényjavaslatnak a képviselőház által elfogadott szövege immár a főrendiház elé került. Tárgyalása a jövő hónap elején várható. Időközben azonban kipattant egy a javaslatba elnézésből becsuszott kirivó hiba. A napilapok ily hiba gyanánt leplezték le azt, hogy az alkotandó uj törvény a BP. 426. §-ára hivatkozik, holott a BP. e szakasza ma már nincs hatályban, viszont a félhivatalos közlések megnyugtatták a közönséget, hogy ez nem hiba és hogy az igazságügyminiszter a főrendiház törvénykezési bizottságának tárgyalásán majd felderiti a félreértést. A dolog azonban nem ugy áll, mint ahogy akár az ellenzéki lapok, akár a félhivatalos közölte. Hiba tényleg van a kérdéses javaslatban, de ez nem abban áll, hogy az a BP. 426. §-ára hivatkozik, mert igaz ugyan, hogy az 1907: XVIII. tcz. 2. §-a a BP. 426. §-át hatályon kivül helyezte, egyben azonban akként rendelkezett, hogy azt ugyanazon szám alatt, de megváltozott szöveggel továbbra is érvényben hagyta. A változtatás a következőkben áll: *a)* a régi szöveg bevezető részéből, mely szerint semmiségi panasz a kir. Curiához a következő esetekben használható, kimaradtak e szavak: «a kir. Curiához»; *b)* az uj törvény 2. bekezdése szerint a semmiségi panaszt az 1., 3. és 4. pontok eseteiben a kir. Curia, *a 2 és 5. pont eseteiben* pedig *a kir. itélőtábla vizsgálja felül.* A 2. és 5. pontok a törvényszék olyan itéleteiről szólanak, amelyek ellen nincs helye felebbezésnek, hanem csak semmiségi panasz használható. E semmiségi panaszt azelőtt a kir. Curia vizsgálta felül; az 1907: XVIII. tcz. 2. §-a által módositott 426. §. szerint azonban a kir. tábla. Minthogy az alkotandó uj törvény a kir. Curia hatáskörébe utalt ügyekről szól, az előrebocsájtottak folytán első pillanatra szembeötlik az a hiba, amely a képviselőház által elfogadott szöveg 33. §-ában foglaltatik. E §. 3. bekezdése igy hangzik: «*A kir. Curia* köteles határozatát azokra a tényekre alapitani, amelyeket a BP. 426. §-a 1. pontjának esetében az esküdtbiróság, *ugyane §. 2. és 5. pontjának esetében a kir. törvényszék,* egyébként a kir. itélőtábla valóknak fogadott el.» Minthogy az érvényben levő 426. §. 2. és 5. pontjában emlitett esetek harmadfoku felülvizsgálata nem a kir. Curia, hanem a kir. tábla hatáskörébe tartozik: a most idézett rendelkezés kirivó hibája nyilvánvaló. Ezt a hibát nem lehet megmagyarázni, hanem ki kell javitani és igy előrelátható, hogy az esküdtbirósági javaslat visszakerül a képviselőház elé. *Edvi Illés Károly dr.*

A budapesti központi járásbiróság.

A budapesti központi járásbiróság helyes szervezése a Pp. életbeléptetésének legnehezebb problémája. Öt járásbiróságnak egyidőben való átköltözése, uj perrendtartás, uj ügyviteli szabályok együttvéve óriási feladatot jelentenének még az esetben is, ha a budapesti járásbiróságok kifogástalanul müködnének minden irányban. A budapesti járásbiróságok sulyos bajai azonban köztudomásuak. Az igazságügyi kormány az átmenet nehézségeit nagyon helyesen oly módon kivánja csökkenteni, hogy az uj ügyviteli szabályokat a budapesti járásbiróságoknál már 1914 jan. 1-én életbelépteti. A budapesti járásbiróságok ügyvitele tehát jan. 1-től kezdve ugyanolyan lesz, mint amilyen jelenleg a budapesti VI. ker. járásbiróságé, ahol tudvalevőleg már 1913 január 1-én életbeléptette az igazságügyi kormány kisérletképen az uj ügyviteli szabályokat.

Az uj ügyviteli szabályok életbeléptetésével kapcsolatban még egy intézkedés történik az átmenet megkönnyitésének érdekében.

Az egyes járásbiróságok ugynevezett főlajstrom-számai akként fognak már január 1-től kezdődőleg beosztatni, hogy a központi járásbiróság müködésének megkezdése után minden ügy a főlajstrom számát megtarthassa. A IV. ker. járásbiróság főlajstromszámai 1—40,000 lesznek, az V. kerületié 40,000—100,000 és igy tovább.

A központi járásbiróság ügybeosztását az igazságügyi kormány akként tervezi, hogy az ügyek zöme öt csoport között fog megoszlani. Az öt csoportban 60 biró fog müködni öt csoportvezető alatt, összesen tehát 65 biró. Külön csoportvezető alatt fog müködni egy telekkönyvi biró, egy hagyatéki biró és kilencz végrehajtási biró. Három biró a vasuti pereket fogja intézni, öt biró a váltópereket.

A központi járásbiróság legfontosabb része, az öt csoportból álló 65 biró, lényegileg nem lesz más, mint a mai öt járásbiróságnak egy közös épületben, közös vezető alatt való egyesitése. A csoporton belül az ügybeosztás és ügymenet a központi járásbiróság keretében ugyanolyan lesz, mint ma a VI. ker. járásbiróságé. Ez meg fogja könnyiteni a járásbiróságok összetolását, mert az egyes járásbiróságok át fognak alakulni csoportokká. Az egyes csoportok között az ügyek felperesek kezdőbetüi szerint fognak megoszlani.

* Fentiek értelmében én ebben az irányban inkább az ethos jurisálását, jogizálását (e barbár szónál gondolatom kifejezésére hirtelen nem tudok jobbat) és nem a jog ethizálását látom.

Lényegileg ebben a formában tervezi az igazságügyi kormány a központi járásbiróság szervezetét.

Átmenetileg a tervet helyesnek tartom. Az ügyeknek minden más beosztása az átmenet nehézségeit még sokszorosan fokozná. A központi járásbiróság további fejlődésében azonban az ügyek minősége szerinti beosztásnak nagyobb teret kell biztositani. Különösen fontos, hogy a kereskedelmi ügyeket külön csoport lássa el. A csoportokon belül is lehetséges ugyan a pereknek az ügyek minősége szerinti beosztása, de teljesen czélszerü beosztás, minden ügynek a megfelelő szakelőadóhoz való beosztása, különösen a ritkábban előforduló, tehát különös nehézségeket okozó ügyekben csak *szakcsoportokban* lehetséges.

A központi járásbiróság csak ugy fog beválni, ha szervezete kifogástalan lesz és ha az igazságügyi kormány sürgősen gondoskodni fog arról, hogy azokat a kiváló járásbirákat, akiket a budapesti járásbiróságok a legutóbbi években áthelyezések és előléptetések folytán elvesztettek, ép oly kiváló erőkkel pótolja.

A központi járásbiróság szervezésének felelősségteljes munkájában a központi járásbiróság vezetőjének már régóta döntő befolyást kellett volna biztositani. Az igazságügyi kormány 1914 szeptember 1-én életbe akarja léptetni a központi járásbiróságot. Mindössze nyolcz hónap választ el tehát bennünket a Pp. életbelépésétől és a központi járásbiróság müködésének megkezdésétől. Ha ezt a nagyon rövid időt az igazságügyi kormány alaposan ki nem használja, akkor a központi járásbiróság szervezete születésének első perczétől kezdve gyönge és beteg lesz.

Dr. Teller Miksa.

Jogi különösségek.

Elintézetlen kérelmek. A budapesti V. ker. kir. járásbiróság 1913 V. XXVII. 5229. számu ügyében a végrehajtás 1913 julius 15-én hivatalból foganatosittatott. Augusztus 4-én megtudtam, hogy igénykereset adatott be. Az adatok kutatása nem lévén könnyü dolog és 50 koronás ügyben nem akarván a félnek költséget okozni, az ügyet néhány heti nyilvántartásba vettem.

Minthogy azonban igénykereset tárgyalására hosszu ideig nem kaptam idézést, szeptember 24-én kérvénnyel kértem a kereset kézbesitését s ezt utóbb, deczember 2-án, ujabb kérvénnyel megsürgettem.

Immár egy féléve lesz, hogy a végrehajtási eljárás megindult s még mindig nem tudható, min alapszik és halasztóhatályu-e az igénykereset?

Végre is utána jártam a dolognak s megtudtam, hogy az 1913. Sp. XIII. 1649. szám alatt csupán ügyfelem inditott igénykereset II. példányát az idézéssel a biró téves utasitása folytán nem nekem, hanem egy másik végrehajtató ügyvédjének kézbesitették, aki azt sem vissza nem mutatta, sem hozzám nem juttatta el. Az 1913 október 9-ikére kitüzött tárgyaláson a végrehajtató alperes képviseletében valaki megjelent, a kereset állitásait tagadta és a tárgyalási jegyzőkönyvet olvashatatlanul irta alá. Az iratok mellett most már az igénykereset első példánya sincsen meg, ellenben az igénylő felperes kérvénye folytán csatoltattak egy előző igényper iratai, amelyben még itéletet sem hoztak. A folytatólagos tárgyalás az 1913 október 9-iki jegyzőkönyv szerint 1913 (nyilván 1914) január 9-re tüzetett ki.

Kétrendbeli kérvényem elintézését eddig hiába vártam; pedig a biróságnak, ha már a megtörtént hibára figyelmeztetve van, sürgősen kellene intézkednie, hogy a hibásan kézbesitett másodpéldányt, az azt indolensül átvevő és megtartó ügyvédtől visszavegyék, vagy hogy az elkallódott példányokat a felperes pótolja.

Az is érthetetlen, hogy a tárgyaláson a tévesen idézett és a perben nem érdekelt fél jelenhetik meg, védekezést terjeszthet elő s a valóságos alperes távolléte nem tünik fel.

Bélyeghiány. A könnyelmü és sokszor talán rosszakaratu leletezések ellen végre is tenni kellene valamit. A pénzügyi hatóság e tekintetben nem hibás, mert a hozzá érkező kimutatások alapján kénytelen a fizetési meghagyásokat kibocsátani. A hiba egyedül a biróságok segédszemélyzetében van. Gyakori eset, hogy a bélyeglerovásra kötelezett fél ellenfele ellen veszik fel a leletet. Gyakran pedig a leletfelvétel teljesen alaptalan.

A budapesti VII. ker. kir. járásbiróság 1912. Sp. II. 203. számu ügyében egy tárgyalási jegyzőkönyv 40 f. bélyeghiánya miatt 1913. Kj. 37625. t. a. terhemre 2 K illetéket irtak elő. Ez a 30 f-rel megváltható büntetés nem oly fontos, hogy ezért érdemes lenne vele foglalkozni, de az irodai kezelés feltétlen megbizhatóságának szempontjából megvizsgáltam a dolgot.

Az iratok felülvizsgálati kérelem folytán a felebbezési biróságnál vannak; ott többször el kellett járnom, mig az előadóval beszélhettem, az illető birót molesztálnom kellett, hogy az iratokba betekintést engedjen s ezek után meggyőződtem, hogy sem a fizetési meghagyásban megjelölt 2. alszámu jegyzőkönyvről, sem az iratcsomó egyetlen irataról sem hiányzik a megfelelő bélyeg, sem pedig egyetlen iraton a leletfelvétel feljegyezve nincs.

Ily körülmények közt a fizetési meghagyás ellen felebbezést adtam be. Ha ezt talán egy év alatt elintézik és az illetéket töröltetik, akkor még jó szerencse, ha a most befizetett kétszeres illetéket hivatalból visszautalványozzák és nem kell ezért külön kérvényt benyujtani. Mindenesetre pedig szükséges lesz azután a visszautalt 80 f. felvétele végett a vámházban néhány órát eltölteni és néhány emeletet megjárni.

Ha pedig mindez ab ovo terhünkre van, akkor nem marad más hátra, mint a 80 f.-t befizetni és hallgatni.

Nem akarom feltenni, hogy a leletezők a jutalék érdekében a felek ily rezignáló magatartására utaznak, de ha eljárásuk csak felületesség eredménye is, akkor sem fér össze a hivatali lelkiismerettel.

Azt a kérést intézem a biróságok vezetőihez, lennének kegyesek segédszemélyzetüket mindezekre és fegyelmi felelősségükre figyelmeztetni.

Esetleg intézkedni lehetne, hogy a leletkimutatásokat a biróság valamely megbizható hivatalnoka ellenőrizze.

Dr. Fürst Mátyás.

Különfélék.

— **A biró tekintélye.** Egy járásbiró kiméletlen kifejezést használt a hivatásának teljesitése végett a tárgyalóteremben tartózkodott ügyvéddel szemben, akinek viselkedését nem tartotta a hely méltóságához illőnek. A hasonló faju esetek százai közül ezt az egyet csak azért emeljük ki, mert a kölcsönös fegyelmi feljelentés alapján megindult eljárás során ugy a birói, mint az ügyvédi fegyelmi hatóság azt állapitotta meg, hogy a biró nem a kellő körültekintéssel és nem a megfelelő eszközzel iparkodott a fórum méltóságát megvédeni. Igazságtalan volna ezt a megállapitást általánositani. Hibát mindkét oldalról követnek el. Ahányszor biró ragadtatja el magát, legalább annyiszor lehet visszavezetni az összeütközést ügyvédnek a fellépésére is. De gondolkozóba ejt ez az eset aziránt, hogy nem lehetne-e valamiképpen pozitive elősegiteni a biró tekintélyének biztositását. Természetesen nem arról az *erkölcsi súlyról* van itt szó, amelyet csak függetlenség, tudás és judicium kölcsönöz a birónak és amelynek a tisztelet, elismerés és alkalmazkodás csupán visszaverődése. Mi azoknak az etikettszabályoknak kifejlesztésére gondolunk, amelyek a birónak és az ügyvédnek *kulturemberi viselkedését* határozzák meg. Ez nem probléma oly társadalomban, amely a művelődés magas fokával dicsekszik, de annál égetőbb kérdés nálunk, ahol még kevéssé fejlett a formák iránti érzék. Miképen induljon meg ez a munka, vajjon a felügyeleti hatóságoknak tapintatos körirata, vagy a birák és ügyvédek társadalmi jellegü egyesülése állapitsa meg az érintkezés módjának alapelveit és hogy ez konkrét esetek tanulságainak levonásával vagy általános szempontok kitüzésével történjék, másodrendü kérdés. De valami módon mindenesetre véget kell vetni azoknak a piaczra való, elkeseritő, lelket-ölő surlódásoknak, amelyeknek nap-nap mellett tanui vagyunk, amelyekben nincs győző, csak legyőzött: a birónak és ezzel az igazságszolgáltatásnak a tekintélye. *L.*

— **A párviadal** fejezetének revizióját helyezte kilátásba az igazságügyminiszter egy nála tisztelgő küldöttségnek. Alig hisszük, hogy a miniszter ur ezt a munkát a

«sürgős» jelzésü büntetőjogi reformok közé fogja sorozni. E reformnak ugyanis nyilván akadálya az a körülmény, hogy a miniszterelnök, akinek intencziói az igazságügyminiszter mindeddig tiszteletben tartotta, a m. kir. államrendőrség segédletével szokott párbajozni. Vagy talán a párviadal büntetésének eltörlését kell a «revizió» alatt érteni?

— **Az esküdtszéki javaslat** valóságos kincsesbányája a törvényszerkesztési meglepetéseknek. Ujabban a következő került napfényre: A javaslat tudvalevőleg az esküdtek tanácskozásának vezetését rendszerint a bíróság elnökére bizza, a BP. 349. §-a szerint pedig az esküdtek esküt tesznek arra, hogy «a tárgyalás alatt álló ügyről határozatuk kimondásáig mással, mint esküdttársaikkal nem értekeznek». E javaslatról is elmondhatja szerzője azt, amit Goethe a Faust második részéről mondott: Ich weiss schon selber nicht was ich da Alles hineingeheimnisst habe.

— **A vármegye reformjáról** aktuális és érdekes czikket irt dr. *Mikszáth* Kálmán a Bud. Szemle deczemberi számában. Tanulmánya ügyes polémia az állami közigazgatás mellett.

— **Finkey Ferencz** büntetőjogi tankönyvének *negyedik* átdolgozott kiadása jelent meg. Lényegesebb módositások a büntetési rendszerről és a biztonsági rendszabályokról szóló részben vannak. Feldolgozta a szerző az 1913 évben hozott büntetőjogi törvényeket is. Finkey könyve eléggé ismeretes, semhogy ujabb ajánlatra szorulna.

— **Magyar anyagi büntetőjog.** (Alapvizsgázók számára és felsővizsgákhoz vezérfonalul.) Irta: *dr. Gerőcz Kálmán jogakadémiai tanár.* Jogi oktatásunk mai állapota mellett a kompendiumok szükségességét a vizsgatárgyak roppant anyaga eléggé indokolja. Ezért elnézéssel szoktuk fogadni azokat a kivonatokat, amelyeket szigorló jogászok állitanak össze az egyes tanárok könyveiből, szerényen és óvatosan téve ki a kompendium czimlapjára nevük kezdőbetüit. De ha ilyen «vezérfonalat» egy jogakadémiai professzor büszke czégérével szabaditanak rá a vizsgázó jogászságra, elvárnók, hogy az legalább jó és használható legyen s hogy egy bocsánatkérő előszó vallja be az eredetiségre sem törekvő vázlatszerüséget.

Ebben a 230 oldalas könyvben a vizsgára készülő csak elrontott kiadásban hallja ismételni, amit már ugyis hallott; s ami számára uj, az csak odavetett, nem magyarázott fogalmak összesüritése. Rendszerében Finkeyt követi a szerző, gondosan ügyelve arra, hogy azt, ami abban helyes, valami mással, de okvetlenül rosszal pótolja. Czélja minden adatot összehordani, ami csak a büntetőjogban előfordul s ezt kiegésziteni a saját, teljességgel nélkülözhető véleményével. Meghatározásai hijával vannak minden szabatosságnak, sőt az egyes irók álláspontjait is a legönkényesebb beállitásban tünteti fel. Amig bevezető tanaiból és a Btk. általános részének magyarázatából a laikus nem nyer helyes tájékoztatást az egyes küzdő irányok felfogásáról, addig különös részének megtanulása semmivel sem könnyebb és eredményesebb, mint a Btk. szövegéé. Az egyes hiányok és hibák bemutatása végett az egész könyvet ide kellene mellékelnünk, de néhány feltünőbb naivitást mégis tanulságos lesz kiböngészni.

Szerző megengedi Finkeyvel, hogy a büntetőjognak jogvédő hivatásán kivül szocziálpolitikai rendeltetése is van. Mert: «a kriminalitás egyrészt nem más, mint társadalmi betegség. Az ezen betegségek kiirtására való eszközök megteremtése a társadalom egészségének megteremtésére vezet». Szegény Durkheim.

A kriminalisztika az a tudomány, «mely a büntetőjog tételeinek gyakorlati alkalmazásánál előforduló fogásokat, ismereteket adja elő».

«A fejlődés kezdetén a *magánboszu* érvényesült. Ekkor még nem a közhatalom, hanem az egyes kénytelen megboszulni a bünténYt, később e büntetési elvet szelidebb alakban hozták létre a papok s a vallások tanitásai, melyek az *isteni boszu* eszméjét teremtik meg. *Majd* a kisded társadalmak szerveződnek, melyekben már nem az egyén, hanem a kisded társadalom *vérboszuja* sujtja a bünöst». Gyönyörü fogalmat nyer ebből az olvasó a «fejlődésről».

Szerző szerint «Pikler elmélete a büntetést azért tartja igazságosnak, mert hasznos s mert az embereket *egy boszuló öszlön s egy megtorló igazságérzet vezeti*». Tehát éppen ellenkezőleg, mint Pikler állitja?!

A relativ elméletek hibája: «azáltal, hogy kizárólag eszmék által vezettetik magukat, tulzókká lesznek».

«Részünkről a büntetőjog alap- és vezéreszméit akként foglaljuk össze, hogy a büntetőjog alapelve az igazság, melyből következik a hasznosság és szükségesség is, *minthogy az igazságos büntetést hasznosnak és igazságosnak is tartjuk*...»

«Ha elfogadnánk a bünösök külön lélektanát, ugy el kellene vetnünk a felelősségrevonást is. Akkor pedig az a tan, hogy a bünös csak bábja a benne kölcsönhatásra kerülő viszonylatoknak, saját abnormis hibáinak és a milieunek, minek folytán akaratereje nincs, teljes diadalt aratna».

A büntett lényegének bevezetésében szerző szerint lélektani tétel, «hogy az emberek lelkében minden időkben általános és feltétlen elv, hogy a jót a rosszal össze nem tévesztik».

Vajha ez a tétel legalább a büntetőjogi vizsgára készülőknél érvényesülne a tankönyv megválasztásában....

Kádár Imre.

— **Végrendelkezés végrendelet nélkül.** Dr. *Balassa* Lajos monori közjegyzőhelyettes ur közli velünk az alábbi érdekes esetet: L. N. 4000 kor. betétkönyvet és 20 drb részvényt egy nagy budapesti pénzintézetnél letétbe tett, azzal a rendelkezéssel, hogy halála után az értékek három sógora között egyenlő részekben osztassanak fel. L. N. ezután re bene gesta meghalt és a bank, aki a rendelkezést könyveibe bevezette, az értékeket a letevő rendelkezése szerint fel is osztotta, a haláleset felvétel bemutatása ellenében. Hagyatéki eljárás meg se indult A letét bizonyára a legegyszerübb végrendelet. A bökkenő csak az, hogy egy nagy budapesti pénzintézet intézte el ilyen sommás egyszerüséggel az ügyet.

— **Az egységes birói és ügyvédi vizsgára** vonatkozó törvény 1914 január hó 1-én életbe lép. Az életbeléptetésre vonatkozó rendeletek már elkészültek.

— **A budapesti kir. itélőtábla 10. számu polgári elvi határozatában** kimondotta, hogy az 1876 : XIV. tcz. 131. §-ában meghatározott személyes üzleti jogu gyógyszertár üzeméből származó jövedelmet, mint nemlétező, hanem csak a végrehajtást szenvedő gyógyszertári tulajdonos személyes tevékenységéből a jövőben előálló vagyontárgyat, végrehajtás alá nem lehet vonni. A kir. tábla az indokolásban megállapitja, hogy a személyes üzleti jogu gyógyszertár jövedelme sem az ingóság, sem a követelés, sem pedig a lefoglalható jog fogalma alá nem vonható és igy nem tekinthető oly vagyontárgynak, amelyet a végrehajtási törvény értelmében le lehet foglalni. Sőt a gyógyszertári jognak nincs is tulajdonképen jövedelme, mert ez a jog csak az üzem folytatására ad jogositványt s a jövedelem a gyógyszerész személyes üzleti tevékenységének hozadéka. Erre pedig a VT. 75. §-ában szabályozott «szoros zár» nem alkalmazható. Az ily végrehajtás tulajdonképen az adós személye ellen irányulna, az adóst személyes tevékenységre kényszeritené, ilyenre pedig az adóst végrehajtás utján nem lehet kötelezni. (VT. 222. §.) (P. 10566/1913.)

— **Jogirodalom.** *A biztositás és a birói gyakorlat* czimen Csongrádi-Schopf Endre, a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácselnöke a biztositásra vonatkozó összes joganyagot rendszerbe foglalva egy 306 oldalra terjedő könyvben adott ki. A szerző a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsainak, továbbá a Curia elvi jelentőségü és legujabb határozatait szorgalommal és szakértelemmel gyüjtötte össze. A munka az Apáthy-féle tervezet indokolását és az u. n. értekezleti jegyzőkönyvek nagybecsü anyagát is felöleli a tervezet eredeti szövegével együtt.

Közli a szerző a biztositó társaságok jegyzékét, a tüzkárbiztositásra vonatkozó belügyminiszteri rendeleteket, a birói szemlére vonatkozó törvényes intézkedéseket és a biztositást érdeklő bélyeg- és illetéktörvényeket. A könyv végén kimeritő és bőséges tárgymutató áll rendelkezésre. Bolti ára kötve 15 K.

— A **Jogállam** karácsonyi füzetének tartalma a következő: Önkormányzat és felügyeleti jog. Irta dr. *Wlassics Gyula.* A községi jegyzők államositása. Irta *Návay Lajos.* A jövő börtönrendszere. Irta dr. *Vámbéry Rusztem.* A törvényes vélelem természete. Irta dr. *Magyary Géza.* Észrevételek a polgári törvénykönyv tervezetének kötelmi jogi részéhez. Irta dr. *Meszlény Artur.* Zsitvay

Leó nyugalomban. Az egyoldalu ügylet. Irta dr. *Almási Antal.* Kereskedelmi joggyakorlatunk 1913-ban. Irta dr. *Baumgarten Nándor.* Külföldi joggyakorlat, irodalom és törvényhozás. Irta dr. *Lakatos Gyula.*

— **Szocziálpolitika és örökjogi reform** czimmel érdekes dolgozat jelent meg *Rédei* József dr. tollából. Ebben az örökjogi reform programmpontjait következőképp foglalja össze: 1. az állam kötelesrészének kiépitése (a lemenőkre és házastársra is kiterjedő) progressziv örökösödési adó formájában; 2. a törvényes öröklésnek a szülői parentelára és a házastársra való korlátozása — az állam javára; 3. a kincstári örökségeknek alapitványszerü kezelése; 4. a kincstári örökségeknek az aggkori, munkátlansági, baleseti és betegségi biztositás és a gyermekvédelem czéljaira való hasznositása, részben állami kezelés, részben értékesités utján; 5. a kincstári örökségek hasznositásának ott, ahol lehet egyéb szocziálpolitikai czélokkal való összekapcsolása; 6. az állami öröklési jog és örökségi adó helyes igazgatása czéljából speciális állami hivatalok szervezése. A tanulmány a «Huszadik Század» könyvtárában jelent meg.

— **A polgári törvénykönyv** javaslatához készült miniszteri indokolás első füzete (személyi és családjog) megjelent.

— **A nemzetközi magánjog gyakorlatával** foglalkozik a «Questions de droit international privé» czimmel ebben az évben meginditott havi folyóirat. Magyar részről *Berinkey* Dénes dr. min. oszt.-tanácsos, Ilevesi Illés, Nemere Béla és Wittmann Ernő budapesti ügyvédek állandó munkatársai. A folyóirat harmadik száma egyes franczia, olasz, orosz és görög bíróságoknak szakbavágó itéleteit, továbbá az 1913 május 1-én életbelépett franczia-svájczi kézbesitési egyezményt közli.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Iskolásgyermek testi megfenyitése nem becsületsértés.** Az osztrák legfőbb itélőszék 1913 szept. 23-án a koronaügyész jogegység érdekében használt perorvoslatára a következő ügyet vette vizsgálat alá: Vádlott néptanitó az iskola lépcsőházában, ahol állitása szerint éppen inspekcziót tartott, az iskola két negyedosztályos tanulójával találkozott, akik elkéstek és tanulótársaik után a tornaterembe siettek. Vádlott megállitotta a két fiut s kérdőre vonta őket és megparancsolta nekik, hogy vegyenek ki mindent a zsebükből. A fiuk teljesitették a meghagyást, az egyik valami kulcsot vett ki a zsebéből. Mikor a tanitó megkérdezte, hogy az mire való, a fiu azt felelte, hogy az otthoni ajtókulcs s ha nem hiszi a tanitó, menjen haza megkérdezni. Erre a tanitó a fiut arczulütötte és az osztályba kergette. Mindkét alsóbiróság becsületsértésben marasztalta a tanitót és 10 K pénzbüntetésre itélte. Az indokolások sulypontja az volt, hogy az iskolai szabályok a testi fenyitéket tiltják. A legfőbb itélőszék az itéleteket megsemmisitette azzal az indokolással, hogy az érvényben lévő büntetőjog szerint minden józan nevelési elvvel ellentétben állana, ha a fegyelmi jog minden tullépése büntetőjogi beszámitás alá eső cselekvénynek minősittetnék és a tanulóknak kereseljog adatnék a fegyelmi jog tullépőjével szemben. Ily esetek fegyelmi uton torlandók meg. Büntetendő cselekménnyé akkor válik a bántalmazás, ha az a megfenyitetten testi sértést okoz.

Kiemelendőnek tartjuk azt, hogy az eset január 28-án történt, az elsőbiróság itélete február 10-én, a törvényszéké márczius 28-án kelt. Tehát az eset megtörténtét és jogerős befejezését két hónap választotta el.

— **Zabern.** A legujabb német katonai botrány a jogászköröket is foglalkoztatja. Egyértelmüen megállapitják, hogy a katonaság a belső rend és nyugalom érdekében a polgári hatóságok felszólitása nélkül csakis a hadiállapot kihirdetése után léphet fel. Zabernben enélkül, sőt a polgári hatóságok tiltakozása ellenére önkényesen tartóztattak le békés, fegyvertelen polgárokat. Nem menti a katonaságot a német büntetőtörvénykönyv azon rendelkezése sem (127. §.), amely a tettenért terhelt ideiglenes letartóztatását bárkinek megengedi, mert a Zabernben letartóztatott polgárok büntetendő cselekményt el nem követtek. De különben is elmulasztották a katonai hatóságok a tetteseknek a törvény rendelkezései szerint a polgári birósághoz való haladéktalan átkisérését, hacsak e rendelkezésnek azzal nem tettek eleget, hogy a birót és ügyészt is lezárták a többi polgárokkal, ilymódon egyszerüsitvén az átkisérés bonyodalmas müvelétét. Nyilvánvaló tehát a törvényszegés, a katonai erőszak e durva jogtalansága. Ámde a polgárságnak az országgyülésen megnyilatkozott önérzete — mint Anschütz irja — meggyőzheti Németországot, hogy nem a birodalmat kell elporoszositani, hanem Poroszországot kell elnémetesiteni. *S.*

— **Törvénytervezetek a szépmüvészet alkotásainak értéknövekedésére vonatkozó igényről.** A szépmüvészet kiválóbb alkotásai (képek, szobrok stb.) az idők folyamán rendszerint nagyban emelkednek értékükben. Ebben az értékemelkedésben pedig éppen annak nem jut rész, akinek a mühöz legtöbb köze van: a müvésznek. Ez utóbbi különösen pályája kezdetén kénytelen potom árért tuladni müvein, amelyeknek későbbi értékemelkedéséből a müárus vagy más eladó alaptalanul fog hasznot huzni. Ezen a méltánytalan állapoton kivánnak most segiteni Franciaországban és Németországban törvényhozási uton. A német törvényjavaslatot csak a legutóbbi időben dolgozta ki Opet kieli egyetemi tanár. E javaslat az 1907. évi szerzői jogi törvény kiegészitéséül van szánva; alapgondolata pedig az, hogy egy eredeti szépmüvészeti termék birtokosa köteles a münek visszteher melletti elidegenitése esetére az értéknövekedés 25%-át a mü alkotójának kiadni. Az értékszaporulat pedig az a különbözet, amely a mindenkori elidegenitő által adott megszerzési ár és az általa elért eladási ár közt van. Ingyenes elidegenitésnél valóságos értékszaporulat nem mutatkozván, rendszerint a müvésznek sem lenne követelési joga. Hogy azonban a müvész az őt ily módon megillető joggal élhessen, szükséges, hogy az elidegenitő ugy az uj tulajdonost, mint az ez utóbbi által szolgáltatott értéket, hitelt érdemlő módon közölje. A javaslat minderre kártérités mellett kötelezné az elidegenitőt. Alapjában a jelzett elveken épült fel a franczia javaslat is, amellyel már a kamarák is foglalkoznak, csakhogy ott a müvész, vagy halála után 50 évig az örökösei minden egyes eladás után csupán a vételár 2%-ára tarthatnának igényt, tekintet nélkül az értéknövekedés mértékére.

— **A mozgófénykép szerzői joga.** A szerzői jogról szóló német birodalmi törvényeket a mozgófénykép bevonásával módositották. Erről értekezik *Osterrieth* dr. az Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie-ban. Szerinte a mozgófényképet fénykép volta a képzőmüvészetekhez, a képek tárgyi összefüggése az irodalmi alkotáshoz hozza közelebb. A mozgóképnek, mint szellemi alkotásnak az irodalmi mühöz való hasonlósága nyilvánvaló, mert attól csak a kifejezés formájában különbözik, de tartalmilag vele azonos. Mindkettő ugyanis cselekvéssorozatot foglal magában, sőt a mozgókép ezenfelül a cselekvéssorozat müvészi rendezését (Regieschöpfung) is felöleli. A mozgófénykép tárgya háromféle lehet: 1. A napi élet eseményei. Ebben az esetben az alkotás fénykép s mint ilyen a fénykép jogvédelme alá tartozik. 2. Az iró szerzői joga sérelme nélkül valamely müvészi értékü játék (pl. szinházi előadás), ami azért lehetséges, mert a szindarab rendezését a jog nem védi. 3. Szindarabok, melyek a felvétel czélzatával készültek. Ebben az esetben a mü tisztára irodalmi alkotás azzal a különbséggel, hogy gondolatait nem hanggal, hanem fénynyel (mint eszközzel) fejezi ki. (A kinetofon ezt a különbséget is kiküszöböli). Mindezek alapján a szerzői jog oltalma alá kell vonni: 1 a filmet, 2. a cselekményt, akár irott mü, akár nem, 3. a szinrendezést. Természetesen nem szabad megfeledkezni arról, hogy a mozgókép a már szabályozott szerzői jogokat is sértheti és ezért e jogok kizárólagosságát a mozgóképpel szemben is a törvényben kell biztositani. *S.*

— **Közuti vasutépités által** okozott kár megtérítésére kötelezte a berlini Kammergericht a schönebergi földalatti vasuttársaságot. Felperes, akinek azon az uton, amelyen a földalatti vasut épült, virágüzlete van, kártéritést követelt a német polg. törvénykönyv 823. §-a alapján bevételének csökkenése erejéig. A biróság a kereseti összeg egyharmadrészét itélte meg azon a czimen, hogy az alperes elmulasztotta az épitéssel járó közlekedési hátrányok lehető csökkentését, igy különösen azért, mert az épités tovább tartott, mint kellett volna s mert nem gondoskodott ideiglenes gyalogjáróról s az épités okozta por elleni védelemről. Ezáltal vétett a méltányosságból származtatható kötelességek ellen. Megállapitotta azonban a biróság, hogy a bérlőt a vétkességtől független oly kárkövetelési jog nem illeti meg, mint az ingatlan tulajdonosát a tulajdonjog korlátozása esetében.

— **A védjegy közforgalmi elbirtoklása.** A düsseldorfi Oberlandesgericht nemrégiben hozott itéletében elbirálás tárgyává

tette azt a kérdést, vajjon a nagy reklám folytán beálló általános használat a védjegyet kizárólagossági jellegétől megfoszthatja-e és szabad árujelzéssé devalválja-e. A düsseldorfi felebbezési bíróság az esetet, amelynek tárgya a közismert «Palmona» növényzsirnak egy ujabb készitmény a «Baumona» elleni védekezése volt, igenlő értelemben oldotta meg és megállapitotta, hogy a két védjegy a hangzás hasonlósága daczára nem hasonló. Az indokolás szerint ugyanis a panaszosnak rendkivül nagy reklámja következtében a «Palmona» szó annyira ismeretessé vált az egész birodalomban, hogy ezzel a «Baumona» szót senki sem téveszti össze. A nagyarányu reklám következtében beállott monopolisztikus helyzet következtében a versenyvállalatok rá vannak kényszeritve, hogy hasonló hangzásu védjegyeket használjanak, mert különben minden versenyvállalkozás kudarczot vallana. A düsseldorfi Oberlandesgericht azt akarja nyilván ezen indokolással kifejezni, hogy a védjegy oltalmi köre csak addig a határig terjed, amig a védjegytulajdonos a nagy reklámmal monopoliumot nem teremt.

— **A végeladás fogalma a német birodalmi törvényszék elvi határozatai alapján.** Mig nálunk a kereskedelmi üzletekben szokásos végeladásokat inkább közigazgatási uton kivánják szabályozni és rendes bíróságainknak csak ritkábban van alkalmuk, hogy az ebben a körben felmerülő kérdésekkel közvetlenül foglalkozhassanak, addig Németország — hol a végeladást a tisztességtelen versenyről szóló törvényben szabályozták — már idevonatkozólag is széleskörü joggyakorlatot mutat fel. A birodalmi törvényszék elvi határozatai szerint végeladás hirdetésének csak az tekinthető, ha egy meghatározott árukészletnek a rendes üzletmenettől elütő módon leendő kiárusitása a közönség számára feltünő módon közhirré tétetik. Következik ebből először is, hogy a végeladás tartama alatt — amint ez nálunk is el van ismerve — a kereskedő a végeladás tárgyául szolgáló árukészletet fel nem ujithatja. Hogy az eladásnak a rendes üzletmenettől elütő módon kell történnie az azt jelenti, hogy a kereskedőnek tényleg igyekeznie kell a meghatározott árukészletet lehető rövid időn belül kiárusitania. Nem tekinthetők tehát végeladásnak az ugynevezett «olcsó napok» (Weisse Tage), melyekkel a kereskedő csupán nagyobb forgalomra, de nem a teljes kiárusitásra törekszik. Hogy mi tekinthető a «közönségnek feltünő módon való közhirré tételnek» — ez a Reichsgericht szerint az illető áru vevőközönségének általános müveltségi foka és jártassága szerint itélendő meg. Semmiesetre sem döntő tehát e tekintetben, vajjon a kereskedőnek volt-e tényleg szándékában végeladás rendezése vagy sem. (Liquidationsinteresse). Ha az általános jártassággal a vevő feltételezheti, hogy tényleges végeladással áll szemben és igy olcsóbb árakra számithat, kétségtelenül tisztességtelen versenyt üz az a kereskedő, aki a vásárlási kedvet igy felfokozza de ennek daczára is a rendes üzleti árak mellett árusit.

— **Birósági jegyzők kiképzése Poroszországban.** A porosz igazságügyminiszter f. évi október 15-én a porosz városok kongresszusán a jegyzők kiképzéséről következőkepp nyilatkozott: A minisztérium tudatában van annak, hogy a községeknél töltött gyakorlati idő a birósági jegyzők kiképzése szempontjából milyen fontos. Ezért az ily czélból benyujtott szabadságkérelmeket egész 2 évi időtartamig a minisztérium kedvezően fogadja. A kiképzésnek további főeszköze gyanánt valamely szabad foglalkozásban töltött gyakorlat is kivánatos, ez a gyakorlati idő átlag egy esztendőre terjedne; legczélszerübb az volna, hogy a jegyzők ily irányu gyakorlatot valamely városi üzem alkalmazottjai gyanánt folytassanak, mert igy szabadságidejük a szolgálatba beszámittatnék.

— **A szerkesztőség nem köteles visszaadni oly czikknek kéziratát, melyet a szerző tiszteletdijra való igény nélkül bocsájtott rendelkezésére, még ha a szerkesztőség a czikket közölni nem is akarja.** Igy határozott a német biróság (A. G. Warendorf 1912 okt. 5.) legutóbb egy eléje hozott esetben. A határozat indokolásában kifejti a biróság, hogy a lapok szerkesztőségénél bevett szokás, hogy felkérés nélkül beküldött kéziratokat nem küldenek vissza, tekintet nélkül arra, hogy a munkát közzéteszik-e vagy sem. Ez általános szokás minden czikkbeküldővel szemben érvényesül, hacsak az utóbbi az ellenkezőt maga számára ki nem kötötte.

— **Az orvosi titok és a tuberkulózis kötelező bejelentésének kérdése.** A franczia orvosi akadémia öt évi tárgyalás után kimondja, hogy az az orvos, aki betegén tuberkulózist diagnosztizál, nem vét az orvosi titoktartás ellen, mikor ezt a hatóság tudomására hozza. Kimondja továbbá a határozat a következőket: 1. Fontos államérdek, hogy a tüdővész minden esete kötelezőleg bejelentessék. 2. A bejelentés felvételére s a prophylaxis szabályainak végrehajtására külön orvosi hatóságot kell szervezni, amely hivatali titoktartás kötelezettsége mellett jár el. 3. A bejelentés után kötelessége a közhatóságnak, hogy a szegénysorsu tüdőbetegről kellően gondoskodjék és családját segélyezze.

— **A mozgófényképek czenzurája Olaszországban.** Már eddig is szigoruan betiltották az olasz hatóságok az erkölcstelen vagy büntetteket ábrázoló mozgófényképek előadását. Most a belügyminiszter rendeletet adott ki, amely szerint ezentul mozgófényképek előadása nem engedélyezhető, amig a képet a kirendelt hatósági közegek előtt le nem játszották. Ha más városban az engedélyt már megadták, az csak akkor mentesit az ujabb engedélykérés alól, ha a régi engedély részletesen és minden változtatás lehetőségét kizáró módon irja le a kép tárgyát. El kell tiltani minden olyan kép előadását, amely a közillemet, a nemzeti reputácziót sérti, vagy alkalmas a nemzetközi jóhirnév csökkentésére, amely büntetteket reprodukál, embertelen kegyetlenséget, állatkinzást, orvosi mütéteket ábrázol, vagy a hatóságnak, illetve közegeinek tekintélyét sérti. Minden betiltást fel kell terjeszteni a miniszterhez, aki a tilalmat az egész királyság területére kiterjeszti. *K.*

— **Anglia bünügyi statisztikája az 1912. évről.** 100,000 lélekre Angliában 1905-ben 586, 1911-ben 439, 1912-ben 413 büntettes esik, a szám tehát csökkenő. Mig a büntettek között a koldulás, részegség, lopás, dologrongálás, vadászati kihágás kevesbedő arányt mutat, addig a prostituczió, nyilvános botrányokozás, gyermekkinzás és elhagyás emelkedik. Feltünő, hogy a büntetések 83%-a egy hónapnál rövidebb ideig tartó elzárás. A 21 éven *felüli,* de mégis javithatóknak mutatkozó fejletlen büntettesek részére 1909-ben épitett intézet teljes mértékben bevált. A közveszélyes büntettesek biztonsági fogháza, amelyet az 1908-as Prevention of Crime Act tett szükségessé, 1912-ben már megkezdette müködését. A munkajutalmakat a fiatalkoruak fogházának kivételével mindenütt eltörölték, ellenben gondoskodtak a rabsegélyező intézmények állami támogatásáról. *K.*

Nagy gyakorlattal biró, képzett fiatal ügyvéd, ki nagyobb tőkével rendelkezik, előkelő ügyvédi irodát átvenne, esetleg idősebb ügyvéddel társulna. Ajánlatokat a kiadóhivatalba kérem «Juventus» czimre. 15039

Csődügyekben is járatos ügyvédjelölt vagy ügyvédhelyettes azonnal alkalmazást nyer dr. Kurcz Henrik kulai ügyvéd irodájában. (Bácska.) Fizetés megállapodás szerint. 15046

Vidéki iroda gyakorlott jelöltet keres, ki önálló vezetésre alkalmas. Ajánlatok «Szorgalmas» jelige alatt a kiadóba kéretnek. 15048

Gyakorlott ügyvédjelöltet vagy ügyvédet keresek irodavezetőnek azonnali belépésre, aki a német és tót nyelvet birja. Czim a kiadóhivatalban. 15047

Ügyvédhelyettes vagy teljes gyakorlattal biró ügyvédjelölt, ki forgalmas irodát önállóan is vezetni tud, azonnal vagy legkésőbb január elsején való belépésre kerestetik dr. Muth Gáspár temesvári ügyvéd irodájába. A német nyelvnek szóban és irásban birása elengedhetetlen feltétel. Fizetés megegyezés szerint. 15045

Teljes gyakorlattal biró juris doctor ügyvédjelöltet keres azonnali belépésre, megállapodásszerü fizetés mellett. dr. Molnár József ügyvéd, Rimaszombatban, 15044

Kir. közjegyzőhelyettesi állást keres 38 éves, nyugalmazott törvényszéki albiró. Képzett, ügyes, megbizható munkaerő. Német nyelvet tökéletesen, s kissé a tót nyelvet is birja. Szives ajánlatokat: G. A. Debreczen, Szent Anna-utcza 42. czimre kér. 15042

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem.** Egyetem-utcza 2.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Negyvennyolczadik évfolyam. 52. szám. Budapest, 1913 deczember 26.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: IV., Egyetem-u. 2
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelen minden pénteken
ELŐFIZETÉSI DIJ:
félévre 12 korona * negyedévre 6 korona

A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába küldendők. A megrendelések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Tartalom. *Bajzáth János* kalocsai kir. törvényszéki elnök: Ideiglenes nőtartás. — *Dr. Berinkey Dénes* igazságügyminiszteri osztálytanácsos: A büntetőtörvénykönyv 5—19. §-ai és a tervezetek. — *Babocsay Sándor* egri ügyvéd: Az öröklési jog korlátozása. — *Dr. Lengyel Aurél* az igazságügyminiszteriumban alkalmazott kir. járásbiró: A társadalom védelme a közveszélyes munkakerülőkkel és a közveszélyes büntettesekkel szemben. — *Dr. Markos Olivér* az igazságügyminiszteriumban alkalmazott kir. törv. jegyző: Jogirodalom: A cs. kir. osztrák legfelsőbb törvényszék joggyakorlata szinházi, müvészi és szerzői jogi ügyekben. — Különfélék.
Melléklet: Közigazgatási Döntvénytár. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Ideiglenes nőtartás.

A kir. Curia mint felülvizsgálati biróság 1913. év október hó 25.-én G. 52/1913. szám alatt, egy ideiglenes nőtartási perben a következő elvi jelentőségü kijelentést tette:

«Ha a nő megélhetése a saját vagyonából és keresményéből biztositva van, és a férj is hasonértékü vagyonnal és keresménynyel bir, a nő részére ideiglenes tartásdij nem itélhető.»

Ez a kijelentés ilyen mereven nem fogadható el.

A házasság által a kötelezettségek mellett a nő bizonyos jogokat is szerez a férjjel szemben, igy megszerzi azt a jogot is, hogy férjétől követelhesse eltartását, még pedig ha a férj vagyonos és kellő keresete van, a saját vagyonából és keresetéből köteles feleségét eltartani anélkül, hogy a nő a tartáshoz az ő különvagyonából hozzájárulna.

Számtalan határozatban kimondotta ezt a jogszabályt legfelsőbb biróságunk, igy:

«A háztartás költségét az arra vagyonilag képes férj tartozik viselni (I. G. 513/1901.)»

«A házastársak közös háztartása keretében felmerült kiadásokat elsősorban az erre vagyoni képességgel biró férj tartozik viselni, és ha a férjnek megfelelő jövedelme volt, a nőnek jogában áll férje örökösétől, a közös háztartás költségeihez általa pótolt összegeket visszakövetelni. (Curia 1903 I. G. 505.)»

«Az általános követett birói gyakorlat szerint a férj köteles feleségét, a férj polgári állásához, vagyonához és keresetképességéhez mérten eltartani. (Curia I. G. 6/1903.)»

«Az a körülmény, hogy a nőnek magánvagyona van, a férjet tartási kötelezettségétől nem mentesiti. (Curia 1898. I. G. 476.)»

A házassági együttélés tartama alatt, a fentidézett jogszabályok teljes mivoltukban ma is fennállanak és a gyakorlati életben is ugy van, hogy a férj kötelességének tartja feleségének eltartását a nő magánvagyonának érintése nélkül, csakis abban az esetben lévén köteles a nő saját vagyonával és keresményével is a közös háztartáshoz hozzájárulni, ha a férjnek megfelelő vagyona és keresménye nincsen, nem pedig egyáltalán akkor, ha a nőnek is van magánvagyona és keresménye.

A kellő vagyonnal és keresettel biró férj nem követelheti a szintén némi vagyonnal biró feleségétől, hogy habár csak vagyonához mérten és arányban is járuljon hozzá a saját tartásához mert ez a tartás addig, mig vagyona és keresete birja, a férjet terheli. Arról pedig, hogy az elegendő vagyonnal és keresettel biró feleség a házassági együttélés alatt teljesen maga tartsa el magát még akkor is, ha a férj szintén vagyonos és keresetképes, egyáltalában nem lehet szó.

Mi indokolja ezek szerint azt, hogy nem ezek a jogszabályok uralják az esetet akkor, ha a házastársak a férj hibája, vétkessége miatt különváltan élnek, ha a feleség kényszerülve van a férj cselekménye folytán a házassági életközösséget megszakitani vagy végleg megszüntetni?

Nagyon visszatetsző és nem igazságos, hogy mig a tisztességes és becsületes férj a házassági együttélés alatt köteles a saját vagyonából és keresetéből tartani feleségét, még ha ez vagyonnal bir is, addig a feleségét elüző, a házastársi kötelességeket legsulyosabban megsértő férj, a tőle különélésre kényszerült nőt, ha ennek vagyona tartására elegendő, tartani nem köteles, illetve a tartási kötelezettségektől szabadulhat.

Miért jut a házassági kötelességeket sulyosan megsértő férj kedvezőbb helyzetbe, mint az, aki a házassági kötelességek ellen sohasem vét?

Még a házasság végleges felbontása esetében (1894: 31. tcz. 90. §.) bele lehet erőszakolni, hogy amennyiben a nem vétkes nőnek elegendő jövedelme van, a vétkes férj menekszik a tartástól, mert azt lehet mondani, hogy megszünvén közöttük a házassági kapcsolat, ha egyszer a nőnek van annyi vagyona, amiből tisztességesen megélhet, ne vegye igénybe egy már reá nézve teljesen idegen férfinak a támogatását, bár szerintem ez is csak erőszakolt nézet, de a házasságban bár különváltan élő és egyáltalán nem vétkes nőre (1894: 31. tcz. 102. §.), sőt olyan feleségre, akit a férje a házassági kötelességek legsulyosabb megsértésével elüzött a közös lakásból, és különélésre kényszeritett, erre a nőre nézve felette igazságtalan, hogy a saját magánvagyonából és keresetéből tartsa magát csak azért, mert tetszett a férjnek őt megsérteni és elkergetni.

Könnyü módja ez annak, hogy a férj szabaduljon a házasság által magára vállalt kötelezettségtől, a feleség eltartásától.

Miként fentebb is emlitettem, a nő a házasság által jogot szerez arra, hogy férjétől a házassági együttélés alatt, ha erre a férj vagyona és keresete elegendő, természetbeni tartást követelhessen. Ha mármost a nőt ettől a jogától, a természetbeni tartás élvezésének lehetőségétől, a férj jogellenes cselekményével megfosztja, csak nagyon természetes, hogy a nő kártérités czimén is követelhesse a férjnek tartásdij fizetésére való kötelezetését, a természetbeni tartásnak egyenértékét.

Bármilyen vagyoni érdeket sértő jogellenes cselekmény kártérítési kötelezettséget állapit meg. Meg kell tehát hogy állapitsa a kártérítési kötelezettséget a férjnek a feleség ellen elkövetett, a házassági kötelezettségeket sértő olyan jogellenes cselekménye is, amelynek következtében a nő az őt megillető természetbeni tartást otthagyni kényszerült.

És valamint kártérítési perekben a kár összegének megállapitásánál nem lehet arra hivatkozni, hogy a kártérítésre jogosultnak maradt még elég vagyona, ugy nem lehetne ezt alapul venni az ideiglenes nőtartási perekben sem.

De ha a házassági viszonyra való különös tekintettel más elbánásban részesülhetnek is az ideiglenes nőtartási perek, mint a rendes kártérítési perek, akkor sem helyes a különélést okozó és egyébként kellő jövedelemmel biró férjet a nőtartási kötelezettségektől csak azért mentesiteni, mert a feleségnek saját tartására elegendő vagyona van; ez utóbbi körülmény egyedül akkor képezheti csak mérlegelés tárgyát, ha a férj vagyontalan, keresetképtelen, vagy neki és azoknak, kiket tartani köteles anyagi romlását idézné elő a tartásdij, illetve a nagyobb tartásdij fizetése.

A helyes jogszabályokat tehát az ideiglenes nőtartási perekben a következőkben foglalnám össze:

1. Általános jogszabályként állapitanám meg, hogy a házassági életközösség megszakitására okot szolgáltató férj a természetbeni eltartás helyett tartásdijat köteles feleségének fizetni és a tartásdij egészben a férjet terheli; 2. a tartásdij összegének a meghatározásánál a nőnek magánvagyona és keresete csak annyiban jöhet figyelembe, amennyiben ha a házassági együttélés fenforogna, a nő a férj vagyontalansága vagy keresetképtelensége miatt a közös háztartáshoz szintén köteles volna hozzájárulni.

Ekként biztositva lenne, hogy a férjet ugyanolyan mértékben terheli feleségének az eltartása, a férj hibája következtében beállott különélés alatt is, mint az együttélés idejében.

Ez az igazság. *Bajzáth János.*

A büntetőtörvénykönyv 5—19. §-ai és a tervezetek.*

I. A büntetőtörvénykönyv reformjának megvalósitása czéljából készitett előadói tervezetek nemzetközi vonatkozásu részeinél a birálat kiindulópontjául kinálkozik az a kérdés, hogy a tervezetek az 1878. V. tcz.-nek azokat a hiányait orvosolják-e, amelyeket a gyakorlat felszinre hozott. Sajnos, hogy jogászközönségünk e hiányok iránt nem igen érdeklődött, ami arra vezethető vissza, hogy a nemzetközi jog iránt általában kevés érdeklődés mutatkozik. Ebből következik, hogy ezek a hiányok kevéssé ismeretesek.

De éppen ezért nem lesz talán érdemetlen munka ezeket a hiányokat összefoglalni s ezek kapcsán foglalkozni azzal a kérdéssel, hogy e hiányok folytán felmerülő kivánalmakból a tervezetek szerzői mit valósitottak meg.

Czikkem czélja ezeknek a kérdéseknek megvilágitása.

II. Ha a Btk. 5. §-ának első és második bekezdését elolvassuk, lehetetlen, hogy fel ne tünjék azoknak sajátos szövegezése. Ha azután a Btk. következő szakaszaiban keressük annak a kérdésnek megoldását, milyen törvény szerint kell eljárni a Horvát-Szlavonországokban elkövetett büncselekményekkel, ha azok Magyarországon kerülnek elbirálás alá,** arra sehol sem akadunk rá. Ha az 5. §-nak első és második bekezdését összehasonlitjuk a 7., 8. és 9. §-okkal, nyilvánvaló lesz, hogy a törvénynek területi hatálya kiterjed külföldre is. Ebből az következnék, hogy a törvény hatálya kiterjed a magyar állam egész területére is. Ennek a következtetésnek azonban az 5. §. első bekezdésének szövege egyenesen ellentmond. Hosszabb vizsgálódás után jöhetünk csak rá, hogy az 5. §. első bekezdése mást mond, mint amit tulajdonkép mondani akar, mert az első bekezdés értelme csak az, hogy az 1878. évi V. tcz. Horvát-Szlavonországokban nem jogforrás, de ezzel a szövegezéssel a törvény nem akarja kizárni, hogy a Horvát-Szlavonországokban elkövetett büncselekményre, ha ezek Magyarországon kerülnek elbirálás alá, a magyar Btk. alkalmaztassék. A törvény eredeti gondolata az lenne, hogy a magyar Btk. szabályait minden esetben alkalmazni kell, ha a büncselekményt magyarországi bíróság birálja el s csak akkor nem kell a magyar Btk. szabályait alkalmazni, ha a törvény mást rendel. Ez a gondolat azonban az 5. §. első bekezdésével éppen nincs kifejezve, sőt ezt a gondolatot egyenesen elrontja a második bekezdés, amely e szavakkal kezdődik: «Az *ezen* területen . . .» Odajutunk igy, hogy a legfontosabb alapvető elv nincs az 5. §-ban kifejezve s továbbmenve, meg kell győződnünk arról, hogy az 5. §. második bekezdése sincsen kifogástalanul szövegezve, mert ez is mást mond, mint amit akar. A második bekezdés tulajdonképpeni értelme voltaképen az volna, hogy a magyar állam területén elkövetett s a magyarországi bíróságok előtt elbirálandó büntettekre és vétségekre *kizárólag csakis* a magyar Btk. szabályait kell alkalmazni. Ez a gondolat azonban nem jut a második bekezdésben kellő kifejezésre, sőt annak a megszoritásnak következtében, amelyet a második bekezdés alkalmaz (Az *ezen* területen . . .»), a törvény rendelkezései alól kiesik az az eset, hogyan kell a Horvát-Szlavonországokban elkövetett büncselekményekkel szemben eljárni.

Az 5. §. harmadik bekezdése ujabb törvényeink folytán (1912 : XXX. tcz. 50. §., 1912 : XXXI. tcz. 10. §., 1912 : XXXII. tcz. 11—14. és 16. §., 1912 : XXXIII. tcz. 11—14. és 16. §., 1912 : LXIII. tcz. 14. §., 1912 : LXVIII. tcz. 9. §., stb., stb.) jelenlegi szövegezésében nem állhat meg s a kivételt az ujabb törvényekre való tekintettel nem a fegyveres erő, hanem a katonai biráskodás szempontjából kell megvonni.

Az 5. §. negyedik bekezdése sem kifogástalan; czélszerü lenne, ha az uj törvényben a konzuli mentességre, valamint azokra a törvényekre is utalás történnék, amelyek bizonyos személyeknek kivételes büntetőjogi elbánást biztositanak (pl. az 1880 : XXXV. és 1891 : XL. tczikkek.)

Hiánya a Btk.-nek, hogy a büncselekmény elkövetési helyét nem határozza meg. Ezen a hiányon a BP. 16. és egyéb szakaszai sem segitenek, mert ezek illetékességi szempontokat tartanak szem előtt, holott az elkövetési helynek a Btk-ben való meghatározása a magyar vagy külföldi törvény alkalmazása és a kiadatás szempontjából birna fontossággal. Figyelmet érdemel az a körülmény is, hogy az osztrák büntetőtörvényjavaslat 83. §-a az elkövetés helyére nézve igen tágkörü szabályokat alkalmaz; ami, ha uj büntetőtörvényünkbe legalább ily tág szabályok nem kerülnek, hátrányos helyzetbe hoz bennünket Ausztriával szemben, amelylyel bünügyekben leggyakoribb az érintkezésünk.

Az elkövetés helyével kapcsolatban világosan meg kellene mondani az uj törvényben, hogy a magyar állam területe fölötti légoszlopban, a parti tengeren, a kereskedelmi és hadihajókon, a konzuli biráskodás területén elkövetett büncselekmények, ha ezeket magyar bíróság birálja el, hol tekintendők elkövetettnek, illetőleg, hogy ezekre a büncselekményekre minő szabályokat kell alkalmazni. Ez az utóbbi kérdés különösen fontos a konzuli biráskodás területén elkövetett büncselekményekkel kapcsolatban, mert pl. ha az exterritorialitási fikczió szerint a konstantinápolyban magyarországi illetőségü magyar állampolgár által magyar állampolgár ellen elkövetett bizonyos lopások magyar területen elkövetettnek tekinthetők is, ezzel még nincs eldöntve az a másik kérdés, hogy amikor a törvény (pl. a Bn. 45. §. 3. pont) a külföldön elkövetett cselekményre sulyosabb büntetést szab, ez a büntetés alkalmazható-e, ha a büntettes cselekménye csak a konzuli biráskodás területére irányult, vagy csak azzal jött kapcsolatba.

A Btk. 6., 10. és 17. §-ának rendelkezései, amelyek a magyar állampolgárokra vonatkozó szabályokat értelmezik, kiegészitésre szorulnak, mert azokban sem a kettős vagy többes állampolgárság, sem a hontalanság esetéről nincsen szó, holott mind a két esetben tudnunk kellene, hogy minő eljárást kövessünk. A Btk. 6. §-át, tekintettel az 1879 : L. tcz. 19. és 48. §-aira másként kellene szövegezni, mert az 1879 : L. tcz. életbelépte óta nem az a fontos, hogy valaki magyar állampolgár-e, hanem hogy a törvény szerint magyar állampolgárnak kell-e tekinteni.

A Btk. 7. §-a megadja a lehetőséget arra, hogy bizonyos büncselekményekért a külföldiek még akkor is bünvádi eljárás alá vonassanak, ha a magyar állam területén kivül már elitéltettek s büntetésüket ki is állották, de nem nyujt felvilágositást abban a kérdésben, hogy pl. azt az osztrák honost, akit magyar pénznek külföldön elkövetett hamisitása miatt itt megbüntettünk, ki lehet-e adni az osztrák hatóságoknak.

Egész sora merül fel az észrevételeknek a Btk. 9. §-ának fogalmazásával szemben. Nem világos mindenekelőtt, hogy a «meg nem emlitett» szavak alatt mit kell érteni s hogy nevezetesen a külföldi által külföldön elkövetett királysértés miatt a Btk. 9. §-át lehet-e alkalmazni. Nem világos az sem, hogy mit kelljen «eddigi gyakorlat» alatt érteni s hogy az «eddigi gyakorlat» szavaknak használata ki akarja-e zárni a kiadatási viszonosság keletkezését. Nem világos az sem, hogy a «kiadatásának . . . helye nincs» szavakat általában a kiadatási szerződésekre vagy a konkrét kiadatási esetre kell-e vonatkoztatni. Kétség merülhet fel nevezetesen atekintetben, hogyha a külföldi kiadatásának a szerződések szerint helye lenne, de a kiadatás kérésére jogositott állam a kiadatást nem kéri vagy kifejezetten nem igényli, helye lehet-e a bünvádi eljárás elrendelésének. Nem nyujt tájékoztatást a 9. §. abban az irányban sem, hogy ha kiadatási és nemkiadatási cselekmények együttesen szerepelnek

* E czikkben szerzője a N. B. E.-ben tartott előadásának egy részét foglalta össze.

** Ennek lehetősége kiderül a 4593/93. IM. sz. rend. (Igazságügyi Közlöny II. évf., 147. l.,) 13. pontjából.

hogyan kell eljárni, nevezetesen, hogy ily esetben a nemkiadatási cselekmény miatt szabad-e elrendelni a bünvádi eljárás megindítását. De talán még az előbbieknél is nagyobb hiányossága a 9. §-nak, sőt egész törvényrendszerünknek is az, hogy sehol sem találunk rendelkezést arra, minő előzetes intézkedéseket lehet tenni azzal az egyénnel szemben, akire nézve a bünvádi eljárást a Btk. 9. §-a alapján még nem is lehetett elrendelni, mert nem lehetett tudni, hogy kiadatásának helye van-e vagy sem. Ily irányu rendelkezéseket okvetlenül bele kellene illeszteni vagy a Btk.-be vagy a BP.-ba, mert ezek hiányában félni lehet, hogy addig, amig a kiadatás előfeltételei tisztáztatnak, illetőleg amig a 9. §. alapján a bünvádi eljárás megindításának elrendelésére kerül a sor, a külföldi megszökik.

Nincs ugy szövegezve a Btk. 11. §-a sem, hogy azt kimeritőnek lehetne tekinteni. A «büntethető» kifejezés alatt csakis azt lehet érteni, amit a BP. 385. §-ának I. *a*) pontja ugy fejez ki, hogy a kérdéses tett megállapitja-e valamely büncselekmény tényálladékát, nem lehet azonban a «nem büntethető» kifejezés alatt azt is érteni, hogy a beszámithatóságot, a bünvádi eljárás megindítását vagy a büntethetőséget kizáró ok forog fenn. Hogy az eljárás megi ditását kizáró okok nem tartoznak ide, arra érv a Btk. 16. §-a.

A Btk. 12. §-ával szemben szintén szövegezés szempontjából merülnek fel kifogások. Régóta felismerte a gyakorlat, hogy nem a *büntetésnek* enyhébb voltát, hanem az elkö etés helyén fennálló *törvénynek* enyhébb voltát kell megvizsgálni.

A Btk. 13. §-a egyáltalában nem rendelkezik arról az esetről, hogy a magyar területen külföldi által elkövetett olyan büncselekmény miatt, amelyért az illető hazájában a büntetést kiállotta, a Magyarországon megindítandó bünvádi eljárás során a külföldön kiállitott büntetést be lehet-e a magyar bíróságok által megállapitandó büntetésbe számitani. A 8. és 9. §-okra utalás ezt kizárja; holott a beszámitás ily esetben indokolt lenne.

A Btk. 15. §-a a magyar honosra külön alkalmazandó mellékbüntetés kiszabása végett meginditandó bünvádi eljárás előfeltételeit nem irja körül; nem lehet tudni, hogy az elévülés mely időponttól kezdve számitandó s megakasztja-e azt a külföldi bünvádi eljárás.

A Btk. 16. §-ban az a veszély rejlik, hogy a magáninditványi határidő elmulasztása oly külföldi sértetteknél, akik nem tudják, hogy a büntettes magyar területre szökött, megfosztja őket a megtorló lépések megtételétől. Kivánatos lenne, ha a törvény meghatározná a külföldi sértettekre nézve, hogy velük szemben a magáninditványi határidő attól a naptól számitandó (a rendes elévülési időn belül), amelyen megtudták, hogy a büntettes magyar törvények uralma alá került.* A külföldi sértettek érdekeinek megvédése azt is kivánná, hogy lehető könnyen s minden különösebb alakszerüség nélkül megtehessék magáninditványukat.

A Btk. 18. §-a sem állhat meg abban a merev szövegezésben, amelyben eddig volt, mert etekintetben ugy áll a dolog, hogy a külföldön hozott büntetőitéletnek csak a büntetésre vonatkozó része nem hajtható itt végre, de nincs elvi akadálya annak, hogy pl. a külföldi büntetőitéletnek kártérités megállapitó része — amennyiben a végrehajtási viszonosság fenforog — itt végrehajtassék.

Ezek volnának azok a kifogások, amelyeket a Btk.-nek 5—19. §-aival szemben tenni lehet.

III. E kifogások nyomán felmerülő kivánalmakból az előttünk fekvő tervezetek nagyon keveset valósitottak meg. Edvi-Illés Károly tervezetének idevágó részébe majdnem szószerint átvette a magyar Btk. 5—15. §-ának rendelkezéseit s igy a fenti kifogások az ő tervezetével szemben a maguk egészében érvényesithetők. Az a kiegészités, amelyet Edvi-Illés Károly a Btk. 17. §-ához függeszt («bosnyák és herczegovinai illetőségü pedig csak e tartományok kormányhatóságának adható ki») szerencsétlennek mondható, mert eddig ily irányban semminemü megkötöttségünk nem volt. Azt a bosnyák-herczegovinai tartományi illetőségü egyént, aki Ausztriában követett el kiadatási cselekményt, mi Ausztriának kiadhattuk s viszont a megforditott esetben Ausztria is kiadhatta nekünk. Edvi-Illés Károly tervezete ettől elzárna bennünket.

* L. Dr. Doleschall Alfréd, Külföldi hatóságnál előterjesztett magáninditvány belföldi joghatálya, Magyar jogászegyleti értekezések XXII. r., 2. füzet.

A többi tervezet közül Angyal Pálé és Finkey Ferenczé nagyjában a Btk. eddigi rendszeréhez simul; a Btk. rendszerét csak Bernolák Nándor tervezete ejti el.

A Btk. 5. §-ával szemben tett fenti észrevételek legnagyobbrészt Angyal Pál és Finkey Ferencz tervezeteivel szemben is megállnak (Angyal, 4. §. 2., §. 3. és 4. p., Finkey, 3., 12., 14. §.). A büntetőtörvénykönyv eddigi szövegével szemben Angyal Pál tervezetének 4. §-ában (3. bek.) tett változtatás nem szerencsés, mert nem födi a mai jogállapotot. A magyar büntetőtörvénykönyv ugyanis a konzuli biráskodás területén elkövetett büncselekményekkel kapcsolatban csakis a magyarországi illetőségü magyar állampolgárokra alkalmazható (1885. évi febr. 3-án 3503. IM. sz. a. kelt rendelet, R. T. 200.), ezekre sem mindig (Lers, Konzuli biráskodás 106. l.). Egyiptom pedig kivétel a konzuli biráskodás egyéb területével szemben, mert ott konzuli biráskodásunk a nemzetközi vegyesbiróságok javára háttérbe szorult. Angyal Pál tervezetének 151. §-ában az 1889. évi VI. tcz. 2. §-ának felhivása téves (1912. évi XXX. tcz. 87. §. II. a. p.) A konzulok személyes mentességére vonatkozó utalás Angyal, Finkey és Bernolák tervezetében egyaránt előfordul (Bernolák, 3. §. 3. p.). Angyal és Bernolák azonban nem szövegezik meg kifogástalanul az idevágó rendelkezést, mert nem áll az, hogy az ily kivételes büntetőjogi elbánást élvező személyek minden tekintetben ki lennének véve a területi büntetőjog uralma alól. Ha az exterritorialitást élvező személyekre nézve ez esetleg kétséges lehet is, nem lehet kétséges a konzuli személyes mentességet élvezőkre. (Hübner, Die Magistraturen des völkerr. Verkehrs, 99. és 88. l.)

Az elkövetés helyének meghatározására Finkey (3. §. 2. bek.) és Bernolák tervezetei (1. §. 2. p.) tartalmaznak rendelkezéseket, ezek azonban nem eléggé tágak s Ausztriával szemben hátrányos helyzetbe hozhatnak bennünket. Bernolák szövegezése egy másik irányban is szük, mert ő a törvény hatályának területével füzi össze az elkövetés helyét, minek folytán Horvát-Szlavonországok területére vonatkozólag épugy nincs szabálya, mint a Btk.-nek. Ehhez járul, hogy Bernolák tervezetében nincs is megjelölve, mit kell érteni a törvény hatályának területe alatt.

A Btk. 12. §-ával szemben hangoztatott kivánalomnak Angyal (5. §. 2. bek., 6. §. 2. bek.) tervezete eleget tesz; a Btk. 13. §-ával szemben emelt kifogást Angyal (9. §.) és Bernolák (20. §. 2. p.) tervezetei eltüntetik. A Btk. 15. és 16. §-ával szemben emelhető kifogásokra azonban egyik tervezet sincs figyelemmel, sőt Angyal Pál tervezetének 5. §-a (3. bek.), Bernolák tervezetének 19. §-a (4. p.) és Finkey tervezetének 8. §-a a Btk. 16. §-ánál is szükkeblübbek, mert a magáninditvány kérdésében csakis a magyar törvényt veszik irányadónak. Ki kell emelnem azonban, hogy Finkey tervezete legalább tartalmaz rendelkezést a külföldön előterjesztett magáninditványra nézve.

A kiadatás kérdésében (Btk. 17. §.) Bernolák tervezete (2. §. 2. pontja) a mai jogelvekkel ellenkező álláspontot foglal el, amennyiben a magyar állampolgárnak külföldre való kiadatását is megengedi. Meg kell azonban jegyezni, hogy a 2. §. 2. pontjának rendelkezése nincs összhangban az 1. §. 1. pontjának feltétlen rendelkezésével.

A Btk. egyéb szakaszaival szemben az 1. pontban emelt többi kifogásokat sem veszik a tervezetek figyelembe.

IV. Tulhaladná e czikk kereteit, ha mindazokat az észrevételeket is elő akarnám adni, amelyek a Btk.-vel szemben emelhető kifogásoktól eltekintve, az egyes tervezetek ellen a nemzetközi vonatkozásu részek tekintetében gyakorlati vagy elméleti szempontból megtehetők. A fentiek azonban talán elégségesek lesznek annak igazolására, hogy a tervezetek nemzetközi vonatkozásu részei gondos átdolgozásra szorulnak.

Dr. Berinkey Dénes.

Az öröklési jog korlátozása.

Bizonyos mértékben meglepett Alföldy Ede törvényszéki elnök urnak a «Jogtudományi Közlöny» 41. számában az öröklési jogról irott czikkelye; mert éppen tollat fogni szándékoztam, hogy hasonló szellemü közleményt irjak, amiben csak közbejött időleges akadály gátolt meg.

Nem osztom Proudhon-nak azt a tételét, hogy «la propriété c'est le vol», de a tulajdonjognak öröklés utján való megszerzé-

sét mégis sokkal nagyobb fokban tartom korlátozandóknak, mint a «Magyar polgári törvénykönyv tervezete» (II. kiadás) kontemplálja.

Ezt az idők folyamán különben is megérett gondolatomat csak megerősitette a mostanában befejezett, közel egymillió értékü hagyatéki ügy, amelyben a lemenők, házastárs és érvényes végrendelet nélkül elhalt örökhagyó után oldalágon olyan felmenő elődök után is örököltek, amilyenekre a magyarban már elnevezés sincs. Én csak szülők, nagyszülők, szépszülők, dédszülők, ős- és ükszülők elnevezést ismerek a magyarban. Ebben a hagyatéki ügyben pedig oldalágon még magasabb régiókban elhelyezkedő elődök után is örököltek egyesek, akik az örökhagyót nemcsak hogy nem ismerték, de nem is látták, sőt nem is láthatták soha, mert még csak nem is éltek akkor, amikor az örökhagyó meghalt. A családi leszármaztatás visszanyult a XVIII-ik századba. Ezek az örökösök azután csakugyan a szó szoros értelmében maguk is nevettek azon, hogy miként jutottak ők ilyen, majdnem csodálatos módon pár ezer koronához.

A vér erősen összekötő kapcsát s a rokoni szeretet áldozatkészségét magam is respektálom. Tudom, hogy a szülői és testvéri szeretet szorgalomra és takarékosságra buzdit, hogy a véreket a nélkülözéstől megoltalmazza. De azt is tapasztalom, hogy ez a szeretet már nem árad szét a távoli rokonokra.

Ez az egyik szempont.

A másik pedig az állami, helyesebben társadalmi szempont.

Reméltük, hogy a XX-ik század a béke és müvelődés fejlődő korszaka lesz. De hát mit látunk? Alig volt még század, amelyben inkább volt homo homini lupus, mint a miénk. Mint a sakálok, törnek a nemzetek egymásra. Ez a körülmény az államokat arra kényszeriti, hogy folyton állig fegyverben álljanak és jövedelmük tulnyomó részét hadiköltségekre forditsák; ami azután a tanitás, közmüvelődés, közegészség, szegénysegités ügyének, szóval a társadalmi érdekeknek rovására esik.

A társadalomnak kell tehát az államot ezen feladatai megoldásában kisegiteni. Ezen kisegitésnek egyik módja, ha a törvényhozás az öröklési jogot a legközelebbi rokonokra korlátozza.

Korán elhunyt zseniális kollegánk, Dell' Adami Rezső tétele erre az esetre is alkalmazható: a változatlan örökigazság téves konczepczió; mert az igazság a valóságnak szellemi visszatükröződése lévén, a valóság változtával változnia kell a szükségnek is, hogy hü legyen.

A korunkba nem illő ősiség eltöröltetvén, a gőz és villany korában megváltozott helyzetben a nemzetségek dédelgetésének kora is idejét multa. Helyesen mondja Deák: «változhatatlan törvény nincs és ne is legyen; ha ilyen törvény volna, először is ezt kellene megváltoztatni.» Ugyancsak igaza van neki abban is, hogy nem az a boldog ország, amelyben legtöbb gazdag ember van, hanem az, amelyben legkevesebb szegény van. Arra kell tehát törekednünk, hogy a vagyonok segitő ereje, a törvényes kereteken belül a legszélesebb közre minél inkább kiáradjon. Ennek pedig egyik módja az öröklési jog korlátozása.

Sem a vérségi összeköttetés, a rokoni érzés meg nem kivánja, a társadalmi érdek pedig megköveteli, hogy oldalágon a törvényes öröklés joga a nagyszülőktől származó unokákon és unokatestvéreken tul ne terjedjen.

Glatstone, a rabszolgakereskedő fia, aki azonban teljesen liberális ember lett, mondja: tekintet nélkül a históriai jogra, meg kell valósitani azt, amit a józan ész és igazság (és igy a társadalmi érdek is) parancsol.

Alföldy Ede törvényszéki elnök urnál egy lépéssel még tovább mennék. A jelzett rokonsági kereten kivül eső személyekre végrendelkezéssel sem lehessen hagyni többet az örökhagyó fele vagyonánál. A másik felerész szintén közczélokra jusson. De a közczélokat maga a végrendelkező is meghatározhatja és ezek közmüvelődési czélok is lehetnek.

A házastárs öröklési jogát gondolatom nem érinti.

A T. (II. kiadás) 1543. §-át pedig akképpen is megváltoztatandónak tartom, hogy ne csak az állami kincstár, hanem a község is örököljön abban az esetben, ha törvényes örökös nincs. Hogy melyik község és milyen részben, ezt ezuttal fejtegetni nem kivánom, mert ez már részletkérdés és ezen czikk keretében nem fér meg.

Én ez alkalommal csak meg akartam érinteni azt az eszmét, hogy oldalágon a törvényes öröklés joga jelentős mértékben korlátoztassék és hogy örökös hiányában ne csak az állam, hanem bizonyos részben a község is örökösödjék

A törvénynek ilyen módositását a mai kor szelleme megkivánja.

Babocsay Sándor.

A társadalom védelme a közveszélyes munkakerülőkkel és a közveszélyes büntettesekkel szemben.*

IV. 1. Az uj szellemiránynak sarkalatos tétele az, hogy a hatóság intézkedésének megtétele vagy nemtétele, valamint az intézkedés faja nem függ a büncselekmény természetétől, hanem a büntettes egyéniségéhez igazodik. A büncselekmény a büntettes egyéniségének csak egyik megnyilvánulása. Igaz, néha már a büncselekményből, annak minőségéből és elkövetése módjából is következtethetünk arra a veszélyre, amelyet a büntettes a társadalomra nézve magában rejt. De ez a kivétel. Annak meghatározása végett, hogy mi a büntettesnek társadalmi értéke, az esetek tulnyomó többségében a büncselekményen kivül egyéb adatok kikutatása is szükséges.

Ez a gondolatkör teljesen szakit az individuál-etikai rendszer dogmáival.

Eltünőben van a tett hagyományos jelentősége és a tettes közveszélyessége jut fontossághoz. Megszünik a büntetés történetileg kialakult rendszerének kizárólagossága is és szerepet nyernek a biztonsági intézkedések. Azt a naiv, irracionális és immár eszmei megokolását elveszitett elrendezést, amelynek szük keretében a régi biró tevékenysége mozgott, amelynek az volt a lényege, hogy a büncselekmény és az eleve meghatározott nemü és foku büntetés szükségképpen összefügg, háttérbe szoritja az intézkedések sorában való választási jogot adó az a szabályozás, amely szerint a biztonsági intézkedés foka, tartalma és sulya a hatás mértékétől függ. Egész arzenál van a biró kezében az elbánási eszközökből. A törvény holt betüje által teremtett skatulyázást birói szelekczió váltja fel. A biró arra törekszik, hogy rendelkezésével, amelynek végrehajtását és e réven helyességét maga is ellenőrzi, megteremtse az előfeltételét annak, hogy a büntettes a társadalomba visszatérhessen.

A biró itélete nem ténymegállapitás és szubszumczió, hanem diagnozis és a kezelés eszközének és módjának előirása.

A büntetőjog: Verbrechensbekämpfungsrecht, a társadalom védelmének szabályzata.

2. A középponti hely ebben a rendszerben a közveszélyesség fogalmát illeti meg.

A közveszélyesség — a közfelfogás szerint is — a társadalom jogilag védett érdekeire való ártóképesség és az ártásra való hajlandóság.

Maga az ily képesség minden személynek tulajdona. Csakhogy mi, normális szervezetüek és normális nevelésüek, a szociálisnak cselekvésére annyira be vagyunk gyakorolva, hogy a büncselekményre inditó motivumot szinte automatikusan leküzdjük.

A jellegzetes: az ártásra való hajlandóság. A minimális készség erkölcsös elvek szerint való cselekvésre. Hogy nincs társadalmi fegyelmezettség, az összesség akaratához való alkalmazkodás képessége. Hogy kiképzetlen a helyes belátás és nincs a jellem erkölcsösen irányitva. A szociális munkásság felett való nyugalom- és örömérzés ismeretlen. Igen élénk és rögtönös a reagálás a legcsekélyebb ingerre is.

Számos ok hatott közre abban, hogy korunkban a büntettes osztály ily közveszélyes elemeinek száma rendkivül felszaporodott.

Az ipari kultura megduzzasztotta a városi életet. Egyre nagyobb méreteket ölt a proletarizálódás. A szegénység és nyomor pedig — a nagy vagyonegyenlőtlenség láttára — nem edz, hanem ront. A verseny bizonytalanná teszi a keresetet és a munkapiacz nincs szervezve. A gazdasági válság a munkást nélkülözésbe sodorja. A gyári rendszer szétosztja a családtagokat és géppé teszi az embert. Százezrek élnek munkával tulterhelve, rosszul táplálva, alkohollal megrontva, rossz példákkal félrevezetve s ugyanezek a rosszul neveltek, a nem iskolázottak és az önfegyelmező erő nélküliek. Számosan szinte hihetetlenül csekély

* Az előbbi közl. l. a 46. számban.

okból siklanak le a kriminalitás talajára és vesznek el a nemzet gazdasági ereje szempontjából.

Azokon felül pedig, akik a termelés rendje körül beállott zavar által előidézett okból élnek munka nélkül, kinőtt a társadalom parazitáinak osztálya. Az ehhez tartozóknak nincs is rendes keresetforrása; léhán, szédelgésből élnek; mások gazdasági vagy értelmi gyengeségéből vagy szenvedélyeinek kihasználásával tartják fenn magukat. És az erkölcsi érzésnek fogyatékossága, nem ritkán teljes hiánya, a szocziális szinezetü önirányzó és önfegyelmező képesség csökkent mértéke, valamint az akaraterő pettyhüdtsége az ily élősködőknek nem ritkán már öröklött terhe.

Van oly csoport is, amelynek tagjai tervszerüen kizárólag büncselekmény elkövetéséből élnek. Terveikben eltökéltek, számitók, vállalkozásaikban előrelátók és a technika haladását is kihasználva, hasonlithatatlanul bőségesebb zsákmányt képesek maguknak szerezni, mint aminőre a tisztességes munkás számithat. S a koczkázat csekély. A büncselekmény felfedezésének eshetősége aránylag kicsi és jogerőre utazó bíróságokat és birákat nemcsak a felügyeleti hatóságok, de a büntettesek is ismernek. Joggal mondhatta *Tarde*, hogy napjainkban a büncselekmények elkövetése a legjövedelmezőbb és legkevésbbé veszedelmes foglalkozások egyike. Részben ez az oka, hogy van oly csoport, amelynek tagjai számos büntetést kiállottak már és időről-időre visszaesnek. Nem ritkaság a bünügyi nyilvántartásban az oly személy törzslapja, aki kétszázszor volt csavargás miatt büntetve — és tovább csavarog. Ismernek tolvajokat, akik pár napig vannak szabadon büntetésük kitöltése után, valamely büncselekmény okából aztán csakhamar ujból börtönbe jutnak. S a visszaesők kontingense egyre növekszik. A visszaesések száma is emelkedik és egyre nagyobb lesz a sokszorosan visszaesők részesedése. A mi Országos Nyilvántartó Hivatalunk régi anyagának tökéletlensége daczára is évente átlag 400 személyt leplez le, mint visszaeső vagy hivatásos büntettest.

Végül a bünügyi embertani és az orvostudományi kutatások megállapitották, hogy nagy számmal vannak a közveszélyesek csoportjában olyanok, akik nem elmebetegek, de nem is rendes elmeállapotuak. Neuraszténia, hisztéria, epilepszia, alkohol vagy külső befolyás csökkenti annyira a szellemi és erkölcsi értéket, hogy a behatás abnormis reakcziót vált ki.

Ennek a részben szocziálpatologikus, részben pszihopatologikus alapon közveszélyes tömegnek megfékezésére szolgál a biztonsági intézkedés.

3. A konstituczionális büntetőjog bünösségi fogalma és a szimptomatikus büntetőjog közveszélyességi fogalma nem egybevágó, nem egyenértékü, nem egymást helyettesitő és egymást nem is feltételező konstrukcziók.

A nagy német büntetőjogi agitátor hasonlata szerint köztük a viszony az, amit az egymást metsző köröknél látunk. Baumgarten pedig a reczipróczitás tanát állitotta fel.

Mind a két formulában van igazság, de egyik formula sem fedi az élet tapasztalatait. Nagyfoku bünösség párosulhat nagyfoku közveszélyességgel (p. o. a dánosi gyilkosság tetteseinél), és kisfoku bünösség mellett lehet kisfoku közveszélyesség. De előfordulhat kisfoku bünösség mellett is nagyobbmérvü közveszélyesség (a munkakerülésnek bizonyos esetei), sőt mutatkozhatik bünösség nélkül is igen nagymértékü közveszélyesség (elmebeteg büntettes), végül képzelhető a bünösségnek magasabb mértéke közveszélyesség nélkül is (hivatásbeli sulyos gondatlansági esetek; a párisi törvényszék egy orvost szüléskörüli gondatlanság miatt több évi fogházra itélt feltételesen).

Hasonló a helyzet a bünösséghez és a közveszélyességhez füzödő állami visszahatás értékelésénél. A büntetés és a biztonsági intézkedés viszonya formulába szintén nem szoritható.

A büntetésnek már fogalmilag is van biztositó eleme és ez csak a gyakorlat eltévelyedése során töredezett le és viszont a biztonsági intézkedést a közfelfogás mindig visszatorlási hatásával együtt értékeli.

Hiszen van oly rendszabály, amely majd büntetés, majd biztonsági intézkedés (elkobzás), sőt egy és ugyanazon konkrét intézkedésbe tudatosan is fonható mind a kétféle reakczió.

Ezt a felfogást vallja a mi 1913. évi XXI. tcz.-ünk is.

Ez a törvény ugyanis, melyről jól megjegyzendő, hogy kifeezetten csak szocziálpatológikus alapon közveszélyeseknek és pedig ezek közül is csak a — szélesebb értelemben vett — munkakerülőknek megrendszabályozásáról szól, az ismételten, a szokásszerüen, a sulyos következmények előidézésével munkakerülőket, a szédelgőket, a kitartottakat s egyéb élősködőket a vétség büntetésével sujtja, ha pedig az illetőknek munkára nevelése és rendes életmódhoz való szoktatása végett szükségesnek mutatkozik, ugy ezeket, mint pedig az olyan más büntetteseket is, akiknek büncselekménye munkakerülő életmódjukkal függ össze, dologházba utalja. Ha az ily közveszélyes munkakerülő visszaesik, őt rendszerint dologházba kell utalni és ezt az intézkedést csak akkor lehet mellőzni és büntetéssel helyettesiteni, ha a biró az ő egyéniségéből és az eset körülményeiből azt következteti, hogy a büntetés kitöltése után rendes és munkás életmódot fog folytatni. Ha pedig a biró ugy találná, hogy az élet, a testi épség, a szemérem vagy a vagyon ellen elkövetett büncselekmény miatt elitélt munkakerülőben a közveszélyességi elem prevaleál, elrendelheti, hogy az büntetését is dologházban állja ki.

A biró tehát az eset sajátossága szerint majd a büncselekmény bünösségi tartalmát, majd a büntettesnek ártó energiáját értékeli, esetleg pedig ugy a büncselekmény erkölcsi rosszalását, valamint a társadalom védelmének szempontját juttatja kifejezésre.

Rendkivül érdekes a magyar biró helyzete manap azáltal, hogy a közveszélyesség esetét fel kell ismernie, de miután az annak leküzdésére hivatott sajátos dologház még nincs megszervezve, — egyideig még — ugyanazon rendszabály (fogház) alkalmazásával kell hogy büntető és társadalombiztositó feladatának megfeleljen.

A kriminologikusan iskolázott birót, ha intézkedését helyesen hajtják végre, e feladattól nem kell félteni. A szabadság elvonó intézkedés annyira alkalmazékony, ugy extenzitás, mint intenzitás tekintetében annyira egyéniesithető, hogy az ily biró nem jön zavarba. Csak a kellő látószögből itélje meg a dolgot.

4. Az 1903. évi XXI. tcz.-kel törvényhozásunk nem végezte el a társadalomnak közveszélyes büntettesekkel szemben való védelme érdekében felmerülő tennivalókat.

a) Előreláthatólag a közel jövőben rendelkezni fog azon megrögzött büntettesek felől, akik már több sulyos szabadságvesztő-büntetést töltöttek ki és ezután bizonyos rövidebb időn belül ujból sulyosabb büncselekményt követtek el.

Ha megállapitható róluk a szokásszerüség vagy az üzletszerüség és alaposan feltételezhető, hogy kiszabadulásuk után a közbiztonságot ujból veszélyeztetnék, a biró őket a szabadságvesztésbüntetésen felül szigoritott dologházba utalná. Ha a büncselekmény elbirálásakor nem utalták dologházba az ily előéletü s állapotu büntettest, de ennek szükségét a szabadságvesztésbüntetés végrehajtása alatt észlelik, a büntettes utólag tett intézkedéssel is szigoritott dologházba volna küldhető. A szigoritott dologházba való utalás határozatlan tartamra szóland, de az három évnél rövidebb és tiz évnél hosszabb nem lehet. Az internáltat az intézet felügyelő-hatósága három év után feltételes szabadságra bocsáthatja, amelynek tartama két év. Akit, mint a kedvezményre méltatlant, vissza kell szállitani az intézetbe, annak ott legalább még három évet kellene eltöltenie.

b) Intézkedni kell ezenfelül a pszichopatologikus alapon közveszélyes büntetteseknek különböző kategóriáiról.

Az elmebetegeket, továbbá azokat, akiknek elmetehetsége állandóan meg van zavarva és végül, akik kóros elmegyengeségben szenvednek, a ma fennálló szabályok szerint nem tudjuk sem az ő egyéni érdekeiket, sem a társadalom biztonságát megóvó módon elhelyezni. Az e kategóriákba tartozók zöme zárt intézetben való nevelésre szorul és az egyszerü felügyelet alá helyezés aránylag csekélyszámu ily személlyel szemben fog czélravezetni. Bizonyos, hogy többféle tipusu intézetet kell majd felállitani és azok szervezése és müködése körül, igy már az intézeti rend meghatározásában is, de különösen az őrizet megszüntetése időpontjának meghatározásánál, hogy jelesül mikor bocsáthatók vissza az illetők veszély nélkül a társadalomba, jogászok mellett orvosoknak legalább is paritásos közremüködésére lesz szükség. Az irodalomban felmerült az a terv is, hogy közbülső intézkedés gyanánt munkatelepeket szervezzenek (gyártelepek, mezőgazdasági kolóniák), ahol az illető személy szabad mozgásában nincs korlátozva. Az ily munkatelepek egyszersmind közbenső állomások jellegével is birnának; jelesül ide utalnák

a csupán társadalmi felügyelet alatt állókat, ha kell, továbbá a zárt intézetben gondozottakat, ha lehet.

c) Szükséges lesz végül az eljárási szabályoknak gyökeres megváltoztatása is.

Át kell alakitani azokat ugy, hogy az eljárásban a terhelt nem dicsekszik az ügyfél szerepével, hanem őt mint objektumot itélik meg. Nem szabad, hogy dogmatikus konstrukcziók vagy elvhez önmagáért való merev ragaszkodásnak tulzó kinövései utjában álljanak a kitüzött czél megoldásának.

5. Azokkal szemben, akik a büntetési rendszer egyeduralmához ragaszkodva ellenzik a biztonsági intézkedések rendszerének kiépitését, különösen két jelenségre lehet utalni.

Egyik az, hogy a magyar törvényhozás a büntetőnovellában fiatalkoruakra nézve javitónevelés elnevezés alatt már is életbehivott oly rendszabályt, amelynek hivatása egyáltalában nem megtorlás, hanem szociális karakter alakitása, ami a dolog természete szerint nem történhetik meg előre meghatározott idő alatt. Sőt ennek a rendszabálynak alkalmazása nem is függ bünösség megállapitásától és még kevésbbé a bünösség bizonyos fokától. És nem tudom, hogy konkrét panaszok merülnének fel a tekintetben, hogy a bíróságok e hatalomkörrel visszaélnének.

A másik: a külföldön elért eredmények. Franczia ország kriminalitására a relegáczionális törvény végrehajtása, Norvégiában a közveszélyes büntettesekre vonatkozó 1902. évi törvény alapján szerzett tapasztalatok, Nagybrittaniában a *Prevention of Crime Act* ép oly jó hatást gyakoroltak, amint elméleti és gyakorlati szakférfiak egyaránt dicsérik az Északamerikai Egyesült-Államok egyes országaiban a határozatlan tartamu büntetéssel elért eredményeket.

Azok a reformjavaslatok, amelyeket nálunk is többször behatóan megvitattak, nevezetesen a svájczi, a német és az ausztriai büntetőtörvényjavaslatok, ugyszintén azok a tervezetek, amelyek a magyar büntetőtörvény általános részének helyébe lépő jogszabályok felől készültek, a társadalombiztositó intézkedéseknek már egész rendszerét épitik ki.

Tiz év óta nincs jogászi és orvosi kongresszus, amelynek napirendjén a közveszélyes büntettesek ellen való védekezés problémája ne szerepelne. És a viták és az állásfoglalások megerősitik a mi törvényhozásunk által elfogadott álláspont helyességét és csak termékenyitő ösztönzésül szolgálnak a jövőre.

V. Az iránytadó tényezők csak egyet ne tévesszenek szem elől.

Azt jelesül, hogy az államhatalomnak ezzel a fegyelmező és ártalmatlanná tevő munkájával párhuzamosan kell folytatni azt az államhatalmi akcziót is, amelynek czélja minden személy fizikai, szellemi s erkölcsi egészségének megalapozása, termelőképességének biztositása és a javadalmak és fáradalmak megnyugtatóbb megoldása.

Nehogy az uj törvények a szigor pallosával arra sujtsanak le, aki *nem antiszociális*, hanem csupán *extraszociális*.

Dr. Lengyel Aurél.

Jogirodalom.

«A cs. kir. osztrák legfelsőbb törvényszék joggyakorlata szinházi, müvészi és szerzői jogi ügyekben.»

Rendkivül érdekes és a szakirodalomban szinte egyedülálló gyüjtemény jelent meg ezen czim alatt nemrégiben a könyvpiaczon. *Dr. Grabscheid* és *dr. Beiszer*, a wieni cs. kir. legfőbb törvényszék birái, valamint *dr. Fuchs*, e bíróság tanácsjegyzője, gyüjtötték össze egy vaskos kötetben a wieni cs. kir. legfőbb törvényszéknek a szinházi, müvészeti és szerzői jogi perekben az utolsó tiz évben hozott jelentősebb határozatait.

A mai modern jogélet speczializálásra törekvő fejlődése mellett, a rohamos haladás és a technikai felfedezések korszakában, midőn a müvészi élet fejlődése napról-napra ujabb és a törvényhozó által előre nem is sejtett jogi problémákat vet fel: különösen hézagotpótló munkát végeztek e mü szerkesztői. Ha igaz az, hogy a birói gyakorlat az eleven jog, a lélek, mely a törvények holt betüibe életet lehel: ugy kétszeresen áll ez a szerzői jogi, müvészeti és szinházi kérdésekben, amelyekről vagy egyáltalában hallgat a törvény, vagy ha szól, rendelkezései a legtöbbször nincsenek már összhangban a haladó kor változott viszonyaival. Hogy egyebet ne emlitsünk, a gramofon, kinematográf és hasonló találmányok napról-napra az uj szerzői jogi kérdések egész légióját hozzák napirendre, amelyekről törvény még nem is rendelkezhetett. Avagy a szinészek, müvészek, különféle kabarék és artista-vállalkozások müvészszemélyzetének szerződési és szolgálati viszonyai: mindezek annyira speciális, törvénnyel alig rendezhető szokáson és gyakorlaton alapuló kérdések, ahol a birói gyakorlat egyenesen jogot teremt.

Éppen ezért dr. Grabscheid és munkatársainak ez a könyve jogforrás erejével bir és nélkülözhetetlen utmutatóul szolgál a szerzői jogi, szinházi és müvészeti kérdésekben nemcsak jogászok, hanem a laikusok, különösen irók, müvészek részére is. A gyüjtemény 61 jogesetet foglal magában, a legtöbb esetben nemcsak a legfőbb törvényszék, hanem az alsóbíróságok itéleteinek ismertetése mellett is, ugy hogy ilyenformán a szóbanforgó munka nem csupán a legfőbb törvényszék joggyakorlatáról nyujt hü képet, hanem egyszersmind az osztrák alsóbíróságoknak ittott eltérő felfogását is alaposan ismerteti.

A fentebb emlitett 61 jogeset között az érdeklődő bő anyagot találhat a szerzői jog, a szinházi és müvészeti kérdések minden ágában. Különösen nagy számmal fordulnak elő a szinházak igazgatóságai és a müvészek között kötött szerződésekből kifolyó perek. Rendkivül érdekes e perekben az osztrák legfőbb törvényszéknek következetesen és állhatatosan kidomboritott, nagy szocziális és erkölcsi érzésről tanuskodó felfogása, amellyel az ilyen szerződésekben igen gyakran előforduló és a szinházi igazgatóság előnyére szolgáló megszoritó feltételek magyarázatánál (ilyen pl. az egyoldalu felmondás kikötése, a sikertelen fellépés esetére kikötött egyoldalu visszalépési jog kérdése, a szerződés esetére kikötött aránytalanul magas kötbérek kérdése stb.) szinte állandóan a szinészek pártjára áll és az ilyen kikötéseket nem egyszer, mint a jó erkölcsbe ütközőket semmiseknek nyilvánitja.

Nem egy itéletének indokolásában igen éles szavakkal fejti ki a cs. kir. legfőbb törvényszék, hogy az ilyen szerződéseknél a szinházi igazgatóság már csak gazdasági helyzeténél fogva is aránytalanul előnyösebb helyzetben van a szinésszel szemben, nem méltányos tehát és a jogrend nem részesitheti védelemben, ha az igazgatóság ezen előnyét egyenesen a szerződő szinészeknek vagyoni hátrányára használja ki. Viszont több itéletében ismét energikus rendelkezésekkel igyekszik elejét venni annak, hogy egyes népszerü és felkapott müvészek tisztán pillanatnyi szeszélyből ne szegjék meg könnyüszerrel a szinházakkal kötött szerződéseiket.

Igen sok esetben foglal állást a legfőbb törvényszék a kiskoru szinészek szerződéskötésének kérdésében, különösen ilyen szerződésekben elvállalt kötelezettségeiknek az osztrák általános polgári törvénykönyv 246. §-a szempontjából való érvényességének tekintetében.

Bőséges anyagot találhatunk továbbá a közölt határozatokban az iróknak a kiadókkal kötött szerződései, a szerzői jog engedményezése, ilyen szerződések felmondhatósága, a szinmüirók és a szinházigazgatóságok között kötött szerződések kérdésének megvilágitására. Ugyszintén a szinházi ügynökségek szerepének, jogainak, kötelességeinek és szerepének tisztázására, a szinészek és müvészek járandóságaira vezetett, különösen a vendégszereplő müvészek fellépti dijaira vezetett végrehajtóságának kérdésében, valamint a fényképek, reprodukcziók, illusztrácziók szerzői jogának kérdésében.

Mint különösen érdekes jelenséget meg kell emlitenünk, hogy az osztrák bíróságok gyakorlata a zenemüveknek, operettedaloknak gramofon és fonográf utján való terjesztését nem tekinti a szerzői jog megsértésének, mig a magyar bíróságok a szerzői jogi védelmet ezekre az esetekre is kiterjesztik.

Az ismertetett határozatgyüjtemény, mint már fentebb emlitettük, körülbelül tiz esztendő birói gyakorlatának anyagát öleli fel; az első itélet 1902-ből származik, az utolsó pedig 1913 januárban kelt. A szerkesztők különben a gyüjteménynek folytatását tervezik.

Dr. Markos Olivér.

Különfélék.

– **A biró tekintélye.** *(Levél a szerkesztőhöz.)* . . . Társasbirósságnál folyó eljárásban sokkal ritkább a surlódás és összeütközés biró és ügyvéd között, mint egyesbirósági eljárás rendén. Ez könnyen magyarázható. A társasbirósági eljárás fokozottabb alakszerüsége, ünnepiessége, sőt már magának a tárgyalóhelyiségnek a külső elrendezése is komolyságra int, szinte automatikusan önmérsékletre visz, tiszteletet gerjeszt. Mindez hiányzik a legtöbb járásbirósságnál, amely Budapesten is a legtöbbször oly helyiségben müködik, hogy az eljárás inkább elkedvetlenedést, a hivatalos személyek iránt való szánakozást és az igazságszolgáltatás «méltósága» felett való gunyt vált ki, mint a tekintély elismerését. Van biró, aki bérház konyhának szánt helyiségében dolgozik. Mellette van a kezelő-asztala és iratszekrénye is. Természetes, hogy a tárgyalás rendje és nyugalma az értesités-adás folytán sokat szenved. A legtöbb biró szobájában nincs sem villany, sem gázvilágitás, megtörténik, hogy a tárgyalást sötétség miatt el kell napolni Jobbfajta butordarab birói szobában alig látható. Teremőr vagy szolga, azt lehet mondani, soha nincs még tárgyaláshoz sem kirendelve. A kikiáltást is a birónak kell végeznie. A jegyzőkönyvet a biró maga irja. Blankettákat a biró keres elő és tölt ki. Eközben a szükséghez képest ő szellőztet és füt is. . . . Ha a központi járásbiróság épülete elkészül, remélhetőleg segiteni fognak e mizériák egynémelyikén. De ekkor is hátramarad még a «kulturemberi viselkedés» biztositása. Mi ügyvédek, ma nem tudunk alkalmazkodni a biró urak változatos szeszélyéhez. Ami egyik birónál tiszteletadás, ugyanazt a másik biró sértésnek tekinti. X. biró megkivánja, hogy a szobájába belépő ügyvéd köszöntse őt; Y. biró ezt nyugalma megzavarásának minősiti. Egyik biró azt követeli, hogy az ügyvéd nála bemutatkozzék, a másik az ily kisérletet mint tolakodást elutasitja. X. biró előtt minden előterjesztést felállva kell tenni, s ennek ellenkezője: tiszteletlenség; Y. biró álláspontja ezzel szemben, hogy «sorozatos felugrálás» mellett nem lehet az ügyet nyugodtan «megbeszélni». X. biró a halkan beszélőt figyelmezteti, «ne zümmögjön»; Y biró a hangosan beszélőt kitanitja: «ne kukorékoljon». X. biró szobájába nem szabad belépni, mig ő arra engedélyt kifejezetten nem ad, Y. biró csak azt veszi megjelentnek, aki a szobájában tartózkodik. X. biró asztalához egész közel kell lépni, Y. biró kitanitja az ügyvédet, hogy a fakorlátot nála egy «eszményi választóvonal» helyettesiti. X. birónál mindenkinek le kell ülni és állani a szobában nem szabad, Y. biró megköveteli, hogy az ügyvéd (a jogszabályokon és a czégjegyzéken felül) azt is tudja, melyik szék a biró magántulajdona, mert arra ülni etikettsértés . . . Az ügyvédi kar a legnagyobb örömmel venné, ha a biró urak egységes felfogást követnének és a kulturemberi viselkedésben az ügyvédség részére követésre méltó példát szolgáltatnának. *Advocatus.*

— **A fiatalkoruak birósága** Budapesten nem éppen kedvező auspicziumok mellett fogja müködését megkezdeni. A büntetőtörvényszék elnöke négy fiatalkoruak birájának kijelölését kérte, az igazságügyminiszter kettőt jelölt ki. Ha figyelembe vesszük, hogy 1912-ben a budapesti büntetőtörvényszéknél és büntetőjárásbirósságnál 3079 fiatalkorunak 2095 ügye volt folyamatban, ugy a budapesti fiatalkoruak birósságánál csupán az eddigi ügykört tekintve, amely pedig január 1-én lényegesen kibővül, egy bíróra évenként körülbelül ezer ügy és ezerötszáz fiatalkoru jut! Hogy ezeknek még sablonos elintézése is lehetetlen, az nem szorul bizonyitásra. Csakhogy az 1913: VII. tcz. egész más feladatokat ró a bíróra, amelyeknek becsületes teljesitésével a gyors munka nem fér össze. Alig hihető, hogy az igazságügyminiszter ur a törvény életbeléptetésekor a fiatalkoruak birósságának csődjét kivánná előkésziteni, reméljük tehát, hogy a fiatalkoruak biráinak számát már most szaporitani fogja. Sajnos, nem felel meg a kijelölt szük helyiség sem. Az életbeléptető rendelet 54. §-ának rendelkezése következtében a fiatalkoruak birái a tárgyalásokat délután fogják tartani. Ezáltal a védelem közremüködése már eleve meg van nehezitve. Szóval minden megtörtént, hogy az uj intézmény éppen Budapesten valljon kudarczot, ahol jelentősége a legnagyobb.

— **Az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdijintézet** deczember hó 31. napjával fejezi be első ötévi müködését. Ekkor telik le a kizárólagosan tőkegyüjtésre rendelt idő és azontul teljesitenie kell a nehéz, de nemes feladatot, melyet a törvény és az alapszabály reá hárit. Az intézet iránt megnyilvánult figyelem és rokonszenv érthetővé teszi; hogy az aktivitás időpontjának közeledtével fokozott érdeklődéssel várják az első öt év tapasztalatainak felhasználásával elkészitendő matematikai mérleget, amelynek eredménye fogja megmutatni, vajjon az özvegyek és árvák ellátását feltüntető eddigi matematikai táblázat fentartható-e vagy változtatásra szorul. Az ügyvédi kamarák és az ügyvédek az előző négy évben az ügyvédség sulyos helyzete ellenére is mindenha eleget tettek a reájuk rótt anyagi és egyéb kötelezettségeiknek, ugy hogy az intézet vagyona mintegy ötmillióra rug. Bármily biztatónak találjuk is, hogy a Gyám- és Nyugdijintézet ily tetemes tőkével kezdi meg áldásos hivatásának teljesitését, még sem hagyható figyelmen kivül, hogy az intézet megalakulása óta a 6200-at tevő taglétszám közel 8600-ra szaporodott és igy az intézetre háruló terhek is nem csekély emelkedést mutatnak. Reméljük, hogy a szorosabb értelemben vett ügyvédi társadalom az intézet aktivitásának pillanatától kezdve még fokozottabb mérvben fogja érezni az intézethez való kapcsolatát és mint a magyar társadalom egyik vezetőeleme biztositani fogja a legszélesbb körök rokonszenvét és támogatását, amelyről egyetlenegy szocziális alkotás sem mondhat le.

— **A Magyar Jogászegylet** legutóbbi ülésén dr. *Meszlény* Artur egyetemi magántanár tartott előadást «A felekről a polgári perrendtartásban.» Rámutatott arra, hogy az uj törvénynek ez egyik alapvető fejezete, amely sokszorosan összefügg a polgári törvénykönyvnek a javaslatával is. Előadásában különösen ezeket a kapcsolatokat emelte ki és utalt arra, miképp kellene a polgári törvénykönyvet a Pp.-nak már törvényerőre emelkedett rendelkezéseivel összhangba hozni. Végül a szegénységi jog és perlési óvadék kérdésével foglalkozott. A szegénységi jog igénybevételét az uj Pp. helyes szocziális érzéktől vezettetve a lehető legtágabb körben engedi meg, ugy, hogy, mindenki élhet vele, aki arra rászorul.

— **Az Ügyvédjelöltek Országos Egyesülete** az ügyvédi kamara felhivására memorandumot készitett abban a kérdésben, hogy miként lehetne az álbejegyzéseket megakadályozni.

— **Büntetőjogi reformok Magyarországon** czim alatt a D. J. Z. legutolsó száma ismertetéseket közöl dr. Ujlaki Józseftől. E közlemény többek között az esküdtszéki s királysértési törvényt, valamint a sajtótörvényjavaslatot ismerteti minden birálati megjegyzés nélkül, beismerve ezzel azt, hogy e törvények tartalma a legjobb és legigazságosabb kritika.

— **A gazdasági válság és a bíróságok ügyforgalma** között fennálló kapcsolat szomoruan fog visszatükröződni az 1913. évi statisztikában. Az iktatószámok állása a budapesti törvényszéknél a következő volt:

	1912 decz. 21-én	1913 decz. 21-én	
Budapesti kir. törvényszék	73,909	86,562	(+ 12,653)
Telekkönyvi osztály	29,528	32,328	(+ 2,800)
Keresk. és váltótörvényszék	174,564	198,561	(+ 23,997)
Büntetőtörvényszék	70,732	76,085	(+ 5,353)
Budapesti kir. ügyészség	64,536	77,718	(+ 13,182)

Ezek a számok nem szorulnak bővebb magyarázatra, ellenben kommentárt érdemelne az a körülmény, hogy a birói létszám a folyó évben csupán a büntetőtörvényszéknél szaporodott eggyel, mert a váltótörvényszéknél szervezett három uj állás csupán uj felebbezési tanács felállitására szolgált. Alig menthető mulasztás tehát, hogy az igazságügyi kormány az amugy sem

kielégitő személyzetszaporitó törvényjavaslatot nem tárgyaltatta a parlament karácsonyi szünete előtt. Igy még a legkedvezőbb számitással is két hónap fog eltelni, mig az uj erők csatasorba állhatnak.

— **Az ügyvédi munkadij kérdéséhez.** A Curia a közelmultban fontos határozatot hozott egy ügyvédi munkadij iránti folyamatba tett perben ; kimondotta, hogy oly esetben, amikor a munka oly természetü, hogy az csak a maga egységes egészében értékelhető, nem szükséges a tevékenységnek minden egyes mozzanatát bizonyitani, annál kevésbbé, mert ez sok esetben nem is lehetséges, hanem, ha a munkának, mint egységes egésznek elvégzése bizonyitást nyert, mérlegelve egyrészt a reáforditott időt, másrészt pedig az ahhoz füződő vagyoni érdeket, azt átalányösszeggel lehet dijazni. *B.*

— **A Jogtudományi Közlöny** mellékletekép megjelenő Döntvénytárban 1913. év folyamán összesen 1056 eset jelent meg. Ezek között volt : 236 magánjogi, 228 büntetőjogi, 230 hiteljogi és 362 közigazgatási jogi eset.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Kormány és birói függetlenség.** Az alsóausztriai ügyvédi kamara deczember hó 12-én tartott közgyülésében egyhangu határozattal felháborodását fejezte ki Hochenburger igazságügyminiszternek a bécsi járásbiróság egy itélete felett gyakorolt kritikája miatt. Nálunk is megtörtént nemrég, hogy az igazságügyminiszter véleményt nyilvánitott egy még nem jogerős büntetőbirósági itéletről. A magyar ügyvédi kamaráknak e tárgyban hozott határozata ezideig nem jutott nyilvánosságra.

— **Hósöprés elmulasztásából eredő baleset** miatt inditott kártéritési keresetet utasitott el a bécsi legfelsőbb biróság a következő esetben. Felperes d. e. 10 órakor az alperes háza előtt lévő gyalogjárón elcsuszott és háromheti keresetképtelenséget okozó sérülést szenvedett. Megállapitotta a biróság, hogy a kritikus időben még tartott a havazás, de a gyalogjárón csak kb. két cm magasságban hevert az olvadó hó. Igaz ugyan, hogy a háztulajdonosnak kötelessége a gyalogjáró tisztántartása, de ez a szabály is csak az adott eset körülményei szerint értelmezhető. Nem követelhető a háztulajdonostól, hogy megszakitás nélkül sepertessen, midőn még havazik s a hó egyben olvad. (Ob. Gerichtshof 1913 okt. 8. 852/13. Rv. II. sz. a.)

— **Nők mint esküdtbirák.** Már többször felmerült a kérdés, hogy nőket esküdtbirói tisztre lehetne-e alkalmazni. Legutóbb Münsterberg, a Harward-egyetem tanárá kisérletei alapján megállapitotta, hogy a nők a tárgyalás előtt szerzett benyomásokra alapitott apriorisztikus álláspontjuktól semmi áron sem térnek el. Ezért alkalmatlanoknak találja őket az esküdtbirói müködésre.

— **Küzdelem a reklám ellen Franciaországban.** Az automobilforgalom rohamos elterjedése óta Franciaország legszebb vidékeit erőszakosan kiabáló reklámok teszik élvezhetetlenné. Lavedan, a francziák akadémikus esztétikusa gyakran kikelt az ellen az egyéni szabadságba ütköző prepotenczia ellen, amelylyel reklámczégek nevüket minden alkalommal a gyanutlanul sétáló szemébe szöktetik. Mozgalom indult meg a reklámvisszaélés ellen. Voltak, akik azt kivánták, hogy esztétikai vagy történeti, vagy egyéb szempontból hires helyek közelében, meghatározott utczákon, természeti szépséggel megáldott tájakon, a reklámok felállitása tilos legyen. Az állam más módon oldotta meg a kérdést, az 1912 julius 13-án kelt törvényében a reklámtáblák felállitását sulyos vagyoni áldozattal járó üzleti eszközzé és egyszersmind államjövedelmi forrássá változtatta át. E törvényben minden reklámtábla, amely valamely házcsoporttól 100 méternél távolabb van elhelyezve, évenkint 50 frank illeték alá esik, ha hat négyzetméternél kisebb, az illeték 100 frank, ha hat és tiz között van 200 frank és igy tovább. Ezenkivül a bérbeadó tulajdonost is megterheli a törvény, mert oly ingatlant, amelyen ilyen reklámtábla van elhelyezve, az adótörvények értelmében beépitett ingatlannak fognak tekinteni.

— **Nemszerződési szabadság.** A franczia joggyakorlat ingadozó abban az irányban, szabad-e a munkaadónak visszautasitani munkásokat, csak azért, mert szervezettek. A «Révue Critique de Législation» egyik legutóbbi száma ismerteti a bíróságoknak ez irányu gyakorlatát. Számos törvényszék ily esetben helyt ad a szakszervezetek kártéritési keresetének, amelyet azok «abus de droit» — joggal való visszaélés — czimén támasztanak a munkaadóval szemben. Legutóbb is, midőn a Nizzai Kaszinó vonakodott szervezett zenészeket elfogadni, a törvényszék helyt adott a szakszervezet kártéritési keresetének. Az Aix-i felebbezési biróság azonban a keresetet elutasitotta. Az indokolás szerint a fennálló törvények értelmében a munkaadó jogosult szabadon választani munkásait és jogával él, ha tőlük irásbeli nyilatkozatot kiván, hogy nem tagjai szakszervezetnek. A keresetnek akkor volna helye, ha a szakszervezet bizonyitaná, hogy a munkaadó rosszhiszemüleg egyenesen ártani akar a szakszervezetnek és igy törvény alapján alakult egyesülés ellen használja ki jogát anélkül, hogy ehhez bármily anyagi érdeke füződnék.

— **Az angol fegyencz.** Azokról a vizsgálatokról, amelyeket dr. *Goring* fegyházorvos a kormány megbizásából 3000 fegyenczen végzett «The English Convict» cz. most megjelent tanulmányában számol be. Munkája azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy milyen fokban kell bizonyos lélektani és környezetbeli tényezőknek az egyénre hatni, hogy azt büntettessé determinálják.

Goring kutatásainak eredményei megerősitik, hogy anthropológiai büntettestipus nincs; de található a normális embernek olyan testi, szellemi és erkölcsi tipusa, amelynek fokozott hajlama van a büntett elkövetésére. Az angol fegyencz testileg kisebb termetü és sulyu, szellemileg csekélyebb képességü, antiszocziális tettekre hajlandóbb, mint a népesség többi része. Ettől eltekintve a fegyenczeken testi, szellemi és erkölcsi sajátságokat nem lehet talalni. Nem áll szerinte, hogy a büntettesek részesei volnának a degenerált ósztályok relativ terméketlenségének. Ellenkezőleg a gonosztevők éppen a népesség legtermékenyebb köreiből származnak; leszármazóik csekély száma arra vezethető vissza, hogy a házas büntettesek nagy részét a hosszu fogság alatt feleségük elhagyja. Az egyesek kriminalitást szülő tényezőinek hatásánál (kriminális diathézis) az átöröklés szerepe olyan, mint általában az ember testi és szellemi tulajdonságainál. Bizonyos, hogy Goring eredményei sok tévedés eloszlatására alkalmasak s minthogy az egyéni vizsgálat és a statisztikai módszer egyesitésével készültek, komolyak és értékesek.

— **Egységes házasság- és családjogi törvényt** terjesztettek a három skandináv állam törvényhozása elé. Ujitás a javaslatoknak törekvése, hogy a betegségek átöröklését az utódokra megakadályozza. Ezért az elmebetegséget és siketnémaságot a házassági akadályok közé sorozzák. Lues és epilepszia esetében a javaslat megelégszik a másik házasfél figyelmeztetésével.

— **Kinában uj büntetőtörvényt hoztak,** amely a nemrégen alkotott japán és ennek révén a német büntetőtörvénnyel mutat rokon vonásokat, de emellett sok rendelkezést átvesz a korábbi jogból is. Az uj törvény megszünteti a hozzátartozóknak a büncselekményért való felelősségét ; nem ismeri a kinzásos halálbüntetést, sem a testi fenyitést. Megtaláljuk viszont a biztonsági rendszabályt elmebeteg büntettessel szemben, valamint a feltételes elitélést, amelyet csak akkor lehet alkalmazni ha a vádlottnak van oly hozzátartozója, aki reá felügyelhet. Önfeljelentés esetében a büntetés elengedhető. A férjet a házasságtörésért nem büntetik. Opium előállitása és forgalombahozása szigoru büntetés alá esik.

Vidéki iroda gyakorlott jelöltet keres, ki önálló vezetésre alkalmas. Ajánlatok «Szorgalmas» jelige alatt a kiadóba kéretnek. 15048

Fiatal ügyvéd, négyévi ügyvédi s hosszabb jelölti praxissal, kereskedelmi és tőzsdei perekben s perenkivüli kereskedelmi ügyekben jártassággal, állandó természetü alkalmaztatást keres nagyobb irodában, vagy pénzintézet jogügyi osztályában. Leveleket «Állandó» jeligére a kiadóhivatalba kér. 15075

Fővárosi és vidéki teljes gyakorlattal biró fiatal ügyvéd irodavezetői állást vállal. Ajánlatokat «20106» jelige alatt továbbit a kiadóhivatal, ahol a pontos czim is megtudható. 15076

Főszerkesztő: **Dr. Dárday Sándor.** Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat.** Egyetem-utcza 4. Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem.** Egyetem-utcza 2.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.